Tax[illegible]lib

Rescriptorum
Libellorum
Sententiarum

Compromissorū
Statutorum
Extraordinarie

Clausula in litteris

c quādoqʒ ponitur ad cautelaʒ qn̄qʒ ad necessitatē iuris.i Spe.de iud.deleg.§.seqtur uidere.v̄.sʒ nunqd pōt.

Clausula i Rescripto transposita non uiciat sed ītelligi debet ubi esse debʒ.in Spec.de liti.ↄt.§.primo uer.sʒ pone petō.ꝛ de instru.edi.§.nunc autem uer. item excipe.quod talis cl'a.

Clausule oēs in testamentis ↄfirmantur p aditōnem ꝛ añ nihil operātur bal.i.l.i.pe.col.in fi.in.v̄.Jteʒ dico unū.C.si qs omi.cā testa.

Clausula i lege īterpretata presumitur repetita ī lege īterptāte.l.nihil.ꝛ ibi bar.de ↄiug.cū emāc.libe.

Clausula ī uno statuto uel eius parte an intelligatur repetita in aliȷ̄s statutis sīlibus uel ī oībus ptibꝰ eiusdeʒ statuti.Flo.i.l.quēadmodū.§.h v̄ba.ff.ad.l.acq.

Cl'a n̄ ↄpetēs ↄtractui reddit ↄtractū nullū.j.ↄtractus

Clausula sp̄alis sequens post generalem ī dubio nō restringit sed declarat p̄cedentem.dy.sin.in regu.generi p speciē.i.vi.ꝛ no.in.l.quesitū.§.fi.de fun.istru.ꝛ in.l.ediculus.§.labeo.de aur.ꝛ ar.leg.

Cl'a generalis sequēs an ꝛ qn̄ cōprehēdat cāus specificatos.Flo.i.l.si ƀaus ƀuū.§.ingt.ff.ad.l.acq.

Clausula generalis seq̄ns post quedam specificata restringitur ad illa sola bal.i.l.pactum.xiiȷ̄.q.C.de col. plene per bar.i.l.si seruus cōis p̄ma.ff.de stipu.ƀ.ꝛ i legatorum.§.fi.de le.ȷ̄.ꝛ in.l.titia la.i.§.lutius el.ȷ̄. in.l.meuius.§.eum q i.ȷ̄.col.i p̄n.v̄.pro cuiꝰ declaratōe eo.ti.ꝛ in.l.libertis quos i p̄n.ff.de ali.lega.

Cl'a generalis absolute posita quō ītelligatur p bal.i.l.ctū.xv.q.C.de coll'.

Clausule omnes in ↄtractibus debent operari bal.i rubrica.C.de ↄtra.em.ix.q.

Cl'a q̄libet dʒ operari aliqd.c.si papa de p̄ui.i.vi.l.si qn̄ le.i.ꝛ Pau.de ca.ↄſ.lxxȷ̄.

Cl'a absolute posita qn̄ dicitur bal.in.l.i.ad fi.v̄.sexto q̄ C.de libe.prete.

Cl'a absolute posita opatur idem qd̄ relatō ad oīa precedētia n̄ tamen ponitur relatiue sed simpliciter bal.i in p̄n.C.de libe.p̄teri.

Cl'a refert' ad oīa qn̄ nō ē rō restrictiua bal.i.l.i.in p̄n. de libe.p̄te.sʒ nō ad id qd̄ de iure fieri nō pōt i spe. rubi.§.fi.v̄.in forma.

Cl'a artat id cum quo pōt construi salua rōne recti sermonis ꝛ id omne complectitur non alias nec operatur qn̄ resultat absonus ītellectus bal.i.d.l.i.i.col.i.v̄. no.qd̄ cl'a.C.de libe.prete.

Cl'a g̃nalis exclusiua nō refert' ad p̄uilegiatas.

Cl'a g̃nalis inclusiua fauorabilis nō refert' ad odiosos ꝛ p̄hibitos bal.i add.spe.de ↄsue.v̄.ȷ̄.

Cl'e in ↄtractibus euictōis ꝛ renūtiatōis poni debent censentur posite ƀm ↄsuetudinē.l.si pignore.§.fi.per .de pig.act.

Cl'e minus prothocolli censent' repetite i aliȷ̄s seq̄nti bal.i.l.circa.C.loca.

ult.col.i p̄n.v̄.ex hac gl.nota.i [...] C.de trāsact.dicit q̄ in dispositōe legali dicta in p̄cedē[...]tibus n̄ cēsētur repetita in sequētibus al's autē dicitur qd̄ clausula i p̄n.posita refertur ad sequētia.l.si quis [...]ex argen.§.si initiū ↄ edē.bar.ꝛ doc.i.l.talis scri[...]a.§.fi.in.i.col.ad fi.v̄. uerbo ad[...]notabile.ff.de le.[...]ꝛ i.l.i.per bart.C.de libe.prete.doc.post glo.i.c.secūdo reqris de ap.ꝛ doc. in.l.iiȷ̄.§ filius de libe.ꝛ post[...]u.ꝛ plene.i spe.de instru. edi.§.nunc aūt.v̄.iteʒ excipe.ꝛ i ti.de alleg.ꝛ dispu.§. post hoc i.v̄.ul.in p̄n.factū narrat.

Cl'a in medio poīta refertur ad p̄cedētia ꝛ sequentia ↄnexa bal.i add.Spe.de alleg.ꝛ dispu.v̄.de clausula in medio.ꝛ ibi uide i spe.§.post hoc in.v̄.ꝛ no.quod cl'a ꝛ per bar.i.l.talis.§.fi.in.ȷ̄.no.ff.de leg.i.ꝛ in.l.i.C.ↄ libe.prete.ubi dicit quod refertur ad omnia si est posita inter plura capitula.sed si in medio unius capituli tm̄ refertur ad illud tm̄.

Clausula i p̄ncipio uel ī medio uel ī fi.posita refert' ad oīa quādo n̄ est ratō diuersitatis quare magis ad unū q̄ ad reliquū referatur no.i.c.secūdo requiris ꝛ ibi docto.ꝛ Philip.i pri.de appel.et.l.i.ꝛ ibi Bar.C. de libe.prete.

Clausula i fi.posita regulariter refertur ad oīs p̄cedentia.l.talis scriptura.§.fi.ꝛ ibi doct.de lega.i.qd̄ uerūʒ si cōmode referri potest.al's ad proxima tm̄.l.i.§.hoc edicto ꝛ ibi doct.ff.de postu.ꝛ.l.si.idem cū eodeʒ de iur.om.iu.bar.i.l.pretor.ȷ̄.i.§.erit qʒ dr̄a.ff.ui bono. rap.ꝛ no.i.c.cum dilecti.ꝛ ibi Sicu.i.ȷ̄. col.de dona. ꝛ bal.in marg.v̄.istrumētum.ꝛ Flo.in.l.si seruus.§.inquit.ff.ad.l acql.ꝛ per bar.ꝛ bal.in.d.l.i.de libe.p̄te. ꝛ bal.i.l.i.C.de legi.here.et quod per barto.in.l.doli i pri.ff.de ƀ.corru.Jtem

Clausula in fine posita refertur ad precedētia ↄtinuata scriptura.l.fi.et ibi bar.ff.de re.dub.

Cl'a in fine posita non refertur ad oīa precedētia capitula seperata.sed ad cōnexa tātuʒ glo.i.c.ecclesia ur̄a el.ȷ̄.de elec.

Clausula i fine ↄtractus posita refertur ad proxima tm̄ non ad remota bald.in marg.v̄.instrumentum uer.nota clausulam .

Clausula n̄ refert' ad capitula que destruerētur si fieret talis relatō bar.i.l.talis.§.i.ꝛ.§.fi.i.ȷ̄.col.i.v̄.Jtē si ex hac relatōe.ff.de leg.i.

Clausula doli ī fi.posita refertur ad oēs casus n̄ specificatos doc.ꝛ Jo.de por.post glo.i.l.stipulatiōes commodissime de uerb.ob.ꝛ i.l.doli cl'a.eo.ti.ꝛ Flo.i.l.si seruus.§.īquit ad.l.acq.

Clausula i eadem orōne posita nō debet referri ad diu̇sos ītellectus.in Spe.de dispu.ꝛ alleg.§.post hoc super.v̄.ult.in p̄n.factū narrat.

Clausula etiā unius dictiōis in fine posite refertur ad oīa p̄cedentia.ut si statutuʒ dicit si quis fecerit tale qd ꝛ tale quid ꝛ tale qd de nocte ꝛc̄. quia v̄bū de nocte refertur ad oīa.l.doli.in p̄nci.de ser.cor.adde.s̄.uer. adiectiuum.v̄.i.

Derogatoria habet uim ad

emptōis etiā si sit posita ī minus solēni uoluntate bar. in.l.si quis i p̄n.testamēti.in.p̄n.i.iiȷ̄.col.in.v̄.q̄ro de.i. uolūtate.ff.de le.iȷ̄.cuius forma est cassans ꝛ irritans

Andreæ Tiraquelli Regii in PARISIENSI CVRIA SENATORIS COMMENTARIJ,

tarij, de vtroque retractu & municipali & conuentionali, ex integris in Pictonum consuetudines commentariis, in quibus non solùm Pictauię, sed & vniuersę Gallię, cęterarúmq; gentium decreta ad eam rem pertinentia exposita sunt.

Iste liber cum multis additio. & correctio nunc est impressus lugduni apud guillermum rouillio teste tiraqll. trac. de nobilitate. q. 31. 6. q. 6.

PARISIIS

Apud Iacobum keruer in via Iacobęa sub signo geminorum gallorum.

1 5 4 5.

Cum Regis Priuilegio

Diego Cabrino Bachalarrey

FRANCOYS par la grace de dieu Roy de France. Aux preuoſt de paris, Seneſchal de lyon, Et a tous noz aultres Iuſticiers & officiers, ou a leurs lieux tenãs, Salut & dilection, Receue auons lhumble ſupplication de Iacques keruer Et Oudin petit libraires iurez en luniuerſite de paris. Contenant quilz ont recouuert de noſtre ame & feal conſeillier en noſtre court de parlement a Paris Maiſtre Andre Tiraqueau, vng liure en droict, Intitule, De vtroq; Retractu municipali & conuentionali, Lequel leſdictz ſupplians imprimeroient voluntiers au bien & proffict de la choſe publique, mais ilz doubtent que apres quilz le auroient faict imprimer, aultres imprimeurs le voulſiſſent ſemblablemẽt faire imprimer, mettre en vente & diſtribuer a leur plaiſir, oſter & priuer leſdictz ſuppliãs de leur labeur, fraiz & miſes, ſans auoir ſur ce noz lettres a ce requiſes, humblement requerant icelles. Pourquoy nous ces choſes cõſiderees, inclinans a la ſupplication & requeſte deſdictz ſupplians, A iceulx auons permis & octroye, permettons & octroyons par ces preſentes, de imprimer & faire imprimer ledict liure, icelluy mettre & expoſer en vente durant le temps & terme de cinq ans prochainement venans, a commencer du iour que ſera faicte la premiere impreſſion. Sans ce que pendant ledict temps aucuns aultres libraires ne imprimeurs, & aultres ſe puiſſent ingerer icelluy imprimer ne expoſer en vente, ſans le voloir & conſentemẽt deſdictz ſupplians. Si vous mandons & commettons par ces preſentes & a chacun de vous ſur ce requis, & ſicõme a luy appartiẽdra. Que de nos preſens, grace, permiſſion & octroy, vous faictes, ſouffrez & laiſſez leſdictz ſupplians ioyr & vſer plainemẽt & paiſiblemẽt, en faiſant ou faiſant faire inhibitions & deffenſes de par nous, a tous aultres imprimeurs & perſõnes quelzcõques. Sur certaines & grands peines a nous a appliquer, & de perdition deſdictz liures, & de tout ce quilz y mecteroient, de ne imprimer ne expoſer en vẽte ledict liure, ſans lexpres vouloir & conſentement deſdictz ſupplians. Car tel eſt noſtre plaiſir.

Donne a Paris le quatrieſme iour de Feurier. Lan de grace mil cinq centz quarante deux. Et de noſtre regne le vingt neufuieſme.

Par le Roy en ſon conſeil.

Hurault

ANDREAS TIRAQVELLVS
ſanctiſsimo, grauiſsimóque ordini
Senatus Pariſienſis.

CVM IVRI dicendo Fontenaii apud Pictones à Rege præfectus nullas frequentiores lites iudicio fieri quàm de retractibus, quos vocant, viderem, aliquid quod operępretium eſſet facturus mihi viſus ſum, ſi rem variam, atq; maximè obſcuram explanarem, meámq; de re multorum diſputationibus variè diſtracta, ac diſſenſionis plena ſentẽtiam explicarem, tum vt magna in obſcuritate verſantibus lumen aliquod pręferrem: ac efficerẽ, vt quid iuſtum, æquúmq; ſit, clariùs viderẽt: tum vt hic noſter labor his, qui ius reſpondendi munus ſuſtinent, laborẽ leuaret: Curauimus enim quantum à nobis effici potuit, vt omnia quę ad hanc iuris partem pertinent, in hoc σύνταγμα coniiceremus. Quod vt vobis dicarem, duę potiſſimum cauſę fuerunt: vna, quòd editum ſub id tẽpus eſt, quô me in veſtrum collegium à principe cooptatũ obuiis (quod dicitur) vlnis excepiſtis, vt memor illius ſtudii quod ſingulare erga me ſemper habuiſtis, viderer. Altera hęc eſt, quod qui iureconſultorum ſcripta interpretanda ſumpſiſſent, quicquid in eo genere commentati eſſent, ad eos mittant, qui iuris, atq; adeo iuſtitię antiſtites eſſent, quales vos eſſe iudico. Nam cùm iam anteà vos iuris ciuilis, atque pontificii intelligentia, atque omni genere eruditionis præſtantes intelligerem, nihil tamen hoc quidem, præut quæ, ex quo in veſtram curiam aſcitus ſum, corã ipſe vidi. καὶ γὰρ τὴν τὰ δίκαια ἀγαπῶσαν εὐνομίαν καὶ μᾶλλον τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν δίκην viſus ſum mihi in veſtro conſeſſu videre. vſque adeò.n. graues, ſanctos, ſeueros, incorruptos, inadulabiles vos præſtatis. Accipite igitur quem vobis dicamus hunc noſtrum laborem, & eius authorem, quâ cępiſtis voluntate, ſemper complectimini.

Valete, καὶ εὐτυχοῦντες διατελεῖτε.

ANDREAS TIRAQVELLVS LECTORIBVS.

COMMENTARIOS in ius Pictonum moribus constitutum, & à uobis frequenter efflagitatos, & à me sæpe promissos exhibeo uobis, non tamen totos, sed eam tantùm partem quæ ad retractus (quos uocant) pertinet. Ea enim cum quotidie à nobis appellaretur, neque uos nũc blanditiis scripta nostra elicere, nunc conuicio extorquere studentes, reiicere possem (permagni enim ad decus, laudemq; patriæ, ea edi interesse idẽtidem occlamabatis, & ne quid mihi relinqueretur, quod causari ipse possem, in ea Galliæ urbe nunc me agere addebatis, in qua typographi artifices totum illud opus elegantissimè exprimant) desyderiis uestris obsecutus sum, ut in hoc ueluti apposito ferculo fame uestra abusi conquiescceretis aliquãdiu, minusq; molestè exigeretis, quod uobis apponi, summæ meæ occupatiões non sinunt. Nam dum à me in manus sumitur, ut lautius meliusq; fiat, ecce interuentorum turba non modò è manibus calamum aufert, sed etiam ipsam animi intentionẽ laxat, quam uix postea resumere possum. Ego tamen quod mihi temporis à forensi labore dabitur, in eo collocabo, ut opere meo integro frui possitis. Quod intra paucos dies quidem certè à me præstaretur, si res tanta, occupata opera, & impedito animo absolui posset, Neq; eorum delicias atq; desidiam quasi iudiciũ respicerem, qui ex ipso tantùm uersuũ numero magnam redundantiam in his commentariis inesse coniiciunt: Nam si horum iudicio standum est, non solùm breuiter scribere, sed non omnino scribere satiùs est. De hoc commẽtationis genere ab his tantum iudicium fieri uolo, qui ut iuris ciuilis atq; pontificii studio multùm operæ dederũt, ita certum & syncerum iudicium futurum est: Etenim cũ uel manifestissimi edicti (ut ait Vlpianus) non negligendam interpretationem facilè illi intelligant, obscuris, atq; ambiguis interpretum adhibendas esse explanationes utiq; pronuntient, tantum abest, ut meam diligẽtiam reprehendant, qui quæ ab his qui nobis iura descripserunt, angustè constricta sunt, dilatauerim. Nec uerò illa parua mihi ad res planius explicandas causa fuit, quòd hæc mea ἐξήγησις alio ἐξηγητοῦ amplius non egeat. Nam siue authorum multitudinem, siue τῶν ἀξιοπιστίαν consideres, quibus quasi locupletibus testibus sententiã meam confirmandam putaui nihil eorum more à me scriptũ inuenias, qui ut litigiosi disputatores, omnem in eo cogitationẽ ponũt, ut captiosa quadam probabilitate animos percutiant legentium. Ex quo enim animum ad iuris interpretationem conuerti, studui diligenter non tam ueri aliquam speciem, atq; similitudinem, quàm quod omnibus liqueret, legentibus exhibere. Quam scribendi rationem si tenuissent quidam iuris enarratores, maior ex eorum commentariis fructus caperetur. Est quidam porrò, quod me textuum ut uocant, atq; interpretum frequentia crebrum effecit. In ea enim re lautos illos conuiuatores imitandos mihi proposui, qui ut omnium palato, atq; stomacho seruiant, dubia quædam conuiuia apparant mensasq; cõ quisitissimis cibis extruunt, unde quisq; quæ palatũ optima iudicarit, facilè sumat. Nam cùm multa in eandem sentẽtiam è iurisconsultorum libris quasi promptuario quodam protulimus, nihil aliud efficere adnixi sumus, ut quemadmodum in conuiuiorum ratione, quamuis à plerisq; cibis singuli temperent, uniuersitatem tamen sic commendet uarietas, ut uel languentem famem moliri, atq; intendere queat, & secundum suam quisq; naturã appositas epulas ingenuè agnoscat. Atque hæc ego sic accipi uolo, non tanquam assequutum esse me credam, sed tanquam assequi laborauerim, fortasse non frustra, si modò uobis æquis utar, ut ingratos admodum conuiuas eos existimem, qui cũ prolixè accepti fuerint, conuiuatoris tamen luxuriam, atque lautitias accusent, digni certè homines qui prandium in allio & pane apud σμικρόλογον aliquem Euclionem consumant. Sed non minor est eorum inhumanitas, aut potius stupiditas, qui multa ἀπροσδιόνυσα esse in his commentariis clamant: Non uidẽt enim in hoc scribendi genere alia ex aliis existere, & tanquam sermonum è sermone seri, ut nihil accersitum atque attractum dici possit. Multis uersibus, si parua magnis conferre licet, Homerus, multis Vergilius, hic Aeneæ, Achilles ille arma describit: breuis tamen uterque est, qui facit, quod instituit. Aratus etiam minutissima sydera consectatur, modum tamen seruat, non enim excursus hic eius, sed opus ipsum est. Hæc autem præfari uisum est, ut hîc nulla esse redundantia, sed seruatus modus esse intelligatur.

Valete.

MICHAELIS HOSPITALIS
Regii in curia Parisiensi
Senatoris.

Ausim quinetiam in genere hoc componere nostros
Antiquis: dubiámque rei suspendere palmam.
Non his post Romæ excidium quicunq; fuerunt,
Et quos iam longo pręcedimus interuallo.
Sed priscis legum nostrarum authoribus illis,
Sulpitios dico, Labeones, atque Sabinos,
Atq; alios horum similes. Queis omnibus vnus
Par erit, aut non inferior me iudice certè
Delitię nostrę Tiraquellus, vir bonus, vno
Vt verbo absoluam, prorsúsque simillimus illi,
Quem veteres quondam dixerunt iuris asyllum.
Pictos ille suos magna cum laude regebat,
Cùm subitò Regis mandatu accersitur inde.
Nunc in iudicibus centum sedet. Anteà multò
Maiores meritus, & mox habiturus honores.
Pluribus hic monumenta suorum ęterna laborum
Scripta voluminibus, veram testantia laudem,
Et quibus ad viuum expressa, illius imago
Prodidit? At nullo mage delectabere lector,
Quàm quo posteriùs complectitur omne libello
Ius adgnatitium, & dominorum in rebus emendis,
Mancipióque datis reuocandis in sua iura:
Vicit in his se, aliis alios superauerat antè.
Sic semper meliora existunt vltima quęq;.
Vt duraturos fructus solet arbor adulta
Ferre diu, sic quę senibus sunt ędita nobis
Et multò prudentibus vsu, credere par est,
Et si floridiora minus, solidissima certè.
Hunc ergo lege: proficies (mihi crede) legendo.

Adrianus Dudracius Andreę Tiraquello Collegę suo.

Quotidie addiscentem aliquid, sed plura docentem
Agnosco fieri te, Tiraquelle, senem:
Extremum hoc testatur opus, quòd tarda senectus
Ingenii dotes addidit, haud minuit.

Michaëlis Tiraquelli Fontenai apud Pictones supprędecti authoris filii,
Ad lectorem.

Est suspecta fides natorum in laude parentum,
At pro mille liber testibus vnus erit.

aam

Rodolphi Gaterii ipſius authoris generi.

Si ſocer eſt inſtar(ceu tradunt iura)parentis,
Non minus eſt generi reiicienda fides.
Sed quid opus laudes eſt hîc numerare ſuperbas,
Proſtat opus,nec eas mens cupit artificis.

Roberti Ribaudelli alterius generi.

At ſatiùs multò(quàm dicere pauca)tacêre,
Et multa,vt dicam,dicere pauca ferar.

Fanciſci Tiraquelli eiuſdem authoris filii,
ad cęteros fratres.

Ardua virtutis pater eſſe cacumina cernens
Primus iit,nobis triuit & ille viam.
Ergo alacres pro ſe ſectemur quiſq; parentem:
Et quam conſtrauit,cura ſit ire via.

Andreas Tiraquellus,Maturino Tira-
quello fratri.

Ingenii frater noſtri monumenta parentis
Cenſeo germani fratris habenda loco.

Maturinus Andreę fratri.

Quin frater patris hęc ſoboles veriſſima noſtri eſt,
In nobis partem vendicat ipſa parens.

Antonius Girardellus eiuſdem Maturini
præceptor.D.Andreę Tiraquello.

Ille mihi iuris pręcepta dat,ille dat vſum.
Hic tuus Andręa tradit vtrumq; liber.

Duorum lectorum Dialogus.

Hîc nihil eſt lector quod iure reprehendere poſsis.
Imo eſt.quid? legum copia tanta:bene eſt,
Si quod laudari debet,reprehenditur:an non
Eſt ſatias potior,quàm male ſuada fames.

TABVLA QVÆSTIONVM ET RERVM AD RETRACTVM MVnicipalem priuatim pertinentiũ ex ordine huius libri, quem mox sequetur altera ad retractum quoq; conuentionalem, etiam priuatim pertinẽs: & postremo alia generalis rerum uniuersarum.

Glo. 9. Ou lignagier.

Glo. 14. *Ou equipolent a uente.*

Glo. 18. le pris que la chose aura couste.

Glo. 19. Luy deuement acertene du pris.

Glo. 20. *Dor ou dargent.*

Glo. 21. *En telle quantite quil uouldra.*

§. 2. Glo. 1. Monstrer son contract.

Glo. 2. *Il luy peult faire faire serment.*

Glo. 3. *Sans fraude.*

§. 3. Glo. 1. Et lesdictes choses declarees.

Glo. 2. *Na que huyt iours.*

Glo.3. Formel en cause de retraict.

Glo.4. Par commission.

Glo.5. le iuge qui en peult congnoistre.

Glo.7. Le retrayant en decheroit.

Glo.8. Pourueu.

Glo.9. Deux recors.

§.9. Glo.1. A la femme.

Glo.2. a son domicille.

Glo. Vltima.

§. 10. *Glo. 1. & Vnica.*

§.15.Glo.1.Les fruictz.

Glo.2.d.§.19.Puys la litiscontestation.

Glo.3.d.§.15.Doibuent estre deduictz en sort.

§.16.Glo.2.Sera acquest commun.

§.19.Glo.2.Ne seroit pas commun.

§.20.Glo.1.& Vnica.

§.21.Glo.1.& Vnica.

§.23.Glo.1.Il ne sera pas receu.

§. 32. *Glo. 1. & unica.*

Glo. 3. d. §. 36. De la iurisdition, &c.

Finis. 1. Tituli.

TABVLA RETRActus conuentionalis, Ex Titu. 2. huius uoluminis.

Eiusdem tit. 2. §. 1. Glo. 1. Par celluy mesmes contract.

Eiusdem. §. 1. Glo. A tel temps.

Eiusdem.§.1.Glo.3.Et pour tel pris, &c.

Eiusdem.§.1.Glo.4.Celuy iour.

Eiusdem.§.1.Glo.5.In limine contractus.

Eiusdem Titu. 2. §. 2. Glo. 1. & unica.

Eiusdem ti. 2 §. 3. Glo. 1. & unica.

Eiusdem Titu.2.§.4.Glo.1. Ou cas de refuz.

Eiusdem § 4.Glo.2.Faire son offre.

Eiusdem.§.4.Glo.3.De tout le sort principal.

Eiusdem.§.4.Des arrierages.

Eiusdem §.4.Glo.5.Bailler adiournement.

Eiusdem.§.4.Glo.6.Consigner.

Eiusdem.§.4.Glo.7.En main de court.

Eiusdem.§ 4.Glo.8.Ne seroit pas suffisamment faicte.

Eiusdem.§.5.Glos.5.Par sa main.

Eiusdem.§.5.Glos.6.Suppose quil nen ait ioy per an & par iour.

Eiusdem Titu.2.§.6.Glos.1.Le sort & pris,&c.

Eiusdem Titu.2.§.6.Glos.2. Les loyaulx coustemens.

Eiusdem Titu.2.§.7.Glos.1. Reparations necessaires.

Eiuſdem titu.2.Finis.

Eiusdem titu.1.§.11.Glo.10.Tous y doibuent estre receuz pro rata.

Eiusdem titu.1.§.12.Glo.1. Transporter la chose a aultre.

Eiusdem titu.1.§.15.Puys la litis cōtestation.

Eiusdem titu.1.§.19.Glo.2.Ne seroit pas commun.

Eiusdem titu.1.§.23.Glo.1.Il ne sera receu.

Eiusdem titu.1.§.26.Glo.2. Du conuentionel.

Eiusdem titu. 1. §. 29. Glo. 4. Et aultres semblables.

Eiusdem titu. 1. Finis.

Finis.

Altera tabula alphabetica eademq; generalis omnium rerum & materiarũ hic tractatarum.

A.

D

L.

M.

N.

O.

P.

Q

R

V.

FINIS.

N. CLERICVS ANDREAE TIRAQVELLO C.R. LVTETIAE PARISIORVM COLLEGAE SVO.

CVM PRO ea summa amicitiæ necessitudine, quam inter nos constituit & literarum societas & muneris coniunctio, opus magnum quod tibi est in manibus, De Retractibus, legendum mihi dedisses, non alienum meo officio putaui, te per literas hortari, ne tantos labores tuos domi latere diutius iacereque patiaris. Quod si minus efficere suadendo possemus, (quoniam siue iudicio, siue timiditate quadam ingenua ab edendo refugis) at certè visum est gratia contendere, & rogando si quid nostra causa vis, vt quæ de ea parte iuris ciuilis frugifera & fructuosa locoq; feraci & vbere commentatus es, in lucem edi primo quoq; tempore permitteres. neque ob id tantùm, quod intemperantis esse dicant scribere quod occultari velit: sed magis adeo quòd confidam eam rem fore tibi & sempiternæ gloriæ, & iis qui ciuili scientiæ sese dediderunt vtilitati maximæ. Etsi enim hæc ætas præstantissima tulit ingenia, quorum monumentis iurisprudentia nostra non mediocriter illustrata est: perpauci tamen extiterunt, qui & forum sequuti, & scribendi ratione delectati, vsum ipsum forensem causarumq; tractationem, cum vetere iurisprudentia coniunxerint, sine qua nemo mea quidem sentẽtia veram solidamq; iurisprudentiam assequi facilè poterit. Quis enim ignorat, vsus foriq; inscitia, quantos nostris scriptoribus errores obiecerit? quantas tenebras rebus nonnunquam clarissimis offuderit? quàm inanibus turbulentisque dissidijs ius nostrum ciuile vndique complerit? Itaque cùm in te & summam iuris intelligentiam animaduertam, & vsus forensis tantum, quantum in eo esse potest, annos qui .xxx. plus minùs clarissimæ prouinciæ iuri dicundo præfuit, deinde propter dignitatem in nostrum ordinem cooptatus fuit: existimare equidem non possum quin illæ ipsæ elucubrationes tuæ populo nostro gratissimæ optatissimæque futuræ sint. præsertim cùm ea doceas quæ es expertus, quibusq; nõ interfuisti solùm, sed & præfuisti. In quo equidem haud scio virtutémne tuã magis probem, an diligentiam mirer, qui in tanta occupatione vitæ, procuratione muneris publici familiæque vt numerosæ ita & felicis, semper legas aliquid aut scribas, in hisque curis grauissimis quotidie temporis aliquid tibi ad hæc studia recolenda sumas. Cæterùm non habeo necesse verbis librum tuum ornare, quẽ satis & nominis authoritas & vtilitatis magnitudo commendet. Tantùm dicam si cæteri iurisconsulti tuo exemplo se ad scribẽdum conuertant, quos habemus plurimos ciuilis scientiæ cognitione exteris hominibus pares, vsu verò ipsius exercitationeq; longè superiores, fore propediem vt huius generis laudẽ omnibus nationibus eripiant, & perferant in Galliam remq; publicam nostram: sicut hactenus reliquas arteis, quæ quidem erant expetẽdæ, studio atq; industria sua nostri homines transtulerunt.

Andreas Tiraquellus Nicolao Clerico collegæ suo.

CVM mihi conscius essem quàm magnis occupationibus districtus hos commentarios conscripsissem, certum erat mihi tantisper eos tenere, dum plus otij nactus, quę informata tãtùm mihi videbãtur expolirẽ, nisi tibi tota hæc cómẽtatio sic probata esset, vt post iudiciũ tuũ viri grauissimi, eruditissimi, ac super ista verissimi eã edere in publicũ nõ dubitẽ. Neq; enim liberiùs ad edẽdum spatium mihi expectandum est, cui, ex quo in summam illam curiam adscriptus sum, vix vnus adhuc dies ab interuẽtoribus vacuus fuerit, vt ijs quibus meorum studiorum fructus paulò acerbiores fortasse videbuntur, ob eam caussam multò æquioribus vti debeam. Vt igitur te consiliario atq; authore è meis manibus liber hic emissus est, ita tuo præsidio in hominum conspectum perducendus est. Vale. & me (quod facis) semper ama.

Registrum Chartarum.

aa.bb.cc. a.b.c.d. a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.ſ.t.v.x.y.z.&.
A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V.X.Y.Z.
AA.BB.CC.DD. Omnes ſunt quaterniones, præter.cc. qui eſt ternio.

Excudebat Michaël Fezãdat in alma Pariſiorum academia, ſumptibus honeſtorum virorum Iacobi Keruer & Audoëni parui, Anno ab orbe redempto ſeſquimilleſimo quadrageſimo tertio, Pridie Calendas Maias.

Cum Priuilegio Regio.

1543

Tituli Primi huius Voluminis.

De Retraict Lignagier.

PRAEFATIO.

Retractus ubi locum habeat. *In Gallia.* *Dominio ducali.* *Mediolani.* *Binaschi.* *Venetiis.* *Ferrariæ.* *Paduæ.* *Florentiæ.* *Alexãdriæ.* *Bergomi.* *Lucæ.* *Bononiæ.* *Rauennæ.* *Triuisii.* *In Italia.* *Hispania.* *Vbiq; gentium.*

1 NVLLVS OMNINO LOCVS EST in nostris consuetudinibus, qui latiùs pateat, quiq; frequentiùs in negocijs forensibus occurrat, nec hîc quidem tantùm, sed & in tota Gallia, adeoq; vniuersa penè Italia, & aliis quoque regionibus. Nam ex omnium ferè gẽtium institutis & moribus id obseruatur, vt consanguineus (ita vbique voco propinquum genere) venditoris intra certum aliquod tempus, & frequentiùs quidem vnius anni, admittatur ad redimendum retrahendumq; prædium venditum, aut aliud quippiam immobile, restituto venditionis precio. De Gallia testatur Ioan. Fab. vnus omnium qui hactenus leges interpretati sunt, consuetudinum Gallicarũ scientissimus, in.l.j.col.6.in paruis, vers.in tertio casu.C.de sum.tri. & in.l.dudum.C.de contr.empt. ubi dicit hanc esse generalẽ regni Frãcię consuetudinẽ. & in.l.2.col.item.2.C.de rescin.vend.& in.§. ex non scripto, col.6.vers. circa quartum insti. de iur.natur. gentium & ciuil.& in.§.vlt. col.quoque vlt.insti. de duobus re.& in. §.1.inst.de empt.& vend.vbi & hanc dicit generalẽ esse cosuetudinẽ in regno Franciæ.& alibi sæpe.& Lud.Bolog.con.25. in amplissimo,& ex multis constabit quæ scribã super hoc titul. Dominio ducali, siue id sit Mediolani, siue Venetiarũ, siue Ferrariæ, siue aliud, testimonium præbet Alex.con.24.inspecto processu, lib.4. Priuatim autem Mediolano Ias.con.194. superuacuò videtur, in princ.lib.2.vbi & idem asserit de ciuitate Binaschi. Venetiis autem Paul.Cast.con.349.consuetudo Venetorum, lib.2. Ferrarię Saly.in. l.ad officium, ante finem.C.com.diuid. Paduæ Pau.Cast.con. 351. præfata reformatio, iuncto casu illius con.lib.2. & con.430. circa primum, eo.lib.2.& inter con.illius, Ioan. Bapt. Rosel.con.249. statutum Paduæ, in prin.li.2. Aluar.in.c.porrò, col.vl.tit.qual. feud.ali.pot.Cæpol.causarum ciuilium con.43. clarissime, in prin.& iterum con.seq.in quæstione, etiam in prin. Florentiæ testis est Angel.in.l.imperator. ff.de pact. & Ias.in.l. 2.col.4.vers. iuxta supradictum.C. de iure emphyt. Alexandriæ Raph. fulg.inter con. Fran.Curt. senioris con.34.tenor cõsuetudinis, post prin. Bergomi Alber.in. d.l.dudum C.de contrah.empt.& in.l.si filiussa .§. cùm fundum, versi.item facit ad aliũ.ff.de verb. oblig.vbi pergamum corruptè appellat. Lucę. Philip.Dec.con.222. viso puncto, in prin. & con.275. le.2.(is enim numerus est duplicatus) incip.in caussa quæ Lucæ agitatur. Boboniæ. Iac.Butr.in.d.l.dudum, dum ibi dicit, habemus statutum contra hanc.l. is enim Bononiensis erat. Rauennæ Cæpo.causs.ciuil.con. 47.in causavertẽte, col.i. Triuisii, idẽ eiusdem operis con.62.in dei nomine &c.in quæstione de qua, col.j. vbi declarat statutũ eius ciuitatis admittentis prolem ad huiusmodi retractum, an scilicet omnes consanguinei nedum descendentes atque etiam fœminæ admittantur. Sed & de eadem ciuitate refert Paul.Cast.d.con.349. li.2.& Soci.con.45.supponitur in facto, li.3. Et in vniuersum de multis Italiæ partibus Saly.in.d.l.dudum, col.2.versi.quæro post hanc. & Hippo.mars. sing. 54.in multis partibus. Et in Hispania est lex similis in lib.5.ordinationũ, (quas vocãt) regiarum tit.7.l.6.& seq.cuius meminit Ferd.Loaz.in repe.l.filiusfamilias §.diui, col.40. numero.227.ff.de le.2.& dicit Paul.Cast.in.d.l.dudum, quòd propè vbiq; sunt huiusmodi statuta & consuetudines.

Retractus q̃ diuersæ appellationes. *Ius protomiseos.* *πρωτομίξεως.*

2 SVNTQVE HVIVS iuris diuersæ appellationes. Nã Federicus in sua cõstitutiõe, quã de eo nũcupatim ædidit, cuius initium est, sancimus ámodo, aut vt alii legunt, omnimodo, id vocat ius protomiseos, nomine vt opinor corrupto, & fortè scribendum est, protomixeos πρωτομίξεως à πρῶτος, id est, primus, & μίξις, id est, mistio, coitus, coniunctio, quòd ex eo iure veluti misceantur & coëant: vel in idẽ dominium, si vicinus aut consors redimat: vel in eandem familiam siue consanguinitatem, si consanguineus: quæ anteà separata ab his fuerant. In ea autem constitutione inter cętera statuitur, quis illorum primus

admittatur & cæteris præferatur: hincq; nisi me coniectura fallat πρωτομίξεως nomen. Nisi malis legere προτιμήσεως, id est prælationis à προτιμάω, id est, præfero. nam & sic legendum putat vir omnibus modis laudatissimus Carolus Molend. in consuet. Parisienses ti.1. §. 42. col. vl. Siue etiam πρωτομύσεως à πρῶτος, & μύσις, præclusio, quòd scilicet eo iure consanguineus, consors, vicinus aliis emptoribus veluti viã præcludant. Primũ autẽ & postremum propiùs accedunt ad vulgarem illum titulum, sed medium illud rem ipsam significantius exprimere videtur. Et vt verius quoque videatur, facit authoritas hominis Græci non indocti Constantini Harmenopuli Nomophylacis Thessalonicensis in Epithome iuris ciuilis, Is enim lib.3. eius operis hunc titulum inter alios præfixit. περὶ προτιμήσεως. Cui hæc verba subiecit. Διαπράσεως γινομένης, τοῦ μὲν ἐξωτικοῦ ὁ δανειστὴς ἢ ὁ συγγενὴς προτιμᾶται εἰς τὸ ἀγοράσαι, τοῦ δὲ συγγενοῦς ὁ δανειστής, ἐκ δὲ τῶν δανειστῶν ὁ τὸ πλέον χρεωστούμενος, Id est, venditione facta, extraneo creditor aut propinquus præfertur in emptione, propinquo autem creditor, ex creditoribus autem cui plus debetur. Quæ propè ad verbum sumpta sunt ex. l.1. ff. de priuil. credi. Ea est huiuscemodi. Cum bona væneunt debitoris in comparatione extranei & eius qui creditor cognatúsue sit, potior habetur creditor cognatúsue, magis tamen creditor quàm cognatus: & inter creditores potior is est, cui maior pecunia debetur. Et ea quidem. l. solet à nostris allegari ad fundamentum nostri retractus de quo nos amplissimè dicemus inf. in hac præfa. numero. 41. huc item pertinet. & multis seq. At Ioan. Oldendorpius vir certè doctissimus in libro de iure & æquitate legit in ea Foederici constitutione, Protheniseos, idq; non semel vt casus videri possit, sed iterum atque iterum, vt de industria factum censeatur, Qua tamen ratione ita legit, prorsus ignoro.

προτιμήσεως. πρωτομύσεως. *Protheniseos.*

3 ¶ Porrò in eam constitutionem πρωτομύσεως commentaria ediderunt Bal. & Matthæ. Afflict. qui & ipse post Andr. Barul. in. l. prædia. C. de locat. præd. ciuil. lib. 11. id ius vocat ius congrui. Cui appellationi conuenit quod scribitur in re non admodum dissimili in. l. congruit. C. eo ti. cuius hæc verba sunt. Congruit æquitati, ut veteres possessores fundorum publicorum nouis conductoribus præferantur. Sunt enim qui & eam. l. pro nostra consuetudine adferunt, tanquam scilicet non dissimiliter hîc congruat, vt consanguineus extraneo præferatur. Et ego persanctè deierare ausim eam iuris congrui appellationem illinc esse depromptam. Statutum autem Paduanum vocat Præsentationem vt videre licet apud Paul. Cast. in omnibus propè con. supra ex eo citatis. & Cæp. con. etiam supra allegato, & alio, si non idem sit, cuius meminit Alexand. con. 62. in causa, col.1. lib.7. Quæ appellatio proximè conuenit cum nostra consuetudine, quæ & eam, Oblationem vocat. Ea autem hinc manauit, quòd consanguineus tenetur offerre precium emptori.

Ius Cõgrui. *Ius Præsentationis.*

4 ¶ Statutum Lucanum vocat id ius Recompræ, vt tradit Philip. Dec. d. con. 222. col. 2. versi. sed is nullo modo. At Petr. Ancha. con. 370. ante omnia, in fine. Et Flor. à S. Petro con. seq. quòd dicta domina in princ. non recompram vocant, sed recomperam & recomperationem. quod tamen idem est, nisi quòd in priori voce detracta est e, litera per syncopẽ, vt sæpe fieri ad solet. Est autem ea vox vulgaris Italorum, quæ significat veluti recuperationem quòd scilicet consanguineus rem venditam recuperat. Nisi malis dictum à cõparando quasi dicas recuparare, id est redimere. Nam plerunque comparare emere significat, vt colligitur ex. l.1. & ibi glo. in verbo, comparauit. Bar. in. 2. opposi. & Bal. col.1. versi. item nota quòd verbum. C. de rer. permut. ex quibus Bal. ipse dicit hoc verbum vulgò accipi pro verbo vendendi, atque etiam ex. l. à diuo. §. si post addictum, &. §. vl. ff. de re iudic. &. l.2. ff. de litig. &. l. nec quasi. ff. de rei vend. &. l. liberis. §. si quis sciens. ff. de lib. caus. & l. semper. §. negociatio, ibi pecunia comparatis nauibus, ff. de iure immu. &. l. 2. §. ad frumenti comparationem. ff. de administ. re. ad ciuit. pert. & . l. si à creditore, in verbo, comparasti, iuncto verbo, venditor. C. de act. & oblig. &. l. is qui suis. §. nihil. ff. de manumiss. &. l. ea conditione, C. de rescin. vend. &. l. sicut. C. de act. empti. & alibi sæpe. Et ita quoque maximi authores vsi sunt. Terentius in Eunucho.

Retractus ius Recompræ appellatus. *Comparo uerbũ quid significet.*

Imò si scias quod donum huic dono contrà comparet.
Tum magis id dicas.

Quo loco Donatus, comparet interpretatur emat. Liuius lib.2. ab Vrb. cond. Annonæ imprimis cura habita, & ad frumentum comparandum missi in Volscos. Vt hinc intel-

ligas Ruffinum fuisse à Hieronymo in.3.aduersus illum apologia, iniuria reprehensum, quòd comparatum codicem pro empto posuerit.quasi,vt ille subdit, comparatio æqualium tantùm sit,emptio precii annumeratio. Scio autem id uerbum comparandi, & de aliis modis acquirendi,quàm per emptionem dici,vt probatur in.l.si quid earum, & ibi glos.& Bar.ff.de legat.3.de quo per glos.& Bar.in.dicta l.1.C.de re.permut.eūdē Bar.in.l.1.ff.de contra. empt.Alexand. con.85.animaduersis, colum.vl.lib.4.Barb. in rub. ext. de empt.& vendi.col.vl.versi.vtrū autē verbum.Corne.con.73.quamuis videatur.col.3. vers.quod verbum,lib.4.vbi tamen dicit in vsu vulgari id verbū accipi pro verbo emendi. & Fabia. in tract.de empt.& vend.in.2.quæstione prin.col.2.versi. secundò fallit. Ex quo & Terentius in Andria.

-Atque ex incommodis.

Alterius sua vt comparent commoda. Et ibi quoque Donatus exponit,comparent, id est, acquirant. Firmianus autem in tractatu gabellarum in tertia parte.8. partis principa.quæstion. prima dicit, quòd compra est vulgare Italorum, quo significatur veluti acquisitio.

5 ¶Sed & consuetudo nostra & vniuersa propè Gallia retractum vocat à retrahendo, quòd scilicet consanguineus ad se atque ita ad familiam & cognationem, à qua res recesserat, eandem retrahit. quod verbum frequens est apud receptissimos authores, è quibus satis erit vnum, qui instar est omnium, citasse. Is est Virgilius libro quinto Aeneidos. *Retractus à retrahendo dictus. Retraho uerbum.*

Nate dea quo fata trahunt,retrahuntq; sequamur.

In nostris autem legibus sæpissimè reperitur,vt in.l.1.non semel. C. de natur.lib. quo in loco Bald.alludens ad nostram consuetudinem allegat cap.constitutus,extr.de in integ. resti.vbi fit mentio huius nostræ consuetudinis,sed & reperitur in.l.1.C.de tabul.lib.10. & in.l.cùm procuratores. C. de metal.lib.11. & in.l.1.C.de fund.rei priua. eo. lib.11. & in.l.1.C.de diuers.offic.& appar.iudic.lib.12.Sed & in.ff.quoque, ne quis dubitet, comperitur,vt in.l.in fraudem.§.à debitore.ff.de iure fisci.& in.l.imperatores.§.item rescripserunt agros.ff.de administ.rer.ad ciuit.perti.vbi scribitur, curatorem ciuitatis debere retrahere agros reipublicæ.

6 ¶Et hinc verbum retractandi in eadem prope significatione retrahendi siue reuocandi, in.l.Pomponius.§.ex facto.ff.de acquiren.poss.& in.l.si dolo.ff.de dolo mal.&. in.l. non solum.§.item ait.ff.de procur.in.l.quod autem.§.si vxor.ff,de donati.inter vir. & vxo.& in.l.quo enim §.ul.ff.de solut.& in.l.si cum militaribus.C.de restit.milit. & in.l.vl.§.ipsum autem.C.de bo.quę lib.&.l.2.C.ne fisc. rem quam vendid.lib.10.& apud Virgil.statim initio lib.12.Aeneidos. *Retracto pro retraho siue reuoco usurpatum.*

Nihil est quod dicta retractent.

Quanquam pro iterum tractare,vt tradit Sextus Pompeius, siue iterum excutere, examinare accipitur, & quidem frequentissimè,vt in.l.1.&.2.ff.ne de statu.def. & in.l.2.§.1. &.2.& iterum in.l.vl.ff.de collu. deteg. & in.l.aut priuatim.§.1.ff.ad S. C. Turpi. & in l.in omnibus.§.1.ff. de diuersi.& temp. præscrip.& in.l.eius qui,in princip.ff.de iure fisci.& in.l.in bonæ fidei.C. de vsur. & in.l.præcepit. C.de can.larg.eo.lib.decimo. Et apud Plinium lib.episto.6.ad Vrsum, finitámque caussam retractauit.& alibi sæpe, vt apud Budæum Galliæ sydus fulgentissimum videre licet. Paulus autem noster sine compositione id, iterum tractare appellauit, in dicta.l. in fraudem.§. quoties. ff. de iure. fisci. *Itē pro iterum tracto.*

7 ID AVTEM IVS retractus etiam ex legibus Mosaicis omnium primis fuisse obseruatum liquidò constat,ex vigesimoquinto cap.Leuitici,cum scribitur, *Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam,& voluerit propinquus eius,potest redimere.*Et apertè quoque declaratur Ruth.4.cap.vbi ita scribitur. Partem agri patris nostri Elimelech vendidit Noëmi,quæ reuersa est de regione Moabitide: quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus & maioribus natu de populo meo. *Si vis possidere agrum iure propinquitatis,eme & posside,*Et Hieremiæ.32.cap.vbi hæc quoque verba adscribuntur.Eme tibi agrum meum,qui est in Anathot.tibi enim competit ex propinquitate, vt emas.Quem locum enarrans diuus Hieronymus. Non erat (ait) licitum, possessionem de tribu trāsire ad tribum,nec de familia ad aliam familiam.Id quod etiam è nostris ci- *Retractus legibus Mosis obseruatus.*

tat Lucas Pen.qui & alia quædam in id affert,in.l.1.col.2.in verbo,debiti.C.de impo. lucra.descript.lib.10.Et hac quidem ratione iubetur Numeri.cap.36. eodémq; vl.vt omnes viri ducant vxores de tribu & cognatione sua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipiant,vt hæreditas permaneat in familiis.

Retractum non esse iuris diuini. *Præcepta Mosis trifariã diuisa.* *Iudicialia seu legalia Mosis non obligare.*

8 ¶ Et horum quidem sacrorum Bibliorum locorum authoritate adducti quidam contendunt, hanc nostram retractus consuetudinem esse iuris diuini, existimantes omnia quæ legibus illis Mosaicis statuta sunt,ius diuinum constituere. Sed illi admodum falluntur.Quod ne nescias (nam id ad totum hunc tractatum multùm habet momenti & ponderis) animaduertendum est, placita,præcepta ac dogmata veteris testamenti trifariam discriminari.Alia enim moralia, alia cæremonialia, alia denique iudicialia: quæ omnia nominatim speciatímque tanguntur Deuterono.sexto cùm scribitur. Hæc sunt præcepta,cæremoniæ,atque iudicia,& cæte.& secundo Paralip.trigesimotertio vbi dicitur.Si custodierint facere quæ præcepi eis,cunctámque legem,& cæremonias, atque iudicia,quæ mandaui per manum Mosi. Iudicialia autem, vt interim cætera omittamus, quæ & nonnulli legalia non inscitè appellant, cuiusmodi est illud de redimendo agro vendito à propinquo & tribuli,non apud nos habent vim legis,quæ obligare possit, nisi quatenus in nouo Christi testamento approbata reperiuntur,vt ex theologis quoque scolasticis (nam & hos aliquando, vt omnibus satisfaciam,haud grauatè appello)voluit Alexand.Ales cæterorum huius monetæ antistes in secunda parte summæ quæst.52.membro.j.iterúmque in tertia parte quæst.59.membro.j. & eius discipulus diuus Thomas. Aquinas in prima.2.quæst.104.art.3.rursumq; in secũda secundę quęst.87.ar.j.& in quotlib.2.ar.8.& alter eiusdẽ discipulus sanctimonia quoque insignis Bonauentura in quarto sentent.di.3.ar.3.quæst.2.in qua etiam di.copiosius hæc attigit cæterorum subtilissimus, aut si mauis tenebricosissimus ex nomine,Scotus in.vl.quæst.ad finem. & idem Bonauẽ. in eodem.4.sentent.di.37.ar.2.quæst.j.& Richard.in eodem lib.di.17.Anto.Flor.in prima parte summę titu.14.cap.6.in prin.colum.3.vers.3.differunt. Angel.Cla.in verbo,decima vers.2.& è recentioribus Gabriel.Biel.in tertio sentent.di.37. quæst.j.ar.2. conclus. 5.ad finem.& rursum in.4.di.j. quæst.4.ar.4.dubio item.4.& Marsilius ille Ficinus, qui iure optimo columen theologiæ simul & philosophiæ nostri seculi appellari potest, in eo libro,quem de religione Christiana tam verè ac piè, quàm eleganter differit cap.34. vbi & præcepta Mosis multis modis distinguit.asserens ea esse præcipua,quæ in decalogo continentur: data enim primùm nullo medio fuisse à deo in tabulis lapideis populo vniuerso: deinde tanquam perpetua in arca testamenti in sancta sanctorum inclusa.Cætera vero minutiora esse,ac data per Mosen,& ab eo chartis inscripta,atque extra sancta sanctorum posita. Inter hæc autem alia simpliciter moralia esse, quæ quoniam naturæ legem imitantur, sempiterna sunt ferme, sicut præcipua.Alia ad iudicia pertinent: quæ in æquitatis arbitrio posita, prout rerum vsus exigit, variantur.Alia verò adcæremonias: quæ sunt parui momenti. Et hæc quidem scitissimè probat authoritate ipsius veteris testamenti. Sed & idem quoque tradidit & inuictissimis rationibus comprobauit Pau.Ritius in lib.de Christiana veritate tract.2.parte.3.cap.item.3. & ex antiquioribus (hos enim prætermittere piaculum esset) Origenes in Exodum Homelia decima,& in Numeros Homilia vndecima.Hieronymus in epistola ad Augustinum, cuius initium est,tres simul epistolas. ipse Augustinus libro aduersus Manichæum sexto ferè per totum eum lib. & iterum libro decimonono capit. 18. & ad Bonifacium contra duas Pelagianorum epistolas,libro tertio cap.quarto,& Ambrosius in epistolam Pauli ad Collocenses cap.2.& in epistola.72. ad Ironem. & horum primus Tertullianus in libro aduersus Iudęos.

9 ¶ Et è nostris, ne eorum authoritate defici videamur, idem voluit Imo.in.l.stipulatio hoc modo concepta,col.3. ad finem,& ibi quoque Rom.col.10.ff.de verb.oblig.& idem Imo in.l.3.col.vlt.& ibi etiam Franc.Areti.col.3.vers.prima ratio.ff.de testam.ipse Imo. in cap.vlt.col.3.de consuet.& con.omnium primo,in casu præmisso,in fi.Card. Flor.loquens de lege Mosis qua masculi præferebantur fœminis in successionibus, con.2. circa statutum.ad fi.Mart.Laud.in tracta.primogenituræ,col.pe.vers.rursus quæritur nũquid. Bellamera con.28.in facto mihi tradito,col.2.ver.ad partem contrariam. Alexand.con. 13.attentis his,col.3.vers.præterea præcepta,lib.7.Fran. Areti.in.l.vlt.col.pe.vers.3.quod

non valet.C.de pact.Barb.con.39. clementissimi dei,col.j. lib.2.Ias.in.l.qui se patris,col. 5.vers.& no.quòd inter Iudæos.C.vnde lib.Philip.Dec.in.cap.consuluit,in.2.no.ext. de appell.Zazius con.j.illustres,numero.61.lib.2.Et huc quidem pertinent no.à glos.& Archi.in.§.his itaque respondetur,per text.ibi, sexta.di.Panor. & aliis. in cap.j.ext.de homicid.& eodem Panor.in. d.cap.vlt.col.2.vers.in glos.2.ext.de consuet.& in.ca.2.col.3. ext.de probat.

10 ¶Et ne de hac re dubites,quantùm ad iudicialia siue legalia pertinet,de quibus hîc specialiter loquimur.Id quod diximus, possum multis Christi domini nostri testimoniis probare:sed vnum tantùm aut alterum breuitatis gratia nunc afferam. Nam quod scriptum est in.l.Mosaica.Oculum pro oculo,dentem pro dente.Deuterono.19. & Exodi.21. damnat Christus Matthæi quinto cap.quódque de libello repudii traditur.Deutero.24. id Christus quoque reprobat abrogátque Matthæi eodem cap.5.atque iterum.19.& Mar. decimo & Lucæ decimosexto.Suntq; plurimi in ea sentẽtia,quòd ea lex repudii non excusaret à peccato, & in ijs glos. in cap.in lege.24. quæst.4.Archi.in cap.qui peccat,iisdem quæst.& caussa.Host.in cap.gaudemus,col.3.in verbo,qui autem,ext.de diuort.Bal. aut quisquis est,inter con.illius con.428.inquisitio prædicta, col.2.lib.5. & magna theologorum cohors in.4.sentent.di.33.& latè diximus in nostris legibus connubialibus. Ex quibus plane intelligis placita legalia Mosis non fuisse iuris diuini.Nam si talia fuissent,perpetua quoque & immutabilia permansissent: nec crimini aut peccato fenestram aperuissent. Quãtùm enim ad primum pertinet,scriptum est psalmo octogesimooctauo. neque profanabo testamentum meum,& quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.Et Esaiæ cap.40.Verbum domini manet in æternum. Et alibi, cœlum & terra transibunt,verba mea non transibunt.Matthæi vigesimoquarto.Marci decimotertio. Lucæ vigesimoprimo.Et rursum alibi. Faciliùs est cælum & terram præterire, quàm de lege vnũ apicem cadere,Lucæ decimosexto.Quantùm autem ad secundum, constat viam domini impollutam esse, psalmo.17.& legem ipsius immaculatam psamo.18.Vt non immeritò damnata sit hæresis Corinthi, Ebionis,& Nazaræorum asserentium legem Mosis in omnibus esse obseruandam, sicut & nouum,testimonio Philastri, & Augustini in libro de hæresibus. Nam & Gerson non contemnendus Theologus in tractatu de contractibus parte.j.consideratione.10.dicit fore hæreticum, si quis credat iudicialia Mosis præcepta nos obligare.

Aliquot præcepta Mosis à Christo dãnata.

11 ¶Igitur satis ex iis quæ diximus,constat Iudiciales Mosis leges non esse diuinas. Nisi & ea ratione,qua leges canonicas esse diuinas,tametsi humanæ sunt, quidam asserunt, vt per Host.Ioan. And.& Panor. in cap.1.ext.de iura.cal.& alios citatos a Barb.in ca.filius, in.4.no.ext.de testa.Et id satis probat textus.in cap.nimis, ext.de iureiur. & in cap.2.de priuil.lib.6.Sed & leges quoque seculares diuinas diuinitusq; latas & promulgatas pronunciat.l.vlt. & ibi glos.in verbo. diuino.C.de præscript.lon.temp.&.§. quia igitur imperium,in authent.de instru.caute.& fide.Scribit enim Ioan.And.in cap.vlt.ne cleri.vel mo.legem ciuilem esse partem legis diuinæ & theologicæ.& sequitur Bal.id quoque trahens ad leges feudales,in prooemio feudorum,col.3.versi.apparet igitur,vbi & alios in id citat. Nam & Demosthenes in oratione prima aduersus Aristogitonem.πᾶς (ait) ἐστὶ νόμος εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, id est, omnis lex est inuentio quædam, & donum deorum. Quod & à nostro iurisconsulto relatum est in.l.2.ff.de legibus.& Galeno in eo.lib. cui titulus est,vtrum partus in vtero sit animal & Aphthonio declamatore in li bro præ exercitamentorum, paulò ante fi.Nam & Ecclesiasticus cap.1. tradit omnem artem & scientiam esse adeo.quod & de medicina priuatim tradit idem cap. eiusdem operis.38. Et de agricultura.cap.7.

Pontificias leges, cùm hũanæ sint diuinas ab aliquibus dici. Ciuiles itẽ. Feudales item. Lex domũ dei.

12 ¶Illud autem certum est omnes legislatores suarum legem inuentionem in deos retulisse,quò illis maiorem authoritatem maiestatemq; & obseruantiam conciliarent. Mosen scilicet,de cuius legibus nunc priuatim loquimur, ad D.O. M. quem Diodorus Siculus lib.2. Bibliotheces vocat Aliaum.Nam illud sæpe,cum suas leges æderet, proclamabat,hæc dicit dominus.Minoem Cretensium legislatorem,ad Iouem.Lycurgum Lacedemoniorum,ad Apollinem.Draconem,& Solonem Atheniensium, ad Mineruam. Trismegistũ siue Minam vt aliis placuit,Aegyptiorum, ad Mercurium.Numam Romanorum,ad Aegeriam,Zamolxim Getarum atque Scytharum,ad Vestã. Zoroastrem Ba-

Legislatores suas leges ad deos retulisse. Moses. Minos. Lycurgus. Draco. Solon. Trismegistus.

ctrianorum & Persarum,ad Oromasin.Charondam Chartaginensium,ad Saturnum.Zaleucum Locrensium,ad Mineruam . Zatrastem Arianeorum , ad simulatum quoppiam numen,Philolaum Thebanorum.Andronodorum Chalcidensium,qui in Thracia sunt. Protagoram Thuriorum,ad nescio quos alios deos . Quæ omnia tradita sunt à Platone lib.1.de legibus,in prin.Dionysio Alicarnasseo. lib.2.antiquitatum Romanorum.Diodoro Siculo.d.lib.2.Bibliotheces,vbi huius rei addit rationem, quòd ipsi putabant rem mirandam ac diuinam maximeq; mortalibus vtilem leges esse: siue vt citius populi ob rei excellentiam,deorum metu legibus obtemperarent.Et præterea Cicerone lib.de diuinatione primo.Valerio Maximo lib.1.c.3.quod de simulata religione est.Plutarcho in Numa Pompilio.Galeno in illo libro nuper à nobis citato.Lactantio lib.primo cap.22.& ex recentioribus Marsilio Ficino in argumento in Minoem Platonis, & aliis passim scriptoribus . Vt interim prætermittam Mahumethem illum Arabum legislatorem infandissimum ad Gabrielem leges suas retulisse. Plato autem in.d.lib.1.de legibus in vniuersum tradit deum legum condendarum authorem esse,vt hac ratione(vt tandem hoc caput claudam) possimus leges omnes diuinas vocare . Verùm nos aliter ius diuinum intelligimus.

Numa. Zamolxis. Zoroastres Charōdas. Zaleucus. Zatrastes. Philolaus. Andronodorus. Protagoras Mahumethes.

13 SED VT REDEAMVS.HAEC nostra consuetudo approbatur in ca.cōstitutus, de in integ. resti.& vt plerisque placere video.in cap.1.§.sed etiam res,vbi id no.doct.ti. per quos fiat iuue.& in c.1.§.item.1.& ibi quoque docto.tit.qualit.olim pot.feud.ali. Vt iam non dubitandum sit,an valeat:sicuti nec dubitant Pet.Cy.Bal.Saly.& Paul.Cast.in.d.l.dudum.C. de contrah.empti.Host.Ioan.And.& Panor.in.d.c.constitutus.Bal.Saly.& Paul.Cast.in l.1.C.com.diuid.Bal.in rub.C.res inter alios act.vers.& no.quòd ex cōsuetudine.& con. 276.ad euidentiam præmittendum est, lib.5.Ioan. Plat.in.l.2. in.1.no. C.de præd . nauic. lib.10.& in.l.1.col.1.per illum tex.C.non lic.hab . metro.lib.11. Alexand.con. 52.viso themate,in princip.lib.1.& con.27.quod est simili exordio,in princ.lib.6.& con.173.viso & diligenter,col.1.eodem lib.6.Philip . Dec.con.88.cuius superscriptio est,valet statutum. post princ.& cons.222.viso puncto,etiam post princ.& con.300.visa petitione , etiam in princ.Lud.Bol.cons.25.in amplissimo,in.3.dubio Lud . Gozad.in repe.d.l. qui se patris, colum.34.vers.infero & sextò.C.vnde lib.& vbique doct.nostri loquentes in casibus huiusce consuetudinis multas quęstiones diffiniunt,nullum omnino dubium de viribus illius facientes , quorum loca iam multa supra in princ.designauimus,& posthac plurima notabimus.

Retractus consuetudo iure pontificio approbata. Cōsuetudo retractus ualida.

14 ¶ Nam & quod plus est,valet statutum omnino prohibens vendere extraneo,aut forensi (vt nostri non rectè,si credimus Vallæ in Pogium,appellant)secundùm Bar. Angel.Imo. Alexand.Ias.in vtraque lect.super.3.quæst.Bart.& cæteros recentiores in.l.filiusfamilias. §.diui.ff.de leg.1.Ioan.And.Pet.Anch.Domi.& Philip.Fran.in.cap.vl.de immu. eccles. lib.6.Bar.Bal.& Saly.in.d.l.dudum.Bar.& Bal.in.l.vlt.ille col.etiam vlt. hic.3.vers.ext. glo.C.de sacro.eccles.Bar.in.l.in quorū.ff.de pigno.& in.l.si quis ita.§.ea lege.ff.de verb. oblig.& in.l.multum.ff.eo.tit.& in.l.si in emptione.§.omnium,per illum text.& ibi etiā Bal.Saly.& Alexan.ff.de contrah.empti.& in.l.1.col.9.vers.circa primum sic dico. C.de sum.trin.& in.l.vlt.C.de exact.trib.lib.10.& in.d.l.2.& ibi quoque Ioan.Plat. C.de præd. nauic.lib.11.Bal.in.l.2.in.fi.ff. de iurisd. om.iud . & in.l. ea lege & ibi Angel.& alii.C.de cond.ob.caus.idem Bal.in.l.vlt.§.vlt.C.com.de leg.& in.l.1.§.1.C.de com.ser. manumis. & in cap.si clientulus,col.2.tit.de ali.feud.& in cap.quæ in ecclesiarum,col.2.ext.de constit.& in in cap.clerici,ext.de iudi.& con.349.statuto Placentiæ,col.2.lib.1. & con.310.ad euidentiam,post princ.lib.3.& con.314.quædam sunt locutiones,eo.lib.3.& cons.174.prę supponendum est,lib.quinto.Signo.con.21.statuto ciuitatis Mediolani . Angel,cons.47. quidem Franciscus de Florentia, col.vlt. Alber . in.2. parte statutorum, quæst.2.ex prædictis,col.3.vers.sed exorta,& seq.vbi dicit id communiter teneri & seruari.Panor.in.c. relatum,le.1.de testa.Card.Floren.cons.144.super themate,col.1.&.2.Paul.Cast.cons.89. posset quis dicere,post princ.lib.2.Raph.Fulg.con.102.præsupposito statuto . Ioan.Plat. in.d.l.1.col.1.vers.similiter valet.C.non lice.habit.lib.11.Alexand . cons.103.visis scriptis, col.2.vers.nam constat,& seq.lib.2.Corne.con.78.quanquam videatur,col.1.lib.1.& con. 152.licet in hac,col.1.eo.lib.1.Barb.in repet.rub. de non ali. reb.eccles.in.1. quæst . & con. 43.præclarè scribitur,col.10.vers.venio nunc ad aliam,lib.1.Philip.Franc. in sua dispu-

Valet statutum prohibens uendere extraneo.

ta.petitorii,in.4.dubio.Fran.Curtius Senior consi. 27. magnificus vir, col.5.vers. capio secundum. Fab. in tracta.de empt. & vend.in.21.quæst.3. quæst.prin.Fœli.in.cap.1.col.1. de Iudæis.Philip.Dec.con.661.in casu de quo,col.1.Ex quibus multi etiam dicunt id statutum comprehendere ecclesiam,& clericos,vt scilicet nec eis nec in eos liceat alienare. Quin Bal.in.d. c.quæ in ecclesiarum, vbi sup.& præterea in.cap.ecclesia sanctæ Mariæ, col.1.vers.idem videtur dicendum, ext.de constit.eius est sententiæ, vt valeat statutum expressim prohibens, ne liceat alienare in clericum, si principaliter non sit factum in odium ipsius.De quo & nos aliquid dicemus infra in.§.1.in verbo . Lachapteur, numero.3.4.& seq.

An tale statutum comprehendat ecclesiã & clericos.

15 ¶Imò & quod etiam plus est,valet statutum iubens vendere potius consorti aut vicino aut proximo, quàm alteri eodem precio,vt placuit Bart.in.l.2.vers.item no.ar.C.de debit.ciuit.lib.11. Pet.Anch.con.160.præsupponitur. & iterum con.370.ante omnia videndum est.Floria.con.seq.quod dicta domina.Paul.Cast.consi.194.viso statuto,lib.1.& con. 221.in hoc passu.eo.lib.1.Alexan.d.con.52.post prin.lib.1.&. d.con.27.in princ.lib.6. Socinus con.272.non prosequendo,col.3.vers.confirmatur quòd si contra,lib.2.vbi intelligit, modò sit factum à non recognoscente superiorem.Philip.Dec.si is est,cons.619.licèt in casu, colum.2.vers. primum statutum. & con.647.requisitus, col.1.Pantha. Cald. in repet.l.2.in.fi.C.de rescind.vend.Barpto.Chassã, (neq; enim illum grauatim cito, tametsi de me pessimè meritum) con.22.consuetudine cauetur, colum. 2.vers.item istud ius, Nam si valet pactum eiusdem tenoris,vt certè valet,secundum Bald.in.l.1.post princip. C.com.diuid.per.l.qui Romę.§.cohęredes.ff.de verb.oblig.vbi & hoc volũt Imo.Raph. Co.& Alex.atque etiam Iason,qui id dicit no.in.l.nemo,quæ est pe.ff.de pact.& con.211. præsens consultatio.colum.3.versi.sed præmissis lib.2.Consequens est,vt & statutum valeat, per.l.vlt.& ibi Bart.Bal.Saly.& alii.C.de fideiuss.cum si. Et hinc quoque Alexand. consi. 126. visis his de quibus, in princ.lib.5.asserit valere statutum Ferrariæ, quo prohibetur locator alteri vendere, priusquam requisiuerit conductorem, an velit emere. Suntq; certi casus in iure nostro, quibus cum vendere aut locare volumus,debemus magis vni cuipiam,quàm aliis vendere aut locare iusto præcio,vt in.l.1.& ibi glo.vlt.Bar.& Ioan.de Plat.C.de metal.& met.lib.11.& in.d.l.1.& ibi quoque Ioan.Plat.C.non lice.habit.eo lib.11.& in.l.congruit, & in.l.prædia.C.de locat. præd.ciuil.eo lib.11. & in.l.vlt. & ibi item Plat.C.de agri.& mancip.eo quoque lib.11.& in.§.si verò aliquando,in authẽ.de collato.Imò & vendere simpliciter in quibusdã casibus,velimus, nolimus cogimur,ex quibus multos collegit glo.i.l.Iulianus.§.idẽ Celsus.ff.de acti.empt.& in.l.nec emere,& ibi quoque Guil. Cu.Alberi. & Iason. C. de iure deb. & glos.in.l.inuitum. C. de contrah. empti.Bal.& Angel.in.l. si pendẽtes.§.si quid cloacarum.ff.de vsufru.& Fœly.in.cap.1.in vl.no.ext.de iudęis.& Anto.Burg.in.c.1.col.5.vers.ex oppo.domini,& multis seq.ext.de empti.& venditi.

Valet statutum iubens potius uẽdere uicino aut proxio q̃ alteri.

Valet item pactũ in eã rem.

Casus aliquot quibus uni magis q̃ alteri uẽdere aut locare debemus

Casus quibus etiã uendere cogimur.

16 VALET IGITVR NOSTRA consuetudo,vt ad eam redeamus: & si nonnulli cõtendunt eam esse damnatam, per.d.l.dudum. C.de contra. empti.In quo vt aliis placuit, admodùm decipiuntur: nam ea.l.constitutionem reprobat, qua solis proximis & consortibus vendere licebat,non etiam aliis quòd (vt ibi dicitur) iniquum est, vt homines suo arbitrio vendenda non distrahant,sed de rebus suis aliquid cogantur facere inuiti.Ideo subdit ea.l.hæc verba.Superiore lege cassata vnusquisque suo arbitratu quærere vel probare possit emptorem. In hac autem consuetudine (inquiunt) nihil tale est,quale in ea reprehenditur: cum neminem cogat vendere proximo, sed liberum relinquit,quibuscunque voluerimus,vendere.Id autem concedit,vt rem arbitratu venditoris iam alienatam possit proximus restituto precio redimere. Et ita quidem approbato contractu: eo enim reprobato non cogeretur precium restituere.l. iubemus nulli.§.sanè, ibi, & precia quidem,& iterum.§.prædia.C.de sac.eccles.&.l.1.in fine.C.de præscipt.30.vel.40.an.&.l.1.in fi.& ibi Ioan.Plat.in.4.no.C.de præd.curia.lib.10.&.l.quemadmodum, & ibi glo.in verbo,& emptor.C.de agri.& cens.lib.11.&.§.quia verò Leonis, le.2.& iterum.§. si quis igitur,in authen.de non ali.&.§.vniuersitas.16.quæst.3.vbi ita scribitur. Ita vt nec præcium quidem iniquis comparatoribus reposcere liceat. Nam & hinc videmus, quòd feudum alienari prohibitum, si tamen alienatur, potest agnatus recuperare nullo restituto præcio.cap.primo.§.Titius,titu.si de feud.fue.cõtro.inter do.& agna.& voluit Philip. Dec.

Retractus consuetudo an ualeat.

Contractu reprobato an precium restitui debeat.

Vasalus feudum alienatum reuocans an restituat precium.

con.208.ad clariorem,col.3.verſ. ſed tamen prædictis non obſt. & con.586.in cauſſa quæ Mantuæ.Imò nec id recuperat malæfidei emptor a venditore,per text. à contrario ſenſu in.c.j.vbi id no.glo.in verbo,in bonęfidei,in prin.& Card. Alex.col.2.in vl.no.ti.de prohi.feud.ali.per.Fed.Verùm hæc ratio (tametſi hîc à nonnullis adducitur) non admodum tuta eſt,propter ea quæ traduntur à Bal.in.l.vlt.§.emptor.C.com.de lega. & con.337.imprimis videndum eſt,col.2.verſ.ſed quæritur,li.1.Fran.Cre.ſing.95.ſtatuto cauetur.& latè Feli.poſt alios in.c.cùm cauſam,col.6.verſ.ad illud mirabile,ext.de re iud.& Fabia.in tract.de empt.& vendit.in.8.quæſt.princ.col.1.verſ.ſecundò quæro.& quæ dicemus infr. eo.tit.§.12.in glo.1.numero.10.incip.& hæc quidem,& ſeq.

Emptor malæfidei an precium recuperet.

17 ¶ At illi afferunt prætereà hanc rationem. Nam poſito (inquiunt) quod ea lex dudum, reprehenderet ſimilem legem huic noſtræ conſuetudini, quod vt diximus non admittunt. Tamen non impediret, quin alia noua lex aut conſuetudo poſtea fieri poſſet, & introduci in contrarium,vt voluit glo.in cle.ſtatutum, in verbo, conſuetudine, de elect. Pet.Cy.Bal.& Saly.loquentes in caſu noſtræ conſuetudinis in.d.l.dudum.Bar.in.l.j.col. 6.verſ.tertio quæro.C.de ſum.trinit. Bal.in.l.vlt.col.2.verſ. item quæro an iſta lex.& in l.vlt.C.de pac.pig.vbi ſing. dicit illam gloſ.& in.cap.j.col.vlt.tit.de his qui feud.da. poſ. & in addi.Spec.tit.de inſtr.ædit.§.compendioſe, verſ.ſed nunquid de conſuetudine. Alberi.in prima parte ſtatutorum,quæſt.7.ſed quid ſi ſtatutum. Pet. Anch.in repe.capit.j. char.39.in paruis,verſ.quid ergo ſi conſuetudo,extr.de conſtit. & in.c.j.eo.tit.lib.6. & in cap.conſtitutus,in tertia oppo.ext.de in inte.reſt.vbi & ipſe loquitur in caſu.d.l.dudum. & rurſum in.cap.cùm ab omni,de vita & hone.cle.& conſ.51.conſuetudo quæ habet, in fi.vbi & illam gloſſ.dicit ſing. & conſ.218.iuxta ordinem,paulò poſt medium.Imo.Paul. Caſt.& Franc.Aret.in.l.ſi mihi,& tibi.§.in legatis.ff.de leg.j.primo.Panor.in cap.vlt.col. item vlt.poſt Anto.ibi char.12. ext.de conſuet.& idem Panor. diſtinguens in cap.2. col. quarta verſ. ſecundo membro,de probat.& conſ.7.tria circa primum,colum. pen.lib.2. vbi & eam gloſſ.dicit ſing.Stepha.Bertran.conſ.361.viſo conſultationis themate, numero ſexto lib.primo & conſ.342.exiſtimo,numero tertio lib.ſecundo.Nam cum lex damnat conſuetudinem futuram, id nuncupatim exprimit, vt patet in.l.3.§. diuus. ff.de ſepulch.viola.

Lex aut cõſuetudo ſemel dãnata an iterũ introduci poſſit.

18 ¶ Sed & hęc ratio parum quoq; tuta eſt,quando multi & hi quidem maiori numero tenent contrarium, vt ſcilicet damnata conſuetudine præterita,cenſeatur quoque futura damnata.Hi ſunt inter cæteros glo.Imo. & Domi.qui hoc latè diſputat in.d.c.j.de conſtit.lib.6.gloſ.in.cap.j.in fi.de cle.non reſiden.eo.lib.6.& in cle.2.gloſſ. pe. de reb. eccleſ. non ali.Imo.in.c.ex parte.in glo.magna,de cõſuet.Pet.in.l.2.& ibi etiam Cy.in.5.quæſt. princ.& Bal.in.2.oppo.ſibi omnes contrarii.C.quæ ſit long.conſuet.Ioan. And.vt à quibuſdam citatur in cap.certificari,& ibi etiam Anto.col.3.de ſepult.& idem Ioan.And.in addi.Spec.in.d.§.compendioſè,vbi ſup.& iterum in tit.de dote poſt diuort.§.j.verſ.illud quoque Paul. Leaz in cle.j.ſuper verbo,eligatur in fi.de elect.& in.d.clem. ſtatutum,& ibi quoque Lap.Ab.& Imo,colum.pe.eo.tit.& in cle. ſi vna,& ibi quoque Ioan. Lig. & Card.Flo.in fi.de reb.eccleſ.non ali.Dy.Bar.Bal.Angel.Raph.Co.Alexand. & Iaſon in d.l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.ff.de leg.j.Bal.in repe.l.de quibus,col.2.ff.de legibus & in.c. 1.titu.quali. olim feud.ali.pot.& in cap.j. poſt princ.titul.de capit.Corra.diſtinguens an conſuetudo ſublata cõtineret ius commune,nec ne Pet. Peruſ.in tracta.de canonica portione ad finem in quæſtione quinta,vbi etiã diſtinguit an conſuetudo reprobetur,an verò ſimpliciter tollatur.Anto.in cap.vlt.poſt medium,verſ.quis ſit effectus, & ibi quoque Imo.colum.7.& Panor,qui diſtinguit col.vlt.ext.de conſue.Pet. Anch.poſt Paul. Leaz in cle.j.de exceſ.præl.Imo.in.d.c.cùm ab omni,col.5.de vit. & honeſt. cler. & in cle.dudum.§.nos etenim,in.8.quæſtione de ſepult.& in.l.tertia & ibi quoque Franciſ.Areti.ff. de teſta.Paul.Caſt.in.l.ſi ſtipulatus fuero.§.primo.ff.de verb.oblig.Ioan.Ana.in cap.tertio ne præl.vic.ſuas Rom.& Alexand.in.l.ſi non ſpeciali.C.de teſta. Alexand. conſ.194. ex themate præmiſſo, colum. pe.verſ. & hoc etiam,lib. ſecundo & conſ.197.viſo teſtamento dicti Franciſci,colum.tertia veſ.prætereà non ob.eo.lib.2.& conſ.134. æterni numinis,col.8.verſ.ſecundò adducit lib.6.Angel.Aret.in.§. ex non ſcripto,inſti.de iu. nat. gen.& ciuil.

19 ¶Et hęc quidē sententia omnino vera est,cùm est expressa reprobatio legis vel cōsuetudinis,cuiusmodi est in.d.l.dudū.ita enim reprobatur & futura,si credimus Bart.in.l.vlt.in prin.per illum text.ff.de leg.2.Bal.vt à quibusdam citatur in.l.humanum .C. de legibus, sed non reperi in meo codice . & eidē Bald.in.l.vlti.C.de pact.pig.Fran.Aret.in.d.l.3.de testa.& in.d.cap.2.de probati.& Ias.in.d.l.j.in vtraque lect.C.de sum.trini. Et id quidem indubitatè,quando lex vel consuetudo præterita damnatur tanquam irrationabilis & iniqua.quia tunc satis reprobatur futura,durante huiusmodi iniquitate,siue (vt sic dicam) irrationabilitate, vt dicunt Bald.& Salyce.in dicta.l.dudum.Bald.in authen.omnes peregrini,colum.2.versicu.not.quòd quando princeps,C.com. de success.& in.d.l.quoniam, C.de pact.pig.& con.232.fratres prædicatores,lib.1. Domi.consi.32. super primo dubio, columna.2.versic.nec ob.si dicatur.& Fran.Aret.in.d.l.3.de testa.& Philip.Fran.in dicto cap.1.columna vlti.de constit.lib.6.& & ita ferè omnes,qui de hac re loquuntur , intelligunt . Si igitur hæc consuetudo est iniqua & irrationabilis , de quo posteà dicemus. Certè ea lex dudum, reprobando legem & consuetudinem præteritam , & futuram quoque reprobasse videtur. *Reprobatio legis seu consuetudinis, si expressa est, futurā reprobat.*

20 ¶At qui tenent aliam partem,statim illud contrà obiiciunt,quòd ea lex expressim excipit,nisi consuetudo aliud inducat.Id enim velle postrema eius.l.verba,quæ sunt huiusmodi.Nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit.nam & hæc verba Bal. ibi intelligit de speciali constitutione loci,vel statuto municipali,per text.de hac consuetudine loquentem in cap.constitutus,de in integrum restitutione.vbi etiam Hostien. & Ioan.And.trahunt.d.verba ad casum.d.c.& similiter ipse Bald.in.l.1.in.1.no.C.cō.diuid. & Bar.subobscurè post Oldra.in.l.filiusfamilias.§.diui.colum.3.versi.quæro an per statutum.ff.de leg.1.dum eam.l.allegat ad probandū valere statutum,ne liceat alienare in non subditum.& Ro.con.22.ita de iure dicendum,col.3.versic. secundò probatur. & Fabia.in tract.de empt.& vendi.in.20.quæst.3.quæst.prin.

21 ¶Ex quibus multis placuit,hanc nostrā consuetudinem , non esse contra ius commune, sed tantùm præter ipsum ius. Nam id ipsum magna authoritate affirmant Cy.Ioan.Fab. Saly.& Pau.Cast.in.d.l.dudum,& ibi latè Ioan.Igne.in repe.col.1.& sequen. & alibi sæpe in eadem repet.Host.& Ioan. And.in.d.c.constitutus,ille colum.3.in verbo, consuetudinem,hic colum.vlti.& Lud.Bol.d.con.25.in amplissimo,colum.4. vers.circa tertium. Idq; video omnibus propè in hac nostra Gallia hactenus placuisse: reclamantibus tamen plurimis,quos infra aduocabimus in hac eadem glos.numero.59.quamobrem sunt,& sequen.nec id quidem fortè immeritò,vt constabit ex ijs,quæ posteà subijciemus. *Retractus cōsuetudo sitne cōtra an præter ius cōmune.*

22 ¶ Sed vt eam rem intelligas , operęprecium mihi visum est integram illam .l. dudum,ob oculos veluti ponere.Dudum proximis consortibúsque concessum erat,vt extraneos ab emptione remouerent:neque homines suo arbitrio vendenda distraherent . Sed quia grauis est iniuria quæ inani honestatis colore velatur,vt homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti.Superiore lege cassata vnusquisque suo arbitrio quærere vel probare possit emptorem:nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit. Hactenus ea.l.Primùm igitur quò spectant illa priora verba (vt extraneos ab emptione remouerent)nisi eò quò & nostra cōsuetudo spectat:vt scilicet extraneus qui iā emit , ab ea emptiōe remoueatur à proximis,restituto ei precio,& ita ipsis proximis in ipsi⁹ inuiti locū subrogatis.Sed si concesserimus & ea verba posse intelligi de remotione non iam factæ emptionis , sed futuræ : tanquam scilicet non liceret ex ea.l.antiqua vendere extraneo , sed tantùm proximis:vt sic nostra consuetudo quæ id non prohibet , vt dictum est supra,non sit similis legi ibi damnatæ:quæ tamen differentia est,nisi verborum non licere extraneo emere,aut si emerit,posse rem ab eo aduocari atque retrahi per alium? At lex non verbis,sed rebus imponitur.l.2.in fine.C.com.de leg.& cap.quanto,extra de priuil. & cap.commissa.de elect.lib.6.

23 ¶Nam concedamus illa verba(de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti)nō posse referri ad primū venditorē,quia scilicet non cogatur à nostra cōsuetudine vendere proximo magis q̄ extraneo. Tamē haud dubiè pertinēt ad emptorē , q iā dn̄s iusto titulo effectus cogitur inuitus vendere cōsanguineo preciū offerēti,q̄ est grauis iniuria inani honestatis colore velata,vt dicūt verba.l.nostræ,& vt dicit.l.quis,in fi.prin.ff.de pig.act.satis inhumanū est,quem inuitū rē suam vēdere.Et facit quod scribit Bal.cō.439.visis cōsilijs,

vẽditionẽ omnino re ſcindi non poſſe.

in prin.lib.j.& con.eiuſdem numeri,ſuper primo puncto,colum.vlti.verſic. primò iſtud
ſtatutum,lib.4.Nec dici poteſt quin reſcindatur iſta venditio,quantùm ad emptorem ip
ſum pertinet,cùm tamen aliâs venditio reſcindi non poſſit inuito emptore,etiam reſcri
pto principis.l.de contractu.C.de reſcinden.vendit.Nec ſi duplum quidem precium of-
feratur.l.non eſt,eodem titu.Quid autem refert quantùm ad præiudicium emptoris,ven
ditór ne an alius eius conſanguineus venditionem reſcindat,ad ſeq; rem venditam retra
hat inuito ipſo emptore?

24 ¶Imò verò illa verba & cætera omnia.d.l.dudum,non ſolùm ad emptorem,ſed ad ven-
ditorem quoque pertinent:qui cum fortè velit & cupiat extraneum quempiam quærere
emptorem,& rem apud eum manere,potiùs quàm apud fratrem proprium,non iniuſtis
rationibus adductus,cùm vt ſcribit Homerus in fine lib.8.Odyſſeæ.

Amicus fratri nõ poſtponendus.

Ἤτις πȣ καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς
Ἐσθλὸς, ἐπεὶ οὐ μέν τοι κασιγνήτοιο χερείων.
Γίνεται ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

Quibus ſignificatur amicum non eſſe fratri poſtponendum.¦Cùm igitur, vt repetam,
venditurus cupiat eum amicum emptorem quærere,rémque eã apud eum perpetuò ma
nere,vel eius amicitiæ vel etiam alterius cauſſæ gratia.Si tamen ei vendiderit conſangui
neus eum ab emptione remouet.quod potiſsimùm damnat prin.eius.l.nec is cẽſetur em
ptor eſſe,qui emptor non durat, ſed illico rem emptam conſanguineo precium offeren-
ti cedere cogitur : vt in ſimili etiam dicitur in.l.non videtur.ff.de acquiren.poſſeſ.nõ vi-
detur poſſeſſionem adeptus,is qui ita nactus eſt,vt eam retinere non poſſit.& alibi dici-
tur,verſum non dici,quod verſum non durat.l.ſi pro parte.§.verſum autẽ.ff.de in rẽ ver-
ſo.& ibi concord.in gloſ.Quibus adde optimum textum in.l.qui concubinam.§.ſi hęres.
ff.de leg.3.vbi hæres non videtur tibi dediſſe,quod ita dedit,vt habere non poſſis,quia ab
alio euincitur. Et ſic hîc non videtur venditor ſuo emptori vendidiſſe,à quo res vendita
euincitur per huiuſmodi retractum.

Eſſe non uidetur quod non durat.

25 ¶Ideòque cùm ipſe venditor non poſſit ita vendere , vt res maneat apud ſuum emptorẽ
quem ſibi quæſiuerat atque delegerat:nõ videtur ſuo arbitratu quæſiuiſſe ſiue elegiſſe em
ptorem:cùm ius víſque ac effectus ſuæ electionis per huiuſmodi retractum euertatur,ar.
l.ſi optio,quæ eſt.3.ff.qui & à quibus manu.libe.non fiant.quam & in id annotat Bald.in
d.l.dudum.in.3.not.nam & aliquid videtur amittere,qui voti ſui cõpos non eſt effectus,
id eſt,qui animum voluntatemq; ſuam non explet,vt cupit,gloſ.vt à quibuſdam citatur,
in.§.j.in verbo incommodo,inſtit.de hæred.quali.& diffe.& eſt etiam bona gloſ.in.l.Pau
lus,la.j.poſt prin.ff.de ſolut.& facit.l.vlti.ff.de vſu & habit.vbi vſuariæ rei ſpeciem pro-
prietarius nullo modo commutare poteſt. Deteriorem enim cauſam vſuarii facere non
poteſt:facit autem deteriorem , etiam in meliorem ſtatum re commutata, quia vt di-
cit Bartol.de ea.l.loquens in.l.2.colum.3.verſic.ſecundo op. poſt P et.ibi.ff.ſolut.matri.
ſatis videtur ei nocere,ex eo quòd ſit contra voluntatem ſuam. Id quod etiam ex eodem
text.not. Alberi.in.l.in creditore.ff.de euictio.& facit quod ex eo ipſo tradit ipſe Bar.in
l.Pomponius,colum.7.verſ.prætereà qui vendit.ff.de negoc.geſt. Eſt autem ſimilis text.
in.l.hactenus,in fine,cum.l.ſequen.quæ incipit,quãuis.ff.de vſufruct.quẽ Bal.in ſua mar
ga.in vero,lucrũ.ver.3.in id no.ꝙ quis ſatis dãnificatur ex eo ꝙ fit contra eius voluntatẽ.
& in id quoque allegat gloſ.1.in.l.ſoluendo.ff.de negoc.geſt.voluit(ni fallor)allegare glo.
in verbo,eũ.Sicuti ècõtrario ſatis lucrari dicitur,qui volũtatẽ adimplet , eíque obſeqtur,
vt dicit gl.vl.in.l.pen.& ibi Bart.Bal.& Angel.qui dicunt no.ff.de cond.cauſ.dat.& Iac.
Aret.& Bal.in.l.1.C.de fur.& idem Bal.in.l.idem Iulianus.§.ſcio ex facto.ff.de legat.1.&
in margarita,quo loco nuper citauimus , vbi eam gloſ.dicit ſingu.& Petr.Ancha.in cap.
vlti.in prin.de conſuet.lib.6.vbi etiam eſt bona gloſ.in verbo,meliores,& in cap.ſi duo,
colum.1.in.4.not.de procur.eod.lib.6.& Corne.con.51.licèt in hac,colum.3.verſic.ſolent
enim,lib.2.& con.187.videtur in hac,colum.3.verſ.eſt ergo ſenſus,li.3.vbi & ex hoc nun-
cupatim dicit,quòd ſatis lucratur,qui in eo ſuæ voluntati ſatisfacit, quòd cõtractus à ſe
initus ſortitur effectũ,nec reſcinditur.& con.8.licèt,col.1.li.4.Et bene facit tex. quem ea
gloſ.citat in.l.ſi pignore.§.1.ff.de furt.ibi,ſpecies enim lucri eſt,&.l.Sabinus,& .l.ſi vẽdi-
tor,in fi.princi.ibi,quia ea melior intelligitur.ff.de in diem addicti.&.l.prima.ff.qui ſa-
tiſda.cogan.in illis verbis, ſatisfacere dicimus ei , cuius deſiderium adimplemus,&.l.ſi-

Amittere id quis uideatur quod non aſſequitur.

Satis lucratur qui ſuæ uoluntati obſequitur

rem.§.satisfactum.ff.de pigno.actio.

26 ¶ Ob hanc autē solam affectionē, quam nobis natura ingenuit, vt contractus à nobis factus sortiatur effectum, ne quis eam leuiorem existimet, quàm vt considerari debeat, sunt multi in ea sententia, vt venditor & donator, etiam si non teneantur de euictione, tamen non sint testes idonei in causa emptoris. Inter quos sunt Pet. Cynus, & Ioan. Fab. in.l.omnibus.C.de testibus. Anto. Imo. & Panor. in cap.insuper, extra de testib. Bald. in l.& si ad te.C.de fals. Quod & de proxeneta, dicit glo. in.§.quoniã verò legem, in verbo, prohibitione, in authenti.de testibus. Cynus in dicta.l.omnibus. Panor. in dicto cap.insuper, & in cap.licet Hely.colum.3. versicu.item si proxeneta, extra de simoni. Alexand. qui alios multos affert, consi.13.ex his quæ in themate, colum.5.versi.item per dictam, libro.j.& consi.128.ponderatis, colum.j.lib.2.& consi.150.in causa & lite, colum.2.versi.tertia ratione, lib.5.& consi.212.ponderatis, colum.6.versic.item Ioan.libro.6.& con.127.viso processu, ad fi.lib.7.& Steph. Bertran.consi.225.dixeram, libro.3.vbi doctè & scienter declarat, (vt id obiter dicam,) quomodo proxeneta hic accipiendus sit. Quæ omnia id quod diximus, satis probant, venditorem scilicet, non suo arbitratu delegisse emptorem, qui ab emptione inuito vtroque remouetur.

Venditor an sit testis ĩ causa emptoris. Item an donator in cã donatarii. Itẽ an Proxeneta.

27 ¶ Præterea & in hoc quoque nostra consuetudo venditori incommodat, quòd res ipsius minoris venditur, ob id quòd retrahi possit à consanguineo. Nam si cùm res venditur cum pacto reuenditionis, ob id minoris æstimatur & distrahitur, quòd retrahi potest à venditore, ex sententia Panor. in cap.ad nostram, colum.2.& ibi quoque Barb. extra de empt.& venditio. cum alijs multis cōcordant. à me congestis infra tit.procedente, in rubri.numero.18.quartum quòd in ea. Quantò magis hic illud obtinet, cum non vni tantùm id ius competit, id est venditori, qui sæpissime non satis pecuniarum habet ad retrahendum. vix enim quis ad suarum rerum venditionem procedit, nisi pecuniarum inops. Sed id ius omnibus ipsius venditoris familiæ & generis competit: ex quibus semper aliquis est qui cupiat, & possit retrahere. Est enim familia tanquam ciuitas quæpiam, vt authoritate Aristotelis dicit Bald. noster consi.50.imprimis videndum est, columna.2.lib.4. Ex quo facilè conuincitur, hunc retractum municipalem onerosiorem esse, quàm illum conuentionalem. Quò autem plus oneris est in re vendita: eò minoris æstimatur & venditur. Angelus in.l.precia rerum, post prin.& ibi quoque Alexan.colum.j.ff. ad leg. Falci. Ang. Aretinus, in.§.si quis agens, colum.4.versi.addas etiam, institu.de actio.& est optimus textus quem ipsi allegant, in.l.eum qui.§.vlti.ibi, qui leuioribus emat conditionibus.ff.de in diem addicti.

Rẽ minoris uendi ob retractum.

Familia tã q̃ ciuitas.

28 ¶ Et ex hoc sequitur & aliud admodum graue, vt scilicet cogamur quodam modo vendere rem nostram viliori precio. Vix enim è millibus vnus rem suam præsertim immobilem vendit, nisi necessitate quadam adactus. Vendere autem non potest æquo iustoq; precio, & quod habiturus esset, citra id onus retractus, cùm ob id ipsum minoris æstimetur, vt dictum est. Ex quo fit quod diximus, vt scilicet minore quàm iusto precio ei vendere necesse sit, quod leges nostræ non admittunt, etiam si quis cogatur vendere, præterquam in casu necessitatis publicæ, vt per Bar. in.l.prima.§.cura.per eũ textum, ff.de offic.præfect.vrb.& in.l.annonam, etiam per illum tex.ff. de extraord.cri.cum concord.adductis ab Alexan.con.190.maturè, colum.j.versi.& ideo, lib.2.& est quoque opti. tex.quem illi non allegant, in.l.si quis sepulchrum, in princi.versicu.præses.ff.de relig. & sump.fun. Ex quo etiam fit, vt si testator damnauerit hæredem aliquid vendere, iusto precio vendere damnatus hæres censeatur.l.si fideiussor.§.j.& ibi Bar.& alij.ff.de leg.primo, & glos.in.l.si hæres, in verbo, ex testamento.ff.de acti.empt. Sicuti è diuerso si dãnauerit hæredem emere, etiam cēsetur damnatus iusto precio emere.l.alienus.ff.ad leg. Falci. quam in hoc dicit not. Fab. à monte S. Sab. in tract.empti.& vendi.in.5.quæsti.princi. colum.8.versi.circa quintum.

Vẽdere uili precio an quis cogatur & an emere ĩ iusto.

29 ¶ Cæterùm quod illi intelligunt illam exceptionem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit, de nostra consuetudine retractus: mihi admodùm ineptum atque ridiculum videtur. quis enim vnquam fando audiuit legem quampiam aliquid tanquam iniuriosum tollere ac reprobare, nisi alia lege aut consuetudine id introductum fuerit? Ideò glos. Iac. But. Cynus & alij præter Bal. ibi aliter, ea verba intelligunt, nempe de quibusdam alijs legibus, quas ipsi citant. Nec etiam ea verba quasdam

Exceptio legis dudũ quomodo intelligẽda

personas, ad nostram consuetudinem referri possunt, quæ non certas aliquas personas tã tùm cõprehendit, sed omnes in vniuersum: ex ea enim nulli licet extraneo vendere, quin vendentis consanguineo liceat ab eo retrahere. Sciendum est autem illam huius.l.exceptionem non fuisse imperatorum, qui eam.l.ædiderunt: quippe quæ in Codice Theodosiano non inseritur: sed fuisse additam verisimile est ab ijs quibus Iustinianus sui Codicis conficiendi curam demandauit, cùm viderent alijs quibusdam specialibus legibus id certis personis esse prohibitum, ne scilicet quis putaret illis legibus per eam.l.esse derogatum. Porrò similis exceptio & ijsdem propè verbis ponitur in.l.j.ff.quod iussu, dum scribitur. Nisi certa lex aliud prohibeat, vbi & Accursius ipse eam quoque exceptionem intelligit de alia quapiam lege, & non de consuetudine. Et hæc quidem quantum ad.d.l.dudum, pertinent.

Leges quæ Retractũ esse contra ius probare uidentur.

30 ¶ Nam sunt & alij text. qui videntur probare hanc consuetudinem esse contra ius commune. videlicet.d.l.j.C.commu.diuid. cuius hæc verba sunt. Frater tuus si solam portionem prædij ad se pertinentem distraxit, venditionem reuocari non oportet. &.l.portionem.C.de commu.rer.alie. cuius etiam verba subiecimus. Portionem quidem tuam militantis, frater tuus alienare non potuit. Eius autem partem precio soluto tibi restitui postulare, nec militari grauitati conuenit. Vides enim in vtroque loco fratrem (qua necessitudine nulla post parentes & filios maior est aut coniunctior) eundémque socium in eadem re (est enim vtrobique vtrinque vinculum) & præterea in posteriore loco militem, cui aliâs contra iuris regulas priuilegia multa concessa sunt, non admittendum ad retrahendam portionem fratris ab eo alteri venditam restituto precio, sed eius rei quam à principe postulabat, quodam veluti conuicio repulsam passum fuisse, quòd scilicet id postulare non conueniret grauitati militari. Quæ verba in hoc expendit Bal. ibi, vt militibus non liceat illicita postulare.

Quid contra uel præter legem factũ esse dicatur.

31 ¶ Quibus legibus difficile est respondere, nisi dicas illud certè non esse de iure communi, vt propinquus possit rem venditam restituto precio redimere, cùm nulla lege concedatur. Ideóque illi fratres id temere postulabant. Sed non tamen illis legibus prohibetur fieri aut statui, quemadmodùm factum esset, si ita cautum fuisset. Prohibemus ne de cætero possit propinquus rem à propinquo venditam oblato precio retrahere, aut alijs similibus verbis: multum enim interest, vtrum lex loquatur prohibitiuè, vt in illis verbis, quæ postremo loco adscripsimus: An verò nõ permissiuè, sicut in.d.legibus. In primo enim lex resistit: Ideò quod contra factum est dicitur esse contra legem. In secundo tantùm lex non assistit: & quod contra factum est, id non contra legem, sed præter legem factum dicitur, vt colligitur ex glos.in.l.non dubium, in verbo, pro infectis, in.3. opposi.& ibi doct.C.de legibus.& Alberi.in.l.generaliter, numero.4.ff.de verbo.obliga. & in.l.pacta quę contra, C.de pactis, & Ioan.Fab.in.§.alteri.colum.2.versic. item oppo. insti.de inutil.stipulat.Bart.in.l. cùm lex, colum.vlti.& ibi quoque Angel.ff. de fideiuss. & in.l.j.colum.3.ff.de nouati. Anto.in repet.cap.cum contingat, ad fi.& ibi Imol.in.8.mẽbro.extra de iureiur.Corne.consi.203.viso dicto puncto, colum.3.versi.& licèt ibi dicat, lib.3.cum similibus. At multis placuit simpliciter id tantùm præter legem factum aut cõstitutum esse, cùm aliquid statuitur quod nondum cõstitutũ erat. Contra autem legem dici, cùm aliquid statuitur contra id quod ante statutum erat. Archid.in.§.item illud, in verb.contra dei, 28.q.j.& in cap.si cui, in prin.& ibi quoque Ioan. And.de elect.libr.6.& Alex.con.207.ponderatis verbis, col.6.vers.non ob.quintò, lib.6.

Lex ex codice Gregoriano contra retractum.

32 ¶ Nec tamen omiserim in Codice Gregoriano sub titul.de pater.potesta.esse legem in hæc verba. Si in potestate patris fuisti, cum hæreditas Bassæ tibi obuenit, eámque iussu patris creuisti, iure potestatis ei eam quæsisti. Ideò quod ab eo iure alienatum est, nulla ratione oblato precio tibi restitui desideras. Ibi enim erat filius, quo nullus omnino coniunctior est, eiúsque gratia res ipsa patri quæsita fuerat, quod habet aliquid fauoris & momenti, vt ipse filius debeat ac possit facilius rem ad se retrahere, argumen. eorum quæ not.glos.Bar.& alii in.l.si ita stipulatio facta fuerit.ff. de verborum obliga. cum multis si. à me adductis in nostris legibus connubialibus in glosa tertia, in secunda quæstio.princi.ad finem, & latius in repetit.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero.156.intellige.3.ad finem, & multis sequentibus. Et tamen non admittebatur filius ad retrahendam eam rem, restituto precio. At verum est eam.l.abrogatam fuisse, in eo

quòd id totum patri acquirebatur,& ei licebat alienare,vt patet ex.l.1.&.2.C.de bo.mater.&.l.cùm oportet.C.de bo.quæ lib.Sed id tantùm volui afferre, vt ostendam ex antiquis quoque legibus non fuisse ius etiam filio retrahendi vēditionem factam à patre, de re quoque quę per ipsum filiū patri quæsita fuerat restituto præcio,tantùm abest hæc cō suetudo à priscis Romanorum legibus.

33 ¶ Quid referam multa,quæ aduersus hanc nostrā consuetudinem adducit Matthæ.Afflict.in tractatu protomixeos,in principio,cum ea mihi admodum frigida & aliena visa sint,& ea quidem ipsa idem Matthæ.amplissimè confutauerit, vt illic omnibus videre promptum est.Sed interim tamen silentio prætereunda non est glos.à nemine quē viderim,si non me fallit memoria,in hoc allegata,in cap.mala.8.distinctio.quæ asserit hāc consuetudinem esse irrationabilem, dum scribit, quòd consuetudo minus rationabilis inducit ius,id quod probat ex.d.capit.constitutus,de in integ.restitu.quod huius vnius consuetudinis mentionem facit.Cui glos.fortè quis nō immeritò accederet, iis scilicet rationibus quas nuper diximus, quòd venditor non habet arbitrium, cui vult vendendi, & suam venditionem statam,firmam,ratam,irretractabilem faciendi: ex eóque grauatur,quòd rem suam minoris vendit. Et emptor cogitur inuitus alteri reuendere. Nisi hæc ita tollas, quòd consuetudo nostra non est sine ratione, sed eam habet non contemnendam, vt scilicet res redeat in eam familiam, à qua exierat, vt postea dicemus in.§.26.huius titu. quam rationem Moses ipse considerauit, vt patet ex ijs quæ diximus supra,nume.7.id autem ius nec eam leges nostræ contempserunt, vt videre licet ex.l. cùm pater.§.libertis,&.l.peto.§.frater.ff.de leg.1.& no.per glos. & docto.in.l.filiusfamilias.§.diui.ff.de leg.1.& dicemus sæpe postea,maximè autem nume.39.sed & Iason,& iterum numero.50.nec illud quoque. Ob eámque ipsam causam alia quædam specialia à legibus statuta sunt, sicuti mox ostendemus, vt non abs re dixerit glosa, in cap.primo.§.sed etiam res,tit.per quos fi.inuestit. leges esse fauorabiles volentibus emere prædia maiorum suorum.

Retractus consuetudo nonnullis uisa irratiōabilis.

34 ¶ Nam primo loco habemus textū quem ea glos.citat,in.l.si in emptionem.ff.de minor.vbi minor restitutur aduersus adiectionem ab alio factam in ea re,quæ maiorum eius fuisset,aliter non restituendus. quo in loco Accursius nota (inquit) interesse mirabile.Baldus autem ibi dicit,quod propter huiusmodi interesse,(sic enim post eos loquendum est, cum & Paulus quoque iurisconsultus elegantissimus sic locutus sit in.l.debitor. in principio. ff.de legat.2. vt interim omittam Caium & ipsum eloquentissimum in.l. quod sæpe,in fine.ff.de contrahen.emptio.quando Alciatus id verbum interesse illic fuisse à librariis additum contendit,aut verius conijcit.)No.igitur Bald.quòd ob illud interesse fingitur minor enormiter lædi:aliàs enim(ait)non restitueretur.l.scio.ff.de in integr. restitu.& eum sequitur Alexand.consi.67. videtur stantibus,colum.1.lib.5.& Pantal.qui & illum text.ad hoc dicit no.in repetitio.l.2.numero.72.versi.quartô habemus. C.de rescinden.vendit.Illum autem text.& glos. annotat Alber. in.l.vltima.§.in computatione,columna.2.C.de iure deliberan.Angel.consi.243.multi consortes,& eum tex. dicit sing.Barb.in repet.cap.Raynaldus,colum.143.extra.de test.& con.13.clementissimi dei patris,colum.2.lib.1.ad id quod diximus,minorem enormiter læsum censeri ex alienatione domus,quæ fuit maiorum ipsius. sed & ipsum dicit singu.Iason in.l.1.colum.6. ff.de verbo.obliga.& D.Ioan.Igne.in repet.d.l.dudum,colum.8.& Anto.Burg.in cap.1.colum.5.versi.quintò addo casum,ext.de empti. & vendi.vbi & illum dicit esse perpetuò menti tenendum.& D.Bened. qui & illum dicit sing.in repet.c.Raynutius,in verbo, in eodem testamento relinquens,le.1.numero.33.de testa.Ludo.Gozad.con.44.non est dubium.col.2.numero.7.vbi illum dicit no.

Minor hic restituitur q res maiorum fuerit aliàs non restituēdus

Interesse nomen.

35 ¶ Sed & illius textus authoritate dicit glos.in.l.1.§.& reipublicæ, ad fi.ff.solu.matrimo. & rursus in.l.& si æquo.ff.de legat. primo,quod nostra admodum interest rem,quæ maiorum fuit,emere.Ideoque si testator iusserit nobis eam rem vendi iusto precio,valet legatum,tanquam non inutile,per text.ibi,quem ita glos.posterior intelligit.Et hinc occasione sumpta Iason ibi dicit illum tex.in.d.l.si in emptionem,no.vti etiam facit in.l.1.col. 14.vers.secunda differentia.ff.de legat.1.vbi plus dicit per eundem, interesse pupilli etiā redimere fundum,qui fuit maiorum pluris quàm valeat.Quin & per eum dicit alia glo. in.l.nā quod.§.1.in verbo pupillum.ff.ad.S.C.Treb.quod in casu illius.§.restituitur. si res

Nostra interest rem maiorum comparare.

maiorum ipsius,quamuis aliâs non restitueretur,vt ibi scribitur. Sed & alia glos.vltima in.l.in lege Falcidia hoc esse,ad fi.ff.ad leg.Falci.dicit per illum tex.rem à nobis pluris æmari,quòd ea maiorum fuerit.

36 ¶ Et vt glos.relinquamus,per illum tex.quoque Pet.Anc.con.171.casus talis est, quidam dominus,col.3.vers.itē quia dicta bona,respondit in casu illius con.in his quæ fuerāt maiorum nostrorum,nos esse cæteris singulari quadam in eas affectione pręferendos. Paul. autem Cast.consi.388. plus quatuor modis, circa medium,libr.1.authoritate item illius textus scribit quòd inspicitur interesse affectionis respectu rei . Et idem in.l.qui post. C.de legat. vnū quoque ex illo tex.dicit memorabile. Nam testator pignorando rem legatam,non intelligitur legatum reuocare,vt alienando reuocare cēsetur, dicta.l.q post. nisi testator ipse tanti pignorasset quanti valeret,aut etiam pluris , vt voluerunt Cy. Fulgo.ipse Pau.Alexand.& alij recentiores ibi,& Bar.in l.rem legatam,in fine.ff.de adi . legat. ea scilicet ratione,quòd hoc casu non est magis verisimile,quòd velit aut speret redimere eam rem tanti pignoratam , quàm si ipsam penitus alienasset,per.l.qui habebat. & ibi glos.Nicol.Neapo.& Bar.ff.de leg.3.&.l.legata.§.1.& ibi quoque glos.& Bar.ff.de supel.lega.Alber.Bal.Alexand.& recentiores in. l.sciendum.§.possessor.ff.qui satisd.cog. vbi ex hoc dicunt fundum ita pignoratum censeri esse proprium creditoris , & eum releuare ab onere satisdandi,ac si illum emisset.Iaco.Ra.Imo.Alexand.Franc.Aret. & recentiores in.l.1.§.qui seruum.ff.de acquiren.possess.Et facit quod scribit Bar.in.l.in quorum ff.de pigno.Bald.post Guil.Cu.in.l.manumissiones,& ibi quoque Iason.ff. de iusti.& iure.& idem Bald.in.l. voluntas,colum.vlti.versi.quæro nunquid ille.C.de fideicom.& in l.vlti.C.de reb.alie.non alie.& in.l.1.circa medium.C de thesau.lib.decimo . & in cap.1. §.aut si libellario,colum.2.versi.& no.quod videtur,& rursum in verbo,vt trāsactū permittat,titu.quib.modis feud.amittat.& in cap.1.in princi.colum.2.versi.quæro quid ĕcōtrario,& ibi quoque Mart.Laud.colum.2.vers.ad fi.glos. & Iaco.Aluaro.colum. quoque 2.versi.limitat.titu.de prohi.feud.alie.per Fed.& idem Bald.con. 218. præsupposito statuto,in primo art.lib.1.vbi dicit no.d.l.habebat , ad id quòd huiusmodi pignorationi proximum est rem habere pro derelicta . Paul.Cast.in.l.2.C.de reb.alie.non alie.Alexand. qui.d.l.qui habebat,dicit ad hoc no.con.169.inspecto,in fine,lib.6.& Barb.in rub.de rebus eccles.non alie.colum.12.numero.71.& sequen.cum his quæ dicemus infra eodem titu.glos.14.in verbo,ou equipolent a vente,numero pe.quid verò de re . Si quis igitur (vt ad dictum Paul. Cast.in.d.l.qui post , redeamus) pignorauerit rem quæ fuit maiorum, etiam tanti,quanti valet,aut pluris . Tamen quia non est verisimile eum rem illam derelicturum , & non redempturum,per.d.l.si in emptionem,& ita cessat dicta ratio,certè per huiusmodi pignorationem non censebitur legatum reuocatum.Et eum sequūtur Alexand.Corne. & Ias.in dicta.l.qui post,ille in fi.alter post prin.hic colū.2.& Ioan.Lup. in repet.rubr.de dona.inter vi.& vxo.chart.43.vbi id dicit no.& Francis.Ripa.in.l. filiusfamilias.§.diui.colum. prima.versi.secundò vestitur.ff.de lega.primo, & in.l.1.colum. 3.numero.12.ff.de pigno.Sed id fortè non procederet,si res extraneo legata fuerit,cessante scilicet iam ea affectione.

Legatum reuocatur si res tanti pignoratur quanti valet.

Nisi ea res fuerit maiorum.

37 ¶ Huic simile est aliud dictum non minus notandum Cæpolæ.in tractatu de simulatione contractuum,in.15. præsumptione,quòd si quis vendat fundum,qui fuit maiorum ipsius,cum alios multos haberet,cum pacto de reuendendo:id quidē quod fuit maiorum,auget suspitionem simulationis:& ꝙ sit potius contractus pignoris, ꝙ̄ venditionis, quia verisimilius eam vēditor retrahet propter affectionem,per.d.l.si in emptionem, & si hunc animum non habuisset,potius alias res quas habebat,vendidisset.ar.l.lex quæ tutores.C. de admi.tut.de qua posteà dicemus,&.l.magis puto.§.ne passim.ff.de reb.eo. & per alia iura,quæ ibi allegat.Sed & idem Cæpo.in eo ipso opere,in.2.præsumptione,colum.5. in paruis,dicit,quòd sæpe inducimur ad pluris minorisue emendum & vendendum ea quæ fuerūt maiorū,per eadem propè iura.Idque dicit esse vice alicuius necessitatis siue coactionis , ob quam emptio & venditio non caret scrupulo aut suspitione læsionis,siue deceptionis respectu læsionis.

Affectio non modica ad res maiorum.

38 ¶ Et vt ad alios doct. pergamus, per tex.in.d.l.si non emptionem.Barb.con.18. præclarè scriptum est,col.2.li.2.respondit procuratorem etiam habentem mandatum repudiandi,non posse repudiare res quæ fuerūt maiorū ipsius mandantis.quia nō præsumitur id

Mādatum repudiandi non trahitur ad res maiorum.

in generali mandato intellexiſſe.Et Soci.con.25̄.in cauſa Bononienſi,col.2.ver.præter-eà poſito,libro 2.ex illo item text.dicit quod ſolet prohiberi alienatio immobilium propter conſanguineos. Et Guid. Pap.con.97.caſus ſub nominibus, in vlti. dubio,eiuſdem tex. authoritate ſuffultus tradit,quòd ſi teſtator portionē bonorum reliquerit ordinibus mendicātium, eáque poſtea vendantur ad commodum ipſorum ordinum,filij teſtatoris de æquitate debent præferri alijs extraneis emere volentibus, ſi tamen tantum offerant, quantum ab alijs reperitur.

39 ¶Sed & Iaſ.in.d.l.filiusfa.§.diui.col.39.in.2.no.in vtraq; lect.ff.de leg.1.ex eodē tex.ſæpius citato,ſcribit quòd cum nuda prohibitio teſtatoris de non alienando, quæ ſcilicet eſt ſine cauſa rationabili,non valeat,per tex.ibi.Certè hæc eſt rationabilis cauſa, ſi id prohibuerit, quoniam res eſt maiorum ipſius. & ſequitur Ioan. Crot.ibi,col.3.etiam in.2.no.& Ferdi.Loaz.col.27.verſ.ex iſtis poteſt attentari.& ante eos,licèt non allegent,Cy.in.l.ea lege,col.4.verſ.& vt hæc omnia.C.de condi.ob cau.& Pau.Caſt.in eoipſo.§.diui.col.1.& in.l. quoties ab omnibus.C.de fideicom.& in.l.Titio centum,in prin. circa medium.ff.de condi.& demonſt.Super quo vide quæ dicam infra nume.40. nec illud quoque, Quin ſunt,qui dicunt ſatis eſſe,vt res prohibita alienari ſit maiorū, etiam ſi id non exprimatur.vt valeat prohibitio,ar.eius quod voluit glo.in.d.l.quoties ab omnibus. Ita enim voluere Bal.Raph.Fulg.Pau.Caſt.Corne.& Iaſon ibi.Alexan.Iaſ. & Ferd. Loaz. qui ſuper hoc diſtinguunt in.d. §.diui,ille ſtatim poſt prin.Iaſ.in.d.2.no. in vtraque lect. poſtremus col.26. verſ.ſexto & vltimo,& multis ſequen.& ibi quoque Crot.vbi ſupra, & Philip.Dec.con.23.cuius titu.incipit,an & quando ex præſcriptione,columna tertia, verſ.& concluſio prædicta,vbi ex hoc dicit expreſsim induci fideicommiſſum ex prohibitione alienationis huiuſmodi rerum. & facit quod ſcribit Bal.in.l.2.ante finem.C.de vſucap.pro empt.& in.l.2.ad finem.C.qui non poſſunt ad lib.perue.& in.l.contra voluntatem.C.de teſta.manu.

Cauſa prohibitionis alienationis quòd res ſit maiorū, iuſta eſt.

Satis eſt rē maiorum eſſe cum prohibetur alienari licèt non exprimatur.

40 ¶Denique ex illa.l.ſi in emptionem,ipſe Iaſ.con.41.in duabus,col.3.verſ.tertio principaliter,li.3.illud reſpondit,quòd cum alteri ſtipulari nemo poſſit,niſi interſit ſtipulantis.l. ſtipulatio iſta.§.alteri,&.§.ſi ſtipuler.ff.de verb.oblig.Ideo ſi quis ſtipuletur caſtrū, quod eſt maiorum ſuorum,vendi alteri ſuæ familiæ,valet huiuſmodi ſtipulatio:cum ſtipulantis interſit,vt illud caſtrum maneat in ſua ipſius familia,ex qua exiit. Reſpondetq; ad id quod poſſet dici in contrarium.ſ.neceſſe eſſe,vt interſit noſtra pecuniariter(vt ipſe & noſtri loquūtur non malè,poſt Caium iuriſconſultum eloquentiſsimū in.l.ſi liber.ff.ad exhib. & Vlpianum in.l.ſi ambo.§.j.ff.de cōpen.)vt alteri ſtipulari poſsimus:nec ſatis eſſe vt interſit ratione affectiōis, vel conſanguinitatis,ex ſententia glo.Bar.& aliorum in.l.ſi deiuſſores.ff.de pact.vti apud illum videre poteris.

Stipulari poſſumus caſtrum quod maiorum eſt uendi alteri noſtræ familiæ.

Pecuniariter latinum

41 ¶Huc item pertinet alius tex.in.l.i.ff.de priuil.cred.vbi cum debitoris bona væneūt, & creditores æquale preciū offerunt,præfertur creditor cognatus alijs extraneis.& ita illū tex. intelligūt Iac.Are.& Bar.ibi,Cy.& Bal.in.l.imperator.ff.de pact.& eū ſin.dicūt Dy. & Alberi.ibi.& idem Alberi.in rub.eiuſdem titu.poſt prin.Ex eóque no.Bar.ſuper eodē in fine,quòd quādo res reddi debet in cauſam emphyteuticam,quia eſt finita emphyteuſis vſque ad tertiam generationem:& veniunt extranei,qui rem ſibi dari poſtulant, præferuntur cognati in quarto gradu. Et ſi domini id non faciunt, poteſt ab eis ad ſuperiorem appellari.De quo per eundem in.l.ſi mihi & Titio,colum.vltima.& ibi latè Alex. col.penul.& Fran.Aret.colum.quarta,verſ.conſequenter quærit.ff.de verb.obliga.& eundem Bart.in.l.prima.§.permittitur,& ibi Angel.ff.de aqua quotid.& æſtiua. vbi etiam eſt tex.quòd facilius hæredes aliquid impetrant,etiam id quod ad eos non tranſit,quàm extranei.quem tex.vnicum dicit Bald.in cap.quę in eccleſiarum, colum.3.in principio, extra de conſtitu.Sed redeundo ad illud dictum Bar.vt ſcilicet debeant præferri cognati extraneis,idem voluit Bal.in.c.in præſentia,colum.4.in fine,cum prin.ſequen.verſi.cū autem finita,extra de probati.vbi id dicit ſing.& in cap..poſt mediū,& ibi Mart. Laud. & Card. Alexand.titu.quemadmodum feud.ad fili.pert.vbi etiam dicunt,quod filia debet præferri cognatis.Et idem Bal.in rubr.extra de appel.colum.ſecunda,verſ.ſed an feudatarius,vbi licèt hoc caſu neget poſſe appellari,fatetur tamen poſſe officio iudicis prouideri.& con.355.præmittendū eſt,col.2.verſ.itē ſi rationes,lib.1.vbi in id dicit tex.aureū.

Cognatus creditor præfertur in uenditione bonorū debitoris.

Finita emphyteuſi an præferantur cognati.

in.d.§.permittitur. & Angel.con.184.ex forma,col.vlt. Anto.in cap.j.col.5.extra. de lo-
cat.Pet.Ancha.con.134.plenè & ſubtiliter,verſ.quo ad ſecundum.& con.171.caſus talis
eſt,quidam dominus,columna quinta,& con.173. dominus Lazarus,columna vlti. Imo.
in.c.2.col.4. verſ.ſi autem quærimus,extra.de feud.& idem Imo . con.27.viſo quodam
inſtrumento,col.j.in fi.& con.38.in caſu præmiſſo ponderandum eſt,col.2.verſ.ſed de æ-
quitate.& con.68.in caſu præmiſſo videretur,col.2.verſ.pro hoc etiam.Cardi.Floren.in
c.pe.ext.de poſtul.pręla.Panor.in.c.bonæ,le.2.col.antepe.verſ.& in fi.glo.& ibi quoque.
Pet.Anc.& Card.Florē. & latè Corſet.in addi.ipſius Panor.eodem tit.Pau.Caſt.con.32.
proprietarius,li.j.& con.159.punctus iſtius quæſtionis,col.vl.lib.2.& con.417. ſuper pri
mo quæſito,eodem lib.2.Raph.Fulgo.con.4.ad id de quo quæritur,col.2.& con. 218. Pe
trus quondam,col.2.& con.220.nobiles de Fortiate,col.vlti.Raph. Co. con.166. viſa co
pia,paulò ante fi.Ro.in.l.2.in prin.ff.ſolu.matrim.& in.l.prætor.§.vlti.ff.de ope.no.nun
ci.& in repet.rub.ff.de arbit.col.15.verſ.vndecimò,quia emphyteuſis,& con. 22. pro pro
poſitæ,in vltimo dubio,vbi id multis ſimilibus confirmat.Mart.Laud.in cap.j.in fine.&
ibi quoque Cardin.Alex.etiam in fine,tit.quali.olim pot.feud.alie.Ioan. Ana. conſi. 84.
videndum eſt de virtute,col.2.verſ.tertiò negari,Alexand.con.80.viſo & opportunè ani
maduerſo,in 2.dubio,lib.1.& con.93.viſis & pōderatis,in fi.lib.2.quod & duplicatur con.
22.lib.6.& idem Alexand. con.10.ponderatis,col.vlti.lib.3.& con.83.in cauſa,col.2.verſ.
nec dicatur,lib.7. & con.161.viſis narratis,col.1.eod.lib.7.Nic.Mil.in ſuo reperto.in ver
bo,emphyteuſi finita.Barb.con.22. ſcripſit propheta,col.penul.verſ.& ex iſtis,lib.j.Frāc.
Curt.Senior.latiſsimè con. 48. ſuper cōtrouerſia,per totum.& con.50. memoriæ,col.8.
verſ.ſecundò memoria.alter Franc.Curt.Iunior,in tract. feud.in ſecūda parte,char.eiuſ-
dem 6.in.15. quęſtione prin.Soci.con.99.in cauſa eximij,col.pen. lib.j. Iaſ.in.l.2. col.6.
verſ.ex hac deciſione.C.de iure emphyt.& in.l.3.col. 4. in.3.not.eod.titu.& con.228.pro
enucleanda,col.6. verſ.4.pro eadem parte,lib.2. & con.24. in cauſa feudali,col.pe.verſi.
poſtremò non obſtat,lib.3.Philip. Dec.con.53.placet mihi.col.2.verſ.& iſtam rationem,
& con.78. licet in caſu,per totum,& latiſsimè con.131.reuocatur in dubium, etiam per to
tum,& conſilio.328.in caſu propoſito,columna prima.verſ.quibus tamen obſtat.& con-
ſequen. pro defenſione,col.vlt.Matthæ.Afflict.in deci.Neapo.deci. 238, dicit conſuetu-
do,col.j.& in conſtit.Siciliæ incip.vt de ſucceſsionibus,col.16.verſ.decimoſeptimò not.
& in conſtit.incip.conſtitutionem diuæ memoriæ,col.13.in.12 quæſti.Hippo.Marſ.ſing.
419. Licèt in re ſua.Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à feudo ad emphyteuſim,col.
2.verſ.quartò iſtud facit.Ludo.Gozad.con.71. in cauſa domini,col.j. & con.86. videtur.
col.4. numero.23.& omnium vt nouiſsimè ita optimè Fran.Rip.in.d.l.j.ff.de priuil.cre-
di.& in tract.de peſte,chart.48. numero 234.

42 ¶ Et hæc quidem eſt communis op. vt multi ex illis affirmant.quanquam Imo . ſubdu-
bius tamen contrarium videtur voluiſſe ſibi ita contrarius in.d.l.ſi mihi & Titio,ad fi.
ff.de verb.oblig.& in.d.c.pe.de poſtul.præla.vbi tamen dicit op.Bar.eſſe rationi & æqui
tati conſonam.Et Fulgo.ſecum quoque pugnans,con.222.nobiles quidam,col.vlt.& Ro.
ſibi item contrarius,ſed ſuæ parti magis(vt opinor)quàm iuri obſecundans,con.70 .vi-
ſis themate,col.2.verſ.tertiò iſtam ſententiam.& Barb.ſibi quoque contrarius in.d.ca.j.
col.pe.ext.de locat .vbi hanc dicit in iure veriorem eſſe,licèt altera ſit æquior & commu
nior,& rurſum in.d.c.2.col.2 .verſ.& pondera iſtum,ext.de feud.Matthę.Afflict.ſibi quo
que aduerſarius, deci . Neapo.392.rex Ferdinandus, nu.20.Scioq; nonnullos ex iis, quos
ſup.citauimus.ita tenere,vt in hoc caſu nō ſit locus appellationi,vt Bar.autumat, ſed al-
teri remedio,quod iam diximus ex Bal.Alios,illud tantùm habere locum in iis,qui pri
mo gradu vltimum emphyteutam attingunt.Alios rurſus in ijs tantùm , qui ſunt hære-
des illius vltimi,non in aliis.Alios item in deſcendentibus tantùm. Alios quoque tū de-
mum,ſi dominus velit alijs extraneis concedere:non etiam ſi ſibi retinere velit. Alios,ſi
nondum dominus alijs conceſſerit ,& ſic re integra. Alios,ſi finita ſit emphyteuſis per ge
nerationem,vti in principio diximus, ſecus ſi culpa emphyteutæ. Alios in emphyteuſi
vel feudo priuati,non etiam eccleſiæ. Alios aliter,vt apud illos præſertim recentiores vi
dere licet.Nam nobis hîc ſatis eſt id vnum dixiſſe,quod ad rem noſtram attinet, & eius
quod relictum eſt,lectores admonuiſſe,locaq; deſignaſſe,ex quibus ipſi quod in ſuam rem
eſſe videbitur,poſsint depromere.

43 ¶ Verùm antequàm ad alia transeamus,non prætermittendum ducimus quod authoritate illius textus in.d.l.j.ff. de priuil.cred.respondit idē Bart.in hac specie facti interrogatus,con.19.cuius initium est,viso testamento Andrentii,ad fi.duobus in locis,quòd si testator iusserit rem suam quempiam vendi ab hæredibus, præciúmque ex ea venditione redactum restitui fratribus istius testatoris , debent ipsi fratres præferri in ea venditione aliis extraneis,si modò æquale præcium offerant . Ideóque iudicem petentibus fratribus posse præcipere hæredibus,ne insciis fratribus ipsis procedant ad venditionem, eósque cæteris ad eam venditionem præferant,iuxta.l.diuus.ff.de peti.hæred.& alia iura ibi allegata. *Fratres testatoris præferūtur in emptione rei iussu eius uēditæ.*

44 ¶ Concinit & huic nostræ consuetudini text. in.d.l. imperator.ff.de pact.vbi ex.2.lect. glo.quam approbant Bart.Angel.Saly.Fulg.Paul.Cast.& Ias.ibi.si sit omnium rerum paritas scilicet debiti,dignitatis,& numeri personarum,præferūtur suffragia consanguineorum extraneis,cum quæritur de remittenda quota parte hæredi. Et in hanc rem dicit, sing.illum text.Franc.Areti.in.l.pro hærede.§.si sepulchri,colum.5.ff.de acquir.hæredit. Etiam si huic lect.reclamant Iac.Bu . Guil.Cu. Ray.& Alberi.in.d.l.imperator. & idem Guil.& Bald.in.l.& suum.§.vlt.eo. titu . Illius autem text.authoritate subnixus Bald.ibi post Cy.tradit, quòd si inter executores testamenti non conueniat de modo distribuendorum bonorum testatoris,nec aliter possint concordari , debet præferri eorum executorum sententia,qui sunt consanguinei testatoris,si qui sunt.Quod sequitur & dicit sing. Ro. sing.535.executores testamenti. & sequitur item Ioan. Lup.à Palat.Rub.in repe.cap. per nostras.§.43.colum.eiusdem.3.vers.quod autem,ext.de donat.inter vir.& vxo.Ex ea quoque.l.secundùm aliam lect.tradit idem Bald.ibi, quòd si testator reliquit duos executores ad distribuenda sua bona inter pauperes,& vnus eorum vult eligere pauperes coniunctos testatoris, alter extraneos : ille est huic præferendus . Sed & Angel.in ea ipsa.l. scribit,quòd si hæreditas quæpiam diuiditur inter extraneos & consanguineos,debet dari electio consanguineis in his rebus,quas conuenientius est remanere in familia , quàm ad extraneos transire:puta in domibus,quæ ab antiquo sunt illius familiæ.Quod dictum pro no.sequitur Fran.Aret.con.157.visis,col.2.& id quoque per eundem tex.voluit.Flor. in.l.j.ad fi.ff.fami.ercis. *Consanguineorum suffragia cæteris præferuntur.* *Consanguinei ĩ diuisione hæreditatis extraneis præferuntur.*

45 ¶ Adstipulatur & his alius text.in.l.qui officij.ff.de contra. empti.& in.l.milites prohibentur.ff.de re mili.quibus cauetur,quòd qui in prouincia militat,aut rempublicam administrat,prædia comparare in ea prouincia non potest : præterquàm si paterna distrahantur.Et ita quoque intelligit glos.in.l.aufertur.§.quod à præside.ff.de iur.fisci.& recentiores in.l.principalibus.ff.si cert.pet.Et facit quod per illum text. voluit gloss.in cap.j.§. sed etiam res,in verbo,proximiori,tit.per quos fi.inuest.Ex quo potes intelligere prohibitos emere siue acquirere,ea tamen posse emere & acquirere,quæ fuerunt maiorum . Id quod ita generaliter voluit per eos text.Fabia.in tracta.empti. & venditi.in.31. quæsti.3. partis prin.De quo & nos latius dicemus inf.eo.tit.§.j.glos.9.in verbo,ou lignagier,nu. 142.incip.quid autem si statutum,& seq. *Miles ubi militat non nisi paterna prædia comparare potest.*

46 ¶ Adiuuant hęc & alij textus.& inter cæteros in.l.lex quæ tutores.C.de administ.tut.vbi hæc verba nuncupatim adscribuntur. Maxima habenda est eius domus ratio,in qua pater defecit, filii creuerunt: in qua maiorum imagines aut non videre fixas, aut videre reuulsas satis est lugubre.Quem textum multùm commendat Bald.con.57.item instituto, colum.vlt.lib.2.Eiúsque authoritate suffultus inibi consuluit in pulchro casu,vt illic omnibus videre in promptu est.Et in alio casu idem Bald.con. 328.determinatio , lib.quinto.itémque in alio inter con. Angel. con.68.repetito,cons.281.Martinus Ioan.de Florentia,colum.tertia . Ex eóque textu apertè probatur,domum résque alias maiorum nobis esse in maximo affectu ac præcio. Quod & comprobat textus in.l.libertus qui soluendo. ff.de bo.libert.vbi nostra interest adire hæreditatem,quæ non soluendo est: ob id tantùm quòd in ea prædia sunt aliqua , in quibus maiorum nostrorum sepulchra sunt . Et in.l.j. §.& aliâs videmus. ff. si quid in fraud. patro. vbi ita scribitur . Si dicat patronus rem quidem iusto præcio vænisse:veruntamen hoc interesse suà,non esse venundatam: inque hoc esse fraudem,quòd vænierit possessio, in quam habet patronus affectionem vel opportunitatis , vel vicinitatis, vel zeli,vel quòd illic educatus sit , vel parentes sepulti. *Affectio quāta in rebus maiorū.*

Quos textus vnà cum text.in.d.l.si in emptionem,ad id expendit gloss.in.l.j.in verbo,& reipublicæ, ad fi.ff.sol.mat.quòd nostra interest habere res, quæ fuerũt maiorum.vt sup. alio loco diximus.

47 ¶Sed & hanc affectionem mirè exprimit illud Tibulli lib.2.eleg.4.

Quinetiam sedes iubeat si vendere auitas,
Ite sub imperium,sub titulumq; lares.

Quasi diceret,nihil esse quod non faceret amicæ gratia,vel si ea iubeat,vt vendat lares domúmque auorum: tanquam id rerum omnium sit grauissimum . Cui etiam admodùm congruit textus in.l.in fundo.ff.de rei vendic.in illis verbis.Finge pauperem, qui si reddere id cogatur , laribus sepulchrísque auitis carendum habeat . Quo in loco gloss.dicit non esse verisimile , quòd quis huiusmodi lares auorum ob quiduis aliud alienaret . & eum quoque textum in id annotat Alberi.ibi in.2.no.Atque illud Claudiani in panegyrico Stiliconis.2.

Denique non diues sub te pro rure paterno.
Vel laribus pallet.

Et rursum lib.primo ad Ruffinum.

Laribus vellit,detrudit auitis
Finibus.

48 ¶Nec hinc longè abest,quod scribitur .3.cap. reg.21. Naboth regi Achab denegasse vineam,quæ erat iuxta palacium regis,qui pro ea meliorem obtulerat.nam id dicebat: propitius sit mihi deus,ne dem hæreditatem patrum meorum tibi . vt facilè hinc possis intelligere res maiorum nostrorum nos pluris æstimare , quàm alias etiam multo meliores: eiúsque affectionis gratia nos regum vel impotentissimorum authoritatem contemnere. Sed & vt prætereà intelligas hunc affectum non improbum esse aut temerariũ,lege inibi quæ ipse Achab passus est diuino iudicio , quòd ob id responsum succensus Naboth,eum interimi iussit, vineámque eius vsurpauit: Is enim grauissimam cladem perpessus est.Cuius etiam historiæ fit mentio in decretis canonicis,cap.conuenior.23.quæst. 8.& cap.Achab,de pœnit.di.tertia.Scribit Appianus Alexandrinus lib.primo inter præcipuas causas,cur legem Agrariam diuites recusarunt apud Romanos,hanc fuisse, quòd impium ducerent monumenta maiorum ad alios transire . Lucianus in Eunucho quosdam arguit,qui cum se philosophos esse profiterẽtur,ac pecunias pro nihilo ducerent:tamen earum gratia perinde atque pro monumentis progenitorum inuicem decertarent. Sidonius Apollinaris libro tertio epistolarum ad Hispacium de Donidio quodam, qui prædium, quod maiorum fuerat, redimere cupiebat,his verbis loquitur.Neque ad hanc nundinationem stimulo cupiditatis,sed respectu auitæ recordationis adducitur . Si quidem fundi ipsius integritas familiæ suæ dominum vsque ad obitum vitrici nuper vita decedentis aspexit: nunc autem vir alieni non appetens, sui parcus , possessionis antiquæ à se alienatæ non tam damno angitur, quàm pudore: quam vt redimere conetur, non auaritiæ studio,sed verecundiæ necessitate compellitur. Tribuere dignare votis suis , præcibus meis,moribus tuis,vt ad soliditatem ruris ipsius te patrocinante perueniat: cui rem parentum sibíque non solùm notam,verùm etiam inter lactantis infantiæ rudimenta receptatam sicut recepisse parum fructuosum, sic non emeruisse nimis videtur ignauum. Quibus & adde quod scribit Fab.in tract.empt.& vend.in.8.effectu quæst.8.prin.admittendos nos esse ad reuocandam venditionem, non solùm ratione doli, vel pacti & similium , sed etiam affectionis , quam ad rem maiorum habemus , per quædam ex allegatis iuribus.

Historia Naboth & Achab.

Lex agraria cur repudiata.

49 ¶Sed nec ab his abhorret quod per.d.l.lex quæ tutores,&.d.l.si in emptionẽ,tradit Ro. subdubius tamẽ,in.l.si quis filiũ.§.in omni.ff.de acquir.hæred.quòd licèt prohibitio alienandi facta à testatore hæredi , nomine ipsius hæredis nuncupatim apposito,verbi gratia,prohibeo Titio hæredi meo,ne illũ fundũ alienet,non extendatur ad hęredẽ hęredis, ex sententia Ray.Imo'. & aliorum recentiorum in.l.filiusfa.§. diui. ff. de leg.j.cum concord.ibi adductis ab ipsis recẽtioribus.Fallit tamen,vt dicit.dicit.Ro. vbi sup.si testator prohibuerit alienationem rei maiorum suorum. nam tunc ex affectione testatoris præsumitur velle hanc prohibitionem transire ad hæredes hæredis : quamuis in ea nomen

Prohibitio alienationis non transit ad hæredes hæredis nisi de rebus maiorum.

ipsius hæredis fuerit expressim appositum.& sequuntur Io.Crot.& Ferd.Loaz.in repe.d. §.diui,ille col.37.vers.secundo fallit hic.in.10.quæst.Bar.quæ est in.25.char. Quanquam id non probat Alexand.ibi col.7.eademq; antepe.vers. quid autem si prohibitus: quia id (inquit) iure non probatur.Et hic locus facit vt,in mentem veniat alterius dicti eiusdem Croti in eodem loco col.33.vers.prima sit conclusio, quòd licèt dubium sit an prohibita venditione censeatur prohibita omnis alienatio, tamen si huiusmodi prohibitio sit eius rei,ad quam prohibens verisimiliter affectionem habuerit, quia esset maiorum ipsius, hauddubiè trahitur dicta prohibitio ad omnem alienationem,per.d.l.lex quæ tutores,& d.l.si in emptionem.

Prohibitâ rei maiorũ uenditione omnis aliâ cẽsetur prohibita alienatio.

50 ¶Nec illud quoque alienum est,quod & ex eodem loco depromitur, quòd licèt nuda ac simplex & sine causa prohibitio testatoris de non alienando non valeat, per.d.§.diui,& ibi latè doct.&.l.Lucius Titius,in princ.&.l.pater filium.§.Iulianus.ff.de leg.3.cum si. Tamen si testator eam causam adiecerit, ne res exeat extra familiam, siue quia vult rem manere in ea familia, valet ea prohibitio, vt voluit glos.in.d.§.diui,in verbo,causam,& ibi etiam Bart.col.j.vers.& per hoc no.& glo.in.l.quoties ab omnibus,in glo.j.& ibi Cy. Saly. Paul.Cast.& alii.C.de fideicommis.& Oldra.con.205.prima dubitatio,col.vl.vers. ad aliam quæstionem,qua quæritur an legata.Cy.in.l.ea lege,col.4.vers.& vt hæc omnia C.de cond.ob caus.Bald.qui eam posteriorem glos.dicit multùm no.con.57.item institutio,lib.2.Ro.con.457. circa propositam,in.2.dubio.Paul. Cast.con.269. dubitatur,col.2. vers.item non obst.lib.2. Soci. cons.227.præsens consultatio,col.6. vers.secundo fortius, lib.2.Philip. Deci.qui alios citat cons.481. in casu de quo Perusii, colum.j.in duobus locis, & Steph. Bertran.cons.15.ex themate,numero.21.lib.4. Et est de hac re optimus tex. in.d.l.filiussa.§.cùm pater,& in.l.peto.§.vlt.ff.de leg.2.&in.l. cùm pater.§.fidei,eo.tit.& in.l.voluntas.C.de fideicommis.Et benè facit quod diximus ex Ias.& aliis sup.nume.39. sed & Iason.

Nuda alienatiõis prohibitio non ualet,nisi fauore familiæ facta sit

51 ¶Quinetiam res prohibitæ à testatore alienari,etiã in casu,quo valet ea prohibitio, poterunt alienari in coniunctos,ex sententia Rom.con.199.præsens statuti particula, col. vlt.in.2.dubio.Quod tamẽ qualiter intelligatur, cognosces ex Bald.in.l.cùm hi.§.si pluribus.ff.de transact.Aliàs autem sæpè videmus prohibitionem alienationis non trahi, ad alienationem,quæ fieret in coniunctos prohibiti.Nam quanuis pupillus tutore etiam authore prohibeatur donare,etiã caussa mortis.l.j.in prin.ff.de tutel.& ratio distrah.potest tamen certo modo coniunctis quibusdam personis, non solùm causa mortis, sed etiam inter viuos.d.l.j.§. sed nonnullos, vbi est textus elegans & notandus. & iterum in §.præterea, eiusdem.l.&.l.cùm tutor secundum.§.vlt.ff.de admin.tut.& no. glo.in.l. non omni.C.eo.titulo.

Alienatio prohibita põt fieri in coniũctos.

52 ¶Item feudum alienari inconsulto domino prohibitum, potest tamen cùm antiquum est aut paternum,liberè alienari in proximiores cap.j.§.sed etiam res, & ibi gloss.in verbo,proximiori,Andr.Iser.Bal.Aluar.Mart.Laud.& Cardi.Alexan.tit. per quos fi.inuest. & cap. Titius,titu.si de feud fue.contro.& capit.j.§. & si clientulus,vers.frater verò,& ibi gloss.in verbo,per libellum.Bald.col.j.in.9.no.& rursum colum.vlt.vers.item sciendum. Mart.Laud.etiam col.vlt.& alii,tit.de ali.feud.& cap.j. & ibi etiam glo.in verbo concederetur,Bald.colum.pe. & alii doct.tit.de ali.feud.pat.Iac.Bel.in cap.j.in.7.quæstione,& ibi quoque Bald.col.2.vers.quæro an inter agnatos,& Ioan.Ray. in vers.habito,in. 2. no. titu.de prohib.feud.ali.per Fed.Bald.in cap.j.§.hoc quoque, colum.pe.vers.septima conclusio,titu.de succes.feud.& in cap.quæ in ecclesiarum,colum.pen.vers.& scias quòd cognatus & ibi Fely.colum.35.in.7.declaratione extra de constitut.& idem Bald.in cap.fanè colum.vlti.vers.alia conclusio, &. 2.seq.extra de renuncia. & conf.16.facti euidentia, lib.j.& cons.309.cùm essent plures, post princ.eo.lib.j.& cons.300.textus in cap.j.in princip.lib.2.& cons.282.proponitur quod nobilis,vir libro quinto.Luc . Pen.in.l.j. C. de fide instru.& iure hast.fisc.lib.10.Rom.d.con.199. colum.vlt.vers.secundo hoc.idem Paul. Cast.cons.432. cùm statutum principaliter, colum.2.vers.secundò videtur obstare,lib.j. & cons.84.quæstio ita vertitur, colum.2. lib .secundo Aluar. in cap.j.in.24. conclus. & ibi Cardi . Alexand . colum.5.titul.quæ fuit pri.caus.amit.benef.idem Cardi.in capit.j. §.sed & res, colum. prima vers. quæro an vasallus, titu. per quos fi. inuest. Guid . Pap. cons.58.ex narratione facti, post prin.Ias.con.64.circa primam, colum.vlt.lib.3.vbi al-

Feudũ põt alienari in proximiores.

legat alios concord. qui huc nihil pertinere videntur. Iacob. à S. Georg. in tract. feud. in verbo, & cũ pacto de nõ alienãdo, col. 8. vers. in ista materia. Alber. Bru. con. 36. circa pręmissa. Matthæ. Afflic. in const. Siciliæ incip. constitutionem diuæ memoriæ, col. 6. vers. item quæritur vtrum, & iterum col. 8. vers. tertio no. Supra autem nuncupatim locuti sumus de feudo antiquo aut paterno: nam nouum nec in proximiores quidem agnatos alienari potest, vt per Bald. in. d. cap. j. tit. de prohib. feud. ali. per Fed. & plerosque ex iis quos supra citauimus.

53 ¶ Præterea quamuis prohibeatur, ne fiat cessio in potentiorem. l. 2. C. ne lice. pot. & l. pe. ff. de ali. mutand. iud. caus. fac. Potest tamen non solùm in filium potentiorem fieri, quod haud dubiè potest, secundum Bald. Raph. & Ias. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig. & latè diximus in repe. l. si vnquam, in princ. numero. 18. incip. sed vtcunque habeat: sed & in alios quoque consanguineos, & eos quidem potentiores, vt satis liquet ex eo quod scribit Cy. in leg. qui stipendia, ad fi. C. de procur. quòd valet cessio facta consanguineo clerico à laico, licet clericus sit, & dicatur potentior ratione ordinis. & idem voluit idem Cy. in. l. per diuersas, in. 6. quæstione, & ibi quoque Bald. in. 19. quæsti. C. manda. Quamuis huius dicti in feudo & emphyteusi contrarium tenuerit Bald. ipse in authen. quibuscumque, vers. extra quæro quid de rebus. C. de sacr. eccles. quem sequitur Alexand. cons. 9. viso themate supra scripto, colum. 2. vers. & ideo, lib. 3. & Iaso. in di. §. ea lege, vers. tamen adde.

Cessio pòt fieri in potentiorẽ cõ sanguineũ.

54 ¶ Sed vtcunque sit de eo casu, videmus quòd cessio actionis inter coniunctos valet sine expressione alterius tituli, vt voluit Dy. in. l. patrem, & ibi quoque Alberi. numero. 3. ff. quæ in fraud. cred. & Bald. in. d. l. 2. col. j. vers. tertiò præsumitur, & ibi quoque Saly. etiam colum. 2. vers. tertiò si titulus. C. ne lice. pot. & idem Bal. in cap. litteras, col. vlt. vers. quæritur vtrùm ratione, ext. de præsumpti. Et aliàs prohibitio alienationis non comprehendit filios inter se, vt scribit ipse Bal. con. 498. eodémque antepe. ad fi. lib. j. per. d. l. voluntas. C. de fideicom. nam (vt ille subdit) apparet testatorem sensisse, ne inter extraneos alienetur, non inter seipsos. l. si pater. §. quindecim. ff. de leg. 2. Quin generaliùs Oldra. con. 94. eleganter circa negocium, ferè per totum, multis ostendit, prohibitionem legis vel hominis de non alienando, intelligi de alienatione, quæ fieret in extraneos, nõ etiam in eos qui sunt eiusdem generis. & sequitur Fran. Ripa. lib. j. respon. cap. j. defuncto, numero 57. & iterum lib. 2. c. 25. feudalibus constitutionibus, numero. 26. quod no. ad id quod sup. diximus numero. 45. adstipulatur, in fi.

Cessio actionis ualet nullo expresso titulo inter consanguineos.

Alienationis prohibitio non comprehẽdit alienationem quæ fit iter cõiunctos.

55 ¶ Sunt & alia multa specialia fauore consanguinitatis nostris legibus statuta, quæ quoniam paulò sunt remotiora ab hoc nostro proposito, in quo tantùm tractamus de recuperatione rerum, quę fuerunt nostræ familiæ, ea prætermittenda duximus. Tamen si quis ea nosse volet, videat text. & glos. in. l. si tutor. ff. de suspect. tuto. vbi ea glo. no. ratione consanguinitatis quædam fieri, quæ aliàs non fierent. & l. si paterfa. §. vlt. ff. de adopt. & l. j. 2. 3. ff. in ius voca. vt eant, & ibi Bald. & Ro. qui multa quoque colligit, & l. 2. ff. de recept. & l. imperator. ff. de pactis, & l. si domus. §. qui confitetur. ff. de leg. primo. & l. si verò. §. hæc autem. ff. de iis qui deiec. vel effud. & l. si seruus plurium. §. vlt. & ibi gloss. vlt. vers. quintum. & Alberi. numero. 9. 10. 11. ff. de leg. primo. & l. si extraneo. ff. de vsufruct. & l. Caius, in fi. ff. sol. mat. & l. pe. & ibi Alberi. ff. de postul. & l. vel si. ff. de manumis. vind. vbi ita scribitur, vel si sanguine eum contingit, habetur enim ratio consanguinitatis. & l. prima & ibi glo. ff. ad leg. Iuli. repet. & l. dotem. §. j. & ibi Alber. ff. de cast. pec. & l. j. §. j. ff. vbi pup. edu. deb. & l. cùm alienam. C. de legatis. glo. in. l. si cui fundus. ff. de lega. j. & in. l. Aurelius. §. Titius testamento. ff. de liber. leg. Alberi. in. l. voluntas, paulò ante fi. & præterea in l. cùm acutissimi. C. de fideicommis. & in. l. competit. §. j. ff. quod vi aut clam. & Bal. in. l. filiusfami. ad fi. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in capit. j. colum. pen. vers. item sciendum, ibi, nam & aliàs ratione cognationis, titu. de ali. feud. Rom. in repet. l. de viro. §. si verò, in. 17. fal. ff. sol. mat. Fœly. in capit. literas, colum. pen. de præsumpti. & in capit. cùm quidam, etiam colum. pen. de iureiur. Philip. Deci. in. l. fratres tui, in tertio no. C. de transact. Matthæ. Afflict. in tracta. protomixeos, post princ. Hippo. Mars. in. l. diuus, col. j. & seq. ff. de paricid. & sing. 210. iura sanguinis. Pantha. Cal. in repe. l. secundę col. 71. vers. prima est ratione coniunctionis, & multis seq. C. de rescind. vend. quibus in locis videbis multa in hoc collecta. Et huc quoque adduci possunt quæ in simili scribit Barto. in

Pleraq; alia in fauorem consanguinitatis introducta.

l.j.in fi.C.de metal.& meta.lib.11.quem ſequitur Ro.in.l.j.ff.ſol. mat.& Iaſon.in.l. nemo; verſ.limita not.ff.de pact.& quod item ſcribit idem Bart.poſt Iacob.Bel.in.§.j.col.j.verſ. ſecundò no.in authen.de reſtit.fideicom.& Bal.con.291.ad euidentiam,col.4.verſ.& idẽ dico,lib.2.præſumi ſubſtitutum idonæum, ſi ſit ex eadem cõſanguinitate,per.d.l.j. quam dicit no.ff.in ius vocat.vt eant.Et alia quædam ſimilia collecta à Ro.con.22.pro propoſitæ,in.vlt.dubio.

56 EX HIS AVTEM QVAE tam latè (& vereor, ne ſuperfluenter) diximus tam pro noſtra conſuetudine quàm aduerſus eandem,intelligi poteſt,vtrùm ea ſit fauorabilis, proindéque extendenda, an verò odioſa, & ſic reſtringenda, ſtrictéque interpretanda. Verùm noſtrorum doct.de hac re ſcribentium priuatim ſententias hic ſubnectendas ducimus. Nam primum,id eſt, fauorabilem largéque interpretandam eſſe cenſuit Alexand.conſ. 197.in cauſſa vertente inter Ser. Sulimanum,colum.j.lib.7. Nam ad cognoſcendum (inquit) ſitne ſtatutum odioſum,an fauorabile: debet inſpici,an principaliter ſtatuentes moti ſunt ob fauorem, an propter odium: vt primo caſu cenſeatur fauorabile, ſecundò odioſum.l.qui exceptionem,in princ.& ibi Bart. & Bal.ff.de condi.indeb.Bal.in.l.j.col.10. verſ.ſed hic quæro de effectu. C.de ſum. tri.cum multis concord.à me collectis infr.eo. tit.§.30.in gloſ.j.numero.5.incip. & ex hoc. Sed hoc ſtatutum eſt editum principaliter in fauorem cõſanguineorum,nullo omnino nec venditorũ nec emptorum odio.Et quia etiam in dubio ſtatutum præſumitur eſſe fauorabile, ex ſententia Bald.in.l.vlt.C.qui ad lib.perue.non poſſunt.Et hanc quoque partem tenet Ludo. Bol. qui tamen Alexan. non meminit,con.25.in ampliſſimo, in tertio dubio,vt ſcilicet id ſtatutum ſit fauorabile, & latè interpretandum.& Ludo.Gozad.in repe.l.qui ſe patris, colum.34.verſ.infero & ſextò.C.vnde liber vbi ex hoc dicit id ſtatutum eſſe generaliter intelligendũ.& Anto.Rub. con.9.viſo ſtatuto,poſt mediũ, q dicit id ſtatutum nõ eſſe correctorium,ſed limitatoriũ, atque ex ſimilitudine rationis extendendum.& D. Boher. hoc eodem tit.§.3.col.2.dicit fauorabile,& ſecundum ius commune,& nouiſſimè Ioan. Oldendorpius in tract.de iure & æquitate,vbi dicit æquum & naturæ conſentaneum.

Retractus ſitne fauorabilis & extendẽdus an odioſus & reſtringendus.

Qui fauorabilem dixerunt.

57 ¶ Pro quibus faciunt & aliæ duæ rationes nõ contẽnendæ.quarum hæc prior eſt, quia ſi hoc ſtatutum eſſet odioſum, non reſtitueretur minor aduerſus tempus in eo præſtitutum,vt conſequeretur lucrum ex eo proueniens,iuxta.l.auxilium,in princ. cum ibi not. ff.de mino.& voluit Bal.in.l.cum quidam.§.vlt.ff.de vſur. & dicemus latiùs infr.§.vlt. in verbo,mineurs,numero.10.incip.ſed illud tamen. Reſtituitur autem vt expreſſim cauetur in.d.c.conſtitutus,de in integ.reſtit.Ergo illud conſequens fit,non id eſſe odioſum. Sed quid de eo dixerim vide inf.eo.tit.§.35.gloſ.2.in verbo,mineurs,numero.11.& huius; iunctis præcedentibus.

Minor non reſtituitur aduerſus lucrũ odioſũ.

58 ¶ Altera ratio hæc eſt. nam in.d.l.dudum,iam toties ſup.citata,ſcribitur, antiqua lege non licuiſſe rem aliis quàm proximis & conſortibus vendere. quod ſatis patet ex eo verbo,dudũ,& illis quoque verbis,antiqua lege caſſata.Et id nuncupatim ex ea.l. annotat Ioan.Oldendorpius. in eo libro quem de iure & æquitate ædidit, in quo eam.l. interpretatur.Ex quo & illud confeſtim ſequitur hanc noſtram conſuetudinem eſſe fauorabilem eo nomine,quòd ad ius & ſtatutum antiquum & priſtinum nos reuocet, & reducat, per no.in.c.ab exordio.35.di.& in.l.ſi vnus.§. pactus ne peteret.ff.de pact.Bar.in.l.omnes populi,colum.11.verſ.iuxta prædicta.ff. de iuſti.& iure. cum aliis multis concordan. collectis à Fœly. in.c.cum acceſſiſſent,colum.j.in.3.no.extra.de conſtit.& Philip.Deci.in cap. ad noſtram,col.3.verſ.vltimò non ob.de appel.& Ludo Gozad.con.j.deus; colum.9.numero.35.& con.9.in hac,col.6.numero.31.

Sitne ſtatutum fauorabile, quod ius antiquũ reuocat.

59 ¶ Sed quantùm ſit fidendum huic rationi, paulò penitiùs conſidera, Quid enim ſi lex quæpiam antiqua antiquata ſit & abrogata,quòd eſſet iniuſta,verbi gratia. Ex lege antiqua à Moſe tradita Deuterono.24.licebat vxorem ob id tantùm,quòd deformis videretur,repudiare.Eam legem tanquam iniuſtam Chriſtus damnauit Matthæi quinto vt diximus ſupra in princ.numero.10.& ne de hac.Apud Romanos olim ex lege licuit diu in ſacris homines occidere,& diis immolare: nam Saturnum & Iouem Latialem humana hoſtia placabant, eorúmque ſimulachrum humano ſanguine proluebant,vt etiam tradit Lactantius lib.j.cap.21.Donec Cn.Cornelio Lentulo & P.Licinio Craſſo Coſſ. Senatuſconſulto cautum fuit, ne hominẽ immolare,aut humano ſanguine litare liceret,quod

Litatum olim diis,humano ſanguine.

Quãdo primùm ea licitatio prohibita.

inter cæteros scribit Plinius lib.30.cap.primo. Quid igitur si quis illas leges antiquas iterum reuocauerit abolitis posterioribus? dicemus ne hæc statuta fauorabilia? imò verò iniquissima, odiosissima, nefandissima, & quæ semel abrogata iterum sanciri non possunt nec debent, ex sententia Bal. & Saly. loquentiũ in casu. d.l. dudum, in ea ipsa. l. cum si.à me adductis supra numero.19. & hæc quidem.

Qui retractũ odiosũ, & restringendum dixerunt.

60 ¶ Quamobrem sunt multi & numero & ætate & authoritate (pace aliorum dixerim) superiores in cõtraria sentẽtia, vt scilicet id statutũ sit odiosum, in quibus est Alber. Odo. in disputa. incip. in aliqua prouincia, prout eũ refert & sequitur Ioan. And. in addi. Spec. tit. de empti. & vendi. §. nunc dicendum, le.2. vers. sed pone statutum est, vbi dicunt id statutum odiosum esse, & restringendum. Angel. in d.l. dudum. C. de contrah. empt. vbi id dicit iniquum esse, & in.l.j. post prin. C. com. diuid. Luc. Pen. in.l. vlt. col.j. C. de prædi. curia lib.10. dum dicit, hæc lex facit contra asperitatem iuris protomixeos, & ibi quoque Ioan. Plat. col.2. vers. & facit hæc lex, iunctis præcedentibus, vbi apertè sentit huiusmodi statutum tanquam contra ius commune esse propriè intelligendum: nec si loquatur de venditione, ad permutationem esse trahendum. Pet. Anch. qui item dicit odiosum con.160. præsupposita, col.j. non semel. Paul. Cast. con.74. in caussa mota, col. pen. vers. videndum est ergo, lib.2. vbi dicit huiusmodi statutum esse contra ius commune: nec cùm loquitur de contractu scilicet de venditione, extendendum esse ad distractum, de quo & nos postcà dicemus in.§.j. glos.j. in verbo, a vendu, numero.38. sed & illud quæro. & Ioan. Bapt. Rosel. inter con. ipsius Paul. con.249. statutum Paduæ, col.j. iunctis his quæ dicit col. seq. vers. non obst. quod secundo, eo. lib.2. vbi dicit esse contra ius commune, & stricti iuris, esséque strictè intelligendum. Ro. qui idem dicit, con.489. hoc quod vicinus. in princi. Cæpo. cons. causarum ciuilium.43. clarissimè, colum.2. vbi etiam dicit strictè interpretandùm, cùm sit contra ius commune & iterum con.46. circa dubia, colum.3. vers. dicitis etiam, Alexand. sibi contrarius con.173. viso diligenter, colum. vlt. lib.6. vbi asserit id statutum esse graue, iniuriosum, & contra rationem. Corne. con.166. quatuor, colum.2. vers. his tamen minimè, lib.2. vbi dicit exorbitans, odiosum, & restringendum. & con.89. viso supra dicto puncto, colum.2. vers. his tamen non obstantibus, lib.3. vbi etiam dicit odiosum, & plurimũ restringendum, & con.151. in hac consultatione, colum.j. vers. & hoc de iure, & iterum vers. similiter statutum, iuncto fi. ipsius con. eo. lib.3. vbi idem dicit de simili statuto. Iason con.194. superuacuò, tum col.j. vers. tertiò concurrit, tum col.2. vers. ergo cùm istud, lib.2. & con.224. principale, col.2. vers. prædicta fortius, eo. lib.2. quibus locis asserit etiam esse odiosum, contra ius commune, strictè intelligendum nec ad alios casus trahendum. Philip. Deci. con.222. viso puncto, col.j. & con.275. le.2. (nam sunt duo con. eiusdem numeri) incip. in causa quæ Lucæ agitatur, col.5. vers. sed tamen supradictis, iunctis præcedentibus. & conf.300. visa petitione, col.2. vers. sed maior esset. quibus etiam locis dicit contra ius commune, & propriè ac strictè esse intelligendum. Steph. Bertran. con.7. non vidi, col.j. lib.j. vbi idem dicit. Matthæ. Afflict. in tracta. πρωτομίσεος, cum pluribus locis, tum in verbo, licet enim supra diximus, co.4. vers. vnde conclude, & rursus colum. vl. vers. vltimo, nam in priori loco dicit quòd est contra regulas iuris communis, ideò non esse trahendum ad permutationem, in posteriori autem dicit, quòd statutum prohibens, consanguineos à iure congrui in certis casibus est fauorabile, quia sic reditur ad dispositionem. d.l. dudum. Et Ar. Ferro. in consuetudines Burdig. hoc. titl. §.j. colum. vlti. & §.2. colum.2. & §.12. post princip. & §.16. vers. sed quòd nuper, & §.31. colum. prima.

Qui retractũ esse contra ius commune dixerunt.

61 ¶ A quibus stant & alii, qui præter eos, quos in id sup. allegauimus, simpliciter dicunt esse cõtra ius commune. videlicet Goff. in d.c. constitutus, & ibi quoque Panor. col.3. in.7. no. de resti. in integ. Iac. Butr. & Alberi. in. d.l. dudum. C. de contrah. empti. & idem Alberi. in.l. intra vtile. §.1. ff. de minori. & in.1. parte statutorum, quæsti.87. item quæro statuto cauetur, in fi. Bal. in. d. tract. πρωτομίσεως, col. pe. ver. restat ergo, in duobus locis Masuer. in tit. de retractu. §.1. Ro. con.107. circa id, in princ. Cæpol. con. causa. ciuil.46. circa dubia, col.2. Do. Io. Igne. in repe. d.l. dudum, qui tametsi in multis locis eiusdem repetitionis videtur velle hunc retractum non esse contra d.l. dudum, tamen col.9. vers. quæ ratio cessat, iterumq; alibi, fatetur ex eo aliquid detrahi iuri communi, ob id quòd si venditor sit dominus, debet dominium transferri in emptorem. l. ex empto, in prin. ff. de acti. emp.

Hic autem quamtuncumq; venditor sit dominus etiam irreuocabilis, non tamen transfert dominium irreuocabile in emptorem: cùm ab eo possit per consanguineum reuocari. Et in hac quoque sententia est Arn. Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc titul. §. 1. in princip.

62 ¶ Ex hoc continuò sequitur quòd si id statutum sit contra ius commune, certè est strictè interpretãdũ. l. quod verò. ff. de legi. &. c. quę à iure, de reg. iur. li. 6. & no. plenissimè in. l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. & in authen quas actiones. C. de sacrosf. eccle. cum si. Quicquid enim est contra ius commune, idem simul stricti iuris est, teste Bart. in repe. l. Cæsar, col. 8. vers. secundò quæro. C. de publi. & vectig. & Bal. in. l. non sine, col. vlt. vers. sed in contrariũ. C. de bonis quæ lib. & dicemus latius inf. eo. tit. §. 35. in glo. 1. nume. 2. Simulq; odiosum est, vt placuit Panor. in c. qa, in. 3. no. de priuil. & con. 1. facti cõtingẽtia, col 2. vers. itẽ prçiudicatur, li. 1. Corne. d. cõ. 89. col. 3. vers. insuper, li. 3. & con. 271. de hac cõsultatiõe, col. 4. vers. necobst. adducta, lib. 4. in quibus locis hoc veluti axioma adscribũt. Oĩs recessus à iure cõmuni est odiosus. citatq; in id Panor. c. cũ dilectus, de consuet. & cap. 1. & . 2. de fili presby. vbi dicit odiosum esse, quod detrahit iuri communi, & ad id quoq; allegat. l. cum quidam. ff. de lib. & postu. ex qua etiam Bal. post Iac. Are. in. l. non possunt, in. 2. lect. ff. de legib. dicit odiosa omnia esse stricti iuris.

Odiosum esse & strictum quicquid cõtra ius cõc est.

63 ¶ Et huc quoque spectat glo. sup. à nobis citata, in cap. mala. 8. dis. asserens hanc consuetudinem esse minus rationabilem. nam & hinc confestim sequitur eam non esse extendendam. d. l. quòd verò, & . l. quòd non ratione. ff. de legi. Et facit etiam quod scribit Angel. con. 191. super puncto, post princ. dum constanter affirmat dispositionem quandam testatoris huic statuto non admodum absimilem, esse odiosam, per. d. l. dudum. Et hanc sententiam confirmat nostra consuetudo inf. eo. tit. §. 35. quæ expressè dicit hanc consuetudinem esse stricti iuris, vti etiam expressim dicit Alberi. post Albert. Odof. in. l. statuliberi à cæteris. § quintus, circa medium. ff. de statulib. quod significat strictè & propriè intelligendam, esseque contra ius commune, adeóque contra æquitatem, vt dicemus in eodem. §. 35. cum declarabimus, quæ dicuntur esse stricti iuris. Ideóque cùm consuetudinem de hac re expressam habeamus, nihil est quantùm ad nos attinet, quod amplius hęsitare debeamus, modò nos primùm monuerimus lectores, multos ex ijs quos supra citauimus numero ab hinc. 2. & . 3. non omnino loqui in terminis (vt cum nostris loquar) nostræ consuetudinis, sed alterius statuti prohibentis alienare inconsulto consanguineo, vicino, aut consorte. quod nostra non facit. sed illis tantùm ius facit, cùm res extraneo vendita est retrahendi: quod nõ admodũ tamen distat ab illo, vt supra docuimus: quia etiam ibi tenet alienatio, vt in nostra consuetudine, si vicinus consanguineus, aut consors non reuocauerint.

64 ¶ Cæterùm remota ea nostra consuetudine, quæ declarat expressim retractum esse stricti iuris, posset videri, eum iudicandum esse fauorabilem ex parte consanguineorum, & sic quantùm ad eos extendendum esse. at respectu emptorum esse odiosum: ideoq; quod eos respicit restringendum. vt in simili dicunt nostri legum interpretes, statuta repellentia fœminas ob masculos, quantùm ad ipsas fœminas, esse odiosum, sed fauorabilem esse quantùm ad mares: ideo ibi esse restringendum, hîc extendendum. Ita enim voluerunt Bald. Saly. Raph. Fulgo. Paul. Cast. & bona pars recentiorum in. l. 2. per gloss. ibi in verbo liberos, ante fi. C. de in ius vocã. cum aliis multis cõgestis ab iisdẽ recentioribus, & latiùs à me tit. des successions, qui est omnium nostrarũ consuetudinũ. 17. §. 18. qui est omnium ipsarum consuetudinum. 200. illum enim sub illo tit. collocaui.

Retractus an possit esse diuersis respectibus fauorabilis & odiosus.

65 ¶ At id mihi nunquam placuit, sicuti nec Lancel. & Philip. Deci. in. d. l. 2. neque enim idem statutum potest esse partim fauorabile, partim odiosum: sed est totum simpliciter vel fauorabile vel odiosum: quando vna eademque res non potest diuerso iure censeri. l. eum qui ædes. ff. de vsucap. cum si. Et quia etiam vt multis placere video, & nuper diximus nu. 56. ex his autem, & dicemus latius. infr. §. 30. numero. 5. & ex hoc, debet statutum iudicari fauorabile vel odiosum à principali caussa siue intentione statuentium. Nec potest quippiam extendi in fauorem vnius, quod nõ vertatur in odium alterius, nec è contrario, vt liquidò omnibus apparet. Et si in aliqua dispositione, cõcurrũt fauor & odium, vt sæpissimè fit, ea censetur simpliciter odiosa, si credimus Ioan. And. in. c. vlt. super glos. 5. quæ est in verbo, similibus, & ibi quoque Pet. Anch. Domi. & Philip. Fran. super eadem

Dispositio in dubio an censeatur odiosa an fauorabilis.

glo.de verbo.signi.lib.6.Bal.in.l.1.col.1.vers.item no.quòd priuilegium.ff.de cōst.prin.& Nicol.Mil.in suo reperto.in verbo,lex dicitur fauorabilis,& iterum in verbo, priuilegium si vno. Verùm idem Bal.in.l.2.C.qui non pos.ad liber.perue.tenet in dubio statutum censeri fauorabile, per gloss.ibi,vt etiam diximus.d.num.56. Nam & aliâs vbi concurrunt fauor & odium,debet potius considerari ipse fauor,si verum dicit Panor.in cap. in literis,ad fi.ext.de resti.spoli.per.no.in.d.l.2.C.de in ius voc.& Pet. Anch. con.37. contra Ioannem,post medium,per multa illic allegata.& iterum con.215.scripsit papa,col.2. vers.incontrarium.

66 ¶ Fateor tamen quòd si fauor & odium separationem possint recipere, vt in casu.d.l.2. C.de in ius voc.declarat glo.ibi,& in aliis.4.locis à Iaso.ibi recēsitis,& Steph. Bert.cons. 367.viso consultationis themate,col.j.li.j.& aliis quibusdam casibus ab Alciato etiam in d.l.2.adductis,illa prior sententia posset procedere. Quibus addere potes quæ à Iac.Are. Bal.Fran.Aret.Alexand.& Ias.& aliis recentioribus scripta sunt in. l. si filius quæ pater, per illum text.ff.de vulg. & pupil. dum loquuntur de beneficio abstinendi introducto in fauorem filiorum.Sed quantùm ad nostram consuetudinem pertinet, si ea est contra ius commune(quod plerique volunt)etiam si ea facta fuerit principaliter fauore consanguineorum,nihil tamen dubitandum est, quin simpliciter tanquam contraria iuri communi sit strictè interpretanda,vt sup.diximus. Neque enim intentio contrahentium facere potest,vt quod suapte natura odiosum est,id cēsendum sit fauorabile: & quod fauorabile est,sit odiosum:neque enim huiusmodi naturales qualitates immutari possunt à statuentibus,quin velint nolint immotæ maneant,adhæreántque tenacissimè. Quid enim si aliquid fauore alterius faciam, quod fieri non debuit: id ne fauorabile cæteris censendum erit,& è diuerso? At illud libenter concesserim in dubio opinioni agentium subscribendum esse: in re autem certa,minimè.

67 PORRO EX IIS QVAE redūdāter diximus, potes colligere,an liceat emptori vti aliqua cautione, cautelam nostri appellant,nec id malè,quando Pomponius ea dictione vsus sit in.l.quāuis,in prin.ff.de pigno.acti.& Vlpianus in.l.si defunctus.§.1.ff.de procur.& in.l.si debitori.ff.de iudi.& Caius in.l.si plures, in princ.ff.de posi.vt omittā Iustinianum in.l. sancimus,in prin.C.de admi.tut. & eadem ratione & origine cautela dicitur, qua & tutela receptissima dictio.An igitur possit emptor vti cautela vt consanguineo aditum recludat ad huiusmodi retractum,simulatione scilicet contractuum,aut aliâs. Nam si hæc consuetudo sit iniqua,iniuriosa, irrationabilis,odiosa,non nos obligat in foro conscientiæ, ex sententia Imo & aliorum in cap.plerique,ext.de immunit.eccles. Panor. in cap.1. colum.3.vers.sed quæro an lex,& ibi Philip.Dec.col.7.in.1.lect.vers.tertia conclusio,ext. de constit.Matthęi Afflic.qui alios citat,in c.1.§.1.tit.de.cap.qui curi.vend.& in constit. Siciliȩ incip.honorem,col.3.in 3.no.& è theologis quoque voluit D.Thomas in.2.parte. quæsti.96.ar.6.videtúrque permissum eam arte quadam eludere, irritámque facere, atque ita à se propellere & reiicere incommodum illud in quod emptor iniquè & contra rationem incurreret,per text.no.in.l.1.in princ.ibi, multas inuenientibus vias. C.de cadu.tollen. quem ad hoc expendit & commendat Steph. Fœdericus vir raræ in legibus peritiæ in libro de legum interpretatione, parte.1.char.5.vers. hanc tamen regulam, & iterum char.9.vers.potest poni exemplum.Idq; in simili iurisconsultus faciendum consuluit in.l.seruus dotalis.ff.sol.mat.& in.l.cùm pater.§.Titio.ff.de leg.2.& in.l.at qui natura.§.cùm me.ff.de neg.gest.& in.l.quæsitum.ff.de condi.& demonst.&.l.si vsufructus ff.de iure doti.

Cautelā pro cautione latinè dici.

Possitne emptor uti cautela ad excludēdū retractum.

Consuetudo iniqua non obligat ī foro cōscientiæ.

Consuetudinē iniquam arte eludi posse.

68 ¶ Nam & dicimus licitum esse fraudare interciperéque vectigal illicitum & iniustum. Bart.& Ro.in.l. vectigalia.ff.de public.& vectig.Bal.in.l.cùm proponas,in fi.C.de nautico fœno.& in.d.l.j.in prin.col.j.& ibi quoque Corne.in.3.no.C. de cad.tol.& in.l.veluti.in priore lectura in fi.ff.de iusti.& iure & in.l.2.post Iac.Bu.ibi.C.de iur.aureo. annul. & in.c.1.col.1.tit.quæ sunt rega.Pet.Ancha.in.c.possessor col.15.vers.quartò quæritur, de reg.iur.lib.6.& in cap.quanquam,in.4.quæst.decensib.eo.lib.6.Panor.in prooemio decretalium,rex pacificus,col.3.vers.& ex hoc habe.& in.d.c.1.col.3.vers.dicit tamen,& ibi Feli.col.12.vers.ex quibus verbis.& Philip.Dec.col.7.vers.tertia conclusio,de constit.idem Panor.in.c.innouamus,circa medium de censib.& con.13.vniuersitas,col.vlt.lib.2. Guid. Pap.con.150.viso ad plenum,col.1.cum aliis multis concord.adductis ab iis qui addi. fe-

Vectigal illicitum fraudare licitū.

cerunt ad Panor.in.d.c.1.de constit. & Firmia.in tract.gabellarum,in.9. parte prin.in 1. quæst. Et in simili quoque dicitur,licere cautim é carcere aufugere, in quem quis iniuria detrusus est, vt colligitur ex glos.in clemen.pastoralis,in verbo,per violentiã,& ibi doсто.de senten.& re iud.& Bar.in.l.relegatur,in prin.ff.de pœnis.& in.l.vis eius,per eũ tex. C.de probat.Alex.con.144.post redditum,col.2.versi.ad prædicta,lib.2.& Soci.in.l.1.co. 2.nume.13.ff.ne quis eum. & Ias.in.l.admonendi,in lect.ordi.col.18.versi.tertiò limita. & iterum in repet.char.16.nu.175.ff.de iureiur. & quod etiam in simili tradit Bartho.Brix. in.37.quæsti.dominicali,carceratus.vt tamen interim videas text.in.l.in eos, quæ est pe. ff.de custo.reo.

Liceát ne è carcere in iusto aufugere?

69 ¶Hæc enim facere non est fraudem facere,sed potius fraudem, id est damnum (qua in significatione posuit Martianus iureconsultus in.l.filiusfamilias.§.diui.versi.quòd si libe ris.ff.de leg.j.& Paulus in.l.1.in prin.ff,ad leg.Falci.& Modestinus in.l.inter eos.§.vlti.ff. ex quib.caus.maio.& Vlpianus in.l.1.in princi.ff.si quid in fraud.patro.Est igitur(vt repe tam)fraudem,id est damnum iniuriosum & iniquum,magis à se depellere, quàm fraudẽ cõmittere.id quod dolo nõ adscribitur , sed prudẽtiæ,vt dicitur in.d.§. Titio.quẽ ad hoc notat Bald.consi.142.dominantibus,colum.2.lib.1.vbi & alia iura allegat . & Angel.in.l. pe.quam omnium postremam legit.ff.de vsur.Id enim nihil aliud est quàm ἥλῳ ἧλομ,id est,clauo clauum,& πατττάλῳ πάτταλομ,id est,paxillo paxillum,vt est in veteribus prouerbijs,& κόπῳ κόπομ,id est,labore laborẽ , altero Oribasij lib.Euporistωn.1.c.7. prouerbio,pellere.quod vel Ouidio iudice concessum est:is enim lib.2.de arte amandi,

Fraus pro damno.

Clauo clauum pellere.

Paxillum paxillo.

Laborem labore.

Iudice me fraus est concessa repellere fraudem

Et bene facit vltra iura superius allegata.l.excusatus,&.l.seq.versic, quid enim dicemus, iuncta glos.in verbo,alia,& iterum.§.si patronus.ff.si quis omis.cau.testa.&.l. si pupillus, post prin.ff.de acqui.hæred.&.l.Papinianus.§.quarta,versi.cùm igitur,ff.de inoffi.test.& l.4.§.si ab ignoto,&.§.seq.ff.de manumiss.&.l.quidam cùm filiusfa.ff.de hæred.instit. Et hanc rationem fraudandi illiciti vectigalis sensit Panor.in.d.c.innouamus, & alijs multis locis sup.citatis.

70 ¶Et facit præterea tex.no.in.l.vl.§.vlt.ff.de dolo mal.Ex quo no.Bald.ibi in. 2.lect.eum qui per dolum ac mendacium,id quod suum erat,recuperauit,non teneri ad restitutionẽ. De quo etiam per Hosti.in.c.olim causam,in verbo,duxeritis,de rest.spoliato.& Archi. in.c.nõ sane,col.2.versi.qui verò.14.q.5.& in.c.dominus.24.q.2.vbi etiam est bonus tex. diui Augustini in hęc verba,Cùm autem iustum bellum susceperit,vtrùm apertè pugnet an ex insidijs nihil ad iustitiam interest.Quæ sententia Virgilij est lib.2.AEneid.

Qui rẽ suam dolo recuperat eã restituere non tenetur.

– Dolus an virtus quis in hoste requirat.

Quæ deprompta fuisse videtur ex Homero lib.Odisseæ.1.

ὅππως κεμ μνηςῆρας ἐνὶ μεγάροισι τεοῖσι
κτείνης,ἠὲ δόλῳ,ἢ ἀμφαδόν. Id est ad verbum:

Quemadmodum procos in domibus tuis
Occidas vel dolo,vel palam.

Illámque Virgilij sententiam ex nostris aduocat Ias. in.l.si rem.ff.de præscrip.verb.& Philip.Deci.in.l.ea est natura.ff.de reg.iur.Glos.autem in.d.cap. dominus,allegat concord.quos ibi videre poteris.Et idem dicit.de aduocato,vt si habeat iustam causam,possit decipere aduersarium,arg.cap.j.3.quæst.4.Ex quo & glos.in.cap.cupientes, in prin.in verbo malignantium,de elect.lib.6.asseuerat,quòd qui habet ius in causa,potest malitias & cauillationes aduersarij per alias repellere:nec id faciens videtur fraudem facere,sed potius eã excludere,per.d.§,Titio.& ibi omnes,ex quibus Philip.Fran.dicit,& hæc quoque procedere in foro conscientiæ.atque etiam sequitur Bald.in rub.C.de fid.instr.colũ. 8.versi.incidenter etiam quæro,vbi tamen intelligit,modò falsitas absit.& Pet. Anca cõ silio.145.domini.in fi.

Aduocatus in iusta cã potest aduersarium decipere.

71 ¶Ex his quoque fit,vt etiam bonus quispiam dolus sit, & dicatur ad differentiã doli mali,de quo iurisconsultus noster in.l.1.ff.de dol.mal.& Terentius in Eunucho.

Dolus bonus & Dolus malus.

– Iam tũ erat suspitio,
Dolo malo hęc fieri omnia.

Et Tullius lib.3.Officiorum.Nondũ enim Aquilius collega & familiaris meus pertulerat formulas, in quibus ipsis cùm ex eo quæreretur,qd esset dolus malus,respondebat cùm aliud simulatum,aliud actũ.& in Topicis.Dolus ma

lus est, cùm aliud agitur, aliud simulatur. à quo accepisse videtur noster iurisconsultus, quod scripsit in.l.iurisgentium.§.dolo.ff.de pactis, dolum malũ esse, cùm circumscribendi alterius causa aliud agitur, aliud agi simulatur. Sed vt redeamus ad Tullium. Is & in.j. ad Atticum epist. Agere(inquit)cœpit cum eius fratre Caninio Satrio de ijs rebus, quas cum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. Et in orat. pro L. Flacco, Adductus est in iudicium Polemocrates de dolo malo. Et Liuius belli Macedonici.lib.8. Corycæorum magistratibus sine dolo malo tradantur. De bono autem dolo loquitur diuus Paulus.2.ad Corinth.12. Ego vos non grauaui, sed cùm essem astutus, dolo vos decepi. Et facit etiam quod tradit Bald.con.396.quòd autem, colum.2.versi.sed respondeo, libr.4.& Corne.cõ.52.in hac consultatione, co.3. eadémque vlt.lib.2.& con.8.in præsenti disceptatione, colum.pen.vnde ex prædictis.lib.3.& Barb.in.l.1.§.si stipulanti, colum.5.versi.vnde contra.ff.de verb.oblig.

72 ¶Et vt propius ad nostram consuetudinem accedamus. Ex ijs quę diximus, prodijt, quod à quibusdam docto. Perusij responsum fuisse in causa alterius statuti huic nostræ consuetudini non admodum dissimili, tradit Corne.con.29.in præsenti consultatione, colum.2. lib.3. Florentiæ enim statutum est huiusmodi, vt habẽs domum contiguam alteri domui venditæ, possit hanc retrahere restituto precio. Contingit vt quidam vendiderit dimidiã partem domus, & alteram sibi retinuerit, posteáque incontinenti hanc eidem vendidit. Responderunt illi Perusini doct. non esse locum ei statuto, cùm partem illam retentam vendidit ei qui iam ex priori venditione habebat domum contiguam, alterã scilicet partem. Nam licèt ita censeatur factum fuisse in fraudẽ, tamẽ licuit vti ea arte tanquã præcautione quadam ac prouidentia, qua auerteret vitarétque iniustum illud incommodũ, quod ob id statutum sibi inferri poterat.& hoc con.sequutus est Pet.Gerar.à Petra sing. 26.tu habes, vbi & hanc non longè distantem rationem addit, quia is qui ita egit, non fecit hanc cautelam principaliter in fraudem alterius, sed pro suo commodo: quod potuit facere, arg.l.2.§.denique.ff.de aqua plu.arcen.& l.Proculus.ff.de dam.inf. Cui adde quæ dicam inf.nu.77.hæc tamen, & seq.

73 ¶Verùm Corne.eo.con.29.colum.vlt.constantissimè negat licere hoc casu fraudare consanguineum commodo & beneficio huius statuti, sicuti nec legis.l.contra, & l.seq.ff.de legibus, cum si. Nam & leges & statuta(vt hoc illi addam)nos obligant etiam in foro, quod conscientiæ appellant, vt no.glos.in.c.quæ in ecclesiarũ, in prin.& ibi Bal. etiam in prin. qui id negat alibi reperiri, ext.de constitu.Inno.Anto. Panor.& alij in.c.quia plerique, de immu.ec.idem Inno.in rub.de consuet.ad fi.vbi etiam loquitur de consuetudine, & in cap.dignũ, de homicid.Ioan. And.& Ioan.Cald.in cap.quanquàm, de vsur.lib.6.ipse Calder.in disput.incip.Bononiensi statuto.And.Iser.in.c.1.ad fi.titu.de pace iura.fir.Fœd.Senen.con.21.nunquid hæres extraneus, in multis locis.Bal.in.l.1.colum.2.C.de cõfess. & in authen.ingressi, colum.5.vers.circa primum pono.C.de sacro.eccle.& in cap.in omni, colum.1.ext.de testi.& in proœmio feudorum colum.3.vers.apparet igitur, vbi loquitur de constitutionibus feudorum.& con.285.si quis iuris, colum.1.lib.3.& in disput.incip.statuto cauetur quòd fœnerator, colum.6.Alberi.in rub.ff.de legib.colum.2. Pet.Anc.con.14. videretur prima facie.Floria.in.l.ex parte.§.seruo libertatem.ff.fami.ercisc. Panor.post Cald.in.d.proœmio decret.rex pacificus, colũ.3.vers.secundò quæritur, & ibi quoq; Imo.in fi.prin.& idem Panor.in.d.cap.1.co.3.vers.sed quæro an lex, de constit.& ibi latè Feli. qui adducit concord.colum.14.vers.extra prædictos, vti etiã facit Philip.Deci.in.1.lect. colum.7.vers.successiuè Ab.quærit.& Bernar. Land. in addi.ipsius Panor.in.d.cap.1.& Ias.in.l.nemo potest, in.2. lect.char.vlti.versic.quartò moueor.ff.de leg.1.& in.§.sed istę, nume.126.instit.de act.& con.180.commune, colum.vlt.lib.2.& con.191.placet mihi, col. 2.vers.nec huic, eo.lib.2. Quibus adde Soci.in.l.moribus, co.9.vers. ex qua cõclusiõe.ff.de vulg.& pupil. Et è theologis id quoq; voluit diuus Thomas.in.2 parte sum.quæs.96.ar.6.

Leges & statuta nos in foro conscientiæ obligant.

Item feudorum constitutiones.

74 ¶Ex quo dicit Bald.in rub.ext.de consuet.in fi.post Inno.quod is qui facit in fraudem consuetudinis, peccat mortaliter. In fraudem autem legis aut statuti siue consuetudinis fit, (vt redeamus ad Corne.) etiã cùm quid fit verè, sed eo tantùm animo, vt euitetur lex, quod aliàs non fieret.l.si libertus minorem.ff.de iure patro. Nec obstat.d.l.seruus dotalis, quia ibi ea cautio fit ad euitandum damnũ, & ad nullius præiudiciũ: nec ob eam fit fraus contra verba aut mentem legis, sed vt consulatur(quod ibi dicitur)mariti sollicitudini &

Fraudantẽ consuetudinẽ peccare. In fraudẽ legis con=

indemnitati. Et idem dici poteſt de cæteris iuribus in id allegatis. In caſu autem noſtro,
ſtatutum vult conſanguineum habere facultatem conſequendi rem venditam reſtituto
precio:qua quidẽ non debemus illũ adhibita fraude priuare, cõtra verba & mẽtẽ ſtatuti.
75 ¶Ad id autem quod dictum eſt de iniquitate & odio ſtatuti, dici poteſt ſatis eſſe,vt ali-
quam habeat rationem aut etiam occaſionem , & vt loquar cum Bald.in.l.lege.C.de le-
gi.hæred.aliquod motiuum,& ſtatuentium voluntatem & authoritatem,licèt vt idem di
cit,contineat iniquitatem.Et idem propemodum dicit ipſe Bald.in cap.ex reſcripto,co-
lum.vlti.verſi.& nota,extra de iureiur.Nota (inquit) quòd ſtatutum quod habet in ſe ra-
tionem motiuam,non dicitur eſſe ſine ratione.Sed &,quòd plus eſt,non poteſt lex infrin
gi,etiam ſi non habeat rationem,vt dicit idem Bal.in.l.non omnium,in prin.ff.de legib.
per.l.proſpexit.ff.qui & à quibus.vbi hæc verba ſcribuntur. quodquidem perquàm durũ
eſt,ſed ita lex ſcripta eſt.per quam etiam.l.dicit Inno.in cap.irrefragabili.in fi.de offi.or
di.& omnes vbique,ſufficit ſic ſtatutum eſſe.Et vt dicit ipſe Bal.in.d.l.nõ omniũ. ſufficit
quòd ſtatuentes putauerint eſſe bonum & iuſtum.& idem in.l.j.§.initium.ff.de poſtu.ſuf
ficit(ait)ita ſtatuentes fuiſſe arbitratos:nam id pro ratione eſt , ad quod allegat Fœde.Se-
nen.in ſua quadam diſputa.Et eius rei eſt optimus text.in.d.§.initium,in illis verbis,quia
moderatam hanc ætatem prætor ratus eſt,ad procedendum in publicũ.& ibi gloſ.in ver-
bo,ratus,dicit hanc eſſe mirabilem rationem.Et per eum etiam tex.dicit ipſe Bal.in.l.de
quibus,colum.10.verſi.& primò quò ad primum.ff.de legi.quòd ratio non eſt de ſubſtan-
tia cõſuetudinis:nã ea tenet rationẽ ex ſola authoritate conſtituentiũ.& ad hoc etiã alle-
gat bonum text.in.d.l.non omnium.ff.eodem tit. Subdítque etiam valere cõſuetudinẽ cõ
tra omnem rationem,modò non ſit contra ius diuinum.Sed & per illum tex.idem Bald.
con.166.ſtatuto cauetur,lib.j.aſſerit ſufficere cauſam ſtatuti eſſe in mente ſtatuentium.&
con.473.circa quæſtionem,colum.2.lib.5.dicit ad iuſtificationem(vt ipſe loquitur)ſtatu-
ti ſufficere rudem quandam æquitatẽ.Sed & idẽ Bal.in.ç.j.in prin.co.2.ver.ibi prohibẽs,
tit.de feud.cog.ſcribit non ſemper exigi,vt conſuetudo ſit rationabilis , ſed ſatis eſt vt ſit
tolerabilis & vſu approbata,& allegat Inno.in rub.extra de conſuet.Et idem Bal. in rub.
extra de conſtit.col.2.verſ.conſtitutio,dixit conſtitutionem eſſe rationabilem, eo ipſo ꝙ
non reperitur prohibitio licèt eius ratio demoſtrari non poſſit. Idem quoque in.l.j.colũ.
4.verſ.item allegatio.C.ſi plures vna ſen.quòd non eſt perquirenda ratio , vbi habemus
ſtatutum,per.d.l.nõ omnium, &.d.l.proſpexit.Et tradit Ioan.Fab.in.§.ex non ſcripto,co.
3.verſ.item requiritur quòd ſit rationabilis,inſtit.de iu.nat.gent.& ciui.quòd valet & te-
net conſuetudo vel ſtatutum irrationabile & durum,ſi modò non ſit contra fidem,ius na
turale vel diuinum,nec inducat occaſionem peccandi,nec aliâs ſit contra bonos mores.
Et propè ſimilia ſcribit Calca.con.3. Bartholo. poſt princi. Nec omittam quòd ſcribit
Baldus in.l.Gallus.§.ſi eius,columna ſecunda verſiculo ſecundò no.ff.de libe. & poſthu-
mis,quòd cum habemus determinationem ſtatuti,nõ debemus vlterius rationem eius in
ueſtigare.quod & poſt eũ reaſſumit.Iaſ.con.188.ſpectabilis , paulòante fi.lib.2. & Philip.
Dec.con.563.duo dubia,col.vlt.Nam etiam ſcribitur in.l.& ideo.ff.de legib.rationes eorũ
76 quæ cõſtituta ſunt,inquiri nõ oportere,alioqui multa ex ijs quæ certa ſunt,ſubuerterẽtur.
¶Nec tamen ſtatutum noſtrum eſt omnino ſine ratione,ſed eam habet non contemnen
dam,vt ſup.plenè diximus.Et aliâs ſemper in ſtatuto præſumitur ratio,vt dicit Dy.in.c.
vlt.de reg.iur.lib.6.vti illum refert & ſequitur Bal.con.218.ſtatuto ciuitatis Florentię,co
lum.j.lib.2.& con.89.per ægregium,lib.3.& con.199.in cauſa iſta,circa medium,eodem li
bro.3.& dicit idem Bald.in.d.l.de quibus,colum.10.verſ.item valet.ff.de legib.quòd con-
ſuetudo in dubio præſumitur ex iuſta cauſa proceſſiſſe.Et idem in cap.cum veniſſent, ex
tra de eo qui mit.in poſ.dicit etiam conſuetudinem in dubio præſumi bonam & laudabi
lem.Et in cap.j.col.j.verſi.extra quęro.de cõſtit.ꝙ iuſtitia ſemper creditur ineſſe ſtatutis.
Ex quibus etiã liquidò cõſtat,nihil huc pertinere,quod diximus de fraudatione vectiga-
77 lis illiciti,& fuga etiã carcerati.Et ex ijs ſequitur nõ licere fraudare hanc cõſuetudinem.

HAEC TAMEN INTELLIGENDA eſſe cenſeo , ſi quis id faceret eo animo & conſi-
lio principaliter,vt eam circunueniret:ſecus ſi id non principaliter & directè ageret , vt
retractum ipſum fraudaret,ſed vt ſibi proſpiceret,ne aliud fortè damnum indebitè pate
retur:ſecundum ea quæ ſupra diximus nume.72.& vt propius. Nam licèt in conſequen-
tiam conſanguineus ob id retractu arceretur,id vtique illicitum non cenſeretur,nec pro

ſuetudinis & ſtatuti quis dicatur facere.

Volũtatem ſtatuentiũ pro ratiõe eſſe.

In ſtatuto præſumitur ratio.

In æſtimanda fraude animus inſpicitur ꝗ quid poſtea cõtigat.

ptereà diceretur factum in fraudẽ legis vel consuetudinis, vt in simili dicitur, in.l.nõ oẽ. ff.de statutib. vbi scribitur, non omne ab hæredis persona interueniens impedimentum statu libero pro expleta conditione cedit: sed id duntaxat, quod impediẽdæ libertatis causa factum est. Cuius authoritate Steph. Phed. vir nondum satis laudatus in eo opere, de legũ interpretatione, parte.j.char.5.versi.secundò limita, tradit ꝙ cùm actus non destinatur directè ad finem siue effectum fraudãdi legem, sed ad alium, licèt incidenter ad eum finem perueniatur, non cẽsetur esse prohibitus nec factus in fraudẽ, & alios quoque text. allegat, sed ille quem sup.citaui visus est omnium optimus. sed & allegat quod à Bar. post Guil. Cu. scriptum est in.l.cætera.§.sed si separauit, per illum text.ff.de leg.j. quòd si statuto prohibitum est, ne quis emat frumentum vltra vsum proprium, & aliquis se mansurum in vrbe annum integrum credens emit frumẽtum necessarium ad illum annum, & posteà mutauerit propositum, & ante annum recedat, non incidit in pœnam statuti: quia non eo animo emit, vt statutum fraudaret. & idem voluerũt (vt hoc illi addam) Guil. Cu. Bald. & Alberi. in.l.j.§.vnde quærit Offilius, per illum tex.ff.de exerc.act. ipse Alberi. in.j. parte stat.quæst.79.item quæro statuto cauetur quod de rebus. & iterum in.2. parte quæ. 206. prædicta etiam faciunt ad aliam. & Pau. Cast. in.l.2.in prin. per glos. ibi.ff.si cert.pet. & Alexand.consi.j.viso processu, colum.pe.versi.ad hoc facit, lib.3. & Ludo. Gozad. con. 90. in causa Mantuana, numero.12. Et simile quippiam voluit Bald. in ca.j.§.si quis de mãso, colum.vlt.titu.de contr.inue. & Ioan. Plat. in.l.vlt.colum.vlti. per illum text.C.de impo.lucra.descrip.lib.10. Et facit præterea bonus text. in.l. inter stipulantem.§. sacram, versi.& nauis.ff.de verb.oblig. & in.l.qui res suas.§.aream.ff.de solut. cum alijs simi. adductis per Alexand. in.d.§.sed si separauit. Ias. in.l.si quis nec causam, numero.4.& seq.ff.si cert. pet. Philip. Deci. in.l.filiusfa.nũe.item.4.eo.tit. & Matth. Afflict. deci. Neap.72. Nardus, col.vlt. Hip. Mars. qui id dicit sing. & valde notandum, sing.86. statutum fit.

Quæstio not. & frequens i retractu.

78 ¶ Et per hæc aliquando respondi non esse locum retractui in hac specie. Titius fundum vendendum Meuio obtulerat certo aliquo precio: is fundus Meuio cõfinis erat, atque ob id ei multùm acceptus gratúsque (vt etiam verisimile erat, iuxta.l.si cui fundus.ff.de leg. 2.& ea quæ sup. diximus, nume.48. nec hinc longè abest) Cùm tamẽ ille pecunias non haberet, dicit Titio se alium fundum habere non adeò sibi propinquum, sed qui tantæ erat æstimationis, quantæ alter ille fundus venditioni addictus, sciréque se hominem, qui tantum illi daret, si ei vendere vellet, vt qui ei sæpe tantum antea obtulerat. Titius autem respondit, at tu ipse illi homini vendas tuum prædium, & ego tibi meum vendam. Verùm Meuius, nõn faciam id (inquit) nam fortè tui consanguinei à me tuum retraherent, atque sic tuo & meo prædio carerem: meum autem prædium non aliter venderem aut alienarem, quàm si certus essem, tuum penes me mansurum. Tandem in id conueniunt, vt huiusmodi prædia permutarent, idque faciunt: mox Meuius adducit hominem, qui à Titio tãti emit prædium, quòd à Meuio habuerat, quanti suum addixerat. isque emptor semper id prædium possedit, nec idipsum Meuius recuperauit. Consanguinei Titij volũt à Meuio retrahere, dicuntq; eam permutationem in fraudem retractus factam, habendámque pro venditione. Respondi (vt iam diximus) nõ esse locum retractui. Neque enim id egisse Meuium, vt emeret, aut alium contractũ faceret in fraudem statuti, sed primùm noluisse vendere suum prædium, & deinde ipsius precium in emptionem istius conuertere: quia sic potuisset vtroque carere: cùm tamen suum non erat aliter alienaturus, nisi id de quo est quæstio, fuisset apud se mansurum. Et quãuis ita faciens excluderet consanguineum, id tamen non callido nec maligno animo fecisse. quæ verba sunt.l.si seruum.§.ait prætor ff.de acqui.hæred. aut vt aliter dicam, fraudandi consilium & animum sibi defuisse, sed sibi tantùm & suæ indemnitati prouidisse.

Fraus ex euentu solo nõ arguitur.

79 ¶ Ad idque optimè facit.d.l.atqui natura.§.sed cùm me absente.ff.de neg.gest. qui text. loquitur de eo qui alium subiecit, quod huic speciei est proximum. & d.l. seruus dotalis. ff.solu.mat.& d.l.cum pater.§.Titio.ff.de leg.2. vbi id dolo (quod iam supra diximus) non attribuitur, sed prudentiæ. & d.l.si pupillus, post prin.ff.de acqui.hæred. cuius verba, quia huic loco mirè conueniunt, subijciã. Ea sunt huiusmodi. Nec enim videtur voluisse fraudare ædictum, qui sibi prospicit, ne oneribus &c. & alia quoque à nobis citata supra nu. 67. porrò ex ijs. Nec satis est euentum fraudis ita cecidisse, vt scilicet retractus non habeat locum, nisi consilium adfuerit, vt etiam in simili dicitur in.l.4.§.si quis autem.ff.de fi-

deicom.liber. Nam & aliâs vtrunque requiritur, & animus, & euentus.l.ait prætor.§.j.ff. quæ in fraud.cred.&.l.si seruus.ff.de acquir.hæred.&.l.quia autem.§.si patronus, in fi.ff.si quis omis.cau.testa.&.l.non omnis.ff.de reg.iur. Et faciunt etiam no.per glo. in cap.cùm ecclesia Vulterana, in verbo, iniuriam, ext.de elect.& iura quæ ibi allegat. & glos.in capi. vlti.versi.item quid si prælatus, extra de præscrip.

80 ¶Idq; verissimum esse arbitror, nisi alijs coniecturis, indicijs, præsumptionibus fraus ipsa deprehenderetur, vt quia Meuius post huiusmodi contractum permutationis & venditionis diutius illum fundum à se permutatum possedit: non Titius, aut is cui posteá vendidit, iuxta no.à Bar.in.l.post contractum.ff.de donat.& in.l.sicut.§.superuacuum.ff.qui. mo.pig.vel hypo.soluit.& con.65. Petrus Nicole. Vel etiã si Meuius verè tradidit, & aliquandiu Titius aut suus emptor possedit, sed non longo pòst tempore Meuius ipsum recuperauit, vt verisimiliter præsumatur ita actum fuisse à principio, per.l.si ventri.§.vl.ff. de priuil.cred.&.l.sed Iulianus.§.sed si filius.ff.ad.S.C.Mace.& per Bar.in.d.locis, in quibus & alias fraudis coniecturas & præsumptiones videbis, ne hîc diutius his commemorandis immorer, præsertim cum Cæpola huic rei proprium & peculiarem librum dicauit, cui titulus est, de simulatione contractuum, qui omnibus locis prostat. Sed tu tamen vide quæ dicam infr.§.j.glos.7.in verbo, Ou aultres choses censees pour immeubles, nu. 73.incip.nisi tamẽ hæc conductio, & quinq; seq.& iterum in gl.14.in verbo, Ou equipolẽt a vente, nu.35.nec hîc tñ omiserim, & alijs seq.vbi & nos nũcupatim de hac re loquimur. *Fraus ex quibus deprehendatur.*

§. PRIMVS.

SI aulqun a uendu aulquns biens immeubles, soiẽt fons ou aultres choses censees pour immeubles, comme seruitutes, ou rentes particulieres ou generales assises generalement sur le uendeur, & sur ses biens ou aultres choses censees pour immeubles, le parent ou lignagier du uendeur peult dedans lan & iour de la uendition uenir par deuers lachapteur, & luy declarer comme il est uenu a sa notice, que ledict uendeur luy a baille par contract de uente ou equipollent a uente lesdictes choses: & les doibt declarer quoy que soit en general: & doibt declarer le lignage dudict uendeur & de luy, ou aumoins offrir declarer en tẽps & lieu: & requerir audict achapteur quil le ueuille recepuoir au retraict de ladicte chose uẽdue, & la luy bailler & delaisser: offrant ledict retrayant a payer le prix que la chose aura couste dedans le temps de la coustume, luy deument acertene dudict prix: & luy doibt faire offre dor ou dargent, en telle quantite quil uouldra. offrant a parfaire dedans le temps de la coustume comme dict est.

Si aulqun. Glo.1.

1 ETIAM SI IS SIT ALTERIVS prouinciæ, quę fortè nõ vtitur hac cõsuetudine. Tamen si fundum Pictauiæ vendat, hæc consuetudo in ea venditione locum habebit, cùm ea rem ipsam respiciat, vt expressè & in hoc casu tenuit Io.Fab.in.l.cunctos populos, col.5.C.de summa trinit.vbi hanc rem latè tractat.& Matth.Afflict.qui illius non meminit, in tract.protomixeos, tũ in prin.colum.15.ver.item pone quòd in terra, tum.§.vlt.colum.penul. Et ex ijs quæ vterque scribit facilè poteris intelligere, & hoc quoque procedere, si consanguineus qui rem vẽditam vult retrahere, & emptor sint etiam alterius prouinciæ, quæ hoc iure vtitur. Tu tamen hîc vide Corne.con.151.in hac consultatione, lib.3. *Quæstio retractus.*

2 SED ECONTRARIO SI Pictauensis vendat fundum alterius prouinciæ, quæ hac consuetudine non vtitur, non poterit cõsanguineus illius hac nostra vti, ea quam diximus ratiõe, quòd hæc consuetudo rem ipsam respicit, & cùm quærimus de iure quopiam proficiscente ex re aliqua, siue de libertate aut seruitute rei, siue de facultate competente circa rem, debent seruari statuta loci, in qua res ipsa sita est.l.si sine hærede.§.Lucius.ff. de admi.tut. *Quæstio retractus.*

Statutũ rei uenditæ inſpiciendũ.

&.l.an in totum.C.de ædif.pri.&.l. venditor.§.ſi conſtat.ff.com.præd.&.l.forma.ff.de cẽſib.& voluit Cy.in.l.j.colum.pe.verſi.ſecundò quæro.C.quæ ſit long.conſuet.Bar.in.l.j.in ſ.quæſt.& ibi quoque alij.C.de ſum.trini.Albe.in.j.parte ſtatut.quæſt.31.ſed ex quo ſupra diximus.& Floria.in.l.j.ff.de vſur.cum ſi.

3 ¶Ideóque in ſtatuto huic noſtro ſimili cõſuluerunt Valaſcus, Bened.à Barzis, Thomas Doti.Pet.ab Exio.& Maria.Soci.videlicèt in ſtatuto Senarũ, quo prohibetur, ne domus vendatur irrequiſito conſorte,poterit Senẽſis vendere domum,quam habet Piſis, vbi nõ eſt tale ſtatutum,inſcio conſorte,per id quod diximus.Et ſequitur Barp.Soci.Mari.filius con.74.in præſenti conſultatione,colum.5.ver.ſecundò reſpondetur,lib.j.& iterum con. 271.quod eſt eiuſdem initij.colum.3.ver.his tamen non obſt.lib.2.Et idem quoque ſine illorum mentione couſuluit Iaſon con.194.ſuperuacuò videtur,col.j.verſ.tertiò.concurrit, lib.2.hac ratione motus,quòd ſtatuta quæ ſunt contra ius commune,cuiuſmodi id eſſe aſſerit,non extenduntur ad res alibi ſitas,ſecundum Bar.& alios in.d.l.j.in.6.quæſt.princi. C.de ſumma trinit.

Quæſtio retractus.

4 EX QVIBVS ETIAM potes intelligere,quòd ſi Pictauenſis vendat rem Pictauiæ extraneo cuipiam,qui ſcilicèt ſit alterius prouinciæ,quæ hoc iure nõ vtitur, locus eſt retractui ex hac conſuetudine.Quanquam contrarium poſſet videri voluiſſe Iaſon ipſe.d.con.194. colum.j.poſt prin.ea ratione adductus,quòd ſtatutum non ligat forenſes, vt appellat, id eſt,(ſi melius loqui velimus)externos.l.vlt.ff.de iuriſd.om.iud.&.c.vt animarum,in fine, de conſtit.lib.6.& no.in.d.l.j.C.de ſum.trini.Niſi dicas Iaſ.non hoc tantùm fundamento innixum fuiſſe,ſed alijs quæ ſunt in facto huic admodum diſſimili,vt ibi videre licèt, alioqui erraret Iaſon toto cœlo.

Quæſtio retractus.

5 SED HIC QVAERO quoniam nunc loquimur de perſona(vt cum noſtris loquar)vendẽtis.Si hæres alterius cum beneficio inuentarij vendidit fundum, quem conſecutus eſt ex illius hæreditate:eritne locus retractui, præſertim ſi ipſe retractus tantùm habeat locum in rebus patrimonialibus,quæ ſcilicet ex ſucceſſione nobis obuenerunt parentũ,aut aliorum conſanguineorum.vide Chaſſ.hoc diſputantem propè copioſius,quàm res ipſa ſatis per ſe clara exigat,con.22.conſuetudine cauetur,& iterum in ſua ſecunda æditione comment.conſuet.Burgundiæ hoc eodem titu.§.j.in verbo,ſon heritaige,in prin.Sed & idem latè diſputauit Claud.Marletus inter con.ipſius Chaſſ.con.ſequen.deceſſit Catarina.Quibus adde Alex.cõ.19.ſuper eo,col.vlt.lib.5.& Fran.Curt.Seniorẽ con.83.deus col.5.nu.13.

Quæſtio retractus.

6 QVID AVTEM SI clericus vendiderit,an ſit locus retractui. Nam ob hanc conſuetudinem videtur in hoc grauari, quòd rem ſuam minoris vendit. vt patet ex ijs quæ diximus ſupra in rub.nu.27.incip.prætereà & in hoc quoque.Sed tu vide quæ dicã infra,eod. §.glo.13.quæ eſt in verbo,lachapteur,nu.11.incip.ex ijs autem potes,& ſequen.ex quibus intelliges quid hîc dicendum ſit.

A VENDV. GLO. 2.

Venditio & emptio quid complectantur

1 VENDITIONIS EMPTIONISQVE verbum latiſſimè patet,vt quod omnem alienationem complecti videtur.l.ſtatuliberi, ad fi.ff.de ſtatulib.&.l.ſicut. §.venditionis.ff.quib.mo.pig.vel hypothe.ſol.vbi glo.adducit concor.ſicuti etiam faciunt Alexã.& recentiores in.l.filiuſfa.§.diui.ff.de leg.j. Corne. con.166.quatuor,poſt prin.lib.2.& Albert.Brunus,con.43.circa caſum,columna vlt.Verùm quia hæc noſtra cõſuetudo paulò mox hoc in.§.& alibi ſæpe loquitur de precio, ea debet accipi de venditione propriè & ſtrictè ſumpta.l.vlt.& ibi glo.Bar. & Lucas Pen.col.6.C.de præd.cur.lib.10.& voluit glo.in.l.cùm dotem,in verbo,quis enim. & ibi Bald.col.j.C.de iur.dot.& Ioan.And.in addit.Specul.tit.de emp.& vend.§.nunc dicendum,le.2.verſ.ſed pone ſtatutum,vbi nuncupatim loquitur in caſu noſtræ conſuetudinis,& in tit.de ceſſi.act.col.4.in addit.incip.rigoroſum eſt,vbi tamen id declarat Guil. Cu.Bal.in lect.antiq.Paul.Caſt. & Alex.qui id dicit ſing.in.l.2.in prin.ff.ſi cer.pet.idem Bar.qui dicit priorem illam glo.ſing.in.4.diſput.incip.publicanus, in fi.Bald.in.l.ex conuentione,colum.j.C.de pact.& in.l.cũ hi.§.ſi cui,in vtraque lect.& ibi etiam Alberi.ff.de tranſac.& in.l.ſi domus.§.vlt.ff.de leg.j.& in.l.ſciendum.§.pollicentur.ff.de ædil.ædict.& in.l.cùm manu.§.nemo,in prin.ff.de contrahen.empt.& in.l.j.col.j.C.de re.permu.& in

Precium propriam uenditionẽ demõſtrat

l.qui se patris,col.antepe.vers.hoc scias.C.vnde lib.& in.l.Papinianus,in prin.ff.mand.& in.l.si culpa.ff.de rei vend.& con.98.Betonus,colum.j.li.j.& consi.414.verba dicunt,col. 2.eo.lib.1.& con.461.inter Ioan.in fi.li.etiam.j. & consi.252.viso quodam arbitramento, post medium,lib.2.& con.440.secundum ea,ante fi.lib.5.Alber.in.l. hæc venditio.§.huiusmodi.ff.de contrahend.emp.Pet.Ancha.con.72.tantam familiaritatem,colum.j.& ad fi.con.declarat quomodo id intelligatur.Lucas Pen.in.l.j.col.j.C.de fund.patri.lib.11.Panor.in.c.j.in.j.no.extra de his quæ fi.à præla.& in.cap.2.col.vlt.de postul.& in.c.vlt.col.j. ver.no.vlt.ex fi.& ibi Feli.col.antepe.versi.fallit primò,extra de accu.Idem Panor.in ea. potuit,col.3.versi.& adduco pro prima,extra de loca.Pau.Cast.loquens in statuto huic simili,con.194.viso statuto,in prin.li.j.Ro.con.86.viso quæstionis themate,col.j. Alexan. in.l.si quis ante,colum. 4.ver.in dubio,& ibi Iason in.8.no. vbi respondet ad eum tex.qui videtur velle contrarium. ff.de acqui.poss.& idem Alex.con 63.in causa & lite,col.j.lib. 7.vbi loquitur in casu statuti huic nostro simili.Corne.con.38.quoniam in præsenti,col. j.li.2.&.d.con.166.col.4.ver.confirmantur præmissa,eo.lib.2.& con.73.quamuis videatur,col.j.ver.cùm preciũ,li.4.Maria.cõ.15.visis prædictis,co.11.ver. vnde ponderandũ est. Firmia.in tract.gabellarum,quæst.3.vers.& de hoc articulo.Franc.Aret.qui id dicit not. in.l.sciendum,colum.7.versi.facit quod ponit.ff.de verb.oblig.Barb.in rub.extra de emptio.& vend.post prin.Ias.in.l.j.colum.5.vers.vnum tamen in proposito.C.de iur.emph. & in.l.2.in prin.ad fi.ff.si cert.pet.& in.l.vlt.in.j.no.ff.de cond.ob cau.& in.d.l.filiusfa.§.diui,in.j.lect.colum.pe.vers.secundò limita,& in.2.lect.colum.antepe.vers.tertiò limita,& ibi Io.Crot.col.34.vers.tertia sit conclusio,& Ferd.Loaz,qui eam glo.dicit sing.char.24. nume.487.ff.de leg.j.& idem Ias.con.45.aggredior, colum.2.lib.j.Fabia. à monte.S.Sab. qui alios allegat in tract.de empt.& vend.in.2.quæst.prin.colum.j.versi. hoc tamẽ fallit, & iterum in.5.parte prin.col.5.vers.circa secundum.Anto.Burgos in rub.extra de empt. & vend.Catel.Cota.in memoriali incip.vendidit.& Hip.Mars.sing.105.vbicũque,vbi ad hoc sing.dicit glos.in.d.l.cùm dotem.Steph.Bertran.con.180.non puto,circa medium,li. 3.vbi & sing.dicit primam illam glo.Sed id quomodo sit intelligendum,videbis infra eo dem titu.&.§.glos.14.in verbo,ou equipolent à vente,nume.34.atqui si ea.

2 ¶Præsertim autem id hìc procedit in casu nostræ consuetudinis, cùm ea sit contra ius commune,ex multorum sententia,vt diximus supra.in rub. nume.60. quamobrem sunt multi.& seq.Quod si verum est,certè cùm de venditione loquatur,debet propriè accipi, nec ad alios casus trahi,secundum illam glos.in.d.l.vlt.in verb.permittimus.C.de prædi. curia.vbi Lucas Pen.colum.j.& Ioan.Plat.col.2.hoc expressim trahunt ad casum nostræ cõsuetudinis.Albe. q & de statuto retractus loquitur in.l.statuliberi à cęteris.§.Quintus, circa medium.ff.de statul.Bald.in.l.voluntas,colum.vlt.vers.modò restat quærere.C. de fideicom.& in authen.& qui iurat,colum.antepenul.vers.vlterius quæro si inter,in duobus locis.C.de bo.author.iud.poss.& in.cap.j.ad fi.ti.de alie.feud.& consi.171.istud statutum,lib.4.& con.336.præmitto, post prin.lib.5.Corne.loquens de simili statuto.d.consi. 166.colum.3.vers.ideò in materia,lib.2.Alexand.con.76.visis dubitationibus,col.3.versi. pro hoc bonus,lib.6.Crot.in.d.§.diui,colum.34.vers.tertia sit conclusio. Et generale est in omni materia stricta & extraordinaria vel odiosa,vt venditionis appellatio etiam sit strictè intelligenda,secundum Bald.in.d.l.voluntas,& in.l.2.C.de vsucap.pro empt. Panor.in.d.cap.j.de his quæ fiunt à præla.Corne.qui hoc trahit ad omnia statuta,vt scilicet in his debeat strictè accipi.d.con.166.colum.3. vers.ideò in materia,lib.2.Feli.in.d.ca.vl. colum.pe.versi.fallit tertiò,de accu.Appellatione autem venditiõis propriè ac strictè venit tantùm illa,quam intelligimus,venditio,non cæteri contractus,vt probat tex.in.d.l. statuliberi,ad fi.cùm dicitur,cõplecti videtur.Nam verbũ illud(videtur)significat fictionem,& improprietatem.l.singularia.ff.si cert.pet.& no.per Bart. & alios in.l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap.Et hoc quoque probat tex.in.l.si quis fundum.ff.de contrahen.emptio.& voluit Franc.Aret.consi.124.eximie domine,colum.2.& docto.vbique.

Venditiõis uerbum intelligitur propriè in constitutione contraria iuri cõi aut aliâs odiosa.

3 ¶Et quia etiã ex communi Franciæ vsu loquendi verbum emptionis & venditionis intelligitur tantùm de emptione & venditione propria,non de cæteris alienationibus, qui quidem communis vsus debet attendi, etiam contra proprium significatum vocabuli. l.librorum.§.quod tamen Cassius.ff.de leg.3.&.l.Labeo.ff.de suppell.leg.&.ca. ex literis. extra de sponsa.cum si.& voluerunt nuncupatim in his verbis emptionis & venditionis.

Vẽditio ex cõi usu de propria intelligitur.

Alexand.& Ias.in.d.§.diui,ille colum.6.versi.fallit hæc conclusio,hic colum.penul.versi. tertiò no.limita,in.j.lect.& iterum in.2.lect.colum.antepenult.vers.secūdò limita. & ibi quoque Crot.colum.34.vers.sexta & vltima conclusio.Hunc autem vbique esse commune vsum loquendi in his verbis attestatur Panor.in.d.cap.j.de his quæ fiunt à prælat. vbi & ex eo dicit,quòd id verbum venditionis ibi accipitur pro specie distincta ab alijs contractibus.& videtur voluisse Bar.in.l.si quid earum,in prin.ff.de leg.3. Sed hæc omnia intellige secundum ea quæ postea declarabimus in eodem.§.in verbis,Ou equipolent à vente,vbi de hac re latius dicemus.

4 ¶Interim autem si plenius scire vis,an,quomodo, & quando venditio intelligatur de alijs contractibus siue alienationibus,& quibus,vide glo.in.l.quemadmodum,in verbo,vendi,in prin.& ibi Bar.& Io.Plate.C.de agri.& censi.li.11.Guil.Cu.Cy.Bal.& Alex.in addi. Bar.in.d.l.2.C.de vsucap.pro empt.Alberi.in.l.sicut.§.vēditionis.ff.quib.mo.pig. vel hypo.sol.& in.l.j.C.com.vtriusque iudici.& in prima par.statutorū,quæsti.110. statuto Parmæ.Bar.in.l.alio,col.4.vers.sequitur in his verbis.ff.de ali.& cib.legat.Bar.Imo.& recentiores in.d.§.diui,præsertim verò Alexand.colum.6.vers.item inquātum Bart.hîc,& Ias. in.j.lect.colum.antepe.vers.octauò quærit Bart.& in.2.lect.colum.22.vers.eiusdem initij, & Crot.col.33.ver.quærit etiā Bar.an prohibita,& Ferd.Loaz.char.24.numero.483.& sequen.Bald.in.l.cùm hi.§.si cui,in.2.lect.& ibi etiam Alberi.ff. de transact.& in.l.post rē. colum.5.versi.in glos.quæ incipit,in vlti.lect.eo.titu.& in.d.l.voluntas,colum.vlt. & ibi quoque Alberi.C.de fideicom.& in.d.authen.& qui iurat,colu.ante p.vers.vlterius quæro.C. de bo.autho.iud.poss.& in cap.j.ad fi.tit.de contro.inue.inter domi. & empt.& in cap.si clientulus,in fi.tit.de ali.feud.Pau.Cast.con.269.dubitatur,colum.2.vers.& si dicatur,l.j.Alexand.d.con.76.visis dubitationibus.colum.3.ver.pro hoc bonus tex.lib.6.Firmia.in tracta.gabellarum,in.3.parte.8.partis prin.in.3.quæst.& multis seq.

5 SED HIC SCIRE VELIM,vtrùm si vēditio nulla sit,erit nihilominus locus retractui.Quā quidem quæstionem posuit Bald.in tract.protomixeos,colū.3.versic.quid si facta est,nec tamen eam soluit,sed remittit ad Cy.in.l.vlt.§.sed quia nostra.C.com.de leg. vbi de hac re non loquitur,sed de alia huic non admodum dissimili,de qua dicemus infra,nume.42 & huc quoque.Verùm Pau.Cast.con.74.in causa mota,post prin.& iterum colum.2.versicu.& idem dicendum est,lib.2.expressè,& in casu nostræ consuetudinis tenet quòd si vēditio sit nulla,quia facta est à pupillo vel minore contra dispositionem iuris communis, vel municipalis,ideòque pro non facta habeatur,non habebit locum in huiusmodi venditione statutum admittens consanguineos ad retractum oblato precio:cùm appellatiōe venditionis veniat tantùm valida.l.4.§.condemnatum.ff.de re iud.&.l.non putauit.§. non quæuis.ff.de bo.poss.contra tab.Et eiusdem sententię in eadem specie fuit Cæpola,q Pau.non meminit,loquens in venditione emphyteusis facta sine consensu domini,consi. causarum ciuilium.44.in quæstione de præsentatione,colum.2.ver.de prima quæstione, & seq.vsque ad fi.propè con.& id quidem illis ipsis rationibus, dicitq; id nullam habere dubitationem.Et præterea respondet ad id,quod in contrarium dici posset,quòd emptor non potest excipere de iure venditoris vel domini,& sic tertij,& ad alia quædam quæ ibi videre poteris.Et idem quoque vult con.seq.& si in alijs.

Quæst.Retractus habeátne locum in venditiōe nulla.

Vēditionis appellatio de ualida intelligitur

6 ¶Horum opinionem adiuuat quod scribit Bald.in.l.2.co.2.vers.ex prædictis.C.de epis. aud.quòd si emphyteuta vēdit inconsulto domino,nō obseruata statuti solēnitate,ideòque venditio sit nulla,nō cadit is emphyteusi ob huiusmodi venditionem: quia verbum vendendi à statuto prolatum non comprehendit venditionem nullam,per.d.§.condemnatum.Quod dictum sequitur Aluar.in cap.j.ad fi.& ibi quoque Card.Alexan.in prin.titu.quid iuris si vasal.post ali.& Fran.Cre.qui id sing.dicit sing.112.statuto cauetur.& Frā. Aret.in.l.cōtinuus.§.cùm quis,col.3.vers.illud autē.ff.de verb.obli.vbi id dicit no.& semper menti tenendum.Et postea addit rationem,quia verbum venditionis in se est nomē iuris,vnde venditio nulla non est venditio.& sequitur etiam Card.Alexan.in cap.j.colū. j.titu.de prohib.feud.ali.per Fed.vbi hoc scienter intelligit,cùm ea venditio ob aliā causam est nulla,quàm quod inconsulto domino facta sit.Sed & sequitur Fran.Curt.senior, consi.8.viso instrumento,colum.2.in fi. Firmia.in tracta.gabellarum,in.3.parte.8.partis prin.quæst.32.Guid.Pap.deci. Delphi.590.quidam vēdidit.& con.192. ex facti narratiōe in prin.2.dubij Feli.in cap.ex tenore,colum.4.ad fi.& seq.& ibi.Phi.Deci.colum.3.de re-

Emphyteuta nō cadit emphyteusi ob uenditionē nullā.

ſcrip.idem Feli.in cap.cęterum,colum.pe. de iudic.Fabia . in tracta.de empti.& vend.in 35.q.3.quęſt.prin.Iaſ.in.l.cauſſas,col.vlt.ad fi.C.de tranſact.& in.l.vbi pactum,colum.pe. verſ.ſecundo ad idẽ,eod.tit.vbi id dicit ſing.& in.l.vlti.col.antepe.verſ.22.C.de iure emphi.vbi etiam dicit ſing.& in.l.j.§.i.in 5.no.ff.quod quiſque iur.vbi dicit no.& in.l.ſeruo legato.§.ſi ſeruum,in fine.ff.de leg.j.Iac.à.S.Georgio in tracta.feud.in verbo , & cum pacto de non alienando,colum.8.verſ. ſed pone quod ſtatutum ſit.Fran.Purp.in.l.2.ad finẽ. ff.ſi cert.pet.Catel.Cot.qui & id ſing.dicit memor.incip.actus nullus. & iterum alio incipien.vidua dicitur,Ferd Loaz.in repet.l.filiusfa.§.diui.char.15.colũ.3.verſ.&per iſta patet.ff.de leg.j.vbi item dicit ſing.& in repet.rub.de iuſt.& iure,char.8.columna.j.verſi. & per iſta dicebam.Hipp.Marſ.in.l.vlt columna.3.in fine.ff.de quæſtio.& con.37.dominus labia,colum.6.verſ.& ideo ſtat . & con.43.ſpirituſſanctus , columna.2.& con.49.domine deus,colum.2.& con.81.ſalus omnium,columna.5.verſ.capio modò,& con.117.illumina,in fi.& con.120.ſplendore,columna.j.& con.132.illumina,colum.4.verſ.& facit quod voluit.Alcia.in.l.Paulus.ff.de verbo.ſigni.& in.l.vlt.in prin.C.de in ius voc.Et idem propẽ voluit Bal.à nullo horum memoratus,con.9.factum tale eſt anno domini,colum.pe. verſ.nunquid minor,lib.j.cùm dicit minorem,qui ſine decreto iudicis feudum alienauit, eo non priuari,cùm nulliter alienauerit.Et nos quoque diximus in tractatu de legibus cõnubialibus,quẽ ſcripſimus in.§.primum,ſupra titu.15.in.glo.6.eadẽmque pe.in.23.q.vbi& alia multa ſimilia adduximus,quæ ibi videre poteris , ne hîc agam , quod ſemel actũ eſt.

7 ¶ Sed alia tantùm quædam huc proximè accedentia afferemus . Et primò quidem loco quod tradit Io.Fab.tùm in.d.l.vlt.colũ.2.in verbo,in irritum.C.com.de leg.tùm in.l.j.C. quan.lice.ab empt.diſce.quòd ex venditione nulla ſiue inutili non debentur laudimia. Cui finitimum eſt,quod dicitur ex contractu nullo non deberi gabellam , quæ à ſtatuto iubetur ſolui ex omni contractu.Ita enim voluit Bar.in.d.l.vlt.§.ſin autem,& ibi quoque Bald.in.§.ſed quia noſtra maieſtas,colum.j.verſ.quærit hic,& ibi etiam Pau.Caſt.columna.2.Corne.colum.item.2.& Iaſ.columna vlti.C.com. de lega.& Bald.in.l.non dubium, in.2.no. & ibi quoque Fulgo.colum.10.Iaſ.col.2.C.de legi. idem Bald.& Saly.in.l.2.C.de eunuch.Angel.in.l.Marcellus.§.res quæ,colum.j.ff.ad.S C.Trebel.Ro.con.78.licet communi.vbi in id ſingu.dicit text.in.d.l.2.de eunuch.Iac. Aluar. & Card.Alex.ãin cap.j.§.ſi quis fecerit,ar.illius text . titu.quo temp.miles.Barb.in.l.j.§.ſi quis ita,colum.3.verſ.item vbi contractus.ff.de verb.oblig.& iterum,in.l.ſi id quod aurum,columna penul.eod.titu. &.con.35.omnipotentem,columna.3.lib.4.Alexand.con 104.ſtatutum loquens,columna 2.verſic.facit in ſimili text.lib.j.vbi etiam illum text.dicit ſing.& conſi.36. viſo themate, columna.2.verſicu.ſed præmiſſis,lib.4.Fran.Aret.conſi.128.eximiè, columna pe. verſicu. nunc ad ſecundum.Firmia.in tracta.gabellarum,in.3 parte.8.partis prin.quęſti.15.Feli.in d.cap.ex tenore,colũna.3.verſicu.regula non præſtat.de reſcript.Iaſ.in.l.poſſideri.§.Nerua,columna.2.verſ.hinc eſt quòd talis.ff.de acqui.poſſ.Philip.Dec.in.l.ædita,columna.8. verſi.& dum Bar.ſubijcit.C.de ædendo.Hip.Marſ.in.d.l.vlt.colũ.3.ff.de quæſtio.& Fran. Rip.in.d.l.4.§.condemnatum,colum.j.nu.6.ff.de re.iud.

Ex uenditione nulla laudimia non debentur.

Item nec gabella ex contractu nullo.

8 ¶ Quanquàm potuiſſet videri contrariũ in contractibus factis contra legem:quia ij ſunt nulli,quantùm ad commodum & fauorem eorum,qui ſic contrahunt tantùm,non etiam quantùm ad damnum & odium eorum,vt poſt antiquiores ſcribit Bar. in.d.l.non dubium,columna.3.verſi.oppo.quod ſecundùm hanc,& ibi ipſe Fulgo.col.10.C.de legi.de quo & aliquid per Iaſ.in.d.l.vlt.§.ſed quia noſtra,colũ.vlt.C.com.de legat. & dicemus latiùs inf.eo.titu.§.26.gloſ.2.in verbo,non eſtant du lignage,nu.7.tamen Gerald.Verùm nõ obſtante huiuſmodi ratione,quę Fulg.ipſum & Iaſ.in ea.l.non dubium,vbi ſup.non fefellit, priori ſententiæ poſt eos adhæreo,hac ratione motus,quam & ipſi adducunt,quòd verba ſtatuti debent intelligi cum effectu.l.j.§.hæc verba.ff.quod quiſ.iu. & ſic de contractibus effectum ſortientibus.Nam vt etiam dicit Bald.in.l.vlt.§.in computatione,columna vlt. C.de iur.delib.ſtatutum debet intelligi de inſtrumentis efficacibus,& non de nullis,& effectum non habentibus.l.ſi quis aliquid.§.teſtamentum.ff.de pœnis,&.l.2.§.j.ff.quemadmo.teſta.ape.nam quod caret(ait)effectu,nomine etiam caret.l.cùm precibus.C.de probat.In quã ſentẽtiã(vt hoc illi addas)verſus eſt vulgatior q̃ elegãtior,Si re priueris nec nomẽ habere mereris,quẽ citat gl.in.c.admonere.35.q.2.cũ alijs multis cõcor.à me alibi cōpioſè congeſtis.

Cõtractus contra legem an ualeat in odium contrahentis.

¶ Sed vt redeam ad quæſtionẽ noſtrã principalẽ,in qua dicit Pau.Caſt.ſtatutum hoc no-

ſtrum non habere locum in venditione nulla. Vide an id ſatis tutum ſit. Quid enim ſi vẽditor qui nullam dicere poteſt ob defectum ſolemnitatis, nunquam tamẽ dicat? eſt enim ei liberum ſtare, ſi velit, huic venditioni. l. cùm interdictæ, & ibi Bald. C. arbit. tut. & l. Iulianus. §. ſi quis colludente, & §. ſequen. ff. de act. empt. & cap. ſi qua de rebus. 12. quæſt. 2. cũ alijs multis ſimilibus, quæ videre poteris in noſtris legibus connubialibus, in gloſ. 6. in. 9. quæſt. Certè ita res vendita tranſiet in aliam familiam, cedétque id lucro emptoris, quò ad excludendum retractum, in præiudicium conſanguineorum: quod in damnum ipſius cedere debuit. Sed tunc haud dubiè crederem intra annum eius temporis, quo ea venditio in principio nulla robur accepit, vel per expreſſam approbationem, vel per tacitam ex lapſu ſcilicet temporis, ſecundùm. l. vlt. C. ſi maior fac. ali. rat. hab. aut aliter, conſanguineum eſſe admittendum ad retractum: tanquam tunc primùm venditio cenſeatur fuiſſe facta, cùm anteà pro non facta haberetur. Super quo & tu vide quod in ſimili dicam infra eo. §. in verbo, ou lignagier, quæ eſt glo. 9. nume. 246. at maius dubium, & ſeq. cùm tracto de re quam dominus patitur ab alio præſcribi.

10 ¶ Vix autem apud nos obtineri poſſet, vt conſanguineus etiam ab initio non admitteretur: neque id quidem abs re quãdo nihil interſit emptoris, cui reſtituitur precium & ſumptus emptionis: ergo audiri non debet huiuſmodi exceptionem nullitatis ſine intereſſe allegans. l. ille à quo. §. j. ff. ad S. C. Turpil. cum concord. à me collectis infra eadem gloſa numero. 51. præterea quid ſi. Et ita etiam nuncupatim voluit Carol. Molend. in commenta. conſuetud. Pariſ. titu. j. §. 13. gloſ. 5 in verbo, vendu, in. 11. quæſt. vbi etiam tractat an tunc venditor poterit huiuſmodi retractum impedire ob id quòd venditio ſit nulla, ibi eũ omnino vide, & præterea in. §. eiuſdem tit. 22. in. 4. quæſt.

Quæ. Retractus habeátne locum in uenditione simulata.

11 QVID AVTEM SI VENDITIO ſimulata eſt. Et id quoque decidit Pau. Caſt. d. con. 74. li. 2. ut ſcilicet non ſit locus retractui, cùm per eam venditionem noluerit venditor alienare, nec dominium à ſe abdicare. l. nuda. ff. de contrah. empt. Ideo ſicut conſanguineus nõ potuiſſet priorem venditorem compellere ad ſibi vendendum, ſi is alteri non vendidiſſet. l. nec emere. C. de iur. delib. ita & ſi finxit ſe vendere, & non vendidit: quia talis venditio non eſt venditio, ſed perinde eſt ac ſi facta non fuiſſet. d. l. nuda, & per totum titu. C. plus vale, quod agi. Et hoc Pau. Caſt. reſponſum nuncupatim ſecutus eſt Feli. in cap. ex tenore, colum. 5. poſt prin. verſ. ad quod facit, de reſcrip. & Matthæ. Afflict. deci. Neap. 339. fuit pronunciatum, vbi & hoc dicit tenuiſſe Neapodanum in prima conſt. de iure congrui, in verbo, emit, & ita fuiſſe pronunciatum in conſilio Neapolitano. & rurſus in tracta. proto. in verbo, licèt enim ſuprà diximus, colum. antepe. verſ. item quæro de alia quæſtione, ibi, in contrarium tamen determinatur. & Philip. Deci. dum illum ſimpliciter allegat, con. 695. viſa donatione, nu. 20. & Do. Boher. hoc eodem ti. §. 2. colum. 4.

De instrumenti simulatione multa.

12 ¶ Quibus adde quod ſcribit idem Pau. in. l. j. §. ſi rem depoſitam. ff. depoſ. emphyteutam aut vaſallum ſimulanter vendentem non incidere in pœnam. Et quod item tradit Bald. in. l. vlt. §. in computatione, colum. vlt. C. de iur. delib. inſtrumentum ſimulatum non eſſe inſtrumentum. Ideóque ſi ex ſtatuto nulla poſſit opponi exceptio aduerſus inſtrumentũ, poteſt tamen opponi, quòd eſt ſimulatum. quod & idem voluit ipſe Bald. in. l. cùm precibus, poſt prin. C. de probat. & Barb. in cap. ad noſtram, colum. 2. extra de emptio. & vend. & con. 27. ſcripſit, colum. antepenult. lib. j. in quibus locis ex hoc dicit, quòd ſtatutum loquens de inſtrumento, non habet locum in inſtrumento ſimulato. & iterum con. 43. præclarè ſcribitur, columna. 9. eo. lib. j. & conſi. 51. ſcripſit ſapientiæ fons. colum. 17. verſicu. & plus mihi videtur, eod. lib. 1 & conſi. 53. præclarè ſcripſit, colũ. 14. verſicu. modò præſupponitur, lib. 2. & conſi. 59. illud in medium, colum. 11. verſicu. modò illa, eod. lib. 2. & conſi. 70. quod eſt eiuſdem initij, col. 8. verſi. modò iſtud, lib. 3. & con. 22. clementiſſimum, col. 5. ver. capio nũc, lib. 4. & con. 35. omnipotentem, col. 2. ad fi. eo. li. 4. Alex. qui alios allegat, cõ. 101. ſuper quæſito, col. 2. verſ. opponitur, lib. 4. Maria. con. 65. omnipotens &c. circa primã quęſtio. col. 7. ver. facit etiã ad ꝑdicta. & Feli. in. c. ex parte, le. 2. col. 4. i. 12. fal. ext. de of. deleg.

13 ¶ Sed tu tamen ſuper eo quod diximus de exceptiõe ſimulatiõis, vide Bar. in. l. j. §. & parui refert, col. 2. verſ. ſed quid ſi oppono. ff. quod vi aut clã. & Bal. in. l. j. col. vlt. verſ. ſubſequenter quæro, & ibi Saly. colum. 2. verſ. quæro pone quòd ſtatutum. C. plus vale. & eundem Bald. in. l. ſi non ſortem. §. j. poſt prin. ff. de condict. indeb. & Anto. in cap. cùm Ioannes, & ibi Imo. col. 5. verſ. & quod dixi, & Feli. colum. 10. verſ. quartus caſus, & ſeq. ext. de fide inſtr. & eũdẽ Imo. in. l. vlt. ff. à quibus appellare nõ licèt. & in. c. cũ cõtingat, in. 6. mẽbro,

extra de iureiur.& Pet.Anch.in repe.c.j.in.14.quæst.princi.versi.iuxta hoc membrũ quærit,qui est in chart.56.in paruis, extra de constit.Cæpolam caut.290.statuta quandoque, secundum antiquiorem computationem.& Anto.Cana.in tracta. de executione testamẽtorum,quæst.13.

14 Sed ei quod dictum est instrumentum simulatum non esse instrumentum,adstipulatur quod tradit idem Bald.in.l.fraus.ff.de legib.titulum simulatum non esse titulum : nec simulatam traditionem trãsferre possessionem l.emptor.ff. de aqua plu.arcen.&.d.l. cum ea.C.de transact.Et facit etiam quod scribit ipse Bald.in.l.j.C.plus val.quod agi.quòd cõtractus simulatus dicitur tanquam corpus sine anima.& idem Bald.in.l.ab Anastasio,in 4.no.C.mand.quòd huiusmodi contractus dicitur coloratus,depictus,extrinsecus apparens,intrinsecus nihil habens.& ipse Bald.in.l.si non virum.C.de dona.inter vir.& vxo. quòd remota exceptione falsitatis , non remouetur simulationis.& Saly.in.l.si donationis,per illum text.C.de contrah.empt.quòd contractus simulatus non habet essentiam siue substantiam.& etiam Maria.in.c.j.37.q.j.de ord.cogni.&.d.cõ.65.colum.7.vers.sed tñ quicquid,& Ias.in.l.nemo,in.j.lect.colum.8.versic.quartò quærit,& seq.ff.de leg.j.& con.170.nomine,colum.5.vers.nono,li.2.& Phi.Deci.con.587.coram magnificis,col.j.versic. quibus tamen.& bene facit.l.simulatæ.ff.de rit.nupt.

Cõtractus simulatus tãq̃ corpus sine anima.

15 At vnum est quod obstare videtur emptori,quomodo enim poterit allegare venditionem esse simulatam:cùm id faciens videatur allegare suam turpitudinem,contra.l. cùm profitearis.C.de reuoc.donat.&.c.inter dilectos, extra de donat.cum concord.Sed quod huic obiectioni respondeatur facile est,nẽpe id minimè procedere,cùm allegatur simulatio,vt voluit Bar.in.l.filios.C.de reuoc.his quæ in fraud.cred.& in.l.iusiurandum quod ex conuentione.§.procurator,colum.vlt.ff.de iureiur.& in.l.post contractum,col.3.versi.& ex hoc infertur.ff.de donat.& con.65.Pet.Nicole,colum.2.versi.circa primum.& Bal. in.d.l.cùm profitearis.Pau.Cast.in.l.contra legem,vers.& ex hoc infertur.ff.de legib.Philip.Deci.con.14.cuius superscriptio incipit,vtrùm valeat aditio,ad fi.&.d.consi.587.corã magnificis,colum.vlt.versi.secundò respondetur.& ante hos omnes Io.And. cuius nullus eorum meminit,in addi.Specu.titu.de donat.§.j.vers.item pone aliquis.Sed & si non allegaretur simulatio,tamen excipiendo & replicando potest quis suam turpitudinem allegare.Ioan.And.vbi supra proximè.& Bar.in.d.§.procurator.& Bal.in.l.post mortem,ad finem.ff.de adop.& in.l.2.in fi.C.de condict.ob turp.caus.de quo tamen vide plenius infra in glos.18.huius.§.nume.20.quantùm autem,&.24.sed & aliud est,& sequen.&.72.aut etiam nisi dicas.

Turpitudinem propriam allegare quando liceat.

16 An autem hoc casu credatur contrahentibus dicentibus contractum venditionis esse simulatum,videbis latè per Pau.Cast.d.con.74.colum.2.vers.sed dubium est , cum multis seq.Super quo etiam vide quod scribit Signo. con.251.in quæstionibus,colum.3.versi. præterea ex ipsa venditione,vbi tractat, an in præiudicium domini credatur contrahentibus dicentibus venditionem feudi esse simulatam.Et vide etiam quæ dicemus infra eodem.§.glos.14.in verbo,ou equipolent a vente,numero.46.sed hoc in loco,& sequent.dũ tracto, an credatur venditori dicenti contractum specie permutationis factum fuisse in fraudem consanguineorum.

Credatúrne contrahẽtibus de contractus simulatiõe.

17 QVID ITEM SI ALIQVIS vendidit fundum alienum antè à se aut parentibus suis bona fide emptum. An & tunc sit locus retractui,stante consuetudine vt in acquæstibus retractus habeat locum,vti apud nos est,infra eod.titu.§.32.Putarim locum esse, cùm tanquam ipsius venditoris distractus sit,vt in simili dicitur in.l.magis puto.§.si pupillus,qui est.1.ff.de rebus eorũ,quòd si pupillus alienum fundum bona fide emptum possideat,hũc nec tutores sine decreto alienare posse , si quasi pupillaris distractus est : nam etiam vt dicit glosa ibi,ille est quasi dominus,habet enim publicianam.l.j.ff.de publicia . Aliud autem est vt dicunt Iacob.Are.Bar.& Baldus ibi,si pupillus nudam possessionem haberet. Vnde etiam posset videri in hoc casu,si venditor nudam tantùm possessionem rei venditæ habuisset , non esse locum retractui . Tu tamen cogita,& vide quid dicam in sequenti quæstione & text.in.l.si alienam.ff.soluto matrimo . vbi si alienam rem sciens mulier in dotẽ dederit,reddenda ei est, quasi suam dedisset:& fructus quoque pro portione anni,quo diuortium factum est, atque ibi no . Sed & vide text . in.l.ex hoc.§.alienare.ff.de ali.iudi.mut.cau.fac.& in.l.iure.§.j.ff.de iure doti.Illũ aũt textũ in dicto.§ si pupillus, no. dicit Franc.Are.in.l.continuus.§.cùm quis,col.4.versi,vel dic,& melius.ff.de verb.oblig.

Quæst. An retractus habeat locum in alienatiõe fundi alieni bona fide empti.

Quid si venditor nudã possessionẽ habet.

Quæst. retractus an locum habeat cũ uẽditur res aliena ut aliena.

18 QVID VERO CVM QVIS vendit rem alienam quidem, sed non tãquam suam, vt in præcedenti quæstione, ea enim sic vendi potest. l. rem alienam. ff. de contrahend. empt. etiam si contrahentes alienam esse sciant, modo furtum non committatur, vt no. in. l. si in emptione. §. item si emptor, eod. titu. & à Bar. in. l. si is qui pro emptore. §. vlti. ff. de vsucap. sed hoc non obest vero domino. d. l. rem alienam, & ibi glos. &. l. alienum, & ibi Bald. C. de furt. cum si. Vtrùm igitur in venditione huius rei alienæ sit locus retractui. Quod non videtur, quia hæc non est propria venditio, sicuti nec donatio rei alienæ, propria donatio, vt voluit glos. in. l. in ædibus. §. vlti. ff. de donat. per textum ibi, & in. §. sic itaque, insti. eod. Quam tu & hac ratione confirma, quòd vir & vxor sibi non possunt donare rem suam, vt per totum titu. ff. de donat. inter virum & vxo. rem autem alienam possunt. l. si vir vxori, & ibi no. ff. pro donat. Híncque occasione sumpta Bald. in. l. post mortem, colum. vlti. C. de fideicommis. dicit primùm videri hanc donationem non indigere insinuatione. Tandem distinguit, teneatúrne donans de euictione, an non teneatur: vt primo casu semper indigeat insinuatione: secundò æstimandã esse nudam possessionem, & secundùm eam de insinuatione statuendum. l. si mulier. ff. quod met. cau. Conditionem enim vsucapiendi non esse æstimandam, cùm procedat cum iniuria alterius. l. denique. ff. ex quib. cau sis maio. Quod autem dicit glos. in. d. l. in ædibus. §. vlti. hanc non esse propriam donationem, verùm est quò ad dominium, non quò ad titulum. Et idem propè dicit ipse Bald. in sua marga. in verbo, donatio, colũ. 2. vers. donatio rei alienę.

Venditio ita fieri potest, ut non teneatur uendens de euictione.

19 ¶ Et idem quoque videri potest dicendum de venditione rei alienæ. Nam ita potest fieri venditio, ne teneatur vendens de euictione, quo casu venditor tenetur tantùm ad restitutionem precij. l. emptorem. §. vlti. ff. de act. empt. quã ad hoc sing. dicit Ias. in. l. stipulatio ista habere, colum. pe. vers. & aduerte. ff. de verb. oblig. & latiùs dicemus inf. eo. tit. §. 12. in glos. j. nume. 10. & hæc quidem, & sequen. Ideóque posset etiam videri non esse tunc locũ retractui, cùm nihil immobile tunc sit ex venditoris familia discessurum ob eam venditionem, vtpote cùm nihil ad aliud teneatur ipse venditor, quàm ad preciũ. Verùm Matthæ. Afflict. in tracta. proto. col. 15. vers. sed iuxta hoc quæro, videtur esse in contraria sententia, dùm quærit an sit necesse venditorem esse dominum rei, vt sit locus iuri congrui. Et mox respondet nihil necesse esse, sed sufficere vt venditor possideat, quia res aliena vendi potest, & nihil aliud dicit. Tu igitur cogita.

Quæst. Retractus.

20 RVRSVS QVID EDIVERSO si procurator meus vel tutor pupilli rem suam quasi meam vel pupilli alij vendiderit. Eritne consanguineis locus retractui, & quibus. vtrúmne scilicet consanguineis ipsius procuratoris siue tutoris, an verò meis, siue pupilli. Dic breuiter nullam hanc esse venditionem: quia nemo errans rem suam amittit. l. si procurator. ff. de acquir. rer. do. Et bene facit. l. & si consensum. §. j. ff. de cõtrah. empt. & no. per glo. in. l. eius qui prouincia. §. quas autem, in verbo, alienatas, & ibi doct. ff. si cer. pet.

Quæst. Retractus an habeat locum in uenditione conditionali.

Vẽditionẽ conditionalem, non cẽseri perfectam.

Et ex ea agi nõ posse.

21 SED ET ILLVD IN dubium vocatur. Si venditio facta sit sub conditione, vtrùm consanguineus sit admittendus ad retractum ante impletam conditionem. Quod negant in cõditione casuali, tanquam secus sentiant in potestatiua. Sebastianus, Neapodanus, & Mat. Afflict. ille in tracta. congrui, in verbo, emit, hic in constitutione protomixeos, in verbo, licèt enim, colum. pe. ver. sed an si sit vendita. Et certè videtur in quacunque venditione conditionali non esse locum retractui, quia interim non censetur perfecta venditio. l. hęc venditio, in prin. ff. de contrah. empt. &. l. bouem. §. si sub cõditione. ff. de ædil. edict. & bene facit tex. in. l. ei qui ita. ff. de cond. inst. & quod scribit Angel. con. 266. dictum legatũ, in fi. cum simi. Ideò nec interim quoque ex ea agi potest. l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest. &. l. nam & posteà, in prin. ff. de iureiu. &. l. grege. §. si sub conditione. ff. de pig. &. l. bouem. §. sub conditione. ff. de ædil. ædict. &. l. Fulcinius. §. si in diem. ff. quib. ex caus. in pos. eat, &. l. si mater. §. eundem, vers. & ideo si fortè. ff. de excep. rei iud. &. l. hoc iure. ff. de verbo. oblig. vbi licèt conditio sit negatiua, & ita propè improbabilis, tamen nisi constet eam extitisse, non competit actio. &. c. cùm Ioannes, vers. cùm igitur, & ibi Inno. in. j. no. ext. de fide inst. & adeò vt nonnullis placuerit agi non posse, vt soluatur, vel aliud fiat, si conditio extiterit. de quo tu vide Bar. Raph. & Fran. Aret. in. l. lecta. ff. si cert. pet. Bal. in. l. exceptionem. C. de probat. Panor. in cap. cùm super, col. j. vers. op. contra, ext. tex. de conces. præb. & Fran. Aret. in. l. cõtinuus. §. cùm ita, in. j. no, ff. de verb. oblig. Et si quod ita debetur, id est sub conditione, soluatur per errorem pendente conditione, repetitur. l. sub conditione. ff. de condic. indeb.

22 ¶Ex quibus fit,vt nec in ea venditione vtatur dominus iure prælatiõis (qui eſt retractus feudalis ad hunc proximè accedens,vt ex multis huius tit.capitulis ſatis conſtat)Id enim nuncupatim voluit Guid. Pap.dec.Delphi.47.ſed poſſet dici , & iterũ deci.411.dominus directus,verſ.poteſt fieri cautela,& vtrobique allegat Bar. qui tamen de hoc nihil dicit in.l.quod ſæpe.§.ſi quis amico.ff.de contrah.empt.Nec itẽ ex ea debentur laudimia(quod illi proximum eſt)vt voluit idẽ Guid.con.126.de anno domini,in.2.dubio. Nec vt poſtea ſubdit in ſeq.dubio,cadit res in commiſſum ex huiuſmodi venditione conditionali:etiã ſi ea inconſulto domino facta fuerit.quod & idem voluit ipſe Guid.con.58. ex narratiõe verſ.aut talis contractus.& Bald.quem non allegat in.d.l.hæc uenditio,in addi.verſ.dico ſi emphyteuta,& con.9.factum tale eſt anno domini,col.j.&.2.li.j.quod iterum repetitur con.88.lib.3.Nam conſenſus(inquit)nullus eſt, donec conditio exiſtat.l.non ſolùm.ff.de act.& oblig.&.l.ſub conditione,&.l.qui promiſit.ff.de condict.indeb.&.l.cedere diem.ff. de verb.ſig.& not.in.l.ex placito.C.de rer.permut.& alia multa quę allegat.& idem quoque tenet Io.Blanchus in ſumma tit.quib.mod.feud.amit.§.vaſallus,ver.ſi peritus fuerit. & Io.Ray.in.c.imperialem.§.habito,col.11.in paruis,tit.de prohib.feu.alie.per Fed.cũ alijs concord.adductis à Fran.Cur.ſeniore,con.8.viſo inſtrumento,col.2.ver.ſecundò moueor.Nec deniq; debetur gabella ex huiuſmodi contractibus aut legatis conditionalibus, ex ſtatuto iubente eã ſolui ex legato vel cõtractu.Bar.in.l.cũ Titio.ff.ad leg.Falcid.Bald. in.l.in annalibus.C.de lega.vti eos allegat,& ſequitur Soci.in l.j.col.2.verſ.ex quibus infertur.ff.de vulg.& pupil.Sed illi loquuntur de legato annuo.

Ex uenditione conditionali ius prælatiõis non cõpetere.

Nec laudimia.

Nec commiſſum.

Itẽ nec gabellam.

23 ¶Et huc ſpectant alia multa,quæ ſcripſimus in repe.l.ſi vnquã, in verbo , reuertatur, nu. 225.deinde quia huiuſmodi.Sed quibus & tu addere potes,quod dicimus emptorem non vſucapere pendente conditione.l.neceſſariò,in prin.ff.de peri.& commo.rei vend.&.l.2. §.ſi ſub conditione.ff.pro empt.cũ ſi.Et ex ſponſalibus conditionalibus non induci iuſtitiam publicæ honeſtatis.cap.j.& ibi glo.de ſponſal.lib.6.Ex quo & alijs quibuſdam tradit glo.quã ſequuntur doct.in.c.cùm plures,in gloſ.vl.de offi.deleg.eo.li.6.quòd ſi is qui delegatus eſt ſub cõditione,ante eam impletam vſus eſt iuriſdictione,volentibus fortè aut non contradicentibus partibus,per hũc vſum nõ perpetuata eſt eius iuriſdictio. Et quod tradit Hoſt.in ſumma ti.de cond.appo.§.quæ conditio,col.2.verſ,quid ſi cõtraho cũ vna, ꝙ ſi ego contrahã matrimonium cum vna ſub conditione, & poſteà cũ altera purè,deinde extet conditio:ſecunda vxor eſt,nõ illa prior.& ſequitur Collect.in.c.ſuper eo,in princi.extra eod.ti.vbi & ad hoc allegat.d.c.j.de ſponſ.lib.vj.Et quod prætereà ſcribit Bald.in l.acceptam,col.vlt.in.24.quæſt.C.de vſur.quòd pendente conditione nõ habet locum ius offerendi,deponendi,conſignandi,per tex.quem dicit no.in.l.ſtipulatio iſta.§.inter certã ff.de verb.oblig.vbi ſoluiſſe non dicitur,qui ante conditionem ſoluit. Et quod reſpondit Angel.con.189.anno ab eius incarnatiõe,liberationẽ generalem omniũ obligationũ non cõprehendere obligationes ſub cõditione cõtractas,quod multis probauit.Et Fran.Aret. con.11.procedendum eſt breuiter,col.j.cõtractũ conditionalem nõ eſſe propriè cõtractũ. Nã vt id ei addã,creditor cõditionalis nõ eſt propriè creditor,vt per Iac.Bu.Alber.Saly. Raph.Fulgo.Ro.Alex.Fran.Aret.& Iaſ.in.l.j.ff.ſi cer.pet.Et idẽ de debitore conditionali dicit ipſe Fran.Aret.con.108.elegantiſſimè,col.2.verſ.ſecundò principaliter.

Emptorem conditionalem non uſucapere.

Multa de conditõalibus actibus.

24 ¶Et quod deniq; legatum aut fideicõmiſſum conditionale nõ trãſmittitur ad hæredes ante impletam cõditionẽ.l.j.§.ſinautem aliquid ſub conditione,& ibi Bald.Raph.Fulgo.& Corne.C.de cad.tol.&.l.ſi ita legatum.§.j.ff.de leg.j.&.l.hæres meus,in prin. & iterum.l. ſi ita expreſſum,& ibi Bald.ff.de cõdi.& demon.&.l.ſi cùm hæres,&.l.ſeq.ff.qñ dies leg. ce.&.l.ſi in perſonã,iuncta glo.in verbo,vtiliter,& ibi Bald.col.j.verſ.quæro vtrùm fideicõmiſſum.C.de fideicommiſſ.&.l.in cauſſæ,la.2.§.Põponius,& ibi Bald.poſt Iac.ff. de minori.&.l.hæredes mei.§.cũ ita,& ibi gloſ.in verbo,ſuſcepiſſet,Alex.col.3.& latè Soci.col. item.3.ſuper ea gloſ.ff.ad . S.C. Trebel. &.l.qui liberis.§.hæc verba,&.l.ſed ſi plures , in prin.&.l.qui plures.&.l.Lucius.§.vlt.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.&.l.toties.ff.de acquirẽ. hęred.&.l.ſi ex pluribus.ff.de ſuis & legit.& voluerunt etiam Bar.& alij in.l.cum filiofam. & ibi Iaſ.colum.4.verſ.quintò not.ff.de lega.j. Signo. conſi.35.caſus talis eſt quidam Iac. colum.2.verſi.ad primam.Bald.in.l.ſi pater,colum.penult.in.4.quæſt.C.de inſt.& ſubſti. Angel.conſi.287.pro clariori,columna.2.verſi.ſed cùm dies. & conſi. 293.in facto.Raph. Fulgo.conſi.14.in quæſt.col.j.& con.ſeq.proponitur,colũ.quoque.j.& con.18.Solumucia, col.j.& con.38.in propoſita,col.2.& con.50.quidam Ramundinus,col.2. verſi. in quibus,

Legatum aut fideicõmiſſum conditionale nõ trãſmitti ad hæredes.

& con.70.proponitur,col.2.vers.rursum cōstat,Raph.Co.con.121.Geraldus,col.j. Roma. con.247.primò.col.j.Fran.Aret.con.j.decreueram,colum.2.vers.præmitto. Cæp.causarũ ciui.con.54.quædã,post prin.lib.4. Barb.qui multos citat,con.55.præclarè,col.2.nu.4.li. 2.Ias.con.59.casus sic se habet,ad fi.li.j.Philip.Deci. con.554.quod supra,col.j.vers.tertiò principaliter.Anto.Rub.con.35.viso testamento,col.2. vers.& si dicatur.

Nec ad filios quidē & suos hæredes.

25 ¶ Idq; etiam in filijs & suis hæredibus,vt patet ex multis supra allegatis,& præterea in.l. si cui legetur.§.j.& ibi Bald.& Flor.ff.de leg.j.& per glos.vlt.in.l.j.& ibi Bar.Bal.Fulgo.q tamen id dicit esse contra mentem testatoris,& alij.C.de his qui ante apert.tab.Cy.Alberi.& Bar.in.l.is cui,sub conditione,contra glos.& Pet.ibi,qui voluerant contrarium in legatis.ff.de act.& oblig.& Bald.in.c.j.colum.j.in fine , tit.qui succes.tene.cum alijs multis concord.traditis ab Alex.in.l.cùm ex filio,colum.j.ff.de vulg.& pup.subst.& con.16.viso testamento,colum.j.lib.6.& con.206.ponderatis.col.j.eo.li.6.& con. 250. quò ad primũ, in.j.dubio,eo.li.6.& con.252.præclarè,colum.j.eo.lib.6.& con.62.in causa,col.j.li.7.& Soci.con.77.in præsenti,colum.j.li.j.& con.74.omnipotentis,col.j.lib.4.& con.94.pro clariori,col.4.vers.sed in hoc,eo.li.4.Guido Pap.con.214.circa materiã,col.j.iterumq;,col. pe.Ias.in.l.j.nu.92.ff.de leg.j.& con.80.iste casus,li.j.& Steph.Bertran.con.19.ex themate, in fi.lib.4.& con.42.viso processu,colum.j.in fi.eo.lib.4.

Venditio conditionalis sitne perfecta ante conditionē.

26 ¶ Verùm in diuersam sententiam & alia quædã nos possent trahere.Nam venditio conditionalis statim est perfecta,antequam conditio extiterit, vt dicit tex.in.d.l.necessariò, §.si ita res.ff.de peri.& com.rei vend.Et vsque adeò quidē,vt non liceat alteri contrahentium inuito altero ab ea discedere,vt dicit glos.ibi,& in.l.j.in prin.C.eo.tit.& in.§.j.insti. de empt.& vend.& Host.in sum.eo.tit.§.2.in fi.& doct.vbique,Et q̃q̃ res pendeat quodã modo ex futuro(id enim negari non potest)tamen completa postea conditione censetur contracta venditio in præteritum,vt dicit tex.in.d.l.necessariò,vers.quod si pendente cō ditione emptor.Nam conditione impleta perinde est,ac si cōtractus ab initio fuisset purus.l.vlt.§.j.& ibi Angel.& Alex.qui adfert concord.ff.de vulg.& pup.Philip.Dec.qui & concord.adducit in.l.pecuniã,col.j.in.2.no.ff.si cert.pet. Nec in nostro hoc casu quicquã interest emptoris, si interim admittat cōsanguineũ ei offerentē preciũ cũ onere cōditiōis & qualitatis ipsius vēditionis:ècontrario aũt possit interesse cōsanguinei,vt nũc admittatur,cùm habeat prōptas paratasq; pecunias:quas fortè nō habebit cedēte cōditione.Et in hãc sententiam inclinare videntur ij qui tractant,an in huiusmodi venditionibus conditionalibus tēpus currat à tēpore cōtractus,an verò cedētis cōditiōis.de quo nos latissimè dicemus inf.e.§.gl. 10.quæ est in verbo,dedãs lã,nu.42.octauò q̃ro,& multis seq.Nã si pē dēte adhuc cōditiōe nō admitteretur cōsanguineus,frustra q̃reretur,an tp̃s ei iterũ currat.

Conditione impleta cōtractus purus ab initio fuisse censetur.

27 ¶ Et hanc quidem partem video passim apud nos obseruari.quam si sequendam arbitraris,vix enim de iure communi obtineret.eam ita intelligas,nisi si antequã cōsanguineus veniat ad retractum,emptor & venditor communi consensu discesserint ab hm̃oi cōtractu conditionali.Nihil enim tunc videtur fuisse factum:quia emptio nulla fuit:nisi quantùm ad eum effectum,quòd alter contrahentium pœnitere nō possit,vt sup.diximus. Et id nuncupatim, vt scilicet nō sit locus retractui,cùm partes ante conditionem impletam discedunt à contractu,tenuit Io.Fab.in.d.§.j.insti.de empt.& vend.Ex quo potes intelligere eum esse in ea opinione,vt ante hunc discessum consanguineus audiri debeat. Quid autem cùm à pura venditione disceditur,dicemus latè inf.tit.seq.§.7.in glo.j.in verbo,seront preferez,nu.18.ex hac autem nostra,cum multis seq.

Quid si processum fuerit ad traditionē.

28 ¶ Quòd si prior opinio magis nobis arrideat,vt scilicet nō admittatur cōsanguineus ante impletam cōditionem. Eã etiam temperabis,nisi processum fuerit ad traditionem rei: quia ex hm̃oi venditione conditionali secuta traditione ante conditionem , transfertur dominium.l.dotis fructus.§.ult.cum.l.sed nisi hoc,quæ confestim sequitur.ff.de iur.dot. Ex quo dicit Bald.con.478.quidam Franciscolus,colum.2.versi.& modò sic est,li.j.quòd nulla conditio impedit principium essentiæ contractus,si ventum est ad traditionem. ad quod præterea allegat.l.sub conditione.ff.de solut.&.l.j.§.j.ff.de vsucap.pro dot. Idq; dicit procedere etiam si simplex precarium interuenit:nam qualiscunque traditio sufficit. siue transferatur naturalis & ciuilis possessio , siue alterutra:etiámque si sit clandestina. modò fiat à domino , vt dicit singu.illa .l. si fundum.ff.de fund.dota . Sed & ad id quod supra diximus,ponderat.d.l.dotis fructus.§.vltimo,Bar.in.l.prima.§.si vir , paulò ante finem,& ibi Alexand.col.pe.versi.iuxta proximè dicta, Fran.Aret.colũ.penult.vers.extra

glo.& alij recentiores.ff.de acqui.pos.Imo.in.l.statuliber.ff.ad leg.Falci.& Pau.Cast.con.267.in facto illorum post prin.lib.j.vbi declarat quomodo id intelligatur.Et Corne.consi.50.videtur in hac,col.4.in literis f.g.h.lib.j.& con.214.licet in hac,colũ.j.versic.nam ex contractu,& iterum colum.2.vers.constat etiam,eod.lib.j.vbi & id declarat.& consi.74.præmitto,colum.3.vers.nam tunc censetur,li.4.& Steph.Bertran.con.j.viso processu,col.12.nu.65.& seq.lib.j.& con.185.quamuis donatio,in prin.lib.3.

29 ¶Et ante hos glos.no.in.l.seruitutes ipso iure,in verbo,sub cõditiõe, post prin.ff.de seruitu.quæ per illum text.in.d.l.sed nisi hoc,tradit non solùm per traditionẽ,sed & per simplicem patientiam transire dominium seruitutis constitutæ sub conditione ante impletam conditionem.& illam Angel.ibi col.vlt.dicit sing.& mirandam. cui tamen dicit repugnare rationem literæ in.§.interdum.insti.de rerum diuis. Sed eam simpliciter sequitur Paul.Cast.ibi,columna prima , qui & eam dicit singu.& menti tenendam in id,quòd sicut in re corporali vendita sub conditione,si interim tradatur,statim transfertur dominium,per.d.l.dotis,in fi.ita in iure incorporali,ex patientia,quæ in huiusmodi re pro traditione habetur.l.quoties via,quæ est pe.eo.tit.etiam transfertur dominium ante impletam conditionem.& sequitur etiam Fran.Aret.in.d.l.j.§.si vir vxori,colum.penul.versi.tertiò adde,& Soc.colum.vlt.vers.extra glos.ff.de acqui.poss.

30 ¶Et id confirmat,quia quod supra diximus non cadere emphyteutam aut vasallũ ob rẽ venditam conditionaliter,intelligitur,nisi processum sit ad traditionem. Ita enim expressim voluit Bald.d.consi.9.lib.1.& iterùm con.95.mortuo Gregorio,lib.3.& in.cap.j.§.hoc quoque,colum.pe.vers.sed hic quæro vnum,tit.de succes.feud.Ad quod etiam facit,quod in simili tradit idem Bald.in cap.j.§.vlt.vers.sed pone pater,tit. quæ fuit pri.cau.amit.benefi.& in.l.j.colum.vlt.in.16.quæst.C.de his quæ pœ.no.& in cap.Cumana,colum.2.vers.& prædicta faciunt,extra de elect.& Card.Alexan.in cap.1. colum.5.versi.quæro quid si vasallus vendat & transferat,titu.de prohib.feud.ali.per Fed.& Feli.qui id optimè declarat,post alios,in cap.ecclesia sanctæ Mariæ,colum.33.versi.quinta declaratio,extra de constit.Franc.Cur.senior.d.con.8.viso instrumento , col.2.Ias.in.l.non solùm.§.morte,colũ.penult.ff.de ope.no.nunci.& in.l.vl.col.pe.in.24.quęst.C.de iure emphyteu.Philip.Dec.consi.160.in causa monasterij,colum.2.& Franc.Rip.in cap.cùm.M.Ferra.nume.80.ver.sublimita,de constit.

31 ¶Sed quod dictum est,consanguineum admitti ad retractum venditiõis conditionalis, si ad traditionẽ processum fuerit,quia ex ea tranfertur dominium.Intellige,si non etiam traditio sit conditionalis,vti in dubio præsumitur,nisi aliter dictum sit,ex sententia Bar. in.l.sub conditione.ff.de solutio.nam tunc nec dominium nec possessio transferuntur.l. qui absentis.§.j.ff.de acquiren.possess.& voluit Bald.d.consi.478.colum.2.lib.1.ita intelligens quæ ex eo,supra diximus versi.ab hinc.3.Quamuis id non procedat in venditione rei feudalis aut emphyteuticæ,de qua locuti sumus in vers.præced.nam etiam si vasallus aut emphyteuta vendat & tradat sub conditione,cadit re ita vendita,vt dicit Bald.d.consi.95.lib.3.allegato in.d.vers.præcedenti.Sed id fit ob speciales quasdam rationes quæ in eo casu obtinent,licet non in cæteris.Et cum his finem facio huic quæstioni. Sed tamen omnino vide textum in.l.necessariò , in principio,ibi, quòd si pendente conditione res tradita sit,& quæ dicam in.d.verbo,dedans lan,vbi supra,quia huc admodum pertinent.

Quid si traditio quoq; fuerit conditionalis.

32 ET EX HIS QVAE supra diximus de venditione conditionali,idem dicendum cẽsent Sebast.Neapodanus,& Matth.Afflict.in locis allegatis in præcedenti quæstio.in princi.in venditione etiam facta sub modo,per not.in.l.eas causas.ff.de cond.& demõst.quia æquiparantur modus & conditio.l.j.C.de his quæ sub mod.&.l.insulam.§.vlti.ff.loca.quę iura in id citat And.Iser.in.c.j.ti.quæ fuit pri.cau.amit.bene. Ego verò etiam si retractus non haberet locum in conditionali venditione , tamen aliud dicerem in modali,vt cùm nostris loquar.Multùm enim inter vtrũque interest quantùm ad perfectionem contractus, quæ maximè hic inspicitur. Nam contractus factus sub modo est purus respectu conditionalis,vt probatur in.l.libertus.§.hæc scriptura.ff.de manu.test. Ideóq; licet ex cõditionali non detur actio,nisi primùm impleta conditione , vt diximus & pbauimus supra in prin.præced.quæstio.Ex modali tamen continuò nascitur & datur , præstita cautione de modo implendo.l.liberto.§.Lucius.ff.de annu.lega.&.l.si tibi legatum.ff.de leg.3.&.l.quibus diebus.§.vlti.& ibi Bar.&.l.eas.ff.de cond.& demonst.&.l.cùm in testamento.ff.de fideicom.liber.

Quæst.An retractus habeat locum in venditione facta sub modo.

Modum & conditionem longè differre.

¶Ideóque glos. Bar. Bald. & alij in d.l.j.C. de his quæ sub mod. dicũt id quod in ea.l. scribitur, modum pro conditione obseruari, intelligi quò ad quædam tantùm: Nam & aliâs videmus sententiam sub conditione ferri non posse, nec debere.l.j.§.biduum.ff.quan.appel.sit, & no.in.l.cùm iudex.C.de senten.& interloc.om.iudi. Sub modo autem posse.l.cũ eorũ.C.eo.tit. Igitur cùm modus non suspendat, vti facit cõditio: nec faciat, quin actus sit purus, quid tandem caussæ est, cur retractus locum non habeat, propterea quòd in nõnullis æquiparentur. Nam & videmus contractus conditionales puris etiam in quibusdam comparari, vt etiam suprà diximus nu.26. verùm in diuersum.

34 CAETERVM QVAESTIONIS quoq; est, si ita facta fuerit venditio, vt dominiũ non transeat in emptorem, nisi prius soluto integro precio. An interim erit locus retractui? Quod non videtur, quia vt scriptum est in.l.cùm manu, quæ est pe.§.nemo, qui est vlt.ff.de contrahen.empt. nemò potest videri eam rẽ vendidisse, de cuius dominio id agitur, ne ad emptorem transeat: sed hoc aut locatio est, vel aliud genus contractus, scilicet, vt dicit glo. pignoris vel emphyteusis. Et ibi Bald. in addi. in fi. quærit, an valeat hoc pactum, de quo in nostra quæstione loquimur, nec tamen soluit, sed se remittit ad id quod dicit in rubr.C. eo.titu. quo in loco primùm in.11.quæst. illud dicit, quòd si in vẽditione ponatur pactum, quod à contractu remouet naturalem eius effectum: puta si vendo rem retento dominio vtili & directo, non tenet venditio: quia à quo remouetur naturalis effectus, remouetur & species, per.d.§.nemo. Si verò vendatur vtile dominium retento directo, tenet venditio, licèt emphyteuta non sit omnino dominus, per glos.in.d.§.nemo. Sed paulò post vide licèt in.13.quæst. descendit ad speciem, de qua hic quærimus, scilicet cùm venditor tradit rem eo pacto, vt non transeat dominium, donec precium integrè sit solutum. Et videtur (inquit) non valere id pactum: quia ista traditio non habet eum intellectum, quem sapit contractus, per.d.§.nemo. Subdit tamen istud pactum esse naturale, per.§.venditæ, instit. de rer.diuis. Quin & si (ait) esset translatum dominium, posset uenditor sibi reseruare manus iniectionem in rem, si precium non soluatur, vel si pacta non seruentur, ar.l.si Titius. ff.de ser.export. Subiungítque hanc esse veritatem. Secundùm cuius sententiam Matthæ. Afflict.deci.Neap.338. nobilis Petrus Paulus, post multa concludit in ea specie, de qua priuatim loquimur, habere locum ius nostrum congrui. Ita enim vt alibi diximus, appellant id ius retractus. Et ita quoque asserit fuisse conclusum in consilio Neap. Idẽ vero Matthæ. in tract.proto.in prin.col.15.vers.sed ponamus quòd quis vendidit, in ea fuit sententia, vt si venditor tradidit rem venditam precio non soluto, & fuit habita fides de precio, locus est retractui: cùm ita translatum sit dominium, aliâs nõ, per no.per Cy.in.l.inciuile.C. de rei vend.& in.l.si non donationis.C.de contrah.empt.

Quæstio. Retractus an locũ habeat uenditõe ita facta ut dñiũ nõ transeat nisi soluto precio.

35 ¶Sed & rursus idem Matthę. in eodem tract. in verbo, licèt enim supra diximus, col.6. vers.sed quæro, de quadam vtili quęst. tanquàm sui oblitus, hanc eandem quæst. retractat, dicítque videri in hoc casu locum esse iuri congrui. qa licèt text.in.d.§.nemo, dicat, quòd ob dictũ pactũ desinat esse venditio, transeatq; in aliũ contractum: tamẽ hoc intelligitur quando id pactum potest transfundere contractum ipsum in aliũ vtilem cõtractum: ꝙ si per hoc pactum vitiatur contractus, nec fit transfusio in alium, tunc pactum ipsum vitiatur, & manet contractus validus, vt pulchrè in alio simili casu declarat Pau.Cast. in quodam con. quod ipse aliter non designat, sed est con.75. notandum est quòd præfatum, col. 2.vers.vel aliter, lib.2. quòd si vir vxori donet omnia sua bona præsentia & futura, cũ iuramento, eo pacto ne ea donatio possit reuocari, huiusmodi pactum non facit eam transire in donationem inter viuos & irreuocabilem, nam si id faceret, redderetur donatio nulla, vt pote quæ auferret liberam testandi facultatem. Ideo dicendum est potius istud pactum & iuramentum viciari, & prædictam donationem remanere donationẽ causa mortis, per multa quæ illic allegat. Et sic (inquit Matthæ.) cùm non possit ex hac specie emergere aliquis contractus vtilis manente eo pacto, consequens est, vt contractus ipse maneat efficax, reiecto dicto pacto: & sic in eo locum habeat ius congrui. Et facit (inquit) quod voluit Angel.con.2. certum est, de venditione facta cum pacto, ne dominium transeat in emptorem. Et quod idem scribit in.l.iurisgentium.§.sed cum nulla, colum.2. post Pet.ibi. ff.de pact. quòd contrahentes non possunt facere, quòd stipulatio nõ sit stipulatio.l.in bello.§.factæ.ff.de capt.& postlimi.reuer. sed bene possunt facere, vt non habeat effectũ nisi pacti nudi.l.j.de pactis.&.l.non omnis.ff.si cert.pet. Sic etiam, vt dicit Matthæ. non possunt facere, ut emptio non sit emptio, sed eius effectum possunt minuere. Subdit autẽ ipse

Matthæ.cōtra hæc facere ea quæ sup.ex Bal.adduximus in.d.quæst.13.rub.de cont.empt. Sed his respondet,adducitq; Bal.in suam sententiam,vt sit locus in huiusmodi venditione iuri congrui. Tandemq; illud dicit,quòd si contrarium diceremus,viam fraudibus aperiremus: nam qui vicinum iure congrui vellet excludere, emeret cum dicto pacto, & posteà clāculum solueret preciū. Et ita eū in hoc postremo loco refert & sequitur Chass. in consuetud. Burg.hoc eo.ti.§.10.in verbo,le vendeur & achepteur,in prin.

36 ¶ Quibus quantùm ad illud de fraude,vide quod in simili tradit Bal.loquens de emphyteusi a vasallo concessa ad longum aut longissimum tempus,ea lege ne vtile dominium transeat in emphyteutam.Id enim videri factum in fraudem,per no . à Dy.in.l.codicillis,quæ est pe.§.instituto.ff.de leg.2.Ita enim voluit Bal.in cap.imperialem,in prin.col.2. vers.quæro nunquid vasallus,& ibi quoque Marti.Laud. col.3.vers.ad fi.glo. tit.de proh. feudi alie.per Fed.& sequitur Alexand.con.68.visis duobus, col.2.vers.nec prædictis ob lib.j.quod con.repetitur con.165.li.2.& rursus idem Alexan . con.105.in caussa,col.2.vers. non obstat quartum,lib.3.& Ias.con.94.pro domino,col.vlt.lib.j.Et simile quippiam voluit ipse Bal.in cap.j.in princ.col.vlt.paulò ante finem,tit.qui feud.dar. poss. Tu tamen su per priori illo dicto vide eundem Bal.Imo.& omnino Alexand.in.l.si domus.§.vlt.ff. de leg.2.& ipsum Bald.in cap.quæ in ecclesiarum,col.4.vers.quæro nunquid, extra de constit.& Imo.con.68.in casu,col.vlt.cum aliis concord.adductis à Fely.in.d. cap.quæ in ecclesiarum,col.30.vers.sexta declaratio,& Cardi.Alexand.in.d.cap.imperialem,col,vlt.& Fran.Cur.Iuniorē in tracta.feudo.in.4.parte prin.char.41.vers.tertiò principaliter , col. 2.ibi, est verum.

37 ¶ Nec tamen omiserim id quod dictum est supra,id pactum, vt non transeat dominium in emptorem nisi soluto integro precio,non viciare contractum, tenere præter Bald.vbi sup.nuncupatim Ioan.And.in addi.Spec.tit.de empt.& vend.§.j.col.4.in addi. incip.facile ergo erit.& Panor.con.66.viso quodam instrumento,col.j.lib.j. per multa illic allegata, vt videre omnibus promptum est & expositum. & iterum con.69.casus in his terminis,col.vlt.lib.2.Soci.con.179.circa præsentem,col.j.vers.item licèt quando,lib.4.Fabia. à monte sanc.Sab.in tract.de empt.& vend.in.7.quæst.prin.col.vlt.Philip.Deci.con.119. cuius superscriptio incipit,licèt instrumentum,col.3.vers.tertiò stante, & con.440.superioribus diebus,in prin.Ideoq; nihil obesse video,quin & in ea locum habeat retractus cū eo onere & pacto:vt de venditione conditionali ex quorundam sententia diximus:& de venditione cum pacto de reuendendo dicemus in ti.seq.

38 SED ET ILLVD QVAERO,quid si postquàm venditio pura facta est, partes sponte discedunt ab ea,restituto vicissim fundo & precio. An tunc habeat locum retractus.Et hæc quidem res duplex habet dubium. primum,an sit locus retractui prioris venditionis , vt scilicet possit cōsanguineus prioris vēditoris retrahere,nō obstāte ea discessione , quā rē latè tractabimus ti. seq.in glo.7.in verbo,seront preferez, nume.18.ex hac autē nostra,& multis seq.Secundum,an & in huiusmodi discessione locum habeat retractus , vt scilicet consanguineus emptoris,qui fundum restituit, restituto sibi vicissim precio possit retrahere,tanquam is emptor ita vendidisse videatur. Et certum est, quòd si id fieret vi pacti de reuendendo appositi in contractu,non esset locus retractui,vt videbimus in.d. tit.seq. Sed hic quærimus,cùm nullum eius rei fuit pactum appositum in contractu : aut si quod appositum fuerit,tempus ipsius erat iam transactum, cùm partes à contractu discedunt. Qua in specie Paul.Cast.con.74.in causa mota,col.vlt.vers.videndum est, lib.2.respondit non esse locum huic statuto loquenti de venditione,& sic de contractu,non de distractu.Ideo cum sit contra ius commune, ad hunc casum non extenditur,iurib.vulg.quia casus omissus habetur pro omisso.d.l.si extraneus.ff.de cond.ob causam.Hæc ille.Cuius dicti veritas ex eo pendet,an statutum loquens de contractu habeat locum in distractu.de quo nos latè diximus in nostris legibus connubialibus in verbo,contracter,in quæsti.j.& multò latiùs dicemus in secunda æditione eius operis , & aliquid quoque obiter & per transennam dicemus inf.titu.procedente.§.6.in verbo, les loyaulx coustz,nume.5.nunc tempus est,& multis seq.

Quæst. Retractus an habeat locū in venditione pura à qua partes spōte discedunt.

39 ¶ Nam quod ad hanc nostram consuetudinem pertinet,ego aliter censeo : quia cùm iste emptor per venditionem puram siue pacto reuendendi,aut aliter distrahendi factam, & traditione subnixam:aut si pactum appositum fuerit,per lapsum temporis ei pacto præstituti fuerit factus dominus irreuocabilis , non video quin iste spontaneus vltroneusq;

C V

ab eo contractu discessus habeat vim alterius nouæq; venditionis. Et ita quidem, vt ex ea debeantur altera laudimia, alteráque gabella, ex statuto iubente solui gabellam ex contractu, vt videre licet apud Guil. Cu. Alb. Angel. & Paul. Cast. in l. ab emptione. ff. de pact. Bal. in l. 3. §. cõtrarium. ff. de contrar. act. tut. Ange. con. 94. cùm lis & quæstio, col. pe. vers. videndum igitur restat, cum aliis concord. adductis à Firmia in tract. gabellarũ in 5. parte prin. quæst. 5. & in 8. parte prin. 3. parte eiusdem quæst. 14. atque etiam à nobis inf. titu. seq. §. 6. glos. 2. in verbo, les loyaulx coustemens, Præsertim verò cùm nostra consuetudo loquatur non tantùm de venditione, sed aliis contractibus æquipolentibus venditionibus.

40 ¶ Sed hoc tamen ita intelligendũ est, vt etiã consanguineus prioris vẽditoris, qui posteà redemit, admittatur ad retractum prioris illius venditionis, & consequenter posterioris, qua scilicet à priore discessum est: si tamen sit adhuc intra tẽpus redimendi. iuxta ea quæ latissimè dicemus in. d. seq. titu. §. j. in verbo, seront preferez. Et sic is prioris venditoris consanguineus præferetur consanguineo emptoris, cùm ius sit illi quæsitum ante secundam venditionem, quæ ex discessu prioris manauit, quod ius competit non tantùm aduersus ipsum emptorem priorem, sed & alios quoscunque, ad quos res ipsa peruenit, vt etiã dicemus. d. ti seq. §. 3. in prin.

Quæst. Retractus an habeat locũ re uendita nondum tradita.

41 QVID AVTEM SI QVIS vendidit simpliciter, sed non tradidit, an sit locus retractui. Quod plerisque indubitatum posset videri, quia consuetudo simpliciter loquitur de venditione, nec de traditione aut alienatione siue dominii trãslatione quicquam dicit. Igitur satis est, si fuerit res vendita. §. j. Insti. de empti. & vendi. vbi emptio & venditio contrahitur, simulatq; de precio conuenerit, quamuis precium nondum numeratum sit, & sic ante quàm dominium sit translatum: neq; enim transfertur nisi prius numerato precio. l. quod vendidi. ff. eo. tit. & §. venditæ, inst. de rer. diuis. Hincq; dicit Bar. in l. si fideiussor. §. meminisse. ff. de lega. j. quòd iussus vendere à testatore dicitur satisfecisse ex solo titulo venditionis, etiam si non tradidit, ar. l. in numerationibus. ff. de solut. & sequũtur Bal. Angel. & Paul. Cast. in d. §. meminisse, cum concord, ibi adductis ab Alexand. & Franc. Are. con. 6. viso instrumento, in. j. dubio, & Soci. con. 133. profectò, col. 2. vers. sed nunc subtilius, lib. j. quod repetitur, con. 174. li. 2. & Philip. Dec. in l. singularia, col. 7. vers. secũdò ex prædicto, ff. si cert. pet. & con. 645. præsupposita, colum. 2. vers. sed maior, licèt contrarium voluerit Bart. sibi contrarius in l. vxorem. §. agri plagam, circa mediũ. ff. de leg. 3. Et si quis sub pœna promisit vendere, & posteà vendidit, & non tradidit, satis promissioni fecit, nec incidit in pœnam. Bal. in l. vl. C. de pact. inter empt. & Franc. Aret. d. con. 6. col. 2. vers. sed dubium remanet. & iterũ con. 28. diligenter, col. j. & Ias. con. 41. in duabus, col. 3. vers. nec obstat si diceretur, lib. 3. & Philip. Deci. in l. cùm fundus. §. seruum tuum imprudens, in. j. no. ff. si cert. pet. & con. 502. ex duobus, col. 2. vers. secus est in eo. & con. seq. superioribus, col. 2. vers. sed ratio ista. Ludo. Gozad. in l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. & cons. 38. in caussa nobilium, col. 3. numero. 10.

42 ¶ Et huc quoque pertinet text. in l. alienatum, in prin. ff. de verb. signi. vbi ita scribitur. Alienatum non propriè dicitur, quod adhuc in dominio venditoris manet: venditum tamen certè dicetur. Ex quibus verbis apertè intelligis id propriè esse venditũ, quod etiam manet in dominio venditoris: quia res non fuit tradita. Et ar. illius tex. iuncta glo. j. Imo. in. c. potuit, col. 22. vers. aduertetamẽ. & ibi quoq; Barb. col. 3. vers. sed quid si nõ tradidit, ext. de locat. & ipse Barb. in cap. 2. col. 4. vers. limita etiam procedere, ext. de feudis, & in repe. rub. de reb. eccles. non. ali. col. 10. vers. nonò limita. & Guid. Pap. con. 147. cõsiliũ, col. antepe. vers. sed restat, adseueranter tradunt, emphyteutam ob solam vẽnditionem sine traditione cadere emphyteusi. Nam text. ibi, & similiter in l. vlt. C. de iur. emphyt. loquitur de vẽditione, non de alienatione. Et in eadem op. fuit Pet. nescio quis doct. antiquus, quẽ refert Collect. in d. c. potuit, col. 4. vers. quid si emphyteuta, qui & ipse ita de hoc loquitur, vt nescias, sitne eius sententiæ, an contrariæ. Et facit etiam. l. quidam in testamento, vers. secundùm hoc igitur. ff. de fideicom. liber. & quod tradit Cy. post Pet. in l. vlti. §. sed quia nostra maiestas, C. com. de leg. cùm quærit, vtrùm debeatur laudatiuum ex venditione, quę resoluitur, & cuius dominium redit ad alium ex caussa antecedenti: & distinguit, vtrùm consuetudo laudimiorum loquitur simpliciter de vẽditione: & tunc debetur ex ea etiam rescissa ob caussam pręcedentem: quia sufficit, quòd res semel vendita fuerit, etiam si non duret. l. si quis. C. de inst. & subst. Secus si loquatur de alienatione.

Emphyteuta aut uasallus an cadat emphyteusi aut feudo ex uenditione sine traditione.

43 ¶Sed contra Pet.illum à Collect.relatum,Imo.& Barb.in illa specie.d.l.vlt.&.d.cap.potuit,tenet vniuersa propè cohors scribentium,vt scilicet ex sola vẽditione non cadat emphyteuta,nisi processerit ad traditionem . ij sunt Spec.titu.de loca.§.nunc aliqua,vers.95. Ioan.And.Paul.Liaz.& Anto.in.d.cap.potuit.Pet.Iacob.titu.de actio.in rem pro re emphy.quæ ceci.in commiss.col.4.in paruis,vers.item circa.Alberi.& Saly.in.d.l.vlt.vterq; col.vlt.& Ioan.Fab.col.j.& Ias.char.pe.vers.decimonono.C.de iu.emphy. Bal.con.9.factum tale est anno domini,col.2.vers.quæritur vtrùm,lib.j.quod repetitur con.188.li.3.& idem Bald.con.415.præmittendum est,circa medium,eo.lib.j.& con.160.quæritur vtrùm si emphyteuta,vers.considera,lib.3.Anto.con.34.casus emphyteuta vendens, & cons.37. Leugus quidam,in fi.Ro.in.l.sequitur.§.idem Labeo.ff.de vsucap. Paul.Cast.in.l.j.§.si rẽ depositam.ff.depositi.Raph.Co.consi.41.ad primum quæsitum , Alter Raph.Fulgo.con. 2.Petrus tenetur,in.j.dubio,& con.11.emphyteuta, col.j.Alexand.in.l.si à me,& iterum in l.statuliber, col.j.ff.ad leg.Falcid.& con.173.viso themate & scripturis, col.2. vers. quinimo,lib.2.quod repetitur con.91.lib.3.vbi id dicit sing.& idem Alexan. con.76.in caussa & lite vertente,col.2.nume.5.lib.7.Franc.Aret.qui & id dicit sing.in.l.continuus.§.cùm quis,col.2.ver.quantùm autem.ff.de verb.oblig.& Barb.sibi in eodem cap. contrarius,videlicet in.d.cap.potuit,col.7.vers.in glo.potuit,ext.de loca.Fran.Cur.senior, qui hanc dicit esse communiorem op.con.8.viso instrumento,paulò ante fi. Guid . Pap.sibi contrarius deci. Delph.101.si quis rem,& deci.162.fuit etiam decisum,ad finem,& consi.126.de anno domini , paulò ante finem,& consilio.147. consilium pro R.in.6.dubio.& consilio 192.ex facti narratione,col.2.vers.& præmissa dico,& in tracta.de pœnitentiá iuris,in.10. quæsti.Ias.in.l.filiusfa.§.diui,in.j.lect. col.7.vers. secundò contra differentiam.ff.de leg.j. Hip.Mars.sing.412.plures sunt. Alci.in.d.l.alienatum.ff.de verbo.oblig.Steph. Bertran. con.45.pridem de anno domini,in.j.dubio,lib.j.Fran.Rip.lib.2.respon.clerici,nu.18.

44 ¶Mouetur Specul.huius sententiæ antistes,& cæteri eius assectæ hac ratione , quoniam vendere cum effectu accipi debet.l.j.§.hæc verba.ff.quod quisq; iu.& cap.relatum,de cle. non resid.& cap.hæc autem verba, de pœniten.di.j. Perfecta autem venditio non dicitur ante traditionem.§.venditæ,inst.de rer.diuis.&. c.cum Ioannes,ad prin.de fid.inst.& dicemus latius inf.eo.§.glo.10.in verbo,dedans lan in.20.quæsti.vers.nam & contractus. Quæ ratio multum accedit ad casum nostræ consuetudinis,quæ vt iam sæpius diximus, & dicemus sæpissimè,huc omnino respicit,vt res maneat in familia siue genere venditoris.Igitur si non fuerit translatum dominium,vt non est,nisi res tradita fuerit,vt dictum est,& probat etiam tex.in.l.traditionibus.C.de pact.&.l.si ager.ff.de rei vend. cum si.nihil est,quod locum faciat nostræ consuetudini,nisi si traditio facta fuerit:cùm ex sola vẽditione nõdum exierit res è dominio,& sic è familia & genere venditoris. Et hanc rationem considerauit Io.Fab.in.d.§.j.inst.de empt.& vend.ad hũc nostrum casum,vt scilicet nondum re tradita non competat consanguineo ius retrahendi:præsertim si retrahentes ab ea discesserint.quod & voluit Chass.in hoc eodem ti.§.j.in verbo,vendu,in prin.

45 ¶Idem autem quod in emphyteusi diximus, & in feudo obtinere,vt scilicet non cadat in commissum ex sola venditione sine traditiõe,& ita rei dominio nondum translato,satis probat text.in cap.j.§.callidis,ibi vendunt,& in alios transferunt , & ibi Andr.Iser.& Bal.subobscurè,& Mart.Laud.qui eum.§.legit cũ prin.col.2.vers.no.secundum, & Card. Alexand.col.2.eiusdem cap.j.in prin.& rursum in.d.§.callidis.col.j.tit.de prohi.feud.ali. per Fed.& voluit idem Bal.in.d.cap.j.in prin.vers.sed si specialiter. & ipse And.in cap.si inter,in prin.& ibi quoque Aluar.& Matthæ.Afflict.ti.de vasal.qui contra consti. Loth. ali.& in cap.j.& ibi item Aluar.colum.6.tit.de prohib.feud.ali.per Loth.& in cap.j.& ibi etiam Aluar.col.2.& Card.Alexan.col.quoque.2.ti.quid iuris sit. Pet.Iac.in titu.de act.in rem pro re feud.contra empt.col.3.in paruis,vers.item est notandum.Bal.in cap.j.§.aut si liuellario,col.vl.vers. sequitur in text.aut pignori,& ibi etiam Aluar.Mart. Laud.qui eũ §.legit cum.§.similiter,col.vlt.vbi id dicit sing.& ibi quoque Card.Alexand.col.2.tit.quimo.feu.amitt.le.j.& idem Bal.in cap.j.§.denique,col.2.vers.item no.quòd iste text.& ibi Mart.Laud.col.vlt.Aluar.in.43.conclus.tit.quæ fuit pri.cau.amit.benef.& idem Bald.in cap.j.col.j.in.3.no.in fi.tit.de ali.feud.& con.482.magnifici,col.2.vers.quartus passus,lib. j.& con.215.proponitur quòd inuestituræ,col.2.vers.item nec transtulit,lib.2. & con.349. qui litem habebat,in prin.eo.lib.2.& con.276.ad euidẽtiam,in prin.lib.5.quod repetitur con.315.eo.lib.& rursus idem Bal.con.303.quidam nobilis,in princ.eo.lib.5.Ioan. Ray.in

cap.j.§.habito,col.3.verſ.quæro quid ſi vaſallus , ti.de prohi.feud.ali.per Fed.Paul.Caſt. in.d.l.j.§.ſi rem depoſitam.ff.de poſit.Alexan.con.30.quoniam omne datum , col.5.verſ. pro hoc facit,lib.j.quod repetitum eſt con.2.lib.5.Corne.con.11.in præſenti,col.14.ſub litera.o.lib.3. Fran.Aret.con.6.viſo inſtrumento,col.3.verſ.& eſt aduertendum.& con.14. viſo & diligenter,col.3.verſ.& eſt aduertendum,Card.Alexand.in cap.j.§.prætereà,col.j. titu.de capi.Cor. Guid.Pap.in.d.deci.Delphi.162.ad fi.& in.d.tract. de pœnitentia iuris, quæſti.10.Iac.à S.Georg.in tract.feud.in verbo , cum pacto de non alienando,col.2.verſ. item quod dixi.Barb.con.51.ſcripſit ſapientiæ fons,col.13.verſ.& vlterius præmitto, lib.j. Frã.Cur.Iunior etiã in tract.feud.in.4.parte prin. col.eiuſdẽ partis.47.verſ.20.quæro nũ quid ad hoc vt vaſallus.Ferd.Loaz.in repet.d.§.diui,char.15.nu.284.Corſet.in ſuis ſing.in verbo,alienatio,verſ.per alienationem.Hippo.Marſ.ſing.412.quia plures ſunt cauſę.Bap. à.S.Blaſio,in tract.differentiarum,verſ.119.vaſallus vendendo.Zazius in epito.feudo.parte.9.char.3.verſ.3.fallit, iterumque parte.10.char.j.verſ.ſecundo fallit.Matthæ. Afflict.in conſtit.Siciliç incip.conſtitutionem diuæ memoriç,col.11.verſ.ſecunda concluſio.& Molend.vbi ſupra nume.2.

Vẽdens & nõ tradens non incidit in pœnã ſtatuti.

Tẽpus traditionis iſpicitur, nõ uẽditionis.

Locus item traditionis.

46 ¶Et huc quoque pertinet quod in caſu d.l.j.§.ſi rem depoſitam.ff.de poſi.voluit glo.ibi,& poſt eam Bar.& alii,quòd ei locus non eſt ex ſola venditione, niſi ad traditionem proceſſum ſit.Sed & Bal.con.314.quædã ſunt,col.2.lib.3.reſpondit in caſu ſtatuti prohibẽtis ſub pœna venditionem hæreditatis in extraneum,eum in ſtatutum non incidere,qui tantùm vendidit,nec tradidit,Ex quo & illud fit,vt ſi ſtante ſtatuto eodem,quis extraneo vendiderit,& poſteà ei facto ciui tradiderit,valet alienatio,inſpecto ſcilicet tempore traditionis,non venditionis,vt reſpondit Paul.Caſt.con.286.videtur quòd dicta ſententia,quem refert,non deſignato tamen numero con.& ſequitur Ioã.Crot.in.d.§.diui,colum.23.verſ. quartò limitatur.Et vt redeamus ad Bal.is. con.243.tempore,lib.4. tradit gabellas debitas pro emptione mercium non deberi,niſi ſint traditæ: tunc enim (inquit)emptio perficitur,cùm res traditur. Ideo ſi quis emat in loco vel tempore gabellarum debitarum rem ſibi tradendã in loco vel tempore,quo non debentur:ex huiuſmodi emptione nullo modo debentur: inſpecto ſcilicet loco aut tempore traditionis,non venditionis: niſi in principio actum ſit ita fieri in fraudem gabellarum.Et idem propè voluit ipſe Bal.con.253.licèt iſtæ allegationes,eo.lib.4.vbi id latè & ſciẽter diſputat. De quo tamen vide eundem con.ſeq.quod eſt.254.in quæſtione prędicta,& in.l.j.C.de nund. & Firmia.in tract.gabellarum,in.2.parte.8.partis prin.quæſt.14.Et aliquid dicemus in verſ.ab hinc.2.

47 ¶Et è diuerſo ſi contractus factus ſit in loco vbi gabella non debetur, traditio autem in alio loco,vbi debetur,tunc inſpecto loco traditionis debetur,vt voluit ipſe Bal.in.l.multum,col.vlt.verſ.pone ergo dicit,& ibi quoque Saly.in fi.C.ſi quis alteri,vel ſibi. Nam & aliâs contractum fuiſſe videtur nõ in eo loco quo negocium geſtum eſt, ſed quo pecunia ſoluenda aut res tradenda eſt.l.3.ff.de bo.auth.iud.poſſ.&.l.contraxiſſe,ff.de act.& oblig. glo.in.l.hæres abſens.§.vlt.& ibi Bal.& Angel.ff.de iud.& in cap.Romana.§.nec enim,in verbo,reſpondere,& ibi Domi.& Phi.Frãi.de foro compt.lib.6.& voluit etiam Io.And. in cap.in obſcuris in fi.de reg.iur.lib.6.Sed vt propius accedamus ad caſum noſtræ conſuetudinis.Matthæ.Afflict.in tract.protomixeos,in prin.col.15.verſ.itẽ quæro pone quòd facta eſt,& verſ.ſeq.tradit retractum non habere locum nondum re tradita & ſoluto precio,niſi de eo habita fuerit fides.

48 ¶Ego verò ſcio in Francia maiori ex parte id obſeruari,vt ex ſola venditione ſit locus retractui,etiam ſi nondum res tradita fuerit,nec ſolutum precium,idq; ni fallor,iure optimo: tum quia noſtra conſuetudo ſimpliciter loquitur de venditione,vt diximus in prin. huius quæſti.Venditio autem ſolo cõſenſu perficitur ante traditionem perfectione eſſentiæ,vt ſcientiſſime probat Franc. Areti.in.l.ſi fideiuſſor.§.meminiſſe, colum.2.verſ.ſuper ſecundo.ff.de leg.j.Ideoq; Maſue.ti.de retractu,col.vlt.§.item pone emptor,verſ.quid de domino,dicit quòd dominus poteſt petere laudimia ex huiuſmodi venditione ante traditionem,etiam ſi lis ſit inter emptorem & venditorem ſuper traditione rei : ſufficit enim (ait) rem eſſe venditam.l.j.&.2.C.de reſcind.vend.Imò verò Steph.Bertran.con.199.viſo caſu.lib.j.reſpondit hoc caſu deberi laudimia,etiam ſi contrahentes ante traditionem diſceſſerint à contractu.

Laudimia deberi ex uẽditione ſola, re etiam nondũ tradita.

49 ¶Tum quia licèt emptor nõ ſit dominus ante traditionem,tamen ei competit actio ad rem ſibi tradendam,& dominium in ſe transferendum,ſi venditor erat dominus.l.ex em

pto, in prin.ff.de actio.empt.&.l.in conuentionalibus, in fi.ff.de verbo.oblig.& sic ad rem immobilem: cùm actio competens ad rem immobilem censeatur immobilis, vt latè dicemus inf.eo.§.in glo.7.in verbo, ou aultres choses pour immeubles, in prin. Nam & qui actionem habet ad rem, ipsam quoque rem habere videtur.l.qui actionem.ff.de reg.iur. cum concord.ibi adductis, & facit optimè ad hanc rationem text. in simili in.l.sicut.§.si debitor.ff.quib.mo.pig.vel hypot.sol. vbi si permiserit creditor rem pignoratam vendi, eamq; debitor vẽdiderit, nec tradiderit, pignus extinguitur, æquè ac si tradidisset: licèt adhuc res sit in bonis debitoris, quia is ex empto tenetur, Et licèt aliquo respectu minus sit habere actionem, quàm rem ipsam.l.minus, eo.tit.tamen negari non potest, quin ea actio censenda sit immobilis: cùm res ad quam competit, sit immobilis, vt diximus, & ita semper locus est nostræ consuetudini, vt latè dicemus in.d.glo.7.

Qui actionẽ habet ad rẽ, eã ipsam habere uidetur.

50 ¶Et hac eadem ratione Bald.in.d.l.j.circa medium.C. de nundi.tradit quòd si tempore nundinarum factus fuit contractus, & non traditio, non cessat priuilegium illius.l.concessum nundinis: cùm iam ex contractu astricti sint contrahentes ad ipsum implendum, licèt implementum fiat post nundinas, arg.l.3.§.scio.ff. de minorib. Sed & Bart.in.l.multum, col.2.& ibi Paul.Cast.& Fran.Aret.post eum.ff.de verb.oblig.dicunt, quòd si ex statuto extraneus acquirere non possit rem immobilem, nec eandem quoque stipulari poterit, quoniam vt dicit idem Paul.Cast.qui id sequitur.d.cons. 286.videtur quòd dicta, col.j.lib.2.ex huiusmodi stipulatione sequeretur alienatio, & allegat text.in.l.si ad resoluendam, & ibi Bart.& Saly.C.de præd.minor.vbi qui non potest alienare rem immobilem, nec eandem quoque promittere potest. de quo & nos latiùs dicemus in titu.seq. in fi. quæstione quinta.

Qui acquirere nõ potest, nec stipulari põt.

Qui alienare non põt nec promittere potest.

51 ¶Prætereà quid si diis placet, interest emptoris excipere aduersus consanguineum offerentem precium, rem sibi nondum fuisse traditam. Illud autem receptum est, & apud nos in primis obseruatum, vt sicuti non auditur agens sine interesse.l.si patroni.§.qui fideicõmissariam, ibi, secundùm quæ, & ibi Angel.& Alexã.ff.ad.S.C.Trebel.&.l.sed nec legatarios, cum.l.seq.ff.de cond.fur.&.l.qui fundum.ff.locat. &.l.sin autem.§. si homo.ff.de rei vendic.&.l.si quis ex argentariis.§.ex hoc edicto, & ibi Alberi.ff.de eden.&.l.j.§. si reus, & ibi no.ff.de eo per quem fac.erit Bar.in.l.si vnus.§.ante omnia, in.3.no.ff.de pact.Pet. Anc.con.119.pluribus, post princ.& doct.vbique. Quin & si desinat sua interesse, desinit & actio competere.l.procuratorem.§.mandati actio.ff.mand.&.l.si seruus.ff.de condict. furt.&.l.ex conuentione, & ibi Alexan.& Philip.Dec.C.de pact.Bar.super hoc tamen distinguens in.l.qui autem.§ illud.ff.si quis cautio. Ita nec excipiens quoque audiendus est sine interesse.l.ille à quo.§.si de testamento, qui est.j.& ibi etiam Alexand.in prin.ff.ad.S. C.Trebel.&.l.qui liberis, in fi.ff.de bo.pos.secun.tab.Angel.in.l.exitus, vers.quinimo, & ibi Alexand.col.2.vers.& subdit.ff.de acqui.pos.idem Alexã. & Philip.Deci.in.d.l.ex cõuentione, & ipse Deci.con.418.visa, col.3.vers.in quarto, & doct.item vbiq;. Et id quidem propemodum generale est, vt nemo audiatur sine interesse. Nam de appellante probatur in.l.j.ff.de appel.nõ recip.& in.c.cũ inter.R.ext.de elect. Et de opponente in cap.veniens, le.2.vers.cùm igitur, de testib.& voluerunt Inno.& Ioan.Andr.in cap.super his, in verbo, excludatur, de accusati.Pet.Anch.con.297.efficacibus, col.4.vers.est ergo videndum, & Paul.Cast.in.l.2.col.j.vers.alii verò casus.C.de edict.diui Adr.tol. Et de stipulante in.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verb.oblig. Et ita quidem, vt si primùm tempore scilicet stipulationis interesset, posteà autem desierit interesse, non cõmittatur stipulatio, nec agi possit.l.pater dotem, quæ est vlt.in prin.ff.rem rat.hab.quã dicit no.Ro.con.193.negari, vers. vltimò idem. De quo tamen vide plenissimè Alberi.in.l.4.§. Cato, colum.11.numero.35. & seq.ff.de verb.oblig.

Agens non auditur sine interesse.

Nec excipiens quoq;.

Nec appellans.

Nec opponens.

Nec stipulans.

52 ¶Tamen vt reuertamur ad casum nostrum. si contrahentes re nondum tradita, & antequam consanguineus venerit ad retractum, discederent à venditione, quod nudo consensu possunt.l.ab emptiõe. ff.de pactis.&.l.j.C.quã lic.ab empt.disced.fortè posteà nõ audiretur consanguineus. Et id est quod voluit Ioan.Fab.in.§.j.instit.de empt.& vend.& Matthæ.Afflict.in tract.proto.in verbo, scriptum est, col.4.vers.septimò no.in fi. Et in hanc rem est consuetudo expressa Turoniæ hoc eodem tit.de retraictz.§.3.in fi. Et in hac quęstione vide omnino quæ dicam inf.eo.§.in glo.10.quæ est in verbo, dedans lan, in.20.quęstio.vbi tracto, an tempus retrahendi currat à tempore venditionis, an verò traditionis, & iterũ.§.vlt.in glos.2.in.14.quæsti.& quæ scribam inf.titu. procedente.§.j.in verbo, a tel

Re nõdum tradita si dissoluatur uenditio an admittatur consanguineus.

temps,quæ est glo.2.nu.63.cæterùm & hîc,& iterum.§.6.in verbo,les loyaulx coustemẽs, cùm latissimè tracto,vtrùm ex venditione,à qua partes discedunt,debeantur laudimia. Et vide etiam Carol.Molend.hanc eandem nostram quæstionem abũdantissimè tractantem in consuet. Paris.ti.j.§.13.nu.4.& multis seq.

53 ILLVD QVOQVE QVAERI POTEST.Si quis promisit alteri vendere certo aliquo precio,an ex huiusmodi promissione competit ius retrahendi. Quod videtur,tum ea quam diximus ratione in præcedenti quæst.quòd ex hac promissione competit actio ad rẽ immobilem (nam de ea semper intelligimus) vendendam, quæ actio immobilis esse censetur.Et quia etiam is satis vendere censetur,qui tractat vendere, & ita promittit de vendẽdo,vt dicit Bal.in cap.in caussis, colum.j.ext.de elect.Et qui prohibetur vẽdere,promittere quoque se venditurum prohibetur, vt dicit idem Bald.in.l.vlt.per illum tex.C.ad leg. Falcid.& Bart.& Saly.in.l.si ad resoluendam.C.de præd.minor.vbi etiam est bonus tex. & dicemus latius ti.procedente,in fi.eiusdem ti.nu.30. & hæc quidam, & diximus etiam alicubi supra in hac eadem glo.

Quæst. an ex promissione uẽdendi cõpetat retractus.

54 ¶ Tu tamen dic contrarium. Nam consuetudo nostra,vt hîc vides,in verbis quæ commentamur per verbum vendendi loquitur,si aulcun a vendu:aliud autem est vendere,aliud promittere de vendendo,secundùm Iac. Bu.& Ange.in.l.j.per illum tex.C.de pactis pigno.vbi ex eo dicunt,quòd si ex statuto debetur gabella ob venditionem, non debetur ex promissione vendendi,cum multis aliis si.& concord.à me collectis infra tit.seq.in fi. in.5. quæsti.vbi de hoc plenissimè omnium(ni fallor)tractabo,Quod autẽ dictum est de actione competente ad venditionem.illud certum est eum qui id promisit,non posse cogi ad ipsam venditionem faciendam, sed tantùm ad pecuniam numeratam condemnatur,sicut euenit in omnibus faciẽdi obligationibus.l.si quis ab alio.§.j.ff.de re iud.cùm si. & dicemus alibi plenius.

55 ¶ Sed id velim intelligas,nisi is qui ita promisit,postea rem ipsam ei cui promissio facta est,tradiderit: & vicissim ab eo precium acceperit: Nam id facientes videntur venditionem ipsam perfecisse,& in actum venditionis consummatæ deduxisse. vt à Soci.cùm ea species ex facto contigisset,scienter respõsum est,con.170.in præsenti consultatione,lib. 2.& ab eodem repetitum in.l.si ante.ff.sol.mat.quod & post eũ latissimè disseruimus inf. d.titu.seq.in fi.in.8.quæstio.vbi omnino vide.Nam illic eam Soci. sententiam aduersus Ias.multis rationibus defendimus.

Quæst. qd si post promissionẽ res tradita fuerit.

56 SED QVID SI QVIS non vendit rem suã,sed venditioni ab alio factæ consentit,an consanguinei ipsius consentientis admittantur ad retractum. Quod non videtur,quia aliud est vendere,aliud vendenti consentire.l.aliud est vendere.ff.de reg.iur.cũ si. At tu tamen vide quæ scripsimus in nostris legibus connubialibus,in verbo,contracter,in.12.quæst. & in rep.l.si vnquàm,in verbo,donatione largitus,in. 21.quæsti. C. de reuoc.donat.& ex ibi scriptis apertè intelliges,consanguineos consentientis alienationi rei suæ admittendos esse ad retractum,vt etiam concludemus inf.eo.§.glo.9.in verbo,ou lignagier,nume.105. sed vt ad cætera,& seq.ibi omnino vide.

Quæst. an retractus habeat locũ in cõsensu uenditionis ab alio factæ.

57 QVID DENIQVE SI RES ita fuerit vendita,vt si consanguineus velit retrahere, ea sit inempta,an nihilominus poterit consanguineus retrahere.Matthæ.Afflict.in tracta.pro tomixeos in verbo,scriptum est,col.5.vers.sed quid si res,quærit an tũc habeat locum ius congrui,quod competit vicino.Et primùm (inquit)videtur habere,quia huiusmodi conditio censetur apposita in præiudicium vicini: & res inter alios acta tertio non præiudicat. & subdit facere bonum tex.in.l.qui balneum,&.l.qui potior.ff.qui pot.in pig.hab. Subiungit autem contrarium quoque videri,quia talis venditio pẽdet ex futuro euentu: nam si vicinus non petit ius congrui,tunc res est vendita: si petit,ipso iure resoluitur.Potest autem venditio fieri sub cõditione.§.pe.insti.de empti.& vendi.Sed & potest fieri vẽditio ad arbitrium tertii.l.vlt.C.de contrah.empt.Et tandem dicit se hanc partem putare veriorem esse,per.l.si hominem.ff.de vsucap.

Quæst. an retractus habeat locũ in uenditione ita facta, ut res inempta sit si cõsanguineus uelit retrahere.

58 ¶ Verùm id non est sine scrupulo,cùm id pactũ videatur esse appositum in fraudem consanguinei, ne scilicet retrahere possit: cùm tamen contrahentes facere non possint nec tacitè,nec expressè,quin retractus locum habeat,vt etiam dicit ipse Matth.in eodem tracta.in verbo,licèt enim supra diximus,col.antepe.vers.item quæro de alia quęstione,vbi & ex hoc dicit,non impediri consanguineum per pactum reuendendi etiam in venditione appositum,quin admittatur ad retractum,& præferatur venditori,de quo & nos dice

mus infr.tit.seq.§.j.glo.7.in verbo,seront preferez, in prin.& seq.vbi & alios adducimus id ipsum tenentes, & alios quoque qui contrà tenent, eo casu venditorem præferri. Et ego certè putarim,quòd si verè & non fraudis consilio fuerit id pactum appositum, quod scilicet venditor malit rem ad se redire,quàm apud alium quemuis, si non maneat apud emptorem, fortè amicissimum: non erit locus retractui, aliàs locus erit. Fraudis autem consilium ex eo detegi,quòd cùm consanguineus peteret retractum, & ita locus esset resolutioni contractus,tamen non fuit à contrahentibus aliter re vera resolutus,sed diutius post conditionem mansit res apud emptorem,vt prius erat,ar.l. sicut.§. superuacuum, & ibi Bart.ff.quib.mod.pig.vel hypothæ.sol.& dicemus in simili inf.eodem.§. in glo.14.in verbo,ou equipolent a vente.numero.35.nec hîc tamen,& plenius in nostro tracta.constituti,in.9.limitatione.

59 ¶ Quòd si existente conditione resolutionis,eam verè contrahentes faciunt. Tunc fortè non erit locus retractui,sed venditor rem ipsam ex hac resolutione recuperans præferetur consanguineo volenti retrahere,vti etiam in casu pacti reuendendi præfertur,secundùm opinionem,quam nostra consuetudo & vniuersa Gallia sequitur, vt plenè dicemus in.d.verbo,seront preferez. Nihilq; propemodũ differre videtur hoc pactum,de quo tractamus à pacto reuendendi, quantùm ad id de quo quærimus pertinet:nisi quod in hoc reuendendi,tacitè & ex natura ipsius venditor præfertur consanguineo:in alio autẽ quodam modo expressè.Et huc pertinet quæstio tractata ab Alberi.in.l.is qui.§.si ab ignoto. ff.de manu.de eo qui ita donauit filio emancipato,vt si posteà contingat filiũ scelus quodpiam perpetrare,ex quo bona eius publicentur,donatio pro non facta habeatur.

60 NEC OMISERIM TAMEN eundem Matthæ. Afflict.continuò post quæstionem præcedentem,& hanc subiunxisse. *Si* cùm ex statuto venditor non soluens gabellam non possit petere precium,& venditor eam non soluisset,peteretq; emptor rem sibi tradi ex emptione,& consanguineus ex iure congrui,quid hîc statuendum est? & dicit quòd venditor tenetur ad tradendam emptori: nec tamen tenetur emptor ad precium, vt voluit Bal.in.l. mortis,quæ est vlt.vers.item inducitur. C.de peri.& com.rei vend. Et consequenter (inquit) Afflict.habet locum ius congrui.Subditq; quòd si res nondum fuerat tradita emptori,debet solui precium venditori. *Si* tradita fuerit,reddi debet emptori: qui & ipse debet restituere venditori. Neque id preciũ est illud conuentũ,quod ex statuto venditor petere nõ potest,sed aliud quod datur ob ius congrui: ad quod trahi nõ põt statutũ,quod stricti iuris est.Et quod occasione rei meæ ad te peruenit, meũ est.l.hæc conditio.ff.de cond. & demonst.&.l.nam hoc natura,&.l.indebiti.ff.de cond.indeb.Hæc Afflict. qui dicit hanc opinionem inniti maxima æquitate.Cui tu adde que in eodem illo casu scribit Bar.in.l. bona fides.ff.de act.empt.& Saly.in.d.l.mortis,& Firmia.in tract.gabel.9.parte prin. eademq; vlt.quæsti.19.

Quæstio retractus.

AVLCVNS BIENS. GLO. III.

1 BONORVM APPELLATIONE VENIT emphytheusis, ex sentẽtia Spec.tit. de locat.§.nunc aliqua,vers.156.&,Ioan.Andr.in addi. illius in eo ipso.§.vers.109. & aliorum quos tibi congessimus in repe.l.si vnquam,in verbo,bona, nume. 10. Quibus addes Iac.Bel.in.§.emphyteusim,in authen.de non alie.reb.eccle. & Pet.Ancha.in.l.quod dicitur, col.6.versi.circa secundum, & ibi Ias.col.8. numero.31.ff.de verb.oblig.& eundem Iaso.con.152.super feudo, col.3.vers.tertiò principaliter,lib.2.vbi id dicit sing. & Philip. Deci.con.389.visa longa serie,in fi.Ex quo potes intelligere & emphyteusim contineri in hac consuetudine, vt scilicet si res emphyteutica vendatur,in ea locum habeat retractus. Id quod etiam non obscurè voluerunt Guil. Cu.Ray.Forl.Alberi.Bal.& Angel.in.l.imperator.ff.de pactis,dum dicunt per illum tex. dominum præferri consanguineo in retractu rei emphyteuticæ,cũ multis aliis concord. quos videbis inf.eo.ti.§.21.in prin.Sed & illud apertè,vt scilicet retractus in ea re locũ habeat,voluit Alexand.con.27.viso themate,col.2.versi.quantùm autem ad secundum,lib. 6.vbi etiam plus dicit,id scilicet statutum habere locum in rebus emphyteuticis & libellariis,quas quis tenet à principe.& Seba.Neapodanus in prima consuetudine de iure congrui,in verbo,alicuius,& Matthæ.Afflict.in tracta. proto.col.totius operis.11.vers. item quæro an ius,vbi & id dicit obseruari,& non obscurè Cepol.con.causarum ciuilium.44.

Emphyteusis an ueniat appellatione bonorum.

Quæst. Retractus an habeat locũ in uenditione rei emphyteuticæ.

in quæstione,col.2.& seq.con.

2 ¶Et ita quidem id procedit, vt etiam admittatur consanguineus ad retractum rei emphyteuticæ ecclesiasticæ,vt potest videri clanculum voluisse Bal.con.300.statuto cauetur quòd liceat debitori,lib.j.quem ad eam sententiam citat, sequitur, & extollit Ias.con. 224.principale dubium,col.vI.vers.octauò istud statutum,lib.2. & expressè etiam voluit nulla vtriusque mentione facta Matth.Afflict.in tracta. proto.col.11.vers.item quæro an ius.Sed id tamen Bal.ipse vbi sup.intelligit, nisi dominus directus rem ipsam emphyteuticam emerit, neque enim tunc ius esse consanguineo redimendi,moueturq; subtili(vt ipsemet dicit) ratione,quam ego in alio non absimili casu adscribam,infr.in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,quæ est glo.7.numero.59.incip.ego verò vt tandem, de quo tamen vide quæ & ipse dicam infra.eo.§.in.verbo,ou equipollent à vente,quæ est glo.14.nume.110.sed & illud quærendum,& tribus seq.An autem & illud verum sit, quod diximus de emphyteusi ecclesiastica,dicemus latè inf.eo.§.in verbo , lachapteur , quæ est gloss.13.numero.3.quòd si hoc statutum,& plenius nu.8.sed vnum non omiserim, & seq. vbi omnino videre poteris.

An & in emphyteusi ecclesiastica.

3 SED MAIVS DVBIVM EST. An feudum comprehendatur in huiusmodi statuto:cùm aliâs in generalibus feuda non contineantur,vt videre licet in cap.generali,& ibi doct.tit. si de feud.contro.sit inter do.& agna.vass. & in.c.j.ad fi.& ibi glo.& Cardi.Alexand.col. 2.in.j.no.tit.de capi.qui cur.vend. vbi in generali alienatione non continetur feudum,ni si nominatim dictum sit.de quo etiam per Mart.Laud.& Card.Alexand in cap.j.vtrúnque in fi.tit.de inue.de re ali.fac.& latè per Alexand.con.16.viso dicto themate,colum.2. vers.quò autem ad bona,lib.2.& con.168.requisitus,col.2.vers.fortificantur prædicta,lib. 2.quod repetitur con.20.li.5.& Lud.Gozad.con.26.in caussa illustrissimorũ, col.9.numero.51.& doct.vbique.Vnde nec in generali donatione bonorum comprehenditur . Guid. Pap.con.214.circa materiã,col.4.vers.sed in casu,& iterum col.6.vers.sed restat aliud,& con.seq.vertitur quæstio,col.j.& con.218.indubitanter,col.pe.vers.ad octauum.Nec in generali hypotheca.Guid.Pap . in omnibus propè locis supra citatis.Nec in rescriptis simpliciter impetratis veniunt bona feudalia,nisi de eis specialis mentio facta sit,vt no. voluit Bald.in cap.cùm ordinem,colum.2.vers.istud capit.est arg.& ibi etiam Philip. Deci.colum.j.ext.de rescript.per text.ibi.Sed id melius probat text. in cap.ex parte.B. ext. de fo.competen. Idq; dicit sing.Iaso.d.con.224.in prin.& iterum con.70. super vtraque, colum.pe.vers.confirmo & secundò, lib.3.& multùm extollit cons.252.vera & iuridica, colum.j.lib.4.

Quæsti. an retractus habeat locum in feudis.

Feuda non cõprehẽdi in generalibus dispositionibus.

4 ¶Similiter statutum de dote lucranda non habet locum in re feudali.cap.j.§.quamuis,& ibi Bal.Mart.Laud.qui ita dicit publicè disputasse,& Card.Alexan.ti.de inuest.de re ali. fac.& idem Bal.in cap.j.& ibi Aluaro.Mart.Laud.& Cardi. Alexand.tit.an marit.succ. vxo.in benefi.& in cap.j.in princ.col.3.vers.quæro an consuetudo,& ibi Cardi. Alexand. col.6.vers.eiusdem initii,ti.de prohib.feud.ali.per Fed.& ipse Bal.in authen.res quæ,col. 2.vers.quæro si ex forma statuti.C.com.de lega.Iac.Aluar.in.d.cap.j.§.callidis.ti.de prohib.feud.alie.per Fed.& in cap.j.in prin.& ibi quoque Marti.Laud.titu.de inuest.quam Tit.accep.à Semp.& Fran.Aret.in.l.2.col.j.vers.debes etiam scire,& ibi quoque Fran.Ripa,col.4.nume.19.ff.sol.mat.& Iaso.in.l.j.col.6.vers.nota etiam quòd istud.C.de sum.tri. vbi dicit sing.ad hoc tex.in.d.§.quamuis.Albert. Brun. in tractatu statutorum fœminas repellentium,in.23.quæst.8.arti.Nec item dispositio.d.l.j.nec authẽ.prætereà.C.vnde vir & vxor,habent locum in feudis,vt de primo est tex.in.d.cap.j.tit.an mari.suc.vxo. & ibi doct.& Alexand.in ea ipsa.l.j.col.vlt.vers.successiuè,& ibi quoque Ias.col.2.in.6.fal.Phi. Deci.qui id optimè declarat,col.3.vers.6.& vltimò,& Steph.Bertran. con.59.voluissem, in.13.eodemq; vltimo dubio,lib.2.& Benedict.in repe.ca.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,numero.801.vers.quartò fallit,ext.de testa.De secundo est etiam tex. in.d.cap.j.§.quamuis,tit.de inuest.de re ali.fac.& voluit Roma.qui id dicit se consuluisse contra multos,in.d.authen.prætereà,& ibi quoque Alexand.in fi.& Ias.col.3.vers.limita tamen,& Franc.Pep.in repe.in fi.& Mart.Laud.& Cardi. Alexand.in cap.j.§. donare, vterq; in fi.ti.qual. olim feud.ali.pot.Nec.d.authẽ.res quæ.C.com.de lega.habet locũ in bõis feudalibus.d.§.donare,& ibi Bal.& alii,cũ alijs multis cõcord.adductis à Ias.in.d.authen.col.8.vers.an autẽ res prohibita, & iterum col.11.vers.6.limita,& con.89.aggredior, col.4.vers.2.quia dicta,lib.j.Cui adde Guid.Pap.d.con.214.col.5.&.d.con.218.vbi sup.

5 ¶Nec venit feudum in generali bonorum obligatione.Spec.ti.de pigno.in prin.verſ.vl. Bal.in.d.c.j.in prin.col.j.verſi.ſed nũquid ſi contrahat, & ibi etiam Mar.Laud.col.2.verſ. nota ſecundum,& Card.Alex.col.2.in verſ.eiuſdem initii,ti.de prohib.feud.ali.per Fed. Paul.Caſt.in.l.tutor.§.vl.ff.de pigno.acti.Ro.in.l.ſi cõſtante,in prin.ff.ſol.mat.vbi reprehendit Bar.qui aliud cenſiſſe videtur ibi in.3.quæſt.j.partis,Alex.con.16.viſo dicto themate,col.vl.verſi.quinimo dicit,lib.j.& con.168.requiſitus,col.2.verſ.fortificantur prædicta, lib.2.quod repetitur iterum con.20.lib.5.& idem Alexã.con.2.ex narratis,in prin.lib.4.& con.124.ſuper primo,col.3.eo.lib.4.& con.41.viſo themate & his, col.j.lib.6.quod repetitur con.95.eo.lib.6.Iaſ.con.6.exhibentur,col.8.verſ.nec obſtat ſi diceretur, & col.vl.verſ. non obſt.tertium,lib.3.& Matthæ.Afflict.in conſtit.conſtitutionem,col.pe.

6 ¶Nec in generali facultate legitimandi cenſetur data poteſtas legitimandi ad feuda,niſi id nuncupatim exprimatur,vt latè reſpõdit Signo.con.218.quidam dominus Ioannellus, ferè per totum,& Alex.con.60.viſa legitima ratione,col.j.li.j.Card.Alex.in.c.per venerabilem.§.quòd autem,char.11. verſ. quæro ſextò principaliter,qui fili ſunt legi.Soci.con.3. in cauſa domini Guid.col.3.verſ.2.quòd dicta,lib.3.niſi(inquit)ex verbis colligi poſſit de voluntate principis.Guid.Pap.ſing.857.in generali.Iaſ.d.con.70.colũ.4.verſ.hoc tamen nõ obſt.lib.3.Philip.Dec.in.l.j.col.2.ad prędicta.ff.ſi cert.pet.& con.76.licèt in caſu,col.j. & iterũ vl.& con.389.viſa longa ſerie,col.2.verſ.eodẽ modo videtur. & Fran.Ripa.in.l.j. col.8.nu.53.ff.de vulg.& pup.Tãetſi id nõ placeat Lan.Gali.in.l.2.col.3.verſ. ex hac cõcluſione.ff.de verb.oblig.Sed is ſolus eſt,licèt alleget Soci.d.con.3.li.3.vbi tenet priorẽ partẽ, vt iã diximus.Nec etiã ſimpliciter legitimati vt ſuccedãt,intelligũtur legitimati ad feuda,niſi id nominatim ſit expreſſum.c.naturales,iũcta glo.quã oẽs ibi & vbiq; ſequũtur,ti. ſi de feud.fue.cõtro.inter do.& agna.vaſ.& Hoſti.Io.Calde.Anto.& Card.Flo.in.c.lator, ext.q fili ſũt legit.Pet.Ferra.ti.for.li.quo agitur ad reuo.feud.in verbo,nec ſupſtitib⁹,col. 2.verſ.ide quęritur.Step.Bertr.cõ.112.viſis qbuſdã,nu.25.li.2.& Gali.i.d.l.2.col.3.verſ.limita mõ,de verb.oblig.cũ alijs multis cõcord.ab Antonio Rubeo cõgeſtis cõ.33.circa dubiũ.

7 ¶Nec in generali renuntiatione veniunt bona feudalia,vt tradit Bal.in authen.in ſucceſſione,ante ſi.C.de ſuis & legi.& in.c.j.col.3.verſ.ſed quid ſi filius viuo patre,& ibi Iac.Aluar.char.vl.tit.an agna.vel filius , & Bald.qui & idem quoq; dicit de emphyteuticis,con. 437.quædã puella, col.vl.lib.j.Et illud de bonis feudalibus ſequitur Mart.Laud.in.d.c.in generali,ti.ſi de feud.fuer.cõt.Fran.Aret.qui id dicit no.in.l.qui ſuperſtitis,col.5.verſ. & vtrùm in renũciatione.ff.de acq.hæred.& Soci.con.74.ſuper cõtrouerſia,col.2.verſ.quarta cõcluſio,li.3.Card.Alex.in.c.j.ad ſi.ti.de eo qui ſi.fecit ag.Philip.Deci.in.d.l.j.ff.ſi certũ pet.&.d.con.389.vbi ſup.& Iaſ.in.l.gallus.§.quidam rectè,col.pe.in priori lect.ff.de lib.& poſth.vbi id dicit ſing.& con.96.dominus Bonioannes,in ſi.li.j.& con.207.in pręſenti,in prin.li.2.quibus locis dicit de hoc eſſe bonũ text.in.d.c.j.ti.de eo qui ſi.fe.ag.& con.7. pro reuerẽdiſſimo,col.5.verſ.ſecundò facit,li.3.& iterũ.d.con.152.col.2.verſ.item per generalem,lib.4.& Catel.Cota.in memor.incip.feudum debet.& Matthe.Afflict.in.d.conſtitutione,conſtitutionem diuæ memoriæ,vbi ſup.Nec in generali mãdato,vt tradit idẽ Matthæ.in conſt.Siciliæ incip.ſi quãdo fortè,col.2.in.2.no.Nec in generali fideicõmiſſo.Bar. poſt Dy.in.l.ſi patroni,in prin.ff.ad.S.C.Trebel.Mart.Laud.in.c.j.in ſi.ti.de leg.corra.

8 ¶Et id quidem generale eſt in omni diſpoſitione generali,vt ſcilicet in ea non cõprehendantur bona ſiue iura feudalia,niſi de illis mentio ſpecialis & expreſſa facta ſit:cũ eorum natura ab aliis bonis ſit ſeparata, non obſcurè ſentit Signo.d.con.218.& apertius Bal.poſt Iaco.Ardi.cõ.207.quæſtio eſt ſpurius , col.j.in ſi.li.2.& Card.Alex.in.c.j.ad ſi.ti.de inueſt. de re alie.facta,& in.d.c.generali.& Philip.Dec.con.139.cuius ſuperſcriptio incipit,an & quãdo fœmina in ſi.Vt tamen intelligas aliud eſſe in diſpoſitione vniuerſali,ex ſententia eiuſdem Dec.d.con.389.col.vl.verſ.non obſt.ꝙ tacita,per multa quæ illic allegat.

9 ¶Igitur vt ad caſum noſtrũ longo veluti poſtliminio redeamus,cùm noſtra cõſuetudo loquatur generaliter de bonis,nulla alia feudorũ mentione facta: nõ videntur ea cõprehendi: præſertim cum etiã appellatione bonorũ ſimpliciter feuda nõ contineantur, ſi verum dicit Iaſon,in.d.§.quidam rectè,vbi ſupra,& iterum in poſteriore lect.eiuſdem.§.col.vl. per.d.tex.in.d.c.in generali, & Matth,Afflict.Deci. Neapo.14.Ioannellus,col.vl.& in cõſtit.Siciliȩ incip.apoſtantes,col.2.in.4.no.& in.d.conſtit.ſi quando fortè, col.2.in.2.no.& in conſtit ſi quis in poſterum, col.8.in.5.no.& in cõſtit.Comes & Baro,col.pe.& in cõſtit. cũ iuſtitię,col.2.in.5.no.& in cõſt.hac ædictali,col.pe.& Lud.Gozad.con.26.vbi ſup.

d

10 ¶ Verùm Io.Fab.in.§.j.post prin.instit.de empti.& vend.apertè sentit statutũ admittens consanguineos ad retractũ, habere locum in feudis.atq; etiam Cepol.caus.ciuil.con.44. in quæstione, col.2.vers.item illud statutum, cùm in casu in quo illic consulit, asserit non locum esse retractui: propterea quòd venditio facta fuerat domino incõsulto, ideoq; nullius erat momenti, secundùm ea quæ diximus in glo.præcedenti nu.5.sed hîc scire velim. Sed & in eadem est sententia idem Cepola eiusdem operis con.47. in causa vertente inter dominum Iacobum, vt scilicet si ea venditio valeat, admittatur consanguineus. Idem quoq; ex facto consultus respondit, multisq; rationibus confirmauit Ias.con.224.videretur prima consideratione, per totũ lib.2.vbi loquitur de simili statuto p̃ferẽte vicinos. quod & expressim voluit, licèt ipse Cæpo.nõ alleget Bal.in tract.proto.col.5.vers.sed vtrũ ius protomixeos, & Matthæ.Afflict.in eodem tract.col.11.vers.itẽ quæro an istud ius pro to.per text.in cap.j.§.sed etiam res, tit.per quos fi.inuest. & diximus sup.in rub.nume.13. sed vt redeamus.

11 ¶ Et hoc quidem minimè dubium est, p̃sertim apud nos, quibus feuda sunt instar bonorum hæreditariorum, & veluti patrimonialia, maximè quantùm ad eorum alienationem pertinet, vt tradit Io.Fab.morum atq; consuetudinum Gallicarum præ cæteris scriptoribus peritissimus multis quidem in locis, ex quibus vnum tantùm subiiciam huic loco ac commodatissimum, videlicet in.§.vl.inst.de assig.lib.vbi ex hoc quoq; dicit, quòd in hoc regno feuda comprehenduntur in generali bonorum alienatione. Cætera autem illius & aliorum multorum in id ipsum loca videbis à me copiosè congesta sup.ti. nostrarum cõsuetudinum.2.§.j.qui est omnium huius vol.14.in glo.2.nu. quoq;.2. qui locus est eius rei proprius & peculiaris. Et si nihil aliud esset, quàm quòd apud nos liberè alienari possunt, tamen ex hoc solo in omnibus debẽt cẽseri patrimonialia, vt in simili voluit Pet.Anch. con.125.visis & diligenter ruminatis, col.pe.vers.ex istis infero.& planius Philip.Dec.cõ. 586.in caussa quæ Mantuæ agitatur, col.2.vers.& attenta dicta consuetudine, Nec tantùm apud nos hodie feuda sunt hæreditaria, sed & apud alios quoq;, vt testis est Sebast. Neapodanus in consuet.Neapoli.incip.& si testator, in verbo, disposuit. & Matth.Afflict.de ci.Neap.140.tene menti.

12 ¶ An aũt verũ sit quod sup. ex Ias.& Afflict.diximus bonorũ appellatione feuda non contineri, ne illud dissimulanter prætereamus, cognosces ex iis quæ scripsimus in.l.si vnquã in verbo, bona, nu.10.sed vtrùm veniat. Quibus tamen tu præterea adde Ias.ipsum sibi cõtrarium.d.con.152.super feudo, col.3.vers.3.principaliter, li.2.vbi id dicit sing.& in.l.quod dicitur, col.8.nu.31.ff.de verb.oblig.& Philip.Deci.d.con.389.in fi.& quod scribit glos.in cap.j.vers.noui, in verbo, suorum bonorum, in prin.ti.per quos fiat inue. feudũ esse in bonis vasalli, ar.l.bonorum.ff.de verbo.signi.& eam glo.sequuntur Bal.Mar.Laud.& Card. Alex.ibi.& ipse Iason con.57.visis literis, colũ.3.vers.sextò facit, lib.3. & Philip.Deci.in.l. quod euincitur.ff.de regu.iur.& idem voluit idem Bald.con.352. materia feudorum, colum.2.lib.j.

FONS. GLO. 4.

1 FVNDVS QVID sit, & quid ab agro, prædio, loco, possessione distet, reperies in.l.locus est, &.l.quæstio, &.l.fundi.ff.de verb.signif. In quibus Laurentius Valla perspicacissimi vir ingenii sed arrogantissimi in.6.lib.elegantiarum capi. 41.sibi visus est non vnam obseruasse antinomiam, prætereaq; contendit malè possessionem fuisse definitam, & intellectam à nostro iurisconsulto in.d.l.quæstio. Sed eius intempestiuam impudentemq; audaciam alacriter retundit Alcia. noster tum in.d.l.quæstio, tum in lib. de quinq; pedum præscriptione, & in responsione doctæ disputationis Petri Castellani quæ eum librum continenter sequitur. Et de his quoq; nonnihil Io.Maria Cataneus in doctis illis cõmentariis epistolarum Plinii secundi lib.5.in ea epistola cuius initium est, video, Cæterum Festus Pompeius fundus (ait) dicitur ager, qui planus sit ad similitudinem fundi vasorum. Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est, auctor. De quo & aliquid videre licet apud Ciceronem in oratione pro Cornelio Balbo. Seruius autem fundum ab eo dicit tradi quod sit omnium rerum fundamentum. Nam & Plautus in Trinummo fundum vsurpauit pro fundamento cuiuslibet rei.

Ager. Prædium. Locus. Fundus. Possessio.

SERVITVTES. GLO. 5.

1 Servitvtes per se consideratas neq; mobiles esse,neq; immobiles,sed tertiã quandam speciem constituere tradit Panor.in cap.nulli,col.3.vers.quid autem in seruitutibus,extra de reb.eccle.non ali.exẽplo eius,quod dicitur de actionibus,vt plenissimè tractabimus.inf.eo.§.in verbo,ou aultres choses cẽsees pour immeubles,nume.j.& multis seq.Et hanc Panor.sententiã sequitur Alex.in addi.Bart.in l.mouentium.ff.de verb.sig.& con.52.viso themate & statutis,col.vl.vers.tertiò moueor, lib.j.vbi ex hoc dicit,quòd statutum prohibens alienationẽ rei immobilis irrequisito cõsorte,non habet locum in alienatione seruitutis.& Iason loquens in statuto huic nostro similli,scilicet quòd proximus possit retrahere rẽ immobilem oblato pretio,vt item nõ habeat locum in his seruitutibus,con.194.superuacuò,circa medium,lib.2. Nam illud generale est,vt quæ sunt incorporalia, ea nec mobilia nec immobilia propriè dicãtur,secundũ Bal.in cap.j.§.sciendum,vers.ext.quærit,tit.de feud.cog.& Lapus alleg.91.in primis vidẽdum est,ad fi.Alex.d.con.52.col.vlt.vers.& quòd ea quæ non sunt. *Seruitutes sintne mobiles an imobiles. Retractus an habeat locũ in uenditione seruitutum. Incorporalia nec mobilia esse nec immobilia.*

2 ¶Et hæc quidem vera sunt,sed vbi necesse est,vt reponantur inter alterutra , id est mobilia aut immobilia,certè ea immobilibus annumerantur,vt dicit Panor.in.d.c.nulli,& Alex.in.d.l.mouentium.Nam & Anto.& Imo.in.d.c.nulli,simpliciter hæc veluti immobilia existimant,quia adhærent immobilibus: negantq; alienari posse à prælato ecclesiæ, sicuti nec alia immobilia.quod & satis declarat tex,in cap.2.eo.tit.lib.6.quo prohibentur prælati alienare bona immobilia ecclesiarum,siue iura ipsarum.Quo in loco glo.no.iura siue incorporalia poni inter immobilia,idemq; ius statui in vtrisq;,vt ibi patet , atq; etiã in.l.vlt.C.de lon.temp.pręscrip.vbi incorporalia vsucapiũtur vt immobilia.Sed & quòd seruitutes inter immobilia computantur,tenet Alex.con.211.ponderatis verbis statuti,colum.2.vers.præterea negari non potest,lib.6.Nam hæ (inquit) adhærent rebus immobilibus: ideò & immobilia esse censentur.l.si aliena.§.hoc iure.ff.de vsucap.atq; etiã Philip. Fran.qui eandem addit rationem,in.d.c.2.de rebus eccle.non alie.lib.6.Et est glo.apertissima in.l.j.in verbo,intelliguntur.C.de vsucap.trãsfor & facit tex.in.l.sed si pecunia,quæ est.3.§.simili modo.ff.de rebus eorum, vbi seruitus in fundo minoris imponi non potest: nec quæ ei debetur,remitti sine decreto,tanquàm scilicet ea sit immobilis.Et facit etiã.l.j. ibi,vel seruitutem,iunctis illis verbis præcedentibus,siue mobiles sint,siue soli. *Incorporalia an alienari posit à prælato.*

3 Ex qvibvs etiam,facilè intelliges & hęc procedere in iure siue seruitute pascendi pecoris in fundo alieno,ea etiã quam diximus,ratione:nã & id ius cohæret ipsi fundo,prindeq; reale est.l.pecoris.ff.de ser.rust.pręd.&.§.inter rusticorũ,instit.eo.tit.de ser.rustic. prædi.& no . ad aliud propositum Phi. Deci.con.483.pro resolutione,col.3.vers.non obstat dictum.Quicquid autem solo cohæret,id immobile esse censetur,ex sentẽtia Alex.& Phi.Fran.vbi sup.& sæpius dicemus in glo.seq. *Ius pascẽdi pecoris cẽseri immobile.*

4 Sed et servitia qvae vocamus,quæ scilicet quotannis aut certis aliis temporibus ab aliquibus,nobis pręstari debẽt,inter immobilia quoq; reponit Specul.ti.de restit.spol. col.pe.ibi,sed adhuc contra prædictos,& ibi etiam Bal.in addi.illius.atq; iterum idem ipse Bal.in cap.vlt.tit.de feu.cogni.Ideoq; & in iis locum habet hic noster retractus.Quod intellige de seruitiis quæ debẽtur ratione rei immobilis,quę nos vulgo in Pictauia(biãs) vocamus. de quibus sæpissimè in nostris consuetudinibus fit mentio.nã cùm hæc solo cohæreant,immobilia quoq;,vt diximus censeri debent. *Seruitia inter ĩmobilia reponi. Retractus in seruitiis.*

IBI. RENTES. GLO. 6.

1 Reditvs hos annvos vulgò vocamus,verbo quidẽ latino,quod,ex eo dictũ est, ꝙ singulis annis reditus ipse redeat, quo etiã verbo vsus est Ouid.lib.2.de ponto. *Reditus unde dicti.*

At reditus iam quisq; suos amat Et lib.Amorum.1.

Turpe thori reditu census augere paternos.

Ex quibus locis intelligis scribendum esse reditus cũ simplici.d. Nam aliàs versus non staret : quanquam alii & maxima quidem ex parte redditus scribunt , creduntq; à reddendo dictos, vt quos reddat fundus.& hanc etymologiã huic verbo assignat è nostris Corne.con,289,videtur in hac,col.2.versi.& licèt in stricta,lib.j.miror autẽ venisse in mentẽ Bar.in.l.filio.ff. de liber.& posth.reditum dici quasi retro datũ.Sed vtruncũq; sit,hoc ver

bo vtitur Plinius Senior li.17.c.8.& Iunior li.9.epistolarũ ad Paulinũ.& Aul.Gellius lib.15. c.j.& nostri iuriscõsulti vbiq;,vt in.l.æquissimũ.§.j.ff.de vsuf.& in.l.si fundũ per fideicom missum.ff de leg.j.& in.l.codicillis.§.j.ff.de lega.2.& in.l.nomẽ.§.vni, & rursũ in.l.prædiis §.Titio,iterumq;.l.cùm quis,in prin.ff.de leg.3.& in.l.si reditus.ff.de fund.instr.& in.l.pe. ff.de vsu & vsuf.leg.& in.l.liberto.§.vlt.ff.de annu.leg.& in.l.alũnæ,in prin.ff.de adi.leg. & in.l.deducta.§.hæreditatem.ff.ad.S.C.Treb.& in.l.nam si nõ sit.§.j.ff.de dam.inf.& in l.Titia.ff.de solut.& alibi sæpe.Ex quibus etiã locis intelliges hãc redituũ appellationem latiùs patere,quàm vt has rentas,quas vocamus,id est,pensitationes generales aut speciales significet.vt etiam videre licet ex glo.in cap.generali,in verbo,reditus,de elect.li.6.& in cle.j.in verbo,fructuũ,& ibi Card.Flor.in.4.no.de reb.eccle.non ali.& Inno.in.c.pastoralis,in verbo,reditus,& ibi quoq; ali, ext.de donat.& Alberi.in.l.Paulus.§.j.& iterum in l.in pecudum.ff.de vsuris,& in.l.frugem.ff.de verbo.signi.& Angel.in.l.litibus,col.vlt.C. de agri.& censi.lib.11.& con.312.prout patet,col.3.& Paul.Cast.con.353.commodum col.j. lib.item.j.& con.374.super istis duobus,in prin.lib.2.Card.Flor.in cle.j.col.j. in.9. no.de exces.præla.Raph.Co.con.162.visa copia,col.j.& Soci.con.37.in causa Antonii, colũ.4. vers.decimò confirmatur,lib.4.

Vectigalia quæ dicantur. Agri uectigales.

2 ¶ Nec interim tamen prætermittam has rentas vectigalia latinè appellari, quo verbo in eo sensu vsus est Paulus in.l.arbores.§.vl.ff.de vsufr.Et hinc prędium & ager siue fundus vectigalis,qui scilicet his obnoxius est.ff.si ager vectig.& in.l.itẽ prędia.ff.fami.erci sc.& in.l.communi,in prin.& iterum.§.j.ff.de com.diuid.& in.l.j.in prin.ff.quib.mod.vsufr.amit.& in.l.sciendum.§.j.ff.qui satisd.cog.vbi declaratur quis ager vectigalis dicatur.& in l.ei qui.ff.de seruit.& in.l.qui scit.§.ff.de vsur.&.l.lex vectigali.ff.j.de pigno.& alibi sæpe. Et apud Suetonium in Cæsare.Agrum campanum ad subsidia reipublicę vectigalem relictum diuisit extra sortem.Scribit autem Iulius Fronto in libro de limitibus agrorum,solitos veteres quos agros de hostibus capiebant,alios veteranis in præmia assignare, in alios colonias deducere,quosdam mancipibus in longum tempus locare,vt annuam aliquã mercedem principi darent.& hos vectigales dici.

Retractus an habeat locũ in uenditione redituũ generalium. Reditus annui sintne mobiles an immobiles.

3 SED VT AD NOSTRAM consuetudinem veniamus. Io.Fab.in.§.vlt.col.vlt.vers.sed ego moueo.ff.de duob.reis,dicit ex consuetudine multorũ locorum Francię retractum habeare locum in venditione huiusmodi redituũ generalium.Et huius etiam rei cõsuetudo est expressa Niuernensium hoc eodẽ tit.§.18.Illud autem,quantùm ad ius cõmune pertinet, certũ est eos ex propria suaq; ipsorũ natura nec mobiles esse,nec immobiles, sed tertiam quandam speciẽ constituere,vt tradit Panor.in cap.nulli,col.3.vers.quid autem,de reb.eccle.non ali.quem sequitur Alex.in addi.Bar.in.l.mouentiũ.ff.de verbo.signi.& Maria.in tracta.oblationũ,in.8.libello,in.6.quæst.col.2.vers.sed iuxta prædicta:vt quæ nec tãgi nec palpari possunt,nec loco circunscribuntur,sed ad eos tantũ cõpetit actio,quę etiã propriè nec mobilis nec immobilis est,vt diximus in pręcedẽti glo.& dicemus posteà effusissimè.

4 ¶ At vbi trahendi sunt ad alterutrũ eorum,certè immobiliũ naturam sequuntur , vt illi ipsi affirmant.Ex quo fit vt pleriq; omnes dicant annuos reditus inter immobilia computari,per.l.si quis inquilinos.ff.de leg.j.&.l.iubemus nulli,in prin.& ibi glo.in verbo,annonas,Bar.i fi.Bal.Pau.Cast.& alii.C.de sac.eccle.&.l.hac edictali.§.his illud,& ibi glo.Cy. & Bal.in vtraq; lect. C.de secũ.nupt.&.l.quẽadmodũ. C de agri.& censi.lib.11.&.§.j.vers. si vult enim,& ibi Angel.& rursum.§.vl.cũ glo.& ibi item Angel.in authen.de non ali.& §.quoniam autẽ,vers.si verò habet reditus,iuncta glo.in verbo,reditus,in authẽ. vt hi qui obli.se hab.perhi.& cap.j.& ibi Bal.col.2.in verbo,annua, tit. de contro.inue.inter vas.& epi.& cap.j.§.sciendum,& ibi etiam Bal.post prin.tit.de feud.cogni.& omniũ expressissimè in cle.exiui.§.cumq; annui reditus,de verbo.signi.hæc enim sunt propria illius verba.Cumq; annui reditus inter immobilia censeantur à iure.

Fratres prædicatores redituũ annuorum incapaces.

5 ¶ Et id præterea voluerunt Spec.Io.And.& Bal.in addi.ipsius ti.de restit.spolia.§.nunc dicamus,col.pe.ibi,sed adhuc cõtra prædictos.Zenzel.in extra.Io.22.incip.ad conditorẽ,in prin.in verbo,mobiliũ.Fed.Senen.con.12.fratres prædicatores,col.2.vbi ex hoc dicit fratres pdicatores esse horũ icapaces.Alberi.i.l.mouẽtiũ,in fi.ff.de verbo.sig.Bar.in tract.minoricarum li.2.di.6.c.j.Alber.in.3.parte stat.quęst.13.itẽ quęro an publicatis,vers.tertio casu.Bal.in Authen.ingressi,col.8.vers.ex quibus premissis.C.de sac.eccles.& in.l.j.in.2.no. C.de suffrag.& in.l.etiam,col.3.vers.modò quæritur.C.de exec.rei iud.& in.l.nõ ignorat, col.vl.C.qui accus.poss.& in.c.cũ Mar.Eerra.col.3.vers.ibi præbendis,ext.de constit.& in

cap.ſtatuimus,ext.de tranſact.& in proœ.feud.col.6.verſ.ſed hic quæro quomodo,& ibi Card.Alex.col.quoq;.6.vbi & ipſe Bal.adiicit ratioñe:quia oẽs res ex quibus percipiũtur fructus inter immobilia cõputãtur.ſed ex his fructus pcipiuntur:quia id fructus eſt quod ſingulis annis renaſcitur,glo.in.l.diuortio.§.ſi vir.ff.ſol. mat.Et ſubdit idem Bal.nihil in tereſſe,an annua præſtatio ſit circa eandẽ rem, an circa diuerſas:vt ſi vno anno præſtetur frumentum , alio aliud.l.nec intereſt.ff. quan.di.leg.ced.&.l.ſi fundus.§. quod in ſementem.ff.ſol.mat.Et rurſus idem Bal.in.d.c.j.in verbo,annua, tit.de cont.inter epi.& vaſ.& in.c.j.in fi.ti.de pac.te.& con.29.caſus vir donauit,col.2.li.j.& con.238.ad veritatẽ,ante fi. eo.li.j.& con.424.hæc verba quòd quilibet,col.2.li.2.& con.210.quęritur de tali caſu,poſt prin.lib.3.& con.182.caſus talis eſt Rex Cypri,col.2.verſ. incontrarium videtur,lib.5.Io. Fab.in.l.ſi certis,col.3.in paruis, verſ.itẽ dic quòd reditu.C.de pactis.Angel.con.328.Anaſtaſius,col.5.verſ.5.ꝑpter importãtiã.Domi.con.40.Titius cõdidit teſtamẽtũ,col.2.verſ. incõtrariũ arguitur.qđ con.iiſdẽ verbis reperio inter cõ.Fulg.con.104.eodẽ initio Panor. in diſput.incip.Augerio,col.antep.Imo.Ro.& Barb.in.l.Stichum.§.j.ff.de verb.oblig.Pe. Ancha.in.c.2.col.2.verſ.quid de annuo,de reb.eccle.non alie.lib.6.vbi dicit adhoc no.illũ tex.in.d.§.cũq; annui.Imo.in.c. nulli,col.vl.verſ.vltimò tãgit,ext.eo.ti.& in cle.j.in.4. no.per tex.ibi,eodem quoq; tit.Card.Flo.con.66.in dubio præmiſſo, poſt prin.Pau.Caſt. con.130.præmittendũ eſt,lib.2.Ro.con.188.in hac cauſſa,in fi.& con.302.ego hunc cõtractum,ante fi.Alex.con.103.viſis ſcriptis,col.5.verſ.tertiò reſpõdeo,lib.2.& con.179.in cauſa & lite vertente inter hæredes,col.j.lib.6.& con.15.attentis ſupra narratis,poſt medium, lib.7.Fran.Are.con.10.caſus talis eſt,quidam Titius,col.2. verſ.his tamen non obſtantibus.Barb.con.22.deum inuocent,col.2.lib.3.& con.70.illud in mediũ referam,col.13.verſ. & ex ſuperius dictis,eo.li.3.Phil.Fran.in.c.2.in prin.circa mediũ,de reb.eccle.nõ alie.li.6. Steph.Bertran.con.283.etiã ſi appellatione,col.j.li.3 .Matth.Aff.qui ex hoc dicit,in his reditibus eſſe locũ retractui,in tract.proto.col.11.verſ.itẽ quęro qđ ſi vẽdãtur annui reditus.

6 ¶Et ex hoc præter ea quæ diximus ſup.fit,quod voluerunt Guil.Cu.Ray.& Cy.in.l.ſciendũ,in prin.& ibi quoq; Bar.col.vl.verſ.quæro quid ſi iſte,& Bal.col.vl.Alber.col.4.Ang. & recẽtiores.ff.qui ſatiſd.cog.hos ãnuos redit⁹ excuſare à ſatiſdatione,nõ ſecus atq; poſſeſſionẽ immobilium.quod etiã voluit Cy . ipſe in.l.hac edictali.§.his illud.C.de ſec.nupt. Fit item quod tradit Bal.in.d.l.iubemus nulli,poſt prin.minorem non poſſe cum authoritate curatoris alienare hos reditus ſine decreto iudicis.quod & voluit ipſe Bald.con.518. quod eſt poſtremũ oĩm li.5.Alex.Barb.&Bertr.in con.ſup.alleg.Sicuti nec hos reditus annuos ciuitatũ vendi poſſe ſine ſolẽnitate,quę in venditione rerum immobiliũ requiritur, probat tex.in.l.vl.& ibi Bar.& Io.Plat.C.de vend.reb.ciuit.lib.11.Nec annuos quoq, reditus eccleſię.d.l.iubemus nulli,& ibi oẽs.C.de ſac.eccle.Pet.Anch.& Imo.in.c.nulli,ext.de reb.eccle.non alie.& in.d.c.2. & ibi etiã Domi.col.3.verſ.de reditibus, eo.tit.li.6.& Imo. in.cle.j.col.j.eo.quoq; tit.& in.c.potuit,col.21.verſ.item etiã videtur,de locat.Nec qui nõ poteſt vẽdere res immobiles,hos annuos reditus conſtituere põt,Bal.in.c.ad audientiã,le. 2.col.2.verſ.in glo.j.ext.de reſcript.Fit etiam quod ab eodẽ Bal.traditur in.d.l.etiã, col. 3.C.de exec.rei.iud.executionẽ ſententiæ æquè fieri poſſe in debitorẽ annuæ penſionis,vt in debitorẽ rei immobilis.quod ſing.& menti tenendũ dicunt & ſequuntur Alex.& Iaſ.in l.à diuo Pio.§.ſic quoq;,ille col.2.hic.j.ff.de re iud.Quod item dicitur feudum quod non niſi in bonis immobilibus conſtitui poteſt,in his poſſe conſtitui.ita enim voluerunt Bal. & Card.Alex.in proœmio feudorũ quibus locis ſup.citauimus.& Mart. Laud. in.§.j.col. 2.verſ.quæro an in iuribus,tit.qui feud.dare poſſ.Card.Alex.in.c.ſciẽdũ,col.j.tit.de feud. cognit.& Fran.Cur.Iunior in tract.feud.in.j.parte quæſt.6.col.3. verſ. circa verò quartũ. Et quòd publicatis bonis immobilibus publicarentur & ii reditus Ang.Ro.& Alex.in.l. ſi conſtante.§.vl.ff.ſol.mat.Et quòd huiuſmodi reditus eodẽ tẽpore vſucapiuntur,vt cętera bona immobilia Bal.in.c.de quarta,col.j.verſ.itẽ iſti reditus,ext.de præſcript.

reditus ãnuos excuſare à ſatiſdatione.

Minorẽ ſine decreto non poſſe eos alienare.

Nec ciuitatem.

Nec eccleſia n.

Eos conſtituere non poteſt qui res immobiles nõ põt alienare.

Executioni annuos reditus, ut in res immobiles.

Feudum in annuis reditibus poteſt conſtitui.

7 SED HAEC PRIMO INTELLIGENDA ſunt,cùm reditus ſunt perpetui, aut certè ad longum tempus,ſecus ſi ad modicum,ex ſententia Zenzel.in.d.extrauag.Io.22.incip.ad conditorem,colum.j.in verbo,mobilium , & Bald.in.d.l. hac edictali.§.his illud,colum.j.in noua lect.C.de ſec.nup.& in.d.cap.cum Mart . Ferra.& ibi latè Barb . colum.41.de conſtit.& in cap.quærelam,colum.vlti.verſi. reuoco in dubium,de elect.vbi allegat Fed.loco non deſignato,ſed nos ſtatim annotabimus.& idem Bald.in.d. cap.j.in fi.& ibi etiam Mart.Laud.colum.2.ad fi.& Cardi.Alexand.colum.pe.verſ.dicit tamen hic,titu. de pac.

An præcedentia procedãt in reditibus modici tẽporis.

tenen.& in cap.j.titu.de feud.gard.& in.d.§.sciendum,& ibi Card. Alexand .colum.2.tit. de feud.cog.& in cap.j.colum.vlt.titu.de cont.inter epi.& vas.vbi loquitur de annuis reditibus perpetuis,vel quasi.& Fed.Senen.d.con.12.& iterum con.82.in quodam capitulo. Domi.in.d.cap.2.in princ.colum.vlt.& ibi etiam Philip.Fran.colum.2.de reb.eccle.non alie.lib.6.Card.Flo.in.d.§.cumq; annui reditus. Alexand. & And. Alcia.in.d.l. mouentium.& idem Alexand.in.d.l.si constante.§.vlt.col.vlt.ff.sol.mat.& in.d.l.sciendum,colum.vlt.& ibi quoque Ias.colum.pe.vers.secundò limita.ff.qui satisd.cog.vbi ex hoc limitant quod sup.diximus,annuos reditus excusare à satisdatione Franc.Areti.d.con.10.vbi sup.Barb.in repe.rub.de reb. eccles.non ali.columna.12. vers.decimotertiò limita. &.d. con.22.colum.2.& seq.lib.tertio Matthæ.Afflict.id trahens ad retractum nostrum, in.d. tract. proto.vbi sup.& Benedic.in repe.capit. Raynutius,in verbo,cætera bona,nu.8.ext. de testam.Et bene facit quod scribit Panor.in capit.nimis, in.2. no. ex.de exces.prælat.

8 ¶Id quod declarat Maria.Soc. in.d.tract.oblationum,in.6.quæstione.8.libelli,ad fi.procedere, nisi eadem esset ratio prohibitionis in reditibus annuis modici temporis,vt longi: nam tunc & hi computantur inter immobilia, ex eo quod scribit Bart.in.d.tract.minoric.lib.2.di.6.cap.j.&.2.vbi concludit.d.§.cúmque annui reditus, habere locum, etiam si esset aliquid diurnum,vel menstruum, vel in aliud tempus constitutum: cùm hoc repugnare videatur statui, & regulæ Franciscanorum, Et quia etiam vbi est eadem ratio, eadem est iuris dispositio.l.illud.ff.ad leg.Aqui.cũ si.dicitque idẽ.Maria.idem sentire Bal. in.d.authen.ingressi,vbi sup.in ratione sui dicti. Mihi autem nec Bart.nec Bald.id voluisse videntur, quod apud eos videre licet. Fateor autem quòd si in aliquo casu eadem esset ratio in reditibus modici temporis, quæ in longi, idem de vtriusque esset iudicandum:sed non propterea sequitur illos esse cõputandos inter immobilia,quando videmus multa in quibus idem ius statuitur de mobilibus & immobilibus. Nec tamen intelligas, annuos reditus,ob id quòd redimi possint intra aliquod tempus vel simpliciter, non censendos esse perpetuos,propter ea quę dicemus infr.eo.§.glo.14.in verbo,ou equipollent à vente,ad fi.nume.119.secundò intellige.&.2.seq.

9 ¶Perpetuum autem tempus,vt id in transcursu dicam, dicitur quod est ad triginta annos.§.j.instit.de perp.& tempo.actio.& glo.in authen.si quas ruinas,in verbo, dentur.C. de sac.eccle.& in.§.perpetua.10.q.2.Panor.in.d.cap.nulli,colum.j.de reb. eccle. non alie. cum concord. quos alibi abundè afferam. Aliâs autem dicitur aliis multis modis,vt per glo.Alberi.& Bald.in.l.j.ff.pro soc. & glo.in cap.reperiuntur.j.q.j. & in.d.§. perpetua.10. q.2.Bald.in.l.vlti.in princ.j.lect.ff.de constit.prin.& con.372.tempore,lib.4. Pet. Anch. con.327.discurrit,colum.2.& inter con.Ioan.Cald. titu.de verbo signifi.con.17.perpetua. Luc.Pen.in.l.quicunque.C.de fund.Reipub.lib.11.Fulgo.con.156.visis thematẽ, columna vlti.Corne.con.59.diu post consilium, colum.j.lib.2.& latissimè Barb.in.l. Stichum aut Pamphilum. §. stipulatiò, colum 2.&.3.ff.de verb.oblig.& con.44. sapienter scripsit,columna.j.lib.2.& con.53.præclarè,colum.pe.eo.lib.2.& con.20.clementissimum deum, colum.2.lib.4.Alexand.in.l.2.in prin.colum.j.ff.sol.mat.& con.60.omisso multiloquio,colum.2.vers.& per hoc apparet,lib.j.& con.71.circa hæsitationem, lib.6.Soci.con.84.accuratissimè,colum.2.vers.quibus tamẽ non obst.lib.3.& remissiuè per Feli.in cap. ne dei, ante fi.de simo.Longum verò tempus dicitur decem annorum, gloss.in.l.cum de in rem verso.ff.de vsur.& in.l.si filius. C.de pet.hæred.& vtrobique doc.cum multis etiam concord.à me collect.sup.tit.proximo.§.j.in glo.4.in fi.& voluit nuncupatim in hoc casu reditus annui,Card.in.d.§.cumq; annui reditus,in fi.

Perpetuũ tẽpus quod dicatur.

Longũ tempus.

10 SECVNDO PRINCIPALITER limita quod dictum est annuos reditus inter bona immobilia collocari,vt scilicet procedat pro tempore futuro: nam quantùm ad reliquias, quarum iam cessit dies (arreagia vulgus nostratium appellat) & pro quibus exigendis iam competit actio,hæ inter mobilia assignantur,vt expressim voluit And. Alcia.in.d. l.mouentium.ff.de verborum signi.& ante eum licèt non alleget, Bald.in.cap.j.columna vlt.vers.quid de pensionibus,tit.de pac. tenen.& non obscurè in cap.quæ in ecclesiarum, colum.4.vers.sed statim quæritur,ext.de constit.& Soc.con.100.incip. cum baptistæ, colum.2.vers.item si essemus,lib.j.& clanculum etiam Franc. Rip.in repe.l.rem quæ nobis. nume.16.ff.de acqui.poss. & apertissimè Card.Molend.in consuet. Parisi.titu.j.§.j.gloss.j. numero.36.in fi.Et ita quidem in practica obseruamus,vt mobilibus cedãt.Et est expressa consuetudo apud Aurelianos cap.174. quo in loco commẽtarii magis muti sunt quàm

Reliqæ præteritæ reditus ãnui an inter mobilia cõnumerentur.

Consuet.de eare,

pisces.atque etiam apud Borbonios cap.281.Niuernios titu.quelles choses sont reputees meubles cap.7. Et vide tamen quod in simili dicam inf.eo.titu.§.32.glo.j.nume.81.tamen prior,& seq.

11 TERTIO LIMITA POST Bal.in.d.§.sciendum,tit.de feud.cog. vt procedat in præstatione annua reali,vel mixtà,non etiam in mera personali, pro qua non competit petitoriũ, nec ideo possessorium,vt no.in.l.vlt.ff.quor.bono.& à Cy.in.l.si certis.C.de pact.Et idem propè Guil.Cu.in.d.l.sciendum,& ibi quoque Bart.Alber.ipse Bald.Alexand.& Iason.ff. qui satisd.cog.dum dicunt annuos istos reditus tum demum releuare à satisdatione tanquam immobilia,cùm debentur super re immobili,quę illis præstandis est obligata:secus si simpliciter debentur actione personali, per.l.vlt.§.vlt.ff.de cont.empt. iuncto.§.si fundus,versi.diuersa,in.d.l.sciendum.Illam quoque distinctionem posuit Fran. Aret.d.con. 10.vbi sup.& Barb.in.l.sed si ex stipulatu,col.14.vers.adde etiam inquantum Ro. dicit.ff. de verb.obligat. *Quid in reditu merè personali.*

12 ¶ Sed aduerte, quoniam Cy.& doct.vbi sup.primo loco allegati non tractant expressè, vtrùm annua præstatio sit inter immobilia an mobilia annumeranda : sed illud tantùm, an ratione cessationis huiusmodi præstationis possit intentari possessorium , aliis affirmantibus,aliis negantibus : nec tamen eorum ratio aut fundamentum in hoc est , quòd sint mobiles,aut immobiles: sed aliis ducuntur rationibus,vt videre licet apud eos & Io. And.& Panor.in capi.peruenit,de censibus. Bald. in repe.l.2.colum.6.vers.sciendum est autem.C.de ser.& aq.& cano.in cap.quærelam , de elect. & Signo.con.222.in quæstione, nume.4.Domi.in cap.nullus.2.q.2.& Panor.in cap.sicut, in.j. no.ext.de re iud.& con.23. in causa quæ ad præsens,in.j.dubio,lib.2. Rom.con.211. in casu propositæ consultationis, in.3.dubio.Ange.Areti.in.§.j.colum.2.insti.de interd.Fely.in cap.conquestus, paulò ante fi.de fo.compe.& Steph.Bertran.con.38.existimo,col.j.lib.j.& con.120.tristi,eo.lib.j.Matthæ.Afflict.decis.Neap.395.pro decisione. & Phi.Dec.con.136.in causa reuerendi, col.j.& dicemus aliquid inf.§.32.nu.49.sed id satis. *Possessorium an possit intentari pro reditu annuo.*

13 ¶ Illam autem Guil.Cu.& aliorum in.d.l.sciendum, distinctionem nuncupatim refellit Maria.in.d.tract.oblationum: quoniam pro locatione (inquit) competit actio merè personalis:vnde sicut sine debita solennitate non est licitum prælato locare in perpetuum, vel ad longum tempus,cle.j.de reb.ecclesi.non alie. ita nec debet esse licitum hos annuos reditus etiam personales, cùm sunt perpetui vel longi temporis , alienare . Et sunt multi non contemnendæ authoritatis, qui simpliciter tenent annuos reditus releuare à satisdatione,nulla facta distinctione sint reales,an personales. Ita enim tenuit Cy.ipse in.d.l. hac edictali.§.his illud.C.de secundis nupt.& Ange.in.d.l.sciendum,colum.j.vers.sequitur in litera.Nostra autem consuetudo apertè declarat has annuas præstationes etiã merè personales,veluti immobilia censeri,in eisq; nostrum retractum habere locum,cùm dicit,Rentes generales assises generalement sur le vendeur.

14 ¶ Illud autem certum est,quòd si huiusmodi reditus debentur à fisco aut aliâs ex publico, ut sunt imprestita quæ vocant,siue banchum,quod etiam appellant,Venetiarum,Genuæ, vel Lugduni,tunc licèt non debeantur ex rebus immobilibus, æquè tamen releuant à satisdatione,ac alia bona immobilia,vt voluit Raph.Fulg.in.d.l.sciendum,& ibi post eum Alexand.colum.vlti.& Iason,colum.pe.vers.tertiò limita,hac ratione moti , quòd fiscus & respub.semper sunt soluendò.l.2.ff.de fund.dot . Et ita (inquit Alexand.) loquitur.d.l. iubemus,in princ.cum glos.Super hoc autem in vniuersum, an scilicet & quando huiusmodi reditus connumerantur inter immobilia,sunt & aliæ huius regni consuetudines,vt videre licet apud Parisienses cap. consuetudinum, eius loci.57. & Meldenses cap.66. & seq.vbi etiam expressè dicitur in his locum esse retractui . Senonenses cap.31.iuncto cap. 34.vbi & idem dicitur, & iterum cap.10.Trecenses capit.66. & cap.148.vbi etiam tractatur de retractu. Victriacenses,capit.131.& Belquercenses , capi.31. Aurelianenses cap.175. &.262. Engolismenses capit.55. Bituricenses titul.de retraict.capit.j.Burgundiones eo.titu.cap.octauo. *Reditus annui à fisco, repub. aut aliâs ex publico debiti à satisdatione excusãt.* *Consuetudines aliquot regni quæ reditus annuos inter ĩmobilia cõnumerant.*

15 SED DVBITARI POSSET,an emptiones horum redituum annuorum sint licitæ,intelligo de his generalibus,quos etiam vulgus rentes generales appellat,vti etiam facit nostra consuetudo,alii vocant hypothecques,rentes à rachapt,rentes volantes,quarum fit mentio in postremis constitutionibus Ludo.12.cap. 71.Iason liuellos vocat in.l.j.col.14.vers. quarto quæro in.j.lect.& col.9.vers.quid autẽ de pecunia, in.2.lect.C.de sum.tri.Id quod

Licitā esse, horū redituum generaliū cōparationē, nō fraus absit.

sæpius agitatum est,& disputatum à theologis nostrisq; scriptoribus,qui multa in vtranque partem adduxerunt,quæ non est opus huc transcribere, quia iam nimiùm inculcata res est,& veluti in rem iudicatam transacta,licitas esse has emptiones,si modò fraus absit & interueniat iustum precium,sicuti voluerunt Inno.Host.Ioan.And. Anto.Cardi.Flor. Panor.Io.Ana.& alii in cap.in ciuitate,de vsur.ipse Ioan.And.in addi.Spec.in rub.eiusdē tit.idem Panor.in cap.conquestus, col.vlt.vers.octauus casus,eo.tit. & abunde in disput. incip.Augerio,in vlt.dubio. Oldra.con.207.vniuersis,vbi ita dicit fuisse determinatum in curia Romana.Bal.in.l.j.col.7.vers.& hoc facit ad quæstionem.C.de iis quæ pœnæ no. & in cap.j.col.pe.vers.extra quæro,de iureiu.& in cap.j.ad.fi. tit.si de feud.vas. ab ali.interp.& con.154.instrumētū,lib.2.& latè con.133.& quòd dictus,per totū,lib.3. & con.200. quæritur de tali casu,eo.lib.3.& con.292.quia ex facto, lib.5.Alber.in.l.iubemus nulli.§. vlt.col.3.vers.quid de tali contractu. C.de sac.eccles.& in suo vberrimo lexico,in verbo, vsura,le.3.vers.quid de illis.Pet.Ancha.latè con.30.dubitari solet.Laur.Rod.in cap.consuluit,in.11.quæsti.& seq.de vsur.Ro.con.302.ego hunc contractum,& Raph.Co.con.181. proponitur.Panor.in sua disput.incip.Augerio,in.4. eodemq; vlt.dubio. Paul. Cast.con. 289.præsens dubium,lib.2.Barb.con.66.scribitur præclarè, col.3.& seq.lib.2. Ambro.Vigna.in tract.quem de vsuris scripsit super.c.salubriter,in multis locis,eo.ti. Iason in.d.l.j. locis sup.allegatis.C.de sum.tri.& Steph.Bertran.con.5.viso processu,nu.4.lib.3.& Fran. Ripa. lib.1.respons.cap.19.recipiendo,Et è Theologis scholasticis (ij enim soli quantùm ego legerim tractarunt) Anto.Flo.in.2.parte summæ,tit.j.cap.8.vers. alius contractus,& seq.vsque ad vers.pe.eiusdem cap.8. Bapti.Salu. in sua summa, in verbo,vsura,le.2.in.2. quæsti.Richard.in.2.quotlibet.quæsti.23.ar.3.Ange.Cla.in eodem verbo, le.j.vers.44.Io. Gerson.in libro de contractibus.Pet.Vbert.in libro cui titulum nuncupauit de cultu vineæ,cap.2.4.partis.Conrad.in tract.de contract.quæst.79.& iterum quæst.82.vbi latissimè omnium hanc rem disputat.& è philosophis.Philip.Melanchthon in epitome moralis philosophiæ,vbi eam item scientissimè tractauit.Et ita declaratum est à summis pontificibus non semel conuocato fratrum concilio,ut patet in extrauag. hodie,& extrauag. seq.sub tit.de empti.& vend.vbi id dicitur procedere, etiam si appositum sit pactum reuendendi.

Redituū generaliū cōparationē suspectam esse.

16 ¶ Verùm huiusmodi emptiones sunt nonnihil suspectæ,ab iisq; semper abstinui,& amicos abstinendos censui,vti etiā fecit Inno.in.d.cap. in ciuitate & Steph.Bertran.con.170. si non sine,lib.3.& iterum con.206.quod est eiusdem initij,eo.lib.3.Ideoq; odiosæ sunt nostris sanctionibus principalibus,vt patet ex illis secundis ordinationibus,quas vocant,regis Ludo.12.eo.cap.71.quo cauetur non nisi quinque postremorum annorum reliquias peti posse,ob id vt ibi nuncupatim dicitur,quòd huiusmodi cōtractus sunt odiosi,& restringendi. Quanquam scio & hos passim approbari modò sit iustum precium, nec aliud sit quod eos viciet,vt paulò post dicemus.

Iustū precium horum redituū generalium quod esse dicatur.

Decem pro uno secūdū quosdam.

17 ¶ Quod autem sit iustum precium venditionis huiusmodi annuarum pensitationum,intelliges ex.d.extrauag.hodie.Paul. Eleaz.in cap.salubriter, ext.de vsur.Bart.in.l.in lege Falcidia.ff.ad legem Falcidiam.Bald.in.l.vlt.§.prætereà,col.2.vers.adhuc est dubium.C. de iu.dot.& in cap.consultationibus,col.2.vers.sed nunquid valeat,ext.de offic.deleg.Cępo.con.causarum ciuilium.15.circa casum, col.vlt.& ex Theologis Ioan. Capistrano,in tract.de vsur.char.4.vers.secunda quæstio circa decem,Qui in ea sunt sentētia vt decem pro vno sit iustum precium.& huic op.adstipulatur text.in.l. Papinianus.§.vnde si quis. ff.de inof.test.vti illum declarat Cor.con.265.circa primum,col.2.vers.& maximè, lib.j. Et id video apud antiquos nostros fuisse obseruatum.

Quīdecim secundum alios.

Semisses usuræ quæ dicantur.

Semisses usuræ permissæ.

18 ¶ Alii censent quindecim per.l.si quis argentum.§.sinautem donator, vers.in reditibus. C.de donat.Et hanc secuta est consuetudo Montargiensium cæterorumq; Lorriēsium in reditibus feudariis tit.des droictz & cens censuelz.§.10.& seq.& ad hanc omnium proximè post quincunces accedunt semisses vsuræ, ita ex eo dictæ quòd sint dimidia centesimæ.Hæc autem ita dicta est,quod centesimo mense, sortem conficiat. vt iam satis Hermolaus Barbarus in Plinium.Soc.in.l.3.§.item si reipublicæ.ff.ad leg. Falcid. & Budæus in lib.de asse.1.multis certisq; argumentis docuerunt. Igitur semisses ducentesimo mense sortem ipsam æquant.quæ si ad verum calculum reuoces,liquidò comperies sortem centum vno quoque anno sex vsurarum conficere: quod paulò minus est, quàm unum pro quindecim.Has autem vsuras semisses omnibus hominum generibus concessit Iustinia-

nus noster in.l.eos.C.de vsur. Nam & eas Plinius lib.14.cap.4.ciuiles & medicas esse dicit. Vt hinc facilè cognoscas Accursium nostrum hic hallucinatum fuisse, qui in.l.j.in fi. C.de his quib.ut indig.interpretatur.10.pro.20.in anno.qui error ex alio eius & nostratiũ errore manauit,qui arbitrabantur centesimam vsuram (cuius semis dimidia est, vt diximus) sortem in anno æquare.& inter hos glos.in.§.hos ius,in verbo,centesimæ.10.q.2.dũ non intelligerent olim vsuras menstruas fuisse,id est singulis quibusq; mensibus pensitari præstarique solitas.quod tamen discere debuerant ex.l. Publia.§.Lucius.ff.deposi.&.l. cùm stipulati sumus.ff.de verbo.oblig.vt omittam externorum testimonia,quorum plurima affert Budæus ubi sup.& Hieronymus Groslotius adolescens suprà vires ætatis doctus in commentario.l.lecta.ff.si cert.pet.

Menstruæ usuræ.

19 ¶Alii rursus vt redeamus ad principale institutum arbitrantur.20.pro vno iustum esse pretium,per glo.in.l.perpetua,in verbo,iusta,quæ est vlt.C.de sac.eccles.quæ dicit iustam pensionem esse eam,quæ.20.annis valorem rei conficit,per text.in.§.si verò alicuius ecclesiastici,in authen.de non ali.vbi & id no.Angel.atque etiam Raph.Fulg.& Paul. Cast.in.d.l.perpetua.& . Specul.ti.de loca.9.nunc aliqua,vresi.dicitur aũt.qui est sub.7.quæst.Ro. con.369.circa primũ,col.2.vers.secundò si consuetudo.& con.423.pro pleniori,post prin. Corne.d.con.265.col.2.vers.in his enim rebus,lib.j.& con.181.visis nonnullis , col.25.vers. nam iusta merces,lib.2.& con.201.quod est eiusdem initii,col.5.vers.insuper dicti,lib.3.& con.285.viso processu,col.3.vers.non refert,eo.lib.3.& Steph .Bertran.con.318.quãuis,nu. 2.lib.3.vbi id dicit ita communiter teneri.& Cæpola in tract.de simulatione contractuũ, in.3.prẹsumptione,col.j.Guid. Pap.con.180.circa processum,col.j.vers.secũdò prẹmitto,& iterum vers.Et his.& Iason.in.l.si fundum per fideicommissum,col.2.vers.item adde.ff.de leg.j.& huic æstimationi omnino conueniũt vsurẹ quincunces,quæ vncia vna sunt minores semissibus.& ita appellantur,ꝙ quina annua singulis centenis pariãt. Sed nos de huiusmodi ẹstimationibus plenissimè dicemus inf.tit.de notaires.§.2.vbi locus est eiusce rei peculiaris . Sed interim illud tãtùm lectores admonuerim sanctissimum Senatum nostrum Parisiensem huiusmodi venditiones ad decem aut maius precium infra duodecim tolerare,nec reprobare contractus ita factos,sed eos reducere ad quindecim.Si autem precium sit duodecim non aliter reducere , quamuis sit infra.15. Censuit enim Senatus huiusmodi vsuram vnius pro duodecim esse temperatam,vti etiam censuit Ioan.And.in addi. Spec.tit.de vsur.in.j.addit.

Viginti pro uno iustũ esse preciũ secũdũ quosdam.

Senatus Parisiensis qd in hac redituũ generalũ emptione obseruet.

20 NEC DENIQVE PRAETERMISERIM in hac annuarum pensitationum mentione id vnum,de quo sæpius dubitari vidi,debitores earum posse cogere creditores,vt capiant assignationem siue (vt Galli nostri vocant) assietam earum,id est,vt pro eis in solutum accipiant fundum quempiam,per text.in.l.si quis argentum.§.si verò,& ibi Bald. qui eum.§. legit cum prin.huius.l.col.vlt.vers.si verò no.quòd si debitor,C.de donat. vbi tamen ipse Bald.dicit nonnullos dicere id ibi speciale esse in casu donationis huiusmodi pensitationum fauore donantis,sed secus in aliis casibus.Et id tanquam sing.reassumit Iason in.l.nõ ampliùs.§.cum bonorum.ff.de leg.j.vbi & id prætereà dicit no . tanquam quotidianum. Sed & pro honorabili laudat idẽ Iason in.l.2.§.mutui datio,col. pe.vers.17.fallit.ff.si cert. pet.Et id quoque sing.dicit.Catel.Cota memor.incip.solui non potest, post prin.& not. Pet.Gerar.à Pet.sing.34.manda memoriæ.Et facit etiam text.in.l.filiussa.§.apud Marcellum,ante fi.ff.de leg.j.& quod scribit Ioan.And.in addit.Spec.titu.de instrumenti ædit.§. dicto de impugnatione,vers.nunc dicamus de inuentario,in addit.incip.de Trebelliani ca,ibi,sed adhuc quæritur.& Collect.in cap.pastoralis,col.3.vers.item quid si quis,ext.de donat.Et facit etiã tex.in authẽ.hoc nisi debitor.C.de solut.& quod no.à Corse.&,Aufre. in decis.Tholos.quæst.68.item fuit quæsitum si creditor.

Poßintne cogi creditores aßignationem horũ redituũ accipere.

21 ¶Verùm Paul.Cast.con.47.vltra ea quæ superius,col vlt.in vlt.dubio,lib.2.tenet omninò nõ audiendum esse debitorem,qui petit assignari fundum creditori,cuius reditus sufficiant soluendo debito annuo.Nam ille(inquit)text.in.d.§.apud Marcellum,& quod tradit Io.And.vbi sup.loquuntur,quando alicui est relictum prædium, isque iussus est præstare onus quodpiam ex reditibus eius prædii,quo casu non tenetur vltra quàm ex eo percipitur.Ideoq; si velit id relinquere creditori,liberatur.Non sic quãdo quis tenetur in genere.ideoq; si non perciperetur ex vno prædio,teneretur ex aliis.l.quidam testamento.ff. de leg.j.propterea non debet audiri volens assignare vnum prædium, & ita omnino liberari: quia cùm sit ipsius periculum,id in creditorem transferret . quod esse non debet in

sua potestate,ar.l.3.§.j.ff.de iureiur.Hæc ille. Et idem voluit Masuer . titu.de loca.& iure emphy.§.item sciendum,per quædam iura,quæ mihi nihil facere videntur . & hac etiam ratione,quòd aliud pro alio creditori inuito solui non potest. Quibus adde quod scribit Bald.in.l.creditor,la.2.ff.si cer.pet.quòd si onus quodpiam reale est , & habens originem principaliter à re ipsa,debitor liberatur rem eam cedẽdo creditori.Sed vbi debetur à persona ratione personæ,secus est: quia concernit totum patrimonium præsens & futurum, per multa ibi ab eo allegata,quæ sunt omnibus obuia.Et vide etiam quæ de renuntiatione emphyteusis & feudi dicturus sum inf.eo.tit.§.34.Et adde ad id quod sup.dictum est,nõnullos dicere id quod scribitur in.d.l.si quis argentum.§.si verò, esse speciale fauore donantis,& id quidem tenere Barb.in rub.ext.de donat.col.vlt.

OV AVLTRES CHOSES CENSEES POVR IMMEVBLES GLO. VII.

Actiones cẽseãtúrne mobiles an immobiles.

1 CVIVSMODI VIDERI POSSVNT actiones,quæ competunt ad res immobiles:nam & eæ censentur immobiles:vt ècontrario quæ ad res mobiles competunt,mobiles,ex sententia glosæ & aliorum in.l.j.C.si aduer. transact.& glo.in.§.hæc ergo,in verbo,numeranda,in authen.de non alienan . Dy. & Bar.in.l. potest.ff.de auth.tu. Pet.à Bel.pert.in l.vlt.col.2.versi.item potest saluari.C.in quib.cau.in inte.resti.non est neces.Zenz.in extra. Ioan.22. ad conditorẽ, in prin.in verbo,mobilium.Fed.Senen.con.12.fratres prædicatores,col.vlt.Collect.in cap. nulli,col.vlt.vers.nunquid ergo nomina,de reb.ecclesi.non alie.Bar.& Ange.in.l. si sic legatum.§.vlt.cum.l.seq.in fi.ff.de leg.j.Bald.in.l.iubemus,la.2.in prin.C.de sac.eccle.& in l.ita demum,in fi.C.de collat.& in.c.j.§.sciendum,col.j.tit.de feud.cog.& con.247. præmisso statuto,col.2.lib.j.& con.477.recolo,col.2.vers.porrò,lib.5.Ange.in.l.j.§.fuit quæsitum,& ibi Ro.ff.ad Trebel.&.in.§.aliud quoque,col.2.vers.sed iuxta hoc quæro , in authen.de æqual.doti.Panor.con.63.quædam domina,col.4.lib.2.Io.Plat.in.l.2.§.ad filiorũ, circa medium.C.quando & quib.quar. pars lib.10 . & in.l.j.in prin.C. de impo.lucra.describ.eo.lib.Alexand.con.16.viso titulo quæstionis,col.vl.vers.fortificantur prædicta,lib. j.& con.31.quod est eodem initio,col.2.versi. sed ita est,lib.j.quod repetitur con.111.lib.4. nisi quod huius initium est,viso themate quæstionis.& rursus idem Alexan.con.125.visis & consideratis,in fi.eo.lib.j.& con.49. viso processu,col.j.lib.3.& con.53.visis & consideratis,col.2.vers.secundo principali,eo.lib.3.& con.92.perspectis diligenter,col.2.vers. & sicut dixi,lib.6.& con.141.viso statuto,col.vlt.lib.7.Masuer.titu.de executi.§.itẽ nomen seu actio.Barb.con.22.deum inuocẽt,colum.3.vers.ita in proposito,lib.3. Corne.con.236. diligenter, col.pe.vers.nec etiam ob.lib.4.Card. Alexand.in.d. cap.j.in prin.col.pe.vers. sed quid denominibus,tit.de pace tenen.Philip.Deci.in.l.qui actionem , post princ.ff.de reg.iur.Iac.à.S.Georg.in tract.de Roydis siue operis.col.5.vers. tertiò pro hac parte.Stepha.Bertran.con.74. ponitur in facto , nume.7.lib.2.& con.105.quod est eiusdem initii, nume.14.eo.lib.2. Anto.Rub.con.61.tota difficultas,colum.j. Matthæ.Afflict.in const.Siciliæ incip.circa violentiarum,col.vlt.Et de hoc est expressa consuetudo Niuernensium, tit.quelles choses sont reputees meubles cap.7.

Actionesmi norũ an sine decreto poßint alienari.

2 ¶Quæ sententia multis comprobari potest.Primùm enim actiones competentes ad res mobiles vsucapiuntur triennio : ad res immobiles.10.vel.20.annis.§.j.vers . & ideo,insti. de vsucap.& tradit Bal.in.l.non est,ante fi.C.qui.non ob.long.temp. præscrip . Et facit.l. corruptionem,& ibi glos.in verbo,excludere.C.de vsufr. Et etiã de iure canonico , quod requirit.40.annos ad vsucapiendam rem immobilem ecclesiæ, idem tempus requiritur ad vsucapionem actionis,quæ pro ea competit.cap.ad aures,de præscript . Item actiones competentes minoribus ad rem immobilem sine decreto alienari non possunt:ad rẽ mobilem,possunt,vt no.per glo.& doct.in.d.l.j.C.si aduer.transact.& Bar.con.50.Gilius Petri,col.j.& con.70.reuerendissime domine,col.2.vers.quartò præmitto.& in.l.si ad resoluendam,& ibi quoque Bal.per illũ text. C.de præd.mi.Angel. in.d.l.j.§.fuit quæsitum,circa medium.ff.ad S.C.Trebel.Ioan.Plat.in.l.vlt.C.de vend.re.ciui.li.11. vbi & idẽ dicit de actionibus competentibus ciuitatibus pro rebus immobilibus . Alexand.d.con.125.visis & consideratis,col.2.vers.modò sic ius agendi,lib.j.vbi hanc dicit esse communem doct. conclusionem vbique approbatam.& con.27.attentis narratis,colum.vlt.lib.3. & d.con.

53.vbi supra,& iterum colum.4.vers.sed certè,eo.lib.3.& latè Corse. qui ad hoc multa allegat,deci.Tho.q.403.item fuit quæsitum,an tutor possit dare.& multi ex iis quos sup.citauimus.Idem de actionibus competentibus ecclesiæ tradit Bald.in authen.hoc ius,paulò ante finem.C.de sac.eccles. Hinc & statuta prohibentia alienationem immobilium trahuntur ad actiones rerum immobilium Corne.d.con.236.vbi sup.lib.4.Et generaliter eãdem solennitatem requiri in alienatione actionis rei immobilis,quæ & eiusdem rei requiritur,respondit Alex.d.con.27.ad fi.lib.3.

3 ¶Sed & aliâs videmus,quòd aliis quoq; respectibus eiusmodi censentur actiones & obligationes,cuiusmodi sunt res,ad quas competunt: videlicet diuiduæ, aut indiuiduæ.l.2.§.& harum,& ibi Ias.col.3.in.j.no.ff.de verb.oblig.&.l.4.§.Cato,& ibi Dy. Bart.col.9.in 5.quæst.Ange.& recentiores,eo.tit.&.l.stipulationes non diuiduntur,& ibi Bart.in.2.oppo.& iterum col.9.in.2.quæst.j.partis,Paul.Cast.Alexand.in.j.no.& Ias.in.2.no.eo. quoq; tit.idem Bart.in.l.si vt certo.§.si duobus, col.2.ff.commod. &.in.l. Græcè.§.illud.ff.de fideiuss.Similiter si id quod est in obligatione certum est, facit certam actionis causam: si incertum,incertam.l.vbi.ff.de verb.oblig.Et generaliter quod in actione est,eam modificat, vt nostri loquuntur.l.si eum.§.vlt.ff.si quis cautio.Nam & qui actionem habet ad rẽ recuperandam,ipsam rem habere videtur.l.qui actionem.ff.de reg.iur.& ibi cõcord.Nec interesse videtur,habeat quis pecuniam in numerato,an verò in nominibus: & in vtroq; idem ius statuitur.l.j.§.exactio.C.de rei vxo.act.&.l.magis.§.non passim.ff.de reb.eor.& l.2.§.mobiles.C.quãdo & quib.quarta pars,lib.10.Et in vniuersum actiones adsumunt naturam & qualitates rerum, pro quibus competunt,vt in pulchro casu respondit Corne. con.188.circa hanc consultationem,in fi.lib.2.

Actiones diuiduæ aut ĩdiuiduæ ex re ad quam competunt.

Actio certa aut incerta ex re ipsa.

Actionis natura & qualitas ex re.

4 ¶Adhæc si essent exactæ res mobiles,vel immobiles, ad quas actiones dantur,essent omnino,vt erant ante exactionem. Ergo & ita ante exactionem censeri debent: Nam finis demonstrat,qualis res sit censenda.l.sed & si quid.§.j.ff.de vsufr.& cap.fraternitatis.§.vlt. ext.de frig.& malef.Et voluit Spec.huc respiciens,nempe vt res sit censenda mobilis vel immobilis ex fine,in tit.de fructib.& interes.§.scias igitur,vers.sed quid si debeo.& dicemus latiùs inf.in eadem glos.nume.44.incip.tum etiam quia finis. Denique ad hanc sententiam citatur.l.nepoti.ff.de fund.instruct.&.l.qui filium,&.l.quæsitum.§.vlt.ff.de lega. 3.& alia huiuscemodi iura.

Finis rẽ qualis sit demõstrat.

5 ¶Hanc autem opinionem duobus modis limitat Bal.in cap.sciendum,col.j.titu.de feud. cogni.Primùm vt procedat,nisi in casibus,in quibus innenitur separata iuris dispositio super actionibus,vt in casu.l.à diuo pio.§.in venditione. ff.de re iud.Secũdùm vt procedat in dispositione legis: nam in dispositione hominis actiones personales nunquã continentur appellatione mobilium vel immobilium,nec etiã chirographa in quibus cõtinentur nomina debitorum.l. Caius,in prin.ff.de leg.2.Et hoc sequitur Mart.Laud.in.d. c.sciendum,post prin.& ibi quoque Card.Alex.col.2.

Duæ limitationes ad ea quæ dicta sunt.

6 AT SVNT QVI ACTIONIS indiscriminatiũm repont inter bona immobilia,videlicet glo.in.l.vlt.C.in quibus.cau.in integ.rest.non est neces.ar.l.ait pretor.§.j.ff.de iur.delibe. & glo.in cap.2.in verbo,iura, de reb.eccles.nõ alienan.lib.6.dum no.ex eo tex.iura atque omnia incorporalia poni inter immobilia: ibi enim idem ius in vtrisque statuitur.& facit (inquit).l.vlt.C.de long.temp. præscript.vbi incorporalia præscribuntur,vt immobilia.Sed & allegat.d.l.iubemus,la.2.§.j.C.de sac.eccles.Et in hac quoq; est sentẽtia Specul. tit.de rest.spo.§.nunc dicamus,col.pe.ibi,sed adhuc contra prædictos,& ibi Ioan.And.in addi.qui allegat.d.glo.& rursum ipse Spec.tit.de cessi.actio.§.j.versi.sed nunquid minor, dum simpliciter negat minorem posse cum authoritate tutoris sine decreto sua iura cedere.& Alberi.in.l.j.C.si aduers. transact.vbi & illud dicit, actiones esse immobiles suapte natura,sed regulariter censeri secundùm naturam rerum,pro quibus competunt.Et facit vltra prædicta: quia quod incorporale est, moueri non potest.l.seruus.§.incorporales.ff. de acq.rer.do.Et hinc generaliter iura incorporalia immobilibus comparari tradit Saly. in.l.si à creditore,in fi.C.de actio.& oblig.

Qui dicunt actiones inter bona ĩmobilia reponendas.

7 NEC DE SVNT QVI è diametro contrarii,censeãt nomina esse mobilia,aut mobilium loco haberi,vt glo.in.d.l.mouentium.ff.de verbo.signi.dum primùm dicit ea videri esse immobilia,cum moueri non possunt,per.d.§.incorporales. Et subdit posse dici,ea mobilia esse,ar.d.l.2.§.mobiles.C.quan.& quib.quar.pars,& nihil aliud dicit,tanquam videatur huic posteriori opinioni inhærere,vt alibi protestatur in.l.qui filiũ.ff.ad.S. C.Trebel.

Qui cõtrã ter mobilia.

Et huic opinioni videtur præterea adstipulari tex.in.d.§.exactio,iuncta glo.in verbo, in corporalibus,& ibi etiam Bald.& text.in.d.l.potest.ff.de autho.tut.& ibi glos.quæ per eũ text.ius facit minori alienandi actionem cum authoritate tutoris sine decreto iudicis,cõ tra quàm supra diximus ex Specul. Et hanc opinionem secuta est consuetudo Aruerniẽsis,titu.16.qui est,Des achaptz,lotz & ventes,cap.10.Ideo & ex consuetudine eiusdem gẽeo.titu.De retraict.qui.23.est.c.23.retractus non habet locum in venditionibus nominũ debitorum & actionum,non magis quàm mobilium , hæc enim omnia iũgit.Secuta quo que est consuetudo Borboniensis,cap.281.& iterum.c.443.vbi & ex hoc dicit in his non esse locum retractui.

Consuetudines.

8 ALII RVRSVM in ea sunt sententia,vt sit distinguendum,an aliquid debeatur respectu rei immobilis,vt tributum,decimæ,affictus(quem vocant)& tunc actiones in eas res cõpetentes sint cõnumerandæ inter bona immobilia. Sin verò pro nominibus & debitis cõ petant actiones personales,hæ mobilibus annumerentur,licèt pro re immobili debeãtur. per.l.liberto.§.Lucius.ff.de an.leg.iuncta.l.vlt.§.vlt.ff.de cont.empt.Et hos dicit fortè nõ malè dicere Alberi.in authen.hoc ius,colum.5.versi.alij distinguũt.C. de sacrosan.eccle. & respondet ad.l.sciendum.§.item qui,vers.eum verò.ff.qui satisd.cog.qui videtur facere contra eam op.vt ex hoc quoque intelligas eam illi placuisse.& id voluisse videtur idẽ Albe.in.l.vlt.in prin.ff.de dona.dum post aliorum in hac re op.tandem se remittit ad ea quæ scripsit in.d.authen.hoc ius.

Aliorum ĩ ea re op.

9 SED ET MVLTIS placuit nomina & actiones neque mobiles esse,neque immobiles, sed tertiam quandam & separatam speciem. & inter cæteros Spec.titu.de fructi.& interes.§. scias igitur,versi.sed pone prælatus,ibi,secundò quæritur,& ibi etiam Ioan.And.in addi. illius.in vers.sed quid si debeo,qui confestim illum sequitur.Bar.& Raph.Fulgo.in.l.quã Tuberonis.§.vlt.ff.de pecul.ipse Bar.in.l.si conuenerit. la.2.in prin.ff.de pigno.act. & in d.l.j.& ibi etiam Fulgo.C.si aduer.transact.vbi dicunt nomina non comprehendi in donatione rerum mobilium & immobilium.idem Bar.qui & hoc idem dicit in hac specie donationis,in.l.Centurio,colũ.7.vers.vel quid sit.ff.de vulg.& pup.& in.l.vlt.vers. quid si legatur.ff.de vsufr.leg.vbi idem dicit de legato bonorum mobilium & immobilium.& con.51.Bonauentura,ad fi.& con.234.Lena Mactarelli,colum.2.quod idem est cum præcedenti,nisi quòd habet aliud initium,& vtrobique illud dicit de legato . & Oldra.consi. 219.factum tale est dominus R ex Franciæ.Alb.Gand.in suo opere maleficiorum,titu.omnium postremo,colum.antepe.versi.item pone in statuto , vbi dicit quòd si omnia bona mobilia & immobilia homicidæ debeant publicari,non comprehenduntur nomina debitorum.& Guid.Suz.qui idem dicit in sua disput.incipien.pone quæsti. de facto statutũ est in ciuitate Pergami.Alberi.qui idem quoque firmat,in tertia parte statutorũ , quæst. 13.item quæro an publicani.Pet.Iac.in sua summa,titu.de act.ex testamento,colum.7.uer si.item omnia bona mea,cum multis sequen.vbi id latè disputat. Lapus alleg.92. imprimis videndum est,ad fi.Bald.in.l.j.in prin.C.de præto.pig.& in.l.si arrogator,col.antepe. ff.de adop.& in.l.si constante.§.vlt.in fi.& ibi etiam Alex.ff.sol.matri.vbi & illud dicunt de publicatione bonorum mobilium & immobilium.idem Bald.in cap.vigilanti,columna.2.versi.nec ob.dictum,extra de præscrip.& consi.46.quidam nomine Cola,ad fi.lib.2. vbi ex hoc dicit quòd substitutio facta de bonis mobilibus & immobilibus non est vniuersalis nec directa.& consi.423.Andreas,lib.5.& con.485.qui legat,lib.4.quibus con.illud dicit de donatione bonorum mobilium & immobilium. Ange.consi.328.consultatio prædicta,vbi ex hoc dicit executores deputatos ad executionem bonorum mobilium & immobilium nihil iuris aut facultatis habere in nomina & actiones.Aluar.in.d.c.j.§.sciẽdum,titu.de feud.cogni.Card.Flo.in cle.j.in prin.in.10.&.11.quæst.& ibi quoque Imo.col. pe.de reb.eccle.non alienan.vbi ipse Card. illud quoque dicit de publicatione & donatione.& idem Card.con.66.statuto ciuitatis Tergesti,vbi id dicit maximè procedere in statutis.& latius con.72.sigillatim ad singula,colum.j.Imo.in.c.ex parte,quod est pe . circa medium,ext.de consu.vbi & illud dicit de legato bonorum mobilium & immobiliũ. Panor.in ca.relatum,le.2.in.j.no.de testa.Pau.Cast.con.226.dico dictũ Ser. Frãcĩscũ,circa medium,li.j.Maria.in tracta.obla. in libello.8.in.6.quæst.Bened.Capra.consi.9.pũctus quidam magister,colum.2.versi.circa secundum,& con.28.punctus fuit quidam.Ser. colum.vlt.& con.66.punctus quidam Bernardus,colum.3.& consi.78.punctus Bunarellus, colum.3.quibus locis loquitur de legato bonorum mobilium & immobilium.&.con.131.

Aliorũ iiẽ opi.

Actiones tertiã speciem constituere.

Actiones non cõprehendi ĩ donatione aut legato bonorum mobiliũ & immobilium.

in nomine domini cùm vt præsupponitur, in fi. Alexand. in. l. j colum. 3. ff. de vulg. & pup. substi, & con. 9. visis verbis testamenti, colum. vlt. lib. j. & con. 45. habita, colum. 4. versic. primò enim, eo. lib. j. & con. 52. viso themate, colum. vlt. eo. lib. j. & consi. 12. viso themate, colum. 3. versic. nec dici potest, lib. 2. & consi. 109. viso themate quæstionis, colum. 3. lib. 4. & consi. 68. quia consultationem hanc, in. 2. dubio. lib. 6. & con. 171. in caussa & lite, colũ. 3. versi. pro confirmatione, eodem libro. 6. & latè consi. 244. ponderat is, eod. lib. 6. Franc. Aret. in. l. ea demum. C. de colla. & con. 54. in caussa magistri Blasij, colum. vl. Corne. latè consi. 104. circa primum, colum. 3. lib. 2. vbi ob id dicit valere donationem omnium bonorum mobilium & immobilium, præsentium & futurorum: cùm in ea non contineãtur actiones & nomina, & consi. 173. quod est eodem initio, ad fi. lib. 3. & consi. 6. in hac consultatione, colum. 2. libr. 4. vbi & id dicit procedere in materia quoque fauorabili, & consi. 54. in themate, colum. 2. versi. ex alio etiam, eod. lib. 4. & consi. 64. in casu præsentis consultationis, colum. 2. versi. & verbum, lib. 4. & consi. 188. quia petitio, colum. 2. versi. & non clauduntur, eod. lib. 4. & consi. 316. in consultatione, in fi. eod. libr. 4. Barb. in cap. relatum, colum. j. de testa. vbi illud dicit de legato. Guid. Pap. deci. Delphi. 291. appellatione bonorum, vbi etiam dicit ob id valere illam generalem donationem, de qua nuper diximus, & deci. 341. supra quæstione, versi. sed an publicatione, vbi illud dicit de publicatione. & deci. 499. testator quidam, vbi loquitur de legato. & con. 52. factum tale est Ioanneta, colũ. vlt. vbi idem dicit. & consi. 60. ad dubia elicita, in. 2. dubio, vbi etiam dicit valere donationem illam generalem omnium bonorum mobilium & immobilium præsentium & futurorum. & con. 215. vertitur quæstio, colum. 2. versi. quia etiam. Soci. si is est, qui & illud dicit de donatione, in tracta. fal. regula. 108. donatio omnium bonorum, in. j. fallent. vbi dicit no. voluisse Bald. con. incip. Naphydus, Ange. Are. in. §. j. insti. de inut. stipul. vbi ex hoc dicit in obligatiõe omnium bonorum mobilium & immobilium non comprehendi nomina & actiones. Ias. in. l. stipulatio hoc modo concepta, ante fi. ff. de verb. oblig. vbi etiã ex hoc dicit valere illam donationem generalem, de qua supra iam sæpius diximus, atq; ita se consuluisse. & postea reperisse Bald. idem quoque consuluisse, con. 234. lib. 2. de quo postea loquemur, nulla alia eiusdem, nec aliorum mentione facta, atque de hac re multũ gloriatur, tanquam admodum recondita & abstrusa, cùm vix aliam apud nostros frequẽtiorem reperias. Et idem Ias. in. d. l. à diuo pio. §. in venditione, colum. 2. vbi etiam meminit sui illius con. ff. de re iud. & ita verè consuluit. con. 5. strenui, col. 4. vers. secundò pro ista parte, lib. 3. Philip. Deci. in eo. casu loquens, con. 30. cuius superscriptio incipit, donatio omnium bonorum, colũ. j. vers. quartò Iacobus donauit, iunctis his quæ latè dicit col. vlt. versi. quartò non obst. & con. 237. in casu, in. 1. dubio. & con. 381. visis his, colũ. 2. & cõsi. 387. quæritur an dominus, colum. 2. & consi. 414. viso eleganti, colum. vlt. & consi. 461. præsens consultatio, in. j. dubio. Catel. Cota. qui id dicit singu. memor. incip. bonis publicatis, versicu. quid autem in donatiõe. & iterum memor. nomina debitorum. Stepha. Bertran. consi. 159. si in pacto, post prin. lib. j. & con. 59. voluissem, nu. 2. lib. 2. quibus etiam locis dicit valere donationem illam. & consi. 11. etiam si dum esset. nume. 6. lib. 3. & consi. 107. viso consultationis themate, nu. j. eodem lib. 3. & consi. 162. Catarina, nu. 2. eo. lib. 3. & consi. 213. ponitur in facto. nu. 3. eo. lib. 3, & con. 85. viso instrumento, ad fi. lib. 4. & cõsi. 168. donatio, in fi. eo. lib. 4. &. con. 175. non dubito, in prin. eo. lib. 4. & con. 190. indultum, nu. 3. eod. libr. 4. Alciat, in. l. vlt. in glo. vlt. col. 3. C. de pactis. Bernard. Landri. in addit. Bar. cõ. 50. Gilius Petri. Fran. Ripa. in. l. 1. nu. 6. ff. de pigno. Et omnes vbique prẹter vnum Pau. Eleaz. in ca. 2. de rebus eccle. non ali. lib. sexto.

Iasonis gloria.

10 ¶ Ad hanc sententiam adfertur. d. l. à diuo pio. §. in venditione. ff. de re iud. & d. l. quã Tuberonis. §. vlt. ff. de pecul. & d. l. 2. vers. sed vbique, iuncto vers. mobiles, & vers. in exigendis, C. qñ & quib. quar. pars, li. 10. in quibus separatim diuisimq; statuitur de bonis mobilibus & immobilibus, & noĩbus. Et. l. ad eũ, in prin. ff. de donat. vbi noĩa & mobilia ponuntur vt diuersa, cũ dicitur qcqd habes tã in noĩbus q̃ in rebus mouentibus. & l. oẽs, in prin. & l. benè à Zenone, versic. & nemo. C. de quad. præscrip. vbi etiam actiones & iura separatim nominantur à rebus mobilibus & immobilibus. Adferuntur quoque à multis non admodum pertinẽter hæc iura, videlicet. l. cogi. §. sed & miles. ff. ad SC. Trebel. & l. si mihi Meuia. ff. de leg. 3. & l. si cũ pupillus, ff. rem pup. sal. for. & l. j. in fi. & l. 3. in prin. ff. pro socio. & l. ea quæ in nominibus. C. fa. hercisc.

Nomina & mobilia poni ut diuersa.

11 ¶Nec desunt suæ huic sententiæ rationes. Illa enim dicuntur esse eadē specie, quæ & substantia, & natura, & eorundem effectuum productione sunt eadem, vt dicit Dy. in cap. sine possessione, colum. 3. versi. duæ possidendi qualitates, de reg. iur. lib. 6. Actiones autem à mobilibus & immobilibus in his omnibus differunt: Nam primùm horum substantia est visibilis, corporea, palpabilis. Ideoq; & in loco, vt videre est, consistunt. Actionum autem & nominum inuisibilis, incorporea, impalpabilis. §. j. inst. de reb. corp. & incorporalib. & l. ciuitates. ff. quod cuiusque vniuers. nā & ius quod incorporale est, manu apprehendi nō potest, vt etiam dicit Quintilianus lib. 5. cap. 10. Ideoq; etiam nullo hęc loco circunscribūtur. l. si fideicommissum. §. tractatum. ff. de iud. l. Caius, in prin. ff. de leg. 2. & l. vxorem. §. legauerat. ff. de leg. 3. & l. cū de Lanionis. §. vlt. ff. de fund. instr. & l. si mihi. §. j. ff. de leg. 3. vbi probatur & id procedere in quantuncunque generali, atque etiam vniuersali dispositiōe. Ex quo fit, vt si dono quicquid Fontenai habeo, non comprehenduntur nomina & actiones, etiam si instrumenta eorum eo loci sint, aut ibi debeantur, secundùm Bald. in l. j. in prin. ff. de stat. homi. cum multis concord. à me traditis in repet. l. si vnquam, in verb. bona, nu. 9. quid autem si quis donat. C. de reuoc. dona.

Quæ eadē dicuntur specie. *Actionum substantia.*

12 ¶Hinc quoque fit, vt cùm mobilia & immobilia verè possideantur. l. 3. in prin. ff. de acq. poss. nomina tamen & cætera iura incorporalia verè non possidētur. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap. & l. seruus. §. incorporales, & ibi no. ff. de acq. rer. domi. & c. cū ecclesia, in verbo, quasi possessionem, de caus. poss. & prop. Ideo nec illorum dominium transfertur, nisi facta traditione, & sic possessione apprehensa. l. traditionibus. C. de pact. & l. si ager. ff. de rei vendicat. In his autem cùm traditionem non recipiant, vt dicitur in d. §. incorporales, sufficit in id patientia. l. si ego. §. j. ff. de publici. Bar. in l. quoties, per illū text. ff. de seruitu. & Bald. in l. per diuersas, colum. pe. in 14. quæst. versi. item cùm cessio. C. mand. cum simi. Et cessio ꝑ traditione habetur, vt not. gl. in l. vlt. C. quando fis. vel priua. & in l. vl. in prin. in verbo, portionibus. ff. de donat. Bar. & Bald. in l. j. vterque colum. 3. C. de act. & obliga. Bald. in l. si eà lege. C. de vsur. Signo. con. 71. factum sic se habet, dominus episcopus, colū. 3. versi. sed incorporalia. Ange. consi. 179. visis prædictis, colum. 5. versi. concludo igitur. & consi. 208. viso dicto puncto, ante medium, cum si. Nam omnium vbique ea est sententia, licèt Bald. sibi contrarius contrarium dixerit consi. 285. casus coram R. colum. 2. vers. sed & illud, lib. 2. & Ias. consi. 111. aduertendum est, colum. 2. versi. secundò principaliter, lib. 4. vterque per text. & glos. in l. planè. ff. famil. herciscun. vbi tamen glos. rectè intellecta dicit contrarium. At ipse Bald. in hoc distinguit in d. l. traditionibus, ad fi. C. de pac. & in l. j. etiam ad fi. C. com. vtriusq; iudi. & Alex. con. 184. in caussa, col. 2. vers. vltra prędicta, lib. 6. vt dicemus inf. eo. tit. §. 6. glo. j. nu. 9. nec obstat.

Actiones non uerè poßideri. *Iura traditionem nō recipiunt.* *Cessionē in iuribus pro traditione esse.*

13 ¶Item vt ad alias rationes redeamus, mobilia triennio, immobilia longo tempore. x. vel. xx. an vsucapiuntur. Actiones verò personales regulariter sunt perpetuæ. l. 2. C. de consti. pec. & l. sicut, & l. omnes. C. de præscript. xxx. vel. xl. an vt hinc clarissimè intelligas eas actiones aliter atq; bona mobilia & immobilia cēseri. Vt tamen illud postremò non omiserim rerum mobilium & immobilium dominia à nobis prorsus separari: nunquam autem actiones directas, veluti ossibus affixas, tanquam caracter impressum personæ. l. quis ergo casus, in fi. & ibi glo. & Bart. ff. de pecul. & dicemus latius infr. eo. §. 26. in glo. j. versi. 16. actiones.

Actiones directas oßibus esse affixas.

14 IN TAM VARIIS Ac diuersis sententiis Bald. iungens simul primam op. illam ac proximè præcedentem, in d. l. quam Tuberonis. §. vlt. ff. de pecul. & in cap. j. in fi. princ. tit. de pac. tenen. dicit nomina debitorum, si substantiam respiciamus, neq; mobilia esse neq; immobilia: si similitudinem, dicuntur mobilia, cùm debetur aliquid mobile: immobilia, si immobile, nec aliud præterea dicit. Id quod nihil aliud est, quàm si dicas nomina nō esse mobilia aut immobilia, sed æquiparari siue adsimilari mobilibus, si mobilia debentur: immobilibus, si immobilia. quod & idem penè voluit Aluaro. in d. c. j. §. si verò pacis, col. vlt. & Mart. Laud. in eo. cap. j. col. 2. vers. sed quid de nominibus, & Card. Alexā. etiam col. pe. vers. eiusdem initij. & Bar. & Fran. Are. in d. l. j. C. si aduer. trans. & Ang. in d. l. vlt. in fi. C. in quib. cau. in inte. resti. nō est necess. Alex. con. 49. viso processu, col. j. vers. & dato quòd ipsa actio, lib. 3. & nonnulli ex iis quos sup. citauimus.

Alia op. an actiōes sint mobiles an immobiles.

15 ALII ALITER DICVNT, vt videlicet actio respectu sui ipsius nec mobilis sit, nec immobilis essentialiter: sed iudicatur accipiturq; tanquam tertia quædam ac separata species, si non necesse sit, vt de ea iudicetur tanquam de re mobili vel immobili. Quòd si ne-

Alia item.

cesse sit,vt vtri illorum accedat,quia constat de omnibus bonis actum fuisse,vt si statutũ dicat,quod in omnibus bonis agnati & cognati sint hæredes, ita vt agnatis deferãtur im mobilia,cognatis mobilia. Vel si aliter expediat alterutris accedere , vt cùm quæritur an iura vel actiones competentes minoribus vel ecclesiæ possint alienari sine decreto.& tũc de ijs iudicamus,vt de re ad quam competunt,secundùm illam primam opinionẽ. Et ita declarant & distingunt Iac.Are.Bar.& Alcia.in d.l.mouentium.ff.de verb.oblig. Bart. in.l.potest.ff.de autho.tut.&.d.con.50.Gilius Petri.Bald.con.247.præmisso statuto,colũ. 2.lib.j.&.d.con.242.super infrascriptis dubijs,in vlt.dubio,lib.2.&.d.con.423.Andreas,li bro.3.Ange.in.d.l.si cõstante.§.vl.& ibi etiam Ro.ff.solu.mat.idem Ange.in.§.j.in authẽ. de non ali.&.d.con.328.colum.3.vers.in contrarium,& col.seq.ver.non ob.obiectio qnta. Imo.in.d.cap.nulli,col.vlt.versi.vltimò tangit,& ibi quoque Panor.colum.3. vers. sed est dubium,ext.de reb.eccle.non alienand.idem Imo.Pet.Ancha.Domi.& Philip.Franc.in d.cap.2.eod.tit.lib.6.Card.Flor.d.con.66.&.d.con.72.colum.3. Paul.Cast.in.d.l.quã Tuberonis.§.vlt.ff.de peculi.& in.d.l.j.C.si aduer.transact.Ro.con.509. circa propositam cõ sultationem,in.4.dubio.Alexand.in.d.l.à diuo Pio.§.in venditione,in.j.not.ff.de re iud. & latè.con.244.per totum,lib.6.Corne.con.229.licet claram,in fi.lib.4.Guid. Pap.d.cõ. 52.Soci.con.101.viso testamento Antonij,colum.vlt.lib.j.quod iterum repetitur con.175. lib.2.Card.Alexand.in.c.j.§.sciendum,colum.2.titu.de feud.cog.Auferri. in deci. Tholos.quæst.315.item fuit quæsitum testator legauit.Steph.Bert.con.245.ponitur in facto,co lum.2.versi.ex quo facto,li.j.&.d.con.109.lib.4.

26 CAETERVM IACOB. BEL.in.d.§.j.in authen.de non ali.fuit in singu.op.Nempe actionẽ respectu sui esse immobilem.At si consideratur respectu rei ad quam competit , interesse an tractemus de fauore,an de odio,an verò & de vtroque mixtim. Primo & secundo casu censeri vel mobilem vel immobilem,prout fauor & odium suadebit,ita scilicet vt fauor obtineat,odiũ vincatur. Tertio casu cõsiderandũ esse,vtri magis attribuatur,fauori, an odio,vt secundum id iudicetur,per.d.l.corruptionem,C.de vsufr.&.l.sicut,in prin.C. de seruit.&.l.vlt,ad fi.C.de præscript.long.temp.Et ita vt vides Iac.ipse semper quò fauor illum ducit,sequitur.Et illum sequitur nuncupatim Lucas Pen.in.l.vlt.colum.2.C.de vẽre.ciuit.lib.11.& Pet.Ferra.titu.forma libelli in act.reali,in verbo,veris ac legitimis,col. antepe.versi.amplius quæritur an actio personalis,& videtur etiam sequi Alberi.in tertia parte stat.quæst.13.item quæro an publicatis bonis.& Saly.cum aliqua tamen distinctione,in.d.l.iubemus,la.2.C.de sacro.eccle.Sed id esse falsum satis apparet ex ijs quæ sup.diximus de donatione & legato bonorum mobilium & immobilium. *Alia quoq;*

27 IDEOQVE MALO INHAERERE præcedenti distinctiõi, quæ vt cõmunior est,ita & verior.Sed quam trbus aut quatuor modis non contemnendis intelliges.Primo vt procedat in actionibus,quæ competunt ad certam speciem.Nam si ad genus competunt,vel etiam ad quantitatem in genere , semper faciunt tertiam & separatam speciem. Nam actio per se nec mobilis est nec immobilis,vt pleriq; omnes fatentur : nec etiam genus aut pecunia in genere & in forma in qua est in obligatione, mobilis est vel immobilis : genera enim sunt in intellectu,non in sensu.Tange enim,si potes,genus humanũ,vel genus pecuniç,vel seruorũ,vel moue illud,& certè nõ potes.Hæc propè Lapus.d.alleg.92. imprimis videndum est,in fi.& sequitur.dicitq; sing.& à nullo alio doct.tactum.Ro.in.d.l.si constãte.§.vlt.colum.2.vers.illas tamen.ff.solu.matr.&.d.con.509.in.4.dubio.& Alexand.in ad di.Bart.in.d.l.mouentium.ff.de verbo.signifi.&.d.consi.68.ad fi.lib.6.& Card. Alexan.in d.cap.j.§.sciendum,colum.2.tit.de feud.cog.& Soc.d.con.101.colum.vlt.lib.j.Albert.Bru. in tracta.statutorum excludentium fœminas,in.8.art.quæst.26.lib.1.ante fi.& Chass.in cõ mentarijs consuetudinum Burg.tit.de droictz appartenans à gens mariez.§.2.in verbo, tous meubles,col.3.ver.sed nunc.Sed & illam Lapi sententiam sequitur Barb. in cap.nul li,in fi.de reb.eccle.non ali.vbi contrà quàm à Ro.vbi suprà dictum fuerat,dicit id fuisse dictum à Bar.in.l.j.C.si aduer.transact.sed aut is errat,aut codices Bar.qui circunferuntur,sunt mendosi. *Actiones ad genus aut q̃titatẽ in g̃ne semper esse tertiam spẽciem.*

28 SECVNDO INTELLIGE quæ dicta sunt procedere,nisi ex communi vsu loquendi actiones contineantur sub mobilibus vel immobilibus.Is enim communis vsus in ea re,vt semper aliàs,magis sequẽdus est,quàm propria verborum significatio,vt expressim & in hac specie respondit Oldra.d.con.219.& Ioan.And.ipsius discipulus,qui ferè id & penè totum con.repetit,nulla tamen magistri mentione facta,vt sæpe aliâs,in addi. Specul.d.titu. de *Actiones ex cõi usũ loquendi cẽ mobiles uel immobiles.*

fru&tib.& interes.§.scias igitur,versi.sed quid si debeo,per multa iura ab vtroque allegata,vt per eos videre poteris.Et id sequitur & dicit sing.Fely.qui multa similia aggregat in proœmio decretalium,colum.3.circa medium.

19 TERTIO INTELLIGE, vt actio quæ competit ad rem immobilem censeatur immobilis:quæ ad rem mobilem,mobilis.Nisi tamen sit diuersa ratio,verbi gratia, augmentũ dotis potest fieri in rebus immobilibus,vt augmentum ipsum habeat idem priuilegium prælationis quod dos habet:nõ etiam in mobilibus,cùm maritus obnoxius est creditoribus, authen.sed iam necesse.C.de donat.ante nupt.&.§.aliud,in authen.de æqual.doti.An igitur,(inquit Angel.in posteriori loco,colum.j.versi.sed iuxta hoc,)poterit dari in augmentum dotis,actio ad rem mobilem marito obnoxio creditoribus.quod non videtur,cũ censeatur mobilis.Contrarium item videtur,quia datio rei mobilis hoc casu prohibetur propter fraudem quæ cogitari potest,dum simularet vxor tradere,& vir accipere, quod non traderetur,vt ibi dicitur:sed huiusmodi fraus fieri non potest,cùm datur nomen debitoris in augmentũ:cùm clarè pateat id quod datur,sicut cùm datur res immobilis. Ideo cessat ratio prohibitionis. Tamen concludit nec nomen quoque dari posse,ostendendo declarandoq; & hic quoque fraudem excogitari posse,Ideò cùm sit eadem ratio in nominibus & actionibus ad rem mobilem,vt in re mobili,idem ius statuendum est. Ex quo non obscurè sentit aliud fuisse statuendum,si ea ratio cessasset.Ad quod etiam facit,quod in simili dicemus infra,in eadem glo.nume.100.sed illud procedit, vbi loquemur de mobilibus preciosis.

Diuersa rõ actiões diuersas censeri facit.

20 QVARTO INTELLIGE, nisi dispositio ita generaliter loquatur, de quibuscunque bonis mobilibus & immobilibus,vt si statutũ prohibeat quæcũq; bona siue mobilia sint siue immobilia,in extraneos transferri,de actionibus quoque actum videtur. Nã illa dictio quibuscunque,propter generalitatem etiam ad casus improprios trahitur. Et ita voluit Alcia.in d.l.mouentium.ff.de verbo.signifi.Nam in simili,vt hic subiungit,videmus,ꝙ quicunque hæres etiam improprium hæredem comprehẽdit,vt tradit Ro.quem ille allegat, in.l.id tempus.§.j.ff.de vsucap.& cùm de quibuscunque contractibus loquimur,etiam de abusiuis intelligitur,vt latè Hippo.Mar.qui multa talia congerit,in.l.vnius.§.cogniturũ, colum.4.vers.modò redeundo,cum multis seq.ff.de quæst.Hæc propè Alcia.

Actiões an compræhẽdantur appellatione quorũcunque bonorum mobilium & immobilium

21 ¶Cui adde Soci.multa scribentem de huiuscemodi vniuersali dictiõe,con.297.viso priuilegio,colum.3.lib.2.Et quod pulchrè tradit Bald.in.l.j.in.34.quæst.ff.de rer.diui.& in.c. imperialem,in prin.colum.penul.vers.sed quid si concessum,titu.de prohib.feud.ali.per Fed.ꝙ feudum concessum mihi & successoribus meis quibuscunque transit ad extraneos hæredes & legatarios qui impropriè sunt hæredes,& alios qui aliâs non admitterẽtur.& sequuntur Panor.con.3.nitar in præsenti,in.3.dubio,lib.2.Ro.in.l.etiam,in prin.& ibi etiam Alexand.colum.vlt.ff.solu.matri.& ipse Ro.subdubitans tamen in.d.l.id tempus.§.j. idem Alexand.in.l.quod dicitur,la.2.colum.pe.vers.& dum dicit.ff.de verbo.oblig. & in l.quædam.§.nihil interest,& ibi etiam Ias.vterque statim post prin.ff.de eden.& idem Alexand.in.l.si patroni,in prin.colum.pe. vers.aliam limitationem.ff.ad. S C.Trebel.& in l.Gallus.§.etiam,colum.2.versi.hoc tamen fallit.ff.de lib.& posth.& con.7.attentis,colũ. 2.nu.8.li.6.& con.95.repetitu,scolum.2.vers.nec ob.quòd dicta,lib.7.Corne.con.16. aperta fronte,colum.4.vers.& maximè,lib.j.Ias.in.l.cum filiosa.colum.15.vers.successiuè,inquantum Bar.ff.de lega.1.vbi id dicit sing.& in.l.2.§.prætor ait,colum.2.vers.tertio fallit ff.qui satisda.cog.& in.l.quocunque,in prin.in.2.no.ff.de verbo.oblig.& in.l.2.colum.69. in.14.quæst.C.de iur.emphy.& in prælud.feud.colum.15.versi.tertiò limita,vbi etiam tenet,quòd vi huius dictionis vniuersalis feudum transit ad fideicommissarium,& con.27. dominus Ioannes,colum.2.versi.& si diceretur,lib.3.& con.55.statutum nouum,col.2.ver. præterea & tertiò.eod.lib.2.& consi.89.spectabilis,colum.4.vers.quintò bene facit, lib.3. & consi.115.statutum nouum,colum.8.vers.secundò adest,lib.4.& inter con.Alber.Bru.cõsi.9.dominus Ioannes,colum.3.vers.vnde ponderando,& Soci.consil.seq. visa quæstione, colum.1.& Ludo.Gozad.con.6.prima facie,colum.6.nume.43.& seq. & con.8.in hac causa,colum.5.& consi.14.prima,colum.pen.nume.22.& consi.103.videtur,colum.2.versi.tertio faciunt.

Multa de uniuersali oratione.

22 ¶De quo etiam per Barb.in repe.l.cum acutissimi,colum.66.vers.& ex istis sequitur.C. de fideicom.& Soci.in.l.si rem legatam,in fi.ff.de except.& con.19.pro decisione,columna.1.lib.1.& Fely.in cap.quia.g.colum.vlt.extra de iud.& in cap.in præsentia,colũ.11.vers.

ſed inquantum,de prob.& Geor.Nat.in repet.cap.quanuis,colum.74.verſ. & iſta faciũt,
ſub nu.207.de pact.lib.6.& Philipp.Deci.con.395 in cã magnifici,col.vlt.& cõ.529.Phi-
lippus,col.j.& cõ.599.conſului,col.j.verſ.ſed hîc non obſt.Steph.Bertrãd.cõ.264.viſo cõ
ſultatiõis themate,col.j.lib.2.& Matthæ.Afflict.in cõſt.Siciliæ incip.comes,col.pe.in.4.
no.& deci.Neapo.386.in cã petitionis,col.2.Catel.Cota memor.feudum cõceſſum, & ite
rum memor.priuilegia,vbi ex hoc dicit huiuſmodi dictionem (quicunque)multùm extẽ
dere diſpoſitionem etiã vſq; ad improprietatem:rurſumq; memor.quibuſcũq;.Fran.Cur.
iunior in tract.feud.in.3.par.quę.vl.& con.j.col.j.& ſeq.Fran.Rip.in.l.quęſitũ.§.ſi qs cũ tu
tor.ff.de priuil.cred.& in.l.ex facto.§.ſi q, ita,nu.16.ff.ad.SC.Trebel.Alber.Bru.conſi.24
quòd nobilis,in fi.

23 ¶Ad quod etiam facit,quod ſcribit gl.in cle.j.in verbo,quibuſcũq;,de iudi.quã dicit ſin-
gu.Barb.con 18.clementiſſimũ,col.pe.li.4.& cõ.21.eiuſdẽ initij,col.8.eo.li.4.& eã expẽdit
idẽ.Barb.cõ.35.omnipotẽtẽ,col.antepe.eo.li.4.& cõ.41.immortalẽ,col.2.eo.lib.4. vbi &
eam dicit ſing.& mirabilem.& con.48.clementiſſimũ,col.3.li.4.Et alia glo.in cle.j.in ver
bo,quauis,quæ eſt.2.& ibi Imo.qui eã dicit ſing.de re iud.& in cle.2.in eod.verbo,quæ eſt
vlt.de reb.eccle.non alienan.Ex quibus poſterioribus Iaſ.con.96.dominus Ioannes,colũ.
2.verſ.quartò in dicta,lib.3.dicit huiuſmodi dictiones cõprehendere caſus nõ expreſſos
etiam maiores.& rurſum con.147.per decretũ,colũ.vlti.li.4.vbi & alia quædã ſimilia al-
legat. & priorẽ quoq; in id expendit Alex.d.cõ.95 col.j.verſ.pręterea,li.7.& Cepo.qui eã
dicit no.cõ.cã.crimi.14.pro declaratiõe,col.3.verſ.nec obſt.ſi dicatur.& Barb.con.12.ſcri-
bitur,col.8.li.j.vbi & ad id allegat glo.in cle.ne Romani,de elect.& rurſum con.21.pręcla
rè,col.5.nu.16.li.2.& con.23.ſapiẽtiſſimus,col.j.eo.li.2.& con.26.ſapiẽter,col.2.co.li.vbi &
alios allegat,& cõ.87.illud,col.5.li.3.&.d.cõ.21.col.pe.li.4.vbi itẽ alios citat.& Maria.cõ.
15.viſis prædictis,col.12.verſ.item videtur.& Lud. Gozad.con.26.in cã illuſtriſſimorum,
col.7.nu.45.& con 103.videtur primò,col.2.in prin.& alibi ſæpe in ſuis con.

24 ¶Facit prætereà gloſ.in.l.vlt.in verbo,per quancunq;.C.qui legi.perſo.& gloſ.in ca.q̃uis,
in verbo,quaſlibet.& ibi Domi.in.2.no.de elect.li.6.& in cle.ne in agro.§.j.in verbo,quo-
modolibet,de ſtat.mona.& in cle.2.verſ.ne igitur,in eo.verbo,de ſen.exco.& quod tradit
Zenz.in extrauag.Io.22.incip.ad onus,in verbo,quibuſcũq;.Archi.Io.and.& Domi.in ca.
indemnitatibus.§.ſi qua verò,de elect.lib.6. Io.An.in.c.ſtatutum.§.in nullo,in verbo,quo
modolibet,de reſcript.lib.6.& in cap.j.§.pe.in eo.verbo,de cleri.ęgro.eo.lib.6.Bar.in.l.ge
nerali.§.vxori.ff.de vſufr.leg.Bald.in.l.vlt.col.j.C.ſine cenſu vel reliq.& in.d.cap.in præ-
ſentia,colum.4.verſ.nota quòd nomen,extra de probat.Angel.con.288,viſo themate, co
lũ.3.verſ.hoc etiam adiuuatur.Saly.in.l.2.col.2.C.de noxa.Domi.in.c.decet,in prin.col.3.
de immu.eccle.lib.6.Alex in.l.& ſi ſeuerior,col.2.C.ex quibus cau.infa.irrog.& con.117.
viſis ſup.narratis,col.2.li.j.& con 118.in caſu de quo quæritur,col.2.lib.5.Cepol.in tracta.
contractuum ſimulatorum in.2.caſu prin.Soci.conſi.3.in cauſa domini,col.vlti.lib.3.Iaſ.
conſi.63.per reformationem,col.3 verſ.imprimis moueor,lib.3. Apud quos omnes vide-
bis huiuſmodi dictiones ampliare diſpoſitionem.Quibus ſuccinit Tullius epiſto.ad Bru *Ciceronis*
tum.5.dum interpretatur legem Iuliam de ſacerdotijs,quæ erat hmõi. Qui petit,cuiuſuis *locus.*
ratio habebitur.Apertè(ait)indicat poſſe rationem haberi,etiam non præſentis.Ibi enim
Cicero expendit vim illius dictionis cuiuſuis,vt etiam abſentes comprehendat.

25 ¶Sed quod propiùs ad illam Ro.& Alcia.ſententiam accedit.D.Bened. in ſua copioſiſſi
ma & laudatiſſima repe.c.Raynutius,in verbo,cętera bona,nu.8.ext.de teſtamẽtis,ſcribit
ꝙ ſi quis donat õnia bona ſua mobilia & immobilia,cõprehẽduntur iura & actiões , pro-
pter illã dictionẽ,õnia,per text.in.l.j.§.ſi ex fundo.ff.de hęred.inſti.q text.tñ,niſi multùm
fallor,nõ admodũ eò ſpectat.Subditq; ipſe Bene.ꝙ licet actiões nõ cõtineãtur in loco,nec
veniãt appellatiõe bonorũ in loco exñtiũ,vt etiã ſup.diximus. tñ ſi qs ita donet, bõa ſua *Appellatio-*
mobilia & ĩmobilia hîc & vbiq; exñtia,cõprehendũtur actiões, ꝓpter illã dictionẽ vbiq;. *ne bonorũ*

26 ¶Sed hæc dicta Bened.nõ omnino ſunt ſine ſcrupulo.quia quantũ ad primũ,multi ex ijs *ubique exi*
quos ſup.citauimus nu.9.ſed & multis placuit, tenẽt cõtrariũ:nec dictio õnia tam latè pa *ſtẽtium an*
tet,q̃ dictio quæcunq;:cùm illa tantũ generalis ſit,hęc vniuerſalis.Et fortè etiam non ſem *ueniant a-*
per procederet:vt hæc dictio(quæcunque)actiões cõprehenderet ;cùm huiuſmodi dictio *ctiones.*
nes quantũuis vniuerſales & præciſæ ſæpe reſtringantur,vt per gloſ.in.l.promittendo,in *Dictiones*
prin.in verbo,cõditionis,in fi.ff.de iu.dot.& in.l.emãcipati,& ibi etiam Bar.ff. de adopt. *uniuerſales*
quæ interpretatur verbum,quocunque,ſcilicet idoneo,& glo.etiã,quæ id idẽ facit in.l.2. *plerunque*
reſtringi.

C.vbi de rati.agi opor.& in.l.j.C.de fid.instr.& in.l.j.C.de sacro.eccle. quæ etiam interpretatur dictionem vnusquisque,habilis ad testandum,cum concord.ibi à recentioribus collectis,& ab Alex.Soci. & Ias.in.d.l.2.§.prætor ait.ff.qui satisd.cog.Barb.con.j.præclarè,colum.5.versi.& licèt statutū,lib.2.& con.57.eiusdē initij,col.8.versi. cū ergo Papa,eo.lib.2.& Soci.con.260.in causa Nanutensis,col.10.versi.sed ad ista,lib.2.vbi probat nō sem per procedere quod diximus,dictionem vniuersalem includere maiora expressis. Nā & eæ dictiones limitantur & restringuntur secundum naturā actus,cui attribuuntur,vt pulchrè dicit Bald.loquens de dictione quandocunq;,con.67.quia ex facto,colum.2.ver.nec obst.si dicatur,lib.3.quod extollit Catel.memor.quandocunq;.

27 ¶ Et idem voluit ipse Bald.loquens de dictione quibuscunque,in.c.j.§.donare,col.2.vers. sed dubitari potest,& ibi etiam Mart.Laud.& Card.Alex.ad fi.titu.quali.olim feud.ali. pot.vbi ex hoc tenent contrarium eius quod sup.ex eodem diximus de feudo cōcesso mihi & hæredibus quibuscunque, vti etiam facit ipse Bald.in.l.cum virum,colum.vl.C.de fideicō.& Alex.sibi contrarius con.30.quoniam omne datum,col.4.vers.octauò quia vafallus,lib.j.Fran.Are.& Soci.in.d.l.Gallus.§.etiam.Bar.sibi itē contrarius in rub.de feud. col.2.& consi.63.sapienter,col.9.versi.& adduco,li.j.&.d.con.23.sapientissimus,col.2.ver si.quia reuera,lib.2.& Iaco.à S.Georgio,in tract.feud.in verbo,& quibuscunque hæredibus,colum.j.& Franc.Curt.senior,consi.83.deus pius,col.5.ver.& si opponatur.Philip.Deci.sibi contrarius consi.185.in causa istorum,col.3.versi.secundò respōdetur,& Ludo.Gozad.d.cō.26.in causa illustrissimorum,con.5.nume.35.Quibus & tu adde quæ dicam infr. tit.procedente.§.j.glo,2.quæ est in verbo,a tel temps,nu.9.eam autem sententiā.Et quod tradit Signo.con.110.testator,col.3.versi.prætereà verò.

28 ¶ Hincque vt redeamus propius ad casum nostrum.Corne.consi.49.in præsenti consultatione,lib.3.respondit in legato omnium & quorumcunque immobilium(nam hæc ibi expressim ponebantur)non contineri nomina & actiones,non obstantibus illis verbis, per multa iura,quæ illic allegat,præsertim verò per.l.quæsitū.§.Papinianus quoque.ff.de fundo instr.quæ vtitur verbo,omnia.&.l.vxorē.§.legauerat.ff.de leg.3.quæ vtitur verbo, qd quid,&.l.quæsitū.§.1.eo.tit. quæ eadem dictiōe vtitur.&.l.si mihi Meuia,in prin.eo.quoque tit.quæ vtitur illis verbis,cæterisq; vniuersis, & rursum.§.j.eiusdem.l. qui vtitur vno vniuersali,& duobus generalibus,ijs scilicet,nullo omnino excepto,cum omni instrumēto,& repositis omnibus.& adde etiam text.in.l.Caius,in prin.cùm dicitur, cum omnibus quæ ibi sunt.ff.de leg.2.Quibus etiam motus Steph.Bertran. con.77.difficultas, colum.j. in fi.lib.2.respondit per huiusmodi verba generalia non contineri iura & actiōes. Sed & Iason nuncupatim quoque.d.con.5.colum.4.lib.3. respondit donationem quoruncunque bonorum mobilium & immobilium non comprehendere nomina & actiones.Quanquā in casu illius statuti prohibentis alienare quæcūque bona mobilia & immobilia in extraneos,non admodum dubitarem,quin etiam nomina comprehenderētur ex verisimili mēte statuentium & subiecta materia,ob quam sæpe recedimus à verborum proprietate,vt latè docuimus in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,numero.30. incipiente,fallit.2. & sequenti.

29 ¶ Quantum autem ad secundum dictum Benedict. quo scilicet asseruit in donatione bonorum mobilium & immobilium hîc & vbique sitorum nomina & actiones comprehendi,id vtique magis mihi dubium est,quoniam in nullo omnino loco nomina contineantur,vt sup.dictum est,& probatū.Ideo & contrarium in illo ipso casu Bened.tenuit Corne.d.con.104.col.3.lib.2.& Soci.d.con.101.col.2.ver.sed his non obst.lib.j.& Iason etiam.d.con.5.lib.3.& Phi.Deci.con.30.cuius superscriptio incipit,donatio omnium,colū.j. versic.quartò Iacobus.& alij multi quos citauimus sup.nu.9.sed & multis. Et satis probāt text. nup à me citati.Nam & Bald.cō.77.verba Cy.lib.5.tradit hunc sermonē,hîc & vbique terrarum,intelligi de loco idoneo,per iura ibi allegata,vt intelligas eas dictiones nō ita generaliter intelligēdas, vt putat Bened.Et facit text.in.l.si mihi.§.j.ff.de leg.3.de quo sup.diximus,nume.11.nec desunt suæ.& glos.in.l.qui loco certo,in verbo,quolibet,quę est vlt.ff.de cond.indeb.& in.l.j.etiam in glos.vlt.in fi.ff.de eo quod certo loco,quæ vtrobiq; intelligunt ea verba(quolibet loco)scilicet idoneo.Et earum authoritate Fran. Are.in.l.j. colum.antepenul.ff.si certum pet.dicit dictionem hāc(vbique)non ita præcisam esse, qn eandem interpretationem recipiat.& idem propè dicit idem Are.in.l.j.colum.pe.vers.dicamus ergo.ff.solu.matri.

30 SED VT TANDEM REDEAMVS ad casum nostræ consuetudinis. Si ea disposuisset simpliciter retractum habere locum in bonis immobilibus, non comprehendisset nomina & actiones etiam ad rem immobilem competentes, vt nuncupatim respõderunt duo proximæ tempestatis lumina. Ias. & Philipp. Deci. ille consi. 194. superuacuò videtur, columna. j. versicu. ego vltra adducta, lib. 2. hic consi. 300. visa petitione, columna. 2. Quibus accedo, præsertim cùm hæc nostra consuetudo frequẽtiori nostrorum calculo à iure communi abhorreat, vt diximus supra, in rub. nume. 60. quamobrem. Ideóque in ea nullo pacto comprehenderentur nomina sub appellatione bonorum mobilium & immobiliũ, ex sententia Lapi. d. alleg. 92. in fi. At cùm nostra consuetudo vlterius procedat, dicatq; non solùm biens immeubles, sed etiam choses censees pour immeubles, nihil est quòd amplius dubitandum sit, quin actiones ad rem immobilẽ cõpetentes contineantur: licet enim nõ sint immobiles, tamen haud dubiè immobilibus cõparantur, vti supra diximus.

Si retractus ad bona immobilia simpliciter competat, an & ad actiões ad rem immobilẽ cõpetat.

31 EX QVO INFERTVR ad vnum, quod quotidie in facto contingit, vt si quis vendat facultatem redimendi rem immobilem à se prius venditã ea lege, vt emptor teneretur reuendere restituto ei precio intra aliquod tempus, vel etiam perpetuò, nam ea facultas vendi potest, vt cauetur infra eod. tit. §. 26. Certè est locus retractui huius facultatis ex hac nostra consuetudine. Nam cùm huiusmodi facultas & actio pro ea competens secundũ. l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. censeatur immobilis, vt quæ competat ad rem immobilem, secundùm ea quæ latè sup. diximus. & nuncupatim voluit & respondit Alexan. consi. 27. attentis narratis, ad finem lib. 3. vbi & ob eam, quam diximus, rationem tradit in venditione huius facultatis adhibendas esse solemnitates, quæ adhiberi debent in venditione rerum immobilium. quem sequitur Hiero. Cagno. in repe. d. l. 2. col. 9. versicu. tertiò quæro. C. de pact. int. empto. Consequens est & eam esse huic retractui obnoxiam. Et id q̃dem voluit Carol. Molend. in consue. Paris. tit. j. §. 23. in. 8. q. nõ semel. Et de hoc est expressa consuetudo apud Borbonios. c. consuetudinum eius loci. 484.

Quæst. An retractus competat in uenditione facultatis redimẽdi.

32 ITEM IVRA DECIMARVM & aliarum portionũ, quas quis ex fundo alieno percipit (terragia & complanctus vulgò nostri appellant) hæc, inquam, iura inter immobilia quoque numerantur: quia immobilibus adhærent, & stabile subiectum habent, & in actu semper permanens. Hęc enim propè sunt verba Bal. in. c. j. col. 2. in verbo, annua, tit. de contro. inter vas. & epi. & sequitur Alex. con. 211. põderatis verbis statuti, col. 2. ver. pręterea negari non potest, lib. 6. vbi & ad hoc dicit bene facere. l. rerum mixtura, & l. eum qui ædem, ff. de vsucap. & quod habetur in. l. si conuenerit. §. si nuda, & quod ibi scribunt doct. ff. de pig. acti. Et facit quod statim dicam inf. nu. huius glo. 38. & ex hoc fit.

Quæst. An retractus competat ĩ uenditione decimarũ, & aliorũ similium.

33 ITEM IVS PORTORII aut alterius vectigalis (passagium & gabellas nostrates appellãt) & cæterorum id genus, etiã immobiliũ iure censentur, vt scribit Bald. in cap. j. §. sciendũ, post prin. tit. de feud. cog. per no. in cap. j. tit. quæ sunt rega. Et sequitur Aluaro. in. d. §. sciẽdum. Matthæ. Afflict. qui & ob id dicit ius retractus in ijs habere locum, in tract. proto. colum. 10. versicu. item quæro quid si vendatur. & Zasius in epitome feudorum, parte 4. Quibus adde & ipsum Baldum in. l. stipendia. C. de execu. rei iud. vbi dicit ius colligendi passagij, quod competit ratione rei, æquiparari bonis immobilibus, quia eis cohæret, per ea quæ no. Dy. in. l. ergo. ff. de acq. rer. domi. & idem voluit Franc. Are. con. 154. cõsultatio proposita, col. vlt. ver. secundò præmittendum, vbi & ex hoc dicit ꝙ huiusmodi res præscribuntur eo modo, quo res immobiles, secundùm Bar. in. l. publicanus. §. in vectigalibus. ff. de public. & vectig. & in. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. & Cano. post Innoc. in. c. de quarta, ext. de præscrip. Et quod huiusmodi ius solo cohæreat, tenet etiam Bar. in l. locare, in fi. ff. locat. Bal. in. l. si ea lege, in fi. C. de vsur. & con. 243. ius percipiẽdi, li. 5. & Ias. consi. 81. cõmunitas, col. 4. vers. quartò facit, lib. 3.

An & in uenditione uectigaliũ & aliorũ id genus.

34 ¶ Adde, inquam, quod Paul. Eleaz. in cle. j. de reb. eccle. non ali. exponens verba illius text. qui prohibet concessionem iurium, redituum & possessionum ecclesię ad vitam, interpretatur verbum iurium in huiusmodi iuribus colligendi percipiendíque passagiũ & collectas. Et ex hoc infert ea iura cõparari immobilibus, sicuti & alibi quãtũ ad vsucapionẽ. l. vlt. C. de præscrip. long. temp. & quo ad alienationẽ. c. 2. de reb. eccle. nõ ali. lib. 6. vbi dicit no. hæc iura computari inter immobilia. Subdit tamen Pau. Eleaz. quòd in. d. cle. j. & etiã in. d. c. 2. colligitur cõtrarium, quia vtrobiq; ponũtur vt diuersa. Steph. quoq; in ea. cle. j. dicit ea non comparari immobilibus quò ad omnia. l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. vbi ponuntur vt diuersa, & inducit quod supra de noibus & actõibus diximus. & eos

ſimpliciter retulit Card.Flo.in.d.clemen.j.in prin.in.9.quæſti.& ibi etiam Imo.colum.7 eodemq; pe.verſi.ex prædictis.Quibus adde Collect.in.c.nulli,colum.2.verſi.ſed nũquid iura,eod.tit.de reb.eccle.non alienan.

35 ¶ Ex quibus potes intelligere hìc omnino dicendum eſſe,id quod ſupra diximus de ipſis actionibus in prin.huius gloſ.& multis ſeq.verſicu.& quæ præterea in præcedentibus glo.de ſeruitutibus & ãnuis reditibus,vt ſcilicet hæc iura,de quibus nũc loquimur,per ſe & ex propria eorum natura non ſint mobilia neque immobilia : ſed cùm neceſſe eſt , vt alterutrorum naturam adſumant , pro immobilibus ſint cenſenda,de hiſque vt de immobilibus eſſe iudicandum, vt in vniuerſum de cæteris iuribus tradit gloſſ.in.d.capit.2. in verbo,iura,& ibi Archi.Ideóq; haud dubiè ſub hac noſtra conſuetudine cõprehẽdũtur.

36 IDEM VIDERI POTEST , ſi vendantur fructus pendentes:quia hi inter immobilia reponuntur à gloſ.in.c.j.§.ſciendum,in verbo,cohærentibus,tit.de feud.cog . vbi ex hoc dicit feudum poſſe in his conſtitui.quam ſequuntur Marti.Alua.& Card.Alex.ibi.& Zaſius,in epito.feudo.parte.4.col.j.vbi id dicit communiter teneri,de quo poſtea dicemus. Sed & inter immobilia collocantur à Specu.tit.de fruct.& intereſ.§.j.verſ.ſed pone prælatus, & Flor. in.l.ſi fur.ff.de vſufr.nam hi ſunt pars fundi.l.fructus pendentes.ff.de rei vend. idq; non ſolũ in rei vendica.ſed & in actiõe perſonali.l.vl.§.fructus.ff.quæ in frau.cred,& plenè declarat Bar.in.l.ſi filiusfa.§.cùm fundum,in fine , & ibi Bald.Angel.Raph.Imo.Pau. Caſt.& Alex.ff.de verbo.obligat.Bald.& pleniùs Salycet.in.l.fructus.C.de act.empt. & Angel.conſi.331.an in reſtitutione,colum.1.Franc.Aret.in.l.cũ filiofa. colum.9.& ibi quoque alij recentiores.ff.de leg.j.Ideo & de his iudicãdum eſt,vt de fundo: cùm quæritur an cedant mobilibus an immobilibus , ſecundùm Bald.in ca.j.colum.vlti.verſi . quæro quid de fructibus,titu.de pace tenen.Propterea Matthæ.Afflict.in cõſt . Siciliæ incip.grandis, colum.3.in.4 not.ſcribit quòd in confiſcatione bonorum mobilium non veniũt fructus pendentes,cum ſint pars ſoli.quod & idem voluit in conſt.incip.ſi quando aliquam,in.9. no.& iterum ante fi.& reprobat glo.ibi contrarium tenentem.Et id ante eum videtur ſenſiſſe Bald.quem non allegat,in.d.c.j.pauló ante fi. tit.de pac.tenẽ.& ibi quoq; Marti. Lau. colum.2.verſ.quæro cùm text.dicat.& Card.Alex.colum.pe.verſi.eiuſdem initij.

Quæſt. an retractus habeat locum in uenditione fructuum pendentium.

Fructus pẽdentes an cẽſendi ſint mobiles a immobiles.

37 ¶ Adeo autem hi fructus cenſentur pars fundi,vt Ang.in.d.l.fructus.ff.de rei vendi. adſeuerarit poſſe de huiuſmodi fructibus fieri ſupplementum legitimę filio,quamuis habere debeat ipſam legitimam de ſubſtantia bonorum patris,& non de fructibus.l.ſcimus.§.repletionem,& authen.nouiſſima, & vtrobique doct.C.de inoffi.teſta.quod dictũ dicit ſin. Iaſ.in.d.l.cum filiofa.col.vlt.ff.de leg.j.Sed & hoc voluit,licèt Iaſon non meminerit , idẽ Ang.in.l.Centurio,colum.2.ff.de vulg.& pup.ſubſti.& ante eum Iaco.But.quem citat Ange.in poſteriore loco,in.l.iubemus.C.ad Trebel.& eos ſequitur Soci.con.93.circa primũ, col.8.verſ.probatur etiam dicta op.lib.j.

Supplemẽtum legitimæ in fructibus pendentibus.

38 ¶ Et ex hoc fit,vt qui habet partem in fructibus ratione decimæ,aut aliâs: habeat partem & in fundo,cùm fructus ſint pars fundi: ideo poteſt prohibere domino, ne fructus eo inſcio colligat , vt hac ipſa ratione voluit Specu.& poſt eum Ioan.And. & Bald.in additio. ipſius,titu.de deci.§.j.col.vlti.verſi.vltimò quæritur.Idẽ Ioan.And . poſt alios antiquiores à ſe relatos in cap.ex parte. le.2. & ibi quoque Collect. & Panorm.extra eod.titu. Lucas Pen.in.l.2.col.5.in verbo,aſpectu.C.quando & quib.quar.pars,libr.10.Card.Flo. con.146. notum ſit,poſt prin.Alexand.in.l.diuortio.§.vlti.col.vl.verſi.iuxta hoc vnum.ff.ſolu.matri.Guid.Pap.qui ita dicit fuiſſe iudicatum in curia Delphi.quæſt.283.exactor decimarũ. & conſi.20.ex proceſſu,numero.j.verſicu,ad primum.Aufre.in deci. Tho.quæſt.109.item fuit quæſitum ſi intentio alicuius,& iterum quæſt.432.item fuit quæſitum nunquid ruſticus.Iacob.à S.Georg.qui hos non citat,ſed alios,qui id tamen nõ dicunt,in tracta.de Roydis ſiue operis,col.vlt.verſi.rurſus quæro homines mei.

Decimatores an prohibere poſſint ne ipſis inſciis fructus colligantur.

39 ¶ Quibus illud quoque conſequens fit,vt quemadmodum fundus ipſe res eſt immobilis, ita & fructus quoque pendentes,cuius pars ſunt,immobiles ſunt,eo argumento,idem iuris eſſe in parte,quod in toto.l.iuriſgentium.§.adeò,verſicu.ſi igitur in totum.ff.de pactis, &.l.quæ de tota,in principio,& ibi gloſſ.& Bartol.ff.de rei vendicatio.&.l.pars.ff.pro derelict.&.l.qui ſcit,in prin.ff.de vſur.&.l.ſi ſeruus.ff. de acquiren.hæredi.& cap.paſtoralis. §.ſed cùm totum,extra de offi deleg.cum ſimi.Sicuti ergo in fundo integro locum habet retractus , ita & in parte ipſius , id eſt in fructibus pendentibus habere debet , vt pars ſuo toto conueniat,cap. quæ contra.8.diſtin . Et ita tenuit expreſſim Matthæus Afflict.

Idem iuris in parte quod in toto.

in tracta.proto.colum.10.versi. tertiò no. & etiam nulla illius mentione facta, Chasse.in consuetudinibus Burgundiæ hoc eod.tit.de retraictz.§.j.in verbo, heritaige, colum.2. versicu.sed iuxta hoc quæro. Et Ar. Ferro.loquēs de magnis arboribus nondum excisis diuēditis in consuetud.Burdig.hoc quoque tit.§.15.per.l. Quintus.ff.de actio.empt.Et alibi loquens generaliter in fructibus pendentibus, videlicet.c.25.eiusdem tit.in fi.

Prohibitus rē alienare nec fructus eius aliena re pōt, nec in ea usum fructū constituere.

40 ¶Nam & aliâs videmus, quòd prohibitus alienare aliquam rem non potest & eius fructus nondum perceptos alienare. Quod hinc planum fit, quòd eius rei non potest constitui vsus vel vsufructus.l.vlt.C.de reb.ali.non alie.&.c.non liceat, in prin.ibi, nec in vsufructu rura dare.12.quæst.2.& no.Bar.in.l.codicillis.§.instituto.ff.de leg.2.& Raph. Fulgo.consi.93.ad id de quo, colum.2.versi.item loquitur.& facit authen.nouissima.C.de in offi.testa.Et de feudo voluit glos.vt solet à nostris citari, in cap.j.§.j.in verbo, alienatiões, tit.de cap.Corra.Io.Blanch.in sua summa, tit.quib.mod.feud.amit.versic. nunquid possit vsumfructum.Iaco.Ardiz.etiam in sua summa, eod.tit.§.cùm prædictum sit, vers.nūquid poterit vsufructus.And.Iser.i.c.imperialē, in prin.& ibi quoq; Iaco.Aluaro.& Card.Alexand.colum.4.versicu.quæro an vasal.& Io.Ray.in.§.habito, char.11.in paruis, versic.quæro nunquid vasallus possit in feudo, tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Alexand.qui eam glo. dicit communiter approbari, consi.18.attentis narratis in themate, colum j.lib.5.quod repetitur consi.118.lib.6.Iacob.à S.Georg.in tract.feudo.in verbo, ita etiam quòd ipsi, columna penult.versicu.subsequenter quæro.Franc.Curt.iunior in eodē tracta.in.4.parte prin. col.44.versicu.15.quæro.Et idem de emphyteusi tenuit Ro.sing.622.scis quòd emphyteuta, Franc.Cre.no.85.emphyteuta.Hiero.Tortus.in.l.iubemus, la.2.in princi.C.de sacro.eccle.Sed nec aliter potest vasallus vel emphyteuta vendere futuros fructus feudi vel emphyteusis, secundùm Azo.in summa instit.de vsufruct.§.j.in fine. De quibus tamen vide quæ dicā infra, eadē glo.nu.46.& hinc videmus, & seq.Sed & si quis ex statuto non possit vltra quartam partem bonorum relinquere extraneo, nec potest quoque de fructibus disponere vltra eam partem, vt ex facto respondit Soci.d.consi.93.in.3.dubio, quod est in 7.colum.versi.circa tertiam dubitationem, & duab.col.seq.li.j.vbi ad hoc multa allegat, quæ omnibus videre promptum est.

vsufructus in feudo cōstitui nō potest.

Nec in emphyteusi.

Qui nō nisi de parte pōt dispōnere, nec de fructibus quoq; pōt ultra eam partem.

Retractus nō habet locū in uēditione usufructus.

Fructus pēdentes uenire in uenditionem.

TAMEN NON POSSVM accedere Matthæo Afflict.Chasse. & Ferro.qui dicunt retractū habere locum in venditione horum fructuum pendentium: nam eorum fundamentum
41 ex eo adsumitur, quod diximus, fructus pendentes esse partem fundi, quod ego planè fateor, cum considerantur tanquam accessorij, ac veluti appendices ipsius fundi, vt scilicet vendito fundo fructus pendentes comprehendantur in venditione, cùm adhuc illi hæreant.l.Iulianus.§.si fructibus.ff.de acti.empti.&.d.l.vlt.§.vt fructus.ff.de his quæ in fraud. credit.Et idem in fundo dato in solutum respondit Franc.Are.consi.160.longa est, colū.6.versicu.circa quintum.Et idē in concesso ad fictum respondit etiam Ro.cō.10. quæstionis.Et idem quoque in legato fundo, vt etiam fructus veniant, dicunt Iacob.Are. & Bald. in.l.si quis bonorum.ff.de leg.j.& ipse Bald.in.l.j.colum.2. versicu. quæro quid de fructibus.C.de vsur.& fructi.lega.cum concord.traditis à Corne.consi.200. ad euidentiam dicendorum, colum.3.versicu.ex quo infertur, lib.4.& est bonus text.in.l.si pendentes.ff.de vsufruct.& in.l.in lege Falcidia placuit.ff.ad leg.Falcid.Idémque in fideicommisso respōdit Iason consilio.331.istæ duæ mulieres, columna penult.versicu.quintò dum quæritur, libro secundo.

Atq; etiam in dationē in solutum.

Et in legatū fundi.

Et in fideicōmissum.

Et in concessionem in feudum.

42 ¶Et idem in fundo concesso in feudum voluerunt Dy.Bar.Salycet.Imo.Florian. Raph. Co.Pau.Cast.Pet.Besu.Angel.Aret. Alexand.Franc.Aret.& Iason in.l.cum filiofam.ff. de leg.j.& Bald.in.l.j.in.14.quæstio.ff.de rerum diuisio.per.d.§.fructus.& idem Bal.in dicto cap.j.colum.vltima, versicu.adde quod dicit, & ibi quoque Card.Alexand.columna 2.versicu.no.text.ibi, titu.an agna.vel fili.per.d.§ si fructibus.& Marti.Laud.& ipse Cardi.in cap.j.§.vlti.in fi.titu.qui feud.da.poss.Petr.Anca.& Imo.in cap.per tuas, ad finē, extra de donat, & Iaco.Aluaro, in cap.j.§.his consequenter, titu.hic fini. lex. Et qui feudum è diuerso amittit, & fructus quoque pendentes amittit, Baldus in dicto cap.primo, ead. columna vlti.versicu.quærit Odo.an agn.vel fili.Et qui fundum publicat, & fructus pendentes publicat, Bald.in cap.j.in princi.colum.vlti.versicu.quæro quid de fructibus, titu. de pac.tenen.Franc.Aret.consi.10.casus talis est, columna.1.vbi id dicit valde not.Et qui fundum vendere certo precio damnatus est, nullos fructus eius rei excipere potest:

Qui feudum amittit, fructus pendentes eiusdem amittit.

Et qui fundum publicat, fructus publicat.

Qui fundum tenetur uendere, fructus excipere non potest.

In restitutione rei, siue per sententiam, siue aliàs, & translato eius dñio, fructus pẽdentes ipsius continentur.

quia id precium ad totam causam fundi pertinet.l.qui concubinam.§.si fundũ.ff. de leg. 3.Et cum res restitui debet,intelligitur cum fructibus pendentibus,Bal.in cap.j.versicu.si qui ex parte,in verbo,succedere,titu. de pace constan.Et sententia quæ rem adiudicat, cũ ijs quoque fructibus intelligitur, vt videre licet apud Matthæ.Afflict.deci.Neapo.188.si cõuenitur,col.j.Et si dominiũ fundi in aliũ trãsfertur ipso iure,intelligitur cum fructibus pendentibus.quod ex facto respondit Steph.Bertran.con.8.etiam si sententia,colum.j.li. primo.Et qui sacerdotio (quod vulgo beneficium vocant)renunciat,& illius quoque fructibus pendentibus renunciare censetur.Alber.in.l.diuortio,in princi.colum.antepenul. versicu.ex prædictis,ff.solut.mat.Et rei vẽdicatio,quæ datur ad fundum, competit etiam accessoriè ad fructus pendentes,& ita intelligitur.d.l.fructus pendentes,quæ ob id sita est sub tit.de rei vend.& aliæ similes.Quæ omnia probant id quod supra diximus fructus pẽdentes esse veluti appendices ipsius fundi,si cum fundo considerantur.

Fructus pendentes separatim uẽditi pro separatis habentur. Bonis mobilibus iussis distribui fructus pendentes debent distribui. In fructibus pendẽtibus cadit sequestrũ. Fructus statim colligẽdi pro collectis hñtur

43 ¶ At si per se diuisimq; ac separatim considerantur,vt quia sine fundo venduntur,statim à fundo separandi:debent censeri,tanquam si iam essent separati,tum ar.l.cætera.§.sed si separauit,& ibi not.ff.de leg.j.&.l.penul.& ibi Bar.ff.de milit.testamento, cum multis si.à me collectis in legibus cõnubialibus,post.l.postremam, in ea quæst.an sponsa sit in potestate sponsi,vt vxor mariti.Qua ratione Pau.Cast.con.132.videtur dicendum quòd dictũ frumentum,colum.2.versic.breuiter ego puto,lib.j.respondit testatore iubente omnia bona sua mobilia distribui,fructus immobilium pendentes in hoc legatum venire, vt q breui sperantur fieri mobiles,arg.dictæ.l.penult.& eius quod voluit Bar. (vt ipse allegat,sed non est in meo codice)in.l.vlt.ff.de requir.reis, quòd in fructibus pendentibus cadit sequestrum,ac si essent separati à solo,licet sint pars soli:quia breui sperantur separari,& ita censentur res mobiles.In ea autem.l.vlt.text.est,fructus inter mouentia,id est mobilia,vt interpretatur glos. haberi , vt hi vendi debeant , preciũmque eorum in deposito esse:nec illic declarat,an loquatur de fructibus adhuc pendentibus,an de iam collectis : quanuis & de pendentibus intelligere videatur.Illud autem dictum Pau . sequitur Philipp. Deci. consi.472.testator legauit,columna.j.Et idem voluit Ias.in.l.si fideiussor.§.si satisdatum, col.j.versi. secundò no.ff.qui satisda.cog.vbi erranter allegat.l.1.§.vlt.& ibi Bar.ff.de req. re.Porrò ipse Bar.quem illi non citant ,in.l.diuortio.§.interdum,versicu.quæro quidam soluto.ff.solu.matr.dicit per glos.in verbo,redder,quòd fructus proximè recolligendi habentur pro collectis,& sequitur Ias.ibi col.vlt.vbi id declarat.& in.l.admonendi, colũ.11. versic.decimò facit quòd fructus, in lect.ff.de iureiur.& in.d.§.sed si separauit,colum.3. ver.quartò inquantum.ff.de leg.j.

Finis inspiciendus. Finis declarat qualis sit res.

44 ¶ Tum etiam quia finis,ad quem quodlibet negocium tendit,potius inspiciendus est,quã quod præsens est.l.si idem.§.vlti.& ibi Paul.Cast.ff.de iurisdict.om.iud.&.l.si domum.ff. locat.&.l.q bona.§.qui inter.ff.de dam.infect.&.l.adeò.§.illud.ff.de acquiren.rerum domi.Nam finis ipse declarat,qualis sit res censenda.l.sed & si quid.§.j.ff.de vsufruct. & ca. fraternitatis.§.vlti.extra de frigid.& malef.& voluit per eos text.Specul. ex hoc probãs aliquid esse censendum mobile vel immobile secũdũ finem,in titu.de fructib.& interes. §.scias igitur,versicu.sed quid si debeo,nam & iustum est à fine omnia denominari , secundum Aristotelem,quem citat è nostris Bald.consi.272.super eo quod quæritur,columna.j.lib.j.& idem dicit ipse Bald.in repetitio.l.Aemilius,colum.4.versicu.& scias quòd libellus.ff.de minori.& Alberi.in.l.j.colum.2.versicu.& an sit.ff.de origine iur.per.l.rem non nouam.C.de iudi.& alia iura.& Signo.consil.23.quæstio disputata,columna.3.sub numero.16 . Et facit etiam.l.si qui adulterij.C.de adulter.&.l.reprehendenda.C.de institut. & substitut.& quod scribit ipse Baldus consilio.250.in quæstione domini Milani,columna.j.libr.j.& Soci.in rub.ff.de verborum obligat.colum.vlt.paulò ante finem , vbi dicit, quòd cuius naturæ est finis,eiusdem sunt & ea quæ tendunt ad eum finem,per.l.oratio.ff. de sponsalib.At finis intentióque eorum qui hos fructus emunt,eísque vti fruíque volũt, ea est , vt statim quàm maturi fuerint, eos ad eorum vsum decerpant , & ita mobiles faciant , vt proinde furti teneantur , qui eos à fundo separauerint animo contrectandi. d.l.si fur.ff.de vsufruct.&.l.si cretæ,&.l.si seruus communis.§.locaui,&.l.inficiando.§.vltimo,&.l.fullo.§.primo.ff.de furt.quamuis ea actio pro solis mobilibus detur.l.quare.ff. de vsucapio.&.§.quòd autem,instit.eodem titu.Ex quo illud planum fit, hos fructus pro mobilibus censeri.

45 ¶ Tum postremò quia non necessariò concludit illud argumentum de toto ad partẽ, glo. in.l.j.§.si ex dodrante, in verbo, argumẽtum.ff.de colla.bonorum, nec simpliciter quidẽ, sed secundùm quid, vt voluit glos.in.l.si quid earum.§.1.ff.de leg.3.Et horũ est bonus tex. in.l.si qs aliã.ff.de solu.& in.l.tutor vrgentibus.§.1.ff.de minori.& in.l.statuliberos, l.j.§.1. ff.de statulib. Nunquam verò procedit, cùm est diuersa ratio totius & partis.l.cum de indebito, versi.sed hoc ita, & ibi Salycet.in.4.not.ff.de probat.&.l.sed si lege.§.adeò, & ibi glos.in verbo, dimidiam.ff.de peti.hæred.&.l.papinianus.§.sed nec impuberis.ff. de inoffi.testament.&.l.ex mille.ff.de euicti.& tradit alia quoque glos.in.l.qui hominẽ, in princi.in verbo, Titio, de solut. & in clemẽ.2.in verbo, defensor, de non alienan. rebus eccle. Petrus à Bell. Pert.in repetitione.l.iurisgentium.§.adeò, colum.2.in secunda opposi. & ibi quoque Bart.etiam in.2.oppo.Alberi.colum.2.versicu.item opponit, & etiam recentiores.ff.de pact.Cy.Salyce.& alij.in.l.cùm notissimi.§.in his.C. de præscript.xxx.vel.xl. anno.Alberi.in.l.si plures, paulò ante finem, ff de accusat.Card.Flo.Panor.Barb. & Fely. in cap.pastoralis.§.item cùm totum, extra de off.deleg.Corne.consi.10.transeamus, colũ. 4.versicu.nec obst.argumen.lib.3.Franc.Aret.in.l.5.in prin.colum.2.versicu.confirmatur ista.ff.de verbo.obliga.cum simi.collectis à Phi. Deci.in.l.cuius effectus.ff.de regu.iur.& Nicol.Eueral.in locis legalibus, in loco, de toto ad partem. Ex quo & aliâs videmus fructus pendentes non censeri partem fundi in nonnullis alijs casibus, scilicet in extimatione fundi donati ad effectum insinuationis: neque enim fructus ipsi augẽt æstimationem. l.in ædibus.§.j.& iterum.l.cùm de donatione.ff. de donati.quod non ob aliud est, quàm quòd in eo casu est diuersa quæpiam ratio. At hic longè est diuersa ratio vtriusque, scilicet fundi, & fructuum: imò verò in fructibus cessat omnino ratio nostræ consuetudinis: quæ est vt bona maneant in familia: nam manere non possunt fructus statim perituri, siue eos decerpas, siue intactos in fundo relinquas: cùm manere id tantùm dicatur, quod durat.l.vltima.§.vlt.in fine.ff.de liber.leg.&.c.quia in omnibus, in fi.de vsufruct. cum similibus, à me adductis in repet.l.si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nume.164. incipien.denique.tex.hic.

Argumentum de toto ad partem, nõ necessariò cõcludit, nec simpliciter Nũquã uerò cum est diuersa rõ.

46 ¶ Et hinc videmus ꝙ licẽt feudum vel emphyteusis non possint alienari vel obligari sine consensu domini, per iura vulgata: nec item accipi in causam iudicati, vt per oẽs contra glo.in.l.si finita.§.si de vectigalibus.ff.de dam.infect. Possunt tamẽ eorũ fructus vẽdi vel donari ad modicũ tẽpus, vel etiã q̃diu vixerit vasallus, secundũ diuersitatẽ opinionũ. Possunt item in causam iudicati capi.vt de primo, scilicet de alienatione voluit And.Iser.in cap.imperialem, in prin.& ibi Bal.col.3.vers.quæro nunquid si ex consuetudine, vbi tamẽ distinguit, Aluar.& Mart.Laud.col.2.vers.nũquid vasallus, & Card.Alex.col.4.vers. quæro an vasallus possit, tit.de prohi.feud.ali.per Fed.vbi dicunt quòd licèt vasallus nõ possit constituere vsumfructum in feudo.l.arboribus.§.vlt.ff.de vsufr.potest tamen vendere fructus totius illius temporis, quo feudum apud se futurum est: quia prohibitus vendere rem, non prohibetur vendere fructus illius.d.l.codicillis.§.instituto.ff.de leg.2.&.l.pater, in prin.ff.de leg.3.idẽ And.in ca.eadẽ, titu.de leg.Cor. & in cap.j.tit.an ag.& in cõsti. Siciliæ incip.constitutionem diuæ memoriæ, in fi.& ibi Matthæ.Afflict.col.7.vers. item quæro vtrùm habens.Iac.Ardi.in sum.titu.quib.mod.feud.amit.§.item quæritur an possit vendere ius percipiendi fructus.Alberi.in.l.monumenta, ad fi.C.de lega.Bald.in.l.voluntas, col.2.vers.illud certum est.C.de fideicom.vbi dicit, ꝙ vasallus potest vendere fructus ad modicum tempus: quia illud non est alienatio.& in.l.vsufructu, col.vl.vers.illud est certum, & ibi Alexand.in prin.ff.sol.mat.vbi idẽ dicit ipse Bal.& in.c.donare, in prin. tit.quali.feud.ali.pot.nam non dicitur (inquit) rem alienare, qui fructus alienat, ar.d.l.in ædibus.§.j.ff.de donat.& idem Bald.in.c.j.§.aut si libellario, colum.6.tit.quib.mod.feud. amit.l.j.per illos tex.&.l.peto.§ prædiũ, le.ff.de leg.2.&.l. communi diuidundo.§.cùm de vsufructu.ff.com.diuid.& rursum in.c.j.paulò ante fi.ibi, quæro vasallus, titu.de success. feud.Ioan.Fab.in.§.item seruiana, colum.7.vers.quid de ipso feudo, & ibi Ias.nume.115.in stit.de actio.& Ioannes Raynandus, in.§.habito, colum.11.in paruis, versic.quęro nunquid vasallus, tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Marti. Laud.in.d.c.j.colum.2.vers.item no.quòd agnati, titu.an agna.vel fili. Alexand.consi.68.visis duobus cõsilijs.lib.j.repetito con.165. lib.2.colum.3.versi.& per istud etiã.&.d.con.18.col.2.versi.pro hoc etiam facit li.4.repetito con.118.lib.6.Iac.à S.Georg.in tract.feud.in verbo, ita etiã ꝙ ipsi, col.pe.versi.aduertẽ

Fructus feudi & emphyteusis an & quo uendi possunt.

quia licèt.Ias.in.l.filiusfa.§.diui,colum.11.vers.duodecimò limita.ff.de leg.1.in.2.lect.Matthæ.Afflict.in consti.Siciliæ,incip.si quis post litem,colum.5.versi. sed iuxta hoc quæro, & Franc.Cur.iunior in tract.feud.in.4. parte in princi.col.44.versic.15.quæro.Zasius in epitome feud.parte.10.char.11.vers.tertia conclusio.

Vsufructus an in emphyteusi constitui possit.

47 ¶ Et facit etiam eorum sententia,qui contra q̃ ex alijs supra diximus,voluerunt emphyteutam posse constituere vsumfructum in re emphy.sine consensu domini. Ita enim censuit Pet.Iac.tit.de acti.in rem pro re emphy.colum.14.in paruis,vers.quæstio sed an emphyteuta.Bal.in.l.j.§.idem in fundo,quem legit cum prin.eiusdem.l.per illum text.ff.quibus mod.vsufr.amit.Saly.in.l.vlt.col.pe.vers.nunc sequitur,& ibi quoq; Ias.col.34.versi. nunquid autem emphyteuta.C.de iur.emphy. Alex.& Ias.in.l.3.§.ex contrario,ille col.14. versi.quærit Bar.quot possunt,& iterum col.pe.versi.facit pro eo q, heri dixi. hic col. itẽ 14.vers.no.diligenter.ff.de acq.poss.Alex.cõ.120.super eo quod quæritur,in fi.libr.j.Catel. Cota qui id dicit sing.memor.emphyteuta non potest.Steph.Bertran.cõ.143. pro facilio ri,post prin.lib.4.Ias.con.123.viso testamento,col.2.vers. confirmatur quia emphyteuta, lib.4.quo etiam in con.paulò antè,vers.sed præmissis,idem tenuit de feudo,per tex.loquẽtem de seruitute,in.c.j.§.quid ergo,tit.de inue.de re.ali.fac. Et respondet ad glos. in cap. j.§..j.titu.de capit.Corra.quæ vt dixi supra nume.40.dicit contrarium,vt scilicet ea intelligatur,non posse constitui vsumfructum in re feudali in præiudicium domini,sed tamẽ in præiudicium vasalli & hæredis ipsius posse, vt etiam dicit in.d.§.ex contrario, vbi supra.Sed & idem in eo ipso.§.ex contrario,respondet ad.l.vlt.c.de reb.ali.nõ alie.qua omnino innituntur,qui alterius sunt sententiæ.

Quid i feudo.

Fructus feudi & ẽphyteusis an in causam iudicati capi possint.

48 ¶ Quòd autẽ fructus huiusmodi rerum capi possint in causam iudicati,voluit And.Iser. in.d.consti.si quis post litem,& ibi quoq; Matthæ.Afflict.vbi supra.& Specu.titu.de exec. senten.§.sequitur videre,paulò ante fi.& tit.de primo & secũ.decret.§.restat,vers.& idem in vasallo.Iac.Ardi.tit.& rub.an pignus iudiciale contrahi possit.Bar.in.l.si finita.§. si de vectigalibus,vers.sed quæro quid si agatur,& ibi Imo.col.2.qui intelligit in subsidium alijs rebus non extantibus,& alij,præsertim Alex.omniũ latissimè.ff.de dam.infect.Ange. & ipse Imo.& Ro.in.l.eorum,eo.quoque tit.idem Ange.in.l.pro hærede.§.si quid tamen, & ibi Pau.Cast.Alex.& Fran.Are.ff.de acqui.hæred.Bald.in.c.contingit,col.antepe.ver. quæro quid in alijs iuribus,ext.de dol.& contu.& in.d.c.imperialem, colũ.3.versic.quæro nunquid si ex consuetudine,& ibi Aluar.col.pe.tit.de prohi.feud.ali.per Fed. vbi tamen dubitat,quantùm ad feudum pertinet,& ibi etiam Ray.in.§.habito,char.9.in paruis, versi.quęro an possit in re feudali.idem Bald.in.l.vsufructu,colum.2.versi.item ex prædictis patet.ff.solu.matr.Aluar.in cap.j.§.quid ergo,paulò ante fi.& ibi etiam Marti.Laud.colũ, 2.& Card.Alex.colum.vlt.tit.de inue.de re ali.fac.& idem Aluar.in cap.j.§.vlt.in.34.cõclu.titu.quæ fuit pri.cau.bene.amit.& in.c.si vasallus de beneficio, colum.3.in.3.oppo.tit. si de feud.vasal.fuer.cont.Alexand.consi.124.super primo quæsito,colum.3.lib.4. & consi.11.viso processu,circa mediũ,libr.5.& Fran.Aret.con.14.viso & diligenter,colum.7.versi.sed quid opus.Matthæ.Afflict.deci.Neapo.26.fuit dubitatum.Ias.in.l.cætera.§.sed si separauit in.8.no.ff.de leg.j.& Fran.Ripa.in.l.j.colum.3.nume.13.& iterum colum.17.numero.37.ff.de pigno.& Ioan.Lupus in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.12. post medium. Et hæc est cõis op.licèt Bal.nulla in re non sibi contrarius teneat contrarium,con.182.Petrus de firmo,lib.3.de quo etiam tu eum videto con.306.verba inuestituræ,li.j.& Matthę. Afflict.in.d.constit.Siciliæ incip. si quis post litem,col.4.in.6.no. & Anto.Rub.con.164. circa primum,col.vlt.versi.pro resolutione,& Alber.Bru.con.37.dum quæritur.

Quid de alijs rebus quæ alienari nõ possunt.

49 ¶ Et idem de cæteris rebus quæ alienari non possunt,vt de præbenda,& alijs id genus, vt scilicet eorum fructus capi possint in causam iudicati,per.l.commodis,& ibi Bar.qui id intelligit,si desunt alia bona,& ibi item Imo. Alexand. & alij.ff.de execu.rei iudic.& in cap.2.ibi,alioquin de reditibus eorum,& ibi glos.& docto.extra de fideiuss. glos. & doct. in.l.stipendia,C.de execu.rei iud.Specu.dicto tit.de pri.& secund.decre.§.restat, versicu. quid si reus non habet nisi reditus.& in.d.titu.de execu.senten.§.sequitur,ad fi.versi.quid si debitor habet.Bald.qui id intelligit,modò reseruetur clerico aliquid,vnde possit viuere,in dicto cap.contingit,colum.6.versic.quid de reditibus,extra de dol.& contu. Panor. in cap.reprehensibilis,col.vlt.de appel.Domi.in cap.si propter,in.j.no. de rescrip.& quæ dicemus infra eo.tit.§.26.in glo.j.nu.11.ex sententia.

50 ¶ Sed & facit quòd licèt decima pignorari aut vendi non possit, tamen possunt fructus eiusdem, per cap. vestra, quod est. 2. ext. de loca. Specul. ti. de pigno. §. j. col. vi. vers. quid de decima, vbi etiam dicit quòd in laicum transferri possunt. vt & dicit Alberi. post Iac. Are. in. l. in ædibus. §. j. ff. de donat. idem Alberi. in. l. monu menta. C. de legat. Ioan. Faber in d. §. item seruiana, colum. 7. vers. quid in decima, & ibi quoq; Ias. nume. 110. inst. de actio. & idẽ Fab. in. §. item finitur, post prin. inst. de vsufr. Bal. in. d. l. vsufructu, colum. vlt. & ibi Alexand. in. 3. no. ff. sol. mat. & ipse Bal. con. 44. ad euidentiam, in. j. dubio, lib. 3. & Panor. in cap. 2. colum. 4. vers. hinc est quòd fructus, ext, de iudici. & ante hos glo. in cap. alienationes, in verbo, præbendam, & ibi Arc. col. vlt. xij. quæst. ij. & glo. no. in cap. quamuis, in verbo concesserit, ext. de deci. quæ dicit fructus decimæ posse concedi laico ad tempus vitæ suæ, per. d. cap. 2. de loca de qua per Panor. ibi, & in cap. adhæc, ad fi. eo. tit. vbi eam dicit sing. Sed est similis in cap. vlt. in verbo, nõ licere. xvj. quęst. j. Et eas sequitur Iason con. 73. dubitatur an ualida, colum. 5. vers. quartò moueor. lib. 3. & voluit etiam Ro. sing. 657. fructus ecclesiæ. Similiter licèt vsusfructus cedi non possit. d. §. item finitur, potest tamen fructus illius, vt dicit glo. ibi, & est bo. text. in. l. arboribus. §. j. ff. de vsufr. & in. l. si vsufructu. & l. cùm in fundo. §. quòd si mulier. ff. de iur. dot. & dicemus inf. eo. ti. §. 26. in glo. j. nume. 43. secundo vsufructus. *Fructus decimæ uendi posse etiam laico.*

51 ¶ Hucq; posset videri referẽdum, quòd licèt minor non possit alienare res immobiles sine decreto. C. de præ. mi. per totũ, & . ff. de reb. eorũ, etiam per totum. Potest tamen earum fructus liberè vendere, sicut maior, glo. in. l. j C. si aduer. vsucap. quam ita pro sing. referũt & sequuntur Angel. & Imo. in. l. j. ff. ad Trebel. cũ multis aliis concord. adductis ab Alex. con. 49. maturè ponderatis, colum. 2. vers. fructus enim, lib. j. & con. 37. consideratis, col. 2. vers. tertiò negari non potest, lib. 4. & con. 92. perspectis, colum. 2. lib. 6. Philip. Deci. in authen. qui rem, colum. 2. vers. secundò intelligit. C. de sacro. eccles. & Stepha. Bertran. con. 334. licèt fructus, lib. j. Sed hoc profectò nihil huc pertinet: quia de fructibus iam perceptis loquuntur, qui hauddubiè mobilibus annumerantur, secundum Spec. tit. de fructi. & interes. §. j. colum. 2. vers. sed pone prælatus. & Philip. Deci. qui alios allegat, con. 472. testator, colum. j. Et sanè fructus sunt ex iis rebus quæ seruando seruari non possunt. l. procurator totorum. ff. de procur. Porrò generale est fructus rerum prohibitarũ alienari, posse tamen vẽdi pro toto tempore vitæ eius qui prohibitus est, vt per Bar. in. d. l. codicillis, §. instituto. ff. de leg. 2. & Iason in. d. §. diui, vbi sup. *Minor põt alienare fructus rerum immobilium.*

52 ¶ Ex quibus vt tandem concludamus, apertissimè constat fructus pendentes non esse cẽsendos immobiles, quantùm ad alienationem pertinet. Ideoq; in venditione eorum non esse locum retractui. Fateor tamen quòd si aliquis vendiderit fundum simpliciter, quo casu fructus pendentes censentur esse venditi cum fundo, vt diximus, & consanguineus velit retrahere, & fructus quoque pendentes retrahet, si illico retrahat: vel pro rata temporis, secundum nostram consuetudinem. inf. tit. procedente. §. 5. Et ita procedit quod diximus fructus pendentes esse partem fundi: neque enim separata videtur venditio fundi & fructuum, sed vnica tantum. d. l. vl. ff. quæ in frau. cred. Et ita quidem vt si ex statuto soluatur gabella ex frumento & vino vendito, siue simpliciter ex venditione fructuum, non debeatur ex venditione fundi aut vineæ, in quibus frumentum aut vuę maturæ sunt, cùm eorum non sit facta simpliciter venditio, sed accessoriè cedant agri venditioni. vt voluerunt And. Pisa. Guil. Cu. Alberi. & Bald. in. l. non solùm. ff. de in inte. resti. & idem Alberi. in. 2. parte statutorum, quæst. 226. pone statuto. *Conclusio quæstionis an retractus habeat locũ id uenditione fructuũ pendẽtium.*

53 ¶ Et secundùm hanc nostram op. vt videlicet in venditione huiusmodi fructuum pẽdentium nõ habeat retractus locum, est expressa consuetudo Cenomaniæ cap. 413. Borboniæ cap. 443. Andegauiæ cap. 402. Turoniæ hoc eo. tit. de retraictz. §. 32. quorum postremorum locorum commentarii nihil aliud de ea re dicunt, quàm quòd contrarium videbatur, per. d. l. fructus pẽdentes. Meldensium autem consuetudo cap. 69. & tribus seq. tractat quando & quomodo isti fructus pendentes cẽseantur mobiles vel immobiles. Sicuti etiã Melodunensium cap. 47. Monstroliensium cap. 91. Borboniensium cap. 284. & Aurelianẽsium cap. 273. Andegauensium cap. 239. & seq. Belquercensium cap. 42. Artesiensiũ cap. 95. Carnutensium cap. 61. Niuernensium tit. quelles choses sont reputees meubles cap. 2. 3. & 4. vbi simpliciter dicitur hos fructus pendentes immobiles censeri. vti & Laudunensium in Viromandia, tit. omnium. j. §. 2. Prioribus autem concinit Bald. in cap. j. in prin. titu. de feud. cogni. qui intelligit glo. ibi volentem feudum posse constitui in huiusmodi fructi- *Consuetudines franciæ de retractu fructuum.*

bus,vt diximus ſupra in princ.huius quæſt.numero.36.;modo hi fructus ſint annui,aliâs ſecus.Quod autem priuatim pertinet ad venditionem magnarum arborum nondum excisarum , de quibus ſupra ex Ferro.diximus,eſt aliud quod hanc rem magis ambiguam reddit,quòd ſcilicet non ſint annuæ exciſioni deſtinatæ neq; aptæ,ideo in illo paulò amplius cogitandum eſt.

An retractus habeat locũ in uẽditiõe uſufructus rei immobilis.

54 ITEM SI VSVSFRVCTVS rei immobilis venditur,eſt locus noſtro retractui , ſi credendum eſt Matthę.Afflict.in.d.tract.protomixeos,colum.totius operis.10.verſ.item quæro quid ſi vendatur vſuſfructus,atq; etiam Chaſſe.hoc ipſo titulo, de retraictz.§.j.in verbo, ſon heritage,colum.2.verſ.quærit vlterius idem.& Ferro.in conſuetu.Burdiga. hoc quoque tit.§.25.Et mouentur quia vſuſfructus eſt pars fundi,& ideo immobilis eſt. allegant priores.l.4.ff.de vſufru.& alia quædam iura,quę vel omnino non ſunt,vel id non dicunt, ſicuti nec.d.l.4.ſed id tantùm, quòd vſuſfructus in multis caſibus pars dominii eſt.

An partem fundi ſtipulatur qui uſumfructũ ſtipulatur.

Vſufructuarius quadã ex parte dominus rei.

55 ¶Scio tamen text.qui dicit eum qui vſumfructum fundi ſtipulatur, ſimilem ei eſſe , qui partẽ fundi ſtipulatur,in.l.qui vſumfructũ.ff.de verb.oblig.& facit etiã tex.in.l.ſi à reo.§.ſi reo.ff.de fideiuſſ.& in.l.ſi ab emptore. ff.de euict.& in.l.cũ filius.§.ſi dominus.ff.de leg.2.Sed id quomodo intelligitur,diſces ex glo.Bart.Angel.Imo.Alexan.& Soci.in.d.l. qui vſumfructum. glo. & aliis præſertim Alcia.in.l.rectè diximus.ff.de verb.ſigni.Scio item vſumfructuarium cenſeri quadam ex parte dominum ipſius rei.l. ſi vſuſfructus, ibi, ei quaſi domino.ff.de aq.plu.arc.&.l.in venditione , in prin.ff. de bo.autho.iudi.poſ.&.l.liber homo qui bona,in fi.prin.ff.de verbo.oblig.quod vel hinc intelligi poteſt,quòd ſi quis in libello dixerit ſe dominum,& probauerit ſe tantùm eſſe vſufructuarium,obtinebit,vt per Alex.poſt alios in.l.naturaliter.§.nihil commune,colum.3.verſ. & facit ad quæſtionem, & ibi quoque per cæteros recentiores.ff. de acqui.poſſ. Sed videbis ibi quomodo & id intelligatur.atque etiam apud Guil.Cu.Bart.& Bal.in rub.C.de vſufr.Nam ſunt & alii multi tex.quibus probatur vſumfructuarium domini appellatione non contineri,vti.l.j.§.qui ſeruum,qui eſt.2.ff.de S.C.Sylla.&.l.qui falſus.§.vlt.in fi.ff.de iniur. & bene facit.l.2.§.ſed & vſufructuarius,iunctis præcedentibus.ff.de relig.& ſumpti.fune.&.l.item apud Labeonem.§.ſi vſumfructum.ff.de iniur.Sed & tu de hoc priuatim vide Bar.& Angel.in d.l.in venditione,de bo.autho.iudi.poſſ.& Alex.con.129.puto de iure,circa mediũ, lib.2. quod & inculcatũ eſt con.4.lib.5.& omnino Carol.Molend.acris ingenii & iudicii virũ in conſuetud.Pariſ.tit.j.§.j.glo. j.nu.4.&.5.

Vſumfructũ inter immobilia cõputari.

56 ¶Scio denique Bar.in.l.iuſto.§.non mutat.ff.de vſucap.adſerere vſumfructum inter immobilia computari,per.l.corruptionem.C.de vſufr.& idem tenuiſſe Alberi.in.l.mouentium,in fi.ff.de verbo.ſignifi.& Alexand.qui neutrum citat,in addi. ipſius Bart.in.l.iubemus nulli,in fi.prin.C.de ſacro.eccleſ. per text.in ea ipſa.l.§.vlt.Glo.autem in.d.l.corruptionem,in verbo,excludere,dicit vſumfructum etiam rei mobilis æquiparari rei immobili, per.d.§.non mutat.& præterea.l.vlti.in fi.C. de præſcrip. long.temp. &.l.ſicut.C.de ſeruit.& aqua.& idem quoque voluit ipſe Alberi.in.l.vlti.ad fi.ff.de requi.reis.Et ad hoc quoque facit,licèt non allegent,tex.in.l.3.§.nec vſuſfructus.ff.de rebus eorũ.vbi nec vſuſfructus pupilli alienari poteſt ſine decreto,quod in rerum immobilium alienatione requiritur.Similiterq; dicit Imo,in cle.j.colum.5.verſ.an autem rectores,de reb.eccleſ.non ali.quòd ſicuti res immobiles eccleſiæ ſine decreto alienari non poſſunt,ita nec ſuper illis vſuſfructus cõſtitui,cùm is ſit pars dominii,per.d.l.4.ff.de vſufr.Et facit quod ſcribit Saly.poſt Pet.in.d.l.vlt.col.vlt.in.4.quæſtio.C.de long.temp.præſcrip.

Vſufructũ nõ cõſtitui ſuper rebus eccleſiæ.

Retractus an habeat locũ in uenditione uſus uel habitationis.

57 ¶Idem tamen Alex.con.52.viſo themate,col.vlt.verſ.tertiò moueor,& ſeq.lib.j.expreſſè tenuit nõ eſſe locũ retractui in venditione vſuſfructus,vſus,vel habitationis,cùm ea iura ſint incorporalia,ideoq; nec mobilia nec ĩmobilia ꝓpriè,vt voluit Bal.in.c.j.§.ſciẽdũ, tit.de feud.cogni.cum aliis multis,quos citauimus ſup.in aliis multis quæſt.præcedentibus,atque etiam in duab.glo.etiam præcedentibus.Sed quibus potes addere Lucam Pen. in.l.3.eademq; vlt.col.2.C.de vend.reb.ciuit.li.10.vbi etiam expreſſim dicit vſumfructũ nec rẽ mobilem eſſe,nec immobilem,ſed neutrũ aliquid per ſe exiſtens,vt ſunt cætera iura.quod & idem dicit Corne.con,147.omiſſo,col.2.verſ.his tamen non ob.lib.4.

¶Sed aduerte lector quia Alex.d.con.52.loquitur in caſu ſtatuti loquentis ſimpliciter de retractu rerum immobiliũ: quod,vt dicit & alii multi,vt alibi plenè diximus, ſumẽdum ac intelligendum eſt propriè,ſcilicet de re quæ propriè eſt immobilis.Noſtra autem conſuetudo vlterius loquitur: nam poſtquam de immobilibus locuta eſt, adiicit & de rebus

quæ pro immobilibus censentur, hæc enim sunt verba quæ nunc commentamur, ou aultres choses censees pour immeubles. Ideo plerisque videri posset, quòd si vsusfructus siue vsus & habitatio (nam hæc omnia placuit post Alexand. iungere) constituerentur ad aliquod longum tempus, pro certo quopiam precio, consanguineus posset id ius retrahere restituto illo precio, instar eius quod sup. diximus de reditu annuo, in glo. præcedenti.

59 ¶Ego verò, vt tandem meum interponam iudicium, in ea sum sententia, vt retrahi non possit: quando huiusmodi vsusfructus venditur proprietario: quia tunc non amplius est in rerum natura, sed suppressus atq; extinctus per consolidationem. §. vlt. insti. de vsufr. qui text. ne hoc omittã, vtitur hoc consolidationis verbo non sine claro exemplo, quando Virg. lib. j. Georg. & Plinius lib. j. epistolarum simplici verbo solidandi vsi sint. Sed & consolidandi & consolidationis verbo vsus est Vlpianus in. l. idem Neratius. §. j. & in l. idem est. ff. de vsufru. accresc. & Tryphonius in. l. cùm in fundo. §. quòd si vxor. in fi. ff. de iur. doti. & Tullius lib. epistolarum. 5. ad Rufum, quanquam sunt qui ibi aliter legant. Sicuti etiam vt redeamus, de seruitute dicimus quæ etiam per consolidationẽ extinguitur. l. si tibi homo. §. vlt. ff. de leg. j. cum si. Ideo non potest reuiuiscere, quod funditus sublatum est: institui autem de nouo rem peremptã possibile est, sed non eadem res est. l. qui vsumfructum areæ. ff. de vsufr. & l. qui res suas. §. aream. ff. de solut. & l. si nauis. ff. de rei vendi. Ergo cum vsusfructus sit per cõsolidationem confusus, lui à consanguineo nõ potest, sed quasi re perempta emptor liberatur à statuti necessitate. l. quòd te. ff. si cert. pet. Et his rationibus motus Bal. con. 300. statuto cauetur, in fi. lib. j. respondit, quòd stante hoc nostro statuto, quod concedit consanguineo facultatem redimendi restituto eodem pretio, si dominus emphyteusim emerit, non poterit consanguineus vẽditoris eam redimere, de quo nos diximus sup. in verbo, aulcũs biẽs, post prin. Sed tamẽ vide quid de hoc dicto Bal. dicam inf. eo. §. glo. 14. in verbo, ou equipolent à vente, nume. 111. hincq; videmus, & duobus seq. Illud autem quod de proprietario diximus, qui emit vsumfructum nuncupatim voliut D. Ferro. in consuetud. Burdigal. hoc tit. de retractu. §. 25. versi. sed tamen.

Si usufructus uendi tur proprie tario, an sit locus retra ctui.

Consolida tionis uerbũ

Solidandi uerbum.

60 ¶Si autem vsusfructus commoditas alteri quàm proprietario venderetur, secundùm. l. necessariò. §. vlt. ff. de peri. & com. rei vendit. nam ipse vsusfructus extraneo vendi nõ potest. l. si vsusfructus. ff. de iur. doti. & diximus sup. in præcedenti quæsti. & dicemus latiùs inf. §. 26. in glo. j. nume. 43. secundò vsufructus. Aut si dominus super suum ipsius fundum alteri vsumfructum precio accepto constituerit, vix quoq; crederem his casibus esse locũ retractui, de quo est consuetudo expressa Parisiensiũ cap. 181. Meldunensiũ cap. 49. Turonensium tit. de retraictz cap. 31. quo loco videbis quid de hac re dicant commentarii. Cenomanensium cap. 113. Andegauensium cap. 402. vbi etiam commentarii. Borboniensium cap. 463. Et aliàs videmus, quòd licèt possessio bonorum immobilium excuset à satisdatione, non tamen vsusfructus eorum. l. sciendum. §. possessor, le. 2. ff. qui satisd. cog. sed hoc tamen aliis fit rationibus, vt ibi per Cy. Angel. Alexand. & Ias. quæ quidem huic loco non admodum conueniunt. Et omnino vide quæ diximus in præcedenti quæsti. quia multùm huc quoque faciunt.

Consuetudi nes de re tractu usu fructus.

61 NEC TANTVM DVBII EST, si vsufructuarius è diuerso acquirit proprietatem, an sit locus retractui, cùm id concedant omnes, quos statim aduocabo, dum id tantùm pro dubio habent, vtrùm is vsufructuarius qui cogitur rem cedere consanguineo, perdat vsumfructum, qui ei competebat, antequam emeret proprietatem. Quod statim prima fronte videtur: nam cùm semel sit extinctus per consolidationem siue per confusionem, vt dicit text. in. l. si fructuarius. ff. vsufr. quemad. caue. nõ potest amplius reuiuiscere. l. Meuius. §. duorum, ibi, neque reuocari actionem semel extinctam. ff. de leg. 2. cũ multis si. Sed quòd ad hunc casum specialiter pertinet. est text. in. l. si tibi. ff. qui mo. vsusfr. amitt. ius omne vsusfructus amitti, si vsufructuarius proprietatem acquisierit, nec, vt ibi intelligit Bal. in epitome, reuiuiscit. Et text. omnium optimus, quem tamen nullus hoc in casu allegat. in. l. is cuius. ff. de leg. 2. vbi si proprietarius serui instituit hæredem vsufructuarium, & eundẽ seruum alteri legauit, nõ poterit ipse vsufructuarius retinere vsumfructum. Et quòd hoc casu de quo loquimur, non recuperet vsumfructum, expressim tenet Guil. Cu. in. l. si maritus. C. de inof. testa. Et faciunt quæ sup. diximus in precedenti dubio.

Quæst. LI. a usufructua rius acqrit proprieta tẽ, an sit lo cus retra ctui.

Et si locus sit retractui an is per det usum fructum.

62 ¶Faciunt item alia multa ad hanc sententiam. Primò quòd vsufructuarius emendo à proprietario videtur ei consentire. l. cùm pater. §. libertis, & ibi Bart. in pe. quæsti. & Imo. ff. de leg. 2. & l. Titius, in prin. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. & quod voluit Io. And. in cap.

qui tacet, colum.2.verſ.ſecundum principale,& in ſi.de reg.iur.lib.6.cum concord.à me adductis in legibus connubialibus in gloſſ.5. quæ eſt in verbo, expres, in.3.limitatione. Ex quo ſequitur quòd ius illud vſuſfructus remiſiſſe videtur.l.ſi debitor.§.j.&.l.ſicut. §.venditionis.ff qui.mod.pig.vel hypo.ſol.Secundò quia vſuſfructus ad eum actum peruenit,à quo incipere non poteſt,cùm rei ſuæ nemo poſſit eſſe vſufructuarius.l.vti frui, in prin.ff.ſi vſuſ.pet.ergo viciatur.l.pluribus.§.& ſi placet, &.l.exiſtimo.ff.de verb. oblig. cum ſi.Tertiò quia res ſemel liberata eſt ab eo onere vſuſfructus,ergo nunquã in illud recidit.l.ſolitaſque ex vl.C.de remiſ.pig.& quod in ſimili dicitur in.l.eius q.§.j.ff.de iu.fiſci. & quod diximus in noſtris legibus connubialibus in glo.j.in.4.eademq; pe.quæſt.in qua illud diſſero,an fœmina quæ per matrimonium liberatur à patria poteſtate ex ſtatuto vel conſuetudine,recidat ſub eius poteſtatem ſoluto matrimonio.Et hanc opinionem tacitè ſecuta fuiſſe videtur conſuetudo Borboniorum cap.463.

63 ¶ Sed Iac.Are. cuius opiniones,vt alicubi teſtatur Bar. ſemper de mente iuris veniunt, in.d.l.ſi maritus, de inof.teſta.diſtinguit,vtrúmne vſuſfructuarius emptor proprietatis ignorabat hanc retractus conſuetudinem,& non perdit vſumfructum emendo proprietatẽ: ſed eum à conſanguineo retrahente reuocabit, per.d.l.ſi maritus, &.l.ſi ignorans.ff. locat.&.l.generali.C.de tabula.lib.10. An verò ſciebat,& tunc ſibi debet imputare, per.l. propter veneni.§.neptis.ff.de.S.C.Sylla.&.l.hæredem.ff.de his quib.vt indig.Et hanc opinionẽ ſequitur Pet.à Bel.Perti.in.d.l.ſi maritus.& Alberi.Roſac.tũ in.d.§.neptis,tũ quoque in.j.parte ſtatutorum quæſti.91.ſed pone aliquis habebat. & quiſquis eſt in margar. Bal.in verbo,alienatio,colum.vlt.

64 ¶ Verùm. Cy. Angel.& Paul. Caſt.in.d.l.ſi maritus, indiſtinctè tenuerunt non amitti vſumfructum,cùm nihil emendo deliquerit,per.l.do minus,in prin.ff de vſufr.vbi eſt optimus text.& quia etiam abſurdum eſſet,vt conſanguineus plus retraheret ſiue cõſequeretur,quàm venditor haberet ante venditionem. Et cùm hic retractus fiat reſtituto precio,fueritque ſolutum precium proprietatis tantùm, & non vſuſfructus.certè etiam ſola debet,& poteſt proprietas retrahi: & non vſuſfructus,cuius reddi non poteſt precium ſolutum,cùm ſolutum non ſit.Ideo non habent locum verba noſtræ conſuetudinis,quæ loquũtur de precii ſoluti reſtitutiõe, ergo nec ipſa cõſuetudo.l.4.§.toties.ff.de dam.infect. cum multis ſi.à me collectis in repe.l.ſi vnquam,in verbo,libertis,numero.2. Nec debuit emptor propter huiuſmodi metum temerè commodum ſuum relinquere.l.illud.ff. de peti.hæred.Nec ob.(inquiunt).d.l.ſi tibi.ff.qui.mo.vſuſfr.amitta. vbi reuocatur plena proprietas: & vſuſfructus nullatenus reuiuiſcit: quoniam ab initio legatarius habebat proprietatem,cui ſolidatus eſt vſuſfructus,qui poſteà non reuiuiſcit.Sed in hoc caſu conſanguineus reuocans venditionem nihil iuris in re habebat.Et hanc quoque partem ſecutus eſt Bal.in tractatu proto.col.3.verſ.ſed pone vſuſfructuarius: niſi tamen(inquit)fuiſſet in dolo.& Matthæ.Afflict.in eodem tract.col.20.verſ.item quæro vſuſfructuarius.& Franc. Cre.ſing.57.teſtator legauit,vbi id dicit ſing.& Hiero.Cagno.qui & hoc trahit ad retractum conuentionalẽ,quod multò plus habet dubii.in.l.2.in.26.quæſt.C.de pac.int.empt. & vend.& Bohe.in hoc eo.tit.§.3.colum.pe.verſ.ſed quæritur vnus. Et pro ea conſideratione precii proprietatis tantùm ſoluti,bene facit text.in.l.cùm in fundo.§.vxor.ff.de iu. doti.quem nullus tamen citat.

65 ¶ At Bald.ipſe in.d.l.ſi maritus,de inof.teſta.diſtinguit, vtrùm cõſuetudo ſit reſciſſoria, id eſt,diſponat reſcindendo venditionem,an verò trãſlatoria iuris emptoris in agnatum reuocantem,quæ ſcilicet diſponat transferendo id ius ab vno in alterũ.Et primo (inquit) caſu poteſt retineri vſuſfructus: quia reſciſſa cauſſa reſcinditur effectus,per text.ibi,Secũdo autem caſu retineri non poteſt,per.l.cùm filius.§.dominus,in prin.ff.de leg.2.niſi fortè propter iuſtam ignorantiam,vt in.d.§.neptis.Igitur,vt ipſe ſubiungit, in conſuetudine reſciſſoria reſtituitur vſuſfructus: in conſuetudine autem tranſlatoria diſtinguitur ſcientia ab ignorantia.Hæc ille,quem ſequitur Albert.Bru.in tracta.ſtatutorum,in verbo,vendere,col.2.verſ.ſtatutum ſeu conſuetudo.

66 ¶ Saly.in.d.l.ſi maritus,poſtea quàm retulit Bal.vt ſup.ſubdit ſibi videri in eo remanere dubium,quando ſcilicet ſtatutum dicatur tranſlatorium iuris emptoris,vel non: & vtrũ totius,an partis tantùm,quæ ad eum peruenit ex venditione.Et ideo (ait) videtur ponderandum,an in eo apponantur illa verba,oblato precio ſoluto,ſiue pro eodẽ precio:& tunc de re vendita & appreciata tantùm,non de pluri fit reuocatio.Ideoq; vſuſfructus deduci-

tur,vt sic ex quantitate oneris iniuncti colligatur mens statuti,& portio restituenda,ar.l. vtrùm.§.vlt.ff.de reb.dub.&.l.quoties.ff.ad S.C.Trebel.Aut illa verba non apponuntur, sed simpliciter dicitur agnatum posse reuocare rem venditam,nulla precii mentione facta: & tunc esset inspiciendum,an id statutum esset in pœnam emptoris : verbi gratia , si statutum dicat quòd nullus possit emère rem immobilē,nisi prius requisitis agnatis eius qui vendere vult , & ipsis aliquo tempore expectatis : alioquin possit agnatus rem ipsam aduocare:tunc enim quia emptor deliquit aduersus statutum , non requirens nec expectans consanguineos,non poterit vsumfructum deducere,per.d.§.neptis, cum si.Aut statutum ita dicit,quòd possit agnatus aduocare oblato precio simpliciter sine hac adiectione,soluto,nec alterius verbi , ex quo possit constare, quòd intelligat de precio soluto : & tunc si ad precium totius rei referatur,non deducetur vsusfructus: cùm appretiatus intelligatur.Si verò ea verba interpretentur de soluto: & tunc deducetur,ar.d.l.vtrùm,&.d.l. quoties.Et post hæc subdit Saly . istarum interpretationum videri æquiorem secundam & veriorem,per no.in.l.3.in glo.in verbo,reddito.C.quod me.cau. in istis tamen plenius fore cogitandum,cùm casus occurreret.Ex quibus planè intelligis Saly. hic ancipitem esse.Cæterùm ipse in.l.dudum,colum.2.vers.quæro si vsusfructuarius.C.de contra. empti. eandem quæstionem ponit,sed omnino se remittit ad ea quæ scripsit in.d.l.si maritus.

67 ¶ Denique Masuer.& legum & consuetudinū Franciæ peritissimus in tit . de retractu.§. item si ille,fuit in alia prorsus sententia: Nempe hoc casu remansurum apud emptorem vsumfructum,nisi sciret,cùm emit,rem apud se non permansuram: quia tunc ius confusum non restituitur,per.d.l.propter veneni § neptis.ff.de.S.C.Sylla.sed æstimatio tamen restituetur,iuxta.l.j.ff.de act.empt . Subiungitq; secus fortè esse de consuetudine,& nihil præterea dicit:& ita quidem,vt nescias ad quid referendum sit, quod dicit de consuetudine.Nouissimè verò Carol. Molend.vir acuti subtilisque admodum ingenii alia multa super hac re scripsit in Consuet.Paris.tit.1.§.13.glo.5.in.6.quæsti.quę tu ibi videre poteris.

68 ¶ Pro ea autem op.quæ relinquit vsumfructum emptori,facit optimus text.à nullo eorū qui hanc rem tractarunt memoratus.in.l.à liberto.ff.de bo.libert.cuius verba , quia huic rei maximè cōueniunt,subnectēda censuimus.A liberto suo hęrede instituto Seïus vsumfructū fundi Meuio legauit:libertus Meuio hęrede relicto decessit.quęro cū cōtra tabulas testamēti petierit Seii filius aduersus Meuiū,vtrùm deducto vsusfructu pars debita fundi ei restituenda sit,an solida: quia eorum bonorū acceperit possessionem,quæ liberti fuerint,cùm moreretur filius.Respondi vsumfructum in caussam pristinam restituendū puto.Hæc in eo loco,vbi vides proprietatem ab eo acquisitam fuisse,qui vsusfructuarius erat,vtpote cui primùm vsusfructus relictus erat ab hærede testatoris : deinde proprietatē vsufructui annexam,cùm ille vsusfructuarius fuerit institutus hæres à proprietario. Tamen quamuis testamentum illius hæredis à filio domini bonorum possessione contra tabulas fuerit expugnatum atq; rescissum, nihilo secius vsusfructus in caussam pristinā restituitur.Facit & tex.in.l.legatū est.§.vl.ff.de leg.j.vbi fundus legatus talis dari debet,qualis relictus est.Ideo siue ipse fundo hæredis seruitutem debuit,siue econuersò, licèt confusione dominii seruitus extincta sit,pristinum ius ei restituēdum est.Et similis propè tex. in.l.huiusmodi.§.hæres.ff.eo.tit.& in.l. Papinianus.ff.de seruit.Facit item tex.in.l.rei cuius.ff.com.prædi.Et quod scribit Alberi.in.d.l.dominus.ff.de vsufr.quòd si reuocatio contractus habet caussam præcedentem veram vel præsumptā,reuocato iure proprietatis,nō extinguitur vsusfructus,per.d.l.si maritus.

69 ¶ Et quod in simili dicimus,quòd licèt rei suæ pignus siue hypotheca consistere non possit.l.si rem alienam,la.2.ff.de pigno.acti.&.l.neque pignus.ff.de reg.iu.Sicuti nec vsusfructus vt diximus.Tamen id intelligitur,cùm res est irreuocabiliter siue incommutabiliter acquisita,aliâs secus: nam tunc non videtur discessisse à vinculo pignoris.l.ex sextante,quæ est pe.§.Latinus,& ibi Pet.Iac.Ra.Cy.& Bart.ff.de except.rei iudi.&.l.debitor, & ibi quoque Bar.Paul.Cast.& Alexand.ff.ad . S.C.Trebel.&.l.in rebus,& ibi Bald.colum. pe.C.de iu.doti.&.l.in bello.§.si quis seruum,& ibi Bar.ff.de capti.& postli.reuer.&.l. nō quocunque,in prin.ff.de leg.j.&.l.j.& ibi Iac.Are.Cy.in.3.oppo.Bal.ad fi.& Ioan.Fab.C.si antiq.credi.&.l.j.& ibi Cy.C.de his'q in prio.credi.loc.succed.& ar.l.debitor.ff.de separa. &.l.si prior.ff.qui potio.in pig.hab.& voluit glo.no.in.l.qui à debitore, eo.ti.& in.l.elegāter,in prin.in verbo,finita,& ibi quoque Bar.in.j.oppo.& Bal.super glo.j.in prin.ff.de pigno.acti.Bar.in.l.si finita.§.Iulianus,colum.pe.vers.sed circa hoc.ff.de dam.infec.Bald.in

Pignus non perditur per acquisitionē dominii reuocabilis.

l.j.colum.2.verſ.quæro nũquid ſi teſtator.C.com. de leg.& con.123.quidã Alexander,col. 2.lib.j.vbi eam priorem glo.dicit no. & ex hoc in pulchro caſu conſuluit ibi.& con.167. Titius vendidit,paulò ante fi.eo.lib.j.& con.180.præſuppoſitis verbis,colum.j.verſ. incon trarium videtur,eo.lib.j.Ange.con.208.viſo dicto pũcto,colum.vlt.Paul. Caſt.in.d.l.huiuſmodi.§.qui ſeruum,in fi.& ibi Alexand.colum.j.ff.de leg.j.Fran.Are.con.160.longa eſt iſta,col.7.verſ.ſecundò hoc probatur.Soci.con.170.in pręſenti conſultatione,col.4.verſ. non obſt.ſecundum,lib.2.Phi.Dec.in.d.l.neq; pignus,in.j.no.Matthę.Afflict.deci.Neap. 8.quidam Philippus,nu.j.& deci.16.fuit in relationibus,nu.3.&.4.

70 ¶Et idem dicimus de ſeruitute,videlicet cùm quis acquirit dominium fundi ſeruientis irreuocabiliter,confunditur ſeruitus,nec amplius reuiuiſcit.l.ſi communi,& ibi no. ff.de ſer.ruſti.præd.At ſi reuocabiliter,non extinguitur, aut certè reſtituitur.l.legatarius, & ibi Imo.Franc.Are. & Iaſ.in.5.no.ff.de lega.j.& Alexand.con.69.circa primum, in fi.lib. 5.& facit.l.ſi ei.ff.com.præd.&.l. Papinianus.ff.de ſeruitut. Idémque de actionibus confuſis per aditionem hæreditatis,vt reſtituantur amiſſa hæreditate, etiam culpa hæredis, modò dolus abſit,vt eſt text.in.d.l.propter veneni.§.neptis,& ibi Bart.Bal.Angel.& alii. ff.de.S.C.Sylla.&.d.l.hæredem,& ibi quoque Bart.ff.de his quib.vt indig. &.l.eum qui.§. vlt.ff.de inoff.teſt.&.l.eum bonis.§.j.ff.de acqui.hęred.cum aliis multis ſi.quę videbis inf. tit.ſeq.§.2.glo.j.nu.10.tertiò acquiſitio,& multis ſeq.& iterum num.42.igitur licèt,& ſeq. Hic autem vt ad caſum noſtrum redeamus, proprietas non eſt acquiſita irreuocabiliter emptori,cùm ab eo poſſit conſanguineus retrahere:non mirum igitur,ſi vſuſfructus non extinguitur,ſed manet interim,ita vt ſi res aduocetur per agnatum,non propterea perditur vſuſfructus.

Nec ſeruitus.

Nec actio cõfuſa amiſſa hæreditate.

71 ¶Et ego quidem in hac ſum ſententia, niſi ſi conſanguineus emiſſet contra prohibitionem ſtatuti,vt ſup.diximus ex Saly.Aut niſi ipſe emptor verſatus ſit in dolo,vt etiam diximus.ex.d.§.neptis,qui nuncupatim dolum exigit,vt hoc caſu non integretur actio ſemel confuſa,negatq; culpam in id ſufficere. Præſertim verò,ſi ipſe vſuſfructuarius,cùm emit proprietatem,proteſtatus fuerit ſaluum ſibi fore ius vſuſfructus,ſi res ab eo retrahatur:nam tunc haud dubiè non amittit ſuum vſumfructũ,per id quod in ſimili de pignore reſpondit Bal.d.con.123.lib.j.per text.in.l.ſi debitor.§.ſi in venditione,qui eſt.j.ff.qui.mo. pig.vel hypo.ſol.& etiã eſt bonus tex.in.d.l.debitor.ff.ad Trebel.Et faciunt alia iura,quę dicunt proteſtationem conſeruare ius proteſtãtis,quæ ſunt propè infinita.

72 EX QVIBVS POTES facilè intelligere,quid dicendum ſit in hac ſpecie,quam non ſemel vidimus ex facto agitari.Meuius conducit fundum à Titio ad quatuor annos,& fortè integram annorum quatuor penſionem in ipſo contractu ſoluit.Poſteà & ipſe durante adhuc cõductione emit eundẽ fundũ à Titio locatore.Deinde cõſanguineus Titii fundũ ex noſtra conſuetudine retrahit.An nihilominus poſt retractum Meuius ſua conductione integra potietur.Nam & conductio extincta fuit per emptionem eiuſdẽ rei,cùm rei ſuæ conductio (ſicuti nec vſuſfructus,quod iam diximus) conſiſtere non poſſit.d.l.neque pignus.ff.de reg.iur.&.l.ei à quo.ff.de vſucap. &.l.qui rẽ.C.de loca.cum ſi.Igitur & hîc dicẽdum eſt,quod de vſufructu diximus,cùm vtriusq; eadem omnino ſit ratio,vt ſcilicet conductio teneat poſt retractum.

Si conductor emat rẽ cõductã quæ retrahitur, an poſt retractum duret conductio.

73 ¶Niſi tamen hæc conductio facta fuiſſet in fraudem conſanguineorum, vt vel deterrentur à retractu venditionis,quàm contrahentes præcogitauerant, propter huiuſmodi conductionem fortè factam ad longos annos, & paruo quodem precio: vel ſi nihilominus retrahant,non ob id deterriti propter magnam rei affectionem,id interim lucri emptor faciat,vt fructibus fundi multis annis potiatur ſoluta parua penſione, per ea quæ in ſimili dicemus inf.tit.procedente.§.3.glo.j.nu.15.tamen ſi eam,& tribus ſeq. Nam & quæ diximus ſup.de vſufructu,ſeruitute,actionibus confuſis,& cæteris huiuſmodi,intelligũtur,modò fraus & dolus abſit,vt etiam diximus.

Quid ſi in fraudem locatio facta fuerat.

74 ¶Ex multis autẽ hic fraus & dolus præſumitur,de quibus plenè per Bar.& recentiores in l.poſt contractum.ff.de donati.eundem Bar.con.65.Petrus Nicolæ. & Angel. con.48.ex dicto themate,in.j.dubio & Raph.Co.con.155.Antognolus,colum.2.& pleniſſimè per Cepolam in tracta.de ſimulatione contractuum. & Alciat.in.l.ſi maior. C.de tranſact. & Chaſſe.hoc eo.tit.de retraictz.§.9.in verbo,ſi la fraude eſt trouuee,& Matthæ. Afflict.in tracta.proto.in verbo,niſi quis,colum.3.verſ.ſciendum eſt, & multis ſeq.per.3.aut.4.col. Ex quibus tria tantùm aut quatuor hîc ſpecialiter deſignare viſum eſt, quia priuatim ac

Ex quibus hæc fraus præſumatur.

peculiariter huc spectant. Primùm igitur, si res vilius fuit conducta, per text. nuncupatim loquentem in conductione & locatione, in. l. quinetiam, ibi, minoris locata. ff. de calum. & in ca. donare, & ibi Bal. in verbo, in fraudem esse. Mart. Laud. & Card. Alexã. vterq; col. j. & in vlt. no. tit. qual. olim feud. ali. pot. vt interim omittam vulgaria illa iura, in ca. ad nostram, de empti. & vendi. & cap. illo vos, de pigno. cum simili. *An si vili pretio conductio facta sit.*

75 ¶ Præsumitur item, si breui quopiam tempore facta fuit locatio ante venditionem: quia tunc videtur fuisse cogitatum de venditione facienda: locationem autem prius in fraudem factam. l. si ventri. §. vlt. & ibi Bart. & Angel. ff. de priuil. credi. & l. dubium, ibi, breui tempore rescissum est. C. de repud. & l. sed Iulianus. §. sed si filius. ff. ad. S. C. Maced. & cap. officii, & ibi glo. prima, & Panor. colum. j. in. 3. no. de elect. & cap. 2. ibi, in proximo, de renunci. lib. 6. prout eum tex. expendit. Philip. Fran. ibi. in. 4. no. tametsi non admodum mihi ad id facere videatur. *Si breui ante venditionem.*

76 ¶ Nam & aliâs ex breuitate temporis fraudem dolum & simulationem præsumimus, vt per glo. in cap. definimus. xviij. quæst. 2. Cy. post Iac. Are. in. l. si quis post hac, colum. 2. in 2. quæsti. & ibi Bald. colum. quoque. 2. vers. si verò dubitetur, in. 2 præsumptione, & Angel. col. j. C. de bono. proscrip. Guil. Cu. in. l. j. post prin. ff. de rer. diui. Alberi. & Bar. in. l. post cõtractum, illum colum. 3. vers. vel dic considerandum, & iterum colum. vlti. versi. quærunt Iac. hunc colum. quoque. 3. in. 5. præsumptione. ff. de donat. & eundem Alberi. in. l. j. §. j. ff. si quis testa. lib. & in. l. etiam. C. de donat. inter vi. & vxo. & in. l. j. in fi. ff. de stat. homi. & ipsũ Bar. in. l. de pupillo. §. si quis prætori, colum. 3. vers. octauò quæro, & ibi Ias. colum. 7. vers. in octaua quæsti. ff. de op. no. nunci. & eundem Bart. in. l. 2. circa medium, & ibi Corne. C. de rep. hæred. Bald. in. l. eam quam, colum. 10. vers. sed subiungitur. C. de fideicom. & in. l. nam & nocere, in. 2. lect. post medium. ff. de pac. & in. l. per diuersas, in vlt. quæsti. C. manda. & in. l. j. colum. 3. vers. & ille dicitur. C. de ser. fugi. & in. l. nõ eo minus, colum. vlt. vers. quæro an associans. C. de accusa. & in. l. legem, colum. j. vers. incontrarium. C. de pact. & in l. j. colum. 4. vers. quartò quæro. C. de inof. donati. & in. l. solent. §. vlt. in. 5. quæsti. ff. de off. procon. & in cap. veritatis, vers. sed nunquid orta, ext. de dol. & cont. & in addit. Specul. tit. de donati. §. j. vers. item pone aliquis. & con. 493. multiloquium, colũ. 2. vers. certè ego, lib. 4. Saly. in authen. sed iam necesse. C. de donati. ante nupti. Angel. in. l. res vxoris, circa medium. C. de donat. inter vir. & vxor. & d. con. 48. ex dicto thematis, post prin. & con. 141. super primo puncto, circa medium. Raph. Co. con. 31. testator, in fi. & con. 173. Galuanus, col. 3. vers. amplius. & con. 219. arbitror, col. pe. vers. secunda ratio. alter Raph. Fulgo. con. 179. dubia, in fi. 2. dubij. & con. 198. in quęst. col. j. & Pet. Anc. con. 99. egregiè, circa medium. & con. 251. ex his, col. j. & con. 257. si prędicta, etiam circa medium. & con. 430. fuisset, in fi. Imo. consi. 55. in casu pręmisso, colum. j. Pau. Cast. & Corne. in. l. si quis hęredem. C. de instit. & substit. & eundem Pau. con. 388. plus quatuor, in fi. lib. j. Ro. cõ. 68. visis, col. i. vers. ex his. Ioan. Ana. con. 23. licet prima facie, post prin. Alex. & Soci. in. l. j. in. fi. prin. ff. si ex noxa. cau. aga. & eundem Alex. con. 86. lętatus sum, circa medium, lib. 7. & con. 184. viso processu, col. 2. vers. pretereà quando, eo. lib. 7. Barb. con. 57. illud in medium, col. antepe. lib. 3. Fran. Are. in. c. tertio loco, col. vlt. de probati. Guid. Pap. con. 65. viso themate, col. 13. vers. de voluntate. Soci. con. 90. in cã magnifici, col. 4. vers. ex quo. inferunt, lib. 3. Fran. Cre. sing. 6. tu scis quòd qcquid. Iason cõ. 139. in pręsenti, col. 2. vers. nec obst. lib. 4. & qui si quis is est inter con. ipsius, con. 120. iuridicum, col. 2. vers. item bene, eo. lib. 4. nam ex prin. con. seq. satis liquet illud con. non esse Iaso. Stepha. Bertrã. con. 236. multa, nu. 21. in fi. lib. j. Philip. Deci. in. l. certi condictio. §. si nummos, col. 4. vers. secunda conclusio. ff. si cert. Pet. & in. l. principalibus, colum. 2. vers. quinto pręsumitur, eo. titu. & consi. 525. visis his. in. fi Fran. Rip. lib. 3. responso. c. 8. Perona, nu. 5. Io. Lup. in repe. Rub. de donati. inter vir. & vxo. §. 30. col. vlt. Et diximus etiam sup. in pręfat. nu. omniũ postremo. & dicemus quoque inf. in glo. 14. huius. §. in verbo, ou ęquipolent a vente, nu. 37. sed & si. & seq. vbi etiam tracto quantum temporis in id intelligi debeat. Et ex his intelligere potes, non abs re Tiberium Cęsarem quempiam è quæstura remouisse quod vxorem pridie sortitione ductã postridie repudiasset, veluti id in fraudem fecisset quod à Suetonio in vita illius traditum est. *Ex breuitate temporis fraudẽ, dolũ, simulationem præsumi.* *Tiberii iustũ iudiciũ.*

77 ¶ Et id pręsertim cùm eodem tempore fit locatio & venditio, aut confestim fit venditio post locationẽ: nam tunc vterque contractus factus fuisse videtur, alter alterius contemplatione & respectu. l. j. §. quę onerãdę. ff. qua rer. acti. non dat. Et ita quidẽ, vt multis pla

ceat censeri debere vnum & eundem contractum.l.cum antiquitas.C.de testa.&.l.hæredes palam.§.vno contextu.ff.eo.ti.cum alijs in vtroq; illo dicto multis concord.à me late congestis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus.nu.101.sed & hoc tamen.& seq.& dicemus etiam inferius in tit.seq.§.j.glo.5.in verbo, in limine contractus,in prin. Ex quo & illud fit,vt consanguinens vnum retrahens alterum quoque retrahat,succedatq; in vtroq; in locum emptoris.

78 ¶ Sed & factum in fraudem videri potest,si cùm ipsi contrahẽtes cogitant tractantq; de venditione, hanc ipsam locationem & conductionem prius faciunt, etiam si emptio & venditio non continuò pòst sequatur,vt in simili dicitur in.l.sed si maritus.§.sed si constante.ff.qui & à qui.& quę latius dicemus inf.eo.§.in glo.14.quę est in verbo,ou ęquipollent à vente.nu.19.similiter permutatio,& multis seq.Sunt autem hac de re,vtrùm videlicet post retractum teneat conductio, expressę quędam consuetudines,vt apud Cenomanos.c.433.quo cautum est consanguineum retrahentem non teneri stare conductioni factæ emptori ante venditionem,quin ea extinguitur propter pręsumptionẽ fraudis, & ibi tamen nihil dicunt commentarij.Et similiter apud Borbonios.c.477.vbi tamen distinguitur ex tempore venditionis post locationem,vt ibi videre poteris. Et Dunenses.c.84. Vtrùm autem consanguineus,qui retraxit.teneatur stare locationi factę ab emptore,dicam tit.seq.§.3.glo.j.nu.12.sed & illud,& seq.

Si cum tractatur de uẽditione locationẽ prius faciunt.

Consuetudines an locatio teneat post retractum.

79 SED ET EX SVPRADICTIS apertè intelligitur,quid statuendũ sit in hac specie. Ticius cũ haberet annuum vectigal super fundum quempiam , tandem eundem fundum emit,atque ita confusum est hmõi vectigal,cùm res sua nemini seruiat,vt iã sup. sępius diximus. Vtrùm igitur si consanguineus fundum redimat , tenebitur ad id vectigal pręstandum posthac emptori.De qua re nũcupatim loquitur.Chasse.in hoc eo.ti.de retraictz.§.8.vbi & ipse allegat nostrorum sententias in.d.l.si maritus.C.de inof.testa.Sed & eundem vide §.seq.col.pe.in addi.vbi tractat, an hoc casu hmõi vectigal erit loco precij.

An post retractũ maneat saluũ uectigal antiquum emptori.

80 NVNC AVTEM VT AD ALIA transeamus ad hanc nostram glo.pertinentia. Quęro quid si quis hęreditatẽ siue successionem sibi obuentam aut quotam illius partem vendiderit. Eritne locus retractui? Masuer.in tit.de retract.§.item si hęres,scribit non esse locũ: quia hęreditas complectitur mobilia & credita:& quia res singulares non censentur esse venditę:ideo nec pro eis debetur euictio , nisi nominatim conuenit.l.j.C.de euicti.Cui adde ad confirmationem posterioris rationis,quòd adeò ea procedit,vt emptor hęreditatis nõ possit singulas ipsius res vsucapere ꝑ emptore.vt no.glo.sing.in.l.j.§.j.in verbo,vniuersę.ff.de vsucap.pro dot.nec si ab alio possidentur,vendicare.Bal.qui eam glo.dicit sing.con.285.casus coram.R .col.2.lib.2.

Quæstio an retractus habeat locũ in uenditione hæreditatis.

81 ¶ Ego autem contrà censeo,scilicet locum esse in hoc casu retractui,tum quia hęreditas est ius incorporale,quod inter immobilia collocatur,vt sup.diximus nu.6.at sunt q actiones.Tum quia non solùm compręhendit mobilia,sed & immobilia illis multò digniora. l.sciendum,in prin.ff.qui satisd.cog.&.l.j.C.de vsucap.transfor. Nam mobilium vilis & abiecta est possessio.l.si rem mobilem,& ibi glo.ff.de acq.possess.Ideóq; immobilia ad se trahunt mobilia,vt eodem iure in re eadem censeri debeant,non ediuersò.l.eum qui.ff.de vsucap.&.l.longe.ff.de diuer.& temp.pręscript.vti si res mobilis & immobilis simul possidentur,mobilis nõ nisi tempore,quo immobilis vsucapitur.Et generale est vt magis dignum trahat ad se minus.c.quod in dubijs,de cõse.eccle.vel alt.&.c.j.eo.tit.lib.6.& vtrobique concord.& quod voluit glo.in.c.de ieiunio,in verbo,celebrari.lxxvi.di. & Bal.in.l.2.in.prin.C.com.de legat.Cardi.Flor.in.cle.j.in.6.quęsti.vers.sextò quia propter,de supple.negl.prælа. Rom.in.l.2.in prin.ff.de verbo . obliga . & con.443. quò ad primum, col.vlt.vers.vltimò quando in aliquò,vbi alia quędã iura allegat. Alex.con.82.in caussa, uertente,in fi.lib.j.cum si.Atque vt id quòd potentius est,trahat ad se naturam minus potentis, cum simul permiscentur,cap.si duo ex tribus, & ibi Domi.in.3.not.de off.deleg. libro.6.Ad quod etiam facit quod not. Panor.in.c.cùm non sit.in.3.not. per illum tex. ext.de deci.

Immobilia ad se trahunt mobilia.

Minus dignũ ad magis dignũ trahunt.

82 ¶ Ex quibus etiã fit,quòd cùm tutor non possit alienare bona immobilia pupilli sine decreto.C.de pręd.minor.per totum.& de reb.eo.ff.etiam per totum. Certe etiam non potest sine decreto repudiare hęreditatem siue bonorum possessionẽ pupillo delatam:quia est quædam alienatio vniuersitatis,quæ apta est comprehendere mobilia & immobilia. Ideo ęquiparatur alienationi immobilium,& requirit eandem solẽnitatẽ ex natura pro-

Hæreditas delata pupillo non põt sine decreto repudiari.

priæ aptitudinis. Hæc enim propè ad verbum scribit Bald.in.l. bonorum, in.3.quæstio. C.qui admit.ad bono.poss.quæ sumpsit ex Bartho.in.l.tutor.ff.de bonor.poss.titu. generali.de quo etiam plenissimè per Corne.con.11.in præsenti,lib. 3. Sed & idem Cornel. con. 236.diligenter,col.penul.versi.nec etiam obs.iunctis præcedentibus, lib. 4. tradit prohibitionem alienationis immobilium trahi ad alienationem hæreditatis, in qua sunt bona immobilia.

83 ¶ Igitur & in hoc casu hæreditas ratione illius aptitudinis,de qua per Bal.vbi sup.habetur pro immobili,vt sit locus retractui. Nam & aliàs videmus, quòd licèt pro rebus mobilibus non competat interdictum,vnde vi.l.j.§.hoc interdictum,le.2.versi. illud vtique, ff.vnde vi. Tamen si mobilia cum immobilibus sint coniuncta vel ex hæreditate, vel quia in domo siue fundo sita sunt,pro illis quoque accessionis nomine competit. d.l.j. §.planè si quæ,&.l.pe.eo.titu.Et licèt item feudum in immobilibus tantùm constitui possit,non etiam in mobilibus.Potest tamen in vtrisque simul, ex mẽte Iaco.Bel.& Bald.in cap.j.§.sciendum,& ibi expressius Marti. Laud.in fi.& Cardi.Alexan.col.vlti.titu.de feudi cogni. arg.l.si quando. C. de bo.vac.lib.10. Et faciunt quæ à Bal.ipso scripta sunt in.l. per diuersas,in.4.quæst.C.mandat.

An retractus habeat locũ in uenditione mobiliũ & immobilium simul. Feudum cõstitui potest in mobilibus & immobilibus simul.

84 ¶ Nisi quis diceret esse locum retactui respectu bonorum immobilium, non etiam mobilium,vt vtraque suo iure censeantur,vt fit in.l.hæreditatis,in fi.& ibi glo. & doct.C.de peti.hæredi.& in simili voluit Bal.in ipso retractu,in tract.protomixeos, col. vlti.versic. itẽ pone quòd quis.Et in alio simili Ferro.Host.Guil.Cu.in cõsuetud.Burdigal.12.de feudis.§.24.Sed huic sententiæ obstat quod tradit Iac.Are.in.l.qui concubinam.ff. de leg.3. quòd si venditur fundus cum fructibus vno precio, debentur laudimia totius illius precij,quamuis si frūctus suo separatim pretio venditi fuissent,non deberentur laudimia ex precio eorum,& sequitur Guid.Pap.singu.492.si venditur fundus.

85 ¶ Si tamen id admittimus,vt vtraque suo iure censeantur, id certè intelligendum est volente emptore: nam eo inuito fortè non cogeretur consanguineo cedere parti rei emptæ vno precio,vt dicemus inferius.§.23.in glo.j.Porrò autem Aurelijs consuetudo est,quę in hac ratione retractus dicit mobilia vendita cum immobilibus sequi naturam immobilium.cap.consuetudinum eius loci.299.Et similiter in Cenomania.cap. etiam consuetudinum eius regionis.371.Et præterea in Andegauia.cap.361.Atque apud Montargienses cęteròsque Lorrienses hoc titu.de retraict.§.22.Apud Borbonios autem.cap.472.hoc in casu videlicet cùm venduntur mobilia cum immobilibus, est in optione emptoris relinquere consanguineo retrahẽti ea quæ immobilia sunt pro rata precij,& sibi retinere mobilia:aut totum relinquere recepto integro precio.Pro qua quidem consuetudine optimè faciunt quę dicam inferiùs.§.11.glo.7.in verbo,il y sera receu pro rata,nume.3.at in casu, & iterum in.§.23.glo.2.nume.9.& ego sane, vbi omnino videas.At ex cõsuetudine Aruernorum.titu.de retraict,qui.23.est.cap.item.23.in venditione successionis vniuersalis non habet locum retractus.Laudimia autem domino soluuntur pro rata immobilium,vt scribitur titu.des achaptz lotz & ventes.cap.7.

Consuetudines de retractu uẽditionis mobiliũ cũ imobilibus

86 ¶ Ex supradictis autem satis intelligi potest,quòd si in hæreditate nulla sint bona immobilia,sed tantùm mobilia,non est locus retractui. Præsertim cùm tunc cessaret ratio retractus.Nam & aliâs videmus,quòd hæreditas in qua sunt tantùm mobilia, inter mobilia computatur.Ideóque & eam potest minor sine decreto iudicis diuidere aut alienare, ex sententia.glo.& Bar.in.l.inter pupillos.ff.de autho.tut.quam sequitur de iure digestorum.Fran.Are.con.22.diligenter,col.j.licet secus dicat de iure Codicis,quo etiam res mobiles quæ seruando seruari possunt, alienari prohibentur,per.l.lex quę tutores.C.de admini.tutel.Sed tamen non negat,quin res mobilis censeatur.Ex quo illud confestim consequitur quod diximus,retractum non habere locum,vt qui in immobilibus tantùm obtineat.Et ex his facilè intelliges,an retractus habeat locum, cum simul venduntur mobilia & immobilia,& an pro omnibus.

Si in hereditate sunt tantũ bona mobilia, an ea uẽdita sit locus retractu.

87 ¶ SED QVID DE NAVE VENDITA. Ea enim speciem quandam habet domus atque habitationis, vt videre licet, & probat. tex. in.l.penul.§.vltim.ff.de his qui deiece. vel effud.iuncta.l.j.ibi, in eum qui ibi habitauerit,eodem titu.Ex quo Alberi. in.d.§.vlti. vt à nonnullis citatur, no. quòd.l. plerique. ff. de in ius vocan. qua prohibitum est, quempiam de domo sua in ius vocari, habet locum & in naue, vt ab ea non liceat

Quæsti.an retractus habeat locum in naue uendita.

dominum in ius vocare. Quod tamen non reperi in codice Alberici, qui circunfertur. At illud ibi scribit, quod non longè abest, quòd statutum puniens assultum factum ad domum, habet locum & in assultu facto ad nauem. Sed & idem in.2.parte statut. quęstio.35.item quæritur si ex statuto, in fi. tradit quòd si ex statuto imponatur maior poena percutienti aliquem in domo sua, quàm foris, si quis in naue dominum percusserit, æquè punietur, ac si in domo percussisset, per.d.§. vlti. Quod multum est no. cùm loquatur in materia statutaria & pœnali. & eum sequitur Barb.in.l.si ita stipulatus essem abs te, col.2. ff.de verbo.oblig. Et D.Igne.in.l.j.§.domini.le.3.nume. 66.ff.de. S C. Silla. trahit verba illius. S C.loquentis de domo ad nauem, quamuis Ro.ibi reclamet.

88 ¶ Et id confirmat tex.in.l.naue.ff.de euictio.vbi nauis & domus æquiparantur, & de vtroque idem ius statuitur, & in.l.in eadem.§.vlti.ff.ad leg.Iul. de vi publi. vbi nihil interest, deiectus quis sit domo agróve, an naui sua, vt deijciens teneatur lege Iulia de vi publica, & in.l.si vniuersas, in prin.ff.de acquir. poss.& in.l.rerum mixtura, in prin.ff. de vsucapi. & in.l.si nauis.ff.de rei vẽdic.vbi nauis æquiparatur tabernæ & arcæ. Et quod tradit Bal. in.l.certi iuris, col.2.in.4.quæstio.versi.quid de conducente.C.locat. quòd nauis æquiparatur prædio vrbano, non rustico. Et sequitur Cep.in seruit.vrba.præd.tit.11.qui est de seruitu.vrb.& rusti.col.j.vers.quid de naui & Philip. Decius in .l. nemo de domo. de regu. iur. Alij autem potius rustico quàm vrbano adsimilant, scilicet Iaso.& Fran. Rip.in repe. l.quominus, in.18.quæstio.eadémque vlti.Bar.ff.de flumi. quod & hinc non alienum est. Et huc quoque pertinet, quod Alexan.& Iaso.in.l.si domus, ille in fi.hic autem col.3.versi. secundò amplia.ff.de leg.j.tradunt distinctionem, quæ in eo tex.fit in domo, habere locũ & in naue simpliciter legata, per glo.in.l.quod in rerũ.§.vlt.in verbo, specialiter, eo.tit.& aliâs sæpe domus & nauis eodem iure regulantur, vt per Bar.in.l.ex diuerso, col.j.ff.de rei vendic.& Fran.Are.con.160.longa, col.j.

Nauis æquiparatur nec prædio rustico an vrbano.

89 ¶ Ego tamen in nostro casu retractus aliter censeo, eo argu.ductus, quòd cùm interdictum vnde vi ad res tantùm immobiles pertineat, non etiam ad mobiles.l.j.§.illud vtiq;. ff.de vi & vi armat.hinc infertur paulò post, scilicet in.§.si quis de naue, quòd si deiectus sit quis de naue, non est illi interdicto locus, nõ magis quàm si de vehiculo esset deiectus. Et in id vt scilicet nauis censeatur & sit mobilis, eum tex.expendit Iaso.con.170.nomine, col.2.versi.secundò facit, & iterum col.6.vers.non ob.secundum, lib.2. Et hoc quoque confirmat alius tex.optimus in.l.vim facit.§.quod in naue.ff.quod vi aut clam, vbi ita scribitur, quod in naue fit, vel in alia qualibet re vel amplissima, mobili tamen, non continetur hoc interdicto. Nam & alibi scribitur, illud interdictum ad ea tantùm opera pertinere, quæ in solo fiunt.l.j.§.hoc interdictum ad ea, &.l.si alius.§.notauimus, eo.titu.

Nauis res mobilis.

90 ¶ Et huc spectat quod tradunt Andr.Pis.Pet.Ray.& Alberi.in.l.sciendum.ff. qui satisda. cog.dum tractant, an nauis & cæteræ res immobiles quæ multùm molis ac ponderis habẽt, excusent à satisdatiõe, vt res immobiles, & tenet. Andr.eas excusare, cęteri negãt, quia non sint immobiles. Ergo fatentur omnes has esse mobiles, sed alij quodammodò immobilibus ob pondus & molem æquiparant. Et quod scribit Angel.in.l.foramen, in fi.ff. de seruitut.vrba.præd.quòd licẽt domui seruitus imponi possit, non tamen naui, cùm ea sit modicùm duratura. & sequitur Cepo.in tracta.de serui.rusti.prædi.tit.de naue, in prin. Propterea'q; Roma.in.d.l.j.§.domini appellatione le.3.ff.de.S.C.Silla.non ijs accedit quæ diximus in priori parte ex Alberi. Sicut nec ei quod & ibi diximus in casu.d. l. plerique. ff.de in ius vocan.vti nec.& Iason in ea ipsa.l.plerique, ille col.7.vers.circa duodecimam quæstionẽ, hic col.j.versi.sextò procedit.& Philip.Deci.in.d.l.nemo de domo, numero.3. ff. de regul.iur. & Ripa.in.d.l.quominus, vbi sup. Nam vt etiam dicit Barb. in repe. rub. de reb.eccle.non ali.col.6.versi.quinimo appellatione, dicit speciale esse in casu. d.l.pe.§. vlti.ff.de his qui deie. vt illic appellatione domus nauis comprehendatur, Ideóque non obscurè sentit, quòd stante statuto, ne extraneus possit acquirere rem immobilem, poterit acquirere nauem. Et aliâs sæpe vltra prædictos casus multum interest inter domum, & nauem, vt videre licet in.l.si quis res.§.aream.ff de solutio. & in.l.inter stipulantem.§. sacram.ff.de verbo.oblig.quo in loco Bar.& Alexan. col. vlti. nuncupatim dixerunt nauem esse rem mobilem, domum immobilem. hincq; adsumunt differentiam, quæ illic fit inter vtranq;. Et ita aliquando respondi, cùm post mortem domini Ludouici à Trimollia eius vidua mobilia ipsius ex consuetudine contenderet.

Nauis an à satisdatione excuset.

91 IDEMQVE EADEM RATIONE POTES dicere de molendinis, quæ instar nauium super flumina meant ac veluti ambulant, cuiusmodi multa sunt in Ligeri flumine & in Pado, vt attestatur Bart. in l. quominus, in. 18. quæstio. ff. de flumi. & in Tiberi, vt tradit Pau. Cast. in. l. fluminum, in princ. circa medium. ff. de dam. infect. Nam & hæc rebus mobilibus aggregantur, vt expressim dicit Francis. Rip. in. d. l. quominus, nume. 126. vbi ex hoc dicit ea contineri legato mobilium, posseque alienari à tutore & prælato sine solemnitate. Tametsi alia molendina, quæ tanquam domus in terra aut in ripis fluminum fiunt, illisque adhærent, sunt immobilia, vt satis ex se patet, & voluit Bald. in capi. contingit, colum. penult. versi. quæro nunquid molæ, extra de dol. & contume. vbi plus dicit molas ipsius molendini non esse mobilia, sicuti nec tegulas domuum, quandiu illi sunt applicitæ: quia vna contignatio est. l. eum qui ædes. ff. de vsucapi. Idem autem in. d. l. certi, columna. 2. super quarta quæstione, versic. quid in molendino. C. locat. tradit molendinum esse prædium rusticum. quem sequitur Iason in. d. l. quominus, in. 19. quæstione. in fi. Et Ripa ibi, in. d. nume. 126. præterquam quod ad molitorem pertinet. Contra tamen vrbanum dicit Fortu. Gartia. in. l. item quia, colum. quarta, versi. ex his inferri. ff. de pactis. At Angel. in. l. non solùm. ff. de petitio. hæredi. scribit molendina in fluminibus posita, & quæ deteriora quotidie fiunt, suntque in continuo periculo, alienari posse à prælato & tutore, quod dicit menti tenendum, & sequitur Ripa vbi supra, & Anton. Rub. qui id dicit singul. nec habere contradicentem, con. 138. viso & diligenter, columna prima. Alberic. autem in. d. l. pe. §. vlti. ff. de his qui deie. vel effud. & in secunda parte statutorum, quæstione tricesima quinta. item quæritur si ex statuto, in fine, æquiparat molendinum domui, etiam in statutis & pœnalibus. Ex hisque Francisc. Curt. iunior in tractatu feud. parte prima, quæstione sexta, colum. 3. versic. & ex hoc etiam, tenet quòd in molendinis tanquam in rebus immobilibus potest feudum constitui.

Quæsti. an retractus habeat locũ in molendinis quæ meant & remeant & aliis

Molendinũ an prediũ rusticũ, an urbanum.

Feudũ in molendinis cõstituitur

92 At Alberi. in. l. quæsitum. §. cellarium, quem legit cum. §. si aliqua parte, colligit ex eo tex. & d. l. cùm fundus, molendinum non esse partem fundi. Ideóque computari inter mobilia. quod dicit notandum, & facere pro restitutione rerum dotalium: quia mobilia restituuntur post annum, immobilia verò statim. Et sic (inquit) molendinum restitui debet post annum, Id quod putat esse verum, quando ipsum molendinũ est solùm ad molendũ rusticę familię deputatũ, per. d. l. cùm de lanionis. §. cũ de villico, vers. idẽ cõsult⁹. & l. dolia. §. vltimo, eodẽ titulo. Aliâs autem esse partes fundi. per. d. §. asinam. Hęc ille.

93 Cæterùm ex consuetudine expressa Turonum titul. de choses qui sont reputees meubles ou heritaiges. cap. j. & 2. Molendina illa quæ in nauibus sunt, mobilia sunt, cætera autem immobilia quo loco videbis quæ in eam rem ab interpretibus scripta sunt. Atq; idẽ apud Lorrienses in pręfectura Montargij titul. droictz de successions. §. 22. eodémq; vlti. Sed & ex consuetudine Borboniorum. cap. 282. huiusmodi molendina naualia, atque etiam ea quæ vento molũt, cẽsentur mobilia. vt etiam Niuernorum. titu. quelles choses sont reputees meubles cap. 8. & Aurelianorum, cap. 271. præter pedem & pilum horum molendinorum vento molentium, vbi nec commentarij quicquam dicunt, quod huc pertineat. Similiter apud Artesios. cap. 98. quædam illic nominata huiusmodi molendinorum immobilia sunt, cętera mobilia. Et tu tamen interim vide Bal. con. 107. an molendinum, li. 3.

Consuetudines de molẽdinis

94 Porrò autem illud quod de molis molendino applicitis tradit Bal. in. d. c. contingit, de dol. & contu. vbi sup. citauimus (ne & illud hîc omittam) sequitur Iaso. in repe. d. l. quominus, in. d. 19. quæsti. vers. adde tamen quòd molæ. ff. de flumi. Sed id intelligendum est, ne tu hîc fallaris, secundum ea quæ posteà dicemus de columna domus, nu. 113. quæro igitur. Et vide omnino tex. nuncupatim loquentem de molis, in. d. l. quæsitum. §. cellarium, & in. d. l. cùm de lanionis. §. asinã, & in. l. cùm fundus. ff. de fund. instr. quibus & illud probatur, quod ad hũc locum maximè pertinet, molas ad fixas partes esse ædificiorũ: aliâs verò instrumento contineri, si sint operi rustico deputatæ.

95 SED ET IN EA CONTROVERSIA dominę viduę Trimolliẽsis interrogatus fui, vtrũ munitiones castrorum, cuiusmodi sunt catapultæ, Balistæ, Bombardæ, quas vocant, & cętera id genus bellica munimenta censerentur esse mobilia, vt sic ad viduam pertinerent: an verò immobilia, vt contrà ad hęredes: quę res quoque huc spectat, vt sciamus, sitne in his retractui locus. Et sanè Bal. in. c. si quis de mãso, col. 2. vers. & illa ratio, tit. de cõtro. in vest. vt apud eũ legitur, siue vt in nostris codicibus legitur, si de inue. feud. cont. fue. dicit

Quæsti. an retractus habet locũ uenditione machinarũ bellicarũ castri

Machinæ bellicæ castri sint ne inter mobilia an immobilia cōnumerandæ.

quòd concesso castro in feudum intelliguntur concessæ munitiones,quæ sunt pro custodia castri positæ perpetua patrisfa.destinatione,quamuis nō sint affixæ,vt trabuchi, manganellæ, balistæ,& similia,nihilq; aliud allegat.Et id sequitur Card. Alexan. ibi. & etiam Iason qui id multùm sing.dicit in præludijs feudo.col.8.vers.& per hoc quod feudum. & Catel.Cota memor.castro mihi concesso,vbi & id dicit memoria dignū. Et pro ea decisione,licèt non allegēt,est bonus tex.in.l.fundi.§.Labeo,vers. castella.ff.de actio. empt.& in.l.cætera.§.hoc senatusconsultum, le. 2. ff.de lega.j.cum alijs si.vt videbis infra titu. 25. §.11.in prin.Sed & ante Bal.Oldra.quem nec ipse Bal.nec illi allegant, con.163. quòd nomina debitorum,respondit legato castro cedere arma, quæ in castro erant ad defensionē ipsius,& allegat alia quædam iura,ex quibus & illud intelliges id procedere, etiam si aliquando ea aliò transferātur. Et est idem con.ijsdem prope verbis inter con.Bal.con.478. vtrùm nomina debitorum,lib.3.vbi tamen est subscriptio ipsius Bal.qui nullam Oldra.facit mentionem,quamuis is fuerit ætate multò superior.Et id con.tanquam Oldra.referūt & sequuntur Pet.Anc.Anto.& Barb.in.c.cùm dilecti, extra de donat. & Mart. Laud. in tract.de castellanis,vers.4.legato castro.

Consuetudines de munimentis bellicis

99 ¶Idem autem Bal.in.l.vlti.in.j.lect.col.2.vers.item si princeps.ff.de consti.princ.dicit q princeps concedit mihi quoddam fortalicium (vt ipse loquitur) in quo sunt multa munimenta,ea cedunt concessioni:nec distinguit sintne affixa,an nō,quin allegat multa iura loquentia de rebus nō affixis,vt hinc intelligas eum etiam de his intelligere.Et idem voluit Pet.Anc.in.d.c. cùm dilecti , in fi. ext.de donati. ar.l.Seiæ.§.tyranni,& ibi Bar.ff.de fund.instru.& Philip.Deci.con.516.quoniam causa ista,col.vlti.Et hāc partem nuncupatim secuta est consuetudo Monstroliensium.c.12. &. Borboniēsium.c.286.quibus cauetur hæc censeri loco immobilium.Et similiter Niuernensium titul. quelles choses sont reputees meubles.cap.10.

97 ¶Contrarium tamen videtur voluisse.tex.in.l. Lucius .§. collegio.ff.de leg. 3. vbi legato fundo,vti optimus maximúsque est,non censentur legatæ machinæ, nec vasa vinaria, id est,cuppæ & dolia,quæ in cella defixa sunt.Ex quo potes intelligere , hîc esse latens aliud quippiam,quod machinas à legato excludit,quàm quòd fundi non sint : cùm & ea dolia, cùm affixa essent,fundi etiam esse censerentur.l.dolia.ff.de cōtrah.empt.&.l.granaria. & l.pe.§.si dolia.ff.de acti.empti.cū si.Et tamen in illo tex.legato nō cedunt , sicuti nec ipsæ machinæ,nisi in eo sit mendū,quod suspicor: nam & aliàs pugnaret è diametro cū dictis iuribus.Ideo glo.& Bar.sup eo tex.veluti mussitāt.Et huic parti fauet,quod respōdit Bal. con.232.fœmina regulariter,lib.3.quòd licèt fœmina nō succedat in castro feudali , per.c. j.§.hoc notandum,titu.qui feud.dar.possunt,succedit tamen in munimentis ipsius castri, si ei non adhæreant,per.l.fundi nihil.ff.de acti.empti.

Decisio quæstionis

98 ¶Ego autem quantùm ad nostrum retractum priuatim pertinet, in ea sum sententia , vt si castrum vendatur cum suis machinis bellicis,aut simpliciter.& nihilominus machinę comprehendantur,ex sententia Oldra.Bal.Pet.Anc.Anto.Marti.Laud.& Phi.Deci.hæc omnia venire in retractum,quem facit consanguineus: nam retractus eum reponit transfértque in locū emptoris,& cedunt machinæ castro,vt aliàs mobilia immobilibus,vt diximus sup.nume.81.ego autem contra, & sequen . Si autem machinæ non veniant in eam venditionē simpliciter factam,secundùm.d.§.collegio, nihil est quod dubitemus nec eas venire in retractum.Sed & si huiusmodi machinæ per se & sine castro venduntur,ea & si antè fuissent immobilia:tamen cùm à venditore separentur,ex ea venditione desinunt esse castri.fiūtq; mobilia,vt colligitur ex glo.in.d.l.fundi,in prin.Et vide quod in simili diximus.sup.de fructibus pendentibus nume.huius glo.43.at si per se,& dicemus de columna affixa ædibus,inf.in ea.glo.nu.113.quæro igitur quid de columna.

Quæsti. an retractus habeat locū in mobilibus preciosis.

99 ¶QVID VERO DE MOBILIBVS preciosis,an & in eis habeat locum retractus?Quod videtur ex glo.cōparāte huiusmodi mobilia immobilibus,cùm agitur de prohibitione alienationis,vt scilicet ꝓhibita alienatione immobiliū,aut simpliciter,aut sine aliqua solēnitate,cēseatur & horū mobiliū preciosorū prohibita,quæ quidē glo.est in.c.tua , in verbo, tractatu,ext.de his quę fi.à pręla.quam sequuntur & cōmendāt Anto. & Panor.ibi.Et est si.glo.in.c.j.in verbo,abstinentes,quæ est glo.vlt.de cleri.ægro.lib.6,& voluit etiam Ioan. And.& Barb.in.c.2.ext.de donat.Anto.Cardi.Flor.Panor.& ipse Barb.in.c.seq.idē Pan. in.cap.contingit,col.2.vers.concluderem sic,extra de transact.& in.cap.nulli. col.2.vers. in glo.2.ext.de reb.eccle.non alienan.Domi.in.c.j.col.3.in fi.eo.tit.lib.6.& Phi.Fran.in.c.

2.col.j.in fi.eo.quoq; titu.& lib.& Card.Alex.in.c.sine exceptione,col.4. vers. 7.fallit.12. quæsti.2. Et huius rei est optimus tex.loquens de gēmis ac margaritis,& cæteris mobilibus preciosis,quem omnes prope in id allegant,in.l.lex quæ tutores.C.de admi.tut.

100 ¶Sed illud procedit in casibus de quibus loquuntur,quia in illis par est ratio parq; præiudiciū. Verùm vbi est diuersa ratio,mobilia preciosa non habent vim & naturam immobilium,quod ex eo constat,q, cùm possidens immobilia releuetur à satisdatione .l. sciendum,in prin.ff.qui satisd.cog.tamen qui mobilia preciosa possidet,non releuatur:nisi talia sint, quæ difficilè cœlari aut transportari possint: vt scilicet magis habenda sit ratio eius difficultatis,quàm precij,vt colligitur ex no.à Pet.Guil.Cu.Cy.Bar.Ange.Pau.Cast. Alexan.Soci.& Iaso.in.d.l.sciendum. Nempe cùm ratio diuersitatis inter mobilia & immobilia in eo casu ea sit,quòd minor sit suspitio fugę in eo,qui immobilia possidet,quàm qui mobilia tantùm:quia illa haud facilè cœlari possint aut transferri, hæc contrà facilè. Ideo si quis immobilia quædam vilia tantùm possideat, non releuatur ab ea satisdatione, vt per tex. in .l. creditores .ff. de priuil. credi. voluit glo.j.in.d.l.sciendum,& ibi quoque Bart.Bal.Angel.Alexan.& Iason,qui id multis similibus confirmauit, & iterum glo.in.l. si fideiussor.§.vlti.eodem.titu.& Ange.in.§.hinc nobis, col.j. vers. super glo.j.in authen. de hæred.& falcid.quia scilicet ea non tanti sunt,vt ob ea relinqueret fugæ consilium. *Si*cuti econtrario si mobilia magna multáque sint,vt verisimiliter non sit ea relicturus,nec eadem facilè possit cœlare aut transportare,eximitur eo onere satisdandi:nec solum precium in hoc consideratur, nisi & illa difficultas adsit. De quo etiam per Pau. Cast. con. 31. clarum, col. vlti. lib.j. & Guid. Pap. in tracta. præsumptionum, col. 7. versicu. sicuti non cadit.

101 ¶Ex quo planè constat rationem tantùm inspici:cùm si eadē ratio sit in mobilibus, quæ in immobilibus,non necesse est satisdari: & si ratio cesset in ipsis immobilibus, satisdari necesse est. Ratio autem nostræ consuetudinis non potest adaptari ad huiusmodi mobilia,quantumlibet preciosa. Quinetiam contra id quod sup.diximus de prohibitione alienationis,habemus glo.in.c.is cui,in verbo,immobilium,in prin.de elect.lib.6.quæ apertè declarat in prohibitione alienationis rerum immobilium non comprehendi mobilia preciosa.quo in loco Pet.An.Domi.& Philip. Frā.no.ex ea,quòd prohibitus alienare immobilia,potest alienare bona mobilia preciosa, nisi quando vniuersaliter esset prohibita alienatio omniū rerū vel bonorū.De quo & tu vide Fely.in.c.vlt.col.3. vers.quid autē de rebus,de accusa.Ex quibus cōcludo nō esse locū retractui in huiusmodi mobilibus preciosis. Tametsi.D.Ferro.aliud sensit in cōsuetud.Burdig.titu.de feudis.§.20.pag.1.in.fi.

102 ¶QVID DE PECVNIA destinata ad emptionem prædiorum, Nam licèt simpliciter pecunia sit res mobilis,vt per se patet,& voluerunt.Cy.Bal.Alberi.in.l.ea demū. C. de collati,& Specul.tit.de fructi.& interes.§.j.vers.quid de libris.& Bal.con.416.præmittēdum est,col.2.lib.2.& apertè probat tex.in.§.& quia parū,in authen. de nupti.vbi postq̄ disposuit de rebus immobilibus,subiunxit hæc verba. *Si verò vniuersa conscripta est fortè in pecunijs,aut in alijs mobilibus rebus*:& ad hoc eum tex.no.Angel.ibi.& est similis tex.in authen.hoc nisi,in prin.ibi,in pecunia vel alia re mobili.C.de solut.Vnde & pecunia legato mobilium cedit.Philip.Deci.con.381.visis his quæ accuratè,col.j.vers.tertia conclusio, & con.472.testator legauit,col.j.vbi & ad hoc allegat optimū tex. in.l. si chorus,§.j.ff.de leg.3.Et facit quod scribitur à Bal.con.449.punctus talis est in omnibus, col.2.vers.incōtrarium,lib.4.& in.c.j.col.2.in verbo,vel nummos,titu.si de feud.vas.ab ali.interpel.vbi dicit,quòd ideo in pecunia feudum constitui nō potest,quia mobilis est, quod & ante eū dicit glo.ibi,in verbo,in feudum,& alij quoque doc.ibi. *Quæstio. an habeat locū in pecunia desti nata ad em ptionem. prædiorum Pecunia res mobilis*

103 ¶ Sed & non modò mobilis sit,sed huiusmodi,quæ seruandò seruari non possit.Bar.in.l. si ex legati causa,& ibi quoque Ro.Fran.Are.& latè Barb.ff.de verbo.oblig.per tex.in authen.vt hi qui obli.se perhi.res mino.& in.l.Aristo.§.vlt.cum.l.seq.ff.de iu.delib.& in.§. constituitur,insti.de vsufru.& glo.in. l.interdum, vbi & ipse Bar. col.j.Saly.col.2.& latè Iason.col.3.ff.de cond.indeb.respondéntque Ro.& Barb.vbi supra ad .l. lex quæ tutores. C.de admi.tuto. quæ videtur voluisse contrarium. Et voluit item ipse Bart. in. l.j.§.fuit quæsitum,col.j.per glo.ibi,& ibi quoq; Alexand.& cæteri recentiores.ff. ad. S C.Trebel. & idem Bar.in.l.potest pupillus,col.2.versi. quæro vtrùm si in obligatione.ff. de authori. tuto.& in.l.si quis pro eo.§.j.paulò post medium.ff. de fideiusso. & in.l.j.col.j. C.si aduer. transact.& con.70.reuerendissime domine, col.j. versic. item præmitto, Angel. in. d.§. *Pecunia res est quæ seruando seruari non potest.*

& quia parum, in authen.de nupti.Panor.in.cap.nulli, col. 3. verſ. de pecunia, & ibi latè
Barb.col.3.verſ.quid de pecunia,extrà de rebus eccleſi.non ali.Pet.Anc.in.cap.2.col.1.ad
fi.eodem titu.lib.6.& con.116.ſecundùm ordinem,col.3.verſ.ſecundò.Fran.Are.poſt Ro.
in.l.diuortio.§.interdũ,col.4.verſ.addit dñs meus.ff.ſol.matr. & ipſe Ro. ſingu.103.tu ha
bes quòd pecunia.Phi.Fran.in.c.j.§.vlti.circa medium,de cleri.egro.lib.6.Corne.con.38.
viſo libello,col.3.verſi.inſuper fuerunt,lib.3. & con.49.in præſenti conſultatione, col.2.
verſi.hinc dicimus, eodem lib.3.& cõ.105.viſis atteſtationibus,col.vlti.eodem lib.3.Alex.
con.92.perſpectis diligenter,col.j.lib.6.& Barb.in.l.2.§.& harum,col. 15. verſi. addo ego
quòd inquantùm.ff.de verborum obligat.Phi.Deci.con.409.viſo conſilio,col.2.Stepha.
Bertran.con.100. viſis propoſitis,nume.13.lib.j.& con.216.functus,nume.2.lib.3.Et proba-
tur in l.hoc ſenatuſconſultum,in princ.&.§.1.& in.l.quoniam pecuniæ.ff.de vſufruct.ea.
re.quæ vſu conſu.& in.l.Iulianus.ff.de peti.hæredit.vbi eſt tex.apertiſſimus,& in.l.nouiſ-
ſimê.C.de admi.tut.iuncta.d.l.lex quæ tutores,eodẽ titu. & in cap.vlti.ibi,pecuniam quę
vſu conſumitur,vbi Cardi.Flor.& Imo.ad hoc no.extrà de pigno.Citántque nonnulli in
eam cõmunẽ ſententiam Ariſtotelem lib.4. Ethicorum cap.1. dicentem,vt ipſi dicunt,&
Ariſtotelis locus
habet antiqua trãſlatio, pecuniarum uſum conſumptionem eſſe. Verùm non is fuit in eo
loco ſenſus Ariſtotelis, ſed hic,vſum pecuniarum in ſumptibus & erogationibus conſi-
ſtere,quod obiter dicere voluimus, vt intelligant lectores, quantùm noſtris credendum
ſit in huiuſmodi authorum citationibus.

104 ¶Sed vt redeamus, cùm pecunia ſit mobilis,nec ſeruando ſeruari poſſit, vt eſt cõmunis
Pecunia minoris ſine decreto alienari poteſt
ſententia,conſequẽs eſt,vt ea ſine decreto alienari poſſit à minore.glo.in.d.l.1.§.fuit quæ
ſitum,prout eam expendit Bar.& alij ibi,& idem Bar.in.d.l.ſi ex legati cauſa,verſ.quid er
go ſi debet,& in.d.l.poteſt pupillus. & Bal. qui prope vbique eam glo. dicit ſing. in. l. ſi
curatorem habens,col.2.verſ.hîc adde vnum.C.de in integ. reſti. mino. & in.d.l.ſed ſi ex
ſtipulatu,in fi.ff.de verbo.obliga.& in.l.quòd ſi fortè, quam legit cum .l. ratum.§.vlti.in
fi.ff.de ſolut.& in.l.1.circa prin.ff.de reb.eor.vbi & eam peregrinam dicit.& in.l.1.col.2.&
ibi etiam.Ange.col.item.2.ff.ſol.mat.& in.l.etiam,poſt medium.C.de fideicom. vbi etiã
loquitur de prçlato.& in.d.l.1.C.ſi aduer.tranſact.& in.l.ſingularia,col.4.verſ.quintò eſt
ſpeciale,& ibi Alex.col.6.verſ.item dicit eſſe.ff.ſi cert.pet.& idem Bal.con.247.præmiſ-
ſo ſtatuto,col.2.li.1.Saly.in.l.tutores vel curatores,in.2.no.per illum tex.C.de admi. tut.
Ange.in.d.§.& quia parum, ante fi.vbi & illam glo.dicit no. & Panor. loquens etiam de
prælato in.d.c.nulli.Ro.d.ſing.103.Et Fran.Are.in.d.§.interdum.& Barb.qui eam glo.di-
cit ſing.in cap.cùm conſtet,col.j.de pigno.Et Fran.Curt.ſenior. con. 72. princeps,col. 4.
verſ.quinta concluſio. Et idem de pecunia eccleſiæ voluerunt Panor. Pet. Anc. & Barb.
vbi ſupra,& Alexan.d.con.92.lib.6.

105 ¶Licet igitur pecunia,vt id repetam, ſit res mobilis & quæ ſeruandò ſeruari non poſſit,
Pecunia ad emptionẽ prediorum deſtinata ſit ne mobilis an immobilis
& quæ ideo poſſit à minore & prælato ſine ſolẽnitate alienari. Tamen ſi ea deſtinata ſit
emptioni prçdiorũ,ea vicẽ rei immobilis obtinet,vt dicit Raph.Co.in.l.à diuo Pio.§.vlt.
per illum tex.ff.de re iud.& in.l.cętera.§.ſed ſi ſeparauit.ff.de leg.j. Ideo nec ea ſine decre
to iudicis alienari põt,ſicuti nec alia immobilia minoris, per.l. quid ergo.§.vſuras, verſ.
quid ergo,& ibi Ro.vt ab omnibus citatur.ff.de contra.& vti.act.tut.& voluit idẽ Ro.in
d.l.ſi ex legati cauſa,col.4.& ibi quoq; poſt eum Fran.Are.col.etiam.4. verſ.addit etiam
dominus meus,& Barb.col.13.verſ.adde etiam inquantum dicebat.ff.de verb.oblig.& rur
ſum idem Ro.d.ſing.103.tu habes ꝙ pecunia, vbi & ad hoc dicit tex.in.d.§.vſuras, vnicũ
& ſing.& à nemine præterq̃ à ſe annotatũ.& cõ.188.in hac cauſſa,col.vlt.in vlt.dubio,vbi
& illum tex.dicit no.Fran.Cre.qui item illum ſing.dicit ſing.59.pecunia eſt. Barb.in.d.l.
2.§.& harum,col.16.verſ.item fallit niſi pecunia.ff.de verb.oblig.& in.d.c.nulli.col.pe.de
reb.eccleſiaſt.non ali.& in.cap.poſſeſſiones,col.ſecunda eodem quoque titu. & in. cap.2.
col.penul.de ſolutio. & in addi.Bal.in.d.l.etiam.C.de fideicom.& con.14.clementiſſimi,
col.2.verſ.& ſi quiſpiam,lib.2.vbi dicit ſing.tex.in.d.§.vſuras.Firmia.in tract. gabellarũ,
in.2.parte.8.partis prin.col.j.verſ. & propterea. Ioan. Lup. in repet. rubr. de donati. int.
uirum & vxorem.§.38.col.2.verſi.& pecunia.Anto.Corſe.in ſing.in verbo,pecunia. Chaſ
ſe. in conſuetud. burgund. titu. de droictz appartenans a gens mariez .§. 2. in verbo,
tant meubles, verſ. quid autem de pecunia, & iterum in .§. eiuſdem. titu. 24. in ver-
bo, ſont aſſignez ou promis, & latiſſimè atque ſcientiſſimè Ferronus qui fœliciſſimè
ornatum dicendi cum legum & ſtatutorum interpretatione copulauit, in commentarijs

consuetud.Burdiga.titu.de dote.§.6.& rursum titu.de testamentis.§.13.Fran.Rip.in.d.l.j. col.2.numero. 9.ff.ad S C.Trebel.vbi etiã dicit in id tex.sing.in. d.§.vsuras. Et benefacit quod in casu non admodùm dissimili tradit Ioan.Gal.in suis arestis.quæsti.67.

106 ¶ Et facit etiam tex.in. d.l.si chorus.§.j.iterumq; in.l.si fundus.ff.de leg.3.quarum authoritate Lucas Pen.in.l.vlti.C.de muneri. patri.li.11.tradit pecuniam fœnori destinatã non contineri appellatione mobilium.Et hanc quoque partem non mediocriter fulcit, quod ab Alber.scriptum est in secunda parte statut.quæstio.205.item quęro duas pulchras quęstiones,quòd ex statuto disponente mulierem,quæ superstes est marito,ei succedere in dimidia parte bonorum immobilium,ea habere debet dimidiam partem eius pecuniæ,quę deposita est ad comparationem prædiorum.per.l. & si non sint.§.quid ergo.ff.de aur.& argen.leg.&.l.granaria.ff.de acti.empti.Et eum sequi videtur Barb.in.d.rub.de reb.ecclesi. non ali.col.52.versi.& inquantùm sub numer.192.

107 ¶ Verùm huius postremi dicti contrarium voluerunt Iacob. Ra. Cy. Ray. Bal. Angel. Imo.Floria.Alexand.Franc.Are. & Iason in.d.l.cætera.§.sed si separauit.ff.de leg.j.nempe eam pecuniam non haberi pro immobili, nec dimidiam eius partem vxori cedere,ex illo Alberi.statuto,per tex.ibi,& in.l.cùm in fundo.§.si fundus,ibi,sed non vt uice corporis.ff.de iure delibe.Et in hanc quoque sententiam aduocat ipse Franc. Are.illum textum qui est fundamentum prioris partis,videlicet in. d.l.quid ergo,versi.quid ergo. nam ibi (inquit) illa pecunia solo iussu iudicis potest in aliam caussam conuerti. Sed & Alexan. eo in loco illam Ro.sententiam expressim reprobans,dicit eum textum in, d. l. quid ergo,non id probare,ad quod Ro.expendit,vti etiam facit idem Alexan.in.d.l.j.§.fuit quæsitum,col.j.versic.quod sing.limita,& ibi quoque Iaso.ff.ad.S C.Trebel.& idem Alexan. in.d.l.à diuo pio.§.vlti.ff.de re iudica.& Fely.in cap. cùm adeo, col.3. versi. vnde dicunt, extra,de rescrip.Sed & vltra supradictos in eadem sententia,vt scilicet pecunia destinata in emptionem prædiorum non veniat appellatione immobilium in materia statuti vel consuetudinis loquentis de re immobili, fuit Lud. Bol.con.39. domina Dorothea, col.vlti.licèt vt ipse dicit aliâs secus.Barb.autem in cap.j.col.vlti.ext. de feud. dicit speciale esse in pecunia pupilli & minoris, vt si ea sit destinata in emptionem prædiorum, pro re immobili habeatur,per tex.in.d.vers.quid ergo,quem ad hoc dicit sing.Secus autem esse in aliorum pecunia,Ideóque tenet contrà Alberi.vbi sup.

108 ¶ Aduerte lector quia huius cõtrouersiæ cardo in eò vertitur,an destinatio habeatur pro re perfecta,de quo latè tractat ipse Alberi.in.2.parte statutorum.d.quæst.205. Bar. & alij in.d.§.sed si separauit. Alexan.con.98.aliâs de facto consultus,vers.& non ob. quòd destinatio,vbi id dicit esse brocardicum,vt nostri appellant.& Fran.Are. con. 6. viso instrumento diuisionis,in 2.dubio.& latissimè omnium Fely.in.d.cap.cùm adeo,col.2. versi.de destinato,& sequen.Ideoq; non amplius hîc immorandum ducimus:quia apud eos plenissimè videre poteris:& quia etiam hæc quæstio, quantùm ad retractum pertinet, videtur esse propemodùm inutilis:quia quomodò vendetur hæc pecunia ita destinata,nisi alia pecunia eiusdem valoris & æstimationis:quod omnino inutile esset, & ridiculum, vt dicit tex.in.l.si fundus,in fi.ff.ad leg.Falci.cùm scribitur,si.50.aurei legati sint,si.50.dedisset,dicendum est inutile esse legatum,& magis ridiculum esse.quod & in simili dicit glo.in.l. cùm pater.§.pater qui filio,in verbò,hæreditatis, & ibi Bar. ff. de legat. 2. & Pau. Ca. loquens in casu retractus, con.430.circa primum quæsitum,col.j.versicu.prætereà videretur,lib.2.

Destinatio an habeatur pro re perfecta.

Pecunia affectionem nõ recipit.

109 ¶ Nisi diceres q̃ fortè erat pecunia ex antiquo & preciocissimo auro conflata, quæ alia pecunia non eiusdem bonitatis,licèt eiusdem valoris ex edicto principis erat, diuendita est: quia fortè hæc magis erat in vsu, vt videmus hodie nostros solares aureos magis in vsu esse,quàm vel nobiles aut angelos,aut aureos antiquos,quos vocant:& ita ex hoc pro cedebat aliqua vtilitas,quo casu non procedit,quod sup.proximè diximus, vt uoluit illa eadem glo.quam supra citauimus,in.d.§.pater qui filio,per tex.in.l.peto,in prin.ff.de leg. 2.& Pau.Cast.vbi supra.Et pro hac consideratione vtilitatis posset videri facere tex.in.§. quoniam autem,ibi,antiqua pecunia cadere,in authen.vt qui obli.se habe.perh.res mino. & in.l.numismatum.ff.de vsufruc.cuius hæc verba sunt:Numismatum aureorum vel argenteorum veterum (quibus pro gemmis vti solet) vsusfructus legari potest. Et quod voluit Bal.in.l.quæ fideicommissum.ff.de lega.2. de eo qui recepit monetam nouam pro veteri.Ex quo & illud Plauti in prœmium Cassinæ.

Nisi sit pecunia antiqua.

Qui vtuntur vino vetere, Sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas.
Antiqua enim opera & verba quum nobis placent,
Aequum placere est antè veteres fabulas.
Nam nunc nouę quę prodeunt comedię
Multò sunt nequiores quàm nummi noui.

Et his adstipulatur quod tradit Suetonius in Cęsare.c.54.eum promercale aurum per Italiam prouinciasq; diuendidisse. Nam promercale dicitur, quod pręter vsus vendentis venale exponitur, vt apud eundem de illustribus grammaticis, vbi de Palemone loquitur. Quamquàm ex schola quadragena annua caperet ac non multò minus ex re familiari, cuius diligentissimus erat, cùm & officinas promercalium vestium exerceret. Et Columellam lib.1.cap.8.de magistro pecorum loquentem. Néue (ait) negocietur sibi, pecuniamq; domini aut animalibus aut alijs rebus promercalibus occupet, & Paulum iurisconsultum in.l.quòd si eæ.ff.de impen.in reb.dotal.fac. quòd si eæ res in quibus impensæ factæ sunt promercales fuerint &c.De cuius verbi significatione vide per Ioan.Bapt.Pium annotationum posteriorum.cap.94.& Alcia.in libro. 1. prætermissorum in verbo promercalis.nam te amice lector huius rei obiter admonitum voluimus.

110 ¶ Sed quid hæc faciant cæteri dijudicent, neque enim mihi admodum arrident, cùm certa sit nūmorum æstimatio, nec in eis cadat probabilis affectio, vt no.in.l.nummis.ff.de in lit.iuran.& in.l.si ita.ff.de fideiuss.& per glo.vlti.in.l.sed & si certos.ff. de leg.1.dum ea iura allegat Bar.& alios, in.l.si pœnam, & iterum in.l.liber homo, la. 2.§. decem mihi.ff.de verbo.oblig.& in.l.j.col.8.versi.quoddam est interesse.C.de sen.quæ pro eo quod inter & in.l.cùm fundus.§.seruum, col.3.versi.venio.ff.si cert.pet.Bal.con.494.in primis.col.vlt. versi.non ob.quod allegat, lib.j.Alex.con.42.viso processu, col.2.versi. accedit quia etiam lib.6.Nam & Pau. Cast. d. con. 430.li. 2. expressim in eo quod supra diximus, distinguit vtrùm id quod ab alio traditur, sit totum pecuniarium, & tunc procedat quod supra dictum est, id esse inutile & ridiculum. An verò consistat in speciebus, & tunc satis sit, vt vna sit altera gratior, vt aliquā sic vtilitatem cōsequi videatur, per.d.l.peto. Quòd autem de antiqua pecunia supra diximus ex authen.vt hi qui oblig.nihil huc pertinet, quoniam ibi non aliud significatur, quàm quòd satius est tutori siue curatori in tuto pecuniam minoris adseruare, quàm vsurarum appetitione eādē pecuniam quam antè habebat, Id est, sortem ipsam, vt traducit Haloander, amittere, vt sæpe fit debitorum inopia. Alia autem quid ad hanc rem faciant, cæteri (quod iam diximus) videant.

Quæsti. de pecunia redacta ex venditione rei immobilis.

111 QVID AVTEM DE EA pecunia, quæ redacta est ex venditione rei immobilis, an ea quoque immobilis censeri debeat. Masuer.titu.de societa.§.item nomina seu debita, dicit hanc pecuniam eiusdem naturæ censeri, cuius res erat, ex cuius venditione confecta est, vt quæ sit subrogata in locum illius, & id videntur voluisse Raph. Fulgo. Alex. Fran. Are.in.l.ea demum, C.de collati.Sed è diuerso contrarium censuisse videntur Ia.Ra.Cy. Alberi. Bal. Corne. & Phil. Deci. ibi, dum omnes tractant eam quæstionem, de qua dicemus infra in fin.huius titu.in tertia quæstione.Et id nuncupatim, vt videlicet hæc pecunia sit & mobilis, & inter mobilia computanda, tenuit Firmia. in suo vberrimo indice in verbo, bona mobilia, versic. 4. allegans Bald.in dict.l.ea demum, & ita hauddubiè obseruamus. In vtranque autem partem faciunt, & alia multa quæ dicemus inf. eodem titu.§.32.nu. sed & illud potest quæri, & multis sequen.ibi omnino vide & in.dict.3.quæstione finis huius titu.quia quantum ad id, de quo nunc tractamus, non admodum vtile est, ut diximus in præcedenti quæsti.

Quid de pecunia posita in banchis, ut uocant.

112 SED QVID DE EA pecunia quæ posita est in banchis (vt vulgo appellant) campsorum.cuiusmodi sunt Lugduni.Genuæ, & Venetijs.Et has quidem inter immobilia reponit Bal.ille omnium nostrorum scriptorum copiosissimus simul & subtilissimus, in.cap. cùm caussa, ad fi.ext.de re iudic.vbi & ex hoc dicit, quòd fratres mendicantes nō possunt eam pecuniam quam ex venditione rerum immobilium redegerunt in huiusmodi banchis ponere, quò ex ea caput siue sortem, aut vt ipse vocat, capitale faciant. Non video tamen quomodo retractus in hac pecunia possit habere locum, cùm non nisi simili pecunia redimi possit, vt diximus supra nu.ab hinc. 4.& seq.90. Nisi si fortè difficile esset pecunias in istis banchis ponere, ob idq; vtile foret consanguineo in eam vtilitatem succedere.

113 QVERO IGITVR QVID de columna domui affixa, quæ quidem columna venditur, aut etiam de alia quauis re eius generis etiam affixa, aut non affixa, sed quæ tamen posita est, vt perpetuò maneat. An tunc erit locus retractui, quod videtur, quia quæ in ædibus sunt causa perpetui vsus, eadem ædium fiunt. l. fundi. §. Labeo. ff. de acti. emp. Idq; etiam si aliquando tollantur, in eadem. l. §. item constat, &. l. malum. §. vlt. ff. de verbo. signifi. vbi ita scribitur. Structuram loci alicuius ex tabulis factam quæ æstate tollerentur, & hyeme ponerentur, ædium esse ait Labeo: quoniam perpetuò vsui parata essent: neque ad rem pertinere, quod interim ponerentur. Et facit lex debitor. ff. de pigno. &. l. 3. §. j. ff. de trit. vino & oleo leg. Idq; procedit etiam si non sint affixa, vt probatur in. d. §. Labeo, versi. castella. & in. l. cætera. §. hoc senatusconsultum, le. 2. ff. de leg. j. Ex quo no. Iac. Are. Bald. Alex. & Ias. in fine, quòd cùm venditur domus, ea quæ in ea sunt posita, vt perpetuò maneant, cedunt emptori, quod Bal. ipse dicit tenendum menti. & sequitur etiã idem Ias. in. l. beneficium, colũna. 2. ff. de consti. prin. Aliàs autẽ distinguitur, sintne affixa vel defossa, an non. l. dolia. ff. de contra. empt. &. l. granaria, &. l. pe. §. si dolia. ff. de acti. empt. & . l. Titius. ff. de acq. rer. do. & ibi concord. in glo. Sed qbus addere potes. l. instrumẽta fundi, versic. conseruãdi. ff. de fun. inst. cùm dicitur conseruandi causa sunt dolia, licèt defossa non sint, & cuppæ, &. l. quæsitum. §. specularia, &. l. cùm fundus, eod. tit. &. l. librorũ. §. chartis. ff. de leg. 3. Ex quibus potes intelligere ea ædium esse, quæ ædibus sunt affixa: cætera non esse. nisi ibi sint causa perpetui vsus posita. De quo latiùs diximus tit. nostrarum consuetudinum. 25. §. 11. qui est omnium huius voluminis. 301. ibi enim est proprius ac peculiaris locus eius rei, iterumq; in nostro tract. primigeniorum quæsti.

Quid de colũna domui affixa aut cæteris rebus positis ut perpetuò maneant.

114 ¶Verùm Matthæ. Afflict. in tract. protomixeos, col. totius operis. 13. versic. subsequenter quæro, & post eum Chass. in consuet. Burgund. hoc eo. tit. de retraictz. §. j. in verbo, son heritaige, colum. pe. versic. quæro vlterius aliquis, in ea fuit sententia, vt in huiusmodi rebus non sit locus retractui, si ea separata sint ab ædibus: tunc enim licèt prius, cùm scilicet ædibus erant affixa, essent immobilia, tamen ea fiunt separatione mobilia, vt dicũt no. à glos. in. d. l. fundi. ff. de act. empt. quæ tamen de hoc nihil mihi dicere videtur. & is erat Chass. mos, vt quicquid ab alijs scriptum reperiret, eò confestim sine delectu nõ expurgatis mẽdis & erroribus suos libros infarciret. Tamẽ eorum sententiæ haud grauatim accedo, per ea quæ supra diximus de venditione fructuum pendentium. & vide quod tradit Bar. loquens de tigno in. l. binas. ff. de seruit. vrba. præd.

115 SOLET ETIAM QVAERI, an pisces q sunt in piscina, stagno, viuario, lacu sint mobilibus, an immobilibus assignanda, & an cedant fundo vendito, necne, De quo tu vide optimum text. in. l. funes. §. pisces, cum. l. seq. & ibi Alex. in addi. Bar. ff. de actio. empti. Guid. Pap. deci. 91. consuetudo generalis, colum. vlt. Bertran. Capr. in. c. j. §. sciẽdum, tit. de feud. cogni. Claud. Seysel. in suo tract. feudo. tit. quæ res in feud. dar. pos. colum. 2. vers. sed de quibusdam dubitari potest. Bohe. in consuet. Bitur ig. titu. de feud. §. 5. & Zasium in epito. feud. parte. 4. colum. j. & nouissime Chass. in illis consuet. Burgun. tit. des droictz & appartenãces a gens mariez. §. 2. in verbo, tous meubles, colum. penul. versi. & dic in hac materia, & Carol. Molend. in consuet. Paris. titu. j. §. j. glos. 8. nu. 17. 18. 19. & 20. Ex quibus etiam intelliges quid dicendum sit de columbis, quæ sunt in columbario siue peristerotropho, & cuniculis qui sunt in garenis (quas vocamus) Eadem enim horum est ratio. & de columbis nũcupatim tractat idem Molend. in. d. §. 8. nume. 33. 34. 35. Sed & de piscibus sunt quædã priuatæ consuetudines Franciæ de his nuncupatim statuentes, vt apud Meldenses. capi. 127. Melodunenses. c. 47. Victriacenses. c. 37. & iterum. capi. 114. Aurelianenses cap. 81. & iterũ cap. 93. quorum postremorum, locorum commentarij muti sunt, quantùm ad eã rem pertinet, magis quàm ἀκάνθιον τέττιξ. Borbonienses. cap. 285. Blesenses. c. 100. & iterum capi. 229. Niuernenses. tit. quelles choses sont reputees meubles. c. 5. Laudunenses in Viremandia, tit. j. §. 2. Tu tamen prætereà vide text. in. l. 3. §. item feras. ff. de acqui. poss. qui huic rei præstat aliquod arg.

Quid de piscibus asseruatis in piscina.

Consuetudines de huiusmodi piscibus.

116 SED ET QVAERI POTEST qd dicendũ sit de domo exẽptili, & quæ solo affixa non est, aut si affixa sit, continuò eximi potest, & solet. De qua loquuntur And. Iser. & Card. Alex. in cap. j. §. si vasallus, tit. hic finit. lex, & huiusmodi ea fuit, vt à multis accepi, quã Rex Angliæ extrui fecit nostro tempore apud Guynas & Arderam, cùm ipse Rexq; noster in eũ locum visendi sui gratia conuenissent. Columella autem lib. 8. rei rusticæ. c. 11. iubet exemptile pauonibus stabulum fieri, id Græcis ἀφαίρετον & ἐξαιρέσιμον dicitur. Et id quidẽ de-

Quid de domo exẽptili.

Exẽptile stabulum.

f v

cidi potest ex no.ab Accurs.in.§.cum in suo,in verbo,inædificatur,in prin.insti.de rerum diuis.iuncto text.quem ea glos.allegat,scilicet in.l. Ticius.ff.de acquir.rer.do. & similiter ex text.in.l.j.§.planè si quis de ligneis,iuncta glos.in verbo, cohæreat.ff.de vi & vi arma. iuncto etiam.§.illud vtique,eiusdem.l.j.vt interim memineris non continuò Diogenis

Diogenis dolium,

117 dolium immobile fuisse censendum,quòd eo vice domus vteretur.

Quid de homine adscriptitio.

Quid in boue & asino addictis fundo.

CAETERVM QVID DE homine adscriptitio, quid etiam de boue & asino, & alijs similibus etiam fundo instruendi illius gratia addictis. Et certè Bald.in.l.1.colum.6.versicu. tertiò opp.C.de ser.fugit.dicit seruum adscriptitium esse portionem fundi, & inter immobilia computari,per.l.iubemus.C.de sacro.eccle.&.l.si quis inquilinus.ff.de lega.j.Licèt enim naturaliter sit corpus discretũ à fundo,est tamen pars instrumentalis ipsius fundi:nec tamen id(inquit)obtinet in boue aut asino,qui licèt sint instrumenta fundi,tamen mobiles sunt.l.j.&.2.C.de verbo.significat. Id enim in solo homine contingere, vt glebæ annexus censeatur immobilis.Hæc ille.quem ad verbũ propè refert & sequitur Matthæ.Afflict.in constit.Siciliæ,incipien.errores,col.1.in.2.no.Sed & illud de homine probat text.in.l.3.ff.de diuer.& tempo.præscrip.cuius verba sunt.Longæ possessionis præscriptionem tam in prædijs quàm in mãcipijs,quæ in prædijs morãtur,quę partes fundi sunt, locum habere manifestum est.& in.§.emphyteusim,ibi,aut mancipij rustici,in authen.de non alienand.& in cap.nulli,in illis verbis,rusticum mancipium,extra de reb.eccle. non alienan.& ibi Pet.Anc.in.j.not.& Panor.in.2.no.Et ideo cùm feudũ constitui non possit, nisi in immobilibus.c.j.§.j.titu.de feud.cogni. Potest in huiusmodi hominibus,vt volue-

118 runt Marti.Laud.& Card.Alex.ibi col.j.

¶Quod tamen intellige,tantisper dum hic homo adscriptitius in gleba est,id est glebæ insistit,inseruit,& adhæret:quòd si glebam deseruerit,pro mobili cẽsendus est,ex eo quod post Iac.Ra.voluerunt Cy.& Alberi.in.l.j.ille in.2.quæst.in fi.alter colum.2.versicu. item quærit.C.vti.possid.quòd si adscriptitius in gleba est, pro eo competit vtile interdictum vti possidetis:quia interim pars fundi est,& censendus est tanquam immobilis. Sin à gleba recessit,competit vtile vtrobi.quod pro mobili datur.Id quod etiam voluit Rof.eo.ti. versi.sed an hoc interdictum habet locum pro adscriptitijs.& Ioan.Andr.in addi.Specul. titu.de causa poss.& prop.col.2.versic.pro rusticis,per.l.pe.ff.pro socio,&.l.arbor.ff.com. diuid.&.d.l.3.ff.de diuer.& tẽp.præscrip.in illis verbis,quæ in prædijs morantur. Et facit quod alibi dictum est de fructibus,vt quandiu pendent inhærentq; fundo,pars fundi esse

119 censentur,separati autem minimè.

Quid de insulis ambulantibus.

QVID VERO DE insulis maris fluminis aut stagni semper fluctuantibus, & quæ non vno in loco permanent,sed huc & illuc,vt aura & venti impellunt, tanquam naues meant ac remeãt,& quod de nauibus ipsis dicit Cato rei rusticæ cap.j.ambulant.Cuiusmodi nos duas vidimus in stagno quopiã huius regiõis. Diony.Alicarnasseus nõnullas memorat lib.j. rerũ Roma.Plin.aũt plurimas li.2.nat.hist.c.97. & Seneca authoritate Theophrasti,li.3. nat.quæs.Et Labeo quoq; iurisconsultus de his loquitur in.l.pe.§.idẽ iuris.ff.de acqui.rer. domi.Et eę quidem possent videri mobiles & immobiles esse,id est mobiles eo nomine,ꝙ moueantur:immobiles,quòd non vbiuis moueantur,vt cæteræ res mobiles: neque enim eas extra mare,flumen aut stagnum,in quo sunt,vehere,deferre,tollere,auellere potes.Sicuti ergo mare,flumen,stagnum inter immobilia numerãtur,tametsi aqua eorum moueatur.Ita & huiusmodi insulæ,quæ eis perpetuò inhærent,tametsi non eodem semper loco, debent etiã censeri immobilia,vt in simili dicit Ange.in.§.hæc ergo,qui est.2.in authen. de non alienan.& Alexand.consi.211.ponderatis verbis,colum.2.versicu.prætereà negari, lib.6.& Philip.Franc.in.cap.2.in prin.colum.2.de reb.eccle.non alie.lib.6.cum simi.vt patet ex multis quæ supra diximus. Et quia etiam ex huiusmodi insulis fructus quotannis percipimus,ac si omnino stabiles essent.Ideoq; & immobiles esse censentur, ex doctrina

120 Bald.in proœmio feudorum,col.6.versi.sed quæro quomodo.

Quid de maceria.

ILLVD DENIQVE. quæri potest quid de ædificio cuius parietes sunt sine cæmento, aut calce,aut alio genere ferruminis(id maceria siue maceries dicitur & vulgo siccus paries). Et id quidem soli naturam atque conditionem sequitur,vt est text.nuncupatim loquens de huiusmodi maceria,in.l.si precario.ff.com.præd.vbi Bald.no.(inquit) quòd ædificium sequitur solum,etiam si sit murus sine calce,quem vulgo appellamus murum siccum. Ideo si quis venderet fundum,non ei liceret hinc tollere huiusmodi murum.Hæc ille.Paul.autem Cast.ibi in fi.posteaquàm ex eo text.no.id ædificium cedere solo, subdit tamen cõtra

rium potuisse videri, cùm id fundamentum non habeat sub terra.& ideo(inquit)bene no tandum ad declarationem legum de hac re loquentium, nec recolo alibi hoc vidisse. Sed & illum text.dicit ad hoc valde notandum Alexan.in.l.j.§.nunc videamus, in fine.ff. de no.ope.nunc.& illud dictum Bald.sequitur & idem quoque Alexand.in addi.Bar.in.l. j.§.si quis quod in publicò.ff.ne quid in loc.publico. Quod autem ad maceriæ significatio nem,& species eiusdem pertinet.vide Varronem lib.j.rei rustiæ.c.14. & Donatum in Adelphos Therentij,interpretantem illud, *Maceria quid sit.*

Atque hanc in horto maceriam iube dirui.

LE PARENT. GLO. 8.

1 VERUM EST QUOD GRAVITER pronunciat Cato ille Vticensis apud Salustium in Catil. Iampridem equidem nos vera rerũ vocabula amisimus. Et longo ante temporum interuallo scripserat Plato in Cratylo, nomina vetera diuturnitate temporis distrahi,confundi,peruerti. Quod vel hîc,si aliâs vnquam satis constat,quòd illi qui probè verborum proprietates intellexerunt,parentes,ascendentes tantùm vsque ad tritauum,superiores autẽ maiores appellabant. Sed postea obtinuit omnes in infinitum ascendentes vtriusque sexus parentes dici.l.quique.§.parentes.ff.de in ius vocan.&.l.j.in prin.&.l.iurisconsultus.§.parentes.ff. de gradi.affi.&.l.appellatione parentis.ff.de verb.signi. Verùm tandem parentes diximus omnes sanguine ex quacunque parte coniunctos.& ita nos vulgo lingua vernacula sermocinantes vsurpamus,vti etiam adfirmat diuus Hieronymus in secunda contra Ruffinum Apologia. In quo etiam significatu vsus est Lampridius in vita Alexãdri Seueri,dum scribit amicos & parentes Alexãder,si malos reperit,aut puniuit:aut si vetus amicitia vel necessitudo non siuit puniri,dimisit à se dicens, His carior est mihi respublica. Iulius quoq; Capitolinus de Marco Antonino refert,quòd adoptatus in aulicam domum,omnibus parentibus suis tantam reuerentiam, quantam priuatus exhibuit.& Treuellius Pollio in vita Probi. Quo tempore(ait) Valerianum Flaccum adolescentem nobilem parentẽ è Quadorum liberauit manu. Subditq; epistolã ipsius Valeriani eo quoque verbo in eodem sensu vtentis. Suscipe Probe pro re publica,suscipe coronam auream pro parente,&c. Et Flauius Vopiscus in Aureliano. Sandarionem(ait)quem in præsidio illic Aurelianus posuerat cum sexcentis sagittarijs occiderunt, Archilleo quidem parenti Zenobiæ parãtes imperium. Et diuus Ambrosius in translatione Agesippi lib.j.in oratione Herodis ad ciues, quæ est in cap.39.eius lib. Vnde(ait)curæ erit mihi,vt sponsores concordiæ adiungam liberis meis parentes amicosq;. Et iterum paulopost.cap.seq. Abducebat amicos regios parentésque,& præcipuè fratrem regis. Et Iulius Firmicus astrologus celebratissimus li. Matheseos.3.cap.13. Mercurius in quo loco cum Marte ab horoscopo constitutus pigros faciet, humilésque in omnibus actibus.& in omni fortuna,& qui cum parentibus vel affinibus assiduas inimicitias exerceant. Et ante hos Salustius qui inter primos scriptores latinos ab omnibus ponitur,in oratione Syllæ ad Bocchum. Parentes abundè habemus. ita enim nonnulli intelligunt,quanquam ad alium sensum trahi potest. Possetq; eodem modo videri Tullius linguæ latinæ parens in hac quoque significatione accepisse Philippi.5. nullæ excusationes sunt: meus amicus est,sit patriæ prius: meus cognatus est, an potest cognatio propior esse quàm patriæ,in qua etiam parentes continentur. Porrò Donatus interpretans illud Therentianum in Hecyra, Cum te post putasse omnes res pro parente intelligo. Bene(ait)parente: quod nomen commune & cum patre est,& cum omnibus,quos hæc necessitudo coniungit,hæc ille. Hincq; etiam parentela pro cognatione ab ipso Capitolino in Gordianis vsurpatur.

Vera rerũ uocabula amissa. *Parentes q dicantur.* *Parentes pro consanguineis quibuslibet.* *Parentela.*

2 ¶Et vtrunque in iure canonico sæpissimè reperimus,scilicet parentes pro cõsanguineis, parentelam pro consanguinitate,vt de primo in.c.vlt.ext.qui cleri.vel vouẽ. vbi qui primum consanguinei sunt vocati,mox parentes appellantur,& etiam ni fallor,in cap.2. de success.ab inte.& in cap.j.& ibi glo.in verbo,consanguinei,& Archid.3.quæst.5. De secundo in cap.causam matrimonij,de offi.deleg.& in cap.cum in tua,& capi. sicut,de testib.& cap.cùm in tua,de sponsa.& mat.& cap.fraternitatem,vbi Panor.in.2.no.dicit esse vulgare cuiusdam loci,de sepult.& cap.porrò,in.2.locis,de diuor.& in cle.j.versic.cæterum, de iureiuran.vbi glos.dicit text.alludere ad vulgarem sermonem Italorum,&.c. si verum,in

2.locis.31.q.2.&.c.ſicut etiam,in.2.locis,& cap.de cõſanguinitate.35.q.3.& cap. ad ſedem. ante ſi.in tribus locis,& cap.porrò,in.2.locis,& cap.parentelæ.35.q.5. & in cap.de parentela.le.& tribus cap.ſeq.35.q.6.& cap.ſalubriter.35.q.7.Sed & in vſibus feudorum ita plærunque reperitur,vt in cap.j.titu.quemadmo.feud.ad fil.pert.vbi Bald.no.illum text.ad ſtatutum,quo cauetur,ne fœmina ſuccedat extantibus parẽtibus maſculis, vt intelligatur de agnatis,& ibi quoque Aluar.no.illum textum dicens poſt ipſum Bald. quòd loquitur ſecundum vulgare & groſſo modo,atque etiam Cardi.Alexand.colum.2.qui Bald.ſequitur,& illum quoque tex.in id expendit Alexand.conſi.89.circa primum,col.vlt.verſ.non obſt.ſtatutum,lib.6.& eſt ſimilis tex.in.c.2.tit.de conſuet.rec.feud.

3 ¶ At in iure ciuili nuſquã reperitur, niſi fortè in authẽ.nã Ang.in.§.œconomis,in authẽ. de alien.& empi.vt . adſerit illic in eo ſenſu vſurpari,trahitq; ad ſtatutum prohibens, ne parentes rebellium poſſint gerere magiſtratum.& ſequitur Barb.in repetitiõe.l.cùm acutiſſimi,colum.50.verſic.quid ſi teſtator dixerit.C.de fideicom. & Iaſ.in.l.2.quem legit cũ d.l.quique.§.prætor ait.ff.de in ius vocan.& Alcia.in.d.l.appellatione parẽtis. Quamquã in.d.§.œconomis,propriè accipitur,nam poſtquam parentes & liberos nominauit, mox addit,& alios qui genere vel affinitate ſunt coniuncti.& hoc planè indicant græca verba illius conſtitutionis,quæ ſunt huiuſmodi καὶ τοῖς γονεῦσι τε παισὶ &c. Verùm in hac impropria ſignificatione poſſet videri meliùs accipi in.§.quia verò plurimas,verſicu.ſi nolẽte,& paulò infra,& alijs plæriſque locis,vt lice.mat.& aui.niſi græcum quoque refragaretur,quod declarat in propria accipi.Sed an & quando propriè vel impropriè ſit ea vox accipienda,vel in ſtatutis,vel alijs diſpoſitiõibus,vide Barb.vbi ſup.Fran.Are.in.l.cũ quidam.§.quod dicitur,col.j.verſ.ſed quæritur quid in verbo parentes.ff.de acqui.hære.Corne.conſi.133.quanuis videatur,lib.2.& quæ in ſimili diximus ſupra titu.17.§.4.qui eſt omnium huius vol.200.in gloſ.3.in verbo,ſon nepueu en droicte ligne,vbi tracto de appellatione nepotis in illa vulgari ſignificatione,qua pro filio fratris accipimus. Vſque quò autem progrediatur vulgò ſignificatio parentelę,& quos comprehendat,plenè videbis apud Soci.con.37.viſo teſtamento,per totum,lib.3.& aliquid etiam per Alexand.con.222.ponderatis verbis,colum.2.verſ.nec etiam dictæ,lib.6.

Baſtardi an poßint retrahere.

4 SED ID VNVM HOC in loco non prætermiſerim,quod priuatim ad noſtrum hũc tractatum pertinet,Bar.in.l.pronunciatio.§ familiæ.ff.de verbo.ſigni.ſcripſiſſe hanc parẽtis & parentelæ appellationẽ naturæ eſſe, non iuris:eaq; ſignificari comprehendiq; baſtardos, quos vocamus.& ſequitur Fran.Are.in.d.§.quod dicitur,colum.2.verſic. & aduerte quòd verbum parentela.& Philip.Dec.conſi.365.viſo conſilio,colum.2.verſ.& vlterius. Et idẽ voluit Bald.conſi.146.præmiſſis verbis, colum.j.in fi.li.2. Ex quo poſſet videri baſtardos,& in hac conſuetudine loquente de parentibus comprehendi. vt ſcilicet admittãtur ad retractum,cùm etiam nobis ſit cum illis conſanguinitas & cognatio.l.& nihil.ff.de ritu nupt.vbi ſcribitur,nihil intereſſe ex iuſtis nuptijs cognatio deſcendat,an non. Præſertim cùm in fauorabili diſpoſitione,cuiuſmodi hanc eſſe nonnulli cõtendunt, vt diximus ſupra in rub.nume.56.ex his autem,includantur etiam naturales.l.parẽtes.ff. de in ius vocan.& l. Lucius,la.2.§.dante.ff.de lega.2. cũ ſi.& voluit Bar.in.l.quia ſemper.ff.de in ius vocan.& Rapha.Fulgo.conſi.109.item ſi qua quæſtio,colum.pe.verſi.& in propoſita quæſtione,vbi ex hoc reſpondit naturales comprehendi ſub ſtatuto iubente cauſſas conſanguineorum compromitti.Et ita in caſu noſtræ conſuetudinis tenuit Bagoil. in ſua diſputatione retractus.& poſt eum Bohe. in conſuet.Bitur.hoc eodem titu.§.j.in fi.nihil tamẽ in hoc allegantes.

Baſtardi an ueniant appellatõe cõſanguineorum.

5 ¶ Et ſi huius rei cardo in hoc verteretur,an appellatione parẽtum,patrũ,matrũ,liberorũ, filiorum,conſanguineorum,coniunctorum,proximorum,& aliorum id genus ſanguinis, generiſq;,& familiæ nominum veniant naturales.poſſem hîc in vtramq; partẽ multa adducere,quæ vel iuſtum volumen poſſent conficere, ex ſcriptis ab omnibus noſtris legum interpretibus in.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad.SC.Trebel.& in.l.generaliter.§.vl.C.de inſti.& ſubſtit.& in.l.vlt.C.de verb.ſigni.& in cap.in præſentia,extra de probat.& in clemen.j.de baptiſ.Cy.in.l.quiſquis,in.4.quæſt.C.ad leg.Iul.maieſt.Bar.cõſi.229.cauetur ſtatuto.Bal.conſi.441.ad euidentiam præmittenda ſunt,lib.3.& conſi.318.matrimonium, in 8.dubio,lib.4.Pet.Anc.conſi.187.apud me.Raph.Fulgo.conſi.159.Seius,col.3.Alexand.cõſi.60. viſa legitimatione,lib.2.Barb.conſi.27.ſcripſit doctiſſimus,colum.17.& iterum.21.lib.j.& conſi.41.immortalem,colum.6.& ſequen.lib.4. Vt tamen non prætermittã quod

priuatim in appellatione parentum tradidit Guil. Cu. in. l. parentes. ff. de in ius vocan. & post eum Alberi. in. 2. parte statutorum, quæst. 142. quærit Guil. de Cu. quòd si loquimur de parentibus in ijs quæ sunt iuris naturalis tantùm, comprehenduntur ea appellatione naturales tantùm. Si in ijs quæ spectant ad ius ciuile, intelligitur de iustis naturalibus & legitimis.

6 ¶Sed nõ est opus in illum labyrinthum ingredi, cum alia via hæc res de qua tractamus, expediri possit. Nam duabus rationibus nothi isti, id est, non legitimi nõ admittuntur ad hũc retractum. Primùm, quia in ijs cessat ratio retractus, quæ est vt iam sæpius diximus, & dicemus plenius infra in. §. 26. vt res maneat in familia, & agnatiõe. At bastardi (sic enim sæpius hæc verba merè quidem barbara sed vulgò recepta vsurpo, vt facilius ab omnibus intelligar. quando & Tullius, si credimus Boetio in commentarijs Topicorum eiusdem Tullij, non tam proprijs nominibus quàm notioribus nonnunquam vsus sit. Et Proculus noster se verbis quibusdam abuti dicat, vt faciliùs intelligeretur, in. l. insula, in fine. ff. de acqui. rer. domini.) Bastardi igitur, vt illud resumam, nõ dicuntur esse de familia vel agnatione, vt per Bar. in. l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de verbo. signi. Bald. consi. 168. proponitur quòd quidã, col. 2. lib. 5. Pau. Cast. consi. 178. super eo verò quod quæritur, post prin. lib. j. cum alijs multis concord. à me congestis in tractatu nobilitatis. Sed nec cum illis cognatio est aut coniunctio, ex parte patris, vt dicit Dy. in quodam suo consi. incip. in Christi nomine amen, diligenter cõsiderato, in fine, quem ita refert & sequitur Ange. con. 401. in quæstione, in fi. per tex. in. l. si spurius. ff. vnde cogna. & in. §. vlt. in authẽ. quib. mod. na. effi. sui. Secundùm, quia ius retractus per omnia sequitur ius successionis ex nostra cõsuetudine, inf. eod. tit. §. 11. & 13. At ex nostra etiam consuetudine, bastardi non succedunt nec patri nec matri. sup. consuet. nostrarum tit. 19. §. j. qui est omnium huius volu. 228. Nec de iure quoque communi ab intestato succedunt patri. l. humanitatis. C. de nat. lib. cum simi lib. sed nec matri quidem, nisi secũdùm distinctionem. l. si qua illustris. C. ad. S. C. Orphi. Ideo nec eis ius retrahendi competit.

Barbara uocabula interdũ usurpanda.

Bastardi non sunt de familia & agnatione.

Bastardi an & quõ succedant.

7 ¶Et id quidem expressè tenuit Masue. in tit. de retractu. §. pe. incip. item filij illius, vbi etiam plus dicit, quòd filij legitimi bastardorum non admittuntur ad retractum rerum venditarum à consanguineis ipsorum bastardorum. quod haudubiè verum est, per textum, (licèt non alleget) in. l. vlt. & ibi doct. C. de nat. lib. cum multis cõcord. à me collectis in tractatu primigeniorum. q. Et idem tenet per omnia Matthæ. Afflict. in tract. proto. colũ. 19. versicu. item quæro an consanguineis bastardis, & versi. sed iuxta hoc quæro, vbi & idem quoq; dicit de filijs legitimis bastardorũ. & D. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 715. item quòd inter eos, & seq. ext. de testa. vbi etiam dicit econtrariò patrem matremq; naturales filij bastardi, & eorum consanguineos non admitti ad retractum rerum venditarũ ab ipso bastardo. & ante hos Ange. cuius nullus horum meminit, consi. 191. super puncto, colum. 3. vers. descendo igitur ad secundum, scribit in prohibitione alienationis inconsultis consanguineis, vt si secus fiat, ius sit ipsis consanguineis rem alienatam ad se reuocare, non vocari bastardos, cũ hi sint omni beneficio indigni. Et hoc quoque in casu nostro tenuit Philip. Deci. consi. 471. iuridicam, ea ratione, quòd ius cognationis residet tantùm in legitimis, ideo nec bastardos comprehẽdi in hoc statuto, nec legitimos quoque ex eis. & nouissimè Ferro. in consuet. Burdigal. hoc eodem tit. §. 6. colum. pe. & iterum. §. 10. vers. præterea spurij.

Ad Retrac. nec filios q dem legitimos bastardorum admitti.

Si bastardus uendit, an ipsius cõsanguinei admittãtur ad retractũ.

8 ¶Sed hæc velim intelligas, vt si bastardus matri succederet, vt de iure communi nonnunquam succedit, vt diximus, nec is consuetudine prohiberetur succedere. hoc certè casu putarem & illi ius esse retrahendi rem à matre aut eius consanguineis venditã, per id quod etiam diximus id ius per omnia exæquari iuri succedendi, iunctis his quæ affatim in simili diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 51. & id puto verum esse. Et id nũcupatim voluit quisquis is est, qui addi. scripsit in Benedict. in. d. cap. Raynutius, quo loco nuper citauimus, siue idem scriptor fuit, siue alius. & Ferro. in consuet. Burdigal. hoc titu. vbi nuper quoq; designauimus. Ex consuetudine autẽ Pictonum, vt diximus, bastardi nec matri quidẽ succedunt, quod & prope in vniuersa Gallia obseruatur, vt retulit Masue. tit. de success. vers. item naturalis tantùm. Est autem Parisiensis consuetudo capit. 186. in hæc verba, qui nest habile a succeder, comme vng bastard, ne peult venir a retraict lignagier. Et eadem omnino est consuetudo Borboniensis, capit. 436. & Niuernensis hoc eodem titu. cap. 25.

Cũ bastardus succedit põt retrahere.

Cõsuetudines de bastardis.

Filii legitimi bastardorum an admittantur ad retractũ. Quid uerò ècõtrario.

9 ¶Intellige & secundò, vt licèt bastardi non admittantur ad retractum rerum vẽditarum à patre uel matre, cui non succedunt, aut eorum consanguineis, possunt tamen earum quę venditæ sunt à suis ipsorum liberis legitimis, retractũ petere. & èdiuerso eorum liberi rerum ab ipso patre bastardo venditarum. & ipsi quoque liberi, & alij ab illo bastardo legitimè descendentes inter se: vt pote qui sibi quoque inuicem succedunt. Ita enim & in retractu nuncupatim voluit Masue. in. d. §. pe. tit. de retractu. & Bened in. d. repe. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nume. 716. de testa. Et in eam rem est expressa consuetudo Britonum hoc tit. §. 26. eodemq; vltimo.

Legitimati an possint retrahere. Familiam per legitimatos conseruari.

10 VERVM QVAESTIONIS EST, Vtrùm legitimatus, quem vocant, id est, restitutus natalibus admittatur. de qua re possem & hìc multa adducere, quæ legitimatos ipsos vel admittunt, vel reijciunt, quæ plenissimè videre poteris in. d. nostra repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 52. sed in dubiũ vocatur, & multis seq. Ex quibus vnum tãtùm afferã, quod huic loco est appositissimum, scilicet agnationem & familiã (in qua versatur ratio huius retractus, vt nuper diximus) conseruari per legitimatos, vt nuncupatim voluit Ange. cõ. 17. comes Brandisius, colum. pe. vers. prætereà concludendo. & Saly. in authen. item sine legitimis, col. j. C. de nat. lib. & in. l. imperialis. §. sic itaq;. C. de nupt. Alex. consi. 2. visis codicillis, colum. 5. versi. ad prædicta bene, lib. j. Barb. cõsi. 68. omnipotentem, col. 4. versi. tertiò facit, & colum. seq. versi. item masculus, lib. 4. vbi & id dicit voluisse Dy. in titu. de success. ab inte. & Soci. con. 63. visis testamento, colum. antepe. versi. nec dispositio, li. 3. cũ multis alijs cõcor. à me adductis in. d. l. si vnquam, in. d. verbo, susceperit liberos, num. 68. & ex hoc postremo, vbi & hoc quoque probauimus.

11 ¶Ideoq; posset videri huiusmodi legitimatos esse ad hunc retractum admittendos. Qua in re Matthæ. Afflict. in. d. tract. proto. d. vers. item quæro an consanguineis bastardis, censet expressim eos audiendos esse ad retractum venientes. & sequitur Arnal. Ferro. d. tit. de retraict. §. 10. D. autem Bened. in repe. d. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nume. 187. incip. prætereà non succedit, ext. de testa. in ea est sentẽtia, vt legitimatus, cùm patri tantùm succedat, nõ etiam cæteris cõsanguineis, possit vi huius consuetudinis retrahere vendita à patre, non item à cæteris consanguineis. Sed ibi loquitur in legitimato per rescriptum, nam in nume. 181. eiusdem glos. scripserat simpliciter legitimatum per matrimonium admitti ad retractum.

Si bastardus legitimatus uendat, an sit locus retractui.

12 ¶At Philip. Deci. amplissimum con. de hac quæstione edidit, scilicet con. 275. le. 2, nam is numerus typographorum errore est duplicatus, cuius initium est, in causa quæ Lucæ agitatur, in. 3. eodemque vlti. dubio, in quo concludit, id beneficium retrahendi rem, quod à statuto agnatis conceditur, non competere legitimatis: in quam rẽ multa allegat, sed præcipuum eius fundamentum est, quòd id statutum debet propriè & strictè intelligi: Legitimatos autem non propriè dici legitimos, illum omnino vide, & quæ diximus in repe. l. si vnquam, vbi supra, atque etiam in nostro tracta. primogenituræ. & ex dictis in eis locis intelliges, quid sit dicendum hìc. Sed his addas quod à Pau. Cast. responsum est consi. 178. super eo verò quod quæritur, colum. 2. versi. item confirmantur prædicta, lib. j. statutũ cõpellens consanguineos ad compromissum, intelligi de legitimis & naturalibus, non etiam de legitimatis. Idq; generale esse in statutis. quod admodùm cõfirmat sententiam Deci. Et ex his quoque intelliges, an si bastardus legitimatus vendat, sit locus retractui. De quo est expressa consuetudo Auxerrẽsium siue Altisiodorensium, hoc eodem titu. §. 13. qui est omnium. 40, locum esse.

Quæst. An fœmina, quæ ex statuto nõ succedit, possit retrahere.

13 EX IIS AVTEM QVAE diximus apertè datur intelligi, nec alios admitti qui non succedunt, verbi gratia, si ex statuto mulier non succedit, ea quoque non retrahet, vt expressè & in hac specie voluit ipse Bened. in. d. cap. Raynutius, in verbo, duas habens filias, colum. 2. nume. 4. Nam huiusmodi filia (vt id etiam addas) tanquàm exhæredata nõ est sua, sed extranea. Bar. in. l. j. §. sciendum. ff. de suis & leg. Bald. in. l. maximum, ad fi. C. de libe. præte. Ro. in. l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Trebel. Alex. qui id scienter declarat, consi. 131. transmissum est, li. j. vti etiam facit Ias. consi. 105. Ioanna, colum. vlt. lib. 4. & doct. vbiq;.

Fœmina quæ nõ succedit pro extranea habetur.

Quin & paria sunt non extare omnino, & extare & non succedere. l. 2. §. sed si sint sui, & ibi Bar. ff. ad Tertul. & l. j. §. filium, & ibi quoque Bar. ff. de bono. possess. cont. tab. & l. j. §. si pater emancipatus, & §. si pater in potestate, & ibi item Bar. ff. de coniung. cum eman. lib. Guil. Cu. & Bal. in authen. nouissima. C. de inoffi. test. & in. l. maximum vitium, colum. 5. versic. item quæro nunquid. C. de lib. præt. vbi & ad hoc alia iura allegat. & idem Bald. in

l.in substitutione, per illum tex.ff.de vulg.& pup.Alexand.con.154. viso titulo, colum.4. vers.præterea confirmo, lib.7.

14 ¶Et id quidem posset videri verum esse, vt scilicet mulier quæ ex statuto à successione repellitur, à retractu quoque repellatur: si omnino fœmina repellatur, etiam non extantibus masculis, atque simpliciter & sine dotatione: aliàs enim si tantùm à masculis repellitur, admittitur ad retractũ: ita tñ vt si masculi veniãt, ei preferãtur, vt in successiõibus, vt in simili dicitur infr.eo.tit.§.12. Et similiter si nõ nisi dotata repellitur, admittetur ad retractũ: si etiam non dotata non admittetur. illa enim facit partem cæteris, hæc nõ facit, ex communiori opinione eorum, quos statim citabimus. & hîc omnino vide quæ scripsimus in.d. l.si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu.84. sed illud hîc quæro, & multis sequen. vbi latè disserui, an filia quæ non succedit ex statuto reuocet donationẽ ex ea lège. ex quibus etiam intelliges, quid in hoc casu dicendum sit.

15 ¶Quibus tñ addes quæ tractãtur à nostris. Vtrũ filia à statuto exclusa cõputetur in nũero liberorũ, vt cæteris partem faciat, an vero faciat eorum legitimam augere. De quo per Bar.Bald.Alberi.Ange.Imo.& Pau.Cast.in.l.planè, la.j.§.si duobus.ff.de leg.j.Bald.Alberi.Ange.& Raph.Fulgo.in.l.Papinianus.§.vnde si quis.ff.de inoffi.test.Bal.in.l.q repudiãtis, in addi.eo.tit.& in.l.j.§.in primo, col.2.versicu.oppo.dicitur hîc q nõ admittitur hîc, & multis seq.& ibi quoq; Ange.C.de cad.tol.& eundẽ Bal.Alberi.Imo.Raph.Co.& Pau. Cast.in.l.hmõi.§.si Titio, le.j.ff.de leg.j.& ipsum Bal.in.l.j.in.6.quęst.ad fi. & ibi etiã Ro. in.4.quæst.C.quando non pet.par.& in authen.nouissima, in vlt.quæst.& ibi etiam Alberi.Angel.Saly.Fabia.Gioch.in repet. char.13.versi.secundò quæritur, & alios recentiores C.de inoffi.testa.& eũdẽ Bald.con.61.super puncto de cõputatis, lib.1.& con.498.factũ super quo, columna secunda, eodem libr.j.& consi.156.clausula codicillaris, colum.2.circa medium, libr.2.& consilio.490.statuto cauetur quòd filiæ, lib.4.Alber.in.l.si duo.ff.quib. ad libert.perue.non lic.Ang.in.d.l.Papinianus.§.quoniam autem quarta, ad fi.& con.105. statuto cauetur quòd si aliquis, ad fi.& con.300.punctus talis est statuto ciuitatis.& Raph. Co.con.35.in nomine dñi amen starte statuto.Pau.Cast.latè con.52. super primo puncto quanta sit, lib.1.& cõsi.286.quoniã fundamentũ, per totum, eod.lib.j.Alexand.qui alios citat, con.197.perspectis verbis, colum.pe.versi.accedit etiam, lib.6.Franc.Curt.senior.qui alios quoque allegat, con.5.Astulphus.Soci.consi.84.visa prædicta, colum.vlt.ad fi.libr.j. & con.150.dominus &c.& nos introducere, colum.11.versi.postremò hæc conclusio, & alibi sæpe in eo con.eo.lib.j.& con.241.circa primam, colum.15.versi.ad secundum, libr.2.& consi.288.circa primam quæstionem, colum.9.versi.præterea hanc partem, & iterum collum.12.versicu.primum probatur, ibi, hanc etiam partem, lib.2.& latissimè con.quod ponitur in lect.ipsius post titu.de except.cuius initium est, super præmissis, in.3.dubio, vti etiam facit Corne.consi.197.circa primum, propè per totum.li.j.& cõsi.303.plura quæsita, colum.2.versi.deueniendo, cum multis sequen.eo.lib.j.& con.199.in hac consultatione, li. 3.Iason.consi.65.assumo, post prin.libr.j.& Guid.Pap.deci.Delphi.295. an filiusfa.& deci. 599.item etiam in dicto.& Anto.Rube.consi.122.præsupponitur. Et de hac quoque re loquuntur nonnullæ consuetudines, vt apud Aruernos. tit.12.qui est des successions.§.32.& Borbonios.310.

Fœmina quæ ex statuto repellitur an partem faciat cæteris.

Cosuetu. de ea re.

16 SED ET EX ISTIS APERTE probatur adoptiuos filios aut patres aut alios nobis sola adoptiõe cõiunctos non admitti ad retractũ: vt q in hoc regno Frãciæ nõ succedũt, teste Masue.in tit.de probat.versi.item si defunctus.&.Benedict.in repe.c.Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nume.760.& diximus in repe.d.l.si vnquam, in verbo susceperit liberos, numero.17.nec hîc quidem, vbi & alia multa huc pertinentia videre poteris. Et quia etiam in eis cessat ratio consuetudinis retractus, quæ est ne res exeat de genere. Qua ratione id quod diximus, retractum non habere locum inter adoptiuos tenet expressè Ioan.Fab.in.§.j.colum.vlt.versi.& hæc faciunt ad quæstionem, instit. de acquir.per arro.& idem Bened.vbi supra, nume.760.& Ferro.in hoc titu.§.6.colum.penult.& iterũ.§.10.colum.j.

Quæst. An adoptiui admittantur ad retractũ.

Adoptiui in Francia nõ succedunt.

17 ¶Quibus & nos accedimus, cùm id ius sit sanguinis, quod ad alios quauis ratione transire non potest, vt latè dicemus infra eod.tit.§.26. Quanuis cõtrarium tenuerit Gerald. Bagoil.in sua disput.retractus, & illum simpliciter retulerit, tãquam secutus fuisse videatur. D.Bohe.præses ornatissimus in consuetud.Biturig.in hoc eod.tit.de retraict.§.j.in fi. Hic autem pro sua in nos cæterosq; omnes humanitate mihi copiam fecit illius disputationis

Bagoilli, quam anxiè diu ac vbique perquisiueram, nusquam tamen reperire potuerã, sed is confestim quàm ab eo postulaui per D. Franciscum Caldenetum regium in eadem curia Burdigalæ senatorem meritissimũ amicum nostrum intimũ ad me humaniter misit.

Quæst. An spirituales coniuncti admittãtur ad retractũ

18 ¶. Sed vt ad institutum redeam, idem quoque eadem ratione dices de coniunctis cognatione spirituali, quos vulgo patrinos, & matrinos, filiolos, compatres, & commatres vocamus, de quibus & nos multa diximus in. d. repet. l. si vnquam, in eodem verbo, susceperit liberos, nu. 21. nec item spirituales, & multis seq. vbi latè videre poteris quæ ad hanc nostram sententiam faciunt. sed illud præcipuè quod ipsi sibi inuicem nõ succedunt, ex sententia Anto. in cap. transmissæ, qui filij sunt legi. & Panormi. in. c. tanta, eo. titu. & aliorum multorum inibi à nobis citatorum. Et id in nostro casu retractus. vt scilicet isti nõ admittantur ad eum, nuncupatim voluit Benedict. in. d. cap. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 764. & Petrus Rebuf. in. 177. priuilegio. scholasticorum, pa. eiusdem. 8.

Quæst. An religiosi admittãtur ad retractũ

Monachi iura sanguinis retinent

Atq; etiam iura suitatis

19 PROBATVR ITEM EX superioribus monachos & alios religiosos, qui ex nostra cõsuetudine non succedunt supra titu. de successions. qui est omnium tit. 17. § 9. qui est omniũ huius vol. 219. non admitti ad retractum. quod & tradit Benedic. in. d. c. Raynutius. in. d. verbo, & vxorem nomine Adelasiam, nu. 220. & Chass. in vlt. æditione cõsuetud. Burgun. hoc eod tit. §. j. in verbo, le plus prochain, in fi. & est in id expressa consuetudo Niuernensium hoc tit. §. 25. Quòd si succederent, vt de iure communi succedũt. l. deo nobis. C. de episc. & cle. cum simi. posset videri & hos admittendos ad retractum: præsertim cùm iura sanguinis retineant, vt dicit Lapus alleg. 109. in quæstione proposita, & alleg. seq. & Panor. in capi. 2. ad fi. de postul. & in cãp. quia nos, de testa. Adeoq; etiam iura suitatis. d. l. deo nobis. §. hoc etiam, & ibi Bald. colum. vlti. C. de episco. & cleri. & voluit etiam Bar. in authen. si qua mulier, colum. 2. versi. cùm autem minuatur. C. de sacro. eccle. Bald. in. l. cũ in adoptiuis. C. de adop. & in. l. sub conditione, & ibi Alexan. ff. de libe. & posth. & in. l. apud hostes, colum. vlt. C. de suis & legi. & in. l. nepotes. & ibi quoq; Ang. ff. de his qui sunt sui iur. & in l. si proponas, colum. j. in addi. ff. de inoffi. testa. & con. 183. factum proponitur tale, colum. 2. lib. 5. & con. 448. sanctus Franciscus, eodem lib. 5. Pet. Anc. in cap. de cætero, extra de testib. Ro. sing. 37. vtrum nobilis. Pau. Cast. con. 293. ego Paulus, colum. vlt. lib. j. Ange. Aret. in. §. emancipati, colum. 3. versi. tertiò fallit, instit. de hæred. quæ ab intest. defer. & Ias. in. l. qui se patris, col. 3. C. vnde lib. vbi allegat multos alios concord. & in. l. Gallus. §. si eius, colum. 3. ff. de libe. & posth. & in. l. patre furioso, colum. penult. versicu. intellige tamen. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & Philip. Dec. in authen. ingressi, colum. 2. versic. noto primò. C. de sacro. eccle. Et hæc sententia vera est, licèt ipse Bald. vt aliàs sæpe sibi contrarius cõtrariũ teneat. in. l. si ex caussa. §. Papinianus. ff. de minor. in vtraque lect. Nisi diceres in eo quoque cessare rationem retractus, ne res exeat de genere, quia quod acquirit monachus, non acquirit generi sed monasterio. Et de eo possumus dicere, quod de muliere leges dicunt, eum finem esse suæ familiæ. l. pronunciatio. in fine. ff. de verbo. signifca. Et id verius esse credimus.

Quæst. An ecclesia siue monasterium quod quis ingressus est possit retrahere.

Monasterium an sit loco filii, & quomodo.

20 HINC POTES ETIAM colligere vtrùm etiam retrahere possit ecclesia siue monasterium, quod quis ingressus est, & ita habetur loco filij, vt plerique existimant, iuncta authoritate authen. nisi rogati. C. ad Trebel. & §. sed hæc præsenti, in authen. de sanctissi. episco. & c. in præsentia, de probati. Nam & si hoc verum esset, quod negat Bar. in dicta authen. nisi rogati, & in authen. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. & alij multi quos tibi collegimus in. d. l. si vnquã, in verbo, susceperit liberos, nu. 41. sed & sunt. Tñ quia id esset impropriè & per quandam veluti similitudinem, vt dicit Bald. in. l. filium, colum. j. ff. de his qui sunt sui iur. & in. l. cum acutissimi, colum. j. C. de fideicommis. nec id quidem semper & indiscriminatim, sed ad hunc tantùm finem, vt excludatur substitutus sub ea cõditiõe, si quis decesserit sine liberis, de qua re tantũ loquũtur illi tex. ex sententia ipsius Bald. in. d. l. filiũ. & in. d. authen. si qua mulier, in. 3. no. & Pano. in. d. c. in præsentia, colum. 5. vbi etiam plenissimè recentiores. Et quia etiam cessat ratio retractus, cùm monasterium non sit de genere aut familia vẽditoris, imò nec sit in familiã ipsius reditura res à monasterio redempta. Nemini opinor dubium erit, non esse monasterium admittendum.

Quæst. An ingressus

21 SED DVBIVM EST, vtrùm is qui ingressus est monasterium profitendæ religionis caussa, possit ante professionem tacitam vel expressam retrahere, tanquam nõdum religiosus: an verò non possit, tanquam religiosus, aut pro religioso habitus. Et sanè videtur hic quodã-

modo religiosus, licèt nō omnino irreuocabiliter: & ita quidem, vt qui in eum manus violentas iniecerit, peræquè in canonem, si quis suadente, incurrat, ac si professus esset. capi. religioso. §. j. de senten. excommu. libr. sexto. ex quo glos. in cap. beneficium, in verbo, conferendum, colum. j. versicu. sed nunquid constituto, dicit eum fingi religiosum. Ideo glos. in clemen. j. in verbo, religiosus, de elect. trahit eum text. loquentem in religioso ad nouicium, per text. ad hoc expressum in cap. nullus, eodem titu. libr. 6. Sed & persona ecclesiastica esse censetur, cap. duo sunt. 12. quæst. 1. Ideóque necesse est eum conueniri corā iudice ecclesiastico, non etiam seculari. Hostien. in cap. statuimus, columna. 2. in verbo, posse, extra de regular. Archid. Ioan. And. Domi. & Philip. Fran. in dicto cap. religioso. Ioan. And. in dicto cap. beneficium, & ibi quoque Domi. & Philip. Fran. & Fed. Senen. consi. 32. quæstio talis est quidam de populo, colum. penult. versicu. subsequenter quæritur, & iterū col. vlti. versicu. veruntamen.

monasterium ante professionem posit retrahere.

Nouicius gaudet priuilegio. c. si quis suadente. uide infr. xxx.

Nouicius coram iudice ecclesiastico cōueniendus.

22 ¶ Ex quo etiam fonte manat illud, quod à plerisque magna authoritate traditum est, huius nouitij qui intra annum moritur, ante scilicet professionem, bona acquiri monasterio, non hæredibus sanguinis. nam id voluerunt Iaco. Rauan. Petr. à bel. perti & Raynerius Forli. in authen. ingressi, & ibi quoque Cy. columna. j. in. 2. quæstio. qui id tñ dicit durum esse. C. de sacrosanct. eccles. Bar. qui id tamen relinquit Cano. in authen. si qua mulier, in fine. C. eod. titu. per text in cap. vlti. extra de success. ab intest. Anto. in cap. in præsentia, columna. 13. versicu. quæro an si monachus, & ibi etiam Barb. & Deci. de probat. Petrus Ancar. in cap. cum causam, extra de electi. & in cap. 2. columna. j. in. 5. not. de testam. & consi. 69. circa donationem. columna. 3. versicu. sed istud est pulchrum. Nam vt ibi dicit, hic quantum ad possessionem verè translatus est ad religionem, & quæ religiosis adhęrent, religiosa sunt. l. quæ religiosis. ff. de rei vend. & d. cap. religioso. & idem quoq; voluit Barb. in clemen. j. col. 7. in paruis, versicu. & ex istis, de elect.

Nouicii morientis ante professionē bona monasterio acquiruntur. Sed uide infra. xxviii.

23 ¶ Et hinc quoque fit, quod tradit Gof. doctor antiquus in cap. de his, & ibi post eum Hostien. col. vltima, versicu. quid si quis, & Ioan. And. ad fi. extra de sepult. canonicam huius nouicij portionem qui decessit ante professionem, nō deberi priori ecclesiæ, cuius erat ante ingressum, cùm eius desierit esse parochianus per ipsum ingressum. & idem voluit ipse Ioan. And. in cap. relatum, ante finē, eod. titu. & Pet. Ancha. in dicto cap. cum causam, & dicto consi. 69. & Barb. in dicta clemen. j. columna. 7. versicu. & ideo vidi dubitari, de elect. Et quod non absimiliter tradunt Lapus, Pet. Anch. & Philip. Fran. in cap. cùm nullus, per text. ibi, iuncta glo. in verbo religiosi, de tempo. appel. lib. 6. huiusmodi nouitios posse ordinari ab episcopo, in cuius diocesi est monasterium, in quod ingressi sunt, tanquam ex solo ingressu sine alia professione censeantur esse diocesani illius episcopi.

Nouicii canonica portio debetur priori ecclesiæ.

Nouicius ordinatur ab epō monasterii.

24 ¶ Et huc pertinent duo dicta illius glosæ, in capi. beneficium, de regularib. lib. 6. primum, non posse sacerdotium conferri huic nouicio, per dictum capi. religioso, & alia quæ ibi allegat, & eam sequūtur Lapus, Pe. Anch. & Domi. ibi. Alterum, hunc non esse necesse vocari ad electionem ecclesiæ, cuius erat canonicus, per infinitas propè rationes, quas scientissimè adducit, & eam sequuntur Ioan. Mona. Ioan. Andr. Paul. Eleaz. Ioan. Ligna. Lapus, Domini. & Petr. Anchara. ibi. & idem Anca. in dicto consilio. 69. Et aliud ipsius glos. dictum in cap. 2. in verbo, ingredi, de procurato. libro sexto, quòd nouicius non potest esse procurator, non magis quàm professus, per dictum capit. religioso, & capit. j. de regularib. eodem lib. & sequuntur Pau. Eleaz. Domi. & Philipp. Franc. ibi. Quibus adde quod nec arbiter esse potest, ex sententia ipsius Paul. Eleaz. in disputatio. incipient. quæstio de re actori adiudicata. & sequitur Domi. in dicto ca. beneficium, in fi. & ibi quoque Philip. Fran. colum. 3. versi. & an ipse.

Nouicio bñficiū nō cōfertur. uide infra. xxix

Nouicius nō uocatur ad electionem ecclīæ cuius erat canonicus. uide etiam xxix.

25 ¶ Et facit vltra prædicta, quia cum hic nūc sit in statu & habitu monachali & religioso, debet & nunc secundum eundem statum & habitum iudicari. l. item apud Labeonem. §. si quis virgines. ff. de iniur. & capit. si verò. le. 2. de sententia excommuni. cum similibus; nam & secundum eum debet viuere. c. si cupis. 16. quæst. j. vt citat Pet. Ancha. d. consi. 69. licèt non admodum mihi facere videatur. Sed est bonus text. in cap. recolētes, ext. de sta. mona. cùm dicitur, vt qui similem cum alijs vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinā. Præsertim verò cū ea animi destinatione ingressi sunt (vt credi par est per. c. 2. ibi, quod tamen nō pręsumitur, de regula. lib. 6.) sint monasterium, vt ibi perpetuò maneant, quę destinatio ꝑ actu cōpleto, & perfecto haberi debet, licèt fortè aliquo casu aut impedimēto interuerti possit. l. cū qdā. &, l. et si nō sint. §. infecti, versi. qd ergo. ff. de aur. & ar.

Nouicius nō pōt esse procurator. Nec arbiter

Ex statu et hītu pñti qs iudicandus.

leg.cũ alijs multis cõcor.à me cõgestis in nostris legibus cõnubialibus,in ea quæstiõe,an consuetudo loquens in vxore habeat locum in sponsa.Id autem maximè debet procedere in hoc casu,in quo aliâs fauore religiõis debet sufficere aliquid incœptum esse, sicut cũ quis pollicetur in opus reipublicæ.l.j.§.cœpisse.ff.de pollicit.

26 ¶ Et hæc maximè procedunt,cũ hic nouicius non moritur,aut non exit à monasterio intra annum probationis,sed ipsum annum & professionem perficit. Nam hic postremus animus & euentus retrotrahitur ad principium,vt sic à primordio tituli posterior formetur euentus.l.j.C.de impo.lucra.describ.lib.10.vbi glos.in verbo,primordium, dicit ex origine cuiuslibet causæ quid statuendum sit distingui,per multa iura illic allegata, quã in hoc dicit no.ipse Pet.Anc.consi.7.in quæstione,colum.vltima. Et id cuius status pendet ex futuro debet iudicari secundum euentum.l.lex Cornelia.ff.de vulga.& pupil. Ex sequentibus enim colligitur cuiusmodi animus fuerit in præcedẽtibus.l.sed Iulianus.§. per inde,ibi,intelligendũ ab initio sic accepisse.ff.ad S.C.Maced.&.l.si vxori.§.vlt.& ibi no. ff.de leg.3.cum alijs multis concord.à me collectis in repet.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.205.& id quidem.

Origo & principium inspiciẽdũ.

Animus ex sequentibus æstimandus

27 ¶ Præterea quandoque dispositio est concepta à principio sub conditione: quãdoque autem purè etiam à principio, sed resoluenda sub futura conditiõe vel in diem. Et primo quidem casu nullas quidem vires habet ante conditionem vel diem.l.cedere diem.ff. de verbo.signifi.cum alijs multis similibus adductis supra in glo.2.in verbo,a vendu, nume. 21.sed & illud & seq.Secundo autem,statim operatur effectum puræ dispositionis, ex doctrina glos.in.l.2.ff. de in diem addict. cum multis quoque concordant. à me collectis infra titu. sequen.§.2.in glos.j.nume.74.ex quibus vides. Obligatio autẽ ingredientis monasterium videtur à principio pura, sed sub conditione resoluenda, videlicet si non placuerit intra annum vel ante professionem,vt satis probatur ex cap.super, extra de regulari.cùm dicitur ad priorem statum redire,& rursum ibi,in eadem veste in qua venerint reuertantur,& in capi.significatum,ibi,pœnitens à religione recesserit,eodem tit. & in cap.statuimus,ibi,ad priorem statum redire,eo.quoque titu.& in cap.j.ibi,ad seculum remeare,eodem tit.libro sexto,& sæpe aliâs.Et ita per ea iura voluit Pet Anc.d. con.96. & sequitur Philip.Deci.in authen.ingressi,colum.1.C.de sacrosanct.eccle.& consi.330.cõclusio,colum.vlt.Ex eóque dicit ipse Anca.hos nouicios qui ingressum per professionem expressam vel tacitam confirmauerint,censendos quantum ad contractus ab eis factos intra tempora probationis fuisse religiosos.Ideóque & solemnitates aliásque constitutiões iuris canonici attendendas esse in illis: quicquid sit de ijs qui moriuntur vel exeunt ante ea tẽpora.Sed & Philipp.Deci.in illo priore loco dicit ita debere intelligi omnes effectus prouenientes ex ingressu monasterij, scilicet legitimationem, bonorum dedicationem, voti liberationem,dignitatis ecclesiasticæ & nobilitatis priuationem, vt scilicet purè ab initio teneant, sed sub conditione illa resoluantur.

Obligatio ingrediẽtis monasteriũ pur àne sit an conditionalis, uide i nu.xxxv.

28 ¶ Sed paululum aduerte lector.Nam hic nouicius interim scilicet durante probatiõe retinet omnia bona sua,& beneficia,vt scribitur & no.in cap.quod à te,ext.de cleri.coniug. & in dicto cap.beneficium,de regular.libr.sexto,nec ea tantùm,in quibus habet ius in re, sed & ea in quibus ius ad rem solũ habet,vt tradit glos.nota.ibi,in verbo, conferendum, columna.j.versicu.sed quid dices,quam sequuntur Archi.Ioan.Mo.Ioan.And. Domi.& Philipp.Fran.ibi,nec bona tantùm propria,sed & cliẽtelaria,id est,vt vulgò dicimus feudalia,neque enim ea nouicius perdit ante professionem,vt voluerũt Marti.Laud.& Cardi.Alexand.aduersus And.Iser.in cap.qui clericus,titu.si de feud.fuerit contro. Neque enim hic religiosus est,aut censetur cum effectu,vt expressim dicit text.in dicto cap. religioso.§.j.de sententia excom.eodem lib.sexto,quod idem est,ac si dicatur simpliciter non esse religiosus:nam effectus omnibus in rebus inspiciendus est.l.j.§.hæc autem verba,in fine.ff.quod quis.iur.&.l.si mater.C.de institu.& substitu.& verba quoque cum effectu accipienda sunt.d.§.hæc autem verba,in princi.Ex quo sequitur,vt quod effectu caret,& appellatione & nomine caret.l.4.§.condemnatum.ff.de re iud.& capi.si homo,& ibi glos.j. 27.quæstio.1.cum si.Vnde sumptus videtur fuisse vulgaris ille versus,quẽponit glo.in cap.admonere.35.quæst.2.

Nouicius retinet oĩa bona & beneficia.

Si re priueris,nec nomen habere mereris.

Et quòd nõ sit verè religiosus,tenet Bar.in.l.2.C.ne sacr.baptis.reit.Sicuti etiam nouicia non dicitur monialis.Bald.consi.199.omnia pacta,in fi.lib.5.

29 ¶Ex quibus & illud fit, vt quod religiosis denegatur, scilicet velle & nolle, cap. nõ dicatis. 12. quæst. j. cum simi. habeāt isti nouitij, vt probat text. in dicto cap. beneficium, ibi, nisi ad id ipsius accedat assensus, & ibi id nuncupatim not. Archi. Pet. Anc. Domi. & Philip. Frã. atque etiam testamenti factionem, quæ religiosis denegatur, authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccle. & cap. 2. extra de testa. & cap. nolo. 12. quæst. 1. & cap. quia ingredientibus. 19. q. 3. & ita quidem denegatur, vt nec consuetudine quidem aliud induci possit, Bald. in dicta authen. ingressi, colum. j. in. 2. not. & Maria. Soci. qui id dicit no. consi. 13. præsens, colũ. 1. Ea tamen his nouicijs conceditur, glos. in cap. 2. in verbo, indicijs, & ibi Arch. Ioan. And. Domi. & Philip. Franc. de regulari. lib. sexto. Inno. Hostiẽ. Ioan. And. & Collect. in dicto cap. 2. de testamen. & idem Hostiẽ. in summa eod. tit. §. quis possit, versicu. idem puto. Ioan. Fab. in dicta authen. ingressi, in principio. Domi. in dicto cap. beneficium, columna. 3. versicu. pro ista parte.

Nouiciis uelle & nolle non tollitur.

Testamẽti factionẽ nouicius nõ denegari.

30 ¶Sed & hac ratione quòd hic nouicius non sit religiosus, dicebant Inno. & Ab. Antiq. in cap. statuimus, extra de regulari. eos qui hunc percusserit, nõ incidere in canonem, si quis suadente. Quanquam Hostien. ibi, columna. 2. in verbo, posse, contrarium tenet. quia licet (inquit) non sit religiosus cum effectu, negari tamen non potest, quin sit sub protectiõe & veluti tutela ecclesiæ. & sequitur Ioan. And. ibi, circa medium, in verbo, infra annum. & hæc opinio approbatur in dicto cap. religioso, vt diximus in principio huius quæstio. Et bene facit quod traditum est à D. Rota. in. 166. notab. quòd mulieres, in nouis. Sed id non adfert præiudicium huic sententiæ, cùm fateantur, & hunc non esse religiosum cum effectu, sed alia ratione mouentur.

Qui nouiciũ percusserit an sit excõicatus

31 ¶Sed & ex his fit, vt abbas non possit absoluere huiusmodi nouicium, qui ante ingressum incurrerat in dictum canonem, si quis suadente, quamuis professum posset. Ita enim voluit Inno. in cap. monachi, extra de senten. excommu. ea ratione quòd hic nondum est persona religiosa. & Ioan. And. in cap. cùm illorum, colum. 2. in verbo, enormis, eodem titu. & in. d. cap. religioso, & ibi quoque Lapus. Pet. Anc. Domi. & Philip. Fran. eodem quoque titu. lib. 6. Specul. eodem item titu. §. j. colum. vlti. versicu. quid si verbero. Hostien. in summa eodem etiam tit. §. possit, in fi. & nemo (quòd sciam) contradicit, præter Archi. in dicto cap. religioso. Sed quid faciet solus aduersus tot tantósque milites, quando ne Hercules quidem contra duos, vt est in vetere prouerbio.

Abbas non absoluit nouicium a cano. quis suadente, ĩ quẽ an ingressum incurrerat.

32 ¶Nec ab his longè distat quod à Ioanne illo Calderi. viro, (vt dicit Baldus consi. 226. igitur, libro. 1.) magnæ virtutis & scientiæ, traditũ est in tractatu de eccle. interdict. in secundo membro, quæstio. 26. quòd huiusmodi nouitij ante professionem non desinunt esse de populo, etiam in materia odiosa. Id quod constanter sequitur Fely. ille qui recentiores omnes & copia & iudicio facilè superat, in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, columna. 26. versiculo, & de prædictis, extra de constit. In quo illud ante omnia aduerte, quod dicunt procedere etiam in odiosis, ob id quod ex communi sententia in odiosis appellatione populi clerus non contineatur, per cap. si sententia, de senten. excommunic. libro sexto, de quo per Pet. Anca. Inno. & Panor. in cap. j. de præben. lib. 6. & alios citatos à recẽtioribus in dicto cap. ecclesia. Ex quo intelligis nec hunc nouicium appellatione cleri vllo modo contineri: nec in hoc de quo agimus, inspiciendũ esse, sitne materia odiosa, an fauorabilis. quòd multa quæ dicta sunt in priori sententia subuertit.

Nouicii nõ desinunt esse de pplo.

Nouiciũ appellatione cleri nõ uenire.

33 ¶Hanc quoque partem confirmat quod traditum est à quibusdam, vouentem ingredi religionem, non liberari voto per ingressum, si ante professionem exeat. quod & è theologis voluit diuus Thomas Aquinas. 2. 2. quæstion. 189. de quo & tu vide Domi. post alios in capit. qui post votum, de regulari. libro sexto, vt non omittas Specu. titu. de statu monacho. §. 1. versicu. 17. dum loquitur de eo qui se promisit monachum facere. Quódque ab alijs scriptum est, conditionem, si quis intrauerit religionem, non impleri per simplicem ingressum sine professione. Ita enim voluerunt Raph. Fulg. Pau. Cast. Alexand. & Corne. in. l. si quis hęredem. C. de institu. & substitu. à quibus non longè abest Bal. ibi, post medium, & voluit etiam Imo. in. l. in substitutione. ff. de uulg. & pup. substitu. Fely. & Philip. deci. in cap. in præsentia, vterque columna. 25. versicu. in ea. glo. ibi ita teneat. extra de probat. cum alijs concordantijs ab vtroque inibi adductis, de quo tamẽ vide amplius per Iasonem & Decium in dicta lege si quis hęredem, & eundem Decium dicto consilio. 330. colum. 2. versicu. non obstat quòd filia. Et text. in cap. quãuis, iuncta glos. in verbo, ingredi, & ibi doct. de procur. lib. 6.

Ante professionẽ an quis dicatur ingressus religionem.

34 ¶At illam tamen sententiam hæc ratio defendit.quòd non dicitur quis ingredi religionem ante professionem, Bar.in authenti.si qua mulier,columna vltima.C.de sacrosanct. eccle.Raph.Fulgo.& Alexand.in.d.l.si quis hæredem.& idem Alexand.in.d.l.in substitutione, colum.vlti.ff.de vulg.& pup.substi.& Barb.in.d.clemen.j.colum.7.versic,nota secundum, de elect.vbi id dicit singu.& consi.38.difficile,columna.5.versicu.nec etiam obstat,libr.3. Ideo nec quis dicitur monachus ante professionem,glos.in dicto capi.j.in verbo,dedicanda,extra de religio.domi.Domi.& Philipp.Fran.in cap.j.vterque in.j.not.per illum textum,de regular.libro.6.& est optimus textus.in capit. ad apostolicam,ibi,& verè monachus est censendus,iunctis præcedentibus,extra eodem titu.& in capit . si seruus sciente,& ibi not.Domi.post principium.54.distinct.& in cap.j.17.quæstio.2.cùm vetatur nouicius fieri monachus ante annum probationis . Ideóque ibi satis probatur hũc nouicium interim percipere fructus sacerdotii.quod & voluit Bartho.Brix.quæstio.69.quidam clericus.

Monachus an quis dicatur ante professionẽ

35 ¶Porrò obligatio huius ingressus(quicquid de ea re diximus supra,numero.27.præterea quandoque)cõditionalis iam statim ab initio esse videtur , si scilicet placuerit intra annũ probationis,vt non obscurè voluit glos.in capit.statuimus,in verbo,nisi euidenter,in duobus locis,extra de regularib.& apertissimè Roff.Beneu.quæstio.Sab.4.Farulfus intrauit monasterium,in.j.parte.versicu.item iste voluit.Pet.Anca.sibi in hoc contrarius,in.d.capit.beneficium, columna vlti.de regu.lib.sexto,& rursum in cap.accessorium, colum.14. versic.6.oppo.de reg.iur.eod.lib.1.Et id optima ratione probatur,argumentando scilicet à matrimonio carnali ad spirituale,vti argumentatur glos.in.l.generali.ff.de ritu nup.& doct.in cap.illud,ext.de præsumpti. Promissio enim & constitutio dotis habet tacitã conditionem,si matrimonium sequatur.l.stipulationem, & .l. dotis promissio.ff.de iure dot. cum simi.à me latè congestis infra tit.seq.§.2.nu.53.ad octauum,& seq. Ergo & hîc debet intelligi conditio,si sequatur professio.

Argu.à matrimonio carnali ad spirituale.

36 ¶Hácque ratione & alijs multis tenet ipse Petr.Ancha.in dicto cap.beneficium , contra id quod supra diximus ex eodem & alijs,bona nouitij mortui ante professionem acquiri monasterio,imò (inquit) acquiruntur hæredibus sanguinis, idemq; dicit se in publica disputatione Paduæ tenuisse , & idem quoque alia disputatione voluisse Guid.Fulgi.In qua etiam sententia fuit Imo.in dicto capit.in præsentia,& ibi quoque Panormi.colum. ante penult.versicu.item est dubium,& Barb.sibi contrarius ibi in addi.ipsius.& Pet.Pau.Consen.numero.186.& sequen.& ipse Imo.in cap.2.& ibi item Barb.columna.j.& sequen. extra,de testamen.Raph.Fulgo.in dicta authen.si qua mulier,colum.vlti.& ibi quoque Ias. colum.item vltima.C.de sacrosanct.eccle. Philipp.Franc.in.d.capi.beneficium,colum.2. versicu.& pro declaratione.& Benedict.Cap.consi.145.punctus quidam iuuenis,circa medium.& non obscurè etiam videtur voluisse Ioan.Fab.in dicta authen,ingressi,in princi. Et bene facit quod in simili traditur à Roffr.Bened.vbi supra.& Barth.Brix.quæstio.domi.18.quidam inuita vxore,de eo qui intrauit monasterium inuita vxore,quæ postea illũ reuocat,vt ei bona sint restituenda.

37 ¶Sed & contra id quod supra in contraria parte diximus,nouitium canonicum non esse vocandum ad impendentem electionem prælati,tenuit simpliciter Archid.in.d.capi.beneficium.Quin omnes citati pro alia parte intelligunt illud procedere in electione, quæ iure collegij ad eum pertinet , non quæ proprio ac singulari,vt in patrono.Vti etiam contra illud quod & in priori parte dictum est,nouicio non posse conferri beneficium,tenet Philipp.Franc.in.d.cap.beneficium,columna.2.hac ratione,quòd hîc cõsentire potest, vt ibi scribitur,& supra quoq; diximus.Potest item redire ad seculum.c.statuimus,eo.tit. & supra item dictum est.Imò verò(vt subdit)consentiendo & beneficium acceptando videtur ipse religioni renunciare,sicut & econuerso,ar.c.j.ext.de reg.iur.& facit (inquit)quod no.in cle.gratiæ,de rescrip.

38 ¶Quid igitur hîc dicendum est in casu nostro.Et certè negari non potest,& etiam oẽs fatentur hunc esse in statu dubio,& pendenti,præsertim quantũ ad ea iura,quæ illi ad rem competũt, per.l.j.§.si pendeat.ff.ad S.C.Maced.& ita inter cæteros voluerũt Archidia.& Ioan.And.in.d.capi.beneficium.& simpliciter Pet.Ancha.ibi,per textum in simili,in capi.fraternitatis,de frigid.& malefi.& in cap.si fortè,de elect.lib.sexto.& idem Anca . dicto cõsi.69.per.d.l.lex Cornelia.ff.de vulg.& pup.Quibus & illud addes aliâs in pendẽti esse,an qd acquiri debeat.l.seruus.§.j.ibi,in pẽdẽti est cui proprietatẽ acqrat.ff.de acq.re.

Nouicii status in pẽdẽti.

domi.&.l.qui res suas.§ rē autem,ibi,& vtiq; cuius fuerit euentus declarat.ff.de soluti .cū alijs multis simi.quæ videb's infr.in fi.huius tit.in.3.quæst.versic.quibus adde. Sicuti etiā in pendenti est,vtrùm quid valeat,nécne,per id quod traditum est ab Alber.Bar.& Ang. in.l.si sic legatum,§.vlt.per text.ibi,in verbo,proinde.ff.de leg .j. cessionem actionis quæ competit minori ad fundum vel pecuniam factam ab ipso minore sine decreto iudicis pendere ex euentu solutionis:nam si debitor soluat fundum,non valebit:si pecuniam.valebit.de quo & nos latè quoque dicemus in.d.fi.huius tit.nu.22.& hoc admodum.

31 ¶ Quod autē pendet,non est pro eo quasi sit,vt dicit text.in.l.is damnum.§. quod pēdet. ff.de reg.iur.propterea hic nouicius nondum est monachus,aut etiam non monachus,sed pendet status illius.Si igitur postea professionem faciat,non valebit retractus interim factus:quia res acquireretur monasterio,contra rationem & mentem consuetudinis.Si redeat,valebit.Cautione igitur res hæc expedienda est,vt scilicet caueat hic nouicius retrahens rem se restituturum emptori,si professionem faceret,vt in simili dicitur in.l.cùm socij.ff.com.diuid.& si. adductis infr.eod.§.gloss.18.in verbo,le pris quæ la chose aura cousté,numero.44.pro quibus,& sequen.Sed quia ex nostra consuetudine,& ea quidem prope generali in hoc regno,bona ingredientis monasterium non acquirantur monasterio, sed hæredibus sanguinis. Nihil video,quod impediat nouicium retrahere. nam vel sibi acquirit,si redeat:vel proximioribus,si nō redeat. Et ita res semper in familia manebit. *Decisio princip.qōnis*

32 ¶ Nec omiserim tamen quod scienter responsum est à Pau.Cast.consi.432.cum statutū, colum.2.versi,tertiò principaliter,lib.j.professionem non retrotrahi ad tempus probationis,quod dicit probari,ex.d.cap.beneficiū,de regular.lib.6.vbi beneficiū nouicij alteri nō pōt cōferri,nec valet ipso iure collatio,nec cōfirmatur si sequatur professio.Nā si professio(inquit)retrotraheretur,huiusmodi collatio penderet à futuro euentu,& secuta professione confirmaretur.l.proinde.ff.si cert.peta. Ideo autem non confirmatur, quia non retrotrahitur.l.si à Titio.ff.de rei vendic.&.l.apud Celsum.§.si à Titio.ff.de do.ma.& met. except.Ex hócque dicit donationem factam nouicio non aliter valere, quàm si obseruata fuerit solēnitas statuti laicorum,quanuis religiosi & aliæ personæ non subsint huic statuto,debet enim attendi status temporis donationis,qui certus est:nō futurus qui erat incertus,vt qui poterat non profiteri.l.statuliberi à cæteris,in princi.ff.de statulibe.&.l.si ex duobus.§.idem Marcellus.ff.de in diem adiect. At tempore donationis nondum erat religiosus,sed secularis,per.d.cap.religioso.§ vlti.de senten.excommu.lib.6.Igitur iudicandum est de hac donatione ac si facta sit seculari, non autē religioso siue monasterio.l.sub conditione.ff.de assig.libert.& no.per Bar.in.l.Iulianus verum debitorem, ad fi.ff.de con di.indeb.hæc propemodum Pau.Ca. *Professionē non retrotrahi ad tempus probationis.* *Nouicium haberi pro laico.*

33 SED CONSEQVENTER QVAERO, quid de clerico seculari,an admittetur tanquam consanguineus venditoris, quod mihi indubitatū videtur: quando eius rei sit textus expressus in capit.constitutus, de in integ.restitu.vbi Petrus Ancha.in septimo nota.& Panor. in quinto not.id annotant, infértque ipse Panormit. ex eo,clericos vti posse statuto vel consuetudine laicorum merè fauorabili,& generali.de quo etiam dicit esse bonum text. in cap.dilecti,de foro competen.Et idipsum quoque voluit idem Panorm.in cap. ecclesia sanctæ Mariæ,colum.vlt.& ibi Fely.in.7.iterúmque in.8.quæstio.de consti.& ipse Panormita.in cap.ex literis,post princi.de vita & honesta.clericorū.Lapus alleg.101.in ciuitate Florentiæ,columna.5.versicu.quod autem.Bald.in.l.j.colum.7.versi.sed hîc vlterius quæritur.C.de sum.trinit.Anto.in cap.quæ in ecclesiarum,de consti.& in cap . quod clericis, colum.penul.de for.compet.Raph.Com.con.41 in nomine &c.ad primum,in fi . Domi. in cap.vlt.in prin.colum.vlt.de offi.deleg.libr.6.Card.Floren.in capi.perpendimus,in.2. quæsti.ad fi.iterumq; in.8.quæst.ext.de senten.excom.Alexand. consi.211. ponderatis his omnibus,colum.penul.lib.2.& consi.seq.visa facti narratione,colum.j. Matthę. Afflict.q de hac nostra cōsuetudine loquitur in tracta.protomixeos,col.12.versic.item quæro an si clericus.Philip.Dec.consilio.114.cuius superscriptio incipit,quando clerici,col.2.ver.sed tū his.& idem loquens quoque priuatim de hac nostra consuetudine,con.282.viso pūcto, col.3.versi.vlti quæritur,vbi etiā ostendit id procedere, si statutum nuncupatim loquetur de clericis,ex multorum sententia,quos inibi citat, vt videre poteris:neq; enim opus est hîc diutius immorari,cum habeamus textum expressum : & quia etiam nostra cōsuetudo communis est laicorum & clericorum , vt dicemus posteà latiùs in verbo , lachap- *Quæst. An clericus secularis admittatur ad retractum.*

teur, post principium, vbi tractamus, anècontrario si clericus emerit, teneatur ex hu-
iusmodi consuetudine rem cedere consanguineo venditoris volentis retrahere. Si ta-
men scire vis alios multos in hac quam diximus, generali sententia concordantes, vi-
de in nostro tractatu primogenituræ, quæstiõe. 41. in qua abundè disseruimus, vtrùm pri
mogenitus clericus possit vti iure primogenituræ delato à statuto.

An statutũ posit arcere clericos à retractu. Valet statutum ne clerici gaudeant bñficiis statutorũ.

34 SED CIRCA ID DVBIVM EST, an statutum de retractu possit excludere ipsos clericos
à beneficio ipsius retractus, statuẽdo scilicet expressè, ne eo vti possint. & id quidem ve-
rum est, quia valet statutum, ne clerici gaudeant beneficijs statutorum. Bald. in. l. si quis
curialis, per illum textũ, in penult. not. C. de episcopis & cleric. vbi dicit & Rapha. Fulgo.
post eum, quòd licèt statutum laicorum non possit clericis auferre ius commune, ta
men protectionem & beneficium ipsius statuti auferre potest. & rursum idẽ Baldus in
l. de quibus, colum. 8. versiculo. 6. quæritur an clerici, & ibi quoque Ias. columna. 2. ver-
siculo, sed pulchrum dubium est. ff. de legi. vbi dicunt quòd statutum laicorum potest
excipere, siue reijcere clericos à beneficijs ipsius statuti: quia hoc non est contra eccle-
siasticam libertatem: qui enim impedit beneficium, non facit iniuriam, vt est bonus
textus (licèt non allegẽt) in. l. iniuriarum. §. si quis de honoribus. ff. de iniur. & idem Bal-
dus post Iacobum Butriga. in authen. cassa, colum. prima, versicu. tertiò quæro, & ibi quo-
que Salycet. in. 5. iterúmque in. 10. quæstio. Fulgo. & Pau. Cast. circa medium. C. de sacro-
sanct. eccle. Idem Bald. consi. 261. licèt statutum. lib. tertio, quod repetitur consilio. 270.
eodem libro. Petrus Anchara. in repetitio. capit. j. in vndecima quæstio. princi. versicu. in
hac præallegata, quæ est in. 33. chart. colum. vltim. in paruis, extra de constitu. Panormi.
in repetitio. capit. ecclesia Sanct. Mar. colum. 13. versicul. quintò quæritur. et ibi Philipp.
Deci. colum. 19. versicu. tertiò Abbas infert, de constit. Corne. consilio. 61. licèt videatur,
columna. 2. versiculo & huiusmodi statuta, libro quarto, Alexand. in. l. nolle, circa mediũ,
ff. de acquirend. hæredit. & in. l. filiusfamil. §. diui, columna. 5. versicul. item inquantum. ff.
de leg. j. & consil. 210. statutis, colum. 4. versicu. tamen alia ratione, & multis sequentibus, li
bro secundo, & consilio. 111. videretur, columna. 3. versicul. ad prædicta, libro septimo, vbi
dicit hanc esse communem conclusionem docto. vbique, & consi. 115. visa scriptura, co-
lumna penult. versicul. & si diceretur, eodem libro septimo. Barb. consi. 12. scribitur apud
Prophetam, columna vlt. libro. j. Soci. in. l. 2. colum. 3. versic. & ista etiam. ff. de his quæ pœ.
no. & consil. 97. abundè, columna vlti. versicu. nec puto, libr. primo. & consi. 122. præstan-
tissime doctor, colum. vlt. versicu. & ad illud, eod. libro. j. vbi declarat, quomodo id intelli-
gatur. Deci. consi. 83. in causa accusationis, colum. penult. versicu. sextò respondetur. & d.
consilio. 114. colum. prima, & d. consilio. 275. le. 2. (nam vt iam sæpius diximus, is nume-
rus duplicatus est,) incipien. in causa quæ Lucæ, columna tertia, versicul. capio secundũ
dubium, vbi expressim loquitur de casu nostri retractus, iterúmque in addition. eiusdem
consi. columna secunda, versicul. secundum etiam principale. & Catel. Cot. memor. cleri-
ci ligantur, versicu. & ideo in proposito. & Francisc. Ripa. libro primo, respons. cap. 4. ma-
ter, numero tertio.

An aũt posit statutum semel factũ in fauorem clericorum reuocari.

35 ¶Et id quidem minimè dubium est. si sit eadem constitutione cautum, ne scilicet clerici
gaudeant priuilegio eius constitutionis. Nam si primum simpliciter facta fuisset con-
stitutio quæpiam in fauorem clericorum, dubium est non modicum, an postea reuoca-
ri posset, propter tex. in. l. priuilegia, vbi per Bar. C. de sacro. eccle. & in. c. ad apostolicam,
de simo. & in. c. nouit, vbi Inno. & alij, extra de iudi. & in. c. vl. ext. de rebus eccle. non alie
nan. & per Salyc. in authen. cassa, colum. 2. versicu. quæro quintò, eo. tit. & Domi. in. c. j. co-
lum. 4. versicu. oppo. vltimò. de consti. libr. 6. Alexand. latè. d. con. 210. statutis, columna. 4.
&. 5. lib. 2. & Soci. consi. 241. circa primam difficultatem, col. 2. versi. circa. 2. & multis seq.
lib. 2. & latè Fely. in. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 39. ver. duodecimò. & Alciat. in tract.
præsumptionum regula. 3. præsumptione. 33. nu. 4.

Quæst. An ingratus admittatur ad retractum.

36 ET VT REDEAMVS AD eos qui non succedunt. Quæri potest, an ingratus aduersus patrẽ,
possit retrahere rem ab eo venditam. Et idem quæri potest de alio consanguineo vendito
ris. D. Bened. in. d. repe. c. Raynutius, in verbo, in eodẽ testõ relinquens, le. 2. num. 27. negat
hunc filiũ admittendũ, ar. cap. j. §. quæsitum. tit. de capi. qui curi. vend. & cap. j. §. insuper, ti
tu. de prohib. feud. ali. per Fed. vbi (vt ipse dicit) si filius ipsius vasalli dominũ offenderit,
deinde vasallus feudum extraneo vendiderit, iste filius qui si feudum habuisset, fuisset ob

eam offensam eo priuatus, si velit iure proximitatis oblato precio illud retrahere, non admittetur, nisi dominus offensam remisisset. Verùm illi text. hoc non dicunt, sed illud quòd filius vasalli, qui dominum viuēte patre offenderit, eo mortuo non succedit in feudo, quod quantùm hic faciat, cæteri dijudicent. *Sed si quid facit*, vide Baldum in dicto §. insuper, & glos. in cap. primo. §. & quia vidimus, in verbo, frater, tit. de his qui feud. dare possunt.

37 ¶ Et sanè si pater qui rem vendidit, filium ob ingratitudinem iustè exhæredauit, fortasse dici posset, nec hunc qui posteà vult retrahere, esse admittendum, cùm patri non succedat, per ea quæ iam supra diximus. Licèt aliàs filius etiam hæres patris admittatur ad retractum rei à patre mortuo venditæ, vt latè dicemus in glosa sequenti, numero. 47. verùm quærimus. Quòd si non est exhæredatus, aut aliâs tanquam indignus ab hæreditatē ipsius repulsus, quod aliquando fit citra ingratitudinem, vt videre licet ex titu. C. de his quib. vt indig. non video quid illi opponi possit, ne admittatur. vt de eo diximus, qui non mala mente parentis est exhæredatus: nam nec is à iure patronatus repellitur. l. si patronus testamento. §. si quis non mala. ff. de bo. libert. & voluit Bart. in. l. vt iurisiurandi. §. si liberi, colum. vlt. ff. de ope. libe. & consi. 55. dominus Amatus, post medium, & con. 60. quæstio. ista, in. 2. dubio. Nec etiam à feudo, vt tradit Iaco. Ardi. tit. de success. feudi, sub rubricella, an filius succedat in feudo. §. itē quæritur si exhæredatus filius, & Odof. in sum. titu. qui feud. dare poss. & titu. de success. feud. in prin. And. Iser. in cap. j. eo. tit. Mart. Laud. in cap. j. §. & quia vidimus, colum. 2. versic. quartò circa eandem, & ibi quoque Iac. Alua. col. penult. versicu. quæro ab extra. & Card. Alexand. colum. 5. versicu. circa eādem regulā quæro, tit. q feud. dar. poss. Iac. à. S. Geor. in tract. feud. in verbo, præsentes, col. 2. ver. quæro subsequenter. & Francis. Curt. Iunior in eodem tracta. 3. quæs. in princi. 3. partis. Præsertim si hic ipso iure non est priuatus, secundum ea quæ latè diximus in repetitione. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nume. 288. incip. 27. cùm quis, & sequen. Et idem si non iustè sit à patre exhæredatus, vt in simi. dicitur in. §. soluto, in authen de nupt. & de feudo tradit Ange. ibi. & P. Ferra. titu. for. libelli quo agitur ad reuoc. feud. in verbo, nec superstitibus, colum. 3. versicu. septimò excluditur. & omnes quos supra proximè citauimus. Et hæc quidem omnino vera esse censemus, licèt. D. Ferronius in cōmentarijs quos eleganter simul & scienter edidit in consuetud. Burdigal. simpliciter tenuit exhæredatos non arceri retractu, hoc eod. tit. §. 10. & iterum. §. 16.

Quid de exhæredato.

38 ¶ Porrò exhæredatus ipse à patre, posset venire ad retractum rerum ab alijs suis consanguineis venditarum: tum per text. in. l. si ex patronis. §. Iulianus. ff. de bonis liber. tum quia patris exhæredatio eum non facit alienum à genere, id est non facit, quin sit eius generis & sanguinis. Hæc enim iura à patre tolli non possunt. l. ius autem. ff. de pact. & l. eum, ff. de interd. & releg. & l. iura sanguinis. ff. de regul. iur. & l. filiusfamil. §. cùm pater. ff. de leg. j. vbi filius exhæredatus potest reuocare rem prohibitam alienari extra familiam. & l. abdicatio. C. de patri. potesta. quæ priuatim loquitur de abdicatione, quæ ipsa exhæredatio est, aut vt nonnullis placet, aliquid maius exhæredatione, & eam tñ semper continens, de quo tu omnino vide Alciatum in libro dispūctionum. 2. capit. 28. Et facit etiam text. in. l. vel quæ, in princi. versicul. exhæredatis, iuncta. l. familiaria, quæ proximè illam præcedit. ff. de relig. & sumpti. fune. Nam in posteriori. l. scribitur, familiaria sepulchra dici, que quis sibi familiæq; suæ constituit. In priore autem traditur id ius concedi exhæredatis, humanitatis gratia: nisi specialiter testator iusto odio commotus eos vetuerit. Ex quo intelliges exhæredatos non ijs priuari, quæ sunt familiæ. facit item text. in. l. si quis fuit hæres, eo titu. vbi id scribitur. si quis fuit hæres, deinde ablata sit ei hæreditas quasi indigno, magis est, vt penes eum iura sepulchrorum maneant, & l. pro hærede. §. si quid tamen. ff. de acquir. hæred.

39 ¶ Nam & aliâs exhæredatus à patre succedit alijs consanguineis, vt qui propter exhæredationem non desinat esse consanguineus. l. prima. §. post suos. ff. de suis & legiti. nec id tantùm in cæteris rebus, sed & in feudo quoque, vt nuncupatim voluerunt Iacob. Ardi. & Iaco. Aluar. & Iacob. à sancto Georgio, & Fracíscus Curtius Iunior in locis supra in duobus ab hinc versicu. allegatis. Et horum est optima ratio. nam hæreditas, siue ius succedendi omnino discretum est à cognatione, adeoq; à filiatiōe Bar. in. l. is potest, colum. secunda, versicu. est & aliud, & ibi quoque Pau. Cast. Franc. Are. Ias. & a-

Exhæredatus in feudis succedit

lij recentiores.ff.de acquiren.hæred.cum multis concord.à me traditis in repe.l.si vnquã, in verbo,donatione largitus,nume.259.nec id quidem.C.de reuo.donat.quamquã glos.à nemine,quem legimus(nisi me fallit memoria) memorata vtrumq; cõfundit.in.l.j.§.j.in verbo,cognationis.ff.de iur.& fact.igno.dum illic interpretatur iura cognationis pro cognatione ipsa.

Exhæredatus ueniens ad retractũ ex persona exhæredantis,an admittatur ad retractum.

40 ¶ Et hæc quidem vera sunt in casu nostro,nisi si fortè hic exhæredatus à patre aliter admitti non posset,quàm si veniret ex persona patris exhæredantis:verbi gratia,si alius proximior eum excluderet cessante repræsentatione patris:quia cùm tunc non possit venire ex persona aut repræsentatione illius qui eum exhæredauit,nihil video,quin à proximiore excludatur.& id quoque probatur ex.d.l.si ex patronis.§.Iulianus,versicu.quod si ab auo.ff.de ope.libert.Nec tamen interim omittemus,quod Io.Crot.in repe.l.filiusfa.§.diui,colum.pe.versic.nonò quæritur.ff.de leg.j.tradit excellentes doct.Bononiæ,cùm testator quispiam vetuisset hæredes quædam bona alienare: & si alienarent, eadem ad suos descendentes peruenire:& vnus filiorum eiusdem testatoris vnum ex filijs suis ex iusta causa exhæredasset,& alterum instituisset: respondisse illum ita exhæredatum non admitti ad ea bona alienata,quibusdam rationibus,quas illic adfert Crotus, qui se dicit eorum consi.subscripsisse,alijs tamen rationibus,quas & ibi ipse adducit, nec vllam tamen facit mentionem eorum quæ supra diximus.

Quæst. An admittatur ad retractũ qui atroces iniurias uẽditori intulerit.

41 ¶ Nec item omiserim ex constitutione protomixeos edita à Federico,consanguineos qui atroces iniurias vel manus impias in venditorem intulerint,aut alijs modis inibi declaratis eum læserint,non esse admittendos ad retractum rei ab eo venditæ. Hincq; occasione sumpta Matthæ.Afflict.in commentarijs eius constit.in verbo, licèt enim supra diximus,colum.j.&.2.multas quæstiones adscribit.& inter cæteras vtrùm id procedat, si patri venditoris huiusmodi iniuriæ illatæ sunt,qui viuens conquestus non fuit. Et è contrariò an & hæredes eius qui eas intulit excludantur. Cui adde in vtroque quæ nos scripsimus in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,numero.174.ad quod item,& duob.seq.& quantum ad secundum membrũ,vide quæ in simili scribit Bald.in cap.j.§.hoc quoque,colum.3.versicu.consueuit quæri,& iterum colum.vlt.versicu.tertiò casu,& ibi quoque alij,tit.de succes.feud.& in.c.j.tit.si vasal.feud.priue.cui deferatur.

Quid de eo qui sponte se hæreditate abstinuit.

42 ¶ Illud autem planum est,si filius sponte sua paterna hæreditate se abstinuerit, non propterea amittit ius retractus in rebus etiam à patre venditis, argumento.l.filij, in prin.ff.de iure patro.vbi filij hæreditate paterna abstinentes ius patronatus quod habent in libertis paternis,non amittunt.& id nuncupatim in specie nostri retractus voluit.D.Ferronus in consuetudines Burdigalenses hoc eodem titu.de retractu.§ 10.arg.d.l.filij. Id quod admodum confirmat quod supra diximus de filio non mala mente exhæredato.

43 HACTENVS DIXIMVS de consanguineis, qui non succedunt rerum venditoribus. aut alijs eiusdem familiæ, & quibusdam eius rei appendicibus. Cætera autem quæ personas ipsorum consanguineorum respiciunt, quæ & ipsa plurima sunt, in glosã proximè sequentem reijcimus. Cuius rei te lector amantissime admonere hîc ideo voluimus, ne cum superiora omnia legeris, fortè aliquod dubium conquirens, quod ad ipsos cõsanguineos pertineat,existimes nil aliud superesse, abeasque minimè contentus.

OV LIGNAGIER. GLO. 9.

Linearius.

1 ITA QVOQVE VVLGO cõsanguineũ vocamus, tanq̃ lineariũ dicas à linea, more Gallis peculiari,q in huiuscemodi vocibus.g.literã in lingua sua vernacula addũt,vt linea,ligne:vinea,vigne:tinea,tigne:aranea,araigne:Britannia,Bretaigne:Aruernia,Auuergne:Alemania,Alemaigne. Hęc aũt pronũciatio lignagier à linea fit,vt iam diximus,veluti qui sit eiusdẽ lineæ,id est progeniei,siue consanguinitatis. Nam ea dictio(linea)propriè significat filum illud,quo fabri materiarij vtuntur ad signandam materiam,quoniam ex lino fiat: hincq; trahitur ad omne filum ac funiculum,qui ex lino aut alia re simili fieri solet,vt in.l. inter eos.ff.de acqui.rer.dominio. Nam & lineo pro funiculo vsus est Vitruuius,lib.4.cap.itéque.& inde linea margaritarum,in.l.lineam.ff.ad leg.Falcid.&.l.vlti.§.vlti.ff. de aur.&

Linea.

Lineum.

Linea margaritarum.

arg.leg.&.l.si quis vxori.§.si linea.ff. de furtis. & hinc dicimus vti margaritis pertusis in linea.l.si seruus.§.si cum maritus,vbi Budeus.ff.ad leg. Aqui. Sed & à nostris quoque iureconsultis trahitur ad cognationem gradus,seriemq; ac ordinem & limites,vt in.l.stemmata.ff.de gradi.affi.vbi ita scribitur. Stemmata cognationum directo limite in duas lineas separantur:quarum altera superior est,altera inferior. Ex superiore verò & secundo gradu transuersæ lineæ pendent &c.&.in.l.iuriscõsultus.§.sed & ex lateribus,eo.tit.&.l.si quis prioris.§.in illo,ibi,ex materna linea.C.de secũ.nupt.&.l.vacãtia. C.de bon.vacã.li.10.vbi dicitur,sanguinis linea.&.c.veniens,ibi,linea consanguinitatis, ext.de spõsal.&.c.j.§.contra filios,de scisma.lib.6.

2 ¶ Scribit autem Ioan. And.in commentarijs in arborem consanguinitatis, lineam hac in re dici collectionem personarum ab eodem stipite descendentium gradus continentem,numerósque distinguentem.quod & post eum tradit Signo.con.93. factum sic se habet quidam nomine.& Bal.siue is sit Saly.inter con.ipsius Bal.con.334. in quæstione quæ vertitur in ciuitate Tergesti,col.3.versi.secundò quotupliciter, lib.3. quod con. repetitur inter con.Pet.Anc.con.95.eodẽ initio,& Barb.in repe.l.cum acutissimi, col.53.versi.quid si testator dixit, quandiu de linea mea erunt. C.de fideicom. & Cardi. Alex. in arbore consanguinitatis,col.j.versic.linea verò est.& iterum col.5. versic. in ea. glo.in linea.& Philip.Deci con.365.viso consilio,col.2.versi.& vlterius,& ante hos omnes Hosti.in summa,ti.de consangui.& affini.§.quid de linea.

3 ¶ Si autem alia quædam scire vis de linea, comperies apud multos ex illis quos citauimus,& prætereà Bal.con.321.testamento cauetur, lib.j. & con. 339. quæritur vtrùm de linea,lib.3.Pau.Ca.in.l.maritus,col.vlti.C.de procurat.& con.111.visis & põderatis,col.vlt.lib.1.Raph.Co.con.2.proponitur,col.j.Soci. con. 33. circa præsentem, col.4.lib.3.Philip.Deci.in.l.2.in prin.C.de succes.edict.& con.379.requisitus,col.1.versi.sed capio aliud, & iterum.versi.non ob.quod supra,& multis seq.Quis autem dicatur de linea paterna & materna, videbis apud Bar.con.10.viso statuto communis Tudeoti.

4 ¶ HIC IGITVR NOSTRA consuetudo,vt id tandem repetam,eos vocat lignagiers,qui sunt consanguinei,id est sese sanguine contingunt,ac veluti eiusdem sunt sanguinis.Nam & hîc & vbique in hoc tractatu (ne quis erret) voco consanguineos,non vt ius ciuile intelligit, id est fratres tantùm eodem patre genitos.l.j.§.consanguineos, in prin.&.§.j.ff.de suis & legi.&.§.j.versic.itaque,inst.de legi.ag.succes.& in authen. de consang.& vteri.fratri.in rub.& nigro post princi.Græci hos ὁμοπάτριους vocant, vt vterinos ὁμομήτριους.Et in hac significatione consanguineum accepisse videtur Virgilius, cum scribit libro.6.Aeneidos. *Consangui nei qui.*

Tum consanguineus leti sopor

Nam secutus fuisse videtur Homerum & Hesiodum qui vocãt ὕπνον,id est,somnium κασίγνητον,id est fratrem mortis, ille quidem lib.14.Iliados.hic in Theogonia.Et ita quoq; accepit Claudianus in epigrammate de pijs fratribus. *Somnus frater mortis.*

Nam consanguineos eadem cum forma figuret,
Hic propior matri sit,tamen ille patri.

Sed intelligo consanguineos secundùm ius pontificium,id est,qui quoquomodo sunt sanguine cõiũcti vel ex patre,vel matre,& quocũq; gradu & sexu se attingant,vt in toto titu.præsertim verò in.c.tua nos,& in.c.non debet,extra.de consang.& affini.& in.c.postremò,& ibi glo.j.Ioan.And.& propè omnes,de appella.& omnium optimè in.ca.ad sedem.35. quæst.5.de quo & per Archi. in. cap. j. 3. q.5.& Ioan.And.in.cap.sciant cuncti. de electi.libro sexto.

5 ¶ Et ita quoque intelligit communis vsus loquendi,vt refert Alberi.in.l.si is qui ad fi.ff.de adopti.& Bar.in.l.cum quidam.§.quod dicitur,le.j.col.2. versi. sciendum tamen est,& ibi quoque.Bal.in.j.oppo.Imo.Rap.Co.Pau.Ca.col.4.Alex.col.vlti. quẽ omnino videas, & Fran.Aret.in.2.nota.ff.de acqui.hæred.Bal.in.l.vlti.circa medium.C.de verbo signifi.Pet.Anc.in repe.cap.j.in.14.quæst.prin.versi.quæro vlterius de verbo,cõsanguinei,qui est in charta.70.col.4.in paruis,ext.de constitu.Raph.Fulgo.con.119. proponitur quòd Federicus,col.vlti.Pau.Ca.con.421.quòd ista mater,col.j.lib.j.Alexand.con.82.in causa vertente inter Petrum,col.j.versi.item potest,lib.j.& con.229.ponderatis his,col.3.versi. nec ad prædicta ob.lib.6.& con.153.viso themate,col.j.lib.7.Barb.in repet.l.cum acutissimi,col.52.versi.quid si testator dicit,sine consanguineis.C.de fideicom.& Philip.fran.in.d.c.po-

ſtremò,col.3.& in.d.c.ſciant,poſt prin.de ele&.lib.6. & in cap.ſi pater,col.pe.verſi.vigeſimo tertiò,de teſta.lib.6.

6 ¶ Et ita quoque accepiſſe videtur Plautus in Pœnulo,cum dicit.Meis conſanguineis nolo te iniuſtè loqui:nec enim de fratribus ibi loquitur.Et Virgilius lib.7.Aeneidos.

Plauti locus
Virgilij locus.

Et conſanguineo toties data dextera Turno.

Neque enim Turnus erat frater Amatę,de qua ibi loquitur,ſed filius Venilæ ſororis ipſius Amatæ.Et iuriſcõſultus quoque in.d.l.cum quidam.§.quod dicitur, de acquir. hæred. ſi credimus glo.ibi,in verbo, conſanguineum . Vnde & à noſtris annotatum,id conſanguinei nomen multis mobis in iuribus noſtris accipi,vt per Corne. con. 21. videtur prima facie,col.2.lib.j.& con.13.ad huius,col.5.verſi.quin inſuper,lib.2.& con.40.in hac conſultatione,col.vlti.eo.lib.2.& con.167.eiuſdem initij.lib.2.Nam & ſanguinis vocabulum, vnde conſanguinei dicti ſunt,generale eſt & ad agnatos, & ad cognatos,vt patet ex.l.hac parte,quæ eſt.2.ff.vnde cogn.&.l.vel ſi ſanguine.ff.de manumiſ.vind.vbi ita ſcribitur,vel ſi ſanguine eum contingit : habetur enim ratio cognationis . & in.l.vacantia, vbi id no. Io.Plat.C.de bono.vacan.lib.10.& voluit etiam Signo.de conſanguineis loquẽs, con.196. cùm in terra,vbi & alia allegat . & apud Tullium in oratione pro Sexto Roſcio Amerino.Sic ſe res habet iudices.Magnam vim,magnam neceſſitatem, magnam poſſidet religionem paternus maternúſque ſanguis.Virgilius autem lib.6.Aeneid.dicit Aeneam ſatũ ſanguine diuûm,quòd filius veneris eſſet. Porrò ſcio à philoſophis & medicis diſputatũ, ſanguiſne maternus ad conceptionem aliquid cõferat, vt videre licet apud Ariſtotelem, lib.de generatione animalium.j.cap.19. Plutarchum de placitis philoſophorum lib.5.ca. item.5.Cenſorinum de die natali cap.4.Galenum in libro.2.de ſemine.& iterum de vtilitate partium,lib.14.Auicennam,lib.3.Fen.20.tractatu.j.cap.3.Auerroem.2.Colliget.ca.de iuuamentis teſticulorum.Albertum Magnum de animalibus lib.9.tract.2.cap.j.& multis ſeq.Petrum Aponenſem in Conciliatore,differentia.37.Nicolaum florentinum ſermonum lib.6.tracta.j.cap.12.& Iacobum forlinienſem quæſtionum in libros Tegni.ca.37.& nouiſſime Celium Rhodig. lectionum antiquarum lib.3.cap.42.& è noſtris aliquid tradit Fe-de.Senen.con.301.magiſter.

Sanguinis uocabulum & ad agnatos & cognatos pertinere.

Sãguis maternus an ad conceptionem cõferat.

7 ¶ Fx illa autem conſanguineorum appellatione in ea ſignificatione,quam diximus, conſanguinitatis vocabulum productum eſt , pro omni illa coniunctione ſiue neceſſitudine ſanguinis & paterni ac materni.vt.l.j.&.l.cõſanguinitatis. C.de legi.hære.&.l.j.poſt prin ci.C.de impo.lucra.deſcript.lib.10.& apud Virgilium lib.2.Aeneidos.

Conſanguinitas & ad fœminas pertinet.

Illi me comitem & conſanguinitate propinquum,&c. Et lib.5.eiuſdem operis.

Et conſanguineo lachrymans commendat Aceſte

Et Liuium lib.ſeptimo ab urbe condita.Ceritem populum miſericordia conſanguinitatis Tarquinienſibus adiunctum fama ferebat. Quanuis & ſæpe etiam accipiatur propriè pro agnatione,& ea neceſſitudine quæ eſt ex maribus tantùm,vt in.l.ſi ſpurius.ff.vnde cognati,vt interim omittam noſtrates illos Archi.& Ioan.And.in cap.j.in verbo, conſanguinitatis,de ſponſa.lib.6.qui ad hæc multa iura ponitificia afferunt.

8 EX ILLO AVTEM LOCO lib.2.Aeneidos Virgilij conſtat propinqui appellationem eodem pertinere.Nam & Tullius lib.j.offic.quo loco de gradib⁹ humanæ ſocietatis diſſerit,eos generali nomine propinquos vocat,qui ſanguine iuncti ſunt.Et ne putes eum huius nominis ſignificationem ad propinquitatem vicinitatis referre. Is ſtatim hæc verba ſubiungit.At ſi lis in iudicio ſit,propinquum potius & amicum, quàm vicinum defenderis.Et paulò ante dixerat.Sequuntur connubia,& affinitates : ex quibus etiam propinqui . Et in libro de amicitia . Ita ciues potiores ſunt quàm peregrini : & propinqui quàm alieni:cum his enim amicitiam natura ipſa peperit , ſed ea non ſatis habet firmitatis.Namque hoc præſtat amicitia propinquitati, quòd ex propinquitate beneuolẽtia tolli poteſt,ex amicitia autem non poteſt.Sublata enim beneuolentia,amicitiæ nomen tollitur,propinquitatis manet . Et in eodem quoque ſignificatu poſuit Saluſtius in bello Iugurthino.Fratre meo atque eodem propinquo ſuo interfecto.Et Valerius lib.4.capite.4. conſilioq; vxoris ac propinquorum Scipionis conſtituta dote . Et Lucanus lib.2.

Propinqui qui dicãtur

Pignora nulla domus,nulli coiere propinqui

Et Propertius libro ſecundò ad Cynthiam.

Quin etiam falſos fingis tibi ſæpe propinquos,

Oſcula nec deſunt,qui tibi iure ferant.

Nam vt id intelligas, mos erat apud Romanos, vt mulieres & ij qui eas aliquo sanguinis vinculo attingebant, sese osculo exciperent, & salutarent, vt tradit Plutarchus tum in vita Romuli, tum in libro de claris mulieribus, tum denique in problematis Romanorum, cap.6. & Plinius lib.14.cap.13. & Gellius lib.10.cap.23. *Osculorum mos inter propinquos.*

9 ¶ Sed vt redeamus, in eadem significatione accepit iurisconsultus in.l. Lucius.ff. de peti. hære. & in.l.cùm pater.§.à te peto, qui est pe.ff.de lega.2. & in.l.pater filium, in princi. & in.l.pamphilo.§.j.ff.de lega.3. & in.l.j.in princ. & iterum in.l. qui filium.ff. vbi pupil. edu. deb. & in.l.capitalium.§.omnia.ff.de adult. Atque etiam imperator in.l. officiales. C. de epi. & cler. & in.l.cum ancillis.C.de incest.nup. & in.l.j.C.vnde vir & vxor. & in.l.vlti.C. de verbo.significat. & in.l.vlti.C.de testa.mili. Nam & Bal.con.334.in quæstione quæ vertitur, col.2.versi. & circa hoc, lib.3.scribit eos dici ꝓpinquos simpliciter & absolutè loquẽdo, qui de iure ciuili vocantur ad successionem ab intestato: quod etiam reponitur inter con.Pet.Anc.con.95.sub nomine Barthol.Saly. & illum aduocat sub ipsius Pet. Anc.nomine nulla Bal.aut Saly.mẽtiõe facta, Barb.in repet.d.l.cũ acutissimi, col.52.versi.quid si testator dixit, si filius meus decesserit sine propinquis.C. de fideicom. & Steph. Bertran. con.30.punctus, nume.j.lib.4. vbi & alios multos citat. Sed quia hæc appellatio propinquorum ad alia quoque pertinet, ideo ad tollendam eam dubitationem, demonstrandãq; hanc, de qua loquimur, generis propinquitatem, sunt qui hanc generis adiectionem ponunt. vt apud ipsum Salustium in iugurth. in oratione Micipsæ ad filios. Obtestórque te, vt hos qui tibi genere propinqui beneficio meo fratres sunt, charos habeas. Nam & in eodem loco etiam coniunctos sanguine dicit.

10 ¶ Et inde quoque propinquitatis nomen pro eadem cõiunctione sanguinis deriuatum. vt in.l.2.ad fi.C.quãdo & quib. quar. pars.lib.10.cum dicitur, extraneũ quinetiam hæredẽ propinquitatis quidem iure discretum. & in.l.j.versi.ex his.C. de impo.lucra. descrip.eo. lib.10. & in ca.quoties, ext.de testibus. Et apud Tullium ipsum li.5.de finibus. Si amicitiæ, si propinquitates. Et in libro de amicitia. Asciscántque sibi quasi propinquitate coniunctos, atque natura. & in eo loco, quem supra citauimus. & Cęsarem.lib.2.belli Gallici, proptereà quòd propinquitatibus affinitatibúsque coniuncti, &c. Et Quintilianum lib.4.ca.j. Personis applicãtur non pignora modò, sed propinquitates, amicitiæ, interim regiones, &c. Et Valerium maximum lib.2.cap.item.2.vbi de Quinto Fuluio. Quid enim tam difficile factu, quàm communioni nominis ac familiæ veteris propinquitatis serie cohærenti virgarum cõtumeliosa verbera adhibere? & Suetomũ in Othone.cap.j. Pater. L. Otho materno genere præclaro, multarumq; & magnarum propinquitatum. *Propinquitas.*

11 ¶ SED ET IN EADEM significatione cognati nõnunquã accipiuntur, vt in.l.j.ff.de in offic.testa. & in.l.cùm plures.§.cùm tutor.ff.de admist.tut. & in.l.j.§.vlti. & iterum in.d.l. qui filium.ff.vbi pup.educ.deb. & in.l.si quis filio, in princ. & iterum in.§ eius qui, in fi.ff. de iniust.testa. & in.l.item prætor.ff.de suis & legi.hæred. & in.l.in metallum. & in.l.pater, in prin.ff.de lega.3. & in.l.capitaliũ.§.famosos.ff.de pœnis, & in.l.j.in prin.ff.de cada. punit. & in.l.si fortè. & in.l.castrẽse.ff.de castrẽ.pecu. & in.l. & qui, in prin. ff.de muner. & hono. & in.l.hæc autem.§.j.ff.ex quib.cau.in pos.eat. & in.l.j.§.j.ff.ad leg. Iul.repe. & in.l. j.C.de mulie.quæ se prop.ser. iunxe. Et ita quoque accipit Tullius in libro de partitionibus oratorijs. Sitne æquum amicos cognatis anteferre. Et in oratione pro Sexto Roscio Amerino. De amicorum cognatorúmq; sententia Romam confugit. Et rursus. Tot propinqui cognatiq; optimè conuenientes. & Salustius in bello Iugurthino. Coràm amicis & cognatis huiuscemodi verba fertur habuisse. Rursumq;. Vos mihi cognatorum, vos affinium loco ducere. Et in oratione Marij. Ad hoc alij si deliquêre, vetus nobilitas, maiorum fortia facta, cognatorum & affinium opes præsidio adsunt. & Cato ille, aut quisquis is fuit, non contemnendus author. cognatos cole. Nam & cognati dicuntur, quasi vna communiterve nati, vel ab eodem orti siue progeniti.l.non facilè.§.j.ff.de gradi.affi. *Cognati pro coniunctis.*

12 ¶ Et hinc etiam cognatio illa, eadem sanguinis cõiunctio, vt subiungitur in eadem.l.nõ facile.§.cognationis, & in.l.sicut autem.ff.de legit.tuto. & in.l.nec ei.§.j.ff.de adopt. & in rubro & nigro insti.de gradibus cognat. & in.l.vt vim.ff.de iusti. & iur. vbi scribitur, q̃d inter homines cognationem quandam natura constituit, sed ibi ea significatio latius patet. & in.l.si verò.§.hæc autem.ff.de ijs qui deie. & apud Tullium in Verrem oratione septima. Nulla tibi Quinte cum isto cognatio est. & Quintilianum lib. 4. cap.j. Quare in primis existimetur venisse ad agendum ductus officio vel cognationis, vel amicitiæ. Co- *Cognatio pro sanguinis coniunctione.*

gnatus enim & cognatio generalis est omnium appellatio, siue per fœminas, siue per mares attingant: non item agnatus & agnatio. l. iurisconsultus. §. j. & .2. ff. de grad. affini. Quanquam hodie ad vnum redacti sunt, vt alibi dicemus.

13 ¶ NECESSARII ITEM dicuntur in hoc eodem sensu, scilicet pro ijs qui se sanguine contingunt, in. l. ait prætor. §. vlti. ff. de minor. & . l. congruit. ff. de offi. præsid. & . l. j. §. vlt. ff. de eo qui pro tut. & . l. impuberibus, in prin. ff. de suspect. tut. & . l. magis puto. §. in primis. ff. de reb. eor. & . l. affectionis. ff. de donatio. & . l. 3. & . l. benignius. ff. de lib. cau. & . l. non tantùm, & ibi glo. ff. de appel. & . l. si filijs. C. qui pet. tut. & . l. quamuis adulterij. C. de adult. & . l. j. C. de impo. lucra. descrip. lib. 10. Et apud Tullium in oratione pro. P. Quintio. Non ab homine alieno, neque ab aliquo calumniatore atque improbo, sed ab equite Romano propinquo & necessario suo &c. Festus autem Pompeius authoritate Galli Arelij necessarios eos dici tradit qui aut agnati, aut affines sunt, in quos necessaria officia conferuntur præter cæteros.

Necessarij qui dicantur.

14 ¶ Et hinc quoque necessitudo dicitur ea illa coniunctio, in. l. vlt. & ibi glo. ff. de iusti. & iur. & in. l. in fideicommissi. §. cùm polidius, ibi, propinquorum necessitudini, & ibi quoque glo. ff. de vsur. & . l. si tutor. ff. de suspect. tuto. & . l. hæc autem. §. j. ff. qui. ex cau. in pos. eat. & l. officiales, ad fi. ibi, propinquorũ necessitudo. C. de epi. & cler. & . l. j. C. vnde legit. Et apud Plinium Iuniorem lib. epistolarum. 10. Necessitudines eius inter meas numero, & filium in primis. Quanquam ea appellatio necessariorum & necessitudinis generalis est ad omnem amicitiam, affinitatem, familiaritatẽ, societatem, hospitium pertinens, vt probatur in. l. j. & . . ff. in ius voc. vt eant, vbi etiam Guil. Bar. & alij declarant quæ sint necessariæ personæ. & in. l. Iulius. ff. de condi. & demon. & . l. j. §. consequens. ff. de suspect. tut. & . l. capitalium. §. omnia. ff. de pœnis. & . l. si filium. & ibi glo. C. de libe. cau. ne longè, nec ex externis scriptoribus exempla petamus, quæ plurima sunt, & omnibus obuia. Ex quibus vnum citasse satis erit ex Tullio ad Seruium Sulpitiũ lib. epistolarũ famil. 13. Cum Lysone Patrẽ si est mihi quidem hospitium vetus, quam ego necessitudinem sanctè colendam puto. Et paulo post, sed eo vehementius à te contendimus, vt Lysonem in fidem necessitudinémque tuam recipias. Porrò necessitatem quoque pro iure affinitatis siue consanguinitatis, vti & necessitudinem, nonnunquam à probatissimis scriptoribus poni probat Aulus Gellius authoritate Cæsaris lib. noctium Atticarum. 16. cap. 3.

Necessitudo.

Necessitas pro iure affinitatis.

15 ¶ PROXIMI ETIAM hi vocantur, qui nobis sunt sanguine quouis modo coniuncti. l. dudum. C. de contra. empti. quæ. l. ad nostram consuetudinem pertinet, & in eo loco glo. exponit proximis, id est consanguineis. & Bal. in fi. dicit quòd proximus intelligitur per lineam sanguinis. Et hinc occasione sumpta, quòd is tex. loquitur de proximis & consortibus, declarat quid inter vtrosque interest. Et similis tex. loquens de proximis in eodẽ sensu, in d. l. quamuis adulterij. C. de adulter. & in. l. quicunque. C. qui admit. & in. l. j. C. de mulier. quæ se propr. ser. iunxer. & . d. l. diuus. ff. de offi. præsid. & de huius vocis significatione in hunc sensum videbis apud Philip. Fran. in. c. si pater, char. pe. versi. vigesimo septimò, de testa. lib. 6. & Barb. in repe. l. cum acutissimi, char. 15. versic. quid autẽ si testator dixerit, si filius meus decesserit sine proximis. C. de fideicom. & Steph. Bertran. con. 30. punctus, numero. 3. lib. 4. Et cùm ita accipitur, vim atque significationem positiui tenet, vt tradit Priscianus. lib. 3. cap. 2.

Proximi qui dicantur.

16 ¶ Ex quo item proximitas pro consanguinitate, in. l. capitis, & . l. si spurius. ff. vnde cog. & . l. Seius. ff. ad. S. C. Trebel. & . l. j. post prin. ff. de iur. & fact. ignor. & . l. j. & iterum. l. item prætor. ff. de suis & legi. hæred. & . l. si bonorum, quæ est. 2. C. qui admit. vbi id Iason no. in primo no. & . l. j. C. de bono. pos. secun. tab. & . l. j. iterumq; . l. ad intestati. C. de legi. hære. & §. vlt. insti. de succes. cog. & in. §. j. & ibi glo. in verbo, proximitatis, insti. de serui. cogna. & apud Quintilianum. lib. 3. cap. 8. Quod accidit, etiam si de vna re quærantur aliqua: sed eam plures petant, vel eodem iure, vel proximitatis, vel diuerso: vt cùm hic testamento, ille proximitate nitatur, & è nostris quoque declarat Oldra. con. 153. videretur quòd filius. Et nos quoque aliquid dicemus. infra. §. 11. in glo. 1. numero. 1. 2. & . 3. Et quia etiam appellatio proximi ad alia quoque pertinet, Ideóque ad submouendam dubitationem, ostendendámque priuatim hanc generis proximitatem, ei nonnunquam additur hæc generis adiectio, ita videlicet, proximus genere. vt apud Terentium tum in Adelphis, tum in Phormione. Quod & de propinquo supra diximus. Ex proximo autem ita fit proximitas, vt antiquis maximitas à maximo, & optimitas ab optimo, vt Nonius marcellus probat pri-

Proximitas.

Proximus genere.

imum authoritate Lucilij.alterum Plauti.

17 ¶ GENTILES QVOQVE & ij dici possunt,ex illo Varronis loco,lib.j.rei rusticæ.c. 2. Duo (inquit) in primis spectasse videntur Italici homines, colendo possentne fructus pro impensa ac labore reddere:& vtrùm saluber locus esset, an non. Quorum si alterum decollat,& nihilominus quis vult incolere,mente est captus,& ad agnatos & gentiles est deducendus.Id quod repetit,sed ad Portium Catonem referens Columella.lib.1.eiusdem materiæ,cap.3.Hîc ergo gentiles & agnati vocantur,quos simpliciter proximos appellãt Marcus & Commodus imperatores in.d.l.diuus,cum rescribunt,mente captos & furiosos ad securitatem proximorum pertinere.Quæ lex sumpta fuisse videtur ex legibus Platonis,qui li.11.de legibus,in hanc sententiam scribit.Nemo furiosus palam in vrbe,sed furiosum propinqui domi quomodocunque possunt,custodiant:quod nisi fecerint, mulctãtur.Nam & in ea.l.diuus,puniuntur propinqui,qui negligenter furiosos asseruauerint.Ea autem verba,quibus furiosi ad agnatos & gẽtiles deducuntur, sumpta sunt ex legibus. 12. tabularum,vt videre licet apud Tullium,si is est,lib. rhetoricorum primo ad Herenniũ. & iterum in libro de inuentione,qui hauddubie eius est. Nam in vtroque loco ex ijsdem legibus illud citat.Si furiosus existet,agnatorum gentiliumq; in eo pecuniáque eius potestas esto.Cuius etiam loci legum decemuiralium mentio fit in.l.sæpe.ff.de verbo. significa.Quanquam & ea.l.intelligi potest de alia.l.12.tabul.& à Tullio in.d.lib.j.ad Herennium,memorata,quæ ad hunc quoque locum pertinet.Si paterfa.intestatus moritur,familia pecuniaq; eius agnatorum gẽtiliumq; esto.Idem autem Tullius lib.j.Tusculanarũ quęstionum.Seruium Tullium regem gentilem suum vocat,quod originem ex eo duxisset,si credimus Silio,Plutarcho in vita ipsius,Eusebio de temporibus,& Eutropio.de quo affatim in nostra tractatione nobilitatis.Et idẽ Tullius in lib.de vniuersitate tradit homines deorum immortaliũ quasi gentiles esse. Nam vt dicit Festus Põpeius authoritate Cincij, gentilis dicitur ex eodem genere natus,& is qui simili nomine appellatur.

Gentiles qui. *Ad agnatos & gentiles deduci.* *Lex Platonis.* *Lex. xii. tabularũ.*

18 ¶ Hinc autem Gentilitas pro consanguinitate apud Plinium Iuniorem,aut alium, quisquis is fuit,authorem certe probatissimum in libro de viris illustribus.Gẽtilitas eius Mãlij cognomine iurauit,ne quis postea Capitolinus vocaretur.Et in panegyrico, Videlicet quòd manifestum erat, quanto cum dolore laturi seu potius non laturi homines essent, destringi aliquid & abradi bonis,quæ sanguine, gentilitate, sacrorum denique societate meruissent.Et ante eum Tullius de oratore lib.j.In ea causa fuit oratoribus de tota stirpe ac gentilitatis iure dicendum.Hinc autem gentilitiæ hæreditates dictæ Suetonio in Cæsare cap.j.& gentilitia monumenta eidem in Nerone cap. 50. vbi scribit reliquias ipsius Neronis gentili Domitiorum monumento cõditas. Hæc autem leges nostræ familiaria sepulchra vocant,in.l.familiaria.ff.de reliq.& sumpti.fune.Quanquam scio hęc vocabula gentilium & gentilitatis à doctissimis viris aliò quoque referri.ut per Alcia.in d.l.sæpe,& lib.παρέργων.j.cap.12.& seq.& Budeum frequenter in annotationibus.ff.& dicemus etiam plenissime in eodem tract.nobilitatis,statim post princi. Theologi autem gentiles eos vocant,qui Christo non credunt,vt videre licet apud Augustinum Homilia.28.

Gentilitas. *Gentilitiæ hæreditates.* *Gentilitia monumẽta* *Familiaria sepulchra.*

19 ¶ QVINETIAM TRIBVLES hi à nonnullis appellantur, quòd scilicet sint ex eadẽ tribu,id est propinquitate,affinitate,consanguinitate. Terentius in Adelphis.Sed quis illic est,quẽ procul video?Est'ne hic Hegio Tribulis noster.Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino. Quasi verò mihi difficille sit quanuis multos nominatim proferre (ne longius abeam) vel tribules vel vicinos meos,&c.Et in oratione in Vatinium, paulò ante fi.Tamen te omni honore indignissimum iudicat,si te vicini,si affines,si tribules ita oderint,vt repulsam tuam triumphum suum duxerint.Et paulò infra.Si cognati respuũt, tribules execrantur,vicini metuunt,affines erubescunt.Et lib. epistolarum familiarium. 13.ad Seruium Sulpitium.Lucio Cossinio amico & tribuli tuo valde familiariter vtor.Et eodem lib.ad Ticium. L. F. Rufum, Lucius Custidius est tribulis & municeps & familiaris meus.Et ad Quintum fratrem lib.3.epistola.j.Ego ex magnis caloribus in Arpinati summa cum amenitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis.Et ad Atticum lib.j.epistola.13.Tribulis enim tuus est,& Sextus pater eius nũmos vobis diuidere solebat. Liuius lib. 2. ab vrbe condita. Vetus Claudia tribus additis postea tribulibus,qui ex eo venirent agro,appellata.

Tribules qui.

Et Martialis lib.9.de Partheniana toga.

Nunc anus & tremulo vix accipienda tribuli,

Quam poſſis niueam dicere iure tuo.

Et Horatius in epiſtolis

Vt cum pileolo ſoleas conuiua tribulis.

Contribules. Hieronymus cęteríque omnes qui libros Bibliorum traduxerunt, contribules hos vocãt, vt Leuit.25.cap.&.2.Machab.4.& Paul.j. ad Theſſal. 2. Quanquam ſunt qui & aliò referunt ſignificationem horum vocabulorum.

20 ¶ AFFINES DENIQVE licèt propriè dicantur viri & vxoris cognati, dicti ab eo *Affines qui Affinitas.* quòd duæ cognationes, quæ diuerſæ inter ſe ſunt, per nuptias copulantur. l.non facilè.§.affines.ff.de gradi.affi. Ex quo illud Ciceronis lib. Officiorum.j. Sequuntur connubia, affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Et in.5. in Verrem actione. Vectius tuus affinis, cuius ſororem habes in matrimonio. Et in oratiõe pro. P. Quintio. Affinitas liberis iſtius viuis diuelli nullo modo poterit. Et illud item Valerij Maximi lib.8. cap.j. Attilium reũ imminentis damnationis periculo. Q. Maximi ſoceri pauca verba ſubtraxerunt, quibus affirmauit, ſi in eo crimine ſontem illum ipſe comperiſſet, diruptũrum ſe fuiſſe affinitatem. Illudq́; quod ſcribitur in.l.affinitatis.C.com.de ſucceſ. Affinitatis iure nulla ſucceſſio permittitur. Tamen nonnunquam affines vocamus cõſanguinitate coniunctos, vt tradit Feſtus Pompeius. Et in hac ſignificatione accipi videtur. in.l. vlti. ff. vbi pupil. educ. deb.& in.l.ius familiarium.C.de religi.& ſumpt. fune. & quod minimè dubium eſt.in.l.ſi mulier.ff.de donat.inter vir.& vxo. Nam quem primum cognatum appellauerat, eundem poſtea affinem vocat. Et affinitatem quoque pro conſanguinitate accipimus, vti & haud dubiè accipitur in.cap.j.35.quæſt.3.& in cap.hæc ſalubriter.35.quęſt.8. vti etiã ãnotarũt Archi.Ioã.And.& Domi.in.cap.j.de ſpõſal.lib.6. & ita quoq; accipitur in.l.ſi verò.§.hęc aũt actio.ff.de ijs qui deie.& apud Pliniũ lib.8.epiſtolarũ ad Rufinũ, ea epiſtola cuius caput eſt, falſum eſt. In quo denique omnibus affinitatibus pro cuiuſq; officio gratia oblata eſt. Nam ibi loquitur de filijs, fratribus, & fratrum filijs. Et Suetonium in Iulio Cæſare cap.j. Per Mamorcum Aemilium, & Aurelium Cotam propinquos & affines ſuos veniam impetrauit.

21 ¶ EX EO AVTEM quod noſtra conſuetudo loquitur ſimpliciter de conſanguineo, pla- *Quæſti. an ad retractum admittatur quilibet propinquus. Vicini qui.* num eſt quemcũque admitti etiã nõ proximiorem. Sicuti cum de vicino etiam ſimpliciter loquimur, de omni vicino etiam non proximiori intelligitur. l.non ſolùm, in prin.ff. de ope. no. nunc. Ex quo not. Alberi.& Iaſon, quòd ſi ſtatuto cauetur, vt vicini teneantur reſarcire damnum, niſi capiant delinquentes: ij vicini intelliguntur, qui remoti ſunt: ſi modò vocem exclamantis audire poſſint. l.j.§. eodem autem tecto.ff. ad Silla. vbi & id not. Bal. quod & latiùs tractat Bar.in.l.ſi tertius, in prin.ff.de aqua pluu.ar. vbi etiã loquitur de quodam ſtatuto Tudertino loquente item de vicinis. Et poſt eum Pet.Anc.in rep. cap.j.in.14.quæſt.prin.verſi.vlterius quia ſæpe, qui eſt in charta.72, in paruis, extra de cõſtitutio.

22 ¶ Sed & ipſe Iaſon vbi ſupra trahit illum tex.ad ſtatutum, quod mentionem facit de cõ- *Statutum iubens cõſanguineos adhiberi an etiã de remotis intelligitur.* ſanguineis vel coniunctis: vt intelligatur etiam de remotis: niſi ſtatutum adijciat, proximis. Ideo (inquit) ſi ſtatutum iubet in contractibus mulierum vel minorum interuenire duos conſanguineos, videtur ſatis eſſe, vt conſanguinei etiam remoti adhibeantur, ſicuti etiam tenent Bar.& Bal. ſi penitius inſpexeris, in.l.tranſactionem.C.de trãſact. & Angel. con.160. domina Catarina, col.pe.verſi. item eſt attendendum. & iterum con.170. itẽ ſtatuimus.& id dicunt obſeruari de conſuetudine Iac.Bu.& Saly.in.l.vlti.C.de teſta.milita. & in.l.j.C.vnde vir & vxor. quãuis ipſi de iure communi contrarium teneant, & alij multi quos allegat & ſequitur Iaſon vbi ſupra, quem videas in eo loco.& iterum in. d.l.j.in fi. C.vnde vir & vxor.& in.l.vlti.ad fi.C.de verbo.ſignifi.& Alex.in.d.l. vlti. etiam ad fi.C. de teſta.milit. Satis enim eſt nunc ea loca deſignaſſe. Sed & ad eum iuriſconſulti tex.in. d.l.non ſolùm, proximè accedunt externorum ſcriptorum ſententiæ, quas afferemus. in. nume.26. ſed vt maturè. Sed hic omnino vide quæ dicemus. infra. eo. titu.§.11. glo. 4. in verbo, doibt recepuoir le premier lignagier, nume. 3. tamen in ea ſum, vbi & id oſtendo quod ſupra diximus cõſanguineum etiam remotum admitti ad retractum, iuris eſſe, & id quoq; noſtra conſuetudo nuncupatim declarat. d.§.11. rurſumq́;.§.14.

23 ¶ Sed & id intelligendum eſt, ſi modò is ſit intra decimum gradum: nam ſi ſit vltra eum *Quæſti. Intra quem* gradum, non admittetur, vt nuncupatim in ſpecie noſtri retractus voluit & reſpõdit Cepola cauſſarum ciuilium con. 43. clariſſime, col.j.& ſeq. motus hac ratione, quod agnati &

cognati vsque ad decimum tantùm gradum succedunt, secundùm glo. in authen. in successione,& ibi Bar.& Ioan.Fab.C.de suis & legi.& in.l.certum, quæ est vlti.in glo. etiam vlti.& ibi Bal.col.4.versi.quò ad secundam quæstionem,& alij doct.C.vnde legi. & in.l. iurisconsultus.§.parentes,& ibi Alberi.ff.de grad.affini.& in.l.octaui.ff.vnde.cog.& in.l. vacantia,& ibi Angel.C.de bon.vacan.& in.§.vlti.& ibi Ioan.Fab.& alij,insti. de succes. cog.& in.§.hactenus,in verbo,longè,insti.de grad. cog. & in.§.si verò neque fratres, in princ.in authenti.de hæredita.ab intest.veni.Azo.in summa.C.de legi.hæredi.col.2.versicu.vocantur agnati. Hosti.in summa.de consan.& affi.§.vsque ad quotum gradū, versi. vlti.Pet.& Cy.in.l.cùm rem alienam.C.de legat.Bal.in.cap.j.col.vlti. & ibi quoq; Marti. Laud.& Cardi.Alexan.titu.de feud.march. vbi id tamen intelligunt in alijs successionibus,quàm comitum & baronum:nam in his succeditur in infinitū,donec sint agnati primi stipitis,& idem Bal.con.469. statuto cauetur quòd bona, in fi. lib.j. vbi dicit in hoc gradus computandos esse secundùm ius ciuile. & con.129. factum proponitur in terminis,in vlti.dubio.lib.2.& con.293.primò dicam de bonis,post medium,lib.2.& con.330.in hoc concordati,col.2.lib.3.Angel.in.l.sciant,col.j.C.de legi.hære.Raph.Fulg.con.45.quoniam Franciscus,col.2.Mathes.in tract.successionum,in.3.arti.prin.versi.tertio loco, ibi, & vocantur omnes,& ibi.Ludo.Bol.in addi.& idem Bol. con. 69. Cornet. col. 3. Angel. Aret.in.§.si plures,in fi.insti.de leg.ag.succes.Pet.Ferrar.titu.for.libel.pro hęredi.ab inte. in verbo,nullisque superstitibus,col.9.in paruis, versi. viso sufficienter. Bened. Cap.con. omnium.j.circa quod,col.4.versi.ad idem & quintò,& iterum con.136.& si videatur,col. j.rursumq; vlti.& Cardi.Alex.in.cap.j.§.& quia,col.antepe.versi. cadit hic pulcher, titu. qui feud.dar.pos.Philip.Deci.qui etiam excipit comitatus & baronias, con. 85. cuius superscriptio incipit,de gradibus,col.j.&.2.& Iason.in.l.exigendi,col.j.versi. septimò extende.C.de procur.Ludo.Gozad.con.26.in causa illustrissimorū,col.5.versi.quartò fortius.

24 ¶ Ex quo fit,vt etiam in legato aut fideicommisso relicto propinquis siue consanguineis intelligitur de his tantùm,qui sunt intra decimum gradum,non de vlterioribus gradibus,vt pulchrè & no.respōdit ipse Deci.ex facto interrogatus con.321.in caussa quæ Alexandriæ agitatur,col.2.versi.circa primum.iterumq; con.323. cùm sit quòd nobilis, antè si.per id quod voluit Bal.siue is sit Saly.siue Pet.An.in.d.con.à nobis supra in prin. huius glo.citato,videlicet.334.lib.3.con.ipsius Bal.&.95.con.Pet. Anc. quòd scilicet is tantùm admittitur ad huiusmodi relictum, qui vocatur ad successionem de iure ciuili. Et bene etiam facit quod scribit Pau.Ca.con.383.notandum est ad euidentiam,in fi.lib.1.& Alci. in.l.pronunciatio,in verbo,neptes,iterùmq; in verbo,agnatorum,ad fi.ff.de verbo. signi. Et quod tradit glo.in.cap.postremò,in prin.& ibi omnes doc.ext.de appel.vbi dicunt eos tantùm consanguineos dici,qui sunt intra gradum successibilem,& multi ex illis loquuntur etiam de decimo gradu. *Decimus tātum gradus admittitur ad legata & fideicommissa.*

25 ¶ Porrò illam Cepolæ sententiam requirentem consanguineum esse intra decimum gradum,vt admittatur ad retractum sicuti ad successionem, fulcit quod nostra consuetudo vbiq; dicit ius retractus sequi per omnia ius successionis,vt infra.§.11.&.§.13.Et vide quid dicam inferius in hoc eodem.§.glo.16.in verbo,declarer le lignage,nume. 4. sed & huius nostræ.& iterum.d.§.11.in glo.j.nume.9.sed hanc tamen sententiam. Ex consuetudine autem Senonum debet consanguineus volens retrahere,esse intra septimū gradum,vt scribitur in.40.cap.consuetudinum eius gentis.Similiter & Borboniorum.cap.434.vbi pręterea is gradus nuncupatim excluditur. vti & Niuernensium hoc titu.§.j. vbi dicitur retractum non habere locum,nisi vsque ad sextum gradum cōsanguinitatis inclusiuè. At ex consuetudine Britonum consanguineus admittitur vsque ad nouum gradum,vt scribitur titu.consuetudinum eius gentis.15.qui est des premesses & retraict lignagier.§.j. *Consuetudines de gradu retrahētium.*

26 ¶ Sed vt maturè redeamus ad id quod supra diximus de vicino remotiori, & vt nostri dicunt non immediato, vtrùm statutū prohibens alienare irrequisito vicino intelligatur etiam de huiusmodi vicino remotiori siue non immediato, vide Pet.An.con.160. præsupponitur in themate & latè Corne.qui tamen Pet.Anc.non meminit, con. 29. in præsenti consultatione,lib.j. Cæterùm autem legimus apud authores primæ classis,vicinum proximum:tanquam is quoque vicinus dicatur,qui non sit proximus. Nam Plautus in Mercatore. Tuus amicus & sodalis,simul vicinus proximus. Terentius in Hecyra. Despōdent ei natum huius vicini proximi. Tullius lib.3.officiorum. Quærit ex proximo vicino, num feriæ quędam piscatorum essent. Et lib.2.epistola.ad Atticū. Caius Arrhius proximus est *Vicinus proximus.*

vicinus.& è nostris Paulus in.d.l.non solùm,in prin.ff.de ope.no.nunc cùm dicitur,non solum proximo vicino.& Vlpianus in.l.j.§.quod ait.ff.de cloac.ibi.& tam ad proximum vicinum quàm aduersus vlteriores.Quod optimè facit ad id quod supra diximus. versi. ab hinc.5.Nam vt in his locis dicitur vicinus proximus,ita & alibi dicitur cognatus pro ximus.Terentius in Adelphis,Hegio his est cognatus proximus. vbi Donatus interpres Bene.(ait) addidit proximus, nam multi gradus sunt propinquitatis in affinitate, & cognatione.

Cognatus proximus.

27 ¶ CAETERVM QVIA IN præcedenti glo.tractauimus de consanguineis qui non succedunt,& quibusdam quæstionibus accessorijs . Hîc de alijs multis eorum personam concernentibus differendum ducimus.Quæro igitur,an Bannitus (quem vocamus) poterit vti beneficio huius consuetudinis.Bened.in rep.cap.Rayuncius in verbo, in eodem testamento relinquens,le.j.nume.142.expressè in hoc casu negat hunc admittendum, si perpetuò est Bannitus,per.l.amissione.§.qui deficiunt.ff.de cap.di.& ibi.no.per Bar.qui dicit & post eum Bal.& vterque post Iac.Are.in.l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebel. quòd banniti beneficia ciuitatis vel regni siue iuris municipalis amittunt,non autem iuris communis:nisi sint banno imperiali obnoxii.quod & tradunt.Cy.Bar.Bal.Saly.Angel. & alii in l.j.C.de hæred.insti. Bar. Bal.& Imo.in.l.eius qui.§.j.ff.de testa.idem Bar.in.l. certa forma,per illum tex.C.de iur.fisci,lib.10.Bal.in.l.Gallus.§.& quid si tantùm,col.pe.ff.de lib. & posthu.& con.25.ad dictum condemnatum,lib.4.Saly.in.l.1.C.de hæreti.Pau.Ca.con. 56.super primo quæsito,col.j.lib.j.Corne.con.55.reperio,col.3.versi.& insuper,lib.2.Fran. Curt.senior qui hanc dicit esse communem op.con.60.dux,Philipus,col 10.& seq.Ludo. Bolo.con.70.in prin.vbi & alios multos allegat.

Quæstio an Banniti admittantur ad retractum.

Bãniti quæ beneficia amittunt.

28 ¶ Quod certè ex eo dependet,an banniti nostri temporis comparentur deportatis,an relegatis,de quibus iura loquuntur.De qua re vltra illos vide Iac.Are.in tracta.Bannitorũ, cuius initium est,Titius filiusfa.Specul.tit.de instru.edi.§.compendiose,versi.quid de bãnito.Bar. in sua disput.incip.Lucanæ ciuitatis.Bal.con.289.pręmissis verbis,lib.1.Angel. in sua disput.incip.duo adinuicem.Pet.Anca.cõ.279. filio. Fulgo.in.l.3.C.de epi.& cleri. Pau.Ca.Alex.& alios recentiores in.d.§.ex facto.eũdem Pau. con.212.omisso,lib.2.Alex. con.26.circa primum,col.1.&.2.lib.1.& con.75.visis & diligenter,col.1.eo.lib.1 & con.116. animaduersis,lib.2.cum alijs multis adductis ab ipso Alex.in.d.locis. Quibus adde Iaso. amplè declarantem,an & quando banniti amittunt beneficia statutorum,atque etiam iuris communis,con.166.videretur,& duobus seq.lib.6.

Banniti quibus æquipa rantur.

29 ¶ *Sed* & ex alio defendi potest ea Bened.sententia : quia bannitus perditiis agnationis & filiationis,non intelligas,vt perdat ipsam agnationem, aut filiationem:neque enim id fieri potest,vt ex se satis patet,& ex ijs quæ diximus,supra in præcedenti glo.nume.38.porrò.Nam & ius earum ab ipsis separatum est & discretũ, vt latè docuimus in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nume.259.incip.nec id quidem.Banniti igitur, vt repetam,perdunt ius agnationis & filiationis , vt constat ex no.per Bar.in.l.si adulteriũ cũ incœstu.§.liberto.ff.de adult.& in.l.eos.ff.de recepta.quibus locis dicit,quòd sicut ciuitas perdit bannitum,ita & eum perdũt pater & cæteri agnati & cognati,per.l.postliminiũ.§. filius.ff.de capti.& postli.reuer.vbi hæc verba scribuntur:quia pater sic illum amisit,quẽadmodum patria.Et id quidem expressè,vt scilicet Bannitus perdat ius agnationis & filiationis,tradit Alex.d.con.75.col.3.versi.pro hoc facit,lib.j.Igitur si id ius amiserit,ratione cuius retractus competit,consequens est & ipsum ius retractus amittere. Tu tamen cogita an hæc in bannitis huius regni procederent,neq; enim id ausim asserere.

Bãniti perdunt iura agnationis

30 ¶ SED ET ILLVD HOC in loco in quæstionem venit, an venditor ipse sit audiendus volens retrahere.Quod videtur , nam quod permissum est eius consanguineis propter ipsum,multomagis eidem censetur cõcessum,authen.multo magis.C.de epi.& cler. cum si præsertim cùm in eo æquè ac in consanguineo locum habeat ratio nostræ consuetudinis prospicientis familiæ:ergo & idem ius seruandum est.l.illud.ff.ad leg. Aqui.&.c. inter corporalia,ext.de transla.pręla.cum si.Imò & maior est ratio,cum sit sibi suæq; familiæ veluti propior ac proximior,quàm alius nemo , vt tradit Ioan. And. in addi. Specul. tit.de coniuncta persona.& Bal.con.339.quæritur vtrùm de linea,in.j. dubio. & Ouidius, si is est,in epistola Acontij ad Cydippen.

Quæsti.an venditor ipse possit retrahere.

Proximus sibi quisque est.

Hæc mihi se pepigit,pater hanc tibi primus ab illa,
  Sed propior certè,quam pater,ipsa sibi est.

Et Terẽtius in Andria. Proximus (inqt) sum egomet mihi. Et vt est in veteri ꝓuerbio apd Aristo.lib.Moraliũ.9.cap.8.& Theocritũ Idyllio.16. Charites nũcupato,& Atheneo.li.9. γόνυ κνήμης ἔγγυον.i.genu sura ꝓpius. Et apud Plautũ in Trinũmo. Tunica ꝓpior pallio est.

Genu surá propius. Tunica pallio propior

31 ℂ Ideóque in simili Pau.Ca.in.l.filius fa.§.diui,col.2.ff. de legat.j. tradit quòd si testator prohibuerit rem quampiam alienari extra familiam, quoniam ea sit maiorum: ea prohibitio valet, vt ibi dicitur: nec solum alij eius familiæ, sed & is qui alienauit poterit alienationem retractare, ar.l.quemadmodum. C. de agri.& censi. lib. 11.& sequuntur Ambro. Opizo.& Ferdi.Loaz.in.d.§.diui, illi quidem col.5.hic col.7.ad fi.2.no. Et facit etiam tex. in.l.ex hoc edicto.§.si quis.ff.de ali.iud.mut.cau.fac. vbi ita scribitur. *Si* quis alienauerit, deinde receperit, non tenetur hoc edicto. Qui venditori suo redhibet rem, non videtur iudicij mutandi caussa alienare. Cuius tex.arg. Alberi.ibi nuncupatim in hoc nostro casu dicitur voluisse, ꝙ admittitur ipse venditor ad retractum,& præfertur alijs consanguineis.nam ita eũ refert & sequitur Fran.Ripa.in.l.j.col.pe.versi. sed pone ꝙ ipse.ff. de priuil. cred. Sed ibi illud non dicit, sed aliud de quo, alibi diximus.

Res alienari prohibita and uenditore retractari possit.

32 ℂ Idq; maximè omniũ debet habere locũ, si venditor ipse nõ sua spõte, sed necessitate adactus, cui ne dij quidẽ resistũt, si credimus veteri ꝓuerbio, vt nõ immeritò Tullius li.2.officiorũ iusserit parendnm esse necessitati,& alibi dicemus latius. *Si* quis igitur coactus oppressusq; necessitate fortè æris alieni, aut alia honesta caussa ad alienationẽ ꝓcesserit, non secutus illud genus hominũ horribile & pertimescendũ, qui vt inquit Tullius in oratione pro Publio Sylla, tanto amore suas possessiones amplexi tenẽt, vt ab his mẽbra diuelli citius ac distrahi posse diceres: quiq; sibi cognationẽ cum prædijs esse existimãt suis. *Si* quis (inquam) vt fidẽ suam liberaret, suósq; creditores non à se fortè, sed à suis maioribus factos dimitteret, domum suam vendat non aliter venditurus, posteaq; locupletior factus dei beneficio ex improuiso (vt dicitur) apparẽtis, intra tempus suę familiæ cõcessum velit rem ad se atq; ita ad suã ipsius familiam retrahere, quid est quod ei imputari possit aut debeat, vt non sit audiendus, sicut cæteri eiusdem familiæ?

Quid si necessitate adactus quis alienarit.

33 ℂ Ego tamen cum multis censeo, eum omnino nõ admittendum. Nam cũ ipse hauddubiẽ de euictione teneatur, etiã si id expressim pactũ non sit, nisi ẽ diuerso contrariũ sit conuentũ.l.non dubitatur.C.de euict.cum si: quę afferemus infra.eo.ti.§.29.glo.vlti.nume.4. eodemq; vlti. certè eundẽ repetentẽ rem quam ipse vẽdiderit, exceptiõe summoueri posse nemini dubiũ est: quãuis alio iure ius ipsum quęsierit, Improbè enim rẽ à se distractam euincere conatur. Hęc enim ꝓpè sunt verba.l.vẽdicantẽ.ff.de euict. Et cum ipse teneatur emptorẽ aduersus alios defendere, cõsequẽs est, vt eũ ipse nõ debeat nec possit impugnare.l.frater à fratre, ibi, porrò eum quẽ aduersus extraneũ defendi oportet &c.ff. de condi. indeb.&.l.altius.ff.si seruit.vendi. vbi ita scribitur, quia quod aliũ facientẽ prohibere debuit, id ipse cõmittere non debuit,& ibi glo. adducit concord.

Quem de euictione & cætera.

34 ℂ Sed hę ratiões, tametsi à nõnullis in hãc rẽ afferũtur, parũ tutę sũt, quãdo hoc casu, cũ cõsanguineus ex hac cõsuetud. retrahit, nõ tenetur vẽditor de euictiõe: qa cũ res nõ ideo euincitur, q, nõ sit vẽditoris, sed iure speciali, nõ tenetur vẽditor emptorẽ defendere, p no.in.l. minor, in prin.ff.de euict. Et qa etiã id ius retrahẽdi cõtra emptorẽ cõpetit ex iuris municipalis ꝑmissiõe, & ex ẽptoris vtpote extranei ꝑsona, nõ vẽditoris: ꝓpterea nõ tenetur vẽditor de euictiõe, ar.l.si p imprudẽtiã,& ibi no.&.l.hoc iure, cũ.l.seq.&.l.si seruũ,&.l.fundũ,&.l.si mãcipiũ.ff.de euict. Quin & si ex ꝑsona vtriusq; res euincitur, non debetur euictio.l.sed & si,& ibi no.eo.tit. Pręthereà ẽptor intelligere debebat se id dare oportere cõsãguineo petẽti et offerẽti pręciũ: ideo sibi iputãdũ, si nihilominus emat.l.qđ te, in fi.ff.si cert. pet. exẽplo illi⁹ q fundũ alienũ sciẽs cõparauit: neq; enĩ is de euictiõe agit, nisi expressè de euictiõe sibi ꝓuiderit.l.si fũdũ.C.de euictio.& dicemus plẽius infra.eo.ti.§.12.in glo.j.nu. 7.incip. sed hoc de euictiõe. Nã & aliâs cũ res euincitur ex natura negotij siue rei, nõ debetur euictio: sed sibi debet imputare, q sic cõtraxit. glo.no.in.l.si familię, in glo.vlt.versi. itẽ qđ si vni.& ibi Guid.Suz.Ricar.Malũ.Cy.Bar.q eã glo.dicit sing.Bal.Saly.& alij.C.famili.hercis.& Bal.in.c.j.§.rursus si fidelis, circa mediũ,& ibi quoq; Mart.Laud.q eã dicit val de singul. Aluaro.& Cardi.Alex.tit.q.mo.feud.amit.idem.Laud.in.ca.j.col.j.versic.pone duo,& ibi quoq; Carde.Alex.col.itẽ.j.tit.si de feud.vas.ab aliq.interp.fuer. vbi illã glo.signãdã esse dicũt. Frã.Are.cõ.3.cõsultatio, in prin.& p totũ id cõ. Frã.Curt.senior con.49. memoriæ, col.18.nume.71.& cõ.seq.qđ est eiusdem initij, col.68.nume.383.& seq.Fran.Ripa.lib.j.respon.cap.j.defuncto, nume.62.& seq.

Vẽditor nõ tenetur de euictiõe ex retractu cõsanguinei. Multi casus in quibus uẽditor nõ tenetur de euictione.

De eadem re.

35 ¶ Ad hæc cùm huiuſmodi euictio procedat ex ipſo cõtractu venditionis, & poſt ipſum contractum, & non ex cauſa ipſum antecedente: certè etiam hoc caſu non tenetur venditor de euictione.l.3.ff.eo.ti.ibi, hîc autẽ hęc actio poſtea eſſe cepit, &.l.Lucius, in prin.ibi, poſt cõtractam venditionẽ, eodẽ titu.&.l.j.ibi, quæ ex præcedẽti tẽpore cauſſam euictiõis parãt.C.de peri.& cõ.rei vend. Et expreſſe in hoc caſu, vt nõ teneatur venditor de huiuſmodi euictiõe, tenet Maſuer.tit.de retractu.§.itẽ ſecũdùm opinionẽ.& Matth. Afflict.in tract.proto.in verbo, vt infra.30.dies, in fi. Et eſt expreſſa cõſuetudo apud Meldẽſes ca.96. Super eo tamen quod ſupra dixi, niſi ſibi de euictione prouidiſſet, vide quid dicam infra in eadem glo.nume.55.ſed id tamen, vbi videbis, an ſufficiat generaliter caueri de euictione. Quid autem ſi promiſſum ſit quomodocunque res euincatur, videbis etiam, infra in fi.huius tit.quæſtio.22.vbi etiam videbis, quid ſi vẽditor dicat emptori extraneo, & ignoranti conſuetudinem retractus, rem non eſſe obnoxiam retractui.

Interdũ retractare põt, qui de euictione tenetur.

36 ¶ Quin & ſi fateremur venditorem hoc caſu tȩneri de euictione, non confeſtim neceſſariò ſequeretur eum repellendum à retractu. Nam plȩrumque poteſt quis actum retractare, etiam ſi de euictione ipſius teneatur. vt in.l.Seia.ff.de euicti. vbi hȩres, iure proprio poteſt rem à ſuo prædeceſſore venditam reuocare: & nihilominus tenetur de euictione, & etiam in.l.ſi tibi.&.l.vlti.C.eo.ti.de euictio.cum ſi.adductis ab Alexã.in.l.ſi mihi & tibi, in prin.ad fi.ff.de legat.j.& con.109.viſo proceſſu, col.2.verſi.nec ad hoc ob.lib.4. & Philip.Deci.con.185.in cauſa iſtorum nobilium, col.vlti.verſi.nec ob.quòd iſte.& con. 445. in caſu, col.10.verſi.ſed reſponderi poteſt. Quibus adde Raph.Fulgo.con.67. paterfa.col. 3. Sed id dictum ſit ex abundanti, nam illi caſus videntur eſſe extraordinarij, & irregulares, nec ad alios trahendi, cum regula ſit lippis & tonſoribus non ignota, quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, quȩ probatur.in.d.l.vendicantem, cum ſi. Illud autem è diuerſo (ne id omittam) verum eſt, eum qui vendidit, licèt non teneatur de euictione, non poſſe tamen eiuſdem rei ex alia cauſſa quæſtionem mouere.l.& ſi is.ff.de diſtract.pig.

Nemo retractat quod à ſe legitimè factum eſt.

Vendens ſe alienũ facit

Facto renũciamus.

37 ¶ Igitur vt redeamus, ad id quod diximus, venditorem non admitti ad retractũ, *ſunt &* aliæ rationes efficatiores, quàm quod ſupra de euictione diximus. Nam primùm nemo retractare poteſt quod à ſe legitimè factum eſt.l.poſt mortem.ff.de adopt.&.l.cùm profitearis.C.de reuo.dona.&.l.creditoribus.C.de ſer.pig. dat. manu. & ibi plenè no. &.l.j.C. de remiſ.pig.& cap.veniens, extra de fili.præsbyte.& cap.cum ſuper, de conceſ.præben.& cap.diuerſis, de cleri.coniug. Præterea venditor quantùm in ſe eſt, vendendo alienum ſe fecit, vt in ſimili dicit Bal.con.9.factum tale eſt anno domini, colum.3.verſic.& ſi quæratur, lib.j.quod repetitur con.188.lib.3.videtúrque renunciaſſe beneficio conſuetudinis, quȩ vult rem manere in familia, cum ipſemet alienando extra familiam poſuerit: nam & tacitè & facto renunciamus.cap.inter monaſterium, & ibi glo.in verbo, renunciaſſe, extra de ſentent.& re iudi.& ibi concord.cum alijs multis à me traditis.infra titu.omnium noſtrarum conſuetudinum. 24.§.2. Si igitur, huic iuri renunciauit, non poteſt amplius eo vti.l. ſi quis in conſcribendo.C.de pact.cum ſi.

Perſonarũ extẽſio nõ fit, ut caſuũ

Verbis legis deficiẽtibus deficit ipſius diſpoſitio.

38 ¶ Item hæc conſuetudo id ius retrahendi ſolis conſanguineis tribuit, non etiam venditori. Ergo in illis tantùm obtinet: in hoc autem, qui omiſſus fuit à conſuetudine, debet ius commune ſeruari.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſol.mat. Nam & quod certis perſonis contra aut etiam præter ius commune conceſſum eſt, id cæteris denegatum cenſetur.l.aſſiduis.à contrario ſenſu.C.qui poti.in pig.hab.& optimus tex.in.l.vacatio.ff. de muner. & hono. Et aliàs vnius incluſio eſt alterius excluſio.l.cum prætor, & ibi glo.ff.de iudi.cum ſi. Et ſi conſuetudo idem intellexiſſet de venditore, æque de eo, ac de conſanguineis ipſius expreſſiſſet.l.j.§ ſinautem ad deficientis.C.de cad.tol.&.cap.inter corporalia, poſt mediũ, de tranſlat.prælat.& cap.ad audientiam, de deci.cum ſi.à me congregatis in.l.ſi vnquam, in verbo, libertis, numero.3. Nec ex præſumpta & veriſimili mente diſponentium fit extenſio perſonarum, ſed tantum caſuum.l. ſi quis ita.§.ſi quis cum ignorat. ff. de teſtat. tutel. Raph.Co.Fran.Are.& Iaſon in.l.Gallus.§.& quid ſi tantùm. ff. de liber. & poſthu. cum multis ſi.& concordan.à me quoque collectis in. d. verbo, libertis, numero. 23. Denique vbi verba legis aut ſtatuti deficiunt, deficit & ipſius diſpoſitio. l. 4. §. toties, & ibi Barth.& recentiores. ff.de dam.infect. & cap. indemnitatibus. §. ſed cùm eas. de elect.lib.6.cum multis item ſi.& concordan.etiam à me adductis in.d.l.ſi vnquam vbi ſupra nume.2.

39 ¶ Nec dici potest venditorem suijpsius esse consanguineũ vel propinquum: id enim naturæ repugnat, vt vnus ipse sit & ipsius coniunctus, sicuti dicimus id quod simile est, non idem ipsum esse, ex Aristotelis sententia, quam citat & approbat glo. fin. l. quod Nerua, in verbo, dolũ, in fi. ff. deposit. & voluit glo. in. l. 3. §. vlt. in verbo, à reo. ff. de duob. reis. & in. l. j. in prin. in verbo, sed ego queadmodũ. ff. quod iussu. & in. c. capitulũ, & ibi Imo. & recẽtiores, extra de rescrip. & in. c. bona fides, in glo. magna, post prin. extra de depos. & in. §. tria, versi. si quis verò iudex, in glo. 2. post mediũ. 3. q. 7. Bal. in. l. meminimus, in prin. C. de legi. hæred. Quibus cõcinit illud Quintiliani aui in decla. 345. Hoc ipso (inquit) bene apparet aliud esse, quod simile est. Et videmus ꝙ mulier quæ suos cõsanguineos facit affines marito, non tamen affinis ei est, vt no. glo. in. §. affinitatis, insti. de nup. et Bal. qui ex hoc consuluit in pulchro casu ad hunc locum admodum pertinẽti. con. 375. concessa est, lib. 4. vide tamen quæ dicam, infra. eodem. §. in verbo, en telle quantite quil vouldra, quæ est glo. 21. nume. 7. quin & si hæc. *Nemo sibi consanguineus. Nullum simile idem. Vxor non est affinis uiro.*

40 ¶ Ideoq; vt tandem hanc rem concludamus, non ferendus est venditor volens retrahere rem à se venditã vi huius consuetudinis, licèt consanguinei ipsius admittãtur. Quod expressim & in hac ipsa specie voluit, & ex facto interrogatus respondit Ro. con. 251. clarissime, vbi & de hoc dicit esse casum à cõtrario sensu, si quis rectè intueatur, in. l. bona fides, ibi, alicuius legis beneficio pecuniã rei vẽditę debere desijsset. ff. de acti. empt. & Flor. à. *S.* Petro, inter cõ. Pet. Anc. cõ. 371. ꝙ dicta domina, col. j. versi. quartò i sta domina, iunctis ijs quę dicit in fi. & D. Io. Igne, qui hos nõ alegat, in rep. l. dudũ, col. 24. ver. plus dicit Pau. C. de cõtra. empt. & nouissimè. D. Ferro. in cõsuetu. Burdigal. hoc ti. §. j. in fi. & iterũ. §. 16. versi. sed quod nup. Et idẽ quoq; tenuit in statuto pręferẽte vicinũ, Matth. Afflic. in tract. pro tomixeos, col. 23. versi. itẽ quæro pone quòd ego habeo. Et hoc credo verissimũ, licet quispiã in marga. Bal. in verbo, alienatio, versi. alienatio interim, dicat venditorẽ esse admittẽdũ ãte cõsãguineos de æqtate, nõ etiã de stricto iure, & allegat Alberi. in. j. pte statutorũ. q. 79. qui tamen nõ loquitur de hoc casu, sed de illo, an si emptor admiserit vẽditorẽ ad redimendũ, poterint nihilominus consanguinei retrahere, de quo nos alibi dicemus in tit. seq. §. j. glo. 7. in verbo, seront preferez, nume. 18. ex hac autem, & seq. *Decisio primæ quæstionis.*

41 ¶ FATEOR TAMEN QVO'D si statutum nostrum simpliciter prohiberet fieri alienationem in alios quàm in consanguineos, quod fieri potest, vt diximus supra, in rub. nume. 14. nam & quod plus est, & sequ. Si quis extraneo venderet, posset fortè venditor restituto precio hanc alienationem à se factam contra prohibitionem statuti, retractare, ar. l. j. & ibi Bal. C. de lib. caus. & l. 2. & ibi glo. & doct. C. si. aduers. rem iudi. & l. murilegi. C. de murileg. lib. 11. & d. l. quemadmodum. C. de agri. & censit. eo. lib. 11. & quod no. glo. Bar. & alij in. d. l. post mortem. ff. de adopt. Cano. in. d. cap. diuersis, de cleri. coniug. & in cap. si quis presbyterorum, extra de rebus eccle. non ali. & alibi latiùs diximus. Et ita in his terminis loquitur Pau. Cast. & qui eum sequuntur in. d. l. filiusfamili. §. diui. ff. de lega. j. quos supra citauimus numer. 31. ideóque, cùm scilicet prohibitum est alienari in extraneum. Ideo alienans ipse (vt dicunt) potest retractare alienationem. *Quid si statutũ simpliciter prohiberet alienationem, præterquã in consanguineos.*

42 ¶ Sed aduerte quia contrarium eius quod tenuit Paul. Cast. & asseclæ illius in illo casu, vt scilicet non possit alienans eam alienationem à se factam reuocare, tenuit idem Pau. Ca. con. 453. de eo quod primo loco quæritur vtrùm appellatione, in fin. libro primo. Et hoc quidem credo verius. per textum, in. l. vnum ex familia. §. sed si vno, & §. sequent. ff. de legat. 2. & in. l. cùm pater. §. libertum. ff. eodẽ titu. Et ꝑ id quod supra diximus, alienantem alienando alienum se fecisse. & quod tradit Barth. in. l. non dubium, colum. 3. versicu. oppo. quòd secundum, & ibi glo. Fulgo. colum. 10. C. de legi. quòd contractus factus contra legem aut statutum, licèt sit aliàs nullus, non tamen quantùm ad eos qui contrahunt, de quo diximus supra eo. §. in glo. 2. in verbo, a vendu, nume. 8. incip. quanquam potuisset, & dicemus etiam, infra. §. 26. in glo. 2. in verbo, non estans dudict lignaige, nume. 8. tamen Geral. & seq.

43 ¶ SED ET IN ALIO CASV posset ipse venditor retrahere, videlicet si vendiderit cõsanguineo. qui postea rẽ ipsam alteri extraneo vẽdiderit: nam tũc poterit prior ille vẽditor tanq̃ consanguineus secundi vẽditoris retrahere à secũdo emptore: quia eo casu nõ reuocat priorẽ illã venditionẽ à se factã, sed posteriorẽ, ita voluit Floria. à S. Petro. d. cõ. 371. inter con. Pet. Anc. ad fi. illius, motus eo. arg. ꝙ conuentio facta super vno contractu non trahitur ad alium. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. Idem quoque censuit Sebastia. *Quæsti. si quis uendidit proximo qui postea extra-*

uco uendit, an prior uēditor potuit retrahere.

Neapodanus in commentarijs constitutionis incip.si ex vno,in verbo,nolentibus,hac itē
ratione motus:quia ratio cur primus venditor non possit retrahere, ea est, quoniam ipse
met vendidit:quæ hic cessat in secunda venditione, ex qua aliud ius nouum exoritur. &
sequitur Matth.Afflic.in.d.tract.proto.col.23.versi.sed iuxta hoc quęro,vbi id intelligit,
quando emptor sponte alteri vendidit, secus si consanguineo primi venditoris ex necessi
tate huius consuetudinis. Cui ego accedo : quia ista secunda venditio facta est ex conse-
quentia prioris. Ideo sicut prior venditor non potest priorem illam à se factam reuoca-
re,ita nec posteriorem illius consectaneam,aut si mauis consectariam,ar.l.cum principa
lis.ff.de regu.iur.cum.si.

44 ¶ Ad illam autem priorem sententiam, qua dictum est venditorem ipsum admittendū
esse ad retractum alterius venditionis factæ à suo emptore consanguineo, qui alteri ex-
traneo vendidit, optime facit tex. à nullo eorum, qui eam tradiderunt, memoratus,
in.c.j.titu.de eo.qui finem fecit agna.vbi is qui renunciauit feudum suo agnato, nō exclu
ditur,quin postea moriente eo sine liberis admittatur ad idem feudū,nisi omnino, aut vt
alij legunt,domino renūciauerit. De quo per doct.ibi.& Bal.in.l.j.in.50.q. ff. de rer.diui.
Car.flor.con.129.dubia principalia,in.3.dubio.Alex.con.13.perspectis his,col.j. &.2.lib.5.
& eundē,atq; etiā Iaso.in.l.j.§.veteres,illum col.pe.versi.optimè facit,hūc col.10.versi.se-
cundò pro ista.ff.de acquir.pos.quo etiā in loco tradūt post alios multos ab his citatos,ꝙ
si quis renunciauerit successioni patris,nō prohibetur succedere fratri in illis ipsis bonis,
quæ ex successione patris obuenerunt,cū alijs concord.traditis à Philip.Deci.con.379.re
quisitus,col.j.& nos latissimè alibi dicemus.Et interim vide quid dicam, infra, in eadem
glo.nume.129.incip.sed in duobus,& seq.& iterū nume.159.sed his maturè. Quāq̄ incon-
trariū nonnihil facit quod à Bal.scriptū est in.c.j.§.vlti.col.quoq; vlt.versi.sed pone con-
cessum,& ibi quoq; Aluar.ad fi.Marti.Laud.col.3.versi.eodem modo, & Cardi.Alex.pau
lo ante fi.titu.de contro.inue.

Quid si cōsanguineus qui retraxit ab extraneo alteri uēdat.

45 ¶ EX QVIBVS ET ILLVD facilè intelligere potes,ipsum venditorē in alio nō ad
modū dissimili casu posse rem à se venditā postea retrahere,videlicet si vēdidit etiā extra
neo,à quo consanguineus ipsius retraxit,vi nostræ consuetudinis: posteà autē idem cōsan
guineus alteri extraneo vendit, quo casu etiam apud eos, quibus est ius retrahendi bo-
na patrimōialia tātùm,licet huiusmodi res ita retractas & postea extraneo vēditas retra
here,vt dicemus infra.eo.titu.§.32.nume.5.cæterū,& seq. Ideoq; & ille primus vēditor po
terit hanc rem à suo consanguineo,qui eam retraxerat,venditam retrahere,illis ipsis ra-
tionibus,quas in præcedenti casu diximus. Nihil enim inter hunc casum & illū interest,
nisi ꝙ hîc prio loco res est vēdita extraneo,à quo cōsanguineus retraxit:ibi cōsanguineo,
qui postea vendit extraneo.& q̄uis hîc plusculum esset dubij,ob id ꝙ ipse venditor extra
familiam ab initio vendidit,tamen quia vendēdo familiam iure retractus non priuauit,
Consuetudo.
si retracta sit in eam familiam,& postea vendita,nihil est quod eum arceat à retractu hu
ius posterioris venditionis,vt diximus in eo præcedente casu. Et ita quoq; expressim in
hoc casu statutum est apud Lorrienses in præfectura Mōtargij hoc tit.§.4.

Vtrū filius uenditoris possit retrahere.

46 ¶ AT MVLTO MAIVS dubium est, vtrū filius venditoris possit retrahere post mor-
tem patris, cuius hæres est, nā ante mortem fortè non est dubitandum,propter tex.in.c.
constitutus,ext.de in inte.resti.quem adhoc expendit Henr. Boh. ibi,statim in prin.quē
(vt id obiter dicam) insignem doct.vocat Soci.con.248.nunquid ex duobus.col. vlti.lib.
2.& præclarū idē Soci.con.266.in caussa,col.16.versi.postremò,eod. lib.2.Et quia etiā no-
stra cōsuetudo.infra.§.11.dicit ꝓximiorē vēditoris,& sic eū qui illi post mortē debet suc-
cedere,cęteris in retractu esse pręferendū.vt hinc planè possis intelligere,nihil obesse cō
sanguineo,q, sit successurus vēditori.Nam & videmus filiū vassalli qui alienauit feudū an
tiquum posse eam alienationem sibi reuocare,in eoq; præferri cæteris agnatis,si alienatio
facta est iure vel consuetudine permittente,vt no.And.Iser.Iac.Aluar.& Cardi.Alexan.
& omnes præter vnum Pet.Cerue.in.ca.Ticius,ti.si de feud. fuer.contro. & in.cap.j.§.&
si cliētulus, titu.de alienati.feud.& in cap.j.§.hoc quoq;, tit.de success.feud.Bal.in cap.j.§.
vlti.ad fi.& ibi Marti.Laud.col.2.versi.secundo casu,& Cardi.Alexan.col.4.versi. eiusdē
initij,titu.quæ fuit pri.ciui.bene.amit.idem Bald.con.276.ad euidentiam,in fi.li. 5.quod
repetitur cō.315.eo.lib.5.Frā.Curt.Seuior.cō.83,eodémq; pe.capio primū in quo quæri vi-
detur,col.j.& Ia.à.S.Geor.in tract.feud.in verbo, & cū pacto de nō alienādo,col.10.versi.
sed quæro vtrū filij.Iason cō.56.magnificus,col.3.versi.sed præmissis nō ob. lib.3.& Fran.

Curt.Iunior in tracta.feud.in.4.pte prin.chart.antepenul. versicu.quartò circa præmissa.

47 ¶ Verùm quærimus de filio, qui iam successit patri venditori mortuo. Ideóque non videtur audiendus ad retractandam venditionem, non magis quàm ipse venditor: cum hæres & defunctus censeantur esse vna eadémque persona, in authen.de iureiur. à mori.præsti. post prin. ex quo non potest hæres venire cõtra factum defuncti.l. cum à matre.C.de rei vendi.&.l.si ab ea.C.de nego.ge.&.l. successores.C.de solut.&.l.si vxor. C. de bonis autho.iudi.possi.&.l.si fundum, ibi, neque ei successisti. C.de reb.ali.non alie.&.l. si à Ticio. ff.de pigno.&.l.j.ff.de excep.rei vendi.& in.l.venditrici.C. de reb. ali. non. ali. cuius hæc verba sunt, ad hunc locum maxime pertinentia. venditrici succedenti perfectã rectè venditionem rescindere ac dominium reuocare non licet. Subditúrque, nec ex propria quidem persona eum id facere posse. quod & satis probat.d.l.cum à matre. Ex qua etiã apertè intelligitur id procedere, etiam si hæres nõ teneatur de euictione. quia ibi emptor sciebat rem à se emptam esse alterius, ideoq; non tenebatur venditor de euictione, ex.l.si fundum.C.de euicti.& dicemus plenè infra. eo.titu.§.12.glo.j.nume.7. sed hoc de euictione. Et ita etiam voluit glo.in. d.l.cum à matre, & ibi quoque Io.Fab.Bal.& Pau.Ca.& Raph. fulgo.con.67.paterfamilias.col. 2.versi.his tamen non obstan.& Lãcel.Gali.in.l.4.§.Cato, col.28.versi.& sic in hac.ff.de verbo.obligat. Sed & id quoque procedit, etiam si hæres fecerit inuentarium, ex sententia And. Iser. in. cap.j.titu. an agna.& Matth.Afflict.deci. Neapol.240.in caussa Cubelli, col.vlti.& Raph.Fulgo.d.con.67.colum.2.versi.quod tamen ita, vbi tamen id declarat.

Quid si pater uenditor mortuus est, & ei filius successit, an & is poßit retrahere.

Hæres non uenit cõtra factum defuncti.

Nec expropria quidẽ persona.

Nec si ipse non teneatur de euictione.

Nec si ipse fecerit inuentarium.

48 ¶ Nam hæres non potest esse melioris conditionis, quàm defunctus.l.in omnibus.§.non debeo.ff.de reg.iur. Ideoq; dicitur in.l.Polla.ff.de his qui.vt indig. quòd quæ à defũcto habente liberam administrandi sui patrimonij potestatem facta sunt, non possunt reuocari ab ipsius hærede etiã pupillo. Et scribitur in.l.pe.C.de resti.mili.ea quæ à patre geruntur, non decet pro disciplina militari à filijs in irritũ reuocari.& in.l.si ab eo.C.de libe.caus. scribitur, filios adeundo hæreditatem patris voluntatem defuncti suo cõsensu confirmare. Et vt tradit Bar.in.l. Lutius, circa medium, filius hæres patris cogitur habere ratum factum illius, per.d.l.cum à matre, &.l.ex qua persona.ff.de reg.iur. Hæres enim est eiusdem potestatis ac iuris, cuius & defunctus fuit.l.hæredem.ff.de regu.iur.& factum defuncti censetur factum hæredis, & econuerso. Angel.con.185.Brunellus, per.l. vxorem.§.agri plagam.ff.de lega.3. ideo qui promittit de facto suo tantùm, & de facto hæredis promittere videtur, Bar.in.l.si seruus, la.2.ff de cõdic.furt. Bal.in.l.vlti.C.de acti.empt.cum alijs concord.adductis ab Alex.con.18.attentis narratis, col.vlti.lib.5.& à nobis infra.titu.seq. §.j.glo.6.in verbo, ou ses heritiers.numero.4.verùm contra hęc.& faciunt etiam quę scripta sunt à Pet.Anc.con.26.in quæstione, ad fi.& con.244.quia quæstio, col.j. vbi in hanc sententiã multa collegit:& Philip.Deci.cõ.547.viso puncto, col.j.versi.his tamen nõ ob.

Hæres ĩ oĩbus eiusdẽ iuris, ac defunctus.

49 ¶ Inde aũt fit, vt agnati hęredes vasalli qui feudũ alienauit, nõ possint reuocare alienationẽ ab eo factã: quã tamẽ aliàs reuocare possent, si hęredes nõ essent, vt declarat Iacob.à.S. Geor.vbi supra, versi.aduertite ad id, vbi & alios allegat. Cui adde alios quoq; multos, qui & idẽ de filijs dixerũt, videlicet Iac.Bel.in.l.c.j.§.hoc quoq;,& ibi Bal.co.vl.Marti.Laud. col.3.versi.quęro an factũ. Aluar.& Cardi.Alex.col vlt.tit.de succes.feu.Pau. Ca.cõ.207. dico dictũ Bartholomeũ, in prin.li.2.vbi & alios allegat.& iterũ cõ.290.visa suprascripta facti narratiõe, col.vlt.ver.ex pręDictis patet, eo.li.2.Matth. Afflict.q alios quoq; allegat, deci.Neapol.112.inter dominã, circa mediũ.& Zaziũ in epitome feudorũ par.9.quę est de feud.alienati.chart.6.in paruis, versi.qbus cõsequẽs est. Et est optimus tex.à nullo horũ citatus, in.l.filiussa.§.cũ pater.ff.de legat.j.vbi si pater testamẽto ꝓhibuerit rẽ alienari extra familiã, si filius eius alienauerit in extraneũ, nõ poterũt filij hęredes ipsius alienãtis reuocare. Et ita in nostro casu retractus, vt scilicet hæres nõ possit tanquã cõsanguineus retrahere rẽ à suo prędecessore vẽditã, respõdit Flor.à.S.Petro inter cõ.Pe. Anca.cõ.371.qđ dicta domina, col.j.versi.quartò ista domina, iũcto eo qđ dicit in fi.cõ.dum respõdet ad obiectũ in priori loco.& Steph.Bertrã.cõ.7.nõ vidi, li.j.& obscure Pet. Anc.in.d.c.constitutus, colum.vlti.in.4.oppo.

Hæres non reuocat feudũ à defuncto alienatum.

50 ¶ Contrarium tamen in eodẽ casu retractus non obscurè declarat tex. in.d.c.cõstitutus, nã ibi pater qui vẽdiderat, iam obierat, cũ filij eius beneficio nostræ cõsuetudinis retrahere voluerunt, vt liquidò cõstat ex illis verbis, quondam. G. pater illorum. Ea enim dictio (quondam) denotat qualitatem cui adiungitur aliàs fuisse, nunc autem amplius non

Decisio principalis quæstionis.

Dictio quõdam quam uim habet

esse. l. eius qui in prouincia, in verbo, defuncti, & ibi Saly. & Ro. colum. 2. ff. si cert. pet. & l. cui eorum. §. affinitatis. ff. de postulan. vbi Saly. refert, quòd cùm aliquis petiuisset in iudicio aliquid, tanquam esset sui iuris, & hoc non probasset, is tamen obtinuit, ob id quòd in positione partis fuisset adscriptum, talis quondam filius, & sequitur Cardina. floren. in capi. vlti. de testib. cogen. vbi Fely. adducit multos concord. vt ibi videre licet, sed quibus addere potes Ioannem And. in cap. cùm contra, in princip. & ibi post eum Barba. etiam in princip. de pigno. Iacob. But. in. l. cùm aliquis. ff. de iur. delibe. Bald. conc. 407. in quæstione quæ vertitur inter scholam, colum. 3. versic. tangitur & quartò, lib. j. & con. sequ. quidam ciuis, colum. 2. & con. 164. à libello, colum. j. lib. 4. Saly. in. l. intestata, per illum textum. C. de donat caus. mort. & Raph. Co. con. 43. in quæstione Francisci, circa medium, & con. 71. in nomine domini amen, viso processu, colum. j. Imo. con. 110. in caussa quæ vertitur, ante fi. quibus locis dicunt hanc dictionem significare eum cui apponitur, esse mortuum. & Alexand. qui alios quoque citat, con. 14. visis & cõsideratis, colum. 3. lib. 6. Tametsi contrarium tenuit Imo. sibi contrarius in cap. ex parte, in fi. extra de for. compet. quia hæc dictio (inquit) de futuro quoque tempore dicitur. & Cardi. Alexand. in capit. ex tenore, in. j. no. qui fili. sunt legi. & Iason in. d. l. eius qui, in fi. princ. Quorum sententiam probat illud Virgilianum lib. 6. Aeneidos.

Nec Romula quondam
Vllò se tantum tellus iactabit alumno.

Vbi & hoc annotat Seruius Maurius, aut vt alij vocant, Marius. atq; illud Horatianũ lib. sermonum. 2. saty. 2.

Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam.

Illudque Portij Latronis in Catilinam. Lucem namque nescio quam de domo Cornelia quondam prodituram fore, Verùm id rarum est, nec in ea significatione vnquam intellectum fuit à conditoribus decretalium, nec conueniret rationi recti sermonis in illis verbis, quondam filius talis, quibus verbis loquitur. d. capit. constitutus, si de futuro tempore intelligeretur, quis enim vnquam fando audiuit, talis qui erit filius talis?

51 ¶ Igitur vt redeamus, non immeritò dicebat Pet. Bieri. præceptor Henrici Boh. esse tex. de hac re, quam tractamus, in. d. cap. constitutus, vti refert ipse Boh. ibi, qui tamen id negat ibi probari, quia non dicitur, quòd pater fuisset mortuus, nec quòd filius ei successisset. Sed prima illa ratio non subsistit, vt diximus: quantùm autem ad posteriorem, fateor illic expressim non dici, quòd filius successisset patri, sed etiam contrarium non dicitur: & est iuris præsumptio, quòd ei successit. vt dicit glo. in. §. j. versicu. vt autem, in verbo, parentes, in authenti. vt hi qui oblig. se hab. perh. res minor. quam sequitur Bal. in. l. apud hostes, col. vlti. C. de suis & legi. vbi & eam dicit singu. & in cap. j. col. j. titu. an agna. vel fili. & Ro. & Alexand. col. 2. in. l. necessarijs. ff. de acquiren. hæred & Alexand. in. l. si cùm dotem. §. transgrediamur, colum. 3. versic. in hoc articulo. ff. sol. mat. Iason. in. l. non hoc, colum. j. C. vnde legi. & Fran. Ripa. in. l. quod te, nume. 58. ff. si cert. pet. Super quo tamen vide Barb. in cap. ex præsentium, colum. j. versic. & pondera istum tex. extra. de pigno. & in cap. j. in prin. extra de solut. At illis concinit authoritas diui Pauli ad Galathas. 4. Si filius est, & hæres quoque est. Cuius meminit glo. in. l. j. C. si mi. ab. hære. se absti. Nam & quod plus est, filius hæres est patris, etiã si abstineat expressè vel tacitè. l. j. §. qui sunt in potestate. ff. si quis omis. cau. testa. & l. cum quasi. §. sed & si suus. ff. de fideicon. liber. verum est enim fuisse aliquando hæredem, & sufficit aliquo momento fuisse. l. vlti. ff. de condi. instit. & qui semel hæres fuit, nunquam desinit esse hæres, iuribus vulgaribus de quo tamen vide D. Igne. in. l. §. si pater, nume. 25. ff. de. S C. Silla.

Filius iuris præsumptione hæres patris.

Glo. Bar. et alios in. d. l. necessariis.

52 ¶ Ipse tamen Boh. vt ad eum redeamus hanc eandem partem tenuit, vt filius hæres admittatur ad retractum, non quidem per illum textum, vt diximus, sed per. l. debitor. §. vlti. ibi. quia non quasi hæres. ff. ad Trebellia. Cuius etiam authoritate ita dicit vidisse se disputando teneri Aurelijs ab Alano quodam doct. nepote diui Yuonis. & in id alia quoque iura allegat, vt ibi videre potes. Subdit tamen quòd consuetudo Franciæ obtinet contrarium. Sed & hanc eandem sententiam, vt filius hæres admittatur, secuti sunt. Masuer. in titu. de retractu. §. item secundum opinionem. Nicolaus Eueral. in locis legal. in loco de tanquam, colum. penul. vbi id dicit singul. & D. Boh. hoc titu. de retraict. §. 3. ad fi. & nouissimè Ioan. Nicola. Arela. in commentar. l. generaliter, in secunda parte, numero 34. C. de secundis nupti. & Ferro. in consuetudine Burdigal. hoc eodem titu. §. 10. vbi &

Quid autẽ si abstineat

idem dicit in cæteris hæredibus,& iterum.§.16.vbi est consuetudo expressa eius generis in eam rem. Et facit vltra supradicta, quòd aliàs hæres potest iure proprio reuocare rem venditam à defuncto, licet is non potuisset. l. Seia. ff. de euicti. & .l. si tibi, & .l. vlti. C. eo.

53 ¶ Sed hoc temperat Masuer. vbi supra,nisi ipse venditor expressim conuenisset non venire aduersus hanc venditionem,& se pro euictione obligasset,quia tunc (inquit) filium hæredem ipsius agentem ad retractum summouet exceptio euictionis , & nihil allegat. Sed pro eius sententia facit quod post Iac.Bel.tradit Bal.in.cap.j.§.hoc quoque, col. vlti. titu.de success.feud.quòd si pater agnatus vasalli non solùm simpliciter consensit alienationi feudi factę à vasallo,sed & se pro ea obligauit,non potest filius hæres ipsius eam reuocare,per.l.quæ à patre.C.de resti.mili.& cap.j. titu. an agna. vel fili. & eum sequuntur Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alex.in.d.§.hoc quoque. & Iacob.à.S. Georg.in tract.feud. in verbo,& cum pacto de non alienando,col.10.versi.sed dubitatur nunquid,& Zasius in epitome feudorum parte.9.chart. 4. versi. hoc quoque quarto loco, Et idem voluit ipse Bal.con.89.dominus Thomas,in fi.lib.j.per.l.conditionis incertum.C.de pactis. *Quid autē si pater promisit non uenire contra uenditionē,& se proeptione obligauit.*

54 ¶ Cuius postremi dicti ratio est,vt & id illis addas,quia qui simpliciter consentit non tenetur de euictione, nisi expressim eam promittat, vel se obliget. l. exceptione. C. de euictio. & .l. inter stipulantem, in prin. ff. de verbor.obligat. prout eum tex. allegat Iason in eadem prope materia loquens,in.l.quoties ab omnibus,in.2. no.C. de fideicom. & facit etiam quod tradit Bald. in. l. qui se patris, colum. antepenul. versicu. tu verò considera. C. vnde lib.& post eum Iason.con.7.pro reuerendissimo, col.2.versic. tertiò principaliter,lib.3.& Pet.Anc.con.76.per modum consilij,in.4.dubio, vbi & illud dicit, non teneri de euictione,qui simpliciter consentit venditioni,quod & ante hos tenuit Inno.in.cap.si quis,col.2.versic.item no.extra.de reb.eccle.non ali.& Bal.in marga. in verbo,euictio,versic.3.Ex quo & illud fit,vt hæres ex propria persona possit contrauenire,vt etiam respondit Raph.Fulgo.con.67.paterfamilias,col.3.versi.in eo autem. *Consentiēs nō tenetur de euictiōe*

55 ¶ Sed id tamen quod tradit Masuer.non sic generaliter crederem procedere, quādo vendens non teneatur de euictione,quæ fit per retractum,vt latè diximus.supra nume.3.quæstio.incip.sed hę rationes:sed ita demum posset obtinere,si venditor expressim promisisset rem tutam & securam se præstiturum etiam aduersus retractum consanguineorum. Neque enim cum ex natura rei ea euincitur,sufficit vt locum habeat euictio, generaliter de euictione stipulari,sed opus est expressim in hunc casum stipulari, vt voluerunt Guil. Suz.Ryc.Malum.Cy.Bar.Bal.& Angel.ita intelligentes,glo.ibi.in.l.si familiæ. C. fami. hercis.per quædam iura ibi allegata ab ijsdem,& Marti.Laud.& Cardi.Alexan. qui id dicuntur in cap.j.col.j.titu.si de feud. vas.ab ali.interpre.fuer.quod intellige vt dicam infra in fine huius tituli in. 22. quæstione.Si igitur venditor in hunc casum expressè promiserit, tunc hæres ipsius etiam in ea promissione expressim non comprehensus similiter tenebitur, vti & ipse promittens. l. si pactum. ff. de pactis,cum multis si. à me collectis. supra titu. omnium nostrarum consuetudinum. 9. §. 3. in princ. vbi abunde probauimus omnes obligationes & promissiones actiuè & passiuè transire ad hæredes etiam tacitos. Ideóque & hîc hæres exceptione illius promissionis patris summoueretur.l. Seia.ff.de euictio. *Quid itē si uēditor promisit rē fore tutā à rētractu.*

56 ¶ Et idem videri posset, si venditor promisisset tradere rem liberam vacuam & expeditam, per id quod in simili tradit Bal. conc. 102. punctus super quo, columna secunda, versicu. præterea venditor. Sed hoc tamen non admitto, quia id debet intelligi secundum statuta ciuitatis, nisi expressim aliter cautum fuerit, per no. à Dy. Bar. Angel. & alijs in. l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebellianum, cum alijs multis concordan.à me collectis in repet.l.si vnquam, in verbo,susceperit liberos, nume.84. incip. sed illud hîc quæro. Et quia etiam qui id promisit, tacitè in id tenebatur. l. ex ijs prædijs, & ibi Angel. C. de euict. & .l. 3.§.j.&.l. in venditione. ff. de act. empti. & cap.cum Ioannes,& ibi glo.in verbo,vacuam.Imo.in.j.no.& cæteri extra. de fid. instr.& voluit etiam glo. in.l.cùm venderes.ff.de contrah.empt.Cy.post Pet.in.l.si pro fundo, in fi.C.de transac.Bal.in.l.quoniam.C.de compens.& con.167. Ticius vendidit,col.1.lib.1.& con.85.præmissis verbis,lib.5.repetito con.460.eodem lib.& Iason.in repe.l.quominus,in 7.quæst.Bar.col.eiusdem.q.2.ff.de flumi.cum si.Ideo eius rei expressio nihil mutat conditionem iuris & cōstitutionem.l.non rectè.C.de fideius.Nec hoc casu sufficit generalis p- *Quid si promisit eam tradere liberā.* *Venditor semper tenetur rem tradere liberam.*

missio, nisi descendatur ad speciem retractus, vt diximus in præcedenti versi.

Hæres potest venire cõtra factũ defuncti quod in fraudem eius tendit.

57 ¶ Quid verò si quis dicat non solùm hoc casu, sed & in illo præcedenti filiũ aut alium hæredem venditoris non impediri, quominus possit retrahere, cùm hæres possit venire contra factum defuncti, quod ipsum tendit ad fraudandum eundem hæredem beneficio legis vel statuti. l. 2. vbi Bar. Bal. & Pau. Ca. C. si in fraudem patro. & voluit Cy. post Pet. in l. 1. col. 1. in. 1. oppo. C. eo. ti. & Alberi. in rub. eiusdem tit. col. 2. versi. circa. l. 2. Bal. in. l. 1. col. 4. versi. quæro vtrùm iuramentum, & ibi Saly. in. 9. quæst. C. de inof. donati. ipse Bal. loquens de retractu feudi alienati à defuncto, con. 215. proponitur quòd inuestituræ, col. 2. versi. tertiò respondetur, lib. 2. Bar. qui id declarat, con. 65. Petrus Nicole, col. 1. versi. si verò ex hoc. & Alex. qui alios citat, con. 57. visa breui, ad fi. lib. 5. & Fran. Curt. Senior con. primo, circa primum, in fi. & Iason. con. 7. pro reuerendissimo, col. 7. versi. nec ob. si diceretur, lib. 3. & con. 55. statutum nouum, col. 6. versi. & ad illud, eo. lib. 3 & con. 64. in caussa caducitatis, col. 3. versi. nec obstat si diceretur, eo. lib. 3. & cõ. 168. in caussa & lite. col. vlt. li. 4. Zasius cõ. 18. cum superioribus, nume. 22. lib. 1. Est autẽ apud multos statutũ expressum, vt hæres venditoris possit retrahere, vt apud Meldẽses. c. 96. & Burdigalẽses. c. 19. Sed est cõtrarium statutũ apud Meldunenses. c. 54. & Cenomanẽses. c. 377. nisi, vt ibi dicitur, hæres ante mortẽ venditoris semel vocasset emptorẽ in ius in caussa retractus. Et idem in Andegauia. c. 367. Et in Borbonia, vbi non fit ea distinctio. c. 485.

Consuetudines de retractu hæredis venditoris.

Quæstio an filiusfa. cui nulla bona sunt, possit retrahere rẽ a patre venditam, aut pater ipsius administrator. Quid de emancipato etiam inope.

58 ¶ SED QVID DE FILIOFA. qui nulla adhuc bona habet, quia pater & mater adhuc viuunt, nec aliũde sibi quicquã obuenit, & fortè adhuc est impubes & infans, sed pater venditor tanquam administrator illius, aut etiam ipse filius, aut alius ipsius nomine vult retrahere rem à patre venditã, vt quotidie fieri videmus, num id possit. Chasse. in cõmentarijs consuetudinum Burgundiæ hoc ipso ti. de retraictz. §. j. in glo. 2. in vlti. quæst. multa in simili propemodum quæst. allegat, quæ vix intelligo. & concludit huiusmodi filium, atque etiam emancipatum non posse retrahere, & pro firmissimo omnium fundamento citat tex. loquentem tantùm de filiofami. in. l. si venditor. §. sed & si pupillus. ff. de in diem. ad. quo dicit probari filium non posse emere fundum à patre venditum. Sed is tex. vt dicam quod sentio, non id ita simpliciter dicit, sed illud tantùm, quòd pater non potest addicere filio suo, quem habet in potestate, fundum quem alij vendiderat sub pacto addictionis in diem, sicuti nec seruo proprio, quia his casibus emptio non valet: quod quidem non aliud est, quàm quòd inter patrem & filiumfa. aut dominum & seruũ non constat venditio, vt & de patre & filio est tex. in. l. 2. ff. de contra. empt. quod longè distat à nostro casu: quia hîc filius non emit à patre, sed ab alio, cui ipse vendidit, vi consuetudinis redimit. quod multùm differt, vt ex ijs patet, quæ diximus supra in rubri. nume. 16. incip. valet igitur. Et si ea ratio haberet aliquid momenti ad casum retractus, certè nihil pertineret ad filium emancipatum de quo etiam ipse loquitur. Et quantùm ad filiumfamil. is etiam maior & ditissimus nunquam admitteretur ad retractum rei venditæ à patre. cum nec diuitiæ nec ætas quantumlibet grandis eximant patria potestate. l. vlti. §. vbi autem in vnum, ibi, cuiuscunque ætatis fuerint. C. de bon. quæ liber. glo. in. l. vlti. §. pupillus. ff. de verbor. obligat. quæ loquitur de sexagenario, & in. §. j. in verbo, patresfamilias, insti. de nupti.

Qui quidquam facere non põt, nec filiorũ nomine potest.

59 ¶ At huius rei difficultas in hoc est, quòd iste filius nulla bona habet, vt dixi, ex quibus precium venditionis possit conficere: sed pater qui ipse per se & directè non potest redimere, vt supra diximus, subijcit nomen filij, vt indirectè, & mutuato alieno nomine, id faciat, contra. l. qui in seruitutem. ff. de bonis liberto. vbi qui suo nomine possessionem bonorum accipere non potest, nec liberorum quoque nomine potest. & l. quæritur, eo. ti. vbi dicitur ad verbum, ne qui suo nomine à bonorum possessione summouentur, per alios (de filijs autem is locus nuncupatim loquitur) eam consequantur. & ibi concord. in glo. Et illius tex. authoritate scribit glo. no. in. l. diui fratres, in prin. in verbo, fuisse. ff. de iur. patro. cùm tractat, an delictum patris eiusdéq; patroni noceat liberis. Si tale (inquit) ius sit, ex quo patri possit acquiri, puta si vult liberto succedere tanquam patronus: tunc patre viuente filius, qui adhuc in eius est potestate, repellitur: secus si pater decesserit, vel alio modo filius fuerit sui iuris factus, per. d. l. quæritur. & eã gl. sequitur Bar. in. l. j. in fi. ff. de interdict. & releg. & Alexand. consi. 23. opportunè, col. 2. versi. quartò. lib. j. Et facit etiam quod per eundem tex. scribit Bald. in. c. j. §. hoc quoque, colũ. 3. versicu. accedit quæstio, tit. de succes. feud. Et præterea text. in. l. 3. §. verbum potestatis, &

in.l.Sulpitius.ff.de donat.inter vir.& vxo.vbi quemadmodũ vxor non poteſt donare marito,ita nec filio mariti in eius poteſtate conſtituto,quia vt ita dicitur,patri quæritur. Et etiam videmus quòd pater author fieri non poteſt,vt filio ſuo quid tradatur,cùm id faciens ſua authoritate ſibi acquirat.l.j.§.ſed ſi author.ff.de autho.tut. Et facit item text.in.l. debitor.§.debitoris.ff.de pigno.actio.vbi filiusfa.non poteſt emere rem patris ex pecunia profectitia, & id ibi not.Barthol.& Baldus. Et textus denique.in.l.Aemilius.§.id quod. ff.de minori.vbi filijsfa.poſt emancipationem minoribus non ſuccurritur, in id quod patri acquirunt.

60 ¶Et hæc quidem fortè procederent,ſi quæ filius in poteſtate conſtitutus acquirit ex pecunia patris,omnino patri acquirerentur,vt eſt de iure communi.l.cùm oportet,in prin. C.de bo.quæ lib.& plenè traditur à Corne. con.235.circa hanc,lib.1.Sed ex noſtra cõſuetudine ſibi acquirit,non patri:nec ex ijs quæ acquirit,quicquam pater habet præterquam quòd facit fructus ſuos ad ætatem.20.aut.25.annorum ipſius filij,etiã ſi à patre bona proceſſerint, vt ſcribitur tit.huius volu.28.§.pen.& vlt.qui ſunt totius vol.320.&.321. Eſtq; ferè generale in vniuerſa Gallia,vt filiusfa.ſibi acquirat,non parentibus:quandoquidem poteſtas illa patria in hoc regno vel non habet locum,aut certè modicum, vt etiã affirmat gloſ.in.§.ius autem,in verbo,Romanorum,inſti.de patri.poteſt.& affatim,diximus ſupra titu.16.qui eſt,des ſucceſſions.§.7.qui eſt omnium huius volu.211.in gloſ.1. Ideo ſi etiam pater ipſe de ſuo pecunias tribuat ad redimendum id quod à ſe venditum eſt, cedit tamẽ commodo filij:cùm emptum ex pecunia alicuius,eius non ſit:ſed ipſius,cuius nomine emptio facta eſt.l.ſi ex ea.C.de rei vendi.cum ſimi.

Ex cõſuetudine Frãciæ filiifa. ſibi acquirunt.

61 ¶Nam & id ex multorum ſententia procedit etiam in noſtro caſu,videlicet in re quæſita à filio ſuo ipſius nomine & periculo ex pecunia patris,vt ſcilicet ea filio quæratur,non patri.Ita enim nuncupatim voluit Ro.in authen.ex teſtamento.& iterum in.l.illud.C.de collat.& conſi.469.quò ad primum,colum.2.verſi.tertio caſu,& Pau.Ca.in.d.l.cũ oportet,in prin.colum.2.verſ.ſed quid ſi filius.C.de bonis quæ lib.& Soci.con.61. circa primũ dubium,colum.2.verſi.ex qua concluſione,lib.4.& Ioan.Crot.in repet.l.frater à fratre,in 30.quæſt.ff.de cõdi.indeb.in quibus locis illi poſt antiquiores latiſſimè tractãt, an & quãdo quæſitum à filio ex pecunia patris ipſi patri acquiritur.Sed quibus addere potes Bald. conſi.259.factum ſic ſe habet quidam nomine Titius,lib.5.Ange. conſi.85. pater habens plures filios.& conſi.112.Vãnucius,colum.2.Corne.conſi.152.ad euidentiam,lib.3.et in ſubſcriptione conſi.213.incip.Philip. Decius conſuluit,eod.lib.3.Soci.latiſſimè con.92.circa primum,colum.9.verſicu.circa ſecũdum,vſque ad fi.con.li.j.& conſi.162.conſiderata,col. 3.& ſeq.propè vſq; ad fi.con.lib.2.& con.192.capio difficultatem,in.j.dubio,eo.lib.2.

Quæſita à filio ex pecunia patris an ipſi quærantur an patri.

62 ¶Et poteſt pater eam pecuniam, ex qua res vendita retrahitur,donare filio in ſua poteſtate conſtituto,ex patria noſtra conſuetudine,ſupra tit.14. qui eſt, de donations.§.3.qui omnium eſt huius vol.183.Et cùm ipſe emit nomine filij,cenſetur ei donare.l.filiæ cuius, C.famil.erciſcũ. vbi etiam patet rem ita emptam eſſe præcipuam filio in iudicio familię erciſc.&.l.2.C.ſi quis alteri vel ſibi.& voluit Bar.in vtroq; loco.& pręterea in.l.quę dotis. ff.ſolu.matri.& in.l.j.§.ſed nec caſtrẽſe.ff.de collat.bono.& in tract.de duobus fratribus, in.4.quæſtione primæ partis.Ange.in.d.l.filiæ cuius,iterumq; in.l.ſi donatione,& ibi quoque Raph.Fulgo.Pau.Ca.Rom.& recentiores.C.de collat.& Corne.conſi.235.circa hanc conſultationem,lib.j.

Pater emẽs noĩe filii cẽſetur ei donare.

63 ¶At dicet aliquis,pater poterit reuocare huiuſmodi donationem,atque ita res cedet ipſius commodo.Cui reſponderi poteſt id admodum eſſe ambiguum, per ea quæ poſtea dicemus,verſi.abhinc.2.præſertim apud nos,qui expreſſam conſuetudinem habemus in.d.§. 320.qua pater etiam ea quę ab eo ad filium profecta ſunt,non poteſt impedire,vt ea loquitur,id eſt,vt ſatis declarat,non poteſt facere,quin filius ipſe eis liberè & ſine patris impedimento vtatur fruatur tanquam ſuis,poſt vigeſimum annum eiuſdem filij matrimonio mancipati,aut.25.non mancipati.Et ſi id concedamus,vt ſcilicet poſſit reuocare,non propterea patris erit ea res retracta ex ea pecunia donata: vt in ſimili dicimus, quòd ſi vxor emit pro ſe & proprio nomine ex pecunia viri verè vel præſumptiuè,tamen dominium ipſius rei ſibi quæritur:quamuis teneatur, quatenus locupletior facta eſt.l.j.&.l. multùm, in prin.& ibi doct.C.ſi quis alter.vel ſibi.&.l.& ſi de tua.C.de donat. inter vir. & vxor. Bar.in.l.& ſi inſtrumenta,in fi. per eum tex.& ibi quoque Ang.C.de fid.inſtr. & iure haſtæ fiſca. li.10.& Bal.con.67.punctus talis eſt domina Magdalena,col.j.verſi.ſecundo ca-

Vxor emẽs ſuo noĩe ex pecunia uiri ſibi acquirit.

Silr & fra ter emens ex pecunia communi. su,lib.4.Ange.consi.141 super .j. puncto,in prin.Et idem de fratre emente de pecunia cõ muni,vt res sit ipsius solius.l.qui aliena.C.si quis alteri vel sibi,&.l.si patruus,secundũ vnã lect.& ibi Bar.& Bald.C.com. vtriusque iudi.cum alijs multis concord.à me adductis tũ alibi,tum infra.eo.tit.§ 32.nume.17.nec denique.

64 ¶ Verùm huic rationi non admodum fidendum videri posset,propter ea quæ tradit Ioã. Plat.in.d.l.& si instrumenta,illud intelligens quod supra diximus de re empta nomine vxoris ex pecunia mariti.Nisi ea res esset empta ex pecunia ab ipso marito donata,tunc enim res ipsa marito acquiritur,poteśtque is eam vẽdicare,vt econtrariò vxor rem à ma rito emptã ex pecunia vxoris illi donata,per.l.vxor marito.ff.de donat.inter vir.& vxo. quem simpliciter sequitur Io.Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.60.col.5.versic. sed in casu.Sed ille text.nuncupatim loquitur,cùm maritus aliàs non est soluendò,vt etiã dicit Bald.ibi.& glo.in.l.si filij tui,in glo.j.in fine,C.eodem tit.Bartholus in.l.si vt proponis,in fine,& ibi quoque ipse Baldus in.5.quæstio. Angel. paulò ante fi.& Pau.Ca.in fi.C. de rei vendi. Ex quibus Angel.dicit eum tex.ita intellectum esse singu.Et id quidem Ange.in.d.l.si filij tui,in fi.dicit generale esse in omnibus, qui rem quampiam emunt nomine alieno ex sua tantùm pecunia. Sed de hoc vltimo vide Bald.in.d.l.si vt proponis,in.3. quæst.iterumq;,in.d.5.quæst . Verum ex ijs potes intelligere nihil hæc obesse nostro casui.

65 *Pecũia quã pater donat filio an sit patris.* ¶ Quanquam & illud præterea dici potest eam pecuniam,quam pater donat filio, non esse patris,nec ei acquiri,per id quod voluit glos.nota.in.d.l.frater à fratre, in glos.magna, ad fi.ff.de condi.indeb.quòd quando obligatio descendit immediatè à patre in filiũ, non reacquiritur ipsi patri,licèt secus sit,quando aliunde prouenit.Quem glo.approbant omnes doct.ibi.Et eam ad dominium & donationem à patre factam filio trahit Iason ibi,in lec.char.pe.versi.assumo sextam,& Ferdi.Loaz,in repe.l.filiusfa.§.diui,char.15.nume.103. ff.de leg.j.Et pro hoc optimè facit quod dicimus in simili,quòd licèt per seruum domino quæratur,si tamen vnus dominorum aliquid donet seruo communi,nihil hinc sibi quæ - ritur,sed alijs dominis tantùm ipsius donantis socijs.l.verum.§. si seruo communi , & ibi glosa & Baldus . ff.pro soci. &.l.si Eros.ff.de opti.lega.Et quod in alio simili scribitur in l.sicut.§.idem Papi.ff.quib.mod.vsufr.amit.

66 *Pater tacitè emancipat hoc casu.* ¶ Sed & hoc casu attẽtari potest,patrem qui nomine filijsfa.facit istum retractum, atq; in id confert pecunias,videri tacitè filium suum quantùm ad illum actum emancipare, per id quod in simili not.tradit Oldra.con.26.pater consensit filiæ. quòd si sint duo fratres in potestate patris,vnus potest alteri donare bona profectitia cõsentiente ipso patre.l.si permittẽte.C.ad.S.C.Maced.&.l.tam his.ff.de donat.caus.mort.nam consentiẽdo (inquit) videtur emancipare filium quò ad eum actum.Et idem nulla ipsius mentione facta,tenet eius discipulus Ioã.And.in addit.Specul.tit.de instr.edi.§.porrò,versi.quid si filiofa.& Frã. Are.qui id dicit sing.& nouum,nutans tamen,in.l.placet,col.2.versi.est & alius.ff. de acquir.hæred.& Iason.infi..l.j.§.hoc autẽ,in.ff.ad.S.C.Trebel.in vtraq; lec.& in.l.si is qui p emptore,col.40.nume.179.item adde.ff.de vsucap.

67 *Nullũ doli aut fraudis præmium.* ¶ Denique si diceremus patrem posse reuocare hanc donationem , & ita ad se retrahere, quod ipse nomine filij iure sanguinis retraxit,cũ ipse suo ipsius nomine retrahere nõ posset, fraus ipsius patris subijcientis nomen filij cederet illius lucro & commodo, quum nimi quum sit ob suum facinus aliquid lucri facere,vt dicit.l.si ab hostibus.§.j.ff.solu.matri.& l.vlt.in fi.C.de reb.credi.&.l.itaque,in prin.ff.de furt. cùm dicitur , sed nemo de improbitate sua consequitur actionem.& .l.si remunerandi.§.Maurus.ff.mandat.vbi ita scribitur,nullam actionem eum propter suam caliditatem habere.&.l.ita demum.ff.de arbi. vbi dicitur,ne quis doli sui præmium ferat,&.l.verũ .§. tẽpus.ff.pro socio , vbi scribitur, æquũ nõ esse dolũ suũ quemq̃ releuare,&.l.j.in prin.ibi,nec vel illis malicia suasit lucrosa. & iterum.l. ne ex dolo,ibi,ne ex dolo suo lucrentur.ff.de dol.mal.& sed & si.§.planè,in fine,ibi,ne & sua callidit as profit.ff.ad exhib.&.l.pe.C.de lega.vbi dicitur,vt non accipiat fructum suæ calliditatis . & .l.dubium.C.de repud . vbi idem propè tex.est.&.l.2.C. qui mili.non pos.lib.12.& cap.sedes.& cap.ex tenore,extra de rescrip.& ca.ex literis,quod est 2.extra de dol.& contu.&.c.ad nostrã,de empt.& vẽdi.vbi ita scribitur, quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent.& cap.pastoralis.§.vlti.de offi.deleg.& cap.statuimus,eodem tit.lib.6.& cap.dictũ,& ibi glos.30.quæs .j.& bene facit.l.2.ff.de eo per quẽ fact.erit.& ibi concord.in glosa,&.l. siue hæreditaria.ff.de negot.gest.&.l.relegatorũ.§.vltimo.ff.de interdict.& releg.

68 ¶Et quanquam pater faciat fructus suos acquestuum sui filij vsque ad ætatem.20.aut.25. annorum ipsius,secundum distinctionem nostræ cõsuetudinis,supra à nobis citatæ.Si harum rerum à se prius venditarum & posteà nomine filij retractarum, etiam fructus suos faciat vt aliorum acquæstuum,de quo posteà dicemus id certè non est considerabile,nec quicquam mutat ex nostra sententia:cum id quod principale est, non ei quæratur,arg.d. l.j.ff.de autho.tut.nec quod principale est, vitiatur ob accessoriũ siue sequelã vitiosam.l. Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inof.test.&.l.pupillari.ff.de vulg.& pup.substi.&.l. post legatum.§.qui principale.ff.de his quib.vt indig.nec etiam vitiatur dispositio facta in persona expressa & capace,ex eo quod quæritur alteri non capaci.l.si sponsus.§.si maritus.ff. de donatione inter virum & vxorẽ, &.l.si is qui.ff.de liber.legat.Quibus rationibus motus Signo.con.114.thema sic se habet quidam habens filium, consuluit auum q filium spurium hæredem instituere non potest,posse tamen nepotem ex eo legitimum instituere,etiam si vsufructus ipsi filio acquireretur.de qua re latissimè diximus in tractatu primogenituræ.q.12.Et facit etiam quod dicemus infra eo.titu.§.26.in glos.1.nume.30. quintò intellige. *Principale non uitiatur propter sequelam uitiosam.*

69 ¶Et hanc quidem partem,vt scilicet filiusfa.aut pater ipsius nomine possit retrahere rem à patre venditam,nuncupatim & in hac ipsa specie tenuit Claudius Marletus vir sanè legum peritissimus,quantum ex hoc vno ipsius con.cõijcere potuimus,quod positum est inter con.Chasse.con.23.decessit Catarina,col.5.versic. item & quòd filius,vbi expressim reprehendit ipsum Chasse.contrarium tenentem, quo loco supra citauimus:dicitq; eum & hanc sententiam aliquando fuisse secutum,sed postea fauore cuiusqiam amici contrariũ consuluisse:& cum postea commentaria illa in Burgundionum condsuetudines ederet,veritum fuisse veriorem partem sequi.Sed & eam sententiam nouissimè secutus est.D.Ferronus regius apud Burdigalam consiliarius in commentarijs consuetudinum eius gentis hoc eodẽ tit.§.10.& ante hoc Masuer.in hoc quoq; eodem ti.de retractu.§.itẽ filiusfa.vbi dicit haudubiè huiusmodi filium admitti ad hunc retractum, quò ad proprietatẽ,& fortè etiam quo ad vsumfructum,qui fortè hoc casu patri non quæritur,ar.l.cum non solũ. §.j.versi.siue ex contrario,cum authen.exceptis.& seq.C.de bon.quæ lib. *Pater ali nõ debet de bonis quibus priuatus est*

70 ¶Cui in hoc articulo,cùm scilicet dicit vsumfructum hic patri nõ quæri,subscribit tex. in.c.j.§.si verò violator,titu.de pace tenend.Ex quo no.Bal.colum.3.totius princi.& post eum Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alex. quòd quando pater priuatur quibusdam bonis, quæ quidem,vel eorum portio reseruatur filijs,pater ex illis ali non debet,quod & idẽ voluit Bald.ad hoc no.illum textum,quem dicit no.in authen.bona damnatorum,colum.2. versi.hìc quæro dicit statutum.C.de bonis dam.& Soci.con.124.viso statuto inclytæ ciuitatis,columna tertia,versiculo,confirmatur ista op.lib.tertio. Sed & hoc propius fulciunt, qui in illa specie de institutione nepotis ex spurio,de qua nuper ex Signo. locuti sumus, dicunt vsumfructum eo casu patri non quæri, etiam si id dictum non fuerit. Inter quos est Barb.in.l.Gallus.§.quid si is,in fine.& ibi etiam Ange.Imo.Fran. Aret.columna.3. & latè Alexan.col.4.Soci.col.2.versi.tertiò principaliter.ff.de lib.& posthu.idẽ Bar.consi.118.Oducius,colum.2.Bald.consi.388.respondendo ad dubia,colum.2.lib.5.Salycet.in.l.vlt.col.vlt.C.de natu.libe.Paul. Ca.consi.467.viso dicto puncto,colum.pe.versi. ad aliqua,lib.2.Guid.Lap.con.94.effectus,colum.3.versic.præterea cùm patri.Steph. Bertran.consi.96.etiam si verum esset,colum.j.versi.& quod dixi,lib.3.cum alijs concord.adductis à recentioribus in.d.§.quid si is,& Alex.cõ.88.omissis tribus,in.6.dubio,lib.7.Aut certè,si vt quibusdam placuit, ponatur clausula,ne vsufructus patri quæratur.tunc haud dubiè valebit institutio,vt per eundem Bar.in.d.§.quid si is,colum.j.& ibi quoq; Soci.colum.j.vers.secũdò in quæs.& Bal.cõ.146.titulus principis,col.2.lib.j.&.d.con.388.col.2.li. 5.& Alberi.in.l.adoptiuũ.§.j.ad fi.ff.de in ius voc. *Patri spurio nõ quæritur usufructus bonorũ relictorum filiis eius ab auo eorum.*

71 ¶Facit & quod scribit Bald.in.l.tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excus.tut.post Paul. Liaz.& Ang.quempiam Aurelianum,quòd pater executor testamenti potest eligere filium pauperem,ita tamen vt sibi vsufructus non queratur.& id sequitur Bened.Cap.consi.54. punctus quidam Angelus,colum.pe.Et quod à plærisque traditur,quòd licèt pater non possit authoritatem accommodare filio ad suum ipsius commodum.d.l.j.ff.de autho.tut. Tamẽ potest filio quærenti aut etiam vni ex filijs donanti alteri præstare authoritatem, sed hoc faciens non sibi quærit vsumfructum.Ita enim voluit glo.in.dicta.l.j.in prin.in verbo,nõ acquirit,in fi.& ibi quoq; Dy.& Bar.tum versi.quid si pater,tum item versi.quærit glos.ff. *Pater executor eligẽs filium pauperem non habet usumfructum. Pater authoritatem præ*

stans an fi=bi quærat usumfructũ

de autho.tut.Bald.in sua margar.in verbo, parẽtes,colum.j.vers.pater consentire potest, vbi in hoc dicit eam glos.sing.Et ad hæc omnia facit optimè text.in.l.imperator.ff.ad.S. C.Trebel.& in.l.Aemilius.§.j.ff.de minori.cum simi.Imò sunt qui hoc casu cõstanter cẽsent quæri vsumfructum patri:cum in consequentiam,& non principaliter quæratur, vt per Ioan.And.post Pet.Cer.in addit.Specul.tit de instru.edi.§.porrò,colum.j.versic.quòd si filiusfa.De quo & tu vide Bald.in.l.bonorum,colum.vlt.versicu.& ex prædictis.C.qui admitt.ad bono.possess.& consi.290.hæ quæstiones,columna.j.libro.3.& Bar.in.l.impuberem.§.j.ff.de fals.

72 ¶ Sed & huc spectat text.in.l.3.§.denique.versi.sed an hoc auxilium.ff.de minori.vbi si filiusfa.minor iussu patris obligatus sit,is restituitur ex his causis quæ ipsius intersunt, sed ea restitutio minimè patri prodest.Et tex.optimus in.l.Sulpitius.ff. de donat.inter vir.& vxo.vbi si mulier patri fundum tradiderit,vti restituat filio:si id egit,vt maritus interim ex eo aliquid commodi sentiret,nõ valet traditio:alioquin si solo eius ministerio vsa est, valet.Vides igitur ex eo tex.quòd maritus aliàs prohibitus non potest nec debet aliquid commodi sentire ex eo quod vxor donat filio. Et hanc quoq; partem adiuuat,quod cùm olim nõ valeret donatio à matre facta filio,quia patri quæreretur,vt supra diximus.Certè si aliquo casu ei nõ quæreretur,valebat donatio,vt satis cõstat ex.d.l.j.§.verbũ potestatis supra allegato,versi.sed si in castra.Ex quo inferũt Iac.Are.& Bal.qui eum.§.legit cum §.qui in eiusdem,quòd cùm hodie quæsita à filio nõ quærantur patri,nisi quò ad vsumfructum.d.l.j.&.l.cùm oportet.C.de bono.quæ liber.potest etiam hodie mater filio donare, saltem quò ad proprietatem.Imò sunt qui hoc casu,cùm mater donat filio,dicunt valere omnino donationem,nec ex ea quæri vsufructum patri.Ita enim voluerũt Azo. in summa.C.de dona.inter virum & vxorem col. 2.versi.item & quæ contingunt.& seq.& Iaco. Are.& Mar.in.l.si cõstante.C.eo.tit.de quo & tu vide Cy.& Bal.ibi.Et facit deniq; quod scribit ipse Bal.in.c.j.§.hoc quoq;,col.iij.versi.accidit,tit.de succes.feud.quòd si pater vasallus feudum alienauerit,idq; ad filium ob id veniat,non quæritur patri per filium.& sequitur Fran.Are.con.14.viso & diligenter,col.7.versi.venio ad septimum.

Mater an possit dona re filio, & an quæratur usufructus patri.

73 ¶ Concludo igitur posse patrem administratorem filii etiam impuberis in sua potestate cõstituti,vel etiã aliũ ipsius curatorẽ.aut ipsummet redimere siue retrahere ex nostra cõsuetudine rem à patre venditam.Id quod etiam admittit consuetudo Burdigalensis.c.13. Sed ita vt fortè secundũ Masuer.nõ quæratur ipsi patri eius rei vsufructus,aut aliud commodum:quod tamen vltimum non assero,propter ea quæ supra diximus,sed vtcunque sit,nihil quantùm ad id pertinet venditoris interest,præsertim cum proprietas sit retrahentis.Et quia etiam si id concedimus:aut etiam quòd ob id vel aliàs nõ possit pater administrator filij eo nomine retrahere, cùm suo non possit. Vide quid prætereà fateri necesse est.Nempe quòd si alius quàm pater consanguineus filii ex parte matris iam mortuæ(ne quis nobis obiiciat id quod cauetur in.§.16.huius tit.)vendiderit ali quid,nonpossit pater administrator filii eo nomine eadem ratione retrahere: nam ipse quidem pater suo nomine non potest,cùm non sit consanguineus venditoris. Ergo si aduersariorum ratio efficax est,nec nomine quidem filii,qui nulla adhuc bona habet:quia sibi(vt dicunt) acquiret vel proprietatem,vel vsumfructum:nec filius quoq; admittetur.cùm acquireret patri,qui non est consanguineus venditoris. Et tamen nemo sanæ mentis id admittet. Ideóque nec hîc sequendam esse opin.Chasse.arbitror.præsertim verò in filio emancipato.id enim omnino sine dubio est.

Decisio prĩcipalis quæstionis.

74 ¶ Verebar cùm hæc commentarer,ne si quando Chasseneus hunc locum legeret,pro more suo vehementius in nos excandesceret,quòd ab eius opinione ausi fuissemus dissentire.Eam enim ob causam iam olim in nos stomachum eruperat.nam pridem in quadã sectione ex nostris in Pictonum consuetudines commentariis,cui de legibus cõnubialibus titulum nuncupauimus,semel atq; iterum ab eius sententia discessimus:ita tamen vt honorificam semper de eo mentionẽ fecerimus,plus fortè ei gratiæ,quàm res & veritas concedebant tribuentes.Is autẽ erroris sui cõscius,cuius eo in loco admonitus fuerat,in duabus postremis commentariorum suorum in Burgundiæ consuetudines editionibus palinodiam ceu alter Stesichorus canit,sententiam mutat,vsurpatis quoque nostris testimoniis,quibus lapsum eius planè ostenderamus. Quod tamen adeo cautè & veteratoriè ab eo factum est,vt non nisi à perspicacissimo lectore diligentiúsq; intuente deprehẽdi posset.Nam cùm aliàs,si quæ ex priori ẽditiõe immutasset,emendasset,detraxisset,aut etiam

Author ab iniuria Chasseni se asserit.

Vide in legibus cõnubialibus,in gl.11.in uerbo,ne peult uersi. & in hanc,& se. Vide Chas. titu.des

addidisset, additionis notula significare consueuisset, eo tamen loco, quo in nostram sententiam adducens suam mutauit, eam additionis notam consultò prætermisit, scilicet ne eam recantationem indicaret, quæ gloriæ hominis velut tenebras allatura videbatur, qui omnia à se vel dicta vel scripta ἀκίνητα esse semper voluit: vel (quod coniicio & verisimilius est) vt apud eos qui duo posteriora illa commentaria tantùm euoluissent, non etiam priora, me falsæ calumniosæq; reprehēsionis aut criminationis reum faceret. Eam autem coniecturam cœpimus, quòd etiam nos in eo libro quem Catalogum gloriæ mundi inscripsit, plagii insimulare conatus fuerat. dicebat enim cōpilatas à me Lod. Cælii Rhod. lucubrationes libr. 13. c. 7. ex eóque pulchritudinis laudes, quas in nostris legibus connubialibus describo, corrasisse, dissimulato tamen & suppresso ipsius Cælii nomine. Sed eam criminationem falsam comperiet quisquis eum in manus sumpserit. Nam illic nihil est omnino scriptum de laudibus pulchritudinis, quod in illis nostris legibus sit quoque adscriptum, præter vnum Procli locum. Neque tamen Cælius quis Proclus ille fuerit (multi. n. authore Suida fuerunt) declarat: neque librum, in quo ea scriberentur, cùm is multos scripserit, designat: imò nec sententiam illius nisi concisè & carptim describit. Ego autem Proclum illum Lycium Platonicum esse ostendi, librum nuncupatim annotaui, tum etiam ex eo sententiam integram exscripsi, vt liquere existimem à me lecta primum & diligenter Procli scripta, ex quibus quæ à Cælio accepta putauit, in nostros illos commentarios traduximus. Nec verò tam tardi ingenij vnquam fuimus, vt recentiores commentarios legendos potius, quàm antiquos illos sanctioresq; classicorum authorũ libros: riuulos, quàm fontes sectandos existimauerimus. Id enim ex quo literas amplecti cœpimus, studuimus, vt omni genere scriptorũ instructa esset nobis bibliotheca: atq; in hac cura ita versati sumus vt ταύτην τὴν βιβλιομανίαν luculētæ fraudi rei nostræ familiari futuram agnati gentiléſque nō semel clamitauerint. Hæc paucula lector humanissime habui, quæ tibi obiter exponerem, vt intelligeres, quàm immeritò nobis succēsuerit olim Chasseneus, tantásq; in nos tragedias excitarit, nulla etiamnum à me iniuria vel tantilla lacessitus. Locus autem hic me admonet imò vrget accerrimè vt enumerem, demōstrem, designemq; plusquàm sexcentas paginas integras, quas Chasseneus ex nostris illis legibus cōnubialibus (vt de alijs authorum vigilijs taceam) nec immutato quidem vocabulo, atque adeò cùm calcographorum mendis, in illo suo cathalogo pro suis vsurpauit. eas enim designari sibi expetebat bellus ille literator Annellanus. Sed vt idipsum in secundam æditionem illius nostri operis semper reieceramus, opportuniore loco & aptiore facturi, ita & plurima alia omitto hìc prudēs, quorum etiam te admonere cōstitueramus, nisi mors hominis aliàs docti, & vt ab alijs audiuimus, probi nobis allata incœpto desistere suasisset.

droictz & apartenantes a gens mariez, in uerbo, ne peult faire, uersi. sed in hoc.

75 ¶ SED VT AD INSTITVTVM redeamus, illud quæritur, an pater ipse tanquã administrator ventris suæ vxoris, id est filij nondum nati, qui scilicet in ventre vxoris est, possit hũc retractum facere, nam & hoc in facto vidimus. Finge igitur (ne incidamus in dubiũ præcedentis quæstionis) quòd posthumus ille fuit à quopiam hæres institutus, quod fieri potest, vt patet per tit. de liber. & posthu. aut quòd quispiam ei bona aliqua legauerit vel donauerit. Nam & id quoq; fieri potest. l. qui quartam. §. si eius, &. l. qui filiabus, in prin. &. §. si quis ita. ff. de lega. j. Ex illis igitur bonis vult pater vt administrator vētris aut etiã alius curator ventri datus retrahere rem à patre aut etiam alio consanguineo (hæc enim omnia simul expediam) venditam, vtrùm possit. Quod videtur, quia vterus in his quæ suum ipsius commodum respiciunt, pro iam nato habetur. l. qui in vtero. ff. de stat. ho. & ibi con cord. in gloss. ideóque & ei competit in integrum restitutio. l. etiam ei, & ibi doc. ff. de minor. quem ad hoc dicit sing. Bal. in rub. extra de in integ. resti. ad fi. & in. c. j. col. j. versic. secundò no. extra de præscrip. Et actio negotiorũ gestorum, vt voluêre glos. & Bar. in. l. cum pater. ff. de nego. gest. Et bonorũ possessio contra tabulas. ff. de vent. in pos. mit. per totum. Mittitúrq; in possessionem legatorum. l. cōmuni. §. sed & si. ff. com. diuid. Nam ei directò & per fideicommissum relinqui potest. l. cum inter. C. de fideicom. libert. Eíque dari potest curator. l. j. §. quoties, eo. titu. &. l. Titius, quæ est pe. §. si à prætore. ff. de excusa. tu. cum si. Atque etiã tutor ex testamento patris. d. l. cùm pater, ff. de neg. gest. &. §. cum autem, insti. de tutel. Succeditque etiam in his quæ sunt dignitatis hæreditariæ, & administrat per curatorem, Bal. in. l. vl. in fi. C. de testa. milit. Ex quo Cardi. Alex. in. c. j. col. 2. versic. quid si dominus, tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. tradit, quòd si dominus moriatur relicta vxore pregnante, dandus est ventri curator, à quo vasallus petet inuestituram nomine ipsius ven

Quæstio. an pater tã quã administrator uteri uxoris aut curator ipsius possit retrahere.

Vterus potest hæres institui.

Vtero legari potest & donari.

Vtero competit in integr. restit.

Et actio ne gotiorũ gestorum.

tris,cuique fidelitatem præstabit.

Vterus non est in potestate patris.
Vterus non rūpit testamentum.
Vtero tutor dari nō potest.

76 ¶Contrarium quoq; videtur,quia pater non potest esse administrator filij,nisi eius quem
habet in potestate.vt no.inl.j.C.de bon.mater. At vterum non habet in potestate.l.vlt.ff.
de colla.bono.&.l.vl.ff.de assig.liber.&.d.§.cùm autem,insti.de tutel.cùm dicitur,si mo-
dò in ea causa sint,vt si viuis parentibus nascerentur,in eorum potestate fierent:necdum
enim vterus suus est.l.j.§.toties,ibi,inter suos hæredes futurum erit.ff.de ven.in pos.mit.
& in.d.§.cùm autem,cum alijs multis si.& concord.tex.& doc.à me collectis in repet.l.si
vnquàm,in verbo,susceperit liberos,nuō.24.ad hæc vterus.In quo toto cælo errauit Ale-
xan.qui contrarium dicit,in.l.si filius qui patri,col.6.versi.fallit in posthumo.ff.de vulg.
& pupil.vti etiam facit Soci.in.l.j.col.28.versi.nec ob.allegata.eo.ti.Propterea nec rum-
pit testamentum,donec natus sit.l.3.in prin.versi.ex his apparet.ff.de iniu.test.cum simi.
Nec etiam tutor ei dari potest.l.si nemo tutorem.§.vl.ff.de testa.tutel.&.l.ventri.ff.de tu
to.& cura.da.ab his.&.l.j.§.si quis quasi,iuncta glo.ff.de eo qui pro tu.& glos.in rub.ff.de
tutel.& Io.Plat.& Angel.Are.in.d.§.cùm autem,insti.de tutel.Nec contrarium probat.d.
l.cùm pater,de nego.gest.quia ibi magis administrauit de facto,quàm de iure,vt dicit gl.
& doct.ibi.Dictus autem.§.cùm autem,de tutel.& similes tex.loquentes de tutoribus da-
tis posthumis,intelliguntur,vt sint tutores ipsis posthumis natis,nam & hi posthumi di-
cuntur.Is autem curator ventri datus cōtinuò decedit suo munere,quàm infans natus est.
l.j.§.tandiu.ff.de ven.in pos.mit.& voluerunt Io.Plat.& Angel.Are.in.d.§.cùm autem.Et
ad hæc omnia optimè facit tex.in.l.tutor,quæ est.4.§.si curator.ff.de suspe.tut.vbi tamen
gl.allucinata fuisse videtur,dū in hoc facit discrimē inter iudicē & testatorē.Cur autē tu-
tor huic vētri dari non possit,curator possit,ratio hæc est,ni fallor,quoniā tutor principa
liter datur personæ,curator bonis,vt no.in.§.certæ,inst.qui test.tut.dar.poss.At is qui nō-
dum natus est,persona non est,nec homo,nec animal,vt ex sententia Empedoclis,Dio-
genis,Herophili & aliorū plenè diximus in repe.l.si vnquam,in verbo susceperit liberos,
numero.125.quinetiam is infans,& seq.C.de reuoc.dona. Tametsi aliter sentit authorita-
te Hippocratis,& duorum capitum nostrarum legum Galenus in eo libro,cui hunc titu-
lum nuncupauit, vtrùm conceptus in vtero sit animal.Sed alicubi in eo libro dicit poten
tia eum conceptum esse,at actu tum fore,cùm in lucem æditum erit.

Vterus an sit homo aut animal.
Decisio prīci. quæstionis.

77 ¶Et ego quidem in eadē repe.& glo.nūero.122.sed & illud,& multis seq.vbi tractauimus,
vtrùm hic infans nondū natus faciat locū ei.l.multa in vtrāq; partem adduximus,quæ &
ad hunc casum nostrū pertinent,vt ibi videre poteris.Sed vt breuiter hanc rem difiniam
ac concludam:illud verissimum est,patrem non esse administratorem filij nondum nati,
vt supra ostensum est.Ideóque Bald.con.126.quidam nobilis,li.j.quod propè ad verbum
repetitur con.137.eo lib.j.nisi quòd copiosius in posteriore loco rem ipsam disserit,sed v-
trobiq; respondit,patrem aut auum paternum non posse tanquam administratorem vte-
ri aliquid facere.Et idem quoq; sine mentione Bal.tradidit Alexā.con.171.viso processu,
col.vl.versi.non ob.quòd Io.lib.2.Cùm autem nec tutor ei dari potest,vt diximus,& ne-
mo contradicit.Curator autē hauddubiè dari potest,isque pro nato habetur,cùm de com
modis eius quæritur,vt etiam diximus.Non video cur curator ei à iudice datus non pos
sit eius nomine hunc retractum petere:sicuti & potest bonorum possessionem,vt & supra
diximus.Nam & is modò postea nascatur,succedit,& rumpit testamentum,obstátq; cæ-
teris remotioribus.l.pe.§.quādiu.ff.vnde legi.&.l.j.§.si quis proximior.ff.vnde cogna.cū
si.Ex quo etiā potes intelligere eū ad retractum admitti,qui per omnia sequitur ius suc-
cessionis ,vt scribitur infra eo.tit.§.11.&.§.13.Verùm executio ipsius retractus manebit in
pendenti,tantisper dū in vtero est,vt colligitur ex dictis iuribus,atq; etiam ex.d.l.vl.ff.de
colla.bono.&.l.antiqui.ff.si pars hæredi.petatur.

Posthumi in iis quæ sunt stricti iuris nō cōprehenduntur.

78 ¶Quamuis sciam Philip.Deci.con.222.viso puncto,col.j.in hoc statuto nuncupatim lo-
quentem,respondisse nondum natum tempore venditionis non admittendum vi huius
statuti ad retractum,ea ratione motum,quòd is tunc non potest dici filius aut consangui
neus venditoris,de quo loquitur statutum,per.d.l.vl.ff.de colla.bono.Sed quod pace tan-
ti viri dixerim,ille tex.id non dicit.Et contrarium probatur in.d.§.si quis proximior.Sed
pro eius sententia est expressa consuetudo Britonum.c.veterum consuetudinum eius gen
tis.51.in fi.& reformatarum hoc eo.ti.§.14.Et ad eam optimè facit quòd in his quæ sunt
stricti iuris posthumi non includuntur.l.si prægnans,&.l.si vaccæ,quæ illam confestim se
quitur.ff.de euict.&.l.non quocunq;.§.Iulianus.ff.de lega.j.& id authoritate illorum tex.

voluit Alberi.post Oldra.in.d.l.qui in vtero.ff.de stat.homi.& iterum in prima parte sta-torum quæst.134.ciuitatis Paduæ,vbi ex hoc dicit,quòd stante statuto,vt in locum de-curionis demortui assumatur quispiam ex proximioribus ipsius.Si moriatur decurio re-licto patruo,& filia prægnante,præfertur patruus vtero,licet hic proximior esset,cùm na-sceretur:nam statuta(inquit)sunt stricti iuris,ideo in his nō includūtur posthumi,vt iam diximus.Hic autem casus noster est iuris stricti,cùm etiam sit ex statuto,vt ille casus Al-beri.& quia etiam retractus per se cōsyderatus est stricti iuris,vt dicitur infra.§.huius tit. 35.Et simile est quod tradit Bal.etiam post eund.Oldra.in.l.idem erit,in.j.lect.circa me-dium.ff.eo.ti.de sta.homi.quòd si statuto cautum sit,vt in locum demortui sumatur pro-ximus ex eiusdem genere,& nemo sit natus,sed sit aliquis in vtero,non expectādum est, vt nascatur:sed alius confestim & sine vlla dilatione assumendus est,per.l.petitionem.§. quando autem.C.de aduo.diuer.iudi.&.l.nullus,quæ est.j.ibi,statim atq; illum fata subdu-xerint.C.de agen.in reb.lib.12.& idem voluit Alber.in.d.l.petitionem.& Angel.in.l.Are-thusa,col.2.versi.quid si de genere.ff.eo.ti.de stat.ho.

Vterus an possit subrogari i lo cum decurionis demortui.

79 ¶Verùm hæc possent procedere,nisi nostra consuetudo statuisset ius retractus sequi per omnia ius successiōis,vt diximus.Cùm igitur posthumi admittātur ad ius succedēdi,se-quitur & eos admittendos esse ad ius retrahendi.Nec tamen ea iura supra in prin.allega-ta ad probandum posthumos non comprehendi in his quæ sunt stricti iuris,huc pertine-re videntur:neq; enim in illis tractatur vtrùm posthumi admittātur,an non,vtrūmue ha-beantur pro natis,nécne:sed illud tantùm,vtrùm venter accessoriè veniat in venditione matris:& an eo euicto agi possit de euictione,nécne:quæ res quantùm ab hoc casu differat planum est.Iura autem postremò à Bal.& Ange.citata,nihil etiam de vtero dicūt,sed tan-tùm præcipiunt statim & sine vlla dilatione alium in locum demortui substitui,& id fa-uore collegij,vt dicunt ipsi Bal.& Angel.nam & hic esset periculum in mora,nō etiam in casu nostro.Ideo & in illa mea sententia persto,vt scilicet vterus admittatur ad retractū.

80 ET HAEC QVIDEM INTELLIGO,si is vterus erat conceptus tempore venditionis,ex qua ius est quæsitum consanguineis.Si enim postea concipiatur,maius dubium est,an sit ad-mittēdus.Nam.d.§.si quis proximior,id quod diximus,intelligit,si hic qui in vtero esse dicitur,viuo eo de cuius bonorum possessione agitur,fuerit conceptus:nā si post mortem, neq; obstabit alij,neq; ipse admittetur:quia non fuerit proximus cognatus ei,quo viuo nō est conceptus.Et simile est quod scribitur in.l.j.§.sciendum.ff.de suis & legiti.Suos quidē posse succedere.si modò mortis testatoris tempore vel in rebus humanis,vel saltem con-cepti fuerint.Et iterum in.l.Titius,eo.ti.vbi qui post mortem sui aui concipitur,is neque legitimam hæreditatem eius,tanquam suus hæres,neq; bonorum possessionem,tanquam cognatus accipere potest:quia lex duodecim tabularū eū vocat ad hæreditatē,qui moriē-te eo de cuius bonis quæritur,in rerū natura fuerat.& in.l.itē prætor in prin.eo.ti.vbi præ-tor edicto suo proximitatis nomine bonorū possessionē pollicetur his,qui defuncto mor-tis tēpore cognati fuerūt.& in.l.si quis filio exhæredato,in prin.& ibi Bar.ff.de iniust.test. vbi dicitur,sed hoc ita,si aui mortis tempore in vtero nepos fuerit.cæterū si postea cōce-ptus fuerit,Marcellus scribit neq; vt suum,neque vt nepotem aut cognatum,ad hæredita-tem vel bonorum possessionem posse admitti.Cuius.l.authoritate Bart.in.l.nā ad ea,post prin.ff.de legib.negat posthumum conceptum & natum post mortem testatoris rumpere testamentum.Et tex.in.l.Paulus.§.Paulus.ff.de bon.lib.vbi etiam dicitur hos post mor-tem aui conceptos non admitti ad hæreditatem legitimam,neq; ad bonorum eius posses-sionem.& in.l.verum,iuncta glo.ff.de bo.poss.secun.tabu.& in.§.cùm autem,versi.plane, insti.de hære.quæ ab inte.defe.vbi q post mortē aui conceptus est,eum nullo iure cogna-tionis tetigit:Ideo nec suus illi hæres existet.& ibi glo.asserit eum illi nullo iure succede-re.quam sequuntur Bal.Io.Fab.Io.Plat.Angel.Are.& alij ibi.

Quæstio. an cōcepti post uenditionem admittantur ad retractum.

Conceptus post mortē defūcti neque admittitur neque obstat aliis.

81 ¶Ex quo tradunt omnes nepotem,qui post mortem aui conceptus est,ei non succedere. glo.Cy.Bal.Saly.Pau.Ca.& alij in.l.si quis filium.C.de inoff.test.glo.Bar.Bal.Angel.Sal. qui ita dicit omnes tenere,Raph.Corne.& alij in.l.vl.C.ad.S.C.Orphi.gl.in.d.l.itē præ-tor.& in.l.cùm emancipati.ff.de colla.bono.& in.§.cùm quæritur,& ibi doct.insti.de hæ-re.quæ ab intesta.defe.& in.§.hi etiam,insti.de legi.ag.succes.Cy.Bal.Ange.Rapha.Pau. Ca.& Corne.in.l.qui se patris.C.vnde libe.Cy.& Alberi.in authen.itaque,vterque col.j. C.com.de succes.vbi dicit Cy.hunc nec iure ciuili nec prætorio succedere.Alberi.in auth. cessante ad fi.ff.C.de legi.hære.Bar.in.l.iura,ad fi.ff.de legib.& in.l.vl.col.vlt.versi.quæro

Nepos post mortē aui conceptus ei non succedit.

quid si filia.ff.ad.S.C.Tertul.Bal.in.l.affinitatis,col.j.versic.item no.quòd in hac.C.com. de succes.& con.67.quia statutum,post prin.li.j.quod & iterum repetitur alio tamen initio,con.398.punctus talis est Antonius,lib.3.vbi ex hoc dicit hos post mortem conceptos non comprehendi in statuto loquēte de nepote vel cognato.& con.III.ad conseruationē, col.j.versi.primo casu,lib.2.vbi rationem reddit,quia nulla iura consanguinitatis habuit cum auo.& con.132.quanquam super hoc col.j.eod.lib.2.& con.342.casus super quo,in fi. eo.lib.2.& con.393.ad euidentiam,circa medium,eo.li.2.& con.407.punctus talis est Antonius,post prin.li.3.quod quidem ęditū est in eadem specie, qua & prima illa duo repetita supra à nobis citata.& Bonacurs.inter con.eiusdem con.131.circa prædicta,col.j.li.2. Angel.con.321.dominus Iordanus,col.2.vbi & id dicit procedere in materia feudali.Pet. Anc.con.365.in themate proposito,col.j.Ro.con.442.vt decisionem,col.2.Petr.Ferra.in tit.forma libel.pro hære.ab inte.in verbo,nullisque superstitibus,col.3.Corne.con.165.ad euidentiā,col.j.li.j.& con.7.quæstio est pulchra,col.j.li.2.Et idem in aliorum successionibus voluit Raph.Fulgo.qui id tamen optimè declarat,con.45.quidam Frācíscus.& con. 94.ex facto proponitur.& Angel.Aret.in.§.j.insti.de legi.ag.suc.& Bapt.Cacia.inter con. Soci.in subscriptione,con.152.casus iste,quæ subscript.omnium est postrema,lib.j.& docto.vbiq;.

82 ¶ Vides igitur ex supradictis hunc qui posteà cōcipitur nec succedere,nec ei de cuius successione agitur cognatum esse.Scis item ius retractus & successionis idem esse,vt supra sępius diximus.Ex quibus facilè consequitur nec hunc ad retractum esse admittēdum.Pręsertim cùm habeamus tex.in.l.si ita fuerit.ff.de lega.3.probantem eum qui nondum natus est,non censeri esse de familia.Quod & ex eo quoq; probatur,quòd in fideicōmisso purè relicto familiæ illi tantùm vocantur,qui fuerunt tempore mortis testatoris.l.cùm ita.§. in fideicommisso.ff.de lega.2.& voluit Io.And.post Lamber.Ramp.in addi.Specul.in rubri.de testa.col.3.versi.item Lambertus,vbi addit rationem,quia nondum sunt in rerum natura,cùm substitutio locum obtinet.& Signo.con.172.testator,col.2.versic.præterea ex coniecturata,& con.seq.in nomine &c.A.pater,col.item.2.& versi.eiusdem initij.Pet.Ancha.& Imo.in.c.indicante,extra de testa.Alex.con.22.visis ac etiam perlectis.col.2.versi. quò ad vltimum,li.3.& con.26.videretur fortasse,col.2.versic.contra nepotem,& iterum col.vl.versi.non ob.quòd.d.Thamarotius,eo.li.3.& con.13.visis & perlectis,col.2.versicu. sed præmissis non ob.li.4.quod idem est cum illo.22.li.3.& Io.Baptista,aut quisquis alius fuit,con.seq.adsit spiritus sancti gratia,col.3.Soci.in.l.si cognatis,col.antepe.versi.quarta & vltima conclusio.ff.de reb.dub.& con.49.viso instrumento,col.pe.versi.solùm tamen videtur,li.j.& con.113,suprascripti,col.3.versic.arbitror,eo.li.3.& con.10.consyderatis,col. 2.versi.comprobo etiam,li.3.vbi & hoc refert consuluisse ipsum Alex.& Ioā.Bapt.à.S.Seuer.& se subscripsisse.& idem Soci.con.69.viso testamento Ioannis.col.5.versic.præterea etiam ex alio,eo.li.3.& con.51.visa facti enarratiōe,col.pe.li.4.vbi hoc intelligit,nisi aliud appareat de mente testatoris.Philip.Deci.in rub.C.de succes.edic.in prin.& con.205. in causa istorum nobilium,col.j.versi.tertiò hoc idem.& con.364.visis his quæ accuratè, col.j.versi.eiusdem initij.Crot.& Ferdi.Loaz.in repe.l.filiusfa.§.diui,ille col.41.versic.septimò quæritur,hic numero.528.& seq.ff.de lega.j.Alciat.in.l.pronūciatio,in verbo,agnatorum.ff.de verbo.sig.Anto.Rub.con.28.circa præmissam,col.2.versi.& si dicatur,& iterum col.seq.versic.item ex quo.& Iason inter con.illius con.37.circa dubium,col.2.versi. secundo moueor.& Steph.Bertran.con.15.ex themate,numero.37.li.4.vbi & id trahit ad casum non longè nostro dissimilem.

Nondū cōceptus non est de familia.

Nondū cōcepti nō cōprehendūtur in fideicōmisso purè relicto familiæ.

83 ¶Sed & idem quoq; obtinet,ne id omittamus,in legato puro relicto cognatis siue cōsanguineis,vt scilicet non nisi illis competat,qui sunt concepti tempore testamenti vel mortis testatoris,& sic eo tempore quo legatū defertur,non qui posteà concepti sunt,per tex. in.d.l.si cognatis.& ibi Bar.& alij.& inter cæteros latissimè(qui mos ei propè perpetuus est)Soci.ff.de reb.dub.& voluit etiam Ro.con.231.præmissorum doc.in prin.& iterū con. 134.pro declaratione,in.4.dubio,vbi id intelligit,nisi aliud appareret de voluntate testatoris.& ipse Soc.d.con.49,col.pe.vbi supra in versic.præcedenti,li.j.& quisquis is fuit inter con.Alex.d.con.14.adsit spiritus,col.3.li.4.Benedic.in repe.c.Raynutius,in verbo,& soboles,numero.38.extra de testa.& bene facit.l.qui filiabus,in prin.ff.de lega.j.

Nec in legato.

84 ¶Et hæc alijs multis rationibus & doct.sententijs fulciuntur.Nam glo.in.l.qui se patris, & ibi Bar.C.vnde libe.tradunt conceptum post emancipationem patris non venire ap-

pellatione agnatorum,& sequitur Bald.in.l.meminimus.C.de legi.hære.& Philip.Deci. qui alios allegat,con.13 cuius superscriptio incipit,an appellatione,col.3.versi.& licet ho die.de quo tamen vide Bal.& recentiores in.d.l.qui se patris.facit & quod scribit Specu la.tit.de feud.§.vi.col.j.in ea quæsti.an Felonia,quam vocant,noxia malo dicere,patris clientis,id est vasalli,vt & ipsi vocant,noceat filio,dicit quòd si feudum cepit ab auo,eóq; viuente nepos conceptus nō est,ei nihil obest patris noxia,quia ex persona aui nihil pete re potest,cùm inter vtrunq; nulla consanguinitas fuerit,per.d.§.si quis proximior,&.d.l. si quis exhæredato.Sed & Bar.in.d.l.item prætor.ff.de suis & legi.tradit,quòd si bannian tur nobiles & eorum filij & nepotes,non cōprehenduntur,qui posteà concepti sunt.quod & voluerunt Bal.& Angel.Are.in.d.§.cum autem,insti.de hære.quæ ab intest.defe.Idem autem Bal.in.l.voluntas,in fi.C.de fideicom.dicit quòd prohibitio alienandi extra fami liam intelligitur de cōceptis tempore testamenti vel mortis,per tex.ibi,& in.d.l.si cogna tis.Idem Bal.con.488.casus talis est,quidam Titius,li.3.scribit,quòd si testator substituit proximiores,intelligitur de his qui erant concepti tempore mortis suæ.& con.334.factū tale est magister Ambrosius,col.2.li.4.dicit hos nepotes post mortem aui cōceptos nun quàm originem eius sequi,nec in fauore,nec in odio:vt qui ei nunquàm fuit agnatus aut cognatus.& con.150.proponitur quòd quidam testator,in.j.dubio,li.5.vbi dicit quòd sta tutum quo cautum est neptem dotatam ab auo non succedere dotanti,nec descendēti ab eo,nō habere locū in ea quæ viuo ipso auo cōcepta non est:vt quæ tūc propriè neptis eius non sit:nec post mortem ipsius potest incipere esse neptis eiusdem.Subiungitq; id non so lùm procedere in materia successionum,sed etiam generaliter.Ideoq; & in statuto prohi bente,ne militum nepotes intrent in palatium.quāquam in casu illius statuti contrarium consuluit ipse Bal.alio con.scilicet.176.statuto cauetur,eo.lib.5.

Conceptus post emancipationem patris non dicitur agnatus.

Noxia patris in dñm an noceat filio.

Multa de conceptis post tēpus.

85 ¶ Sed vt redeamus,idē Bal.con.162.quidā franciscus,in fi.eo.li.5.tradit huiusmodi nepo tes pauperes ex filio spurio hauddubiè eligi posse ab executoribus testamenti aui,quo bo na iussa sunt distribui inter pauperes,licèt dubitetur de cæteris antè natis.Et Cornel.con. 197.circa primum,post prin.li.j.quòd auus non potest facere testamentum nepoti nondū concepto tempore mortis illius,nec ei substitutionē facere:cùm nunquàm fuerit in eius potestate,nec censeatur fuisse ipsius cognatus vel consanguineus.Et Angel.Perig.in repe. l.in suis,col.9.ff.de libe.& posthu.dicit eam.l.non habere locum in eo qui post mortem aui conceptus est.Et Fran.Aret.inter con.Soci.in subscriptione con.152.casus iste,(ea au tem subscriptio est in col.8.eiusdem con.li.j.)dicit quòd licèt dubium sit,an appellatione filij in testamento veniant nepotes,tamen si ipsi nepotes nondum erant concepti tempo re testamenti,nec tempore mortis testatoris,tunc hauddubiè non comprehenduntur,per no.in.d.l.si cognatis.In qua etiam sententia fuit Bapt.Cacia.ibi in sua subscriptione à no bis supra citata,col.2.versi.concurrit etiam.Et facit deniq; tex.in.l.emancipatum.§.si quis conceptus.ff.de senato.vbi nō dicitur fuisse filius senatoris,nisi qui cōceptus fuit,dùm pa ter senator fuit.Et generale est,vt inspiciatur qualitas tempore conceptionis.l.ex libera. C.de suis & legi.&.l.ex facto.§.ex facto.ff.ad.S.C.Trebel.&.l.emancipatū.§.j.ff.de sena to.cum si.Et quod scribit Alberi.in.l.diuo,in prin.C.de quæstio.& Pau.Cast.con.252.vi so puncto col.2.versi.breuiter,li.2.

Alia de huiusmodi cōceptis post tempus.

86 ¶ QVANQVAM ET ADVERSVS hæc alia multa adduci possunt.Primùm text.in.l.peto.§. fratre,iuncta glossa,in verbo,familia.ff.de legatis.2.vbi si res quæpiam sit prohibita alie nari extra familiam,si alienata fuerit,poterunt etiam hi qui post alienationem concepti sunt,& nati eam reuocare,etiam si cæteri omnes,qui erant eius familiæ tempore aliena tionis,ei consenserunt.Et ita per eum textum voluit Rapha.Fulgosius.in.l.quoties,la.j.C. de fideicommiss.& sequuntur Corneus & Iason ibi,idque dicit Iason esse de mente Ioan. Ana.consilio.47.illud præsupponitur,& id esse notandum,& digito ligandum,quia quo tidianum.Et id clarius voluit Ludo.Bol.in additio.ipsius Anan.in fine,& Benedic.qui id sing.dicit,in repe.c.raynutius,in verbo,& soboles quam gestabat in vtero,numero.49.de testamentis.Philippus Decius,cōsilio.38.circa primum dubium,columna.2.versiculo,ter tiò consyderandum.& consilio.468.superiori anno,columna penultima.versiculo & do minæ Aluisiæ,& consilio.498.viso casu proposito,columna.4.versicu.non obst.dominæ. Crot.Ferdi.Loaz.& Francis.Ripa.in repetitio.dicto.§.diui,ille columna.41.versiculo,se ptimò quæritur,alter numero.528.& sequen.hic columna.3.numero.10.Et idem propemo dum voluit Rapha.Co.in.l.cùm ita.§.vltimo.ff.de legatis.2.& Alciat.in dicta.l.pronun-

Conceptos post uenditionē posse reuocare alienationē.

j.

ciatio,in verbo,agnatorum.ff.de verb.sig.& facit quod de reuocatione fideicōmissi tradit Alex.con.101.super primo,col.pe.versi.nec ob.si diceretur,lib.7.

Conceptos post mortē primi uasal. aut emphyteutæ admitti ad feudum & emphyt.

87 ¶ Facit & quod passim asseuerāt doct.nostri,quòd si quis recepit emphyteusim vel feudū pro se suis filijs & nepotibus,etiā admittuntur ij qui post mortem ipsius concepti sunt.Ita enim voluit Bar.in.d.l.item prætor.ff.de suis & legi.& in.l.quod dicitur patrē,paulò ante fi.& ibi quoq; Imo.& Alex.col.9.versi.itē addit hīc Angel.inquātùm.ff.de verbo.obli.& Bal.in.l.si in personā,col.2.versi.modò sequitur.C.de fideicō.& in.d.l.qui se patris,col.vi. C.vnde libe.& in.d.§.cùm autē,& ibi quoq; Angel.Are.insti.de hære.quæ ab intest.defe. & in.c.j.col.5.versi.itē quæritur,pone nepos,ti.an agna.vel fil.&.d.con.176.col.2.versi.vn de si quis,li.5.& con.200.feudū sub ista forma,in prin.eo.li.5.Pau.Ca.in.d.l.si quis filium, col.3.versi.eodem modo si aliquis.C.de inoff.testa.Marti.Laud.in.c.j.§.hoc quoq;,col.4. versi.quæro pone Titius,& ibi quoq; Cardi.Alex.col.pe.versi.quæro de alia quæstione,ti. de succes.feud.Bened.in repe.d.c.Raynutius,in verbo,& soboles quam gestabat in vtero, numero.47.de testa.Philip.Deci.in rub.C.de succes.edic.post prin.& con.445.in casu à me transmisso,col.4.versi.non ob.quòd domina.

88 ¶ Et id quidē satis probatur ex tex.in.d.c.j.§.hoc quoq; sciendū,ti.qui feud.dar.poss.cùm scribitur agnatos admitti vsq; ad septimū gradū.Nam impossibile est,vt qui septimo gradu distat ab eo qui primùm accepit in feudū,fuerit eo viuo cōceptus.Et ista quidē impossibilitas,vt dicit Bal.in.d.c.j.an agna.vel fili.apparet per rerū naturā,nec indiget alia probatione.l.vbi autē,uersi.illud dubitationē,ibi,ipsa natura manifestissimū est.ff.de verb.oblig.Sed & hoc dilucidius probatur ex tex.in.c.j.ti.si vas.feud.priue.cui defer.cùm dicitur, vsq; ad infinitū.quos etiā tex.in hoc quod diximus,expēdit Bal.con.215.proponitur quòd inuestiturę,col.2.vers.ex quibus cōcluditur,li.2.Cui adde & aliū huius posterioris similē. in.c.j.ti.de nat.succes.feud.Quādo autē vel ad septimum tātùm gradū,vel in infinitū succedatur in feudo,ne huius differentiæ inscius hinc abeas,videbis apud Aluar.in.d.c.hoc quoq;,& Cardi.Alex.ibi,in.§.& quia,col.antepe.

Conceptos post mortē admitti ad ea quæ nō iure hæreditario obueniunt.

89 ¶ Et huius quidē sentētiæ,vt redeamus in viam,ratio apertissima est,quia vt dicūt propè omnes,quos supra citauimus,& præterea Bar.in.l.si quis filio exhæredato,in prin.ff.de libe.& posthu.id quod supra tam latè diximus,nō admittēdos eos qui post mortē eius,de cuius bonis agitur cōcepti sunt,intelligitur in successionibus hæreditarijs tātùm,non etiā in cæteris rebus,quæ citra hæreditatē nobis obueniūt:nā nec id in iure patronatus attenditur.d.l.Paulus.§.Paulus.ff.de bo.liber.quā & ad id qđ diximus annotat,& dicit singularē Ro sing.297.cōceptus post mortē.Et hæc est cōmunis op.quāuis Ang.& Raph.cōtrarium tenuisse videātur in.d.l.quòd dicitur patrē.ff.de verb.obli.& ipse Ange.d.con.421.D.Iordanus,col.2.versi.in materia autem.Quin sunt qui dicunt illud tantùm procedere in successionibus ab intestato.& in ijs Raph.Fulg.con.34.domina Catarina,col.2.versi.nec me mouet,vbi & ex hoc tenet nō procedere in substitutiōibus & fideicōmissis,contrà quàm diximus ex multorum opi.supra.numero.82.vides igitur.

Conceptos post alienationem admitti ad reuocationē illius.

Nec illis tēpus ī id statutū currit.

90 ¶ Hanc quoq; partē fulcit,quod à feudorū interpretibus traditū est,agnatos natos post alienationē feudi admitti ad reuocationē illius,nō minus quàm si nati fuissent tēpore alienatiōis:nec distingūt vtrùmne cōcepti essent eo tēpore,an nō,ita enim generaliter voluerunt And.Iser.Mart.Laud.Iac.Aluar.& Cardi.Alex.in.d.c.j.§.hoc quoq; notandum,ti.de succes.feud.& Zasius in epitome feudorū parte.9.char.3.vers.verūtamen si posteà.& Philip.Dec.con.395.in caussa magnifici,in fi.Id quod huc multùm facit,quia admodùm conuenit cum nostro retractu.Subdūtq; illi quos citauimus ex cōmentarijs in.d.§.hoc quoq; notandū,tempus præstitutū agnatis ad reuocādum non currere nascituris.de quo etiam per Fran.Curt.Senior.con.83.deus pius,col.4.versi.& si opponatur.Quod eò volui dicere,vt hinc intelligas in huiusmodi casibus maiorem fauorē tribui nascituris quàm natis.Quāuis id adpud nos nō obtineret in casu retractus,propter id quod statuitur infra eo.ti.§.35. vide tamen super hoc vltimo,an videlicet currat vsucapio aduersus nascituros,Bal.in.c.j.in.2.no.& ibi Fely.col.2.versi.subdit Bal.extra de præscri.& Io.Fran.Bal.in tracta.præscriptionum,in.23.casu.j.partis.6.partis prin.numero.44.

Conceptos post mortē admitti ad successionē ex persona parentum.

91 ¶ Deniq; licèt cōcepti post mortē non admittātur rd successionē ex propria ipsorū persona.Tamē admittūtur ex psona parentū iure videlicet trāsmissiōis,ac veluti repręsentatiōis,vt voluerūt oēs propè quos supra citauimus,cùm locuti sumus de successiōe nepotū cōceptorū post mortē aui.& pręter eos Dy.in.l.Gallus,in fi.magnę dist.ff.de lib.& posth.

Cy.Bar.Bal.Saly.Pau.Cast.& omnes in.l.j.C.de his qui ante aper.tabu.Cy.Bar.Bald.in.j. quæst.& Raph.in.d.l.si quis filiũ.C.de inof.testa.Bar.& Angel.in.d.l.si quisfilio,in princ. ff.de libe.& posthu.idem Bar.in.d.l.quod dicitur patrem,ante fi.& ibi quoq; Imo.Alexã. & Iason.ff.de verb.obli.Bal.& Sal.in.l.vl.C.ad.S.G.Orphi.vbi Sal.dicit id cõmuniter teneri.idem Bal.in.l.si in personam,colũ.j.versi.extra opponitur,& ibi quoq; Raph.Paulus Castrensis.& Corneli.C.de fideicomis.idem Roma.qui id dicit sing.dicto consilio.442. Cornelius.qui id declarat & limitat,con.70.duo veniunt,in fi.lib.4.Fran.Aret.in.l.ventre,col.antepe.versi.tu autẽ dicas.ff.de acqui.hæred.& consilio.143.visa,columna.4.versi. ista dubitatio.Iason.con.34.ad motiua,col.2.vers.nec obst.quòd in eodẽ,li.j.& con.105.Ioanna,in fi.li.4.Sed id quomodo sit intelligendũ,dicam infra eo.tit.§.11.in verbo,ou ceulx qui les representent.& videbis apud Raph.in.d.l.si quis filiũ.& Bened.in.d.c.Raynutius, in verbo,& soboles quam gestabat in vtero,numero.40.& multis seq.de testa.Sed vt redeamus,cùm in retractibus quis veniat ex representatione & persona suorum maiorum, vt expressè cauetur in.§.13.huius ti. Potest videri hic conceptus post venditionem,saltem si sit cõceptus ante annũ venditionis siue notificationis,qui ex nostra consuetudine datur consanguineis,esse admittendus,si notificatio facta fuerit iuxta.§.vlt.huius tit.sin minus intra.30.annos,secũdùm ea quæ dicemus infra hoc ipso.§.in verbo,dedans lan,quæ est gl. 10.numero.item.10.incip.ex quibus cõstat.Cùm & aliàs quantùm ad id spectat,inspiciendum sit tempus cõditionis,vel diei cedentis,vt statim dicemus numero ab hinc.4.ex quibus vides.

92 ¶Sed aduerte quia retractus nõ competit ex die vel sub cõditione,sed cõfestim venditione facta:tamẽ ius est consangui neo petendi retractũ intra annũ,si notificatio facta sit:aut etiam intra.30.annos,si facta nõ sit,vt diximus.Sicuti etiã ius succedẽdi siue adeũdi competit statim à morte defuncti,nec tamen proximus ab eo iure excluditur,nisi.30.annorũ spacio,vt no.in.l.licèt.C.de iure delib.cum alijs multis cõcor.à me traditis in repe.l.si vnquàm,in verbo,reuertatur,nũero.311.incipiente,quod & cõfirmo.Et tamen omnes necessariò requirunt aliquẽ esse conceptũ tempore mortis,vt succedere possit ex sua persona:nec satis esset,si nasceretur intra.30.illos annos.Nam quod dictũ est de repræsentatione haud dubiè procedit,si modò is qui repræsentat & qui petit retractũ,sit cõsanguineus vẽditoris: neq; enim aliter audiẽdus est,vt hic patet in tex.huius.§.Et tunc iste cõsanguineus potest venire ex repræsentatione maiorũ suorum,vt vel excludat alios,aut cum alijs admittatur ob illam repræsentationẽ,alioquin excludendus,secũdum id quod cauetur infra.§.11.Sed cùm illi deest illa qualitas cõsanguinitatis,ratione cuius competit retractus,eo tempore, quo ipse retractus defertur,cùm nondum sit conceptus,quomodo ad eum admitti potest?

Retractus an competat ex die uel sub conditione.

93 ¶Nisi quis diceret,quòd etiã successio ab intestato cõpetit ratione cõsanguinitatis,& tamen ad eam admittitur ex persona & repræsentatione maiorũ,is qui concipitur & nascitur post mortẽ,vt plenè supra diximus.Sed & illud quoq; dici posset non omnino esse paria,post vẽditionem cõcipi in casu retractus,& post mortẽ aui in casu successionis.Nam in priori casu is qui concipitur & nascitur post venditionem,continuò quàm natus est,fit consanguineus vẽditori:nisi fortè venditor ipse post venditionẽ & ante conceptionem & natiuitatem illius mortuus fuisset,quia tunc dici non posset hunc ita cõceptum,fuisse aliquando consanguineum venditoris.At in successionibus nullo pacto potest qui concipitur post mortem alicuius ei consanguineus esse,qui iam dùm hic concipitur,desijt esse in rerum natura.

94 ¶Sed & ijs responderi potest,non satis esse,vt quis post vẽditionem sit cõsanguineus venditoris,sed requiritur eam qualitatem adesse tẽpore venditionis,vt expressim voluit Philip.Deci.con.222.viso puncto,col.j.Et in simili quoq; statuto respondit Corne.consi.151.in hac consultatione,col.j.li.3.Ibi enim statutum erat,vt vicinus siue socius venditoris possit retrahere rem vicinam siue communem vẽditam eo irrequisito.& id statutum dicit Corne.esse intelligendum in eo tantùm,qui erat vicinus vel socius tempore vẽditionis:nec satis esse,si postea fieret: quoniam qualitas adiuncta verbo debet intelligi secũdùm tempus ipsius verbi.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxal.&.l.quod ait.§.Iulianus,eo.tit.&.l.j.§. tutoris.ff.quod iussu.cum si.& idem quoq; voluit Io.bap.Rosel.inter cõ.Paul.ca.con.249. statutum,post prin.lib.2.

Consanguinitas ex tẽpore uẽditionis cõsyderatur.

65 ¶Ex qvibvs vides hanc rem dubiã relinqui.Si tamẽ priorẽ partẽ sequi malis,vt scilicet nõ admittãtur qui post vẽditionẽ concepti sunt,quę mihi verior visa est,Eã ita intel-

Quæstio.si uenditio pẽdet ex die uel cõditione an satis sit cõceptũ esse tẽpore diei uel cõditionis.

ligere poteris, vt procedat in vēditiōe pura. Quòd si ea ex die vel cōditione pēdeat, id est, sit cōditionalis vel in diē, ij quoq; vocabūtur, qui cōcepti fuerint tēpore cōditionis aut diei cedentis, etiam si nondum concepti erant tempore vēditionis. Satis enim est qualitatem affore tēpore conditionis aut diei, vt in fideicōmisso voluerunt maxima ex parte hi quos supra citauimus. numero. 82. incip. vides igitur ex supradictis, ne eos iterum hic repetam, & prætereà Raph. Fulg. con. 34. domina Catarina, col. 2. versi. nec me mouet. Ro. con. 408. in proposita quæstione, in fi. & Pau. Ca. con. 16. viso dicto puncto, in. 4. dubio, li. 2. & Iason con. 206. viso testamento, col. j. versi. quantùm ergo, lib. 2. & Steph. Bertran. con. 23. ex thēmate, col. 8. numero. 36. & iterum, col. 14. numero. 65. lib. 4. & Philip. Deci. con. 217. in casu proposito, in fi. & con. 299. in caussa mihi commissa, col. 4. versi. sexta conclusio. & nouissimè Anto. Rub. con. 28. circa præmissam, col. 3. versic. item ex quo. Et probat text. in. l. cum qui post. ff. de condi. & demon. & l. intercedit. ff. de lega. præstan. & l. cùm pater. §. hæreditatem, le. j. in. fi. ff. de lega. 2. & l. si in personam, & ibi Bal. C. de fideicom. nam si id obtinet in vltimis volūtatibus, & in statutis quoq; obtinere debet, quæ earum naturā mutuantur, & imitātur, secundū Bar. & recētiores in. l. j. C. de his quibus vt indig. cū concor. ibi traditis ab Alex. & à me quoq; in fi. huius ti. in. 3. quæsti. versi. deniq;. Et generale est, vt sufficiat quamlibet qualitatem inesse tempore, quo cedit dies dispositiōis, vt per. d. l. si cognatis. ff. de reb. dubijs, voluit Bal. con. 491. Petrus de cessa, post prin. li. j.

In fideicōmissis an q̄litas diei uel conditionis inspiciatur.

96 ¶ Verùm hæc limitatio non omnino certa est, quandoquidem non desunt, qui etiam negant in fideicōmisso conditionali, aut aliàs pendente ex incerto euentu admitti cōceptos post mortem testatoris. Et inter cæteros Pet. Anc. & Imo. vti à nonnullis citantur, in. c. in dicante, de testa. per. d. l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2. & Ro. sibi cōtrarius con. 438. in caussa consultationis, in. 4. dubio, per multa quæ illic allegat, quæ tu ipse videre poteris. quanquam in casu in quo loquitur, aliud definiat, propter verba quędam testatoris, quibus hoc ipsum disposuisse videbatur. & Alex. con. 184. viso themate dicti Siluestri, col. j. lib. 2. per text. in d. §. fratre, & iterum con. 220. viso testamento, in fi. eo. lib. 2. per. d. §. fratre, & l. vl. versi. hoc etiam volente, & ibi no. per Cy. C. de verbo. signi. & Soci. con. 73. capiendo primum, col. 8. versi. tertiò ad idem facit, li. 4. etiā per. d. §. fratre, cum glos. & Bapt. Cacia, inter con. illius in. d. vl. subscriptione con. 152. eiusdemq; vl. li. j. Et hoc quoq; satis voluisse videntur Salusti. Perusi. Maria. Soci. & Fran. Aret. in suis subscriptionibus. d. con. dûm in casu substitutionis, de qua ibi tractatur, quæ pendebat ex futuro euentu, reijciunt eos qui nondum cōcepti erant tēpore testamenti, nec tēpore mortis. & Philip. Deci. con. 95. substitutio facta, col. pe. vers. tertiò principaliter. Et facit quod dicā infra vers. ab hinc. 2. ibi, & facit etiam.

97 ¶ QVOD SI TIBI MAGIS placet ea pars quæ admittit ad retractum conceptos post venditionem, ita eam intelliges, vt eis tamen præferantur, si qui tēpore venditionis nati erāt aut concepti, quēadmodum ij illis præferrētur ad reuocandam rem à testatore prohibitā alienari extra familiam, si ea alienata fuerit, vt per quædam iura voluerūt. Io. Crot. & Ferdi. Loaz. in repe. l. filiusfa. §. diui, ille quidem col. 45. in. 7. quæstione, versic. consydera aliquos casus, hic autem numero. 528. & seq. ff. de leg. j. & ante eos Pau. Ca. cuius illi non meminerunt, con. 247. in caussa quæ vertitur Saonæ, col. 4. vers. nunc venio ad illa, lib. 4. vbi & alia quædam ad hoc allegat, vt apud eos videre licet.

Nati aut cōcepti tēpore uēditiōis an cæteris præferantur.

98 ¶ Et hanc opi. adiuuat, quod post Oldra. tenuit Alber. in. j. parte statutorum. quæsti. 134. ciuitatis Paduæ statuto cauebatur. Quòd si ex statuto in locum demortui subrogari debeat proximior ad munus quodpiam vel magistratum, is præferendus est, qui tempore mortis reperitur proximior, ei qui posteà nascitur, per multa illic ab eo allegata, quod & nos supra retulimus in eadem glos. numero. 78. quāuis sciam. Et id nuncupatim sequitur Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. 53. versi. & inquantùm superius dixi. C. de fideicom. Quibus illud addere potes, eum dici proximiorem defuncti, qui proximior est tēpore mortis. §. ita demum tamen, insti. de hære. quæ ab inte. defer. & no. glo. Bar. & alij in. l. qui se patris. C. vnde liber. & latè Soci qui alios citat, con. 153. pulchra, col. 9. versi. secundò quòd satis, quod con. primū est, li. 2. Et facit etiā, quod in contractibus cōsyderatur qualitas, quæ adest tēpore ipsorum contractuū, non autem cōditionis aut alterius futuri euētus, cùm quęrimus, cui quid acquiri debeat. l. si filiusfa. & ibi Bar. & recentiores. ff. de verbo. oblig. & l. quę legata. & l. seq. ff. de reg. iur. & l. 2. §. id quoq;. ff. de colla. bono. & l. vl. ff. de stip. seruo. & Bar. in. l. si rem meam. ff. de verb. obli. Alex. con. 232. ponderatis, col. j. lib. 6. De quo tamen vide tex. in. l. quidam cùm filium. §. vl. & ibi doc. ff. de verbo. obli.

Qualitatē tēpore contractus cōsyderari, non diei āt cōditionis.

99 ¶Verùm Geral.Bago.in sua disputatione retractus,versi.quæro sequenter aliquis est proximior,in ea est op.vt qui intra annum post venditionem nascitur proximior vẽditori, præferatur antè nato remotiori,qui nondum egit ad retractũ,nullumq; ideo ius sibi quæsiuit,nihil tamẽ allegat,nisi sit mendum in meo codice.Sed tamen respondet ad.l.si filiusfamil.&.l.quæ legata,quas nuper allegauimus.In illis enim(inquit)inspicitur initium,vt acquiratur certæ cuidam personæ,scilicet patri filiifa.contrahentis.Hîc autem nõ est certa persona,cùm vocentur omnes consanguinei,sed ea persona ex tempore certificabitur, scieturq; quis erit proximior intra annum huic iuri retrahendi præstitutum,quísve ad retractum se offeret.Ideo cùm nondum id appareat,attendendus est ille qui proximior est tempore quo agitur.

100 ¶Et hanc Bago.sententiam simpliciter referunt & sequuntur sine alia allegatione aut iurium aut rationum.Boher.in consuetud.Biturigum hoc eo.ti.§.2.&.Sainxon.in consuetud.Turoniæ hoc quoq; tit.§.j.in.10.quæstione,& idem tenuit.Ferronus in consuet.Burdigal.hoc item tit.§.9.Et pro illa ipsius Bago.consyderatione nõnihil facit tex.in.§.proximus autem,insti.de legi.agna.succes.vbi scribitur proximum eum mortuo intestato fore requiri eo tempore,quo mortuus est is,de cuius hæreditate quæritur.Si autem is testamẽto facto decesserit,id tempus inspicitur,quo certum esse ceperit nullũ ex testamento hæredem extiturum:quod quidẽ aliquando longo pòst tempore declaratur:in quo temporis spacio sæpe accidit,vt proximiore mortuo proximus esse incipiat,qui moriente testatore non erat proximus.Et est similis propè tex.in.l.post consanguineos.§.interdum,versi.proximum.ff.de suis & legit.quæ etiam iura citat.Chasse.in cõmentarijs consuetu.Burgund.hoc ipso ti.§.j.in verbo,le plus prochain,ad fi.vbi & eam quæstionem posuit,nec tamen eam soluit.

101 ¶At illi tex.si solerter inspiciãtur,sunt contra hanc op.Bago.nam si quis decesserit intestatus,inspicitur tempus mortis eius,vt sciamus quis sit proximus,isq; solus obtinebit hæreditatẽ,si velit:etiam si cæteri primi eam petierint,ad eamq; egerint:neq; enim locus est occupationi.Sicuti nec hoc in casu ij qui sunt remotiori gradu possunt retractum occupare in præiudicium proximioris,vt latè tractabitur infra eo.ti.§.11.Igitur cùm iste sit proximior tempore venditionis,ex qua ius retrahendi defertur,& acquiritur consanguineis, sed ita vt proximus quisq; cæteris præferatur,quomodo fieri potest,vt casus superueniẽs, ex proximiore faciat non proximiorẽ?& ita eum priuet eo iure sine facto aut culpa ipsius l.id quod nostrum.ff.de regu.iur.cum si.Nam quod dictum est de testamento facto nihil ad hunc casum pertinet,quia cùm id factum est,ex eo pendet,quis hæres futurus est:cùm autem non factum est,ex morte pendet,vt illis ipsis iuribus declaratur:sicuti & in nostro casu ex venditione id ius,de quo tractamus,pẽdet:nec aliquid est,quod suspendat,quemadmodum in iure succedendi testamentum id ius suspendit.

102 ¶Sed tamen pro hac opin.Bago.facit,quod ab Alberi.post alios antiquiores disputatum est,& diffinitum in.j.parte statutorum.quæsti.136.ex prædicto statuto.Cuius species talis est.In ciuitate Paduæ duo erant statuta:vnum,quòd potestas in locum demortui decurionis deligeret vnum ex proximioribus ipsius mortui.Alterum,vt decurio posset in suũ locum,alium sibi proximiorem deligere.Titius decurio mortuus est relicto fratre & ipso decurione,& filio alterius fratris antè mortui,non decurione quidem illo,sed tamen idoneo.Frater secutus secũdum statutum sese munere abdicauit,& suum ipsius filium in suũ locum delegit,petitq; se à potestate ex priore statuto in locũ Titij fratris mortui assumi. Nepos ex fratre è diuerso se dicebat esse substituendum patruo,cùm tẽpore mortis ipsius esset proximior idoneus:nam alter patruus superstes eo tempore erat decurio,ideo substitui non poterat,cùm vicem duorum obtinere non posset:& licèt posteà abdicato munere inciperet esse proximior idoneus,id tamen sibi non obesse,cùm tempus mortis inspiciendum sit.& in hanc partem multa allegat,& inter cætera id potissimum quod supra diximus.versi.80.& hæc quidem intelligo,scilicet qualitatem proximitatis ex tẽpore mortis esse metiendam:nec admittendos eos,qui posteà concepti sunt,etiam si proximiores fuissent,si antè nati aut concepti fuissent.Concludit tamen Alberi.aliorum opiniones secutus non inspiciendum esse tempus mortis,sed subrogationis,id est executionis statuti, & quo res ipsa ad effectum & consummationem perducitur,per multa iura,quæ inibi videre poteris,respondetq; ad illa priora iura,& alia quę pro parte nepotis fuerant allegata, vt illic videre poteris,nam iam de hac re propè nimium diximus. *Tẽpus mortis non inspiciendũ sed executiõis statuti.*

Capacitas tẽpore mortis iſpicitur.

103 ¶Ideo & ei finem fecerimus, modò prius dixerimus quod à Fed. Senen. & alijs tractatum eſt, huic loco nõ intẽpeſtiuũ, con. 26. caſus talis eſt; quidam eſt ingreſſus, cuius ſpecies talis eſt Quidam profeſſus fuerat ordinem diui Frãciſci, interimq; mater eius mortua fuerat, cuius hæreditatẽ ille Frãciſcanus adire non poterat, vt cuius ordo ille incapax eſt: poſteà hæreditate iacente, & nondũ adita ab eo qui proximo gradu ſequebatur illũ filium, is trãſit ad ordinẽ diui Benedicti, aut alium, cui licet in cõmũi habere proprium. Quærebatur vtrùm hoc ſecundum monaſterium poſſit petere eam hæreditatem etiãnum iacentem in præiudicium illius ſequentis, & poſt multa à multis illic in vtranq; partem adducta tandẽ concluditur hunc ſequentẽ præferri, cùm iam à tempore mortis defuncti fuerit illi acquiſitum, atq; delatum ius ſuccedendi priore illo tanquam incapace poſtpoſito. Et eum non obſcurè ſequitur Ro. con. 296. circa declarationem. Quod quidem è diametro contrariũ eſt illi Alberi. opi.

Quæſti. an retractus cõpetat a uẽditione, an aboblatiõe.

104 ¶Huius autem dubij deciſio aliqua ex parte hinc pendet, vtrùm ius retrahendi ſtatim à contractu venditionis cõpetat, an à tempore oblationis factæ à conſanguineo. Ipſe autem Alberi. in ea eſt opi. vt non niſi ab oblatione competat, cùm dicit venditorẽ, ſi retraxerit ante oblationem cõſãguinei, nõ viã pręcludere retractui, hoc enim voluit in. l. ex hoc edicto. §. ſi quis. ff. de ali. iudi. mut. cau. fac. & in. j. parte ſtatutorum quæſti. 87. item quęro ſtatuto cauetur. & Fran. Rip. in. l. j. col. pe. verſi. ſed pone quòd ipſe venditor. ff. de priui. cred. & Chaſſe. hoc eo. ti. de retraictz. §. 10. in verbo. au ſeigneur Feodal. col. vl. & iterum in glo. ſeq. col. 2. verſi. ego tamẽ, rurſumq; in verbo, au præiudice du lignagier, poſt prin. de quorum in eam rem dicto dicemus infra. ti. ſeq. §. j. glo. 7. numero. 23. & hæc veriſſima. In contraria autem ſententia, vt ſcilicet id ius continuò venditione facta competat conſanguineo, voluit videri Guil. Cu. & poſt eum Pau. Ca. in. l. j. §. ſcientiam, quam ipſe Pau. legit cũ prin. eius. l. ff. de tribut. actio. & Bal. in rub. C. res inter alios acta, col. j. verſi. no. quòd ex cõſuetudine. & Philip. Deci. con. 88. cuius ſuperſcriptio incipit, valet ſtatutum, col. j. & con. 647. requiſitus, col. j. Quibus accedo, vt dicam latius in eadem illa glo. 7. §. j. ti. ſeq. per totam eam gl. præſertim vero numero. 36. & ego ſanè, & ſeq. Nam & cùm quid alteri defertur ex legis vel ſtatuti diſpoſitione, id continuò acquiritur etiam ignoranti, & ſine alia agnitione, præterquam in hæreditatis acquiſitione. Dy. & Bar. in. l. j. §. an bona. ff. de iur. fiſci, per tex. ibi, & alia iura ab iis allegata, & Angel. con. 81. domina Maria, col. j. verſi. tertiò. ex natura. Quod eò volui dicere, ne quis cauſetur conſanguineum forſitan ignorare huiuſmodi contractum. eumq; nondum id ius agnouiſſe.

Quæſti. uẽdita dote a uiro an illius conſanguinei, an & uxoris admittãtur ad retractum.

105 ¶SED VT AD CAETERA pergamus, quæ conſanguineorum perſonam reſpiciunt. Pone quòd maritus ex ſtatuto poſſit vendere rem dotalem vxore cõſentiente, idq; fecit. Vtrùm conſanguinei mariti, an vxoris admittentur ad retractum. Alberi. in. j. parte ſtatutorum, quæſt. 98. itẽ præſuppoſito, refert And. Piſa. hanc quæſt. latè, & ſubtiliter in vtramq; partẽ diſputaſſe, tãdemq; cẽſuiſſe neutros admitti, quoniã hæc res nõ poteſt dici de genere viri: ideo quantùm ad eum ceſſat ſtatutũ. Conſanguineus autẽ vxoris admitti non debet, quia ipſa non vẽdidit, & nihil prætereà dicit. Cui potes addere quãtùm ad vxorem, quòd vẽditio attribui debet uẽdenti, non conſentienti. c. paſtoralis, & ibi Collect. col. j. verſi. iſta decretalis, extra de dona. & c. j. in prin. ne ſede vac. lib. 6. & c. ſi annũ, de iudic. eo. li. 6. & quæ no. in. c. cùm eccleſia vulterana, ext. de elec. quæ iura in id allegat Collec. vbi ſupra: nam & aliud eſt uẽdere, aliud vẽdenti cõſentire. l. aliud. ff. de re. iur. Ideoq; iura in vno loquẽtia nõ habẽt locũ in alio. l. ſi pater. §. vl. & l. ſi minor. la. j. ff. de manumiſſ. vindic. cùm ſi. pptereà Bal. in. l. 2. in. 20. quæſt. C. de reſcin. vẽdi. tradit quòd ſi tu rem meã vẽdidiſti me cõſentiente & participãte preciũ, tibi tãtùm cõpetit beneficiũ, d. l. 2. nõ etiã mihi: quia tu propriè vẽdidiſti, nõ ego, per. d. l. ſi pater. Sed & videmus cõſentientẽ ſimpliciter nõ teneri de euictione vt vendentem. l. euictione. C. de euic. & diximus ſupra latius nũero. 54. cuius poſtremi.

Venditio attribuitur uendẽti nõ conſentiẽti.

Aliud uendere, aliud uendẽti cõſentire.

Niſi eadem ſit utriuſq; ratio.

¶Ego tamen puto cõſanguineos vxoris eſſe audiẽdos. Nam quæ diximus de vẽdente, &
106 cõſentiẽte, tùm demum tãtùm obtinẽt, cùm eſt diuerſa vtriuſq; ratio: quòd ſi eadẽ ſit, eodẽ iure vtrũq; procedit. Bar. & Bali. in. l. vl. C. de pac. Bal. & Saly. in. l. 2. C. ſi aduer. dona. ipſe Bal. id trahẽs & ad ſtatuta in. l. filiusfa. in prin. col. j. ff. de proc. Hîc aũt eadem eſt omnino vtriuſq; ratio: nã mulier ob ipſius cõſenſũ rẽ amittit. l. 2. C. de remiſ. pig. & ibi cõcor. in gl. Ideoq; non minus res exit extra familiam, quàm ſi ea ipſa vendidiſſet. Item quia mens cõſuetudinis loquẽtis de vendente magis cõſyderãda eſt, quàm verba ipſius. l. ſcire oportet. §. aliud, ibi, ſed & ſi maximè. ff. de excuſ. tut. cũ concor. à me collectis in repe. l. ſi vnquàm,

in verbo,libertis.numero.38.incipi.ex quibus & illud.C.de reuocandis donationi.Et talis mens potius dicitur esse declaratiua quàm extensiua,vt not.in.l.Cæsar.ff.de publica.& vectiga.& dicemus inferius in.§.20.& voluit Barb.loquens in simili casu de consentiente alienationi,con.41.deum inuocent,col.antepe.versi.secundò ostendo,li.3.

107 ¶Mens autem nostræ consuetudinis est,quòd si res transeat in extraneos titulo venditionis,habet locum retractus:quæ quidem mens & hîc habet locum.Imò verò & verba nostræ consuetudinis id ipsum adstruunt,cùm non tantùm loquantur de contractu venditionis,sed de alio æquipollente venditioni.Hic autem consensus vẽditioni præstitus vim habet venditionis,quantùm ad id de quo loquimur.Super quo vide omnino quæ scripsimus in legibus connubialibus,in glo.3.in.12.quæstio.& in dicta.l.si vnquàm,in verbo donatione largitus,in.21.quæstione,quæ est in numero.278.& seq.Denique omnibus perspicuum est,si statuentes de hoc casu interrogati fuissent,idem quoq; respondisse de hoc casu,vt de venditione,ergo & idem seruandum est.glo.& doctores in.l.tale pactum.§.vlti. ff.de pactis.cum concord.à me latè cõscriptis in dicta.l.si vnquam,in principio.numero 55.inter tam multa.Et idem etiam in nostro casu tenuit Molend.in consuetu.Parisi.titu. j.§.13.glossa.6.in principio.

108 ¶QVID AVTEM CVM vir & vxor & quilibet insolidum vendunt pensionem quampiam annuam generalem,id est vne rente generale. An vtriusque consanguinei admittantur, & an insolidum.De qua re latè dicemus posteà,in.§.31.numero.j.Sed & in nũero sequen. eiusdem.§.31.videbis,quid cùm vterq; & quilibet insolidum vel simpliciter vendunt rem quæ est alterius eorum tantùm:nam locus est huic rei inibi aptissimus.Ideo in eum has quæstiones reiicere maluimus,sed hîc meminisse nõ inutile visum est,ne si quis hanc glo. legat,fortè has perquirens,putet à me intactas fuisse,spéque sua frustretur. *Quæstio in alium locũ reiectæ.*

109 ¶SED IN HAC CONSANGVINEORVM materia non alienum fuerit quærere.An consanguineus venditoris possit huic iuri retrahendi renũciare.In qua re breuiter dicendũ,posse,ex illa generali regula,qua cuilibet permittitur renunciare suo fauori.l.si quis in conscribendo.C.de pactis cum multis alijs concordanti. adductis à glo.ibi,& in.c.si diligenti,extra de for.compe.Et ita nuncupatim,ne authoritate deficiamur,voluit Masue.in tit. de retractu.§.si ille cui.& Math.Afflic.in tractatu protomixeos,in verbo,scriptum est, columna vlti.in.11.not.Et in non longè dissimili casu est textus.in.§.porrò,ibi,per refutationem,titu.quali.olim feud.pot.alie.vbi Mart.Laud.& Cardi.Alexan.vterq; colum.j. id not.De quo tamen vide quæ plenius dicam.j.numero.119.incipi.primus igitur casus,& multis sequentibus. *Quæsti. an consanguineus poßit iuri retractus renũciare. uidè oĩno infra 119.& se.*

110 ¶SED QVID SI NON IPSE consanguineus emptori,sed venditori promisit se hoc iure non vsurum.An id proderit emptori.Math.Afflic.in tractatu proto.vbi supra,columna vltima,versiculo, sed quid si vicinus,dicit primùm videri,quòd sic:quia fit accessio de venditore ad emptorem.l.de accessionibus.ff.de diuer.& tempora.præscript.& est bonus textus in.l.dolia.§.primo.ff.de cõtrahenda emptione,& in.l.si tibi decem.§.pactum.ff.de pactis.Deinde subdit in contrarium facere,quòd alteri stipulari nemo potest.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verborum obligationibus.Tandem tamen definit hoc pactum esse reale,ideóque transire cum ipsa re,quamuis sit factum venditori soli:quia res trãsit cum sua causa.l.pignoris.ff.de pignoribus&.l.si conuenerit vt nomen.§.si fundus.ff.de pignoris actione.&.l.si debitor.C.de distracti.pignorum cum simi.Et ita videtur intellexisse Masuer.vbi supra si non oscitãter inspiciatur,quia supponit ex ibi allegatis ius retractus nõdum competere,& ita venditionem non esse factam,cum fit renunciatio,cui standum esse dicit.Quanquã huius cõtrarium voluit Chasse.in consue.Burgun.hoc eo.tit.§.10.in gl. vlt.versic.sed quæro.Sed tu hîc quoq; vide quæ in hac re dicam infra numero.124.sed in duobus,& seq.& numero.127.tertius casus. *Quid si cõsanguineus promiserit uenditori hoc iure sẽ non usurũ. uide infra. 124.& se. & .127.*

111 ¶PLVS DICIT IDEM Matth.in.d.trac.§.j.col.13.versi.subsequenter quæro,ꝙ si consanguineus permiserit,& vt ipse loquitur,dederit licentiã consanguineo vẽdendi cui velit,non poterit posteà rem vẽditã retrahere.Quãquam dicit primùm videri ob id consanguineũ nõ perdere ius redimẽdi:quia id ius ante venditionẽ ei non cõpetebat,ergo nec ei potest renũciare.l.in repudiãda,&.l.qui superstitis.ff.de acqui.hære.&.l.si ita scriptũ.§.si sub cõditiõe.ff.de leg.2.&.l.spẽ.C.quæ res pig.obli.pos.Itẽ quia cũ emptore nihil actũ est,ergo ei nihil ꝓdesse põt pactũ cũ alio factũ,quia res inter alios acta,&c.Cõcludit tamẽ cõtrariũ, quia pactũ vẽditori factũ prodest emptori.d.l.si tibi decẽ.§.pactũ.&.l.item in duobus.§. *An consanguineus uẽditoris ei ius fecerit uẽdẽdi cui uelit, poßit uenire ad retractum. uide .127. & seq. & 131.*

personale,&.l.iurisgentium.§.pactorum.ff.de pact.Et multò fortius(inquit)hoc procedit si pactum fuerit reale,quia renunciatum est huic iuri:nam tunc videtur actum,vt nullo modo vlterius ad id ius admittatur,ar.l.j.§.quibus.ff.de succes.edic.cum si.Tu tamen hic vide quæ dicam plenius infra.d.vers.tertius casus,qui est in numero.127.& seq.& iterum in versi.quartus casus,qui est numero.131.& seq.

112 ¶QVIN IN FORTIORI casu,& citra permissionem aut consensum.Si venditor obtulerit vendendam rem consanguineo,iusto precio,& noluerit cõsanguineus emere,videtur non amplius esse audiẽdus volens retrahere,per tex.in.l.qui romæ.§.cohæredes.ff.de verbo.oblig.vbi qui tenetur alij vendere,si is alius fuerit requisitus,& noluerit emere,poterit libere alteri vendere.Quem tex.sing.faciunt Dy.Bal.& Ang.ibi,& nota.Bar.etiam ibi,illiúsq; authoritate asserunt ipsi Dy.Bar.Imo.Fran.Are.& Soci.ibi,quòd prohibitus alienare extra familiam,poterit vendere extraneo,si prius illis qui sunt de familia denunciauerit,qui noluerint emere,præsertim duobus mensibus expectati.Et idem voluit Bal.in.c.j.§.sed etiam res,in verbo,pro æquali precio,tit.per quos fi.inue.Saly.& Ange.in.l.vlti.per illum tex.& ibi quoq; Iason col.7.versicu.octauò principaliter.C.de iure emphy.& idem Bal.in tract.protomixeos,col.j.versi.sed tunc quęro.Ange.qui requirit trinam denunciationem,con.243.multi consortes,vbi ętiam negat eum tex.alibi reperiri.Ro.sing.761.facio pactum.& con.27.viso themate,col.vl.versi.primo.& con.182.in casu proposito,in fi.quibus locis illum tex.dicit sing.Pau.Ca.in.l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.j.in lec.Paduana,& ibi etiam Iason in.2.lect.col.11.versic.nonò limita,& Ferdi.Loaz.in repeti.numero.533.& seq.& idem Pau.in.l.quoties.C.de fideicom.dùm allegat Barto.in.d.§.cohæredes.& con.447.si iste masculus,col.j.li.j.Io.Plat.in.l.j.col.2.versi.& quando quis.C.non licere habi.metro.li.11.Soci.con.227.præsens consultatio,col.6.versic.secundò fortius,lib.2.Et simile quippiam voluit Bar.in.l.codicillis.§.instituto,ad fi.ff.de leg.2.Bal.in.l.volũtas.l.col.j.C.de fideicom.& in.c.cùm inter dilectos,col.2.versi.ibi comitis,extra de fid.instrumẽ.At tu hîc vide quæ dicam infra numero.143.quintus casus,& seq.

An consanguineus qui rẽ oblatam renuit emere possit eã alteri uẽditam retrahere.uide 143 & seq.

Si familia recusetemere, poterit res extra familiam post duos meses alienari.uide 144.

113 ¶IMMO ETSI VENDITIO facta fuerit præsente consanguineo,& non contradicente,aut protestante,videtur non esse posteà audiendus,per id quod maxima apud nos authoritate voluit glo.in.l.cùm proponas filios.C.de pactis,quòd si alienetur res prohibita alienari,eo præsente & non contradicẽte,cuius fauore facta est ea prohibitio,& in quem transferri debet,is ita sibi præiudicat,vt non amplius possit eam alienationem retractare,arg.l.cùm pater.§.libertis.ff.de lega.2.&.d.l.quoties.C.de fideicom.& ita per illam glo.consuluit Ro.con.457.circa propositam consultationem,in fi.Sed hîc vide quæ dicam infra numero.154.nec est.

An consanguineus pñs uẽditiõi poterit retrahere sed & uide .146. & seq.

114 ¶Et id quidem in feudo alienato à vasallo,agnatis præsentibus,& non contradicentibus siue protestantibus,vt scilicet posteà non possint eam alienationem reuocare,tenuit Iaco.à.S.Georgio,cuius authoritas in materia feudali magna est,in tractatu feudorum,in verbo,& cum pacto de non alienando,col.2.versicu.sed quid si vasallus,vbi & id idem dicit voluisse Bald.in.c.primo.§.donare,columna.2.titulo.qualit.feud.ali.olim po.dùm allegat dictam.l.sicut.§.venditionis.ff.quibus modis pigno.vel hypothe.soluitur.Monétque ideò ipse Iacobus vt agnati caueant,ne sint præsentes alienationi feudi.Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infra numero.148.nec verum est.

Præsens alienationi prohibitæ an sibi præiudicet. uide .154. & seq.

115 ¶Et simile quippiam tradit glosa vt à multis intelligitur,& citatur in.c.primo.in verbo,permissione,titulo de prohibitione feud.alienat.per Lotha.quòd si domino præsente & non contradicente vasallus feudum vendat,non poterit dominus eam venditionem reuocare,argumento.§.si autem aliquis,titulo si de inuestit.int.domi.& vasal.lis oria.Patientia enim sine contradictione habetur pro consensu expresso,argumento.l.quidam.ff.de euictioni,&.l.si verò.§.inde Papinianus.ff.mandati,&.l.si vt proponis pater.C.de nupti.Nam & intelligitur consentire,qui præsens non contradicit,ar.l.ad honorem.§.vl.ff.de decurio.Nisi fortè(inquit)sciat vbiq; ius suum durare,dùm tacitè consentit,arg.d.l.sicut.§.non videbitur.ff.quib.mod.pign.vel hypo.solui.Et subdit.Et hæc vera sunt,quando ex certa scientia consentit,aliàs potius videtur errare.l.secunda.ff.de iudicijs.Ex quibus sanè intelligitur in ea mansisse opinione,vt dominus sibi præiudicauerit,si præsens tacuerit,nisi errauerit.Et ita eam glo.intelligunt & sequuntur.Iaco.Bel.Mart.Laud.Aluar.& Card.Alex.ibi.& Iaco.Ardi.in summa,titu.qui.mo.feud.amit.sub rub.si dominus consentiat alienationi.Iaco.Aluar.in.§.vlti.conclus.32.& ibi quoque Cardi.Alexan.col.5.

Agnati pñtes alieñatiõi feudi an possint eã alienationẽ reuocare uide infra. 148.

Quid de dño etiam præsente alienatiõi uide.149. & seq.

versi.& sciendum,titu.quæ fuit pri.caus.benef.amit.& ipse Aluar. qui ita dicit communiter teneri,in.c.j.§.præterea,titu.quib.mod.feud.amit.le.j.& Iason in.l.quæ dotis,col. ante penul.versic.decimus quartus.solu.matri.vbi id dicit no.& in.l. si fundum per fideicommissum,col.6.versic.similiter si vasallus.ff.de leg.j.vbi eam glo.dicit valde no.& con.227. Carolus,col.7.versi.sexto facit,lib.2.vbi.& eam quoque dicit valde no.Et Fran.Curt.Iunior in tract.feud.in.16.casu.4.partis prin.col.65.versi.& in primis quæro.Et idē in alienatione rei emphyteuticæ facta præsente domino,respondit Ioan.Ana.con.90. quia dubium istud.& ante eum Guil.Cu.& eius authoritate Alberi.& Pau.Cast. in.l.j.§. scientiam. ff.de tribu.acti.

116 ¶ A quibus non longè abest,quod scriptum est ab alia glo.in.d.cap.j.§.præterea, in verbo,regressum,in duobus locis,titu.quib.mod.feud.amit.Quòd si præsente & non contradicente eo,ad quem feudum iure debet obuenire,alius fuerit de feudo inuestitus,is videtur huic inuestituræ consentire:nec eam reuocare potest,per.l.2.&.l.hypothecas.C.de re mis.pig.&.l.decuriones.§.vlti.ff.de decurio.&.l.2.ff.ad municip. &.l. creditor , in fi.ff.de regu.iur.&.l.j.C.de fund.fisca.lib.10.Et eam glo.sequitur Iac . Bel.in.d.§.præterea . & Albert Bru.con.40.contra dominum,paulò ante fi.& iterum con.80.omnipotentis dei, col. 5.versi.plus dixit,vbi & illud asserit quod nuper de alienatiōe emphyteusis diximus presente domino,nonnullos etiam allegans,qui contrarium tenent,vt dicemus postea numero.146.sextus idémque,& vide etiam quæ dicemus infra nume.136.faciunt item.

Consentire uidetur inuestituræ qui patitur alium inuestiri,uide. 153.

117 ¶ *S*ed quid in his similibus diutius immoramur,quando ipse Guil.Cu. author inter nostrates grauissimus,hanc rem nuncupatim atque in specie decidit in. d.l.j.§.scientiam.ff. de tribu.acti.per eum tex.cuius verba hic subnectere voluimus.*S*i igitur scit & non protestatur,& non contradicit,tenebitur actione tributoria.Ideo Guil. si ex statuto (inquit) conceditur proximiori retrahere rem immobilem à consanguineo venditam,restituendo præcium venditionis, & ea res vēdita fuerit presente & patiente proximo, perdit ius retrahendi,vt hic dominus deducendi,quod sibi debetur.& facit.l. Ticius.ff.qui. mo.pig. vel hypo.sol.debet ergo protestari de iure suo.Nec ob.l.sicut.§.nō videbitur, eo.titu.quia ea loquitur de iure quæsito,cui non censetur præsens renunciare,si non contradicat, quia scit ius suum vbique durare.hæc autem lex loquitur in iure nondum quæsito, sed incipit quæri eo tempore,quo fit venditio. vnde facilius impeditur acquisitio . & id quidem refert,& dicit no.Pau.Cast.in.d.l.j.§.scientiam,quam legit cum prin.eius.l. & Cepol. con. causarum ciuilium. 47.in caussa vertente,col.2.versi. & licet statutum . Et idem expressim voluit nullo tamē illorū memorato,quisquis is est qui scripsit reper. in.l.j.C.de fund. rei prin.lib.11.in.12.regula.j.considerationis. *S*ed tu super ijs omnino vide quæ dicam infra.d.nume.146.& septem seq.vbi huic sententiæ non accedo.

118 ¶ EX ISTIS AVTEM OMNIBVS possunt colligi sex casus admodum necessarij ad hunc tractatum.Primus, cùm fit expressa renunciatio huius iuris post emptionem factam,& ita iure iam competente.Secūdus,cùm fit empturo , nondum emptione facta,& sic etiam nondum eo iure competente. Tertius,cùm fit domino vendituro tantùm.Quartus,cùm non renunciatur expressè huic iuri,sed consanguineus expressè consentit future, aut præsenti alienationi.Quintus,cùm consanguineus ante venditionem extraneo factā requisitus à domino rei eam noluit emere.Sextus,cùm consanguineus præsens est venditioni,& nō cōtradicit,aut protestatur.Quos omnes paulò amplius quàm.sup.dictum est, volumus sigillatim discutere.

119 ¶ PRIMVS IGITVR casus, cùm fit expressa renunciatio huius iuris emptori facta venditione,omnino est sine dubio.Nam cum ius ipsum sit illi iam quæsitum,& eidem expressè renunciet in fauorem emptoris,non est ad id amplius admittendus,cui ipse renunciandum putauit.l.si quis iusiurandum.C.de reb.cred.& iureiur.& ibi concord.in glo.nec remittenti actiones suas dandus est ad eas regressus .l. quæritur .§. si venditor.ff. de ædil. ædic.&.l.j.§.qui semel.ff.de succes.edict.&.cap.quàm periculosum,& ibi no.7. quæst.j.& d.c.j.§.præterea,titu.quib.mod.feud.amit.& cap.cum inter R.& ibi glo. in verbo , quod ex consensu,ext.de elect.cum si.Ideóque vera est Masuer.in hac re sententia quam supra adduximus numero.109.sed in hac.

Renunciatio iuris retractatio ualet . uide supra.cx.

120 ¶ SED SVPER HOC quæro,quid si non ita specialiter renunciauit,sed tantùm generaliter promisit nullam se controuersiam facturum super fundo vendito. An ex hoc excludatur ab hoc iure retractus , quod videtur , per . l . stipulatio ista.§. si quis fortè. ff. de

Sed an satis sit generaliter re-

promittere nullam controuersiam se facturũ.

verbo.oblig.vbi no.Ange.quòd is qui promisit non moturum se controuersiam super domo,nec id quidẽ facere potest super vsufructu aut alio iure.Ex quo & in specie nostrę cõsuetudinis expressè voluit Matthe.Afflic.in tracta.proto.in verbo,prohibemus, col. vlti. versi.sed quæro quid si promisit,quòd hoc casu non poterit consanguineus retrahere.Ad cuius sententiæ confirmationem vide multa,quę longè lateq; aceruauimus in repe.l.si vnquam,in princ.ipsius.l.numero.112.nunc autem restat,& multis sequentibus.

Quid de renunciatiõe facta empturo ante uenditionẽ.

121 ¶ SECVNDVS CASVS de renunciatione facta empturo ante venditionem,nullum aliud habet dubium,quàm quòd fit renunciatio iuris futuri,quæ posset videri uon esse valida,per iura supra alleg.numero.111.plus dicit,cum alijs concord . adductis à glo. in.l.j.in glo.magna,in.j.oppo.C.de pact.Nam vt etiam dicit Bal.in.cap.j.col.j.versi.secunda conclusio, titu. impera. Lotha. contra naturam renunciationis est, vt extendatur ad futura, per.d.l.si ita scriptum.§.si sub conditione.ff.de leg.2.& alia iura ibi allegata.

Renunciatio iuris futuri facta præsente parte ualet ut pactum.

122 ¶ Sed omnia illa iura vel loquuntur de simplici renunciatione,sine mentione iuris futuri,ad quod ideo in dubio non trahitur.vel si de eo quoque exprimatur , certè loquũtur & intelliguntur de ea renunciatione,quæ fit absente parte,& ideo nihil aliud est quàm pura meraq; renunciatio.Verùm cum fit tanquam pactum,& sic præsente parte,valet,etiam si aliter de pacti nomine mentio non fiat:quia satis est,vt fiat parte pręsente,vt habeat vim pacti,vt probatur in.d.l.j.& ibi glo. Pet.à bel.parti.Iac.Are.Bar.Signo.in repetit. Alber. col.j.Fulg.Pau.Cast.& recentiores,qui expressè tradunt,hoc casu præsentiam partis haberi pro consensu.C.de pactis,&.l.& hæredi.§.item filiusfamil.& ibi Bar. ff. eo. titu. &.l.in plurium,& ibi Alber.in fi.ff.de acquir.hæred.&.l.j.ff.de cura bo. dan. &. l.j.§.si quis ante, & ibi Oldra.& Alberi.ff.à quib.appella.non pot.&.l.vlti.in fi.C.de tempo.appel.glo.in.c. ex multiplici,in verbo,quietus,& ibi Ioan.And.& Panor.ext.de deci.Iac.Are.& Bal.in.l. is qui hæres.ff.de acquir.hæred.Roffre.Beneuen.quæsti.Sabba.9.seruitutem.D.à Rota.decisi.287.licet appellationi,in princ.in nouis.& decisi.832.primus,in antiquis . Collec.in.c. vlti.in princ.ext.de pactis.Bar.in.l.Pomponius,la.j.ff.de nego.gest.Signo.con.71.factum sic se habet dominus episcopus,col.j.versi.item simili.& con.159.super dubijs, col.2.numero.5.Bal.in.l.sed & si quis,col.j.in addi.ff.si quis cautio.& in.l.is qui hæres,in prin.col.j.ff. de acquir.hæred.& in cap.j.titu.de eo qui fin.fec.agna.Saly.in.l. si vt certo.§.j.col.3.versi. quod etiam probabat.ff.de pigno.actio.Raph.fulgo.con.67.paterfa.colum.3.& con.192. quidem emit.ab aliquo,col.j.Imo.con.52.in casu præmisso.& con.78.visis ac ponderatis, col.2.ver.2.pro hoc faciat.Card.flor.con.129.dubia principalia,in.2. dubio. Ro. con. 22. pro propositæ,col.j.versi.contrarium.Corne.con.51.Licèt in hac,col.pe.versi.solet enim, lib.2.& con.144.quod est eodem initio,col.4.versi.& licèt fortè.lib.3.Soci.qui id optimè declarat,con.230.viso testamento,col.j.in fi.cum sequen.lib.2.Philip. Deci.in.l. postquã, col.3.versi.2.videndum est.C.de pactis . Licèt contrarium videatur voluisse Fran . Are. omnium propè solus in.d.l.j.ad fi.eo.titu.

Iuri futuro & quærendo facilius renũciatur q̃ præsenti & quæsito.

123 ¶ Imò videmus quòd facilius renuntiamus iuri futuro siue quærendo,nisi aliud obstet,q̃ præsenti & quæsito,vt patet ex eo quod pulchrè scribit Bal.in.l.illud,col.3.in. 3. quæstio. C.de sacro.ecclesi.& alijs multis quę latè cõgessi in nostra repe.l.si vnq̃,in verbo,donatione largitus,numero.147.sed hoc tamen,& multis sequent.C.de reuocan.donat . & latissimè.supra titu.omnium huius volu.2.§.vlti.qui est omnium huius volu.24. Vt omittam interim valere renunciationem iuris futuri,quod saltem spe competit.l. quod Seruius.ff. de condicti.ob caus.& voluit Floria.à.S.Pet.hoc in casu expressim loquẽs,inter con. Pet. Anc.con.371.quòd dicta domina,col.j.versi.tertiò hoc idem.

Si emptor cui renunciatum est alteri uendat an consanguineus qui renũciauit possit retrahere.

124 ¶ SED IN DVOBVS istis primis casibus quæstionis est,quid si is emptor,cui ea renũciatio facta est vel specialiter vel generaliter (vt vtrunque casum comprehendamus) alteri postea vendat.An ab isto secundo emptore poterit consanguineus retrahere,non obstante huiusmodi renunciatione facta priori emptori.Iacob.Rebuf.in.l.vnicuique, in fi. C.de proxi.sacr. scrini. lib.12.post multa in vtranque partem allegata,concludit posse.& sequitur Chasse.in hoc eodẽ titu.de retraict.§.10.in glo.vlti.in fi.Et ante hos Flori.à neutro memoratus.d.con.371.colum.vlti.versi.nec ob.etiam: nam conuentio (inquit) facta super vno contractu non trahitur ad alios.l.si vnus.§.ante omnia . ff. de pact . & faciunt quæ diximus.supra numero.43.sed & in alio,& sequent . Sed quibus adde optimum tex. in cap.cùm inter,extra de renunciat.vbi qui renunciauit beneficio,non ob id prohibetur idẽ cõsequi ex nouo iure post renũciationẽ acq̃sito,& ibi glo.adducit alia quędã similia.

125 ℂ Quanquam dubium id facit, quòd etiam supra diximus numero . 110 . sed quid si non ipse, & quæ dicam tribus numeris seq. Et præterea quia si consanguineus, qui promisit nō retracturum, nihilominus possit retrahere ab alio secūdo emptore, cùm non possit à priore, cui id ius renunciauit, is primus emptor tenebitur secundo de euictione, cùm non vendiderit rem liberam, sed obnoxiam huic retractui. l. ex ijs prædijs. C. de euict. Et ita in idē recidet incommodum, quod passurus fuisset, si ipsi sibi non seruata fuisset ea renunciatio sibi facta, adeóque ad eum redundabit illud ipsum incommodum: perindéque erit, ac si ab ipsomet iste consanguineus retraheret, non obstante ea renunciatione, quod fieri non debet, vt in simili dicitur in. l. 4. §. j. cùm dicitur, alioquin dum à conreo meo petitur, ego inquietor. ff. de libe. lega. & l. si ex duobus. ff. de nego. gest. ibi, eò quòd si data fuerit aduersus eum actio, necesse erit & eū perstringi, qui vetuit. & in. l. vlti. §. vlti. C. de vsur. rei iud. cùm dicitur, cùm enim interuentor soluere compellebatur, & ipse reum ad inuitam solutionem coercebat. Et facit etiam tex. in. l. aduersus. ff. de arbit. vbi scribitur. Nam τῇ δυνάμει, qui à fideiussore petit, à reo petit. Id est, per quandam possibilitatem, vt interpretatur Alci. lib. 2. dispuncti. cap. 9. quasi si diceres potentialiter, siue effectualiter, his enim verbis vulgaribus non vereor vti, vt vulgo etiam intelligar.

Paria sunt à te, et ab alio cui teneris petere.

126 ℂ Nec quicquam in contrarium mouet ea ratio Floria. fateor enim quòd si iste primus emptor esset similiter consanguineus istius consanguinei, qui retractui renunciauit, posset is renuncians ex eo capite reuocare iure retractus hanc secundam venditionem, non obstante illa renunciatione, quæ facta fuit super prima venditione. & ideo non trahitur ad aliam venditionem, ex qua & aliud ius retrahendi competit. Et sic conuentio facta super vno contractu non trahitur ad alios, secundùm rationem Floriani. Nec sic teneretur primus emptor de euictione, vt diximus. sup. eadem glo. num. 34. sed hæ rationes. At hic vult retrahere vi prioris venditionis, & tanquam consanguineus primi venditoris, nam ex secunda venire non potest, cùm non sit consanguineus venditoris.

Renūcians cōsequitur ex nouo iure.

127 ℂ TERTIVS CASVS cum fit renunciatio domino vēdituro ante venditionem, plus habet dubij, ob id quod dictum est supra dum de hoc casu loqueremur, alteri per alterum stipulari paciscíve non posse. Quod procedit, vt id addas non tantùm vt nō pariat actionem, sed nec exceptionem quoque. l. si actionem, secundùm lect. Iac. Ra. Pe. Cy. & Saly. C. de pactis. Et quod præterà dicitur, pactū factum cū vna persona non habere locum cū alia. d. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. Ex quo fit vt si pactus sim, ne à me néve à Ticio quid petatur, non proderit Ticio, etiam si mihi hæres extiterit. l. si tibi decem. §. si pactus sim. ff. eo. titu. Et quod item dicimus valere renunciationem siue repudiationem iuris sui quò ad aduersarium, cui renunciamus: non quò ad alios. l. suus & l. sicut, & vtrobiq; Bal. C. de repud. hęred. & l. iubemus. C. ad S C. Velleianum. & l. vlti. ff. de interrog. actio. Et qđ deniq; dictum est, non valere renūciationem iuris futuri, iuribus supra alleg, numero. 111. plus dicit. Et hanc partē nuncupatim tenet Chasse. in hoc eodem titu. §. 10. in glo. vlti. versicu. sed quæro.

Quid si renunciatum sit domino uenditurо ante uenditionem.

128 ℂ His tamen non obstantibus sequor in ea re Matth. Afflic. & Masueri. supra à nobis citatos numero. 110. sed quid si non ipse. Quia sicut pactum cum venditore factum nocet emptori. l. venditor. ff. commu. prædio. & quod voluit Ioan. And. in addi. ad Specu. in rub. de præscrip. col. 2. Ideoq; exceptio rei cohærens, quæ nocet vēditori, nocet & emptori, aut alteri singulari successori. l. apud Celsum. §. de auctoris, & ibi Alberi, ad fi. ff. de dol. mal. except. & l. idemq;. §. j. ff. pro socio & l. creditor. ff. de diuers. & tempo. præscrip. Bar. qui id latè disputat post Dy. in. l. doli. §. de nouati. Fran. Are. qui alios citat, con. 16. præsupponitur, in fi. Nam factum ipsius venditoris nocet emptori. l. vlti. & ibi Dy. & Bar. ff. de ope. no. nunciat. & l. stipulatio ista, in prin. versi. sed si se, & §. sicut. ff. de verbo. obliga. & l. fluminum. §. adijcitur. ff. de dam. infec. & voluit Roffre. Bene. quæsti. Sabba. 10. seruitutem, in solut. quæsti. & Alberi. qui & alia iura citat post Iac. Are. in. l. qui bona. §. si aliena. ff. de dāno infec. Bal. qui ex hoc in pulchro casu consuluit, con. 202. ad euidentiam, col. 1. lib. 2. & Ange. con. 259. quædam domina, col. 1. Ita & pactum venditoris prodest etiam emptori: potestq; emptor ipse vti exceptiōe venditoris, vt patet ex iuribus allegatis. d. numero. 111. plus dicit, & præterea ex. l. ait prætor eius rei, iuncta glo. & l. etiam, quæ confestim sequitur. ff. de iureiur. vbi iuramentum venditoris nocet emptori. Ex quo Bar. Bal. & Saly. ibi no. ius excipiendi transire in singularem successorem, subditq; ipse Bal. etiā in id facere. l. in venditione. ff. de actio. empt. & l. in iudicio. ff. fami. hercis. Idque no. Dy. in. d. l. flu-

Pactum uēditoris nocet emptori.

Exceptio quæ nocet uenditori, an noceat emptori.

Pactum uēditoris prodest emptori.

Excipiendi ius transire in singularem successorem.

minum.§.adijcitur,& in.cap.is qui in ius,col.1.de regu.iur.lib.6. vbi & alia iura allegat:&
Iac.Are.in.l.qui bona.§.si alieno.ff.de dam.infect.& Imo.con.128.visis post medium.
Quibus adde & tex.in.l.in hoc iudicium.§.si inter.ff.commu.diuid. & ibi Bar. atque
129 ¶ Quibus adde & tex.in.l.in hoc iudicium.§.si inter.ff.commu.diuid . & ibi Bar . atque

Idem.

etiam tex.in.l.vlti.ff.de excep.rei vend.& tradi . vbi exceptio eius tituli prodest secundo
emptori.& in.l.dolia.§.j.ff.de cõtra.empt.cuius hæc verba sunt, eum qui in locum empto
ris successit,eisdem defensionibus vti posse,quibus venditor vti potuisset,& in.l. inuitus.
§.plerumq;.ff.de reg.iur.vbi ita scribitur.plerumq; emptoris eadem caussa debet esse cir-
ca petendum ac defendendum,quæ fuit auctoris,&.l.si à te.§.vlti.ff.de except. rei iudica.
vbi exceptio rei iudicatæ transit à persona auctoris ad emptorem,& est similis tex. in. l.si
mater.§.Iulianus,&.§.si egero,qui est vlti.& in.l.exceptio,eo.titu.quorum authoritate di
cit Bar.in.l.3.col.2.versi.sed si opposuerit,& ibi quoque Bal.Saly,& alij.C.quod me. caus.
quòd exceptiones ex persona venditoris transeunt ad emptorem.& idem Bar. in.l.si ter-
tius.§.si quis prius,col.vlti.ff.de aqua pluui.arc.vbi etiam est bonus tex. & Bal. in authē.
qui rem,col.2.versi.subsequēter quæro.C.de sacro.ecclesi.& Saly.in.l.si cùm militaribus,
ad fi.C.de resti.milit.Alex.in.l.quædam.§.nihil interest,in.j.no.ff.de eden.Fran. Are.qui

Quid in iure personali.

dicit procedere in iure personali,con.70.in caussa quæ vertitur circa medium.& Corne.
con.30.in præsenti,col.2.versi.& sic ius,lib.1.& con.110.licèt videatur,colum.3. versicu . &
secundùm hoc,lib.3.& con.172.visa copia,col.vlti.versi.verùm quia mihi, eo. lib.3. Barb.
con.12.illud afferam,col.3.versi.capio.nunc tertium,lib.4.Iason con.92.circa primũ , col.
vlti.lib.1.& con.89.in præsenti,col.2.versi.sextò facit,& iterum in fi.con.lib.3. vbi tamen
id declarat.Hincq; Bal.con.456.Seia origine,in fi.lib.1.respondit laudum latum pro ven
ditore, sicuti & transactionem ipsius prodesse emptori . Nam & vt dicit Alberi.in.l.dã-
ni.§.emptor prædij , col.2.ff.de damno infect. post nescio quem in summa insti.de actio.
Emptor & venditor vna persona esse censentur ex vi successionis , sicut hæres & defun-
ctus.Sed hæc,ne fallaris,procedunt in iuribus realibus quæ scilicet rei cohærent,eámque
concomitantur:cuiusmodi id ius est,vt placuit multis ex his quos supra citauimus, & di
cemus latius postea in.§.huius tit.8.in glo.5.licèt Fran.Are.vbi sup.aliter dicat.

130 ¶ Et ex his quoque tollitur quod dictum est,alteri neminem stipulari posse:quia etiam si
venditor emptori nuncupatim stipulatus non fuerit, tamen ex alio capite pactum ipsius
prodest emptori,in eumq; ipsum transit,per ea quæ dicta sunt. Sed & illud præterea dici

Alteri possumus stipulari,cũ nostra ĩterest.

potest,id non procedere,cùm interest eius qui alteri stipulatur, tũc enim valet stipulatio,
vt apertè ostendit tex.pro alia parte supra allegatus,in.l.stipulatio ista.§.alteri,in illis ver
bis,nihil interest mea,& ibi glo.& omnes,& expressius in.§.si stipuler,&.§.si quis insulã.
ff.de verbo.oblig.Et vsque adeò quidem,vt si post stipulationem incipiat interesse stipu-
latores,reconualescat stipulatio,vt placet Bar. in.d.§.alteri, & ibi Alexan. in fi. qui alios

Et satis est, ut postea intersit.

multos adducit.Hic autem multùm interest venditoris, ne consanguineus possit retrahe
re ab emptore,quia sic rem suam pluris vendet,quàm si obnoxia foret retractui , vt satis
diximus,supra in rub.huius titu.numero.27.præterea & in hoc.Ex quo illud consequens
fit,hoc casu venditorem posse suo emptori stipulari.Quod autem dictum est de renuncia
tione iuris futuri , satis abundéque diluitur ex his quæ diximus supra numero . 122. sed
omnia,& sequen.

131 ¶ QVARTVS AVTEM CASVS, cùm consanguineus consentit alienationi , posset

Consanguineus cõsentiens uenditioni an possit retrahere.

procedere,vt is consensus ei in retractu obesset,si statutum , aut consuetudo ita dispone-
ret,ne liceret alienare in extraneos irrequisitis consanguineis , aut ijs qui sunt de familia
venditoris,pro vt etiam loquitur constitutio Federici de iure protomixeos,in quam com
mentaria edidit ipse Matthe.Afflict.quem ad hunc casum citauimus, supra numero . 111.
plus dicit.Sed hic in nostra consuetudine , nec in vlla alia huius regni nihil tale est : quia
potest quilibet cuilibet vendere inscio & inconsulto consanguineo : sed si id fecerit , ius
est ipsi consanguineo retrahendi intra annum.Cui iuri non debet videri renunciare con
sentiendo venditioni,cùm id sit omnino separatum ab ipsa venditione:nec eam videtur
improbare,qui retrahit,vt diximus.supra in rub.numero.16.valet igitur.

132 ¶ Maximè cùm in dubio non præsumatur quis renũciare iuri suo .l. cum de indebito.ff.
de probat.cum multis concord.à me traditis in repe.l.si vnquam,in princ.l.numero.124.
adde & quod scribit,& iterum in verbo,donatione largitus,numero.168.in dubio autem,
& seq.Et quia etiam per solum consensum sine pacto,aut renunciatione quis sibi non prę
iudicat in iure futuro,quod etiã sibi competit ex caussa de præsenti,per tex. in.l.j.§. quod

ait,& ibi Bar.ff.quor.leg.Bar.Bal.& alij in.l.j.C.de pactis,dum declarant.d.§ quod ait,cõtra glo.ibi.& Soci.qui illum tex.in.d.§.quod ait,dicit no.con.230.viso testamento, col.j. li.2.Et videtur de hoc esse tex.in specie,in cap.constitutus,ext.de in inte.resti.vbi qui consenserat alienationi factæ à patre, admittitur tamen ad retractum vi huius consuetudinis.Et ita in iure retractus feudalis,vt scilicet dominus nõ prohibeatur eo vti,ob id quòd venditioni consenserit,tradidit Caro.Molend.in consuetud. Parisi. titu.j.§.13. numero.8. & multis seq.vbi & consequenter idem firmat in hoc nostro retractu municipali.

133 ℂ Contrarium tamen in hoc ipso casu voluit Floria.in con. supra sæpius à nobis citato, videlicet.371.inter con.Pet.Anc.incipi.quòd dicta domina,versic.tertiò hoc idem, iunctis ijs quæ scribit ante fi.eius con.& Ioh.Igne.qui illius non meminit, in repet.l.dudum. C.de contrah.emptio.per quædam iura probantia censeri renũtiatum beneficio per actũ contrarium.Quibus & ego accedo,non tantùm ea ratione, cui vix fidere ausim, propter ea quæ supra diximus,sed & alijs multis.Primùm,quia aliâs hic consensus nihil operaretur,essetq; superuacuus,nisi induceret renuntiationem huius iuris,quod minimè dicendũ est.l.si stipulatus.ff.de vsur.& no.per Bal.in rub.de empt.& vendit. in.9. quæst. cum alijs multis concord.à me latissimè congestis in nostro opere,cui titulus est,nihil frustra. Sed & hæc ratio non semper concluderet,quia aliquando aliud posset operari,vt si consentiens haberet rem obligatam,de quo dicemus versic.ab hinc.4. *Consensus nõ debet esse superuacaneus.*

134 ℂ Deinde videmus in simili, quòd si patronus consentit donationi factæ à liberto, eam non poterit postea reuocare Fauiana.l.non videtur.ff.si quid in frau. pat.& glo. in. l.2.& ibi omnes.C.eodem,vbi etiam Iac.Ra.& Cy.in vlti.quæsti. dicunt esse idem in filio, qui consensit patri donanti omnia bona sua,vt postea non possit donationes illas inofficiosas reuocare.Similiter quanuis filius vasalli possit reuocare feudum alienatum restituto precio,si tamen consenserit alienationi,& nihilominus velit eam reuocare, nõ est ei mos gerendus.cap.Titius filios,& ibi glo.Bal.& alij, titu.si de feud. defunct. contro. sit inter do. & agna.& voluit etiam Pau.Castren.con.190.visa suprascripta,col.2.versic.restat nunc videre,lib.2.quia qui consentit (inquiunt) sua iura perdit.l.cùm quædam, post medium.C. de admi.tut.Sed & de alijs quoque agnatis est tex.in.cap.j.in prin.& ibi.glo.in verbo,cõsentientibus,titu.de ali.feud.pat.& in cap.prætereà,& ibi Bal.& alij,titu.quib.mod. feud. amit.& voluit Iac.Bel.in.cap.j.§.vlti.ad fi.& ibi etiam Aluar.in.30.conclusi. & Card. Alexan.col.5.titu.quæ fuit pri.cau.bene amit.& Bal.con.16.facti euidendia,in fi.lib.j. & Pau. Cast.con.84.quæstio ista vertitur,lib.2.& Franc.Are.con.3.consultatio præmissa, co.li.3. & de vtrisque Alber.Bru.con.80.circa primum,col.5.versic.& quia considerata. *Patronus consentiens donatiõi nõ potest eam reuocare. Nec filius consentiens patri donãti omnia bona sua. Filius uasalli nõ potest reuocare alienationẽ cui consensit.*

135 ℂ Prætereà tex.est in.l.cùm pater.§.libertis.ff. de leg. 2. quòd si testator libertis prædium reliquit:ac petijt,ne id alienarent:omnésque excepto vno partes suas vendiderint:qui nõ vendidit,cæterorum partes,quibus non dedit alienandi voluntatem,integras potest petere.Ex quo constat argu.à contrario sensu,quòd si is consenserit,nec ipse quidem reuocare poterit.Ideoq; ibi ex eo no.Bar.à pari procedere actum celebrare,& ei consentire.Et eum quoque tex.in id trahit in simili casu Bal.con.319.matrimonium,in.8.dubio,eodemq; vlt. lib.4.Et de hac quoque re est tex.apertus & directus in. l. quoties ab omnibus, & ibi no. Bal.in vlti.no.& Angel.C.de fideicom.cum concord. ibi adductis à glo.vlti.& Bar.in.l.si fundum per fideicommissum.ff.de leg.j.Bal.con.102.punctus super quo,lib.2. Raph. Co. con.33.quidam ponamus.B.Raph.Fulgo.con.213.domina Simona,col.vlti.Ro. con.457. circa propositam,col.2.versi.tertiò non est dubium.Alexan.con. 184. viso themate dicti Siluestri,post prin.lib.2.& con.150.viso themate,& his,in fi.lib.7.Soci.con.44.viso testamento,col.j.& iterum pe.lib.4.Iason in.l.filiusfamil.§.diui,col.10.versi. octauò limita.ff. de leg.j.in.2.lect. *Multa de consentiẽtibus alienationi ut reuocare non possint.*

136 ℂ Faciunt item multa,quæ supra diximus de consentiente venditioni alterius,in locis supra in eadem glo.allegatis numero.106.ego tamen puto.Et tex.optimus in .l. codicillis.§. j.ff.de leg.2.vbi si quis insulam libertis vtriusque sexus ita legauit,vt ex reditu eius masculi duplum,fœminæ simplum percipiant,eamque alienari vetuit: & ex consensu omnium libertorum ab hęrede venundata sit,nulla eis nec ob precium quidem consequendum est actio.Cuius.l.authoritate Iac.Are.Cy.& Bal.in.l.dotalem seruum.ff.solu. matri. dicunt, quòd si dominus consentiat vasallo aut emphyteutæ vendenti, videtur remittere totum ius suum,ita vt nec ad precium agere possit.Et sequitur Afflict.deci. Neapo.112.inter dominam,ad fi.Et facit,vt subdit Bal.vbi supra.l.sicut.§.venditionis.ff.qui.mo.pig. vel hy- *Dominus consentiens uasallo alienãti nec ad preciũ quidem agit.*

po.sol.Cuius etiam authoritate Pau.Cast.con.84.quæstio ista vertitur,col.2.lib.2.respondit eum,qui debuit inuestiri de feudo,si consentiat alium inuestiri, statim sibi præiudicare.& sequitur Philip.Deci.con.389.visa longa serie,col.4.vbi & alia iura allegat, & de hoc latè diximus in tracta.primogenituræ.q.22.& vide etiam quæ diximus,supra.numero.116.à quibus.

137 ¶ Sed & faciunt alia multa iura,quibus cauetur consentientem alienationi rei suæ,aut sibi obnoxiæ,non posse amplius eam repetere,nec eam venditionem infringere.d.l.si fundum per fideicommissum.&.l.nihil.§.j.& ibi Alber.ff.de leg.j.&.l.quidam ex parte. ff.de euictio.&.l.mater.C.de rei.vendic.&.l.fideiussor impetrauit.§.pater.ff.de pigno.&.l.si debitor.§.j.&.l.si consensit,in princ.&.l.Ticius.§.j.&.l.Lucius,&.l.Paulus.ff.qui.mo.pig.vel hypo.sol.& cap.pastoralis,ext.de donat.cum si.à me collectis in repe.l. si vnquam,in verbo,alienatione largitus,numero.279.verùm in ea. Et quod ex hac ratione respondit Ro. con.87.circa id de quo quæritur,col.j.& Corne.con.3.in præsenti,col.j.& iterum pe. lib.3. Vt tamen nõ omittamus tex. optimum in.l.vlti.C.de remiss.pigno.vbi indignum est eũ, qui semel consensit alienationi rei sibi hypothecatæ,& hoc modo ius suum respuit, eandem rem,etiam si ad priorem dominum redierit,vendicare,vel tenẽtem inquietare.Hæc enim verba sunt illius.l.quam Bar.& Saly.dicunt singu.in eo quod dicitur,etiam si ad debitorem redierit.Nam sunt & alia multa iura probantia ex simplici consensu creditoris in alienatione rei pignoratæ ius pignoris amitti.l.si probaueris, &.l. cum te, pro vt eam intelligunt Bal.Saly.& alij,eo.titu.&.l.si debitor.C.de distract. pigno. Et idem quoq; de iure vsufructus scribitur in.l.apud Celsum.§.quæsitum est,si cum fundi. ff. de dol. excepti.Nam & qui consentit alienationi,ipse quodam modo alienat.l.& sic.ff.solu.matri. & l.in ædibus.§.quòd si filius.ff.de donati.& voluit per ea iura Alberi.in.l.iubemus, in fi.C. ad senatus.Vellei. & facit etiam vltra supradicta in hanc nostram sententiam tex. in.l.si consentiente.C.de donat.ante nupti.

138 ¶ Nec obstat huic posteriori sententiæ tex. qui omnium maximè vrget in. d. cap. constitutus,ext.de in inte.restit.quem supra pro priori parte adduximus.quia ille,qui ibi consenserat venditioni,minor erat,vt ibi expressè dicitur,& in integrum aduersus huiusmodi consensum restituitur,Ideoq; is tex.stat ab hac nostra sententia,tanquam scilicet ille minor,qui consenserat,non potuisset vti beneficio huius consuetudinis, ob consensum ab eo præstitum,nisi fuisset restitutus in integrum.Cætera autem omnia,quę pro alia parte allegata sunt,nihil omnino obsunt, vt patet ex iam dictis pro hac nostra op. & ijs etiam quæ diximus,supra.d.numero.106.ego tamen puto,ne hic iterum repetam.

139 ¶ SED HANC NOSTRAM sententiam velim intelligas,vt procedat,nisi iste consanguineus consentiret venditioni,non quidem nomine priuato, sed officij sibi à iure communi,vel municipali,aut à magistratu commissi:verbi gratia, si cum ex statuto requiratur consensus propinquorum,in contractibus mulierum, aut minorum, cuiusmodi sunt multa statuta in Italia,propinquus quispiam adhibitus fuerit contractui mulieris, vt ipse contractus valeat:eius consensus nihil ei præiudicat,quin iure suo vti possit.l. cum quædam.C.de admini.tuto.&.§.si tutor,insti.de inoffic.testa.Ita enim in ea specie voluit Bal. d.con.102.col.2.versi.prætereà regula,lib.2.ad quod etiam dicit facere no.in.l. Caius.ff.de pigno.actio.vbi qui vt testis fuit adhibitus instrumento alienationis,non præiudicat sibi in hypotheca rei alienatæ.

Quid si cõsanguineus cõsẽtiat venditiõi nomine officii. Quid si ex statuto quo cõsanguineus debet cõsentire.

140 ¶ Et generale est,vt testes & notarij etiam subscribentes instrumento,sibi & suis iuribus non præiudicent,vt etiam probatur in.l.Ticia cùm testamẽto.§.Lucia,& ibi Bar.& Bal. ff.de leg.2.& voluerunt glo.& Bar.in.l.sicut.§.non videbitur.ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol.Bar.in.l.quæ dotis,ad fi.ff.solu.matri.Pau.Cast.in.l.emptor.§. Lucius.ff. de pactis, & in.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.j.ff.de verbo.oblig.Corn.con. 208. videtur in hac consultatione,col.2.lib.4.Card.Alexan.in.ca.j.§.prętereà,colum.2.titu. quib.mod.feud. amit.Matth.Afflic.in tractatu protomixeos,in verbo,vt infra.xxx.dies,col.6, versic. sed pone quòd coniunctus,vbi loquitur nuncupatim in casu nostræ consuetudinis,vt scilicet testis,aut notarius instrumento venditionis subscriptus,non sibi præiudicet,quin tanquã consanguineus venditoris possit retrahere. Et facit etiam quod vulgò dicimus officium suum nemini debere esse damnosum.l.sed & si quis.ff.quemadmo.testa.aperi. &.l.videlicet.ff.ex quib.caus.maio.&.l.si seruus.§.quod verò.ff.de furtis,cum si.

Quid si ut testis uel notarius.

¶ Quanuis contra id quod de teste diximus,videtur esse tex.in. cap. ex literis, extra de

tranſact.Sed tu ibi vide glo.& doct.Sed & in eo & in tabellione Alberi.in.d.l. Caius,col. 2.ff.de pigno.acti diſtinguit,ſitne actus,qui ſola cōtradictione impediri poteſt,nécne.vti etiam facit Pet.Bel.Pert.in.l.fideiuſſor.§.j.in fi.ff.de fideiuſſo. Quid autē de aduocato & procuratore adhibito à venditore in cōſilium ineundi contractus,vel conficiendi inſtrumenti, dicam infra hac eadem glo.numero.263.nec tamen,& duobus ſeq.Et quid de tutore vel curatore vendente vel authoritatem præſtante etiam ibi numero. 266. quid igitur ſi tutor.Et quid de iudice rem ſubhaſtatam adiudicāte,ibi,numero.267. ex quo etiam. Et quid de fideiuſſore venditoris nume.ſeq.

Quid ſi ut aduocatus, procurator, tutor, & curator iudex fide-

142 ¶ HIC AVTEM QVAERI poteſt,an ſaltem hæres illius qui conſenſit alienationi, ſit admittendus ad retractum,tanquam conſanguineus.Nam & in fideicommiſſo ita pluribus relicto,ne liceat alienare,quanuis is qui conſenſerit alienationi,non eam poſſit amplius reuocare,vt ſupra diximus.Dubium tamen eſt,an qui ex eo naſcetur, poſſit reuocare. de quo videbis tex.in.l.peto.§.vlti.iūcta glo.in verbo,ex familia.ff.de lega.2. Bal.Rapha. Fulgo.Corne.& Iaſon in.d.l.quoties ab omnibus.C.de fideicom.& Raph.Co.d.cō.33.vbi etiam loquitur de hærede.& Crot.in repe.l.filiusfa.§.diui,col.40.verſi. ſecundò ex dictis. ff.de lega.j.Sed quod ad caſum noſtrum pertinet,ego pro conſtanti habeo, hæredem conſentientis,ſi conſanguineus ſit,poſſe vti hoc iure retractus,non obſtante conſenſu ſui prædeceſſoris,per ea quæ latè diximus ſupra in hac eadem glo.numero. 46. at multò maius, & ſeq.vbi tractauimus,an hæres venditoris ſit admittendus ad retractum.

An hæres cōſentientis admittatur ad retractum.

143 ¶ QVINTVS CASVS ſe exhibet,in quo hauddubiè cenſeo cōſanguineum non propterea priuari iure retractus,quòd prius à venditore requiſitus noluit emere. Quid enim ſibi id præiudicare debet,quòd maluit expectare venditionem,& rem intra annum ſibi à ſtatuto conceſſum redimere,quo interim pecunias in id neceſſarias ſibi colligeret, compararet,explicaret,vt vtar verbo iuriſconſulti in.l.debitoribus.ff.de re iud.quas fortè tūc non habebat,cùm fuit requiſitus.Certè non debet,non magis quàm filio,qui dicit ſe nolle hæredem inſtitui,quia malebat habere ab inteſtato,ex ſententia Cy.in.l. ſi quando, in vlti.quæſti.C.de inof.teſt.ar.l.mater.ff.eodem titu.&.l.j.§.generaliter.ff.de lega.pręſta.Et faciunt quæ diximus in præcedenti caſu,& quæ item dicemus in ſeq.

Conſanguineus qui noluit emere an poſſ[it re]trahere. ui de ſupra cxii.

144 ¶ Nam quod ſupra dictum eſt,prohibitum alienare extra familiam,poſſe tamen,ſi conſangainei noluerint emere,nihil ad hunc caſum pertinet,vt iam ſæpe diximus:quia nulla eſt eiuſmodi prohibitio, ſed tantùm permittitur conſanguineis redimere reſtituto præcio,& ita approbato contractu. Vt interim omittam multos eſſe contrariæ opinionis, vt ſcilicet non poſſit eo caſu fieri alienatio, etiam ſi conſanguinei voluerint emere. videlicet Saly.Raph.Co.Pau.Ca.ſibi contrarium.Alex.& Iaſon.ſibi quoque contrarium in.d.l. qui Romæ.§.cohæredes.ff.de verbo.oblig.& latè Ioan.Ana.con.47.illud præſupponitur, vbi etiā hinc cōcludit,quòd ſi vaſallus agnatis prius requiſitis,& nolentibus emere vēdat feudū paternū extraneo, poterunt nihilominus agnati reuocare huiuſmodi alienationē, p multa quæ illic allegat, & ibi quoq; Lud.Bolo.in addi.ipſius.& Ioan.Crot.in repe.d.l.filiusfami.§.diui,col.8.verſic.ſecunda ſit cōcluſio.ff.de lega.j.vbi & id cōfirmat alijs rationibus.& Alber.Bru.con.80.circa primum,col.j.

Agnati recuſantes emere poſſunt nihilominus reuocare alienationem.

145 ¶ Et idem ſi vaſallus obtulerit rem vendendam domino, qui diſtulerit duos menſes, vt ex hoc non priuetur iure prælationis,voluit Carol.Molen.in conſuetu. Pariſien. titu.j.§. 13.numero.6.Quin & ſi alia ſententia verior ſit,ea tamen intelligitur,cùm eſt ſola prohibitio alienationis:quòd ſi pręterea mandatum ſit rem in familia relinqui.tunc ſola requiſitio non impedit,quin in familiam reuocetur,ex ſentētia Bar.in.d.§.cohæredes. De quo tamen vide Pau.Ca.d.con.444.col.j.lib.j. Et in noſtro caſu retractus id nuncupatim voluit.D. ferro.in conſuetud.Burdiga.hoc eodem titu.§.9.in fi.atque iterum titu. de teſtamentis.§.14.col.2.verſi.quod nuper, & de hoc eſt etiam expreſſa conſuetudo Normanorum,capite conſuetudinum eius gētis.115.cuius titulum eſt,de quærele de fif vendu.&c.

Dominus q noluit emere non priuatur iure prælationis

Cōſuetudo.

146 ¶ SEXTVS IDEMQVE poſtremus caſus minimè omnium eſt dubius:neque enim vllo modo ſibi præiudicat conſanguineus,ſi eo præſente res ſit vendita, cùm ideo paſſus eſt vęnire,quòd ſciebat ius retrahendi ſibi durare,vt in ſimili dicitur in.d.l.ſicut.§.non videbitur.ff.qui.mo.pig.vel hyp.ſolui.Nam licèt is tex.loquatur in iure quæſito,non tamen ſequitur aliter dicendum in iure quærēdo, tametſi id facilius impeditur & amittitur quàm quæſitum.Imò verò minus quis cenſetur ſibi præiudicare in iure futuro ſiue quærendo, q̄ in pręſenti & quęſito,vt videre licet ex glo.vti à multis citatur,in.l.ſi à ſubſtituto,in prin.

Conſanguineus præſens uenditioni poteſt eam retrahere. uide ſupra.cxiii & ſequen.

ff.de leg.j.& Bar.in.l.si fundum per fideicommissum,col.2.versi.secundo casu,eo. titu. & in.l.quæ dotis,col.3.versi.procedo vlterius.ff.sol.matri. Soci. in. d.l.cum proponas, in fi. C.de pactis.

147 ¶ Ideóque & Pau.Castr.in.d.l.j.§.scientiam.ff.de tributo,quem supra nume.117.sed quid in his,citauimus,posteaquam retulit sententiam Guil.Cu.qui dicebat consanguineũ præsentem & non contradicentem venditioni non admitti ad retractum, vti diximus in eodem numero.117.dicit id esse notãdum,si verũ est,sed se non ponere pro certo. hæc enim sunt eius verba.Ex quibus intelligis aliud se sentire,nec abs re quidem,præsertim cum cõsanguineus impedire nõ possit, quominus ea venditio fiat.Ergo ipsius præsentia & taciturnitas ei nocere non potest,ex communi regula tradita à glo.in.d.l.Caius, & ibi quoq; Bar.ff.de pigno.acti.& glo.in cap.nonne,de præsum.& in cap.plærunque,in glo.j.2.quæst.7.& in cap.10.is q tacet,de reg.iur.lib.6.& latè Bar.in.d.l.quę dotis.ff.sol.matr.per multa iura vbique ad hoc allegata.Idque etiam si ipse consanguineus fuerit præsens, tãquam notarius,aut testis venditionis,vt probatur in.d.l.Caius,& ibi glo.Bar.& alij. & supra diximus numero.139.sed hanc nostram,& seq.

Præsentia eius qui cõtradicere non potest non nocet.

148 ¶ Nec verum est,quod supra nume.114.& id quidẽ,ex Iaco.à.S.Georgio diximus, agnatos præsentes alienationi feudi, & non contradicentes siue protestantes sibi præiudicare, ea quam nuperrime diximus ratione:nec illud dicit Bal.quem ipse allegat,in.c.j.§.donare,titu.quali.olim feud.ali.pot.nec tex.in.d.l.sicut.§.venditionis.ff.qui.mod. pig. vel hypo.sol.ab ipso Bal.eo in loco citatus:quia is tex.non simpliciter loquitur de præsente, sed de consentiente,siue permittente,cum ibi dicitur, legare permisit. & omnes vbique eum tex.intelligunt de consentiente, vt videre licet ex ijs quæ latè diximus in repe.l.si vnquã, in verbo,donatione largitus,versi.279.verùm in ea sum.C.de reuoc. donat. De consanguineo autem consentiente venditioni,vt sibi præiudicet in iure retractus, abunde diximus supra.in.4.casu.Nam etiam.d.l.sicut.§.non videbitur, nuncupatim facit differentiã inter præsentem simpliciter,& consentientem,vt ille sibi non præiudicet, hic contrà. Et quòd agnatus præsens alienationi feudi, & tacens non sibi præiudicet, expressim tenuit Fran.Curt.Iunior in tract.feud.in.4.parte, char. totius operis. 42. versic, nunquid autem in casibus,iterumque chart.47. versi.2.limitatur.

Agnat m præsentem alienationi feudi nõ sibi preiudicare.uide sup.cxiiii.

149 ¶ Sed & in alio casu,quem post præcedentem continenter, supra adduximus de domino,qui præsens venditioni nõ cõtradicit. Sunt alij qui cõtrà quàm supra diximus, tenent eum sibi non præiudicare, quin possit venditionem ipsam retractare, ea quam diximus ratione,quòd sciebat ius suum sibi fore integrum. In hac enim sententia fuere And.Iser. subobscurè, atq; etiam Bal. dum hanc op.ponit postremam,in.d.cap.j.tit.de prohi.feud. alie.per Lotha.& senserat etiam glo.ibi,quæ pro contraria parte à nonnullis citatur, quæ tamen adeò obscurè loquitur,vt vix scias in vtram partem inclinet. Et illam pro hac parte nominatim allegat,& sequitur,& sing.dicit Ro.sing.715. de solennitate, vbi & in hanc quoque partem trahit Bal.vbi supra,& Idem quoq; voluit Bertrã. Capri.in.d.c.j.in.prin. titu.de prohi.feud.alien.per Loth.& in.c.imperialem,in prin.& ibi quoque Card.Alexã. statim post princ.& Ioan.Ray.in.§.habito,col.25.in paruis,versic.quæro dicitur hic prohiberi,titu.de prohi.feud.ali.per Fede.Feli.in.c.ex ratione,col.4.versic.& per istam regulam,de præscrip.Iaco.à.S.Geor.in tractat.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando, colum.6.versic.sed hoc cadit.

Nec dominum quoq; vide supra 115.

150 ¶ Et idem in emphyteuta, qui simpliciter vẽdit rem emphyteuticam præsente domino, & tacente,vt sibi ipse dominus non præiudicet,in iure emphyteutico, nec necesse habeat de suo iure protestari,contra id quod supra eodem in loco diximus ex Io.Ana. nuncupatim voluerunt.Pe.& Cy.in.l.vlti.& ibi quoq; Alberi.col.j.Angel.col.vlti.& Iason col.pe. in.23.quæst.C.de iure emphyteu. quãuis secus esse dicant, si emphyteuta rem expressim venderet pleno iure præsente domino,& non contradicente:tunc enim dominus ipse nõ reclamans aduersus huiusmodi venditionem ita pleno iure factam sibi præiudicat.

Idem in emphyteusi.

151 ¶ Sed & si illud non procederet in casu venditionis feudi,vel emphyteusis,quæ vasallus & emphyteuta vendere non possunt sine consensu domini,ideoq; posset dominus impedire,ne vendãt.Non tamen pcederet in casibus in qbus quis vẽdere põt altero inuito,vt hic quilibet potest vendere rem suam inuito consanguineo: quo casu præsentia cum taciturnitate non operatur consensum,sed semper ius suum præsenti & tacenti durat,vt iam supra diximus:nec opus est protestatione,quia prouidẽtia legis vel statuti ei sufficit, vt ex-

Nec ĩ his opus est protestatione.

presse dicunt Bal.& Card.qui tamen alterius est partis,quantùm ad vasallũ,in.d.c.j.tit.de prohib.feud.alien.p Lotha.Ex quo etiã in simili fit,vt si quis adsit, cũ eius res à testatore legatur & taceat,nõ sibi præiudicet,vt no.glo.in.d.l.si fideiussor.§.pater.ff.de pigno. & in d.l.Caius,de pigno.acti.Bal.in.d.c.j.in princ.versi.qd si patior,titu.de phibi.feud.alie.per Loth.Imo.in.d.l.quæ dotis,col.vlt.ff.sol.matri.Alexan con.20.ponderatis his,col.pe.ver. sola præsentia,lib.3.Iason in.d.l.si fundum per fideicõmissum,col.vlt.ff.de leg.j.

Præsens legato rei suæ non sibi præiudicat.

152 ¶ Et si quispiam hîc diceret,quòd id quod dicitur, præsentiam & taciturnitatem non haberi pro consensu,non procedit inter coniunctos, per.l. si seruus. ff.de donat. int. vir. & vxo.glo.in.l.quæ dotis,& ibi Bar.col.pe.ff.sol.matri.& facit.l.Procula.ff.de probat.quam & ipsi allegant.Sciat eam priorem.l.procedere,quando consanguineus non simpliciter tacuit,sed vltrà,rem de qua agebatur tradidit.vt pulchrè expendit Bal.in. d. l. cûm pponas filios,paulò ante fi.C.de pactis,& Iason con.3.circa primum,col.4.versic.& dum successiuè,lib.j.& facit quod dicemus infra,numero ab hinc.4.In.d.autem.l. Procula, alia multa interuenerunt consensui adstipulantia , videlicet taciturnitas non tantùm eius temporis quo actus conficitur,sed longi posteà temporis,& sæpius facta computatio rationũ:quorum si vnum aliquod absit,nõ est locus ei.l.vt dicunt Bar.Bal.& Floria. ibi post glo.in.l. libertis quos.§.j.in verbo,si conditio.ff.de ali.& ciba.leg.

Præsentia inter coniunctos an habeatur pro consensu.

153 ¶ Sed & quod postremo loco pro alia parte dictum est de inuestitura feudi alteri facta præsente eo,ad quem feudũ ipsum obuenire debebat,glo.quam ad id citauimus in.ca.j.§. præterea,titu.quib.mo.feud.amit.non id asseuerãter,nec cõstãter affirmat, vt ex eo patet cùm dicit,nisi dũ tacitè cõsentit,intelligat ius suũ vbiq; durare,per.d.l.sicut.§.non videbitur.ff.qui.mo.pig.vel hypo.soluit.Et cõtrariũ nõ obscurè voluerũt Andr.Iser. simpliciter in.d.§.prçtereà,& ibi quoq; Bal.Alua.& Card. Alex.dum vltra prçsentiã & taciturnitatẽ requirunt alium actũ consensui suffragantẽ,vt ibi apud eos omnibus videre licet.

Inuestitura de alia facta an præiudicet proximiori præsenti supra.cxui

154 ¶ Nec est quod decedendũ sit ab hac nostra sententia,propter glo.supra nu. 113. p altera parte allegatã,in.d.l.cũ pponas filios.C.de pactis:quãdoqdẽ ea nõ videtur illã sentẽtiã cõstanter firmare,cùm ei cõtinuò subijciat hæc verba.Sed cõtra.ff.de leg.j.l. si fundũ per fideicommissum.Et tamen ea tanquàm sit in priori sentẽtia,reprobatur à Bar. Bal.Io.Fab. Pau.Cast. Alexan.& Iaso.& omnibus ibi.& Bal.qui eam dicit cõmuniter ab omnibus reprobari,in.l.j.col.vlti.C.de bon.mater.Bar.& alijs in.d.l.quæ dotis.ff.solu. matri. Iaso. in d.l.filiusfa.§.diui.in.2.lect.col.11.versic.tertiodecimò limita,& ibi quoq; Io.Crot.char.antepe.versi. prima sit cõclusio.ff.de leg.j.Fabia.in tracta.de empti.& vendi.in.3.parte prin. quæstio.34.Nisi tamen si quis dolosè ac fraudulenter tacuit,secundùm Alber.in.l. fideiussor.§.j.ff.de pigno.& in.l.2.col.5.versi. nonò.ff.solu.matri.Bal.& Saly.in.d.l.cũ proponas. & eundem Bal.in.l.quoties,la.j.col.j.versi.quæro nunquid ille.C.de fideicom. & in.l. Ticia cùm testamento.§.lucia.ff.de lega.2.& Ro.in contraria parte allegatus con.457.in fi. ita expressim eam glo.intelligens.Et in similibus voluerunt And.Iser.in.d.cap. imperialem,in prin.titu.de prohi.feud.alien.per Fed.& Imo.in.l.cùm vir,col.8.versi.& adde etiã prædictis.ff.de vsucap.& Alex.con.109.viso processu,col.3. versi. plus dico quòd si apparet,lib.4.Et de hoc est bonus tex.quem omnes propè in id citãt,in.l.si fine. C.ad Velleia. & etiam in.d.l.2.& ibi Alberi.post alios.C.si aliæ res pigno. data sit.

Præsens alienationi rei prohibitæ alienari in fauorem ipsius, non sibi præiudicat.

Nisi dolosè tacuerit.

155 ¶ Et huc quidem referri potest, quod nuper diximus de domino qui tacuit, cùm emphyteusis venderetur pleno iure: nam tacere dolo videtur. Hic autem quis dolus esse potest in consanguineo præsente alienationi, & tacente: nisi si fortè cùm res venderetur cuipiam extraneo ignoranti hanc retractus consuetudinem, & interroganti, an ea consuetudo locum haberet, non empturo si locum haberet, venditor aut alius quispiam respondit,nullam hîc esse talem consuetudinem, præsente quidem consanguineo, & ex composito,& de industria tacente,quò emptor non desisteret ab emptione.Et tunc crede rem illum non esse admittendum ad retractum, non magis quàm dominum ad reuocandam alienationem,qui cùm res pleno iure venderetur,tacuit.videtur enim vterq; emptorem dolo circumuenisse.Et facit text.in.simili in.l.tenetur,& ibi Bart. ff. de acti. empt.& in.l.emptorem.§.denique eo.titu.

Consanguineus præsens & dolose tacens sibi præiudicat in retractu.

156 ¶ Aut etiam si præter præsentiam aliquid ipse consanguineus fecisset, quod consensum argueret,vt etiam nuper diximus de agnato proximiore,qui passus est alium inuestiri,vt si in nostro casu consanguineus euictionem se præstiturum spoponderit,vel emptori persuaserit vt emeret, vel etiam ipse scripserit instrumentum venditionis. vt de primo est

Quid si ultra præsentiã aliud facit uide. clix.

Quid si persuasit emptori ut emeret. Quid si instrumẽtum emptionis scripsit.

tex.in.l.exceptione.C.de euicti.iuncta regula.l.vendicantem.ff.eo.titu. De secundo,in.l. si quis affirmauerit.ff.de dol.mal.Et his casibus dicit Alciat.in.d.l. cum proponas, eam glo.defendi posse.Et ibi etiam Iason duos illos priores adscripsit.Et hos quoque posteriores Bal.in.d.§.Lucia.De tertio est tex.optimus in.d.l.fideiussor.§.j.ff. de pigno. Et pro iis faciunt multa quæ collegimus in nostris legibus connubialibus,in verbo,expres,versi.limita tertio,vt ita procedat,& multis seq. quibus docuimus, quòd cum vltra præsentiam & patientiam alicuius aliquod eius dictum factúmve interuenit,quod consensui adstipuletur,habetur pro expresso consensu.

Quid si cõsilium actui præbuerit.

157 ¶ Et prætereà facit tex.no.in cap.arbitri,ad fi.ext.de arbitr.cùm ibi dicitur,cùm episcoporum fuerit pręsentia & cõsilio roboratum.Ex quo no.Panor.ibi,colum.2.versi.episcopus ergo,quòd consilium habetur pro consensu. & illum quoque tex. ad hoc expendit & commendat Ro.in.l.quę dotis.ff.sol.matri.& Soci.in.l.2.§.voluntatem,post prin.eo.titu. iterum con.291.visis literis,col.9.versi.primum quod per illa,lib.2. vbi ex eo dicit, quòd præsentia in actu cum collaudatione ipsius habet vim consensus.& Corset. qui illum dicit sing.in suis sing.in verbo,minor si ex dispositiõe,ante fi. & omnium optimè facit tex. supra sæpius citatus in.d.l.sicut.§.non videbitur.ff.qui.mo.pig.vel hypo.solui.dum loquitur de eo qui vltra præsentiam subscripsit in tabulis emptionis. Nam id (inquit) faciens consensisse videtur.vti etiam voluit Bal.in.c.j.§.pręterea,tit.qui.mod.feud.amit.vbi loquitur de eo,qui cùm ad eum feudum ex successione peruenire deberet, subscripsit inuestituræ alteri factæ,& allegat.l.vlti.C.plus valere.Et idem dicit de eo qui sigillum suum apposuit.per.l.2.C.de reb.ali.non alie.Et idem in vtroque consuluit.Ro.con.303. hæc scriptura.Sed & illud de sigillo voluit ipse Bal.Saly.& Pau.Ca.in.d.l.2.post glo.ibi.idem Bal.in l.in fraudem.ff.de testa.mili.& in cap.cum ecclesia,col.j.versic.si tamen episcopus,de ele. vbi illum tex.& glo.in.d.cap.2.dicit singu.& in cap.cùm clamor,post princ. de testib.& in cap.j.colum.3.in verbo,sigillo communi,titu de pace constan.& con. 175. factum proponitur,col.2.lib.j.& con.354.quæritur vtrum,lib.3.Bar.in.d.l.quæ dotis,in fi.& ibi quoq; Ro.& Alex.ff.sol.mat.Pau.in.l.si procuratorem.ff.de procur.Barb.con.86.illud referã,colum.5.versi.prætereà faciat,lib.3.& doc.sæpe.

Quid si subscribit in tabulis emptionis.

Quid si preciũ emptionis recipiat.

158 ¶ Sed & facit ad supradicta tex.in.l.quidem ex parte,& ibi glo.& docto.ff.de euicti. vbi præsens venditioni ab alio factæ,& non contradicens,& prætereà precium illius recipiens,cẽsetur illi cõsentire.& eũ tex.& in.d.§ nõ videbitur,in id expẽdit Alberi.in.l.Caius, post medium.ff.de pigno.actio.Et quod in eandem sententiam scribit Panor. in cap.non iniustè.col.2.versi.& ex hoc cape,ext de procur. ꝙ vbi tractatur de pręiudicio alterius,si is vltra taciturnitatem facit aliquẽ actũ,q assentiri videatur,ea taciturnitas habetur ꝓ cõsensu,p quedã ibi ab eo allegata,& seqtur Iason cõ.227.Carolus,col.7.versic.6.facit,lib.2. & vide etiã quæ dicemus infra in eadẽ glo.nu.268.postremo.& quę diximus supra.numero.139.sed hanc nostram,& seq.

Si cõsanguineus nõ retraxit ĩ prima uẽditione, an poterit ĩ secũda ab eodẽ facta q rẽ recuperauit.

159 ¶ SED HIS MATVRE relictis,quæro quid si cùm qs semel fundũ vẽdidisset, cõsanguineus eius nõ retraxit,et tẽpore retrahẽdi trãsacto,iterũ redit is fundus in dominiũ vẽditoris,& ab eo iterũ vẽditur.vtrùm cõsanguineus q in priori vẽditione neglexit retrahere,nũc in altera id possit facere.Quod prima statim frõte posset videri nõ posse,ar.l.vlti. C.de remis.pigno.&.l.j.§.q semel.ff.de succes.edic.&.l.sicut.C.de repud.hęre.Verùm Lucas Pen. in.l.vnicuiq;.C.de proxi.sacro.scrini.lib.12.cõtrariũ tenuit,tum per illũ tex.in fi. qui in id est optimus,tum quia ex noua caussa nouum producitur remediũ, ar.l. si mater. §.eandem.ff.de except.rei iudi.&.l.si filius.§.Paulus.ff.de bonis liber. &.l.j.in fi.C. de impo.lucra.descrip.lib.10.

Mãdatarius põt præbendã quã neglexerat petere si iterũ uacet petere.

160 ¶ Quæ qdẽ Lucę sentẽtia adiuuatur hac altera Lapi sentẽtia in.c.si clericus,de prebẽ.lib. 6.Nã in eo tex.in.§.verùm,scribitur ꝙ si is cui mandatũ est prouideri de prebẽda in ecclesia,cuius is canonicus est,negligẽter omiserit petere prebendã ꝓximè vacantẽ,poterit tamen hmõi negligẽtia nõ obstãte aliã proximè vacaturã petere.Quid igitur (inqd Lapus) si illa prima quã neglexit petere,iam alteri collata iterũ vacat,poterítne eandẽ petere. & tenet ꝙ sic,quasi ex nouo iure.l.cũ seruus,&.l.si seruus.ff.de ali.lega.&.c.ex trãsmissa,ext. de renũcia.neq; enĩ cẽsetur esse illa prima sic neglecta prebẽda,sed alia ꝓpter nouã vacationẽ.Et illũ sequũtur Pet.Anc.in.d.c.si clericus,col.vl.ver.qrit Lap⁹.& Domi.& Philip. Fron.in.d.§.verũ,ille col.2.ver.sed qd si post,hic circa mediũ illi⁹,ver.ex qbus cognosces quomodo id intelligendum sit.

161 ¶ Nec obstãt(vt id,quoque addam Luc.pen.) iura pro alia parte allegata,quia ea loquun tur de eodem iure,quod quidem,si quis semel amiserit per confusionem, vel renunciatio nem,non amplius est,vt dicunt,audiẽdus eodem illo iure vti volens. Hic autẽ retractus, qui pro prima vẽditione competebat,nõ is est,qui nũc pro alia cõpetit:Ideo exclusio, aut priuatio illius,siue renũciatio,nõ inducit priuationẽ,vel renũciationẽ istius,etiã in re eadem,vt patet ex his quæ diximus supra eadẽ glo.nume.44.ad illã autẽ.& probatur quoq; in.l.iubemus.C.ad Vellei.& in.l.si domus.ff.de seruit.vrb.prẹd.& in.l.si mihi.ff.de seruit. rusti.præd.&.l.si prius,post prin.ff.de aqua plu.arcen.&.l.nec is qui.§.j.ff.de acqui.hæred. &.l.suum.C.de iur.delib.&.l.quoties duplici.ff. de regu. iur. & voluit Alberi. post Guid. Suz.in.l.damni,la.j.§.Sabini.ff.de dam.infect.& Signo.con. 169. quæstio. numero. 16. & Ro.con.132.vt retulit,in fi.& con.168. circa primum, in princ. vbi & alia iura allegat. & Pau.Cast.con.70.breuiter,in princ.lib.2. Et faciunt quæ diximus supra in eadem glo.numero.43.sed & in alio,& seq.

Renunciatio uniusnõ iducit renũciationẽ alterius etiã in re eadẽ.

162 ¶ QVID AVTEM SI STATVTVM sit in loco,ne qs extraneus,aut(vt nostri loquũtur) forensis possit acquirere immobilia intra limites eius loci.vtrùm venditoris consanguineus extraneus eiusdẽ loci possit rem immobilem eius loci venditam retrahere.Quod videtur,per tex.in.l.qui officij.ff.de contrah.empti. vbi qui in prouincia militat, prædia comparare in ea prouincia prohibetur,præterquam si paterna distrahantur,cum si. à me collectis supra in præfatione siue rub.huius titu.numero. 45. adstipulatur. Ex quibus tamen illud vnum resumam.Fabianum à monte S. Sab.in tracta.emptionis, & venditiõis, in.31.quæst.j.partis prin.ex eo asserere prohibitos emere vel acquirere, posse tamẽ ea emere & acquirere,quæ fuerunt maiorum.Id quod etiam voluit Iason in.l.principalibus,col. 3.versi.quintò limita.ff.si cer.pet.vbi & ex hoc limitat eum tex.prohibentem,ne qui prouinciam regunt,negocientur.

Consanguineus extraneus an possit retrahere stãte statuto prohibente ne extranei possint acquirere.

163 ¶ Quibus adde & quod voluit glo.in.l.j.C.qui.ad conduc.præd.fisca.ac.non licet, lib.11. dum á tex.ibi prohibente palatinos á conductione fundorum principis, excipit fundos qui fuerunt maiorum,per.d.l.qui officij,& si.Et ex hoc Ioã. Plat. ibi loquens nuncupatim de hoc statuto prohibente extraneos acquirere,id intelligit,nisi acquirerent res quæ fuerunt maiorum.Sed & Oldra con.94.eleganter circa negocium, multis probat, prohibitionem legis vel hominis de non alienando intelligi de alienatione, quæ fieret in extraneos,sed non inter eos qui sunt eiusdem generis. & sequitur Fran.Ripa.lib.responsorum 2.cap.35.feudalibus constitutionibus,numero.26.De quo & nos quoque diximus supra in eadem præfatione.numero.53.praeterea quanuis.

164 ¶ Et facit quoque in hanc sententiam,quod Pet.Anc.tradit Bar.consuluisse,quem & ipse sequitur in repe.cap.j.in.12.quæst.princip.versic.reperio ipsum Bar.qui est in.44. char ta,colum.j.in paruis,de constit.quòd stante eo statuto,de quo nunc quærimus, vt scilicet forensis non possit acquirere rem immobilem in ciuitate. Et alio statuto, quòd quarta pars bonorum interficientis applicetur consanguineis interfecti. Ipsi consanguinei eam quartam bonorum immobilium consequentur,non obstante primo illo statuto.Ex hócque scribit ipse Pet.Anc.se consuluisse Triuisij,vbi erat statutum,quòd dos mulieris adulteræ acquiratur marito. Maritus forensis ex posteriori statuto acquiret dotem vxoris Triuisanæ adulteræ ibi dotem habentis.Et hoc postremum repetit idem Pet.Anc.in cap. statutum.§.cùm autem,colum.2.versicu.& similis quæstio est,de rescript. lib. 6. & sequitur Barba.in rub.de reb.eccle.non ali.colum.4.quartò limita,& con.48.preclarè, colum. 4.versic.& ad hoc adduco,lib.2.& con.51.scripsit,colum.3.versic.& præmitto,eodem lib. 2.& con.59.à Ioue,colum.3.lib.3.& con.50.clementissimum,colum.pe.versic. tertiò respõdeo,lib.4.& con.86.magnus,colum.5.versi.& ad hoc,eodem lib.4. & inter con. Alexãd. con.135.eodémque vltimo,clementissimi,columna quartà,versicu.& adduco, lib. quartò. Et facit quod etiam respondit Raph.Fulgo.con.102.prẹsupposito statuto Veronẹ,colum. vltima huiusmodi statuta prohibentia extraneos acquirere non impedire acquisitionem legalem,per multa quæ illic allegat.Vtrúmque autem dictum sequitur Stephanus Phed. in tractatu de legum interpretatione,parte secundà,char.ferta,versicu. item quæritur statuto cauetur.Ideo nescio quis (nam authoris nomen non inscriptum est) in quodam tractatu de retractu, qui impressus est inter alios quosdam tractatus in.5.quẹstio.nuncupatim tenet,stante hoc statuto,ne liceat extraneo acquirere,posse tamen cõsanguineum extraneum retrahere.

Statutum unum ab alio iterpretationem sũmit.

An qui nō potest acquirere, nō possit etiā succedere.

165 ¶ Quanuis contrarium posset etiam videri ex eo, quod clanculum voluisse videtur Bar. in.l.ventre, versi.tertius casus, & ibi etiam Angel.in repe.ff.de acquir.hæred.quòd in casu dicti statuti prohibentis extraneos acquirere, non poterit consanguineus extraneus etiam proximior defuncti succedere in bonis eius loci, in quo id statutum est. Quod & apertiùs voluit Fran.Aret.ibi, col.10.versi.circa tertiam regulam, cū multis seq.& rursum in.l. Pantonius.§.j.versi.& hoc est, eo.titu.vbi id dicit sing.& Iason in.l.si ita quis promiserit.§. ea lege, col.vlti.versi.limita decisionem.ff.de verb.oblig.Ferdi.Loaz. qui & id quoque dicit sing.in repe.l.filiusfa.§.diui, char.8.nu.157.secundò sing.limitat.ff.de leg.j.

166 ¶ Sed huius postremi dicti contrarium voluerūt Bar.Imo.& Pau.Ca.in.d.§.ea lege, per l.cùm pater.§.cùm inter.ff. de leg. 2. sumendo argumentum de dispositione testatoris ad dispositionem statuentium: nam ibi dicitur, quòd si testator prohibuerit hæredem alienare extra familiam, poterit tamen post mortem ipsius hæredis proximior eius ei succedere. Et hanc quoque rem obtinere, etiam si non sit de familia testatoris. Et ita eum tex. intelligunt Imo.& Raph.Co.ibi, cum multis alijs concord.à me collectis infra eo. tit.§.26. in glo.j.nume.4.sed si id recipias, & seq. Et illud quoque in casu statuti prohibentis alienare in extraneum, sequuti sunt Io.Crot.& Ferdi.Loaz. sibi in eadē.l. cōtrarius in repe.d.§. diui, ille col.23.versi.3.limitatur, hic nume.399.tertiò limitatur, & idem ante eos voluit, licèt non allegant, Raph.Co.con.84.præsupposito casu, col.j.

167 ¶ Et hanc opinionem cōfirmat Tullius, qui in oratione pro.L.Flacco constantissimè defendit Consules, prætores, cæterósque magistratus, quibus ius nō est in sua prouincia emere, acquirere: posse tamen hæreditates, quæ sibi obueniunt, recipere. Et est tex.apertissimus in.d.l.milites.§.vlti.ff.de re milit. Cuius hæc verba sunt. Milites si hæredes extiterint, possidere ibi prædia nō prohibentur.& in.l.j.§.pe. versi.sed & si iure.ff.de fals.vbi licèt tutor & curator nondum reddita ratione, non possint contrahere cum fisco, tamen iure hæreditario possunt succedere in fiscalem contractum. Ex eoq; no.Bar.quòd si sit statutum, ne nobilis recipiat cessionem aduersus popularem, poterit tamen succedere in actiōe aduersus eum, nec incidet in pœnam statuti, & sequitur Panor. in.ca.j.colum.2.versicu.item vide glo.ext.ne cleri.vel mona.& Barb.in.l.si ex legati caussa, colum.6.ff. de verb.oblig.vbi illum tex.dicit sing.& con.14.clementissimi, col.3.lib.2.& con.j.magnus, colum.17.versic. præterea adduco, lib.3.& con.60.illud in medium, colū.6.eo.lib.3. Et tex.in.l.decurio qui, ff.de decurio.cuius etiam hæc verba sunt. Decurio qui prohibetur conducere quædam, si iure successerit in conductionem, remanet in ea. Quod & in omnibus similibus seruandum est, & vbique concord.in glo. Et ar.illius postremæ.l.dicit glo.no.in. d. cap.j.in verbo, conductores, ne cleri.vel mona. quòd clerici quibus conductionibus interdicitur ab eo textu, si tamen conductoribus succedant, in ipsis conductionibus remanent. quem sequitur & dicit no.Panor.ibi, col.2.& sing.dicit Barb.in.d.l.si ex legati, vbi supra, &.d.con. 14.lib.2.& valde no.d.con.60.lib.3. Et facit quod voluit glo. in.l.j. in verbo, id ex caussa, versic.sed quomodo potest. C. de eden.& Bal.con.291.ad euidentiam, col.3. versic. item est manifesta, & colum.sequen.versicu.eo modo videamus, lib.2.ex quibus probatur posse nos retinere, quæ nobis per successionem obueniunt, quæ aliàs non possemus acquirere. cum alijs similibus adductis à Barb.& Fely.in. cap. quia. 5. de iudici. & eodem Barb. omnibus locis supra ex eo citatis. & facit etiam.l.hæres.ff.pro soci.

Verba prohibitiōis an ad acquirētem, an alienantem dirigantur, uide num intersit.

168 ¶ Illud autem scio quosdam distinguere, vtrum extraneus prohibeatur acquirere, vt sic verba statuti dirigantur ad acquirentem: ita scilicet, ne extraneus acquirat: an verò ad alienantem, ita scilicet, ne quis alienet in extraneum: vt videlicet primo casu procedat, quod supra primo loco diximus, scilicet proximiorem non admitti: Secundo autem casu admitti, vt per Iaso.& Ferdi.Loaz.in.d.§.diui, illum quidem in.2.Lect.col.20. versicu.secundò valde no.limita, hunc.d.char.8.numero.157.secundò regulariter limita. Nam & in simili casu ita distinguit Angel.quem tamen neuter eorum memorat, con.228.punctus talis est statuto Florentiæ.

Correlatiuorū idem iudiciū etiā in correctoriis & odiosis.

169 ¶ Verùm ego hanc differentiam minimè recipio, ob regulam quòd prohibito vno correlatiuorū, & aliud quoque prohibitum censetur.l.vlti.& ibi Bar.Angel.& alij.C. de indic.vidui.vbi & hoc probatur procedere in correctorijs. &.l.j.C.de cupres.ex luc. Daph. lib.11.vbi & id probatur etiam in pœnalibus obtinere, & in casu de quo loquimur, scilicet prohibitæ emptionis sub pœna: nam & sub eadem pœna venditio censetur prohibita, & ibi no.Bar.& eum tex.ad id dicit singu.Bal.con.104.sex sunt, col.2.versi.præterea impera

tor,lib.j.& est etiam bonus tex.in.c.vlti.& ibi Io.Ligna.ne cleri.vel mona.lib.6.cum multis si.adductis latè à Iaso.in.d.l.vlti.& rursum in authen.quas actiones,col.7.versic.tertiò principaliter.C.de sacro.eccle.& in.l.si priusquam,col.pe.versi.sed aduerte quia ista.ff.de ope.no.nunciat.& con.112.in primis,col.j.versi.& in primis,li.2.

170 ¶ Si ergo quis prohibetur alienare in extraneum,& extraneus quoq; cẽsetur prohibitus acquirere,& è diuersò,vt etiam non obscurè sentit Bar.in authen.sacramẽta puberũ,col.2.C.si aduer.donat.& in.l.si quis pro eo,in.5.membro.ff.de fideiuss.quibus locis scribit, q̄ si verba statuti diriguntur ad contrahentem cum muliere vel minore, etiam ipsa mulier & minor censentur esse prohibiti. & apertissimè voluit Bal.in hoc casu loquẽs,con.349.statuto placentiæ,col.2.versi.solutio si verba,lib.j.vbi dicit nihil referre,an subditus prohibeatur alienare in extraneum, an è diuersò, propter naturam correlatiuorum, per.d.l.vlti.de indic.vidui.& idem repetit ipse Bal.con.310.ad euidentiam, col.j.lib.3.& Pau. Ca.in.l.is cui bonis,col.vlti.versi.sed si interdictio,& ibi quoque Imo.Raph. Alex.col.2.ver.addo in terminis.Fran.Are.col.3.versi.adde etiam circa,& iterum col.5.versic.item adde ad ea.ff.de verbo.oblig.Licèt ipse Bal.vt sæpe aliàs contrarium dixerit, con.482.magnifici viri,col.j.versi.modò est dubium,lib.j.sed prior sententia communior est,& verior.

171 ¶ Ideo Fran.Aret.in d.l.ventre,& in.d.l. Pautonius. vbi supra subdit ad ea quæ supra ex eo diximus,quòd si statutum simpliciter prohibeat alienare in extraneum, vel etiam ipsum extraneum acquirere,non intelligitur de extraneo qui succedit ab intestato. At si in statuto (inquit) prohibente apposita sit dictio vniuersalis,maximè geminata: tunc & de eo qui succedit ab intestato intelligitur,secundùm doctrinam Bar.in.d.l. ventre. Nam in ijs terminis loquitur Bar.videlicet quòd forensis prohibetur acquirere sub quocunque titulo:nam vt ea verba aliquid operentur, videtur prohibita indistinctè omnis alienatio siue acquisitio,& sic successio ab intestato, per id quod in simili voluit glo.in.c.j.in verbo, alienationes,de exces.prælat.lib.6.quòd per verbum vniuersale (quibuscunq;) ibi positũ, prohibitio illius.c.aliquid plus operatur,& comprǽhendit. *Quid si prohibitio alienationis sit vniuersalis.*

123 ¶ Et ita quoque præter,& ante ipsum Aret. respondit in statuto prohibente alienationẽ verbis vniuersalibus,Cardi.Flor.con.135.redemptoris &cæt.puto filias prędictas.& idem quoque tenet Philip.Deci.con.23.cuius superscriptio incipit,an & quandò ex prohibitione,col.2.versi.5.quia verba,& con.222.viso pũcto,col.2.versi.sed his nullo modo,vbi loquitur in statuto prohibente id ius retractus alienari quouis titulo volũtariò vel necessario.& con.481.in casu de quo Perusij,col.2.versic.vel secũdò responderi potest.& con.535.viso copioso,col.j.dum allegat Fran.Aret.in.d.l.ventre. Et optimè facit quod in simili tradit Bal.con.49.dominus,lib.3.dum ponderat ea verba,quouis modo alienare. Et quæ de huiusmodi dictionibus vniuersalibus,supra scripsimus in glo.7.quæ est in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,nume.20.quarto intellige,& quatuor seq.

173 ¶ Sed nec id quoq; in hoc casu indubitatũ est,quãdo Angel. contrariũ aliquãdo ex facto respõderit in prohibitione,ne liceret aliquo modo alienare,nec quouis titulo in aliũ trãsferre,in cõ.57.domina Andrea, quẽ nũcupatim sequutus est Alex.cõ.155.visis & accuratè cõsideratis,col.j.&.2.lib.2.& Iason,qui id admodũ extollit,in.d.§.diui,in.2.lec.col.20.ver.limita istã no. regulã, & col.seq.versi.2.principaliter,& in.l.si ita quis p̃miserit.§.ea lege, col.pe.versic.limita quãdo.ff.de verbo.oblig.& cõ.101.sup pręmissa,col.2.versi. addo etiã, lib.j.& iterũ con.120.in pręsenti,col.2.ver.2.principaliter,eo.li,j.rursumq; cõ.96.dominus Ioãnes,col.6.versi.imò fortius,rursumq; versi.istam decisionem,lib. 4. & voluit prætereà Raph.Co.quem recentiores non citant,con.84.præsupposito casu, col. j. Pro quibus etiam faciunt quæ diximus supra in d.glo.7.nuper allegata,nume. 26. sed hæc dicta,& seq. Cæterùm Barb.con.43.præclarè scribitur,col.14.versi.& si quispiam diceret,lib.j. respondit prohitum ex statuto alienare in extraneum, nec in coniunctum quoq; extraneum alienare posse,per multa quæ ibi allegat.Ideo cogita. Et vide omnino quæ dicam infra eod. titu.§.26.in glo.j.numero.4.sed & si id recipias, & seq. Et ex ijs quoque potes intelligere, an tunc consanguineus retrahere poterit.

174 ¶ Ex illis autem quæ diximus in pręcedenti quæstione satis constat,non omnino certum esse,quod scripsit quisquis is fuit,qui repet.fecit in.l.j.C.de fund. rei pri.lib.11. in.10.regula.j.considerat,eum qui de iure communi emere non potest,nec posse quoq; retrahere,per.l.verum.§.si seruo cõmuni.ff.pro socio,&.c.prohibemus.ext.de deci. subiunxitq; duo exempla.primum de fœmina,& surdo.qui vt nõ possunt feudum emere,ita nec *An qui non potest emere, non põt etiã retrahere.*

retrahere à conſanguineo venditum.ſecundum id eſt, ſi papa conceſſit quibuſdam nobilibus.vt ipſi & eorum ſucceſſores in recta linea poſſideant quaſdẽ decimas,& vnus hæredum deſcendentium eas vendiderit,nõ poterit proximior collateralis eas retrahere. Ego verò vt in illis ipſius exẽplis ei accedo,niſi ſi (q̃tũ ad primũ) fœmina in feudis ſuccederet, vt facit ex cõſuetudine Galliç,de qua alibi dicemus,nõ ob id ſimpliciter q, iſti emere non poſſunt,ſed quia in hmõi rebus nõ ſuccedunt,ideo nec retrahere poſſunt, vt latè tractauimus ſupra.in glo.prçcedẽti,vbi inter cçtera & illud quoq; diſſeruimus,an fœmina quç ex ſtatuto à ſucceſſione repellitur,retractu quoq; excludatur, vt ibi videre poteris num.13.ex ijs autẽ.Illa autẽ duo iura(vt ſic cùm noſtris loquar) ab illo ſcriptore citata,quç & nos ſupra deſignauimus,nõ illud probãt,qđ dicit. Fateor tamẽ incapaces cuiuſpiã rei eãdẽ retrahere nõ poſſe,ſi vẽdita fuerit & in ea re illum ſequor.

175 ℭ Præſertim verò ſi is cuius potiſſimùm intereſt,id impediat.qs enĩ dubitat quin dominus feudi vẽditi poſſit intercedere,ne fœmina,clericus,mutilatus,demens,aut qui aliâs ei ſeruire nõ põt,& q ideo ſunt feudorũ incapaces,retrahãt ipſum feudũ venditũ iure proximitatis? Quin item princeps vel eius procurator poſſit interuenire,ne conſanguineus hoſtis ipſius,aut aliâs ſibi ſuſpectus retrahat caſtrũ limitaneũ ſiue limitrophũ? & certè nemo vt opinor dubitat: quãdo nemini liceat hmõi caſtra detinere,niſi cui princeps ipſe pmiſerit.l.quicunq;,& ibi Bar.& Io.Plat.C.de fund.limit.li.11. At ſi princeps id nõ impediat, nõ video,cur poſſit ſolus emptor idipſum impedire , quicqd dicat aut ſentiat ille repetitor.d.l.j.C.de fund.rei pri.in.3.fal.2.cõſiderationis,quãdo nec de iure qdẽ principis,ſicuti nec alterius poſſit alter excipe,ex ſnĩa glo.in.l.his cõſequẽter.§.& ibi doc. ff.fami.herciſ.

Quid ſi plures conſanguinei ſimul uolunt retrahere.

176 ℭ RVRSVS QVAERITVR, quia cõſuetudo noſtra loqtur de cõſanguineo in ſingulari,cùm dicit,le parẽt ou lignagier,qd ſi plures eiuſdẽ gradus ſimul petũt ſe admitti? Videtur eos nõ eſſe audiẽdos:nam regulariter numerus ſingularis vnũ tãtùm cõprehẽdit.l.vlt. & ibi Bar.& alij.ff.ad S.C.Trebellianũ,cũ ſi.Ideo videtur ſeſe mutuo cõcurſu impedire.l. quoties.ff.de vſufruc.&.l.ſi fuerit,in prin.ff.de reb.dub.cũ multis ſi. à me collectis in tractatu primogenituræ quçſtio.Sed ne ego te diutius morer,vide quç de hac re latè ſcribemus infra eo.tit.§.11.in.glo.10.quç eſt in verbo,tous y doibuẽt eſtre receuz p rata,quia illic eſt locus huic rei pprius & particularis.Ego autẽ hîc illud tãtũ dixerim,φ licèt numerus ſingularis vnũ tãtũ includat vi numeri,ex mẽte tamẽ loquẽtis põt plures includere,vt dicit Bal.in.l.cùm inter,p illũ tex.C.de fideicõ.liber. Et id quoq; pbatur in.l.q filiabus.§. j.ff.de leg.2.& in.l.ſi plures,& ibi Bar.ff.de leg.3. & in.l.ſi qs ita,& ibi quoq; Bar. ff.de teſta.tutel.cũ ſi.Id quod eò tãtùm dicere volui,ne qs putaret obeſſe,quod ſupra diximus.Cætera autem ad hanc quæſtionem pertinentia videbis in.d.§.11.

Vtrùm fœminæ poſſunt retrahere ex ſtatuto loquẽte de maſculis uide uſq; ad numerũ ccxliii.

177 ℭ ET QVIA HAEC noſtra cõſuetudo loqtur etiã de cõſanguineo in genere maſculino, cùm dicit,le parẽt ou lignagier:nã q̃uis illa dictio parẽtis latine pnũciata ſit cõmunis generis,vt etiã ſcribitur in.l.4.§.parẽtes.ff.de in ius vocã.tamen in vulgari ſermõe,cũ eo articulo (le) videlicet le parẽt,eſt tãtùm maſculini generis,quia ſi fœmininũ pnũciare volumus,dicimus la parẽte.Eſt enim,(le) articulus maris:& (la) fœminç.Quçro igitur vtrùm admittitur mulier cõſanguinea.Angel.cõ.191. ſup pũcto, loquẽs in diſpoſitione teſtatoris huic noſtrç cõſuetudini nõ admodũ diſſimili,quãtùm ad hãc quçſtionẽ ptinet,videlicet, ne liceat alienare ſine cõſenſu cõſanguineorũ, aliâs res alienata ad eoſdẽ cõſanguineos redeat.Dicit primùm in prin.eius cõ.cùm hçc diſpoſitio ſit odioſa,p.l.dudum. C. de cõtra. empti.videri fœminas in ea nõ cõprehẽdi,per.l.j.§.toties.ff.de vẽt.in poſſ.mit.vbi in odioſis maſculinũ nõ cõcipit fœmininũ,&.l.j.§.vlt.ff.de iure immu.vbi priuilegiũ cõceſſum generi,nõ ad eos q ex fœminis nati ſunt,ptinet. Tãdẽ verò ſcȝ col. vlti.cõcludit & fœminas admitti ad reuocationẽ illius alienatiõis:qa teſtator nõ diſtinguit,ergo nec nos diſtinguere debemus.l.de prçcio.ff.de publi.in rẽ actio.& qa eas admittere eſt fauorabile: ideo fœminç ſub maſculis cõprehẽdũtur.l.ſi ita ſcriptũ ſit filiabus.ff.de leg.2.&.l.q duos.ff.de leg. 3.Nec obſtat (ĩqt)qđ teſtator videtur habuiſſe rationẽ familiç,vt.ſ.ipſius dignitas cõſeruaretur,& φ mulier trãſit in alienã familiã:qa hodie ſublata eſt differẽtia ſexus, & nullo iure diuino,canonico,& iure ciui.hodie phibitũ eſt fœminas vocari.Hçc ppemodũ Angel.

178 ℭ Nos verò quoniam res hçc in hoc caſu retractus adeo dubia viſa fuit,vt eius deciſio petita fuerit ex reſponſis & con.doctiſſimorum virorum,vt poſtea dicemus.Ideo eam plenius tractare decreuimus,& vſque ad numerum.243.vt ſi huius rei te tedium capiat,illuc continuò tranſilias. Pro priori igitur parte,quæ fœminas reijcit,illud facit, quòd maſcu-

linum non concipit fœmininum ex proprietate sermonis, sed extensiua interpretatione, vt probatur per tex. optimum à paucis annotatum in.l.cum in adoptiuis.§.quę in filio.C. de adopti. vbi ita scribitur. quæ in filio diximus, hæc in filia extendimus, & similem tex. à paucioribus item annotatum in.l.iubemus, quæ est pe. in fi.C. de præpo. sacri. cubi. lib. 12. cùm dicitur. hæc omnia quæ super cubicularijs sancimus, etiam ad cubicularias extendi decernimus. & tex. ab omnibus in id expensum in.l.pronunciatio, in prin.ff. de verbo. signifi. quæ vtitur verbo porrigitur, quod idem est, vt extenditur.l.si fratres.§.idem respondit.ff. pro socio, & videre licet apud Plautum in Mercatore. Porrige brachium, præhẽde, Iam tene. Et in Casina. Compressa palma an porrecta ferio? Sed & idem verbum sæpe ad extraneam & prope iniuriosam interpretationem refertur, vt probat tex. in.l.2. ibi, ad iniuriam nostram porrigitur.ff. de lib. caus. & in.l.impuberi, vbi idẽ prope tex. est.ff. de admini. tuto. & in.l.fideicommissaria.§.etiam fideicommissaria. ff. de fideicommiss. liber. cùm dicitur, quam sententiam iure singulari receptam ad cætera fideicommissa relicta porrigi non placuit. & in.l.imperator, in fi.ff. de postu. vbi ita scribitur, ne cui pœna tempore determinata contra sententiæ fidem vlterius porrigatur. Et facit tex. probans id verbum improprietatem significare, in.l.j.§.licet.ff. de tributo. actio. Et quod tradunt Angel. & Iason in.l.quamuis, ille post prin. hic colum. 2. versic. secundo diligenter. C. de impub. & alijs substit. & D. Benedict. in repet. cap. Raynutius, in verbo, si absque liberis, le. 2. numero, 20. & seq. ext. de testa. *Masculinũ an concipiat fœmininũ ex proprietate an extensione uide etiam numero. ccxxiii. & sequen. Porrigendi uerbum.*

179 ¶ Et quod id sit ex interpretatione extensiua, voluit glo. in.l. seruis legatis, in princip.ff. de lega. 3. Dy. & Bar. & Alber. in.l.j.ff. de verbo. signifi. Iacob. Bu. & Bar. in.l. si quis in tantam. C. vnde vi. & idem Iaco. in.l.j. in prin.ff. de pecul. Alberi. in.l. ait prętor.§.j.ff. de nego. gest. & in.l.iusta.ff. de verbo. signifi. Bal. in.l.vlti. col. 6. versicu. item impropria locutio. C. de hæredi. insti. & in addit. Specul. titu. de disputat. & allegat.§. post hoc, versicu. vel ibi masculinum. Angel. in.d.l.quicunque, colum.j.C. de ser. fugit. Cardi. Flor. con. 135. Ticius ciuis Feltrensis, colum. vlti. Pet. Anca. in cap. generali, ad fi. de elect. lib. 6. Panor. con. 36. casus quidam Andreas, colum. 2. versicu. tertiò facit, lib. j. & Raph. Co. con. 166. visa copia, colum. j. alter Raph. fulgo. con. 18. Solumucia, colum. j. & con. 34, domina Catharina, col. j. Alexan. con. 61. super eo de quo quæritur, colum. j. lib. j. & con. 65. quoniam, colum. 3. versi. octauò, lib. 6. quod repetitur, con. 119. eodem lib. & idem quoque con. 234. puto, col. j. numero. 4. eodem etiam lib. 6. & con. 181. viso processu, colum. vlti. lib. 7. Corne. con. 138. placet mihi, colum. 3. versicu. facit pro prædictis, lib. 2. & con. 202. pluries, colum. 2. versicu. cùm verbum filijs, lib. 3. & con. 275. in pręsenti consultatione, colum. 2. lib. 4. vbi & in id allegat Ioan. Fan. Ioan. Ligna. & Ricar. Saly. in quibusdam con. & Benedic. Cap. con. 62. punctus Andreas, colum. vlti. Iason in.l.qui filiabus, colum. 2. versicu. secundò salua, & iterum col. sequen. versic. tu autem argue.ff. de lega. j. Soci. con. 73. capiendo primum, colum. j. lib. 4. Philip. Deci. con. 453. consultum fuit, post medium. & Vincẽt. Hercul. apud ipsum Deci. cõ. 568. domina, col. j. ver. 2. adducit, & doc. vbiq;. Hæc enĩ est cõmunior atq; receptior op. *De eadem re.*

180 ¶ Ex quo confestim sequitur, quòd cùm statuta non recipiant interpretationem extensiuam.l.cõstitutionibus.ff. ad municip. vbi Bar. ex hoc no. ea esse stricti iuris, & plenè no. in.l.de quibus.ff. de legib. & per Bar. in.l.omnes populi, in. 4. quæsti. 6. quæst. prin.ff. de iustit. & iur. & Signo. in repe.l.Cæsar.ff. de publica. & vectig. & Alber. in.j. parte statutorũ.q. 9. item quęro quæstionem rotatam. & Pe. Ancara. post alios in repe.c.j. char. 73. in paruis, versi. sed venio ad quartum, ext. de consti. Certè etiam in statutis masculinum non concipit fœmininum, vt nominatim & simpliciter voluit Dy. in.d.l.j.ff. de verbo. signi. Signo. in repe.d.l.Cæsar. & con. 220. factum sic præsupponitur, col. vlti. Bar. con. 229. cauetur statuto, col. 2. versi. circa secũdum, Ioan. Fantu. in cap. si quis suadente. 17. quæst. 4. Fulgo. d. con. 34. Card. Flo. in cap. quintauallis, ext. de iureiu. vbi & dicit ita consuluisse se, vt verè consuluit con. 135. redemptoris, & cæt. puto filias, versi. sed pro ipsis filiabus. & Raph. Fulgo. d. con. 34. & Soci. si is est, in tractatu fal. regula. 255. masculinum, in. 3. fal. *Statuta stricti iuris. In statutis an mascul. concipiat fœmi. uide etiã nume. cciii.*

181 ¶ Nec in alijs quoq; quę, vt statuta sunt stricti iuris, cuiusmodi sunt contractus.l.quicqd astringẽdę.ff. de verbo. oblig. cũ si. ideo nec in his masculinũ cõprehẽdit fœmininũ, vt asserit Guid. Suz. in.d.l.quicũq; & ibi etiã Alber. col. 3. versi. sed qd in cõtractibus. C. de ser. fugi. & ipse Guid. in.l.veterib⁹, in prin. & ibi Iason.ff. de pactis. idẽ Guid. in.l.si qs id qd.ff. de iurisd. omn. iud. Archi. eiusdẽ Guid. discipulus in.d.c.si qs suadẽte. 17.q. 4. Hẽri. Boh. in c.mulieres, ext. de sent. exco. Collec. in.c.Raynaldus, col. j. ext. de testa. Raph. Co. con. 166. *Contractus stricti iuris. In cõtractibus an mascul. cõcipiat fœmi. uide ẽt. xxuii & sequen.*

col.j.vbi id dicit ꝑcedere præsertim in cõtractib⁹ stricti iuris.Imo.in.d.l.si ita scriptũ sit filiabus,in prin.col.2.ff.de leg.2.& in.l.cũ vir.ff.de cõdi.& demon.& in.l.qđ dicitur,char. vlti.& ibi etiã Alex.col.11.versi.subdit tamen quòd inquãtũ.ff.de verbo.oblig.& idẽ Imo. in.c.potuit col.vlti.& ibi quoq; Barb.ad fi.ext.de locat.vbi ipse Imo. ita dicit consuluisse, vt verè fecit,cõ.38.in casu præmisso,ver.nec obstat si dicatur.Ro.in.l.sed si hac.§.qui ma numittitur,& ibi quoq; Alex.& Iason.& Soci.in.§.liberos.ff.de in ius vocã.idẽ Ro.in.l.2. in prin.col.7.versi.sequitur quintò principaliter,& ibi etiã Barb.col.14.versi.& allego,& Iason.col.vlt.ff.de verb.obli.vbi id Ro.& Barb.dicũt sing.& idẽ Ro.cõ.35.visa facti serie, in.2.dubio.Alex.in.l.si extraneus,col.3.& ibi Iason col.pe.ff.de cõdi.ob caus. & idẽ Alex. con.61.sup eo de quo quæritur,col.j.lib.j.& cõ.80.viso & opportunè,col.vlti.eo.lib.j.& cõ. 113.viso instrumento treugæ,colũ.2.versicu.& constat,lib.2. & con. 205. consideratis verbis dictę inuestiturę,col.3.versi.& similiter videmus,eo.lib.2.& cõ.11. põderatis his,col.9. versi.præterea dictus,lib.3.& con.125.attentis verbis inuestiturę,col.j.versic.benè facit,& iterum col.3.versi.& ideo,lib.5.Cor.con.84.de duobus,col.vlti.versi.appellatione autem filiorũ,lib.1.& con.166.quatuor,col.7.versi.accedit quòd aliâs,lib.2.& con.199.in pręsenti consultatione,col.20.versi.circa alienationes,eo.lib.2.& con.211. quanq̃ in præsenti, col.2. versi.tamen his non ob.lib.3.& con.271.de hac cõsultatione,col.4.versi. nec ob. adducta, lib.4.Barb.con.15.clemẽtissimi,col.pe.versi.& si quispiã,lib.j.& cõ.63.sapienter scribitur, col.7.versi.& ex supius,eo.li.j.& con.56.sapiẽter scribit,col.pe.versi.& circa hoc, lib.2.& con.seq.præclarè,col.6.versic.cùm ergo loquatur,eo.lib.2.& con.39.bene etenim cuncta, col.pe.lib.3.& con.66.illud in medium,col.antep.eo.lib.3.& con.66.illud in medium,col. antepe.lib.3.& con.7.col.vlt.lib.4.& con.19.clementissimum,col. antepe.versic.sed istis, eo.lib.4.& inter con.Alex.con.52.circa hanc dubitationem,col.pe.versic.& si quispiam, lib.4.& Philip.Fran.in.cap.generali,col.j.versi.& adde vnum,de elect.lib.6. vbi id dicit no.Soci.con.42.subtiliter & abundè,col.vlti. versi, confirmatur hoc,lib.4. Iason in.l.2. col.68.versi.vltra Saly.& scribentes,& iterum col.71.versic. vigesimoprimò quæro.C.de iure emphy.& in priore loco id dicit sing.& idem Iason in.l.j.col.3.versi.quartò facit.ff.si quis in ius voc.non ierit.& in.l.maritus,col.2.versic.considerabam.C.de procur. & in.l. quæ de legato,col.2.versicu.hinc est quòd si testator.ff.de lega.j.& in.l.vt liberis, col.3.versicu.hinc etiam dicit.C.de collatio.& con.39.nota dubitatio, colum.j.lib.j. vbi & id dicit singu.& con.115.in quæstione quæ vertitur,col.pe.versicu.obstat vnum,eo.lib.j.vbi tamen hoc limitat,nisi essemus in fauorabilibus.Fely.in.cap.quoniam,colum.2.ext.de simo.vbi id etiam dicit sing.Hippo.Marsi.qui & id quoque sing.dicit sing.191.sæpius iam dixi.Stepha.Bertran.con.46.viso casu,in fi.lib.j.Philip. Deci.in cap.in præsentia, colum.17.versicu.vltimò secundùm Abba.extra de probatio.& con.171.in caussa venerabilium,colum. pe.versicu.præterea & secundò.& con.201,in caussa præstantissimi,col.2.& con.567.in casu occurrenti,circa medium.Ferdin.Loaz.in repet.l.filiusfamil.§.diui, char.8.nume.179. facit etiam secundò.ff.de lega.j.Anto.Rub.con.22.testator,col.2.nume.6. & con.106.viso suprascripto,col.2.Fran.Ripa.in.l.ex facto.§.si quis rogatus,col.14. numero.59.ff.ad Trebel.Ludo.Gozad.con.20.prima facit,in prin.

182 ❡ Similiter in sententijs,quæ cùm & ipsæ sint stricti iuris.l.j.iuncta glo.C. si aduer. rem iudi.& l.Paulus,la.2.ff.de re iudi.vti per ea iura voluit Angel.con.135. punctus est Albertus,col.j.& est etiam bonus tex.in.l.j.& ibi Bar.C.si plures vna senten.& in.l.Iulianus verum debitorem.ff.de condi.indebi.& in.l.si pupillorum.§.si prætor.ff.de reb.eo. & in.l.diui fratres.ff.de lib.caus.& in.l.si à te.ff.de excep.rei iudi.& voluit etiam Bar.in.l. expressim,col.2.ff.de appel.Bal.in.l.cùm hi.§.si cui,circa mediũ.ff.de transact. Pau.Ca.con.207. visis omnibus,colum.j.lib.j.cum si.adductis à Soci. con. 134. visa petitione, colum.j.versicu.præterea dato,lib.j.& Philip.Deci.con.348.de duobus,colum.vlti.versicu.sed breuiter, colum.3.versicu.quibus tamen non ob. Ideo nec in ipsis fœmininum concipitur sub masculino,secũdum Imo.in.d.l.si ita scriptum sit filiabus.ff.de leg.2.Barb.in.d. cle.j.in.6. char.versicul.sexto casu,de electi.& Philip.Deci.in.l.2.col.penul.versi. sed tamen de sententia.ff.de regul.iur.

Sententiæ strictiiuris.

In sententiis an masc. concipiat fœminin. ui. ccx.

Rescripta strictiiuris.

183 ❡ Præterea in rescriptis,cùm etiam sint stricti iuris.cap.cùm dilecta,&.c.significante, & ibi glo.ext.de rescrip.cum multis si.non comprehenditur etiam fœmininum in masculino,si credimus Vincen.Medio.quem inter summos doc.ponit Bal.in.c.iurauit,col.2.ext. de proba.hinc occasione sumpta quòd glo.ibi dicit se fuisse ipsius discipulũ,& illũ quoq;

In rescriptis an masc. concipiat fœmi. uide. xxiiii.

valentissimum canonistam appellat Panor.in.c.si quis contra,in lec.col.4.extra de fo.cō pet.& eximium idem Panor.in.c.cùm cōtingat,col.2.extra de iureiur.(id enim obiter di cere voluimus.)Is autem illud ipsum voluit in.c.significauit,& ibi post eum Barb.non cō temnendus author,col.4.& seq.extra de rescrip.& idem quoq; voluit Ioā.ligna.in.c.cùm in multis,quod est.2.eo.ti.li.6.quem & ipsum canonum & legum & philosophiæ summū & illustrem capitaneum appellat ipse Barb.in tract.de præstantia Cardi.in.j.parte.j.partis,columna.8.

184 ¶ Item in priuilegijs,cùm & ipsa sint stricti iuris.l.si quando.C.de inoffi.testa.&.l.2.§.meritò,&.§.si quis à principe.ff.ne quid in loc.publi.etiam masculinum non concipit fœmininum,ex sententia eiusdem Vinc.in.d.c.significauit.& Signo.loquentis de priuilegio legitimandi spurios,vt non contineat spurias,con.184.in quæstione vertente inter durantē.& iterum con.219.in nomine domini amen factum sic se habet anno domini,col.pe.versi.prætereà priuilegium.Io.Ligna.in.d.c.cùm in multis.Card.Flo.con.135.Titius ciuis,co lum.vl.versi.prætereà consyderandum.Alter Cardi.Alex.in.c.per venerabilē.§.quòd autem,col.antepe.versi.annectitur quoq;,extra qui fil.sunt legi.Fran.Cur.senior con.9.Ticinensi statuto,col.vl.Iason,qui id dicit sing.in.l.2.in prin.col.4.vers.pro eadem parte.ff.de verb.ob.Philip.Deci.in.l.in omnibus causis,col.2.versi.& priuilegiū.ff.de reg.iur.& con.453.consultum fuit,per totum,vbi ita dicit fuisse consultum ab excellētissimis doct.& cō.516.quoniā caussa,col.vl.Hipp.Marsi.qui hoc multū extollit,sing.536.habuisti iam supra. *Priuilegia stricti iuris. In priuilegiis an mascul.concipiat fœmi. uide.205.*

185 ¶ Postremò in dictis testium,quæ item sunt stricti iuris,vt no.in.c.in præsentia,extra de proba.Ideoq; nec masculinum cōplectitur fœmininum,vt placuit Alex.con.181.viso processu,col.vl.li.5.Nam si in cōtractibus,vt iam supra diximus,id nō fit,quia verba eorum sunt interpretanda cōtra eum,qui illis innitūtur.l.veteribus.ff.de pac.quam rationē omnes assignāt,vt dicemus posteà:eadē quoq; ratiōe & in dictis testiū id obtinet,cùm etiam eorum verba interpretāda sunt contra producētem,vt no.glo.in.d.c.in præsentia,in verbo,dubium,& ibi Inno.Host.Imo.& Panor.& dicemus latius infra eo.§.glo.16.quæ est in verbo,declarer le lignage,numero.4.sed & huius. *Testium dicta stricti iuris. In dictis testiū mascul. an cōcipiat fœmininū.*

186 ¶ Ad hæc istud nostrum statutum retractus,vt ad alias rationes transeamus,est cōtra ius commune,& odiosum ex communiori nostrorum sentētia,quos tibi congessimus supra in rub.siue prefati.huius ti.numero.60.quoniam sunt multi,& seq.Constat autem in dispositionibus odiosis,& quæ sunt cōtra ius commune,masculinum nō concipere fœmininum,vt expressim voluit glo.& omnes post eam,in.d.l.j.ff.de verbo.signi.glo.Dy.Imo.& alij in.d.l.si ita scriptū sit filiabus.ff.de lega.2.glo.in.d.l.j.§.toties,in verbo,filia,& ibi Bar.ff.de ven.in pos.mit.Archi.in.d.c.si quis suadēte.17.q.4.Io.And.Imo.& Domi.in.c.generali,de elect.lib.6.Guil.Laud.in clemen.j.& ibi etiam Cardi.Flo.in.2.quæsti.de sepul.Cy.post alios in.d.l.quicunq;.C.de ser.fug.Bar.in.d.l.j.in fi.ff.de pecul.Signo.con.154.quęstio talis est verum est,col.vl.& con.172.testator,col.3.&.d.cōsi.184.&.d.con.219.col.pe.Bald.con.6.factum tale est quidem nomine Blasius,col.2.lib.5.vbi ex hoc dicit,quòd statutum loquens de torquendo adultero non habet locum in adultera.Domi.in.c.indēnitatibus.§.fanè,col.2.de elect.lib.6.Cardi.Flor.in.d.cle.j.eo.ti.de elect,& in clemē.j.in.5.oppo.post Pau.Liaz.ibi,de consan.& affini.Alex.con.135.circa primum dubium,col.4.versi.alia ratio est,lib.j.& con.24.animaduersis,col.2.versi.nec statutum,& iterum col.antepe.versic.nō obstat etiam si dicatur,lib.2.& con.148.visis quæ in themate,col.pe.versi.prætereà si diceremus,lib.6.& con.153.viso themate,col.2.versi.prętereà dictum statutum,li.7.Mathesil.in tract.succes.ab inte.char.vl.versi.item circa hoc dubitatur.Cepol.caussarum criminalium con.26.magnificè,col.pe.vers.alia ratio est,quòd ad verbum repetitur pręter paruum quoddam initium,inter con.Alex.d.con.135.lib.j.Philip.Deci.con.39.consului aliàs,& omnes quos inferius allegabo duobus seq.versi. *In odiosis an masculi. cōcipiat fœmini.uide 211.& seq.*

187 ¶ Nam Bal.in.d.l.quicunq;.col.3.versi.attende hic.C.de ser.fugi.dicit,quòd si statuto caueatur,vt existente patruo nō succedat auus maternus,non excluditur auia materna,& sequitur Alex.con.45.habita,col.2.versi.secundò principaliter,li.7.& con.141.viso statuto,col.j.eo.li.7.Corne.in.l.illam,col.j.C.de collat.& con.12.in hac consultatione,col.pe.lib.j.& con.94.circa primum dubium,col.j.li.2.& con.214.non sequēdo,col.2.versi.tamen nō ob.eo.li.2.& con.206.viso suprascripto,post prin.li.3.& con.191.videtur in præsenti,colū.vl.li.4.& con.271.de hac cōsultatiōe,col.4.versic.item aliàs,eo.li.4.vbi id dicit no.Barb.in.d.cle.j.char.6.in paruis,de elec.Geor.Nata.qui id dicit sing.in tractatu statutorum re- *De eadem re.*

pellentium fœminas,in.14.quæsti.3.quæsti.prin.Sed & idem quoq; Bal.in.d.l.quicũq;,statim post ea quæ ex eo diximus,scilicet versi.sed pone statuto cauetur quòd filij,tradit statutum expellens filios bannitorum à ciuitate,non comprehendere filias.quod & voluerũt Iaco.Are.Cy.Alberi.Saly.& Ange.ibi.& idem Alberi.in.d.l.si quis id quod.ff.de iurisdic. om.iudi.& in.4.parte statutorum quæsti.66.item quærit Iac. Pet.Anc.in.d.c.generali,colum.vl.de elec.li.6.Fran.Are.con.39.in facto dicitur,col.j.Barb.in.d.cle.j.char.7.de elect. Geor.Nat.in.d.tractatu statutorum repellentium fœminas,in.9.quæsti.3.quæsti.prin.versi.secundò dicit.Sed & mox subdit Bal.statutum cogens patrem assignare legitimam filio nõ cogere matrẽ.& sequitur Pe.Anc.qui etiã generaliter loquitur de omni materia odiosa,in repe.d.c.j.in vl.quæsti.prin.versi.quæro de statuto quod loquitur,de constit.Alex.d. consilio.45.vbi supra.li.7.

188 ¶ Quin idem Bal.in.l.illã,in prin.C.de colla.tradit,quòd ex statuto vt patruus excludat matrem,amita eam nõ excludit.& sequitur Corne.ibi,col.j.vbi etiam dicit quòd statutũ excludens auunculum propter patruum,nõ excludit materteram.& ita dicit obtinuisse in facto proprio,& multos doc.Perusinos & Senenses ita consuluisse.Et ita quoq; consuluit Bal.à Barthol.inter con.ipsius Corne.con.11.stantibus dictis,li.j.& ipse Corne.in subscriptione illius,vbi id dicit procedere,etiam si esset statutum in loco,vt masculinum cócipe ret fœmininum.& idem Corne.con.82.licèt in hac,col.4.versi.& aliàs,lib.4.vbi item dicit ita consuluisse Benedic.Cap.Io.Petru.Maria.Soci.Thomam Docti.& Francis.Aret.& eorum con.subscripsisse omnes doct.Perusinos,& secundùm eorum consilium fuisse iudicatum in caussa ardua,&.d.con.191.col.vlt.li.4.&.d.con.271.col.4.versi.item Bal.eo.li.4. vbi præter illos,quos supra nominauimus,dicit item consuluisse Bald.à Barthol. Philip. Fran.Et idem in simili,vt scilicet statutum excludens patruum non excludat amitam,tenuit Pau.Cast.con.119.hæreditas,ante fi.li.j.vbi & illud respondit,statutum excludens sororem fratre existẽte,à successiõe alterius fratris,nõ excludere à successione sororis.quòd & idem consuluit Bened.Cap.d.con.62.punctus Andreas in.4.dubio.

De eadem re.

189 ¶ Quod ei simile est,quod scribit Archi.in.d.c.si quis suadente.17.q.4.quòd statutum excludens matrem à successione filij,non excludit à successione filiæ.quod & voluit Alber. in.l.j.numero.4.ff.de verbo.sig.Imo.in.d.l.si ita scriptum sit filiabus.ff.de lega.2.Domi.in d.c.generali,col.4.versi.& per hoc infertur,de elect.li.6.Alex.d.con.234.lib.6.&.d.consi. 45.colũ.2.lib.7.Barb.in.d.cle.j.char.6.in paruis,de elect.Geor.Nat.qui id dicit sing.in.d. tract.statutorum repellentium fœminas,in.9.quæsti.3.quæsti.prin.sub numero.156.Simile quoq; est quod tradit Bal.in.l.diuturna,in.j lect.ante fi.ff.de legib.quòd statutum præferens primogenitum in successione patris,nõ trahitur ad successionem matris.De quo & nos latè diximus in tracta.primogeniorum in.9.quæsti.

De eadem re.

190 ¶ Et in vniuersum,statutũ excludens matrem,aut alias fœminas,siue etiam cognatos propter agnatos,nõ excludit propter agnatas,Bal.aut vt nõnulli volunt Fran.Alber.con.incip.Martinus Ioannes de florentia,quod reperitur inter con.ipsius Fran.con.152.& ponitur quoq; inter con.Ange.in duobus locis.primum scilicet con.281.sub nomine Bal.vt declarat Ange.qui idem consulit in seq.con.quod incipit,subtiliter.deinde con.344.sub nomine ipsius Fran.Alber.& idem Ang.con.etiã seq.incipi.primo matris.& Io.Ana.con.4. visis statutis,in.2.dubio.& ibi Lud.Bolo.in addi.Corne.consi.13.ad huius consultationis, col.3.versi.& habeo,li.2.& con.336.primum consultationis articulum,colũ.3.versic.idem etiam in simili,li.j.& con.224.non sequendo ordinem,col.3.li.2.&.d.con.271.li.4.quibus etiam locis dicit idem consuluisse ipsum Franc.Alber.Io.Fautu.Io.Ligna.& Ricar.Saly. & Philip.Deci.con.563.duo dubia,col.vl.versi.venio ad secundùm,vbi tamen aliud dicit in casu de quo loquitur,propter verba quædam statuti.Ideo & ex statuto præferente primogenitum filium non præfertur primogenita,Bal.in.l.in multis.ff.de stat.homi.& in.l. omnes populi,col.7.versi.tertiò quæro quæ sunt illa.ff.de iusti.& iure,Pet.Anc.in repe.d. c.j.in.14.quæsti.prin.versi.circa primum,vtrùm scilicet extendatur,qui est in chart.73.in paruis,extra de constitu.cum multis alijs concordan.à me adductis in.d.tracta.primogenituræ quæsti.

De eadem re.

191 ¶ Deniq; statutum prohibens filiumfa.obligari siue contrahere siue consensu patris,non trahitur ad filiamfa.licèt in ea sit eadem immo maior ratio,quàm in filio.ita enim expressim cùm ex facto fuisset interrogatus Raph.Fulgo.respondit con.75.in facto proponitur, col.3.versic.sed certè illud.& Alex.qui illius non meminit.d.consi.29.preclarè subtiliter,

De eadem re.

col.3.versi.nec ob.etiam dictæ renunciationi,lib.3.& iterum con.234.puto circa dubium, col.2.versi.hoc etiam præsupponitur,lib.6.Philip.Deci.in.d.l.2.col.antepe.versi.in cōtrarium autem facit.ff.de reg.iur.

192 ¶Et hæc maximè obtinent in statutis & alijs dispositionibus odiosis odio irrationabili (quod verbum est.l.vl.C.de secun.nup.)Cuiusmodi esse videtur statutum nostrū,ex sententia glo.in.c.mala.8.dist.quæ dicit id nostrum statutum irrationabile,vt diximus supra in rub.numero.33.quid referam multa.In his enim nunquàm masculinū concipit fœmininum,vt voluerunt Iaco.Are.Dy.Cy.Alber.Bal.Saly.Ange.Raph.& Pau.Ca.in.d.l.quicūq;.C.de ser.fugi.Idem Iaco.in.l.quisquis.C.ad leg.Iuliam maiest.Bar.in.d.l.j.ff.de verb.signifi.& in.d.l.j.§.sed & si incertum,& ibi quoq; ante eum ipse Iaco.Are.& etiam Alber.ff.de vent.in poss.mit.idem Alber.in.4.parte statutorum,quæsti.66.item quęrit Ia.Signo.d.con.172.col.3.versi.his præmissis.& con.seq.in nomine domini.A pater,col.4.versi.venio ad quartum,& seq.Bal.in.l.si ita,circa medium.ff.de inoffi.testa.Pet.Anc.in.d.c.generali, col.2.versi.quærit glo.& ibi quoq; Domi.col.2.versi.cōcludendo hanc materiam,de elect.li.6.Cardi.flo.in.d.cle.j.in.2.quæsti.de ver.sig.Fulgo.con.121.supposita bulla,col.2.& con.203.visis instrumento,col.vl.Fran.Aret.d.con.39.col.j.Calca.con.48.viso dicto casu,post prin.Corne.d.con.335.li.j.&.d.con.94.col.j.li.2.&.d.con.224.eo.li.2.& con.96.licèt videatur,col.2.versi.accedat,iunctis seq.li.3.Alex.con.148.visis quæ in themate,col.pe.versicu. præterea si diceremus,li.6.Barb.in.d.cle.j.char.6.in paruis,de elect.& con.16.clementissimi,col.3.versi.& vt meis,li.j.& con.50.clementissimum,col.6.versi.& si opponatur,lib.4. Philip.Deci.cōsi.64.cuius superscriptio incipit,in crimine,col.j.& doc.vbiq;.Ea est enim vniuersalis propè omnium sententia.Et ad hoc plurimi allegāt.d.l.quisquis.§.ad filias.C. ad leg.iul.maiest.&.d.l.j.§.toties.ff.de vent.in poss.mit.quāquam nonnulli qui tamen ipsi sunt huius sententiæ,negant id illis iuribus probari.Et facit quod scribit Bald.in.l.seruus. C.cōmuni.de succes.quòd masculinum non cōcipit fœmininum in ijs quæ ratiōe carent. Quid de odiosis odio irratiōnabili.

193 ¶Deinde ratio huius cōsuetudinis ea est,ne res exeat è familia vel genere,vt diximus supra in rub.& dicemus posteà in.§.26.in glo.j.numero.38.quare autem.fœmina autem familiæ finis est,vt quæ in aliam familiam abit,nec sunt eius liberi in familia,à qua ipsa venit.l.pronunciatio.§.vl.&.l.familiæ.§.fœminarum.ff.de verbo.sig.Familia autem agnatio & domus idem sunt,glo.Bal.& Pau.Ca.in.l.peto.§.vl.ff.de lega.2.glo.in.l.vl.ff.de cap. diminut.quæ exponit familiam pro iure agnationis,& in.l.j.§.penul.ff.de ven.inspici.quę item exponit familiarum,id est agnationum,& allegat bonum text.in.d.l.pronūciatio.§. cōmuni,vbi primùm scribitur.cōmuni iure familiam dicimus omnium agnatorum.deinde quoq; paulò pòst rectè eiusdem familiæ appellabuntur,qui ex eadē domo proditi sunt. Et Iac.Are.& Bal.in.l.j.in princ.ff.de.S.C.Silla.Pau.Ca.in.l.cùm ita.§.in fideicōmisso,in prin.ff.de lega.2.Corne.con.40.in hac consultatione,col.vl.versi.nec ob.quòd dictus,lib. 2.Nam & domus pro familia plerunq; vsurpatur.Tullius li.10.epistolarum familiarium. Ego necessitudinem coniunctam habui cum domo vestra,ante aliquantò quàm natus es. Et li.13.Quæ ne enumerem,totam tibi domum commendo,& alibi sæpe. Fœmina familiæ finis. Familia,agnatio,domus idem. Domus pro familia.

194 ¶Hincq; dicunt omnes,quòd statuta repellētia fœminas à successionibus,ideo facta sunt vt bona maneant in familia & agnatione,ar.d.l.j.§.pe.ff.de ven.inspi.Ita enim voluerunt Iac.Are.& Cy.in.l.j.C.de adul.Io.And.in add.Specu.in rub.de succes.ab inte.versi.est sciēdum,cum alijs propè infinitis à me collectis supra ti.17.§.4.qui est.cc.omnium huius volu.Ideo cùm sit & huius consuetudinis eadem ratio,vt scilicet bona maneāt in familia & agnatione,fœminæ debent ab eius beneficio repelli,nec debēt sub masculino comprehendi.Nam & Alex.d.con.45.col.vl.versi.quartò probatur,li.7.dicit quòd in statutis quæ respiciunt fauorem familiæ & agnationis,masculinum non concipit fœmininum,cùm nō sit eadem vtriusq; ratio.& idem dicit Soci.con.90.abundè & subtiliter,in fi.li.j.& Philip. Deci.con.453.consultum fuit,col.2.versi.postremò ad idem.& con.495.viso eleganti,colum.3.versic.& ratio.Et idem quoq; in testamentis.Nam si testator loquens in masculino iusserit bona manere in domo,non censentur fœminæ vocatæ,vt dicit Soci.consi.63.visis statuto,col.9.versi.item post mortem,& iterum versi.præterea testator,li.3.quia licèt (inquit)fœminæ sint de domo & familia.l.voluntas.C.de fideicom.Tamen transeunt in alienas familias. In iisquæ familiæ sunt.fœmīas repelli uide. 134. In materia differenti etiam fauorabili masculi.nō cōcipit fœmi.

195 ¶Et hæc certè videntur omnino esse sine dubio,quia illud perpetuum est in materia differenti,quæ scilicet non æquè conuenit aut congruit fœminis,vt maribus,& in quibus item

est diuersa vtriusq; ratio:nunquam masculinum concipit fœmininum,etiam in materia quantumlibet fauorabili,ex omnium de hac re scribentium sententia:nemo enim in hoc discrepat,vt in re non controuersiosa(vt vtar verbis Liuij ad fi.li.3.ab vrbe condita)frustra non immoremur citandis scriptoribus.Vt tamen illud non omittamus,id etiam procedere,si in loco statutum sit,vt masculinum concipiat fœmininum:quia nec tunc in materia differenti concipiet,vt pulchrè & no.respondit Bal.consi.47.factum tale est statuto cōmunis Aretij,li.5.quia tale statutum semper secundùm ius cōmune intelligitur,vt tradunt Bal.nouel.& Corne.inter con.ipsius Corne.con.11.stantibus dictis statutis,li.j.& Philip.Deci.con.531.accuratè,col.2.versi.& ex his.

Contro uersiosa dictio Liuiana.

196 ¶ Quod autem de genere etiam dictum est.quia multi qui de hac re loquuntur,dicūt huius statuti hanc esse rationem,ne res vēdita exeat de genere.Similiter fœmina generis sui finis est,vt & familiæ,quod apertè probat tex.in.l.j.§.vl.ff.de iure immu.vbi immunitates datæ generi,ad eos qui ex fœminis nati sunt,non pertinet.Ideoq; & glo.in.l.j.ff.de proba.dicit genus in ea.l.significare agnationem,& gētem,cognationem.& id sequūtur Bart.& Ange.ibi.Bal.in.c.si pater,& post eum Philip.Fran.colū.antepe.versi.decimotertiò,de testa.lib.6.& Pet.Anca.in.c.vbicunq;,col.2.versi.quid de verbo generis,de pœnis,lib.6.& Ro.in.l.j.in prin.ff.de.S.C.Silla.vbi & idem dicit de appellatione generationis,& Corne.con.190.plures,col.2.versi.& sic generatio,li.3.qui & ex hoc dicunt fœminas nō comprehendi sub nomine & appellatione generis vel generationis.& Barb.con.57.præclarè,col.j.& iterum col.pe.& vl.li.2.& Steph.Bertran.con.30.punctus,numero.3.li.4.Et idem quoque de illa generationis appellatione voluit Pau.Ca.con.244.viso,col.2.in.3.dubio,lib.2.& Lauren.Palat.in tracta.statutorum fœminas repellētium,char.8.col.j.Quorum omniū sentētiam nónihil fulcit illa vetus Aegyptiorum opinio,qui teste Diodoro Siculo,li.j.bibliotheces,aut vt alij cōputant.2.existimabant solum patrem esse generis authorem,matrem autem & nutrimentum & locum infanti præbere.Et hæc quidem sunt,quæ pro illa sententia faciunt,quæ astruit abigendas esse fœminas ab hoc nostro retractu.

Genus an ad fœmīas referatur. uide.236. & seq.

Quid de gn̄atione.

Aegyptorum uetus opinio.

197 ¶ Verum ego in hac sum opinione,vt fœminæ ad eum admittantur,secutus sententiam Ang.loquentis in dispositiōe testatoris huic nostro statuto admodùm affini,qua scilicet prohibuerat alienari rem quāpiam sine consensu consanguineorum,aliàs rem ipsam alienatam ad eosdem redire consanguineos,vt diximus supra in princ.huius quæstionis.Nam & statuta comparantur vltimis voluntatibus,eorumq; naturam sequūtur,& ab illis quoq; interpretationem mutuantur,vt no.in.l.j.per glo.Bart.Rapha.Corne.& Alex.C.de his quib.vt indig.cum multis alijs concor.à me congestis in fi.huius tit.in.3.quæsti.Sed & nuncupatim in specie huius statuti aut alterius in hac re non dissimilis,quòd scilicet præfert cognatos extraneis in vēditione rerum immobiliū,respondit Cepola fœminas quoq; consanguineas comprehendi,con.caussarum ciuilium.65.quòd dominus,in fi.vt omittam aliud ipsius con.videlicet.62.in quæstione de qua,in.2.dubio vbi & in pari statuto præferente prolem extraneis,respondit etiam fœminas proximas contineri.

Decisio prīcip.quæsti. an fœminæ admittātur ad retractum.

198 ¶ Et hæc quidem non immeritò.Nam & aliàs in materia indifferenti,cuiusmodi est nostra consuetudo,vti posteà ostendemus,appellatione coniunctorum,propinquorum,consanguineorum,proximorum,cognatorum,quibus verbis ea latinè significātur,quibus nostra consuetudo & lingua nostra vernacula vtitur,cùm dicit le parent ou lignagier,vt diximus supra in prin.huius glo.comprehenduntur etiam fœminæ,vt de coniūctis cōsuluit Alex.con.115.circa dubitationem,col.vl.versi.tertiò potest responderi,li.2.& con.79.franciscus,col.vl.li.6.& con.125.viso processu,col.4.versi.non ob.etiam si diceretur.lib.7.vbi loquitur de statuto iubente caussas cōiunctorum compromitti.& Philip.Deci.in.d.l.2.colum.13.versi.secus esset in materia,& iterum col.pe.versi.decimò notandum est.&.d.con.223.in casu proposito,col.j.numero.2.& con.269.cōsultus,col.2.& Ludo.Gozad.consi.20.prima facie,numero.8.

Cōiūctorū appellatio ad fœmīas quoque refertur.

199 ¶ De propinquis voluit Bal.con.334.in quæstione quæ vertitur in ciuitate Tergesti,colū.2.lib.3.quod quidem con.etiam ponitur inter con.Pet.Anc.con.95.& illud con.tanquam ex ipso Pet.Anc.ad hoc nuncupatim citat & sequitur Barb.in repe.l.cùm acutissimi,colū.52.versi.quid si testator dicit si filius meus decesserit sine propinquis.C.de fideicom.& Iason in omnibus prope locis citatis infra numero.218.deniq; & in materia.Sed & ex Bal.quoq; citat & sequitur Philip.Deci.in.d.l.2.col.13.in paruis,versi.secus esset,& rursus col.pe.versi.idem est appellatione.ff.de reg.iur.& in.l.j.col.3.versi.secundò principaliter not.

Propinquorum item.

C.vnde vir & vxor.&.d.con.223.col.j.numero.2.& con.466.ſtante ſtatuto,col.3.numero.11.& con.570.caſus de quo quæritur,numero.10.& Gozad.d.con.20.

200 ¶ De conſanguineis,etiam cenſuit Corne.con.222.quanquam in hac conſultatione,ferè per totum,li.3.& apertè quoq; colligitur ex Bal.con.201.in prouincia,col.vl.verſi.itē quò ad articulum,iunćto prin.con.li.j.& con.6.hæc eſt copia,dum in caſu de quo ibi loquitur, videlicet in ſtatuto prohibente mulieres vel minores contrahere ſine cōſenſu aut pręſentia conſanguineorū,negat mulieres appellatiōe conſanguineorum cōtineri ob diuerſitatē rationis,& quia materia non cōueniebat fœminis:quoniam imbecillitas mulierum ob eā prohibitarum cōtrahere,nō poterat aliarum mulierum imbecillitate ſuppleri:quaſi ſcilicet ſine hac ratione fuiſſent comprehēſæ:nihil enim aliud allegat ad eas abigēdas,quàm quod diximus.Et idem voluit ipſe Bal.in alijs multis locis per me allegatis in legibus cōnubialibus,in prin.verſi.prætereà idem Bald.vt ibi videre poteris. *Conſanguineorū item.*

201 ¶ De proximis quoq; idem voluit ipſe Bal.d.con.6.li.2.& con.113.ſuper primo punćto,in prin.iūćto tit.illius con.li.4.dùm ab appellatione proximi excludit fœminam ob ea verba,ex linea paterna,tanquam ſine illis fuiſſet incluſa.& con.120.ſuper primo punćto facit dubitationem,eo.li.4.vbi loquitur de ſtatuto requirente preſentiam proximorum.& Ange.con.289.viſo facto & ſtatutis,col.j.quem ita refert & ſequitur Philip.Dec.in illis locis nuper citatis.& prætereà con.253.proponitur,col.2.&.d.con.269.col.2.& con.527.in ciuitate,col.2.verſi.non ob.&.d.conſi.570.vbi ſupra,Et dicit in.d.l.2.de regu.iur.id procedere de proprietate ſermonis horum verborum,tanquam ſemper & in omni materia id procedat.De quo tamen vide quid poſt alios dicit Corne.d.con.222.vbi ſupra.li.2.Et de cognatis,hæc enim dićtio pro coniūćtis,proximis & conſanguineis intelligitur,vt diximus ſupra in eadem glo.numero.11.ſed & in eadem,probat apertè illud Terentij in Phormione. Neq; cognatus extra vnam anniculam quiſquam aderat. *Proxiorū item.* *Cognatorū item.*

202 ¶ Sed & idem de appellatione poſterorū,voluit quiſquis is eſt inter con.Anto.con.9.viſo punćto & quæſitis,col.j.niſi ſi(inquit)aliud ſuadeat ſubiećta materia,per multa quæ illic in hæc allegat,& Philip.Deci.qui alios citat,con.269.conſultus ab illuſtri,col.j.in fi.& nouiſſimè Ludo.Goza.con.20.prima facie,numero.8.& iterum cō.45.viſis,col.3.numero.13. Et in id quoq; citatur Pet.Anc.con.339.pro maiori intelligentia,colū.4.verſi.tertiò quòd proles fœminea.Sed is ibi non de appellatiōe poſterorum,ſed poſteritatis loquitur,Ideo nihil ad hunc locum pertinet.Sunt autem qui & eam poſteritatis appellationē,vt id obiter dicam,ad maſculos tantùm referant.De quo præter alios multos vide Alex.conſi.160. viſo themate,li.2.Sed nos de hoc plenius dicemus infra numero.208.cęterùm hac in re,& numero.239.cæterum.d.l. *Poſterorū item.*

203 ¶ Idq; etiam generale eſt vt in omni materia indifferenti maſculinum concipiat fœminum,ſecundùm Iac.Are.Cy.& Alberi.in.d.l.ſi ita ſcriptum ſit filiabus.ff.de lega.2.& omnes quos poſteà in multis verſi.ſeq.citabimus.ex quibus conſtabit id quoq; procedere in materia ſtrićta,odioſa,pœnali,& correćtoria.Nam primùm in ſtatutis,quę ſunt ſtrićti iuris,vt diximus,procedit,vt voluit ipſe Iac.Are.qui diſtinguēdum dicit inter odioſa & fauorabilia.Cy.Alberi.qui id totum in ratione poſuit,vt ſi eadē ſit ratio,concipiat:aliàs minimè,& alij in.d.l.quicunq;.C de ſer.fugi.Cy.in.l.j.colū.vl.C.quæ ſit long.conſue.Cyn.& Bal.ſibi contrarius in.d.l.ſi ita ſcriptum ſit filiabus.Bal.in.l.iura,la.j.ad fi.ff.de legib.& in l.j.in prin.col.vl.& ibi etiam Ange.in.§.verba.ff.de pecul.idem Bal.in.d.l.in multis.ff.de ſta.homi.& con.460.Ioannes,col.2.verſi.reuertor,li.j.vbi & id ſing.dicit procedere,etiam ſi in loco ſit ſtatutum,vt ſtatuta ad literam intelligantur.& con.376.dicit ſtatutum,lib.2. vbi etiam dicit procedere,etiam ſi ſtatutum contineat odium,modo non irrationabile.& con.433.domina Ioanna,li.3.& in addi.con.47.factum tale eſt ſtatuto cōmunis Aretij,li. 5.Saly.in.l.2.col.pe.verſi.ſecundò infero.C.de nox.actio.Angel.d.con.189.colū.j.Alber.in d.l.ſi quis id quod.ff.de iuriſd.om.iud.& in.j.parte ſtatutorum quæſti.9.item quæro quæſtionem rotatam,col.vl.vbi id dicit cōmuniter teneri,& quaſi per totum mūdum,vt ipſe loquitur.Pet.Anc.con.112.ſuperſtite domina,col.j.vbi & id dicit generaliter procedere in omni ſtatuto ſiue odioſo ſiue fauorabili,Imo.in.l.ſi conſtante.§.vlt.& ibi quoq; Alex.col. vl.ff.ſolu.ma.vbi & ipſe Alex.dicit procedere,etiam in odioſis odio non irrationabili.idē Imo.in.d.l.ſi ita ſcriptum ſit filiabus,col.j.Fulgo.ſibi contrarius,con.63.Blaſius,col.3.verſi. ſupereſt.&.d.con.203.viſis inſtrumēto,col.vl.Panor.in.c.mulieres,ante fi.extra de ſent.ex com.vbi etiam dicit procedere in ſtatutis odioſis non irrationabili odio.Pau.Caſt.conſi. *In materia indifferenti maſcul.cōcipit fœmi.* *In ſtatutis maſcul.cōcipit fœmi. uide.180.*

427.inhærendo puncto,col.2.versi.breuiter his non ob.li.j.Raph.Cor.d.con.84.præsuposito casu,col.2.Raph.Fulgo.con.63.Blasius,col.3.versi.superest.& con.203.visis instrumento,col.2.versi.illud sanè.Barb.in.d.cle.j.char.6.in paruis,de elec.Alex.con.65.repetito con.119.quoniam omne datum,col.vl.li.6.&.d.con.125.vbi supra,li.7.& latissimè omnium Fran.Curt.senior con.9.Ticinensi statuto,col.4.versic.veritatem puto,cum multis seq.vbi & alios multos in id citat,qui id tenent.& prætereà dicit,nihil interesse,à quibus proferatur masculinum à statuto ne,an à lege:sed illud tantùm inspici,sit ne materia differens,an indifferens:siue an sit eadem ratio,an diuersa in mare,& in fœmina.Et hanc affirmat esse communem opi.& nouissimè Hippo.Marsil.qui alios quoq; allegat singu.39.capias vnum.

204 ¶ Similiter in rescriptis,quæ & ipsa stricti iuris sunt,vt diximus,idem quoq; procedere, vt in eis fœmininum sub masculino intelligatur,probat text.in.d.c.significauit,& ibi Ioã. And.Cardi.Flo.Imo.& Panor.& alij,extra de rescript.vbi sub illa clausula,& quosdã alios continentur fœminæ.& voluit etiam Compostel.in.c.sedes,eo.ti.Archi.in.d.c.si quis suadente,17.q.4.Io.And..Lap.Io.Fantu.Domi.& Philip.Fran.in.d.c.cùm in multis,quod est 2.de rescrip.lib.6.Collec.in.c.Raynaldus,col.j.extra de rescrip.Henri.Boh.in.d.c.mulieres,de sent.excom.Imo.in.d.l.si ita scriptũ sit filiabus.ff.de leg.2.Domi.in.d.c.generali,colum.4.versi.quarto casu,de elec.lib.6.Barb.sibi contrarius in.d.cle.j.char.6.versi.septimo casu,eo.titu.

In rescript. mascul.concipit fœmi. uide.183.

205 ¶ De priuilegijs,quæ item sunt stricti iuris,vt etiã dictum est,idem voluit Archid.in.d.c. si quis suadente.Bal.in.c.ad audientiam,le.j.col.vl.versi.quæro nunquid in priuilegijs,extra de rescrip.vbi & id dicit vsu cõmuni esse receptum,vt masculinum vbiq; cõcipiat fœmininum,si potest adaptari.Collec.in.d.c.Raynaldus,col.j.de rescript.Henr.Boh.in.d.c. mulieres.Domi.in.d.c.generali,col.3.versi.tertio casu.Corne.con.177.circa quod est primò videndum,col.2.versi.his tamen non ob.li.4.Barb.in.d.cle.j.char.6.versi.quinto casu de elect.& con.57.preclarè scribitur,col.5.versi.prætereà est magnopere,li.2.vbi tamẽ id intelligit in præiudicium concedentis,non tertij.Iason sibi contrarius in omnibus locis, quæ tibi citabimus infra numero.218.deniq; & in materia.Philip.Deci.sibi quoq; contrarius in.d.l.2.col.antepe.versi.quintò videndum est.ff.de reg.iur.

In priuilegis mascu. concipit fœmini.uide 184.

206 ¶ De contractibus,qui stricti iuris quoq; sunt,vt diximus,voluit Bar.subobscurè in.d.l.j. ff.de verbo.sign.Bal.in.l.2.col.j.& ibi apertius Salyc.in.17.quæsti.C.de iure emphy.idem Bal.in.d.l.sed si hac.§.liberos.ff.de in ius vocan.Ange.con.118.auia pro nepte,post princi. Domi.in.d.c.generali.Pe.Anc.con.125.visis & diligenter,col.j.Alex.sibi contrarius con.j. ponderatis,col.7.versi.per prędicta patet.Barb.sibi etiam,sed de industria atq; ex professo contrarius in.d.cle.j.char.7.de elec.vbi se dicit bis pro alia opi.contraria consuluisse, sed tamen perperam,vt ipse fatetur,& quod non leuiter attendendum est,ibi sine vlla suspicione loquitur,cùm in con.parti suæ fauere vellet,vt sæpe eidẽ & multis euenit.& Philip.Deci.con.570.casus de quo,paulò ante medium,& con.607.viso puncto,col.pe.

In cõtractibus mascui. concipit fœminĩ. uide 181.

207 ¶ Scio autem nõnullos hîc distinguere,vtrùm ne contractus loquantur de filijs,an de liberis:vt scilicet filiorum appellatione fœminæ non comprehendantur,liberorum contrà comprehendantur,vt per Alex.in.d.§.liberos,col.j.& ibi etiam Iason post princ.& ipsum Alex.in.l.quod dicitur,la.2.col.antepe.versi.ad prædicta.ff.de verbo.oblig.& latè per eundem Iaso.in.d.l.si quis id quod,col.6.versi.limita quatuor modis.ff.de iurisd.om.iudic.& in.l.maritus,col.2.versi.nunc autem melius.C.de procur.& alibi sæpe.& Philip.Deci.partis quidem magis caussam agens,quàm iuris.d.con.223.col.2.versi.secundò respõdetur.& con.236.nõ parua difficultas,col.3.versi.& in tali substitutione.& con.433.visa copia,col. vl.& con.567.in casu occurrẽti,circa medium.Sed idem in locis minimè suspectis videlicet in lect.hanc planè differentiam refellit,scilicet in.d.l.2.char.pe.versi.predicta cõclusio,& seq.ff.de reg.iur.& in.c.in præsentia,col.18.versi.si tamen volumus,extra de probat. Nec ea etiam Alex.placuit.d.con.61.super eo,col.vl.lib.j.& eam refellit tex.in.l.donationes quas parentes.C.de donatio.inter vi.& vxo.cùm dicitur,liberos cuiuscũq; sexus.& in l.vl.C.de iniurijs,in illis verbis,liberis masculini sexus,vel filiabus.Quãquam illi tex.nõ nihil etiam faciunt aduersus hanc sententiam.

Filiorũ & liberorum appellatio ĩ hac re an sit diuersa.

208 ¶ Cæterum hac in re illud debes intelligere,quòd qui contrarium tenuerunt,scilicet masculinum in contractibus nõ concipere fœmininum,quos supra citauimus,hac potissimũ ratione maxima ex parte innituntur,quòd verba contrahentium,qui ea scilicet protule-

runt, aut ad quorum commodum & vtilitatem cẽsentur fuisse prolata, quiq; his innituntur, eaq; in suum fauorem trahũt, & qui ideo contendũt masculinum cõplecti fœmininũ, debuerunt apertius legem dicere: & si id non fecerint, contra eos interpretandũ est, per. d. l. veteribus, & ibi Barto. & alij ff. de pactis. Ideoq; è contrario si quis in eo stat pro contractu, vt masculinum non cõcipiat fœmininum, cùm etiam apertius id dicere potuit, verba sunt contra eum interpretanda, vt scilicet concipiat, per. d. illam rationem, & quia ex regula iuris cõmunis debet concipere. Ita enim pulchrè declarat Corne. con. 171. repetito diuino numine, col. vl. lib. 3. Sed & idem. d. con. 177. col. 3. versi. & videmus, li. 4. dicit quòd si extensio masculini ad fœmininum tendit in fauorem eius, pro quo in contractibus verba dubia sunt interpretanda, masculinum hauddubiè concipit fœmininũ. quod propè in idẽ tendit. Et in eandem quoq; sententiã inclinare videtur idem Corne. con. 233. in hac cõsultatione, col. j. eo. li. 4. Tanquam scilicet id totum ex eo pẽdeat, vtrùm verba masculina veniant in fauorem eius qui illis innititur, an nõ. Sed Alcia. meo iudicio in hoc cæteris melius censens, in. d. l. j. ff. de verb. sig. tenet masculinum in cõtractibus simpliciter & indistinctè fœmininũ concipere in materia indifferenti: nec aliquid imputandum esse cõtrahenti, quòd apertius nõ dixerit. Satis enim apertè loquutus est, qui iuris regulam sequutus est: Nam inferius docebimus eam esse iuris regulam, vt scilicet regulariter masculinum concipiat fœmininum: casus autem in quibus non concipit, speciales esse. Et idem quoq; ante Alcia. voluit Philip. Deci. in. l. 2. char. pe. versi. postremò aduertendum. ff. de reg. iur. & nouissimè Carol. Molend. in consuet. Parisi. tit. j. §. 12. numero. 5.

Ratio eorũ qui dicunt masc. in cõtractibus ñ concipere fœmininũ.

Apertè loquitur qui regulã iuris sẽqtur.

209 ¶ Quibus adde optimum tex. in c. ex literis, extra de sponsal. vbi in cõtractibus ad cõmunem verborum intelligentiam recurritur, & cogitur vterq; verba prolata in eo sensu retinere, quem solent rectè intelligentibus generare, hæc enim sunt verba eius. c. Si ergo ex legum regula, atq; etiam ex cõmuni loquentium vsu, vt supra diximus, numero. 205. masculinum cõcipiat fœmininum, quid imputari potest contrahentibus, si id aliter non expresserunt: secuti & legum & cõmunis vsus intellectũ. Sed & ad id quod de regula dictum est, adde quòd id non dicitur dubium, de quo est regula, vt dicit Bar. in. l. quoties. ff. si quis cautio. & in. l. 2. col. j. ff. si quis in ius voca. nõ ier. cum concord. adductis à Philip. Decio, in. c. translato, col. 2. de consti. in. 2. lect. Et quod dicimus secundùm regulam esse pronũciandũ, nisi contrarium probetur, vt dicit Bal. in. l. si tutor, in fi. C. de ser. com. manu. & in. c. j. colũ. 2. extra de ali. iud. mut. cau. fac. & Alber. in. 2. parte statutorũ, quæsti. 158. si ex forma statuti ad fi. Signo. qui multa citat, con. 22. in quęstiõe, col. 4. numero. 9. Pet. Anc. conf. 368. dubiũ. paulò ante mediũ. Corne. consi. 204. quãquam, in prin. li. 3. & con. 323. animaduertens, col. j. lib. 4. & con. 323. animaduertens, col. j. li. 4. Zasius con. 8. cùm in caussa, nũero. 34. & consil. 9. quondam, numero 53. Quibus adde gloss. in rubri. de regu. iur. libro. 6. paulò ante fi. quæ dicit eius esse potiorem caussam, pro quo facit regula: necesséque esse aduersario probare, quare in eo casu nõ est locus regulæ. quam glo. sequitur Panor. in rub. vt lit. non contesta. in prin. & est alia similis in cle. vl. in glo. pe. de rescrip. quam etiam sequitur & dicit singu. & valde no. Pet. Anc. in. l. post dotem, col. 3. versi. extra glo. ff. solu. mat. cum alijs concord. adductis à Iaso. in. d. l. 2. col. 6. ver. nota istam doctrinã. ff. si quis in ius voc. & Philip. Deci. in. d. l. j. col. 2. ver. vnde in casibus. ff de reg. iur. Nec tũ omiseris eundẽ Deciũ, consi. 8. cũ in caussa, viso pũcto, post princ. & con. 475. in caussa quæ Mãtuæ, col. j. & con. 498. viso casu, col. j. nũero. 5. & con. 552. viso eleganti, col. j. nũero. 4. & seq. vt omittã aliã gl. quæ dicit firmos nos inniti debere regulæ vt Bononiẽsi carocio, ea est in. l. omnis diffinitio, in prin. ff. de reg. iur. quã sæpe citat Raph. Co. vt in cõ. 117. A. in testamẽto, col. vl. & con. 129. nobilis dña, col. 2. & cõ. 179. facta fuit, col. j. & con 190. eodemq; vlt. col. 2. & ante eũ Bal. in. c. 2. col. vl. ti. de feud. dat. in vic. leg. cõ. Et vide etiã Fran. Curt. Seniorẽ, qui alios adducit, cõ. 10. ecclesia, post medium, & con. seq. statuto Parmensi, col. j. versi. vltimò faciat. & con. 72. princeps, col. 4. numero. 51. & con. seq. magnificè, post prin. & con. 77. super motiuis, col. 4. numero. 28. & Steph. Bertran. con. 117. ex literis, col. vl. li. 4. Et ad supradicta omnia facit tex. in. l. suus quoq;. § puto. ff. de hære. insti. & in. c. venerabilibus. §. potest quoq;, de sentẽ. excõ. li. 6. quos in id citat idem Fran. Curt. Senior col. 57. super eo, col. 8. numero. 36. & Iason cõ. 114. ad obiecta, col. 2. in prin. lib. j. & text. in. c. ad decimas, in fi. de resti. spolia. lib. 6. quod & in id citat Steph. Bertran. con. 50. recordor, col. 1. li. 4.

Communis uerborũ intelligentia in contractibus.

Dubiũ non est, de quo est regula.

Secundũ regulam pronunciandũ est.

210 ¶ Deniq; & de sentẽtijs, quæ stricti etiam iuris sunt, sicuti item supra diximus, vt & in eis masculinum concipiat fœmininum, nõ obscurè voluit Archi. dum loquitur de verbo iudi

In sentẽtijs mascul. concipit fœmininum uide 182.

cis,in.d.c.ſi quis ſuadente.17.q.4.quē ſatis videtur ſequutus fuiſſe Bal.in.l.Gallus,in princip.col.vl.verſi.in glo.quæ incipit,abundat.ff.de libe.& poſthu.cùm dicit eum illo in loco dixiſſe melius de hac re conceptionis maſculini & fœminini,quàm alium neminem. Et illum expreſſè ſequitur Cy.poſt Ia.Ra.in.d.l.quicunq;,col.3.& ibi quoq; Alberi.col.2. verſi.& prædicta.C.de ſer.fugi.Henri.Boh.in.d.c.mulieres,de ſen.excom.& Alex.d.con.j.col.7.vbi ſupra,li.5.vbi & id ad arbitria trahit.Et idem quoq; voluit Collec.in.d.c.Raynaldus,col.j.de teſta.dum etiam loquitur de verbis iudicis.

In materia pœnali & odioſa maſcul.cōcipit fœmininum uide.186. & ſeq.

211 ¶ Idemq; & in materia pœnali,& ſic odioſa, vt maiori noſtrorum parti placere video,obtinet vt maſculinum cōcipiat fœmininum,per tex.in.d.l.ſi quis id quod,verſi.ſed & vtrūque.ff.de iuriſdi.om.iudi.vbi Alberi.Pau.Ca.Soci.& Iaſon id no.& tex.omnium optimū à nullo tamen(quod ſciam)annotatum in.l.qui domum,iuncta.l.mater.ff.de adulte.Nam quod primo loco dixerat,qui domum ſuam præbuerit,vt ſtuprum adulteriūve fieret,quaſi adulter punitur,ita ſecundo loco intelligit,vt mulier quoq; eo capite legis,quòd domum ſuam præbuerit,teneatur.& id poſteriore loco annotauit Alber.Sed & id quoq; voluit gl.in.l.j.in verbo,ſponſam.C.de rap.virgi.quæ trahit illum tex.punientem ſponſum rapientem ſponſam,ad ſponſam rapiētem ſponſum,quam ſequūtur Bal.& Ange.ibi,& alij quos citabimus infra eodem tit.§.20.in glo.j.numero.4.prætereà hæc conſuetudo.Et idē quoq; voluit glo.in.d.l.quiſquis,in verbo,minus.C.ad leg.Iuli.maie.quæ trahit eam.l.puniētem filios ob læſam à patre maieſtatem ad læſam à matre maieſtatem.& eam ſequuntur Pet.à Bel.Pert.Cy.& cōmuniter alij præter Saly.ibi.ſequitur etiam eandem gloſ.Ange.Aret.in tracta.malefi.in verbo,& hei tradito,numero.12.& aduertēdum eſt.& Iaſon con.106.proponūtur duo dubia , col.2.li.4.Et idē quod ea glo.voluit eam referēdo alia glo.in.c.ſtatutum fœlicis,in verbo,inane,de hæret.li.6.Et ſimiliter glo.in.d.l.ſi conſtante.§.vl.ff.ſol.matri.dum trahit.l.vl.ff.ad leg.Iuli.de vi priua.loquentem de creditore,& eum punientē de vi,ad mulierem:quaſi ſcilicet illud maſculinum creditoris complectatur creditricem.Ex eoq; no.Bal.Imo.Pau.Ca.& Alex.ibi,quòd ſtatutum puniens violentiā habet locum & in mulieribus.Hincq; dicit Alex.ipſe etiam in pœnalibus,& odioſis maſculinum concipere fœmininum.Et glo.in.l.ſi quis in tantā,in glo.magna,in prin.C.vnde vi,quę dicit.d.l.quę pœnalis eſt,trahi & ad fœminas,& eam ſequūtur Alberi.Bar.Bald.& omnes ibi.& glo.in l.cùm proponas,in vl.glo.C.de tranſact.dum loquens in fœmina,de qua etiam loquitur ille tex.dicit eſſe locum.l.ſi quis maior,eo.tit.quæ loquitur in maſculino,& hauddubiè pœnalis eſt.Id quod etiam voluit ea gloſ.non allegata, Fulgo.in.d.l.ſi quis maior,in vna lect.& ibi quoq; Anto.ab Alexādro,in.j.no.Fran.Cur.Senior in repe.col.2.&.3.Hiero.Tortus.Iaſon.Aquen.& ipſe Iaſon in.d.l.cum proponas,col.j.& con.118.in cauſſa & quæſtione,colum.4.verſi.ſecundò principaliter,lib.j.& alijs in locis infra allegatis,numero.218. deniq; & in materia.De quo tamen vide Fulgo.in alia lect.Tho.Parpal.Hiero.Cagno.& Alcia.in.d.l.ſi quis maior.

De eadem re.

212 ¶ Sunt & glo.iuris canonici id aſtruentes quod diximus,cōſtitutiones pœnales loquentes in maſculino fœmininum cōprehendere,videlicet in.d.c.ſi quis ſuadēte.17.q.4.& ibi poſt eam Archi.qui illum tex.dicūt procedere in mulieribus,vt etiam probat tex.in.d.c.mulieres,extra de ſent.excom.Et alia glo.in.c.2.verſi.ad id autem,in verbo,ætatē excludens, extra de baptiſ.quæ dicit tex.in.l.ſi quis cum telo.C.de ſicar.qui repetitur in.c.eiuſdē initij,de pœniten.diſt.j.habere locum & in fœmina.Et alia item gl.in.d.c.j.in verbo,ſi quis, & ibi poſt eam Domi.& Philip.Fran.de elect.li.6.& iterū in.d.c.generali,in prin.in verbo,vniuerſos,& ibi etiā Pet.Anc.eo.tit.& in cle.j.& ibi Guil.Laud. Cardi.Flor.in.2.quæſti.& Imo.col.j.de ſepult.& in cle.j.in verbo,quoſlibet,in fi.& ibi Pau.Eleaz.de regular.

De eadem re.

213 ¶ Sed & ſunt alij quoq; pleriq; eius ſentētiæ,videlicet idē Paul.Eleaz.in cle.j.& poſt eum Cardi.Flor.in.5.quæſti.de baptiſ.& iterum vterq; in cle.j.§.j.in prin.de reb.eccleſ.non ali.Zenze.in cle.j.& ibi Card.Flo.in.5.quæſti.& Imo.col.2.verſi.ſed an hîc comprehendūtur, de priuil.Iac.Are.in.d.l.j.de ventre in poſ.mit.Hoſti.in.d c.Raynaldus,col.3.in verbo,maſculus,de teſta. Guil. Suza.in publica diſpu.pro vt illum refert & ſequitur Alber.in.j.parte ſtatutorum.d.quęſti.9 col.vl.vbi & hoc dicūt procedere,etiam ſi in ſtatuto pœnali dictum ſit,quòd non recipit interpretationem.Nam illa(inquiunt)verba debēt intelligi de futuris interpretationibus,quas iudices aut alij vellent facere:non de his quæ iam ſunt factæ à iure communi,vt ſcilicet maſculinum cōcipiat fœmininū:ſtatuta enim dant formā futuris,non præteritis.l.leges.C.de legi.& ipſe Alberi.in.2.parte eiuſdem quæſti.107.item

quæro an statutum loquens de filijs, paulò ante finem. & in.l.j.§.j.ff.de consti.pecu.& Gandi.in tractatu malefi.in rubrica de aliquibus quæstionibus varijs in materia malefi.colũ. 3.versicu.quæstio talis insurgit.Bonifa.Vitel.in eodem tracta.tit.quid sit accusatio,numero.125.Cy.in.l.j.colum.vlt.C.quæ sit long.consuet.Bar.in.d.l.j.ff.de verbo.obliga.& in.d.l. j.§.sed & si incertũ.ff.de ven.in pos.mit.dum vtrobiq; allegat.d.l.si quis id quod,& in.d.l. iura,in fi.ff.de legib.Bald.in.l.si ita.ff.de iniust.testamen.& in.c.prætereà si quis,in fi.titu. de prohibitio.feud.alienat.per Fede.vbi illam constitutionem punientem vasallum feudi amissione,trahit ad fœminam:quia natura(inquit)realis est masculum complecti fœminam.& eum sequũtur Marti.Laud.Aluar.& Gardi.Alex.ibi.& rursus idem Bald.in addi. d.consi.47.lib.5.Lapus & Philip.Franc.in.c.j.de exces.prælato.lib.6 Ange.in.d.l.j.§.verba.ff.de pecul.Card.Flor.post alios antiquiores in.d.clemen.j.in.2.quæstione,& ibi quoq; Barb.char.6.in paruis,de elect.idem Barb.d.consi.16.clementissimi,colum.3.versicu.& vt meis,lib.j.Philip.Deci.con.64.præsupponitur tempore,colum.j.Hippo Marsi.in.l.si quis viduam,nũe.5.& seq.ff.de quæstio.& con.86.post redditum,col.3.versi.sed quando sumus. Et in materia odiosa simpliciter voluit Franc.Areti.in.l.vlti.§.j.in vlti.no.ff.de verb.obli.

214 ¶ Nec me latet multos ex illis,præcipuè verò glo.supra citatis,loqui in legibus aut statutis vtentibus verbo,si quis,ideoq; posse videri nihil pertinere ad hunc locum:quoniam ea dictio(quis)non tantùm masculina est,sed & fœminina,vtrumq; scilicet sexũ significans, vt probat illud Plauti in Epidico.Quis isthęc,quam tu osculum mihi ferre iubes,tua filia. Et iterum in Aulularia.Dic mihi si audes quis ea est,quam vis ducere vxorem.Et iterum quis ea,nam est optima.Et Terẽtij in Eunucho.Quandoquidem illarum meq; quisquam te nouit.vbi Donatus interpres id annotat.Rursumq; in eadem fabula.Hunc oculis suis nostrarum nunquam quispiam nouit.Et quisquis is fuit ex antiquioribus,quem Varro citat,lib.2.linguæ latinæ,vbi verbum nuncupare declarat.Quis tu es mulier,quæ me insueto nuncupasti nomine.Idq; fit Græcorum imitatione,quibus suum τίς quod est eiusdẽ significationis,est etiam cõmunis generis,vti etiam hęc annotauit Priscianus lib.13.Ex quo & illud scriptum videri potest in.d.l.j.ff.de verb.signi.verbum hoc(si quis)tam masculos quàm fœminas comprehendit.Quo in loco Alciatus vir proprietatis verborum scientissimus hanc rem nõ animaduertit,sed illud post alios nostros iuris interpretes ei rei attribuit,quòd ea dictio(quis)refertur ad hominem,tanquam si quis dicat,quis homo,quę quidem dictio est cõmunis generis.Et huc quoq; referri potest tex.in.d.l.si quis id quod.ff.de iurisd.om.iudi.nam cùm primùm posuisset verba prætoris,qui vsus fuerat eadem dictione,ita scilicet,si quis id quod iurisdictionis perpetuæ causa,&c.posteà subiungit,sed & vtrumq; sexum prætor complexus est,Vt minus mirum sit,quod refert Bal.in.d.l.si quis in tantam,colum.j.C.vnde vi.Richar.Saly.in sindicatu condẽnatum fuisse in.9.libris,quòd Florentiæ iudicasset,si quis,non comprehendere fœminam.de quo etiam latè per Philip. Deci.con.339.consului aliàs,col.j.& con.507.in caussa Mutiensi,etiam col.j.

Quis dictio masculina & fœminina.
Plauti locus animaduersus.
Terentii locus.
Τίς,cõmunis generis.

215 ¶ Sed ad hæc poteris dicere,id apud veteres tantùm fuisse obseruatum,vt ea dictio(quis) fœmininè poneretur,vt tradit ipse Donatus in illo priori loco Terentij.Sed & in posteriore dicit antiquè ibi poni in fœminino.Et similiter Priscianus lib.13.id dicit apud vetustissimos fuisse obseruatum,tanquam scilicet ea fœminina significatio in illa dictione ex vsu abijsset,& hodie tãtùm in masculino genere intelligeretur.Quod & probat tex.apud nos in.l.si quis,in prin.C.ad.S.C.Tertu.cùm dicitur,si quis vel si qua,& in.l.sed & si quis, post princ.ibi,item quis quæve præposuit.ff.de insti.act.& in.l.quoties,ibi,aliquis vel aliqua.C.de suis & legi.Nam & ea dictio(aliquis)ex(quis)componitur.Et ideo non videtur Iuriscõsultus in dictis iuribus supra allegatis ad illam iam obsoletã abolitamq; significatione respexisse,sed ad suorum tẽporum frequentiorẽ vsum,quo quis de sexu tantùm masculino diceretur:vti etiam fecisse in casu simili planũ est in.l.Herẽnius.ff.de verb.sig.vt & ibi scienter annotauit Alciatus in verbo,eundem sexum.Ideoq; & nonnulli è nostris dicunt nihil interesse,quantũ ad id de quo loquimur,id est cùm tractatur,an mascu.cõcipit fœmi.dispositio vtatur eo verbo(quis)an alio masculino.in qua sentẽtia fuit Raph.Fulg. in.d.l.quicunq;.C.de ser.fug.Io.Fantu.& Richar.Saly.in quibusdam consi.citatis à Corneo,consi.222.colum.3.versi.prætereà consanguineus,lib.3.

De eadem re.
Quis uel qua.
Quis quæue.
Aliquis uel aliqua.

216 ¶ Quòd si quis in nos retorqueat illum textum,in.d.l.si quis.C.ad Tertul.& illos similes, quasi scilicet sub dictione(si quis)non fuisset comprehensa fœmina,nisi subiũxisset,vel si qua,aliàs enim ea adiectio esset superuacua.Sciat illud sæpe à Iurisconsultis & Imperato-

Loca infiniti,in quibus masculi.& fœmi.simul ponuntur.

ribus factitatum in omnibus propè maſculinis,vt.l.2.§.j.ibi,filius filia,nepos neptis.ff.de adopt.l.4.§.j.ibi,patronũ patronã.& rurſum,patroni patronæq́;.ff.de in ius voc.&.l.2.C. codẽ.vbi eſt ſimilis tex.&.l.in lege,in multis locis.ff.de teſtib.&.in.l.qui habet,in prin.& iterum.§.j.&.l.qđ dicitur,&.l.muto itẽq́; mutæ.ff.de tutel.&.l.& mulieri.§.j.ff.de cur.fur. &.l.Gallus,in prin.ff.de lib.& poſth.vbi dicitur,ſi quis mihi ex eo nepos ſiue quæ neptis natus natáve erit,vbi glo.dicit hoc vltimũ abundare,cùm neptis cõtineretur ſub nepote, de qua re dicemus in ſeq.verſic.ſed tamen velim id animaduertere te,quod ibi dicitur,ſi quis nepos,ſiue quæ neptis:non autẽ ſi quis nepos neptíſve:quaſi perperã quis & neptis cohæſiſſent.& in.l.j.§.pe.& vl.&.l.ſeq.ff.de poſtu.&.l.2.§.j.ff.de capi.dimi.&.l.2.in prin.&.3. ff.ad leg.Aquil.&.l.j.in prin.ff.de ſer.corrup.&.l.doli.§.ſi ſeruus ſeruáve,eo.ti.&.l.vt tantùm.§.de filio filiáve,quæ eſt.j.ff.de ſer.corrup.&.l.j.§.pe.atq; etiã.vl.&.l.ſeq.ff.de poſtu.& l.quid ergo.§.j.ff.de ijs qui no.infa.&.l.3.§.curatori.ff.de neg.geſt.&.l.2.ff.de ope.libe.&.l. j.ff.de iurepatro.&.l.more,&.l.ſi ſeruũ.§.prætor.ff.de acqui.hęre.&.l.j.§.de matris,&.§.impubes,&.l.3.§.ſubuenitur,&.§.ſi quiſquam,&.§.de his,&.§.itẽ ſine.ff.de.S.C.Silla.&.l.Lucius,la.2.&.l.certum,&.l.poſthumorũ.ff.de hære.inſti.&.l.2.§.prætor.ff.qui ſatiſd.cog.& l.ait prætor,in prin.ff.de hęre.inſti.&.l.j.in prin.ff.furt.aduer.naut.&.l.patronus patrona. ff.de re iud.&.l.neq; ſi procurator,in duobus locis.ff.de acqui.re.do.&.l.cùm quaſi.§.j.ibi, liberi liberæq́;.ff.de fideicõ.libert.&.l.vl.in prin.ibi,ſi quis natus natáve erit,eo.titu.&.l.ſi quis necãdi.C.ad leg.Corne.de ſica.cùm dicitur,ſi quis necãdi infantis piaculum adgreſſus adgreſſáve ſit.In quibus etiã duobus poſtremis locis illud quoq; notandum dictionem (quis)ſimul iungi cum mare & fœmina,cõtra id quod nuper diximus.&.l.maritus.§.hoc quinquẽnium,& duobus.§.ſeq.ff.de adul.in quo.§.quinquenniũ,hæc etiã verba ſunt,quis poſtulatus poſtulàtáve eſt,atq; ita dictio quis vtriq; ſexui iũgitur.&.l.ſi poſtulauerit.§.haberi,&.§.quæſtioni,&.§.ſi reus reáve.ff.eo.ti.&.l.j.multis in locis.ff.de parici.&.l.j.in principi.ff.de libe.exhib.&.l.2.ibi,equus aut equa.ff.de capti.& poſtli.reuer.&.l.3.§.ſed & curatorem.ff.iudi.ſol.&.l.filij,in prin.&.§.ſenatores.ff.ad munici.&.l.ſi is qui.ff.ad leg.Iuli.de vi publi.&.l.libertus.ff.de tuto.& cur.dat.ab his,&.l.vl.ff.de tutel,& ratio diſtra.&.l.inter ff.de admi.tut.&.l.cùm quis.§.vl.ff.de leg.3.&.l.Quintus Mutius,in prin.ff.de annu.leg.& l.lege,in tribus locis.ff.de teſtib.&.l.intereſt.ff.de liber.cau.&.l.j.§.j.ibi,dñs domináve.ff. ſi quis teſta.liber.&.l.liberorũ.ff.de verb.ſig.&.l.2.C.de patri.qui fili. vendi.&.l.j.in multis locis.C.de his qui ante aper.tabu.&.l.ſi defunctus,etiã in multis locis,& iterum in.l.ſi matre,&.l.quoties.C.de ſuis & legi.&.l.fœminæ.§.vl.& iterum.l.hac edictali,in princ.& §.his illud,verſi.mobiliũ,in multis locis,atq; etiam.§.omnibus.C.de ſecun.nup.&.l.illam, etiam in multis locis,rurſumq́; in.l.illud,in multis quoq; locis.atq; item in.l.vt liberis.C. de colla.&.l.precibus.C.de impe.& alijs ſubſti.&.l.neq;.C.de procu.&.l.2.C.qui & aduer. quos,&.l.quicquid,&.l.ſi viua.C.de bonis mater.&.l.j.&.l.2.&.l.quæcũq;.C.de bonis quæ libe.&.l.iubemus,non ſemel,tùm in prin.tùm in.§.eiuſdem.C.ad Trebel.&.l.j.etiam non ſemel,C.de poſtu.hære.inſti.&.l.ſi ab eo,&.l.ſi maior.C.de legi.hære.&.l.in ſucceſſione filij vel filiæ,quæ eſt.2.C.ad Senatuſconſultum Tertulianum,&.l.ſi defunctus.C.de ſuis & legitimis,&.l.ſi qua mulier,multis in locis,&.l.mater,etiam non ſemel,eodem titulo,&.l. nuper.C.de natura.liberis,&.l.vltima.C.de meta.& metal.libro.11.Nec tantùm id à Iuriſconſultis obſeruatum video,quando & Virgilius libro.j.Georgicorum,ita ſcripſerit.

Dijq́; deæq́; omnes,ſtudium quibus arua tueri.

Dii deæq́;. Et libro.6.Aeneidos.

Dijq́; deæq́; omnes,quibus obſtitit Ilium,&c.

Quod accepiſſe videtur ab Homero,lib.9.Odyſſeæ.

ὑμεῖσ δ' εἰσορόωτε θεοὶ,πᾶσαί τε θέαιναι,Id eſt,

Vos autem inſpiceretis dij omneſq́; deæ.

Et libro.8.Iliados.

Κέκλυτέ μεν πάντες τε θεόι,πᾶσαί τε θέαιναι.

Audite me omneſq́; dij omneſq́; deæ.

Quem verſum repetit & libro.19.eiuſdem operis,& in hymno Apollinis,& paulò pòſt eodem libro.8.

Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ,πᾶσαί τε θέαιναι.

Omnes detrahite dij omneſq́; deæ.

Ex quo illæ vetuſtæ notæ.D.D.S.id eſt dijs deabus Sacrũ.Et ſimilè eſt illud ipſius Homeri.

Et lib.24.Iliados.
ὄψεσθε τρῶες καὶ τρωϊάδες ἕκτορ' ἰόντες
Aspicite Troiani & Troianæ Hectora venientes.
Et Horatius,lib.carminum.3.ode.34.
Vos ô pueri & puellæ.
Et Tullius in oratione ad equites Roma.antequàm iret in exilium,Cęteriq; dij deęq; immortales.Et iterum,Quãobrem testor deos deasq; omnes.Et Suetonius in Tiberio.c.35. Eos easq; omnes,ne quod refugium in tali fraude cuiquam esset,exilio affecit.

217 ¶ Neq; enim incõueniens est id exprimere,quod sub alio verbo,sine alia expressione includebatur,ad tollendam anxiam & morosam quorũdam dubitationem,vt probat tex.in l.stipulationes cõmodissimum.ff.de verb.obli.& in.l.qui mutuam,in prin.ff.manda.& in l.quæ dubitationis,& ibi Philip.Deci.qui affert alios cõcord.ff.de reg.iur.cũ alijs multis à me cõgestis in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,numero.22.sed quòd hic respõdeatur.& hanc eius rei rationem nuncupatim reddidit Corne.in.d.l.si quis vel si qua,in.j.not. C.ad Tertulianum. *Exprimere quod i alio uerbo intel ligebatur.*

218 ¶ Deniq; & in materia correctoria masculinũ concipit fœmininum,vt satis ostẽdit glos. in.d.l.Gallus,in prin.in verbo,neptis,& ibi Rapha.Co.qui eam ad hoc dicit no.& Iason, col.13.versi.item inquantùm,& Lancel.Gali.in repeti.numero.34.ff.de liber.& posthu.& eam quoq; glo.ad hoc expendit ipse Iason in.d.l.si quis id quod,col.2.versic.septimò dicta regula.& con.140.quod est primũ omnium,lib.2.incip.spectabilis,col.3.versic.similiter & fortius,& con.seq.Christophorus,col.2.versi.similiter & adhuc,itemq; con.seq.venerabilis quondam dominus,colũ.3.versi.similiter & fortius.Licet aliter intelligat Alex.in.d.l. Gallus,in prin.col.5.versi.in glo.in verbo,neptis.Cuius tamen rationibus respõdet Iason in.d.l.si quis id quod.Et probatur quoq; hæc sententia optimè ex tex.in.§.consequens,& §.si defunctus,in verbo,solis fratribus,in authen.de hære.ab inte.veni.Ex quo tex.sumitur authen.post fratres.C.de legit.hęre.vbi dispositio authen.corrigens antiqua iura sub verbo,solis fratribus,includit & sorores.quem tex.ad hoc annotauit F[illegible]n.Cur.Senior.d. consi.9.col.6.versi.& pro ista. *In materia correcto= ria mascul. concipere fœmininũ.*

219 ¶ Vt omittam in testamentis & substitutionibus id regulariter procedere,vt probatur in l.qui duos,& in.l.seruis legatis.ff.de lega.3.&.l.si quis ita,in princ.ff.de testa.tutel.&.d.l.si ita scriptum sit filiabus.ff.de lega.2.&.d.l.iusta.ff.de verbo.signifi.Io.And.in.d.c.Raynaldus,col.2.& ibi quoq; Anto.& alij,extra de testa.Pet.Anc.con.120.pro clariori,versi.vlterius aduertendum.Alex.con.55.ponderatis,col.vl.versi.prætereà illa verba,lib.3.& consi. 17.circũspectis,col.3.versi.quartò quia in dispositione,lib.7.Corne.con.83.videtur in hac consultatione,colum.j.versi.tamen his non ob.lib.j.&.d.con.177.colum.3.versicu.& videmus in simili,lib.4.Philip.Deci.con.568.domina,colum.vl.versi.secũdò principaliter,& docto.vbiq;.Quod hic tamen non contemnendum est,cùm vt iam supra diximus,statuta sequantur naturam vltimarum voluntatum. *In testamen tis & substi tu.masculi. concipere fœmininu.*

220 ¶ Ex quibus omnibus illud planũ fit regulariter(neq; enim id vocabulũ refugio,quo vsus est Vlpianus in.l.3.§.sed & si errauit.ff.de in rem verso.& in.l.regulariter.ff.de pet.hæred. & Iulianus in.l.si seruo,in prin.ff.de vsufru.)& in materia indifferenti masculinũ concipere fœmininũ.Casus autem in quibus nõ concipit,speciales esse & singulares,& vt alij appellant fallentiales.quod etiam satis vult glo.in.d.l.si ita scriptum sit filiabus.ff.de lega.2. Pau.Eliaz.in.d.cle.j.§.j.& ibi Cardi.Flor.de reb.eccle.non alie.vbi id dicit regulare & in odio,& in fauore.Signo.con.172.& seq.supra alleg.Angel.in.d.l.quicũq;,& ibi clarissimè Fran.Are.in.j.no.C.de ser.fugit.idem Ange.con.289.viso facto,post prin.Car.Flo.in cle. j.versi.si quis,in prin.de reb.eccle.nõ ali.vbi & id dicit procedere siue tractemus de fauore,siue de odio.Raph.Fulg.con.121.supposita bulla,col.2.Panor.in.d.c.significauit,in.2.no. de rescri.Christo.Porc.in.§.si quis filiabus,col.2.versi.ex hac glo.institu.de legi.agna.suc. Corne.d.con.171.paulò ante fi.li.3.&.d.con.222.col.3.versi.prætereà cõsanguineus,eo.li.3. &.d.con.177.col.2.versi.& ideo verba,li.4.& con.275.in presenti cõsultatione,col.vl.versi.nec ob.adducta,eo.li.4.Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.vl.versi.adde etiã.C.de fideicõ.Soci.in tract.Fal.regula.255.masculinũ regulariter.Iason in.d.l.si quis id quod.Alciat, in.d.l.j.ff.de verbo.oblig.& in.l.patroni,eo.titu. *Regulariter dictio latina. Mascul.rl'a riter cõcipit fœmini.*

221 ¶ Et in id benè facit tex.in.d.l.q duos,in fi.ff.de leg.3.vbi ita scribitur,sexus mascu.semp fœmini.cõtinet:nã ea dictio(semper)aptè oñdit eã esse regulã,cũ sit vniuersale affirmati- *De eadẽ re Semper di ctio uniuer salis facit regulam.*

uum.Sal.in.l.j.in prin.C.quõ.& quã.iud.& Soci.q multa iura allegat,cõ.11.circa pręsentē, col.2.ver.& insuper,li.j.Nã & dictio(plerũq;)qua etiã vtitur ea.l.& quæ nec tam præcisa, nec tam gñalis est,vt probat tex.in.l.procuratoris.§.licèt.ff.de tribu.act.cùm dicitur.plerunq; enim hic apparatus ex merce est,immò semper.hæc inquã dictio(plerũq;)eam vim habet,vt etiã regulã faciat,ex multorũ sententia,videlicet glo.& Imo.in.l.nõ dubitamus. ff.de cõdi.& demonst.& glos.in.l.2.in verbo,si enim.C.per quas perso.no.acqui.Dy.&Nicol.Neapo.in.l.j.in prin.per illũ tex.ff.de tutel.& ratio distrah.idē Nicol.Neapo.Alberic. Saly.Rapha.Alex.& Fran.Are.in.l.si plures,quam legunt cum.l.qui plures hæredes.ff.de vulg.& pup.idē Alber.in.l.si vt certo.§.cõmodatum,in prin.ff.cõmod.& in.2.parte statu. quęsti.158.si ex forma statuti,post medium. Bar.in authen.vt sine prohi.mat.in fi.per tex. ibi,& alia iura quæ allegat.Sal.in.l.iubemus.§.vl.C.de sac.san.eccle.& in.l.post sententiã post prin.C.de sent.& interlo.om.iudi.& in.l.quæ adulteriũ,circa mediũ.C.de adulte.Rapha.Co.con.73.dominus Tomeus,col.3.versi.in contrariũ autē.Alexã.si quis iniquum,in prin.ff.quod quisq; iur.& con.50.visis & opportunè,col.j.li.j.Corne.con.30.in præsenti,colum.j.versi.tamē prædictis,li.j.& con.68.licèt hanc,col.2.versi.dictio autē,li.4.vbi loquitur in hac materia,& Philip.Deci.in.l.j.nũero.13.ff.de regu.iur.Et bene facit tex.in.l.3.§.j. iuncta glo.in verbo,plerũq;.ff.de offi.præfec.vigil.& in.l.si nominatim.§.j.ff.de cõdi.& demon.& in.l.tutela,iũcta.l.vl.ff.de tutel.& in.l.j.C.ad leg.Corn.de sica.& in.c.inspicimus, de reg.iur.li.6.vti è diuerso dictiones(interdũ & quãdoq;)denotant exceptionē.vt de prima probatur in.l.interdũ.ff.de minori.&.l.interdũ,in prin.& ibi Saly.ff.de cõdi.indeb.& l.interdum,& ibi etiã Saly.in princ.ff.qui potio.in pigno.hab.& voluit Signo.con.155.in processu,col.4.versi.itē certi sunt.& Alberi.in.l.ait prætor.§.interdũ.ff.de neg.gest.vbi dicit hanc dictionē significare casum specialē.De secunda voluerũt Raph.Fulg.& Philip. Deci.in.l.2,in prin.ff.si cer.pet.& idem Deci.in.c.quoniã,col.j.in.2.no.de proba.Sed redeundo ad dictionē(plerũq;)facit quod dicit Fran.Are.in.l.existimo,col.j.ff.de verb.oblig. quòd ea dictio(plerumq;)significat aliquid frequẽtius fieri.quod & probat illud Terentij in Andria.tùm si quis magistrũ cepit ad eam rem improbum,ipsum animũ ægrotũ ad deteriorē partem plerũq; applicat.Et illud quoq; Tullij,li.2.de diuinatiōe.Quid enim proficit,cùm in mediũ mare fulmen iecit?quid cùm in altissimos mõtes,quod plerũq; fit.Et omnium apertissimè probatur in.l.legatis seruis.§.si vnus.ff.de leg.3.Sicut & illa dictio(interdum)significat raritatē,vt de vtroq; probatur in.l.j.§.duo autem sunt,versi.æstiua.ff.de aqua cotid.& æsti.cùm dicitur,castra æstiua,quibus interdũ etiam hyeme,plerũq; autem æstate vtimur.Ideoq; significat regulariter esse cõtrarium Dy.in.l.nemo plus iuris.ff.de regu.iur.Alberi.in.l.interdũ,in prin.ff.de acqui.pos.Quãquam etiã aliquãdo ea dictio(plerumq;)idē significet quod interdũ siue nonnũquam,sed rarenter,vt apud Quintilianũ si is est,in.15,declamatione.Excussa sunt plerũq; languentiũ verberibus,redemptaq; debilitate vicia:ignibus,vulneribus interdũ profutura grassata sunt,&c.Ita enim eum locũ nonnulli intelligũt.Quãuis & alij illud plerũq; pro frequentissimè scribant ibi accipi.Quibus & ego malo accedere,quãdo & pleriq;,ex quo illud aduerbiũ fit,vim illam natiuã habeat,vt significet plures & ex maxima parte, vt apertè probat illud Salustianũ in bello Iugurthino.In diuisiõe orbis terræ pleriq; in parte tertia Africam posuere.Pauci tantũmodo Asiã & Europã.Illudq; eiusdē libri, Prætereà ex latio fortissimũ quẽq; plerosq; militia,paucos fama cognitos accire.& text.in.l.3.in prin.ff.ad.S.C.Macedo.ibi,publicè paterfa.plerisq; videbatur.& in.l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb.oblig.cùm dicitur,vt maturè perueniat, id est eo tempore quo pleriq; eiusdem conditionis homines solent peruenire.& quod ibi no.Bar.Ange.Fran.Are.& alij recentiores illud interpretãtes de maiori parte hominum. atq; etiam in.l.adoptiuum.§.vl.ff.de in ius voc.ibi,pleriq; Iuliani sententiã probãt.Ideoq; & ex ea dictione fit etiam regula.l.pleriq;.ff.de in ius voc.& alibi sæpe.

Plerũq; dictio facit regulam.

Interdũ dictio significat exceptionem.

Quandoq; dictio identidem.

Plerũq; frequentiã denotat.

Interdũ raritatem.

Pleriq; dictio de maiori parte.

222 ¶Nec omittam,quod etiam ex lege diuina masculinum concipit fœmininum,vt probat textus in.c.maiores,vbi & id notat Panormitanus post principim.extra de baptismo.Et id quoque annotat diuus Augustinus,libro.7.quæstionũ,enarrans illud iudicum.c.vndecimo.quicunque primus fuerit egressus de foribus,mihiq; occurrerit,eum holocaustũ offeram domino.Solet(inquit)scriptura masculinum pro quolibet sexu ponere,sicut & de Abraham dictum est.Surgens à mortuo,cùm eius vxor mortua esset.In eo autem iudicũ loco hauddubiè in illo masculino intellecta est fœmina,vt ex inferioribus verbis eiusdē c.declaratur.Et id quoq; poetę receperunt.Nam Licinius ille Caluus,quem doctissimum

In lege diuina masc. cõcipit fœmininum.

fuisse Tullius,Catullus,Quintilianus,Seneca,& eruditi omnes fatentur,ita scribit. *Et apud Poetas.*

Pollentemq; deum venerem,

Et eum secutus Tibullus,lib.j.eleg.2.

Num Veneris magni violaui numina verbo? *Deæ dii dictæ.*

Ita enim nonnulli legunt,Et Virgilius,lib.2.Aeneidos,de eadem loquens.

Descendo,ac ducente deo flammam inter & hostes

Expedior,

Et alibi,lib.7.de Iunone aut Alecto etiam loquens.

Nec dextræ erranti deus affuit.

Quãuis Seruius in dictis locis id aliò referat,& aliò item Macrobius aliorũ authoritate, li.3.Saturnaliorum.c.8.Nam & venerem ἀφρόδιτον masculinè Aristophanes quoq; vocauit,vt & ille annotauit.Sed illum priorem locum Virgilij Donatus in Adelphos Terẽtij ad hanc nostram sententiam propemodũ detorquet.

223 ¶ Nec omnibus placuit quod supra dictũ est,masculinum cõcipere fœmininum ex interpretatione extẽsiua,quin dicunt multi id fieri ex proprio significato,aut certè ex interpretatione cõprehensiua,per text.in.d.l.j.ff.de verb.sig.cùm dicit,cõplectitur,& in.d.l.si quis id quod.ff.de iurisd.om.iudi.cùm etiam dicit,complexus est,nam id verbum complectẽdi significat veram & propriam significationem,vt Bar.& omnes asseuerant,& satis probant illi tex.cùm in priore ita dicatur,verbum(si quis tam masculos quàm fœminas cõplectitur.& in posteriore ita.vtrunq; sexũ complexus est,nam nisi verè ac propriè intelligeretur fatendũ esset & mares sub illis verbis masculinis nõ verè ac propriè contineri,cũ de vtrisq; simul loquantur.Et id etiã cõfirmat glos.in.d.l.j.de verb.sig.dicens id esse ex mẽte disponentis,vt fœminæ cõprehendantur,quod idẽ est ac si diceret,quòd est ex proprio significato,sicuti & eam glo.intellexit,& ita sequutus est Cardi.Flo.sibi in hoc cõtrarius, in.d.cle.j.col.3.in.3.quæsti.& ibi quoq; Barb.char.6.& seq.in paruis,de elec.& idẽ Barb.in repe.rub.de fide instru.col.8.& iterum inter con.Alex.con.52.circa hanc dubitationẽ,col. 2.lib.4.vbi expressim eam sententiam sequitur.& latè Fran.Curt.Senior.d.consi.9.col.7, versi.& fortius corroboratur,& multis seq. *Masculi.an cõcipiat fœmi.ex extẽsione uide supra.178. Complectẽdi uerbum.*

224 ¶Nam vt ipsi dicunt post Dy.in.c.vl.ad fi.de regu.iur.li.6.lex & mẽs legis idem sunt.id quod etiam apertè probat tex.in.l.nominis & rei.§.verbum.ff.de verbo.sig.vbi ita scribitur,verbum ex legibus sic accipiendũ est,tam ex legum sentẽtia,quàm ex verbis.quẽ tex. & ad hoc quoq; nostrũ propositũ conceptionis fœminini in masculino adducit Bal.d.cõ. 433.domina Ioanna,col.vl.li.3.vbi ex hoc dicit hanc interpretationem esse expositiuam, non extensiuam.dicitq; procedere,etiam si ratio sit tacita,per.l.scire oportet.§.sufficit.ff. de excu.tut.vnde tacitè statutum dicitur id,in quo eadẽ ratio reperitur.l.his solis,in verbo,satis tacitè.C.de reuo.dona.&.l.vl.in prin.C.de indic.vidui.Sed & illum quoq; tex.ad hanc conceptionem fœminini ex masculino,affert Pe.Anc.con.112.superstite domina,colum.j.vbi ex hoc quoq; dicit id quod supra diximus,videlicet id procedere ex interpretatione comprehensiua,& expositiua,non extensiua.& Corne.d.consi.222.colum.3.versicu; nec obst.tex.lib.3. *Lex & mẽs legis idem.*

225 ¶Quibus addere potes multa à nobis collecta in repe.l.si vnquam,in verbo,libertis,numero.37.quorum sententia,& seq.C.de reuocan.donat.quibus apertè ostẽdimus mentem & rationem legis,& ipsam legem idem esse:& quod ex mente & ratione legis est,idẽ quoq; esse ex proprio legis intellectu,& non extensione.De quo etiam aliquid dicemus infra eo.§.20.numero.2.&.3.fatentur autem omnes,quòd si constat de mente proferentis,vt velit in masculino comprehendere fœminam,certè comprehẽditur,per.l.Lucius.§.quęsitũ. ff.de leg.3.nec vllus est scribentiũ,qui hoc neget.Sed satis constat de mente proferentis,si eadem est ratio,quæ & ipsa mens est,vt diximus.Si igitur eadẽ est ratio,consequens est vt cõprehendatur ex proprio significato.Ideo cùm hæc nonnihil(vt verisimile est)cogitaret Bar.in.d.l.j.in prin.col.vl.ff.de pecul.nec tamen satis videret,quid sibi dicẽdum esset,fuit in extranea admodum op.vt scilicet masculinum conciperet fœmininũ,non ex interpretatione extensiua,quod quidam dicebant,& ipsemet alijs in locis:nec ex proprio quoq; significato.tanquam interim hæreret in salebra. *Mascu.sem per cõcipit fœmini. ubi de mente proferẽtis constat.*

226 ¶Et ad supradicta optimè facit,quod scribit Cy.non semel masculinũ concipere fœmininum vi rationis.Id enim voluit in.d.l.quicunq;.C.de ser.fugi.& in.d.l.j.colũ.vlt.C.quę sit long.consuetu.& in dicta.l.si ita scriptum sit filiabus,& ibi post eum Bald.ff.de legatis.2. *Mascu.cõcipit fœmi. ui rationis.*

& Alberi.in.d.l.j.in fi.prin.ff.de pecul.& Henri.Boh.in.d.c.mulieres,ext.de sent.excõ.Nã quod ex ratiõe fit,idẽ & ex mẽte & ipsa lege fit,vt diximus.A quo non longè distat quod pulchrè dicit Bal.in.l.vl.in.14.quæsti.C.de hære.insti.quòd & si masculinũ non cõcipiat fœmininũ propriè secundũ rationem recti sermonis,cõcipit tamen propriè & verè secundum rationem recti iudicij.quod(vt subdit)legistæ ponderant,si eadem sit ratio,ar.d.l.vl. C.de indic.vidu.tol.

227 ¶Et faciunt quoq; tex.qui dicit appellatiõe masculini generis fœminã contineri,vt in.l. si quis ita,in prin.ff.de test.tutel.& in.d.l.qui duos.ff.de leg.3.& in.l.legatis seruis.§.iumẽtis,&.l.seruis legatis,ibi,sed pueris,eo.ti.&.l.patroni,&.l.liberti.ff.de verb.sig.nã id verbũ (cõtineri)proprietatẽ sermonis ostẽdit,secundũ Bar.in.l.cui eorũ.§.affinitates.ff.de postu. & in.l.liberorũ.col.5.versi ego hęc pbo.ff.de ver.sig.Pet.Anc.loquentẽ in hac materia.d. con.112.Barb.in.l.j.§.eadẽ,col.3.ff.de verb.obl.& in.d.repe.rub.de fid.instr.col.6.ver.quot autẽ modis,& rursum col.seq.versi.& si fortè quis velit.& in rep.rub.de reb.eccle.nõ alie. col.7.vers.sed in veritate,& in.d.cle.j.char.6.de ele.vbi etiam loquitur in hac materia.& con.29.illud in mediũ afferã,col.vl.in prin.li.3.Feli.in.c.peruenit.le.j.col.j.de testi.cog.Soci.in.l.j.§.si stipulãti,col.j.ff.de verb.obl.Iason in.l.serui electiõe,quæ est.5.§.j.col.vl.versi. secũdò contra cõclusionẽ.ff.de leg.j.& in.l.j.col.2.ff.de vulg.& pup.substi.& in.l.Gallus.§. instituẽs,nũero.11.ff.de lib.& posth.& in.§.j.char.8.in paruis,versi.in fi.glo.disputat,& ibi quoq; Gomess.nũero.46.& iterũ nũero.72.insti.de actio.& Philip.Deci.in.l.2.§.creditũ, col.j.in.2.no.ff.si cer.pet.& con.570.casus de quo quæritur,in prin.vbi de hoc casu nostro loquitur.Alcia.in.c.quòd sedẽ,nũero.65.ext.de offi.ordi.Pro quibus facit tex.in.l.inter stuprum.§.vl.ff.de verb.sig.vbi scribitur cõe nomen vtrunq; sexũ continere,nã in cõfesso omnibus est id esse ex sermonis proprietate,& tex.in.l.3.§.hæc verba.ff.de neg.ge.cùm dicitur,& si his verbis non cõtineatur,pro adiecto tamẽ debet accipi.& in.l.sed & si.ff.de lega.j.& tex.in.§.item seruiana,ibi,eam propriè rem contineri dicimus,insti.de act.quãuis & hic posterior in cõtrariũ trahi posset:Nã & contrariũ etiã,vt id obiter dixerim,tenuit Fran.Aret.in.d.l.Gallus.§.instituẽs,col.2.& Iason malè sibi in hoc cõueniens in.l.emãcipata,col.pe.versi.caue tamẽ ad illud.C.qui admit.& Fely.etiã sibi cõtrarius in rub.ext.de fid.instru.col.2.versi.nec ob.quòd illud.& ibi quoq; Philip.Deci.& Barb.in.c.nulli,per illũ tex.ext.de reb.ali.nõ ali.Alcia.in.l.j.§.si stipulãti,nũero.15.& ibi Lancelo.Gali.col.2.ff. de ver.obli.& idẽ Gali.in.l.j.in.j.oppo.Bar.de vulg.& pup.& Caro.Molẽ.qui prætereà dicit id cõmuniter teneri,in consue.Parisi.ti.j.§.j.numero.5.Pro quorũ sentẽtia(licèt non allegent)est tex.in.l.proximi.ff.de verb.sig.vbi ita scribitur,proximi appellatiõe etiã ille cõtinetur qui solus est,& tamen scribitur in.l.j.§.proximus.ff.vnde cogna.proximus accipitur etiã qui solus est,quãuis propriè proximus ex pluribus dicitur.ex quibus locis inuicẽ collatis apertè vides illud verbũ in priore loco positũ impropriètatẽ significare.vti etiam probatur ex.l.in legibus.ff.de testib.iuncta.l.si qua.§.j.ff.de rit.nupt.Ex quibus potes intelligere id verbũ proprietatẽ vel improprietatẽ significare ex subiecta materia.Vt etiã satis declarat Bar.in.d.l.liberorũ,col.5.versi.pro hoc etiã,de verb.sig.Sed vt redeamus facit etiã ad hanc nostrã principalem sententiã tex.in.l.illa verba optimus.§.pueri.ff.de verb. sig.vbi puelli appellatiõe etiã puella significatur:quod verbũ clarissimè indicat hanc esse verbi significationẽ,nõ extensionẽ.Sed & id confirmat,quòd etiã nonnũquam per masculinum fœmininũ tantùm,non etiam ipsum masculinum intelligitur.l.plerunq;.§.si serui, in prin.vbi id no.glo.quæ affert concord.ff.de iur.dot.

Continendi uerbum an proprietatem oñdãt.

Significãdi uerbum.

228 ¶PORRO AVTEM DVO sunt præcipua,quæ vidẽtur in hoc nostro casu suadere,masculinum non cõcipere fœmininũ,quæ à nobis supra tacta sunt.Primũ,quia id statutũ potest videri esse contra ius cõmune,& odiosum odio quidẽ irrationabili.Secundũ,quia non cõuenit fœminis vt maribus,cùm ratio cõseruandæ agnatiõis & familiæ mares tãtùm respiciat:quo in casu & aliàs semper in differẽti materia(vt supra diximus)nunquã masculinũ cõcipit fœmininũ.Quos quidẽ duos obices si summouerimus,clarũ erit qđ probare intendimus.Igitur primũ illud,quòd scilicet id statutũ sit cõtra ius cõe,multi nõ admittũt,& ij quidẽ ex primoribus legũ interpretibus,quos videbis supra in pręfati.siue rubr.nũe.21.ex quibus multis placuit.Qui autẽ vidẽtur velle cõtrariũ,quos etiã citauimus in eadem rub. nũero.60.quãobrẽ sunt multi,& seq.magna ex parte nõ loquũtur in terminis nostrę cõsuetudinis,sed aliorũ statutorũ simpliciter phibẽtiũ vẽdi alijs quã cõsanguineis,cõsortibus, aut vicinis:aut sine eorũ cõsensu,& reqsitiõe.Et id qdẽ hauddubiè est cõtra ius cõe,vt pro

bat text.in.l.dudũ.C.de contra.emp.Nostra autẽ cõsuetudo nihil tale disponit,sed potius permittit vendere extraneis,ipsis consanguineis inscijs & renitẽtibus:sed eis tãtùm ius facit retrahendi soluto precio,& ita approbata venditione,vt satis ostensum est in ea rubr. quod longè distat ab illis statutis.Et sic id nostrũ statutum est tantùm præter ius cõmune, cùm nulla lex sit,quæ id nuncupatim prohibeat,quòd nostra consuetudo permittit.

229 ¶Ex quo si verum sit,cõfestim sequitur,æquè in ea masculinũ comprehẽdere fœmininũ, ac si proferretur à iure cõmuni,vt expressè tradit Bal.in.l.diuturna,in.j.lec.ad fi.ff.de leg. & Domi.in.d.c.generali,col.3.de elec.li.6.vbi & huius rei rationẽ reddit:quia huiusmodi consuetudines recipiũt interpretationem à iure cõmuni.c.ex literis,de cõsti.&.c.de cæte ro,&.c.ad audiẽtiam,de cleri.nõ resi.Et idem quoq; voluit Alex.con.65.repetito cons.119. quoniam omne datũ,col.vl.li.6.& Barb.in.d.cle.j.in.6.char.in paruis,versi.secundo casu, de elec.Et ita vt ipsi Domi.& Barb.dicũt,potest intelligi quod scribit Archi.in.d.c.si quis suadẽte.17.q.4.cùm dicit statuta ecclesiastica cõcipere fœmininum sub masculino,etiam in materia odiosa:quæ fuit etiam sentẽtia Hosti.in.d.c.Raynaldus,col.3.in verbo,masculis,extra de testa.& Henri.Boh.in.d.c.mulieres,de sent.excom.Et licet isti assignẽt quandam rationẽ diuersitatis inter statuta ecclesiastica & secularia,tamen hæc videtur melior ratio,vt dicũt ipsi Domi.& Barb.quia clerici nõ possunt statuere contra ius cõmune,sed tantùm secundum vel præter ipsum ius,cle.ne Romani,& ibi glos.in verbo,tolli,de elect. & voluit etiam Hosti.in.c.vl.de offi.archi.& Io.And.in.c.vl.de appel.li.6.& Cardi.Flor. con.2.circa statutũ.Ergo sicut ius cõmune extẽditur,ita & alia statuta.Nec ea quoq; prior ratio placet Collec.in.d.c.Raynaldus,col.j.de testa.

In statutis præter ius cõmũe masculinum haud dubie cõcipit fœmininum.

230 ¶Quin si concedamus id nostrũ statutum esse cõtra ius cõmune,vt nõnullis & mihi propè placuit.Tamen ex eo non cõtinuò infertur,quòd masculinũ in eo non cõcipiat fœmininum.Imò verò cùm in eo sit indifferẽs materia,& eadem in vtroq; sexu ratio,vt posteà dicemus,cõsequens est,& vtrũq; sexum in masculino cõprehẽdi,vt latissimè probat Frãc. Curt.Senior.d.con.9.Ticinensi statuto,vbi in id multos alios doc.multasq; nec cõtẽnendas rationes affert,vt ibi omnibus videre licet,& latè etiã supra diximus,numero.218.deniq; & in materia,Et faciunt etiã quæ scripsimus,numero.223.nec omnibus placuit,& seq. Quibus & hanc vnã rationem addiderim,nondum à nobis in hac materia tactã,quòd cõstitutio etiã correctoria ad eum casum extenditur,qui potest comprehẽdi sub lata & impropria significatione casus expressi,quando in vtraq; eadẽ est ratio,ex sentẽtia glo.in authen.minoris debitor,in verbo,à curatione.C.qui tuto.dar.pos.& in.§.sed & si quis,in verbo,ad curationem,in authen.vt hi qui obli.& in cle.j.in verbo,eligatur,de elec.Ro.qui ad hoc eas glo.citat & cõmendat,con.129.licèt magna,versi.secũda ratio,cum alijs multis cõcord.à me adductis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatiõe largitus.nũero.145.similiterq; renũciatio.Cuius rei rationem posuimus in.d.numero.223.nec omnibus,& seq.quoniam scilicet id sit ex mente legis,& cætera,vt ibi videre poteris.Sed fœmininum comprehẽditur sub masculino saltem ex lata & impropria significatione,ex omnium nullo discrepante sententia:si non ex propria,quod nonnulli voluerunt.Igitur & hîc comprehenditur.

231 ¶Nec omnino interim fatendũ est istud statutũ esse odiosum,cùm multi teneãt esse fauorabile,vt diximus etiã in rub.numero.56.ex his autẽ quæ tam latè.Et si odiosum esset, vt alij multi voluerũt,id vtiq; nõ eẽt ex ea parte,de qua hîc tractamus,scilicet ex parte cõsanguineorũ:Nam quantũ ad eos dici posse videtur id statutũ esse fauorabile,licèt quantùm ad emptores esset odiosum.Ideoq; quantũ ad interpretationem verborũ,quæ ipsos cõsanguineos inuitat,est extẽdendũ,licèt alio respectu esset restringendũ,vt in simili voluit glo.no.in.l.2.in verbo,liberis.C.de in ius vocan.quòd hæredibus extraneis patroni debetur reuerentia,per tex.ibi,licèt hæredes extranei liberti non debeãt.l.pe.ff.de obseq.liber. quia ex parte patroni est fauor,ideo prorogãdus.Ex parte autẽ liberti est odium,ideo restringendũ,per iura per eam allegata.Per quam glo.Bal.Saly.& recentiores,qui adducũt concor.ibi,dicũt quòd statutũ,ex quo filius excludit filiam,est fauorabile ex parte filij,& ideo extendendũ,vt etiam cõprehendat nepotẽ.At ex parte filiæ est odiosum,ideo restringendum.Sed tamen super hac ratione quia non mihi admodum placet,vide quæ diximus supra in rub.huius tit.numero.64.cæterum remota.

Constitutio correctoria ad casum extẽditur qui cõprehẽditur sub lata significatiõe

232 ¶Sed & illud hoc in loco non pretermittendum est,statuentes,dum id statutum conderent,nullo odio emptorũ motos fuisse,vt id ipsum statuerẽt,sed simpliciter & mero fauore cõsanguinitatis,ne scilicet res exiret extra cõsanguinitatẽ,vt sæpius iam diximus.Ideo

& ſimpliciter fauorabile uideri poteſt eſſe iudicandum:cùm in id de quo hîc tractamus, ſcilicet vt intelligamus,vtrùm ſtatutum ſit odioſum,an fauorabile,principale propoſitũ ſtatuentium ſit conſyderandum.l.qui exceptionem,& ibi Bar.& Bal.ff.de condi.indebit. &.l.ſi quis nec cauſam,in prin.&.l.rogaſti.ff.ſi cert.peta.& ipſe Bal.loquens nuncupatim in hac materia conceptionis fœminini ex maſculino.d.con.433.domina Ioanna,li.3.cum alijs multis concord.à me traditis infra eo.tit.§.30.numero.5.& ex hoc.Ex quibus vnum hic non omittemus,qui hac ratione expreſſim dicit hoc noſtrum ſtatutum retractus eſſe fauorabile.Is eſt Alex.con.197.in cauſa vertente inter Ser.Sulimanum,col.j.lib.7.

233 ¶ Sed fac econtrariò hoc ſtatutum eſſe ſimpliciter odioſum,vt multis etiam placuit.Id tamen non eſt odio irrationabili:cuiuſmodi eſſet,ſi ſtatueretur aut diſponeretur,vt filij bannitorum expellantur,aut aliter alius pro alio puniatur,vt filius exhæredetur ſine cauſa,& ſimilia ab his adducta,qui dicunt in ſtatuto odioſo odio irrationabili maſculinũ non concipere fœmininum,quos ſupra citauimus:neq; enim quippiam tale eſt in noſtro ſtatuto. Et ſatis eſt teſte Bal.ex aliorum ſententia,in.d.l.ſi ita.ff.de iniuſt.teſta.vt ſtatutum etiam odioſum habeat rationem quandam motiuam,vt ipſe loquitur,ad hunc finem,de quo tractamus,ut ſcilicet maſculinũ concipiat fœmininum.Cui adde multa quæ diximus ſupra in rub.numero.75.ad id autem.Nec in hoc accedo glo.in.d.c.mala.8.diſt.quæ dicit hanc conſuetudinem eſſe irrationabilem,cùm ea non ſit ſine ratione,nec ea quidem contemnẽda,vt patet ex multis quæ diximus in.d.rub.Igitur ſi ſit aliquod odiũ,cùm tamen id irrationabile nõ ſit,fatendum id non impedimento eſſe,quin maſculinum cõcipiat fœmininum in materia indifferenti,& in qua eadem in vtroq; ſexu eſt ratio,ſecũdum Iaco. Are. Ange.Rapha.& Pau.Caſt.in.d.l.quicunq;.C.de ſer.fugit.Alber.in.l.vlti.C.de ſecun.nupt. & in.d.l.ſi quis in tantam,col.j.C. vnde vi. Bar. in.d.l.j.ff.de verb.ſigni. Pau.Eleaz.& Car. Flor.in.d.cle.j.de elec.Pau.Caſt.con.276.puto ſine dubio,col.j.lib.2.Fran.Are.conſi.39.in facto,col.j.cum alijs multis ſupra citatis.

Odium irrationabile

234 ¶ Reliquum eſt,vt oſtendamus id quod iam ſępe ſupra diximus,videlicet hanc huius cõſuetudinis materiam eſſe indifferentem,eandemq; in vtroq; ſexu rationem:hic enim cardo eſt totius huius controuerſiæ. Quod vt intelligas, ſcire debes eos, qui huius conſuetudinis rationem afferunt, ita eam ſcripſiſſe, vt ſi alicubi dixerint, ne res exeat de familia,alibi etiam de genere,alibi item de conſanguinitate aut parentela,aut alijs nominibus meram & ſimplicem coniunctionem ſanguinis ſignificantibus, vt non ad mares tantùm,ſed & ad fœminas quoq; reſpexiſſe videantur.Et ſi de familia aut genere,vti in priori parte dictum eſt,tantùm loquuti fuiſſent,non tamen fœminas excluſiſſe viderentur. Quando,vt de priori primũ loquamur,illud nomen familiæ nõ tantùm ad agnatos,id eſt mares,& ex eis deſcendẽtes pertineat,ſed etiam ad cognatos,id eſt omnes propinquos,ut etiam intelligit.l.vl.C.de verb.ſig.ſecundùm cuius intellectum glo.in.l.cùm ita.§.in fidei cõmiſſo.ff.de leg.2.dicit eam dictionem ita accipiendam,cùm aliquid relinquitur familiæ,quod & ea lex vl.dixerat.Nam & ſi nomen ipſum familiæ interdum pro agnatiõe ſpecialiter intelligitur:tamen de proprietate ipſius verbi etiam fœminæ & deſcendentes ex eis intelliguntur,vt voluerunt Oldra.Bal.& Pau.Caſt.in.d.l.vl.C.de uerb.ſigni.

Retractus materia indifferẽs utriq; ſexui.

Familiæ nomen etiam ad cognatos pertinere uide ſu- 194. hac gloſ.

235 ¶ Quod inde manat,quòd hodie ſublata eſt differentia ſexus & agnationis,vt ſupra diximus in prin.huius quæſti.ex ſenten.Ange.loquentis in caſu huic noſtro ſimilimo.& probatur in.l.lege,& in authen.ceſſante,& authen.poſt fratres autem,& authen.poſt fratres fratrumq;.C.de legi.hæredi.&.l.maximum vicium.C.de liber.præte.&.§.j.verſic.nulla,& §.conſequens,in fi.&.§.nullam verò,&.§.ex his autem,in authen.de hære.quæ ab inte.deſe.& in.§.noſtra,inſtit.de exhære.liber.cum multis ſimi.congeſtis à Philip.Dec.in.d.l.2. numero.92.ff.de regu.iur.& fuſius à nobis ſupra ti.17.§.4.qui eſt omnium huius voluminis.200.Videmuſq; & fœminas & ex iis deſcendentes ſuccedere ex generali Frãciæ cõſuetudine,& retractũ inſtar ſucceſſiõis eſſe,eáq; per omnia ſequi,vt cauetur infra eo.tit.§.11. &.§.13.Ideoq; & in huiuſcemodi materia retractus maſculinum concipit fœmininũ,vt & in materia ſucceſſiõis tradit Pe.Anc.con.120.pro clariori deciſiõe,col.2.verſi.vlterius aduertendum.& Deci.con.527.in ciuitate,col.2.

Sexus & agnationis ſublata differentia

236 ¶ Quantùm autem ad appellationem generis,ea quoq; ad fœminas refertur,& ad deſcendentes ex eis,niſi ſubiecta materia repugnet,vt probatur ex.l.j.2.&.3.§.j.ff.de liber.cau.& l.eum qui,ibi,quæ verò non à patre,ſed à genere tribuerentur.ff.de interd.& releg.&.l.cõmunium.§.ſi verò ſine liberis, verſicu. illo videlicet. C. de natur. liberis. &.l.liberorum,

Generis appellatio ad fœmias quoq; refertur.

ibi,cognationum singularum,iunctis illis verbis,omnibus qui ex eodem genere orti sunt ff.de verbo.signi.& in.c.nouit,ibi,ex cuius genere rex ipse dignoscitur descendisse,iuncta expositione Hosti.& Ioan.And.in verbo,noscitur descendisse,& Anto.in.4.no. ext.de iu di.& illum quoque tex.ad id expendit & dicit no.Cardi. Alexan. in arbore consanguinitatis,col.12.versi.nota ex superioribus,& in.c.j.§.hoc quoque,col.4. versic.sed quid si aliquid conceditur generi,titu.de succes.feud.Et ita etiam voluit glo.in.§. oportet autem,in prin.in authen.de mandat.princ.quæ interpretatur dictionem (generi) positam in tex.id est,agnatis,& cognatis.& alia glo.in.§.j.in verbo,generi, in authen. de incest. nupti. quæ exponit,generi,id est consanguineis.Ex qua Angel.ibi no.eos esse de genere,qui sunt con sanguinei.Et licèt hoc verbum (cõsanguinei) nonnunquam strictè sumatur pro ijs qui descenderunt ex eodẽ patre,tamen vulgò accipitur pro omnibus coniunctis ex alterutro pa rente,vti supra latè diximus post prin. numero.5.& sequen. Et ita accipit glo.& Angel. vbi supra,vt satis apud eos patet.Et ita quoque eam glo. intelligit & sequitur Bald.in.l.j. post prin.ff.de probat.dicitq; de hoc esse tex.in.§.hos quoque,in authen. de mand.princ. Et hoc quoque secutus fuisse videtur Bar. in. d.l.j.cum dicit genus accipi pro parentela. Raph.Fulgo.con.132.quidam Ser. Secretus.& Ioan Plate.in.l.vacantia,ad fi.C. de bo.va-can.lib.10.& latè Steph.Bertran.con.249.viso consultationis themate,col.j.lib.2.

237 ¶ Et in hanc sententiam est illud Tullij Philip.3.Cum tu eodem materno genere soleas gloriari.Et illud Salustij in bello Iugurthino,in duobus locis,materno genere impar. Cũ in priore loco loqueretur de Iugurtha,in posteriore de Dabare. Illúdque Virgilij Aeneid. lib.6.de Aenea loquentis. *De eadem re.*

Et mi genus ab Ioue summo.

Nam illi genus erat ab ipso Ioue per Venerem Iouis filiam eiusdem Aeneæ matrem:quãquam sunt qui & genus Anchisis patris ipsius Anchisæ ad Iouem quoque referunt. Illud quoque eiusdem Virgilij lib.11.Aeneid.

Genus huic materna superbum.
Nobilitas dabat.

Et Cornelij Taciti lib.17.Pater cõsularis,auus Prætorius,maternum genus impar.Et Plinij,si is,est in libro de viris illustribus.Pirrhus rex Epirotarum materno genere ab Achille,Paterno ab Hercule oriundus.Et Suetonij in Iulio Cæsare. Amitæ meæ Iuliæ maternũ genus à regibus ortum.& in Othone,Pater Lucius Otho materno genere præclaro.Et Iustini,lib.23.de Hierone. Sed maternũ genus sordidum.Et vbiq; apud scriptores probatissimos verborum proprietatum obseruantissimos.

238 ¶ Nam & verbum generationis,quod est eiusdem originis,& ad fœminas & ex ijs natos refertur,vt probatur in.cap.statutum fœlicis,de hæret.lib.6.& voluit glo. in.§.alienationis,in verbo,& in perpetuum,in fi.dum loquitur de tertia generatione,in authen. de non alie.iuncto tex.quem ea glo.allegat in.§.emphyteusim,eo.tit. qui loquitur de masculis & fœminis & nepotibus neptibúsque eorum.Et hoc quoque videtur intellexisse Iac.Bu.post Azo.ibi.& Specul.in titu.de loca.§.nunc aliqua,versi.155.dum apertè dicit,quòd nepos ex filia est de generatione recipientis.Et voluit etiam Bal.in.l.2.col.2. versic. quæro quando per præscriptionem.C.de iure emphy.& latè Imo.con.62. post exhibitum. Fulgo.d.con. 132.Pet.Anc.con.44.primò de viribus,col.j.& Pau.Ca.in.l.j.C.de condi.inser.& con.300. viso quodã processu,col.2.lib.2.& con.316.supradictus dominus,eo.lib.2.qui ad hoc multa allegãt,vt apud eos omnibus videre licet.Alex. qui id dicit procedere ex propria significatione,con.61.super eo de quo quæritur ,paulò ante fi.lib.j.& latissimè Corne. con.219. ex duplici capite,colum.3.versic.nam est aduertendum,& seq.lib.2.& con.190. pluries,colum.2.versi.his tamen non ob.& seq.lib.3.& con.233.in hac consultatione,colum.3.versic. & quæ habentur,lib.4.Bened.Capra.inter con.illius,con.51.videtur primò dicendum,colum.3.versi.sed in contrarium videtur,lib.3.Barb. in repe.l. cum acutissimi, colum.vlti. versi.adde etiam Do.C.de fideicom.& con.57.preclarè,colum.10.versi.& vltra prædicta, lib.2.vbi tamen dicit secus esse in materia stricta,sed is in hoc solus est.Maria.con. 25.dominus Franciscus,in.j.dubio.Philip.Fran.in cap.si pater,char. vlti.versi.sextò quid si fiat, de testa.lib.6.& Philip.Deci.con.223.in casu proposito,colum.2.versi.sed tamen diligenter,vbi dum multos ex postremis allegat,confundit appellationem generis & generationis.& con.495.viso eleganti consilio,colum.j.& Ludo.Gozad con.20.prima facie,nume. 8.Et hanc sententiam fulcit Plinius,lib.8.cap.44. Et quæ non primo initio generare cœ- *Generationis nomen et ad filias.*

perit. Et iterum eodem cap. Contraq; mulos, quos asini & equæ generarent. Ex quibus locis apertè constat verbum generandi de fœminis quoque dici.

239 ¶ Cæterum d.l.j.§.vlt.ff.de iure immu. supra in contraria parte allegata, ad probandum appellatione generis non venire natos ex fœmina, non simpliciter loquitur de genere, sed & simul de posteris, ita scilicet immunitates datæ generi posterísque ad eos, qui ex fœminis nati sunt, non pertinēt. Et tamen satis constat nomen posterorum & posteritatis regulariter fœminas & natos ex eis continere, vt euidenter probat. d. l. cum acutissimi, & ibi no. Raph. Co. colum. j. Barb. in repe. char. 13. & Corne. colum. item. j. C. fideicom. & l. iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradi. affi. & l. si venditor, iuncta l. vel quæ paterfa. versi. liberis autem, & versic. ex hæredatis. ff. de relig. & sumpti. fune. & l. j. C. de impo. lucra. descrip. lib. 10. & omnium optimè cap. j. versi. circa natos, de scisma. lib. 6. cùm dicitur, ipsisq; posteris dicti Ioannis per masculinam & fœmininam lineam descendentibus. & voluit etiam Bal. in cap. j. colum. j. versi. sed immediate, titu. de eo qui sibi & hære. Anto. latè con. 9. viso puncto, in. j. dubio. & Pet. Anc. con. 339. pro maiori, colum. 2. versic. quò ad primum. Imo. in. d. l. si ita scriptum sit filiabus, in prin. ff. de leg. 2. Pau. Ca. in. l. quia tale, quam legit cum. l. maritum, colum. 2. versi. si autem concedatur, & ibi etiam Alexan. colum. 3. versic. quid autem si priuilegium. ff. solu. matri. Cardi. Alexan. in cap. j. §. hoc quoque, colum. vlti. titu. de succes. feud. & Philip. Dec. con. 527. in ciuitate, colum. 2. nume. 6. & con. 570. casus de quo, numero. 11. & Anto. Rube. con. 16. in caussa Ioannis, colum. 4. versic. non ob. modò. Quanuis Alexan. ipse videatur tenere contrarium con. 160. viso. themate, colum. j. lib. 2. & expressius Barb. qui multa in id citat con. 57. preclarè, col. 8. versic. & vltra prædicta. De quo vide Alber. in. d. l. j. §. vlti. ff. de iure immuni. & in. l. vlti. colum. pe. versic. ad contraria. ff. de consti. prin. & in. l. cognoscere. §. liberorũ. ff. de verbo. signi. & plenissimè Io. Cro. in repe. l. filiusfa. §. diui, col. 4. in. 3. no. per totum. ff. de lega. j.

Posterorum & posteritatis appellatio ad fœminas quoq; trahitur.

240 ¶ Ex quo facilè intelligere est, id quod dicitur in. d. l. j. §. vlti. ff. de iure immuni. & similiter in cap. vbicunq;, de pœnis, lib. 6. quod & ipsum fœminas à posterorũ appellatione excludit, obtinet tātùm in suis casibus, & ꝑpter subiectũ argumētũ, id quod apertè intelligit glo. in. d. l. si ita scriptum sit filiabus, in prin. & in. d. cap. vbicunque, & ibi etiam Pet. Anc. in. 4. no. & Lucas Pen. in. l. vlti. colum. pe. C. de colla. prædi. ciuil. lib. 11. Anto. d. con. 9. Imo. in. d. l. si ita scriptum. & d. con. 62. Raph. Fulgo. d. con. 132. Pau. Ca. in. l. quia tale, & ibi quoq; Alex. vbi supra. ff. sol. mat. & idē Pau. Cast. d. cō. 316. supra alleg. Cardi. Alex. in arbore cōsanguinitatis, col. 12. versi. nota ex superioribus. Alex. cō. 160. viso themate, lib. 2. Iason qui ad hoc dicit sing. glo. in. d. l. si ita scriptum, in. l. j. colum. vlti. ff. de consti. prin. Philip. Fran. in. d. cap. si pater, vbi supra, & versic. seq. Fran. Curt. Seni. con. 74. super memorata, colum. 3. versi. secundò obstare videtur. Philip. Deci. in. d. l. 2. numero. 65. & seq. ff. de regu. iuris. & d. con. 223. colum. vlti. & con. 32. cuius superscriptio incipit, an fœmina, colum. vlt. Catel. memor. immunitates, in. j. & 3. limitati. vbi & illam glo. dicit sing. Steph. Bertran. d. con. 249. lib. 2. Fran. Ripa. lib. 2. respon. ca. 26. Allobrogum, numero. 19. Si igitur ea sunt specialia in suis casibus, sequitur in cæteris casibus illud non procedere. l. quod verò. & l. ius singulare. ff. de legib. Sed & quantùm ad. d. cap. vbicunque, id quod diximus etiam ex eo constat, quòd non tantùm de posteris loquitur, sed etiam de filijs, à quorum etiam appellatione filias excludit. Et tamen certum est filiorum appellatione filias regulariter contineri. l. si quis ita, in prin. ff. de testa. tutel.

Intellectus l. 1. §. ult. ff. de iure immu.

241 ¶ Igitur vt concludamus, cum fœminæ & descendentes ex eis sint de familia, genere, consanguinitate, linea, & parentela, ex quibus duobus vltimis vocantur les parens & lignagiers, de quibus loquitur nostra consuetudo, vt diximus in princ. huius glo. atque etiam in glo. præcedente, linea enim non tantùm de maribus, sed & de fœminis & descendentibus ex eis dicitur, vt probāt iura supra in prin. huius glo. allegata, & d. cap. j. de scismat. lib. 6. Parentelaq; etiam ad vtrumque sexum refertur, vt diximus & probauimus in. d. glo. præcedente. Proindeq; in fœminis sit eadem ratio, quæ in maribus, quantùm ad nostram consuetudinem pertinet: præsertim cùm secundum iura nouissima, atque etiam nostram & generalem Franciæ consuetudinem fœminæ vt mares succedunt, nihil est quod eas impediat & descendentes ex eis retrahere, vi nostræ consuetudinis. Quòd si fortè non succederent, id omnino sequendum est, quod diximus supra in glo. præcedenti, quæ est in verbo, le parent, numero. 13. ex his autem.

Decisio quæstionis pricipalis.

Linea de fœminis etiam dicitur.

242 ¶ Et cum his finem facimus huic quæstioni ex qua latissimè intelligere poteris, an &

quando & quomodo masculinum concipit fœmininum: quanquam duo nostræ tempestatis legum principes Iason & Philip. Deci. copiosissimè omnium de hac re scripserunt, ille in. d. l. si quis id quod. ff. de iurisd. omn. iud. hic in. d. l. 2. ff. de reg. iuris. sed quibus tamen multa ex ijs quæ diximus addere poteris. Verùm quia non omnia à nobis tacta sunt, sed ea tantum quæ visa sunt ad nostram quæstio. pertinere. Ideo vide eosdem & alios quos supra citauimus, præsertim verò Signo. d. con. 172. testator, ferè per totum. & præterea Zenze. in extrauag. Ioan. 22. incip. execrabilis, versi. nos itaque, in verbo, filijs, in prin. Albert. in. d. l. si quis id quod, colum. j. numero. 3. ff. de iuris. omni. iud. & in. l. si pater. ff. de testa. tutel. Bal. in. §. vlti. insti. qui dar. tut. testa. poss. & in. l. in multis. ff. de statu. homi. & con. 186. quia allegationes, col. j. lib. j. & con. 108. domina Ioanna, colum. 3. versicu. 5. sit videndum, li. 3. & con. 227. præmissis verbis, colum. 2. lib. 5. Signo. con. 133. in nomine, in. j. dubio. Angel. con. 67. ex themate, colum. j. Saly. in. d. l. quicunque, colum. j. C. de ser. fugit. & in. l. si serui, colum. pe. versic. 2. infero. C. de noxa. & inter con. Bal. con. 334. in quæstione, colum. 2. versicu. 3. circa hoc, lib. 3. quod & reponitur inter con. Pet. Anc. con. 95. & eundem Pet. Anc. con. 120. pro clariori, ante fi. & Raph. Co. con. 117. A. in testamento, in. j. dubio. Pau. Cast. con. 427. inhærendo, lib. j. & con. 340. quia supra, colum. 2. versi. ad id autem, lib. 2. & con. 355. ad primum quæsitum, in. 2. dubio, eo. lib. 2. Alexan. con. 80. viso & oportunè, colum. j. & 2. lib. 1. & con. 135. circa primum, colum. 4. versi. quia quando, & multis seq. eo. lib. 1. & con. 24. animaduersis, colum. 2. versicu. nec statutum, & iterum, colum. 4. versicu. nec ob. quòd statutum, lib. 2. & con. 115. circa dubitationem, colum. vlti. versi. tertio, eo. lib. 2. & cō. 134. animaduersis diligenter, colum. 2. versi. secundò pro hoc, lib. 6. & con. 17. circunspectis, colum. 3. versic. quartò, & multis seq. lib. 7. & Fran. Aret. con. 39. in facto dicitur, penè per totum. & Cepol. con. 26. magnificè, colum. 4. versicu. præterea etiam, quòd con. insertum est inter con. Alexan. con. 136. circa primum, lib. j. Barb. in cap. si quis, colum. j. de reb. eccle. non ali. & con. 50. clementissimum, colum. 6. versicu. facit quod voluit, lib. 4. Corne. con. 83. videtur in hac, lib. j. & con. 13. ad huius, colum. 2. versicu. tamen videtur, lib. 2. & cō. 14. in præsenti, colum. 2. versicu. & successiuè, eo. lib. 2. & con. 202. pluries, lib. 3. & con. 221. visis certis, eo. lib. 3. & con. 7. reperio, colum. vlti. lib. 4. & con. 151. videtur in hac, colum. 1. eodem lib. 4. & con. 169. multum diffuse, eo. lib. 4. & d. con. 233. per totum, eo. lib. 4. & d. con. 271. lib. 4. & con. 275. in præsenti, eo. lib. 4. Cardi. Alexan. in cap. j. §. & quia, colum. 2. versic. no. ex isto tex. titu. qui feud. dar. posi. Soci. con. 55. visis consilijs, lib. 3. & con. 163. visis testamento, col. 9. versi. secunda ratio est, eo. lib. 3. & con. 100. in dubitationibus, colum. 2. lib. 4. & in tracta. fal. si eius est, regula. 255 masculinū. & Iaso. con. 69. quòd secūda, in prin. lib. 3. D. Guymierum in prag. sanx. titu. de electio. §. j. versi. & cùm humanæ, in verbo, abbatis. & Hippo. Marsil. sing. 20. masculinum, & iterū sing. 39. capias vnum. & singu. 317. filiorum. Philip. Deci. con. 15. cuius superscriptio incipit, an appellatione filiorum. & con. 339. consului, in. j. dubio. & con. 495. viso. eleganti, tum in prin. tum col. 2. numero. 9. tum denique, colum. seq. numero. 14. & 15. & con. 568. domina, ferè per totum. & con. 574. in caussa in qua agitur, colum. 2. versicu. circa testamentum. & Fran. Curt. Iuniorem con. 60. viso igitur puncto. & Gomes. in commutarijs regular. Cancellariæ, regula de infirmis resignantibus infra. 20. dies, quæsti. 6.

Qui de materia cōceptionis masc. & fœminini scripserunt.

243 ¶ Et sunt quoque alij tex. præter eos, quos supra citauimus, de hac re loquentes, quos prætermittere noluimus. videlicet in. l. hæc autem. ff. de adopti. & l. ait prætor, quæ est. 3. §. j. & §. alterius. ff. de nego. gest. vbi ita scribitur. hæc verba, si quis sic sunt accipienda, siue quæ. nam hæc verba nuncupatim volui hic ponere, propter ea, quæ supra diximus de dictione, quis. & in. l. 2. §. quod ait. ff. qui satisd. cog. & in. l. j. §. j. ff. de consti. pecuni. & in. l. j. §. de eo. ff. de pecul. & in. l. ait diuus, in prin. ff. de iure fisci. & in. l. sed & si. §. hoc senatusconsultum. ff. ad. S C. Mace. & in. l. 3. §. j. ff. de liber. homi. extul. Ex legibus autē Lombardorum masculinum non concipit fœmininum, vt scribitur in titu. de eo quod pater habet necesse filijs relinquere. l. à nostris, & retulit Alberi. cùm aliàs, tum in. l. liberorum. ff. de verborum significat.

Tex. de eadē re præter citatos superius.

Lombardorum lex de hac re.

244 ¶ SED IN HAC TRACTATIONE consanguineorum illud quæri potest. Titius vendidit fundum Meuij, non tamen ipsius Meuij nomine, sed suo ipsius vendentis proprio. Posteà autem Meuius ipsius fundi dominus eam venditionem ratificat: an consanguinei ipsius Meuij admittantur. Dubium enim facit, quòd Meuius ratificare non potuit, quod ipsius nomine gestum non est. l. si pupilli. §. sed si ego, & ibi glo. Bar. Alberi. &

An consanguinei eius qui ratificat uenditionem non

suo noĩe factam admittãtur ad retractum.

alij.ff.de nego.gest.&.l.si seruus.ff.de precar.& cap.cum quis,de sen.excom.lib. 6. & cap. ratum,& ibi Dy.de regu.iur.eo.lib.6. Si ergo ratificare non potuit, & sic inutilis fuit ea ratificatio.Consequens fit,vt ex ea consanguinei admitti non debeant, per ea quæ latè diximus supra eo.§.in glo.2.quæ est in verbo,a vendu,numero.5.sed hic scire velim,& multis sequent.

Ratificare non possumus quod nostro noĩe factum non est. Sed quomodo id intelligatur.

245 ¶ Sed id quod diximus ratificare nos non posse,nisi quod nostro nomine gestum est,procedit quantùm ad alterius præiudicium. At quantùm ad ipsius ratificantis præiudicium attinet,valet ratificatio.l.mater,& ibi glo.& Bal.C.de rei vẽdicat.&.l.j.iuncta glo. in verbo,nam & si cognitis.C.si in com.eademq; cau.&.l.si fundus.§.j.& ibi Bar. ff.de pigno.& l.aliena. §.j. ff.de pigno .actio.&. l. cum incertus, & ibi Alberi.ff.de leg.j glo. & doct.in d.cap.ratum.Cy.in.l.venditioni,in prin.C.pro empto.Bar. in.l.j.§. sed & si cùm quis.ff. de vi & vi arma,& in.l.Pomponius,in prin.col.vlti.versic.aut quæris vtrùm. ff. de nego. gest.Alberi.in.l.vlti.colum.2.versi.item hæc regina.ff.ad.S C.Velleianum.Guid.Papa cõ. 54.cùm in facti narratione,col.vlti.versi.non ob.cùm ex aduerso . & plenè Philip.Deci. in cap.semper qui non prohibet,colum.3.versi.prædicta regula.ff.de reg.iuris.Igitur cum ratificando eam venditionem sibi præiudicet,tanquam si ipse vendidisset,aut ei ab initio consensisset,non video cur consanguinei illius non admittantur Et faciunt quæ diximus, supra in eadem glo.numero.105.sed vt ad cætera,& seq.vbi tractauimus,an consanguinei eius qui consentit venditioni rei suæ,admittantur ad retractum. Et ea quoque quæ dicemus in glo.seq.in.12.quæsti.

An consanguinei eius qui permittit rẽ suam usucapi, ad mittãtur ad retractum. Qui patitur usucapere,consentire & alienare uidetur uide. ccl. Vsucapio pacto æquiparatur.

246 AT MAIVS DVBIVM EST. Si Meuius ipse dominus non ratificat,sed permittit emptorem possidere,& fortè tandem vsucapere rem ipsam suã ab alio venditam. An cõsanguinei ipsius retrahere aut aliter cõqueri possint, ne sic ea res exeat ex eorum familia: Nam qui vsucapere patitur,is veluti pacisci & alienare videtur.l.alienationis.ff. de verb. signifi.Per quam Dy.ibi.& Bar.in.l.filiusfa.§.diui.colum.vlti.ff.de lega.j. dicũt quòd qui patitur rem vsucapi,videtur cõsentire:& sequitur Crot.in posteriore loco in repe.colum. 41.versi.vltima sit conclusio.& idem videtur voluisse glo.in.l.si mulier.§.j.in verbo, ratum.ff.quod met.caus.& in.l.2.in fi.glo.magnæ.C.quæ sit long.consuetu.& Oldra.cõ.172. quia omnes,col.2.Si pręterea pręscriptio.& Alber.in .l.imperium,numero.37.ff.de iuris. omni.iud.nam & vsucapio habet vim contractus,& pacto æquiparatur, Bal.in.l.j.colũ.j. in.3.no.& alibi sæpe in ea.l.& ibi quoque Saly.etiam in.3.no.C.de seruit . & aqua . & ipse Bal.in.l.liberti,col.pe.versicu.quæritur de eo.C.de ope.liber.& con.112.de generali,col.vlti.lib.2.& Saly.in.l.j.§.ad hæc,col.j.C.de anna.except.& Alex.con.59.attentis verbis, col. 4.versi.fortius voluit,lib.3.Soci.con.86.in caussa communitatis,col.vlti.lib.j.quod repetitur con.166.lib.2.& Matth.Afflic.deci.Neapo.13.vertitur in dubium,numero.5.Ex quibus & illud fit,quod post Pileum tradit Ioan.And.in addit.Specul.in rub.de feud. versicu.28. Pil.fuit,quòd si tertius quispiam vsuceperit feudum aduersus vasallum , & ab hoc tertio dominus feudum reuocauerit,& euicerit,non poterit vasallus à domino recuperare:quia vasallus ipse quantum in se fuit patiendo feudum vsucapi,idipsum alienasse censetur,per d.l.alienationis.& sequitur Bal.in cap.j.§.vlti.colum.3. versi. quæro pone quidam tertius, & ibi Cardin.Alex.in.§.prætereà si inter,colum.vlti.titu.de prohibi.feud.alie.per Fed.& Panor.in.cap.ad audientiam,col.pe.ext.de præscript.

Quæ acquiri non possunt, an usucapi possunt.

247 ¶ Sed & hinc quoque fit , vt quæ acquiri non possunt, nec vsucapi quoque possint.Ioan. Mo.Ioan.And.& Domi.in cap.2.de præben.lib.6.Panor.in.c.ad aures,& in cap.caussam, per illum tex.de præscrip.Soci.vbi supra.Et quæ alienari prohibentur,etiam vsucapi prohibita censentur.l.si fundum.ff.de fun.dota.&.l.2.& ibi glo.Bar.qui eam legit primã,Bal. & Ange.C.de vsuc.pro empt.&.l.quemadmodum,& ibi Ioan.Plat.col. vlti. C. de agri.& censi.lib.11.Azo in summa.C.de vsuca.pro empto.versi.impeditur enim quandoque.Bar. in.l.2.§.si à pupillo,post prin.ff.eo.titu.& in.l.vbi lex.ff.de vsuca.Bal.in.l.acceptam,in.22. quæsti.C.de vsur.Marti.Laud.in cap.j.col.j.& ibi Cardi.Alexan.colum.2.titu.de inue. de re ali.fac.vbi loquuntur de feudo alienari prohibito.Fabia.in tracta. de empti.& vẽdit.in 4.quæst.prin.colum.18.versic.circa octauum.Steph.Bertran.con.118. alienatio, in fi.lib.j. cum si.adductis ab Alexan.con.j.ponderatis,colum.vlti.versi.præterea statutum,lib.4.& recentioribus in.d.§.diui.& Corne.con.294.videtur prima facie,colum.pe.versic.tamen his nõ ob.l.3.quibus adde Iaso.cõ.166.videretur,in fi.li.2.& Ioã.Lup.in repe.rub.de donat. inter vir.& vxo.§.17.col.5.versicu.ex quo etiam.& Zasium con.15.in caussa,nu.25.lib.2.

248 ¶ Nec qui alienare prohibetur,poteſt pati rem vſucapi in præiudiciũ alterius. Pau. Ca. con.44.circa præſentem caſum,in fi.iunctis præcedentibus,lib.2. & clarius Iac. Aluar.in cap.j.§.hoc quoque,colum.vlti.titu.de ſucceſ.feud. Philip.Deci.con.445. in caſu, colum. 5.numero.28.Nec ſimiliter currit vſucapio contra prohibitum alienare,glo.in.l.j.ibi, ſed dic quò ad opinionem,& ibi quoque doc.C. ſi aduer.vſucap. & in.l. non eſt incognitum. C.quib.non ob.lon.tẽp.præſcrip.& in.d.l.vbi lex,in verbo, nihil prodeſt, in fi. & ibi Bar. & alij.ff.de vſucap. Et faciunt ſcripta à Bal.in authen.hoc ius porrectum,colum.2.verſic. adde quod eſt quoddam.C.de ſacro.eccleſ.& in.l.vlti.in.16.oppoſi.C.de edic.di.Adri.tol. & Firmia.in tracta.gabellarum,in.3.parte.8.partis prin.in.9.quęſt.in prin.vbi dicit quòd ſtatutum loquens de alienatione habet locum in vſucapione.

Qui alienã re prohibetur, an poſſit pati ut res uſucapiatur. uſucapio an currat contra prohibitũ alienare

249 ¶ Sed hæc non ſunt perpetua,ſunt enim qui contrarium tenent,vel diſtingunt,vel limitant multis ſubnixi iuribus & rationibus,vt videre licet per ipſum Bar. poſt Guil. Cu.in d.§.diui,& ibi quoque Raph.Co.Alex.& recentiores in.12.quęſti.Bar.& prętereà Iac.Ra. Pet.à Bel.Perti.Iac.Butr.Cy.Bar.& Saly.in.l.vlt.C.in quib.cauſ.in inte.reſti.nõ eſt neceſ. Bal.in.l.j.colum.antep.verſicu.tertiò op.ſic,cum multis ſequen.C.de ſer.fugit.& in.l.2.ad fi.C.de vſuca.pro empt.Panor.latè in cap.cùm non liceat,colum.3.verſicu, & circa iſtam partem,cum multis ſeq.& ibi Barb.colum.4.verſicu. & circa iſtam primam partem,ext. de præſcrip.Alexan.d.con.59.vbi ſupra lib.3.Corne.con.38.in hac conſultatione, colum. 8.verſi.nec obſt.quòd res prohibita,lib.j.Fran.Are.in.l.multùm,colum.2.ff.de verbo.obliga.Soci.con.75.circa præſentem,colum.2.verſi.hoc probo,lib.j.& con.251.quoniã in pręſenti,colum.pe.lib.2.& con.266.in cauſſa quæ vertitur,col.17.verſi. amplius dico,cũ multis ſeq.eo.lib.2.& con.43.viſis,col.vlti.lib.3.

An & quo modo uera ſint quæ dicta ſunt.

250 ¶ Nec id quidem quod ſupra de conſenſu diximus ex Dy.& Bar.in.d.§.diui,tranſijt omnino in rem iudicatam,cùm glo.teneat contrarium in.l.j.§.ſi quis actionem, in glo. vlti. ff.de dol.mal.& ibi Bal.qui dicit pro ea facere in ar.l.diuus.§.nec intra.ff. de reſtit. in inte.& idem Bal.qui eam glo.dicit no.in cap.j.§.ſi quis per.30.colum.2. verſic. & ſcias quòd præſcriptio,titu.ſi de feud.fuer.contro.& in authen. ad hæc,colum.3. verſic. reuertor igitur.C.de vſur.& in cap.ad audientiam,colum.2.verſicu.item no.ſolam,ext. de præſcript. & in.l.traditionibus,colum.2.verſicu.venio ad ſecundum.C.de pactis,& in proœmio feudorum,colum.6.verſicu.porrò directum.& Alex. con. 92. perſpectis diligenter,colum.6. verſicu.venio ad ſextum,lib.6.vbi videbis quid ſentiat de illa Ioan. And. deci. de vaſallo qui paſſus eſt feudum vſucapi.Et in id multum facit tex.quem nullus eorum citat, in.l.ſi extraneus,& ibi Bar.ff.de donati.inter vir. & vxo. Et hoc quoque probatur ex eo, quòd ignorans non conſentit.l.ſi per errorem.ff.de iuriſd.omn.iud. & tamen contra eum vſucapitur.l.vlti.& ibi Bal.& Angel.C.de præſcrip.long.tem.& latè dicemus infra eo.titu.§. 35.eodemq; pe.in verbo,ignorans.Præterea vſucapione non tollitur naturalis obligatio, vt conſenſu.Cy.Bar.& Bal.in.l.cum quis.C.de iur.& fac.igno.Bar.in.l.ſi quis iniquum.§. vlti.ff.quod quiſque iur.& Bal.in.d.authen.ad hæc,vbi ſupra.C.de vſur.

An conſentiat qui patitur uſucapere.

Vſucapiõe non tollitur naturalis obligatio.

251 ¶ Et ego ſanè in noſtro caſu arbitror, quòd interim dum nõdum completa eſt vſucapio, non poſſit conſanguineus domini rei retrahere:nam is nec vendidit, nec venditioni per vſucapionem,quæ nulla dum facta eſt,conſenſiſſe viſus eſt. At poſt vſucapionem completam,& ita re iam alienata,& ſic poſita extra familiam domini,ex interpretatiuo eius conſenſu (ita enim appellat Bal.in.d.§.ſi quis actionem,aut ſi maius ficto, vt dicit Bar.in.l.vlti.colum.pe.verſicu.item op.quòd ſecundum.C.in quib.cau.in inte. reſt.) atque etiam ex ipſius domini alienatione, vt dicit.d.l.alienationis,de verbo. ſignifi. fortè ſuſtineri poſſet conſanguineum intra annum ipſius vſucapionis completæ eſſe admittendum. Quod & hinc vltra prædicta probatur, quòd ipſe dominus rei poſt vſucapionem ipſius poteſt repetere præcium venditionis factæ ab illo non domino,tanquam ſcilicet ipſemet vendiderit.l.mater.C.de rei vendic.&.l.j.C.de reb.alie.non ali.& ibi concord.in glo. & voluit etiam glo.in.l.j.in glo.vlti.& ibi Bar.ff.de diſtracti.pigno. qui & idem dicunt de creditore. Bar.& Alber.in.l.vlti.ff.de nego.geſt.& idem Alberi.in.l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego,colum.vlti.in prin.eo.titu.& Raph.fulgo.qui id negat eſſe dubium,con. 137. quia ex facto. Corne. qui & id dicit eſſe clarum,con.199.in hac conſultatione,in fi.lib.3.

Deciſio principalis quæſtionis.

Dominus repetit præciũ rei ſuæ ab alio uenditæ & uſucaptæ.

252 ¶ Et ſi aliter diceremus,facilè fieret fraus retractui per colluſionem domini, emptoris, & venditoris.Cui obuiandum occurrendumq; eſt.l.cum hi.§.ſi cum lis.ff.de trãſ.&.l.vlti. §.j.ff.de ſuſpec.tutor.&.l.qui ſub prætextu. C.de ſacro eccle. &.l.j. in prin.ff.ſi quis omiſ.

Fraudibus obuiandũ.

cau.testa.& cap.quanto,de diuortijs,cum si.Quanuis Do.Igneus in repe.l.dudum,colum. vlti.versi.quid autem in præscriptione.C.de contra.empti.videatur simpliciter tenere nõ esse retractui locum in vsucapionibus,licet subobscurius loquatur,vt sæpe aliàs.Pro quo facit saltem vt consanguinei domini non admittantur,quia qui rem alienam à nõ domino sibi traditam usucapit,eam habere videtur à tradente,non à domino .l. indebiti.§.sed & si posset.ff.de condi.indeb.&.l.si alienam,in princ.& ibi Alberi.ff.de donat.caus.mort. An autem in hoc casu,quo aliena res venditur, possit consanguineus vendentis retrahere,diximus supra eo.§.in verbo,à vendu, numero.17.quid item si aliquis, & sequ. Vtrùm autem & quomodo censeatur in vsucapione interuenire voluntas eius, contra quem vsucapitur,vide vltra supradictos per Fran.Balb.in tract.prescrip.in.j.parte in.5.quæsti.princip.colum.j.

Qui usucapit rem habet à tradẽte non à domino.

253 ILLVD QVOQVE IN DVBIVM vocatur. Duo fratres aut aliter consanguinei vendunt rem quampiam forte communem.vtrùm vnus eorum poterit retrahere partem alterius,tanquam consanguineus ipsius : nam suam hauddubiè non potest, vt supra latè diximus in hac eadem glo.numero.30.sed & illud,& multis sequen. sed nec alteram quoque posse retrahere crediderim:nam tametsi ex multis venditoribus suam quisq; partem tantum vendere censetur.l.si mihi & Titio.ff.de verbo.obligat.&.l.reos.§.cum in tabulis.ff.de duob.reis,cum si.Tamen vnus censetur cæteris consentire.l. cùm pater.§.libertis,& ibi Dy.& Bar.ff.de leg.2.&.l.Titius,in princ.ff.quib.mod.pign.vel hypo.sol.& Bal. in.l.vlti.C.ad.S C. Macedo.Philip.Corne.con.51.licèt in hac,colum.2.versicu. & licèt,li. 2.cum alijs multis si.& concor. à me traditis in nostris legibus connubialibus, in verbo expres,versicu.secũdum autem probatur.Et facit etiam.l.quoties. C. de fideicom. Ex qua Bal.& Corne.ibi no.paria esse plures simul vendere,vel inuicem consentire.Si igitur cõsensit,non potest retrahere,vt latè etiam diximus supra in eadem glo. numero. 131. quartus autem casus,& multis seq.

Duobus cõsanguineis uendentibus an alter alterius partẽ possit retrahere.

Duobus uẽdentibus alter alteri consentire uidetur.

254 ℂ Et id quoque adiuuat hæc ratio:quia cùm ambo vno precio vendiderunt rem communem,censetur vna eademq; emptio & venditio: nec verisimiliter emptor nisi eam totam erat empturus.l.si quis aliam.ff.de soluti.cum multis si.à me collectis infra eo.titu.§.23.in glo.j.Ex quo fit,vt alter vendendo partem suam videatur consensisse,vt totum etiam venderetur:nam vnum volentes censemur id omne velle,sine quo ad id, quod emptor vult, peruenire non potest.l.ad rem mobilem,&.l.ad legatum.ff.de procur. &.l.2.ff.de iurisdi. omni.iudi.Et propter id quidem censetur emptor emisse:id enim censetur inesse,ar.l.iurisgentium.§.quinimmo.ff.de pactis,&.l.lecta.ff.si certum peta.cum si. etiam à me collectis,infra titu.procedente.§.j.in verbo,in limine contractus,in princ.& censetur esse pars contractus,ar.l.fundi partem.ff.de contra.empti.cum alijs multis si. à me quoque aceruatis eodem seq.titu.in rub.numero.19.& id quidem,& seq.Et facit etiam quod dicemus infra in fi.huius titu.in.12.quæstio.Et idem quoque hac in questione tenuit Carol.Molend. consuetu. Parisi.titu.j.§.13.glo.j.nume.13.alijs tamen rationibus,vt ibi videre poteris.

255 NEC ILLVD ITEM OMITTENDVM, Vtrùm alius pro consanguineo sine mandato possit huiusmodi oblationem retractus facere.Quod posset videri,exemplo eius,quod dicimus oblationem precij redemptionis posse fieri non tãtùm à redempto, sed à quocunque alio, vt redemptor cogatur restituere redemptum pristinæ libertati.l.cùm & postliminij,ibi,oblatum precium à te vel ab alio.C.de capti.& postli.reuer.quam Bar. Bal.& Saly.ibi in id trahunt,vt sicut alius pro alio potest soluere.l.soluendo. ff.de negoc. gest.& ibi concor.& eo quidem ignorante.l.soluere.ff.de solut.& ibi quoque concord.Ita & offerre & consignare,vt debitori contingat liberatio:quod & optimè probatur in.l.qui decem.§.j.versi.sed quid si ignoranti,& ibi quoque glo.& Bar.ff.de soluti.& facit tex.modò non oscitanter legatur,in.l.j.& ibi Bal.colum.2.ff.de nego.gest.& in.l.ex morte, versi. similiq; modo.C.de pactis conuen.& voluit etiam glo.in.l.solutionem, & ibi quoq; Bar. colum.j.ff.de soluti.& glo.Cy.Iac.Bu.Alberi.Bal.& Ange.in.d.l.obsignatione.C. eo. titu. Alberi.qui hanc dicit esse communem opinionem,in.l.acceptam,col.3.versicu. sed nunquid extraneus.C.de vsur.Ange.& Pau.Cast.qui id dicit perpetuò menti tenendum,in.l. tale pactum.§.post diuisionem,per eum tex.& ibi quoque Iason.ff.de pactis. Angel. in.§. illud,post prin.per illum tex.in.authen.vt exac.instan.dot.Corne.con.85.videtur,colũ.2. versi.& vbi debitum,lib.4.& Iason con.74.puto quòd præsens,in fi.lib.j.

Quæsti. an alius pro consanguineo possit oblationem retractus facere.

Alius offerens & deponens parit alteri liberationẽ.

256 ℂ Et facit quod à multis traditur,solutionem canonis à quocunque factam,etiam igno-

rante emphyteuta,impedire,ne is emphyteusi cadat,vt per And.Pisa.Guili.Cu. & Bal.in l.solennibus.C.de rei vendicat.& ipsum Bal.in.l.arboribus.§.quid tamen. ff. de vsufruct. Pet.Anc.con.44.primò de viribus,col.vlti.versic. ex quibus.Ro.con. 103. viso propositæ quæstionis,in prin.& Alexan.con.71.videretur,paulò ante fi.lib.j.Lancel. Deci.in.l.apud Iulianum.§.hæres,colum.2 ff.de lega.j.cum alijs multis cõcord.adductis à Iaso.in.l.2.col. 20.versi.vigesimoquintò.C.de iure emphy.Et videtur probari in.l. lex vectigali.ff.de pigno.Nam & generale est,vt cum tractatur de conseruatione iuris realis,nõ refert, à quo quid fiat.d.§.quid tamen.&.l.qui fundum,& ibi Bar.&.l.nam satis,in prin.ff.quemadmo dum serui.amit.&.l.j.§.quæsitum.ff.de aqua quotid.& æsti. &.l.forma.§. si cùm ego.ff.de censib.& voluit Bar.in.l.sequitur.§.si viam,ad fi.ff.de vsucap.Bal.con.307.verba, in prin. lib.2.Antò.in repet.cap.vlti.post medium,versic.tertiò dicebam,ext.de caus.pos. & propri.Pau.Ca.in.l.cum seruus,& ibi Iason.ad fi.ff.de verbo.oblig. Ro. d. con. 103. & iterum con.491.in casu propositæ,post medium,& Iason qui & illud dicit de emphyteusi. cõ.49. in præsenti consultatione,colum.j.lib.j.Et similiter generale est,vt ad pœnam euitandam nihil referat,quid à quo fiat,vt per Dy.Bar.Ange.& Imo.in.d.l.cum seruus.ff.de verbor. oblig.Bal.in.l.vlti.colum.2.C.de nego.gest.& d.con.307.Ioan.Fab.in.l.vlt. per illum tex. C.si mancip.ita.fuer.ali.vt manu.vbi & illud quoque dicit de conseruando iure . Sed tu super eo quod de pœna euitanda diximus,vide recentiores in.d.l. cum seruus, & Fely.in cap.contingit, colum.j. &. 2. op. de sentent.excom.& Philip. Deci. in.l.inuito. ff.de regul.iuris.

Emphyteũta nõ cadit alio soluente canonẽ.

Non refert quid a quo fiat ad conseruationẽ iuris realis

Et ad pœnam euitãdam.

257 ¶ At hic casus noster longè est ab illis diuersus . In illis enim nihil interest creditoris, à quo solutio fiat,an à debitore,an ab alio nomine ipsius.Ideoque & ab alio potest fieri oblatio.Quanquam non defuerunt qui & huic sententiæ non assentirentur . & inter cæteros Hosti.in summa titu.de oblati.§.j.versicu.& necesse est quod ipsemet,per tex.in.l.ait prætor.§.illud.ff.quæ in fraud.credito.Nisi (inquit)tertius in iudicio offerat,per id qđ in simili dicitur,in.l.si rem alienam.ff.de pigno.acti.&.l.item liberatur.§.qui paratus.ff.qui.mo. pig.vel hypo.sol.Nam & si extra iudicium offerat,& deponat: potest, si velit, in suos vsus conuertere.l.debitor.ff.de vsur.&.l.acceptam,in fi.C.eo.titu.Sed quod iam diximus,communis op.huic contraria est,tanquam nihil (vt inquiunt) intersit creditoris.

258 ¶ Emphyteuta autem certat de damno vitando,ne scilicet perdat emphyteusim ob cessationem solutionis.ideo non mirum,si alterius solutio impedit,ne id damnum patiatur: & etiam dominus in eo casu libenter accipit solutionem pensionis , vt hìc posset facere emptor,si vellet, scilicet admittere alium nomine consanguinei ad retractum soluendo præcium.Sed cogi non debet nec potest,vti nec dominus cogi posset inuitus ab alio recipere solutionem pensionis emphyteuticæ:cum eius intersit,non solùm ratione solutionis ipsius,sed & recognitionis dominij,vt voluit Bal.in.d.l.acceptam,colum.vlti.in.25.quæsti.& ibi quoque Saly.in vlti.quæsti.C.de vsur.& Iason qui id censet singu.in.d.l.2.eadem colum.20.in.26.quæsti.C.de iure emphyt . Et in seq.quoque quæstione constanter firmat oblationem & consignationem hoc casu non prodesse emphyteutæ. &.d.con.49.colum. 2.versicu.prædictis,lib.j.& iterum.d.con.74.puto,in prin.eo.lib.j.& Steph. Bertran.con. 320.sententia,col.2.in prin.lib.j.& Hippo.Marsil.qui id no.dicit sing.367.nemo prudens. & Lanceto.Gali.in.l. 4.§.Cato,colum.18.versi.2.videtur.ff.de verbo.oblig.

Emphyteuta non cogitur solutionem ab alio recipere.

259 ¶ D.autem.l.lex vectigali.ff.de pigno.loquitur de creditore,cuius priuatim interest pensionem solui,ne res quæ illi pignorata est ,cadat in commissum,& ita suo pignore priuetur.de quo nos speciatim & latiùs dicemus infra eo.titu.§.36. eodemq; vlti. glo. 2.nume. 19.& facit etiam tex . vbi videre poteris . Porrò autem in hoc casu nostro aliter interest emptoris,quàm ratione restitutiõis precij:nempe ne ab eo res quam ipse emit, auferatur. Ideo nec inuitus potest,nec debet cogi admittere alium nomine consanguinei volentem ipsum precium restituere,& ita rem retrahere.

260 ¶ Sed nec sufficit hunc aliũ habere mandatũ, nisi & illud emptori,cui hanc oblationem facit,exhibeat,per.l.si quis inficiatus,& ibi Bar.ff.deposi.& idem Bar.in.l.grege.§.j.versi. sed aduerte quod si denunciatio.ff.de pigno.& in.l.non solùm.§.morte,colum.8. versicu. quæro an talis protestatio.ff.de ope.no.nunci.Bal.in.l.tutor,in princ.2.lec.ff.de minori.cũ alijs multis si.& concord.adductis.infra eo.titu.§.36.eodemq; vlti.in glo.2.in.2.quæsti.Et quid si de eo doceat post annum retractus,an satis sit videbis infra in glo.seq.in verbo de dans lan,in.15.quæsti.Et quid si offerat cautionem de rato videbis ibi in seq.quæst.An au-

An satis sit habere mãdatum sine ostensione illius.

tem hoc casu requiratur mandatum speciale,& vtrùm coniuncta persona, aut procurator cum libera admittatur, intelliges ex ijs quæ latè dicemus in eadem glo.in.17.quæstio.& sequen.& iterum in glo.13.in verbo,lachapteur,numero.31.an autem sit,& quatuor seq.& rursum in.§.36.in glo.2.in verbo,notiffier augreffe,nume.14.ex quibus potes.

261 VTRVM AVTEM CONSANGVINEVS pupillus possit huiusmodi oblationem retractus facere per se,& sine tutoris authoritate,dicam inferius in verbo, lachapteur,numero. 25.sed & ex ijs,& sequē.vbi etiam videbis de infante,quoniam eo in loco illud veluti in consequentiam venit prioris quæstionis, qua differimus, vtrum è contrario hæc oblatio possit fieri pupillo aut infanti sine authoritate tutoris,verùm eius rei lectores hîc admonere volui,quoniam spectat ad interpretationem verbi, quod nunc cōmentamur.

262 QVID DENIQVE si duo insolidum,vel simpliciter vendant rem quę alterius tantùm est, quod sepissimè contingit præsertim in viro & vxore, an vtriusque cōsanguinei, an verò alterius, & cuius admittentur ad retractum huius rei, vide infra eo. titu.§.31.per totum,maximè verò nume.2.sed hic locus.

263 NEC TAMEN IN HAC TRACTATIONE consanguineorum illud omittendum ducimus.Supra in eadem glo.numero.139.sed hanc nostram,& sequen.tractauimus. An consanguineus venditoris adhibitus vt testis vel notarius instrumento venditionis sibi noceat,vt non possit venire ad retractum huius venditionis.Quæro igitur nūc, quid si consanguineus assistebat venditori tanquam aduocatus aut consiliarius ipsius, dum cōtractus iniretur,vel instrumentū conficeretur.An & hic audietur veniens postea ad retractum.quod videtur ex ijs quæ in eo loco diximus de teste & notario. Sed etiam incontrarium vocat tex.in.l.post legatum.§.sunt qui putant.ff.de his quib.vt indig. vbi ei denegāda est actio ex testamento,qui ipsius testamenti accusatori affuerit, id est, eius aduocatus fuerit.Nam vt scribit Donatus in prologum Andriæ,& iterum in Phormionem Terentij.non semel,adesse proprie dicūtur aduocati.Ex quo & illud Plinij iunioris lib.2.epistolarum.Ego & Cornelius Tacitus adesse prouincialibus iussi.Et lib.3.Aderam Beticis,mecumq;.L.Albinus.Sed & in hanc sententiam,vt redeamus,est alius tex.in.l.vlti.in prin.ff.de inoffi.test.vbi qui aduocationem prębet petenti legatum ex testamento,remouetur ab accusatione testamēti:quoniam per huiusmodi aduocationem approbauisse & cognouisse testamentum videtur.Ex quo Bal.ibi no.officium aduocati esse periculosum,trahitque in argu. quòd aduocatus in caussa insinuationis testamenti non possit posteà ex sua persona testamentum rescindere,& est (inquit) mirum quomodo processus eum afficit. & sequitur Angel.Are.in.§.si tutor,insti.eo.titu.Accursius autem in.d.l.vlti. opponit de.l.inter officium.ff.de rei vendica.vbi aduocatus assistens vendicanti rem ipsius aduocati aduersus alium, dominium suum nō admittit.Sed hanc antinomiam ita soluit ipse Accurs. vt speciale sit in.d.l.vlti.in quęrela,quæ odiosa est.vel hîc (inquit) sciens,ibi ignorans,ar.l.mater,eo.titu.de inof.testa.Et certè.d.l.inter officium,nuncupatim loquitur in ignorāte,vt etiam expendit idem Accur.ibi,& glo.& Hostien.in cap.ex literis, ext. de transact. vbi est & tex.eum qui alterius fuit aduocatus,sibi in re controuersa præiudicare,quod & ipsi intelligunt in sciente.

An consanguineus assistens uēditori ut aduocatus admittatur ad retractum.

Adesse qui dicantur.

Aduocati officiū periculosum.

264 ¶ At ipse Accurs.in.d.l.inter officium,posteaquam dicit quod supra ex eo diximus,eum tex.loqui in ignorante,quærit quid in sciente,& dic (inquit) secus esse,per.d.l.vlti.de inoffi.testa.vel dic idem,si modò scierit ius suum durare.l.sicut.§. non videbitur.ff.qui.mo.pig.vel hypo.solui.Verùm Bar.in.d.l.inter, post Iac. Bu. dicit id quod scribitur in.d.l.vlti.ideo procedere,quia solus consensus potest approbare testamentum.In casu autem.d.l.inter,non sufficere solum consensum ad amissionem dominij.l. si quis vi.§.differentia.ff.de acquir.poss.& idem propè voluit Angel.in eadem.l.inter.Ex quo potes intelligere secundùm eorum sententiam,cardinē huius dubij,an per aduocationē sibi quis præiudicet, in hoc verti,an res in qua præstatur aduocatio, huiusmodi sit, cui solus cōsensus sufficiat, an non:vt primo casu obsit aduocatio, tanquam per eam consensum præbere censeamur: secundò non noceat,quòd is consensus nō satis sit,vt nobis pręiudicemus.An autem sufficiat consensus consanguinei in venditione ad eum repellendum à retractu amplissimè diximus supra eadem glo.nume.131.quartus autem casus, & multis seq.

265 ¶ Sed hîc paululum aduerte lector,ne decipiaris, nam verum est solo ac nudo animo dominium non amitti, per tex.in. d.§.differentia.sed hic non nudus est, cum interponatur super contractu venditionis eius rei ab alio factæ:& hic consensus adeò efficax est,vt cō-

sentiens sua iura perdat.l.cũ quædã.C.de admi.tuto.cũ alijs multis si.à me adductis supra, numero.134.deinde videmus,& seq.nam hic cõsentiens hmõi venditioni censetur & ipse quãtùm ad suũ præiudiciũ spectat,vẽdere,vt etiam latè diximus supra numero.106.ego tamen puto.Igitur posset videri hanc rem debere potius decidi per illã distinctionẽ.An hic aduocatus sciebat sibi ius retrahẽdi cõpetere,& sic sibi noceat in eo iure,cõsentiendo venditioni,si solus cõsensus in id sufficiat,p.d.l.vlti.ff.de inoffi.testa.&.d.c.ex literis, de trãsact. An verò nesciebat,quia fortè extraneus erat,& minimè sibi noceat, per.d.l.inter officium.Et quod dictũ est de aduocatione,idẽ & de procuratione dictũ intelligas, quia.d.l. vlti.de vtroq; loquitur,& ibi etiã Bal.atq; in vtroq; eadẽ est in omnibus ratio, quãtùm ad hanc rẽ pertinet.Ex quo etiã intelligis, quid si cõsanguineus tãquã procurator alterius rẽ quãpiam vẽdidit,an & is poterit retrahere.vide tamen Imo.con.57.viso quodã instrumento, vbi respõdit dominũ qui rem suã tanquã procurator alterius sciẽter locat alteri, nõ sibi præiudicare in eius rei dominio.& vide etiã quæ dicam in seq.quæsti. *Quid de procuratore an & is possit retrahere.*

266 QVID IGITVR si tutor aut curator vẽdidit rem pupilli vel adulti, aut ipse pupillus vel adultus cũ authoritate tutoris vel curatoris sui cõsanguinei. An & tunc idẽ tutor vel curator poterit retrahere.De quo videtur idẽ iudicandũ ac de aduocato aut procuratore, præsertim cũ.d.c.ex literis,expressim loquitur de eo qui authoritatẽ præstat negocio, & ibi id expendunt docto. Verumtamen aliud est in istis,qui non sponte sua,sed ex necessitate officij id faciũt.Ideo id suũ officium exequentes non sibi præiudicant.d.l.cũ quædã. C.de admi.tuto.& §.si tutor,insti.de inof.testa.vbi glo.bene huiusmodi differentiã intellexit,dũ opponẽs de.d.l.vlti.ff.eo.titu.ita eos tex.cõciliat,vt in.d.l.vlt.aduocatus & procurator sponte ibi faciebant,cũ illa officia sint spõtanea.§.mandatũ,insti.mãdat. At hîc (inquit) ex necessitate, quia tutela ex necessitate suscipitur.l.necnõ.ff.de tuto.& curat.dat.ab his.atq; etiã ex necessitate geritur.l.j.in prin.ff.de admi.tut.& id quoque sequũtur Io.Plat. Ange.Are.& Viglius Zuichemus in.d.§.si tutor,è quibus hic postremus subiungit,ꝙ si qs iussu magistratus aduocationẽ præstiterit,parẽdi necessitas eũ excusabit.quod & ante eũ, licèt non alleget,nuncupatim voluit Alberi.in.l.post legatũ.§.aduocatũ.ff.de his q.vt indig.& idẽ quoque voluit glo.in.d.l.vlti.Aliter autẽ distinguit Io.fab.in.d.§.si tutor.Et facit quod in simili tradit glo.in.l.procurator qui pro euictione.ff.de procurat. *An tutor uel curator qui uendidit,aut authoritatẽ in uenditione præstitit possit retrahere.* *Officiũ suũ nemini debet esse dãnosum.* *Iterum de aduocato.*

267 EX QVO ETIAM potes intelligere,quòd si res immobilis cuiuspiã debitoris fuerit subhastata,& demum à iudice decreto suo plus offerenti adiudicata,quo casu etiã habet locum retractus secundum nostram consuetudinẽ,& alias plerasq; huius regni, quanquã de iure sit dubiũ,vt dicemus infra eo.§.in glo.14.in verbo,ou equipollent à vente, numero.8.secundò intellige,& multis seq.Certè ipse iudex cõsanguineus debitoris nõ ex eo prohibetur vti iure retractus,vt etiã in nõ admodũ dissimili casu voluit.Carol.Molen.in consue.Paris.titu.j.§.18.nu.3.in fi.Ad quod etiã præter ea quæ diximus in præcedẽti versi. faciunt quæ diximus supra in eadẽ glo.nume.139.sed hanc nostram,& seq. *An iudex q interposuit decretũ uenditioni possit retrahere.*

268 POSTREMO quid de fideiussore venditoris fortè adhibito pro euictione rei venditę, vtrùm si consanguineus sit venditoris,poterit accedere ad retractum. quod non videtur, quoniã fideiubens censetur consentire contractui,pro quo fideiubet.l.j.§. sed & si serui,& ibi glo.& docto.ff.quod iussu.&.l.exceptione,& ibi Bal.& Alber.C.de euictio.iuncta.l.vẽdicantem.ff.eo.titul.&.l.Pomponius.§.j.ff.in quib.caus.pig.vel hypo.tacit.contra.Et voluit etiam Ioan. And.in addi.Specu.in titu.de actore.§.j.versicu.quid si præsente.& Bald. in addi.eiusdem in titul.de reo.§.j.colum.vlti.versicu.quæro ad perfectionem,& Alberi. in.l.Caius,colum.2.versicu.item fideiussor.C.de pigno.actio.& Raph.Fulgo.con. 67. paterfamil.colum.3.versicu.ipse autem fideiussor. Hincque Bal. subdubitans tamen in.d.l. exceptione, dicit quòd stante statuto, vt filius non possit se obligare sine consensu patris,si ipse pater pro filio fideiubeat, satisfactum est statuto, cum id faciens consentire videatur. Idque pro indubitato voluit idem Bald.in sua marga.in verbo, statutum, versicul.pen.& Alexand.in.l.is qui hæres.§.vlti.colum.j.ff.de acquir. hæred. & Soci. con. 80. præsens consultatio, colum.3.versicu.capio primum, lib.quartò.& Hippo.Marsi.con.9. adiuua me,colum.antepe.versicu.sed posito,lib.j.Et facit etiam tex.in. d. l. post legatum. §.sunt qui putant. ff. de his quib.vt indig. Et vide etiam quæ diximus supra eadem glo. numero.156.aut etiam si præter, & sequen.Sed & vide Carol.Molend.qui dicit non propter id priuari consanguineum iure retractus,in.d.consuet.Paris.titu.j.§.13.glo.j.nume.11. & iterum,§.14.numero.3. *An fideiussor uenditionis.* *Pater fideiubens pro filio censetur ei consentior.*

269 ET CVM HIS statueram finem huic glo.facere.sed se offert casus ad eã pertinens,de quo & nunc interrogatus sum. Quispiã vt cõsanguineus venditoris emptori oblationem retractus fecit.emptor illum fatetur consanguineum, tamen alijs rationibus eũ non vult admittere, ꝙ dicat contractũ non esse vẽditionis, aut venditionẽ sonantis: vel qđ ille non venit intra tẽpora retractus. Postea verò, quia in processu litis cõpertũ est contrariũ, scilicet illum contractum esse verę venditionis, aut ei æquipollentis, actoremq; venisse intra annum. emptor negat illum esse consanguineum confessionemq; consanguinitatis à se factam sibi præiudicio futuram, cũ non epistolis, nõ nudis asseuerationibus, siue confessionibus consanguinitas constituatur aut probetur. l. non epistolis, & l. nõ nudis. C. de probati. & l. neq; professio. C. de testa. vti nec contrà tollitur. l. ius agnationis. ff. de pactis, & bene facit tex. in l. cùm falsa. C. de iuris & fac. igno. & aliã multa à nobis collecta infra eo. titu. §. 32. numero. 34. contrarium quoq;. Quæ cum aliàs semper procedunt, tum verò maximè in ijs quæ naturæ sunt, cuiusmodi consanguinitas est, quippe cum natura ipsa immutabilis sit. §. sed naturalia, insti. de iure natur. gent. & ciui.

Emptor q cõfessus est cõsanguinitatẽ agẽtis ad retractũ an eandem possit postea negare & quomodo.

270 ¶ Ego tamen respondi contrarium, videlicet standum esse emptoris confessioni, nisi doceat de errore illius, per tex. in l. j. §. Iulianus. ff. de libe. agno. qui loquitur de agnitione filij, & in c. per tuas, extra de probat. qui & de eadem re loquitur, dicitq; nihil in id facere iuramentum eius, qui hanc confessionem vult reuocare. Et ita scilicet huiusmodi confessionem probare, tenet Cy. in d. l. non epistolis, in. j. quæsti. & ibi quoq; Bal. col. j. versi. tertio casu, & Saly. circa medium. & Pet. Anca. con. 159. rationes, col. 2. versi. venio ad secundum. Quanquã non nescio in hoc fuisse à nostris variatum, vt videre licet ex glo. Bar. Angel. & alijs in. d. l. non epistolis. & glo. Bar. Bal. Angel. Saly. Raph. Ro. Pau. Alex. Corne. Fran. Are. & Iaso. in. d. l. neq; professio, de testa. Bar. in. d. l. j. §. idem per contrariũ. ff. de lib. agno. & cano. in. d. c. per tuas, de probat. ex quibus tamen intelliges hanc quam diximus esse communem opi. Nam & in simili videmus, quòd licèt sententia non constituat consanguinitatem, ea tamen eandem probat. d. l. j. §. vlt. de lib. agno. Debet igitur emptor probare errorem, vt eam cõfessionem reuocare possit. In Gallia autem nostra necesse est gratiam huius confessionis à principe impetrare, quod nos vulgo releuare dicimus, non sine exemplo antiquitatis, nam & hoc verbo in ea significatione vsus est iurisconsultus in l. etiam. §. j. ff. de minori.

Releuare ĩ uulgari significatiõe

271 EST ET ALIVD quod me hinc abire non sinit. Nempe quod ab Arnol. Ferro. in cõsuetud. Burdigal. hoc eodem tit. §. 7. tractatum reperimus, vtrùm proximus vẽditoris excommunicatus (quem appellant) sit ad retractum admittendus. quod & nos differere decreuimus, tum quia huc priuatim nonnihil pertinet. tum quia & ad alia pleraq; non inutile est. Igitur vt paulò longius eam rem repetamus, nec tamen interim extra chorum saltãtes, vt ex calce liquebit. Excõicatio hæc (quã vocamus) ab antiquorũ & Græcorũ & aliorũ ritibus legibúsque ortũ habuisse videri potest, nõ à diuo Paulo vt Canonistæ & Theologi opinantur. Cæsar enim lib. 7. cõmentariorũ quo loco nostrorũ Druydũ mores ac ritus describit, de his in hæc verba loquitur. *Si quis aut publicus aut priuatus eorũ decreto non stetit, sacrificijs interdicunt. hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus ita est interdictum, hi numero impiorũ ac sceleratorum habentur, his oẽs decedũt, aditumq; sermonemq; difugiũt, ne quid ex cõtagione incõmodi accipiãt, neq; his petẽtibus ius redditur, neq; honos vllus cõicatur.* Hactenus Cęsar. Quis autẽ prima statim fronte non videat illam pœnam eam esse, quam nunc excommunicationem vocamus. Excommunicati enim primũ sacrificijs interdicũtur. c. clerici, & ferè per totũ tit. ext. de cler. exco. mi. & c. si quis episcopus, & c. placuit, & alijs multis. 11. q. 3. Deinde hi impij quoq; veluti ꝓprio & peculiari vocabulo appellãtur. c. certũ. 24. q. 3. Præterea his cõmunicari prohibetur aut sermone, aut mensa, aut cõsuetudine, aut alio quouis pacto. c. sicut. & c. excõicato, & c. qui communicauerit, & alijs multis. 11. quæst. 3. Ob idq; excõicati dicuntur quòd sint extra hominum fidelium cõicationẽ siue cõionem positi, ut dicit Archi. in. d. c. sicut. His etiam petentibus ius denegatur. c. intelleximus, extra de iudici. & c. exceptionẽ, extra de excep. & c. j. eo. tit. lib. 6. & c. j. de rescrip. eo. quoq; lib. Neq; honos vllus cõicatur, vt qui ad dignitates & beneficia (quæ vocant) assumi promoueriq; non possint. ca. cũ dilectus, ext. de consuetu. & ca. cum bonæ, de ætat. & quali. & c. ad ꝓbãdũ, de sent. & re iud. & ca. postulastis. & ca. seq. de cleri. exco. mini. cum si. Quod & in dignitatibus secularibus obtinet. vt patet ex. c. venerabilem, versi. nũquid enim, ibi, sacrılegũ quẽcunq; vel excõicatũ, & rursum versi. sunt enim

Quæsti. an excõicati admitiãtur ad retractũ. Excõicationis ortus. Druydum excõicatio. Excõicari sacrificiis ĩterdicti. Excõicati impii. Excõicatis cõicare prohibitũ. Excõicati unde dicti. Excõicatis ius denegatur. Excõicati dignitatum & bñficiorũ incapaces. Excõicati infames.

notaria,& ibi Panor.co.5.versi.nota ibi.scilicet,excōicatio extra de electi.& voluit etiam Cardi.Flor.in.cap.perpendimus in.40.oppo.extra de senten.excōi.& Philip.Deci.in.ca. dilecti,col.j.extra de excepti.Sunt enim ipsi infames, vt dicit glo.in.c.j.versi.nisi iusta,in verbo,infantia,quam no.ibi Bal.& recentiores,titu.quo temp.miles. & alia glo.in.ca.j.§. vlti.in glo.vlti.ad fi.titu.per quos fiat inue.& est optimus tex. quem neutra allegat, in.ca. infames.6.q.j.quem dicit vnicum Ro.sing.678.an excōicatus.Hoc tamen vltimum quomodo intelligatur,videbis apud Inno.& alios in.c.testimoniū de testib.& Archi.in summa.4.q.j.& Ro.sing.685.incip.in principio hui⁹.Deniq; hæc pœna vt apud Druydes olim, ita & hodie apud nos omnium est grauissima.ca.corripiantur.24.q.3.De quo abunde per fely.in.c.qualiter.le.2.§.vlt.col.10.versi.vlterius tangit,le.2.(sunt enim eadē col.duo versi. eius initij,)extra de accusa. *Excōicationis pœna grauissima*

272 ¶ Præterea Plato philosophus omnium grauissimus & in sanciendis legibus nulli ethnicorū secundus ad fi.prope libri.9.de legibus.Ἐὰν δέ τις (ait) ὄφλῃ δίκην αἰκίας γονέων, πρῶτον μὲν φευγέτω ἀειφυγίαν ἐξ ἄστεος εἰς τὴν ἄλλην χώραν, καὶ πάντων ἱερῶν εἰργέσθω, μὴ δὲ εἰργόμενον κολαζόντων αὐτὸν ἀγρονόμοι πληγαῖς, καὶ πάντως, ὡς ἂν ἐθέλωσι, κατελθὼν δὲ θανάτῳ ζημιούσθω, ἐὰν δέ τις τῷ τοιούτῳ, ὅσοι ἐλεύθεροι, συμφάγῃ, ἢ συμπίῃ, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην κοινωνίαν κοινωνήσῃ, ἢ καὶ μόνον ἐντυγχάνων που προσάπτηται ἑκὼν, μήτε εἰς ἱερὸν ἔλθῃ μηδέν, μήτ᾽ εἰς ἀγορὰν, μήτ᾽ εἰς πόλιν ὅλως, πρότερον ἢ καθήρηται νομίζων κεκοινωνηκέναι ἀλιτηριώδους τύχης,id est.Si quis de vi parentibus allata damnatus fuerit,primùm quidē ex vrbe egrediatur,in exiliúmq; perpetuum proficiscatur,ac sacris omnibus arceatur.Eum autem qui nō se arcuerit,agronomi verberibus cædant,& omnino,vt hi quidem voluerint.reuersus verò ex exilio morte mulctetur . Si quis verò ex liberis hominibus cum tali viro vel comederit vel biberit,vel re alia quacunq; cum eo cōmunicauerit,atq; adeo si ei obuiam factus eum sua sponte tetigerit:neq; in templum ingrediatur,neq; in forū , neq; omnino in vrbem priusquam purgetur,putet enim se cum homine scelesto cōmunicauisse.Hæc ille, quę & ōnino ferè similia sunt huic nostrę religionis Christianę excōicationi,vt planè demonstrauimus.Et hoc intelligēs Marsilius ille Ficinus phūs & Theologus sanctissimus & doctissimus in eo argumēto quod edidit in decimū librū de legibus ipsius Platonis post prin.hęc scribit.Ac ne qd nos lateat,ad impietatē etiā pertinet familiaritas & cōio ōnis, seu in cibis seu verbis cū ijs inita,q ob nefaria scelera arcētur à sacris:qui & contaminati cæteros quoq; vel ipsa ꝓpinqtate cōtaminant. Quia quidē de re in calce noni libri ita ꝑtractat,vt vaticinari visus sit execrationes quotidie factas à nostris,prophanos à communione ecclesiæ propellentibus.Hæc Ficinus. *Platonis excōicatio.*

273 ¶ Quin apud Atheniēses illos,à quibus maxima ex parte Romani leges nostras mutuati sunt,antiquitus erant publicę quędā detestationes,veluti in eos,qui viā nō mōstrassent erranti,vt scribit Tullius lib.Officiorū.3.In quarū locum successisse hāc nostrā excōicationē tradit Erasmus Chiliadis primę Cētur.2.c.84.quo tractat illud prouerbiū ἀρᾶς ἱερὸν.i. deuotionis,siue malis,execratiōis tēplum.Plutarchus autē in vita Alcibiadis tradit ipsos Athenienses decreuisse vt ministri ministræq; sacrorū Alcibiadē veluti impiū ac nefandum hominē execrarētur. Earū aūt vnā neglecto populi decreto dixisse supplicationum ad se non execrationum officia pertinere. *Atheniēsiū excōicatio*

274 ¶ Romanos quoq; his diris & execrationibus vsos fuisse,vt qui illis esset obnoxius,dare grauissimas pœnas,maximoq; infortunio affici necesse esset,Author est idem Plutarchus in Crasso,vbi & tradit Acteium Trib.Pleb.his diris confixisse Crassum in Parthos proficiscentem.Ex quo & illud Lucani lib.3.Pharsaliæ. *Romanorū excōicatiō*

Crassumq; in bello secutus.

Sæua Tribunitiæ vouerunt prælia diræ.

Et illud quoq; Tullij lib.j.de diuinatione Marco Crasso quid acciderit,videmus dirarū obnunciatiōe neglecta.Et de hmōi quoq; diris fit mētio Plinio lib. 28.c.2. haud multò post prin.Et de diris execratiōibus Liuio lib.6.tertię decadis,cuius hęc verba sunt.Qui victus acie excessisset,eū ne qs vrbe,tecto,mēsa , lare reciperet:dirā execrationē in populares obtestationēq; quā sanctissimā potuerūt, aduersus hospites composuerunt.Hæc ille,in quibus vides viuam nostræ excōicationis imaginem. Iterumq;.c. 8. his adhortatiōibus execratio dira adiecta, si quē à ꝓposito spes molliciáve animi flexisset . Rursumq; lib.10. 4.decadis. Huius atrocitas facinoris nouā velut flāmā regis inuidię adiecit,vt vulgò ipsum liberósq; eius execrarētur:quę dirę breui ab oībus dijs exauditę,vt sęuiret ipse in suū sanguinē, effe

cerũt. Has quoq; deuotiões à Suetonio in.C.Caligula vocari putat Beroal.illius ĩterpres.

275 ¶ Ideo cũ excõicatio nõ sit iuris canonici inuentũ,nõ mirũ videri debet,si & in foro quoque seculari,nedũ ecclesiastico siue canonico ea proponi & allegari possit, vt videre licet ex glo.no.in.l.j.& ibi quoq; Bal.Fulgo,qui illam dicit sing.& Ias.C. de iur. & fac. igno.& glo.in.c.præceptũ.32.q.5.& in.d.c.j.§.si qs igitur,in verbo,opponit,& ibi Hosti.Archi.Io. And.Lap.Pet.Anch.Domi.& Philip.Fran.de excep.lib.6.& Specul.ti.de exceptio.§.nũc dicẽdum,versi.& not.quòd iudex,& ibi Io.And.& Bal.in addi.Cy.Bal.& alijs in.l.placet, per tex.ibi.C.de sacro.eccle.eodẽ Bal.in.l.quoties,ad fi.C.de iudic.& in.l.vlti. col.j.C.si à non compet.iud.& in.d.c.intelleximus,col.2.versi.quæro nũquid,extra de iudici. & in.c. exceptionem,versi.quæro nunquid,extra de exceptio.& in.c.cõtingit,col.7.versi.porrò si iudex,de dol.& cõtu.Lapo.alleg.92.inspeximus,col.3.per tex.optimũ & expressissimũ in id à paucis expẽsum,in.c.decernimus,de sen.exco.lib.6.Io.Ana.& Fely.in.c.postulasti,extra de homicid.vbi etiã est bon⁹ tex.Ro.d.sing.685.i id allegãs.l.hi q sãctã. C.de apostat. Guid.Pap.deci,Delphi.220.Ioan.col.j.& in statuto Delphi. incip.si qs p literas, in verbo, cõmuni estimatione fide dignos.Fely.in.c.tuæ,col.2.ext.vt lit.nõ cõte.& in.c.prudẽtiã.§. sexta,in prin.& ibi Philip.Decio,in.2.no.ext.de offi.deleg.Aufrer.in tracta.reprobationũ testiũ,in versi.excõicatus.Ias.in.l.elegãter.§,si qs post trãsactionẽ, col.2.in fi.ff. de cõdict. indeb.& Philip.Dec.in.c.ecclesia sãctę Marię,co.20.ver.12.de cõsti.Et bene etiã facit tex. in.ca.domino,ťr.hic finit.lex.Corra.& scđm nõnullos in authen.credẽtes.C.de hęret.Nã qđ ptinet ad.d.l.placet.C.de sacro.eccle.quã nõnulli in hoc annotarũt,nihil omnino huc facit.Nam verbũ acrimonię,quo ea.l.vtitur excõicationẽ nõ significat,vt ibi putat Accursius.& Io.Mo.in.c.j.paulò ante fi.de stat.regul.li.6.sed aliud omnino,de quo,vt alios omittam,vide glo.in.c.licet de immu.eccle.lib.6.& Archi.in.c.attendendum.17.q.4.

276 ¶ Igitur vt concludamus,si exceptio excommunicationis obijci potest & in foro seculari , illud consequens est consanguineum excommunicatum vocantem in ius emptorem, vt ab eo retrahat rem venditam,posse hac exceptione repelli. Et id quidem verum est de iure communi.At apud nos ex consuetudine generali Francię huiusmodi exceptio in foro seculari nõ admittitur,vt scribit Io.Fab.in.§.q si tutor,col pe in stit.de curato.& Aufreri.deci. Tholos.189.itẽ fuit quęsitũ an excõicatus.Et in eandẽ rẽ est Bononię expressũ statutũ est,vt referũt Iac.Bu.& Bal.in.d.l. placet, nõ aliter disputãtes an hmõi statutũ valeat,tanquã tacitè illđ approbare videãtur.& Io. Ana.in.d.c.postulasti,de homicid.vbi expresse negat id statutũ valere,sicuti & Philip.Dec.in.d.c.ecclesia sãctæ Mariæ,loco supra allegato.& sentit etiã Lapus.d.alleg. 92. dũ dicit nõ admittentẽ hmõi exceptionẽ videri facere aduersus libertatẽ ecclesiasticã,per.d.c.decernimus,de sent.excõ.lib.6.Verùm potius se Canonistæ ruperint,quã vt id apud nos obtineat.Ideoq; nihil video, qđ moribus nostris impediat cõsanguineũ excõicatũ venientẽ ad retractũ.Quod &.Ferro.vbi supra placuit,q mihi ansam prębuit, vt hanc quoq; rem tractarã vix aliâs hoc in loco tractaturus.

DEDANS LAN. GLO. 10.

1 *Annorũ diuersitas. Archadum annus.* PRISCIS illis tẽporibus nõ vnus õnibus annus fuit.Nam vt scribit Plinius togatorũ doctissimus li.7.naturalis historię.ca. 48.Annũ alij æstate vnũ determinabãt,& alterũ hyeme. Alij quadripartitis tpib⁹, sicut Archades,quorũ ãni trimestres fuẽre.Quidã lunę senio, vt Ae- *Aegyptiorum.* gyptij.Itaq; apud eos aliq & singula milia annorũ vixisse pđuntur.Id qđ & post eũ recẽsuit diuus Augu.lib.de ciui.dei.15.c. 12. & ãte vtrũq; Diodorus li.j.Bibliotheces. Xenophon quoq;,si is fuit,in libris q eius titulo de æquocis circũferũtur.Aegyptij (ait) vtũtur ãno quãdoq; mẽstruo, sępe bimestri, nõ raro trimestri,nõnunq̃ solari:quę varietas etiã ex nostris,q ab eis literas habuerũt,sa- *Iberorum.* piẽtes fecit aberrare.Iberis ãnus q̃drimestris vt plurimũ est,rarissimè solaris.Cõtrà Chal- *Chaldeorũ* dei cũ in antiqtate disciplinarũ suarũ vtãtur mẽstruo,in cęteris semp solarẽ se intelligere fatẽtur.Plutarchus in Numa Põpilio.Quidã (inqt) ex Barbaris triũ.ex Gręcis aũt Archa- *Acarnanũ.* des quatuor.Acarnanes sex mensium anno vsi sunt.Aegyptijs menstruus annus fuit, deinde mẽsiũ quatuor,vt aiũt:quare qui vel nuprimè eã regionẽ incoluerint, vetustissimi vidẽtur esse,annorũq; incredibili multitudine in familiarũ deductionibus differũt: qppe q *Romanorũ* mẽses in numerũ annorũ collocẽt. Romanis quoq; ab initio annũ fuisse decẽ mẽsiũ multis cõiecturis pbat,duósq; à Numa fuisse additos sc; Ianuariũ,& Februariũ.In q̃ etiã sententia Ouidius fuit statim circa initia,li.j.fastorũ. Tẽpora digereret cũ cõditor vrbis,in ãno.

Constituit menses quinque bis esse suo. Et paulò post.
At Numa nec Ianum, nec auitas præterit vmbras.
Mensibus antiquis addidit ille duos.

Gellius quoque lib.3.noctium Atticarum.ca.16.scriptum reliquit fuisse, qui existimarent Homeri tempore sicut Romuli annum fuisse non duodecim mensium, sed decem: in eam opinionem adducti, propter versus Homericos Neptuni alloquentis puellam à se recenter compressam lib.11.Odysseæ.

χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
τέξεις ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. Id est.

Nunc gaude dilecta, ast cum se euoluerit annus,
Illustres (neque enim sunt vana cubilia diuûm)
Natos nixa dabis.

Solinus Collectaneorum.cap.3. Annus (inquit) apud Aegyptios quatuor mensibus terminabatur. apud Archades tribus, apud Acarnanes sex. In Italia apud Lauinios tredecim. *Lauiniorū.* quorum annus trecentis septuaginta quatuor diebus ferebatur. Subditq; quod de Romanis supra ex Plutarcho diximus. Macrobius quoque lib.j.Saturnaliorum.cap.8. Anni certus modus apud solos Aegyptios fuit. Archades annum suum tribus mēsibus explicabāt. Acarnanes sex. Græci reliqui trecētis.54.diebus annū propriū cōputabāt. Diuus autē Augusti.li. de ciui.dei.12.c.10.cū Solino ac alijs ferè cōsentiēs dicit apd Aegyptios annū quatuor mēsibus finiri. *Græcorū.* Cēsorinus in eo libro, quē de die natali ad Cerelliū scripsit. In Aegypto (ait) antiquissimū ferunt annū bimestrē fuisse. Deinde à Bihone rege quadrimestrem factū. nouissimè Arminon ad tredecim mēses & dies quinq; produxisse. Itē in Achaia Archades trimestrē annū primū habuisse dicūtur. Cares autē & Acarnanes semestres habuerunt annos inter se dissimiles, quibus alternis annis augescerent, aut senescerent. *Carum.*

2 ¶ Et hæc qdē de anno ciuili, quē sibi populi siue gētes ꝑ arbitrio cōstituerūt. De naturali aūt siue solari aut vertēte, & de magno siue mūdano, & alijs differentijs multa apud eosdē authores scripta cōperies, quę nō duximus huc trāsponēda. Et apud nos quoq; de ipso anno naturali videbis in.l.ita vulneratus.§.extimatio.ff.ad leg. Aquil. & in.l.3.§.minorē.ff. de mino.& in.l.cùm hęres.§.Stichus si hęredi.ff.de statulib. vbi scribitur, annum constare ex continuatis diebus.365.& in.l.cùm Bissextus,& iterū in.l.āniculus nō statim.ff.de verbo.sig.& doc.in illis ipsis locis, pręsertim verò Alciat.in.d.l.cū Bissextus, & in.c.quadragesima, & ibi glo.de cōsec.di.5.glo.& docto.in.c.quęsiuit, ext.de verb.sig.& in.ca.si ꝓpter, in verbo, primi āni, de rescrip.li.6. Archi.in.c.si papa, de priuil.eo.li.6.Lucā Pen.in.l.siue ex Prętoriano, col.j.&.2.C.de execu.et exac.lib.12. Aluar.in.§.his cōsequēter, col.3.vers.nota annū, tit.hic finit.lex.& in.c.j.col.2.versi.nota militē, tit.quo tēpo.mil. Philip.Fran.in.c.q̄ sit.§.electus, col.2.qbus locis videbis multas quęstiōes ad hāc anni mētionē ptinētes, quas breuitati cōsulētes pretermisimus, loca designasse cōtēti. Sed & nostrates alias ānorū species, ne id omittamus, ponūt, sc3 vt sint alij vsuales, alij cerimoniales, alij legitimi, vt videre poteris apud Archi.Io.And.& Domi.in.d.c.si propter, de rescrip. lib. 6. neque enim in istis diutius immorari decreuimus.

Annus ciuilis. Annus naturalis. Annus solaris siue uertens. Annus magnus siue mundanus. Annus usualis. Ceremonialis. Legitimus.

3 SED VT AD NOSTRAM cōsuetudinē accedamus. Eā sanè, si nullū tēpus certū huic retractui statuisset, de āno tamen, vt multis placet, intelligere oportuisset, ex sentētia Bal. Aluar. Marti.Lauden.& Cardi. Alex.in.c. Titius, tit.si de feud.fuer.cōt. vbi ex eo tex.no. ꝙ agnatus ꝓximior, cui ius est reuocādi alienationē in extraneū factā, eā facultatē ꝑdit, nisi intra annū veniat, monetq; Bal.agnatos, vt bene aduertāt, nec sināt id tēporis labi, nisi velint eo iure excludi. Et idē voluit ipse Bal.in.c.j.§.hoc quoq;, col.pe.ver.7.cōclusio, in illis verbis, & nota qđ si p annū, tit.de succes.feud.vbi dicit ꝙ tacēdo p annū pinde est, ac si cōsensisset alienationi.& cō.249.verba inuestiturę, paulò ante fi.li.2.Ro.cō.22.ꝑ ꝓpositę, ad fi.& iterū cō.70.visis themate, col.2.versi.3.istā sentētiā, qb⁹ locis dicit illū tex.ad hoc sing. rursumq; ipse.Ro.in.l.j.ff.in ius vocat.vt eāt.& in repe.rub.de arbit.col.15.versi.11.qa emphyteusis.& in.l.prętor ait.§.vlt.in addi.& ibi Iason col.vlti.ff.de no.ope.nuncia. Pau. Ca.con.84.quęstio ista vertitur, col.2.li.2. vbi dicit illū tex.no. Alex.in addi.Bar.in.l.sicut C.de pręscrip.30.vel.40 an.vbi id trahit ad statutū huic nostro simile, quo sc3 admittitur vicinus ad retrahēdū rē alienatā in extraneū, vt vc3 nisi intra annū veniat, nō audiatur: q̄uis in statuto nihil de tēpore sit definitū.& idē Alex.in.l.si mihi & Ticio, col.vlt.ff.de ver

Quæstio utrū annus retractui datus cēseretur si expressus non fuisset.

bo.oblig.& in.l.j §.pmittitur.ff.de aqua quot.& æsti.etiã in addi.ipsius Bar. & Barb.in.c. plerunque,col.5.de rescript.vbi ita dicit se ex facto respondisse. & iterum in cap. mandatum,numero.42.eo.titu.Fran.Curt.Senior con.48.super controuersia, in fi.j. addi. Iason in.l.petens,colum.4.versi.2.no.quod facultas.C.de pactis, vbi & trahit ad casum nostræ consuetudinis,dum allegat.c.constitutus,de in inte.resti.idem Iason in.l.2.col.6. versi.circa quod bene no.C.de iure emphy.& con.92.facti præsentis,col.7.versi.istis sic in facto, lib.j.& con.159.super facto,col.2.versi.aggredior tertiam,lib.2.vbi & ad casum nostræ cõsuetudinis trahit.& con.7.pro reuerẽdissimo,col.3.versi.septimò facit,lib.3.Feli.in.c.quę in ecclesiarũ,char.vlti.in.7.declaratione, versi.tamen quia in hoc, de consti. Iaco.à San. Geor.in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienãdo,col.5.versi.& aduertite quòd pręmissa. Philip.Deci.con.222.viso puncto,col.4.versi.quartò prędicto Francisco,in fi.& con.275.in caussa quæ Lucæ agitatur,col.6.versi.& ex omnibus supradictis.& con.395.in caussa magnifici,ad fi.Hippo.Marsi.sing.54.in multis partibus,vbi nuncupatim loquitur de hoc statuto.Lud.Gozad.in repet.l.qui se patris,col.34.versi.infero & sextò. C.vnde libe.Zasius in epitome feudorum, parte.9.char.5.versi.in præmissis. Fran. Balb. qui etiam loqtur in casu nostrę cõsuetudinis,in trac.pręscrip.in.4.pte.4.partis prin.in.30.q.co.vlt.

4 ¶ Et ex hoc inferunt pleriq;,eam facultatem,quæ competit agnatis emphyteutæ, vt scilicet finita emphyteusi per generationem,sibi potius q̃ extraneis concedatur,de qua p Bar. in.d.l.j.§.permittitur.ff.de aqua quoti.& æstiua & latè diximus supra in rub.num.41.huc item pertinet,& seq.illam (inquam) facultatem anno tãtùm durare.Ita enim expresse voluerunt Ro.& Iason in.d.l.prætor ait.§.j.ff de no.ope.nũ.idem Ro.in.d.rub.de arbit.& in con.supra allegatis.Alex.in omnibus quoq; locis supra citatis.Barb.in.c.j.col.pe.ext.de locat.Fran.Curt.Senior.d.con.48.col.4.versi.& pręmissa etiam clarè procedunt.& iterum in fi.j.addi. Cardi.Alex.in.c.j.col.4.versi.tamen istam facultatem,titu.quemadmo.feud. ad fili.pti.& Iason in omnibus con.supra designatis.& præterea in.d.l.2.col.6.versic.circa quod.C.de iure emphy.& Fran.Balb.in.d.tracta.præscrip.vbi supra.Fran.Ripa,qui id intelligit de anno ab inuestitura,in.l.j.col.2.versi.3.declara.ff.de priuil.credi.& Matth.Afflic.in consti.Siciliæ incip.vt de successionibus,col.16.in.17.quæsti. & Ludo.Gozad.con.71.in caussa domini,colum.j.

Annus con cessus agnatis ad reuocationẽ emphyteusis.

5 ¶ Et hæc sententia confirmatur ex tex.in.c.j.§.porrò,titu.quali.olim feud.pot.ali.vbi facultas,quæ competit domino ad reuocandum alienationem feudi factam à vasallo, durat enim anno tantùm Ex quo no.Bal.in verbo,annali silentio.quòd annale silentium habet vim repudiationis,& vt ipse loquitur (post eum tex.) refutationis.ad quod etiam dicit facere.l.facta.§.si quis bonorum.ff.ad.S.C.Trebel.& quod no.in. l. si ego. ff. de nego. gest.Sed & ad hoc facit tex.in.c.j.§.vlti.titu.si de inuesti.int.do.& vas.lis oriat.vbi si vterque & dominus & vasallus noluerint iurare in casu illius tex.si vasallus per annum possedit tacente domino,is solus iurabit.Ex quo & ipse Bal.no.quòd in materia feudorum annalis possessio inducit præscriptionem pro vasallo.

Annus dño cõcessus ad reuocationem feudi alienati.

Annale silẽtiũ pro repudiatiõe.

6 ¶ Subditq; Bal.ne id prætermittã,nullo alio in loco esse eũ tex.de ãno. Id quod forte verũ est in eo casu,sed alibi sæpe in iure vltra loca superius citata est ãnalis præscriptio, vt in.l.j.§.vlti.ff.si quis cautio.& in.l.vlt.ff.de eden.&.l.j.§.vlt.ff.si quis ius dic.nõ ob.&.l.j.§. Largius.ff.de succes.edic.&.l.j.ff.quan.actio de pecu.est an.& sępe in titu.ff.de pecul.&.l.j.§.itẽ si qs.ff.ex quib.cau.maio.&.l.sciendũ.§.vlti.ff.de ædil.edict.&.l.j.ff.de requi.reis.& l.j.in prin.ff.si qs testa.lib.&.l.si verò.§.hęc autẽ.ff.de his q deie.vel effud.&.l.vel post annum.ff.de ali.iudi.mut.cau.fac.&.l.j.§.vlti.ff.de interd.&.l.j.ff.de calũnia.&.l.si cohęredi.§.j.ff.quis ord.in bo.pos.ser.&.l.2.§.cõfestim,&.l.filij.§.j.ff.ad.S.C.Tertul.&.l.ait prætor.§.ãnus,&.§.hęc actio post annũ.ff.de his quæ in fraud.cre.&.l.vl.C. eo.ti.&.l.j.C.de ãna. except.&.l.emãcipata.C.qui admit.&.l.si nõ cõuicij.C.de iniur.&.l.vlt.C.de dot. cau.nõ numer.&.l.2.in fi.C.de ædil.acti.&.l.2.C.vnde vi.&.l.vlti.§.finautẽ à locis.C. de iure delib.&.l.2.C.vi bono.rap.&.l.j.§.exactio.C.de rei vxo.acti.&.l.si qs emptiõis.§.sed & si qs. C.de pręscript.30.vel.40.an.&.l.2.C.de naufra.lib.11.&.l.q grauatos.C.de cẽsibus,& censit.eo.lib.11.&.§.j.insti.de perpetu.& tẽp.præscript.&.§.cùm igitur plures,versi.liberis, instit. de bono.possess.& §.si quis autem non implens, in authen. de hæredit.& falcit.&.§. omnem, versic.si verò propositis, & versicu. si verò intra, in authent. de litigio.&.§.si seruus sciente, in authent. de sanctissi. episcop.& cap.plerunque,extra de rescript. vbi glo. & Hosti. in verbo, post annum, no. hîc (inquiunt) annalem præscriptionem, &

Annalis præscriptio in multis casibus.

alia iura citant,quæ ibi videre poteris,& in.cap.quoniam frequẽter,in prin.ext.vt lite nõ contest.vbi etiam glo.in verbo,infra annum,alia item iura adducit,& in.ca.rursus.11.q.3. & in.c.longinquitate.12.q.2.& in cle.sicut,de appel.& in alijs locis à me adductis infra in glo.seq.nume.63.& quoniã,& duobus seq.& à Dy.in tract.præscrip. & Matth . Afflict.in constit.Siciliæ incip.prædecessorum,versi.item tene menti.

7 ¶ Et cum annus omnes menses semel concludat,censetur tempus omnibus rebus agẽdis aptum & sufficiens . Ideoq; legislatores plerunq; appellationẽ cõpetẽtis tẽporis de anno interpretari solebãt,vt videre est ex l.fortissimi.C.de erog.mili.an.lib 12.vt nõnulli ex ea assumũt.Sed id hauddubiè satis ostẽdit prouerbialis hypbole.Nam cũ morã longã significare voluimus,anno id exprimimus. Terẽtius in Heauton.Et nostin mores mulierũ? dum moliũtur,dum comũtur,annus est.Quod & ab Oldẽdorpio animaduersum est variarũ lectionũ tomo.2.pag.160.Bal.autem.in.l.vsuræ. C.de vsur . dicit p glo.ibi tẽpus simpliciter prolatũ de anno intelligendũ esse.De quo & nos aliquid dicemus ti.seq §.j.in glo.2.in verbo,a tel temps,nume.4.Annuũ autẽ tẽpus pro annali (vt id obiter dicã) vsurpauit Tullius in oratione pro.L.Flacco.& rursus in quadã ad Atticũ epistola,& alibi sæpe, & Paulus noster in.l.ex quibus.ff.de interdic. *Annus pro tempore apto & sufficienti. Tempus de anno intelligitur. Annuũ tẽpus pro annali.*

8 ¶ Sed nescio quonã modo incogitãtes huc diuerterimus . Igitur vt redeamus, aduertẽdũ est qd ille.§.Titius,tit.si de feud.fuer.cõtr.quo oẽs innitũtur, ad probãdũ ius reuocãdi alienationẽ cõpetẽs agnatis anno pręscribi,si subtiliter expẽdatur,nihil facere videtur ad casum nostrę cõsuetudinis.Nam ratio quare intra annũ debet agnatus reuocare alienationẽ in casu illius.§.ea est,secundũ Bal.Aluar.Mart.Laud.& alios ibi,qa inuestitura feudi , de qua est quęstio,debet peti intra annũ.c.j.§.pręterea,titu.de prohi.feud.ali.p Fed. & in.c.j. tit.de capit.Corra.Ideo lapsus anni facit,vt agnatus nõ sit ãplius audiẽdus:quę ratio nihil omnino facit ad casum nostrę cõsuetudinis, nisi forte ageretur de retractu rei feudalis,sicut scitissimè annotauit Ias.in.d.l.pretor ait.§.vlt.ad fi.ff.de no.ope.nũciat.& Philip.Deci.in hoc sibi cõtrarius con.328.in casu proposito,col.2.vers.solùm superest. *Annus quare agnatis cõceditur.*

9 ¶ Præterea ille lapsus anni pcedit quãdo alienatio facta est in agnatũ quẽpiã remotiorẽ, vt sc3 agnatus pximior intra annũ reuocare debeat, aliâs nõ admittatur.Quòd si in prorsus extraneũ facta sit,tũc agnati admittũtur vsq; ad. 30.annos,secũdùm glo. quã sequũtur And.Iser.Bal.& alij ibi.& idẽ voluit ipse Bal.con.16.facti euidẽtia,col.j.lib.j. Pau.Ca.con. 84.col.2.lib.2.& Iaco.à.S.Georg.vbi supra,& Alex.in.d.l.si mihi & Titio, colũ.vlti.ff.de verb.oblig.& con.15.visis narratis,col pe.versi.nõ ob.lib.5. vbi id dicit cõmuniter teneri. Ias.con.159.sup facto,in fi.lib.2.& cõ.7.pro reuerẽdissimo,in fi.lib.3.Philip. Deci.cõ.144. quoniã ex facto,col.2.versi.3.nõ dato,& iterũ con.208.ad clariorẽ,col.3.& con.395.in casu magnifici,ad fi.& Fran.Balb.in.d.tracta.præscrip.in.7.q.4 partis.4.item partis princi.& Anto.Rub.con.85.viso & diligenter,col.2.& Alber.Bru.con.66.dubitatur, col.3. versi.sed maior.Quãuis Bal.in hoc teneat cõtrariũ sibi contrarius con. 197. quòd consentiente, in prin.lib.3.Sed prior op.verior est & cõmunior,vt diximus. Et sic quoq; dominus reuocat alienationẽ feudi intra.30.annos.c.j.§.j.& ibi glo.& docto.tit.de capi.Corra. *Quid si alienatio facta sit in prorsus extraneos.*

10 EX QVIBVS CONSTAT eum tex.in.d.c,Titius,abesse à casu nostro.Et ego quidẽ in ea sum sententia, vt si statutum aut cõsuetudo admittens consanguineũ ad retractũ non præscriberet huic rei aliquod certũ tempus,sed simpliciter statueret consanguineum posse rem venditam restituto pretio redimere, sine alia temporis præfinitione , id posset non solum intra annum,sed & postea quandocunque.l.j.§.meminisse.ff.de ven.inspi.&.l. iurisperitos.ff.de excu tut.&.l.seruus.C.de pœnis & quod no.Inno.in.cap.ex literis,de cõstit.Id quod ego intelligo intra.30.annos,& non vltra: quia eo tempore tollitur omne ius atque actio competens priuato contra priuatum.l.sicut,&.l.omnes. C. de præscrip . xxx. vel.xl. anno, &.l.2.C.de constit.pec.cum si. Et ita in specie huius nostri casus respondit Pau.Ca.ne authoritate careamus,con.430.circa primum quæsitum notandum , in princ. lib.2.& Cepol.con.causarum ciuilium.43.clarissime,colum.vlti.in prin.& Philip. Deci. qui illorum non meminit.d.con.222.colum.vlti.versicu.vltimò non est omittendum, & dicemus etiam infra.§.36.eodemq; vlt.in verbo,notifier au greffe,in.13.quęst.Et vide quæ dicam infra,numero.16.nec omiserim. *Si annus nõ esset præstitutus retractui quod tempus intelligeretur.*

11 SED ID TAMEN INTELLIGO, si res vendita semper manserit in manibus emptoris. Quòd si ipse emptor alteri vendiderit,vt potest,sicuti declaratur, infra eo. tit.§.12. licèt consanguineus possit & ab isto secundo emptore retrahere,vt etiã ibi cauetur. Pos- *Quid si emptor alteri vendiderit.*

ſet tamen dici hunc ſecundũ emptorẽ,ſi rem poſſederit.10.annis inter prçſentes,&.20.inter abſentes tueri ſe poſſe aduerſus retractũ cõſanguineorũ.vt in ſimili dicimus de actiõe hypothecaria,quç licèt à debitore aut eius hçrede aduerſus creditorẽ nõ niſi.30.vel.40.annis tollatur.l.cum notiſſimi,in prin.&.§.j.C.de præſcrip.30.vel.40.anno.Tamen ab extraneo emptore,vel donatario poſſidente cum titulo & bona fide tollitur. 10.vel.20. annis.l.j.&.2.C.ſi aduer.credi.& vbique glo.& doct.& Specul.titu.de præſcrip.§.j.verſi.ſed de hypothecaria,& omnes paſſim.Etiam ſi is emptor vel donatarius ſit vniuerſalis omniũ bonorum,vt tenuit & à ſenàtu Pariſienſi diffinitum tradidit Ioan.Gal.in ſuis areſtis, quæſti.38. Et præſertim quia apud nos conſuetudo expreſſa eſt titu . de preſcriptions. §.j. qui eſt omnium huius vol.235.Quòd cùm quis iuſto titulo acqrit bona immobilia, eaq; bona fide ac pacificè poſſidet.10.annis cõtinuis inter prçſentes,vel.20.inter abſentes,poteſt eadẽ defendere aduerſus omnes,qui ea ipſa contenderent,aut ſuper ea vectigal aut aliud onus prætenderent.

Quid ſi ſecundus emptor ſit uniuerſalis.

12 ℭ Et id quidem hauddubiè (ni fallor) procederet,ſi non eſſet tempus aliquod præſtitutũ, vt diximus.Aut ſi non aliã haberemus cõſuetudinẽ infra eo.titu.§.vlti.qua cauetur id tẽpus anni conceſſum conſanguineo ad retrahedum currere ex eo die , quo venditio relata eſt in acta.Cùm igitur non currat ante id tempus,nec conſuetudo diſtinguat,ſit ne adhuc res apud emptorem,an apud alium, poſſet videri conſanguineum indiſtinctè admittendum,ſaltem intra illos.30.annos, de quibus ſupra loquuti ſumus.l. de precio.ff. de public. in rem acti.&.l.j.§.quod autem.ff.de aleæ luſu,& aleat.cum ſi.Niſi dicas illam conſuetudinem debere intelligi ſecundum ius commune, quo præſcribitur à tertio acquirẽte cum bona fide,eo.10.aut.20.an.ſpacio,vt per totum titu.C.de præſcrip. long. temp. etiamq; in actionibus & iuribus,quæ durant maiori ſpatio aduerſus alios , vt probauimus de hypothecaria.Nam ſtatuta debent interpretari ſecundum ius commune,& vt minus id ledãt, quàm fieri poteſt.l.2.C.de noxa.actio.&.c.cum dilectus,ext.de conſue.Et præſertim cùm habeamus conſuetudinem in hoc cõformem iuri communi in.d.§.j.de preſcriptions. Et ſecundum quam,etiam ſi eſſet iuri communi contraria,debemus hanc noſtram conſuetudinem intelligere,ex ſententia Pet.Anca.con.94.iſta domina,circa medium,verſi.non ob.quod iſtud ar.& con.422.viſo puncto,colum.2.verſic.non ob.ſi dicatur.& Philip.Deci.con.11.quoniam iudicantium,colum.3.verſi. quia ſtatuto : nam & aliâs ſtatuta ſtatutis, vt leges legibus concordare expedit.c.cum expediat,in prin.de elect.lib.6.& promptum eſt.l.j.C.de inof.dotib.

Cõſuetudo à conſuetudine etiam iuri contraria ĩterpretationẽ mutuatur.

13 ℭ Nec cauſari quis poteſt, ꝙ in hoc caſu res quæ à priore emptore iterum venditur, eſt affecta & obnoxia retractui conſanguineorum , tranſireq; debet in alium cum ſua cauſſa & onere.l.ſi conuenerit vt nomen.§.ſi fundus.ff.de pigno.acti.&.l.ſi debitor.C.de diſtrac. pigno.& ibi concord.in glo.Nam & ea iura loquuntur in pignore & hypotheca,vt ſcilicet cum his,& ſic cum ſua cauſſa res tranſeat in emptorem. Et tamen vt diximus, is emptor aduerſus ea vſucapit minori tempore, quàm debitor aut eius hæres vſucepiſſet: tametſi etiam ius crediti ſit multò fauorabilius,quàm retractus:creditor enim hîc certat de damno vitãdo,ne ſcilicet ſuum debitũ amittat:cõſanguine⁹ de lucro captãdo, ex ſentẽtia Bar.in.l.vlt.in fi.C.in quib.cau.in inte.reſti.nõ eſt ne.& in.l.etiã,la.2.ad fi.ff.de minori.& dicemus plenius infra nu. 121.certũ eſt, & ſeq. Imò quod plus eſt,nõ ſolũ hypothecaria eo ſpacio.10.vel.20.ãnorũ prçſcribitur à tertio,ſed in integrũ quoq; rei dominiũ,vt diximus.

14 ℭ Sed & hinc videmus,ꝙ, licèt actio,qđ metus cauſſa,duret.30.annis aduerſus eũ qui metũ incuſſit.Tamen ſi res alteri fuit vẽdita, ea actio aduerſus ipſum emptorẽ longo tẽpore ſcilicet.10.vel.20.annorũ extinguitur.l.ſi vi,quç eſt.3.& ibi glo.Cy.Bar. & alij. C. qđ me. cau. Ex quo Angel. ibi in fi.dicit poſt Bar.& alios,ꝙ oẽs actiones pſonales in rem ſcriptç cuiuſmodi hæc eſt,aliàs aduerſus tertium non competeret vt dicemus infra eo.tit.§.8.in verbo,le iuge qui en peult congnoiſtre nume.6.porrò,huiuſmodi igitur actionales pſonales in rem ſcriptæ tolluntur longo tẽpore.quod Angel.ipſe dicit no.ſicut etiã dicit Alex. ibi,colũ.3.vbi id intelligit,qando qs poſſidet cum titulo & bona fide,vt in.d.l.3. aliàs eſſet contra.l.hæreditatis.C.de petit.hæredi . vbi petitio hæreditatis , quæ & ipſa in rem ſcripta eſt , non tollitur longo tempore. quod ideo fit , quia ea non datur regulariter contra titulo poſſidentem.l.regulariter . ff. de petitione hæreditatis , vnde & ſi aliquo caſu datur , ea tollitur ſpacio longi temporis . l . vltima,in fin.& ibi . glo . vlti. & docto . C. de edict . di . Ad . tol . Id quod eò volui dicere , vt harum legum antinomiam , quæ videri

Actio quod metus cauſſa,quo tẽpore præſcribitur.

Actiones perſonales ĩ rẽ ſcriptæ quo tẽpore præſcribũtur.

Petitio hæreditatis

poterat,discuteres.Et cum his quoq; concordat Rapha.Co.consil.54.Leonardus,in fi.& Fran.Balb.in tracta.præscrip.in.4.parte.3.partis princi.in.1.quæsti.versic.ampliatur.Et aliàs quoque secundum emptorem rei primò alienatæ à minore sine decreto aliter ipsam vsucapere,quã primum emptorem,probat.l.possessiões,&.l.vl.C.si quis igno.rem mi.Vt tamen non omittam,quòd cùm is qui vacuam absentis possessionem occupat,eam non nisi.30.vel.40.annis vsucapit.l.vlt.C.vnde vi.si tamen eam in tertium alienauerit.is.10.vel 20.annis vsucapit.vt tradit glo.vl.in eadem.l.& ibi quoq; Oldra.Alberi.& Bar. *quo tẽpore tollitur.*

15 ¶Nec mouet in casu nostri retractus id quod supra diximus,quòd non currit tẽpus aduersus retractum nisi à die notificationis factæ in actis.Illud enim verum est,vt non currat præscriptio anni,de qua ea consuetudo loquitur in.§.vl.huius ti.Hæc enim sunt verba illius.Lan du retraict baille par la coustume court du iour que lacquisition sera notifiee,&c.non autem negat aliam præscriptionem currere,si notificatio facta non fuerit.Ideoq; currit & perficitur spatio.30.annorũ,vt ibi dicemus in.13.quæsti.2.glo.Quin & si dictũ esset ex pressim præscriptionem tẽporis non obstare,non per id summota esset præscriptio 30.vel.40.annorũ,ex sententia glo.in.c.j.§.præterea,in verbo,præscriptiõe,& ibi Iac.Bel.Nicol.Neapo.Bal.Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alex.ti.de capi.Corra.cũ multis concor.à me adductis infra ti.procedente,in §.j.in verbo,à tiel temps,numero.12.sed & huc spectat.Et id quidem intelligeretur quantùm ad emptorẽ,non autem quantùm ad tertiũ acquirentem,per ea quæ diximus.Quod tamen hic non firmo,nec enim necesse est,cùm cõsuetudo non aliter præscriptionẽ temporis summoueat.Scio autem Carol.Molen.in consue.Parisi.tit.j.§.13.in fi.in simili casu in ea esse sententia,vt nec tertius emptor præscribat nisi.30.annis.

16 ¶Nec omiserim quosdam esse in hac Gallia magni nominis,qui in ea item sunt sentẽtia vt per emptorem præscribatur retractui cõpetenti consanguineis per.10.annos inter presentes,&.20.inter absentes,etiam si nulla facta sit notificatio,hac ratione subnixi,quòd actiones reales tolluntur eo tempore.C.de lon.tempo.præscrip.per totũ,& in nostra consuetudine ti.præcedente,qui est des prescriptions,vt diximus supra,numero.12.& id quidem.Et idem de iure cõmuni in actionibus in rem scriptis cuiusmodi hęc est,vt etiam diximus numero ab hinc.2.Sed quantũm ad hoc postremũ de actionibus in rem scriptis,intelligunt qui id dicũt quantùm ad tertiũ,non quantùm ad eum qui contraxit,vt & supra de actione de dolo dictum est.Nam & quòd ius cõmune sanxit de actionibus realibus,atq; etiam nostra illa consuetudo in.d.tit.præcedente,intelliguntur de iuribus cõpetentibus alicui tertio ante tempus vẽditionis,aut alterius contractus particularis.Hîc autem id ius competit ipsis consanguineis ex ipso contractu vt tradit Bald.in rub.C.res inter ali.acta,versi.not.quod ex consuetudine.& Philip.Deci.consi.88.cuius superscriptio incipit,valet statutum,col.j.& alibi sæpe diximus.Igitur non sumus in casu illius præscriptionis longi temporis à iure cõmuni & consuetudine nostra introductæ.vt omittamus iuri succedẽdi,siue adeundi,siue immiscendi non nisi.30.annis præscribi,vt no.in.l.licèt.C.de iure delib.cum alijs multis concord.à me traditis in.l.si vnquã.in verbo reuertatur,numero.311.quod & confirma.Sæpe autem diximus id ius retractus per omnia sequi ius successionis.

17 ¶Ex consuetudine autẽ Britonum.c.220.& iterum cõstitutione.5.veterum cõsuetudinũ emptor si semel cõtractum suum publicè proposuerit,tutus erit à retractu spacio.10.annorum & sine ea denunciatione.15.an.At reformatis cõsuetudinibus aliter statutũ est vt patet hoc eodem tit.§.5.Verum ex consuetudine Laudunẽsium & aliorũ Viromandiensium huius tit.§.5.qui est totius.3.partis.79.Si emptor possedit rem.10.annis,non amplius auditur consanguineus ad retractũ,nisi veniat intra annum post eos.10.annos.Sed ex cõsuetudine Neustrię,quam nunc Normandiam vocamus,si publicatio cõtractus facta nõ fuerit,vti ibi disponitur,cõsanguineo ius retrahendi cõpetit intra.10.annos,vt refert Igneus in.l.j.§.si cùm omnes,numero.12.ff.de.S.C.Silla.Et vide quæ dicam infra in.§.vl.huius tit.in glo.2.in verbo,notifier au greffe.in.13.quæsti. *Consuetudines de tempore retractus.*

18 ¶VERVM ILLVD SVPER HOC scire necesse est,quid si notificatione non facta apud acta,emptor prior possedit rem.15.annis,& posteà vendit rem alteri.quantum tẽpus huic secũdo emptori restat,vt præscribat retractui?Vtrùm scilicet necesse sit,vt possideat illos decẽ annos,quibus sine prioribus illis.15.poterat præscribere,& sic illi.15.priores sint illi inanes & superuacanei:an verò de aliquo tempore ei proderunt,& quanto,vt non sit ei opus integro decẽnali tempore.Et certè non ei debent esse inutiles,cùm emptor vtatur accessione *Tẽpus duorum emptorum quõ sit numerãdũ ad præscriptionem retractus.*

venditoris ad perficiendam præscriptionẽ.l.dolia.§.j.ff.de contra.empt.&.l.2.§.emptori. ff.de vsucap.pro empt.cum si.Cùm igitur primus ille emptor possederit tãtum temporis quantùm satis erat ad dimidiũ totius,si semper rem tenuisset,restat vt huic secundo emptori necesse sit possidere alterum dimidiũ eius temporis,quo ipse solus sine accessiõe potuisset præscribere,scilicet quinq; annos,& sic pro rata & portiõe vtriusq;.vt in simili scribitur in authen.quòd si quis,& ibi glo.& doct.C.de long.tempo.præscrip.& in.§.de præscrip.in authen.vt sponsa.largi.& glo.in.l.malæ fidei,& ibi Pet.Cy.Saly.in.6.quæsti.C.de long.temp.præscri.Bar.in authen.quas actiones,ad fi.C.de sacro.eccl.Bartho.Brix.in.22. quæsti.Domi.Titius prædium.

Consanguineus an post annũ sit audiendus.

19 ¶ SED CVM NOSTRA CONSVETVDO notificatione facta annũ retractui præstituerit.Satis hinc intelligitur consanguineũ post annum non esse audiendũ,vt etiam expressè & in hoc casu respõdit Paul.Ca.con.430.circa primum,lib.2.& iterum,con.351.prædicta reformatio,eo.lib.2.nam frustra(inquit)in posteriori loco,statueret tempus vnius anni consanguineis,si lapsus eius tẽporis eos non excluderet,per glos.in.l.j.§.cùm dicitur.ff.si cui plus quàm per leg.Falci.&.l.3.§.diuus.ff.de iure fisci,&.l.si legatario.§.vlt.ff.de fideicom.liber.&.l.4.§.vlti.eo.tit.&.l.à quo,in fi.ff.de dam.infec.& quod no.Inno.in.c.cùm in tua,extra qui mat.accus.pos.& Bar.in.l.Aristo.ff.de iure delib.Nam & quod certo tẽpore permittitur,posteà tacitè prohibetur.l.statuliberũ.§.stichum.ff.de leg.2.&.l.j.§.si mulier.ff.de libe.agno.Hæc Pau.Cui adde quæ dicam latius infra.eo,tit.§.3.in glo.4.eademq; vl.numero.2.& seq.& rursum tit.seq.§.j.glos.2.quæ est in verbo,a tel temps,numero.44.præterea emptor,& multis sequen.

Quid si post annũ emptor sollicitauerit consanguineum ad retrahẽdum.

20 ¶ TV TAMEN ID INTELLIGE,nisi lapso anno emptor denunciarit cõsanguineo,vt ad huiusmodi retractum veniat,nam illi veniẽti non poterit ipse emptor opponere id tempus esse transactum,vt expressè & in hoc casu voluit Cepola cautel.97.aut ex aliorum librariorum cõputatione.68.incip.si petens se mitti,per not.ab Inno.& alijs in.c.cùm inter,de except.Bar.& alijs in.l.cùm mulier.ff.sol.mat.eodem Bart.in.l.si suspecta.ff.de inoffi.test.Bal.in.l.testamento,in fi.C.de testi.Angel.in.l.j.§.stipulatio,colũ.6.ff.si cui plusquam per leg.Falci.Anto.in.c.exhibita,col.pe.de iudic.Et hoc dictũ pro digno notatu retulit & sequutus est Iason in.l.de pupillo.§ seruo,circa mediũ.ff.de no.ope.nunci.& Pe.Rebuf.in cõcordat.in rub.de cõsti.in verbo,interesse putantes,col.antepe.ver.ex quo infertur.Et hãc sententiam omniũ optimè fulcit.l.AEmilius,versi.dicebam.ff.de minori.&.l.quod si nolit.§.in factum.ff.de ædili.edic.&.l.post diem.ff.de legi.cõmis.Et faciunt etiam quæ dicã infra in fi.huius tit.in.6.quæsti.& tit.seq.§.j.in verbo,a tel temps,numero.59.illud autem scire,& seq.vbi & alia allegaui.rursumq;.§.4.eiusdem seq.tit.in glo.vl.numero.2.& quod scribit Alberi.in.l.2.col.3.versi.quid si dominus.C.de iure emphy.& in.l.commissoriæ,& ibi quoq; Saly.in fi.per illum tex.C.de pactis inter emp.& vendi.

Quid si ignorans tẽpus lapsum id fecerit.

21 ¶ Sed hoc tamen intelligendũ est,si modò emptor sciens prudensq; id denunciauerit consanguineo,secus autem si ignoranter.Quid enim si erranter putet annũ durare,aut procuratorẽ cui demãdauerat,vt emptionẽ in acta referret,nondũ id fecisse,cùm tñ fecisset,& annus posteà effluxisset:aut si quis emptori successerit,nec resciuerit notificationẽ factã fuisse à defuncto,cuius rei iustã habet ignorãtiæ causam.l.qui in alterius.ff.de reg.iu.cũ si.Certè ei subueniendũ est.l.sed & si.§.vl.ff.si quis cautio.&.l.vl.ff.ad.S.C.Mace.&,l.si quis delegauerit.ff.de nouatio.nec enim renũciatio etiam expressa trahitur ad ius ignoratum.l.mater.ff.de inoffi.testa.cum alijs à me adductis in repe.l.si vnquam,in prin.numero.96.incip.secundo modo.

Renũciatio ad ignorata non trahitur.

Ignorãs sibi non præiudicat.

22 ¶ Hinc dicit Speculator per aliqua ex dictis iuribus,in tit.de locat.§.nunc aliqua,versic.24.& iterum.26.quòd dominus ignorans rem fuisse cõmissam propter canonem non solutum,non sibi præiudicat recipiẽdo solutionem pensiõis.Et idem tenet Dy.in.l.Meuius.§.si duobus,& ibi quoq; Bal.& Imo.ff.de leg.2.Cy.in.l.2.in.4.quęsti.& ibi Alber.qui alios antiquiores citat,col.4.& ibi etiã latè Iason col.43.versi.quarta principalis.C.de iure emphy.& Anto.con.22.visis punctis,col.2.versi.nunc ergo videndũ.& Alex.con.106.magnifice prætor,col.5.versi.vel etiam potest responderi.Et Hippo.Marsil.in.l.qui ignorans,numero.29.ff.ad leg.Corne.de sica.vbi id dicit sing.& iterum in.l.qui falsam,col.98.ff.ad legem Corne.de fals.Et simile quidpiam voluit Bal.in.c.j.col.2.versi.sed pone quòd post annum,ti.quo tempo.mil.quòd dominus post tempus petendæ inuestituræ præstitutũ recipiens vasallum videtur remittere culpam,nisi id per errorem iustum & non supinũ fece-

rit,per multa iura ibi per eum allegata,probantia neminem ignorantē remittere videri, & sequuntur Marti.Laud.Iac.Aluar.& Cardi.Alex.ibi,illi,col.2.hic.4.& idem voluit,licèt non dicant,glo.ibi,in verbo,& mensem,& Io.Ray.in.c.j.§.prætereà si quis,in.17.quæstio.& iterum in.§.insuper,col.pe.ti.de prohibi.feud.ali.per Fede.Sed & ipse Specul.titu. de præscrip.§.j.versi.quid si colonus fundum,& seq.dicit,quòd si emptor qui emit à colono aut emphyteuta & vsucepit,nihilominus pensionem præscriptione tēporis completa obtulerit aut promiserit ignorans se vsucepisse,sibi non nocet,etiam per quædā ex dictis iuribus,& ibi sequitur Io.And.in addi.Et facit etiam quod scribit idem Io.Andr.in addi. eiusdem ti.de no.ope.nunci.§.j.in fi.vt tamen intelligas in Francia opus hîc esse impetrare gratiam huius rei à principe,quod nos vulgo,estre releue,appellamus.

23 NEC TAMEN INTELLIGAS hoc casu,cùm scilicet emptor sciēs post tēpus anni transācti denũciauit consanguineo,vt veniret,ipsum consanguineũ semper postea admitti:quia debet venire intra modicũ aliquod tempus post eam denunciationē:quod magis intellectu percipi potest,quàm dici.l.ratum.ff.de solu.alioqui enim non admittetetur,vt in simili dicit glo.in.d.l.AEmilius,in verbo,restitui,in.2.solu.oppo.ff.de minori.quam ita intelligit & signandam dicit Bar.ibi,in.j.col.& eam dicit sing.Bal.etiā ibi in lect.& iterum in sua margar.in verbo,interpellatio,versi.3.& eandem auream idem Bal.in.l.& si post tres, in lect.2.vers.secundo casu.ff.si quis cautio.sed & sing.& menti tenendam ipse Bald.in.c. j.in verbo,quàm citius,& ibi Marti.Laud.qui & eam aureā dicit,& Card.Alex.colũ.j.qui & eam dicit sing.tit.de noua.for.fidel.& idem Bald.qui id tempus committit arbitrio iudicis,in.c.j.§.ad hæc,post prin.& ibi quoq; post eum Mart.Laud.& Cardi.Alex.tit.hîc finit.lex Cornelia.Rom.consilio.27.viso themate,paulò ante finem.Imo.in.l.j.§.item si ita ff.ad leg.Falci.Iason qui eam dicit valde no.in.l.si ex legati caussa,col.3.versi.principaliter ff.de verborum obliga.

Intra quod tempus admittitur cōsanguineus post tēpus sollicitatus ab emptore.

Tempus quod magis intellectu percipi potest quàm dici.

24 ¶Et id profectò æquũ est arbitrari,vt confestim id fiat,cùm primùm fieri potest,cùm sit veluti quædam cōditio potestatiua,per.l.rogo.ff.quan.dies lega.ced.iuncta.l.hæc cōditio. ff.de condi.& demon.Id quod Pet.Anc.con.331.visis diligenter actis,col.2.versi.tertiò aduertendũ,intelligit etiam si in huiusmodi conditionibus apposita fuerit dictio quādocunq;:trahitq; ad facultatem retrahendi quandocũq; concessam venditori ab emptore,qui casus est nostro proximus.Idq; si certum facere volumus,putarim arbitrandũ id fieri debere intra octo dies,qui ab hac nostra consuetudine.§.3.huius tit.statuũtur.Nam si non dantur ibi nisi octo dies,etiam oblatione facta intra annũ,quo tempore cogitur emptor,velit nolit,recipere cōsanguineũ:multò magis si eum velit admittere post annum,quo tempore non cogitur,tùm quia in dubio emptor videatur intellexisse de tempore consuetudinis,iuxta no.in simili per Dy.Bar.Angel.Imo.Rapha.Co.& alios recentiores in.l.heredes mei.§.cùm ita.ff.ad Trebel.cum multis si.à me adductis in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,numero.84.sed illud hîc quæro.C.de reuoc.dona.

An cōfestī id fieri debeat.

An intra octo dies.

25 ¶Tum ne consanguineus abutatur liberalitate emptoris,dum prolixius tēpus contēdit sibi deberi ex eo quod liberè ipse emptor concessit,quàm si ex necessitate illũ admisisset,Sic enim plus fauoris haberet necessitas,quàm liberalitas,cōtra.l.si quis graui.§.vtrùm,& ibi no.à Bar.Bal.& Angel.ff.de.S.C.Silla.cum concord.à me quoq; collectis in.d.repe.in verbo,donatione largitus,numero.92.quarta declaratio.Quaquam contra hanc rationem facit tex.in.l.quòd si.§.restitutio,& ibi Bar.ff.de mino.& in.l.cũ postulassem.§.j.ff.de dam. infec.&.l.si fideiussor.§.si necessaria.ff.qui satisd.cog.vbi Soci.dicit eum tex.semper ad id allegari,vt magis sit fauendũ subueniendumq; ei qui facit ex necessitate,quàm qui libens facit,&.l.si dictum.§.si cōpromisero.ff.de euict.cùm dicitur.nulla enim necessitate cogēte id feci,&.l.tutori.ff.de neg.gest.Dy.& Alberi.in.l.de curatore.§.vl.ff.de cura.bonis dā. idem Alberi.in.l.actione.§.Labeo.ff.pro soci.& in.l.si pupilli,in prin.ff.de nego.gest.Pet. Anca.con.159.rationes,col.j.versi.secundò,& con.280.visis,circa mediũ.Imo.in.l.4.§.Cato,col.j.& ibi Lancel.Gali.col.23.versi.secundo.ff.de verb.obli.Fran.Curt.Senior.con.84. eodemq; vl.super quotidiano,col.vl.Bap.Cacial.in repe.l.admonendi,col.10.versi.nō obstant.ff.de iureiur.& doct.sæpe,illud quod supra diximus subinde proponentes,magis ei faueri & succurri,q coactus quàm qui volēs quid facit.Sed illud pcedit in prohibitis,aut suspectis,aut id genus cæteris.nā in alijs satis cōstat.D.O.M.voluntariũ militē deligere.

26 ¶Igitur si quis illis rationibus nō contentus præfractè vellet defendere maius aliquod tēpus requiri ad eum repellendum:sciat ad summũ hæc verba aut similia extēdi non posse;

An intra annum.

nec debere(ſi nō toto cælo errem)niſi ad alium annū,qui ab initio ex ſtatuto competebat: nam temporum prorogationes & renouationes ita intelliguntur,ne ad prolixius tempus extendantur,quàm primum ipſum tempus,quod ab initio cōſtitutum erat,ar.authen.qui ſemel.C.quomodo & quando iud.&.l.ſancimus.C.de fideiuſſoribus.& authenti.ei qui.C. de appellatio.&.l.ſi iudex.ff.de iudici.&.c.præſenti.5.quęſtione.2.& quod de prorogatione compromiſſi tradit Bal.con.101.nobiles viri,col.vl.verſ.venio ad quintum,li.3.& in.c. quintauallis,col.pe.verſi.data eſt poteſtas,extra de iureiur.& in.c.vl.col.pe.verſi.dubitabatur inſuper,& rurſum verſi.vt vnum ſcias,extra de conſuet.& Lafran.Bri.in tracta.de arbit.char.5.& Fely.& Philip.Deci.in.c.de cauſſis,ille col.2.verſi.ſecundò limita,hic col. j.verſi.& aduertendum,extra de offi.deleg.idem Deci.in.c.ſua nobis,col.j.in fi.de appella. & Hippo.Marſil.ſing.52.prorogatio compromiſſi,vbi id dicit ſing.

Tēpus cenſeri prorogatū in alterum tātum.

27 ¶Et id ſaltem hauddubiè procedit,cùm in prorogatione aut renouatione non apponitur certum tēpus,ſed ea fit ſimpliciter ſine præfinitione temporis:tunc enim ſine controuerſia intelligitur tantùm facta de altero tanto tempore,quanto primum tempus durabat,vt de continuatione tacitæ ſocietatis,& locationis reſpondit Bald.con.448.punctus ſuper quo col.2.verſi.ſi autem hoc non apparet,li.4.per text.inter cæteros optimū in.l.in ijs.§.vxor. ff.ſol.matri.Nam & aliàs videmus prorogationem cenſeri factam cum ijſdem qualitatibus & conditionibus,l.2.§.ſed ſi iudex.ff.de iudic.cū alijs multis ſimi.& cōcor.à me collectis infra tit.procedente.§.j.gloſ.7.in verbo,feront præferez.nūero.27.ex quo fit.Nam & quælibet renouatio tacitè recipit quicquid prius inerat,vt no.Barto.in.l.ſi mihi & Titio, paulò ante fi.ff.de verb.oblig.Bal.in.l.j.col.pe.verſi.ſed quid ſi dominus.C.quando nō petentium par.cum concord.adductis ab Alex.con.30.quoniam omne datum,col.2.verſi.& licèt noua,li.j.quod con.duplicatur,con.2.li.4.& ab eodem Alex.con.107.in cauſa Nicolai,col. 2.verſi.inſuper oſtēſum.& Philip.Deci.con.407.viſis & diligēter,col.3.verſi.cōfirmatur.

Prorogationem temporis cū iiſdem qualitatibus & cōditiōibus factā cenſeri uide uerſi.ſeq.in fi.

28 ¶Et tempus quoq; augmenti debet intelligi ſecundū naturam & qualitatem tēporis principalis,vt in pulchro caſu reſpondit Alex.con.118.ſtantibus terminis,in fi.lib.3.per tex.in l.item quæritur.§.qui impleto.ff.locat.&.l.legem.C.eo.ti.&.l.inter ſocerū.§.cum inter.ff. de pact.dota.&.l.etiam,C.de iure dot.Et id generale eſt in quolibet augmēto,vt ſequatur naturam principalis,vt latè dicemus infra eo.§.glo.17.in verbo,le prix que la choſe aura couſte,numero.51.nam & hæc,& ſeq.Et faciūt etiam ſcripta à Bal.in.l.AEmilius,in addi. col.vl.verſi.item no.quòd pœna.ff.de minori.& con.350.verba compromiſſi,col.2.verſic. modò ſequitur,li.5.Ideoq; etiam putarem in noſtro caſu conſanguineū poſſe venire intra annum,poſteaquam emptor illi denunciauerit,vt veniret:niſi eam conſuetudinem haberemus,quæ non niſi octo dies tribuit poſt admiſſionem.Quanquam cōtra eam rationem quam adduximus de eadem qualitate prorogationis,facit quod tradit Bal.in.l.legem,circa medium.C.locat.quòd licèt renouatio ſiue prorogatio cēſeatur fieri ſub ijſdem modis, non tamen ſub ijſdem temporibus,per glo.ibi,& tex.in.d.§.qui impleto.& ſequitur Iaſon con.49.Innocentius,col.3.lib.3.

Tēpus augmenti imitari naturam tēporis pricipalis.

23 ¶Quod ſi quis non ſatis confidat his quæ diximus,veritus ne & poſt annum hic conſanguineus admittatur,ego ei conſulo,quò ſe huic vano timori eximat,vt interpellat ipſum conſanguineū,vt rem redimat intra duos menſes,alioquin illum ſe nō amplius admiſſurum.Nam tunc elapſis ijs duobus menſibus,ea obligatione ſe exuit,qua promiſerat ei cedere ea re reſtituto precio,vt in retractu cōuētionali in hoc eodē caſu reſpondit Ro.d.con. 27.in vl.dubio,per no.ſing.vt ipſe dicit à Bar.poſt Dy.in.l.qui Romę.§.cohæredes,per eū tex.ff.de verb.obli.quod Ro.con.retulimus infra tit.ſeq.§.j.in gloſ.2.in verbo,a tel temps, numero.62.quid verò ſi iam.De illo autem Bar.dicto nos alibi plenius diximus.

Quid ſi emptor itērpellat conſanguineū ut ueniat itra duos mēſes.

30 EX QVIBVS POTES intelligere,non rectè cenſuiſſe quoſdā interpretes conſuetudinum (quos honoris cauſſa taceo)qui ſcripſerunt tēpus à ſtatuto præſtitutum retractui non poſſe prorogari de conſenſu emptoris & conſanguineorum,& in id allegant Alex.conſi.24. inſpecto proceſſu,li.4.qui id non dicit,ſed illud tantùm,quòd tempus inſtātiæ præfixum à ſtatuto prorogari non poteſt cōſenſu partium,ſicuti nec tempus in id præſcriptū à iure communi.quod longè eſt diuerſum.Illud planè fateor quòd licèt emptor poſſit admittere conſanguineos venditoris poſt annū ad ſuum ipſius præiudiciū,nō tamen domini feudalis aut conſanguineorum ipſius emptoris,quin poſſit dominus petere laudimia ex huiuſmodi reuenditione,& conſanguineus vi illius retrahere:tanquam ſit noua venditio,& ea quidem ſpontanea,& minimè neceſſaria,vt etiam voluit Carol.Molend.in conſue.Pa-

Tempus retractus an poſſit prorogari de conſenſu partium

risi.tit.j.§.23.in.12.quæstione Idq; etiam maximè quantū ad consanguineos,si fuerit tempus statuti prorogatum ante ipsum transactum:neq; enim id fieri potuit in aliorū præiudicium,sed tantùm prorogantiū.l.si cùm hermes.C.de loca.&.l.item quæritur.§.qui impleto.ff.eo.& latissimè dicemus infra tit.proximo.§.j.glo.7.in verbo,seront proferez,numero.32.præterea quia etiam,& seq.Et faciunt quæ etiam trademus eodem seq.tit.§.6.in glo.2.quo loco tractamus,an laudimia debeantur ex reuenditione facta venditori.

31 ¶ Presertim verò in hoc casu,in quo statutum est tempus à statuto vel lege cuius mutādi non tanta est nobis facultas,quanta eius temporis,quod à nobis conuentum est:hoc enim semper prorogare possumus,illud sæpe non possumus,etiam in nostrū præiudicium,vt in casu.l.properandum.C.de iudic.no.glo.ibi in princi.in verbo,triennij,ibi,item an potest prorogari,& ibi quoq; Bart.col.j.versi.circa hanc legem,& Bal.col.2.versi.venio ad quæstionem.Saly.col.item.2.versi.quæro an terminus.Alex.& alij recentiores.& glos.in.l.2.§.sed & si iudex,in verbo,inhibita,& ibi quoq; Alberi.ad fi.ff.eo.tit.Bal.in.l.quòd si nolit.§.vl.in fi.ff.de ædili.edic.in lect.anti.& in.c.j.§.hoc quod nos,colū.pe.versi.quintò no.quòd tempore,tit.de pac.constan.Ro.con.174.spectabilis dominus,col.2.cum alijs concord.adductis ab Alex.d.con.24.col.vl.li.4.& con.137.in caussa & lite vertente,col.j.li.2.Cui adde Mari.Soci.id latè tractantem,in.c.venerabilis,in.16.arti.prin.ext.de iudic. *Tempus legis non tam facilè mutari pōt quā hominis.*

32 ¶ Et in tempore ad appellandum præstituto voluit Zenzel.in extrauag.Io.22.incip.suscepti,versi.nos de illo,in verbo,decem dies,tit.de elect.Bal.in authē.hodie,col.2.versi.quid si est appellatū.C.de appellat.& in authen.ei qui,col.vl.versi.quæro nunquid tempus appellandi.C.de tempo.appella.& in.l.cēturio,in fi.ff.de vulg.& pupil.subst.Pau.Ca.& Ro.in.l.2.ff.de re iudi.& idē Ro.in repe.rub.de arbit.col.15.versi.tredecimò.& Corset.in suis sing.in verbo,appellatio,versi.appellatio interponi.Et in tempore etiā constituto ad prosequendam ipsam appellationem,vt probatur in cle.appellationem,& ibi glos.& doct.de appella.Zenzel.vbi supra.Io.And.in addi.Specul.t.t.de appel.parte.2.§.nunc breuiter,versi.licèt autem detur annus.Bar.in authen.si tamen.C.de tempo.appel.Bal.in.l.eos,colū.2.versi.modò quærit glo.C.de appel.Mathesa.no.24.nota quòd tempus.Quanquam huius contrarium tenet ipse Bal.in.d.authen.ei qui,col.vl.versi.quæro nunquid partes,& ibi Saly.col.vlt.versi.quæro ab extra,& idem Saly.in.d.authen.si tamen,eo.tit.de tempo.appel.& Ro.in.d.rub.de arbi.vbi supra.& Maria.Soci.vbi etiam supra in.2.membro.16.arti.De quo latius per Panor.in.c.ex ratione,col.2.versi.sed circa hoc versatur,& ibi omnino Feli.col.j.versi.secundò dum firmat,extra de appel.Sed satis est ostendisse non semper ius esse partibus prorogandi tēporis à lege vel statuto præstituti,etiā in præiudicium ipsarum. *Tēpus appellandi an prorogari possit.* *An tempus prosequendæ appellationis.*

33 SED QVID SI CVM consanguineus intra annū dixisset emptori velle se retrahere rem venditam,& emptor respōdit,venias toties quoties volueris,ego te libenter admittā.An post annum audietur consanguineus.Ego vidi aliquando hanc controuersiam coram me agitari.Consanguineus enim dicebat ex illis verbis se post annū esse admittendū.Ego secundum emptorem pronūciaui,motus doctrina Ang.in.l.cum stipulatus sim mihi à Proculo,& ibi Imo.col.3.ff.de verbo.oblig.quòd per verba generalia promittentis soluere ad omnem petitionem & voluntatem alterius,non censetur renūciatum præscriptioni temporis:nam debent ea verba intelligi,prout tacitè res inerat,ideo nihil operantur.l.si decē cùm petiero.ff.de verb.oblig.&.l.Titia hæredis.ff.de condi.& demon.iuncta.l.3.ff.de leg.j.& sequitur Alex.con.170.visis statutis,col.2.versi.nec prædictæ conclusioni,lib.7.vbi ex hoc respondit,quòd stante statuto,quòd si creditor habēs instrumentum,non egerit intra triennium,instrumentum sit nullum,non tollitur illius statuti præscriptio per verba debitoris promittentis soluere ad omnem voluntatē petitionem & requisitionē creditoris. *Consanguineus,cui emptor dixit uenias toties quoties an admittatur post annum.* *Ad omnem petitionē.*

34 ¶ Quibus adde quòd per hęc verba affirmatiuè concepta,semper,omni tempore,perpetuò,quandocūq;,& similia non videtur exclusa præscriptio temporis,quę aliàs curreret.l.in cognitione,in prin.cum glo.in verbo,semper.ff.d.S.C.Silla.&.l.j.cum glo.in verbo,pręscriptionem.C.de bo.mater.& voluit Bal.in.l.j.ff.sol.ma.per.d.l.iuncta.l.in rebus.C.de iure dot.& idem Bal.in.l.quòd si nolit.§.si quid ita.ff.de ædili.edic.Ro.in.l.j.ff.de vsuc.& in rub.de arbit.col.15.versi.12.per sententiā.Fran.Are.in.d.l.cum stipulatus sim mihi à Proculo,col.2.versi.sed quærit hic Angel.cum alijs multis quæ in hanc sentētiam colligemus infra titu.seq.§.j.in verbo,a tel temps,nūero.2.& hoc sanè.& seq.Nam & aliàs verba sunt intelligenda secundùm subiectam materiā.l.si stipulatus.ff.de vsur.& plenè diximus in repet.l.si vnquam,inverbo,reuertatur,numero.30.fallit secundo.& seq.C.de reuocan.do- *Sēper,& aliæ huiusmodi dictiones non tollunt præscriptionē.*

nat.Et facit quod ex Pet.Anca.diximus supra,numero.24.& id quidem & quæ scribã in d.verbo,a tel temps,numero.8.sed plus dicit.Et quod etiam no.respondit Ro.consi.15.plura sunt,in.4.eodemq; vl.dubio,quòd si fuerit præstitutũ tempus ad proponendas petitiones aduersus potestatem,non obest eidem potestati,qui se promisit præsentaturum toties quoties opus fuerit,vt post tempus cogatur se repræsentare.

Sũma oium præcedentium.

35 EX SVPRADICTIS igitur,vt hoc in summa dicam,quinq; hic sunt potissimum notãda. Primum,quòd si nullum est tempus statutum retractui,consanguineus intra.30.annos admittitur aduersus emptorem:& intra.10.annos inter præsentes,&.20.inter absentes,aduersus tertium,qui ab emptore emit.Secundũ,quòd cùm statutum vel cõsuetudo certũ tempus ipsi retractui præstituit,non est cõsanguineus post id tempus audiendus.Tertiũ,quòd si transacto tempore statuti emptor sciens prudensq; denunciauit cõsanguineo,vt veniret ad retractũ,non poterit illum venientem intra legitimũ tempus supra declaratũ summouere.Secus si ignorans.Quartũ,illo casu,quo emptor admittit consanguineum post tempus statuti,consanguinei emptoris qui reuendidit,admittuntur ad retractum huius posterioris venditionis,ex eaq; debentur laudimia domino,tanquã ex noua & voluntaria venditione.Quintũ,quòd si consanguineo intra tẽpus statuti declarãti se velle retrahere,emptor responderit se illũ quoties vel quandocũq; voluerit admissurum,ei nihilominus currit tempus statuti.

An currat tẽpus retractus,dũ res est controuersa inter emptorem & venditorem.

36 SEXTO IGITVR vt ad alia pergamus.Quæro quid si venditione facta suboritur controuersia inter emptorem & venditorem,forte super traditione rei venditæ,quia vẽditor negat,aut aliter impugnat venditionem,& interim labitur annus.vtrùm nihilominus admittitur consanguineus intra annũ finitæ controuersiæ.Quod videtur,quoniam non dicitur scire alienatam rem fuisse ante exitũ litis,ar.l.quãdiu.C.qui admit.Et ita in hac specie nuncupatim voluit Iac.Ra.in.l.cõtra maiores,& ibi quoq; Pe.& à bel.perti.versi.dicit hic.Cy.col.2.versi.item facit hæc.l.& Bal.qui id dicit no.col.2.versi.ecce aliam quæstionem consuetudo est,& Saly.in fi.C.de inoffi.test.idem Bal.in tracta.proto.col.5.versi.sed pone quòd Titius.Collect.in.c.constitutus,col.pe.versic.& vt perfectius,extra de resti.in integ.Masue.tit.de retract.col.vl.versi.item pone emptor agit.Guid.Pap.decis.257.cauetur de consuetudine,in prin.& omnes prope glossematarij consuetudinum Franciæ.

Tẽpus promouẽdi ad sacerdotiũ non currit bñficio cõtrouerso.

Nec tẽpus eligẽdi pẽdẽte lite super iure eligendi.

37 ¶Sed & facit tex.in.c.cõmissa,& ibi glo.in verbo pacificam,& doct.de elect.li.6.vbi tempus anni præstitutũ ad promotionem ordinis sacerdotalis ei qui beneficium curatum obtinuit,non ei currit,quandiu lis ab initio mota pẽdet super huiusmodi beneficio.Et quod traditum est ab Hosti.lo.And.& Panor.in.c.quoniam,extra de iure patro.quòd pendente lite super potestate eligendi non currit tempus præfixum electioni faciẽdæ.& id clanculum probatur in.c.2.ext.de in inte.restit.quanquã secus sit,si lis sit super iure patronatus,per.d.c.quoniã,& rursum.c.eam te,&.c.cùm propter,eo.tit.sed id fit in hoc casu propter specialem peculiaremq; ac singularem quandam rationem,vt no.omnes in.d.c.quoniam.ex quo possumus intelligere ius cõmune in cæteris casibus esse in incõtrarium.l.in ijs quæ contra,&.l.ius singulare.ff.de leg.Nam & Panor.con.94.in quæstione hæredũ,colum.4.versi.non ob.secundò,li.2.respondit emphyteutam nõ esse in mora soluendi canonem,quandiu tertius ei de re emphyteutica quæstionem facit,nec potest illius possessionẽ assequi,ar.d.l.quandiu.

Vasallus nõ est in mora si patitur feudi cõtrouersiam.

38 ¶Et idem quoq; in vasallo qui non est in mora petendi inuestiturã,quandiu patitur controuersiam feudi ab alio,qui ipsum feudum occupat,voluêre Guil.Cu.Bal.Saly.Rapha.Fulgo.& Paul.Ca.in.l.solennibus.C.de rei vendica.& idẽ Bal.Iac.Alua.& Cardi.Alex.in c.j.tit.quę fuit prim.cau.bene amit.per.d.l.quandiu.And.Iser.in.c.j.in princ.tit.de capit.Corra.Pet.Anc.con.174.dominus,col.vl.Marti.Laud.in.c.j.in fi.tit.qui.mod.feud.amit.le.2.Step.Bert.con.104.etiã,col.j.numero.6.lib.2.& iterum consi.15.ex themate,nu.13.li.4.Guid.Pap.deci.Delphi.165.sed iuxta.Alber.Bru.cõsi.38.visis,col.2.versi.nec ob.Frã.Curt.Iunior in tract.feud.pte.4.in.23.caussa priuatiõis,col.vlt.ver.7.imitãda est.Idẽdemq; si cõtrouersia sit inter hæredes scriptos & veniẽtes ab intestato de viribus testamẽti,non currit interim tẽpus executiõis ipsius testamẽti,vt per Pet.Ferra.qui tamẽ distinguit,tit.forma libel.quo agit.ad redi.rati.tutel.in verbo,ac executores,col.5.versi.vlterius quęritur.Et facit quod post Guid.Suz.tradit Alberi.in.j.parte statutorum.quæsti.177.item quæritur statuto cauetur.

39 ¶Verùm hæc quãtùm ad retractum nostrum proximitatis pertinet,non sunt sine scrupu

lo apud nos,quibus est expressa consuetudo,id tempus retractus currere ignorantibus,mi noribus,absentibus,infra hoc eodem tit.§.35.Nam & Carol. Molen.in consue.Parisi.tit.j. §.42.in.5.eademq; vlti.quę st.negat cōtrouersiam à tertio motam impedire cursum retra ctus feudalis.Cui & ego in ea re accedo.Præsertim cum alia consuetudine.§.36.tēpus cur rat à notificatione cōtractus apud acta.Veniat igitur consanguineus,si libeat ad retractū, & ei cedet emptor cum onere illius litis motę,vt in simili dicemus in venditione facta cū pacto reuendendi infra tit.seq.§.2.

40 SEPTIMO QVIA IN præcedenti quęsti.locuti sumus,cùm cōtrouersia est inter emptorem & venditorem,aut etiam aliū extraneū prætendētem rem ad se pertinere,quæro quid si ea sit inter ipsum emptorem & consanguineum etiam contendentem rem suam esse,& ideo eam vendicantem,tandemq; ipse consanguineus succūbit,& interim tēpus anni labitur,an nihilominus poterit intra annū finitæ cōtrouersiæ vti hoc iure retractus.Io.Fab. hanc quæstionem nūcupatim posuit in.d.l.contra maiores,& rursus in.§.qui autem,inst. de excusa.tu.& vtrobiq; dicit eum admittendū.Et in id optime facit.d.l.contra maiores, vbi pendente quæstione nullitatis testamenti nō currit tempus querelæ.Ex quo etiam no. Iac.Are.Cy.Alberi.Pau.Cast.& recētiores,quòd pendente quæstione nullitatis sententiæ non currit tempus appellandi.quod & voluerūt Iac.Are.Cy.Bar.Alberi.in.l.quandiu.C. qui admit.ad bono.poss.& Bal.in.l.qui testamento,per illum tex.ff.de excus.tut.Bart.in.l. si expressim,col.5.versi.circa tertium.ff.de appel.& in.l.j.C.quādo prouo.non est necesse. Angel.in.l.Paulus.§.j.col.2.versi.& vnum scias.ff.de vsur.Rapha.Co.consi.36.proponitur quòd.A.iudex,post prin.Hippo.Marsil.sing.152.succumbens.

Quid si cō trouersia ē inter emptorem & cō sanguineū.

Pēdente nullitate testamēti nō currit tempus querelæ.

Pēdente nullitate sententiæ nō currit tempus appellādi.

41 ¶ Quod tamen intelligunt Bal.in.d.l.contra maiores,& Ange.in.d.l.Paulus.§.j.& Raph. Co.vbi supra.d.col.j.& iterū in fi.& multi ex alijs quos citauimus,si probabili ratione motus,victus ille sententiam dixit nullam.Secus si improbabili & temeraria,tunc enim cur rit tempus appellandi,ne illi sua temeritas prosit,ar.l.negotiorum,in prin.ff.de appella.& l.si longis.C.de execu.rei iudic.&.l.tutor,in prin.ff.de vsur.Et ita intelligendus est Guid. Pap.qui tenet simpliciter tempus currere,deci.Delphi.436.cū in materia,in.70.quęs.Sed & in nostro illo casu retractus Io.Fab.in.d.§.qui autem,intelligit id quod supra ex eo diximus,nisi consanguineus sciens prudensq; eam litem mouerit,eo scilicet animo,ne tempus ei curreret,per tex.in.l.cum quidam.ff.de bono.poss.&.l.quòd Seruius.ff.quod vi.aut clam.Et id quidē præsumitur,scilicet scienter cautimq; & fraudulenter fecisse,ex eo quòd succumbit.l.tutor vel curator.ff.de admi.tut.&.d.l.negotiorū.ff.de appel.nisi aliàs de bona fide appareat.d.l.qui testamento.ff.de excus.tuto.Quā Fab.sententiā approbat Igneus in repe.l.dudum,char.7.col.3.vers.addo vnum quod no.C.de contraheñ.emptio.Quibus hìc adde quæ dicemus infra.§.4.glo.3.quę est in verbo,aura cours contre le retrahant,numero.j.&.2.&.§.12.in glo.2.numero.4.quartò quod terminus.

Quomodo superiora intelligūtur.

Qui succūbit censetur in mala fide fuisse.

42 OCTAVO QVAERO quid si res fuit vendita sub conditione,an tempus statim curret à tempore contractus,notificatione facta secundùm priuatā nostram cōsuetudinem,an verò à conditione impleta.Et videtur statim currere,non aliter expectato conditionis euentu,per.l.j.§.biduū.ff.quando appel.sit.&.c.biduum,in prin.2.q.6.vbi si feratur sentētia sub conditione,statim ex die latæ sententiæ tempus ad appellandum cōputandum est:nec expectandus est dies,ex quo conditio ipsius sententiæ extiterit.Et ita in specie nostræ cōsuetudinis nuncupatim authoritate illorum iurium tenuit Guid.Pap.deci.Delphi.257.cauetur de consuetudine,col.j.versi.sed iuxta præmissa,& nihil aliud allegat.

Venditione factā sub cōditiōe,an tēpus currat ante conditionem.

43 ¶ Sed ad huius sententiæ confirmationem facit,quòd in contractibus cōditionalibus debet inspici tempus contractus,nō conditionis.l.si filiusfa.& ibi Bar.& alij.ff.de verbo.oblig.&.l.2.§.ea quoq;.ff.de colla.bono.&.l.vlti.ff.de stipul.ser.&.l.quæ legata,&.l.seq.ff.de reg.iur.& quæ traduntur à glo.& doct.in.l.si vxorem.C.de condi.inser.& Bart.in.l.si rem meam.ff.de verbo.oblig.vti etiam locū contractus non conditionis impletæ inspiciendū esse tradit glo.quam omnes sequūtur in.l.si vxor.ff.de iudic.Nam & venditio conditionalis statim est perfecta,antequam extiterit conditio,vt dicit tex.in.l.necessariò.§.si ita res. ff.de peri.& cōmo.rei vend.Et adeò quidē,vt non liceat alteri contrahentium inuito altero ab ea discedere,vt dicit glo.ibi,& in.l.j.in prin.C.eo.tit.& in.§.j.insti.de empt.& vend. & Hostien.in summa eo.ti.§.2.in fi.& Saly.in.l.sicut,col.2.versi.quæro ab extra.C.de act. & oblig.& doct.vbiq;.Ex quibus fit,vt creditor conditionalis teneatur ius suum opponere aduersus subhastationes intra tempora statuti,non expectata cōditione,ne excludatur

Tempus cōtractus inspici nō cōditionis.

adueniente posteà ea conditione,vt no.voluerūt Cristo.Castel.Raph.Co.Pet.Besut.Hiero.Tortus,& Iason in.l.si stipulatus fuerim.§.cùm stipulamur.ff.de verbo.oblig.& Catel.Cota.qui id dicit sing.memor.statuto vel decreto,in prin.

43 ¶Sed & ex ijs fiunt quæ Bal.tradit in.l.j.ad fi.C.de nundi.Primū,quòd si ex statuto nō debet solui gabella ex contractu facto in nundinis,si in illis fiat contractus cōditionalis,cuius conditio extet post nundinas,nō debetur gabella,inspecto scilicet tempore cōtractus, non conditionis.Ita enim eum refert & sequitur Fran.Aret.in.l.hæres quandoq;,col.vi.ff.de acqui.hære.vbi id dicit sing.& con.11.procedendū est breuiter,col.j.Et id quidem verissimum est:quia ibi censetur fuisse contractum,vbi inter partes conuenit,nō vbi conditio euenit.glo.in.l.si vxor.ff.de iudici.ar.d.l.si filiusfa.ff.de verbo.oblig.Ideoq; ibi debet solui gabella,vbi contractus est initus,non in loco cōditionis,vt per Firmia.in tracta.gabel.in 5.parte prin.quæsti.11.& iterum parte.6.quæsti.j.ubi & alia multa in id allegat,atq; etiam in.3.parte.8.partis prin.quæsti.27.Alterum dictum Bald.in.d.l.j.de nundi.huiusmodi est, quòd si statutum prohibet contrahi super bonis rebellium,etiam contractus conditionalis non tenet,licèt conditio existat post rebannitionem.quod dictum sequitur Iason in.d.l.si filiusfa.in prin.de verbo.oblig.

45 ¶Verùm Guil.Cu.loquens in hoc casu retractus.in.l.j.§.annus.ff.quan.actio de pecul.tenet expectandam esse conditionē,vt tempus consanguineis currat,per tex.ibi,qui ad hoc est optimus.&.l.Titius,quæ est pe.§.procedit autem.ff.de excus.tut.& sequitur Alberi.in d.§.annus.& in j.parte statutorum,quæstio.97.sed nunquid proximior,in fi.quibus locis ad hoc quoq; citat.l.tali,in prin.ff.de iure dot.vbi etiam est text.optimus in ratione,cùm dicitur,ne si aliàs obseruaremus,&c.&.l.bouem.§.si sub conditione,qui est vlt.ff.de ædili.edic.vbi item est optimus tex.& priori quoq; loco allegat.l.Caius.ff.de excus.tuto.Sequitur item Bal.in tracta.proto.col.5.versi.sed quæro quid si aliqua res,vbi etiam allegat.l.j.ff.de iure delibe.Et idem voluit Geral.Bago.in sua disputatione retractus,vbi & ad hoc quoq; bonum text.allegat in.l.cùm notissimi.§.illud.C.de præscrip.30.vel.40.ann.Sed & in eadem opin.fuit Sebast.Neapodanus in trac.de iure cōgrui,in verbo,emit.& Matthæ.Afflic.in tracta.protom.in verbo,licèt enim supra diximus,col.antepe.versi.sed an si vendita.motus quia non transfertur dominiū nisi impleta conditione,secūdum Bar.in.l.si is qui pro emptore,in.4.q.prin.ff.de vsucap.& facit(inquit)l.cedere diem.ff.de verb.oblig.

Cōtra tempus conditionis inspiciendum.

46 ¶Cui adde & alia iura id quod diximus probātia,scilicet dominiū non transferri ex contractu aut alio actu conditionali,nisi conditione existente.l.ei qui ita hæreditatē.ff.de cōdi.insti.&.l.qui hæredi.§.vi.ff.de condi.& demon.&.l.qui absenti.§.j.& ibi Bart.& alij.ff.de acqui.poss.&.c.super eo,extra de cōdi.appo.& ibi glos.quæ adducit concor.& diximus in rep.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nūero.225.deinde quia huiusmodi,vbi & alia quædam huc pertinentia attulimus,vt ibi videre poteris.Sed quibus addere potes.l.hæc venditio.ff.de contrah.empt.ex qua probatur tùm demum conditionales vēditiones perfici, cùm impleta fuerit conditio.Ex quo nec ex ea ante euentū conditionis agi potest,nec debentur laudimia,nec ius prælationis aliàs competens domino,nec ob eam rem emphyteuta cadit in cōmissum,quæ omnia latè executi sumus supra eo.§.in verbo,a vendu,quæ est glo.2.numero.21.seq & illud in dubiū,& seq.vbi & alia multa diximus his conuenientia, vti etiam faciemus tit.sed.§.2.glo.j.numero.72.ad decimum septimum.

47 ¶Nec interim omittam tex.in.l.vi.§.sinautem auaritiæ.C.com.de lega.cuius authoritate Bal.con.351.item ad illud,li.3.tradit fideicōmissi conditionalis vsucapionem non currere,antequam existat conditio.Et regulare est,vt aliàs non currat tempus,nisi impleta cōditione,vt voluit Bar.qui id dicit multum no.in.l.si cui legetur,in fi.prin.& ibi post eum Bal.Angel.Rapha.Floria.Alex.Fran.Areti.& Iason.ff.de lega.j.Bal.in.l.id quod pauperibus,col.3.versi.secūdò an iste annus.C.de episco.& cleri.& in.l.j.in.12.quæsti.C.de his quę pœnæ no.& in rub.C.de contrah.empt.in.23.quæsti.Nam & cùm tempus aliàs apponitur actui,qui dependet ex futuro euentu vel facto alterius,id non currit pendente dubio euētu.l.3.§.si quis hæredi.ff.de statuli.&.l.si cui.ff.de leg.3.&.l.si rem.§.vlti.ff.de pigno.act.&.l.si mandauero Titio.ff.mand.glo.in.l.in illa stipulatione,si calendis.ff.de verb.obli.Soci.qui alios citat,con.76.visa facti contingentia,col.4.versi.confirmatur alia bona ratione, lib.j.vt non mirum videri debeat quod respondit Pau.Ca.con.21.ad primum quæsitū,in.j.dubio,li.2.quòd si ex statuto præsumitur venditio simulata,ex eo quòd vēditor stat in possessione certo aliquo tempore,id tempus non currit in venditione cōditionali,nisi imple-

tá fuerit cõditio,p multa etiã ibi allega.Et vide quæ scribit Ang.cõ.266.dictũ legatũ,in fi.

48 ¶Nec huic sentẽtiæ posteriori obstat.d.§.dubiũ,&.d.c.biduũ supra in prin.huius quæsti. citata,quæ loquuntur de sentẽtia lata sub cõditione:quia speciale est in eo casu:in cæteris autem tẽporum prę̈scriptiõibus secus est,per iura supra allegata,& expressé voluêre Bar. & alij in.d.§.dubiũ.& glo.in.d.c.biduũ.Rationem autem huius specialitatis assignat Bar. vbi supra,authoritati rei iudicatæ,vt etiã facit Nico.Neapoli.in.d.l.si cui legetur.§.j.ff.de leg.j.& ibi quoq; Alex.in prin.illius.l.& Iason col.vl.qui & aliam rationẽ affert,quia quãdo iudex sententiã fert sub cõditiõe,statim incipit grauare partẽ:Ideo statim incipit currere tẽpus ad appellandũ,eò maximè quia quãdo cõditio extabit,retro fingitur purè iudicatum fuisse à tempore sententiæ,vt & aliàs.l.sub cõditione.ff.de solutio.ideò statim appellari debet,vt no.in.d.c.biduum.Super hoc tamen relinquit cogitandum. *Quare in sentẽtia tẽpus ipsius, non conditionis inspicitur.*

49 ¶Ego autem quãtùm ad id,quod postremo loco dicit,nõ ei accedo:quia illa eius ratio cõcluderet tam in cõtractu,quàm in sentẽtia:cùm in vtroq; cõditio retrotrahatur,vt in cõtractu probat.d.l.sub cõditione,ab eo citata,& aliæ infinitæ.De sententia varò,vt hoc illi addam,voluit Bal.in.l.non dubiũ,colũ.5.in.5.oppo.C.de legibus.vbi id dicit probari in.l. generaliter,post prin.C.de reb.credi.& de hoc quoq; per ipsum Bal.in.c.præterea requisisti,col.j.versi.opponitur,extra de appella.Bar.in.l.si is qui pro emptore,col.15.versi.ex his cùm assiderem,& ibi quoq; Iason,col.65.versi.iuxta prędicta,cum multis seq.ff.de vsucap. Id autem quod primũ dicit Iason satis placet,nam ex eo quòd quis lędi potest,vt ex sentẽtia cõditionali,iam lędi cẽsetur,glo.in.l.si quis iniquũ,quæ est.3.§.j.versi.hæc pœna,in verbo,experitur.ff.quod quisq; iur.vbi Bal.eam no.pro appellãtibus qui dicũt se læsos,ob id quòd lædi possunt,& bene facit tex.ibi.Et hanc rationẽ ei quod de sentẽtia cõditionali dictum est,assignat Bal.post Inno.in.c.quòd ad consultationẽ,col.2.versi.vlterius no.ext.de re iudi.& Panor.in.d.c.præterea requisisti,col.4.versi.& quãuis hæc op.& ibi quoq; Philip.Fran.colum.3.extra de appel. *De eadẽ re* *Læditur ex eo quod lædi potest.*

50 ¶Idem autẽ Bal.in.l.si prædiũ,col.3.versi.sed pone celebratus.C.de ędili.act.aliter de hac re loquitur:nam si cõtractus(inquit)est cõditionalis,nõ potest interim dum pẽdet,agi redhibitoria,vel quanto minoris:quia vbi nõ potest esse obligatio,non potest esse resolutio, per.d.l.bouem.§.si sub conditione.ff.eodẽ ti.Aliud autẽ est in sententia conditionali.d.§. biduum,quia ibi nõ petitur absolutio,sed iniquitatis declaratio:vnde vbi petitur absolutio,vt in sententia excõmunicationis,non currit tempus appellãdi.d.c.præterea requisisti,extra de appel.quo in loco videbis omnes doct.super interpretatione.d.§.biduum. *De eadẽ re*

51 ¶Adeò autem lædit sentẽtia conditionalis(vt id quoq; addas)vt si condẽnatus,etiam ante conditionẽ efficiatur de foro alterius iudicis,tamẽ adueniẽte conditiõe manet ligatus, vt tenuit Bartho.Brix.in quæstiõibus venerabilibus,quæsti.42.esto quòd sentẽtia,per.d. §.biduũ.De quo tamẽ & similibus vide gl.in.c.à nobis,le.j.in verbo,nõ nisi subditi,& ibi Panor.de senten.excõ.& in.c.Salonitanæ,in verbo,sub excõicatiõis.63.dist.Archi.in.c.2. de cõsti.li.6.Iõ.And.in.c.cũ sunt.de reg.iur.eo.li.Bal.in.d.c.præterea requisisti,col.2.vers. quæro pendẽte,& ibi Card.Alex.col.2.versi.quòd si lata,ext.de app.Lapũ allega.48.magister,col.2.& Panor.in.c.vl.col.pe.& ibi quoq; Anto.de offic.deleg.& Pet.Anc.con.158.ex narratis,col.vl.Cęterũ etiã in sentẽtijs cõditionalibus cũ de alio quærimus,quàm an tempus currat appellationi,certè tẽpus nõ currit ante conditionẽ impletã,vt in pulchro casu sing.voluit Bal.in.l.data,col.ãnpe.ver.sed pone aliqs fuit.C.qui accus.non possunt,vbi id videre poteris. *De eadẽ re*

52 ¶Igitur vt repetamus in venditiõe cõditionali nõ currit tẽpus retrahendi consanguineis ante impletã conditionẽ:quando & videri posset,non prius esse eos admittẽdos,ex ijs quę diximus supra eo.§.in glo.2.quæ in verbo,a vendu,nũe.21.sed & illud.& seq.Ex quo etiam infertur,vel si nulla alia esset ratio,illis interim tẽpus nõ currere.l.j.in fi.C.de anna.exce. &.l.j.C.de bo.mater.cũ si.Sed tamen aliæ sunt ratiões hanc rem minimè dubiã relinquentes,vt patet ex ijs quæ diximus.Id quod tamen velim intelligas,nisi is qui ita sub cõditiõe vẽdidit,non expectata cõditione rem emptori tradiderit.Nam cùm tũc etiã ante impletam conditionẽ dñium trãsferatur.l.dotis fructus.§.vl.&.l.seq.ff.de iure dot.& latè diximus supra in eodẽ verbo,a vẽdu,nũe.28.quòd si prior,& seq.vbi etiã ostẽdimus ex huiusmodi venditione cõditionali secuta traditione emphyteutam & vasallum cadere re ipsa vendita.& alia multa diximus huc pertinentia.Etiam crederem hoc casu tempus currere nisi & ipsa traditio fuerit etiam cõditionalis,vt ibi quoq; diximus. *Quid si ante conditionem res fuit tradita.*

53 ¶Sed & hoc quoq; ita putarē procedere,ſi traditio facta fuerit in ipſo inſtrumēto vendi-
tiōis,vt quia appoſita eſt clauſula precarij ſiue cōſtituti,aut quia notarij atteſtātur in eodē
inſtrumēto,rē ipſam in eorū præſentia fuiſſe realiter traditā:ita ſcilicet vt cōſanguineus,
ſimul vbi reſciuerit vēditionē eſſe cōditionalē,ſciat quoq; rei traditionem: Aut etiā aliter
traditio ita facta fuerit,vt veriſimiliter cōſanguineū nō latuerit,nō magis quàm ipſa vē-
ditio,quia ſcilicet palā & in propatulo facta eſt,aut etiā emptor palā incūbit poſſeſſioni.
Nam quid ſi traditio & poſſeſſiōis apprehēſio adeo clādeſtina ſit,vt de induſtria ita veri-
ſimiliter facta fuerit,quò cōſanguineus caperetur fraudareturq; retractu:dum vidēs vēdi
tionē cōditionalē fortè ſibi ob oculos ex cōpoſito obtruſam,& cuius ideo retractādæ tem
pus nō currit,ignorās autē traditionē occultā,nō ſe ad retrahendū accingit,putās ei tem-
pus,vt fert cōtractus,nō currere.Et certe nullus eſt vel prudētiſſimus quiſq;,qui non hac
ſpecie,veluti hamo,nō ſecus ac piſcis caperetur.Nemini autē fraus ſua prodeſſe aut patro
cinari debet.l.2.C.qui mili.nō poſ.li.12.&.c.ſeries,&.c.ex tenore,ext.de reſcrip.cū ſi.à me
adductis ſupra in verbo,ou lignagier,nūero.67.deniq; ſi diceremus.Et ſi aliter diceretur,eſ
ſet viā aperire fraudibus,cū id quotidie fieri poſſet,cui obuiandū eſt.l.cū hi.§.ſi cū lis.ff.de
trāſac.&.c.quāto,de diuor.cū ſi.Et hîc eſt quædā præſumptio fraudis,ob id quòd ſeorſum
& occultè præter cōſuetudinē factū eſt,ar.l.vl.ff.de rit.nup.& eorū quæ dicemus infra ti.
ſeq.in rub.nūero.12.ſecundū,& ſeq.Et aliàs in certis caſibus,vbi eſt quęſtio de pręiudicio
alterius,nō ſufficit clādeſtina traditio,vt patet ex ſcriptis ab And.Iſer.Iac.Aluar.& Car-
di.Alex.in.c.j.tit.qui ſucceſ.feud.dar.tene.Et faciūt etiā quæ dicā de ignorātia aduerſarij
noſtri à nobis procurata,infra.§.35.gloſ.4.in verbo,ignorās,nūero.29.ſeptimū è diuerſo.
Vide tñ qd in ſimili dicat Arno.Ferro.in cōſuet.Burd.ti.de retractu.§.j.pag.6.ver.& ideo.

54 ¶Intellige prætereà generaliter quod dictū eſt in cōditionalibus nō currere vſucapionē,
niſi cōditiōe impleta(Id enim volui obiter dicere,licet nō admodū ad noſtrū retractū per
tineat)vt ſcilicet pcedat,niſi cōditio talis eſſet in poteſtate partis,tūc enim ſi negligat ad-
implere,æquè aduerſus eum currit vſucapio,acſi cōditio impleta fuiſſet.l.j.§.qui ſub cōdi
tione,& ibi Guil.Cu.& Bal.ff.ſi omiſ.cau.teſta.idē Bal.in.l.eū qui.C.eo.ti.Ro.cō.84.circa
id quo quæritur,col.2.verſi.ſecundò per id quod dicimus.& Fran.Balb.in tractat.præſcri.
in.3.quæſti.princi.4.partis.4.etiam partis princi.col.2.verſi.ſecundò per ea.

55 NONO QVAERO quid ſi res vendita fuerit cū pacto legis cōmiſſoriæ vel adiectionis in
diem.A quo tempore curret annus datus conſanguineis ad retrahendum.An à vēditione
ita facta,an vero à conditione reſolutoria ceſſante,vide per Do.Bohe.in cōſuetudinibus
Biturigū hoc eodem tit.§.j.vbi hanc rem latè tractat,definitq; non currere tēpus niſi ceſ-
ſante dicta conditione.de quo & nos tractabimus in tit.ſeq.de retraict conuentionel.§.2.
vbi videre poteris.Sed vnum hîc dixerimus,id procedere,cùm huiuſmodi pacta fiunt ſub
cōditiōe,vti plurimū fieri aſſolet:ſecus ſi purè facta fuerint,ſed ita vt ſub cōditiōe reſoluā
tur,vt qñq; etiā fit,atteſtāte iuriſcōſulto in.l.2.ff.de in diē adic.& in.l.2.ff.de leg.cōmi.tūc
enī aliud dicēdū eſſet,vt patebit ex ijs quę dicemus in.d.§.2.ti.ſe.nu.60.ſed & illud quoq;.

Tēpus retractus qñ currat ī re uēdita cum pacto legis cōmiſſ. uel addic.ī diē.

56 DECIMO QVAERO quid de vēditione facta cū pacto de reuēdendo intra certū tempus
reſtituto precio.An tempus currat ſtatim à cōtractu vēditionis,an à tēpore huius faculta
tis redimēdi finitæ:multū enim intereſt inter huiuſmodi pactū reuēdēdi,& illa adiectio-
nis in diem,& legis cōmiſſoriæ,de quibus locuti ſumus in præcedēti.q.Illa enim ipſo iure
reſoluūt ſine alia traditione,hoc minimè,vt latè dicā infra.d.ti.ſeq.§.j.in glo.vl.Quid igi
tur dicendū ſit in hoc caſu,videbis latiſſimè in eo ipſo ti.ſeq.§.2.vbi eſt cōſuetudo,quę de
hac re loqtur.Et ibi quoq; videbis quid in alio caſu huic affini dicēdū ſit,videlicet ſi quis
vēdit annuū reditū pecuniariū cū facultate redimēdi reſtituto precio intra certū aliquod
tēpus.Et ſi id nō fecerit,exnūc prout extūc,& extūc prout exnūc cedit fundū loco illius
reditus.vēditor aūt nō redimit intra illud tēpus,& ſic fundus manet emptoris.Poterítne
conſanguineus poſt annum ab illa facultate tranſacta fundum retrahere,an verò debuit
57 intra annum contractus venire.Cuius tamen rei volui hîc admonere lectores,vt hîc id-
ipſum conquirētes habeant locum,vnde poſſint depromere.

Quid in re uēdita cum pacto reuēdendi.

Alia quæſtio.

VNDECIMO QVIA HAEC cōſuetudo præbet annū cōſanguineis.alia aūt in.§.11.dicit an-
tepōnēdos eſſe pximiores remotioribus.An ipſi remotiores poſſunt cogere proximiores,
vt non expectato anno integro retrahant intra aliquod certū tempus arbitrio iudicis ſta-
tuendum.Iacob.Ra.& poſt eum Cy.Alberi.& Pau.Caſt.expreſſè loquentes de hoc caſu in
l.vlti.C.de furt.ſcribūt poſſe cogi,arg.illius.l.&.l.j.ff.de cur.bo.dan.&.l.mancipiorum.ff.

Qu.An remotiores poſſint cogere proximiores ad retrahēdū añ tēpus

de opti.leg.id quod ipse Pau.dicit sing.& menti tenendum,quia quotidie potest contingere.Et idem tenuit ipse Alberi.in.l.dudũ.C.de cõtrah.empt.& in.j.parte statutorũ quæsti.90.quid si proximior.Et quisquis est in margar.Bald.in verbo,alienatio,col.vlt.& Geral.Bago.in tract.retractus,versi.quæro quando proximior,in.2.cõclu.& Bened.in repet. c.Raynucius,in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiam,numero.156.ext.de testa.&.Igneus in repe.d.l.dudũ,col.26.versi.vnũ autẽ circa prædicta,cũ multis seq.C.de contrahẽ.empt.& Boher.in consuetu.Biturig.hoc eodẽ ti.de retraict.§.2.col.pe.versi.sed quid an remotiores.& Albert.Brunus.con.67.dum dubitatur,ad fi.& Ferro.in cõsuet.Burdigal.hoc quoq; tit.54.& Chassa.in postrema æditione cõmentariorũ in cõsuetudines Burgundiæ hoc itẽ tit.§.j.in verbo,le plus prochain,col.3.versi.sed quæro sunt plures,& iterũ.§.2.colũ.j.versi. aduerte tamen,vbi dicit semper se fuisse in ea op.q̃uis in duabus prioribus æditionibus cõtrariam sententiam tenuisset in.d.§.j.

58 ¶ Quorum sententiam non mediocriter fulcit,quod scribit glo.in.l.quãdiu institutus,in verbo,instituto,post mediũ,& ibi quoq; omnes propemodũ scribẽtes.ff.de acquir.hæred. quòd creditores hæreditarij possunt petere,vt hæredi statuatur tẽpus ad adeundã hæreditatem,per.d.l.j.ff.de cura.bonis dam.&.l.4.ff.de bo.auth.iud.pos.&.l.si quis instituatur.ff. de hære.instit.Et post id tẽpus non auditur hæres.l.diffamari.C.de ingen.manumis.&.l.si accusatoribus.C.de accus.& alijs iuribus ibi allegatis.De quo etiã per Corne.con.302.licèt in propositiõe,col.j.li.3.Et quod etiã voluit alia glo.in.c.vl.in verbo,dũtaxat,ibi,quia capitulũ poterat,de cõsuet.li.6.quòd cũ canonicis ex cõsuetudine cõpetit ius optãdi præbendam,quo casu illis statuitur tẽpus.20.dierũ,per.d.c.vlt.potest capitulum antiquiori aliud breuius tempus statuere,puta duorũ dierum ad optandũ,vt sic post id tẽpus detur locus sequentibus:& si hoc non fecerit,sibi imputet.Et ibi eam glo.sequuntur omnes.

59 ¶ Ego tamen de hoc casu retractus multũ dubitarem,stante consuetudine cuiusmodi est apud nos infra eo.§.11.vbi expresse cauetur,quòd licèt proximiores cæteris sint præferendi,tamen non sunt impedimẽto remotioribus,quin possint,si priores venerint,intra annũ retrahere,sed ita vt proximioribus posteà venientibus intra eum annũ cedere debeãt.Iura autem illa,quibus innitũtur illi doct.& quæ præterea supra citauimus,loquũtur in casibus in quibus nulla patet via posterioribus,nisi prioribus exclusis:quæ res est admodum diuersa.de qno & tu vide tex.in.d.l.quãdiu institutus,vbi scribitur.ideo instituto posse à prætore,substituto petente,tempus præstitui ad adeundã hæreditatem,vt nisi id faciat intra id tẽpus,locũ faciat substituto:quia ipsi substituto locus non est,quãdiu institutus admitti potest.Et sic ibi apertè declaratur à cessante ratiõe,atq; etiã à cõtrario sensu,quòd si substitutus admitteretur à principio,nihil esset,quò cogi posset ac deberet institutus adire ante tẽpus in id à iure concessum.Ideoq; per illũ tex.Pet.Anca.in.c.cũ in tua,col.j.versi.item in versi.atq; etiam per tex.ibi,dicit quòd quãdo plures ad idem admittuntur ordine successiuo,præfigitur priori terminus.

60 ¶ Quod autem dictũ est de creditoribus hæreditarijs,id ideo est,quia interim,nondũ scilicet adita hæreditate,agere nõ põt,nec suũ debitũ reposcere.Similiter in casu.d.c.vlti.de cõsuet.posteriores nõ poterãt optare,quãdiu locus esset antiquioribus.Hîc autẽ remotiores offerre põt & retrahere,vt dictũ est.Ideo nõ possunt cogere proximiores ante tẽpus illis à cõsuetudine cõcessum:nec iudex illis petẽtibus potest id tẽpus abbreuiare,vt nostrorum verbo vtar.l.4.§.si quis cõdẽnatus.ff.de re iud.cũ si.nec enim indultũ à lege vel statuto beneficiũ est cuiquã auferendũ.c.indultũ,de reg.iur.li.6.vbi glo.id dicit pcedere in omnibus tpibus cõcessis à lege,sine tacito vel expresso mãdato iudicis.De quo tu plenissimè vide per Imo.Ro.& Alex.in.l.2.ff.de re iud.Anto.Panor.& latissimè Feli.in.c.cùm sit Romana,extra de appel.Ita tamen vt non omittas glo.quæ id quod diximus tradit in simili casu,in.c.si tibi absenti,in verbo terminum,de præben.li.6.

61 DVODECIMO QVAERO quid si quis vendat rẽ vxoris aut alterius,nomine ipsius vxoris aut alterius dñi,qui posteà eã venditionẽ ratificat.Currítne tẽpus cõsanguineo à tpe vẽditionis,an verò ratificatiõis.Nã multa sunt quæ rẽ dubiã faciũt.Primũ enim,vt inspici debeat tẽpus cõtractus,illud est,quòd ratihabitio retrotrahitur,& mãdato æquiparatur.l.licèt.ff.de iudi.&.l.vl.C.ad.S.C.Mace.&.c.ratihabitionẽ,de reg.iur.li.6.cũ si.Etiã in ijs quę requirũt speciale mãdatũ.l.qd' si de speciali,& ibi Bal.ff.de mino.&.l.vl.§.j.& ibi Philip. Deci.in.2.not.ff.quòd quisq; iuris,&.c.vlti.de iureiu.lib.6.&.c.j.de homici.eo.li.6.Archi. in.c.qui ad agendum,de procurat.eo.lib.6.Oldra.consi.199.pro fundamento,colum.vlti. *Q. an tẽpus currat a tẽpore uẽditiõis,an ratificationis factæ a domino rei uẽditæ.*

Io.And.in.c.cupientes.§.quòd si per.20.de elect.eo.quoq; lib.6.Bal.& Saly.in.l.si maritus. C.manda.vbi Bal.dicit tex.in.d.§.quòd si de speciali,esse ad hoc no.& idem Bal.in.l.multúm,col.2.versi.sed nunquid ex sola,& ibi quoq; Saly.col.3.C.si quis alteri vel sibi.Angel. in.d.l.licèt,col.j.ff.de iudici.Alex.con.78.viso & diligenter,col.4.versi.nec prædictis ob. li.5.quod iterum repetitur con.26.lib.6.& idem Alex.con.133.circa executionẽ,col.2.versi.posset etiam ad cautelam,eo.li.6.Feli.in.c.nõnulli.§.sunt & alij,col.7.versi.amplia quintò,extra de rescript.& in.c.sicut,le.2.in fi.extra de simo.Iason.in.l.si quis mihi bona.§.iussum,col.5.versi.secundò inquãtùm.ff.de acqui.hære.Philip.Deci.in.l.semper qui non prohibet,col.j.ff.de reg.iuris.Alcia.in.c.cùm non ab homine,numero.70.extra de iudi.

62 ¶ Quãuis tamen sciam nonnullos in ea esse sentẽtia,vt quæ requirunt speciale mandatũ, ratificari non possint.in quibus subobscurè videtur fuisse Accursius in.l.per procuratorẽ. ff.de acqui.hære.& in.d.l.si maritus.C.mandati.Sed huius contrariũ expressim ille ipse tenuit in.l.proinde.§.j,in verbo,absentem.ff.ad leg.Aquil.& in.l.cùm fundus.§.seruũ,in verbo,præstaret.ff.si cer.pet.Et huic posteriori sentẽtiæ magis accedo.eiq; astipulatur bonus tex.in.l.3.§.si procurator.ff.quod quisq; iuris,cùm ibi dicitur,si hoc ei specialiter mandaui,vel ratum habui.

Ratificari põt q̃ speciale mãdatũ requirũt

63 ¶ Sed è cõtrariò quòd tempus ratihabitionis debet inspici,facit quod in simili consuluit Bal.con.14.punctus nũquid illi,li.5.& Pau.Ca.con.217.videtur dicendũ quod tempus,li.j.vbi in casibus,de quibus loquũtur,concludunt tempus non nisi à ratificatione currere.Et hæc quoq; ratio huc spectat,quia huiusmodi ratificatio facit,vt ea venditio censeatur esse facta ab vxore,aut alio domino ratificãte,non ab ipso venditore.l.si pupilli.§.item quæritur,in illis verbis,sed ratificatio fecit tuum negotiũ,& iterum in.§.seq.& ibi no.ff.de neg. gest.& voluit Spec.ti.de iudi.§.2.versi.ratihabitiõe,vt ab omnibus vbiq; allegatur,sed est in versi.ex prædictis,iunctis seq.Cy.Bar.Bal.& alij in.l.si pecuniam.C.de neg.gest.ex quibus Bal.expressim dicit,quòd tùm demũ incipit currere præscriptio actiõis quæ hinc oritur,cùm ratificatio facta fuerit,& idem Bar.in.l.j.§.sed & si cùm quis,paulò post princ.ff. de vi & vi arma.& in.l.Pomponius,in prin.nõ semel.ff.de neg.gest.& Fran.Are.con.127. eximie,col.2.versi.& præmitto.Soci.con.158.visis processu,col.3.versi.item in prima causa,li.2.Philip.Deci.in.d.l.semper qui non prohibet,col.2.versi.& quando laudum.ff.de regu.iur.& con.281.viso puncto,col.2.versi.& cùm ipsorum.

Ratificatio facit cẽseri actum esse ratificãtis.

64 ¶ Nam & aliàs semp qui dat robur actui,qui aliter esset inutilis,ipsum actũ conficere censetur,secundùm Iac.Bel.in.§.interim,in authen.de manda.prin.Bart.& alios in.l.& quia, quam legit cũ.l.more.ff.de iurisdi.om.iudi.Bal.in.l.ex placito,col.3.C.de re.permut.Ro. con.98.quò ad id de quo,in prin.cum si.nam gestũ nomine alterius non habet robur,nisi cùm ratũ habitum est.c.si tibi,de præben.li.6.Ideo nõ nisi ab eo tempore ius est quæsitũ cõsanguineis ipsius vxoris aut alterius domini:neq; enim potuissent retrahere,cùm nõdum res vẽdita esse cẽseri posset à suo ipsorũ consanguineo,donec venditionẽ ratificauerit.Ex quo sequitur nec illis tẽpus ante currere.l.j.C.de bo.mater.&.l.j.in fi.C.de an.except.cũ si.

Actũ facit q ei robur dat.

65 ¶ Et vt tẽpus ratificationis inspici debet,ita & locus,potius quàm prioris contractus.Fac enim aliũ rem meã nomine meo vẽdidisse Pictaui,& eã me vẽditionẽ ratam habuisse in hoc nostro oppido Fontenaij.Cẽsetur cõtractus hìc factus,vbi ratificatio facta est,nõ Pictaui,vbi cõtractus factus est.Ita enim expressim voluit Alber.in.l,dũmodo,quæ est.2.in fi.prin.ff.de procu.quia(inquit)ante ratificationẽ cõtractus nõ tenebat.l.qui absenti.ff.de acqui.pos.& cũ ad perfectionẽ actus duo requirũtur,dicitur ex vltimo perfici ac consummari.l.quoties.C.de rei vẽdic.quæ quidẽ rationes & ad nostrũ casum peculiariter pertinent.Et huius quoq; sentẽtiæ quãtùm ad locũ,fuit glo.quam ille nõ citat,in cle.j.in verbo, collato,& ibi quoq; Pet.Anc.& Imo.qui eam glo.dicũt sing.vt lit.penden.

Ratificationis locus inspiciẽdus nõ cõtractus.

66 ¶ Nec ratihabitio retrotrahitur,nisi in præiudiciũ eius qui ratũ habet,nõ alterius,arg.l.si partẽ.§.vlti.ff.quẽad.ser.amit.&.l.j.§.si quis filiũ.ff.si tab.testa.nullæ exta.&.l.potior.§.j.ff. qui poti.in pigno.habeã.& voluit glo.in.l.si indebitũ.§.si procurator,in verbo,cõmitti,& ibi Bar.ff.rem ra.hab.glo.& Io.And.in.c.ratihabitionẽ,de reg.iur.li.6.Specu.ti.de obli.& sol.§.j.ver.itẽ pone obligasti,qui quidẽ ver.in q̃busdã codicibus est sub ver.quid si ago cõtra.Guil.Cu.Bart.Bal.& Sal.in.l.aliena res.ff.de pig.act.Alber.in.l.vl.col.j.& ibi Bal.post prin.q id declarat.C.ad.S.C.Vellei.Bar.in.l.bonorũ.ff.rẽ ra.ha.& in.l.si vxor.§.si q̃s vxorem.ff.de adul.Bal.in.l.obseruare.§.posthæc,col.3.versi.circa quintũ.ff.de offi.procõ.& in l.ordo,ad fi.C.de exec.rei iudi.& in authen.ei qui,col.j.ver.quæro nũquid postq̃.C.de tẽp.

Ratihabitio non retrotrahitur in præiudiciũ tertii.

appel.& in.l.j.col.vl.per illũ tex.& ibi etiã Sal.col.2.C.an ſer.ex ſuo facto & quiſquis eſt inter con.ipſius Bal.con.223 ꝑponitur quòd vnus,col.j.li.2.Ang.con.279.pũctus talis eſt in cõſilijs,in fi.Pau.Ca.con.228.pro declaratiõe,li.j.& con.195.viſis his quæ narrãtur,colũ.3.verſi,& ex hoc uidetur,li.2.Fran.Are.in.l.Pãtonius,col.3.ff.de acqui.hære.Alex.con.41.viſis & optimè,col.2.verſi.ſed ita eſt,li.4.&.d.con.78.col.4.vbi ſupra,li.5.& con.167.quoniã res,col.j.li.6.Soci.con.126.in cauſa ſecũdi decreti,ante mediũ,li.4.Feli.in.d.c.ſicut,le.2.col.vl.verſi.ſextò fallit.Iaſon in.l.filio quẽ pater,col.4.verſi.itẽ facit qđ ratihabitio.ff.de libe.& poſth.& in.l.Põponius.§ quæſitũ,col.j.ff.de acqui.poſ.& in.l.ſi is q pro emptore,colum.32.verſi.tertia ratio.ff.de vſuca.Philip.Deci.in.d.l.ſemp qui nõ prohibet,col.3.verſi.tertia regula principalis.& con.247.in cã magnifici Barõis,col.pe.ver.ſextò & vltimò.& con.460.viſo pũcto,ad fi.Matthe.Afflic.deci.Neap.286.lac.& deci.335.ꝑ deciſiõe,nũe.12.

67 ¶Ex quo illud fit,quòd ſi ex quolibet cõtractu aut alio actu,ex quo ius quæritur,debet ſolui gabella intra mẽſem à die cõtractus,& quiſpiã aliquid vẽdidit nomine alterius,q poſteà vẽditionẽ ratificauit,debet ex illo ſtatuto ſolui gabella ei,cui debetur tẽpore ratificationis,nõ autẽ ei cui debetur tẽpore illius vẽditionis,vt à nõnullis dicitur voluiſſe Bal.in.d.l.obſeruare.§.poſthæc,in.10.q.ff.de offi.procõ.ea quã diximus ratiõe,quòd ratificatio nõ retrotrahitur in præiudiciũ alterius.Id quod cõmẽdat & ſequitur,dũ ſimpiciter allegat,Frã.Are.in.l.ſi Stichum.§.ſtipulatio,ad fi.& ibi quoq; Barb.col,19.ff.de verb.obliga.Sed caue quia Bal.vbi ſupra videtur tenere contrarium.

Ratificationis tẽpus inſpicitur nõ actus.

68 ¶Eſt autẽ generale,vt cũ quid retrotrahitur,intelligitur in præiudiciũ eorũ,qui actũ faciũt,nõ aliorũ.Siue id ſit collatio.c.ſi pro te,de reſcri.li.6.Siue cõfirmatio.c.ſi apoſtolicæ,de prȩben.eo.li.6.Siue fictio,vt voluerũt Argen.& Paganinus& Vbertinus inter con.Bal.con.16.in dei nomine &c.viſis teſtamẽto,li.4.ar.no.per Cy.in.d.l.vl.C.ad Maced.& ꝓbatur in.l.ſtipulatio de dote.ff.de iure dot.& in.l.in inſulã.§.vl.ff.ſol ma.quæ iura in id allegat Cardi.Flo.con.105.cõſiliũ redditũ,col.4.verſi.itẽ retrotrahitur.Siue legitimatio.§.liceat igitur,& ibi Ang.in authen.qui mo.nat.effi.legi.Bar.& oẽs in.l.gallus.§.& quid ſi tãtûm.ff.de lib.& poſth.& ibi cõcor.traditæ à recẽtio.& latè etiã diximus in tracta.de iure primigeniorum,quȩſti.Siue etiam reſtitutio.l.& ſi ſine.§.ſed quòd Papinianus.ff.de minori.&.l.vl.C.de ſen.paſ.&.c.quãuis,de reſcri.li.6.D.à Rota deciſ.558.poſtq̃ Ticius in antiquis,quæ iterũ ponitur inter deciſ.Bernard.Biſgueti in deci.Rotæ,ti.de reſcri.c.14.eiuſdẽ initij,cũ cõcor.traditis ab Alex.in.d.§.& quid ſi tantũ.& Iaſo.con.139.in cauſa quæ vertitur,col.2.li.j.Siue actus factus vi mãdati præcedẽtis,ut in pulchro caſu rñdit Bal.con.198.ad intelligẽtiã,col.vl.verſ.aliud pũctũ,li.j.Siue cõditio,vt voluit Phili.Deci.in.l.pecuniã,col.vl.ff.ſi cer.peta.per ea quæ ſupra diximus de ratihabitiõe.& hoc ante eũ voluit Bal.in d.l.j.col.vl.per eũ tex.& ibi quoq; Saly.col.j.C.an ſeruus ex ſuo facto,& expreſſius Alex.qui id dicit ſing.con.228.ponderatis,col.2.li.6.Et id quoq; apertè ante hos ſenſit Hoſti.in ſumma ti.de condi.appo.§.quæ cõditio,colũ.2.verſi.quid ſi contraho cum vna.& Collec.in.c.ſuper eo,in prin.extra eo.tit.

Collatio nõ retrotrahitur in præiudiciũ aliorum.

Nec fictio.

Nec legitimatio.

Nec reſtitutio.

Nec actus factus ui mãdati præcedentis.

Nec conditio.

69 ¶Prætereà quod dicitur ratihabitionem trahi retro,id quidem eſt ſecundùm fictionem,non veritatem,vt tradit Barto.in dicta.l.ſi is qui pro emptore,colum.4.verſi.ecce exemplum ratihabitio,& ibi Iaſon,colum.31.verſicu.ſecundus articulus.ff.de vſucapi.& idem Barto.in.l.per fundum,poſt medium.ff.de ſerui.ruſti.prædio.Alex.& Philip.Deci.vbi ſupra.idem Alex.d.conſi.78.colum.4.uerſicu.ſecundò reſpondeo,li.5.& Iaſon in.d.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum,colum.5.verſi.tamen aduerts.ff.de acquiren.hȩred.Vti etiam de conditione probatur in.l.potior,ibi perinde eſt.ff.qui potio.in pigno.hab.& voluit Pet.Anc.in.c.j.in princi.& ibi quoq; Cardi.Flo.in colum.vlti.de conceſſ.præben.& Cardi.Alex.in c.prætereà requiſiſti,colum.2.verſi.ſed quæ eſt ratio,extra de appellat.Et illi quidem quos citauimus magna ex parte dicunt hanc fictionẽ non habere locum,niſi vbi adeſt æquitas.l.poſtliminij,ad princi.ff.de capti.&.l.nec vtilem.ff.ex quib.cauſ.maio.& hoc præſertim voluit Barto.in.d.l.ſi is qui pro emptore,colum.3.verſic.ad ſolutionem,& in.d.l.per fundum.Hîc autem eſſet prorſus contra æquitatem,ſi cùm fortè dominus,cuius nomine fundus venditus eſt,ratum haberet vno die tantùm ante annũ contractus,conſanguineus nõ niſi illum vnum diem haberet ad retrahendum:neq; enim ille(vt diximus)antè potuiſſet.
Aut ſi dominus ipſe poſt annum ratificaret,excluderetur omnino à retractu.

Ratihabitio retrotrahitur fictè non uerè.

Et conditio quoque.

Retrotrahitur nõ niſi ex æquitate.

70 ¶Item huiuſmodi fictio nõ habet locũ in ſtatutis,ſed mera rerũ veritas inſpicitur,vt not.idẽ Bar.in.d.l.ſi is qui pro emptore,in.3.quæſti.prin.quo loco loquitur de fictiõe inducti-

uà,ante fi.Nam quod per fictionẽ fit,id impropriè fieri dicitur.l.lege Cornelia,vbi Bald.
ff.de testa.At statuta nõ debẽt impropriè & fictè intelligi.l.j.§.hæc verba,& ibidoct.ff.de
neg.gest.&.l.prætor ait.ff.de suis & leg.&.c.in nostra,ext.de iniur.Bar.in.l.j.§.hoc interdi
ctum.de cisterna,per text.ibi cũ gl.ff.de fonte.& omnes vbiq;.Hîc autẽ sumus in materia
statuti loquẽtis de vẽditione ab alio facta,vt eius cõsanguinei admittãtur ad retractũ.Igi
tur debet intelligi propriè,inspecto tempore,quo venditio ipsa sortitur effectũ per ratifi-
cationem:non autẽ eo tẽpore,ad quod ipsa ratificatio fictè retrotrahitur.

Fictio nõ fit in præiudicium tertii.

71 ¶ Deniq; postq̃ fatemur hanc esse fictionẽ,illud cõfestim cõsequitur,vt ea nõ fiat in præiu
dicium tercij,ex sentẽtia glo.in.c.quia circa,ext.de priuil.Doct.in.l.hac edictali.§.his o-
mnibus.C.de secun.nup.Pet.Anc.con.106.dubitatur,col.j.in fi.Et cũ his finẽ huic quæstio
ni facio;modò illud vnũ dixerimus ex ijs quæ dicta sunt liquidò apparere,nõ esse accedẽ
dum Io.Ferrario viro alioqui nõ mediocris eruditiõis,qui in.d.l.semper qui nõ prohibet,
in fi.ff.de reg.iur.illã Bar.sentẽtiã in.d.l.si is qui pro emptore,ratihabitionẽ ex fictiõe mã
dato æquiparari,ad minutias iuris pertinere dicit,nihilq; interesse,quantũ ad efficaciã &
rei consecutionẽ,quis vel ex mãdato vel ex ratificatiõe obligatus sit:nã licêt id verũ sit in
multis,etiam in alijs multis multũ interest inter vtrunq;,vt satis patet ex supradictis.

Quid si cõsanguineus agẽs ad retractũ cessat per annum.

Perpetuandi uerbũ latinum.

72 DECIMOTERTIO quæro consanguineus obtulit pretiũ emptori intra annũ venditionis:
& quia emptor recusauit eũ admittere,illũ in ius vocauit:& anteq̃ lis cõtestaretur,cõsan-
guineus per annũ cessauit à litis prosecutiõe.An posteà audietur.Certũ est autẽ de iure cõ
muni,quòd si lis cõtestata est,actio etiã annalis perpetuatur(hoc enim verbo,vt id obiter
dicã)nõ vereor vti post nostros iuriscõsultos in.l.si seruũ.§.sequitur,&.§.nunc videamus,
multis in locis eius.§.ff.de verb.obli.& in.l.si à colono.§.j.ff.de fideius.& Tulliũ in oratio
ne pro Publio Sylla,vt immeritò id verbũ Gulielmus Insulanus dãnauerit.Igitur vt repe-
tam per litẽ cõtestatã perpetuatur annalis actio.l.2.C.quan.libel.princi.datus,& dicemus
posteà plenius & declarabimus quomodo id intelligendũ sit.Hîc autẽ cùm lis nondũ fuit

Quid si lis nondum sit cõtestata.

cõtestata,tãtùm fuit interrupta siue interpellata præscriptio annalis.Ideoq; nõ nisi alio an
no à tẽpore cessatiõis durat actio.l.cùm notissimi,in princ.&.l.sicut.C.de præscrip.30.vel
40.an.iuncta.l.naturaliter,cũ ibi no.ff.de vsucap.& optimè & scientissimè declarat glos.
in.d.l.sicut,in verbo,per executorẽ,in fi.& ibi Bal.col.j.versi.ibi in iudicijs,& rursum col.
seq.versi.not.bene pro eo.& Ang.col.itẽ.j.& etiã glo.in.d.l.cùm notissimi,in prin.in ver-
bo,solã conuẽtionẽ,& ibi Bar.post prin.Io.Fab.& alij.Saly.in ea ipsa.l.in.§.immo,colũ.2.
versi.quæro tertiò,& iterũ in.l.vl.eo.quoq; tit.Bar.in.l.vl.in prin.versi.quæro vtrùm,& ibi
Pau.Ca.Alex.Soci.& Iason.ff.de eo per quẽ fac.erit,& idem Bar.in.l.2.§.vlti.& ibi quoq;
Imo.ff.de vsucap.pro emp.Alberi.in.l.2.col.pe.C.vbi in rem actio.Ange.in.l.j.col.j.C.de
anna.exce.& con.124.Solus domini Dalmacij,in fi.& con.299.quidã Cicolus,in.j.dubio.
Io.And.Anto.Panor.& alij in.c.illud,de præscri.Fran.Are.con.30.viso themate,ad fi.Ang.
Are.in.§.pœnales,& ibi quoq; Iason.char.antepe.nũe.110.insti.de act.& Barba.cons.9.vbi
Cristus,col.vl.li.3.Guid.Pap.decis.Delphi.416.cũ quæritur,col.2.ver.sed dubitatur.Et ita
in specie nostræ cõsuetudinis tenuit Chasse.in cõmentarijs cõsuetudinum Burgund.hoc
eodem tit.§.j.in verbo,dedans lan & iour,col.2.versi.item aduerte.

Quid si cõtestata.

Actio annalis ut cæteræ perpetuatur litis contestatione.

73 ¶ At si lis fuit cõtestata,actio ꝑpetuata est,vt diximus.quod intelligẽdũ est ita,vt actio nõ
duret tãtùm anno,vt ante,sed.40.an.vt multis placuit,aut.30.ann.aut etiã minori tẽpore,
vt volũt alij,vt dicemus duobus seq.versi.nec enim dubitandũ est,quin etiã annalis actio
perpetuetur per litis cõtestationẽ,cũ tex.habeamus in.d.l.2.C.quan.libel.prin.datus.Nam
& videmus quòd actio rescissoria,quæ & ipsa annalis est.l.in honorarijs,vers.sed cũ rescis
sa.ff.de act.& obli.&.§.rursus,& ibi latè recẽtiores,insti.de act.perpetuatur per litis cõte-
stationẽ,vt no.glo.in.d.§.sed cũ rescissa,super verbo,sed redditur,& in.l.vl.in verbo,finiẽ
damq; litẽ.C.de tẽpo.in inte.rest.& in.l.vl.in verbo,finiẽdæ.C.de dol.& in.d.l.vl.in verbo
extẽdimus.C.de præscri.30.vel.40.an.Bal.in.l.vl.col.vl.C.qui.ex cau.maio.Imo.in.l.2.§.
si rem.ff.de vsuca.pro empt.Alex.in.d.l.vl.in prin.col.3.ff.de eo per quẽ fact.erit.Iason in
l.nam & posteà,quam legit cum.l.ait prætor.§.si is qui temporali,in.j.no.per tex.ibi,iun-
cta glo.in verbo,temporali,quæ ponit exemplum in actione iniuriarum.ff.de iureiu.

Adquod tẽpus perpetuantur actiones.

74 ¶ Sed hîc scire debes qđ supra diximus,nõnullos ita intelligere hãc ꝑpetuationẽ,vt actio
nes quæ durãt.30.ann.perpetuẽtur ꝑ litis cõtestationẽ in.40.ann.Sed si actio sit breuioris
temporis,quàm.30.annorum vt redhibitoria,vel quãto minoris,& aliæ huiuscemodi,ea
in.30.tantùm annos perpetuetur.Ita enim voluisse videtur glo.non oscitanter lecta & per

pensa in.d.l.cûm notissimi.§.immo,in verbo,interrupta,& ibi apertius Saly.col.vl.versi. sed quid dicendû.C.de præscrip.30.vel.40.anno.& idem Saly.in.l.vlti.in.2.quæsti.& iterum in fi.eo.tit.& Feli.qui id dicit no.& sing.in.d.c.illud,col.2.versic.limita tamen egregiè,ext.de præscrip.& Soci.in.d.l.vl.col.2.versi.circa secundû.ff.de eo per quem fact.erit.

75 ¶ Alios autem esse,qui tenent eas actiones,quæ minori tempore durant,quàm.30.annorum ita perpetuari,vt tempori quo præscriberentur,addantur propter litis contestationẽ decem anni:vt si durent.10.annis,perpetuentur in.20.annos:si durent.20.perpetuentur in 30.& sic de alijs:quemadmodum scilicet actioni,quæ.30.est annorum,adduntur quoq;.10. vt perpetuetur in.40.annos.In hac enim sententia fuit Angel.in.d.l.2.§.vlti.ff.de vsucap. pro empt.Sed tu tamen de hoc vide omnino Imo.ibi.& Alex.in.d.l.vlt.in prin.col.3.ff.de eo per quem fact.erit.& Iaso,in.d.§.pœnales,numero.112.& multis seq.insti.de act.& Corne.con.180.multùm diffusè,col.2.versi.itaq; claris,li.3.& Fran.Rip.in.l.nemo,col.antepe. numero.118.ff.de lega.j.Nam eius rei sufficit admonuisse obiter lectores.

76 ¶ Et hæc quidem quantùm ad præscriptiones iuris cõmunis.Sed dubium maius est in ijs quæ sunt ex statuto,præsertim non cõueniente cum iure cõmuni,ex eo quod scribit Bal. in.c.cùm non liceat,col.2.versi.quæro pone quòd statutum,extra de pręscrip.vbi hæc propemodum scribit.Statutum inducit præscriptionem decem annorum in quacunq; actione reali & personali.Nunquid actio per litis contestationẽ perpetuetur in.40.annos,cùm statutum de perpetuatione nullam mentionem faciat.Quod videtur,quia iste casus perpetuationis est à statuto omissus,ergo relinquitur dispositioni iuris cõmunis.In contrariũ videtur,quia istud statutum discrepat à iure communi,præsertim in actiõibus personalibus:cùm ergo recessum sit à iure cõmuni,non possumus interpretari statutum secundùm ipsum ius cõmune,ar.l.qui cum vno.§.qui post.ff.de re milit.nam quoties statutũ aliquid addit vel detrahit tacitè vel expressè iuri cõmuni,efficitur ius municipale:nec recipit sub auditum intellectum à iure cõmuni,quia lex quæ corrigitur,nouam legem non interpretatur.l.vlt.C.de iudic.viduit.tol.Et hanc Bal.doctrinam nuncupatim sequitur Alex.con. 227.põderatis narratis,col.2.ver.& idẽ determinat,li.6.& iterũ con.249.perspectis & põderatis,col.vl.li.6.& Io.Frã.Balb.in tract.præscri.in vlt.q.4.ptis.6.eiusdẽq;vl.partis prin.

Quid in præscriptiõibus statutorum.

Statuti a iure cõmuni discrepantia an ab eo interpretationem sumant.

De eadẽ re.

77 ¶ Quamuis ipse Alex.tractans an statutum correctorium aut derogatorium iuris cõmunis assumat interpretationẽ ab eo,& inter cætera allegans Bal.vbi supra videatur voluisse contrarium in.l.vl.§.in computatione,colum.vl.C.de iure deliber.& Philip.Deci.con. 445.in casu ad me transmisso,col.8.versi.non ob.quòd illa constitutio.Sed eam Bal.in ea re sententiam confirmat & alia non absimilis,si non eadem sit,eiusdem Bal.in.l.maximũ vicium,col.4.versi.vlterius quæritur de tali.C.de libe.præteri.quòd statutum iuris cõmunis derogatiuum nõ recipit interpretationem ab ipso iure cõmuni,per.l.j.§.hunc igitur. C.de Iustini.Cod.confir.&.l.j.§.repetitia.C.de emend.Iustini.Cod.& alia quædam iura. quod dictum commendat Pau.Ca.in.d.§.in computatione,& ibi quoq; Corne.paulò ante fi.& Ro.qui tamen dicit ausum se consulere contrarium,quamuis non reperisset à quopiã improbatum,in.l.si quis priore.ff.ad.S.C.Trebel.& Soci.qui id dicit sing.in.l.cùm filiusfa.col.4.versi.secundò inquantum.ff.de verb.oblig.Et vide quod & in simili tractãt Pau. Ca.& Corne.in authen.quod sine.C.de testa.in casu statuti disponentis,vt in testamentis sufficiant duo aut tres testes.

78 ¶ Subdit autem Bal.vt ad eum redeamus,in.d.c.cùm non liceat,quod ad hunc casum maximè pertinet, ex eo quod dictũ est fieri , vt præscriptio statutaria currat minoribus,licèt detur restitutio in integrum.c.constitutus,extra de in integ.resti.quia petens restitutionẽ non reprobat statutum,sed approbat.l.cùm minor.§.vl.ff.rem rat.habe.Sed ille qui diceret præscriptionem non currere,directè veniret contra statutum,quod est impossibile.l. prospexit.ff.qui.& à quib.Ideo(inquit)multa priuilegia habent locum in pręscriptionibus statutorum.Hæc ille.Ex quibus apertè intelligit in casu nostræ cõsuetudinis non procedere quod dictum est de perpetuatione actionis per litis contestationem:nam.d.c.constitutus,ab eo allegatũ loquitur expressim de hoc nostro statuto retractus,tanq̃ in pręscriptione illius nõ sit obseruãda illa perpetuatio,quæ ex iure cõi est,de qua antè locutus fuerat. Sed & subdit Bal.hinc quoq; fieri,vt fortè ex præscriptione statutaria quæratur directum dñium,etiã si de iure cõi non nisi vtile quęratur.de quo nos alibi latius dicemus in nostro tractatu,cuius titulus est,nihil frustra.Sed tamen interim vide quæ in casu huius quęstionis dicemus infra in fi.huius tit.in.5.quæsti.

79 ¶ Vt tamen non omittamus contra illud dictum Bal. videri aliud dictum ipsius in.l.superuacuam, quæ est vl.in.3.no.per illum tex.C.de tempo.in inte.resti.dum ibi dicit, quòd præscriptio decennij inducta à statuto in locum præscriptionis.30.annorum sapit eandẽ naturam. Et idem penè dicit in.l.in contractibus, in prin.in.j.no.per illum tex.& ibi quoq; Saly.in prin C.de non numer.pecu.vbi & hoc Bal.ipse dicit esse menti tenendũ.& idẽ Bal.in.c.j.§.porrò, in verbo.30.annos, tit.quali.olim pote.feud.ali.vbi & illud quoq; dicit quòd sicut præscriptio.30.annorum currit adultis, nõ pupillis.l.sicut.C.de præscript.30.vel 40.annorum.ita & præscriptio statutaria.10.annorum subrogata loco illius.id quod etiã dicit no.& idem Bal.in.d.l.sicut, col.j.versi.& hoc est vtile, & rursum col.vl.versi.nota bene, & ibi quoq; Angel.col.2.versi.not.hanc doctrinam, vbi dicunt quòd ea præscriptio.10.annorum in actionibus personalibus à statuto inducta æquè interrũpitur per citationẽ, & perpetuatur per litis contestationem, vt præscriptio.30.annorũ, quæ est de iure cõmuni, quod item Ange.dicit esse menti tenendum.& rursus ipse Bal.in.l.properandum, colũ.2.versi.modò quæro quid si statutum.C.de iudici.& in.d.l.vlt.in prin.col.2.versi.quæro hic in præscriptionibus statutarijs, & ibi Alex.& recentiores.ff.de eo per quem fact.erit.& in c.j.§.si quis per.30.col.vl.versi.quæro vtrum si statutum, ti.si de feud.defun.fuerit contro.inter do.& ag.vbi dicit quòd si per statutum abbreuiatum fuerit tẽpus præscriptionis.30.annorum, in eo tanquam subrogato habet locum distinctio.l.si quis emptionis.C.de præscript.30.vel.40.anno.Io.And.post Richar.in addi.Specul.tit.de appel.parte.2.§.nũc breuiter, versi.licèt autem detur annus, & versi.eiusdem addi.incip.subdit autem, vbi ex hoc dicit quòd quibus casibus tempus iuris communis non currit, puta cùm stat per iudicem, vel quia partes compromiserunt, vt in authen.si tamen, & authen.item si appellatione.C.de tempo.appel.non etiam currit tempus statutarium in locum illius subrogatum. Et quibus casibus currit tempus iuris cõmunis, sed datur restitutio, vt in authen.ei qui appellat, eo.tit.eisdem hoc curret, & dabitur restitutio.& alia quæ ibi subiungit, vt videre poteris.& rursus idem Io.And.in addi.ipsius Specul.ti.de iudi.deleg.§.restat, versi.quid si in statuto.Bar.qui non obscurè sentit quod supra diximus de interruptione & perpetuatiõe præscriptionis statutariæ, in.d.l.cùm notissimi, in prin.versi.& sic facit ad quæstionem.C.de præscrip.30.vel.40.an.& in.l.in omnibus.ff.de act.& oblig.& in.d.l.2.§ vlt.& ibi apertius Angel.qui tamen hanc perpetuationem in ea præscriptione statutaria aliter intelligit atq; alij, vt supra diximus, & ibi item Imo.ff.de vsucap.pro empti.Salyc.qui etiam id aliter intelligit, vt & supra diximus, in.d.l.vlt.C.de præscrip.30.vel.40 annorũ.Imo.in.l.dies, in prin.ff.de dam.infec.Ro.con.38.in casu proposito, ad fin.Pau.Ca.con.42.visa quadam, colum.j.lib.j.& con.229.venditio ista, post princ.lib.2.& con.393.pro euidentia, col.j.eodẽ li.2.& con.436.ad secundum, eo.lib.2.& con.466.in casu præmisso, versi.pro hoc etiam facit, eo.lib.2.Steph.Phede.in li.de legum interpretatione, parte.j.char.8.versi.vnde infertur.Corne.d.con.180.multòm diffusè, col.2 in prin.lib.3.Calca.con.11.quod non præsumatur, col.14.vers & prætereà.Alex.in.l.ne quis, col.2.in fi.ff.de feri.vbi dicit generaliter præscriptionem breuiorem inductam à statuto in locum longioris inductæ à iure communi, habere per omnia eandem naturam, & con.42.in caussa & lite, col.j.versi.& tale tempus, lib.3.& con.24.inspecto processu, paulò ante fi.li.4.& con.56.quoniam omne datum, col.antepe.versi.nonò, lib.6.quod iterum inculcatur con.119.eo, lib.6.Fran.Are.cons.131.consultissimè, paulò ante fi.Alex.in addi.Bar.in.l.sequitur.§.si viam, in fi.ff.de vsucap.latè Feli.in.d.c.illud, col.2.versi.circa ciuiles, ext.de præscrip.Iason.in.d.§.pœnales, nũe.115.insti.de act.& in.l.nemo potest, in.2.lect.col.antepe.ad fi.ff.de lega.j.Philip.Deci.cons.566.viso consilio, col.2.versi.tertiò principaliter.& Io.Fran.Balb.in tractatu præscriptionũ.in.28.quæsti.prin.4.partis.4.item partis prin.& iterum in.j.parte.6.eiusdemq; vlt.partis princ.in.23.casu col.eiusdem.4.versic.idem est. Et hæc est cõmunis op.licèt Pau.Ca.sibi contrarius contrarium videatur voluisse, con.184.videtur dicendum, col.j.&.2.lib.j.

Subrogatum sortitur eandẽ naturam. Etiam si in aliquo discrepet.

80 ¶ Sed hîc aduerte lector, quia hæc possunt procedere, quando præscriptio inducta à statuto succedit loco præscriptionis iuris cõmunis: tunc enim, vt omnes illi dicunt, iure subrogationis debet sortiri eandẽ vim & naturã.l.si eum.§.iniuriarum.ff.si quis cauti.&.c.ecclesia, le.j.ext.vt lit.pen.& cle.j.de supplen.negl.prælat.cũ si.Etiã (vt hoc illis addas quos supra citauimus) si subrogatũ in aliquo discreparet: nã nihilominus in alijs sequetur eãdem naturã, vt dicit Pau.cõ.73.repetito cõ.265.licèt ista dña Lisa, paulò ante fi.li.j.& Phili.Deci.cõ.190.circa primũ dubiũ, col.3.ver.quartò hoc idẽ.& cõ.543.in casu ꝓposito, col.2.ver.

tertiò hoc confirmatur. In casu autē nostri statuti id tēpus anni præstitutum retractui non succedit loco alterius temporis, aut præscriptionis iuris communis: immo statuentes sic per se & de nouo id tempus præstituerunt sine subrogatione alterius temporis iuris communis: vt pote cùm retractus ipse non sit de iure communi, vt latè diximus supra in rub. Ideoq; nec id tempus sortitur naturam temporis iuris communis. vt expressim & in casu. d.c. constitutus, loquentis de nostro statuto voluit Inno. in. cap. ex ratione, colum. j. & ibi quoque Hosti. colum. 2. & Ioan. And. colum. 3. ext. de appel. & Bal. in cap. j. versicu. nisi iusta, colum. j. versic. ex his insurgit, titu. quo temp. mil. & Alexan. d. con. 65. quoniam omne, col. pe. lib. 6. quod repetitur con. 119. eo. lib. & Matthe. Afflic. deci. Neapol. 370. tria dubia, numero. 3. & bene facit quod voluerunt idem Inno. Hosti. & Ioan. And. in. d. cap. constitutus, illi in fi. hic colum. vlti. dum concordant eum tex. cum. l. vlti. C. in quib. cau. in integ. resti. non est necessa. *Quid sit tēpus statuti non succedit in locū tēporis iuris cōis.*

81 ¶ Et ego quidem, vt tandem interponam meum iudicium, vix adduci possum, vt credam huiusmodi tempus anni & diei à nostro statuto introductum sine subrogatione alterius temporis iuris communis, perpetuari per litis cōtestationem, ac ne protrahi quidem aut proferri in longius tempus quàm in alterum tantum, id est annum & diem. Et ita aliquādo audiui fuisse obseruatum & iudicatum in nostro supremo Senatu Parisiensi quanquā hodie dicitur contrarium obseruari. Et ita videtur tenere. Ar. Ferronus in consuetu. Burdigal. hoc eodem titu. §. j. colum. vlti. vbi tamen paulò obscurius de hac re loquitur. Et pro illa nostra sententia, vltra prædicta facit, quòd in remedijs extraordinarijs & quæ sunt stricti iuris, cuiusmodi est nostra consuetudo, vt iam toties diximus, & attestatur nostra consuetudo infra eo. titu. §. 35. eodemq; pe. litis contestatio actionem non perpetuat. l. Papinianus. §. j. & ibi glo. & docto. ff. de minor. & l. vlti. & ibi glo. in verbo, finiendamq; litē. C. de tempo. in inte. resti. & in. l. vlti. & ibi glo. vlti. C. de dolo. Caue tamen quia priores tex. loquuntur de in integrum restitutione tantùm, posterior in actione de dolo. Ex consuetudine autem Cenomanorum cap. 419. ex sola citatione in causa retractus, non tantum interrumpitur actio, sed etiam perpetuatur. Et idem quoque Andegauorum ca. 408. nec tamen dicunt in quod tempus. *Decisio principalis quæstionis.* *Consuet. de quæstione princip.*

82 ¶ Sed illud interim non omittemus. Id quod supra diximus, præscriptionem interrumpi citatione, & perpetuari litis contestatione, intelligendum esse, cùm vtraque est valida: si autem sit inualida, neutrum operatur, vt de citatione dicemus infra eo. titu. §. 8. in glo. 2. numero. 3 quod tamen. De litis autem contestatione satis probat tex. in authen. offeratur, in fi, & ibi glo. & docto. C. de litis contesta. quod tamen intelligit Saly. ibi colum. vlt. quando ipsa citatio vel litis contestatio ab initio nulla est: secus si ex post facto & per lapsum instantiæ annulletur: nam tunc durant interruptio & perpetuatio iam factæ, vt no. glo. in. l. properandum. §. etsi quidem, in verbo iudicij, & ibi quoque Bar. col. 2. versi. quæro vtrum ista absolutione, Bal. Angel. Saly. Pau. Ca. & Iason. C. de iudici. Bal. in. l. vlti. per glo. ibi. C. si tuto. vel cura. interue. & in. l. 2. col. 4. versicu. circa secundam partem, & ibi Alexan. colum. 5. versicu. j. quòd licet, & Iason col. pe. versi. adde inquantum, & Philip. Deci. numero. 51. & sequē. C. de eden. & Raph. Co. con. 92. in nomine, & c. viso subscripto, circa medium, & Philip. Franc. in cap. vt debitus, colum. 4. versi. tertia conclusio, extra de appel. & Maria. Soci in cap. venerabilis, in. 27. arti. princ. de iudic. Nam vt omnes prope dicunt, effectus earum est iam consummatus, nec, vt dicit Saly. in. d. authen. offeratur, illa annullatio retrotrahitur. *Citatio inualida non interrumpit.* *Litis contestatio inualida nō perpetuat.*

83 ¶ Quod autem dictum est supra, litis contestationem inualidam non interrumpere præscriptionem, vt ad id redeamus, voluit etiam glo. in. l. si pater. C. ne de statu defun. & in. d. cap. vt debitus, in verbo, coram idoneo, in fi. & ibi Ioan. And. Anto. Panor. Philip. Fran. & cæteri recentiores, extra de appel. & in cap. ex tuarum, in verbo, non putantes, de purg. cano. & omnes prope in. c. illud, ext. de præscrip. Sed nec illud prætereundum, (ne erres) solā citationem non omnem semper interrumpere præscriptionem de iure ciuili, vt videre poteris apud Bar. in. l. 2. in fi. C. de seruit. & aqua. & in. l. vlti. in princ. & ibi recentiores. ff. de eo per quem fac. erit. & in. l. sicut. C. de præscrip. 30. vel. 40. an. & Alexan. in addi. ipsius in. l. cum notissimi, in prin. eo. tit. cum si. At de iure canonico semper interrumpit, vt quæ in mala fide constituat, vt pulchrè voluit Bal. in. d l. 2. colum. 2. versicu. vlterius quæritur. C. de seruit. & aqua. & sequitur Fran. Cre. qui id dictum dicit singu. & à nemine pondeatum, sing. 101. tu scis ꝙ præscriptio, vbi & id dicit esse de pane lucrādo, ita enim loqtur. *De eadē rē*

n. v.

84 DECIMOQVARTO QVAERO. Quid si quis tanquam procurator & nomine consanguinei venditoris offert precium emptori, petens eo se nomine ad retractum recipi, cùm tamen eius rei mandatum non haberet, sed ipse consanguineus post annum id quod ab illo gestum est nomine ipsius, ratum habet. An id sit satis, vt obtineat, tanquam venerit intra annum. quod statim prima facie videri posset, quoniam ratihabitio mandato æquiparatur, & retro ad tempus actus trahitur. l. vlti. C. ad S C. Macedo. & l. hoc iure. §. deiecit. ff. de reg. iur. & cap. ratihabitionem, eo. titu. lib. 6. & ibi concord. Idq; etiam in ijs quę requirunt speciale mandatum. l. quòd si de speciali. ff. de minori, cum alijs concord. à me adductis supra eadem glo. in. 12. quæsti. in prin.

Quid si cõsanguineus post ãnum ratificet obLatronẽ ab alio factam eius noĩe.

85 ¶ Tu tamen dic non esse audiendum, per tex. in. l. bonorum, quæ est pe. & ibi Alberi. Bar. Ange. & omnes. ff. rem rat. hab. quo apertè probatur id quod dictum est, tum demum procedere & non aliâs, cùm rati habitio fit intra id tempus, quo actus ratificatus fieri poterat: nam verba eius. l. ea sunt. Bonorum possessionem ab alio agnitam ratam haberi oportet eo tempore, quo adhuc in ea causa sit, vt peti possit. Itaque post centesimum diem ratum haberi non potest. & est idem tex. in. l. vlti. ff. quis ord. in bono. pos. ser. Et est in simili tex. in. l. j. in princ. iuncta glo. in verbo, quod mox. ff. de appel. recip. & in. cap. non solent, etiam in princ. iuncta glo. in verbo, mox. 2. quæst. 6. & voluit glo. in. d. cap. ratihabitionem, statim post princ. & ibi quoque Dy. & Guil. à mõte Laud. & alia glo. in ca. quàm sit, in verbo, petere, in fi. & ibi. Ioan. Mona. Ioan. And. Pet. Anc. Domi. & Philip. Frã. de elect. lib. 6. & glo. in cap. cupientes. §. quòd si per. 20. in verbo, propositam, eo. titu. Pet. Bel. Perti. quæsti. 214. dum quæritur vtrum ratihabitio. Alberi. qui id trahit ad multa, in d. l. bonorum. D. à Rota. deci. 428. si habens, circa medium, in nouis. Specul. titu. de appel. parte. 2. §. j. versicu. porrò, & ibi Bal. in addi. & idem Bal. in. d. l. vlti. colum. j. versicu. tertiò quando actus, & ibi quoque Alberi. colum. 2. versicu. vltimò notandum. C. ad Macedo. & in. l. obseruare. §. post hæc, colum. 2. versicu. est autem notandum, & iterum in addi. ipsius. §. circa medium, & ibi quoque Alberi. col. 2. versicu. alij dicunt. ff. de offic. procon. & in. l. quid ergo, in. j. lect. in fi. ff. de his qui no. infa. & in authen. hodie, colum. 2. versi. quæro nũquid aliquis possit. C. de appel. & in cap. quoties, de pactis & con. 44. iste dominus Cristophorus, col. vlti. lib. 2. & con. 141. thema huiusmodi, colum. 2. eo. lib. 2. & con. 417. primum dubium est, colum. 2. versicu. sed vltra tunc quæsita, eo lib. 2. vbi ex hoc in pulchro casu consuluit. & con. 101. nobiles viri, ante fi. lib. 3. & con. 57. punctus quæstionis talis est quidam vsurarius, colum. j. versicu. prætereà vitium, lib. 5. Raph. Fulgo. con. 154. super eo quod primò, in princ. Panor. & Bened. Cap. in capi. cum venissent, ext. de resti. spolia. idẽ Panor. in cap. accedens, de præben. Pau. Ca. & Fran. Are. in. l. Pantonius, vterque colum. 3. ff. de acqui. hæred. Pau. Ca. con. 281. in causa ista quinque principaliter, colum. pe. versicu. prætereà aliud, lib. j. Marti. Laud. in. cap. j. §. sed vtrum, in prin. titu. per quos fiat inue. Corne con. 110. in iudicio, colum. 4. versicu. & si hodie, lib. 2. & con. 130. viso dicto puncto, colũ. j. lib. 3. & con. 221. visis certis, colum. vlti. eo. lib. 3. & con. 292. visis nonnullis, col. 2. eo. lib. 3. vbi loquitur de ratificatione appellationis non facta intra tempora appellãdi. Fran. Are. con. 16. præsupponitur, colum. 3. versicu. circa secundum dubium. & con. 94. respondeo, in fi. Alexan. con. 135. ponderatis his, colum. 2. lib. 2. & con. 78. viso & diligenter ponderato, colum. 3. versicu. tertiò respondeo, lib. 5. quod repetitur con. 26. lib. 6. vbi dicit singu. ad hoc tex. in. d. l. bonorum. Guid. Pap. deci. Delphi. 436. cùm materia, in. 94. quæsti. & Soci. con. 16. anno domini, colum. 8. versic. nec ob. si vltimò, lib. 4. Iason qui id optimè declarat, quo modo sit intelligendum, post alios in. l. si is qui pro emptore, numero. 128. incipi. secundus articulus. ff. de vsucap. cum alijs quoque concord. collectis à Philip. Deci. in. l. semper qui non prohibet, col. 2. versi. 2. regula principalis. ff. de reg. iuris.

Ratificatio debet fieri intra tẽpus quo certus fieri debuit

86 ¶ Quibus illud vnum addiderim ex eo fonte id manasse, vt qui adhæret appellationi ab alio factæ simpliciter, vel etiam pro se & adhærentibus, idipsum facere debent intra tempora appellandi alioqui non admittuntur, vt per. d. l. bonorum, voluit glo. in. d. cap. vt circa. §. alioquin, in verbo, adhærentes, in fi. & ibi etiam Guil. Laud. Archi. Domi. & Philip. Fran. de elect. lib. 6. & D. à Rota deci. 225. adhærentes, in nouis & Bal. in. d. authen. hodie, colum. 2. versicu. quæro nunquid aliquis. C. de appel. Fran. Are. in. d. l. Pantonius, colum. 3. versi. & primò quòd illa. ff. de acqui. hære. & Guid. Pap. dicta decis. Delphi. 436. in 78. quæst. De quo & tu vide Ioan. And. in. cap. j. colum. pe. versi. sed nunquid, de elect. lib. 6. & in cap. concertationi, de appel. eo. lib. 6. & Ioan. Gallum in suis arestis quæst. 150. cap.

Adhærere appellationi debemus intra tẽpora appellationis.

vlti.vbi & ex hoc dicit,quòd renunciatio appellationis facta nomine alterius debet ratificari ab appellante intra tempus octo dierum, quod ex ordinationibus regijs huiusmodi renunciationi statutum est.Et facit etiam quod de declaratione rei obscuræ tradit idē Ioan.And.in cap.in alternatiuis,de reg.iuris lib.6.in mercur.Et quod de purgatione moræ voluit Bal.d.con.57.colum.j.lib.5. vt scilicet fieri debeat intra tempus, quo actus geri potest.Et quod de protestatione dicitur in.l.2.& ibi Bal.versi.deinde videamus.C. de his qui per met.iudi.& in cap.vlti.& ibi docto.de appel.&.Bal.in.l.2.in.2.lect.colum.2.versi.& nota quòd protestatio.ff.de mino.

Ratificatio renūciationis appellationis intra tēpora ipsius fieri debet. idē de declaratione rei obscure. Idē de purgatione moræ. Idē de protestatione. Eadē in ratificatione solemnitas quæ in actu ipso.

87 ¶ Et facit ad hanc nostram sententiam, quòd id tempus anni & diei est de forma & solēnitate consuetudinis,vt & alia huiusmodi tempora,ex sententia Bal. Saly. & Iaso. in authent.quæ supplicatio,per illum tex.in illis verbis,nisi sub hac forma, iuncta glo . C . de præcib.imper.offer.cum alijs si.& concord.à me collectis infra eo.titu.§.3.in glo.4.numero.3.& hanc sententiam fulcit.At eadem solennitas quæ requiritur in actu, eadem quoq; & in ratificatione necessaria est,ar.l.si vt proponis,la.2. C. de nupti. &. l.nuptiæ.ff.de rit. nupti.& per eos tex.voluit Ro.con.12.viso facto proposito,colum.vlti.versicu. ad secundum autem.& Philip.Deci.con.532.pro vera resolutione,colum.j.& con.536.in causa quę agitatur Mantuæ,colum.2.versi.ad ista etiam respondetur . Et facit quod tradit Bar. in.l. hæredes palam.§.sed quid post,circa medium.ff.de testa.& Soci.con.92. in caussa domini Antonij,colum.5.versicu.confirmatio enim, lib. 3. Igitur cùm sit consanguineus extra tempus consuetudinis,quomodo poterit adhuc ratificare?cum ei desit,quod est de forma ex solennitate retractus,vt scilicet intra annum fiat. & id in nostro casu retractus expresse voluit Chasse.in hoc tit.de retraictz.§.j.in verbo,le peut racheter,col.2.versi.& in hoc casu,in postrema æditione.

88 SED QVID si consanguineus promisit intra annum ratificare, non aliter tamen ratificauit.an id satis sit,tanquam id ipsum vim ipsius ratificationis habeat, per id quod in simili voluit Ioan.And.in addi.Specul.in rub.de obli.& soluti.colū.j. cum alijs multis cōcord.à me adductis infra titu.sequen.in fi.numero.26.quorum authoritate,cum si. Ego tamen id non satis esse censuerim,sequutus sententiam Pau.Ca.con.281.in caussa ista quinque principaliter,colum.pe.versi.præterea aliud,lib.j. vbi dicit aliud esse ratificare , aliud id ipsum promittere.Ideoq; non sufficere , vt quis promittat ratum habere intra tempus, quo actus geri potest,nisi & id intra id tēpus id faciat.Et id confirmant alia multa,quę & nos collegimus in eodem fine titu.seq.nume. 41.sed quorsum,cum multis seq.

An satis sit itra annum promittere ratificare. Aliud ratificare, aliud id ipsum promittere

89 ¶ Sed huic tamen sententiæ obstare videtur,quòd promittens habere ratum satis habet ratum,nec alia ratihabitio requiritur.l.si procuratorem absentem,cum glo.in verbo , ratum.ff.de procur.&.l.si fine.§.cùm autem,& ibi glo.in verbo,nihil.ff.rem rat. hab. Bal.in l.j.col.2.in.vlti.oppo.C.de procur.Fran.Are.con.90.in caussa istorum,in princ.& iterum con.100.longitudo,in.j.dubio,col.2. vbi & alios citat. & Lancel. Gali. qui id ex istis assumit quod supra diximus,in.l.4.§.Cato,colum.9.versi.duodecima.ff.de verbo. oblig. Sed ne fallaris,id non ita simpliciter probatur ex illis locis,sed illud tantùm,quòd si quis mandauit,& promisit ratum se habiturum,non est opus alia ratihabitione,cùm solum ipsum mandatum per se sufficiat.Et idem si simpliciter mandauit.l.si procurator,in prin. & iterum in.§.Celsus.ff.de condic.indeb.Ideo etiam in isto nostro casu, si consanguineus cuipiam mandasset,vt retraheret rem quampiam venditam à suo consanguineo,promittens ratum se hunc retractum habiturum : Certè tunc non opus est alia ratihabitione . At si non præcesserit mandatum,crederem non satis esse promittere ratum habiturum,nisi re vera ratum habuerit.

Promittens ratificare, satis habet ratum.

90 QVID AVTEM & hæc erit DECIMAQVINTA QVAESTIO. Si is qui hanc oblationem fecit,habebat mandatum expressum iam à tempore ipsius oblationis , sed de eo non docuit nisi post annum.& hoc quoque casu non esse satis opinor : quia paria sunt non facere aut minus sufficienter facere intra tempus statutum,cap.si quis iusto , versicu. si autem nullus,iuncta glo.in verbo,admitti,de elect.lib.6.Cuius argu.Lapus alleg. 22.an sufficiat procuratorem , negat sufficere procuratorem præsentare intra quatuor menses, nisi & intra id tempus fidem faciat de mandato patroni. Cui adde esse item paria non esse,& non apparere.l.duo sunt Ticij,& ibi Bal.ff.de testa.tutel.& cap. solennitates , le.j.de con.di. j. cum si . Ex quo sequitur,si non appareat intra tempus, perinde esse , acsi id ipsum non fuisset intra idem tempus . Sed si mandatum aut ratificatio intra ipsum tempus

Quid si habens mādatum ad retrahendum non docet de mādato nisi post annum.

non extitisset,nihil actum fuisset,vt diximus in præcedenti quæsti. Ergo & idem si de eo
intra tempus non apparuerit. Paria enim sunt,vt resumamus,non esse in tempore,& non
apparere in tempore, per. d. iura & si. Et optimè facit tex.in. l. de pupillo.§.qui pro-
curatorio, in illis verbis, etiam si verus sit procurator. ff. de no. ope.nuncia. Ex quo Ia-
son no.in.4.no.quòd etiam verus procurator repellitur,si non constet de mandato, & eã
adducit,quam diximus,rationem,quòd paria sunt aliquid non esse vel esse,& non appare
re.Et facit etiam ad supradicta glo.in cle.caussam,in verbo specialiter, in fi. de elect. &
quod in eodem casu scribit Thomas fastolus in deci.Rotæ, caussa. 15. dubio. 35. tertiò
dubitatur.

91 ℭ Quod no.quia fortè multi responderent contrarium. Nam etiam pro contraria sen-
tentia facit,quod scribit Specul.titu.de procur.in.4.parte.§.j.versic. sed si receptum erat,
vbi in casu cap.j.de elect.lib.6.Si aliquis (inquit) tanquam procurator alterius in termi-
no sibi præstituto obiecerit crimina aduersus electum, & intra illud tempus nõ docuit de
mandato,quod iam ante habebat:quia fortè non recordabatur, nihil ei obstabit manda-
tum non fuisse exhibitum.Sed tu hîc tamen omnino vide Alexan.con.78.viso & diligen
ter ponderato,col.2.versi.sed præmissis non ob.cum multis sequen.lib.5.quod iterum re-
petitur con.26.lib.6.& Fran.Rip.in cap.cum M.ferra.numero.137.extra de consti. & præ
tereà quæ ab eodem Specul.scripta sunt in d.§.j.versicu. quid si appellans, & versicu. seq.
d.tit.de procur.& Archi.in ca.2.de procur.lib.6.& Card.Flor.in cle.2.in.18.eademq; vlti.
quæsti.eo.quoque titu.vbi multa videbis ad hanc quæstionem pertinentia. & vide item.
D.à Rota deci.248.nota quod vbi ad requestam,in antiquis.& iterum deci. 586. quidam
qui non erat,etiam in antiquis.& Bar.con.73.quæritur vtrùm procurator.

Quæsti. an admittatur tertius noĩe consangui- nei offerẽs cautionem de rato. Cautio rati an & qñ sufficiat.

92 VERVM PLVS dubitationis est,& DECIMO SEXTO. An iste qui alterius nomi-
ne facit hanc retractus oblationem, admittendus sit offerens cautionem de rato. Quod
videtur,per tex.in.d.l.de pupillo.§.qui procuratorio.ff.de no.ope.nunc.supra in præceden
ti quæsti.alleg.vbi qui nomine procuratorio nunciat,si de mandato eius dubitatur, audi-
tur satisdans eam rem dominum ratam habiturum. Cuius authoritate scribit Bar. in.l.
qui absentem,in.3.no.ff.de procur.quòd sicut quando petitur aliquid in iudicio, requiri-
tur cautio de rato, ita quoque quando extra iudicium aliquid petitur. quod etiam dicit
probare tex.in.d.l.qui absentem.Et ita sentit satis esse cùm dubitatur,caueri de rato, eti-
am in actibus extraiudicialibus.

ℭ In contrarium facit quod scribit Bal.in rub.extra de procur.colum.2.versicu. procura
tor ad protestandum. Quòd procurator non admittitur ad protestandum cum cautione
93 rati.sed debet facere fidem de mandato,per.l.si quis inficiatus.ff.deposi. Porrò idem Bal.
in cap.coram,colum.2.versicu.extra quæro vtrùm,extra de offic.deleg.vtrùm (inquit) ad
protestandum debeat admitti procurator,de cuius mandato dubitatur,offerendo cautio
nem rati.Responde sic,si protestatio tendit ad iudicium,per.d.l.qui absentem. ff. de pro-
cur.Nam qui protestatur,partibus actoris fungitur.l.si res quam.ff.de euicti. Sed si prote
statio tendit ad dandum vel soluendum,necesse est offerre instrumentum mandati.d.l.si
quis inficiatus:quia in hoc debet præcisè constare de mandato,vt no.in.l.nõ solùm.§.qui
alieno.ff.de procur.Hæc Bal.quem sequitur Iason in.d.§.qui procuratorio,in.3.no. Et ita
videtur hic non satis esse cauere de rato, sed faciendam esse fidem de mandato. Et vide
quæ dicam infra in.§.vlti.huius titu.in glo.2.in.2.item quæsti.& Bal.con.118.quia plenis-
simè,colum.2.versic.& in omnibus,lib.3.

Quæ.an ad retractum requiratur speciale mãdatum. An autem admittatur coniuncta persona. An procurator ad lites.

94 CAETERVM EX IIS quæ dicta sunt,suboritur illud dubium.& erit DECIMA SE
PTIMA quæstio.An procurator generalis sit hîc audiendus:An verò requiratur manda
tum speciale.Id quod satis colligi potest,ex eo quod scribit Bal.d.con.118.colum. 2.versic.
sed remanent dubia,lib.3.vbi allegat cap.constitutus,extra de in integ.restitu.quod loqui
tur de casu nostri retractus.Sed & de hoc nuncupatim tractat Chasse.in postrema editio
ne suorum commentariorum in consuetu.Burgundiæ,hoc eodem titu.in.§.j. in verbo, le
peult rachapter,colum.2.versi.sed an proximus,vbi videtur concludere,exigi mandatum
speciale. Ideo nec coniunctam personam esse audiendam sine mandato. Ibi eum vide,&
quæ dicam infra in eodem.§.in glo.12.in verbo,lachapteur,numero.34.sed vtrum,& ite-
rum in.§.vlti.huius titu.glo.2.in.3.quæsti.Et adde quod scribit Pau. Ca. in.d.l.de pupillo.
§.qui procuratorio,ad fi.ff.de ope.no.nunciat,quòd procurator generalis ad lites non po-
test interpellare,protestari,denunciare.& sequitur Alexan.con.78.viso & diligenter,col.

4.versic.tertiò corrobantur,lib.5.quod repetitur con.26.lib.6.& Fran.Ripa.in.l.quod te, numero.56.ff.si cert.pet.Neque enim huiusmodi procurator ad lites, etiam si sit cum libera,potest recipere solutionem.vt dicemus infra eodem.§.glo.13.in verbo,Lachapteur,numero.33.quod tamen intellige.

95 ¶ Et quantum ad coniunctam personam,adde etiam tex.probantem eam non posse denunciare,in.l.tutor,in princ.& ibi no.Bal.ff. de minori. & voluit etiam Feli. in cap. cum Mar.Ferra.colum.19.in.7.conclusione,versicu.hanc conclusionem,extra de cōstí. Et tex. qui videtur è diuerso probare coniunctam personam posse huiusmodi retractum intendere,in cap.constitutus,in prin.cum dicitur,pro se ac fratre suo,& ibi glo.extra de restit. in inte.Sed tu vide ibi Pe.Ancar.in.j.no.& Panor.colum.pe.versicu.in glo.j.Illud autem in confesso est quòd si consanguineus sit minor,& præterea eius vitæ, vt meritò bonis ei interdici possit,id est prodigus,mente captus, aut furiosus, tunc coniuncta eius persona pro eo admittitur ad huiusmodi retractum,vti ad cætera omnia,quæ mandatum speciale requirunt,per.l.patri,in princ.& ibi Bar.& Bal.ff.de minori. *De coniuncta persona.*

96 ¶ Et illud tamen memineris, vt redeamus ad id quod de speciali mandato dictum est, ꝙ si id certè requiratur,vti & ego censeo, nihil tamen impedit, quin & si retractus oblatio facta fuerit ab alio sine speciali mandato, tamen intra tempus anni & diei ratum haberi possit à consanguineo,cuius nomine facta est,per.l.quòd si de speciali.§.j.ff.de minori. & cap.vlti.de iureiuran.lib.6.& cap.j.de homi.eo.lib.6.Bal.qui illum priorem tex.dicit no. & Saly.in.l.si maritus.C.manda. cum multis concord. à me traditis supra in hac eadem glo.in.12.quæsti.in princ.Nec abs re diximus intra tempus anni & diei propter ea quę diximus supra eadem glo.nume.85.tu tamen dic. *Quid si intra annum consanguineus ratificet.*

97 ¶ Et si quis fortè contenderit sufficere mandatum generale, vt nihil non apud nos controuersum est. Ideoq; & coniunctam personam indiscriminatim esse admittendam sine mandato,iuxta.l.exigendi.C.de procur.Hoc tamen sciat esse intelligendum, dum modo consanguineus postea ratificet,alioquin inutile sit, quod à coniuncto ita actum est.l.3.§. sed & fortè, & ibi Bar.ff.iudi.solui.&.l.diem.§.j.ff.depo.&.l.j.C. qui.res iudi. non nocet. glo.in.l.fideiussor,in fi.ff.de nego.gest.Inno.in cap. auditis, extra de elect. & in cap. accedens,de præben.Hosti.& Ioan.And.in cap.ex parte decani,& ibi quoque Bal.colum.3.versicu.quæro nunquid,& Imo.colum.j.de rescrip.Bar.in.l.qui mihi donatum,colum.j.versi. quęro quid de coniuncta.ff.de dona.Alexand.con.40.circa primum,in fi.lib.5.Fran.Are. con.26.factum super quo,colum.pe.versic.circa quartum.Corne.con.104.cōstat, colum. penul.lib.2.Iason in.d.l.exigendi,colum.3.versicu.12.limita.Nec proinde satis sit ratificare,nisi id fiat intra annum à statuto in id præstitutum, secundum ea quæ diximus. d. numero.85. *Et si coniuncta persona possit, an requiritur ratificatio.*

98 ¶ Et hæc procedunt in cæteris coniunctis. verùm pater pro filio admittendus est ad retractum,etiam si in id requireretur speciale mandatū,vt requiri censet Chasse.Nam is ea potest agere pro filio,quæ mandatum speciale exigunt.d.l.patri, in princ. & ibi Bal.ff.de minori.& voluit etiam Cy.in.d.l.exigendi,colum.2.in.4.quæsti. C. de procura. & Ioan. And.in addi.Specul.titu.de coniuncta persona,colum.vlti.Angel.in.l.qui aliena.§.quanquam.ff.de nego.ge.Pet.Anc.loquens in casu retractus,in cap.constitutus,in.j. no. ext.de resti.in inte.Philip. Deci.in.l.filius,numero.6.C.de pactis.At nō filius pro patre id facere potest,vt colligitur ex.d.l.filius,& ibi Bal.& Philip. Deci. in.2.no. Et vide quę dicam infra in glo.13.numero.35.& ita quidem.Nec tamen omittendum est,etiam procuratorem, cum libera admittendum esse,vt aliàs semper in ijs quæ sunt specialis mandati.l. nam & nocere,& ibi glo.Bal.& Alex.ff.de pactis,cum alijs multis concord. à me congestis infra eo.§.in. d.glo.13.in verbo,lachapteur,nume.31.an autem sit satis. *An procurator cum libera. An & filius pro patre. An pater pro filio sine mandato admittatur.*

99 ET POSTEAQVAM eò peruenimus, quæro & DECIMO OCTAVO. An satis sit eum qui tanquam procurator consanguinei facit hanc oblationem retractus, ostendere siue porrigere instrumentum mandati,an verò necesse sit, vt legat, aut legendum præbeat.vide cap.appellatio,de appel.lib.6.vbi ita scribitur.appellatio, quam in scriptis iudici, à quo appellare volebas,te porrexisse proponis, non potest ex eo, quòd coram ipso lecta non fuerit,rationabiliter impugnari, & ibi glo.in verbo, lecta, quæ & id trahit ad alios quosdam casus.& cle.caussam,de elect.dum ibi dicitur,porrecto vel perlecto, quasi scilicet alterum sufficiat.quod & ibi annotat,glo.in verbo,perlecto.Per quem tamen tex. dicit Bar.in.l.non solùm.§.morte,colum.7. in materia protestationis prohibitoriæ. ff. de *Quæsti.an mandatum non modò ostendere, sed & legere debeat.*

no.ope.nunci.quòd si quis denunciat debitori debitoris, ne soluat, debet ei ostendere instrumentum debiti, vel ei exemplum illius dimittere. Et idem dicit ipse Bar.nisi quod nihil de exemplo dicit,in.l.grege.§.j.colum.2.versicu.aduerte quòd si denunciatio.ff.de pigno.& in.l.qui in alterius.ff.de reg.iur.vbi omnia hęc copulat,scilicet instrumẽtum ostẽdere, illud legere,& ipsius exemplar tradere. Saly.in.l.mora,colum.3.versicu.ex prædictis patet.ff.de vsur.per.l.si quis inficiatus.ff.depos.& alia iura.& Bal.con.447. in puncto, colum.j.lib.3.Et Soci.si is est,in tract.fal.regula.79.in.j.fal.vbi idem dicit de cessionario,qui notificat debitori,secundùm.l.3.C.de nouati.vt scilicet legat instrumentum cessionis,vel exemplum eius dimittat,quod etiam dicit ipse Bar.quem non citat, in.l.j. in princ. in.11. quæsti. ff.de no.ope.nunci.vbi tamen vtrunque ponit,vt scilicet ostendat, legatq; instrumentum,& eius copiam (vt loquitur) tradat,per.d.cle.caussam.

100 ¶ Idem Bar.in.d.§.morte,paulò post ea quæ supra.diximus,videlicet versi.quæro an talis protestatio, dicit, quòd si quis tanquam procurator alterius facit protestationem, debet aduersarium certiorem facere de mandato,instrumentum illius ostendendo,sicut (ait) supra dixi de mandato,argu.d.l.si quis inficiatus. Sed & postea quoq; scilicet colum.11. versicu.tertiò principaliter,dicit quòd cùm fit alicui protestatio, vt det vel faciat id ad quod est obligatus facto alieno,ea debet fieri cum expressione caussæ,& notificatione,& ostensione instrumentorum,& ea legendo vel exemplum eorũ dimittendo, per.d.cle.caussam, de elect.Et illum sequitur.Iason ibi,colum.14.versicu.quarta cõclusio. Subdit autem Bar. paulò post,quòd si desunt instrumenta,debet fieri fides per testes.

101 ¶ Húcque etiam spectat,quod tradit Pet.Anc.con.372. pro declaratione istorum trium, ad fi.quòd non censetur inducta notitia siue scientia sententiæ,etiam si ostensa fuerit,nisi tenore illius perlecto,per.d.cle.causam,& no.à Bar.in.d.§.morte.Ideóque & interim non currit tempus appellandi,vt dicit Iason con.159.super facto,colum.pe. versicu. tertiò facit,lib.2.vbi etiam allegat no.in.d.cle.caussam,& Specul.titul.de citati.post princ. & iterum tit.de appella.parte.2.§.qualiter,versi.cautus etiã sit.& Archi.in.c.q̃ magnũ.23.q.4.q̃ tamen id nó dicũt,sed illud qđ nõ creditur ei qui dicit se appellasse,nisi ostẽdat instrumẽtũ appellationis. Sed & Rebuf.noster in tracta.nominationũ in. 14. quæstio.nu.120.ex his concludit eum qui insiuuat literas gradus vel nominationis,eas debere legere, vel earum exemplum tradere.Et faciunt quæ in simili tradit Maria.con.24. visis diligenter, colũ.9. versi.3.principaliter,& Alex.con.95.visis processibus,colum.pe.versi.superest,lib.2.

102 ¶ Ex quibus potest intelligi & in nostro casu eum qui tanquam procurator alterius facit oblationem retractus, debere instrumentum mandati ostendere, illudq; legere, siue legendum dare, vel ipsius exemplum tradere. Alioquin is nihil agit, nisi tamen stet per emptorem, quominus id fiat: quia fortè cùm iste procurator oblationem faceret, ostenderétque mandatum,& se ad legendum pararet, is continuò aufugit. Nam tunc peræquè habẽdum est, ac si lectum fuisset instrumentum, vt in casu.d.cle.causam, voluit Card. Flor.ibi, post Pau.Eliaz.in.13.quæstio.Nam & videmus (inquit) in simili, quòd qui impedit, ne citatio ad eum perueniat, habetur pro citato.cap.quoniam.§.porrò, extra vt lit. non contest. Et eum sequitur Barba.in.d.cle.causam,colum.12.in paruis, versicu.sed quid si tu vis, & ipse Rebuf.in.d.14.quæsti.numero. 85. vbi & id trahit ad insinuationem gradus vel nominationis.Et aliâs semper cùm per alium stat,quominus quid fiat, id vtique pro facto habetur, in ipsius præiudicium.l.Labeo scribit si mihi bibliothecam.ff.de cõtrah. empt.& latẽ dicemus infra eo.titu.§.15.in verbo,depuys la litiscontestation,nume. 7. idq; perpetuũ est.Et hic etiam vide quæ dicemus infra.§.2.in glo.j.nume. 8. quid autem si cum emptor, & sequen.

Quid si stet per emptorem ne cui legatur.

103 ¶ Quod autem diximus de tradendo exemplari instrumenti, id intellige, si emptor id postulet: aliâs enim satis est procuratori ostendere authenticum instrumentum, etiam si aliter eius exemplar non tradat, vt etiam apertè probat.d.cle.causam, qua omnes in hac materia innituntur.& voluerunt Cardi.Flor.& alij ibi.& idem Cardi.in cle.constitutionem.§.insuper,in fi.eo.titu.& Do.à Rota deci.168.si in causa, in nouis. & sequitur Fely.illos tantùm,non etiam eum tex.citans in.c.cùm contingat,col.pe.versicu. non obstat ratio,extra de rescrip.& in.c.cum.M.Ferra.col.20.versi.quarta cõclusio,extra de constit. vbi illum tex.citat.& Fran.Ripa.in.l.quod te,nume.62.ff.si cer.pet. & optimè facit quod à Bar.responsum est con.230.domine Iacobe.& quod dicemus infra versi.ab hinc.4.ad fi. atque ita vbiq; in id genus negocijs vtimur.

Quid si emptor nõ postulet exemplar.

104 ¶ Cuius autem expensis (ne id prætermittamus) debet dari id exemplum, cum dari debet, intelliges ex no. à glo. in d. cle. causam, in verbo, porrecto, & ibi Ioan. And. Zenzel. Guil. Laud. Pau. Eleaz. Ioan. Ligna. Anto. Cardi. Flor. in princ. in. 21. & iterum. 22. quæstio. Imo. col. 9. super ea glo. Panor. & Barb. atque etiam ex alia glo. in cle. 2. versic. similiter, in verbo, oblatos, & ibi quoque Cardi. Flo. in. 5. quæstio. & Imo. eius cle. col. vlti. de appel. & glo. in cle. sæpe, versi. nõ sic tamen, in verbo, pronunciatio, & ibi etiam Cardi. Flo. in. 8. quęstio. & Imo. col. 10. nume. 59. & Geor. Nat. in repe. super glo. in verbo, formam, de verbo. signi. Specul. titu. de libel. obl. §. j. versic. actoris. Cy. in authen. offeratur, in. 7. quæstio. & ibi Bar. in. j. quæsti. Alberi. col. 2. versic. sed nunquid actor, & Bal. col. j. C. de litis contest. Guil. Cu. & Bal. in. l. j. in prin. & ibi Ange. in. §. j. ff. de eden. Ray. Bar. Alberi. & Angel. in. l. 2. §. defendi, in fi. ff. qui. ex cau. in pos. eat. Bar. in. l. j. in fi. C. de procur. Collec. in. c. vlti. col. vlt. versi. sed quid iudex appellationis, extra de no. ope. nuncia. Ioan. Fantu. & Domi. in. §. offeratur. 3. quæst. 3. & Panor. in cap. j. in fi. extra de libel. oblat. & in ca. 2. in. 3. no. eo. tit. Lanfran. in repe. cap. quoniam, in verbo, petitiones, in fi. de probati. Panor. in cap. per tuas, colum. vlti. & ibi Feli. col. 2. de testibus. Pet. Ferra. titu. for. libel. in actio. rea. colum. 3. versic. quid ergo si pars. *Cuius expẽsis exẽplar dari debet.*

105 SED CONSEQVENTER dubitari potest, & DECIMO NONO, vtrùm sicuti nõ necesse est procuratori tradere exemplar instrumenti mandati, nisi id petatur ab emptore, cum fit oblatio, vt diximus versic. ab hinc. 2. nec quoque necessarium sit ostendere huiusmodi instrumentum, nisi etiam petatur. Quod placet Bal. loquenti de protestante nomine alieno, in cap. Cumana, col. 4. versi. si quis protestatur, extra de elect. Et idem in notario renunciante parti laudum quod appellant, vt etiam non necesse sit instrumentum ostendere, nisi aduersarius petat, respondit Bar. d. con. 230. domine Iacobe. Et idem in cessionario debiti denunciante debitori, ne illud soluat creditori, vt scilicet non necesse sit aliud quicquàm ostendere, ac nec caussam quidem huius denunciationis exprimere, nisi petatur. tenent Specul. & Ioan. And. in addi. illius titu. de procuratore, parte. j. §. vlti. colũ. quoque vlti. versi. sed nunquid sufficit. Et in procuratore denunciante emptionem domino nomine emptoris, vt non teneatur ostendere mandatum, Carol. Molen. Paris. consue. titu. j. §. 13. glo. 11. nume. 2. *An necesse sit ostendere mandatum etiam si non petatur.*

106 ¶ Nam aliàs cum quis facere aliquid tenetur, intelligitur, si petatur ab aduersario. l. dies. §. hoc autem iudiciũ. ff. de dam. infec. & l. 2. §. quod ait. ff. quor. legat. & l. peto. §. vlti. ff. de leg. 2. & l. si quis filium. §. stipulatio. ff. de colla. bono. & l. ita stipulatus, & ibi Dy. Bar. in. 7. oppo. 10. partis, & iterum in. 6. quęsti. Angel. Imo. Raph. Co. Alex. & alij. ff. de verbo. oblig. & cap. j. ad fi. de sepul. lib. 6. cum alijs concor. traditis ab Alexã. in. d. l. ita stipulatus. & Philip. Deci. con. 2. cuius superscriptio incipit, pœna non committitur, col. 2. versi. sed tamen hoc non ob. & à nobis abundantissimè supra titu. huius volu. consuetudinum. 7. §. 10. qui est omnium eiusdem volu. 72. in verbo, offrir. Nec videtur aliqua ratio differẽtiæ, vt quis potius non teneatur dare exemplar mandati, nisi petatur: quàm id ipsum ostendere, nisi etiam petatur.

107 ¶ Verùm ipse Bal. in rub. C. deposi. col. j. in. 4. quæstio. dicit quòd si quis repetat depositũ nomine & tanquam procurator alterius, non est necesse excipi eum non esse procuratorem, quando petit extra iudicium, per tex. quem dicit no. in. d. l. si quis inficiatus. ff. eo. titu. In iudicio autem secus. Ex quo vides in huiusmodi actibus extraiudicialibus, etiam si taceat, qui interpellatur, nec opponat de mandato, nihil ei obesse, nisi alter mandatum ostendat. & hoc quoque non obscurè sentiunt ij quos citauimus in duabus pręcedentibus quæstionibus. & quos etiam citabimus infra eodem. titu. §. vlti. glo. 2. in verbo, notifier au greffe, numero. 2. quæro, & sequen. Et aliâs cum volumus aliquid consequi ad quod cõsequendum debemus aliquid facere, tenemur id etiam nõ rogati facere, vt expressim voluit Bal. in cap. licèt, titu. si de feu. defunct. sit conten. inter do. & ag. per tex. in. l. si residuũ. C. de distrac. pigno. & sequitur Iason in prælud. feud. col. 22. versicu. 4. ad idem. & Philip. Deci. con. 421. plenè & subtiliter, col. 2. numero. 11. Et bene facit quod voluerunt Imo. & Alex. in addi. Bar. in. l. stipulatio. §. si quis autem. ff. de ope. no. nunci. cum si. Estq; apertum & euidens discrimen inter ostensionem siue exhibitionem mandati, & dationem exemplaris eiusdem. in primo enim casu nisi procurator ostendat instrumentum, nihil est cur ei credendũ sit. In secũdo vero iam facit quod in se est ostẽdendo instrumentũ: nihilq; est, quod aduersarius conqueri possit exemplar non fuisse sibi datum, nisi ipse petat.

108 VIGESIMO QVAERO vtrùm istud tempus anni currat statim à venditione facta ante traditionem rei, an verò tum demum facta traditione. Quæ quæstio pendet ex eo, quod tractauimus supra eo.§.glo.2.quæ est in verbo,a vendu,numero.41.quid autem si qs vendidit,& multis seq.vtrùm scilicet retractus habeat locum in simplici venditione sine traditione,an verò requiratur traditio,vt locũ habeat.Sed vltra ea quæ ibi diximus. Posset videri non currere tempus consanguineis, nisi à traditione, per id quod voluêre Bar. Bal.Ange.Raph.Floria. Pau.Ca.Alexan.Fran.Arc.& Iason in.l.si cui legetur, in princ.ff. de lega.j.quòd si emptor promisit soluere precium intra certum tempus,non ei currit tẽpus,nisi à die rei traditæ,ar.l.tali.ff.de iure dot.& idem voluit ipse Bal.in.l.vlti.§.j.ad fi.ff. de rescin.vendit.& in rub.C.de contra empt.col.vlti.in.23.quæst.& Saly.in.l.2.in fi.eo titu.& Pau.Ca.con.217.videtur dicendum quòd tempus,paulò ante fi.lib.j.& Fran.Are.qui id dicit no.con.93.consideratis,col.vlti.& Angel.Are.in.§.actionum autem,col.4.versic. vnum tamen tene menti,insti.de actio.vbi id dicit no. & menti tenendum.& Guid. Pap. sing.873.si res vendatur,vbi & ex hoc dicit, quòd tempus statutum à contrahentibus ad redimendum rem venditam restituto precio,nõ currit nisi à tempore traditionis. de quo & nos dicemus infra titu.seq.§.j.glo.2.in verbo,a tel temps,nume.63.cæterum & hîc.

Quæst. an tempus retractus currat statim à venditione ante traditionem.

109 ¶ Et facit quod in simili traditum est ab eodem Guid.Pap.deci.Delphi.165. sed iuxta,tẽpus anni & diei datum emptori ad fidelitatem præstandam domino, non currere statim à die emptionis,sed tantùm à die traditionis,siue adeptæ possessionis, per id quod voluerunt Guil.Cu.Bal.Saly.Raph.Fulgo.& Pau.Ca.in.l.solennibus.C.de rei vendic.huiusmodi tempus non currere non possidentibus. de quo dicto & nos quoque diximus supra in eadem glo.numero.37.sed & facit, & seq. Et huc quoque pertinet quod scribitur in cap. commissa,de elect.lib.6. annum promotionis ad sacros ordines non currere à tempore collationis siue impetrationis beneficij, sed adeptæ possessionis. Et quòd sæpe aliâs tempus traditionis etiam in venditionibus spectandum sit,ex tex.in.l.si aliena, in princ.&.l. si is qui.§.si ex testamento,&.l.iusto errore.§.& si possessionis.ff.de vsucap.&.l.2.in princ. ff.de vsucap.pro empt.Sicuti etiam in cæteris rebus.l.de diuisione.ff.sol.matr.&.l.si sponsus,in princ.ff.de donati.inter vir.& vxo.

110 ¶ Nam & contractus nõ omnino perfectus est ante traditionem,sed ab ea vltimam perfectionem accipit.l.j.& ibi glo.& Cy.C.de peri.& commo.rei vendit.&.§.venditæ, insti. de re.diuis.& cap.cum Ioannes,circa princ.extra de fid.instru.glo.in.§.j.in princ. institu. de contrah.empt.Bal.in.l.ab emptione,col.j.versic.3.ff.de pactis,cum si. Ex quo videmus simplicem venditionem sine traditione, non impedire, quin alij possimus rem eandem vendere,& eius dominium tradendo transferre.l.quoties.C.de rei vendic.cum si.atq; etiam alteri obligare.l.vlti.§.Lucius,& ibi glo.in verbo,obligauit.ff. de donati. glo.in.l.j.in verbo,perfectam,& ibi.And.Barul.Bar.col.2.versi.quæro dicitur hic,Bal.col.3. versi.vltimò no.Lucas Pen.tum in.j.no.tum col.vlti.super ea glo.& Ioan.Plat.col.j.versic.sed quæro res alteri.C.de iure fisci,lib.10.ex quibus Bar.dicit illum tex.in.d.§. Lucius,sing.& Alexan.in addi.Bar.in.l.si quis argentum.§.j.C.de donati.& Philip.Deci.con.646.præsupposita,col.j.Hincq; publicatis bonis cuiuspiam,publicatur res ab eo vẽdita, necdum tamen tradita.l.si fundus,ibi,nam & si vendideris.ff.de locat.quem sing. & mirabilem dicit Ro. sing.427.nunquid confiscatis.Et in casu huius retractus,vt non currat tempus ipsius ante traditionem,tenuit expressè Bal.in tracta.protomixeos,col.pe.versi.2.quia nõ constat.

Contractus à venditiõe per ultimã perfectionem accipit.

111 ¶ Tu tamẽ sequere quę diximus in.d.verbo,a vendu,vbi supra.Nam & Signo.expressim de hoc casu loquens con.81.in quæstione vertente inter Nigrum,col.2.versic. hic sic positis, respondit annum & diem huic retractui præstitutum currere statim à tempore venditionis ante traditionem rei,per.l.sciendum.§.vlti.ff.de ædi.edict.& quia cùm lex dispo nit de tempore respectu actus,incipit id tempus currere statim à die illius actus.l.ait lex. ff.ad leg.Aquil.&.l.annus.ff.de calum.&.l.mariti.§.sex mensium.ff.de adult. &.l.j.§.dies. ff.de libe.agno.&.l.vlti.ff.de manumis.testa.Hęc Signo.quę proximè accedunt ad casum nostræ consuetudinis,quæ quidem disponit de tempore anni & diei respectu huius actus, qui est vendere,cum dicit,si aucun a vendu &c.

112 ¶ Sed & Alberi.in.l.si filiusfa.§.cum fundum,paulò post medium,versi.item facit ad alium.ff.de verbo.oblig.expressè etiam dicit in casu consuetudinis concedentis retractum rei immobilis alienatæ in extraneum intra annum,huiuscemodi tempus anni currere statim facta venditione,non expectata traditione,tum per.l.si sub cõditione.ff.de solut.tum

quia traditio videtur habere necessariã cõsequẽtiã ad cõtractũ.lib.j.et l.ex empto,in prin. ff.de contra.empti.Ideoq; ex tunc fictione iuris videtur dominium translatũ,ar.l. potior, & l.qui balneum.ff.qui potiores in pig. hab. Et idem quoq; non obscurè videtur voluisse Saly.post Cy.in.l.contra,in fi.C.de inoffi.testa.

113 ¶ Et facit qd tradũt Iac.Are.Ray.Cy.Bar.Bal.Alberi.& Saly.in.l.assiduis,cõtra, aut veri us pręter glo.ibi,in verbo,hypothecã.C.qui potio.in pig.habe.ꝙ hypotheca dotis cõtrahitur ex die promissę ipsius dotis:etiã si traditio lõgo pòst interuallo facta fuerit: cũ illa trahatur ad diẽ promissionis,à qua necessariã cõsequentiam habuit.per.l.j.ff.eo.Quod & idẽ voluerunt Cy.& Alberi.in.l.cũ tibi.C.eo.ti.Raph.Fulgo.con.216.proponitur,col.j.& Pau.Ca.con.294.in causis,col.vlti.lib.j.& Soci.con.269.pro inuestigatione,col.3.versi.4. & vlt.lib.2.Steph.Bertran.con.304.visis duobus,in prin.lib.j.Sed caue quia id speciale est fauore dotis.Aliâs enim secus est.d.l.potior.ff.qui potio.in pigno.hab.&.l.diuersis. C. eo. &.l. Ticius.ff.quæ res pig.obli.pos.Sunt autẽ multę cõsuetudines in Gallia, quæ circa hoc nostrum dubium expressim disponunt,quas videre poteris. Sed & vide quæ dicam infra in.§.36.eodemq; vlti.huius titu.in glo.2.in.14.quæsti.

114 VIGESIMOPRIMO QVAERO quid si quis ita vendiderit, vt ius aut dominiũ in emptorem nõ trãsferatur,nisi post mortẽ venditoris.Id enim fieri posse satis ostendit tex. in.l.j.C.vt actio.ab hæred.& glo.in.l.vlti.in verbo,accõmodauerat.C.de pactis.& in.l.hę reditas.C.de pact.cõuen.& in.l.j.ff.de testa.cũ alijs multis concord.à me traditis in tract. primigeniorũ in.5.quęsti.Et ego tres aut quatuor similes vẽditiones ita factas vidi.An igi tur tũc tẽpus currat à tẽpore cõtractus,an verò à tẽpore mortis vẽditoris.Certẽ si retractꝰ nõ cõpeteret,nisi à tẽpore traditiõis, iuxta ea quę dicta sũt in pręcedẽti.q. frustra id in du biũ reuocaretur,nisi diceretur, ꝙ etiã hoc casu posset ꝓcedi ad traditionẽ ante tẽpus, hoc nũcupatim acto,vt ius ꝑcipiẽdorũ fructuũ differretur in tẽpus mortis vẽditoris. Sicuti & pòt ꝓcedi ad traditionẽ rei legatæ ante mortẽ testatoris,à qua tamen legatũ,& non antea vires assumit.l.Lucius Ticius in testamẽto.ff.de leg. 2. & plenè dicemus in tracta.nostro de vtraq; possessione ciuili & ciuilissima.Sed quia etiã mihi semp potior visa est ea sentẽ tia,quæ traditionem non requirit.Ideo nõ mihi ociosum esse videtur & id quærere. *Quæst. re uendita ita ut non nisi post mortẽ uenditoris res ad emptorẽ transeat,àquo tẽpore curat tempus retractus.*

115 ¶ In quo sanè non ambigimus, quin si contractus iste purus sit, sed cuius dominij aut percipiendorum fructuum ius dilatum sit in aliquod tempus aut mortis,aut aliud, cõpetat retractus cõfestim cõtractu inito,non expectato tẽpore, vt de gabella quæ debetur ex cõtractu nuncupatim voluit Bar.in.l.sancimus,in fi.ꝑ illũ tex.& ibi quoq; Ioan.Plat.circa mediũ.C.de cõsuli.li.12.& Iacobus à. S.Georg.in tracta.de Roydis siue opis,col.10.nu.63. quid autẽ si cõtractus.Ex quo & ipse Plate.infert, ꝙ præsens emptor gabellarũ eam habẽ bit,non qui erit eo tempore in quod effectus venditionis dilatus est. Si ergo ius retractus iam competat,nihil videtur,quin tempus eius currat,si modò ex nostra priuata consuetu dine.§.vlti.huius titu.contractas in acta relatus fuerit.

116 VIGESIMO SECVNDO quæro quid si consanguineus proximior obtulit preciũ emptori,qui eum non admittit,Ideoq; lis inter eos oritur,interimq; annus exijt tãdẽ proximior liti renũciat.An cõsanguineus remotior admitti debeat. Et certè si ob hmõi renũ ciationẽ datũ sit preciũ,locus erit retractui nõ qdẽ rei primũ venditę,sed huius actiõis retractus intẽtatę ab illo proximiore cõsanguineo,cui ob preciũ renũciatũ est, ꝑ ea quæ diximus supra in glo.7.in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,nu.j.&.2.& rursum.31.ex quo infertur.& quæ dicemus infra in glo.14.in verbo ou equipolẽt a vente, nume.74.hęc aũt quæ dicta sunt. At si cõsanguineus sponte sua nullo accepto precio renunciauit,nullus patet locus retractui aliorum consanguineorum,cum hęc renunciatio ita facta nullo pacto æquipolleat venditioni, & annus vẽditionis iam effluxerit. *Quæ.Si cõsanguineus qui emptorẽ in ius uocauit, post annum liti renũciauit. An remotiores admittuntur.*

117 ¶ Ni fortè de collusione,perfidia,& pręuaricatione ipsius proximioris appareat,ex eo qđ in simili dicitur in.l.eum qui.§.in popularibus.ff.de iureiur.&.l.j.§.si tamẽ.ff.de liber.ho. exhi.&.l.intra quatuor,in prin.ff.de diuer.& tempo.præscrip.qui tex.ad hoc est optimus, &.l.j.§.vlti.ff.de iure fisc.Quid enim si proximior ideo hanc retractus oblationem fecit, vt cæteri consanguinei remotiores scientes se ab eo excludi atq; summoueri, ad retractũ non accedant,vt in simili dicitur in.l.si pupilli.§.vlti.ff.de nego. gest.& in.l.in commodato.§.sicut.ff.commod.cùm dicitur,suscepisset enim fortassis alius,si is nõ suscepisset. Vix enim quisquam videns proximiorem iam ad oblationem retractus venisse, in iúsque ob id emptorem vocasse,ad retrahendũ se offeret,quid igitur si interim tẽpus retrahẽdi trãs- *Quid si de collusione appareat.*

eat, ac postea ipse proximior liti renunciet. Sicq; cęteri maneāt ppetuò illusi & exclusi.

118 ¶ Et idem quoque si consanguineus non expressè renunciauit liti, sed passus est se vinci, cū posset vincere. Neq; enim id obesse debet cæteris consanguineis remotioribus, quin & ipsi admittātur etiā lapso retractus tēpore, vt in præcedente casu. Nam licèt aliâs valeat sententia lata aduersus tutorē non spōte ipsius, etiā si res immobilis pupilli ex ea sentētia amittatur, propter authoritatē rei iudicatę. l. sed si pecunia, quę est. 3. §. itē queri. ff. de reb. eo. Ex quo parata est via (vt dicunt Alberi. & Bar. ibi) fraudādi minores subijciendo aliū qui rem eorum immobilē vēdicet. hoc tamen intelligit Alberi ibi, nisi collusio detegatur, per. l. j. & l. cū nō iusto. ff. de collus. deteg. Cui adde iura supra in præcedenti versi. allegata.

Quid si cō sanguineus passus est se uinci cū uincere potuisset.

119 VIGESIMO TERTIO quæro, quid si bissextus sit in eo anno, qui cōsanguineo currit. An dies intercalaris ei pderit, vt scilicet annus eo die auctus existimandus sit. Quod vtiq; verū esse videtur, p tex. in. l. 2. ff. de diuer. & tēpo. præscrip. Nā et aliâs id biduum pro vno die habetur. l. 3. §. minorē. ff. de minor. & l. cū bissextus. ff. de verbo. signi. & c. quæsiuit, ext. eo. tit. Sed id tamen nō omnino clarū est in nostro casu, qa illud procedit in fauorabilibus, nō etiā in odiosis, vt p. l. cū hęres, quæ est. 4. §. Stichus si hęredi. ff. de statu libe. voluit glo. in. d. c. quęsiuit, in verbo, quasi pro vno, in fi. & ibi quoq; Hostien. & Panor. et alia glo. in. c. si propter, in verbo, primi anni, in fi. de rescrip. li. 6. & in. c. nullus, in glo. vlti. 55. di. & Bal. q glo. in. d. c. si propter, dicit sing. in marg. in verbo, dies, in prin. Ideo hæc quæstio ex eo pēdet, vtrúmne retractus sit fauorabilis, an odiosus. de quo latè diximus supra in rub. huius ti. vbi videre poteris. Tu aūt hîc vide q̄ etiā de bissexto dicemus infr. §. 3. gl. 2. ver. vl.

Bissextus in tēpore retractus utrumne pro uno die, an duobus censendus sit.

120 VIGESIMO QVARTO quid si cùm cōsanguineus adiret emptorem, vt ei offerret precium, reperit iter occupatū ab hostibus aut prædonibus, vt tutò trāsire nō potuerit intra annum, an illi ob id aut aliā quāpiam difficultatem, subueniendum sit, qđ videtur, ar. l. si vehēda. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & l. nō exigimus. §. j. ff. si quis cautiōibus, & l. Celsus. §. j. ff. de recep. arbi. cum infinitis similibus, à quibus difficultas excusat, collectis à recentioribus post antiquiores in. l. quod te. ff. si cert. pet. Sed hæc quidē omnia procedunt, cum tractamus de damno vitando. Quòd si lucrum consectemur, tunc difficultas nihil nos excusat, vt voluisse videtur glo. in. l. vsufructu cōstituto, quæ est. 4. C. de vsufru. per. l. vxori, la. j. ff. de vsufru. lega. & Bal. in. l. 2. p tex. ibi. C. de vsur. & fructi. lega. & expressissimè voluit Fran. Ripa in. d. l. qđ te, nume. 49. Et benè facit, vt & ipse dicit, tex. in. l. sciē dum. ff. ex qui. cau. maio. vbi scribitur, in ijs casibus restitutionis auxilium maioribus datur, in quibus rei duntaxat suæ persequendæ gratia queruntur: non & cum lucrifaciendi ex alterius damno auxilium sibi impartiri desiderant.

Si cōsanguineus intra annum adire emptorem nō potuit hostibus itinere occupantibus, an ei sit subueniendum...

121 ¶ Certum est autem consanguineos venientes ad retractum, tractare de lucro captando, ex sententia Inno. Hosti. & Ioan. Andre. in. cap. constitutus, colum. 2. in verbo, offerre, & ibi quoq; Pet. Anca. in 8. no. ext. de in integ. resti. vbi loquentes in casu. d. c. quod loquitur de hac nostra consuetudine, dicunt minori subueniri etiam in lucro. & ibi apertissimè Panor. col. 2. in. 6. no. & Bar. etiam loquētis in casu. d. c. cōstitutus, in. l. vlti. in fi. C. in quib. cau. in inte. resti. & in. l. etiam, la. 2. in fi. ff. de mino. & Alexan. con. 65. quoniam omne datum, col. 7. versi. nonò dictum statutum, lib. 6. quod repetitur con. 119. eo. lib. & Philip. Deci. con. 556. viso consilio, col. 2.

Retrahentes certant de lucro captando.

122 ¶ Quod & hac ratiōe pbatur, q qui agit de cōseruādo iure speciali, is de lucro captando agit, testimonio glo. in. l. 2. §. j. in verbo, cōsensus, in fi. & ibi Angel. & Lance. Deci. ff. de iudi. & Fran. Ripę. in. l. cēturio, col. 9. nu. 25. ff. de vulg. & pupil. & in. l. filiusfa. §. diui, nu. 82. ff. de leg. j. Sed & videmus qđ qui certat de beneficio, is de lucro captādo certat, vt pbat tex. in. c. dudū, ibi, vbi de lucro. d. G. tātùm agitur, & ibi Domi. col. j. versic. no. qđ vbi agitur, & Philip. Fran. qui eū tex. dicit sing. in. 10. no. de preben. lib. 6. Sed tu interim vide super hac quæstione, quæ dicemus infra eo. titu. §. 3. glo. 4. nume. 5. quid tamen, & seq.

Lucrum est ius speciale cōseruare. Qui de beneficio certat, d. lucro certat.

123 VIGESIMO QVINTO Titius vendit Sempronio fundum, ea lege vt possit eum redimere intra tres annos: Titius ipse duobus mensibus ante id tempus trium annorum vendit eidem Sempronio eam facultatem redimendi. Certum est in vēditione huiusmodi facultatis locū esse retractui, ex sentētia Alex. cō. 27. attētis, ad fi. lib. 3. & diximus supra in glo. 7. in verbo, ou autres choses, nu. 31. ex quo infertur. Nunc ergo quæritur, vtrùm consanguineus Titij volēs retrahere huiusmodi facultatē, & cōsequēter vi illius fundū primo loco vēditū, debeat venire intra illud tēpus triū annorū. An verò etiā possit post id tēpus, scilicet intra annū à vēditiōe illius facultatis. Quod videtur p hanc nostrā consuetudinē

Quæstio de anno retractus.

quæ dat omniũ ad retrahendũ. Et ita aliquãdo fuit iudicatũ à quopiã iudice huius nostræ Pictauiæ. De quo interrogatus respondi, mihi videri eum malè iudicasse. Nam lapsu eorũ trium annorum extincta est illa facultas, nec licuit postea retrahere, vt respondit Angel. con. 199. Ticius rem quã emit. & dicemus latè titu. seq. §. j. glo. 2. in verbo, a tel temps, nume. 40. quid autem si huic, & multis seq. Quomodo ergo poterit eam facultatẽ extinctã lapsu illius temporis, aut fundum vi illius redimere: cùm quod extinctum est, amplius non sit. l. quoties. §. vlti. & l. qui vsumfructum, in princ. ff. de vsufr. & l. repeti. §. rei mutatione, & l. quid tamen. §. j. ff quib. mod. vsusfr. amit.

124 ¶ Nam & venditio quę de huiusmodi facultate facta est nullo pacto eius tempus prorogauit. Quod vt clarè intelligas. Fac Ticiũ eam facultatẽ vẽdidisse alteri tertio, nõ emptori fundi. Dicésne cõsanguineum Ticij qui eam facultatẽ ab illo tertio retraxit, posse intra annum quidẽ venditionis illius facultatis, sed post illud tempus trium annorum, redimere fundum à Sempronio emptore. & certè nemo nisi prorsus à cõmuni rerum sensu alienus id dixerit. Quid autem interest, quãtùm ad tẽpus facultatis, vẽditor eã alteri vẽdiderit, an emptori. Et si aliter diceremus in hoc casu nostro. Cõsãguineus plus cõsequeretur, q̃ vẽditor haberet ante vẽditionẽ, aut emptor etiã ipsius facultatis: nẽpe ꝙ posset retrahere post tẽpus facultatis, cũ venditor aut emptor eiusdẽ non potuisset. qđ minimè dicendũ est, vt expressim voluerunt. Cy. Angel. & Pau. Ca. in. l. si maritus. C. de inof. testa. & latè diximus supra. §. j. in. d. glo. 7. in verbo, ou autres choses, nume. 64. verùm Cy. Igitur qđ hic de anno dicitur in nostra cõsuetudine, intelligitur, nisi interim res ipsa extinguatur. nã & quod extinctum est, cedi nõ põt. l. decem. ff. de verbo. oblig. & c. ad dissoluendũ. ext. de despon. impub. & dicemus latius infra. §. 26. glo. j. nume. 53. decimotertio qđ extinctum est. Et vide etiam quæ dicam infra in fi. huius titu. q. 31. versi. vlti. eius quæsti.

125 VIGESIMOSEXTO quæro. quid si emptor præsens nõ sit, cui hæc oblatio fieri possit, nec habet domiciliũ, nec vxorẽ, nec procuratorẽ, vtrùm interim currat id tẽpus cõsanguineo. Et nõ currere adstruit tex. in l. ꝙ si noli. §. in causę. ff. de ædil. edic. & in simili in. l. cùm quidã. §. si pupillo. ff. de vsur. Sed tu hic vide quæ dicã infra eo. §. in glo. 13. in verbo lachapteur, nu. 21 quid deniq;. & latius. §. 9. in glo. vlt. quę est in fi. illius. §. nu. 17. sed qd si ignoratur, & multis seq. vsq; ad fi. eius glo. vbi etiã repies, qd tũc cõsanguineo faciẽdũ est. *Si nõ sit cui oblatio fieri possit, an tempus currat.*

AN ET IOVR. GLO. II.

1 DE ANNO QVAEDAM in glo. supiore diximus. Nunc & de die alia quædã dicẽda ducimus. Diẽ igitur habemus & naturalẽ & ciuilẽ. Naturalis, vt à Censorino scriptũ est ad. Q. Cerellũ tẽpus dicitur ab oriente sole ad solis occasum: cuius principiũ mane appellauere antiq, vel qa tunc manat ab oriente dies, vt tradit Varro lib. 5. de ling. latina. vel qa ab inferis locis. i. à manibus veniat: aut qđ verius existimat Macrobius li. j. Saturnal. c. 3. boni ominis caussa. Mane enim veteres bonũ dicebãt, vnde dij ipsi inferi manes dicti sunt, quos bonos putabant: cuius contrariũ est immane vt immanis belua, immane facinus. De quo etiã p Seruium enarrantẽ illud. 3. Aenei. Stant manibus aræ Porrò Caius Titus Probus in Epitome. 10. lib. Valerij Maximi (nisi sit suppositititius liber) tradit Mãmios dictos, q mane æditi erant, vel ominis caussa quasi boni. Manũ enim (inqt) antiq bonũ dicebãt, qđ & Varro vbi supra scripserat. Occasus verò suprema tẽpestas dicebatur. vnde illđ ex duodecim tabularũ legibus, q̃s decẽuirales nuncupamus, apud Macrobium & Censorinum. *Dies naturalis.* *Mane.* *Manes.* *Immane.* *Mammii.*

Suprema tempestas solis occasus esto. Ortus autẽ & occasus tãtùm nota sunt in ipsis legibus duodecim tabularũ, sed post aliquot ãnos adiectus est meridies, accẽso Cõsulũ id p nunciãte. vt scribit Plin. li. 7. c. 60. eodẽq; vlti. Ex quo hic versus. Vbi primũ accẽsus clamarit meridiẽ, quẽ citat Varro li. 2. linguę latinæ, vbi dicit pręconẽ accẽsum dictũ qđ acciebat. Asconius aũt accẽsum ministrũ interpretatur. Aliter Nonius Marcellus capite de doctorũ indagine, ipsius Varronis authoritate de vita patrũ li. 3. Ciuilis vero dies (vt ad Cẽsorinũ reuertamur) vocatur tẽp, qđ fit vno cœli circũactu, quo dies ver⁹ & nox cõtinetur, vt cũ dicim⁹ aliquẽ dies. 30. tãtũ vixisse; relinqtur etiã noctes intelligere. Hmõi dies, sicut memorãt Var. in lib. rerũ hũanarũ, Tul. in auguralibus, Pli. li. 2. c. 79. Aulus Gel. in li. quos noctes Atticas inscripsit, q̃s verius luces dixeris, li. 3. c. 2. Seruius Maurus, aut vt alij vocãt, Marius in. li. 5. Aenei. Macrobius quo loco sup citauimus, & ipse Cẽsorin⁹, et Beda in li. de *Suprema tempestas.* *Accensus.* *Ciuilis dies*

rõne tẽporũ.c.2.& iterũ li.de natura rerũ.c.5.atq; etiã è nostris Accursius post Io.antiquũ glossatorẽ in.l.more.ff.de ferijs,& Io.And.in.c.cõsuluit,col.2.ext.de offi.deleg. Alij aliter obseruarũt,Babilonij & Persę inter duos solis exortus.i.à solis exortu ad exortũ eiusdẽ astri diẽ statuerũt.Id qđ ab Hebręis sũpsisse videntur,qbus dies cõputabatur à mane vsq; in mane,vt tradit diuus Augu.li.j.de Genesi aduersus Manichęos,interpretãs illđ principiũ Genesis.Et factũ est vespe & mane dies vnus.Quanq̃ Chrysosto. in Matthæũ,Homili.81. post prin.tradit Iudęos à vespe semp dies numerare solitos.Sed & Athenienses inter duos occasus,videlicet ab occasu ad occasum.Quos secuti Manichæi cẽsebãt diẽ à vespa incipe,vt scribit Aug.vbi supra.Vmbri & Etrusci à meridie in meridiẽ.Romani,Aegyptij, & Hypparchij à media nocte ad mediã noctẽ ꝓximã.Itaq; Paul.Iuriscõ.in.d.l.more, hæc scribit.More Roma.dies à media nocte incipit,& sequẽtis noctis media pte finitur.Itaq; qđ in his.24.horis.i.duabus dimidiatis noctibus & luce media actũ est,pinde est q̃si q̃uis hora lucis actũ est.quæ eadẽ ꝓpè verba repetũtur in.d.c.cõsuluit. De hoc ciuili Romano rũ die Gelius nõ dubitat Virgiliũ intellexisse nõ expositè qdẽ atq; aptè,sed vt hominẽ decuit poëticas res agẽtẽ,recõdita & q̃si opta veteris iuris significatiõe,cũ scribit li.5.Aenei.

Babiloniorum dies. *Persarum.* *Hebræorũ.* *Atheniensium.* *Manichæorum.* *Vmbrorũ.* *Etruscorũ.* *Romanorũ* *Aegyptiorum.* *Hipparchiorum.*

Torquet medios nox humida cursus
Et me sæuus equis oriens afflauit anhelis.

Vbi & hoc annotauit Seruius,qui tamen in alijs multis dissidet à cæteris scriptoribus.

2 ¶ Cuius rei rationes plurimas adducit Plutarchus ille Polyhistor ꝓblematũ Romanorũ cap.84.Cur,inqt,diei principiũ de media nocte numerãt. An ꝙ respublica ab initio militari more & instituto cõstituta est?In re autẽ militari multa noctu vtiliter occupãtur.An diei ortũ agẽdi principiũ esse voluerũt,noctẽ vero cõsilij & apparationis? Oportet autem præparatos rem aggredi, nõ agentes præparari , vt Myson ad Chylonem vnũ de septem dixisse fertur,dum p hyemem vãnum cõficeret. An quemadmodũ meridies finis est multis reipublicæ gerendæ,sic noctem intempestã actionũ omniũ initiũ oportere statuerunt? Cuius rei maximum argumentum est,magistratũ Romanum post meridiẽ fœdus facere non solere.An occasu quidẽ & ortu principiũ & finẽ diei capere licet?Nam si multitudinis iudicio principiũ diei,cum sol emergere cœperit,incipit:noctis verò initium,cum penitus occiderit,terminauerimus:æqualitatẽ diei ac noctis (quod æquinoctiũ dicimus) nõ habebimus:quã enim noctẽ diei parẽ maximè videmus ea die,cui cõparatur solis spacio, ac magnitudine breuior repitur:Nam qđ Mathematici afferũt,& huic rei medicinã afferẽtes,diei ac noctis verissimã rationẽ cõstituunt centrũ solis cũ finiẽtem attingat,omnem euidentiã,& claritatẽ funditus tollit:necesse est enim accidere, cũ multũ lucis etiã sub terra sit,& nos radijs suis iam sol vndiq; collustret,vt diẽ nondũ esse fateamur . Quare cũ ob dictas caussas ortus diei & occasus principiũ difficillimè capi possit,relinqtur aut vt mediũ diẽ,aut mediã noctẽ principiũ diei statuamus:Potius autẽ secundũ:fertur enim à nobis meridie ad occasum:à media vero nocte ad orientem ad nos redit.Hæc ille.

Dies ortus agẽdi, nox consilij.

3 ¶ Dies ergo naturalis ex antiquorum sentẽtia,vt repetamus,id tẽpus dicitur,qđ à luce est ad tenebras:cuiusmodi vulgus omne diẽ simpliciter nũcupat , vt tradit Plutarchus in eo loco.& Plinius.d.c.79.li.2.& è nostris Bal.q ex eo hãc diẽ vulgarẽ nomine peculiari appellat in.c.2.de feri.Sed & sacræ literæ statim circa initia Genesis,diuisit (inquiunt) lucẽ à tenebris,appellauitq; lucẽ,diẽ: tenebras,noctem.vnde illud Ambrosij.

Dies uulgaris.

Qui mane iunctum vesperi Diem vocari præcipis.

Hunc quoq; diem nonnulli è nostris perperam vocant artificialem.Et de eo loquitur tex. in.l.j.versi.nec verò,& ibi Angel.no.C.de custo.reo.quem & expendit & dicit no . Bal.in sua margar.in verbo,dies,ad id quidem,quòd dies dum distinguitur à nocte,incipit à primo solis ortu,& desinit in eius occasu, vbi & nox incipit . Quod facit ad statuta grauius punientia delicta noctu commissa.De quo etiam per Bar.in.l.Ticius.§.Lucius,& ibi quoque Bal.Angel.Imo.Raph.Co.Alexan.Fran.Are.& Iason. ff. de libe . & posthu . eundem Bar.in.l.aut facta.§.tempus,& ibi latè Alexan.in addi.ipsius.ff.de pœnis.& in.l.qui duos. §.j.ff.de manu.testa.Ioan.And.Cardi.Flor.Panor.Ioan.Ana.& Feli.latè in cap.si perfodiens , vbi etiam est bonus tex.extra de homici.Bal.Ange.Alberi.Pau.Ca.& Alexan.in d.l. more.ff.de feri . Alberi . in secunda parte statutorum, quæstio. 19. deinde quæro statuto cauetur.Albert.Gandi.in tracta.malefi.in titu.de pœnis,numero.42.præterea pone contineri.Angel.Are.in tracta.malefi.in verbo, de nocte vt mandatum est,in princ. & ibi August.Ari.in addi.

Dies artificialis.

4 ¶ Hic tamen dies vulgaris, ne id omittã, per statuta terrarũ põt aliter præscribi, augeri, vel minui, vt scilicet dies cẽseatur esse vsq; ad primũ vel secũdũ sonũ campanę, deinde verò noctẽ, vt videre licet apud Io. And. & Panor. in. d. c. si pfodiẽs, de homici. Alberi. in. d. l. more, ad fi. ff. de feri. Bar. Bal. & Ro. in. l. j. §. hoc aũt senatuscõsultũ. ff. de. S C. Sylla. Bal. in l. vlti. & ibi quoq; Saly. & Philip. Corne. C. de his quib. vt indig. & ipsũ Bal. in. c. vlti. col. 3. ver. adde ꝙ quãdo, de offi. deleg. Ange. in. l. si quis mortis. §. surdus, eo. quoq; ti. & con. 194. visis processibus, col. vlti. versi. videamus igitur. Saly. in. l. non minorem, col. 2. versic. quæro tunc quando dicemus. C. de transac. Pet. Anca. in repet. c. j. char. 63. in paruis, ver. in ista materia, ext. de consti. Ange. Are. & Augu. Ari. in. d. tract. malefi. vbi supra. Ex quo fortè aliqui ex nostris hunc diem (quod iam diximus) artificialem appellant. — *Dies à statutis præfinitus.*

5 ¶ Dies autem ciuilis est spatium. 24. horarum, quibus scilicet resolutio totius cæli absoluitur. duodecim enim signa sunt in zodiaco: ac singula si ortũ simul & occasum cõsideremus, binas horas occupãt. At nũc vulgus diẽ hũc, q hmõi. 24. horarũ spatio cõficitur, naturalẽ errãter appellat, & ipsum quoq;, vt sæpe aliàs, secutus noster Accursius Pau. Ca. & Iason, de quo magis miror, in. d. l. more. & idẽ rursum Accur. in. l. ideoq;. ff. de vsucap. et in. l. 2. §. cuiusq;, & ibi quoq; Bar. ff. de verb. sig. & in. l. j. ff. de ope. liber. & in. §. hic nobis, in prin. in authen. de hære. & falci. Benedic. Plũbi. in. l. j. ff. de manumis. & nostrates vbiq; præter Alciat. in. d. §. cuiusq;. & ex externis quoq; scriptoribus ita intelligit Bocatius de genealogia deorũ lib. j. c. 34. Petrus Lombardus in. 2. sententiarũ di. 13. Nicol. Lyren. Gene. j. cap. & omnes ferè nostræ tempestatis scriptores.

6 ¶ Cæterũ Pau. Ca. in. d. l. more, & postea ipse Iason alias tres dierũ species præter supradictas descripserũt, videlicet legalẽ, siue emergentẽ, alterã cõuentionalẽ, tertiã ecclesiasticã. Legalis (inquint) ea dicitur, quę cõputatur de momẽto ad momẽtũ, & eodẽ illo momẽto desinit, quo icœpit: vt si hac hora, quæcũq; ea sit pmittas aliqd facere intra vnũ diẽ, is qdẽ dies, q nunc incipit quũ promittis, desinit die pcedẽte eadẽ illa hora. l. 3. §. minorẽ. ff. de minori. & d. l. j. ff. de manumis. & l. j. §. dies, versi. qd ergo, cũ glo. ff. quan. appellan. sit & l. in oibus. ff de actio. & obligat. & authen. hodie, & ibi no. C. de appell. & de hoc multa per Bal. in. d. c. 2. extra de feri. — *Dies legalis. Dies emergens. Dies conuentionalis. Dies ecclesiasticus.*

7 ¶ Dies cõuentionalis is est, de quo inter cõtrahẽtes cõuenit. De quo ipse Pau. dicit loqui tex. in. l. eũ qui certarũ, in prin. ff. de verbo. oblig. Ideo si ptes de certa forma diei conuenerũt, ea seruãda est: cõtractus enim ex cõuẽtione partiũ leges accipiũt. l. j. §. si conuenerit. ff. deposi. & l. in cõuentionalibus. ff. de verbo. oblig. & l. cõtractus. ff. de reg. iuris. Quòd si nihil dictũ est, sed simpliciter de aliquo die actũ est, intelligitur de die naturali. 24. horarũ (ita enim hũc appellat, vt iam diximus) q & noctẽ cõprehendit. d. l. eũ qui certarũ. & §. in diem, insti. de verbo. oblig. Adijcit & Iason rationẽ, quia verba simpliciter plata debẽt intelligi naturaliter, & nõ ciuiliter. l. vlt. C. de his q veni. æta. impe. cũ si. Quæ ratio nõ admodũ tuta est, ppter ea quę supra diximus, hũc diẽ non naturalẽ dici. Sed vtrũq; sit de hac ratione. Id tamen verũ esse puto, qd dictũ est, idq; affirmat Archi. in. c. qd à patribus, in verbo, sabbati. 75. di. vbi & ex hoc infert, ꝙ si quis pmiserit & iurauerit se quicquã daturum aut facturũ aliquo certo die, nõ erit periurus, si id dederit feceritue intra mediã noctẽ sequentẽ illũ diem, & allegat glo. quę idẽ voluit in. c. j. de cõse. di. 3. in principio. & hoc sequitur Bal. in. c. ego. N. col. j. ext. de iureiu. & Domi. in. c. cõsuluit, col. pe. & ibi quoq; Deci. extra de offi. deleg. & Feli. in. c. ecclesia sanctę Mariæ, col. 19. versic. quinta declaratio, ext. de cõsti. Idq; etiã ita in sanctis literis intelligitur, vt tradit diuus Augustinus in. psal. 70. illud interpretans, Tota die salutem tuam &c. — *De quo diẽ simpliciter intelligitur*

8 ¶ Et huc pertinet quod à multis dicitur, ꝙ si partes noctu cõtractũ inierũt, qđ facere possunt. l. nõ minorẽ. C. de trãsac. de eoq; fuerit notarius rogatus instrumentũ cõficere, potest is notarius diẽ huic inscribere, sine mentione noctis: nec id agẽs falsum cõmittit. Inno. & alij post eũ in. d. c. cõsuluit, ext. de offi. deleg. Bal. qui id dicit singul. Imo. & Fran. Are. in. l. qua ætate. ff. de testa. idem Bal. in. d. l. non minorẽ, in princ. & ibi quoq; Pau. Ca. & Iason. & ipse Bal. Angel. & Alexan. in. d. l. more. ff. de feri. Bal. in. d. l. vlti. C. de his quib. vt indig. & in. d. cap. 2. extra de feri. Ioan. Plat. in. l. j. colum. 2. versicu. sed nunquid cùm notarius. C. de apo. pub. lib. 10. Alexand. con. 190. plura narrata sunt, col. 5. versicu. prætereà illud, lib. 6. Et facit quod in simili tradit Bald. in rubri. extra de offic. deleg. col. 3. versicu. item not. quòd citatus. Verùm ipse Bal. in. d. c. consuluit, col. 2. versi. quęro quando contractus, dicit, quòd licęt id verũ sit quod diximus, tutius tamẽ est, vt notarius inscribat horã noctis, vt — *Contractus nocte factus ex die designari potest.*

ex eo appareat, vtri diei pręcedenti an sequēti actus attribuatur, propter statuta, quæ permittunt concordiam fieri intra certos quosdam dies.

9 ¶ Ex his autem facilè apparet, nō immeritò fuisse accusatos ab Ephoro, Cumæo, Tullio, lib. officiorū. j. Strabone. lib. 9. Geographiæ, & Zenodoto in adagiorū collectaneis, Thraces illos, qui pactis cum hostibus aliquot dierum inducijs, nihilo secius noctu populabantur agros hostium. quod cum quærerentur aduersarij, tanquam inducias illi violassent, responderunt nihil pręter pacta fecisse: dies enim pepigisse, noctu autem tantū incursasse, dicentes. Ex quo ipsi Ephorus, Strabo, Zenodotus ortum esse illud prouerbium scribunt θρᾳκια παρεύρεσις. id est, Thracium cōmentū, aduersus eos qui pacta eludunt callido cōmento: nam cū de diebus simpliciter pactū esset, nec de noctibus quicquā actū fuisset, intelligēdum erat de diebus, qui & noctes cōprehendūt, vt diximus. Cuius rei etiam mentionē facit è nostris Pet. Anca. in repe. d. c. j. in. 5. q. prin. in fi. videlicet in. 15. charta in paruis, versi. in hac quæstione, ext. de constit. Sed & cōtra eos faciebat, quod in his quę pariter die noctuq; fieri possunt, in dubio intelligendū est de huiusmodi die. 24. horarū, qui & noctē cōtinet, vt diximus supra versi. ab hinc. 2. atq; etiam no. Bal. qui hoc dicit no. in. d. l. more, p eū tex. & ibi quoq; Iason. ff. de feri. Quin casus est expressus, inducias esse seruādas etiā noctis tēpore, in. c. j. in verbo, post occasum solis, vbi & hoc no. Anto. ext. de treug. & pac.

Thracum uafricies.

Thracium cōmentum.

10 ¶ Sed hoc tamen primùm tēpera, vt nō procedat, vbi fraus aliqua cōmitti posset, si intelligeremus noctem comprehendi, vt expressius voluit Bal. in. d. c. ego. N. col. j. de iureiur. vbi & hoc dicit cōmitti arbitrio boni viri, & ita intelligendam esse glo. in. d. l. more. ff. de feri. quæ dicit actū videri, vt debitor die soluat, non nocte. de quo etiā per Guil. Cu. Bar. Alberi. Bal. Angel. Pau. Ca. & recentiores ibi, ita eam glo. intelligētes. & Bal. in. l. acceptā, in. 2. q. C. de vsur. Saly. in. d. l. non minorē. C. de transact. Panor. in. d. c. 2. col. 2. versi. & hoc intellige, extra de feri. Nempe quòd noctu vix dignosci potest, probáne sit moneta, quam debitor vult soluere, an reproba.

Nox in die non intelligitur ubi fraus subesse potest.

11 ¶ Secundò intellige & generalius non procedere, quando subiecta materia aliter suaderet, verbi gratia, paterfamilias simpliciter cōduxit operarios pro aliquo certo salario singulis quibusque diebus, intelligitur de illis diebus quos vulgus artificiales vocat, id est, à summo mane ad vesperas, & non de diebus. 24. horarum, qui scilicet noctes continent: quia huiusmodi operæ non solent noctis tempore præstari, secundum Azo. in summa. C. de oper. liber. & Alberi. in. d. l. more, & est bonus tex. in. d. l. j. & in. l. medicus. ff. de ope. liber. & in. l. 2. in fi. ff. de annu legat. Nam & Bal. in. d. c. j. de treug. & pace, dicit quòd tum demum appellatio diei simpliciter prolata intelligitur de die naturali, id est, vt ipse intelligit, in quo nox continetur, si ei adaptari possit, non aliàs, vt in. d. c. consuluit, de offi. deleg. Fed. autem Senen. con. 44. factum tale est statuto cauetur, tradit quòd si statutū punit delictum commissum die sacro diuo Ioanni, is qui nocte media eius diei deliquit, nō est ea pœna statuti puniendus: quoniam huiusmodi statutum videtur factū ob reuerētiam eius sancti, cuius festum vesperis finitum est, per no. in cap. alma, quod est vlti. §. adijcimus, de sent. exco. li. 6. & idē penè voluit cō. 256. qđ est eiusdē initij, & sequūtur Ro. Pau. Ca. Alex. & Iason, q & alias rationes addit, in. d. l. more, & Feli. in. d. c. cōsuluit, col. 3. et ibi quoq; Deci. & idem Fely. in. d. ca. si perfodiens, de homi. & in. c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 18. versic. quinta declaratio, ibi, scias tamen, de consti. & Catel. Cota, in memor. diem, col. vlti.

Nec quādo materia subiecta dissuadet.

12 ¶ Ex quibus potes intelligere, an oblatio retractus, de qua hęc nostra consuetudo loquitur, noctu fieri possit, fortè ante noctē mediā postremi illius diei eius tēporis, qđ datur ad retrahēdū. Et similiter oblatio pecuniarū quę debet fieri intra. 8. dies, postq̄ cōsāguine⁹ est admissus ad retractū, scđm. §. 3. infra. eo. ti. De quo etiā vide p Chasse. hoc ti. §. j. in verbo, dedās lan & iour, col. j. versi. sed quęro qdā cōsāguineus, & iterū in verbo, le prix, in addi. incip. adde quod etiam. & pręterea vide Alberi. in. d. l. more, col. j. ver. alia quæst. ff. de feri. Bal. & Angel. in. l. obsignatiōe. C. de soluti. Bal. in. l. acceptā, in. 2. q. & ibi etiā Ange. col. j. in 3. no. & Saly. col. 3. ver. circa qđ dic. C. de vsur. Bal. in. l. vlt. col. vlt. C. de fideicō. Saly. in. d. l. nō minorē. C. de trāsac. Marti. Laud. in simili in. c. j. col. 3. ver. q̄ro an vasallus, & ibi quoq; Cardi. Alex. col. antepe. ver. eiusdē initij tit. quo tēpo. miles. Feli. in. d. c. cōsuluit, col. 3. ver. creditor nō cogitur, & quę dicā tit. pcedēte de retraict cōuētionel. §. j. in glo. 7. quæ est in verbo, feront preferez, nu. 40. illud aūt scire, & seq. Quibus locis cōperies id fieri posse nocte eius diei, quo tēpus finitur propter piculū rei tēpore periturę. vt etiā in simili dicimus quòd ferijs dei & diuorū, si iurisdictio sit peritura, pōt ferri sentētia, aut aliud qdpiā fieri,

Oblatio retractus an noctu fieri possit.

quod occasione illius momēti sit periturum.l.omnes. C.de feri.&.c.licèt,&.c.vlti.ext.eo. titu.& quod no.Aufreri.in deci.Tholosa.q.159.itē an exceptio. Non teneri tamen empto rem recipe noctu preciū ꝑpter periculū iprobæ monetę,vt supra dictū est versi.ab hinc.2.

13 ¶ Postremò dies ecclesiasticus non vniformis est, sed varijs modis ex rerum differentia sumitur. Nam quantùm ad indulgētias,quas vocāt,& cætera priuilegia cōstituitur à vesperis in vesperas inclusiuè,cle.j.in fi.versi.in primis aūt festis,de reliq.& vener.sācto.glo. in.d.c.alma.§.adijcimus,versi.in cæteris festiuitatibus,in verbo,assumptionis,de sent.ex. cō.lib.6.Calder.in tract.de eccles.interd.in.6.mēbro,quæsti.56,Feli.in.d.c.cōsuluit,col.3. ver.in priuilegijs.& in.d.c.ecclesia sanctæ Mariæ,vbi supra de cōstit. Cuiusmodi etiā dies statutus sabbato ex lege Mosayca,in qua scriptū est,de vespere in vesperā celebrabitis sabbata vestra,Leui.23.qđ & repetitur in.d.c.2.de feri. Et hoc quoq; obseruandū est in festorū obseruatiōibus.c.j.in prin.& ibi glo.de cōsec.di.3.&.c.j.& ibi quoq; glo. Anto.Imo. Panor.ext.de feri.nisi aliud cōsuetudo induceret,quæ in hoc seruāda est.c.2.eo.titu. *Dies ecclesiasticus uarius.*

14 ¶ Quantum autem ad esum carnium dies post cœnam incipit.ca.de esu carniū,de cōsec. di.3.glo.& Panor.in.d.c.2.de feri. Quāquam glo.in.d.c.j.de cōsec. di.3. primùm dicit hoc casu diem constitui à media nocte ad sequentem mediam noctem, & ita dicit habere cō suetudinē.Deinde verò dicit incipere à vesperis,per.d.c.de esu.Quātùm verò ad collatiōnē ordinū,dic vt scribitur in.c.quod à patribus,& ibi glo.& Archi.& iterū in.c. quod die dominico.75.di.& in.c.literas,ext.de tēpo.ordi.& ibi Imo.& oēs. Quātùm deniq; ad officia diuina,vide tex.glo.& docto.in.d.c.2.de feri.glo.in.d.c.alma,vbi supra,& ibi Io.And. & Hosti.in summa tit.de feri.§.qualiter,versi.est tamen notādū.Archi.in.d.c.quod à patribus,& in.d.c.j.de conse.di.3.& Feli.in.d.c.consuluit,col.3.versi.3.conclusio.

15 ¶ Nec illud omiserim quod ad tractationem diei pertinet,hanc ipsam diei appellationē sæpe significare tempus & id quidem tempestiuum & maturum , vt probat illud Virgilij lib.4. Aeneidos. *Sed cadat ante diem.* Et rursus eodem libro. *Sed misera ante diem.* Et Ouidij libro.j.Metamorph. *Dies pro tēpore tempestiuo.*

Filius ante diem patrios inquirit in annos. Et in epistola Saphus ad Phaonem.
Ante diem lachrymas ossa bibēre meas. Et libro.4.Fastorum.
Et pecus ante diem partus ædebat acerbos. Et Statius libro.2.Syluarum.
Sic tener ante diē vultu gressuq; superbo. Vicerat ęquales. Et Iabo.in.l.eū.ff. de ānu.lega.

Quod alij ante tempus dicunt,vt in.l.pecuniam,in fi.ff.si erit. pet . & sæpe apud authores probatissimos vt diximus in.l.si vnquam,in verbo,& postea,numero.16.de dictione. Sed & pro tempore simpliciter sæpe ponitur Tullius ad Atticum . *Dies autem non modò lenat luctum hunc,sed etiam auget,*& alibi sæpe. *Dies pro tēpore simpliciter.*

16 SED VT HIS OMISSIS accedamus ad nostram consuetudinem. Quāquam ea nō omnino sunt aliena. Nescio qua ratione hic dies anno est additus,nisi fortè ad tollendam ancipitē illam,si qua alia est,controuersiam. An dies confecti negotij & ex quo terminus aliquis statuitur,cōputetur in termino,verbi gratia,hoc die qui primꝰ est mēsis Octobris fit cōtractus vēditionis,siue vt loquar in terminis.§.vlti.hoc eodē titu.fit notificatio ipsius cōtractus apud acta , ex quo quidē notificationis die incipit currere tēpus anni cōcessum retractui,vt ibi scribitur.Dubiū igitur est,an in eo anno cōputatur hic dies cōtractus siue notificationis illius,an verò nō cōputatur.Nam si cōputabitur,ānus retractus finietur vltimo die mēsis Septēbris proximè futuri,& sequēs annus iterū incipiet in primo die mensis Octobris cōfestim sequētis,vt expresse scribitur in.l.j. & ibi Alberi. ff. de manumis.& in.l.ideoq;,cū.l.pręcedēti,& ibi quoq; idē Alberi.ff.de vsucap. & in.l. qua ætate.§. vtrū.ff. de testa.&.l.si ante.ff.sol.matr.& voluit Bal.cō.457.reuerēdus pater,lib .j. vbi & idē dicit de mēsibus & diebus.Annus enim nō nisi.365.dies cōtinet.l.cùm hęres.§. Stichus si hæredi.ff.de statulib.& diximus in glo.pręcedēte,versi.2.Quod si nō cōputabitur,& ita nō incipiet ānus nisi crastino die,q̄ erit secūdus huius mēsis Octobris,finietur die primo eiusdē mensis anni sequentis.quæ res admodum dubia est in iure nostro. *Dies cōtractus an cōputetur in termino.*

17 ¶ Sunt enim qui tenent diem termini siue assignationis,vt vulgus vocat, non computari in termino,sed debere intelligi de proximis sequentibus diebus,iuxta.l.eum qui calendis,in princ.ff.de verbo.obligat.In qua op.fuit glo.in.l.vbi lex.ff. de regul . iur . & in cap. quisquis,in verbo,ex ea.4.quæst.5.glo.Inno. Goffre. Philip.& Hosti.in cap.super eo,le.2. extra de appel.Iac.But. Ray.Bar.Alber.Ange.Saly.Pau.Ca.& Ro.in.l.j. post glo. ibi. ff.si quis cautio.Specul.titu.de citatio.§.viso,versic.penul.incip.item no.Ioan.And. post Ho- *Dies actus an in termino cōputetur. Qui nō cōputari dicunt.*

sti.in cap.solet,de senten.excom.lib.6.Fran.Vercel.in cap.quàm sit,de elect.eo.lib.6.Bal. & Angel.in.l.2.ff.de anna.except.idem Bal.in.l.si ea,col.vlti.versic.item no. quod terminus.C.qui accus.pos.Imo.in.l.Gallus,in princ.ff.de libe. & posthu. Ipse Imo. Pet. Anc.& Domi.in cap.frequens,quod est.j.de resti.spoli.lib.6.idem Imo.Pe.Anc.& Domi.in.cap. frequens,quod est.j.de resti.spoli.lib.6.idem Imo.in cle.sicut,col.3.de appel.& con.11.in casu præmisso,circa medium.Pau.Ca.con.498.dies dati termini,in princ.lib.j.Alexan.in.l. Labeo,paulò ante fi.ff.de iureiu.Soci.si is est,in tracta.fal.regula.91.dies termini.

18 ℂ Et huic sentētiæ suffragari videtur tex.in.d.l.vbi lex,de regu.iur.cuius hæc verba sunt, vbi lex mentionem facit duorum mensium,& qui sexagesimo primo die venerit, audiendus est:nam mensis absolutè & simpliciter prolatus sine relatione certi mensis, intelligitur de.30.diebus.tex.in.l.si maritus præuenerit.§.hæc in maritis,& iterum in.l.miles.§.sexaginta.ff.de adult.& glo.in.l.vlti.§.j.in verbo,sexaginta.C.de iure delib. Bal.in authen. qui semel,circa fi.C.quo.& quan.iudex,cum alijs multis concord.à me collectis supra ti. huius voluminis consuetudinum omnium primo.§.12.in verbo,par checun moys. Igitur cum in.d.l.vbi lex,adijciatur vnus dies post sexagesimum,satis datur intelligi in illis duobus mensibus primum diem,quo scilicet terminus datus est,non fuisse computatum:alioquin is qui sexagesimo primo die veniret, non esset intra duos menses, & propterea non audiretur termino iam præterito.Facit & ad hanc sententiam tex.in.d.cap.frequens, de resti.spoliat.lib.6.& in cap.pia.versi.si quis igitur,de except.eo. lib. 6. Quibus tamen aliqui respondent, quod loquuntur in casibus claris & certis, in quibus scilicet ita fuit expresse dispositum,de quo postea dicemus.

19 ℂ Alij enim contrà computandum esse diem termini affirmant,in quibus sunt glo. vt à multis citatur,in.l.Gallus,in prin.in verbo,proximis,& ibi Iacob.Are. Bal. sibi contrarius Alberi. Angel. sibi quoque contrarius, & Alexander. ff. de libe. & posthu. glo. Bar. Brixi. in cap. anteriorum, in princ. & ibi etiam Ioan. Fan.& Archidiaconus. 2.quæst. 6. Cy. Baldus sibi contrarius Alexan. & Iason in. d. l. j. ff. si quis cautio. Iaco.Are.in. l. j. §. sed si maritus. ff. de lib. agno. Specul. sibi item contrarius, titu. de appella. parte. 2. §. restat, versicu. sed nunquid dies. Ioannes And. secum quoque pugnans, Baldus,Imo.Panor.Cardi.Alexan.& Philip.Deci.in.d.c.super eo,le.2.de appel.idem Io.And. in.d.cap.pia,& in.d.c.frequens,& ibi etiam Pau.Eliaz.& Philip.Fran.ad fi.ipse Ioan.Andre.in.d.c.quâm sit,in verbo electus, & ibi etiam Zenzel. Domi. & ipse sibi contrarius & Philip.Fran.de elec.lib.6.& Idem Ioan.And.in.c.cupientes,col.j.in verbo,post cōsensum, eodem titu.lib.6.D.à Rota deci.208.terminus,in nouis.Bal.in.l.eos.§.si autem, col.2.non semel.C.de appel.& in.l.si quādo,in.5.quęsti.C.de testib.& in.l. si duobus.§. sed & si quis, in fi.C.com.de legat.& in.c.cum vigesimum,post medium,extra de offi.delega. vbi id dicit esse commune omnium temporum, vt fiat computatio de momento ad momentum, nisi aliud exprimatur,vel nisi sit tēpus vtile,quod habet suas intercapedines. & con.246. proponitur quòd dictum compromissum,lib.5. vbi ad hoc multa allegat, & subobscurè in.l.si ante nuptias.ff.solu.matri.Zenzel.Anto.& Cardi.Flor. in.d.ca.sicut, de appel.lib.6. Angel.con.404.Paulus Centolini.Pet.Anc.in.c.si propter, col.3. versicu. sed quæro post glo.de rescrip.lib.6.Domi.in.d.c.solet,in prin.col.4.versi.an in isto termino,& ibi etiam Philip.Fran.col.2.post medium,de sent.excom.lib.6.idem Domi.con.91. præmitto quòd possessori,col.2.versi.3.excluditur.Philip.Corne. qui hanc dicit esse communem op.con. 279.in hac consultatione,col.2.versi.quicquid autem sit,lib.4.& nouissimè Carol.Molē. in consuet.Paris.§.4.numero quoq;.4.

Qui cōputandum

20 ℂ Nam tempus (inquiunt multi ex ijs) regulariter computatur de momento ad momentum.d.l.3.§.minorē.ff.de minori.Nisi si in certis casibus aliud exprimatur, vt in.l.in vsucapionibus,cū.l.seq.ff.de vsucap.& ita quoq; tradit Bal.in.c.cum in cunctis,col.j.versi.no. ꝙ in episco.ext.de elec. & in.c.j.§.sancimus,col.2.ver.sed quęro nūquid.ti.quo tēp.miles. Lucas Pen.in.l.siue,col.2.C.de exce.& exac.lib.12.Cardi.Flor.in cle.causam,in prin.in.18. quæsti.de elect.Nam & tēpora regulariter sunt cōtinua,glo.in rub.ff.de diuers.& tempo. præscrip.& ibi quoq; Bar.quam glo.in hoc sing.dicit.Barb.con.50.pręclarè,col.4.versi.facit ad hoc,lib.2.& Steph.Bertran.con.83.super isto,post prin.lib. 2. & eandem ordinariā Cepo.con.causarū criminaliū.71.visa prius,col.2.versi.& iste annus & idē voluit Alberi. in.l.siue pars,ad fi.C.de dilat.& Bar.in.l.genero,in.2.oppo.ff.de his qui not. infa. Et huic quoq; sententiæ adstipulatur tex.in.c.propter.2.quæsti.6.vbi dies quo quis literas accipit,

Tempus an de momento ad momentum computetur.

vt eat,cõputatur in termino.& in.l.biduum.§.dies,& ibi glo.in verbo,subtraxisse.ff.quan. appel.sit,& in authen.hodie,& ibi Bal.& Ange.C.de appel.& in.§.j.in authen.de appel.& intra quæ tẽpora.vbi tempus appellandi statim à lata sentẽtia currit de momẽto ad momentum.quod & voluerũt alij multi,quos retulit Io.Ana.con.93.viso processu,col.pe.versicu.venio nũc ad inuestigandum,& ibi quoq; Ludo.Bol.in addi.col.item pe.versi.condescendo.Quibus adde Alberi.in.l.j.§.si mulier.ff.de libe.agno.& in suo dictionario,in verbo,ex die mortis.Sed posset dici eos tex.loqui in casu expresso & speciali.Nam.d.glos.in d.§.dies,illud assignat fauori rei iudicatę tanquã aliud sit in cæteris casibus.Et ad id quod dictum est,tempus currere de momẽto ad momẽtum,respondent qui alterius sunt sentẽtiæ,id verum esse posteaquam tempus incœpit currere,non antè.

22 ¶Ego priorem partem sequẽdam esse potius arbitror,tùm quia de cõsuetudine solet obseruari,id attestantibus Alber.& Fulgo.in.d.l.j.ff.si quis cautio.& Bal.in.l.eos.§.si autẽ.C. de appel.Domi.post Pau.Eliaz.in.d.c.frequens.§.j.versi.no.ex ista glo.de resti.spolia.lib. 6.Cardi.Alex.& Philip.Decio,qui tamen alterius sunt op.in.d.c.super eo,le.2.illo col.4. versi.sextò limitabitis,hoc col.5.versi.secundò fallit de cõsuetudine,de appel.lib.6.Guid. Pap.deci.Delphi.270.an dies termini.Est enim optima legũ interpres consuetudo.l.si de interpretatione.ff.de legib.Tùm item quia in hoc dubio,in quo legem certam non habemus,quæ hoc apertè definiat,nisi in certis quibusdã casibus,æquiorem ac benigniorẽ partem sequi debemus.l.benignius.ff.de legib.&.l.placuit.C.de iudi.cum.si.benignius autem & æquius est,ne quis vnius diei lapsu excludatur à iure sibi competẽte.l.j.ff.de nego.gest. &.l.j.ff.de vsucap.

Prior opi. de cõsuetudine seruatur.

23 ¶Igitur si hanc opi.sequaris.Eam limitabis primò pcedere,nisi dispositio,de qua quæstio est,loqueretur p huiusmodi dictiões,hinc vel abhinc,verbi gratia,hinc ad decẽ dies,siue ab hinc decẽ dies,aut decẽ diebus.Nã tunc dies termini cõputatur in termino,ex sentẽtia Iac.Bu.Bar.Ro.& Iaso.in.d.l.j.si qs cautióibus.Ray.& Imo.in.l.huiusmodi,la.2.ff.de ver. obli.Io.And.in add.Spec.ti.de dila.§.dilationũ,ver.sed pone iudex.Dy.& Albe.in.l.pater. ff.de adul.Bal.in.d.l.eos.§.si aũt,col.2.versi.quęro aũt an dies.C.de app.Ang.d.cõ.404.column.2.versi.& hoc importat aduerbiũ.Imo.Domi.& Philip.Fran.in.d.c.j.de resti.spolia. li.6.per.d.c.biduum.Pau.Ca.con.217.videtur dicendum quòd tẽpus,versi.quantùm verò, li.j.Alex.con.75.ponderatis,versi.quinimo ille dies,li.2.quod repetitur con.56.li.6.Guid. Pap.d.deci.270.vbi tamen dicit aliter seruari.Sed & de hoc est bonus tex.in.l.placet,iuncta glo.in verbo,abhinc.C.de sac.san.eccl.quã ad hoc dicit sing.Ro.in.d.l.j.ff.si qs cautio.

Limitatiões prioris op. Hinc,& ab hinc includunt diem.

24 ¶Secundò limita non procedere,quando statuitur terminus ab actu,non à die actus,puta si in casu nostræ cõsuetudinis diceretur,quòd cõsanguineus admittitur intra annum à venditione,siue notificatione vẽditionis:tunc enim computaretur tempus de momẽto ad momentũ,vt scilicet inciperet ab ipsa venditione vel notificatiõe ipsius.c.ex parte,& ibi Cardi.Alex.in.j.no.extra de sponsa.glo.in.d.c.anteriorũ,in prin.2.q.6.& in cle.causam,in verbo,ab interpositione,& ibi Imo.col.8.super ea glos.& Bar.col.11.versicu.nota quòd dicit,& iterũ col.28.super eadem glo.de elect.Io.And.in addi.Specu.d.tit.de cita.§.viso,col. vl.versi.item nota,reprehẽdens ipsum Spec.qui ibi tenet contrariũ.& rursus.dti.de dilat. §.dilationum,vbi supra.Bal.in.l.cum anterioribus,colũ.2.versic.sed dubitatur.C.de tem. po.app.Imo.Domi.& Philip.Fran.in.d.c.frequẽs,vbi & id dicũt probari in.d.c.biduum. Panor.in.d.c.super eo,le.2.col.4.& ibi etiam Cardi.Alex.colũ.quoq;.4.versic.limitabitis tertiò,extra de appel.& Io.Ana.d.con.93.col.vlti.

Quãdo statuitur termi nus ab actu

25 ¶Nec tamen fuit Specul.vbi supra solus in contraria op.cùm & idem cum eo tenuit Bal. hîc(vt aliàs sæpe)sibi contrarius in.l.scire oportet.§.aliud autẽ.ff.de excusat.tut.vbi no.ex eo,quod(à)præpositio diuidit,& ideo(inquit)si statutũ dicat,quoòd lis finiatur à tẽpore litis contestatæ ad tres mẽses,dies litis contestationis non cõputatur,per illũ tex.&.l.ratio. §.vl.ff.de act.empt.&.c.statutũ,de præben.lib.6.Et pro eis facit tex.in.l.Thais.§.hærede. ff.de fideicom.libert.qui quidẽ videtur nullam facere differentiam,siue dicas à die aut ex die testamenti facti,siue dicas à tempore,aut ex tempore testamenti facti:nam in eodem casu quod prius per vnũ dixerat,mox per alterũ dicit,tanquam nihil inter vtrunq; intersit.Et hic vide quæ dicam infra in septima limitatione alterius op.numero scilicet huius glo.55.sed vt intelligas,& seq.Et tamen etiam interim vide quid de hac dictione(ab)scribit Bal.in.c.j.col.j.versi.ibi ab initio,extra de summa trinita.

62 ¶Tertiò limita hanc op.quæ non cõputat diem termini in termino,vt procedat quando

Si terminus aßignatur absenti i loco remoto. ipse terminus statuitur absenti in loco quopiam remoto. Secus si præsenti statuitur, quia tunc dies ipse termini cõputabitur, si credimus Alberi. in. d. l. j. in fi. cõmenti, vt nostri vocãt. ff. si quis cautio. vbi ita se ex facto obtinuisse dicit corã magnificis viris, quibus visum est eam ipsam. l. j. propriè loqui in istis terminis. Subditq; quòd istud videtur sentire Guido Suza. ibi, & clarè id ipsum tenere Archi. in. d. c. frequens. Et idem quoq; tenuit Bald. in d. l. eos. §. si autem, col. 2. C. de appel. per. d. l. j. si quis cautio. & Corne. d. consi. 279. colum. 2. versi. nec tenendo, lib. 4.

27 ¶ Sed si ista limitatio esset vera, vt dicit Iason in ea. l. j. confunderetur practica cõmunis palaciorum, quæ tenet simpliciter diem termini assignati nõ cõputari in termino, & esset contra mentẽ Bar. & aliorum prioris sententiæ, quorũ ea ratio est, quoniam intelligitur de proximis diebus posteà sequẽtibus: quæ ratio æquè habet locum in termino statuto præsenti, atq; absenti. Nec aliquid facit. d. l. j. quæ non loquitur in die quo terminus statuitur, sed de vltimo die ipsius termini, qui sine cõtrouersia computatur in termino. vt ibi probatur, & in. l. j. §. quod dicimus. ff. de succes. edic. & l. in omnibus tẽporalibus. ff. de act. & obliga. & l. pater. §. sexaginta. ff. de adul. & l. si quis sic dixerit. ff. de verbo. sig. & voluit Inno. in d. c. pia, in verbo, cõputato, extra de excep. Spec. ti. de appel. §. restat, versi. sed nũquid dies. & ti. de dila. §. dilationum, versi. quid si dicatur. Bar. in tract. de cita. col. 2. in. 8. quæsti. Bal. in. d. l. eos. §. si autem, col 2. versi. sed nunquid vltima dies. & in. d. l. j. col. 2. versicu. secundò quæro. ff. si quis cautio, & Pet. Ferra. ti. forma respon. rei cõuenti. in glo. j. col. 2. versic. quid ergo si per iudicẽ, & Ang. d. con. 404. & ex externis scriptoribus Aulus Gelius lib. noctiũ Atticarum. 12. c. 13. vbi qui pronunciare intra calendas iussus est, in die calendarum potest pronunciare. Et Nonius Marcellus sub ti. de doctorũ indagine. Et ita intelligunt. d. l. j. pleriq; omnes ibi, vt dicit ipse Iason. Sed & illa rectè intellecta palam ostẽdit diem, quo tempus præstituitur, non cõputari in ipso tempore, cùm ibi dicitur, prẽter eum diem, quo cautum promittitur: nec potest dici illic absenti fuisse diem præstitutum, cùm is ipse, cui præstitutus est, promisit sistere in ipsum diem.

Dies vltimus cõputatur in termino.

28 ¶ Quartò limita procedere, nisi dies siue tẽpus fuerit præstitutũ ad aliquid faciẽdum dandúmve, postquam aliquid factũ fuerit. vt si diceretur in nostra cõsuetudine, intra annum postquam emptor notificauerit &c. nam tunc tẽpus currit de momento ad momẽtum, cõtinuò quàm illud factũ fuerit, vt voluit Ange. d. con. 404. col. 2. versi. hoc confirmatur, per tex. in. l. si ita fuerit libertas, versi. sed si ita scriptũ sit. ff. de manu. testa. & d. l. in vsucapionibus, cum. l. seq. ff. de vsuca. & idẽ quoq; voluit Domi. in. c. fœlicis. §. vl. col. 2. de pœnis, li. 6. & ante hos glo. quam tamẽ non memorant, in. c. cõcertationi, in verbo, sciuerit, de appell. lib. 6. Super quo vide quæ dicam infra in. 7. limitatione alterius op.

Cum tẽpus statutũ est postq̃ quid factũ fuerit

29 ¶ Quintò limita procedere in tẽpore à natura præstituto: nam cùm viam naturæ potius sequi debeamus, quàm artis (est enim natura omni arte potior potẽtiorq;) Sitq; artis & iuris ciuilis, nõ naturæ, vt prima illa dies non cõputetur in termino. Relinquitur, vt hoc casu, quo natura ipsa tẽpus præstituit, prima dies cõputetur, vt etiam dicitur voluisse Bal. in d. l. Gallus, in prin. in. 6. eademq; vl. quæsti. ff. de libe. & posthu. & in. l. qua ætate. ff. de testa. Et ita illum refert & sequitur Soci. in. d. tract. fal. regula. 91. in. j. fal. verùm Bal. in posteriore loco non id mihi dicere videtur.

Cum tẽpus a natura præstitutũ est.

30 ¶ Sextò limita etiam non procedere, quãdo magis interest eius cui terminus statuitur, vt dies quo statuitur, cõputetur in termino: quia fortè eo die produxit aut vult ꝓducere sua instrumenta, quibus producẽdis præfinitum tempus fuerat: tunc enim is dies computabitur, vt eo possit producere, & valeat productio, vt voluit glos. in cle. j. de appel. quam ita allegat Soci. vbi supra in. 2. fal. verùm ego illam glo. non reperi, & credo quòd voluit allegare glo. in. d. cle. sicut, in verbo, à die, in prin. eo. ti. quæ tradit, & post eam Guil. Laud. & Anto. diem quo tẽpus statuitur, cedere lucro eius cui statuitur. Et hoc quoq; expressè voluit Bal. in. l. à caligato, col. j. C. de nupt. vbi dicit quòd licèt cùm iudex statuit terminum octo dierum ab hoc die ad probandũ, non computetur hic dies in termino, sed præter hũc habeat octo dies. valet tamen probatio hac die facta: quia quòd non cõputatur, fit fauore illius, quod non debet in eius læsionem detorqueri. Et sequitur Fely. in. c. j. col. 2. versi. & dũ iste, extra de præscrip. Et simile est quod tradit idem Bal. in. l. vl. col. 2. versi. ex quo determinatur. C. de tempo. appel. quòd si statutum dicit quòd fiat concordia intra decẽ dies à die inchoati processus, præter eum diem debẽt alij octo dies computari, valet tamen concordia eo ipso die facta, quia cedit lucro cõcordantis, per glo. in. d. c. sicut, quam dicit no-

Cum eius interest, cui tẽpus statuitur, ut dies cõputetur.

tabilem laudabilemq; ac singularē.& sequitur Barb.in add.illius,qui & eā glo.dicit sing.

31 ¶ Et idem generaliter & in omni casu voluit ipse Bald.in.d.l.à caligato,versicu.sed pone quòd.iudex,ibi,modò restat.C.de nupt.& in.d.l.eos.§.si autem,col.2.versi.quæro autem. C.de appel.licet posteà in versi.modò reuoco in dubium,tāquam sui oblitus à prima sen tentia discedere videatur,secutus Pau.Eleaz.qui tenet contrariū in.d.c.frequens.Sed pri ma illa est verior,cuius etiam sunt Archi.& Io.And.in.c.statutum,quod est.3.totius tit.& ibi Domi.col.3.de præben.li.6.& Corne.d.con.279.col.2.versi.potest autē pro concordia, lib.4.& Fran.Are.qui illam glo.dicit sing.in.l.si ex duobus,col.j.ff.de duob.reis.& Cardi. Alex.qui & illam sing.asserit,in.d.c.super eo,col.4.versi.sed vnū tene mēti,ext.de appel.

32 ¶ Et hoc maximè procedit,si id cederet cōmodo eius,qui terminum statuit,& cōtrà incō modo eius,cui statuitur:tunc enim omnino interpretādum esset contra statuentem,vt sci licet dies computetur in ipsius incōmodum,vt sic ei imputetur,quòd apertius legem non dixerit.l.veteribus.ff.de pactis,&.l.Labeo.ff.de cōtrah.emptio.&.c.contra eum,de reg.iu ris,lib.6.& ibi concor.Nam & videmus quòd verba dubia sunt cōtra stipulātem interpre tanda.l.quicquid astringendę.§.j.ff.de verb.obli.&.§.j.insti.eo.& faciunt quæ diximus su prà in verbo,ou lignagier,numero.208.cæterum hac in re.Et ita quoq; expressè in hac spe cie,de qua tractamus,voluit Domi.in.d.c.statutum,col.3.ibi,sed vbi materia.& Corne.d. con.279.col.3.versi.& ideo non immeritò.

Quid si id cedat incō modò sta tuentis ter minum.

33 ¶ Septimò limita non procedere,si sequeretur absurdū,nisi dies quo statuitur terminus,cō putaretur in eo termino:nam tunc ad tollēdam huiusmodi absurditatem computabitur, ex ijs quæ no.Cy.in.d.l.à caligato.C.de nupt.& voluit etiam Bal.con.457.reuerendus pa ter,col.3.ibi,aut sequeretur absurdum,iterumq; versi.secunda ratione,li.j.vbi ponit exem plum absurditatis,vt ibi videre poteris.quod quidem con.repetitur,con.461.lib.3.& iterū consi.412.li.5.nisi quod non est omnium idem princip.

Si sequere tur absur dum.

34 ¶ Octauò limita etiam non procedere,vbicūq; iungitur actus cum tempore,quod est de initio ipsius,verbi gratia,si quis instituerit nepotem,qui nascetur intra decem mēses à die mortis filij:nam tunc dies ille mortis computatur in illis decē mensibus.l.Gallus,in prin. ff.de libe.& posth.Item in iureiurādo ita cōcepto.Iuro ab hoc die esse fidelis:nam & dies huiusce iurisiurandi continetur.c.j.tit.de no.for.fidel.Similiter si quis promittat soluere, etiam præsens dies includitur:quia est quædam integritas temporis,quæ primum princi pium non excludit.l.lecta.§.vl.ff.si cert.peta.Hæc propè Bal.d.con.457.col.3 lib.j.

Si iungitur actus cū tē pore quod est de initio ipsius.

35 ¶ Nonò limita,vt non procedat,quando subiecta materia ostendit tēpus ipsum primum includi,ac cōputari in termino:tunc enim includitur,vt cùm scribitur in.c.capellanus,ex tra de feri.Ne celebrentur nuptiæ à tribus diebus rogationum vsq; ad octauū diem post penthecosten:nec similiter à septuagesima vsq; ad septem dies &c.Illic enim illi tres dies rogationum integri,atq; integra septuagesima includitur,scilicet propter subiacentē ma teriam,vt ibi annotat Bal.& bene facit quod tradit Albe.in.l.vlt.§.j.ff.de Senato.Et super hoc quoq; vide quæ dicam infra in.10.limitatione alterius op.quæ est numero.60.

Qn̄ subiecta materia sua det.

36 ¶ Decimò item limita,vt etiam non procedat,cùm statuitur terminus ad tollendum pri uilegium contra ius cōmune,tunc enim cōputatur dies termini in ipso termino,vt volue runt Anto.& Imo.in.d.cle.sicut,de appel.in id ipsum referentes tex.supra sæpius à nobis citatum in.d.l.3.§.minorem.ff.de minori.Nam & aliàs semper videmus priuilegia iuraq; specialia restringi,iura autem cōmunia extendi.l.quod verò,&.l.in ijs quæ contra,&.l.ius singulare.ff.de legi.&.l.si verò.§.de viro.ff.solu.mat.cum si.

Cum statui tur tempus ad tollendū priuilegiū.

37 ¶ Vndecimò limita non procedere,vbi ex verbis constitutionis statuentis terminū appa ret eam velle diem cōputari,vt in casu.c.j.31.dist.vbi dicitur,à præsenti die nullus episco pus subdiaconū facere præsumat,nisi qui se victurū castè promiserit.Nam ibi dies includi tur ex verbis legis,vt dicit Domi.post Io.And.in.d.c.statutum,col.3.ibi,aut non apparet quis intellectus,& ibi quoq; Philip.Fran.col.2.de præben.li.6.Et huc referri possunt text. in.d.l.biduum.§.dies.ff.quan.appel.sit,& in.d.authen.hodie.C.de appel.& in.§.j.in authē. de appel.& intra quæ tēpora,& in.c.propter.2.q.6.supra à nobis citati,nūero.20.nam tem pus,quibus expressè cauetur diem termini in casibus,de quibus loquūtur,cōputari in ter mino.Et facit quod dicemus,in prima limitatione alterius op. [illegible]

Cū ex uer bis dispone tium cōstat diem cōpu tandum.

38 ¶ Duodecimò limita procedere,nisi etiā ex alijs iuribus constaret diem cōputandum es se in termino,verbi gratia,scribitur in.§.non autem.76.dist.à die dominicæ resurrectiōis vsq; in diem Penthecostes non indici obseruanda ieiunia.In quo tēpore comprehenditur

Cum & ex aliis quoq; iuribus.

is dies resurrectionis:quia per alia iura dies dominicus ieiunijs eximitur.c.j.extra de obser.ieiunio.& hoc quoq; annotarunt Domi.& Philip.Fran.in.d.c.statutū.Et generale est, vt iura ex alijs iuribus interpretationem mutuentur,etiam contra propriam verborū naturam,vt diximus in nostra repetitione.l.si vnquam,in verbo,reuertatur.numero.30.fallit secundò,& iterum numero.56.duodecimò fallit.

39 ¶Decimotertiò limita non procedere,vbi dispositio vteretur hac dictiōe,extūc,ita videlicet,facta venditione extunc consanguineus habet annū ad retrahendum:quia huiusmodi dictio(extunc)denotat extremitatē illam temporis vēditionis,vt scilicet continuò incipiat annus,per no.in.d.l.Gallus,in prin.& ibi Ange.Fran.Are.& propè cæteri recentiores.ff.de libe.& posthu.& in.l.si ijs legatum,quæ est.4.§.j.ff.de condi.& demon.& ibi cōcord.in glo.verùm habemus glo.quæ relata ad tex.apertissimè cōtrarium dicit,vt scilicet hæc dictio(extunc)non faciat,vt dies termini non cōputetur in termino.Ea est in.c.super eo,le.2.in verbo,recepisse,extra de appel.quā sequuntur Inno.Gof.Philip.& Hosti.ibi,verùm ea glo.post eam op.subiungit.ar.cōtra.l.j.§.præsens,&.l.continuus actus.ff.de verbo.oblg.quibus scilicet cauetur,quòd post interrogationē confestim debet sequi respōsio,scilicet antequam partes diuertant ad alios actus.Quasi etiam hic incōtinēti tempus computetur.Et illam postremam op.sequūtur & dicūt veriorem Guil.Naso.Io.And.Collec.Bal.Imo.Panor.& quisquis est,qui addi.in eum fecit,& Cardi.Alex.& alij recentiores,innixi maxima ex parte vi & natura huius dictionis,extūc.Et bene etiā facit text.in.c.vt super,in verbo,extunc,de appel.li.6.Et quod scribit Archi.in.c.cùm in tua,quod est vl.paulò ante fi.de consue.li.6.vbi nuncupatim dicit hanc dictionem facere vt tempus currat de momento ad momentum.Et idem quoq; nominatim voluit Guil.à monte Laud.in extraua.Io.22.incipi.suscepti regiminis,quæ ponitur inter extra.cōmunes,sub tit.ne sed.vacan.in verbo.extunc.ea autem extrauag.(ne erres)etiam ponitur inter alias extraua.ipsius Io.22.sub tit.de elec.cum cōmentarijs Zenzel.Porrò hac dictione(extunc)vsus est Apuleius,lib.7.Asini aurei.Extunc(ait)pœnæ reseruatus.

Extunc, dies includit.

Extunc dictio Apuleiana.

40 ¶Decimoquartò limita vt etiam non procedat in tēpore apposito ad expirationē beneficij:nam huiusmodi tempus currit de momēto in momentum,vt per tex.in.l.3.§.minorē.ff.de minori.voluit Bal.ibi,quem nuncupatim refert,& sequitur Matthe.Afflic.in cōstit.Siciliæ incipi.appellationum tempora,col.3 in.4.no.

Cùm tēpus apponitur ad expirationem beneficii.

41 ¶Decimoquintò limita vt non procedat,cùm constat de hora assignatiōis termini:nam tunc quoq; semper fit computatio de momēto ad momentum hęc enim fuit sentētia Bonifa.Vitel.in tracta.maleficiorum in ti.forma citationis accusati,numero.27.vbi generaliter dicit diem citationis non cōputari in termino,per.d.l.j.ff.si quis cautio.&.d.c.super eo,le.2 de appel.nisi constet de hora assignationis.nam tunc fit cōputatio de momēto ad momētum,per.d.l.3 §.minorē.ff.de mino.& alia quædam iura suprà allegata,quibus probatur tempus currere de momēto ad momentum:nec tamen in illis declaratur,constetne de hora,an non,nec ego id verum esse puto,per ea quæ diximus.

Cum cōstat de hora assignatiōis.

42 QVOD SI POSTERIOREM partem sequi malis,quæ asserit diem termini regulariter cōputari in termino vt tempus illico currat de momento ad momentum.Eam quoq; multis modis limitabis.Primò igitur limita,nisi lex aut constitutio ipsa tempus statuēs declaret non cōputari,vt in.d.c.frequēs,de resti.spolia.& in.d.c.pia,versic.si quis igitur,de except.eo.li.6.& in.d.c.statutum,de præben.eo.quoq; li.6.vbi & ipsi Domi.& Philip.Fran.id expendūt,& Bal.d con.457.col.3.vers.dubitatur,li.j.Nā cū casus legis est expressus,nihil est quod amplius dubitare debeamus.l.ancillę,& ibi Bal.in.3.no.C.de furt.cum simi.Et facit quod diximus.suprà in.11.limitatione prioris partis.

Limitationes secundæ op.

Cū ipsa dispositio id declarat.

43 ¶Limita secundò,vt etiam procedat,nisi ex alijs quoq; iuribus appareret tempus termini non esse cōputandum,quia tunc nec cōputari debet,verbi gratia,scribitur in.c.in veteri,ad fi.77.dist.vt leuitæ à vicesimo quinto anno suæ etatis cōsecrentur.quod debet intelligi,non cōputato illo vicesimo quinto anno:quia ex alijs iuribus leuita ordinari non potest,nisi vicesimū quintum annum peregerit.c.de his.28.dis.& ita tradit Domi.vbi suprà.& facit etiam quod diximus in.12.limitatione primæ partis.

Cum & aliæ id declarant.

44 ¶Limita tertiò,vt nō procedat in pœnalibus & odiosis.in his enim dies termini non cōputatur in termino,vt voluerunt subdubij tamen Archi & Io.And.& eorum authoritate Philip.Fran.qui id dicit tanquam sing.esse menti tenēdum,in.c fœlicis.§.vl.de pœnis,li.6.moti hac ratione,quòd huiuscemodi dispositiones sunt restringendæ.c.statutū,de elec.

In pœnalibus & odiosis.

lib.6.& in.c.odia,de reg.iur.eo.lib.6.& idem voluerũt ipse Archi.Domi.& Philip.Fran. in.d.c.statutũ,§.j.de preben.li.6.Et facit quod in simili,an scilicet dies bissextilis pro vno an pro duobus habeatur,ad cõputationem anni,tradit glo.distinguens inter odiosa & fauorabilia,in.c.si propter,in verbo,primi anni,ad fi.de rescrip.lib.6.de quo diximus in glo. præcedenti in.23.eademq; penul.quæsti.Facit item quod diximus suprà in.6.limitatione prioris partis.

45 ¶Ex quibus vt id non intẽpestiuẽ concludam,ac definiam,potes facilẽ intelligere,totum id de quo tractamus,ad fauorẽ vel odium negotij dirigendum,vt scilicet dies termini cõputetur,vel non cõputetur,prout fauor vel odium suadebit,vel dissuadebit.Sicuti etiã tradunt Guil.Laud.Anto.& Imo.in.d.cle.sicut de app.& Pau.Eleaz.in cle.causam,& ibi quoq; ipse Imo.col.8.versi.ab interpositione,& Barb.col.28.versi.in glo.in verbo,de elec.Corne.d.con.279.col.2.versi.potest autẽ,lib.4.Et aliàs dictiones dubiæ sunt vel exclusiuæ vel inclusiuæ,prout constitutiones sunt odiosæ,aut fauorabiles,vt per glo.& doc.in.l.id est.ff. de dol.mal.& Oldra.con.49.consueuit,col.2.vers.de ad.Cy.& Saly.in.d.l.à caligato.C.de nupt.& Iac.bu.in authen.hoc ius.C.de procura.

46 ¶Vide tamen Domi.& Philip.Fran.in.c.prouida,in fi.de elec.lib.6.qui ex eo quod voluerunt Archi.& Io.And.ibi,no.quod in pœnalibus fit cõputatio de momẽto ad momẽtum. Sed ijdem & præterea Philip.Fran.in.d.c.fœlicis.§.vl.de pœnis,li.6.dicunt è diametro cõtrarium,vt in pœnalibus dies termini non cõputetur in termino,nec fiat computatio de momẽto ad momentũ.Id qđ Phili.dicit sing.mẽti tenendũ.Sed hæc,quæ videtur cõtrarietas,ita dissoluitur,vt in istis scilicet pœnalibusvel cõputetur vel nõ cõputetur,prout est fauor vel odiũ,vt ex illis videre licet.Sed & tu præterea vide hic omnino Alberi.in.d.auth. hoc ius,col.3.versi.quid ergo,cum multis seq.C.de procur.& Pet.Anc.in.c.licèt canon, col.j.versi.item no.quod cum,de elect.li.6.

47 ¶Limita quartò,vt etiam nõ procedat quando aduersus eum faceret qui terminum constituit,& è contrario cederet eius cõmodo,cui statutus est,vt dies ipsius termini nõ computareturin termino:nã tunc nõ cõputaretur,assumẽdo scilicet eum intellectũ,qui contra eum facit,qui potuit legem apertius dicere,per.l.veteribus,ff.de pactis,& alia similia iura supra allegata in.6.limitatione prioris partis,versic.& hoc maximẽ.Ita enim voluerunt Domi.& Philip.Franci.in.d.c.statutum,de præben.lib.6.& Corne.d.con.279.col.vl.li.4. *Cum facit cõtra acit qui terminũ statuit.*

48 ¶Limita quintò,vt item non procedat,quando lex vel statutum idem statueret,quod ius cõmune in re quapiam,quæ debet expediri intra certũ aliquod tempus:nam tunc etiam si de iure cõmuni intelligeretur,vt deberet fieri de momẽto ad momentum,computato die termini in termino,tamen vt statutum aliquid addat ad ius cõmune,nec sit superfluum, debet intelligi,vt non cõputetur.Ita voluit & respondit collegium Paduanum inter con. Alex.con.87.in nomine &c.nos doctores,ad fi.lib.7.per no.per Bar.& alios in.l.4.§.prętor.ff.de dam.infec.cum alijs concord.quas afferemus infra eo.tit.§.9.in glo.2.super verbo,a son domicille,numero,56.cõtrarium tamen,& latius in nostro tracta.cui titulus est, nihil frustra.Et faciunt etiam ea quæ scripsimus in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur, numero.37.tertiò fallit,& seq.vide tamen quæ nos scribemus.no.§.9.glo.2.nũero.50.quintò item,& multis seq. *Cũ lex uel statutũ idẽ statuitquod ius commune.*

49 ¶Limita sextò,vt procedat nisi dispositio ita loquatur intra annũ post diem contractus: nam tunc is dies contractus non cõputabitur,glo.in.d.c.frequens,in verbo,proponitur,& ibi Archi.Imo.Domi.& Philip.Fran.de resti.spolia.li.6.& glo.in.c.quod à patribus in gl. j.post mediũ.75.dist.Specu.ti.de cita.§.viso,col.vl.versi.item nota,& Io.And.in.c.cupientes,col.j.in verbo,post consensum,de elec.li.6.vbi facit differentiam,an dicatur post consensum,an verò post diem consensus:primo enim casu diem cõputari,secundo non cõputari,vt in simili diximus de dictione.à.suprà numero.24.secũdò limita & seq.& dicemus vers.abhinc2..& alijs quoq; seq.Nam & hæc dictio(post)&(à)eandẽ habet significationẽ, vt etiam diximus in.d.repe.l.si vnquam,in verbo,posteà,numero.18.his adde. *Cum dispositio dicit intra annum post diem.*

50 ¶Porrò hæc dictio(post)apertẽ declarat eũ diem,cui adijcitur,nõ comprehendi,vt probat text.in.l.si cui legetur,in verbo,post biennium,& in verbo,præsentibus,& ibi Franc. Are.col.2.ff.de leg.j.& in.l.si ita fuerit libertus.ff.de manu.testa.& voluit Alber.in suo dictio.in verbo,post diem sabbati.Bar.in.l.2.§.creditũ,col.2.versi.aduerte,& ibi quoq; recẽtiores.ff.si cer.peta.& Saly.in.l.si pacto,col.5.versi.ad.l.nuda.C.de pactis,& patet ex alijs, quæ diximus in.d.repe.l.si vnquam,in verbo,posteà.Sicuti & de dictione(posteà,etiã tra *Post, dictio separatiua. Postea quo quę.*

dit Alberi.in.l.j.§.qui præsens,numero.4.ff.de verbo.obli.vbi dicit eam dictionem significare actum perfectum,& nō pendentē,per.l.nam & posteà.ff.de iureiu.&.l.si quis posteà.ff.de iudici.Hincq; supremus noster senatus Parisiensis censuit ordinationem regiam, quam vocamus,quæ ius facit relinquendæ appellationis intra octo dies post sequētes,his quidem verbis,dedans huict iours apres prochains ensuyuās,non comprehendere diē appellationis,sed præter eum alios octo dies concedi.Ea autem ordinatio est.16.earum quas Carolus septimus sanxit.

51 ¶ Limita septimò non procedere,quando ea dispositio quæ tempus statuit,præponit huiusmodi dictiones(a,ab,ex)diei,ex quo terminus statuitur,verbi gratia,à die cōtractus,ab appellationis die,ex die notificationis:tunc enim is dies non cōputabitur,vt de primis,scilicet a & ab,quæ eundem omnino sensum,eandemq; vim & naturam habent,voluit glos. in.d.c.statutum,in verbo numerandū,paulò ante fi.ibi,tertiū quod non fit,de præben.lib. 6.& ibi sequuntur Imo.& alij,qui ex hoc dicūt hanc dictionem(a)regulariter poni exclusiuè.& est glo.similis in.d.cle.sicut,in uerbo,à die,in prin.& ibi Archi.Io.And.& Cardin. Flo.de appel.& voluit idem Io.And.in addi.Specu.ti.de cita.§.viso,versi.pe.suprà à nobis citato,& ti.de dila.§.dilationum,versi.sed pone,ipse Archi.in.c.j.col.6.in verbo,à die,de elect.li.6.& in.c.aliter,quod est vl.3.q.5.Iaco.Are.Ange.& Alex.in.d.l.Gallus,in princ.ff. de liber.& posthu.Alber.in.l.vl.ff.de sena.Bald.& Alex.in.d.l.j.ff.si quis cautio.idem Bal. in.l.vl.in prin.col.2.versi.sed illud non est.C.de tempo.appel.& in.l.scire oportet.§.aliud ff.de excu.tut.& in.d.l.eos.§.si autem,col.2.versi.quæro autem an dies.C.de appel.& in.l. ratio.§.si per venditorem,in vtraq; lec.ff.de acti.empti.& in.l.à caligato,versicu.sed pone quod iudex.C.de nupt.& in.d.c.super eo,le.2.col.j.& ibi Panor.Cardi.Alex.in.3.limitatione,& Philip.Deci.col.5.versi.ista cōclusio fallit,de appel.Ange.d.con.404.in fi.Pet.Anc. con.413.vltra rationes,in fi.Imo.Domi.& Philip.Fran.in.d.c.frequens,de resti. spoliato. idem Imo.& Fran.Are.in.l.si ex duobus,in prin.ff.de duob.reis.ex quibus ipse Aret.dicit sing.glo.in.d.cle.sicut.Domi.in.c.j.in vl.no.de elec.li.6.Alex.con.42.in caussa,col.2.versi. reus autem,li.2.& con.114.visa scripturarū,col.j.in fi.lib.5.Collegium Paduanū inter con. ipsius Alex.d.con.87.col.vl.lib.7.Fely.in.c.j.col.2.versi.& dum iste text.ext.de præscript. Ferdi.Loaz.in repe.rub.de iusti.& iure,col.9.numero.68.& seq.

Cum apponuntur dictiōes a,ab ex.

52 ¶ Et hoc credo esse verius,licèt Zenzel.tenuerit contrarium in.d.cle.sicut.& Archi.in.d. c.statutum,col.j.in verbo,à die,de præben.li.6.& Raph.Fulgo.in.d.l.j.ff.si quis cautio.Nā hæ dictiones,a,& ab,suapte natura,nisi aliud obstet,sunt exclusiuæ & separatiuę,vt præter supradictos voluit glos.in.d.l.ratio.§.si per venditorem,in fi.ff.de actio.empti.& in.d.l.si ex duobus,in prin.in verbo,ab altero,& ibi Ange.ff.de duob.reis.Cy.& Saly.in.d.l.à caligato.Bar.in.l.meminisse,in prin.ff.de offi.procon.Oldra.latè con.49.consueuit dubitari, col.j.Signo.con.101.factum sic se habet infans,col.2.versi.prætereà cum diffinitio.Bal.qui no.tamen distinguit in.l.nuptæ.§.senatores.ff.de senato.& in.l.militis codicillis.ff.de test. mili.& in.c.cæterū,col.pe.versi.item scias,extra de iudi.& in.c.j.col.2.de seq.pos.& fruct. & in.c.excōmunicatis,quæ est pe.& ibi Barb.in.2.no.extra de offi.legat.& idem Bal.in.c. ego.N.de iureiu.& plenè ac pulchrè.d.con.457.col.3.li.j.repetito in alijs duobus locis,vt suprà diximus,& con.357.nota pro duce,col.2.versi.sequitur,li.5.Pe.Anc.in.d.c.statutum, col.2.in.5.no.de præben.li.6.Lucas Pen.in.l.j.ad fi.C.vt nemo ad suum patro.li.11.Pet.Ferra.in tit.forma capi.acto.in verbo,vsq; ad calendas Ianuarij.cum alijs cōcor.adductis ab Alex.in addi.Bar.in.l.patronus.§.Sempronio.ff.de legat.3.&.d.con.42.li.3.& Maria.in.c. literæ,col.12.extra de dilatio.& Corne.con.259.quæritur à me,col.vl.li.j.

A,& ab, dictiones separatiuæ.

53 ¶ Quod & ex eo satis probatur,quòd qui rectè ac propriè loquuntur,ijs dictionibus,à,& ab pro dictione post,quæ & separatiua est,vt diximus in præcedēti limitatione,sæpe vsurpant,vt de priore Pōponius noster in.l.2.§.quod ad magistratus.ff.de orig.iur.vbi ita scribitur.& veluti secundùm locum à regibus obtinebat,id est vt annotat Zazius,post reges neq; enim is rex erat,& Suetonius in Cęsare.Plebs statim à funere ad domū Bruti & Cassij cum facibus tetendit,& Plinius li.25.c.5.Hoc contingere,si à conceptu succus cōtinuus bibatur in passo,& paulò pòst.Quarto die à balneo coire eos,& latè diximus in repeti.l.si vnquàm in verbo,posteà,numero.18.his adde quòd cum.De dictiōe etiam(ab)est illud in eundē sensum Plauti in pœnulo.Iam ab re diuina credo apparebūt domi,& Columellæ,li. 11.c.15.Post hæc quæ diximus ouillum,& ab hoc caprinū est.Et Ouidij tristium,lib.4.Elegia.10.eademq; vlti.

A,& ab, pro post.

Tu mihi quod rarum est, viuo sublime dedisti
Nomen, ab exequijs quod dare fama solet.

Vt interim omittam Accursium ita hanc dictionem exponentem, in.l.neminem, in prin. C.de decurio.li.10. Nec interim prætermittam quosdam esse qui inter huiusmodi dictiones (a & ab) discrimen faciunt, quãtùm ad vim excludendi vel includendi, vt per Alberi. in.l.j.§.æstatem.ff.de aqua quoti.& æstiua.

54 ¶ De dictiõe (ex) ea enim superest, vt scilicet præposita diei eum diem excludat, testis est Bal.in.d.l.vl.in prin.vbi suprà allegauimus.C.de tempo.appel.& in.d.l.j.& ibi Paul.Cast. & Alex.ff.si quis cautio.& idem Bal.in.l.vl.col.2.C.de iure domi.impet.ipse Alex.in add. Bar.in.d.l.pater.§.sexaginta.ff.de adulte.Fely.in.d.c.j.vbi suprà, extra de præscript.Et hic quoq; referri potest glo.in.d.c.quisquis, in verbo, ex ea die.4.q.5.Nam & hæc dictio tempori apposita etiam pòst significat.Plautus in Persa.Bonus volo ex hoc die esse, quod neq; fiet, neq; fuit.Et Plinius li.epistolarũ.10.ad Traianum Athletæ domine ea quę pro Iselasticis certaminibus constituisti, deberi sibi putant, statim ex eo die quo sunt coronati.Quod & probat tex.in.l.j.§.j.iuncto.§.si mulier.ff.de libe.agno.Nam in eodem casu nunc loquitur per dictionem (post) nunc per dictionem (ex) quasi sint eiusdem omnino significatiõis. Sed super hoc text.vide quod dicam infrà versi.ab hic.3.Et dicit Bal.cõ.196.statuto caue-tur, paulò ante fi.li.4.quod hæc dictio (ex) est separatiua, per.l.j.§.ex incendio.ff.de incen. rui.naufra.Nec omiserim tamen plerosq; grãmaticos sic eas dictiones (a, & ex) separauisse vt à fundo venire sit non ex intimo ipso fundo, sed ex loco, qui proximus est fundo, venire.Ex fundo autem, sit ex intimo ipso fundo venire, quæ sententia si vera est, vt certè vera est, & placuit Tullio in oratione pro Aulo Cecinna, ea quæ diximus hoc versiculo.omnino destruit. *Ex, dictio, an separatiua.*

55 ¶ Sed vt intelligas, quid intersit inter hanc limitationem, & secũdam prioris partis: Hîc quidem statuitur tempus à die actus, ideo non nisi finito die incipit.Illîc verò statuitur ab ipso actu, ideoq; & ab ipso actu finito continuò cõputatur. Tamen Bar.in.d.l.pater.§.sexaginta, de adul.affirmat nihil differre, dicas ex die diuortij, an ex diuortio.Nam tex.ibi dicit, à diuortio, quod tex.in.l.præcedenti.§.sex mensium.&.§.seq.dixerat, ex die diuortij, sicuti in.l.j.§.accusationem.ff.ad.S.C.Turpil.Et sic (inquit) videtur, quòd in vtroq; currit tẽpus de momento ad momentum.quod dicit esse tenendũ pro statutis.Cui adde & text.in l.Thais.§.pro hærede.ff.de fideicõ.liber.de quo tex.& nos diximus in.d.2.limitatiõe prioris partis, & tex.in.l.j.§.ex die quo.ff.de vi & vi arma.vbi primũ dicit, ex quo die quis deiectus est, posteà autem dicit ex quo quis deiectus est, vt etiam intelligas nihil referre dicas, ex quo quis deiectus, an ex quo die.Et sanè planũ est in casu.d.§.fructus esse restituendos, non tantùm qui post diem deiectionis, sed & qui ipso die post deiectionem percepti sunt.Et etiam in.l.quæsitum est.§.ex hoc.ff.de precario, vbi primum dicit, ex eo tempore, ex quo interdictum editũ est.& mox subdit, ex die interdicti editi.Et in.l.Caius.ff.de excu.tuto.vbi his promiscuè vtitur, ex qua die, & ex tẽpore negotij, & in.l.tempus.ff.de vac. numer.vbi quod primum dixerat ex eo die, posteà dicit ex eo tpe.& in.l.annus.ff.de cal. quæ etiã promiscuè his verbis vtitur, ex eo tpe quo quid factũ est, & ex die quo factũ est. *Veráne nec sit hæc limitatio & secunda prioris op.*

56 ¶ Et hoc quoq; confirmat, quod tex.in.l.j.§.biduum.ff.quan.appel.sit, scribit tẽpus ad appellandum præstitutum computari ex die latæ sententiæ.Et tamen is dies in eo tempore computatur, vt diximus suprà numero.20.nam tẽpus inquiunt.Et illic scriptis adde tex. apertè probantem, illud quod scribitur in.d.§.biduum, vt scilicet il lud biduum vel triduũ appellationis, intra quod illic iubetur appellari ex die latæ sententiæ, ita debere intelligi, vt is dies sententiæ in illo biduo vel triduo cõnumeretur.Is tex.est in ea ipsa.l.§.quod in sententijs, quod continẽter sequitur.d.§.biduum, cùm dicitur, vel altera die vel tertia prouocetur.atq; etiam in.l.eos qui.§.si autem in iudicio.C.de appel.Sed illud fit, quia ita alijs iuribus dclaratur iuxta ea quæ supra diximus in.2.limitatione huius partis.& in.12.alterius.Sed & in hanc partem facit tex.in.l.eum qui iustum.ff.ad municip.vbi ita scribitur. Eius qui iustum patrem non habet, prima origo à matre, exq; eo die ex quo æditus est, numerari debét.nam ridiculum esset, si is dies in illis verbis cõprehẽderetur.Nisi diceres id debere intelligi secundùm.6.limitationem prioris partis, vt scilicet is dies cedat cõmodo istius, tametsi ex verborum proprietate non comprehendatur.

57 ¶ Vt interim non omittas tex.in.d.l.j.§.j.ibi, intra.30.dies post diuortium cõnumerãdos. & in.§.si mulier, ibi, dies autem.30, continuos accipere debemus ex die diuortij.ff.de libe.

agno. Nam priori loco dicit, post diuortium, non post diem diuortij, posteriori autem ex die diuortij, tanquam ea sint eadem, nihilq; intersit dicas post diuortiũ, siue à diuortio: an à die, siue ex die diuortij, cùm tamen (a & post) vt supra diximus eandem significationem & vim habeant. Ex quo & Alberi. in d. §. mulier, hæc duo loca inuicem cõferens asserit in eo casu diem diuortij computari. Et tex. in l. si in Asia. §. vl. ff. depos. vbi apertè significatur ea verba ex die quo quid actum est, ipsum quoq; diem cõprehendere. Et vt id quoq; comprobemus authoritate externorum scriptorum Liuius grauissimus author li. 4 belli Maced. vt pax (ait, ex authoritate Senatus cõfirmaretur, ex qua die scriptæ conditionis pacis editæ Nabidi forent, ea dies vt induciarum principium esset. Nam & hîc vides his verbis (ex ea die) eam ipsam diem contineri.

58 *De dilatiõe expectatoria.* ¶ Limita octauò, vt non procedat in dilatiõe expectatoria, quæ datur parti, vt veniat, aut simile quidpiam faciat. nam huiusmodi dilationes non includũt diem termini, vt voluit Bal. in d. c. super eo, le. 2. col. j. de appel. ita intelligens text. in d. l. j. ff. si quis cautio. Nam vt ipse subdit, huius dilationis propria ac genuina natura est differre. l. & si post tres. ff. eo. ti. & c. consuluit, extra de offi. delega. & id sequitur Cardi. Alex. in d. c. super eo, col. 4. versic. fallit quartò.

59 *Quid in dilatiõe legali.* ¶ Limita nonò id quoq; non procedere in omni dilatiõe legali, quæ scilicet à lege vel statuto præstituitur: nam nec in ea dies termini cõputatur in termino, ex æquitate illa expressa in d. c. frequens, de resti. spolia. li. 6. & in d. pia, de excep. eo. li. quæ quidem equitas extẽditur ad similia, adeoq; ad omnes dilationes legales, ita enim voluit Bal. in d. l. eos. §. si autem, col. 2. versi. aut non procedit. C. de appel. & sequitur Cardi. Alex. in d. c. super eo, col. 4. in 5. limitatione, de appella. Et si id verum est, multa ex ijs corruent, quæ supra diximus.

60 *Quid si subiecta materia aliud suadeat.* ¶ Limita decimò, vt procedat, nisi ex subiecto argumento suaderetur diem termini non esse computandum in termino. Nam id totum, an scilicet cõputandus sit, an non, assignat subiectæ materiæ Bal. in c. capellanus, ext. de feri. vt etiam diximus supra in. 9. limitatione prioris partis, quæ est in numero. 35. Nam & aliàs semper & in vniuersum subiecta materia ad se veluti trahit significationes interpretationesq; verborum, etiam contra vim & naturam propriam eorum. l. si vno, in prin. & ibi glo. Bar. & Bal. ff. loca. cũ alijs multis cõcord. à me latè cõgestis in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numero. 31. incip. & aliàs etiam videmus.

61 *Decisio p[r]incip. q̃onis.* IGITVR VT REDEAMVS ad speciem nostræ cõsuetudinis, cùm res hæc de qua agimus, vtrùm scilicet dies termini cõputetur in termino, sit admodũ anceps & dubia, & quæ contrarias habeat opiniones multis rationibus & authoritatibus subnixas, recipiatq; multas utrinq; limitationes. Crediderim nostram consuetudinem, aliasq; loquẽtes de anno & die hunc ipsum diem adiecisse, qui annũ terminaret eodem die mẽsis, quo incepit, atq; sic cõputato die termini: quod idem est ac si annus sine adiectione diei statueretur, & dies non computaretur, id est, vt facilius omnes intelligant, nihil interest, annúsne simpliciter statuatur, an annus & dies, estq; idem per omnia terminus: quia cùm annus simpliciter dicitur, intelligitur, non computato die termini: & cùm annus & dies, computato. nec video quare anno dies adijcitur, nisi ad summouendam illam controuersiosissimam controuersiam, vtrùm dies termini computetur in termino. *Annus simpliciter & ãnus & dies an differãt*

62 ¶ Id quod omnino clarum est in casu nostræ consuetudinis, quæ in hoc casu nunc annum simpliciter statuit infra. §. 19. 20. 21. 32. & vl. nunc annum & diem, vt hic, &. §. 8. 11. 14. 17. 27. 28. 30. 31. 35. vt hinc necesse sit intelligere eundem esse omnino terminũ, qui alicubi annus dicitur, alibi annus & dies: annus scilicet, non cõputato die termini: annus & dies, computato: ne nostra consuetudo eodem in titulo & casu secum diffideat. Nam & ex multis Frãciæ consuetudinibus aliæ retractui annum simpliciter præstituunt, videlicet Parisiensium, Ambianensium. Monstroliensium, & Artesiensium. Aliæ annum & diem, scilicet Meldensium. Meldunensiũ. Senonensiũ. Trecensiũ. Caluimontensiũ in Bassigniaco. Victriacensiũ. Carnotensiũ. Aurelianensiũ. Turonensiũ. Cenomanensiũ. Andegauensiũ. Blesensiũ. Dunensium. Angolismensiũ. Rochelensiũ. Burgundionensiũ. Morinensium. Sed & apud Auxerriẽses quos Altissiodorẽses vocant, cõsuetudo retractus nunc de anno simpliciter loqtur, nũc de anno & die, vt nostra. Nam, §. j. huius titu. qui est omnium. 32. primùm loquitur de anno & die, deinde de anno, &. §. 3. qui est omniũ. 34. de anno. & vltimus, q est. 53. de anno & die. Similiter apud Londunẽses & alios Viromãdienses partis. 3. tit. 8. §. j. q est. 75. eiusdẽ. 3. ptis fit mẽtio anni & diei. &. §. 5. q est. 79. eius partis, &. §. seq. fit mẽtio vnius anni simpliciter. *Cõsuetudines de tempore retractus.*

63 ¶ Et quoniam etiam videmus in casu huic nostræ consuetudini omnino simili, videlicet in facultate cōcessa agnatis retrahendi feudū extraneis venditū, quodannus simpliciter sine diei adiectione conceditur. c. si Titius, titu. si de feu. fuerit contro. ex quo multi hunc annum à nostra consuetudine consanguineis concessum proditum existimant, vt latè diximus supra in proxima glo. post princi. quasi scilicet idem sit illic annus, vt hîc annus & dies. Et aliàs quoq; videmus quod. c. j. & . 2. extra de eo qui mit. in pos. loquuntur simpliciter de anno, qui datur reo ad reuocandam missionem in possessionē, de qua ibi. At. c. cùm venissent, eo. tit. in eodem casu loquitur de anno & die, vt etiam illinc intelligas, nihil inter vtrunq; differre. Quod tamen non intelligens Bal. in postremo loco colū. 2. versi. item no. quod de anno, dicit legibus id cautum esse, quod de anno simpliciter dicitur. sed de die addito illi anno nulla lege cautum reperiri, sed iudices illic diem addidisse ex sua forma. At simile est, quod tex. in. c. puella. 20. q. 2. & in. c. 2. extra de regu. loquentes in eodem casu illic annum simpliciter scribit, hîc annum & diem. id quod perceperunt glo. Inno. & Hosti. in posteriori loco, supplentes ex eo reliquos, nec tamen rationem reddentes.

64 ¶ Et hanc nostram sententiam non mediocriter confirmat, quod ad nostram consuetudinem priuatim pertinet, quòd tex. in. c. constitutus, extra de restitu. in integ. qui de hac nostra consuetudine expressam facit mentionem, his verbis vtitur, intra annum & diem à tēpore contractus: ex quibus verbis, (à tēpore cōtractus) apertè datur intelligi diem ipsius contractus in illo anno & die computari, per ea quæ supra diximus in. 2. limitatione prioris, partis, quę est in numero. 24. Et huc referri potest quod scribit Anto. in. d. c. 2. paulò ante fi. extra de regula. quòd si vnus testis deponit de anno, alter de anno & die, non propter eà viciatur eorum testimonium, arg. eius quod diximus in fi. præcedentis versi.

65 ¶ Sunt autem, ne hoc prætermittamus, & alij tex. loquentes in alijs casibus de anno & die non quidem in iure ciuili, aut canonico (quantùm ego nunc meminerim) sed in vsibus (vt vulgus nostratium appellat) feudorum, videlicet in. c. j. tit. quæ sit pri. cau. bene. amit. & in c. vl. tit. de prohib. feud. ali. per Lothar. & in. c. prætereà si quis, titu. de prohib. feud. ali. per Fede. & in. c. j. tit. de capi. Corra. in quibus locis nec glo. ordi. nec cæteri doc. quos hactenus legimus, quantumlibet oculatissimi nihil omnino loquūtur de hac, quam tractamus, quęstione, nec quare ille dies sit anno additus, verbum quidem vllum faciunt. videant cæteri, si aliam rationem afferre poterunt. Ego autem (quod iam dixi) nullam video

66 SED QVIA ETIAM suprà tractauimus, an dictiones quædam sunt exclusiuæ & separatiuæ, an verò inclusiuæ, non penitus intempestiuum, nec ab hac tractatiōe alienum erit, si de alijs quoq; saltē remissiue, vt nostri loquūtur, disseramus. Igitur de dictione vsq; vide tex. glo. Bar. Alberi. latè, & alios in. l. patronus. §. Sempronio. ff. de lega. 3. glo. & alios in. l. id est ff. de dol. ma. glo. Iac. Bu. Alberi. & Saly. in authen. hoc ius. C. de procura. glo. Inno. Io. And. Colle. & Panor. in. c. j. extra de ordi. ab epi. qui renun. epi. glo. in. c. quamuis, in verbo, vsq;, de præben. li. 6. Oldra. d. con. 49. col. j. Archi. in. c. si gratiosè, de rescript. li. 6. Io. Andr. in. c. 2. extra de oblig. ad ratio. Paul. Eleaz. in repe. c. cùm dilectus, in prin. ext. de fid. instru. Cy. Bal. Saly. & alios in. d. l. à caligato. C. de nupt. Pet. Iac. titu. super condic. ex moribus, col. 5. versi. sed potest dici. Bar. Imo. Fran. Are. & alios recētiores in. l. eum qui certarum, in prin. ff. de verbo. oblig. Ipsum Bar. & Bal. in vtraq; lec. in. l. meminisse. ff. de offi. procon. Henric. Boh. in. c. constitutus, extra de resti. spolia. Alberi. in. l. vl. §. j. versi. vltimo. ff. de Senat. Bal. in. l. si oleum. §. meritò. ff. de dol. mal. & in. l. filiusfa. in prin. & ibi quoq; Imo. ff. d legat. j. & in. l. post duos. C. de aduo. diuer. iudi. & in. l. 2. col. 2. & ibi Iason. col. 57. versi. decimò iuxta prædicta. C. de iure emphy. & in authen. hoc amplius, col. vl. C. de fideicō. & in. c. cùm dilecti, non semel, & ibi Panor. colū. j. extra de do. & contu. & in. c. vlt. colum. j. extra de dila. & in. c. capellanus, circa medium, extra de feri. & in. c. venerabilis, columna prima. versi. sed hîc quæro, eodem titulo. & in. c. significante, columna secunda. versicu. sed si non apparet, de rescript. & in. c. sicut, post princip. de cohabi. clerico. & mulier. & in. c. primo. §. & quia vidimus, colum. 7. versicu. extra no. titu. qui feud. dare poss. & in. c. primo. §. si quis de Manso, columna. 4. versicu. quæro de fluminibus, titulo de contro. inuesti. & consilio. 410. verba dicunt, post princip. & iterum ante finem libro. j. quod repetitur. consil. 413. li. 5. & eundem Baldum. consilio. 448. concessa est, libro. 3. quod repetitur consilio. 375. libro. 4. vbi decidit, an si fuerit concessa emphyteusis vsq; ad tertiam generationem, computetur primus recipiens. Lucam. Pen. & Ioan. Pla. in. l. peculiari. C. de proximis sacro. scrip. libro. 12. Angelus in. §. primo. in authentica. vt ab illustri. Imola in. l. prima. ff. de conditionibus instit.

Vsq; dictio sitne exclusiua an inclusiua.

& con.10.in casu præmisso,in.j.dubio.Marti.Laud.post And.Iser.in.§.& quia vidimus,cō lum.pe.versi.quæro an dictio,& ibi quoq; Card.Alex.col.pe.in versi.eiusdem initij,ti.qui feud.da.pos.Pet.Ferra.ti.forma cap.quando test.prod.ad æter.rei memoriā,in verbo,vsq; ad calendas Ianuarij.Alex.con.111.circa primum,col.5.versi.& prædicta,li.3.& con.26.con syderatis verbis,ad fi.li.4.& con.114.visa scripturarum,col.2.li.5.& con.125.attentis verbis,col.j.& seq.eo.li.5.Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.vl.versi.adde Ang.C.de fideicō. Soci.con 25.dominus Franciscus,col.2.ver.quare assumo,li.j.& è Grāmaticis Priscianum li.j.& è Theologis diuum Augustinum in psal.13.enarrantem illud. Non est qui faciat bonum vsq; ad vnum.Et in psal.112.super illud. A solis ortu vsq; ad occasum.

67 ¶ De dictione(ad)vide tex.in.l.non putabam,& ibi Alberi.ff.de condi.& demon.& in.l. qui filium.§.vl.versi.ad annum.ff.ad.S.C.Treb.& in.l.qui duos.§.j.ff.de manu.testa.& in l.quidam Hyberus,cum glo.in verbo,ad parietem,& ibi Bar.ff.de seruit.vrb.præd.& glo. in.l.militis codicillis,in prin.& ibi Bart.& Bald.ff.de testa.milit.Archi.in.c.præsbyter,in prin.78.dist.& in.c.ecclesias.13.q.j.Oldra.d.con.49.col.2.versi.de ad quòd includat.Ioan. And.in.d.c.si gratiose,de rescript.li.6.Alber.in.d.authen.hoc ius,col.2.C.de procura.& in l.ordinata,paulè ante fi.ff.de liber.cau.& in dictionario,in verbo,ad.Bar.& Bal.in.l.si cui legetur,in prin.& ibi quoq; Alex.& Fran.Are.col.2.ff.de leg.j.Bal.in rub.ff.solu.mat.circa medium,& in.d.c.si quis de manso,col.4.vbi supra ti.de contro.inue.& con.31.præsuppositis verbis,li.4.quod repetitur consi.356.eo.li.4.Imo.d.con.10.Floria.in.l.item sic.§.qui habet.ff.de seruit.rusti.prædio.Alex.con.54.viso processu,col.3.versi.itaq; pro dimidia,li. 5.& Cepol.con.2.super casu,col.3.vers.quintò hoc probat.Pet.Ferra.loco alle.in præce.versicu.Vt tamen interim non omittas multis grammaticis hoc interesse inter,ad & in,vt in theatrum ire sit theatrum intrare.Ad theatrum verò ire,in locum theatro proximū ire. Nec illud quoq;, hanc dictionē(ad)interdū idem significare,quòd post.Tullius ad Atticum li.12. Aut nescio quid intersit,vtrùm illuc nunc veniam,an ad decem annos.Rursumq;,solebat me pūgere,ne Sampsicerani merita in patriam,ad annos sexcentos maiora viderentur,quàm nostra.Super quo & tu videas è nostratibus Alex.con.137.in caussa & lite vertente inter Lancelotum,col.3.versi.peccat & in alio,li.2.

Ad dictio.

Ad & in, an differāt.

68 ¶ De dictione(vltra)vide tex.in.l.si vltra,& ibi Iac.Bu.Bald.& Ange.C.de fideicō.omnes propè in.c.Raynutius,extra de testa.& ibi precipuè Bened.in repe.in verbo,Alterochæ filiæ impuberi vltra dotē,in prin.glo.in cle.j.in verbo,facere,& ibi Steph.Guil.Laur.Imol. col.3.super eadem glo.& Card.Flor.in.22.q.de vsur.Io.Mo.in.c.j.de tempo.ordi.li.6.Bar. in.l.qui ita.ff.de dot.præleg.Bal.in authen.ad hæc,colū.2.versi.sed dubitatur.C.de vsur.& in.l.posthumus,col.j.in addi.ff.de inoffi.testa.& in.l.eum qui.§.qui iniuriarū,col.vlt.versic.& prædicta.ff.si quis cautio,& in.c.vl.col.j.versi.& ex hoc no.tit.de fratri.de nouo.bene.inue.& con.473.quidam emerunt,in prin.li.j.quod repetitur con.411.li.5.Imo.in.c.vltra tertiam,extra de testib.Raph.Co.con.111.ciuis quidam Flor.col.2.versi.pro parte negatiua.Raph.Fulg.con.40.dominic.testator,col.2.Ro.in.d.l.j.ff.si quis cautio.Corne.post Saly.in.l.filiam.C.de colla.& con.13.quāuis videatur,col.2.ver.item si obijceremus,& iterum versi.nec ob.quod suprà li.j.Barb.con.74.omnia quæ facitis,col.6.li.3.glos.prag.san. tit.de friuo.appel.§.quodq; ante,in verbo,vltrà.Steph.Bertran.consi.369.ponitur,col.2.li. 2.& con.164.ponitur in prin.li.4.Philip.Deci.con.190.circa primum dubium,col.vl.versi.quartò quod repetitio.& con.290.domina Blasia,col.j.post prin.iterumq; col.2.&.3.versi.nec ob.quod illa dictio.& con.423.negari,col.j.vbi & alios citat.

Vltra.

69 ¶ De dictione(citra)consequēs est dicere,nam hæc & illa sunt veluti opposita,vt per Baldum in addi.d.con.411.li.5.& probat illud Horatij.

Citra.

Est modus in rebus,sunt certi deniq; fines,
Quos vltra citraq; nequit consistere rectum.

Et illud Plinij,li.10.c.23. Et quamuis vltra citraq; peruolent,nunquam tamen aduenisse vsquam,nisi noctu existimantur.Sicuti vltro citroq;.l.si quis ex argentarijs.§.rationem. ff.de eden.&.l.seruus meus.ff.manda.&.l.quemadmodum.§.vltimo.ff.de condict.indebi. &.l.2.in princ.ff.de nego.gest.&.l.Labeo primo.§.j.ff.de verborum significa.& Tullius in actione in Verrem.7. Monumentum sceleris audaciæq; suæ voluit esse in conspectu Italiæ,vestibulo Sicilię,preteruectione omnium qui vltro citroq; nauigarent.Et in oratione pro Sexto Roscio Amerino.Posteà homines cursare vltro & citro nō destiterunt.Et li.6. de republ.in somno Scipionis.Multisq; verbis vltro citroq; habitis ille nobis cōsumptus

Vltra citraq;.

Vltro citroq;.

est dies. Et lib.2.de natura deorum. Sic naturis his,ex quibus omnia constant sursum deor
sum,vltro citroq; commeantibus mundi partium cõiunctio continetur. Cæsar lib.primo
belli Gallici,cùm sæpe vltro citroq; legati inter eos mitterentur. Varro lib.3.de re rustica
Pisciculi vltro citroq; cõmeant. Pli.lib.13.c.17. Quin & exercitus pastos accepimus vltro
citroq; cõmeantes per Africam. Suetonius vltro citro sine coniunctione dicit in Caligula *Vltro citrò*
c.19. Per hunc pontem vltro citro commeauit. Igitur vt redeamus de dictione(citra)vide *sine copula*
Bal.in.l.falsus,col.3.versi.& no.de ista dictione,& ibi Ang.in repe.col.2.& seq.C.de furt. *Iterũ de di=*
Bal.in.d.l.si eum.§.qui iniuriarum,col.vl.ff.si quis cautio.& in.l.indicia,ad fi.C.de rei uẽ- *ctione citrà*
dic.& in.l.transigere.C.de transac.& in sua marg.in verbo,citrà.&.d.con.473.in prin.li.
j.Bar.in.l.Celsus,col.vl.versi.sed circa huiusmodi.ff.de vsucap.Lucam Pen.in.l.1.col.2.C.
de iure fisci,li.10.Domi.cõ.18.Christi nomine inuocato quia copiose,in.2.dubio Paul.Ca.
con.314.super eo quod quæritur,col.3.versi.tertiò facit,li.j.Alex.con.45.visis attestationi-
bus,col.2.versi.sed illa verba,li.2.& con.108.in caussa & lite vertente inter dominos,col.3.
versi.secundus testis,eo li.2.& con.118.in caussa & lite vertente inter Antoniũ,col.pe.ver-
sicu.& similiter dicunt,eo.lib.2.& con.88.quoniam omne datum,ad fi.li.5.& con.98.con-
syderatis his,etiam ad fi.eo li.5.Cardi.Alex.in.c.nominationes.§.venales.2.q.6.& Phili.
Deci.in.l.certum,in prin.C.vnde legi.

¶De dictione(ante)vidè.l.qui ante calendas,& ibi docto.præsertim Alex.& Fran.Areti.
70 ff.de verb.obli.&.l.eũ qui ita.§.q ita stipulatur ante,eo.ti.glo.in.d.c.anteriorũ,in princ.2. *Ante.*
q.6.Oldra.d.con.49.col.vlt.Io.And.in.c.prætereà,le.2.col.2.in verbo,infrà.20.dies,extra
de appel.& Alber.in.d.authen.hoc ius,col.2.C.de procu.& in dictionario,in verbo,ante.
Et facilè intelligere possumus ex ijs quæ diximus de dictione post.suprâ,numero.49.li-
mita sextò. Nam hæ dictiones(ante & post)sunt earundem virium & naturæ,seq; mutuo
respiciunt,ut latè docuimus in repeti.l.si vnquam,in verbo,& posteà,numero.11.C.de re-
uocan.donatio.

¶De dictione(intra)vide tex.in.l.si stipulatus fuero decem.ff.de verb.obli.& in.l.si quis *Intra.*
71 sic dixerit,& ibi Alcia.ff.de verbo.sig.& in.l.j.§.si intra,versic.quod dicimus.ff.de succes.
edic.& in.l.ex facto.§.item quæro,versi.sed finis,iuncto præcedenti,& ibi Franc.Are.col.
vl.versi.no.vl.ff.de vulg.& pupill.& glo.in.d.c.anteriorum,in prin.2.q.6.Oldra.d.consil.
49.Iacob.Are.Ray.& Bart.in.l.qui ita.ff.de dot.præleg.Alberi.in.d.authen.hoc ius,col.2.
C.de procu.& in dictionario,in verbo,intrà.Bar.in.l.j.§.cùm vrbem,ad fi.& ibi Alber.&
Bal.in.§.in initio.ff.de offi.præfect.vrb.eundẽ Bal.in sua marg.in verbo,intrà.& cons.115.
super primo puncto,lib.j.Anto.in.d.c.prætereà,de appel.Panor.in.c.j.in.2.no.de autho.&
vsu pali.Card.in proœmio cle.§.nec sanè,in.3 q.Ro.& Fran.Are.in.d.l.qui ante calendas.
ff.de verb.obli.Alex.con.8.videtur fortasse,col.2.versi.prætereà etiam,li.4.& con.211.põ-
deratis verbis,col.j.li.6.& Corne.con.244.licèt in hac,colum.3.versi.quia nonnunquam,
libro.j.Soci.consil.211.breuiter,in princip.lib.2.& ex externis scriptoribus Gelium lib.12.
noctium Atticarum.c.13.

72 ¶Nec in hoc omittendum est hanc dictionem(intra)& dictionem(extra)sibi ex diame-
tro aduersari,vt patet ex.l.j.§.siue autem.ff.de aqua quoti.& æsti.vbi ita scribitur. Siue au *Extra.*
tem intra vrbem sit aqua,siue extra vrbem,huic interdicto locus erit,& glo.in.l.si fines,in *Intra &*
fi.C.de euictio. Ex quo & illud Ennij in.12.annalium apud Priscianum li.6. *extra.*

Occumbunt multi leto ferroq; lapiq;,
Aut intrà muros,aut extrà præcipe casu.

Atq; illud Horatij li.epistolarum primo,epistola.2.

Iliados intra muros pugnatur,& extrà.

Sicuti etiã intrà & extrinsecus,quæ ab extrà fit. Columella li.12.rei rusticæ.c.43. Hæc va- *Intra &*
sa & opercula extrinsecus & intrà diligenter picata esse debent. Atq; etiam intrà,& post. *extrinsecus*
li.j.in prin.ff.de vi & vi arma.cùm dicitur,tantũmodo intra annũ,post annũ verò.&c.& *Intra &*
l.in honorarijs,in prin.ff.de act.& obli.vbi scribitur,hæ etiã post annũ daretur,cætere in- *post.*
tra annũ.& in.l.2.§.si primus.ff.de bono.pos.secun.tab. Constat autem has dictiões extrà,
extrinsecus & post,excludere,vt etiam de(post)nuper diximus.

73 ¶De dictiõe(præter)quam & ea dictio(extrà)repræsentat,vt in eo loco Plauti in Amphi
trione. Vt mihi extra te vnum mortalis nemo corpus corpore contigit.& Therentij in *Præter.*
Phormione. Neque cognatus extrà vnam amiculam quisquam aderat. Quibus planè con
stat extrà significare præter,vt alibi sæpe apud probatissimos authores. De hac igitur di-

ctióe præter,vltra id quod iam ſubolere potes ex eo quod diximus,vide textum.in.l.ſi ita
legatum.& ibi Barto.Salycc.Rapha.Co.& Iaſo.ff.de legatisprimo.&.l.Seia.§.vxori,& ibi
Dy.Alberi.& Bar.ff.de annu.leg.&.l.j.& ibi glo.Bar.Saly.vtrunq; quidem in fi.Bal.Albe-
ri.& alios.ff.de pig.actio.& in.c.quæſitum,extra de tempo.ordi.& in.c.decet,& ibi Arch.
de immu.eccle.li.6.glo.& Archi.in.c.Ebron.13.q.2.Inno.in.c.dudum,le.2.in fi.& ibi quo-
q; Anto.& Panor.col.5.de elect.& in.c.literas,& ibi etiam Hoſti.Panor.col.pe.Feli.in fi.
& alios,de præſumpt.Oldra.d.con.49.col.vl.Pau.Eleaz.& recenti.in cle.j.de ſum.trinita.
eũdem Pau.Io.Lig.& Imol.in cle.multorũ,de pœnis.Cy.Bar.Bal.Saly.& alios in.l.actio-
ne.C.de tranſac.Collec.in.c.tua nobis,col.2.verſic.præter hæc,extra de deci.Alberi.in.d.
authen.hoc ius,col.2.C.de procur.& in.l.Cæſar,col.2.verſic.quartò collige.ff.de public.&
in dictionario in verbo,præter,& in.l.qui bona.§.ſi quis quia.ff.de dam.infec.Bart.in.d.l.
ſi quis eum.§.qui iniuriarum,& ibi Bal.col.vl.verſi.modò veniamus,& ſeq.& recentiores
ff.ſi quis cautio.eundem Bar.in.d.l.qui ita.ff.de dot.prælег.Azo.à Ramẽgis in repe.c.nos
in quenquam,col.6.verſi.cùm quæritur vtrùm dictio.2.q.j.Bal.in.l.ſed & hæ.§.præter.ff.
de procur.& in.l.ſi tutor reipublicæ.§.vl.ff.de tutel.& ratio.diſtra.& in.l.data.col.10.ver-
ſi.& ſi dicatur.C.qui accuſa.non poſ.Luc.Pen.in.l.ex eo,col.j.C.de agen.in reb.li.12.Ang.
in repe.d.l.falſus,col.2.& ſeq.C.de furt.& in.l.ſi vltra.C.de fideiuſſ.& con.294.quoniã in
vltimis voluntatibus,col.2.verſi.deſcendo ad primum.Anto.in.c.2.extra de offi.vicar.Pa
nor.in.c.cùm ab omni,in.4.no.de viti.& hone.cleri.Rapha.Co.d.conſi.111.ciuis quidam,
col.2.verſi.eò magis.Card.Flor.in cle.j.in prin.in.j.oppo.de ſum.trini.& in cle.j.§.verùm,
in.7.no.de hæret.Ro.& Iaſo in.d.l.j.vtrunq; col.3.ff.ſi quis cautio.eũdem Ro.con.328.præ
ſens conſultatio,col.j.Io.Plat.poſt And.Baru.in.l.agentes,col.2.verſ.& no.quòd dictio.C.
de ag.in reb.li.12.Ange.Are.in.§.cùm autem,col.j.verſi.nota ibi præter bona,inſti.de act.
Barb.in.c.ſi quis præſbyterorum,col.vl.extra de reb.eccle.non alie.&.d.con.74.col.6.li.3.
Fran.Are.in.l.quicunq;,in.2.no.C.de ſer.fugi.Corne.in authen.hoc amplius,colũ.2.C.de
fideicom.Cardi.Alex.in.c.ſi quẽquam.§.in omnibus,numero.j.2.q.3.gloſ.prag.ſan.titu.de
elect.§.ſi aliter,in verbo,præter,& iterũ tit.de his qui in miſſa.§.j.Fran.Rip.in.c.cùm.M.
Ferra.in.13.no.ſub numero.19.extra de conſti.

74 ❡De dictione(in)quæ omnino aut propè eiuſdem ſignificationis eſt,atq; dictio intrà,de
In. qua nuper diximus,vt ſcribit Gelius eo.c.13.lib.12.& probat text.in.d.l.j.§.quod dicimus.
ff.d ſucceſ.edic.An igitur ſit excluſiua an incluſiua,vide tex.in.d.l.ſi quis ſic dixerit,& ibi
quoq; Alcia.ff.de verb.ſign.& Oldra.d.con.49.col.vl.& Signo.con.16.ſtatuto ciuitatis,in
prin.& Alber.in.d.authẽ.quod ius,col.2.& in dictionario,in verbo,in,& latiſſimè omniũ
Bar.& Bal.in.l.Gallus.§.ille caſus,& vtrunq;quidem,col.vl.& ibi etiam recentiores.ff.de
libe.& poſthu.Bar.con.109.cõtra Titium,verſi.ſecundò quia dicit.Bal.in rub.ff.ſolu.mat.
col.j.&.2.& Imo.in cle.cauſam,col.5.verſi.quid autem ſi in oſtio,& iterum col.9.verſi.gl.
in domo,de elect.& Panor.in cle.vlt.col.2.verſi.aliud importat,de æta.& quali.Pet.Fer-
ra.tit.forma cap.quando teſtes prod.ad æter.rei memo.in verbo vſq; ad calendas,col.j.&
omnino Alexan.qui alios multos citat.d.con.137.li.2.quo loco ſuprà citauimus in dictio-
ne,ad.Et Alcia.lib.παρέργων.2.c.23.vbi probat hanc præpoſitionem cum accuſatiuo caſu
vſq; ſignificare,vt apud Vergilium li.9.Aeneidos.

Aequaſſet nocti ludum,in lucemq; tuliſſet.

Et Martialem lib.j.

In lucem ſemper Acerra bibit.

Cui adde eundem Martialem li.7.

In lucem cœnat Sertorius.

75 ❡De dictione(circa)ea enim nonnunquam pro,in,accipitur,vt apud Titum Liuium i.l
Circa. 9.ab vrbe condita.Nam & circa omnia defecerũt in omnibus.Vide & tu Bal.in.l.Rutilia.
ff.de cõtra.empt.& vendi.& in.c.dilecto,extra de teſti.& in.d.c.vl.col.j.verſi.& ex hoc ti
tu.de fratri.deno.bene inueſti.

76 ❡De dictione(infrà)vide Inno.in.c.pia,col.j.in verbo,computato,extra de except.Oldr.
Infra. d.con.49.col.2.Io.And.in.d.c.præterea,le.2.colũ.2.in verbo,infrà.20.dies,extra de appel
Collec.in.c.j.in prin.& ibi quoq; Panor.col.j.in.j.no.extra de cle.coniug.Bal.in ſua marg
in verbo,infrà,&.d.con.115.li.4.Alber.in.d.authen.hoc ius,col.2.C.de procu.& in dictio-
nario in verbo,infrà.Card.Flo.in.d.proêmio,cle.§.nec ſanè,in.3.q.& in cle.j.§.præfatæ,d
ſtat.mona.Panor.in.c.ex parte,in.2,no.ext.de reſt.ſpo.& in.c.cùm virũ,in.j.no.ext.de re-

gula.Corne.d.consilio.244.licèt in hac,col.3.versic.quia nonnunquam,li.j.Pet.Ferra.in
titu.forma respon.rei conuen.in verbo,in termino,colū.2.versi.quid ergo si per iudicem.
¶ De dictione (supra) ea enim opponitur illi dictiōi infrà,& sese vtraq; mutuò atq; ex op *Supra.*
77 posito respiciunt,vt patet ex.l.peregre,in fi.princ.ff.de acquir.pos.cùm dicitur,cùm supra
terram,an infra terram possideam.& in.l.j.in multis locis.ff.de gradi.affi.& apud Quinti *Supra & infra.*
lianum lib.11.c.3.eodemq; vl.quo loco tractat de cultu oratoris.Nam infra mulierum est,
supra centurionum.& Tullium li.4.Academicarum quæstionum.Supra,infra:dextra,si-
nistra:ante,post.Et li.epistolarum familiarium.9.epistola postrema Supra me Atticus,in *Super & infer.*
fra Verrius.Vt super & infer,pro supra & infra,apud Catonem rei rusticæ.c.149.Ex calē-
dis septembribus prato sicco decedat,vbi pyrus florere cœperit prato irriguo,vbi sup in-
ferq; vicinus permittet,tum decedito.Nisi illìc super inferq; vicinus pro supero inferoq;
vicino accipiatur.Nam continuò subdit,vel diem certam vtriq; facito,vt hæc verba ad su
perum & inferum vicinum referantur.De hac ergo dictione supra,vide glos.in.d.l.Seia,
in verbo,suprà.ff.de dot.præleg.Iac.Are.& Bar.in.l.qui ita,eo.tit.Bal.in sua marg.in ver-
bo,supra.Ange.d.con.294.quoniam in vltimis voluntatibus,col.2.versi descēdo ad pri-
mum.Ro.in.d.l.j.ff.si quis cautio.Alex.con.194.consyderatis,col.3.versi.satis est ergo,li.2.
Vt tamen interim nō nescias & hanc dictionem pro præter,de qua etiam suprà diximus, *Supra pro præter.*
nonnunquam accipi.Virgilius lib.2.Georgi.

Rara sit,an supra morem sit densa,requiras.

72 ¶ De dictione (super) vide tex.in.l.diuortio.§.quod in anno.ff.solu.matri.& ibi Dy.Albe- *Super.*
ri.& Iaso.qui exponunt hæc verba text.super annuam mercedem,id est,vltrà siue præter.
In qua etiam significatione vsurpauit & ipse Virgilius lib.6.Aeneidos.

Super & Garamanthas & Indos,
Proferet imperium.

Et Liuius libro.7.secūdi belli Punici.Marcellus etiam aduerso rumore esse,super quàm
primò malè pugnauerat:quia vagante per Italiam Annibale media æstate Venusiam in te
cta milites abduxisset,super quam,id est præterquam.Et Plinius libro.epistolarum.5.ad
Maximum.Auget me super ista casus istius.Idq; prope solēne fuit Cornelio Tacito.Nā
lib.3.Super eas ciuitates quas memoraui.Iterumq;.Super tot senatores aduersos.& lib.4.
Super consulatū & triūphalia de Getis gloriæ fuerat bene tolerata paupertas & alibi sępe.
¶ De dictione (absq;) nam & de ea quoq; circa hāc vim inclusionis & exclusiōis à nostris *Absq;.*
79 disputatur,vide glo.& Archi.in.c.non est nostrū.23.q.5.Archi.in.c.qui generaliter,in ver
sicu.nedum,& ibi etiam Io.And.Domi.& Philip.Franc.de procura.lib.6.eundem Archi.
& Domi.in.c.statuto,versi.sanè,de deci.eo.lib.6.Oldra.d.con.49.col.vlt.Alberi.in suo di
ctionario,in verbo,absq;.& in.d.authen.hoc ius,col.2.C.de procura.Bald.in.d.l.data,col.
vl.versi.& si dicatur.C.qui accu.non pos.Lucam Pen.in.l.si quis,ad fi.C.de fabri.lib.11.
80 ¶ De dictione (de) nam & ea ad hoc examen à nostris quoque reuocatur.Sitne exclusiua *De.*
an inclusiua,vide Archi.in.c.j.13.distin.Alex.in addi.Bar.in.l.ratio.§.si per venditorem.ff.
de actio.empti.& Fely.in.c.quia indicante,col.vl.extra de præscrip.
81 ¶ De dictione (iuxta) nam & ea interdum pro intra accipitur,vide gl.& Bar.in.l.quidam *Iuxta.*
Hyberus.ff.de seruit.vrb.prædio.Ia.Are.in.l.testamentum,C.de insti.& subst.Archi.in.c.
venerabilibus.§.vl.in verbo,iuxta,de sent.excom.Nicol.Mat.in.l.admonendi.ff.de iure-
iur.Alberi.in.d.authen.hoc ius.C.de procur.& in dictionario in verbo,iuxta.Ange.in.l.
militis codicillis,in prin.ff.de testa.milit.Alex.con.120.omissis,col.j.vers.nam respondeo,
lib.2.&.d.con.8.videtur fortasse,col.2.versi.prætereà etiam assumendo,& iterum versi.se-
ptimò nam pręsupponitur,li.4.& de alijs multis huiusmodi dictionibus,videbis per Ol-
dra.d.consi.49.

VENIR PAR DEVERS LA-
CHAPTEVR. GLO. 12.

1 IGITVR NON SATISFACIVNT huic nostro statuto,qui huiusmodi oblatio *Nō satis est oblationem retractus facere apud acta*
nem faciunt apud acta aut corām iudice,eamq; posteà notificari faciūt em-
ptori,eumq; citari faciunt processurum in materia retractus,vt iam à mul-
tis fieri vidimus.Nam hìc dicitur,quòd consanguineus debet adire ipsum
emptorem.Et infra in.§.9.dicitur,quòd si consanguineus non possit reperi
re emptorem,debet offerre vxori aut domicilio ipsius.quo in loco in fi.illius.§.nos de hac
re plenius dicemus,ibi omnino videbis.

Retrahens debet suo periclo precium ad emptorem deferre.

Quid si ante emptor erat in mora.

2 SED ET EX HOC quod dicitur consanguineum adire debere emptorē,& ei offerre pre-
cium,satis intelligitur,etiam si nihil aliud id suaderet,debere consanguineū id facere suo
periculo,per tex.in.l.vl.& ibi Bal.col.2.versi.& notā quod debitor.C.de condi.inser.&.c.
significante,extra de pigno.Quid autem si semel detulit precium ad emptorem,qui recu-
sauit accipere,ideo vocatus in ius victusq; ac condēnatus est admittere consanguineum
ad retractum:qui quidem consanguineus(ne ei tēpus curreret)iterum defert precium,sed
in itinere ab hostibus vel prædonibus spoliatus est,sine vlla ipsius culpa:an tunc id cedet
periculo ipsius,an emptoris.Et idem quæri potest in retractu conuentionali.Et id quidem
cognosces ex scriptis à Bar.in.l.item illa,in prin.ff.de cōstit.pec.& ex tex.in.l.qui decem,
in prin.ff.de solut.vbi inter cætera illud scribitur.Etenim non est æquum teneri eum pe-
cunia amissa,qui non teneretur,si creditor accipere voluisset.

LACHAPTEVR. GLO. 13.

An quilibet emptor teneatur admittere cōsanguineū.

Indefinita an æquipolleat uniuersali.

1 CONSVETVDO NOSTRA hîc simplciter loquitur de emptore,tanquam scili-
cet quilibet emptor,quisquis qualísve cunq; is fuerit,teneatur rem vendi-
tam consanguineo offerenti precium cedere,per not.â gloss.in.c.vt circa,in
verbo,aliorum,de elec.lib.6.& Bar.in.l.si pluribus,ff.de lega.2.in quibus lo-
cis tractant,an & quando & quomodo indefinita æquipolleat vniuersali,de
quo etiam per Dy.in rub.de regu.iur.lib.6.& ibi latius Pet.Anca.col.3.versi.tertiò quæro
& Philip.Fran.& Oldra.con.100.in executione.Inno.in.c.auditis,in verbo,exceptionem,
& ibi cæteros,presertim Panor.extra de præscrip.Iac.Bel.& Saly.in.l.si necessarias.§.si an
nua.ff.de pigno.act.Ray.Forl.in repe.l.omnes populi,char.pe.versic.quæritur ergo.& ibi
Bar.in.6.quæsti.prin.versi.vt igitur videamus.ff.de iusti.& iure.Alberi.in.l.si ita scriptū.
§.si pluribus.ff.de leg.2.Bar.in.l.qui ædificium.ff.de seruit.vrba.prædio.& in.l.j.ff.de reg.
iuris.Bal.in.l.stipulatio ista,in prin.ff.de verbo.obli.& in.l.si seruitus,& ibi quoq; Alberi.
ff.de serui.vrb.prædio.& in.c.ex parte.M.col.pe.vers.porrò,& iterum versi.ista igitur,ex
tra de appel.& con.52.casus talis est statuto ciuitatis,post mediū,lib.j.quod repetitur con
sil.384.li.[illegible].& eundem Bal.consi.180.ad euidentiam,col.2.lib.2.& Alberi.in.l.Cæsar,nume
ro.14.15.&.16.ff.de publica.Ang.in.l.pe.C.de impub.& ali.substi.Panor.in.c.2.extra de cō
iug.lepro.Philip.Fran.in.c.cùm in multis,in prin.de rescrip.lib.6.& Alex.consil.110.visis
acutissimis,col.j.li.j.& cons.33.consyderatis verbis,propè per totum,lib.7.cum simi.Et an
id & quomodo procedat in statutis,videbis apud Bar.in.d.l.omnes populi,char.pe.versi.
iuxta præmissa quæro,& ibi Alex.in addi.ff.de iusti.& iure.

An & clericus teneatur.

¶ Sed hic quæstionis esse potest.An clericus emptor siue etiam ecclesia hic comprehēda-
2 tur,vt scilicet si emerit,teneatur cedere consanguineo offerenti.Nam quòd ecōtrariò cle-
ricus consanguineus hac consuetudine vti possit,minimè dubium est,cùm tex.sit in eam
rem apertissimus in.c.constitutus,extra de resti.in integ.& latè diximus suprà in verbo,
le parent,quæ est glo.8.numero.33.sed consequenter quæro.Sed ille tex.nō definit,an è di
uerso clericus qui emit,cogi possit ex huiusmodi consuetudine cedere consanguineo.Ta-
men vt non intremus in maximum illud pelagus,an & quando statuta laicorū ligent cle-
ricos & ecclesiam,non est mihi dubium,quin clericus aut ecclesia emens fundum tenea-
tur consanguineo redimenti cedere ex hoc statuto,quod non laicorum tantûm est,sed cō
mune & clericorum & laicorum,vt quod ab vtrisq; & communi omnium consensu con
ditum est & approbatum,sicuti & alia hoc volumine cōsuetudinum inscripta.Ideo & o-
mnes vel clericos ipsos ligat,ex sententia Bal.in.c.cùm venissent,col.2.versic.oppone di-
citur,& ibi etiam Ioan.Ligna.Panor.in.2.no.extra de eo qui mitti.in possef.ita intelligen

Statuta cōmunia laicorū & clericorū clericos ipsos tenere.

tium eum tex.in quo papa iubet decîdi causas clericorum secundùm consuetudinem pa-
triæ,dicitq; Bal.eum text.ad hoc multum no.& idem voluit ipse Bal.in.c.imperialem,co
lum.3.versic.quæro nunquid si ex consuetudine,& ibi quoq; Marti.Laud.titu.de prohibi.
feud.ali.per Fed.Ioan.Ligna.in.c.quod clericis,& ibi Fran.Are.col.vl.de for.compe.An-
to.& Imo.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ,& ibi etiam Fely.col.34.versi.secundus casus,& Phi
lip.Deci.propè per totum,de consti.Imo.in.c.ad nostram,per illum tex.de proba.Panor.
con.72.circa primum breuiter,col.2.vers.præthereà papa,li.j.vbi etiam dicit ita debere in-
telligi.d.c.cùm venissent,&.d.c.constitutus.vt hinc facilè conijcias,quod & hoc intelligit
procedere in casu nostræ consuetudinis,de quo illud.c.loquitur,& allegat prætereà.c.cùm
caussa,de re iudica.à contrario sensu,vbi & id Panor.ipse no.in.3.no.& Alexan.consi.211.
ponderatis his omnibus,col.j.li.2.Fran.Are.con.45.visis articulis,post prin.Cardi.Alex.

in.c.j.in fi.10.dist.& in.c.qui clericus,col.j.tit.ſi de feud.fue.cōtro.inter do.& agna.& Rochus Cur.in repe.c.vlt.in.j.limitatione.11.quæſti.extra de conſue.& hæc eſt communis noſtrorum ſententia,quam nos ſequendam ducimus,quamuis reclamet more ſuo Barb.conſil.65.referam in medium,col.antepe.li.4.

3 ¶Quòd ſi hoc ſtatutum eſſet laicorum tantùm.Bal.in tractat.protomixeos,col.5.verſic. ſed pone quòd res fuit vendita,dubitat,an ligaret clericos & eccleſiā,& nihil aliud quàm dubitat.At ipſe con.300.ſtatuto cauetur in.2.dubio,li.j.tenet expreſſim & in hac ipſa ſpecie,quòd eos non ligat.Imò verò & quòd non habet locū in rebus feudalibus & emphyteuticis eccleſiæ.quem ita refert & ſequitur Iaſon con.152.vera & iuridica,col.vl.li.4.de quo tamen vltimo poſteà dicemus numero.8.ſed vnum,& ſeq.Sed & illud de clericis nuncupatim in hoc ſtatuto voluerunt Imo.& Panor.in.d.c.conſtitutus.& idem Imo.in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.& Alex.clāculum con.27.viſo themate,in prin.li.6.dum dicit huiuſmodi ſtatutum valere ſaltem quantum ad id,vt laicos liget.& apertiſſimè conſil.143.viſo ſtatuto,verſi.& dictum ſtatutum,iunctis præcedentibus,lib.7.& Matthe.Afflic.in tracta. proto.tum in prin.tum col.11.verſi.item quæro an iſtud ius cōgrui,vbi tamen loquitur de eccleſia,non de clericis.tum deniq; in verbo,eſt autem,col.4.verſi.ſed quid ſi clericus,vbi etiam de clericis loquitur. *Quid ſi id ſtatutū eēt laicorū tantum.*

4 ¶Quanquàm contrarium in clericis expreſſè tenuit idem Afflic.in eodem tracta.eadem col.11.verſi.item quæro an ſi clericus.& Sebaſt.Neapodanus in tract.congrui,in proêmio, ſuper verbo,tenorem.Et ego quoq; auſim intrepidè huic ſententiæ accedere,ſequutus doctrinam Bar.in.l.cunctos populos,col.9.verſi.quintò quæro vtrùm ſtatuta.C.de ſum.tri. vbi dicit ſtatuta generalia laicorum,in quibus ſcilicet nulla fit mentio clericorum aut eccleſiarum,ſed tamen tendunt aduerſus ea quæ illis cōpetunt non tanquā priuilegiatis,ſed vt cuilibet de populo,illos ligare,dummodo ſint honeſta,& allegat.d.c.conſtitutus,quod vt iam toties diximus,loquitur de hoc noſtro ſtatuto,vt etiam hinc intelligas Bar.de eodem quoq; intelligere.& idē voluit ipſe Bart.in repe.l.de quibus,col.vl.ff.de legib.Lapus allegat.81.non valuit actus,col.j.Barb.in rub.de reb.eccleſ.non ali.char.13.col.vlti.& ſeq. char.col.j.& con.14.clementiſſimi,col.3.verſi.ſecundò præmitto,lib.2.& con.65.referam in medium,col.11.& ſeq.lib.4.quibus locis affert cōcord.Et hanc quoq; ſententiam videtur fuiſſe ſecutus Anto.in.d.c.conſtitutus,dum ex eo no.quòd ſtatutū laicorum ligat clericos,quantùm ad eorum patrimonium,apertè ex hoc ſignificans clericos hoc ſtatuto ligari.Et hoc quoq; in hoc eodem ſtatuto non obſcurè ſenſiſſe videntur Cyn.in.l.neq;.C.de hære.inſti.& ibi quoq; expreſſè Bal.in fi.vbi dicit quòd hæc conſuetudo tanquam prædialis ligat clericos,per.d.c.conſtitutus.& Alberi.in.j.parte ſtatutorum,quæſtione.94.quid ſi vendita eſt res.& Alexand.apertiſſimè loquens in alio ſtatuto huic noſtro ſimili,videlicet quòd conſortes præferantur in venditione domus,conſilio.143.viſo ſtatuto Mediolanenſi,libro.7. *Statuta generalia laicorum an ligent clericos.*

5 ¶Et in ſimili item videmus,quòd ſtatutum ne immobilia alienentur in extraneos,cōprehendit clericos & eccleſiam,vt voluit Iac.bu.in authen.caſſa.C.de ſacroſan.eccleſ.& in.l. aſſiduis.C.qui poti.in pigno.hab.& latè Signo.conſ.21.ſtatuto ciuitatis Mediolani,vbi in hoc affert.15.rationes,quas ibi videre poteris.Bal.in repe.l.j.col.8.ver.ſed quid ſi ſtatutum diſponit.C.de ſum.trini.& in.d.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,columna.2.verſic.idem videtur dicendum,de conſti.& in.c.quæ in eccleſiarum,col.2.verſi.ſed hic quæritur nunquid ſtatutum,eo.ti.& in.c.clerici,col.j.verſi.ſed hic quæritur de tali dubio,de iud.& con.174.præſupponendum eſt,li.5.Saly.vt à nonnullis citatur,in repe.l.j.ad fi.C.de ſacroſan.eccle.vbi dicit id ſe diſputaſſe apud archiepiſcopum Mediolanenſem cōuocato conſilio Mediolanenſi,& alijs iuris peritis,& rurſum in.d.authen.caſſa,col.vl.eo.ti.vt etiam à quibuſdam citatur,ſed non in lec.ipſius reperi.Cardi.Flor.in.c.perpendimus,in.9.quæſtio.de ſenten. excommunicationis.vbi id dicit conſuluiſſe Franciſ.Alber.& abundè Barba.in repe.d.rubri.de non alie.reb.eccle.in ſecundo dubio.& dicto conſi.14.columna.5.& ſequen.lib.2.& conſi.46.difficile eſt,columna vlti.lib.3.& abundantius conſ.30.illud in medium afferam lib.4.& dicto conſi.65.colum.7.verſi.ſed iſta verè non obſt.eodem lib.4.vbi id dicit ſingu.& Iaſon in.l.filiuſfami.§.diui,in.2.lectu.columna.15.verſicu.& licèt iſta ſit communis ſententia.ff.de legatis primo.Philip.Deci.conſilio.124.placet mihi & omnibus,columna tertia.verſicu.ſextò vt etiam ſupradictum.Ex quibus etiam multi tenent valere ſtatutum expreſſè prohibens alienationem fieri in clericos & eccleſiam.Et videbis multa hanc ſen- *Statutū ne immobilia alienentur ī extraneos an comprehendat clericos.*

expressè prohibens alienationem fieri in clericos & ecclesiam. Et videbis multa hanc sententiam confirmantia in nostro tracta. primigeniorum quæsti. 39. & in nostris legibus cõnubialibus, in glo. vlt. quæsti. 17. quanquam sunt multi qui tenent contrarium, vt in illis locis videre licet. Vt omittamus in hoc nonnullos distinguere inter clericos & ecclesiam, vt per Ange. con. 48. quidam Franciscus, col. vl.

6 ¶ Præterea cùm papa in d. c. constitutus, statuerit clericos hoc statuto vti posse aduersus alios, satis ostẽdit & declarat & alios è diuersò aduersus clericos vti etiam posse, vt id fiat quod quisq; iuris in alterum statuerit, ipse eodem iure vtatur. quem titulum Vlpianus ita exorditur. Hoc edictum summam habet æquitatem, & sine cuiusquam indignatiõe iusta. Quis enim aspernabitur idem ius sibi dici, quod ipse alijs dicit, vel dici efficit. Quæ quidẽ Rhadamãthi lex est teste Aristotele lib. Ethicorum. 5. c. item. 5.

Rhadamãti lex.

Si quod quisq; facit idem patiatur & ipse.
Id iustum fiet deniq; iudicium.

Aequitas canonica.

Quæ si in cæteris obtinẽt, certè etiã magis in clericis & ecclesia, ar. c. j. §. sed diuersum, tit. qđ no. gl. in. §. hoc & eius de ali. feu. ius, in verbo, vt plus. 10. q. 2. & Hosti. Imo. & Panor. in ext de emp. c. j. & vẽd. cũ si. à me adductis in nostris legibus cõnubialibus in. 9. lege cõnu. versi. sed tñ ad primę. Quòd si Canonistę id nõ admittãt, videãt si diuis placet, qua frõte, quo pudore suã hãc æqtatẽ canonicã, quã nobis passim & vbiq; voce plusq̃ Stẽtorea prædicãt, cõclamãt, intonãt, tueri possunt: præsertim aduersus doctrinã illam Christianam, qua vetitum est, alijs fieri, quæ nobis fieri nolumus. & præceptũ è diuerso, vt cæteris faciamus, quod nobis fieri volumus. Thobiæ. 4. Matthei, 7. vbi scribitur hãc esse legem & prophetas, & Lucæ. 6. & meminerunt decreta canonica statim in fronte operis, & in. c. dilecti, extra de maio. & obedi. vbi gl. in eam sentẽtiam affert nescio quos versus. Et eã quidẽ Alexauder Seuerus impator tametsi ethnicus clamabat sæpius, idq; per pręconẽ, cum aliquem emẽdaret, dici iubebat: Quod tibi fieri nõ vis, alteri ne feceris. author AElius Lampridius in vita illius, qui & id dicit illum à Christianis didicisse. Ad quam etiam sententiam pertinet li. j. ff. de solutio. quam Bal. in. l. j. col. j. C. de his quæ pœnæ no. dicit in id sing. vt quis in alio non aliter iudicet, quàm in se iudicare vellet. & repetit Ro. qui & eum tex. dicit no. con. 55. si volumus.

Aliis nõ facias quod tibi fieri non uis.

Alexander seuerus.

7 ¶ Vt interim prætermittam multos esse non infimæ doctrinę, atq; authoritatis scriptores (ne in hac re authoritate caream) qui in ea sunt sententia, vt si clerici vti volunt consuetudine & statuto contra alios, & aduersus se quoq; alios vti patiantur, necesse est, in quibus est Bal. in. d. l. de quibus, col. 9. versi. sextò quæritur an clerici. ff. de legi. & in. l. omni nouatione. C. de sacro ecclesi. & in. l. j. in 6. quæsti. C. de contrahen. emp. & in. l. in legatis. C. ad legem Falci. & in. l. vl. §. si verò postquã. C. de iure delibe. & in. c. vlt. col. 2. versi. quæstio stat, de vita & honest. cleri. & con. 227. honestus vir, col. 2. versi. præterea. iste rector, li. j. Raph. Co. con. 83. quia caussa, col. j. Panor. in. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. vl. versi. si verò statutum, & seq. extra de consti. & con. 6. casus super quo, lib. j. Alex. consi. 209. statutis accuratè perspectis, col. pe. versi. secundo principali, lib. 2. & con. seq. ponderatis his, col. j versi. confirmatur per id, & seq. & Soci. con. 97. abundè, col. 2. versi. confirmantur, li. j. vbi & alios allegat Philip. Fran. qui id dicit sing. in. c. possessor, col. 3. versi. & idem etiam, de reg. iur. li. 6. & Franc. Balb. in tract. præscrip. in prima parte. 5. partis prin. col. 4. versi. quintò fallit Philip. Deci. con. 452. visa instructione, col. 3. vers. & idem in statutis. & Fran. Rip. li. j. respon. c. 4. numero. 5. Quod tamen quomodo intelligant Cano. videbis apud eos in. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. Neq; enim hic diutius immorandum ducimus, cùm ista consuetudo, vt diximus, iuxta sit clericorum atq; Laicorum, ideo omniũ consensu ac sine cõtrouersia vtrosq; ligat. Ex constitutione autem protomixeos in fi. eiusdem, nuncupatim excipitur ecclesia. Quis autem iudex hoc casu aduersus clericum emptorem sit adeundus, secularisne, an ecclesiasticus, dicam inferius. §. 8. in glos. 5. in verbo, le iuge qui en peult congnoistre, numero. 15. ex his autem.

Clerici utẽtes cõsuetudine aut statuto laicorum ea refutare non potest.

8 SED VNVM NON omiserim qđ priuatim spectat ad illud, quod suprà nũe. 3. quod si hoc diximus ex Bal. & Iaso. snĩa, hãc nostrã cõsuetudinẽ nõ habere locũ in rebus feudalibus & emphyteuticis eccl'iæ. Nã illud minimè verũ eẽ arbitror, etiã si hæc cõsuetudo nõ ligaret ecclesiã vel clericos: qđ em̃ dicitur, hos nõ subesse statutis laicorũ, intelligitur eatenus tantùm, quatenus de eorũ præiudicio agitur. Quòd si agitur de præiudicio laicorũ, etiã in rebus ecclesiasticis, verbi gratia in emphyteusi, de qua loquimur, rei ecclesiasticæ cõcessa cui

An retractus habeat locum in rebus emphyteuticis & feudalibus ecclesiæ.

visis & diligẽter,col.vl.vers.p prædicta tollitur,& con.433. postq̃ ista dña,in prin.vers.nõ obstat ꝙ bona ecclesiarũ.Pau.Ca.cõ.194.viso statuto cõis Florẽtæ,in fi.li.j.vbi nncupatim loquitur de statuto huic nostro admodum affini.& con.290.visa suprascripta facti narratione,in fi.lib.2.Raph.Co. loquẽs in decima,quam laicus tenet in feudum ab ecclesia, cõ. 83.quia caussa decimalis,col.j.Alexan.con.9.ponderatis his,col.j.lib.5.Barb. con.14. scripsit propheta,col.vlti.versi.ad hoc respondeo,lib.j.Feli.in.c.quæ in ecclesiarum,col.vlt.de constit.Philip.Deci.in authen.cassa,col.2.versi.no.secundò.C.de sacro.eccles.& con.139. cuius superscriptio incipit,an & quando fœmina,col.j.versi.nec ob.quod ista sunt.& Soci.inter con.Albert.Bru.con.7.reuerendi patres,col.2.versi.3.probatur.& ipse Bru. in tracta.statutorum repellentium fœminas,in.8.membro quæsti.22.col.3.versi. & prædictam. Et benè facit quod ante hos omnes scribit Bal.con.9.factum tale est,col.pe.versic.surgit hic nouum dubium,lib.j.& quod etiam no.Panor.in.c.ex transmissa,in.5.no.per eũ text. extra de for.compet.& Steph.Bertran.con.79.monsieur mon compere,nume.4.lib.j.

9 ¶ Hucq; nuncupatim & in casu nostræ consuetudinis,vt scilicet retractus habeat locum in emphyteusi ecclesiastica , respondit ipse Iason palam hic secum pugnans, sed vtrobiq; clientis partes secutus,con.224.principale dubium,col.vlti.lib.2.vbi & in hanc sententiã trahit Bal.d.con.300.lib.j.supra allegato pro contraria sententia,& quam ipse alibi,vt supra quoque diximus,pro alia sententia citauerat,adeo hac in re sibi malè cõstat. Et idem quoque respondit Alexan.à Iaso.non memoratus,con.27. viso themate & his quæ egregiè,col.2.in.2.dubio,lib.6.Sed & idem voluit Matth.Afflic.nullum horum memorans in tracta.proto.col.10.versi.item quæro an ius.vbi & idem dicit sentire.Neapod.in.j.consuetudine de iure congrui,in verbo,alicuius.

10 ¶ Hæcq; omnia quodam modo confirmat,quod à Soci.responsum est,con.45. supponitur in facto,lib.3.quòd stante statuto,ne res alienetur in extraneum,etsi id fuerit factum, possit proximior restituto precio rem ad se reuocare. Si ex tribus fratribus vnus ingressus sit monasterium,ideoq; portio bonorum communium in ipsum monasterium transierit,iuxta authen.ingressi.C.de sacro.eccles.& postea fuerit à monasterio ea portio in extraneum alienata,poterũt eius fratres vi illius consuetudinis eam reuocare, per multa illic allegata,quæ sunt omnibus obuia , habent enim locum ex quo possunt depromere , si quid opus sit.Super eo tamen quod diximus in duobus præcedentibus versi.vide Pet.Anca.con.44.primò de viribus,col.vlti.versi.ex quibus omnibus.Panor.in cap.quæ in ecclesiarum,in.3.no.ext.de constit.Cardi.Flor.con.2.circa statutum,versi. item in hæreditate. & Alex.con.169.viso themate,col.j.&.2.lib.2.vbi videntur ei aduersari.

11 EX HIS AVTEM POTES intelligere, quòd si clericus rem immobilem vẽdiderit, eius consanguineus admittetur ad retractum. Quanquam potuisset cõtrarium videri ex ijs quæ respondit Fran.Rip.lib.j.respon.c.2.clerici,in.j.dubio,statutum illud de quo supra locuti sumus in præcedenti versi.non impedire clericos, quin possint rem immobilẽ alienare in extraneos.Sed & col.3.nuncupatim dicit statutum retractus, nõ habere locum in venditione facta à clerico.Nam vt hoc illi addas,id per indirectum esset contra libertatem clericorum,qui ob id rem suam minoris sunt vendituri,scilicet propter onus rei annexum,l.si venditor.§.j.in fi.ff.de ser.export.cum si.à me traditis infra titu.seq.in rub.numero.18.quartum quod in ea,& seq.Qua ratione Bal.con.31.statutis ciuitatis,circa medium,lib.j.respondit,quòd si onus gabellæ sit annexum contractui,statutum iubẽs eam solui ex venditione à venditore,non comprehendit venditiones factas ab ecclesia:nam licèt ipsa ecclesia non soluat eam gabellam,tamen in hoc grauatur,quòd minoris rem vendit, ob id quòd venditor debet eam soluere.& idem tenet ipse Bal.con.496. punctus quæstionis talis est statuto ciuitatis,col.2.versi.interdum statutũ nõ grauat,lib. 4. Licèt (inquit) sint qui aliter teneant,quos ipse aliter non citat.

An retractus habeat locum in re uendita à clerico.

Gabella an debeatur ex uẽditiõe facta ab ecclesia uel clericis.

12 ¶ Et profectò multi tenent , & est communis op.emptores rerum ecclesiasticarum non gaudere immunitate gabellarum siue vectigalium ordinariorum , licèt ecclesia gaudeat. Ita enim voluit glo.in cle.vlti.in verbo,non negociandi, & ibi etiam Pau. Eleaz. & Imo. col.j.de censib.Archi.& Ioan.And.in.cap.quanquam,& ibi etiam Pet.Anc. qui tamen distinguit,Domi.& Philip.Fran.eo.tit.lib.6.Dy.Alberi.Bar.& Pau.Ca.in.l.licitatio.§. mercatores,per illum tex.ff.de publica.Specul.& Bal.in addi.illius titu.de immu. eccle.§.j.ad fi.Fed.Senen.con.111.quæstio talis est an diœcesanus.Bar.in.§. antenuptiali,in authen. de non elig.secun.nub.Ioan.Fab.& Saly.in.l.vniuersi.C.de vectig.& commis.Bal. con.496.

punctus quæstionis,lib.4.vbi de hoc pulchrè loquitur.Cardi. Flor.con. 12. in dubijs præmissis,in primo dubio.Ioã.Plat.in.l.qui immunitatem,col.2.versi.& adde. C. de muneri. patri.lib.10.& in.l.senatorum.C.de digni.lib.12.Pet.Ferra.in tit.forma super solutione pedagiorum,in glo.vlti.col.vlti.versi.quid autem dicendum.Alexan.in.l.quia tale,col.3.versicu.ex prædictis potest.ff.sol.matr.Guid.Pap.deci.Delphi.208. iuxta materiam, in prin. Iason in auten.quas actiões,col.pe.versi.& per illum tex.C.de sacro.eccle.& con.20.Laurentius,col.3.versi.moueor in primis,lib.j.Bertachi.in tracta.gabellarum in.7.parte prin. col.5.versi.sed quid in emēte.Philip.Deci.in.l.in omnibus caussis id obseruatur, col.j.versicu.& ex ista regula.ff.de reg.iuris,& con.48.cuius superscriptio incipit, priuilegium immunitatis,in prin.Fran.Ripa.lib.respon.3.cap. 22. quia consuetudo, col. pe. Et hanc dicit Bal.d.con.496.lib.4.vbique locorum obseruari.Et idem de eo qui emit à fisco,vt non excusetur à solutiõe vectigalis,tenet Bar.in.l.j.C.de nauicula,li.11. & in.d.§.antenuptiali,in authen.de non elig.Sed quantum ad casum nostrum pertinet,cum & ipse clericus emens non eximatur hoc statuto vt diximus,multominus is qui emit à clerico.

Si pupillus aut minor emerint an locum habeat retractus.

13 QVID AVTEM si emptor sit pupillus vel minor, an is tenebitur reuendere consanguineo venditoris offerenti precium.quod non videtur,cum non possit rem immobilem sine decreto alienare:proindeq; etiam non possit,cùm emit, dare venditori facultatem redimendi,per tex.in.l.si ad resoluendam.C.de præd.mino.& voluit Alberi.ibi.& Io.And. in addi.Specul.in rub.de pactis,col.j.& Pau.Ca.con.112.viso tenore,ad fi. lib.j. Sed nos de hoc vltimo casu plenissimè dicemus infra titu.seq.in fi.numero.2.& multis seq. Quãtùm verò ad hunc nostrum retractum municipalem nos planè credimus minorem atque etiã pupillum immo & infantem vel eorum tutorem aut curatorem teneri admittere consanguineum venditoris ad retractum,atq; ei reuendere ex nostra consuetudine, per tex.in.l. si sine.§.Lucius.ff.de admini.tuto.ex qua probatur & id Bar.ibi no.cõsuetudinem respicientem rem minores etiam ligare,eamq; dicit sing.Bal.in.c.vlt.col.3.versi. vltimò de materia,extra de consuetudine,in id vt consuetudines quæ sunt circa res, imponãt legem pupillis,& ijs quoque qui in vtero sunt.Ex eoq; passim no.à nostris minores & pupillos teneri statuto compellente consanguineos & affines ad compromissum,vt per Bal.Saly.Pau. Ca.& Alex.in.l.vlti.C.de in inte.restit.ex quibus Bal.ipse negat eos restitui aduersus huiusmodi statutum,cum alijs multis concord.à me traditis infra eo ti. in fi.numero. 54.d. autem.§.vbi omnino vide.Sed tamen velim intelligas minorem ipsum nõ posse consanguineo tempus statuti prorogare,vt etiam de retractu cõuentionali dicemus in fi.tit. seq. numero.17.secundò quæro,& seq.

Minores tenentur statutis.

Oblatio retractus fieri potest hæredi emptoris.

Oblatio hæc an fieri possit infanti,aut furioso, & quomodo.

14 QVID IGITVR si emptor minor est vel pupillus,aut emptor maior mortuus est, & reliquit infantem vel pupillum heredem,nam & hęredi emptoris potest hæc oblatio fieri,vt pbatur ex.c.cõstitutus,de in inte.resti.vbi & id no.Pet.Anca.in.10. no. & faciũt quæ dicã infra ti.seq.§.j.i verbo,ou ses heritiers, in prin.& multis versi.seq.Aut qd si ipse etiã emptor in furorem incidit,& fortè annus est fini proximus,ita vt non satis supersit temporis ad dandum illi tutorem aut curatorem,poterítne hęc oblatio retractus fieri ipsi infanti aut furioso siue tutoris aut curatoris authoritate, vide tex. in.l. operis.ff. de no.ope. nuncia.que dicit eam nunciationem fieri posse infanti & furioso: nec tutoris authoritatē exigi,quia in rem fit,nõ in personam.Ac iunge.l.vlti.eo.ti.ex qua no.Bar.& alij illud nũciationis remedium esse in rem scriptum, quemadmodum etiam hæc retractus oblatio in rem quoque scripta est,vt dicemus infra eo.ti.§.8.in glo.5.Ex quibus conuincitur posse & infanti & furioso ex simili ratione fieri hanc oblationem sine tutoris aut curatoris authoritate.

15 ¶ Quod & astruit tex.in.l.si dictum.§.vlti.ff.de euictio. vbi ita scribitur, pupillo autem sine tutoris authoritate posse denunciari,si tutor non appareat,receptum est.Id quod mirabile dicit Bal.in.l.libera,col. vlti. C. de senten. & interlo. om.iud.Et eum tex.dicit no. Ang.Are.in.§.actionum autem,col.10.versi.& prædicta procedunt,Insti.de actio. & Anto.Burg.in.c.vlti.col.2.extra de empti.& vendit.Et per eum tex.dicit Matth.Afflic.in tracta.protomixeos,in verbo,vt intra.30.dies,col.6. versic.sed quid si ille, quòd denunciatio quæ ex ea constitutione fieri debet consanguineis socijs & vicinis, potest fieri pupillo, si maior est infante.Sed & huc spectat tex.in.l.de pupillo.§.nunciare, ibi puero vel puellæ. ff.de no.ope.nunciat.vbi pupillo potest denunciari nouum opus,& ita eum tex.intelligit Alberi.in.l.j.§.j.col.2.versi.incontrarium. ff. de admi. tut. qui & ex hoc dicit in omnibus

actibus extraiudicialibus posse denunciari minori. Facit item tex.in.l. si finita.§.si pupillus.ff.de dam.infec. vbi si pupillus tutorem non habeat, quo authore damni infecti promittat,missio in possessionem locum habebit.

16 ℂ Facit denique tex.in.l.minor etiam.ff.de minor.&.l.hæc autem, in prin.& iterum.l.apud Iulianum.§.vlti.ff.quib.ex cau.in pos. eatur. Cuius authoritate innixus Bar.in.l.j.§.j. versic.quæro qualiter fiat.ff.de admi.tut.& rursus in.l.qui habet.§.si pupillus,ad fi.ff.de tutel.dicit, ꝙ si solus pupillus citetur,valet citatio:nam intelligitur quod compareat per se vel legitimam personam.& quòd (inquit) valeat talis citatio, ex hoc apparet, quia si nemo comparet ad defendendum pupillum, fit missio in possessionem bonorum. Et illum satis sequi videtur,dum ad illum simpliciter remittit,Angel.in. l. sed si ex stipulatu.ff.de verbo.oblig.& idem palam voluit ipse Angel.in.l.quiq;,quę est.4.& ibi quoque Pau.Ca. qui eam.l.legit cum.l.2.ff.de in ius vocan.& alter Angel.Are.id etiam affirmans in infante,in.§.neq; tamen,col.3.versi.an autem illa,Insti.de autho.tut.& Panor. con. 29. in quæstione præsenti,col.vlti.lib.2.Sed & huc pertinet,quod tradit Bal.in repe.l.Aemilius,col. 2.versic.item ad excusandum.ff.de minori. quod ad excusandam moram protestantis,potest fieri protestatio pupillo. *Pupillus solus an citari possit.*

17 ℂ Contrarium tamen apertè suadere videtur tex.in.d.l.sed si ex stipulatu,de verbo.obli. vbi ita ad verbum scribitur.Sed si ex stipulatu Stichum debeat pupillus,nō videbitur per eum mora fieri,vt eo mortuo teneatur,nisi is tutore authore,aut solus tutor interpelletur. Cuius tex.autho itate glo.in.l.mora,in verbo,difficilis est,in princ.ff.de vsur.ita moram diffinit,cùm quis maior.14.annis non habens curatorem, (quia si haberet, æquipararetur pupillo)interpellatus per diei appositæ lapsum,vel per litis contestationem,& cætera,quę ibi sequuntur,ea enim nihil huc pertinent. & illum quoque textum in hoc expendit Alberi.in.d.l.sed si ex stipulatu,col.2.numero.5.& in.l.qui Romæ.§.cohæredes. ff. de verbo. oblig.quòd pupillo sine tutoris authoritate fieri non potest denunciatio,de qua is tex. loquitur.Nec obstat (inquit).l.si dictum.§.vlti.de euictio. quia ibi fauor erat pupilli, vt ei posset denunciari.Id quod etiam dicit idem Alberi.in.d.l.mora, col.7.nume.26.iterúmq; col.vlti.numero.31.in fi.Bal.autem in.d.l.Aemilius,posteaquam dixisset quod supra ex eo diximus numero præcedenti,scilicet posse fieri protestationem pupillo ad excusandum moram protestantis,continuò subdit, eam non posse fieri ad constituendum pupillum in mora,per.l.cum filiussa.§.in hac.ff.de verbo.obli.Et idem prope dicit Pau. Ca. con.240. effectus,col.2.versic.super secundo,lib.j.cùm dicit.d.l.si dictum.§.vlti.procedere,cū agitur de conseruando iure denunciantis, non etiam cùm agitur de constituendo pupillum in mora.Id quod multùm est notandum ad casum nostræ consuetudinis: nam consanguineus volens offerre eò spectat,vt conseruet id ius suum, non vt pupillum in mora constituat.Sed & quod pupillo fieri non possit,facit tex.in ea ipsa.l.Aemilius,ibi, denunciationibus,vt precium solueretur,tutoribus sæpe factis.ff.de minori.&.l.de pupillo, in princi. ff.de ope.no.nuncia.de qua postea dicemus numero.26.sed vnus.Et facit etiā ꝙ oblatio ei fieri debet,cui solui potest,& debet.l.si reus.ff.de procur. & dicemus latius infra eo.titu. §.9.in fi.nume.4.sed & quòd,pupillo autem solui non potest sine tutoris authoritate.l.cōtra,in princ.ff.de pactis.

18 ℂ Et certè hæc res admodum dubia est. Nam primùm quod de citatione dictum est, res est adeo incerta,vt Pau. Ca. in.l.si ex legati,cum qua legit.d.l.sed si ex stipulatu,non ausus sit quicquam asseuerare,quanuis pluries,vt ipse dicit,viderit dubitari, & allegat Specul.tenuisse contrarium eius quod diximus ex Bar.nec tamen locum designat,sed is est,in titu.de pri.& secun.decre.§.restat,versic.sed pone quòd pupilli.Bal. autem in.d.l.sed si ex stipulatu,ita de hac re loquitur,vt videatur velle,quòd si pupillus tutorem habeat,non satis sit solum pupillum citari.Et idem dicit in adulto habente curatorem.Secus autem esse,si pupillus vel adultus tutore vel curatore careat: tunc enim procedit op. Bar. vt ij soli citari possunt.Item in sua marg.in verbo,citatio,col. 4. versic. citatus etiam minor,dicit quòd minor citatus debet legitimè comparere,scilicet cum tutore vel curatore,licèt in citatione id dictum non sit, vt dicit velle glo.sing.in.l.si minor.ff.de bo.autho.iudi.pos.non tamen condemnatur in expensis,si legitimè non comparet,secundum Inno.in. cap. si aduersarius,de eo qui mit.in pos.hæc ille.

19 ℂ Verùm hæc res quod iam diximus,multum ambigua est: Sed si de ea plenius scire velis,vide Imo.Ro.Alexan.& omnino Fran.Are.& Barb.post antiquiores in.d.l.si ex lega-

ti. Ex quibus etiam cognosces, an quando & quomodo denunciatio, notificatio, & id genus cætera possunt fieri ipsi pupillo, atque etiam adulto habentibus, vel non habentibus tutorem, aut curatorem. Super quibus etiam vide Bar. Pau. Ca. & Iaso. in l. 2. C. de condic. fur. Ioan. Fab. in §. vlti. col. pe. versi. de pupillis, Insti. de pœna teme. litig. Bal. in d. l. si dictum. §. vlti. ff. de euictio. & in l. vlti. in princ. C. si propter publi. pensi. & in l. donatarum. C. de acqui. poss. & in l. non eò minus, in fi. C. de procur. & in d. l. operis, & ibi quoque Alberi. Imo. Pau. Ca. & recentiores. ff. de oper. no. nuncia. Raph. Co. in d. l. de pupillo. §. nunciatione, & ibi Alexan. col. 2. versic. item no. eo. titu. Saly. in d. l. mora, col. 2. versicu. iuxta hoc quæro, & multis seq. ff. de vsur. Cardi. Flor. in cle. religiosus, in. 5. quæstio. de procur. Imo. Pau. Ca. & Alexan. in l. cōtra pupillum. ff. de re iudic. eūdem Imo. con. 110. in causa, in 3. dubio. & omnino Ro. in d. l. si ex legati, col. vlt. de verbo. obli. Alexan. in l. neque. ff. de in ius vocan. Fran. Are. con. 26. factum super quo consilium postulatur, col. 3. versic. & circa primum, & multis seq. Maria. Soci. in cap. j. col. 40. versi. septimò quæro de pubere, & iterum versi. octauò quæro quid si conueniendus est furiosus, ext. de libel. obla. & eius filium Barpt. Soci. con. 107. cor mundum &c. vt in quæstione, col. pe. versic. transeo ad secūdum, vsque ad fi. con. lib. j. & latè etiam Barb. in c. Raynucius, col. 32. versic. nota ibi filios, ext. de testa. Matthe. Afflic. deci. Neapo. 266. fuit in consilio. Philip. Deci. con. 449. visis duobus, col. 2. versic. tertiò contra executionem. & con. 549. requisitus. & Anto. Burg. in d. cap. vlt. col. 2. versic. & fortè ista, ext. de empti & venditi. & Carol. Molen. in consuet. Parisi. titu. j. §. 13. glo. 11. numero. 7. & seq. Nec omiserim pupillum in vno casu hauddubiè citari posse, vt scilicet ei detur curator ad litem, vt voluerunt Rayn. & Alberi. qui id dicunt speciale, in d. l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tutel.

20 ¶ Quid autem de infante dicendum sit, præter ea quæ supra in princ. huius quęstionis diximus, videbis apud Bal. in cap. j. col. pe. versic. de citatione infantis, titu. de mili. vas. qui contu. est. & tex. prohibentem simpliciter infantes & furiosos in ius vocari, in. d. l. 4. in prin. ff. de in ius vocan. De quo etiam per Ioan. And. in addi. Specul. titu. de reo. §. j. in addi. incip. quærit Goffre. Et ex scriptis in his locis, & versic. superiori, facile intelliges, nisi omnino cæcutias, vtrum & quomodo poterit fieri hæc nostra retractus oblatio infanti, pupillo, adulto, habentibus aut non habentibus curatorem, iunctis etiam ijs quæ dicemus in quinque seq. versi. Vt tamen non prætermittas, infantem etiam cum tutoris authoritate nullum actum gerere posse, sed solum ipsius tutorem omnia gerere debere. l. j. §. j. ibi, ita tamen vt pro ijs qui fari non possunt. ff. de admi. tut. & l. si infanti. §. j. C. de iure deliber. & l. restituta. §. j. ff. ad. S C. Trebel. & l. pe. in prin. C. eo. & voluerunt glo. Bal. & Angel. in l. donatarum. C. de acqui. pos. & quæ dicemus infra numero. 25. sed & ex his, in fi. & seq. etiam in fi. Ex quo fortè defendi posset huiusmodi oblationē infanti, nec cum authoritate quidem tutoris, fieri posse.

21 ¶ Quid denique si hìc dicamus in casu nostro, quòd si pupillus aut infans non habeat tutorem, non currit interim tempus retractus consanguineo, cùm non sit, cui possit offerre, vt in simili de pupillo dicitur, in l. cum quidam. §. si pupillo. ff. de vsur. Quo in loco glo. veluti aduersus id pugnans, hæc dicit. Sed nonne possum petere ei tutorem dare: & sic facere, vt ei possim soluere. l. qui potest. ff. de reg. iuris. & l. ait prætor. §. j. ff. de minor. Sed mox id iaculum ita obtundit, vt scilicet ille tex. loquatur in pupillo, posterior in adulto. Nec ibi aliquid dicunt doc. præter vnum Floria. qui id dicit declarandum ex. §. inuiti, insti. de curat. & d. l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tutel. Ego verò vt tandem interponā meum iudicium, arbitror his casibus, vt interrumpatur tempus, adeundum esse iudicem, iuxta. l. vt perfectius. C. de anna. excep. Quanquam Bal. in l. si pater, ad fi. C. ne de stat. defunct. dicit citationem factam infanti aut furioso perpetuare iurisdictionem. Idem autem in authē. offeratur, col. 2. versi. secundo casu. C. de litis contesta. dicit quòd si citetur pupillus sine tutoris authoritate, non interrumpitur præscriptio, quam & ipsè & cæteri nostrates appellant. Sed tu præterea vide quæ dicam infra versicu. ab hinc. 5. & infra. eo. titu. §. 9. glo. vlti. numero. 17. sed quid si ignoratur, & seq.

An tempus retractus currat emptore pupillo nō habente tutorē.

22 ILLVD AVTEM non prætermiserim posse huiusmodi oblationem fieri soli tutori pupilli, vt & cæteras denunciationes. d. l. Aemilius, in prin. ibi, denunciationibus, vt preciūm solueretur, tutoribus sæpe datis. ff. de minori. & in d. l. sed si ex stipulatu, ibi, aut solus tutor interpelletur. ff. de verbo. oblig. vel pupillo cum authoritate tutoris. d. l. j. §. j. ff. de admi. tuto. vbi probatur nihil referre, an tutor pro pupillo, an verò ipse pupillus tutore au-

Hæc oblatio an possit fieri soli tutori pupilli.

thore iudicium suscipiat.& simile dicitur in.l.si cõsensit,in prin.ff.quib. mod.pig.vel hy: sol.Et idem quoque in adulto & curatore ipsius statuitur,in.d.l.j.§.j.nisi quòd (vt quidam intelligunt) in illis est electio tutoris,in his è diuerso actoris, quod non admittunt Iaco. Are.& Alberi.ibi.De quo etiam latè per Mari.Soci.in.d.c.j.col.40.versic. septimò quæro de pubere,ext.de libel.oblat.

23 ¶ Ex quibus intelligis & oblationem fieri quoque posse curatori adulti.Nam & huic eti am solui potest.l.quod si fortè.§.quid ergo,versic.curatori quoque,& ibi Bar. ff. de soluti. &.l.j.C.si aduer.soluti.& facit.l.j.§.vlti.ff.quod iussu.Et quod præterea à multis dicitur cu ratorem sine minore posse petere restitutionem in integrum . glo.in.l. cùm post mortem §.j.in verbo,non petat,& ibi Alberi.qui eam dicit no.in col.vlti,versic.item quæro an be neficium.ff.de admi.tut.Nec tamen omnia potest tutor solus facere, quæ facere potest cũ pupillo,vt patet ex.l.neque.C.de procur.& no.per glo.& doc.in.l. iusiurandum quod ex conuentione.§.pupillus.ff.de iureiuran.& Alexan.con.254.abũde,col.2. versi.nec tũc ob. & versic.hoc etiam probatur,lib.6. *An soli curatori minoris.*

24 ¶ Vtrùm autẽ si pupillo aut adulto cum authoritate tutoris vel curatoris fuit facta obla tio,& cùm illi consanguineum nõ admisissent,fuit & ipse pupillus vel adultus etiam cum tutoris aut curatoris authoritate citatus,atque sic lis cõtestata. Poteritne posteà tutor vel curator solus cætera agere sine pupillo,atque ita solus citari ad productionem testium.Et ferè eò iam decursum est,vt possit,ob tex.in id expressum in.l.si ideo.ff.de euicti.Ita enim voluit Bal.in.l.si quando,col.3.versicu.nonò quæritur.C.de testi.vbi eum tex. dicit no. & in.l.cùm & minores,in fi.C.si aduersus rem iudic.& Pau.Ca.& Alexan.in.l.ex contractu, post prin.ff.de re iudi.vbi & eum tex.dicunt no. *An solus tutor possit peragere quod à pupillo cum eius authoritate inceptum est.*

25 SED ET EX IIS OMNIBVS poteris etiam intelligere, an è diuerso consanguineus pupillus sine tutore,aut adultus sine curatore poterit huiusmodi oblationem facere. Sed tu præterea circa id vide tex.in.l.pupillus.ff.de acqui.rer.do.vbi pupillus quãtùm ad acquirendum non indiget tutoris authoritate.quod & probat tex.in.l.j.§.j.ibi,Offilius.ff. de acqui.pos.& in.l.quanuis.§.vlti.eo.titu.& in.l.sequitur,quæ est.4.§ j.ff.de vsucap. & in l.seruum.ff.rem pup.sal.fore. Vide item tex.in.d.l.non eò minus.C.de procur.vbi sententia lata pro minore siue curatore valet:minoribus enim ætas in damnis subuenire,non in rebus prosperè gestis obesse consueuit.Id quod etiam intelligit in pupillo glo.in.l.neque, in verbo,interueniente,versi.sed quid si citra,eo.titu.& in.l.j.in verbo,aduersus te,in prin ci.C.qui legi.perso.Imò & in infante quoque tenuit Angel.Are.in.d.§. neque tamen,col. vlti.insti.de autho.tut.& iterum in.l.furioso.ff.de re iudi.De quo tamen vide Bar.Raph. & Alexan.ibi.At in vniuersum pupillus sine tutoris authoritate conditionem suam meliorem facere potest.l.j.C.de autho.præst.&.l.neque.C.de contra.& commit.stipul.& omnium optimè in.§.j.insti.de autho.tut. cum alijs multis si.à me collectis in legibus connubialibus in glo.6.in.7.quæsti. Quod intellige de maiore infante,nam infans.nec ad suum quidem commodum quicquam facere potest.l.j.in prin.&.l.mulier.ff.de verbo.obli.& diximus supra numero.20.quid autem. *An pupillus sine tutore,aut minor sine curatore possint hanc oblationem facere.* *An & infans.*

26 ¶ Sed vnus hic est scrupulus non modicus ex.d.l.de pupillo,in prin. ff. de no. op. nunci. vbi non aliter rata pupilli habetur nunciatio, quàm intercedente tutore authore. Sed ex no.ibi à Bar.Angel.Imo.Alexan.& Iaso.loquentibus in casu illius.l.potes in hoc casu nostro dicere,quòd pupillus carens tutore, & non habens copiam iudicis, potest ipse per se offerre:tamen postea cùm habet eius copiam & tutorem,iterum offerre debet,& ea posterior oblatio retrahetur ad priorem,ar.§.si quis ipsi prætori,eiusdem.l.& respondent Alexan.& Iason quibusdem rationibus Raph.Co.& Hieronymi Torti, qui ibi tenuerunt cõtra Bar. & sequaces. At Matth. Afflic. loquens nuncupatim in nostro casu, in tracta.proto.in verbo,vt intra.30.dies,col.6.versi.sed quid si ille,in ea est sententia,vt pupillus possit offerre,& ei quoq; offerri possit sine tutoris authoritate,si tutor desit, modò ipse pupillus sit maior infante,per.d.l.si dictum.§.vlti.ff.de euictio.Sed si adhuc infans sit, nõ possit:quia ea ætas quicquid videt,ignorat.l.2.C.de fal.mo.nec aliud dicit. *Iterum de infante.*

27 EX SVPERIORIBVS AVTEM & illud quoque suboritur dubium.Si plures sint tutores infantis,siue curatores furiosi.An satis sit vnum ex ijs adire,eiq; offerre. Et id quidem verissimum est.l.consilio.§.vlti.ff.de cura.furio.&.l.si ex pluribus.ff.de autho. tut.& l.2.§.si plures.ff.de cura.bo.dan.&.l.j.C.si ex pluri.tut.&.l.vlti. C. de autho. præstan. cum si.& in illis locis reperies,quomodo id intelligendum est.Sed non tamen illud prætermit *An satis sit uni ex tutoribus aut curatoribus offerre.*

tam quòd si tutela in multos tutores diuisa est per prouincias, aut aliàs, non satis esset ob-
latiònem fieri ei, cui ea prouincia deputata non est. vt est tex. optimus in.d.§.si plures.
& in.d.l.vlti.C.de autho.præstan.& in.l.2.C.si ex pluribus tuto. cum si. Et idem si pluri-
bus datis tutoribus vni aut quibusdam tantùm administratio concessa est, nec enim alijs
offerri posset.l.& si pluribus.ff.de autho.tuto. Quomodo autem intelligatur, vide ibi per
glo.& docto. Quid autem si quis verus tutor est, non tamen gerit tutelam, an hic poterit
oblationem retractus facere pro pupillo.& an ei fieri potest, disces ex.d.l.& si pluribus,&
ibi glo.in verbo concessa non est,& ibi doc.ff.de autho.tut.&.l.pupillum,& ibi quoq; glo.
& docto.ff.de acqui.hære. Ex quibus etiã intelliges an ecõtrariò vnus ex pluribus tutori-
bus & curatorib' possint offerre & retrahere. De quo & tu videas tex.in.l.decreto.§.j.ff.de
admi.tut.& Specul.titu.de procuratore.§.ratione autem formæ, versi.quid si duo,& seq.

28 SED ILLVD EST quæstionis, idémne sit in duobus emptoribus eiusdem rei, an sci-
licet satis sit alteri tantùm offerre, quod posset videri, exemplo eius quod scribitur in.d.l.
de pupillo.§.si plurium.ff.de op.no.nunci.cuius hæc verba sunt. Si plurium res sit, in qua
opus nouum fiat, et vni nuncietur, rectè facta nunciatio est, omnibúsque dominis vide-
tur denunciatum. Et in.l.vlti.C.de duob.reis, vbi interruptio facta aduersus vnum ex re-
is debendi, omnibus nocet. Ideóque dicunt doc.ibi, citationem vnius eorum interrumpe-
re contra alios. de quo etiam obiter per Ioan.And.Anto.Imo.Panor.& Feli. in cap. pasto
ralis.§.quoniam, ext.de rescrip.& Hippo.Marsi.con.84.vias tuas, col.3.versic. & facit eti
am nam citatio. Et ad hãc quoque partem facit.l.pe.ff.eo.de duob.reis.&.l.mora.§.vlt.ff.
de vsur. Et quod no.glo.in.c.si capitulo, in verbo factam, ad fi. & ibi quoque Pet. Anc.&
alij, de conces.preben.lib.6.& quod tradit Rebuf.in concord. titu. de regia ad prælaturas
nominatione facienda, in verbo, à die recusationis, sufficere recusationem factam à sum-
mo pontifice, eius qui à rege nostro fuerit nominatus, notificari vni ex solicitatoribus re-
gis. Et in tractatu nominationum.quæsti.14.numero.62. satis esse fieri insinuationem no
minationum vni ex vicariis collatoris,& quæ dicemus infra in fi.huius titu.quæst.12.ver
sicu.ex quo fit.

An satis sit uni ex multis emptoribus offerre

29 ❡ Ego verò, vt omittam quod à nostris in.d.§.si plurium, distinguitur, sitne denunciatio
in rem, an in personam. Putarim non satis esse hoc casu vni offerre, vt alteri oblatum esse
videatur, eiq; noceat, cum ius vtriusque sit diuiduum. Ideoq; quod vni factum est, alteri
non præiudicat: sicuti è diuerso quod ab vno factum est, alijs nõ prodest in huiusmodi re-
bus diuiduis.d.§.si plurium, versi.si plurium dominorũ,& ibi Iac.Are.Bar.& Angel. quam
uis in rebus indiuiduis secus.l.loci corpus.§.si fundus.ff.si serui.vendi. Híncque scribitur
in.l.j.§.denunciari, qui est pe.ff.de vent.inspici. quòd si plures simul sunt successuri, omni
bus facienda est ea denunciatio, de qua in eo ti.tractatur. & similiter in.l.rem quæ.§.j.ff.
de euicti.omnibus venditoribus aut eorum omnibus hæredibus esse denunciandum, vt te
neantur de euictione.& in.l.j.ff.de iure delib. vbi omnibus dominis vnius serui hæredis
instituti tempus ad deliberandum præstituendum est. Et hoc confirmatur, quia cùm obla
tio necessaria est, ei vtique facienda est, qui potest recipere,& offerentem liberare.l.si reus
paratus.ff.de procur.Bal.in.l.acceptam, col.3.in.3.quæsti.C.de vsur. At hîc vnus emptorũ
non potest pro alio pecuniam recipere, nec cessionem rei facere. Et vide quod in simili di
citur à glo.in cle.j.in verbo, facienda, de renunci.non satis esse reuocationem mandati ad
resignandum, vt nostri appellant, beneficiũ concessi denunciari vni ex collatoribu. quód
que item disseritur à Rebuffo in tractatu nominationum, in.14.quæsti.princ.numero.80.
vtrùm scilicet cùm collatio ad duos spectat, satis sit alteri insinuare nominationem.

30 ❡ Sed hæc intellige, nisi vnus eorum integram rem ipsam venditam possideret, quia tũc
illi fortè satis esset oblationem facere, per ea quæ latè dicemus infra titu. procedente.§.j.
glo.6.in verbo, ou ses heritiers, numero.41.nunc autem,& tribus seq. Nisi fortè hic dice-
ret se eam rem possidere nomine vtriusque, secundùm.l.communis seruus. ff. de acqui.
pos.& .l.meritò.ff.pro socio. Ideoq; nec se posse cessionem rei non consentiente socio face
re in illius præiudicium, per.l.j.&.l.portionem.C.de. con.rer.ali. Sed tunc dicerem con-
sanguineum qui possessorem solum secutus est, non esse in mora quin ea declaratione fa-
cta possit & alterum emptorem in ius vocare, etiam si tempus transierit, modò ne negli-
gat id ipsum quamprimum facere, secundum id quod scribitur infra eo.ti.§.12. & ibi no.

Quid si unus eorũ rẽ totam possidet.

31 AN AVTEM SIT satis testatò conuenire procuratorem emptoris, eiq; huiusmodi
oblationem facere. Et tradunt nostri sufficere procuratorem specialem vel generalem, cũ

libera interpellari, per.l.procuratoris, in prin.& ibi glo.ff.de tribut.&.l.procurator cum libera.ff.de procura. Secus de generali siue libera, cuius scientia domino non præiudicat.l. apud Celsum.§.quæsitum est an de procuratoris. ff. de dol.except. Ita enim inter cæteros scribit Albe.& Saly.in.l.mora, ille col.4.numero.15.hic col.3. versicu.quæro quartò. ff.de vsur. vbi & ita dicunt intelligi.l.item veniunt.§.petitam.ff.dol.excep.qua probatur denũciationem factam procuratori non nocere domino: nam & id per eam.l. voluit Alberi.in l.j.§.j.col.3.versic.an autem denunciatio.ff.si quis ius dicen.non obtemp.Sed tu tamen hîc vide quæ scribam infra eo.tit.§.9.in glo.vlti.numero.7. & ex his quoque, & duobus seq. & quæ etiam dixi supra eo.§.in glo. 10.quæ est in verbo, dedans lan, numero.97. & si quis fortè.Bal.autem in tract.protomi.col.j.versic.sed nunquid sufficit, tradit denũciationem quæ debet fieri ex constitutione protomixeos consanguineo venditoris, posse fieri procuratori cum libera, non alteri. *An hæc oblatio possit fieri procuratori.*

32 ¶ Porrò autem satis constat paria esse habere mandatum speciale, & generale cum libera: tam in contractibus, quàm iudicijs.l.nam & nocere, & ibi glo. Bal. qui id dicit no.& Alexan.qui eam.l.legit cum.§.vlti.l.rescriptum.ff.de pactis.&.l.procurator cui generaliter, & ibi Ricar.& Alberi.ff.de procura.&.l.mandato, & ibi glo.& Bar.ff.eo.ti.&.l.iusiurãdum quod ex conuentione.§.vlti.& ibi glo.in verbo vniuersorum, Bar.Alexan. & cæteri recentiores, è quibus Iason in.2.no.ponit sex limitationes.ff.de iureiur.&.l.sed si vnius.§.procuratorem autem.ff.de iniuri.&.c.qui ad agendum.§.vlti.& ibi omnes, de procura.li.6.Cy.Bal.qui dicit id valde quotidianum, & Saly.in.l.illud.§.j.ff.de minor.idem Cy.in.l.j.C.etiam per procur.Ioan.Fab.in.§.procurator, col.2.insti.de his per quos age.pos.vbi id declarat.Cano.in.c.vlti.extra de dila.Pau.Ca.in.l.per procuratorem, in fi.ff.de acqui.hęredi.Panor.in.c.petitio, post medium de procurat.Alexan.in.l.si procurator, col.j. C.eo.titu.& con.22.viso instrumento, col.2.versic.attento, lib.j.& con. 44. viso & discusso, col.j. versicu.sed concessio, lib.2.quod repetitur con.28.lib.6.& idem Alexan.con.133. circa executionem, col. j. eo.lib.6.Iason qui id dicit sing.in.l.indebitum, in.2.no.ff.de condic.indebi.Feli.in.c.nonnulli.§.sunt & alij, extra de rescrip.Catel.Cota in memor.incip.procurator generalis.Matth.Afflic.in constit.Siciliæ incip.si quis in posterum, col.3.in.3.quęsti.& deci.Neap.305.in causa Martini, numero.4.Philip.Deci.con.493.viso tenore, col. j. & con.690.visis dubitationibus, col.11. *Mandatum generale cum libera æquipollet speciali.*

33 ¶ Quod tamen intellige vt non procedat in procuratore generali ad lites etiam cum libera: neq; enim is solutionem recipere potest.l.hoc iure, & ibi docto.ff. de solu. & no.in.l.si procurator.ff.de condi.indebi.& Bar.in.l.qui Romæ.§.Calimachus.ff. de verbo. oblig. Neque is potest interpellare, protestari, denunciare, vt diximus supra in glo. 10. in verbo, dedans lan, numero.94.cæterum ex his. Quando autem, & quomodo, & quibus verbis cẽseatur quis habere mandatum generale cum libera, videbis apud Pet. Cy. & Bar.in.l.j.ff. de offi.procu.Cæsa.Pet.Cy.Bal.Saly.& Raph.Fulgo.in.d.l.si procurator. C. de procurat. Ioan.And.& Panor.in.d.c.petitio, eo.tit.Bar.in.l.creditor.§.Lucius. ff.mandat.Bal.in.c.j.§.nomina, in fi.titu.de pace constan.Domi.post alios in.d.c.qui ad agendum, cũ concord. adductis ab Alex.d.con.44.lib.2.repetito con.28.lib.6.& prætereà con.52.viso primo pũcto, col.2.numero.6.lib.item.6. *Quid in procuratore generali, cum libera ad lites.* *Mandatum generale, cum libera quãdo censeatur esse concessum.*

34 SED VTRVM hæc oblatio possit fieri coniunctæ personæ emptoris. Et sanè quæ requirunt speciale mandatum, coniunctis sunt interdicta, nisi & ipsi mãdatum speciale habeant.l.patri, iuncta.l.illud.ff.de minori.& latè per recentiores, qui multos allegant, in.l. exigẽdi.C.de procur. & in.d.c.nõnulli.§.sunt et alij, extra de rescrip.& Soci.con.120.cum in præsenti, col.3.versic.postremò, lib.j.quod repetitur con. 231. lib. 2. Nec eis solutio fieri potest, & si facta fuerit, non liberatur soluens.l.non solùm, quæ est.3.& ibi Bar.col.2.versicu. tex. iste inducitur, Alberi. colum. j. Imo. Alexan. in princ. & alij. ff. solu.matri. &.l. 2. & ibi quoque glo. quæ intelligit, etiam si offerat cautionem rati. Bar. & Alberi.ff.vt leg.no.ca.&.l.qui hominem.§.si gener.ff.de solutio.&.l.qui aliena.§.quanquam.ff. de nego.gest.&.l.filius, & ibi docto.C.de pactis.glo.in.l.vero procuratori in verbo, administratio, & ibi Bar.ff.de soluti.Specul.in tit.de coniuncta persona, col.vlti.versi.item coniunctæ. Guil.Cu.in.l.fin autem, in princ.& ibi Bar.& Alberi.ff.de nego.gest.Cy.in.d.l.exigendi. Bar.in.l.hoc iure.ff.de soluti.Alberi.in.l.2.col.pe.ver.item allegatur.ff.solu.matrimo.& in.l.sed & hæ, in prin.col.2.versi.item quærit ipse.ff.de procurat.Bal.in.l.j.C.de solut.& in.l.j.versic.quæro vtrùm coniunctæ.C.quib.res iudi.non nocet, & in.l. tutori, in fi. *An hæc oblatio possit fieri coniunctæ personæ.* *Coniunctæ personæ an solui possit.*

ff.de neg.gest.Pau.Ca.con.165.visis & pōderatis,col.2.versi.sed cōstat,lib.2.Alex.cō.4.videretur inspectis,col.3.versi.tamē qa cōiunctæ,lib.2.& cō. 37. viso dicto instrumēto, post princi.li.3.Frā.Are.con.136.clarissime,col.j.versi.ad tertiū. Soci.d.cō. 120.vbi supra.Guid. Pap.decisi.Delphi.526.executio,versi.sed vtrùm.Frā.Ripā.in.d.c.cū.M. Ferra.nu.60.ext. de constit.Ste.Bertran.con.238.literę compulsoriæ,lib.j.Et est communis op. vtriusq; illius sententiæ,tametsi Philip.Deci.solus,ni fallor, vtrāque euertere conatus est in.d.c.cum M.Ferra.col.5.versi.secunda conclusio,quibusdam rationibus motus,quibus scitè respondet Fran.Ripa.ibi.Receptum est autem oblationem ei tantum fieri posse,qui potest recipere,& offerentem liberare,vt diximus supra numero.29.ego verò,& dicemus plenius infra eo.tit.§.9.glo.vlti.ferè per totum,præsertim verò numero.4.sed & quod plus.

An filio pro patre & è diuerso possit fieri hæc oblatio.

35 ¶ Et ita quidem hæc procedunt, vt ne filio quidem pro patre possit fieri hæc oblatio:vtpote cùm nec ei quidem solui possit,vt videre est ex.d.l.filius.C.de pactis . vbi & id Bal. & Philip.Deci.no.Patri autem pro filio potest,vt expressim voluit Angel.in.d.l.qui aliena.§.quanq̄.ff.de nego.gest.nam & is facere potest pro filio alia,quæ requirūt speciale mādatum,per.l.patri,in prin.& ibi Bal.ff.de minori.cum concord. à me adductis supra . eo. in glo.10.in verbo,dedans lan,numero.98.& hæc procedunt.Sed illud de solutione,intelligit Philip.Deci.in.d.l.filius,procedere, quando soluitur patri vt legitimo administratori bonorum filij,vti ipse est.l.j.C.de bonis mater.nam vti coniunctæ personę simpliciter solui non potest,per tex.in.d.l.filius.Et sane etiam.d.l.patri, de minori.satis ostendit ibi filium fuisse in potestate patris,cùm dicit,quia patris periculum agitur,qui de peculio tenetur.Et id confirmatur,quia nec matri quidem, aut auiæ solui potest,non magis quàm cæteris coniunctis,vt expressim respondit Alexan.d.con.37.in prin.lib. 3. Neque enim (inquit) ea est legitima administratrix bonorum filij vel nepotis.c.filiæ,in prin.ff. de soluti. cum alijs ibi per eum allegatis. Ex quo potes intelligere tum demum hāc oblationem patri posse fieri p̄ filio,si eius sit legitim⁹ administrator,aliàs secus.matri nullo modo posse.

An matri fieri possit pro filio.

Si capitulū emerit, cui & quomodo debet fieri oblatio.

36 NEC VNUM PRAETERMISERIM, de quo etiamnum ex facto controuersia est. Si capitulum alicuius ecclesiæ emit rem quampiam immobilem,poterit ab eo consanguineus retrahere,vt satis supra diximus numero huius glo.2.& multis seq. An igitur hoc casu satis erit conuenire prælatum huius capituli,vt decanum,aut alium huiusmodi,aut etiam syndicum:& ei hanc retractus oblationē facere.Et idem quęri potest in alia quapiam vniuersitate,quæ quid emit obnoxium retractui.Super quibus vide tex.in.l.omnes.§.hoc nihilominus,& ibi Bal.qui eum.§.legit cum prin.l.C.de epi.& cleri.& glo.no.in.l.nō potest dolo,in versic.item quid si citetur,& ibi Bar.& Alberi.ff.de regu iuris. aliam glo.in cap.si capitulo,in verbo,factam,& ibi latè Pe.Anca.col.vlti.de conces.præben.lib. 6. Bar. & Alberi.in.l.j.illum in.§.& si fortè,hunc in.§.j.versic.vltimo.ff.quod vi aut clam,eundē Bar.in.l.vlti.ff.quod cuiusque vniuersi,& in.l.j.C.de iure reip.lib.11.& in extrauag. ad reprimendum,in verbo,citatum.& Ioan.Fab.in.l.de actore, ad fi.C.quan.tuto. vel curat.& Angel.con.196.ex themate,col.2.& alios quos citat (ne hic sim longior) Alexan. in addi. Bar.in.d.l.non potest dolo,& præterea latissime Barb.in cle.causam,col.17.in paruis,versicu.quid si appellatio,& multis seq.de elec.& Guid.Pap.deci.221.in causis.In ea autē specie in qua id dubium contigit,soli prælato facta fuerat oblatio,& is solus citatus in materia retractus,& interim transierat annus retractus,dicebátque prælatus non rectè factam fuisse oblationem & citationem,nec deinde admittendum esse cōsanguineum, anno iam elapso.Et idem quæri potest in retractu conuentionali.

Quid si ēptore mortuo hæreditas iaceat.

37 SED QVID SI emptor mortuus sit,hæreditásque eius iaceat.Cui & quomodo debeat fieri oblatio retractus.Et certè si curator datus sit hæreditati,vt plerumq; fit,vt patet ex toto tit.ff.de curat.bonis dādo,&.l.debitor,post prin.ff.de nego.ge.ei offerri debet:sin minus,satis erit ipsi hæreditati vacanti offerre: nec requiritur, vt prius curatorem constituere consanguineus faciat.vt de denunciatione,quæ fit venditori ob euictionem,respondit Pau.Ca.con.240.effectus primi,col.2.versic.super secundo,lib.j.per tex. loquentem in pupillo,in.l.si dictum.§.vlti.ff.de euictio.Nam hic (inquit) agitur de conseruatione iuris denunciantis tantùm,non etiam de constituenda hæreditate in mora , vti & in nostro casu retractus consanguineus certat de suo iure retractus conseruando. Sequitur & dicit sing. Barb.in cap.vlti.in fi.de empti.& vendi.vbi tamen numerus illius con.est corruptus. Sed tu sup hoc vide quę scribit Frā. Are.con.26.factū sup quo, col.3.versi.nec ob.si diceretur & quæ nos in simili diximus de pupillo hærede emptoris supra hac eadem glo.nume.14.

quid igitur,& multis seq.& quæ item dicemus infra eo.ti.§.9.in glo.vlti.versi.vlti.

38 POSTREMO ILLVD quæri potest.An si rex noster emerit domum,poterit consanguineus venditoris ab eo retrahere.Ioan.Gallus inter aresta anni 1283.hoc posuit, consanguineis ius non esse retrahendi rem emptam à rege . & loquitur de comitatu Guynarum empto à rege,cui filius venditoris oblationem fecerat.Quæ res hinc pendet vtrùm princeps ligetur statutis aut consuetudinibus subditorum.Et non ligari respondit.Cardi.Floren.con.2.circa statutum.& sequitur Fely.in.cap.j.col.10.versi.quarta declaratio,extra de constit.& Rochus Curt.in repe.cap.vlti.in.9.quæsti.prin.de consuet.per multa iura illic allegata.Dicitq; & id procedere,etiam si ad talem consuetudinem inducendam interuenisset consensus principis,vt ibi videre poteris.Sed illud prius ante hos voluit Bal. quem nullus illorum citauit,in.d.c.j.paulò ante fi.extra de constit.

Si rex emerit,an ab eo retrahi possit.

39 ¶ Quod tamen intelligendum est , nisi statutum aut consuetudo naturali ratione initatur,vt pulchrè dicit Bal.in.c.j.§.vlti.col.j.titu.qui feud.da,pos.Nam potentius(ait) est ius naturale,quàm principatus. & sequitur Mart.Laud.in tracta.de principibus , versi.305.bonę & naturales,& Rochus vbi supra.Cui concinit quod & idē Bal.scribit in.l.2.col.7.versicu.item no.quòd si Papa.C.de seruit.& aqua,nullam authoritatem principis vel senatus posse id facere,ne princeps ipse sit animal rationale, mortale : aut posse eum absoluere à lege naturæ,vel dictamine rectæ rationis,vel legis æterne,& sequitur etiam Fely. in.d.ca.j.col.10.versic.quinta declaratio,de const.Illud autem certum est consuetudinem regni regem ipsum ligare,vel testimonio ipsius Bal.in authen.omnes peregrini,col.2. versi. consuetudo feudorum C.com.de succes.& in cap.j.versi,& no.hîc quòd princeps,titu.de nat.feud,& Soci.con.58.super proposita , col.j.lib.3. Et ita intelligendus est Ioan. Fab.in.l.digna vox.C.de legi.cum dicit principem fortè (ita enim loquitur) ligari consuetudine terræ , per quædam iura ab eo allegata . Ex consuetudine autem protomixeos Federici in fi.eiusdem nuncupatim excipitur curia,quam expressim interpretes eiusdem constitutionis intelligunt pro fisco,& republica: sed aliud esse dicunt in imperatore vel rege , vt per Matth.Afflic.ibi,col.vlti.quem vide. & Ferro.qui & de hoc priuatim loquitur in cõsuet. Burdig.titu.de feud.§.7.post prin.

OV EQVIPOLLENT A VENTE. GLOSSA. 14.

1 SIMILIA PROPE VERBA sunt infra eodē titu.§.17.in fi. ibi.vente ou qui sonne vente. Et iterum.§.27.ibi de vente ou qui le sonne.Ex quibus verbis clarè datur intelligi hanc consuetudinem non in venditionibus tantùm veris & pprijs locū habere, sed & in alijs cōtractibus æquipollētibus vēditioni,& eādē sonātibus,id est representātibus,effingentibus,referentibus, vt in illo Vergilij loco.li.j.Aenei.

Sonandi uerbum.

Namque haud tibi vultus
Mortalis,nec vox hominem sonat.

Et iterum lib.6.

Maiórque videri,
Nec mortale sonans.

2 HVIVSMODI AVTEM est datio in solutū,cū scilicet fundus soluendi causa datur, ita enim loquitur.l.vel soluēdi.ff.de public.in rem actio.siue cū pro soluto datur'nā & ita loquitur.l.eleganter,in prin.ff.de pigno. actio. Ea enim datio vicem venditionis obtinet. l.si prædium.C.de euictio.Cuius authoritate subnixi Io.Fab.& Alberi.ibi, tenēt hoc nostrū statutū retractus,etiā si de venditione simpliciter loquatur,habere locū in datione in solutū.Id qđ etiā tradit ipse Alberi.in.l.cætera.§.sed si separauit,& ibi Iason col.2. versic. item per istum tex.ff.de leg.j.& idem Alberi.in.j.parte statutorum quæst.88.supposito statuto prædicto,& iterū in.2.parte,quæsti.2.ex prædictis oritur,col.j.versi.ex prædictis colligi potest.Bal.in tracta.protomixeos,col.5.versi.sed vtrùm hæc cōstitutio.Ioā.Plat.in.l.j.col.2.versi.item est arg.C.de fund.patri.lib.11.Ludo.Bolo con.21.stat statutum. & iterum con.25.in amplissimo,col.4.Philip.Deci.con.160.in caussa monasterij , col.2. & con. 586. in caussa quæ Mantuæ agitatur,col.2.Io.Crot. & Ferd. Loaz. in repe.l.filiussa.§.diui , ille colum.15.hic.40.numero.227.ff.de leg.j.Fabia.à monte. S. Sab.in tract.empti. & vendit. in.21.quæstio.3 quæstio.prin.Boher.in hoc eodem titu.§ 3.col.j.Chassa.in eo.titu. consue. Burgun.§.9.nume.5.Alcia.lib.2.de verbo.sig.char.10.versic.lex ait rem venditam. & Carol.Molen.in consuet.Paris.titu.j.§ 13.glo.5.in.10.quæst. & Ferro. in consuetu . Burdigalæ hoc eo.titu.§.25.in princ.Et de hoc consuetudo expressa Senonensium.cap.54. & Trecensium.c.165.& Auxerrensium siue Altissiodorensium hoc titu.§.22,qui est omnium.53.

An retractus habeat locum in datione in solutum.

Datio in solutam uicē uenditionis tenet.

Consuetudines de hac re.

3 ¶ Et pro his vltra eum tex. sunt & alij multi probantes dationem in solutum instar venditionis esse, videlicet. l. eleganter, in prin. & ibi Bar. Bal. & Pau. Ca. qui dicit eum tex. ad hoc semper allegari. ff. de pigno. actio. & l. vlti. ff. ex quib. cau. in pos. eat. & l. si plus, versi. & si iussu. ff. de euicti. & l. sequitur, quę est. 4. §. de illo, versic. idémq; fore. ff. de vsucap. & l. apud Celsum. §. si quis autem, versi. auctoris. ff. de dol. excep. & l. Senatus, in prin. ibi, quanuis non vt vendat detraxit, sed vt exsoluat. ff. de leg. j. vbi probatur & hoc procedere in cōstitutione pœnali. & hoc ibi annotant Alberi. & Iason in. 5. no. qui eam. l. legunt cum. d. §. sed si separauit, qui est vlti. d. l. cætera, & idem Alberi. in. d. quæsti. 2. 2. partis statutorum, vbi supra citauimus, & And. Barul. in. d. l. j. C. de fund. patri. lib. 11.

De eadē re

4 ¶ Et vbique nostri illud conclamant, dationem in solutum haberi pro venditione, & ex hoc passim multas quæstiones decidunt. & inter cæteros Oldra. con. 37. ad primam quæstionem, in. 3 quæstio. Cy. Bar. Bal. Saly. & Angel. in. l. libera. C. de sent. & interlo. iudi. Alberi. in. l. j. C. com. vtriusque iudic. Bar. in. l. j. §. cùm prædium, col. 2. ff. de pigno. & in. l. à diuo. §. si pignora. ff. de re iudi. & in. l. si quis aliam, col. j. ff. de solut. & con. 121. in quæstione domini Cioli, circa medium. & Per. Iac. titu. de acti. ex empto redhib. col. j. & tit. de acti. in rem pro re emphy. col. 8. versic. item & in datione in solutum, & iterum col. 12. versicu. item si res detur. vbi loquitur de laudimijs. Bal. con. 150. Antonia, lib. j. & con. 300. statuto cauetur, col. j. eodem lib. j. Alber. in. 2 parte statutorum quæstio. 207. in aliquibus ciuitatibus. Imo. con. 8. in casu præmisso, col. vlti. versicu. circa tertium. Raph. Co. con. 4. domina Stella, ad fi. & con. 29. quidam gionterius, col. 2. versi. ad secundum, alter Raph. Fulgo. con. 134. in quæstione versa, col. 2. versi. sed & illud, vbi tamen dicit hanc non veram esse & directam emptionem. & con. 137. quia ex facto, in fi. j. dubij. & con. 190. visis toto processu, col. 2. versi. secundò principaliter. Pau Ca. con 266. videtur dicendum, col. 2. versi. tertia ratio, & iterum col. seq. versi. & sic concludo, lib. j. & con. 165. visis & ponderatis, col. 2. versic. secundò videtur, lib. 2. & con 326. super primo quæsito ante fi. eo. lib. 2. Ro. con. 450. præsens dubitationis articulus. Franc. Aret. con. 32 diligenter consideratis, colum. 2. versicu. nec ob. si dicatur, vbi ex hoc dicit generaliter, quicquid de vēditione dicitur, et in datione in solutum habere locum. & con. 148. in quæstione proposita, colum. 2. versicu. his tamen non ob. & con. 160. longa est ista consultatio, colum. 5. versi. venio ad quartum. Guid. Pap. qui & ex hoc dicit deberi laudimia domino ex datione in solutum, sicut ex venditione, con. 46. in facto præsupponitur, colum. 2. versic. plus posset considerari Philip. Deci. vltra loca supra allegata, con. 409. viso consilio, col. 2. & con. 558. in caussa magnifici, post princ. & con. 587. coram magnificis, colum. 2. & con. 592. in caussa dominæ, ad fi. Matthe. Afflic. deci. Neapol. 335. pro decisione, numero. 18. & iterum deci. 368. in caussa nobilium, colum. j. iterum deci. sequen. col. item. j. Ex quibus multi intelligunt, & hoc in statutis procedere, vt apud eos videre licet.

5 NON DESVNT TAMEN qui in casu nostræ consuetudinis, de qua hîc tractamus, negant eam habere locum in huiusmodi datione in solutum. Hi sunt Specul. titu. de emptio. & venditio. §. nunc dicendum, le. 2 versic. sed pone statutum, vbi & id dicit fuisse obtentum, & ibi quoque Ioan. And. in addi. atque etiam in cap. constitutus, col. vlti. & ibi itē Anto. & Pet. Anca. In. 3. oppo. dum allegat Specul. vbi supra extra. de resti. in integ. Alberi. sibi contrarius in. l. statuliberi. §. Quintus. ff. de statuli. dum dicit post Albert. Odof. hoc nostrum statutum habere locum in venditione propriè sumpta tantum, non etiam in cæteris alienationibus. & in. l. si vsumfructum, in prin. ff. de liber. cau. vbi idem dicit. & in. l. dudum. C. de contra empti. dum simpliciter allegat Specul. vbi supra. Lucas Pen. in. l. vlti. col. j. versi. item qui non potest. C. de prædi. curi. lib. 11. Ioan. Por. in. d. l. Senatus. ff. de lega. j. Alexan. in addi. Bar. in. d. l. litis. ff. pro empt. & con. 76. visis dubitationibus, col. 3. lib. 5. dū etiam citat Specul. vbi supra. Fran. Are. con. 124. eximie domine, col. pe. vbi id dicit singu. Corne. con. 166. quatuor vertuntur, colum. 5. lib. 2. Gerar. Bago. in sua repeti. retractus, versicu. secunda conclusio est, quòd in re data, vbi hac non vulgari anchora innititur, quòd datio in solutum habet vim venditionis in fauorem eius cui fit: ideo in eius lesionem non debet retorqueri. Guido Pap. deci. 257. cauetur consuetudine, in fi. Feli. in cap. vltimo, colum. penulti. versicu. fallit tertiò, extra de accusatio. Firmia. in tractatu gabellarum in tertia parte. 8. partis princ. in 3. quæstione, versicu. in quæstione tamen proposita. & iterum in. 4. quæstio. Iason con. 150. videretur prima consideratione, col. 2. versicu. secundò & fortius, lib. 4. Sebasti. Neapoda. in tractatu de iure congrui. Philip. Deci.

De eadē re

ſibi etiam contrarius con.18.viſo puncto,col.2.verſi.nec ob.quod dicitur. & con. 586. in cauſſa quæ Mantuæ agitatur,col.2.Ioan.Crot.in repe.l.filiusfa.§.diui,col.16.verſicu.tertiò adducitur,& iterum col.34.verſic.tertia ſit concluſio,& ibi quoque Ferdi.Loaz.char.24. numero.485.& Franc.Ripa.numero.101.ff.de lega.j.Iaco.à S.Georg. in tracta. de Roydis, col.9.verſi.item dubitatur an præſuppoſita.

6 ¶ Mouentur hi præter eam,quam iam diximus,& alijs multis,non contemnendis rationibus,quas hic aſſcribere ſuperſedimus,loca deſignaſſe contenti, præſertim cum res iſta in terminis noſtræ conſuetudinis minimè ſit dubia: quia non de contractu tantùm venditionis,ſed & alijs æquipollētibus,& venditionem ſonātibus,vt ſupra in prin. huius glo. diximus,loquitur noſtra conſuetudo.Ideóque habet locum & in improprijs & indirectis venditionibus,etiam ſi aliàs non comprehenderetur datio in ſolutum appellatione veræ ac propriæ venditionis.De quo etiam videbis per Raph.Fulgo. d. con.134.in quæſtione verſa coram domino capitaneo,col.2.verſi.ſed & illud.

7 TAMEN SI TENEAS in terminis iuris communis ſtatutum admittens conſanguineos ad retractum rei venditæ ſimpliciter,habere locum in datione in ſolutum. Id debes intelligere duobus modis.Primo videlicet,cùm datur fundus in ſolutum pecuniæ debitæ.Nam ſi in alterius ſpeciei debitæ ſolutum daretur, nihil eſſet quod ad venditionem accederet, vt per glo.Cy.Bar.Bal.& alios in.d.l.libera.C.de ſenten.& interlo.iudi.glo.in l.ſi quis aliam,& ibi Bar.qui id optimè declarat,col.j.ff.de ſolut.Nam vt dicit ipſe Bar.cũ ſoluitur ſpecies pro ſpecie,eſt quędam permutatio:ſed quando ſoluitur ſpecies pro pecunia,eſt quædam emptio.Ideo in hoc noſtro caſu, cũ ſcilicet datur ſpecies pro alia ſpecie, non eſſe locum retractui ex hoc ſtatuto noſtro, expreſſim tenuit Ludo.Bolo.hanc quoq; differentiam faciẽs.d.con.25.in ampliſſimo,col. 4.verſi.plus voluit.Quod tamen intellige ſecũdùm ea quæ dicam infra in eadem glo. numero.40.ſed & hæc omnia. niſi ſcilicet daretur res mobilis pro immobili, vt ibi videre poteris.

Quid ſi detur in ſolutũ alterius ſpeciei debitæ.

Quid ſi pro ſpecie mobili.

8 ¶ Secundo intellige,vt habeat locum retractus in datione in ſolutum voluntaria,quæ fit ab ipſo debitore creditori:non etiam in neceſſaria, quæ fieret à iudice pro executione rei iudicatæ,per.l.cùm fidei hæredis.ff.de fideicom.liber.Ita voluit Ioan.Plat.poſt alios antiquiores in.d.l.j.col.2.verſicu.item eſt argu.C.de fund.patri.lib.11. Maſuer. titu. de executio.& ſubhaſt.§.item in precij diſtributione,ad fi.& Iaſon in.d.l.cætera.§.ſed ſi ſeparauit, col.2.verſi.item per iſtũ tex. ff. de lega.j.Matthe.Afflic.in tracta.protomixeos, in verbo, licet enim ſupra diximus,col.6.verſi.ſed iuxta prędicta quęro.Ferdi.Loaz.in.d.§.diui,nu. 228.& iterũ nu.485.& Fabia.in.d.tractatu ẽptionis & vẽditionis,vbi ſupra,& Deci. d.cõ. 160.col.2.Nam & qñ debitor ſpõte dat creditori rem aliquã ꝑ debito,id in iure appellari ſolet dare in ſolutũ,vt patet in iuribus ſupra allegatis nu.2.&.3. ſed & vẽdere quoq; appellatur. l. in nunerationibus,in prin.ff.de ſolut. Cũ verò datur à iudice in cauſſam iudicati, vix ita repies appellari,ſed poti⁹ addicere creditori.d.l.à diuo Pio.§.ſi pignora,& ſępe aliàs in eađ.l.ff.de re iudic.qđ annotatũ fuit ab Alex.cõ.52.viſo themate & ſtatutis, col.j.li.j.

Quid in datione neceſſaria à iudice facta.

Dare in ſolutũ & addicere creditori quid differant.

9 ¶ Nec aliàs hmõi datio in ſolutũ neceſſaria (ſi datio in ſolutũ vocari poſſit) cõprehẽditur in ſtatutis loquẽtibus de vẽditionibus,vt tenet Alberi.in.l. Senatus,in prin.ff.de lega. j.& in.2.ꝑte ſtatu.q.2.ex prędictis oritur,tũ in prin.tũ in verſi.ex prędictis colligi põt,q̃bus locis loq̃tur de ſtatuto ꝓhibẽte alienari in extraneos.& iterũ.q.207.in aliq̃bus ciuitatibus.& Ro.loquẽs in ſtatuto huic noſtro nõ abſimili,ne ſcꝫ liceat vẽdere rẽ immobilẽ irreq̃ſito cõſorte,cõ.107.circa id de quo quęritur,ꝑ totũ.Alex.loquẽs in eođ ſtatuto.d.cõ.52. etiã ꝑ totũ,li.j.& Iaſon in.d.l.cętera.§.ſed ſi ſeparauit,col.2.verſic.itẽ ꝑ iſtũ tex.ff.de leg.j. vbi etiã loq̃tur in illo ſtatuto ꝓhibẽte alienationes in extraneos.Philip. Deci.d.cõ.160.in cauſſa mõaſterij,col.2.Ludo.Gozad.loquẽs in eodẽ ſtatuto cõ.103.videtur,col.pe.nu.21,cũ alijs multis cõcord.coaceruatis à Boheri.i cõſuetudib⁹ Biturigũ hoc eo.ti.de retraictz.§.3.

Venditiõis appellatione an ueniat datio in ſolutum neceſſaria.

10 ¶ Nec ex ea quoque dominus habet laudimia, quanuis ex venditione habeat, vt voluerunt Guil.Cu.Bar.Bal.Raph.Fulgo.& Pau.Ca.in.l.ſi ideo.ff.de condi.furti. Iaſon in.l.vltima,colum.12.in.7.quæſtione,verſicu.iſta deciſio.C. de iure emphy. de quo tamen vide infra numero abhinc.4.Nec ea prohibetur fieri ſine conſenſu domini, vt dicit idem Iaſon poſt alios in.d.l.vlti.colum.32.verſicu.quintò quæro,de iure emphy.& in.l.voluntas, colum.j.C.de fideicommiſ.Matthe.Afflic.qui & alios quoq; citat deciſ. Neapoli.191.Abbas Ruſſillus,in.j. dubio. De quo tamen vide quæ latius de hac re diximus ſupra eo.§.in verbo,ou autres choſes cenſees pour immeubles,quæ eſt glo.7.numero. 48. quòd autem

An ex ea debeantur laudimia ui de numero xiiii.in prĩ.

fructus,& quæ etiam dicam infra eadem glo.d.numero ab hinc.4.

Alienatio necessaria non continetur ĩ prohibitiõe alienationis.

11 ¶ Et generale est,vt quæuis alia venditio necessaria non contineatur in prohibitione alienationis.l.diuus.ff.de peti.hære.&.l.peto.§.prædium,& ibi Alberi.& alij.ff.de lega.2.&.l. pater,in prin.& ibi Alberi.ff.de leg.3.&.l.2.iuncta glo.& ibi no.à doct.C. de fund.dota.& l.j.ff.eodem titu.&.l.alienationes,& ibi Alberi.ff.fami.hercis.&.l.non solùm.§.j.ff. de ali. mut.iudi.cau.fac.&.d.l.cùm fidei.ff.de fideicom.liber.&.l.j.C.de litigio.Bar.in.l. si stipulatus fuerim,in prin.col.j.versicu.videamus rationes,& iterum versicu . ex quo no . ff. de verbo.oblig.Bal.con.40.maritus ex delicto,circa medium,lib.j.& con.284.prę missis verbis cuiusdam statuti,post prin.eo.lib.j.Alberi.in.l.sed si pecunia,per eum tex.ff.de reb.eorum & in.l.si aliquis,numero.3.ff.de donati.& in.l.quoties,col.vlti. numero. 12.ff. de pœnis,& in.j.parte statutorum quæstio.110.statuto Parmæ.& in.2.parte quæsti. 2 ,.ex prædictis,col.j.vbi loquitur de statuto prohibente alienare in extraneos . Angel . con. 7.in dei nomine amen ex dicto themate,col.j.Saly.in.l.vlti.col.j . C . de reb.alie.non ali.latè Ro. con.107.circa id de quo.& con.219.ex themate consultationis,col.2.uersic. secundò idem euidenter.Pau.Ca.con.317.super primo quæsito,in.j.dubio,lib.2. Alex.con.55. ponderatis his,col.2.versi.accedit ad confirmationem,lib.3.& Matth.Afflic.loquens in materia protomixeos in constit.ipsius in verbo,licèt enim,col.vlti.versic.sed rursus quærò. cum concord.quos videre poteris apud Fran.Cur.seniorem cõ.27.magnificus vir, col.8.versi.corroborãtur prædicta.Ludo.Bol.con.43.Ser.Iacobus,col.2.versi tertiò præmitto,& seq.versicu.& sic ex hoc.Iason,in.d.l.filiussa.§.diui,col.4.versi.octauò & vltimò,cum multis seq. in.2.lect.& ibi Ferdi.Loaz.numero.216.& Fran.Ripam.numero.24,& seq.ff.de leg.j.

Consuetudines de retractu dationis in solutũ factæ à iudice.

12 ¶ Et hæc quidem fortassis vera sunt,quantùm ad ius commune pertinet , & ex quibusdã quoq; consuetudinibus obtinet,vt Turoniæ hoc titu.de retraictz.cap.24.& Morini.c.18. nisi vt ibi declaratur , Et in Comitatu Burgundiæ titu.reachaptz.§.12.At nos contrariam consuetudinem expressam habemus infra.§.omnium totius huius voluminis consuetudinum postremo, qua cauetur & in his quoq; venditionibus , quæ fiunt à iudice in caussam iudicati,locum esse retractui.Et habẽt similẽ consuetudinẽ in ducatu Burgũdię *in hoc eo*dẽ titu.§.9.vbi Chasse.satis multa de hac re scripsit,vt ibi videre licet omnibus.Et eadem quoq; apud Parisienses est consuetudo.c.182.Melodunenses.c.112.Senonenses.cap.39.Trecenses.c.147.Caluimõtenses in Bassigniaco.c.115.Cenomanẽses.c.421.vbi tamen id limitatur.atq; etiã apud Andegauẽses.cap.410.Aruernienses titu.de retraict.c.37.Engolismenses.c.76.Altimarchienses.c.279.Marchienses.c.286.quod est.26.huius titu.Altissiodorenses,quos nunc Auxerrenses vulgo appellant,hoc tit.§.10.qui est omnium.41.Niuernenses hoc quoq; tit.§.28.& Valesienses hoc item titu.§.5 qui est omnium.83.

Factum iudicis factũ partis.

13 ¶ Et has quidem consuetudines , ne ratione defici videamur,hac non omnino contemnenda fulcire poteris . Nam quod fit à iudice rem ipsam adiudicante creditori vel alteri vltimo licitatori,censetur fieri ab ipso debitore,qui primò spõte debitũ creauit.Ideoq; æquè tenetur de euictione,ac si ipse fecisset.l.si ob caussam,& ibi Bar.Bal. & alij. C. de euicti.&.l.si pignora.ff.eodẽ titu.&.l.eleganter,in prin.ff.de pigno.acti.&.l.libera.C. de senten.&.l.profectitia,in prin.ibi,sed & si proponis prætorẽ.ff.de iure doti.&.l.j.C.si in cau. iudic.pig.capt.sit.& no.glo.in.l.j.§ hæc verba,in verbo,exceptiõe, & ibi Bar. & Alberi.ff. ne vis fiat ei,& glo.in.l.id quod nostrũ,in.2.atq; in 5.oppo.ff.de regu.iuris.Cy. in.l.emptorem,in.j.oppo.C.loca.Signo.qui & ex hoc dicit hanc censeri alienationẽ voluntariã,con. 73.factũ sic præsupponitur,paulò ante fi.Bar.in.l.j.in prin.col.pe.versic.sed quid si executor.ff.de acqui.posses.Bal.in authen.& qui iurat,col.pe.versi. modò ego quæro. C. de bo. autho.iud.pos.& in.ca.quoniam frequenter.§.vlti.in fi.extra vt lit.non conte.vbi ex hoc dicit , quòd cum iudex dat in solutum creditori rem debitoris ex præcedenti contractu debitoris,videtur ipsemet debitor dedisse,qui est casus noster.idem Bal. in cap.j.col.pen. versicu.si verò sequestratio,ext.de seque.pos.& fruc. & con . 306 . verba inuestituræ , post medium,lib.j.vbi & idem dicit.& con.61.in ista quæstione,col.2. versicu. secundò ex alio fundamento,lib.2.& con.257.dicta tenuta,lib.4.vbi ex hoc dicit, quòd si non valet factũ partis,nec factum quoque iudicis,qui vi illius facti partis processit.& con.227. quoniam pro debito,lib.5.Angel.con.5.visis instrumentis,colum.j.& con. 203. ex primo , ad fi. vbi tamen dicit,& ostendit id per omnia non procedere . Saly . post . Dy . in . l . cum notissimi . § . immo , colum . 2 . versicu . ex quo patet . C . de præscipt . xxx . vel . xl. anno.& in . l . ordo , in fi . C , de execut.rei iudic.Pet. Anc.con.86.pro faciliori , colum.secundà,

& con.207.in quæstione,col.j.versi.secundò probo.Alexan.con.11.viso processu,post prin. lib.5.vbi ex hoc dicit,quòd si iudex creditori rem feudalē adiudicarit,nō poterit vasallus eam adiudicationē infringere,cū eam ipse fecisse videatur. Et huius ratio optima est:nā cū id à volūtate originē habuerit,vt in simili dicitur in.l.in cōmodato.§.sicut.ff.cōmo. Cōsequens est quicquid inde sequitur,voluntariū quoq; existimari,vt no.in.l.j.versi. quòd si existant,iuncta glo.in verbo,pacto.C.de natura.libe.& Bal.d.con.306.in fi.lib.j.

14 ¶ Ex quo Bal.ipse in hac re secū pugnās,& cōtra q̄ supra nu.10.diximus,respōdit eo ipso con.306.in hoc casu,cū videlicet res à iudice datur in solutū siue adiudicatur,æquè deberi laudimia domino,ac si ipse debitor vēdidisset.& idē voluit Pet.Iaco.tit.de acti. in rē ꝑ re emphy.col.8.versi.item in datione.& Masueri.in tit.de executi.& subhast.d.§.itē in precij distributiōe.& iterū in ti.de locat.& iure emphy.in fi.& nouissime Carol.Molēd.in cōsuet.Parisi.ti.j.§.13.glo.5.nu.48.Quibus malo accedere,q̄ alteri cōtrariæ sentētiæ,tū ea quā iam dixi ratione:tū & hac,nam qui alienare prohibetur,eo quoq; interdicitur,ex quo alienatio sequitur,etiā ex legis vel statuti dispositione:tanquā nihil intersit alienes,an id facias,ex quo sequitur alienatio.l.codicillis.§.matre,& ibi Bar.ff.de leg.2.&.l. vlti.C.de legi. tut.vt à multis citatur.&.c.j.§.vlti.titu.de inuesti.de re ali.fac. glo. in.l. si ita quis.§.ea lege,& ibi Bal.qui eam dicit no.dignā.Raph.Co.Fran.Are.qui eam dicit no.Iason, qui & id dicit.ff.de verbo.obli.Bar.in.l.peto.§.fratre.ff.de leg.2.Bal.in.l.j.col.3.in.3.quæsti. C.de inoffici.doti.& in.l.eā lege,col.4.versi.tertiò quæro.C.de condi.ob cau.& in.l.hac edicta li,col.2.versicu.modò hæc incidunt.C.de secun.nupti.& in rubri.C.qui admit. in fi. & in l.quoties,in prin.C.de fideicom.vbi ad hoc dicit sing.tex.in.d.cap.j.titu.de inuesti. de re ali.fac.atque etiam glo.in.d.§.ea lege.& idem quoque Bal.in authen.præterea,col.2. versicu.vlterius etiam no.C.vnde vir.& vxor.& in.cap.qualiter,extra de pactis,vbi & ad hoc sing.dicit.d.glo.& in cap.j.colum.2.titu.an marit.succes. vxo. & con. 127. quidam nobiles receperunt,lib.j.& con.284.præmissis verbis,circa medium,eo.lib.j.& con.52.substitutio facta,col.j.lib.2.& con.26.super puncto præmisso,colum.j.versic.secundò videtur, lib. 4.& con.122.quæstio formatur,eo lib.4.Angel.con.7.ex dicto themate, col.2.versic.tertius casus est.Raph.Co.con.2.proponitur,col.3. versic. ad tertium, vbi dicit no.glo.in.d. §.ea lege.Panor.con.117.videtur primò quòd maritus,col.vlt.lib.2.Pau.Ca.con.348.viso casu & alienationibus,colum.2.versicu.& si dicatur,lib.2.& quisquis is est inter con.illius con.462.incip.glo.in authen.colum.j.eodem lib.2.Alexand.con.55.ponderatis, colum.2. versicu.aut prohibitio,lib.3.& con.158.circa primum dubium,col.j. lib.5. Fab.à monte.S. Sab.in tracta.empt.& venditionis in.4.quæsti.princi.colum.pe.versic.prima est. Franc. Are.in.l.in duobus.§.vbi duo,in fi.ff.de duob.reis,vbi ex hoc dicit prohibitū alienare sub poena,incidere in poenā,licet immediatè nō alienet,si præcedit factū ipsi⁹, ex quo seqtur alienatio.& is rursum in.l.si seruum,in princ.colum.j.in.3. no. per illum tex. ff. de verbo. obliga.vbi idem omnino dicit.& con.14.viso & diligenter,colum.5.versicu. ex his infertur.Soci.con.241.circa primam. col.14.versicu.secunda ratio est,& iterum col.vlti.& cō. 35.visa narratione facti,in.j.dubio,colum.2. versicu. his tamen non ob.lib.4.vbi & illam glo.admodum extollit,& ex hoc in pulchro casu consuluit. & Philip. Deci. in. cap. quæ in ecclesiarum,colum.13.versicu.ista tamen conclusio,extra de constitu.& con. 44. cuius superscriptio incipit,statutum,colum.2.uersicu.& ad hoc facit,& con.445.viso casu,col. 5.versicu.& qui non potest.& con.479.in controuersia,col.j. ad fi.& con. 502. ex duobus, col.j.Et bene facit tex.in.l.in illa stipulatione per te nō fieri,in prin.ff.de verb.oblig.& in l.inter stipulantē,in prin.ff.eo.& in.l.in lege.ff.locat.& in.l.facere.ff.de verbo.signi.

Alienatiōe prohibita & id ex quo ea seq̄tur, prohibetur.

15 ¶ Et huc quoq; pertinet quod scribit Bal.con.20.quid importēt,lib.2.vbi declarās ea verba testatoris, vt nō obstāte substitutione possit institutus alienare pro suis necessitatibus, distinguit an ea necessitas ex casu venerit,vt quia incidit in latrones:an data opa, vt quia spōte primū cōtraxit debita,vel cōmisit aliquod maleficiū:vt scilicet hęc necessitas alienādi quę ex eo prouenit qd sponte fecit,nō cōprehēdatur in illis verbis testatoris: tanq̄ necessariū nō dicatur,quod habuit principiū voluntariū,per multa iura,quę ibi allegat.

Alienatio necessaria quæ dicatur.

16 ¶ Et hæc haud dubiè vera sunt,cum hæc alienatio necessaria fit ex causa primùm voluntaria sequente prohibitionem alienationis,id est,pro debitis contractis post ipsam prohibitionem:nam tunc hæc alienatio nō propriè dicitur necessaria, quæ à prohibitione alienandi eximatur,sed tum demum,cum habet causam vetustiorem. Ita enim declarat tex. in.d.l.alienationes,& ibi Alberi.ff.fami.hercisc.& Angel.con. 243. multi consortes, post

Quid sit necessitas habeat causā vetustiorē.

prin. Quod tibi admodum notandum est, quia vbiq; reperis generaliter & indistincte dici, alienatione simpliciter prohibita, necessariam non censeri prohibitam, vt supra diximus. Nam id tantùm intelligitur, cum habet causam vetustiorem, non aliàs.

17 ¶ Quid igitur est, vt ad nostrũ casum redeamus, vt cũ quis vẽdere rem immobilẽ nõ possit, quin cõsanguineus ipsius eandẽ possit retrahere restituto precio, atq; etiã dominus cessante cõsanguineo, aut ex ea vẽditione habere laudimia, possit tamẽ id facere, ex quo seqtur vẽditio nõ obnoxia retractui & laudimijs. præsertim etiã ꝙ nec indirectè fieri possit, qđ directè fieri ꝓhibetur. l. si duobus, & ibi glo. vlt. ff. de nego. gest. & l. vlt. C. si mancip. ita vene. ne prostit. & c. detestãda, de præbẽ. li. 6. Et ꝓhibito aliquo ꝓhibẽtur & ea, ex qbus ad id peruenitur, vt etiã optimè ꝓbat. d. l. vlti. vbi scribitur, eã quæ ita vẽditur, ne ꝓstituatur, nec in caupona qdẽ sub specie ministrãdi detineri, ne fraus dictę legi fiat oportet. Nã vt dicit Bal. ibi, & videmus vbiq; in nostra Gallia, satis videtur prostitui, quę in caupona siue taberna aut diuersorio tenetur, hincq; glo. ibi, id no. qđ nos supra diximus, cũ quid prohibetur, & id per qđ ad illud peruenitur, & allegat etiã l. oratio. ff. de spõsa. & §. j. insti. vi bono. rapto. de quo tu plenissimè vide p Cy. & Bal. in l. j. C. si rector prouin. Ex quo etiã videmus feudũ dari nõ posse in solutũ creditoribus incõsulto domino, nisi id cõsuetudo ꝑmitteret, Bal. in c. j. col. 3. versi. quęro nunquid si ex cõsuetudine, tit. de prohi. feud. ali. p fe-de. Philip. Deci. d. con. 445. in casu ad me trãsmisso, col. 5. versi. & ista videtur.

Nil refert sit ne mulier in lupanari, an in caupona uel taberna.

18 SED ANTEQVAM HINC abeamus, vnum tibi notandũ est in hac tractatiõe dationis in solutũ, qđ pauci animaduerterũt. Illud scilicet, ꝙ si fundus à iudice factis subhastationibus adiudicetur creditori. id quidẽ est, vt nostri vocãt datio in solutũ, quę necessaria ab ijs dicitur: ꝙ si alteri adiudicetur fortè plus offerẽti, id nõ est datio in solutũ, sed mera vẽditio, vt no. tradit Bal. cõ. 300. statuto cauetur q, liceat, col. j. lib. j. p tex. in l. ordo. C. de execu. rei iudic. Ideo (inqt) statutũ loquẽs de datione in solutũ nõ haberet locũ in hoc casu, qa nullo modo põt adaptari verbis statuti, ar. l. vlti. C. de prędi. curi. lib. 10. Loqtur autẽ Bal. in statuto huic nostro simili, vt scilicet cõsanguinei possint reluere rẽ in solutũ datã. Ex quo illud no. quòd licèt statutũ loquẽs in vẽditione habeat locũ in datiõe in solutũ, vt multis placuit. Tamẽ ẽ cõtrario statutũ loquẽs in datiõe in solutũ nõ habet locũ i vẽditiõe.

Quid si res tertio addicatur à iudice.

19 SIMILITER PERMVTATIO æquipollet venditioni, cum pro fundo datur alius fundus æstimatus. Immo verus est cõtractus vẽditionis, vt voluit glo. in l. j. in verbo, taxata, & ibi etiã Nicol. Mat. qui id assignat proposito vendendi & emẽdi, Bar. Bal. & Saly. C. de rer. permut. Pau. Ca. in l. j. col. 2. versi. adhuc oppono. ff. eodẽ, vbi id dicit procedere etiã in statutis, & ijs quidẽ odiosis: Nam si sit (air) statutũ, vt de contractu venditionis soluatur gabella, soluetur de huiusmodi venditione, & sequitur Philip. Deci. d. con. 160. in caussa monasterij, col. 2. & Ludo. Bol. con. 21. stat statutũ, & iterum con. 25. in amplissimo, vbi id dicit sing. & vtrobique etiam dicit statutum hoc nostrum loquens de retractu rei venditæ habere locum in tali contractu.

Retractus an habeat locũ in permutatiõe si fundus datur æstimatus.

20 ¶ Nam & aliàs æstimatio regulariter & in dubio facit venditionẽ. l. j. §. æstimatarũ, & §. æstimatas. C. de rei vxo. actio. & l. 3. & ibi Bar. ff. loca. & l. plerunq;. §. si ante. ff. de iure doti. vbi dicitur, quòd est vera venditio, & l. quoties, eodẽ quoq; ti. vbi dicitur re huiusmodi euicta cõpetere actionẽ ex empto. & l. quoties, & ibi Bal. ad fi. C. eo. item titu. & glo. in l. si inter, & ibi quoq; Bal. & Io. Fab. eo. quoq; titu. & glo. in l. in rebus, in prin. in verbo, æstimatæ, & ibi etiã doc. C. eo. titu. Bal. in l. cũ dotem, in prin. eo. quoq; titu. & in l. ex cõuentione, col. j. versi. tertio casu. C. de pactis, vbi id pulchrè declarat. Bar. in l. si vt certo. §. videndũ, col. vlti. ff. cõmo. & in l. j. §. j. col. 2. ff. de æstimat. acti. Alex. con. 79. elegãter, col. 2. versi. tamen hoc nõ ob. lib. 5. & con. 156. viso instrumẽto, col. j. versi. secũdo, li. 6. Fran. Are. con. 84. diligẽter, col. 2. versi. videndũ ergo, vbi & id optimè declarat. Fran. Cre. sing. 18. habebis. Corne. con. j. pro decisione, col. 4. versi. itaq; fuerũt, lib. j. Soci. con. 289. difficultas, col. j. versicu. sed præmissis, lib. 2. & Steph. Bertran. con. 235. adeo, col. j. numero. 2. lib. j. & con. 158. si prætextu, numero. j. lib. 4. & Philip. Deci. con. 682. in caussa dominę, col. 2. versi. tertiò non obstat, & Anto. Rube. con. 5. pro fundamento, col. j. Io. lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxo. §. 17. col. 3. versi. istud tamen.

Aestimatio in dubio facit uenditionem.

21 ¶ Ex quo etiã dicit Imo. in c. potuit, col. 9. versi. tangit etiã hic, ext. de locat. ꝙ si emphyteuta dedit in dotẽ bona emphyteutica æstimata, vẽditio est, in qua requiritur consensus dñi, vt in cęteris meris vẽditiõibus, licèt nõ reqratur in simplici datiõe in dotẽ, qđ & ante eum voluit Specul. tit. de locat. §. nunc aliqua, versi. 110. & alij quos infra afferemus nu. 108.

ex his aũt.Et facit tex.in.l.precij.C.de rescin.vẽditi.& qđ scribit glo. in.l. naturalis.§.sed si scyphos.ff.de pręscrip.verb.Et hęc qdẽ,nisi natura pricipalis cõtractus repugnaret,Cy. & Bal.in.l.j.ille col.vlt.hic.3.versi.3 quęro.C.cõmo.Pet.Anc.con.72.tantã,paulò ante fi. *Quid si natura principalis cõtractus repugnat.*

22 ¶ Et hęc maximè pcedũt,si is cui datur fundus æstimatus,suũ quẽ p eo tradit,vænalẽ habuerat,& exposuerat,vt nũcupatim tradit ipse Nicol.Mat.in.d.l.j.C.de rerũ pmut.& Angel.in.l.secundũ.§.j.ff.de ædil.edic.p tex.quẽ dicit sing.in.d.l.j.Nã & ppositũ pręcedẽs illius q quærit emptorẽ,& declarat se velle vẽdere,multũ facit ad pręsumendũ venditionẽ fuisse postea factã,licet instrumentũ loqtur de pmutatiõe,vt satis patet ex eo qđ in simili scribũt Hosti.Io.And.Collec.Anto.Panor.Barb.& Anto.Burg.in.c.ad nostrã, de empti. & vẽdi.vbi dicũt ꝙ si pbetur debitorẽ prius quęsiuisse pecuniã sup tali fundo,& posteà eũ fundũ vẽdidisse eodẽ precio,qđ quęrebat,præsumitur cõtractus ita factus in fraudẽ vsurarũ,& vt sit potius cõtractus pignoris,q̃ venditionis.& seqtur Pau.Ca.cõ.109.visa petitiõe prædicta,col.j.lib.2.Laurẽ.Rodulp.in tracta.vsurarũ,quæsti.60.in prin.& latè alter Laur. Calca.qui affert cõcord.con.25.Titius nobilis,col.vlt.& con.seq.prima facie,col.9.versic. & est maxima cõiectura.Steph.Bertran.con.236.viso processu causę,col.2.nu.7.lib.2. *Quid si is qui dat,ãte uenalẽ habuerat.*

23 ¶ Et idẽ penè voluit ipse Hosti.in sũma ti.de vsur.§.q̃liter cõtractus,in prin.& Bar.Bal. Pau.Ca.& alij in.l.pacta nouissima.C.de pactis.Bal.Angel.Imo.& alij in.l.si qs cũ aliter. ff.de verb.oblig.Frã.à Cappolis inter cõ.ipsius Bal.cõ.299.in q̃stione, col.j.li.4.Angel.& Imo.in.l.quoties.§.sed si cũ primũ.ff.de hęre.insti.& Iason in.l. Ticia.§. idẽ respõdit.ff.de verb.oblig.q dicit de hoc esse tex.no.in.l.4.§.si ab ignoto. ff.de manumis.Et facit etiã qđ post Odof.scripsit Bal.in.l.emptione,post prin.C.plus val.qđ agit.& con. 114.secundũ ea, li.3.& Philip.Deci.con.167.in caussa quę corã reuerẽdo,col.vlt.versi.nec ob.ꝙ nõnulli.Et qđ item in simili tradit Bar.in.l.q in aliena.§.si is q.ff.de acqui.hęred.& Bal.in.l.si literas. C.manda.& Ro.con.91.visis ac percũctatis,col.3.versi.secundò idem. *De eodem.*

24 ¶ Et id propè ppetuũ est,vt cõtractus simulatio & fraus declaretur detegaturq; ex tractatu pręcedẽti.Et id qdẽ magis q̃ ex sequẽti,secundũ Iac.Are.in.d.§.si ab ignoto. Iac. Bu.in d.l.pacta nouissima,& ibi Bar.col.j.Bal.col.2.& recẽtiores.C.de pact.Bal.in.l.j.in.10.quęsti.C.si ser.exter.& in rub.ext.de pactis,col.3.versi.trãsactio simulata.& cõ.299.in.q.vertẽte,li.4.Pau.Ca.in.l.cũ seruus,col.2.ff.de cõdi.& demõ.Alex.cõ.29. clarissime,col.7.ver sicu.pręterea ad hoc,li.7.Barb.con.25.scribitur sapiẽtię,col.2.li.j.Iason in.l.3.§.filiusfa.col. 3.ff.de libe.& posth.& in.l.si ita sit ascriptũ,col.2.versi.tertiò facit.ff.de lega.j. & con. 217. immunitas,in fi.lib.2.& con.12.in capitulis,col.2.versi.sed præmissis nõ ob.lib.3.vbi id dicit sing.& Catel.Cota.in memor.contractus simulatus. *Tractatus fraudẽ & simulationẽ detegit magis quàm quod sequitur.*

25 ¶ Nam & clausula pręcedẽs est maioris efficacię ad declarationẽ sequentiũ, q̃ ẽ cõuersò glo.in.l.qsquis,& ibi Bar.ff.de leg.3.idẽ Bar.in.l.si qs ex argẽtarijs.§.si initiũ,col.j.& ibi Iason.ff.de edẽ.& in.l.auia,in prin.ff.de cõdi.& demõ.& in.l.filiũ.ff.quan.dies legat.ced.Ro. con.104.pater reuerẽdę,col.2.versi.pręterea & si.& cõ.503.diligẽter inspectis,col.j.Raph. Fulgo.Pau.Ca.& Iason in.l.j.C.de libe.præter.Alex.in.l.patris & filij,ad fi.ff.de vulg.& pupil.substi.& con.51.viso themate,col.j.lib.3.Mathes.q id dicit sing.no.151.nota sing. dictũ. Corne.con.242.circa primũ quęsitũ,col.4.versi.& solet dici,lib.4.Fran.Are.in.l.cũ filio fa.col.4.ver.in glo.posita sup verbo,relictus,& ibi quoq;.Iason,col.vl.ff.de leg.j. idẽ Iason in.d.l.si ita sit,col.2.ver.secũdò incõtrariũ facit.ff.de lega.j.& con.64.in primis videretur, col.pe.versi.nec ob.si huic,li.j.& con.198.cõsului,col.2.li.2.&.d.con.217.ante fi.li.2.& iterũ con.6.exhibẽtur duo,col.5.versi.quartò principaliter,lib.3.rursumq;.d.con.12.in capitulis,vbi supra,eo.li.3.& con.79.super vsufructu,col.j.eo.li.3.Card.Alex.in.c.j.col.2. titu.de vas.decrep.ætat.& Philip.Deci.con.339.consului aliàs,col.vlti. & con. 500. in caussa quæ Mantuæ,col.3.versi.& quia clausula. *De eodem.*

26 ¶ Quod ex hoc patet,quòd conditio posita in institutione intelligitur repetita in legato postea facto.l.duos,&.d.l.auia,& ibi Bar.ff.de condi.& demon.non autem in legato ante facto.d.l.filium,in prin.& ibi glo.in verbo,peti posse,& ibi quoq; Bar.& alij.ff. quan.dies leg.ced.& voluerũt multi ex ijs quos supra citauimus . Et facit quod scribit Bal.in.l.quoties,la.2.in fi.per tex.ibi.C.de fideicom.quòd antecedens non sapit naturam sequentis:cõtrà verò sequens antecedentis sapit.Et quod tradunt Panor.& Ioan.Ana.in.cap.in tantũ, in.3.no.per illum tex.extra de simo.quòd fortius declaratur venditio,quando preciũ pręcedit traditionem rei,quàm è contrario.Quin plus videtur voluisse Pau.Ca. con.173.præsuppositis,in prin.lib.2.ea quæ post venditionem perfectam fiunt,eam non facere præsu- *De eodem.*

mi ſimulatam,per quædam iura ibi allegata. De quibus tamen vide tex.qui videtur proba re cõtrarium,in.c.inquiſitionis,de appel.& quod per eum tex.voluit Corne.con.313.aliàs, col.4.verſi,nõ ob.quòd clauſula,lib.4.& quod tradit ipſe Corne.con.4. diu poſt conſiliũ, col.3.verſi.ſed repetitio,iunctis præcedentibus,lib.2.& Philip.Deci.con.14. cuius ſuperſcriptio incipit,vtrùm valeat aditio,col.3.verſi.& probatur vlterius,& iterum verſic.non ob.quod potius.& ante hos Bar.in.l.ſicut.§.ſuperuacuum,per illum tex.ff.qui.mo.pig.vel hypo.ſol.cum ſi.à me adductis in tracta.conſtituti,in.9.limita.

An tractatus præcedens in id ſufficiat.

27 ¶ An tamen & quando ſufficiat tractatus præcedens ad præſumendam fraudem vel ſimulationem contractus ſequentis,vide eleganter Bal.in.l.multùm,col.2. C. ſi quis alteri. vel ſibi.& latè con.21.punctus quæſtionis,in.2.dubio,lib.4.&.d.con.299.eo.lib.4. Bar.in l.pacta nouiſſima,verſi.& per hoc dicebat.C.de pactis.Angel.con.273. tunc præſupponitur,ante fi.et omnino Iaſo.in.d.l.Titia.§.idem reſpõdit.ff.de verbo.obliga.& Chaſſe.con. 25.ex multis præſumitur,per totum , vbi loquitur in caſu noſtræ cõſuetudinis de quadam permutatione facta in fraudem conſanguineorum,& quæ diximus ſupra in rub.huius ti. numero.77.hæc tamen intelligenda,& ſequen.vſq; ad fi. ipſius rub. & quæ item dicemus infra titu.ſeq.in fi.in.4.quæſti.

Retractus an habeat locũ in ſimplici ac mera permutatione.

28 QVID AVTEM IN alia permutatione ſimplici & pura, & ſine ſequenti rei permutatæ venditione aut promiſſione venditionis.de qua loquitur Lud.Bol.d.con. 25. vtrùm habeat locum hæc noſtra conſuetudo.Et ſanè locnm habere reſpondit Alex. con.197.in cauſa vertente inter Ser.Sulimanum,col.j.lib.7.hac ratione motus,ꝙ id ſtatutum eſt fauorabile.Cuius ſententiam confirmat,quod in ſimili tradit Bal.con.171.iſtud ſtatutũ.li.4. Et id quidem poſſet videri verum,præſertim in iſtis terminis noſtrę conſuetudinis,*quos* nunc commentamur,videlicet , ou equipollent a vente. Nam per mutatio vicina *eſt* emptioni.l.2.ff.de rer.permut.immò & vicem emptiõis obtinet.l.2.C.eo.tit.&.l.Ticia,& ibi Bal.ff.de iure doti.&.l.apud Celſum.§.ſi quis autem,verſi.auctoris.ff.de dol.excep.Et qui rem permutatam accepit,emptori ſimilis eſt.l.vlti.ff. quib.ex cau.in poſ.eat.&.l.ſciendũ §.deinde.ff.de ædil.edic. Ex quo & permutatio pro venditione à probatiſſimis *ſcriptoribus* vſurpatur,vt dicemus infra eo.ti.§.30 glo.j.nu.19.incipi.ex hac aũt.Cõſuetudo aũt noſtra hic nominatim loqtur de cõtractibus æquipollẽtibus venditioni,vt diximus.

29 ¶ Vt iam nihil hîc obſit,quod multi aduerſus illam Alex.ſententiã: negãt ſtatutũ ꝑmittens conſanguineo retrahere rem venditam,habere locũ in permutatione.videlicet Goffre.Io.And.Anto.& Pet.Anc.in.c.conſtitutus,extra.de in inte.reſtit.& idem Ioã. And.in addi.Specul.tit.de empti.& venditi.§.nunc dicendum,le.2.verſi.ſed pone ſtatutũ . Bal. in tracta.proto.col.4.verſi.& iſta conſtitutio.& con.174.ſtatutũ prohibens,lib.4.dũ allegat Specul.vbi ſupra,Lucas Pen.& Io.Plat.in.l.vlti.hic col.j.alter.2.C. de prædi. curia.lib.10. Pau.Ca.qui huius rei optimã reddit rationẽ,in.l.j.col.j.C.cõ.vtriuſq; iudic.Alex.dũ allegat Io.And.vbi ſupra,cõ.76.viſis dubitatiõibus,col.3.li.5.Sebaſti. Neapodanus in tractatu de iure cõgrui,in verbo,emit.Girard.Bago.in ſua diſputatiõe retractus,verſi.3.*cõcluſio* eſt ꝙ in ꝑmutatiõe.Matthe.Afflic.in tracta.ꝓto.in verbo,licèt enim ſupra diximus, col. 4.verſi.no.ex tex.ibi.Io.Igne.in repe.l.dudũ,col.antepe.verſic.ſed an is qui prohibetur.C. de contra.empti.Ferdi.Loaz.in repe.l.filiuſfa.§.diui,in.8.quæſt.ff.de lega.j.& *Ferro.in cõſuetudines Burdigal*.c.25.huius titu.

Statuta de venditionibus non habent locum in permutationibus.

30 ¶ Vt interim eos taceam,qui generaliter dicunt ſtatuta loquentia in venditionibus non habere locum in permutationibus,quos videre poteris apud Alexan.d.con.76.col.3.verſicu.pro hoc bonus,lib.5.& Fabia.in tracta.emptionis & vendit.in.2.quæſti.prin.col.2.verſicu.quintò & vltimò fallit,cum multis ſeq.Barb.in rub.extra de rer.permut.col.2.verſic. vtrùm autem ſtatutum.Iaſon in.l.dedi,la.2.col.2.verſi.no.tertiò.ff.de cõdi.cau.data. & in. l.j.col.4.verſi.an autem lex.ff.de rer.permut.& in.§.actionum,numero.123.inſti.de actio. & Fran.Purp.in.l.2.col.pe.ff. ſi cer . pet . Sed ita ne omnino prætermittas Bal.in.d.l.dedi, col.j.verſi.extra hoc no.in lec.noua,& iterum in antiqua,poſt medium, & in.l.j.col.2.verſicu.quid ſi ſtatutum.C.de re.permutat,&.d.con.174.lib.4.& Alberi.loquentem in ſtatuto præferente dominum in venditione rei,& id limitantem, niſi fraus interueniret , in.j. parte ſtatutorum.q.110.ſtatuto Parmę.

31 ¶ Nam & ſemper aliàs venditio propriè ſumpta (vt ſumi debet in ſtatutis) non comprehendit permutationem,vt patet ex tex.in.c.j.vbi id nuncupatim no.Panor.in.j.no.ext.de his quæ fiunt à præla.& voluit etiam Bal.in.l.cum hi.§.ſi cui.ff.de tranſac. in.j.lect . Nam

hæc(quod iam diximus)non videntur obstare,quominus comprehēdatur permutatio in nostra consuetudine,quæ non simpliciter loquitur de venditione,sed & de alijs contractibus æquipollentibus venditioni,vel eam sonantibus.Permutatio autem ei æquipollet,vt diximus,ergo & ipsa comprehendi in ea videtur.

32 ¶ Verùm aliud est in nostra consuetudine,quod ipsam permutationem ab ea secludit,declaratq; eam non esse obnoxiam retractui,videlicet restitutio precij,quæ non potest habere locum in vera ac propria permutatione.ideo nec ipsa consuetudo.quia cùm verba legis vel statuti locum non habent,nec lex quoq; ipsa aut statutū.l.4.§.toties.ff.de dam.infec.cum multis simi.& cōcord.à me adductis in.l.si vnquam,in verbo,libertis,post prin. C.de reuo.dona.Et vbi fit mentio precij,intelligitur tantùm vēditio propriè sumpta.l.vl. & ibi glo.& Bar.C.de præd.curi.lib.10.cum concord.supra à me collectis in verbo,a vendu,quæ est glo.2.in prin.Et licèt consuetudo addat contractus æquipollentes venditioni, tamen debet intelligi,vt sit precium,aut aliud æquipollēs,vt posteà dicemus.Et quia deniq; secundùm communem vsum loquendi,qui attenditur etiam contra propriam significationem.l.librorum.§.quod tamen Cassius.ff.de leg.j.cum si.venditio non comprehendit permutationē,vt nos ipsi apertè videmus.& voluit Panor.in.d.c.j.in.j.nota.in fi.de his quæ fiunt à præla.& Corne.con.73.quamuis videatur,col.j.versi.cùm precium,li.4.

33 ¶ Et ne de hac re quantùm ad nostros Pictonienses pertinet,dubites.habemus de hoc expressam consuetudinem declarantem non esse locum retractui in mera permutatiōe,infra.§.30.vbi videbis,quid si mera non sit,quia scilicet pro specie datur alia species & precium.Suntq; & aliæ in eam expressæ consuetudines vt apud Meldenses,c.108.& seq.Melodunenses.c.43.Senonēses.c.32.Ambianēses.c.47.in fi.Aurelianēses.c.284.Turonēses hoc tit.de retractu.c.19.Cenomanenses.c.358.Andegauēses.c.46.Blesenses.c.203.Marchiēses. §.8.huius tit.qui est omnium eius gentis.267.Altimarchiēses.c.254.Niuernienses hoc itē tit.c.19.Valesienses hoc quoq; tit.§.4.qui est omnium.85.Altissiodorenses siue Auxerrenses hoc tit.de retraict.§.2.qui est omnium.33.Senlites siue Siluanectenses hoc ti.§.4.Laudunenses & alios Viromandiēses huius tit.§.16.qui est totius.3.partis.90.Et aliæ quas paulò post designabimus.

Consuetudines de retractu per mutationis.

34 ¶ Atqui si ea expressa consuetudo non fuisset,res non erat omnino indubitata:quādoquidem licèt vbi fit mentio precij,intelligatur de venditione propriè sumpta,vt dictum est, tamen id non obtinet,cùm statutum non simpliciter loquitur de venditiōe,sed & de alienatione:tunc enim licèt fiat mentio precij,non intelligitur de propria venditione,sed & de permutatione:& id quod pro ea datur,tenebit locum precij,vt intelligi potest ex Ioan. And.& alijs post eum in.c.potuit,extra de loca.dum dicunt.l.vl.C.de iure emphy.habere locum in permutatione,cùm vtatur verbo,alienandi:licèt etiam de precio loquatur.Et id expressè & in statuto huic nostro simili ex facto consultus respondit Alex.con.63.in caussa,col.j.versi.confirmo,li.7.Igitur cum nostra consuetudo loquatur de contractu æquipollenti venditioni,videretur permutationem in ea comprehendi,non obstante illa mentione precij.Sed cùm habeamns consuetudinem expressam,nihil amplius quantùm ad nos dubitandum est.

35 NEC HIC TAMEN omiserim,quòd Io.Igne.in repe.d.l.dudum,col.antepe.vers.sed an is qui prohibetur,& multis seq.C.de contra.empt.ita variè de hac re loquitur,an scilicet cōsuetudo retractus loquens de venditione habeat locum in permutatione,vt videatur dubius in hac re mansisse.Nam primum asseueranter tradit habere,authoritate Guil.Cu.in l.2.C.de vsucap.pro empt.& Nicol.Spinel.in.d.l.vl.C.de prędi.curi.li.10.Tandem tamen post multa videtur in hoc stare,vt si permutatio fuerit sine fraude.quod cognoscitur(inquit)cùm res permutatæ remanent apud contrahentes secundùm contractum,non habet locum retractus,aliàs habet.Cui haud ægrè accedo,quia & maior pars eorum qui tenent retractum non habere locum in permutatione,id intelligunt,modò fraus absit,vt per Io. And.in addi.Specul.vbi suprà allegauimus,numero.29.& Matthe.Afflic.in.d.tracta.proto.loco etiam ibi allegato.Et quod Ign.dicit de re permutata quæ remanet apud eum,qui eam ex permutatione cesserat,illud semper aliàs procedit,vt cùm post alienationem res manet apud alienantem,præsumatur fraus,& simulatio aduersus tertium.l.sicut.§.superuacuum,& ibi Bar.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.& idem Bart.in.l.post contractum.ff.de dona.cum alijs multis concord.à nobis collectis in tracta.cōstituti.in.9.limita.

Quid si res permutata manet apud priorē dñm

36 ¶ Quantùm autem tempus requiritur,vt possideat alienās ad præsumendā eam fraudem

Quãtumtẽporis in id requiratur & simulationem, videbis apud ipsum Bar.in.d.locis.vbi post alias op.concludit id relin: qui arbitrio iudicis. De quo & tu vide Bal.con.70.apparent,col.2.vers.super secundo,lib. j.& Ange.con.48.ex dicto themate,post prin.& Barb.in.c.ille vos,col.2.de pigno.Ex hijs autem satis intelliges,non in id sufficere modicũ quodpiam tempus,vti etiam censuit Spe cul.tit.de dona.§.j.versi.item pone aliquis.Imo.in.d.c.illo vos,col.10.extra de pign.& cõ. 55.in casu præmisso,col.j.versi.incontrarium.& Alex.con.161.viso ac diligenter,ad fi.lib. *Cõsuetudo.* 6.& Iason con.36.factum sic se habet,col.vlt.li.j.Consuetudo autem Borboniorum.c.459. loquens expressim de hoc casu nostro,huic rei annum præstituit.

37 ¶Sed & si possessio post contractum tradita fuerit,sed posteà non longo interuallo fuerit retradita permutanti,qui fortè eandem rem quam tradiderat ex permutatione aut aliter recuperauit,præsumitur etiam fraus & simulatio,tanquam id ab initio fuerit conuentum,vt nuncupatim voluit Carol.Molendi.in consuet.Parisi.ti.j.§.23.in.22.quæsti.& ante eum Masuer.ti.de emp.& vendi.col.j.§.item & dicitur cõtractus,per no.per Bart.in.d. l.post contractum.Cui adde eundem Bar.con.65.Petrus Nicole,col.2.versi.secundo modo dicitur,vbi scribit contractum dici simulatum fictitium aut imaginarium,quãdo modico tempore durat,quia emptor venditori citò reuẽdit,per.d.l.4.§.si ab ignoto.ff.de manu.cum si.adductis à Soci.con.127.quoniam in præsenti,col.5.versic.prætereà arguitur,& iterum versi.comprobo & quartò,li.3.Sed quibus adde quod in simili tractat Bal.in.l.per diuersas,in.20.eademq; vl.quæsti.C.mandati.an ex restitutione precij facta à venditore præsumatur vẽditio simulata,& distinguit vtrúmne statim restitutum fuerit,an ex interuallo,per.l.si ventri.§.vl.ff.de priuil.credi.& sequitur Cepola,in tractatu simulatorum cõtractuum in.2.casu prin.De quo & per eundem Bal.con.298.inter Dominicum,post medium,li.3.cum alijs similibus quæ videbis suprà in rub.huius ti.versic.vl.& iterum in glo. huius.§.7.in verbo,ou autres biens immeubles,numero.75.præsumitur item,& seq.

38 ¶De hoc autem sunt expressæ plurimæ huius regni consuetudines declarãtes,cùm alter permutantium emit posteà rem à se datam causa permutationis,locum esse retractui rei, quam accepit ob eam permutationem,tanquam eandem emisse videatur,videlicet Melduni.c.44.Aurelijs.c.304.vbi tamẽ id intelligitur,cùm res permutata emitur intra annũ. Et idem in Caluimonte in Bassigniaco.c.38.& Montargij apud Lorrienses hoc eodem ti. c.25.Et in Turonia,nisi quod prætereà datur optio consanguineo retrahendi vtram rem malit,vt cauetur hoc eodem ti.de retraict.c.20.Et idem quoq; in Cenomania.c.412.& Andegauia.c.401.& Borbonia.c.454.quæ simpliciter loquitur sine anni aut alterius tẽporis præfinitione.Posteà autem.c.459.scribitur contractum permutationis præsumi simulatũ & fraudulentum,si alter permutantium reperiatur intra annum possessor eius rei,quam in permutatione alteri reliquerat.In comitatu autem Burgundiæ,titu.reachaptz.§.14.ita cauetur,in permutatione nõ esse locũ retractui,nisi subsit fraus,quæ ex eo detegitur,quòd statim post permutationem alter contrahentium rem à se datam redemit.Quantùm autem temporis huic rei de iure cõmuni statuẽdum sit,vt fraus ob id præsumatur,iudici arbitrandum relinquit Angel.in.d.l.si ventri.§.vl.ff.de priui.credito.Ro.in.l.j.§.j.ff.de verb. oblig.Cepola in tract.simulationis contractuum in.2.casu prin.versi.quando autem dicatur.Barb.in.c.illo vos,col.2.de pigno.Philip.Deci.con.235.in causa magnifici,col.2.versi. quintò præsumitur.& diximus in simili casu suprà numero ab hinc.2.Quædam autẽ consuetudines huic rei annum præscribunt,vt iam diximus,& prætereà consuetudo Victriacensis.c.30.

Consuetudines de ea re

Quãtumtẽporis in rẽ requiratur

Consuetudines.

39 ¶Ex ijs autem quæ diximus potes intelligere,quòd non tantùm cùm permutans rem à se ex permutatione relictam recuperat,sed etiam cùm simpliciter in ipso contractu permutationis,aut incontinenti post(nihil enim inter vtrunq; refert,vt latè dicemus tit.seq.§.j. in verbo,in limine contractus)conuenit inter ipsos cõtrahentes vt alter possit rem quam tradit recuperare restituto aliquo precio,ea permutatio censetur esse facta in fraudem cõsanguineorum.Ideoq; & ij admittuntur tanquam ex simplici ac mera vẽditione.Quod & ex facto in hac eadem specie respondit Ludo.Bol.consi.25.in amplissimo,per totum,vbi in id allegat multa,quæ tu ipse videre poteris.atq; etiam Chasse.consil.item.25.ex multis præsumitur,& id apertè ꝓbatur in.d.§.si ab ignoto,cum ibi no.Et de hoc quoq; est expressa cõsuetudo apud Andegauos.c.353.cum seq.Et ad hæc omnia faciũt quæ suprà diximus ex Alberico,numero.30.vt interim,& quæ etiam dicemus infrà ti.seq.in rub.numero.9.& vt hæc postrema,& seq.& in fi.eiusdem ti.numero.27.quibus proximè.

Quid si in ipso contractu autmox dicatur ut poßit recuperare.

Cõsuetudo.

40 SED ET HAEC OMNIA quibus diximus non esse locum retractui in permutatione vera & non fraudulenta, intelligenda sunt, cùm ea fit de re immobili cum re etiam immobili. Quòd si pro re immobili datur mobilis, etiã inæstimata (id quod dico, quia si esset extimata, esset vẽditio. l. quoties. C. de iure dot. & suprà diximus numero. 20. nam & aliàs extimatio. Si igitur, vt repetam, datur res mobilis etiam inæstimata pro immobili, est locus retractui eius rei immobilis, ac si vendita simpliciter fuisset, ex multis nostræ Galliæ consuetudinibus, vt apud Meldunenses. c. 56. Senonenses. c. 43. Trecenses. c. 158. Cenomanenses. c. 358. &. c. 363. &. c. 369. & seq. Aurelianenses. c. 287. Turonenses titu. de retraictz. c. 11. & iterum. c. 18. ibi, deniers ou equipollent en meubles. &. c. 21. ibi, deniers baillez ou lequipollent. Andegauenses. c. 346. &. c. 352. &. c. 359. Aruernienses ti. des retraictz. c. 30. Borbonienses. c. 352. & seq. Altissiodorenses siue Auxerrenses hoc eodem ti. §. 14. qui est omnium. 45. Lorrienses in præfectura Montargij hoc quoq; ti. §. 9. & seq. Nisi si vinum detur vt ibi statuitur nec tamen video cur in hoc vinum à cæteris mobilibus separauerunt. *Quid de permutatione quæ fit de immobili cũ mobili* *Cõsuetudines & ca re*

41 ¶ Quod non sine ratione à tot consuetudinibus statutum videri potest. Et sanè pro his facit, quòd preciũ largè dici potest, quicquid pro re datur, licèt nõ sit in pecunia numerata, vt patet ex. l. seruorum. §. j. ff. de stat. homi. &. l. si quemquam, post prin. C. de episco. & cler. & id per illos tex. voluit Petr. Iaco. id trahens ad ius retractus feudalis, & laudimiorum, ti. de act. in rem pro re emphy. col. 8. versi. item precium. Vide tamen quod statim posteà scribit in eadem col. versi. item fortè & si non sit, vbi distinguit, vtrùm ea res mobilis, quæ datur pro immobili, consistat in genere, an in specie. Sed & col. 12. vers. item si res detur, id intelligit, cùm res ipsæ mobiles consistunt in pondere, numero, & mensura. Huiuscemodi enim res recipiunt functionem in suo genere, sicut pecunia numerata. l. 2. §. j. ff. si cert. pet. & in illis eadem ratio est, vt in pecunia, ergo & idem ius. l. vl. C. ad leg. fal. & cùm ratio diuersitatis reddi non potest, nec diuersum quoq; ius. l. à Titio. ff. de verb. obli. Hæc ille. *Preciũ largè sumptũ.*

42 ¶ Cui adde quòd pecunia largè sumpta non solum pecuniam numeratam comprehẽdit, sed & frumentum, vinum, oleum, atq; id genus cætera, quæ pondere, numero, mensura consistunt. d. l. 2. §. creditum, & ibi glo. in verbo, pecunia, & doc. ff. si cert. pet. & . l. talis scriptura, in prin. ff. de leg. j. &. l. j. in prin. iuncto fi. ff. de calumnia. vbi & id probatur procedere in materia pœnali, vti & ex eo expendit Anto. in sua disput. incip. Bononien. Sed tu vide de hoc Philip. Deci. in. d. §. creditum, in. 2. no. Aristoteles autem statim in princ. li. 4. Ethicorum. Pecunias appellat res omnes, quarum æstimatio põderatur nummo. Et facit etiã tex. in. l. sed Iulianus. §. mutui. ff. ad. S. C. Maced. Adde præterea, quòd huiusmodi res mobiles, quæ facilè vsu consummuntur, præsertim quæ pondere, numero, mensura constant, cẽsentur datæ æstimatæ, etiam si non æstimatæ datæ sunt, vt voluit glo. in. l. æstimatæ. ff. sol. matri. per. l. res quæ. ff. de iure dot. vti eam nuncupatim sequitur Io. Lup. in repe. rub. de dona. inter vi. & vxo. §. 17. col. 3. versi. item dicendum est. *Pecũia largè sumpta.*

43 ¶ Vide etiam Boh. qui indistinctè tenet hoc casu esse locum retractui rei immobilis, quæ permutata est cum re immobili, in cõsuetudinibus Biturigum, hoc eodem ti. de retraictz. §. j. in glo. j. col. 4. versi. quid si permutans, nec tamen aliquid allegat. & Chasse. idem omnino tenentem in consue. Burgund. hoc eodem titu. §. j. in verbo, le pris, colũ. j. versic. quæro quid veniat, vbi in id illud allegat, quod nomine precij cõtinetur quicquid datum est, etiã si non sit pecunia. l. fundi partem. ff. de cõtra. empt. & ibi Bal. qui multa allegat. Super qua ratione vide quæ dicam infrà ti. procedente de retraict cõuentionnel, in rub. numero. 19. & id quidem credo. Sed & idem quoq; tenuit Sainxon in consuet. Turoniæ hoc eo. titu. §. 10. & quisquis is est, qui librum eum edidit, cui tit. est le grand coustumier de France. hoc ipso ti. de retraictz, col. pe. vbi nec ipse quicquam allegat, & nouissimè Carol. Molend. in consuet. Parisi. tit. j. §. 13. glos. 5. numero. 49. vbi tantùm loquitur de datione in solutum rei immobilis pro rebus mobilibus, vbi tamẽ limitat, nisi essent res mobiles preciosę, tanquã & hæ pro immobilibus habeantur, & nihil allegat. Sed nos de hoc latè diximus supra eo. §. in glo. 7. in verbo, au aultres choses, numero. 99. quid verò de mobilibus, & seq. *Quid si res imobilis detur pro mobili preciosa.*

44 ¶ Porrò vti hęc non est propriè venditio, cùm precium non sit nisi in pecunia numerata. §. item precium, & ibi no. insti. de emp. & vẽdi. nam & precium propriè refertur ad ipsam numeratam pecuniam, vt dicit Bal. con. 98. Bectonus, col. 2. versi. in contrarium, li. j. quod repetitur con. 383. li. 5. per. l. vl. C. de prædi. curi. li. 10. Sed & ipse Bal. in. l. j. col. 2. versi. reuertamur. C. de rerũ permu. dicit, quòd pecunia est forma & materia precij, & benefacit glos. in. l. 2. ff. de contra. empti. Ex quo & idem Bal. in. l. si domus. §. vl. ff. de lega. j. dicit quòd cũ

l.vl.C.de iure emphy.loquatur de precio,non habet locum si pro re emphyteutica nō datur pecunia numerata,sed frumentum aut aliud quidpiā simile,quod est contra illam Pe. Iac.decisionem.Et ita quidem quod diximus procedit,vt etiā si quis emeret pro marcha aut libra auri vel argenti,non tamen esset emptio,vt voluerunt Io.Fab.& Angel.Areti.in dicta.§.precium.Sicut igitur(vt repetam)hæc non est propria vēditio.Ita nihil magis propius ad eam accedit,vixq; dici posset non ei æquipollere,quod satis est,vt habeat locū retractus,secundùm hanc nostram consuetudinem,in ijs verbis,quæ nunc commentamur. Aliàs autem si contrarium diceretur,in facili esset,vt quotidie fieret fraus retractui,non dando precium,sed vel aurum vel argentū infectum,vel vascula,catenas,monilia,& alia huiusmodi ornamenta aurea,aut argentea,vel aliud quidpiam,quod tam facilè & expeditè expēdi posset,quàm pecunia numerata.Et aliàs videmus latam esse differentiam inter permutationē,quæ fit de re immobili cum re etiam immobili,& eam quæ fit cum re mobili,quantùm ad ius & commodum familiæ.In illa enim licet vnā res immobilis exeat è familia,tamen in eam alia quæ & ipsa immobilis est vt prior,ingreditur,quæ eandem naturam & vim sortitur,vt dicemus infra eo.tit.§.32.nūero.26.neq; enim hic casus.Ex hac autem permutatiōe rei immobilis cum mobili nihil tale manet in familia:Ideo multùm lederetur,nisi ei ius esset retrahēdi.Quid autem si permutetur res immobilis cum annuo reditu,& quid si is reditus sit redimibilis cognosces ex ijs quæ dicam infra numero.119.secundo intellige,& seq.

Quid si p marcha aut libra auri.

45 ¶ Ex quibus & illud minus dubiū est,si res quæpiā immobilis tradita sit pro sacco quopiā prçcipuè exñte in arca,licèt huiusmodi pecunia speciei locū obtineat,non q̄titatis.l.planè vbi.§.j.&.l.sed & si certo &.l.si seruus legatus.§.qui quinq;.ff.de le.j.&.l.in ratiōe.§.diligēter.ff.ad leg.Falci.&.l.si certos.ff.de verb.obl.gl.in.l.hæc vēditio.§.huiusmodi.ff.de cōtra. emptio.cum si.Verùm Io.Igne.in.l.3.§.si cōditioni,versi.& si aliud,nūero.26.& iterum.30. & seq.ff.de.S.C.Silla.multis nititur ostendere hanc esse venditionem,nec contrariū probare tex.qui p alia parte citantur.Ideoq; & ex huiusmodi contractu tanquam ex vēditione deberi laudimia domino.Nam etiam(inquit)aliter pateret via apertissima fraudibus. Ego verò non necessarium nunc existimo determinare,sítne huiusmodi contractus venditio,an alius,contractus.Satis enim est,vt æquipolleat venditiōi:nec interest,an ea pecunia sit censenda species,an quantitas.sufficit enim vt detur res mobilis pro immobili,vt sit locus retractui,per ea quæ supra diximus.Si quid tamen plenius vis videre de huiusmodi pecunia sic data,vide glo.in.l.cum fundus.§.seruum,in verbo,vendicare,& ibi Bar.col. 3.versi.venio ad versi.& alios.ff.si cer.pet.& Imo.in.c.bona fides,col.5.versi.sed iuxta prædicta,extra de deposi.

Quid si p pecūia exñte in arca.

46 SED HOC IN LOCO quæstionis est,quia supra diximus,retractum nō habere locum in permutatione,nisi ea facta fuerit in fraudem consanguineorum:cùm scilicet inter contrahentes actum esset,vt fieret venditio,tamen conficeretur instrumentum tanquam permutationis.Quid si de hac re lis est inter consanguineum volentem retrahere,asserentemq; hanc fraudem ita initam fuisse:& emptorem defendentem nullam fraudem subesse,sed veram esse permutationem.vtrùm venditor,quem consanguineus in testem fraudis producit,sit testis idoneus.Super hoc nuncupatim Alex.d.consil.197.in caussa vertente inter Ser.Sulimanum,col.2.versi.nec ob.quod allegatur,li.7.respōdit illum esse testem idoneū: nec ob id repellendum,quòd sit vnus ex contrahentibus,& quòd videatur suam turpitudinem allegare:cùm nullum ex hoc cōmodum sentiat.l.omnibus,cùm ibi no.C.de testib.& l.nullus,cùm glo.ff.eodem.& plenè per docto.in.c.insuper.&.c.cum nuncius,extra eo.ti. & alia quæ allegat.

Si sit cōtrouersia inter emptorem & consanguineū de specie contractus an venditor sit testis idoneus.

47 ¶ Immo vt subdit Alex.cùm iste de suo ipsius facto testificetur,videtur esse standum eius solius testimonio,vt no.decidit Salicetus in.l.si quis decurio,col.j.in.4.oppo.per illū tex. cùm ibi no.C.de fals.& Pau.Cast.in.l.seruos.C.de testib.in quibusdam lec.per.l.quæro.§. vl.ff.de ædil.edic.vbi tamen dubitat,sed id asseueranter tradit ipse Pau.con.368.visis actis & actitatis,in fi.prout illum citat Alex.& alij quidā.Sed illud reperire non potui.Verùm vltra ea quæ ipse Alex.allegat,idem voluit ipse Pau.con.34.ego Paulus,col.2.li.j.quod repetitur con.293.eo.lib.j.& idem Pau.con.84.visa dicta facti narratione,col.3.versic.super secundo,eo.li.j.per.d.l.quæro,in fi.& iterum con.277.quiaper primum,in fi.eo quoq; lib. j.per illum ipsum tex.atque etiam per.l.cùm probatio.ff.de probatio.rursumq; consi.399. priusquam iura fierent,col.2.eo.li.j.itemq; cons.109.visa petitione prædicta,col.j.li.2.& in

An solius venditoris testimonio credendum sit.

An sit credēdū unius testimōio de suo facto.

l.quicunq;,ad fi.C.de seruis fugi.vbi tamen requirit alia quædam indicia.& in.l.si debitorem,in fi.ff.de noua.& Firmia.in suo fœcundissimo indice,in verbo,testes duo.& Soci.cõsil.28.visis testamẽto,col.2.versi tertiò quia illi sacerdotes,li.3.& con.49.in caussa episcopi,col.j.versi.quinimo fortius,eo.li.3.dum allegat Saly.vbi supra.Philip.Deci.consi.56.in caussa appellationis,col.2.versi.& hoc maximè.& con.342.in caussa partus,col.j.versi.prima est.& con.650.in caussa vt vulgo dicitur,col.2.vbi dicit quòd si etiam id non esset verum,negari tamen non potest,quin talis probatio sit potentior.Alciat.in.l.j.§.eadem,col.2.ff.de verb.oblig.Matth.Afflic.in deci.Neapo.369.Alphonsus,col.2.ver.fuit conclusum.Hippo.Marsil.in practica caussarum criminalium.§.diligẽter,nũero.131.vbi id dicit sing.& iterum con.111.clementissimi dei,col.2.versic.item dicta confessio.Zasius con.2.tametsi,numero.30.li.2.vbi id tamen relinquit arbitrio iudicis & ante hos omnes Oldra.cuius nullus horum meminit,con.95.ex forma istius,col.pe.ar.l.Theopompus,ff.de dot.prælei.&.l.interrogari.C.de quæsti.

48 ¶Et facit quod voluit glo.in.c.vl.in fi.& ibi Panor.col.pe.versi.ego soluẽdo,extra de præscrip.quòd licèt prælato confitenti,non credatur in præiudicium ecclesiæ.c.2.& ibi glo.in verbo,conuentuum,de testib.li.6.cum si.hoc tamen fallit cùm confitetur de eo quod ipsemet fecit,ar.c.postquam.25.q.2.& idem quoq; voluit glo.in.c.dudum,le.2.in verbo,de veritate,versi.sed non credo,ibi,respondere de eo quod ipse fecit,extra de elect.quam & in hoc expendit Barb.con.54.à Ioue,col.pe.li.4.& quod etiam scribit Bar.in.l.cùm filius,in prin.col.vl.ff.de verbo.obliga.& in extrauag.ad reprimendum,in verbo,per nuncium,in fi.Inno.in.c.non sine,quod est.2.de arbit.Et quod præterea tradit Pau.Ca.in.l.2.§.si absens ff.si ex noxa.cau.aga.quòd vbi quis non esset testis integer,& ita non faceret semiplenam probationem:quia esset vilis vel infamis infamia facti,tamẽ si testificaretur de suo facto, faceret semiplenam probationem.Et hoc sequitur Philip.Deci.con.363.in caussa quæ agitatur,col.j.Et quod item non obscurè sentit Bal.in.l.is qui putat,in fi.& ibi quoq; Angel. Imo.Pau.Ca.& Fran.Are.ff.de acqui.hæred.quòd testis etiam de negatiua facti sui deponens solus probat,per tex.ibi,& in.l.& è contrario,& in.l.nec is,quæ eam.l.confestim sequuntur.vide tamen quid dicam versi.ab hinc.3.Et aliàs semper magis creditur ei qui de suo facto deponit aut confitetur,quàm qui de alieno,vt voluit Inno.in.c.inquisitionis,in verbo,se asserunt,in fi.extra de accusa.Fed.Senen.con.119.nulli dubium est,col.vl.Io.Fan.inter con.Io.Calde.ti.de testib.con.2.an si opponatur & Anto.in.c.cùm caussam,de testi. Fran.Are.con.71.diligenter & maturè,col.2.versic.secundò conuincitur.& Ludo.Gozad.con.13.in hac caussa,col.pe.numero.60.

Prælato an credatur in præiudiciũ suæ ecclesiæ.

Testi nõ integro an credatur de suo facto.

49 ¶Cæterum tex.in cle.j.de prob.qua verbis narratiuis papę omnino creditur,intelligitur, cùm de suo ipsius facto agitur,non si de alieno,vt satis constat ex verbis ipsius,ibi,fecisse narramus,vbi glo.super ijsdem verbis,& Imo.col.2.super eadem glo.& Card.Florẽ.in.8.quæsti.& alij.& idem Cardi con.128.in quæstione,col.j.versi.item etiam principi.Oldra.con.258.Innocentius,col.2.versi.item non ob.c.literis Alberi.post Oldr.in authen.si quis in aliquo,numero.7.& iterum.8.C.de eden.Fed.Senen.con.117.casus talis est Ioannes,Lapus alleg.7.disceptat.& alleg.67.clementina.Angel.con.368.serenissimus,in prin.Ro.consi.180.si admittimus,col.j.versi.tertiò quia.Domi.con.53.Gregorius,col.pe.versic.sed quia Alex.con.112.versi.visa copia,colum.2.versi.accedit.Fran.Are.con.165.sicut,col.3.versicu.sed adhuc.Nicol.Mil.in suo repertorio,versi.probationem faciunt.Iason.con.34.ad motiua,col.antepe.versi.& primò dico,li.j.& Steph.Bertran.con.112.visis quibusdam,colũ.vlt.numero.36.li.2.& Philip.Deci.con.373.viso consilio,col.2.versi.tertia concessio.& consil.543.serenissimus,col.2.versi.circa primum.Ex quibus intelliges nõ admitti probationem in contrarium,cùm papa suum factum narrans super eo se fundat:sed admitti cùm alienum narrat.Quid autem si agitur de facto sui predecessoris,videbis apud Imol.in.d.cle.j.col.pe.& ibi Cardi.Flor.in.9.quæsti.& Alex.con.15.visis narratis,col.j.ver.sufficeret etiã lib.5.& Fran.Rip.li.j.respon.c.j.defuncto,numero.28.

Papæ an & quo credatur de suo aut alieno facto.

Vtrum de facto prædecessoris.

50 EGO VERO HVIC Alex.dicto in hoc casu nostro accedere vix possum:quãdo & ipse alibi generaliter tradiderit nõ esse vnius dicto credendũ,etiam de suo ipsius facto.Ita enim voluit in.d.§.si absens,& ibi quoque latè Iason per multa,quæ vterque allegat,quæ illic in promptu sunt omnibus.& iterum ijdem Alex.& Iason in.d.l.nec is.ff.de acquir.hæred.& ipse quoq; Alex.etiam latè con.192.perspecta facti narratione,col.5.versi.& quamuis lib.6.vbi post alios à se ibi relatos respondet ad.d.l.si quis decurio.& ipse item Iason.in.l.ad-

Vnius dictõ etiã de suo factõ nõ credendum.

monendi,char.pe.versi.vltra alia scripta.ff.de iureiur.& Fran.Cur.senior in tracta.de testib.in.66.eademq; vl.conclusione.imò & ipse quoq; Pau.Ca.sibi contrarius con.337.primò quæritur posito quod de vero mutuo,versi.item non obstat quod hæc confessio.li.j.

51 ¶Tum quoq; quòd idem ipse Pau.Ca.in.d.§.si absens,ad id quod supra versi.ab hinc.3.diximus,videlicet quòd testis non omnino idoneus,si deponat de suo facto,facit semiplenam probationem,addit id ipsum non procedere,si is testis haberet affectionem ad causam:quia illi nihilo magis tunc crederetur,quòd de suo facto deponeret.Et huic consentiens Philip.Deci.d.con.56.hoc etiam nuncupatim intelligit,cùm nihil illius interest,qui de suo facto deponit.Hìc autē sumus in eo casu.Primùm quia iste est cōsanguineus,ideo suspectus propter affectionē,vt si omnino non repellatur,eius tamen fides plúsve minúsve minuatur,prout proximior est,aut remotior,per not.in.l.parentes.C.de testib.Deinde quia eius quodam modo interest,vt res maneat in sua ipsius familia,ob spem fortè succedendi in futurum,aut etiam retrahendi ac recuperandi rem ipsam,si ab eius cōsanguineo retrahente vel eius hæredibus iterum vēdatur.Vel item quia nostrà interest & priuatim & publicè,vt salua sit nostræ familiæ dignitas.l.j.§.sed & si seruus.ff.de vent.inspi.quę quidem absq; diuitijs conseruari non potest.Bal.in id multa allegans inter con.Angel.consi.68.repetito con.281.Marti.Io.de Florentia,col.2.versi.secundo ratione.& Alberi.in.2.parte statutorum,quæsti.107.item an statutum loquens de filijs,col.j.vers.item inspiciēda est; cum infinitis si & concor.à me alibi copiosissimè collectis.

52 ¶Et expressim quòd nostra intersit,nostris consanguineis,& in familia nostra bona immobilia conseruari,ne authoritate hac in re careamus,tenuit Angel.con.243.multi cōsortes,col.j.per.l.si in emptionem.ff.de minori.& alia iura.& Soci.con.131.in præsenti consultatione,col.5.versi.subsequenter sequitur,li.j.per.l.si cui fundus.ff.de leg.2.&.d.l.si in emptionem.&.l.& si æquo.ff.de leg.2.atq; etiam Iason con.41.omissis,col.3.li.3.cuius dictum retulimus supra in rub.numero.40.deniq; ex illa.& Philip.Deci.con.461.iuridicam,paulò ante fi.Sed hæc ratio haberet tantùm locum in retractu municipali,de quo tractamus, non etiam feudali,scilicet si dominus contenderet esse contractum venditionis,& nō permutationis:Ideoq; peteret sibi rem cedi restituto precio,aut laudimia:quia tūc nulla esset affectio venditorum,quantùm ad id de quo diximus.

53 ¶Nec interim omiserim,quod in eam nostram sententiam scribit Matthe.Afflic.in tracta.proto.in verbo,nisi si quis,col.vl.versi.sed quid si dato,quòd si venditor fateatur simulationem contractus,quam tamen neget emptor.Facit vēditor semiplenam probationē, ita quidem,vt sit locus delationi iuramenti in supplemētum probationis secundùm.l.in bonæ fidei.C.de iureiur.&.l.admonendi.ff.eo.tit.Nisi si(inquit)emptor probaret vēditorem esse inimicū ipsius,aut aliud quidpiam,quod eius fidem aut tolleret aut minueret ex sententia glo.in.l.j.C.qui & aduer.quos.& nihil aliud allegat,& simpliciter seqtur Chasse.in consue.Burgun.hoc tit.§.12.in verbo,ou par le serment des contrahēs,col.3.versi.sed quæro pone.Ex quorum sententia vides venditorem solum nō facere in hac re plenam ac integram probationē simulationis.In qua re mihi cum illis cōuenit,sed non video quòd consanguineo in hoc casu deferendum sit iuramentum in supplementum probationis simulationis,nisi fortè ea esset de facto ipsius consanguinei.Nam de facto alieno alium iurare iniquum est.l.Marcellus.§.j.ff.rer.amot.& ibi concord.in glo.Idq; etiā in iureiurando suppletiuo,vt probat tex.in.l.iusiurandum & ad pecunias,in prin.& ibi glos.in verbo, certioretur.ff.de iureiur.glo.in.d.l.in bonæ fidei,in glo.magna,& in.d.l.admonēdi,in verbo,exacto,& vbiq; docto.Et facit quod in specie non admodum absimili & in casu retractus scribit Arn.Ferro.in hoc tit.de retractu in.§.17.col.j.in consue.Burdiga.

An deferēdum sit iusiurandū ex uēditoris testimonio.

54 ¶Sed & illud quoq; hìc scias in contraria specie,quòd si is qui contraxit & dicitur vendidisse,quamuis instrumentum loquatur de permutatione,in testem adductus dicat fuisse veram permutationem,vt in instrumento continetur,id multū ponderis & momenti habet ad eius rei probationem,etiam si sint indicia & coniecturæ simulationis.adeò quidem vt Bal.con.389.quòd dictus contractus,li.4.responderit,quòd si vnus venditorū dicat cōtractum esse simulatum & pignoraticium,sintq; in eam rem præsumptiones validæ & efficaces:tamen si alter venditorum in iudicio agnoscat contractum esse verum,ei omnino standum est:isq; contrarias præsumptiones veluti delet,tollit,abolet,per.l.vlt.C.de duob.reis.quod est multum notandū,quia vix alibi rèperies.Tu autem adde & tex.in.l.duobus.§.ex duobus.ff.de iureiur.

Si uenditor concordet cum instrumēto an id purget suspicionem fraudis & simulatiōis.

AT HIC CONSEQVENTER quæri potest. Emptor & venditor extra iudicium cōsangui neo absente confessi sunt contractum simulatum & in fraudem consanguineorum factū. An huiusmodi confessio fidem faciet. Quod videtur, nam huiusmodi confessiones, licèt non inducāt obligationem. glo. in. l. cum de indebito. §. vl. & ibi docto. ff. de proba. cum si. sufficiunt tamen ad probationem. l. Publia. §. vlt. ff. depo. & latè Cy. in. l. generaliter, in. 1. 2. & . 4. quæsti. C. de non numera. pecu. Bal. in. l. cum falsa, in. 5. oppo. C. de iuris & facti igno ran. vbi & ex hoc dicit has confessiones transferre onus probationis in cōfitentes. Omnino autem probant cùm agitur de declaratione actus cuiuspiam dubij ab eo facti qui confitetur, vt voluit Bart. in. l. cùm quis decedens. §. codicillis, col. 2. versic. prædicta verò. ff. de lega. 3. per tex. in. l. vxori. §. vl. vbi & idem Bar. ff. eo. tit. & . l. si auia. C. de iure delibe. *An fictur confessioni extra iudiciali cōtrahentium de simulatiōe cōtractus.*

56 ¶ Præterea per huiusmodi confessiones alijs factas probatur animus fraudādi, vt voluit glo. no. in. l. Fulcinius. §. quis sit autem, in verbo, animus, post prin. ff. quib. ex cau. in posses. ea. & ibi Bar. qui id dicit probari ex. l. Labeo. ff. de suppel. lega. cum. l. quæro. §. vl. ff. de ædi. edic. Idq; dicit esse menti tenendum. Et ex his & alijs quibusdam Matthe. Afflic. loquēs in hoc nostro casu in tracta. proto. in verbo, nisi quis, col. 2. versi. sed quid de confessione, tenet huiusmodi confessiones satis esse ad probandam fraudem. & simulationē contractus factam aduersus cōsanguineum. Et ei accedo, præsertim si sint aliæ fraudis cōiecturæ, etiā leuiusculæ secundùm ea quæ in simili latè diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, donatio no largitus, numero. 88. sed vtrunq; sit. C. d reuoc. dona.

57 NEC TAMEN INTERIM dubium relinquit ipse Matthe. versi. continenter sequēti eum quem supra designauimus, huiusmodi fraudem & simulationē posse probari testibus aduersus instrumentum, post glo. in. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsi. & in. §. si verò tale, in authen. de instru. cau. & fid. Bal. in. l. j. col. 2. vers. denuo quero. C. plus val. quod agit. Io. Fab. in. §. item verborum, col. 4. versi. vnde vt hoc, instit. de inuti. stip. & Imo. in. c. ad nostram, extra de empt. & vendi. & alios vbiq;. Satisq; sunt (vt ipse Matthe. subdit) ad eam rem duo testes, vt tradit Specul. in tit. de instru. edi. §. restat, versi. sed pone & Bal. in. l. in exercēdis, C. de fid. inst. Tametsi. glo. in. d. §. si verò tale, teneat quatuor in hoc exigi. Sed ea posset procedere, cùm quis directo vellet probare contra instrumentum: hìc autē nihil tale probare volumus, sed nec indirectè quidem cùm fatemur instrumentum ita fuisse confectum, vti est, sed aliud fuisse verè actum à contrahentibus, aliud simulatè scriptum, secundùm illum tit. plus valere quod agitur, quàm quod simulatè cōcipitur. Sed ad primum adde Pet. Anc. 226. ad corroborationem, in. 3. dubio. post Cy. Nico. Mat. Bar. & Bal. in. d. l. j. plus val. quod agit. latè tractat, an & quando admittatur probatio testium de simulatione contractus aduersus instrumentum. *Simulatio contractus an possit ꝓbari testibus cōtra istrumentum.* *An duo testes sufficiant.*

58 IMO VERO & huiusmodi fraudes & simulationes contractuū non tātùm veris & apertis probationibus deteguntur, sed & coniecturis & præsumptionibus, & indicijs. l. dolum, in verbo, indicijs. C. de dolo malo. & . c. illo vos, de pigno. & . c. ad nostram, de empt. & ven. Idq; perpetuum est in omnibus his quæ clam & fraudulenter fiunt. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re iudi. cum alijs multis à me collectis infra tit. seq. in rub. numero. 34. nonū quod ad probandū. Quibus autem coniecturis id fiat reperies apud Bar. & recentiores in. l. post contractum. ff. de dona. & eundem Bar. con. 65. Petrus Nicole. Ang. cons. 48. ex dicto themate, in. j. dubio. Raph. Co. con. 155. Antognolus, in. 3. dubio. Cepolam in tracta. simulationum contractuum. Mattheum Afflic. loquentem in casu nostræ consuetudinis, in tracta. proto. in verbo, nisi quis, col. 3. versi. sciendum, & multis seq. Alcia. in. l. si maior. C. de trāsact. Chasse. in consuet. Burgundiæ tit. des retraictz. §. 9. in verbo, si la fraude est trouuee. & nos quoq; nonnulla posuimus supra in glo. 7. in verbo, au aultres choses censees pour immeubles, numero. 74. ex multis, & seq. *An hæ simulationes possint probari coniecturis.* *Et quibus.*

59 AT IN HAC FRAVDIS & simulationis mentione illud non prætermittendum, non satis esse consanguineum in genere dicere contractū esse simulatum, fraudulētū, fictitiū, nisi & ipse species ac modos simulationis aut fraudis sigillatim edat, præsertim si id reus vocatus in ius in causa retractus petat, vt proinde sciat cederéne an cōtendere debeat. Quod nos. aliquando cùm id ex facto contigisset diximus, secuti Bar. d. con. 65. col. 2. vbi multis iuribus probat & in agente & in excipiente allegantibus fraudem aut simulationem procedere. & Bal. in. l. ab Anastasio, in fi. per illum tex. C. māda. Pet. Anc. con. 226. ad corroborationē, in. 2. dubio. Pau. Ca. in. l. iurisgentium. §. dolo, & ibi Alex. qui eum. §. legit cum. §. pactorum. ff. de pactis vbi & ipse Alex. id dicit diligenter esse notandum. & idem Alexā. *An satis sit i genere dicere cōtractum simulatum.*

con.112.viso superiore,col.j.li.3.& cons.28.in caussa,col.3.modò sic,in fi.li.5.Ex quibus etiã intelliges præsertim ex Pau.& Alex.in.d.§.dolo,non satis quoq; esse probare contractum simulatum in genere.

An retractus habeat locũ in trãsactione. Vasallus an possit trãsigere & feudo.uide infra.66.

60 SED VT AD ALIA transeamus,quæro an hic retractus noster habeat locum in transa-
ctione.Et certè ex constitutione protomixeos,non habet locum,vt scribitur in eadem cõ
stitutione,vers.in caussa verò dotis,vbi Matthe.Afflic.in verbo , licèt en supra diximus,
col.8.versi.decimò no.id eo argumento confirmat,quòd licèt feudum vendi non possit si
ne consensu domini,potest tamen de eo liberè transigi.c.si vasallus,tit.si de feud.fuer.cõ-
trouer.&.c.j.tit.de contro.inue.inter vasal.& ali.de benefi.& voluit Specul.tit.de arbit.§.
restat,versi.sed nunquid vasallus,licèt(vt subdit)secus sit in regno Siciliæ per constitutio-
nem,cuius caput est,diuæ memoriæ.Hæc ille,& nihil prætereà.Sed & idem vt scilicet re-
tractus locum non habeat in retractu,tenuit Ferro.in consue.Burdig.hoc ne.tit.§.25.ite-
rumq;.§.28.quibusdam alijs rationibus,quas ibi videre poteris.

Transactio an sit cõtractus.uide infra nũero.65. Consuetudines & care

61 ¶ Quibus adde quòd transactio non est propriè contractus,vt dicit glos.in.l.contractus,
in prin.C.de fid.instr.Ex quo Bal.& Saly.ibi negant ex trãsactione deberi gabellam,quã
vocant,quæ ex statuto debetur ex quolibet contractu.Ex quo & illud sequitur,nec consue
tudinem nostrã,quæ nuncupatim hic loquitur de cõtractu,cùm dicit,par contract de ven
te,vti & aliæ propè omnes,habere locum in transactione.Id quod apertè declarat consue
tudo Turonorum hoc eodem tit.de retraictz.c.24.& Cenomanorum.c.370.Nisi(inquiũt)
facta fuerit in fraudem,declaratq; posterior,quomodo possit dici facta in fraudẽ.de quo
etiã,ne id prætermittamus,per Bal.Marti.Laud.Cardi.Alex.& alios in.d.c.j.tit.de cõtro-
uer.inter vas.& ali.de benefi.& in.c.j.in prin.col.4.versi.quæro an vasallus,tit.de prohib.
feud.ali per Fed.& Fran.Curt.Iuniorem in tracta.feud.in.4.parte prin.in.7.questi.etiam
prin.quæ est in.42.charta.

Quid si res maneat apud possidentem.

62 ¶ Verùm videri posset inspiciendum esse,vtrúmne fundus ex transactione ei dimittatur,
qui ante non possidebat,dato ab eo aliquo precio:an verò apud eum maneat,qui posside-
bat:multum enim inter vtrũq; interest,vt videre licet ex.l.si pro fundo,& ibi Bar.& Bal.
C.de transact.glo.Bar.& alijs in.l.ex caussa.C.pro empto.glo.Alberi.& Bar.in.l.j.ff.eo.ti.
quorum ea est sententia,vsucapionem pro transacto habere locum in re quæ traditur no-
mine transactionis:non etiam in re petita,quæ dimittitur apud possessorem.& gl.in.l.sti-
pulatio ista,in prin.in verbo,successores,& ibi Ang.paulopost medium,& recentiores.ff.
de verb.oblig.Bar.in.l.naturaliter.§.nihil cõmune,col.3.versi.pro declaratione,& ibi recẽ
tiores post eum.ff.de acqui.poss.& in.l.eius rei,in prin.ff.de rei vendic.Bal.in.l.j.col.j.ver-
sic.sed nunquid potest.C.de bonis mater.& in.l.cùm ij.§.si cùm lis,in.2.lect,ff.de transac.
Saly.post Petrum & alios in.l.siue apud acta,col.6.versi.sed extra glo.oppo.C.de transac.
Alex.con.168.requisitus,col.2.versi.& pactum,lib.2.quod repetitur con.20.li.5.Ange.Are.
in.§.si quis postulante,col 3.versi.in eadem ibi quo casu,insti.de actio.& Corne.consi.196.
circa præsentem,col.3.versi.quinimo titulus,li.2.& Steph.Bertran.con.j viso consultatio-
nis themate,in.10.dubio,li.j.Ex quibus cognosces in primo casu acquiri titulum,trãsfer-
ri dominiũ,& vsucapiendi conditionẽ produci,& euictionẽ deberi.In secundo minimè.

Cõsuetudo.

63 ¶ Ex quo etiam per cõsuetudinem expressam Andegauorum.c.360.ex trãsactione ex qua
is qui possidebat,relinquit rem alteri,est locus retractui.At si ea remaneat apud possesso-
rem,non est ei locus,etiam si pecuniã alteri refundat.Et fortè ea cõsuetudo cæteris æquior
est,& rationabilior.Constat autem,cúm res datur ex transactione accepta pecunia,debe-
ri laudimia,vt dicit Pet.Iaco.tit.de act.in rem pro re emphy.col.12.versi.item si res detur
ex caussa transactionis.Licèt secus sit,si relinquatur apud possidẽtem,vt placet Sanxonio
in consuetudinibus Turoniæ tit.comme hommage se doibt offrir a son seigneur.§.vl.co
lum.j.& Chasse.tit.des censez.§.j.in verbo,retenue,col.3.versi.aduerte ad cautelam.& ante
hos Steph.Bertran.consi.321.viso casu,in prin.li 1.Et facit quod & ipse Chasse.tradit in ti.
des fiefz.§.8.eodemq; vl.in glo.j.col.4.versi.nunquid autẽ.Sed & idem in tit.de retraictz.
§.j.in verbo,vendu,col.2.versi.quid si dimittatur,tenet nuncupatim retractum non habe
re locum,cùm ex transactione dimittitur res penes possidentem aliquo dato vel recepto.

64 ¶ Ego verò & tunc quoq; cùm res manet apud ipsum possessorem,dato aliquo precio,ar-
bitror locum esse retractui,non ipsius quidem rei,sed iuris siue actionis transigentis,qui à
se rem omnino abdicauit:habet enim ea transactio speciem quandam venditionis illius
iuris.d.l.j.ff.pro empto.vbi possessor,qui litis æstimationem obtulit,pro emptore incipit

possidere,& expressius in.l.litis,eo.ti.vbi litis æstimatio est similis emptioni.& idē propè tex.est in.l.sed & si.§.si lis.ff.de publi.in rem actio.& vbiq; cōcor.in glo.Et si scio nonnullos facere discrimē,an quid sit datū caussa trāsactionis,an pro litis æstimatiōe,vt no.in.d.l.j.pro empto.Sed id mihi nūquā placuit,sicuti nec Io.antiquo glossatori.& vtrūq; etiam cōfundit tex.in.d.l.eius rei.ff.de rei vēdic.vbi glo.& Bar.nō vidētes,quà elaberētur,dicūt ibi transactionē impropriè poni,& exponunt transegisse,id est,recessisse à lite.Et q̄quam hæc nō sit propria vēditio,vt satis probāt illi tex.tamen satis est in casu nostræ cōsuetudinis,vt sit similis venditioni.cùm ea loquatur de contractu vēditionis & ęquipolente venditioni.Si tamen amplius scire velis quid sit lis æstimata vide Tullium in oratione pro Aulo Cluentio Habito.

65 ¶Et quicquid supra dictū est,trāsactio ipsa cōtractus est,vt probāt multa iura,& inter cętera.d.l.cōtractus,in prin.C.de fide instr.quāuis glo.vt diximus,asserit id intelligi impropriè.atq; etiā tex.in.l.cùm te trāsegisse,ibi,si dę fide cōtractus.C.de trāsac.& in.l.vl.C.de litigio.dū à generali regula loquēte de cōtractu excipit transactionē.& in.l.si donationis,in fi.C.quod met.cau.vbi Bald.secū ipse dissidens(quod propè ei perpetuū est)affirmat ex trāsactione deberi gabellā,quam statutū iubet solui ex cōtractu,quod ipse dicit esse notandum.& eū sequitur Alex.in.d.l.siue apud acta,col.pe.C.de trāsac.& Firmia.in tractatu gabellarū,in.3.parte.8.partis prin.in.11.q.Sed & quod cōtractus sit,tenuit Bar.in.l.siue apud acta.col.4.versi.his præmissis.Pau.Ca.con.379.primò vendēdum est,post princip.& li.j. Sed & alienatiōis quoq; species est,vt etiā probat tex.in.l.j.§.vtrū autē,ibi at si trāsegit.ff.si quid in fraud.patro.quē in id nūcupatim expēdit ipse Bal.in.l.j.post princi.& ibi quoq; Saly.C.si aduer.trāsac.& voluit etiā ipse Bal.in.c.cōtingit,col.j.in.2.locis,extra de trāsac.& Fed.Senen.con.94.casus talis est prælatus,nō semel.& Signo.qui alios tex.& doc.citat consi.71.factū sic se habet dominus episcopus.col.2.versi.circa primū,& multis seq.Alex.con.129.pōderatis,col.j.versi.nec etiā obstat,li.j.& Iaco.à.S.Georg.in.l.nulli,in priori lec.ff.de trāsac.Ideo si ex statuto debeatur gabella ex alienatiōe,aliàs cōtractus est nullus,debetur & ex trāsactione,ex qua alienatio sequitur,vt pulchrè respōdit Ang,con.215.thema tale est,col.vl.Imò verò idē Ang.con.230.instrumentū,dicit appellatione emptionis comprehendi & transactionē,ex eaq; similiter deberi gabellam,atq; ex propria emptione.

Transactio contractus est.

Transactio alienatiōis species.

66 ¶Et licèt Bal.ipse in.d.c.j.ad fi.tit.de cōtro.inue.inter vasal.& ali.de benefi.quærēs an vasallus possit trāsigere de feudo,distinguat,vtrū trāsigat dimittendo feudū possessori,an id ipsum non possidēti tradendo,vt primo casu possit,quasi nō videatur alienare:secūdo nō possit,per tex.quē dicit vnicū in.d.l.si pro fundo.C.de trāsact.& eū sequūtur Mart.Laud.Aluar.& Card.Alex.ibi.& idē voluerit ipse Bal.in.c.j.col.4.versi.caueat tamen,ti.de prohib.feu.ali.per Fed.& Aluar.in.d.c.si vasallus,ti.si de feu.fuer.cōtro.Ro.con.166.viso diligēter,in.j.dubio.Alex.con.41.viso themate & his,post mediū,lib.6.quod duplicatur cons.95.eo.li.6.& Fran.Aret.qui tamē in secūdo mēbro cōtradicit,con.14.viso & diligēter,col.7.versi.prætereà posito.& Iaco.à.S.Geor.in tracta.feu.in verbo,& cū pacto de nō alienando,col.3.versi.subsequēter.& Iason loquēs etiā de emphyteuta in.l.vl.char.pe.versic.decimò quæro.C.de iure emphy.& Chasse.ti.des fiefz.§.8.in verbo,en alienation & trāsport,col. 4.versi.nūquid autē,& seq.& Ferro.in cōsuet.Burdig.ti.de feudis.§.16.in prin.Tamē ego illis nō omnino accedo,quādo & aliàs qui rem dimittit apud possidentē,cēseatur trāsferre,& alienare.l.quædā mulier.ff.de rei vend.&.l.si sponsalibus.§.si mulier.ff.de iure dotium &.l.qua ratiōe.§.interdū.ff.de acqui.re.do.&.§.interdum,insti,de rer.diuisi.& declarat Saly.in.l.j.ad fi.C.de act.& oblig.& satis est è mēte Dy.in.c.possessor de regu.iur.lib.6.& Bar.in.l.si culpa.ff.de rei vendica.

67 ¶Nec est quod speciale sit in transactione,vt nonnulli contendunt,& inter cæteros Bal.in dicto.c.primo titu.de controuer.inue.inter vasallum & alium.& Alex.in.d.l.si pro fundo,colum.2.versicu.vltimo no.& Stepha.Bertran.consi.321.viso casu,lib.j.& consilio.255.quæsitum est.libro.3.& alij multi ex ijs quos supra citauimus,numero.62.verum videri,refragantibus tamen Salycet.in dicta.l.si pro fundo.Angel. Roma.& Iacob.Puteo.in dicto § nihil commune.Quibus ego malo accedere,rationibus ab illis adductis,& quia etiam quātùm ad casum nostrū priuatim pertinet, eadem est omniū ratio. Et habemus glossam singula.in.l.cùm ij.§.si vni,in verbo,transactione.ff.de transact.quæ no.eum qui ob transactionem rem possidenti relinquit,alienare:ideoq; & hoc casu requiri decretum iudicis,quod aliàs requiritur in alienatione rei.Et eam sequitur Iason ibi in fine,& Bartolus.&

ipse Iason in dicta.l.nulli,eodem titu.atq; per eam dicunt prælatos cæterosq; administratores non habere facultatem etiam per transactionem relinquendi rem immobilē ei qui eam possidet,sine decreto.Id quod dicunt perpetuò menti tenendum,& prętereà Iason singularissimum.& Fran.Curt.Iunior in tracta.feud.vbi supra citauimus,qui ob id dubitat de eo quod supra dictū est de vasallo transigēte,& dimittente feudum apud possessorem.

68 ¶ Nam & doct.vbiq; tenent procuratores principis non posse ita trāsigere,vt res maneat apud aduersarium nec distinguūt,possidebat ante,necne:nec enim(inquiūt)id magis facere possunt,quàm minor aut curator ipsius.l.non solùm.C.de prædi.mino.Secus(inquiūt)si rem ipsam retineāt,quia id agētes conditionē principis faciūt meliorem Ita enim voluit glo.no.in.d.l.nulli.ff.de transac.quam sequūtur Bar.& alij ibi.& Panor.qui idem dicit de prælatis in.c.cōtingit,col.2.versi.cōcluderē sic,ext.de trāsac.vbi eā glo.dicit no.& iterum in.c.veniēs,col.j.eo.ti.& con.56.videtur primò,circa mediū,li.j.& iterum conf.62.illud de iure quæritur,col.j.eo.li.j.& Ro.con.50.idē in præfata,& doct.vbiq;.Et idē quoq; de patre administratore filijs.dicit Bal.in.d.l.j.colum.j.versi.quæro an pater,per illum textum.C. de bonis mater.

69 ¶ Nam vt dicit Philip.Deci.in.l.cū te proponas,quæ est.2.C.de trāsac.trāsactio alienatio est,cùm res p eam abdicatur,secus si retinetur.Ex quo illud fit quod tradit Ioan.Ray.in.c. imperialē.§.habito,col.24.in paruis,vers.quæro an per iudiciū,ti.de phi.feu.ali.per Fede. ex trāsactiōe si res dimittatur,deberi laudimia,per glo.in.d.l.ex caussa.C.pro emp.non si retinetur,per.l.dedi.§.subtilius.ff.de cōdi.ob cau.quia tūc potius videtur redimere vexationem.c.dilectus,ext.de simo.& ita dicit tenere Oldra.alicubi nullo alio certo loco citato.Et id nuncupatim sequitur Steph.Bertran.d.consi.321.li.j.& Ferro.in consuetu.Burdig. titu.de feudis.§.16.in prin.

70 ¶ Quid quòd glo.in.d.l.nō solum,in verbo,dedisti.C.de prædi.mino.in ea est sentētia,vt minor per trāsactionē non solū non possit rem à se possessam dare,sed nec alteri possidēti dimittere.Nā cùm tex.ibi ita dixisset.Igitur & tu si fratribus tuis per trāsactionē fundum dedisti,vēdicare eū potes.Accursius in.d.verbo,dedisti,hæc ad verbū scribit.Secus si fundum,de quo litigabat minor,dimisit aliquo dato nomine trāsactionis,argu.l.præses.C.de trāsac.immo idē.l.cùm ij.§.si cū lis.ff.de trāsac.Et Saly.ibi posteaquā retulit eam Accurs. sententiā subiūxit.Sed dicet quis.hic nō alienat,quia simpliciter dimittēdo nō dicitur vel le trāsferre dñium,vt no.in.d.l.siue apud acta.C.de trāsac.&.d.l.ex caussa.C.pro empt.& probatur in.l.si super possessiōe.C.de trāsa.Et ego respōdeo quod cōtra se parat exceptionem,qua obstāte vēdicare non posset,si trāsactio teneret.Et sic in effectu videtur alienare,& circūueniretur senatuscōsultū.Hęc ille.Cæteri autē doc.præter Io.Fab.nihil de eagl. dixerūt tanquā eam tacitē approbātes,secūdùm.l.item quod Sabinus,in fi.ff.de hęre.inst. & dicemus infra eo.tit.§.35.glo.4.nu.45.nā minores.Ipse autē Io.Fab.in.d.l.nō solū,nūcupatim tradit opus esse decreto in trāsactiōe facta à minore,si relinquit rem immobilem, non si retinet.

71 ¶ In eadē quoq; sentētia fuit & alia glo.in.d.l.j.in verbo,vteris.C.si aduer.trāsac.& illam ibi expressim sequūtur Bar.Bald.Saly.& alij.Nā vt dicunt ipsi Bal.& Saly.licèt res quæ ex caussa trāsactiōis dimittitur,propriē nō dicatur alienari,per.d.l.si pro fundo.C.de trāsac. tamē quia exceptio ppetua ad eam rem defendendā paratur possessori,cēsetur esse quædā species alienatiōis,per tex.in.l.j.versi.at si trāsegit.ff.si quid in fraudē patr.& ar.l.vlt.C.de reb.ali.nō ali.Et sic(inquit)Saly.paria sunt alienare vel perpetuam exceptionem cōtra se parare.Sed & illam quoq; glo.sequitur Alberi.in auth.hoc ius,col.4.versi.rursus si ecclesia.C.de sacrosan.ecclesi.

72 ¶ Deniq; qui per transactionē dimittit ius siue actionē,quā habet in re immobili ab alio possessa,& ipsam quoq; rem remittere vel cedere videtur.l.qui actionē.ff.de reg.iur.Et cū id faciat accepto precio,quid dubitandū est,quin id habeat vim vēditiōis iuris siue actionis,quæ ad rem immobilē cōpetit.Ideoq; & immobilis cēseatur,secūdùm ea quæ latè diximus supra eodē in glo.7.in verbo,ou aultres choses cēsees pour immeubles.nu.j.& seq. vnde & cōsequēs est & hoc respectu cōpetere ius cōtractus,vt ea ipsa verba aptè declarāt & ibi diximus nu.30.sed vt tandē,& etiā in glo.2.in verbo,a vendu,nu.49.tum quia licèt: vt omittā,si aliter diceremus,facillimè fraudē retractui fieri,relinquēdo primū possessionem,& posteà sup proprietate trāsigēdo.Et secūdùm hāc nostrā sententiā vidi arrestū supremi nostri senatus Parisi.pro dño de puyrobert Engolismēsi super dñio des Vmbrayes

quod ego abeodem Senatu delegatus executioni demandaui.

¶ Porrò autē ne id lectores fallat,ſunt qui hac in re ita diſtinguūt:an ſcilicet quis ſimpli-
73 citer litē ſiue cōtrouerſiā remittat,& is nihil dare cēſeatur:an verò ius ſuū ſiue actionē remittat,& is dare cēſeatur.hæc enim fuit ſentētia eius qui vbiq; omniū propè ſentētiarum fuit,ſcilicet Bal.in.d.l.j.col.j.verſi.ſed nūquid poteſt.C.de bonis mater.Et idē propemodum voluit ipſe Bal.in.l.ſi inter vos.C.cōmu.vtri.iudic.cū dicit.d.l.ſi ꝑ fundo,habere locum quādo celebratur cōtractus ſuper inſtātia litis tantùm, ſecus verò qñ concernit rem ipſam,vt in eo tex.& ſeqtur Iaſon in.d.l.ſi pro fundo,col.vl.verſi.vnde alibi dicit & Bertran.d.con.255.quæſitum eſt,li.3.& Anto.Rub.conſ.152.videretur primò,colū.2.verſi.non obſtant modò Sed vt liberè dicam quod ſentio,nihil hic video pręter verborū quandam diuerſitatem,rerum nullam video.

¶ Hæc autē quæ dicta ſunt,retractū habere locū in hoc caſu,intellige ſecūdùm ea quæ di-
74 ximus,& ſpecialius hic dicēda ſunt,ne quis erret,vt ſcilicet cōſanguineus admittatur ad retractū,nō rei.qdē ipſius,de qua trāſactū eſt:ſed iuris,qđ ipſe trāſigēs remiſit:nec em̄ plus cōſequetur cōſanguineus ex ipſo retractu,quā trahebat trāſigēs.Et ſic ſi tranſigēs poſſidebat,& ipſe quoq; cōſanguineus poſſidebit,ſine prǫiudicio iuris ab alio prętēſi.Si nō poſſidebat,nec retrahēs poſſidebit:ſed poterit ꝑſeq ius,qđ trāſigēti cōpetebat,& qđ idē remiſerat.Vt in ſimili dicimus de minore reſtituto,vt ſi leſus fuerit in vēdēdo tātū,nō in trāſferendo poſſeſſionē,quia eā emptor poſſidebat:tūc ei nō reſtituetur poſſeſſio,ſed tantū actio quā ad rem habebat.l.q proprio,& ibi glo.Bar.Alberi.& alij.ff.de procu.vt ſcilicet id fiat, quod ibi dicit Bar.vice prouerbij apud nos iactatū,illud reddit reſtitutio quod abſtulit leſio.& voluit idē Bar.in.l.ſi quidē.C.de præd.mino.& in.l.quod tpe,col.j.C.de reſti.milit. & in.l.vl.col.3.uerſi.venio ad vltimū.C.de ſenten.paſ.& Alber.in.l.ſi res æſtimata.§.j.poſt prin.ff.de iure dot.Bal.in repe.l.Aemilius,col.9.verſ.nūc ad ꝓpoſitū.ff.de minori.& Paul. Ca.con.248.viſis paulò ante fi.li.2.& Ang.Are.in.§.rurſus,col.3.ver.quartò præmitte,inſti.de act.quod & probatur in.l.quòd ſi minor.§.reſtitutio.ff.de minori.vbi ita fit reſtitutio,vt vnuſquiſq; integrū ius ſuū recipiat.Et facit etiā optimè tex.in.l.j.C.ſi aduer.trāſac. vbi ſi minor reſtituitur aduerſus trāſactionē,cōpetūt veteres actiōes,quę ſcilicet ante trāſactionē cōpetebāt:quaſi ſcilicet partes in eundē ſtatū reponātur,in quo erāt tēpore trāſactionis.& in.l.ſed & ſi ꝑ prætorē.§.ſi feriæ.ff.ex qui.cau.mino.cū dicitur,ſed cū feriæ repētinæ eximūt,reſtitutio dūtaxat ipſorū dierū faciēda eſt,nō totius tpis,cum ſi.quæ dicemus infra.§.32.glo.j.nu.69 adde & tu.Et faciūt no.in.c.ex ratiōe,de appel.& quod tradit Ang. con.310.in propoſita,col.vlti.Et ita quoq; dictum eſt eo areſto ſupra à nobis citato,vt ſcilicet conſanguineus admitteretur ad retractum iuris & actionis,non rei. *An ex trāſactiōe admittatur cōſanguineus adr etractū rei an actionis.*

75 ¶ Illud tandē nō omiſerim,quod Bal.vbiq; malè ſibi cōſtans(quod egerrimè de tāto viro pronūcio)in.d.c.j.ti.de cōtro.inter vaſ.& aliū,poſteaquā dicit ea quæ ſupra nu.67.nec eſt ex eo retulimus,illud cōfeſtim ſubdit,quod omnino ſuperioribus cōtradicit.Et nota(inquit)quod in omnibus alijs cōtractibus is q dimittit,trāſfert,& alienat,per.d.l.quædā mulier,&.d.l.ſi ſpōſalibus ſupra allegatis.Tamē ſecus eſt in cōtractu trāſactiōis,quod eſt(vt ipſe dicit)no.dignū.& videtur ſeq Card.Alex.ibi,col.2.Sed hoc vt iam diximus è diametro omnibus ijs quæ ſupra dicta ſunt,aduerſatur.& expreſſim reprobat Firmi.in tractatu de epiſcopo.in.4.parte li.4.col.36.verſ.dubitari poſſet an prohibitus.Quid aūt de his ſentiat Chaſſe.videbis apud eū in cōmētarijs Burgūdi.tit.des fiefz.§.8.eodēq; vl.in verbo,en alienation,nu.21.& iterū des retraictz.§.j.in verbo,vendu,paulò ante fi.iterumq; in ti.des cenſes.§.j.in verbo,retenue,etiam paulò ante fi.Et vide etiam Carol.Molend.Pariſi.conſuet.titu.j.§.22.in.21.quæſtio.

76 CAETERVM ET HAEC SPECIES in quæſtionē vocatur:Duo ſocij in re quapiā cōmuni, cùm eā diuidere vellēt,nec fortè cōmodè poſſent,ad licitationē rem deduxerūt,& ei qui licitatiōe vicit,integra res fuit adiudicata,vel per iudicē ſuper hoc aditū vel etiā cōmuni cōſenſu partiū,iuxta.l.itē Labeo.§.j.ff.fami.herc.cū ſi.adductis à Soci.con.160.in præſenti col.vl.in vl.dubio,lib.2.Vtrū igitur cōſanguineus eius qui ex ea licitatiōe preciū accepit, poſſit partem illius ab eius ſocio,cui tota res adiudicata eſt,vi huius ſtatuti retrahere.Et huius certè quęſtiōis ſub me iudice lis eſt,Ideo nūc nō definio,ſed mihi & cęteris cogitādū relinquo,ſed ita vt interim videas,qd in re nō admodū diſſimili rñdit Pau.Ca.cō.144. dubiū videtur facere,li.j.& no.per Bar.in.l.& ideo.ff.de cōdi.furt.& Guid.Pap.deci.Delphi.48.eſt etiā,in fi.& deci.411.dñs directus,verſic.ſed an ex remiſſione.& Iaſo.poſt alios *Retractus an habeat locū ex diuiſiōe,ſi ad licitationem proceſſum ſit.*

multos in.l.vl.col.32.versi.sextò quæro.C.de iure emph.vbi tractat an emphyteutæ & vasalli possint,& quomodo,inter se diuidere emphyteusim & feudum.

77 ¶Sed & tu vide tex.loquentē in hoc casu in.l.cōi.§.si debitor.ff.cōmu.diui.in illis verbis, quā per adiudicationē emit,ex quibus intelligis hāc emptionē quoq; appellari,diciturq; ibi actionē ex empto ex huiusmodi adiudicatiōe oriri.Nā etiā scribitur in.l.j.C.cō.vtri. iudi.diuisionē prædiorū vicē emptiōis obtinere,ibiq; declaratur à doct.quomodo intelligatur.Eiusq;.l.authoritate dicūt Specu.& Io.And.ti.de feud.§.quoniā,versi.33.vasallū non posse cū alio feudū diuidere.de quo tamen vide Bal.in.c.j.in prin.col.3.versi.quæro an vasallus,ti.de prohi.feu.alie.per Fede.cū alijs multis citatis à Iaso.in.d.l.vlt.de iure emphy. quo loco supra citauimus,& præterea Steph.Bertran.consi.304.visis duobus,in.4.eodéq; vl.dubio,li.j.Sed & per illū tex.Pet.Ferra.in ti.forma libel.pro hære.vel re singu.diuid.in verbo,domū vnā,tradit quòd ex huiusmodi diuisionibus,qbus tota res emphyteutica vni tribuitur,debētur laudimia pro partibus cohæredū.quod & idē tenet Io.Ray.in.c.præter eà ducatus,char.4.in paruis,versi,quæro an pro diuisiōe,ti.de prohib.feud.ali.per Fed.de quo & tu vide Corser.deci.Tholo.75.itē fuit quæsitū si ex diuisiōe,& ibi Aufre.qui multos allegat & Steph.Bertran.con.112.puto,in fi.li.j.& con.78.ex casu,in.2.dubio,li.4.& Iaso.in.d.l.vl.col.12.versi.septimò quæro.C.de iure emph.An autē debeatur collecta siue gabella(quā vocant)ex diuisiōe,quæ à statuto iubetur solui ex alienatiōe,vide Alberi.statutorū parte.j.q.110.statuto Parmæ.& Ro.con.182.in casu proposito,in.2.dubio.& Barb.con. 14.clemētissimi,col.3.lib.4.Sed & vtrū is cui restitutio faciēda est,tenetur stare diuisioni rei cōis subiectæ ei restitutiōi,an nō teneatur nō magis quàm venditioni,vide ipsum Alberi.in authen.res quæ,numero.7.C.commu.de leg.

78 ¶Et si de ea re plura scire velis,vide Matth.Afflic.in tracta.proto.in verbo,licēt enim,co lum.9.sed dubitatur,& seq.& Chasse.hoc ti.de retraictz.§.9.versi.itē quæritur quid in diuisione.& Molendi.in cōsuet.Parisiens.tit.j.§.22.in.22.q.vide itē text.qui necessariā vocat huiusmodi adiudicationē,quæ fit in diuisiōe rerū cōimu.in.l.si pignori.ff.fami.hercis.Dubium enim est vtrū retractus habeat locum in alienatiōibus necessarijs,de quo latè disputauimus supra hac glo.numero.8.secūdo,& multis seq.Quid aūt si ita diuidatur hæreditas inter heredes,vt alter omia mobilia habeat,alter omnia immobilia.An hic cēseatur emisse partem alterius in huiusmodi immobilibus,vide Guid.Pap.con.46.in facto præsupponitur,per totum,præsertim versi.plus posset consyderari.

79 QVAESTIONIS QVOQVE EST,An retractus habeat locū in locatiōe saltē ad longū tempus.Nam ex ea trāffertur & possessio & vtile dñium,vt de possessiōe voluit glo.in.l.3.§.ex cōtrario,& in.l.si quis ante,& ibi Alex.col.4.versi.glo.super verbo,nouissimè.ff.de acqui. pos.& in.l.si vt certo.§.si duobus vehiculū.ff.cōmo.& probatur in.l.sciendū,in prin.versi. sed & etiā.ff.qui satisd.cog.vbi Bal.& post eū Alex.dicūt in huiusmodi possessiōe verificari(vt ipsi loquuntur)statutū loquēs de possessione,tanquā scilicet huiusmodi cōductor ad longū tēpus censeatur propriè & verè possidere.& idē Bal.con.325.dubitatur primò,ad fi. li.j.& Masuc.ti.de loca.§.itē iste cōductor.Imo.in cle.j.col.3.nu.21.de reb.eccles.nō alie.& Alex.con.120.visis narratis,ad fi.li.3.& con.j.ponderatis his,col.2.lib. 4.Barb.consi.8.illud afferam,col.8.lib.4.vbi multa iura in id allegat.

Diuisionē habere uicē emptionis.

An retractus habeat locū in locatiōe longi tēporis. Ex ea locatiōe trāsit possessio.

80 ¶De vtili autē dñio no.in.j.&.l.seq.ff.si ager vect.& voluit Fed.Senen.con.123.quæritur, an instō circa mediū.Bar.post Dy.in.l.j.§.qd' aūt ait.ff.de supfi.& in.l.pe.§.instituto,& ibi quoq;Bal.ff.de leg.2.ipse Bal.in rub.C.de iure emph.Sal.in.l.vl.col.vl.ver.quæro an phibita.C.de reb.ali.nō alie.Ange.in.§.scire autē,in authen.de nō alie.Imo.in.d.cle.j.de reb. eccle.nō alie.& con.68.in casu præmisso,col.vlti.Panor.in.c.ex literis,col.2.versi.in glo.j. extra de iure patro.Rapha.Fulgo.con.omniū primo,illustris,col.j.vbi id dicit procedere, etiā si locator vtile tātùm dominiū habet.Flori.in.l.in hoc iudiciū.§.si cōueniat.ff.cōmu. diui.Mart.Laud.& Cardi.Alex.in.c.j.§.donare,statim post prin.ti.qualiter olim feu.pot. ali.Fran.Are.con.55.in caussa mihi ꝓposita.Alex.con.68.visis duobus,col.2.li.j.quod repetitur con.165.li.2.& idē Alex.con.112.videtur in præsenti cōsultatiōe,col.2.eo.li.j.& con. 105.viso themate,col.2.li.3.&.d.con.j.col.pe.li.4.& con.17.viso instrumēto,col.2.eo.li.4. & con.117.viso ꝓcessu,col.pe.eo.li.4.& con.69.circa primū,ad fi.li.5.& con.122.viso ꝓcessu,columna.j.eo.lib.5.Corne.consi.243.circa primum,columna.2.lib.3. Soci.consil.5.subtiliter,colum.2.lib.4.Iason in.l.vltima.columna.34.versicu.quartò quæro.C.de iure emphy.Iaco.à.S.Georg.in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,colū.5.versi.

Et utile dominium.

quæro vlterius nunquid. Steph. Bertran. con. 126. locatio, in prin. li. 2. & doct. vbiq;.

81 ¶ Et ita quidẽ vt prohibita alienatione cẽſeatur & hæc locatio prohibita, vt voluit glo. in l. vl. & ibi Bal. & alij. C. de pactis pig. & glo. in cle. j. in verbo, locatiões, & ibi Card. verſ. vl. de reb. eccle. nõ ali. Dy. Bart. Bal. Imo. & omnes in. d. l. pe. §. inſtituto, cõtra gl. ibi. ff. de leg. 2. Bal. in. c. j. in prin. col. 4. ver. & an nomine, ti. q̃ feu. da. po. & in. c. j. §. aut ſi libellario, in fi. ti. quib. mo. feu. amit. & con. 357. reuerẽdus pater, poſt prin. li. j. cũ multis cõcor. traditis ab ipſo Alex. in. l. ſi filio. §. ſi vir in quinquẽniũ, col. vl. ff. ſolu. ma. & in. l. ſi domus. §. ſi fundus, col. vl. ff. de leg. j. & Barb. in repe. rubri. de reb. eccle. nõ ali. in. j. q. prin. verſi. octauò limita, qui eſt in col. 6. & Fely. in. c. quæ in eccleſiarũ, col. 30. verſi. vbi autẽ fieret, extra de cõſtit. & Philip. Deci. con. 142. cuius ſupſcriptio incipit, an & qñ alienatio, col. 2. verſ. ſed prędictis, & copioſiſſimè à nobis ſupra ti. omniũ huius vol. 3. §. 12. q eſt omniũ eiuſdẽ voluminis. 36.

Hæc locatio alienatione prohibita, cẽſetur eſſe prohibita.

82 ¶ Imò verò prohibita ſimpliciter vẽditione, etiã nulla alienatiõis mẽtione generaliter facta, ꝓhibita eſt & hæc locatio, ex ſentẽtia Rofre. Bene. quæſti. Sabba. 8. Viterbiẽſis, & Bal. in auth. & qui iurat, colũ. antepe. verſi. vlterius quæro. C. de bonis autho. iud. poſſi. Alex. d. con. j. col. 4. li. itẽ. 4. Firmia. in tractatu gabellarũ in. 4. q. prin. in. 22. eademq́; vl. q. col. eiuſdem. 2. verſi. & aduerte, vbi id dicit ſing. & iterũ in. 3. parte. 8. partis prin. col. 2. verſi. nec omitto. Iaſon. in. d. l. vlt. vbi nuper citauimus. C. de iure emphy. & con. 29. nunq̃ putaui, col. j. li. j. vbi id dicit multũ no. Philip. Deci. con. 204. in cauſſa reuerẽdiſſimi. & Franc. Ripà. in l. filiuſfa. §. diui. nũe. 100. ff. de leg. j. Ex eaq; debẽtur laudimia, vt ex vẽditiõe, vti voluit Specul. ti. de loca. §. nũc aliqua, verſi. 123. cũ duobus verſi. ſeq. Pet. Iaco. tit. de acti. in rem pro re emphy. col. 8. verſi. itẽ preciũ. Imo. in. c. potuit, col. 9. uerſi. itẽ quæri poteſt an emphyteuta poſſit locare, ext. eo. ti. Alex. d. con. 68. col. j. verſi. ſed ita in ꝓpoſito, quod repetitur con. 165. li. 2. Philip. Deci. d. con. 204. Et ſicut emphyteuta non poteſt vẽdere dño incõſulto, ita nec hic cõductor lõgi tpis Bar. in. d. l. j. §. quod autẽ. ff. de ſupfi. quẽ ſic intelligit, & id dicit ſing. Fran. Are. d. con. 55. col. j. verſi. quid plura. Ideoq́; ex huiuſmodi locatiõe res cadit in cõmiſſum, vt ex venditiõe, vt reſpondit Bal. con. 415. præmittendũ eſt ad euidentiã quòd titulo, in prin. li. j. Ex hiſq; fit, vt. l. æde, &. l. emptorẽ. C. loca. nõ habeant locũ in huiuſmodi locatione, vt ſing. reſpõdit Ang. con. 2. certũ eſt, col. vl. verſ. itẽ actio. Tu tamen ſuper eo quod diximus in prin. huius verſi. vide Barb. in rub. de reb. eccle. nõ ali. col. 7. numero. 40.

Et vẽditiõe quoq; ſimpliciter ꝓhibita.

Ex ea locatione debẽtur laudimia.

Conductor longi tẽporis non poteſt uẽdere inconſulto domino.

Ex ea locatiõe res cõmittitur.

83 ¶ Ex quibus ſatis apparet, hãc locationẽ ad longũ tẽpus haberi pro vẽditiõe, magis quàm pro ſimplici locatiõe, aut certè ipſi vẽditioni adęquari aut ęquipollere: quod ſatis eſt, vt locum habeat retractus ex noſtra cõſuetudine, in iſtis verbis, ou æquipollẽt a vente. Nam & ſimplex ipſa locatio ad nõ longũ tẽpus proxima eſt vẽditioni, iiſdẽq; iuris regulis cõſiſtit, vt ſcribitur in. l. 2. in prin. & iterũ in. §. j. ff. loca. &. §. j. &. §. adeo, inſti. eo. Hincq́; lex loquẽs in vẽditione trahitur ad locationẽ. §. preciũ, in fi. inſti. de empt. & vendi. vbi & hoc trahit Ang. Are. in vlt. not. ad ſtatutũ. etiam exorbitans & correctorium, per glo. in. l. quod verò. ff. de legib. & in. l. ſi quis ſeruo, & ibi Bar. & alios. C. de furtis.

84 EGO TAMEN CONTRARIVM ARBITROR, quia ſi etiã locatio eſſet ꝑpetua, non videretur eſſe locus retractui: nã huiuſmodi locatio eſt viribus & effectu quædã cõceſſio in emphyteuſim, & idẽ de vtroq; iudicãdũ, vt dicit Ang. in. d. §. ſcire autẽ, in authent. de nõ alie. Imo. in. c. nulli, col. 3. verſi. & nota etiã, & iterũ in. c. ad audientiã, col. j. verſi. itẽ aduerte, de reb. eccle. nõ ali. & Raph. Fulg. con. 240. pro euidẽtia. & Fran. Are. con. 110. conſyderatis diligẽter, col. 1. verſi. itẽ etiã in priuato, & Steph. Bertran. con. 311. adhærẽdo, col. 2. verſi. quòd autẽ, li. j. & con. 129. locatio, in prin. li. 2. Et ſatis probatur ex tex. eas ęquiparãte in authen. qui rem, ibi cõductã vel in emphyteuſim acceptã. C. de ſacr. eccle. vbi Deci. id dicit ꝓcedere, cũ eſt eadẽ vtriuſq; ratio, & eſt ſimilis tex. in. l. oẽs. C. de fun. patri. li, 11. ibi, emphyteuſim vel cõductionẽ quolibet genere largitatis de noſtra liberalitate meruerint. Sed & hoc clarius probat text. in. l. j. C. de offi. comi. ſac. pal. ibi, totius ꝑpetuarij, hoc eſt emphyteuticarij iuris: Nam ius ꝑpetuariũ id certè eſt, quod ex cõductiõe ꝑpetua cõpetit. Et hinc ꝑpetuarij dicti conductores, qui in perpetuum rem ipſam cõduxerint. vt conſtat ex. l. j. &. 3. atq; etiã vlti. C. de locati. prædi. ciuil. lib. 11. Ideoq́; æquè hac perpetua cõductione cadit is perpetuarius cõductor, ob ceſſationẽ ſolutionis triennij, atq; ex vera illa emphyteuſi, vt ſentit Bar. in. l. vectigalia. §. j. ff. de publica. & apertè voluit Bal. in. c. querelam, ad fi. extra de iureiu. & Ang. in. §. ſcire, in authen. de nõ alie. & Panor. in. c. ꝓpter ſterilitatẽ, in vlt. no. ext. de loca. & Raph. Fulg. & Philip. Deci. in. d. auth. qui rem. Soci. con. 167. nõ inutilis, col. 2. verſi. quibus iam declaratis, li. 2. & alibi ſæpe in eo. con. tradit minimũ differre huiuſmodi locatio-

Retractus an habeat locũ in locatiõe perpetua.

An locatio perpetua per oĩa habeat uim ẽphyteuſis

Perpetuarii qui dicantur.

nem ab emphyteusi.& voluit etiã Pet.Ferra.tit.forma libel.ad facti præstationẽ,in glos.j. in prin.vbi dicit,quòd qñ fit hæc locatio ad longum tempus,ea trãsit in emphyteusim.& Fulg.d.con.240.vbi illud quoq; dicit,quòd huiusmodi cõductor alienare nõ potest inscio domino:sicut nec emphyteuta.& Iason qui & idẽ voluit in.l.vlt.col.j.C.de iure emphy.& id quoq; ante hos voluit Bar.in.l.j.§.quod autẽ,le.2.ff.de superfi.de quibus tñ,ne decipiaris,vide Alber.in.d.l.vl.versi.sed nũquid hæc lex.C.de iure emphy.& omnino Fran.Aret. con.55.in caussa mihi proposita,propè per totũ.Sed vt id tãdem caput concludam,in emphyteusi nõ est locus retractui ex alia cõsuetudine infra eo.tit.§.33.de qua re ibi dicemus.

85 ¶Sed & quod ad locationẽ ad longũ tempus nec tñ perpetuũ,priuatim pertinet.Satis cõstat in ea locũ nõ habere rationẽ retractus,quæ est,ne res exeat de familia,vt iam sæpius diximus.Nam finito tpe locationis res omnino redit ad locatorẽ,& sic in familiã.Immò verò nõ desinit esse in familia,cũ locator maneat dñs directus.nam vtile dominiũ tãtùm (quod iam diximus)ex huiusmodi locatione trãffertur,verùm ob id proprietas nõ censetur esse trãslata,sed manet apud locatorem.d.l.j.§.j.ff.si ager vecti.&.l.si domus.§.vl.ff.de le.j.Ex quo fit,vt nec per talem locationẽ ad longum tẽpus cẽseatur ademptũ legatum,vt adimitur p venditionẽ,aut aliã alienationẽ,vt no.cõsuluit Alex.cons.168.stãtibus his,li.6.

Verũ de locatione ad longũ tempus.

86 ¶Sed id intelligendũ posset videri,cũ preciũ siue pẽsio huiusmodi locationis longi tẽporis soluitur singulis quibusq; annis,vt fieri cõiter solet.Sed si ita fieret,vt pro vniuerso illo longo tpe locatiõis cõductor vnũ tantùm preciũ soluat,verbi gratia mille aureos p.20.aut 30.annis,posset dici & eã locationẽ esse retractui obnoxiã:nihil enim videri interesse inter huiusmodi locationẽ,& vẽditionẽ tpalẽ fundi siue fructuũ multorũ annorum,de qua per Bar.in.l.cotẽ.§.qui maximos.ff.de publi.& vecti.& in.d.l.j.§.j.paulò ante fi.ff.de supfi. & in.l.j.& ibi quoq; Sal.col.2.in.2.oppo.& Raph.Fulg.C.de iure emphy.& eundẽ Bar.copiosissimè in sua disputatiõe incip.publicanus.& Bal.in.l.licèt in.5.q.& ibi quoq; alios.C. locat.& in addi.Specu.eo.ti.§.j.col.2.Ang.con.15.quæcũq;,col.j.Pau.Ca.in.l.2.quã legit cũ j.§.adeo.ff.loca.Pet.Anc.Imo.& Barb.in.c.ppter sterilitatẽ,ad fi.ext.eo.quoq; tit.& eundẽ Pe.con.402.pluribus ratiõibus.Alex.con.3.viso instrumẽto,col.j.li.j.& con.108.perspectis verbis,col.2.versi.corroboratur,& seq.li.3.& con.84.põderatis his,col.2.versi.& tãtò fortius,li.6.Corne.latè con.38.quãuis in pręsenti,col.j.&.2.lib.2.& con.12.licèt diffusè,col.j.li. 4.Barb.in rub.extr.de emp.& vẽdi.col.j.& in.c.propter,col.vl.de loca.& Fab.à monte.S. Sab.in tracta.emptiõis & vẽditionis,in.5.q.prin.col.eiusdẽ.6.versi.circa tertiũ.Soci.cons. 88.cõsyderata,col.j.&.2.li.j.& con.156.pro fundamẽto,in prin.li.2.Philip.Deci.con.4.cuius superscriptio incipit,an augmentum,in fi.

Quid de locatione ad longũ tempus cuius unicum est precium.

87 ¶Et quis partes ita cõtrahẽtes nũcupatim vtãtur verbis locatiõis & cõductionis,nõ propterea locatio est & cõductio,sed potius emptio & vẽditio,consyderato scilicet & inspecto rei ipsius effectu,nõ verborũ prolatiõe.l.si vno,in prin.ff.locati.&.l.insulã.ff.de pręscr. verb.aut pone is& qđ voluit Bal.in.l.2.ver.sed iuxta hoc quæro.C.cõmo.& in ru.C.de iure emph.in.j.q.& Alex.de hoc nostro casu loquẽs in addi.Bar.in.d.l.cotẽ.§.qui maximos. ff.de publi.& vecti.cũ alijs multis similibus & cõcor.à me latè cõgestis infra eo.ti.§.30.nume.11.& hęc qdẽ,& iterũ.§.32 gl.j.nu.34.cõtrariũ videtur.Sed ita tñ,vt videas Ang.d.cõ.2.

88 ¶Nisi hîc quoq; diceres,quòd etiã si huiusmodi locatio habeat vim vẽditiõis,nõ tñ perpetuẽ,sed tpalis,cuiusmodi ea ipsa est.Statutũ aũt nostrũ aut aliud quidpiã loquẽs de venditione intelligendũ esse nõ tpalised ppetua,ar.l.j.§.vl.cũ.ll.seq.ff.si ager vect.cũ si.præsertim cũ propria vẽditiõis natura est,vt sit ppetua.l.de cõtractu,&.l.nõ est.C.de rescin.vendi.atq; etiã dñiorũ quorũ gratia ipsę vẽditiões fiũt.l.cũ manu.§.vl.ff.de cõtra.emp.vt & eadem dominia sint ppetua,vt dicit Bal.in.c.j.col.2.vers.dicit Iac.ti.de eo qui sibi & hæredi. Ex quò fit vt vẽditio tpalis fuudi veluti facta cõtra ppriã peculiarẽq; ipsius naturã cẽseatur esse facta in fraudem vsurarum.Bal.in rubr.C.de vsur.ad fi.& Ro.in.l.si quis cùm aliter,in.8.fal.ff.de verbo.oblig.

Quid in uẽditione temporali.

89 ¶Igitur non sine ratione Gerald.Bag.in sua disputa.retractus,& post eum Boher.in consue.Biturigum hoc titu.§.j.versi.item non habet,tenent retractum non habere locum in re data ad vitam,& non in perpetuum.Cuius & alia eaq; optima ratio est,licèt non dicat, quia tunc res aliquando reditura est in familiam venditoris,finito scilicet tempore ipsius locationis,de qua nunc loquimur,aut si etiam venditionis dicere malumus. Ideo videtur cessare ratio nostræ consuetudinis,vt supra diximus.Sed his obstare etiam videntur,quæ diximus de venditione annuorum redituum ad longum tempus supra eodem.§.in glossa.

5.quæ est in verbo,rentes,numero.7.sed hæc primò.Ideo & tu super his cogita.Et si scire vis quæ & quando dicatur locatio ad longum tempus,vide quæ scripsimus in.d.§.12.tit.3. Cæterum ex consuetudine Britonum hoc eodem tit.§.16.in locatione excedente quatuor annos habet locum retractus proximitatis.Ex antiqua autem consuetudine eius gẽtis satis erat vt annum excederet.c.antiquarum consuetudinum.120.

Cõsuetudo.

90 SED ET SI SCIRE velis,an in donatione inter viuos aut caussa mortis,legato,compensatione,& alijs huiusmodi multis sit locus retractui,vide Matthe.Afflic.in tractat.proto. in verbo,licèt enim supra diximus,col.8.in.10.no.versi.sed an in compensatione,& seq.& post eum Chasse.in hoc tit.§.9.aliosq; cõsuetudinum interpretes,præsertim verò Boher. Et prætereà quantùm ad donationẽ pertinet,Alberi.& Bened.Plumb.in.l.si vsumfructũ, in prin.ff.de liber. cau . vbi etiam tractant de datione in dotem . vti etiam facit Matth. Afflic.vbi supra col.3.in.5.no.Sed & vide de ipsa donatione.Pet.Anca.qui contrà tenet in ea locum non habere,in.c.constitutus,col.vl.in.3.oppo.extra de resti.in integ.& Paul.Ca. loquentem in statuto huic nostro simili,con.194.viso statuto cõmunis Florentiæ,lib.j.& Geral.Bago.in sua disputatione retractus,versi.quæro præsupposita quæstione,vbi etiam in.4.conclusione eius quæsti.& in quæsti.seq.tractat an retractus habeat locum in cõcessione in emphyteusim.de quo & nos dicemus infra eo.tit §.33.Vide item de donatiõe cõsuetudinem Laudunensium & cæterorum Viromandensium huius tit.§.16.qui est totius 3.partis.90.Et quid de donatione remuneratoria,vel mutua,dicemus etiam infra.§.25.Et quid item de donatione & vẽditione simul factis,cùm scilicet vẽdens id donat,quod pluris est.dicemus infra hoc eo.§.in verbo,le pris quæ la chose aura couste,quæ est glo.18.numero.11.sed in hac,& multis seq.Et quid deniq; in donatiõe in feudum,colliges ex no,per glo.Iac.Bel,& alios recentiores in.c.j.§ j.tit.per quos fiat inuesti.& Alberi.in.j.parte statutorum,quæsti.92.sed nunquid prædictum.& quæ scripsimus in.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,in.19.quæstione,qua tractamus,an ea lex habeat locum in feudi cõcessione.& nuncupatim in casu retractus per Arn.Ferro.in consuetu.Burdigalenses.hoc titu.c. 25.col.2.versi.si autem res,vbi dicit non esse locum retractui in huiusmodi feudali concessione.Et de compensatione vide consuetudinem Auxerrensium siue Altissiodorensiũ hoc quoq; tit.qui est omnium 53.

Retractus an habeat locũ in donatiõe inter uiuos ,aut cã mortis.
An in legato.
An in compensatione.
An in datione in dotem
Cõsuetudo.
An in datione in feudũ
Cõsuetudo.

91 SED ILLA MENTIO dationis dotis,de qua superiori versi.locuti sumus,hãc speciem in memoriam reuocat,quam non semel vsu euenire vidimus.Pater cùm filiam nuptui dat, pro dote illius tradit viro mille aureos,quos vir ipse promittit reddere intra duos annos à soluto matrimonio:& si id non fecerit,cõstituit spõsæ quinquaginta aureos annuos perpetuò soluendos,aut etiã cedit fundum quempiam pro solutione illius dotis.vir moritur, nec hæredes ipsius intra illud tempus duorum annorum reddunt illos mille aureos:ideoq; mulieri quæsitum est ius illius annui reditus vel pensitatiõis,aut etiam fundus ille eius manet.Ideo consanguinei viri mortui petunt retractum eorum intra annum cedẽtis conditionis:neq; enim antè currit illis tempus,vt diximus supra in verbo,dedans lan,in.8.q. Mulier contradicit negans ius esse retrahẽdi ex hoc cõtractu dotali,& qui est veluti quędam dotis solutio.Leges enim aut statuta aliquid generaliter disponentia non habere locum in dotibus,nisi de eis specialis facta sit mentio,ex sententia Saly.in.l.vlt.in princ.in 4.no.per illum tex.C.de iure dot.& facit.l.promittendo,in prin.ff.eo.tit.cùm dicitur,promittendo dotem omnes obligantur cuiuscunq; sexus,conditionisq; sint.Tanquam scilicet ea.l.ita vniuersaliter loquens videatur derogare alijs legibus,quæ personas inhabiles redderent ad se obligãdum.Atq; ita Saly.vbi supra sequitur Bal.nouellus in tractatu dotium in.6.parte in.47.speciali,in fi.& in seq.etiam speciali,vbi & ex hoc dicit statutum exigẽs consensum aut præsentiam consanguineorum aut aliorum in contractu mulieris,non habere locũ,cùm mulier se obligat pro dote alicuius mulieris.Sequitur etiam Io.Lup.in repe.rub.de dona.int.vir.& vxo.§.16.col.3.versi.& ideo non est,vbi & ex hoc dicit generalẽ alienãdi prohibitionẽ nõ cẽseri prohibere ob caussam dotis.& Ludo.Gozad.con.43.videtur,col.2.nu.12.& con 97.prima facie,col.2.nu.7.Ex quo & Bal.con.359.quẽadmodũ imperator,li.3.pulchrè respondit.l.bene à Zenone,&.l.omnes.C.de quadri.præscrip.quãtuncunq; generaliter loquantur,non habere locum in præiudicium dotium.

An retractus habeat locũ in dote pro qua cõstituitur annuus reditus uel fundus assignatur.
Leges generales an habeant locum in dotibus.

92 ¶Et vtrũq; illud dictũ Saly.& Bal.sequitur & cõmendat Iason con.171.viso instrumento dotis,col.vlti.lib.4.vbi & ex hoc respondit.l.si vnquam . C.de reuocan.donatio.non habere locum in datione dotis .& idem Iason in.li.j.colum.3.versicu.confirmatur.ff.soluto

De eadẽre

matri.vbi illud dictum Bal.dicit sing.Ex eoq; dicit,quòd statutum generale aliquid requirens pro solennitate actus non habet locum in instrumento dotis.Et ipse Iason in.l.si constante,col.31.versi.quid tenēdum.eo.li.j.vbi & illud dictum Bal.dicit sing.& in.l.quod dicitur,in.2.no.ff.de verb.oblig.vbi & illud dictum Saly.dicit sing.vti etiam facit idem Iason in.l.filiusfa.§.diui,col.9.versi.septimò facit,in.j.lect.& ibi quoq; Io.Crot.col.17.versi.sextò pro ista parte.ff.de lega.j.& con.90.dubitatur,col.j.li.3.vbi & id dicit sing.& Catel.Cota memor.dos habet.Sed & illud itē sequitur idem Iason in authen.res quæ,col.7.vers.tertiò facit.C.com.de legat.Et illud quoq; dictum Bal.sequitur Soci.con.121.præmittenda est,col.5.versi.postremò,li.4.& Hippo.Marsil.sing.442.vulgata.Sed & ipse Bal.cons.126.vxor agens,li.2.respondit statutum disponens emptorem ad cridas(vt ipse loquitur)non posse inquietari,nō procedere in caussa dotis.& sequitur & dicit sing.Catel.Cota memor.statuto vel decreto,versi.non omitto.Deniq; Barb.in addi.ipsius Bal.in.c.j.§.donare,titu.qualiter olim feud.pot.ali.tradit statutum prohibens bona alienari in forenses non comprehendere caussam dotis.

Lex noua non procedit in casibus specialibus.

93 ¶ Et generale est,vt lex aliquid nouiter statuēs non procedat in casibus specialibus & priuilegiatis,cuiusmodi est causa dotis,nisi de eis expressa fiat mentio.l.in testamentis,& ibi Raph.Fulgo.C.de testa.iuncta.l.hac consultissima,in prin.& ibi glo.Ro.Corne.& alij recentiores.C.qui testa.facer.poss.&.l.si adulteriū.§.liberto.ff.de adulter.vbi dispositio Galli generaliter permittens occidere adulterum nō trahitur ad patronum à liberto inuentū,qui specialiter prohibetur occidi.quā ad id quod diximus expendit,& dicit no.Iason in.l.cohæredi,§.qui discretas,in.4.no.ff.de vulg.& pupil.Et facit glo.in.l.sciendum,in prin.& ibi Bar.& docto.ff.qui satisd.cogun.& glo.in.l.ex testamento,& ibi Bapt.à San.Seuer.& Philip.Deci.C.vnde libe.& glo.in authen.de hære.quæ ab intest.defer.in princ.in verbo,vacantibus,Bar.in extrauag.ad reprimendum,in verbo,non obstantibus.Pau.Cast.consi.427.inhærendo,col.j.li.j.Panor.in.c.verum,col.5.versi.nunc quæro de potestate,extra de for.compet.Domi.in.c.vl.col.j.de immu.ecclesi.lib.6.Fran.Are.in.l.Pantonius,colū.5.ff.de acqui.hære.Bap.à.S.Seuer.in.l.omnes populi,char.31.versi.decimò quæritur.ff.de iusti.& iure.Iason in.l.si fideiussor.§.si satisdatum,col.3.versi.secundò nam regula.ff.qui satisdare cog.& in.l.iusiurandum & ad pecunias,in fi.ff.de iureiur.& in.l.j.§.sed & si mihi,col.4.ff.de verbo.oblig.& in d.l.j.col.3.versi.3.no.ff.sol.matri.& in.l.postquam liti,in fi.C.de pactis.& in.l.fratres,col.2.C.de inoff.testa.& in.l.quoniam in prioribus,in prin.col.2.C.eo.tit.& in authen.ex caussa,col.6.C.de libe.præteri.& alibi sæpe.& Fely.in.c.j.col.7.versic.secunda dispositio,extra de rescrip.vbi & alios multos concord.affert.

Dotem nō comprehēdi sub generali renunciatione.

94 ¶ Et hæc maximè debent procedere in cōstitutionibus odiosis,qualis hic retractus à maiori parte nostrorum esse censetur,vt diximus supra in rub.numero.60,quāobrem.Cùm è diuerso dos sit semper & vbiq; præcipua & fauorabilis.d.l.j.ff.sol.matr.cum si.odia autem restringenda sunt,& fauores ampliandi.c.odia,de reg.iuris,li.6.cum si.Hincq; doti in dubijs fauendum est.l.in ambiguis.ff.de iure dot.&.c.vl.de re iudi.Ex quo nec dos ipsa comprehenditur sub generali renunciatione,secundùm Imo.in.c.2.& ibi quoq; Domi.col.pe.& apertius Philip.Fran.col.4.versi.quid autem si filia.& Geor.Nat.in repe.col.7.versi.tu adde ad hæc,de pactis,li.6.cum alijs multis concord.à me traditis in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,numero.96.& in vtraq;.C.de reuocā.dona.Cuius rei argumento Matthe.Afflic.deci.Neapo.111.fuit dubitatum,numero.10.tradit in generali reuocatione contractuum,non contineri contractum dotis.Ex quibus & illud consequens fit,non debere dotem comprehendi in generali dispositione.

Dotis datio non requirit consensum dñi. Nec ex ea debentur laudimia.

95 ¶ Et hanc sententiam non mediocriter adiuuat,quod in non longè dissimili Pe.Iaco.doctor.apud nos celeberrimus,in ti.de actio.in rem pro re emphy.col.9.in paruis,versic.itē excepta datione in dotem,excipit dationem dotis rei inęstimatæ à generalitate.l.vl.C.de iure emphy.vt scilicet in ea non requiratur consensus domini,cùm res est emhyteutica,quæ datur in dotem:nec ex ea quoq; debentur laudimia,quamuis sit titulus onerosus,nempe vt ipse dicit propter fauorem dotis,per.d.l.j.ff.sol.mat.cum si.Et idē quoq; tenuit Specul.ti.de locato.§.nunc aliqua,versi.110.& Saly.in.d.l.vl.col.3.versi.sed an dominus.C.de iure emphy.Io.Ray.in.c.j.§.habito,char.4.in paruis,versi.quid autem sit in re emphyteutecaria,tit.de prohi.feud.aliena.per Fed.& Guid.Pap.deci.Delphi.48.est etiam aduertendum.& Io.Berbe.in suo viato.ti.de locat.ad fi.Immo nec si dicatur æstimata,debentur laudimia,si credimus Iaso.in.d.l.vl.col.11.in.9.quæsti.C.de iure emphy.& Steph.Bertrā.con.

380.duo sunt,in.2.dubio,lib. 2. de quo tamen vide infra numero.108. ex his autem,& sequen. Ex constitutione autem protomixeos nuncupatim statuitur ius congrui non habere locum in contractu dotis.

96 EGO VERO' HOC IN CASV censeo locum esse retractui. Hæc enim est aut venditio facta pro pecunia dotali,aut certè ipsius dotis in re immobili in solutum datio:quæ & ipsa habet vim vẽditionis:& in ea locum habet retractus, vt latè diximus supra in hac eadem glo.nume.2.huiusmodi autem est,& multis seq.Nec cõsuetudo nostra excipit caussam dotis,sed generaliter loquitur in venditione.aut alio contractu venditionem sonante,& ei æquipollente:ex quo sequitur & eam nostram consuetudinem includere caussam dotis. Nam statutum generale comprehendit etiam personas & caussas priuilegiatas, qui in casu illius non reperiuntur habere priuilegium, per textum. no. in.l.in fraudem. §.vl.ibi,quia generalis est ista determinatio,vbi id no.Bal.ff.de testa.mili.& idem Bal.in l.omnes populi,ante fi.versi.item no.quòd generale statutum.ff.de iusti.& iure. & Philip. Deci.qui propè vbique eum tex.dicit no.in.l.j.col.2.versic.& ampliatur.ff. de reg.iuris & in.l.nemo potest,in prin. eo.tit.& in.l.quo tutela §.j.in princ.eo.quoque titu.& in.l.j.col. 2.in.3.no.per illum tex.C.de eden.& in.d.l.ex testamento.C. vnde lib.&.in.l.j.col.4.versicu.vltimò no.C.de senten.quæ pro eo quod inter,& in.ca.cùm ordinem,col.2.ext. de rescrip.& in.c.sedes apostolica,colum.5.versic.& in tantùm hoc procedit,eo.titu. vbi dicit ex hoc se aliàs cõsuluisse Florentiæ,statutum simpliciter cõcedens iurisditionem quibusdam personis habere locum,etiam in caussa dotis, quæ in eo casu nõ reperitur specialiter priuilegiata.Et id verè ita consuluit con.5.in caussa dominæ Mariæ,vbi & ex hoc respondit dispositionem quandam statuti,de quo ibi loquitur,includere caussam dotis, dicitque eum tex.ad hoc esse no.& eum quoque in id no.idem Deci.con.48.cuius superscriptio incipit,priuilegium,col.2.& con.61.an vasallus cogatur,col.j.& con.131.reuocatur in dubiũ, col.3.versi.non ob.quod dicit.& con.301.in caussa quæ Ferrarie,per totum, vbi & illud de dote nuncupatim dicit,trahitq; ad quoddam statutum Ferrariæ.& con.531.accuratè, col. j.versicu.nec ob.& con.536.in caussa quæ agitatur, col.2. versicu. tertiò principaliter; vbi & illud item de dote asserit.& Fran.Ripa in.l.j.colum.4 numero.14.& sequen. ff.so.mat. & iterum in.l.j.col.8.numero.60.ff.de vulg.& pupil.& Ludo.Gozad.con. 97. prima facie,col.2.numero.7.

Decisio prĩci.quæstionis.

Statutũ generale comprehendit personas et causas priuilegiatas.

Dotem cõprehẽdi in generalibus dispositionibus.

97 ¶ Nam specialia,quæ vocamus,siue priuilegia non sunt ampliãda, nec ad alios casus trahenda.l quod verò,&.l.ius singulare.ff.de legi.cum si.Ideóque si quid sit speciale in vno casu,non sequitur speciale esse in alijs,vt dicit Alex.in.l.si pecuniam,col.j.C. de nego. gest. nec in dubio à regula discedendum est,glo.in.l.omnis diffinitio.ff.de reg.iuris,& in rub. eiusdem titu.lib.6.cum si à me latè congestis supra in glo.9.in verbo,ou lignagier,nume. 209.quibus adde. Et hinc videmus (vt id quod de dote specialiter diximus, nostris iuribus comprobemus) quòd in dispositione generali.l.sicut.&.l.omnes.C.de præscrip.30.vel 40.an.qua scilicet actionibus personalibus pręscribitur spacio.30.an.includitur caussa dotis, vtpote cui eodem spacio præscribitur.l.in rebus.§.vlti.C.de iure doti. Bal. con.4.factum tale est quidam Lucius,lib.3.& con.231.actioni,in prin.lib.4. De quo latè per Corne.con.56.in hac consultatione,per totum,lib.4.& con.93.quia caussa,col.2.versi.& constat,eo.lib.4.& Fran.Balb.in tracta.præscriptionũ,in.j.quæstio.4.partis princip. in prin.

De eadẽ re

98 ¶ Videmus item quod etiam in caussa dotis non debent solennia iudiciorum omitti.l. vlti.C.de sent.quæ sine cert.quan.quam ad hoc dicit no.Bal.con.172.incipi. Dy.in.l.curator,col.vlti.versi.& licèt verum sit,lib.2. Et ex ea no.Bal. ipse super eadem. l. quòd licèt caussa dotis sit priuilegiata,tamen in ea non valet sententia incerta & obscura,vti nec in cæteris.Et quòd à sententia lata in fauorem illius potest appellari,& de illius nullitate agi,sicut & in alijs caussis,quod non ob aliud est,quàm quòd in his rebus nõ reperitur priuilegiata.Cui consonat.l.si cùm ea,quæ est.3.C.de dot.promis.ibi, iure iudiciorũ, ex qua etiam probatur in caussa dotis procedendum esse,vt in cęteris,iure iudiciorum,& ad hoc eam.l.notat Imo.in.l.j.& ibi quoque Fran.Are.col.2.ff.sol.matri. quanquam illic malo legere more iudiciorum,vt aliàs sępe legitur,videlicet in.l.si pater.C.de pactis.& in.l.si mãcipia.C.si quis alteri vel sibi.&.l.2.C.de probat,&.l.si is quem.C.ne stat.def.quę verba accommodatiora sunt ad hanc nostram sententiam,quàm si dicas,iure iudiciorum.

De eadẽ re

More iudiciorum.

99 ¶ Et facit etiam tex.in.l.ait prætor.§.si cùm mulier,& in.l.hac in factum, rursumq; in.l. omnes.§.si vir vxori,iterumq; in.l.vlti.ff.quæ in fraud. credito. vbi patet dotem in casu

De eadẽ re

illius titu.non esse magis priuilegiatam, quàm cæteras causas. Et.l.de diuisione, & ibi Bal. Imo.& omnes recentiores.ff.sol.matri.vbi ex solo contractu, nec in dote quidem sine traditione transfertur dominium, sicuti nec ex alijs cōtractibus.l.traditionibus. C.de pactis. Et dicit Bal.con.7.punctus talis est domina.A.in fi.lib.3.quòd dos extra suos casus speciales remanet sub regulis iuris. Hincque Pet.Anca.con.94.ista domina Ioāna, trahit statutum requirens certam formam in obligatione minorum, ad contractum dotis, tanquam scilicet statutum generaliter loquens includat caussam dotis.

100 ¶ Quæ omnia etiam confirmat tex.in.l.vlti.C.ad. S C. Velleia. vbi dicitur, conditores legum sæpe fauore dotium seueritatem legum mollire, vt hinc intelligas non semper & in omni casu id procedere. Et vt aliter cum tex.ad nostram hanc sententiam inducas, illic nouiter statuitur, illud.S.C.non habere locum, cùm mulier se pro dote obligat, veluti ante illam nouam constitutionem etiam caussa dotis includeretur in generali dispositione illius.S C.aliàs ea.l.esset superflua. Et simile est in fisco, qui doti æquiparatur, vt dicit glo.in.l.2.C.de iure fisci.& probat tex.in.l.2.C.de priuil.fisci.& voluit Bar.in.l.j.col.pe.ff. sol.matri.& docto.vbique. Nam is non est priuilegiatus, nisi quatenus expressim reperitur.glo.in.l.item veniunt.§.in priuatorum, in verbo, publica.ff.de peti.hære. Raph.Fulgo. con.127.quidam nomine, col.2.& doc.vbique.

De eadē re

101 ¶ Et aliàs generalis dispositio legum vel statutorū includit omnes casus, licet in vno maior ratio esse videatur, quàm in alio.l.j.§.quòd autem.ff. de aleat. & facit.l.vlti.§.vxori.ff. de aur.& arg.lega.&.l.j.§.& generaliter.ff.de lega.præstan.& voluit Philip.Deci. in multis con.supra numero ab hinc.5.citatis, & præterea con.20.in caussa istorum, col.2. versic. quartò vt supra dixi.& con.29.cuius superscriptio incipit, an detur restitutioc.ol.2.versic. primò hoc probatur, & con.104.an creditor, col.2.ver.secūdò quia tex.& con.503.superioribus, colum.j.& con.669.viso & perlecto, col.j.& Ludo.Goza.con 35.breuiter, col.2.numero.6.& cō.51.in hac causa, col.7. numero.24.& con.103.videtur primò, numo.3.& alibi sæpe in suis con. Nam è diuersò sicut verba generalia comprehendunt actus fauorabiles, vt diximus. Ita & verba arctatiua siue restrictiua eosdem restringūt, quanuis maior in eis ratio sit, vt restringi nō debeant, vt no.in.§ manifestum, in authen.de resti.fideicom.& voluit Bal.con.456.recolo, paulò ante fi.lib 5.

Generalis dispositio omnes casus includit etiam ī quibus est maior ratio.

102 ¶ Sed & hæc procedunt in odiosis, vt scilicet generalis dispositio odiosa generaliter intelligatur, ex sētentia Angel.in.l.vlti.col.vlti.versi.tertiò quæritur.ff.de cōstitu. princi. cū cōcord.à me adductis in repe.l.si vnquam, in princ.numero.115.& hæc etiam. Sed quibus adde & Philip.Deci.in.c.sedes, col.2.in.3 no.extra de rescrip.& Ludo.Gozad.con.59.prima facie, col.3.numero.13.& con.seq.quod est eiusdem initij, col.vlti.numero.23. Imò verò in odiosis, simul & pœnalibus, ex glo.no.in.cap.contra christianos, in verbo, procedendi, de elect.lib.6.quam citat & sequitur Imo in authen. ex testamento, & ibi quoq; Alex. col.3.C.de collati.& Ludo.Gozad.con.19.dubitatum, col.9.numero. 17. vbi & ad hoc citat.l.cùm lege.ff.de testa.& iterum.d.con.51.

Etiam in odiosis.

Et simul pœnalibus.

103 RESTAT NVNC RESPONDERE ad contraria. Nam quòd primo loco adducitur dictum Saly.in.d.l.vlti.C.de iure doti. Certè is ibi illud non dicit, quod ex eo supra dictum est, & ad quod illum multi allegant, videlicet constitutionem generalem non cōprehendere casum dotis: & si id diceret, toto cælo erraret, vt liquidò patet ex supradictis. Sed is loquitur in casu particulari, & secundum speciē propositam in.d.l.vlti.in prin.qua cauetur in caussa dotis non requiri insinuationem. Ex quo no.ipse Saly. quòd si statutum disponeret, vt instrumentum insinuetur, id non habet locum in instrumento dotis. quia illa statuti generalitas debet restringi secundùm ius commune, quod in eo casu dotem priuilegiat, si ita mihi loqui permittam. Et ita illum declarat & intelligit Philip. Deci.in.l. j.col.2.ff.de reg.iur.& in. l. ex testamento, in vlti.no.C.vnde libe.& in.d.ca.sedes, de rescrip.&.d.con.5.& con.496.in causa domini operarij, col.2.versicu.quia respōdetur. &.d. cō.536.vbi supra & Catel.Cota.memori.dos habet, in fi.& Frā.Ripa. in locis supra alleg.

Responsio ad contraria.

104 ¶ Et id quidem iure optimo. Nam per constitutiones generales non censetur auferri priuilegium in eo casu à iure communi concessum.l.decurionibus, & ibi glo. Bar. & Ioan. Plat.C.de Silentia.lib.12.quam ad id sæpe expendit & extollit Bal.vt in.l.j.ante medium. C.de nouo Codi.confir.& in.l.non plures, in fi.C.de sacro.eccles.& in.l.vlti.in fi.C. si cōt. ius vel vtil.publi.& in.c.ecclesia sanctæ Mariæ, col.2. versic. item generalis extra de constit.vbi eā.l.dicit ad hoc esse sing.& in.c.j.ver.nisi iusta, & ibi quoq; Marti. Lau.& Cardi.

Per constitutiōes generales nō censetur auferri priuile

Alexan.titu. quo tempo.mil.vbi etiam omnes dicunt sing.& idem Bal.con.112.de generali,col.4.versi.sed posito,lib.2.vbi & eam dicit no.& con.132. casus quidam vocatus Rufinus,col.vlti.lib.3. cum alijs multis & eiusdem & aliorum concord, latissime congestis ab Alexã.aut,quod magis puto,Barb.inter con.illius,con.123.scripsit ecclesiasticus,col.5. versi.faciat quod voluit glo. & multis seq.lib.4.& eodem Barb.con.56.sapienter,col. antepe. versi.præterea adduco,lib.2.& con.23.à Ioue,col.2.lib.3.& con.7.illud afferam,col.pe.lib.4.sed à me latius supra titu.proximo,qui est des prescriptions.§.j.qui est omnium vniuersi voluminis vol.235.in glo.10.quæ est in verbo,ne aultres persõnes priuilegiees, ibi enim eius rei est sedes propria ac peculiaris.

gium eo casu concessum.

105 ¶ Et sic ex ijs quæ tam latè supra diximus,facilè nisi omnino cæcutias, illud potes intelligere,vt id tandẽ summatim dicã,dispositionẽ generalem cõprehẽdere etiã casus quantũuis priuilegiatos & fauorabiles,nisi in eo tamẽ casu,in quo ea generalis dispositio statuit, habeant priuatum propriumq; ac speciale priuilegiũ,sicuti scienter et doctè,vt semp aliàs scribit & declarat Bal.omniũ nostrorũ ingeniosissimus in d.l. oẽs populi, quo loco supra designauimus.ff.de iusti.& iure. Aliàs enĩ esset ex vno priuilegio in certo quopiã speciali casu infinita alia in omnibus casibus producere, immensumq; aliorum super alia aceruatorum priuilegiorum cumulũ facere,quod de legibus Liuius scribit lib.3.ab vrb.cõdi.

106 ¶ Et ita quoque diluuntur ea omnia quæ dicta sunt & adducta pro priori parte. Quanquam & illud quoque dici potest,quantùm ad dictum Bal.in.d.l.bene à Zenone,illic esse alia præter fauorem dotis,quæ eum mouerunt,vt diceret in casu de quo loquitur,non esse locum.d.l.vt patet ex.d.Bal.con.359.lib.3. Quod autem dictum est de odio retractus,si odiosus est,quod multi negant,vt etiam diximus in.d.rub.numero.56.ex his autem. Tamen id nihil impedit,quin vt generalis est retractus consuetudo, etiam generaliter intelligatur,quantumcunque odiosa sit,ex sententia Angel.in.l.vlti.col.vlti.versi. tertió quæritur.ff.de consti.princi.cum alijs concord à me adductis in repe.l.si vnquam,in princ. nume.115.& hæc etiam procedunt in odiosis.C.de reuo.donat.

107 ¶ Quod & postremò dictum est in ambiguis fauendum esse dotibus, id quidem fateor: sed nihil hîc ambiguum est,cùm verba generalia generaliter intelligantur etiam in casibus aliàs fauorabilibus,& priuilegiatis,& in quibus maior est ratio, vt non debeant comprehendi,etiamq; si dispositio ipsa odiosa sit,vt supra diximus. Vt interim illud taceam, quod tollit omnia contraria,videlicet ex hoc retractu,qui in hoc casu fit,nihil fieri preiudicij doti mulieris:quando & talis restituatur à consanguineo retrahente,qualis viro data fuit:& sic nõ deteriore loco dos est,quàm ante esset,vt vtar verbis.l. cum maritus.ff.de pactis dotal.Et interim tamen bona illa immobilia quę ex familia exierãt, in eandem redeunt.Et ita sua mulieri dos,suumq; familiæ ius saluum manet. Sicq; suum vtriq; ius tribuitur:quę vera est & germana iustitia.l.iustitia,in prin.ff.de iure natu.gen.& ciui.Sed tu interim vide quid de his statuat consuetudo Aruernorum titu. des achaptz lotz & ventes.cap.16.Borboniorum cap.403.405.&.467.& Burgundionum titu. des droictz appartenans a gens mariez cap.24.

Consuetudines.

108 EX HIS AVTEM quæ in præcedenti quæstione diximus, potes intelligere, quòd si res immobilis æstimata data fuerit in dotem,locus erit retractui, non obstante quocunq; fauore dotis:præsertim cum dos æstimata ex hoc non minuatur,faciatq; æstimatio censeri venditionem,libereturq; maritus soluto matrimonio reddendo precium.l. quoties, & ibi glo.& doc.C.de iure doti.&.l.plerunq;.§.si ante.ff. de iure doti vbi dicitur quòd est vera venditio.Ideoq; Pet.Iaco.qui tanti fecit dationem dotis,vt eam exemerit à laudimijs, & iure retentionis domini emphyteutici,cum dos data est inæstimata,vt supra diximus. Si tamen ea æstimata fuerit,censet & laudimia & retentionem habere locum, in eodem titu.de actio.in rem pro re emphy.col.8.versic.item & in datione in dotem. & idem voluit Specul.titu.de locat.§.nunc aliqua,versic.110.Alberi.qui id declarat,in.l.seruos. ff.fami.hercis.Saly.in.d.l.vlti.col.3.versi.sed an dominus.C.de iure emphy.Imo.in cap.potuit,col.9.versi.tangit etiam hîc,eo. titu. Ioan.Ray.in.d.cap.j.§.habito,char.4.versicu.quid autẽ sit in re emphyteutecaria,titu.de prohib.feud.ali. per Fed. Masueri.titu.de empti.& vendi.§.item si res detur.Guid.Pap.deci.Delphi.48.est etiam aduertendum.Aufre. in deci.Tholo.quæsti.278.item si aliquis dat.& quæ diximus supra hac eadem glo.numero.19. similiter permutatio.

An retractus habeat locum in datione dotis æstimatæ.

109 ¶ Quanquam huic receptæ propemodum sententiæ non accedit Iason,non quidem fre-

tus fauore dotis,ſed alia quadam nõ vulgari anchora innixus,quòd ſcilicet dos eſt neceſ-
ſaria alienatio.Ita enim tenuit in.d.l.vlti.col.12.in.9.quæſtio.C.de iure emphy. & Steph.
Bertran.d.con.380.in.2.dubio,lib.2.& Arn.Ferronus in conſuetu. Burdigal.titu.de feudis
.§.19.Et quòd hoc caſu dotis ſcilicet æſtimatæ retractus locum habeat, nuncupatim tenu
it Matthe.Afflic.in tracta.protomix.in verbo,licèt enim ſupra diximus,col.3.verſi. item
quæro quid ſi datur.Cuius deciſio admodum notanda eſt,quia loquitur in caſu conſtitu-
tionis expreſſim ſtatuentis,vt in dote non habeat locum hic retractus. Et tamen dicit ha
bere locum,ſi ea æſtimata data fuerit.

An retractus habeat locum in renunciatiõe feudi uel ẽphyteuſis accepto precio.

110 SED ET ILLVD QVAERENDVM ducimus, quod & nos ex facto contingere vi
dimus. Emphyteuta aut vaſallus renunciat domino emphyteuſim aut feudum non quidẽ
ſimpliciter,ſed accepto precio,aut alia re mobili quæ in hoc caſu habet vim precij,vt ſu-
pra diximus in hac eadem glo.numero.40.ſed & hæc omnia.vtrùm igitur hoc caſu locus
ſit retractui. Quod non videtur, quia id fit ex natura contractus feudi vel emphyteuſis,
quibus renunciari poteſt,illi quidem de iure communi feudorum,ſecũdùm communem
op.Et vtrique de conſuetudine,vt ſcribitur infra eo.titu.§.34. vbi de hoc latè ſcribemus.
Ideoq́; hæc eſt potius naturalis quædam reuerſio ſiue conſolidatio,aut etiam reunio,vt no
ſtri loquuntur,dominij vtilis cum directo,quàm venditio , aut aliud æquipollens vendi-
tioni. Sicut dicimus, quòd ſi res reuertatur ad venditorem ex pacto appoſito in contra-
ctu,non eſt locus retractui:quin præfertur is ad quem reuertitur,cõſanguineis,vt expreſ-
ſe cauetur infra titu.procedente .§. j. Nam & hîc ex pacto tacitè & ex diſpoſitione legis
aut ſtatuti intellecto reuertitur,velit enim nolit dominus,ex natura contractus poteſt va
ſallus & emphyteuta renunciare,vt diximus.

Renunciatione feudi facta domino an reſoluantur hypothecæ.ui de numero ſeq.

111 ¶ Hincq́; videmus,quòd huiuſmodi renunciatione,de qua tractamus facta, & ita re ex
ea renunciatione reuerſa ad dominum,extinguntur reſoluunturq́; ſeruitutes,hypothecę,
pignora & alia quæuis onera huic rei ab emphyteuta aut vaſallo prius impoſita.c.j.§.rur-
ſus,& ibi Bal.Aluar.Mart.Laud.& Cardi.Alexan.titu.quib.mod.feud.amit. qui quidem
tex.nuncupatim loquitur de renunciatione facta domino à vaſallo. Et dicunt illi docto.
ideo id quod diximus procedere,quòd ea facultas renunciandi inerat iam ſtatim à prin-
cipio contractus ex natura rei.Et ne de hac re dubites,eſt ſententia Bal.con.300.ſtatuto ca
uetur ꝙ licèt,lib.j.ꝙ ſi emphyteuta vẽdiderit dño rẽ emphyteuticam, non pôt proximior
ab eo retrahere.& idẽ voluit Maſuer.ti.de loca.& iure emphyt.§.itẽ ſi emphyteuta.Quod
quidem ſi procedat in venditione,multomagis in hac renunciatione.

Retractus an habeat locũ ſi emphyteuta uendiderit domino uide.cxiii.

112 ¶ Verùm cùm aliquando hæc controuerſia coram me ageretur, pronunciaui conſangui-
neum eſſe admittendum reſtituendo precium, aut aliud loco precij datum vel remiſſum:
Nam in ea ſpecie remiſſæ fuerant quædam reliquiæ penſionis,quas vulgo arreagia voca-
mus.Neque enim ea renunciatio ita facta ea eſt,quę ex natura rei conceditur,cùm pro ea
facienda dominus dat precium,vel aliud loco precij,vel etiam remittit reliquias prę teri-
tas.Id enim faciens,non vt dominus,ſed vt extraneus facit: Idq́; fit ex vtriuſque conſen-
ſu,& tanquam nouus cõtractus.Ea autem quę fieri permittitur ex natura rei, ſimplex eſt,
teneturq́; dominus velit nolit eam admittere , modò renuncians ſoluat ipſas reliquias ſi-
ue penſiones præteriti temporis,vt ſcribitur ſupra tit.omnium.5.§.2.qui eſt omnium hu-
ius voluminis.42.& voluit etiam Specul.titu.de loca.§.nunc aliqua,verſic.11. & ibi Bal.in
addi.illius.Ergo vt concludam,ſi dominus dat precium,vel etiam remittit, cùm non co-
gatur id facere vt dominus,ſequitur neceſſariò eum id facere vt extraneum. Proptereaq́;
nec tunc reſoluuntur iura ſeruitutis, hypothecæ , & alia onera à vaſallo vel emphyteuta
antè impoſita,vt nuncupatim in hoc caſu voluit Pet.Iaco.titu.de acti. in rem pro re em-
phy.col.11.verſic.item eſt notandum,rurſumq́; col.19.verſi.& eſt notandum.& Io.Ray.in
cap.j.§.habito,char.10.in paruis,verſic.quæro an vaſallus poſſit imponere, titu.de prohi-
bit.feud.ali.per Fede.& Maſuer.tit.de loca.§.item vtilis dominus.& Guid.Pap.deci.575.
emphyteuta poteſt,cum alijs concord. à me traditis infra titu. ſequen. qui eſt de retraict
conuentionel.§.3.in glo.j.nume.11.quid autem de feudo.& dicemus etiam infra eo.titu.§.
34.numero.6.ſed ex his,& ſeq.

113 ¶ Nec his obſtat.d.§.rurſus,in priori parte allegatus,quia loquitur de ſimplici renuncia-
tione,quæ fit ex natura prioris contractus,nulla re à domino data aut remiſſa. Nec magis
ob.quod dictum eſt de conſolidatione,quia ea non facit , quin res conſolidata cenſeri de-
beat alio iure,quàm ea,cui cõſolidatio fit.l.Meuius.§.fundo.ff.de & lega.2.&.§.ſi cui.inſti.

& ibi Ioã.Fab.qui & id trahit ad feuda à domino cõſolidata. de quo & nos dicemus infra eodem titu.§.32.glo.j.numero.72.ſed & illud dubium eſt. Quod autem dicit Bal. d.con. 300.lib.j.& Maſuer.d.titu.de empti.& vendi. verum eſt de iure communi, ex quo dominus ſemper præfertur conſanguineo in reuocatione alienationis emphyteuſis, vt latè dicemus infra eo.titu.§.21.non mirum igitur,ſi ipſe dominus emerit,non audiẽdum eſſe cõſanguineum. At de conſuetudine Franciȩ emphyteuta non habet ius retrahendi rem emphyteuticam,quod ei de iure cõmuni competit,ex.l.vlti.C.de iure emphy.Immo vero & ſi id ius haberet,tamen conſanguineus ei præferretur ex conſuetudine noſtra & generali huius regni,vt videbitur infra.d.§.21.vbi etiam docebimus id & de iure communi procedere in feudo,vt ſcilicet conſanguineus vaſalli venditoris domino præferatur. Vide tamen hic quæ ipſi nos ſcripſimus ſupra eodem.§.glo.7. in verbo, ou aultres choſes cenſees pour immeubles,numero.59.ego verò vt tandem.Vt interim non omittamus. D. Ferro. in conſuetu.Burdi.hoc.titu.§.28.in ea fuiſſe ſententia.vt in ſimplici ceſſione facta domino pro cenſu & reliquijs locus ſit retractui proximitatis.

114 ILLVD QVOQVE QVAERI poteſt, An ſi quis cedat rem quampiam ea lege, vt ceſſionarius æs alienum cedentis ſuſcipiat, id eſt vt omnes intelligant, cum eo onere, vt ipſe ceſſionarius ſoluat debita cedentis, ſiue ipſius creditoribus ſatiſfaciat. Vtrùm iſte contractus habet vim venditionis, vt in eo locum habeat retractus. Ioan. Fab. in. §. precium, in princ. inſtitu. de empti. & venditio. tractat quæſtionem non admodum diſſimilem de venditore qui rem cedit pro modico precio, ea lege vt emptor ſatiſfaciat creditoribus, quibus res obligata erat.vtrùm illud onus cenſetur eſſe de precio.Et dicit primum ita videri,per.l.mortis cauſa capitur.§.vlti.ff.de donatio. cau. mort. Et id quidem indubitatum eſt,cum debita ſunt certa & ſpecificata.Subditq; facere.l.cum is.ff.de fideiuſ.Et ea quidem iura,vt dicam quod ſentio,non hic admodum conuenire videntur.Quin idem in.§.item precium,circa medium,eo.titu.quærit an ſi rem tibi concedam,ea lege vt ſatiſfacias creditoribus. vtrùm ea ſatiſfactio erit de precio, vt de eo ſolui debeant ventæ vel laudimia domino. Et dicit non videri, quia non eſt precium certum, per.d.§.precium,dicitq; etiam facere.l. hæreditatem. ff. de donati. quæ nec mihi in hoc multum arridet.Vtrumq; tamen Fab.dictum ſequitur Boher. in hoc eodem titu. §.3.col. item.3.verſi.& pro hoc facit. Sed huic quod dictum eſt de laudimijs aduerſantur Corſe. & Aufre.in deci.Tholo.quæſti.279.item ſi aliquis dat omnia.

Retractus an habeat locum cum res ceditur ut creditoribus ſoluatur.

115 ¶ Illud autem ſcio ad venditionem requiri precium, & id quidem certum.d.§.precium, & ibi glo.in verbo,ſed & certum.Sed nec illud ignoro onus venditori appoſitum, ſiue ſit certum,ſiue incertum,eſſe tanquam partem precij.l.fundi partem,& ibi Bal.ff. de contra. empti.& l.ſi ſterilis.§.ſi tibi.ff.de acti.empt.& dicemus latius infra titu.ſeq.in rub.numero.19.& id quidem credo. At in noſtra conſuetudine nullum omnino eſt precium, cuius id onus ſatiſfaciendi creditoribus pars eſſe poſſit.l.tenetur.§.j.in verbo, nõ intelligitur.ff. de acti.empt.Sed quærimus de ceſſione,quæ fit ſimpliciter cum eo onere ſatiſfaciẽdi, quo caſu ſi debita ſint in pecunia numerata,& ſint certa,hauddubiè vẽditionis vim habet, per ea quæ diximus:nihil enim referre video,an vendenti ſoluas certum precium, an creditoribus illius eo mandante tantùm pecuniȩ.Et id quidem eſt,quod voluit dicere Ioã.Fab. Sed ſi debita ſint incerta,aut etiam non conſiſtant in pecunia numerata. tunc ea res pendet ex eo quod ſupra diximus in eadem glo.numero. 40.ſed & hæc omnia, & ex ijs quoq; quæ dicemus infra eo.titu.§.25.vbi tractabimus de donatione ob cauſam,& donatione remuneratoria,ex quibus facilè intelliges,quid hîc dicendum ſit.Et tu tamen vide tex. qui huiuſmodi conuentionem,venditionem appellat,in.l.Stichus.§. Titius.ff.de condict.indeb.Et vide etiam conſuetudinem Cenomanorum.cap.369.& Andegauorum cap.359.& Aruernorum titu.des achaptz lotz & ventes,qui eſt omnium titu.16.c.3.

Conſuetudines.

116 ¶ Si autem ſcire vis (vt id in trãſcurſu dicam quod ſcire admodum tuà intereſt) vtrùm creditores poſſint recta via & ſine ceſſione debitoris agere aduerſus huiuſmodi emptorem,vt ſibi ſoluat,vide ne te hîc diutius teneam,Bal.Angel.& Saly.in.l.quoties.C. de donat.quæ ſub modo.& Soci.con.236.placet concluſio,in princ.lib.2. Et quod in ſimili tractat ipſe Bal.con.315.ponitur quòd antiquitus,lib.3.vbi comperies, an hic emptor poterit nihilominus opponere præſcriptionem præcedentis temporis: quod admodum notandũ eſt,vix enim alibi reperies,quanuis ſæpe vſu euenire poſſit.Et vide etiam tex. in.l. ſeruo legato.§.ſi teſtator,& ibi no.ff. de lega.j.

Creditores an rectè poſſint agere aduerſus eũ cui debitor rem ceſſit ea lege ut creditoribus ſatiſfaceret.

An retractus habeat locum in assignatiōe fundi pro ānuo reditu.

117 NEC TAMEN ILLVD prætermittemus, quòd habemus consuetudinem expressam
supra titu.nostrarum consuetudinum.2.qui est , des droictz de ventes & honneurs , & de
prandre la chose par puissance de fief.§.6.qui est omnium consuetudinum. 19 . quod si in
solutum siue assignationem (vulgo assiete dicimus) annui cuiuspiam reditus vel pensita-
tionis generalis (vulgo vocamus rente generale) detur res quæpiam immobilis, consan-
guineus ius habet retractus huius rei immobilis,tanquam si ab initio,id est,tempore ven-
ditionis illius reditus,fuisset ea res vendita eodem precio,quo reditus ille venditus est.Et
nisi ea consuetudo idipsum expressim statuisset , aliter fuisset dicendum per ea quæ dixi-
mus supra eadem glo.numero.7.tamen si teneas , iunctis præcedentibus . præsertim cum
hic detur res immobilis pro alia immobili.Nam isti reditus censentur inter bona immo
bilia,vt latè diximus supra eo.titu.glo.6.in verbo,rentes,ideo perinde est, ac si fieret per-
mutatio rerum immobilium cum mobilibus. vt etiam latè diximus supra eadem glo.nu
mero.40.sed & hæc omnia, cum tribus sequen . iunctis etiam præcedentibus , quibus de
permutatione loquuti sumus.

Quid si statim post uēditionē annui reditus id fiat. Sed quod tēpus in id intelligatur.

118 ¶ Sed hæc duobus modis intelliges,primo nisi intra breue aliquod tempus post vēditio-
nem huiusmodi annui reditus,fuisset hæc datio in solutum siue assignatio facta: quia tūc
videretur ab initio actum fuisse,vt id fieret.l.si ventri.§.vlti.ff.de priuil.credit.cum mul-
tis concord à me traditis supra eodem titu.§.j. glo. 7.in verbo , ou aultres choses censees
pour immeubles numero.75.præsumitur item, & sequen . Et id quidem tempus arbitrio
iudicis intelligitur secundum Angel.in.d.l.si ventri,cum alijs concord.à me quoque tra-
ditis supra eadem glo.numero.38 de hoc autem Antiqua autem consuetudine,quæ obser
uabatur ante reformationem,in id præstitutum erat tempus vnius anni , vt scilicet si in-
tra ānum dabatur illa datio in solutum siue assignatio, esset locus retractui,ac si ab initio
res fuisset vendita,non etiam si post annum.Sed in reformatione illud tempus fuit subla
tum,& simpliciter statutum vt scribitur in.d.§.19.

Quid si is annuus reditus erat luibilis.

119 ¶ Secundo intellige,vt scilicet non esset locus retractui cessante ea consuetudine,si mo-
dò is annuus reditus esset perpetuus & non luibilis,vt sic loquar,id est, qui redimi ex lege
venditionis non posset.Quòd si redimi posset,& intra tempora redimendi fieret hæc da-
tio in solutum,videretur locus esse retractui huius rei traditæ in solutum: cum reditus nō
perpetuus non censeatur immobilis,sed mobilis,vt diximus supra in.d.glo.6. numero.7.
sed hæc primò.& ita in hac specie retractus tenet Carol. Molen. in consuet . Parisi.titu.j.
§.13.glo.5.in.10.quæsti.in fi.Et in id facit quod satis videtur esse , vt redimi possit , etiam si
postea non redimatur,ar.l.cum in secundo,versic.vlti.ff.de iniust.rup.& irri.testa.Et hu-

Consuetudo.

ius quoque sententiæ satis esse videtur.D.Ferro.in cōsuetud.Burdigal. titu. de feud,§.20.
Et his succinit consuetudo.Altissiodorensium aut vt nunc vulgo appellatur Auxerrensi-
um titu.de rente fonciere volages & hypoteques.§.3.qui est omnium.155.

120 ¶ Quanquam contra id facit , quòd reditus in perpetuum constitutus non videtur ob id
minus censeri perpetuus,quò redimi possit,per.l.sufficit.ff.de condi.indebi. & ibi concor
dan.per Iaso.Cui adde glo.in.c.vlti.paulò ante fi.extra de soluti.& in. c.vlti.in verbo.per
petuas,& ibi Ioan.And.& Domi.de rescrip.lib.6.& dicam plenius titu. seq.§.2, nume.38,
quid quòd censetur,& sequen.ideoq; nec is mobilis etiam censendus est,quòd redimi pos
sit,donec redemptus fuerit,vt latè dicemus infra in fi.huius titu.in.3.quæsti. Et si quis di-
ceret id ex futuro euentu pendere,secundum ea quæ ibi dicam posset responderi conside
randum esse præsentem statum rei , quo scilicet res nondum redempta est , vt scilicet res

An retractus habeat locū in permutatione rei immobilis quæ redimi pōt, & posteà redimitur.

sit censenda,cuiusmodi nunc est,vt in simili scribit Cy.in.l.vlti.col.2.in.:.oppo.C.de sen.
passis.Ideo hic paulò amplius cogitandum relinquimus.Nam & ipse Carol. Molendi.si-
bi in casu non absimili propemodum contrarius in illis ipsis consuetu.Paris.titu.j.§.23.in
23.eadem vlti.quæst.dicit quòd in permutatione rei immobilis cum alia etiam immobi-
li,sed redimibili,& quæ verè etiam redempta fuit nō est locus retractui,nisi sint aliæ frau
dis coniecturæ.Idem quoque in eadem glo.in.18.quæsti.in eadem propè specie distinguit
inter reditum annuum quem generalem vocant,& inter reditum funciarium quem etiā
appellant,vt ille cum redimibilis est,vicem obtineat pecuniæ,hic minimè.D.autem.Igne
us in.l.3.§.si conditioni, versicu.& si aliud,numero.46. ff. de. S C . Silla.tradit simpliciter
venditionem censeri si fundus permutatur cum annuo reditu redimibili. Ex consuetudi-
ne autem Laudunēsium in viro mandia. titu.j.§.3. annuus reditus etiam redimibilis cen-
setur immobilis:sed si redimatur,pecunia hinc redacta censetur mobilis. Tametsi eadem

videtur dicere contrarium quantum ad primum casum.2.partis titu.j.§.7.

121 ¶ Sed hæc fortè obtinerent,nisi si hauddubiè, aut certè verisimiliter atque euidenter certum esset rem ipsam redimibilem,redemptum iri. Quid enim si res ipsa multò pluris valet,quàm vendita est,multumq; incommodi allatura est ei qui potest redimere,nisi redimat.isq; iam habet paratam pecuniam, vt breui speretur rem redimi vertique in pecuniam.id enim fortè habendum est,ac si iam factum esset,vt in simili tradit Bal. in. l.si pro ea,in.6.quæsti.C.mandat,& in cap.j.col.vlti.versic.sed quid si nondum.tit.qui. mo. feud. amit.le.j.& Angel.in.l.mulier.§.j.ff.ad.S C.Velleia.Panor.in.cap.ecclesiæ, in.3. no.ext.de immunit.eccles.& Fely.in cap.eam te,col.17.versic. alia est dummodo, extra de rescript. Et nonnihil facit,quod à Cepola scriptum est in tractatu simulationis contractuum,in.15 præsumptione,de fundo vendito cum pacto de reuendendo,qui huiuscemodi est,vt venditor verisimiliter sit redempturus,& quæ dicemus infra titu. procedente.§.3.glo.j.numero.15.tamen si eam,& quatuor seq.& iterum numero.21.constat,& iterũ.§.5.glo.4.in verbo,pro rata temporis,numero.15.illud quoq;.

Quid si verisimiliter res redimi debet.

Consuetudo.

122 ¶ Illud autem pro certo habemus,quòd si alius quàm debitor det rem quampiam immobilem pro reditibus annuis,verbi gratia,is cui debetur huiusmodi reditus,eum permutat cum alio quàm debitore cum re immobili, non est locus retractui huius rei immobilis, his rationibus,quas supra diximus in prin.huius quæstio. Nam tunc vera est permutatio rei immobilis cum immobili,nec ad hunc casum trahendus est.d.§.19. cum sit exorbitãs à regulis iuris retractus.l.quod verò.ff.de legib.&.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matri.cum si. nec etiam huic casui conueniunt verba illius.§.cùm dicit in eo casu perinde haberi, tanquam si ipse debitor,& qui annuum illum reditum constituit, eam rem quam postea dat in solutum,vẽdidisset.Ideo nec dispositio illius.§.potest habere locum.l.4.§.toties, & ibi Bar.& alij.ff.de dam.infec.cum multis si.& concord.à me traditis in repe.l.si vnquam,in verbo,libertis, numero.2.præsertim verò si ille annuus reditus non posset redimi,nam si redimi possit,& verè redimeretur restituto eius precio, tunc essemus in dubio, de quo in præcedenti versicu.

Quid si alius quàm debitor det annuum reditum pro fundo.

Et quid si is reditus sit luibilis.

123 SED NEC OMISERIM aliam speciem ad hunc locum pertinentem. An si quis vẽdat fundum certo aliquo precio,quod ipsum remittit siue donat emptori, habeat locum retractus.In qua re illud mihi dicendum videtur post Carol. Molen.in consuet. Parisien. titu.j.§.13.glo.5.in.13.quæstio.vt si ex interuallo remissio facta fuerit,maneat venditio, vt de locatione scribitur in.l.si tibi habitationem.ff.locat.Ideoq; locus est retractui,& consanguineus reddet id precium quod cedet lucro emptoris.Si verò incontinenti:& si donationis causa id factum fuerit,is contractus censetur esse donatio.l. cum in venditione.ff. de contra.emptio.&.l.empti.C.eo.& glo.vtrobique.& præterea in.l.5.§.vlti.in fi.ff.pro socio.Ideoq; non erit locus retractui.Si autem alia caussa,vt propter remunerationem,tunc dicendum censeo,vt in donatione remuneratoria:nam & hic contractus censetur esse donatio remuneratoria,per iura postremo loco allegata.Quid autem dicendum sit in ea donatione,an scilicet retractus locum habeat,dicemus infra.§. 25. Idem si sit alia causa quæ faciat censeri venditionem.Quid enim si venditor remittit precium, vt emptor satisfaciat creditoribus.de quo & nos supra dixim⁹ hac eadem glo.numero.114.illud quoq; quæri,& seq.Et idem per omnia,vt scilicet inspicienda sit ea caussa, ob quam remittitur precium per eadem iura,quanquam in hoc non omnino idem dicit Molen.vbi.sup.

Si venditor remittit preciũ emptori, an sit locus retractui.

124 ILLVD ITEM QVAESIERIM.Ego eram ex transactione tibi (vt aliquando fieri vidimus) aut aliàs obligatus ad vendendum tibi fundum, & postea me ea obligatione liberans eum tibi vendo.An tunc habeat locum retractus.Et posset videri locum non habere,per id quod in simili scribit Bar.in.l.si pupillus.ff.ad.le.Falci.quòd si statutum disponit deberi gabellam ex quolibet contractu,ex quo ius alicui quæritur, præterquam de instrumento solutionis.Si quis alteri promiserit rem vendere,& postea volens se ea obligatione liberare vendit, non debetur gabella ex ea venditione:quia licèt ex ea videatur ius quæri,tamen etiam caussa liberationis & dissoluendæ obligationis concurrit, quæ principalis caussa est,& potius inspicienda,vti de falcidia ibi no.& sequuntur ibi Nico.Nea.Alberi.& Pau.Ca.in lec.Bono.& idem Alberi.in.2.parte statutorum,quæsti.221.quid si statuto.& de hac re ita loquitur Alberi.in vtroque loco,tãquam statuto simpliciter cautum sit,vt de omni contractu soluatur gabella, præterquam ex contractu solutionis, sine illa adiectione, ex quo ius quæritur, & vtrobique etiam addit illam rationem, quòd caussa

Retractus an locũ habeat in venditione facta post obligationem præcedentem de vendendo.

originalis debiti inspicienda est.l.qui id quod.ff.de donati. Secundùm quam rationem videtur nec locum esse retractui, vt pote cùm locum non habeat in originali contractu, scilicet in promissione vendendi, vt diximus supra eo.titu.&.§.j.in glo. 2. quæ est in verbo, a vendu, numero 53.illud quoque quæri.

125 De eadem re. ¶ Aduerte tamen quòd in illa specie Bar. non omnes conueniunt. Angel. enim in. d.l.si pupillus, negat Bar.ipsum id quod diximus asseuerasse, sed tantum eum tex . in arg.induxisse, putátque contrarium esse dicendum.aliàs facile fieret fraus statuto, primùm promittendo, deinde vendendo, quia tunc gabella non deberetur, nec de promissione, nec de venditione: quod minimè dicendum est, & id dicit ita seruari. At Imo. eodem in loco distinguit, an statutum dicat ex contractu, ex quo ius quæritur, soluendam gabellam, & tunc ea soluenda est ex promissione vendendi: quia per eam quæritur ius, quo scilicet obligatur promittens. An verò dicat ex contractu, ex quo ius in re quæritur, & tūc posset teneri op. Bar.si de fraude non appareret. At Pau.licèt in lec.Bononiensi secutus fuisset Bar. vt iam diximus. Tamen in lec.Padua.dicit eam fraudem nō debere prodesse, cum fieret fraus de contractu ad contractum.l.fraus.ff. de legib. Subdit tamen quod si ex promissione soluta fuerit gabella, non amplius debebitur ex venditione, vt no . Bar. in.l. vlti.§.quoties.ff.de publica.vti etiam voluit Pau.Ca.con.266.videtur dicendum quod dictus, in princ. lib.j. Denique Alexan.in.d.l.pupillus, tradit, quòd si aliter non appareat de fraude, staret cum Bar.cum eo temperamento Imo. Nec ob (inquit) .d.l.fraus, quia de alio casu loquitur, vt per glo.in.l.contra legem.ff.de legib.& in.l.nō dubium, col.4.versic.redeo ad oppo.C.eo. titu.de quo & tu vide Firmia.in tracta.gabel.in.5.parte prin.quęsti.5.& in.3.parte.8.quęstio.princi.quæsti.14.

126 Decisio quæstionis. ¶ Ego verò, vt tandem meum iudicium in nostra specie retractus interponam, illud opinor, vt quemadmodum ex simplici promissione vendendi, si venditio non sequatur, non est locus retractui: ita hauddubiè locus est in venditione, quæ ex promissione sequuta est: Statutum enim loquitur de venditione. Quis autem dubitat hanc esse venditionem, & eā quidem propriam, licet præcesserit promissio ? Nec quicquam interest, quantùm ad rationem nostræ consuetudinis pertinet, præcesseritne promissio, an non. Igitur cùm verba nostræ consuetudinis, ratioq; siue mens & sententia ipsius in hoc concurrunt, qua fronte posset quis dicere non esse ei locum.l.miles.§.quidam.ff.ad.le.Iul.de adult. vbi ita scribitur, opinionem tuam & verba legis, & sententia adiuuant.& in.l.diui.ff.de iure patro.in illis verbis, magis visum est nepotem neque verbis, neque sententia legis excludi, cum si. ideo Bal.in tracta.proto.col.3.versic.quid si testator, constanter asserit locum esse huic iuri proto.si testator hæredi mandauerit rem quampiam vendi, & postea hæres vendiderit quanuis constitutio proto.loquatur de contractu, non de testamento. Sed nos de hoc casu Bal.plenissimè tractabimns infra in fi.titu.in.2.quæsti.vbi videre poteris.

127 An retractus habeat locum in datione pignoris. QVID VERO de re tradita pignori an retractus locum habeat id quod nuncupatim tractauit. D. Igneus præses celeberrimus in.l.j.§.seruus, numero.3.ff. de . S C . Silla.diffiniuitq; locum non habere, cum semper debitor maneat dominus, per tex. ibi, &.l.generaliter, in princ.ff.qui.& à quib.vbi dicitur quòd pleno iure res ipsa debitoris est, &.l.j. §.per seruum.ff.de acqui.pos. & .l. statuliber.ff.ad leg.Falci.Et ita quidem, vt hoc illi addas, vt vel inuito creditore eam possit in alium transferre.l.si debitor.C. de distracti. pig. & ibi concord.in glo.Sed & illud quoque addes non prohiberi pignus accipere, qui emere prohibetur.l.in quorum.ff.de pigno.Ideo (inquit Bar.ibi) extraneus à statuto prohibitus emere immobilia non prohibetur eadem pignori capere, quem sequitur Barb.in rub. de reb.eccle.non ali.col.j.Sed hoc intelligit Igne.nisi tanti sit pignorata, vt nulla spes sit luitionis, per.l.qui habebat, in princ.ff.de leg.3. & no. à Iac. Ra.& alijs post eum in.d.l.j.§. per seruum.ff.de acquir.posses.Cui item adde quæ latè tradidimus supra eo.in rubri. numero.36. & vt glo . Sed ita vt non prætermittas contra id quod dictum est in princ . esse glo.in.l.quemadmodum, in verbo, vendi.haud multò post princ.C.de agri. & censi.lib.11. quæ dicit prohibita venditione cuiuspiam rei, eiusdem pignus censeri prohibitum, tanquam scilicet venditionis appellatione cōtineatur pignoris.Et in hoc eam dicit. no. Bal. in margar . in verbo . venditio, circa medium. Sed eam videri esse contra textum in.l.si pupillorum.§.si prætor . ff. de reb.eorum vbi permissa venditione non censetur permissa obligatio.nec contrà.

Quid si res tanti sit pignorata, ut nulla spes sit luitionis.

128 SED ILLVD DVBITARI POTEST. Si tibi fundum vendiderim pecunia à

principe reprobata, an erit locus retractui. Ioan. Fab. in. §. item precium, versi. quid si eijcit inst it. de empti. & vendi. hanc dicit non videri emptionem. quia pecunia debet habere publicam authoritatem. l. j. ff. de contra. empti. Cui in hoc adde quod in simili dicam infra eodem §. in glo. 18. in verbo, le prix que la chose aura couste, in. 5. quæsti. & iterum in glo. 20. in verbo, dor ou dargent, numero. 11. at illud, & . 4. sequen. Subdit autem Fab. & Angel. Aret. post eum fortè hunc contractum tenere, vt innominatum. l. cùm manu. §. vlti. ff. de contrah. empti. & . l. empti. C. eo. titu. & alijs iuribus ibi allegatis. Et ego sanè licèt hæc nõ sit propriè emptio & venditio, tamen satis æquipollet venditioni, vt in ea locum habeat retractus, iuxta ea quæ latè diximus supra, glo. 14. numero. 40. sed & hæc omnia, & quatuor sequen.

An retractus habeat locum in venditione facta pecunia reprobata.

ET LES DOIT DECLARER QVELQVE SOYT EN GENERAL. GLO. 15.

1 NOTA HAEC VERBA, quia multi decipiũtur, dum in oblatione mẽtionem faciunt eorum quæ emptor acquisiuit à tali, sine alia declaratione rerum: nam id non sufficit, vt patet ex ijs verbis, iunctis præcedentibus, quibus fit ea mentio rerum acquisitarũ à tali, & tamen subiungit consuetudo eas debere declarari saltem generaliter: quasi non satis sit loqui de rebus à tali acquisitis, nisi aliter declarẽtur saltem generaliter. Ita videlicet, tielle mestayrie auec ses apartenences, les dommaines sis en tel lieu, vne maison sise en la ville de Fontenay, vne piece de pre sis en la prayrie de fontenay, & id genus cætera. Et hæc nota, quia hæc nostra consuetudo, cum dicit, & les doit declarer &c. loquitur verbo necessitatis. l. prætor, in prin. ff. de eden. & . l. j. §. j. ff. quod quisque iur. glo. ordinaria in. l. 3. §. j. in verbo, ostendere. ff. ad exhib. & in. c. proposuit, in verbo, non debet, & ibi Panor. circa mediũ, ext. de appel. & glo. in cle. attẽdentes, in verbo, debeãt, & ibi Cardi. Flor. qui eam dicit sing, in. 9. no. & Panor. col. 2. qui & illã dicit sing. de stat. mona. & glo. in cle. dispẽdiosam, in verbo, valeat, de iudici. & in. ca. si aliqs, in verbo, reuocari debet, & ibi etiã Bal. tit. apud quẽ vel quos. Alberi. in. l. vnũ ex familia, in prin. ff. de lega. 2. & latè Bar. in. l. 3. col. j. C. de pigno. & Panor. in. c. intelleximus, col. 2. de iudici. & in. cap. j. col. 2. versi. secundò etiam, ext. de dolo. & contumacia, & in. cap. cum locũ, col. 2. de spõsalibus & in. c. j. in fi. de despõ. ipub. qbus locis dicit glo. in. d. cle. attẽdentes, esse no. & semp menti tenendã. Ana. in. c. 3. de adulter. Fely. in. c. nam concupiscentiã col. 2. ver. de verbo debet, de constit. Iason. in. l. q iurisdictioni col. 2. nu. 8, ff. de iurisdic. om. iudi. Phiip. Deci. con. 340. pro resolutione, in prin. & Steph. Bertran. cõ. 211. pũctus, nume. 6. lib. 4. Ludo. Gozad. cõ. 51. in hac caussa, post prin. Fort. Garc. in repe. l. Gallus. in prin. col. 24. versi. itẽ hoc clarè. ff. de libe. & posthu. Quibus in locis aut eorũ maiori pte videbis an id semp procedat. De quo etiã vide glo. in. c. j. 25. q. j. & Alex. con. 224. visis, in fi. lib. 2.

Consanguineus uolẽs retrahere an debeat rem declarare, & quomodo.

Debet uerbum necessitatis.

DECLARER LE LIGNAIGE. GLO. 16.

1 NON ABS RE DEBET consanguineus sigillatim singulos cõsanguinitatis gradus clara cõputatiõe distinguere, vt de testibus sup cõsanguinitate deponẽtibus dicit tex. in. c. licèt ex q̃dã, versi. testes aũt, & ibi Panor. col. vlt. ext. de testib. Cui⁹ tex. authoritate Pet. Anca. cõ. 52. p clariori decisiõe, col. 2. versi. vlterius quæritur, respõdit in casu statuti iubẽtis fideiussionẽ prestari à cõsanguineis offensi, consanguineis offẽdẽtis, ad pbationẽ cõsanguinitatis necesse esse gradus distinctos pbari: nec satis esse, si pbetur, q se p cõsanguineis habuerũt, & tractauerũt: qa hmõi probatiõis gen⁹ nõ repitur in iure proditũ in alijs q̃ in patre & filio, viro & vxore: nõ etiã inter alios, ac ne fratres qdẽ, vt p Cy. in. l. nõ epistolis. C. de pbat. Nam qñq; qs fraterna charitate diligitur & noiatur, licet frater nõ sit. l. nemo. ff. de hered. instit. vnde tales noiationes cõsanguinitatis nõ cõcludũt pbationẽ illius: nec ea cadit in aliquẽ ex quinq; sensibus corporis, ex q bus debet reddi ratio sufficiẽs depositiõis, aliàs nõ pbat, vt dicit Inno. in. c. cũ cãm, ext. de testi. Sed aduerte tñ qđ Pet. Anc. malè allegat Cy. in. d. l. nõ epistolis, vt q eius qđ supra ex eo dictũ est de fraternitate, cõtrariũ ibi teneat, post Pet. & eos seqtur Alberi. & Pau. Ca. in eodẽ loco. verũ est tamen Iac. Ra. illã priorem op. tenuisse, vt refert ipse Cy.

Consanguineus uolens retrahere debet declarare gradus consanguinitatis.

Probatio cõsanguinitatis per tractatum & alia id genus, an habeat locum in alijs quàm in patre & filio

2 ¶ Tu tamen ad Pet. Anc. quantùm ad eam ipsius rationem pertinet, adde maximam atq; apertissimã esse differentiam, cur aliter sit iudicandũ inter alios, q̃ inter patrem & filium. Hanc scilicet, quia nominatio filiationis potest multùm præiudicare patri, cùm teneatur filios alere. l. j. & per totum titu. ff. de lib. agno. & filias dotare. l. vlti. C. de dot. promis. & l. qui liberos. C. de rit. nuptia. Item tenetur filios instituere, vel exhęredare, aliter ipsius testamentũ ruit. l. inter cætera. ff. de hęredi. instit. quod quidem non est in alijs. Ideo non est verisimile quempiam adeo facilè & leuiter alium nominare filium, qui non sit, quàm fratrẽ aut consobrium, aut aliàs consanguineum: cum maius ex illo, quàm ex hoc sit incommodum accepturus, ar. l. cum de indebito. ff. de probati. cum si.

De eadẽ re

3 ¶ Sed qđ multò plus est, ea nominatio filiationis probat in pręiudicium ipsius patris tantùm ita nominãtis, non etiam alterius tertij, si credimus Iaso. qui ita ex facto sing. respondit con. 106. spectabilis & clarissime, col. j. versi. 2. & adhuc, lib. j. ad id qdem adducto, ex ea cõmuni regula, res inter alios acta alijs non præiudicat: & quia speciale est, vt sentẽtia de hac re lata inter patrem & filium faciat fidem quò ad oẽs. l. 2. §. planè, & ibi Bar. ff. de libe. agno. & p Cano. in c. caussam, le. 2. ext. qui filij sunt legit. & in c. pe. & ibi glo. ext. de re iudi. Ergo nec trahendum est (inquit) ad nominationem. l. ius singulare. ff. de legib. cum si. Quod si verum est, notabile quidem est, sed nunc non aliter examino.

Filiationis nomĩatio an præiudicet aliis quàm patri.

4 ¶ Sed & huius nostræ decisionis alia quoque est ratio. Nam vt diximus supra in verbo, lignagier, quæ est glo. 9. numero. 23. sed & id intelligendum, non omnis consanguineus admittitur ad retractum, sed is tãtùm qui posset succedere, si esset omnium ꝓximus, id est, q intra decimum gradum est. Igitur asserẽdo & probãdo simpliciter se esse cõsanguineum, sine certa graduũ computatione, incerta est probatio, quæ põt includi vel non includi intra eum decimum gradum: ideo non releuat. c. in præsentia, ext. de probati. & vt dicit glo. ibi, in verbo, dubium, & post eam Inno. in fi. Hosti. in illo eodem verbo, Panor & Imo. talis incerta probatio interpretatur contra producentem. quam glo. ad hoc dicit sing. Bal. in. l. quoties. §. si quis ita. ff. de hære. institu. & no. eam dicit Iason con. 36. in caussa mota, col. 3. versi. præterea, lib. 3. & voluit etiam Bar. in. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudici. & in. l. inter stipulantem. §. j. col. vlti. ff. de verbo. obli. &. D. à Rota. deci. 194. nota ꝙ verbum, in antiqs. Alex. con. 181. in caussa & lite, col. j. versi. sed testes, lib. 2. & Iason in. l. 2. col. 2. versi. secundò adde. C. vnde legi. & doc. vbiq;.

Probatio dubia aduersus producentem.

5 ¶ Et ex illa qdẽ glo. in. d. c. in pręsentia (ne & id prętermittã) potes intelligere id etiã ꝓcedere in casu fauorabili, vt quę & in casu fauorabili loquatur. & ad id eã expressim expendit & seqtur Alex. cõ. 152. viso ꝓcessu caussę, col. j. lib. 5. & Philip. Deci. cõ. 321. in caussa quæ Alexãdrię, col. 3. versi. venio ad secundũ. & cõ. 461. in caussa quę nomine, post prin. & con. 524. visis his, col. vlt. & cõ. 531. accuratè & diligẽter, col. j. in fi. Quãuis in hoc vltimo cõtrariũ videatur voluisse Bal. in. c. j. in verbo, die lunę, tit. de pac. cõstã. Sed prior op. verior est, cũ propter cãm fauorabilẽ alteri nõ debeamus iniustitiã facere. c. ex tenore, de for. cõpet.

Etiam in fauorabilibus.

6 ¶ Illi aũt Pet. Anca. sentẽtię in. d. cõ. 52. respõdet & alia Alex. cõ. 82. in caussa vertẽte inter Petrũ, col. j. & . 2. li. j. vbi dicit ꝙ stãte statuto, vt causę cõsanguineorũ vsq; ad quartũ gradũ cõpromittãtur, nõ satis est, si testes interrogati sup cõsanguinitate dicãt eos esse cõsanguineos, nisi gradus declarauerint. Et vtrãq; Pet. Anc. & Alex. deci. seqtur Philip. Deci. d. cõ. 321. p totũ, maximè verò col. 3. & seq. & iterũ. d. cõ. 524. col. j. & . d. cõ. 531. col. 2. & Alciat. in tracta. præsump. regula. j. pręsump. 28. nu. 9. Sed & illud Alex. quoq; seqtur idẽ Deci. in. ca. postremò, col. 2. ext. de appel. & cõ. 13. cuius supscriptio incipit, an appellatiõe, col. 2. versic. secũdò nõ sufficit. & cõ. 222. viso pũcto, col. vlt. versi. sextò hoc idẽ cõfirmatur, vbi loqtur in casu nostri retractus. Et bene faciũt no. à Panor. in. c. tua nos, in. 2. no. & ibi Cardi. Alexan. in. j. no. ext. de cõsan. & affi. & Benedic. Capra, con. 156. cũ vt mihi pręsupponitur, in. j. dubio. & Lafran. Oria. in repe. c. quoniã contra falsam, in materia depositionis testiũ, col. pe. versi. subsequenter est videndum, ext. de probati.

7 ¶ Aliàs autem quomodo probanda sit consanguinitas, vel etiam filiatio, & vtrùm sufficiat probare quasi possessionem, & quòd quis pro tali sit habitus & nominatus, & vtrùm hoc casu sufficiat testimonium de auditu, vel de fama, aut verba enunciatiua instrumentorum in antiquis, vide per glo. & doc. in cap. Michael, de fili. presby. & in cap. transmissæ, qui fili. sunt ligit. & omnes in. d. cap. licèt ex quadam, & in cap. per tuas, & ibi maximè Bal. col. 2. & Panor. de probat. & in. l. non nudis. C. eo. tit. Iac. But. Alberi. Bal. in lec. anti. & Angel. in. l. j. ff. eo. quoque titu. Cy. & alios in. l. si vicinis. C. de nupti. Bar. in. l. 2. §. idem

Consanguinitas & filiatio quomodo probari potest.

Labeo,colum.2.versicu.quæro qualiter potest . ff. de aqua plu.arc. & in . l . j.§. idem per contrarium,& ibi quoque latè Alberi.ff.de libe.agno.& in.l.filium . ff. de his qui sunt sui vel ali.iuris.& in.l.j.§.j.& ibi item Alberi.ff.de quæstio.Signo.consi. 55. si quæratur . Bal. in.l,non potest.ff.de adopt.& in.l.j. col.11 . versicu . quò ad secundum , & iterum in.l.non ignorat,col.j.& ibi quoque Angel.C.qui accu.non pos.& in.l.neque professio, & ibi item Angel.& recentiores.C.de probati.& in.l.non epistolis,& ibi etiam Angel. Saly. & Pau. Ca.C.eodem titu.& in.l.si posthumus.§.vlti.& ibi alios . ff. de libe . & posthu . & in.l.sed & hæ,paulò ante fi.princi.ff.de procurat.& consi.74.verba domini,libro primo , & consi. 134.in primo testamento,col.j.eo.lib.j.& con.180.mortuo filio , lib . 3 . Iaco . But. Saly. & Floria.in.l.quidam.ff.de probat.Saly.in.l.j.ff.de testib.Angel.in .l. vxorem . ff. de manu. testa & con.87.pro decisione,in fi.& con.136.in quæstione,col.2.in.2 . dubio . Lap . alleg. 54.factum,colum.2.Anto.& Petrus.Anca.in cle.si summus,de sentent.excommuni.eundem Anca.consi.225.videtur prima facie. & ipsum Anto. Panor. & alios in cap. cum dilectus,de succes.ab inte.Raph.& Corne.in.l.lege.C.de legi.hære.Fulgo. consilio.138. visis præcepto,in.2.dubio.& consi.184.visis quodam processu.Panor.in.d . cap . tua nos , in.2. no.de consan.& affi.& in cap.series,etiam in.2.no.de testib.Pau.Ca. consi. 56 . super primo quæsito,colum.2.versicu.item non ob.lib.j.& con.151.viso puncto,eo.lib.j.& con.434. respondeo per ordinem,in.j.dubio,eo.lib.j Barb.con.27.scripsit doctissimus , in.j. dubio, & iterum col.antepe.versicu.capio aliam,lib.j.& con.14.deum,col.7.versi. restat nunc videre,lib.3.& con.68.omnipotentem,in.j.dubio,lib.4.Corne.con.j.in præsenti,col.10.versicu.& modò deueniendum,lib.3.& con.78.viso processu,propè p totum,eo.li.3.Alex.con. 51.viso & discusso,per totum,lib.j.& con.25.in caussa vertente,col. pe. lib.4. & con. 90.in caussa & lite,col.2.nu.7.& seq.lib.6.& cō.181.viso processu,lib.7.& con. 195.reddito,eodē lib.7.Fran.Are.con.37.sequendo ordinem,in.2.dubio.Lafran.Oria.in repe.d.c.quoniam contra falsam,in testium depositionibus,col.antepe. versic. subsequenter quæritur,& seq. Soci.con.89.in caussa agitata,col.2.versicu.2.principaliter,lib.j.& con.120.cū in præsenti, col.6.versi.sed hîc cadit,eo.lib.j.quod con.repetitur con.231.lib.2. & eundē Soci.cō.47.in præsenti consultatione,col.2.versi.postremò,lib.4.& Iaso.con.106.spectabilis.lib.j.& con. 114.ad obiecta,col.4.versi.nec ad hoc ob.& multis seq.eo.lib.j.& con.102.Ser.Benedictus, ferè per totum,lib.4.Philip.Deci.con.13.cuius superscriptio incipit,an appellatione,col. 2.versi.secundò principaliter.& con.54.in caussa domini,per totum.& con.153.in effectu quæritur,col.2.versi.& ita patet.&.d.con.321.& con.595.pro resolutiōe.& Matthe. Afflic. in constitu.Siciliç incip.exceptiones filiationis,in.j.no.& deci.Neapo.25.in caussa petitionis.& Alcia.in tracta.præsumptionū,regula.3.præsumptiōe.38.nu.4.& seq.Anto.Rub.cō. 36.in caussa Ioānis,col.pe.ver.prçmissis.& Ludo.Gozad.cō.12.in hac cā ex ciuitate,& seq.

8 ¶ Sed hîc non omittendum est,ꝙ ea quæ supra diximus,non sufficere probare consanguinitatem,nisi probetur gradus,qui ad aliquid admittitur.cōfirmat qđ in simili dicitur,non satis esse aliquem probare se appellasse,nisi etiā probet intra decem dies appellasse. Nam id apertè probatur in.c.Romana,versi.si verò,& ibi apertissimè Io.And. de appel.lib.6.& voluit etiam Specul.ti.de appel.§.de officio,ver.pe.& Do.à Rota deci.94. nota ꝙ vbi aliquis acceptauit,in antiquis,vbi ex hoc inferūt non sufficere probare aliquē acceptasse beneficium,nisi probetur intra mensem accepta sse,in casu cle.j. de conces. preben. & ijdem Do.à Rota deci.125.sufficit appellanti,in nouis.Compost.qui ita dicit obtinuisse, in.c.cū dilecti,& ibi Anto.in fi.de electi.Paul.Eleaz.in repe.c.tertio loco,col.2.de probat.Philip. Fran.in.c.j.col.pe.versi.ext.glo.extra de appel.cū alijs multis concord.adductis à Fely.in cap.qđ ad consultationē,col.antepe.versi.2.conclusio,ext.de re iudica.

Appellans debet docere se intra decem dies appellasse.

Acceptans beneficium debet probare intra mensem se acceptasse.

9 ¶ Nec tamen me latet Masuer.in titu.de probat.§.item si fiscus possidet , in ea videri op. fuisse,cùm est cōtrouersia inter fiscū,qui bona mortui occupauit tanq̄ vacantia , & alium qui se dicit hæredem illius defuncti.Satis esse hunc probare ad excludēdum fiscum,quòd ipse & defunctus publicè & communiter existimabantur esse consanguinei siue cognati, & quòd ita se inuicem mutuoq; vocabant . Verùm idem postea se declarans in.§.item & si defunctus,ita de hac re loquitur, vt videri velit , necesse esse probare lineam gradumq; consanguinitatis,incipiendo à primo stipite,aut certè à primo gradu,qui est fratrum,per d.c.licèt ex quadam,de testib.& alia quæ ibi allegat.

OFFRANT LEDICT RETRAYANT PAYER.
GLOSSA. 17.

Cōſanguineus an ultro offerre debeat preciū, et ēt ſi nō petatur. Offerendi verbū an ultroneā oblationē requirat.

1 ERGO NON DEBET cōſanguineus expectare, vt preciū petatur ab emptore, ſed id offerre debet vltro & ſpōte nō petēti, nō interpellāti, laceſſenti, ꝓuocāti, rogāti, ꝑ glo. in cle. ſępe, in verbo, neceſſariò, poſt prin. de verb. ſigni. quæ dicit id ꝓpriè offerri, qđ nō petēti offertur, ꝑ. l. fideicōmiſſa. §. ſi rē. ff. de lega. 3. & c. literas, ad fi. ext. de reſti. ſpoliato. & c. interpoſita, in fi. ext. de appel. quam glo. ad hoc expēdit, & ſeqtur ibi Panor. col. 2. & Geor. Nat. in repe. col. 75. & ipſe Panor. in c. ꝑuenit, ad fi. ext. de deci. vbi & hoc dicit notari in authē. offeratur. C. de lit. cōte. Pet. Ferra. tit. forma. libel. in acti. rea. in glo. j. col. 3. ver. qd ergo ſi ps. & Philip. Deci. in. l. filię licēt, C. de collationibus. Et hoc quoque voluit Lucas Pen in. l. 2. col. 5. in verbo, offerri. C. quā. & qb. quar. ps. li. 10. & in. l. j. circa mediū. C. de greg. dñi. li. 11. & in. l. vlt. col. 4. in verbo, volūtate. C. de re. milit. li. 12. & in. l. vl. in verbo. offerre, ꝑ tex. ibi. C. de agē. in reb. eorū. lib. 12.

2 ¶ Et eſt optimus quoq; tex. pręter ſupiores in. l. 2. §. j. ff. quor. legat. cū dicitur, nō debet offerre ſatiſdationē, ſed petēti morā nō facere. & in. l. ſi fūdus. §. vlt. ff. de leg. cōmiſ. ibi, vtrū tūc habeat locū, ſi interpellatus nō ſoluat, an verò ſi nō obtulerit. & in. l. j. §. nō exigit. ff. vt in poſ. legat. ibi, nō tñ ſatiſfactio debet offerri legatario, ſed ſufficit ſiue deſiderauerit, &c. Et facit qđ tradit glo. in c. cupiētes. §. ſi verò, in verbo, cōtēpſerint, de elect. li. 6. Et ꝓbat itē illud Valerij Maximi li. 5. c. 9. ad fi. Ac mortis oblatę, q̄ datę vitę, felicius beneficiū. In qb⁹ verbis vides, offerri inuito, dari volēti. & illđ Tullij in oratiōe ꝓ Sexto Roſcio Amerino. Atq; os tuū nō modò oſtēdere, ſ3 etiā offerre, q̄ſi diceret oñdere poſtulātib⁹, offerre nō poſtulātib⁹, imo & inuitis. Et aptius in epiſt. j. li. 15. epiſtolarū familiariū, cū oblatū metū ſcribit. Et illud Therētij in Hecyra. Offerre iniuriā tibi me īmerēti iniquū eſt. Et alibi in eadē fabula. Nā viciū oblatū eſt virgini, vbi Dōatus interꝑs. Quaſi (ait) nō expectāti & nolēti. Rurſuſq; in ea ipſa fabula. Illis fors obtulerat aduētū meū. vbi et ipſe Dōatus. Offerri (inqt) dicūtur tā bona q̄ mala, ſi inſperata obijciātur aſpectibus. Moxq; ſubdit. Oblatū dicitur in vtrāq; partē, qcqd expectationē pręuenit. Sed & idē enarrās illud eiuſdē Terentij in Adelphis. quando vitium oblatum eſt. Oblatum (ait) dicitur, quod offertur inuito.

Emptor agens an teneatur offerre precium, ſi nō petatur.

3 ¶ Ideoq; ſunt q in caſu. l. Iulianus. §. offerri. ff. de acti. ēpti, tenēt debere preciū offerri, etiā ſi nō petatur, vt agi poſſit ad rē vēditā. in qb⁹ eſt Pet. Anc. cō. 331. viſis diligēter, col. j. et Ro. aliud tamē agēs, cō. 204. ꝓ diſcutiēda veritate, col. pe. verſi. & hęc de ſcđo. Et id quoq; non obſcurè ſentire vidētur Bal. Raph. Fulgo. Fran. Are. & Philip. Deci. in. d. l. filię licēt. C. de collat. & Imo. in. l. ſtipulatio. §. ſi qs aūt. ff. de ope. no. nūci. & Alex. cō. 173 viſo & diligenter cōſiderato, in fi. li. 6. & Pet. Ferra. in tit. forma libel. in cā vēditi, in verbo, ſupraſcriptū preciū. et Philip. Deci. cō. 421. plenè & ſubtiliter, col. 2.

4 ¶ At ſūt quoq; q cōtra in caſu. d. §. offerri, negāt neceſſe eſſe, vt offeratur preciū, ſed tātū exceptionē cōpetere ꝑcij nō ſoluti aſſerūt: q̄ſi verbū offerēdi nō inducat neceſſitatē, niſi petatur. Inter quos eſt Bar. i. l. ſi duo patroni. §. ſi qs iurauerit, āte fi. & ibi Iaſo. col. 2. ff. de iureiu. & Bal. ſibi contrarius in. l. ſi traditio, col. 2. in. 3. q. C. de acti. emp. & in. l. j. col. vlti. verſi. quæro qd ſi eſt legatus. C. de vſu. & fruc. leg. & in. l. j. in fi. C. de ijs quę ſub mod. leg. & in. l. j. col. 2. verſi. hîc occurrit dubiū, ibi, breuiter dico. C. ne lice. in vna eadēq; cā ter. ꝓuo. Raph. Co. i. l. eū q ita ſtipulatur decē. ff. de verbo. oblig. Ro. & Alex. ſibi cōtrarij in. d. l. filię. licēt. C. de collat. Frā. Aret. ſibi quoq; cōtrarius in. l. ſi mora, col. 4. verſi. ſed dubiū remanet. ff. ſol. matri. Feli. in. c. in tātū, col. vlti. ext. de ſimo. Iaſon in. l. admonēdi, col. 5. ff. de iureiur. & in. l. iuriſgentiū, in prin. in. 3. no. ff. de pact. & in. d. l. ſtipulatio, in. j. no. ff. de no. ope. nū. & in. l. vniuerſa. C. de preci. imp. offe. & in. §. actionū, col. 18. verſi. an aūt ſi ēptor, inſti. de actio. & Steph. Bertrā. con. 154. alienatio, paulò ante fi. li. 2. & Philip. Deci. cō. 298. viſo inſtrumēto, poſt prin. Et vide Pau. Ca. loquentē in caſu retractus, cō. 146. nulli dubiū eſt, in fi. li. j. De quo dicemus in glo. ſeq. nu. 13. ego tamē.

5 ¶ Verùm in caſu. d. §. offerri, aliud eſt, qđ ſuadet illud verbū, offerri, intelligēdū eſſe, ſi petatur, ob ſubiectā materiā, & cōtra ꝓpriā vim & naturā eius verbi, vt ſæpe aliàs fit, vti latè diximus in repe. l. ſi vnq̄, in verbo, reuertatur, nu. 31. & aliàs etiā videm⁹. C. de reuo. donat. & in caſu. d. §. offerri, voluerūt ij quos in poſteriori ꝑte citauimus. Qđ qdē nō eſt hîc in caſu noſtrę cōſuetudinis. In quo ideo debemus ſeq ꝓpriā ac peculiarē vim & naturā illius verbi, qđ vltroneā & ſpōtaneā exhibitionē ſignificat, nō petitā, nō fortuitā, vt diximus: & ꝓbat illud Tullij in oratiōe ad Pōtifices. Domus ardebat in palacio, nō fortuito, ſed oblato incēdio. Et li. 11. epiſtolarū ad Brutū, in ea epiſtola, cuius initiū eſt, eo tpe. Romę delect⁹ habetur, totaq; in Italia, ſi hic delectus appellādus eſt, cū vltro ſe offerūt oēs. Et Mimus ille Publi. Syri. Bis eſt gratum, quod opus eſt, ſi vltro offeras.

Et illud quoque Vergilij ecloga tertia.
At mihi sese offert vltro meus ignis Amyntas.
Et libro.8.Aeneidos.
Talibus affata est dictis,seq; obtulit vltro.
Et antiquus ille poeta Lucilius apud noniū Marcellū.Hoies ipsi hāc sibi molestiā atq; erū nā offerūt,ducūt vxores. Et similis tex.apud nos in.d.l.fideicōmissa.§.si rē suā,ibi,debitor vltro pecuniā obtulerat.ff.de lega 3 & in.l.si qs rogatus,ibi, vltro is q eā debet offerre.ff. de fideicō.libert.& in.l.qui hominē.§.si nullo.ff.de solut.vbi est similis tex. & in.l.j.§.sed si maritus,ibi,vltro custodes offerat.ff.de libe.agno.& in.l.semp.8.cōductores,ibi,vltro se offerāt.ff.de iure immunitatis.& in.l.2.ibi vltro se offerre.C.de iure emphy. & in.d.l.vlt. versi.vt aūt.C.de re mili.lib.12.cū dicitur spōtanea volūtate offerētibus.& in.l.deuotū, in fi.ibi,si quid spōte cōtra pręceptū nostrū ꝓbati fuerint obtulisse.C.de meta.& epid.eo lib. 12.Quāquā & ij vltimi loci in cōtrarium flecti possent,tanq̄ frustra eę dictiones (vltro & sponte) additę fuissent,si intellectę essent in verbo (offerēdi.) Et hoc quoq; aptè videtur ꝓbare tex.in.l.si debitor.ff.de soluti.cū dicitur,si debitor offerret pecuniā,quæ peteretur.Et ita id verbū nūcupatim intelligit Cardi.Alex.in.c.cū in tua,in.2.no.ext.de sponsa.

6 Verùm tamen vix quispiā negabit id verbum ex propria ac genuina vi sua intelligi de spōtanea oblatione,vnde cōsequēs est & ita in nostro statuto intelligendū: tū quia verba statutorū propriè intelligēda sunt.l.3.§.hęc verba.ff.de nego.gest.cū si. Tū quia hæc oblatio est de forma & solēnitate,vt declarat.§.8.infra eo.tit. ideo adamissim obseruanda est, per no.plenissime in.l.j.ff.de libe. & posth. Tum deniq; quòd cū quis vult aliquid nouiter consequi,ad quod quidem consequendum necesse est aliquid fieri, id debet sponte offerri,vt voluit Bal.in.c.licèt,tit.si de feud.defun.sit contro.inter do.& agna. per tex.in.l.si residuum.C.de distrac.pigno.& sequitur Iason in prælud.feudorum, col.22.versi.quartò ad idem adduco.& Philip. Deci.d.con. 421. col.2. Et facit quod voluit glo.in.l.ædiles,la.j.§. vlti.per illū tex.C.si aduer.fisc.& Angel.in.§.si verò,col.pe.versi.quæritur vlterius, in authen.de exhib.reis,Alexan.in addi.Bar.in.d.l.stipulatio.§.si quis autem ff.de ope.no.nunci.& con.205.visis ijs quæ narrantur,col.2. versic. quinimmo & si nulla, lib.2.cum multis alijs,quæ tibi affatim collegimus supra tit.nostrarum consuetudinum.7.§.10. in glo.j. vbi omnium abundantissimè tractaui,an quis teneatur sponte offerre, quod facere ipse tenetur:an verò possit expectare,vt petatur,ibi omnino vide. *Ad aliquid nouiter cō sequendum opus ē spō tanea obla tione.*

7 ¶ Nec illud tamen denique prætermiserim id verbum offerendi non tantùm spontaneam atque vltroneam oblationem propriè significare, sed & gratuitam quoque & liberalem.id est,vt cum quis quid offerre debet,intelligitur,vt proprijs ipsius offerentis sumptibus & impensis id faciat:& non illius,cui ea oblatio fieri debet, vt voluit nūcupatim glo. in cle.2.in verbo,oblatos,& ibi quoque Imo,col.vlt.& Cardi.Flo.in versi.verum, in.3.no. de appel.& Pet.Ferra.d.titu.forma libel.in acti.rea.in glo.j.col.3.versic. quid ergo si pars. De quo tamen,ne id pro re omnino iudicata accipias,vide Geor.Nat.in repe. clem.sæpe, versi.non sic tamen,in glo.super verbo,formā,de verbo.signi.quibus locis multas ac pulchras quæstiones ex hoc decidunt,vt apud eos quisque videre poterit.Sed & tu vide quos allegaui supra in verbo,dedans lan,in.18.q.ad fi. Nemo autem negabit in casu nostræ consuetudinis quin consanguineus suis ipsius sumptibus teneatur hanc oblationem facere. *Offerendi uerbū gratuitā oblationē signi ficat.*

8 SED QVAESTIONIS EST, an iste consanguineus, qui venit ad retractū,debeat in prōptu exhibere pretium,idq; offerre:an verò satis sit,si dicat se paratum soluere.Et sanè.c.constitutus,ext.de restitu.in integ. de hoc casu retractus loquens, his verbis vtitur, precium sint offerre parati.hincque occasione sumpta Pet.Anc.in.11.no.ex eo.no.sufficere agentem ad retractum dicere se paratum soluere precium.Et sic (inquit) .l.Iulianus.§.offerri,ff.de actio.empti,quæ dicit emptorem agentem ad rem,debere offerre precium.debet ita intelligi,vt satis sit dicere se offerre paratum,etiam si non tradat: idque faciens dicetur satis offerre:verùm ante condemnationem debet is qui ita obtulit,facere quod obtulit.ad quod dicit optimè facere.l.fundus.ff.de rescin. venditi. Subdit tamen quòd Bar.in l.prætor ait.§.si paratus.ff.de ope.no. nunci. in ea est sententia, vt iura loquentia de parato soluere, intelligantur, vt ad manum habeat pecuniam, per.l.seruus si hæredi,in fi.ff. de statulib.&.l.qui decem.§.idem responsum.ff.de solut.Et facit (inquit) quod no.Ioan. Andre.in cap.vt circa,in glo.super verbo.præstito,de elect.lib.6.Hæc ille. Nos autem de hoc latius dicemus infra eo.§.in glo.19. quæ est in verbo, luy deuement acertene du pris, *An consanguineus ueniens ad retractum debeat offerre pecuniā ad manum paratam.*

nume.4.ſed illud,& ſeq.Sed quãtùm ad nos pertinet, habemus cõſuetudinem, quæ ſuper hoc priuatim diſponit infra eo.tit.§.3.quem tu videas.

LE PRIS QVE LA CHOSE AVRA COVSTE. Glo. 18.

Preciũ uẽditionis offerri debet, non aliud minus.

An autem maius poſſet emptor petere q, dicat id eſſe iuſtũ precium uide infra.ix.

1 HIC NVNCVPATIM exprimitur eſſe reſtituendũ id preciũ, quod ab extraneo emptore datũ eſt:ſiue id magnũ ſit,ſiue paruũ.Ideo nõ ferendũ eſſe conſanguineũ,qui minus preciũ offerret,cauſatus id qđ offert,iuſtũ eſſe ac verũ rei preciũ,neq; è diuerſo emptorẽ,q à cõſanguineo peteret maius preciũ,q̃ dedit,qa ſibi maius illud preciũ ab alio offerretur.Quòd ſi id ſtatutũ nõ expreſſiſſet,de eo potuiſſet dubitari:nã cũ ſtatutũ ſimpliciter prefert cõſanguineũ extraneo in vẽditiõe rei familię,videtur cõſideraſſe iuſtũ rei preciũ:qđ nõ ideo dici aut cẽſeri debet huiuſcemodi, ꝙ ab vno aut altero fuerit datũ aut oblatũ.quoniã precia rerũ nõ cõſtituũtur ex affectiõe ſingulorũ.l.precia rerũ.ff.ad.le.Falcid.&.l.ſi ſeruus.ff.ad.leg. Aquili . Ideoq; Accurſius in.l.2. in glo.magna,in vlti.q.C.de reſcin.vẽdit.dicit iuſtũ preciũ eſſe æſtimandũ non vnius aut alterius licitatiõe,ſed cõmuni regiõis æſtimatiõe,ex rei qualitate & quãtitate redituũ,per multa iura,quę illic allegat.Cui & tu potes addere,qđ & in hoc attẽdi debet,quãti res vẽdi poſſet in loco publico,in quẽ oẽs cõueniũt,p.c.j.ibi carius vẽdãt,q̃ in mercatu vendere poſſent,ext.de ẽpti.& vẽdi.& voluit Bar.in.d.l.precia rerũ.§.j.ff.ad leg. Falci.& in.l.ſeptẽ, p illũ tex.C.de erog.milit.an.li.12.ſi is eſt,q ibi ſcripſit,nã de hoc à qbuſdã dubitatur.

2 ¶Húcq; etiã pertinet tex.in.l.licitatio,in prin.ff.de publica.& vecti.vbi licitatio quę calore licitãtis vltra modũ ſolitę cõductionis inflauit,nõ facilè eſt admittẽda.& in.l.ad officiũ,in fi:cũ ibi no.C.cõmu. diuid. vbi nõ admittitur animoſior licitator ad impediendã adiudicationẽ fieri cõſorti,iuſto precio.Ex quo no.Bal.& Saly.ꝙ ſi cõſors offerat iuſtũ & æquũ preciũ,nõ admittitur animoſus licitator extraneus.dicũtq; eũ tex . eſſe ad hoc ſing. Facit & tex.in.l.j.in fi.C.de metallar.& metal.li.11.Ex quo no.Bar. q, ſi colonus velit vendere partẽ ſuã fructuũ,debet alijs pręferre dominũ emere volentẽ,ſi modò iuſtũ precium offerat.qđ dicit menti tenendũ,tanquã ſcilicet nõ cõſideretur id preciũ,qđ ab alijs reperitur:ſed tantũ qđ iuſtũ eſt.Et tex.in.l.ſi fideiuſſor.§.meminiſſe.ff.de lega.j. vbi dãnatus vendere,intelligitur iuſto precio,& ita eũ tex.intelligũt glo.Bar.Bal.Imo.Raph.Co.et recẽtiores ibi.& tex.in.l.ſi poſſeſſor hęreditatis.§.vlti.ibi,verũ preciũ debet pręſtari.ff.de peti.hęred.& in.l.cũ quaſi.§.ſi plures,& iterũ.l.ſeq.§.ſi is cuius.ff.de fideicõ.libe.

3 ¶Facit & qđ in caſu fermè huic noſtro ſimili voluerũt Angel.Raph.Co. Pau. Ca.& Iaſõ in.l.q Romę.§.cohęredes.ff.de verb.obli.p multa iura ex ſupradictis, ꝙ ſi qs ex pacto teneatur vẽdere aliqd cõſorti,ſi velit emere,magis q̃ alij extraneo, ſufficit vt cõſors offerat iuſtũ preciũ,etiã ſi alius qſpiã maius offerat.& ita dicit ipſe Angel.fuiſſe diſputãdo determinatũ à Marti.Fan.Addũt Raph.& Pau.hãc rationẽ: qa ſi cõſors teneretur tantũ preciũ dare,q̃tũ ab alio repiretur,facilè poſſet fraus fieri,ſubmittẽdo à vẽditore extraneũ, q multò plus offerret,q̃ iuſtũ preciũ,& tñ nollet emere.Et idẽ quoq; tenuit Matthe.Afflic.in conſtitutiõe Sicilię incip.ad ſubiectorũ,in.4.eodẽq; vlt.no.vbi & id trahit ad ius congrui,qđ huic noſtro retractui ſimile eſt.

4 CONTRARIVM tamẽ, vcȝ vt cũ qs tenetur ex pacto vel ſtatuto pręferre cõſortẽ,aut cõſanguineũ,intelligatur,ſi tãtũ preciũ dare velit,q̃tũ ab alio repitur,etiã ſi iuſtũ excedat,voluit Io.And.in addi.Specul.tit.de ẽpti. & vendit.§. nũc dicẽdũ,le.2.verſi.ſed pone ſtatutũ eſt,in fi.illius verſi.& Bal.in.d.l.2.in fi.& ibi nouiſſimè Pantal.Cal.in repe.etiã in fi.C.de reſcin.vẽdit.& Saly.in.l.dudũ,col.2.verſi.quęro ſtatuto cauetur.Imo.Alex.Frã.Are.& Soci.in.d.l.q Romę.§.cohęredes.Ro.in.l.ſi eũ,in prin. ff.ſi qs cautio.Alua.& Cardi.Alex.in.c.j.§.ſed & res,tit.p quos fiat inueſti. Frã.Are.in.d.l. ſi fideiuſſor.§.meminiſſe,in prin.ff.de lega.j.Iaſon ſecũ hìc pugnãs in.l.vlt.col.6.verſi.ſeptimò principaliter.C.de iure emphy.& Fab.à monte San.Sa.in tracta.de empti. & vendit.pte.3.q.20.ver.ſed tũc quęro,& iterũ pte.5.col.7.verſi. ſed quęritur an valeat.& Guid. Pap.ſing.780.in ẽptióe,

5 ¶Ab his ſtat tex.in.d.l.vlt.de iure emphy.ibi,tantã q̃titatẽ,q̃tã ipſe re vera ab alio accipere põt.ex quo no.Saly.ibi col.j.& Iaſon vbi ſupra, ꝙ dño volẽte emere rem emphyteuticam,non tenetur emphyteuta aliquid minuere ex precio,quod ab alio reperitur,niſi aliter cõuentũ fuerit.Et ita quoq; eũ tex.expendit Oldra con.34.quęſtio talis eſt quidã tenens,ante fi.& poſt eũ in eadẽ quæſti.licèt non alleget, Ioan. And.in

addi.Specul.tit.de locat.§.nũc aliqua,versi.72.& vtriusq; nomine suppresso Alberi.in.l.ꝑ
fundũ,col.2.versi.vltimò facit.ff.de seruit.rusti.prædi.& similis tex.quẽ mirũ est effugisse
omnes,qui de hac re loquũtur,in.c.potuit,ibi,quantũ sibi ab alijs offertur,ext.de locat. Et
facit etiã tex.in.d.c.j.§.sed & res,ti.per quos fi.inuest.ibi,ꝑ æquali precio.Ex quo no. Bal.
Aluar.& Cardi.Alex.ꝙ agnatus qui cæteris præfertur in venditione feudi , debet dare id
precium quod ab alijs reperitur.quod & idem tenet per eum tex.Iac.à.S.Georg.in tracta.
feud.in verbo,& cum pacto de non alienãdo,col.pe.versi.verùm quia.dixi.& Fran.Curt.
Iunior in eodem tracta.in.4.parte prin.char.eiusdem partis pe.versic. quintò & vltimò.
Et facit item tex.in.c.porrò,ibi,æquali precio,titu.quali.olim feud.ali. pot. vbi dominus
qui potest redimere feudũ alienatum,debet reddere idem precium.quod & ibi no.Bald.
Marti.Laud.& alij id limitantes.nisi appareret de fraude:multi enim (inquit Bal.) precia
confingunt in fraudem aliorum.

6 ¶ Similiter & tex.in.l.pe.iterumq; in.l.vlti.& vtrobiq; Bar.aut quisquis is est. C.de loca.
prædi.ciuil.lib.11. vbi antiquior colonus fisci debet præferri extraneis in noua cõductiõe,
dum modò idem preciũ offerat,qđ & cæteri,quos tex,expendit & dicit no. Bar.in.l.cotẽ.
§.agri,quẽ legit cũ initio ipsius.l.ff.de publica.& vectiga.Et tex.in.l.in fundo, ibi,si para-
tus est dominus tantũ dare,quantũ habiturus est possessor.ff.de rei vẽdica.vbi est optimus
tex.ꝙ qui alij prefertur in vẽditiõe alicuius rei,debet tantũ dare,quantũ alius est daturus.
Et in.l.prætor.§.in eũ,ibi,quantũ perciperetur,si distracturus esset.ff.de bonis autho . iud.
pos.Et in.l.si quis vxori.§.vlti.ibi,tanti æstimãdus est, quanti emptorẽ potest inuenire.ff.
de furt.& in.l.seruus fugitiuus,in prin.ibi,quanti emptorẽ inuenerit.ff.de condi.furti. Ex
quibus fit quòd cum res venditur ad hastam,debet plus offerenti dari.l.2.&.3.C.si propter
publi.pensi.& in authen.hoc ius porrectum.C.de sacro.eccles.Idque dicitur & censetur es
se iustum precium,vt dicit.d.l.2.

7 ¶ Præterea venditor debet seruari indẽnis, ne ex eo quod ipse cogitur alteri vendere,dã
num indebitè patiatur,coactus scilicet minus preciũ accipere,q̃ ab alijs potest habere,ar.
d.l.ad officiũ.C.cõmu.diuid.Nam priuilegiũ siue facultas illa prælationis debet intelligi
sine dãno tertij,scilicet ipsius vẽditoris.l.2.§.si quis à principe.ff. ne quid in loco publi.cũ
si.Et facit etiã,quod scribit Bal.in.l.2.C.de cõm.re.alie.ꝙ licèt fiscus possit ratione cõmu-
nionis totam rem vendere,vt scribitur in ea.l.tamen putat,quòd id debet facere requisito
consorte.Nam si is vult tantum dare,quantum alius,debet pręferri,per.l.j.ff.de priuil.cre
dit.quæ quidem.l.loquitur de cognatis.

8 ¶ Et hæc maximè debent procedere in casu nostræ consuetudinis : nihil enim peccauit
emptor extraneus emẽdo:neq; enim cõsuetudo eũ prohibet emere,sed tãtùm facit ius cõ-
sanguineo retrahẽdi,atq; ad se veluti vẽditionẽ reuocãdi, seq; ita in locũ vẽditoris collo-
candi atq; subrogãdi,vt plenè diximus supra in pręfatiõe siue rub.Nihil est igitur, quare
nõ idẽ preciũ restituere debeat:tũ ꝙ subrogatus eiusdẽ est naturę,vt is in cuius locũ substi
tuitur,& succedit.l.ĩpator.§.vl.cũ.l.seq.ff.de leg.2.&.c.ecclesia,le.j.ext.vt lit.pen.et ibi cõ-
cord.in glo.in verbo,successerũt:tũ ꝙ ipse quoq; ẽptor,vt vẽditor,debet manere indẽnis.l.
debet,in fi.ff.de ędili.edic.et.l.intra vtile.§.vẽdẽtib⁹.ff.de minori.ex quo Bal.in.ca.caussã.
col.j.ext.de testib.dicit q, ẽptor à quo res retrahitur,debet seruari ĩdẽnis.et eũ tex. ad hoc

9 ¶ Nam & alioquin in casu nostro ipse emptor duplici afficeretur iniuria.pri- (dicit no.
mũ quidẽ q, cogeretur iuitus reuẽdere cõsanguineo,cõtra.l.dudũ.C.de cõtra.empti.Scđm
q, partẽ precij à se dati sine vlla ipsius culpa aut pctõ amitteret,cõtra.c.sine culpa,de regu.
iuris lib.6.& ibi cõcord.Est aũt receptũ, nõ debere quẽpiã duplici onere aut dãno affici.l.
nauis.§.cũ aũt,&.§.cùm ergo.ff.ad.le.Rhodi.de iactu.&.l.cogi.§.inde quæritur.ff.ad.S C.
Trebel.&.l.iure.ff.de iure doti.&.l.si cũ dotem.§.si pater,& ibi glo.ff.solu.matri.&.l.pe.ff.
de dote præleg.&.ca, atsi clerici.§.vlti.ext.de iudi.& ibi concord.in fi.& plenissimę dixi-
mus supra titu.huius voluminis consuetudinũ.2.§.10.qui est omniũ eiusdẽ volu.23.

10 ¶ Et hanc quidem postremam sentẽtiam in casu nostri retractus sequor.Licèt Fran.Ri-
pa aliter distinguat in.d.l.j.in fi.ff.de priuil.credit.Nam aut (inquit) statutum dicit, quòd
agnatus possit retrahere simpliciter,& intelligitur pro iusto & cõmuni precio : aut dicit,
quòd agnatus præferatur cæteris,& intelligitur ꝑ precio quod ab alijs reperitur . Nam &
ipse Ripa in eadem ipsa.l.col.3.nu.13.dicit,id quod dicitur,emphyteusi finita præferri hę-
redes emphyteutæ petentes eã renouari extraneis.de quo latissimè diximus supra in rub.
huius titu.nu.41.huc item pertinet,& seq.ita intelligi,si modò ipsi hęredes tantũ precium

offerant,quantum ab alijs extraneis reperitur.Super eo autem quod de fraude ſupra diximus,vide quæ dicam infra.§.ſeq.in verbo,ſans fraude.Sed interim vide.Ar.Ferro.in conſuetu.Burdigal.hoc eo.titu.§.7.in fi.vbi id dicit quod ſupra in prin.diximus.ſcilicet non audiendum emptorem petentem à conſanguineo ſibi reddi maius precium quàm quod dedit,quia id ab alio ſibi offeratur.

Si venditur res certo precio, & donatur quod pluris eſt,qđ reſtituere debeat conſanguineus retrahens. Quid ſi eo caſu ẽptor dicit nõ eſſe locum retractui.

11 SED IN HAC TRACTATIONE precij,quæro primò.Petrus vendidit Franciſco fundum centum aureis.& id quod pluris valet,ei donat.Conſanguineus vult totum retrahere reſtitutis tantùm illis centũ aureis. vẽditor vult præterea ſibi reſtitui preciũ eius qđ pluris valet,qđ ſibi fuit donatũ.Aut etiã dicit nõ eſſe locũ retractui,quia qđ excedit precium centũ aureorũ,pluris valet,q̃ illi centũ aurei: ideo nõ eſt iſte cõtractus cẽſendus vẽditio,ſed donatio,cõſiderato ſcilicet eo qđ prȩualet,iuxta ea quæ dicemus infra.§.30.Aut deniq; paratus eſt cedere rei vẽditȩ vſq; ad cõcurrentiã illius ſummȩ,reliquũ aũt vult retinere,tanq̃ donatũ,& ſic nõ obnoxiũ retractui.Quid hic dicendũ eſt.Bal.in tracta.protomixeos,in vlti.quȩſti.hãc nũcupatim quȩſtionẽ poſuit,ſcripſitq; id tãtùm reſtituẽdũ eſſe,qđ numeratũ eſt,& nihilominus integro fundo cedendũ.qa videmus (inquit)in ſimili,ꝙ victus victori nõ ſoluit ſalariũ aduocati,qui gratis patrocinatus eſt.Bar.in.l.ſtipulatus.ff.de fideiuſ.Et quia etiã quãdo partim aliquid venditur,partim donatur,& ita fit mixtio contractuũ,præſumitur fraus,& reuocatur res vendita, vt no. Guil. Cu. in.l.ſi tibi decem,in prin.ff.de pactis. Et quia illa generalis & indiſcreta clauſula donationis eius quod pluris eſt,nihil aut certè modicum operatur:ideóque non impedit remedium.l. 2. C . de reſcin. vendit.Hæc ille.

Quid ſi cedere velit vſq; ad concurrentiam precii tantum. Donatio eius quod pluris valet an impediat.l.ii.C. de reſcin. vendi.

12 ¶ Cui adde in.j.ratione de aduocato gratis patrocinãte, qđ de ea re latè dicemus infra.§.29.glo.4.nu.5.& ſeq.Et in.2.ratione adde itẽ Cy.Alberi.Bar. ipſum Bal. & Angel.in.d.l.ſi tibi decẽ.in prin.& eundẽ Bal.con.149 proponitur quòd ex cauſa, col.j.lib.j. & quæ no. in.l.ab Anaſtaſio.C.mand.Et in poſtrema ratiõe adde etiã,ꝙ idẽ voluêre Alber. Bar. ipſe Bal.Angel.& Saly.in.d.l.2.Bar.in.l.ſi quis donationis.ff.de cõtra.emptio. idem Bar. Imo. Raph.Co.Pau.Ca.Alex.Fran.Are.& Iaſon in.l.ſi quis cũ aliter.ff.de verbo.oblig.Bal.in.l. cùm filius.§.pater,per illũ tex.ff.de leg.2.Panor.& recẽtiores in.c.cũ cauſſa,ext.de empti. & vendit.Imo in.c.cũ cõtingat,col.56.verſi.itẽ aduerte inquantũ dixi.ext.de iureiur.Corne.con.11.in præſenti cõſultatione,col.2.lib.3.Angel.Are.in.§.actionũ autẽ,col.9.verſi.qđ ſi in inſtrumento,inſtit.de actio.vbi ponit quibus verbis in hoc vtendũ ſit ad excludendũ remediũ.d.l.2.Sed & qđ plus eſt Alberi.in.l.donari,in prin.ff.de donati. tradit hmõi donationẽ nullius eſſe momenti,qa videtur nõ ſpontanea eſſe, ſed ex neceſſitate vẽditionis, tanquã ipſe vendens nõ poſſit maius preciũ habere,ideoq; quod pluris eſt donat.

13 ¶ Ego tamen in caſu huius cõſuetudinis reperi in primo vol.con.Pau.Ca.in fi. con.146. incipientis,nulli dubiũ eſt,ſpeciẽ quandã alterius con.nihil omnino ad ipſum præcedens con.ſed nec ad ſequẽs quoq; pertinentẽ.Sed hũc caſum noſtrũ prorſus reſpicientem.Quo in loco Pau.ipſe,aut quiſquis is fuerit,aſſerit cõſanguineũ,qui vi huius ſtatuti vult retrahere rẽ certo precio venditã,& in eo qđ pluris valet donatã,debere reſtituere preciũ partis donatȩ,nedũ id qđ numeratũ eſt:nec tamen eũ debere ſuccũbere, ſi à principio nõ obtulerit,dũmodo poſtea lite pẽdente obtulerit.l.ſi rem.§.vlti.ff.de pig.acti.Et quia etiam ſi nõ obtulit,poterat pro eo ferri ſentẽtia ſub cõditiõe,ſi ſoluat,per no.à Bar.in authen. hoc amplius.C.de fideicõ.& per.l.4.§.illud.ff.de fideicõ.liber.Hæc ibi.

Quid ſi ſciens pluris valere id donet.

14 ¶ Verùm ego priori ſentẽtiæ accedo,ſi vẽdẽs ignorãter donet: ꝙ ſi ſciat rẽ ſuã pluris valere,ſcienſq; ac prudẽs donet,qđ pluris eſt,vera eſt in eo pluri donatio:nec habet locũ.d.l. 2.de reſcin.vẽdit.vt dicit Bar.ibi,& Bal.in.2.q.Saly.in.8.q.& Angel.col.3.et idẽ Bar.Imo. Raph.Co.Ro.Alex.Fran.Are.& Iaſon in.d.l.ſi qs cũ aliter.Bal.in.d.l.cùm filius.§.pater,ꝑ tex.ibi,ff.de lega.2.& in repe.l.& ſi poſt tres,col.10.verſi.ſed qd ſi qs vẽdit.ff.ſi qs cautionibus,& con.3 caſus talis eſt qdã Petrucius,lib.3.& con.394.ſup primo pũcto,in fi.li.4.Pet. Anc.Imo.& Panor.in.d.c.cũ cauſſa,& ibi quoq; Anto.Burgos,col.7.verſi.circa vltimam. Maſuer.tit.de empti.& vẽditi.§.itẽ ſi vẽditor.Alex.cõ.125.viſis & cõſideratis,col.6.verſic. nõ ob.igitur primũ,lib.j.Angel.Are.in.d.§.actionũ aũt,vbi ſupra,de actio.Soci.cõ.215.viſa prædicta, col.j. lib.2.quod repetitur con. 22. lib. 4. vbi & illud dicit.l.ſi vnquam.C.de reuo.dona.habere locum in huiuſmodi donationibus ita factis, & rurſum con. 48. viſo inſtrumento venditionis,col.2.verſi.quartò poteſt defendi,lib.4.Steph.Bertran. con.103. nihil,in fi.lib.j.& con.169.viſis dubijs,col.j.eo.lib.j.& con.168. illud, paulò ante fi.eo.lib.j.

& con.191.nihil,numero.2.eo.li.j.& con.227.vidi,numero quoq;.2.eo.li.j.& con.328.multa,eo.lib.j.& con.4.parum refert,col.2.in prin.lib.2.& con.69.recordor,numero.j.lib.2.& con.107.etiam si prætendi,in prin .eo.li.2.con.91.ex ꝓpositis,ad fi.li.3.& con.284.ponitur numero.6.&.7.eo.li.3.Iason con.151.contra cõsultationem,col.2.versic.item in dicto,li.4. Alcia.post Ro.in.l.2.in prin.numero.16.ff.de verborum obli.& est de mente Guil.Cu.& Bar.in.d.l.si tibi decem,in prin.Et ita intelligi debent nonnulli,qui simpliciter tenent nõ esse locum.d.l.2.cùm vendens donat quod pluris est,ex quibus est Pet.Iac.ti.de act.ex vendi.col.2.versi.attamen.

Donatio eius q̃d pluris est,req̃rit insinuationem.

15 ¶Ideoq; tunc,cùm scilicet sciẽter donatur,quod pluris est:illud ipsum quod pluris est,requirit insinuationem,vt alia simplex donatio,vt tradunt ipsi Pet.Anc.& Imo.in.d.c.cum caussa,& Ro.in.l.2.in prin.col.4.& ibi quoq; Alciat.numero.16.ff.de verbo.obl.per.l.cùm hic status.§.pe.versi.idẽ respõdeo.ff.de dona.inter vir.& vxo.&.l.si quis donationis.ff.de contrahen.emp.& idẽ quoq; voluit Alex.in.d.l.si quis cùm aliter,col.4.versi.itẽ quæ sunt. ff.de verb.oblig.vbi tamen subdubitat.& Firmia.in tract.gabel.in.3.parte.8.partis princ. in.12.q.in fi.Soci.d.con.215.col.j.li.2.Et reprobat Ro.vbi supra Calde.aliter tenẽtem con. 2.tit.de emp.& vendi.hac ratiõe motũ,quòd inspicitur id quod principale est,ar.l.si quis nec caussam.ff.si cert.pet.quæ ratio etiam si quid ponderis habet,nihil tamẽ ad casum nostrum petinet,& de ea latè diximus in repe.d l.si vnquam,in verbo,donatiõe largitus,numero.4.id quod primo loco,& seq.C.de reuoc.donati.& dicemus etiam infra eo.tit.§.30. in glo.j.numero.2.& seq.

16 ¶In hoc autẽ de quo principaliter tractamus,illud animaduertendũ est,quòd si illa clausula sit perfunctoriè,& veluti ex more & stilo notariorũ posita,vt in multis locis fieri assolet,& propè semper,vt attestatur Ange.expressim de hoc ipso loquens in.d.l.2.C.de rescin.vendi.crederem eam nõ esse magni momẽti:tum per ea quæ scripta sunt ab ijs quos citauimus:tum & per ea quoq;,quæ latè diximus in.d.l.si vnquam,in prin.numero,122.ad huius tamen posterioris.At si ex animo,non leuiter,non neglectim,non oscitanter fuerit apposita:quod ex verbis & forma eius donationis apparere potest,& ex qualitate & cõditione cõtrahentium,vt etiam videtur intellexisse Bar.vbi supra & Carol.Molend.de hoc retractu loquẽs in consuet.Parisi.tit.j.§ 13.glo.5.in.12.q.certè scienter videtur apposita,vt donationem eius quod pluris est,operetur.Id quod totum arbitrio iudicis relinquendum est,vt etiam tradit Fabia.à monte.S.Sab.tracta.de emp.& vendi.in.8.parte princ.in.4.q.

Quid si ea dõatio fiat pro meritis

Quid si fiat cũ dictione uniuersali.

17 ¶Vt tamen te non fugiat,quod scripsisse dicitur Azo.ille vbiq; à nostris laudatus,in summa tit.de rescin.vendi.quod si venditor dicat se donare quod pluris res vendita valet,pro meritis & seruitijs emptoris,non est locus.d.l.2.de rescin.vendi.Ita enim eum refert & sequitur Bal.in.l.si quis donationis.ff.de contrah.emp.quasi scilicet propter eam mentionẽ meritorum id videatur fuisse seriò & scienter factũ.quãuis Azo in meo Codice nihil dicat de meritis.Et facit etiam quod scribit idem Bald.in.l.per diuersas,in.3.q.C.manda.& Alex.con.28.in caussa,col.2.versi.tertiò responderi potest,li.5.Multi autem ex supradictis asserunt non inutilem eam esse donationem,si facta fuerit cum dictione vniuersali,videlicèt,id totum quod pluris valet,siue quantũcunq; &c.

Decisio prĩci.quæstionis.

Cõsuetudines de ea re.

18 ¶Igitur vt concludamus casum,qui ad nostram consuetudinem pertinet.Si is qui vendit donat puod pluris est scienter & ex animo,vt sic donatio sit existimanda in eo quod excedit precium:tunc vt sciamus,an sit locus retractui,id certè sequi debemus,quod de permutatione ita facta,vt alter contrahentium precio suppleat quod pluris est,latè dicemus infra eo.ti.§.30.vbi inspicitur vtrùm maius sit precium,an species.Id quod etiam in hac specie,de qua hic tractamus,secuta est consuetudo Aruerniæ ti.de retraict.c.35.& seq.Borboniorum autem cõsuetudo.c.451.censet rem ita venditam esse obnoxiam retractui,restituto tantùm precio venditionis,nulla omnino huiusmodi donationis ratione habita.Idem q; in simili casu statuit eadem consuetudo.c.401.Verùm apud Aruernienses hoc ti.de retraict.c.35.aliter statuitur,vt ibi videre poteris.Porrò Chasse.hoc eodem tit de retraictz. §.j.in verbo,le prix,col.j.versi.secũdò quæro,tradit simpliciter hanc donationẽ eius quod pluris est:esse partem precij,per.l.fundi partem,& ibi no.per Alberi.ff.de contrahẽ.empt. Et idem quoq; quæri potest in retractu cõuẽtionali,si nihil aliud dictum sit,quàm vt venditor possit redimere.Et ex his quoq; intelliges quid dicendum sit,si res vendita sit certo quopiam precio ex quo venditor donat vel remittit emptori portionem,an scilicet consanguineus debeat integrum id precium reddere,an verò possit deducere quod donatum

Quid si uẽditor donat partẽ precii.

est,vel remissum.De quo etiam per Carol.Molen.in consuet.Parisi.ti.j.§.13.glo.8.in.j.quæstione.iterumq; in.3.videre poteris.

19 QVAERO SECVNDO quid è diuerso si is qui emit,etiam donat,verbi gratia,Ticius emit fundum centum aureis,& in eodem instrumento,vel paulò pòst donat alios centũ aureos venditori propter merita,quod & ego vidi ex facto,aliquando contingere:& interrogatus an iste emptor debeat soluere laudimia,non solum ex prioribus centum aureis impositis in precium vẽditionis,sed & ex alijs quoq; donatis.& vtr ũm etiam cõsanguineus qui vult eum fundum retrahere,teneatur soluere vtrosq; centum aureos,an alteros tantùm.& idem etiam quæri potest in retractu cõuentionali.Respondi quantùm ad laudimia,cùm ea donatio facta esset in contractu venditionis vel statim post,quod idem est,vt latè dicemus infra tit.procedẽte.§.j.in verbo,in limine contractus,quæ est glo.5.ferè per totũ,videtur eam esse factam contemplatione & caussa ipsius venditiõis,esseq; veluti accessionem precij eius venditionis,vt quæ ei insit.l.iurisgentium.§.quinimo.ff.de pactis,cũ multis si. à me congestis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.101.sed & hoc tamen,& seq.Ideoq; soluenda esse laudimia ex vtroq; precio,eamq; donationis appellationẽ in fraudem domini videri appositam,nisi emptor probaret ea merita interuenisse,quę huiusmodi donationem mererentur,ar.l.qui testamentum.ff.de proba.cum si.In huius tamẽ rei reputatione considerandam esse ac inspiciendam fundi venditi veram æstimationem. an scilicet ei conueniat illud primum precium sine additamento alterius,ar.eius quod in simili tradit no.glo.no.in.l.j.§.j.in verbo agendo,& ibi Bart.qui eam dicit valde not.ff.de superfi.& Bal.in.l.ex conuentione.C.de pactis,cum si.

Si is q emit donat aliqd ultra precium,an retrahens id restituere debet.

20 ¶ Quantùm autem ad retractũ,nihil est quod emptor quæri possit,si consanguineus vult tantùm soluere illos cẽtum aureos pro precio inscriptos,nó etiam alios quos ipse iam asseruit donauisse pro meritis,vel simpliciter in eo ipso contractu,ex quo ius est quæsitum consanguineo,in cuius præiudicium retractare non potest,quod à se factum est.l.vlt.ff.de pactis,cum multis cõcord.à me collectis infra tit.proximo,in verbo,seront preferez,quæ est glo.7.numero.20.neq; id quidem mirum,& seq.Nimis enim indignum est,*vt quod is sua voce dilucidè protestatus est,id postea infirmet,testimonioq; proprio resistat*.l.generaliter,in fi.C.de nó nume.pecu.Quam enim ob rem,si diuis placet,is dicet partem illam precij in titulum & appellationem donationis conuertisse,nisi vt fraudem domino faceret,minusq; laudimiorum ei solueret.Sed ille mox audiet,fraudem fecisti,fraudem patere:vt id fiat,quod scribitur in.l.sed & partus.§.j.ff.de eo quod metus cau.quod fecit,passus est.Atq; illud Ausonianum in trimetris.

Fraudẽ fecisti,fraudẽ patere.

Compedes quas ipse fecit,ipsus vt gestet faber.

Illud quoq; Gelij ex antiquioribus li.4.noctium Atticarum.c.5.

Malum consilium consultori pessimum.

Malũ cõsilium cõsultori pessimum.

Quod & è nostris aduocat Maria.in repe.c.ad audientiam,in.77.q.7.q.princip.extra de homi.& in cle.j.de foro cõpe.Et vt scribit Ecclesiasticus.c.27. Facienti nequissimũ consilium super ipsum deuoluetur.Et diuinus ille poeta psal.7. Incidit in foueam quam fecit.Nam nec auditur fraudem suam allegans.Bar.in.l.post contractum,col.3.versi.sed an venditor.ff.de dona.& con.65.Petrus Nicolæ,in prin.Bal.in.l.emptiõe,circa medium.C. plus valere quod agit.Pet.Anca.con.226.ad corroborationem,colũ.j.Scribitur enim in.l. cùm profitearis.C.de reuocan.don.cùm profitearis te in fraudem alterius te donasse,professionem inhonestam continere intelligis.& in.l.si creditoribus.C.de ser.pig.dat.manu. vbi ita scribitur.Nam ipse manumissor,si fraudem se fecisse creditoribus vt reuocet libertates,audeat dicere,audiri non debet,nec hæredes eius.Et optimè facit.l.transactione finita.C.de transac.&.l.filios.C.de reuocan.his quæ in fraudem credit.&.c.inter dilectos,extra de dona.cum concord.vbiq; à glo.adductis.

Fraudẽ aut turpitudinẽ sua allegãs an audiatur,uide 24.&.25.&.72.

21 ¶ At dicet quispiam,quomodo assumemus diuersam interpretationẽ in eadem re,vt scilicet quantùm ad dominum,non stetur ei donationi:quantùm autẽ ad consanguineos stetur.Cùm vna eademq; res non possit diuerso iure censeri.l.eum qui ædes.ff.de vsucapi.& l.j.versi.nec ratio patitur.ff.de rei permut.&.l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pupil.substi.&.l. Ticiæ.ff.de condi.& demon.&.c.cognouimus.12.q.2.&.c.cùm in tua,de deci.&.c.quia circa,de priuil.& cle.j.de elec.cum multis cõcord.à me adductis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.322.tertia ratio.Nec possit quoq; eadem res contrarios effectus operari.c.si quis cùm in ægritudine.58.dist.&.c.2.versi.sed adhuc,& ibi glo.in ver-

Eadem res an diuerso iure cẽseri possit.

bo,incõpatibilia,extra de Baptiſ.Contraria autem ſunt vt ſtetur,& non ſtetur eidem donationi,vt videre eſti.

22 ¶ Cui confeſtim illud reſpondeo,non eſſe nouum aut mirandum,vt etiam idem verbum eodem in loco diuerſis reſpectibus diuerſimodè accipiatur,glo.in.l.2.in verbo,manumitti.ff.de offi.procon.quæ id multis iuribus probat.& in.l.Plautius,in verbo,procuratorem.ff.de procurat.& in.l.certi condictio,in prin.in verbo,non potero,& ibi Alberi.col.4.verſicu.ſecundò no.ff.ſi certum peta.& in.l.contractus,in prin.C.de fid.inſtru.& in.l.j.in glo.vl.C.de pœna iudi.qui malè iudica.& in.c.j.§.callidis,in verbo,reuertatur,tit.de prohibi.feud.ali.per Fede.& in.c.Raynaldus,in verbo,legauit,de teſta.& in.c.auditis,in verbo caſſatam,in prin.de elect.Et probatur etiam in.l.pater Seuerinam.§.conditionum,& ibi glo.Bar.& alij.ff.de condi.& demon.& in.l.j.& ibi Iaſon.in.2.no.C.de Carbo.edicto.& in.l.j.& ibi glo.in verbo,cadere.Oldra.& Alberi.C.de reſt.in integ.mino.& in.c.cùm dilectus,& ibi glo.in verbo,electio,Cardi.& Panor.col.5.ſuper eadem glo.extra de cõſuet.& in.c.magnæ,vbi & idẽ Panor.in.4.no.extra de voto.& in.c.quod in dubijs,iuncto.c.inter alia,quod illud confeſtim ſequitur,vbi & ipſe Panor.& Fely.de ſen.excon.& voluit item Hoſtien.in.c.plerunq;,poſt prin.de reſcrip.Archi.in.c.preſbyterum,in verbo,pręcipimus.28.diſt.& in.c.ſic viue,in verbo elegerit.16.q.j.Angel.in.l.Papinianus.§.ſed nec impuberis,in fine.ff.de inoffi.teſta.Ro.con.480.in caſu,col.j.& latè Barb.qui propè vbiq; text.in.d.c.cũ dilectus,dicit ad hoc ſing.in.l.j.in princ.col.3.verſi.dicunt hic docto.ff.de verbo.obliga.& conſi.27.ſcripſit,col.15.& ſi dicatur quòd vna,li.j.& conſi.64.ſcribitur libro Heſter,col.8.verſi.item poteſt etiam dici,eo.li.j.& con.17.clementiſſimi,col.6.verſi.præterea pondero li.2.& con.34.præclarè,col.14.verſi.nec ob.cùm allegatur,eo.li.2.& conſil.43.ſempiterna,col.pe.eo.lib.2.quibus locis & alia ad hoc allegat.& Philip.Deci.in.l.in teſtamento,col.3.verſi.tertiò regula,poſt Alex.ibi.C.de teſta.& in.c.quoniam abbas,in prin.de offi.delega.

Verbũ unũ eodẽ loco diuerſimode accipi.

23 ¶ Nam & eadem res ex diuerſis cauſſis & rationibus poteſt diuerſo iure cenſeri,vt probatur in.l.miles.§.pro parte.ff.de leg.2.vbi in prælegatis pars habetur iure hæreditario,pars iure legati.Et voluit Bal.per eum tex.in.l.filium quem,col.3.in.4.oppo.C.famil.herciſcũ.& Panor.in.d.c.cùm in tua,paulò ante fi.de deci.Quin duo contraria ex re eadẽ poſſe procedere diuerſis reſpectibus tradit glo.in.c.2.in verbo,lex ciuilis,de arbit.li.6.Anto.in.c.vlti.in lect.col.pe.& ibi Panor.ſuper glo.in verbo,rationabilis,in fi.& Rochus Cur.col.24.verſi.limita tertiò,extra de conſuet.& Domi.qui multa eius rei exempla poſuit,in.c.illud 12.diſt.Quibus concinens Ariſtoteles li.3.Phiſicorum tradit eandem cauſſam interdũ eſſe contrariorum effectuum diuerſis rationibus.Cui concinẽs Galenus li.3.de ſimplicibus medicamentis.c.13.& ſeq.oſtendit ſimplicia medicamenta vires nonnunquam contrarias obtinere,diuerſis rationibus.quod & noſtri admittunt,vt per Bar.in.l.ſi pupillus,in prin.in.2.opp.& ibi quoq; Ang.& Pau.Ca.ff.ad leg.Falci.Hincq; reprobare poſſumus,quod approbauimus,diuerſo reſpectu.l.Pomponius.ff.de neg.geſt.&.l.3.§.vl.ff.rem rat.habe.&.l.cum interdictæ.C.arbi.tut.& per eos tex.voluit Bal.in.c.cùm Vintonienſis,paulò ante fi.de elect.Et quis ex eodem facto poteſt conſequi pręmium & damnum diuerſis reſpectibus,vt patet ex.c.inter opera.extra de ſponſa.iuncto.c.maritum.33.diſt.& declarat Io.Andre.in.c.imputari,de reg.iur.li.6.in mercur.& Collect.in.c.dilectus,extra de reſcript.De quo & nos multa ſcripſimus in noſtro tractatu nobilitatis,quo loco diſſerimus de nobilitate iudicum,vbi omnino vide.

Diuerſis reſpectibus eadẽ res diuerſo iure cenſetur.

24 ¶ Sed & aliud eſt,quod in hoc noſtro caſu facit pro emptore:quia id quod ſupra diximus non licere allegare ſuam turpitudinem,intelligitur agendo:excipiendo autem id licet,vt dicit Bal.in.l.poſt mortem,ad fi.ff.de adop.Imò verò & replicando quoq; ſiue adiuuando ſuam intentionem,id etiam actori licet facere,ex ſententia Bar.in.l.iuſiurãdum quod ex conuentione.§.procurator,col.pe.& vl.ff.de iureiu.& ipſius Bal.in.l.j.col.2.verſicu.quæro hic vtrùm iſte,& iterum in.l.2.C.de condi.ob tur.cau.& Philip.Deci.qui id dicit no.con.14.cuius ſuperſcriptio incipit,vtrùm valeat aditio,col.vlti.& con.587.coram magnificis,col.vl.verſi.ad hoc reſpondetur,& Io.Bapt.Caſtel.in ſua diſputa.incip.magnificus,charta pe.verſi.item &.3.Nam exceptio & replicatio à pari procedunt.l.2.ff.de except.Io.Andr.& alij in.c.2.extra eo.Hîc igitur cùm emptor reus ſit,& excipiat de fraude precij,nihil eſſe videtur,quod impediat huiuſmodi allegationem,excipiendo.

Allegãstur pitudinem.

25 ¶ Sed hoc certè non eſt perpetuum,ſed multas declarationes,reſtrictiones,& diſtinctiones recipit,vt videre licet apud Bar.vbi ſupra quem ad hanc rem videre poteris & Alber.

De eadẽ re

in.l.transactione finita.C.de transact.Panor.post Anto.in.c.cùm super,col.vlt.de conces. præben.& Cepol.caussa.criminal.con.59.Frãciscus,col.j.versi.nec ob.dum dicitur,& multis seq.& col.2.versi.tertiò,& versi.quartò.& latè Barb.post alios,in.c.inter dilectos,col.j.2.&.3.extra de dona.& Fely.etiã post alios in.c.lator,col.j.&.2.extra de re iudic.& Fran.Rip.in.c.cùm.M.Ferra.numero.61.de constit.& dicemus aliquid infra in hac eadem glos.in.8.q.numero.72.aut etiam.Sed vnum interim non omiserim.Barb.con.8.illud afferam,col vl.li.4.post alios ab eo citatos,in ea fuisse sententia,vt liceret contrahenti dicere contractum vsurariũ etiam si suam turpitudinem allegat.Sed hoc vtiq; verum est in eo qui dat,vt hinc lucrum aut commodum percipiat,vt videre licet apud omnes,qui de ea re locuti sunt.

26 QVAERO IGITVR ET TERTIO,quid si precium est mille aureorum solarium,quorum singuli tempore venditionis valebant.45.solidis nostris,vt nunc cúm hæc cõmentamur,valent nostri principis edicto:mox autẽ à principe augetur precium,vt sæpe fieri vidimus vt cùm consanguineus vult retrahere valeant.46.solidis:aut è contrario eorum precium minutum est,vtrum horum preciorum inspiciendum sit,cùm fit retractus:an prius illud,quod fuit tempore contractus:an posterius,quod currit tempore retractus.vide glo.in.c.quis ignorat.32.q.4.& in.c.conquerente,in verbo,solidos,extra de offi.ordi.doc.in.l.cùm quid,& in.l.vinum,& in.l.quod te ff.si cer.peta.& in.c.olim,& in.c.cum canonicis,extra de censi & in cle.2.de deci.Inno.Hosti.Io.And.Collect.Bal.Henri.Boh.Anto.Imo.& Panor.latè in.c.quanto,de iureiur.Hosti.in summa tit.de cen.si§.ex quibus,versi.quid si moneta mutetur.Specul.& Io.And.in tit.de oblig.& solut.§ nunc aliqua,versi.vl.Oldra.con.13.cùm quæstio esset.& con.31.thema tale est,quidam condens testamentum.Andr.Iser.in c.j.ti.quæ sunt regal.Cy.in.l.in minorum,in.9.q.versi.restat modò.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.Collec.in.c.indicante,col.j.versi.quid si testator,extra de testa.& in.c.Odardus,col.2.versi.sed quam pecuniam,de solu.Bar.Bal.Alberi.Ang.& Rapha.Co.in.l.Paulus,la.j.ff.de solu.Bar.in.l.cùm certum.ff.de auro & argen.leg.& in.l.nummis.ff.de in litem iuran.& in.l.res in dotem.ff.de iure dot.Bal.in.l.illud,col.vl.versi.vltimò quæro.C.de sacrosan.eccle.& in.l.acceptam,in.17.q.C.de vsur.& in.l.vl.in prin.col.j.versi.itẽ quæro quid si aurei.C.com.de leg.& in.l.si quis argentũ,in prin.col.2.vers.consului pauci sunt dies,post Cy.ibi.C.de dona.& con.499.quæstio ista,li.j & con.seq.quod est vl.eius lib.incipi.in qõne qua quæritur.& con.269.super eo quod quæritur,li.2.& cons.213.pũctus quęstionis talis est dati fuerunt,li.5.Alberi.in.l.2.col.pe.versi.deinde quæro si emphyteuta,& ibi Iason col.26.in.36.q.C.de iure emphy.Io.Fab.in.d.§.j.insti.quib mod.tol,obliga.& in authen.hoc nisi.C.de solu.Imo.in.l.in ratione.§.diligenter.ff.ad leg.Falcid.Panor.con.56.quòd solutio,li 2.Ro.con.123.circa primum.Io.Ana.in.c.j.col.j.versic.vtrùm autem,extra de iudeis.Pet.Ferra.tit.for.libel.in actio.hypo.in verbo,relaxandum iure pignoris,col.j.versi.quid ergo si misso,& multis seq.vsq; ad fi.huius glo.Fran.Aret.con.11.procedendum est.& con.84.diligenter,col.j.& con.111.cõsyderatis,col.j.Calca.con.14.Manfredus,& cõ.seq.viso instrumento,col.12.versi.& pro vera declaratione.Corne.con.287.in hac consultatione,col.pe.versi.deueniendum,& seq.vsq; ad fi.con.li.j.& con.181.visis nõnullis,charta pe.col.vl.versi restat vt deueniam ad tertiũ,li.2.& cons.231.de pluribus,col.pe.versi.restat vt deueniam ad dubitationes,& seq.li.3.Barb.con.19.clementissimũ,per totum,li.4.Iorda.Bricium in tracta.monetæ,qui est inter tractatus Io.Ray.ferè per totum.Guid.Pap.deci.Delphi.493.si fiat monetæ.Maria.Soci.con.6.prędicta consultatio,li.j.& con.298.pro fundamento,per totum,li.2.Hiero.Cag.loquentem de retractu conuentionali,in repe.l.2.in 31.quæsti.C.de pac.inter empto.& venditorem.Matthe.Afflic.deci.Neapol.90.hoc tempore.& iterum deci.194.filiussa.Steph.Bertran.cons.168.illud est certum,in princ.lib.j.& con.261.viso themate,in.2.dubio,eo.li.j.

In retractu an preciũ monetæ uẽditionis, an ipsius retractus inspiciatur.

27 EX QVIBVS ETIAM aut certè bona eorum parte intelliges quid dicendum sit,si ea moneta quæ solui,aut reddi debet,fit deterior non quidem æstimatione communi & vsuali,sed bonitate intrinseca:verbi gratia,aurei qui tempore venditonis valent.45.solidis,eodẽ sunt valore,cùm fit retractus:tamen ex edicto principis facti sunt aurei huiusmodi,auro non adeo puro puto,vti erant:vtrùm tunc consanguineus cogetur accipere hos nouos aureos.De quo,vt iam diximus,comperies apud multos ex ijs quos citauimus in præcedenti versi.Sed præter eos vide Corne.con.109.viso puncto,in prin.lib.4.vbi dicit hanc esse omnium propè sententiam,vt si post contractum pecunia fiat deterior bonitate ea intrin-

Quid si monetæ bonitate intrinseca factĩ sũt deteriores.

feca,debet folui ac reddi fecundùm bonitatem temporis contractus,non folutionis:etiam fi nulla mora eius,qui reddit pecuniam,interceſſerit.De quo etiam p Signo.con.74.quæſtio talis ponitur quidem colonus,& Steph.Bertran.con.312.viſis & diligenter,col.1.lib.j. & Nicol.Mil.in ſuo repertorio,verſi.pecunia.& latè per Anto.Rub.qui & alios citat,con.17.præſupponitur in facto,vbi etiam loquitur de retractu conuentionali.& iterum conſi.48.viſo inſtrumento,vbi & in eadem ſpecie loquitur.

28 QVARTO QVAERO,quia ij quos citauimus in præcedenti quæſtione loquũtur cùm ſimpliciter facta mentio eſt certæ ſpeciei monetæ ſine adiectiõe valoris ipſius,vt ſi quis emerit cẽtum aureis,ducatis,nobilibus,& cæteris huiuſmodi.Quid igitur ſi adiectus fuerit valor,vt ſi dictum ſit rem emptam centum aureis ſolaribus quorum,quilibet tempore venditiõis valet quadraginta quinq; dozanos,vt vulgo vocamus,Nam ſæpe apud nos ita fiũt vẽditiões,pour le prix de cent eſcus ſol.valent a preſent checune piece quarãte cinq ſolz, vtrùm tunc idem dicendum ſit,ac ſi id adiectum non fuiſſet,tanquam ſcilicet eius expreſſio,quod tacitè inerat,nihil immutet conditionem iuris.l.non rectè.C.de fideiuſ.&.l.aliquando.ff.de condi.& demon.An verò ea res faciat perpetuam eius monetæ ęſtimationẽ, licèt poſteà valor immutetur,argu.eius quod dicitur æſtimationem facere venditionem, remq; ita æſtimatam manere periculo ſiue damno vel lucro eius qui eam accepit.l.j.§.æſtimatarum,&.§.æſtimatas.C.de rei vxor.actio.cum concordan.à me traditis ſupra eodẽ.§. gl.13.in verbo,ou equipollent a vẽte,numero.20.nam & aliàs.& iterum numero.108.ex his autẽ.Sed tu de hac noſtra quæſtione priuatim vide Barb.conſi.19.clementiſſimum,li.4.& etiam Franc.Are.conſ.84.diligenter,col.vl.verſi.venio igitur. *Quid ſi moneta in contractu uẽditiõis ſit æſtimata.*

29 QVINTO QVAERO,quid ſi venditio facta ſit precio centum ducatorum,& poſteà intra annum retractus id genus monetæ à principe eſt abolitum,atq; interdictum.vtrùm emptor tenebitur à conſanguineo veniente ad retractum,& centum ducatos nunc prohibitos offerente,eoſdem recipere,& ſic eum admittere ad retractum.an verò audietur poſtulans ſibi reddi precium in alia moneta,cuius vſus non interdictus eſt.vide Cy.poſt Petr. Iac.& Odof.in.d.l.in minorum,in 9.q.vbi ſupra.C.in quib.cau.in inte.reſt.non eſt neceſ. & Collec.in c.j.col.2.verſi.ſed quid ſi mutuaſti,extra de cõmod.& Bar.in.d.l.quod te.ff.ſi cert.peta.& ibi pleniſſimè Alex.qui alios multos citat,col.2.verſ.iuxta hic tradita,& multis ſeq.& ibi quoq; Fran.Ripa.numero.24.ff ſi cert.peta.vbi omnino videas.& præterea Bal.in.l.vl.col.j.verſi.ſed pone iuro.C.de non numera.pecu.& Cardi.Flor.poſt alios multos ab eo allegatos,in cle.2.in.13.q.de deci.& Io.Fab.in.l.acceptam,ad fi.C.de vſur.Et quæ dicemus infra eo.§.glo.20.in verbo,dor ou dargent,in vl.quæſti.& in ſeq.tit.§.4.glo.2.numero.j.Et id quoq; intelliges ex multis quos citauimus in tertia quæſti. *Quid ſi moneta a principe ſit abolita.*

30 SEXTO QVAERO,ſi precium venditionis eſt cẽtum aureorum coronatorum.An audiendus eſt conſanguineus,qui vult reſtituere precium in moneta argentea,aut etiam aurea alterius formæ ſcilicet aureorum ſolarium,aut veterum quos vocamus.vide tex.Bar.Ange. & alios in.l.paulus,la.j.ff.de ſolu.glo Bal.Fran.Are.Iaſo.& Philip Deci.in.l.2.§.mutui datio.ff.ſi cer.pe.Io.And.in.c.peccatum,ad fi.j.art.in Mercur.de reg.iur.li.6.Bar.in.l.quę extrinſecus.ff.de verbo.oblig.Io.Fab.in.d.§.j.inſti.qui.mo.tol.oblig.Bal.in.d.l.ſi quis argentum,col.2.verſi.quæritglo.quid in pecunia.C.de dona.& con.130.quia obligationes,lib.5. Maſuer.tit.de ſolu.§.item ſi ſis obligatus Io.Plat.in.l.j.C,de collat.ęris,lib.10.& in.l.j.C.de vete.numiſ.pote.li.11.Maria Soci.d.con.6.prædicta cõſultatio,col.j.&.2.Fran.Curt.Seniorem in tracta.monetarum in.9.quæſtio.& ex ſcriptis in ijs locis facilè intelliges,quid hîc dicendum ſit. *Si precium uenditionis ſit in auro, an oblatio fieri poſſit in argento aut moneta alterius ſpeciei uel formæ.*

31 ¶ Ex conſuetudine autem expreſſa Borboniorum.c.cõſuetudinum eius loci.432.ſatis eſt precium reddi in moneta aurea vel argentea,etiam ſi non ſit eiuſdem ſpeciei.Et id quoq; in omni caſu obſeruari de conſuetudine tradit Bart.in.l diuortio.§.ob donationes,circa medium.ff.ſolu.matri.& in.l.j.§.vl.in fi ff.de aur.& arg.leg.Huius autem rei conſuetudinem eſſe obſeruandam tradit ipſe Bar.in.d.l.quæ extrinſecus.& Bal.in.d.l.ſi quis argentũ vbi ſupra & Io.Plat.in.d.l.j.C.de collatio.æris li.10.& in.l.j.C.de arg.preci eo.li.10.& omnes paſſim de hac re loquentes.At ex conſuetudine Niuernienſi ti.de retraictz.§.14.nõ refert ſoluatur precium in auro aut argento etiam ſi non ſit eiuſdem ſpeciei,cuiuſmodi precium erat,niſi interſit emptoris.De hac autem quæſtione nuncupatim tractat Carol.Molen.conſuetudinum Pariſi.ti.i.§.13.glo 8.in.2.quæſti. *Conſuetudines de eadem re.*

32 SEPTIMO QVAERO,Si in in ipſa venditione non fuerit ſolutum integrum precium,ſed

Si in uenditiõe nõ fuerit ſolutum integrũ precium an cõſanguineus id ipſum nihilominus ſoluet.

vel totũ ipſum,vel partẽ eius promiſit emptor ſoluere intra aliquod tẽpus.& interim conſanguineus vult retrahere.& offert id tantùm precium,quod ſolutum eſt,& promittit,cũ dies reſidui ceſſerit,idipſum ſoluere,& liberare emptorem.At emptor poſtulat ſibi integrum precium ſolui,cùm in id ſit obligatus.Cepola con.cauſſarum ciuilium.46.circa dubia,col.2.nuncupatim de hoc caſu loquens in ea eſt ſententia,vt ipſe conſanguineus debeat totum ſoluere:quia ſtatutum(inquit)non diſtinguit,ſolueritne emptor totũ preciũ, an partem:ergo nec nos diſtinguere debemus.l.de precio.ff.de publici.in rem actio.Cuius hęc verba ſunt maximè ad hunc locum pertinentia.De precio nihil exprimitur,vnde poteſt cõiectura capi,quaſi nec ſententia prætoris ea ſit,vt requiratur,an ſolutum ſit preciũ, an non.Et etiam ſuadet(inquit)ratio,ne emptor duplex damnum patiatur,vnum quod ab eo auocetur res empta,contra.l.dudum.C.de contra.empt.Alterum quòd non ſit ſecurus de precio.Hæc Cepola.

33 ¶ Cui quantùm ad rationem duplicis damni,adde quæ diximus ſupra in eadem gloſ.numero.9.nam & alioqui.Quantùm ad rationem ſecuritatis,adde etiam multum intereſſe, an apud te habeas precium,quo tu te poſſis illico cedente die liberare ab ea obligatiõe ſoluendi precium:an verò actionem tantùm aduerſus alterum,vt id faciat,arg.l.minus.ff.de reg.iur.& .l.ſi debitor.,in fi.ff.de furt.& .§.furti autem,inſti.de obli.quę ex delic.naſc.& eorum quæ dicemus infra eo.tit.§.29.in glo.2.numero.3.nec ſatiſfacit.Nec ideo obſtare videtur,ſi conſanguineus offerat emptori cautionem de reſtituendo precio die cedẽte:quia ſatius eſt ſuam ſibi rem ſaluam fore,quã tabulas cautionis habere,atq; incertum illius euẽtum ſpectare.l.ſuſpectus.ff.de ſuſpec.tuto.& .l.pupilli.ff.quod fal.tuto.autho.& facit.l.cogi.§.ſi pater,in fi.ibi,ſub incerto cautionis.ff.ad.S.C.Trebelli.& .l.qui ita inſtitutus.§.j.ibi, propter fragilitatem cautionis,eo.ti.& plus cautiõis eſt in rem quàm in perſonam.l.plus cautionis.ff.de regu.iur.& melius eſt poſſidere quàm in perſonam experiri.l.j.§ j.ff.de ſuperfi.Et facit etiam in hanc partem bonus tex.in.l.ſi cui legetur.§.vl.ff.de lega.j.cùm dicitur intereſt enim fideiuſſoris ſolui potius mihi,quàm ipſum conuẽtum mãdati actionem intendere:nec intereſt,ſoluendo ſit,nécne.

An opus ſit cautione, uide.43.44.45.46.

Cautionis fragilitas.

34 EGO TAMEN (neq; enim diſſimulabo iudicium in hac re meum)diuerſum cenſeo,videlicet conſanguineum non teneri ſoluere precium non ſolutum,& cuius ſoluẽdi dies nondum ceſſit,non magis quàm ipſum emptorem,in cuius locum ille ex noſtra conſuetudine ſubſtituitur,atq; ſubrogatur.Ideoq; non deterioris debet eſſe conditionis,quàm ipſe emptor.l.j.§.hæc actio.ff.ſi quis teſt.lib.eſſe iuſ.& .c . eccleſia,le . j .extra vt lit.penden.cum ſi. præſertim cum mora ſolutionis ſit quædam veluti diminutio precij,vt eſt tex.optimus,in l.circa legem.ff.ad leg.Falci.cùm dicitur,quia interuallum temporis & interuſurium huius ſpatij minorem facit quantitatem.& iterum in.l.in quantitate.§.in diem.ff.eo.tit.ibi, tantominus erogari ex bonis intelligendum eſt,quãtum intereà,donec dies obtigerit,hęres lucraturus eſt ex vſuris.& idem penè tex.in.l.qui quadraginta.§.vl.eo.quoq; tit.& facit tex.in.l.j.§.quis creditori,ibi,propter repræſentationis cõmodum,eo.tit.& in.l.in lege Falcidia non habetur,eo.item ti.ibi,medij enim temporis cõmodum computatur.& in.l. ſi mandauero tibi,vt pro me.ff.mand.& .l.generaliter.§.ſi cui legatum,verſi.planè ſi fortè ff.de fideicom.liber.& .l.ſi conſtante.§.quoties.ff.ſolu.matri.vbi cùm quis ſoluit ante tempus,debet ei deduci interuſurium medij temporis.& in.l.eum qui.§.melior.ff.de in diem addict.vbi ſi ſolutio facilior,aut maturior offeratur,melior cõditio afferri videtur,etiam ſi precio nihil ſit additum.& in.l.melior.§.ſi hæres.ff.ad Treb .& in.l.ait prætor.§.ſi cùm in diem,& .§.pactum.& .l.omnes.§.vl.ff.quæ in frau.cred.

Mora ſolutiõis precii diminutio eſt.

Interuſurii habẽda ratio.

Cõmodũ reputatiõis & ſolutiõis ante tẽpus cõſyderandũ

35 ¶ Ex quibus fit,vt qui ante vel pòſt diem ſoluit,plus vel minus dicitur ſoluere.l.eum qui. ff.de annu.lega.& .l.ſolidum.ff.de ſolutio.& .l.ſi cui.§.minus.ff.de verbo.ſigni.& .§.fideiuſſores,inſti.de fideiuſ.& .§.tempore,inſti.de actio.& .c.j.extra de plus petiti.& Bal.con.211. licèt vos,col.j.lib.5.Et dicitur fieri cõmodum creditori,ſi ante diẽ ei ſoluatur,eiuſq; ſolius reſpectu valet legatum.l.j.§.ſi quis creditori.ff.ad leg.Falci.& .l.debitor,in prin.ff.de lega.2.Et facit.l.cùm quis vxori,in prin.& iterum.l.mulier.ff.de dot.præleg.cùm fit mentio de cõmodo prælegationis,& repręſentationis.& .l.ſi prædio.§.j.in fi.ff.de in diem addict.Cuius authoritate Bar.in.l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor.ff.de re iudica.dicit vendere rem non præſenti pecunia,ſed ſolutione precij in tempus delata,eſt vendere minori precio.& poſt eum Bal.in.l.inciuile,circa medium.ff.de rei ven.& in.l.& ſi inſtrumenta,poſt medium. C.de fide inſtru.& iure haſtæ fiſca.li.10.& Cepo.con.cauſſarum ciuilium.10.factum,col.j.

De eadẽ re

& Iason con.36.tota dubitatio,col.vl.versi.non video,lib.j.Et quod scribit Signo.cons.35. casus talis est quidam Iac.col.4.numero.10.Bal.con.185.quod post mortem,lib.j.& consil. 297.& si præmittere,post prin.li.2.& Ang.con.127.visis,in fi.vbi dicit,quòd non est verisi mile debitorem soluere ante tempus,quia sic donaret cōmodum medij temporis.& Corne.con.258.in hac consultatione,col.pe.versi.tum quia forte,li.j.& con.11.in præsenti,col. 4.hic tamen minimè,li.3.& con.303.videtur prima facie,col.4.versic.ex quibus patet,eo. li.3.& con.32.licèt secundùm,col.pe.versi.prout aliàs,li.4.& Otto Lapus inter cons.Soci. con.151.consyderatis,col.j.versi.secundò consydero,li.j.

36 ¶ Vt tamen interim non omittam,quod pulchrè scribit Bal.in authen.& qui iurat,colū. 14.versi.quæro mulier est missa.C.de bonis autho.iudic.pos.per.d.l.si cōstante.§ quoties, vbi etiam Iac.ff.solu.matri quod si hęredes viri volunt statim post mortem ipsius restitue re dotem consistentē in re mobili,cuius tamen restituendæ actio non nisi post annū com petebat,secundùm.l.j.§.exactio.C.de rei vxo.act.Igitur si non expectato eo anno,vt id re petam,restituant dotem,poterunt detrahere interusurium medij temporis.Quod dictum dicit mirabile,& sequitur Alex.in.l.diuortio,in prin.col.6.versi.plus autem & mirabilius. ff.solu.ma.& dicit etiam sing.Iason.in.l.qui Romæ,in prin.in.j.no.ff.de verb.oblig.& Catel.Cotta memor.dos soluto matrimonio.& idem voluit ipse Bal.in.l.in omnibus,in.2.lectu.in fi.ff.de iudi dum simpliciter allegat Iac.in.d.§.quoties. *De eadē re*

37 ¶ Quin aliàs semper si quādo quis cogitur soluere ante diem,intelligitur detracto interusurio medij temporis,vt voluit glo no.in.l.j.in glo.vl.& ibi Cy.Bal.Ang.& Sal.C.de cōdi.ex lege,per.d.l.si constante.§.quoties.Et si quis ignoranter ante diem soluerit,potest re petere id medij temporis cōmodum,glo.vti à multis expenditur,in.l.cùm quis,& ibi Iac. Bu.Bal.ad fi.Raph.Fulgo.in repe.char.vl.& Iason col.vl.C.de iuris & facti ignor.Marti. Sil.Iac.Bu.Alber.Fulgo.& Iason in.d.l.in diem.ff.de condi.inde.Bart.& Imo.in.l.si socer. §.Lucius.ff.solu.matri.Imo.in.c.vl.extra de solu.licèt & alij teneant contrarium,quos videbis apud Iaso.in.d.l.cùm quis,& in.d.l.in diem. *De eadē re*

38 ¶ *Sed* & hinc dicitur.quòd dies solutionis,sicut summa precij,est pars cōtractus.l.j.§.editiones.ff.de eden.& Bar.in.l.j.col.vl.versi.an autem tale debitum ff.de condi.indebi.& in l.lecta,col.pe.versi.aduerte.ff.si cert.pe.& Bal.con.48.inter cętera,post prin.li.j.& Maria. Soci.con.15 visis prædictis,col.vl.vbi & per eum.§.dicit dilationem esse partem precij,& Philip.Deci.con.46.viso puncto,col.j.versi.accedit,& iterum col.2.versi.quartò.Ita tamē vt super hoc videas Pau.Ca.con.234.dubium stat in eo,in fi.lib.j.Sicuti & è diuerso dicimus aliud quoduis pactum,quod apponitur in contractu ad commodum venditoris,esse adiectionē & partem precij. l. fundi partem.ff.de cōtrahen.emp.vbi ita scribitur:nā hoc ipsius preciū fundi videtur,quod eo pacto venditus fuerat.&.l.si sterilis.§.si tibi.ff.de act. emp.cum si.à me collectis infra ti.procedente de retraict cōuentionel.in rub.nu.18.quartum quòd in ea,& seq.& in nostris legibus connubialibus in glo.6 in.9.q.vbi videre poteris,ne hic repetam.Igitur vt id caput concludam,si consanguineus redimēs cogitur red dere id precium,cuius dies nondum cessit,carius plurisq; redimet,quàm emptor emerit: cùm tamē æquali precio possit redimere,vt significāt hæc verba,quæ nūc interpretamur. *Dies solutionis pars cōtractus.*

39 ¶ Nec dici potest emptorem manere obstrictum ac obligatum venditori post cessionem à se factam consanguineo vi istius statuti:quia cùm id faciat ex necessitate ,videtur esse liberatus ea obligatiōe solutionis precij,ad quod tenebatur ratiōe fundi sibi venditi,quem iam non tenet:sed alij coactus à statuto cessit:nec ideo ratiōe illius debet cogi soluere,ar. l.ex his,&.l.si post perfectam.C.de euictio.&.l.habitationum.§.ante precium.ff.de peri. & cōmo.rei vend.& optimi tex.in.l.j.in prin.ff ad Treb.vbi omnes actiones,quæ in hæredes competebant,transferuntur in fideicommissarios,quibus hæreditas ex necessitate restituta est Aliàs autem hoc statutum esset omnium nequissimum,quod cogeret emptorē rei sibi vēditæ cedere,aliumq; in sui ipsius locum reponere,& nihilominus precium eiusdem rei soluere:cùm ex eo,quod quis inuitus facit,nullum ei debeat parari præiudicium. l.& ideo,in.2.responso.ff.de cōdi.furt.&.l.si pignori,circa fi.ff.fami.hercis.&.l.peto.§.prædium.ff.de leg.2.&.l.qui autem.§.apud Labeonem.ff.quæ in frau.cred.&.l.interdum,&.l. nouissimè.§.j.ff.quod fal.tut.autho.&.l.si quis quasi.ff.de.S.C.Silla.&.c.vl.& ibi gl.in verbo,inuita.5.dist.& voluit Bar.qui & alia iura allegat,in.2.q.ab eo disputata incipi.Pisanæ ciuitatis,col.j.versi.tertiò hoc probat,& dicemus infra.eo.tit.§.29.in glos.2.numero.2.ego verò.Et hîc vide quæ dicam infra numero.47.tandem verò. *Qui re cogitur cedere manet liberatus onere reali.* *Ex eo quod quis inuitus facit nullū sibi debet parari præiudicium.*

40 ¶ Quod si venditor causetur,quæraturq́;,se huius consanguinei fidem secutum non fuisse si cum eo ab initio contraxisset:quòd fortè non satis esset idoneus aut facultatibus aut cōueniendi facilitate,iuxta.l.2.in prin.ff.qui satis.cogū.aut etiam esset rixosus,potens,& cauillator.Hæc enim tantùm habent virium,vt nomen debitoris ob ea minoris æstimetur, vt per Bar.Pau.Ca.& Fran Are.in.l.si quis stipulatus sit stichum.§.si quis ita stipulatus.ff. de verbo.oblig.cum alijs multis si.adductis à Iason.in.l.2.col.6.versi.in eadem glo.ibi,si rixosus.ff.solu.matri.Ab hoc igitur consanguineo vix nec sine magno negocio & certamine ius suum se obtenturum,id est precium venditionis consecuturum.cùm è diuerso emptor,cum quo cōtraxit,sit vir bonus,& qui illico fidem suam liberare soleat.Ideoq́; ei diē ad soluendum facilè & libenter concessisse.Quibus astipulatur tex.in.l.eum qui.§.melior versi.idem ait.ff.de in diem ad.ibi,& si persona idoneior accedat ad emptionem.

Res minoris æstimatur ob conueniēdi difficultatem.

41 ¶ Huic ita responderi potest.Quid enim si venditio ea lege facta fuisset,vt venditor posset rem intra aliquod tēpus restituto precio redimere,nōne eo prætextu poterit venditor impedire,ne consanguineus offerens precium admittatur,quasi nō sit facilè ab eo fortè litigioso,potente,cauillatore intra dictum tēpus redimere ex lege venditiōis:nec ideo cum ipso consanguineo vnquam contraxisset,vti cum emptore cōtraxit viro quidem bono & lites execranti.Et certè non propterea intercedere poterit,ne consanguineus admittatur, cùm ab initio sciret ius ei esse ex statuto venditionem sibi auocādi,atq; ita se in locum & ius emptoris veluti transfundendi,per text.optimum in.l.si quis domum.§.idem quærit. ff.locat.cùm dicitur,si sumptus fecit in fundum,quasi quinquennio fruiturus.& ait non recepturum:quia hoc euenire posse prospicere debuit.&.l.si creditores.ff.de priuil.credit. &.l.2.ff.solu.mat.&.l.qui bona.§.cùm inter,&.§.de illo,&.l.in hanc.ff.de dam.infec.&.l. si idem cum eodem.§.vl.& ibi glo.& Bar.ff.de iurisdi omni.iudi.&.l.vl.§.sed quia nostra, & ibi Cy.& Bal.col.2.vers.deinde no.C.commu.de lega.& Bar.latè in.l.inter stipulantē. §.sacram,col.pe.versi.oppo.dicitur hîc.ff.de verbo.oblig.Bal.Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alex.in.c.rursus si fidelis,ti.qui mo.feud.amit.Alber.in.2.parte statutorum,quęsti.232. sed pone statuto,in fi.& Pau.Ca.con.65.viso quodam libello,col.2.versi.item narrari debebat,lib.j.& Alexan.consi.52.viso primo puncto,col.3.li.6.& con.65.quoniam omne datum,col.4.versi.tertiò quotiescunq;,li.6.

Sibi imputet qui cogitare debuit.

42 ¶ Et præsertim cùm id quod euenire potest,sit ex dispositione legis aut statuti:tūc enim hauddubiè id euenire posse cogitare debuit:nec ei subuenitur,nisi id prospexerit.l.sed & si per prætorem.§.si feriæ.ff.ex quib.cau.maio.& Cy.in.d.l.vl.§.sinautem sub conditione. &facit.l.Seruius:ff.quod vi aut clam &.l.diuortio.ff.de nego.gest.&.l.si vina quæ in dolijs,versi.planè.ff.de peri.& cōmo.rei vendi.& quod scribit glo.in.c.vl.in verbo,termini, in fi.& ibi docto.extra ne præla.vices suas.Archi.in.c.alienationes,col.vl.12.q.2.Bal.consi. 182.locata fuit,col.vl.li.j.& consi.255.abbas fecit,circa medium,eo.lib.1.& Floria.loquens in casu nostræ consuetudinis,inter con.Pet.Anca.con.171.quòd dicta domina.

De eadē re

43 ¶ Verùm apud Trecenses.c.161.consuetudo est consanguineum retrahere volentem,debere soluere integrum precium etiam non solutū,nec cuius soluendi dies adhuc cessit.aliàs non admittitur.Apud Senones.c.48.de hac re in hæc verba scribitur,quę libuit huc transcribere.Item si aulcuns achaptent heritages a payer a certains termes,le retrayant aura lesdictz termes,mes quil donne bonne seurte au vēdeur de payer audict terme.Car le vēdeur ne changeroyt son debteur,sil ne luy plaisoit.Et si ledict retrayāt ne le fayt,il ne sera receu,sil ne baille argēt ou gaiges a lachapteur ou au vendeur.quę omnia verba id summatim sonant,hoc in casu non esse admittendum consanguineum nisi soluat aut det fideiussores vel pignus.Et eadem consuetudo est apud Borbonienses.c.470.& Victriacenses c.126.& Auxerrenses siue Altissiodorenses hoc eodem ti.§.18.qui est omnium.49.

Cōsuetudines de hac quæstione nostra.

44 ¶ Pro quibus facit quod in diuisione societatis non potest alter sociorum,qui debita contraxit in caussam societatis,deducere pecuniam,quam debet in diem creditoribus:sed sufficit,vt ei præstetur cautio soluendi,cùm dies cesserit.l.omne,&.l.si socij sumus,quæ confestim sequitur.ff.pro socio.&.l.cùm socij.ff.commu.diui.& voluit Ange.qui id trahit ad fratres diuidentes peculium,in.l.frater à fratre,col.3.versi.in textu ibi & si,per illum text. in versi.igitur & si,iuncta glo.in verbo,indemnis,& ibi Crotus in repe,col.6.versic.tertiò no.ff.de condi.indeb.& Raph.Fulgo.con.209.duobus,col.2.versi.ex ea quoq;,& quod tradunt Cy.& Bar.in.l.certum.C.fami.hercis.Et id quidem in casu nostro seruari satis æquū est,& esse seruandum tradit Masuer.in tit.de empt.& vend.§.item si aliquis,in fi.& bene

facit tex.in simili in.l.si possessor hæreditatis.§.sed & si ob venditionem.ff.de pet.hæredi.

45 ¶Ego verò intercedente vẽditore(nihil enim interest emptoris)id iudicis arbitrio relinquendum censeo:fretus authoritate Bal.qui in.c.significauit,circa mediũ,extra de testib. scribit non semper esse cauendum,sed demum quando iudex arbitratur id faciẽdum,per l.si creditores.ff.de priuil.credi.&.l.3.in prin.ff.de condi.cau.data.vbi tex.est,vt ipse dicit, optimus.& facit etiam tex.in.l.fideicõmissa.§.si quis illicitè.ff.de leg.3.& in.l.in omnibus ff.de iudi.&.d.l.inter omnes.ff.qui satisd.cogun.Et his duabus posterioribus motus Fran. Are.in.l.2.in prin.col.4.ff.solu.matri.dicit regulariter non esse cauendũ,nisi ex iusta caussa.& glo.quoq; in.d.l.in omnibus,in fi.id etiam relinquit arbitrio iudicis.Quid enim si cõsanguineus admodum suspectus est,vt non tutum sit ei rei venditæ cedere non numerato precio saltem sine cautione,exigendáne ea erit?iuxta ea quæ tradit glo.in.d.l.inter omnes in fi.& Bal.in authen.hoc nisi debitor,in fi.C.de solutio.cum simi.Quid è diuerso si cõsanguineus est admodum vir bonus,nec tamẽ potest reperire cautionẽ,quia fortè extraneus est.num ob id priuabitur beneficio retractus?& id iniquũ esset,vt in simili dicit Bart.in.l. seruum.§.ait prætor,versi.præterea sequeretur.ff.de procu.& Ro.con.61.Florentina,col.j. versi.tertiò quia sequeretur.Et facit quod scribam infra eo.ti.§ 5 numero.j. *Qñ cautio danda sit aut nõ danda, iudicantis religiõi relinquitur.*

46 ¶Vt tamen non omittam quod scribit Pau.Ca.in.l.stipulationũ,la.2.in prin.ff.de verbo. obl.iudicẽ posse ex arbitrio,cùm sibi æquũ videbitur,cauere iubere,etiã in casu in quo id iure scriptũ non repitur.idq; ex arbitrio sibi à lege dato,per.l.quod si Ephesi.ff.de eo quòd certo loco.& idem videtur voluisse Io Fab.in.§.prætoriæ,col.2.versi.quid ergo.insti.de diuer.stipul.At Alex.in d.l stipulationũ,post prin.putat,quòd si æquitas reperitur scripta in iure,licèt non in specie sed vel in genere vel etiam in simili,tunc iudex procedens de similibus ad similia potest compellere ad cauendũ per.l.nõ possunt.ff.de legib.At si moueretur æquitate quadam nec in eo casu scripta,nec in simili,neminem esse cogendũ,per.l.placuit.C.de iudi.&.c.vl.ext.vt de transac. *De eadẽ re*

47 ¶Tandem verò post hęc reperi Guid.Pap.hunc casum aut certè non dissimilẽ tractasse, consi.161.Claudius Martini,de emphyteuta qui vẽdidit emphyteusim non pręsenti pecunia,sed certis temporibus soluenda.Dominus autẽ vult retinere rem iure prælationis.An teneatur soluere precium non expectatis illis solutiõis temporibus.Et credo)inquit)quòd non teneatur,sed satis est,vt soluat tẽporibus adiectis in venditione:quia si emptori integrum precium confestim solueretur,consequeretur maius cõmodum quàm emphyteuta, cui per terminos solui debet.Subdit tamen id verũ esse,si sit facilis cõuentu ad consequendum preciũ temporibus præstitutis,iuxta.d.l.2.ff.qui satis.cog.Quòd si is primis temporibus non soluerit,subuenietur,emptori aduersus emphyteutã agentem ad solutionẽ precij condictione sine caussa:quia licèt dictus emptor teneretur actione ex vendito emphyteutæ ad huiusmodi precium,ea tamen caussa,ob quã precium ipsum petitur,reducta est ad non caussam:cùm res ab emptore fuit per dominũ iure prælationis auocata:quo etiã casu cõpetit condictio indebiti,& soluti repetitio.l.si fullo.ff.de condi.indebi.& quod ibi not. Bar.Subditq; de hoc esse casum apertum secũdùm vnam lecturam glos.in.l.Iulianus.ff.de condi.inde.& ita tenere Ang.Are.in.l.vl.in fi.ff.à qui.app.nõ li.Et ideo(inquit)ad vitandũ huiusmodi circuitũ,putarẽ verius dicẽdum,dñm debere se obligare,& cum fideiussoribus ad solutionem precij faciendam emphyteutę tẽporibus conuẽtis.Hæc ille propemodum.

48 ¶Nouissimè autem Carol.Molend.in suis in cõsuetud.Parisien.cõmenta.tit.j.§.13.glos.8. numero.5.hanc eãdem quæstionem adscripsit in retractu feudali,simulq; in hoc retractu proximitatis.dicitq; simpliciter,quòd si sit tempus solutioni appositũ in ipso cõtractu vẽditionis,vel etiam seorsum,sed per modum reformationis aut renouationis cõtractus,tũc prodest retrahẽti,vt vẽditori profuisset cessante retractu:quia omne cõmodũ & incõmodum contractus trãsfertur in retrahentẽ.Si verò tẽpus datũ sit seorsum à vẽditione,& ex liberalitate vẽditoris vel alia diuersa caussa,nõ prodest retrahẽti:cùm huiusmodi dilatio nihil habeat cõmune cũ venditione,nec ideo cum retrahẽte.Ideo tenetur retrahẽs statim soluere.Sed si quęratur an debeat soluere emptori,an vẽditori.& idẽ dicendũ est,ac si preciũ esset purè debitũ,nondũ tñ solutũ.Ideo retrahẽs nõ tenetur illud soluere emptori:& si id fecerit:non liberabitur à venditore,à quo in subsidium emptore non soluente posset cõueniri hypothecaria,& fortè rei vendicatione,si fides de precio non sit habita vel fraudulenter extorta.Nisi si venditor consentiat solui emptori,quia tunc illi præcisẽ solui debet intra tempus à consuetudine præstitutum,aliàs consanguineus cadet retractu.At si non

cõnſentiat venditor,tamen conſanguineus ſoluens emptori euitabit periculum amiſſiõis retractus non tamen liberabitur à vẽditore,quin ab eo cõueniri poſſit. Poteſt autẽ omne periculum euitare & liberationem conſequi conſignãdo,per no.in.l.acceptam.C.de vſur. & in.l,obſignatione.C.de ſolu.Hactenus Molend.qui & in ſeq.quæſti.quæ eſt in numero 7.dicit retrahentẽ debere cauere ſe ſoluturũ venditori,cùm dies ſolutionis ceſſerit.& alia quædam ponit principalẽ quæſtionem tangẽtia,quæ vix vt verum fatear intelligo.Sed ſi vis ſcire an & quando aliàs debitor in diem teneatur cauere ſe ſoluturum die cedente,vide tex.glo.& docto.præſertim Bal.in.2.lect.in.d.l.in omnibus.ff.de iudic.& Cy.& eũdem Bal.in.l.vniuerſa.C.de precib.nuper.offer.

Cum cautio danda eſt, an & quãdo ſufficit iuratoria.

49 ¶Sed dubium eſſe poteſt,an cùm hoc caſu cõſuetudo requirit cautionem.aut ſi etiam de iure cõmuni tenetur dare,vti placuit Guido.Papæ,ſatíſne ſit cõſanguineo dare cautionem iuratoriam,ſi aliam dare non poſſit:neq; enim noſtris tantùm Pictonibus(quod ſæpe aliàs diximus)ſed alijs quoq; ſcribere,quantùm locus atq; occaſio permittere poteſt,ſtatuimus. Id quod intelligere poteris ex no.à glo.Cy.Bar.Bal.Ang.Pau.Ca.& cęteris in.l.vſufructu, quę eſt.4.C.de vſufru.glo.& doct.in.c.qua fronte,extra de app.& in.c.ex parte,le.j.de verbo.ſigni.Bal.in authen.cui relictum,col.2.verſi.ſed quid de eo,& verſic.attende hîc.& ibi Iaſo.col.vl.C.de indic.vidui.& eodem Bal.in.l.j.§.j.in fi.C.de aſſer.tol.& in.l.j.& ibi Pau. Ca.Alex.Soci.& Iaſon.latiſſimè in.l.j.ff.qui ſatiſda.cog.& Fran.Are.in.l.2.in prin.col.4. ff.ſol.matri.cum alijs multis cõcord.adductis ab ipſis Alex.Soci.& Iaſo.ibi.Quibus adde Car.Alex.in.c.qua fronte,col.3.verſi.glo.in verbo,cautiõe,extra de ap.& Guid.Pap.deciſio.Delphi.189 circa materiam.& deci.250.ſed ſi nõ poteſt.& ipſum Iaſon.in.l.j.colum. vlti.C.de procura.

Si emptor ſuppleuit preciũ an id conſanguineus reſtituere debeat.

50 OCTAVO QVAERO Emptor poſt venditionẽ ſuppleuit primum precium in ipſa venditione appoſitum,tanq̃ id non ſatis iuſtum fuiſſet.vtrùm conſanguineus redimens ſoluere debeat emptori non ſolùm primum,ac principale preciũ,ſed & hãc precij acceſſionem,ſiue ſupplementum.quod videtur,per id quod in ſimili ſcribitur in.l.debet.ff.de ædil.edic. vbi is qui redhibet,non ſolùm debet recipere pecuniã,quam dedit:ſed & ſi quid acceſſionis nomine dederit.Et in.l.in tãtùm.ff..de liber.cau.vbi is qui in libertatẽ proclamat,cum ſe ante venũdari paſſus eſſet,nõ ſolùm precium,ſed & qđ precio acceſſit,reddere tenetur.

Augmentũ an ſit eiuſdem naturæ ac id cui additũ eſt.

51 ¶Nam & hæc acceſſio precij ſiue malis dicere augmentũ,ſiue ſuppementũ,ſiue additamẽtum,eſt eiuſdem naturæ,& eodem iure regitur,vt primum,cui additum eſt.l.etiam,& ibi Bald.qui id trahit ad multas quæſtiones,& alij.C.de iure dot.&.l.inter.§.cùm inter,& ibi Alber.ff.de pactis dotali.&.l.j.& iterum.l.ſi conſtante,& ibi Bal.C.de dona.ante nup.&.l. ſi conuenerit.§.ſi nuda,& ibi Bar.Bal.& Pau.Ca.ff.de pigno.actio.&.l.ſi ex toto,in princ. &.l.quod in rerum.§.ſi quis poſt.ff.de leg.j.& ibi concor.in glo.cum alijs multis ſi.& concor.à me latè collectis in repe.l.ſi vnquã,in verbo,donatione largitus,numero.181.verùm quantùm ad tex.Quibus addere potes tex.in.l.ſi proprietati.ff.de iure dot.vbi augmẽtum dotis dicitur eadem dos,non noua.& hoc ibi no.Bal.Ex quo fit,vt ſicut valet donatio patris in filiũfa.pro dote.l.Pomponius.ff.fami.herciſcun.ita & pro augmẽto dotis,vt voluit Fran.Are.in.l placet,col.2.verſi.extra glo.ff.de acqui.hæred.Iaſon in rubr.ff.ſolu.matri. in Adde(inquam)& text.in.c.j.extra ne ſed ſine vacan.& in.c.quanto,de cenſib.& in.§ poſtquam.15.q.1.Quibus innixus Corne.con.32.licèt in propoſitione,col.4.verſi.cõfert etiam li.3.dicit ſupplementum legitimæ & aliud quoduis aſſumere naturam eius,cui ſuppletur, ſiue adiungitur,& allegat etiam quædam ex ſupradictis iuribus.

De eadẽ re

52 ¶Adde etiam tex.in.c.vlti.§.j.& ibi Domi.de conceſſ.pręben.lib.6.& quod tradit Abbas antiquus in.c.per tuas,extra de donati.quòd alienare de nouo nõ dicitur,qui iam factam donationem ſupplet.quem refert & ſequitur Bal.in ſua Marga,in verbo,alienatio,verſic. vlti.& Bertha.in tractatu gabellarum in.3.parte.8.partis princ.in.9.quæſtione.Atq; etiam quæ ſcripta ſunt à Ioan.Mona.in.c.diſpendia,colum.j.de reſcrip.li.6.Oldr.conſ.240.ſuper eo,colum.2.verſi:ſecundò tale ius.Signo.conſil.65.quidam nomine Martinus,paulò ante finem.Alberi.in.l.de quibus,columna.41.numero.165.ff.de legib.& in.l.quia actionum.ff. de præſcrip.verbis.Bal.in.c.j.§.ſi quis de manſo,colum.2.verſicu.opp.nam lege cauetur,titu.de contro.inueſti.Saly.in.l.ſcimus,in prin.C.de inoffi.teſta.Rapha.Fulgo.con.40.dominus,colum.2.Card.Flo.in cle.ſtatutum,in.3.op.de elec.Imo.con.34.viſis & ponderatis, in fi.Cepol.con.cauſſarum criminaliũ.8.dicendum eſt,col.j.Soci.conſil.153.pulchra,col.9. verſi.reſpondeo quòd minus,li.2.& con.254.viſa,col.vl.poſt prin.eo.lib.2.& conſi.296.in

præsenti,col.2.versi.confirmatur,eo.li.2.Fran.Curt.seniorem con.57.super eo,col.5.versi. his sic præmissis,& multis seq.Philip.Deci.con.141.ad plura,col.j.in.2.dubio.

Quid in iis quæ sunt stricti iuris

53 ¶Et ita quidem hæc procedunt,vt etiã ea quæ sunt stricti iuris,ad augmentũ trahãtur,vt de sententia iudicis patet ex.l.si opus,vbi id nuncupatim no.Alberi.ff.quod vi aut clam & l.quãuis,iuncta glo.in verbo,perinde.ff.de bo.autho.iud.pos.&.l.sed cum patrono.§.quã-uis,in fi.j.respon.ff.de bono.pos.Et de priuilegio quoq; probatur in.c.ex parte,ext.de deci. & voluit ipse Alber.in.d.l.si opus.Constat autem sententiã & priuilegiũ esse stricti iuris, vt de sentẽtia traditur in.l.Paulus,la.2.ff.de re iudi.& de priuilegio in.l.si quãdo.C.de in-offi.testa.& alibi latius diximus.Et horũ est optima ratio:Nam & aliàs accessio cedit principali.l.& si non sint.§.perueniamus.ff.de auro & arg.leg.& accessoriũ sequitur naturam sui principalis.ff.de reg.iur.&.c.accessorium,eo.ti.li.6.&.c.cùm dilectos extra de fi.instrumen.cum concor.vbiq; adductis à glo.& doc.Et vide quæ dicam infra ti.seq.in fi.in.38.q. versi.tum etiam quia.

De eadẽ re

54 ¶Contrà quoq; videtur ex tex.in.l.pacta conuenta,in fi.prin.ff.de cõtrahen.emp.vbi scribitur,quòd si omnibus integris manentibus,de augẽdo precio rursus conuenit,recessum à priori cõtractu,& noua emptio interuenisse videtur.& quod per eam.l.tradit Bal.in.l.itẽ quod dictũ est.§.j.ff.de in diem add.& similis tex.in.l.2.ff.de rescin.vendi.vbi ita scribitur si quam rem à te emi,eandem rursus à te pluris minorísve emero,discessimus à priore emptione.Super quo tamen vide Ang.Pau.Ca.& recentiores in.l.iurisgentiũ.§.adeo.ff.de pactis.& Alex.con.79.circa primum,col.pe.in.7.dubio,atq; etiam in.10.li.j.Et facit etiã tex. in.l.qui fundũ.§.j.ff.pro emptore.vbi fundus emptus,& quod ei posteà adiectum est,censentur esse diuersæ naturæ,& noua præscriptione,quantùm ad id,opus est.Et quod etiam tradit Cy.post Pet.in.l.j.versi.secundò quæritur.C.de fideius.mino.quòd si minor vẽdiderit prædium,& dederit fideiussores,posteà verò petierit sibi suppleri quod deerat ex iusto precio,cõmittitur stipulatio aduersus fideiussores,quãuis res non exeat è manibus emptoris,quia propter illud supplementum censetur eam habere ex noua venditione,per tex.in l.si fundus.§.j.versi.cùm igitur.ff.de euict.

Adiectio vel detractio rem nouã efficit.

55 ¶Et quod etiam dicimus quòd cùm quid additur vel detrahitur,id rem nouã efficit.l.ius ciuile,& ibi Guil.Bar.Bal.& Albe.ff.de iust.& iure.&.l.cùm in plures.§.lege dicta.ff.loca. &.l.Valerianus.ff.de præto.stipula.&.l.vlti.C.de nouatio.& voluit per ea iura Bald.consi. 436.quæritur si factũ fuit,circa mediũ,li.j.Cui adde & tex.in.l.j.§.si quis simpliciter,versi. cùm adijcit,& ibi Ang.& alios.ff.de verb.obli.& in.l.tribunus.§.vl.ff.de testa.mili.& glo. in.c.hi qui authoritate,& ibi Pet.Anca.de præben.li.6.Bar.Bald.& omnes in.l.edita.dum loquũtur de emendatione libelli.C.de eden.Alber.in.l.sæpe,col.2.ff.de offi.præsid.Bal.in l.pe.ff.de excu.tut.& in.l.si cõstante,circa medium.C.donatio.ante nup.& in.l.si à te,post prin.C.de pactis inter empto.& vendi.& in.l.non dubiũ,col.4.versi.ex hoc infertur quòd si ille.C.de legi.& con.327.pridie,col.4.versi videtur igitur,li.j.& cons.348.factę fuerunt, col.3.versi.item ille qui adijcit,li.j.& con.142.quidam dominus Pasinus,col.j.li.2.& consi. 215.proponitur quod inuestituræ,col.3.quæstio est,eo.li.2.Ang.in.l.& quia,col.vl.ff.de iuris.om.iud.Pe.Anc.con.54.apparet,col.j.Ro.con.45.super eo.Alex.con.151.in caussa Bartolini,in prin.lib.6.Soci.con.87.pensatis his,col.vl.li.4.Ex quo etiã fit,vt si veteri instrumento aliquid addatur,debetur noua gabella,quam vocãt,tanquam de nouo instrumẽto, vt voluerunt Anto.& Io.Ana.in.c.iudei,quod est.3.per glo.ibi extra de iude.De quibus tamen vide quæ dicam infra ti.seq.in fi.quæsti.36.

Contractus discessio nõ præiudicat iis qbus est ius quesitũ.

56 ¶Constat autem nouũ contractũ alteri non præiudicare,cum quo initus non est.l.vl.ff.de pactis.Bar.in.l.in diem.ff.de aqua plu.arc.Bal.con.371.Matiolus,li.j.cũ si.nec itẽ contrahẽtes posse perfecto contractu ab eo discedere,quibus ex eo ius est quæsitũ,sine eorum cõsensu.l.sicut.§.vl.ff.de nouati.&.l.id quod nostrũ.ff.de reg.iuris.cui regulæ tanq̃ firmamento debere nos inhærere,affirmat Bal.con.327.pridiæ,col.vl.li.j.Idq; etiam si id ius ex eorũ cõtractu manarit,vt probat.d.l.vl.de pactis &.l.si post mortẽ.§.vl.ff.de bono.poss.cont.tab. &.d.l.si cõstante.§.exceptis.C.de dona.ante nup.vbi Bal.no.quòd quãdo ex contractu vel occasione cõtractus per dispositionẽ legalem est ius quæsitum alicui tertio re vel spe,non potest ab illo contractu recedi in eius non cõsentientis præiudicium.&.l.apud Iulianum, & quę ibi no.Bal.Ang.Imo.Pau.Ca.& recẽtiores.ff.de leg.j.& qđ no.glo.& doct.in.l.certi cõdictio.§.si nũmos.ff.si cer.pet.& latè Cor.con.65.col.2.& seq.li.3.& Iason con.213.in præmissa col.4.ver.cõfirmãtur prædicta,li.2.& dicemus latius infra ti.procedẽte.§.j.in verbo,

seront preferez, numero.20. neq; id quidem mirum, & seq. Nec alteri per alterum iniqua conditio afferri debet. l. non debet. ff. de reg. iur.

57 ¶Quid plura? nam vt propius accedamus ad hunc nostrum casum Guil. Cu. cuius quanta sit authoritas, vbiq; videre possumus apud Bar. & Alber. qui ad illum passim tanq̃ ad sacram anchorã confugiũt. Guil. (inquam) Cu. in. d. l. iurisgentiũ. § adeo. ff. de pactis, quæstionem ponit huic nostræ tam similẽ quàm ouũ ouo. Quidam (inquit) emphyteuta vendidit fundũ, posteà vult minuere vel augere preciũ. An id possit in præiudicium domini. Et refert quosdã distinguere, dominúsne sciebat huiusmodi vẽditionem, necne: vt primo casu possit, secundo minimè, per. l. sequitur. §. Labeo. ff. de vsuca. verùm id sibi non placet ꝑ quędam iura ibi allegata. Subiũgit alios dicere, nõ posse prȩiudicari domino in augendo precio, in minuẽdo contrà. Sed nec hoc ei placet, per. l. si dubitetur. j. respon. ff de fideiuss. Tandem verò concludit neutro casu fieri præiudiciũ domino, cui iam ius erat quæsitũ: etiam si id fiat ante rei traditionẽ, per quædam ex iuribus supra à nobis citatis. & cum nũcupatim sequitur ipse Alber. in. d. §. adeo, col. vl. Nihil autem magis simile est, quàm retractus proximitatis retractui feudalis, & ferè semper æquo passu procedunt.

58 ¶Nec obstant allegata in contrariũ: quia loquuntur & intelliguntur quantùm ad eos qui contraxerũt: non autẽ quantùm ad alios, quorum interest: quibus ipsi contrahentes posteà præiudicare non possunt, vt diximus. Alioquin enim hoc in nostro casu liberũ esset cõtrahentibus tantum precium, quantum vellent præter primũ adijcere, & ita consanguineum à contractu repellere, tanto scilicet precio deterritum: quod iniquũ foret, ar. l. in fundo. ff. de rei vendi. & l. si seruos. ff. de pigno. act. & l. sed an vltro. §. j. ff. de nego. gest. & quæ dicemus infra ti. seq. de retraict conuentionel. §. 7. in glo. j. numero. 5. secundò declara. Nam & aliàs augmentũ non sortitur naturã principalis, cùm est pręsumptio fraudis aduersus tertium, glo. in authen. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. Bart. in. l. ait. §. j. quem legit cum prin. ipsius. l. ff. quæ in frau. credi. & in. l. j. col. vl. C. de iure fisci li. 10. Pau. Ca. cons. 290. visis his quæ supra narrantur, col. 4. versi. item allegatur, lib. j.

Augmentũ nõ sortitur naturã principalis si sit presumptio fraudis.

59 ¶Vt interim omittam ea quæ diximus, augmentũ siue supplemẽtum esse eiusdem naturæ & iuris, vt principale: procedere, cùm eadẽ est ratio, nõ cùm diuersa est, vt per. d. l. qui fundum. §. j. ff. pro empto. voluit Corne. con. 240. in præsenti cõsultatione, col. vl. versi. nec obstat quod augmentum, li. 3. Et generale est, vt accessorium nõ sequatur naturam principalis, cùm ratio vtriusq; diuersa est. l. sed & si is, & ibi Bald. C. de prȩdi. minor. & l. si tibi. §. de pignore, & ibi quoq; Bal. ipse. ff. de pactis & voluit Bar. in. l ita stipulatus, in. 12. oppo. ff. de verbo. obli. Bal. in. l. non dubiũ, in. 14. oppo. C. de legib. Alex. con. 4. circa primum quæsitũ, col. 6. versi. nec mirum, lib. j. Soci. con. 41. in præsenti consultatione, col. 6. versi. posset quis ad prædicta, li. 4. & latè Philip. Deci. in. d. l. cùm principalis. ff. de reg. iur.

Nec cũ est diuersa ratio.

60 ¶Vide igitur lector, an hic sit distinguendum. vtrùmne id supplementum factum fuerit incõtinenti omnibus adhuc integris manentibus: & tunc infecta censeatur prior vẽditio adeoq; posterior consistat, quasi nulla præcesserit, vt nuncupatim scribitur in. d. l. 2. ff. de rescin. vendi. à quibus verbis non admodum distant verba. d. l. pacta cõuenta. ff. de contrah. empt. quæ nos adscripsimus supra numero. 54. contra. Præsertim quia quod incõtinenti factum est, inesse censeatur ipsi contractui. d. l. iurisgentiũ. §. quinimo. ff. de pactis. & l. lecta. ff. si cert. peta. cum multis concord. à me adductis infra tit. proximo. §. j. glos. 5. in verbo, in limine contractus, numero. j. & seq. & in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero. 101. sed & hoc tamen. C. de reuo. dona. Ideoq; hoc casu hauddubiè consanguineus teneatur reddere precium, quod postremò placuit.

Quid si supplementum fuerat factum incõtinẽti rebus integris.

61 ¶An verò rebus non integris, quo casu infectam emptionem facere non possumus, vt eadem. l. 2. scribitur. Et tunc interesse vtrùm hæc adiectio precij fiat ex sententia iudicis, cùm scilicet emptor intentasset remediũ. l. 2. C. de rescin. vendi. aut aliud cõpetens, iudexq; pronunciasset supplendũ esse precium, & id quidem sine collusione partiũ. & tunc debeat consanguineus id꜖cùm priori precio reddere: cum sententia in consequentiam ei obsit, vel inuocato, arg. l. authore. C. de euict. & l. Papinianus. §. si ex caussa. ff. de inoff. testa. & l. ex cõtractu. ff. de re iudi. & qđ no. Ang. in. l. in cognitiõe, in fi. per glo. ibi. ff. de. S. C. Silla. & idem Ang. Imo. Raph. Alex. & Iason & cęteri recẽtiores, qui afferunt cõcor. in l. filiussa. §. diui. ff. de leg. j. & Alex. q cõcor. quoq; adducit, con. 156. puto esse verũ, ꝑ totũ, lib. 2. & Philip. Deci. cõ. 342. in cã partus, col. vl. Quibus adde Mart. Laud. Ia. Alua. & Car. Alex. in. c. j. §. qđ ergo ti. de inue. de re. ali. fac. ex q̃bus intelliges id verũ esse, nisi ꝓbaretur collusio, qđ iã diximus.

Quid si factum fuerit per sententiã iudicis.

An consanguineus ad id sit uocãdus.

62 ¶ Idemq́; si in ius vocatus nõ expectata sentẽtia suppleuerit, cũ verè læsio esset vltra dimidiam iusti precij, neq; enim tenetur temere litigare. & malã iniustãq; caussam tueri & defendere, p no. à Bar. Bal. in. l. Herẽnius. §. j. ff. de euict. Bal. in. l. emptor, & in. l. si cũ quæstio. C. eo. ti. Io. And. & alijs in. c. si vẽditori, ext. de emp. & ven. & quæ statim dicemus. Nec spõte id fecisse videri põt qui ad id à iudice cogi potuisset, licèt aliter coactus nõ fuerit, vt pulchrè voluit Pet. Anc. con. 159. ratiões, col. 2. versi. quartò hoc probo, & post eũ Fran. Are. cõsi. 24. quatuor dubia, in. 2. dubio, versi. præterea ad hoc, vbi & ex hoc dicunt, cõsanguineos qui nullo prçeũte iudicis præcepto cõpromiserũt, id videri fecisse coactos, cũ ad id tenerentur ex statuto. & in id multa allegãt & inter cætera optimũ text. in. l. nouissimè. §. j. ff. quod fal. tut. auth. in illis verbis. qd enim si cõpulsus, aut metu ne cõpelleretur, authoritatẽ accõmodauerit. & qđ ibi no. Bal. paria esse aliqd fieri coactè, aut timore coactiõis, per eum tex. Quibus adde alia multa si. collecta à Fel. & Philip. Deci. in c. cũ. M. Ferra. illo col. 11. versi. an aũt liceat hoc col. 12. vers. secũdò Ab. ext. de cõsti. & eodẽ Deci. in. l. j. col. vlt. C. de edẽ. & in. l. velle, post prin. ff. de reg. iur. & consi. 178. in caussa quæ proponitur, col. vlti.

Quid si nõ est sententia, sed erat læsio ultra dimidiũ iusti precii.

S põte non facit qui cogi põt etã si aliter nõ cogatur.

63 ¶ At si spõte ipse emptor suppleuerit. Et tũc aut res ipsa nõ exigebat supplementum, quia nulla interuenerat læsio. & hoc casu nemo nõ negabit cõsanguineũ non teneri ad restitutionẽ huius supplemẽti omnibus modis spõtanei. Aut verò læsio re vera interuenit, & emptor spõte bonã fidẽ agnoscẽs suppleuit. Et videri posset nõ id sibi fraudi futurum, arg. l. at qui natura. §. cũ me & ibi Alber. ff. de neg. gest. & l. emptorẽ, in prin. & ibi gl. in verbo, posse, & doc. ff. de act. emp. & l. Quintus, etiã in prin. ff. mãda. Nã & quilibet tenetur bonã fidem agnoscere, etiã rei alienæ administrator. l. quoties. §. sicut. ff. de admi. tut. & l. qui solidum. §. etiã. ff. de leg. 2. & Alber. in. l. præses, in fi. C. de trãsac. & in. l. pperandũ, in princ. col. 12. versi. itẽ tutor. C. de iudi. cũ his quæ latius diximus in repe. l. si vnq̃, in verbo donatione largitus, nu. 164. intellige & quintò. Quibus adde glo. in. l. 2. in verbo, instãtia, & ibi Cy. in 9. q. C. de iur. calũ. emptorẽ posse bonã fidẽ agnoscere, & nihilominus agere de euict. quod etiã astruũt ij quos citauimus in præcedẽti ver. & qđ etiã tradit Pe. Anc. con. 154. quia primò, col. j. & quod latè tractat Panor. in. c. vlt. col. pe. versi. quartò glo. extra de prçscript. an prælatus teneatur bonam fidem agnoscere.

Quid si læsio erat intra dimidiũ

Bona fides an & a quibus agnosci debeat, uide. 65.

64 ¶ Sed in hoc illud animaduertendũ est. quia aut lçsio est supra dimidiũ iusti precij, quo casu actio de iure cõpetit, & pñt ideo habere locũ quæ diximus. Aut est infra illud dimidiũ & tũc licèt actio in foro cõtentioso nõ cõpetat, cũ liceat intra eos limites cõtrahẽtibus sese decipere. l. in caussæ. §. pe. ff. de minori. Id tñ nõ obtinet in foro, qnod cõsciẽtiæ appellãt, secũdùm Inno. Anto. Panor. Io. Ana. & Fely. in. c. in ciuitate, ext. de vsur. cũ multis cõcord. à me latè adductis in nostris legibus cõnubialibus in. l. 9. versi. ex quibus palã est, cũ multis seq. Quid igitur faciet emptor, quẽ cõsciẽtia huiusmodi læsiõis exagitat, atq; eius cura remordet? expectabítne annũ retractus? At fortè interim morietur. An satis erit admonere cõsanguineos? at quos? cũ fortè nũerus, vt assolet, sit infinitus, nã agnatio genus & familia cuiusq; est veluti quædã ciuitas, vt ex Aristotele dicit Bal. con. 50. in primis videdũ est, col. 2. lib. 4. Ideoq; is nũerus emptori certus esse non possit. propter difficilẽ nũerationẽ, vt videre est, & in simili dicit. l. vsufructuarius venari. §. si viuarijs. ff. de vsufru. & Bal. loquẽs de pauperibus vnius ciuitatis, in repe. l. j. col. 4. versi. sed quæritur quare pauperes. ff. de leg. j. & Pau. Ca. loquẽs de reprçsalijs, con. 78. super eo quod primo loco, col. 2. versi. breuiter, li. j. & facit etiã tex. in. l. in ratiõe. §. si filio, ibi propter calculi cõfusionẽ. ff. ad leg. Fal. & in. l. j. §. præterea, ibi, ita sint permixtæ vt impossibilẽ separationẽ effecerint. ff. de separa. & in. l. si alieni. ff. de solu. Nec si omnes admoniti fuerint, fortè satisfacient.

Rursus de læsione intra dimidiũ

Difficultas numerandi & separãdi.

65 ¶ An igitur ipsemet satisfaciet? At nõ tenebitur cõsanguineus reddere iure fori, nõ magis quã ipse emptor tenebatur: nec licuit emptori in præiudiciũ alterius bonã fidẽ agnoscere, vt dicit Bal. con. 249. li. j. repetito con. 400. li. 4. cuius in vtroq; loco initiũ est, in libris thesaurariæ, col. 2. p tex. in. l. si quis ex argẽtarijs, in illis verbis, humilis & deploratus. ff. de edẽdo. & d. l. Quintus. ff. mãda. Nã nec officialis publicus põt agnoscere bonã fidẽ, etiã si eius arbitrio negociũ relictũ sit, nisi ea iũcta sit obligatiõi, per no. à Bar. in. l. j. §. hæc verba. ff. ne vis fiat. vnde nec vnũ quidẽ nũmũ põt soluere ex æquitate capitis sui. l. si is cui. §. Flauius. ff. de solu. vt tradit Paris Pute. in trac. de syndicatu, in verbo, arbitriũ, col. vl. ver. officiales.

Rursus de bona fide agnoscẽda

66 ¶ Sibíne igitur emptor imputabit? quòd ab initio non iusto precio emerit, vt sic solus culpam luat, qui & ipse solus culpam cõmeruit: & ibi tantùm sit pœna, vbi & noxia est. l. sancimus. C. de pœnis. & c. quæsiuit, extra de his quæ fi. à maio. par. capit. & ibi concord. Qui

Culpã luat qui culpam cõmeruit.

bus adde optimum tex.in.l.si cõmunis.ff.de noxa.act.vbi qui sui facti nomine pœnã meruit,ab alio etiam socio quicquam nõ debet cõsequi.Sed id obtinet,si dolo ipsius aut aliàs ex proposito ea lęsio interuenerit.At si re ipsa,eo nec sciente nec impellente,sed incogitãte læsio interuenerit,nihil est quod timendum sit in foro conscientiæ,si credimus Calde. in repe.c.nauiganti,col.5.versi.tertiò op.contra duos,& ibi Panor.col.vl.extra de vsur.cũ alijs multis cõcord.à me adductis in.d.9.lege cõnubiali,versi.illud tamen quod diximus.

Iterũ de bona fide.

67 ¶ Præsertim cum si non nisi petita restitutione,aliquid aduocari à me potest,non teneor in foro conscientiæ,si non ea petatur,ex sententia Inno.in.c.quia pleriq;,colũ.2.versic.sed quid dices,de immunitate ecclesia.& in.c.cùm olim,& ibi quoq; Host.& Io.And.& omnes in verbo,deductiones,extra de censib.& Alex.con.66.visa facti narratione,col.2.versic.& posito,li.6.Sed id quomodo intelligatur videbis,ne erres,apud eundem Inno.in.d.c.quia pleriq;.Quamquam Imo.in.c.apostolicæ,super glo.in verbo,præscriptione,de donat.tradit simpliciter,emptorem qui scit contractũ posse rescindi,esse in mala fide,nec posse rem præscribere,per.l.in causæ,la.j.§.vl.ff.de minori.& sequitur Alex.secum ipse pugnãs con. 54.circa primum,col.vl.eo.li.6.vbi nuncupatim loquitur in casu.d.l.2.C.de rescin.vendi. Licèt Anto.in.d.c.apostolicæ,dicat se non recordari,vbi id sit decisum,nec decidat.

De eadẽ re

68 ¶ Verùm vt id caput finiam,apud Cenomanenses consuetudo est in hũc casum nostrum expressa.c.consuetudinum eius loci.375.quo cauetur id supplemẽtum factum sine fraude ante citationem factam in caussa retractus,aut manus iniectionem,id est saisimentum siue saisinam,vt vulgo loquimur,appositam in rem vẽditam,donec emptor reperiatur,accedere precio venditionis,debereq; consanguineum retrahentem id restituere.quo in loco cõmentarij nihil omnino dicunt.Et eadẽ est apud Andegauenses.c.365.nisi quòd addit authoritatem iustitiæ.& Borbonienses.c.431.Et Niuernienses hoc ti.c.12.nisi quòd nõ loquitur de manus iniectione,sed tantùm citatione.Et de hac quoq; quæstione aliquid tetigit Carol.Molend.in consuetu.Parisi.ti.j.§.13 glo.8.in.j.quæsti.vbi videbis.

Cõsuetudines in casu nostræ quæstionis.

69 NONO QVAERO,quid si emptor vltra precium venditionis in ipso contractu & eodem vestigio mutuauit venditori.20.aureos,id enim aliquando factum vidimus.vtrum consanguineus veniens ad retractum teneatur reddere illos.20.aureos,saltem actione sibi cessa ab emptore in venditorem.Quod videtur.nam id mutuum,quod factum est contemplatione venditionis,est pars precij l.fundi partẽ.ff.de contrahen.emp.&.c.cùm Ioannes, extra de fide instru.cum alijs concor.adductis infra ti.seq.de retraict cõuentionel,in rub. numero.18.quartum quod in ea,& seq.Nam & hinc fit,vt venditio non debeat censeri facta fuisse eo tantùm precio,quòd venditioni attributum est,sed & possit rescindi ob eam rem,cuius contemplatione facta est.l.cum te.C.de pactis inter empto.& vendit.fac.Et in hac sententia fuisse Pet.refert Gerar.Bago.in sua disputatione retractus,versi.quæro quidam fœnerator,per quædam ex dictis iuribus & rationibus.& mox subdit Pet.Ra.tenuisse consanguineum non teneri mutuum reddere,sed vtilitatẽ ipsius,scilicet quanti interest emptoris non mutuasse,illud enim esse partem precij.l.ratione.§.vẽdere,qui est.j.ff.ad legem Falcid.Et nihil prætereà dicit.

Si emptor mutuauit an consanguineus id mutuũ reddere debet

70 ¶ Quid tamen si aduersus hæc quis ita dicat.Aut mutuum illud non est factum contemplatione vẽditionis,& nullo illius respectu:& tũc nihil ad venditionem pertinet,nec propterea ad retractum.Aut fuit factum illius contemplatione,quod præsumitur,cùm simul vtrũq; factum fuerit,per ea quæ dicta sunt,& quę dicemus infra ti.procedente de retraict conuẽtionel.§.j.in verbo,in limine contractus.& diximus etiã in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.101.sed & hoc tamen,& seq.C.de reuo.dona.& probat etiã tex.in.l.si vẽditor.§.vl.in fi.ff.de ser.expor.& glo.in.d.l.fundi partem,in verbo,vẽdidisti. ff.de contrahen.empti.sed aduertendũ quod ea glos.malè collocatur super primo verbo, vẽdidisti,qđ est in prin.eius.l.sed debet poni sup secũdo,cũ dicitur,fundũ vẽdidisti,vt clarè liquet.Si igitur,vt repetam⁹,id mutuũ factũ est ob venditionẽ,tũc videtur esse vsurariũ cũ debeat esse merè gratuitũ,iuxta illud Lucæ.6.Mutuũ date nihil inde sperãtes.& no.gl. Bar.& alij in casu simili in.l.rogasti.§.si tibi.ff.si cer.pet.& Bal.post alios antiquiores in.l. cũ allegas,col.2.ver.sed hic dubitatur.C.de vsur.cũ si.Quomodo igitur emptor poterit allegare suã turpitudinẽ,vt id mutuũ à cõsanguineo,aut qđ eius interest,exigat.l.cũ ꝓfitearis.C.de reuo.dona.&.c.inter dilectos,ext.de dona.cũ si.allegatis supra in eadẽ glo.in.2.q.

Mutuũ date nihil sperantes.

71 ¶ Nisi dicas id quod interest etiã ex mutuo,nõ haberi pro vsura,vt not.gl.& doc.in.l.j.C. de sum.trin.& in.l.curabit.C.de act.empti.& in.l.2.C.de vsur.& in.c.cõquestus.extra.co.

& glo.in.c.quoniam multi.14.q.4.& Bal.con.479.factum super quo,col.2.verſ.in contrarium videtur,li.j.& con.395.ius naturale,poſt prin.li.5.Cardi.Flor.con.78.amice.Alexan.con.147.perſpectis inſtrumentis,col.j.lib.5.Corne.con.113.viſa petitione,ante fi.li.3.& Soci.con.133.profectò.col.j.li.j.quod repetitur con.174.li.2.cũ alijs concor.collectis ab Alexan.con.222.ſuper titulo quæſtionis,col j.lib.2.& Iaſon.con.151.contra conſultationem,in fi.lib.4.& Stepha.Bertran.con.109.etiam ſi verum ſit,li.3.Philip.Melanth.in epitome moralis philoſophiæ.Idq; etiam ſi ſolum interſit ratione lucri ceſſantis,ſaltem in ijs qui negociari ſolent,per tex.in.l.non vtiq;.§.vlt.ff.de eo quod certo loco.& voluit Inno.in.c.ſacro de ſenten.excommuni.Cy.in authen.ad hæc,in penulti.quæſtio.& ibi Bal.colum.2.verſi.ſed quid in vſura.& Saly.C.de vſur.Ioan Calde.in.c nauiganti,in 3.quæſtio.extra eo.titu.Bar.in.l.j.colum.9.verſic.venio ad vltimam partem.C.de ſenten.quæ pro eo quod inter.Pet.Anca.Panor.& Io.Ana.in.d.c.conqueſtus.eundem Pet.in clemen.j.§.ſanè,de vſur.& in.c.peccati venia,in.6.quæſtio.princi.de reg.iuris,lib.6.& conſi.118.in quæſtione quæ vertitur,colum.2.Panor.in.c.p.&.g.in princip.de offi.delega.& in.c.dilecti,in vlti.no.de foro competen.& in.c.cùm venerabilis,colum.3.verſic.aduerte an vſuræ,de excep.& conſil.64.venio ad primum,colum.4.verſi.valuit inſuper,lib.j.Rapha.Co.conſ.139.P.[illegible]aicus,col.vlti.Fran.Are.qui alios allegat,conſi.9.eleganter & verè,colum.vlti.Alexan.d.conſi.222.colum.j.& iterum vlti.lib.2.& conſi.141.viſo themate cum dubijs,colum.j.lib.5.& conſil.31 viſo themate prædicto,col.j.poſt princip.& iterum colum.3.verſi.ſecundò non obſtat,lib.6.& conſi.52.viſo primo,colum.2.eo lib.6.& conſi.77.viſo proceſſu,colum.vlti.eo.li.6.& con.200 perſpectis,colum.j.eo.lib.6.Corne d.conſil.113.colum.vlti lib.3.Guid.Pap.in tracta.de cõtractibus illicitis,colum.2.verſi.ſed circa hoc quæro.Philip.Deci.qui & alios quoq; citat,conſi.39.iuridicam,colum.2.verſi.nec obſt.ſi dicatur,& conſil.111.cuius ſuperſcriptio incipit,de illo qui vendit,colum.3.verſi.tertiò generaliter.De hoc tamen vltimo vide omnino eũdem Deci.qui id non admittit,in.d.c.cum venerabilis,col.5.verſi.& iſtud intereſſe,de except.& ante eum Soci.in.l.de diuiſione,colum.vlti.verſi.aliquando & ſextò.ff.ſoluto matrimonio.

Quid in lucro ceſſante

52 ¶ Aut etiam niſi dicas hunc emptorem poſſe allegare ſuam turpitudinem excipiendo,cũ tractet de damno vitando,ex ſententia ipſius Philip.Deci.conſ 587.coram magnificis,colum.vlti.verſi.ad hoc reſpondetur Sed id parum tutum eſt,quia non ita ſimpliciter intelligitur,vt dicit Deci.ſi is eſt,ſed tum demum quando ea turpitudo excipiendo allegatur aduerſus participem ipſius turpitudinis,non aliàs,vt voluit Io.And.in addi.Specul.tit.de donatio.§.j.verſi.item pone aliquis.Bar.in.l.iuſiurandum quod ex conuentione.§.procurator,colum.pe.verſi.& pro huius declaratione.ff.de iureiur.Saly.in.l.aliàs,col.pe.eod.ti.Anto.& Panor.in.c.cùm ſuper,extra de conceſ.pręben.Alex.poſt alios antiquiores in.l.de tutela,col.2.C.de in integ.reſti.& con.59.viſo inſtrumento,ad fi.li.j.quod repetitur conſi.39.li.5.niſi quòd huius initium eſt,viſo ſtatuto.& Cepola cauſſarum criminalium conſil.58.Franciſcus,col.2.verſi.ſecundò reſpondetur.Fran.Are.con.65.in præſenti conſultatione,col.vlti.verſi.amplius ſi hæres & latè Fely.in.c.lator,col.j.extra de re iudic.An autem & quando & quomodo aliàs quis poſſit allegare ſuam turpitudinem aut fraudẽ,vide omnino Panor.in.d.c.cùm ſup.& Soci.con.264.viſis in inſtrumẽto,col.3.verſ.circa primũ,& multis ſeq.per.4.aut.5.col.li.2.præter eos quos tibi ſupra citauimus hac eadem glo.numero.24.ſed aliud eſt,& ſeq.

Allegatio turpitudis.

73 DECIMO QVAERO.res vendita fuit centum libris,nec additum fuit Pariſiẽſibus,aut Turonenſibus.Conſanguineus autem retrahens vult dare Turonenſes,quia minoris valent:emptor petit Pariſienſes,quis iuſtius induit arma.Et ſanè tex.habemus in.l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg.iuris quòd ſi non apparet in contractibus,quid actum ſit,id ſequi debemus,quod in regione,in qua id actum eſt,frequẽtatur Quo in loco Accurſius ponit ſpeciem huic noſtræ omnino ſimilem.Si vendo(inquit)tibi rem quampiam decem libris,& tu dicas ſenſiſſe de Veronenſibus,ego de imperialibus,ſi non conſtet quid actũ ſit,mos regionis ſpectandus eſt.Si autem in ea regione vtraq; moneta æqualiter in vſu eſt,minor ſpectabitur:nam in ea.l.ſubiũgitur,quòd ſi mos regiõis nõ appareat,quia varius eſt,ad id quod minimũ eſt,redigẽda ſumma eſt.Id quod etiã optimè probatur in.l.nũmis.ff.de lega.3.vbi ita ſcribitur,nũmis indiſtinctè legatis,hoc receptũ eſt,vt exiguiores legati videãtur,ſi neq; ex cõſuetudine patrisfa.neq; ex regiõe vnde fuerit,neq; ex contextu teſtamenti poſſit apparere.Hæc ibi,quæ ſi obtinẽt in teſtamẽtis,multò magis in cõtractibus,cũ in te-

Si res uẽdita ſit centũ libris ſimpliciter an conſanguineus reddet Turonẽſes, an Pariſiẽſes.

stamẽtis plenior fiat interpretatio.l.in testamẽtis.ff.de reg.iur.&.c.cũ dilecti.in fi.ext.de don.Et ita etiã tenet Pet.Iac.ti.de cert.cõdic.gener.ex stipu.§.j.versi.sed qd si nõ fuisset.

74 ¶ Sed hæc ita intellige,vt tamen ante omnia inspiciendnm sit,quod verisimilius est,per l.obscuris.ff.de reg.iur.vbi ita scribitur in obscuris inspici solet,quod verisimilius est:aut quod plerunq; fieri solet.Quo etiam loco ipse Accursius eandem speciem pro exemplo posuit,asseruitq; quod diximus,scilicet id primo loco inspiciendũ esse,quod verisimilius est.Si enim(inquit)res vendita digna erat,quæ venderetur decem libris imperialibus,aut maiori precio:non est verisimile contrahentes de vili moneta egisse,nec è contrario.Id quod etiam dicit in.d.l.semper in stipulationibus,ibi,item actum intellige & Guil.à mõte Laud.in.c.inspicimus.de reg.iur.lib.6.& Alex.consil.33.consyderatis verbis,colũ.2.lib.6.Ad quod etiam facit in simili dicit glo.no.in.l.j.§.j.in verbo,agendo,& ibi Bar.ff.de superfi.de qua re & nos diximus suprà in.2.q.huius glo.versic.j.in fi.Et facit etiam alia glos. quæ verisimilitudinem anteponit cæteris coniecturis,& rationibus,quibus rem dubiam interpretamur,in.l.veteribus,in glo.magna,ante fi.& ibi quoq; Bar.Bal.in addi.& Angel. ff.de pactis,cum alijs concord.à me adductis in repe.l.si vnquam,in princi.numero.54.ex hoc albo.C.de reuo.dona.

Verisimilitudo in primis inspicienda.

75 ¶ Cæterum si plura scire velis de hac nostra quæstione,vide Oldra.con.168.ad primã quæstionem,in.1.2.&.3.dubio.& Pet.Iaco.ti.de certi condic.generali ex stipulatione,col.j.versi.sed quid si non fuisset.& Saly.in.l.quicũq;,col.2.versi.sed pone quod statutum.C.de seruis fugitiuis.& Alex.con.21.visis his,per totum,lib.j.quod repetitur con.37.li.5.& omnino Maria.Soci.scriptorem copiosissimum,vbi semel animum ad scribendum appulerit, con.6.prædicta consultatio,col.pe.versic.quæritur quid iuris.& Barpto.Soci.dignum tali patre filium,con.147.circa primum,col.3.versi.circa secundum,li.2.vbi & abundãtissimè tractat,an legatum quodpiam sex millium florenorum intelligatur de largis, an de grossonibus,vt ipse appellat,an & de minimis.& multa allegat in omnem partem,quæ huc nõ minimum pertinent,atq; etiam Corne.con.244.videtur prima facie,col.6.ver.viso hactenus,lib.2.ex quibus etiam locis intelliges,an potius inspiciẽdus sit mos regionis,in qua contractus celebratur:an vero originis contrahentium:an deniq; eius,quam frequentare soliti sunt.An verò cùm ad regionem spectare debemus,ad locum contractus:an autem ad eum in quo res quæ vẽditur sita est.Et certè Guido Suz.& Alber.in.l.si fundus.ff.de euictio.loquentes de diuersis mensuris dicunt eam potius quæ est loci cõtractus,quàm situationis rei esse inspiciendam,per eam.l.&.l.an in totum.C.de ædifi.priuat.&.l.venditor.§.si constat.C.commu.prædi.

Si ad regionem spectatur,utra spectanda sit, an contractus,an situatiõis rei

76 VNDECIMO CONSEQVENTER QVAERO,an saltem standũ sit assertioni venditoris,qui simul cum emptore affirmat intellectum & actum fuisse de Parisiẽsibus,id est de maioribus.Quæ res decidi potest ex eo quod scribit Ange.in.l.petens,col.3.versicu.in ea glos.ibi alij,& ibi post eum Raph.Fulg.C.de pactis,quòd quando contrahentes declarant suã intentionem circa precium,non refert quo tempore id faciant,incontinenti scilicet,an ex interuallo,cùm tractatur de ipsorum prꝣiudicio.Sed si agatur de præiudicio tertij,non ei quicquam præiudicat declaratio facta ex interuallo:verbi gratia,si vẽdidi librum decem libris,quo casu ex statuto debetur gabella fisco pro ratione precij:si incõtinenti cõueniat inter contrahentes,quòd intelligatur de libris minoribus,de illis tantùm debet solui gabella:quia tale pactum incontinẽti appositum dat legem contractui.l.iurisgentiũ.§.quinimo.ff.de pactis.Secus si ex interuallo id fiat,quia non nocebit fisco aut publicano,cui est ius quæsitum.

An de hac re credatur contrahentibus.

77 ¶ Verùm Philip.Deci.in ea ipsa.l.petens,col.2.constanter asserit id demum procedere,si à principio in contractu esset expressum de libris maioribus:quia à tali contractu nõ possunt partes posteà recedere in præiudicium fisci,vt voluit Bal.in.l.si constante,col.2.C.de dona.ante nupt.cum alijs multis concord.à me traditis infra titu.seq.§.6.super verbo,les loyaulx coustemens,numero.10.ex ijs autem,& alibi sæpe in ea gl.At in terminis(inquit) Ange.cùm in contractu fuit simpliciter dictum de decem libris,videtur quòd etiam ex interuallo possit à contrahentibus declarari,quòd de minoribus intelligebant.Nam declaratio semper fieri potest,vt voluit ipse Ange.in.l.cùm proponas,col.j.versi.quid autem si non appelletur.C.de bonis autho.iudi.possid.cum alijs concord.ab eodem Decio traditis in.c.pastoralis,in fi.de except.& in.c.pastoralis.§.verum,in.3.not.de appel.nec enim ipsa declaratio quicquam noui inducit.l.hęredes palam.§.sed & si notam.ff.de testamen.Ideo

Declaratio semper fieri potest.

non potest dici ius esse quæsitum tertio, vt declarat Pau.Ca.in ea ipsa.l.hæredes palam.§. si quid, cum quo legit.d.§.sed & si notam, col.j.in fi.Ego verò in casu nostro arbitror contrahentes ex interuallo non posse declarare contra id quod verisimile est: aut si id cessat, contra morem regionis.aut vtroque cessante, intellexisse se de maioribus in præiudicium consanguinei, cùm de minoribus, cæteris cessantibus, intellectum videri ius cōmune statuerit, vt diximus & probauimus in præcedenti quæstione.Et vide quæ dicam infra eo.titu.§.2.in glo.j.numero.23.at maius dubium,&.2.seq. *Decisiō quæstiōis.*

78 DVODECIMO QVAERO, fundus vēditur centum aureis, è quibus emptor in ipso contractu soluit quinquaginta, alios autem quinquaginta fatetur vēditor se antè recepisse, nec tamen aliter constat de receptione siue numeratione eorum. Quæritur an consanguineus teneatur stare illi confessioni, & ita reddere centum illos aureos, an vero quinquaginta, quos constat fuisse numeratos, & traditos in contractu. Hæc res profectò quotidie vsu euenit, nam propè maior pars venditionum ita facta est, & tamen id nunquam vidi in dubium reuocari, quin semper consanguinei venientes ad retractum totū illud precium sponte offerant, & persoluant: quanuis hæc res non sit absq; dubio: nam cum in instrumento non continetur vera numeratio, sed tantùm confessio numerationis, præsumitur fraus, nec statur huic confessioni.l.per diuersas, ibi, tantùm modò solutarum pecuniarum, & ibi glo.in verbo, solutarum, & Bar.col.2.post Iac.But.& Ray. Forli.C. mandat.& in.l.ab Anastasio, ibi, quæ præstauit, & ibi, pecunijs acceptis, & rursum ibi, re ipsa persoluit, atque item ibi, quod datum esse comprobatur, eo.titu.quod dicit Bar. vbi supra procedere quantùm ad tertium non contrahentem, eum scilicet contra quem fit cessio, non verò quantùm ad ipsum cedentem.& id dicit se pluries consuluisse, & Francis.Pisa. & alios multos doc. *Si venditor in instrumēto venditionis confiteatur se preciū uel partē ipsius recepisse, an idipsum cōsanguineus reddet. L. Per diuersas et l. ab Anastasio intellectus. uide. 85.86.*

79 ¶ Et idem quoque voluerunt Saly.Angel.& Pau.Ca.in.d.l.per diuersas, ille col.4.versic. quæro tunc quintò, alter col.j.hic in fi.Iac.Are.in suo tracta.de cessio.acti.& Iac.Bel.in.§. aliud, in authen.de æqua.doti.idem Saly.in.l.2.col.2.versi.sed vltra istos. C. ne lice. pot. vbi respondet ad allegata quædam in oppositum.Bal.in.l.deo nobis, col.2.versicu. quintò no.C.de epi.& cleri.& in.l.vlti.col.2.versi.in hac lege.C.de sponsa.& in.ca.quia verisimile, col.2.ext.de præsumpt.et con.285.casus coram.R.col.vlti.lib.2.et con.438.an possessio, col.2.li.5.& D.à Rot.deci.177. cessio, in addi.versi.deinde quæro, in nouis.Panor.in.c.vlt. col.3.versi.quintò præsumitur, de ali.mut.iud.cau.fact.Imo.dum allegat Bar. vbi supra in l.Titia, in prin.ff.de verbo.obli.et con.55.in casu præmisso, col.2.versi.nec ob.si dicatur quod dictus.Ioan.Plat.in.§.item si quis, in fi.insti.de inuti.stipulat.Raph.Co.con.68. in præsenti quæstione, col.3.Pau.Ca.con.252.viso quodam, col.2.versi.respōdetur, lib.2. Nicol. Mil. in suo reperto.versi.cessio actionis præsumitur.Corne.qui hanc dicit esse commune. op. nec ab ea discedendum, con.230.videtur prima facie, lib.j.Cepo.caut.secundum vltimam computationem.21.pater.et Guid.Pap.deci.Delphi.567.an compensatio, versi.circa hāc, et in tracta.præsumptionum, col.25.versi.in contractu cessionis.et Soci.con.90. in caussa magnifici, col.4.versic.secundo in primo, lib.3.Et dicit Bal.in.d.l.2.ne lice. potenti. sæpe pro hac parte fuisse iudicatum. *De eadē re*

80 ¶ Et hanc partem mirum in modum confirmat, quod à Specul.& Ioan.And.in addi.illius scriptum est titu.de confessis.§.nunc videndum, versicu.sed nunquid patris confessio. Quòd sola patris confessio de recepto etiam cum iuramento non præiudicat filio in legitima, nisi aliter constet de reali numeratione pecuniæ confessę. Neque enim potest pater filium priuare legitima.cap.Raynucius, & cap.Raynaldus, ext.de testa. vt pote cùm filius ipse in ea sit tanquam creditor.l.Papinianus.§.si quis impubes.ff.de inoffi. testa. Et idem non obscurè voluit Bar.in.l.cum quis decedens.§.codicillis.col.j.ver.præterea testator, & ibi quoque Alberi.circa medium.ff.de lega.3.& apertissimè Anto.qui Specul. nūcupatim citat, in.c.pe.col.2.& ibi etiā Panor.col.vlt.in prin.ext.de re iudic.& Raph.Co.con.31.testator, col.j.& Ioan.Plat.in.d.§.item si quis, ad fi.insti.de inuti.stipulat. Cepola.d.cautela. 21.Alex.in.l.vlti.col.pe.versic.ex prædictis.ff.de re iudi.& con.45.habita super his, col.vlti.lib.j.& con.26.viso & considerato, col.j. lib. 2. quod repetitur consi.143.lib.5.& rursum idem Alexan.con.18.non minuitur legitima, in fi.lib.4.& con.57.visa breui, in prin.lib.5. Barb.in.d.c.Raynucius, col.59.versi. secundò considero quòd licet, & ibi quoq; Benedic. in verbo, si absque liberis moreretur, le.j.numero.27.de testa.& idem Barb.con.17.clemētissimum, col.3.lib.4.Lancel.Deci.in.l.si constante, in prin.col.8.ff.solu.matri.Iason in.l.si *Patris confessio de recepto an præiudicet legitimæ filii.*

arrogator,col.10.versicu.nota tamen perpetuò,& seq.ff. de adopti.& in.l.j.col.2.versi.quinto & fortius.ff.de eo per quem fac.erit,vbi id dicit singu.& in.l.nam posteaquam , quam legit cum.l.ait prætor,la.2.§.sed & si quis,col.j.ff.de iureiur. & in authen . vnde si parens, col.j.C.de inoffi.testa.Stepha.Bertran.con.71.pro faciliori,col.vlti.lib.4.& Alcia.in.c.cũ contingat,numero.26.ext.de iureiur.& Chassa.in titu.de successions.§.2.in glo.vlt.col.pe. versicu.prima est,& nouissimè Beron.Fernan.in repe.l.in quartam,in.3. præfatione.3.articu.2.conclus.versi.intellige primò.ff.ad leg.Falcidi . Quod maximè notandum est , cùm omnium sit maximus parentum affectus in liberos, vt latissimè docuimus in repe.l.si vnquam in prin.C.de reuo.donatio.nec tamen is tantus affectus tollit suspicionem fraudis, quæ ex sola confessione oritur.

81 ¶ Et ita quoque obseruandum fore in hoc nostro casu suadet hæc ratio: nam si cogerentur consanguinei stare huic confessioni numerationis,sine alia ipsius probatione:liberum esset contrahentibus eos fraudare,& inuicem colludere,vt ab eis fortè cupidis (vti solent esse) retrahendi plus nummorum,quàm solutum sit,corraderet,& sibi communicarent.l. repetita, & ibi no.ff.de fid. instru.&.c.sup eo.ext.de eo.qui cogno.cõsan.vxo.suę,& dicemus latius ad aliud propositum infra eo.titu.§.2.in glo.j.numero.23.at maius dubiũ.Fraudibus autem & malicijs occurrẽdum est,nec eis debet via aperiri.l. cùm hi.§.si cùm lis.ff. de transac.&.c.vlti.de elec.lib.6.& vtrobique concord. in glo. Et bene facit quod expressim in nostro casu retractus voluit Aegidius Bellamera con. j . factum est tale episcopus, col.6.versic.sed vtrum testes,post Iacob.Are.& Pet.à bella pertica,quos & ipse citat, in.l. sciendum.ff.de verbo.obligat.

Confessioni mariti de receptione dotis an stetur in præiudiciũ creditorum.

Item an cõfessioni procuratoris & aliorũ huiusmodi uide.xc.

An debitoris in præiudiciũ creditoris.

82 ¶ Nam & hinc etiam videmus,quòd confessioni mariti de receptione dotis nõ statur in præiudicium creditorum,nisi constet de vera numeratione,glo.in.l.assiduis,in verbo,datæ,& ibi Bal.ante fi.C.qui poti.in pig.hab.cum alijs multis concord . à me abunde collectis infra titu.seq.de retraict conuentionel.§.4.glo.6.in verbo,consigner , numero.13.sed ex illo tamen.& est optimus tex.in.l.si quis posthac,in prin.C. de bo. dam. vbi confessio dotis receptæ non præiudicat fisco,cui bona mariti sunt confiscata: nisi verè cõstet de numeratione.Sicuti nec confessioni procuratoris,tutoris,executoris, & aliorum huiusmodi de recepta pecunia,vti etiam latè diximus in eodem.§.4.glo.6.numero.11.& huius optima.Nec etiam confessioni debitoris in præiudicium creditoris, vt per Soci. con.78.visis actis,col.2,versi.verum est quod non arbitror, lib. 4. & dicemus infra titu.seq.§.j.in verbo,seront preferez,quæ est glo.7.numero,46.& pro priori.Ideoq; creditor posterior , de cuius vera numeratione constat,præfertur priori,qui tantùm habet confessionem debitoris.l. Titius.ff.quæ res pigno.obli.pos.quam sic intelligunt glo. Bal. & Angel.in.l.diuersis. C.qui poti.in pig.habe.& ad hoc quoque allegat ipse Bal.d.l.assiduis,cum glo.& etiã glo. in.d.l.si quis posthac,in princ.

Confessio solutione in probat.

Etiam in statutis.

Et aliis quoque consectaneis nocet.

VERVM PRO CONTRARIA parte facit , quòd confessio partium de receptione & numeratione probat veram & realem numerationem.l.pecuniæ, & ibi Bal.C. de solu-
83 tio.&.l.vlti.ff.de institor.acti.Adeo vt statutum loquens de solutione,procedat in confessione,vt voluit Bal.in.l.si non sortem.§.indebitum,col.2.versi.quid de excep.fictæ solutionis.ff.de condict.indebi.per optimum tex.in.l.si accepto latum.§.j.ff.de acceptila.& sequtur Philip.Deci.in.l.2.§.vlti.col.5.versi.postremò Bar.ff.si certum petatur.Ideoq; & huiusmodi confessio æque præiudicat alijs accessorijs,consequentibus, siue consectaneis , atque succedaneis,vt fideiussoribus,mandatoribus,creditoribus confitentium,sicut ipsis confitẽtibus,quod hinc clarè probatur,quòd illis,vt confitentibus ipsis, competit aduersus huiusmodi confessionem exceptio non numeratę pecuniæ .l. tam mandatori , quæ loquitur de mandatoribus,& fideiussoribus,&.l.si cui,quæ loquitur de creditoribus.C.de non numera.pecu.& ad id eos tex.expendit Raph.Fulgo.ibi,& con.133.proponitur probatum,col.j. versic.cæterum si lapsa,& con.205.Raynaldus,vbi trahit ad omnes,quorum interest:tanquam scilicet non opus eis esset exceptione non numeratæ pecuniæ aduersus huiusmodi cõfessionem,nisi ea ipsi obstricti essent,nec enim leges superflua remedia impartiuntur.l. in caussæ,in prin.ff.de minor.&.l.j.C.de thesaur.lib.10.& ibi concord.

Fideiussor ex sola confessione crc

84 ¶ Hincq; etiam videmus satis esse fideiussori,aut alteri qui alium promisit seruare indẽnem,probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris,sine alia probatione numerationis,vt possit agere aduersus debitorem.vt voluit nostratium doc . facile princeps Bar.con.160.Titius promisit.Pau. Ca. qui ita etiã dicit ex facto cõsuluisse Fran.

Tigri.in.l.duobus.§.j.col.j.& ibi quoque Alexand.col.2.ff.de iureiurando. & idem Pau. Ca.con.64.quæritur vtrum fideiussori,lib.j.& ipse Alexan.con.25. viso instrumento con tractus,col.2.versi.secundò oportet,lib.2.& con.123.quoniam abundè, lib. 6.Cepola con. 12.dubitatur,vbi alios multos citat.Philip.Deci.in.d.l.2.§.vlti.vbi supra si cert. pet.& cõ. 493.viso tenore,col.j.& Matthe.Afflic.deci.Neapo.91.iterum in caussa Alexandri,nume ro.3.rursumq; deci.94.sunt duo socij.& deci.150 rex Alphonsus,colũ. pe. de quo nos alibi quoque dicemus. *ditoris agit contra debitorem.*

85 ¶ Quod autem dictum est de.d.l.per diuersas, &.d.l.ab Anastasio, non ob aliud fit quàm quòd ibi est præsumptio fraudis, ob legis in illis casibus prohibitionem. Ideóque non statur confessioni, sicuti nec aliàs in casibus prohibitis. l. qui testamentum.ff. de probati.&.l.cum quis decedens.§.Ticia.ff.de lega.3. cum multis concord. à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.77.sed contrarium, & seq. C.de reuo.donat.Quam rationem in casibus dictarum legum inter cæteros adducũt Saly.& Pau.Ca.in.d.l.per diuersas.& Raph.Co.d.con.68.vbi id dicit generaliter procedere in casibus,in quibus potest cadere suspitio fraudis. *De.d.l.per diuersas et l.ab Anastasio.*

86 ¶ Quanquam sunt & qui in casibus.dd. ll. tenent etiam confessionem numerationis siue receptionis facere fidem,hac ratione,quòd præsumitur bona fides tam respectu contrahẽtium, quàm eorum quos in consequentiam contractus ipse attingit, & in quos vi illius obligatio descẽdit,ar.l.intra vtile.§.vendẽtibus.ff.de minori.Ita enim post Nicol.Mater. voluit Bal.sibi contrarius in.d.l.per diuersas,col.j.C.mandat. atq; in.d.l.2.circa medium. C.ne lice.potenti. & con. 261. quidam Laurentius,lib.2.Raph.Fulgo.d.con.205.id tamen intelligens,modò tempora exceptionis non numeratæ pecuniæ lapsa sint.& iterum con. 217.viso exemplo,col.vlti.& con.242.Constilius.& Pau.Ca.sibi item contrarius con.393. pro euidentia,in fi.lib.2.& Fran.Are.subdubius con.136.clarissime,col.2.& Pet. Ferra.qui hanc op.dicit esse æquiorem,in titu.forma libel.in cau.venditi,in verbo,cessit & mandauit,col.3.versicu.postea quæritur.Quotquot autem de ea re loquuntur,vel expressè,vel certè tacitè declarant quòd in cæteris casibus,in quibus nulla alia est fraudis suspitio, standũ est confessioni. *De iisdẽ.*

87 ¶ Nam & quod postea dictum est de confessione patris ex Specul.& alijs, si id verũ est, id quoque est propter interdictum legis,quæ scilicet,vt iam diximus,non permittit patri præiudicare filio in legitima.Quanquam,vt dicam quod sentio, non possum illi sententiæ adhærere. quis enim vnquam crediderit patrem nisi omnis naturæ expertem habere animum & consilium fraudandi liberos: eósque externis in legitima postponendi contra omnem iuris præsumptionem.l.cum auus. ff.de condit.& demon.&.l.cum acutissimi. C. de fideicom.cum alijs multis concord.& si.à me collectis in repe.l.si vnquam,in princ.C. de reuocan.donatio. Nisi quantitas rei & qualitas personæ huic præsumptioni adstipularetur. quod etiam in hoc casu expenderunt Anto.& Panor.in.d.c.pe.de re iudica. & facit quod dicam versi.seq.Nec tamen id omnino placuit Alexan.in.d.l.vlti. eo. titu. cùm dicit nolle circa id insistere. *De confessione patris.*

88 ¶ Sed & quod mox dictum est de confessione numeratæ dotis, non ob aliud quoque fit, quàm ob fraudis suspitionem, & interdictum legis, vt nuncupatim tradit Bal. con. 251. duo rei debendi,col.2.in prin.lib.3.in id allegans eadem iura quæ supra citauimus. & alij quoque multi eorum, qui de hac re loquuntur. Quanquam & in hoc quoque casu multi tenuẽre contrarium,vt scilicet standum sit confessioni viri, præsertim si renunciatum sit exceptioni non numeratæ pecuniæ: aut si tempus huic exceptioni pręstitutum,sit transactum,vt plenè videre poteris apud Bar.in.d.l.assiduis,col.vlti.vbi id dicit obseruari, qđ multum notandum,& ibi quoque Alberi.col.j.& Saly.col.vlti.in.8.quæsti. Raph.Co.qui hanc dicit esse communem op.eamq; etiam in practica obseruari.d.con.31.testator, in.2. dubio,vbi & alios multos in id allegat.& alterum Raph.Fulgo.d.con.133.col.j.&. d. con. 205.Imo.in.c.ex literis,extra de pigno.& Alex.d.cõ.123.col.2.non semel,lib.6.& Soci.omnium latissimè in.l.j.col.10.versicu.postremò doc.hîc,cum multis sequen.prope vsque ad fi.l.ff.solu.matrimo.& Iason in.d.l.duobus reis,col.2.ff.de iureiur.Guid. Pap.sing.589.versicu.vtrum.l.& Anto.Rub.con.78.præsupponitur,col.3.versicu. vltimò facit. apud quos & videbis alios multos id tenuisse. *De confessione uiri.*

89 ¶ Sed quibus addere potes Bal.con.352.quæritur an confessio,lib.3. vbi & idem constanter tenuit,nisi si ex qualitate personarum & quantitate aliter esset dicendum ex no.in.l.3. *De eadẽ re*

C.de dot.promiſ.Cui accedit & Raph.Co.d.con. 31. cùm dicit ſtari huic confeſſioni etiam aduerſus creditores,niſi ex alijs qualitatibus poſſit eſſe ſuſpicio. Et ego ſimiliter idem dicendum eſſe in noſtro caſu cenſeo, vt ſcilicet conſanguineus teneatur ſtare huic confeſſioni venditoris:niſi ex qualitate perſonarum,& rerum,& quantitate precij,aut alijs cõiecturis ſit veriſimilis ſuſpitio fraudis. huic enim ſententiæ aſtipulãtur & alij multi quos ſupra citauimus.

90 ¶ Quod autem de procuratore, & cæteris continenter dictum eſt, non caret ſcrupulo, quando multi tenent contrarium,vt videre poteris apud Fed.Senen.con.54.eodem modo,in fi.Bal.in.l.nam & nocere,ad fi.ff.de pact.Raph.Co.d.cõ.31.in.2.dubio, in.fi.Pau.Ca.con.34.ego Paulus,lib.j.& alios multos,vt videbis titu.ſeq.§.4.glo.6.numero.12.& hæc q dem.Et vtruncunque ſit in eo caſu,tamen parum facit ad ſpeciem, de qua tractamus:illic enim tertius confitetur in præiudicium domini:hîc dominus ipſe in ſuum ipſius præiudicium,& conſequenter aliorum,quod longê abeſt ab eo caſu.

De confeſſione procuratoris.

91 ¶ Nec interim tamen omiſerim iura,quibus innituntur,qui ſupra aſſeuerauerunt creditorem poſteriorem habentem inſtrumentum de vera numeratione,præferri priori habẽti inſtrumentum de confeſſione,non id probare.Nam quantùm ad.d.l. Ticius.ff. quæres pig.obli.poſ. ibi conſtabat ex ſubſequenti numeratione confeſſionem præcedentem veram non fuiſſe.D.autem.l.aſſiduis,cum glo.loquitur de priuilegio prælationis,nec tamen negat quin mulier præferatur poſterioribus pro dote confeſſa, nec tamen eum intellectũ (vt iam diximus) omnes admittunt.Quod denique dictum eſt in.d.l.ſi quis poſthac,facit fauor fiſci,vti etiam hæc ſcitiſſimè expendit Fran.Ripa in.l.priuilegia,col.4.numero.23.ff.de priuil.credi.quanquam illam ſententiam eſſe æquam dicit. Sed tu prætereà potes dicere eam.l.ſi quis poſthac,debere intelligi,ſi fiſcus ſit intra tempora proponendæ exceptionis non numeratæ pecuniæ.ita enim intelligit glo.ibi in verbo,dotalium,cum dicit fiſcum ſicuti & cæteros,quorum intereſt,poſſe excipere de non numerata pecunia, per.d.l.ſi cui.C.de non numer.pecu.Ex quo apertiſſimè vides glo.in ea eſſe ſententia, vt.d.l.ſi qs poſthac,intelligatur ſecundum.d.l.ſi cui,de qua & nos ſupra diximus,numero.83. verùm pro contraria.Et ita eam glo.expẽdiſſe videtur Bar.in.d.l.aſſiduis,col.vlti.in pe.quæſtio.C.qui potio.in pigo.hab.& fulgo.d.conſi.133.&.d.con.205.&.d.conſi.217.& Pau.Ca.in.l.ſi marito,in prin.ff.ſolu.matri.

An creditor poſterior probãs ueram numeratione præferatur priori probanti cõfeſſioneuide ſupra. lxxxii L.ſi quis poſthac intellectus.

92 ET QVOD DE SIMPLICI confeſſione diximus, idem quoque dicendum videtur,ſi de illo precio ante ſoluto conſtabat tantùm ex ſchedula præcedẽte, vt item ſæpe cõtingit.Nam poſſet videri hanc non maioris eſſe momenti,quantùm ad id de quo tractamus,quàm ſimplicem & verbalem venditoris confeſſionem appoſitam in contractu:cùm ea ſchedula ſit priuata ipſius confitentis ſcriptura, & quam potuit repetita atque anticipata die conficere,& oſtendere notarijs inſtrumentum venditionis conficientibus, vt de ea mentionem facerent in ipſo inſtrumento,atque ita ex compoſito conſanguineos circumueniret,ſecundùm ea quæ latiſſimè dicemus infra titu.procedente de retraict conuentionel.§.j.glo.7.quæ eſt in verbo,feront preferez,numero.42.nunc autem in mentem venit, & multis ſequen.

Quid ſi de precio ſoluto ante uenditionem conſtet ex ſchedula.

93 ¶ Verùm maior eſt ratio,vt credatur huic ſchedulæ, quæ vltra cõfeſſionẽ producit obligationem,quam literarum vocamus,vt patet in rub.& nigro inſti.de litera. oblig. Vnde obligato ipſo principali obligantur quoque acceſſorij & alij qui in conſequentiam veniunt,per.d.l.tam mandatori,&.d.l.ſi cui.C.de except.non numera. pecuni. Id quod etiam ſcitiſſime expendit Corne.d.con.230.paulo ante fi.lib.2.Prætereaq; habemus tex.in.l.Lucius.§.tutelæ.ff.de admini.tuto.quòd creditur apochæ tutoris de ſolutione debiti pupillaris ſibi facta durante tutela : etiam ſi ea producatur finita tutela,& ibi glo.in verbo, apochæ,quæ intelligit de apocha confeſſionis,& Raph.Co.con.24.teſtator filio, col.2.vbi reprehendit Bar.in.d.§.tutelæ,id aliter intelligentem.& idem Raph.con. 31. teſtator,in teſtamento,col.2.in fi.3.dubij.& Barb.con.18.difficile,col.5.verſic.quartò faciat,lib.3.& cõ.54.à Ioue,col.antepe.lib.4.vbi & ipſe reprehendit Bar.licèt idem ſibi contrarius eam ſequatur con.17.clementiſſimum,col.4.verſi.nec ob.ſed is vtrobique ius ſuæ partis, magis quàm legum ſequitur,vt ſæpiſſimè facit.Quod ſemper intellige,niſi probabilis ſit ſuſpitio fraudis, iuxta ea quæ ſupra diximus. Et vide hîc prætereà quæ latè dicemus in.d.ſeq.titu.§.4.in verbo,conſigner,numero.6.ſed in hac tractatione, cum multis ſeq. vbi tracto plenius,an confeſſio de receptione pecuniæ alijs præiudicet.

Apochæ tutoris creditur etiã finita tutela.

34 CAETERA AVTEM QVAE AD rationem precij venditionis, de quo hic priuatim loquimur pertinent, ne tu in hac tractatione prætermissa putes, videbis infra eo. tit. §. 29. in glo. 4. quæ est in verbo, & autres semblables, vbi differimus, an reddendæ sint emptori gabellæ quas vocamus, & tributa, & ea quæ proxenetis, & domino, cuius res vendita fuit, vt ratam venditionem haberet, & alia quoq; huiuscemodi. Illinc igitur poteris assumere quæ tibi videbis esse hîc necessaria. Sed & tu prætereà vide infra titu. seq. §. 6. in verbo, les loyaulx coustemens, vbi & alia multa huc quoque pertinentia tractauimus.

LVY DEVEMENT ACERTAINE DV PRIS. Glo. 19.

1 NEQVE ENIM dum incertum ei est precium, in mora soluendi esse potest. Omnia enim debēt esse certa & liquida, vt quis in mora constituatur. l. in fideicommissi, in prin. ff. de vsur. quem tex. ad hoc no. Bal. ibi, in lec. antiqua, quòd mora contrahi non potest, nisi debitum sit liquidum. ad quod etiam dicit facere tex. in. l. cùm fideicommissum. ff. de confes. & idem Bal. in. l. acceptam, in. 6. oppo. C. de vsur. per glo. ibi, in verbo, vsuras, & tex. in. l. 2. C. de vsur. & fructi. lega. & idem Bal. in. l. si residuum. C. de distract. pigno. per tex. ibi, & in. l. statuliber, & l. seruus si hęredi. ff. de statulib. & Angel. in. l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudica. vbi ad hoc dicit sing. tex. in. d. l. statuliber. idem Angel in. l. prætor. §. si quis paratus, & ibi quoq; Imo. & Ro. ff. de no. ope. nunciati. & ipse Angel. in. l. si mora. ff. solu. matri. & Raph. Fulgo. con. 271. domina, col. 2. Pet. Anc. con. 235. prima facie, versic. prætereà. Alex. in. l. si insulam, col. 8. versi. octauò fallit. ff. de verbo. obligat. & con. 49. inspectis & ponderatis, col. j. versicu. & præsertim, lib. 2. & con. 130. in caussa Strazarolorum, col. 3. versi. & sic etiam, lib. 4. & Iason in. l. quod te, col. 3. ff. si cert. peta. Aliàs autem hoc in casu esset in facultate contrahentium fraudandi consanguineos cælando precium, dum annus abiret. *An consanguineus sit in mora soluendi precii cuius incertus est.*

2 ℂ At illud non omittendum, quòd de iure communi, cùm id quod offerri debet, non est liquidum, aut omnino, aut partim, debet offerri quod liquidum est. at pro eo, quod nō est liquidum, necesse est verbo offerre se soluturum, cùm liquebit: & de eo offerre fideiussores, per tex. no. in. d. l. statuliber, vbi Dy. eum in id esse sing. dicit, licèt sit similis in. d. l. seruus si hæredi, in fi. ff. de statulib. & voluit Bar. in. l. si finita. §. item videamus. ff. de dam. infect. & Bal. & Angel. in. d. l. si residuum. & idem Baldus in. c. quoniā frequenter. §. in alijs, paulò ante fi. ext. vt lit. non contesta. vbi ad hoc dicit no. priorē illum tex. Angel. & Imo. in. l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudica. & in. l. si mora. ff. solu. matrimonio. & in. d. l. prætor. §. si quis paratus, & ibi quoque Ro. ff. de ope. no. nunci. & in. l. si insulam, in. 7. fal. ff. de verbo. obligat. & ipse Angel. qui & illum priorē tex. dicit sing. in. d. l. 2. in fi. C. de vsur. lega. quā primam legit illius titu. & Florianus. in. l. j. §. Papinianus, circa medium. ff. de vsur. vbi dicit in id sing. tex. in. d. l. statuliber. Pau. Ca. con. 270. viso puncto, col. 2. versi. & videtur, lib. 2. Cepola, qui illum quoque tex. dicit sing. cautel. 51. secundum priorem computationem, incip. no. quòd vbi. Alex. con. 24. inspecto processu, col. vlti. versicu. posset etiam dici, lib. 4. & d. con. 130. vbi supra. & Barb. in. l. 2. §. & homini, col. 9. versi. ego allego. ff. de verbo. obligat. & con. 36. sapienter, col. 14. numero. 28. lib. 2. & Soci. qui id multum commendat, in. l. j. col. 2. versic. quam conclusionem. ff. qui satisda. cogan. & con. 80. in quęstione, col. 3. versicu. prætereà & secundò, lib. 3. cum alijs multis concord. adductis à Boher. in consuetu. Biturig. hoc eo. titu. cap. 4. *An necesse sit offerre fideiussores de non liquido.*

3 ℂ Quod tamen intellige in debitore inope aut suspecto: nam in seruo loquuntur iura supra allegata. Secus autem in eo qui idoneus esset, vt per multa probat Alexan. in. d. l. si mora, col. 2. versicu. tertiò fallit. ff. solu. matri. & in. d. l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudica. vbi & id alio modo limitat, ibi eum omnino vide. At Fran. Ripa. in. d. l. si insulam, col. 14. numero. 67. ex sententia Fran. Are. con. 163. verum est, aliter hanc rem diffinit. Nam aut (inquit) offerens vult aduersarium constituere in mora, vt cōsequatur aliquod lucrum, & tunc tenetur debitor offerre fideiussores, & ita loquitur. d. l. statuliber. Aut vult tantùm se excusare à mora, vt euitet pœnam vel interesse: & sufficit simplex oblatio sine fideiussore. vtrunque omnino vide, ne diutius te hic teneam. *Quid si cōsanguineus diues sit.*

4 ℂ Sed illud tamen non prætereundum, quòd eo casu quo fideiussores quis offerre debet, non intelligitur, vt eos præsentes offerat: sed satis est, vt dicat paratum se statim offerre, vt *An autem præsentes*

fideiuſſores offerri debent.

Paratus qs dicatur.

voluit Imo.in.l.ſi dubitetur, in prin.ff.de fideiuſ.ar.l.ſi is à quo. ff.vt in poſſeſ. lega. & ſequitur Alexan.qui id dicit.no.in.d.l.4.§.ait prætor.ff.de re iudic.Et huic ſententiæ ſuffragantur verba.d.l.ſtatuliber,ibi,ſatiſdare paratus eſt.Nam multum intereſt, an quis offerat ſe paratum ſoluere,aut dare fideiuſſores,vel aliud quippiam facere:an verò rem ipſam in præſentiarum offerre,vt per glo.Bar.& Bal.in.l.fundus,in prin.ff. de reſcin. venditi.& glo.in.c.vt circa,in verbo,præſtito,de electi.lib.6.& Fed.Senen.con.18.quęſtio talis eſt an vſurario,poſt medium,& clarius con.22.an vſurario,col.pe.Et pro hac ſententia non obſcurè facit tex.in.d.l.fundus,in illis verbis, profeſſus eſſet paratum ſe eſſe vectigal exſoluere ſolidum,iunctis illis verbis,non priuſquam emptori,&c.Et tex.in.l. ſi debitori.ff.de iudic.cùm dicitur,ſi paratum dicat ſe ſoluere,audiendum eum,dandumq; diem cum competenti cautela ad ſoluendam pecuniam.& in.l.de die.§.planè.ff.qui ſatiſd.cogan.ibi,paratumq; ſe dicat in municipio cauere.nam ea verba non poſſunt intelligi de pręſenti cautione.Et quod tradit glo.in.d.ca.cupientes.§.ſi verò,in verbo,contempſerint, & ibi Domi.& Philip. Frã.de elec.lib.6.& Bal.in.c.j.col.2.verſi.quęro,nũquid proteſtatio, extra de eo qui mitti.in poſ.

De eadẽ re

5 ¶ Quãquam ſunt & alij multi in ea ſententia,vt tex.in.d.l.ſtatuliber,& alij loquentes de parato ſoluere,aut dare fideiuſſores,aut aliud facere,intelligantur, vt in præſentia ſoluãt, aut dent fideiuſſores,aut quippiam aliud faciant.videlicet Bar.in. d .l. prætor ait.§.ſi quis paratus,& ibi Angel.cum vtitur ijs verbis,& ecce fideiuſſores.Imo.ſibi contrarius,& Pau. Ca.qui id dicit no.& Iaſon qui eum.§.legit cum.§.ſiue autem,ante fi.ff. de ope. no. nunci. Idem Bar.in.l.item liberatur.§.j.ff.qui.mo.pig.vel hypo.ſol.vbi et tex.id innuere videtur. Angel.in.d.l.2.C.de vſur.dum vtitur his verbis,offero tibi hunc fideiuſſorem,& expreſſius in.d.l.ſi mora, col.j.ff.ſol.matri.vbi nũcupatim dicit nõ ſatis eſſe,ſi debitor dicat offerre ſe paratum,ſed debere eum habere fideiuſſorem ad manum.Pet. Anca.loquens in caſu retractus in.c.conſtitutus,in.11.no.extra de reſtit.in inte.& in.d.c.cupientes.§.ſi verò, quẽ legit cum.§ ad hæc,in fi.de elec.lib.6.dum ſimpliciter allegat Bar . in. d.§.ſi quis paratus. & idem Anca.con.86.pro faciliori,col.2.& iterum cõ.235. prima facie, in prin.& con.331. viſis diligenter,col.j.& Alex.ſibi contrarius.d.con.130.col.3.verſicu.& ſi diceres, lib.4.& con.66.viſa facti narratione,col.vlt.lib.6.& Pet.Ferra.qui id dicit ſing.tit.forma libel.in cauſa venditionis,in verbo,ſupraſcriptum precium.

De eadẽ re

6 ¶ Et hæc ſententia tex.quoq; fulcitur,ſcilicet in.d.l.ſeruus ſi hæredi, in fi.de ſtatuli.&.l.qui decem.ff.de ſolut.in id allegatis à Bar.in.d.§.ſi quis ipſi pretori.&.l.ſi peculium,in fi.ff.de ſtatulib.&.d.l.fundus,de reſcin.vẽditi.etiam allegatis ab eodem Bar.in.d.l.item liberatur §.1.Sed poſtremus tex.facit pro priori ſententia vt diximus. Verùm poſteriori illi ſententiæ adſtipulantur alij tex.videlicet in.l.quærebatur,quæ eſt pe.ff.qui poti . in pigno . hab. ibi.finge Seium paratum eſſe offerre,iunctis illis verbis,& oblata ab eo ſumma,ex quibus intelligis ea verba,paratum eſſe offerre,idem eſſe,atque ſimpliciter offerre. & in.d.l.item liberatur.§.j.vbi ſcribitur, qui paratus eſt ſoluere , meritò pignus videtur liberaſſe. Nam conſtat eum non conſequi liberationem,niſi ſolutio re ipſa fiat:nec in id ſatis eſſe,ſi dicat paratum ſe eſſe ſoluere:vbi enim facto opus eſt,verba non ſufficiunt,vt dicere veluti prouerbio ſolemus.ad quod plerique omnes citant.d.l.qui decem.§.j. verſic. idem reſpõſum, de ſolutio.&.c.j.& ibi glo.ext.de eo qui mit.in poſſeſ.cum ſi.& nos quoque aliquid de hoc dubio diximus ſupra in glo.17.in verbo offrant,&c.in fi.& vide etiam interim conſuetudinem Auernienſium hoc titu.de retraict,qui eſt.23.§.10. & Bohe. vbi ſupra citamus numero.2.in fi.An autem & quando paratus dicatur de ſimplici verbo,vide Bal.diſtinguentem in.d.§.ſi quis paratus.

Vbi opus ẽ facto uerba non ſufficiunt.

Cõſuetudo dec hac re.

DOR OV DARGENT. GLO. 20.

An conſanguineus offerre debeat pecuniã ſignatam, aut aurum

1 HIS VERBIS, SIVE appellatione auri & argenti non continentur nummi ſiue pecunia ſignata.l.cùm aurum,in prin.&.l.Quintus Mutius libro.§.j.ff.de aur.& arg.lega.quibus cauetur,auro & argento legato pecuniam ſignatam ſiue nummos non contineri . & in poſteriore loco id annotant Dy.& Alberi.Et alibi pecunia atque aurum & argẽtum vt diuerſa ponuntur in.l.prætoriæ ſtipulationes.ff.de prætor.ſtipulat.& in.l.ſi pro mutua.C.ſi cer.pet.& in.l.ſi quis ſepulchrum.§.vl.

ff.de relig.& sumpti.fune.Pet.Ferra.tit.forma libel.pro lega.rei sing.in prin.col. 31.in paruis,versi.nunc venio,& Philip.Deci.qui ex eo in pulchro casu respondit,con.381. visis his quæ accuratè,in prin.Ideoq; posset videri hic offerendum esse aurum & argentum in massa,vel in lamina,vel in vasculis,annulis,ornamentis,& alijs huiusmodi rebus. *uel argentum non signatum.*

2 ¶ Sed id mihi non placet,tum quia ex vulgari & communi vsu loquendi, qui inspiciendus est.l.librorum.§.quod tamen Cassius.ff.de lega.3.etiã in statutis & alijs speciebus stricti vt dicemus in.§.seq.in glo.j.numero.5.& ex communi,& seq.Ex communi (inquam) vsu loquendi per aurum & argentum vulgò intelligimus nummos aureos, atque argenteos.Sicut etiam Hebræi & antiqui Romani ea appellatione pecuniam significabant, vt dicemus infra eodem.§.numero.5.& seq. Tum quia negari non potest, quin huiusmodi nummi aurei & argentei sint aurum & argentum, tamen legato auri & argenti non contineri,ob id quòd tempore iurisconsultorum non facilè quisquam auri aut argenti numero nummos computabat.Ideo & si appareret contrà sensisse testatorem,ij eo legato comprehenderentur,vt nuncupatim scribitur in.d.l.Quintus.§.j.Hîc autem satis constat nostram consuetudinem intelligere de moneta siue pecunia signata,propter communem vsum loquendi,atque etiam propter subiectam materiam,cùm agatur de solutione precii, cuius appellatio propriè ad pecuniam signatam refertur.§.item precium,& ibi no.Instit. de empti.& vendit.& voluit Bal.con.98.Bectonus,col.2.lib.j.quod repetitur con. 383.lib. 5.Id autem facit subiecta materia,vt ob eam verba impropriari debeant.l. si vno. ff.loca. & abundè diximus in repe.l.si vnquam,in verbo, reuertatur, numero . 31. & aliàs etiam videmus. *Auri & argenti appellatio. De eadē re*

3 IN QVIBVSDAM AVTEM locis hæc verba,quæ nunc commẽtamur, coniunctiuè ponuntur,ita videlicet dor & dargent,vt Rochellę.cap.consuetudinum eius loci.29.& Burdigalæ.cap.17 . & seq . iterum . cap . 25 . & apud Lorrenses in præfectura Montargij hoc titu.§.j.vt tunc videri possit necessarium esse vtrumq; offerri, vnum scilicet nummũ aureum,& alterum quoque argenteum.l.si hæredi. ff. de condi. insti. cum concord . ibi à glo.adductis.Sed ego libens quærerem,quid si res quæpiam sit vendita tam vili precio,vt nullus sit nummus aureus infra id precium,verbi gratia,precium est decem solidorũ nostrorum,certè apud nos nullus est nummus aureus,qui id precium non excedat. Cogetur ergo consanguineus tunc & nummum aureum præter argenteum offerre? Et absurdum est quidem,vt quis plus teneatur offerre,quàm quod reddere debet. Item quid si vendita res est centum aureis,quo casu ex multorum sententia debent & centum aurei reddi, nec cogitur quis monetam argenteam recipere, vt videre licet apud multos, quos citauimus in glo.præcedenti in.6.quæsti.Quid igitur causæ est,vt veniens ad retractum necesse habeat offerre monetam argenteam,quam emptor cui fit oblatio,recipere non tenetur? An igitur intelligemus ea verba,dor & dargent,disiunctiuè,vt scilicet ea copulatiua (&) pro disiunctiua(vel)intelligatur,vt aliàs fieri suadet subiecta materia.l. sæpe, & ibi plenissimè Alciatus.ff.de verbo.signifi.& per Bar.in.l.j.in princ.ff.de iusti.& iur.& in.l. si is qui ducẽta.§.vtrùm,& ibi quoque recentiores.ff.de reb.dub.& Raph.Co.aut quisquis is fuit, inter con.illius,con.7.visis compromisso,col.14.versi.item non ob. quòd arbitri. Panor.in.c.2. col.2.extra.de rescript.cum si. Et id non obscurè sensit Ferronus qui duos illos posteriores.§.cõsuetud.Burdig. à nobis supra citatos latinè interpretãs coniunctiuam illam vertit in disiunctiuam. *An necesse sit offerri unum nummum aureum,& alterum argenteum. Consuetudines.*

4 SED QVID SI OFFERATVR non quidem argentea aut aurea moneta,sed ærea, satisne erit? quod non videtur, cum hæc consuetudo nuncupatim mentionem faciat auri & argẽti,quæ hauddubiè ab ære separata sunt,vt satis ex se patet. & probat tex.in.l.æquissimum.§.vnde quæsitum.ff.de vsufruc.cùm dicitur,auri, argenti,æris fodinas, & in.l.si id quod aurum.ff.de verbo.obligat.& in.l.si cùm aurum.ff.de solutio.& in.l.j.in prin. & iterum.§.j.ff.de pigno.actio.& in.l.quid tamen.ff.de contra.emptio.&.in.l. in vẽditionibus, eo.titu.& in.l.j.ff.de pigno.vbi Alberi.hinc occasione sumpta differit, an ars alchimiæ sit licita,& in.l.Titia.§.vlt.ff.de aur.& arg.lega.& in.l.j.& ibi glo.C.de collati.æris,lib.10.atque etiam illa verba duodecim tabularum apud Tullium statim post principium lib . 3 . de legibus asscripta. Tribuni æs,aurum, argentúmve publicè signanto . Et illud Homeri lib.2. Odysseæ. *An satis sit æreã monetã offerre.*

ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἔκειτο.

Et lib.5.iterumq;.13.&.14.&.22.&.23.eiusdem operis.Et lib.6.Iliados.

χαλκόντε χρυσόντε & cætera.
Et lib.13.Odyſſeæ.
ἄσσον πάντ᾽ ἐφόρει χρυσὸν καὶ ἄπειρέα χαλκόν.
Et lib.9.Iliados non ſemel.
νῆα ἅλις χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ νηησάσθω.
Et lib.22.eiuſdem operis.
ἀλλὰ σὺ μὲν χαλκόν τε ἅλις χρυσόντε δέδεξο

Et alibi ſæpe. Ex quibus etiam potes intelligere horum differentiam eſſe & in pecunia ſignata,vt omittam quod ſcribit Plinius lib.34.cap.j.in prin.proxima dicãtur æris metalla,cui & in vſu proximum eſt precium,immo verò & ante argentum,ac penè etiam ante aurum Corinthio.Eam autem differentiam ſatis oſtendunt antiquæ illæ notæ. A.A.A.F.F.id eſt,ære,argento,auro.flando,ferundo.ſiue flauo ferunto.

De cadẽ re

5 ¶Ego tamen cenſeo ſatis eſſe offerri monetam æream,vt ſatiſfiat noſtræ conſuetudini loquenti de auro vel argento.quoniam ex communi vſu loquendi,quem ſequi debemus,vt diximus ſtatim in prin.huius glo.appellatione auri & argenti omne genus monetæ,cuiuſcunque materiæ ea ſit,intelligimus.quod ab Hebræis profectum videri poteſt , qui & ipſi ea appellatione auri & argenti omnem pecuniam ſignificabant,vt tradit Diuus Auguſtinus libro ſeptimo quæſtionum in libros iudicum.c.17.huc referens illud Eſaiæ. 52. gratis vẽditi eſtis,& non cũ argento redimemini.Et illud diui Petri priore epiſtola.c.j.Non enim auro & argento redẽpti eſtis,ſed precio ſanguinis agni ĩmaculati.Cui addere potes & illud eiuſdẽ Eſaie.c.43.Nõ emiſti mihi argẽto calamũ.Et.c.55.Oẽs ſitiẽtes vẽite ad aq̃s,et q nõ habetis argentũ,ꝑperate,eruite,& comedite.Et rurſũ venite,emite abſq; oĩ argẽto.atq; iterũ,quare appẽditis argẽtũ nõ in panibus.Et ꝓuerb.3.Melior eſt acq̃ſitio ei⁹,negociatione argẽti.Et Actorũ.c.3.Argẽtũ & aurũ nõ eſt mihi.Et iterũ.c.20.Argẽtũ & aurũ aut veſtẽ nullius concupiui.Et talia ſunt alia multa,& prope infinita loca ſacrorum Bibliorum.

Hebræi aurum & argentũ omnem pecuniam uocabant.

6 ¶Veteres quoque Romani pecuniam numeratam argenti appellatione continebant, vt patet ex illis verbis Tullij in Topicis.Nam quid intereſt,cum hæc ſumpſeris, *Pecuniam* numeratam mulieri deberi,cui ſit omne argentum legatum.vtrùm hoc modo concludes argumentum.*Si* pecunia ſignata argẽtum eſt,legata eſt mulieri.Eſt autem pecunia ſignata argentum,legata igitur.An illo modo.*Si* numerata pecunia , & cætera quæ ſequuntur. *Sed* & idem Tullius in eodem libro hæc ſcribit.A' genere ſic ducitur argumentum.Quoniam argentum omne mulieri legatum eſt,non poteſt ei pecunia,quę numerata domi relicta eſt,non eſſe legata.Forma enim à genere quo ad ſuum nomen retinet , nunquam ſeiungitur:numerata autem pecunia nomen argenti retinet.legata igitur videtur.Hæc ille, qui formam eam vocat,quam alij ſpeciem appellant,vt ipſe alibi eodem libro teſtatur.& declarat Boëthius eodem in loco,cùm dicit.Cùm igitur omne genus,id eſt,omne argentum legatum ſit,nulla ſpecies excipitur.At numerata pecunia argentum eſt . ſit igitur, vt numerata quoque pecunia legati vocabulo poſſit includi. Et ita quoque Terentius argentum pro pecunia accepit in Phormione.Argentum inuentum eſt Phedriæ.& iterum. Argentum accepi,tradidi lenoni.Et paulò poſt,Ne cùm hîc non videant me , conficere credant argentum ſuum.Et in Adelphis,dabitur à me argentum, dum erit commodum. Et Saluſtius lib.2.hiſtoriarum apud Priſcianum lib.10.Argentum mutuum arceſſiuit.

Romani itẽ Argentum pro pecunia.

7 ¶Sed etiam vulgò & ex communi vſu loquendi noſtrorum Gallorum monetam æreã ſimpliciter argentum vocamus. quod videtur longè diſſidere à propria aut certè recepta iam à multis ſeculis ſignificatione.Nam omne genus monetæ antiqui æs vocare ſunt ſoliti.Cato in re ruſtica.Fundum æribus tribus emptum poſſidebat.Plautus in Aulularia.Ibi ad poſtremum redit miles,æs petit.Terentius in Phormione.Ancillam ære emptam ſuo. Et Horatius lib.ſermonum.2.ſaty.2.

Aes omne genus monetæ dicti.

Et fruſtra mortis cupidum,cùm deerit egenti
Aes laquei precium.

Et Virgilius ecloga.j.

Non vnquam grauis ære domum mihi dextra redibat.vbi Landinus interpres id annotauit.Et apud noſtros iuriſcõſultos in.l.2.ff.ad leg.Aqui. vbi ita ſcribitur.Qui ſeruũ alienũ, quadrupedem vel pecudem iniuria occiderit,quanti id in eo anno plurimi fuerit,tantum æs dare domino damnas eſto.& in.l.3.ff.de ali.& cib.leg.vbi legitur minimi æris,pro minimo precio.& in.l.ſi quis in pignore.§.j.ff.de pigno . acti . vbi fit mentio de re ampla ad modicum æris pignorata.& alibi ſæpe in noſtris legibus.

8 ❡ Ex quo etiam ſcribitur in.l.etiam.ff.de verbo.ſigni.aureos quoque nummos æs dici. Et hinc quoque, vt ſcribit Plinius lib.33.c.10.& iterum lib.34.cap.j.ærarium, obærati, æs alienum, æs militare, tribuni ærarij, quæſtores ærarij. De quibus & aliquid traditur à Varrone ad fi.li.j.& iterũ in li.3.de ligua latina. Et itẽ Aeruſcare Feſto Pōpeio dicitur, æra vndiq; id eſt pecunias colligere. & Auarus Nigidio lib.vndetriceſimo cōmẽtariorũ, tanq̃ auidus æris, qđ tamẽ nō placet Gelio lib.10.c.5. Sed & hinc æs mutuũ Saluſtio in bello Iugurthin. Prodigus æris Horatio in arte poetica. Vtiliũ tardus prouiſor, prodigus æris. Et as quoque ab ære dictũ prodidit Varro lib.2.Analogiæ. & eius authoritate Priſ.li.de pōderibus & mẽſuris.

Aerarium. Obærati. Aes alienũ Aes militare. Tribuni ærarii. Quæſtores ærarii. Aeruſcare Auarus. Aes mutuũ Aeris prodigus. As.

9 ❡ Hęc autẽ hinc fluxiſſe videntur, ꝙ apud priſcos Romanos nullus vſus eſſet monetę aureę vel argẽteę. ſed ęs ſolũ eſſet in precio habitũ vſq; ad primũ ꝑpẽ bellũ punicũ. Quinq; enim ãnos ante id bellũ, Q. Fabio Maximo cōſule argẽtũ eſt primò ſignatũ bigarũ & quadrigarũ nota, ãno vrbis cōditę quigẽteſimo octogeſimo qnto. Atq; ãno pòſt ſecũdo & ſexageſimo aureus nũmus primũ percuſſus eſt, authore Plinio.d.lib.33.c.3. Eutropius aũt Romanę hiſtorię lib.2.tradit primo bello punico, quo Regulus à Xantippo Lacedemonio duce Carthaginẽſiũ captus eſt, argẽteũ nũmũ in vrbe figuratũ eſſe. Primus autẽ Ianus æs ſignauit, ſi credimus Draconi Corcyreo in ſuis cōmentariis de lapidũ generibus, & illius authoritate Atheneo, atq; Macrobio lib.j.Saturnaliorũ.c. 7. Aut etiã Seruius rex Romanorũ, vt ex authoritate Timęi retulit Plinius vbi ſupra proximè, & id quidem vt dicit, nota pecudũ, vnde & pecunia dicta eſt, cũ antea rudi ære vterentur.

Argenteus numus primũ ſignatus. Aureus numus primũ ſignatus. Pecunia unde dicta.

10 ❡ Vnde ortum eſt (quod iam diximus) vt quancunque pecuniam æris appellatione intelligamus, Grecorum etiam imitatione, qui χάλκον, id eſt, æs pro qualicunq; pecunia accipiunt. vnde ἀχαλκεῖ apud Lucillium lib.2.epigrammatum.

ἑρμοδότου τὸ δὲ δόγμα τὸ πάνσοφον, εἴ τις ἀχαλκεῖ.
μηκέτι πεινήτω θεὶς τὸ χιτωνάριον.

χάλκον ἀχαλκεῖ.

Quod ita tranſtulit Alciatus noſter in.d.l.etiam.ff.de verbo ſigni.

Hermodoti hoc dogma eſt, quiſquis miſer indiget ære,
Philoſophi aſſumat pallia, diues erit.

Et ex ijs quæ diximus exijt illud Ouidij libro faſtorum primo.

Aera dabant olim, melius nunc omen in auro eſt,
Victáque conceſſit priſca moneta nouę.

Cæterum tex. eſt in.l.quæ extrinſecus, iuncta glo.in verbo, denarios.ff.de verbo.obligat.ꝓbans, ꝙ interroganti de pecunia aurea, ſi reſpondeatur de ærea, vel è diuerſo, valet ſtipulatio, quanuis aliàs rerum diuerſitas eam viciaret.§.ſi de alia. inſtit. de inutili. ſtipula. & ita eum tex.cum glo.expendit Bal.in.l.ſingularia col.4.verſi.decimò eſt ſpeciale.ff.ſi cer.peta. Sed tu vide Alexan.ibi col.6.verſi.aliud etiam ſpeciale ſecundum eum.

11 AT ILLVD QVOQVE QVAESTIONIS eſt. quid ſi conſanguineus offerat nũmũ reprobũ, vt vocat Vlpianus in.l.elegãter.§.qui reprobos.ff.de pigno.acti. ſiue adulterinũ, vt appellat Tullius lib.3.officiorũ, & Plinius.li.33.c.9.& imperator in.l.j.in princ.C.de fal.mo.& in.l.2.C.quib.ex cau.ſer.pro præ.liber.acci.& ipſe Vlpianus in.l.lege, in prin.ff.ad.leg.Corne.de fal.& in.l.ſacrilegij.§.qui cum in moneta.ff.ad leg. Iuli. pecul. Apuleius autẽ lib.10.meta.adulterũ & nequã aureum vocat. Ex quo & adulteratores monetę dicuntur, in.l.aut facta.§.euenit.ff.de pœnis. Nos vulgo falſum dicimus, vt in ea rub.de fal.mone.& in.l.vix certis.ff.de iudici.& in.l.q falſam.ff.de falſis.& apud Pliniũ vbi.ſupra. Sicuti falſa pōdera in.l.arbitrio.§.de eo.ff.de dol.mal. Nam & falſum & adulterinũ pro eodẽ ponũtur in.l.ſi quis legatũ, in prin.ff.eodem titu. Quid igitur ſi offeratur nummus reprobus ſiue adulterinus aut falſus. Dic nihil agi, quia falſus denarius non eſt denarius glo.in l.omnes, per illum textum loquentem de falſa fide.C.de hæret.quam ſequitur Io. Plat.in l.j.circa medium.C.de vete.numiſ.pote.lib.11.& eam valde elegantem dicit Alexan. con. 104.ſtatutum loquens, colum.2.verſicu.pro hoc hîc ego, lib.j.& ſing. Barb. conſi. 43. præclarè ſcribitur, colum.9. numero.16. lib.j. Licèt ſit & alia ei ſimilis in capitu.vera.45.diſt. quæ prætereà dicit falſum iudicem non eſſe iudicem, nec falſam iuſtitiam eſſe iuſtitiam, nec falſum tutorem eſſe tutorem. l. Paulus. ff. de verborum ſignificat. ex qua etiam probatur falſum teſtamentum non eſſe teſtamentum, & modium iniquum, id eſt falſum, vt interpretatur Accurſ. non eſſe modium. quod & de ſtatera modio proxima tradit Gelenus libro περὶ εὐεξίας, id eſt de bona habitudine. Statera (inquit) falſa ſiue iniuſta non eſt ſimpliciter ſtatera, ſed ſtatera falſa. Sed & illud de teſta-

An nũmus reprobus poſsit offerri. Nũmus reprobus. Adulterinus Nequam Falſus. Falſa pondera. Falſus denarius non denarius. Iudex. Iuſtitia. Tutor. Teſtamẽtũ Modius. Statera

mento falso probat.l.2.§.j.ff.quēad.testa.ape.Et illud quoq; de falso denario dicit Io.Ana. illam tantùm posteriorem glo.allegans,in.c.quàm graui,col. vlti. extra de falsis.& Geor. *Falsum instrumentū.* Nat.in repe.c.quāuis,col. 45.sub numero.143.de pactis,lib.6.Et simile est quod de falso instrumento tradit Bal.in.l.si non sortem.§.j.post prin.ff.de cond.indebi . nempe id nō esse instrumentum. Ideo si ex statuto nulla exceptio possit opponi contra instrumentum gua *Falsus testis.* rentigiatū,poterit tamen contra illud opponi,quòd est falsum,per.d.l.Paulus,de verbo.significati.Per quam etiam atque.d.l.2.§.j.quemad.testa.ap.idem Bal.in.ca.licèt causam,col.5.

12 extra de probat.dicit falsum testem non esse testem.

De iisdem rebus. ¶ Igitur vt concludam,consanguineus qui falsum nummum offert , is nummum offerre non censetur,nam nec huiusmodi nummus liberat soluentem.d.§. qui reprobos . Ex quo etiam dicebat Vbertus Bobi.quem refert & sequitur Ioan.And.in addi.Specul.titu.de crimi.fal.ꝙ si qui ludunt ad par & impar, nō debet cōputari nūmus falsus in numero cæterorū,qbus luditur:nisi ludentes illum esse falsum resciuissent. qđ & seqtur Alexan.d.cō.104. col.2.versi.accedat ad prędicta,lib.j.& Georg.Nat.in.d.c.quāuis,vbi supra . & Matthe.Afflic.in consti.Siciliæ incip.adulterinam,in.j.quæsti.Sed & Dy.in.l.cuiúsque.ff.ad.leg.Iuli. maie.dicit per illum tex.in.§ j.quòd qui pecuniam reprobam cōflauerit vel abraserit, nō incidit in pœnam statuti punientis falsificantem vel abradentem pecuniam . Et sequitur Alberi.ibi,qui ita dicit fuisse iudicatum à rege Franciæ, & allegat præterea in ar.l.fundi, in prin.ff.de acqui.possess.Sequitur item & dicit no.Philip.Deci.in.l.quod te, col.3.versic. sed quæritur an ista.ff.si cer.pet.Deniq; glo.in.l.lecta,in verbo,proba.ff.eo.titu.dicit simplicem promissionē factā de dandis nummis intelligi de probis. & sequitur Bar. ibi in.j. oppo.Angel.col.2.in.fi.& Saly.col.quoque.2.versi.no.ex ista glo.& recentiores. Hincque respondit, Steph.Bertran.con.213.Christi , & cætera . viso casu , lib . j . manus munitionem (quam vocat) factam ex pecunia reproba non impedire clamorem , de quo ibi loquitur,quin is fieri possit,tanquam si nulla munitio facta sit, per.d.§.qui reprobos.

13 QVID AVTEM SI NVMMVS est probæ quidem materiæ,sed non legitimi pon- *Quid si offeratur nūmus nō legitimi ponderis.* deris.Dic nec illius oblationem valere , quando & is nummus falsus quoque dicatur, vt apertè probat tex.in.c.quanto,extra de iureiur.in illis verbis , monetam aut falsam aut legitimam esse credebas , iunctis illis verbis præcedentibus , quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo pondere defraudata.& ibi etiam no.Hosti.& Ioan. And. vterque in verbo,legitimo pondere, & ibi quoque Bal.col.j.versi.ibi falsata. Nam vt etiam ibi dicit glo. j.in verbo,patris,tria requiruntur in moneta, vt ea proba sit: videlicet quātitas ponderis, materia,& publica forma,per.l.j.ff.de contra.empti.& sequitur Bal. in eo.c.quanto, quo loco supra citauimus , vbi dicit quòd quantitas requiritur ad substantiam , forma ad authoritatem.& Saly.in.l.2.C.de falsa mo.Raph.Co.con. 138. hoc maximè propositum, ad fi.& latè Ioan.Ana.post alios in.c.ad falsariorum,extra de crimi. falsi. & Fab.à monte.S. Sab.in tracta.emptionis & venditionis,in.5.quæstio.princ.col.j.&.2.& Matthe. Afflic.in d.constit.adulterinā,in.4.quæsti.Et facit tex.in. d.l.j.C. de vete. numis. pote. lib.11. & ibi And.Barul. Bar. & Ioan. Plat. qui & ipse ad veram monetam requirit illa tria quæ diximus,dicitque vnum quod admodum est notandum , quòd creditor non tenetur recipere monetam probæ speciei,sed illegitimi ponderis,etiam pro tāto,quanti valet,per eum tex. à contrario sensu,& quia etiam huiusmodi moneta falsa ditur,per.l.quicunque.ff. de falsis,quæ illud non dicit,sed apertè probatur in.d.c.quanto.

14 QVID DENIQVE. Si offeratur nummus & probæ materiæ,& legitimi pōderis, sed *Quid si nō usualis sit.* qui apud nos non sit vsualis & expendibilis,vt cū nostris loquar. Dic nec hîc quoq; oblationē valere. Nā statutū loquēs de moneta intelligitur de vsuali & expēdibili,in loco statuti,vt ex facto respōdit Alex.d.con.104.statutū loquēs,col.j.lib.j.ꝑ tex.in cle.2.ibi,ad monetā currentē,& ibi glo.Guil.à mōte Laud.Pau.Eliaz.Pet.Anc.Cardi.Flor.Panor.& plerósq; oēs,de deci.& alios multos doct.ab ipso Alexā.in illo con.allegatos,quos ibi videre *Quid si pro tanto offeratur quāti apud campsores ualet.* poteris,ne hîc iterū inculcem.Et subdit ipse Alex.col.eiusdē cō.2.versi.nec obstat si quispiam,nō satis esse,si quis hunc nūmum nō vsualē posset dare cuipiā campsori , qui saltem aliquid minus daret,vt in regionem extraneam transmitteret, in qua vsualis esset . Nam lex (inquit) considerat quod frequētius accidit.l.j.§.si quis.C.de lati.liber.&.c. quia sæpe, de resti.spoliato.cum alijs concord.ibi ab eo adductis. Super quo vltimo dicto vide Roffre.Bene.quæsti.Sabba.15.Aemilius,dum tractat , an pecunia reproba soluta per debitorē secundùm arbitrium campsoris liberet soluentem.

5 ℭ Sed & tu ad principale dictum Alexan. adde tex. optimum in. cap. vlti. in fi. ibi, quinq; solidorum vsualis monetæ, extra de maled. vbi glo in hoc dicit inspiciendam esse consuetudinem regionis, per. l. si seruus. §. si numerus. ff. de lega. j. & l. nummis. ff. de leg. 3. & l. cum de lanionis. §. asinam, in fi. ff. de fund. instruc. Et Hosti. quoque in. d. cap, vlti. in verbo, vsualis, qui & ad hoc præterea allegat. l. imperatores. ff. de contrah. emptio. & l. j. in princ. ff. de flumi. & cap. ex literis, le. j. extra de sponsal. Et hos sequuntur Panor. & Ioan. Ana. in. d. ca. vlti. Adde (inquam) Hosti. & Ioan. And. in. d. cap. quanto, in verbo, legitimo pondere, de iureiur. vbi dicitur monetam tribus modis reprobari, ex materia, pondere, & cursu, quia scilicet non currit, nec recipitur vt consueuit. Et faciunt etiam scripta ab Oldra. consi. 31. thema tale est quidam condens. & Corne. consi. 287. in hac consultatione, col. 4. versi. deueniendum est, libro. j. & consi. 321. de pluribus, colum. pe. versic. restat, lib. 3. & Fab. à monte. S. Sab. in tracta. emptionis & venditionis, in. 5. quæstio. prin. col. 4. versicu. vlterius est notandum. & Philip. Deci. consi. 668. secundum ea, vbi respondit, non valere depositionem factam ex pecunia non vsuali. & D. Cos. Guy. in prag. sancti. in tit. de annatis. §. item fuit, in verbo, vsuali. Et vide etiã hîc quæ dicam infra titu. procedente. § 4. in verbo, faire son offi e, quæ est glo. 2. *De moneta item non vsuali.*

EN TELLE QVANTITE QVIL VOVLDRA. GLO. 21.

1 QVIDAM HINC TRAHVNT NON SATIS ESSE VNVM nũmum, id est, vel quadrantẽ quem liardum Galli appellãt, vel Caroleum quem vocamus, vel alium vnum, sed plures necessariò esse offerendos, tanquam ea verba (en telle quantite) numerum veluti significent, vt probatur in. l. si ita legatum, in prin. & ibi Iac. Are. Bar. & alij. ff. de lega. j. & in. l. hæc enunciatio. ff. de verbo. signi. Qui quidem numerus in vno consistere non potest. vnum enim nõ esse numerum, sed principium numeri, scribit Macrobius lib. de somnio Scipionis, nõ semel. & è nostris Accursius in. l. si quis ante. ff. de acqui. pos. & in. §. affinitatis, insti. de nuptijs. & Bal. in. ca. cùm in iure, circa mediũ, extra de elec. & Angel. con. 56. quæ reformatio, ante fi. Et scribit Priscianus lib. 5. in titu. de numero, quòd in vno propriè numerus non dicitur, sed abusiuè. Et optimè facit tex. in. d. l. si quis ante, vbi vnus nummus & precium tanquam diuersa ponũtur, veluti nummus non sit precium, siue in eo non possit consistere. *An satis sit hic unum nummum offerre. Quantitatis uerbum an numerũ significet. Vnus non est numerus.*

2 ℭ Verùm disperiam, nisi isti, licèt sint ex primis nostræ Galliæ iurisconsultis, toto (quod aiunt) cœlo errant. Nam & si quantum & quantitas ad numerum quandoque referuntur, vt supra diximus, non tamen ad id tantùm, sed & ad amplitudinem, id est mensuram, atque pondus, vt apertè probat. l. quisquis. ff. de lega. 3. & voluit glo. j. in. l. j. & ibi Bar. post prin. C. de actio. & obligat. & in. l. generaliter, in verbo, partem. C. de episco. & cleri. quæ quidem de vno æquè dicuntur, atq; de multis, sicuti etiam qualitas, latitudo, longitudo, & alia id genus. Nam & qualitas & quantitas idem subiectum propemodum respiciunt. l. qui bonis. ff. qui. bo. ced. pos. vt & illa alia, vti videre licèt. *Iterum de quantitate.*

3 ℭ Dicimus enim qualis quantúsque vir, equus, ager, fundus: nam & in. l. certum. ff. si cer. pet. dicitur qualis quantáque, de re quapiam. & in. l. cum soluta. ff. de condi. indeb. & in l. stipulationum quædam. ff. de verbo. obligat. & iterum in. l. si constante. C. de donat. ante nupti. fit mentio quantitatis, & æquè in vno tantum procedunt, ac in pluribus, vt omnibus videre licet. Plautus in Amphitrione de vno tantum loquens Obsecro hercle quantus & quàm validus est. Et iterum in eadem fabula, quantus amator dicit. Et Plinius in Panegyrico. Sæpe ego mecum. P. C. tacitus cogitaui, qualem quantum esse oporteret, cuius ditione nutúque maria, terræ, pax, bella gerantur. Et Virgilius libro secundò. Aeneidos *De eadẽ re*

Qualísque videri
Cælicolis, & quanta solet.

Et iterum libro tertio.

Nam qualis quantúsque cauo Polyphemus in antro.

Et Homerus lib. 24. Iliados de Achille

ὅσσος ἔλω, οἷος τε, θεοῖσι γὰρ ἄντα ἐώκει.
Quantus erat qualisq;, deis enim contrà similis erat.

Sine differentia inter quantũ & quantitatẽ. Et è nostris Specul.in titu.de fructib.& interesse.§.viso, col.j.versicu.sed quomodo, dicit quantitatis appellatione comprehendi quamlibet rem singularem, per.d.l.quisquis.ff.de lega.3.Ideoque vix possum accedere Alciati sententiæ,qui in libro primo eius quod inter est,fecit in hac re discrimen inter quantum & quantitatem.

4 ¶Sed vt hęc lucidi⁹ intelligas. Aristoteles in libro κατηγορίας in quolibet subiecto decẽ prædicamenta constituit,inter quæ & quantitatem reposuit.ex quo potes intelligere, & de vno dici.Et id quoq; post eũ astruxerũt è nostris Azo.in prooemio summę.C.& Bal.in l.de quibus,col.antepe.& seq.ff.de legib.Et bene etiã facit tex.in.d.l.qsquis, & qđ ibi scripserũt glo.& Bar.ff.de lega.3.& in.l.aut facta,in prin.ff.de pœnis, vbi delicta septẽ modis cõsideranda sunt,inter quæ reponit qualitatẽ,& quantitatẽ.Postea autẽ in.§.quãtitas,scribitur,quãtitatẽ discernere furẽ ab abigeo.Nam qui vnũ (inquit) suem surripuerit, vt fur coercebitur.Et in.l.j.§.quod autẽ ait.ff.ne quid in flu.public.quæ loquitur de quantitate aquæ.Ex quibus vides & quantitatem de vna re dici. *Quantitas inter prædicamenta.*

5 ¶Quid ꝙ ipse Aristoteles lib.Politicorũ primo.c.6.scribit nũmum signo quopiã primũ fuisse impressum,ad demonstrandã illius quantitatẽ.Ex quo etiã clarissimè omniũ intelligis quantitatẽ de vno nũmo dici,eamq; pro æstimatione nũmi accipi, vti etiã apertissimè probat.l.cũ affirmes.C.de libe.cau.vbi dicitur,dato nũmo certę quantitatis.vt hinc liquidò cognoscas hæc verba (en telle quantité) significare talis æstimationis,ponderis,magnitudinis,quam consanguineus offerens voluerit,ita scilicet vt nihil intersit, an sit denarius simplex,an duplex,an liardus,an item solidus æreus,aureus,argenteus.

6 ¶Nam vt id clarius declarem,scire debes duplicem esse quantitatem: vnam quam continuam appellant,alteram discretam:illam dici de re vna, & ad numerum nihil pertinere: hanc autem de pluribus,& ad numerum referri,vt tradit Aristoteles in eo lib.κατηγορίας cap.6.& colligitur ex no.à Bar.& alijs in.l.qui quartam.ff.de lega.j.eodem Bar.in tracta. de testib.cap.27.incip.qualitas.Bal.in authent. hoc amplius, ante fi.C.de fideicommis.& in.l.data,colum.7.versicu.dicit testis falsum.C.qui accu.non pos.& in.l.j.colum.3.versicu.modò ego quæro.C.de senten.quæ sine cert.quanti.& clarius in capi. cum caussam,colum.5.versicu.secundum prædicamentum, extra de testib. vbi scienter dicit quantitatem continuam esse augmentum substantiæ.l.inficiendo.§.infans.ff.de furtis.quæ loquitur de infante,qui ita creuit,vt adolescens fieret. & ita in eo est quantitas continua, id est augmentum substantiæ.quantitas autem discreta est augmentum numeri. Hæc ibi ex schola philosophorum.Nam & Galenus non minus philosophia quàm medicina illustris, in libro de differentijs morborum. Neque (ait) cuipiam obscurum est vtranque passionem, tam quæ ad numerum, quàm quæ ad magnitudinem pertinet, in prædicamento quantitatis posse locari.Siquidem quantitatis aliud continuum,aliud discretum,quod & quantum propriè,sicuti & cõtinuum,πελίκον apud Græcos appellatur.Ex hisque illud est Quintiliani lib.2.cap.4.Quantitatem quæ dupliciter à posterioribus diuisa est, quàm magnũ, & quàm multum sit. *Quantitas duplex.*

7 ¶Quin & si hæc non subsisterent, necessarióque quantitas ad numerum tantùm referretur,non tamen concluderet,vnum hic nummum non satis esse ad oblationem. Nam scribit Alberi.post Pe.Cy.& Oldra.in.l.2.§.mutui datio,col.pe.versi.item quæro,& ibi quoq; post eos Philip.Deci.in princ. in vtraque lec. ff.si cert. pet. quòd in vno nummo consistit mutuum.quia vnus est principium numeri,& idem iudicamus de principio actus, quod de ipso actu,per.l.non ideo.C.de hære. instit. Et idem quoque voluerunt Cy. Bal.Angel. & Corne.in.d.l.non ideo,vbi ex hoc dicunt, emptionem posse fieri vno nummo. & rursum idem Cy.in.l.maritus,& ibi quoque Pau.Alexan.& Iaso.C.de procurat. Bar.in.d.l.si quis ante,& ibi quoque Alexan.Fran.Are.& Iason.ff.de acqui.pos.Collec.in.cap.vt mensuræ,extra de empti.& vendit.Bal.in.d.§.affinitatis,insti.de emptio.Pau.Ca.in.l.j.col.j.C. vnde vir & vxor.& con.190.nouiter reuocatur in dubiũ,col.j.lib.2.vbi & ex hoc dicit idẽ iuris esse de vnitate,ac de numero:sicut quod iuris est in affinibus,idẽ esse in viro & vxore:qui ipsi non sunt propriè affines,sed principium affinitatis,per.d.l.maritus.& ex externis scriptoribus Laurentius Valla lib.j.Dialecticæ.c.2.vbi fortius tenet & probat vnũ esse numerum,vti etiam è nostris voluit Io.And.in prooemio.vj.& Philip.Deci.in.d.§.mutui datio,in priori lec.Nam & quodammodo vir & vxor affines etiam dicũtur.d.l.non ideo, &.l.quod Seruius,& ibi glo.Bar.& Bal.ff.de condi.caus.da. Et facit qđ de vno tradit Bal. in.c.j.§.& quia vidimus,ad fi.titu.qui feud.dar.pos. *In uno nummo cõsistit mutuum.* *Idem iudicandum de principio actus ac de ipso actu.*

8 ¶ Et hæc hauddubiè procedunt, cùm eadem est vtriusque ratio. Sicuti etiam in simili dicimus numerum pluralem & in vno quoque procedere, si eadem sit ratio, ex sententia Archi. Ioan. And. Domi. & recentiorum in. c. j. de rer. permutat. lib. 6. Bal. & Pau. Ca. in. l. j. C. de condi. inser. cum alijs concord. à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, numero. 215. sed vtrumcunq; sit. Vt amplius (ni fallor) non sit dubitandum, quin satis sit vnum nummum offerri. Id quod etiam apertè indicat. §. huius titu. 3. in verbis, & la piece dor ou dargent quil aura consigne. & rursus. §. seq. ibi, & perdra la piece dor ou dargent quil aura baille, sed apertius in. §. 7. ibi, mes suffit fayre offre dune piece dor ou dardent, quæ verba cum clara sint, nullus iam est dubitationi locus relictus, quantum ad nostram consuetudinem pertinet.

Numerus pluralis an in uno procedat.

9 ¶ Sed vnum tamen non omiserim, quod admodum astipulatur priori illi sentētiæ. Illud scilicet, quòd quando hæc dictio quantitatis adiungitur pecuniæ, semper numerū significat. l. hæc venditio. §. huiusmodi, & ibi glo. & Bal. ff. de contra. emptio. idem Bal. in. d. l. j. col. 2. versi. sed immediatè. C. de acti. & oblig. & Fabia. à monte. S. Sab. in tracta. empti. & venditi. in. 5. quæstione prin. col. 5. versicu. circa secundum. Sed an is tex. id probet, videant cæteri. Super eo autem tex. & glo. illius vide Bar. in. l. seruus legatus. §. qui quinque. ff. de lega. j. & Rom. in. l. si certos nummos. ff. de verbo. obligati. At huius contrarium supra probauimus ex Aristotele, qui quantitatem dicit esse in vno nummo, quod & nostræ leges vt diximus astruunt. Et satis videmus eandem rationem esse, siue quis vnum nummum, siue plures offerat.

Quantitas iuncta pecuniæ an sēper numerum significet.

10 AD MAIVS PERPLEXIVSQVE dubium est. Si cōsanguineus faciat duas vel tres oblationes simul, scilicet duorum aut trium contractuum diuersorum, verbi gratia, emisti à me vnum fundum certo precio, postea alio contractu emisti alterum. An sufficiat cōsanguineo meo venienti ad retractum harum duarum venditionum offerre vnum nummum, qui plures minores valeat, scilicet Caroleum, qui decem denarios valet. Posset videri hoc casu non satis esse, sed tot esse offerendos, quot sunt contractus, ad quorum retractum venit consanguineus. Nam pro quolibet contractu vnus ad minimum nummus offerendus est. Si ergo sunt diuersi ac separati contractus, etiam diuersi ac separati nummi sunt offerendi, vt suus cuique nummus sit attributus: præsertim cum hæc à consuetudine pro forma & solennitate sint obseruanda, vt declarat. §. 7. & 8. infra eo. titu. & in. d. §. 7. expressè cauetur offerendam esse vnam peciam, vt vtar verbo Gallis peculiari, quo etiā vtitur consuetudo nostra. Qui fit ergo vt vna pro duobus aut tribus separatis cōtractibus sufficiat, cum forma precisè ac specificè adimpleri debeat, vt no. Bal. Angel. Imo. Paul. Ca. & recentiores, qui afferunt concord. in. l. j. ff. de libe. & posthu.

An pro duabus oblationibus diuersarū uenditionū satis sit unū nūmū offerre

11 ¶ Ita quidem, vt eius omissio in qualibet vel minima parte actum viciet. Anto. & Panor. in cap. Pisanis, quod est vlt. extra de restitu. spoliato. cum concord. adductis à Feli. in. c. cū dilecta, col. 26. versi. amplia decimò, extra de rescript. & Philip. Deci. in. cap. prudentiam, in. 4. no. de offi. deleg. & dicemus etiā in titu. seq. §. 4. glo. 6. numero. 30. & quia etiam. Idq; etiam in actibus quantūuis fauorabilibus. l. qui Romę. §. Flauius. ff. de verbo. obligat. Bal. in. l. testamentū. C. de testa. & con. 250. considerandū est. li. 5. & Iason con. 191. placet mihi, col. j. lib. 2. vbi etiam dicit procedere in causis pijs, ne quis interim causetur retractum esse fauorabilem, de quo tamen diximus latè in rub. Sed nec ei aliquid addi aut detrahi potest. Bal. in. l. vlti. colum. 2. C. de suis & legit. & alibi latius diximus. Nec ea quoque potest per æquipollens adimpleri, glo. in clemen. j. in verbo, tertio, de vita & honesta. clerico. Bart. in. l. non sunt liberi. ff. de statu. homin. cum concordant. adductis ab Alexand. in. d. l. j. colum. vlti. ff. de liber. & posthu. & Feli. in. d. cap. cum dilecta, extra de rescrip. & Hippo. Marsil. consil. 27. solennem, colum. 2. & 3. lib. j. ne quis etiam causetur vnum maiorem nummum multis minoribus æquipollere. De eo tamen quod diximus de omissione in minima parte, vide quæ dicam infra titu. procedente. §. 4. glo. 6. d. numero. 30. & duobus seq.

Formæ omissio in nūma parte uiciat.

Etiā in actibus fauorabilibus & piis causis.

Formæ nil addi pōt, nil detrahi.

Forma per æquipollēs adimpleri non potest.

12 ¶ Sed & ea res indiuidua est. l. hæredes palam. §. vlti. & l. si is qui, & ibi Bal. in. j. no. ff. de testa. cum si. Nam diuisio formā corrūpit, vt dicit Bal. in. l. si seruus, circa mediū, in addi. ff. si quis cautio. & vt idē quoq; scribit in. l. Pedius, post prin. in addi. ff. de arbit. forma est de genere indiuisibiliū, cū quælibet mutatio in forma totū viciet, secundùm Iac. Bu. in. l. certi condictio. §. quoniam, & ibi quoque Alberi. col. vlti. ff. si cert. peta. quo etiā in loco Bal. ipse col. 3. versicu. oppone quòd vtile est, dicit formā esse indiuisibilem, vt & dicit in. d. l.

Forma indiuidua.

In forma utile per inutile uiciatur.

testamentum.C.de testa.vbi etiam eam dicit inseparabilem, quod idem est. Ideoq; in ea vtile per inutile viciari.quæ etiam fuit sententia Bar.in.l.Græcè.§.illud, per illum tex.ff. de fideiuss.Angel.Imo.& recentiorum in.l.j.§.sed si mihi.ff.de verbo.obligati. At idẽ Bal. in.c.cùm adeo,col.2.versi.contenti ex paruo,ext.de rescrip.dicit quòd forma ex integritate consistit.Sed & ipse in.l.si veritas,in.2.no.per illum tex.C.de fideicom.dicit,quòd omnis solennitas est indiuisibilis,ne quis etiam hic causetur hanc rem non formam esse, sed solennitatem.& Alex.in.l.is qui quadraginta.§ quædam.ff.ad leg.Falcidi.& Philip.Deci. con.532.pro vera resolutione,col.j.

Solennitas omnis indiuidua.

13 ¶ Hincq; fit,vt conditio diuidi scindiq; non possit.l.qui duobus,&.l.cui fundus.ff.de con di.& demonstra.&.l.fistulas.§.per fundum.ff.de contrah.empti.&.l.si ita fuerit, in princ. ff.de manu.testa.& voluit Cy.in.l.si plures.C.de cõdi.inser.Alberi.in.l.statuliberos.§.j.in prin.ff.de statulib.& Angel.con.168.testator in omnibus,col.j.Alex.con.75.in caussa & lite,paulò ante fi.lib.7.& doc.vbique.Nempe quia conditio formam inducit, & solennitatem.Bal.in authen.matri & auiæ,col.j.C.quando muli.tutel.offi.fung.pos.cum alijs multis concord.adductis à recentioribus in.l.2.§.vlti.ff.de vulg.& pupil.substi.& à me copiosius infra titu.procedente.§.2.numero.3.sed quæstionis est,& seq. Vt hinc intelligas nihil hic obesse,si quis diceret quòd si liardus,qui tres denarios valet, fuerit oblatus pro tribus contractibus,ita diuidetur,vt quilibet denarius eius liardi cuilibet etiam contractui assignetur.Nam id posset procedere in rebus diuiduis,non in forma quę indiuidua est.Super eo tãtùm quod de conditione diximus,vide.l.cui vsusfructus,in prin.ff.de vsu & vsusfru. lega.&.l.qui putat,in prin.ff.de acqui.hæredit.

Cõditio nõ scinditur.

Cõditio formã inducit.

14 ¶ Porrò nummus ipse in partes diuidi aut scindi non potest. Si enim ita fieret, ab eo auferretur forma publica,quæ necessariò in eo requiritur,iuxta.l.j.ff.de contrah.empt.&.l.j. & ibi docto.C.de vete.numis.pote.lib.11.& glo.in.cap.quanto,in verbo,patris,extra de iureiur.& Bal.con.494.sciendum est quòd moneta,post princ.lib.j.& consi.276.casus talis est dominus,col.j.lib.3.& Raph.Co.con.138.hoc maximè,col.vlti. vbi etiam dicit, quòd authoritas monetæ non ex materia tribuitur, sed ex forma, qua perempta perimitur & ipsa rei substantia, vt in simili tradit glo. in.l. qui vsumfructum, in verbo, facta.ff.de vsufruc.& alia quæ in id allegat. Ideóque pecunia communis multorum non per scissionem,aut diuisionem singulorum corporum condicitur,sed per numeros totius.l. nam & si fur,& ibi glo.Iac.Bu.Alberi.Fulgo.Pau.Ca.& recentiores.ff.si certum pet. &.l.cum Stichus.ff.de soluti.glo.in.l.singularia,in.6.speciali pecuniæ,& ibi Bar.Alberi. Fulgo. Rom. Alexan.& Iason.ff.si cert.peta.ex quibus Alexand.rationem reddit, quia si corpus ipsum cuiuslibet nummi diuideretur,redderetur inutile.

Nummus scindi non potest.

15 ¶ Et sane si quis nummum scinderet,perinde faceret,ac si naues singulas diuideret,quod fecisse dicitur Quintus Fabius Labeo, qui cum à rege Antiocho, quem bello superauerat,ex fœdere icto dimidiam partem nauiũ accipere deberet,medias omnes secuit, vt eũ tota classe priuaret.Author Valerius,lib.6.c.3 & è nostris retulit Floria.in.l.si familię,quę est antepe.ff.famili.hercisc.vbi & hoc improbat,& allegat.d.l.nam & si fur.§.vlti.qui loquitur de nummis,ex quo apertè intelligis illum idẽ intelligere de nummis ipsis.Hinc & iocus Caselij Iurisconsulti qui mercatori cuipiam interroganti quonam modo nauem cũ socio diuideret,respondit.Nauem si diuidis,nec tu nec socius habebis.Author Macrobius Satur.lib.2.ca.6.Nam & hìc si Caroleus inter duos diuidatur neuter sociorum Caroleum habebit.In ea autem.l.nam & si fur.§.vlti.Iacob.But.& Alberi.ex eo inferunt ad quæstionem de vetula,quæ vendidit dimidiam partem ficuum, quas emptor petebat medias omnes etiam diuidi,volens scilicet facere locum prouerbio σῦκα μερίζειν,id est ficos diuidere.Cuius meminit Martialis lib.5.epigrammaton in Calliodorum.Adeo autem nummus omnino scindi non potest,vt nec radi quoque impune possit.l.quicunque.ff. ad leg. Cornel.de falsis.Illud autem indiuiduum dicitur,cuius partes separatæ mutant diffinitionem totius & cuius integritas minui non potest,stãte realitate ipsius subiecti,vt sunt verba Bal.in.c.j.§.j.col.2.versi.sed quare dicitur,titu.de contro.inue.

Naues sectæ.

Caselij iocus.

σῦκα μερίζειν prouerbiũ.

Indiuiduũ quid dicatur.

16 ¶ Quòd si quis aduersus hæc dicat, quòd licèt nummus reipsa diuidi non possit sine corruptione ipsius,tamen intellectu & commoditate potest:vt sic ex ipso intellectu & mente singularitas diuidatur resoluatúrque in pluralitatem,vt in simili dicunt Guil. Cu. & Alberi.loquentes de equo,in.l.vbi autem.ff.de condi.ob turp.cau.& Bal.in.l. cùm inter, per illum tex. C.de fideicom.liberta.Nam intellectus potest alio modo res cõsiderare & me-

Intellectu diuiduntur alias indiuidua.

tiri,quàm sint secundùm corpus,vt per Bar.in.l.ambitiosa,col.4. versic. sed contra op.ff. de decre.ab ord.faci.& quod no.in.c.prætereà.de appel.& per Pau.Ca.consi. 245.videtur dicẽdum dictam separationem, lib.j.quod repetitur con.315.eo.lib.vbi ex hoc dicit,quòd licèt iura incorporalia non patiantur commixtionem,neque separationem corpore,intellectu tamen patiuntur.vt probatur in.l.ea quæ. C.fami . ercis. vbi ipso iure & ex lege , & sine diuisione hominis diuiduntur,licet aliâs non recipiant diuisionem. Quod huc proximè accedit.Huic statim illud responderi potest , quòd cum pluralitas vel singularitas est de forma,non fit resolutio vnius in alterum,ex sententia glo. no.in.l.3.§.hoc autem à superiore.ff.de itinere actúq; priuato.Prout illam intelligit, & dicit sing. Nicol. Eueral.vir certè legalis doctrinę peritissimus in locis legalibus,in loco à numero,vbi & de hoc dicit esse tex.in.l.cùm hi.§.si prætor.ff.de transactio.Et facit etiam ad prædicta , quod in simili dicitur in.l.de pupillo.§.si in pluribus.ff.de ope.noui nunciati.quòd si in pluribus locis opus fiat,non sufficit vna nunciatio pro omnibus,sed sunt plures necessariæ,& consequenter plures remissiones.Ibiq; dicit Bar.in prin.id procedere , etiam si ea loca adeò sint propinqua,vt in omnibus simul exaudiri possit vnica nunciatio.

Pluralitas vel singularitas formalis non resoluuntur in vnũ.

17 VERVM TAMEN CONTRA facit tex.no.in.l.accipiẽti.ff.de autho. tut.cuius hæc verba sunt.Accipienti & edenti iudicium idem tutor author vtrique fit . Sed hoc vtrùm ita est,si bis author factus est,an & vna authoritas sufficiat,eo animo,vt ad vtrumq; pertineat.dubitat quidẽ Pōponius:sed fortiter defenditur sufficere vnã authoritatẽ. Et eum tex.Bar.ita summat,vt cũ nostris loquar . Vna voce pōt interponi authoritas duobus diuersis actibus.Et sic vides Bar.intelligere eũ tex. etiã in diuersis actibus , vt & intelligunt glo.& Alberi.ibi,qđ magis mirum est,cũ authoritas ꝑ forma interuenire debeat,vt p docto.in.d.l.j.ff.de libe.& posthu.& Frã.Are.in.l.Gallus,in prin.col.3.versi. ex qbus iuribus, eo.tit.cũ si.Et tñ vna (vt vides) authoritas.i.vna verborum cōceptione ꝑlata satis est pro duobus actibus.Quanquã eũ tex. malo intelligere in vno eodẽq; actu , eodẽq; iudicio siue caussa,in qua.s.alter pupillorũ actor est,alter reus, vt etiã intelligi posse cōtendunt glo.& Bar.ibi,& ita nō admodũ obstat his quę ꝑ cōtraria pte dicta sunt. Tu tamen cogita, nã si Pomponius vnus ex præcipuis nostris iurisconsultis dubitabat, quid hîc dicendũ esset,qs nostrũ non dubitabit?Sed qđ multũ mireris,nec Accursius nec alij hoc in loco declarauerũt,quã ob rem potissimũ illic esset dubitãdũ, sed iam ex ijs quæ diximus planè intelligis.

Vna authoritas an multis actibus sufficiat.

18 ¶ Facit itẽ cōtra illã sententiã glo.no.in.c.proprie,in verbo,triũ miliũ,de conse . di.4.ꝙ vnica aquæ infusione & verborũ prolatiõe possunt plures baptizari,ꝑ eũ tex.quo traditur Petrũ apostolũ vno die tria milia hominũ baptizasse,neq; enim id aliter q̃ supra diximus fieri potuisset.& idẽ quoq; voluerũt Hosti.et Io.And.in.c.j.vterq; col.2. extr.de baptis.idẽ Hosti.in sũma eiusdẽ ti.§.quę sit eius forma,col.2.versi.licèt aũt.Io.And.in.c.delictum,& ibi quoq; Alberi.nu.7.&.8.de reg.iuris,li.6.nã vt id scias,Alberi.etiã in quędã.c.illius tit. cōmẽtaria edidit.Lap.alleg.8.præfẽtatus,paulò añ mediũ, & è Theologis diuus Thomas in.4.senten.di.3.q.j.ar.2.Id qđ multũ hic notandũ est,cũ ex õniũ & Theologorũ & Cano. sentẽtia nihil magis sit è forma,q̃ illa aquæ immersio,& verborũ ꝑlatio. Tamen Hosti.& Io.And.in.d.c.j.dicũt tutius esse,vt singuli baptizentur,ꝑ quædã iura ab his allegata. Thomas autẽ vbi supra tradit eum peccare,qui sic vniuersim multos baptizat.

Vna aquæ infusio & verborum prolatio an pluribus baptizãdis sufficiat.

19 ¶Tu autem interim ad comprobationem prioris sententiæ,qua dictum est videri necesse esse duos nummos offerri ad retractum duorum contractuum, vide tex.in.l.patris & filij.ff.de vulga.& pupil.substi . vbi quia patris & filij impuberis testamentum pro vno eodémque testamento habetur,vt etiam dicitur in.l.qui plures liberos.§.j.ff.eo. titu. & in.l. pe.ff.quemadmo.testa.operi.& in cap.si pater,de testa.lib. 6. Ideo etiam ijdẽ testes eadémque signa sufficiunt,id est vna pro omnibus solennitas: tanquam scilicet à contrario sensu contrarium videatur,si non vnum idémque testamentum censeretur:quia tunc solennitas in vno apposita,in altero repeti iterariq; deberet, vt etiam clarius aperit tex . in.l.si quis eum.§.j.eodem titu.de vulga.& pupil.

Testamentum patris & filii unũ censeri unã q; in eo satis esse solẽnitatem.

20 ¶Sed quod ad posteriorem sententiam facit.Bar.in.d.l.patris,ad fi.asserit,& post eum cęteri recentiores, quòd si in eadem charta scripta sint plura diuersaq; testamenta , sufficiunt ijdem septem testes omnibus his simul adhibiti,atq; etiã vna voce,ar.l. 4.ff. de duob. reis.Quin plus voluerunt Iac.Are.Iac.R a.Pet.Cy.in.addi.Alberi.Bal.Angel.Imo.Alex.& Fran.Are.ibi,vt etiam id procedat,si simpliciter fuerunt testes adscripti in ea charta continẽte simul plura testamẽta,nec expressum est quòd pro omnibus sint adhibiti:tamen illi

Testamentis pluribus an una sufficiat solennitas.

An testes censentur adhibiti oĩbus testamẽtis eiusdem chartæ.

pro omnibus adhibiti esse censentur,& sufficiunt,per tex. in l. si quis ex argentarijs.§.si initium.ff.de eden.quo in loco idem voluit Bar.col.12.versicu. septimò dixi, & Bal. post Nicol.Mate.in.l.omnium,col.2.versic.sed Nico.C.de testa. vbi tamen dicit hoc non esse dubium in testamentis connexis.d.l.patris & filij,quasi dubitet de alijs.& Steph.Bertran. con.44.venditio,col.vlti.ante fi.lib.2.

De eadẽ re

21 ¶ Tamen in hoc vltimo casu,in quo scilicet id expressum non est, contrarium voluerũt Raph.& Pau.Ca.in.d.l.patris & filij,requirentes scilicet expressam omnium testamentorum mentionem,& sequitur Angel. Are. in.§.igitur, in fi.insti. de pupil. sub. & Viglius Zuichemus Phrysius vir & eloquentia & legum peritia clarus in eodem loco, & latius in §.sed & vnum,qui est pe.instit.de testa.ordi. Nam speciale est (inquiunt) in testamento patris & filij,vt vna pro omnibus solennitas sufficiat, vt satis declarat.d.l.patris & filij.ex hoc significans in alijs alteram tantam requiri,ar.l.quòd verò.ff. de legib. Quod & Ioan. Fab.ibi in fi sensisse videtur, cùm dicit loquens de hoc casu. Caue tamen quòd testes pro vtraque parte rogentur,& aliæ solennitates obseruentur.

De eadẽ re

22 ¶ Sed pro alia sententia rursum facit,quod traditum est à Bal.& Saly.in.l.eò quòd à multis,per illum tex.C.si cer.peta. quòd vna subscriptio vnúmque sigillum tabellionis potest authenticare,vt ipse Bal.loquitur,id est,authenticos efficere mille contractus præcedentes,quibus scilicet subest vna subscriptio,atq; vnum sigillum.Ideo vt & ipse subdit, quod de tempore dicitur in.d.l.si quis ex argentariis.§.si initium.ff.de eden. habet locum & in subscriptione, & in signo tabellionis. quod admodum est no. & idem prope voluit ipse Bal.in rubr.C.de fid.instru.col.7.versic.modò incidit hîc quæstio.& Angel.in.d.§.si initium,in princ.& in.l.Lucius.ff.de testa.mili.Raph.Fulgo.con.56.quæritur quomodo, in fi. Sephan.Bertrand.consi.200.viso casu,colum.j.lib.j.&.d.consi.44.venditio, colum.secunda in princ. lib.2.

23 ¶ Facit etiam tex.in.l.Titia.§.vlti.ff.de verbo.obligat.vbi ita ad verbum scribitur.Quoties pluribus specialiter pactis stipulatio vna subijcitur,quamuis vna interrogatio,& responsum vnum subijciatur,tamen perinde haberi, ac si singulæ species in stipulationem deductæ fuissent.& alia quoque multa similia,quæ nos colligemus infra titu. procedente. §.2.numero.167.quòd autem hic adducitur.Ex quibus vnum non prætermittam,huic loco accommodatissimum,quod tradunt Angel.& Fran.Are.in.l.duo rei, per illum tex.ff. de duob.reis,sufficere pluribus libellis vnicam contestationem litis vna oratione complexam,per tex.in.d.l.accipiẽti.ff.de autho.tut.& sequitur Barb.in.cap.illo vos, colum.j.extra de pigno.Nam constat litis contestationem esse de forma & solennitate iudicij.

Vna pluribus libellis cõtestatio.

Vna nũciatio pro pluribus locis aut operis an sufficiat.

24 ¶ Illud autem quod supra in priori sententia diximus de nunciatione operis, quæ fit pro pluribus locis.Ideo fit (neque enim id omittendum) quia in re præsenti fit nunciatio, vt dicit tex.in.d.l.de pupillo.§.si in pluribus.ff.de ope.no.nunciatio.& vt dicit Bar.ibi.quilibet locus debet nominari & demonstrari.Idcircóque debent fieri tot nunciationes, quot sunt diuersa loca.l. scire debemus. ff. de verbo. obligat.Ex qua ratione refellitur, quod idem Bar.dicit de locis vicinis,ex quibus vna nunciatio exaudiri potest, vt non satis sit: quia data tali vicinitate diceretur in re præsenti omnibus nunciari. Et ita dicebat Iacob. Are. ibi, quem (licèt reprehendat ipse Bar.) sequuntur tamen Raph. Co. Pau. Ca. & Iason ibi.

Quæstio. prin. decisio.

25 ¶ Et ex his redditur admodum dubia ac perplexa hæc nostra quæstio. Tamen omnibus introspectis in eam potius sententiam inclinarem,vt satis sit pro multis retractibus multorum scilicet contractuum simul factis vnum tantum nummum offerri, qui æstimatione minorum nummorum diuidi possit, háncque quæstionem esse de bono & æquo, in quo genere plerumque sub authoritate iuris scientiæ perniciosè erratur, vt post Celsum adolescentem scribit Paulus in.l.si seruum.§.sequitur. ff. de verbo. obligat. Quanquam huic scio responderi posse retractum non esse ex bono & æquo, sed potius ex summo strictoq; iure,vt dicemus infra eo.titu.§.35.eodemq; pe.in verbo,destroict droict.

De retraict Lignagier.

§. 2.

ET SI LACHAPTEVR respond quil luy plaist recepuoir ledit retrahant audict retraict. Il peult prẽdre & recepuoir ledict offre en deduction & rabat du pris. Et doibt declarer par serment le pris, que la chose luy couste & mõstrer son cõtract. Et si le retrayant veult, il luy peult faire faire serment, que cest le loyal pris, quil a paye sans fraude.

MONSTRER SON CONTRACT. GLO. 1.

1 QVID HIC VVLT DICERE nostra consuetudo his verbis, ostendere suum contractum? Qua in re illud te scire oportet aliud esse contractum, aliud instrumentum: sicut aliud continens, aliud contẽtum. l. rerum mixtura, &. l. eum qui ædes. ff. de vsucap. Et id quidem satis ex eo liquet, quod nostris legibus statuitur, valere contractum sine instrumento. l. cùm res. C. de probatio. &. l. cum instrumentis. C. de fide instru. Est igitur instrumentum scriptura notarij de conuẽtione partium. Cõtractus verò est ipsa conuentio, vt declarat Bar. in. l. si quis legatum, col. 2. versi. aduerte appello. ff. ad leg. Corne. de falsis. & Bal. in. l. vlt. C. de falsa cau. adiec. lega. vbi facit differentiam inter contractum dotis, & instrumentum dotis. & con. 444. ad euidentiam, in princ. lib. j. Anto. & Panor. in rub. extra de fide instru. Pet. Anca. in repe. c. j. char. 42. in paruis, vers. sequitur alia quęstio, extra de consti. Alex. con. 122. viso processu vtriusq;, col. j. ver. quòd etiã alia, li. 2. Firmia. in tracta. gabel. in. 6. parte prin. quæsti. 2. & iterum in. 3. parte. 8. partis princip. in. 25. quæsti. & Soci. con. 32. in præsenti, col. 2. versi. quibus non obstat, li. 3. & doc. sæpe. *Aliud contractus aliud instrumentum.*

2 ¶ Et vt magis differentiam hanc intelligas. Qui renunciat instrumento, non intelligitur renunciare contractui in eo contento, sed tantùm probationi ipsius instrumenti, vt voluit Bal. in. l. Labeo. §. j. versi. quid si quis. ff. de pactis, per. l. 3. C. de fide instr. Et viciato annullatoq; instrumento, non viciatur annullaturq; contractus, si modò de eo aliàs appareat. Imo. Raph. Co. Pau. Ca. Alex. & Iason in. l. seruum filij. §. eum qui chirographum. ff. de leg. j. idẽ Rapha. in. l. huiusmodi. §. si ita, eo. ti. Pau. Ca. con. 44. videtur dicendum dictum compromissum, col. j. versi. constat autem, li. j. & latius con. 60. notandum est primò quòd licet, colum. j. li. 2. & iterum con. 75. notandum quod præfatum statutum, in. j. dubio, eo. li. 2. & Firmia. vbi supra Alex. con. 170. visis statutis, col. j. versi. pro hoc facit, lib. 7. & Soci. consi. 2. in caussa testamentaria, post prin. li. 3. & con. 92. in caussa domini Antonij, col. 6. versi. primũ probatur, eo. li. 3. Fely. qui alios citat, in. c. capitulum, col. 14. versi. & pro istis facit, extra de rescript. & Steph. Bertran. con. 270 perseuerando, numero. 2. &. 3. li. 3. & con. 34. etiam supposito, in prin. li. 4. & Philip. Deci. con. 169. cuius superscriptio incipit, dispensatio, col. j. & ante hos, licèt nullus memorarit, Ang. loquẽs de instrumento mãdati, con. 292. visis omnibus, col. 2. versi. super secundo. Nec item è cõuerso viciato contractu viciatur instrumentũ quod magis mirum est, sed id tamen voluit Signo. con. 145. in quæstione vertẽte inter Iulianum, col. j. versi. nec ob. si dicatur. & Pau. Ca. duobus locis posterioribus. Quanquam huius vltimi contrarium tenet Bal. in. l. vl. col. vl. C. de litigio. *Renũcians instrumẽto non renunciat cõtractui.* *Instrumento viciato nõ viciatur contractus.* *Nec e diuerso.*

3 ¶ Porrò idem Bald. in. d. l. vl. C. de fal. cau. adiec. lega. dicit quòd statutum loquens de vno non habet locum in altero. & sequitur Phili. Deci. con. 17. viso pũcto, col. vl. Ideoq; & Imo. con. item. 17. in caussa, paulò ante fi. respondit, ex statuto iubente solui gabellam ex quolibet instrumento, eam non deberi ex contractu facto sine instrumento: aliud enim (inquit) instrumentum, aliud cõtractus. Et in simili etiam dicimus aliud esse statutum, aliud quod in eo continetur. Ideoq; si quis iurauerit seruare id quod statuto continetur, non liberatur iureiurando, etiam si statutum reuocetur, aliud verò si iurasset seruare statutum, vt nuncupatim dicit Bal. in præludijs feudo. col. 5. versi. item nos dicimus, & post eum Phili. Deci. in. c. cùm venerabilis, col. 15. versi. secundò istam conclusionem, de except. *Statutũ de uno loquẽs nõ habet locum in altero.* *Aliud statutũ, aliud cõtentũ in eo.*

4 ¶ Verùm tamen hæc nostra consuetudo hîc contractum vsurpat pro instrumẽto, vt satis

Contractus pro instrumẽto inter dũ sumitur.
Literæ pro instrumentis Ciceroni.

indicant ea verba (mõstrer son contract) neq; enim contractus ipse oculis mõstratur, sed instrumentum siue scriptura ipsius. & apertius declarat. §.22. huius tit. qui loquens de hoc eodem casu, & alio simili vocat literas, quas hic contractum appellat. Nam & literas probatissimi scriptores pro instrumentis vsurparunt. Tullius in oratione pro. P. Quintio. P. Quintius in Galliam ad teipsum venit in agrum communem: eodemq;, vbi non modò res erat, sed ratio quoq; omnis, & omnes literæ. Et rursum ipsa nostra consuetudo supra tit.2. §. item.2. qui est.16. totius vol. consuetudinum, & alijs seq. vocat etiam contractum in illo alio casu simili. Quin in nostris legibus nõnunquam reperimus emptiones pro instrumẽtis emptionum. vt in.l.2.C. quæ res pig. obli. pos. vbi glo. id expendit, vti etiam facit in.l.j. §.j. in verbo, habitationem. C. cõmod. Et aliàs sæpe in statutis instrumentũ appellatur contractus, vt videre licet apud Pau. Ca. d. con.44. col.j. li.j.

Emptiones pro instrumentis emptionum.

Ex cõi usu loquẽdi cõtractus pro instrumẽto
Cõis usus loquendi seruãdus in statutis.

5 ¶Et ex cõmuni quoq; vsu loquendi apud Gallos ita instrumentum vocare solemus, nomine scilicet contractus: secundùm quem loquendi consuetum morem & statuta nostra intelligere debemus. l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de leg.3. & l. Labeo, & ibi Bar. ff. de supel. lega. & c. ex literis, le.j. extra de sponsa. & c. quamuis, & ibi Anto. & Panor. de verb. signi. & c. quanquam, & ibi Domi. 2. q.7. glo. in. c. nõnulli, in verbo, duas dietas, in prin. extra de rescript. Bar. loquens in statutis, in.l.j. in prin. ff. de suis & legit. Bal. con.139. factum tale est. D. Ante fi. li.2. vbi etiam id nuncupatim dicit procedere in statutis. & cons.184. statuto ciuitatis Veronæ, post medium, eo. li.2. vbi ex hoc dicit quòd appellatio vulgi pro iure habetur. & con.414. quædam sunt locutiones, ante fi. li.3. Rapha. & Pau. Ca. expressim quoq; de statutis loquentes in.l. cùm quidam. §. quod dicitur. ff. de acqui. hære. Rapha. Fulgo. qui & ipse de statutis loquitur, con.119. proponitur, col. vl. cũ si. collectis à Fely. in proœmio decretalium, & Alex. & recentioribus in rubr. ff. de oper. no. nuncia. & Barb. consi.34. præclarè, col.16. versi. stat modò, lib.2. & con.57. præclarè, col. pe. eo. li.2. & cons.88. sapiẽter col.3. versi. capio modò, li.4. & Philip. Fran. in. c.j. col.j. de iniur. & dãno dat. li.6. vbi id dicit procedere & in statutis, & in diuinis scripturis, & in priuilegijs, & in rescriptis. & in. c. quàm sit. §.j col.2. de elect. li.6. vbi & id prætereà docet procedere in contractibus, & in vltimis voluntatibus. & in. c. cupientes, col.2. eo. ti. & li. & Philip. Deci. con.146. cuius hæc suprascriptio est, dubia de quibus, col.2. & con.540. quæritur in effectu, col.2. & Steph. Bertr. consil.180. visis, numero.2. lib.4. Ex quibus etiam intelliges id procedere in materia exorbitanti & correctoria, aut aliàs stricta & odiosa, vti etiam expressè voluit Ang. Are. in §.j. in fi. insti. de legit. agnato. succes. & Matthe. Matthes. no.96. vnum mirabile, & Philip. Deci. con.440. quæritur, col.2. versic. & ad hoc facit. cum alijs concord. adductis à Fely. in d. proœmio, col.2. versi. ex quibus, & colum.4. versi. & adde Do. & alibi sæpe in eo proœmio.

Et in diuinis scripturis.
Et in priuilegiis.
Et in rescriptis.
Et in cõtractibus.
Et ĩ ultimis uolũtatibus.

Cõis usus loquẽdi preualet omni propriæ significatiõi.
Et omni regulæ & omni constitutioni.

6 ¶Vt tamen interim nõ omittam quod dicit Bar. con.58. Annarellus, circa medium, quòd cõmunis vsus loquendi & intelligendi præualet omni propriæ significationi. quod & repetit con.138. hæc est copia, ad fi. vbi & ex hoc dicit quòd id procedit in statutis, & rursum con.141. statuto vrbis veteris. & con.159. visa quadam constitutione, col.j. vbi & illud prætereà dicit, ipsum cõmunem vsum loquendi præualere omni regulæ, omniq; constitutioni in intelligendis sermonibus. quod & ante ipsum dixerat Oldra. con.168. ad primam quæstionem, in.3. dubio. Et quod etiam tradit Panor. alios citans in. d. c. nonnulli, col.j. extra de rescrip. in interpretatione cuiuscunq; dispositionis primò recurrendum esse ad cõmunem vsum loquendi. Cui simile est & quod Alex. sæpissimè scripsit omnes dispositiones recipere interpretationem ab hoc cõmuni vsu loquendi, vt consi.9. visis verbis testamenti, col.j. versi. nec obstat si diceretur, li.j. & con.5. circa primum, col. vl. in prin. li.3. & con.26. videretur fortasse, post prin. eo. li.3. & con.49. viso processu., in fi. eo. li.3. & consi.124. super primo, in fi. li.4. At Panor. ipse in. c.j. col. pe. vers. ad vnum tamen aduertas, extra de iudi. scribit cõmunem vsum loquendi in quacunq; materia semper præferri proprio significato, siue id eliciatur ex difinitione, siue ex etymologia, siue ex iuris authoritate. Idem in. c.2. col. j. in.2. no. extra de arbit. dicit id procedere in omni materia quãtumlibet odiosa & restringibili. & sequitur Philip. Deci. con.472. testator, col.2. versi. in secundo dubio. Deniq; hæc procedunt, etiam si statutum sit, vt intelligantur statuta ad literam, siue vt iacent. Nam nihilosecius in iis sequendus est cõmunis vsus loquendi, ex sententia Iac. Bu. in.j. consti. ff. & Bal. in.l. omnes populi, col. pe. versi. tertiò no. ff. de iusti. & iure. Anto. in proœmio decretalium, & ibi quoq; Panor. col.3. & Fely. qui & alios allegat, col.5. versi. secundò amplia. Sed quibus adde Alex. qui id dicit no. con.211. põderatis, post prin. li.6. Iason con.205. in occur-

Et in quacunq; materia.

Etiã si statuta debeãt intelligi ad literam.

renti,col.5.versi.item est aduertendum,li.2.Imò verò Rapha.Fulgo.con.27.proposita col. j.dicit communem vsum loquēdi dare propriam significationem vocabulo,per quædam ex iuribus supra allegatis.

7 EST IGITVR HIC ostendere siue exhibere contractum idem quod instrumentū ipsius contractus. Quod intellige,vt nō satis sit chartam,siue membranā,siue papyrum,siue etiā pergamenam aliámve materiam,in qua contractus scriptus est,ostēdere,siue exhibere cō sanguineo,nisi eius legendi copia fiat,si id petat,vt proinde certior fiat de cōtractu & precio ipsius.per id quod in simili tradunt D.à Rota deci.168.si in caussa beneficiali,in nouis & Fely.in.c.cùm contingat,col.pe.versi.non ob.ratio,extra de rescrip.De quo & nos abūdè diximus supra eodem ti.§.j.in verbo,dedans lan,in.18.q.vbi omnino vide.Caussa enim huius ostensionis siue exhibitionis est,vt consanguineus certò sciat,vt diximus,ipsum cōtractum & precium eiusdem,vt intra tempus octo dierum,vt seq.§.subiungitur,curet restituendum ipsum precium,alioquin excludēdus à retractu,nisi id faciat,ad quam rem nihil efficeret solius chartæ ostensio siue exhibitio.vnde & in simili scribitur in.l.Aristo,in prin.ff.de iure delibe.hisq; copiam inspiciendorum instrumētorum facere,vt proinde instruere se possint,&c.Nam & aliàs verba sunt cum effectu intelligenda.l.si per alium,quę est pe.§.docere.ff.ne quis eum qui in ius vocat.est.& ibi concord.in glo.Et vt scribitur in l.locum.§.hoc interdictum.ff.de tabu.exhiben.exhibere est materiæ ipsius apprehendendæ copiam facere.Et in.l.quod & lex.§.ait prætor.ff.de libe.homi.exhi.exhibere est in publicum producere,& videndi tangendiq; facultatem prębere,remq; ipsam extra secretum habere.Et in.l.2.§.inspectio.ff.quead.testa.aper.ita scribitur,inspectio tabularum etiā lectionem earum indicat.Id quod eò dicere voluimus,quòd aliquando vidimus emptorem qui volebat repellere consanguineum cui offerenti chartam emptionis ostenderat,iuraueratq; contractum,preciumq; eius esse verum,& sine fraude,vt hìc fieri statutum est:& tamen noluerat consanguineo petenti eius legendi copiam facere,tanquam satisfecisset statuto huic nostro,posteaq; octo dies effluxerant,intra quos consanguineus precium nō obtulerat.Et cùm lis coram me ageretur admisi nihilominus consanguinenm. *An satis est chartā siue membranam consanguineo ostēdere*

8 QVID AVTEM SI CVM emptor offerret,exhiberetq; instrumentum emptionis cōsanguineo,is aut videre aut legere noluit,& abijt.An nihilominus ei curret tempus octo dierum de quo in.§.seq.Quod verum est,vt in simili tradit Cardi.Flor.in cle.caussam,in princ.in 23.q.de elect.Perinde enim habendum est,ac si eum legisset,cùm per eum steterit quòd nō legerit.l.Labeo scribit si mihi.ff.de contrahē.emp.cum multis si.& cōcord à me collectis infra eo.tit.§.15.glo.2.in verbo,depuys la litiscontestation,numero.7.idq; perpetuum est. Quibus adde glo.in.c.si capitulo,in verbo,factum,de conces.præben.li.6.quæ dicit,quòd si quis impedit,ne sibi fiat præsentatio,ea pro facta habetur. *Quid si cōsanguineus se subducat ne ei cōtractus legatur.*

9 ¶Et idem dicit ea glo.de citatione & eam in hoc quoq; sequitur ipse Cardi.Flor.in cle.j. in.5.oppo de for.compet.De quo est text.in.c.quoniam.§.porrò,& ibi Bal.& latè Maria. post alios,col.3.extra vt lit.non conte.& voluit etiā Inno.in.c.cùm inter,le.2.extra de electio.& Bar.in.l.j.§.sed & Aristo,& ibi quoq; Albe in versi.qd' si vi.ff.qd' vi aut clam,p tex. ibi&.D.à Rota deci.271.si de mādato,in nouis.& Pau.Ca.in.l.4.§.pretor ait,circa mediū ff.de dam.infec.& Ang.Are.in.§.pœnales,col.2.versi.in glos.corrupisset,instit.de actio.& bene facit tex.in cle.j.versi.quia verò,de iudi.& in cle.2.vt lit.penden.Et simile de denunciatione,quam emptor de lite sibi mota facere debet venditori,tradit text.in.l.si dictum. §.si præsente.ff.de euict.cùm dicitur,simili modo tenetur qui curauit,ne sibi denūciari possit.& est similis tex.in.l.si ideo.§.præsenti.ff.eo.ti.& voluit etiam glo.j.in.c.vl.& ibi Io.Andre.Card.Flor.& pleriq; omnes,extra de emptio.& vendi.Et idem de interpellatione probat text.in.d.l.j.§.sed & quis,versi.sed & Aristo,iuncta glos.in verbo,possit.ff.quod vi aut clam.quem text.in id dicit sing.Bal.in sua marga.in verbo,interpellatio,versic.2.Et item de exhibitione nominum & insinuatione gradus & nominationum,tenuit.D.Cos.Guy. in prag.sancti.tit.de colla.§.statuit,in verbo,spectat.Et idem de defensa,quam Neapolitani vocant,tradit Matthe.Afflic.in constitu.Siciliæ incip.iurisgentium,col.7.versic.iuxta hanc quæstionem.Et de quacunq; prohibitione & nunciatione Alber.in.d.l.j.versi.quod si vi,per eum tex.Et vide quæ diximus supra eo.tit.§.j.in verbo,dedans lan,in.18.q.versic.ex quibus potest,qui est in numero.102. *Citatio pro facto habetur cū citādus facit ne citetur.* *Idem de denunciatiōe.* *Idem de interpellatione.* *Idē de exhibitione.* *Idē de prohibitione.*

10 ILLVD QVOQVE non omittendum est,quod aliquando ex facto cōtingere vidimus,nō satis esse ostendere exemplum instrumenti,per tex.in simili in.l.sancimus.C.de diuer.re-

ſcrip.vbi in hæc verba ſcribitur,ſancimus vt authentica atq; originalia reſcripta non exempla eorum inſinuentur.& eſt idem tex.in.§.ſancimus.25.q.2.neq; enim conſanguineus tenetur credere huiuſmodi exẽplo,authen.ſi quis in aliquo.C.de edẽ.Et generale eſt,vt in omnibus huiuſmodi intimationibus authentica inſtrumenta neceſſariò ſint exhibenda, per tex.in cle.cauſſam,de elect.in illis verbis,porrecto videlicet ſibi ſub ſcriptura authentica,&c.iũcto ſi.eiuſdem,vbi ita ſcribitur.Idem quoq; in alijs caſibus obſeruari voluimus, in quibus requiritur intimatio facienda.& voluit Ro.alia quædam allegans con.336.circa propoſitum,col.2.verſi.cæterum nec ſufficit.& Alex.qui alia multa citat,con.95.viſis proceſſibus,col.pe.verſi.ſupereſt,lib.2.

Si nullũ factum eſt inſtrumẽtum venditionis quid hic fieri oportet. Et an ſatis ſit teſtibus fidẽ facere

11 SED QVID SI NVLLVM confectum eſt inſtrumentum de venditione,nam vt ſupra diximus non neceſſariò requiritur.Quid igitur hic fieri debet,vt currat illud tempus octo dierum conſanguineo?Satiſne erit fidem teſtibus de venditione & ipſius precio facere cõſanguineo?vt in ſimili tradit Bar.loquens in proteſtatione,in.l.non ſolum.§.morte,col.11. verſi.circa primum.ff.de ope.no.nuncia.Nam & pares vires obtinent teſtes & inſtrumenta.l.in exercendis.C.de fid.inſtru.&.c.cùm Ioannes,de fid.inſtru.Imò & appellatione inſtrumentorum teſtes veniunt.l.j.ff.eo.ti.&.c.peruenit,le.j.de teſtib.cog.Specul.ti.de dilatio.§.vl.verſi.item no.quòd cùm datur,cum multis alijs ſi.& concord.ibi collectis à recentioribus.Idq; propriè,ſi credimus Barto.& Alciat.in.l.notionem.§.inſtrumentorum.ff.de verbo.ſignifica.

De eadẽ re

12 ¶Et ſi magis credendum eſſet ijs qui dicunt id non verè,ſed ex interpretatione procedere,inter quos eſt Accur.in.d.§.inſtrumentorum.& Alberi.in.d.l.in exercendis.& Rapha. Co.con.97.ſtante dicto ſtatuto,col.3.verſi.item licèt.Imo.in rub.de fide inſtru.& alij multi quos videbis apud Fely.in.d.c.peruenit,& in rub.extra de fide inſtru.& ibi quoq; Phili. Deci.& Matthe.Afflic.in conſti.Siciliæ incip.Iuriſperitorum,col.5.verſi.quærit hic And. Tamen cùm hîc ſit eadem ratio in vtriſq;,nihil prohibet,quin alterum ſub altero cõprehendatur,etiam in cõſtitutionibus odioſis,vt probatur in.l.filium habeo,in prin.ff.ad Macedo.iuncta.l.iuſta interpretatione.ff.de verbo.ſignifi.& no.à Bart.in.l.liberorum,in.2.q. prin.eo.ti.cum multis alijs concor.à me traditis in.l.ſi vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.145.ſimiliterq; renunciatio.

Arg.de inſtrumentis ad teſtes & e diuerſo.

13 ¶Præſertimq; id debet procedere in caſu noſtræ conſuetudinis,quæ videtur vſa fuiſſe verbo inſtrumenti(nam vt diximus ita intelligitur)quoniam frequentius venditiones rerum immobilium,de quibus hîc agitur,fiunt per inſtrumenta.Ideoq; non videtur excluſiſſe eas quæ ſine inſtrumentis fierent,modò teſtibus probentur,per ea quæ latè dicemus infra eo. tit.§.20.numero.4.propterea hæc conſuetudo,& ſeq.Et aliàs valet argumentum de inſtrumentis ad teſtes,& è conuerſò.glo.& doct.in.l.j.C.de vſur.glo.in.c.Abbate.§.vl.in verbo, cenſeretur,& ibi Domi.col.vl.de re iudica.li.6.Iaſon con.137.viſo & accuratè,col.j.lib.4. quod ſatis probatur ex.d.l.in exercendis.

Lex.ult. de edicto diui Adr.tol.an habeat locũ in teſtamẽto nũcupatiuo.

14 ¶Et huic ſententiæ concinit quod voluit gloſ.no.in.l.vl.in verbo,depoſitiõibus,in fi.C.de edic.diui Adria.toll.quod beneficium eius.l.quod datur hæredi oſtendenti teſtamentum nõn cancellatum,non abolitum,nullaq; parte viciatum,vt ſcilicet mittatur in poſſeſſionẽ hęreditatis,habet locum in hęrede inſtituto in teſtamẽto nuncupatiuo,cuius nulla eſt ſcriptura facta,ſed de quo conſtat teſtibus:tanq̃ eorum atteſtatio à iudice accepta & in ſcriptis redacta habeat vim teſtamenti in ſcriptis conditi.& eam glo.ſequuntur Ia.But.Guil. Cu.Bar.Bal.in.3.q.Ang.qui dicit ſing.Saly.Alex.Corne.& Philip.Deci.ibi.idem Iac.But. in.l.vl.& ibi Bal.col.3.verſi.idem ſi dicta.C.de fideicõ.Alex.con.93.repetitus,col.vlt.lib.6. Philip.Deci.in.c.2.col.vl.verſi.decimo quartò,extra de probatio.Ex quibus Alex.d.conſi.

Statuta de inſtrumentis habẽt locum in teſtibus quorũ dicta ĩ ſcripturã redacta ſunt,& publicata.

93.reſpondit,quòd ſi ex forma ſtatuti inſtrumentum donationis debet inſinuari intra mẽſem,alioqui donatio irrita eſt.Si de donatione non eſt factum inſtrumentũſed ea teſtibus probata eſt,& eorum atteſtatio publicata,debet donatarius intra menſem ab ea publicatione inſinuare donationem,aliàs ea irrita manebit,ac ſi poſt inſtrumentum de ea donatione factum,ea non fuerit inſinuata.Quæ res non ab hoc caſu noſtro longè diſtat.Ange. autem in.d.l.vlt.aliud vnum ex ea glo.dicit,quòd dicit etiam ſing.& mirabile,quòd ſi ex ſtatuto inſtrumenta publica habeant executionem paratam,& de debito non fuit confectum inſtrumẽtum,ſed de eo poſteà fuit facta probatio teſtibus,quorum dicta in ſcripturam redacta ſunt,ea ſcriptura non ſecus habebit executionem,ac inſtrumẽtum,ſi quod cõfectum fuiſſet.& ſequuntur recentiores ibi præter Iaſo.ſequitur etiam Alex.d.conſ,93.lib.

6.& Mathes.no.5.nota quod contractus.& Fely.latè in.c.sicut,col.3.in.j.declaratione,extra de re iudica.Hippo.Marsil.sing.484.si vera loqui.

15 ¶Quod si hæc non placeant in casu nostro,quia ex cōmuni vsu loquēdi,qui in statutis in spicitur,vt diximus supra in eadem glo.numero.5.&.6.testes non dicuntur instrumenta, vt dicunt Bar.& Alcia.in.d.§.instrumentorum.Imo.Fely.& Philip.Deci.in.d.rub.de fide instru.Fran.Are.con.51.si detur,post medium.& Firmia.in tract.gabel.in.3.parte.8.partis prin.in.35.quæsti.Ideo nec in ipsis statutis testes cōprehenduntur appellatione instrumentorum,ex sententia Imo.in.d.rub.& Iac.Bu.in.d.l.j.ff.de fide instru.Igitur fortè dici posset nec quidem abs re,in hac quæstione nostra nos esse extra casum nostræ consuetudinis,si desit instrumentum:ideoq; nec si testibus facta fides fuerit,currere illud tempus octo dierum consanguineo.Nam vbi verba statuti non cōueniunt,nec statutum quoq; ipsum habet locum.l.4.§.toties,& ibi Bar.& alij.ff.de dam.infec.cum multis si.à me adductis in repe.l.si vnqam,in verbo,libertis,in prin.C.de reuoc.dona.Nec enim à verbis statuti recedēdum est.l.quod constitutum,& ibi Bar.in pri.ff.de testa.mili.Et quod statutum non dicit nec nos dicere debemus.l.si seruum.§.non dixit prætor.ff.de acqui.hæredi.Bal.in.l.omnes populi,paulò ante fi.ff.de iusti.& iure,cum multis alijs cōcord.à me latè coaceruatis,in.d.l.si vnquam,in verbo,libertis,numero.4.verba enim legis.Et quod omissum est à statuto, id pro omisso habetur,nec in eo locum habet statutum,sed ius cōmune.c.pe.de iureiur.& c.in nostra,de iniur.Bal.in.l.si plures,col.8.versi.iuxta predicta formatur.C.de condi.inser.cum alijs concord.à me quoq; congestis supra omnium nostrarum consuetudinum titu.5.§.4.in glo.j. *Testes non dicuntur instrumēta ex cōi usu loquendi.*

16 ¶Nec nouum aut mirum est,quòd consuetudo nostra requirit probationem siue ostensionem instrumentalem,quando & in multis casibus de iure cōmuni idem quoq; requiritur, vt in.l.si alterius,ad fi.C.si minor se maio.dixer.& authen.sed nouo iure.C.si cert.pet.&.l. testium.C.de testib.&.l.generaliter.C.de non nume.pecu.&.c.porrò,extra de priuile.&.c. j.de censib.li.6.cum alijs multis si.illic adductis à glo.in verbo,in scriptis,& alijs doct.ibi, atq; etiam à glo.in.l.contrahitur.ff.de pigno.& Specul.tit.de instru.edi.§.restat,versic.sed quid si vnus.& Guid.Pap.deci.Delphi.582.reperitur,ver.sed quæ sunt illa.Hincq; valet statutum aut consuetudo hanc probationem instrumentalem requirens,omnemq; aliam reijciens.Ray.in.l.cùm quædam.ff.de iurisdic.omn.iudi.Iac.bu.Bar.Bal.Ro.Soci.& alij recentiores in.l.certi condictio.§.quoniam.ff.si cer.pet.Specul.ti.de probatio.§.videndum, versi.sed pone.Io.And.in addi.eiusdem ti.de fructib.& interes.§.vl.col.pe.versi.Do.Iaco. Bu.disputauit.Bal.in repe.l.2.ad fi.ff.de lega.2.& con.133.casus talis quidam fuit,ad mediū, lib.5.Ang.in.§.j.in fi.in authen.vt sine prohib.mat.Saly.in authen.cassa,col.pe.C.de sacro san.eccle.Pet.Anca.in repe.c.j.in.14.q.prin.versi.circa istam extensionem,qui est in charta.75.col.j.extra de constit.& in.c.accessorium,char.antepe.vers.quartò quęro,de reg.iur. lib.6.Imo.in.c.auditis,extra de in inte.resti.& in.c.2.& ibi Anto.& Panor.de proba.Barb. con.19.scripsit propheta,col.2.li.j.Alex.cons.68.viso processu,colū.j.lib.3.quod duplicatur con.57.li.6.cū alijs multis cōcor.quos videbis apud Fely.& Phili.Deci.in.d.c.2.de ꝓbati. *Probatio instrumentalis multis casibus de iure reqritur* *Statutū requirēs probationē instrumētalē ualet.*

17 ¶Et hæc est cōmunis op.quanquam scio nonnullos id non admittere,& inter alios Bald. con.317.punctus super quo consilium petitum fuit,in fi.lib.4.Et priorem confirmat quòd valet pactum in eandem rem,vt respondit idem Baldus con.33.verba instrumenti,colū.j. li.j.& Alber.post alios multos antiq.in.l.si quis in conscribendo,col.3.nūero.12.C.de epis. & cler.Rapha.Fulg.con.120.super eo quod primo,col.2.versi.super secundo,& consil.208. proponitur quod quidā,per totum. Quamuis huius itē contrariū teneat glo. in.d.authen. vt sine prohib.mat.in verbo,senatus,& ibi Ang.de quo & tu vide Alex.in authē.iubemus, versi.quæ autem possit,post Ang.ibi.C.de iudi.& in.l.quod de bonis.§.j.in prin.ff.ad leg. Falcid.& Soci.in.d.l.certi condictio.§.quoniam,col.vl.in fi.ff.si cesr.peta.& Matthe.Afflic.qui & id atq; illud de statuto tractat in procemio cōstitutionum Siciliæ in.12.quæstio. col.eiusdem.5.versi.sextum exemplum,quibus locis & alios multos allegant. *Similiter & pactum.*

18 ¶Igitur vt redeamus,cùm citra ostensionem instrumentalem nullum sit à nostra consuetudine statutum tempus solutioni precij,in id vt excludatur consanguineus,sed hic casus sit ab ea omissus:nec ius quoq; cōmune aliquod tempus in id præstituerit,cùm de ea re nihil oīno loquatur.Consequens est,vt id seqmur qđ ius ipsum cōe generaliter statuit in ijs casibus,in quibus specialiter de certo tempore nō disposuit,vt scilicet id tempus arbitrio iudicis statuatur.l.j.in fi.ff.de iure deliberā.nec standum sit huic octo dierum spacio,quod *An hoc casu prin.iudex statuet tempus.*

post ostensionem instrumenti nostra consuetudo statuit. Nam & aliàs iudex statuit tem-
pus intra quod quid faciẽdum est: aliàs tẽpore trãsacto is cui prestituitur, nõ audiatur, ne
res diutius in pendenti maneat cum alieno discrimine, vt in.l.mancipiorum.ff.de opt.le-
ga.& in l.si quis hæreditatem.§.planè.ff.de peti.hæredita.&.l.si seruus, quæ est.4.ff.de bo
nis autho.iud.possi.&.l.si quis instituatur.§.j.ff.de hæredi.insti.& alibi sæpe.

Omissum nõ cẽsetur ĩ quo est eadem ratio.

19 ¶Nisi tamen diceres hunc casum, quo fit fides testibus de venditione & ipsius precio, nõ
censeri omissum à consuetudine, cùm sit par eademq; ratio instrumenti & testium, vt di-
ximus, ergo pro expresso & cõprehenso habendum est, ex sententia Bal.in.c.inter corpo-
ralia, col.j.extra de transla.præla.per no.in.l.vl.C.de indicta viduit.& Signo.consil.14.su-
per infrascriptis, col.vl.per multa quæ illic allegat, quæ tu videre poteris.& dicemus ple-
nius infra eo.ti.§.20.glo.j.numero.11.eodemq; vl. Et aliàs omissum non censetur, quod si-
mile est expresso.l.si extraneus.ff.de condi.ob cau.&.l.vl.§.vl.ff.mãda.&.l.si quis mihi bo
na.§.sed si mandaui, & ibi Bal.& recentiores.ff.de acqui.hęredita.& voluit glo.in.l.si cùm
dotem, in verbo, mulieri, post princ.ff sol.mat.& in.l.Gallus.§.& quid si tantùm, in verbo
emancipatus.ff.de libe.& posth. Oldra. aut alius nescio quis apud illum con.224.istæ sunt
allegationes, col.8.versi.non ob.quod dicebatur. Bal.in.l.sed si mors.ff.de dona.inter virũ
& vxo.& in.l.mater, per illum tex.C.de inst.& subst.cum si. Sed & quod omissum est pro
pter rariorem vsum, non censetur omissum in eo, quod expressum est ob frequẽtiorem, vt
supra diximus, & patet ex multis quæ dicemus infra eo.tit.§.20.numero.4.& multis seq.

Nec quod sĩle est expresso.

Nec quod omissum est ob rariorẽ usum.

20 ¶Verùm his non ob.adhæreo priori sententiæ, quia consuetudo ipsa quæ retractum con-
tra aut secundùm alios præter ius cõmune induxit, non exclusit consanguineum hoc octo
dierum tempore, nisi post ostensionem instrumenti, quod ex cõmuni vsu loquendi, vt di-
ximus, testes non comprehendit. Igitur quod nõ dicit cõsuetudo, nec nos dicere debemus,
vt & diximus. Præsertim verò cùm nõ sit tam prompta, tam expedita, tam probata, vt sic
dicam, probatio, quæ fit testibus, quàm quæ instrumentis. Nam hauddubiè prompta est, &
præsens, & vt sic dixerim, in nũerato probatio instrumentalis, ex sententia Bal.in.l.2.C.de
edic.diui Adri.tol.cùm dicit, quòd quis dicitur incõtinenti probare, cùm habet instrumẽ
tum in manibus, idq; ostendit sine alia dilatione.& sequitur Philip.Deci.con.424.propo
nitur, col.2. Estq; realis probatio, vt tradit Soci.post alios consi.59.in caussa nobilium, col.
2.versi.primum clarè patet, li.3. Sed & ipse Bal.sæpe appellauit instrumentum, probatio-
nem probatam, vt in.l.quoties, in fi.C.de iudi.& in.l.2.col.j.versi.sed iuxta hoc quæro.C.
quan.fisc.vel priua.& in.l.vl.C.de vsur.pupil.& in.l.interest, in.2.no.C.de solu.& in auth.
qui semel, col.vl.C.quo.& quan.iud.& in authen.qui contra, col.j.versi.sed hic quæritur.C.
de non nume.pec.vbi loquitur generaliter de scriptura.& in.c.consuluit, col.2.in fi.versic.
sed nunquid ad videndum, extra de offi.deleg.& con.454.quidam Ioannes, col.j.ibi incõ-
trarium, li.j.vbi dicit instrumentum esse ius probatum. Et allegatur idem Bal.illud idem
de probatione probata dixisse, in.l.imperator, la.j.in.j.lec.col.2.versic.sed an poterit.ff.de
statu hom.quòd instrumentnm est veritas apparens, probatio probata non probanda, nec
quæ indiget discussione, siue disceptatione fori: nihil enim potest allegari contrà, quando
veritas est notoria. Ita enim eum allegat Iason in repet.l.admonendi, col.53.versi.successi-
uè Bar.ingreditur, qui est sub numero.154.ff.de iureiu.& in.l.j.in prin.col.5.versi.circa pri
mam, qui est sub numero.10.ff.de no.ope.nuncia.& con.124.factum sic se habet, in princi.
li.j.& con.137.viso & accuratè, col.3.versi.sed præmissis, li.4. verũ Bal.in eo loco, vt videre
licet, non loquitur de instrumento, sed de veritate apparẽte, quam dicit esse probationem
probatam, &c. vt diximus ex eo. Sed illud primum ex Bal.& alijs.omnes vbiq; citant & se
quuntur.& inter cæteros Maria.Soci.in cle.j.de procur.& con.12.quoniã, ad fi. Philip.De-
ci.con.36.cuius superscriptio incipit, exemplum, col.j.& consi.118.viso, col.j.& consi.183.in
controuersia in princ.Hippo.Marsil.in.l.si quis, numero.140.ff.de quęstio. Et id quoq; ante
eos omnes volunt Io.And.in addi.Specul.ti.de procuratore.§.ratione autem formæ, col.j.

Instrumentalis probatio prõpta, expedita, præsens, in numerato, realis.

Instrumentum, probata ꝓbatio.

Euidens.

21 ¶Atqui hanc probationem instrumentorum euidẽtem esse probat tex.in.c.cùm dilecti,
ibi, ex tenore instrumenti euidenter appareat, & hoc ibi no.Panor.in.j.no.& Barb colũ.2.
extra de donatio.& in.c.cùm inter, extra de re iudic.quem ad hoc annotat Barb.ibi, & in
c.ad nostram, col.vl.extra de empt.& vendi.& in.c.cùm contingat, de rescript.vbi etiam
est tex.ibi, ex ipsorum tenore deprehendens euidenter.& in.c.auditis, de in inte.resti.& in
c.euidentia, de accusa.& ipse Barb.qui alia iura allegat, con.18.clementissimi, col.4.versic.
ad hoc est aduertendum, & col.pe.versi.& est ponderanda, li.j.& consi.44.scribitur, col.7.

versi.& illud dicitur,eo.li.2.& Soci.con.127.quoniam,col.3.versi.præterea de tali,lib.3.vbi & ad hoc allegat.c.cùm accessissent,ibi,propter quod euidenter apparet.Sed & euidentissimam alius tex.in.c.licèt caussam,ibi,ex priuilegijs euidētissimè colligatur,extra de proba.& ibi id quoq; no.Anto.col.7.versi.nota hîc in duobus,& iterum col.9.versic.venio ad versi.ex præmissis.& Panor.col.3.in.13.no.Fely.& Philip.Deci.qui concor.afferunt,vterq; col.8.ille in.11.no.hic in.13. *Euidentissima.*

22 ¶Sed & hanc esse manifestam dicit glo.in.d.l.vl.in verbo,manifestum.C.de reb.cred.& Alex.con.37.viso,col.4.in fi.versi.attento,li.2.& con.135.circa primam dubitationem,colum.2.numero.5.li.6.& con.62.in caussa,col.2.versi.secūdò fortificatur,li.7.& Soci.d.con.127.vbi supra li.3.vbi etiam allegat tex.in.d.c.cùm cōtingat,de rescrip.in illis verbis,si verò ex literarum inspectione manifestè tibi constet,& in.c.accedens, le .j.ibi,& manifestè pateret,& ibi,cùm manifestum esset,extra vt lite non contest.& facit etiam tex.in.c.cùm olim,ad fi.extra de verbo.signi.& idem voluit Philip.Deci.d.con.36.&.118.Sed & manifestissimam dicit Fran.Are.in l.si duo,col.2.versi.primum etiam dictum.ff.de acqui.hæred.& est bonus text.quem non allegat,in.l.si pluribus,ibi,ex scriptura manifestissimus esset. Et liquidam quoq; Alex.d.con.137.li.6.& Barba.con.16.præclarè,col.10.versi.modò in proposito,li.2.Et patentem Panor.in.c.cùm olim,in vl.no.per illum tex.de censib.Et certam etiam non obscurè voluit Bar.in.l.j.in prin.col.2.versi.venio ad quæsti.ff.de oper.no.nuncia.cùm dicit certum id esse,quod constat ex instrumento.& sequitur Barb.in.d.c.ad nostram,col.vl.de empt.& vendi.& in.d.c.cùm dilecti,col.2.de donati.& in omnibus prope locis supra citatis.Et indubitatam Philip.Deci.con.389.visa longa serie,col.4.versi.secundò in dicto.Et notoriam Bal.loquens in vniuersum de scriptura in.l.generali,col.j.in vlt.no.C.de sacrosan.eccle.& Ang.con.49.de dictis,post medium.& con.301.visis,col.j.& Panor.in.d.c.cùm olim,de censib.& Philip.Deci.con.423.negari.col.2.versic.quibus tamen non ob.Et talia multa cōgerit Iason in locis supra allegatis.& Phili.Deci.con.682.in caussa dominæ,in prin.Sed quibus & illud adde quod scribit Bal.consi.233.si per instrumenta, paulò pòst prin.li.j.instrumentum habere vim diffinitionis,& con.249.super libris,ad fi.lib.j.repetito con.400.li.5.de ipso instrumento illud dici posse,noli me tangere. *Manifesta. Manifestissima. Liquida. Patens. Certa. Indubitata. Notoria. Instrumentum habet uim diffinitionis. Instrumentū,Noli me tangere.*

23 ¶Vt iam non mirum sit,si in multis casibus potētior sit & efficatior sit hæc probatio,quæ fit instrumentis,vt supra diximus,numero.16.nec nouum,& seq.& etiam affirmat gloss.in rub.ff.de fide instru.ob id dicens,tit.de fide instru.præcedere tit.de testibus,& Fed.Senen.con.148.casus talis est,aliqui sunt,col.j.vide tamen quæ in simili prope casu huius nostræ consuetudinis scribit Carol.Molend.Parisi.consuet.j.§.13.in glo.12.Ex cōsuetudine autem Marchiæ hoc ti.§.10.qui est omnium.269.iuncto præcedenti.Si emptor non habet literas emptionis tempus quod inibi datur ad soluendum precium currit à tempore notificatiōis & affirmationis factæ ab emptore coram iudice vocato consanguineo. *Efficatior pbatio quæ fit instrumētis. Cōsuetudo.*

24 AT MAIUS DUBIUM est,si nec instrumentum nec testes sint de contractu:sed contrahētes soli citra notarios,testes,arbitros huiusmodi emptionem & venditionē confecerunt, confisi vterq; de fide alterius.Credétne igitur illis consanguineus,præsertim cùm de eorū facto agitur?l.quæro.§.vl.ff.de ædili.edic.& quæ latè diximus supra eo.ti.§.j.glo.14.in verbo,ou equipollent a vente,numero.47.imò vt subdit,& seq.An potius non eis credetur in sui fauorem,& in præiudicium consanguineorum?l.Seia,in princ.ff.ad Velleia.&.l.si quis in graui.§.j.ff.de.S.C.Silla.& quod in simili tradit Ang.in.l.petens,col.3.C.de pactis.& diximus supra in glos.18.numero.76.vndecimò consequenter,& seq.Nam & ipsi potuerunt in vicem colludere in damnum alterius,& maius precium inter se confingere,vt vel consanguineos repellant,vel ab eis plus nummorum corradant,ar.l.repetita,& ibi no.ff.de fide instru.& est optimus tex.in.c.super eo,extra de eo qui cogno.consan.vxo.suæ. *Quid si nec instrumentum nec testes sunt de venditione.*

25 ¶Ideo & Pau.Ca.con.74.in caussa mota per dominam,col.2.versi.sed dubium est,li.2.loquens in casu nostri statuti dicit,quod si contrahentes asseuerant contractum venditionis esse simulatum ad repellendum consanguineum,qui vult retrahere.non illis creditur in prẹiudicium ipsius consanguinei.nisi de simulatione appareat ex verisimilibus coniecturis,præsumptionibus,& indicijs.de quo & nos diximus supra in glos.2.in verbo,a vendu, numero.16.an autem.Et facit quod scribit Cyn.in.l.j.C.de contra.& cōmit.stipula.vbi in casu retractus competentis consanguineo tractat,quid dicendum sit,si producitur instrumentum venditionis sine certo precio.Nam & hîc fecit emptor,vt nō certo possit constare de precio.Et ita nuncupatim in nostro casu voluerunt Iac.Are.& Pe.à Bel.Pertica in.l. *De eadē re*

sciendum.ff.de verbo.obli.prout eos citauit,& secutus est Aegid.Bellamer.cons.j.factum est tale episcopus,col.7.versi.sed vtrùm testes.

26 ¶ Quod autem dictum est illis magis esse credēdum,quòd de eorum facto hîc agitur,id sanè procederet,si nulla esset suspitio affectionis,nec eorum quicquam interesset,vt tradit Pau.Ca.in.l.2.§.si absens.ff.si ex noxa.cau.aga.& Philip.Deci.con.56.in caussa appellationis,col.2.versi.& hoc maximè.& etiam diximus in eadem glo.in verbo,ou equipollent a vente,numero.51.tum quoq; quod idem.Aut si nō esset etiā suspitio siue præsumptio fraudis aduersus alium,vt hîc est ex eo quòd contrahentes omiserūt facere,quod fieri solet ad cautionem & securitatem ementium,scilicet instrumentum conficere.Qua enim de caussa,si dijs placet,id omiserunt,præsertim emptor quod sibi profuturum erat ad iuris sui tutelam & probationem,nisi alterius sui ipsius commodi gratia,ar.l.cùm de indebito.ff.de probatio.cum simi.

27 ¶ Quid igitur hîc fiet?ego arbitror,si consanguineus nolit stare contrahentium assertioni de precio,quòd dicat maius precium ex composito fuisse ab illis confictum sui fraudaudi caussa:Id certè arbitrio iudicis ex iusto valore rei esse constituendum:tanquam emptor id effecisse videatur,vt cùm sua culpa aliter de precio verè certoq; constare non possit,ad arbitrium boni viri sit confugiendum,ar.l.vl.C.de contrahen.emp.&.§.precium,insti.eo.& l.si fundum.ff.mand.& no.per Cy.in.d.l.j.de contra.& cōmit.stipu.& Bal.in.l.j.col.j.versi.denuo quæro quid si iuro.ff.de iureiur.Alberi.in.l.hæc venditio.§.huiusmodi,in fi.ff.de contrahen.empt.Raph.Co.& recentiores in.d.l.sciendū.ff.de verbo.obliga.Alex.in addi. Bar.in.l.quod sæpe.§.j.ff.de contra.empt.& con.18.viso processu caussæ vertētis inter Anto.col.j lib.j.& Matthe.Afflic.deci.Neapo.83.in caussa antiqua,numero.6.& in tracta.pro tomixeos,in verbo,vt intra.30.dies,col.7.versi.secundò no.Nam & aliàs vbi precium est incertum,locus est arbitrio iudicis.l.j.& ibi Bal.C.de com.ser.manu.&.l.officio.ff.de con contrahen.empt.&.l.vl.in fi.C.de iure domi.impet.Et vide super hac quæsti.quæ scripsimus supra.§.j.in.d.glo.18.numero.76.vndecimo.& seq.& quę etiam dicam infra in fi.huius titu.in.18.quæstione.

Decisio que stionis.

28 QVID VERO si confectum fuerit instrumentum de venditione,sed quod non attestatur precium fuisse numeratum,sed tantùm venditorem fuisse confessum se anteà id precium aut partem ipsius recepisse,vt sæpe fit.Stabítne consanguineus huic confessioni,vt sic cogatur illud precium dare,si velit retrahere,non aliter probata numeratione.Nam & tunc peræquè esse videtur quantùm ad ipsum precium pertinet respectu consanguinei,acsi instrumentum cōfectum non fuisset.Nihil enim hîc aliud est,quod probet precium,quàm partium confessio,vt no.per glo.& doct.in.l.si ex cautione.C.de non nume.pecu.Ergo nihil etiam distare videtur hoc dubium à præcedenti.Sed hanc rem abundè tractauimus supra eo.tit.§.j.in verbo,le pris que la chose aura couste,in.12.q.vbi videre poteris.

29 POSTREMO ILLVD QVAERITVR.Si de venditione non factum fuit publicum instrumentum,sed tantùm priuata venditoris scriptura,qua profitetur se eum fundum vendere tali precio.An emptor satisfacit huic nostræ consuetudini,eam ostendēdo consanguineo offerendo & affirmando iureiurando esse veram,& precium in ea cōtentum,ita vt ipse cōsanguineus teneatur intra octo dies precium restituere?Quod videtur,nam vt iam supra diximus.nostra consuetudo loquens de contractu,intelligit de instrumento ipsius contractus.Appellatione autem instrumenti continetur(& id quidem propriè)scriptura priuata vt notatur in.l.notionem.§.instrumentorum.ff.de verbo.signi.Ita vt si statutum sit tēpus ad producenda instrumenta debeāt & intra id tempus produci priuatæ scripturę.Bal.authoritate Specul.innixus in.l.j.col.2.versi.iuxta hoc quæro,& ibi etiam Pau.Ca.col.quoq; 2.versi.in glo.2 C.de iuramen.cal.

Quid si de uenditione fctā sc[h]edula priuata.

Instrumenti appellatiōe an contineatur priuata scriptura.

30 ¶ Ex cōmuni tamen vsu loquendi,vt & ipsi dicunt,& Bar.ante eos,priuata scriptura non continetur appellatione instrumenti.& voluit etiā Ro.con.23.nescio,in.2.dubio,& Fran. Are.con.con.51.videtur dicendum,circa medium.& Fely.in proœmio decretalium,col.j. in fi.Cui quidem vsui astipulatur tex.in.d.l.j.dum separatim loquitur de literis,& instrumentis.Et ibi glo.interpretatur literas pro priuata scriptura,instrumenta pro publicis.Supra autem nume.4.huius glo.ostendimus nostram consuetudinē literas alibi vocare,quas hic appellat contractum siue instrumentum.Ex quo & illud liquidò declaratur hanc consuetudinem etiam intelligi de priuata scriptura & similis est tex.in cle.j.de procu.quæ sic incipit,instrumento vel literis.Et ex hoc quoq; Imo.ibi in prin.dicit in stricta significatio

ne instrumenti,non comprehendi scripturam priuatam.quod dicit esse notandum propter statuta.quod & latius tractant Fely.& Deci.in rubrica.de fide instru.Sed id nostrum principale dubium ex eo pendet,an huiusmodi scriptura faciat fidem in pręiudicium cōsanguinei,pręsertim quantùm ad veritatem precij.de quo nos diximus supra.§.j.in glo.18. in verbo,le pris que la chose aura couste,numero.92.& quod de simplici,& seq.iūctis præcedentibus in quæsti.11.eiusdem glo.Et licet supra eadem glo.numero.24.at maius & duobus seq.ostenderimus multum esse dubij,an assertioni venditoris credatur de precio.Tamen nō adeo dubitandū est in schedula,ex ijs quæ diximus in.d.gl.18.vbi supra citauimus.

IL LVY PEVLT FAIRE FAIRE SERMENT. GLO. 2.

1 QVID HOC REI EST,vt posteaquam emptor ostenderit instrumentum venditionis,quod facit plenam fidem de precio:cogatur tamen,si id petat consanguineus,iureiurando ipsum precium affirmare,contra.l.vlti.§.illo.C.de non numera.pecu.&.c.2.extra de proba.quod expressim damnat consuetudinem,quę vltra probationem instrumenti vel testium requirit iusiurandum partis.Ex quo Bald.ibi col.2.versi.item in isto,dicit quòd si pars iam perfectè suam intentionem probauerit,non tenetur amplius iurare de calumnia:licèt etiam dicamus id iusiurandum præstari debere, quandocunq; placuerit iudici,si præstitum non fuerit in contestatione litis.c.j.de iura.calum.lib.6.& voluit Bal.in.l.j.§.sed quia veremur.C.eo.tit.Et illud prius dictum Bald.pro sing.commendat Iason in repe.l.admonendi,col.41.versi.condescendo.ff.de iureiu.dicitq; mirandum esse,quod nullus Cano.ipsius meminerit.& rursus ipse Iason in.l.iusiurādum, & ad pecunias.§.qui iusiurandum,in.j.no.eo.titu.vbi tamen nonnihil dubitat.& Catel.in memor.incip.iuramentum calumniæ,vers.sed hæc omnia.At hæc in vniuersum quomodò intelligantur,videlicet vt facta probatione iusiurandum non exigatur,videbis amplissimè per doct.in.d.c.2.præsertim Panor.Fely.& alios recentiores,quos omnino videbis. *Emptor an præter instrumētū teneatur preciū iureiurando affirmare.*

2 SED QVAESTIONIS EST.An & hæres emptoris iam mortui teneatur,possitq; id iusiurādum pręstare,& quomodo:vt consanguineo currat tempus octo dierum,secundum.§.seq. Et sanè quòd possit & debeat,præbet arg.tex.in.c.j.§.si quis se,&.§.seq.qui est vlt.titu.si de inuest.inter do.& Vasal.lis oria.vbi vasallus iurat se vel patrem suum fuisse inuestitum,& ita de facto patris.& ibi gl.reddit duas rationes:nam persona(inquit)patris & filij vna esse intelligitur.l.vl.C.de impub.& ali.substi.&.§.ei qui tuo,insti.de inutil.stip.Et vnum est sacramentum defuncti & hæredis.§.j.in authen.de iureiur.à mori.præsti.Et id quoq; expēdit Bal.in.d.§.si quis,dicitq; eam glo.esse notandam,& ibi etiam Marti.Laud.& Cardin. Alex.Sed & idem Bal.in.§.j.eiusdem tit.in prin.in verbo,successoribus,dicit per text.ibi, quem ad hoc quoq; dicit notandū,quòd ius probādi per sacramentū transit ad successorē. *An hæres emptoris teneatur possitq; id iusiurandum præstare.* *Multa de iureiurando hæredis.*

3 ¶ Quibus adde glo.in.l.pe.§.vl.qui incipit,hoc iudiciū.ff.ne quis eum,quæ & ipsa dicit facultatem iurandi in litem cōtra eum,qui vi exemit in ius vocatum,transire ad hęredes.& eam gl.no.& sequūtur Bal.Ang.Ro.Pau.Ca.Alex.Soci.& Iason ibi,q & ipsi magna ex parte id trahūt ad iuramentū,quod defertur cōtra dolosum,vt cōtra tutorē,qui nō cōficit inuentarium,iuxta.l.alio.C.de in lit.iuran.& similes,vt scilicet trāseat ad hæredes minoris, quāuis è diuerso non trāseat cōtra hæredes dolosi.l.vl.eo.ti.& voluit Bar.in.l.in actiōibus col.vl.& ibi quoq; Saly.Ro.& Alex.ff.eo.Sed & hoc trahūt Pau.Alex.Soci.& Iason in.d. §.hoc iudiciū,ad iuramētum,quod defertur cōtra violentū,ex.l.si quādo.C.vnde vi.&.c. vl.ext.qđ me.cau.quod etiā voluit Alex.in.l.qui bona.§.qui damni,in fi.ff.de dam.infe.& Barb.aut qsquis is fuit,in addi.Bal.in.d.§.j.ti.si de inue.inter do.& vasal.lis oriatur.& Iason in.d.l.si qū,col.pe.Et id generale esse in omni iuramēto à lege vel statuto delato,voluerunt Ro.& Alex.in.d.§.hoc autē iudiciū.& Philip.Deci.in.l.edita,col.12.vers.nō ob.quod supra.C.de eden.& Matth.Afflic.deci.Neapo.169.in dicta caussa.& Zasius in.l.ait prætor, Ia.2.col.vl.ff.de iureiur. *De eadē re*

4 ¶ Quibus etiā cōcinit qđ magna authoritate cēsuit Bar.omniū huius ordinis nostrorū interpretū facilè princeps in.l.gerit,col.2.vers.his visis,& iterū col.4.versi.venio ad quartū, rursumq; col.6.ver.quędā sunt in quibus nō est hæc pręsumptio.ff.de acq.hęre.quòd cum dubitatur,an qđ quis fecit,fecerit animo adeūdi hæreditatē,necne,standū est in indifferētibus,qbus scilicet potuit adire,aut nō adire,iuramēto illius q fecit,si viuit:aliàs hęredis illius,qui eius voluntatem certius nouit.l.si quis à filio.§.si quis plures.ff.de leg.j.Cuius qui- *De eadē re*

dem quātùm ad hæredē pertinet,cæteri doct.ibi non meminerūt,nec in.l.pro hærede,eo. tit.vbi & hoc ipsum tractarunt.sed totum id recensuit,& sequutus est.Alex.conf.126.viso processu caussæ vertentis inter Ioannem,col.2.lib.7.& Philip.Deci.in.d.l.edita,col.12.ver sicu.his tamen non obstantibus,vbi ex hoc tenet contra Bar.ibi,& alios quosdam,qui dicunt libellum ab ipso actore tantùm,non etiam ab hærede eius posse declarari.

5 ¶In diuersum tamen mouet,quod non debet quis de alieno facto iurare.l.Marcellus.§.j. ff.rer.amo.&.l.videamus,in prin.ff.de in litem iuran.Et quòd hæres certò nescit quid defunctus egerit.l.qui in alterius.ff.de reg.iuris.&.c.cùm quis,eo.ti.li.6.Cuius rei argu.Bal. in.l.in bonæ fidei,col.vl.C.de iureiur.tradit iuramentum necessarium,quod defertur à iudice in supplementum probationis,non deferri hæredi,qui verisimiliter ignorat iura eius cui successit.& sequitur Alex.con.39.vertitur lis,col.vl.li.5.& Iason qui dicit not.in repeti.l admonēdi,col.III.versi.secūdus casus clarus est.ff.eodē.& Soci.in.d.l.pe.§.hociudiciū, paulò pòst mediū.ff.ne qs eū.& con.194.subtiliter,col.2.ver.cōfirmatur hoc idē,li.2.& Stepha.Bertr.con.288.illud existimo,in prin.li.j.Nam nec aliàs id iuramentū defertur,nisi ei qui rem verè & certò scit,vt p glo.in.l.in bonæ fidei,in verbo,exacto,& ibi doct.& in.d.l. admonēdi,in gl.vl.circa mediū,& ibi Bar.col.vl.& alios.Et Lap.alleg.86.in caussa,col.vl.

De eadē re

6 ¶Et alibi idem Bal.videlicet in.l.3.in fi.prin.eo.quoq; titu.de iureiurā.negat statutum de stando iuramēto damnum passi,intelligi de hærede ipsius.nec similiter promissionem siue conuentionem standi iuramento alterius.Et primum dictum scilicet in statuto sequitur Alex.in.l.qui bona.§.qui damni.ff.de damno infecto.Secundum autem in conuentione vel promissione sequuntur Ro.& ipse Alex.Soci.& Iason in.d.l.pen.§.hoc iudicium.ff. ne quis eū,& idem quoq; voluit Guil.Cu.in.l.cùm debitoris,ad fi.C.de iudici.& ipse Bal. in rub.ff.de iureiur.in fi.Qui & ibi generalius dicit facultatem aut ius iurandi non transire ad hæredes.quod & idem dicit in.l.2.ff.de condi.indebi.& con.314.vtrùm dictus contractus.in.4.dubio,li.5.& vbiq; ferè allegat ipse Bal.l.gñaliter,in prin.C.de iureiur.vbi iuramentum alicui à iudice vel parte delatum nō transit ad hæredem,vti etiam no.Io.Fab. ibi in princ.Et facit.c.veritatis,extra eo.vbi iuramentum ex parte iurantis est personale, nec egreditur illius personam.de quo & nos late diximus supra titu.omnium.9.qui est de tenir noblement en fief.§.3.qui est omniū huius vol.90.quo loco plenissimè dissero,vtrùm filius vasalli qui iurauit domino fidelitatem,teneatur & ipse iurare,& quare.

De eadē re

7 ¶Quid ergo hic dicemus?Ro.ad sedandam harum sententiarum cōtrouersiam,sæpe ita distinxit.An scilicet iuramentū deferatur à lege,vel eius ministro,id est iudice legis ipsius authoritate,& hoc casu trāseat ad hæredes.quoniam lex semper loquitur.l.Arriani.C.de hæreti.Et sic æquè tunc respicit personam hęredis,atq; olim defuncti.& ita procedat glo. in.d.§.hoc iudiciū.An verò iuramētum deferatur ab homine,& sic ex voluntate partium: & tunc non trāseat ad hæredem.d.l.generaliter:nam alia est conscientia defuncti,de qua confisus est is,qui iuramentum detulit:alia hæredis,quam is non approbauit,ar.l.cuius bonis.ff.de cura.furio.Ita voluit ipse Ro.in.d.§.hoc iudicium,& in.d.§.qui dāni,in nouis addi.vbi dicit sing.glo.in.d.§.hoc iudicium.& rursum.d.l.3.§.vl.ff.de iureiur.& in.l.iusiurādum quod ex conuentione,in fi.prin.eo.ti.& plenius conf.290.in casu propositæ consultationis,col.2.versi.prætereà tunc quæritur.& Soci.qui id dicit no.in.d.§.hoc iudiciū,& ibi latè Iason col.vl.& idem Iason.in.l.si quando,col.pe.versi.quæro successiuè.C.vnde vi.

De eadē re

8 ¶Ex quibus videtur non rectè dixisse Bal.in.d.l.3.de iureiur.statutum de stando iuramento dānum passi nō intelligi de hærede:cùm à lege vel statuto deferatur.Et ita eum in hac specie nuncupatim reprehendit Ro.ibi,& Iason in.d.§.hoc iudicium.nec item verum dixisse Ioan.Fabr.in.d.l.generaliter,in princ.C.de iureiur.cùm tradit subdubitans tamen & per verbum(fortè)loquens,quod iuramentum cōuentionale,si videlicet inter cōtrahentes conuentū fit,vt credatur iuramento eorū super eo quod interest,trāsit ad hæredem contrahentis per.§.ex cōditionali,insti.de verb.obli.qui nihil omnino loquitur de iuramēto,sed de stipulatiōe conditionali.quā dicit ad hæredes transmitti,quod nihil huc pertinet.

De eadē re

9 ¶Sed quod dictū est de iuramēto delato à lege vel statuto vt trāseat ad hæredes,intelligēdum est,modò ipse hęres certò nouerit veritatē negocij,id est,vt cùm nostris loquar,sit bñ informatus de veritate,vt expressè voluerūt Bal.Mar.Lau.& Car.Alex.in.d.§.j.ti.si de inuest.inter do.& vasal.lis oria.dū ita eū tex.intelligūt.ex quo notauerāt ius & facultatē iurādi trāsire ad successorē,vt supra diximus.Et seqtur & trahit ad oēs casus,in quibus iuramentū trāsit ad successores,Iason in duobus illis locis pximè designatis.& Soc.d.con.194.

Quid si hæres ueritatem non nouerit.

vbi supra li.4.& Catel.Cota,qui id sing.dicit,memor.inci.iurādi facultas.& sentit Ro.d. con.290.& Steph.Bertran.con.100.visis,in.5.dubio,nu.25.lib.j.Et hoc quidē probabile est, ne hęres subeat anceps periuriū,quod ne fiat,iudex debet prospicere.l.videamus,post princip.ff.de in litem iuran.cum simi.Et bene facit quod dicit glos.in.l.maritus,in princip.& ibi Barto.in.j.oppo,ff.de quæstio.& ipse Bart.in.l.admonendi,colum.vlti.versicu.his pręmissis.ff.de iureiuran.& Bald.in.c.vlti.colum.vlti.versicu.secundo casu,extra de offic.deleg.& Pau.Cast.consi.296.visis actis,colum.3.versicu sed subest vnica,lib.j.Et quod etiam scriptum est ab Alberi.post Iacob.Bel.in.l.vlti.colum.2.versicu.item si fuisset.C.de fideic. cum text.qui iubet hæredē iurare,intelligi,si is scit negocium,de quo illic agitur,nō aliàs.

¶Et ego quidem in hoc casu nostro,quo quis iurare cogitur,satis esse arbitror,si hæres iu-
10 ret credere se id verum esse precium,quod in instrumento continetur.Et ita faciens satisfaciet statuto,vt in simili traditur in c.j.§.vlti.titu.de not.feud.& ibi no.Bal.Marti.Laud. Aluar.& Cardi.Alex.Nam & aliàs videmus in his,quorum certa non est scientia,vt in peritis cuiuspiam artis,& cæteris huiusmodi,sufficere iuramentum de credulitate,etiam in teste.l.j.in princip.ibi,renunciauerunt videri,& ibi glos.& Bart.ff.de vent.inspicien.& in c.literis,ibi,ea vt credebant intentione,& ibi quoq; glo.Anto.colum.2.& Panor.in.2.not. extra de præsumpt.& iterum in.c.tertio loco,ibi,dixerunt se pro certo credere,& ibi quoq; item Anto.eo.titu.quos text.ad hoc annotat & dicit not.Bald.in.l.solam,colum.2.in.5. quæstio.C.de testi. Quibus adde alium text.optimum.in.c.quoties,in fi.ibi,& credere ita esse,extra eo.titu.de testib.& ibi latè Anto.Imo.Panor.& Fely.colum.3 versic.limita tertiò,vsq; ad fi.propemodum eius.c.& in.c.licèt ex quadam,paulò ante finem,in ijsdem verbis,eo.titu.de testibus.& in.c.quoties,& ibi glo.& docto.&.c de testibus,&.c.vlti.in fi.extra de purga.cano.Et quod scribit Ioan.Andre.in.c.fraternitatem,colum.5.super glo.2.extra de frigid.& malefici.& in addi.Spec.titu.de teste.§.opponitur,versi.itē quod deposuit de credulitate.Bar.in procē.ff.in princip.col.vlt.& in.l.in summa.§.Labeo,in fi.ff.de aqua pluui.arc.&.in.l.3.ad fi.ff.de adulter.Bal.in.l.data,col.7.versi.nec excusatur.C.qui accus. non pos.& in.l.2.§.qđ obseruari,colū.2.C.de iur.calum.& in.c.dudum,le.2 col.2.extra de elec.& in.c.quia indicāte,post princ.extra de præscrip.Ang.in.§.hinc nobis,col.pe.versi. super glo.eadem ibi de credulitate:in authen.de hære.& falci.& in.§.j.in authen.vt hi qui obli.se.Anton.& Imo.in.c.proposuisti,& ibi quoq; Panor.colum.pe.& Fely.colum 3.in.3. conclusione,extra de probatio.idem Ant.in.c.quosdam,extra de præsump.& in.c.j.per illum tex.de scruti.Alua.in.c.j.§ hoc quoq;,col.2.ti.qui feud.dar.pos.Alex.con.24.animaduersis his,col.4.ver.nec obstat si istæ mulieres,& paulopòst vers.bene facit,li.2.Cepo.caussarum crimi.con.28.magister Iac.col.5.versi.nec quod dicant.& consi 62.magnificè,col.2. versi.sed prædicta.Iason in rubr.ff.de iureiuran.colum.3.versicu.supradictam regulam,& versi.secundò limita,& iterum col.4.ver.octauò & vltimò limita.Hippo. Marsil.in repe. rub.C.de probatio.col.4.in prin.& sing.19 tu scis clarum esse.

An hæres teneatur iurare de ueritate an tātum de credulitate.

Iuramentū incredulitatis in quibus sufficiat.

EX QVIBVS ETIAM potes intelligere quid dicendum sit in tertio possessore,cui scilicet
11 primus emptor vendidit,& cui quidem tertio possessori consanguineus primi venditoris fecit oblationem retractus,vt facere potuit,vti cautum est infra.§.12.huius ti Nam & videmus quòd super alieno facto defertur iusiurandū iudiciale,& si is cui defertur dicat se dubitare,aut ei remittitur iusiurandū,aut datur spaciū vt certioretur.l.iusiurandum & ad pecunias,in prin ff de iureiur.Sic & tutor adigitur ad iusiurādum super fideicōmissis à patre pupilli relictis.l.cùm etiā.C.eo ti.Et contra mulierē iuratur ab aduersario,eam nō esse prægnantē.l.3 §.quacūq; vers.deniq; ff.eo.quoq; ti.Ex quibus Imo.con.147.in caussa inter Franc.col.2.col.2.nec dicat quis,resp ōdit,iudicem posse deferre iuramentum parti de facto alieno,cuius veritatē se scire profitetur.At Bal.con.225.quæstio est de terra,ante fi.li.j. rñdit,partes teneri respōdere p verbum credit,vel nō credit,nō solùm super facto sui prædecessoris sed etiā penitus alieno si positio facit ad caussam.quod vix alibi reperies.Et hîc vtiq; putarim etiā hunc tertium cogendum esse ad iurandum,credatne id esse verum precium,quod instrumento continetur,vti de hærede diximus.

Tertius possessor an in nostro casu teneatur iurare.

AN AVTEM hoc casu hæres vel hic tertius incurrat in periuriū,si id quod se iurauit cre-
12 dere verū esse,sit falsum,vel nō credere,sit verū.vide glo.in.c requisisti,in verbo,hi qui iurauerunt.33.q.j.Fed.Senen.con.23.Titius electus in prælatū.& Alexan.nescio quem,inter con.eiusdem Fed.con.255.dñe Alex.in rñsione.Bal.in.d.§ quod obseruari,in.3.not.& Pet. Anca.in.c.2.de iura.cal.li.6.Panor.in.c.ex literis,col.vlt.ext.de iureiu.Io.Ana.post Card.

An īcurrat in periuriū qui iurauit de credulitate.

Flor.in.c.cùm oporteat,col.pe.extra de accusa.& Fely.in.c.j.col.vl.extra de litis contesta. Et vide etiam quod in simili dicit Imo.in.c.proposuisti,super glo.2.extra de probat.

13 *An primus emptor qui alteri uendit tteneatur iurare.* SED ILLVD IN DVBIVM vocari potest in illo casu,de quo numero.ab hinc.2.locuti sumus,cùm videlicet primus emptor alteri tertio rem vẽdidit,vtrùm nihilominus primus ille emptor tenebitur præstare id iusiurandum,de quo tractamus,si id consanguineus petat.Quid enim si contrahentes in instrumento ementiti sunt preciũ,& ne emptor cogatur iurare,vendit aut aliter cedit alteri amico nescienti verum precium,interposita inter eos fide tacita restituendi rem eandem primo emptori,cùm ei libitum fuerit(id fiduciam antiqui vocabant vt dicemus tit.seq.in rub.nume.35.& seq.)Sicq; erit aperta via fraudandi consanguineum,eumq; grauandi excessu veri precij,quod vtiq; ferendum non est.l.in fundo.ff.de rei vendica.&.c.vt circa in prin.&.c.auaricię,de elect.lib.6.cum simi.Et certè si probabilis esset fraudis suspicio,posset dici & eum primum emptorem cogendum,non obstante cessione ab eo facta,argu.eorum quæ dicimus de ali.mut.iudi.cau.fac.per totum eum titu.præsertim verò in.l.3.§.opus,& ibi Bar.qui eum dicit multum esse menti tenendum,trahitq; ad alium casum,vt ibi videre poteris.& dictum illius dicit multùm sing.Iason in.§.sed istæ,col.3.versi.vnum tamen,insti.de actio.& quod etiam in simili dicitur in l.si bonæ.ff.de noxa.actio.& quod tradit Bal.post Odof.in.l.quoties,col.2.versi.iuxta istã partem.C.de rei vendica.

14 *Cedẽtis cõfessio an noceat cessionario.* ¶At si nulla sit alia fraudis suspitio,tunc incidimus in illud dubium,an cedentis confessio noceat cessionario,de quo per Dy.Ray.& Bar.in.l.seruum filij.§.j.ff.de lega.j.eundem Bar.post ipsum Dy.in.l.facta.§.si hæres,colum.2.versi.quæro vtrùm confessio,& ibi Imo. & Pau.Ca.ff.ad Trebel.& eundem Bar.in.l.si actor,colum.2.versi.ad horum declarationẽ ff.de procurato.& in.l.si cùm emptore,in fi.ff.de pactis.& in.l.si partem,& ibi Floria.in.§.j.ff.quemadmo.seruit.amit.Specul.Io.And.& Bal.in addi.ipsius tit.de cessi.act.§.j.colum.2.versi.sed nunquid sola.Cy.& Saly.in.l.vl.C.de procura.vbi etiam tractãt,an cedens teneatur iurare.Pet.Iaco.titu.de rei vendic.vti quæ competit ex cessi.col.pe.Anto.in.c.quãuis,colum.2.extra de re iudi.Rapha.Co.con.155.Antognolus,colum.3.versi.ad id autem. Alex.cou.46.circa primum,colum.2.versi.super secundo,lib.j.& Ludo.Gozad.consil.3.in caussa mihi transmissa,colum.2.numero.8.Nam si confessio non obsit,frustra quærimus de iureiurando illius,quod nihil profuturum sit consanguineo,nihilq; obfuturum secundo emptori.Ideo sufficiet iusiurandum ipsius secundi emptoris,vt dicimus de procuratore in rem suam,cuius solius in negocio cuius est procurator,vertitur commodum & incómodum.Ideo & eius quoq; solius exigitur iusiurandum calumniæ,& non domini,vt not. per glossam.& alios in.l.non solùm,in principio.ff.de procurato.& Bar.in.d.l.si actor,eodem titulo.cum simi.

15 *An audiatur cõsanguineus uolens probare contrarium eiusq; iuratũ est.* SED ET AN in casu nostrę consuetudinis,cùm scilicet emptor iurauit verum esse id precium,quod in instrumento emptionis continetur,admittetur consanguineus ad probandum contrarium,videbis posteà latè hoc eodem titu.§.4.vbi multa de ea re scripsimus.& dicemus etiam aliquid infra eo.ti.§.5.numero.5.vtrùm autem,vbi allego Chasse.qui hęc latissimè disputat in cõmentarijs cõsuetudinum Burgundiæ hoc eodem tit.de retraictz.§.12.in verbo,ou par serment des contrahens.col.3.versicu.item iuramentum,& seq.illum videre poteris.

16 *Quid si emptor recusat affirmare preciũ. Cõsuetudo.* QVID DENIQVE.Si emptor requisitus à consanguineo precium iureiurando affirmare,id nolit facere.Et sanè ex consuetudine Marchiensium hoc eodem titu.§.11.qui est.270.omnium consuetudinum illius gentis,is priuatur re ipsa ab eo empta eaq; consanguineo adiudicatur.Quod de iure vix obtineret,nisi si fortè emptor à iudice iussus id facere,sub pœna priuationis rei,idipsum recusaret.Sed tu hic vide omnino no.in.l.j.§.j.& iterum.§.hoc autem iudicium.ff.si quis ius dicen.non obtempe.& in.l.qui restituere.ff.de rei vendic.& ex ibi scriptis intelliges,quid hic dicendum sit.

SANS FRAVDE. GLO. 3.

1 *Consanguineus an teneatur reddere aliud preciũ q̃ uerũ ipsum.* NEQVE ENIM TENETVR consanguineus reddere,nisi id precium quod re vera & sine fraude fuit traditum,ex eo quod in simili tradit Baldus.in.l.secunda in fi.C.de rescin.vẽdi.quòd stante statuto,vt cõsors pręferatur extraneo in vẽditiõe,si extraneus offerat.20.cõsors.15.tñ,id dicẽs esse iustũ precium certè,nó

auditur ipse consors,nisi tantum det,quantum ab alio offertur,dũ modò id sit sine fraude, & collusione,& pactis æqualibus,per.l.vbi.ff.de in diem addict.sed credo quòd voluit allegare.l.si venditor precio,eo.ti.quæ multum ad hoc facit,cûm prior nihil huc spectet.& sequitur Saly.in.l.dudum,col.2.versi.quæro statuto cauetur.C.de contra.empt.& Ro.in.l.si eum,in princ.ff.si quis cautio.Iaco.Alua.& Cardi.Alex.in c.j.§.sed & res,titu.per quos fiat inuesti.Rapha.Co.Franc.Are.Soci.& Iason in.l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de verbo.obliga.vbi & ipse Are.dicit,quòd in hoc multùm solers & prudens iudex esse debet,vt videat si possit perpendere fraudem,in qua(inquit)deprehendenda multum facit enormis læsio precij,cum alijs coniecturis:quia ad hoc coniecturæ sufficiunt.l.apud Celsum,in princip. cum glo.ff.de dol.mal.excep.cum si.

2 ¶Et de hoc est text.in emphyteuta,qui vult vendere rem emphyteuticam,in.l.vlti.C.de iure emphyteutico.in illis verbis,quãtum precium ab alio re vera accipi potest.& iterum ibi,tantam præstare quantitatem,quantam ipse re vera ab alio accipere potest:nam cùm dicitur re vera,planè datur intelligi omnem fraudem,collusionem,mendacium abesse debere,vt etiam ibi no.Salyc.colum.3.versicu.quæro emphyteuta volens vendere,vbi & ad hoc allegat text.in.l.eum qui,versicu.cùm igitur,ibi,falsus emptor.ff.de in diem addict.& idem quoq; voluit Specul.titu.de loca.§.nunc aliqua,versicu.92.& Collect.in.c.potuit,colum.4.versicu.sed quid si retulit,eo.titu.Et huc quoq; pertinent,quæ scribunt Bald.Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alex.in.c.porrò,post princ.titu.qual.olim feud.ali.po.quòd cùm ibi dicitur,quòd dominus potest æquali precio redimere feudum alteri vẽditum,illa verba,æquali precio,ponuntur ad excludendam fraudem:multi enim(inquit Bal.)confingunt precia in fraudem aliorum.nam vt cæteri dicunt,si emptor & venditor colludant de maiore precio,id quidem precium non attendetur,per dictam l.vltimam.C.de iure emphyteutico.

§. 3.

ET LESDICTES choses ainsi declarees,Ledict retrayant na que huyt iours a payer ou paracheuer de payer le dict pris.Car si dedãs les huyt iours il na paye,ou paracheue de payer le dict pris,il ne sera plus receu au dict retraict.Et pert la dicte piece dor ou dargent,quil aura consigne seulement,eu faisant le dict offi e de retraict.

ET LESDICTES CHOSES DECLAREES. GLO. 1

1 ERGO EX NOSTRA HAC consuetudine consanguineus non est in mora soluendi precium venditionis,nisi primùm emptor ostenderit exhibueritq; ipsi consanguineo suum contractum,id est instrumentum,vt declarauimus in præcedenti.§.prætereaq; precium ipsius iureiurãdo affirmauerit.quod non dissimiliter apud Parisienses statuitur.c.consuetudinum eius gentis.177.atq; etiam apud Meldenses.c.102.Engolismenses.c.57.& Sanctonenses Angeriacos.c.46.nisi quod hîc non loquitur de instrumenti ostensione,sed tantùm quòd emptor debet facere fidem de vero contractu & precio,ad hoc vt consanguineus debeat soluere intra statutum tempus.

Quid requiritur ut cõsanguineo præcludatur uia retrahendi. Consuetudines.

NA QVE HVYT IOVRS. GLO. 2.

1 ID TV SANE intellige procedere,in casu de quo loquitur nostra consuetudo,videlicet cùm emptor oblatione à consanguineo facta eum libens & citra controuersiam admittit.Quid enim si [illegible],ideoq; in ius vocatur,ibiq; fortè diutius litigat,tandemq; videns fortè consanguineum longius abesse à loco iudicij,aut etiam illum eam pecuniã,quam in principio paratam habebat,in sumptus litis consumpsisse,aut aliter ea decidisse,dicit se eum ad retractũ admittere,exhibetq; suũ contractũ,eũq; & preciũ eius iureiurãdo firmat.Iam sumus extra casum nostræ consuetudinis.Ideoq; cũ in hoc casu non repiatur statutũ tẽpus,iudex arbitra

An hic .§. procedat, si ẽptor nõ sponte ante citationem consanguineum admiserit.

bitur intra quod tẽpus consanguineus preciũ afferet.l.j.§.vl.ff.de iure deliberandi.vbi ita scribitur,cùm dicit tempus,nec adijcit diem,sine dubio ostendit esse in ius dicentis potestate,quam diem præstituat.&.l.continuus.§.cùm ita,in prin.ff.de verbo.oblig.&.l.si domus.§.pecunia.ff.de leg.3.Alioquin enim in hoc casu esset paratissima apertissimaq; via emptoribus fraudandi consanguineos,dùm id agerent quod diximus.Quod minimè ferẽdum est.l.in fundo,ff.de rei vendicatio.cum si.Et verisimile est statuẽtes,si de hoc cogitassent,aut interrogati fuissent,ita statuisse:ideoq; pro statuto habendum esse,ex sentẽtia gl. in.l.tale pactum.§.vl.ff.de pactis,cum infinitis propè simi.& concor.à me adductis in repe.l.si vnquam,in prin.numero.55.inter tam multa.C.de reuo.dona.

Creditor ancõstituat debitorẽ in mora cũ interpellãdo post recusationem accipiẽdi debitum.

2 ¶Et aliàs videmus,quòd si creditor oblatam pecuniam noluit accipere,& posteà debitorem reperiat,eumq; non valentem tunc soluere interpellat,non eum constituit in mora, tanquam id agendo in dolo versari censeatur.l.si & per emptorẽ.§.vl.in fi.iuncta glo.vlt. ff.de actio.emp.&.l.illud,ibi,cùm omnia integra essent.ff.de peric.& cõmo.rei ven.& voluit Specu.tit.de arbit.§.vl.versi.pone igitur.& Pau.Ca.qui illam glo.dicit ad hoc no.in.l. si reus paratus,col.2.versi.in glo.ibi,qui præsente.ff.de procura.& in.l.prætor ait.§.si quis paratus.ff.de operis noui nunciatione.& Alexander in.l.si seruum Stichum.§.sequitur,columna.j.ff.de verborum obliga.

¶Et facit quod scribit idem Pau.Ca.in.l.de pupillo.§.si is cui.ff.de ope.no.nuncia.Et tex. in.l.3.§.si quis hæredi.ff.de statuli.cùm dicitur,sed quid si data opera traxerit,an ob id sta3 tim,vt adita est hæreditas,ad libertatem perueniat?quid enim si tunc habuit,post aditam hæreditatem habere desijt.Et facit etiam tex.in.l.aut qui aliter.ff.quod vi aut clam,qui loquitur de eo qui arctat aduersarium & quod in simili tradit Alberi.post Rayn.in.l.mora, col.vl.numero.32.ff.de vsur.Et ita nuncupatim & in hoc casu statuit consuetudo Aurelianensis.c.290.Nã cum.c.præcedẽti statutum fuisset consanguineo tempus.24.horarum ad soluendum emptori preciũ venditiõis,cùm sponte ipse consanguineus ab emptore admissus est ad retractũ,mox eodem.c.290.quod confestim sequitur,subdit quòd si super retractu lis oriarur post contestationẽ,est in arbitrio iudicis tẽpus soluendi præstituere.Et eadem prope est consuetudo apud Senones.c.56.Et Lorrienses in pręfectura Montargij hoc tit.§.12.Et vide etiam quæ dicam infra in fi.huius ti.q.5.

Consuetudines.

Quid si sine mora aut culpa emptoris in iudiciũ uocatus est.

4 ¶Et hæc quidem vera sunt in ea specie,de qua locuti sumus,cùm videlicet emptor iniustè recusat.Quid enim si nulla ipsius culpa interuenit,sed fortè è diuerso consanguineus diem captauit,qua emptor domo abesset,& ei oblationem facit ad domum,eũq; citat in caussa retractus ad lõgum diem,quo emptor adest iudicio,agnoscitq; retractum,& suum contractum exhibet,illumq; iurat verum esse.Vel etiam cõsanguineus emptorem ipsum conuenit,qui eum continuò admittit ad retractum,& confestim vterq; iudicium adeunt pro liquidatione impensarum,& liquidatione facta emptor contractum exhibet,& eum iurat verum esse,vt dictum est.Et tunc crederem esse locum,huic nostræ cõsuetudini,nec iudicem posse id tempus octo dierum producere,quin si id fecerit,curret tamen id tẽpus consanguineo.per id quod in simili voluerunt Guil.Cu.& Alberi.in.l.cùm post mortem. ff.quan.actio de pecu.est anna.quòd si ei cui cõpetebat exceptio non numeratæ pecuniæ, & ex biennio restabant,15.dies tantùm,iudex præstituerit tempus vnius mẽsis ad eam proponendam,is tamen post eos quindecim dies,qui biennium integrum cõfici unt,non admittetur,ar.illius.l.&.l.propter litem.§.j.ff.de excu.tuto.Et illud in vniuersum constat,iudices non posse tempora à lege vel statuto sine ministerio iudicis præfinita producere,nec mutare in præiudicium partiũ,per.l.si verò solùm,in fi.in authen.de nupt.Dy.in.c.indultum,col.4.de regu.iuris,li.6.& Alber.in.l.in senatus.§.vl.numero.2.ff.ad.S.C.Turpilia.cũ concord.à me traditis infra.§.8.glos.2.numero.14.sed & pro ea.Et vide etiã quæ diximus supra.§.j.in glos.10.in verbo,dedans lan,numero.31.præsertim & seq.Ego tamen hoc casu 5 appellandùm à iudice tutius censerem in nostra Francia,in qua omnino parẽdum est sententiæ,vel appellandum,nec locus est nullitati,quam vocamus,in sententijs.

An ĩ hoc tẽpore octo dierũ comprehendatur dies oñsiõis instrumẽti & iurisiurandi.

VTRVM AVTEM IN HOC octo dierum spacio statuto præfinitoq; solutioni precij comprehendatur is dies,quo emptor post ostensionem instrumenti & affirmationẽ precij admisit consanguineum,vt sic istud tempus currat de momento in momentũ.An verò præter eum diem erunt & alij octo dies,planè intelliges ex his quæ generaliter super huiusmodi dubijs latissimè tractauimus supra huius tituli.§.primo,in verbo,& iour,vbi videre poteris.

6 ¶ Sed quid si id tempus octo dierum incidat in diem bissextum, an is connumerabitur pro duobus, an pro vno tantùm. Et certè si de anno ageretur, id biduum pro vno haberetur in fauorabilibus: & pro duobus, in odiosis, vt diximus supra eo.tit.§ j.glo.10.in verbo, dedans lan, numero.119.vigesimo tertiò. At hic non de anno, vt illic, sed de diebus agitur, scilicet de octo diebus, quo casu semper id biduũ bissexti pro duobus diebus cõputatur. Ita enim voluit Iacob.Rauẽ.& post eum Alber.in.l.tertia.§.minorem.ff.de minori.& est optimus text.in.l.2.in postremo casu illius.ff.de diuer.& tẽpora.præscriptio.vti eum text.intelligit Hugo relatus ab Accursio, quanquam aliter intelligunt Ioan.& Bulg.vti & is retulit. Verùm sententiam Hugo.& Bar.ibi,& omnes, vt ipse dicit, sequuntur. *Quid si id tempus cadat i bissextum.*

A PAYER. GLOS. 3.

1 Hoc in loco in mẽtem venit glo.no.in.l.j.in verbo, necessitatem.C.de com. ser.manumis.quæ hanc nobis doctrinã præscripsit. Quòd cùm quis à lege vel statuto cogitur alteri vendere, vt in eo casu,& alijs multis collectis à glo.in.l. Iulianus.§.idem Celsus.ff.de act.emp.& in.l.nec emere,& ibi quoq; Guil.Cu. Alber.& Iason.C.de iure deliber.& alijs quos adduximus supra in rub.huius tit.numero. 15.imò & quod etiam in fi. His igitur casibus,& alijs si qui sunt, quibus quis cogitur, tum demum is cogitur, si prius soluatur precium, neq; enim tenetur habere fidem de precio, vt ibi (inquit ea glo.) innuitur,& per.d.l.Iulianus.§.offerri.ff.de act.emp. Et ad hoc illam glo. expendit,& sequitur Bal.ibi. *An emptor teneatur cõsanguineo cedere habita fide de precio.*

2 Sed quaestionis est, an hic sufficiat cõpensare debitum. quod videtur cùm id vim solutionis habeat.l.si debitor.ff.qui potio.in pig.habe.vbi scribitur, cùm creditum compensatur, perinde haberi, ac si creditori pecunia soluta esset: nec enim interesse soluerit, an compensauerit, ex qua Alberi.ibi & nostri docto.vbiq; annotant eum soluere, qui cõpensat, vt per Bartho.Brixi.quæsti.venerabili.33.quæritur vtrùm excommunicatus. Bart.in.l. aufertur.§.qui compensationem.ff.de iure fisci.& in.l.diuortio.§.ob donationes, in.2.oppo.ff.solu.matri. Alber.in.l.si quid à fideiussore, post princ.& in.l.quod Labeo.ff.de compen. Bal.in.l.2.post prin.C.de compensa.& in.l.tam mandatori.col.2.versi.sed hic dubitatur.C.de non nume.pecu. Ang.con.259.quædam domina, col.2. Rapha.Fulg.consi.131.Gaspar, col.pe.& cons.141.Nanues, paulò ante fi. Paul.Ca.qui & id dicit procedere in statutis, consil.328.quod Nanues, col.j.lib.j.& Corne.con.111.videtur, col.2.in litera.e.li.4.& doct. vbiq;. Et id quoq; probat tex.in.l.vel permutauit.ff.de libera.cau.vbi dedisse intelligendus est, qui compensauit.& l.dedisse.ff.de verbo.signifi.vbi est similis tex.& facit.l.amplius.ff. rem rat.habe. Idq; intantum, vt licèt conditio debeat impleri in forma specifica, vt nostri loquuntur, nec possit per æquipollens impleri.l.Meuius,& l.qui hæredi.ff.de condi.& demon.habeatq; vim solennitatis,& eius quidem nõ leuis. Bal.in authen.matri & auiæ, col. j.C.quan.muli.tute.offi.cum multis concor.à me adductis infra ti.seq.§.2.numero.3.& eò quidem. Et formæ, vt tradit Philip.Deci.consi.11.quoniam, col.6.versi.solùm contra testamentum. Tamen conditio soluendi impletur per compensationem.l.si peculium.§.de illo.ff.de statulibe.quam & in hoc expendunt doct.vbiq;. *An consanguineus possit compensare. Compensatio habet uim solutionis. Etiã in statutis. Etiã in implenda conditione.*

3 ¶ Et huius quidem.l.ar.Bar.in.l.amplius, col.vl.& ibi quoq; Ang.Raph.Co.& Alex.in ad di.Bar.ff.rem rat.habe.tradunt eum qui iurauit soluere, nõ incurrere in periurium, si compensat. quod & idẽ voluit Io.Fab.in.§.in bonæ fidei, col.4.versi.quid ergo dices,& ibi etiã Io.Plat.col.j.ad fi.insti.de actio. Bal.in.c.ad nostram, le.j.versic.quæro an qui iurauit,& ibi quoq; Panor.col.vl.versi.sed contrarium, extra de iureiur.vbi & ipse Bal.dicit id procedere, etiam si quis iurauerit se soluturum verè,& non per iuris fictionem: quia ista fictio realiter idem est quod veritas,& eandem habet vtilitatem:& ideo exorbitat ab omni regula fictionum.l.singularia.ff.si cert.pet.& idem Panor.in.c.cùm dilectus, col.8.versi.alium casum, extra de ordi.cogni.& in.c.cùm inter, col.pe.versi.ad hoc quòd no.extra de exceptio. Imo.in.l.Iulianus, la.j.ff.de cõdi.& demon. Ro.in.l.eũ qui.§.j.ff.de iureiu. Alex.con.12.ver. viso themate antescripto, col.vl.versi.nõ ob.sextũ ar.li.2.Soci.qui hãc rem latè examinat in.d.l.Iulianus, col.pe.versi.vltimò quęrit.ff.de cõdi.& demon.vbi tamen in fi.id intelligit procedere in debito post iuramẽtũ cõtracto. Tynda.q similiter intelligit in tracta.cõpensatiõis, col.26.ver.redeamus ad materiã, vbi & id latissimè differit.& Steph.Bertran.con. *Etiã in iuramẽto uide infra.6. Et eoquoq; de soluẽdo uere & nõ p fictionẽ iuris. Etiã in debito post iuramentum contracto.*

j.in fi.li.j.& conf.44.puto,col.2.numero.7.li.2.& cõ 153.existimo,col.2.numero.11.eo.li.2.& consi.44.pro pleniori,col.2.li.4.Aufre.deci.Tholo.j.& primò fuit quæsitum,& iterum deci.139.item fuit quæsitum si ego.

4 ¶ Et hinc quoq; videmus,quòd emphyteuta,qui non soluit pensionem biẽnio vel triennio cùm dominus tantundẽ ei deberet,non cadit emphyteusi,si sit paratus compẽsare,vt post alios antiquiore s voluerunt Specul.& Io.And.in additio.illius ti.de locat.§.nunc aliqua, versi.79.Ab.antiquus in.c.bona fides,& ibi Anto.in vl.no.& Imo.col.6.& Panor.col.vlt. & Barb col.item vl.extra de deposi.Odof.& Rapha.Fulg.in.l.si constat.C.de compensat. Alberi.in.l.cùm aliter.ff.eo.tit.& in.l.2.col.5.versi.si dominus erat,qui est sub numero.16. & ibi Iason colum.16.vers.decimononò.C.de iure emphy.Io.Fab.in.§.in bone fidei,& ibi quoq; Io.Plat.& Iason charta vl.Zasius col.pe.insti.de act.Bal in sua marga.in verbo emphyteuta,col.2.vers.emphyteuta potest.Ro.dum Spec.vbi supra allegat,con.204.pro discutienda,col.2.versi.nec refragatur.Soci.con.99.in caussa eximij,col.2.versi.secunda dubitatio,li.j.& Fran.Curt.Senior,qui id dicit in palacijs obseruari,con.71.super cõtrouersia, col.pe.versi.transeo ad tertium.Et neminem hactenus legi,si me nõ fefellit memoria,qui contrarium teneat præter Guil Cu.& Pet.Iac.qui eum citat in titu.de actio.in rem pro re emphy.col.3.versi.item est notandum quòd si prædicto Et facit etiã quod ab Ang.responsum est con.132.quidam nomine Nicolaus,quòd si ex stauto non potest opponi,nisi exceptio solutionis,poterit tamen compensationis.& sequitur Alex.d.con.12.col.vl.versi.non obstat sextum,lib.2.& Guid.Pap.deci.Delphi.171.reperio,col.vl.& iterum deci.174.vlterius,in fi.rursusq; in cõmentarijs statuti de literijs compulsorijs,vbi id dicit vidisse se semper obseruari.& Iacob.Rebuf.in.l.nemo carcerem,in addi.C.d exact.tributo.li.10.Anto. Bauer.in tracta.de virtute iuramenti,numero.33.& Steph.Bertran.con.289.tria,col.j.li.2.

Emphyteuta cõpẽsans nõ cadit emphyteusi.

Quid si statutũ tollat oẽm exceptionẽ præter solutionem.

5 ¶ Et nuncupatim in casu retractus feudalis admittendum esse dominum ad compensandum,tenuit Carol Molend.in suis consuetud. Paris.commentarijsti.j.§.13.glo.7.numero. 10.vbi & hanc addit rationem.Nam vt verè soluatur,non stat per compensantem,sed per aduersarium,qui distulit soluere,quæ ratio probatur ex.l.3.§.cùm igitur.ff.de statulibe.cũ dicitur proinde defendi potest,& si non vult exigere,vel ipse soluere,vt hinc habeat vnde conditioni pareat,libertatem competere,quem tex.in id expendit Bart.in.d.l.amplius,ad fi.ff.rem rat.habe.Addit & Molend.vt ad eum redeamus,hæc maximè procedere in hoc casu retractus,cùm emptor potius debita sua soluere,quàm aliena acquirere debuerit.Sed id tantùm obtineret in debito contracto ante acquisitionem.Hãc autem potes addere rationem ad hunc nostrum retractum,quòd cùm res à consanguineo retrahitur,emptor vicem subit venditoris,vt qui vendere consanguineo debet eodem precio.venditori autem precium petenti potest obijci compensatio.l.si ex venditione,& ibi doc.C.de compensat. Nam & ea locum habet in omnibus actionibns & realibus,& personalibus,& mixtis.l.vl. & ibi Bal.C.eo.tit.

Dñs cõpensat in retractu feudali.

6 ¶ Aduerte tamen quia id in nostro casu non est sine dubio.quandoquidem compensatio non vera & propria,sed ficta atq; impropria solutio est.per.d.l.Iulianus,la.j.ibi,quasi dederit.ff.de condi.& demonst.quam doc.vbiq; ad compensationem trahunt.Hincq; occasione sumpta Bart.ibi in fi.dicit eam.l.facere ad eam quæsti.de qua supra diximus,vtrùm qui iurauit dare,à iuramento liberetur compensando,de quo(inquit)in.c.ad nostram,le.j. extra de iureiuran.ex quibus videtur secum hac in re pugnans tenere compensationẽ nõ liberare à iuramento:quia glos.Inno.Hosti.Io.And.Collecta.Anto.Imo.sibi contrarius,& omnes præter Bal.& Panor.id tenent in eo.c.per eum tex.& ibi inter cæteros Fely.col.vl. dicit hanc esse cõmunem opi.& Io.Ana.& Maria.in.c.querelam,eo quoq; tit.Ro.in.l.stipulationes non diuiduntur.ff.de verbo.oblig.dum tractat,an iuramentum faciat precisè cogi ad factum.Matthes.no.54.nota quod iuramentum.Alex.sibi contrarius con.91.visis actis,col.2.versi.secundò principaliter,li.2.Fran. Are.con.99.longitudo,col.2.versi.tertiò, vbi & hanc dicit esse cõmuniorem op.Iason latè in.l.eum qui.§.j.col.j.&.2.ff.de iureiur.& in.l.si pecuniam,in prin.col.pe.versi.tertiò facit.ff.de condi.ob cau.& in.d.§.in bonæ fidei col.pe.& ibi etiam Zasius,col.vl.insti.de act.& idem Iason con.41.in duabus,col.2.versic. prætereà dominus Io.li.3.& Steph.Bertran.sibi contrarius con.154.voluissem,numero.2. lib.j.& consi.305.viso casu,col.j.eo.lib.j.& Matthe.Afflic.deci.Neapo.164.die.7.vbi tamẽ intelligit,si debitor nõ adeo opprimatur paupertate,vt possit soluere.& deci.381.quædam hypolita,col.j.& Ludo.Gozad.consil.32.dominus,col.2.versic.non obstat & secundum,&

Cõpensatio an sit uera solutio.

De eo quod supra dictum est iuramento.

con.69.videtur,colum.j.numero.4.

7 ℭ Igitur vt longo veluti postliminio redeamus ad nostrum casum retractus proximitatis. Si compensatio sit ficta solutio, vti verè est, & nemo contradicit, quomodo de ea intelligentur statuta loquentia de solutione, quæ propriè verè ac strictè, non fictè, non impropriè, non latè intelligenda sunt, vt vbique nostri conclamant. Præsertim autem hoc nostrum statutum quod pleriq; existimant esse contrarium iuri communi, & prætereà iniuriosum ac graue vt diximus supra in rub. numero.60. quamobrem sunt multi. & seq. Verũ eæ rationes non procederent in retractu conuentionali, vt qui multò fauorabilior sit hoc proximitatis, nempe qui ex conuentione partium est: ideo non dubito, quin in eo sit admittenda compensatio. Nisi si quis diceret, verba quoq; contractus strictè esse interpretãda. l. quicquid. ff. de verbo. obligat. cum si. Quod autem supra diximus de emphyteuta cõpensante, vt id obiter dicamus, non est sine dubio, vt videre licet in addi. Pet. Iac. quo loco supra citauimus, cuiuscunque illæ addi. sint, authoris enim nomen non inscribitur. *Decisio quæstionis.* *Quid de retractu conuentionali.*

8 SED SI RECIPIMVS eam op. quæ dicit sufficere compensationem in retractu proximitatis, quæri potest an necesse sit consanguineum expressim declarare emptori velle se compensare, an verò si taceat, & interim labatur tempus, quo solutio fieri debuit, excludetur à retractu, tanquam solutione non facta. Quod videri posset. Nam licèt compensatio ipso iure fiat, intelligitur si petatur, per. l. vlti. C. de compens. glo. & doc. in. d. l. si constat, eo. lib. cum concord. à me collectis in. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numero.13. Verùm Ioan. Fab. in. d. §. in bonæ fidei, vbi supra in ea est sententia, vt semper & in omni casu in quo cessatio solutionis affert præiudicium, quantum ad pœnam, vsuras, interesse, vel aliàs in quocũque effectu moræ, fiat ipso iure compensatio, sine alia declaratione siue petione, per tex. ibi. & quia vbi nulla mora est, ibi nulla quoque petitio est: vel si quædam est, potest exceptione summoueri. l. nulla intelligitur. ff. de re iudica. & l. lecta, in fi. ff. si cer. pet. Cùm igitur effectus compensationis tollat effectum petionis, vel ipso iure vel per exceptionem, sequitur quòd & omnem moræ effectum tollit, quocunque modo mora contrahi possit. *An necesse sit consanguineũ expressim declarare cõpensationẽ ante tẽpus. Compensatio an ipso more & quomodo fiat.*

9 ℭ Et idem quoque voluit Pet. Iac. in. d. titu. de actio. in rem pro re emphy. vbi supra. Alberi. in. l. si quid. ff. de compẽsatio. Imo. in. d. c. bona fides, col.5. versicu. vlterius potest quæri, ext. de deposi. vbi loquitur in illo casu emphyteutæ, qui ne cadat emphyteusi, vult compẽsare, & id dicit menti tenendum. & Pet. Anca. con.6. pro parte, col.3. in.4. dubio, vbi ex hoc pulchrè dicit impediri præscriptionem. & con.235. prima facie, ante fi. & Soci. in eodem casu loquens in. d. con.99. vbi supra. lib.j. & similiter Iason in. d. l.2. in.19. quæsti. versicu. vnde videretur. C. de iure emphy. Et id generale esse, vbi agitur de euitanda pœna, vel vsuris, vt per glo. & doc. in. l. j. & in. d. l. si constat. C. de compens. & Panor. in. d. c. bona fidee, col. vlti. Raph. Fulgo. con.196. ad id de quo, col.j. & Alexan. consi.74. viso titulo, col.j. versicu. sed præmissis, lib.5. & consi.196. visis, col.2. lib.7. & doc. vbique. Sed vide vtrùm id tutum sit in hoc casu, in quo consanguineus venit iure speciali, tractátque nõ de damno, sed potius de lucro, vti asserunt Hostien. Ioan. And. & Pet. Anca. in cap. constitutus, extra de in inte. restit. & diximus latius supra. §. j. in glo.10. in verbo, dedans lan, in.24. quæstio. In retractu autem cõuentionali nihil est, quod in hoc dubitare debeamus, vt pote in quo venditor certat de damno vitando. *De eadẽ re* *Quid in retractu conuentionali.*

10 ℭ Ex quibus soluitur & aliud quod hîc oriri posset. An scilicet necesse sit adiri iudicem, vt fiat hæc compensatio: an verò & extra iudiciũ fieri, siue opponi possit: Nam si non opus sit aliam huius rei fieri declarationem, frustra de iudice quærimus. Cæterum Alberi. in. l. si quid à fideiussore. ff. de compensat. tradit compensationem opponi posse extra iudiciũ, idq; communiter teneri & obseruari. & idem quoq; dicit ipse Alberi post Iac. Bu. in. l. debitor. ff. de nego. gest. affirmans satis esse, vt eius rei fiat protestatio coram testibus. Et id quidem fieri tutius est, etiam si communiter tenetur, nulla opus esse protestatione, aut declaratione cum agitur de vitanda pœna, vsuris, aut interesse, vt diximus in præcedenti versicu. *An necesse sit adire iudicem, ut id fiat.*

SED ET ILLVD IN DVBIVM venit. Si consanguineus in promptu probare non possit debitum, quod sibi ab emptore deberi contendit, sed breui quopiam tempore probaturum se offert: quod fieri potest, cùm quantùm ad id idem est iudicium debiti liquidi, & non liquidi, sed proximè liquidandi, vti per. l. vlti. C. de compensati. voluit Bar. in. l. in compensationem, in fi. ff. de compens. Quæro igitur quantum tempus in id statuendũ est. *Quid si cõsanguineus nõ possit in promptu probare debitum.*

Quidam id relinquunt arbitrio iudicis,glo.in.d.l.vlti.in verbo,indaginem,& ibi Iac.Ra.
Pet.à bel.Perti.Cy.in.10.quæst.Bal.in.2.oppo.& Saly.col.2.in.7.oppo.iidem Pet.Iacob.&
Angel.Are.in.d.§.in bonę fidei,insti.de actio.Collec.Anto.& Barba.in.d.cap.bona fides,
extra de depo.Bal.in.l.si ex falsis,col.2.versic.sed talis obiectus.C.de transactio. & in.l.in
ea.C.de compensat.& in authent.& consequenter,col.2.versic. extra quæro nunquid liq-
dato.C.de senten.vbi id intelligit,modò non excedat duos menses.& Soci.con.65.conclu
sio,col.3.versi.confirmo hoc,lib.4.& Steph.Bertran.consi.289.tria,col.2. numero.7.lib.2.
Alij simpliciter dicunt id fieri posse,& debere intra ipsos duos menses , per.l.aufertur.§.
qui compensationē.ff.de iure fisci.in qua op.fuere glo.in.d.c.bona fides,in glo.vlti.in fi.&
ibi Hosti.& Io.And.vterque in fi.de depos.& Dy.in.d.§.in bonæ fidei,in vlti.quæst.& ibi
quoque Nicol.Neopa.in.4.quæst.glo.& Iason numero.74.insti.de actio.

12 ¶ Alij denique intra tempus quod daretur reo ad soluendum,per.d.§.qui compensatio-
nem,ibi enim dari duos mēses,quia idem tempus præstituitur debitis fiscalibus.l. in frau
dem.§.fiscalibus,eo.titu.& olim omnibus condemnatis dabatur.l.debitoribus.ff.de re iu-
dic.Ideo si nullum tempus datur ad soluendum,nec ad liquidandum dari debet. Ita enim
voluit.Bar.in.d.§.qui compensationem.Bal.in.d.§.in bonæ fidei, & ibi quoque Ioan.Fab.
col.8.in paruis,versi.sed qđ vocas.insti.de actio.Pet.Anc.Imo.& Panor. qui tñ distinguit
in.d.c.bona fides de depos.& Alexā.con.61.& si puto,col.j.lib.3.qđ con.repetitur cō.95.li.
5.& Tyndarus in tracta.de compensa.char.pe.versi.vtiliter circa præmissa,vbi id tempe
rat. Igitur in casu nostro has omnes op . iungendo crederem id faciendum intra tempus
arbitrio iudicis statuendum,modò non excedat tempus octo dierum,quod datur ex no-
stra consuetudine ad soluendum precium,vti & in retractu feudali voluit Carol.Moléd.
in.d.ti.j.§.13.glo.7.ad fi.vbi ex ijs infert, quòd si dominus volens retrahere non habet pró

Quid si cō sanguineus deferat iuramentum emptori.

ptas probationes debiti, & velit deferre iuramentum emptori,id facere potest,modò em
ptor iurare possit intra tempus in id statutum,nam si ab eo loco absit longius , vt id præ-
stare non possit,imputandum est domino , qui ita se arctauit : & nisi soluat intra tempus,
cadet retractu.pro quo est optimus tex.in.l.2.§ si quis tamen,ibi,sic ipse se arctauerit.ff.si
quis cautio.& in.l.cum postulassem,in prin.ibi,quia tardius experiri ceperim.ff.de dam.
infec.Et facit quod in simili tradit Bal.in.l.si à te.C.de pac.inter empto.& vendit.

13 SED ET ILLVD QVERI POTEST, si compensatio hîc locum habeat.Quid si cō

An consanguineus possit compensare debitū creditoris cuius cessionem habet.

sanguineus accepit cessionem debiti à creditore emptoris, an & hoc debitum poterit cō-
pēsare cum precio,de quo vide glo.in.l.si quis in rem suam,in verbo, & non in fraudem,
& ibi Bar.Bal.& Angel.ff.de procurat.Dy.& Bar.in.l.doli.ff.de nouat . & eundem Dy.in
cap. is qui in ius,col.vlti.de reg.iur.lib.6.Specu.in titu.de procur.§.vlti.versi.sed nūquid.
Cy.Ioan.Fab.Alberi.Bal.Ange.& Saly.in.l.eius.C.de compensat. Bar. in . l.qui duos , in
prin.ff.de lega.2.Alberi.in.l.j.col.2.versi.item quærit cum hîc.C.etiam ob chiro.& in.l.a-
pud Celsum.§.de auctoris dolo.ff.de doli mal.excep.& in.d.l.doli,col.j.num. 4.& seq.ff.
de nouati.& in.l.in his officijs.ff.de reg.iuris.Ioan.Fab.in.d.§.in bonæ fidei,col.vlti.versi.
item potest quæri,insti.de actio.Pet.Iac.in titu.de rei vendicat.vtili, quæ competit ex ces
si.col.3.versic.item non cogitur.Imo.in.d.cap.bona fides,col.5.versicu.potest etiam quæ-
ri,extra de deposit.Pau.Ca.consi.181.viso puncto,col.2.versic.quod autem exceptio, lib.j.
Steph.Aufre.deci.Tholo.93.item fuit quęsitum si coram,ad fi.Matthe.Afflic.d.deci.Ne-
apo.163.die.7.col.2.versicu.sed in dicto processu.Quanuis scio multos ex ijs loqui in spe-
cie diuersa,an videlicet compēsatio possit opponi aduersus cessionarium,sed eorum mul
tæ rationes ad hunc quoque contrarium casum pertinēt . Et hæc quidem omnia obtinent
& in retractu conuentionali.

14 POSTREMO QVIA HAEC nostra consuetudo vtitur verbo , soluendi,cum dicit

An satis sit ut consanguineus offerat fideiussores aut pignora.

Condemnatus soluere an liberetur dando

payer.Quid si intra hos octo dies consanguineus offerat idoneos fideiussores , aut pigno-
ra,nec aliter soluat.Dic non id esse satis.neque enim offerre aut dare fideiussores quantú-
uis idoneos soluere est,per tex.in.l.4.§.ait prætor.ff.de re iudica. vbi condemnatus solue
re non liberatur dando idoneos expromissores,& in.l.quod si non soluere.ff. de pigno.a-
cti.& in.l.item liberatur.§.qui paratus.ff.quib.mo.pig.vel hypo.solui.ex quo Bar.ibi pul-
chrê dicit condemnatum ad pœnam pecuniariam:& si eam intra certum tempus non sol
uerit,ad pedis amputationem:non liberari ab hac posteriori pœna dando fideiussores. qđ
& idem tenet ipse Bar.nō obscurê in.l.si pecuniæ,per eum tex.ff.vt in poss. lega. & in.l.eū
qui.ff.de priuile.cred.& apertissimê Bal.in.l.j.paulò ante fi. & ibi quoque Ro. & Alexan.

col.j.& Iason col.quoque.j.per glo.ibi,quam ipse Bal.dicit singul.ff.qui satis.cog. & Alex. in.d.l.4.§.si ex conuentione,& ibi item Iason in.d.§.ait prætor,in.j.no. Angel. Are.in tracta.malefi.in verbo,quas si non soluerit,le.j.nume.9.sed vnum.Pet. Ferra. in tit.forma libel.in acti hypo.in verbo.satisfacere de debito memorato,col.j.versi. sed hic insurgit, & Philip. Decis. in. l. nemo dubitat, ff. de regu.iuris, licet Bar.ibi dubitet,relinquátque indecisum. *pignora aut fideiussores.*

15 ¶ Sed illam sententiam confirmat, quod idem Bar. tradit in.l. statuliberos.§.si quis acceperit.ff. de statulib.& in. l. j. ff. de custo. reo. quòd si ex statuto condemnatus ad pœnam quampiam pecuniariam, si eam non possit soluere, capite punitur, non se huic pœnæ eximit offerendo fideiussores:de quo tamen vide Angel. & Imo. in.l.j.ff. de iniusto testa.Facit item optimè tex.in.c.cùm aliquibus,extra de re iudic. vbi cõdemnatus ad tradendam possessionẽ cuiuspiam rei,non satisfacit dando pignora. ex quo Bal.ibi dicit condemnatum ad soluendum,non intelligi soluere,offerendo pignora & fideiussores.Ideo (inquit) si is qui condemnatus est in centum,& nisi ea soluerit intra aliquod tempus, in duplum,non liberatur à duplo,offerendo pignora vel fideiussores,de quibus etiã vide Barb. latè con.15.preclarè,in.j.dubio,lib.2.Et ad hæc omnia facit glo.in.l.satisfactio.ff. de soluti.Sed id intellige in casu nostro, cum precium est certum & liquidum.alioquin satis erit offerre fideiussores id ipsum soluendi,cùm liquidatum fuerit, per tex.in.l.statuliber.ff.de statulib.cum si.& concord.à me traditis supra.§.j.in glo.19.in verbo, luy deuement acertiore du pris,numero.2.& seq. *De eadẽ re*

16 ¶Adeo autem vera sunt quæ supra diximus,vt si debitor promiserit soluere, vel dare pignora,aut fideiussores,intra aliquod tempus, non liberabitur offerendo pignora vel fideiussores,sed cogi nihilominus præcisè poterit soluere, vt voluerunt Guil. Cu. & Bar.in.l. quanuis,in prin.per eum tex.ff.de pigno.acti.& Bal.in margari in verbo,alternatiua,versicu.5.& sequitur Pau.Ca in.d.l.4.§.si ex conuentione,in fi.ff.de re iudi.vbi id dicit perpetuò menti tenendum.& rursum in.l.cùm proponas la.2.etiam in fi.C. de transacti.& Alexan.in.l.j.col.j.ff.qui satisd.cog.vbi id dicit sing.& Fely.in.c.inter cæteras, col.2.extra de rescrip.& Catel.Cota qui & id sing.dicit memor.alternatiuorum. Tametsi Roma. in.d.l. j.qui satisd.cog.tenuerit cõtrarium,per.l.pe.ff.qui.mo.pig.vel hyp.soluit.Et pro eo bñ etiam facit quòd in alternatiuis electio est debitoris.l. plerunq;, ad fi.ff.de iure doti.cum si. Sed.d.l.pe.non probat Ro.sententiã,quia ibi creditor spõte recipit,vt ibi quoq; no. Quod autem de alternatiuis dictum est,procedit cùm quælibet earum est in obligatione,secus si vna tantùm sit debita,altera verò pro illius cautione siue securitate promissa, vt multi ex supradictis scienter declarauerunt. *Debitor q promisit soluere uel dare pignora an liberetur ea dando. In alienatiuis an sit electio debitoris.*

17 ¶Non omittam tamen ad prædicta bene facere tex.in .l. promissor.§. vlti.ff. de constit. pecu.cuius hæc verba sunt.constituto satis non facit,qui soluturum se cõstituit, si offerat satisdaturum.Et quod per eum tex.voluit glo.in.l.vlti.§.j.in verbo,cogendum, ibi, sed si simpliciter.ff.si cert.pet. quòd qui simpliciter promisit, non liberatur dando fideiussores. nam creditori satisfieri debet, quẽadmodum voluit.l.si rem.§.omnis. ff.de pigno.acti.Et eam glo.Bal.ibi,& post eum Ludo.Bol.in secũdis interpretationibus dicunt sing.ad id ꝙ debitor incarceratus ob debitum,non potest carcere liberari offerendo fideiussores. Id qđ etiam dicit idem Bal.in sua marga.in verbo,debitor,col.2.versi.si debitor propter debitũ. Nisi (inquit) fuerit incarceratus ob fugę suspitionem: tunc enim datis fideiussoribus esset relaxandus,per.l.si fideiussores.§.vlti.ff.qui satisd.cog.

NE SERA PLVS RECEV. GLO. 4.

1 QVID SI HAEC CONSVETVDO,id non adiecisset,sed simpliciter statuisset tempus octo dierum, vtrùm elapso eo tempore consanguineus esset audiendus ad purgãdam moram.Quod videri posset ex eo quod scribit glo.in.c.cupientes.§.quod si per viginti,in verbo,expectati,lib.6.quòd tempus à lege præstitutum ita demum tantùm inducit priuationem iuris,absq; moræ purgatione,si sit canon latæ sententiæ,aliàs minimè.& ibi eam sequuntur Ioan.Mo.Archi. Ioan. Andre. Pau.Eleaz.Pet.Anc.Imo.Domi.& Philip.Franc.ibi.& Angel.con.64. quoniam nihil est, col.j.cum alijs multis concord.quos tibi abundantissimè collegi in nostris commentarijs *Quid si simpliciter consuetudo tempus statuisset. Tempus legis uel statuti an priuationẽ in-*

ducat sine purgatio = ne moræ. in.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,numero.255.decimum quod à superioribus. C.de reuo.donatio.Hîc enim nihil est,quod videatur esse latæ sententiæ.

¶ Contrarium tamen verius est ex his verbis,ne sera plus receu,quæ purgationem moræ
2 tollunt:nam si posset purgare moram,reciperetur.Et quia etiam cùm à lege vel statuto tēpus statuitur,post illud tempus non admittitur quis ad purgandam moram,etiam si id adiectum non fuerit,vt expressè voluit Inno.in.c.cùm in tua,& ibi quoque Panor. col.vlti. & Cardi.Alex.col.antepe.versi.quæro tertiò circa prædicta,extra qui matr.accus.pos.per tex.in.l.vlti.ff.de decret.ab ordin.faci.quæ.l.loquitur de lege municipali. & in.l. ob commissa.C.de adult.Et idem etiam voluit Bal.in.l.diffamari.col.2.versic.expedito tex.C.de ingenu.manumis.vbi & ad hoc dictos tex.allegat, & ex hoc no . differentiam temporis à lege vel statuto præfiniti,& à iudice.& idem Bal.in.l.j.in prin.C.de in inte.resti.vbi dicit quòd lapsus termini tacitam renunciationem inducit,per tex.ibi,& in.l.bonorum.ff. rem rat.habe.& no.in.l.si ego.ff.de neg.gest.vbi & ipse Bal. idem voluit ex glo. ibi. & idē Bal. in.l.si ea,col.vlti.versi.& no.quòd in termino hominis,& rursum versi.quero vtrùm quādo.C.qui accus.non pos.& in authen.ad hæc,col.pe.versic.si ego diffamo.C. de vsur.& in l.acceptam,in.21.quæstio. C.eo.titu.& in.l.j.col.7. in.26.oppo.C.qui admit.& in.l.obseruare.§.ad hæc,col.2.ff.de offi.procon.& in.l.2.per illum tex.eo.titu.& in.c.personas, versicu.pone statutum,& versicu.sed nunquid mora,& iterum versic.deinde, & seq. extra de appella.& in.c.j.col.j.versicu.& ex isto tex.titu.quo temp.mil.& in.c.j.§.porrò , titu.qual. olim feud.ali.pot.& con.466.Andreas,in.2.dubio, lib.j. vbi dicit quòd renunciare videtur,qui non paret terminis à lege statutis,per.l.2.C.de iure emphy.&.l. facta.§.si quis bonorum.ff.ad Trebel.& no.in.d.l.si ego. Alberi.in.d.l.bonorū,col.j.numero.2 .ff.rem rat.habe.& Angel.in.l.properandum,in prin. post medium.C.de iudi.vbi id intelligit,si nō opponatur,& allegat.l.si maritus.§.præscriptiōes.ff.de adulter.&.l. mariti lenocinium.§.sex menses,eo.titu.idem Angel.Imo.& Alexan.in.l.si insulam.ff.de verbo.obligat. Pet.Anca. in.c.quàm sit,col.2.versic.item no.quòd negligentia,de elec.lib.6.Alexan.consi.133.circa executionem,in fi.lib.6.Guid.Pap.consi.38.nedum inferiores,col.vlti.versi.quia mora.Feli.in.c.2.col.antepe.versic.item intellige,nisi esset terminus legis, extra de constitu. Soci. consi.63.in causa vertente,col.3.versic.nec etiam dicere,lib.j.Matthe.Afflic.loquēs de iure congrui,& alios quoque allegans in tracta.protomix.in verbo,vt intra. xxx. dies,col. 9.versic.quartò no.& est etiam optimus tex.præter illos in.l.sed si vnius.§. si ante.ff.de iniurijs,cuius hæc verba sunt.nam & si nuda voluntate iniuriam remisit,indubitatè dicendum est extingui actionem iniuriarum, non minus quàm si tempore iniuria fuerit abolita.& quæ dicemus infra titu.procedente.§.j.glo.2.in verbo , a tel temps , numero . 49.ad hæc cùm venditor,& seq.

De eadē re

Temporis lapsus tacitam renunciationem inducit.

3 ¶ Et hanc sententiam fulcit quòd qui non obseruat tempus constitutionis , non dicitur eius formam obseruare.Bal.& Saly.in authen.quæ supplicatio,ille ad fi. hic in.j.no.& ibi quoque Iason in.4.no.C.de preci.impera.offeren.per illum tex.in illis verbis,nisi sub hac forma,iuncta glo.& etiam per tex.in.l.scire oportet.§.consequens. ff. de excu. tuto.cùm dicitur,non aliter audietur , nisi obseruauerit constitutum tempus : quæ verba non longè distant à verbis his nostræ consuetudinis.& voluit quoque Pau.Cast. in . l. qui Romæ.§. Callimachus,in fi.& ibi quoque Iason col.4.versicu.quintò no.ff.de verbo. obligat. & idē Pau.in.l.si in lege,in princ.ff.de loca . vbi ex hoc infert ad tempus à statuto præstitutum. & Feli.qui id dicit sing.in.c.cùm dilecta,col.9.versic.octauum signum,extra de rescrip.et Iason in.l.non erit.§.si neque,quem legit sub.l.ait prætor, quæ est.3.versicu.secundò vltra scribentes.ff.de iureiur.& in.l.in pupillari,in.2.no.ff.de vulg.& pupil.& in rub.C.qui admit.col.2.& col.166.vertitur quæstio,col.pe.versi.confirmatur,lib.2.& con.seq.col.vlti.& con.191.placet mihi,col.2.versi.secundum principale,eo.lib.2.& con. 48. totus iste cōtractus,col.j.versicu.similiter tempus,lib.3.& con.53.circa primum, post prin. eo. lib.3.quod repetitur con.132.lib. 4.vbi ad hoc alia multa allegat.& Matth.Afflic.in constit.Siciliæ in cip.exceptiones,col.4.in princ.Albert.Bru .in tracta.de forma & solennit. actus, in rub. ex quibus consistunt forma & solennitas,versic.27.& Catel.Cota qui id dicit singul. memorab.tempus constitutionis,& Rebuf.noster in tracta.nominationum, in. 14. quæstio. princ.numero.6.

Tempus cōstitutionis pro forma est.

4 ¶ Sed quibus addere potes Bal.qui idem voluit con.169.statuto ciuitatis Ianuæ, versicu. tertiò,quia meta temporis,& iterum versicu . sed quia non fuit obseruata forma , lib.j.&

De eadē re

iterum consi.172.statuto cauetur quòd debeat,circa medium,eo.lib.j. & vide etiam eundē Bal.in.l.liberti,col.5.versi.quandoq; ex illis.C.de ope.libert.& in.l.omnes populi,col.pe. versic.item nota.ff.de iustit.& iure.& in.d.l.obseruare.§.posthæc,col.2.versi.est etiam hîc notandum.ff.de offi.procon.vbi dicit quòd recedere à tempore,est recedere à forma, per d.l.qui Romę.§.Augerius.ff.de verbo.obligat.&.l.Thais.§.inter.ff.de fideicom.liber.&.l. statuliberi.§.vlti.ff.de lega.2.& eundem Bal.in.l.ordo,circa medium.C.de execut. rei iudica.& in authen.qui semel,col.4.C.quomo.& quan.iudex.& in.cap.licèt, col.j. extra de supplen.negli.præla.

5 QVID TAMEN SI IVSTVM aliquod impedimentum superuenerit,quod prohibuit ne consanguineus intra id tempus octo dierum solueret. An ita excusabitur, vt post tempus id possit facere. Matthe. Afflic.in tracta.protomix.in verbo,vt intra.xxx.dies,colum.6.versicu.sed iterum quæritur,tradit tempus ei non currere,per.l.j.C.de anna. excep. cum si.Cui adde optimum tex.in.d.l. ob cōmissa.C.de adulter.quæ etiam excipit iustum impedimentum.& in.d.l.scire oportet.§.sufficit,qui continenter sequitur.d.§.consequēs, & eum ita temperat,vt si quis propter ægritudinem, vel aliam necessitatem, puta maris, vel hyemis,vel incursus latronum,aut aliam aliquam similem,constituto tempore nō poterit venire, ei est ignoscendum.Et id quidem in tempore præstituto à lege municipali, voluit expressim Bal.in.d.l.diffamari,vbi supra citauimus.C.de ingenu.manu.Et faciunt quæ scripsi supra.§.j.in glo.10.in verbo,dedans lan, in.24. quæsti.& quæ scribam infra titu.seq.§.j.glo.2.in verbo, a tel temps,numero.57.sed tamen vide,& seq.

An impedimentum excuset cōsanguineum q intra octo dies nō soluit preciū.

6 ¶ Et hæc quidem maximè procederent, si subesset magna quæpiam euidensque caussa, per.l.diuus.ff.de restit.in integ.&.l.& si.ff.de reg.iuris,quibus in locis ita ad verbum scribitur.Et si nihil facilè mutandum sit ex solennibus, tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est.Et facit.c.significāte,extra de pigno. Verùm id apud nos vix reciperetur:quandoquidem in huiusmodi retractibus nec absentiæ,nec ignorantiæ,nec ætati subuenitur,adeo stricti iuris sunt,vt cauetur infra.§.pe. eodemq;.35. huius titu. & ita vt nec his quidem restitutioni locus pateat,vt ibi latè tractabimus. Præsertim verò cùm hîc tractetur de lucro consequendo,per ea quæ diximus supra.§.j.glo.10.in verbo,dedans lan,numero.121.certum est,& seq.

De eadē re

7 SED ET IN DVBIVM potest illud vocari, si nondum transiit annus retractus, an hic qui venit ad retractum,& admissus fuit, nec tamen pecunias intra hos octo dies emptori obtulit,& ideo exclusus est à sua oblatione,vt hîc dicitur, audiendus tamen sit,si iterum vult facere nouam oblationē retractus,intra ipsum annū contractus. Vide omnino quæ latissimè scripsimus infra eo.titu.§.8.glo.7.quæ est in verbo,le retrayant en descheroyt,numero.3.quid igitur,& multis seq.vsque ad fi.eius glo. Sed ita tamen, vt hic perpendas verba nostræ consuetudinis hoc in loco,quæ sunt huiusmodi, Il ne sera plus receu au dict retraict,quæ videntur perpetuo consanguineum repellere. Sed vide quæ dicam in.d. §.8.glo.7.numero.24.& hæc certè.

Quid si cōsanguineus qui nō soluit,intra id tempus nouam oblationem facit.

§. 4.

TOVTESVOYES si lachapteur quant on luy offre le retraict,declaire certain pris,& en a faict serment,& le monstre par le contract.ce nonobstant si ledict retrayant ne se y veult pas tenir, & veult monstrer quil y a eu fraude, & que ce nest pas le vray pris, il sera receu a le prouuer, & ce pendant ne courra pas ledict temps de huyt iours contre luy.mais sil ne le preuue,& il soit trouue a lintention de lachapteur, ledict temps de huyt iours aura cours contre le retrayant, & ny sera plus receu,& perdra la piece dor ou dargent quil aura baille seullement.

IL SERA RECEV A LE PROVVER. GLO. I.

Statutum quòd dispo nit stari iu ramento an tollat pro= batione cõ trariam. Qui tolli negant.

1 VBICVNQVE EX LEGIS VEL statuti dispositione defertur iuramẽtum, potest nihilominus aduersarius probare contrarium, etiam si lex ipsa aut statutum diceret stari iuramento, ex sententia glo.in. l.2.§.si absens, & ibi Pau.Ca.ad fi. Alexan.Soci.& Iason.ff.si ex noxa. cau. agat, è quibus ipse Pau.dicit eam glo.sing. Et idem voluit, vt ab omnibus citatur, Azo.in summa.C.ad leg.Aquil.quanuis in meo codice non reperi. Cy. & Bal. in.l.j.C.si aduer. liber. Io.And.in.c.statutum,col.3.in verbo,iuramentum,& ibi Domi.in.§.cùm verò,de rescrip. lib.6.Tancre.in suo libro quæstionum,titu.de probat.in.6. quæstio. Iac. Are. Ange. Imo. Pau.Ca.Ro.& Alexan.in.l.qui bona.§.qui damni, in princi.per illum tex.ff.sol.matri.Iaco.Bu.Bal.& Saly.in.l.j.C.de re iudic. Alberi.in.2.parte statutorum, quæsti.13. item quæro si statuto vel reformatione. Bal.in.l.si tutor petitus, ad fi.C.de peri.tuto.vbi loqtur de statuto, quo statuitur credi publicæ famæ contra magnates.& in.l. qui accusare, col.2.versi. vltimò no.hîc.C.de eden.& in.l.vlti.col.4.versi.ex hoc deciditur.ff. de feri. & in.l.diuus versic.quartò est arg.& ibi Angel.circa mediũ.ff.de milit.testa.& idem Bal.in.l.j.& ibi etiam Saly.C.de reb.cred.& in.l.contra negãtem, in fi.& ibi item Saly.etiam in fi.C.ad leg. Aquili.& in.c.j.col.j.in verbo, credatur, titu.si de inuest.inter do.& vasal. lis oria. Angel. in.l.qui restituere, col.2.per illum tex.ff.de rei vendica.& in.l.qui vas, in princ.per illum tex.ff.de furt.& in authen.de exhib.reis, in prin.etiam per illum tex.& in.§.oportet, in authen.de iudic.Saly.in.l.j.per glo.j.C.de. reb. cred.& iureiur.& in.l.ea quidem, in. 10. quæstio.C.de accusat.Pet.Ancar.in.c.j.in.14.quæstio. prin. versicu. circa hæc quæro vlterius, qui est in char.59.in paruis, extra de cõsti.& in c.semel malus, col.5.de reg.iuris lib.6.Panor.in.c.continebatur,& ibi Gof.Cald.Ioan.Zoch.& Card.Alexan. extra de despon.impub.idem Panor.in.cap.proposuisti, in.j.no.& ibi Fely.col.j. &.2.& Philip. Deci.in.3.no. de probati.idem Panor.con.51.videtur primò standum, versi. quintò adduco, lib.j. Ro.in l.si duo.ff.de acqui.hæredit.& in.l.admonendi, col.15. & seq. & ibi etiam Alexan.col.34. Fran.Curt.Senior in repe.char.22.col.4.versic.& pro ista parte,& multis seq.& Iason etiam in repe.col.109.versi.ex ista communi, qui est in numero.304. & sequen.ff. de iureiur. idem Roma.con.102.super eo quod primò quęritur, colum.2. vbi ex hoc dicit, quòd stãte statuto quòd debitor elapsis decem annis iurando debitum fuisse solutum, ipse liberatur, potest tamen probari contrarium. & allegat. l. videamus.§. item videndum, iuncta.l.vlti.ff.de in lit.iuran.& idem Roma.con.241.spectabiles domini, in prin.Pau.Ca.in l.vlti.ff.de prætor.stipul.Seph.Phederi.in suo opere de legũ interpretatione, parte.2.char. 5.versi.item si statuto cauetur.Angel.Are.in tracta.maleficiorum, in verbo, necnon ad denunciationem Ioannis Ambrosij, numero.15. & ibi Augu. Ari.numero.16.& seq. Cepol. cautel.secundum nouam impressionem.104.multa sunt statuta.Alexan.con.114. in caussa & lite vertente circa filios, col.j.& alijs seq.lib.4.quod iterum repetitur consi.47.lib.6.& idem Alex.con.91.in caussa & lite pendente, col.2.in.fi.eo.lib.6.Barb.latè in tracta.de pręstan.Cardi.in.2.quæsti.2.partis.Soci.consi.55.præstãtissime doctor, col.vlti.lib.j.& in tracta.fal.regu.380.statutum mandans.Feli.in cap.prætereà, in fi.de testib.cog. & in cap.pastoralis, col.10.versi.& generaliter, extra de except.Iason in.l.si quando, col.4. versicu.pro ista op.C.vnde vi.& in.d.l.videamus.§.deferre, col.vlti.in princ.& iterum in. d. l.vlti.ff. de in lit.iuran.& in.l.ait prætor, quę est.3.§.iurat, col.2.ff.de iureiur.rursumq; in.l.eum qui §.in popularibus, col.3.eo.titu.Philip.Deci.consi.83.in caussa accusationis, post prin. Matthe.Afflic.in constitu.Siciliæ incip.qui de aleatoribus, in.5 no.Hippo.Marsi. in repe.rub. de probatio.col.30.versic.non tamen omitto.& in.l.j.§.si serui, col.j.ff.de quæsti. & Catel. Cota memorab.damnum datum.

Qui cõtra tolli asseuerant.

2 ¶ Quanquam scio quosdam (vt nihil est in iure nostro non controuersum) qui in hoc casu non admittunt probationem contrariam. In quibus sunt Iac. Are. sibi contrarius, & Raph.Fulgo.in.d.l.j.C.si aduer.liber. Nam illa (inquiũt) probatio, cui lex vel statutũ stari præcipit, est iuris & de iure, vnde non potest reprobari. Et eius quoq; sententiæ sunt Ioan. Mo.& Io.Fan in.cap.eos, de tempor.ordi.lib.6.D.à Rota deci.79.nota quòd vbi quis impetrat, in antiquis.Alberi.clãculum in.d.l.qui bona.§.qui dãni. ff. de dam. infec.Bal.subobscurè sibi quoq; contrarius in.l.non est.C.quod met.cau.& apertius in repe.l.2. char.vlti.versi.sed pone quòd statutum.ff.de iureiuran. per tex.in.d.l.3.versicu. proderitq;, eo.tit. & in.l.2.C.eo.titu.& arg.l.vlti.C.de fideiuss.& idem Bal.in ea ipsa.l.3.in prin.col.2.versic.

circa sextum,de iureiur.

3 ¶ Sed prior illa sententia,vt communior est,ita (vt plerunq; fit) verior.Ex qua tanquam ex fonte perenni multi riuuli veluti manarunt. Et primùm quidem id quod dicit glo.in d.ca.continebatur,in verbo,viri stãdum est,& ibi Panor.& plerique omnes, extra de despon.impub.quòd licèt tex.eo in loco dicat standum esse iuramento viri dicentis se vxorem carnaliter cognouisse,vt ibi tex.loquitur.Potest tamen vxor probare cõtrarium, per tex.in.d.c.proposuisti,de probati.vbi etiam glo.Panor.& alij idem dicunt, extra de probat.& similiter glo.in.c.j.extra de frigi.& malefi.& in.c.quod autẽ.27.q. 2.& in.ca.si quis acceperit.32.q.j.& ex Theologis scholasticis hoc idem tenuit Richar.in.4.sentent.di.34. in expositione tex.& iterum in arti.2.q.j. *Potest probari contra iuramentũ uiri dicentis se carnaliter uxorẽ cognouisse*

4 ¶ Hinc etiam prodijt quod voluit alia glo.in.d.c.eos,in verbo,affectata, de tempo. ordi. lib.6.quod licèt ignorantia probetur per solum iuramentum illius, qui se dicit ignorasse cap.si verò,le.2.extra de senten.excom.& cap.vlti.extra qui mat.accusa.pos.cum si.potest tamen probari contrarium.Quam glo.in hoc expendit Imo.in.d.l.qui bona.§. qui damni.ff.de dam.infec.Rom.in.d.l.admonendi,col.15.& ibi Iason in repet.col. 110. in. 2. locis, videlicet versicu.tertiò per glo.& versi.inter cæteros.ff.de iureiur.& idem Ro.d.con.102. quibus locis eam glo.dicunt sing.& Feli.in cap.cognoscentes, col. vlti. & ibi quoque latè Philip.Deci.in.2.lect. etiam col.vlti.extra de constitu.Et idem etiam.ea glo.tacita,voluit Bar.in.l.si cui.§.ijsdem,versi.quæro dicit ipse.ff.de accusat. & Feli.in.cap.quosdam,col. vlti.versi.sextò est aduertendum,extra de præsumpt. & Hippo. Marsili. in. d. rub. C. de probati.colum.28. *Ignorantia iuramento probata cõtrariã probationẽ recipit.*

5 ¶ Nec dissimile est quòd cùm cætera quæ in animo consistunt, probentur solo eius iuramento,qui aliquid dicitur habuisse in animo,ex sententia illius glo.quæ quotidie in id allegatur in.§.sed istæ,in glo.magna,circa medium,instit.de actio.cum alijs multis cõcord. illic adductis à Iaso. & à me alibi omnium copiosissimè.Potest tamen eius rei contrariũ ab aduersario probari,vt voluit.Bar.in.l.2.§.si à pupillo,versicu.oppo.supra eo.ff.de vsucap.pro empt.& in.l.is potest,col.5.versicu.aliquãdo ipse hæres dicit.ff.de acqui. hæredi. & Aegid.Bellamer.deci.45.exceptio.Feli.in.cap.accedens,le.2.col.6.versi. octaua conclusio.extra vt lit.penden.Iason in.d.§.sed istæ, colum. 25. versicu. tertiò ad nostram glo.institu.de actio. *Animus itẽ iuramento probatus.*

6 ¶ Sed & hinc prodijt quod voluit alia glo.in.c.proposuisti, in verbo, non probatur, in prin.82.di.quòd licèt credatur nuncio,& executori iurato,in his quæ ad suum ipsius officium pertinent.cap.cum parati,& ibi docto.extra de appel. &.l. magis.§. illud. ff.de reb. eo.cum alijs multis si.& concord.à me latissimè adductis infra eodem titu.§. 8. in verbo, deux records,propè per totam glo.Potest tamen probari cõtrarium. Et idem voluit glo. in.§.item testes,in verbo,in executoribus.4.q.3.Archid.in.c.venerabilibus, col.2.in verbo,citatus,de senten.excom.lib.6.Imo.in.d.l.qui bona.§.qui damni,& ibi Alex.col.j.ff.de damno infec.& idem Imo.in.d.cap.proposuisti,& ibi Fely.col.j.extra de probat.& traditur à multis in.c.quoniam contra falsam,eo.titu.& in.d.cap.cùm parati,extra de appel.& ibi maximè Philip.Fran.& Cardi.Alexan.ille col.7.versicu. tertiò quæritur, hic col. pe. versic.sed quid si statuto.& Pet.Iac.in titu.de acti.de consti.pecu.col.pe.versic. nec etiam deberet.& Guid.Pap.in tracta.præsumptionum,colum.5. versicu. an debeat præsumi, & deci.Delphi.628.non debet de iure.& sing.409.versicu. Pet. Iaco. & Steph. Bertran.con. 27.si hic esset,lib.j. *Nuncii quoque iurati renũciatio.*

7 ¶ Huc item pertinent duo Inno.dicta.Primum in.c.quia propter,col. pe. extra de elect. quòd licèt in casu illius.c. stetur iuramento eius qui se dicit fuisse impeditum. Contrariũ tamen potest probari.Alterum est,prout à quibusdem citatur,in.ca. vlti.ad fi. extra quod met.cau.quod licèt de expensis aduersus contumacem stetur iuramento partis præcedente taxatione iudicis,in odium contumacis.l.properandum.§.& si quidem.C.de iudici.poterit tamen probari contrarium.Sed Inno.hoc ita nuncupatim non dicit,sed aliud quod omnino alienum non est,videlicet condemnatũ ex eo iuramento appellare posse, si videat eum qui iurauit excessisse.Et ita eum sequuntur Ioan.And.Anto.Imo.ibi.& idem Imo. dum simpliciter allegat Inno.vbi supra.in.l.ait prætor.§.j.in fi.& iterum in.l. quod iussit, col.2.versicu.item adde.ff. de re iudica. & ipse Anto. in cap.cùm dilectus, de ordi.cogni. Tu autem vide quæ de hoc dicam latius infra in.6.limitatione. *Item impedimentum.* *Expẽsæ cõtra cõtumacẽ iuramẽto affirmatæ.*

8 ¶ Eiusdem quoque monetæ est,quod à Bar.scriptum est in.l.ambitiosa,col.antepe.versi. *Decurionũ arbitria.*

visis & examinatis.ff.de decre.ab ordi.faci.quòd licèt credatur decurionibus in suis arbitrijs,non solùm quantùm ad ipsos statuentes pertinet,quod prorsus indubitatum est,ex.l. vlti.ff.de hære.institu.sed etiam quantùm ad alios,per tex.in.d.l.ambitiosa,secūdum vnā lect.dum dicitur,quòd debet rescindi:Si enim eis non crederetur, nulla opus esset rescissione,& per alia quædam ibi ab eo allegata.Tamen cōtrarium probare poterit,vel ex euidentia facti.l.si fortè.ff.de castren.pecul.vel aliàs,vt ibi apud eum omnibus videre licet.

9 *Libri rationum.* ¶ Sed & eodem spectant duo Panor.id est ipsius Bar.simiæ placita.vnum in.d.con.51.videtur primò standum,lib.j. quòd licèt testator disposuerit, quòd de re quapiam stetur libris rationum,& ideo sit illis credendum.poterit tamen probari contrarium.Alterū con. 68.cuius exordium est,quanquam super vacatione,in fi.lib.2.quòd si,ex forma statuti credi debeat libris quorundam officialium,tamen per id non tollitur facultas aduersario probandi contrarium eorum,quæ in huiusmodi libris scripta reperiuntur,per no.in.d.c.continebatur,de despon.impub.iuncto.d.c.proposuisti,de probati. *Libri officialium.*

10 *Publicum instrumētū* ¶ Et hæc quidem eo fulciuntur argumento, quòd licèt credatur publico instrumento.l. cùm precibus.C.de probati.cum si.Et similiter testibus idoneis.l.in exercendis. C.de fid. instru.cum si.Tamen admittitur probatio in contrarium.d.l.cùm precibus,&.c.tertio loco,&.c.licèt caussam,extra de probat.& cap.inter dilectos,extra de fid.instru.& cap.cùm Ioannes,ad fi.eo.titu.& cap.in nostra,& cap.ex tenore,extra de testib.& cap. suborta,ext. de re iudic.Imo.con.138.in quæstione,col.j.versi.in cōtrarium,& doc.vbique. Et idem de confessione,vt scilicet confessus admittatur ad probandum contrarium.l.error. C.de iuris & fac.ignorant.Azo in summa.C.de confes.col.2.versi.item confessus.& Inno.in.cap. cùm olim,paulò ante fi.extra de censib.& Alberi.in.l.de ætate,in prin.ff. de inter. acti.Et semper aliàs plena probatio potest contraria probatione tolli,vt no.Panor.& Philip.Deci.in cap.post cessionem,vterque in.3.no.per illum tex.loquentem de sigillo & literis episcopi,extra de probat.& quod per illum quoque tex.dicit glo.in cap.2.in glo. vlti. de fid. instru.vt præsumptio præsumptione.l.diuus.ff.de in integ.restit.&. l. mater, & ibi Bal.& Saly.C.de calum.& cap.quia verisimile,&.c.illud,&.c.literas,extra de præsumpti.cū si. *Confessio.* *Quæcunq; plena probatio.*

11 *Ea quæ cōmittuntur conscientiæ alicuius.* AMPLIABIS PRIMO hæc omnia,vt procedant etiam in his quę cōmittuntur cōscientiæ alicuius.Nam licèt tunc denegetur appellatio,vt video placuisse glo.in.cap.statutum.§.assessorem,in verbo,relinquatur,& ibi Pet.Anc.qui eam dicit sing.Imo. Domi. & Philip.Fran.de rescrip.lib.6.& Bal.in.l.j.in.2.lec.col.pe.in.4.quæstio. ff. de lega.2.& in.c. si sacerdos,versi.quæro papa commisit,extra de offic.ordi.Anto.Imo.& alijs in cle.j.de iure patro.Pau.Ca.in.l.de pupillo.§.qui opus.ff.de no.ope.nunciat.Ang. Are. in.§. sed istæ, colum.6.versicu.no.etiam ex glo.& ibi quoque Iaso.col.pe.versic.vltimò non omitto,insti. de actio. Tamen poterit probari contrarium, si de magno aliquo præiudicio agatur. glo.habes in.d.cle.j.in verbo,oneramus,de iure patro.quam singu. putat Bal.in.d.l.j.colū. pri.C.de reb.credi.& eam quoque sequitur.Imo.in cap.j.colum.vlti.de constit. Roma.in d.l.q bona.§.qui dāni.ff.de dāno infecto.Domi.post Lapum in capi.2.col.vlt.de iuramēto calum.lib.6.vbi & illam glo.dicit notabilem. & Iason in. d. §. sed istæ, vbi supra instit.de actio.Barb.in tractatu de præstan.Cardi.parte.2.quæstio.item.2.colum.4.versicu. tertio casu.Idémque ea glo.tacita voluit Bal.in repe.l.2.colum.26.versicu.sed ibi cùm est quæstio.ff.de iureiur.Licèt contrariū simpliciter voluerunt D.a Rota deci.79. nota quòd vbi quis impetrat,in antiquis,per.d.glo.in.d.§.assessorem.

12 *Probatiōes ex ficta cōfessione.* AMPLIA SECVNDO VT PROCEDAT etiam in probationibus, quæ ex confessione ficta procedunt, ex eo quod voluerunt Saly. Angel. Pau. Ca. Alexan. Iason, & cæteri recentiores in.l. si is qui, per illum textum. C. qui testa. face. possunt, quòd licèt aliquis à statuto habeatur pro confesso ac conuicto, ac si verè esset confessus ac conuictus. Tamen admittitur probatio in contrarium, videlicet de innocentia illius. quod & ipsum voluit Ioan. Andre. in addi. Specul. titu. de positio. versicu. verumtamen, qui est in. j. colum. Bal. in. l. 2. §. quòd si actor, in duobus locis. C. de iura.calum. & in. l. ita demum, colum. 2. versicu. restat vnum quærere. C. de procurat. Anto. in capit.vlti.colum. vlti. extra de confess. Imo. latè in. l. creditor. §. iussus, colum. 3. versicu. & pro ista parte. ff. de appella. Francis. Aret. consi. 147. visa consultatione & statutis, in primo dubio, & Alciat. in tracta. præsumptionum, regula tertia in. 22. præsumptione, numero.7.Nam cùm vera probatio admittat probationem contrariam, vt nuper diximus,multo magis ficta.

13 NVNC LIMITANDA HAEC SVNT multis modis. Primo vt procedant, nisi sta tutum vlterius procederet, statuendo non admitti probationem in contrarium, vel aliter ita pedem figeret, vt nostri loquuntur, vt apertè ex eo constaret id censere, vt quia diceret necessariò standum esse iuramento, secundum Bal. in. d. l. j. col. j. & ibi quoque Saly. circa medium. C. de reb. credi. & eundem Bal. in. d. c. j. col. j. in verbo, credatur, titu. si de inuest. inter do. & vasal. lis oriat. Ro. in. d. l. qui bona. §. qui damni, & ibi Alexan. col. 3. ff. de dam. infec. Cepol. cautel. secundum postremam editionem. 104. multa sunt statuta, in fi. vbi ad hoc dicit optimè facere glo. in. l. si nō fuerit. ff. pro socio. & Soci. fal. 380. statutum, in. j. fal. Fely. in. c. pastoralis, col. 10. versi. & generaliter, extra de exceptio. & in. d. cap. proposuisti, colum. j. de probati. August. Ari. in addi. Angel. Are. in tracta. maleficiorum, in verbo, nec non ad denunciationem, numero. 17. & sequen. Iason in. l. si quando, col. 5. versi. tertiò contra. C. vnde vi. Et facit tex. in simili in. l. diem. §. stari. ff. de arbit. & in. l. vlti. ad princ. cum ibi no. C. eo. titu. *Nisi statutū ulterius procederet*

14 SECVNDO LIMITA, vt non procedat, si statutum diceret illud iuramentum habe ri pro plenaria probatione, aut fide: quia per hoc repellit contrariam probationem, secun dum glo. in cle. j. in verbo, fuisse narramus, de probati. quam sequitur Anto. qui dicit no. & Imo. ibi. & Ro. qui hoc ita ex ea limitat in. d. l. qui bona. §. qui damni, col. 3. & Alexan. col. 2. ff. de dam. infec. idem Ro. in. l. si duo. ff. de acqui. hæredit. Alexan. in. l. 2. §. si absens, col. 2. ff. si ex noxa. cau. agat. vbi eam glo. dicit reputari sing. & con. 114. in caussa & lite ver tente, versi. nec obstat si dicatur, lib. 4. quod repetitur con. 47. lib. 6. Barb. qui eā vbique di cit sing. in. l. sciendum, col. 114. ff. de verbo. oblig. & in repe. cap. Raynaldus, col. 21. extra de testa. & in repe. l. cum acutissimi, col. 36. C. de fideicom. & in tracta. de præstan. Cardi. in 2. parte quæsti. 2. col. pen. versicu. & ex istis. & con. 2. sapienter, col. 3. lib. 2. & consi. 78. illud in medium, colum. pe. lib. 3. Feli. in cap. graue, colum. vlti. extra de offic. iudi. & in. d. cap. proposuisti, colum. j. de probati. Philip. Deci. consi. 83. in caussa accusationis, colum. j. Anto. Corset. in suis sing. in verbo, plenaria. Hippo. Marsil. in. d. l. j. §. si serui, colum. j. ff. de quæstio. *Quid & si statutū habeat pro plenaria probatiōe.*

15 ¶ Id quod intelligit Alexan. d. consi. 114. quo loco supra citauimus, cùm statutum nominatim vtitur ea dictione, plenaria, de qua etiam loquuntur plerique omnes, quos supra ci tauimus. Secus (ait) si statutum vteretur dictione, plena, ita scililet, habeatur pro plena probatione. Nam nihilominus poterit probari contrarium. quia duo (inquit) testes efficiunt plenam probationem, vt dicit glo. in. l. admonendi. ff. de iureiur. & in. l. in bonæ fidei. C. eo. titu. & sunt iura ad hoc vulgaria. Et tamen non est dubium, quin huiusmodi ple na testium probatio possit contraria probatione reprobari, vt supra diximus. & probatur in cap. licèt caussam, extra de probat. Et nuncupatim sequitur Iason, qui id dicit nouum & mirabile, in. d. l. 2. §. si absens, colum. j. versicu. limita prædictam conclusionem. ff. si ex noxa. cau. agat. *Quid si pro plena.*

16 ¶ Sed hîc paululum aduerte lector, quia nihil interesse videtur inter plenam & plenariam probationem: nam quemadmodum plenarium dicitur, quod adiectione non indiget, Archi. in. cap. licèt, quod est. 2. de preben. lib. 6. Ita & plenum quoque dicitur, cui nihil ad di potest. c. bene quidem, in prin. 96. di. & c. si omnia, in fi. 6. q. j. Hostiensis in. c. per venera bilem, ext. qui filij. sint legit. Bal. consi. 383. quādo super facto, in prin. lib. 3. vbi nominatim vtrunque æquiparat, & plenum & plenarium. Et Raph. Co. consi. 187. dominus, post medium. Et alibi dicit ipse Bal. in. d. l. admonendi, col. 5. in. j. quæsti. quòd plena probatio dici tur, quæ nulla adiectione indiget, cum alijs multis concord. à me collectis in repe. l. si vnquam, in fi. numero. 10. quid autem & in hoc. C. de reuoc. donatio. Sed quibus addere potes optimum tex. in. l. si cum dies. §. j. ff. de arbit. *Plenarium quid dicatur. Plenū item*

17 ¶ Ideóque & expressim in casu de quo loquimur, Barb. in. d. l. cum acutissimi, col. 36. nullam etiam faciens differentiam inter vtrunque allegat tex. in. d. cle. j. de probatio. ad hoc quidem, quòd si statutum dicit aliquid haberi pro plena aut plenaria probatione, non potest contrarium probari, & idem quoque Barb. consi. 17. clementissimi, colum. 2. libro. 2. loquendo de plena probatione, allegat etiam. d. glo. ita apertè sentiens, nihil referre, hoc casu dicas plenam, an plenariam. Sicuti item facit idem Barb. d. consi. 2. colum. 3. versic. præterea est aduertendum, libro. 2. Et aliàs etiam videmus iura promiscue his verbis vti, vt colligitur ex cap. quoniam vt ait, in fi. ibi, potestatem plenariam, extra de vit. & honesti. cleric. & cap. cum inter, & cap. suborta, extra de re iudic. & cap. præterea, in fi. de offic. *De eadē re*

deleg.& cap.quia sæpe,de elect.lib.6.& cap.quanquam,de censib. eo. lib. 6. Et bene facit glo.in cle.vlti. in verbo, restituerint, de censib. quæ quam plenariam restitutionem primùm appellat,mox eandem plenam vocat, ita clarissimè sentiens nihil esse discriminis inter plenum & plenarium.Nam & Bal.consi.381.concessio arbitri,in prin.lib.j.interpretatur plenariè,id est,plenè.

18 ¶Et ego quidē,vt tandē meum interponā iudiciū,censeo nihil interesse inter plenā & plenariā probationē,nisi ꝙ primū latinū est,alterū (ni fallor) barbarū.Ideo vt cōtra plenā ꝓbationē admittitur probatio,vt satis supra ꝓbauimus:ita quoq; cōtra plenariā,vt expressè etiā voluit Fran.Are.vir optimi omniū ingenij atq; iudicij,in.d.l.si duo, col. 2.ff.de acqr. hæred.q dicit illā glo.pro alia parte allegatā nihil eò ꝑtinere, qa loqtur in assertione Papæ in quo speciale esse videtur,propter supremā illius excellentiā, ad quā (vt hoc illi addā) ob singularē industriā explorata eius fide & grauitate assumptus est, meritòq; ei ante alios credēdū est,iuxta.l.j.ff.de offi.præfec.prçto.Ex quo videmus,ꝙ aliàs solius papę testimonio creditur.c.cū à nobis,ext.de testib.vt hinc facilè appareat in materia probationis plus momenti esse in dicto & assertione illius,q̃ alterius.Et quòd in casu.d.cle.j.de probata.sit speciale in papa,vt non admittatur contraria probatio,voluit etiā Bar.quem tamen Fran.ipse Aret.nō citat,in.d.l.ambitiosa,col.antepe.versi.visis & examinatis.ff. de decre. ab ordi.faci.& id non obscurè sentiunt glo.& docto.in ea ipsa cle. & apertè probant verba illius nūcupatim loquentia de papa.nam si idem de alijs voluisset, idem quoq; in alijs expressisset.l.j.§.sinautem ad deficientis.C.de cad.tollen.&.c.inter corporalia,post medium,extra de translat.prælat.&.c.ad audientiam,de deci.cum si.

Contra supradicta.

19 ¶Ideo subdit Aret.vt ad eū redeamus, ꝙ in alijs non videretur esse verū,qđ dicit.d.glo. Nam plus est dicere,ꝙ probatio sit manifestissima,vel liquidissima,vel euidētissima,q̃ꝙ sit plenaria.Et tamen licet tex.in.d.ca.licèt caussam,de ꝓbat. dicat ꝙ per priuilegia & instrumenta sit manifestissima siue euidentissima probatio, possunt tamē reprobari,vt iam satis supra diximus.Et etiam contra præsumptionē iuris, quæ est liquidissima probatio, glo.in.l.si tutor.C.de peric.tut.cū alijs multis concord.adductis à me in repe.l.si vnquā,in verbo donatione largitus,nume.133.ad hæc si verū.C.de reuo.donat.tamen admittitur ꝓbatio in cōtrariū.l.siue possideris,& ibi no.C.de probat.vnde illa (inquit) glo. non est trahenda ad cōsequentiā.Et rursus idem Are.col.seq.versi.de eo autē quod supra dixi,ad hāc sententiam corroborandā adducit,ꝙ licèt consuli concessa sit plenissima iurisditio.l.si in aliquam.ff.de offi.proc.quæ nuncupatim eo verbo plenissima vtitur. Tamen potest illius sententia per appellationem reprobari.l.à proconsulibus.C.de appel.

De eadē re

20 ¶Sed & in hac sententia solus non fuit Are.ne quis vereatur vnius aduersus multos sententiā sequi.Nam & eā sequitur Philip. Deci.sibi contrarius, sed in lec.nec in vno tātum loco,videlicet in.c.cognoscēres,in.2.lec.ad fi.ext.de cōstit.& in.d.c. proposuisti,col.2.versicu.2.videtur,de probati.Quibus locis & hæc addit,ꝙ cùm statutum dicit,quòd iuramentum habetur pro plenaria probatione,id satis operatur quod integrat (ita enim loquitur verbo quidem latino,sed quod nō habet eā significationē,quā intelligit) id est, integrum reddit iuramentū ad faciēdā probationē,cū aliàs nō sit plena probatio.c.vlti.ext.qđ metcau.vnde nō debet vlterius opari,vt excludat probationē legitimā in cōtrariū,ar.l.si quādo.C.de inof.testa.&.c.cùm dilectus,de consuetud.Quibus etiā adde quòd ea glo. non asseueranter affirmat quod ex ea omnes colligunt,sed dubitāter loquitur,dum dicit,& hoc fortè vult litera infra,ibi,fidem plenariam.

De eadē re

21 TERTIO LIMITA vt procedant, nisi etiam dicat statutum, quòd plenissima fides adhibeatur,siue quod plenissimam faciat fidem:quia tunc etiam non poterit probari contrarium,vt voluit Anto.in.d.cle.j.& ibi quoque Imo.col.3.versi.no.bene ex glo.de probati.& Ro.in.d.l.si duo.ff.de acqui.hæred.iterumq; in.d.l.qui bona.§.qui damni,& ibi quoque Alexan.col.2.ff.de dam.infect. vbi & Roma.hanc adijcit rationem, quòd cùm dicitur plenissima,idem est, acsi diceretur omnimoda probatio, quæ excludit probationem contrariam,vt mox dicemus in sequen.limitatione.Et idem voluit Soci. d. regula.380.in 2.fal.& Feli.in.d.c.graue,col.vlti.extra de offic.iudi.& in.d.c.pastoralis, vbi supra de excepti.& in.d.c.proposuisti,col.j.de probati.& Hippo.Marsil.in repe. rub. C.de probatio. col.30.versi.limita tamen prædicta,& sing.357.extant statuta. Et faciunt quæ de plenissima munitione,& securitate,& liberatione dicam infra eod.tit.§.35.glo.4.numero.38.quæ sententia. Sed tu super hac limitatione vide quæ dixi in præcedenti limitatione, cum ex

Quid si statutū habeat pro plenissima probatione.

Francis. Areti. loquutus sum de plenissima iurisditione, & quæ etiam dicam in sequen. limitatione.

22 QVARTO IGITVR LIMITA, nisi statutum dicat, quòd omnimodo siue omnino credatur iuramento, siue quod iuramentum omnimodam fidem siue probationem faciat, tunc enim nec contrarium probari potest, vt post Bal. in exceptionibus iuris canonici, voluit Ro. in d. l. si duo. ff. de acqui. hæredi. & in d. l. qui bona. §. qui damni, & ibi quoque Alexan. col. 2. ff. de dam. infect. per glo. in cle. j. in verbo, omnimodam, de foro compet. Et hoc quoque voluit Barb. in d. l. sciendum, col. 14. ff. de verbo. obligat. per illam eandem glo. quam dicit sing. & Soci. d. regula. 380. in vlti. fal. & Feli. in d. c. graue, col. vlti. de offic. iudi. & in d. c. proposuisti, de probat. & in d. c. pastoralis, de excepti. & Hippo. Marsil. in d. l. j. §. si serui, col. j. ff. de quæstio. & ante hos Alberi. quē nullus eorum citat in. 2. parte statutorum, quæsti. 13. item quæro si statuto vel reformatione. *Quid si pro omnimoda.*

23 ¶ In quam sententiam facit tex. in l. antiquę, in princ. versi. sed & si quidem, ibi, omnimodo esse credendum. C. ad S C. Velleia. & ibi glo. quæ expressè negat illic posse probari cōtrarium. & tex. in §. vlti. Instit. de tutel. vbi lex interpretatur, quòd quando vult omnimodo stari assertioni testatoris approbantis personam, illud verbum exponitur sine caussæ cognitione. & sic patet quòd iudex non potest inquirere, vtrùm ea assertio sit vera an falsa. Et quod habetur in l. quoties, in prin. iuncta glo. ff. de noxal. & in l. si cùm exceptiōe. §. sed & si quis. ff. quod me. cau. vbi probatur hanc dictionem (omnimodo) idem significare quod præcisè, cum alijs multis concord. à me collectis in d. repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numero. 73. est enim & hæc dictio. C. de reuoc. donat. *De eodem. Omnimoda dictio præcisa.*

24 ¶ Et hæc quidem propè omnia allegat Fran. Aret. in d. l. si duo, de acqui. hæredi. vbi primum in col. eius. l. 2. videtur dubitare, an hæc limitatio sit vera, quoniam glo. in d. cle. j. de for. compet. qua maximè innituntur, qui hanc limitationem astruunt, non dicit quòd hęc dictio (omnimodo) significet aliquid pręcise, ita vt non possit probari contrarium, quando apponitur facultati probandi: sed illud tantùm, quòd vbi conceditur alicui omnimoda iurisditio intelligitur concedi merum imperium, quod aliâs in simplici concessione iurisditionis non comprehenderetur, per l. imperium, cum ibi no. ff. de iurisdit. om. iudic. & l. j. §. j. ff. de offic. eius cui mād. est iurisd. & ita (ait) bene probat. d. glo. quòd ea dictio (omnimodo) propter sui vniuersalitatem, vt ipse loquitur, se plus extendit, quàm simplex cōcessio, sed non eatenus tamen, vt probationem excludat. Et quia etiam ille tex. in. d. l. antique, post illa verba, omnimodo esse credendum, addit quòd nullum auxilium competit mulieri, ac si diceret non amplius esse disceptandū: qđ frustra esset additum, si id priora verba significassent. Tandē verò col. sequē. versi. & quia supra diximus, videtur huic limitationi adhærere, per d. §. vlti. instit. de tutel. & per tex. & glo. in d. l. si cùm exceptione. *De eodem.*

25 ¶ Verùm Philip. Deci. in d. c. proposuisti, col. 3. versic. tertiò fallit, de probat. intrepidè tenet contrarium: quia licèt statutum (inquit) loquens per verbum (omnimodo) videatur pręcisè loqui, hoc tamen intelligitur quantùm ad integrandum, id est, vt ipse intelligit, integrum reddēdum iuramētum, vt habeatur pro ꝓbatione integra: cū aliâs nō sit legitima ꝓbatio, vt supra diximus ex eodē in. 2. limitatiōe, ad fi. Et in hoc satis statutū opatur, etiā si probatio cōtraria nō excludatur, vt & ibi diximus. Ideo Bal. in simili in l. vlti. C. de cōtra. empt. scribit, ꝙ licèt cōtractus emptiōis possit cōferri in arbitriū tertij, vt qđ ab illo dictū fuerit, omnino seruetur, tamē si iniquè arbitretur, ab eo receditur. l. si libertus. ff. de ope. liberto. nā verbū (omnino) cōgruā recipit determinationē. Et respōdet Decius ad cōtraria: quia, vt ipse dicit, nō loquūtur in materia probatiōis, nisi. d. l. ātiquę, in qua nō admittitur probatio in cōtrariū, quia aliâs dictio illa (omnimodo) nihil oparetur, cū loquatur in instrumēto, qđ aliâs p se & sine alio adminiculo plenè ꝓbat. l. cū precibus. C. de ꝓbatio. Ideóq; vt ea dictio aliqđ operetur, non admittitur ꝓbatio. Sed & tu vltra eū dicere potes, qđ ea lex vlterius ꝓcedit declarādo nō admitti probationē. ideo nihil facit ad hāc partē, sed potius contrariā, vt diximus supra ex Fran. Are. Et adde etiā quæ diximus in duabus pręcedentibus limitationibus, nihil enim video, quare omnimoda probatio plus habeat roboris, quàm plena siue plenaria aut etiā plenissima probatio, de quibus inibi diximus.

26 QVINTO LIMITA, vt procedat, quando statutum simpliciter diceret sufficere iuramentum ad probationem, tūc enim hauddubiè posset probari contrariū. Secus si disponeret standū esse iuramēto. Tūc enim nō audietur volens probare contrariū, etiā si statutū expressè nō reijciat ꝓbationē cōtrariā, ex sentētia Bal. ita nominatim intelligētis, in. c. *Quid si statutū simpliciter dicat sufficere iuramentum.*

nonnulli,col.pe.ext.de rescrip.vbi ita dicit tenere Io.And.in.c.statutū,de rescrip.lib.6.Et idē rursus voluit ipse Bal.in.l.3.in fi.prin.ff. de iureiur. vbi ad hoc allegat tex.cū glo.in.l. vlt.ff.de in litē iuran.Sed & idē voluit Alber.in.d.l.j.C.si aduer.libert.per.l.j.ff.si men.fal. mod.dix.& Steph.Bertran.con.27.si hîc esset quæstio,versi.sed nos nō sumus,lib.j.

27 ¶Si hoc verū esset,palā atq; apertè destrueretur eorū doctrina, quos supra in princ.huius glo.citauimus,quorū maior pars nūcupatim loquitur de statutis disponētibus, vt quorūdā iuramento stetur,& inter cæteros Bal.ipse sibi,vt sępe aliàs,& propè semper cōtrarius, in.d.l.j.& ibi quoq; Saly.C.de reb.credit.& rursus idem Bal.in.d.l.si tutor,ad fi.C.de peri. tuto.& Angel.in.d.l.qui vas,in prin.ff.de furtis. Hos enī satis fuit ex tāto aceruo nūc aduocasse.Et idem præterea respondit Steph. Bertran.& ipse sibi cōtrarius con.7.etiā si caueretur,in prin.li.2. Et ideo hāc limitationē expressè carpit Iasō in. d.l.2.§.si absens,col.2. versi.secundò dicta conclusio.ff.si ex noxa.cau.agat.Cui ego haud grauatim accedo. nam etsi leges vbiq; conclament standum esse instrumentis publicis & testibus, non propterea tollitur facultas probandi contrarium,vt iam sæpius diximus.

28 SEXTO LIMITA non procedere,si is aduersus quem iuratur, fuit contumax, vel in dolo,vt cum iuratur aduersus spoliatorem,ex.d.l.si quando.C.vnde vi: quia tunc cōtra iuramentum probari non potest,vt voluit Imo. loquens per verbum,fortè,in.d.l.qui bona. §.qui dāni,& ibi quoque Ro.ff.de dā.infec.& iterum ipse Imo.in.d.ca.proposuisti, & ibi etiam Franci.Are.ext.de probat.per.d.l.si quando,in fi.cùm dicitur, cōdemnare oportet. &.l.si per aliū.§.in eum aūt.ff.ne qs eū,qui in ius voca.est,& authen.hodie.C.de iudic.quę nihil huc facit, sed credo eum voluisse allegare authen.post iusiurandum,eo.titu. Sed & idem voluit ipse Imo.in.c.vlti.col.6.& iterum.8.& seq.& ibi quoque Panor.col.vlti.extra de his quæ vi metúsve cau.fi.& Alexan. in.l.admonēdi,col.pe.versi.in ea ibi.l.si quādo.ff. de iureiuran.Angel.Are.in tracta.malefi.in verbo,necnon ad denunciationem, nume.15. vbi & ad hoc allegat.l.j.C.de ser.fugit.quæ nihil huc facit.

Quid si is contra quē iuratur est contumax uel in dolo. L.si quando.C.unde ui an admittat probationē cōtrariam.

29 ¶Et idem videtur voluisse Inno.in.c.cum dilectus,col.j.in verbo,& alijs,ad fi.extra de ordi.cognit.& Bar.in.d.l.admonendi,col.3.versi.secūdò oppo.ff.de iureiur. cùm dicit, quòd sententia lata ex iuramento præstito secundùm.d.l.si quando, non retractatur ob instrumenta nouiter reperta,& sequuntur Angel.& Alex.ibi vterq; col.vlti. & Iason in lec.col. 11.versi.limita prædictam.& Bal.in.l.videamus.§.deferre in lec.antiqua, & ibi quoq; ipse Angel.ad fi.ff.de in litem iuran.& Anto.in.d.c.vlti.etiam ad fi.extra de his quę vi metusue caus.fi.Quasi scilicet non liceat quoquo modo impugnare aut reprobare huiuscemodi iuramentum,& sententiam vi illius latam.

De eadē re

30 ¶Verùm contra hanc limitationem, vt scilicet liceat probare contrariū aduersus id iuramentum præstitum ex lege aduersus contumacem aut dolosum, expressim tenuit Alexan.sibi contrarius in.d.l.qui bona.§.qui damni,col.vlti.& iterum in.d.§.deferre,col.vlt. & Barb.in tracta.de præstan.Cardi.in.2.quæstio.2.partis,col.2. versi. decimò faciat. Fely. & Philip.Deci.in.d.c.proposuisti,vterque col.2. de probat.Et expressim etiam in casu.d. l.si quando.C.vnde vi,vt contrarium probari possit,tenuerūt Inno.Ioan.And.& Anto.in d.c.vlti.de his quæ vi metúsve cau.fi.& Angel.in.d.l.qui vas,in prin.ff.de furt.Imo.sibi itē contrarius in.l.quod iussit,col.2.ff.de re iudic.& in.l.ait pretor.§.j.ad fi.eo.titu.& Barb.in d.tracta.de præstan.Cardina.vbi supra col.2.versi.decimò facit.& Augu. Ari.in addi.Angel.Are.vbi supra.& Iason qui hoc latissimè omnium disputat,& tandem hanc op.sequitur in.d.l.si quando,col.4.&.5. vbi respondet rationibus aduersariorum, præterquam.d. l.si per alium.§.in eum autem.ff.ne quis eum qui in ius voca.est &.d.authen.post iuramētum,C.de iudic.

De eadē re

31 ¶Tu autem ad.d.§.in eum autem,potes dicere illud ibi fuisse statutum in pœnam,ob graue illius delictū,qui vi exemit,vt ibi expressim declaratur.Et ibi præterea constat de mēte legis,quæ vlterius procedit id disponendo, vt inspiciatur non quod in veritate est, sed quanti res est ab actore æstimata,etiam si is calumniatus sit. Secus si statutum simpliciter loqueretur,nam intentio eius videri non posset,vt alter ex falso iuramento lucraretur.In d.quoque authen.post iusiurandum,lex etiam vlterius progreditur, declarando nō amplius esse inquirendum de taxatione iurata.Vel ad eam poteris aliter respondere,secundùm ipsum Augu.Ari.vbi supra,erranter tamen post Angel.allegantem authen.sed nouo iure.C.de ser.fugi.loco (ni fallor).d.authen.post iusiurandū.nā.d.authen.sed nouo iure,nō magis quidē,q̄ illa alia authen.hodie,quicquā ad hunc locum pertinet.Sed vide num volue-

De eadē re

rit allegare authen. sed nouo iure, in fi. C. de pœna iud. qui mal. iudi. vbi si quis litigãtiũ iu rauerit se nõ dedisse, vel promisisse in casu de quo loquitur, posse tamen intra decẽ mẽses post sententiã probari cõtrariũ. Aut etiam authen. hodie. C. de repu. in illis verbis, sed qui iurauerit, si falsò iurasse cõuincatur. Sed hæc iura facerent cõtra aliã sententiam.

32 ¶ Eius autem quod supra diximus ex Bar. & alijs, de instrumentis nouiter repertis in casu. d. l. si quando, contrarium nuncupatim & ex professo tenuit Ro. in repe. d. l. admonendi, col. 10. & ibi quoq; Fran. Curt. senior char. antepe. De quo & tu vide Alex. ibi, col. pe. & Iaso. in repe. col. 18. nu. 39. qui est in versi. nota etiã prædicta, & iterũ col. 110. nu. 257. versi. in ea glo. ibi item datur. & Fran. Ripã. nu. 69. & ipsum Alexã. in. d. l. videamus. §. deferre, col. vlti. ff. de in lit. iuran. & eundẽ Iaso. in. d. l. si quando, colum. 6. versi. quid autem esset. *De eadẽ re*

33 SEPTIMO LIMITA, vt procedat cùm statutum disponit de iuramento partis, vt scilicet ei credatur: nam tunc contrarium poterit eius aduersarius probare. Secus si dispo nat de iuramento officialis, cui stari idipsum iubet. Nam tunc amplius contrarium proba ri non poterit. Ita enim expressim voluit Angel. in. d. l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infect. Sed communiter tenetur contrarium. nam maior pars eorum quos supra in prin. huius glo. adduximus, expressim loquuntur in statutis disponentibus credi iuramento officialis, & tamen admittunt probationem contrariam. Alij simpliciter loquuntur de iuramento, cui ex lege vel statuto stari iubetur, nec distinguunt inter officiales & alios. *Quid si statutũ disponat de iuramento officialis.*

34 OCTAVO LIMITA, vt procedat, nisi iuramentum præstitũ sit præsente & tacẽte aduersario, cuius interest. nam is postea non audietur volens probare contrarium, vt no. voluit Calde. in. c. statutũ. §. cũ verò, & ibi etiã Domi. col. 4. versi. sed an cõtra iuramentũ, & Philip. Fran. col. vlt. de rescriptis lib. 6. & Feli. in. d. c. proposuisti, col. 2. de probat. vbi id dicit esse no. & addit rationẽ, quia etiã in præiudicialibus taciturnitas in iudicio habet vim consensus. l. cũ ostẽdimus. §. vlti. ff. de fideius. & c. 2. de accusa. lib. 6. Sed & idẽ quoq; tenet D. Aufrer. in Deci. Tholosa. q. 237. item quidam Bononiensis. *Quid si iuramentum præstetur præsente et tacente aduersario.*

35 ¶ Sed hoc quoq; nõ admodũ tutũ est, tũ quia regulariter tacens non videtur cõsentire in præiudiciũ ipsius. l. inuitus. ff. de procurat. & d. l. qui vas. §. vetare. ff. de furt. cũ si. Præsertim in isto casu, quo tacens nõ potest impedire illud iuramentũ à statuto delatũ, per no. plenissimè per Bar. & recẽtiores in. l. quæ dotis. ff. solu. matri. & diximus supra eodẽ titu. §. j. glo. 9. in verbo, ou lignagier, nu. 146. sextus idemq; postremus. Nec ab omnibus recipitur quod supra diximus de taciturnitate iudiciali, vt alibi copiosè diximus. Tũ quoq; qa facultas pbandi contra iuramentũ separata est ab ipso iuramẽto: ideo licèt tacẽs videatur cõsentire respectu iuramẽti, vt scilicet alter iuret, sicuti à statuto disponitur, nõ ppterea necessariò infertur tolli facultatẽ probãdi cõtrariũ. Sicut etiã cum reus qui tacet, dũ actor probat suam intentionẽ testibus aut instrumentis, nõ ob id excluditur à cõtraria probatione, vt sæpius supra diximus. Quod aũt Calde. & alij in priori parte dicunt, iure nõ probatur, vel etiam potest habere locum in casu. d. §. cũ verò, in quo nõ agitur de magno præiudicio. & in eo sufficit iuramentum de iure communi. Secus videtur in statuto, quod strictè est interpretandũ, cum sit contra ius cõmune, & de magno præiudicio agatur. Ideoq; Philip. Deci. ijs propemodum rationibus motus hanc partem sequitur in. d. c. proposuisti.

36 HAS AVTEM LIMITATIONES quæ reijciunt probationem contrariam, etiam si veræ essent, & si quæ aliæ huiusmodi sint. Intellige vt non procedant, si contrarium probaretur per rei euidentiam, & aspectum. Nam vt scribit Azo in summa. C. ad leg. Aquil. nulla vnquam virtus fuit excludere huiusmodi probationem, prout eum multi allegant, quanuis idipsum non reperi in meo codice. sed ita eum citat & sequitur Bal. in. l. contra negantem, in fi. C. eo. titu. & in rub. C. de probatio. col. j. versi. redeo igitur ad primum, vbi hinc dicit, quòd hæc probatio est omnium optima & superlatiua probationum: quia illi sunt verissimi sermones, qui concordant cum rebus sensatis, ex Aristotele, & Auerroe. & probatur, vt dicit, in. l. si irrupto. §. ad officium. ff. fini. regun. Et idem penẽ ex eiusdem Azo. authoritate dicit ipse Bal. in. l. j. C. si aduer. liber. & in. l. pe. in fi. C. de peri. tuto. & Ioan. Plat. in. l. j. paulò ante fi. C. de cano. fru. vrb. Roma. lib. 11. Cepola cautel. secundum postremam editionem. 104. multa sunt. Barb. in. cap. euidentia, extra de accusat. vbi id admodum extollit, & in. c. j. col. 41. de offi. ordi. & con. 7. clemẽtissimi, col. 4. li. j. Alex. in. l. eũ qui. §. vlti. col. pe. ff. de iureiur. & con. 116. posteaquam in casu magnifici, ad fi. lib. j. vbi ex hoc dicit quòd nunquam talis probatio intelligitur esse exclusa. & rursum consi. 186. visis subtilissimis, colum. 4. versicu. & dicit Bal. lib. 2. & consi. *Probatio per rei euidentiam admittitur, etiam si probatio reiiciatur.* *Huiusmodi probatio omnium optima.*

35.viso processu,col.4.lib.4.& consi.63.stantibus his,col.pe.versic.accedit quòd vbicunq; eo.lib.4.quod con.iterum repetitur con.39.lib.6.Fran.Curt.Senior in repe. d.l.admonendi,tum alibi,tum col.89.versic.immo volunt doc.ff.de iureiur.Iason.in.l.eum qui.§.in popularibus,col.3.ff.eo.titu.& in.l.j.col.6.versic.circa aliud.ff.de ope.no.nunciat.& in.d.l.videamus,col.vlti.iterúmque in.l.vlti.ff.de in lit.iurand. Philip. Deci.in.ca.cum speciali.§.porrò,in.2.no.ext.de appel.Catel.Cota.memori.incip.damnum datum.Hippo.Marsil.in d.l.j.§.si serui,col.2.ff.de quæst.& in repe.rub.de probat.col.30.versic. quod tamen puto.& And.Alcia.in tracta.præsumptionum parte.2.numero.16.

36 *De eadē re* ¶ Et hanc quoque sententiam fulcit, quod à Bal.scriptum est in.l.si quis testibus, ad fi.& ibi quoq; Saly.col.vlti.versicu.quæro an post.C.de testib.quòd quanuis quis post didicit, testificata non admittatur ad probationem,non tamen per hoc reijcitur ea probatio,quæ fieret per euidentiam facti.Id quod etiam dicit tenere Specul. titu. de probat.§.videndū, versi.hoc quoq;.& sequitur Roma.in repe.l.si verò.§.de viro,in.31.fal.ff.sol. matri. vbi tamen dicit & quidem verè Specul.vbi supra id nō dixisse. & idem Ro.in repe.rub. de arb. col.9.versic.item fallit si per euidentiam.& Steph.Bertran.con.337.non puto, col.2.lib.j. & Mathe.Afflic.deci.Neapol.216.quotidie,numero.3 Confirmat quoque eam sentētiam, quod tradit idem Bal.in.l.j.in fi.C.senten.rescin. non pos. quòd per euidentiam facti potest reprobari sententia sine appellatione,per.l.confessionibus.ff.de interro. acti. Nam & sententia quę per euidentiam facti nulla est,nunquam transit in rem iudicatam.c.fraternitatis,circa medium,& ibi Inno.& alij,extra de frigi.& malefi. & sequitur Alexand.d.cōsi.63.vbi supra lib.3.& Iason con.21.venerabilis,col.2.versi.secundo,lib.j. cum si. adductis ab ipso Iaso.in.d.l.j.ff.de op.no.nunciat.

37 *De eadē re* ¶ Vt iam nihil dubitandum sit,quin huiusmodi probatio,quæ fit per euidentiam & aspectum rei,sit omnium optima,vt supra diximus ex Bal.& voluit etiam idem Bal.in.l.deo nobis,col.3.versi.sed ponamus quòd dubitatur.C.de epi.& cleri.per.c. quod autem interrogasti.27.quæst.2.& ante eum quoque voluit Inno.in.d.cap.proposuisti,extra de probat. per tex.in.c.nec aliqua.27.quæst.j.quem nuncupatim refert & sequitur Pau.Ca.con.174. contra superius consulta,col.2.versicu.nec obstat quòd decretum,lib.j.& con.81.in causa quæ vertitur inter reuerendum, col.3.versic.tertiò inducit,lib.2.& Cepola con. causarum criminalium.3.in caussa quærelæ,col.j.Glo.autem in.c.ad nostram,le.2.in verbo,requirit, de iureiur.dicit nullam esse validiorem probationem,quàm per euidentiam facti.& voluit etiam Barb.qui alios citat,con.7.clementissimi,col.4.versi.item ille notarius,lib.j.

38 *De eadē re* ¶ Nec omiserim quòd illam op.non mediocriter adiuuat,id quod nō obscurè voluit glo. in.l.j.§.hoc interdictum pertinet,versi. siue supremæ tabulæ,in verbo, imperfectam.ff.de tabul.exhib.quòd si à statuto reiectæ sint omnes exceptiones, illæ tamen obijci poterunt, quæ ex inspectione instrumenti vel contractus siue sententiæ aut alterius actus,à quo reiectæ sunt,apparent.Et hoc apertissimè voluit Bal.in.l.ex prædijs. C. de euictio.& latè Ro. qui alia multa similia allegat,con. 42. visis quæ egregiè. & aliquid præterea per eundem consi.51.attentis his,paulò ante fi.Et de hoc quoque plenissimè dicemus infra titu.de notaires.titu.27.§.j.

39 *Statutū reijciēs probationem non eam tollit quæ admititur cōtra præsumptionem iuris & de iure.* INTELLIGE SECVNDO vt reijciatur in illis casibus probatio contraria, nisi quis vellet probare contrarium ijs modis,quibus admittitur probatio contra presumptionem iuris & de iure,vt nuncupatim voluit Alexand.in.d.l.qui bona.§.qui damni. col. pe. ff.de dam.infec.& Augu.Ari.in addi.Angel.Are.in tracta.malefi.in verbo,necnon ad denūciationē nu.17. Hos autē modos scies ex glo.& doc.in authē.sed iā necesse.C.de donatio.ant nupti.& iterū in corpore authē.vn̄ sumitur,& Ro.in.l.si duo.ff.de acqui.hæred.Alex.in.l. inter stipulantē.§.j.ff.de verbo.oblig.& con.91.in caussa & lite,col.vlt.li.6.& Cano.in.c.is qui,ext.de spōsali,& oīm copiosissimè And.Alciat.in tracta.pręsumptionū pte.2.p totū.

POSTREMO NON OMISERIM similem esse apud Senones consuetudinem.c. 53.consuetudinum eius loci.& etiam Trecences.c.164.vt scilicet admittatur cōsanguine-

40 *Consuetudines.* us ad probandum verum precium contra iuramentum emptoris.atque in ijs locis subiungitur,qua pœna puniendus est emptor qui ex probatione consanguinei compertus est falsum iurasse.Sed & apud Burdigal.admittitur ad id consanguineus non obstante iuramēto emptoris.§.huius titu.15.qui est.18.omnium eius gentis cōsuetud. Tu aūt vide quomo-

Aliæ cōsuetudines. do apud cæteros puniuntur emptores, qui verum ipsum precium mentiti sunt, videlicet apud Cenomanenses.c.383.& seq.Andegauenses.c.374.& si quæ aliæ de hac re loquuntur.

Ex consuetudine autem Britonum post huiusmodi iuramentum præstitum petente consanguineo, non admittitur ipse consanguineus ad probandum contrarium, vt scribitur hoc eodem titu.§.8.

ET CE PENDANT NE COVRRA PAS LE TEMPS. GLOSSA. 2.

1 INTELLIGE SI PROBET NON ESSE verum precium, vt postea declaratur verbis seq nam vt scribitur in.l.si quis.ff.de vsur.si quis solutioni moram fecit, iudicium autem accipere paratus fuit, non videtur fecisse moram, vtique si iustè ad iudicium prouocauit. Cuius authoritate Roma. consi.244.pro euidentia,circa medium.dicit eum non esse in mora, qui ex iusta caussa litigat, & alia quoq; iura allegat.Sed & hac etiam ratione non currit tempus consanguineo,quia declaratio non veri precij ab emptore facta non plus habet virium,q̃ si nullum omnino precium declaratum fuerit,arg.l.eum qui.§.cùm igitur. ff. de in diem ad.&.l.sicut.§.non videbitur,in fi.ff.quib.mod.pig. vel hypo. solui. Et ita in emphyteuta non verè denunciante domino precium,quod se dicit ab alijs reperire,vt scilicet perinde sit,atque si non denunciauerit,tenuerunt Ioan Fab.Saly.& Iason in.l.vlti. per illum tex. il le quidem col.vlti.iste col.4.versi.quęro emphyteuta volens vendere,hic col.6.in.6.item no C.de iure emphy.Hosti.in.c.potuit,col.j.in verbo,offeratur,per illum tex. & ibi quoq; Ioan.And.etiam col.j.& in eodem verbo,Collec.col.4.versic.sed quid si retulit, Imo.in.j. no.Barb.col.j.& alij extra de locat.Specul.eo.tit.§.nunc aliqua,versi.92. & Steph.Bertrã. con.155.ponitur in facto,ante fi.lib.2.Ludo.Gozad.con.47.visis instrumentis,col.2.nu.7.

Consanguineo nõ currit tempus si probauerit emptorem nõ declarasse uerũ preciũ.

Denunciatio nõ ueri precii pro nõ facta habetur.

2 ¶ Et vide quæ dicam infra.§.36.eodemq; vlti.in glo.2.numo.2.hîc autem multa.Et quod tradit Carol.Molen.in consuetud.Parisi.titu.j.§.13.glo.8.in fi.quòd si contrahentes maius precium finxerunt, ideoq; dominus feudalis ea precij magnitudine deterritus acceperit laudimia. Si postea ei innotescat minus fuisse precium,potest redire ad retractum rei,restitutis aut deductis laudimijs. Id quod etiam voluit Ferronus in commentarijs consuetud.Burdig.titu.de feudis.§.8 Sed & plus voluit Pet.Iac.titu.de acti. in rem libellus generalis,ibi,effectus quia emphyteuta. quòd emptor rei emphyt. domino mentiens verum precium,vel vt minus laudimiorum soluat,vel ne rem accipiat iure prælationis,cadit em phyteusi.& sequitur Guid. Pap.deci.Delphi.171.reperio,ad fi.

De eadẽ re

Emphyteuta mentiens uerum precium cadit ẽphiteusi.

AVRA COVRS CONTRE LE RETRAYANT. GLOSSA. 3.

1 ALIAS ESSET LIBERVM consanguineo malignè negando verum precium,statuto nostro,quod in id tẽpus prestituit,illudere,& sibi arte improba idem tempus trahere.Et id quidem scienter & dolosè,atq; sine iusta caus so fecisse censendus est ex litis euentu,in qua succubuit.vt nuncupatim voluit Io.And.vt à aquibusdam citatur,in.c.j.de elect.li.6.in nouella.& Bal.& Saly.in.l.properandum.§.sinautem alterutra,vterq; post princ.per illum tex.C.de iudici. idem Bal.in.l.contra maiores,in fi.C.de inof.testa.& Ioan. Fab. loquens in nostra materia retractus,in.§.qui autem,instit.de excus.tuto.per quędam iura ibi allegata,& quæ aduocauimus supra.§.j.glo.10 quæ est in verbo,dedans lan,nu.41.quod tamen.

Litis euentus ostendit dolum & malam fidẽ

2 ¶ Quibus adde tex.in.l.accusaturus.ff.de adult.&.l.si pater.C.ne de stat.defunc.&.l.ꝙ si nolit.§.si mãcipium.ff. de edili.edic.& glo.in.l.j.in verbo,ꝙ si nõ docueris, & ibi doct.C. de aduoc.diuers.iudi.& in.l.Herẽnius.§.vlti.ff.de euicti. Et qđ per ea iura postremò allegata tradit Bal.in authen.ei qui,post prin.ibi,quæro appellans.C.de tempo.appel.ꝙ si appellans ineptũ libellũ proposuerit,super quo fuerit diutius disceptatũ,& tandem pronunciatũ eum esse ineptũ, currit tẽpus frustratori. Subditq; idẽ esse in eo qui misit ꝓcuratorẽ nõ idoneũ,& diu fuit disputatũ de mãdato,qđ tandẽ fuit ꝓnũciatũ esse inualidũ,nã similiter currit tẽpus sua culpa,& allegat.c.Nicolao,ext.de probat.&.l.si ꝓcuratorẽ.§.tutorẽ.ff. mand.Et simile huic postremo dicto quippiã tradit Bar.in.l.2 §.nõ solùm, ꝑ illum tex.ff. ad.S C.Tertul.& in.l.si finita.§.Iulianus,col.3.versi.sed quid si prima.& ibi quoq; Alexan. col.10.versi.itẽ adde.ff.de dã.infec.& D.à Rota deci.102.fatalia in fi. in nouis. & Pau.Ca. in.l.diuus.ff.ad leg.Falcidi.Et vide etiã tex.in.l.nemo rem suã vtiliter.§.j.ff.si cert.pet.vbi in mora esse dicitur,qui sine iusta causa litigat.& quæ dicam infra.§.12.in glo.2.nu.4.

De eadẽ re

3 SI TAMEN CONSANGVINEVS pbabiliter dubitabat de veritate precij, ideóque in controuersiam eius venit, posset videri, etiam si succubuit, tempus ei non cucurisse, per tex. in d. l. 2. §. non solùm. & no. per Iac. Are. Pet. Dy. Cy. Bal. Saly. Pau. Ca. & Iaso. in. d. l. contra maiores. C. de inoffi. testa. Angel. in. l. Paulus. §. j. col. 2. versi. & vnum scias. ff. de vsur. Raph. Co. con. 36. proponitur, col. j. Ro. & Fran. Are. in. l. quandiu institutus. ff. de acqui. hæredit. Philip. Deci. in cap. ex ratione, col. 7. versi. quod tamen verum, extra de appel. cum his quæ scripsimus supra. §. j. glo. 10. in verbo, dedans lan, numero. 41. quod tamen intelligunt. Tamen non auderem discedere à generalitate, vt ita loquar, huius consuetudinis, quæ sine delectu ac distinctione statuit tempus currere ei qui succubuit, præsertim in stricta materia, cuiusmodi retractum esse pronunciauit nostra consuetudo infra. § 35. & vt multis placuit, odiosa, vt diximus supra in rub. huius titu. numero. 60. quamobrem sunt multi, & sequen. Consulo igitur, vt consanguineus, nisi omnino certus sit de probatione haud veri precij aduersus instrumentum, soluat integrum precium in instrumento comprehensum, ne vt morator cadat retractu, cum protestatione repetendi id quod reperietur ex exitu causæ esse vltra verum precium, secundùm ea quæ dicam in simili. in. §. sequēti. nu. 2. Et sic tutus erit, & tamē repetet, quod indebitè solutū cōperietur.

Quid si cō sanguineus non proba uit, tamen probabili= ter dubita= uit.

4 Et quia vsi sumus vocabulo illo moratoris, illud hîc obiter dicere voluimus, nos moratorem appellare, quem morosum nostrates vbique appellant, pro eo scilicet qui moram cuipiam rei facit. Cum tamen morosus non id significet sed difficilem, intractabilem, fastidiosum. Plautus de amore loquens in Trinummo. Is mores hominum moros & morosos efficit. Tullius lib. de Senectute. At sunt morosi & anxij & difficiles senes. Et lib. j. de oratore. Vsque adeo morosi sumus, vt nobis non satisfaciat. & lib. epistolarum fami. 7. ad Trebatium. Quàm sint morosi qui amant, vel ex hoc intelligi potest &c. Et Horatius lib. carminum. j. ode. 9. Donec vireti canicies abest Morosa. Et hinc morositas apud Tullium in eo. lib. de senectute. Et morosè apud Vlpianum nostrum in. l. solet. §. non verò. ff. de offi. procon. & Plinium lib. 18. cap. 13. Ideoque & ea vox à moribus diducta esse videtur, & placet Donato in Hecyram Therentij. Morator autem à morandi verbo, qui scilicet moratur, siue moram nectit, vel cunctatur. Liuius lib. 2. ab vrb. cond. Nouémque Tribunorum aduersus vnum moratorem publici commodi auxilio delectum consules habent. Et lib. 4. belli Punici. Et ad viginti millia aut moratorum aut palantium per agros interfecta. In hac etenim significatione verbum morandi sæpissime intelligitur. vt in. l. si seruum, in princi. versicu. si autem alienus. ff. de verbo. oblig. vbi scribitur, posteaquam moratus est solutionem, id est, vt rectè interpretatur Accursius, distulit, & in. l. si vsufructus ff. de vsufruct. leg. cùm dicitur, moratúsque in ea danda, &c. & in. l. si quis in hoc, in fi. ibi, imponere nō morentur. C. de epi. & cleri. & in. l. 2. C. de vsur. & fructi. lega. qui tex. loquitur de hæredibus qui legata morantur. & in. l. si ea. C. qui accusa. non pos. quæ loquitur de ea quæ accusationem moratur. Et apud Therentium in Heauton. Egomet conuiuas moror, hoc est vt interpretatur Donatus, in mora detineo. Hinc moratoria præscriptio in. l. 2. C. de precib. imper. offer. id est, dilatoria, vt rectè interpretatur Accursius. & moratoriæ ambages in. l. vlti. C. de compensat. Et moratoria cautio in. l. cum possessor. §. vlti. ff. de censib. Et moratoria cūctatio, in. l. tutor qui repertorium. §. j. ff. de admi. tuto. Alciatus autem noster vbique moratoris verbo hac nostra significatione vtitur.

Morator. Morosus. Morosus. Morosè. Morandi uerbum. Moratoria præscri= ptio. Moratoriæ ambages. Moratoria cautio. Moratoria cunctatio.

.§. 5.

LE DEMANDEVR EN matiere de retraict a la requeste du defendeur est tenu iurer & affermer que la poursuite quil faict en matiere de retraict est pour luy, & en son nom, & a son profit, & sans fraude.

GLOSSA .I. ET VNICA.

1 ID QVOD HIC STATVITVR, ex eo fit, quod etiam statuitur inferius, eo. titu. §. 26. vbi omnino vide quæ dicam, & vide etiam tex. huic loco accómodatissimum, in. l. peto. §. vlti. ff. de leg. 2. vbi si testator prohibuerit, ne res hæredi relicta alienetur, sed vt in familia maneat: si res alienata fuerit, admittetur proximus quisque ad reuocandum, petendúmque rem ipsam alienatam: sed ita tamen si paratus sit cauere, se eam rem in familiam relicturum, aliàs ei de-

Consangui neus tene= tur iurare se retrahe= re ad suum commodū

negatur condictio. Non ausim tamen asserere consanguineum esse onerandum cautione, cùm consuetudo tantùm affirmationem & iuramentum ipsius exigat, si postuletur, arg. l. j. §. fin autem ad deficientis. C. de cadu. toll. & c. inter corporalia, extra de transla. præla. cum si. nec superfluis cautionibus sit vtendum. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. de lega. no. caue. Pau. Ca. con. 207. visis omnibus, col. j. in fi. li. j. nec debeamus obligationes ex obligationibus facere. l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudica. & l. dedi, in princi. & l. mulier, & ibi no. ff. de condi. ob cau. & quod no. Bar. in. l. 3. §. nunc de effectu. ff. de libe. lega. & quę scripsimus supra. § j. glo. 18. in verbo, le pris que la chose aura couste. numero. 45. ego verò, & seq.

Sed an teneatur de care caue re.

2 ¶ Verùm ego optimum atq; tutissimum iudicarem, vt emptor protestetur saluum sibi ius futurum eam rem condicendi reuocandiq;, si ex post facto compertum fuerit consanguineum in fraudem hoc retractu vsum fuisse, vt posteà alteri cederet, iuxta. l. si debitor. §. j. ff. qui. mod. pig. vel hypo. sol. & l. at si quis. §. plerique. ff. de religi. & sump. fune. & l. si tamen. §. cùm redhibitoria. ff. de edil. edic. glo. in. l. eleganter, in princ. in verbo, finita, in fi. & iterũ in verbo, pro soluto, & ibi Bar. versi. ad secundum, & Bal. qui id trahit ad similes contractus, col. j ff. de pigno. act. & similis glo. in. l. si quis aliam. ff. de solu. & in. l. libera. C. de senten. & Bal. in. c. j. circa medium, tit. de benefi. fratr. & Alex. con. 79 circa primum, col. pen. versi. consulo tamen, lib. j. & doct. vbiq;.

Sed utrum emptor ꝓtestari debeat se repeturũ si cõtrarium compertũ postea fuerit.

3 ¶ Verùm & sine huiusmodi protestatione putarim, cõperta fraude, esse consanguineo subueniendum aduersus calliditatem eius, qui talem fraudem cõmentus est, vt in simili dicitur in. l. j. §. quęsitum. ff. de separ. Neq; enim suus cuiusq; dolus aut fraus sibi prodesse debet l. sed & si. §. planè, in fi. ff. ad exhib. & c. 2. extra de dol. & contu. cũ multis concord. à me adductis supra eo. §. j. in glos. 9. in verbo, ou lignagier. numero. 67. deniq;. nec alteri obesse debet. c. si compromissarius. §. j. de elec. lib. 6. præsertim cùm fraus & dolus huius consanguinei dederit caussam cessioni ei factæ ab emptore, vt qui callidè & fraudulenter nomen suũ prætexuit, atq; ita emptorem circũuenit. Ideo & ea cessio nulla est: & si valeat, tamẽ rescindenda est, per no. in. l. eleganter, in prin. ff. de dol. ma. cum si. Quid enim id aliud est, quàm de persona ad personã statuto fraudem facere. quod qui facit, nihil egisse videtur. l. si spõsus, in prin. ff. de dona. inter vir. & vxo. & no. in. l. contra. ff. de legib. cum si.

Vtrũ aũt ei subuẽiatur, si cõtrariũ postea appareat.

4 ¶ Ea autem fraus deprehendetur ex argumentis, coniecturis, & verisimilitudinibus, & inter alias, si statim post retractum alij extraneo cedat, per. l. si ventri. §. vl. ff. de priuil. credit. & c. officij, extra de elect. & quod voluit Barto. in. l. post contractum, in. 5. præsumptione fraudis. ff. de donation. & quæ diximus supra hoc eodem tit. §. j. glos. 7. quæ est in verbo, ou aultres choses censees pour immeubles, numero. 75. præsumitur item & seq. & iterum glo. 14. in verbo, ou equipollent a ventes, num. 37. sed & si possessio. Et super hoc priuatim nõnullæ consuetudines Galliæ prouiderunt. Nam apud Turones si consanguineus qui retraxit, vendat rem alij intra annum retractus, poterit emptor, à quo res retracta est, eãdem ad se reuocare restituto precio, quod ipse accepit ab illo consanguineo, vt scribitur in consuetudinibus eius loci, tit. des retraictz. c. 15. quo in loco aliquid dicunt cõmentarij. Et similiter apud Cenomanos. c. 408. & etiam Andegauos. c. 398.

Quomodo ea fraus deprehendi tur.

Consuetudines de ea re.

5 VTRVM AVTEM si petente consanguineo emptor iuramentum præstiterit retractum se pro se & non alio facere, & sine fraude, secundùm hunc. §. debeat posteà admitti cõsanguineus ad probandum contrariũ, latè tractat Chasse. hoc eodem tit. de retraictz. §. 12. in verbo, ou par serment des contrahens, col. 3. versicu. item iuramentum, & seq. At is non omnino loquitur in casu nostræ consuetudinis iubentis emptorem iurare, si postulet consanguineus, vti etiam facit. §. supra proximus. & tamen ibi potest probari contrariũ, quod & nos ibi latissimè tractauimus. Ex consuetudine autem Aruerniæ hoc eodem tit. c. 34. si consanguineus semel iurauerit id de quo hîc quærimus, emptore id ipsum postulãte, ipse emptor non est amplius audiendus volens probare contrarium. & idem propemodum ex consue. Burdig. hoc quoq; tit. §. 17. vbi Ferro. id iuris esse dicit. Et id fortè verius est. Nã quod traditur in. d. §. pręcedente, procedit in suo casu, nec ad alios trahendum est. Tamen ex cõsuetudine Senonum. c. 50. admittitur ipse consanguineus ad probandum contrarium.

Vtrum emptor poterit ꝓbare contra iuramẽtum consanguinei.

Consuetudines de ea re.

6 SVNT AVTEM QVI ad hanc nostram consuetudinem, quæ iubet consanguineum iurare sine fraude se ad retractum venire, afferunt. l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. no. nunci. & l. qui bona. §. si quis. ff. de dam. infec. quibus cauetur eum qui nouum opus nunciat, quiq; sibi petit caueri de damno infecto, debere iurare nõ calũniæ caussa id se facere. quod quantùm nostræ consuetudini cõueniat, cæterorum sit iudicium. Est autem apud Britones con-

Consuetudines.

ſuetudo omnino huic noſtræ conſuetudini ſimilis.c.conſuetudinum antiquarum eius gentis.51.reformatarum autem huius tit.de retraict lignagier.§.13.Et apud Valeſios hoc codē titu.§.8.qui eſt omnium.89.

An emptor audiēduſsit petens uerbis quibuſdam cōceptis in diuū quēpiam.

7 D. AVTEM Ferro.in d.§.17.huius tit.conſuet.Burdiga.hinc occaſione ſumpta tractat,Si emptor ita peruicax ſit,vt non cōtentus vulgari & cōmuni iureiurando requirat ſolēne aliquod iuſiurandum præſtari à conſanguineo,quod ei fortè perſuaſum eſt conceptū in verba cuiuſpiam diui iuſiurandum eſſe efficaciſſimum ad punienda periuria an ei mos ſit gerendus.Eum ibi vide afferentem ex optimis ſcriptoribus exempla quibus docemur non vanum eſſe,periuriorum certis quibuſdam locis perpetratorum pręſentem patentemq; vindictam eſſe.

§. 6.

SI AVCVN vend aucune rente generallement ſur tous ſes biens,ou quil oblige tous ſes biens a la payer,Le ſeigneur du fief ny a ventes ne honneurs,& ne peult auoir ladicte rente par puiſſance de fief: Suppoſe ores que tous les biens du vēdeur fuſſent tenuz en fief dudict ſeigneur Mes le lignagier ſera bien receu au retraict.

NY A VENTES NE HONNEVRS. GLO. I.

Laudimia andebeantur ex uēditione annui reditus generalis.

Quid ſi poſtea fundus detur ī ſolutū huius reditus.

1 ID INTELLIGE SECVNDVM aliam conſuetudinem ſupra tit.huius vol.conſuetudinum.2.§.6.qui omnium eſt eiuſdem vol.19.niſi venditor poſtvenditionem huius annui reditus ſiue vectigalis fundum quempiam dederit in ſolutū,vt maneat eo vectigali annuo liberatus,vulgo dicimus bailler aſſiete.Nam tunc domino ius eſt accipiēdi laudimia vel rem ipſam reſtituto precio,ac ſi ab initio fundus ipſe fuiſſet venditus,quia vt expreſſim dicit Pau.Ca.con.165.viſis & ponderatis,col.2.verſi.ſecundò videtur,li.2.finguntur hoc caſu bona in ſolutū data iam ab initio venditionis,& vt ipſe loquitur,per prius vendita.Ideoq; & hac etiam ratione admittetur conſanguineus ad retractum ipſius rei ita datæ in ſolutum huius vectigalis generalis,vt etiam nuncupatim cauetur eodem.§.6.titu.2.De quo tamen vide quæ ſcripſi ſupra.§.j.in gloſ.14.in verbo,ou æquipollent a vente,numero.117.nec tamen illud,& ſeq.

Laudimia an debeantur ex uēditione uectigaliū prædiariorum.

Solarium.

Locus iuris conſulti recēter emēdatus.

2 SED QVIA HIC DICITVR quod ex venditione huiuſmodi vectigalium generaliū non debentur laudimia.Dubium relinquitur,an etiam non debeantur ex venditione horū vectigalium prædiariorum ſiue fundiariorum aut etiam fundalium,ſi ita nobis loqui pmittimus,vt id dicamus à fundo,ſicut Plautus in Sticho dicit fontalis à fonte,id eſt,vt omnes intelligant rentes foncieres,emphyteuticas poſſumus dicere,vel liuellarias,vt & noſtri loquuntur.Solarium ſimpliciter appellat Vlpianus in.l.j.§.ſi quis nemine.ff.ne quid in loc. publi.vbi ita ſcribitur.aut ſi non obſtat,ſolarium ei imponere.Vectigal enim hoc ſic appellatur ſolarium,quòd pro ſolo pendatur,hæc ibi.Et auſim conſtanter aſſeuerare(vt hoc in tranſcurſu dicam)ſolarium eſſe legendum in.l.etiam.ff.qui potio.in pigno.habe.& nō ſalarium,vt vulgo ſcribitur,neq; enim ſalarium temere reperias pro penſione aut vectigali.Sic ergo intrepidè legito illam.l.etiam ſuperficies in alieno ſolo poſita pignori dari poteſt,ita tamen vt potior cauſſa domini ſit ſoli,ſi non ſoluatur ei ſolarium.

Iterū de laudimiis uectigaliū prædiariorum.

3 ¶Sed vt tādem redeamus ad propoſitū,videtur in hac ſpecie laudimia non deberi.Nam conſuetudo id ius laudimiorum tribuens nuncupatim loquitur de venditiōe fundi,& qui quidem eſt in feudo ipſius domini,vt patet ex.§.j.ſupra tit.omnium huius vol.conſuetudinum.2.qui quidem.§.eſt omnium etiam huius vo.14.in illis verbis,le ſeigneur foncier, & plus pres du fons,& en fief du quel eſt ladicte choſe,&c.& alijs multis ſeq.§.huiuſmodi autem vectigal ſiue penſio fundus non eſt,nec aliud quidpiam corporale,ſed res prorſus incorporalis,vt ſunt cætera talia iura,de quibus ſatis diximus ſupra.§.huius ti.j.in verbo,rentes,nec in loco conſiſtunt.l.Caius Seius.ff.de legat.2.&.l.vxorem.§.legauerat.ff.de legat.3.&.l.quæſitum eſt .§. Papinianus,&.l.cùm de lanionis.§.vl.ff.de fun.inſtruc.& dixi

mus in repe.l.si vnquam,in verbo,bona,numero.9.quod autem si quis donat.C.de reuoc. dona.& supra in eodem.§.j.glo.7.in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,numero.11.nec desunt suæ.

4 ¶Et id quidem in casu nostro,ne authoritate hac in re careamus,apertè voluit Pet.Iacob. in Gallicanis moribus præter magnam iuris peritiam instructissimus,in ti.de acti.in rem pro re emphy.col.pe.versi.item si posteà,vbi dicit quòd in ciuitate Podiensi & alijs vicinis,si huiusmodi annui reditus,de quibus loquimur,venduntur,est locus laudimijs,vel retentioni eorum restituto precio venditionis à domino.Quod dicit esse contra ius ciuile, nec tamen aliquid allegat.Et col.seq.versi.& est notandũ,dicit quòd talis reditus siue pensio annua est res incorporalis.ideo non potest esse emphyteuticaria:quia emphyteusis in rebus soli tantùm consistit,vt colligitur ex.l.j.ff.si ager vecti.&.§.adeo,Insti.de loca. De eadē re

5 ¶Nos verò diuerso iure in nostra hac Pictauia vtimur,vt scilicet ex venditione horum redituum siue pensionum fundalium soluãtur laudimia domino feudi,in quo sita sunt loca huic reditui obnoxia. Idq; iure,ni fallor,optimo.Nam cùm nostra consuetudo hîc & alibi,videlicet tit.huius voluminis consuetudinum.2.§.6.qui est.19.totius voluminis,neget deberi laudimia ex reditibus siue pensionibus generalibus,etiamsi omnia bona sint illis obligata,quid toties in illis negando,aliud quàm fatetur deberi ex alijs scilicèt fundalibus.l.cùm prætor.ff.de iudi.&.l.ex eo.ff.de testib.&.c.qualis.25.dist.Id enim instar est argumenti à contrario sensu,quod fortissimũ est.l.j.in prin.versi.huius rei.ff.de eo cui man. 6 est iurisdictio.proceditq; etiã in statutis,vt inibi constantissimè tenetur,& fortissimè probatur à scriptoribus recentioribus. De eadē re

¶Nam & hic reditus fundo,qui pro eo concessus est,prorsus inhæret,habetq; perpetuum ac stabile fundamentum,vt in simili dicit Bal.in.c.j.col.2.in verbo,annua,tit.de cõtro.inter vas.& epi.& diximus supra hoc eodem ti.§.j.glo.7.in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,numero.32.item iura decimarum.Et de seruitutibus loquens Alex.consf. 211.ponderatis verbis statuti,col.2.versi.prætereà negari non potest,li.6.& Philip.Fran.in c.2.in prin.col.2.de reb.ecclesf.non ali.li.6.Ex quo sequitur,vt quale quale sit,pro ipso solo habendum sit:nec minus pro eo competat interdictum vnde vi,quàm pro solo ipso,vt in simili item dicitur in.l.j.§.planè si quis.ff.vnde vi.Et id in specie huiusmodi redituum, vt scilicet pro eis competat possessorium,atq; pro rebus illis obnoxijs,voluit Bal.in repet. l.2.col.7.versi.sciendum est autem.C.de seruit.& aqua,cum alijs concord.à me traditis in 7 fra eo.tit.§.32.glo.vl.numero.79.sed id satis,& seq.atq; etiam præcedenti,vbi & aliter docebimus,hos reditus sequi omnino naturam rei,ratione cuius debentur. De eadē re

¶Nam & ij sunt veluti pars ipsius fundi,& eum sequuntur,in cuiuscunq; manum veniat, ita vt fundus ipse non persona cõueniatur.Ideoq; & possessores ipsius reliquias eius reditus etiam præteriti temporis,quo non possederunt soluere cogũtur.l.imperatores.ff.de publi.& vectig.&.l.2.&.3.C.sine cen.Et licèt multi dicant illud speciale esse in fisco,& secus esse in alijs,vt per Specul.ti.de loca.§.nunc aliqua,versi.nonò,& versi.duodecimò.& Alberi.in.l.pro hæreditarijs.C.de hære.acti.& Masue.ti.de loc.§.item dominus,& seq.Tamen apud nos & indifferenter & sine delectu obseruatur.Tu autem hîc vide Hosti.Io.Andr.& Panor.in.c.pastoralis,extra de deci.& eosdem Io.And.& Panor.atq; etiam Pet.Anc.in.c. cùm homines,eo.ti.Archi.in.c.si quis laicus.15.q.j.Fede.Senen.consi.81.laicus,Alberi.in.l. vl.col.2.versi.quærit dominus.C.de iure emphy.Pe.Anc.in.c.statuto,col.vl.versi.sed nunquid idem,de deci.lib.6.& con.386.in lite,col.j.versi.item etiam ad pensiones,& col.2.versi.non obstat.l.imperator.& Io.Plat.post.Bar.in.l.vl.C.de fide instru.& iure hast.fisc.lib. 8 10.& in.l.j.in.2.no.C.de anno.& tribu.eo.lib.10.& in.l.quisquis,quæ est.3.in.j.no.versic.ad præterita.C.de agri.& censi.li.11. Possessores an teneãtur soluere reliquias præteriti temporis.

¶Et quia etiam ob hanc annuam pẽsitationem,cui fundus obnoxius est,ipse fundus post hac non tanti venditur,quanti,si liber esset,venderetur,vt par est,& probatur in simili in l.fundi partem,iuncta glo.in verbo,vendidisti.ff.de contrahen.empt.& in.l.si venditor.§. vl.in fi.ff.de ser.expor.Ideo cùm ex hoc huiusmodi incommodum fiat domino,vt non tãta laudimia ex eius venditione consequatur,æquum est vt huius incõmodi sartiendi causa ipse dominus laudimia consequatur ex venditione huius pensionis,ex qua illud incommodum procedit.l.secundùm naturam.ff.de reg.iur.&.c.qui sentit onus,eo.titu.li.6.cum concor.vtrobiq; adductis.Alioquin autem esset in facultate subditi ius domini inscij atq; etiam inuiti & reluctantis minuere,rem sui feudi in emphyteusim,aut liuellum conceden Cõmoda eũ sequi debẽt quẽ incommoda sequuntur.

do,& sic rem deteriorem faciendo,vt cùm venderetur,minutum esset ius laudimiorū,con
tra regulam.l.id quod nostrum.ff.de regu.iuris.cui quidem regulæ tanquam firmamento
inhærere debemus,vt pulchrè dicit Bal.con.327.pridie,col.vl.li.j.& alibi diximus.Id autē
cessat si ex venditione horum redituum,qui id ius minuunt,quantùm ad venditionē fun-
di,soluantur laudimia:quia quod vni deest,suppletur repleturq; per alterum.

9 ¶ Nec obstat quod primo loco dictum est huiusmodi reditus siue pensitationes non esse
in loco aut fundo,& ita nec in feudo,cùm apud nos feudū respectu soli dicatur:quia imo
cēsetur esse & in loco & in feudo,qū ipsi loco & feudo cohæreāt,vt supra diximus.& pba
uimus ver.ab hinc.3.Eæ aūt leges,quas supra in cōtrariū adduximus ad pbandū iura incor
poralia non cōsistere in loco,& si quæ aliæ sunt similes,nō loquūtur de huiusmodi iuribus
realibus & solo cohærentibus,sed de actionibus nominibus & alijs iuribus merè persona-
libus,& quæ personas ipsas veluti vmbrę sequuntur,non rem aut solum.Ex quo nōnulli in
Traditio re- ea sententia sunt,vt quemadmodum in rebus corporalibus requiritur traditio ad dominij
rum incor- translationem,ita & rerum incorporaliū corporalibus inhærentium,licèt secus sit in me-
poraliū cor- rè incorporalibus.Ita enim voluit Bal.in.l.traditionibus,paulò ante fin.C.de pact.& in.l.
poralibus ī- j.etiam ad fi.C.commu.vtriusq; iudi.& Alex.qui alios citat,con.184.in caussa & lite,col.2.
hærentium versi.vltra prædicta,lib.6.

10 ¶ Nec hîc quoq; moror,quod Pet.Iac.vbi supra tradit ius emphyteuticariū non posse con
sistere nisi in rebus soli,non etiam in rebus incorporalibus.quandoquidem iura ab eo alle
gata id necessariò non probant.Et ex omnium opi.feudum consistere potest in his rediti-
bus annuis,vt voluerunt Bal.& Cardi.Alex.in proœmio feudorum,vterq; colū.6.& dixi-
mus supra in.§.j.huius ti.in verbo,rentes,numero.6.& ex hoc præter ea.Ratione autē feu
Arg.ab em- di in Gallia debentur laudimia,vt ex hoc intelligas,nihil ad hunc casum pertinere illam
phyteusi Pet.Iac.rationem,quia ex emphyteusi non concluditur ad feudum,nec è diuerso.Bar.in.l.
ad feudum vt iurisiurandi.§.si liberi.ff.de ope.liber.Bal.in.c.j.col.5.versic.sed caue tibi,tit.an agna.vel
& è diuer- fili.Imo.in.c.ex parte,col.15.extra de feud.Alex.con.30.quoniam omne datum,col.6.vers.
so. non ob.l.2.li.j.quod duplicatum est con.2.lib.5.& idem Alex.con.44.viso themate,col.2.
versi.pro hoc bene facit,eo.li.2.cum.si.

11 ¶ Porrò statutum est Parmæ,vt ex venditione annuorum fictuum,vt vocant,qui debētur
super fundo vel domo,debeant solui domino duo solidi tam à venditore quam emptore,
vt refert Alberi.in.j.parte statutorum quæsti.110.statuto Parmæ cauetur,vbi tractat,an ex
Consuetudi- diuisione huiusmodi fictuum etiam ea laudimia solui debeant.Est & apud Bituriges con-
nes. suetudo expressa,vt solui debeant laudimia ex venditione horum redituum,de quibus lo
quimur,tit.de consue.feud.& censua.§.4.vbi.D.Boher.id putat esse iuris feudorum.& ite
rum.§.19.eiusdem ti.Sic & apud Parisienses ex venditionibus annuorum redituum super
re immobili constitutorum debentur laudimia.c.consuetudinū eius loci.57.& tribus seq.
Et idē apud Meldenses,si modò is reditus est perpetuus,& nō luibilis.c.95.&.c.98.& Mel-
dunenses.c.127.& Senonenses.c.203.&.229.quod nuncupatim loquitur de his pensitatio-
nibus fundalibus.Turonenses.c.38.& sequenti.Caluimontenses in Bassigniaco.c.24.Vi-
ctriacenses capitu.31.Aurelianenses capit.110.quod & loquitur de venditione redituum
constitutorum super re immobili.& capitu.112.quod loquitur de vēditione redituum con
stitutorum super re immobili.Cenomanenses.c.310.Andegauenses.capi.162.&.c.295.Ble-
senses.c.126.vbi fit mentio expressa de vectigali siue pensione fundali.Dunenses.c.42.En-
golismenses.c.16.& duobus seq.vbi eadem prope est consuetudo,quæ hîc apud nos est.Et
Montargienses cæterosq; Lorrienses titu.des droictz & cens censuelz.§.34.qui nuncupa-
tim loquitur de annuis reditibus fonciarijs(vt vocamus)aut constitutis super fundis.

§. 7.

ET NEST PAS de necessite,que loffre de retraict & declaration de lignage soit faict en la presence du sergēt. Et suffit de prouuer loffre faict a partie,& le lignage par tesmoings en la cause.Et nest mestier de consigner ce de quoy lon faict offre de retraict par proximite de lignage. Mais souffist faire offre dune piece dor ou dargēt,offrant de parfaire comme dict est.

ET SVFFIT. GLO.1.

1 VBI IN ALIQVA DISPOSITIONE apponitur id verbum,ſufficit,nihil aliud quàm quod exprimitur in ea,requiritur ad validitatem& perfectionẽ actus nec alio adminiculo indiget.ea vis eſt huius verbi.gl.in.c.ſtatutum,in prin. in verbo,canonicis,de reſcrip.lib.6.quam ſequitur Domi.ibi,colũ.2.in fi.& ibi quoq; Philip.Fran.qui eam dicit ſing.col.j.ex hocq; dicunt quòd id verbum non requirit alias qualitates adeſſe,quàm expreſſas.quod dicunt no.pro ſtatutis.Sed & eam glo.ſeqtur Panor.in.c.j.col.j.& ibi etiã Barb.extra de poſtu.præla.vbi illam admodum extollunt.& rurſus vterq; in.c.vl.de ſucceſ.ab inte.& ipſe Panor.& Card.Alex.in.c. cùm locum,vterq; in.3.no.extra de ſponſal.vbi eam glo.dicunt no.& idem quoq; Panor. in.c.cùm apud,in.2.no.& ibi etiam ipſe Card.Alex.col.j.eo.ti.& in.c.tuę fraternitati,poſt medium,& ibi idem Cardi.col.7.verſi.nonò,eo.quoq; tit.rurſumq; vterq; in.c.vl.de ſponſal.duor.ipſe Panor.in.c.quoniam contra falſam,colũ.19.verſi.no.bene hoc dictum,& ibi quoq; Barb.col.6.extra de proba.& idem Panor.in.c.2.col.12.numero.33.de ordi.cogni.& in.c.j.col.2.verſi.no.in.§.cęterum,de excep.Ro.in.l.cùm mulier,col.10.verſi.præterea pondera.ff.ſol.mat.Barb.in.l.ſed ſi ex ſtipulatu,col.19.verſi.ego pondero.ff.de verbo.obligat. vbi illam glo.dicit ſing.& con.6.ſcriptum eſt,col.12.verſi.& ſi quiſpiam opponat,li.& cõ. 8.ſapienter,col.4.verſi.item etiam ipſe,li.2.& conſ.34.præclarè,col.18.verſi.& ſi quiſpiam quærat,eo.lib.2.Fely.in.c.verum,colũ.2.de for.compet.& in.c.j.in.7.not.de ſponſ.Philip. Deci.conſil.37.in cauſſa rigoroſæ accuſationis,col.j.Quamuis videatur eſſe contraria alia glo.in.c.conſuluiſti,extra de celebr.miſ.Sed Panor.in.d.c.quoniam,de probat.dicit illam priorem procedere,niſi aliter à iure caueatur,aut materia ſubiecta aliud ſuadeat,per.d.c. conſuluiſti,iuncto.c.ſufficit,de conſe.diſt.j.Et ita etiam dicit Anto.Corſet.in repe.rub.de iureiur.col.5.& in ſuis ſing.in verbo,ſufficit. *Sufficit.*

PAR TESMOINGS. GLO.2.

1 EX IIS VERBIS atq; etiam ex.§.ſeq.ibi,mes lon faict cõmunemẽt,ſatis apertè inſinuitur citationem quoq; quę fit in materia retractus,poſſe probari teſtibus ſine alia renunciatione nuncij.quod & generaliter de citatiõe voluit Innoc.vt à multis citatur,in.c.quoniam contra falſam,in fi.extra de probat.at id nõ expreſſè dicit,ſed generaliter acta iudicialia poſſe ꝓbari teſtibus.Sed de citatione priuatim voluit Bal.in.l.conſentaneum,col.vlti.verſi.quid ſi nuncius.C.quomo.& quan.iudex.& Anto.in.c.cùm dilecti,extra de dol.& contu.& Barb.qui alia quædã ſimilia colligit,con.71.illud afferam,col.vl.li.4. *Citatio retractus poteſt probari teſtibus.*

NEST MESTIER DE CONSIGNER. GLO.3.

1 TAMEN DE IVRE COMMVNI emptore recuſante preciũ accipere,deberet cõſanguineus illud conſignare & deponere,vt expreſſè & in hoc caſu voluerũt Hoſti.& Io.And.in.c.conſtitutus,& ibi quoq; Petr.Anc.in.14.no.de in integ. reſti.per.l.acceptam.C.de vſur.vbi & hoc nuncupatim tenuit Ioan.Fab.in id etiam allegans.l.2.in fi.C.de iure emphy.& idem Fab.in.§.ex non ſcripto,colum.3.verſi.circa quartũ,Inſti.de iure natur.gent.& ciui.Steph.Bertran.con.98.voluiſſem, colum.2.lib.2.& Chaſſe.in cõmentarijs conſuetudinum Burgundiæ hoc eo.tit.§.j.in verbo,en rendant,in prin.Quanquam nominatim contrarium reſpondit ex facto interrogatus idem Chaſſe.nullum horum memorans,conſi.41.quia caſus ſuper quo,vbi quiſq; videre poterit rationes,quibus ad id dicẽdum mouetur.Nec tamen ſolus fuit Chaſſe.in ea opi. idem enim tenuit Geral.Bagoil.quem nec is quidem citat,in ſua diſputatione retractus, per.l.qui decem.ff.de ſolu.&.l.quidam.ff.ſi cer.pet.& reſpondet ad.d.l.acceptam,quòd ea loquitur,quantùm ad impediendum curſum vſurarum.Et eum ſequutus fuiſſe videtur Boher.tit.de la retenue des choſes vendues en fief.§.vlti.in conſuet.Bituri. *Vtrum conſanguineus teneatur cõſignare & deponere precium.*

2 ¶ Suntq; in multis locis Galliæ expreſſæ conſuetudines,vt hoc caſu fiat conſignatio:aliàs vel conſanguineus cadat retractu,vel fructus non lucretur.Primum enim eſt Caluimontenſium in Baſſigniaco.c.112.Monſtrolienſium maritimorum.c.72.Aruernienſium tit.de rem. *Conſuetudines in eam*

retraict.c.7.&.c.38.Blesensium.c.196.Biturigum tit.de retraict lignagier.c.4.Secūdum est Meldensium.c.85.Ambianensium.c.47.Artesiensium.c.87.Niuernensium.huius tit.58.& Comitatus sācti Pauli.c.40.& Altæ Marchię.c.254.& seq.& Marchię.c.261.& seq.In alijs autem locis debet precium consignari,nisi malit consanguineus in qualibet caussæ expeditione idipsum re ipsa offerre,vt apud Senonenses.c.31.Trecenses.c.151.Victriacenses.c. 126.In alijs aūt locis non requiritur cōsignatio,sed tantùm oblatio,aut in omnibus caussæ expeditionibus,aut in aliquibus,vt apud Parisienses.c.177.Melodunenses.c.23.Carnutenses.c.172.Borbonienses.c.428.Dunenses.c.82.Quid autem apud Laudunenses & cæteros Viromādenses videbis in consuetudinibus eius gentis.3.partis tit.8.§.9.qui est totius illius partis.83.& duobus seq.At Ioannes Gallus in Arestis Parisiensibus sub quæsti.159.versi.cuius caput est,quando retrahentibus,dicit diuersa super hoc aresta lata fuisse.Paduæ autem ex statuto debet deponi precium,teste Cepola,con.43.clarissimè,& iterum con.seq.

3 ¶Si autem scire vis,an & quando aliàs de iure cōmuni,& ad quid requiratur consignatio & depositio,vltra oblationē,vide glo.in.l.2.in verbo,legem,& ibi Cy.& Alberi.col.2.Bal. col.j.Ange.col.3.Saly.col.vl.& nouissimè Iaso.numero.182.C.de iure emphy.Specul.& Io. And.in addi.illius tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.34.Bar.in.d.l.acceptam,& ibi Bald.in.3. oppo.& iterum in.21.quæsti.& Alberi.latè col.j.versi.circa quod,& multis seq.& Bar.in.l. creditor,quæ est pe.& ibi alios.C.de distrac.pigno.eundem Bar.in.l.sed & si alia,& ibi Saly.ad fi.ff.de constit.pecu.& in.l.si insulam.ff.de verbo.obli.& in.l.interdū.§.j.& ibi Alex. & alios recentiores,eo.tit.& in.l.Celsus.§.vlti.ff.de arbit.Henr.Boh.in.c.constitutus,de in integ.resti.Bal.in authen.adhæc,col.vl.C.de vsur.Pet.Anc consi.331.visis diligenter,col.j. Imo.& Alex.in.l.si seruus.ff.de vulg.& pupil.substi.Pau.Ca.in.l.2.quam legit cum.j.& iterum in.l.si à te,post Cy.ibi.C.de pactis int.empto.& vendi.& in.l.si reus paratus.ff.de procura.Fran.Are.cons.163.verum est.& Steph.Bertran.con.97.voluissem,numero.2.lib.2.& nouissimè Ferro.in consuetu.Burdig.hoc ti.de retraict.§.14.vbi huiusce rei ponit aliquot regulas.

Cōsignatio & deposi=tio an & quādo req ratur.

4 SED DVBIVM EST,quid si consanguineus,qui non tenetur deponere,tamen deposuit,& posteà depositum recuperauit,quo casu videtur renunciare depositiōi.l.debitor.ff.de vsur. &.l.j.in fi.& ibi Ange.qui id admodum no.C.qui pot.in pig.habean.&.l.si priusquam.C. de distract.pigno.& voluit Io.Fab.in.d.l.acceptam,paulò ante fi.C.de vsur.& Bal.in.l.obsignatione.C.de solutio.An etiā renunciasse videatur oblationi,quæ sola per se & sine depositione sufficiebat.Dic quòd non,per.d.l.debitor,& voluit etiam expressè Fab.in.d.l.acceptam,& Chasse.con.71.quia casus,col.vlti.& vide quæ dicam infra tit.proximo in.§.4. glos.10.eademq; vlti.

Si cō sanguineus preciū depositum recuperat, an retra=ctui renunciare uideatur.

¶Idemq; si non legitimè deposuerit,quia cùm depositio non sit necessaria,si ea non rectè

5 fiat,non nocet,vt expressè voluit Soci.con.80.in quæstione quę vertitur,col.3.versi.prętereà & secundò,li.3.ar.l.j.C.de rei vxo.actio.& eius quod voluit glo.in.l.vinum.ff.si cert.pe. de libello inepto oblato in caussa,quæ libellum,nō requirit.& Bal.in.l.j.in prin.ff.de eden. Cui & tu adde tex.iuncta glo.in.l.qui testamento.§.per contrarium,& ibi Bald.& Franc. Are.in fi.ff.de testa.& in.l.3.& ibi Bal.ff.de testa.milita.& in.c.bonæ,le.2.& ibi Panor.col. 4.versi.vltimò no.de elect.& in.c.cùm dilecti,& ibi Anto.col.2.eo.tit.& glo.in.§.multis, Instit.de liberti.& quæ prope infinita collegimus supra tit.omnium.8.§.item.8.qui est omnium huius volu.46.

Quid si nō legitime deposuerit.

6 CONSIGNARE AVTEM,quo verbo vtitur nostra consuetudo,vt id scias,vulgò pro deponere accipimus,quanquam frequentissimè sint diuersa,vt patet ex.d.l.acceptam,dum dicitur,consignatam in publico depone.&.l.2.ibi,pecuniam obsignatam in caussam depositi habuerit,eo.tit.de vsur.&.l.cùm hæres,in prin.ff.de statulibe.ibi,vel deponere in ædem pecuniam consignatam oportet,& alijs infinitis huiusmodi iuribus,vt.l.creditor,C.de pigno.&.l.vl.C.de luit.pigno.&.l.nec creditores.C.de pigno.actio.&.l.vl.eo.tit.&.l.2.C.de pact.pigno.&.l.j.in fi.ff.de vsur.&.d.l.debitor,eo.ti.&.l.qui mutuam.§.j.ff.manda.&.l.tutor pro pupillo.§.j.ff.de admi.tuto.&.l.fideiussor qui minor.ff.de fideiuss.&.l si soluturus, in prin.ff.de solutio.&.l.die.§.j.ff.deposi.&.l.2.ad fi.C.de iure emphy.Qui quidem text.vt ex ijs videre poteris,in eadem significatione vtuntur nunc hoc verbo consignandi,nūc obsignandi,quod frequentius est in.ff.cùm alterum hoc nostrum sit etiam crebius in.C.

Cōsignare quid sit.

7 ¶Hinc autem apud nos ea significatio inualuit,quoniam pecunia & alia quæuis consignata,siue(vt vtrumq; copulemus)obsignata in sacculo aut folle aut alia re deponi solebāt,vt

De eadē re

patet ex illis iuribus.&.l.j.§.si pecunia.ff.deposi.&.l.vl.ff.de leg.cõmis.cùm dicitur,& sacculum cum pecunia signatorum signis obsignauit.&.l.videamus.§.qui vinum.ff.loca.&.l. prima.versicu.sinautem socius,ibi sigillo impresso in ædem sacram deponere.C.de com. seruo.manu.Quin in nostris legibus obsignare simpliciter pro obsignatam deponere reperimus,vt in.l.tutor.§.j.in duobus locis.ff.de vsur.Sed & aliquando cõsignare dicimus pro dare consignatum,quod non longè distat à nostra vulgari significatione,id est,consigner entre les mains de quelcun,vt in.l.j.ibi,susceptori aurario consignari.C.de apo.public.lib. 10.& in.l.j.ibi,thesaurorũ præpositis consignari pręcipimus.C.de cano.largi.titul.eo.li.10.

8 ¶Canonistæ consignationem vocant cõfirmationem chrismatis in.c.j.vbi Hosti.& Ioan. And.ita interpretantur,extra de relig.domi.&.c.baptizãdis,& ibi glo.in princ.j.q.j.Aliter Tullius in oratione pro.P.Quintio.Tabulæ maximæ signis hominum nobiliũ consignantur.& Plautus in Curculione.Eamus intrò,vt tabulas consignemus.Et in Trinũmo Epistolas duas,eas nos consignemus,quasi sint à patre.Et in.l.Iulianus.§.idem Iulianus.ff.de act. empt.Posteà legem consignauit,&c.Ibi autem loquitur de lege venditiõis.Sed & alibi Cicero scilicet in oratione pro Cluētio in alia significatione videtur intellexisse.Sed errat vehementer si quis in orationibus nostris,quas in iudicijs habuimus,authoritates nostras cõsignatas se habere arbitratur.Omnes enim illę orationes caussarum & temporum sunt,nõ hominum ipsorum ac patronorum.Et lib.Acade.quæsti.10.de Themistocle loquens.Itaq; vt literis consignamus,quæ mandare memoriæ volumus,sic ille in animo insculptas habebat.Quo in loco videtur posuisse hoc verbũ pro ĩprimo,incido,insculpo.Vt & In epistolis famil.Hanc commendationem quam his literis consignare volui,scito omniũ esse gratissimam.Hinc idem actione prima in Verrem consignatam literis quæsturã dicit.Et lib. 3.de legibus.Consignatam literis memoriam.Et lib.j.Tuscul.quæsti.Cõsignatas in animis notiones.Alibi autem Consignatum pro testato posuit idem author scilicet in lib.j.de diuinatione.Quem enim non moueat clarissimis monumentis testata consignataq; antiquitas.Et in oratione pro Deiotaro. *De eadẽ re*

9 ¶Sed & aliter Portius in ea elegantissima aduersus Catilinam declamatione.Hi sunt qui dem,quos in foro quotidie in oculis ciuium calamistratos,ac vestibus collucentes passim obuolitare cernimus:fortunas omnium popularium,atq; otium ciuitatis luminibus consignantes.Et rursus.Transeo rem illam similimam prodigio,cùm manè iste iam coacto senatu redundantibusq; subsellijs serius in senatum præter consuetudinẽ venisses,quod nulli non oculi te Senatorum statim consignarunt ingredientem,demisso vultu,pallore terribili,luminibus errantibus,ac facie præ se ferẽte nescio quid inusitatæ credulitatis.Quibus in locis videtur Portius accepisse pro notare,obseruare.Alium eius verbi significatum & vim tradit Soci.con.93.circa primum,col.2.li.j. *De eadẽ re*

10 ¶Illud tamen te scire volumus,nõnullis placuisse aliquid interesse in deposito pecuniæ cõsignatæ,& non consignatæ:primò enim casu non videri datam facultatem vtendi ea pecunia,in secundo autem videri.Ideoq; in primo non transferri dominium rei,eamq; manere in periculo deponentis:in secundo contrà per omnia,quia ad tantundem solùm tenetur in genere,per.d.l.die.§.j.& ibi glo.& .l.si sacculum,eo.titulo.scilicet deposi.qui postremus locus vtitur verbo signandi,vt inde intelligas idem esse,quãtùm ad id,de quo tractamus, siue dicas consignare,siue obsignare,siue simpliciter signare.Et facit quoq; ad ea quæ diximus,tex.in.l.in naue.ff.locat. *Pecunia deposita cõsignata quid a non cõsignata differat.*

11 ET QVIA EX MVLTIS consuetudinibus Gallię,atq; etiam de iure cõmuni ex multorum sententia,consignatio & depositio requiritur in nostro retractu proximitatis,sicut diximus supra eadem glo.numero.j.&.2.vti etiam in retractu cõuentionali etiam ex nostra consuetudine requiritur,vt scribitur tit.sequenti.§.4. hîc omnino vide quæ scripsimus in toto illo.§.quo multa dubia illic soluimus,quæ & in hoc nostro retractu euenire possunt, cùm in eo consignatio necessaria est.

§. 8.

MAIS IL CONVIENT que toutes les solennites de retraict soyent gardees. Cestassauoir la declaration du lignage, ou offre de le declarer. Loffre de pecune, offrant a parfaire. Requeste de receuoir au retraict. Adiournement formel en cause de retraict & sur reffuz dargēt. Lequel adiournement soit baille par le sergent ordinaire, ou aultre ayant pouoir a ce par commission ou cómandement du iuge. Et que toutes les choses soient faictes dedans lan & iour. Et que ledict adiournemét soit baille deuant le iuge qui en peult congnoistre. Autrement le retrayant en decherroit. Mais lon faict communement toutes lesdictes choses en la presence du sergēt, pource quil est creu dudict offre faict a partie, & de ladiournement sans autre preuue. Pourueu toutesuoyes que ledict sergent en faisant ladiournement ait deulx recors. Et quil les nomme en sa relation.

REQVESTE DE RECEPVOIR AV RETRAICT.

GLOSSA. I.

1 *Vtrum oēs huius. §. solēnitates necessario seruari debeāt.*

ILLVD VOS primo loco pictones mei monitos volo, vt ne minimam quidem partem eorum, quę hîc nostra consuetudo veluti in vnum corpus redegit pro solennibus (ita enim expressim vocat) nostri retractus omittatis, nisi retractu ipso cadere velitis, vt etiam posteà nūcupatim subiungit eadem consuetudo cùm dicit, aultrement le retrayant en decherroit. & voluit etiam expressim in simili statuto retractus Alex. con. 138. viso puncto & dubijs, col. 2. vers. ex alio, li. 7. & nos quoq; latissimè docebimus in glo. 7. huius §. Sed hîc tamen statim in fronte id vobis ob oculos ponere duximus, quò vos cautiores sitis. nam & aliàs paria sunt, vt & illud quoq; dicā, aliquid non facere intra tempora ad id præstituta, aut facere non impletis solennibus. l. si bonam C. de admini. tuto. cum simi.

2 *An sit necessaria expressa requisitio cōsanguinei.* *Vasallus debet nuncupatim petere inuestituram.*

¶ Sed vt ad rem veniamus, non ab re nostra consuetudo id requirit, vt expressim petatur ab emptore, vt consanguineum offerentem admittat. Nam quoties quispiam vult aliquid consequi ab aduersario per protestationem, necesse est vt illud protestando petat ac requirat: quia protestatio requisitoria debet habere conclusionem. Hæc sunt verba Bal. in. c. j. colum. 2. in prin. tit. si de feud. vas. ab aliq. interpel. Ideo & tu quoq; caue, ne hanc requisitionem omittas, quam etiam de solennitate esse dicit nostra consuetudo, quæ & de hoc quoq; locuta fuerat suprà in. §. j. in illis verbis, & requerir audict achapteur, quil le vueille recepuoir au retraict &c. Et facit quod in simili traditum est à Iaco. Aluar. post alios in. c. j. col. pe. versi. quæro ab extra. & ibi post eum Cardi. Alex. col. antepe. versi. post Aluar. quæro, tit. quo tempo. mil. quod non satis est hęredem vasalli comparere coram domino, eiq; narrare mortem patris sui, & cætera, sed debet nuncupatim petere inuestituram, aliàs feudo priuatur, per tex. in. c. j. ibi. inuestituram petendo, tit. de capit. Corra.

3 *Leuis solennitas.* *Decretū irritans formā inducit.*

¶ Nec audiendi sunt qui dicunt hanc esse leuem solennitatem, quę ideo omissa non vitiat per. l. j. §. j. ff. de vent. inspi. Quia id non leue videri debet, quod sæpius obseruandum iubet consuetudo, & quidem cum clausula decreti irritantis, quam in fi. harum obseruationum subijcit, dicens, aultrement le retrayant en descherroyt. Ideoq; id censetur datum pro forma, ex sententia Bal. & recentiorum in. l. j. ff. de liber. & posth. & Pet. Anc. in repe. c. j. char. 42. in magnis, versi. quæro statuto cauetur quòd notarij, ext. de consti. & in. c. ea quæ, colū. 4. versi. quandoq; iudex non recipit, de regu. iuris lib. 6. & aliorum vbiq;. Nam & antè vsa erat nostra consuetudo verbo necessitatis, cùm dicit in prin. huius. §. mes il conuient, quæ vulgo idem significant quod oportet, necesse est.

4 *An consanguineus satis uideatur reqrere cū facit oblationem.*

¶ Nec dicat aliquis, satis videre cōsanguineum requirere emptorem, vt se recipiat, ei simpliciter faciendo oblationem retractus. ad quid enim, inquiet ille, facit hanc oblationem, nisi vt admittatur. Nam consuetudo tam hic quàm in primo. §. huius tit. exigit expressim, vt pręter simplicem illam oblationem, fiat hęc de qua loquimur, requisitio. Nam primum in vtroq; loco facit mentionem de oblatione retractus rei immobilis venditæ à consan-

guineo, deinde dicit consanguineum debere requirere &c. Igitur nec simplex oblatio sufficit, nec in ea potest intelligi ea requisitio cõtineri, vt satisfactũ sit nostræ cõsuetudini, quę vtrunq; requirit, & quidem nuncupatim. Et bene facit præter iura & loca vulgaria, quod in simili tradit Signo. consi. 155. in processu, col. 3. versi. præterea non obstat quòd dicatur: & quod diximus supra numero. 2. ex Alcia. & Cardi. Alex.

5 QVID AVTEM si id omissum sit in oblatione, aut aliud ex ijs, quæ hic requirũtur, an post eà poterit emendare coram iudice. Quod verius est, si tempora largiantur, quia scilicèt sit intra annum retractus: nam posteà nullus est emendationi locus. l. accusaturus. ff. de adulter. cuius: hæc verba sunt. Accusaturus adulterij, siquidem circa inscriptionem errauerit, si tempora largiantur, emendare non prohibetur. Cuius arg. Bar. in. l. edita, col. 2. versi. circa quod dicas, & ibi quoq; Bal. in. 2. lect. colum. 2. versi. nunc ponamus, Alex. & cæteri recẽtiores. C. de eden. dicunt libellum in substantialibus tunc demum emendari posse, si tempora ad agendum præstituta nondum effluxerint. de quo etiam per Maria. Soci. in c. j. char. vlti. versi. nono fallit, extra de libel. obla. Cogita tamen an & id fieri poterit, posteaquã semel id oppositum fuerit ab emptore impugnãte oblationem, quia non rite facta sit, ex ijs quæ dicemus infra eodem. §. glossa. 6. in verbo, le retrayant en decherroit, numero. 26. sed & videri.

An si reqsita hic fuerint omissa poterit consanguineus emendare.

Quid si oppositũ fuerit.

ADIOVRNEMENT. GLOS. 2.

1 VIDES IGITVR LECTOR amãtissimè & quidẽ aptissimè ex his verbis, nõ satis esse oblationem atq; requisitionem, de qua consuetudo nostra loquitur, factam fuisse ad interrũpendum siue interpellãdum tẽpus anni retractui præstitutũ, nisi citatio interuenit. Quod & expressim & in hoc casu voluit Ioan. Fab. in l. acceptam, col. 2. versi. sed an sola oblatio. C. de vsur. tũ per tex. in l. 2. in fine. C. de iure emphy. tum quia non reperitur oblatio inter modos interrumpendi, vel perpetuandi, licèt in contrarium (inquit) faciat. l. Celsus. ff. de arbit. Cui adde interpellationem extraiudicialem non interrumpere præscriptionem. l. alienam. ff. pro empto. gl. Bal. Alex. & Iason in. l. vlti. ff. de eo per quem factum erit, & dicemus plenius infra tit. seq. §. j. in verbo, consigner, quæ est glo. 6. eius. §. numero. 37. eodemq; pen. at illud constat. Illud autem certùm videri potest, hanc præscriptionem sola citatione interrumpi, vt cæteras statutarias. Bart. in. l. 2. §. si rem. ff. pro empto. & in. l. in omnibus. ff. de actio. & obliga. & Panor. in. c. illud, colum. 3. versicu. sed dubitatur, extra de præscript. Sed tu tamen vide Bal. in. l. vltima. in princip. versicu. quæro hìc, & ibi Alexandrũ columna. 3. versicu. reliqua. ff. de eo per quem factum erit.

An sola oblatio interrũpat sine citatione.

An uero sola ipsa citatio interrũpat.

2 ET QVANQVAM NECESSE SIT, vt hæc citatio fiat intra id tempus anni, vt patet ex supradictis, & apertè declarat nostra consuetudo. Non tamen requiritur, vt dies à nuncio præstitutus comparitioni, id est, quo adesse ad iudicium debet emptor, sit etiã intra ipsum tempus: nam sola citatio in his tempus interrumpit, vt latè diximus supra eo. tit. §. primo glos. 10. in verbo, dedans lan, in. 13. quæstione. Et de hoc est expressa consuetudo apud Melodunenses. c. 30. Senonenses. c. 31. & alios quos statim designabimus, & id quidem æquissimum est. quid enim si fiat oblatio vltima hora vltimi diei anni, id quod haud dubiè fieri potest: nam intra tempus est qui in vltimo momento est, ex sententia Bal. in. c. de caussis, colum. 2. extra de offic. delega. & con. 34. statuto seu capitulo, col. 2. versi. cùm ergo statutũ, li. 5. vbi hoc multis probat, & dicemus latè infra ti. seq. §. j. glo. 7. in verbo, seront præferez, numero. 40. illud autem scire. Si igitur, vt repetam, fiat oblatio illo vltimo momento temporis, & emptor renuat. Certè non poterit ita citari, vt dies assignationis, quam vocant, cedat intra annum, presertim si iudex longius absit. Igitur satis est, vt citatio fiat intra ipsum annum, etiam si dies, qui assignatur, sit extra.

Quid si dies assignetur extra annum.

Consuetudines de ea re

Citatio potest fieri ultimo momẽto tẽporis.

3 QVOD TAMEN intellige duobus modis. Primo si citatio sit specialis, scilicèt p tali caussa. nam si esset tantùm generalis ad respondendum actori simpliciter, ea nullo modo interrumperet pręscriptionem, duabus rationibus, vna scilicèt descendente ex nostra consuetudine, altera ex iure communi. Prior igitur hæc est, quòd nostra consuetudo hic requirit, vt hæc citatio sit specialis, & vt dicit formalis, en cause de retraict & sur reffuz darget, hęc enim sunt verba nostræ cõsuetudinis. Igitur si citatio aliter fiat, non obseruata hac forma omnino non valet, vt dicit Bald. in. l. non sunt liberi, in. j. lect. ff. de sta. ho. cum alijs multis

Citatio debet esse specialis ut interrũpat uide. 5. & 6.

Citatio facta nō obseruata forma statuti non ualet. Citatio īualida nō interrumpit.

cõcor.à me adductis in glo.seq.Ideoq; hoc tm̄ nomine,quòd est inualida,nõ interrūpit,ex sent.Bart.& Alberi.in.l.accusaturus.ff.de adult.& ipsius Bar.in auth.offeratur,col.2.versi. quæro circa finem,& ibi Saly.colum.vlti.C.de lit.contesta.Bal.in.l.cùm notissimi.§.imò, columna.2.versicu.& do tibi.C.de præscript.30.vel.40.annorum & in.l.vltima.in princi. circa medium,& ibi Soci.colum.3.versic.tertiò limita.ff.de eo per quem fact.erit.& in.c. quoniam contra falsam,colum.3.versicu.ibi citationes,extra de proba.& in.c.tua nos,col. penul.de coha.cleri.& mulie.Angel.consi.200.in ciuitate,colum.2.cum concord.collectis à recentioribus in rubri.ff.de in ius vocan.& Philip.Francis.in.c.vt debitus,colum.3.versicu.secunda conclusio,extra de appella.& in.c.cùm plures,colum.vltima.de officio delega.lib.6.Maria.Soci.in.c.vltimo.colum.antepenulti.extra de libel.oblatio.& Ioan.Fran. Bald.in tractatu præscriptio.in.3.parte.6.eiusdemq; vltimę partis principa.numero.47.& Fely.in.c.ex tenore,colum.3.versicu.regula non præstat,de rescript.& in.c.illud,columna 3.versicu.dum subdit,de præscript.& Iaso.in.l.licèt,columna.2.C.de procura.& in.§.pœnales,char.vltima.numero.130.Institu.de actio.Quibus etiam adde Matthe.Afflic.deci.Neapolita.366.in pleno,ad fi.

Citatio īualida nō perpetuat iurisditionem

4 ¶Sicuti nec etiam huiusmodi inualida citatio perpetuat iurisdictionem.glossa vlti.in.c. cùm plures,& ibi Ioan.Andre.paulò ante finem & etiam Petr.Anca.colum.vltima.versi. quæro tertio,& Dominic.columna quoq; vltima.& Philip.Francis.columna.3.versiculo. tertiò tene menti,de officio delegati.libro.6.per multa iura ibi allegata,cum concordan. adductis à Fely.in.c.gratum,columna prima.versiculo vtrùm actus nullus,& seq.extra de officio delegati.& Ioan.Lup.in repeti.c.per vestras,char.totius illius tituli.88.columna.j. versiculo ad ista benefacit,cum multis sequen.de donationibus inter virum & vxor.Quibus adde Petr.Anca.consilio.16.viso processu,columna.2.Nec similiter fit præuentio siue præoccupatio iurisditionis per citationem nullam,vt dicit Ioan.Andreas in dicto.c.cùm plures.& rursus in.c.proposuisti,per illum textum.in verbo,legitimè,& ibi quoq; Panormita.columna prima.in.5.nota.& Maria.Soci.etiam colum.j.in.4.nota.& iterum colum. 7.versi.quintò quæro,de foro compe.

Nec etiam facit præuentionem.

Citatio generalis an ualeat.

5 ¶Altera ratio est,quia talis citatio generalis,etiam si valeret,de quo Innocen.in.c.consuluit,extra de officio delegati.Guil.à monte Laud.in.c.j.colum.4.in verbo,officialis,de foro competen.lib.6.Cy.in.l.quoties.C.de fideicommis.Bal.in.l.consentaneum,columna.2. versicu.quartò no.& ibi Saly.columna.j.versicu.sed an sit.C.quomodo & quãdo iudex.D. à Rot.deci.342.retento,in nouis.& Alber.in.l.prima.post princip.ff.de in ius vocan.Non tamen interrumperet,vt not.voluit Bart.in.l.vltima.& ibi quoq; Saly.colum.2.in.5.quæstio.& Ange.non semel.C.de anna.exceptio.& Alberic.in.l.sicut,colum.2.C.de præscript. 30.anno.& Guid.Pap.deci.Delphi.411.cùm quæritur,columna.2.versic.quod intelligo.& Iason qui alios allegat in dicta.l.vltima.in princip.colum.2.versicu.tertiò limita.ff.de eo per quem factum erit.& Ioan.Franc.Bal.in dicto tracta.vbi supra proximè,numero.44. vbi ad hoc allegat bonum tex.in clemen.2.in fi.vt lit.penden.vbi citatio non inducit litis pendẽtiam,nisi in ea talia sint expressa,quibus citatus possit plenè instrui,super quibus in iudicio conuenitur,& ibi quoq; glos.vltima. Imo.colum.vltima.& Cardin.Floria.in.3.nota.& iterum in.5.quęstio.& alij quoq;.Et faciunt not.per Pet.Bald.& Ange.in.l.vltima.C. de duobus reis.Specula.titu.de citatio.§.contra,versicu.item quòd in ea nulla caussa.Ro. consilio.369.circa primum,colum.2.vers.illam autem citationem.& Barb.consi.8.clementissimi,colum.pe.versi.multis videtur,lib.j.& tex.in.l.aut qui aliter.§.si quis se denunciauerit.ff.quod vi aut clam.

An & ea interrūpat.

Citatio generalis non inducit litis pendentiam.

An debeat eē omnino specifica.

6 ¶Sed Bal.id non admitt con.299.proponitur quòd iam sicut,in fi.lib.2.Nam speciale(inquit)est in citatiõe,vt ea generalis & indiscreta interrumpat præscriptionem:quia citans id est citari faciens videtur omne ius suum intẽtasse,per.d.l.vl.C.de anna.except.& no.in l.si quis intentione.ff.de iudi.Verùm ex.d.l.vl.& ibi no.à Bar.in fi.facilè intelliges citationem omnino generalem,ita scilicèt factam,vt citatus veniat de iure respõsurus,nõ sufficere ad interrumpendam præscriptionẽ,nec tamen omnino specialem requiri:id est,vt descendamus ad speciem nostri casus.satis est,vt emptor citetur respõsurus super oblatione retractus ei facta ab actore,& vt declarat nostra consuetudo,en matiere de retraict & sur reffuz dargent,etiã si non exprimatur speciatim,cuius rei & à quo emptę:sed nõ sufficeret si simpliciter citaretur respõsurus petitionibus actoris,vt sæpe fit,etiãsi nostra cõsuetudo non exigeret eã formam.Quod aũt dixi de specificatiõe rei,intellige,vt saltem generali-

ter res ipsa declaretur in oblatione retractus, vt dictum est supra in.j.§.huius titul.glo.15. in verbo,& les doibt declarer quelquesoit en general.

7 SECVNDO INTELLIGE quod dictum est satis esse citationem fieri intra annum, etiam si dies illius extra annum cederet: dummodò non tam longum tempus præstitueretur, vt consanguineus videatur illudere ac circunuenire consuetudinem. Id quod arbitrio iudicis relinquendum est, consyderata qualitate personarum, negocij, & distantia locorum, argu. huius quod in simili no. Bal. in. c. j. §. ad hæc, post prin. & ibi quoq; Marti. Laud. & Car. Alex. tit. hic finit. lex Corra. cum alijs concor. à me traditis supra eo. titu. §. j. in glos. 9. quæ est in verbo, dedans lan, nu. 23. nec tamen intelligas. & seq. Sũtq; priuatæ in hãc rem quorundam locorum consuetudines. Nam Victriaci. c. consuetudinũ eius loci. 126. satis est citationem fieri intra annum, etiam si dies extra id tempus cedat, modò tempus citationis non excedat. 40. dies. Idemq; apud Engolismenses, nisi quod octo dies tantùm huic rei statuuntur. Ad id autem quod dictum est de non longo tempore facit. l. 2. in fi. princ. ff. de custod. reor. & ibi multæ concord. in glo. *Quid si longum tẽpus præstituat post annũ.* *Cõsuetudines de eare.*

8 QVID AVTEM, Si consanguineus, qui emptorem citari fecit, ad iudicium non adfuit, id est, non comparuit, non venit ad diem constitutum in citatiõe, qui fortè extra annum est, aut etiam intra ipsum, sed interim antequam faciat iterum citari emptorem in caussa retractus, annus labitur. An posteà admittetur volẽs prosequi retractum post annum ipsum tanquam scilicet ea prima citatio interruperit prescriptionem. Et certè non audiendus est. Neq; enim aliter citatio interrumpit, quàm si actor, qui citari fecit, compareat: eo autem non comparẽte circunducitur edictum, perindeq; habetur, ac si nulla citatio interuenisset. l. & post edictum. ff. de iudici. & c. j. de dol. & contu. li. 6. Ideoq; non interrumpitur præscriptio, vt expressè dicit Bal. in. d. l. & post edictum, in vtraq; lec. id quod etiam dicit notatu dignum, & rursum in. l. vlti. in prin. & ibi quoq; Alex. col. 4. versi. & quid si facta, Soci. colum. 3. versi. secundò limita, & Iason col. 2. versic. eiusdẽ initij. ff. de eo per quem fac. erit. & idem Bal. in. l. j. ff. de in ius vocan. & in. l. more, in fi. ff. de iurisdic. om. iudic. & in. c. cõsuluit col. 2. versi pone quòd aliquis, extra de offic. delega. & in addi. Specul. tit. de citatio. col. vl. Alex. & Iason in rub. ff. de in ius vocã. Idem Alex. in addi. Bar. in. l. cùm notissimi, in prin. de præscrip. 30. vel. 40. anno. Lafran. in tracta. de arbit. parte. 7. quæsti. 32. & Philip. Franc. qui id dicit sing. & menti tenendum in. c. vt debitus, col. 3. versi. tertia. conclusio, ext. de appel. Fely. in. d. c. illud, col. 3. versi. prima est quòd licèt, & iterum col. pe. versi. prima conclusio ibi, & è conuerso, de præscri. Iason. in. §. pœnales, numero. 130. qui est col. pe. Insti. de act. & Matthe. Afflic. in rub. cõsti. Siciliç. 95. quæ est de exordijs preparatorijs iudiciorum, col. 2. & d. decisi. 366. in pleno, colum. vlti. numero. 14. & Hippo. Marsi. sing. 291. præscriptio. & Franc. Balb. in tracta. præscriptio. in. 3. parte. 6. eiusdemq; vlti. partis princi. char. 51. numero. 43. & ante hos Guil. Cu. quem propè omnes citant in. l. sicut. C. de prescri. 30. vel. 40. anno. Nam & alias videmus quod contumax non potest allegare pendentiam litis, tanquam scilicet quantùm ad eum nihil pendeat, qui non comparuit. Bar. in. l. vbi ceptum. ff. de iudic. & in. l. quamuis. ff. de damno infecto. & in. l. sepulchri. ff. de sepulc. viol. Alexan. in. l. de die. §. vltimo circa medium. ff. qui satisda. cogun. & Franciscus Ripa. in. l. 2. columna. 2. numero. 8. ff. de re iudica. Hippo. Marsi. sing. 239. contumax. *An citatio ex qua cõsanguineus nõ comparuit die ab illo ipsò dicta interrumpat.* *Contumax non potest allegare litis pendentiam.*

9 SED AN HOC CASV poterit iudex aliquod temporis spacium expectare consanguineũ qui non adfuit ad iudicium die ei dicta, id est, ad quam citatus fuit. Quod videtur saltem in tres aut quatuor plus minúsve dies, per. l. & si post tres. ff. si quis cautio. Aut ad minimũ in diem crastinum, secundùm dictum. c. consuluit, de officio delega. Neq; enim magnum damnum est in mora modici temporis. l. si debitori. ff. de iudic. nihilq; ex obligatione mora paucorum dierum minuit. l. si in lege. §. colonus. ff. loca. Ex quo no. glo. paruam moram non æstimari. & allegat alios multos tex. concordantes. Quibus adde & . l. si ab hostibus. §. vltimo. ff. ex quibus cau. maio. & . l. j. §. qui præsens. ff. de verbo. obligatio. & . l. continuus, in principio. eodem titulo. & . l. duos. §. duo. ff. de duobus reis & . l. cùm antiquitas. C. de testamen. & . l. pleriq;. ff. de ritu nuptia. & . l. non dubium. C. de repudi. & . c. potuit, extra de loca. Ideoq; Albericus in. l. j. C. de verbo. signifi. dicit per quædam ex dictis iuribus, quòd parua mora, mora non est. *An iudex possit expectare consanguineũ qui non cõparuit.* *Parua mora.*

10 ¶ Verùm Bal. con. 268. factum tale est ad instãtiam, post medium, lib. j. dicit id quod diximus, iudicẽ posse paucis diebus expectare eum qui non comparuit, procedere in citato nõ etiam in citante, per. l. vt vitem, quæ est vlti. §. vlti. & ibi no. per Dy. & Bart. ff. quod vi aut *Actor an expectandus.*

clam.ibi enim vt dicit ipſe Bal.proteſtans obtinet vicem citantis,& quia etiam vt & ipſe
ſubdit,citans iam conſenſit in termino præfixo,quem ipſemet appoſuit:Ideo non debet ei
prorogari.c.oblatæ,extra de appel.Et id ſatis videtur voluiſſe idem Bal.in.l.ſi ea,col.vlti.
verſi.vltimò no.C.qui accuſ.non poſ.& Inno.in.d.c.cõſuluit,per.l.& poſt peremptorium.
ff.de iudi.Et hæc eſt pulchra atq; notanda limitatio ad.d.c.conſuluit,quam addes ad alias
inibi appoſitas à Fely.qui huius minimè meminit.

¶Porrò ipſe Bal.in.c.j.col.3.verſi.dubitatur ſi citatur,extra de iudic.in.2.lect.quærit nun
11 quid citatus teneatur expectare aduerſarium ſaltem per diem vel horã.& videtur(inquit)
De eadẽ re quod non,per.d.l.vt vitem.§.vl.& ibi Dy.& Bar.Subdit autem incõtrarium videri,quòd
ſi æquitas moueat iudicem,id debet decernere,vt expectetur citator:nam id poteſt facere
è contrariò,vt ſcilicèt citator expectet citatum d.c.conſuluit.Ergo & hic idem facere po
teſt:quia æqualitas debet ſeruari in iudicio.l.vlti.C.de fructi.& liti.expen.Tandem con-
cludit,id eſſe in arbitrio iudicis,quia contingere potuit,vt citans fuerit impeditus.l.3.§.ſi
ad diem.ff.de re milit.qui tamen tex.non de hac re loquitur,ſed de eo qui ad diem cõmea
tus non venit,vt pro emanſore aut deſertore habeatur,niſi fortè caſibus quibuſdam deten
tus ſit,propter quos venia dignus eſſe videatur.Ibi enim agitur de pœnę excuſatiõe in nul
lius præiudicium.Super quo etiam vide eundem Bal.in.d.c.conſuluit,col.2.verſic.quæro
pone quòd aliquis,aliter eum text.in.d.l.vt vitem.§.j.intelligentem.Nam & expreſſè Pa-
nor.in.d.c.conſuluit,col.2.verſic.in gloſ.2.ibi,expreſſè tenet,& ibi poſt eum.Philip.Deci.
columna.4.verſicu.in gloſ.2.idem.c.habere locum & in actore,per eum text.in verbo,&
earum altera.

¶Cæterum illam priorem Bal.ſententiam hac ratione potes confirmare,quòd actor non
12 tam facilè poteſt moram purgare,quàm reus,vt videre licèt ex eodẽ Bald.in.d.l.& ſi poſt
Actor non tam facile purgat moram. tres,col.3.verſi.ſed contra iſtud.& iterum verſi.opponitur quòd non ſit poſſibile.ff.ſi quis
cautio.& Bar.in.l.hæc conditio,la.2 in fi.ff.de condi.& demon.& in.l.ſi inſulam,col.vlti.
in.9.q.ff.de verbo.obli.Cuius optima ratio eſt.Nam maior etiam eſt contumacia actoris,
quàm rei.c.cauſam,extra de dol.& contu.iuncta glo.magna in verſi.præterea dicitur hîc.
&.c.vl.extra de eo qui mitti.in poſſeſ.&.c.j.& ibi glo.j.de dol.& contu.li.6.&.c.j.4.q.4.D.
Rota deci.48.valet citatio in nouis.& deci.384.fuit dubitatum,paulò ante medium etiam
Actoris maior contumacia. in nouis.& deci.457.not.cle.in antiquis.& Bal.in.d.l.ſi ea,col.vl.ver.& no.C.qui accu.nõ
poſ.& in.l.cùm mulier,col.6.verſicu.videamus igitur.ff.ſolu.matri.per textum.in.l.ſi &
per emptorem,in principio.ff.de actione empt.& Stephanus.Bertran.conſilio.267.ſi pa-
ctum,numero.6.lib.3.

13 ¶Et illud quidem certum eſt,quòd ſi conſuetudo certum tempus pręfiniuit,ſicuti Victria
Cõſuetudines. cenſis ad.40.dies,& Angoliſmenſis ad octo,vt ſupra diximus,& citans id integrum tem-
pus conſuetudinis in citatione appoſuit,non poterit iudex in præiudicium conſuetudinis
& citati,cui ex lapſu eius temporis ius excludendi quæritur,id tempus prorogare,per id
quod no.& pulchrè ſcribit Panor.in c.ſæpe contingit,col.4.verſi.in ea glo.ibi iudex,ext.
Iudex an poſſit expectare cũ præiudiciũ partis cui ẽ ius quæſitum. de appellatio.limitans.d.c.conſuluit,vt non procedat,cùm ius eſt quæſitum parti,vt ſi per
contumaciam in tẽpore,appellatio ſit deſerta,per gloſſam ibi,in verbo,procuratore.quod
bene notandum monet,& ſequitur Alexan.in dicta.l.ſi finita.§.Iulianus,colum.17.verſic.
limita etiam dictum.ff.de damno infec.& Fely.in dicto.c.conſuluit,columna.2.verſicu.ſe
cundò limita,per not.in.l.cùm ſtipulatus.ff.de verbo.obligatio.De quo tamen vide Phili.
Franc.Peruſ.in dicto.c.ſæpe,colum.8.verſi.in eadem glo.ibi facere,de appella.& in.c.per-
ſonas,colum.pe.verſicu.tertiò quæritur,eo.titu.& Geor.Nat.in repe.clemen.ſæpe,in prin.
colum.42.verſicu.ſecunda fuit opin.& conſi.ſequen.verſicu.tu ſequere eandem,& iterum
verſicu.non etiam obſtat quòd iudex.& Philip.Deci.in dicto.c.conſuluit,columna.3.ver-
ſicu.item limitatur tex.hîc niſi elapſa,vbi aduerſus hanc ſententiam quædam veluti tela
inijciunt.vti apud eos videre poteris.

14 ¶Sed pro ea facit text.in.l.adulter.C.de adulterijs.vbi præſcriptiones temporis datæ reis
Iudex quæ tẽpora prorogare nõ poteſt. auferri non debent.Ex quo & illud fit quòd nec tempus proſequendę appellationis,nec pe
tendæ in integrum reſtitutionis poteſt à iudice prorogari.l.nemo.C.de tempori.appella-
tionum.gloſſ.in capi.tùm ſit Romana,in verbo,reciſius,de appellationibus.Nec tempus
ſtatutum ad probandam exceptionem excommunicationis,etiam ex cauſſa,gloſ.in capi-
tulo.pia.§.ſi quis igitur,in verbo,octo dierum,& ibi Dominic.columna vltima de excep.
libro.6 . Nec regulariter aliud quoduis tempus à iure ſine miniſterio iudicis ſtatutum, vt

vt per Iaco. Are.& Cy.in l.j.C.de dila.& in authen.qui semel C.quo.& quan.iud.Dy.in.c. indultũ, col.4.de reg.iur.li.6.Bal.in authen.iubemus, col.2 ver.veritas est.C.de iudi.Alb. in.l.siue pars.C.de dilatio.& in.l.Senatus.§.vlt.ff.ad.S.C.Turpil.& in.l.2.§.j.ff.de iure delibe.& in.l.vl.col.vl.ff.de feri.& in.l.2.col.j.&ibi quoq; Imol.Raph.Co.q hãc op.dicit esse cõmunem.ff.de re iudic.cum alijs multis concor.illic adductis à Iaso.qui & eam sequitur, & latè confirmat.Et faciunt etiam scripta à Cepola caussarum criminalium cons.64.primum dubium,col.3.versi.quinimo si iudex,& quæ diximus supra.§.j.in glo.10.in verbo,dedans lan,numero.31.præsertim,& seq.At si nõdum esset transactum tempus retractus,aut tempus à statuto citationi præstitutum,res posset esse quadamtenus dubia,nec hic tamen aliter iudicium meum interponam.

15 ILLVD QVOQVE quæsierim.Consanguineus intra annum venditionis citari fecit emptorem in caussa retractus.Posteà verò huic citationi renunciat,deinde eo anno venditionis transacto,sed intra annum ab illa citatione cui renunciauerat,iterum facit citari emptorem processurum in ea caussa retractus:emptor negat eum admittendum,quòd tempus anni retractus lapsum sit.Consanguineus autem replicat intra illud tempus citationẽ fuisse factam,quæ interrupit id tempus in alienũ annum,iuxta ea quæ diximus supra eo. tit.§.j.glo.10.in verbo,dedans lan,numero.72.decimotertiò quæro Quis iustius induit arma?Ego censeo consanguineum non esse audiendum.Neq; enim ea citatio,cui renunciatum est,interrupit præscriptionem,ex sententia Bal.in.l.nam & si,per eum tex.in.§.j.ff.de inofficio.testamen.

Citatio, cui renunciatũ est, an interrumpat.

16 SED ET ILLVD postremo loco animaduertendum est,vt cùm consanguineus citari facit emptorem in caussa retractus,ei(si petat)exemplum citatiõis relinquere faciat:alioqui enim emptor non tenetur cõparere,vt scribit Specu.ti.de citatio.§.iam de citatione,vers. hoc autem facto,per.c.quoniã contra falsam.&.c.vlti.extra de proba.& Nicol.Mil.in suo repertorio,in verbo,copia,versi.vl.vbi in id dicit esse meliorẽ text.in cle.caussam,in fi.de elect.Et idem fortè si nõ petatur,ob nouã Francisci regis nostri constitutionẽ.c.22 qua iubetur huiusmodi exemplũ citationis relinqui citato,aut eius familiæ vel hostio,etiã si non petatur.Ideo si emptor citatus non cõpareat,& interim annus retractus transeat,periculũ est,ne posteà non admittatur consanguineus,cùm citatio debitè facta non fuerit,iuxta ea quæ diximus supra numero.3.& sequenti.Ad illud autem quod in ea constitutione dicitur,id exemplum dari debere sumptibus actoris,qui scilicet in ius reum vocat,vt id obiter dixerim,vide glo.& doct in.d.cle.caussam,& quod in simili tractatur ab Alber.in.l.de sertorem.§.si præsidis,post Odrad.ibi.ff.de re mili.& Guid.Pap.deci.Delphi.116.actor,in fine.& alijs pterisq; à me citatis supra.§ primo.in glossa.10.in verbo,dedans lan,numero. 104 cuius autem.

Consanguineus exẽplũ citatiõis emptori relinquat si petat. Atq; etiam si nõ petat.

FORMEL EN CAVSE DE RETRAICT ET SVR REFFVZ DARGENT.

GLOSSA. 3.

1 CVM CONSVETVDO hanc formam huic citationi pręscripserit,necesse est eam obseruari:quãdoquidem non obseruata forma citationis à statuto tradita ea prorsus inutilis est.Bal.in.l.j.in lect.antiqua,& ibi Soci.in.4.no.ff.ne quis eũ & idem Bal in.l non sunt liberi.in.j.lect.ff.de statu homi.& in.l.cessante,colum.vlti.versicu.sed nunquid hoc sit verum.C.quomodo & quando iudex.& in.c.vlti.versicu.item no.quod duo,extra de feri.& consi.213.vt apparet,in fi.lib.4.Angel.consi.186.repetito consi.216.visis igitur,colum.j.in fi.Pet.Ancar.consi.97.in quæstione,colum.vltima. Imo.consi.item.97.in caussa quæ vertitur,columna.3 versicu.circa tertium.& consi.110.simili initio,in.j dubio,& consi.120.viso processu inquisitionis,in.6.eodemq; vlti.dubio,vbi & alios in id citat.Alexan.consi.137 in caussa,colum.3.versic.peccat & in alio,& seq.lib.2. Soci.consil.59.viso elegantissimo,colum.2.versicu.sit ergo,lib.j.& Guid.Pap.consil.119.ex processu,columna.3.versiculo.ex quibus.Ideoq; caue,ne & hanc formam prætermittas,nisi retractu excludi velis,tametsi leue nonnullis id esse videatur:quod & iam te supra admonuimus in principio huius.§.Nam & aliàs modus formaq; citandi à statuto præscribi potest,secundum Bald.in.l.prima.columna.2.versicu.modus autem.C.quomodo & quando iudex.& Alexand.in additio.Bartol.in.l.inter accusatorem.ff.de public.iudicijs.vbi citat alios concord.

Si in citatione non fuerit obseruata forma hic tradita cadit consanguineus retractu.

PAR COMMISSION. GLO.4.

Nūcius an possit citare sine mādato iudicis

1 HIC OMNINO VIDE ad huius scilicet loci interpretationem, quæ latissimè dicemus infra titu. de loffice des sergens, qui est omnium huius volu. titu. 28. §. j. in gl. j. vbi locus est huius rei domesticus & peculiaris. Ibi enim inter alia multa videbis, an & quando & quis nuncius possit citare sine mandato iudicis, & an ei credatur dicenti se citasse, aut aliud quidpiam fecisse ex mandato iudicis. de quo etiam aliquid dicemus infra in eodem. §. in glo. 9. quę est in verbo, deulx recors numero. 20. hinc deniq; procedit.

LE IUGE QVI EN PEVLT CONGNOISTRE. GLOSSA. 5.

Quis iudex in retractu adeūdus sit domicilii ēptoris an rerum. Cuiusmodi est actio cōpetēs ad retractum uide. 3. 6. 8.

1 SED QVIS EST IS IVDEX? An domicilij ipsius emptoris, an verò rei venditæ, quam vult retrahere consanguineus? Chasse. in consuetudines Burgundię hoc eodem tit. des retraictz. §. j. in verbo, le peult rachapter, multis nititur probare actionem, quam consanguineus habet ad huiusmodi retractum ex consuetudine, personalem esse. Igitur iudicem loci, in quo res vendita sita est, non esse adeundum sed iudicem emptoris, qui in ius vocatur. Cuius & tu sententiā confirma, quoniam in merè personali actione reus conueniri non potest in loco rerum, de quibus agitur, sed in loco sui domicilij, vt no. glo. in. l. forma. §. si verò quis agrum, & ibi Bar. ff. de censib. & idem Barto. & alij in. l. vltima. C. vbi in rem actio. Baldus in. l. vltima. paulò ante medium. C. de præscript. long. temp Ro con. 197. Franciscus, in prin. vbi id dicit probari in. l. quod legatur. ff. de iudici. & Iason con. 8. reiectis, col. j. lib. j.

In distractu forum rei sequmur

2 ¶ Et hac quoq; ratiōe, quòd cùm agitur ad distractum, forum rei sequi debemus. l. 2. & ibi glo. & docto. C. vbi & apud quem. & voluit Signo. consi. 162. factum sic se habet duo quorū, vbi dicit no. tex. in. d. l. 2. & Saly. in. l. j. col. 3. C. de sum. trinita. Ang. in. §. ad hæc, in auth. vt sponsali. largi. & doct vbiq;. & facit. l. si suspecta. §. vlti. ff. de inoffi. testa. Qua etiam ratione. D. Ferronus meritissimus regis consiliarius in consuetudines Burdig. §. j. illam eandem sententiam in caussa retractus secutus est. non enim dubium (inquit) quin ad distractum agat, qui ad retractum venit.

3 ¶ Verùm Io. Fab. quem & ipse Chasse. allegat, sed ad aliud quidpiam, in. §. ex iure scripto, colum. 3. vers. circa quartum, Insti. de iure natur. gent. & ciuil. nuncupatim loquens de hac consuetudine retractus proximitatis, dicit ex ea posse agi actione reali, vel confessoria, si sit ius incorporale. Nam & vt idem quoque dicit in. l. 2. in. 4. capite. C. quæ sit longa consuetu. Si consuetudo tribuit ius in re, agitur actione reali. Hæc autem ius in re satis tribuere videtur, cùm præbeat actionem aduersus quoscunq; rem detinentes. Ex quo consentaneum fit, vt etiam iudex rei, quæ petitur, adiri possit, vt in cæteris actionibus realibus, per l. vlt. C. vbi in rem act. & in. l. j. C. vbi de hæred. agi opor.

Ad laudimia quæ actio cōpetat.

4 ¶ Et huic sententiæ cōcinit, quod à Pau. Ca. responsum est con. 335. laudatio & inuestitura in vltimo dubio, lib. j. quòd pro iure prælationis competente domino aut eius cessionario, quod est ius incorporale, competit aduersus vēditorem actio confessoria, vel quasi. §. equè si agat, Insti. de actio. & quod no. Inno. in. c. inter quatuor, de maiori. & obedi. quæ quidem actio competit contra quemcunq; detentatorem & turbatorem eius iuris. l. si quis diuturno. ff. si seruit. vendic. & no. per Cy. in rub. de vsufruc. Hæc propè Pau. quæ admodum notanda sunt: quia id ius laudimiorum aut retentionis restituto precio magnam habet cognationem cum hoc iure retractus, & sępissimè à nostra cōsuetudine coniungūtur, vt infra. §. 21. & seq. & . §. 33. & alibi sæpe. Nam & illud ius retētionis domini vocatur etiā apud Gallos retractus feudalis.

Cōsuetudo retractus realis.

5 ¶ Sed & ipse Io. Fab. vt ad eū redeamus, in. l. j. col. 6. in paruis, ver. in tertio casu. C. de sum. trini. dicit, quòd hæc cōsuetudo cōcernit rē, & attēdi debet cōsuetudo loci, in quo res ipsa quæ vēdita est, & ex retractu petitur, sita est. l. Ticiū. §. tutor, q est vl. ff. de admi. tut. & aliis. ll. ibi allegatis. De qua re etiā diximus supra in. § huius ti. j. in gl. j. in prin. sed & hîc repetere volui, qm̄ prębeat maximū argumentū, iudicē quoq; eius loci esse adeundū. Id qđ etiam expressè statuitur apud Borboniēses. c. consuetudinum eius loci. 427. Cenomanēses. c. 392. vbi plus dicitur oēs propinquos iudices rerū, si sint in diuersis iurisditiōibus, esse adeūdos, vel superiorem omnium ipsarum rerū capacem. & idem quoq; apud Andegauēses. c. 382.

Consuetudines.

6 ℭPorrò Cepola bis ſcripſit actionem,quæ ex hoc ſtatuto retractus datur,eſſe perſonalem in rem ſcriptam,videlicet primùm,con.cauſſarum ciuiliũ.43.clariſſimè,col.3.verſi.ſecundò principaliter.& iterum conſi.65.quòd dominus Hieronymus,verſ.primùm quia actio. Et id quidem veriſſimum eſt,neq; enim competit merè perſonalis,vt dicit priore loco,cũ nullus contractus vel quaſi interuenerit inter emptorem & conſanguineum,ex quo oriri poſſit actio perſonalis,iuxta.§.j.& ibi no.inſti.de actio.Neq; vt hoc illi addã,ſi eſſet merè perſonalis,ſequeretur rem & tertium poſſeſſorem,ſcilicet ſingularẽ ſucceſſorem ipſius emptoris,quod tamen facit,vt cauetur infra eodẽ.§.12.&.§.27.& in omnibus propè Gallię cõſuetudinibus.Nam perſonalis actio ita vocatur,quòd perſonam ipſam obligatã ſequitur, non rem ſiue ſingularem ſucceſſorem.l.eum cui.C.de actio.& oblig.&.l.cogi.§.vnde quæritur.ff.ad Trebel.&.l.vl.C.de hæred.actio.&.l.cum fundo,& ibi Bal.ff.de ſeruit.ruſtico. præd.&.l.j.C.de condi.indebi.cumſi.

Actio retractus in rem ſcripta uide.8.

Actio mere perſonalis nõ ſequitur rem aut tertium poſſeſſorem.

7 ℭId quod procedit,etiã ſi obligatio principalis ſit cõtracta habito reſpectu ad rem tranſeuntem in perſonam ſingularis ſucceſſoris.l.quædam.§.nihil intereſt,& ibi Iaſo.col.2.verſi.quartò tu pondera.ff.de eden.&.l.cùm hæreditas ex cauſſa,&.l.ſi hæres inſtitutus.§.vlti. ff.ad Treb.&.l.vl.§.j.ff.de contrah.emptio.Ro.Fran.Are.& alij recentiores contra Ange. in.l.quæ neptis,quæ eſt pe.ff.de acqui.hære.& idem Ro.conſi.417.in propoſito caſu,col.2. Pau.Ca.con.329.viſis & conſideratis,col.2.verſi.nec etiam tranſit,li.j.Fran.Are.con.25.viſo themate,col.2.& con.70.in cauſſa,col.j.Iaſon in.d.l.j.§.hæres præcepto,col.j.verſi.extendo iſtam regulam.& con.128.videretur in præſenti,col.2.verſic.tertiò vltra dominum,lib. 4.& con.149.in quæſtione,col.vl.eodem li.4.Et bene facit quod tradit gloſ.in.l.j.§.opus. ff.de ali.iud.mutan.cau.fac.& Bar.in.l.vlt.ff.de no.ope.nunci.

Etiam ſi obligatio ſit cõtracta habito reſpectu ad rem uide infra. 14.

8 ℭIgitur licèt hæc actio ſit quodam modo perſonalis,videlicet condictio ex ſtatuto.l.j.cũ ibi no.ff.de condict.ex leg.vt ſunt cæteræ condictiones.l.actionum,in prin.ff.de act.& oblig.&.§.appellamus,Inſti.de actio.non tamen merè perſonalis eſt,ſed in rem ſcripta,cùm ſequatur poſſeſſorem.l.3.§.j.cum gloſſ.in verbo,eſt autem perſonalis,& ibi omnes.ff.ad exhib.&,l.vl.& ibi Bar.& alij.ff.de no.ope.nuncia.&.l.ſi tertius.§.ſi priuſquam,& ibi glo.& idem Bar.& alij.ff.de aqua plu.arcen.&.l.emptor,&.l.poſt venditionẽ,eo.ti.&.l.metum.§. vlt.& iterum.l.ſi cum exceptione.§.in hac,rurſumq;.l.ſi ipſa.ff.quod met.cau.Bar.Bal.Ange.& alij in.l.ſi vi,quæ eſt.3.C.eo.tit.vbi optimè declarant poſt gloſ.ibi,vnde naſcitur huiuſmodi actio perſonalis in rem ſcripta,quæ datur cõtra tertium poſſeſſorem.Alber.poſt Petr.loquens de quadam condictione ex lege vl.C.vnde vi,in ea ipſa.l.col.2.verſi.itẽ quęrit.vt ex hoc intelligas nõ omnẽ condictionem ex lege vel ſtatuto eſſe merè perſonalem idem Alber.loquẽs de interdictis in.l.j.§.illud tenendũ.ff.quor.lega. & Bal.in.d.l.ſi cũ exceptione.§.aliquãdo,in.2.lect.ff.quod met.cau.& in.c.j.col.j.verſi.ſed contra hoc,ti de cõtrouer.int.domi.& empto.feud.vbi loquitur in caſu huius noſtri ſimili.& Saly.in.l.exhibitionis,in prin.C.ad exhib.vbi dicit actiones perſonales in rem ſcriptas dici,quòd comitantur poſſeſſorem.& Fran.Are.in.l.4.§ Cato,col.7.verſi.tu adde quòd eandem.ff.de verbo.obli.& Steph.Bertran.con.32.precij,col.2.numero.8.li.2.& con.89.datio,ante fi.eo.lib. 2.& ipſemet Chaſſe.nuncupatim loquens de hoc noſtro caſu in.d.tit.des retraictz.§.11.in glo.vl.verſi.ſed qua actione.Nam & videmus & alijs quoq; caſibus condictionem ex lege vel ſtatuto eſſe in rem ſcriptam,vt in.l.2.& ibi glo.& docto.C.de debi.ciuit.lib.11.& Petr. Ferrar.titu.de actio.in rem pro re emphyt.colum.5.in paruis,verſicu.item eſt notandum quòd in caſu.

Actio in rẽ ſcripta ſequtur rem & poſſeſſorẽ.

9 ℭEx quo illud confeſtim ſequitur,quòd vterq; iudex adiri poteſt,& rei venditę,& emptoris,qui cõuenitur,prout actor elegerit,ex ſententia Inno.& Bal.qui dicit perpetuò mẽti tenendum,in.c.dilectus,le.2.extra de reſcript.& eiuſdem Bal.in d.l.vl.col.j.verſi.nota bene, & ibi etiam Ang.col.j.in eodem verſi.C.de præſcrip.long.tempo.qui dicunt,quòd ſicut in actione reali poteſt conueniri reus in foro ſuo,& rei,de qua agitur,vbi actor maluerit,per d.l.vl.& ibi glo.& docto.C.vbi in rem actio,&.l.j.C.vbi de hære.agi.&.d.l.cùm in longi, & glo.& doct.in.c.vl.de for.cõpe.Inn.in.c.dilectus,le.2.poſt prin.de reſcri.Bal.in.c.qa nõ nulli,colum.2.verſi.quæro quid in pluribus,extra de reſcript.Alber.in rub.ff.de muner.& honorib.numero.36.Paul.eleaz.in clementi.j.& ibi Cardi.Flor.in princip.in.37.eademq; vltima quæſtio.de reb.eccleſ.non alie.Archi.in ſumma.3.q.6.cum ſimi.adductis à Maria. Soci.in.c.ſanè,colum.7.in.12.declaratione,extra de foro competen.Ita & in actiõe in rem ſcripta.c.ex parte,eodem titulo.vbi & ipſe Innocent.ſtatim poſt principium.idem tradit

Deciſio prĩcipalis quæſtionis.

Actio realis & ĩ loco rerum, & domicilii rei intẽtari poteſt.

Sic actio ĩ rem ſcripta

& post eum Hosti.& cæteri,& Ro.d.con.197.in princ.vbi loquitur de actione mixta,vti etiam facit Specu.ti.de citat.§.2.versic.& not.quòd si actio,& Bart.in.d.l.vl.C.vbi in rem actio.& Bal.in.l.j.in fi.C.de peti hære.Quod eò volui dicere,ne quis caussetur esse discrimen inter actionem in rem scriptam,& mixtam,vt plerisq; placuit,& videre licèt ex scriptis à Dy.in.§.j.& ibi Io.Fab.& Iason.in versi.omnium,Insti.de actio.& eodem Dy.& Alberi.in.l.si tertius.§.si quis prius.ff.de aqua plu.arcen.& Nico.Neapo.& Ias.in.§.quædam,eo.ti.Alber.Alex.& Iason in rub.si cert.peta.& probatur in.l.actionis.§.mixtæ.ff.de actio.& oblig.ex quibus præsertim Dyn.& Alberi.in.d.§.si quis prius,intelliges & has actiones mixtas magis reales esse,quàm in rem scriptas.Et de interdictis quę in rem scripta sunt.l.j.§.interdicta.ff.de interdic.vt in eis vterq; iudex etiam adiri possit,probant duo tex.simul iuncta in.l.j.C.vbi de posses.agat.& in.l.2.& ibi glo.& Bald.C.de interdic,& voluit etiam Alberi.in.l.j.numero.13.ff.eo.ti.Et hanc opi.in casu nostri retractus secuta est consuetudo Borboniensis.c.427.

Et actio quoq; mixta. *Interdicta etiā utrobiq; intentari possunt.* *Cōsuetudo.*

10 ¶Et in simili videmus quòd actio hypothecaria,cùm non sit etiam(vt multis placet)merè realis,plus tamen inhærens rei quàm personæ,vt per gl.in.l.si tibi decem.§.de pignore.ff.de pactis,intentari potest & in loco rei hypothecatæ,& in loco domicilij defensoris,vt voluit glo.no.in.§.j.in verbo,hypotheca,in authen.vt omnes obe.iudi quam sequitur Bal.in.l.cùm ex caussa,quæ est.2.C.mandati,vbi eam dicit esse no.eamq; se allegare solitum.& in.l.duumuirum,in fi.C.de decurio.li.10.& in.c.nonnulli,col.vlti.versi.an hypothecaria,extra de rescrip.vbi eam glo.dicit sing.& limitat,vt ibi per eum.& Maria.Soci.in.d.c.sedè,col.4.in.7.declaratione,de fo.compe.Quãquam sunt,ne id prętermittam,qui eam dicunt esse simpliciter realem,vt per glo.in.§.hęres,insti.de oblig.quæ ex quasi cont.nascun.Bar.& plerosq; omnes in.d.§ de pignore,& in.l.debitor,in prin.ff.ad Treb.& Bal.in.l.j.C.si vnus ex pluribus.& con.485.statuto ciuitatis Cumarum,post medium,li.j.& consi.256.visa petitiōe,li.5.& inter con.illius,Cristo.Castel.& alios in addi.con.477.recolo me,eo.lib.5.& Fran.Are.qui eam glo.in.d.§.hæres,dicit no.in.l.4.§.Cato,col.7.versi.sed ista ratio.ff.de verbo.oblig.& latè per Iaso.post alios in.d.§.item seruiana,numero.119.& seq.vt omnino dubium non sit quin intentari possit coram iudice rei controuersæ,vt pręter illos voluit Specula.post Vbert.idem quoq; dicens de actione mixta,in titulo de compe.iudic.adi.§.j.versi.septimo.

Actio item hypothecaria.

11 ¶De quo non admodum laboro,tum quia huc non multùm pertinet,tum quia quamuis esset merè realis,tamen hauddubiè quis ea posset conueniri in loco domicilij,per.d.l.vlti.C.vbi in rem actio.Et vide etiam Inno.in.c.postulasti,in fi.& ibi quoq; Io.Andr.post medium,& Panor.de fo.compe.qui faciunt differentiam inter actionem hypothecariam & pignoratitiam.illam enim posse intentari coram iudice rei,de qua agitur,quia in rem est:hanc autem minimè,quia personalis est.c.cùm contra,extra de pigno.& Inno.in hoc vlt.dicto sequuntur Bal.& Ang.in.d.l.vl.C.de præscript.longi tempo.de quo etiam vide Collec.in.c.forus,numero.51.extra de verbo.signi.& ipsum Bal.in.j.c.ad fi.ti.de feud.dat.inui.leg.commis.& Saly.in.l.pignoris.C.de pigno.

De eadē re

12 ¶Sed nec interim tamen omittendum,quod tradit Io.Fab.in.d.§.item seruiana,col.9.versi.& facit quòd prælati,Insti.de actio.prælatos regni Franciæ,quibus est interdicta cognitio actionum realium,non posse cognoscere de hypothecaria.quod & idem post eum dicit Benedi.in repet.c.Raynucius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,numero.324.& iterum.340.& seq.de testa.& tradit Io.Gallus in suis arestis,quæstio.112.c.eiusdem.2.fuisse à Senatu Parisiensi pronunciatum,extraneum posse conueniri actione hypothecaria corā iudice rerum.& est aliud quoq; arestum inter ea quę collegit Aufrerius aut quisquis is fuit numero.66.Et id quoq; de iure procedere respondit Pet.Anc.consi.140.primum dubium,col.vl.vers.vlterius aduertendum.Sed nescio quomodo incogitãtes huc processimus propemodum extra chorum saltantes.

Prælati regni Frāciæ non cognoscunt de actione hypothecaria

13 ¶Quid tamen si illud deniq; dicemus huiusmodi actionem,quæ ex hoc statuto retractus competit,merè personalem esse,cùm intenditur aduersus primum emptorem,qui scilicet ex suo contractu obligatur ad reuendendum consanguineo,vi huius statuti.At cùm intenditur aduersus tertium,cui res cessa est per primum emptorem,in rem scriptam esse censeriq; realem,vti de actione hypothecaria tradit Alber.in.d.l.3.§.j.ff.ad exhiben.Nam aut agitur(inquit)aduersus debitorem obligatum,& tunc est personalis,aut aduersus extraneū possessorem,& est realis.Nec ob.(vt subdit)quòd ea actio veniat ex obligatiōe & contra-

An distinguēdum sit ī prin. q̄sti. utrū retractus intētetur contra emptorē an cōtra tertiū

ctu: quia non consideratur caussa remota, sed proxima: nec ago ex contractu, sed ex iure mihi quæsito p contractũ. Sicut & dominiũ mihi quæritur ex cõtractu, & tñ nõ ago ex eo cõtractu, sed ex dñio p cõtractũ quæsito. Hæc ille, quæ mirè cõueniũt huic nostræ actioni, quæ ad retractum cõpetit. Et idẽ ppe dicit ipse Alberi. post Iac. Bu. in rub. ff. de pigño. Nec inconueniens est, vt id addas, vnam eandemq; rem esse diuersæ naturæ diuersis respectibus. l. miles. §. pro parte. ff. de lega. 2. Bal. in l. fili ũ quem, col. 3. in. 4. oppo. C. famili. hercisc. Panor. in c. cùm in tua, extra de deci. cum alijs multis si. & concord. à me adductis supra §. j. glo. 18. in verbo, le pris quæ la chose aura couste, numero. 22. cui confestim, & sequen. Et si id quidem verum est, primus emptor omnino conueniri debet coram iudice sui domicilij. Alij verò vel coram iudice etiam sui domicilij, vel coram iudice rei de qua agitur.

14 ¶ Sed huic distinctioni non accedunt pleriq; omnes, quos citauimus supra numero. 8. igitur licèt. inter quos est & ipse Alberi. vt ibi videre poteris. Imò verò sunt & qui in ea sunt sententia, vt si actio personalis competat pro re quapiam immobili, possit & ea intentari coram iudice eius rei. Ita enim magna authoritate non obscurè affirmat Specul. d. titu. de citatio. §. 2. versic. & nota quòd si actio, cùm dicit duas dietas computari à loco, in quo est res quæ petitur, etiam si agatur actione in rem scripta, aut etiam non in rem scripta. quod quidem non procederet, nisi dicamus reum posse conueniri in eo loco, à quo trahi non potest vltra duas dietas, per. c. nonnulli, extra de rescript. Id quod ex eo annotauit & menti tenẽdum dixit Paul. Ca. in. d. l. vlt. col. j. C. vbi in rem actio. quia id (inquit) substãtiale est, quanuis Bar. ibi teneat contrarium, per glo. in. l. forma. §. si verò quis. ff. de censi. & tex. in l. quod legatur. ff. de iudi. Sed pace tanti viri, videtur is tex. probare cõtrarium. Et vide circa principalem quæstionem quæ dicemus in sequen. versi. *De eadẽ re*

15 EX IIS AVTEM quæ diximus potes lector intelligere, si clericus emerit, & consanguineus venditoris velit eum pro retractu conuenire, nam alibi diximus clericum emptorem hac nostra consuetudine teneri supra. §. j. glo. 12. in verbo, lachapteur, numero. 4. quanquam & seq. vtrùm igitur conueniendus sit coram iudice ecclesiastico, an & coram seculari conueniri possit. Et sanè si opinionem Chasse. sequeremur, omnino esset ecclesiasticus iudex adeundus. neque enim clericus in personalibus conueniri potest coram iudice seculari. In realibus verò & in rem scriptis quanquam de iure communi nostrates variant. Tamen generali Franciæ consuetudine obseruatur, vt in his adeatur iudex secularis aduersus clericos, vt plenè dicemus infra eodem titu. §. 32. numero. 81. tamen prior. Et ne dubites de actionibus nõ merè realibus, Ioan. Fab. quem in eo loco, & nuper versi. abhinc 3. citauimus, in. d. §. item seruiana, vbi supra, Instit. de actio. tradit interdictum esse prælatis Franciæ, ne cognoscant de actionibus hypothecarijs. Et scio id vsitatum esse in Francia, vt in caussa retractus aduersus clericum, iudex secularis adeatur. Quanuis Neapodamus in titu. de iuris congrui consuetudine incipi. si ecclesia. & in proœmio super verbo, tenorem, & post eum Matthe. Afflic. in tracta. de iure protomixeos, col. 12. versic. item quæro an si clericus, tenent iudicem ecclesiasticum esse adeundum. *Clericus emptor coram quo iudice sit cõueniendus in caussa retractus.*

16 SED ILLVD DVBIVM EST. Si plures res vno contractu & precio venditæ sunt, quæ sunt in diuersis iurisditionibus, nec fortè emptor habet domicilium, ita vt necesse sit consanguineum sequi iurisditionem rerum venditarum: An satis sit adire vnam ex ijs iurisditionibus, & quam: an verò omnes adeũdæ sunt. Et certè diximus supra numero. 5. sed & ipse, nonnullas consuetudines iubere omnes adeundas, aut certè superiorem. Quid autem de iure sit dicendum intelliges ex ijs quæ dicemus infra eo. tit. §. 36. eodemq; vlti. glo. 3. in prima quæstio. Pro illis tamen consuetudinibus, quæ iubet omnes iudices adiri, faciunt quæ in simili tradunt Bar. & Bal. in. l. iurisperitos. §. j. ff. de excusat. tuto. & quæ dicemus infra eo. d. §. 36. glo. 3. numero. 23. sunt & multi, & seq. Et pro illis quę dicunt superiorẽ omnium adeundum, facit op. Laur. in cle. j. de reb. eccle. non ali. quòd in alienatione rerũ ecclesiasticarum quæ sunt in diuersis diœcesibus satis est authoritate diœcesis, cui subest monasterium, de quo tu vide plenius Cardi. Flo. in. d. cle. j. in prin. in vlti. quęst. & quod in alio simili traditum est à Panor. in cap. sanè, ad fi. & ibi Maria. col. 4. versicu. sexta declaratio, de foro compet. *Quid agẽdum cũ res ũditæ sunt diuersarũ iurisditionum.*

17 ILLVD AVTEM denique quæsierim. Quid si consanguineus conueniat emptorem coram iudice, in cuius iurisdictione dicit rem venditam esse sitam, vel ipsum emptorem habitare. Emptor vero negat & rem ipsam, & suum domicilium esse eius iurisditiõis, sed alterius: ideo declinat ab huius iurisditione. Vides enim huiusmodi exceptionem habere

Si emptor declinet iurisditionē, an id impediat ingressum litis, an uero ī cām principalē sit reiiciendum.

vim peremptoriæ, quanuis vt dilatoria proponatur. Nam si hic non sit iudex competens, & interim transeat tempus retractus, consanguineus omnino retractu repellitur. Quid igitur hîc faciendū est? vtrúmne hæc exceptio impediet litiscontestationem caussę principalis: an verò quia tangit negocium principale, reijcienda sit in caussam principalem. Et certè posset videri satis esse consanguineum proponere rem vel domicilium emptoris esse iurisditionis huius iudicis, cùm satis sit allegare in libello qualitatem concludentem iurisditionem iudicis, per. l. pe. C. de iurisdi. om. iudi. Et id depēdeat à principali caussa, quam actor ipse cadet, nisi id verum in ipsa principali caussa ostendat, per. l. cùm quędam puella, quæ est pe. §. quoties. ff. de iurisdi. omni. iudic. & . l. ordinata. C. de libera. cau. Nam & ita in simili voluit glo. ordi. in cle. dispendiosam, in verbo, vsuris, in prin. & ibi Imo. super ea glo. de iudi. Inno. in c. cum sit generale, post medium, ext. de for. compet. Guid. Suza. Bar. Raph. Fulgo. & Alexan. in. l. 2. ff. si quis in ius vocat. idem Fulgo. in. l. præscriptione. C. si con. ius vel vtili. publi. Lapus latè allega. 59. in dei nomine amen prælatus. & allega. 65. nū quid ecclesia. & allega. 72. in quæstione, vbi tamen obscurè loqtur. Pau. Ca. in. d. l. cū quædam, tum post princi. tum versi. item quæro. ff. de iurisd. omni. iudi. Ioan. Ray. in cap. j. §. prætereà si inter, char. 7. in paruis, versicu. quæro iuxta statim dicta, titu. de prohibi. Feud. alienat. per Feder.

18 *De eadē re* ¶ Verùm sunt qui in huiusmodi speciebus dicunt requiri summariam cognitionem, antequam reus cogatur litem contestari in principali. & inter hos glo. in cap. j. de offi. delega. lib. 6. Inno. sibi contrarius Anto. Imo. & Panor. in cap. super literis, de rescrip. Idem Inno. in cap. Romana. §. contrahentes, in verbo, contractibus, & ibi quoque Archid. Io. And. sibi etiam cōtrarius, & Domi. de foro. compet. lib. 6. & rursum ipse Inno. & Anto. in cap. cæterum, de iudici. Archid. in cap. j. §. notoria, de censib. lib. 6. Ioan. And. & Anto. in cap. si clericus, & ibi latè Panor. tum col. 2. in vlti. no. tum col. sequen. versicu. sed pro subtili, & ibi quoque Cardi. Flor. & latissimè Maria. Soci. id multis modis post Anto. distinguens, col. 6. versicu. circa vndecimum argumentum, extra de for. compet. Ioan. Calde. in cap. j. in 4. quæsti. extra de rapto. Cy. qui & ipse distinguit Iac. But. Bar. sibi contrarius, & Bal. in. 4. quæstio. in. d. l. præscriptione. idem Bal. & Raph. in. l. si quis ex aliena. ff. de iudic. Alberi. post Pet. in. d. l. 2. col. 5. versic. sed pone quòd iudex, & ibi quoq; Barpth. Soci. qui hàc dicit esse communiorem op. col. vlti. ff. si quis in ius vocat. Pet. Ancar. in. cap. postulasti, de foro compet. Imo. in. l. quidam consulebat. ff. de re iudic. Matthe. Afflic. deci. Neapo. 297. pluries.

19 *An emptor repulsus ab illa declinatoria possit illam proponere in uim peremptoriæ.* ET SI HANC op. sequamur, quæstionis est, si huiusmodi habita summaria causæ cognitione emptor repulsus est ab huiusmodi exceptione proposita in vim dilatoriæ, Annihilominus poterit proponere in vim peremptoriæ, vt repellat consanguineum à retractu ex eo capite, quòd citatio facta non fuerit coram iudice competenti, vt hæc consuetudo nostra requirit. Et sanè omnes propè, quos citauimus pro vtraque op. sentiunt, vt possit, præsertim verò & expressè Alberi. in. d. l. 2. col. 6. ver. sed nunqd poterit. ff. si quis in ius vocat. & Bal. in. d. l. prescriptione, col. vlti. versi. vltimò no. & præter hos Archi. & Ioan. And. in. cap. j. de litiscontest. lib. 6. Quanquam contrarium tenet Ioan. Mona. ibi. & Pet. Ancar. con. 372. pro declaratione, col. 2. versi. item aduertendum. Signo. autem hanc rem latè disputat con. 27. quæritur an exceptio, & tandem distinguit, vt ibi videre poteris. Sed & tu vide Bar. Bal. Angel. Raph. Fulgos. & Alex. in. l. eleganter. §. j. ff. de condi. indebi. Bal. in. l. nam & postea, in princ. & ibi Zazium, qui eam. l. legit cum. l. ait prætor. ff. de iureiur.

20 *An acta facta ī illa cognitione dilatoria faciunt fidē in principali negocio.* CAETERVM SI PRIOREM teneas, quę & ipsa communior est, in dubium vocari potest. vtrùm probationes & cætera acta facta in ea summaria cognitione adhibita, cū proposita fuit hæc exceptio in vim dilatoriæ, faciant fidem in principali negotio, in quo & ea exceptio proponitur in vim perēptoriæ. De qua re etiam Alberi. loquēs in. d. l. 2. col. 6. versicu. sed nunquid acta. ff. si quis in ius vocat. negat facere fidem, cùm ad alium finem facta fuerint. Et in hac quoque sententia est Panor. in. d. cap. si clericus, colum. penul. de for. compet. Sed id quidem hinc pendet, an acta facta in iudicio summario faciant fidem in plenario, de quo latè per omnes in. l. is apud quem. C. de eden. vbi recentiores adferunt multas concord. vbi videre poteris, ne hic frustra inculcem. Sed etiam latè videbis per Maria. Soci. in. d. c. si clericus, col. vlti. de fo. compet.

AVLTREMENT GLO. 6.

1 Haec vvlgaris dictio ea est, quam latinè dicimus, aliàs, siue aliter, & alioquin, siue alioqui, quæ quidem dictiones faciunt conditionem: tanquam si dicas, si id factum nō fuerit. quod probatur primùm de prioribus, in. l. diuortio, post prin. & ibi glo. in verbo, aliàs ff. de negoci. gestis. & in. l. aliàs, & ibi quoque glo. ff. de iureiur. De postrema, in. l. si finita. §. ex hoc edicto, & ibi etiā glo. in verbo, alioquin. ff. dam. infec. & in. l. eleganter. §. si dolo malo, qui est pe. & ibi glo. ff. de dol. mal. & in. l. omnino, & ibi item glo. ff. de impen. in re dota. fac. & in. l. si cui, & ibi glo. ff. de fideicom. liberta. & in. c. constitutus, in verbo, alioquin, & ibi quoque docto. extra de testib. Et de vtraq; voluit Bar. q alia iura allegat, in. l. j. col. 3. &. 4. in. 4. &. 5. quęst. ff. de condi. & demon. vbi etiam ostendit has dictiones habere alias significationes. & rursus in tracta. de alueo, col. 2. in verbo, aliàs. & Corne. consi. 253. licèt, col. 2. versi. & maximè. li. j. con. 313. alias per me, col. j. versi. nam huius lib. 4. & Soci. con. 51. præstantissime, col. vlti. versi. quartò principaliter, lib. j. Et de dictione alioquin vide etiam Alberi. in suo lexico, in verbo, alioquin, vtrunque Saly. & Roma. in. l. 2. in fi. prin. & ibi etiam Philip. Decium col. 2. in. 5. notabili. ff. si certum pet. & Panor. in. c. quoniam, paulò ante fi. extra de deci. & Iaso. in. §. in personam, col. 3. numero. 8. Insti. de actio. Et vide deniq; quid de eis dictionibus dicemus titu. procedente. §. 4. glo. 7. in verbo, en main de court, numero. 14. & ego id puto. *Aliàs. Aliter. Alioqui. Hæ dictiones conditionem faciunt.*

2 ¶ Porrò huiusmodi dictiones sunt resolutiuæ eius dispositionis, in qua proferuntur: si non concurrant in actu omnes qualitates præcedentes, vt de dictione alioquin dicit Domi. qui id dicit no. pro statutis & priuilegijs, in quibus ponuntur, in. capitu. vt circa. §. alioquin. & ibi quoque Philip. Franc. colum. j. per glo. ibi, in eo verbo, de elec. lib. 6. Tu autem prætereà vide de dictione (aliter) Bal. in. l. vlt. col. vlti. versi. tex. autem. C. de suis & legit. Et de dictione (alioquin) Philip. Fran. post Archi. & Ioan. And. in cap. mandato, col. j. de preben. lib. 6. *Et resoluūt dispositiones in quibus ponuntur.*

3 ¶ De vi autem huiusmodi verborum, non aliter, nec alio modo, vel simpliciter, nō aliter, vide Bal. post glo. in. l. si quidem, col. 2. versi. no. glo. C. de except. & eundem Bal. in authē. ingressi, col. 3 versi. item si protestor. C. de sacro. eccles. & in. cap. j. §. denique, col. vlti. & ibi Marti. Lauden. & Cardi. Alex. vtrunque in fi. titu. quæ fuit pri. cau. bene. amit. Angel. con. 254. hæc quæstio, post prin. Cardi. Flor. in cap. 2. & ibi quoque Panor. col. vlti. versi. vltimò hic quæro, extra de Feud. & eundem Cardi. in. c. vlti. & ibi item Panor. col. 2. versicu. item si fiat extra ne cleri. vel vouentes. Iac. Aluaro. in. c. j. in prin. versi. quæro quid si vasallus, titu. de prohibi. feu. alie. per Feder. Alexan. con. 3. viso instrumento. col. 2. versi. confirmo, li. j. Fran. Curt. Senior. con. 8. viso instrumēto, propè per totū, vbi & alios allegat. Soc. cō. 40. in præsenti, col. pe. lib. j. & con. 251. quoniam, col. 5. versi. postremò, lib. 2. & Iaso. in. l. nō solū §. morte. col. 13. versic. quartò ad istā regulā. ff. de ope. non. nunciat. & con. 4. Nicolaus, col. pe. versi. quintò moueor, lib. j. & con. 162. in caussa contradictionis, col. 4. versicu. secundò quòd dicta, lib. 2. & con. 202. magnificus, col. 7. versi. tertiò & fortius, eo. lib. 2. & Philip. Deci. consi. 281. viso puncto, numero. 4. & iterum in fi. & con. 360. perscrutatis, col 3. versi. sed respondetur. & Fran. Rip. in cap. cùm Marti. Ferra. numero. 80. de constitu. & lib. 3. respō. cap. j. donauit, numero. 3. Anto. Rub. consi. 146. circa primum, post princ. & Ludo. Gozad. con. 3. in caussa, col. 5. numero. 22. & seq. & quæ dicemus infra titu. procedēte. d. §. 4. glo. 7. in verbo, en main de court, numero. 14. & ego id puto. *Non aliter nec alio modo.*

LE RETRAYANT EN DECHERROIT GLO. 7.

1 Nam vbicvnqve agitvr ex consuetudine vel statuto, vt in hoc casu, debent ad vnguem obseruari, concurrere, & probari omnia, quæ à statuto ipso aut consuetudine requiruntur: aliàs agens succumbit, vt voluit Soci. qui id dicit sing. con. 55. le. j. (nam sunt duo eiusdem numeri) præstantissime doctor, colum. 2. lib. j. allegans id voluisse Bar. & Bal. in. l. in caussis. C. de accusat. apud quos tamen non reperi. Sed ad id optime facit, quod dicit glo. quam & ipse dicit sing. in. l. mancipia, in verbo, aduocandum, & ibi Iac. Bu. Raph. Fulgo. & Pau. Ca. C. de seruis fugit. *Omnes qualitates statuti obseruari & probari debēt.*

Nicol.Neapo.& Bal.in.l.j.§.item illud.ff.de.S.C.Silla.Bar.in.l.diuus.ff.de testa.mili.& in l.absentem.ff.de pœnis.Et facit etiam quòd omnes qualitates requisitę à statuto pręsertim exorbitāte sunt expressim intētandæ & ꝓbādę,secundū Io.And.in.c.j.in verbo,cristianorū,de homi.li.6.Bal.in.l.si quis non dicā rapere,col.3.versi.& in istis omnibus.C.de episc.& cle.Pet.Anc.con.27.de titulis,col.2.versi.istæ autem qualitates.Corne.con.199.in præsenti,col.22.versi. itē ad impugnādū,li.2.& cons.87.visis actis,col.j.versi.tamen his non ob.li.3.& con.165.profectò,col.j.versi.& primò,eo.li.3.& con.175.licèt in præsenti,col.vlt.eo.li.3.& con.216.in caussa vertente,col.2.versi.his tamen non obstan.eo.li.3.& con.241.videtur in hac,col.2.versi.his tamen non ob.eo.li.3.& con.241.videtur in hac,col.2.versi.solū est instandum,eo.li.3.& con.327.animaduertens,col.j.versi.qui autem,li.4.Alex.con.172.visis & oportunè,col.2.versi.quinimo,li.2.quod repetitur con.41.li.4.& idem Alex.cons.225.eodemq; vl.viso processu,col.j.versi.& vbicunq;,li.2.& con.j.viso processu inquisitionis,col.6.versi.hoc probo per id,lib.3.& con.82.viso processu caussæ,col.4.vers.sed ad hoc statutum,eo.li.3 & con.3.super processu,col.2.li.4.& con.129.super primo,post princ.li.7.& con.138.viso puncto,col.vl.eo.li.7.vbi loquitur nuncupatim de statuto requirente certas quasdam qualitates in retractu,de quo loquimur.& con.184.viso processu,col.pe.numero.12.eo.li.7.& Fran.Curt.Senior.con.74. super memorata,col.3. caruit ergo.& Soc.d.con. 55. post prin. li.j. & con. 63.in caussa vertente, col.2. versi. capiendo etiam,eo.lib.2.& con.220.visis compromisso,col.pe.versi.primò quia illa verba,eo.lib.2.& consi.57.in caussa filiorum,col.6.versi.præterea Carolus,li.3.& con.27.visis instrumentis,col.3.versic.secunda est,li.4.& con.47.in præsenti,col.2.versi.nec statutum,eo.li.4.& con.65.conclusio,col.j.ad fi.eo.li.4.& con.104.visis compromisso,col.5.versi.primo quia illa,eo.lib.4.& Fran.Cur.Seniorem con.74.super memorata,col.2.versi.caruit ergo.Iason.cons.164.absolui,col.2.versi.quartò facit,li.2.&.170.nomine,col.antepe.versi.primò quia non est,eod.li.2.& Philip.Deci.con.13.cuius superscriptio incipit,an appellatione,col.2.versi.difficultas est,& con.18.an statutum,col.2.versi.cùm ergo statutum.& con.356.in caussa dominæ Mariæ,col.j.& con.434.placet.& con.440.supioribus,col.itē.j.& con.444.cócurrit patruus,col.3.numero.16.& con.520.in caussa Pistoriensi,col.vlti.& con.524.visis his,col.j.& con.540.quæritur in effectu,col.j.& con.550.iuridicam,circa medium.& con.589.in caussa quæ in ciuitate,col.2.versicu.secundò principaliter.& con.626.ad dubium,col.j.& con.661.in casu de quo,col.j.& Steph.Bertran.con.30.lecto processu,col.j.li.j.Ant.Rub.con.16.in caussa Ioannis,col.5.versi.tertium dubium.

2 *De eodem.* ¶Et bene facit tex.in.l.j.§.ait prætor,& quod ibi no.Bar.ff.ne quid in flu.publi.& in.l.pe.§.docere.ff.ne quis eum qui in ius voc.& in.l.4.§.docere,& ibi Ang.ff.vi bono.rapt.&.l.cū actum.ff.de neg.gest.&.l.si fortè,in fi.& ibi Bar.ff.de castr.pecu.& in.l.Fulcinius.§.cū hoc edictum,& ibi idem Bar.ff.ex qui.cau.in pos.eat.& in.l.diuus & ibi Bar.& alij.ff.de re iudi.& quod scribit glo.in.c.j.§.sanè,in verbo,absq; penuria,& ibi etiam Io.And.de statu regu.li.6.& glo.in cle.vl.de rescrip.Bar.in.l.non solùm.§.sed vt probari,& ibi Iason.ff.de oper.no.nunci.& in.l.j.§.idem quæsitum.ff.de aqua quoti.& æsti.& in.l.absit.C.de priui.domus augu.li.11.Bal.in repe.l.edita,col.11.versi circa sextum.C.de eden.& in.l.hi qui ad ciuilia,col.vl.versi.modò ex hoc.C.de app.& in.l.certi condictio.§.quoniā,col.vlt.ff.si cert.pet.& in.l.Titia,& ibi Imo.& Ro.ff.solu.mat.& in.c.licèt caussam,col.5.ver.sed quæro vnde,& ibi Panor.numero.31.extra de prob.Ant.Imol.& Panor.in.c.2.& ibi latè Fely.col.12.versi.restringitur quinq; modis,extra de rescrip.Panor.in.c.Pisanis,per eum text.extra de resti.spolia.& in.c.Abbas.col.2.versi.item probatur,extra quod met.cau.& in.c.significauit,in vl.no.per eum tex.extra de appel.& con.42.ex multis,col.2.versi.sed his non ob.li.j.& con.78.viso toto processu,col.j.versi.item videtur mihi,eo.li.j.Barb.qui & alios citat,con.15.clementissimi,col.6.versi.præterea accedat,li.j.& con.44.scribitur,col.5.vers.& faciat,eo.li.j.& con.17.clementissimi,col.5.versi.præterea,est aduertendū,li.2.& Fran.Ripa,li.2.interpretationū in.c.inter cæteras,nūero.66.de escri. Hippo.Marsi.con.96.proximis,colū.j.& in practica caussarum criminalium.§.quoniam,numero.52.& iterum.§.& quia.numero.11.

3 *Vtrum consanguineus qui non ob-* QVID IGITVR SI CVM consanguineus has solennitates nō obseruasset,fuit ob id repulsus,exclususq; ab huiusmodi retractu,& emptor contrà absolutus.Tamen quia nondū annus effluxerat,iterum intra ipsum annum consanguineus facit oblationem retractus obseruatis istis solennitatibus.An sit audiendus.quod videtur exemplo eius qui agit pēdente

& non impleta conditione,ideoq; reus absoluitur:nam nihilominus existente conditione poterit iterum agere,nec ei obstabit exceptio rei iudicatæ.l.si mater.§.eandem,versicu.& ideo si fortè sub cõditione.ff.de excep.rei iudicatæ.&.l.grege.§.si sub conditione. ff.de pigno.&.l.bouem.§.si sub conditione.ff.de ædili.edic.Quorum tex.authoritate glo.in.l.j.in prin.in verbo nec tenere.ff.si men. fal.mod.dixe.scribit quòd qui proposuit intentionem siue actionem ineptam,ideóq; à iudice repulsus est,potest tamen redire ad aptam.De quo est etiam tex.in.l.sed & si pupillus.§.si institoria,& ibi glo Bal.& expressius Alberi. & Saly.ff.de instito.actio.&.l.Bebius,in fi.& ibi Alberi.ff.de pac.dotal.& in.c.coram,& ibi Pet. Ancar.in.4.no.extra de rescrip.& in.c.examinata, extra de iudic. & voluit etiam Signo. qui alia multa iura allegat,con.142.in questione vertẽte inter dominum Gabrielem , col. 2.versicu.prætereà in simili. Et de procuratore , qui ineptam actionem proposuit, voluit Alberi.in.l.si procuratorem,col.4.versi. quid si procurator.ff. de procurat . Sic & in hoc casu qui summotus est, quòd solennitates non obseruauerit,idem ijs obseruatis,si sit intra tempus,est audiendus. *Victus ob ineptam actionem potest ad aptam redire.*

4 ¶Et simile est quòd si actor petens rem quampiam ideo victus est, quòd reus rem ipsam nõ possideret,si postea reus possidere ceperit poterit idẽ actor iterũ agere, nec sũmouebitur exceptione rei iudicatæ.l.si à te,in prin.&.l.si rem meam, &.l.si quis ad exhibendum, quæ continenter sequitur.ff.de excep.rei iudic.&.l.procurator ad exhibendum, in princi. ff.rem rat.habe.&.l.quoties.§.vlti. &.l.sed si postea.ff.de noxa.actio.&.l.neq;,quæ est.3.C. ad exhib.nempe quia caussa illa repulsionis cessat.Et generale est,vt non obsit huiusmodi exceptio rei iudicatæ,si noua caussa superuenit.d.l.si mater.§.eandem,in prin.&.l.si is qui hæres,in prin.ff.de except.rei iudica.vbi si is qui hæres non erat,hæreditatem petierit , & postea factus hæres eandem hæreditatem petat,exceptione rei iudicatæ non summouebitur.&.l.hæreditas.C.de peti.hæredit.Hincq; Pau.Ca.con.313. ista pronũciatio,lib.2.respõdit,quod si quis iudicem ineptè & non obseruata forma statuti recusauit, ob idq; fuerunt dictæ recusationes reiectæ,non prohibetur postea rectè atque ordine easdem proponere. *Exceptio rei iudicatæ non nocet, si noua caussa superuenit.*

5 ¶Et facit quod scribitur in.l.hæc conditio filiæ,in prin.ff.de condi.& demonst. quòd si legatum relictum est filiæ,si nupserit:si ea nondum nubilis ætatis nupserit. vel etiam cõiuncta sit ei,cuius nuptijs ei interdictum sit,non censetur paruisse conditioni.Sed si postea alteri vtiliter nupserit,conditioni paruisse censetur,& legatum obtinebit.Cuius.l.authoritate Bal.in.l.inuitus,in fi.C. de procurat . dicit quòd quando primus actus non consumit effectum secundùm intentionem disponentis,non intelligitur tantùm de primo actu,sed & de vlterioribus.Infertq; ex eo post Pet . quòd si procurator constitutus sit ad appellandum,non solùm de prima appellatione intelligitur, per quam non habemus effectum secundùm intentionem mandantis,sed de alijs quoque.& sequitur Ro.in.l. 2. char.pe.ff.de re iudi.& con.504.in casu propositæ consultationis,vbi & ad hoc multa alia iura allegat, quæ tu videre poteris.& Maria.in.c.de illis,col.9.versic.& prædicta faciunt,extra de con di.appo.& Feli.in.cap.2.in.5.limitatione,de treug.& pac.& Iason in.l.apud Iulianum.§.si quis alicui,col.vlti.ff.de verbo.obliga.Philip.Deci.consi.22.cuius superscriptio incipit, si pronunciatur,col.j. *Actus non consumitur ex primo; ipso actu q nõ sortitur effectũ uide.xuii.*

6 ¶Et huc quoque spectat tex.in.l.qui per salutem.ff.de iureiur. Ex quo no. Saly.ibi.quòd qui nullam & inutilem electionem fecerunt,possunt aliam validam facere.Sed & Bal.ibi ex eo quoque no.quòd licèt omissio formæ reddat actum nullum,tamen idem actus poterit iterum fieri cum debitæ formæ obseruatione.Et id quod alibi dicitur,dispositiones debere intelligi de primo actu.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verbo.signifi. cum si.intelligi de primo actu valido,& rite facto.ad quod etiam allegat.d.l.hæc conditio filiæ.Et idem quoque per illos duos tex.voluit ipse Bal.in cap.olim,col.2.versi.ibi & iterũ,extra de rescrip. & con.142.quod iudex non potuerit,paulò post medium,lib.4.Pau.Ca.con.103.viso testamento,tum col.j.tum ante fi.con.lib.j.Feli.in.d.cap.2.in.j.limitatione,de treug.& pac.Iason in.l.diuortio.§.quod in anno,in.3.limitatione.ff.sol.mat. Alcia. in.d.§.hoc sermone. *De eodem.*

7 ¶Quibus adde optimum tex.in.l.is cuius.§.vlti.ff.de adulter.vbi ita scribitur,si quis adulterum & adulteram simul detulerit, nihil agit, poterítque quasi neutrum detulerit, rursus à quo velit initium facere:quia nihil prima delatione egit. & tex . in.l.2.in prin.in versi.data,& ibi glo.Bar.& alij,& iternm in.l.cum ita.§.j.versicu. secundum quod . ff. de opti.lega.vbi per electionem nulliter factam non consumitur ius eligẽdi. & ita eum quoque priorem tex.no.glo.Bar.Alberi.& alij in.l.serui electione.ff.de lega.j.&Roffre.Bene. *De eodem.*

quæsti.Sabb.j.Romana.Adde etiam glo.in.c.Daibertum,in verbo,reiterari.j.q.7.& quod de arbitro,qui perperam arbitratus,an iterum possit arbitrari,tradunt glos.in.l.proposita, & ibi Dy.& Bar.qui eam.l.legit cum.l.societatem.§.arbitrorum,col.2.versic.quærit glos. & Saly.qui hæc omnia legit cum prin.d.l.societatem,col.2.ver.quæro primò.ff.pro socio. Cy.post Pet.in.l.vl.in.7.quæsti.& ibi quoq; Bal.in.4.q.C.de contrahen.empt.Et quod de compromisso quod non est sortitum effectũ,voluit Bal.in.l.veluti.§.hæc vox,& ibi Alex. & recentiores.ff.de eden.& in.l.fideicõmissa.§.si quis decem. ff.de lega.3.& con.362.primò videndum est,lib.5.& Ro.con.504.in casu propositæ,cum si.

8 ¶Et hæc quidem hauddubiè vera esse videntur,cùm primus actus irritus est ob formam vel solẽnitatem non seruatam.nam & is reiterari poterit,quamuis secus esset si peccatum sit in materia.Ita enim voluit Corypheus ille Gallorum doctorum Petr.à Bel.Pertica,vti illum refert & sequitur practicorum excellentissimus Alberi.in.d.l.serui electiõe,in prin. ff.de leg.j.per tex.in.l.quid tamen.ff.de arbit.Hic autem retractus fit irritus ob non seruatam solennitatem,igitur ea seruata iterari repetiq; potest.

Maximecũ cum irritus est ob formã non seruataus.

9 ¶Deniq; illud quod dictũ est de primo actu,non procedit,quando est facta concessio vel facultas ad certum tempus,vt in hoc casu,in quo potest consanguineus intra annum redimere:quia non intelligitur pro vna vice,sed toties quoties,& quãdiu durat huiusmodi tẽpus.l.sicut in annos,in prin.ff.quib.mod.vsufru.amit.quem ad hoc expendit Raph.in.l.si mihi & Titio.ff.de verbo.oblig.& Alex.in addi.Bar.in.l.j.ff.ad leg.Iuli.maiesta.vbi & ad hoc dicit facere tex.in.l.græce.§.& post litem.ff.de fideius.& Fely.in.d.c.2.in.4.limitatione,de treug.& pac.& ante hos Bal.quem nullus citat,con.34.statuto seu capitulo,col.vlt. lib.5.vbi & ad hoc allegat.l.si sterilis.§.vlt.ff.de actio.empti.&.l.qui fundum vendebat.ff. de contrahen.emp.Et his adstipulatur,quod idem Bal.respondit con.76.forma statuti,colum.2.li.2.quòd si ex statuto possit maior intra annum obseruatis quibusdam solennitatibus repudiare hereditatem,posteà autem ad id non admittatur.Si quis maior nõ solenniter repudiauit,& sit elapsus annus,non amplius audietur.At si nondum annus transierit, poterit iterum solenniter repudiare,cùm sit actus iterabilis,nihil tamen in id allegat.

Et qñ est facta concessio uel facultas ad certũ tempus uide 18.

10 ¶Sed non omiserim tamen oblectamenti cuiuspiã externi gratia,somnia fataq;,quæ natura duce veluti feruntur,vno ac primo actu non consumi aut finiri.Nam vt scribit Artemidorus Daldianus li.de somniorum interpretatione.2.c.12.Cùm quidã procus puellam sibi desponsatam habens,in somnis sibi visus fuisset desidere super ariete,& ex ipso ex anteriore parte decidere.Quispiam somniorum interpres id somniũ sic exposuit.Vxor tua scortabitur,& vt dici solet,cornua tibi faciet.Ob quod somnij præsagiũ recusans diutius nuptias,& tandem vix ab amicis persuasus duxit illam ipsam,quæ illi despõsata erat,eáq; præ somnij timore obseruanter & anxiè custodiebat.Et illa quidem cùm annum inculpata vita vixisset,decessit.At ille putans somnij minas iam prætergressas esse,idq; suum impetum perfecisse,aliam duxit vxorem,quæ ad vltimam scortationem progressa est.Atq; ita is fatum somnij impleuit.Ex quo planè vides naturæ vim, quam vbiq; leges vti magistram sequuntur,non vno actu,nõ vnis ijsdemq; primis nuptijs fuisse contentã,sed eam ad alias quoq; sequentes produxisse.

Sõnia & fata non primo actu cõsumi.

11 ET HAEC QVIDEM SVNT,quæ fortiter defendunt eam sententiam,vt iterũ admitti debeat consanguineus,qui à retractu summotus est,quòd solennia non obseruarat:modò fit intra tempus,ipsius & eum solenniter exequatur.Verùm sunt aliæ multæ magnæq; rationes,quæ in contrariam sententiam nos quoq; vocant,imò verius trahũt.Quarum hęc prima est.Nam hic consanguineus in nostro casu victus est,& repulsus à retractu,quòd non adhibuit aut non probauit adhibuisse solennitatem,quæ necessariò ex statuto requirebatur:ergo perpetuò repellitur,atq; excluditur exceptione rei iudicatæ,per no.in.l.Iulianus. ff.de condi.indebi.& per Bar.in.d.l.si quis ad exhibendũ.ff.de excep.rei iudi.Et quod voluerunt Pet.& Saly.in.l.j.in fi.C.si sæpius in inte.resti.quòd minor,qui semel petijt restitutionem in integrum,& victus est,quia non probauit,non est audiendus,si iterum petat restitutionem,probare volens.Sed nec aliàs regulariter huiusmodi restitutio potest nisi semel intentari,vt videre licèt in illo eodem ti.& per Signo.con.72.factum sic præsupponitur,quod huc bene facit,cùm & illud remedium extraordinarium sit,vti & hic noster retractus.

Cõtra præcedentia.

12 ¶Præterea qui ante solutionem agit pignoratitia,licèt nõ rectè egerit,tamen si offerat in iudicio pecuniam,debet rem pignoratam,& quod sua interest,consequi.Hęc sunt expres-

De eodem.

sa & formalia, vt nostri vocant, verba. l. si rem alienam. §. vlti. ff. de pigno. acti. Ex quibus apertissimè declaratur, huiusmodi oblationem esse inutilem, nisi fiat ante sententiam, vt etiam ex eo tex. colligit Bal. con. 50. secundus creditor, lib. j. vbi hoc argumento respõdit, cùm ex facto interrogaretur, quòd si secundus creditor habens ius offerendi priori creditori, ex. l. j. C. si antiq. credi. in id egit, vt reciperetur, nec tamen postea debitè obtulit, ideóque prior creditor absolutus est, non amplius ei patet via iterũ offerendi priori creditori. *Oblatio ãte sententiã facienda.*

13 ¶ Quò etiam spectat tex. in. l. si finita. §. postea. ff. de dam. infec. vbi posteaquam quis possidere iure dominij iussus est, ob omissam cautionem, non amplius erit locus oblationi cautionis, ne nullus rei finis inueniatur, nisi si quibusdam vel ætate, vel qua alia caussa subueniatur. Hæc enim propemodum verba sunt illius tex. Et id ita intelligit communis op. vt ne intra biennium quidem admittatur debitor, quod aliàs datur ad rem recuperandam, ex. l. vlti. C. de iure domi. impe. vt voluerunt Imo. & Pau. Ca. in. d. §. postea. Angel. in eadẽ. l. §. si plures, col. vlti. Alexan. in eadem quoque. l. §. Iulianus, col. pe. versi. item inquantum, contra Bar. ibi, cum alijs multis concord. ibi ab eo traditis. & Philip. Deci. con. 558. in caussa magnifici, col. j. & con. 592. in caussa dominæ, per totum. Quod eò voluimus dicere, vt intelligeres nihil quantùm ad hanc rationem obstare. si quis diceret, nullum hîc finem nõ fore, cùm consanguineus nõ nisi intra vnum annum admittatur: nihil ergo prohibet quin pluries intra id tempus admittatur. cum finis omnibus oblationibus lapsu eius temporis imponatur, atque ita cessabit ea ratio infinitatis. Nam & illo casu. d. §. posta, volebat Bar. admittendum esse debitorem ad offerendum intra biennium, tanquam scilicet is finis foret ei oblationi, & tamen ab omnibus eius op. reijcitur. *Secũda oblatio cautionis non conceditur*

14 ¶ Et hæc sanè eò magis obtinent, quòd post conclusum à partibus in caussa, non licet ijsdẽ offerre, vt probat tex. in. c. pastoralis, extra de cau. pos. & propri. Ergo multominus post sententiam absolutoriam, quæ transiuit in rem iudicatam: nisi ius offerendi reseruatum fuisset per ipsam sententiam. l. cùm eorum. C. de sentent. & interlo. om. iudi. & ar. l. si soror. C. de collat. Nam & in simili videmus, quòd emendare actionem siue libellum nullo casu licet, nisi vsque ad sententiam, idipsum attestante Bar. in. l. edita, col. 2. versi. hoc præmisso, & ibi quoque alijs C. de eden. Lata igitur sententia nullus emendationi locus relictus est. Et facit etiam tex. in. l. in delictis. §. vlti. ff. de noxa. acti. vbi sententia absolutoria parit exceptionem rei iudicatæ, si iterum eadem actione agatur, etiam cum adiectione alterius qualitatis, & ibi id no. Bar. & Bal. *Sed nec prima oblatio post conclusionem in caussa.* *Actio emẽdari nõ potest post sententiam.*

15 ¶ Adhæc hic consanguineus offerendo preciũ & petendo retractum à consuetudine introductum, se veluti adstringit ad ea omnia facienda, quæ consuetudo iubet obseruari ad retractum obtinendum: quod tamen non fecit pendente iudicio: Ideo amplius agere non poterit, nisi ei subueniatur ob iustum errorem. l. qui habebat, & ibi glo. & docto. ff. de instit. actio. Præsertim cùm hic non vsus sit beneficio consuetudinis, vt vti debuit, sed abusus sit non vtendo forma ab eo tradita: ideo id omnino amittere debuit, ar. cap. vt priuilegia, extra de priuil. cum si. Nam & qui legem contempsit, eius auxilio vti non potest. l. auxilium, in fi. ff. de minorib. & expressius in. l. vlti. §. sinautem postquam. C. de iure deliber. & ibi aliæ concord. in glo. quibus adde. cap. quia frustra, extra de vsur. vbi etiam glo. affert concord. Et eius ar. Soci. con. 51. præstantissime, col. j. versic. octauò & vltimò, respondit, ꝙ qui statuto vtitur non obseruata solennitate illius, priuatur beneficio ipsius. & in id alia quædam allegat. Porrò Barpt. Brixi. quæsti. venerabili. 82. quæritur vtrùm committens, dicit id generale esse: & si aliquo casu contrarium reperiatur, id esse speciale. vti etiam post eum dicit Alberi. in. d. l. auxilium. §. j. Et facit quod faciens semel contra priuilegium, illud perpetuò perdit. l. 2. C. de iure domi. impe. & cap. cum accessissent, & ibi no. extra de priuil. & no. ab Inno. in cap. accedentibus, de priuil. & Pau. Ca. consi. 431. videtur dicẽdum quòd dicta, col. j. lib. j. cum si. *Priuilegiũ amittit, qui eo abusus est.* *Et beneficium statuti, qui eius solennitatem non obseruat.*

16 ¶ Adde & hîc duos tex. alterum iuris ciuilis, alterum canonici. primum in. l. accusaturus. ff. de adulte. cuius hæc verba sunt. Accusaturus adulterij si quidem circa inscriptionem errauerit, & tempora largiuntur, emendare non prohibetur, ne caussa criminis aboleatur. vides enim ibi eum qui accusationem instituerit, nec solennia impleuerit, iterum admitti implendo solennia intra tempus accusationi præstitutum: sed hoc quidem speciali quadam ratione, ne scilicet caussa criminis aboleatur: quæ ratio hîc nihil omnino pertinet, quare ea cessante, cessat & dispositio. l. quod dictum est. ff. de pact. cum si. Et cum id fiat singulari specialiq; illa ratione, satis declaratur ius commune esse in contrarium. l. ius singu-

lare, &.l. quod verò.ff.de legib. Secundum est in cap.commissa, in versic. porrò, de electi.lib.6.vbi si quis semel fuerit priuatus beneficio curato, quòd intra annum ad sacerdotium non sit promotus, non poterit ea vice iteratò id beneficium eidem conferri. Ex eóque no.Pet.Anc.ibi, in.5.no.quòd priuatus ecclesia propter culpam suam, est effectus inhabilis ad eandem illa vice.

17 ¶ Postremò facit illa regula, de qua supra locuti sumus, quòd dispositio aliquid concedẽs intelligitur de primo actu, nec iterari potest, per.d.l.boues §.hoc sermone.ff. de verbo.signifi.cum multis si.& concord.tex.& doc.adductis à Feli.in.d.c.2. de treuga & pac. & Iaso.in.l.duobus.§.j.ff.de iureiur.& in.d.l.diuortio.§.quod in anno.ff.sol.mat.& à nobis (q̃d citra iactantiam dictum sit) omnium latissimè supra titu.omnium huius volu. 10. qui est de rachaptz.§.5.qui est omnium eiusdem volu.134.vbi est propria & peculiaris huius rei materia. Nec quantùm ad id, semper verum est, quod in contraria parte diximus, id procedere in primo actu valido, vt videre licet per Bar.& alios in. l.2.§.j.ff.de opti.lega.Ray. Bal.Imo.Alexan.& alios.in.d.l.serui electione.ff.de legat.j.Bal.in.l.vlti.colum. 4.versicu. quartò quæro.C.de contra.emptio.& in.d.l.qui per salutem.ff.de iureiur.Ioan. And. Domi.& Imo.in.ca. si compromissarius.§.j.de elec.lib.6.Feli.post antiquiores in.c.in literis, in.8.limitatione, extra de offi.deleg.

Dispositio intelligitur de primo actu.

Etiam inualido.

18 ¶ Ad id autem quod primo loco dictum est de eo qui primùm proposuit actionem ineptam & succubuit, vt nihilominus possit ad aptam redire. Illud verum est, cum illa apta actio competit alio iure, vt satis declaratur in.d.l.Bebius, ad illud allegata, in fi.ipsius.l.& ibi glo.j.in fi.& Alberi. ff. de pact. dotali. & hoc quoque adstruunt omnia iura allegata pro parte contraria. Quod aũt postea sequitur de facultate cõcessa ad certũ tempus, vt iterari possit durante eo tempore, illud potest responderi procedere in actu successiuo, vt in casu.d.l.sicut in annos.ff.qui.mo.vsuf. amit.vbi legatus siue concessus est vsusfructus alicui vsque ad aliquod certum tempus. Hîc autem loquimur de actu momentaneo, & quod breui aliquo tempore conficitur, atque expeditur, videlicet de iure offerendi, quod quidem ipsum permittitur fieri intra aliquod tempus, sed id fit atque expeditur vno atque momentaneo actu. Sicuti & ius eligendi conceditur etiam intra aliquod tempus, scilicet trium mensium, cap.ne pro defectu, extra de electi. Et tamen aliquando, si semel ea facta fuerit etiam inutiliter, id ius extinguitur, nec iterari potest, etiam intra tempus id concessum, vt supra diximus ex Saly. & no. in capit.auditis, extra de elect.cum si.à me collectis in repe. l.si vnquam, in verbo, reuertatur, numero. 301. C. de reuocandis donationibus.

Etiam in facultate concessa ad certum tẽpus.

19 ¶ Et hæc quidem omnia maximè procedunt cum is qui primum actum fecit inutiliter, in culpa fuit. tunc enim hauddubiè eundem iterare non potest, vt pulchrè voluit Bal.con. 227.per sanctissimum, lib. 4.ar.l.quæsitum.ff.quan.act.de pecu. est anna. Et satis probatur ex.d.cap.commissa, & quod ibi dicit. Pet.Ancar.de electio. lib. 6. à nobis supra cita. Ex eóque quod qui scienter eligunt aut postulant indignum, iterum eligendi facultatem amittunt. cap.gratum, extra de postulatio.prælat.& cap.bonæ, le.2.& cap. cum in cunctis §. vlti. & capit.cum Vintonensis. §. vlti. de elect. cum si. Et idem de fideicommissario, qui scienter elegit pauperes incapaces, voluit Barthol.in.d.l. 2. versicu. data, colum.j.ff. de opti.lega. Atque ex eo quod executor datus à papa ad conferendum beneficium, si inutiliter contulit, potest iterum conferre vtiliter, nisi id primum faciens errauerit in iure, vt voluit Inno.in cap.j.de re iudica.& Cardi.Flor.qui id dicit no.con.104.post redditum, col.2.versicu.ad aliud dubium.

Præscitum si is qui fecit sit in culpa.

20 ¶ Hîc autem maxima est in eo culpa, qui vti volens beneficio huius consuetudinis omittit formam & solennitatem illius, errans in iure municipali omnibus lippis & tonsoribus cognitissimo, & interim tamen fatigans vexánsque emptorẽ multis magnísque sumptibus, impensis, laboribus, molestijs, quæ sequi solent litigantes, etiam si victoriam reportarint, vt satius sit semel vinci, quàm sæpius vincere, aut diutius litigare, vt docet experiẽtia, & non obscurè innuit tex.in.l.minoribus.xxv.annis subuenitur.ff.de minorib. Ex quo illud Martialis lib.7.epigrammaton.

Litiũ sumptus, labores, molestiæ.

Lis te bis decimæ numerantem frigora brumæ
Conterit vna tribus Gargiliane foris.
Ha miser & demens viginti litigat annis
Quisquam, cui vinci Gargiliane licet.

21 ¶Vt non immeritò scriptum sit in.l.itē si res.§.vlti.ff.de ali.iudi.mut.cau.fac.Hæc enim verecūda cogitatio eius,q lites execratur,nō est vitupāda, cū alijs multis in hanc sententiā adductis ab Alberi.in.l.etiā,in prin.ff.vt lega.no.caue.& Luca Pen.in.l.litib⁹.C.de agri.& cēsi.lib.11.& nouissime à Matthe.Paco.in suis cōmētarijs in titu.de mādat.apostol.§.& vt obuietur,in prin.& Pet.Rebuffo in pœmio cōcordatorū,in verbo,sumptibus.Vt tñ interī nō omittas qđ scribit Tullius lib.2.officiorū.admonēs à litibus, quantùm liceat,& nescit an paulò plus etiā q̄ liceat,abhorrere.Esseq; nō modo liberale nōnunquā de iure suo decedere,sed etiā fructuosum.Cui cōcinens glo.in.c.pe.ext.de empti.& vēdit.tradit eū magnū cōmodū cōsequi,q à lite recedit,ideo (inquit) ꝓpter instrumēta post trāsactionē repta nō instauratur lis,& seqtur Anto.qui & ex hoc dicit (q̄ verè cæteri videāt) valere transactionem factā ab ecclesia,etiā nō probata alia vtilitate.& Panor.in.c.j.in.j.no.de trāsac. Alexan.con.66.visa facti.narratione,col.4.versi.sed in proposito, lib. 6. & Philip.Deci.con. 479.in controuersia col.3.Idē autē Tullius in oratione pro Cecinna,appellat solicitudinē & periculū litiū.finis (inquit) solicitudinis ac periculi litiū nō à patre relinquitur,sed à legibus.Si autē hunc iterū admittamus ad retractū,quo iam sua culpa decidit, quid aliud q̄ lites tam molestas & execrādas,vt diximus,ex litibus serimus? contra.l.4.§.ait prætor.ff. de re iudic.&.l.terminato,in fi.C.de fructib.& lit.expen. *De eadē re*

22 ¶Nec tamen omittendum est consanguineum,qui hîc vult retrahere rem ab emptore vi huius consuetudinis,certare de lucro captando,non de damno vitando, vt patet ex no.à Bar.in.l.vlti.in fi.C.in quibus caussis in inte.restit.neces.non est,& in.l.etiam la.2.ad fi.ff. de minor.dum vtrobique allegat.cap.constitutus,ext.de in inte.restit. quod expressim loquitur de nostra consuetudine retractus,& plenius diximus supra.§.j.glo.10. numero.121. certum est,& seq. Ideoq; si quæ iura videntur iterū admittere eum qui semel in solēnibus errauerit,ea certè loquuntur,cùm tractatur de dāno vitando:nec ad hunc nostrum casum trahenda sunt:neq; enim par eadēq; ratio videtur amittere debita, & lucra non capere.l. vlti.C.de codicil.Nec ignorantia iuris excusat in lucro,aut quasi lucro captādo.l.3. & ibi glo.& omnes.C.de iuris & fac.ignor.& non tantùm masculos,sed nec fœminas quoque.l. quanuis.C.eo.titu.cum si.Et vide hîc quę dicam latius infra eodem titu.§.35.eodemq; pe. glo.2.in verbo,mineurs numero.7.& hæc maximè,& seq.& iterū in glo.4.quæ est in verbo,ignorans,numero.26.quintum ꝙ ignorantia. *Consanguineus certat de lucro.* *Ignorantia iuris nō excusat in lucro.*

23 ¶Id quod etiam notandum est ad ea quæ supra diximus de subueniendo in hac re ob ætatem,iustū errorē,aliámve iustam caussam.Quanquam & illud quoque dici potest, hoc in casu non esse subueniendū,nec ætati,nec sexui,nec rusticitati,nec ignorantiæ,alijs duabus rationibus,præterquā ꝙ hîc tractatur de lucro captando.Quarū hæc prior est,ꝙ hæc ōnia à nostra cōsuetudine obseruari iussa in retractu sunt formæ & solēnitatis, vt hîc declaratur:cuius quidem omissio nullos omnino excusat.l. vlti. C.de testa. iuncta glo.in.l.ambiguitatis,eo.titu.cum alijs cōcord. à me adductis infra titu. procedēte.§.4.glo.7.in verbo, en main de court,nu.14.& ego id puto.Altera hæc est,ꝙ in his quæ ad rigorē iuris conseruādū sunt introducta,cuiusmodi hæc sunt,nemini etiā parcitur,vt voluerūt glo. Bar.Bal. & Pau.Ca.in.l.cū quis.C.de iuris & fac.igno.cū alijs cōcord. etiā à me collectis in illa eadē glo.numero.16.& quia etiā,& seq.Ex quo fit etiā, vt tēpus retractus currat minoribus, absentib⁹,& ignorātibus,vt cauetur inf.eod.§.pe.etiā sine spe restitutionis,vt ibi dicem⁹. *An subueniendū sit cōsanguineo erranti.*

24 ¶Et hæc certè multò magis obtinerent in casu.§.3.supra eodem. vbi si emptor admiserit consanguineum ad retractum,debet consanguineus intra octo dies soluere emptori precium venditionis,alias non recipietur amplius ad eundem retractum, id est vt vtar verbis illius.§.Il ne sera plus receu audict retraict, quæ verba significant perpetuam exclusionem.Nisi quis diceret ea intelligi de eo retractu,quem prius intentauerat,ex natura illius dictionis (dudict) id est dicti,siue eiusdem siue supradicti,& similia: quæ referuntur tantum ad præcedentia,nec habent tractum ad futurum tempus.l.j.§.eum qui,& ibi Bar.qui eum.§.legit cum.§.hoc edicto.ff.de postul.& declarat etiam idem Bar. in.l. talis scriptura.§.vlti.vers.quæro ergo quid si testator.ff.de leg.j.& Fran.Are.con.21.si diligenter, col.j. vbi loquitur de dictione (dicta) & Corne.con.248.circa hanc,col.j.versi. quia ad hoc,lib. j.& Soci.con.250.in caussa Bononiensi,col.pe.vers.secundò hoc deducunt,lib.2.vbi loquitur de dictione,eidem.Philip.Deci.con.277.consultus,col.j.& con.377.visis,col.3.versic. nec obstat.& Fran.Ripa.qui loquitur de dictione (dictos) in.l.filiussa.§.diui, numero.111. ff.de leg.j.& Lud.Gozad.con.29.videtur,col.3.nume.15.& con.31.in hac caussa,in prin. Et *Dictiones dicti,& eiusdem.*

hanc interpretationem adiuuat quod tenuit Lapus in quadam sua disputatione, negligentem petere apostolos intra tres dies sibi præstitutos, licèt sit ob id exclusus à prosecutione prioris appellationis à se interpositæ, tamen durante grauamine potest iterum appellare, si sit intra tempus appellandi. & sequitur Domi. in cap. si clericus. §. verùm, & ibi quoq; Philip. Fran. in. 4. no. de præben. lib. 6.

25 ¶ Sed dici potest in casu nostro, hunc retractum, quem vult nunc facere consanguineus, eundem esse quem facere voluit, quanuis sint diuersæ oblationes, caussæ, & instantiæ. vt si quis eandem rem alia instantia vendicare voluit, à qua re antè ob defectum quempiã repulsus fuerat: est enim semper eadem res. Vt tamẽ intelligas huiusmodi dictiones (idem & dictum) non per omnia referri ad præcedentia, nec cum omnibus qualitatibus, vt per ipsum Bar. in. l. si cui. §. j. de leg. j. & Angel. Aret. in. §. j. col. j. Institu. de legi. patro. tutel. At apud Cenomanẽses sunt verba clariora pro perpetua exclusione, cùm dicit loquẽs in eodem casu, icelluy lignagier ny sera iamays receu, vt patet. c. consuetudinum eius loci. 386. Et eadem quoque verba in illo ipso casu scribũtur in Andegauẽsium consuetudine. c. 376. Et similia verba apud Blesenses. c. 96. quæ sunt huiusmodi, sans ce quil puisse iamays demander ledict heritage par retraict. Et idẽ vidẽtur intellexisse Melodunẽses. c. 60. dũ faciunt ius alteri cõsanguineo retrahẽdi, si sit intra annũ: quasi huic q cecidit retractu ob aliquẽ defectũ, vt ibi dicit, pręcludãt viã retrahẽdi. Porrò Ferro. in cõsuetu. Burdig. hoc eodẽ ti. §. 15. col. 2. versic. ait lex nostra, tenuit in casu illius. §. qui oĩno similis est. d. §. 3. huius nostri ti. nõ amplius admitti cõsanguineũ, qui intra octo dies preciũ vẽditionis nõ soluerit.

De iisdẽ illis dictionibus.

Consuetudines.

26 ¶ Sed & videri posset cõtinuò q̃ agitari ceptũ est de viribus oblationis retractus, quia emptor conuentus dicit ipsam oblationem esse nullam ob non seruatam solennitatem consuetudinis, viam esse præclusam consanguineo ad adhibendam posthac eam solennitatẽ, etiam intra tempora retractus, eo quidem argumento, quòd licèt facultas insinuandæ donationis aut alterius contractus, si ei non sit à statuto tempus pręstitutum, duret. 30. annis, arg. l. licèt. C. de iure deliber. & l. cum notissimi. §. sed cùm illud, & ibi glo. in verbo, opponere. C. de præscrip. xxx. vel. xl. anno. & glo. in. l. j. §. ad hoc, in verbo, pro socio. C. de anna. excepti. cũ si. Tamẽ si iam fuerit obiectum aduersus donationem, qđ nulla est ob omissam insinuationem, non amplius poterit confugi ad remedium insinuationis. Ita enim respondit subdubius tamen Angel. qui id dicit no. con. 179. visis prædictis instrumentis, col. vlti. versic. secundò est videndum, per. §. illud, in authen. vt fili. frat. & authen. eò decursum. C. de donati. ante nupt. & l. vlti. C. de iure doti. & sequitur Alexã. in addi. Bar. in. l. Modestinus, in prin. ff. de donatio. & con. 237. pspectis his, in fi. lib. 6. vbi & id dicit no. & Frã. Are. cõ. 123. in caussa quæ vertitur, col. 2. versi. præterà cũ ibi dicatur. & Hippo. Marsi. sing. 489. quãdo à lege, vbi id dicit sing. Sed id nõ pbat Anto. Cana. in tracta. de insinuatiõibus. col. 3. in. 3. quæst. Ideo & in hoc amplius cogitandũ relinquo. Vide tamen interim Bal. in. l. j. §. sinautẽ ad deficientis, ad fi. C. de cadu. tol. Et quod etiã in simili tradit Iac. Aluar. post Iac. Ardi. in. c. j. in prin. col. 2. versi. quæro qđ si vasallus, tit. quid iuris si post ali. feud. Quòd eo casu quo recuperatio feudi à vasallo vẽditi ei prodesset, ne eo caderet, intelligitur dũmodo nondum sit super ea re mota cõtrouersia, ar. l. mancipiorum. ff. de optio. lega. & sequitur & dicit no. Philip. Deci. con. 160. in caussa monasterij, in fi.

Consanguineus an possit emendare defectũ solẽnitatis, posteaq̃ ei obiectus fuerit.

27 ILLVD AVTEM CERTVM EST, quòd si interim, scilicet pẽdente illa instãtia retractus, qua cõsanguineus cecidit ob nõ seruatas solẽnitates vel alia quacũq; caussa, exierit dies actiõis scilicet ãnus post notificationẽ, nõ poterit amplius ipse cõsanguineus venire ad retractũ, qa fortè dicit p illã priorẽ instãtiã fuisse id tẽpus interruptũ: qa p iudiciũ, in quo actor succubuit, nõ interrupta est pręscriptio tẽporis, vt post Pau. Ca. in quodã con. voluit Fely. in. c. illud, col. vlt. in. 14. cõclusiõe, ext. de pręscript. & Io. Frã. Balb. in tract. pręscripti. in. 3 parte. 6. eiusdemq; vlti. partis principalis, numero. 57. Et faciunt quæ diximus. suprà in glo. 10. in verbo, dedans lan, nume. 83. sed illud interim.

Consanguineus q succubuit, non poterit agere post tempus.

28 SI TAMEN ILLVD admittamus, vt ante sentẽtiam possit id fieri, etiam si fuerit oppositum, modò sit intra tempora. fatendum est & post sententiam quoque in caussa appellationis fieri posse, si nondũ annus exierit, per id quod generaliter scribitur in. l. per hanc. C. de tempo. appel. & quod de denunciatione quæ fit venditori, voluit glo. in. l. si rem quam §. quolibet, in verbo, præfinitur, in fi. & ibi doc. ff. de euicti. & quod de oblatione precij, ad quam tenetur secũdus creditor ex. l. j. C. si antiquior creditor, tradit Matthe. Afflict. deci. Neapol. 16. fuit in relationibus, in fin. vide tamen incontrarium tex. in clemen. 2. de te-

An consanguineus in caussa appellationis implere poterit solennitates.

ſtibus. Sed ibi illud ſtatuitur quòd eadem eſt ratio non admittendi in cauſſa appellationis in eo caſu, quæ & in cauſſa principali.

POVRVEV. GLOSSA. 8.

1 HAEC GALLICA DICTIO ea eſt, quam latinè dicimus dummodo, quæ modum facit. Bar. in. l. quibus diebus. §. vl. col. 2. verſi. quid de dictione dummodo. ff. de condi. & demon. per. l. cùm ab eo. ff. de contra. emptio. & Bal. in. c. dudum, le. 2. col. 6. verſi. & hæc faciunt ad quæſtionẽ, extra de elec. vbi dicit eam non facere conditionem, ſed obligare ad ſic faciẽdum. & Corne. con. 130. viſo, col. 3. verſi. poteſt, lib. 3. & Philip. Deci. con. 327. viſo caſu, col. 2. verſi. nec predictę. Ex quo & illud potes intelligere neceſſariò hic requiri duos teſtes, alioqui non credetur nũtio. Nam & aliquãdo quoq; huiuſmodi dictio conditionẽ facit, pręſertim cũ rei imperfectæ iungitur, vt patet ex. c. vt præteritę, de elec. lib. 6. & voluit Domi. poſt Pau. Eleaz. in. c. nõ pót. §. j. col. vlti. verſi. nota bene, de preben. lib. 6. & Steph. Bertrã. con. 201. Chriſti, col. 3. numero. 5. lib. j. Sed & alia de huiuſmodi dictione vide per glo. in. d. c. nõ poteſt, in verbo, retinere. & D. Rot. deci. 231. ordinatio, in nouis. Porrò Guid. Pap. con. 205. circa proceſſum, col. antepe. verſi. 2. eſt dictũ, dicit nuncupatim hanc vulgarem dictionẽ, pourueu, facere conditionẽ & eũ ſequitur Fran. Ripa lib. 2. reſpon. c. 9. princeps, col. j.

Dummodo

An neceſſe ſit nuncium habere duos teſtes, ut ei credatur de oblatione.

Pourueu.

DEVX RECORS GLOSSA. 9.

1 MAGNVM DIV INTER veteres certamen fuit, ſolíne nuncio (ita vulgo apparitorem vocamus, nec fortè malè, cùm Cicero in. 6. in Verrem actione ſcripſerit, nũcio prętoris accerſitus) an igitur ſoli nuncio, ſine teſtibus credendum ſit. Fuerũt enim qui ſimpliciter negarunt eſſe credendũ, afferentes in eã ſententiã. l. vlti. C. de bonis vacan. lib. 10. & l. j. C. de curios. lib. 12. & quod in ſimili habetur in. l. j. C. de manda. princ. & in. c. cum contingat, ext. de reſcrip. & in. c. cùm in iure, de offic. iud. deleg. Et quod vnius vox nec condẽnat, nec iuſtificat. c. admóere. 32. q. 2. & c. licèt ex quadã, ext. de teſtib. cũ ſi. Ideoq; nec ſoli tabellario creditur. §. ſi verò abſunt, in authen. de hære. & falci. Ac nec ſoli quidem iudici aut arbitro. l. ne in arbitris. §. pe. C. de arbit. & c. quoniam contra falſam, de probat. Ergo multò minus nuncio ſoli, cum pro iudice aliàs præſumatur. l. 2. C. de offi. ciuil. iudic. Pro nuncio nequaquã. l. ne diu. C. de pœnis, quę loquitur de praua & venali perfidia horum apparitorum.

An nuncio ſine teſtibus credatur.

Nũcius. Cicerõis uox pro apparitore.

2 ¶ Ideo viles eſſe dicit Fed. Senen. con. 119. nulli, col. vlti. & Bal. in. l. ſi vt proponis, in prin. C. de executi. rei iudica. & Matthe. Afflic. in conſtit. Sicilię incip. proſequẽtes, col. 4. in. 8. no. Imò & viliſſimos quoq; ipſe Bal. in. l. vlti. col. pe. in. 8. quæſt. C. de edic. diui. Adri. tol. Nam & videmus hodie in id munus aſſumi viles atq; etiã infames, vt & ſcribit Collec. in c. cũ dilecti, ad ſi. ext. de do. & cõtuma. & Bar. in extra. ad reprimendũ, in verbo, nunciũ: ex quo dicit nec infames ab eo munere repelli. l. nec infamis. C. de decurio. lib. 10. & l. j. C. de infa. eo. li. & idẽ poſt eum dicit Angel. Are. in. §. quadrupli, col. 5. verſi. quæro an credatur, Inſtit. de actio. & in tracta. malefici. in verbo, Petro publico & iurato nũcio, in prin. Quod & voluerũt Hoſtien. & Io. Andr. in. c. prudentiã, in verbo, nũciũ, & ibi quoq; Bal. qui id dicit no. dignũ, col. 2. & Fely. ad ſi. prin. ext. de offic. deleg. Saly. in. l. tres denũciatiões. C. quo. & quan. iud. vbi viles ribaldos eos vocat. & Philip. Fran. in. ca. cum teneamur, colum. vlti. extra de appel. An tamen verùm ſit hoc poſtremum dictum, vide Augu. Ari. in addi. Augu. Are. vbi ſuprà.

Nuncios uiles aſſumi.

Infames an poſſint eſſe nuncii.

3 ¶ Et in hac quidem ſententia, vt ſoli nuncio non credatur, fuiſſe videtur glo. in. d. c. quoniam contra falſam, in verbo, citationes, de probat. cùm dicit ſoli nuncio publico & iurato credi in foro ciuili ſecundùm conſuetudinem. At de iure communi (ait) videtur non eſſe ei credendũ, niſi aliàs legitimè conſtet. Et alia quoq; glo. in. c. quod ſicut, in verbo, vocatos, ext. de elec. & ibi Vincent. qui dicit citationẽ eſſe probandã duobus teſtibus, vel publico inſtrumẽto, & Iac. Bal. in ſuo tractatu. de primo & ſecũdo decreto, poſt princ. vbi ob id cõſulit, vt duo nuncij mittantur. Et hanc op. ſecuta eſt hæc noſtra conſuetudo, quæ generalis eſt in Francia ex regijs conſtitutionibus, vt dicemus poſtea.

Qui ſoli nũcio credi negant.

4 ¶ Alij dixerunt illi esse credendum, si non fuerit negatum. At si is qui dicitur citatus id neget, & secundùm aliquos iuret se nõ fuisse citatum, illi magis credendum est. In qua sententia videri voluit Hosti. qui simplicem negationem requirit, in d. cap. quoniam contra falsam, in verbo citationes, le. 2. in fi. de probat. Specul. qui iuramentũ exigit, & alios antiquiores allegat, in titu. de citatione. §. sequitur, versicu. sed nunquid credetur soli nuncio. Ioan. Fab. in. l. ea quidem, colum. 2. C. de accusat. cum ea tamen moderatione, vt nuncio in modicis tantum credatur: sed & adhuc pars (inquit) auditur, si iuret contrarium, & Nicol. Mate. qui etiam de iuramento loquitur, in lect. Bar. in. l. scire oportet. §. sufficit, in fi. ff. de excu. tuto.

Qui credi affirmãt, si non fuerit negatum.

5 ¶ Alij quoq; voluerunt ijs credi in ijs quæ concernunt officiũ eorũ, verùm tñ contrariũ posse probari à parte. Quam sententiam secuta est glo. in cap. proposuisti, in verbo, non probatur, post prin. 81. di. & postea subdit contrarium ipsum probari per iuramentum partis, per quædam iura illic allegata, quod omnino conuenit cum præcedenti op. & alia glo. quæ omnino idem voluit in. §. item testes, in verbo, in executoribus. 4. quæstio. 3. Et diximus suprà eo. titu. §. 4. in glo. j numero. 6. sed & hinc prodijt. & in ea glo. alia multa si. adduximus. Quibus adde Bonif. Vitel. in tracta. malefici. titu. forma citat. accusati. numero. 16.

Qui & id affirmãt in iis, quæ concernunt eorũ officiũ.

6 ¶ Alij rursus censuerunt credendum esse nuncio publico, & iurato in citationibus tantum, non etiam in cæteris, quæ sententia fuit glo. in cap. cum parati, extra de appel. Ioan. de deo, Aegid. Guid. Suza. Rolan. & Gandi. prout eos retulit Ioan. And. in addi. Specul. in. d. titu. de citat. vbi suprà. & voluit etiam de citatione Ioan. Regius apud Fed. Senen. cõ. 142. cuius exordium est, domino Ioanni, colum. penul. versicu. non obstat relatio nuncij. Bar. in tractatu de citatione, in. 11. quæsti. Et de citatione item voluit Bal. in. l. vt perfectius, col. vlti. versi. vndecimò. C. de anna. excepti. vbi ita dicit obseruare generalem consuetudinem. & Alberi. in. l. j. §. quies. ff. de offi. præfec. vrb.

Qui & id ipsum affirmant in citationibus tantum.

7 ¶ Alij item dixerunt nuncio credi debere in modicis, vbi scilicet versatur paruum aliquod præiudicium, nõ autem in ijs quæ sunt maioris cuiuspiã præiudicij. & ij sunt Vbert. Bob. & Albert. Gali. vt retulerunt Specul. & Ioan. And. vbi suprà. Sed & eius op. fuit Iaco. But. in. d. l. j. §. quies. ff. de offic. præfec. vrb. Bal. in. l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eorum. & in. d. c. cũ parati, post prin. versi. quæro vtrum credatur. Lucas Pen. in. d. l. j. col. 2. versic. vel de breuitate. C. de curios. lib. 12. Ioan. Fab. vt supra diximus in. d. l. ea quidẽ. C. de accusat. Ioan. Plat. in. l. apparitores, in. 3. no. C. de exacto. tribut. lib. 10. Et sic quoq; videtur voluisse Specul. titu. de remis. §. vtile, versi. sed nunquid remissio, in fi.

Qui in modicis tantũ, uide infra. xxx.

8 ¶ Alij prætereà fuere in ea sententia, vt soli nuncio, qui dicit se citasse credi debeat, nisi sit persona suspecta. Ita enim voluit Angel. laudatissimus iuris interpres in. d. l. vt perfectius, col. vlti. versic. item nota quòd nuncio. C. de anna. excepti. vnde, vt subiungit, cautela est vt nuncij ipsi faciant conficere instrumenta de eorum citationibus, ne scilicet sua ipsorum fides in dubium & discrimen vocetur. Et cum hac sententia propemodum conuenit ea, que mox continenter sequitur.

Qui intelligunt, nisi sit suspecta persona.

9 ¶ Nam & alij id totum, de quo disputamus, arbitrio iudicis reliquerunt. potiúsne scilicet credet nuncio, an verò ei quem dicit se citasse. quid enim (inquiunt) si nuncius sit vitę diffamatissimę, alter notæ fidei & integritatis. Considerabit ergo iudex qualitatem personarum, & negocij: & huic vel illi magis credet, iuramento ab eo exacto, vel etiam non exacto. Et ita voluit Hosti. in. d. cap. cùm parati, col. 2. in verbo, suus nuncius, & ibi etiam Collec. in fi. & Panor. col. 3. & idem Hosti. in summa titu. de contu. §. qualiter deprehendatur, qui est. 2. col. 2. versi. quid si absens est. Archi. in. d. cap. proposuisti, col. 2. versi. in ea glo. ibi verbo nuncij. & in cap. venerabilibus, col. 2. in verbo, citatus, de sentent. excom. lib. 6. latè Pet. Iaco. titu. de actio. de constituta pecunia libellus, colum. penul. versicu. nec etiam deberet credi. Ioan. Andre. in addit. Specul. vbi suprà in titul. de citati. Collect. in capitu. cum dilecti, in fi. extra de dol. & contu. Bald. post Iacob. Are. in. l. j. §. j. in fi. ff. quemadmo. testa. aper. & in. d. capit. quoniam contra falsam, colum. 7. versicu. quæro an relationi, extra de probatio. Angel. in. l. hæc autem. §. non defendi. ff. quibus ex caussis in possess. eat. Saly. in. d. l. tres denunciationes, colum. 2. versicu. sed an credatur nuncio. C. quo. & quan. iud. & in. l. absentem, colum. 3. in. 6. quæstio. C. de accusat. latè Maria. qui alios adducit, in repe. rubr. de dilat. in. 16. artic. Angel. Aret. in. d. §. quadrupli, colum. 5. versicu. quid autem si dicat, Institu. de actio. & in dicto tractatu malefic. in verbo, Petro publico &

Qui arbitrio iudicis relinquunt uide. xxxi.

iurato nuntio. Guid. Pap. deci. Delphi. 628. non debet de iure. & in tractatu præsumptionum, col. 5. versicu. sed an debeat præsumi. & Iason in. l. properandum. §. & si quidem, col. 3. versicu. quid autem si nūcius. C. de nupti. Matthe. Afflict. in consti. Siciliæ incip. edictorum, col. 3. versi. quartò no. & Steph. Bertran. con. 27. si hic esset, numero. j. lib. j.

10 ¶ Alij denique simpliciter asserunt credendum esse nuncio, per. d. l. j. §. cura carnis, versic. quies, vbi & hoc voluit Bal. ff. de offic. præfect. vrb. & l. magis puto. §. ne tamen, & ibi etiam glo. & Bar. ff. de reb. eorum. & l. si quis decurio. C. de fals. & l. apparitores. C. de exact. tribut. lib. 10. & d. cap. cùm parati, de appel. & cap. bonæ, le. j. de elec. & d. cap. cùm dilecti, de dol. & contu. & cap. si fortè. 65. di. Et ita quoque voluit Inno. in. d. cap. quoniam contra falsam, colum. j. in verbo, citationes, & ibi Imo. & Feli. & Fed. Senen. consi. 119. nulli dubium est, ante fi. Bar. in. d. extrauag. ad reprimendum, in verbo, per nuncium, ad fi. vbi id dicit seruari in practica. & in. l. diuus, la. 2. colum. 2. versicu. tertiò quæro. ff. de custod. reo. Bal. in. l. j. §. si quis neget, ad fi. ff. quemadmo. testa. aper. Imo. qui ita quoque dicit seruari, & Philip. Franc. & Philip. Deci. qui hanc dicit esse communem opinio. in. d. capit. cùm parati. Roma. qui alios multos citat, consi. 497. diligenter perscrutatis, colum. 2. versicu. secundò potest responderi. Ludouic. Bol. qui etiam alios adducit, consi. 52. cor mundum &c. & in præsentia breuibus vtar, colum. 2. Et hanc quoque op. dicit vbique seruari Specul. d. titu. de citati. vbi supra. *Qui simpliciter dicit credi.*

11 ET HAEC QVIDEM EST, vt diximus, communior op. quam & sequendam (quantum ad ius commune pertinet) ducimus: nam aliter vt dictum est, & dicemus latius postea, in hoc regno Franciæ vtimur. Sed id cum moderationibus quæ sequuntur, intelligi debent. Et primum dummodo is nuncius sit publicus & iuratus, secundum glo. in. d. cap. cùm parati. Bar. in. d. §. cura carnis. & Bal. in. l. 2. C. de sportul. vbi dicit quòd propter iuramētum statūr renūciationi nuncij. Et ita ferè omnes, qui de hac re loquuntur, intelligunt, vt videre licet ex ijs, quos supra citauimus. *Et id uerū, modò sit publicus & iuratus.*

12 ¶ Sed hoc tamen intelligas, vt non necesse sit in quolibet actu nuncium iurare, sed satis est eum in principio iurasse se fideliter suum officium executurum, vt fieri solet, & debet. & ita voluit Bal. in. d. l. magis. §. illud, ad fi. ff. de reb. eor. & in. d. l. 2. de sportu. ar. authent. in isto iuramento. C. de iura. calum. vbi id dicit seruare consuetudinem, & non obscurè Angel. Are. in. d. tract. malefi. in verbo, necnon ad denunciationem, numero. 5. & iterum in. d. verbo, Petro publico & iurato nuncio, post princ. & Barb. in tracta. de præstant. Cardin. in. 2. parte quæstio. 2. colum. 4. versicu. tu adde quòd iura. & apertissimè Cardin. Alexand. in. d. cùm parati, colum. 6. versicu. & ante omnia, de appel. & Matthe. Afflict. in consti. Siciliæ incip. in ciuilibus, in. 2. no. in prin. Sicuti è diuerso sufficit semel in perpetuum esse remissum, nec per singula remittendum esse. l. quæ sub cōdit. §. vlt. ff. de condit. institu. *An necesse sit nuncium in quolibet actu iurare*

13 SECVNDO INTELLIGE, vt ei tantùm credatur in ijs quæ sunt illi à iudice demandata vel commissa, & ex officio quoque ipsius dependent: non etiam in alijs, vt voluit nominatim Cy. in. l. ea quidem, col. pe. versi. iuxta præmissa. C. de accusat. Bar. in. d. §. cura carnis, & ibi etiam Bal. in versi. & sanè. & idem Bar. in. d. extrauag. ad reprimendum, vbi suprà citauimus. & omnes penè, quos supra adduximus, & præter eos latissimè Corneus con. 79. viso processu, col. 2. lib. 3. & omnes, quos statim citabimus. *Et in iis tātum quæ illi sūnt commissa, creditur.*

14 HINC NON creditur nuncio renūcianti citatū se verberasse, aut aliam sibi intulisse iniuriam Ioan. Andr. in addi. Specul. titu. de contu. §. j. versicu. circa secundum. & Bal. aut quisquis is fuit, in practica, quæ vulgò titulo ipsius circunfertur, in rub. de quæstio. & citationib. in. 11. quæstio. Anto. Imo. & Panor. in. d. cap. cùm parati, Pet. Iaco. d. titu. de consti tu. pecu Pau. Ca. con. 165. visis & ponderatis, colum. 2. versicu. tum etiam quia licet. lib. 2. Cardi. Flor. in cle. j. in 8. quæstio. de do. & contu. Domi. in. cap. venerabilibus. §. secus, de senten. excom. lib. 6. Corne. d. con. 79. lib. 3. Angel. Are. in. d. §. quadrupli, col. 5. versic. quæro an credatur, Insti. de actio. Guid. Pap. in. d. tracta. prēsumpt. vbi suprà. & d. deci. 628. vbi dicit id verum esse de iure, sed aliter ex consuetudine Franciæ Delphinatus obseruari. & sing. 409. versi. Pet. Iac. vbi nihil dicit de ea consuetudine. Cardi. Alex. in. d. c. cùm parati, col. pe. versi. sed pone quod nuncius, de appel. Iason id dicens esse no. in. d. l. properandum §. & si quidē, col. 2. versi. adde ꝙ cōmunis cōclusio, de iudic. & in. l. age, col. pe. C. de transactio. & Hippo. Mars. sing. 560. habemus. Steph. Bertrā. cō. 249. quoniā, col. j. li. j. Matthe. Afflic. in constitu. Siciliē incip. in ciuilibus, in. 2. no. ad fi. Alcia. in tracta. præsumpt. regula. 3. præsumpt. 14. numero. 5. *An credatur nuncio dicēti se ipse uerberatum aut iniuriis affectum.*

&.iij.

15 ¶ Nam & quod facit ad huius opinionis comprobationem. Bar. & Bal. in.d.§.cura carnis, asserunt nuncio credendum esse, cum de suo ipsius facto agitur, non si de alieno, nisi afferat alias probationes.d.l.j.C.de curios.lib. 12. non ad hoc quidem, vt subdit Bar. vt ad eius simplicem renunciationem puniatur maleficium: sed bene ad eum finem, vt inquisitio possit formari, per.d.l.diuus, la.2.ff.de custo.reo.&.d.l.ea quidem.C. de accusat. & idē dicit Bal.con.34.statuto seu capitulo, col.3.versi.item secundum, lib.5. & Angel. Are. vbi supra proximè. Illud autem planum est aliàs semper magis alicui credi de suo ipsius facto, quàm alieno, vt latè docuimus supra in.§.j.in glo.14.in verbo, ou equipolent a vente, numero.47.imò vt subdit, & multis seq.

Et utrū saltem ut inquisitio formetur.

16 HINC QVOQVE NON creditur nuncio renuncianti citatum respondisse se non venturum, aut alia similia, quia non spectant ad eius officium, vt voluit idem Ioan. And. vbi supra proximè.& Bal.in.d.§.cura carnis, in addi.& in.l.diuus, in.j.lec.col.j.& ibi etiam. Angel.col.2.ff.de in inte.restitu.& in addi.Specul.titu.de sent.versic.citatio debet esse legitima, & in.d.cap.cùm parati, col.j.versicu.sed ecce nuncio, & ibi quoque Anto. Imo. & Panor.de appel.Imo.in cle.j.colum.8.versicu.in quarto & vltimo casu, de dol.& contu. Domi.in.d.cap.venerabilibus, versicu.secus, de sentent.excom.lib.6.Pau.Ca.d. consi.165.lib.2.Nicol.Mil.in reperto.versicu.nuncius si refert.Corneus.dicto consi.79.lib.3.Iason in.d.§.& si quidem, colum.3.Matth.Afflic.in.d.constit. Siciliæ incip. in ciuilibus, colum.2.in fi.2.not.Et bene facit quod ex Bar.& Bal.in.d.§.cura carnis, diximus in præcedenti versi.

An ei credatur, quòd citatus respondit se non uenturum.

17 ¶ Sunt tamen qui in hoc tenent contrarium, vt scilicet credatur nuncio de responsione citati, qui se negauit vēturum. In quibus est Bar.in.l.tres denunciationes. C. quo.& quan. iudex.& Cardi.Flor.in.d.cle.j.in.8.quæstio.versicu.ego puto quòd relationi, de dol.& contuma.Imo.sibi contrarius in.l.si finita.§.Iulianus.ff. de dam. infect. & latè in.d.l.ex consensu.§.vltimo colum.5.versicu.circa primum.ff.de appel.& in cap. ad petitionem, & ibi quoque Ioan.Ana.extra de accusa.Philip.Franc.& Deci.vterque latè in.d.cap. cum parati.Et hoc quoque à multis dicitur voluisse Bar.in.d.l. ex consensu.§. vltimo post glo. ibi de appel.& in.l.vlti.ff.de in inte.restitu. quibus tamen locis nihil de hoc dicit, sed tantùm disputat, an ea responsio facta nuncio faciat verum contumacem, vt posthac citari non debeat. de quo etiam per ipsum Bartholum in. d. l. tres denunciationes. & Bald. in.l.deberi.C.de fideicom.libert.Cardin.Floren.vbi supra & alios multos collectos à Feli.in.d.cap.ad petitionem, col.9.versicu.item dicit hic, & colum.sequen.versicu.item circa prædicta, de accusat.

De eadē re.

An responsio negantis se uenturum, faciat eum uerum contumacē.

18 ¶ Et horum quidem firmissima omnium ratio est, quia hæc responsio est veluti de appendicibus & connexis ipsius citationis: quæ cum ei commissa sit, & ei in hoc credatur, videntur esse commissę appendices, & ea quæ veniunt in sequelam & consequentiam ipsius citationis, cuiusmodi est responsio citati, vt ex ea sciatur, an citatus velit comparere, ar.l.2.ff.de iurisd.omni.iud.& cap.præterea, de offi. deleg. Sed huic rationi respondet Iason in.d.§.& si quidem, quòd vera contumacia, quæ ex huiusmodi responsione efficeretur, est aliquid grauius quàm ipsa citatio: & cum consequens maius est antecedenti, non ei accedit, ex sententia Bar.in.d.l.2.& Roma.in.l.illud.ff.de acquiren. hæredita. & probatur in.l.pe.§.illo.C.de necess.ser.institu. Sed hęc Iaso. responsio nō omnino tuta est, quando non omnes consentiant huiusmodi responsionem citati inducere veram contumaciam, vt per doc.in locis supra allegatis.

De eadem re, an credatur nuncio de ea responsione.

Consequēs maius non accedit antecedenti minori.

19 ¶ Vtrumcunque autem sit de hac ratione, certè in hoc omnes conueniunt, quòd nuncio creditur in his tantùm, quæ commissa sunt eius officio, siue quæ ad eius officium pertinet, non etiam in ceteris. Sed non inter eos conuenit, vtrùm hoc de quo agimus, scilicet responsio citati ad nuncij officium pertineat, vt scitè sicut cætera omnia, annotauit Corne.d.cō.79.lib.3.vt ibi latè videre poteris. Illud autem crediderim quòd licèt non omnino crederetur nuncio de huiusmodi responsione, tamen non adeo plena exactaq; probatio ipsius requiritur, vt non obscurè sentit Bal.in.d.§. cura carnis, cum dicit simpliciter non credi nuncio de hac responsione, quantùm ad plenum præiudicium.

De eadē re. Licet non credatur nuncio, non tamen adeo exacta probatio requiritur.

20 HINC DENIQVE procedit, quod non creditur nuncio dicenti se citasse mandato iudicis, nisi aliter de mandato appareat, vt pote cum id non dependeat ab ipsius facto & officio, vt voluit Ioan.And.in addi.Specul.titu.de contuma.vbi supra.Cy. & Bal.in.l.vlti.C. de exhiben.re.Bar.in.d.§.cura carnis, & in.l.sciendum.ff.de verbo.obl.Bal.in. d. l. magis puto.§.illud.ff.de reb.eor.& in.c.j.col.4.versi.tertiò quęro vtrum, titu.de mili.vas.qui cō-

An ei credatur dicēti se citasse ex mādato iudicis.

tu.est.& consi.63.solùm de subscriptione,circa medium,lib.5.Saly.in.l.cùm clericis,in.2. no.C.de epi.& cleri.& in.l.absentem,colum.2.in.5.quæsti.C.de accusat.Pau. Ca.d.consi. 165.lib.2.Imo.& Philip.Fran.in.d.c.cùm parati,vbi hoc tamen ipse Imo.intelligit, nisi aliter ex consuetudine diutina obseruatum fuisset,& ibi Cardi.Alexan.col.7.versi. sed qualiter.Alexan.qui alios allegat,in.l.sciendum,col.10 numero.46.ff.de verbo. obligat. Guid. pap.sing.87.versic.non statur dicto.Nicol.Milis in.d.versi.nûcius si refert. latè Corne.d. con.79.lib.3.& Fran.Ripa.in.c.j.char.pe.versi.tertiò amplia,extra de iudici.& Steph.Bertran.con.234.vnicuique,numero.6.lib.3. Et dicemus latius infra in titu. de sergens.§.j.Et vide etiam Alciat.in.d.14.præsumptione.3.regulæ numero.3.

21 HANC AVTEM limitationem,qua negauimus credi nuncio in ijs quæ ad suum ipsius officium non pertinent,nec ex eo dependent.Intellige nisi agatur de minimo aliquo præiudicio,vt de omnibus in vniuersum officialibus voluit Inno.in.c.j.extra de fide instru.Bal. Panor.& omnes recentiores in cap.post cessionem,extra de probati.idem Bal.post.Cy.in l.pacta nouissima,col.vlti.C.de pactis.Panor.in.cap.cùm in ecclesijs,col vlt.extra de maio.& obed.& in.d.c.j.char.vlti.versic.an autem si appareat, extra de iudici. & bene facit tex.in cap.j.extra de cleri.pereg. *Si de minima quapiã re renũciet*

22 PORRO AVTEM ex eo quod diximus credi nuncio in his quæ pertinent ad eius officium,procedit,quòd si mandatum fuerit mittere creditorem in possessionem bonorum Ticij debitoris: idq; renunciet nuncius se fecisse, non solùm ei creditur in eo quod misit in possessionem,sed & quòd bona illa sunt Ticij, nisi aliud ostendatur, secundùm Bal. in.l.j. per glo.ibi.C.de priuil.fisci.& in.l.2.col.3.versi.sed hîc dubitatur. C. quan. fisc. vel priua. prout à multis citatur,quanquam ibi loquitur,cùm fuit expressè commissum, vt inquireret,quæ essent bona debitoris.ideo huc nihil pertinet. Sed illud clarè voluit Saly. in.l.ob maritorum,col.j.versi.iuxta dictum.C.ne vxor pro mari.& Imo.in.l.à diuo Pio.§.sic quoque.ff.de re iudic.Alexan.in ea ipsa.l.§.si super rebus,col.7.versic.item circa hoc. Philip. Deci.qui ita dicit se Senis respondisse,in.d.c.cùm parati,ad fi.& Alcia.in.d. 14. præsumptione regulæ.3.numero.4. *Si dicat misisse in possessionẽ bonorũ alicuius.*

23 EX EO QVOQVE FIT,vt credatur nuncio dicẽti se nõ potuisse reperire citandũ. Ideóq; eum domi citasse.d.l.properandum.§.& si quidem, ibi, nec ita actoris pars fuerit inuenta,iunctis illis præcedentibus verbis,per executorem negocij,& ibi Bal.col.2.versi.etiam ex hoc tex.Et videtur etiam voluisse Bar.in.l.j.§.permittitur.ff.de libe.agno.in fi.2.no.dũ consulit,vt nuncius dicat se eum diligenter perquisiuisse:& quia illum non potuit reperire,ad domum citasse.& expressius voluit ipse Bar.in.l.si tamen,in fi.ff.de lega.2 & in.l.4. §.prætor,col.j.versic.sed qualiter apparebit.ff.de dam.infec.& Bal. etiam subobscurè in.l. vlti.col.j.C.de iure domi.impe.& Panor.apertè in.c.caussam,col.3 versi. quid autem si iudex,extra de dol.& contu.& Philip.Deci.in.d.cap.cùm parati,& Alciat.in.d.14. præsumptione regulæ.3.numerò.3. *Si dicat se ad domũ citasse, qa citatũ præsẽtem non reperit.*

24 ¶Quod tamen intellige,si ipse nuncius renunciet id se fecisse:quòd si simpliciter diceret citasse ad domũ,nõ præsumitur eũ perqsiuisse,vt dicit Bar.in.d.l.4.§.prætor,col.2. versic. sed qd debet nũcius referre.& seqtur Anto.in.d.c.caussã,col.pe.& ibi Panor.col.3. de dol. & cõtu.& idẽ Panor.cõ.84.arbitror,post prin.lib.2.vbi & hoc dicit pcedere,etiã si nunci us in fine subiũgeret oĩa se fecisse secundũ ius cõmune,& formã statutorũ:nõ enim p eo pręsumitur,q vilis est psõa,vt p iudice,ar.no.in.l.j.C.de vsur.& idẽ quoq; voluit Imo.in.l. sciendũ,& ibi latius Fran.Are.col.12.versi.adde etiã inquantũ.ff.de verb.obligat. vbi ipse Areti.nũcupatim palinodiã canit cõtrarię sentẽtię,quã statim adducem⁹. & Ro.cõ.454. in re præsenti,col.2.& Alex.in.l.hæres institutus,col.2.versi.refert etiã.ff.de acq. hęre. & con.137.in caussa & lite vertẽte inter Lãcelotũ,col.3.versi.prætereà in citatiõe,lib.2.& cõ. 201. in caussa & lite vertẽte inter magistrũ,col.j.versi.& licèt in actis,d.li.2.& cõ.2.cõsideratis his,in prin.li.3.Philip.Deci.in.c.quoniã,col.10.ver.& pdicta cõclusio,ext.de pbatio. *An præsumatur perquisiuisse, si nõ dicat expresse.*

25 ¶Quanquam huius contrarium voluit Bal.in.l.scire oportet.§. multa verò, ante fi.ff.de excusa.tuto.vbi id dicit seruari in practica iudiciorum.Pau.Ca. in.d.l.4.§. prætor ait, post princip.ff.de dam.infect.Ipse Roma. hîc sibi palam contrarius in d.l. hæres institutus,& ibi quoque Franc.Are.colum.j.in fi.& iterum colum.2.versicu.sed ad primam quæstionem.ff.de acquiren. hæred. quia vt ipsi dicunt, præsumitur legitimè factum propter facientis officium,vt in simili no.in.in.l.acta.ff.rem ratam haberi.& in.d.l.4.§.abesse.ff. de dam. infect. censetúrque ipse nuncius voluisse facere actum validum, & efficacem.l. *De eadẽ re*

pro hærede.§.Papinianus.ff.eodem titu.de acquir.hæredi.

26 ¶ Sed prior sententia verior est,& seruatur in hoc regno.Sed illam tu tempera, vt procedat,nisi nuncius renunciet citasse se ad domum,prout illi mandatum erat:quia tunc æquè valet,ac si expressè declarasset eum reperire non potuisse,ideóque ad domum illum citasse,vt colligitur ex dictis Bal.in.d.l.properandum.§.& si quidem.C.de iudici.Pet. Ancar. & Cardi.Flor.in.d.cle.j.de dolo.& contu.& eiusdem Cardi.in.d.cle.j.de iudi.& Ro.consi. 497.diligenter perscrutatis.& Alex.in.d.l.4.§.prætor ait,vbi & hoc sensisse videtur Bar. col.j.& eiusdē quoq; Alex.con.219.pōderatis his.col.2.versi.& similiter præsuppono, li.6.

De eadē re

27 ¶ At hoc tamen intellige,si in commissione sine mandato iudicis de citando sit nominatim expressum,vt citetur quis personaliter,si reperiri possit: sin minus, ad domum: quia tunc cùm nuncius simpliciter renunciat citasse secundùm formam sui mandati vel commissionis,satis videtur renunciare illum se perquisiuisse,vt mandatum erat.Secus si id nō exprimeretur in mandato iudicis:nam licèt ita intelligatur secundum intellectum iuris, tamen ad illud quod de iure tantùm intelligitur,nec aliter expressum reperitur, non refertur relatio nūcij,vt satis declarāt ij quos supra citauimus.& præterea Panor. d.con.84. lib.2.Alexan.d.con.2.lib.3.Soci.con.56.viso processu,col.2.lib.4.& Philip.Deci.in.d.cap. cùm parati,col.pe.& in.d.cap.quoniam,vbi supra de probati. Et aperta est vtriusque differentia:quia primo casu fit relatio ad id quod facti est,scilicet ad mandatū iudicis: ideo perinde habetur pro expressò in ipsa relatione,atque in ipso mandato expressum est.l.ait prætor.§.j.& ibi Bar.ff.de re iudica.&.l.in summa,in prin.eo.titu.cum multis si.à me collectis in legibus connubialibus,in verbo,expres,versicu.sed & sextum genus. Secundo autem casu fit relatio ad ius,quod verisimiliter non cadit in sensum nunciorum iuris omnino imperitorum,vt etiam de testibus dicitur in.d.l.j.C.de vsur.

De eadē re

28 POSTREMO EX EO quod diximus credi nuncio in his quę ad suum officium pertinent,illud quoque manauit,quòd illi creditur de discussione bonorum alicuius, videlicet cùm renunciat nulla illius bona mobilia reperisse,ideoq; manum in immobilia iniecisse,secundum ordinem.l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iudicat.vel etiam si renunciat nulla omnino bona rei principalis reperisse,nulla alia opus est discussione, vt agi possit contra fideiussorem.hæc enim fuit sententia Bar. qui id dicit seruari de consuetudine, in.d.§.in venditione,col.2.versicu.quæro qualiter constabit,& ibi Alexan.tum col. 9.versicu.alia practica,tum in fini.& eiusdē Bar.post Iaco.Aret.in authen.hoc si debitor,quam legit cū.l.persecutione,col.2.versi.quæro dicitur hic,& ibi quoq; Saly.col.2.in.9.quęsti.C. de pigno.vbi tamē ipse Bar.dicit cautius & tutius in hoc adhiberi duos nuncius.& ipsius Bar.in.l.in illa stipulatione si calendis,col.vlti.versicu.quæro qualiter,& ibi Alexan.col. quoq; vlt.& Fran.Are.col.penul.versicu.& ad modos.ff.de verbo.obligatio.& rursum ipsius Bar.in.l.stipulatio.§.habet,colum.2.versicu.formo vobis,& ibi latè Iason.col.j.versi. quærit Bar.ff.de operis no.nunciat.& eiusdem Bar.in.l.2.§.si dubitetur col.2. ff. quemadmodum testa.aper.& consi.90.dilecto domino,col.penul.versicu.item sciendum est. Sed ipse Bar.in dictis locis,ne quis erret,expressim loquitur,quando nuncius ad hoc nominatim mittitur,vt inquirat.

An ei credatur de bonorū discussione.

29 ¶ Sed & quod nuncio de huiusmodi re credatur simpliciter tenet Signo. qui pulchrè declarat,quid hoc casu facere debeat nuncius,vt excussio legitimè facta dicatur, con.57.creditor,ferè per totum.& Bal.in authen.sed hodie,circa medium.C. de actio.& obligat. & in.d l.2.C.quan.fisca.vel priua.& in.l.magis puto.§.illud,in fi.ff.de reb.eor. & Alexan.in l.exitus,in prin.ff.de acqui.posses.& Masuer.titu.de executi.versic.item quanquam de iure.& Guid.Pap.deci.Delphi.628.non debet.Et idem de discussione,quæ fit de persona,an scilicet inuenta sit ad hoc,vt possit procedi cōtra correū, vt scilicet credatur nūcio,voluit Bar.in.l.3.§.j.in.8.quęst.eadéq; pe.ff.de duob.reis.Sed illd hic obiter dixerim postremis cōstitutióibus regis nostri Frācisci sancitis mēse Augusti āno dn̄i. 1539. arti.74. illō ordinē mobiliū & immobiliū in executionibus fuisse sublatū.vti etiā in Delphinatu iam diutius factū fuisse testatur ipse Guid.Pap.deci.Delphi.281.in statuto.& iterū deci.568.de iure.

De eadē re

Constitutio regia.

30 TERTIO PRINCIPALITER intellige, vt credatur nuncio, præterquam tamen in his,in quibus versatur graue aliquod alterius præiudicium. nam tunc ei soli non creditur,vt no.voluit Bar.in.d.l.diuus,la.2.col.3.versicu.tertiò quæro.ff.de custo.reo.& Alexā. consi.75.videtur in præsenti consultatione,colum.penul.versicu.& si dicatur,lib.4.& Philip.Deci.consi.94.in casu ad me transmisso,colum.2.versicu.similiter scriptura,& ij om-

An ubi uersatur graue præiudicium.

nes quos supra citauimus numero.7.alij item dixerunt.Et bene etiam facit,quod scribit Federicus Senen.consi.142.domino Ioanni,col.pe.& Bal.in.c.cùm dilecti,col.pe.versi.op po.dicitur hic,extra de dol.& contu.

31 QVARTO ITEM principaliter intellige,vt nuncio credatur,nisi ipsius qualitas,eiusq; qui citatus dicitur,& id negat,aliud suadeat.Quid enim si fortè nũcius ipse est opiniõis pror sus illaudatæ:contra autẽ alter,qui dicitur citatus,& tamen negat,integerrimæ fidei.Tunc certè iudex poterit ex ijs,atq; etiam ex qualitate negocij,& cæteris argumẽtis arbitrari nõ esse soli nuncio credendum,secundùm eorum opinionem,quos supra adduximus numero 9.nam & alij.quam quidem opi.cum cæteris ita concordauit,atq; veluti conciliauit Phi-lip.Deci.d.c.cùm parati,colum.pe.de appel. *Quid si eius & citati qui id negat, qualitas aliud suadeat.*

32 ET HAEC QVIDEM quantùm ad ius cõmune pertinet,obtinẽt.Sed quia quotidiana pro pè experientia compertum est huiusmodi nuncios non esse admodum probatę fidei,multasq; fraudes,calũnias,ac falsitates anteà perpetrasse.Ideo primis ordinationibus(quas vocant)regijs Ludouici duodecimi.c.56.sancitum est(quod & nostra consuetudo hoc in loco statuit)vt dum demum eis credatur,si secum habuerint duos testes in suis renunciationibus inscriptos.nec hoc casu,vt subdit ea regia sanctio,admittendam esse partem ad dicendum contrarium:quod intelligendum est,nisi nuncij renũciationem falsam asserat,& aduersus eam de falso inscribat,iuxta ea quæ alibi latè diximus. *Decisio prĩcipalis quæstionis. Regia ordinatio.*

33 SED QVAERITVR,An stante nostra consuetudine,aut etiam dicta ordinatiõe regia,credatur duobus nuncijs sine testibus.Et id quidem verũ est,vt multi voluerũt,qui in ea opi. fuerunt,vt soli nuncio non credatur,sed tum demum,si sint duo:& qui etiam consulũt ad hiberi duos nuncios ad tollendam dubitationem,quam supra tractauimus,an soli nuncio credatur.& inter hos apertè id voluerunt Vber.Boh.Alber.Gal.& alij,quos citat Io.And. in addi.Specu.ti.de citatio.§.sequitur,versi.sed nunquid & ipse Specu.in eo ipso.§.sequitur,versi.præcedenti.Iaco.Bal.in suo tractatu de primo & secundo decreto,post princ.Signo.d.con.57.creditor,col.3.versi.item præmitto.Bar.post Iaco.Are.in.d.authen.hoc si debitor,quam legit cum.l.persecutione,col.2.versi.quæro dicitur hic.C.de pigno.Saly.in.d. l.tres denunciationes,col.2.C.quo.& quando iudex.& in.d.l.absentem,col.3.in.6.quęstio. C.de accus.Ang.in.l.hæc autem.§.non defendi.ff.quib.ex cau.in pos.ea.Ange.Aret.in tractatu maleficiorum,in verbo,petro publico & iurato nuncio. *An aũt omnino credatur duobus nunciis.*

34 ¶Sicuti & in simili dicitur,quòd licèt iudici soli non credatur de actis caussæ.c.quoniam contra falsam,de probatio.tamen si sint duo,illis creditur,vt voluerunt Inno.& Hostien. ibi,in prin.ar.c.cùm dilecti,extra de accusa.&.c.inter dilectos.§.præterea,extra de exces. prælato.& sequitur Bal.cum quadam tamen limitatione ibi,col.7.versi.restat aliqua dicere.Et idem quoq; voluit Archi.in.c.statuendum.2.q.6.vbi & id dicit Romanam curiã obseruare.& Lucas Pen.in.d.l.j.col.2.versi.vltimò no.C.de curiol.lib.12.Et facit quod in simili scribit Bal.con.45.statuto Papiæ,circa medium,li.j.Et quod etiam vbiq; traditur,regulariter duobus testibus omnimodam fidem adhiberi. *Duobus iudicibus creditur.*

35 ¶Et ex his nonnulli ex nostratibus illud assumunt,quòd cùm de iure cõmuni instrumentum à solo notario subscriptum non faciat fidem sine duobus testibus,vt not.glos.in.§.si verò absunt,in verbo,quantùm ad hoc,& ibi doct.in auth.de hære.& falci.Satis est si duo notarij sine testibus instrumentũ conficiant.& ita vtimur in Gallia propè vniuersa.Quanquam contrariũ nuncupatim in hoc casu tenuit Bal.in.c.2.col.2.versi.sed pone quòd vnus extra de fide instru.& con.413.duo sunt statuta,li.j.& iterum cons.444.statuto cuiusdam oppidi,li.5.Pro cuius sententia optimè facit,quod scribit glo.in.d.§.si verò absunt,in verbo,tabularij,cum qua simpliciter transeunt docto.ibi.& Io.Fab.in.§.item verborum,col. vlti.versi.item quæro,Insti.de inut..stipul. *An duobus notariis sine testibus.*

36 ¶Faciunt quoq; multa,quæ in simili tradit Bal.ipse consi.128.cùm quidam vsurarius,col. 2.versi.sed ponamus,lib.3.& Corne.in subscriptione con.68.cõsuluit,col.eiusdem subscripti.j.lib.j.& con.77.licèt autem per totum,eo.li.j & Iason cons.97.statutum Bononiense, lib.4.quæ in illis locis videre poteris.Ex quibus intelliges,non tutum esse conficere instrumentum coram duobus notarijs sine testibus,cessante consuetudine contraria,aut generali,cuiusmodi est iv tota penè Gallia,vt diximus:aut speciali,qualem habemus infra tit.de notaires.§.2.qui est omniũ huius vol.323.ex quo cognosces maius robur tribui instrumento à duobus notarijs confecto,quàm ab vnico cum duobus testibus.de quo nos ibi latius dicemus.Nec mouet quod dictum est de duobus nuncijs.nam bona pars nostrorum cen- *De cadẽ re*

ſent credendum vni nũcio,nulluſq; requirit duos teſtes cum eo.Magis autem vrget illud de duobus iudicibus,quandoquidem cum vno iudice requiritur publica vna perſona,aut alij duo,vt nuncupatim ſcribitur in.d.c.quoniam.

§. 9.

SI LE RETRAYAT ne peult trouuer lachapteur,il ſuffict de faire loffre a ſa femme ou a ſon domicile.

A SA FEMME. GLO.1.

1 *An oblatio retractus poſſit fieri uxori pro uiro.* HABEMVS TEX.in.l.aut qui aliter.§.ſed & Seruius.ff.quod vi aut clam,quo cauetur abſente fœmina ſatis eſſe viro eius aliquid denunciari.id quod Accurſius ibi in prin.aſſignat ei quod ſcribitur in.l.2.&.l.maritus.C.de procurato. ſcilicet maritum pro vxore poſſe agere ſine mãdato,tanquam ſcilicet is ſit legitimus procurator.Vel id fit(inquit)quia vxor id ſcire ſtatim præſumitur,quod maritus ſcit,ar.l.ſi legibus.C.de epiſco.audi.de qua poſteriori ratione ſatis multa diximus in legibus noſtris connubialibus in.l.12.in prin.Et dicit Bar.in.d.§.ſed & Seruius,quem legit(ne tu erres)cum.§.& ſi fortè,quòd ſufficit proteſtari aut denũciare marito ad excuſandum à dolo,non tamen in preiudicium vxoris,cui factum mariti præiudicare non debet,vt patet per totum ti.C.ne vxor pro marito.

2 ¶Et authoritate illius tex.ſcribit no.Iaſon.in.l.vlti.char.vlti.verſi.17.quæro.C.de iur.emphy.quòd ſi emphyteuta fœminæ velit fundum emphyteuticum alienare,ſatis eſt id marito denunciare,eritq; perinde ac ſi ipſius vxori fuiſſet denunciatum.& dicit ad hoc illum tex.no.iuncta glo.declarando tamen,vt ibi per Bar.In quo tamen ipſe Iaſon palinodiam cecinit in.l non ſolùm.§.morte,colum.10.verſic.quærit Bart.ff.de oper.no.nuncia.vbi illud latiſſimè diſſerit,an ſufficiat denunciare marito pro vxore,poſt Bart.ibi,& in.d.§.ſed & Seruius.& Ang.in.l.mora,in prin.col.3.verſi.3.quęro.ff.de vſur.quos omnes vide,ne hîc te diutius teneam.& ſimiliter Fely.in.c.cùm.M.Ferrarięſis,col.20.verſic.nona concluſio,extra de conſti.Vt tamen non omittam,quod Io.And.in.c.in generali,col.7.in paruis,verſi.ſed quæro habeo,de reg.iur.in Mercur.tenet ſimpliciter ſufficere proteſtationem fieri marito pro vxore,per.d.§.ſed & Seruius.& id quoq; voluit Alberic.in.d.l.maritus,in fi.& in.l ſi rem.§.quolibet,paulò ante fi.ff.de euicti.per.d.l.maritus.& quia(inquit)vir & vxor ſunt vna caro.l.2.C.rer.amot.&.l.vlti.§.vl.ff.de furt.

3 *An è diuerſo uiro pro uxore.* SED AN E DIVERSO cùm aliquid denunciandum eſt marito,ſatis ſit vxori pro marito denunciare,qui eſt caſus noſtræ conſuetudinis.Et certè ſi illa ſecũda ratio Accurſij habet aliquid in hac re momenti,cùm dicit vxorem id ſtatim ſcire præſumi,quod maritus ſcit:ea multò plus ponderis hîc habebit,quis enim neſcit mulieres loquaciores viris eſſe,nihilq; non effutire ſolitas,vt omnium copioſiſſimè docuimus in illis noſtris legibus cõnubialibus,in ea.l.12.verſi.quamuis ergo,& multis ſequen.Sed & ea ratione ceſſante,quod diſpoſitum eſt in viro,in.d.§.ſed & Seruius,vt ſcilicèt ſatis ſit viro denũciare in cauſſa vxoris ea abſente,idem quoq; diſpoſitum in fœmina debet cenſeri,vt ſcilicèt ſufficiat abſente viro vxori eius denunciare,per.l.vlti.& ibi latè Bar.Bal.Ang.& alij præſertim recentiores,qui afferunt concord.C.de indict.vidui.vti etiam faciunt in.l.ſi priuſquam,col.pe.verſic.ſed aduerte.ff.de oper.no.nuncia.& in authen.quas actiones,col.7.verſic.tertiò principaliter.C.de ſacro.eccleſi. *Argu. à reciprocis in uiro & uxore ualet.*

4 *Niſi ſit diuerſa utriuſq; ratio.* ¶Sed hæc poſtrema ratio(alia enim ſimul excutietur)tum demum procedit,cùm qualitas & ratio ob quam in vno eſt aliquid ſtatutum,eſt in altero:quòd ſi abeſt,ceſſat diſpoſitio.l.curatorem.C.de interd.mat.&.l.vlti.cum glo.vl.C.de reſcind.vend.glo.in.c.j.in verbo,ſub excommunicatione,& ibi doct.extra de loca.Bar.Ro.& alij in.l.multùm intereſt.ff.de verbo.oblig.idem Bar.Bal.Ange.& alij in.l.multùm intereſt.ff.de verbo.oblig.idem Bar.Bal.Ange.& recẽtiores in.d.l.vlt.C.de indict.vidui.& ibi concord.à Iaſo.Ceſſat autẽ in fœmina illa qualitas procuratoris,quę eſt in viro:qui(vt diximus)eſt legitimus vxoris procurator:quę quidẽ qualitas eſt vera,aut certe præcipua & principalis ratio,quare quod denunciandum eſt vxori,poteſt ea abſente eius viro denunciari:nam vt dicit Bart.in.d.§.morte,col.6.verſi.circa quartum,& iterum col.pe.verſi.quæro cui debet fieri,denunciatio

ſiue proteſtatio debet fieri parti principali,ſi reperiri poſſit:aliàs fieri poteſt procuratori, vel viro,vel etiam amicis,vt dicit in priori loco.l.ſi dictum.§.vlt.ff.de euictio.&.d.l.aut ſi aliter.§.& ſi fortè.

5 ¶Sed quia Bar.loquitur etiam de amicis,in quorum & quidem pręcipuorũ numero vxor collocanda eſt,ex illo verſu Propertij li.4.

Omnis amor magnus,ſed aperto in coniuge maior.

Et latè diximus in.l.ſi vnquam,in prin.nũero.12.quid quòd licèt amor.Certè & alia quoq; ratio eſt,cur non æquè admittenda eſt denunciatio facta vxori pro marito,ac marito pro vxore:quia mulier non ita poteſt intelligere,quod ſibi denunciatum eſt,vt poſteà viro renunciet,illumq; certiorem faciat,ſicut vir facit,cuius quidem ob eam cauſſam inter cæteras id munus eſt peculiare ac proprium,vt cauſſas ac negocia forenſia & extranea curet atq; adminiſtret,quæ ſunt mulieribus interdicta.l.2.ff.de regu.iur.& plenè diximus in illis noſtris legibus connubialibus.l.10.proindeq; & ipſe vir vxorem ſuam defendat,non vxor virum.l.j.§.vlti.&.l.ſeq.ff.de iniur.qua ratione innixus ipſe Accur.in.d.§.ſed & Seruius,expreſſim tradit non ſatis eſſe vxori denunciare,quod viro eſt denunciandum:licèt è diuerſo fieri poſſit,per illum tex.Et aliàs videmus,quòd diſpoſitum eſt in vno correlatiuorum,non habere locum in altero,quando eſt diuerſa ratio,vt præter Bal.in.d.l.vl.de in dict.vidui.voluerunt Bar.Ange.Floria.Nell.à.S.Gemini.& alij recẽtiores ibi,per.d.l.vlti. C.de reſcin.vendi.&.d.l.j.in fi.cum.l.ſeq.ff.de iniur.nam & has quoq; in id citat Iaſon in d.l.vlti.cum alijs multis,vt ibi videre poteris.

6 ¶Ex quibus ſatis apparet,non perperam ſcripſiſſe Iaco.Are.& poſt eum Guid.Pap.deci. Delphi.445.an valeat citatio,in prin.& iterum con.121.indubitanter,in.5.dubio,non valere citationem mariti in perſonam vxoris,vt contra eum tanquam contra contumacem poſſit procedi.Quod tamẽ intelligit ipſe Guido in dictis locis,niſi ea citatio fieret in perſonã vxoris,in domo habitationis viri,per quædam iura quæ in id allegat:præſertim ſi ei detur copia(exemplar ſiue etiam exemplum vult dicere)citationis,per gl.quam dicit not. in.l.licèt.C.de repud.Subditq; quòd in curia parlamenti Delphinatus hic ſtylus obſeruatur,quòd quando citatio facta in domo habitationis,& in perſonam vxoris veriſimiliter præſumitur veniſſe ad notitiam viri,ea citatio reputatur valida,& proceditur contra eum tanquam contumacẽ,vbi maximè non agitur de magno præiudicio.Illum vide & quę ibi allegat.Senatus autem Pariſienſis,vt audio,non admittit huiuſmodi citatiões,niſi citatio affixa ſit domui.Ideo nec quod hîc dicitur in retractu,trahendum eſt ad alias citationes ſiue denunciationes.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſol.mat.cum ſi. *Citatio uiri in perſonã uxoris an ualeat.*

7 ¶Illud autem ſciẽdum eſt maritum cenſeri habere domicilium ea in domo,in qua vxor & familia ipſius habitat.l.j.§.domum,ibi,vbi larem matrimonio collocauerint.ff.de libe. agno.Ideoq; ſufficit eum citare ad eam domum habitationis vxoris,vt apertè voluit Inno.in.c.ſi aduerſarius,quod eſt vlti.col.j.& ibi quoq; Hoſti.& Io.And.extra de eo qui mitti in poſſeſ.& idem Inno.in.c.ex parte B.poſt prin.extra de foro compe.Bar.qui intelligit etiam,ſi tunc abſit ab ea domo,in.d.l.j.§.permittitur,per tex.ibi,iũcta glo.in verbo,manere.ff.de libe.agno.Matthęus & poſt eum Cardi.Flo.in cle.j.col.3.in.2.quæſti.de iudic.Bened.Capra con.142.punctus quidem Bartholomæus,in.2.dubio.& Guid.Pap.in tract.pręſumpti.col.9.verſi.præſumitur clericus.& Alciat.in tract.eiuſdem titu.regu.j.præſumpti. 35.& facit tex.in.l.2.C.vbi ſenato.vel clariſſi.Nam vbi maritus abeſt ab vxore,præſumitur ſe latitare,vt dicunt Inno.Hoſti.& Io.And.in.d.c.ſi aduerſarius.& Ang.in.l.properandum.§.& ſi quidem,paulò ante medium.C.de iudici.& Barb.id clemen.cauſſam char.antepe.de elect.vbi id dicit ſingul.Sed vide an id procederet etiam ſi vir & vxor ſeorſum habitarent,honorem tamen matrimonij inuicẽ habentes,vt nõnulli faciunt præſertim principes viri,vti atteſtatur iuriſconſultus in.l.cùm hic ſtatus.§.ſi mulier.ff.de donat.inter virum & vxo.& facit.l.nihil.ff.rer.amota.Et ex his potes intelligere,An & huiuſmodi oblatio & citatio in cauſſa retractus poſſit fieri ad eam domũ,in qua vxor emptoris habitat. *Vir cẽſetur habere domicilium in ea domo,in qua uxor habitat.* *Sed quid ſi uir & uxor ſeorſum habitant.*

A SON DOMICILE. GLO.2.

1 POTEST DENVNCIATIO atq; citatio fieri ad domum illius,cui aliquid eſt denunciandum,aut qui citandus eſt.l.ſcire debemus.§.qui autem.ff.de excu.tuto.&.l.aut qui aliter.§.& ſi fortè,& ibi gloſ.& doct.ff.quod vi aut clam,&.l.j. § permittitur.ff.de libe.agnoſc.&.l.4.§.prętor ait,& ibi Bar.& alij.ff.de dam. *Oblatio, citatio, denunciatio, & alia huiuſmodi an poßit fieri ad domum.*

infec.&.l.vim passam.§.nupta priusquam.ff.de adulte.&.l.vt perfectius.§.finautem.C.de anna.except.&.c.caussam,extra de dol.& contu.&.c.si aduersarius,quod est vlt.de eo qui mit.in pos.& cle.caussam,versi.quòd si forsan,de elect.& voluit glo.in.l.vl.in glo.magna, in fi.ff.de resti.in inte.& Specu.tit.de cita.§.sequitur,versi.sed nunquid sufficit denunciare.Bar.in.l.licèt.C.de repud.Alber.loquens de peremptorio,in.l.j.§.item cum edicto.ff.quæ senten.siue appel.rescin.idem Alberi.loquens de denunciatione,in.l.si item.§.quolibet.ff. de euictio.& in.l.mora,col.4.numero.16.ff.de vsur.& in.c.præsumitur,de reg.iur.lib.6.nā is(ne erres)in fi.ti.ff.de reg.iur.commentaria edidit in quædam.c.eiusdem ti.li.6.Bal.in.c. cumana,col.4.versi.quædam est protestatio,extra de elect.vbi loquitur de protestatione, & in.c quoniam,in prin.col.vl.versi.quæro nunquid sufficiat,extra vt lit.non contesta.& in.c.j.col.4.tit.de milit.vas.qui contu.est.& doct.vbiq;

2 ¶ Idq; non solum in ciuilibus,sed & in criminalibus quoq;,vt voluit glo.in.c.caueāt,quod est.2.3.q.9.Cy.in.l.si accusatoribus,post medium,versic.quæritur hic qualiter,& ibi quoq; Bal col.2.versi.in eadem glo.ibi,non inuentus.C.de accusa.Specu.tit.de accusatione,parte.3.§.j.versi.sed nunquid sufficit si ad domum.Alber.in.l.j.col.pe.versi.sed nunquid.C.de hære.insti.& in.d.l.vim passam.§.nupta.ff.de adulter.per eum tex.Bar.in.l.inter accusatorem,versi.sed quæro vbi debet citari,& ibi etiam Imo.ff.de publi.iudi.Bal.in.d.l.vt perfectius,col.2.versi.attēde etiam quia citatio,& ibi quoq; Ange.col.2.& idem Bal.in.l.& post edictum,in prin.ff.de iudic.Saly.in.l.absentem,in.2.quæstio.C.de accusat.Ang.Are.in tracta.malefi.in verbo,iudex cōmisit quod Caius & alij inquisiti citarentur,col.3.versi.quæro an sufficiat citari.Alex.qui hanc dicit esse cōmunem op.in.l.4.§.prætor ait,col.2.ff.de dā. infec.Alex.con.120.viso processu,in fi.li.7.Et hoc de consuetudine obseruari dicūt Alber. Gand.in tracta.malefi tit.de citatione facienda,col.2.versi.sed nunquid sufficit.& Alberi. Rosa.in tracta.statutorum in.4.parte quæstio.51.sed nunquid ex citatione,qui tamen videntur sentire aliud esse de iure cōmuni,rationibus per eos allegatis,vti etiam facit Augu. Ari.in addi.Angel.Are.vbi supra.Sed nos in Frācia priorem partem sequimur.vti etiam olim sequebātur prisci Romani apud quos,vt tradit Plutarchus in vita Gracchorum,more maiorum si quis capitali iudicio accusatus non veniebat ad se defendendum,eum domi ante ianuam consistens nomenclator citabat.

Et qd in criminalibus.

Mos antiquus Romanorum.

3 IN NONNVLLIS TAMEN casibus non sufficit huiusmodi citatio ad domum,vt videre licèt apud Inno.Bal.Panor.& cæteros in.d.c.vlti.extra de eo qui mit.in poss.D.à Rota in addi.deci.48.valet citatio ad domum,in nouis.Io.And.in.d.c.præsumitur,de regu.iur.li. 6.in mercu.Bar.in.l.si tamen.ff.de leg.2.Io.Fab.in.§.vl col.vl.versi.quid si non reperiatur, Insti.de pœ.teme.litig.Bal.in.d.l.vt perfectius.C.de anna.excep.Ant.& Imo.in.d.cle.caussam,de elect.Pau.Cast.in.d.l.4.§.prætor ait.ff.de dam.infect.Soci.in tracta.fal.regula.2. incip.absens regulariter,& iterum regula.53.citandus personaliter.

In qbus casibus nō sufficit citatio ad domum.

4 ¶ Ex quibus duos tantùm,qui quotidie occurrunt,numerabo.primus est quòd ex huiusmodi citatione quis non potest excōmunicari tanquam contumax,sed debet personaliter apprehendi.Inno.in.d.c.vl.col.j.& ibi etiam Collec.post prin.& Panor.col.vl.de eo qui mit. in possess.per.c.sacro,extra de sen.excom.Vincen.in.c.ad reprimēdum,in fi.de offi.ordina.Bal.in.d.l.vt perfectius,col.2.versi.in glo.super verbo,domiciliū.& in.l.in actionibus, in antiqua lect.in fi.ff.de in litem iuran.Io.Fab.in.d.§.vl.vbi supra,Insti.de pœna.teme.litig.D.à Rota deci.271.si de mandato,in nouis,& decisi.367.si cōmittatur,col.2.etiā in nouis.Pau.Ca.in.d.§.prætor ait,col.j.Ro.con.482.in casu præmisso,col.2.versi.quo ad secundum.Fely.qui id dicit sing.in.c.cùm sit Romana,col.5.versi.& vt circa,de appel.vbi declarat quomodo id sit intelligendum.Quanquam glo.à paucis annotata apertè sentit contrarium in.c.caueant.3.q.9.Sed Cardi.Alex.ibi eam reprobat,& priorem sententiā sequitur.

Excōicari an quis possit ex citatione ad domum.

5 ¶ Secūdus casus,cùm quis citatur ad examinationem testium ad perpetuam memoriam. nam nec isto casu sufficeret citare ad domum,nisi periculum esset in mora.Inn.in.c.significauit,ad fi.de testib.Io.And qui tamen distinguit,in.d.c.præsumitur.Cy.in authen.sed & si quis,versi.quæro modò,& ibi quoq; Io.Fab.qui id declarat.Bald.& Saly.C.de testib.per tex.in.§.& hæc omnia,in verbo,admonitum,& iterum ibi.propter eius proteruitatem & audaciam,in authen.eo.tit.Bar.& Alberi.post Dy.in.d.§.prætor ait,ille col.2.vers.Dy.inducit,hic col.j.post prin.vbi etiam distinguunt,sed aliter.Alber.in.d.l.vt perfectius.C.de anna.excep.& in.l.de pupillo.§.si quis fortè,in fi.ff.de ope.no.nuncia.Bal.in addi.Specul. d.tit.de cita.§.sequitur,vers.sed nunquid sufficit.& in sua marga.in verbo,citatio,colū.2.

Citatio quæ fit ad excōicationem testiū ad perpetuam memoriam,an possit fieri ad domum.

versi.citatio non sufficit.Anto.& Imo.in.d.cle.caussam,idem Anto.in.c.vl.extra qui mat. accu.pos.Floria.in.l.in lege Aquilia.§.j col.2.ff.ad.l.Aquil.Mathesa.no.133.nota quod cita tio.Firmia.in tracta.de episco.in.3.parte li.j.col.4.versi.nec quãdo examinatio.Alex.con. 204.super themate,& dubijs,ad fi.lib.2.Matth.Affli.in consti.Siciliæ incip.probationum incursibus,col.3 in.3.no.

6 ¶Nec defuerunt qui tenuerunt generaliter hanc citationem nõ astringere citatum in omnibus,quæ sunt magni præiudicij,sed tantùm in his quæ sunt leuioris cuiuspiã præiudicij.Id enim voluit Pet.Ancar.in clem.j.in vlti.no.de iudi.per id quod scribit Inno.in.d.c. vl.de eo qui mit.in pos.& voluit etiam Mathesa.d.no.133.& Augu.Ari.qui id valde commendat in.d.l.4.§.prætor ait.ff.de no.ope.nuncia.& in addi.Ange.Are.in tract.malefi.vbi supra.Quin etiam fuerunt qui generaliter negauerunt citationem fieri posse ad domum, nisi in casibus in iure expressis.Nam & id voluit Inno.in.d.c.significauit,ad fi.extra de testib.& Cardi.Flor.qui id dicit no.con.13.dominus Cato.& Philip.Deci.con.460.viso puncto,col.vlt.versi.& vlterius.Sed vt supra diximus de caussis criminalibus,ita & in omnibus in Gallia seruamus,vt valeat huiusmodi citatio rite facta secundũ ea,quę statim posteà subijciemus. *An hæc citatio ad domum ualet in his, quæ sunt magni præiudicii.*

7 ¶Illos autem casus,in quibus de iure talis citatio non sufficit,intelliges nisi citandus latitet,vt per Inno.& alios in.d.c.vl.de eo qui mit.in pos.Dy.Bar.Pau.Ca.& alios in.d.§.prętor ait.Io.And.in.d.c.præsumitur.Bal.in.d.l.vt perfectius,col.2.& in.d.c.significauit,col. 2.versi.quæro an isti fundatores,extra de testib.Imo.in.d.cle.caussam,col.11.versi.vult ergo glos.Mathesalanus in dicto no.133.in fin.Et ad id bene facit textus.in.c.j.extra qui matri.accus.pos.& in.c.quoniam.§.j.& seq.extra vt lite non contest.& in.c.perlatum,qui fili. sunt legit.Quis autem latitare dicatur,videbis in.l.Fulcinius.§.quid sit aũt latitare.ff.qui bus ex caus.in pos.eat.& in.l.eum qui.ff.de priuil.credito.& per glo.in.l.satisq;.ff.de in ius vocan.Inno.Io.And.& Barb.in.c.consultationibus,extra de offic.deleg.Specul.tit.de pri. & secun.decreto.§.nunc dicamus,versi.illud autem.Bal.in authen.& qui iurat,col.antepe. versi.modò ego quæro.de bonis autho.iud.pos.& Philip.Deci.in.l.non videtur defendere,in prin.ff.de reg.iuris.& Matthe.Afflic.in consti.Siciliæ.incip.si quis post litem,colum. 3.in.3.nota. *Quid si illis casibus citandus latitet.*

8 CVM AVTEM fit hæc citatio siue denunciatio ad domum,multa requirũtur.Primum,vt ea fiat in scriptis,ac per literas domum affixas.Inno.Io.And.& alij in.d.c.vl.de eo qui mittun.in pos.Bal.& Ang.in.d.l.vt perfectius,vbi etiã est bonus tex.Alber.in.d.l.4.§.prætor, col.j.versi.est etiam notandum.ff.de dam.infect.Bal.in.l.consentaneum,col.j.& iterũ.vlt. & ibi quoq; Saly.colũ.j.in.2.no.per illum tex.in verbo,literis.C.quomo.& quan.iudex.& in.l.si finita.§.non autem,col.2.ff.de dam.infec.& in authen.hodie,colũ.j.C.de appel.& in d.c.cumana,vbi supra in prin.de elect.& in sua margar.in verbo,citatio,col.pe.versi.citatio quando fit ad domum.Ange.in.§.omnem,col.antepe.ves.ex hoc casu patet,in authen. de litigio.vbi expressissimè omnium illud dicit de affixione schedulæ citationis.Firmia. in tract. de epis.in.3.parte lib.j.versi.concluditur ergo valere.Alex.in addi.Bar.in.l.2.C.de colla.fund.fisca.li.11.Barb.in cle.caussam,col.19.in paruis,ver.vnde poterit.de elec.Guid. Pap.sing.419.si quis mandetur,in prin.Cardi.Alex.in.c.j.col.2.tit.de mili.vas.qui cõtu.est & Iason in.§.quadrupli,col.4.versi illud autem diligentissimè,Insti.de actio.Et est etiam bonus tex.in.l.4.§.toties.ff.de dam.infec.cùm dicitur,libellum ad ipsas ædes proponere, & ibi glo.in verbo,libellum,& ibi id expressim no.Bal.in fi.Et facit quod scribit Saly.in.l. vl.in fi.C.de nego.gest.& tex.in.l.item veniunt.§.præter hæc,ibi,aut denunciatum esset ei literis.ff.de peti.hæred.Et hoc videntur intelligere nõnulli,cùm nemo domi reperitur,& inter cæteros Inno.in.d.c.vl.& Guid.Pap.d.sing.419.Sed nos ita vtimur,vt semper necesse sit schedulam citatoriam appendi ædibus. *Quæ requirũtur ĩ hac citatione. Ea primũ debet fieri literis domũ affixis.*

9 ¶Secundum,vt huiusmodi schedula citationis ponatur in loco patenti,nõ in angulo,aut sub hostio,vt tradit Bal.in.l.sed & si pupillus.§.de quo palam,per illum tex.in verbis,non in loco remoto,sed euidenti.ff.de instito.act.in lec.antiq.Ange.in.d.§.omnem,vbi nuper designauimus,in authen.de litig.vbi nuncupatim dicit,quòd ea schedula insigẽda est ipsi hostio,siue valuis domus.quod & nos in Gallia obseruamus.Cataldinus in tracta.syndica tus.c.125.incip.adde quòd si scedula.Fely.in.c.ex parte decani,col.4.versic.facit quod notat,extra de rescrip.Hippo.Marsi.in repe.rub.de fideius.numero.177.& con.122.clementissimi,col.2.versi.& faciunt dicta.Et id voluerunt qui dicunt hanc citationem publicè fieri *Idq; in loco patenti.*

debere,inter quos est Archi.in.c.j.col.6.in verbo,infra mẽsem,de elect.li.6.

Nec schedula continuo amoueatur

10 ¶ Tertium requiritur,vt ea schedula citatoria non confestim amoueatur,sed illic dimittatur,vt possit peruenire ad notitiam citati,aliàs non valet citatio.Bal.in.d.l.sed & si pupillus.§.proinde si dominus,ar.illius tex.ff.de insti.actio.Panor.in.d.c.vl.in.3.no.extra de eo qui mit.in pos.per tex.ibi,qui dicit,eam publicè fieri debere.quod bene facit ad præcedentem versi.atq; etiam per.c.vl.de elec.li.6.ipsi Catal.Fely.& Hippo.Marsil.in locis allegatis in.d.præcedenti versi.Nam & aliàs appositum non censetur,quod continuò remouetur,vt latè diximus & probauimus in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,numero.141.hæc autem,& multis seq.

De eadẽ re

11 ¶ Nec tamen necesse est,vt nuncius referat quanto tempore ea schedula mãserit,vt dicit Bar.in extraua.ad reprimendum,in verbo publicè,& Matthe.Afflic.in consti.Siciliæ incip.citationis literæ,col.4.in.5.no.versi.sed an dicta citatio.Nam vt id certò referre posset necesse esset,vt is longo tempore dies noctesq; cõtinuò ante ianuam citati maneret:quod admodum difficile,ac durũ esset.Porrò si ea citatio peruenit ad noticiã citati,is ea astringitur,etiam si illico schedula citatoria amota aut abrasa fuerit,vt no.dicit Bal.in authen.qui semel,col.pe.versi.in glo.vt veniat,per glo.ibi in verbo,tribus edictis.C.quo.& quando iudex.& facit quod dicam infra numero.16.quid autem.

Et fiat hora cõgrua.

12 ¶ Quartum,vt ea citatio siue appositio eius schedulæ citatoriæ fiat hora & tempore congruo,vt dicit Panor.in.d c.vl.vbi supra,de eo qui mitti.in pos.& Fely.in.d.c.ex parte decani,col.4.vers.& nota quòd talia,vbi dicit id non debere fieri clandestinis temporibus,quibus rerum gestarum verisimiliter non habetur noticia,puta hora prandij,aut vespertina. Et licèt quãtùm ad horam prandij, vix illud reciperemus,tamẽ horam serotinam omnes (ni fallor)intempestiuam huic rei dicerẽt,& multo magis nocturnam:neq; enim id ea hora fieret patenter atq; palam,vt fieri debet,sicuti supra diximus,& mox dicemus.quamuis Chasse.videatur de iure admittere citatiões noctu factas in ti.des iustices.§.6.in gl.j.ad fi.

Atq; alta voce.

13 ¶ Quintum,quòd huiusmodi citatio fiat alta voce,vt voluit Archi.in.d.c.j.col.6.in verbo infra mensem,de elect.li.6.& Bal.in.l.diffamari,per illum tex.in verbo,vocitasse.C.de inge.manumis.& con.126.citatio facta,in.j.dubio,li.4.Lucas Pen.in.l quoties,quæ est pe.in fi.C.de dignit.li.12.& Cardi.Flor.post Matthę.in cle.j.in.2.quæstio.in fi.de iudici.& Barb. qui ad id illum tex.in.d.l.diffamari,dicit no.in.l.sciendum,col.59.in prin.versi.quartò.ff. de verbo.obli.& Soci.con.56.viso processu,col.2.versi.sed clarum est,li.4.Et optimè facit tex.in.d.c.vl.extra de eo qui mitti.in pos.in illis verbis,denunciatiõe publicè domi facta. & glo.quæ ijsdem verbis vtitur,in.c.quoniam.§.porro,in verbo,impedit,in prin.vt lit.nõ contest.quomodo enim publicè fiet,nisi alta voce,& cunctis audiẽtibus id fiat?& quod dicit glo.in.c.caueãt.3.q.9.sufficere,si citetur aduersarius publicè ad domũ,&c.& facit quod dicit Bart.in.d.extraua.ad reprimẽdũ,in verbo,publicè.verũ id in Gallia nõ obseruamus.

Et requisitis amicis aut vicinis.

14 ¶ Postremum,quòd requirendi sunt amici aut vicini,qui id citato renunciẽt,aut si velint, defendant.l.item ait,in fi.&.l.seq.ff.ex quib.cau.maio.glo.in.d.c.caussam,de dolo & cont. & in.d.cle.j.in verbo,ex certa scientia,& ibi Panor.& Card.Flor.in.6.quæsti.de iudi.Inn. in.d.c.vl.in fi.extra de eo qui mit.in pos.& Io.Fab.in.§.vl.col.vl.versi.quid si non reperiatur,Insti.de pœna teme.litig.vbi dicit quòd hæc citatio,quæ fit domi,ita debet publicè fieri,vt familia citati si quæ sit eam sciat:sinminus,vicini & cognati.& Ange.in.d.l.vt perfectius,col.2.C.de anna.except.Et id quidem in Gallia obseruamus,vt non valeat talis citatio,nisi nũcius iniũgat cuipiam ex familia citati,aut vicinorum,vt citatum ipsum certiorem de ea re faciat.Et id vulgo iniunctionem vocamus non ineptè,quando Plautus in Bachidibus,& Suetonius tum in Tiberio.c.18.tum in Caligula.c.item.18.hoc iniungendi verbo in hac significatione vsi sunt.

Iniunctio, verbũ latinũ in significatiõe vulgari.

Nec tñ illi sunt citandi

15 ¶ Nec sunt tamen(ne quis erret)ipsi vicini,aut amici propterea citandi.l.cùm proponas, & ibi Pet.Cyn.& alij.C.de bo.autho.iud.pos.& glo.& alij in.d.c.caussam,de dol.& contu. Collect.in.c.consultationibus,in fi.de offi.delega.Bal.in authen.qui semel,col.2.versi.no. quòd vox,& ibi quoq; Saly.col.etiam.2.versic.eiusdem princip.C.quo.& quando iudex,& idem Bal.in.d.c.vl.col.vl.versi.quæro quando reus,de dol.& contu.Cardin.Flor.in.d.cle. caussam.§.quòd si forsan,in.3.quæsti.de elect.Nisi tamen in quibusdam casibus annotatis à Bal.in.d.authen.qui semel,vbi supra.& Soci.in tractatu fal.regula.52.citatio amicorum Nec etiam necesse est nuncium ingredi eam domum,ad quam fit citatio,sed satis est hæc omnia fieri ante eam.glo.in.d.cle.caussam,in verbo,in domo,& ibi Imo.col.9.versic.glo.

in domo,de elect.

16 QVID AVTEM si hæc omnia non fuerint obseruata,tamen citatio peruenit ad noticiam non rectè citati,an illum afficiat,vt cōparere teneatur,quod videtur ex.d.cle.caussam,in fi.de elect.Et ita per eum tex.tenuit Ro.con.410.vt clarior reddatur,versic.secundò quòd quāuis,vbi & id dicit generaliter,quòd citatio illegitima cum noticia subsecuta ita ligat, sicut citatio legitima.& ad hoc dicit illum tex.no.Et id sequitur & extollit Hippo.Marsil.in repe.rub.de proba.numero.371.teneas tamen menti,vbi & id dicit sing.& iterum singu.259.generalis citatio valet,in fi.& Gomes in regulas Cancel.regula de non iudicando iuxta formam supplicationis,quęst.16.numero.68.Et facit quod scripsimus supra numero 11.nec tamen in fi.Sed id certè vix reciperetur in nostra Gallia.Si tamen vis scire,quomodo probatur citatum habuisse hanc citationis noticiam,vide glo.in.d.cle.caussam,in verbo,plena.& Cardi.Flor.ibi in.5.quæsti.post alios antiquiores.

An hæc citatio non rectè facta officiat,si perueniat ad noticiam.

Quomodo id ꝓbatur.

17 SED ILLVD EST indubitatum,quòd si quis non rectè citatus ad edictum respondeat,id est compareat,is purgat omne vicium citationis,nec eam impugnare potest.l.j.in prin.& ibi glo.in verbo,sentētia valebit,in fi.Iac.Ra.Alber.col.j.versi.ex ista.Bal.in.3.no.& Alex. in.2.no.& Iason in.3.quoq; no.ff.de feri.Nam vt & ipsi dicunt,citatio nō fit,nisi vt quis cōpareat,& ideo præsentia sine citatione sufficit,secundum cōmunem opi.vt not.in.l.j.ff.de in ius vocan.& per Cano.in.c.j.extra de iudici.& nos latè diximus tit.omnium primo.§. vlti.in verbo,ne excepter dadiournement,qui quidem.§.est omnium huius volu.365.sed quia perperā & ineptè collocatus est,eum sub.d.ti.primo posuimus,vt sępe aliàs fecimus.

Quid si nō rectè citatus compareat.

18 ¶Sed vt redeamus,id quod diximus omne citationis vicium tolli per cōparitionem partis,tenet etiam Panor.con.38.tria sunt,col.j.versi.nō obstat aliud motiuum,lib.j.vbi ita dicit debere intelligi tex.& Bar.in.l.aut qui aliter.ff.quod vi aut clam,& eandem quoq; quā supra rationem adducit.Et idem quoq; tradit Domi.in.c.quoniam,col.3.versi.quæro quid si fuit facta,de elect.li.6.Alex.con.123.viso processu caussę,col.2.versi.pro quo etiam facit lib.2.vbi & ad hoc allegat & dicit no.glo.in.d.l.j.de feri.& Fely.in.c.ex tenore,col.3.versi. regula nō præstat,extra de rescrip.& in.c.illud,col.4.versi.quarta declaratio,extra de pręscrip.vbi & ad id alia quædam allegat,& in.c.gratum,col.2.versi.secuudò no.& limita,de offic.deleg.vbi id dicit diligenter no.Philip.Deci.in.c.cùm caussa,col.j.in.3.no.in fi.extra eo tit.& con.187.cuius superscriptio incipit,contra tertium,col.3.versi.non ob.quòd citatio.& con.449.visis duobus consilijs,col.2.versi.pręterea dato quòd in citatione.Matthe. Afflic.deci.Neapo.2.Serenissimus,col.2.versi.nec ob.quòd non fuit.Io.Fanc.Balb.in tracta.præscrip.in.3.parte.6.& vl.partis prin.nūero.48.Io.Lupus in repet.c.per vestras,char. totius titu.66.col.1.versi.& ratio huius,extra de dona.inter vir.& vxor.Fran.Ripa.in.c.j. char.pe.numero.90.in fi.extra de iudic.& Ferro.in consuet.Burdig.hoc tit.de retractu.§. 15.in fi.Et facit quod scribit Inno.in.d.c.cùm caussa,in prin.& ibi Panor.ext.de offi.deleg. & Bal.in authen.si omnes,col.2.versi.deinde no.quòd tex.C.si vt se ab hæredit.absti.& Iason in.l.vl.in prin.col.3.versi.ista limitatio.ff.de eo per quem fact.erit.

De eadē re

19 ¶Quod tamen intellige de tali vicio,ob quod citatus non arctabatur siue adstringebatur ad comparendum,vt in casu.d.l.j.de feri.vbi citatus ad tempus feriarū non tenebatur cōparere,& ideo comparando purgat vicium,ea ratione,quòd citatio non fit,nisi vt citatus compareat:ideo si compareat,cessat effectus citationis,quantùm ad id.Et secundùm eam rationem,quam omnes ei quod diximus assignant,debemus id dictum intelligere,& ad limites eius restringere:nam limitata caussa limitatum producit effectū.l.in agris.ff.de acqui.re.domi.cum si.Quid enim vt loquamur in casu nostræ consuetudinis,si nuncius qui citare poterat,citauit emptorem responsurum petitionibus consanguinei generaliter,certè hęc citatio in materia retractus non valet,cùm debeat esse specialis in caussa retractus, & super refutatione pecuniæ,vt cauetur supra eo.tit.§.8.Ideoq; ea non interrūpit præscriptionem anni,qui datur consanguineis ad retrahendum,vt diximus in eodem.§.8.in glo. 2.numero.3.quod tamen intellige,& seq.Vel etiam quid si ea citatio fit specialiter,sed anno illo iam transacto,intra quem fieri debuit,aliàs consanguineus cadit retractu,vt etiam ibi dicitur.Tamen vtroq; casu debet cōparere emptor citatus,aliàs vt contumax condemnabitur & mulctabitur.l.j.ff.si quis ius dicen non ob.&.l.si quis ex aliena.ff.de iud.&.c.veniens,& ibi glo.in verbo,propter contumaciam,in prin.quæ adducit concord.extra de accus.& voluit etiam Inno.qui & alia iura citat,in.c.2.col.pe.versic.si autem nil turpe,extra de dila.Quis ergo dicet,quòd comparando purgauit ea citationis vicia,vt scilicèt in pri-

Quid si tenebatur cōparere.

mo caſu interrupta ſit præſcriptio,& ſecundo caſu admitti debeat conſanguineus,quamuis non ſit intra annum,ob ib quòd emptor comparuit,vt comparere debuit?

Hæc citatio in qua domo originiſne, an domicilii fieri debeat.

20 SED ET HIC DE ALIIS multis præter ea quæ iam tractata ſunt circa huiuſmodi citationem,quæ fit ad domum,vt ad eam redeamus,tractandum ducimus. Primò igitur quæro,in qua domo quóue domicilio poſſit hęc citatio fieri,originíſne illius qui citatur,an habitationis ipſius.Et videtur originis.l.libertus.§.præſcriptio.ff.ad municipa.glo.in.l.ciues C.de incolis li.10.& in.l.j.C.de municip.& orig.eo.li.magis enim debet attẽdi cauſſa naturalis,quam accidentalis.l.qui habet,in prin.& ibi Bart.ff.de tutel.cum ſi.à me adductis infra eo.tit.§.30.in glo.j.numero.26.ſecunda ratio.Ex quo etiam dicit Ange.con.440.magiſter Iacobus,col.j.quòd domicilium originis potentius eſt quouis alio domicilio.

Domiciliũ habitationis cæteris præfertur.

21 ¶ Contrarium tamen eſt verius.nam cùm ſimpliciter fit mẽtio de domicilio,intelligitur habitationis.glo.in.c.ſtatutum.§ cùm vero,in verbo,vnam dietam,& ibi Pet.Anca.Domi.qui eã dicit ſing.& Philip.Frã.qui dicit no. de reſcrip.li.6.Bal.in l.vl.col.12.verſic.ſed hîc quæritur.C.de edic.di.Adri.tol.& in.l de quibus,col.8.verſi.quintò quæritur.ff.de legibus.& con.31.ſtatuto ciuitatis,circa medium,li.3.Anto.qui eam glo.dicit ſing.con.21.viſo pũcto & quæſito,ad fi.idem Anto.Imo.& alij in.c.vl.& ibi præcipuè Fely.col.11.verſi.circa forum domicilij,de for.compe.Alex.in.l.cùm quædam,col.2.ff.de iuriſdi.om.iudi.vbi dicit eam glo.ſignanter no.& in addi.Bar.in.l.aſſumptio.§.j.ff.ad municipa.& con.16.viſo titulo quæſtionis,col.vl.li.j.vbi eam dicit valde no.& con.101.ex inſpectione dictorum ſtatutorum,col.2.verſi.comprobatur,lib.3.Soci.in.d.l.cùm quædã col 2.verſi.notabis tamen.ff.de iuriſdi.om.iudi.& con.79.ſi eſſemus in terminis,col.3.verſi.primum principale,lib.4.Fely.in.c.j.in fi.de ſponſa.Iaſon.in.l.j.col.5.verſi.circa hanc concluſionem.C.de ſum.trinit.in lect.Padua.Philip.Deci.in.l.ſi eadem,in.2 no.ff.de offic.aſſeſ.Steph.Bertran.conſil.109.etiam ſi verum,poſt prin.li.j.& Matthe.Afflic.deci.Neapo.384.non ponam,nume.7.

Subditus propriè ratione habitationis.

22 ¶ Et facit glo.quam vbiq; doct.dicunt ſing.in cle.j.in verbo,ſubditos,in fi.de foro compe.quòd quis dicitur propriè ſubditus ratione habitationis quam ſequitur Imo.ibi,qui in id multa allegat.& Bal.in.l.omnes.§.ſi non apparitor.C.de epi.& cleri.Pet.Anc.in.c.Romana.§.contrahentes,de for.compe.li.6.Panor.qui eam glo.dicit nota.in.c.j.in fi.& ibi quoq; Fely.extra eo.tit.Pau.Ca.con.44.videtur dicendum dictum compromiſſum,col.vlt.li.j.Alex.in.l.aſſumptio.§.j.in addi.Bar.ff.ad municip.vbi eam quoq; dicit no.& in.d.l.cùm quędam,vbi eam dicit elegantem,& ibi etiam Soci.ſequitur.& Corne.con.323 animaduertens,col.2.li.4.Barb.in proœmio cle.§.hæc ſanè,col.4 verſi.quis autem propriè.Socin.d.con.79.Fely.quem tamen videas ſuper ea glo.in.d.c.vl.vbi ſupra, de foro compe.& in.d.c.j.in fi.de ſponſa.Ex quo Pet.Anc.conſ.438.iſta ſententia, pulchrè dicit eum propriè dici Genuenſem qui ibi habitat,per.l.prouinciales.ff.de verbo.ſignifica.Et id ſequitur,& dicit no.Philip.Deci.con.352.viſo puncto,col.j.Imò & quod plus eſt iura etiam exorbitantia loquentia de domicilio originis habent locum & in domicilio habitationis,vt voluit gloſ.no.in.c.præſenti,verſi.ſanè,in verbo,originis,& ibi Domi.& Philip.Franc.qui id trahunt ad repreſalias quas vocant,de præben.li.6.

De principali quæſtione.

23 ¶ Et in ſpecie huius quæſtionis,quòd videlicèt citatio debet fieri ad domum habitationis eſt tex.expreſſus,in.l.4.§.prætor ait,ibi domum in qua degit,& rurſum ibi,habitationem habeat.& ibi no.Alber.ff.de dam.infec.& in.l.j.§.domum,ibi,hoſpitium ſi in ciuitate maneat,& quæ ſequuntur,& ibi Bar.ff.de libe.agno.& in.d.cle.cauſſam.verſi.quòd ſi forſan,in illis verbis,in domo quam ipſe appellatus habitare cõmuniter cõſueuit,de elect. Et voluit glo.in.d.cle.j.in verbo,domum,& ibi Imo.col.9.verſi.glo.habitare,de for.compe.Specul.tit.de accuſatione.§.qualiter,verſi.ſed nunquid ſufficit citatio.& rurſus tit.de appellatione,parte.2.§.qualiter autem,verſi.cautus etiam ſit.Io.Andr.in.d.c.vlti.col.pe.de eo qui mit.in poſſeſ.Compoſtel.in c.nonnulli,de reſcrip.Alberi.in.4.parte ſtatutorum,quæſtio.51.ſed nunquid ex citatione.Bal.in.d.l.vt perfectius,col.2.C.de anna.except.& in.l.ab eo,col.3.verſi.ibi,requiſiuit.C.quo.& quando iud.& Rapha.Co.con.146.Simon Helias,in.j.dubio.Ro.con.454 in re præſenti,col.2.

De eadẽ re

24 ¶ Et id quidem omnino verum eſt,& eſt communis omnium ópinio,& eſt optima ratio,quam etiam adducit Raph.Co.vbi ſupra,quia ideo fit citatio ad domũ,cùm perſona non reperitur,vt familia citati ei citationem renunciet.Nam illa quæ in contrarium adducta ſunt in prin.huius quæſti.loquuntur & intelliguntur procedere,quoad munera perſonalia,iniuncta ſcilicèt perſonæ ratione ſuę originis:non autẽ quantùm ad alia,quæ acciden-

taliter, vt nostri loquuntur, contingunt: in quibus potius inspicitur quod accidentale est, quàm quod originale, vt pulchrè & scienter scribit Bal. in dicta. l. j. C. de municip. & orig. lib. 10. & Iason in. d. l. j. vbi suprà citauimus. C. de sum. trini.

25 ¶ Hinc autem fit, vt si nuncius referat se citasse reum, aut aliquid ei denūciasse ad domum simpliciter, sine illa adiectiõe, in qua habitat, siue habitare consueuit, non valet ea citatio, tanquam incerta atq; indiscreta, etiã si dicat illum non reperisse, vt expressim voluit Bar. in. d. l. 4. §. prætor ait, colum. 2. versi. sed quid debet nuncius referre. & Alex. consi. 2. consyderatis his de quibus, col. 3. versicu. alia ratione posset, lib. 3. vbi tamen dicit id non omnino ponere pro constanti, tanquam scilicet de ea re subdubitare videatur. Sed tu super hoc omnino vide Ro. eundem Alex. & Fran. Are. in. l. hæres institutus. ff. de acquiren. hæredit. & quæ in simili diximus suprà. §. præcedenti, glo. 6. quæ est in verbo, deulx recors, numero 24. quod tamen intellige, & duob. seq. *An valeat hæc citatio, quæ simpliciter dicitur fiosse facta ad domum sine mētione habitationis.*

26 EX IIS AVTEM QVAE diximus, satis patet, quòd si citandus habet multa domicilia, in quibus habitet, nunc hic, nunc illic, inspiciendum est illud, quod frequentius habitare consueuit, de quo præter text. in. d. clemen. caussam, & ibi glo. in verbo, communiter, Ioan. Andre. & alios, vide & Bar. & Bald. in. l. quòd si dubitet. ff. de acqui. hæredi. & Bar. in. l. cùm de lanionis. §. Sabin⁹. ff. de fund. instruc. Bal. in. c. dilectus, le. 2. colum. 2. versi. quæro an si quis habet, & ibi Cardi. Flor. extra de rescrip. & ipsum Bal. consi. 234. decretum magnifici, col. 2. lib. primo, & ipsum Cardi. in. c. ex parte. B. de foro competen. & in clemen. prima. in. 25. quæstio. eo. titu. Anto. in. d. c. caussam, de dolo & contuma. Ioan. Ferra. in tit. forma respon. rei conuenti, in verbo, in termino, colum. 3. versicu. sed pone in casibus. Firmia. in tractatu de episcopo, in. 3 parte, lib. primi, colum. 3. Lafran. Oria. in repe. c. quoniam contra falsam, in materia citationum, quæstio. 4. Alexan. dicto consil 2. colum. 3. versic. alia ratione, lib. 3. Philip. Fran. in. c. statutum. § cùm verò, colum. pe. versi. quid autem si reus, de rescrip. libro 6. Nam & quis in eo loco habitare dicitur, in quo habitat maiori parte anni, licèt tūc pręsens non sit, glo. in dicta. l. prima, in verbo, maneat, & ibi Bar. colum. 2. ff. de libe. agno. Bal. in. l. si quis ad declinandam, colum. penul. versi. nunc breuiter. C. de episc. & cler. Pau. Cast. in. l. 2. colum. prima. C. de iurisdi. omni. iudi. vbi plus dicit illum censeri in eo loco assiduè habitare, & Matthe. Afflic. decisi. Neapo. 384. non ponam, numero. 11. Et facit ad supradicta quòd voluerūt glo. & Inno. in. c. omnes, de maio. & obedi. & Bar. in. l. assumptio. §. iuris prudentibus. ff. ad municip. *Quid si citandus habet multa domicilia in quibus habitet.*

27 ¶ Sed hoc intelligunt multi, cùm ignoratur, vbi nunc cùm fit citatio, habitet: nam si id certum sit, debet citatio fieri in ea domo, in qua eo tẽpore habitat, cùm citatur: etiam si æquali aut maiori parte anni alibi consueuerit habitare. Id enim voluit Bar. in dicta. l. 4. §. prætor, colum. j. versicu. sed quid si maior, & ibi quoq; Ang. circa medium, Pau. Cast. qui id dicit procedere, etiam si necdum ibi habitasset tres dies, colum. 2 versic. item inquantùm. ff. de damno infecto. Nam & tempus citationis in hoc inspiciendum est, secundùm Specul. titu. de competen. iudi. aditi. §. j. versic. sed nunquid sufficit eum citare. & titu. de citatio. §. sequitur, versicu. sed nunquid sufficit denunciare. Bonifa. Vitel. in tracta. maleficio. tit. forma citatio. accusa. colum. prima, versi. sed qualiter debet fieri citatio. Bal. in. l. vlti. ante finem, in prima lect. ff. de in integ. restit. Paul. Eleaz. Anto. & Imo. in dicta clemen. caussam, & ipse Imo. consi. 105. in caussa quæ vertitur, colum. prima, Roma. dicto consi. 454. colum. 2. Cardi. Flor. consi. 113. Do. Cato, in fi. Rapha. Co. dicto con. 146. colum. prima. Corne. con. 57. in caussa vertente inter priorem, colum. 4. versicu. aduerte etiam, lib. 3. & con. 52. in hac consultatione, col. 2. & iterum vltima. lib. 4. Franc. Aret. subobscurè in dicta. l. hæres institutus, tum colu. 2. tum. 3. ff. de acquir. hæred. & Philip. Deci. consi. 460. viso pūcto, col. vlti. & est optimus tex. in. d. l. 4. §. prætor, in illis verbis, domum in qua degit. *Quid si certū sit, i qua domo habitat tẽpore citationis.*

28 ¶ Quanquam sunt qui simpliciter tenent, quòd si quis æqualiter habitet in duabus domibus, poterit citari in alterutra earum. id enim voluit glo. in dicta clem. caussam, versi. quòd si forsan, in verbo communiter, & ibi Ioan. And. & Cardi. Flor. in. 4. quæstio. de elect. Bar. in. d. l. quòd si dubitet. ff. de acqui. hæredita. Bald. in. c. j. col. 4. versi. si statutum dicit, titu. de milit. vas. qui con. est. Firmia. in tracta. de episcopo, in. 3. parte lib. primo, colum. 3. versi. posset autẽ dubitari. Et hoc videtur probare text. in. l. Labeo, & melius in. d. l. assumptio. §. iurisprudentibus, & in. l. eius qui manumisit. §. Celsus. ff. ad municipa. Et bene facit quod tradit Hostiensis in summa titu. de foro competen. §. quibus ex caussis, qui est secundus, colum. prima, versi. & nedum in vno. A quibus non longè dissidet, quod scribit Rapha. Fulg. *Quid si æqualiter habitat in duabus domibus.*

A

consi.76.factum super quo,colum.2.quòd quis potest citari ad eam domum,in qua solet habitare,etiamsi tunc non habitat,cùm citatur.Sed has contrarias opinio.concordare nititur Alexan.in.d.l.4.§.prætor ait,colum.3.versicu.ex prædictis infert.& ante eum Ange. & Pau.Ca.ibi.& Panor.in.d.c.caussam,col.3.ext.de do.& cōtu.vt apud eos videre poteris. ¶ Nec omiserim quod scribit Ange.Areti.in.§.vlti.colum.3.versicu.quid si habet plures,
29 Institu.de pœna teme.litigan.quòd si quis habet duas domos diuersis temporibus,potest citari vel in ea,in qua sæpius habitat,vel in ea quam tempore citationis habitat.At Bald. fuit in opin.prorsus omnibus contraria.Nempe quòd si quis habitat duas domos diuersis temporibus,vt suprà,poterit etiam in ea citari,in qua non frequentius habitat.Ita enim respondit consi.234.decretum magnifici,colum.2.lib.primo.Et idem voluit Alber.post Guido.Suz.in.d.l.4.§.prætor,colum.prima,numero.5.ff.de dam.infec.Quod posset procedere si tunc habitaret in ea domo,in qua non tam frequenter habitat,secundùm illam Angel. Areti.sententiam.Sed Bal.videtur aliter intelligere.Cæterùm Corne.ne id quoq; prætermittam,dicto consi.52.colum vlti.lib.4.dicit solitam habitationem in hoc casu eam dici, quæ solita est habitari tēpore citationis,scilicèt eo anno,& alijs proximis.Nam si fuit solita habitatio,iam sunt multi anni,quæ desijt solita esse hoc anno,& alijs proximis,nō valeret citatio ibi facta:id est illa qualitas solitæ habitatiōis cōsyderatur respectu anni citatiōis,& aliorū ꝓximorū,nō etiā remotiorū,& ad hoc allegat multa,quæ tu videre poteris.

De eadē re

30 SED SVPER HOC ILLVD dubitari potest.An quis citari potest in ea domo,quam nunc habitat,& habitauit diutius,in qua tamen domicilium non constituit.verbi gratia,scholasticus in loco studij non censetur constituisse domicilium,nisi per decēnalem habitationem.l.2.C.de inco.lib.10.vtrùm igitur poterit citari in ea domo,quam in loco scholarum habitat studij gratia.Dic quòd sic,vt voluit Zenzel.in dicta clemen.caussam,& ibi Imol. colum.4.versi.respondet ad materiam,de elect.& Hostien.in.d.c.vltimo,extrà de eo qui mit.in posses.Et bene facit tex.in.l.lex Cornelia §.ego puto.ff.de iniur.& quæ scribit Hosti.in.c.quòd clericis,in verbo,Parisius commorantes,extra de for.compe.

Scholasticus an citari possit in domo, quā habitat ī uniuersitate.

31 VTRVM AVTEM QVIS citari possit ad domum hospitij siue diuersorij.Dic quòd non, quia ibi habitare non censetur.l.prima.§.habitare.ff.de his qui deiec.vbi Bar.Alberi.Bal. & Floria.ex hoc nuncuparim no.citationē ibi fieri non posse.& allegat præterea ipse Bal. not.à Iacob.in.d.l.4.§.prætor ait.ff de dam.infec.& no.quoq; in dicta clemen.caussam,in verbo,communiter de electio.& idem etiam voluit ipse Bal.qui & id dicit voluisse Vber. Crem.in.l.ea quæ,in fine.C.quomo.& quan.iud.vbi & ad hoc quoq; allegat.l.primā §.domum.ff.de iniur.& idem quoq; Bal.in dicto.c.vlti.colum.2.versi.& est tertia domus,ext. de eo qui mit.in posses.Sed & idem voluit ipse Bart.in dicta.l.prima.§.permittitur,paulò post medium.ff.de libe.agno.Ange.in.l.j.§.vlti.in princi.per eum text.ff.furt.aduer.naut. & Alex.in dicto.§.prætor ait,col.2.& Barb.in repe.rub.de reb.eccle.non alie.col.6.in fi.septimæ limitationis.& in.d.cle.caussam,col.39.vers.quid autem dicatur.& Philip.Deci.in l.nemo de domo,numero.3.ff.de regu.iur.dum allegat Bal.in.d.l.ea quæ.

An hæc citatio possit fieri in domo diuersorii.

32 ¶ Sed hoc tamen duobus modis intellige.Primo quidem vt id non procedat,si is qui citari debet,non habet aliquam habitationem propriam,tunc enim posset citari in eo hospitio,in quo frequentius conuersari cōsueuit.vt voluit Bar.in eo ipso.§.prætor ait,col.2.versi.quid si nō habet,per.l.2.& ibi no.C.vbi de crimi.agi oport.& no.per Inno.in.c.quia propter,in verbo,illud autem penitus,extra de elect.Secūdo etiam modo intellige procedere, nisi quis decreuisset in hospitio diutius habitare:nam quandiu illic habitabit,videtur & illic posse citari,per.d.l.lex Cornelia.§.domum,& ibi Bar.& iterū.d.§.ego puto.ff.de iniur. Et hoc satis videtur voluisse Floria.in.d.§.habitare,dum loquitur de eo qui cōduxisset hospitium ad non modicum tempus,per.l.lex Cornelia.§.domum.

Quid autē si citandus nō habet aliam habitationem. Quid item si decreuit ibi diutius habitare.

33 EX QVIBVS OMNIBVS supradictis satis intelligis denunciationem siue citationem fieri posse ad domum habitationis citati,etiam si non sit eius propria,sed cōductitia,aut precaria,aut alia id genus,quod apertè declarat tex.in.d.l.4.§.prætor ait,versi.sed domum,& ibi Bal.& alij no.ff.de dam.infec.& voluit etiam glo.in.d.cle.caussam.§.quòd si forsan,in verbo,habitare,& ibi Car.Flor.in clemen.j.in.j.no.& Imo.tum col.4.vers.quid si nō habet tum col.9 versi.glo.habitare,de elec.Inn.in.d c.vl.ad fi.de eo qui mit.in pos.Bal.con.242. quia veritas,col.j.li.j.p.l.hęres absens.§.at si qs,&.§.at si quo.ff.de iudi.& Car.Flo.in cle.j. in.10 no.de fo.cōpe.Et facit etiā tex.in.d.l.lex Cornel.§.domū.ff.de iniur.& in.d.l.j.§.habitare,de his ꝗ deiec.& in.l.qui domū,vers.appellamus,& ibi Alberi.ff.ad leg.Iul.de adul.

An ī domo cōductitia.

34 SED QVID DE vagabundo,aut alio qui non habet propriam aut conductitiam habitationem.qua in domo quóue alio in loco citari debet,& potest.vide gloss.Cy.Bar.Bal.Sal. & Angel.in.l.prima.C.vbi de crimi.agi opor.glos.in dicta.l.4.§.prætor ait,in verbo,habitationem,& ibi Bar.columna.2.versicu.quid si non habet.& Alberic.columna prima,versicu.est etiam valde.Innocen.in dicto.c.vltimo,ad finem.& ibi quoq; Hosti.de eo qui mittitur in possess.& in.c.quia propter,columna.5.in verbo,illud autem penitus,extrà de electio.Specula.& Ioan.Andre.in additio.illius in titu.de competen.iudic.adi.§.primo,versicu.sed quid si debitor vagatur,qui quidem versicu.est sub.40.casu.& eundem Specula.titu.de accusatio.parte.3.versicu.si autem sit vagabundus.Bald.in dicta.l.vt perfectius,col.2.in duobus locis.& ibi etiam Angel.columna quoq;.2.C,de anna.exceptio.Ange.in dicta l.hæres absens.§.primo,columna.3.versicu.& qualiter sit citandus.ff.de iudici.Imol.in dicta clemen.caussam,columna.9.versicu.an autem sufficiat,de electio.Cardi.Flor.in dicta clemen.prima,in.28.quæstio.de foro competen.Panormita.c.vltimo,columna.6.versicu.potest intelligi,& multis sequen.eodem titu.Ioan.Ana.in.c.primo,extrà de rapto.Maria.Soci.latè in.c.licèt,columna.20.versic.secundò quæro vbi vagabundus,extrà de foro competen.Petr.Ferrar.in titu.forma respon.rei conuenti,colum.4.versicu.quid autem si nullam.Matthe.Afflic.in constitu.Siciliæ incip.citationis literæ,columna.4.versi.quartò no.Firmi.in tracta.de episcopo,parte.3.li.j.colum.4.versic.octauò quæro. *Quid de vagabundo.*

35 QVID AVTEM de exule,siue bannito vel perpetuò,vel ad tempus,qua item in domo aut loco citari possit.Nam & de hoc aliquando in materia retractus dubitari vidimus.Id autem cognosces ex.l.ad cognitionem,& ibi no.à docto.ff.ex quibus caus.in possessio.eat.& Alberico illo,cui laus practicæ præ cæteris tribuitur,in.l.relegatorum.§.hæc est differentia.ff.de interdic.& relega.vbi dicit non meminisse se ita clarè legisse,quàm in dicta.l.ad cognitionem.Sed vide tamen textum in.l.filij.§.relegatus,& iterum in.l.eius qui manumisit.§.vlti.ff.ad municip. *Quid de exule.*

36 QVID ITEM de monacho.& certè Innocen.in.c.ex ore,circa medium,& ibi quoq; Hostien.columna vltima,Ioan.Andre.etiam circa medium,& Panormita.colum.item vltima,extrà de priuile.dicunt monachum non alibi habere domicilium,quàm in suo monasterio.& sequitur Bald.in sua margarita,vbi dicit de hoc esse meliorem textum totius iuris in.l.omnes,in fine prin.ibi,in suis laribus & domicilijs constituti.C.de episcop.& cleric.& sequitur etiam Barba.in clementi.caussam,columna.54.versicu.& limita prędicta,de elect.Et vide Bar.in.l.prima,colum.2.versicu.iuxta prædicta.ff.ad munici.& in.l.ciues,circa medium.C.de incolis,lib.10.Docto.in.c.postulasti,de foro compe.& Pet.Anca.post Lap.in.c.vlti.in.4.not.de officio deleg.lib.6.dum tractant cuius loci monachi sunt ciues. *Quid de monacho.*

37 QVID AVTEM de domo beneficij ecclesiastici,id est sacerdotij.nam & hoc quotidie versatur in caussis forensibus.Id quod intelligo,si citandus ibi non habitat:quia si habitet,res est sine dubio,per ea quæ suprà diximus.An igitur valeat citatio facta in domo beneficij in quo beneficiarius nō habitat.vide tex.glo.Inn.tum col.j.non semel,tum in fi.in.d c.vlt.& ibi quoq; omnino Bal.circa mediū,Imo.Card.Flor.Panor.& Barb.extra de eo qui mit.in pos.glo.in.c.quia in tātūm,in verbo,plures,in fi.& ibi quoq; Panor.ad fin.& latius Philip.Deci.ext.de præben.Inn.Hosti.Io.And.Anto.& Panor.in.d.c.ex ore,quibus locis suprà citauimus,ext.de priuil.Archi.omnino in.c.statutū,col.5.in verbo,actor & reus,& ibi Ioan.And.col.pe.& Domi.& Philip.Fran.vtrūq; in.§.cùm verò,illum col.4.hūc col.j.de rescri.li.6.eundē Archi.in summa.3.q.6.& in.c.si clericus.11.q.j.Spec.ti.de accusatione.§.j.versic.sed nūquid sufficit.&.§.seq.& ti.de cita.§.j.versi.& no.quod si.Collec.in.c.ex parte,col.vl.extrà de foro cōpe.Io.And.Anto.Panormi.Maria.& Barb.in.d.c.postulasti,eo.ti.Io.And.& Anto.in.c.vl.eodē quoq; ti.Bal.in.l.omnes,in.2.nō.C.de epi.& cler.& in.l.senatores,in fi.ff.de senat.& in.l.ab eo,colum.vlt.versi.& no.quòd quoddā.C.quo & quan.iud.& in.d.l.vt perfectius,col.vl.versi.ad sententiā non sufficit,in duobus locis,& ibi quoq; Alber.col.2.nume.4.& Ang.etiā in duobus locis.C.de anna.excep.& eundem Bal.in.c.dilectus,le.2.circa medium,& ibi etiam Anto.Imo.Domi.ext.de rescri.D.à Rota deci.48.valet citatio ad domū,in.j.addi.in nouis,& iterū deci.82.in caussa,etiam in nouis.& deci.228.voluerūt,etiā in nouis.& deci.523.nota qđ in caussa,in antiquis.Io.Fab.in.§.vlti.col.pe.versi.quid si nō repiatur,Insti.de pœna teme.litig.Anto.& Panor.in.c.caussam,de dol.& cōtu.Ro.con.342.quo ad primū,col.2.vers.est etiā nulla.& con.361.in casu,col.2.versi.nec refragatur.& omnino Card.Flor.in.d.cle.caussam.§.quod si forsan,in.3.no.& latius in.4.opp.rursumq; *An clericus citari possit in domo beneficii.*

in.2.quæstio.& ibi laté Barb.colum.49.versi.nota quòd licèt quis,de elec.& eundem Cardi.in clemen.j.in.2.quæsti.de iudi.& Masue.ti.de adiournamentis,qui est omnium.j.in.§.item & similiter.Steph.Bertran.consilio.101.quamuis non sit,libro.3.& omnium latissimè Fely.in.d.c.dilectus,le.2.colum.j.& multis seq.extrà de rescrip.Suprà autem in præcedenti glo.diximus quid de domo habitationis vxoris,vtrùm vir absens ad eam domum citari possit,ibi vide.

Incarceratus qua in domo citari debet.

38 SED ET QVAESTIONIS est de eo qui detinetur in carcere fortè ob maleficium,an poterit citari ad domum solitæ habitationis,aut quo alio in loco.Et certè glos.not.in.l.2.& ibi quoq; Bal.Saly.& Ange.C.quib.ex caus.maio.in integr.restitu.tradunt eum citandum in domo solitæ habitationis.& sequitur idem Bald.in.l.vltima,in.2.lectu.post principi.ff.de in integr.restitu.vbi eam dicit no.& in.c.dilectis,columna.2.versicu.ibi plenariam,& ibi quoq; Philip.Franc.columna prima,extrà de appellatio.vbi ipse Bald.eam dicit singul.& Guid.Pap.singu.85.citatio ad sententiam.Sed si scire vis plenius an & quomodo incarceratus citari debeat,& possit,vide Bar.in.l.2.in fine,& ibi Saly.Ang.Pau.Cast.Ro.Alexan.columna prima,in fine.& plenissimè Iaso.in.7.not.ff.de in ius vocan.Bart.in.l.is qui reus,colum.vltima,& ibi Imo.ff.de publi.iudic.& ipsum quoq; Bart.consilio.228.Catarina accusauit,colum.2.versicu.quintò quia ipsa.Bal.in.l.ignorare,in fine.C.de restitu.milit.& in sua marga.colum.3.versicu.citandus non est.Salyce.in dicta.l.2.quibus ex caus.maio.Ange.consilio.65.per habentem,versicu.super secundo.Imo.Pau.Cast.in.l.quæsitum.ff.de re iudica.eundem Pau.in dicta.l.2.C.quib.ex caus.maio.& in.l.sed & si quis.§.j.ff.si quis cautio.& consi.321.visis actis,in fine,lib.j.& Francis.Areti.consilio.131.consultissime domine Collateralis in caussa Ioannis,in fine,& Philip.Francũ.in dicto.c.dilectis.Matthe.Afflic.in tractatu protomixeos,in verbo,vt intra.30.dies,colum.9.versi.quinto no.

An necesse sit hanc citationẽ uenire ad notitiã citati.

39 SECVNDO PRINCIPALITER quæro,An necesse sit citationem domi factam venisse ad noticiam citati,vt ob eam adstringatur.Pleriq; omnes negãt id necessarium esse,tanquam sit in culpa,quòd non reliquerit procuratorem,aut alium qui nunciare possit,& inter hos glos.in.l.ex consensu.§.vltimo.ff.de appel.& expressius in.l.prima.§.vltimo.ff.quando appellatum sit.& in.l.prima.§.item cùm ex edicto,in verbo,propositum,& iterum in verbo noticiam.ff.quæ senten.sine appellã.rescinden.& in dicta.l.vt perfectius,in verbo,domicilium,per illum textum,& ibi quoq; Bald.qui & hoc dicit procedere in criminalibus,colũ.2.versicu.attende etiam,& Salyce.etiam columna.2.in.3.oppositione.C.de anna.exceptio.& in.c.caueant,& ibi Cardi.Alexan.3.quæstione.9.Innocen.in.c.ex literis,extrà de exces.prælato.& in.c.ex tuæ,colum.2.in verbo,edictum,extrà de cleri non residen.Specula.titu.de citati.§.sequitur,versic.sed nunquid sufficit denunciare.Ioan.And.in.c.præsumitur,de regu.iuris,lib.6.in mercuri.Dy.in.l.4.§.abesse,& ibi Paul.Cast.in dicto.§ prætor ait,col.prima,& iterum.2.ff.de dam.infecto.Iaco.Ra.& Alber.in.l.si quis posteà.ff.de iudic.Gof.in summa,vt lite non contesta.§.item quæritur quid si edictum.& Alberic.in.l.properandum,in princip.colum.5.numero.11.C.de iudic.Bar.& Saly.in.l.licèt,per illum tex.iuncta glo.C.de repud.& idem Saly.in dicta.l.ab eo,& ibi quoq; Ang.per illum textum.& Barb.in additio.Bald.C.quomodo & quando iudex.Cardi.post Zenz.in clementi.prima,in.11.notabi.de foro competen.& omnes vbiq;.Et idem de citatione quæ fit per edictum voluit Barto.in.l.& post edictum,in.2.quæstio.ff.de iudici.licèt nonnulli in citatione,quæ domi fit,teneant contrarium,nisi saltem ei familia denunciarit,scilicèt Iacob.Ra.& Alber.in.l.satis.ff.de in ius vocando.Matthe.Afflic.in constitutio.Siciliæ incip.citationis,in primo notabi.in fine.vbi & alios allegat,qui id tamen non dicunt,& iterum columna eiusdem constitutionis.5.versic.an autem si ista,rursumq; columna penulti.in.14.no.

Presumitur quis scire, quod ad domũ eius est denunciatũ

40 ¶Est tamẽ illud verissimum,quòd quilibet scire prẹsumitur,quod ad eius domum,quam inhabitat,est denunciatum.glo.in.l.si tutor,in verbo,ostenderis,& ibi Barto.& Baldus.C.de pericu.tut.Iacob.Aren.& Bald.in.l.scire oportet.§.oportet.ff.de excusatio.tutorum.& Bart.in.l.quidam decedens.§.vltimo.ff.de adminiſt.tuto.Alber.in.d.l.vt perfectius,col.2.numero.5.C.de anna.except.vbi id dicit notandum.Bal.in.c.quoniam frequenter.§.porrò,extra vt lit.non contesta.vbi id tamen ita intelligit,vt sit eius rei leuis præsumptio,nec ob id quis constituatur in vera contumacia,nisi ei fuerit denũciatum à domesticis & amicis,de quo posteà dicemus.& idem Bal.in repetitio.l.primæ,colum.antepe.versicu.tertiò quæritur.ff.de lega.2.& in.d.l.ab eo,colum.3.versi.sed nunquid præsumitur,vbi & post Iaco.Aren.vbi suprà hoc intelligit,nisi esset absens in loco multum remoto.idem Bald.aut

quisquis is fuit,inter consi.illius consi.295.Petr.Lombardi,colum.prima,li.3.& consi.126. citatio facta ad domum,in.j.dubio,lib.4.Ange.in.l.de tutela,in.2.no.C.de in integ.restit. Fulgo.consi.76.factum super quo,colum.vlti Firmia.in tractatu de episcopo,li.j.parte.3. versi.subdi potest alia.

41 ¶ Porrò ipse Ange.con.186.repetito consi.216.visis igitur supradictis,col.j.scribit ex citatione domi facta præsumi domesticos & familiares id denunciasse citato,per no.à glo.in l.si legibus.C.de episcop.audien.intermisso tamen aliquo spatio,intra quod verisimile sit citatum eorum notitiam habuisse,quæ domi gesta sunt.l.Titius.§.Lucius.ff.de lib.& posthumis.Ideoq; Iason,sris est,quidam enim non leuibus argumentis ducti dicunt esse Alexand.in.§.sed istæ,columna.25.versicu.& per ista puto,Institu.de actio.reprehendit Bald. qui in.l.2.§.penulti.in fine.ff.si quis cautio.dicit stari iuramento alicuius,an quod ei denũciatum est ad domum ipsius,ad suam ipsius notitiam peruenerit:quoniam vt dicit ipse Iason,cùm præsumptio sit ad eius notitiam peruenisse,non creditur eius iuramento,ad probandum contrarium,per multa,quæ ibi allegat. Tamen illud dictum Baldi sequitur ipse Alexan.in.l.de pupillo.§.nunciationem,colum.vlti.ff.de no.ope.nuncia.& in addi.Barto. in.l.inter omnes.§.rectè.ff.de furt.& Alciat.in tracta.præsumptionum,regula.3.in.16.præsumptione,numero.2.Sed & idem quoq; voluit Nico.Mat.in lect.Bart.in.l.scire oportet. §.sufficit,in fine.ff.de excusa.tuto.& sequitur etiam & dicit singu.Firmia.in tracta.de episco.lib.j.parte.3.colum.3.versi.potest autem citatus.

De eadẽ re

42 ¶ Ex ijs autem illud consequitur,quòd ex hac citatione siue denunciatione aut notificatione facta domi.inducitur præsumpta tantùm scientia,& non vera,sicuti nec vera contumacia,vt voluit glo.in cle.caussam,in gl.pe.& ibi Barb.col.19.versi.vnde poterit citari:de elec.& Old.& Alber.in.l.j.§.item cum edicto.ff.quę senten.sine appel.rescin.&.D.à Rota deci.49.si fertur sententia,in nouis.& iterũ deci.364.cùm iura,etiam in nouis.& deci.500. nota si feratur,in antiquis,vbi ex hoc dicunt tempus appellandi non currere statim à tempore huius denunciationis,sed tantùm à tempore notitiæ.vt & ipsi volunt deci.137.appellatus,in nouis.& sequitur Philip.Franc.qui tamen limitat in.c.bonæ,col.6.versi.octauò debet appellari,extra de appel.& in.c. concertationi,paulò ante fi.eodem titu.lib.6.& Firmia.in.d.tracta.de episcopo,lib.j.parte.j.colum.2.in.7.quæstio.& iterum eiusdem lib.parte.3.versicu.extra dicit,vbi ex hoc tradit,eum cui denunciatum est domi,posse appellare, etiam post tempus appellationi præstitutum.quod & voluit Bal.in.l.ea quæ,col.2.C.quo. & quando iudex.& iterum in.l.consentaneum,colum.3.versi.quęro vtrùm in hac,eo.titu. & Pet.Anca.consi.372.pro declaratione,paulò ante finem.Et ita in hoc regno vtimur.Vide tamen glos.in dicta.l.prima.§.vltimo.ff.quando appella.sit & Bal.in.l.prima.C.quib. ex caus.maio.& in authen.hodie,colum.2.versicu.& scias.C.de appella.vbi de hoc latius. Sed & eundem vide in.c.primo colum.3.versicu.item no.quòd iudex,titu.de milit.vasal. qui contumax est,vbi dicit post Iacobum Arenarium,quòd verus cõtumax est,si quis citatus ad domum sciuit se citatum,& non comparuit.quod & voluit eo non memorato Alexand.in.l.properandum.§.& si quidem,colum.2.versic.ex hac solutione.C.de iudi.de quo tamen vide Alberi.post alios ibi colum.10.versi.ex prædictis.

De eadẽ re

Appellãdi tempus nõ currit à tẽpore denũciatiõis factæ domi.

43 TERTIO PRINCIPALITER QVAERO.An ista citatio siue denũciatio aut oblatio ad domum fieri possit,etiam si citandus possit reperiri,an verò tum demũ tantùm,si fuerit perquisitus,& non inuentus.Aliqui dicunt indiscriminatim hanc citationem fieri posse,etiã sine perquisitione citandi,per dictam.l.scire oportet.§.qui autem.ff.de excusatione tutor. cùm dicitur,vel in faciẽ,vel ad domum.quasi nihil intersit,vtrùm horum fiat,cùm in alternatiuis sufficiat alterum fieri.c.in alternatiuis,de regulis iuris libro.6.cum concordan. ibi adductis.Et est propè similis textus in dicta clemen.prima,de foro competen.cùm dicitur,personaliter,vel ad domum.Et in hac opinione expressim fuit Dynus.in.l.prima,in principio.ff.de liberis agnoscen & Lucas Pen.in.l.prouincialium,columna prima,in fine C.de erogatio.milit.anno.libro.12.& Florianus in.l.prima.§.habitare,columna prima.ff. de ijs qui deiec.vel effud.& Nicol.Neapolita.in lect.Bart.in dicta.l.scire oportet.§.oportet.ff.de excusatione tutorum.

Citatio aut denũciatio an fieri possit sine perquisitione personæ.

Qui dicũt fieri posse.

44 ¶ At maior pars atq; potior constanter affirmat,hanc citationem esse succedaneam eius quæ fit in faciem,vt videlicèt fieri non possit,nisi cùm citandus perquisitus inueniri non potuit,per textum optimum in dicta.l.prima.§.permittitur.ff.de liberis agnoscen.cùm dicitur,aut ad domum denunciare,si nullius eorum copiam habeat,& ibi not.Iacob.Aren.

Qui cõtrà negant.

Alber.& Bar.& tex.in dicta.l.4.§.prætor.ff.de damno infecto,ibi,dum ei qui aberit,prius domum denunciari iubeam,& ibi etiam no.Dy.sibi contrarius,Ricard.Malumb.Bar.Alberi.Imo.Pau.Cast.Alexan.qui hanc dicit esse communem opinionem,& alij.ff.de damno infec.& etiam text.in.l.aut qui aliter.§.primo.ibi,& si fortè non sit,cui denuncietur.& ibi Alberi.in.3.notabili.ff.quod vi aut clam.& in dicto.c.caussam,& ibi glos.in verbo,ad domum,Panormita.columna prima.versicu.& primò not.Barb.& alij,de dolo & contu.& in dicta clemen.caussam,versic.quòd si forsan,& ibi Pau.Eleaz.Imo.columna prima.& iterum.3.versicu.ex prædictis patet,& Barb.char.antepenul.versic.quid autem si iudex,de electio.glos.in.l.si finita.§.si plures,paulò post princip.glos.magnæ.ff.de damno infec.Innocen.& propè omnes in dicto.c.vltimo.de eo qui mit.in posses.Specul.titu.de accusatione.§.primo.versic.sed nunquid sufficit.Archi.in.c.primo,columna.6.in verbo,infra mensem,de electio.lib.6.Guil.à monte Laud.in.c.primo in verbo,contemnant,de foro competen.lib.6.Bonifac.Vitel.in tracta.malefici.in titu.forma citationis accusati,colum.prima,versicu.sed qualiter debet fieri.Collecta.in.c.cùm in tua,versicu.quid si apparitor,qui ma accusare possunt.vbi ex hoc quoq; dicit post Petrum Bo.quòd si apparitor veniens ad domum eius quem vult citare,eum in itinere reperit,nec aliquid ei dicit,sed iter suũ continuans domum eius adit,ibiq; eum citat,non valet huiusmodi citatio.Barto.in tractatu de citatio.quæstio.2.Alberi.in.l.prima,columna penul.versicu.sed nunquid.C.de hæredi.instituen.& in.l.vt perfectius.C.de anna.exceptio.vbi tamen dicit vidisse se vbiq; seruari contrarium.& in.4.parte statutorum,quæstio.51.sed nunquid ex citatione.Bald.in.l.vltima,columna prima.C.de iure domi.impet.& in dicta.l.scire oportet.§.primo.ff.de excusatio.tutorum.& in.l.si accusatoribus,columna.2.C.de accusat.& in.c.primo.columna.4.versicu.dicit Andre.de Pis.titu.de milit.vasal.qui contu.est.& consilio.48.si creditor,libro.3.vbi & id dicit procedere in oblatione,quæ alteri debet fieri,vt scilicèt domum fieri non possit,nisi perquisito eo,cui fieri debet.& consilio.145.inuentarium,columna prima lib.4.& in sua margar.in verbo,citatio,columna prima.versic.citatio ad domum non est,vbi in id dicit sing.glos.in dicto.§.si plures.Lucas Pen.in.l.penul.in fine.C.de dignit.lib.12.Fulgo.consilio.76.factum super quo,columna prima.Panormitanus in clemen.prima.& ibi quoq; Cardi.Flor.in.2.quæstio.de iudicijs,& idẽ Panor.consi.43.ex omnibus,col.prima lib.2.& consil.84.arbitror indubiè,eo.lib.2.idem Cardi.in clemen.prima.in.10.not.de foro competen.Ange.Are.in.§.feræ,colum.vlti.Insti.de re.diuisi.& in.§.omnium autem,qui est vlti.colum.2.versi.quæro an sufficiat,Insti.de pœna teme.litig.Ro.consi.454.in re præsenti,col.2.Nicol.Mil.in suo repertorio,in verbo,citatio prima debet fieri psonaliter Maria.in tracta.de cita.arti.17.versi.circa septimum.Ferra.in tit.forma respon.rei,in glo.2.col.3.versi.amplius quæritur.Alex.consi.2.consyderatis,in prin.lib.3.Lafran.in repeti.c.quoniam contra falsam,in materia citationum,col.j.versi.tertiò quæro,de proba.Firmi.in tracta.de episcopo,in.3.parte lib.j.col.3 versi.cõgruenter.Corne.consi.52.in hac consultatione,col.2.versi.est etiam aliud,lib.4.Guid.Pap.consi.121.indubitanter,in.5.dubio.& singu.82.citatio potest fieri.Card.Alex.in.c.j.colum.2.titu.de mili.vas.qui contu.est.& omnes vbiq; de hac re loquentes.Et hoc apertè exprimit nostra cõsuetudo hîc,cùm dicit,si le retrayant ne peult trouuer lachapteur.Alternatiua autem,quæ in quibusdam iuribus reperitur,vt diximus in præcedenti ver.nõ electionis est,sed ordinis:vt scilicèt seruetur prior,si fieri possit:sinminus,posterior,vt alia iura declarant in prin.huius versi.allegata:nam & similis interpretatio fit in.c.mandato,de prẹben.lib.6.cum alijs concord.adductis per glo.ibi,& in.d.c.in alternatiuis,de reg.iuris lib.6.

Quid si semel fuerit citatus in faciem.

45 ¶ Id quod tamen nonnulli intelligunt,nisi quis semel fuerit citatus in faciem.Nam satis erit posteà,vt dicunt,eum citari ad domũ,etiã si ipse possit reperiri.Ita enim voluit Innocen.in.d.c.vlti.col.j.de eo qui mit.in poss.D.à Rota deci.48.valet citatio,in prin.in nouis.& deci.395.nota valet citatio,in antiquis.Bar.in.d.l.j.§.permittitur,col.j.ff.de lib.agno.& in.d.l.4.§.prætor ait,col.j.versi.sed quæro an est necesse.ff.de dam.infe.per no.in.l.& post edictum.ff.de iudic.& in authen.qui semel.C.quo.& quan.iud.Bal.in.d.l.vt perfectius,colum.2.& ibi quoq; Ang.col.item.2.C.de anna.excep.& in.c.significauit,col.2.versi.quæro an isti fundatores,extra de testib.& in.d.c.j.tit.de mili.vas.qui contu.est,& in sua marga.
40 in verbo,citatio,col.j.versi.citatio ad domum sufficit.Matthe.Afflic.in consti.Siciliæ incip.citationis literæ,in.j.no.Nicol.Mil.in verbo,citatio ad domum ad sententiam.

Quid si lis sit cõtestata

¶ Intellgũt & alij,vt ante litis cõtestationẽ omino quis debeat citari in personã,si reperiri

possit. Post autem litem contestatam possit indiscriminatim, & sine alia perquisitione citari domum. Nam hoc quoq; voluit ipse Innocen. in dicto. c. vltimo. columna. 2. de eo qui mit. in possess. & Cy. in authen. sed & si quis, in. j. quæsti. C. de testibus. per tex. in. d. l. ab eo, vbi idem voluit Bal. col. vlti. versi. & nota quod post litem contestatam. C. quomo. & quã do iudex. Bar. in. d. l. 4. §. prætor ait, col. vlti. versi. & dico quia ille, & ibi Alberi. colũ. j. ff. de dam. infec. & idem Alberi. in. d. l. vt perfectius, post medium. C. de anna. except. Bald. in. d. c. j. col. 4. versicu. quæro vbi quis citatur, titu. de mili. vas. qui contu. est. & Ro. d. consi. 454. in re præsenti, col. 2. Floria in. l. in lege Aquilia. §. si debitum, col. 2. versi. item aduerte quòd quando. ff. ad leg. Aquiliam. & Matthe. Afflic. qui alios allegat, in constitu. Siciliæ inci. probationum incursibus, col. 3. in. 3. no. Cardi. Alex. in c. caueant, col. 2. 3. q. 9.

47 ¶Intelligunt item alij, vt citatio semper fieri possit ad domum, quãdo citatus antè etiam semel comparuit in iudicio. Hæc enim fuit sententia Bar. in. d. l. j. §. permittitur, in. 2. nota. ff. de lib. agno. & in. d. l. 4. §. prætor ait, col. j. vbi suprà, in illis verbis, si verò ab initio. & rursum col. vl. versi. & dico quia ille, & ibi etiam Pau. Ca. post prin. & Alex. qui affert concordant. colum. 4. ff. de dam. infec. & D. à Rota. d. deci. 48. in nouis, & d. deci. 395. in antiquis. Collect. in. d. c. vl. col. j. de eo qui mit. in posses. Pet. Ferra. in tit. forma respon. rei conuenti, col. 3. Firmia. in. d. tracta. de episco. vbi supra, versi. nec prætereo quòd citatio. D. Aufrer. in stylo curiæ parlamenti. §. item sciendum est. Nicol. Mil. vbi supra proximè, versic. ab hinc 2. Sed tu de hoc vide plenissimè per Alex. in. d. §. prætor ait, col. vl. vbi hanc opin. defendit aduersus Imo. & Ro. ibi, & alios citat, qui & ab hac opi. stant. eum ibi omnino videto. Nos autem passim vtimur vt semper in personam fiat, si inueniri possit, aliàs ad domum *Quid si semel comparuit in iudicio.*

48 ¶Sed & deniq; id nonnulli intelligunt, vt procedat in caussis ordinarijs, & quæ nullam celeritatem desyderant extraordinariã. In alijs autem, vt in caussa damni infecti, ex. l. j. ff. de dam. infec. alijsq; quæ ponuntur in. l. vlti. ff. de appel. recip. sufficiat partem non reperiri in iudicio, vt ad domum citari possit. vt expressim voluit Bar. in. d. l. 4. §. prętor ait, col. j. ff. de dam. infec. vbi est optimus tex. in hæc verba. prætor ait, dum ei qui aberit domum denunciari iubeam. Abesse autem videtur, & qui in iure non est. Is enim loquitur in caussa damni infecti, quæ celeritatem desyderat, vt diximus, nam in alijs, vt subdit Bar. non satis esset illum abesse in iudicio, de quo dicemus in quæstione sequenti. *Quid ĩ cãis extraordinariis.*

49 QVARTO IGITVR CONSEQVENTER QVAERO. An citandus, vt reperiri possit, conquiri debeat in tota ciuitate vel prouincia. An verò satis sit in sua tantùm domo. Et hoc quidem sufficere videtur, vt tradit glo. no. in. §. si verò etiam quidem, aliàs incipit, si verò semel, in verbo examinet, in authen. de exhi. reis. quam sequitur Bal. qui eam dicit sing. in. l. consentaneum, col. vl. C. quo. & quando iudex. & rursus in sua marga. in verbo, citatio, colum. j. versi. citatio ad domum non est. & Ro. qui & eam dicit sing. d. con. 454. col. 2. versi. nec quidẽ necesse. & Barb. in. d. cle. caussam, char. antepe. de elect. atq; ita in Gallia vtimur. Sed tu tamen de hoc vide plenius Inno. & Cardi. Flor. in. d. c. vl. de eo qui mit. in poss. Hosti. Anto. & Panor. latè in. d. c. caussam, de dol. & cont. Bart. in. d. l. j. §. permittitur. ff. de lib. agno. & in. d. §. prætor ait, col. j. & ibi quoq; recentiores, & maximè Alex. & Panor. d. cons. 43. col. j. versi. secundò moueor, li. 2. Cardi. Flor. post antiquiores in. d. cle. caussam, versicu. quòd si forsan, in. j. q. & ibi quoq; Imo. col. 3. de elec. Ferra. ti. forma respon. rei, in glo. 2. col. 3. versi. sed circa hoc. Lafran. in repe. d. c. quoniam contra, in materia citationũ, col. 2. vers. sed dubitatur in casu. Cardi. Alex. qui eam glo. dicit sing. in. d. c. j. col. 2. tit. de milit. vas. qui contu. est. & Matthe. Afflic. in. d. constitu. Siciliæ incip. probationum incursibus, col. 3. versic. an autem nuncius. Sed ante omnia vide tex. in. l. j. §. dies, versic. adeundi. ff. quan. appel. sit. An autem credatur nuncio dicenti se perquisiuisse citatum, nec inuenisse, Ideoq; se domum illum citasse, diximus supra. §. proximo glo. 6. quæ est in verbo, deulx recors, numero. 23. ex eo quoq; fit, & duobus seq. *An necesse sit citãdum perquirere in toto urbe uel quo modo.*

50 QVINTO ITEM CONSEQVENTER QVAERO, quid si statutũ dicat simpliciter, quòd quis possit citari in faciem, vel ad domum, vt fit de iure communi, vti supra diximus in principio. 3. quæstionis. non aliter exprimendo, vt prius cõquiratur, quàm citetur domum. An & tunc tamen primum cõquiri debet, vt domum citari possit, vt de iure communi diximus in dicta. 3. quæstione. In qua re doctores nostri variant. Sunt enim nonnulli, qui dicunt id statutum esse intelligendum secundum ius commune, ideoq; nec tunc citationem domum fieri debere, nisi cùm citandus inueniri non potest. In hac enim sententia fuit Fanciscus Rampo. in. l. vltima. §. in computatione. C. de iure deliberandi, prout eum retulere Imola. *Si statutum dicat quem posse citari in faciẽ uel ad domum, an cõquiri prius debet*

eius discipulus,& Romanus.in dicta.l.4.§.prętor ait.ff.de damno infecto.Fuit & in hac sententia Mathesalanus.in.85.notabili.mirabile dictum.& Stepha.Pheder.vir cui paucos anteponere ac ne æquare quidem siue comparare ausim,in suo laudatissimo opere de legũ interpretatione,in.2.parte princip.pag.2.dum reprehendit Bar.contrarium tenentem in d.l.4.§.prætor ait,de dam.infecto.vt posteà dicemus.& rursum expressius eiusdem partis pag.12.versi.& ex prædictis.Nam & sunt qui generaliter dicunt statuta omnino esse interpretanda secundùm ius commune,& non vt aliquid addant.& inter cæteros Inno.Hosti. Ioan.And.& Compostel.in.c.caussam quæ,de rescrip.& Saly.in.d.l.vl.§.in computatione C.de iure delibe.cum concord.ibi adductis à Corne.& cæteris recentioribus.Quibus ad-de Alcia.Paradoxorum.li.5.c.15.

51 ¶Cuius sententiæ multæ sunt,nec leues rationes.Prima,quia statuta iuri cõmuni conso-na videntur inducta ad confirmationem ipsius.l.quia actionũ.ff.de præscrip.verbis.&.§.j. versi.aliquando,Insti.de bono.posses.Ergo non debent eius contrarium inducere,aut operari.l.legata inutiliter.ff.de leg.j.&.l.cùm vinum,& ibi Alberic.ff.de trit.vino.& ole.lega. cum si.præsertim cum eadem res non debeat iure diuerso censeri.l.eum qui ędes.ff.de vsu ca.&.c.quia circa,extra de priuil.cum alijs concord.à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.232.tertia ratio.Id quod tamen esset,si huiusmodi statuta ius commune confirmarent,& idem infirmarent.Et hanc item rationem ita confirma, quia lex in dubio non pręsumitur ijsdem verbis vnã rem diuersis modis terminare.l.nam hoc iure.ff.de vulg.& pupil.&.l.quamuis.ff.de impub.& alijs substi.cum si.

Statuta iuri cõsona idipsum confirmant.

52 ¶Secunda ratio,quia cùm leges cõmunes sint multò antiquiores istis legibus municipalibus,& longiori tempore,& pluribus in locis,vtpote in vniuerso propemodum orbe obseruatæ,non est ab ipsis facilè & in dubio discedendum.l.minimè.&.l.si de interpretatione. ff.de legib.Nam & à consilijs maiorum nostrorum & prudentiorum non est recedendum c.j.&.c ne innitaris,extra de cõsti.& hinc vetustatis authoritas dicitur,in.§.illud,in prin. in authen.de appel.& facit.c.ita dominus.19.distin.cùm dicitur,quod accepit à veteribus non sequẽdo,& ibi gl.& tex.in.l.testamenta omnia.C.de testa.vbi ita scribitur,mosq; namq; retinendus est fidelissimæ vetustatis,& alia propè infinita à nobis cõgesta in nostro tractatu primigeniorum.Constat autem præter legum nostrarum antiquitatẽ,eas à deo per ora principum fuisse promulgatas.l.2.& ibi no.ff.de legib.&.l.vl.C.de prescrip.long.tempo.& diximus supra in rub.con.11.igitur satis.Aut certè per iurisconsultos summos æquitatis arbitros.c.responsa.2.dist.

A legibus antiquis nõ facilè discedendum.

53 ¶Tertia ratio hæc est.Licèt aliquando liceat,atq; expediat leges antiquas mutare.c.non debet,in prin.extra de consan.& affini.& ibi concor.à glo.& doc.quod & ex externis scriptoribus astruit Liuius grauis author ex.l.Valerij oratiõe li.4.belli Macedonici,& epistola Artaxerxis,quæ scribitur Esther.16.eodemq;.c.vl.Tamen in rebus nouis constituendis euidens esse vtilitas debet,vt recedatur ab eo iure,quod diu æquum visum est.l.2.ff.de consti.princi.&.c.cùm consuetudinis,& ibi glo.vl.extra de consue.&.d.c.non debet.& Aristoteles ille Stagirita omnium philosophorum summus li.2.Politicorum.c.6.ad finem,multis magnisq; rationibus ostendit,veteres leges vel paulò deteriores non facilè mutandas esse.Ipse autem Liuius eodem li.4.Adeo(inquit)nihil motum ex antiquo probabile est:veteribus,nisi quæ vsus euidẽter arguit,stari malunt.& Plutarchus in libro Politicorum ad Traianum,scribit nouis legibus ingenia populi moderari velle non modò non facilè,sed nec tutum quidem omnino esse.Vt omittã Platonem in Minoe miris multisq; modis ac rationibus ostendere legem immutabilem eandemq; esse & permanere debere.Cui concinens Cicero li.3.de re publica,apud Lactantium de vero cultu,qui est li.6.c.8.Est quidem (inquit)vera lex recta ratio naturæ congruens,diffusa in omnes,constans,sempiterna,&c. Et post pauca.Huic legi nec propagari fas est,neq; derogari ex hac aliquid licèt,neq; tota abrogari potest.Nec verò aut per Senatum aut per populum solui hac lege possumus.

De eadẽ re

54 ¶Quarta,non est absurdum statuta idem omnino cõcedere atq; statuere,quod ius ipsum commune:atq; sic existimari,censeriq; ipsum ius commune & vetus,non autem statutum aut ius nouum,vt per glossam.& doct.in.c.j.de consti.lib.6.Bar.& alios in.l.j.in prin.ff.ad leg.Falci.cum alijs multis concordan.ibi adductis à recentioribus.Et est bonus text.in.c. pastoralis,extra de fide instru.& in.c.ex parte,le dernier,& ibi Anto.de verborum signifi. Quia potius credendum est,statuentes voluisse aut legem veterem fortè obscuram aut ignotam declarare & omnibus innotescere,aut aliquam prauam consuetudinem apertè

Statuta iuri cõi cõsona censeri esse ius cõmune

contrariam, vel etiam dubiam tollere. l. vlti. ibi, ne tamen simplices animos ambiguitas moueat. C. de indic. viduit. & l. j. §. sed sciendum, ibi, idem dixisse, ne qua dubitatio superesset. ff. de ædili. edic. & l. j. in prin. ff. de æstima. acti. cum alijs si. à me adductis infra eo. titu. §. 21. glo. j. nume. 4. at vnum hic non omiserim.

55 ¶ Quinta ratio eademq; huius loci postrema hæc est. Statutum loquens in materia iuris communis recipit omnes interpretationes, limitationes, ampliationes, & restrictiones ipsius iuris. l. ius autem ciuile, à contrario sensu. ff. de iustit. & iur. & l. Cæsar. ff. de publi. & vectig. & l. 2. C. de noxali. & l. vlti. C. de testa. milit. & cap. cum dilectus, & ibi Anto. Imo. & alij, extra de consuetud. vbi etiam verba consuetudinis sunt impropriandा, vt concordẽt conueniantq; cum iure communi, & cap. cum ad audientiam, & ibi Panor. de cleri. nõ resid. & iterum cap. cum dilectus, & ibi Ioan. And. & idem quoq; Panor. eo. titu. & voluerunt Inno. Hosti. Compostel. Ioan. And. & Panor. in. c. caussam quæ, de rescrip. cum infinitis si. & concord. à me congestis in libro, cui titulum nũcupaui, nihil frustra, vbi & alias multas rationes pro hac parte afferemus. *Statuta loquentia in materia iuris cõmunis ab eodẽ interpretationem recipere.*

56 CONTRARIVM TAMEN, vt scilicet in casu dicti statuti possit reus citari in faciẽ, vel ad domum primo loco & sine alia personæ perquisitione, vt id statutum hoc addere videatur iuri communi, nec sit superuacuũ, magna authoritate censet Bar. vt iam diximus post Dy. in. d. l. 4. §. prætor ait, col. 2. versi. quæro quid sit statutum, & ibi quoque Imo. Pau. Ca. Ro. & Alexan. ff. de dam. infecto. Anto. in. c. caussam, & ibi etiam Panor. col. 3. de dol. & cõtu. idem Anto. in cle. caussam, & ibi quoque Imo. col. 4. versi. quid etiam si statutũ, de electio. ipse Panor. in. d. c. caussam, ad fi. de rescrip. & in. d. c. cum dilectus, col. 5. ver. tertio modo, de cõsuet. & in rub. de regular. & in cap. pastoralis, in prin. dum allegat Bar. in. d. §. prætor ait, extra de appel. & in. d. c. ex parte, col. 2. de verbo. signifi. & con. 19. videndum est primò, post medium, lib. j. & con. 91. postulato &c. quo ad primum, col. 2. eo. lib. j. & con. 36. circa primum dubium, col. vlti. in prin. lib. 2. & con. 42. in quæstione domini, post medium, eodem libro secundo. Imola in dicto capitulo vltimo, de eo qui mitti. in possession. Fulgo. con. 76. factum super quo, in. j. dubio. Ioan. Plat. in. l. palatinas. C. de collat. fund. fisca. lib. 11. Barb. in. l. stipulationum. §. satisacceptio, col. 3. ff. de verbo. obligat. & con. 18. clementissimi, col. vlti. lib. j. & con. 51. scripsit sapientiæ fons, col. 12. eo. lib. j. & con. 23. sapientissimus, col. 3. lib. 2. & con. 50. præclarè, col. 5. eo. lib. 2. & con. 51. illud in medium referam, col. 4. lib. 3. & inter con. Calca. con. 28. illud afferã, col. 4. versi. procedo ad incœptum. Ferra. in titu. forma respon. rei conuenti, in glo. 2. col. 4. versi. sed quid dices. Lafran. in repe. c. quoniam contra, in materia citationum, col. j. versi. si tamen statuto. Philip. Fran. in. c. pastoralis, col. j. extra de appell. Soci. si is est, in tract. fal. regula. 53. citandus personaliter, in vlti. fal. & nouissimè Alciat. in lib. j. de verbo. signifi. char. 5. Suntq; huius partis multæ, magnæq; rationes, quas huc adducere esset immensi & operis & laboris. Sed nos hæc affatim abundeq; tractabimus in nostro illo libro, nihil frustra, vbi videre poteris. *Qui contrarium tenent.*

57 ¶ Nec desunt tamen qui in hac re distinguunt, sitne quæstio magni præiudicij, an modici. vt priori casu obtineat prima opinio, quæ dicit necesse esse prius personam inquiri, etiam in casu huius statuti. Posteriori, secunda præualeat. In hac enim opinione fuit Imo. in d. l. 4. §. ait prætor, & ibi quoque Roma. qui id dicit satis esse æquum. ff. de dam. infect. de quo latissimè disputat Barb. in. d. cle. caussam, vbi supra citauimus, de elect. vbi omnino vide, neque enim decreuimus hanc rem aliter disputare. *Qui distinguunt.*

IN FI. EIVSDEM. §. GLOSSA. 3. ET VLTI.

1 HIC ERGO DICITVR, quòd si consanguineus non potest reperire emptorem, debet offerre vxori, vel domicilio. Sed quid de eo, quod iam sæpius ex facto vidimus. Nam plerunque consanguineus primo loco facit huiusmodi oblationem apud acta iudicis, eamq; per nuncium publicum denunciari facit emptori, eumq; citari super ea oblatione retractus processurum, & interim fortè transit annus retractus, nec fit alia oblatio emptori, aut eius vxori vel domicilio, vt hîc iubetur fieri. An satis erit? Ego de ea re aliquando interrogatus respondi id quidem non esse satis. Nam cum statutum nostrum nuncupatim requirat adiri emptorem: & si reperiri nõ possit, eius vxorem, aut domicilium: non est satisfactum statuto. Nam & de iure communi *Vtrũ oblatio retractus primo loco possit fieri apud acta.*

citationes,denunciationes,& alia id genus fieri debent vel personæ,vel domicilio,vel certis casibus procuratori,vel si cætera desint,proclamate siue edicto publico,vt plenè no.in l.4.§.prætor ait.ff.de dam.infect.cum si.

2 ¶Immo nec cætera locum habent,nisi cùm persona reperiri nō potest, vt plenè diximus suprà in glo.præcedenti,in.3.quæsti.prin.& apertè declarat nostra consuetudo,cùm dicit, si le retrayant ne peult trouuer lachapteur. Nam & id non solùm procedit in citationibus,sed & in alijs denunciationibus etiam extraiudicialibus, vt scilicet in eis quoque sit primo loco requirenda persona,vt nuncupatim scribit Ioan.Fab.in.§.vlti.paulò ante fi.In sti.de pœn. teme.litig. Et quod fit per edictum publicum siue per præconem (vt id obiter & plenius dicam,dixi enim superius) est omnium postremum,id est,cùm cætera illa remedia desunt,vt per Bar.in extrauag.ad reprimendum,in verbo,per edictum, post prin. Bal.in.l.vt perfectius,col.2.non semel.C.de anna.except.& in.l.inter minores,in.j.lect.in fi.ff.de resti.in inte.Cardi.Flor.in cle.j.in.j.quæsti.de iudici.& est bona glo. in.l.si finita.§. si plures,post princ.in versicu.vel si non inuenitur.ff.de dam.infect. quam ita allegat, & dicit no.Bal.in sua margar.in verbo,citatio per præconem, vbi tamen erranter eam citat ex.§.Iulianus,eiusdem.l.

Persona primū requirenda, etiā in extraiudicialibus. Citatio per edictum publicum oīm postrema.

3 ¶Quin cum solutio facienda est alicui,tum demū oblatio, cōsignatio & depositio debet fieri,quando ille dolosè recusat accipere,& non aliàs, vt est tex. no. in.§.illud quoque, in authen.vt exact.instan.dot.cum si.Nec enim consignare & deponere soluere est.Bar.in.l. item liberatur.§.j.ff.quib.mo.pig.vel hypo.soluit.vt nec restituere est.Pau.Ca.con.65.viso quodam libello,col.j.versicu.quædam aliæ caussæ,lib.j.in id allegans Bar.in.l. si constāte,in.5.quæstio.2.quæst.prin.ff.sol.matri.& in.l.si quis sic stipuletur,eo.titu.Nam solutam pecuniam intelligimus,si numerata sit creditori.l.solutam,in prin. ff. de solutio. Et bene facit quod tradit Philip.Deci.loquens de expensis contumaciæ,consi.34.cuius superscriptio incipit,an & quando,col.vlti.versi.postremò.

Cōsignatio & depositio non debet fieri, nisi cū pecunia oblata recusatur.

4 ¶Sed & quod plus est, cùm oblatio necessaria est,ea facienda est ei, qui potest recipere, & offerētem liberare,non alijs.l.si reus paratus.ff.de procurat.in illis verbis,huic loco accommodatissimis. suspectus videri potest, qui præsente domino pecuniam non obtulerit.quam quidem.l.ad hoc annotat.Bal.in.l.acceptam, col.3.in.3. quæstio.C.de vsur.Ideo Bal.ipse in ea.l.si reus,eam no.pro debitoribus absentium creditorum,qui non reperiunt, cui offerant:vt adeant iudicem,& illius mandato deponant.Subditq; tamen tutius esse,vt prius fiat aliquod proclama,per no.in.l.si eo tempore.C. de distract. pigno.& in.l.si prædio.ff.de in diem adiecti. & in.l. Labeo.ff. de nauti.fœno. & hoc quoque voluit ante eum Bar.in.d.l.si reus paratus,in fi.& eos sequitur Corne.con.312.videtur in hac,col.vlt. versi. licèt non sit,lib.4.& Steph.Bertran.con.320.sententia,col. 2.versi.fuerunt item,lib.j.

Oblatio ei faciēda est, qui potest liberare.

5 ¶Quid plura?cum tex.habeamus id expressim probantem,nihil scilicet prodesse consignationem & depositionem pecuniæ,nisi ea prius fuerit oblata ei,cui solui debet,in.l.2.& ibi Saly.in.j.no.C.de vsur.quam ad hoc expendit,& citat glo.in.d.l.acceptam,in glo.vlt. post prin.& ibi quoquæ Angel.col.vlti.versic.sola verò depositio,eo.titu.de vsur.Nisi tamen,vt dicit ea glo.absens sit is,cui solutio,proindeq; oblatio facienda est, per. tex. optimum,qui & id quoque probat quod diximus,adeundum scilicet esse primo loco creditorem,in.l.si creditor,eo.titu.& sequitur Pau.Ca.qui optimè eam glo.declarat, in.d.l.acceptam,col.pe.versi.quantùm ad secundum, & ibi ante eos Azo in summa eiusdem titu.in fi.Et idem quoque voluit & respondit Iason con.9.venerabilis aut reuerende, col.pe.ver. minus etiam valet,lib.j. Et facit quod tradit Bal.in.l.cùm hi.§.vlti.in.j.lec.ff.de transac.q si ex statuto pœna corporalis succedat pecuniariæ,si hæc soluta non fuerit, non sufficit pecuniam deponere apud fiscum, vt euitetur pœna corporalis. Et tradit generaliter Ludo. Gozad.con.71.in caussa domini,col.3.numero.7.depositum nihil prodesse,quādo est persona cui solui potest,& allegat alios,vt ibi videre poteris.

Prædictorum confirmatio.

¶Ideoq; Iason ipse,aut si quis alius fuit,inter con.ipsius,con.216.Gabriel,respondit in casu eiusdem Iaso.qui fundum emerat ea lege,vt venditor posset redimere intra certum tēpus offerendo precium venditionis:venditorem non satisfecisse ei legi, qui non adito Iasone fecerat oblationem & consignationem precij apud acta,vel alibi iussu iudicis,eumq; citari fecerat processurum in ea caussa reuenditionis. Nam eum primùm debuisse ire ad domum Iasonis,& ei offerre precium, & eo recusante consignare,ex sententia Bar.in.l.itē illa,in princ.col.2.ff.de constit.pecu.vbi dicit quòd quando per solutionem vel oblationē

De eadē re

volo mihi aliquid acquirere, teneor ire ad domum creditoris, licèt etiam sit diuersi fori, per.l.cùm quidam.C.de condi.insert.&.l.pe.in fi.ff.de condi.& demon. Et idem tenēt Cano.in.c.significante, extra de pigno.& Saly.in.d.l.acceptam, col.3.versic.distinguo sic pro præsenti.& Pet.Anca.con.86.pro faciliori, vbi & alia multa in id allegat.& Pau.Ca.in.d.l.pe.de condi.& demon.Bal.autem in.d.l.item illa, etiam in prin.col.j.dicit, quòd cùm volumus constituere aliquem in mora per interpellationem, debet ea interpellatio fieri ad personam eius, cui fit:& si is non reperitur, debet fieri ad domum ipsius, per.l.si dictum.§.vlti.ff.de euicti.& alia iura. *Ad domū creditoris etiā diuersi fori debet ire, qui sibi uult acqui rere.*

7 ET EX IIS QVOQVE potes intelligere, non satis esse consanguineum offerre procuratori emptoris.qđ & in simili voluit glo.in cle.caussam, versi intimatio verò, in verbo, appellatum, & ibi Cardi.Flor.in.7.quæsti.& Imo.col.antepe.de electi.lib.6.Bar.loquens de protestatione, in.l.4.§.prætor ait, col.2.versi.an debeat fieri.ff. de dam. infect. & in.l.non solùm.§.morte, col.pe.versi.quæro cui debeat fieri ista protestatio.ff.de ope. no. nūciatio. Bal.in.l.item veniunt.§.petitum, per eum tex.ff.de peti. hæredita.Alberi.in. d.l. si dictum §.vlti.ff.de euictio.& in.l.mora, col.4.numero.15.versi.sed nunquid.ff.de vsur. hoc intelligens, nisi sit procurator cum libera.& rursum in.l.j.in prin.col.vlti.ff.de libe.agno. vbi respondet ad eum tex.qui videbatur astruere contrarium.Roma.& Alexan.qui eam glo.dicunt sing.& Iason qui eam dicit no.in illo ipso.§.in ea quæsti.cui & quo tempore fiat protestatio inhibitiua.Ioan.Mo.& Ioan.And.in cap.generali, de regu.iuris lib. 6. idem Ioan. And.in cap.vlti.de dol.& contu.Ioan.Fab.in.§.vlti.col.pe.versi.sed nunquid sufficit, & sequen.Instit.de pœna teme.liti.& in.l.in minorum, col.j.C.in qui.cau.in inte.restit.non est neces.vbi etiam intelligit, nisi habeat liberam.Et idem fortè (inquit) si generalem. Pau. Ca.in.l.si procuratori, in fi.ff.de verbo.oblig.cum his quæ diximus supra.§.j. in glo. 13. in verbo, lachapteur, numero.31.an autem sit, & seq.Sed quibus adde non rectè solui nisi creditori, aut ei qui ab eo habet mādatum speciale vel generale cum libera.l. vero procuratori, in prin.&.l.qui hominem.§.si Titium.ff.de soluti.& id per eos tex.voluit Alex. con. 120.ponderatis, col.2.lib.5.& doc.vbique. *An satis sit offerre procuratori.*

8 ¶Quod intelligunt omnes, nisi in subsidium, cum scilicet copia domini haberi non potest, secundū m tex.no.in.l.aut qui aliter.§.& si fortè.ff.quod vi aut clam, vbi ita scribitur. Et si fortè non sit cui denuncietur, neque dolo malo factum sit, ne sit:amicis denique, aut procuratori, aut ad domum denunciandum est.& in.d.l.4.§.prætor ait, de dam. infect.cū dicitur, quòd si nec habitationem habeat, ad ipsum prędium erit denunciandum, vel procuratori eius, & ibi Alberi.col.j.versi.vidi dubitari, dicit citationem ad domū debere pręcedere eā, quæ fit ad procuratorem.& dicit ita se obtinuisse, per eum tex.& tex.in.l.meminerint.C.vnde vi, vbi scribitur in hæc verba, conueniendos dominos locorum esse: aut si fortè defuerint, eorum actores ad insinuandas sententias, procuratorésque esse quærēdos, & ibi Bar.col.2.versi.quæro dicitur hîc.atque etiam optimus tex.in capit. caussam, & ibi glo.in verbo, ad domum, post princ.& alij, extra de do.& contu.Alberi. loquens de denunciatione, in.d.l.si dictum.§.vlti.ff.de euictio.& docto.vbique. Sed ad illud quod diximus supra ex Alberi.scilicet citationem procuratoris eam præcedere debere, quæ fit ad domū, vide omnino Bar.in.l.4.§.prætor ait, col.2.versi.quæro an debeat, & ibi quoque Imo. & Roma.ff.de dam.infecto.Anto.in cle.caussam, & ibi quoque.Imo.col.4.versi.quæro vlterius, & Barb.char.pe.versi.sed antequam citatio, de electi.Anto.& Panor.in. d. cap. caussam, de dol.& contu. *An in subsidium.*

9 ¶Ego verò in hoc casu nostræ consuetudinis tutius esse arbitror, vt si emptor absit, fiat oblatio vxori aut domicilio, vt satisfiat huic nostræ consuetudini: & si desint, procuratori. Quanquam sustineri potest satis esse, si fiat procuratori, cùm ipse dominus abest, per ea quæ dicta sunt. Sed obuiandum est, quantùm maxime fieri potest, periculo diuersitatis opinionum:& quod tutius est, sequendum, exemplo summi pontificis in cap.vlti.versicu. quia verò, ibi, quod tutius est sequentes, extra de presby. non bapti. Nam & id in dubio aliâs semper faciendum monet.c.ad audientiam, extra de homi.&.c.illud, de cleri.excōmuni.& ibi concord.in glo.quibus & tu addere potes.l.4.§.toties.ff.de dam.infect.&.l.ea quæ in partes.§.j.ff.de reg.iuris. *Sed an primū procuratori, an domicilio offerri debet. In dubio quod tutius est, sequendum est.*

10 ¶Sed & id quod de procuratore dictum est, posset fortè alio modo intelligi, vt scilicet non valeat oblatio ei facta, nisi non ignorāte emptore ipsi procuratori facta sit, vt de denunciatione, quam facit emptor venditori, vt adsit liti motæ super re vendita, dicitur in *Quid si fiat procuratori, non ignorāte domino.*

d.l.si dictum.§.si præsente.ff.de euicti.Verùm nec id mihi tutum satis esse videtur,illis rationibus suprà adductis:præsertim quòd oblatio ei facienda est,qui recipere potest,& liberare,vt diximus supra numero.4.Id quod procurator minimè facere potest sine speciali mandato,aut omnium negociorum administratiōe.vt suprà diximus numero. 7.Adeo vt dubitetur,possitne solui procuratori dato ad exigendum,quando & nonnulli teneant, ei solui non posse,& inter hos Specul.titul.de procurato.§.vt autem, versicul.notabiliter, & Roma.in.l.non solùm,quæ est.3.ff.solu.matri.& Guid.Pap.deci.Delphi.526.executio, in fi.Quanquam in hoc vltimo maior pars nostrorum contrarium tenet, vt videre poteris apud Alexan.in.d.l.non solùm,col.2.in.2.no.Illud autem inter omnes conuenit procuratorem ad lites etiam cum libera non posse recipere solutionem.l.hoc iure,& ibi doc.ff. de solu.& no.in.l.si procurator.ff.de condi.indebi.Bar. in.l.qui Romæ.§.Callimachus.ff. de verbo.obligat.Quid autem de alio procuratore cum libera,diximus supra.§.j.glo.13.in verbo,lachapteur,d.numero.31.an autem sit satis,& seq.

An solui possit procuratori dato ad exigendum.

quid de procuratore dato ad lites cum libera.

11 ¶ Verùm si procurator præsente domino & tacente,nomine illius admitteret consanguineum offerentem ad retractum,posset videri id præiudicare domino non contradicenti, ex sentētia Inno.in.c.ex parte decani,in verbo,protulistis,versi.& ex hoc,extra de rescrip. cum multis concord.adductis per Roma.con.170.sciebant,in prin.& Alexan.in.l.2.§.voluntatem,col.2.versi.& de materia.ff.sol.matri.& in.l.vlti.col.26.versic. pro hoc etiam & quartò,cum multis sequen.ff.de re iudic.& con.157.viso instrumento,col.3.versi. bene facit,lib.2.& Barb.con.6.scriptum est,col.5.lib.j.& con.70.præclarè,col.3. versic.præmitto, lib.2.& con.17.à Ioue,col.2.&.3.lib.3.& consi.73.eiusdem initij col. 5.lib.3.& con. 46.illud adducitur,col.4.versic.prætereà videtur,lib.4.& con.62.Paulus,col.pe.eo.lib. 4. & consi. 71.illud afferam,col.2.eo lib.4.& Fely.in.c.fraternitatis,col.4.extra de testib.& Matthe. Afflic.deci.Neapo.308.Franciscus,numero.6.7.8. Sed ij propè omnes loquuntur de actibus iudicialibus.& multi eorum expressè dicunt aliud esse in extraiudicialibus.& præter eos Cardi.Flor.in.d.c.ex parte,& iterum in.c.cùm olim,le.j.de offi.deleg.& Alexan.cōsi. 80.viso,col.4.versi.tertiò respondeo,lib.4.vbi & alios citat.

Quid si procurator emptoris præsentis & tacētis admittat consanguineum.

12 ¶ Sed nec omnes id concedunt in iudicialibus.& inter hos ipsemet Inno.sibi contrarius, Anto.& Imo.in.c.quāuis,de re iudic.allegātes in id.l.j.C.quib.res iud. non nocet. &.l.sed & hæ.ff.de procurato.& alia quædam iura.atque etiam Dy. in.l. vlti. in sua distinctione, & ibi etiam Raph.Co.ff.de re iudic.per.l.iam tamen.§.in hac,le.2.ff.iudic. sol. & no.in.l. etiam.C.mandati,& in.l.ex parte,in princ.in glo.ff.famil.hercis.& prætereà Cy.in.l.si pecuniam.C.de nego gest.per.d.§.in hac.Anto.& Imo.in.d.c.ex parte decani,de rescrip.idē Imo.in.d.c.cùm olim,le.j.de offic.deleg.& in.d.§.voluntatem:Cardi.Flo.in cle.j.de procurat.Domi.in.c.qui ad agendum,eo.titu.lib.6.Alexan.d.con.80.quo loco supra citauimus, lib. 4.vbi & alios quoque citat.& Barb.qui alios item allegat,con. 46.scripsit,col.3.versic. capio modò,lib.2.Ea autem.l.si dictum.§.si præsente,quę alias sentētias iuuat(ne id omittam) loquitur in simplici denunciatione.

De eadē re

13 ¶ Quanquam & aliud est,quod & priorem illam sententiam confirmat,nempe quòd dominus sciens procuratorem excedere mandatum,& non contradicens, videtur consentire,per.d.c.cùm olim,le.j.iuncta glo.in verbo,protinus,in prin.& ibi Panor.& alij,extra de offi.deleg.&.c.j.in fi.extra de lit.non contest.Ioan.Mona.in.c.cùm quis , & ibi quoque Io. And.& Domi.vterque col.j.de sent.excom.lib.6.vbi allegant alia iura. And.Iser.in.c.j.§. pe.titu.de prohibi. feud.aliena.per Feder.Oldra con.199.pro fundamento ,col.2.versi.ad istud respondetur,vbi & alia multa iura allegat. D.à Rota deci.428.si habent, col.2.in nouis.Anto.in.c.cæterum,col.vlti.versi.quid si dominus,extra de re iudi. Imo.in.d.l.vlti.in vlti.char.ff.de re iudic.Nicol.Mil.in.suo repertorio,versic.procurator si aliquid , & iterū versi.ratificare potest,cum alijs multis cōcord.collectis ab Alexan.d. con. 80.col.4.versi. nec ob.lib.4.& con.84.super cōsultatione,col.j.lib.5. & Fely.in.d.c.cū olim,le.j.col.2.versicu.nota ibi statim. Ex quibus etiā poteris intelligere id procedere in actibus requirētibus speciale mandatum.Quibus etiam adde Philip.Deci.con.437.repetito con.672.quæritur breuiter,col.j.& con.672. post prin.

Dominus sciēs & tacens uidetur consentire procuratori excedenti mandatum.

14 ¶ Sed & id quoque multi non admittunt,constāter affirmantes id tantùm procedere in casibus quibusdem specialibus . Aliâs autem regulariter sciens & patiens non haberetur pro consentiente , nisi in ijs quæ ad sui ipsius commodum spectarent,per.l.filiusfa.§.inuitus.ff.de procur.Ita enim expressè & intrepidè voluit Saly.doc.non paruę authoritatis in

Tacens an pro consentiēte habeatur.uide.

l.j.§.magiſtrum autem.ff.de exercito.actio.& ſequitur ipſe Alexan. d. conſi.80.vbi etiam ſuprà citauimus.Et idem ante eos,licèt non allegent, propemodum voluit Bal. qui nulli vnquam ſententiæ defuit,vt ſæpius diximus,quiq; omnium noſtrorum doc.copiam ſuperauit,in.d.cap.ex parte decani,col.3.verſi.ſed immo videtur,extra de reſcrip.dum reſpondet ad.d.§.magiſtrum.& ante omnes expresſim Bar.in.l.j. in prin.ff. de nego. geſt. quem nuncupatim citat & ſequitur Alex.loquens in caſu ſolutionis factæ alteri,qui eſt caſus noſter,con.120.ponderatis,col.2.lib.5.

15 ¶Sunt autem (ne & id prætermittam,) qui dicunt quòd ſi procurator meus à me ſcilicet ad aliquid conſtitutus,& poſtea reuocatus exerceat id ſuum munus me ſciente, & patiente,videor tacitè mandatũ meum renouare.Ita enim voluit Imo.in.d.c.ex parte decani, de reſcript.& in.d.c.cùm olim,le.j.de offic.deleg.& in.d.l.2.§.voluntatem.ff. ſolu. matri. & in.d.l.vlti.ff.de re iudica.& Domi.in.d.c.qui ad agendum,de procur. lib.6.Alexand.d. con.128.in fi.lib.6.ar.no.per glo.in.l.ſemper qui non prohibet.ff.de regu.iuris.& in.l.ſi pecuniam.C.de nego.geſt.&.l.cùm quis.§.j.ff.de ſolutio.& in.l.cùm filius.§.hæres.ff. de leg. 2.Et id quidem ex eo confirmatur quod in ſimili dicimus de renouatione locationis in.l. item quæritur.§.qui impleto.ff.locat.cum ſi. *Mandatum renouare uidetur, q reuocatum patitur excercere.*

16 ¶Ego autem,vt id tandem diffiniam, arbitror emptorem præſentem & non contradicẽtem,cùm conſanguineus alteri tanquam procuratori aut negociorum geſtori nomine ipſius emptoris pecuniam offert,& ſoluit pro retractu,ſibi præiudicare.hac ratione,quòd cũ aliquis ſcit alium gerere actum,qui eo inuito geri non poteſt, nec contradicit: is videtur ei actui conſentire.l.vlti.ff.quod cum eo.& no.glo.in.c.is qui tacet,circa medium,de reg. iuris lib.6.cum ſi.Nemo autem inuito & contradicẽte me poteſt recipere ſolutionẽ, quæ mihi fieri debet.l.inuito.C.de ſoluti.&.l.vero procuratori.ff.eo.titu.&.c.ea te,extra de iureiur.Qua ratione Guid. Pap.deci.Delphi.173.in dicto,tenuit dominum ſcientem & patientem alium recipere ſolutionem penſionis emphiteuticæ nomine ipſius,ſibi ita præiudicare,vt emphyteuta,qui ſic ſoluit,liberetur:nec cadat emphyteuſi. *Deciſio quæſtionis.*

17 SED QVID SI IGNORATVR,quo in loco ſit emptor qui abeſt, nec fortè habet vxorẽ, nec domicilium,nec procuratorem,quibus hãc retractus oblationem poſſit facere. Quid ei faciendum eſt.Et tunc certè ſatis erit adire iudicem,vt in ſimili dicitur in.l.in contractibus.§.in omni,ibi,vel ſi abeſſe,&c.C.de non numera.pecuni.& in.l.ſi creditori, in fi.cũ dicitur,abſente verò creditore præſidem ſuper hoc interpellare debueras,& ibi Bal.& Saly.C.de vſur.Et facit tex.in.l.vt perfectius,poſt prin.& ibi Bar.C.de anna.excep.& in.l.2. ff.de nauti.fœno.& in.§.hæc de præſcriptionibus,verſic.is autem.16. quæſt.3. & quod voluit Bar.in.l.ſi reus paratus,in fi.& ibi poſt eum Pau.Ca.paulò ante medium.ff. de procurato.quòd quando aliquis vult ſoluere,vt pœnam euitet, nec reperitur is, cui ſoluere debet,poteſt adire iudicem,& coram eo offerre.quod & voluerunt Inno.Hoſtien.& Io.And. in cap.ſignificante,in verbo remiſerit,extra de pigno. Multæ autem huius regni conſuetudines ſuper hoc caſu priuatim prouiderunt,vt apud Senonenſes.c.46. Trecenſes.c.159. Turonenſes titu.de retraictz,cap.38.Cenomanenſes capit.362.&.423. Andegauenſes cap. 351.Borbonienſes cap.429. *Quid faciẽdum eſt, cũ emptor nec uxorẽ, nec domiciliũ, nec procuratorem habet.* *Conſuetudines de ea re*

18 HAEC TAMEN INTELLIGE, vt ſcilicet poſsit adiri iudex à conſanguineo. Sed vtrùm id neceſſarium ſit,ne tempus ei labatur,quæſtionis eſt.Et profectò neceſſarium eſſe tradit expresſim in huiuſmodi rebus,Hoſti.in ſumma titu. de oblati.§.j. verſic. item requiritur. & Bar.in.d.l.ſi reus paratus.& non obſcurè ſentiũt cæteri ſupra citati. Quibus addere potes quod tradit Bal.in. ca.j.paulò ante fi.poſt glo.ibi,extra de eo q mitti.in poſſeſſ. ꝙ cautio,quam tex.ibi iubet dari,debet offerri & præſtari parti,ſi adſit:ſinminus, iudici: & ſi is quoque abſit,apud acta nomine publico actorum,per.l.non quaſi.ff.rem pupil. ſaluam fore.Et facit etiam tex.in.d.l.vt perfectius.C.de anna.excepti.cum ſi. *An neceſſe ſit adire iudicem.*

19 ¶Verùm Alexan.con.92.perſpectis,col.4.verſi.nec ob. quod no.lib.j.tradit illã ſententiam intelligi in caſibus; in quibus requiritur conſignatio & depoſitio, vti etiam loquitur. d.l.ſi reus,& ibi declarat Bal.& Pau.Ca.& ipſe Bar. in.l. ſi ſeruum.§.videamus, in fi.ff.de verbo.obligat.& in.l.item illa.ff.de conſti.pecu.vbi dicit ſatis eſſe, ſi debitor non habeat cui ſoluat,proteſteturq; ſe paratum ſoluere,ſi haberet.Sed & Alberi.in.l.acceptam, col.3 verſi.ſed quid ſi creditor.C.de vſur.dicit,quòd ſi creditor abeſt, nec reliquit procuratorẽ. non incidit debitor in pœnam,per.l.pecuniæ.§.j.&.l.cùm quidam.§.ſi pupillo. ff. de vſur. &.l.item illa.ff. de conſtit.pecu.Cautius tamen eſſe adire iudicem,& proteſtari, per.d.l.ſi *An neceſſe ſit proteſtari.*

creditrici.& Bal.in.l.in contractibus.§.vlti.C. de non numera. pecu. dicit quòd cùm aduersarius non potest reperiri,sufficit protestari.& idem quoque voluit ipse Alexan.consi. 20.circa.consultationem,col.2.lib.7.Et facit quod in simili tradit Cardi.Alexan.in.cap.j. col.2.versi.quæro si vasallus,titu,quæ fuit pri.cau.amit.bene.quòd si vasallus nõ possit inuenire dominum,vt ab eo petat inuestituram, sufficit idipsum protestari coram testibus.

20 ¶Quin Alexan.ipse.d.con.92.vbi suprà lib.j.constanter asserit, cùm aduersarius non reperitur,non necesse esse,id protestari,per.l.si fundus.§.Marcellus,qui est vlti.ff.de lege cõmis.&.d.l.pecuniæ.§.j.versicu.si tamen. & iterum.d.l.cùm quidam.§.si pupillo.ff.de vsur. Quod & idem respondet Ioan.Ana.con.5.visa narratione,col.2.versic.& dato quòd non, & ibi Ludo.Bolo.in addi.illius con.versi.nec obstat doctrina,& latè Frã.Are.cõ.163.verũ est,quem omnino vide in.3.primis col.& Philip.Deci.con.566.promisit Anto. paulò ante si.Et faciunt quæ scribit ipse Alexan.con.41.visis,col.j.& sequen.lib.4. Et quod scribitur in.l.si dictum.§.si præsente,versi.& si nihil.ff. de euicti. vbi si emptor qui vult denunciare venditori,vt adsit liti motæ super re vendita,non potest scire vbi venditor sit, æque committitur stipulatio aduersus eum,ac sibi denunciatum fuisset: etiam si nihil venditor fecerit,quominus ei denunciari possit.Et in hanc sententiam inclinant qui in huiusmodi rebus dicunt esse tutius,aut consulunt protestari,tanquam id sentiant non esse necessariũ. Id enim facit Bar.in.l.j.§.dies,versi.vltimò no.C.quando appel.sit,& Panor.in.c.caussam, col.j.in fi.extra de re iudic.

De eadẽ re

21 ¶Verùm tex.in.d.l.2.& ibi Alberi.ff.de nauti.fœno.requirit protestationem.nam ita scribitur,si nemo sit qui à parte promissoris interpellari possit,id ipsum testatione complecti debere,vt pro petitione id cederet.Et facit etiam tex.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori, & ibi glo.Bar.in.16.quæstio.Ro.Alexan.sibi contrarius, col.3. versic.item no.& cæteri.ff. de no.ope.nunciat.& in.l.vlti.ff.de lege commis.& in cap.pastoralis,in fi.& ibi Anto.extra de offi.ordi.& in cap.vlti.& ibi quoque Anto.& Imo.extra de appel.Et voluit etiã glo. in cap.j.§.si quis verò aliquod,in verbo,potestatem,titu.de pac.tenen.& in cap.j.in verbo, mandatum,versi.si verò primus,extra de rescrip.& in.c.plerunq;,in fi.& ibi Anto.& Imo. eo.titu.& in cap.cupientes.§.quòd si per.xx.in verbo, proposita, post prin. de elect.lib.6. quæ etiam dicit tutius esse,non semel tantum,sed pluries protestari,& ibi quoque Archi. in glo.magna.Ioã.And.Imo.& Domi.& Lucas Peu.qui alia multa in id citat,in.l. qui grauatos,col.2.in verbo,muneribus.C.de censi.& censi.lib.11.& Barb.con.50.præclarè, col.6. versi.cùm ergo in casu,lib.2.

De eadẽ re

22 ¶Et faciunt no.ab Inno.in cap.ex transmissa,col.j.de præscripti.& Alberi.loquente de vasallo, qui non potest reperire dominnm,à quo inuestituram petat,in.l.si præses. C.de epi. audi.Bal.in.d.l.si reus.ff.de procur.Bar.in.d.l.j.§.dies,in vlti.no.ff.quan.appel.sit.Bal.in.d. cap.j.vbi supra,de eo qui mitti.in posses.vbi in casu illius cap. si pars & iudex absint, dicit necessariam esse eius rei protestationem,per.d.l.vt perfectius.& idem Bal. de intimatione loquens in.l.in contractibus.§.vlti.C.de non numera.pecu.etiam per.d.l. vt perfectius.Anto.in.c.ex ratione,circa medium de appel.& con.27.visis præsentibus,col.j.Iaco.Aluaro.& Cardi.Alexan.in.d.c.j.in prin.vterque col.3.titu. quæ fuit pri. cau. amit. bene.& Marti.Laud.in cap.j.titu.de leg.Corra.loquentes etiam de vasallo qui non reperit dominum.& Panor.in cap.plerunque,col.vlti.extra de rescript. & Alexand. latè post Bal.in.l. properandum.§.sinautem vtraque,col.2.versi.vt autem appareat.C.de iudici.& con.164. viso processu,col.2.versi.bene facit,lib.2.& con.120.ponderatis,in fi.lib.5.vbi nuncupatim loquitur cùm abest is cui solutio fieri debet,cum alijs multis concord. adductis à Cardi. Alexan.in cap.vlti.col.2.versi.habens aliud, extra de appel.Scio autem nonnullos distinguere,an impedimentum sit ex facto aut absentia iudicis,an aliunde,vt per Matth.Afflic. post alios deci.Neapol.50.iudices,numero.3.&.5.Et vide quæ dicam infrà eo.titu.§.15.glo. 2.numero.9.secundò intellige.& quæ etiam diximus suprà eo.titu.§.j. in glo.13. in verbo, lachapteur,numero.21.quid denique.

De eadẽ re

23 ¶Et licèt,si protestatio sit necessaria,cautius sit sçpius protestari,vt suprà numero abhinc 2.diximus ex quorundam sententia . Illi tamen non dicunt id esse necessarium, vti certè non est:sufficit enim semel protestari,vt nuncupatim tradit Fely.in capit. cum. M.Ferra. col.25.versi.sexta conclusio,extra de constitu.per tex.in.l. Ticia Seio.§.vsuras, qui est.j.& ibi Bar.& Imo.ff.de lega.2.& glo.in cle.j.§ requisierũt,de hæret.& Bar.in.l.mora, in prin. ff.de vsu.qui quidem loci loquuntur in interpretatione,vt eam semel fieri sufficiat.Cui in

An sit necesse sæpius protestari.

hoc adde glo.in.d.c.cupientes.§.quòd si per. xx.vbi suprà, & ibi quoque cæteros,de elect. lib.6.& glo.in cle.j.in verbo,factam,in fi.& ibi Imo.col.5.super eadem glo.& Cardi. Flo. tum in.2.no.tum in quæsti.25.de deci. cum alijs multis concord. traditis ab eodem Fely. in.cap.ex literis,col.4.super glo.j.illius.c.extra de constit.& Matthe.Afflic.in tracta. pro to.in verbo,vt intra.xxx.dies,col.5.versi.item quæro.Nisi tamen (inquit Fely ibi) in certis casibus, quos illic adscribit, vt videre apud eum poteris, nihil enim pertinent ad nostrum casum.Sed quod sufficiat semel protestari,tenuit Bar.quem ipse Fely. nō allegat in d.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori,col.2.in.3.oppo.ff.de no.oper.nunci.& Bal.in.l.Aemilius,col.2.versi.sępe non est.ff.de minorib.& Nicol.Mil.in suo repertorio,versi.protestationem sufficit.De quo & tu præterea vide Bal.in.c.ex ratione,in fi.extra de appel.& Cardi.Alex.in.d.cap.vlti.colum 2.versi.no.ex tex.extra de appel.vbi alios multos citat.

23 ¶ Verùm illud ambiguum est.an hoc casu quo emptor non cōparet,nec est cui hæc oblatio fieri possit,necesse habeat consanguineum consignare & deponere. Et ego sanè id non necessarium esse arbitror,ar.l.pecuniæ.ff.de vsur.& l.Celsus.ff.de arbit.& cap. cùm tu,extra de vsur.& quod in simili casu voluit Specul.titu.de loca.§.nunc aliqua,versi.21.loquēs de emphyteuta,cui non comparet dominus,cui soluat pensionem,vt non opus ei sit consignare & deponere, per iura suprà allegata. Præsertim cum priuatis moribus nostris in casu retractus non necessaria sit consignatio,vt scribitur suprâ.§.7.Ideo satis est,non esse cui offerri aut solui debeat, sine consignatione,& depositione,vt latè per Alexan.consi.92.per Specul.col.3.versi.aut ob.quod no.glo.lib.j.Sed quātum ad illud. de emphyteuta vide eundem Specul.in.d.§.nunc aliqua,versicu.19.& iterum versi.34.& Iaso. qui alios multos citat,in.l.2.col.21.versi.vigesimò quæro.C.de iure emphy. *An sit item necesse cōsignare.*

24 ¶ Sed id tamen omnino animaduertēdum est, quòd in eo casu nostro cùm scilicet nullus est,cui offerri possit. ideo consanguineus vel adiuit iudicem, vel protestatus est,& consignauit si hæc necessaria sunt.Tamen si posteà emptor ipse comparuit,debet consanguineus intra tempora retractus, si nondum lapsa sint,& fieri possit:aut si lapsa sint,non indiligenter eum conuenire, eique hanc retractus oblationem facere,per id quod in simili voluit Bar.in.d.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori col.2.in.3.oppo.& ibi quoque Imo.Ro.Pau. Cast.col.j.& Alex.col.2.versi.item fallit si habeo.ff.de no.oper.nunc.quòd si emptor fuerit protestatus non posse se denunciare venditori litem motam, quia abest, & ignoratur vbi sit:si postea compareat,debet ei denunciari.& Anto.in.cap.vlti.extra de appel. qui & id trahit ad casum illius cap.vti etiam facit Imo.ibi col.pe. & Matthe.Mathes.in.d.l.j.§. dies,& ibi quoque Angel.Aret.col.3.versi.quæro si volens.ff.quan.appel.sit, per tex.in.d. §.si quis ipsi prætori.Et quod etiam in simili voluit And.Iser. Mart. Laud. Iac. Aluar. & Cardi.Alex.in cap.j.ti.quo tempo. mil. loquentes de cessantibus inimicitijs in casu illius capit. Et hæc omnes intelligunt semper procedere,cum protestatio fit ad consequendum ius quoppiam de nouo. vt hîc fit in casu nostri retractus, quo consanguineus tendit ad retrahendum acquirendumq; rem nondum sibi competentem.Et ad id optimè facit glo. in.d.§.quòd si per.20.in verbo,proposita, paulò ante fi. dum dicit sibi tempus non curret, donec Papa copiam sui fecerit, & ibi Archidiaco. Ioannes Andreas in nouella, Domi. & Philippus Francus.& pręterea Antoni.in capitu.plerumque,& ibi quoque Imo.colum. 2.extra de rescript. *An illis confectis, si postea emptor cōpareat, opus sit iterū ei offerre. Et quid si tempora iā lapsa sunt.*

25 ¶ Ad id autem quod diximus sup.in princ.præcedentis versic. quòd si tempora retractus lapsa sint,cùm emptor apparet,is non negligenter admonendus ac conueniendus est à cōsanguineo,qui illi faciat oblationem.Facit ea glo.in.d.§.quod si per.20.in.d. verbo,proposita,in prin.dum dicit,dum modo posteà non sit negligens, per tex.in eo. cap.§.insuper, vbi tamen omnino vide glo.in verbo præsentauerint.Et facit etiam id quod scribitur infrà eo.ti.§.12.in fi.in illis verbis, pourueu toutesfoys quil ny ayt negligēce notable, vbi & nos aliquid de ea re dicemus.Id autem totum arbitrio iudicis relinquimus,per no.in simili à glo.in.c.j.§.cùm verò,in verbo,in mora,versi.sed quando,& ibi Archi.Ioan.And.Domi.& Philip.Fran.ne sede vacant.lib.6.& alia glo.in.cap.si clericus,in verbo, negligēter, versi.quādo autem,& ibi etiam Ioan.And.Domi.& Philip.Fran.de preben.eo.lib. & glo. in cle.caussam,in verbo,commodè,in princ.& ibi quoque Pau.Eleaz.Card.Flor. in. 20.q. de electi.Ioan.And.in.cap.vlti.in verbo,mora,& ibi etiam Bal.col.2.versicu.nota hîc dicit,extra de electi.Et eodem Bal.post Iaco.in.l.tutor si petitus, paulò ante fi. ff. de tutori. & cura. dat.ab his.& quod item in alio simili voluit glo.in.l.& si post tres,in princ.& ibi *De eodem.*

quoque cæteri doct.ff.ſi quis caut.cum alijs concord.à me traditis in repet.l.ſi vnquam,in verbo,omnia vel partem aliquam,numero.30.quin & alias,verſi.& cùm ſemel,& verſi.& in vniuerſum.C.de reuoc . donat . Arbitrari autem ita iudex debet , vt nec præcipiti feſtinatione, nec moratoria cunctatione conſanguineus vtatur,iuxta tex.in.l. tutor qui repertorium.§.j.ff.de admi.tuto.& ibi concord.in glo.Quod non aliud eſt, quàm ſi dicas eũ maturare,& quod in vetere prouerbio dicitur,σπεῦδε βραδέως,id eſt,feſtinare lentè debere,idq; ex qualitate negocij,perſonarũ,& loci,vt dicit glo.in.d.c.ſi clericus.Et vide quæ ſcripſimus ſuprà.§.j.in glo.10.in verbo,dedans lan,numero.23.nec tamen.

Feſtina lentè.

26 EX SVPRADICTIS AVTEM potes intelligere,quid conſanguineo faciendum ſit, ſi fortè emptor mortuus ſit,nec ſit qui eius hęreditatem adierit,ſed ea iacet toto illo tempore q̃d præſtitutũ eſt retractui,ita vt nemo ſit cui cõſanguineus offerre poſſit . Sed & tu prætereà vide quæ in ſimili diximus ſupra.§.j.glo.12.in verbo,lachapteur,numero.14.quid igitur ſi emptor,& multis ſequen.vbi tracto quid cõſanguineus facere debet, ſi emptor deceſſerit relicto infante hærede,qui necdum habet tutorem.Et quod etiam à noſtris diſſeritur,q̃d agendum ſit emphyteutæ , cùm dominus deceſſit relicta hæreditate iacente toto tempore,quo is penſionem ſoluere debet,ne cadat emphyteuſi.de quo vide Specul.titu.de locat. §.nunc aliqua,verſ.19.Hoſt.in ſumma eo.titu.§.quid ſit de natura,col.2.verſi. quid ſi hæreditate.Dy.in.cap cùm quis in ius,de regul.iuris lib.6.Alberi.in.l.4.§. cæterùm.ff.de dã. infect.& in.l.2.col.4.verſi.nunc ad alias,& ibi quoque Bal.ad fi.& Iaſo.in. 21. quæſti . quæ eſt ſub numero.61.C.de iure emphyt.& eundem Alberi.in.l.4.§.prætor,col.2.verſic.item collige.ff.de dam.infect.Alexan.con.92.perſpectis his,col.3.verſi.ad hoc quod no.lib.j.& con.172.viſis & opportunè,col.2.verſi.& in propoſito,lib.2.

Quid ſi hæreditas emptoris iaceat.

§. 10.

LE MARY a cauſe de ſa femme peult faire offre de retraict,& requerir adiournement,ſans ce que la femme y ſoit , pour cauſe des choſes vendues par les lignagiers de ladicte femme.

1 NEC ID QVIDEM TANTVM FACERE poteſt,ſed & proſeq in iudicio, idq; etiam ſine conſenſu vxoris , vt cauetur ſuprà titu . 15.§.4.qui eſt omnium huius voluminis.196.De iure autem communi maritus pro vxore poteſt agere ſine mandato , & ſine cautione rati in rebus parafernalibus , vel cum cautione in cæteris rebus (de dotalibus non loquor,in quibus maritus ius habet vberius.l.doce ancillam . C. de rei vendicat.cum ſi.) Sed quæ de alijs diximus, ſcribũtur ac notantur in l.3.§.ſed & ſi.ff.iudica.ſol.& in.l.2.&.l.maritus.C.de ꝓcurato.& in.ca.cõſtitutis,extra eo.& vbique glo.& doc.& latè Alex.con.42.ſuper præmiſſo,col.6.verſic. nec ob. quòd dicta bona,lib.j.& Corne.con.190.ad euidentiam,col.3.lib.3.vbi plus dicit,quòd maritus cenſetur habere mandatum ad adminiſtranda bona parafernalia,per tex.quẽ dicit ad hoc ſing. in.l.ſi ego.§.pe.& vlti.ff.de iure doti.

Maritus an pro uxore poſſit oblationem retractus facere.

2 SED QVAERITVR AN ADMITTATVR maritus ad hunc retractum nomine proprio,ſine mentione vxoris.Et vt intelligas quam vim habeat id dubium. Fac maritum Titiæ cõſanguineę venditoris non tanquam maritum iſtius Ticię,ſed proprio ſuo nomine & ſimpliciter oblationem feciſſe, emptorémque renuentem illum admittere citari feciſſe , interimq; annum & diem retractus tranſijſſe.Reum autem conuentum defendere retractũ, quia hic non ſit conſanguineus venditoris . hunc autem replicare ſe maritum eſſe Titiæ conſanguineę,poſſeq; ex hac noſtra conſuetudine facere oblationem retractus. Reum duplicare,illum in oblatione nullam feciſſe vxoris mentionem, id eſt non tanquam maritũ illius,ſed ſimpliciter & ſuo nomine obtuliſſe. Ideoq; ſe iuſta de cauſſa illum non admiſiſſe,interimq; tempus retractus tranſijſſe, nec poſſe illum mutare ſuæ oblationis nomen ac qualitatem,aut eam aliter declarare poſt tempus,in præiudicium ipſius emptoris,vt in ſimili tradit Io.And.loquẽs in declaratiõe rei obſcurę,in.c.in alternatiuis,de reg.iuris li.6.

An autem admittatur nomine proprio.

3 ¶ Ego cenſeo maritũ oblationẽ nõ ſimpliciter ſuo nomine, ſed tanquam maritũ talis vxoris ſuæ facere debere , vt etiam declarat hæc noſtra conſuetudo in illis verbis , le mary à cauſe de ſa femme,& id quidem iuris eſt per tex.in.l.3.§. ſed & ſi fortè, ibi, vel vir vxoris

non,& rurſum.§.ſed quod de tutore,ibi,non tamen quaſi tutor.ff.iudica.ſol.Et de patre legitimo adminiſtratore filij voluit Pet.Anca.in.c.acceſſorium,col.14.verſi.quid ſi excommunicato,de reg.iuris lib.6. Nam & aliàs in dubio quis actum facere videtur nomine proprio,non alieno.l.& magis.ff.de ſolutio,&.l.Papinianus,& ibi glo.& Alberi. ff. mandati. &.l.ſi ita ſtipulatus fuero.§.Chryſogonus,& ibi Bar.ff.de verbo.oblig.&.l. pro hærede.ff. de acqui.hæredit.quod pulchrè & ſcienter declarat Maria.Soci.in.c.j.in.7.arti.princ.quæſtio.6.extra de libel.oblat.Et facit etiam tex.in.l.j.§.vlti.ff.de no.ope.nuncia. vbi vſufructuarius poteſt nunciare nomine proprietarij,non ſuo,& tex.in.l.j ff.de offic.procur.Cæſar:& quod tradit glo.in.l.ſciendum.§.tutores,in verbo,habentur.ff.qui ſatiſ.cogan.& qđ itẽ ſcribit Io.And.poſt Guid.Suz.in addi.Specu.tit.de cõiũcta pſona.§ j.col.j.ꝙ cõiũcta pſona quæ admittitur ad agẽdũ debet agere noĩe cõiũcti,non ꝓprio noĩe,per.l.exigẽdi.C. de procurato.ibi,actionem patris nomine dirigat.De quo etiã per Bar.in.l.vero,in princ. ff.de ſolut.& Maria.in.d.c.j.col 37.verſi.decimoquinto quęro,de libel.obla.Et ita quoque tradit in ſimili Carol.Molen.nihil tamen allegans in conſuet. Pariſienſi.titu.j.§.j.glo.j.in 9.quęſti.Ideo ſi interim ante huiuſcemodi declarationẽ annus exierit,non erit poſtea admittendus,per ea quæ dicta ſunt.

Tutor noĩe proprio agere nõ debet. Nec pater legitimus adminiſtrator. In dubio quis cenſetur actum facere noĩe proprio.

4 ¶Sed id intelligas,ſi ſimpliciter & nomine ſuo hic maritus hanc oblationem faciat, vt ſi dicatur:Meuius fecit oblationẽ &c.Secus ſi dicatur,Meuius maritus Ticiæ , nam licèt nõ aliter dicat id ſe facere nomine vxoris,ita tamẽ ſatis facere videtur,adijciẽdo eã qualitatem maritus Ticiæ , vt in ſimili dicitur de eo qui ſe dicens procuratorem alicuius actum quempiam facit:nam id videtur facere nomine & tanquam procurator illius: licèt aliter non exprimat,per tex.loquentem in inſtitore,in.l.vlt.& ibi Bar. qui etiam trahit ad procuratorem.ff.de inſtit.actio.& voluit glo.in.l.quacũq;,in verbo , procurator.ff.de procur. & Bar.in.d l.3.§.ſed etſi cùm tutor.ff.iudic.ſol.& in.l.j.§.nunciatio, col.2.verſicu.aut apponitur nomen.ff.de ope.no.nunciat. Alberi.in rub.C.de procurat.numero.4.& in.l.quoties quis aliam.ff.de verbo.obligat.& in.l.j.§.j.ad fi.ff.de admi.tuto. vbi loquitur de tutore, & in id quoq; allegat textũ loquentem in procuratore,in.l.pe.ff.ſi quis cautio , & idem Alberi.in.l.cùm poſt mortem.§.j.numero.2.eo.titu. de admini.tuto. Bal. qui eam glo.in d.l.quacunque,dicit no.in.l.j.in fi.C.de ſenten.& interloq.omni.iudi.Maria.Soci.in.d.capitu.j.in.7.ar.princi.quæſti.6.de libel.obla.vbi id latè proſequitur . Et bene facit glo.in.l. poſt mortem.§.j.in verbo,rectè recuſat.ff.quan.ex fact.tuto. Et ita nuncupatim voluit in eo , qui tanquam maritus agit,Bald.in capitu. conſtitutis , verſicu . quæro cum glo.extra de procurato.

Quid ſi dicat ſe maritum ſimpliciter.

5 ¶Et idem ſi retrahens aliter declaret negocium ad vxorem pertinere , vt ſi dicat ſe velle retrahere rem venditam à tali conſanguineo vxoris ſuæ . Is enim ſatis ex hoc declarat ſe facere nomine vxoris,tametſi aliter non exprimat, per ea quæ in ſimili tradit Bar . in.l.ſi pupilli.§.j.colum.2.verſicu.ſi verò non dicit.ff.de nego.geſt.quòd licèt quis non dicat expreſſim ſe negociũ facere procuratorio nomine alicuius:ſi tamen expreſſit cauſſam,quare id faciebat tangentem illum alterum,ſatis videtur facere nomine illius, per tex.ibi,in illis verbis,vt creditorem tuum vel pignus tuum liberet:quod no. (inquit) quia ob expreſſionem cauſſæ præſumitur actus fieri contemplatione ſiue nomine eius,ad quem ea cauſſa ſpectat.Ad quod etiam facit, quòd aliàs dicimus limitatam cauſſam limitatum producere effectum.l.in agris.ff.de acqui.rer.domi.cum multis ſi. & concord. à me traditis infrà eo.titu.§.32.numero.49.ſed nec omiſerim.

Quid ſi aliter declaret negocium ad uxorem pertinere.

6 QVID AVTEM,vides hìc maritum ſuo iure, & per ſemetipſum ſine vllo vxoris adminiculo tanquam maritum tantùm hanc actionem poſſe intendere,& proſequi. Quid autẽ ſi id nõ ita facit,ſed nũcupatim tanꝙ procurator vxoris , cũ tamen mãdatũ nõ haberet vtrũ valebit iudiciũ,ac ſi ſuo illo iure ac nomine feciſſet,quo facere poterat. De qua quæſtione Ro.interrogatus multa è re nata in vtrãq; partẽ adduxit,con. 446.primus propoſitæ conſultationis articulus,in primo dubio,& tandẽ cõcludit nõ valere iudiciũ,ibi illũ vide,atq; etiã in con.496.primus conſultationis articulus,etiã in.j.dubio, vbi in non longe diſſimili caſu idem reſpondit,multis quoq; in id adductis,quæ ibi videre poteris.

Quid ſi expreſſim ut procurator uxoris faciat, cùm nõ haberet mãdatum.

7 ¶Sed tu tamen illis addere poteris,quod tradunt Bal.& Saly.in.l.j.ille col.j.verſi.vlterius op.hic,col.2.verſi.op.quòd etiam,& ibi quoque Anto.ab Alex.C.de procurato.quòd licèt coniuncta perſona admittatur ad agendum ſine mandato,ſi tamen vult agere,vt procurator ſine mãdato,nõ valet iudiciũ,per ea quæ no.glo.in.l.filius,in glo.vlti.ibi,vel hìc pater.

Coniuncta perſona ſi agat ut procurator ſine mandato, non ualet iudiciũ.

B.j.

ff.qui satis.cog.& idem voluit ipse Bal.in.c.nõnulli,col.2.versic. nota si qs impetrat,& ibi quoq; Barb.in.§.sunt & alij,vbi item Fely.col.14.versi.limita secundò,extra de rescrip.& rursus idem Bal.in.c.ex parte decani,col.3.versi.sed quid si cõiuncta,eo.tit. Alex.& Iason in.l.exigẽdi,ille col.2.in vlt.fal.hic col.3.in.6.fal.C.de procurat. vbi & Iason nuncupatim sequitur illud Ro.con.sicuti etiã facit in.d.l.si maritus,col.2.versi.quid autem maritus.C. eo.titu. Quibus ego malo accedere,quàm Barb.sibi contrario in. d. ca.ex parte decani.Et ad id facit optimè tex.in.l.3.§.sed & si fortè.ff.iudica.sol.vbi nuncupatim scribitur, quòd eis agere permittitur,non facit eos procuratores.Ex quo Dy.& Alberi. ibi negant hos etiam post litem contestatam posse procuratores constituere.Adde item quæ etiam in simili latè diximus suprà titu.omnium.7.§.9.in glo.2. Et vide etiam Bald.in.l.j.C.quibus res iudic.non nocet.

An sponsus pro sponsa possit hunc retractum facere.

8 AN AVTEM ET IDEM possit facere sponsus,sicuti & maritus.Alberi.in.d.l.maritus,dicit eam.l. habere locum in sponso de præsenti, per.l.non sine.C.de bonis quæ libe. &.l.si vxor.§.2.ff.de adulte.Et id approbat Iason in.d.l.maritus,col.2.versicu. secundò extende, & hac ratione confirmat,quòd priuilegia vxoris habent locum in sponsa de præsenti.l.2. §.vlti.ff.de priuil.credito.Tamen subdit, illud tantùm procedere in his quæ pertinent ad dotem,non etiam cęteris in rebus.Ideoq; cauendum,propter illud quod tenet Bar.in.l.qđ Seruius,per illum tex.ff.de condi.ob caus.Hæc ille. Sed tu de his vide quæ plenissimè omnium scripsimus in nostris legibus connubialibus, in glo.j. post vlti.l.connubi. quo loco tractamus,an sicut vxor ex nostra consuetudine est in potestate mariti, nec potest sine eius authoritate contrahere,ita & sponsa sponsi.& ex ibi scriptis intelliges,quid & hîc dicendum sit.Has autem duas quęsti.Ferronus apposuit in.§.19.titu.de retractu consuetudinum Burdig.qui quidem.§.est huic nostro omnino similis, quo in loco videbis, quid de hoc sentiat,& iterum in.§.23.col.vlti.tractat hanc de sponsa.

An maritus putatiuus.

9 SED VTRVM MARITVS putatiuus id quoque possit facere. Quod videtur ex sententia Alberi.post Vber.Bobi.in.d.l.maritus.C.de procurato.vbi tenet maritum putatiuum, sicuti & verum posse interuenire pro vxore sine mandato. Sed Iason ibi tenet contrarium, præterquam cùm dotis quæstio est: propterea ꝙ credit matrimoniũ putatiuũ habere priuilegia veri circa dotem,nõ etiã in reliquis.Et eũ simpliciter sequitur Chasse. in titu.des droictz apartenãs a gens mariez.§.5.in prin.col.3.versi.extẽde.Sed tu circa hoc vide, quę latè scripsimus in nostris legibus cõnubialibus,in glo.6.eademq; pe.in.30. quæstio.in qua tractamus,an consuetudo quę contractibus interdicit mulieribus sine authoritate mariti, habeat locum in viro putatiuo,& multò abundantius declarabimus in.2.editione.

Si maritus sit filiusfa. an requiratur patris consensus. Et quid si is sit minor Quid item si uxor sit minor.

10 QVAESTIONIS QVOQVE est.An si maritus sit filiusfa. requiratur consensus patris. De quo vide apud Chasseneum in.d.titu. &.§.in glo.prima,col.5.versic.pro sexta extensione. Et ibi quoq; in col.6.versic.maius est dubiũ,videbis,quid si maritus sit minor. Cui in hoc adde quæ scripsimus in legibus connubialibus in glo.6.in.5.quæstio. vbi tractamus an vir minor possit vxori accommodare consensum & authoritatem ad contrahendum.Et paulò pôst ipse Chasse.etiam differit,quid in nostro casu,cum vxor è diuerso minor est,maritus autẽ maior,an possit ipse maritus pro vxore sine alia authoritate curatoris interuenire.Cui adde Pau.Ca.con.106.incipiendo à secundo,col.j.lib.2.vbi differit, an vxor minor possit contrahere cum authoritate & consensu mariti maioris in casu statuti requirentis consensum & authoritatem viri in contractibus vxoris.

An uxor possit prohibere uirũ Quid si in contractu matrimonii dictũ sit uirum nõ posse pro iuribus uxoris agere ea inuita.

11 ¶ Idem quoq; Chasse.in eodẽ.§.& glo.j.col.5.versi.extendo quintò,rursumq; in eodẽ.§.in glo.super verbo,es droictz possessoires,col.vlti.versi.vtrùm autẽ mulier,tractat. An vxor hoc in casu possit intercedere,ne maritus agat nomine ipsius,& respondit non posse. Cui adde Carol.Molend.in consuet.Parisi.titu.j.§.13.glo.j.numero.47. Deinde verò idẽ Chasse.col.vlti.eiusdẽ glo.j.versi.quęro de quęstione,etiam tractat,qđ si in cõtractu matrimoniali conuentum sit,ne maritus inuita vxore possit pro iuribus ipsius agere, non obstante contraria consuetudine.Cui adde quę in simili differit Ioan.Fab.in rub. Instit.de nupti.& in.l.de fideicommisso.C.de transact.& quæ dicemus in nostro tracta.primogeniorum in quæsti.qua quærimus possitne primogenitus renunciare iuri primogenituræ ei à statuto delatæ.Sed & de his omnibus nos abundantissimè tractauimus suprà nostrarũ cõsuetudinũ titu.15.qui est,de la puissance,authorite & administration des maris.§.4.qui est omnium consuetud.196.quo cautum est, ius esse marito sine vxore agendi pro iuribus ipsius vxoris & eadem defendendi,vbi omnino videas,ne hic repetam.

12 ILLVD ITEM QVAERITVR, an maritus qui domo sua vxorem exegit atq; expulit, possit nihilosecius ad hunc retractũ rerũ à consanguineis ipsius vxoris venditarũ venire. Ferro. in.d.tit.de retractu.c.23.ad fi.negat eũ admittendũ, si sine iusta caussa eã expulit, cũ etiam lucro dotis se reddat indignũ, ex sentẽtia Bal.in.l.j.§.sed scimus. C. de lati.liber tol. Ioan. Ana.in.c.j.col 3.versi.& facit quod dicetur, ext.de infan.& lãgui.expos. Pau.Ca.& Alex.q id dicit no.in.l.si ab hostibus.§.j.ff.solu.matri.& eiusdẽ Alex.cõ.78. viso & diligẽter, col. j.lib.5.quod repetitur cõ.26.lib.6. Iniquũ enim esse maritũ ꝓpter facinus sperare lucrũ dotis.d.l.si ab hostib.§.si vir.ff.solu.matri.&.l.sine.C.de nego.gest. At si iusta caussa expulit, audiendũ esse maritũ: neq; enim debere eũ ex facto legitimo pregrauari, ar.l.sancimus.C. de admi.tuto.&.l.nemo dãnum.ff.de reg.iuris. Hæc ille quibusdã à nobis adiectis. *Quid de marito qui uxorem domo exegit. Maritus q sine caussa uxorẽ exegit ĩdignus lucro dotis*

13 ¶ Sed quibus addere potes, quantùm ad primum caput pertinet, ꝙ si maritus sine caussa vxorẽ expulit, tenetur ei reddere dotẽ, ex sententia Io.And.in addi.Specul.tit.de dote post diuort.§.j.col.3.in addi.incip.dicit Odof.& Bal.in.l.vlt.in fi.C.de sẽtẽt.quæ sine cert.quãti.& in.l.j.col.j.C.de priuil.dot.& in.c.ex parte, col.2.versi.itẽ no. ꝙ mulier, ext.de cõsuet. & Pau.Ca.in.l.cũ mulier, la.j.col.2.in.3.no.ff.solu.mat.Fran.Are.& Soci.in.l.2.in prin.illius col.2.versi.reperitur alius, huius autem col.3.versi.item limita.ff.eo.titu. Et id quidẽ credo verissimum, quidquid dubitarit Alexã.in.d.l.2.col.3.versi.item adde sextum, &.d. con.78.lib.2.repetito con.26.in prin. Neque ei quoq; succedit ex capite vnde vir & vxor, vt constanter affirmant Pau.Ca.Alex.& Iason in.l.j.C.vnde vir & vxor, de quo & tu vide Benedic.in repet.c.Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero.800. versi.secundò fallit, de testa. *Is tenetur reddere dotem. Nec ei succedit.*

14 ¶ Et quòd similiter tenetur hoc casu vir vxorem sic iniuria exactam alere, vt tenent Iac. Are.Cy.Alber.Bal.& Saly.in.l.quod in vxorem.C.de nego. gest. & Bar. in eo tractatu, quem de alimentis edidit, col.vlti.versi.quæro an maritus.& Bal.in.l.2.col.item.2.versic. tertiò dubitatur.C.de legat.Angel.Imo.& Alexã.in.l.si cùm dotem.§.si autem, quem ipse Angel.legit cum.§.si maritus.ff.solu.matri.& Raph.Co.con.175.domina Andreiola.Ro. con.517.in casu propositæ consult.col.j.Pau.Ca.con.65.viso quodam libello, col.2.&.3.li. j.Guid.Pap.decis.Delphi.439.an vir teneatur, versi.si vir verberet.& con.127. de hoc anno, col.j.& iterum paulò ante fi.& Soci.con.286.visa protestatione, per totum, lib.2.& idẽ non obscurè videtur ante hos voluisse glo.in.ca.significasti, in glo.j.ad fi.& ibi quoq; alij. C.de diuort.& Hostien.in summa tit.si mulier petat in virum.&c.§.j.versi. quid ergo de expensis.& Specul.titu.de sponsal.§.vlti.versi.quid de expensis, qui est.2. Et adde glo.loquentem de monasterio expellente monachum in.c.j.in verbo languidis, & ibi Ioã.And. ad fi.de infir.& langui.expo.de quo etiam Inno.in.c.cũ olim, le. 2.col.2.in verbo dederat, extra de priuil.Specul.titu.de statu.mo.§.j.versicu.xxiiij.quæritur quid si abbas, & Bal.in sua marga.in verbo, monasterium, versi.monachus expulsus. *Et uxorem alere tenetur. De monacho iniustæ expulso.*

15 ¶ Ego tamen non parũ dubito de primo illo dicto Ferro. Nam ea que allegat, & quæ adduximus ad ipsius sententiæ confirmationem, hauddubiè procedunt, quando agitur de lucro & cõmodo mariti, & dãno vxoris. Nam tũc cũ vir vxorẽ iniuria pepulerit, id procul dubiò non debet cedere ipsius viri lucro, & vxoris incõmodo. Hìc autem ẽ diuerso tractamus de lucro vxoris. Quis enim non videt, si maritus eo nomine retrahat rem à consanguineo ipsius vxoris venditam, eam totã queri vxori ratificãti, si ius cõmune inspicimus: aut certè ipsius dimidiã partẽ, cũ facultate retrahẽdi alterã partẽ intra annũ à soluto matrimonio, restituta media parte precij, ex nostra cõsuetudine infrà eo.titu.§.16.& sequen. Quod igitur fauore vxoris sine caussa expulsæ introductũ est, nõ debet in eius lesionẽ retorqueri.l.qđ fauore.C. de legib. Nisi si fortè hoc casu vellet vxor suo ipsius nomine rem totam ab initio retrahere, atq; sic maritũ à retractu & beneficio cõsuetudinis ob iniuriosum illud & iniquum repudium repellere, quod æquius est. *Quid si uxor exacta uult retrahere ad suum commodum.*

16 ¶ Illud autem minimè dubium est, quòd si vxor sua sponte nulla vi, nulla ratione, maritũ dimiserit, non tamen ob id perdit ipse maritus id ius retrahendi nomine vxoris, vti nec alia iura, quæ sibi in eam competunt, vt non obscurè voluerunt propè omnes, quos suprà citauimus. Cui etiam sententiæ astipulatur, quod in simili tradidit Specul.tit.de statu monа.§.j.versi. 41. vagationem monachi sine expulsione non priuare monasterium iure suo, quod habet in monachum, & sequitur Pet.Anc.con.424.pro clariori intelligentia, col.2. Et idem voluit Inno.cuius illi non meminerunt in.d. ca.cùm olim, vbi suprà de priuil.per tex.optimum in.c.quanto, extra de offic.ordi.& Gaspar Calde.inter con. Io.Cald.titu.de *Quid si uxor sua spõte uirum dimisit, an uir nihilominus poterit retrahere.*

hæreti.con.10.diaconus,in fi.Et id quoque in nostro casu retractus nō obscurè voluit Ferro.d.§.23.huius titu.in.fi.

17 ¶ At si matrimonium inter eos fuerit diremptum quò ad thorum,vt plerunq; fit cōmuni vtriusq; consensu,aut aliàs,videtur id ius non amplius competere viro, vti nec cætera iura matrimonialia,per tex.in.l.j.§.j.ff. vnde vir & vxor. vbi si diuortiū inter virū & vxorē secutum sit,non inter se succedunt,vt aliàs facerent,etiam si iure duret matrimoniū,vt in quibusdam casibus illic declaratis.Et illum tex.annotarunt glo.Pet.Cy.Bal.Ioā.Fab.Pau. Corne.Alexan.& Iason in.l.1.C.eo.titu. in id quod diximus coniuges non sibi succedere, si ante mortem diuerterūt.Tu tamen de hoc vide omnino Philip. Deci.ibi,colum.2.versicu.quartò pari ratione,vbi in hac re ponit tres casus.Primum quando de iure facta fuit separatio thori . Secundum quando sine iusta caussa id factum fuerit : sed ob quampiam controuersiam , quæ inter eos intercessit.Tertium cùm communi vtriusque consensu licitè factum fuerit.ibi eum omnino vide. Ex quibus intelliges quòd si facta fuerit separatio quantùm ad bona , vt sæpe fit apud nos, nullum ius administrationis aut aliud marito superesse in bona vxoris.Ideóque nec licere marito hanc oblationem facere, non magis quàm extraneo.

Quid deni quesi matrimoniū utriusq; consensu sit diremptum.

18 CAETERVM ILLVD QVOQVE quæri potest,vtrùm soluto matrimonio teneatur maritus aut eius hæredes hanc rem ita retractam à consanguineis vxoris , reddere ipsi vxori, aut hæredibus eius.Et primùm videtur quòd nō,per.l.vsufructu legato.ff.de vsufruct.vbi si vsufructuarius missus sit in possessionem vicinarum ædium damni infecti caussa,is iure dominij possidebit,nec quicquam amittit vsufructu finito.Et facit quod scribitur in.l.cū manifestissimi.§.sed cùm in secundum.C.de furt. vbi si commodatarius rem commodatam & pœnam exegit à fure,non tenetur domino pœnā restituere,cum suo periculo persecutus fuerit.In contrarium autē facit.l.quoties,&.l.non solùm.ff.de iure doti.vbi si maritus occasione dotis aliquid consecutus fuerit , id quidem soluto matrimonio cum dote reddere debet.Sed hoc postremum intelligit Angel.post Franc. Tigri.in.l.at vbi.ff.de pe tit.hæredit.in eo quòd vir consecutus est ab vxore vel patre ipsius,vti ea iura loquuntur. Secus si ab alio extraneo,tunc enim restituere non tenetur,cum omnia incrementa ad ipsum pertineant,per.l.dotis fructus.ff.de iure doti.&.l.pro oneribus.C.eo.titu.Et id sequitur & dicit vàlde notandum Fran.Cre.sing.68.si maritus.

Vtrum maritus qui retraxit à cōsanguineis uxoris,teneatur sol.mat. ei uel eius hæredibus reddere.

19 ¶ Porrò Bal.in tractatu protomixeos,statim post prin.posteaquam dicit marito, vt domino rei dotalis vicinæ alterius rei venditæ competere ius cōgrui,per.l. doce ancillā. C. de rei vendic.Subiungit hāc nostrā quęstionē, vtrùm scilicet soluto matrimonio tenebitur maritus restituere rem à se retractā eo iure congrui.& allegat in vtrāq; partē nōnulla ex ijs quę suprà citauimus.Tandē verò monet videri doc.in.l.vlti.ff.solu.matri. quo in loco Pet.Dy.Bar.& ipse Bal.& Angel.tractāt,an si maritus cōstāte matrimonio consecutus fuerit occasione castri dotalis bonorū cōfiscationē,multas,aut cętera huiusmodi,ea debeat soluto matrimonio restituere.In qua re Dy.ibi censuit restituēda, Pet.& Bar. cōtrà nō restituenda.Bal.& Angel.distinguunt inter bona immobilia confiscata,quæ territorio siue solo cohærent:& alia,quæ non cohærent, cuiusmodi sunt poenæ pecuniariæ. illa enim restituenda esse,hæc minimè.& sequitur Ioan.Aua.in.c.2.in vlti.no.ext.ne præla.vices suas.Sed Imo.in.d.l.vlti.sequitur Bar.nisi si delictum esset tale, ex quo res feudalis concessa in feudum à muliere deberet confiscari.de quo & tu vide latius per Alberi. in.d.l.vsufructu legato.ff.de vsufru.& in.l.si verò,in prin.col.3.nume.5.ff.solu.matri.& Bened.in repe. c.Raynucius,in verbo,cætera bona,nume.36.

De eadē re

20 ¶ Apud nos aūt habemus cōsuetudinē expressam in hoc casu nostro,qua scilicet cautū est rem ita à marito retractā manere cōmunē inter maritū & hæredes vxoris,vel e cōtrariò, iure societatis matrimonialis,quę locū habet in Gallia inter virū & vxorē. Verùm vxori aut eius hęredibus soluto matrimonio cōpetere ius retrahēdi partē mariti aut hęredū ipsius,restituto dimidio precio,nā hęc nūcupatim scribūtur infrà eodē tit.§.17.vbi etiā ostēdemus multas tales esse in Gallia cōsuetudines. Sed & tu in hac quæstiōe vide ōnino quæ dicā infra in fi.huius tit.quęsti.25.vbi tracto . si durāte tēpore retractus , & āte ipsum factū res quæpiā cecidit in cōmissum,an cedat lucro emptoris,an retrahētis:nā ea res nōnihil ad hūc locū ptinet.Et quę etiā alibi disputo,an quę alluuiōe rei vēditę accreuerūt post venditionē ante retractū sint retrahēti restituēdę,infra tit.seq.in fi.quęsti.14.Et vide etiā Carol.Molen.in simili casu huic nostro tit.Paris.cōsuetu.j.§.13.glo.j.nume.48.

Cōsuetudo.

21 SED ET ILLVD quæro, Maritus nomine vxoris egit ad retractum,& victus fuit: vel q̃a non docuit de cõsanguinitate vxoris,vel ob aliud quippiam: & necdum tempus retractus transijt: vtrùm vxor ipsa nunc fortè vidua,aut à iudice authorata possit intra tempora de integro oblationem facere,vt ei non obsit exceptio rei iudicatæ.Hæc quæstio ab illa depẽdet,qua nostrates quærunt,vtrùm postquam maritus egit rei vẽdicatione pro re dotali,& succubuit,possit nihilominus vxor soluto matrimonio iterũ agere ad eandẽ rem. de qua per Pet.à Bella Perti.Cy.Guil.Cu.Ray.Bar.Bal.Alberi.Angel.& Pau.Ca.in.l.doce. C.de rei vẽdicat.Guil.Bar.Angel.Fulgo.Alexan.& Iaso.in.l.de die.§.quidam,quem nõnulli legunt cum.§.j.ff.qui satis.cogan.Pau.Ca.in.l.maritus.C.de procurato.& in.l. Ticio centũ. §.vlti.col.2.versi.quintò & vlti.ff.de condi.& demon.Alexã.in repe.l.sæpe,super glo.quæ est in verbo,de proprietate,ad fi.ff.de re iudic.

Si maritus pro uxore egit & succubuit, an uxori post ea agenti obstabit exceptio rei iudi.

22 POSTREMO ET ILLVD quærendum ducimus.An procurator mariti possit agere ad retractum rei venditæ à consanguineo vxoris,& fac hunc procuratorem cõstitutum à marito cum libera,vel cum speciali mandato agendi ad retractum consanguinitatis,ne incidamus in dubiũ à nobis alibi tractatũ, an procurator simplex possit hãc oblationem facere.Hanc quæstionem in genere posuit Chasse.in loco suprà sæpius citato, scilicet titu.des droictz & apartenãces a gens mariez.§.5.in glo.j.col.2.versi.sed quæro quid in procuratore,& duobus seq.vbi quærit,an procurator mariti eo absẽte possit cõparere pro vxore illius tanq̃ procurator mariti,& multa in vtrãq; partẽ allegat, & tandẽ cõcludit procuratorẽ simpliciter cõstitutũ à marito nõ posse cõparere in caussis,quas potest maritus intentare nomine vxoris. Sed nec posse maritũ constituere procuratorẽ ad cõparẽdũ pro vxore. Et ego sanè in priore casu idem censeo,quod Chasse.tum per ea quæ allegat,tũ quoq; p ea quæ diximus supra numero.2.&.3. nam si maritus suo nomine id facere non potest,vt ibi dicitur,multominus procurator illius,suo quoq; nomine constitutus.

An procurator mariti possit hoc casu agere ad retractum.

An maritus possit cõstituere procuratorem in hunc casum.

23 ¶In secundo autẽ casu aliter cẽseo,q̃tùm ad casum nostræ consuetudinis pertinet . Nam satis constat eos,qui suo nomine actionẽ habent ex persona alterius,ob id q̃ suà priuatim interest , procuratoris dandi facultatem habere.l. sed si vnius.§. idem ait etsi nepoti.ff.de iniur.quam in hoc expendit Bal.in.c.vlti.col.j.ext.de iura.calum.Imò verò & si alieno nomine actionẽ habẽt,si tamen suà quoq; interest,idẽ quoq; ius habent cõstituẽdi procuratoris:vt de patre administratore filij,quem habet in potestate,& in cuius bonis vsumfructũ habet,probatur,in.l.j.C.de bon.mater.ita enim eam intelligunt Bar.Bal.& alij,reprobata glo.ibi.& Pau.Ca.con.34.super primo dubio,ad fi.lib.2.Alexan.& Iason in.l.pręses. C.de transact.& latius diximus in repe.l.si vnquam,in prin.numero.29.quorũ omniũ.Est autẽ ex nostra consuetudine eademq; propè generali in Gallia vxor in potestate mariti:bonorumq; ipsius habet maritus ipse administrationem, eorumq; fructus perceptos constante matrimonio suos facit.Quid igitur impedit,ne procuratorem facere possit?

De eodem.

Pater administrator põt constituere procuratorẽ.

24 ¶Quod autem Chasse.pro suæ ipsius sententiæ fundamento allegat Specul.tit.de coniuncta persona,col.j.dicere, quòd licèt coniuncta persona & alij quidam admittantur ad agẽdũ,nõ tamen eorũ procuratores,per tex.in.l.3.§.sed & si fortè.ff.iudica.sol.admodum fallitur Chasse.neque enim id dicit Specul. neq; is tex.in.d.§.sed & si fortè: sed illud tantum quòd licèt eis permittatur agere,id tamen non facit eos procuratores,vt etiam ex eo tex. diximus supra numero.7.& voluit etiam per eũ tex.Bal.in.c.ex parte decani,col.3.versic. quæro nunquid coniuncta,ext.de constitu.& idem quoq; voluerunt D.à Rot.deci.142.in caussa,ad fi.in nouis.Sed & prætereà allegat Chasse.ipsos D.à Rot. deci. 676. nota quòd coniuncta,in antiquis,qui id re vera dicunt coniunctas personas,licèt possint agere, non posse tñ cõstituere procuratores,q agãt pro cõiũcta p̃sona.Sed id nihil facit ad nostrã quęstionẽ,in qua mariti priuatim interest, proq; suo iure maritali agit, vt satis sup.diximus.

Responsio ad rationẽ Chas.

25 ¶Nec tñ putes id aduersari ijs,quę diximus suprà.d.nu.2. &.3.nã illic locuti sumus de eo q simpliciter suo noĩe actionẽ intẽdebat:hìc de eo q iure maritali id facit,q̃uis non addat noĩe vxoris se facere,verbi gratia,vt melius intelligas.Si Sẽpronius marit⁹ Ticię agat ad retractũ rei vẽditę à Meuio:q qdẽ eius cõsanguineus nõ est,sed vxoris, sed id tñ nõ exprimit,sed ita agit.Sẽpronius,petit se admitti ad retractũ rei vẽditę à Meuio:is certè nõ erit audiẽdus,sed succũbet,etiã si se probet esse maritũ Ticię,& Meuiũ esse illius cõsanguineũ. Et id est qđ dixim⁹ sup.d.nu.2.&.3. Si aũt sic dicit Sẽproni⁹ marit⁹ Ticiæ petit se admitti ad retractũ rei vẽditę à Meuio cõsanguineo vxoris,satis est etiã si nõ dicat noĩe vxoris,vt etiã diximus nu.4.Et ita hauddubie poterit procuratorem cõstituere,vt agat ad retractũ.

De eadẽ re

Et si aliter diceremus, sequeretur nunquam maritum iure mariti posse procuratorẽ cõstituere. Et hanc nostram sententiã videmus vbiq; & citra omnẽ cõtrouersiã obseruari.

26 NEC TAMEN ILLVD prętermiserim quod aliquãdo ex facto cõtingere vidimus. Quia hîc dicitur maritũ pro vxore posse offerre & retrahere. Vtrùm vxor ipsa sine marito idipsum possit facere. Et quod hanc rem magis dubiam apud nos facit, illud est, quòd moribus nostris vxor est in potestate viri, nec habet suorum bonorum administrationem, sed vir: nec potest adesse in iudicio, & litigare sine auctoritate ipsius, vt scribitur suprà titu. nostrarum cõsuetudinum. 15. §. j. qui est omniũ totius voluimus. 193. in quem leges nostras cõnubiales conscripsimus, & alijs. §. §. seq. Et siquidẽ maritus absit, & in adeò lõginquis partibus, vt periculum sit, ne tempora labantur, poterit vxor eo non expectato retrahere, per id quod in simili respondit Bal. con. 488. sequens quęstio, lib. j. & con. 394. statuto, lib. 5. cũ alijs multis similibus à me adductis in dd. legibus cõnubialibus, in verbo, de son mary, in j. quæsti. vbi etiam videbis num necessariũ sit in id adhibere auctoritatẽ iudicis, qui mariti præsentiam suppleat. Sed ad id quod de periculo diximus, vide prætereà Panor. in c. cùm in veteri, col. pe. ex. de electi.

Vtrũ uxor sine marito fortè absente possit retrahere.

27 ¶ Sed magis ambiguum est an id possit vxor facere marito non absente, & fortè eo reluctante, vel quia dicit hunc retractum non esse sibi & vxori commodum, vel quia nõ vult. Tu hic omnino vide quæ in simili scribunt Bar. Bal. Angel. Imo. Ro. Pau. Ca. Alexan. & omnes, in. l. si cùm dotem §. eo autem tempore. ff. sol. mat. Iac. Are. Cy. Bar. Bal. & alij in l. vlti. §. necessitate. C. de bonis quæ liber. cum alijs multis à me quoque cõgestis, in dd. nostris legibus connub. vbi supra quæsti. 14. Ex quibus clarè intelliges, quid dicendum sit in hoc casu nostro.

Quid si sit præsens & cõtradicit.

§. II.

LE plus prochain lignagier du vendeur sil vient dedans lan & iour de ladicte vente, doit estre receu & prefere auant aultres lignagiers, si plusieurs lignagiers y viennent. Mais lachapteur doit receuoir le premier lignagier qui y vient. Et sil la receu ou luy a transporte la chose aultrement que par retraict, & apres ce au dedãs de lã & iour viẽt vng aultre lignagier qui vueille estre receu audict retraict, il luy doit notiffier, comme il a transporte la chose a aultre, & le nõmer. Et lors a celluy a qui auroit este faict ledit transport pourra venir ledit lignagier dedans lan & iour faire son offre de retraict, & y deura par luy estre receu, sil est plus proche. & sil est en pareil degre, il y sera receu pro rata. Et si plusieurs lignagiers y viennent dedans lan & iour, qui soient en pareil degre, ou ceulx qui les representẽt, tous y doibuẽt estre receuz pro rata. Car representatiõ a lieu en retraict comme en succesion. Toutesuoyes si celuy qui vient par representation auoit freres & seurs, lesquelz ne viennent audict retraict, en ce cas luy seul represente son pere & sa mere, & viendra au retraict pour telle part & porcion que son pere ou mere eust peu venir. Mais si ses freres ou seurs venoyẽt au retraict auec luy par representation, tous ensemble ne seront receuz audit retraict, que pour vne teste.

LE PLVS PROCHAIN. GLOSSA. I.

1 NIHIL VIDEO INTERESSE, dicas proximus, an proximior: sicuti nec videt Bal. con. 146. præmissis verbis, colum. j. in fi. lib. 2. Nam proximo quis proximior esse non potest: cùm proximus is sit, quem nemo antecedit. l. 2. §. hæreditas, & §. legitima. ff. de suis & legit. hæred. & l. j. §. proximus. ff. vnde cogna. & l. proximus. ff. de verbo. signifi. Idq; etiam si solus sit, vt hoc addam ex. d. §. legitima, & d. §. proximus, & l. qui duos, in princip. ff. de rebus dubijs, & l. proximi, & l. in vulgari, in princip. ff. de verborum significatione. Sed id tamen impropriè, vt declarat. d. §. proximus. cuius hæc verba sunt, proximus etiam accipitur, qui solus est: quanuis propriè proximus ex pluribus dicitur. & voluit Cardi. Flor. con. 30. in hac dubia, col. 3.

Proximus quis dicatur.

versi.item nulla.Idq; optima ratione,quia proximus est superlatiuum eius,quod prope dicitur,ex quo fit nomen comparatiuum propior,& superlatiuum proximus,vt tradit Priscianus lib.3.cap.2.Sicuti ab intro,vel intra,vel intus fit interior, & intimus : ab vltra, vel vltro,vlterior,vltimus:& à post,vel postea posterior,postremus : quanquam ex proximus cùm pro cognato accipitur, vt scribit Priscianus vbi suprà, fit aliud illud comparatiuum proximior,vt etiã (vt hoc illi addas) ex intimus intimior, & superlatiuum intimissimus & ex postremus,postremissimus apud Tertullianũ statim in initio libri de cultu fœminarũ.& Apuleiũ in apologia.& in oratiõe Caij Gracchi ad populũ apud Geliũ li.15.c.12.Quę si regularia essent,sequeretur ꝓximo quopiã aliũ esse ꝓximiorẽ,& multorũ ꝓximorũ aliũ esse proximissimũ,si ita nobis loqui ꝑmittamus,vt in simili dicitur in.l.vbi autẽ.ff.de verbo.oblig.& dicemus plenissimè in nostro tracta.le mort saisist le vif, numero. ego verò dico.Vix autem reperies huiusmodi cõparatiuum (proximior) apud antiquos,præterquam apud Iureconsultos,vti & Priscianus suprà expendit.

Proximus superlatiuũ
Intimus.
Vltimus.
Postremus.
Intimissimus.
Postremissimus.
Proximior

2 ¶Sed vt redeamus, ꝓximus quis dicitur, etiã si longo interuallo sit remotus,modò inter duo discreta nihil medium interpositum sit,vt probat illud Vergilij lib.5.Aeneidos.

Proximus huic,longo sed proximus interuallo.
Insequitur Salius.

Quo in loco id notat Seruius interpres,atque etiam Nonius Marcellus in libro,quem de ꝓprietate sermonum scripsit. Paulò autem ante Vergilium Tullius in libro de claris oratoribus ad Brutũ.Duobus (ait) summis Crasso & Antonio.L. Philippus proximus accedebat,sed longo interuallo tamen proximus.Ausimq; constanter asseuerare Virgiliũ illud à Cicerone desumpsisse,adeo verba sunt similia. nam & Virgilius ipse illud ex ore eiusdẽ Ciceronis exceptum vsurpauit lib.12.Aeneidos.

Magnæ spes altera Romæ.

Vt tradit Donatus,aut vt alij malunt Seruius,aut si quis alius est,qui vitam illam Virgilij edidit.Et alia quædam Ciceronis ab ipso vsurpata recensuit Macrobius lib. Satur.6.ca.2. ad fi.vbi inter ea & illud quod de proximo diximus,posuit.

Proximus etiam lõgo interuallo remotus modò nihil sit medium.
Virgilius à Cicerone multa mutuatus.

3 ¶Si tamen plenius scire velis,qui proximi sint,vel proximiores,vide Oldra.cõ.153.videretur ꝙ filius.Io.And.in.c.2.col.j.in verbo,proximi,ext.de conces.prębẽ.Bal.in.l.dudũ.C. de cõtra.empti.& con.469.statuto cauetur,li.j.& cõ.339.quæritur vtrũ de linea,in prin.li. 3.& cõ.334.in quæstione quæ vertitur,eo.lib.3. vbi & de propinquo & propinquiore loquitur,estq; id con.commune ipsius Bal.& Saly.idq; ipsum inculcatur inter con. Pet. Anca. consi.95.vide etiam Bar.consi.10.viso statuto communis Tuderti,& ibi concord.per Landri.in addi.eius con.Quibus adde Lucam Pen. in.l. pro locis.C. de anno. & tribu.lib.10. & in rub.C.de proxi.sacro scri.in prin.lib.12.& Corne.consi.154.licèt in themate, colum. 2.lib.3.& Philip.Deci.in.l.si bonorũ,in prin.C.qui admit.

Iterum de significatione proximi & proximioris.

4 ¶Vnũ tãtùm illud hîc dicere voluimus,quòd licèt ꝓximus is sit propriè, quẽ nemo antecedit,vt diximus.eò tamen ventum est,vt proximos vocemus omnes, qui consanguinitatis iure aliquem attingunt,etiam si ante se alios habeant.Quod probatur ex. l. quanuis adulterij.C.de adulter.vbi proximis necessarijsq; personis solũ modò defertur copia accusandi de adulterio. Nã vt ibi dicitur,licet patruo accusare,etiã si frater extet.vides igitur ibi patruũ dici proximũ,quãuis frater extet eo qdẽ proximior. Et ex.l.cũ rem alienã. C. de legat.vbi legatũ rei alienę ab ignorãte factũ nõ valet,nisi ꝓximę ꝑsonę relictũ sit.qđ intelligitur,etiã de ijs,q nõ sũt priores gradu:nã oẽs intelligũt eã.l.de cõiũctis ꝑsõis simpliciter.& hoc satis aptè indicat glo.vlti.in prin.cũ dicit,ꝙ iudex æstimabit,quę dicitur cõiuncta persona:quam sequuntur Bar.Fran.Tigr.Angel.Saly.Raph.Fulgo.& Corne.ibi. Pet. autẽ & Cy. cõsiderandã dicũt coniunctã ꝑsonã vsq; ad decimũ gradũ, q tãtùm succedere põt,secundũ no.in.l.octaui.C.vnd.cog.Et sic aptè declarãt oẽs,nõ necesse esse, vt qs sit in gradu priori,vt faciat locũ ei.l.loquenti de ꝓxima ꝑsona.Et id expressè annotat Alciat.in d.l.ꝓximi,de verbo.signi.& satis apparet ex scriptis à Corne.cõ.32.licèt prima facie, col. 2.versi.qa prout dictũ est,lib.j.Et hic quoq; ꝓximitas pro cõsanguinitate,vt latè diximus suprà eo.ti.§.j.glo.9.quæ est in verbo,ou lignagier,numero.16.ex quo item.

Propĩquus propinquior.
Proximos oẽs dici qui iure sãguinis alios attingũt etiã remotissimos.
Lex cũ rẽ alienam.C. de legat.

5 QVID AVTEM SI QVIS dicat se tanquam consanguineum proximiorem debere defuncto succedere,an sufficiet,si probet se simpliciter esse consanguineum mortui,de cuius successione agitur,an verò necesse sit,vt is probet nullum alium eo esse proximiorem. Et certè si controuersia sit inter duos consanguineos,is qui agit aduersus alterum possidentẽ,

An satis sit dicẽtise proximiorem probare se esse consanguineum.

debet probare se esse proximiorem,cùm id sit fundamentum intentionis suæ, etiam si id negatiuum esset.l.hoc iure,& ibi Bar.& alij.ff.de verbo.obligat.& voluerũt etiam Bar.& alij in.l.in illa stipulatione si calendis,eo.titu.Inno.& Io.And.in.c.super his,de accusat.cũ multis si.& concord.à me collectis,infra eo.ti.§.32.glo.j.numero.94.nam & videmus,& seq.Et ita in hoc casu priuatim respondit Philip.Deci.con.321.in caussa quæ Alexandriæ agitatur,col.2.versi.vlterius etiam aduertendũ,per multa quæ ibi allegat.

6 ¶At si extraneus teneat,aut sit quæstio inter vxorem aut fiscum, & hunc qui se dicit consanguineum.satis erit probare se simpliciter esse fratrem aut patruelem aut aliter coniunctum,vt voluit Raph.Co.in.l.is potest,& ibi etiam Alex.col. 4.versicu. sed iuxta prædicta,& Iason col.pe.versi.pone ago contra.ff.de acqui.hæredit.& idem Raph.in.l. sed & si de sua,quam legit cum.l.hæres institutus,& ibi quoque Roma.eo.tit. per.l.si scriptum.C. de probat.&.l.amitæ.C.com.de success.&.l.2.C. de success. edict. & idem quoque Raph. con.43.in quæstione Francisci, vbi dicit nunquam vidisse se aliter in practica obseruari. & Corne.con.95.viso processu,colum.2.versic.sufficit enim, lib.4.& con.197.licet in hac consultatione,colum.2.versicu.sed licèt hæc,eo.lib.4.vbi dicit & idem se aliàs bis consuluisse.& Alexan.consi.179.visis ac ponderatis dubitationibus,colum.vlti.lib.7.& Soci.in l.si inter,colum.2.versi.3.colligitur.ff.de reb.dub.& con.89.in caussa agitata, col.4.versic. & si iterum,lib.j.& Steph.Bertran.con.2.examinato,in.2.dubio, col. eius dubij vlti.lib.2. & nouissimè Alciat.in.d.l.pximi.ff.de verbo.signifi.& Fran.Ripa.in.d.l.in illa,col.vlti.ff. de verbo.obligat.& nouissimè Caro.Molend.in suis commentar.Parisi.consuet.tit.j.§.22. nume.90.per multa quæ in eis locis videre poteris.

De cad. re

7 ¶Quanquam Angel.Are.in.§.actionum,col.pe.versi.si ab intestato.Instit.de actio.in ea est sententia,vt non sufficiat probare eum,qui vult succedere,esse consanguineum,nisi & se probet proximiorem esse.Et idem quoque voluit Fran.Areti.in.d.l.sed & si de sua,col. 4.versi.tangit etiam hîc,vbi & id dicit se aliàs respondisse, cùm ex facto ageretur in ciuitate Aretij,vti etiam retulit in.d.l.is potest,col.penul.sed eius in id con.nõ reperi, credóque non fuisse cum cæteris impressum , nam in posteriori loco quæritur exemplum eius sibi abesse.Sed & eius sententiæ fuit Alexan.sibi contrarius,sed foro(vt credere est) seruiens,con.124.viso processu,col.j.lib.7.Suntq; qui pro hac parte citant Specul.titu.de testa. §.sequitur videre,versi.est & alia bonorum possesio,quę dicitur vnde cognati,propterea quòd in libello actoris hæc ponit,quòd P.mortuus est , item quòd intestatus , item quòd sum illi agnatus,item quòd proximior.Et id quoque sensisse videtur Raph.Fulgos.consi. 184.visis quodam processu,col.j.

De eadẽ re

8 ¶Afferunt autem vtrique multas magnásque rationes,quibus suam sentẽtiam defendũt. Sed ego priori sententiæ magis accedo , illa potissimum ratione adductus , quòd is qui se propinquum esse dicit,& probat,proximus & idẽ solus esse præsumitur,cùm socij nulli appareant:sitq; verisimile & alios,si qui essent, ad aucupandum & occupãdum id lucrum, atque vt sit dicam , hæreditatem sine sacris quamprimûm aduolaturos , secundùm illud Therentianum in Phormione.At si talentûm rem reliquisset decem,primus esses memoriter progeniem vestram vsque ab auo atque atauo proferens.Cui concinit illud Grecorum carmen vice prouerbij celebratum.

Ad lucrum omnes sua sponte accedunt.

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. Id est ad verbum.

Felicium (siue mauis diuitum) omnes sunt consanguinei.

Diuitũ oẽs consanguinei.

Ex quo & nos accedimus Iaso. dicenti hanc negatiuam,alios non esse hæredes , proindeq; locum esse substitutioni,hoc ipso probari,quòd contrarium nõ probatur.Ita enim respõdit con.34.ad motiua,in prin.lib.j.vbi alia multa si.affert.

9 ¶Sed hãc tamen sententiã nostrã velim intelligas,si is qui se pbauit esse cõsanguineũ,pbauit quoq; certũ gradũ suæ cõsanguinitatis.Nam nõ satis esset pbare se simpliciter cõsanguineũ,p ea quę latè diximus sup.eo tit.§.j.in verbo,declarer le lignage,qñ nõ oẽs gradus admittãtur ad succesionẽ,ac nec ad retractũ,vt etiã diximus in eodẽ.§.j.glo.9.in verbo, ou lignagier,nu.23.sed & id intelligẽdũ.Et ita nũcupatim in hoc casu intellexit, & limitauit Philip.Deci.d.cõ.321.col.j.versi.vlt.nõ obstat,iũctis his quę prius scripserat,col.j.eiusd cõ.versi.& p agẽtibus bene facit.& Alciat.in tracta.prẽsũptionũ,regula.j.prẽsũp. 28.nu.9.

De eadẽ re

10 ¶Et quòd hauddubiè is qui se probauit esse consanguineum certo gradu,debeat præferri ijs qui se simpliciter consanguineos esse probant.Facit vltra supradicta, quod in simili dicimus , quòd cùm est quæstio de prioritate , aut posteritate (vt ita cum nostris loqua-

De eadẽ re

mur)temporis,is qui de certo tempore probat,etiam si aliter nõ probat de prioritate,prę- *Præfertur*
fertur ei qui de incerto tempore probat,secundùm Marti.Sil.Cy.& Bald.in.l.de rebus.C. *qui de tem*
de dona.ante nup.Bal.in.l.creditor qui,in lect.antiqua.ff.qui poti.in pign.hab.Saly.in.l.si *pore certo*
debitor,versi.quæro pone fiscum.C.de priui.fis.Io.Plat.in.l.j.circa medium.C.de iure fisc. *probat ei q̃*
lib.10.Soci.in.l.j.col.2.versic.tertiò limita,& ibi quoq; Iason,qui id dicit singu.col.item.2. *de incerto.*
versi.secundò sing.limita.Tho. Papalia.col.quoq;.2.versi.ista regula,& nouissimè Franc.
Ripa.col.3.versi.secundò limitatur.ff.sol.matri.& Philip.Deci.consil.169.cuius superscri-
ptio incipit,dispensatio facta,col.vl.& Hippo.Marsil.sing.319.hora in instrumẽtis.Catel.
Cota memor.hora quandoq;,& nouissimè Matthe.Pac.in tracta.de manda.apostoli.in.6.
parte,numero.j.& seq.& Franc.Ripa.in.l.si debitor,col.3.numero.8.& seq.ff.de pigno.De
quo tamen vide eundem Soci.consi.67.eadem die prouidet,li.3.& Fely.in.c.pastoralis,co
lum.3.versi.ratione vnius horæ,& ibi omnino Philip.Deci.distinguentem,col.2.versi.sed
dubium est,extrà de rescrip.& ipsum Deci.in.l.in ambiguis,col.2.ff.de reg.iur.& Rebuf.
in tracta.de pacif.pos.numero.299.& Alciat.in tracta.præsumptionum,regula.3.præsum
ptione.43.ante fi.Neq; enim omnino accedo priori illi sententiæ,quid enim si quis probet
de postremo die vnius anni,aut de postrema hora vnius diei,præferetúrne alteri,qui tan-
tùm de eo anno aut die probauit,sine alia specifica probatione temporis?& certè non prę-
feretur,vt etiam nuncupatim voluit Fran.Ripa.in.d.l.j.vbi suprà.ff.sol.matri.& nouissi-
mè Guil.Ponta.Perusi.in.d.l.j.col.6.numero.13.quartò limitatur,& seq.ff.sol.mat.De quo
& tu vide Bal.nouel.in tracta.doti.in.9.parte,in.2.priuilegio,in fi.

11 ILLVD QVOQVE IN DVBIVM hoc in loco vocari potest,Quid si constet alium proxi- *Qui se pe-*
miorem aliàs natum fuisse,vt vixisse,qui nondum excederet cẽtum annos,si viueret.hæc *tit admitti*
enim longissima est hominum vita.l.an vsufructus.ff.de vsufruc.& .l.vlti.C.de sacro.eccl. *tanquã pro*
vtrùm igitur necesse est hunc qui nunc se dicit esse proximiorem,ideoq; tanquã talis vult *ximiorẽ,an*
succedere,probare illum,qui re vera esset proximior,si viueret,mortuũ esse.An verò alius *probare de*
qui defendit,teneatur probare illum adhuc viuere,vide Rapha.Co.d.consi.43.in quæstio. *beat alium*
Francisci,nam id consi.super hoc priuatim editũ est.Et hæc quoq; non inutilia sunt in ma *proximio-*
teria retractus,stãte scilicèt statuto,vt ad eũ proximior tantũ consanguineus admittatur. *rẽ mortuũ,*

12 SED ET ILLVD QVAERI POTEST.An hìc in nostra consuetudine proximior dicatur & *an alius qui*
intelligatur habito respectu ad venditorem,an ad eum,à quo primùm res vendita proces *eum dicit ui*
sit eius familiæ.hoc enim à nonnullis in dubium reuocatum est.Et quod dubium facit,il- *uere.*
lud est præcipuè,quia ex multis Galliæ consuetudinibus illi tantùm consanguinei admit- *Proximior*
tuntur,qui sunt ex eo stipite,vnde res vendita processit:ex nostra autem consuetudine li- *an dicatur*
cèt omnes admittantur,etiam qui non sunt eius stipitis,præferuntur tamen ij qui ex eo- *habito re-*
dem stipite descenderunt,vt scribitur infrà.c.14.Et quidem videntur præferri ij qui sunt *spectu ad*
proximiores stipiti,vnde res ipsa processit,etiã si non sint proximiores venditori,per tex. *uẽditorem,*
in.l.is qui complures,iuncta glo.in fi.ff.de lega.3.vbi si fideicõmissum fuerit relictum qui- *an ad eum*
busdam ex libertis testatoris,ea lege ne de nomine suo aut familia exiret,vno eorũ mor- *à quo pri-*
tuo qui grauati fuerant,omnes pariter admittuntur,si velint:nec præferuntur cõiuncti in *mũ res pro*
re legata cæteris:quia vt dicit glo.ibi,omnes sunt pariter proximi testatori,per tex.in.l.pe *cessit.*
to.§.fratre.ff.de lega.2.Et ita eam declarant Dy.Ray.& Bart.ibi.& idem voluisse videtur
ipse Bar.in.l.si cognatis,vers.quæro quo ordine,iunctis his quæ dicit in fi.illius.l.ff.de reb.
dubi.Ex quo apertè vides,quòd attendi debet proximitas gradus,respectu testatoris,non
respectu grauati,in fideicommisso restituendo ijs qui sunt è familia,in specie.d.§.fratre. *De eadẽ re*

13 ¶ Et hoc quoq; videtur probari ex.l.vlti.ff.ad Trebel.à contrario sensu.Nam ibi dicitur, *Fideicõmis*
quòd si sit fideicõmissum inter fratres,pariter admittũtur fratres ex vno latere tantùm cũ *so inter fra*
fratribus ex vtroq;:quia fuerãt prius directò inuicem substituti.Ergo à contrariò sensu si *tres relicto*
non fuissent inuicem substituti,& sic prælati alijs fratribus in aliqua parte testamenti,ex *admittũtur*
sola inter se coniunctione non præferrentur.Ex quo etiam planè liquet attẽdi coniunctio *fratres ex*
nem respectu primi testatoris,non grauati.Quod & probat alius text.iuncta glo.& not.à *uno tantum*
Bar.in.l.heredibus.§.vlti.ff.eo.titu.vbi licèt quando apposita est conditio,si decesserit sine *latere cum*
liberis,naturales non faciant deficere fideicõmissum,secundùm not.in.l.ex facto.§.si quis *utrunq; cõ*
rogatus,eo.quoq;titu.tamen quando huiusmodi conditio apponitur à fœmina testãte,de- *iunctis.*
ficit:quia ei naturales succedunt,nisi sit illustris.l.si qua illustris.C.ad.S.C.Orphi.Et idem *Cõditio gra*
propè voluerunt Ange.& Imo.in.d.§.si quis rogatus,vbi generaliter dicunt,in eadem con *uantis inspĩ*
ditione inspiciendam esse personam grauantis,& non grauati,si sint dissimilis qualitatis, *cienda non*
grauati.

vt sciamus an naturales faciant deficere fideicommissum.

14 ¶ Et vt ex tex.ad doct.transeamus,quamuis nec ij suprà omissi sunt,hoc idem confirmat, quod tradit Bar.in.l.Lucius,col.vl.in vlt.quæsti.ff.de vulga.& pupil.substi.quòd si fratres sunt inuicem substituti,pariter admittuntur fratres consanguinei,& fratres vtriusq; lateris:ea inter cætera ratione,quia substitutio intelligi debet secundùm voluntatem testatoris.l.qui liberis.§.hæc verba,eo.tit.sed pater eandem affectionem habet ad filios vtriusq; matrimonij,vt æquum est.§.pe.in authen.de nupt.& sequũtur Imo.Alex.Fran.Are.Fran. Ripa.& alij recentiores in.d.l.Lucius.& idem voluit ipse Bar.con.54.Angelus Maciæ habebat.& Bal.& Nicol.Neapo.in.l.iam hoc iure.§.j.ff.de vulga.& pupil.substi.& in.l.cohæredi.§.qui discretas,&.§.qui patrem,eo.quoq; tit.Bald.in.5.quæsti.Ang.Saly.& Ro.in.l.in testamento.C.de testa.mili.Imo.in.c.Raynucius,in materia reciprocæ substitutionis,extrà de testa.vbi hanc dicit esse cõmunem op.Pau.Ca.in.l.j.C.de impub.& ali.substi.vbi ita dicit se consuluisse.& Alex.consi.30.viso testamento,in primo dubio,li.2.quod con.iterũ repetitur consi.16.lib.6.& Philip.Deci.con.186.quoniam ex facto,col.j.versi.tertiò hoc in simili,& col.3.versi.tertiò non obstat.Ex quo non obscurè intelligitur cõsyderari affectionem primi testatoris,& sic coniunctionem eiusdem.

De eadē re

15 ¶ Quod & hinc quoq; probatur,quod scribit ipse Bar.in.l.2.in prin.in.5.quæsti prin.in.3. effectu,versi.vlterius quæro an tacita,qui est in col.pe.ff.de vulg.& pupil.quòd tacita pupillaris non excludit fratrem pupilli,ar.l.cùm acutissimi.C.de fideicom.ne scilicèt videatur fratrem filio prætulisse,& sic consyderata affectione,& voluntate testatoris.Et idē dicit in fratre consanguineo tãtùm,quia eadē est ratio.per.d.l.cùm acutissimi.Secus autem in vterino,vt hinc intelligas non consyderari coniunctionem & affectionem ex parte pupilli,sed testatoris.Quod & confirmat quod tradit idem Bar.in.l.re coniuncti,col.pe.versi.tertiò quæro iuxta hoc.ff.de lega.2.quòd quando agitur de hæreditate paterna testatoris non attenditur maior coniunctio inter fratres.Ideoq; vno mortuo ita admittitur consanguineus tantùm,sicut vtrinq; coniunctus.& sequitur Crotus ibi,& Fran.Are.Iason,& Ripa.in.d.l.Lucius.

De eadē re

16 ¶ Et hæc quidem propemodum,& alia multa in eandem sententiã affert Soci.consi.249. materia,col.11.versi.circa secundam difficultatem,cum multis seq.li.2.vt ostenderet posse videri admittendum esse ad fideicommissum eum qui proximior est primo illi testatori: & non illi vltimo,qui decessit,aut alienauit:Id quod etiã asseueranter respõdit Iason.consi. 215. ex Valentia, in prin.lib.2.iterũq; con.159. Odericus,etiam in prin.lib.4.Et per quædã ex ijs rationibus tacito nomine ipsius Soci.Io.Crotus in repe.l.filiusfa.§.diui,char.pe.versi.quartò quæritur.ff.de lega.j.tenuit,quòd si testator quispiam prohibuit bona sua alienari extra familiam,quo casu si alienatio facta fuerit,possunt ij qui sunt eius familiæ alienationem reuocare,ita vt proximus quisq; primo loco admittatur,p.d.l.peto.§.fratre.ff.de lega.2.Tunc proximitas consyderatur ex persona testatoris prohibentis,non hæredis qui alienauit.& illum sequitur Ferdi.Loaz.in repe.eiusdē.§.col.antepe.versi.& vt nihil omittatur,qui est numero.545.& ibi quoq; Fran.Ripa.col.7.nũero.31.& idem Ripa.in.d.l.Lucius,col.vl.& in.l.ex facto,in prin.ff.ad.S.C.Trebel.quibus etiam locis dicit quòd vltima substitutio,qua testator substituit proximiorē sui generis,intelligitur de ꝓximiore ipsius testatoris,non hæredis,aut præcedentis testatoris.Quod huc admodum pertinet,cum statuta & testamenta sint veluti eiusdem iudicij & interpretationis,secundùm glo.Barto.& alios in.l.j.C.de his quib.vt indig.cùm concord.à me adductis infrà in fi.huius tit.numero.13.deniq; obligatio.

17 ¶ Supradictis autem adde quod respondit Bal.quodam consi.incip.præmissis verbis statutorum,quòd si emphyteusis cessit in portionem vnius ex fratribus, illo decedēte nõ succedit in ea eius proximior,sed is qui stipiti proximior est,id est ei qui emphyteusim acquisiuit pro se & generatione sua.quod con.reperire non potui,sed id citat Corne.con.190. pluries,col.j.versi.& licèt,& iterum col.vl.versi.non ob.quod dicit,li.3.& iterum con.42. videtur prima facie,col.2.versi.his tamen non obstant.lib.4.vbi & in idē dicit vidisse cõsultum à Bal.à Bartho.& Bened.Capra.verũ ipse in hoc admodùm dubitat.Et facit etiam quod tradit Pau.Ca.con.338.ad primum quæsitum,col.2.li.2.

18 ¶ At ego nihilominus censeo proximiorem venditoris præferri,non proximiorem stipitis.tum quia nostra consuetudo hîc & vbiq; loquitur de proximo aut proximiore venditoris.tum quia in successionibus quas retractus in omnibus sequitur,vt hîc dicitur,& infrà

Decisio prici.quæstiõis

§.13.præfertur proximior defuncti non stipitis.quod hinc videre licet,quod leges nostræ de successionibus ab intestato,eas vbiq; deferunt proximioribus defuncti.Nam de successione & hæreditate eius agitur,non stipitis ipsius,cuius desijt esse hæreditas,per aditionem sequentium,quorum gradatim facta fuit hæreditas,& patrimonium proprium.l.sed & si plures.ff.de vulg.& pupil.substi.glo.Ro.Alex.Franc.Aretici & cæteri recentiores in.l.j.§. veteres.ff.de acqui.posses.Bar.in.l.vlti.colum.j.ff.ad.S.C.Trebel.cum alijs multis concor. adductis à Iaso.in.d.§.veteres.& Fran.Cur.Seniore cons.45.statuto seu consuetudine,col. 8.in.6.ratione.&Claudio Marleto inter con.Chasse.con.23.decessit Catarina,vbi nuncupatim & in specie huius nostri casus asseueranter respondit proximiorem respici ex venditore rei venditæ,cuius retractus petitur:non eius,à quo primum ea res processit.quod & ipsum tenuit Chasse.in consuetudi.Burgundiæ hoc eodem titu.de retraictz.§.j.in verbo, dont vient lheritage. *Hæreditas desinit esse defuncti per aditionem hæredis.*

19 ¶Et hoc quoq; in successionibus feudorum obseruatur,vt inspiciatur proximitas vltimi vasalli,non primi acquirétis,per.c.j.& ibi And.Iser.ad fi.tit.de natu.succes.feud.vti etiam expendit Bal.con.200.feudum,paulò ante fi.li.5.& Soci.con.86.visis testamento,col.vlt.li. 3.& con.73.capiendo primum,col.5.versi.prędicta etiam probantur,lib.4.& Philip.Deci. con.445.in casu ad me transmisso,col.4.numero.19.& ipse Ripa.in.d.l.ex facto.Licèt aliàs in feudis semper respiciamus primum stipitē.Bal.in.c.j.col.j.ad fi.& ibi Marti.Laud. col.2.tit.de eo qui sibi & suis hæredi.& iterum in.c.j.§.vlti.col.2.in verbo,magnum,tit.de succes.fratrum vel grad.succes.in feud.per eum tex.quem dicit no.& post eum Iason con. 7.pro reuerendissimi,col.4.versi.in primis,& iterū col.seq.versi.tertiò deueniendo,li.3.& Philip.Deci.con.193.cuius superscriptio incipit,in successione,col.2.& cons.390.quoniam ex facto,col.2.& Fran.Ripa.li.j.respon.c.j.defuncto,numero.78.Et bene facit quod scribit Ange.con.110.sanctissima,col.pe.& Calder.con.13.titu.de feudis,concessum est.Ex quibus intelliges id quod dictum est de proximitate vltimi vasalli,non procedere in feudo nō hęreditario,de quo etiam per Anto.Rube.consi.85.circa dubium,colum.vlti.versicu.vltimò est aduertendum. *In feudis inspicitur proximitas ultimi uasalli nō primi acquirentis.*

20 ¶Et hoc quidem in casu nostri retractus nullo modo dubiū esse potest apud nos:cùm consuetudo nostra vt suprà diximus,in hoc ipso.§.vtatur nuncupatim his verbis,le plus prochain lignagier du vendeur,& alibi semper loquitur de consanguineo venditoris,vt suprà.§.j.& infrà.§.14.Quæ autem suprà de fideicōmisso dicta sunt,nihil huc pertinēt:quia per fideicommissum succeditur primo testatori,non ipsi grauato.l.cohæredi.§.cùm filiæ, ibi,nec fideicōmisso.ff.de vulga.& pupil.substi.& no.doc.vbiq;.Ideo fortè non absurdum esset,vt proximitas in eo cōsyderetur ex persona ipsius testatoris,cuius successio est.Quāquam & in hoc quoq;contrarium cōstantissimè tenuit Soci.d.con.249.Idq; plurimis maximisq; rationibus,vt ibi omnibus videre in promptu est,dicitq; se aliàs ita consuluisse,& suo con.subscripsisse Bal.à Bartho.& Corne.& ita fuisse obtentū,& idem consuluisse quoq; Ange.& Pau.Cast.nec tamen loca designat.& idem voluit ipse Soci.in.d.l.si cognatis, col.pe.versi.sexta & vltima conclusio.ff.de reb.dubi.vbi & præter illos dicit ita consuluisse Alex.& Io.Bapt.à.S.Seuer.& seipsum ter aut quater.iterūq; ipse Soci.in.l.hæredes mei. §.cùm ita,col.6.versi.secundum est.ff.ad Trebel.vbi & idem dicit consuluisse Bal.nec tamen locum designat.At Iason.d.con.215.li.2.&.d.con.159.lib.4.dicit illud esse consil.488. incip.talis casus est quidem Ticius,lib.3.quod tamen ad hūc locum nihil pertinet.Sed & idem consuluit ipse Soci.d.con.86.visis testamento,col.5.versi.aliquādo & quartò,& multis seq.vsq; ad fi.con.lib.3.vbi & multa in id allegat,traditq; & illos quos suprà ex eodem citauimus consuluisse.iterumq; idem Soci.con.73.capiendo primùm,col.4.versi.sed si excluderentur,& seq.lib.4.& Steph.Bertran.con.300.supposito testamento,col.2.vers.& primò ad primum,lib.3.vbi etiam dicit ipsum Pau.consuluisse.Sed eius consi.non fuisse impressum,sicuti certè non est,nisi id sit con.300.lib.2.cuius initium est,viso quodam processu,vbi aliquid de ea re dicit.Idem quoq; voluit Anto.Rube.con.36.eximij,colum.2.versic. stante isto,& con.38.memini,colum.vlti.versi.sed vt dixi,& consi.40.circa dubium,colū. 2.versicu.nec ob.si fortè.& consil.82.viso eleganti,colum.j.& iterum vlti.vide tamen eundem consi.126.viso testamento.Idem deniq; consuluit Ludo.Gozad.consil.4.prima facie, col.5.numero.17.vbi & idem dicit ipsum Soci.in alijs tribus con.non impressis consuluisse,quæ dicit apud se habere. *Per fideicōmissum succeditur testatori non grauato.*

ET PREFERE AVANT AVLTRE LIGNAGIER.
GLOSSA. 2.

1 *Cōſuetudo retractus ſimpl'r admittēs conſanguineos an cēſeatur pximiores cæteris præferre.*

ET ITA EXPRESSE IN CASV NOSTRO voluit Alex.con.27.viſo themate,in 3.dubio,lib.6.per tex.in.l.vlti.& ibi no.per doct.maximè.Bal.& Salyce.C.de verbo.ſignifi.& in.l.cùm ita.§.vlti.ff de lega.2.Et ſimile eſt quod ſcribit Bald. in tracta.protomixeos,col.3.verſic.ſunt duo vicini,quòd ſi extet ſtatutum,vt in venditione præferatur vicinus rei venditæ,& ſi alteri fuerit vendita,poſſit eam vicinus retrahere reſtituto precio:ſi duo ſunt vicini,ſed vnus altero propinquior,is in ſolidum poterit ſibi retrahere,excluſo remotiori,per.l.adeo.§.inſulā.ff.de acqui.rer.domi.&.l.triumuiri,in fi.ff.de re milita.&.§.inſula,Inſtit.de re.diuiſ.Et idem in reuocatione feudi alienati.vt ſcilicèt ex agnatis,qui prior eſt gradu,prius admittatur,voluit Marti.Lauden.in.c.j.§.hoc quoq; notandum,col 4.verſi.quæro an omnes,& ibi quoq; Aluaro.& Cardin.Alex.col.4.verſi.eiuſdem initij,ti.de ſucceſ.feud.& omnes quidem per tex.in.l.cùm ita.§.in fideicommiſſo.ff.de lega.2.

2 AT ILLVD DVBIVM EST.Si tempore contractus venditionis factæ à tuo conſanguineo tu illi proximior eras,ſed interim intra annum retractui à noſtra conſuetudine præſtitutum naſcitur alius te proximior.Pone enim vt id intelligas,quòd tu ſis conſanguineus in qnarto gradu,ſed poſteà naſcitur filius ex fratre venditoris,qui fortè relicta vxore grauida mortuus eſt,is eſt te proximior:vter igitur veſtrum præferetur,vide quæ latè diſſeruimus ſuprà eo.tit.§.j.in verbo,ou lignagier,quæ eſt gl.illius.§.9.numero.80.& hæc quidem intelligo,cum multis ſeq.præſertim verò numero.97.quod ſi tibi,& ſeq.

SI PLVSIEVRS LIGNAGIERS Y VIENNENT.
GLOSSA. 3.

1 *Si duo conſanguinei petūt retractum diuerſis iudiciis, & alter uicit qd agendum eſt.*

IGITVR CVM PLVRES conſanguinei veniūt,debet admitti proximior.Quid autem ſi nullum ipſorum emptor admittit,quia eos negat eſſe cōſanguineos,vel eoſdem veniſſe intra tempora retractus,vel etiam ſuum contractum eſſe obnoxium retractui,quia eum dicit eſſe permutationis,vel alterius,qui nō ſonat in venditionem:ob idq; iſti conſanguinei eum in ius vocarunt in materia retractus,diuerſis tamen inſtantijs & iudicijs.Tādem verò vnus eorū vincit.vtrùm victori ipſi perinde rem cedi reſtituiq; oporteat,atq; ſi aduerſus alios res defenſa non eſſet.Hanc quæſtionem non ſemel in facto vidimus.Habes autem tex.eam expreſſim decidentem,in cauſſa petitionis hæreditatis,in.l.cùm idem,quæ eſt pe.ff.de peti.hæredi.quæ iubet rem victori reſtituendam,data prius victo cautione aduerſus alios rem ipſam defendendi.Is enim eſt proprius peculiariſq; caſus eius.l.tametſi multi è noſtris eam intelligūt de tertio opponēte ſe executioni ſententiæ,eamq; dicit multum no.& ſing.Bal.ibi.Et id quidem intelligas quantùm ad reſtitutionem rei pertinet,de qua tantùm loquitur ea.l.Nam quantùm ad expenſas cauſſæ,in quibus emptor condemnatus eſt,eas ſine vlla cautione aut ſpe reſtitutionis refundere debet,cùm temere litigauerit.l.eum quem.ff.de iudic.cum ſi.Sunt autem & aliæ conſuetudines declarantes quid agendum ſit,cùm plures conſanguinei veniunt ſimul ad retractum,vt apud Auxerrenſes ſiue Altiſſiodorenſes,hoc eodē titu.§.16.qui eſt omniū 47.Niuernienſes hoc item titu.c.17.

Quid d'expenſis cauſſæ.

Conſuetudines.

DOIT RECEPVOIR LE PREMIER LIGNAGIER.
GLOSSA. 4.

1 *An remotiores admittātur antequā proximior ueniat.*

NISI ID NOSTRA CONSVETVDO expreſſè adieciſſet,potuiſſet videri emptorē non teneri admittere niſi proximiorē.Nam cùm à lege vel ſtatuto aliquid intra certum tempus defertur pluribus,ea lege vt aliqui eorum cæteris præferantur,non admittuntur poſteriores,dum locus eſt ijs,qui priori gradu ſunt.l.ſi filius qui pater.§.cùm filius.ff.de bo.liberto.in illis verbis,& ſine dubio qui ſequētis gradus ſunt,non admittuntur interim.&.l.3.ff.de acquir.hæredi.&.l.ſi plures.ff.de iur.delibe.vbi aſſignandū eſt tēpus ijs qui priori ſunt gradu,vt deliberēt,num ſe admitti velint,antequā cæteri admittantur.&.l.j.§.ſi intra centeſimum,ibi,ſi mortuus ſit prior,ſtatim ſequens admitti debet.ff.de ſucceſ.edic.&.c.ne pro defectu,extra de elect.cum ſi.

2 ¶Et quia etiam quando plures personæ sunt vocatæ sub termino generali,vel indefinito, vel collectiuo,puta familiæ,generis,cognatorum,consanguineorum,liberorum,posterorum ,descendentium,& id genus similium,intelligitur ordine successiuo,vt scilicet proximior primo loco,& hoc cessante vel deficiente,is qui eum proximè sequitur,& cæteri deinceps.l.peto.§.fratre,qui est vl.& iterum.l.cùm ita.§.in fideicommisso,& ibi Bart.Bald. Imo.& alij.ff.de lega.2.&.l.hæredes mei.§.vlti.ff.ad Trebel.&.l.vl.& ibi Bal.Ange.Raph. Fulgo.& Pau.Cast.C.de verb.signifi.& voluerunt Bar.vterq; Rapha.& Fulg.& Co.Franc. Aret.qui id dicit sing.quantùm ad nomen collectiuum,Alex.Soci.qui id optimè declarat &Iason in.l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de libe.& posthu.Bar.in.l.si cognatis,col.vl.ff.d rebus dub.Bald.in.l.j.post medium,per glos.ibi.C.de secun nupt.in.2.lect.& in.l.quoties ab omnibus,col.2.versi.quæro quando est relictum.C.de fideicom.vbi loquitur in casu huic propè simili.Ioan.Raicinius inter con.Ange.con.38.quidam Io.decessit.& ipse Ang.cons. seq.visis instrumentis.Pet.Anca.& Imo.in.c.indicante,extra de testa.idem Pet.in repe.c. j.in.14.quæstio.prin.versi.& videtur quòd per prædicta,extrà de consti.Rapha.Co.consil. 106.mulier,col.2.versi.accedat.Pau.Cast.con.383.notandum est,in prin.lib.j.Alex.cons.26. videretur fortasse,col.2.versi.secundò principaliter,& col.pe.versi.non obstat id quod habetur,lib.3.& con.25.in caussa vertente inter Antonium,col.j.li.4.& quisquis is fuit inter consi.ipsius con.14.adsit spiritus,col.4.versi.secunda conclusio,eo.li.4.Barb.cons.27.scripsit doctissimus,col.10.versi.& adduco in medium,li.j.& con.28.clementissimi dei patris, col.j.&.2.lib.2.Corne.con.37.in hac consultatione,col.2.lib.j.& con.52.pro decisione,col. vl.eo.lib.j.& con.74.de duobus,col.j.eo.li.j.& con.263.primo aspectu,col.2.versic.confirmantur prædicta,eo.lib.j.& con.22.in hac consultatione,col.5.versi.expedito,lib.2.& consi.146.cuius est simile initium,col.6.versi.& licèt collectiuè,eo.li.2.& con.95.diu post redditum,col.2.versi.& insuper,lib.3.& con.159.in hac præsenti,col.3.versi.vltimò hæc pars,libro.4.Soci.con.44.capio primam,col.j.li.j.& con.90.abundè & subtiliter,col.vl.lib.j.vbi id dicit sing.in nomine collectiuo.& con.86.visis testamento,col.4.versi.capio nunc primùm,eo.lib.j.vbi & id pulchrè declarat.& con.113.suprascripti,col.j.versi.prima quia verbum,eo.lib.j.& con.37.viso testamento domini,col.j.lib.3.& con.104.quoniam præsens cõsultatio,col.pe.eo.lib.3.& con.51.visa facti enarratione,col.2.lib.4.& Fran.Curtius Senior con.74.super memorata,col.6.versi.siue igitur.& Steph.Bertran.con.30.punctus,in fi.lib. 4.& con.105.quia in loco,post prin.eo.li.4.Philip.Deci con.205.in caussa istorum,col.j.& con.208.ad clariorem rei demonstrationem,col.2.versi.sed ista æquiparatio.& con.248.visa petitione,col.2.& con.513.in ciuitate,col.3.numero.9.& consi.578.viso consilio,col.vlti. & con.619.in casu proposito,col.vl.vbi loquitur in terminis similis statuti huius nostri.& con.662.accuratè.Et per multos ex supradictis intelliges id procedere,etiam cùm vocantur copulatiuè.Et vide quæ dicam infrà eodem.§.in glo.6.numero.2.porrò hæc nostra.

Plures personæ cũ uocantur nomine generali,indefinito,uel collectiuo, intelligitur ordine successiuo.

Etiam si uocẽtur copulatiuè.

3 ¶Tamen in ea sum sententia,vt si etiam hæc nostra consuetudo non expressisset consanguineum remotiorem esse admittẽdum,id tamẽ obtinuisset ex generali cõsuetudine,quæ simpliciter admittit consanguineum,per ea quæ diximus suprà eo.ti.§.j.in verbo,ou lignagier,quæ gl.est omnium illius.§.9.numero.21.ex eo autem & seq.Quibus adde,quod cùm aliquid non integrè,nec in solidum multis defertur,quilibet eorum ad id admittitur,etiã si nõ sit primi gradus.l.3.§.si ad plures.ff.de sepul.viol.Licèt is qui est in primo gradu,quãdocunq; veniat,sit præferendus,quantumlibet præuentus:modò sit intra tempus à lege vel statuto præstitutum.l.si maritus,per totam illam.l.& maximè in.§.vl.ff.de adulte.& latius dicemus infrà ti.procedẽte.§.2.in glo.j.nu.81.ad vigesimũ primũ.& alibi sæpè in ea glossa.

4 ¶Id quod & hoc casu statuit nostra cõsuetudo,& est æquissimum.Nam si aliter non admitteretur vlterior consanguineus,quàm annus esset transactus,sequeretur quòd suus cuiq; consanguineo annus daretur secundùm ordinem graduum,atq; etiam in infinitum:nec posterioribus obesset annus priorum,quin ex suo quiq; capite annum haberent,per not.in c.j.titu.quo tempo.mil.inue.pete.debe.cum si.quæ affatim colligemus in eodẽ.§.2.tit.seq. Et quia etiam vbi non est petitio,ibi mora non est.l.lecta.§ pe.ff.si cert.peta.cum si.nec valenti agere currit præscriptio.l.j.in fi.C.de anna.except.&.c.quia diuersitatem,de concess. præben.Quæ autem in priori parte adducta sunt,loquuntur in ijs quæ integrè & insolidũ alicui deferuntur:& eo summoto,alijs:quo casu hud dubiè quandiu priori competit id ius, alij posteriores non admittuntur:nam contra naturam est,vt quod ego habeo,tu idem habeas.l.3.§.è contrario.ff.de acquir.hæred.

Mora non est,ubi non est petitio.

OV LVY A TRANSPORTE LA CHOSE. GLO.5.

Si emptor uẽdat rem consanguineo uẽditoris, an alius proximior poterit ab eo retrahere.

1 ERGO EX NOSTRA CONSVETVDINE si emptor vendat rem cõsanguineo vẽditoris, alij tamen consanguinei proximiores ipsius venditoris possunt retrahere. Aliud tamen statuitur in multis consuetudinibus aliarum regionum Franciæ, videlicèt apud Meldenses.c.99.& seq. Senonenses.c.41. Trecenses.c.146. Caluimontenses in Bassigniaco.c.114. Victriacenses.c.126.& Borbonienses.c.439. Altissiodorenses, siue Auxerrenses hoc eodem tit.c.12. qui est omnium.43. vbi intelligitur, modò id fiat sine fraude, & necdum emptor fuerit in ius vocatus. Tu autẽ hîc vide quæ dicam infrà in glo.seq.nũero.6.& quia nostra, & multis seq. vbi abundè tractato, vtrùm si quis primo loco vendiderit suo consanguineo remotiori, possit consanguineus proximior retrahere.

SIL EST PLVS PROCHE. GLO.6.

Si & remotior retraxerit, an ab eo possit retrahere proximior

Consuetudines variæ de ea re.

1 ET HOC QVIDEM probabile, ne alterius scilicèt remotioris festinatione huius proximioris ius ledatur.l.cùm solus.ff.de acqui.hæredit. Et quia cùm aliquid multis defertur non integrè, nec insolidum, is qui primo gradu est, semper admittitur intra tempora legis vel statuti, quantumcunq; præuentus ab vlterioribus.l.maritus.§.vl.ff.de adulte.& diximus suprà in glo.4.huius.§.numero.3.tamen in eassum. Super hoc autem variè constitutum est à cõsuetudinibus Galliæ, vt videre licèt apud Parisienses.c.168. Meldenses.c.90.&.c.98.& seq. Meldunenses.c.24. Turonenses tit.de retraict.c.5.&.8. Cenomanenses.c.380.& seq.& iterum.c.406. Andegauenses.c.370.& seq.& iterum.395. Carnutenses.c.69. Aurelianenses.c.276. Blesenses.c.199.& duobus seq. Aruernienses tit.de retraict.c.16.atq; etiam duobus seq. Borbonienses.c.439.&.441. Belquercenses.c.10. Artesienses.c.86. Burdigalenses.c.9. vbi eadem propè, & ijsdem verbis est consuetudo, cuiusmodi hæc nostra est. Engolismenses.c.61. Sanctonenses Angeriacos.c.47.&.51. Britonienses hoc eodem tit.§.3. Altimarchienses.c.267. Marchiẽses.c.274. qui est.14. eiusdem tit. Lorrienses in præfectura Montargij. hoc ti.c.3. Niuernienses hoc quoq; titu.c.17. Laudunenses alиosq; Viromãdenses.3.partis ti.8.§.2. qui est.76. illius.3.partis.&.§.seq. Comitatum Burgundiæ tit.reachaptz.§.3. Senlites siue Siluanecenses hoc tit.§.4. Normanenses tit.116. qui est, de querelle de fief vendu.§.chacun & seq.

De eadẽ re

Aequalitas in successione feudi quomodo intelligatur

2 ¶Porrò hæc nostra consuetudo vltra præcedentia non mediocriter iuuatur, arg.l.peto.§.vlti.ff.de lega.2. vbi si testator fratre hærede instituto petijt, ne domus alienaretur, sed in familia relinqueretur: si hæres alienauerit, omnes qui in familia fuerunt, fideicommissum petent, sed ita vt proximus quisq; primo loco inuitatus videatur. cuius textus, authoritate Oldra.consi.178. factum tale est quidam nobilis, ita intelligit tex.in.c.j.ad fi.tit.de natura success.feud. qui in fi.dicit omnes lineas æqualiter vocari, vt scilicèt proximus quisq; primo loco censeatur esse vocatus. quod autem is text. dicit æqualiter, non significare æqualitatem vocationis, sed distributionis inter vocatos, vt scilicèt in capita veniant, nõ in stirpes, ar.l.libertus.§.præterito, in fi.ff.de bo.liber. Et ita quoq; illum tex. intelligunt Iaco.Bel. And.Iser. Aluar o. Marti. Laud.& Cardi. Alex.in.d.c.j. Anto.consil.47. præmittendum est quòd quanquam, in fi.& Iason.con.182. in pręsenti consultatione, col.3. versi.ista conclusio, & multis seq.& iterum col.pe.versi.non ob.quod dicit, lib.2.& nescio quis Goneus (huius enim hoc nomen est) inter con. Albert.Bru.con.72. tota, post medium, & Io.Ligna.& alij pleriq; inter con.eiusdem con.76. thema seu casus, col.vl. vbi etiam dicitur Bartho.à Sali.

Sed an proximiorq retrahit à remotiore, q añ retraxerat, teneatur soluere impensas prioris retractus.

3 & Fran.Rampo. ita consuluisse. Tu tamen vide Signo.consi.12. in casu per vos, ante fin.& con.93. factum sic se habet, quidam nomine, & quæ etiam diximus suprà eo.§.in glo.4. numero.2.& quia etiam.

SED DVBIVM EST, an proximior qui retrahit à remotiori, qui ante retraxerat à primo emptore, teneatur soluere expensas, quas ipse remotior fecit ad retrahẽdum. Chasse.in cõmentarijs Burgundiæ hoc eodem tit.§.3. versi.sed quæro an iste, dicit quod non, nisi remotior prius interpellasset proximiorem, vt retraheret: nam cùm proximior non possit per suum retractum deteriorem facere conditionem proximioris, quin ipse possit totum eodem precio retrahere, nec in parte quidem illi potest præiudicare, augendo precium impensarum: maximè cùm cogitare debuit id euenire posse, vt proximior retraheret.l.si do-

mum.§.idem quærit ff.loca.&.l.quibus diebus.§.j.ff.de conditio.& demonstra.

4 ¶Cui addere potes quod plenè no.Bar.in.l.inter stipulantem.§.sacram,& ibi recentiores post eum.ff.de verbo.oblig.consyderanda esse atq; attendenda,quæ verisimiliter & facilè euenire possunt.cuius rei bonus est tex.quem ipse Bar.allegat in.l.bona fide.§.cùm inter, vbi & id no.Bal ff.de dam.infec.cum alijs multis si à me adductis suprà eodem titu.§.j.in verbo,le pris quæ la chose aura couste,quæ est glo.18.in.7.quæstio.numero.41.huic ita.Et nuncupatim in casu statuti præferentis consortem in venditione rei cõmunis,tradit Floria.inter con.Pet.Anc.con.171.quòd dicta domina, attendendum esse ac cogitandum ab emptore id quod suprà ex Chasse.diximus,scilicèt consortem rem ipsi emptori venditam posse ad se reuocare,imputandumq; sibi esse,si id non cogitauit.verùm in hoc casu tu amplius cogitato.neq; enim id sine dubio est,sed nunc non abs re aliter non decido. *De eadē re*

5 QVID AVTEM SI CVM post venditionem consanguineus quispiam remotior venditoris adit,conuenitq; testatò alium consanguineum proximiorem,eiq; denunciat velle se rem venditam retrahere,si ipse proximior nolit:si autem velit,negat se retracturũ:quandoquidem id frustra faceret,cùm ipse proximior nihilominus posset iterum ad se retrahere. Proximior autem respondet remotiori,se omnino non retracturũ.vtrùm posteà audietur volens ad se retrahere ex proximiore,qui iam retraxerat.dicam posteà in fi.huius tit.quæst.8.sed hîc eius loci admonere lectores volui. *Quæstio retractus.*

6 ET QVIA NOSTRA CONSVETVDO hîc loquitur,cùm res initio vendita fuit extraneo, à quo cõsanguineus remotior retraxit,vt liceat nihilosecius propinquiori ab eodem retrahere,tametsi res iam in suam familiã redijsset.Quæro an & id procederet,si ab initio res vẽdita fuerit cõsanguineo remotiori,vt scilicèt possit propinquior ab eo retrahere. Quod videtur ex hac nostra consuetudine,cùm eadẽ videatur esse ratio:quid enim interest,vtrũ res ab initio fuerit vendita cõsanguineo remotiori,an extraneo,à quo remotior retraxit? Cui etiam rei arg.præbet quod cauetur infrà.§.26.ius retractus non posse transferri alteri qui non sit ex ea consanguinitate,quasi cuilibet consanguineo cedi possit.Sed ibi non dicitur,an ea cessio,quæ fieret remotiori præiudicet ꝓximiori,de quo nos illic tractabimus. Verùm quantùm ad hanc nostram consuetudinem pertinet,cõstabit ex ijs quæ statim dicemus,non idem esse,cùm quid ab initio venditur extraneo.à quo cõsanguineus retraxit: & cùm etiam ab initio venditur consanguineo:nam cùm primùm res venditur extraneo, ius apertum est omnibus consanguineis retrahendi,ita tamen vt proximus quisq; præferatur,vt diximus suprà in eodem.§.in verbo,doibt recepuoir le premier.Cum aũt primũ venditur cõsanguineo etiã remotioris gradus,nõ videtur esse locus retractui,cessante eius ratione,quæ est,ne res exeat è familia:neq; enim hic exijt,cum consanguineo vendita sit. Qua ratione hanc opi.sequutus est Geral.Bago.in sua disputatione retractus,versic.quæro sequenter res est vendita alicui de genere.& Arnol.Ferronus in consuet.Burdiga.hoc eodem titulo.§.5.licèt conetur etiam probare magna ratione contrarium statutum fuisse in eodem.§.5. *Quidsi res ab initio uẽdita fuit cõsanguineo uenditoris, an cæteri ꝓpinquiores poterũt ab eo retrahere.*

7 ¶Et hanc opi.præter illam rationis cessationem,adiuuant & alia multa.Primùm tex.in.l. peto.§.fratre,qui est vlt.ff.de leg.2.in illis verbis,in familia relinqueretur,iunctis illis verbis,extero hærede instituto.& iterum in illis verbis,familiæ domini restituturum,iunctis etiam illis verbis,sed si domus ad exterum quandoque peruenerit.Ex quibus verbis colligitur à contrario sensu,quòd cùm res ex præcepto testatoris debet manere in familia,satis est,vt relinquatur vni è familia.Sed de hoc est apertior tex.in.d.l.vnum ex familia,in prin.& iterum in.§.j.iuncta glo.eo.tit.vbi si testator iusserit hæredem fundum restituere vni ex familia,potest hæres vnum quẽlibet,etiam posterioris gradus eligere:nec alij proximiores ex hoc conqueri possunt.Et tamen si non eligat,admittuntur ad fideicõmissum omnes,qui sunt de familia,sed ita vt proximiores cæteris præferantur,vt dicit glos.ibi,in verbo,necessariæ,per multa iura,quæ allegat.& sequuntur Rapha.Co.& Pau.Ca.in.d.l.peto.§.fratre.& Soci.con.227.præsens consultatio,col.9.versi.ex quibus inferendo,lib.2.Ex quibus apertè intelligis,satis esse alienationem fieri in aliquem de familia etiam vlterioris gradus,vt cesset fideicõmissum:licèt si aduenisset casus fideicõmissi,ille tanquam remotior non fuisset admissus.quod & solerter expendit Soci.vbi suprà.quod multum facit ad id quod diximus in præcedenti versi.vt scilicèt hæc consuetudo,quæ facit ius proximiori retrahendi à remotiori,qui retraxit ab extraneo emptore,habeat locum in suo casu:nec simile sit,cùm res ab initio vendita est consanguineo etiam remotissimo. *Alienatione prohibita extra familiam,an sufficiat uni è familia etiã remotiori relinquere.*

De eadē re

8 ¶ Sed & quod iussus in familia relinquere, possit vnum aliquem vel remotiorem è familia deligere, tenet vltrà supradictos Rapha. Co. con. 113. statutum, col. 2. Pau. Cast. consil. 32. proprietarius, in fi. lib. j. Alciat. in. l. pronunciatio, in verbo agnatorum, ad fi. ff. de verbo. signifi. Ferdi. Loaz. in repe. l. filiusfa. §. diui, char. 5. numero. 105. ff. de lega. j. vbi etiam nuncupatim facit differentiam illam inter alienationē primo loco factam extraneo, & eam quę fit alicui è familia: vt scilicèt priore casu proximior præferatur remotiori in reuocatione rei alienatæ, in secundo autem nō possit proximior reuocare à remotiore. Et hæc quidem obtinere debent in interpretatione statuti, quoniam iudicium statuti & testatoris à pari procedit, secundùm glo. Bar. & alios in. l. j. C. de his quib. vt indig. cum alijs multis simi. ad me adductis infra, in fi. huius titu. in. 3. quæsti.

De eadē re. Feudum an in agnatū alienari possit.

9 ¶ Sest ita tamen vt scias, alios esse tex. in hanc sententiam, videlicèt in. d. l. filiusfa. §. pater ff. de leg. 2. vbi dicitur, verum est enim in familia reliquisse, licèt vni reliquisset. Et in. l. pater. §. quindecim. ff. de lega. 3. vbi si multis liberis testator fundū legauerit, iusseritq́; ne quis eorum partem suam alienaret, poterit tamen vnus eorum, in alterum eorum alienare, quāuis non in extraneum. Et in. l. voluntas. C. de fideicom. vbi Bal. col. 2. versi. quæritur de duobus, dicit quòd vnus ex feudatarijs potest vendere suam partē feudi paterni alteri ex feudatarijs sine consensu domini. Et iterum in versi. pone concessum est, scribit quòd agnatus potest in alterum agnatum feudum alienare. quod & voluit idem Bal. cons. 216. fuit quidā nobilissimus, in fi. lib. 2. & con. 300. hoc initio, tex. in. c. j. in prin. li. 2. vbi rationē reddit, quia non videtur alienatum, quod est in agnatorum corpore vel linea conseruatum, per. d. l. voluntas, & l. j. C. de impo. lucra. descrip. li. 10. De quo latè suprà diximus in rub. huius tit. numero. 52. item feudum.

An autē in remotiorē, in præiudiciū proximorum. uide nu. 14.

10 ¶ Quod si quispiam dicat hos non declarare, vtrùm hæc alienatio facta in agnatos remotos, valeat in præiudicium proximiorum, vt ad se eam reuocare non possint, sciat collegiū Mediolanense, & præterea Saly. & Cristo. Castel. respondisse, vt retulerunt Mart. Lauden. & Cardi. Alex. in. c. Ticius, col. vterq; pe. versi. circa vltimū dubium, ti. si de feud. fuerit cōtro. inter do. & vasal. feudum antiquum alienari posse in agnatos remotiores, sine permissu domini, idq́; in præiudicium proximiorum agnatorum, per tex. in. c. j. ti. de ali. feud. pater. & in. c. j. §. sed & res, ibi, tibi vel proximiori, & iterum ibi, à te vel ab alio proximiori, titu. per quos fi. inue. & in. capit. j. §. & si clientulus, ibi fratri vel nepoti, titu. de alienat. feud. & in. l. fœminæ. C. de secun. nupt. vbi mulier prohibita alienare lucrum, quod ex matrimonio percepit, id potest assignare vni ex liberis. Et quia etiam, vt dicunt, cessat ratio prohibens, ne feudum vadat ad extraneos, quæ ratio ad nostrum casum, vt suprà diximus, multùm pertinet. Et facit quod simpliciter dicit Cardi. Alex. in. c. j. §. præterea ducatus, tit. de prohib. feud. alie. per Fede. quòd vasallus etiam sine consensu domini potest vni ex agnatis feudum antiquum relinquere, per. d. l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2.

Prohibitio alienationis non cōprehēdit filios inter se.

11 ¶ Et hanc quoq; partem confirmat tex. in. l. is qui complures. ff. de lega. 3. & in. l. j. C. ne lice. habi. lib. 11. & quod scribit Bal. con. 498. factum super quo, in fi. li. j. prohibitionem alienationis non comprehendere filios inter se: apparet enim testatorem sensisse, ne in extraneos alienarent, non in seipsos. quod idem penè voluit idem Bal. consi. 37. decreto, colū. 2. versi. item non dicitur, lib. 3. & con. 377. quidem Alexander, ad fi. eo. li. 3. Et quod ab eodem Bal. scriptū est in. l. j. col. j. C. de com. seru. manu. quòd in casu statuti Florentini prohibentis domum alienari extrà consortes, poterit alienatio fieri in consortem minimæ partis, nec cæteri qui habent maiorem partem, conqueri possunt. quod dicit menti tenendū, tanquam scilicèt sit satis, quantacunq; parte esse consortem, vt excludantur cæteri. & sequitur Pantal. Calde. in repe. l. 2. col. 13. in fi. 11. extensionis. C. de rescin. vendi. Et facit etiam quod tradit Iason con. 236. an rex Romanorum, col. pe. versi. item si aliquis, lib. 2.

Emphyteutæ an inter se possunt alienare.

12 ¶ At dicet aliquis aduersus hæc. tex. habemus in. l. cùm hi. §. sed si pluribus. ff. de transacti. qua cautum est alimentarios inter se non posse transigere super alimētis futuris, sicuti nec cum extraneis. Cuius rei argumento Bal. ibi voluit, quòd si testator rem quampiam pluribus legauerit, prohibueritq́; eam rem alienari, nec inter se quoq; alienare poterūt. Sed nec (inquit) emphyteutæ eiusdem rei poterunt vnus alteri inscio domino vendere. Sed id certè fit, vt dicit Bal. eodem in loco, in huiuscemodi casibus, quoniā prohibitio alienationis est in rem. In alijs autem casibus, de quibus suprà diximus, in personā est, ne scilicèt fiat alienatio in personas extraneas, & qui non sunt de familia, sicuti & nostro casu retractus. Sed & dici potest in casu. d. §. sed si pluribus, illud statui, quia eadem est ratio prohibitiōis

inter sese,& inter extraneos,nempe ne alimentarij fame pereāt:neq; enim minus peribit, qui cū consorte trāsigit,quàm qui cū extraneo. Hîc aūt longè diuersa est ratio,vt dictū est.

13 ¶Deniq; sunt apud nostros Gallos multæ in hanc sententiam consuetudines,quæ scilicèt ius non faciunt retrahendi rem venditam consanguineo remotiori,videlicèt apud Parisienses.c.172.&.c.174.& expressius apud Meldenses.c.91.Meldunēses.c.22.&.27.Victriacenses.c.126.Carnutenses subobscurè.c.175.&.c.seq.Aurelianenses.c.276.Aruernienses,titu.de retraict.c.21.Borbonienses.c.422.& expressius.c.439.Dunenses.c.79.& Biturīcēses.titu.de retraict.c.3.Senonenses.c.41.Altimarchienses.c.264.Nisi(vt ibi dicitur)volens retrahere esset socius in re vendita.Niuernienses,hoc tit.c.16.vbi nuncupatim id dicit procedere,si venditio facta sit à principio vni consanguineo,etiam remotiori,nō item si extraneo.Valesienses.tit.j.§.15.contrario sensu,& iterum hoc titu.§.j.qui est omnium 82.etiam à contrario sensu.Laudunenses,cæterosq; Viromandenses partis.3.titu.8.§.j.qui est.75.illius.3.partis,à contrario quoq; sensu.& apertissimè.§.17.eiusdem titu.qui est omnium eius partis. 91.Senlites siue malis Siluanectenses hoc titu.§.j.Vt non leui ratione id factum cōstitutumq; fuisse à tot populis videri debeat,arg.c.prudentiam,in prin.extra de offi.dele. vbi scribitur,integrum esse iudicium,quod plurimorum sententijs confirmatur,& ibi gl. concord.adducit.Quin sunt præter has,quæ etiam cùm cōsanguineus remotioris gradus semel retraxerit ab emptore extraneo,negant proximiorem admittendum,videlicèt Senonenses.d.c.41.Trecenses autem.c.145.& seq.distinguunt,vtrùm res ab initio fuerit vendita extraneo,an cōsanguineo:primo enim casu posse proximiorem retrahere à remotiori,qui retraxit ab extraneo:secundo non posse.& similiter Caluimontenses in Bassigniaco.c.113.& seq.Et huc deniq; spectat quod scribit Io.Fab.in.§.j.in prin.Instit.de emptio.& venditio.consuetudinē Franciæ eam esse,vt cùm quid venditur extraneo,possit proximus venditoris retrahere,tanquā ea consuetudo non habeat locū nisi cùm venditur extraneo.

Consuetudines de prin ci.quæstiōe

Aliæ cōsuetudines.

14 VERVM HAEC RES NON adeò clara est,quàm videri posset ex præcedentibus rationibus.Nam primùm contra id quod supra diximus,si vasallus alienauerit feudum paternū in agnatum remotiorem,perinde poterunt proximiores ab eo reuocare,nisi ipsi consenserint ,atq; si in prorsus extraneū alienatum fuerit,vt est tex.omniū optimus in.d.c.Ticius, & ibi doct.præsertim Marti.Laud.& Cardi.Alex.titu.si de feud.fuerit contro.inter do.& agna.& voluit quoq; And.Iser.& Cardi.Alex.in.d.c.j.per illum text.de alie.feud.pater.& idem And.in.c.j.tit.de succes.feud.Iac.Bel.in.c.j.ad prin.& ibi quoq; Bal.col.2.versi.quæro an inter,tit.de prohi.feud.ali.per Fede.& collegium Bononiēse,vt etiā retulerunt Marti.Laud.& Cardi.Alex.in.d.c.Ticius,dicitq; ipse Marti.ita iudicatum fuisse in caussa nobilium de Scarampis,in qua fuerunt producta dicta con.contraria collegij Mediolanensis &Bononien sis.Et respondet vterq; ad ea quæ in eodem cons.collegij Mediolanēsis fuerūt adducta,vt ibi videre poteris,ne hîc repetam.& Bal.in.c.j.col.vl.tit.de vasal.qui cont.con sti. Lothar.& latè in.c.j.col.3.versi.pro vberiori,& seq.vsq; ad fi.propè,& ibi quoq; Aluar. tit.de ali.feud.& ipse Bal.con.16.facti.euidentia,col.j.li.j.& consi.170.ad euidentiam,col.j. lib.2.& con.265.super eo quod excipitur,col.2.versi.secundò probatur,li.5.Io.Ligna.in clemen.vlti.& ibi quoq; Imo.in fi.de iure patro.idem Ligna.inter con.Alber.Bruni cons.77. casus talis est nobilis vir,vbi ad id multa allegat,quæ illic videre poteris.Ro.consi.22.pro propositæ,ad fi.vbi ad hoc dicit singu.text.in.d.c.Ticius.Cardi.Alex.& alij in.d.c.j.§.&si clientulus,tit.de alie.feud.Iac.à S.Geor.in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,col.5.versi.& aduertite quòd præmissa,& latius col.9.versi.sed moueo vobis,vbi& alios in id citat idē tenētes.& Philip.Deci.con.395.in caussa magnifici,col.j.& ipse Alber. Bru.cō.36.circa premissa,col.2.& oēs ꝓpè.quos citauimus in rub.huius ti.nu.52.itē feudū.

Cōtra priorem sñiam.

15 ¶Et per eum tex.in.d.c.Ticius,Io.Fab.in.§.ita tamen demū,Insti.de hære.quæ ab intesta. defer.nūcupatim hāc nostrā quæstionē decidit pro ista parte,vt videlicèt si res vēdita fuerit alicui de genere remotioris gradus,possit ꝓximior retrahere vi cōsuetudinis admittentis simpliciter cōsanguineos ad retractū.Ad quod etiā allegat.l.filio.ff.de inof.test.quę nō admodū mihi huc facere videtur,&.d.l.vnū ex familia.§.j.cū ibi no.ff.de lega.2.quē tex.& nos supra ꝑ cōtraria parte adduximus.In qua re illud animaduertēdū est,quòd id qđ in ea cōtraria parte diximus ex illo tex.vt scilicèt satis sit vni ex familia reliqsse,vt nō sit locus fideicōmisso,intelligit gl.ibi,quā nullus scriptorū improbat,(veluti oēs sequātur secūdùm l.item quod Sabinus,in fine.ff.de hęredib.instituen.cum simi.à me adductis infrà.§.35.eodemq; pen.in glo.vlti.numero.45.nam minores,intelligit igitur ea glo.vt illud procedat,

Fab.sententia de quæstione prin.

C

cùm vni ex familia relictum est, tunc enim poterit hæres vnum quemlibet ex ea familia eligere. Secus si familiæ simpliciter relictum fuerit: nam tunc hæres non poterit eligere remotiorem: quin si fecerit, admittantur proximiores ad reuocationem alienationis, per. l. cùm ita. §. in fideicommisso, eo. tit. & no. in. l. vlti. C. de verbo. signifi. cum concord. à me adductis suprà eo. §. gl. 4. in verbo, doibt recepuoir le premier lignagier, nume. 2.

16 ¶ Et ita intellectus tex. in. d. l. vnũ ex familia. §. j. bene facit pro sententia ipsius Fab. quem etiam expressim & in eius specie sequitur D. Benedi. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 606. extrà de testa. vbi & alios allegat, qui tamen id non dicunt. Verùm idem respondit Philip. Deci. con. 619. licèt in casu proposito, vbi & idẽ dicit consuluisse Nicolaum à nobilibus & Hormanotiodetũ. Sed & idẽ voluit D. Io. Igneus multa in eam sentẽtiam allegans in repe. l. dudum, col. 17. versi. quid autem si res fuerit, qui est in numero. 24. cum multis seq. per. 3. aut. 4. colum. C. de contrahẽ. emptio. & Chasse. in hoc eodem titu. §. 3. in prin.

Fab. assecle

17 ¶ Et ad hanc quoq; sententiam facit, quod responsum comperimus à Pet. Anca. & Floria. à. S. Pet. inter con. ipsius Anca. illo scilicèt, con. 370. ante omnia videndum est, Flori. autem con. quod illud continenter sequitur, cuius initium est, quòd dicta domina, quòd si statutũ præbeat facultatem consorti reuocandi rem communem alienatam, si res quæpiam vendita fuerit vni ex consortibus ex minore parte, poterit alius consors ex maiore parte reuocare alienationem ab illo consorte minoris partis, per multa in illis con. allegata. Et idem quoq; voluit Fabia. in tracta. emptionis & venditionis, in. 20. quæstio. 3. quæstio. princi. paulò ante fi. per multa etiam illic allegata, quibus probatur multis in rebus eos præferri, qui maiorem partem habent. Et priores illos ad hunc nostrum casum citat & sequitur Bohe. in consuet. Bitur. hoc titu de retraict. c. 3. in prin. Et id certè omnino contrariũ est ei quod supra in contraria parte adduximus in numero. 11. ex Bal. in. d. l. j. C. de com. seruo. manu. Sed aduerte hîc lector, quia Floria. vbi suprà illud quod ex eo diximus, negat procedere, si statutum simpliciter præfert consortem: quia tunc non est ratio præferendi eum, qui habet maiorem partem, alteri. Sed ad contrarium dicendum, scilicèt præferendum consortem maioris partis in ea specie, de qua consulebatur, motus est sicuti & ipse Petr. Anca. ex aliis verbis statuti, vt inibi videre licet. Ideo non video quõ ex illis hæc pars fulcire queat.

Alienatio ꝓhibita inter consortes an fieri poßit in cõsortem minimæ partis uide nu. 11.

18 ¶ Sed in eam non obscurè inclinat glo. in. c. constitutus, in verbo, cõsuetudinem, & ibi Panor. in. 5. no. extra de in integ. restitu. Nam cùm in eo text. fiat mentio huius consuetudinis simpliciter, vt scilicèt intra annum & diem liceat proximioribus offerre emptoribus precium. Ea glos. & Panor. loquentes etiam de ea consuetudine dicunt eam talem fuisse, vt si quis rem suam venderet extraneo vel etiam alicui cõiuncto remotiori, is qui proximior est alienanti, possit intra illud tempus offerre precium. Vides enim quòd glo. & Panor. vltra illum tex. qui eam consuetudinem simpliciter apposuerat sine mentione qualitatis emptoris, adijciunt illa verba, extraneo vel coniuncto magis remoto, tanquam illam consuetudinem intelligant, vt locum habeat, non solùm si extraneo sed etiam si coniuncto remotiori fuerit res vẽdita. Nisi tamen diceres & illud quoq; intellectum fuisse ex verbis illius consuetudinis in tex. appositis, cùm dicit, proximioribus: quasi id ius semper competeret ipsis proximioribus, qui scilicèt sunt in propinquiori gradu, si remotioribus res fuerit vendita. Proximiores enim ij dicuntur, quos alius nemo antecedit. l. 2. §. hæreditas, &. §. legitima. ff. de suis & legit. Nam & Bar. Bal. & alij in. l. transactionem. C. de transactio. faciunt discrimen vtrùm statutum requirat consensum propinquorum siue cõsanguineorum simpliciter in alienatione rerum minoris aut mulieris, quo casu satisfactum dicunt statuto, si adhibiti fuerint cõsanguinei remotiores. An verò requirat consensum proximorum siue proximiorum, quod idem est, aut propinquiorum, & tunc sint adhibẽdi ij qui cæteros gradu antecedunt. Igitur cùm consuetudo illius. c. constitutus, loquatur simpliciter de proximioribus, satis declarat proximiores ipsos admittendos ad redimendum retrahendumq; à minus propinquo, cui res vẽdita fuit oblato precio, sicuti & ab extraneo. Cùm autẽ consuetudo simpliciter admittit consanguineum aut propinquum, vt facit nostra consuetudo suprà. §. j. quæ vtitur his verbis, le parent ou lignagier, posset videri satis esse, si vendita fuerit consanguineo etiam remotioris gradus, vt cesset ratio ipsius.

19 ¶ Tu tamen cogita, neq; enim ausim discedere à tam clara Ioannis Fab. & aliorum in hac re sententia, quam etiam secutæ sunt aliæ huius regni consuetudines, scilicèt apud Burgundos hoc eodem titulo, capitu. 3. vbi & Chasse. quod iam diximus, hanc partem secutus est.

Aliæ cõsuetudines de prin. qõne.

Cenomanos.capitul.406.Andegauos.capitu.395.Aquitanos Burdigalenses.capit.8.quod est.5.huius titu.& Sanctones Angeriacos.capitulo.51.Pro quibus vltra ea quæ diximus,& illud quoq; dici potest,quod res alienata in consanguineum remotiorem non est in tam propinqua familia,tam cōiuncta venditori, quàm si proximus quisq; eandem retraxerit: tunc enim erit in intima,&(vt sic dixerim)penitissima familia,ita vt si posteà ab eodem vēdantur alteri extraneo,præponentur qui erunt proximiores ipsius,& sic primi venditoris.Contrà verò postponentur,si res manet apud illum vlteriorē qui extraneis vendat,vt qui erunt eiusdem gradu remotiores.Imo verò potest euenire vt propinquiores ipsius primi venditoris non admittantur.Fac enim rem primùm venditam consanguineo,qui decimo gradu distat à venditore.Is enim est vltimus omnium,qui recipitur ad successionem & retractum,vt diximus suprà.§.j.glos.in verbo,ou lignagier,numero.23.sed & id intelligendum.Posteà verò à nepote istius emptoris,cui successit,vēditam extraneo.Certè filius primi illius venditoris non admittetur ad retractū huius rei,vt qui ab isto posteriore venditore distet vndecimo gradu.Et vt summatim id concludam,licèt res vendita consanguineo in remotiori gradu nō exierit è familia siue genere vēditoris,propior tamen est vt omnino exeat,nisi à proximiore retrahatur.Igitur iterum cogita.& vide omnino quæ dicā in sequen.quæstione.

20 NAM MAIVS ILLVD dubium est,si res vendita fuerit vni ex multis proximioribus,an cæteri eiusdem gradus admittentur ad retractum.Nam non admittēdos astruit text.in.l. filiusfa.§.cùm pater.ff.de leg.j.vbi si pater filio hærede instituto,ex quo tres habebat nepotes,fidei ipsius filij cōmisit,ne fundū alienaret,& vt in familia relinqueret:si extraneo reliquit,omnes admittantur ad fideicommissum:sinautem vni eorum tantùm reliquit,cæteri non admittuntur.Verum est enim in familia reliquisse,licèt vni reliquisset.Præterea nemo dixerit,si proximiori res vendita fuerit,alios consanguineos quæri posse:quādo & feudum in proximiorem vel cæteris contradicentibus alienari possit.c.j.§.sed etiam,ibi,nisi tibi vel alij proximiori,tit.per quos fiat inuestit.Is autem dicitur proximior,quem nemo præcedit,etiam si alij sint eodem gradu.l.qui duos,in prin.ff.de reb.dubi.&.§.proximus,Insti.de legi.agna.succes.Et ita nuncupatim in casu nostri retractus voluit Ferro.in consuet. Burdig.hoc tit.de retractu.§.3.pag.3.Et in eā rem est expressa cōsuetudo in comitatu Burgundiæ.§.7.Et faciunt quæ diximus in præcedenti quæstione,in priori parte.Nam si à remotiore qui emit,non possit proximior retrahere,multò minus ab eo,qui æquali cum eo gradu est. *Si res uēdita est uni ex proximioribus an cæteri eiusdem gradus possint retrahere in totum uel pro rata. uide in gl.seq.nu.i.* *Cōsuetudo.*

21 ¶ Verùm Bal.con.38.dominus Thomas,lib.j.respondit in hac specie,quòd si vnus ex multis fratribus feudatarijs partem suam alienauerit in alium vnum ex pluribus,poterunt cæteri pro sua quisq; portione reuocare,per multa illic allegata,quæ tu videre poteris.& idē voluit ipse Bal.con.309.cùm essent plures,post prin.eo.lib.j.per.c.j.in princ.titu.de succes. feud.&.c.j.§.donare,titu.quali.olim feud.ali.poter.&.c.j.ti.de grad.succes.in feud.& idem quoq; Bal.in.d.c.j.§.hoc quoq;,col.vl.versi.septima conclusio,titu.de succes.feud.quem in hoc postremo loco refert & sequitur Fely.in.c.quæ in ecclesiarum,char.vlti.versi.septima declaratio,ibi,& adde quod si simul multi,de constit.Et idem quoq; voluit Io.Ligna.inter consi.Alberi.Bru.consi.67.casus talis est nobilis vir,vbi & ad hoc multa allegat.& Cardi. Alex.in.c.Ticius,col.4.& seq.tit.si de feud.fuer.contro.inter do.& agnat.Iac.à S.Geor.in tracta.feudorum,in verbo,& cum pacto de non alienando,col.9.versic.in ista materia,& iterum col.seq.versi.secunda conclusio.Zazius in epitome feudorum,parte.9.char.3.vers. item & secundò.Nec ij duo allegant Bal.in.d.locis,sed tantùm in.c.j.tit.de vasal.qui cont. constit.Lothar.vbi de hoc nihil dicit,sed tantùm loquitur de alienatione,quæ facta est in remotiorem,vt scilicèt ea reuocari possit à proximiore,de quo latè diximus in præcedenti quæsti.& nouissimè Albert.Bru.consi.38.visis concessionibus,columna prima,vbi illud expressè dicit,non valere alienationem feudi in agnatum,pro proportionibus peruenturis ad alios agnatos æquè proximos,in præiudicium eorum.Et bene etiam facit,quod scribit Bal.in.c.j.§.sed res,versi.ego fui interrogatus,tit.per quos fiat inuest. *De eadē re*

22 ¶ Cæterum Salyce.vir vtiq; iuris ciuilis prudentia clarissimus,duo super hoc consilia,& quidem contraria edidit.Primum,quo tenebat eos agnatos vasalli,qui æquali sunt gradu cum eo,in quem feudum alienatum est,posse ab eo pro sua quemq; portione reuocare. Alterum,quo prioris meminit,& se in illo errasse ingenuè fatetur,asseritq; constantissimè posse feudum vni ex proximioribus alienari:nec alios æquè propinquos conqueri,aut *De eadē re*

alienationem reuocare posse, per textum.in.c.generali, iuncta glossa, in principio tituli.de alienatio.feud.pater. Et ita eum retulit Per.Ferra.in titu.forma libelli, quo agitur ad reuocationem feudi, in verbo, nec superstitibus ex eo liberis masculis, colum.8.versicu.circa autem pręmissa, vbi & hoc in vtranq; partem disputat, nec tamen aliquid concludit. Pro ea autem sententia, quæ admittit æquales gradu pro sua quenq; portione, est consuetudo Cenomanorum.c.406.

Cõsuetudo.

An pater possit uni ex filiis feudũ aut emphyteusim relinquere.

Qui dicũt posse.

23 ¶ Et huc spectat alia controuersia, quæ etiam inter nostros doc.est, vtrùm pater possit feudum vel emphyteusim vni ex filijs relinquere, ita vt cæteri reuocare nõ possint. Sunt enim qui dicunt posse, videlicèt Specul.nutans tamen, tit.de loca.§.nunc aliqua, versi.78.Iac.Ardiz.in summa tit.quib.mod.feud.amit.char.12.§.ad prædictum, versi.verùm licèt non possit. Bal.in authen.si quas ruinas, col.4.versi.iuxta hoc quæro.C.de sacro.eccle.& in.c.j.§.& quia vidimus, col.2.versi.sed quæro de vno, post Iac.Bel.ibi, tit.qui feud.dar.poss.& consi.451.Nobilis Marchio, in fi.lib.j.modò (inquit) cæteris liberis relinquat legitimam.& cons.197.quòd consentiente, li.3.Imo.in.l.si domus.§.vlt.ad fi.& in.l.idem Iulianus.§.si quis alicui.& in.d.l.filiusfami.§.cùm pater.ff.de lega.j.& in.c potuit, ante fi.in pe.quæsti.versi.pro cuius declaratione, extrà de loc.Pet.Anca.con.143.pro domina paula, in.j.dubio.Paul.Ca.consi.179.in caussa quam magnificus, col.3.versic.sed incontrarium, lib.j.Ro.consi.35.visa facti serie, in vltimo dubio.Barb.latè cons.66.afferam in medium, colum.5.versic.& licèt ista sint, & multis seq lib.4.& inter consi.Alex.post con.55.prospectis his, col.pe.& vlti.li.4.ipse Alex.subdubius tamen consi.12.perspectis, col.2.versi.fortificari, lib.5.& asseuerantius con.27.videretur, col.j.eo.lib.5.Maria.cons.25.dominus Franciscus, col.4.versic.verũ his & similibus.Benedic.in repeti.c.Raynutius, in verbo, in eodem testamento relinquens le.j.numero.186.de testa.Philip.Deci.& ipse subdubius, consil.194.viso tenore, ante fi.Ludo.Gozad.con.25.in hac caussa, col.pe.versi.septimò.

Qui cõtra non posse.

24 ¶ Sunt qui contrà negant posse patrem vni filiorum relinquere, & in his And.Iser.in.c.j.titu.an agna.& in.c.j.& ibi Bal.sibi contrarius titu.de ali.feud.& idem And.in.c.j.in princ.& ibi Bal.col.2.versi.pone ego recepi, & Aluaro.col.j.titu.de succes.feud.Oldra.consi.137.perlectis, in primo dubio.Bar.in.l.iurisiurandi.§.si liberi, col.2.versi.secundum dubium.ff.de ope.liber.& consi.55.dominus amatus, quod consil.repetitur, cons.60.quæstio.nisi quòd in huius prin.aliquid priori additur.Fede.Senen.consil.228.factum tale est, duo fratres, in fi.Bal.in vtraq; lect.& Ange.post Iaco.Bu.quem ita dicunt consuluisse, in.l.item vidẽdum §.nunc videamns.ff.de peti.hæred.idem Bal.& Salyc.in.l.si adulta.C.de hæred.actio.ipse Bald.in.l.j.in.9.quæstio.ff.de re.diui.& in.c.imperialem, col.4.versic.quæro vtrùm pater, & ibi Marti.Laud.paulò ante finem, & Io.Ray.in.§.habito, colum.13.in paruis, versicu.nec etiam potest, titu.de prohib.feud.aliena.per Fed.Saly.in.l.vlti.col.3.versi.quæro an res emphyteutica.C.de iure emphy.Pet.Anc.sibi contrarius consil.319.themate præsupposito, in 2.dubio.& Ro.sibi item cõtrarius in.l.j.in.12.quæsti.C.quãdo non peten.part.Rapha.Co.consi.166.visa copia, col.2.versi.tertia consyderatio.Io.Ana.consi.37.viso puncto, in.2.dubio.Pet.Ferra.tit.forma libel.quo agit.ad rem feud.in verbo, nec superstitibus, col.4.versi.ex quo infertur.Alex.con.8.visis subtilissimis, col.4.versi.quinimo fortius, lib.3.Corne.latè con.199.in præsenti consultatione, col.19.versi.his tamen non ob.li.2.Barb.sibi etiam contrarius latè in rub.extrà de feud.col.pe.versi.vtrùm autem pater, vbi dicit ita se consuluisse vti consuluit con.66.afferam, col.2.lib.4.Franc.Curt.Senior con.25.tria in.2.dubio.Iason qui hanc dicit esse communem opi.consi.213.in præmissa, colum.4.versic.ad prædicta, lib.2.Philip.Deci.secum item pugnans con.239.primò non videtur, colum.3.versicu.vltimò non ob.& consil.389.visa longa serie, colum.j.Ioan.Oldendorpius actionum iuris classe.4.in actione emphyteutica.c.7.in fi.

Qui distinguunt.

25 ¶ Sunt autem qui in hoc faciunt discrimen inter feudum & emphyteusim: vt scilicèt in feudo non possit, in emphyteusi possit, ex ijs quæ scribuntur à Bald.in dicto.c.primo, columna.4.versicu.quærit hîc glos.titu.an agna.vel filius.& hanc opin.dicit communiorem Alexan.in dicta.l.idem Iulianus.§.si quis alicui.ff.de legat.j.de quo etiam plenè per Barb.consi.89.illud, col.vlt.lib.3.Sunt & qui distinguunt inter feudum antiquum, & nouum, vt illud vni non possit pater relinquere, hoc possit, vt per Andream Iser.in.c.primo, per illum textum, à cõtrario sensu, titu.de alienatio.feud.pater.& Bald.in.l.qui se patris, columna.6.versicu.item quæritur si vasallus.C.vnde liber.& per Alexand.qui id tamen non admittit consi.106.viso themate instrumenti, colum.vltima lib.4.& cons.sequen.in caussa Nicolai

in princ.& dicam infrà eodem tit.§.32.numero.2.Sed & in feudo nouo à nonnullis distinguitur,an id gratis fuerit concessum,an non gratis:vt primo casu non possit pater vni ex filijs donare,in secundo possit,vt per Bal.in.l.j.ad fi.C.per quas perso.nobis acqui.vbi etiã distinguit vtrùm filij sint in potestate patris,an non.& Corne.consi.37.circa primũ,col.4. in litera.l.lib.3.& Benedi.Cap.inter con.illius con.51.videtur primò,col.2.eo.lib.3.& Lud. Gozad.consi.75.prima,colũ.2.numero.14.Et vide etiam Maria.Soci d.consi.25.dominus Franciscus,col.4.versic.vnde superest.Nec desunt qui indistinctè dicant id posse patrem, modò alijs legitimam relinquat,vt per ipsum Bal.con.356.si vasallus,in.3.dubio,li.5.Sunt prætereà qui hanc rem ita discriminant,vt inter viuos possit:in testamento non possit,vt per Ludo.Bolo.in addi.Ioan.Ana.d.consi.37.in prin.eius addi.Sed & sunt qui referre dicunt,vtrúmne feudum sit hæreditarium,an non:vt primo casu possit,secundo minimè,vt per Alex.consi.28.in caussa & lite vertente super feudo,colum.vlti.versi.confirmari possunt,lib.5.& Cardi.Alex.in.d.c.j.colum.6.versi.quæro post Bal.tit.de prohib.feud.alie.per Fed.vbi id latè disputat.Sunt deniq; qui aliter atq; aliter distinguũt,aut limitant,vt plenè videre poteris apud Corne.con.282.viso dicto puncto,col.6.vers.tertiò videtur,cum multis seq.& plenissimè Iaso.in.l.2.in.22.eademq; vlti.quæstio.C.de iure emphy.& Fran.Cur. Iuniorem in tracta.feudorum in.4.parte prin.char.totius operis.47.versi ex prædicta regula.quos idem omnes videre poteris,& ex ijs depromere,quæ ad casum nostri retractus in hac quæstione,quam tractamus,pertinent.satis enim mihi visum est,doct.nominatim ex locis designasse,eorumq; op.strictim indicasse.Tu tamen super ea nostra quæstio.vide etiam,quæ dicam infrà eodem titu.§.26.in verbo,non estant du lignage.

IL Y SERA RECEV PRO RATA GLO. 7.

1 SIMILE EST QVOD A QVIBVSDAM dicitur voluisse Bald.in.c.j.tit.de vasal.qui cont.consti.Lothar.Quòd si sint plures agnati eiusdem gradus,& fiat alienatio feudi antiqui in vnum eorum,cæteri æqualis gradus poterũt reuocare eam alienationem,pro rata eorum portione.Et ita eum refert & sequitur Iac.à.S.Georgio in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non ali.col.10.versi.item & secundò.Quãuis Bal.vbi suprà id non dicat,sed loquitur de alienatione,quæ facta est in remotiorem,vt diximus in glo.præcedenti non semel.verùm ipse Bal.& alij à Iac.Geor.& Zazio minimè citati illud ipsum voluerunt in alijs locis à nobis designatis in.d.glo.præcedenti numero.21. verùm. Cæterum pro hac cõsuetudine, & cõtrà eam quoq; diuersis respectibus facit text. in.l.si finita.§.si plures.ff.de dam.infec.quo in loco illinc occasione sumpta Dy.& Bar.tractant,an & quando ordo temporis spectetur,vt inducat prælationem in iure,vti etiam faciunt in.l.priuilegia.ff.de priuil.credito.& in.l.cùm vnus.ff.de bon.autho.iud.poss.& ipse Dy.in.l.qui prior,de reg.iuris lib.6.Vnum autem est,quod videtur suadere hoc casu hunc proximum qui primus retraxit,cæteros eiusdem gradus debere anteire:Quia ex duobus æquale ius habentibus,potior est conditio occupantis aut alio modo præuenientis,vt tradit Ro.consi.47.visis,post prin.per multa iura,quæ nihil mihi facere videntur.Sed sunt alia multa probantia in his locum esse præuentioni siue præoccupationi, vt.c.si duo, de procura.li.6.& alijs vulgaribus. *Vide in gl. præcedenti nu. 26. & sequen.*

2 SED ET VIDEBATVR,QVOD emptor,qui est in pari gradu,non possit retinere pro rata, sed quòd omnino debeat cedere alteri consanguineo etiam remotiori,Nam ex quo ipse emit,confusum esse videtur illud ius,quod ex statuto competit,quãtùm ad eum pertinet, ar.l.Stichum.§.aditio.ff.sol.matri.&.l.si debitori meo.C.de pactis,cum si.Tamen Matth. Afflic.in tracta.protomixeos,in.§.j.col.14.vers.iuxta hoc quæro Ticius,dicit quòd in hoc casu,de quo loquimur,licèt actio quæ competebat huic consanguineo emptori ad retrahẽdum ratione proximitatis sit confusa,non tamen exceptio quæ competit ad retinendum, per no.in.l.debitor.ff.ad Trebel.& in.l.j.§.pe.ff.de capit.dimi.Et ita dicit concludere Sebastia.Neapodanum in consti.incip.si in vno,in glo.vl.ad fi.Et facit quod scripsi suprà in hoc titu.§.j.glo.7.in verbo,aultres choses pour immeubles,nume.69.& qđ in simili,& seq. Sed & hîc vide quæ dicemus infrà eodem.§.glo.10.in verbo,tous y doibuent estre receuz pro rata.Tantùm autem abest vt de hac re sit dubitandum,vt etiam sint,qui dicant hunc consanguineum emptorem cæteros consanguineos repellere etiam proximiores nedum æquales,vt latè disputauimus in glossa præcedenti.Sed aduerte interim,quòd nostra con- *Vtrùm emptor qui est in pari gradu possit retinere pro rata portione.*

suetudo hîc non loquitur in consanguineo emptore sed redemptore. Ideo quod hîc diximus, non omnino huic loco conuenit, sed tamen dicendum fuit.

3 AT IN CASV NOSTRAE CONSVETVDINIS illud non intempestiuè quęri potest. Quid si iste vnus ex proximioribus, qui primo loco retraxerat, alteri eiusdem gradus venięti ad retractum petentiq; se admitti pro rata, vult offertq; totum cedere restituto precio: negatq; se illum aliter admissurum, nisi totum retrahat, quia nec ipse nisi totum quoq; emisset: nec vult manere in cōmunione eius rei. Igitur vel totum (inquit) retrahe, vel totum dimitte. Ille autem contrà petit ad suam tantùm ratam portionem admitti ex hac nostra consuetudine, in his verbis, quæ nunc commentamur. Et sanè in fauorem huius, qui primùm retraxit, statutum est, vt possit alio eiusdem gradus veniente suam quoq; ratam portionem retinere, ob id quòd ipse sit consanguineus in eodem gradu, quòdq; primus ipse retraxit. Quòd si contrà potius eligat totum cedere, quam partem tantùm retinere, non video, cur alter idipsum recusare possit, tum ne quod in fauorem istius introductum est, in ipsius odium & læsionem retorqueatur. l. quod fauore. C. de legib. cum si. tum quoq; arg. atq; exemplo eius quod scribitur in. l. tutor. §. j. ff. de minor. vbi si curator adolescētium prędia eis & sibi communia vendidit, eatenus tantùm venditio rescindenda est, quatenus adolescentiū pro parte fundus communis fuit: nisi emptor à toto contractu velit discedi, quòd partem empturus non esset. & quæ etiam in simili scribuntur in. l. si quis aliam, & quod ibi tradūt Bar. Ange. & Pau. Ca. ff. de solu. cum multis concordan. & simil. à me cumulatè traditis infrà. §. 23. glo. j. numero. j. & alijs multis seq. quæ ibi videre poteris.

Quid si emptor cōsanguineus vult ī totū admittere cōsanguineū petentē se admitti pro rata.

4 ¶ De quo & tu vide quod in simili statuitur consuetudinum Turonensium hoc eodem titu. c. 22. & Cenomanensium. c. 378. Andegauensium. c. 368. Aruerniensium ti. des emphyteoses & louages. c. 10. iunctis duobus præcedētibus. & iterum tit. de retraict. c. 29. iunctis etiā duobus præcedentibus. Borboniensium. c. 448. & seq. vt non contemnendum id videatur, de quo tot gentes & populi consenserunt. Quibus etiam cōcinit quod scribit Masuer. hoc tit. de retractu. §. vna vel pluribus. & Fran. Ripa. in. l. quominus, colum. vlti. versi. sed pone quòd volens. ff. de flumi. quòd si ex duobus dominis alter vult laudare, atq; sic laudimia recipere pro sua portione, alter verò vult partem suam, restituto eius partis precio, retinere. Id quidem potest ex sententia Alberi. in. l. per fundum. ff. de seruit. rusti. prædio. per. l. hæredes. §. si meritò. ff. fami. herciscun. Tamen si emptor ei totum offerat, restituto integro precio, is debet & cogitur totum retinere, vti etiam voluerunt Guil. Cu. & Alberic. in. l. si duo patroni, in prin. ff. de iureiur. Et quod post eūdem Guil. Cu. scribit Ange. in. l. item cùm testamento, quam legit cum. §. non solùm. l. si noxali. ff. de pecul. quòd si inconsulto domino emphyteuta vēdiderit emphyteusim, poterit vnus ex pluribus hæredibus domini pro parte sua reuocare, & cæteri non reuocare. Tamen emptor poterit dicere, aut totum reuocetis, aut nihil. Quòdq; tradit Alberi. in. l. patri. §. j. ad fin. ff. de minor. Sed interim tamen vide quæ dicam infrà eodem tit. d. §. 23. in glo. vlti. numero. 4. cæterum, iterumq; numero. 6. ex istis deniq;, & duobus seq. Vide etiam quę in simili tractat glo. in. l. 2. in prin. C. de liber. & eo. libe. Bal. in. l. j. in. 36. quæsti. ff. de re. diuis. Mart. Laud. in. c. vlt. col. 2. versi. quæro vasallus, & ibi Cardi. Alex. col. 2. versi. pro complemento, tit. qui. mod. feud. amit. le. j. vbi sequitur Angel. vbi suprà.

Consuetudines de hac re.
Si ex duobus dn̄is alter vult laudimia capere alter rē redimere.
Quid si emptor totum offerat.

PRO RATA. GLO. 8.

1 QVID HOC PRO RATA significet, & quibus modis sumatur, videbis per gloss. in l. prima, in princip. & ibi omnino Philip. Deci. etiam in princip. C. vnde liber. & in. l. vltima, in verbo pro rata, & ibi Bal. C. de dot. promis. & Inno. in. c. constitutus, extrà de religio. domi. & Bald. in authen. defuncto, colum. vlti. versic. sed opp. quòd pater, & iterum versi. modò quæro. C. ad Senatuscon. Tertul. & in. l. j. §. quòd si nemo, col. j. versi. super prima quæstione. ff. quod cuiusq; vniuersi. & in. l. vlti. col. j. versic. scias ergo. C. de impub. & ali. substi. & Pet. Vbal. in tracta. collectarum, quæsti. 42. Sæpius autē reperies hoc pro rata significare nō æqualiter siue pro virili, sed pro portiōe, vt in. l. in ijs. §. impator. ff. de solu. vbi æqualiter & pro rata, vt diuersa ponūtur, cùm dicitur, æqualiter ad vtrāq; caussam proficit, quod solutū est, nō pro rata. & in authen. si quādo. C. de constitu. pecu. & in. c. Raynaldus, versi. demum, extrà de testa. & ita eos tex. expendit Alexan. consi. 72. viso processu, col. 3. versi. sed aduertendum, li. 5.

Pro rata quid significet.

2 ¶Illud autem ſciendum, id nonnunquam pro rata ſimpliciter & ſine alia adiectione dici, vt in dicto.§.imperator,& rurſus in eadem.l.§.apud Marcellum,ibi,vtrùm pro rata.atq; etiam in.l.Plautius,in princi.ff.de conditio.& demonſtratio.& in.l.& ſi pauciores,&.l.ſorori.ff.ſi pars hæredita.peta.& in.l.ſic pro rata.ff.de religio.& ſumpt.fune.& in.l.procuratoris.§.vltimo,& in.l.illud,in princip.ff.de tribu.actio.& in.l.hinc quæritur,verſicu.ſinautem.ff.de pecul.& in.l.inſulam.ff.qui potio.in pigno.habean.& in.l.interdum.§.primo.ff.de hæredi.inſtitu.& in.l.ſi verò.ff.de mili.teſta.& in.l.ſi libertus.§.primo.ff.de iure patro.& in.l.3.ff.de ali.& ciba.lega.& in.l.ſi pro patre.§.idem quoq;.ff.de in rem verſo.& in prima.l.apud eos.C.de debit.ciuit.lib.11.& in dicto.c.Raynaldus.*Sicuti* & apud Liuium lib. ab vrbe condita.45.Pediti in ſingulos dati centeni,duplex centurioni,triplex equiti:tantùm pediti daturum fuiſſe credunt,& pro rata alijs.& Capitolinum in Antonino philoſopho.Vicena milia nummûm ſingulis ob participatum imperium militibus promiſerunt, & cæteris pro rata.quanquam illud pro rata ſignificare ibi videtur pro certa aliqua portione.In quibus locis rata eſt ſubſtantiuum.Ab alijs tãquam adiectiuum ponitur.Tullius in Tuſcul.Omnia iſta perinde vt cuiq; data ſunt,pro rata parte à vita,longa aut breuia dicuntur.Ceſar lib.primo,belli Gallici.Quadraginta iugera in ſingulos proponit,& pro rata parte centurionibus euocatiſq;.Et Vitruuius libro.4.c.item.4.*Sinautem* nona aut decima pro rata parte fiant.Pro rata quoq; portione ſcribitur in dicta.l.prima.C.vnde liberi, & in dicta.l.vltima,de dotis promiſſi.& in.l.adhuc,in prin.ff.de vſufruct.& in.l.vlt.C.de repudi.& in dicta authentic.ſi quando.& in.l.ſi ſeruus.§.primo.ff.ſi quis cautio.& in.l.omnes.C.de coll.fund.patri.lib.11.& apud Tullium in ſomno *Scipionis*.Hic eſt ille qui interuallis coniunctus imparibus,ſed tamen pro rata portione diſtinctis,impulſu & motu ipſorum orbium efficitur.

De eodem. — *Pro rata parte.* — *Pro rata portione.*

3 ¶Et pro rata regionis in.l.ex mille.§.quæſitum.ff.de euictio.Pro rata patrimonij,& pro rata pecuniæ in.l.Ticius.ff.ad *Senatuſcon*.Trebellia.& in.l.ſed & ſi lege.§.quod autem.ff. de petitio.hæredita.Et pro rata ponderis in.l.3.§ vltimo.ff.de rei vendica.Et pro rata temporis in.l.ſi quis domum.§.primo.ff.loca.& in.l.ſi vno.§.vbicunq;,eodem tit.& in.l.cùm in fundo.§.quòd ſi vxor.ff.de iure doti.Quod alibi pro portione tẽporis dicitur in.l.quòd ſi domus,ad fin.iterumq; in.l.qui inſulam.§.primo.ff.loca.Et pro rata debiti in.l.procuratoris.§.in tributum,&.§.vltimo.ff.de tribut.actio.Et pro rata ſuæ quantitatis in.l.in imponenda.C.ad leg.Falcidiam.Interdum ſimpliciter pro portione dicimus,quod & ſimpliciter pro rata dicitur,vt in.l.Celſus.ff.de religio.& ſumpti.fune.Nam & in dicta.l.ſic pro rata,quę paulò pòſt ſequitur,pro eodem ponit,pro rata.Sed & pro portione dicitur in.l.2.in princip.& iterum §.cùm in eadem.ff.ad leg.Rhodi.de iactu.& in.l.ſed ſi communis.ff.de contrahen.emptio.& apud Catonem in re ruſtica,pro portione omnia ea facito.& Varronem in libro eiuſdem titu.vt& lac pingue habeant,& mulcùm pro portione.Et pro portione rerum apud Tullium in libro de oratore.*Sed* oportet vt ædibus ac templis veſtibula & aditus,ſic cauſſis principia pro portione rerum proponere.

Pro rata regionis. — *Pro rata pecuniæ.* — *Pro rata ponderis.* — *Pro rata tẽporis.* — *Pro portione tẽporis.* — *Pro rata debiti.* — *Pro rata quantitatis.* — *Pro portione.*

OV CEVLX QVI LES REPRESENTENT.
GLOSSA. 9.

1 NISI ID CONSVETVDO NOSTRA expreſſiſſet,fortè non fuiſſet locus repræſentationi etiã inter eas perſonas,in quibus de iure cõi locũ habet repręſentatio: quia noſtra conſuetudo in princip.huius.§.nũcupatim præfert proximiorẽ cęteris,cùm dicit,le plus prochain lignagier du vẽdeur,&c.Et cùm ſit mẽtio proximi ſiue proximioris,non comprehenditur,qui ſequẽti gradu eſt,licèt is ſit qui priorem repręſentare ſoleat.l.iubemus,in princip.iuncto.§.vlti.& ibi docto.C.ad Trebel.&.l.ſi libertus præterito.§.ſi libertus.ff.de bo.liber.& voluit *Soci*.con.252.viſis inſtrumentis,col. 2.verſi.ad idem adducitur,& latius diximus in noſtro tractatu primogenituræ,in quæſtione,vter in eo iure primogenituræ præferatur,nepóſne ex filio primogenito ante patrem mortuo,an ſecundogenitus filius,in.23.ratione pro patruo contra nepotem.

Repræſentatio an habeat locum in retractu

2 ¶Hincq; fit quòd cùm vbi relictum eſt aliquid familiæ,vocetur primo loco proximus quiſq;.l.peto.§.vltimo.ff.de lega.2.&.l.cùm ita.§.in fideicommiſſo,eo.ti.& plenè diximus ſuprà in eo,§.in glo.3.in verbo,doibt recepuoir le premier lignagier,verſic.2. Certè ob id non admittuntur filij fratrum cum patruis:quia vbi conſyderatur prioritas gradus,frater excludit filium fratis.l.3.§.ſi duo.ff.de legitimis tutoribus.In qua ſentẽtia fuere Baldus,qui

id dicit not. Raphael Co. Floria. à S. Petro. Iacobo. Puteus. & Angel. Perigl. in dicto. §. in fideicommisso, cum alijs multis concordan. quorum tibi ingentem cumulum fecimus in dicto nostro tractatu primigeniorum, in illa ipsa concertatione nepotis & patrui, in. 34. ratione patrui, vbi etiam videbis, an id verum sit. nam multi etiam contrarium tenuerũt non contemnendis subnixi rationibus, vt ibi quoq; videbis.

Repræsentatio an habeat locum in statutis.

3 ¶ Est & aliud quod potuisset videri impedire in hoc casu repręsentationẽ, quia retractus non competit de iure communi, sed ex statuto aut cõsuetudine. edictum autem statuti non sic aperitur nepoti, vt edictum prætoris: quod etiam ei apertum non fuisset, nisi id prætor expressisset. l. si post mortem. §. vl. ff. de bo. pos. cont. tabu. Ita enim voluit Bal. con. 30. præsupposito statuto, col. 2. versi. secundò quæritur, lib. j vbi ex hoc consuluit filium fratris nõ admitti cum patruo per repræsentationẽ patris ad succedendum ex statuto, tanquam scilicèt repræsentatio locum non habeat in his quę ex statuto deferuntur. Et ita illum refert D. Benedic. in repe. c. Raynucius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 64. & rursum numero. 625. de testa. vbi tamen corruptè eum allegat, nec ei tamen assentitur. Sed de hoc nos multa dicemus in tractatu primigeniorum, in ea quæstione, vter in iure primigenituræ præferatur nepos ex filio primogenito, an filius secundo genitus.

Repræsentatio iuris specialis est

4 ¶ Illam tamen sententiam Bal. confirmat, quòd id ius repręsentationis competit ex iure quodam speciali, non autem cõmuni, vt probat tex. qui id appellat priuilegium, in. §. si autem defuncti, in authen. de hæred. ab inte. quem ad hoc singu. dicit ipse Benedic. in. d. repetitio. in eodem verbo, numero. 616. Igitur cùm & retractus sit etiam ex iure speciali, non potest in eo habere locum repręsentatio, quæ & ipsa est iuris specialis, ne duo specialia in re eadem concurrant, contrà not. in. l. j. C. de dot. promiss. cum si. Quin & si repræsentatio esset beneficium iuris communis, id tamen non haberet locum in ijs quæ deferuntur iure speciali, per tex. no. in. l. mulieri & Ticio. ff. de condi. & demon. quem & ipsum dicit sing. idem Bened. in. d. repe. in verbo, mortuo itaq; testatore, le. 2. numero. 119. Et huc spectat ea controuersia an ius statutarium vel consuetudinarium sit transmissibile, de quo per Saly. in. l. j. C. ad leg. Iuliam, in. l. de adulte. & Ro. in. l. ventre. ff. de acqui. pos. & ipsum Benedic. loco suprà allegato, numero. 118. & multis seq. vbi & alios citat.

Sed an hæc repræsentatio habeat locũ, ut quis eum repræsentet, quo viuo nõ erat conceptus.

5 SED ID VNUM TAMEN hoc in loco notandum est, quod à paucis animaduersum admodum miramur, tum demum repræsentationem habere locum, si is qui vult alium proximiorem repræsentare, viuo eo conceptus erat: aliàs enim ex persona illius, quo scilicèt viuo nondum conceptus erat, in eius locum venire non potest, vt pulchrè & scienter responderunt Franc. Rampo. & Pet. Anca. inter consi. ipsius Anca. consi. 365. in themate proposito, colum. j. per. l. Ticius. ff. de suis & legit. & l. j. §. si quis proximior. ff. vnde cogna. & glo. in §. hi autem, in princip. Institu. de legiti. agna. succes. Ad quod etiam faciunt alia multa, quę nos abundantissimè collegimus suprà eodem titu. §. primo, in glos. 9. quæ est in verbo, ou lignagier, numero. 80. & hæc quidem, & multis sequen. vbi & hoc transeunter attigimus. & quod dicemus numero seq. in fi. & in loco inibi citato.

De eadẽ re

6 ¶ Verùm ego id vix reciperem in hoc casu nostræ consuetudinis, quæ hic in verbis sequẽtibus dicit repræsentationem habere locum in retractu, vt in successione. Alibi autem videlicèt, titu. de successions, qui est omnium. 17. §. primo, qui est. 212. omnium. §. totius huius voluminis consuetudinum nostrarum, scribitur repræsentationem habere locum in infinitum, eatenus quidem, quatenus gradus cõsanguinitatis computari & probari potest. quibus verbis satis ostenditur, non esse necesse, vt quis sit conceptus eo viuo quem vult repræsentare: neque enim id fieri posset in infinitum, vt dicit ob eadem verba in simili casu Bald. in. c. primo, titu. an agna. vel fili. & consi. 215. proponitur, colum. 2. lib. 2. & diximus suprà eodem tit. §. primo, in dicto verbo, ou lignagier, numero. 88. & id quidem. Vt interim illud omittam, quòd licèt ij qui post mortem concepti sunt, non admittantur ad successionem, ex propria eorum persona, tamen admittuntur ex persona parentũ, scilicèt iure trãsmissionis, ac veluti repræsentationis, ex sententia Cy. Barto. Bald. Salyc. Pau. Cast. Corne. & aliorum in. l. prima. C. de his qui ante apert. tabul. & aliorum multorum, quos collegi suprà in eadem glossa, in verbo, ou lignagier, numero. 91. deniq; licèt.

TOVS Y DOIBVENT ESTRE RECEVZ PRO RATA: GLOSSA. 10.

1 IOAN. FAB. IN. §. SI PLVRES, Insti.de legit.agnato.ſucceſ.loquens nuncupatim de caſu noſtræ conſuetudinis. Si ſunt plures (inquit) eiuſdem gradus, qui veniant ad retractum, dicunt aliqui, quòd ſi ſit eadem ratio omnium, vt quia æquè admittuntur ad ſucceſſionem, admittuntur etiam omnes ad retractum. Et ex hoc dicunt, quòd frater vtrinque coniunctus excludit omnes, qui ex vno tantûm latere ſunt. Idemq; eo in loco voluit Bar. ſi is eſt, in ea lec. Inſtit. quæ nomine eius circunfertur quod minimè credo, & ante vtrunq; Pet. à Bel. Perti. nuncupatim etiam loquens de retractu, in authen. itaque, in fi. C. commu. de ſucceſſ. Subdit autem Fab. quòd ſi nulli ſint vtrinq; coniuncti, tunc agnati in quæſitis ex parte patris, cognati matris admittũtur. l. de emancipatis. C. de legi. hæred. Vltra fratres & fratrum filios veniunt proximiores æqualiter, nulla ratione habita, vnde bona venerint, authen. poſt fratres. C. eodem, &. d. authen. itaque. Sed & ſubdit, quòd quicquid ſit de iure, certum eſt de conſuetudine, eos qui æquales ſunt. vt fratres conſanguinei, vel ex ijs deſcendentes, æqualiter admitti. Si non ſint conſanguinei, eos qui attinent ex parte eius, à quo bona proceſſerunt, admitti, non alios. Sed ſuper hoc vide quæ dicam infra. §. 14. glo. 2. numero. 10. illud autem, & ſeq.

Si plures cõſanguinei eiuſdẽ gradus ueniũt, quid agendum.

Quid ſi unus eſt utrĩque coniunctus, alter ex altero latere tantum.

2 ¶ Bal. autem in tracta. protomixeos col. 3. verſi. ſed quid ſi ſunt æqualiter, dicit hoc caſu, cùm ſcilicet plures eiuſdem gradus volunt admitti ad retractum, ambo debent conſequi: aut præfertur qui prior prouocauit: aut ſi ſimul prouocauerint, locus eſt gratificationi, per multa, quæ illic allegat. quibus addere poteris & alia multa, quæ nos cõgeſſimus in tractatu primogenituræ in. 10. quæſti. in. 2. oppi. At illud primum caput, de eo qui prouocauit, voluit quoque & in hoc caſu Pau. Ca. qui Bal. non meminit, conſi. 221. in hoc paſſu duo ſunt, col. 2. lib. j. motus quia id ius reuendendi alteri, eſt indiuiduum, vt pote quod continet rem tradi, quod & ipſum indiuiduum eſt. l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verbo. obligat. & no. Bar. in. l. cùm vſufructus. ff. de vſufruct. Ideo cuilibet in ſolidum competit. l. 2. ff. de verbo. oblig. Ex quo fit (inquit) vt locus ſit præoccupationi. l. ſi pluribus, in fi. ff. de legat. 1. & l. 2. ff. de duob. reis & l. ſi rem. §. ſi duo. ff. de donati. & l. ſi Titius. ff. de verbo. obligat. Et idem quoque voluit Alexan. qui ſolum Pau. memorat, con. 27. viſo themate, in. 3. dubio, lib. 6. vbi dicit præoccupatum cenſeri per litem conteſtatam. & Ioan. Igne. qui nullum horum allegat, in repe. l. dudum, col. 28. verſi. adde tamen vnum. C. de contra. empti. per alia multa iura, quæ præoccupantem præferunt cæteris paribus, ibiq; etiam declarat quis pręoccupaſſe dicitur, poſt Bar. Bal. & recentiores in. d. l. ſi pluribus, de lega. j. De quo etiã per glo. Bar. Bal. & alios in. l. pluribus. ff. de procura. glo. j. & docto. in. c. capitulum, extra de reſcrip. Ioan. And. in. c. ſi duo, de procurato. lib. 6. in nouella. Bal. in. l. ſi quis à multis, in. 2. lec. ff. de noxa. actio. Pau. Ca. & Alexan. loquentes in ſpecie huius caſus, quibus locis ſupra allegauimus. & eundem Alexan. in. l. inter eos, quam. l. legit ſub. l. ſunt qui, col. j. ff. de re iudica. & in. d. l. ſi Titius, in. j. no. ff. de verbo. oblig.

Si unus ex pluribus eiuſdem gradus præuenerit, an cæteros excludat.

Ius redimẽdi indiuiduum.

Et an cuilibet inſolidũ competat.

Præoccupare quando quis dicatur.

3 ¶ Hæc autem noſtra conſuetudo apertè declarat, omnes eiuſdem gradus admitti pro rata, nulla præoccupationis ratione habita. Quod & idem de iure communi procedere cenſet Sebaſti. Neapodanus in conſti. de iure congrui, in fi. & in cõſti. ſi ex vno, in verbo, vnius. & Benedic. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorẽ nomine Adelaſiam, numero. 608. de teſta. & Matthe. Afflic. in in tracta proto. §. j. col. antepe. quæ eſt. 21. totius tractatus, verſicu. vltimò no. Quibus accedo hac ratione motus, licèt ipſi non dicant, quòd cum aliquid competit pluribus nomine collectiuo cognationis vel familiæ, tunc proximiores exiſtentes in eodem gradu ſimul concurrunt. l. cum ita. §. in fideicommiſſo, & iterum. l. peto, §. fratre. ff. de lega. 2. Bar. in. l. ſi cognatis, col. vlti. verſicu. quæro quo ordine. ff. de reb. dub. cum multis concord. adductis à Iaſo. con. 215. ex Valẽtia, col. 2. verſi. ſed pręmiſſis, lib. 2. & à me ſuprà eodem. §. glo. 4. numero. 2. nam propè omnes ibi à me citati ad aliud quippiam, id quoque voluerunt. Nec etiam æquum videtur, vt alterius feſtinatione alterius ius ledatur l. cùm ſolus. ff. de acqui. hæredit.

Iterum de principali quæſtione.

4 ¶ Sed id tamen intelligo, vbi res empta diuidua eſt. Quòd ſi ea indiuidua ſit, putarem etiam extante noſtra conſuetudine locum eſſe præoccupationi. Pone enim quòd vendita ſit ſeruitus, in qua, vt dictum eſt expreſſè ſuprà. §. j. retractum habet locum, aut aliud quippiam indiuiduum, & quod ſimul plurium eſſe non poſſit: tũc inter multos eiuſdem gradus

Quid ſi res empta ſit indiuidua.

præferretur, qui prior occuparet: & si simul prouocarent, forte esset res dirimenda, vt expressè & in hoc casu voluit ipse Matthe. Afflict. in. d. tracta. proto. in. d. §. j. colum. pe. versicu. item pone quòd pluribus, per quædam iura ibi allegata, quibus & alia multa addidimus in. d. tracta. primigeniorum. d. quæsti. 10. Et idem in simili statuto respondit Pau. Ca. con. 221. in hoc passu, col. 2. versi. similiter non ob. lib. j. Et tu tamen vide quæ dixerim supra. §. j. in glo. 9. quæ est in verbo, ou lignagier, nu. 176. rursus quæritur. Et vide item Ferro. in consuetu. Burdigal. hoc titu. §. 3. statim post prin.

Consuetudines de ca re.

5 ¶De hoc autem, an scilicet & quomodo sit locus præoccupationi inter multos cõsanguineos venditoris eiusdem vel diuersorum graduum, sunt multæ expressæ Franciæ consuetudines, videlicet Parisiensibus. c. 179. Meldensibus. 90. Meldunensibus. 34. Senonensibus. 46. Trecensibus. 145. Caluimontensibus. 113. Aurelianensibus. 279. Turonensibus hoc titu. cap. 1. Cenomanensibus. 380. Andegauensibus. 370. Aruerniensibus hoc ipso titu. cap. 15. & tribus seq. Borboniensibus. 439. Et duobus seq. Blesensibus. c. 199. & duobus seq. Engolismensibus. 61. Rochelensibus. 30. Bituricensibus hoc quoq; titu. cap. 2. Burgundiensibus hoc item titu. cap. etiam. 2. Artesiensibus. c. 86. Burdegalensibus. 6. Sanctonẽsibus. 47. & si quas tu ipse videre poteris.

Si ex duobus eiusdẽ gradus alter alteri mãdauerit retrahi fundum q utriusq; cõmodo cedat, an hic tenebitur cõicare lapso tempore retractus.

6 SED hîc in mentem venit quæstionis, quam nos semel ex facto contingere vidimus. Titius & Meuius erant eodem gradu propinqui venditoris, Titius Meuio mãdauit, vt rem ipsam venditam retraheret, quæ vtriusque commodo cederet. mox verò Titius ipse ignorante Meuio eandem ab emptore retrahit. An Meuius habeat actionem aduersus Titiũ, vt ei dimidiam partem rei redemptæ cedat, restituta etiam dimidia parte precij, si transactus fuerit annus retractus. Nam si nõdum exijsset hauddubiè agere posset ex hac nostra consuetudine, quæ ius facit consanguineo retrahendi ab alio consanguineo eiusdem gradus pro rata, si intra tẽpora retractus veniat. Sed hîc quærimus an post annum admittatur ob id mandatum siue conuentionem, de qua locuti sumus. Et id quidem dubium decidimus ex casu. l. cum duobus. ff. pro socio. vbi si id solùm actum est vt fundus venditus emeretur, & mandanti communicaretur, aduersus eum qui emit, nullam actionem competere. Si verò id actum sit, vt quasi cõmune negocium gereretur, societatis iudicio emptorem teneri, vt pro rata communicet. Nisi (vt dicit glo. ibi. in verbo, tenebat) is cui mãdatum est, dolo vel culpa emere noluit: tunc enim fortè nihil ei communicabitur, ar. l. si fratres. §. si quis societatem, eo. titu. Et ibi Bar. & Bal. dicunt vtriusque rationem esse, quòd in priori casu mandatum est, quod potest liberè reuocari. In secundo societas, in qua non est locus pœnitentiæ. Et idem quoque in retractu conuentionali dicere possumus, si fortè alter ex duobus qui fundum sub lege reuenditionis vendiderant, alteri eorum mandauerit retrahendum.

LVY SEVL. GLOSSA. II.

Si plures sunt eiusdẽ gradus qlibet insolidũ admittitur.

ET ID QVIDEM IVRIS EST, quoniam ex multis, qui sunt eiusdem gradus, quilibet insolidum admittitur iure accrescẽdi, si cæteri nolint, vt & nuncupatim in hac specie, de qua loquitur hæc nostra consuetudo, voluit & respondit Pau. Ca. consi. 221. in hoc passu duo sunt, colum. 2. lib. j. iterumq; & expressius consi. 74. in caussa mota per dominam Dorotheam, ad fi. lib. 2. & aliquid diximus in præcedẽte glo. vt videre poteris.

POVR VNE TESTE. GLOSSA. 12.

Si plures ad retractum ueniunt, an in stirpes, an uero in capita ueniant.

1 MAGNVM INTER NOSTROS certamen fuit, estq; etiamnum, vtrùm, cùm filij fratrum soli & sine patruis succedunt: in capita, an in stirpes veniant. Sed illud primum lectores scire oportet, quòd in successione ascendentium descendentes semper in stirpes vocantur, tam de iure C. vt scribitur in. l. 2. & ibi Alberi. C. de suis & legit. &. §. cùm filius, Institu. eo. &. §. vlti. Instit. de hæred. quæ ab intesta. defer. quàm etiam de iure authen. vt patet ex authen. in successione, & ibi Pau. Cap. & Corne. C. de suis & legit Et id nemo non admittit, quod sciam, præter Ioan. Fab. in authen. cessante. C. de legit. hæred. & Soci. con. 104. quoniam præsens, col. 3. versicu. secundum autem

Quid in de

probatur,lib.2.& ex antiquioribus Albert.Papien.vt eum retulit Alberi . in. d.l.2.de ſuis
& legit.negans eam.l.loquentem dé nepotibus trahi ad poſteriores.

ſcendentibus.

2 In ſucceſſione autem collateralium, qui ſunt poſt fratres & fratrum filios, haudubiè
veniunt in capita ex omnium ſententia.At in ſucceſſione conſobrinorum ſiue patrueliũ,
verbi gratia,tres erãt fratres aut ſorores,deceſſit vnus relicto vno filio, alter duobus, ter
tius tribus filijs:deinde ille vnus ex primo deceſſit,cui cæteri patrueles ſuccedunt:& non-
nihil dubij eſt,ſuccedántne in ſtirpes,an in capita.De quo per Bal.con. 198. ad euidentiã,
in.3.&.4.dubio,lib.3.Ioan.Ligna.inter con.Albert.Bru.conſi.76.thema,col.pen.& Marti.
Laud.in.c.j.§.& quia vidimus,col.vlti.verſi.tertia regula,titu.qui feud. dare poſ. & in.c.j.
col.vlti.titu.de gradi.ſucce.in feud. Si autem filij fratrum , id eſt patrueles ſuccedunt pa-
truo ſimul:cum alio patruo:in ſtirpes proculdubiò ſuccedunt: nam neceſſe eſt , vt tunc in
locum patris veniant:aliàs patruus tanquam proximior eos excluderet.

Quid ĩ ſucceſſione cõſobrinorũ ſiue patruelium.

3 Quòd ſi ſoli inter ſe patruo ſine alio patruo ſuccedunt.Et hoc quidem cimmerijs propè
tenebris obſcurius eſt , magníſque teſtibus res iſta agitur . Nam in capita eos ſuccedere,
tradidit Azo.huius op. veluti Anteſignanus in ſumma. C.de legitti.hæred.col.2.§. item
iure nouiſſimo,verſi.illud dubitari poteſt.& Accurſius ipſius diſcipulus, nec eo magiſtro
indignus.in.§.hoc etiã,in verbo,ſuperſtites,in fi.Inſtit.de legit.ag.ſucceſ. In quo illud ſci-
re debes,ob id præſertim , quòd idem Accurſ. alijs in locis fuit in contraria ſententia , vt
poſtea dicemus,quòd Accurſius ipſe poſtremo loco ſcripſit in Inſtitutiones, vt dicit Bal.
con.272.caſus talis eſt quidam teſtator,col.2.lib.2.vt hinc intelligas , hanc ſuam in eo lo-
co op.cæteris eſſe veluti maturiorem, iuxta illud Diui Pauli.j. ad Corinthios.13.Cum eſ-
ſem paruulus,loquebar vt paruulus,& cætera quæ ſequuntur.quam ſententiam ſæpiſſimè
aduocat Barb.noſter,cùm mutat ſententiam.Sed & è noſtris Fran . Curt. ſenior. con. 45.
ſtatuto ſiue conſuetudine,col.8.verſicu.& ideo huic deciſioni,dicit quòd cùm doct.noſtri
reperiuntur diuerſas ſecuti fuiſſe ſententias, poſtremas præſumi meliores & maturiores,
& in id alios multos allegat.& idem dicit Philip.Deci.in poſtrema addit.con.34. præſtã
tiſſ.doctor,col.eiuſdem addit.2.verſi.ſecundò principaliter . Sed non omninò certum eſt
(neque enim poſteaquam huc peruenimus id omittendum eſt) quod ex Bal . dictum eſt,
glo.Accurſ.in Inſtitutiones eſſe omnium poſtremas.quia Pet.Iacob.titu.de actio. in rem
pro re emphy.char.antepe. verſi.itẽ quòd gloſſator,dicit Fran.Accur.ipſius Accur.noſtri
gloſſatoris filium dixiſſe,patrem admodum iuuenem ſcripſiſſe glo.in Inſtitut.

Quid cũ ſoli ſine patruo inter ſe ſuccedũt. Qui in capita dicunt eos ſuccedent. Accurſius qũ in inſtitutiões ſcripſerit.

4 Sed vt ad inſtitutum redeamus,eandem illam Azo.op.ſecutus eſt ipſe Accurſi.in.l.2.§.
hæreditas,in verbo,in tres partes.ff.de ſuis & legit.hæred.Alter Azo diſcipulus Roffre.in
titu.de bono.poſ.vnde cognati.§.vlti.verſic.vltimò quæritur.Hoſti.in ſumma titu.de ſuc
ceſ.ab inteſt.§.viſo igitur,col.vlti.verſicu. quid ſi factum filij . Vbert . aut vt alij vocant,
Obert.Bob.in.d.authen.ceſſante.C.de legit.hæredi.prout ab alijs citatur,neque enim lec.
eius habemus,nec quorundam aliorum,quos & poſteà citabimus,vt ſi neceſſè ſit ſenten-
tias omnium numerare,magis quàm ponderare,quòd quæritur Plinius Iunior lib.epiſto-
larum ſecundo ad Arrianum,id eſt ponderare cauſſas vocibus,nõ ratione, vt loquitur Ci
cero in oratione pro Cícinna,cognoſcant lectores,vtra earum numero vincat. In hac igi
tur ſententia fuit,& Alberi.in.d.authen. ceſſante vbi & Oldra . dicit fuiſſe in hac ſenten-
tia.& Guid.Suz.in quibuſdam reportatis,vt vocant,& Cy.& Bal.in.l.j.§.vlti.ff.ſi pars hæ
red.peta.Iac.Bu.Bal.qui hanc dicit eſſe magis conſonam literæ & naturę , licet aliàs con-
ſuluerit pro altera,& Saly.qui hanc dicit fortioribus argumentis fundatam,in.d.authen.
ceſſante.Idem Saly.in authen.poſt fratres,la.2.& ibi quoque Ioan.à monte.C. de legit.hæ
red.& ipſe Saly.in.l.lege,in fi.eo.titu.Iac.Bel.in.c.j.in fi.titu.de natur.ſucceſ.feud.Bal.con
ſi.452.ſtatuto ciuitatis maritus,col.j.verſic.ex tertio,lib.j.Iac.Ardiz.in ſumma titu. de ſuc
ceſ.feud. Marti.Laud.in.d.c.j.col.vlti.titu.de gradi.ſucce.in feud.Bened.Capra.con.21.cũ
de duobus,col.vlti.vbi & hoc dicit communiter teneri,in quo admodum fallitur. & ite-
rum conſi.104.viſo & conſiderato,in.j.dubio.Angel.Are.in.§.cùm filius, Inſti.de hæredi.
quæ ab inteſt.defer.vbi hanc dicit eſſe veriorem de iure,quãuis ſi caſus accideret, verere-
tur diſcedere ab op.glo.Bar.& Bal.qui contrarium tenent, propter immenſam eorum au
thoritatem.Fortu.Gart.in repe.l.Gallus.§.idem credendum,colum.19.verſicu.ex ſuperio
ribus.ff.de libe.& poſth.vbi hanc latiſſimè doctiſſiméque defendit.Zazius in ſuis ſingul.
intellect.iuris,vbi & hanc multis magníſque rationibus fulcit . atque iterum in epitome
feudorum parte. 8.in.6.concluſione,vbi dicit hanc op.ſeruari in Germania , & approba-

Qui itẽ fuerant illius prioris ſententiæ.

tam fuisse constitutione Caroli quinti præsentis imperatoris in eam rem edita in conuẽtu imperij, vti etiam affirmat Ioan. Ferrarius in commentar. Insti. titu. de hæred. quæ ab intest. defer. in verbo, non in capita, sed in stirpes, in fi. vbi & dicit eam constitutionẽ editam fuisse anno Domini M.D.XXIX. & nouissime Iacobus Spiegellius in lexico iuris ciuilis, in verbo, in capita succedere, & Ferro. in consuetud. Burgidal. hoc titu. §. 6. colum. 3. versi. de successione. Et hanc quoque secutam fuisse Bul. & Ray. Forl. tradit Bal. in. ca. j. in prin. titu. de succes. feud. & dicit idem Bal. in. d. c. j. titu. de natu. succes. feud. quòd omnes qui fuerunt ante Accurs. tenuerunt hanc opinionẽ. Et citatur quoque in hanc opinio. Albert. Papi.

Qui cõtrà tenuerunt illos in stirpes succedere.

5 ¶ At sunt multò plures alterius, sententiæ, vt scilicet ij succedant in stirpes videlicet, ipse Accursius sibi contrarius, in. d. authentic. cessante, & ibi quoque Dy. Iacob. Are. Pet. Cy. sibi quoque contrarius. Guil. Cu. Fran. Rampo. Ioan. Fab. Bar. qui dicit hanc fuisse ex opinionibus, in quibus Accursius primum defeciuit à maioribus, illúmq; in hanc partem consuluisse, Bened. Plumb. Angel. qui dicit opi. Azo. de iure antiquo securiorem esse, sed hanc de iure nouo procedere, & communiter practicari. Pau. Ca. dum hanc ponit posteriorem, alioquin obscurus. Raph. Fulgo. & Corne. qui & hanc dicit tanquam communẽ in decisionibus tenendam. C. de legi. hæred. idem Accurs. in. d. l. lege, in fi. C. eo. titu. & in d. l. j. §. vlti. in verbo, vt puta, & iterum in verbo, vendicationem, & ibi etiam Bar. Angel. & Pau. Ca. clarius quàm suprà. ff. si pars hæred. peta. idem quoque Accurs. in. §. reliquum, versi. si autem defuncto, in verbo, fuerint, & ibi etiam Iac. Bu. secum pugnans, Bar. & Angel. in authen. de hære. ab inte. veni. idem Iaco. Bu. Iaco. Bel. sibi etiam contrarius, & Angel. in. §. si verò neque fratres, eo. titu. Iac. Are. in. l. antiqui libero. ff. si pars hæred. petat. Specul. Ioan. And. & Bal. hic vt aliàs sæpe sibi malè constans in titu. de succes. ab intest. §. j. versi. sed an filij, & seq. vbi & ipse Specul. asserit Albert. Gali. idem tenuisse. Dy. in tracta. de succes. ab intest. col. 4. versic. sed pone quòd aliquis. And. Iser. in. cap. j. & ibi quoque Bal. in versi. his verò. Mart. Laud. & Cardi. Alexan. titu. de succes. fra. siue de grad. succes. in feud. Bar. in. l. post consanguineos. §. hæreditas, quem legit cùm. §. agnati, & ibi quoque Angel. ff. de suis & legit. hæred. & consi. 173. super hæreditate. Ioan. Ligna. in cle. plures, & ibi Imo. col. vlti. & Cardi. Flor. qui hanc dicit communiter approbari, colum. j. de iure patro. Bal. in. d. §. hoc etiam, & ibi etiam Ioan. Plat. & Christo. Por. Insti. de legi. agna. succes. vbi & ipse Bal. dicit hanc esse communem op. & idem Bal. qui idem dicit tenuisse Iac. Vero. in. c. j. §. & quia vidimus, col. j. in verbo, æqualiter, & ibi etiam Marti. Laud. col. vlti. & Cardi. Alexan. etiam col. vlti. titu. qui feud. dar. pos. & idem Bal. in. d. cap. j. in princ. col. 2. versi. sed dubium est, & ibi etiam Aluar. titu. de succes. feud. & ipse Bal. in. d. cap. j. ad fi. & ibi quoque Barb. in addi. ipsius, & Marti. Laud. titu. de nat. succ. feud. & idem Bal. in. d. §. hoc etiam, Insti. de legit. ag. succes. & con. 293. primò dicam, in prin. lib. 2. & con. 342. casus super quo, in. 2. dubio lib. 2. vbi tamen obscurè loquitur. & consi. 185. factum est tale fagonus, col. 3. lib. 3. & d. con. 198. ad euidentiam, col. j. versic. secunda quæstio, & iterum col. 2. versi. venio ad tertiam, eo. li. 3. & con. 408. super eo, in fi. lib. 4. Ioan. fab. in. §. cæterũ, Instit. de legit. agna. succes. vbi hanc quoque dicit communem. Imo. in. l. interdum, in prin. ff. de hæred. instit. Raph. Fulgo. con. 12. ad id de quo quæritur, col. vlti. vbi & hanc dicit communem, Mathes. in tracta. de suc. ab intest. in. 3. arti. prin. versic. secundò dubitatur, & versicu. quando autem succedunt, vbi item dicit communem, & vtrobique etiam Ludo. Bol. in addi. vbi ita dicit se consuluisse. Nicol. Vbal. in simili tracta. in. 3. parte prin. col. j. versicu. sed circa hoc quæro, vbi etiam dicit communem. Pet. Ferra. titu. forma libel. pro hære. ab inte. in verbo, nullísque superstitibus, col. 14. in paruis, versi. vlterius quæritur. Alexan. latè con. 55. prospectis his, col. 3. versi. confirmantur prædicta, & multis sequen. lib. 4. & ibi etiã Barb. con. quod illud continenter sequitur, sub eodem numero. & idem Alexan. consi. 29. perspectis consideratísque, colum. j. lib. 5. vbi & hanc asserit esse communem, nec ab ea in iudicando esse discedendum. Fran. Aret. con. 164. diligẽter, col. j. Corne. con. 48. pluribus, col. vlti. lib. j. Guid. Pap. deci. Delphi. 134. sed qualiter, vbi dicit non esse ab hac iudicando recedendum. Iason. con. 173. circa primum, col. 2. versic. sed præmissis nõ ob. lib. 4. Phili. Deci. qui & hanc dicit communem, in. l. nepotibus, in prin. C. vnde legi. Benedic. in repe. cap. Raynutius. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 631. de testa. Steph. Bertran. in. l. hac edictali, versi. quam obseruationem, numero. 4. C. de secun. nupt. vbi hãc dicit esse communem. & con. 97. ponitur in facto quòd dudum ãno, in. 2. dubio, li. j. & con.

110.ponitur in facto quod Iacobus,eo.li.j.& con.325.ponitur in facto qđ dudũ fuit,ad fi.li. 3.vbi tamen nonnihil dubitat.& con.2.viso consultationis themate,in.2. dubio lib.4.vbi dicit esse communem. Iac.à.S.Georg.in tracta.feud.in verbo,præsentes,col.3.versi.sed vlterius,vbi dicit ita se sæpius consuluisse.Fran.Curt.Iunior in simili tract.feud.char.3. versicu.quartò circa istam materiam,vbi item dicit esse communem, nec ab ea discedendũ. Bohe.latè con.incip.an filij duorum, quod cõ.posuit post Dy.de reg. iuris. Rochus Curt. in tract.de iure patro.in verbo,ipse vel is à quo caussam habuit,in.2.quæsti.Fab.Gioch.in repe.authen.nouissima,in.5.quæstio.4.quæsti.princ.C.de inoffic.testa. Chasse. consi. 47. super deductis,colum.7.versicu.sed quicquid sit.Ioan.Oldend.in commẽtarijs legum.xij. tabularum titu.6.

6 ¶Et omnium sunt vtraque ex parte multæ & non contemnendæ rationes, quas apud eos videre poteris.& hanc controuersiam alicubi in loco opportuniori copiosissimè tractabimus,ostendemúsque apertissimè,ni fallor,quis iustius induit arma. Vnum tamen παράδειγμα à natura ipsa profectum nec omnino quoque contemnendum pro posteriori op. hic subijciemus. Nam si caudex quispiam siue truncus arboris duos ramos æquales emiserit,vnus autem eorum in duos alios diuisus sit,vt plerunque fit, an singuli isti duo ex vno producti tantùm excipiant alimenti succiq; ex eo trunco siue codice,ac ille alter? Et sane videmus hunc multo crassiorem,ampliorem,obesiorem,atque etiam longiorem euadere, quàm singulos illos duos. veluti natura legis magistra parensque nos doceat singulos nepotes qui ex vno filio prodierunt,non tantùm debere ab auo percipere,quantum vnus ex alio filio.Satis autem constat naturalem rationem tacitam quandam legem esse.l.cùm ratio.ff.de bonis dam. Sed ita vt id nunc tamen animaduertas si id exemplum haberet aliquid momenti,non tantùm in hoc casu,sed semper aliàs concluderet in stirpes,non in capita succedere oportere.

Naturale exemplum pro posteriore sententia.

§. 12.

ET si ledict achapteur qui ainsi auroit receu au retraict autre lignagier,ou auroit transporte la chose a aultre, ne declaire & nomme celuy quil auroit receu audit retraict,ou aultre a qui il auroit transporte la chose, & ne le notiffie au lignagier qui vient audit retraict. Icelluy lignagier en peult auoir son recours & action contre luy,& son interest. Et ne court point le temps dudit retraict contre luy, iusques a ce quil soit & puisse estre informe qui est celuy a qui ledit achapteur a transporte la chose, & a qui elle appartient. Pourueu toutesfuoyes quil ny ait negligence notable.

TRANSPORTE LA CHOSE A AVLTRE. GLOSSA. I.

1 POTEST ERGO EMPTOR durante anno retractus rem alij vendere: est enim dominus, antequam ab eo retrahatur. cùm interim non possit manere res in pendenti siue in aere,vt nostri loquuntur,iuxta no.per glo.in.l.si ego.ff.de solut.& per tex.in.l.si ex duobus.§.sed & Marcellus.ff.de in diem ad.Ideo si primus venditor erat dominus, ipse emptor alteri vendendo & tradendo transtulit dominium:si nõ erat dominus,transtulit vsucapiendi cõditionem: atque vsucapit emptor ad commodum consanguinei postea retrahentis,ar.l.si alienam.ff.de donati.cau.mor.&.l.in debiti.§.sed si nummum,& quod ibi voluit glo.in verbo,agerem.ff.de condi.indebi. Hęc Pau.Ca.con.74.in causa mota per dominam Dorotheam,post prin.lib.2. & de hoc alibi quoque dicemus.

Vtrum emptor tempore retractus nondũ transacto possit rem alteri uendere.

An possessio emptoris cedat cõmodo consanguinei retrahẽtis.

2 SED CESSANTE CONSVETVDINE poterat in dubium vocari, vtrùm cõsanguineus posset retrahere à secundis emptoribus,propter id quod in simili traditur à Raph.Fulgo. in. l.si cum vẽderet.ff.de pigno.& Alexan.latè con.10.videretur fortasse,lib.j. & Fran. Curt.

An consan

Consanguineus possit retrahere à secundo emptore.

Seniore con.12. Lucius Titius, cum concord. à me adductis infrà titu. seq. §. j. in verbo, seront præferez, numero.6. at in pacto, & seq. & iterum. §. 3. in glo. j. Tamen in hoc casu posse rem retrahi à secundo emptore voluit Masuer. hoc eodem tit. de retractu, ver. item retractum petens, motus quia id ius rem ipsam afficit, ar. l. si via. §. si fundus. ff. de seruit. rusti. prædi. & melius (inquit) facit. l. sed vbi restitutio. ff. de minor. & l. postliminium. §. si is qui emerat, qui est pe. ff. de capti. & postli. reuer. Idem quoque cõsuluit Pau. Ca. d. con. 74. col. 3. versic. concluditur ergo, lib. 2. & Ludo. Bol. con. 25. in amplissimo, col. 5. versic. & nota quòd tale ius, vbi dicit quòd si etiam res vendita transijsset per mille manus, posset tamen consanguineus eam vendicare ab vltimo emptore, ar. eius quod in simili no. in. l. 2. C. de rescin. vendit. & in. l. minor, in princ. ff. de euict. & in. l. in causæ, in fi. ff. de minori. & sequitur Chasse con. 22. consuetudine cauetur, col. 5. versi. & sic est, & in cõsuet. Burgund. hoc eodem titu. §. 11. in glo. vlti. in prin. vbi tamen nullum illorum allegat. & Boher. hoc quoque titu. §. 2.

Quid si res transierit per multas manus.

3 ¶ Et est etiam expressa consuetudo Aruernorum hoc eodem titu. cap. 12. & Normanorũ, cap. 115. cuius titulus est, de querelle de fief vendu. §. vlti. Marchianorum hoc tit. §. vlti. qui est omnium, 287. Auxerranorum siue vt alij vocant Altissiodorensium hoc quoque titu. §. 20. qui est omnium. 51. & Comitatus Burgundiæ titu. reachaptz. §. 13. Et facit bonus tex. in cap. constitutus, de in inte. restit. qui dicit huiusmodi retractus oblationem fieri posse emptoribus, vel eorum successoribus. Successores autem dicuntur etiam ij qui in rei tantùm dominium successerunt. l. fluminum. §. adijcitur. ff. de dam. infect. cum si. Et facit etiam tex. in. l. vlti. §. j. ff. ad. S C. Vellei. & in. l. debitor. §. vlti. ff. de pigno. actio. Et idem de iure prælationis competente domino, aut eius cessionario, vt in tertium exerceri possit, respondit Pau. Ca. con. 335. laudatio & inuestitura, in vlti. dubio, lib. j. Sed tamen vide quæ dicam in. d. titu. seq. vbi suprà.

Consuetudines de ea re.

Successores qui dicuntur.

4 ¶ At hoc à quibusdam intelligitur, cùm iste tertius emit rem, de qua agitur: secus si titulo donationis aut alio non obnoxio retractui ab emptore habuit: quia tunc (vt illi dicunt) non poterit consanguineus ab eo reuocare. Ita enim tenuit expressim Sebasti. Neapoda. in tracta. de iure congrui, in verbo, possedit. & eius authoritate Matthe. Afflict. in tracta. protomixeos, in verbo, vt intra. xxx. dies, colum. pe. versic. vndecimo no. & iterum in verbo, licet enim supra diximus, col. 3. versic. sextò no. Nisi (inquiunt) facta fuerit donatio, postquam caussa fuit contestata super retractu inter consanguineum & emptorem, & ita re effecta litigiosa. l. 2. & authen. ibi posita. C. de litigio. Vel nisi vt & illi subdũt, id factum fuerit in fraudem consanguinei: tunc enim locus est titu. quæ in frau. credit. Et fraus præsumitur, si præuentus à consanguineo postea donauit. l. si quis postea. ff. de iudici. Vel si id fiat clam. l. is qui. C. de rescin. vendit. Vel si post donationem alienans reperitur possidere. l. sicut. §. superuacuum. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. Hęc illi.

Quid si tertius rem habeat ex donatione aut alio titulo retractui non obnoxio.

Quid si donatio fuit facta post litem contestatam.

5 ¶ Sed horum sententia in eo quod primo loco dictum est, scilicet non posse rem retrahi ab eo qui titulo donatiõis, aut alio huiuscemodi rem ipsam ab emptore accepit, apud nos omnino non reciperetur. Nihil enim refert, quantùm ad id de quo tractamus, an tertius ille habeat titulo donationis, an venditionis, vt apertè sentiunt cæteri omnes, quos supra citauimus. Immò vero maior videtur ratio, vt possit euinci retrahíque ab eo, qui titulo gratuito liberali & lucratiuo rem ipsam ab emptore obtinuit, quàm oneroso, vt qui minus ex hoc sentiat incommodi. Ideo Sebast. & Matth. non innituntur aliquo iure communi, sed tantùm quibusdam constitutionibus, quæ apud nos non sunt. Quanquam pro eorum sententia nonnihil facit, quod à quibusdam doc. scriptum est in. l. 2. C. de rescin. vendit. eã l. non habere locum aduersus tertium, nisi cùm in illorum contractu interuenit lesio vltra dimidium iusti precij, vt in primo. Super eo autem quod ab illis dictum est de venditione clam facta vide quæ dicam infra titu. sequen. in rub. numero. 12. secundum, & seq. Et super eo quod postea dictum est de alienante nihilominus possidente, vide etiam quæ latè diximus in tractatu constituti in. 9. limitatione.

Quid si post præuẽtionem.

Quid si clã fiat.

Quid si emptor q donauit, possideat.

De eadẽ re

6 SED QVAESTIONIS EST. An consanguineus debeat reddere precium prioris venditionis factæ à suo ipsius consanguineo: an verò precium secundæ, quod fortè maius est. Et tu dic prioris, sed posterior emptor habebit actionem ex empto aduersus priorem emptorem, qui ei vẽdidit, vt in simili dicitur in. d. l. postliminium. §. si is qui emerat. ff. de capti. & postli. reuer. & in simili quoque voluit Pau. Ca. in. l. 3. col. 2. versic. in fi. glo. C. quod met. cau. Et nuncupatim in nostro casu censuit Geral. Bago. in sua disputatiõe retractus, versi.

An consanguineus teneatur reddere precium primæ venditionis

quæro consequenter rem Titio venditam, in.2.conclusione. Et in hanc sententiam est expressa consuetudo apud Melodunenses.cap.35.& Victriacenses cap.127. Cenomanenses.c.411. Andegauenses.c.400. Borbonienses.c.460. vbi tamen requiritur consanguineum fecisse suam diligentiam (vt vulgo loquimur) erga emptorem. Blesenses.cap.205. vbi tamen non loquitur de euictione.& similiter Niuernienses hoc.titu.cap.13. Et vide tex. loquentẽ in non longe dissimili casu in.l.si tibi alienam,&.l.sequen. ff. loca. & alium in alio simili in.d.l.debitor.§.vlti.ff.de pigno.acti.ibi, pecuniam quam debuit. *an aliarum An posteri or emptor habeat euictionẽ contra priorẽ. Consuetudines de ea re.*

7 ¶Sed hoc de euictiõe intellige, nisi prior emptor posteriori declarauerit rem adhuc esse obnoxiam retractui: aut ipse secundus emptor eius rei sciens prudénsque fuerit, quia fortè fuerit præsens priori venditioni. Ideo id sciebat aut scire debebat ex consuetudine nota lippis & tonsoribus, vt est in veteri prouerbio, quo è nostris vsus est Bal.con.372.cõtrarium, col.j.lib.5. Nec enim tunc aget de euictione, nisi de ea expressim conuenerit.l.si fundum,& ibi glo.& doc.C.de euicti.&.l.si à matre,& ibi glo.& docto.C. de iure doti. &.l.si fratres.C.commu.vtriusque iudic.&.l.vlti.& ibi glo.& Saly.C.de com. re. ali.& glo.in.l. non dubitatur.C.de euicti.& in.l.j.in verbo, emptor.ff.eo.titu.& in.cap.audientiam, in fi. extra.de reb.eccles.non ali.Bar.in.l.cùm vir, col.j.versi.oppo.dixi.ff.de vsucap.Bal.Aluar. & Cardi.Alexan.in.cap.rursus si fidelis, vbi & ipsi loquũtur de euictione in casu huic prope simili, titu.quib.mod.feud.amit.Saly.in authen.qui res, versicu. quæro circa primam. C.de sacro.eccles.Raph.Co.con.170.dominus Zambertus, colum.vlti.Pau. Ca.con 333.viso puncto, ad fi.lib.j.Alexan.con.69.super eo, post prin.lib 4.Corne.con.170. quia caussa, col.3.versic.& venditor, lib.4.& doc.vbique. Super quo etiam vide quod in simili tradit glo.in.cap.j.in princ.in verbo, bonæ fidei,& ibi etiam doc.tit.de prohib.feud.alienat. per Fed.& in.l.vlti.§.vlti.C.commu.de legat. *Quid si prior posteriori declarauerit rẽ esse obnoxiã retractui. Quid si secũdus emptor id sciebat.*

8 ¶Quæ & tu notanter intellige, etiam si sciens à sciente quoque emit. nam nec tunc quoq; agit de euictione, nisi de ea expressim caueat, vt satis probat tex.in cap.j.titu.de inue.de re ali.fac.& expressim respondit Ro.con.396.in casu, col.2.versi.quò ad secundũ.& Alexan. con.69.super eo quod quæritur, col.j.versic.nec etiam potest dici, lib.4.quia sciẽti (inquit) non fit iniuria neque dolus.l.cùm donatio. C. de transact. &.l.j.§.j. & iterum.§.vlti.ff.de acti.empti.vbi & de hac quoque re est bonus tex.& idem quoque voluit Angel.Are.in.§. vlti.col.j.in princ.Insti.de empti.& venditi. vbi etiam tractat, an saltem poterit emptor sciens repetere precium à venditore etiam sciente. De quo & tu vide Ioan. Lupum in repe.rub.de donati.inter vir.& vxor.char.37.col.j.ad fi. *Quid si sciens à sciente quoque emit.*

9 ¶Et ad id quod diximus de eo qui scire debet, illud certè perpetuum est, vt inspiciatur qđ quis scire & intelligere debet: Id est paria, sunt scire, & scire debere.l. quod te, in fi.& ibi glo.Alberi.Bar.Bal.Ang.Saly.& propè omnes.ff.si cer.pet.&.l.si duo,& ibi Alberi. & Angel.ff.de acqui.hęredit.ex quibus ipse Angel.dicit paria esse scire,& facile scire posse,&.l. si Ticius, in princ.ff.de fideius.&.l.Iulianus, quæ est pe. ibi, qui sciret aut scire potuisset, & ibi Alberi.ff.ad. S C. Macedo.&.l.quisquis & ibi glo.vlti.C.de rescin.vendit.&.l. idem.§. j.ibi, intelligit vel intelligere debet.ff.ad leg.Aquil.&.l.qui fundum.§.seruus,& ibi Dy.& Alberi.ff.pro empto.&.l.j.C.de peric.tuto.&.l.prohibere.§.vlti.& ibi Alberi. ff. quod vi aut clam.& glo.in.l.mora, in verbo, difficilis, post prin.& ibi Saly.col.3.versic. prosequor alia verba.ff.de vsur. Et facit tex.in cap.j.§.si vasallus feudum, ibi, emptori ignoranti,& ibi Aluaro.in.j.no.titu.si de feud.fue.contro.inter do.& agna.& quod scribit glo.in.l.ꝙ si minor.§.restitutio, in verbo, nõ ignoraret.ff.de minor.& in.l.qui cum alio, in glo. magna, in fi.ff.de regu.iuris, vbi dicit parem culpam esse scire,& debere scire.& Pet.Iac.titu.de actio.ex empto melior & æquior, col.vlti.in prin.Bal.in.l.qui contra. C. de incest. nupti. vbi dicit eum haberi pro sciente, qui non vult scire.& con.240.præsupposito statuto, lib. 2.& con.395.pro domino Dinaldo, col.2.versic.vnum tamen dico, eo.lib.2.& Pau.Ca.consi.65.viso quodam libello, col.2.versi.item narrari debebat, lib.j.& Alexan.con. 34. consideratis his, colum.j.lib.7. Et facit etiam optimus tex. à multis ex supradictis allegatus in l.si quis domum.§.vlti.ff.loca.& alius quoque optimus in.l.regula.§.sed iuris.ff.de reg.iuris.vbi paria sunt scire,& facilè scire posse. Súntque ne & alij propè infiniti textus qui omnibus obuij sunt. Sed & facit prætereà, quod tradit glo.in.l.j.in verbo, nesciẽti,& ibi Bal. col.2.versi.quæro quid si venditor.C.de ædi.edic. & quæ diximus supra eo.titu.§.j.glo.18. quæ est in verbo, le priz quæ la chose aura couste, numero. 41.huic ita,& quæ dicemus infrà.§.35.in verbo, ignorans, numero.27.sextum quòd in casibus,& seq. *Paria sunt scire & scire debere.*

Sed an illis postremis casibus repetet saltē secūdus emptor preciũ eius quod pluris emit.

Quid si actum sit ne & is teneatur de precio. uide numero. xiiii.

10 ¶Et hæc quidem hauddubiè ita obtinent, vt primus emptor nõ teneatur de euictione, in id quod aliàs interest secundi emptoris, ne ab eo res retrahatur, vt regulariter venditor tenetur. l. euicta re. ff. de euicti. sed quantùm ad precium, in id videtur teneri, vt ipsum reddat, per. l. emptorem. §. vlti. ff. de acti. empti, vbi qui etiam ex pacto non tenetur de euictione, tamen tenetur ad restitutionem precij, nisi etiam actum sit, ne teneatur de precio, vt dicit glo. ibi, quam glo. dicit no. Bal. in. l. j. col. vlti. versi. tertiò non operatur, & ibi quoque Saly. col. quoq; vlti. in. 5. quæstio. C. de peric. & commo. rei vendi. Sed & illum tex. dicit no. idem Saly. in. l. si rem. §. quolibet tempore. ff. de euicti. & Ioan. Ray. in capit. j. §. habito, char. 13. versic. quęro quid si actum est, titu. de prohibi. feud. ali. per Fed. Angel. Are. in. §. vlti. Instit. de empti. & venditi. & in. §. actionum autem, col. 13. versi. & aduertas, de acti. Et sing. quoq; eũ tex. dicit Iason. in. l. stipulatio ista habere, col. pe. versic. & aduerte. ff. de verbo. obligat. licèt similis propemodum sit in. l. cùm ea conditione, in princ. ff. de euictio. Et id quoque voluit glo. in. d. l. non dubitatur, & ibi etiam Alberi. C. de euicti. & in. l. si familiæ, in glo. magna, ibi, sed hoc casu. C. fami. hercis. vbi id limitat. & Ioan. And. post alios multos antiquiores in addi. Specul. titu. de empti. & vendit. §. vlti. in princ. Pet. Ferra. titu. forma libel. in causa vendi. in verbo, promittens de euictione, in princ. & latè Corne. con. 226. in præsenti, lib. 2.

De eadē re.

11 ¶Verùm nec hoc casu, videlicet cùm scienter emit rem huiuscemodi, videtur agi posse ad precium, nisi de eo stipulatus fuerit, per. d. l. si fundum, & ibi glo. & doc. C. de euictio. & glo. & Bal. in. d. l. nõ dubitatur. & gloss. in. l. iubemus, la. 2. §. fanè, & ibi Iac. Bu. Bal. C. de sacro. ecclesi. & glo. in. d. l. vlti. C. com. re. ali. & in. l. quemadmodum, in verbo, & emptor, & ibi, Ioan. Plat. colum. 3. versicu. ex qua no. C. de agrico. & censi. lib. 11. & in. l. vlti. in glo. vlt. C. de fun. limit. eod. lib. 11. & in. l. j. in glo. quoque vlti. C. non lice. habit. eod. lib. & in. §. si quis igitur iurauerit, in authen. de non ali. & in cap. j. in verbo, bonæ fidei, & ibi Iaco. Bel. in. 11. quæstio. Marti. Laud. Ioan. Ray. in. §. habito, & cæteri, titu. de prohib. feud. ali. per Fed. & glo. in. d. cap. ad audientiam, in fi. & ibi Lauren. Vincen. Gof. Inno. Pet. Perus. & Cardina. Florent. extra de rebus ecclesi. non alie. Idem Inno. & Ioan. Calde. in cap. si quis præsbyterorum, eodem titu. Paul. Eleaz. in cle. 2. eo. quoque titu. Saly. Raph. & Pau. Ca. in authen. qui res. C. de sacro. ecclesi. Pet. Ferra. vbi suprà. Marti. Laud. in cap. j. §. sed etiam res, colum. 2. versic. nota pulchram, titu. per quos fiat inuesti. & omnes vbique præter Angel. Are. qui videtur tenere contrarium in. d. §. vlti. col. vlti. Insti. de empti. & vendi.

Quid si q̃s emerit cōtra interdictum legis an recuperabit precium.

12 ¶Sed quod de stipulatione dictum est intelligi debet, nisi si quis cõtra interdictum legis emerit, tunc enim nec ad precium quidem agit, etiam si sibi stipulatione prouiderit, vt dicit glo. in. d. cap. j. de prohib. feud. alie. per Feder. quam sequitur Bal. colum. vlti. Iac. Aluar. colum. 3. versicu. quæro subsequenter, Ioan. Ray. ibi in versicu. habito, char. 14. in paruis, versicu. quæro quid si cautum, & Cardi. Alexand. colum. 2. versicu. nota quòd solus, & colum. sequen. versicu. quæro subsequēter & And. Iser. in cap. j. & ibi quoque Marti. Laud. & Cardi. Alexan. vterque colum. j. titu. de inue. de re ali. fac. & dicit Mart. id esse no. & Io. Fab. in. d. l. si fundum. Quanquam glo. teneat contrarium in. d. l. quemadmodum, quam videtur sequi Cy. in. l. vlti. C. de litigi. Sed tu vide Saly. in. l. iubemus, la. 2. §. sanè. C. de sacro. ecclesi. & Cardi. Flor. in cle. j. in princ. in. 25. quæstio. de reb. ecclesi. non alie. & Angel. Are. in. d. §. vlti. colum. j. Instit. de empti. & venditi. & Anto. Rub. con. 152. videretur primò, col. j. numero. 2. & 3.

Quid in re subiecta restitutioni.

13 ¶Sed & hæc procedunt, cum sciẽs rem alienam emerit, is enim quod iam diximus, haud dubiè nec ad precium quidem agit, nisi de euictione expressim cõuenerit. Secus in eo qui sciens emit rem venditoris subiectam restitutioni: tunc enim indistinctè agit ad precium, etiam si de euictione non sibi cauerit, per. d. l. vlti. §. emptor autem, qui est vlti. C. com. de lega. secundùm vnam lect. glo. quam sequuntur Marti. Sy. & Ioan. Fab. ibi, Bal. & Angel. in. d. l. si fundum, vbi & id tangit glo. in verbo, contra iuris poscit, post princ. De quo tamen vide. glo. in. d. cap. ad audientiam. Bar. Saly. Raph. Fulgo. Pau. Ca. & Corne. in. d. §. emptor autem. Imo. in cap. cùm contingat, colum. 12. versicu. sed iuxta prædicta insurgit, & multis sequen. extra de iureiur. & Raph. Co. d. con. 170. in fi. & Ioan. Plate. in. d. l. quemadmodum, colum. 3. versicu. item fallit in emente. Corne. con. 2. circa primum, col. 3. versicu. nec ob. d. §. & sequen. libro tertio. Nam multi dicunt illud speciale esse in casu. d. §. emptor.

14 ¶Porrò vnum aliud non prætermiserim, id quod supra diximus, venditorem re euicta

teneri ad restitutionem precij,etiam si ex pacto non teneatur de euictione.tum dæmum procedere,si generaliter ita dictum sit eum non teneri de euictione.Secus si specialiter ne teneatur ob aliquam certam caussam,tunc enim re euicta ob eam ipsam caussam, non tenebitur ad restitutionem precij,per tex.no.in.l.qui libertatis , in princi. & ibi glo.j.Mar. Fan.Bar.& Bal.ff.de euicti.Bal.qui dicit menti tenendum,in.d.l.j.colum.vlti.versi.tertiò non operatur,& ibi quoque Saly.col.item vlti.in.5.quæstio.C.de peri.& commo. rei vẽd. & Pau.Ca.in.d.l.emptorem.§ vlti.ff.de acti.empti.Ro.qui illum tex.sing.dicit sing.384.si vẽdo rem,vbi etiam intelligit,cùm specialiter de certa persona cautum sit.& Angel. Are. qui etiam dicit singu.in.d.§.actionum autem,vbi suprà.& Anto.Burg. qui id quoque dicit sing.in.cap.vlti.col.8.versicu.quid autem econtra, extra de emptio.& vendit.Hippo. Marsil.singu.656.venditor.& Carol. Molen.in consuet. Paris.tit.j.§ j.glo.8.numero.41.& Fran.Ripa in.l.si aliquam rem,col.penul.numero.47.ff.de acqui.pos.Ex quo intelligis ꝙ si expressim & specialiter cautum sit in hac secunda venditione, ne venditor,qui prius ab alio emerat,teneatur de euictione retractus prioris venditionis , tunc hauddubiè nec ad precium quidem teneatur.Nec tamen interim omittemus quod ad hanc euictionis materiam pertinet,etiam si nihil ad retractum faciat.quòd pactum ne quis de euictione teneatur,non ei prodest . qui scit caussam ex qua res postea euincitur , & eam tacet.l.tenetur.§. vlti.& ibi Bar.ff.de acti.empt.&.d.c.emptorem.§.deniq;,eo.titu. nam vt dicitur in posteriori loco,hic dolo non caret.

Quid si specialiter dictum sit ne teneatur ob caussam retractus.

15 SED HAEC OBTINENT,cùm secundus emptor pluris emit,q̃ prior emerat.Quid igitur si minoris emit,verbi gratia.Ticius consanguineus meus tibi vendit rem quampiam immobilem centum aureis.Tu intra annum,quo poteram rem eandem retrahere,eã ipsam vendis Sempronio sexaginta tãtum aureis vtrùm ego, qui volo retrahere ab isto Sempronio secundo emptore,debeam restituere illud precium prioris venditionis,quod est centum aureorum:an vero precium tantùm posterioris,quod est sexaginta.Quod quidẽ statim prima facie videri posset . Nam aliàs iste secundus emptor sine vlla ratione lucrabitur quadraginta aureos,vltra illos sexaginta ab eo tantùm numeratos, nisi diceres & hos priori emptori,quo indemnis reddatur,esse restituendos , nam & aliàs secundus emptor locupletaretur cum iactura ipsius prioris emptoris,contra.l.nam hoc natura.ff. de condictione indeb.

Si secundus emptor minoris emit q̃ prior emerat quod preciũ reddet consanguineus.

16 ¶ Posset item videri integrum prioris venditionis precium esse restituẽdum secundo emptori,à quo res retrahitur.Nam vi prioris huius venditionis,& ad eam retrahendam venit cõsanguineus.vt scilicet eam in se transferat,seq; in locum prioris emptoris reponat. Ideoq; vt non tenetur soluere nisi precium illius prioris , si postea alteri pluris vendatur, vt diximus in præcedẽti quæstio.Ita & si minoris postea vẽdita sit, debet tamen restituere integrum precium ipsius prioris,vt contrariorum eadem sit disciplina , vt multis legibus probatur,sed his potissimum,quæ proximè ad hunc locum pertinent,scilicet.l.si ex toto,in prin.&.l.qđ in rerũ.§.si quis post.ff.de lega.j.vbi quẽadmodũ si testator aliqd ex toto fundo alienauit,id eatenus minuit legatũ,quatenus alienatũ est : sic si adiecit,auget ipsum legatũ,eò qđ adiectũ est:ita vt id augmẽtũ legatario cedat:sicuti id qđ sublatũ erat,ei deperibat.Et.l.vlt.in fi.ff.de lega.3.vbi hæc verba scribũtur.quomodo eni augetur , vbi ãplius est in bonorũ possessiõe·sic vbi minus est,deducitur.Ex quibus Bar.ibi illud assumit,qđ opatur propositũ in proposito,idem operatur oppositum in opposito. Et.l.si mortis,in princ.ff.qui & à quib.cùm dicitur, Nam sicut aucta hæreditas prodest libertatibus, ita nocet diminuta.Nam & sicuti iste secundus emptor, si sciens pluris emisset , id incommodum sensisset, vt quod supra prius precium dedisset, nõ accepisset à consanguineo: ita & id commodum sentire debet,vt id accipiat,quod est infra illud prius precium:quia secũdum naturam est commoda cuiusq; rei eum sequi,quem sequuntur incommoda.l. secũdùm naturam. ff.de regu.iuris.& cap.qui sentit,eo.titu.lib.6.& vtrobique concord.in glo. Quanquam contra hanc rationem facit.l.ea lege,in princ.ff.loca.

De eadẽ re

Contrariorum eadem disciplina.

17 ¶ Nec est quod quæri debeat primus emptor,qui posteà minoris vendidit,quàm ipse prius emerat,cùm id sciens prudénsque id fecerit.l.cùm donationis.C.de trãsact.&.l.j.§.vsque adeo ff.de iniurijs.&.l.nemo fraudare.ff.de regu. iuris & ibi concord . quibus probatur illud vulgatũ & vice prouerbij celebratũ, volenti iniuriã non fieri,neq; dolum,quæ est Aristotelis sententia libro Ethicorum ad Nicomachum.5. capitu. 11.eodémque vlti. At si ignorans id fecerit,vt quia non ipse prior emptor,sed hæres ipsius alteri vendidit,& quia

De eadẽ re

Quid si hæres primi ẽptoris ignorans minoris uẽdidit.

ideo iustam habet ignorantiæ caussam.l.qui in alterius.ff. de regu.iuris. Fortè dici posset huic restituendum esse, quod posterior emptor supra precium à se numeratum recepit à consanguineo, sicut è diuerso restituere teneretur, quod supra idem precium recepisset à secundo emptore, re euicta & retracta à consanguineo, restituto tamen precio prioris venditionis, vt diximus suprà in præcedeni quæstione, ídque ex eadem illa regula contrariorum.

De principali quæstione.

18 ¶Quid igitur hîc dicendum est? Et certè hæc res admodum dubia est, cùm in re simili variarint principes nostrarum legum interpretes. Nam in.l.si vi, quæ est.3.C.quod metus caus. scribitur, quòd si vi vel metu fundum venditum emptor alteri vendidit, venditor potest à secundo emptore repetere reddito ei precio. Et Accursius ibi in eo verbo, reddito, quærit quod precium restituendum est. & dicit restituendum esse primum precium tantùm, si minus est, argu.l.super. C. de euicti. Quòd si maius sit primum illud precium, quia scilicet secundus minoris èmerit: & illud quidem quod minus est, id est secundum precium, si agens volet, restituet. l. si cum militaribus, C. de restitutio.militis. At Petrus Cy.& Raymun.in eadem.l.3. constanter tenent illud omnino restituendum, quod à primo emptore fuit datum, siue maius siue minus sit: quia sicut illi, si contra eum ageretur, illud primum precium esset restituendum: & ita quoque secundo, in quem primus totum ius suum transtulit. l. emptor. ff. de rei vendicat. &.l.si in venditione.ff.de.acti.empti.&.l.dolia.§.j.ff.de contra.empti. Nec obstat (inquiunt). d. l. si cum militaribus, quia ibi speciale est, cùm creditor non remaneat in damno: quia sua sibi actio salua remanet ad residuum debitum, argumen.l.creditor.ff.si cert. petat. Subdítque Cy.post Pet.in.3.quæsti. quòd si possessor rei non haberet caussam à primo emptore, non est illi restituendum precium, cùm id non ob aliud repetat, quàm quod repræsentat personam prioris. Hîc autem, cum nullam ab eo caussam habeat, eum non repræsentat.

De eadẽ re

19 ¶Barthol.autem in.d.l.3.colum.2.versicu.quæro quid si precium, dicit, quòd si in instrumento venditionis dictum esset hoc modo, vendidit illam rem & omnem rationem, quam habet in dicta re, siue pro dicta re, vt sæpe fieri assolet: & tunc ea opinio Petri & Cy.procederet. Sed si res esset simpliciter vendita, tunc non transit nisi ius reale: nam iura quæ competunt personæ, non transeunt, nisi cedantur.l.in creditore.ff. de euictio. Et ideo (inquit) puto aduertendum, quomodo â reo opponatur exceptio. Nam si is opponat, non debere se rem restituere, nisi & sibi restituatur precium à se datum, & tunc habet locum.d.l.si cum militaribus. Quòd si opponat restituendum esse precium simpliciter, nec adijciat sibi, aut etiam adijciat primo emptori, optimè procederet huiusmodi exceptio: quia exceptiones ex persona venditoris transeunt in emptorem.l.si à te, in fine, &.l.si mater.§.vltimo.ff.de exceptio.rei iudic.& hanc Bar. sententiam ad vnguem sequũtur Angel.Saly.& Rapha.Fulgo.in.d.l.3.& idem Saly.in.d.l.si cum militaribus, in vlt.oppo.Et ad hanc rationem adde quæ diximus suprà eodẽ titu.§.j.glo. 9. quæ est in verbo, ou lignagier, numero.128.his tamen non ob.& sequen.

Quid si tertius habeat ex caussa lucratiua. ui.nu.xxiii

Quid si nõ habet titulũ à primo emptore, uide xxiii. & xxiiii.

20 ¶At Bal.in ea ipsa.l.3.circa mediũ, dicit opinio.Pet.esse veriorem, quia hoc ius retentionis, vt scilicet secũdus emptor possit rem retinere, donec restituatur precium, sapit defensionem. Ius autem defensionis transit in singularem successorem sine vlla cessione, vt plenè not.à Dy.in.l.fluminum.§.adijcitur.ff.de dam. infect. & probatur vltra eum in.l.in hoc iudicium, in princ.versicu. cæterùm si partem.ff.commu. diuid. Nec ob. (ait) d.l.in creditore, de euicti.sicut nec.l.vlti.ff.de contrahen.emptio.quia loquuntur in iure agendi. Hincq; subinfert ipse Bald. quòd si etiam iste tertius successisset ex caussa lucratiua, vt quia ei primus emptor rem donauit, nihilominus esset ei restituendum precium venditionis factæ ab actore. Aliud autem, si possessor nullum titulum haberet ab ipso primo emptore, quia nullum precium ei esset offerendum. Et per omnia eum sequitur Pau.Ca.in.d.l.3.post medium, sed addit, quòd id quod percipiet secundus emptor, plus quàm ipse soluerit, tenebitur restituere primo emptori, vt omnes reponantur in suo statu, quod voluit, vt ipse dicit, fieri glo.ibi in.d.verbo, reddito, post prin.nisi ipse primus emptor ex caussa donationis cessisset tertio omne ius, quod habebat occasione dictæ rei: non enim iste secundus emptor aut donatarius debet lucrari cum aliena iactura, de quo tamen dicemus postea.

Si maius preciũ prioris uenditionis restituitur, cuius cõmodo cedet, primi an secundi emptoris, uide. xxiii.

21 ¶Postremò autem Alexã. in eadẽ.l.3.col.j.&.2.ijs propemodũ omnibus ita recensitis,

maluit ſequi op.Bar.& aſſeclarum illius,hac potiſſimum ratione motus.quia licet iura dicant,quòd ius excipiendi tranſit in ſingularem ſucceſſorem, non tamen dicunt quòd ſecũdus emptor ſine mandato poſſit conſequi ſibi dari precium primi emptoris.Nec ob.(ait) reſponſio data ad.d.l.ſi cum militaribus,quia ſimiliter & in hoc caſu primus emptor poterit repetere per condictionem ſine cauſſa,aduerſus primum venditorem, iuxta.l.j.ff.de condic.ſine cau.Et ita reſidet Alex. *De princi. quæſtione.*

22 ¶In eo autem quod dictum eſt de re,quæ ad tertium peruenit ex donatiõe, aut alia cauſſa lucratiua, Bar.& poſt eum Saly.ſimpliciter tenent idem dicendum, quod ſuprà ex ipſis diximus,quando res minoris vendita eſt ſecundo emptori.Nam & ius excipiendi etiam tranſit in ſucceſſorem ex cauſſa lucratiua.l. ſi tibi.§.pactum, in fi.ff. de pactis. Verùm in hoc nutat & cogitandum relinquit Fulgo. propter tex. in.l. qui ſolidum.§.j. ff. de legat.j. vbi ſi emptor legauerit rem à ſe prius emptam, & poſt mortem ipſius reſcindatur venditio reſtituto illius precio, debet id precium legatario ſolui, quanuis aliàs regulariter euicta re legata non teneatur hæres de euictione. l. ſi à ſubſtituto, in fine. ff. eodem titu.& plenius in.l.ſi domus.§.de euictione,eo.quoque titu. *Iterum de cauſſa lucratiua.*

23 ¶Sed huic Alexander ipſe continuò occurrit, negátque in.d.l. qui ſolidum.§.j.dici quòd legatarius poſſit contra reſcindentem contractum opponere de precio ſibi reſtituendo.Imò potius contrarium,ſcilicet quòd hæredibus emptoris eſt reddendum. Poſtea verò ab ijs ipſis hæredibus,legatario, vt etiam intelligit glo. ibi, quæ dicit in hoc vtilem actionem ex teſtamento, vel officium iudicis competere legatario. Quod omnino facit, ne id omittam contra illud,quod Paulus Ca. dicit vt ſuprà ex eo diximus, quòd tertius debet reſtituere primo emptori id quod plus recepit, quam quod ei dederat. Poſtea autem idem Alexander multis interiectis, & in fine illius. l. dicit quòd poteſt probabiliter ſuſtineri, quòd licet in ſucceſſore ſingulari ex cauſſa oneroſa poſſit procedere opinio ipſius Bartholi,cùm totum precium primi emptoris non debeat peruenire ad ſecundum. Tamen ſecus videtur in ſucceſſore ſingulari ex cauſſa lucratiua,per.d.l.qui ſolidum.§.j.& hoc maximè cauſſa euitandi circuitus,ar.l.dominus teſtamento.ff.de condic. indeb. Sed & ipſe Alexan.ſequitur id quod diximus ex Pet.Cy.Bal.& Pau. Ca. quòd ſcilicet tertius, qui non habet cauſſam à primo emptore,non repetit precium,& reſpõdet quibuſdam rationibus,quæ ambiguum in hoc reliquerant Saly.vt ibi videre poteris. *De eadem.*

24 ¶Et ex his quidem omnibus potes hîc in noſtro caſu intelligere,quid dicendum ſit,quando ſecundus emptor minori precio emit, quàm quo primus emerat, vtrùm ſcilicet ipſi ſecundo emptori, à quo conſanguineus retrahit, reſtituendum ſit precium ſuæ ſecundæ venditionis tantùm,quod minus eſt:an vero primæ, quod maius eſt. Et cùm maius reſtituitur,vtrùm ei lucro cedat,an verò ſit reddendum primo emptori. Quid item in vtroque ſi iſte ſecundus non emit, ſed ex cauſſa lucratiua à primo habuit. Quid denique ſi ab eo non habuit,ſed aliunde,quia fortè ab alio emit,cùm res aliena vendi poſſit.l.rem alienam.ff.de contra.empti. cum ſi. aut etiam rem ipſam, quam vacãtem reperit,aut derelictam,occupauit.Sed & ſi præter ea ſcire velis, vtrùm agens poſſit reſtituere precium primo emptori inuito ſecundo,videbis per glo.in.d.l.3.in verbo,reddito,in prin.& ibi quoq; per Bar.Angel.Saly.Fulgo.& Alex.quos tu omnino videas. *An retrahens poſſit reſtituere preciũ primo, inuito ſecundo.*

25 SED VLTRA PRAEDICTA quoque illud quæri poteſt,vtrùm ſi conſanguineus rem euicerit retraxerítque à ſecundo emptore,reſtituto ei precio,quod ipſemet tradiderat, ita vt eo nomine conqueri non poſſit aduerſus primum emptorem, qui ei ſecundo loco maiori precio vendiderat. Poterítne alio nomine agere de euictione. Paul. Ca. in. d.l.3.colum.2.verſicu.aduerte tamen,dicit in caſu illius.l.quòd ſi res pluris valebat, quàm fuerat ei vendita,& quàm à conſanguineo retrahente recuperauit, poteſt in id agere de euictione,per.l.Ticius.§.vlti.ff.de acti.empt.vbi expreſſim ſcribitur,quòd actio de euictione nõ tantùm continet precium, ſed & aliud omne quod intereſt emptoris rem non euinci. Ex quo etiam potes intelligere,quòd ſi aliter eius intereſſet, quàm ob illam pluris æſtimationem,illud eum conſecuturum.Vel vt ſubdit Pau.poteſt agi ad duplum, ſi fuerit promiſſum,deducto precio quod recepit à conſanguineo,per.l.cùm fundus vti optimus.ff.de euicti.Sed id tamen quod diximus de æſtimatione pluris,& eo quod aliunde intereſt, intellige ſecundùm ea quæ diximus,ſuprà in eadem glo. numero. 7. ſed hoc de euictione, & duobus ſequen. *An ſecundus emptor qui recepit preciũ, poſſit alio nõie agere contra primũ.*

An consanguineus poterit sequi primũ emptorẽ, q declarauit alteri se uendidisse.

26 NEC TAMEN HINC ABEVNDVM ducimus, priusquam lectores admonuerimus, quòd ex hac nostra consuetudine satis datur intelligi, consanguineum facta ei declaratione venditionis alteri factæ, non posse vlterius sequi primum emptorem, sed postremum. Quod & de iure dicit procedere Pau.Ca.cõ.74.in caussa mota per dominam Dorotheam, col. 3.versi.concluditur ergo, lib.2.per.l.quod sæpe.§.si res, circa medium.ff. de contra. empti. &.l.cùm fundum.§.seruum tuum imprudens, & ibi glo.vlt.ff.si cer.peta. Quanquam Cepola caussarum ciuilium con.65.quòd dominus Hieronymus, tenet in casu similis statuti, quòd primus emptor conueniri potest, tenetúrque rem vendere & tradere consanguineo: nam vendendo (inquit) alteri videtur facere in fraudem, & malè facere, ar.l.vlti.§.sinautem.C.commu.de legat.ergo & ipse conueniri potest.l.j.C.de ali.mut. cau. fac. & allegat etiam glo.in.l.2.C.de rescin.vẽdit. Non negat tamen aduersus vtrunque agi posse, sed ita vt conuentione vnius alter non liberetur, quin & ipse conueniri possit, per.l.vlti. C. de fideiuss. Sed Cepol. fortè loquitur in statuto prohibente alienationem fieri in alium quàm in consanguineum, quia in vniuersa penè Italia huiusmodi sunt statuta. Veruntamen non id declarat aliter ipse Cepola. At idem consi.43.clarissime, colum.3.versicu. secundò principaliter, tradit possessorem tantùm hac actione conueniri posse, cùm ea sit in rem scripta.

An alter alterius conuentione liberetur.

Si emptor durante retractus lite rẽ alienet, & succumbat, an sententia exeq possit cõtra possessorẽ.

27 ET HAEC QVIDEM LOCVM habent, cùm primus emptor alteri vendidit ante oblationem retractus factam à consanguineo. Quid igitur si postea vendidit, & reticuit ipsi consanguineo offerenti, atque etiam in ius super retractu vocatus litem defendit, caussatus fortè contractum suum non esse obnoxium retractui, quia negat esse venditionis, aut alterius æquipollentis, & tandem victus est. An consanguineus qui obtinuit poterit petere executionem sententiæ aduersus secundum emptorem, an verò necesse erit illum de integro compellare. Et idem quoque quæri potest in retractu conuentionali. Vide omnino Bart.Pau.Ca. Alexand.& alios recentiores in.l.à diuo Pio.§. si super rebus. ff. de re iudica.& ipsum Bar.in.l.si quis missum.§.j.versicu.quæro quid si ante.ff.de dam.infect.& in.l.si creditores, colum.7.versicu.videamus ergo.C.de pignori.Bald.in.l.j.ante fin. C. de ali.iudi.muta.caus.fac.& in.l.ob maritorum. C. ne vxor pro marito. & in capitu. quia V.col.vltima, versicu.tertiò quæritur, extra de iudic.& Roffre.Beneuen.quæstio.Sabbat. 18.Albertus.Alberi.in.l.chirographis.§.j.ff.de administ. tuto.& Saly. in.l. vlti. in. vltima quæstione.C.de executo.rei iudic. Pau.Ca.in.l. certa. C. vt in possess. lega. Petrus Ferra. titu.forma libel.senten.diffin.in glo.j.colum.penulti.versicu.quæro an sententia.Matthæ. Afflict.deci.Neapolit.396.in caussa comitis, colum.3.numero,9.& Cardin.Alexan.in capit.ex ratione, colum.22.versi.sexta est quæstio, extra de appel.& consuetudinem Victria censem capit.127.

Consuetudo.

Si res fuit euicta ab ẽptore per aliũ, an consanguineus retrahere possit ab hoc alio.

28 INTELLIGE AVTEM nostram hanc consuetudinem statuentem vt possit consanguineus retrahere à tertio emptore, vt procedat, si primus emptor ei sponte cessit. Sed quid si ab eo res euicta est per alium, an & tunc ab isto poterit consanguineus retrahere. Matthe. Afflict.in tracta.protomixeos in verbo, scriptum est, colum.4.versicu.sed iuxta prædicta, negat tunc locum esse retractui, quia huiusmodi alienatio necessaria sit. Pro cuius ratione adde quæ scripsimus suprà eodem titu.§.j.glo.14.in verbo, ou equipolens a vente, numero.8. secundò intellige, & sequen. Sed id vtique non perpetuum est. quid enim si ideo euicta sit ea res, quoniam venditor ille primùm eandem huic euincenti vendiderat, & tradiderat. Nonne & tunc admittetur consanguineus aduersus eundem, & certè admittetur, non vt retrahat vi illius posterioris venditionis, sed prioris factæ ipsi euincenti.

ET NE COVRT POINT LE TEMPS. GLOSSA. 2.

Si primus ẽptor qui alteri uendidit id nõ declaret consanguineo, non ei currit tempus.

1 HOC IVRIS EST. ALIAS nemo non fraudaretur collusione emptoris & alterius, cui iterum clam venderet. Idq; confirmatur multis similibus. Primò enim non currit instantia actori, si reus subterfugiens caussam trahat ac protelet, vt voluit glo.in cap.venerabilis, in glo.magna, extra de iudici.quem dicit val de sing.Mari.Soci.ibi colum.j.& est bonus tex.in.l.intra vtile, in princ.& ibi Bal.in.4.no.ff.de minorib.& in.l.petendæ.C.de tempo.in integ.restit.& in.l.contra.C.de inoffici.testa.vbi & Bal.ponit alia multa similia.& Alexan.con.42.in caussa & lite, col.3.

versicu.& istud,lib.3.vbi alios allegat.& consi.71.videretur,in princi. lib.5. & Philip.Deci.in capit.ex ratione,colum.8.versicu.vnde alia,extra de appella. De quo tamen dic, vt per doc.in authen.ei qui.C.de tempo. appella. & in capitu. ex ratione, extra de appel.& Roma. in. l. 2. ff. de re iudi. & Maria. Soci. post alios in. d. capit.venerabilis,in.23. articu.princi.

2 ¶ Secundò,quòd si ex forma statuti caussæ debent expediri intra certum tempus,alioqui pereunt litigatoribus:id tempus ei non currit,qui impeditur per moras & dilationes aduersarij,vt voluit Cy.in.l.vlti.in fi.& ibi quoque Bal.& Saly.per illum tex. C. de adulter. Iac.Bu.Bar.& Bal.in authen.clericus.C.de episco.& cleri.Ioan.And.in addi. Specul.titu. de dilati.§.j.versic.sed pone.Dy.Cy.Bal.& Alexan.in addi.Bar.in.l.si cùm ipse, per tex.& glo.ibi.ff.de excu.tuto.vbi & id dicunt procedere,cùm aduersarius petit dilationem vltra illos tres menses,quia dicit habere se testes in longinquis partibus. Idq; dicit ipse Bal. ibi notatu dignum,declarátque quomodo id intelligatur.& Alexan.d. con.71.lib.5.& Iason, con.35.in quæstione,in 2.dubio,lib.j. *De eadē re* *Tempus nō currit impedito per moras aduersarii.*

3 ¶ Tertiò,quòd tempus alicui statutum ad probandum,ei nō currit tantisper dum aduersarius differt respondere eius positionibus.l.j.& ibi Bal.col.2.versi.vlterius no.C.de iura. calum.glo.vt à multis allegatur,in cle.sæpe,versi.& quia positiones,in verbo, post dationem,& ibi Imo.col.13.in declaratione illius glo.& Card.Flor.in.9.quæstio. post alios antiqores,de verbo.signi.Bal.in.d.l.si cùm ipse,versi. secundò no.& ibi etiam Alexan.in addi.Bar.ff.de excus.tuto.idem Bal.qui id dicit esse perpetuò notandum,in.l.vlti. col. 4.versicu.iuxta prædicta quæro,& ibi quoque Pau. Ca. col.3.versicu. vltimò Bal.dicit.ff.de feri.vbi Pau.ipse declarat.& Alexan.d.con.42.lib 3.&.d.consi.71.lib.5. & Iason consi. 10.ex casu,colum.2.versic.istis sic in facto lib.j.&.d.con.35.vbi suprà,lib.j.& Philip. Deci.in.d. capi.ex tenore,vbi suprà,de appel.Et facit quod in simili tradit.Inno. in capit.pia,col.j.in verbo,octo,in fi.extra de excepti. *De eadē re*

4 ¶ Quartò quòd terminus (ita enim sæpe eo verbo in hac significatione post nostrates vtimur) præstitutus actori ad probandum,non ei currit, donec aduersarius impugnat articulos ipsius, vtpote quos dicit non admittendos.Ita enim voluerūt Bal.Imo.Ro. & Fran. Aret.in.l.quandiu institutus.ff.de acqui.hæred.quod tamen intelligunt ipsi Ro.& Franc. Aret.cùm articuli erant admittendi,aut certè tales,vt probabiliter potuerit dubitari, admittendi ne essent,an non:alioquin ei esset imputandum, quòd hauddubiè non admittendos proposuerit,per.l.2.§.non solùm.ff.ad Tertul.Alexan.in addi.Bal.in. d.l.j. C.de iura. calum.Et vide quod in simili diximus suprà eo.titu.§.j.glo.10.in verbo,dedans lan, numero.41.quod tamen.& iterum in.§.4.glo.3.in verbo,aura cours contre le retrahant, numero.j.&.2.& quod tradit glo.in cap.cupientes,in verbo, videbitur, & ibi Domi. & Philip. Franc.qui adducit concord.de elect.lib.6. *De eadē re*

5 ¶ Quintò quòd si actori statutus est terminus ad producendum,isq; petat sibi instrumenta edi à reo,vt ea producat,in casibus in quibus reus tenetur edere actori, qui ponuntur à nostris doc.in.l.vlti.C.de eden.& Cano.præsertim recētioribus in cap.j. extra de probat. non currit terminus probationis actori, quandiu reus differt edere, ex sententia Bal. in l.j.§.vlti.per glo.vlti.ibi.ff.de eden.& idem propemodum voluit Alberi. post Iaco. Bu.in ea ipsa.l j §.edenda.Et hæc quidem omnia propè retulit & secutus est Iason in.l.si eum.§. qui iniuriarum,col.3.& seq.ff.si quis cautio.&.d.con.35.in.2.dubio, lib.j. eaq; dicit notanda esse diligenter,quia quotidie veniunt in actum practicum. Nec tamen meminit Alex. cuius in.d.con.71.lib.5.hæc omnia propè sunt.Et hoc quoque vltimum secutus est ipse Iason.d.con.10.vbi suprà lib.j.vbi id dicit sing. *De eadē re*

6 ¶ Postremò adde tex.optimum preter eos,quos supra citauimus in.d.l.si cū ipse.ff.excus. tuto.Cuius hęc verba sunt.Si cū ipse instituere t,vt proferret excusationē, mora contradictionis impeditus est,quominus decreto liberaretur,excusationem rectè probari,scilicet post tēpus in id cōstitutū,nam de eo loquitur,vt patet ex.l.præcedēti. Vt tamen nō omittas quod à Pau.Ca.respōsum est con.135.in caussa desertiōis,col.pe. versi.illud etiam videtur,iterumq; in fi.lib.2.tēpus appellationis prosequēdæ nō currere appellāti,dum aduersarius impugnat appellationē de desertione,per quādā ex iuribus suprà allegatis. & sequitur Deci.in.d.c.ex ratiōe,vbi suprà,de appel.Et facit qđ traditū est à D.à Rota.deci.102.fatalia,in nouis,& deci.448.nota quòd fatalia,in antiquis.& ab Alberi.post Gui.in.l.vlt.in fi.C.in quib.cau.in inte.resti.non est neces. *De eadē re*

POVRVEV TOVTESFOYS QVIL NY AIT NEGLIGENCE NOTABLE. GLOSSA. 3.

1 Si consanguineus resciuerit emptorem alteri uendidisse, an cõtinuò debet illum alterum conuenire.

1 NAM ET SI STATIM non potuerit conuenire istum secundum emptorem, quem ignorabat: tamen cùm primùm eius noticiam habuerit, debet se non negligenter parare ad retractum, illique oblationem facere, per id quod in simili voluit glo. in. cap. cupientes. §. quòd si per. xx. in verbo, proposita, in prin. de elect. lib. 6. quòd si quis misit nuncium ad proponendum ea quæ in eo tex. fieri iubentur intra. xx. dies, fueritque is nuncius impeditus, non ei nocebit: dummodo postea non sit negligẽs. de quo & nos plenius diximus suprà. §. 9. in vlti. glo. nume. 24. sed id tamen, & sequen. vbi videre poteris id arbitrio iudicis æstimandum esse, vti & in hoc eodem casu voluit Ferro. in consuetu. Burdig. hoc quoque titu. §. 8. in prin. Sed & tu vide quæ scripsimus. §. j. in glo. 10. in verbo, dedans lan, numero. 23. nec tamen.

§. 13.

CEst & doit estre aucun repute plus proche, & prefere quant au faict desdictz telz retraictz, ainsi & en ce quil seroit plus proche & prefere en faict de succession.

1 Quis censeatur esse proximior in materia retractus. Consuetudines.

1 HIC SPECIALIVS EXPRIMIT quod suprà dixerat. §. 11. scilicet retractum imitari naturam ac ius successionis. quod & tradit Masuer. in hoc titu. de retractu, in prin. Ex hócque iam multas quæstiones in hac materia retractus decidimus, & postea vt locus occurret decidemus. & vide quæ dicemus in §. sequen. in fi. numero. 2. ex hac autem, & sequen. Cum hac autem consuetudine propemodum concordat & Parisiensium consuetudo capitu. 196. Cenomanensium capitu. 378. & sequen. Andegauensium cap. 368. & sequen. Angolismensium capit. 62. vbi eadem prope verba sunt, quæ in hac nostra consuetudine Sanctonum Angeriacorum capitu. 52. vbi & eadem quoque sunt verba. Burdigalensium capitu. 12.

§. 14.

TOut homme lignagier daucun vendeur, soit de prochain ou loingtain degre, doit estre receu au retraict dedãs lan & iour de la vendition faicte par sondict lignagier. pose que la chose vendue ne soit pas du branchage dont le retrayant & le vendeur se appartiennent. Mes si dedans ledict an & iour vng aultre lignagier du vendeur, & dont la chose vendue soit descendue, & regardant son branchage, venoit contre lautre lignagier, qui premierement lauroit prinse. pose que iceluy second lignagier ne fust ores si prochain du lignage du vendeur comme seroit le premier. Icelluy second la doit auoir, & tousiours seroit prefere, veu que la chose seroit regardant son branchage.

[illegible] NE SOIT PAS DV BRANCHAGE. GLOS. 1.

1 An admittatur cõsanguineus nõ ex ea parte, ex q̃ res processit.

1 CONTRARIVM TAMEN dicit obseruari de consuetudine Ioan. Fab. in. §. si plures, in fi. Insti. de legi. agna. success. & contrarium etiam de iure communi obtinere expressè & in hac specie voluit Signo. consi. 81. in quæstio. vertente inter Nigrum, colum. 2. per tex. in cap. j. titu. de gradi. success. in feud. idque maximè si ex nostra consuetudine in successionibus bona semper veniunt ad eos qui sunt eius stipitis, vnde ea processerunt, etiam si sint remotiores, de quo dicemus in glo. sequen. Nam & retractus per omnia sequitur ius atque naturam successionis, vt dictum est in. §. præcedente. Ex maiori autem parte consuetudinum Franciæ ij tan

tum admittuntur ad retractum, qui sunt ex stipite siue linea rerum venditarum, vt apud Parisienses capitu. 172. Meldenses capit. 87. Melodunenses capit. 22. & capit. 28. Senonenses capit. 31. Trecenses capit. 144. Caluimontenses in Bassigniaco capit. 112. Victriacenses capit. 126. Ambianenses capit. 47. Monstrolienses maritimos capit. 72. Carnutenses capi. 171. Aurelianenses capit. 276. quod tamen videtur limitare, vt non procedat inter fratres & fratrum filios capit. 278. Turonenses hoc titu. de retraict, capit. j. Cenomanenses capit. 378. Andegauenses capit. 368. Aruernienses eo. titu. de retraict, qui est omnium eius gentis consuetudinum. 23. capi. j. Cenomanenses capit. 378. Andegauenses capit. 368. Aruernienses hoc titulo de retraictz, qui est omnium eius gentis consuetudinum. 23. cap. j. & expressius. c. 24. Borbonienses cap. 422. & 434. Blesenses capi. 193. Dunenses cap. 79. Bituricenses hoc tit. du retraict lignagier cap. j. & 2. & 3. Artesiẽses capi. 85. Normaniẽses. c. cõsuetudinũ eius natiõis. 115. cuius titulus est, de querele de fief vendu. §. nul qui apartienne. Quãquam sunt & aliæ consuetudines huic nostræ similes, quæ scilicet admittunt consanguineos, qui non sunt ex linea aut stipite, vnde bona vendita prodierunt. Ita tamen vt ij qui sunt ex ea linea præferantur, vt apud Angolismenses capit. 64. Rochelenses capit. 32. Burgundienses hoc eodem titu. cap. 4. Burdigalenses cap. 4. quod est. j. titu. de retraict lignagier.

Consuetudines.

Consuetudines cõtrariæ.

IN FI. EIVSDEM. §. GLOSSA. 2.

1 EIDEM VT SCILICET præferatur is qui est ex linea, vnde bona manarunt, alijs qui non sunt ex ea linea, voluit expressè in retractu Ioan. Fab. in. §. si plures, Instit. de legi. agna. succes. per tex. in. l. de emancipatis. C. de legit. hęredi. Sed ille tex. vt etiam dicit idem Fab. loquitur inter fratres & fratrum filios: nã post eos de iure communi non inspicitur, vnde bona processerint, sed semper admittuntur proximiores exclusis remotioribus, authen. post fratres. C. eo. titu. & diximus suprà. §. 11. in glo. 10. quæ est super verbo, tous y doibuent estre receuz pro rata, post prin. At consuetudo nostra indistinctè & generaliter disponit, vt proximi ex parte patris præferantur in bonis paternis: matris autem, in bonis maternis. Quod etiam dicit obseruari ex alia quadam consuetudine Flor. à. S. Petro inter con. Pet. Anc. con. 371. quòd dicta domina. & Benedic. in repe. capit. Raynucius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 636. extra de testa.

Et si admitatur, an ei præferatur qui est ex ea linea.

2 EX HAC AVTEM CONSVETVDINE quæ ita indistinctè, & generaliter, vt diximus, pręfert in retractu eos, qui sunt ex linea, vnde res vendita exijt, iuncto eo quod scribitur in d. §. 11. suprà eo. repræsentationem habere locum in retractu, vt in successione, in qua vt scribitur suprà in titu. 17. qui est des successions. §. j. qui est omnium huius voluminis consuetudinum. 212. repræsentatio habet locum in omnibus speciebus successionum, & in infinitum, quandiu consanguinitas computari & probari potest. & quod item scribitur in §. 13. suprà hoc titu. eum censeri proximiorem & præferendum in retractu, qui & in successione præfertur, quódque prætereà scribitur in. §. 32. eiusdem titu. in retractu acquęstuum admitti consanguineos ex parte patris pro dimidia parte, & matris pro altera dimidia. Atque eo quod scribitur suprà in titu. 14. qui est de donations. §. j. qui est omnium. §. huius voluminis. 81. quòd cùm quis non possit donare vltra tertiam partem bonorum patrimonialium, in præiudicium suorum hæredum, & quis habeat bona patrimonialia alia ex linea patris, alia matris, videlicet centum patris, ducenta matris, non poterit donare integra illa centum patris, quamuis non excedant tertiam partem omnium, sed tantùm donare potest tertiam partem illorum centum, in præiudicium hæredum lineæ paternæ. Et ex eo denique, quod etiam scribitur suprà titu. 16. qui est de testamens. §. 3. qui est omnium eiusdem volu. 208. non posse quempiam ex suis bonis patrimonialibus aliquid donare aut relinquere vni ex suis præsumptis hæredibus, plusquam alteri, siue bona respiciant lineam vnde is descendit, siue aliam.

An ex consuetudine Pictauiẽsium paterna paternis, materna maternis semper cedant. uide usq; ad nu. XIIII.

3 ¶ Ex his igitur omnibus assumunt multi ex nostratibus semper, & in omni successiõe, & inter quoscunq; bona paterna paternis, materna maternis deferri, id est bona sequi lineã, ex qua primùm prodierunt. De quo tamen nullam aliã cõsuetudinẽ expressam habemus, nec quæ huc quicq̃ faciat præter supradictas. At ex maiori parte cõsuetudinũ Frãcię, sicuti in retractu, vt diximus in glo. pręcedẽti, ita & in successiõe semp bona sequuntur lineã, vt apud Parisienses. c. 145. & 147. Meldenses. c. 42. & duobus sequen. Meldunenses. ca. 99.

Consuetudines aliæ decare.

Senonenses cap.59.& alijs.Ambianenses cap.40.Monstrolienses cap.10.Aurelianenses capitu.251.Cenomanenses cap.378.Andegauenses cap.268.& 270.Aruernienses titu. de succeßions.§.4.Borbonienses cap.315.Blesenses capi.150.& seq.& iterum.156. Dunenses cap. 71.nisi in casu cap.seq.Angolismenses cap.94.Rochelenses cap.50. Bituricenses titu. des coustumes concernans les testamẽs cap.2.Burgundienses titu.de succeßions capi.8.Artesienses cap.72.& 75.Sanctones Angeriacos cap.97.& cap.100.

Consanguinei in paternis, uterini in maternis succedunt.

4 ¶ Quantùm autem ad ius commune pertinet.inter fratres,cõsanguinei succedunt in bonis paternis,vterini in maternis,glo.& doc.in.d.authen.post fratres. C. de legi. hæred.& in authen.itaque.C.commu.de succes.Fran.Alberg.inter con.Angel.consi. 82. huic parti inhæreo,colum.2.Dy.in tracta.succes.ab inte.colum.4.versi.sed pone quis moritur. Alexan.con.5.consideratis,colum.2.versicu.hæc confirmo, lib.6.vbi post Pau.Ca.in quodam con.dicit & hoc procedere in specie cuiusdam statuti,de quo ibi videre poteris.& docto. vbique.Et ad hoc quoque vbique citatur tex.in.d.l.de emancipatis.C. de legit. hæred.quę ad hoc dicit sing.Bar.ibi,& Matthe.Mathes.in tracta.succes.ab intesta.in.3. arti.prin.versicu.hoc procedit,& ibi Ludo.Bol.in addi.eius loci, & iterum in addi. incip. vera est hæc decisio.& con.69.Cornelius,post prin.quibus etiam locis eum tex.dicit sing. Sed & eum quoque sing.dicit Angel.Aret.in.d.§ si plures,col.j.Insti.de legi.agna.succes.& postea etiam per multas quæstiones declarat,quomodo id intelligendum sit.& Iason qui etiam dicit singu.in.l.post dotem,in fi.ff.sol.matr.Et nullum reperio,qui contrarium in hoc teneat,præter Fulgo.in.d.authen.itaque.& Soci.con.89.circa præmissum,col.4.versi.non obstat tertium,lib.4.quibusdam rationibus ibi aductis,licèt tandem dicat non esse tutum recedere à priori sententia,vt quæ sit communis.

At utrinq; cõiuncti in oĩbus succedũt aliis exclusis. uide nume. VII. Etiam in filiis fratrũ uide.nu.VII.

5 ¶ Sed ea tamen intelligitur,cùm vtrinque sunt ab vno tãtùm latere coniuncti:quòd si cũ illis sint alij ex vtroq;,hi quidem alios ex vno tantùm repellunt in quibuscunque bonis,vt non obscurè voluerunt glo.& doc.in.d.authen.post fratres,& in.d. authen. itaque. Dy.in d.tracta.succes.ab intest.colum.4.versicu.quid si decedit.Bar.si is est,& Ioan. Fab.in.d.§. si plures,Insti.de legit.agnato.succes.Bal.in.d.l.de emancipatis.C.de legit.hæred.& consi. 222.casus talis est primo dominus,lib.3.& consi.74.præmittendum est,in princ. eo.lib.3. Ro.qui & id dicit procedere in succeßione eius , qui ingressus est monasterium incapax bonorum.con.296.circa declarationem,in fi.Raph.Co.con.66.Ioannes decessit, in princ. Pet.Ferra.titu.for.libel.pro hæred.ab intest.in verbo,nullisq; superstitibus,col.10. in paruis,versi.si ergo quęramus.Barb.con.38.scribitur,col.pe.lib.2.Bertran.con.68.viso casu,li. 2.& con.211.ponitur,eo.lib.2.Id quod etiam procedere in filijs fratrum dicit Ludo.Bol.d. con.69.colum.4.& ante eum Fran.Are.con.164.diligenter,col.5. versic. & primo viso.& ante hos Bal.d.con.74 in prin.lib.4.& ante hunc quoq; Ioan.And.in addi.Specul.in rub. de feud.versi.item præsupposito,per tex.in.§.reliquum, in authen. de hære. quæ ab intest. defer.quem tex.ad hoc dicit sing.Fran.Are.vbi suprà.

Etiam si ex statuto masculus præferatur fœminæ. Etiã quoq; si ex statuto decedenti ab ĩtestato succedat proximiores ex linea paterna.

6 ¶ Et hæc ita procedunt , vt si etiam ex statuto masculus præferretur fœminæ , tamen fœmina vtrinque coniuncta præferretur masculo ex vna tantùm parte coniuncto,vt singu. voluit Bal.consi.59.de iure communi,in fi.lib. 4. Sed & si statuto cautum sit vt decedenti succederent ab intestato proximiores ex linea paterna,tamen coniuncti ex vtroque latere nihilominus cæteris patruelibus ex linea paterna tantùm præferrẽtur,vt dicit Pet.Ancar.in repe.c.j.char.60.in paruis,versi.per prædicta nõ puto,extra de constit. & Soci.con. 252.visis instrumentis,col.12.versi.secundò ego respondeo,lib.2.& Philip.Deci.con.484. æquitati,col.2.versi.& specialiter.

7 ¶ Sed tamen quod de filijs fratrũ diximus non admittunt Mathesal.& Ludo. Bolo.in addi.ipsius in.d.tracta.succes.ab intest.in.2.arti.princ.versic.item no.& Corne.in.l.quod scitis.§.sinautem,col.vlti.versi.nec ob.C.de bonis quæ liberis. De quo etiam per Pau.Ca. in.d.authen.post fratres, la. 2. & consi. 83. id quod suprà conclusum est , lib.j.& Alexan. qui alios multos allegat,consi.166.super proposita,lib.5.Sed & inter fratres sunt qui illud quod supra diximus non ita generaliter admittunt,quin dicunt vtrinque coniunctos non excludere consanguineos tantùm,à bonis paternis , nec vterinos à bonis maternis , vt per Soci.con.84.visa prædicta,col.5.versi.quia qua ratione,lib.j.

Quid in iure accrescẽdi.

Vtrùm autem istud procedat in iure accrescendi,videbis apud Bar.in.l.re coniuncti,col.pe. versicu.tertiò quærò iuxta hoc.& Soci.qui id trahit ad substitutiones,consi.249.materia, colum.12. versicu . quintò corroboratur,lib.2.

8 ¶ Sed & vtrùm id procedat in patruis, vt vtrinq; coniuncti alios ex vno excludant, hæc enim obiter & remissiuè dicere volui, vide Bal.con.188.in substitutione, lib.j.& consil.346. quoniam vt proponitur, lib.3.& con. 424.punctus talis est, Ticius decessit, lib.3.& consil. 204.præmissis verbis statuti, li.4.& consi.330.dictus patruus, eo.lib.4.& latissimè Corne. con.219.licèt in hac, col.2.versi.itaq; videndũ est, cum seq.vsq; ad fi.con.lib.3.& Anto.Rube.con.102.viso casu. Et vtrùm quoq; in fratribus patruelibus, latè disputat Alex.post alios multos à se citatos con.166.super proposita, lib.5.vbi videre poteris.& Pau.Cast.con.83.id quod suprà, lib.j.Et vtrùm deniq; in alijs, vide Iac.Bel.in.§.si verò neq; fratres, in pe.quęst. & ibi quoq; Bar.in auth.de hære.ab intest.& eundẽ Bar.in.l.2.§.legitima.ff.de suis & legi. *Quid inter patruos.* *Quid ĩ fratribus patruelibus.* *Quid in aliis.*

9 ¶ Nec tamen specialiter omiserim, vtrùm etiam procedat in patre & matre, auo & auia, vt scilicèt præferantur fratribus ex vno tantùm latere, de quo vide glo.in.l.j.in verbo, potiorem.ff.de iuris & fac.igno.Dyn.in tracta.de succes ab intest.Cy.in.d.authen.itaq;, col. vlti.Signo.con.6.Ticius, col.j.Bar.in.l.2.in prin.col.antepe.versic.vlterius quæro an tacita pupillaris excludit fratrem.ff.de vulg.& pupil.& eundem Bart.& Angel.in.l.j.§.filium.ff. de bono.pos.contra tabu.Bal.latè in authen.defuncto, col.2.versi.iuxta istum versic.C.ad Senatuscon.Tertul.& in.l.si quis filium, col.vl.C.de inoff.testa.& con.427.factum tale est Ioannes, ad fi.li.3.& con.260.proponitur quòd mater, lib.4.& consi.366.mater quæ transiuit, in fi.eo.lib.4.& con.438.ista quæstio, in prin.& iterum in fi.eo.li.4.& con.446.æqua opinio, eo.lib.4.Ange.in.§.consequẽs, in authen.de hære.ab inte.& con.166.si testator, paulò ante fi.& Cardi.Flor.con.51.Ticius condidit testamentum, in.j.dubio, Pau.Ca.con.421. quòd ista mater, col.3.versi.sextò & vltimò, lib.j.& Alex.con.167.videretur, colum.2.versi. quintò quia licèt, lib.5.& con.5.consyderatis, col.j.lib.6.Barb.con.37.scribitur sapiẽter, colum.antepe.versi.capio modo aliam dubitationem, videlicèt vtrùm præfatus, li.2.Corne. con.169.multùm diffusè, col.2.versi.& per illum, lib.4.Guid.Pap.consi.167.pupillus.Soci. con.304.eodemq; vltimo, viso statuto, per totum, lib.2.quod repetitur con.25 lib.3.& Stepha.Bertran.con.125.viso casu, in.3.dubio, lib.2.& consil.220.Christi &c.viso casu, lib.2.& con.132.prouidus, numero.j.lib.3.& con.92.ponitur, etiam numero.j.eo.lib.3.Et quid si ex statuto soror excludat matrẽ, an tunc intelligatur de sorore ex vno tantùm latere coniuncta, vide omnino Alex.consi.45.habita, lib.7. *Ascẽdentes an præferãtur fratribus ex uno tãtũ latere.* *Quid si ex statuto soror excludit matrem*

10 ¶ Illud autem inter omnes, si non me fallit memoria, cõuenit illud quod dictũ est, vtrinq; coniunctos præferri cõiunctis ex vno tantùm latere, non procedere in rebus feudalibus. In his enim æquæ succedunt coniuncti ex parte patris tantùm, ac vtrinq; coniũcti: quia cõiunctio ex latere matris non consyderatur, per text.in.c.j.§.his verò, & ibi Bal.in princip. Marti.Laud.colum.eiusdem.c.2.versi.quæro circa istam, & Cardi.Alex.col.3.versicu.eiusdem initij, tit.de succes.feud.vel de gradi.succes.in feud.& voluit Iaco.Ardiz.in summa in rub.de succes.feud.sub rubricella, an frater ex vtroq; parẽte excludat fratrẽ ex patre tantùm.& And.Iser.in.c.j.col.2.titu.de natu.succes.feud.Bal.in.l.j.post prin.versic.& per hoc determinatur.C.de legi.hæredi.Et con.170.ad euidentiam, col.2.versi.item sciendum, lib. 2.& con.304.donatio, in fi.eo.lib.2.vbi hanc dicit esse communem op.& veram magnorũ doct.& con.54.proponitur quòd quidam nobilis, lib.3.& con.222.casus talis est primò dominus, eo.lib.3.Marti.Laud.in.c.j.§.& quia, col.6.versi.quęro an vtrinq; coniunctus, & ibi quoq; Cardi.Alex.col.vl.versi.eiusdem initij, tit.qui feud.dar.pos.Alex.consi.9.ponderatis his, in fi.lib.5.Pet.Ferra.tit.forma libel.quo agit.ad reuoc.feud.in verbo, nec superstitibus, col.4.versi.sed quid si vnus.Soci.d.con.304.ad fi.lib.2.Philip.Deci.con.444.concurrit patruus, col.j.Io.Crot.in repe.l.filiusfa.§.diui, colũ.2.post princ.& iterum char.antepe. versi.quartò quæritur.ff.de lega.j.& Franc.Ripa.in.l.ex facto, col.24.numero.98.ff.de vulga.& pupillari. *In rebus feudalibus utrĩq; cõiũctus non præfertur cõiuncto ex parte patris.* *Quid ĩ statuto ut agnati præferantur cognatis.*

11 ¶ Quo in loco Ripa.& illud simile adducit, quod traditum est à Iaso.& recentioribus in d.l.re coniuncti, vbi & ipse Ripa.numero.13.ff.de legat.3.quòd stante statuto, vt agnati ab intestato præferantur cognatis, frater vtrinq; cõiunctus non præferetur fratri ex parte patris tantùm coniuncto. Ex hocq; dixerim quòd stante statuto, vt ad retractum admittantur ij tantùm consanguinei qui sunt ex latere, vnde res vendita processit, aut quòd ij præferantur cæteris qui sunt ex alio latere, tunc non præfe. retur consanguineus vtriusq; lateris alteri, qui esset ex eo latere, vnde res processit tantùm. Id quod adde ad id quod suprà diximus ex Io.Fab.in.§.11.glo 10.numero.j.Et facit etiam quod in simili tradit Bal.d.con.204. lib.4.& Roma.consi.411.quatuor.& Iason.consi.67.perspectis, colum.vlti.versicu.confir- *An ĩ retractu præferatur utrinq; cõiũctus ei q est eius tantũ lateris ex quo res process sit.*

mo etiam ex eo quod consuluit, libro .j.

Inter ascendētes an paterna paternis, materna maternis deferātur.

¶ Sed vt ē semita in viam redeamus. inter ascendētes quoq; paterna paternis, & materna maternis deferuntur, vt nōnullis placere video, per tex. in d. l. quod scitis. §. finaūt. C. de bonis quæ liber. Ita enim eum intelligunt Bar. Ange. Pau. Cast. & Alex. in addi. Bal. ibi. idem Bar. & Ange. in d. authen. itaq;. ipse Bar. in d. l. post dotem, in fi. & ibi quoq; Imol. qui eam glo. dicit sing. paulò ante fi. Ro. & Iason col. pe. & vlti. ff. solu. matr. & rursus idem Bar. con. 18. in nomine &c. viso testamento condito. in. 4. dubio, & iterum consi. 215. an si testamentum sit nullum, etiam in. 4. dubio, nam & idem prope est con. quibus locis ipse Bar. dicit eū tex. ad hoc esse sing. Bal. con. 104. factum tale est. Ser Theus, ante fi. lib. 2. & Marcus Perusi. inter con. ipsius con. 111. viso dicto puncto, li. 4. atq; iterum idem Bal. d. con. 446. æqua opi. eo. li. 4. Pet. Anca. con. 349. de iure communi dos. & latè Ro. con. 40. visis ac discussis, in. 2. dubio. Pau. Cast. in d. authen. post fratres autem C. de legit. hæredi. Mathesal. in tracta. succes. in secundo arti. prin. versi. & hæc procedunt, & versi. aut supersunt, & ibi etiam Ludo. Bol. in addi. Corne. qui licèt nutet, dicit tamen hanc opi. ęquam esse, consi. 47. videtur, colum. 2. versi. quia secundum, lib. j. Alex. con. 150. viso themate, col. 2. versi. præterea iuri consonum, lib. 2. & con. 168. visis ac ponderatis, col. 3. versi. prædicta tamen affirmo, lib. 7. Bal. Nouel. in tracta. doti. in vl. parte, colum. 64. cum multis seq. vbi dicit quòd licèt contrariū in via disputationis sustineri posset, non auderet tamen ab hac opin. discedere. Guid. Pap. con. 50. ex facto tradito, in. 4. dubio. Iason. consi. 126. factum sic se habet, quidā dominus Victor, col. 4. versi. decimò & vltimò, lib. j. Benedi. in repe. c. Raynucius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 636. de testa. & Anto. Rub. cons. 79. viso instrumento. Et hoc quidem intelligit Ange. in d. l. quod scitis, vt etiam procedat, si is de cuius linea bona sunt, remotior sit.

13 ¶ At sunt alij qui è diametro contrarium tenent, videlicèt non esse inspiciendum ab vtro laterum bona processerint. & in his Dy. Ray. Forli. Bal. sibi contrarius, præterquam in lucris dotalibus. Saly. nutabundus, Fulgo. Ro sibi item contrarius. Io. à monte Sperello, & latissimè Corne. in d. l. quod scitis, ex quibus ipse Corne. ita dicit fuisse consultum Perusij, & se quoq; consuluisse. idem Dy. Cy. cùm dicit ascendentes eiusdem gradus æqualiter succedere, Ray. Saly. item subdubitans, Fulgo. qui ita dicit se consuluisse, & Corne. in d. authen. itaq;. Bal. in authen. defuncto, col. j. in fi. & ibi quoq; Saly. & Fulgo. C. ad Senatuscon. Tertul. Bal. con. 31. Angelus habet, in prin. lib. 2. & cōns. 260. proponitur quòd mater, in fi. lib. 4. latè Raph. Co. cui subscripsit alter Rapha. Fulgo. & alij multi cō. 122. qualiter admittatur. Corne. etiam latissimè con. 94. dominus Petrus, col. 2. versi. his tamen non ob. lib. j. & con. 186. circa hanc consultationem, col. 3. versi. eiusdem initij, eo. li. j. & cons. 7. & si videatur, li. 3. & con. 265. circa istum articulum, lib. 4. vbi & idem dicit consuluisse Benedi. Capr. vt & ipse consuluit con. 34. & si præfato puncto. Ludo. Bol. sibi contrarius. d. con. 69. Cornelius, col. 4. versi. nihilominus prædictis non ob. Idq; præsertim si ascendētes sint in dispari gradu, quia scilicèt sint mater & auus paternus: nam mater præfertur auo in bonis vndecunq; obuentis, vt per Benedi. Cap. con. 149. cum de pluribus, in. 3. dubio. Vtrorumq; autem sunt multę magnæq; rationes, quas huc adducere necessariū non ducimus, cùm apud eos omnibus sint expositę. Cōcedunt autem omnes inter alios, quàm de quibus supra locuti sumus, non inspici, vnde bona prouenerint.

De eadē re

14 ¶ Cæterum vt redeamus ad nostram consuetudinem illud certum est in retractu hauddubiè procedere, vt consanguinei ex ea parte ex qua res vendita processit, præferantur cæteris, nam id expressè hîc cauetur. quātùm autem ad successionem nullas in Pictauia, vt iam diximus, consuetudines alias habemus, præter eas quas suprà adduximus, quæ omnes sunt extra titulum des successions, pręter eam qua statuitur repręsentationem habere locum in quacūq; successione in infinitum, vt etiam suprà diximus: sed ea si solerter inspiciatur, parum huc facit, neq; vnum ex altero necessariò sequitur. quod hinc videre licèt, quòd repręsentatio citra vllam cōtrouersiam habet locum inter fratres & fratrum filios: post eos autem vocantur quicunq; gradu sunt proximiores, authen. post fratres fratrumq; filios. C. de legi. hære. & tamen non omnes concedunt inter ipsos fratres & fratrum filios paterna paternis, materna matetnis deferri, quin sunt in vtrisq;, qui contradicunt, vt suprà diximus. Præterea potest contingere, quòd si repræsentes vel altissimum eorum ex quibus descendisti, ego tamen essem te potior in successione omnium bonorum. Pone enim quòd sum frater vterinus eius qui decessit sine alijs fratribus, aut filijs eorum: tu autem es nepos patrui

De princi. quæstione.

ipsius id est fratris patris eiusdem: tu patruum illum defuncti, qui tuus auus erat, repræsentas: ego tamen te repellam à successióe fratris mei vterini, etiam in bonis paternis: cùm & ego repellerem illum tuum auum patruum fratris mei defuncti, quem repræsentas, si viueret, quantùm ad ius cōmune pertinet, & cessante consuetudine, vt semper & inter quoscunq; materna maternis, paterna paternis deferrentur. Nec si nostra consuetudo dicit retractum per omnia sequi ius successionis, propterea concluditur econtrario ius successionis sequi ius retractus. Nec id dicit consuetudo, ideo per argumentum ab oppositis aut aliud quidpiam non debemus nec possumus corrigere ius commune, vt alibi latè diximus. Sed quicquid sit, nostrates mordicus eam opinionem retentant, vt secundùm nostram consuetudinem bona in successionibus semper sequantur lineā. Et ita semper hactenus vsitatum est in nostra hac regione Pictauica.

15 ILLVD DENIQVE QVAESTIONIS EST. Duo fratres ex vtroq; parente ita inter se vtranq; & patris & matris hæreditatem diuiserunt, vt vni paterna cesserint, alteri materna: post eà alter eorum vēdidit id totum quod sibi cesserat, puta paternam illam hæreditatem. An consanguinei ex parte patris præferentur omnino consanguineis ex parte matris. Quod videtur, cùm ea bona à patre processerint. Ego tamen censeo & consanguineos quoq; maternos esse admittendos pro media parte, id est, pro rata eius portione, quod is vēditor ante diuisionē habebat in altera hæreditate materna, quæ alteri remansit. nam ea diuisio vim permutationis habet, imò vera est permutatio, quantùm ad eam rem pertinet, vt not. in l. cùm pater. §. hæreditatem post mortem. ff. de lega. 2. cum alijs concord. à me traditis infrà eo. tit. §. 32. numero. 88. quid verò in hac, vbi similē quęstionem decidemus. Res autem quā ex permutatione alterius rei habemus, cēsetur eiusdem naturæ & qualitatis, cuius ea erat, quam dedimus, quantùm ad id de quo tractamus, vt dicemus in illo ipso. §. nume. 26. neq; enim. Ex quo etiam intelligis quid hîc dicendum sit in retractu. *Quæstio optima retractus.*

16 SED ET HOC IN LOCO in mentem venit huius speciei mihi aliquādo propositæ. Quispiam vendiderat fundum ad se pertinentem: consanguineus vxoris ipsius venditoris petebat admitti ad retractum eius fundi, emptor dicebat eum non admittendum, cùm non esset consanguineus venditoris, sed tantùm vxoris eius, quæ non vendiderat, nec erat domina fundi. Actor replicabat dicebatq;, quòd si venditor eum non vendidisset, liberi communes eius & vxoris ipsius eum ex successione patris excepissent, & si eundem posteà vendidissent, ipse actor admitteretur tanquam consanguineus eorum, licèt fundus nō fuisset ex linea ipsius per huiusmodi consuetudinē. Et cùm hæc cōtrouersia esset coram iudice quopiam ineptissimo, is sua sententia pronunciarat actorem admittendum, à qua emptor appellauerat, iudex appellationis me consuluit. Respondi malè iudicatum fuisse, nam cōsuetudo admittit tantùm consanguineos venditoris, non etiam affines, cùm vbiq; dicit, le parent du vendeur. Consanguinei autem vxoris, licèt sint affines mariti, tamen nō sunt eius consanguinei, cùm nec vxor quidem ipsius sit consanguinea, aut proxima siue propinqua. l. j. & ibi doct. maximè Paul. Ca. & Alex. C. vnde vir & vxor. & no. in l. cùm rem alienam, vbi Bar. Bal. Alex. Corne. C. de lega. & Steph. Bertran. con. 236. multa sunt, col. vl. lib. j. Ideo nec iura loquentia de coniunctis siue consanguineis habent locum in affinibus. Quamobrem nec omnes hi admittuntur ad agendum sine mandato pro affine, ex sententia Inno. & Panor. in. c. nonnulli. §. sunt & alij, extra de rescrip. *An consanguineus uxoris admittatur ad retractū rei mariti ab eo uēditæ.* *Vxor non est uiri propinqua.* *Affines nō admittūtur ad agendū sine mandato.*

17 ¶Nec mouet quòd iste est consanguineus vxoris vel liberorum. Nam statutū vt diximus loquitur de consanguineis venditoris, non vxoris, aut liberorum: ideo ad eos non est trahendum. l. si verò. §. de viro. ff. solu. matri. Nec inspiciendum est id quod futurum fuisset, si liberi successissent, & posteà eam rem vendidissent, vt constat ex not. à glos. & Bart. in. l. si diem. §. vl. ff. de iuris. om. iudi. & Cy. in. l. vlti. §. sinautem sub conditione, & ibi Bal. in. §. sed quia. C. com. de lega. & Bar. & alijs in. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. oblig. Proindeq; nec futura personæ capacitas, quam vocamus consyderanda est, sed tantùm ea quæ adest tempore actus. l. vsufructus, & ibi Bar. ff. de stipula. seruo. & c. si eo tempore, & ibi latè doct. de rescript. Et facit propius. l. si cognatis, & ibi not. ff. de reb. dubi. & l. cùm ita. §. in fideicōmisso. ff. de lega. 2. & quæ latè diximus suprà eo. tit. §. j. glo. 9. quæ est in verbo, ou lignagier, numero. 82. vides igitur, & alijs multis seq. *Capacitas præsens cōsyderatur, nō futura.*

18 ¶Vt prętermittam non certum esse, hos liberos aliquando eam rem percepturos, vel quia fortè morietur āte patrē, vel quia pater posset alio modo eā rem alienare, quàm vēditionis, aut alio cōtractu ęquipollēte venditioni: & alia multa interuenire possunt, ne capiant,

Bona patris non releuāt filiū à satisdatione.

vt in simili dicitur in.l.naturalem.§.j.ff.de acqui.rerum domi.Cuius arg.tradit Bart.post Guil. Cu.in.l.sciendum,in pe.quæsti.quòd bona patris non releuant filium à satisdatione: quia multa possunt accidere,ne bona ipsa patris ad eum perueniāt.& sequuntur recentiores ibi.& Alexā.in.l.in suis,col.3.versi.pro hoc facit.ff de libe.& posth.cum alijs multis si. à me collectis in legibus connubialibus in ea quæstione,an sponsa sit in potestate sponsi,vt vxor viri ex consuetudine.Et hæc quidem quęstio adeo parum dubia mihi visa est,vt eam indignam censuissem,quę à me tractaretur,nisi in dubium aliquando vocatam vidissem.

Affines an fiscum excludant.

19 ¶Quanquam nōnihil dubium potuisset facere,quod tradit glo.vt pleriq; omnes eam intelligunt,in.§.mariti,in verbo,posteà in fi.Insti.de nupt.quòd consanguinei vxoris succedunt marito deficientibus consanguineis eiusdem excluso fisco,& è conuersò.& sequuntur Nicol.Neapo.& Io.Plat.ibi,qui eam singu.dicunt:& Guid.Pap.sing.78.cōsanguineus. Verùm eam glo.reprobant Io.Fab.& Ange.Are.d.§.mariti,quem multi legunt cum.§.affinitatis,eiusdem tit.& idem Fab.in authen.præterea,in fi.C.vnde vir & vxor:nullo enim (inquit in priore loco)iure id potest probari.Imò verò,vt hoc ipsum addas,affinitatis iure nullam successionem permitti scribitur in.l.affinitatis.C.cōm.de succes.Bal.tamen in.l.j. versi.item quæro si non extat,eo.tit.vnde vir & vxor,dicit eam glos.esse veram in socero & genero,vt sibi inuicem succedant,excluso fisco,non etiam in cæteris trāsuersalibus.Verùm Rapha.Fulgo.Pau.Cast.Ro.Alex.Corne.Iason & Philip.Deci.in.d.l.j.id nec in socero quidem admittunt,sicuti nec ipsemet Bal.in.l.vlti.col.4.versi.item quęritur an sit inuenire.C.vnde legi.& Nicol.Vbal.in tract.de succes.ab intest.col.2.& Bened.in repe.c.Raynucius,in verbo vxorē nomine Adelasiam,numero.779.& iterum numero.781.de testa. & Stepha.Bertran.con 59.voluissem,in.6.dubio,lib.2.Cæterum ipse Bal.in.d.l.affinitatis col.2.vers.extra quæro,de hoc cogitandū relinquit,vt sępe aliàs,ita hìc malè sibi constans.

§. 15.

SI LE RETRAYANT gaigne sa cause, il doibt auoir les fruictz escheuz depuys la litiscontestation de loffre.Et doibuent estre deduictz en sort.

LES FRVICTZ. GLO.1.

An in hac restiōne fructuū debeāt deduci sumptus culturæ & collectorum fructuum.

1 INTELLIGE TAMEN DEDVCTIS impēdijs & sumptibus factis,pręsertim in cultura,& colligēdis ipsis fructibus.Nam lex aut statutum aut alia quæuis dispositio loquens de fructibus,intelligitur deductis huiuscemodi impensis,vt voluerunt glo.Bar.& Ange.in.l.in fundo.ff.de rei vendica.& glo.in.§.ex diuerso versi.certè illud,& ibi docto.Insti.de rer.diui.glos.in.c.cùm anteà,in verbo,fructus,& ibi Barba.col.2.extra de pigno.Iac.Are.Bar.& Alex.qui adducit concord.& alij recētiores in l.fructus,per illum tex.ff.solu.matri.idem Bart.in.l.cùm quæreretur.§.vlti.ff.de legatis.3. & con.186.Cucciarellus.& Specul.tit.de expen.§.j.versi.ex pensæ igitur.Bal.& Saly.in.l.si quis sciēs.C.de rei vēdi.vbi& hoc dicunt procedere in malæ fidei possessore.idē Bal.in.l.j. col.3.per illum tex.& ibi quoq; Ange.C.de fructi.& liti.expen.& in.l.neq;,ad fi.C.de compensa.& in.c.cùm M.Ferra.col.2.versi.ibi prouentus,extra de consti.& in.c.ad nostram,le. j.in.4.no.per illum tex.vbi etiam est bona glo.extra de iureiur.& con.53.remanentibus,in fi.lib.j.& con.323.proponitur quòd dominus,col.2.lib.2.Ro.con.230.præsupponitur primò Pau.Cast.con.239.super hoc facto,col.vl.lib.j.Fran.Are.con.17.consyderatis,col.9.versic. intelligimus tamen.&Fely.qui alios cōcor.affert,in.d.c.ad nostrā,col.j.&.2.& doct.vbiq;.

De eadē re

Prædo impensas deducit.

2 ¶Et vltra illos tex.sunt alij plurimi in id optimi,videlicèt in.l.si à domino vel à patre.§. vlti.ff.de peti.hæred.vbi dicitur ad verbum,fructus dicuntur deductis impensis,quæ quęrendorum conseruandorumq; eorum gratia fiunt.Subditurq; & hoc procedere etiā in prędone.quem tex.dicit sing.& vnicum Ro.singu.334.malè fidei possessor.& etiam text.in.l. fundus qui dotis.ff.fami.hercisc.vbi dicitur,quòd nullus casus interuenire potest,qui hoc genus deductionis impensarum impediat.quem tex.ad hoc cōmendat,& dicit no.Ang.in l.ait prætor.§.per hanc.ff.de his quæ in frau.credit.Et tex.in.l.diuortio §.impendia.ff.sol. matri.vbi glo.& docto.adducunt quoq; concor.&.l.fructus,&.l.vl.ff.de oper.seruo.&.l.si quis argētum,in prin.cum glo.& ibi quoq; Cy.C.de dona.&.l.fundi Trebatiani.ff.de vsur.

& vsufruct.lega.&.l.videamus.§.ex caussa,& ibi Angel.col.2.in.10.no.ff.de vsur.&.l.quod in fructus,eo.tit.vbi ita scribitur.quod in fructus redigendos impensumest,non ambigitur ipsos fructus diminuere debere.& ibi quoq; Ange.&.l.si pupilli.§.sed & si quis.ff.de nego.gest.vbi etiam prædo repetit impensas,& ibi Bal.idem dicit de intruso.&.l.quod priuilegium.ff.deposi.&.d.l.ait prætor.§.per hanc.ff.de his quæ in frau.credito.vt etiam fraudator sumptus & impensas necessarias deducit.&.l.litibus,in fi.C.de agri.& censi.lib.11.& c.j.& ibi glo.& Hosti.& iterum.c.2.extra de vsur.& est etiam gl.in.c.vobis,in verbo,quid ad caussas.12.q.2.& in.c.grauis,& ibi Panor.de resti.spolia.vbi & ea glo.adducit concord. & in.c.ex literis,in verbo,amplius,de iureiur.Idq; etiam procedit in foro,quod conscientiæ vocant,vt tradit è theologis scholasticis Ricar.in.4.senten.dist.15.art.5.quæsti.6. *Et intrusus. Etfrudator*

3 ¶Et vt hęc specialiter quibusdã similibus confirmemus,huc spectat tex.in.l.Lucius.ff.pro socio,vbi dicitur,quòd lucrum dicitur quod superest deductis impẽsis.Cui affine est quod tradit glo.in.l.illud,in verbo,lucrum,& iterum in verbo,poterat,per illum tex.& ibi Bal. & alij recentio.C.de colla.lucrum id dici,quod superest deductis oneribus.quam dicit singu.Bal.in sua margarita,in verbo,lucrum,versic.vlti.Facit & quod voluit glo.in.l.per diuersas,in glo.vl.circa medium,& ibi Bart.Bal.Saly.Ange.& alij.C.manda.quòd precium iustum actionis debet consyderari deductis expensis litis & laboribus,quæ interueniunt ad rei exactionẽ.quod dicit Bar.menti tenendũ,& facere ad multa,& quòd semper actio debet æstimari deducto eo quod cõmuniter impenderetur ad exactionem.& voluit quoq; ipse Saly.in.l.2.col.2.versi.secundò si minori.C.ne lice.potenti.& Barb.qui eam glos.dicit sing.in.d.c.cùm contra,col.2.de pigno.& Fabia. à monte.S Sabini in tracta.empt.& vendi.in.5.quæstio.prin.col.4.versi.quid autem veniat.A quo nec longè abest,quod dicit glo.no.in.c.quoniam,in prin.per illum tex.extra de vita & hone.cleri.quòd in æstimandis facultatibus est habenda ratio impensarum.& idem in æstimando reditu dicit Bal.& Saly. in.l.cohæredibus.C.fami.hercis.& idem Bal.in.d.l.neq;,in fi.C.de compẽsa.& in.l.j.§.exercitorem.ff.de exercit.actio. *Lucrũ dicitur quod superestdeductis impẽsis* *Iustum preciũ dicitur deductis impensis.* *Impẽsæ deducũtur in æstimandis facultatibus.* *Et ĩ æstimãdo reditu.*

4 ¶Nec ab his longo interuallo distat,quod scribit Bar.in.l.quoties,per illum tex.ff.ad le. Falci.quòd cùm donatio quæ excedit quingẽtos aureos requirat insinuationẽ.l.sancimus. C.de dona.si quis donet rem quampiam,quæ pluris valeat,si nihil deducatur:minoris autem,deductis impensis & gabellis,non requiritur insinuatio:debẽt enim ad æstimandam rem deduci impẽsę.quam decisionem pro sing.refert & sequitur Ro.sing.202.dico vnum, vbi dicit sup hoc cõsuluisse.& Fran.Cre.qui & id sing.dicit sing.171.donatio vltra quingẽtos.& Alex.qui alios quoq; adducit,in.d.l.quoties,& in.l.vbi purè.ff.ad Senatusc.Trebel. & Franc.Are.in.d.l.fructus,col.3.ff.solu.matri.& con.2.intellecta,col.3.versic.& probatur primùm.& Iason in.l.cùm quædam puella.§.j.col.2.versi.quartò facit.ff.de iurisdi.om.iudi.& Firmi.in tracta.gabel.in.3.parte.8.partis prin.quæsti.28.Catel.Cot.qui id quoq; dicit sing.memori.statuto Mediolani cauetur sub rub.de locat. *Et ĩ æstimãda donatione ad effectum insinuationis.*

5 ¶His finitimum est,quod ab eodem Bart.traditum est.in.l.sed si hoc,quam legit cum.l.si vir vxori.§.cuidam,per illum tex.ff.de condi.& demon.quòd stante statuto quòd de precio rei venditæ soluatur gabella trium denariorum pro libra,debẽt è precio deduci detrahiq; ea quæ impensa sunt in proxenetas,& proclamata.in quo tamen distinguit,vt ibi videre poteris.& idem voluit ipse Bar.in.l.quantitas patrimonij,per tex.optimũ ibi.ff.ad legem Falci.& in.l.in lege Falcidia,etiam per illum tex.ff.eo.titu.& in.d.l.vbi purè.§.vlti.& ibi Alexan.& Francis. Ripa.ff.ad Trebel.Angel.& Imo.in.l.ciuitatibus.§.eum cui,qui est vl.ff.de lega.j.idem Imo.consi.138.præfatus Simus,col.j.versic.quòd autem dicti.Firmia.in d.tracta.gabellarum,quo loco nuper citauimus.Soci.in.d.l.fructus,col.2.& ibi Iason col. vlt.ff.solu.matri.Fabia.in.d.tracta.emp.& vend.in.5.parte prin.vbi suprà citauimus.& Iason in.d.l.cùm quędã puella.§.j.col.2.versi.tertiò cũ Bar.& Catel.Cot.vbi supra. *Et ĩ æstimãdo precio.*

6 ¶Eiusdem farinæ est,quod tradit Bal.in.d.l.j.col.2.vers.pone impetraui à Papa,per illum tex.C.de fruc.& liti.expens.quòd si quis impetrauit à Papa beneficium æstimationis centum ducatorum,& vacet beneficium ducentorum,sed quæ deductis impensis & oneribus decedant ad centum tantùm,illi debetur eiusmodi beneficium,nec censetur valere nisi illos centum ducatos.quod& idem tenuit ipse Bal.in.d.l.sed si hoc.§.cuidam,per illum tex. ff.de condi.& demon.Rapha.Co.in.d.l.fructus.ff.solu.matri.Pau.Ca.Alex.Franc.Are.Iason & alij recentiores in.l.non amplius,in prin.ff.de lega.j.è quibus tamen ipse Pau.subdubitat,an curia Romana id obseruaret,cùm tales gratię sint restringendę,tanquam odiosæ. *Et in æstimando ualore bñficii*

& Fely.in.c.ad aures,col.pe.versi.12.conclusio,de rescrip.& in.c.caussam quæ,col.8.versic. tertia declaratio,eo.tit.& in.d.c.ad nostram,le.j.col.2.versi.ex his infertur,extra de iureiur.Iason in.d.l.cùm quædam puella.§.j.in fi.ff.de iurisdi.om.iudi.& in.d.l.illud,in princi. & ibi quoq; Philip.Deci.in.j.no.C.de colla.& idem Deci.consi.156.statuto cathedralis ecclesiæ,col.j.Io.Lup.in repe.rub.de dona.inter vi.& vxo.char.12.col.3.vbi & id dicit statuisse Martinum secundum in regula cancellariȩ incip.Sanctissimus dominus noster.Rebuf. in tracta.nominationũ,in.9.quęst.prin.numero.35.& in repe.c.postulastis, numer.150.extra de cleri.excom.mini.& Franci.Ripa.in.l.j.§ si hæres,col.5.numero.27.ff.ad Senatusc. Trebel.De quo & ante hos omnes per Io.And.in addi.Specul.in rub.de conces.præben.in vlti.quęstio. Cui consonat quod tradunt.D.à Rota deci.702.dic quòd si Papa,in antiquis, quòd si quis opponat beneficium pluris valere,quàm fuerit expressum in interpretatione, non auditur,nisi dicat deductis oneribus.

7 *Et in æstimandis bonis ecclesiæ uacãtis.* ¶ Deniq; his omnibus adde tex.ab ipsis Rot.citatum,in.c.præsenti.§.porrò,de offic.ordi. lib.6.vbi scribitur,quòd si quis ex priuilegio vel consuetudine sibi prætendat competere bona ecclesiæ vacantis, debet intelligi de his tantùm,quæ solutis expensis,& salarijs famulorum,atq; oneribus supersunt.quem tex.ad hoc expendit glo.in.c.si tibi concesso,in verbo,fructus,de præben.eo.li.quæ & ex hoc declarat illum tex.& Domi.cons.78.formantur ista,col.vlt.vbi ex hoc dicit generaliter appellationẽ fructuum ecclesiæ intelligi deductis expensis ministrorum & onerum.Adde inquam quod voluerunt Bald.Ange.Rapha.Co. *Et ĩ æstimãdo legato.* Pau.Ca.& recentiores in.d.l.non amplius,in prin.ff.de lega.j.quòd si ex statuto debet solui gabella ex legato,intelligitur de eo quod superest deductis oneribus,p illum text.quod & idem tenent Ange.in.d.ciuitatibus,eo. titu. & Firmia. in tracta.gabellarum,in.5.parte. 8.partis prin in.2.quæstio.& alia quæ in hoc colligit Iason in.d.l.non amplius.

8 ET HAEC QVIDEM QVAE DIXIMVS de deducendis impensis ex restitutione fructuum *Quid si qs iussus sit inferre fructus integros.* intelligere debes,etiam si quis iubeatur inferre fructus integros.secundùm Bal.& Saly.in d.l.j.vtrunq; col.2.C.de fructi.& lit.expen.per text.optimum in.l.j.in verbo,fructus integros.C.de his quib.vt indig.nam ibi dicitur,quòd hæres qui inultam reliquit necẽ testatoris,fructus hæreditatis integros reddere cogitur,vt malæ fidei possessor,sed alijs iuribus probatur malæ fidei possessorem expensas deducere,vt suprà in prin.diximus & probauimus.& hoc quidem sequitur Fran.Are.in.l.diuortio.§.vlt.col.2.versi.pro intellectu.ff.sol. matri.idẽ Are.& Alex.in.d.l.fructus,eo.tit.& allegant etiam ipsi Alex. & Iason tex.in.l.diuortio,eo.tit.quæ similiter loqtur de fructibus integris,& tñ intelligitur deductis impẽsis, p.d.l.fructus, quæ loquitur in eodem casu.Et idẽ quoq; voluit Corne.consi.289.videtur in hac,col.vl.versi.non ob.quod dixi,lib.j.

9 ¶ Quanquam huius contrarium expressè tenuit Ro.in.d.l.fructus,per tex.in.l.vl.C.ad le *De eodem.* gem Falci.& in.l.Meuio.§.à me.ff.de lega.2. & per glos.in.l.decem.ff.de fideicom.liber.& eum nuncupatim sequitur idem Alex.sibi contrarius cõ.133 super quæsitis,versi. & similiter in proposito,lib.5.& idem quoq; voluit Barb.qui Ro.non meminit,in repe.c.Raynaldus,col.65.versi.sed adhuc posset argui,ext. de testa.& Anto.Corse.in suis singu.in verbo, integrè.& Io.Lud.in repet.c.per vestras,extra de dona.inter vir.& vxor.char.totius illius operis.98.col.3.versi.facit prætereà.Nec mihi obstare videtur tex.in.d.l.j.C.de his qui.vt indig.& in.d.l.diuortio:quia ibi non fit mentio integrorum fructuum respectu sumptuũ, sed temporis:vt scilicèt soluantur ab initio & ante controuersiam motam.Super quo vide quæ in simili à nostris doct.traduntur in ea quæstione,vtrùm si testator iusserit integram hæreditatem restitui,ex hoc videatur prohibuisse detractionẽ Trebellianicȩ,vt per Bart. Ange.Fran.Are.Alex.qui alios affert,in.l.cẽturio.ff.de vulga.& pup.substi.& eundẽ Alex. con.5.circa primum dubium,col.vl.versi.circa secundum,lib.3.cum alijs simi.

10 FALLIT TAMEN PRIMO quod generaliter dictum est de deductione impensarũ,vt nõ *Impẽsæ nõ deducũtur ex decimis prædialibus.* procedat in solutione decimarum prædialium:quia hæ debentur ex fructibus sine aliqua deductione impensarum culturæ vel collectionis,per tex.in c.tua nobis,&.c.pastoralis,& c.non est in potestate,&.c.cùm homines,extra de deci.& voluit etiam glos.in.d.l.si à domino.§.vlti.in verbo,impensis,& ibi quoq; Alberi.& Bal.ff.de peti.hȩred.& omnes propè in.d.l.fructus.ff.solu.matri.Hosti.& Gof.in summa titu.de deci.& Alberic.in.d.l.fundus, in prin.ff.fami.hercis.& doct.vbiq;,nemo enim vnus contradicit.Nam text.illi adeo sunt in hanc sententiam aperti,vt nullo pacto cauillari possint.

11 ET EX HOC INFERVNT.(& hæc erit secunda Fal.)Saly.& Paul.Ca.in.d.l.fructus,quòd

cùm fiscus & ecclesia æquiparentur.l.vlt.C.de sacro.eccle.Certè etiam si ex fructibus agri debet solui certa pars fisco,intelligitur non deductis impensis,quemadmodum nec in decima soluenda ecclesię.Et idem videtur voluisse,licèt à plerisq; in contrariam sententiam allegetur,Bal.in.d.l.si à domino.§.vl.Et hoc quoq; expressim voluit Matthe.Afflic.in consti.Siciliæ,incip.quanto,in.9.quæsti.& iterum in deci.Neapo.252.magnificis,col.4.versi. item vbi datur.Et facit pro ijs argumentum ab æquiparatis,vt scilicet dispositum in vno habeat locum & in alio,glos.vt communiter allegatur in.l.si quis seruo,in fi.C.de furt.sed melior est glo.etiam loquens in pœnalibus,in.c.si postquam.§.vlt.in verbo,prouisione,& ibi Domi.de elec.li.6.cum si.Sed ita,vt non omiserim,id quoq; procedere in correctorijs ex sentẽtia Bar.in authen.sed cùm testator,col.2.C.ad leg.Falci.& in.l.Marcellus,in prin.ff.ad Trebel.& Iason.qui alia quædam affert,con.133.in casu ad me transmisso,col.pe.versi.secũda regula,lib.j.qbus adde gl.Zenze.in extraua.Io.22.incip.ad onus,in verbo,electis.

Quid si fisco solui debet certa pars fructuum.

Argumẽtũ ab æquiparatis.uide nu.seq.

12 ¶Verùm huius contrarium,vt scilicet fisco sint deducendæ impẽsæ,tenet idem Bal.vbiq; sibi contrarius,in.d.l.j.col.j.versicu.modò accidit.C.de fructib.ac lit.expen.vbi refert ita Bar.consuluisse.idem Bal Ange.Imo.Rapha.Co.Ro.Alex.Franc.Are.Soci.& Iason in.d.l. fructus.ff.sol.matri.Fely.in.d.c.ad nostram,le.j.col.2.de iureiu.Neq; enim(inquiunt)eadẽ est vtriusq; ratio,quia vt dicitur in.d.c.tua nobis,decima est tributum animarũ egẽtium, ideo est super omnia fauorabilis.l.sancimus.C.de sacro.eccl.Id autem quod fisco debetur ex fructibus agrorum,est tanquam gabella quædam,quæ contrà odiosa est,vt per Bar.in.l. si pupillus.§.vlti.ff.ad leg.Falcid.Ideo non debet sumi argumentum de vno ad alterum,vt etiam de æquiparatis voluit glo.no.in.c.præsenti,in glo.j.de senten.excom.eo.li.6.vbi Domi.col.2.versi.nota bene.dicit eam bene no.ad limitationem glo.in.d.c.si postquam,quo etiam in loco ipse Domi.idem dicit.Præsertim verò in hoc casu,in quo æquiparatio,quę fit de ecclesia & fisco,habet multas differẽtias,vt apud illos,maximè verò Alex.in.d.l.fructus,videre poteris.

De eodem.

13 ¶Ego verò arbitror,& in ecclesia quoq; præterquàm in illo casu speciali decimarum,impensas esse deducendas ex fructibus.nam tex.& glo.in.d.c.grauis,extra de resti.spolia.qui statuunt huiusmodi deductionem fieri,loquuntur nuncupatim in fructibus ecclesiæ restituendis.Ex quo etiam pręter ea quæ diximus in præcedenti vers.planissimè liquet falsam esse priorem illam.Saly.& Pau.Cast.op.in.d.l.fructus.Quanquam Socy.ibi.col.j.ita de ea re loquitur,vt videatur generaliter velle,ex fructibus,qui debentur ecclesiæ vel alteri piæ caussę ex dispositione hominis siue legis,non deducendas esse impensas.In qua re toto cœlo,quod dicitur,errat vt vides.Et quòd speciale sit in decimis,voluit etiam glo.in.d.c.pastoralis,in verbo credimus,& ibi doct.post eam,de deci.

Quid ĩ fructibus restituendis ecclesiæ.

14 QVOD AVTEM diximus,non deduci impensas ex decima ecclesiæ.Intellige primò secũdùm ea quæ diximus,in decima reali.Aliud enim est in decima personali,quę scilicèt soluitur ex aliqua negociatione.nam ex ea deducuntur impensę,vt cauetur in.d.c.pastoralis. & ibi Inno.& alij,extra de deci.glo.Alber.Bal.& Ange.in.d.l.si à domino.§.vlti.ff.de peti. hæred.Bal.in.d.l.j.col.j.& ibi quoq; Ange.in fi.C.de fruct.& lit.expen.vbi rationem addit Bald.ipse,quia decimæ reales percipiuntur dei beneficio,sed personales hominis ingenio: quamuis totum procedat à deo,tãquam à prima caussa & radice omnium entium,vt etiã probatur in.d.c.tua nobis,de deci.Sed & alias huius rei rationes videbis apud glo.& doct. in.d.c.pastoralis.& Soci.in.d.l.fructus,col.j.

Quid ĩ fructibus decimæ personalis.

15 ¶Intellige secundò,quod diximus non deducendas esse impensas ex decima prędiali,procedere præterquam in ea,quæ Papæ debetur:nam ex ea deducuntur,per constitutionem Ioannis vigesimi secundi,incip.suscepti regiminis,pro vt retulit glos.in cle.2.in verbo,taxationẽ,& ibi cæteri post eam,de deci.& Anto.in.d.c.cùm homines,extra eo.tit.& Fran. Are.in.d.l.fructus,col.3.ff.sol.matri.& Matthe.Afflic.in.d.constitu.Siciliæ incip.quanto. Sed illa constitutio,vt habetur in nostris codicibus,qui vulgo circunferuntur,nihil omnino loquitur de detrahendis vel non detrahendis impensis,nec de decima quoq; debita Papæ,sed de alia quadam specie decimæ,quæ illic iubetur dari vice ac loco nescio quorundã annal iũ & Zenz.ibi,in verbo,alijs ecclesiæ oneribus,disputat an in ea deducenda sint onera & alia huiuscemodi,vt ibi videre poteris.

Quid in decima prædiali debita Papæ.

16 FALLIT SECVNDO PRINCIPALITER quod dictum est impensas esse deducendas ex fructibus,vt scilicèt non procedat in legato fructuum,quòd omnino esset inutile,si deducerentur impensæ:tunc enim non deducuntur,per tex.in.l.qui concubinam.§.qui hortos,

Quid in legato fructuum.

iuncta glo.no.ibi,qui id sciēter declarat.ff.de leg.3.& hoc quoq; intelligit Bar.in.l.his verbis.§.vl.eo.tit.Fran.Are.& Iason in d.l.fructus.Et hoc quidem,vt id illis addam,fulcitur ex regula illa generali,qua omnes dispositiones ita interpretari & intelligere debemus,ne sint inutiles,superuacuæ,inefficaces,vt latè tractabimus in nostro tracta.cui titulum nuncupauimus,nihil frustra.

17 FALLIT TERTIO,vbi ita cautum esset,vt de qualibet corbe frumenti ex illo agro collecti tantùm soluatur nomine gabellę:vel si dicatur,dono tibi decem corbes frumēti ex eo fundo,aut alijs similibus verbis,expressa scilicèt certa & determinata quantitate,aut mensura. Tunc enim non deducuntur impensæ,per.l.si debitor.§.verisimile,cum ibi not.ff.de contra.empt.& no.per Bar.& alios in l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbo.obliga.Ita enim voluit ipse Bar.Bal.Imo.Alex.Franci.Are.Soci.& cōmuniter omnes in.d.l.fructus. Bal.in d.l.j.col.3.C.de fructi.& lit.expen.& ibi Alex.aut quisquis est in addi.illius.Imo.in l.sed si hoc.§.cuidam.ff.de condi.& demon.Panor.in.d.c.pastoralis,col.vlti.extra de deci. Flori.in.l.videamus.ff.de vsur.Firmi in tract.gabel.in.2.pte.8.partis prin.in.5.quæst.Estq; optima huius ratio.nam impensæ non possunt minuere quod certum est & determinatū. l.meritò.§.à me.ff.de lega.2.& facit.l.quod dicitur.ff.de impen.in re dota.fac.Quanquam Ro.in.d.l.fructus,huic sententiæ omnino non accedit,propter glos.in.l.si quis argentum. §.j.C.de donat.Cui tamen respondet Alex.ibi col.3.& in addi.Bald.si is est,in.d.l.j.de fructi.& lit.expen.

Quid de fructibus certæ mēsuræ, aut quantitatis.

18 FALLIT QVARTO,quando nominantur fructus iam pendentes siue extātes,videlicèt si quis donat omnes fructus,qui sunt in tali agro meo,siue fructus huius anni talis agri mei. Tunc enim debent intelligi integri,vt nunc sunt & sine deductione siue detractiōe expensarum.l.si pendentes,in prin.&.l.quoties.§.si colono.ff.de vsufru.&.l.vlt.§.pe.ff.de his quę in frau.credi.& voluerūt Bar.Bal.& alij in.d.l.fructus,sol.matri.& Bal.in.d.l.j.col.3.& ibi Pau.Ca.in fi.de fructi.& liti.expen.Panor.in.d.c.pastoralis,col.vl.Flori.in d.l.videamus. ff.de vsur.Matthe.Afflic.in.d.constitutione incip.quanto.Steph.Bertran.cons.255.visis petitionibus,col.j.lib.j.

Quid cum quæritur de fructibus pēdentibus.

19 FALLIT QVINTO,cùm dominus locat aut aliter dat fundum colendum ea lege,vt certam aliquam portionem fructuum accipiat:tunc enim debet habere eam partem integrā, & sine deductione impensarum culturæ,& colligendorum fructuum:tanquam scilicèt colonus ponat impensas & operas pro reliquis partibus,quæ sibi ex fructibus agri alieni remanent,ar.l.si cum duobus.§.si in coeūda.ff.pro Soci.& est tex.expressus in d.c.tua nobis, de deci.vbi & hoc no.Inno.Hosti.Io.And.qui hoc dicit obseruari de generali consuetudine.Cardi.Flor.& Panor.in.3.no.& idem Hosti.& Panor.in.d.c.pastoralis,eo.ti.Iaco.Are. Alberi.Bar.Bal.& omnes propè in.d.l.fructus.ff.solu.matri.qui & hoc dicunt obtinere de cōmuni vsu & consuetudine.Cy.post Iac.Are.in.l.j.in fi.& ibi quoq; Bal.in.7.quęsti.C.pro socio.Io.And.in addi.Specul.tit.de locat.§.postquam,versi.quid si tibi locaui fundum.Iaco.Bu.Bar.Bal.& alij in.d.l.j.C.de fructi.& lit.expen.Alberi.& Bald.in.d.l.si à domino.§. vlti.ff.de peti.hæredi.Corne.con.289.videtur in hac,post prin.& iterū col.3.versi.& hinc est quòd colonus,lib.j.& Matthe.Afflic.in.d.consti.quantò,& in.d.deci.Neapo.252.col.4. versi.propterea dicit.& Steph.Bertran.d.con.255.col.j.numero.4.li.j.

Quid cum fundus ita datur,ut dominus certā portionem fructuū accipiat.

20 ¶Et hanc quidem fallētiam (vt nostri appellant)huc priuatim separatimq; asscribere voluimus,vt res esset notior & apertior omnibus.Quamuis Panor.in.d.c.pastoralis,eam cōfundat,misceatq; cum eo quod suprà diximus in decima prædiali,in prima fal.& cùm eo quoq; quod diximus in.3.fallan.tanquam scilicèt hæc omnia ex eodem veluti fonte oriantur.Cui tamen in hac re non omnino assentitur Iason in.d.l.fructus,in fi.ff.sol.matri.Sed satis mihi est hanc rem lectoribus obuiam atq; expositam exhibere,relicta illa non admodum vtili(ni fallor)disputatione.

21 FALLIT SEXTO,vt scilicèt fiat expensarum deductio in fructibus,nisi quis huiusmodi expensas faciendo delinqueret,vt si fructus immaturos decerpserit.Nan tunc non vtitur illo beneficio deductionis impensarum,nec repetitionis earum.l.si seruus seruum.§.si oliuam.ff.ad leg.Aquil.& ita generaliter voluit Flori.in.l.fundus.ff.com.diuid.vbi & ad hoc allegat.l.si fundi.ff.de rei.vendi.qui nihil mihi ad hoc facere videtur.Et fortè non habet locum,nisi in casu.d.§ oliuam,cùm videlicèt decerpti sunt fructus immaturi.Nam & prędo etiam has impensas deducit,vt suprà diximus ex tex.in.d.l.si à domino.§.vlti.ff.de rei vendic.Et frudator ex.d.l.ait prętor.§.per hanc.ff.de his quæ in frau.credi.Sed & quod de

Quid si qs delinquat faciendo expensas.

fructibus immaturis dictum est, intelligi debet secundùm.l.in fructu, quę est pe.ff.de vsufr. lega.& in.l.si absente.§.syluam, & ibi glo.ff.de vsufruc.& dicemus infrà titu.seq.qui est de retractu conuentionali.§.5.in verbo, pro rata temporis, quæ est glossa. 4.numero.15.illud quoq; quæri.

22 FALLIT SEPTIMO, si quis venderet dimidiam aut aliam certam portionem fructuum. Nam is non deducet expensas, cùm homines ita vulgò dicant, hoc anno tantum fructuum percepi, nec vulgari modo expensas detrahunt, cui quidem vulgari modo standum est.l. cùm de lanionis.§.asinam.ff.de fund.instruc.&.l.anniculus.ff.de verborum significati. Ita voluit Bal.in dicta.l.prima, columna prima.C.de fructi.& lit.expen. Et id dicit generale, cùm nomen fructuum apponitur ab homine in contractu. Quæ verba sunt Iacob. Arena. in dicta.l.fructus.ff.solu.matrimo.& Franc.Pisa.vt refert idem Bal.in dicta.l.si à domino ff.de petitione hæreditatis.& idem quoq; sequitur Saly.in dicta.l.prima post principium, & Panormi.in.d.c.pastoralis, ad fi.de deci.& Matthe.Afflic.in.d.constitu.quanto. Sed tu hic omnino vide recentiores super hoc, in.d.l.fructus. *Quid ĩ uenditiõe certæ portiõis fructuum.*

23 FALLIT OCTAVO, cùm fructus alteri non debent restitui, sed tantùm aliquid præcipitur solui, verbi gratia. Statuto cauetur, vt omnium fructuum ex prædijs collectorum soluantur sex denarij pro libra. Nam tunc non deducentur impensæ, vt dicit Salyc.in dicta l.prima, colum.2.versi.item quæro pone quòd statuto.C.de fructi.& lit.expen. Nam quòd leges (inquit) dicunt, impensas esse deducendas ex fructibus, loquũtur cùm fructus sunt alteri restituendi. In hoc autem casu aliud est, in quo fructus ipsi ęstimantur, & pro libra sex denarij soluuntur, vnde à verbis statuti non est discedendũ, quę consyderant tantùm quantitatem perceptorum. Licèt (vt subdit) Bal.ibi sentiat contrarium. Et facit quod tradit Angel.in dicta.l.fructus, in fi.ff.solu.matrimo.& Fabia à monte.S.Sabi.in tracta.de emptio. & venditio.in.5.quæstio.principa.colum.4.versicu.quid autem veniat, ibi; aut simpliciter de qualibet.& Caro.Molendi.in consue.Parisien.titu.primo.§.24.in prima quæstio.in fi. *Quid si qd iubeatur solui ex fructibus.*

24 SED PRAETER EA QVAE dicta sunt. Primo quæri potest, Quid de sumptibus & impensis non illis quidem quę factę sunt caussa quærendorũ colligendorũq; fructuum, de quibus suprà diximus, sed quæ ad perpetuam rei vtilitatem pertinent. An & eæ deduci debent ex fructibus, vt illæ aliæ. Bal.in dicta.l.prima, colum.prima, versi.quod dixi.C.de fruct.& lit. expen.dicit has expensas non minuere fructus, sed ob eas competere rei retentionem, donec solutæ fuerint, per.l.planè.ff.de petit.hæredita. At idem in.l.in insulam.§.fructus, qui est.j.ff.solu.matrimo.tradit & has quoq; impensas compensari cum fructibus, per.l.sumptus.ff.de rei vẽdica.& no.in.l.in fundo.ff.eo.titu. Tu autem hic vide text.in.l.vel si vitis. §.primo, &.l.quod dicitur, la.j.ff.de impens.in re dota.fact. & ipsum Bald.in.l.diuortio.§. impendia.ff.solu.matri. Sed & de his dicemus infrà titu.seq.§.7.eodemq; vlti.nam ille.§. de his specialiter loquitur. *Quid de impẽsis factis ad perpetuã rei utilitatem.*

25 SECVNDO QVAERO, quid de impensis factis pro custodia agri, domus, aut castri, ne scilicet ab hostibus capiãtur, néue à furibus diripiãtur. an & hæ deduci debent. De qua re non longius tractabo, sed tantùm vide tex.& Bart.in.l.cũ quæreretur.§.prædijs, & ibi omnino Alex.in addi.ipsius Bar.ff.de leg.3.& tex.in.l.quod dicitur impensas, quæ est pe.& ibi etiã Bar.ff.de impen.in re dot.fac.& tex.in.l.si ita.§.vlti.ff.de fun.instr.& in.d.l.diuortio.§.impendia, & ibi Imo.Raph.Co.Pau.Ca.Alex.Fran.Are.& Iaso.ff.sol.matri.Bal.in.d.l.j.col.2. versi.quæro nũquid expensæ, & iterũ col.vl.versi.quæro nũquid sumptus.C.de fruct.& lit. expen.& con.303.ad euidentiam, col.j.li.j.Imo.Rapha.Co.Pau.Ca.Floria.Angel.Perigl.& Iason.in.l.sumptus, quam nõnulli legunt cum.l.domos.ff.de leg.j.Raph.Co.con.19.quidã nobilis.Pau.Ca.& Fran.Are.in.d.l.fructus.ff.sol.mat.Ro.sing.332.malæ fidei possessor potest.& Barb.con.56.omnipotentissimi, col.4.li.4. Has autẽ esse necessarias aut certè vtiles suo nos exẽplo docuit bonus ille paterfa.qui Matthæi.21.& Marci.12.posteaquam vineam plantauit, in ea continuò turrim ædificauit.qua enim alia de caussa id egit, nisi illius custodiendæ gratia, vt scilicet ea hostes furesq; arceret? *Quid de impẽsis factis pro custodia agri.*

26 TERTIO QVAERO, quid si emi boues pro cultura fundi mihi vẽditi, quos casu quodam amisi, vtrùm in restitutione fructuum potero eos deducere. Baldus in dicta.l.prima.C.de fructibus & litium expen.negat deducendos: quia iste sumptus non est factus in re ipsa, argumen.l.damnum.ff.loca.quod dictum pro pulchro commendat & sequitur Franc.Cre. not.133.tu scis quòd fructus, & pro singu.Catel.Cote.memor.incipi.fructus, vbi tamen de hoc dubitat, vt ibi videre poteris. Tamen pro Bald.facit text.in.l.prima.§.in necessarijs, *Quid de bobus emptis pro cultura agri & postea casu amissis.*

& in dicta.l.quod dicitur,la.j.ff.de impens.in re dotal.fact.vbidicitur,eas demum impensas dotem minuere,quæ in dotem factæ sunt:cæterùm si extrinsecus,non habent in se reputationem.

27 QVARTO QVAERO,quid veniat appellatiõe fructuum.Super quo vide tex.in.l.qui fundum.§.vlti.ff.de contrahen.emptio.& in.d.l.diuortio.§.si fundum,& ibi docto.præsertim Alex.colum.pe.ff.solu.matri.& in.l.pe.& ibi Bar.ff.de vsufruc.lega.& in.l.venationem,& in.l.in pecudũ.ff.de vsur.Inno.in.c.in literis,colum.j.de restitu.spolia.& in rub.de re iudic. post medium,ibi,nomine autem fructuum.Ioan.And.in.c.j.col.j.eo.titu.Specul.tit.de deci.§.j.versic.vltimò quæritur,qui est pe.& tit.de loca.§.j.colum.vlti.versi.illud autem quæritur.& in tit.de hæret.ad fi.Archi.in.c.ecclesias,colum.vlti.13.q.j.Zenz.in extrauag.Ioan. 22.incip.suscepti regiminis,in verbo,fructus,vbi etiam docet,quid intersit inter fructus& obuentiones.Bar.in.l.vlti.ff.solu.matri.& in.l.ex diuerso,colum.j.ff.de rei vendica.& in.l. cùm in plures,circa mediũ.ff.loca.& in.l.quædam.§.nihil,& ibi Ange.& Alex.ff.de eden. Bal.in.d.l.j.col.3.vers.extra no.C.de fruct.& lit.expen.& in.l.pro oneribus,& iterum in.l. vbi adhuc,col.pe.C.de iure dot.& in.l.traditio,ad fi.C.de act.emp.& in.c.j.§.his consequẽter,in fi.titu.hic finit lex Corra.& in.c.cùm.M.Ferra.colum.2.versi.no.quòd nomine fructuum,extra de constit.Panor.in.c.pastoralis,in fi.de deci.& in.c.salubriter,ad finẽ.& ibi Barb.de vsur.Ro.consil.70.visis themate & quæstione,col.pe.versi.secũdò quia probatum est.Alex.& Iaso.in.d.l.diuortio,in prin.illum quidem col.9.versi in glos.in verbo,quarta, hunc autem,colum.2.ff.solu.matri.Alex.cons.181.in caussa & lite vertente coram arbitris, colum.pe.& vlti.lib.2.& cons.109.viso processu,ad fi.lib.4.Io.Ferra.in titu.forma libel.in actio.real.in verbo,simul cum fructibus,in fi.& nouissimè Chasse.titu.des droictz appartenans a gens mariez.§.17.in verbo,& faire les fruictz siens,col.2.versi.& similiter.

Fructus appellatione quid ueniat

28 QVINTO QVAERO,vtrùm hîc sint restituendi fructus nõ modò percepti,sed & qui percipi potuissent aut à possessore,aut ab eo,cui restituendi sunt.intelliges ex scriptis à glo.Alberi.& alijs in.l.si fundum.C.de rei vendica.& glo.vl.in.c.cùm caussa,& ibi Hosti.Io.Andre.& Panor.de offic.deleg.D.à Rota deci.597.si spoliatus in antiquis.& Bernar.Bisguet. in deci.ipsius Rotæ titu.de restitu.spolia.c.11.an in condictione. Bar.Bal.Saly.& alijs in.l. domum.C.de rei vendica.Bart.& alijs in.l.fructus.ff.eodem quoq; titu.& in.l.si nauis.§.j. eodem item titu.& Bar.in.l.apud Iulianum.§.fructus,& ibi Saly.Ange.Raph.Floria.Imo. Pau.Cast.Alex.Fran.Are.& Iaso.ff.de lega.j.Bar.& alijs in.l.2.C.de fruct.& lit.expen.Ange.in.l.si nauis,in fi.ff.de rei vendic.& consi.308.portio hæreditatis.Anto.& alijs in.c.grauis,de restitu.spolia.Imo.consi.73.in casu proposito,in fi.Ro.sing.335.malæ fidei possessor tenetur,& iterum.341.tu scis quòd malæ fidei.Mathesi.no.160.nota quòd malę fidei possessor.& Fran.Cre.singu.134 tu scis quòd titulus.Fran.Are.con.17.consyderatis,colum.antepe.versi.de parte autem Nicolai.Cano.post glo.in.c.cùm cõtra,extra de pigno.Barb.consi.80.illud,colum.7.versi.capio tertium,lib.3.Fran. Curt. Senior consi.72.princeps, col.j. & seq. & vide text.in.l.sed & si.§.sed fructus.ff.de peti.hæredi.

Fructus percipiendi,necdum percepti an sint restituendi.

29 SEXTO QVAERO,quid si è diuerso emptor percepit ex fundo vberiores fructus ob ipsius artificium & industriam in his rebus singularem,quos consanguineus ipse retrahens non fuisset percepturus,si fundum ipsum possedisset.An & hos quoque emptor restituet.Vide Bald.& Ange.par nobile fratrum,in.l.cæterùm.ff.de rei vendic.& eundem Baldum.in.l.si traditio,columna vlti.in.10.quæstione.C.de actio.empt.Saly.in.l.post perfectam,in fi.eo. titu.Bar.in.l.ratio.§.primo.ff.eodem titulo.Roma.dicto singu.335 malæ fidei possessor tenetur.Ex his enim facilè intelliges quid in nostro hoc casu dicendum sit.Sed vt interim non omittas textum in.l.cùm hæreditas.ff.de petitio.hæreditatis.& in.l.cùm autem.§.vltimo.ff.de ædili.edic.

Quid si emptor sua industria fructus uberiores percepit.

30 SEPTIMO QVAERO,An & emptor,à quo retrahitur,possit repetere aut deducere nõ tantùm sumptus & impensas à se factas gratia colligendorum fructuum,de quibus suprà in principio,latè diximus,sed etiam precium operarum suarum.Et id quidem propè sine dubio est,quando & malæ fidei possessor id quoq; imputet & repetat,ex sententia Baldi & Salyce.in.l.si quis sciens.C.de rei vendicatione,vbi tamen Bald.dicit nullam eius rei esse legem expressam,cuius meminerit.& Pau.Cast.qui id dicit no.in dicta.l.diuortio.§.impendia,columna.2.ff.soluto matrimo.Et vide Baldum.in.l. æde, colum.3.versic.sed nunquid colonus.C.de locato,vbi dicit colonũ,qui propter non solutam pensionem expellitur maturis fructibus,huiusmodi operarum suarum precium repetere.

An emptor etiam precium operarum suarum possit imputare.

31 OCTAVO QVAERO,quid ſi ipſe emptor fructus integros reſtituit ſine deductiõe impenſarum & operarum collatarum gratia ipſorum fructuum,an eaſdem poterit poſteà repetere,vide glo.in.l.qui exceptionem.§.j.in verbo,condici,& ibi doct.ff.de condi.indebi.Pet. Dy.Cy.Bal.& Saly.in.d.l.ſi quis ſciens.C.de rei vendic.& quæ dicemus infra titu.ſeq.§.7. glo.j.numero.7.quarto declara,ex quibus cognoſces,quid hic dicendum ſit.

Si emptor fructus integros reſtituit,an poſtea poterit ĩpenſas repetere.

DEPVYS LA LITISCONTESTATION. GLO. 2.

1 APVD MVLTOS controuerſia eſt,quando & quomodo fiat litiſcõteſtatio,alijs dicentibus fieri per petitionem& reſponſionem negatiuam,alijs & per affirmatiuam quoq;,vt ſcilicet cùm reus fatetur:alijs deniq; etiam per dubitatiuam.Quam rem aliter non ducimus ſpeciatim tractandam,contenti,vt ſæpe aliàs,ſedes huius diſſertationis præcipuas deſignare.De hac re igitur multa per glo.in.c.dudum,in verbo,reſponſionem,extra de elec.doct.in.l.j.C.de litiſcon.& in c.j.extra eo.titu.Specul.eodem quoq; titu.§.nunc dicam,ferê per totum,& ibi etiam Ioan. Andr.Dominos Rot.deci.12.ſi pars rea,in nouis.Cy.in.l.2.in.4.quæſtio.C.de iura.calum. Bar.& Bal.in.l.quòd ſi dubitetur.ff.de acquir.hæred.Bar.& alios in.l.ſi domus.§.in pecunia.ff.de lega.j.Bal.in.l.ſi reus paratus,in vtraq; lect.& ibi quoq; Paul.Caſt.ff.de procurat. Maria.Soci.in tractatu,quem priuatim fecit de litis conteſtatio.in prin.Corne.conſi.332. licèt plerunq;,per totum,lib.j.Geor.Nat.in repe.cle.ſæpe,in prin.in gloſ.ſuper verbo,litis conteſt.quæ eſt in col.81.& ſeq.de verbo.ſignifi.

Litiſcõteſtatio quando & quomodo fit.

2 ¶ Vnum tamẽ hoc potiſſimum loco impingam ab inſtituto nil prorſus diſſentaneũ,quod ſcribit Feſtus Pompeius vir antiquitatis peritiſſimus,li.3.non ſemel.Cõteſtationem hinc dici,quoniam ordinato iudicio vtraq; pars dicere ſolebat.Teſtes eſtote.Quæ res mirum in modum fauet eorum partibus,qui negant conteſtationem fieri per confeſſionem:quòd tũc nullis ſit opus teſtibus,vel eorum teſtimonio,qui apud diuum Mattheum.c.26.clamabant,quid adhuc egemus teſtibus?ſiue vt ſcribitur apud Diuũ Lucam.c.22.quid adhuc deſyderamus teſtimonium?Nam & ſi verum huius vocabuli etymum tradit Pompeius.Conteſtatio tantùm fieri dicitur,cùm propter partium controuerſiam opus eſt teſtibus,qui negotium dirimant.Ex quo & conteſtari eſt teſtes ciere,vocare,nominare.Tullius in actione ſexta in Verrem.Syracuſis flens ac deos homineſq; conteſtans clamare cœpit.Et in oratione pro.L.Flacco.Cùm ego te Flacce cœlum noctemq; conteſtans flens flentem obteſtabar.Quod & teſtari etiam ſimpliciter dicitur.Idem Tullius in oratione pro Cecinna.Ego omnes homines deoſq; teſtor.Virgilius lib.2.Aeneidos.

Conteſtatio unde dicitur.

Conteſtari quid ſit.

Teſtari.

Vos æterni ignes,& non violabile veſtrum
Teſtor numen. Et lib.3.
Per ſydera teſtor. Et lib.4.
Teſtor chara deos. Et paulò poſt.
Teſtatur moritura deos. Et Portius Latro in ſua aduerſus Catilinam declamatione.Teſtor noctem ipſam impiarum molitionum tuarum conſciam ac teſtem &c.Et Hieronymus in vita Pauli Eremitæ.Quod ne cui impoſſibile videatur,diuum Ieſum Chriſtum teſtor & ſanctos angelos,&c.In qua etiam ſignificatione Tullius teſtificandi verbo vſus in epiſtola ad Atticũ lib.10.Nam deos(ait)homineſq; amicitiamq; noſtram teſtificor.

Teſtificari

3 EX EO AVTEM quod noſtra conſuetudo dicit conſanguineũ,ſi obtineat,& fructus quoq; à lite conteſtata obtinere.Satis declaratur fructus præcedẽtes emptoris manere,nec eos reſtituere debere:nam & interim ſcilicet durãte tempore retractus eſt rei dominus,vt diximus ſuprà eo.tit.§.12.in glo.j.in prin.Nec per huiuſmodi retractum vẽditio retrahitur, vt ex tunc,vt noſtri loquũtur,ſcilicet ex tempore venditionis,ſed vt ex nũc,id eſt ex tempore ipſius retractus:quia cùm facultas ipſius dependeat ex mera voluntate conſanguinei non retrotrahitur.l.vlti.ff.quæ res pigno.obli.poſ.&.l.j.in fi.ff.qui poti.in pig.habe.Et ita voluit expreſſim Alberi.in.j.parte ſtatutorũ,quæſti.97.ſed nũquid proximior.& Pau.Ca. con.74.in cauſſa mota per dominam Dorotheã,col.j.li.2.& Geral.Bagoil.in ſua diſpu.retractus,per multas ratiões,quas illic allegat,& ad alias reſpõdet,quę videbãtur innuere cõtrariũ,vt ibi videre poteris.neq; enim diutius immorari volumus in re nõ admodũ ambigua.qñ & id copioſiſſimè tractauit.Io.Igne.in repet.l.dudũ,col.26.nume.41.verſi.ſed circa

Emptor à quo retrahitur,an reddat fructus ante perceptos.

præcedentia,cum multis seq.C.de contrah.emptio.Et id quoq; è Theologis tenuit Ioan. Gerson in tractatu de contractibus parte.j.consyder.17.

4 ET HAEC QVIDEM de tẽpore ante retractum siue litem,quæ super hoc mouetur.Nam de sequenti posset dubitari.an emptor debeat fructus restituere,vel à tempore oblationis, vel citationis,vel litis contestationis.De quo nominatim disserit Pet.à bella Perti.in.l.vinum.ff.si cer.peta.vbi tandem concludit,fructus non restituendos,nisi à tempore litis contestatæ.& hoc sequi videtur Alberic.quo loco suprà citauimus,vbi & hoc in vtranq; partem disputat,ibi vide,nam cùm nostra consuetudo id apertè definiat,non est opus hic diutius immorari.Sed tu tamen in hoc quoq; vide Ioan.Fab.qui post Iac.Ra.istud expressim voluit,in.§.actionum autem quædam,columna.2.versicu.& ista faciunt,institu.de actionib.Oldrad.in.l.vltima.C.in quibus caussis,in integr.restitu.non est neces.Guid.Pap.consil.257.cauetur de consuetudine,columna.2.versicu.sed nonne in casu proposito.& latissimè Igne.in dicta.l.dudum,vbi nuper citauimus.& Bohe.titu.de retraict.§.4.colum.2.versicu.sed quid an emptor.Super hoc autem variæ sunt Galliæ consuetudines,vt videre licet apud Meldenses.c.86.Melodunenses.c.46.Senonenses.c.31.Trecẽses.c.151.&.c.166.Ambianenses.c.47.Andegauenses.c.380.Borbonienses.c.482. Blesenses.c.198. Angolismenses.c.66.vbi eadem omnino est consuetudo,quæ hic apud nos est.Rochelenses.c.36.vbi & eadem est.Artesienses.c.87.Lorrienses in præfectura Montargij,hoc titu.§.21.Valesienses hoc titu.§.7.qui est omnium.88.Laudunenses & alios Viromandienses huius quoq; titu. §.20.qui est.94.totius.3.partis.

Emptor an reddet fructus à tempore oblationis, citationis, litis contestationis.

Cõsuetudines de carẽ

5 SED HIC QVAERITVR,quid si emptor de huiusmodi retractu in ius vocatus omnibus modis subterfugit,ne lis contestetur,vel euocatus ad edictum non respondet,aut alio modo moram facit litiscontestationi,fortè vt interim lucretur fructus.Dic quòd huiusmodi fuga,cunctatio,mora,dilatio,contumacia, frustratio habebitur pro litiscontestatione,& operabitur eosdem effectus,quos ipsa contestatio.l.si eum.§.qui iniuriarum,& ibi Alberi. columna prima,& Baldus qui negat alibi reperiri,Fulgosi.Roma.Alexand.Ludo.Bol.qui dicit eum textum singu.in.2.interpre.& Iason.ff.si quis cautio.&.l.electio.§.si is quem,iuncta glos.vltima.ff.de noxal.&.l.constitutionibus,ibi,quasi lite contestata.ff.de actio.& obligatio.prout illam intelligit glo.ibi,dum allegat dictum.§.qui iniuriarum.& Ioan.Fab.in §.pœnales,colum.prima.Institu.de diuer.& tempora.præscript.& text.quoq; in.l.sed ad eos.ff.ex quibus caussis maio.& in.l.2.C.vbi in rem actio,vbi ad interrumpẽdam præscriptionem paria sunt litem esse contestatam,& quòd non possit contestari propter partis contumaciam.

Quid si emptor subterfugit, ne lis cõtestetur.

Fugã pro contestatiõe litis haberi.

6 ¶Et generaliter hanc moratoriam rei cunctationem,aut contumaciã haberi pro lite contestata,voluerunt præter iam allegatos Inno.in.c.statuimus,colum.vlti.in verbo,absentia, extra de elect.Iaco.Are.in.l.prima.ff.de vent.inspic.Cy.& Bal.in.l.scire oportet.§.sufficit. ff.de excusa.tuto.idem Cy.post Pet.in.l.sicut,in.4.oppo.& ibi Alberi.numero.3.C.de præscrip.30.vel.40.annorum.Bart.in.l.j.ad finem princi.ff.de priua.delict.Bal.in.l.more.C.de rei vendicatione,vbi & ad hoc dicit singu.dictũ.§.qui iniuriarum.idem Bald.in.l.prima, columna penulti.versicu.quæro nunquid actiones,& ibi quoq; Ioan.Fab.in princip.C.ex delic.defunct.ipse Bal.in.l.magnam,ad finem.C.de contrahen.& commit.stipula.& in repe.l.& si post tres,columna.4.versicu.sed contra istud opponitur.ff.si quis cautio.& in.l.vlti.in princip.post medium,versic.vnum est tamen,& ibi Alexan.columna.3.in duobus locis,& Iason colum.vlti.ff.de eo.per quem fact.erit,vbi etiam ipse Bal.dicit singu.tex.in dicto.§.qui iniuriarum,& idem Bald.in.c.quoniam contra falsam,colum.6.versicu.& scias quod litis contestatio,extra de proba.Angel.Imo.Roma.& Alexand.colum.3.in.l.si insulam,& ibi quoq; Franc.Ripa.colum.7.numero.34.ff.de verborum obligat.vbi ex hoc dicunt ita impediri moræ purgationem,sicuti per litis contestationem.Floria.in.l.inde Neratius.§.hanc actionem,versicu.item quod dictum est.ff.de lege Aquil.Alexan.consi.100. discussis,post princi.lib.5.Fely.in.c.illud,colum.penulti.versicu.prima conclusio,extra de præscript.Iason in.l.prima,colum.penul.C.quã.libel.princi.datus.Et facit etiam text.in.l. vlt.ff.de procu.& in.l.si finita.§.eleganter,secundùm intellectum Bar.ff.de dam.infe.& in l.& qui data,iuncta glo.in verbo,vel litis.ff.ex quib.cau.maio.vbi absens litis vitandæ caussa,pro præsente est.Et in illam sententiam expressa sunt statuta Florentiæ,& Prati,vt refert Pau.Cast.con.290.visis his quæ supra,col.2.versi.cæterum non comparitio,lib.j.

De eadẽ re

7 ¶Idq; perpetuũ est,vt cùm per aliũ stat quominus quid fiat,id pro facto habeatur,in eius

Factũ cen=

præiudicium.l.ſi ideo §.præſenti,&.l.ſi dictum fuerit.§.ſi præſente.ff.de euictio.&.l in executione.§.vltimo,& ibi no.ff.de verborum obligat.&.l.hæc venditio,&.l.Labeo ſcribit ſi mihi Bibliothecam.ff.de contrahen.emptio.&.l.iure ciuili,&.l.quibus diebus,in princ.& ibi glo.&.l.hæres,&.l.cùm pupillus.ff.de conditio.& demonſtratio.&.l.dedi.§.vlti.& ibi Saly.in j.no.ff.de condi.cau.dat.&.l.2.§.vlti.ff.quorum lega.&.l.vlti.C.de conditio.inſer.&.l.prætor.§.ſi quis paratus,&.§.deinde,&.§.adijcitur.ff.de oper.no.nunci.&.l.prætor ait.§.j.ff.de dam.infec.&.l.cui vſuſfructus.in prin.ff.de vſu & vſufruc.lega.&.l.ſi poſt diem.§.j.ff.quando dies lega.cedit.&.l.j.§.qui ſub conditione.ff.ſi quis omiſ.cau.teſtamen.&.l.j.C.de his quæ ſub modo.&.l.ſtatuliberos.§.j.& alibi ſæpe in eadem.l.& iterum.l.ſeruus.§.j.in prin.ff.de ſtatulibe.&.l.in iure ciuili.ff.de reg.iuris,&.c.cùm ſtat,eo.titu.lib.6.cum multis ſimi.adductis à glo.& doct.in duobus poſtremis locis.Et quod voluit glo.in rub.ff.de con di.& demonſtra.& in.l.qui concubinam.§.vlti.ff.de lega.3.& in.c.vlti.extra de emptio.& venditio.& Bar.in conſi.133.ſtatuto ciuitatis Eugubij.Alberi.in.l.& ſi poſt tres,colū.10.numero.25 ff.ſi quis cautio.Bal.con.112.præmiſſo,col.2.in fi.lib.3.& conſil.219.Pontius,col.2.verſi.hoc ad euidentiam,eo.lib.3.& con.444.quoniam ſubſtantia,poſt mediū,lib.4.Ang.con.349.conſultatio,col.2.Rapha.Co.in.l.ſi marito.§.j.ff.ſol.mat. Pau.Caſt.in.l.iubemus nulli.§.ſanè.C.de ſacro.eccle.Roma.conſi.486.in caſu propoſitæ conſultationis,circa medium.Franci.Areti.conſil.120.in præſenti conſultatione,col.2.Soci.in.l.de diuiſione,col.2.verſi.circa ſecundum.ff.ſolu.matri.& con.170.in præſenti conſultatione,col.5.verſic.prætereà reſpondeo,lib.2.Iaſon in.l.hæc verba,quæ eſt.3.in fi.ff.de lega.j.& conſ.41.in duabus,colum.3.verſi.ſecundò principaliter,lib.3.Philip. Deci.con.639.in occurrenti,col.2.verſi.ſolùm ergo.& doct.vbiq;.Sed vnum non omiſerim à Ro.reſpōſum conſi. 423.quęſtio diſcutienda,col.pe.ſi Papa qui promiſit ſe papatu abdicare,id requiſitus nō fecerit,abdicationem ſiue renunciationem haberi pro facta,per multa ibi allegata,& ſequitur Philip.Deci.in.c.porrecta,col.3.verſi.& hoc confirmatur,extra de confir.vti.vel inut.Nec ſine cauſſa dixi in prin.in eius præiudicium,vt id obiter dicam,quia quo ad tertium,nō id habetur pro impleto.l.ſi oleum,in prin.& ibi Bal.ff.de dol.mal.

fetur ī eius præiudiciū per quem ſtat ne fiat.

Non in alterius.

8 ¶Verùm quod dictum eſt huiuſmodi rei cunctationem moratoriam,ſiue contumaciam haberi pro lite conteſtata in ſuum ipſius præiudicium,vt redeamus ad principale noſtrum propoſitum,intelliges duobus modis,ni fallor,haud contēnendis.Primo quidem,vt procedat,niſi reus ipſe iuſtam habeat cauſſam,vel non veniendi ad iudiciū:vel ſi venerit,ſubterfugiendi,vt nuncupatim voluit Io.Fab.noſter in.d.§.pœnales,Inſtit.de diuer.& tempo.præſcrip.per tex.in.l.ait prætor.§.vlti.ff.ex quib.cau.maio.Et huius quidem rei optima eſt ratio:nempè litem haberi pro conteſtata in odium rei,& vt eius dolus aut certè culpa in hoc puniatur,vt patet ex omnibus iuribus in prin.huius quæſti.allegatis.Ne ſcilicèt quis ex ſuo dolo aut culpa id lucri reportet,vt fructus lucretur,vel pręſcriptio ab eo incępta nō interrumpatur,vel vt ſemper moram purgare poſſit,contra.l.ſed & ſi.§.planè,in fi.ff.ad exhiben.ibi,ne ei ſua calliditas proſit,cum ſi.Igitur ſi nullus eius ſit dolus aut culpa,nihil eſt cur id procedat.

Quid ſi iuſtam cauſſam habeat ſubterfugiēdi.

9 ¶Secundo intellige,ſi modò ceſſante mora aut contumacia aduerſarij lis fuiſſet conteſtata:ſecus ſi non potuiſſet conteſtari,etiam ſi comparuiſſet,nec cunctatus fuiſſet:quia dum reus fruſtratur,differt,cunctatur,moratur,non reſpondet:interim vel iudex abeſt,vel moritur actor,antequam lis potuiſſet conteſtari:aut alia mora iudici contingit,aut aliud impedimentum interuenit,quod impediuiſſet litem ipſam conteſtari,etiam ſi reus ad edictū confeſtim reſpondiſſet,nec tantillum quidem diſtuliſſet:nam tunc lis non habebitur pro conteſtata,argumen.eius quod dicitur in dicta.l.ait prætor.§ vltimo,in fine.ff.ex quibus cauſſis maior.&.l.& in totum.ff.de impen.in re dot.fact.&.l.vltima.§.primo.ff.ad legem Rhodiam.de iactu.&.l.ſi alius.§.eſt & alia.ff.quod vi aut clam.Et quod à noſtris traditur non nocere contumaciam non comparentis,quando ſi comparuiſſet,nihil actum fuiſſet propter abſentiam iudicis.Ita enim voluit Bartho.Brix.quæſti.venerabili.19.quidam citatus,per.l.2.§.vltimo.ff.ſi quis in ius vocan.non ier.& Alberi.in.l.properandum,in principio,columna.4.verſicu.ſed quæro quid ſi actor.C.de iudic.& Pet.Ancar.conſilio.97.in quæſtione.Et idem cùm pars aduerſa etiam non comparuit,vt eſt optimus text.in.c.primo,ibi,venienti reo,& ibi gloſ.Ioan.Andre.Dominic.& alij,de dolo & contuma.& idem Ioannes Andreas in.c.conſuluit,columna.2.de officio delegati.Barto.in.l.ſi finita.§.Iulianus,colum.2.verſic.procedo vlterius,& ibi Alexander colum.8.verſicu.item inquantùm,

Quid ſi lis non fuiſſet conteſtata, etiam ſi nō ſubterfugiſſet.

Quia iudex aberat.

Vel qa aduerſarius non cōparuit.

ff.de dam.infec.Petr.Anca.d.cons.97.ubi id pulchrè ampliat ad casum statuti,de quo ibi loquitur.& in.c.cupientes.§.quòd si per.20.col.j.de elect.lib.6.Alex.con.92.perspectis,colum.pe.versi.pro hoc facit,lib.j.Iason in rubr.ff.de in ius vocan.& in.l.2.ff.de eo per quem fac.erit.& Bertran.con.267.si pactum,in ulti.dubio,lib.3.cum si.

Creditor debet probare se eo loci fuisse, ubi solutio fieri debuit.

10 ¶Cui cōcinit quod tradit Guil.Cu.in.l.item illa,& ibi quoq; Bar.col.2.versi. quæro pone,& Alberi.ad fi.& Rapha.Fulgo.ff.de constit.pecu.quòd si solutio debet fieri Florentiæ die Paschatis,& reus non probat se eo die Florẽtiæ affuisse,ut solueret:nec similiter actor probat se ibi affuisse,ut reciperet,nō est probata mora contra reum ex lapsu eiusdiei,per eum tex.in versi.proinde.&.l.arbiter si calendas.ff.de arbit.& idem voluit ipse Bar.in.l.cùm filius.§.ulti.ad fi.ff.de verbo.oblig.& in.l.continuus.§.cùm ita,circa medium,eo.titu.Signo.con.141.in quæstione vertente inter Obertinum,in multis eius consi.locis.Pet.Anca.in.c.significante,de pigno.Floria.in.l.pecuniæ.§.j.ff.de usur.Alex.consil.172.visis & oportunè,col.2.versi.ad idẽ facit lib.2.& consi.41.visis & optimè discussis,col.2.versi.ad idem facit,lib.4.& consi.90.viso processu,col.ulti.versicu.nec ob.si diceretur,lib.5.& cons.210.ponderatis his,col.1.lib.6.ubi & alios concord.affert.& Philip.Deci.con.566.promisit Antonius post medium.Et facit.l.si & per emptorem.ff.de acti.emp.Et vide quæ diximus suprà.§.9.in glo.ulti.numero.19.verùm Alex.& seq.Et id nuncupatim in casu nostro voluerũt Pau.Cast.Alex.& Iason.in.d.l.eum qui.§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio.Nam & aliàs ubi nō habet locum veritas,nec fictio quoq;.l.qui ad certum.ff.loca.Igitur cùm ob aliud impedimentum lis non potuit verè contestari,nec pro contestata quoq; haberi debuit.

Alia similia.

11 ¶Et id quidem ijs quoq; similibus comprobatur.Nec enim tenetur quis de casu fortuito,quem culpa præcessit,si modò citra eam culpam cōtigisset.Bar.post Guil.Cu.in.l.si ut certo.§.sed interdum.ff.commo.& Bal.consi.145.casus talis est in quodam instrumento,colum.4.versi.præterea cùm quæritur,lib.3.Nec mora debitoris certis casibus ei obest,ut teneatur de interitu rei,si res ita fuisset peritura apud creditorem,ut perijt apud debitorem.de quo in.l.si plures.§.j.ff.deposi.&.l.si is qui,in princ.ff.de iure dot.per glo.Bar.& alios in l.quod te.ff.si cert.pet.glo.in.l.mora,in prin.& ibi latissimè Saly.col.ulti.ff.de usur.& glos.in.l.item si verberatum.§.ulti.ff.de rei vendic.& in.l.nemo rem suam utiliter.§.j.& ibi docto.ff.de verbo.oblig.Hosti.in summa de usur.§.ex quibus caussis,vers.& facit etiam.Cy.in.l.in minorum.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.Bar.in.l.nemo.§.j.ff.de verbo.obliga.Saly.in.l.j.col.j.versi.quæro nunc latius.C.quod met.cau.Paul.Cast.in.l.si mora.ff.solu.matri.Et facit ad hæc omnia quod scribitur in.l.vl.§.j.ff.ad leg.Rhod.de iact.& in.l.is qui.ff.ex quib.cau.maio.& in.l.si pecuniam.§.ulti.ff.de condict.cau.dat.

Non omnis morbus letalis interimit.

12 ¶Nec imputari debet marito qui non adhibuit curam medicandæ uxori laboranti morbo incurabili.Pau.Cast.in.l.si ab hostibus.§.si vir.ff.solu.matri.per tex.in.d.l.& in totum.ff.de impen.in re dot.fact.Quanquam huic non omnino accederem,quoniam nō omnis cui letalis morbus est,moritur,ut probatur ex.l.in ratione,la.j.§.si seruus testamento.ff.ad leg.Falci.& scribit Galenus lib.aphorismorum Hippocratis.6.c.18.ut nec omnis qui mortiferè vulneratus est,moritur.l.j.§.ulti.ff.de Senatusc.Silla.& facit.l.qua actione.§.sed & si quis.ff.ad leg.Aquil.ubi scribitur aliud alij vulnus mortiferum esse solere.Et ut scribit Tullius ad Atticum lib.epistolarum.9.epistola.12.Aegroto dum anima est,spes esse dicitur.quod sumptum est,ni fallor,ex Theocriti Idillio.4.

Aegroto dum aĩa est spes est.

θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε. τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.
ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. Id est,

Fidere Batte decet,melius cras forsan habebis,
Sperandum est viuis,functis spes nulla relicta est.

Et huc hauddubiè alludit illud Virgilij,si is est,in obscœno carmine.
Dum viuis,sperare decet.

Extremis morbis extrema remedia adhibenda.

Et quia etiam nōnunquam morbi vidẽtur letales & incurabiles, qui nō huiuscemodi sunt:ideo in illis non omittenda est cura atq; diligentia:sed eo maior adhibenda,quo maius periculum imminere videtur:ut sicuti extremis morbis extrema remedia adhibẽda sunt,ut iubet Hippocrates lib.aphorismorum primo.c.6.& Tullius lib.officiorum.j.Ita & extrema summaq; & exquisitissima cura & diligentia hisce ægrotis adhibenda.

An de cōsilio vel mãdato teneatur, qui aliàs facturo dedit.

13 ¶Sed ut redeamus,huc quoq; pertinet,quod multi negant,eum teneri ex consilio vel mãdato criminis committendi,qui aliàs id facturo dedit de qua re quia non omnes conueniunt.vide glo.in.l.sæpe.§.item dubitatũ,in verbo cōdici,& ibi Bart.& Alcia.ff.de verbo.

signifi.glo.in.l.non solùm.§.si mandato,versi.Attilicinus,in verbo nolenti,& ibi Bar.col. vlti.& alij.ff.de iniur.& in.l.consilij,& ibi latè doct.præsertim Philip.Deci.ff.de regu.iur. & in.l.j.§.persuadere,in verbo,furtum facturus.ff.de seruo corrup.& in.§.interdum quoq; furti,versi.ope,in glo.vlti.Institu.de obli.quæ ex delic.nascun.& in.c.nuper,in verbo,con silium impendendo,& ibi doct.extra de senten.excommu.Hosti.& Panor.in.c.ex literis, de exces.prælato.Dy.in.c.nullus ex consilio,extra de regu.iuris,lib.6.Paul.Eleaz.in clemē. j.& ibi Imo.col.4.de pœnis.Gandi.in tracta.malefic.tit.de pœnis reorum,numero.36.Alberi.& Bal.in.l.ob hæc verba.ff.de his quæ not.infa.Bald.in.l.j.col.2.& ibi Iaso.colum.4. versicu.non omitto.C.de seruis fugit.& eundem Bal.in.l.data,colum.12.versic.consilium quoq; pœna mortis.C.qui accusa.non pos.& in.l.non ideo minus,colum.pe.in.12.quæsti. C.de accusa.& in.l.obseruare.§.post hæc,in.12.quæsti.ff.de offici.proconsu.& in.c.j.col.4. versic.quid si præstitit,post And.Iser.ibi,titu.quib.mod.feud.amit.& consi.250.in quæstione domini,colum.2.versicu.secundò est videndum,lib.5.Ange.consi.22.pro decisione.Cardi.Flo.in cle.j.in.16.quæstio.& oppo.eiusdem,de foro compe.Saly.in.l.j.col.8.C.de rapto. virgi.Imo.in.c.quærelam,in fi.de elect.Doct.in.c.j.extra de offic.delega.Mathesal.no.97. nota quòd is cuius consilio.Corne.consi.57.egregiè allegatur,colū.2.versicu.& quando est par,lib.4.Ange.Aret.in.§.j.Insti.de mandat.& in tracta.malefi.in verbo,& Sempronium Rodulphi,col.pe.versic.vigesimo secundò quæro,& ibi Augu.Ari.in.addi.Cepola cautel. 65.vidimus quāplures,ad fi.Fely.in.c.sicut dignum,colum.4.versic.not.ibi animum regis, extra de homici.

14 ¶Et hæc quidē puto procedere in casu nostro,tametsi interdum alijs in casibus aliter statuitur:Nam vasalli fuga in bello,licèt non obsit domino,nec ipsius intersit,punitur feudi amissione,vt no.tradit Bal.in.c.j.in prin.col.2.versi.quartò quæritur.& ibi Mart.Laud.co lum.j.versi.quæro si vasallus,Aluaro.col.2.versi.quæro ab extra,Cardi.Alex.col.3.versicu. eiusdem initij,titu.quib.mod.feud.amit.& Fran.Curt.Iunior in tract.feudorum,in.4.parte princi.colum.eiusdem partis.4.versicu.decimò quæro.Sed illud fit in eo casu,tum alijs quibusdā specialibusrationibus,tum ea quòd ea res est perniciosi exempli.l.capitaliū.§.famosos,&.l.si quis aliquid.§.qui abortiōis.ff.de pœnis.Et vt illis id addas,illud potes de huiusmodi fugientibus dici,quòd plus exemplo nocent,quàm peccato.quę sunt verba Ciceronis lib.3.de legibus,vt proinde intelligas,nihil id ad superiores casus pertinere.

Vasalli fuga in bello, licet domino nō obsit priuat feudo.

15 SED QVIA HAEC NOSTRA consuetudo loquitur de retractu sanguinis tantùm,nihil autem dicit de retractu cōuentionali,à quo scilicet tempore debent fructus restitui,nec hoc quoq; statuitur in titu.seq.qui est de ipso retractu conuentionali.Ideo & nos hîc quærendum ducimus,quid dicendum sit,si quis non admittat venditorem ad retractum conuentionalem,ideoq; in iudicium trahitur,& tandem vincitur.Quid de fructibus statuēdum? Videtur quòd non debentur etiam nisi à tēpore litis contestatæ,cùm actio præscriptis verbis,quæ cōpetit pro retractu conuentionali,vt dicemus tit.seq.§.j.in glo.j.nūero.2.sit stricti iuris,vt dicit glo.in.l.iurisgentium.§.quinimo.ff.de pactis,& in.l.pacta quæ contra.C. eo.tit.Ex quo sequitur id quod diximus,fructus non venire,nisi à tempore litis contestatę l.cùm fundus,in prin.ff.si cert.peta.

Fructus à quo tēpore debeantur in retractu conuentionali.

16 ¶Tu tamen dicito hoc casu fructus deberi statim à tempore moræ,precio oblato& deposito,per tex.in.l.2.iuncta glo.in verbo,oblatam,& ibi omnes docto.C.de pactis inter empto.& vendit.quod& nos latius dicemus.d.tit.seq.§.5.in glos.2.in verbo,qui sont escheuz, numero.4.sed vt ad casum.Nam quod dicitur in actionibus stricti iuris,non venire fructus nisi à tempore litis contestatæ,procedit,vt dicunt Bal.Saly.& alij recentiores in.d.l. 2.cùm peto quod meum non fuit:secus si meum fuit,per.l.videamus,la.2.§.si actionem.ff. de vsur.&.l.qui se debere,ad fi.de condi.ob cau.&.l.naturalis,in princ.ff.de condi.indebi. &.l.sed Celsus.§.si fundus.ff.de contra.empti.De quo & nos latè dicemus infra eo.tit.seq. §.5.glo.5.numero.5.vt hinc intelligas.

De eadē re

17 SED ET ILLVD NON omiserim,quòd si cōsanguineus qui litē de retractu mouit,post litem contestatā triennio cessauit à prosecutiōe litis,ideoq; perēpta est instantia,secūdùm no.in.l.properandū.C.de iudi.ita vt nō amplius admittatur ad eā caussam exequendā,nisi impetrata à rege gratia huius cessatiōis,vt scilicet ei liceat litē reuocare & prosequi,nō obstante peremptiōe caussæ,vt quotidie fit in Gallia.Certè si id fecerit,& admittatur,fructus tamē ab emptore sunt pręscripti,ita vt ad eos nō teneatur,etiā si in retractu succubuerit,secundùm glo.singu.in.l.sequitur,quæ est.4.§.fructus,& ibi Barto.ad fin.Angel.Imol.

Quid si cōsanguineus qui litē mouerat,integrum triennū cessauit

& Pau.Cast.qui eam glo.dicit no.& perpetuò notandam.ff.de vsucap.& Bar.in.l.3.col.vlt. versicu.item scitis,& ibi quoq; Pau.Ca.col.2.versi.nota etiam casum,& colum.3.versi.pone ergo,& Alex.colum.vlti.C.quod met.cau.vbi Bar.ipse dicit id menti tenendum,quia millies in practicam venit.Bal.in.l.eos in.5.oppo.C.de vsur.& in.l.j.col.j.versi.quæro nun quid fructus.C.de vsur.& fructi.lega.& in.l.ancillæ,col.3.versi.item dubitatur.C.de furt. & in.c.grauis,col.2.versi.sed nunquid post triennium,vbi dicit eam glos.sing.& ibi quoq; Anto.& Panor.colum.5.versicu.aduertendum tamen,extra de resti.spoli.& idem Bald.in c.grauis,col.2.versi.sed nunquid post triennium,vbi dicit eam glo.sing.& ibi quoq; Anto. & Panor.col.5.versi.aduertendum tamen,extra de resti.spoli.& idem Bald.in.c.vigilanti, col.2.versi.quæro emi rem,extra de præscrip.vbi id dicit no.dignum.Saly.qui eam quoq; dicit sing.in.l.2.col.j.C.de fruct.& lit.expen.idem Saly.& Flori.qui & eam dicunt sing.& bene no.in.l.in fideicommissi,in fi.prin.ff.de vsur.& rursus ipse Saly.in.l.neq;,in fi.eo.titu. vbi etiam dicit sing.& in.l.Vaccę.ff.de euict.vbi dicit vix reperiri similem.Panor.in.c.de quarta,col.pe.versi.secundò limita,extra de præscrip.Ro.con.149.conclusionem,col.j.versi.secundùm verò.Alex.in addi.Bal.in.l.& ex diuerso.ff.de rei vendicat.Soci.con.251.quoniam in præsenti,colū.vlti.lib.2.vbi videbis quomodo id intelligat.& Franc.Cur.Senior consi.72.princeps defunctus,col.4.versi.sexta conclusio,& iterum col.vlti.vers.limitat tamen.Barb.con.80.illud,col.8.versi.& si quispiam,lib.3.Iason in.l.si me & Titium,col.j.versicu.nota tamen quòd in omni.ff.si cert.peta.vbi nūcupatim loquitur de fructibus qui debentur in contractibus stricti iuris à tempore litis contestatæ,& ibi quoq; Deci.qui tamen id intelligit in fructibus extantibus,non etiam in consumptis.& nouissimè Alciat.ibi.Idē Iason in.l.prætor ait.§.vlt.col.vl.versi.quintò & propius.ff.de oper.no.nuncia.vbi & eam glo.dicit sing.& Io.Fran.Bal.in tractatu præscriptionum,in.35.quæsti.4.partis.4.item partis principa.

18 ¶Et huc quoq; & propius spectat,quod voluit glo.sing.in.d.l.2.in fi.primæ glos.C.de fructib.& lit.expen.quòd licèt post litem contestatam reus teneatur de fructibus,vt ibi cauetur,cum simi.Tamen si lis fuerit triēnio interrupta,nō tenebitur ipse reus ad fructus post ea perceptos.& eam glo.dicit no.& sing.Bar.ibi,licèt non sit eius sententiæ,vt statim dicemus.sed eam glo.expressè sequuntur Io.Fab.& Saly.qui & eam dicit singu.ibi.& Bal.in.d.c.grauis,ad fi.versi.quærenti iniustè,extrà de resti.spolia.& Maria.Soci.in tracta.de instantia,quem scripsit in.c.venerabilis,de iudi.in.27.prin.arti.nisi(inquit)instantia perierit,intentione actoris prius plenè probata,dicitq; & idem tenuisse Fab.à monte.S.Sabi.idemq; tenuit Fran.Bal.in tracta.præscript.in.4.parte.3.partis.6.eiusq; vlti.partis princi.quæsti.2.D.Cos.Guy.in pragma.sancti.tit.de pacifi.posses.post prin.in verbo,protestari.At contrarium simpliciter tenent Pet.Cy.Bar.Alberi.Bal.Ange.& Pau.Cast.in.d.l.2.Bart.etiam nuncupatim illam glo.reprehendens in.l.cùm lite,col.j.ff.iudic.solu.& Alberi.qui tamen subdubitat,in.d.l.properandum,in prin.colum.5.versi.cùm prædicta.C.de iudi.Panor.idipsum quoq; faciens in.c.caussam quæ,col.vl.extra de testib.& in.c.illud,col.vlti.versic.& ad prædicta,de præscrip.& nouissimè Io.Copus in tracta.de fructibus,lib.2.tit.4.capite.5.

De eadē re

19 ¶Ego verò scio priorem sententiam apud nos obseruari,& secundum eam supremum Senatum Parisiensem solere eos,qui gratiam litis peremptæ impetrarūt,admittere ad litis prosecutionem,sine restitutione fructuum præteritorum.Et ita cēsuit suo arresto lato die 13.mensis Aprilis anno domini mil.quingentesimo decimo octauo,inter magistrum & fratres Xenodochij,id est hospitalis Parisiensis actores,& religiosas & abbatissam,vt vocāt non malè,cùm Hieronymus ea voce vsus sit,& conuentum portus regalis.& iterum alio lato die octauo mensis Februarij anno mil.quingentesimo quinto,& sæpè aliàs.Est autem consuetudo Aurelijs.c.306.totius vol.consuetudinum eius loci.eodemq;.31.tit.de retraict, fructus perceptos tēpore interruptionis , quæ vt ibi dicitur,fit per cessati onē vnius anni, & diei,non esse retrahentis,vbi cōmentarij nihil de hac re dicūt,nisi in id facere quod scribitur in.l.properandum.§ si autem.C.de iudi.& in.l.consentaneū.C.quo.& quan.iud.quibus locis ne verbum quidem de ea re scribitur.Et eadem quoq; consuetudo est apud Lorienses in præfectura Montargij hoc tit.§.21.

De eadē re. Arestum. Abbatissa dictio Hieronymi. Cõsuetudines de ea re

20 ET HAEC QVIDEM quantùm ad fructus collectos post oblationem.Quid autem de fructibus pendentibus eo tempore,quo fit oblatio.Et sanè hæc nostra consuetudo in hoc toto titu.nihil de his scribit.Sed tantùm in tit.seq.qui est de retractu conuentionali:§.5.vbi statuitur quid de his agendum sit,tam in hoc retractu municipali,quàm in conuentionali

Quid statuēdū est de fructibus pēdētibus.

nempe hos diuidendos esse inter emptorem & cõsanguineum pro rata temporis. De quo etiam vide quid statuerunt Melodunenses cap. consuetudinum eius loci. 42. Cenomanenses cap. 289. Andegauenses cap. 380. Borbonienses cap. 428. & cap. 482. *Consuetudines de ea re*

21 SED MANET HIC scrupulus, quia dicitur hîc fructus restituendos à litiscontestatione, in eo autem. §. 5. titu. sequen. dicitur fructus pendentes tempore oblationis & receptionis esse diuidendos pro rata temporis. Quid igitur si fiat contestatio litis, fructibus pendentibus. Et certum est quòd si tunc emptor admisisset consanguineum ad retractum, ij simul diuisissent eos fructus pro rata secundùm illam aliam consuetudinem. An igitur quia percepti sunt post litem contestatam, eos integros emptor restituet, nulla habita ratione temporis præcedentis litiscontestationem. Et ego sanè id non putarim, sed eos deducendos, vt sic vna consuetudo siue statutum secundùm aliud intelligatur. l. non est nouum, & ibi Alberi. & duabus. ll. seq. ff. de legib. Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, non obstantibus. Bal. in. l. omnes populi, col. 8. versi. modò quæro vtrùm. ff. de iustit. & iure. & in cap. j. col. j. extra de præscrip. Pet. Anc. in repe. cap. j. in. 12. quæstio. princi. versicu. reperio ipsum Bar. & alibi sæpe in ea quæsti. de cõstit. & in cap. statutum. §. cùm autem, col. 2. de rescript. lib. 6. Iason in. l. si quis ex argentarijs. §. si initium, in. 4. no. ff. de eden. & in. l. triticum, super glo. 2. ff. de verbo. obligat. & Fran. Ripa. lib. respon. j. cap. 3. filia, numero. 24. Id enim fieri debet potius quàm vt vnum alterum corrigat. glo. in. l. sciendum, in prin. in. 2. quæstio. & ibi Bar. in prin. & alij. ff. qui satisd. cog. Etiam si posterius dicat, non obstante quocunque alio statuto. glo. in. §. j. in verbo, euacuatus, in authẽ. de hære. quæ ab intest. defer. Bar. in extrauag. ad reprimẽdum, in verbo, non obstãtibus. versi. sed quæro si in lege. & Ro. con. 40. visis, col. 2. versic. breuiter. & con. 57. in caussa, post medium. Et idem quoque dici potest in retractu conuentionali, de quo etiam loquitur. d. §. 5. titu. seq.

Emptor victus an restituet fructus pendentes tempore litiscontestationis, an pro rata tẽporis.

Cõsuetudo secundum aliã cõsuetudinem intelligitur.

DOIBVENT ESTRE DEDVICTZ EN SORT.

GLOSSA. 3.

1 IGITVR HI FRVCTVS post litem contestatam percepti extenuabũt, id est, minuent sortem, scilicet, precium venditionis, quod à consanguineo debet restitui: ita vt ipse non teneatur reddere, nisi qđ residuum erit deductis his fructibus, vt de contractibus vsurarijs & pignoribus dicitur in. l. ex prædijs. C. de vsur. & l. j. & 2. C. de pigno. acti. & l. si dominium. C. de pigno. & l. j. C. de distract. pigno. vbi id dicitur fieri ipso iure, tanquam scilicet non necesse sit id opponere, vt etiam dicit Iason con. 44. ad dubia, col. 3. versicu. ex prædictis, lib. j. Quod ad casum nostrum trahit. Ferronus in hoc titu. de retraict. §. 21. Idque multo commodius est consanguineo, quàm si primo loco oneraretur integra restitutione precij, & postea illi emptor hos fructus restitueret. Nam fortè consanguineus interim dum lis pendet, precium quod ad hunc retractum parauerat, vel consumpsit vel amisit, vt sæpe fit. & fortè emptor illum venientem non admisit, & de industria litem traxit, quò precium ipsum interim absumeret, & sic retractu excluderetur, dum id amplius numerare non posset. Sed & id rationabilius est, & æquius: vt scilicet euitetur circuitus. l. cùm fundus. §. seruum tuum. ff. si cer. peta. & l. dominus testamento. ff. de condicti. indebi. & ibi concord. in glo. Et quod id aliàs semper cùm fructus restitui debent, fieri debeat, facit. l. minor annis. XXV. cui fideicommissum. §. prædia, & ibi expressè Bar. ff. de minori. & l. emptor in prin. ff. de rei vẽdic. ex qua etiam Bar. no. fructus compensari cum precio. Verùm illi tex. non videntur mihi id probare, nec reperio in alijs casibus, quàm in pignoribus & vsuris.

An fructus percepti post litem contestatã extenuent sortem.

§. 16.

EN tous lieux & cas ou le mary & la femme sont communs en biens meubles & acquestz, si le mary retraict aucune chose vẽdue par les lignagiers de sa femme, ou par les siens propres, ou en son fief. Ladicte chose sera acquest commun entre eulx, cõme seroit vne aultre chose acquise dung estrangier.

OV EN SON FIEF. GLOSSA. I.

1 *Vxor habet mediã partẽ eorũ quæ uir acquirit ĩ suo feudo. Consuetudines.*

IGITVR SI MARITVS aliquid acquirit in suo feudo, licèt id cõsolidetur cum suo dominio, in quo vxor nihil habebat, ipsa tamen vi consuetudinis quæ facit communes virum & vxorem in quæstibus factis durante matrimonio, vt alibi statuitur, habebit dimidiam partem in hoc quod sic consolidatum est, vt etiam nuncupatim & in specie huius cõsuetudinis tenuit Ioan. Fab. in.§.si cui, per tex. ibi, Institu. de legat. de quo nos latius dicemus infrà eodem titu.§.32.glo.j.numero.72.quin & illud dubium est. Et est similis consuetudo apud Cenomanos capit.300. Andegauos cap.284. Turonos titu. de retraict cap.30. Britones huius titu.§.21.22.23.24.& 25. Laudunenses & cæteros Viromandenses huius quoque titu.§.vlti.qui est omnium totius.3.partis.96.

SERA ACQVEST COMMVN. GLOSSA. 2.

1 *An uir acquirat mediam partem rei retractæ ab uxore, ut consanguinea uenditoris. uide. §.sequẽ.*

ID QVIDEM MIRVM EST, vt licèt maritus non sit consanguineus vẽditoris, poterit tamen vxoris suæ caussa retrahere, & sibi rem retractam pro dimidia parte acquirere. Et ideo casus est, in quo qui non est consanguineus, tamen retrahit & sibi quidem. Sed id fit propter illam bonorum mobilium & quæstuum durante matrimonio factorum societatem, ratione cuius sibi acquirere potest, quæ aliàs non posset, vt latè dicemus infra eo.titu.§.26.in glo.j.numero.30. quintò intellige, & alijs multis seq. vbi videre poteris.

§. 17.

MEs si la femme va de vie a trespas la premiere, & la chose vendue & retraicte seroit regardant son branchage, ou en son fief. Les heritiers delle seront receuz dedãs lan & iour de la mort de ladicte femme a auoir le tout de ladicte chose, en payant le my denier au mary ou a ses heritiers. Cest assauoir la moictie du pris que la chose aura couste a retraire. Et si cestoit regardant le branchage du mary ou en son fief, il sera semblablement receu & deura auoir le tout de ladicte chose, en payãt dedans lan & iour de la mort de ladicte femme aux heritiers delle le demy denier. Et semblablement seroit par le contraire, Cestassauoir si le mary alloit de vie a trespassement. Et na point lieu my denier fors en vente ou qui sonne vente seullement.

1 *Consuetudines de hac re.*

QVOD HIC DICITVR de rebus retractis vi huius consuetudinis, idem infrà §.20. statuitur de rebus simpliciter emptis à consanguineis alterutrius coniugum. Et his similes sunt multæ consuetudines nostræ Galliæ, videlicet Parisiensium cap. consuetudinum eius loci.184. Meldensium cap.93.& sequẽ. Meldunensium cap.36. Senonensium cap.55. Trecensium cap.150. Ambianẽsium cap.48. Carnotensium cap.72.& iterum cap.174. Aurelianẽsium cap.281.& cap.283. Cenomanensium cap.300.& duobus sequen.& iterum cap.407. Andegauensium capi.96.& sequen.& iterum cap.285.rursumq; cap.396. Sanctonum Angeriacorum cap.64.& sequen. Burdigalensium cap.26.& sequen. Britonensium cap.41.&.216.&.219. antiquarũ consuetudinum, & reformatarum.c.21.& multis sequen. Blesensium cap.207. Borboniensium cap.464. Lorriensium in præfectura Montargij hoc titu.§.5.&.8. Auxerrẽsium, hoc quoque titu.§.vlti.qui est omnium.54. Siluanectensium siue Senlitum, hoc item titu.§.8.& sequen. Rochelensium cap.40. sic enim eos vocare malo, quàm Rupellensium, & Rochellam ipsum oppidum, quàm Rupellam, nam & vulgò & lingua Gallica Rochele dicitur non Rupelle. Est autem Rochela participium hebraicum, quod significat mercatrix, siue quæ mercatur: quæ appellatio mirum in modum ei oppido cõuenit, quo nullum aliud in

Rochela.

tota Gallia, immo in vniuersa Europa est mercatura celebrius. Vereor tamen ne ista recens antiquissimæ adeoq; honestissimæ policiæ immutatio è mercatrice mendicatricem (meretricem nolui dicere) eam faciat. Id quod dolenter refero sortem miseratus amicæ vicinæq; vrbis. Super eo autem quod hîc cauetur in hac nostra consuetudine, vide Ioan. Gal. in suis arestis, quæstio. 68.

§. 18.

ES pays de Touarcoys & ailleurs ou les acquestz sont au souruiuant du mary & femme a exploicter le tout a viage, & moytie en propriete: Si eux ou lung deulx font aucuns acquestz, ou ledict my denier ayt lieu, & lheritier du defunct faict ledict offre de my denier. Ce nonobstant le souruiuant prãdra a sa vie la moyctie dudict acquest par le benefice de ladicte coustume, qui veult que lesdictz acquestz soyent au souruiuant, pour exploicter moytie en propriete & moytie par vsufruict: & laultre moytie aura celluy qui sera receu a loffre dudict mydenier.

DE TOVARCOYS ET AILLEVRS.

1 ID QVIDEM EST QVOD STATVITVR infrà titu. huius totius voluminis cõsuetudinum. 23. qui est huiusmodi, le mariage solu quelz droitz appartiennent au souruiuant des conioinctz. §. 7. qui quidem est. 294. totius eiusdem volu. quem quidem. §. atque etiam. §. proximè præcedentem huius titu. declarat hic. §. necmihi videtur indigere alia interpretatione.

§. 19.

ET semblablement est lon receu en payant le mydenier dedãs lan, quant le mary & la femme durant leur mariage acquierẽt aucune rente charges ou seruitutes, qui estoient deues sur lun deulx parauant leur mariage, ou sur leur heritage. Mes si ce auroit este vẽdu par eulx ou lun deulx durant leurdict mariage, & par eulx ou lun deulx retraict durant icelluy, Lacquest ou retraict ne seroit pas cõmun, & seroit admorty des le retraict que lesdictz conioinctz ou lung deulx en auroient faict. & nen pourroient riens auoir ne demander lung deulx, ne ses heritiers sur lautre.

ACQVERENT AVCVNE RENTE. GLOS. 1.

1 SIMILIS EST PROPEMODVM consuetudo Senonensibus capi. consuetudinum eius loci. 173. & Trecensibus capitu. 82. Et vide etiam consuetudinem Parisiensium capitu. 119. & Cenomanensium capitu. 391. & sequen. & Andegauensium capi. 286. quæ & de hoc quoque casu loquuntur. *Consuetudines.*

NE SEROIT PAS COMMVN. GLOSSA. 2.

1 TANQVAM SCILICET patrimonium, quod primùm vendidi, posteaq; redemi, non sit noua acquisito, sed pristinam retineat patrimonij naturam, contra tex. in. l. si à me. ff. ad. leg. Falci. vbi res recuperata non dicitur esse apud recuperantem eo iure, quo prius erat. Ex quo Bar. ibi infert ad quæstionem de emphyteuta, qui rem venditam recuperauit, vt propter id non liberetur *Patrimoniũ uenditũ & redemptũ an retineat naturã patrimonii.*

Emphyteuta recuperans rem à se uenditam an effugiat pœnam cõmissi. uide infra. iii. & iiii.

à pœna, in quam vendẽdo incurrit. De quo Bar. dicto (ne rem iam sæpius actam agamus) latissimè disserit Alexan. ibi. sed latius tamen Iason in. l. vlti. char. pe. versi. vigesimò quæro. C. de iure emphy. & omnes in. l. j. §. si rem. ff. depo. & in capit. j. titu. quid iuris sit si post ali. feud. vas. id recup. & Fran. Cur. senior. con. 64. antiquissima, ante fi. & Philip. Deci. cõ. 160. in caussa monasterij, colum. vlti. & aliquid dicemus infrà titu. sequen. §. j. glo. 7. in verbo, seront preferez, numero. 19. ideoque in simili. & in fi. eiusdem titu. in. 30. quęsti.

Vxor an habeat partem in rebus consolidatis cum feudo mariti.

2 ¶ Sed quod diximus in prin. cõfirmat, quod in simili tradit Ioan. Fab. in. §. si cui fundus, Insti. de legat. quòd stante consuetudine, vt mulier habeat partem in quæsitis à viro constante matrimonio, cuiusmodi est apud nos, Si vir habebat quędam feuda sibi quęsita ante matrimonium, ideoq; vxor nihil habebat in eis, & contingat vt constante matrimonio quædam consolidentur cum istis feudis, vt quia redeunt ad ipsum maritum feudi dominum ex aliqua caussa, mulier debet habere partem in his rebus consolidatis: quia cẽsentur alia & alterius naturæ, quàm prius illud ius dominij, atque tanquam alia & per se sunt in dicãda, p tex. ibi, & in. l. Meuius. §. fundo. ff. de lega. 2. de quo nos latius dicemus infrà. §. 32. numero. 72. quin & illud, & sequen. Confirmatq; & hanc partem, quod ab Alexan. responsum est con. 28. in caussa & lite, col. j. lib. 5. per. d. l. si à me, & l. quidam in testamẽto, in prin. & l. rogo. ff. de fideicom. liber. & quod ab Angel. scriptum est in. l. quod dicitur, la. j. super glo. vlti. ff. de impen. in re dot. fac.

Quid si emphyteuta retrahat ex pacto apposito in contractu.

3 ¶ Vnum tamen non omiserim, quod ad eum casum pertinet de emphyteusi siue feudo alienato & redempto, vt scilicet procedat, etiam si res fuerit vendita cum pacto de reuendendo. nam & si vi huius pacti ea redimatur à venditore, tamen non transit in eum ipso iure, sicut transiret ex pacto legis commissoriæ, aut addictionis in diem, sed opus est retraditione, vt voluerunt Bar. & Angel. in. l. j. ad fi. ff. de donati. & in. l. hominem, de vsucapi. cum alijs multis concord. collectis ab Alexan. con. 10. videretur fortasse, lib. j. & Fran. Curtio Seniore con. 12. Lucius Titius. & dicemus etiam in titu. sequen. qui est de retractu conuentionali. §. j. in verbo, seront preferez, numero. 12. sunt igitur.

De eadẽ re

4 ¶ Verùm si huiusmodi pactum reuendendi esset appositum in ipso contractu venditionis, & vi illius res recuperaretur, non censenda esset noua acquisitio, neque ex caussa noua facta, sed rediret in suam ipsius primam & propriam naturam, ar. l. si vnus. §. pactus ne peteret, ibi, sed formæ suæ redditur. ff. de pactis. nec dicitur ea res fuisse translata in priorem venditorem, sed illi reddita, vt dicitur in. l. filio quem pater. ff. de liber. & posth. & in simili in. l. si tibi pecuniam. ff. si cer. pet. & in. l. cùm pater. §. fidei tuę. ff. de lega. 2. & in. l. cùm qs. ff. de dot. præle. Et facit etiam. l. voluntate. §. j. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. cùm dicitur, sed in pristinam causam res redit resoluta venditione. Et quod ex ea voluerunt glo. Bar. Bal. Angel. & alij in. l. vlti. C. de remis. pigno. Et est in simili bonus tex. in. l. peculium est. §. si ære alieno. ff. de pecul. vbi res peculiares dicuntur, licèt totum peculium ære alieno sit exhaustum, ideo ipso ære alieno soluto, non est opus noua concessione. nam origo & prima caussa inspicitur. l. qui id quod, in princ. ff. de donat. & l. 2. §. paruiq; refert. ff. de priuil. credit. cum si. adductis à Hiero. Cagno. in repe. rubricæ. ff. de origi. iuris. col. 5. versic. ferè igitur. Quibus adde & tex. in. l. qui possessionem. ff. de vi & vi arma. vbi qui possessionem sibi ereptam recuperat, in pristinam caussam reuerti intelligendus est. & in. l. si mater. §. eandem. ff. de except. rei iudic. vbi res quæ postliminio redijt, eadem res esse intelligitur. & in. l. ex hoc. §. si quis. ff. de ali. indi. mut. cau. fac. vbi si quis alienauerit, deinde receperit, non tenebitur eo edicto, quasi scilicet alienasse non videatur. Et in. l. si marito, versi. planè si fundum. ff. de fun. dota. ex quo facilè probatur rem alienatam & postea redemptam eodem iure censeri, atque prius erat. & in. l. si possessor. §. ait senatus, in fi. ff. de peti. hæred. vbi res red hibita manet hæreditaria, vt prius erat. Et quod per tex. in. d. §. si ære alieno, respõdit Pau. Ca. con. 176. videtur dicẽdum dictam Mariam, in fi. lib. j. de quo dicemus infra. §. 32. glo. j. numero. 87. huius quoque.

De eadẽ re

Retractus an habeat locum in re

5 ¶ Et id quidem in ea specie rei venditæ, & postea recuperatæ ex pacto de reuendendo in contractu venditionis apposito, non admodum obscurè voluit Bar. in. l. in diem, versi. tota die contingit. ff. de aqua plu. arcen. & Bal. in. l. ab emptione, in princ. versicu. ex hoc no. ff. de pactis. & expressissimè Philip. Deci. cõsi. 53. placet mihi, col. 2. & iterum con. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum, in. j. dubio, vbi hanc rem latè tractat, & respondet ad d. l. si à me, ad leg. Falci. ex hocq; dicit, quòd statutum præferens consanguineos in emptione rerum patrimonialium habet locum in huiusmodi rebus patrimonialibus venditis, &

postea redemptis vi pacti redemptionis appositi in contractu venditionis. & idem Philip. Deci. con 238. proponitur quòd nobilis, col. vlti. versic. quintò quæritur. & Hiero. Cagno. in repe. l. 2. in. 8. quæstio. C. de pactis inter empto. & vendito. & Chassene. in titu. des droictz appartenans à gens mariez. §. 25. & iterum hoc titu. des retraictz. §. j. in verbo, ancien, versicu. idem etiam, & Ferro. in consuetu. Burdigal. hoc item titu. §. 11. & iterum. §. 23. rursumq;. §. 27. Et est optimus tex. in. l. sequitur. §. item Labeo. ff. de vsucap. vbi & Bar. hoc idem tenet respectu ipsius rei, licet alio respectu dicat esse distinguendum, vt ibi per eum. Et facit item quod scribit idem Bar. in. l. si mihi & Ticio, ad fi. ff. de verbo. obligat. Et vide omnino quæ dicam infrà eo. titu. §. 32. glo. j. numero. 29. quid autem de fundo, & titu. sequen. de retractu conuentionali. §. j. in verbo, in limine cōtractus, quæ est glo. 4. in prin. *bus uendi- tis & post- ea redem- ptis, uti in patrimo- nio.*

§. 20.

SI le mary acquiert durant le mariage de luy & de sa femme aulcune chose des parés & lignagiers de sadicte femme, le seigneur feodal nen peut demander sinon les ventes & honneurs, & non pas auoir la chose par puissance de fief. Car autant est comme si elle auoit este vendue a ladicte femme. Et en cestuy cas auroyt lieu offre de my denier pareillement que dessus.

1 HIc. §. erat antepe. huius titu. sed eum hîc collocauimus, quia de eadem re loquntur vt præcedentes, qui & ipsi loquuntur de conquęstibus factis à marito & vxore ex consanguineis alterutrius ipsorum, nec loquũtur de alijs socijs bonorum mobilium & conquæstuum, cuiusmodi sunt vir & vxor, sicuti nec vlla ex tot consuetudinibus Galliæ quæ idem statuunt, quas tibi congessimus in. §. 17. præter vnam Borboniorũ cap. 464. quæ nuncupatim loquitur de alijs socijs, eósque in hac re æquiparat, vt scilicet in his locus sit retractui dimidij precij. Sed cum nostra, vt iam diximus, de illis non loquatur, sed tantùm de viro & vxore, posset videri dubium, vtrùm si vnus horum extraneorum sociorum durante eorum societate acquirat à cōsanguineo alterius, poterit alter aut hæredes ipsius intra annum solutæ societatis rem illã retrahere pro parte alterius, restituendo dimidium precij venditionis, quemadmodum vir & vxor aut eorum hæredes possunt. In qua re primùm considerãda est ratio huius cōsuetudinis loquentis de viro & vxore tantùm, vt proinde sciamus an trahenda sit ad alios. Ratio autem ea est, vt res in ea familia conseruetur, ex qua exijt, vt diximus suprà in pręfatione huius titu. non semel. & dicemus postea in. §. 26. glo. j. numero. 38. quare autem, in idq; statuit tempus anni à tempore venditionis & notificationis factæ apud acta, quod quidem tempus non potest currere viro & vxori durante eorum matrimonio, atque sic durante eorum societate: nam non posset vnus ab altero retrahere, quin & eidem acquireretur ob societatem, ideoq; illi esset inutile & inefficax beneficium consuetudinis & retractus, eoq; indebitè fraudaretur, nisi ei aut hæredibus ipsius liceret soluto matrimonio, id est, finita societate rem retrahere. *An hæc cō suetudo lo- quens de ui ro & uxo- re habeat locum in a- liis socius. Cōsuetudo.*

2 ¶ Ideoq; non tam simili, quàm eadem ratione aliquando interrogatus respondi idem statutum videri de alijs socijs, vt si durante societate aliquid ab eis aut eorum altero comparatum sit à consanguineo vnius, locus sit retractui dimidij precij intra annum à finita societate. Nam quando in pluribus casibus eadem est ratio, ea decidit omnes casus, non quidem per extensionem: sed sicut genus comprehendit species, sic generalis ratio comprehẽdit diuersas species casuum emergentium, vt pulchrè voluerunt Pet. & Cy. in. l. iura non in singulas. ff. de legib. & in. l. quod verò contra rationem, eo. titu. & Bal. in. l. de quibus, eo. quoque titu. & in authen. post fratres, le. 2. C. de legi. hære. & in capit. quia. V. paulò ante fi. extra de iudi. vbi dicit quòd quæ rationis nexus connexuit, dispositio iuris nō separat: nec id quidem contingit per extensionem, sed verius per tacitam dispositionem eiusdem, vt sing. (inquit) no. in. l. his solis. C. de reuo. donati. Pet. Anc. consi. 96. super dicto, colũ. j. Pau. Ca. con. 83. præsens casus, colum. 2. lib. 2. vbi id eleganter declarat, cũ alijs multis concord. *De eadẽ re*

Eadem ra- tio ōnes ca- sus decidit.

& simili b.à me congestis suprà titu.omnium huius volu.9.§.27.in glo.j. & in repe.l.si vn quam,in verbo,libertis,numero.37.quorum sententia.

3 ¶ Propterea non videtur obstare, si quis dicat consuetudinem non esse extendendam ad alios casus:quia vt iam diximus hæc non extensio est,sed interpretatio, aut potius declaratio huius consuetudinis, quæ de viro & vxore tantùm loquuta fuisse videtur , non tam restrictiuè,quàm exemplariter,vt loquitur Bal.in re omnino simili in.d.l.de quibus, col. 11.versicu.item no.quòd non dicitur,per.l.imperium.ff.de iurisdictio.omni.iud . Et vt ibi etiam dicit , non dicitur extendi constitutio etiam odiosa , quando extenditur ex mente eiusdem constitutionis,per no.a.Ioan.And.in cap. si postquam , de elect.lib.6.in nouella. Immo verò ibi est glo.ordi.ipsius Ioan.And.in verbo,mente.& est similis glo. in capi.j.in verbo,italiæ,de tempo.ordi.eo.lib.6.Ratio autem legis est mens eiusdem , vt dicit Dy.in capit.vlti.ad fin.de regu. iur.libro.6.Cy.in.l.j. & ibi idem Bal. C. quæ sit longa consuetu. & Alberi.in.l.sed sciendum.ff.ad.leg.Pompe.de parricid.cum alijs multis concord . à me collectis in duobus illis locis nuper citatis.Et illud dictum Bal.in.d.l.de quibus,eò magis annotandum est,quod loquitur in materia odiosa,atque etiam pœnali, vt expendit Alex. in.l.sororem,col.vlti.C.de his quib.vt indig. Et quãquam ea ratio nostræ consuetudinis, quam suprà diximus,non est expressa,ea tamen cum sola sit,habetur pro expressa,ab eaq; possumus sumere argumenta à simili,à contrario,& alia huiusmodi,ac si expressa esset,ex sententia glo.quam omnes ibi & vbique sequuntur,in.l.quanuis.C.de fideicom.cum infinitis prope concord.à me latissimè cumulatis in.d.§.27.in.19.limitatione.

De eadẽ re

4 ¶ Præterea hæc consuetudo censetur locuta fuisse de viro & vxore , ratione frequentioris vsus,quia scilicet vir & vxor semper,nisi aliud conuentum sit, sunt communes & socij omniũ bonorũ mobilium & acquæstuũ immobiliũ,vel citra aliã conuentionẽ,sed ex sola vi & natura matrimonij,ex nostra consuetudine,vt cautum est infra titũ.24.qui est de cõmunite de biens.§.j.qui est omnium huius volu.282.Ideo & ad alias species societatis trahenda est.glo.in.l.2.in verbo,filio præcedente,post princ.ibi,sed hoc frequentius contingit,& ibi quoq; Iason col.4.ff.de vulga.& pupil.& glo.in.l.si is qui.§.quod dicitur,in verbo,per partes.ff.de iure doti.& in.l.non impossibile.ff.de pactis,& in.l.3.in glo.j.ff.de publici.in rem acti.& in.l.in facto,in glo.2.in fi.ff.de condi.& demon. & in authen. cassa.C. de sacro.eccles.& in.l.j.C.de his qui ad eccle.confug. & in authen. immo. C. de actio.& obligat.& in.l.j.in verbo,sponsam.C.de rapto,quæ dicit tex.ibi punientem virum rapientem mulierem,procedere & in muliere rapiente virũ,licèt rarò eueniat, quasi scilicet tex. ille tantùm de eo fuerit locutus,quod frequentius contingit,nec ad id tantùm sit restringendus.Et hinc potes intelligere hoc etiam procedere in pœnalibus & odiosis. & illã glo. sequũtur Alberi.Bal.& Angel.qui illam dicit sing.ibi.& idem Bal.in.l.raptores. C.de episco.& cleri.& in.l.si ita.ff.de iniust.testa.& in.cap.causam matrimonij,ad fi.extra de probat.vbi & illam dicit singu.& in cap.ex conquestione,colum.2.versic.sequitur quarta,extra de restitu.spolia.& Collec.in.cap.peruenit,de adult.Barba.in.l.scire debemus,col.2.& iterum in.l.sciẽdum,colum.86.ff.de verbo.obliga.& in cle.j.char.6.in paruis,de electi.vbi illam quoque dicit singu.& in addi.Bal.in cap.j.colum.4.titu.quib.mod.feu.amit.& con. 6.scriptum est,colum.7.versicu.& licèt iura,lib.j.& con.64.scribitur,col.pen.versicu.& si opponatur,eo.lib.j.Fran.Curti.Senior con.11.statuto Parmensi,colum.penul.Iason qui illam dicit no.in.l.non hæc,col.33.versi.sextò adde.C.vnde legi.Hippo.Marsil.con.85.post redditum consilium,col.3.versi.pro quibus etiam.

Ratio frequentioris usus non restringit.

Etiã in pœnalibus & odiosis.

5 ¶ Secundùm quam sententiam perhibẽt veteres historici vxorem Phutifaris Aegyptij conatam fuisse rapere Ioseph:Phœdram,Hippolitum : Anthiam , aut vt Homerus lib.6. Iliados Anteiam,aut vt alij vocant,Stoenoben,siue Stenobeam, Priti aut vt alijs vocatur, Præti aut vt Homero eo.lib.6.& Horatio lib.carminum.3.ode.7. Proeti. Arginorum regis vxorem,Bellorophontem:Gidicam,Comminium priuignum suum: Auroram, Clitũ: aliam,cuius nomen nunc non succurrit Perseum: Aliam denique nescio quam,diuam Eugeniam,habitum viri mentitam.vt dicere possis,licèt id rarò contingat,vt dicit.d.glo.contingere tamen aliquãdo,sicut etiam dicit Angel.in.d.l.j.vidisse se Florentię comburi fœminam,quæ iuuenem rapuerat.

Fœminæ quæ uiros rapuerunt.

6 ¶ Sunt & aliæ glo.præsertim iuris canonici,quæ & id astruunt quod diximus: casus frequentiores,qui in legibus aut statutis memorantur, alios non adeo vsitatos , in quibus tamen eadem ratio est,non excludere,videlicet in cap.diaconus,& ibi quoque Domi.27.di

Iterum de frequentiori usu.

ſtinct.& in prooemio decreta.in verbo,Bononiæ.& in cap.2.in verbo,reus,de confeſ.lib.6. quam & Domi.ibi dicit ſingu.in ſuo caſu.atque etiam Barb.in.l.qui ante calendas,col.8. ff.de verbo.oblig.& valde ſolennem idem Barb.con.8.vbi Chriſtus,ad fi.lib.3.& multum elegantem ipſe Barb.con.67.illud afferam,col.6.lib.4.& aureis literis ſcribẽdam ille ipſe con.6.ſcriptum eſt,colum.7.lib.j.Item glo.in cle.j.in verbo, præſidentes, in fi.de reſcript. Ex qua Anto.Pet.Anca.Imo.& Barb.ibi,illud generale aſſumunt quod diximus, quòd cũ de vno fit mentio ratione frequentioris vſus, fit & ad alium extenſio, licèt de eo non fiat mentio.& illam glo.facit ſingu.Alexan.in addi.Bar.in.l.j.ff.de verbo.ſignifi. Barb.d.con. 6.col.7.lib.j.& con.26.ſapienter ſcripſit,col.8.lib.2.& con.28.clementiſſimi, col.2.in fi.& ſequenti,eo.lib.2.& con.67.eiuſdem initij,col.j.eo.lib.2.& Franci.Curti.Senior.d.con.11. col.pe.& Iaſon in repe.l.admonendi,col.48.ff.de iureiur.

7 ¶ Nec deſunt,qui pręter eas glo.alias quaſdem & etiam tex.in eam ſententiam allegant, videlicet glo.in.l.tale pactum.§.vlti.ff.de pactis.& in.l.imperator.ff.de ſtatu homi. & in l.ſi mater.§.hoc iure.ff.de excep.rei iudic.& in.l.j.C.de his qui ante aper.tabul.& in.l.j.C. de. nili agger.non rumpen.Et tex.in.l.ſcire oportet.§.j.ff.de excu.tuto.Nam & eum in id citat.Barb.in repe.l.cùm acutiſſimi,col.22.C.de fideicom.vbi eum dicit aureum.& in repeti.rub.de reb.eccle.non ali.in.3.dubio,col.eiuſdem.4.quæ eſt totius illius repe.42.verſi. tu pondera,ſub nu.172.vbi dicit ſing.& con.48.clementiſſimum,col.3.lib.4.Sed quãtum illæ glo.& tex.ad hoc faciant,cæteri videant:mihi nihil aut parũ facere videntur,ſed eius rei lectores admonere volui,vt omnibus ſatiſfacerem. *De eadẽ re*

8 ¶ Sunt quoque & aliorum doct.ſententiæ huic rei adſtipulantes, videlicet Iac. Ra.in.l.ſi minor,& ibi Angel.ff.de adulter.Iac.Bu.con.10.viſo pũcto,col.2.And.Iſer.& Marti.Laud. in cap.j.poſt princ.titu.Imper. Lotha. Eug. Pap. Bar.in.l.j.§.j.in.j.oppo.ff.ad Trebel.& in d.l.ſi mater.§.hoc iure.ff.de excepti.rei iudica.Bal.in. ca.à crapula, de vit. & honeſt. cleric. vbi dicit ideo ibi mentionem de aromatibus factam non fuiſſe, quia pauci vtuntur, licet idem ſit iudicium,quod de vino ibi memorato.Anto.con. 10. caſus talis eſt quædam generoſa,colum.3.verſicu.ex quibus concludo.Cardi.Flor.in.capit. plerique,in.j.no.extra de pactis.& in alijs locis vti à recentioribus citatur, vbi tamen id non dicit.Aluar. & Cardi.Alexan.in cap.j.§.ſi quis ruſticus,titu.de pace tenen.Alexan.con.65.quoniam omne datum,ad fi.lib.6.quod repetitur con.119.eo.lib.6.Barb.in.d.l.cum acutiſſimi, char.7.colũ.j. C.de fideicom.& in cap.ad noſtram,col.2.extra de empti.& vedi.& in repe.d.rub.de reb. eccle.non ali.vbi ſuprà.& in cap.vlti.col.2.verſicu.pondera etiam,extra de ſolut.& conſi. 42.illud in medium,col.2. lib.j.& conſi. 23. ſapientiſſimus dixit, col.5. & ſequen. lib.2.& con.26.ſapienter,col.8.numero.19.eo.lib.2.& con.30.ſacro,col.2.verſicu.prætereà, & multis ſequen.eo.lib.2.& con.36.ſapienter,col.11.verſi.item Bar.eo.lib.2.& conſi.66.ſcribitur, col.2.eo.lib.2.& con.50.illud afferam,colum.ãtepe.eo.lib.3. & con. 59.à Ioue principium, colum.6.verſi.& ſi ſubtiliter,eo.lib.3.& con.82.clementiſſimi,col.j.lib.4. & alijs locis ſuprà ex eo citatis.Iaſon.con.112.in primis,col.penul.verſi.nam dum dicunt, lib.4.& conſi. 166.procedendo,ad fi.eo.lib. 4.& Bened.in repe.cap.Raynucius,in verbo, ſi abſque liberis,le.2.numero.32.de teſta.& Fran.Curti.Iunior con.6.præſupponitur in ciuitate,col.3.& 4.Philip.Deci.in.d.authen.caſſa,col.2.C.de ſacro.eccleſ.Anto.Corſet.in ſuis ſing.in verbo,frequentia.& Rebuf.in repe.l.j.in glo.in verbo.in omnibus caſibus,numero.3.C.de ſent.quæ pro eo quod inter.& in tracta.nominationum,in.5.quæſti.princ. numero. 25.& ſeq.& Anto.Rube.con.92.viſo ſtatuto,in fi. *De eadẽ re*

9 ¶ Et hanc quoque ſententiam fulcire poſſumus teſtimonio ſacrarum literarum. In lege enim Moſaica in Hebræo cautum erat in hunc modum.Sacrilegam ne patiaris viuere.& ſic fœmina tantum expreſſa.Hũc autem locum traducens diuus Hieronymus maſculum in locum fœminæ ſubſtituit,in hæc verba.Maleficos ne patiaris viuere, vt ſcribitur Exodi.22.& repetitur in decretis canonicis.§.hinc apparet.23.quæſt.5.Ideo autẽ ſcriptura Hebræa de fœmina tantùm loquebatur,quoniam in hoc crimen longè eſſet, quàm mas propenſior,proptereaq́; etiam in ea res eſſet frequentior: ſed diuus ipſe Hieronymus intelligens idem ſancitum videri in maſculis,quod in fœminis,maſculum quoque in ſua traductione expreſſit.vt interpretes Bibliorum eo in loco ſcienter annotarunt, atque etiam diximus in noſtris legibus connubialibus in.8.lege,verſi.ex verberibus,quo etiam loco docuimus fœminas huic crimini,quàm viros eſſe magis obnoxias. Sed & in eodem capi.ita cauetur. Viduæ & pupillo non nocebitis. quo etiam in loco interpretes aſſerunt eam legẽ *De eadẽ re ex ſacris literis.*

& de alijs quoque intelligendam, sed eam tantùm expressisse, quod frequētius accidebat. Item Deutero. 25. scribitur non ligabis os bouis triturantis in area fruges tuas. Id quod Rabi Solomon cæterique interpretes intelligendum dicunt de omni animali in re victui nostro accommodata operanti, sed tantùm de boue expressum fuisse, quod in eo id frequentius accidit.

De eadē re ex Oratoribus.

10 ¶ Sed & Tullius id quoque comprobasse censetur, cùm scribit in oratione pro Aulo Cecinna, Vim enim multitudinis restitui voluerunt, nō solùm conuocatæ multitudinis: sed quia plerunque, vbi multitudine opus est, homines cogi solent, ideo de coactis compositū interdictum est: quod etiam si verbo differre videbitur, re tamen erit vnum: & omnibus in caussis idem valebit, in quibus perspicitur vna eademq; caussa æquitatis. Et pauló post. Quibus enim rebus plerunque vis fit, eiusmodi hæ res appellantur interdicto: si per alias res eadem facta vis est, ea tametsi verbis interdicti non concluditur, tamen sententia iuris atque authoritate retinetur. Quanta sit autem authoritas Tullij etiam in decidendis caussis forensibus, ex eo satis constat quod nostri iurisconsulti illum non semel nuncupatim citauerunt illius omnino authoritate innitentes, vt in. l. Fulcinius. §. quid sit autem. ff. qui. ex cau. in poss. eat. & in. l. Cicero. ff. de pœnis. Is enim fuit iurisperitissimus, vt videre licet ex suis orationibus præsertim pro. P. Quintio. Aul. Cecinna. & Aulo Cluentio Habito, ex qua citatur in. d. l. Cicero. & ex multis quoque epistolis ad Trebatium illum nostrū iurisconsultum. & ex tribus item illis libris de legibus, quibus scientissimè interpretatus est legem. 12. tabularum, tamet eius rei peritiam aliquando dissimulauerit.

Omissum à statuto uel consuetudine haberi pro omisso.

Nisi sit omissum ratione rarioris usus.

Aut nisi sit simile expresso aut nisi in utroque sit eadem ratio.

11 ¶ Ideóque vt reuertamur, si quis aduersus hanc nostram sententiam illud opponat, omissum à statuto vel consuetudine haberi pro omisso cap. penul. extra de iureiur. & ca. in nostra, de iniuri. & Bal. in. l. si plures, col. 8. versic. iuxta prædicta formatur. C. de cōdit. inser. & in. l. si mater. C. de insti. & substi. vbi & ad hoc multa congerit. & con. 452. statuto ciuitatis, in prin. lib. j. Signo. con. 98. in Lombardia, col. 2. versi. ex quo arguitur. & Alexā. qui adducit concord. con. 13. circa primum, col. 5. versic. bene facit, lib. 3. Barb. con. 35. clementissimi, col. penul. lib. j. & con. 10. sapienter, col. antepe. lib. 2. & con. sequen. illud afferam, col. 16. eo. lib. 2. & Philip. Deci. con. 188. in casu proposito, cum si. Idq; semper procedit in dispositionibus stricti iuris. Pet. Anc. con. j. pro isto, circa medium. Huic confestim respondebo, id verum esse, nisi illud sit omissum ratione rarioris vsus, per supradicta. Aut etiam nisi omissum sit simile expresso, aut sit in vtroque eadem ratio, per ea quæ item supra diximus, & præterea per. l. si extraneus. ff. de condi. ob. cau. & l. vlti. §. vlti. ff. manda. & l. si qs mihi bona. §. sed si mandaui, & ibi Bal. & recentiores. ff. de acqui. hæredit. glo. in. l. si cùm dotē, in prin. in verbo, mulieri, post princ. ff. solu. matri. & in. l. Gallus. §. & quid si tantùm, in verbo, emancipatus. ff. de libe. & posthu. Oldra. con. 224. istæ sunt allegatiões, col. 8. versicu. nec ob. quod dicebatur. Bal. in. l. sed & si mors. ff. de donat. inter vir. & vxor. & in cap. inter corporalia, col. j. de transla. prælato. per no. in. l. vlti. C. de indict. viduit. & Signo. cō. 14. super infrascriptis, col. vlti. per multa quæ illic allegat. Vel in hoc vltimo reclamante Pet. Anca. in con. 245. duo prima, col. 2. versic. contrarium, per tex. in capit. cui de non, de præben. lib. 6. de quo vide quæ dicam infra. §. 36 glo. 2. in verbo, notiffier au greffe, numero antepenul. & sanè, & duobus seq.

§. 21.

COmbien que le seigneur feodal puisse auoir par puissance de fief la chose de luy tenue, en payant le pris quelle a couste, toutesuoyes si aucun lignagier du vendeur vient dedans lan du retraict, il sera prefere audict seigneur feodal. Et aussi sera la chapteur receu a retenir la chose, si! est lignagier du vendeur.

GLOSSA VNICA.

Agnati præferuntur dño in reuocatione feudi.

1 HOC VTIQVE VERVM EST ex constitutionibus feudorum, vt scilicet agnati præferantur domino in reuocatione feudi alienati. capit. j. §. porrò, in fi. & ibi glo. Iac. Bel. Bal. Marti. Laud. & alij, titu. qualiter olim pot. feud. alie. glo. And. Iser. Iac. Bel. Bal. qui hāc op. dicit æquam, Marti. Laud. Aluaro. & Cardi. Alex. in cap. j. titu. de succes. feu. Ioā. Fab. in. §. j. Insti. de empt. & venditi. Aluar. & Marti. Laud. in

cap.j.§.vlti.colum.vlti.& ibi etiam Cardi.Alexan.colum.antepenul.tit.quæ fuit pri.cau. bene.amit.Cardi.Alex.in cap.Ticius,col.pe.titu.si de feud.fue.contro. inter do.& agna. & Masuer.tit.de retractu.§.item sciendum est, & iterum titu. de locat.§.item proximior. Iaco.à S.Geor.in tracta feud.in verbo,qui quidem inuestiti præstiterunt iuramẽtum,col. 18.versicu.quæro nunc nunquid.Licet Pet.Corne.huic.op. contradicat in.d.capit.j.de suc cess.feud.

2 ¶ Sed priorem op.secutæ sunt pleræq; omnes Franciæ consuetudines,vt Parisiensis capi. 183.& Meldensis capit.113.& sequen.& Melodunensis cap.33.&.157.& Senonensis capit.36. Trecensis cap.27.Victriacensis cap.38.& iterum cap.124.Ambianensis cap.96.Monstroliensis cap.76.Belquercensis cap.16.Carnutensis cap.71.& iterum capit.173.Aurelianensis cap.288.Turonensis titu.de retraict cap.8.& seq.Cenomanensis cap.360.& cap.400.Andegauensis cap.348.& iterum cap.390.Aruerniensis titu.de emphiteoses & louages cap.15.& iterum titu.de retraict.cap.item.15.vbi tamen est quędam exceptio.Borboniẽsis cap.438. Blesensis cap.208.Engolismensis cap.70.Rochelensis cap.37.Bituricensis titu.de retraict. capite quinto.Burgundiensis eo.titulo capite.10. Burdigalẽsis capite quinto. Sanctonẽsis cap.51.Normaniensis.c.consuetudinũ eius nationis.115.cuius titulus est, de querelle de fief vendu,non semel.Britoniensis hoc eo.titu.§.9.Altimarchiensis.c.274.Marchiẽsis.ca.281. Auxerrensis,aut vt alij vocant,Altissiodorensis.c.37.qui est.6.huius titu.Lorriensis in prę fectura Montargij eodẽ titu.§.11.Laudẽsis & cæteri Viromandenses partis.3 tit. 9.§.5.qui est totius illius partis.102.& seq.Valesiensis titu.j.§.15.& iterum tit.de retraict.§.6.qui est omnium.87.Siluanectensis,aut vt vulgo appellant,hoc quoq; titu.§.5. Niuernẽsis hoc itẽ titu.§.22. Vt vix aliã tam frequẽtem apud Gallos reperias. Tamen in Comitatu Burgundiæ aliter statuitur.titu.reachaptz.§.5. *Consuetudines de ea re.*

3 ¶ De iure autem communi secus est in emphyteusi, vt voluerunt Guil. Cu. Ray. Forl. Alberi.Bald.qui dicit no.& Angel.in.l.imperator.ff.de pactis.ijdem Guil. Ray. & Alberi.in.l.ex facto,in princi.per illum textum.ff.de pecul. Nicol.Neapo.& Aluar. in.d.§.porrò.Bal.in tracta.protomixeos,colum.2.versicu.cùm venditur res, qui quidem omnes dicunt,quòd stante consuetudine,quæ concedit facultatem vicino aut consanguineo retrahendi rem venditam,dominus emphyteusis illis præfertur, si velit retrahere, ex.l.vlti.C. de iure emphy.per tex.in.l.si cùm dotem.§.vlti.ff.solu.matri.&.d.l. ex facto.ff. de pecul. & quia etiam,vt dicunt,consuetudo generalis non vincit specialem, quin è contrario specialis generalem.l.legatorum.§.qui plures.ff.de lega.2.&.l.vxorem.§.fœlicissimo.ff.de lega.3.&.l.sanctio.ff.de pœnis,cum si. *Secus in ẽphyteusi.*

4 ¶ Et idem quoque tenet Alexan.con.27.viso themate,col.2.lib.6.& Fran.Aret.qui id dicit no.in.l.si mihi & Titio,colum.vlt.ff.de verbo.obligat. vbi tamen erranter loquitur in feudo.Cepola causarum ciuilium.45.& si in alijs,colum.2.Masuer.titu. de locat.§.item si emphyteuta.Iason in.d.l.vlti.colum.4.in.3.no. versic.ex hoc tex.C.de iure emphy.vbi & hanc rationem adijcit: quoniam statutum & consuetudo recipit interpretationem à iure ciuili.l.2.C.de noxal.& cap.cùm dilectus,extra de consuetudi.cum si.Sed de iure communi præfertur dominus alijs quibuscunque,per.d.l.vlti.ergo secundùm eam debet intelligi huiusmodi statutum.quę etiam ratio affertur ab Aluar.in.d.cap.porrò,quem tamen Iason non citat. Et præterea respondet ipse Aluaro.ibi.d.cap.porrò, præferenti in suo casu agnatos domino,quia ibi vterque dominus & agnatus reperitur eo iure & consuetudine priuilegiatus.In emphyteusi autem dominus de iure communi id priuilegium cõsequitur,scilicet per.d.l.2. vnde statutum postea superueniens debet intelligi sine præiudicio domini iam priuilegiati,ar.l.rescripta.C.de precib. impera. offer. Et facit quod no.in.l.ex verbis C.de donat.inter virum & vxorem.& quæ latè diximus suprà eo.titu.§.j.glo. 14. quæ est in verbo,ou equipolens a vente,numero.93.& generale est vt lex.& iterum numero. 104. & id quidem iure optimo.Et idẽ tenuit Ioan. Oldẽdorpius actionum classe.4.in actione emphyteutica,in practica illius actionis. *De eadẽ re*

5 AT VNVM HIC NON omiserim.Id quod hîc statuitur, præferri consanguineum domino,idem quoque statutum fuisse suprà titu.omnium huius volu.2.§.9.qui est omnium totius volu.22.nisi quòd hîc prætereà additum est,ipsum consanguineum præferri, non solùm quando res alteri fuit vendita,vt tunc scilicet ante dominum possit retrahere: sed & cùm ipse primo loco emit,vt possit retinere. quanquam & id in alio satis contentum potuisset videri ob eandem rationem. Tamen quia hîc clarius & dilucidius id scriptum fu-

it,& alioqui poterat videri dubium,propter ea quæ scripsimus suprà eo.tit.§.11.glo.7.quæ est in verbo,il y sera receu pro rata,numero.2.sed & videbatur.Ideo ob id tolerabilior est ea superfluitas (si sic nominari debeat) quæ ex repetitione huius.§.oriri posset. Nam & aliàs semper toleratur superfluitas siue eiusdem rei repetitio, cùm fit,vt quod antè dictũ est, clarius,apertius,dilucidius enarretur,ex sentẽtia glo.in c.j.in verbo,& filio , & ibi Domi. & Philip.Franc.de sum.tri.lib.6.& alia glo.in c.licèt canon,in glo.2.& ibi quoque Domi. & Philip.Fran.de electi.eo.lib.6.& idem Domi.cap.si papa,de priuil.eo.quoque lib. & in procemio decretalium,& ibi post eum Feli.in fi.vbi & ad hoc allegat tex.in.c.super quæstionum,iuncto.cap.cum te,extra de offic.delega.& idem Domi.in capi.erit autem,ad fi. 4.di.Panor.in cap.certificari,colum.2.versi.sed quæro quid si,de sepult.& in capit.solitæ, in glo.tanquam,in fi.& ibi quoque Feli.colum.3.versi.idem quando id quod erat,de maiorita.& obedi.& Philip.Deci.in.l.2.§.vlt.colum.vlt.ff.si cer.peta.& in.l. quæ dubitationis, post prin.ff.de regu.iur.& Anto.Burg.in cap.cùm caussa,in princ. extra de empt. & vendit.vbi & ad hoc citat.l.Gallus.§.nunc de lege.ff.de libe.& posthu.& ibi Fran. Are.qui tamen loquitur de repetitione cum aliqua additione,vt hîc etiam est,qui tamen alius est casus,in quo etiam excusatur repetitio,vt voluit glo.in.l.librorum,in princ. in verbo, quòd si in codicibus.ff.de lega.3.vbi glo.dicit,repetit,vt addat. & glo.similis in.§.ius autem gentium,in prin.Insti.de iure natu.gent.& ciui.quæ dicit,repetit de iure gentium, vt aliquid addat.& Domi.in cap.si tibi absenti,colum.5.super glo.j.per eam glo.de præben.lib.6. & Angel.Are.in.§.j.colum.j.Insti.de his qui sunt sui vel ali.iuris . Feli.in locis suprà allegatis,in quibus & alios plerosq; modos excusandæ superfluitatis congerit,post ipsumDomi. in locis ab eo relatis.

Superfluitas & repetitio toleratur, cum res fit clarior.

Et cum aliquid additur.

5 ¶ Quibus & Anto. Burg. in.d.ca.cum caussa,de empti.& vendi.alios quoque modos addit.qui quidem omnes sunt notandi,vt dicit ipse Feli. ad statuta prohibentia articulos superfluos.Ad eum tamen modum excusandæ siue tolerandæ superfluitatis, ab illis inter cæteros adductum,cùm scilicet quid repetitur diuersis respectibus siue ob diuersos effectus, adde illis Philip.Fran.& Philip.Deci.in cap.significantibus,in princ.de appel.& Franc. Cur.Seniorem consi.78.domina Francischina,colum.antepe.versic. & si diceretur,vbi & ipse multos eius rei modos posuit, vt per eum videre poteris, ne hîc tam copiosè ab aliis acta, iterum agamus. quod nonnulli faciunt aliorum scriptis suos libros infartientes. quod cùm aliquando conquestus fuissem de Chasseneo , cui id vitium propemodum solenne est: is adeo molestè tulit,vt in me nescio quem Ennellanum hostiliter armauerit. sed de his aliàs.

Et aliis quoque modis.

6 ¶ Verùm illis omnibus addere potes alium modum , quem nobis suppeditat textus in l.item apud Labeonem.§.ait prætor ne quid.ff.de iniur. videlicet cum post generalẽ clausulam eadem res specialiter annectitur.Ea enim quæ notabiliter fiunt,nisi specialiter notentur,videntur quasi neglecta.& ibi glo.adducit concord.quos ibi videre poteris.Sed & hoc in loco in mentẽ venit veteris illius prouerbij. Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν.Id est,bis & ter qđ pulchrum est.quod adeo Platoni placuit, vt non sit contentus semel atque iterum aduocasse.illius enim meminit in Philebo,rursúmque in Gorgia, atque etiam in libro postremo de legibus.Et ei quidem mirè concinit quod apud nos scriptum est , in.l.j.§.supradictis igitur.C.de emendat.Iusti.Codi.in hæc verba. Nemini venit in dubium, quòd repetita lectio probauit,hoc esse validum satísque formosum . Sed & ad primum casum vide tex.in.l.j.§.sed sciendum,versicu.vitiúmque.ff.de ædili.edic.vbi scribitur ædiles tollendæ dubitationis gratia bis κατὰ τοῦ αὐτοῦ idem dixisse , ne qua scilicet dubitatio superesset, Vide etiam glo.in cap.non existimemus,in verbo,quia non discernimus,& ibi Archi.13.quæstio.2.& in.l.certi condictio, in princi.in glo.2.ff.si cer. pet. & Specul. titu.de procurato.§.hoc autem,versicu.sed oppone. & Panor. in sua disputa.incip.stante statuto,char.vlti.colum.2.Nec omittendum quod scribit Ioan. And. post Hosti . in capit. nimis iniqua,ad fi.de exces. præla. verba in instrumentis non posse nimis specificari ad tollẽdam dubitationem, & sophisticam interpretationem. & post eos Philip. Deci.consi. 11.quoniam,colum.9.versicu. allegata.

De eadẽ re

Bis & ter quæ pulchra sunt.

§. 22.

ET si ledict seigneur est acertenne du pris par lettres & serment ludict achapteur,& ledict seigneur ne veigne payer ledict pris dedans huyt iours.Il en est forcloux aussi bien que seroit le lignagier,s'il ne veult mõstrer le pris estre maindre cõme dit est.

PAR LETTRES. GLOSSA. I.

1 ID EST,VT EMPTOR OSTENDAT domino instrumentum emptionis, eique legendum præbeat,si id petat dominus,iuxta ea,quę latè diximus suprà hoc eodem titu.§.j.in glo.10.in verbo,dedans lan,in.18.q.& iterum in.§.2.eiusdẽ titu.in glo.j.ibi enim est eadem propè consuetudo,illicque reperies, quid dicendum sit,si nullum instrumentum de emptione confectum sit,& alia multa ad hunc locum pertinentia.

Emptor feudi debet dño ostendere instrumentũ emptionis.

DEDANS HVYT IOVRS. GLOSSA. 2.

DE IVRE COMMVNI in emphyteusi duo menses huic rei præstituti sunt: in feudo autem annus,vt de primo tex.est in.l.vlti.C.de iure emphyt. De secundo autem in.c.j.§.porrò,titu.quali.olim feu.ali.po. Hanc autem consuetudinem intelligas secundum aliam,quæ est suprà titu.2.§.3.qui est omnium huius voluminis.16.vt scilicet dominus ipse transacto hoc octo dierum tempore,nõ possit amplius rem ipsam ad se aduocare restituto precio iure feudi,non tamen priuatur suis laudimijs. Quod autem postea dicitur in nostra consuetudine, S'il ne veult mõstrer, &c. intellige omnino secundùm.§.4.suprà eo.titu.& quæ ibi diximus in glo.2.&.3.

Quod tempus hac in re de iure cõi statuitur.

§. 23.

ET si le lignagier ne veult retraire le tout, il ne sera pas receu, s'il ne paye le pris.Mes le seigneur du fief sera receu pour la partie, qui sera tenue de luy en fief.

IL NE SERA PAS RECEV. GLOS. I.

1 HOC IDEM STATVIT consuetudo Meldensium.c.consuetudinum eius gentis 104.quod posteà declarat.c.seq.& Aurelianensium.c.305.quod est.30. huius titu.de retraict,& Victriacensium.c.129.& Turonẽsium hoc eodem titu. de retraict.c.23.Borboniensium.c.349.Burdigalensium.c.30.qui est.27.huius titu. in fi.Sanctoniensium.c.53.Niuernensium hoc quoq; titu.§.27. Nullamq; scio quæ contrarium statuerit,preterquam Britonum.c.51.antiquarum consuetudinum, & reformatarum hoc eodem titu.§.11.& seq.& Comitatus Burgundiæ titu.reachaptz.§.9.Idq; quod hîc statuitur, dicit procedere de iure communi Masuer.titu.de retractu.§.item vna vel pluribus.& Boher.hoc eo.titu.§.5.col.2.versi.sed nunquid si plura.Pyrrhus in.d.ca.30. titu.de retractu consuetudinum Aurelianensium.Ioan.montolo.in promptuario vtriusq; iuris,tomo.j.in verbo,redimere,versi.2.in verbo,habebit licẽtiam.& Ferro.in.d.c.27.huius titu.atq;,etiam.c.3.eiusdem titu.Et id quidem æquum est:nam emptor alias nõ erat verisimiliter empturus,quàm si tota apud se maneret, aut tota redimeretur, vt posteà dicemus.Et id quidem comprobat.l.quod autem.§.vlti.&.l.sequens, &.l. quòd si vno.ff.de in diem adiecti.quibus cauetur, quòd si plures diuersis precijs rem communem pro sua quisque parte vendiderint sub pacto addictionis in diem,si duo alteri addixerint, vnus addictionem eam non admiserit,huius pars priori emptori empta manebit. Et per illum tex. in.d.l.quòd si vno,respondit Bal.con.32.præsupponitur in facto,lib.2.& iterum con.34.in caussa ista allegantur,versi.sed videndum,eo.lib.2.quòd venditio plurium rerũ facta vno precio non potest ratificari,quantùm ad vnam rem tantùm,sed debet in totum ratificari: nam non vnam rem (inquit) erat empturus.

Consuetudines.

An proximus possit retrahere partem rerum uenditarnu

2 ¶ Et huc quoque spectant alij tex.videlicet in.l.cùm eiusdem,& in.l. ædiles aiunt.§.vltimo, &.l.si plura, &.l. Labeo, quæ est penulti.§.idem ait.ff. de ædili. edict.vbi si plura

De eadẽ re

mancipia vno precio fuerint vendita, & vnum eorum fuerit morbosum, omnia redhibentur: nec cogitur emptor non morbosa retinere pro rata precij. Id quod etiam ex illis legibus tradit Bald. in. l. si prædium, colum. 2. versicu. sed pone duas. C. de ædilit. actio. & Roman. consi. 396. in casu propositæ consultationis, colum. j. De quo tamen vide Signo. consi. 53. super prima, in princ. Huius autem rei authoritate suffulti Richar. Mal. Oldra. & post eos ipse Bald. in. d. l. cùm eiusdem, dixerunt, quòd qui plures res accepit in emphyteusim simul ac eodem contextu, & pro vna omnium pensione, si malè versetur in vna ex ijs, cadit omnibus, etiam in quibus non est malè versatus. quod & voluit idem Bald. in. l. æde, colum. vlti. versicu sed quid si ex pluribus, & ibi quoque non obscurè Alberi. colum. penul. C. loca. dum Bald. ipse dicit in hac re distinguendum, vt in redhibitoria, per. d. l. si plura. & Alexand. consi. 118. in casu de quo quæritur, colum. j. lib. 5. & Barb. qui tex. in. d. l. cùm eiusdem, dicit omnium stupore dignum, in. l. 4. §. Cato, colū. 23. versic. & adduco tex. ff. de verbo. oblig. & iterum in. l. scire debemus, col. 6. versi. ego vidi dubitari, eo. tit. quibus locis ita dicit se consuluisse, sicuti ipse fecit, con. 36. sapienter scripsit, col. 6. versi. sed circa hunc articulum, & multis seq. lib. 2. & Iason in. l. si ita quis promiserit. §. ea lege, col. vlti. ff. eo. titu. & Pyrrhus in commentarijs consuetudinum Aurelianensium, vbi suprà. Vide tamen quæ dicam infrà in hac eadem glo. versi. 25. tertiò intellige, & seq.

3 ¶ Facit & tex. in. l. si quis aliam. ff. de solutio. vbi si res in solutum data fuerit pro parte euicta, aut ex duobus fundis alter euictus sit, remanet integra obligatio: quia creditor eas res non accepisset, nisi pro solido eius fieret. De quo & tu vide. l. cùm plures. ff. de euictio. Facit item tex in. l. si duos. ff. de contrah. empti. vbi si duos quis seruos emerit pariter vno precio, quorum alter ante traditionem mortuus fuerit, in vno quidem non constat emptio: quia vt dicit glo. ibi, fortè non erat empturus, nisi vtrunque simul. & ibi sequitur Alberi. Et eius. l. arg. respondit Imo. con. 39. visis ac ponderatis, cōductorē plurium rerū vno precio siue vna pensione pro omnibus, posse resilire à conductione omnium, propter vnā earum, qua frui non potest: quia reperta fuisset esse cuiuspiam monasterij. Sed & illo tex. subnixi Iacob. Ra. & Cy. in. l. si mihi & Titio, & ibi quoque Alexan. qui illū tex. dicit no. col. j. ff. de verbo. oblig. dicunt post glo. ibi, in verbo, non augeat, quòd ideo in. l. fundus ille. ff. de contra. empti. est locus iuri accrescendi. quia verisimiliter venditor non erat partem venditurus, quod & dicit glo. in. d. l. fundus ille.

De eadē re

4 ¶ Et his quoque concinit textus in. l. fistulas. §. qui fundum. ff. de contra. emptio. vbi qui fundum ea lege emerit, vt soluto precio ei traderetur, si decesserit relictis duobus hæredibus, non potest vnus soluendo partem precij agere ex empto. & ibi reddit rationem Bartol. ex d. l. si quis aliam. quia scilicet venditor non nisi totum alienasset. & sequitur Alexan. consi. 76. visis dubitationibus, colum. 4. versicu. pro ista parte, lib. 5. Et illius tex. authoritate dicit ipse Bartol. in. d. l. scire debemus, in princi. circa medium, versicu. quæro cuius vtilitatis. ff. de verborum obligatio. quòd vbi tractatur de resolutione contractus, tunc venditio plurium rerum facta vno precio censetur esse vna venditio. ideóque ob vnam rem resoluitur contractus & in alia. & sequitur Iason ibi. & Alexand. consi. 178. viso processu, colum. 2. versicu. alio principali fundamento, lib. 7. & Francis. Areti. qui declarat, quomodo id intelligatur, consi. 129. cōsultissime domine Collate. licèt, colum. j. Sed & per illum tex. dicit Pau. Ca. in. l. Iulianus. §. offerri, post princ. ff. de acti. empti, quòd si vnus ex hæredibus emptoris offert partem precij ipsum tangentem, non consequitur partē rei inuito creditore.

De eadē re

5 ¶ Sed & eodem respicit tex. in. l. tutor. §. curator. ff. de minor. vbi si procurator adolescentium prædia communia sibi & ijs quorum curam administrat, vēdidit, eatenus rescinditur venditio, quatenus adolescentium pro parte fundus communis fuit, nisi emptor à toto contractu velit discedi, quòd partem empturus non esset. Et in. l. si id quod. §. si ex decem. ff. de donat. inter virum & vxorem, vbi si ex decem donatis vxori à viro ipsa vxor seruos duos emerit, & eorum alter sit mortuus, alter decem dignus sit: interest vtrùm vno precio venierint, an diuersis: si vno, tota domus petenda: si diuersis, hoc solum petendum, quanti emptus sit, qui superest. Et in. l. si libertus. §. si quis plures. ff. de iure patro. & in. l. & si vno, & quod ibi. no. Bartol. ff. de acti. empti. & in. l. quòd si nolit. §. Marcellus, & §. sequen. & §. si venditori. ff. de ædili. edict. Et facit etiam textus in. l. qui pignori. ff. de pigno. vbi qui pignori plures res accepit, non cogitur vnam rem liberare, nisi vniuerso debito soluto.

De eadē re

6 ¶ In hanc quoque sententiam facit, quod à Bar. responsum est, consi. 195. Angelotus, quòd si quid detur à duobus in solutum creditori, cum pacto de reuendendo intra certum tempus, vnus illorum non poterit pro parte redimere: quia nõ est verisimile, quòd vnam partem voluisset emere, vel retinere siue alia. & allegat quædam ex dictis iuribus. et hanc quoque rationem, quæ huc optimè quadrat, nam quando conditio siue facultas, quæ consistit in faciendo simpliciter, vel mixtim in dando & faciendo, ponitur etiam in persona duorum, tunc non potest impleri per vnum eorum pro parte. l. si ita fuerit, in princi. & §. quæstio. ff. de manu. testa. & no. in. l. si plures. C. de condi. inser. Sed hæc facultas redimendi siue retrahendi consistit in dando & faciendo. l. consilio, & ibi not. ff. de curat. furi. & not. glo. in. l. certi condictio. ff. si cer. petat. Nec obstat (inquit). l. legatum. §. vltimo & l. penultima. §. j. ff. de conditio. & demonstra. quia illę loquũtur in cõditionibus in merè dando consistentibus, hîc autem in dando & faciendo. Sed & illæ loquuntur in legatis, vbi fauorabilis fit interpretatio pro legatario contra hæredem scriptum, qui certat de lucro, vt regulariter fit in testamentis. Hîc autem loquimur in contractibus, in quibus interest contrahentis, ne pars tantùm apud se maneat. Hæres verò, siue totum siue pars apud eum maneat, semper lucratur, argumen. pro ea ratione. dict. l. fundus ille, & quod ibi not. ff. de contra. empti. & alia quoque addit ipse Bar. huc pertinentia, quæ quisque videre poterit.

De eadẽ re Datio in solutũ à duobus facta, an possit ab altero redimi.

Facultas retrahẽdi cõsistit in dando & faciendo.

7 ¶ Et de hoc ipsius con. meminit ipsemet Bart. in. l. cui vsufructus. ff. de vsufruct. lega. vbi & idem voluit, & ibi quoque Lancel. Deci. & iterum quoque idem Bartol. in. d. l. si quis aliã, in fi. & ibi etiam Angel. & Pau. Ca. post princ. ff. de soluti. Bald. in. l. 2. ad fin. & ibi Hiero. Cagno. in. 14. quęstio. C. de pac. inter empto. & vendito. & idẽ Bald. consi. 384. duo sunt, col. 2. lib. j. & d. consi. 32. lib. 2. vbi prætereà adducit duas rationes satis efficaces. Prior hęc est, quia si aliud diceretur, quis inuitus compelleretur ad communionem, quæ immensas contentiones parit. l. in re communi. ff. de seruit. rusti. prædio. de qua re vide quæ dicam infrà numero. 14. sed vt ad alias. Altera ratio Bald. est quia pluris valet, plurísque emitur totum in toto, quàm pars respectu rei. l. Meuius. §. in fundo. ff. de lega. 2. de qua etiam ratione dicemus plenius. d. numero. 14.

De eadẽ re

8 ¶ Idem quoque voluit ipse Bald. d. consi. 34. eod. lib. 2. dum allegat Bartol. vbi suprà. atque etiam Rapha. & Ioan. Por. in d. l. si mihi & Titio. ff. de verbo. obligation. idem Rapha. in l. cui fundus. ff. de conditio. & demonstra. & Paul. Ca. consi. 221. in hoc passu duo sunt, ad fin. lib. j. Ioan. Plat. in. l. vlti. versicu. quid autem si quis emit. C. de agri. & mancipi. libro. 11. & Alexand. consi. 143 viso statuto Mediolanensi, libro. 7. Francis. Capilistra Padua. in. l. j. in fi. C. quando non petentiũ part. Socinus consi. 200. quoniam ex forma, colum. penulti. versicu. secundò dicitur, libro. 2. quod iterum repetitur consi. 125. libro. 4. & idem Soci. consilio. 16. anno domini, ferme vbique, lib. 4. vbi dicit, quòd clara est conclusio, contra quam non reperit aliquem scribentium tenere. & Fabianus in tracta. de emptione & venditio. in. 2. quæstio. 7. quæstio. princi. & Iason qui & ita dicit omnes tenere, in. l. stipulationes non diuiduntur, colum. 12. versicu. expedita theorica. ff. de verborum obligat. Philip. Deci. in. l. eius qui. §. quas verò, col. j. in. 5. no. ff. si cer. petat. Andre. Alciat. qui & hanc dicit esse cõmunem opinio. in. l. 4. §. Cato, colum. 18. versicu. ex istis infertur, & ibi quoque Anton. Rub. ff. eod. titu. idem Alcia. in. l. si creditores, colum. 3. versicu. sed quid in hac quæstione. C. de pactis. & ipse Anto. Rub. consi. 90. viso casu. Stepha. Bertran. consi. 41. licèt contractus, lib. 3. Chasse. in commentarijs consuetudinum Burgundiæ titu. de rentes vendues à rachapt. §. j. in. 4. quæstio. Ioan. Monto. in promptua. vtriusq; iuris, vbi suprà citauimus, numero. j. huius glo.

De eadẽ re

9 ¶ Et certè nullos reperi, qui contrarium assererent, si me non prorsus fallat memoria, præter Obertum Cremo. doctor. antiquum in. l. si legato. §. si Stichus. ff. de manu. testa. & Firmi. qui illum citat & sequitur in suo illo vberrimo repertorio, in verbo, emptor retrouendens, versicu. 3. vbi ita dicit se consulisse Senis in ardua quæstio. & iterum in verbo, obligatus, versicu. 125. Sed quid ij facerent aduersus tot legum proceres, & eos quidem tot armis rationum & legum munitos. ex quibus aliquot suprà adduximus, & pauló pòst quoque afferemus. Tu tamen vide quæ dicam infrà titu. sequen. qui est de retractu conuentionali. §. j. in glo. 6. quæ est super verbo, ou ses heritiers, numero. 30. sed vt iterum. & Francis. Areti. d. consi. 129. consultissime domine, colum. j. & Iaso. in. l. si duo patroni. ff. de iureiur.

De eadẽ re

10 ¶ Præcedentibus quoque adstipulatur, quod Bald. ex facto interrogatus respondit consi. 475. ad euidentiam, colum. 2. versicu. quia quæstio nostra, lib. j. quòd cum locatio siue emphyteusis rei ecclesiæ possit fieri ad nouem annos tantùm, per no. in capit. vlti. extra ne præla. vices suas. Et si facta sit ad prolixius tempus, vicietur quod est supra eosdem nouem annos tantùm. l. sancimus. C. de donati. Tamen id debet intelligi, si ea locatio ita facta fuerit, vt pro singulis annis certa pensio soluatur: secus si pro omnibus simul vna tantum pensio solui debet: quia tunc propter vnitatem precij eius contractus, diuidi non potest, totúmq; viciatur, per. d. l. cùm plura. ff. de ædili. edict. Quin sunt qui dicunt etiam in illo priore casu Bald. eam locationem siue emphyteusim non valere adusque nouem annos, ob id quòd ecclesia posset dicere se non fuisse concessuram, nisi ad totum tempus in concessione comprehensum, arg. d. l. si quis aliam. & d. l. cùm eiusdem. Ita enim voluit hac ipsa ratione Bart. consi. 159. visa quadam constitutione, in. 4. eodémque vlti. dubio. & Lapus alle. 80. quæris cùm locatio. & Alexan. consi. 17. viso instrumento, colum. 3. versicu. nec etiam si diceretur, lib. 4. vbi & alios citat, qui sunt eiusdem sententiæ, alijs tamen rationibus moti. De quo tamen vide plenissimè apud Cardin. Alexand. in capit. j. in princ. colum. penulti. versicu. sed stat punctus, titu. qui feud. dar. poss. & Philip. Deci. in authen. qui rem, colum. vlti. C. de sacro eccle. vbi plurimos allegat in vtranque partem, sed hîc tantùm dicere volui, quod ad hunc locum pertinet, & aliquid quoque dicemus infra titu. sequen. in fi. numero. 142. & id quidem, & seq.

De eadẽ re
Locatio in lõgius per missa facta an in totum vicietur.

11 ¶ Hoc quoque spectat quod scriptum est à Raph. Co. consi. 41. ad primum quæsitum, versicu. ad secundum respondetur, & rursum paulò ante fi. quòd vnus censetur contractus esse, siue super vna re, siue super pluribus contrahatur, quando est vnica quantitas expressa, per. d. l. cùm eiusdem, de ædili. edict. Ideóque (inquit) non potest is, cui concessæ sunt plures res in emphyteusim pro vna pensione, soluere partem pensionis pro rata vnius rei, & pro alijs non soluere. Et à Corne. consi. 38. viso libello, colum. 3. versi. & insuper, lib. 3. quòd si tibi dedi mandatum de permutando fundum Titianum, aut eius partem dimidiam cũ fundo Semproniano, aut eius parte dimidia, & tu permutasti fundum illum Titianum cum dimidia fundi Semproniani, & cum fundo Seiano, non valet ista permutatio, etiam quantùm ad dimidium fundi Semproniani, de quo habebas mandatum, per. d. l. quòd si vno & d. l. cùm eiusdem.

De eadẽ re

12 ¶ Et vt generatim confusimque alia tibi cógeram. Facit ad supradicta quod scribit Bar. in sua disputatione incip. publicanus, colum. j. versicu. quintò probatur. Alberi. in. l. patri. §. j. in fi. ff. de minori. Bald. consi. 44. iste dominus Christophorus, colum. 2. versicu. secundò quia non potest, lib. 2. Alexand. consi. 76. visis dubitationibus, colum. 4. in. 3. dubio, lib. 5. & consi. 178. viso processu, colum. 2. ad fi. & iterum colum. vlti. versicu. non obstat etiam, lib. 7. & Corne. consi. 125. viso puncto, colum. vlti. versi. & sic, & sequen. lib. j. & con. 51. licèt in hac, col. 2. in litera. F. lib. 2. Soci. con. 82. in caussa & lite, col. vlti. lib. 3. & Philip. Deci. in d. authen. qui rem, in fi. C. de sacro ecclesi. & con. 14. cuius superscriptio incipit, vtrùm valeat aditio, colum. j. versicu. comprobatur etiam. Et priuatim ad id quod dictũ est de pluribus rebus venditis vno precio, vt vna censeri debeant, facit tex. in. l. prædijs. §. Titio, & §. balneas, & iterum. §. vlti. ff. de lega. 3.

De eadẽ re

13 ¶ Et hæc quidem his rationibus fulciuntur. Nam obligatio de reuendendo continet rem tradi. per tex. in. l. j. & l. ex empto, in prin. ff. de acti. empti. & l. si traditio. C. eo. & l. in conuentionalibus, in fi. ff. de verbo. obligationi. Rem autem tradi est indiuiduum. d. l. stipulationes non diuiduntur, in princ. eo. titu. de verbo. obligationi. quia etiam facta, cuiusmodi est reuendere. l. consilio. §. vlti. ff. de curat. furi. & l. qui quadraginta. ff. ad leg. Falcid. & l. 2. §. item si in facto. & iterum. l. 4. §. Cato. ff. de verborum obligationi. & glo. in d. l. certi condictio, in glo. magna. ff. si cer. petat. Bartolus in. l. vxorem. §. agri plagam. ff. de legatis. 3. & in. d. l. cui vsufructus. ff. de vsufruct. leg. vbi loquitur de hoc nostro pacto. Baldus. in. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. & Albericus in. l. vsus, in princip. ff. de vsu & habitat. & doct. vbique. Igitur facta, vt repetam, sunt indiuidua. l. fideicommissa. §. penulti. ff. de legat. 3. & l. si is qui. §. j. ff. ad legem Falcidiam, & l. si ita fuerit. ff. de manu. testamen. & not. in dic. §. Cato, & in dic. l. stipulationes non diuiduntur. Et quòd obligatio rem tradi sit indiuidua, tam quò ad solutionem, quàm quò ad obligationem, tenuit expressim Bartol. in. l. si vt certo. §. si duobus, colum. 3. versicu. item op. duo rei. ff. commo. & in. d. l. stipulationes, quibus locis id probat multis rationibus,

Rationes præcedentium.

quas videre poteris. Tu tamen ad hanc rationem vide Franc. Areti. consi. 6. viso instrumento diuisionis.& Soci.d.consi.16.anno domini,lib.4. qui affatim tractant, an emptor qui promisit reuendere, teneatur ad tradendum.& dicemus alicubi in sequen.titu.

14 ¶ Sed vt ad alias rationes transeamus, non est tanta vtilitas & æstimatio rei in parte respectu ipsius partis, quanta in toto respectu totius.d.l.si quis aliam.ff.de solutio.&.d.l.fundus ille,cum glo.ff.de contra.empti.&.l.Meuius.ff.fami.hercis.&.l.si quis id quod, in fin. ff.de in diem addicti. &.d.l.Meuius.§.in fundo.ff.de legat.2.& glo.in.l.j. in verbo, partis, & ibi etiam Saly.in.5.no.C.com.diuid.Bar.in.d.l. vxorem .§. agri plagam, in fin. ff. de legat.3.Bald.in.l.filium quem,colum.6. versicu. ex qua lectura habes, & apertius colum.9.versicu.vlterius quæritur.C.fami.hercis.& .d.consi.384.lib.primo. Præsertim cùm præter intentionem emptoris incideret in communionem, ad quam nemo inuitus compellitur.l.si non sortem.§.si centum.ff.de condic.indebit. Ea enim multa affert incommoda & difficultates.l.pater.§.dulcissimis, & ibi doc. ff. de lega. 2. &.l.in re communi, & ibi Bal.& Floria.ff. de seruitu. vrban. prædic. &.l. sancimus.§.ne autem.C.de donatio.& l.qui neque,in fin.ff. de rebus eor. cum alijs multis concord. à me traditis infrà titu. 24. qui est de douaires.§.3.qui est. 305. omnium nostrarum consuetudinum. Vnde & venditio partis multa etiam adducit incommoda, dicit Bald.in.l.j.§.in primo, colum.3. versicu.extra quæro.C.de cadu.tollen.per.d.§.si centum.&.l.2.C.quan.& quibus quarta pars, libro.10. *Aliæ rationes.*

15 ¶ Et hac ratione dicit Bald. vbi supra vnum huic loco maximè accommodatum, quòd scilicet in contractu venditionis est locus iuri accrescendi. d. l. fundus ille, secus in cæteris contractibus. d. l. si mihi & Titio.ff.de verborum obligatio. vt scilicet vterque & emptor & venditor maneat indemnis: quia verisimiliter neuter erat partem vendíturus & empturus, cum partis venditio non minima habeat incommoda, per dicta iura. Id quod etiam ante eum voluit glo.in.d.l.fundus ille. Hanc autem rationem ita confirma, quòd cùm non sit tanta vtilitas in parte respectu partis, quanta in toto respectu totius, vt diximus, sequitur & ex hoc capite, id indiuiduum esse. l.j.§. si pecuniam, & ibi Bar.ff.deposit.idem Bart.in.d.§.Cato.& in.d.l. stipulationes non diuiduntur, in.3. quæstione, per.l.in executione, versicu.secunda ad opus, eodem titu. de verborum obligatio.& Bald.in.d.l.si plures.C.de condit.inser.& Ioan.Berbe.in viat.iuris,tit.de loca.char. 5.versicu.solet & quæri. *De eadẽ re*

16 ¶ Restant aliæ duæ rationes, quæ mihi non visæ sunt omittendæ. Vna hæc est, quòd cùm vna res aut plures vno precio emptæ sunt, non debet precium particulari solutione diuidi.l.planè.ff.fami.hercis.& no.in.l.quidam existimauerunt.ff.si cert.peta. & in.l. tutor.§. Lucius.ff.de vsur. Altera & omnium postrema ex eo procedit quod generaliter dicimus, aut totum admittendum, aut totum repudiandum.l.cùm quæritur,in fi.ff. de admi. tuto. &.l.nam absurdum.ff.de bon.liber.&.l.si ita stipulatio, in fi.ff.de ope.liber.&.l.quidam eulogio.C.de iure doti.cum alijs multis concord.à me adductis infra titu.procedente, in fi. numero.5.faciunt & alia quoque, & seq. *De eadẽ re*

17 EX IIS AVTEM QVAE DICTA SVNT, satis potes intelligere, quòd si etiam in vno contractu vel instrumento venditæ sint plures res, precis in singulas res diuisis, videlicet domus centum aureis, fundus alijs centum, censentur esse plures ac diuersæ venditiones, vt probant iura quæ suprà in prin.huius glo.adduximus, præsertim verò. d.l. cùm eiusdem, &.d.l.si plura.ff.de ædil.edict.& præterea.l.quod sæpe.§.in his.ff.de contra.emptio.&.l.in bello.§.vlti.ff.de capti.& postli.reuer.& asserunt Francis.Areti.& Soci.in.l.si ex toto.§.vltimo, vterque in.2.no.ff.de lega.j.& idem Are.consi.11.procedendum est, columna prima, & Fabianus in tractatu de emptione & venditione, in quinta quæstione princ.colum. 6. versicu.item distinctio.& ante hos Bald.consi. 66. factum tale est apparet, tum colum.j. in princ.tum colum.2.versicu.alij dicunt,lib.3.vbi ex hoc decidit pulchrum casum.& idẽ Bald.in.l.vlti.§.præterea,colum.2.C.de iure doti.vbi dicit per tex. ibi in verbo, pro singulis.quòd si in eodem instrumento plures res continentur, quæ quidem habeant diuersa precia, dicuntur etiam plures venditiones.Ideo si alter contrahentium in vna re sit deceptus vltra dimidium iusti precij, in illa tãtùm habebit locum rescissio, ex.l.2.C. de rescin. venditione, non etiam in alijs.Ita enim, eum allegat, licèt id mihi dicere nõ videatur, Philip. Deci.consi. 421.plenè & subtiliter, colum.j.Sed id planè voluit ipse Bald.alio in loco cuius Deci.non meminit, scilicet consi.91.facti narratio, in fin.lib.2.vbi tamen intelligit, *Quid in uẽditione plurium rerũ, singulis preciis in singulas res diuisis.*

nisi in alijs rebus etiam singulariter æstimatis tantùm esset lucri, vt in ea videri non posset fuisse deceptus: nam ex eodem contractu fit compensatio vnius corporis ad aliud. l. si duorum. §. sed rectius est. ff. de actio. empti. Hæc ille, qui & ipse illud quoq; postremum dixerat in. d. l. vlti. §. præterea, de iure doti. & eum sequitur Francis. Areti. qui nec illius con. meminit, in. d. l. scire debemus, colum. penult. versicu. & adde duos effectus. ff. de verbo. obligationi. Sed & ipse Bald. & Angel. in. d. l. cùm eiusdem, de ædili. edict. scribunt, quòd si ex statuto debeat solui gabella ex omni contractu, si eodem instrumento venditæ sunt plures res eodem precio, vna tantùm gabella debetur: si diuersis distinctisq; in singulas res precijs, tot debentur gabellæ, quot sunt res. & sequitur Firmia. in tracta. gabellarũ, in. 15. quæstio. 5. partis prin. & Barb. d. con. 36. col. 7. versi. & licèt, lib. 2. & Philip. Deci. con. 344. applaudent, col. 2. versi. secundus casus.

Quid si uno precio, quod diuiditur in singulas res.

18 ET IDEM QVOQVE cùm plures res sunt emptæ vno quidem precio, sed quod postea in eodem contractu in singulas res diuiditur, verbi gratia, vendo domum & fundum trecentis aureis, scilicet domum ducentis, & fundum reliquis centum. Nam & eo casu censebuntur plures venditiones, vt voluit glo. in. d. l. ædiles autem. §. si plura, versi. fortè, in princi. & iterum in glo. sequen. rursumq; in. §. vlti. in verbo, vno precio, atque etiam in glo. vlti. ff. de ædil. edict. & in. l. cùm in ea, in glo. 2. eo. titu. & Bar. in sua disputatione incip. publicanus, ad fi. vbi dicit notandum. & Fabia. monte S. Sa. in tracta. de emptione & vendit. colum. omnium pe. vbi singu. ad hoc dicit glo. in. d. l. ædiles, in fi. & Anto. Corse. in suis singu. in verbo, venditio, incip. licèt plures, qui est in fi. illius operis, vbi dicit de hoc esse tex. in. l. cùm duo serui. ff. de in diem addic. Super quo tamen vide Signo. consi. 53. super prima, in prin.

Quid si è diuerso precium in singulas res diuisum in unum cogitur.

19 SED ET IDEM DENIQVE, si ex contrario primùm fuerit diuisum precium in singulas res, & vnum ex omnibus coactum, videlicet hoc modo, vendo tibi domum sexaginta aureis, & fundum quadraginta, quæ quidem summæ in vnum redactę faciunt centum aureos. Nam nihilominus censentur esse plures venditiones, vt dicit Francis. Are. in. d. l. scire debemus, col. 3. versi. & aduerte. ff. de verbo. oblig. vbi de hoc dicit esse tex. no. & sing. in. d. l. si plura, idque ex eo dicit probari, quod scribit Bar. in. l. vbi fideiussor. ff. de solutio. quòd quando iudex in sua sententia exprimit diuersas summas pro diuersis caussis, deinde dicit quòd omnes summæ simul faciunt summam centum aureorum, in quam reum condemnat, non dicitur reus condemnatus in centum, sed in quantitates specialiter & disim expressas.

Quid si cōstet contrahentes non nisi omnes res empturos & uendituros fuisse.

20 VERVM HAEC OMNIA velim intelligas tribus aut quatuor modis. Primo, nisi constaret emptorem aut venditorem non nisi omnes res empturum aut venditurum fuisse: tunc enim licèt in singula capita precium sit constitutum, censebitur tamen vna venditio: nec poterit in quibusdam tantùm rescindi, vt est tex. expressus in. d. l. cùm eiusdem. §. interdũ. ff. de ædili. edict. vbi ponitur exemplum, in quo id manifestum est. Quo subnixus Philippus Deci. d. consi. 421. colum. j. respondit, quòd si plures res singulis precijs eodem instrumento sint venditæ, quas tamen constat contrahentes non empturos aut vendituros fuisse, nisi omnes, huiusmodi contractus habebitur pro vna venditione: vnde & venditori agenti ad precium obstabit exceptio rei non traditæ, donec omnes traditæ fuerint. quæ quidem omnia ad hunc nostrũ casum sunt notanda. Et faciunt scripta à Signo. d. con. 53. super prima quæsti, in. j. dubio.

Precio in singula iugera cōstituto an fertilia tãtũ retrahi possint.

21 ℭ Quid enim dicemus in hac specie, cùm quis simul emit centũ agri iugera, vel etiam fundum quempiam simpliciter, non designato numero iugerum, vno tamen eodemq; precio in singula iugera constituto, quorum alia sunt fertilia, alia sterilia, dicemus ne consanguineum posse retrahere fertiliora, soluto illo singulorum precio, relictis sterilibus? Et id certè iniquum foret & absurdum, per. l. qui vtilia, &. l. quisquis. C. de om. ag. desert. lib. 11. Et ita in hac specie voluit quisquis is est, qui repeti. fecit in. l. j. C. de fund. rei. pri. eo. lib. in 4. reg. fal. 2. considerationis. Nam & vt ad illam rationem redeamus, hic emptor verisimiliter non erat sterilia empturus sine fertilibus, quanuis omnia æquali precio emerit.

An quæ dicta sunt in uenditione, habeant locum in datione in solutum.

22 SECVNDO INTELLIGE ꝓcedere, nisi res duæ separatim & diuerso precio fuerint datę in solutum pro vno ac eodem debito. exempli gratia, tu mihi debes ex eadem caussa trecẽtos aureos, pro quibus tu mihi das in solutum duos fundos, vnũ scilicet æstimatũ centũ aureos, alterum ducentos: nam cùm tunc consyderata caussa primitiua, esset vnũ debitum indiuiduum, quod scilicet debitor non potuisset diuidere, & per partes soluere inuito cre-

ditore.l.tutor.§.Lucius.ff.de vsur.& habetur in.d.l.quidam existimauerunt.ff.si cer.peta. Ideo etiam ex postfacto non debet admitti particularis redemptio cõsanguinei,vt in hac specie nuncupatim voluit Pet.Besut.in.d.l.scire debemus,ad fin.princ.ff.de verbo.obliga. & sequitur Iason in.l.stipulationes non diuiduntur,col.14.versic.ad ista etiam adde,eo.titu.vbi dicit ad hoc facere duos tex.scilicet in.l.tutor.ff.de fideiusso.ibi,tituli caussa respicienda est,& non titulus actionis,& tex.no.in.l.id quod.ff.de donatio.ibi,caussam & originem constitutæ pecuniæ præualere.

23 ¶Quibus & adde dationem in solutum omnino esse indiuiduam,eamq; totam,vel ob minimam partem rescindi,atq; infirmari.l.cùm amplius.ff.de reg.iuris.&.l.si non sortem.§.si centum.ff.de condi.indebi.vbi tex.rationem adducit huc admodum pertinẽtem,ne scilicet quis cogatur inuitus habere cõmunionem.& Bar.ibi dicit esse notandum pro dationibus in solutum,quæ quotidie fiunt,vt si fiant pro pluri quàm sit debitum,vicietur omnino,& sequuntur Fulgo.Pau.Cast.qui id dicit vtilissimum & quotidianum.Alexan.Franc.Curt.Senior in addi.illius.Soci.& Iason ibi.& Bal.subobscurè in.l.ordo.in pe.quæsti.C.de execu.rei iudi.& apertius in.l.certi condictio.§.quoniam,vers.secũdus si iudex,& ibi quoq; Fran.Are.Soci.col.vlti.& Philip.Deci.col.j.in.3.no.ff.si cert.pet.vbi Bal.ipse ita dicit se consuluisse,vti fecit con.496.tenor literarum,col.3.versi.sed hic occurrit,lib.j.& quisquis est inter con.eiusdem con.223.proponitur quòd vnus hæredum,col.j.li.secun.& rursus idẽ Bal.in.c.quoniam.§.si autem,col.j.versi.sed quid si missio,extra vt lit.non contesta.Fulgo.con.137.quia ex facto ius oritur,in.j.dubio,& con.172.visis processu,col.2.versi.hoc itaq; recepto.& con.190.visis toto,col.2.vers.nec quemq̃ moueat.Rapha.Co.in.l.iustè possidet,& ibi etiam Alex.col.5.versic.ibi autem decretum,& Franc.Are.ff.de acquir.posses.Ro.Pau.Ca.& Alexã.qui id dicit no.& Iason in.l.j.§.sed si mihi,& ibi quoq; Alciat.numero.22.ff.de verbo.oblig.& idem Ro.in.l.si is ad quem.ff.de acqui.hæredita.& con.450.præsens dubitatio,in fi.& con.454.in re præsenti,col.2.versi.quinimo dicendum est.Flori.in.l.in hoc iudicio,col.j.ff.fami.hercis.vbi dicit Bar.ita se interroganti respondisse.Pau.Cast.in.d.l.si quis aliam,col.2.versi.adde quartum casum.ff.de solu.vbi id dicit sing.& consi.165.visis & ponderatis allegationibus,col.vlti.lib.2.vbi & id asserit procedere in minimo.Steph.Bertran.consi.269.viso processu,numero.9.&.10.lib.3.Soci.con.82.in caussa,paulò ante fi.li.3. Philip.Deci.con.403.quamuis in casu,col.5.& con.587.coram magnificis,col.2.& Matth. Afflic.deci.Neapo.218.petita,non semel.& iterum deci.358.in caussa,ad fi.

Datio in solutum indiuidua.

24 ¶Et facit etiam quod in simili re distinguit Bar.inter venditionem & dationem in solutum,in.d.l.si quis aliam,de solutio.& post eum Fran.Are.cons.129.consultissime domine, col.j.Sed aduerte quod multi ex illis,quos suprà versi.præcedenti citauimus,loquuntur in datione in solutum iudiciali.Suntq; qui negant id procedere in conuentionali siue extraiudiciali.de quo vide Fran.Are.& Soci.in.d.§.qm̃ .& Iaso.in.d.§.si centum.& Philip.Deci.in.d.l.cùm amplius.& Alc.in.d.§.sed & si mihi.Intellige autem(ne id omittamus)quòd & si ea datio vicietur omnino,poterit tamen creditor rei sibi datæ tanquam pignori incũbere,donec soluatur verum debitum,ita tamen vt fructus sortem extenuent.l.Titia,cùm propter dotem.ff.de solu.quam in hoc dicit mirabilem Bald.in.d.c.quoniam.§.si autem, vbi suprà.

An ea procedãt in datione in solutũ conuẽtionali.

An aũt creditor possit tunc pignori incũbere

25 TERTIO INTELLIGE,vt non procedãt superiora in feudo & emphyteusi.Nam & si plures res in feudum vel emphyteusim & ijsdem pactis & oneribus cõcessæ fuerint,aut etiam vna eademq; res.Tamẽ si vasallus vel emphyteuta vnam rem ex multis,aut etiam partem vnius alienauerit,illam tantùm perdit,vt de feudo probatur in.c.j.ibi,si totum,totum perdet:si partem,partem perdet,tit.de vasal.qui contra consti.Lotha.& ibi glo.id intelligens exeo colligit,neminem esse puniendum vltra quàm deliquerit,& allegat alia multa iura, & ibi quoq; Bald.Marti.Lau.& cæteri recentiores.& etiam tex.in.c.si quis miles,in verbo totum,& ibi,Mart.Laud.& Cardi.Alex.qui id annotant & dicunt perpetuò no.ti.de feud sine culp.non amit.& in.c.j.§.illud,& ibi glo.in verbo retinet,& iterum in.§.deniq;,in verbo,scriptum,& ibi quoq; Aluaro.in illo.§.illud,in.32.conclus.titu.quæ fuit pri.cau.benefi. amit.& glo.in.c.vasallus,in verbo,ex certa scientia,& ibi Marti.Laud.& Cardi.Alex.tit. si de feud.fuer.cont.inter domi.& agna.& glo.in.c.imperialem.§.callidis,in verbo amittat,& ibi Bal.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.glo.in.c.j.§.aut si libellario,& ibi quoq; Andr. Iser.Bal.& Aluar.titu.quib.mo.feu.amit.idem Iser.in cap.j.in princ.colum.2.d.titu. si de feud.fuer.contro.inter do.& agna.Ioã.And.in capit.2.sup glo.2.& ibi quoq; Imo.col.2.&

An quæ dicta sunt ꝓcedãt ĩ feudo & emphyteusi. Vasallus uel emphyteuta,qui partem uendit, an eam tantùm partẽ amittat.

Panor.extra de feud.contra glo.ibi.Io.Fab.in.§ si verò,Insti.de lega.Bal.in.c.j.col.j.& iterum col.3.versi.quæro vtrùm propter peccatum,& ibi latè Cardi.Alex.in prin.tit.de alie. feud.Soci.& recentiores in.l.4.§.Cato.ff.de verbo.obliga.Philip.Deci.consi.667.non cõsonat,circa medium.& Caro.Molend.in consuet.Parisien.ti.j.§.13.glos.5.numero.7.Et de emphyteusi voluerunt Guil.Cu.& Ange.in quibusdam lecturis,vt aliqui referunt,in.l.cũ Sillanianum.C.de his qui vt indig.Rapha.Co.vt à plerisq; citatur,in.l.quidam in iure.§. donationem.ff.de donatio.& Fran.Cur.Senior con.71.super controuersia,col.vlti.& Iason in.l.vlti.char.pe.versi.13.quæro.C.de iure emphy.

26 *De eadẽ re* ❡Super quibus tamen vide ipsum Bal.Mart.Laud.& omnino Cardi.Alex.id latè tractantem in.c.j.titu.quali.feud.olim ali.pote.& eundem Bald.in.c.j.§.hoc quoq;,col.5.versi.tertia conclusio,tit.de succes.feud.& in.d.c.j.col.j.in.3.no.tit.de ali.feud.ipsum Cardi.in.d.c.j.col.j.ti.de vasal.qui cont.consti.Lotha.Roffre.Beneuenta.quæstione Sab.53.Ioannes.Hosti.in summa tit.de feud.§.quod hodie,post prin.& rursum.§.quibus modis,versi.veruntàmen.& Rapha.Co.con.41.ad primum,in.3.dubio.& Barb.in.d.l.4.§.Cato,col.21.versi.mihi autem videtur.ff.de verbo.obliga.& con.36.sapienter scripsit,col.pe.& vlt.lib.2.& Bapti.Cacia.inter con.Corne.cons.67.dominus Ioannes,col.2.versic.sextò præmitto,lib.2.& ibi ipsum Corne.in subscriptione eiusdem con.ad fi.& Fran.Are.cons.14.viso & diligẽter col.3.versi.vtrùm autem,& Fran.Curt.Iuniorem in tracta.feud.char.pe.4.partis,versi.restat tamen adhuc.Ludo.Gozad.con.86.videtur,col.j.nũero.5.& iterum colũ.3.numero.20. Et vide quod in simili tractatur ab Ang.con.168.ex isto dubio,col.j.in.2.dubio,vtrùm scilicet hæres qui in cõficiendo inuentario vnam rem suppressit ac surripuit,ea tantùm priuetur,an omnibus.

27 QVARTO MODO intellige hunc.§.nostrum,qui negat admittendum cõsanguineum volentem retrahere partem rerum venditarum vna venditione & precio,vt nõ procedat in casu no.quem ponemus.in glo.seq.numeto.6.ex istis deniq;,iunctis præcedentibus,in quẽ locum volui id reijcere,quia in eum admodum quadrat,sed hîc tantùm admonere lectorem volui,vt sciret casum esse,in quo hæc nostra cõsuetudo locum non habet.Et cum his finem huic tractationi fecerim,modo & præter ea quæ suprà diximus,lectores cõmonefaciam quorundam aliorum tex.ad hanc materiam pertinentium,videlicet in.d.l.si ex toto §.vlti.ff.de lega.j.& in.l.vxorem.§.agri plagam.ff.de lega.3.& in.l.prędijs.§.Titio,&.§.balneas,&.§.vlti.eo.titu.&.l.communi diuidundo.§.si debitor.ff.cõmu.diuidun.

Alii tex.ad materiã pertinentes.

28 VERVM ANTEQVAM hinc abeamus occurrit & hæc quæst.Supra locuti sumus de venditione facta vni à duobus cum pacto de reuẽdendo.Quid si è diuerso vnus vendidit duobus fundum cum eo pacto,vtrùm venditor possit ab altero eorum partem ipsius redimere.In qua specie interrogatus Steph.Bertran.respondit,eùm posse.vtrũq; enim emptorem teneri in partes viriliter.l.reos.§.cum tabulis.ff.de duob.reis,vbi glo.adducit concord.Ita is voluit con.41.licèt contractus,lib.3.vbi respõdet ad id quod suprà diximus,quia vtriusq; casus est aperta differentia:nam nihil hoc casu de quo nunc loquinur interest vnius ex emptoribus,si partem suam reuendat: in alio autem casu de quo tam multa suprà scripsimus interest ipsius emptoris, qui vnus est,si partem rei reuendit,vt satis suprà ostendimus

Re ab uno duobus uẽdita,an possit uẽditor ab altero partem ipsius redimere.

29 SED NEC IN HAC tractatione illud omittemus,quod aliquando ex facto cõtingere vidimus.Quispiam consanguineus meus vno eodemq; precio ac contractu vẽdidit rem cõmunem,ipsius scilicet & meam,vti factũ in.l.portionem.C.de cõm.rer.ali.Aut etiã duas res quarum altera ipsius est,altera mea.An ego sum audiendus volens retrahere partem, aut rem venditoris tantùm,pro rata precij,non etiam meam.Quod non videtur,propter nostram hanc consuetudinem,quæ non admittit consanguineum volẽtem retrahere partem rerum venditarum,& rationes quas supra adduximus:præsertim quòd emptor dicet se non fuisse empturum,nisi rem ipsam integram,aut illas duas res simul.Ideo etiam non nisi vtrasq; à se retrahendas.

Si uno contractu & precio qs uendit rem suam & sui consanguinei,An consanguineus poterit retrahere partẽ uẽditoris tãtum

❡Contrà quoq; videtur, quia sic ego cogerer emere partem siue rem meam,cùm rei suæ nulla sit emptio.l.suæ rei.ff.de contra.emptio.Et si aliter diceremus esset paratissima via atq; apertissima volentibus fraudare consanguineos.quia semper cum portione aut re vẽditoris iungerent portionem aut rem consanguinei:qui ideo nõ posset rem & portionem
30 venditoris retrahere,nisi & id damnum & incommodum pateretur,vt simul portionem aut rem suam emeret,eiusq; daret precium.Et si quis diceret quantùm ad hanc rationem pertinet quòd consanguineus posset præstando preciũ rei suæ repetere.Tamen si & id pro

De eadẽ re

cederet, in eo quoq; admodum incōmodaretur, cùm multò satius sit precium ipsum retinere, quàm solutum repetere. l. 3. ff. de compensa. & l. postulante. ff. ad Senatuscon. Treb. cū si.

31 ¶Nec potest emptor qui sic emit rem aut portionem alienam cum re aut portione venditoris se vindicare à mala fide, aut certè à culpa, si caussari velit se ignorasse rem alienam emere; neq; enim debuit ignorare rem huiusmodi esse. nā sicut qui cum alio contrahit, est vel esse debet non ignarus conditionis eius. l. qui cum alio. ff. de regu. iuris, vbi glo. nuncupatim dicit eum esse in culpa qui id ignorat. Ita quoq; pari ratione in culpa est, qui ignorat conditionem rei quam emit, argumento illo receptissimo de persona ad rem. l. qui plures liberos. ff. de vulga. & pupil. & l. si quis inquilinos. §. si ita legatum. ff. de lega. j. *De eadē re*

32 ¶Vide igitur num distinguendum sit, an venditor meus cōsanguineus rem aut portionē illam meam possidebat, necne: vt si possidebat, necesse sit mihi totum precium reddere, & posteà si velim pro rata rei meæ idem precium repetere, cùm & eam ipsam mihi necesse fuisset condicere. & repetere ab ipso venditore consanguineo meo possidente. Nam & videmus quòd in beneficio. l. vlti. C. de edic. diui Adri. tol. veniunt non solùm res quæ fuerūt testatoris, sed & eæ quoq; quas ipse possidebat, etiā si non erat dominus. glos. in d. l. vlti. in verbo, fuerunt, & ibi Bar. Bal. Io. Fab. Ange. & alij. & facit tex. in. l. & non tantùm, in prin. ff. de peti. hære. & in. l. si quis libertatem, ibi, plus ait, eo. titu. & quod etiam scribit in simili Imo in. c. cùm ad sedem, post prin. extra de resti. spolia. Quòdq; à nostris traditur possessorem sacerdocij posse agere pro iuribus illius & cogere debitores, vt sibi soluāt: nec eos posse dominij quæstionem referre. Fed. Senen. cons. 103. parœcianus. & Panor. in. c. nihil, colū. vlti. de elect. cùm si. Et propterea etiam liberatur, qui huic possessori soluit, vt respōdit Petrus Ancar. consi. 117. satis impertinens, circa medium. cum infi. concord. Ad hæc possum rem meam quæ ab alio possidetur emere ratione possessionis. l. si aliquam. ff. de acqui. pos. & l. si in emptione. §. rei suæ. ff. de cōtra. emptio. Nec prima facie præsumitur fraus ob possessionem quæ facit, vt venditor possidens præsumatur dominus. l. 2. C. de proba. cum si. *Quid si ipse venditor rē ipsius consanguinei possidebat.*

33 ¶An verò ego possim meo periculo contendere de proprietate rei meæ, antequā eius precium refundam, vt si ex euentu iudicij constet rem meā esse, non tenear pro eius rata precium soluere: sin aliter, tenear. ita tamen vt si interim tempus retractus exierit, nō sim amplius admittendus, ar. eius quod in simili scriptum est suprà eo. ti. §. 4. & eorum quæ ibi latè scripsimus in glo. 3. in verbo, aura cours contre le retrayant, numero. j. & seq. atq; etiā. §. j. in glo. 10. in verbo, dedās lan, numero. 40. septimo quia in præcedenti, & iterum in. §. 12. in glo. 2. numero. 4. quartò quòd terminus. Ego verò tutius crederē id facere quod in præcedenti versi. dictum est. *An consanguineus possit euentum litis proprietatis expectare.*

POVR LA PARTIE QVI SERA TENVE DE LVY. GLOSSA. 2.

1 HOC IGITVR INTEREST inter consanguineum & dominum feudi, quòd consanguineus non potest retrahere partem rerum venditarum, sed debet totum retrahere, vel totum relinquere. Dominus autem id potest tantùm retrahere, quod est in feudo ipsius. Prioris multas rationes adduximus in præcedēti glo. quibus hoc addere potes consanguineo id ius competere non tantùm ratiōe vnius rei aut partis, sed totius vno precio venditi: ideo non mirum est, si vnā rem tantùm retrahere nō possit, & aliam non retrahere. At domino non competit nisi ratione rei, quæ est in suo feudo: ideo eam tantùm potest retrahere sine alia. Alioqui ius domini posset illi auferri facillimè, facto contrahētium, miscendo scilicet aliquid etiam minimū, quod non esset in suo feudo. quod fieri non debet. §. sed non solùm, in authen. de nup. neq; enim alteri per alterū debet iniqua conditio afferri. l. non debet. ff. de regu. iur. & ibi concord. *Dn̄s an possit retrahere eam partem tantum q̄ est in feudo ipsius. ut de infra numero. 4.*

2 ¶Atq; ita in simili statuto, illo videlicet, vt vicinus habeat ius retrahendi restituto precio vt hîc habet consanguineus. Si quis vno contractu ac precio vēdat res duas, quarum vna sit mihi vicina, altera non sit, possum retrahere eam quæ mihi vicina est, & alteram non vicinam relinquere. vt per multa expressim, & in hac specie tenuit Bal. in tracta. protomixeos, col. pe. versi. sed pone quòd quis habens, & post eum Matthæus Afflic. in eodem tracta. in verbo, scriptum est, col. 2. versi. quartò no. vbi vterq; dicit aliud esse, si totum id quod venditum est, esset mihi vicinum, & vellem partem tantùm retrahere: tunc enim non essem admittendus, sicuti diximus de consanguineo, qui ius habet retrahendi. *Et uicinus quoq; rem uicinam.*

3 EX QVO ET EGO infero ad casum retractus feudalis, quòd si quis vno contractu & pre-

Dñs nō pōt rem unā ex multis quæ oēs sunt in suo feudo, redimere. Consuetudines.

cio plures res emerit, quæ quidem omnes sunt in feudo eiusdem domini, non poterit is dominus iure feudi aliquas earum retrahere, & alias relinquere: nam tunc non sumus in casu huius consuetudinis, quæ loquitur quando pars tantùm est in feudo vnius, vt ipse scilicet eam partē tm̄ possit retrahere: quòd si res oēs sunt in eiusdē feudo, nō video cur possit partem retrahere, p ea quę abūdē diximus in prçcedēti gl. & in hac etiā, in prçcedētibus vers. Et secundū hanc nostrā sententiā est expressa cōsuetudo Aruernorū tit. 21. qui est, des emphyteoses & louages. c. 8. & seq. quibus statuitur nō posse dn̄m retrahere iure feudali partem rerum feudalium, si omnes sunt in suo feudo. Quòd si sint in diuersis feudis, potest eas retrahere, & reliquas relinquere, nisi emptor ei totum offerat. quod idem repetitur tit. 22. qui est des fiefz. c. 22. & duob. seq. & est eadē consuetudo apud Altam Marchiam. c. 275. & seq. de quo vide quæ dicam inferius, numero. 8. & hæc faciūt, & seq. An autem cessante ea consuetudine in vltimo articulo possit emptor totum relinquere, vide quæ diximus suprà eo. tit. §. 11. in verbo, il y sera receu pro rata, quæ est glo. 7. eius. §. numero. 3. at in casu.

Quid si unus dñorum uult retrahere, alter laudimia accipere.

4 ¶ Cęterum Guid. Pap. deci. Delph. 508. pone aliquis, dicit quòd si quis vno precio emit plu res res, quę sunt in dn̄io directo vel emphyteusi diuersorum dominorum, non potest vnus dominorum partem retrahere iure prælatiōis. per quædam ex ijs quæ allegauimus. Quod & ante eum, licèt non alleget, tenuerunt Guil. Cu. & Alberi. in. l. si duo patroni, in princ. ff. de iureiu. per. l. fundus ille. ff. de contrahen. empt. quos sequitur Iason in. l. stipulationes nō diuiduntur, col. 13. vers. ad idē pro ista decisiōe. ff. de verb. obli. & Fran. Ripa. in repe. l. quominus, col. vlti. versi. sed pone quòd volens. ff. de flumi. Licèt contrarium videatur tenere idem Guid. Pap. deci. Delphi. 411. dominus directus, versi. sunt duo domini, vbi dicit quòd si in hoc casu vnus dominorum velit retinere, alter nolit, sed vult inuestire emptorem solutis laudimijs, vterq; suo iure vtetur, per. l. j. §. si alter ex hæredibus. ff. quorum legat. licèt (inquit) contrarium videatur, per. l. quod si vno. ff. de in diem addic. quam citauimus in gl. præcedenti, in prin. & idem repetit sing. 465. versi. sunt duo domini. Sed tu hîc omnino vide quę scripsimus suprà d. §. 11. glo. 7. d. numero. 3. & seq. & quod in simili tradit *Alber. post* Ray. & Guil. Cu. in. l. cōmunis. ff. de in ius vocan.

De eadē re

5 ¶ Et pro hac vltima op. & nostra etiam consuetudine, quæ ius facit domino retrahēdi partem, quæ in suo feudo est, & op. Bal. & Matthe. Afflic. vbi suprà, vide Oldr. con. 34. quæstio talis est, & Io. And. qui præceptoris non meminit in addi. Specul. tit. de loca. §. nunc aliqua versi. 72. & Alberi. ipsum, qui vtriusq; nomen suppressit, in. l. per fundum, col. 2. versic. vltimò quærit. ff. de seruit. rustico. prædio. quibus locis tradunt, quòd si quis teneat in emphyteusim quædam molēdina, videlicet à quodam capitulo pro octaua parte, & à quibusdam nobilibus pro alijs septem partibus, & iste emphyteuta vendit molendina cum consensu capituli & nobilium, vno excepto, qui vult partem suàm, quam etiam habet pro indiuiso, sibi retinere iure dominij. Certè id facere poterit, per tex. in. d. l. per fundum, & alia quædā iura: nec possunt alij consortes eundem in iure retentionis pro sua parte impedire. & sequitur Fran. Ripa. Alber. tantùm mentione facta, lib. respon. 15. c. j. sub rub. de feud. & iure emphy. & in. l. j. col. 11. numero. 41. ff. de pigno. Sed tu hîc vide Fran. Curt. Iuniorem in tracta. feud. quæsti. 6. 4. partis. & Io. Berbe. in suo viatorio iuris, tit. de locat. char. 5. versi. quæritur etiamècontrariò, & omnino Carol. Molend. in consuet. Parisi. tit. j. §. 13. in. 6. quæsti. iterūq; in. 7. & Ferro. in consuetu. Burdig. tit. de retractu. §. 2. versi. & si plures. & iterum tit. de feudis. §. 7. & iterum. §. 9.

Si cōsanguineus nō possit unā partem retrahere, an poterit alterā.

6 EX ISTIS DENIQVE infero, quòd si consanguineo non competeret ius retrahendi totū id, quod venditum est vno precio, verbi gratia, Meuius & Titius vendiderunt simul rem quampiam cōmunem, quia fortè eandem simul comparauerant. Cōsanguineus Meuij nō potest iure consanguinitatis retrahere partem Titij, cuius non est consanguineus. Is certè poterit partem Meuij tantùm retrahere. Et de hoc est casus, si non oscitanter inspiciatur, in. c. constitutus. extrà de in integ. resti. Nam ibi ij qui restituuntur in integrum, non poterant redimere partem suam à patre eorum consensu venditam: Ideo quantùm ad eam partem alio remedio eis prouidetur. Tamen admittuntur ad retractum alterius partis vi consuetudinis, quamuis vtraq; pars eodem contractu & precio fuisset vendita, vt ibi dicitur. Quod no. quia nondum vidi eum tex. in id ab aliquo annotatum.

De eodem.

7 ¶ Et hoc quidem confirmo alia ratione ex verbis nostræ consuetudinis, cùm dicitur, & si le lignagier ne veult retraire le tout, nam ea verba nō possunt adaptari, nisi ad eum, qui potest retrahere totum, si velit. l. quis sit fugitiuus. §. idem ait si seruus. ff. de edili edic. vbi is di

citur non velle,qui poteſt facere,& non facit.&.l.nolle adire,quæ eſt.4.ff.de acquir.hære. vbi non videtur nolle adire,qui non poteſt.&.l.pater Seuerinam,in prin.ff.de condi.& de monſtra.ex qua no.Bar.quòd non dicitur nolle nubere,quæ nubere non poteſt,quia nondum viripotens eſt.&.l.ab adminiſtratione.C.de lega.ex qua no.Bal.quòd non nocet nolle ei,qui velle non poteſt.infertq́; poſt Iacob.But.ad ſtatutum,quod punit declinantem iuriſdictionem poteſtatis,vt non habeat locum in clerico,qui etiam ſi velit,non poteſt litigare coram iudice ſeculari,& ſequuntur Angel.Rapha.Pau.Ca.Alex.Corne.& Iaſon ibi.

8 ¶Et hæc faciunt pro conſuetudine,quæ eſt in quibuſdam locis Franciæ,videlicet quòd cū ex eorum locorum cōſuetudine retractus non habeat locū in quæſtibus,nec in rebus quoq; patrimonialibus,quæ non proceſſerunt à linea retrahentium.*Si quis ſimul eodem contractu & precio vendat rem patrimonialem,& rem acquiſititiam,aut etiam plures res ex diuerſis lineis.Conſanguineus venditoris ex altera tantùm linea poterit retrahere rem patrimonialē quæ ex ſua proceſſit linea,& alteram relinquere,quæ eſt acquiſititia,vel etiam eſt ex alia linea.*Hæc enim eſt cōſuetudo Meldenſibus.c.104.& Melodunēſibus.c.57.Laudunenſibus in Viromādia huius ti.§.13.qui eſt totius.3.partis.87.& ſeq.Verùm Aurelianēſibus res patrimonialis attrahit ad ſe rem acquiſititiam.c.299.At Turonenſibus eſt in facultate emptoris admittere cōſanguineum,vel ad totum,vel ad eam partem,quæ ex linea eius eſt,vt ſcribitur hoc eo.tit.conſuetudinum eius loci.c.22.Similiterq́; Cenomanenſibus c.378.& Andegauenſibus.c.368.Aruernienſibus tit.de retraict.c.29.iunctis duobus præcedentibus.& Borboniēſibus.c.447.& ſeq.Et Niuernēſibus hoc quoq; tit.§ 27.& Marchienſibus huius item titu.c.22.quod eſt omnium.282.& ſeq.

Si res patrimonialis & acquiſititia ſimul uendantur,pôt conſanguineus rē patrimonialē tantum retrahere.

Conſuetudines.

9 ¶Et ego ſanè in ea ſum ſententia,vt licèt his caſibus,quibus conſanguineus poteſt tātùm partem retrahere,poſſit eandem petere ſine altera,oblato pro rata precio.*Si tamē emptor offerat totum eidem relinquere,reſtituendo integrum precium venditionis,tenetur cōſanguineus totum retrahere,vel totum relinquere* per text.no.in.l.tutor.§.j.ff.de minori.cùm dicitur.Reſpódi eatenus reſcindi,niſi emptor à toto cōtractu velit diſcedi,quòd partē empturus non eſſet.& facit optimè tex.in.l.cōmuni.§.ſi debitor.ff.cōmu.diuid.atq; etiam id quod voluerunt Guil.Cu.& Alberi.in.d.l.ſi duo patroni.ff.de iureiur.& quod diximus ſuprà eo.tit.§.11.glo.7.quæ eſt in verbo,il y ſera receu pro rata,nūero.3.at in caſu,& aliquid etiam diximus ſuprà hac eadem glo.numero.3.& ſeq.Tametſi Bal.aliud videtur voluiſſe in tracta.proto.col.pe.verſi.ſed pone quòd quis,& ibi quoq; Afflic.in verbo,ſcriptum eſt, colum.2.verſi.quartò no.

Sed quid ſi emptor res omnes offerat reuendere.

10 SED HIC DVBIVM aliud eſt.*ſi è diuerſo conſanguineus vult totum retrahere,quod ſcilicet patrimoniale eſt,& quod acquiſititium,an cogetur emptor ei totum relinquere,reſtituto integro precio.*Dic quòd non,vt in ſimili voluit Alberi.in.d.l.ſi duo patroni.ff.de iureiur.quòd vnus ex duobus dominis rei emphyteuticæ non poteſt inuito emptore retinere totam rem emphyteuticam reſtituto toto precio,ſed ſuam tantùm partem,per tex.in.l.in bello.§.ſi ſeruus plurium.ff.de capti.& poſtli.reuer.& idem voluit ipſe Alberi.in.l.pe.§.j. ff.loca.per.l.vlti.in prin.ff.de vulg.& pupil.ſubſti.&.l.ſi ſeruus duorum.ff.de acqui.hæred. quæ.l.non extat.&.l.ſi ſeruus plurium.ff.de ſtipu.ſeruo.quæ item non extat.& puto Codicem Alberi.corruptū.Subditq́; id videri expreſſum in.l.ſi hac lege.§.quoties.ff.qui & quibus manu Et id quidem puto veriſſimum,licèt contrarium teneat Fran.Ripa.in.d.l.quominus,in fi.ff.de flumi.dicens id voluiſſe Soci.& Iaſon. in.l.j.§.ſed & quoties.ff.ad Trebel. qui id tamen non dicunt.*Sed* Soci.aliud quidpiam ſimile,de quo dicemus tit.ſeq.§.j.gloſ. 6.in verbo,ou ſes hæritiers,numero.33.at maius,& multis ſeq.vbi etiam multa videbis ad hanc rem pertinentia,ibi omnino videas.

Quid è diuerſo ſi cōſanguineus uult totū retrahere.

§. 24.

SI AVLCVN achapte in globo & pour vng prix plu ſieurs choſes eſtans en pluſieurs fiefz & ſeigneuries,A luy eſt extimer & liciter que vault la choſe eſtant en checune deſdictes ſeigneuries.Et a checū deſdictz ſeigneurs reſpectiuement apartiēt de eſlire dedans le temps de la couſtume(qui eſt huyt iours apres ladicte exhibition de contractz)les vētes & honneurs,ou prēdre la choſe par puiſſance de fiefz.

GLOS. VNICA.

1 *Si consanguineus uno precio emit res diuersas diuersorum feudorũ, quomodo fiet æstimatio laudimiorum.*

HIC.§. FORTE MELIVS collocaretur sub tit. huius volu.2. qui est des droictz de ventes & honneurs, & de prendre la chose par puissance de fief, quem collocauimus ante.§.14. totius huius vol. Hîc tamen non omnino ineptè ponitur, quia veluti obiter & transeunter declarat vltimam partem precedentis §. vt plerunq; fit in nostris legibus. Atq; etiam hinc occasione sumpta declarabimus quæstionem huic maximè loco & titulo cõuenientem. Quid enim si consanguineus emit vno precio res diuersas, & in diuersis feudis sitas, quo casu domini feudorũ non possunt vti iure prælationis, cùm consanguineus ipse qui emit, eis præferatur, vt suprà cautum est huius tit.§.20.&.d.tit.2.§.9. quomodo igitur fiet hæc rerum emptarum æstimatio: nam in hoc casu fieri non potest, quod hîc scribitur, cùm hæc æstimatio ab emptore fit, vt posteà dominus eligat vel laudimia, vel rem iure prælationis. Igitur æstimabit iudex, deducta scilicet aliarum rerum æstimatione, & facta omnium collatiõe, vt in simili dicitur, in l. quod ex pamphila, & l. qui solidum.§.j.ff. de lega.2.& optima glo. in l. si plura.ff. de ædil. edic. & Bal. loquens in statuto præferente vicinum extraneo, in tracta. protomixeos, colũ. vlti. versi. sed quomodo fiet æstimatio. & Matthe. Afflic. in eodẽ tracta. in verbo, scriptum, col.3. versi. sed iterum quæro pone.

2 *An dñs possit queri licitationẽ in casu huius §. ab ẽptore factã, esse iniustam.*

ILLVD AVTEM QVAESTIONIS est, si cùm emptor licitauerit rem, quæ est in feudo alicuius, dominus ipse queratur iniustam esse licitationem, id est, aut iusto precio minorem, cùm sciret emptor non vanis argumentis ductus, dominum non redempturum, quia fortè inops est numorum: aut è diuerso maiorem, cùm intelligeret dominum omnino redempturum propter vicinitatem, aut aliam huiuscemodi verisimilem affectionem. Ideo petit dominus, ne stetur licitationi emptoris, sed res ipsa arbitrio boni viri æstimetur. Emptor autem negat id fieri debere, sed sequendã esse consuetudinẽ: quæ primum illi ius facit licitandi, deinde & domino eligendi: vt scilicet si emptor modicè æstimet, dominus rem redimat: si immodicè, laudimia recipiat: eiusq; rei rationem esse, vt cogatur emptor iustè licitare: ne si iniustè ac malignè id faciat, mox suæ iniustitiæ & malignitatis pœnas luat: idq; fiat sine lite aut sumptibus. Et certè clara est & aperta nostra consuetudo, licitationem esse emptoris, optionem domini: ideoq; dominum ipsum caussari non posse iniquam esse aut iniustam emptoris licitationem, nec sequendam esse consuetudinem: nam vbi est casus legis vel statuti, ibi nulla est quæstio vel dubitatio. l. ancillę, & ibi glo. in verbo, quęstio. C. de furt. & cùm in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti quæstio voluntatis. l. ille aut ille.§. cùm in verbis.ff. de lega.3. cum simi.

3 *De eadẽ re Quid si ex statuto maior debet diuidere, minor eligere*

¶ Et ita in simili quæstione respondit Corne. con.234. licèt in hac, per totum, li.j. ibi enim huiuscemodi species est. Statuto Senarum cautũ est, vt maior natu fratrum diuidat hæreditatem, & posteà minor eligat. Minor quispiam petebat recedi à statuto, & diuisionẽ fieri arbitrio iudicis, respondit Corne. eum non esse audiendum, sed omnino standũ esse statuto, & diuisioni factæ à maiori, per multa alia illic allegata, quæ sunt in promptu omnibus. Sed & idem Corne. de eodem statuto loquens, con.239. visis statutis, li.3. negat arbitros posse ab eo recedere, sed id omnino sequi debere, si tamen ei locus sit, quia nullũ aliud extat, quod id in aliqua certa specie impediat, aut partes tacitè vel expressè eidem renunciauerint. Et ex illic scriptis intelliges etiam maiorẽ non posse se huic diuisioni eximere inuito iuniore. cui posteà datur optio, vt sic etiam intelligas in casu nostrę consuetudinis, nõ posse emptorem hanc licitationem effugere.

4 *Quid si sit euidens fraus aut iniquitas.*

¶ Quod tamen intellige in illo priori casu, vt scilicet licitationem ab emptore factam nõ possit dominus impugnare, vt suprà diximus, nisi in ea licitatione esset euidens quædam fraus aut iniquitas: tunc enim eam posset dominus ad arbitrium boni viri reuocare, arg. l. in summa, versi. sinautem euidens calumnia.ff. de condi. indeb. vbi id quod datur ob trãsactionem, non potest repeti tanquam indebitum, licèt nulla res media fuerit: nam hoc ipsum quòd à lite disceditur, caussa videtur esse: nisi tamen euidens calumnia detegatur. Ex eoq; limitant pleriq; omnes eam cõmunem nostrorum sententiã, quæ negat in transactione locum esse remedio. l.2.C. de rescin. vendi. vt scilicet non procedat, si in ea sit euidẽs calumnia. Et facit quod per eum text. voluit Bart. ibi, & in l. sub prætextu instrumenti. C. de transactio. & glos. in l. post rem.ff. eodem titu. & Angel. consi.94. cùm lis & quæstio, colũ. 6. versicu. pro hac parte.

5 ¶Et vt id apertius intelligas, audi simile quippiã, quod huic loco admodum conuenit. vetus lex erat, cuiusmodi est illud statutum Senarũ, de quo suprà locuti sumus, vt frater maior diuideret patrimonium, minor eligeret. Cuius meminit Seneca li. 6. declamationum, idq; etiam non pauci dicunt ex legibus nostris esse obseruandum, vt latissimè scripsimus in nostro tractatu primigeniorum quæsti. Finge igitur & aliam quoq; legẽ esse, qua liceat filium ex ancilla tollere: nam & id Seneca eodem in loco asscribit. Quidam igitur cùm haberet filium legitimũ, alium ex ancilla sustulit, deinde decessit. maior frater ita diuisit hæreditatem, vt totum patrimonium ex vna parte poneret, ex altera nothi matrem, sicq; cogeretur minor frater, aut matre carere, aut integro patrimonio, id est aut matrem apud alium in perpetua seruitute relinquere, aut mendicum & rerum omnium inopem manere.

De eodem. Senecæ elegans declamatio.

6 ¶Et certè nemo hoc in casu cẽseret standum esse huic diuisioni, sed eam omnino reijciendam, vt etiam nuncupatim è nostris dicit Pet. Anca. in repe. c. j. char. 15. in paruis, col. 3. versi. in hac quæstione, & est in fi. 5. quæstio. princip. extra de constit. & Io. Plat. in. l. j. C. de his qui se defer. lib. 10. & in. §. vlti. Inst. pro soci. & Maria Soci. con. 65. circa primam quæstionem, col. 6. versi. fit enim. & Steph. Phede. in suo opere de legum interpretatione, in. 2. parte princip. char. pe. motus hac ratione, quæ optimè facit ad hunc casum: quia lex dans fratri maiori facultatem diuidendi, semper intelligenda est voluisse excipere dolũ, & captiosam diuisionem, arg. l. cum Aquiliana, in fi. ff. de transact. & l. si vxori. ff. de aur. & argen. lega. de quo & nos latius dicemus in. d. tractatu primogenituræ vbi suprà. Et ego quoq; censeo, si simile quidpiam contingeret (quod vix fieret) eam licitationem esse reformandam, Est autem, ne id omittamus, eadem consuetudo & ijsdẽ omnino verbis apud Engolismenses. c. 71. & Sanctones Angeriacos. c. 54.

De eadẽ re. Consuetudines.

7 SED ET ILLVD IN DVBIVM quoq; vocatur, vtrùm si semel dominus vnum elegerit, vel laudimia, vel rem iure prælationis, poterit posteà variare. quod videtur ex. l. eum qui certarum. §. j. ff. de verbo. oblig. vbi qui habet electionem à lege, potest quoties volet, mutare voluntatem. Verùm hæc res in vniuersum patitur multas distinctiones atq; limitatiões, quas hîc referre prolixum foret. Ideo ibi vide plenissimè per glo. Bar. Bal. Ange. Imo. Pau. Cast. & Fran. Are. ex quibus planè intelliges, an, quomodo, quando, & quoties id fieri possit. Sed & tu vide tex. in. l. si quis stipulatus sit, & ibi quoq; doct. præsertim Alex. & Fran. Are. ff. de verbo. obliga. & in. l. si fundus. §. eleganter, & ibi doct. ff. de leg. cõmis. & in. l. huiusmodi. §. Stichum, & ibi glo. Bar. & alios. ff. de lega. j. & in. l. statuliberum. §. j. & ibi glos. & Bart. ff. de leg. 2. & omnino glo. no. in. c. gratia, in verbo, eligat, quæ est vl. glo. & omnes docto. & quæ ab ijs allegantur, de rescrip. lib. 6. Dy. in. c. quod semel, & iterum in. c. mutare, de reg. iuris, lib. 6. Bar. con. 101. Giraldus, in. 3. dubio. Alberi. in. l. serui electione. ff. de leg. j. Bal. consi. 412. verba testamenti, ad fi. li. j. & Zenzel. in extrauag. Io. 22. incip. suscepti regiminis, in verbo transeat. Alex. Fran. Are. Iaso. & Fran. Ripam. post alios antiquiores in. d. l. serui electione. ff. de leg. j. Ex quibus itẽ locis intelliges an & hîc liceat emptori, q semel licitauerit, variare.

Si dñs elegerit, an poterit uariare.

8 ¶Modò illud non nescias posse semper vtrunq; variare, atq; ex integro licitari aut eligere si deceptus fuerit alter in licitatione, alter in electione fraude alterius partis. l. scyphi, quæ est. 4. cum. l. seq. ff. de opti. lega. Quid autẽ si fraude tercij, videbis per gl. ibi, & in. l. si quis affirmauerit, in prin. ff. de do. mal. vbi etiam est bonus tex. & quæ in simili dicũtur in. l. eleganter, in prin. ff. de dolo ma. & in. l. qui cum tutoribus. §. qui per fallaciam. ff. de transact. & in. l. vlti. in prin. in versi. planè, & ibi Bar. & alij. ff. de eo per quem fact. erit. & per glo. & doct. in. l. j. C. de insti. & substi. Specul. tit. de aduo. §. vlti. versicu. sed quid si ex industria. & Bar. in. l. in testamento ita erat scriptum. ff. de condi. & demon. & Alberic. in. l. si quis cùm aliter, col. vl. versi. expeditis. ff. de verb. obli. & Ioan. Fab. in. l. j. col. vlti. versicu. illud autem constat. C. de resti. mili. Et in multis ex ijs locis videbis, an aduersus illum tertium agi potest, præsertim in. d. l. vlti. de eo per quem fact. erit, de quo vide quid dicam infrà eo. tit. §. 35. in glo. 4. in verbo, ignorãs, numero. 32. sed hîc in dubium. Quid autem si sine fraude aut dolo partis vel alterius, sed mero errore eligentis, vide tex. in. l. mater, & ibi Bal. in vl. not. vbi allegat Aristotelem. ff. de inoffi. testa. & Zenzel. vbi suprà.

Quid si deceptio interuenerit facto partis. Quid si facto alterius. Quid si mero errore eligentis.

9 ILLVD AVTEM SCIRE debes, quòd cùm alicui datur electio intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat, transit electio ad alium, siue detur electio à iure vel statuto. c. si pluribus, in fi. & ibi Domi. in versi. si verò, in. 3. no. de præben. lib. 6. & c. vlt. in fi. de consue. eo. libro. 6. & in extrauag. Ioan. 22. incip. suscepti. regiminis, versic. quam electionem. Siue ab homine. d. l. statuliberum. §. j. ff. de legat. 2. & l. mancipiorum, & l. si tibi. ff. de opti.

Electionem in aliũ trãsire, si intra tẽpus ea facta nõ fuerit.

lega.&.c.si tibi,de præben.glo.in.d.c.vlti.in verbo,duntaxat,de consuetu.lib.6.Et vtrunq; voluit Zenzel.in.d.extrauag.suscepti regiminis,in verbo,trãseat.& Pet.Anc.in.d.c.si pluribus,in.6.eodemq; vlti.no.Et facit quod voluit glo.in.l.hæredes mei.§.si incerto,in prin. ff.fami.hercis.& in.l.legato generaliter,in glo.j.circa medium.ff.de lega.j.& in.c.inter cæteras,in verbo,quodcunq;,extrà de rescriptis.

10 *De cadẽre* ¶ Et id generale esse dicit Io.Fab.in.l.cùm quidã,in fi.C.de verb.signific.vt scilicet si tẽpus fuerit præstitutum optioni,alteri deuolutum esse censetur transacto eo tempore,etiam si id dictum non fuerit,per.d.c.si pluribus.&.l.si quis.C.de fideicom.libert.&.l.j.ff.de optio. lega.& rursus idem Fab.in.§.si generaliter,ad fi.Insti.de lega.& Alberi.& Bart.in.d.l.eum qui certarum.§.j.ff.de verbo.oblig.vbi & ad hoc ipse Bar.allegat.l.j.cũ.l.seq.de.ff.solut.Et hinc Pet.& Iaco.Are.& alij nõnulli in ea.l.eum qui certarum.§.j.assumunt eam practicam vt cùm quid est in electione alicuius,statuatur ei tempus ad eligẽdum:& si id non fecerit intra statutum tempus,transfertur electio in aduersarium.De quo tamen vide Imol.& omnino Fran.Are.ibi col.j.&.2.Sunt autem & qui dicunt transacto tempore ad eligendum prestituto si electio facta nõ fuerit,censeri electam rem,quæ deterior est ei,qui eligere debuit,arg.l.scimus.§.pe.ff.de iure deliber.vt etiam per Bar.in.d.l.eum qui certarum.§.j.

11 *An dñs petendo laudimia videatur elegisse* ILLVD QVOQVE QVERI potest vtrùm dominus simpliciter petendo laudimia ab emptore extra iudicium,videatur elegisse,vt amplius non possit petere rem ipsam.quod videtur,per id quod in simili dicitur in.l.Aemilius,ibi,precium petendo.ff.de minori.& quod tradit Alberi.in.l.2.col.4.versi.quid si dominus petit,& ibi quoq; Iason col.42.nume.128. C.de iure emphy.dominum simpliciter petendo solutionem canonis sibi præiudicare in iure expellendi,in ijs casibus in quibus sibi præiudiciũ facit recipiendo.Et quod item scribit ipse Alberi.& Saly.in.l.cõmissoriæ.C.de pact.inter empt.& vendi.& quæ dicam infrà ti.seq.§.j.glo.2.in verbo,à tel temps,numero.61.quid autem si non.Sed tu de hoc vide Caro.Molend.in consuetu.Parisien.tit.j.§.14.numero.4.Qua etiam in glo.alia multa tractat quæ ad hunc locum pertinent.ibi eum omnino vide, nam cùm vt iam diximus in princ. huius glo.non sint propria huius nostri tit.ea omittenda ducimus.

12 *An hæc iura licitandi & eligẽdi transeãt ad hæredes.* SED QVIA NOSTRA CONSVETVDO nuncupatim tradit facultatem emptori licitandi, & posteà domino eligendi,posset dubitari,an huiusmodi facultas transeat ad hęredem vtriusq;.Sed tu vide text.in.l.illud,& ibi Bar.& alios.ff.de opti.legat.Ex quibus facilè intelliges quid hîc dicendum est,& vide etiam quæ dicam infrà eo.ti.§.26.glo.j.numero.72.vigesimo quartò.& iterum glo.3.numero.33.trigesimoseptimo.

§. 25.

EN CHOSE mobiliaire na poinct de retraict.Ne en donation par prouision de corps.

EN CHOSE MOBILIAIRE. GLO.1

1 *An retractus habeat locũ in mobilibus,siuẽ dãtur cum ĩmobl'bus.* HOC INTELLIGE cum ipsæ res mobiles per se venduntur.Quòd si simul cũ rebus immobilibus,vel accessoriè & in consequẽtiam earum venduntur,videtur & res ipsas mobiles tunc venire in retractum,ar.l.eum qui.ff.de vsucapi. &.l.longę.ff.de diuer.& tempo.præscript.&.l.j.§.planè si quæ,&.l.pe.ff.de vi & vi arma.Sed tu de hoc vide quæ scripsimus suprà eo.ti.§.j.glo.7.quę est in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,numero.80.nunc autem vt ad alia,& multis seq.Ex quibus intelliges,quid hîc dicendum est.

NE EN DONATION PAR PROVISION DE CORPS. GLOSSA.2.

1 *Retractus nõ habet locum in donatione. Vẽditio pro donatiõe in sacris literis* IN SIMPLICI DONATIONE non est dubium retractum nõ habere locũ nam ei locus est tantùm in venditionibus aut alijs contractibus ei equipollẽtibus, vt dictum est suprà.§.j.vbi de hoc quoq; diximus in gl.14.quę est in verbo,ou eqpollent a vente,nu.90.sed & si scire.Et idem,vt hîc,statuitur in constitutione protomixeos Federici,in versi.caussa verò dotis.Quanquam scio venditionẽ in sacris literis sæpe pro donatione accipi,vt Psalmo.43. Vendidisti populum tuum sine precio.Et

Esaiæ.52.gratis venditi estis,& non cum argento redimemini.Quod & annotat diuus Augustinus,libro.7.quæstionum in libros iudicum.c.17.illud in eundem sensum intelligens, & vendidit eos in manu inimicorum suorum in circuitu.Nam scripturarum(inquit)locutio est,vt venditus,etiam qui donatur,dici possit.Quod an procedat in nostro iure,intelliges ex glo.& Bar.in.l.2.ff.de vsucapi.pro empto.Cy.post Pet.in.l.vlti.in.3.quæsti.C.de rebus ali.non alienan.& Bal.in.l.voluntas,colum.2.versi.modò restat quærere.C.de fideicõ. Quicquid sit autem in alijs dictis casibus,id non potest procedere in casu retractus.in quo præcipitur restitui precium,vt dicitur in.d.§.j.Ideo debet intelligi de venditione propriè sumpta,vt ibi diximus in verbo,a vendu,quæ est glo.2.nũero.j.& seq.vide tamen quos citauimus suprà eo.titu.§.j.in verbo,ou equipollens a vẽte,quæ est glos.14.d.numero.90.sed & si scire vis. *Quid autẽ in iure nostro.*

2 CAETERVM HAEC DONATIO,quæ fit ob prouisionem corporis,id est ea lege vt donatarius alat donantem,de qua suprà titu.13.§.7.qui est omnium huius volu.186.& seq.est onerosa.Ideoq; potuisset videri habere aliquid simile venditionis,vt dicemus in seq.versi.idcirco & ex ea debentur laudimia,vt voluerunt Corser.& Aufrer.post alios in deci.Tholo.quæsti.279.item si aliquis dat.Tamen hæc consuetudo nostra expressè statuit non esse in ea locum retractui Sed is qui proximè successurus est donãti,habet facultatem subeundi huiusmodi oneris alendi donantem,& ita res donatas ad se reuocãdi,præterquam mobilia & acquæstus,vt scribitur.d.titu.13.§.8.qui est omnium huius volu.187.& seq.Et quòd in huiusmodi donationibus ob prouisionem corporis non sit locus retractui,sunt aliç multæ consuetudines,videlicet apud Melodunenses.c.consuetudinum eius loci.52.Victriacenses.c.39.& iterum.125.vbi redditur ratio,nam ita donans videtur elegisse personam,fidem atq; industriam donatarij,cui se alendum committit.Borbonienses.c.469.Tu tamen interim vide quod dicemus in seq.quæsti. *Retractus an habeat locũ in donatione ea lege facta ut donatarius alat donantem.* *Consuetudines de ea re*

3 QVAERO IGITVR AN IN alia donatione remuneratoria,aut aliàs ob caussam,siue mutua aut reciproca habeat locum retractus.Et potest videri habere,ex nostra consuetudine quæ loquitur non tantùm de venditionibus,sed alijs contractibus equipollentibus venditioni.d.§.j.At huiusmodi donationes habent vim venditionum,vt dicit Io.Fab.in.l.j.col. vlti.versicu.quid si duo.C.de inoffi.donat.& Guid.Pap.consi.214.circa materiam,colum. 6.versicu.sed restat aliud.& consi.218.indubitanter,colum.antepe.versicu.ad octauum,rursumq; sing.878.donatio,versi.si duo donent,vbi ex hoc dicit deberi laudimia ex huiusmodi donationibus.quod postremum ante eum voluit Pet.Iac.quem non allegat,titu.de act. in rem pro re emphy.col.9.versi.item excepta datione in dotem.Et de hoc est expressa cõsuetudo Caluimontẽlium.c.41.Victriacensium.c.30.Turonensium ti.des rachaptz,& ventes.c.15.in fi.& Blesensium.c.121.vt non abs re Chasse.in titu.de retraictz.§.j.in verbo,vendu,numero.5 cõstanter affirmarit in huiusmodi donationibus esse locum retractui.quod & expresse statuitur in consuetudine Turoniæ hoc quoq; titu.c.34.Cenomaniæ.c.431.vbi. tamen poteris videre,quid super hoc dixerint viri ecclesiastici in processu verbali(quem vocant)delegatorum principis.Vix tamen apud nos obtineri posset,vt in ijs donatiõibus retractus locum haberet.Et non habere nuncupatim tradit.Ferro in consuetudines Burdigalenses hoc titu.c.25.versic.idem erit.Et de hoc latissimè,vt solet,disputat Igne.in.l.3.§.si conditioni,versicu.& si aliud,numero.52.& multis seq.vsq; ad.76.ff.de Senatuscon.Sylla. vbi tandem videtur concludere non esse locum retractui.Et vide consuetudinem Valesiorum hoc titu.§.4.qui est omnium.85.quo statuitur non esse locum retractui in donationibus puris & simplicibus & minimè onerosis,quasi secus sentiat in onerosis. *Quid de aliis donationibus remuneratoriis.* *Consuetudines de ea re* *Cõsuetudo.*

§. 26.

DROICT DE retraict qui vient par proximite de lignage ou consanguinite ne peult estre transporte a aultre non estant dudict lignage ou branchage. Aultre chose est du conuentionel.

NE PEVLT ESTRE TRANSPORTE. GLO.1.

1 IVS QVOD cõpetit cõsanguineis ex nostra cõsuetudine & vicinis,& cõsortibus ex alijs multis Italiç statutis,cedi non posse extraneo expressè tenuerũt Pet.vt ab omibus citatur,Cy.Bal.Alber.Ang.Sal.& Paul.Ca.in.l.ad offm̃.C.cõ.diui. Alb.in.j pte statutorũ.q.62.itẽ quęro si ex forma.& iterũ.q.89.sed an pximior *Ius retractus proximitatis an cedi possit. Qui negãt posse.*

Ioan.Fab.in.§.j.col.vlti.Insti. de acqui.quæ fit per arrog.Bal.in tracta.protomixeos,col.2. versicu.quæro nunquid.istud ius.Matthe. Afflic. in eodem tracta.§.j.colũ.antepe.versicu. vltimò no.& iterum in.§.vt infrà.30.dies.colum.9.versi.3.nota & quisquis est in margar. ipsius Bal.in verbo,alienatio,colum.vlti.Signo.consi.81.in quæstione vertente inter nigrũ colum.2.versicu.præterea omisso.Lucas Pen.in.l.vlt.colum.j.in verbo,permutationes.C. de prædi.curi.lib.10.Pau.Cast.in.l.apud antiquos,colum.2.versicu.vltimò istam regulam. C.de furt.& in.l.j.§.vsufructuarius,in fine.dum allegat Cy.vbi suprà,& ibi quoq; Iason,colum.3.versicu.item circa istam.ff.de oper.no.nuncia.idem Pau.consi.j.videtur dicendum quòd dictus Christophorus,in princ.lib.2.Ro.cons.484.hoc quod vicinus.Alex.in.l.post dotem.ff.solu.matri.Ange.Are.in.§.actionum quoq;,colum.9.versi.quæro an istud ius,Insti.de act.& in.§.præterea,le.2 columna.22.versiculo.postquam videmus de procuratore, Insti.de excep.vbi tamen quodam modo nutat.Barb.cos.51.scripsit sapientiæ fons,colum. 19.versi.& si opponitur,lib.j.Soci.in.l.qui Romæ.§.cohæredes,colum.3.in.5.no.ff.de verb. obliga.Cos.Guy.in prag.sanxi.tit.de colla.§.sequitur,in verbo,alio,Ludo.Bol.consi.25.in amplissimo,colum.5.versi.& no.quòd tale ius.Iaco.à S.Georg.in.l.imperator.ff.de pactis. & omnium latissimè Io.Igne.in repe.l.dudum,colum.14.versi.his adde vnum articulum, cum multis seq.per.4.colum.C.de contra.empt.& Bohe.in consuetud.Biturig.titu.de retraict.§.3.colum.4.versi.sed an hoc ius.& Chasse.con.21.le cas de noble & puissant,col.12. versi.neautmoins par aultant.Io.monto.in promptuario vtriusq; iuris,tomo.j.in verbo,redimere,versicu.2 super verbo,licetiam habeat,in fine.Albertus.Bru.consilio.80.circa primum,col.antepe.versicu.nec obstat si dicatur.Carol.Molend.in consuetudi.Parisien.titu. primo.§.13.numero.20.Ferro.in consuetud.Burdigal.hoc tit.§.j.colum.4.versic.ex his simul.& iterum.§.6.colum.pe.

2 ¶Et in id quoq; est statutum Lucanum,quod id ius recompræ,vt alibi diximus appellat, ne scilicet liceat id ius alteri cedere,vt refert Philip.Deci.consi.222.viso puncto,colum.2. versicu.sed his nullo modo obst.Et idem quoq; statuitur apud Turonos hoc eodem titu. de retraictz.c.25.Aruernos titu.de emphyteoses.c.20.& iterum titulo.de retraict.c.14.vbi prętereà additur consanguineum,si cesserit,cadere hoc iure.Borbonios.cap.457.Engolismos.c.71.Sanctones Angeriacos.c.55.Altimarchienses.c.273.Marchiẽses.c.280.qui est.20. huius titu.ibiq; statuitur illum priuari iure retractus,qui cõuincitur eum prosequi in fauorem alterius.Auxerrenses siue Altissiodorenses hoc quoq; titu.§.19.qui est omnium.50.Niuernienses hoc item titu.§.23.Valesienses hoc etiam tit.§.8.qui est omnium.89.Quàquam huius rei contrarium nuncupatim in casu nostri statuti voluerunt soli omnium,quos hactenus legimus,nisi me fallit memoria,Pet.in.d.l.ad officium,arg.illius tex.in fi.vt in meo codice scriptum reperi.& Henri.Boh.in.c.sanè,in fi.extrà de priuil.eo tantùm arg.motus quòd minor potest cedere in integrum restitutionem.de quo dicemus in vlti.glo.huius.§. Et contrarium quoq; in casu statuti prohibentis alienare in alios,quàm in consortes,voluit Albericus sibi contrarius in prima parte statutorum quæstione.62.item quæro si ex forma.

Consuetudines in eã rẽ.

Qui dicunt posse.

3 SED QVOD DIXIMVS primo loco in casu nostræ consuetudinis,adeò verum est,vt si cõsanguineus vi ipsius consuetudinis emptorem conuenerit,vt ei rem cedat oblato precio, & lite pendente ipse consanguineus moriatur,extraneo hærede instituto,non admittetur ipse hæres extraneus,vt nuncupatim voluit Ioan.Fab.in.§.ex contrario,in fi.Institu.de lega.vbi tamen hæc verba subdit.Contra.ff.de inoffici.testamen.l.posthumis.§.vltimo,qui non multùm ad hoc facit.tamen ex hoc potes intelligere Ioan.Fab.in ea re nutasse,seq; ita obscurum præbuisse,vt nescias vtram partem sequi velit.Sed id ex eo pendere videtur an qui prohibitus est alienare in extraneum,eum possit hæredem instituere.de quo in.l.ex hoc.§.alienare.ff.de alie.iudic.mut.cau.fac.& per glos.in.l.prima,in verbo,loca,& ibi docto.C.ne lice.habit.lib.11.& docto.in.l.peto.§.vltimo.ff.de legatis.2.Alberic.Barto.Angel. Imo.Rapha.Co.Fran.Are.& alios recentiores afferentes concord.in.l.si ita quis promiserit.§.ea lege.ff.de verborum obligatio.Oldra.consi.270.in quæstione proposita,in primo dubio.Bar.& recentiores in.l.filiusfamilias.§.diui.ff.de legatis primo.Alberic.in.l.si quis prioris,colum.prima.C.de secund.nupt.Bald.in.l.ea lege,colum.4.versicu.secundò quęro & ibi Salycet.colum.penulti.versicu.quæro successiuè.C.de condictio,ob caussam,& consilio.349.statuto Placentiæ,in primo dubio,rursumq; in vlti.lib.j.& consi.83.an prohibita alienatione,lib.2.& con.310.ad euidentiam,col.2.lib.3.Angel.consil.57.ad declarationem,

An admittatur hæres extraneus ad actionẽ retractus intentatam.

colum.pe.& vlti.Saly.in.l.ea lege,colū.5.versicu.quæro secundò,& multis seq.C.de condi. ob cau.Rapha.Co.consi.84.præsupposito.alter Rapha.Fulgo.consi.215.in primo.Pau.Ca. consi.115.super primo videtur dicendum,in primo dubio,lib.primo,& consi.324.super secundo,in.5.dubio,eo.lib.primo.Ioan.Plat.post glo.& Bar.in.l.quēadmodum,in.3.quæsti. C.de agri.& censi.lib.11.Alexan.consi.155.visis & accuratè consyderatis,li.2.& con.55.ponderatis his,lib.3.Ioan.Ray.post glo.in.c.imperialem.§.habito,columna.12.in paruis,versi. quæro vlterius & reddo,titu.de prohibi.feud.alienat.per Fede.Corne.consi.111.licèt videatur,per totum,lib.3.Fabia.à monte.S.Sab.in tractatu emptionis & venditionis,in.16.articulo.22.quæsti.4.partis prin.Soci.consi.251.quoniam in pręsenti,etiam per totum,libro.2. Fran.Curt.Seniorem consi.46.sæpe reuoluta,colum.antepe.& seq.Philip.Deci.nuncupatim de hoc casu loquentem dicto consi.222.colum.2.versi.his nullo modo ob.Iaso.con.101. super præmissa,lib.j.& consi.164.super terra,colum.3.versi.bene facit,lib.4.

4 SED SI ID RECIPIAS,vt non admittatur extraneus hæres institutus,illud intelliges,si is extraneus ipsius consanguinei ei non successisset ab intestato.Secus si ab intestato erat ei successurus,aut successit:nam tunc videretur id ius semel intentatum à defuncto in eum transire,etiam si non esset consanguineus venditoris(quod accidere potest)per id quod dicitur,prohibitum alienare extra familiam,posse eum instituere qui ei ab intestato est successurus,etiam si non sit ex ea familia:sicq; & is rem prohibitam obtinebit.gl.quæ in id ab omnibus citatur,quamuis mihi dicere non videatur,in.l.pater.§.Iulius,aut vt alij legunt, Iulianus Agrippa,& ibi Dy.& Cy.ff.de lega.3.idem Dy.Ray.Bar.Imo.Rapha.Co.& Paul. Cast.in.l.cùm pater.§.cùm inter,per eum tex.ff.de lega.2.Ex quibus Imo.& Rapha.asseuerant eam glo.communiter approbari,& dicit prætereà Imo.in practica obseruari.Bart.in dicta.l.peto.§.fratre.ff.eo.titu.& in.l.si ita quis.§.ea lege,col.pe.& ibi Ange.Imo.qui illam glo.dicit sing.Pau.Cast.Fran.Are.& cæteri recentiores.ff.de verbo.obliga.Bald.Angel.& Saly.in dicta.l.ea lege,ille colum.4.versi.tertiò quæro,alter ante fin.versic.& ex prædictis cōcludo,hic colum.pe.versi.quæro successiuè.C.de condic.ob cau.vbi tamen Saly.ipse dicit, quòd si statutum consyderauit onera ciuitatis,ipse hæres tenetur alienare in subditum illius.Angel.consil.7.ex dicto themate,colum.2.Fulgo.dicto consil.215.colum.2.Imo.in.l. ventre,& ibi Fran.Are.colum.11.versicu.& attende quia licèt.ff.de acquir.hæredi.& idem Imo.in dicta.l.peto.§.fratre.ff.de lega.2.vbi & illam glo.dicit sing.Pau.Cast.consi.447.si iste masculus,in prin.lib.j.vbi dicit omnes in hoc concordare.Alex.consi.56.consyderatis verbis testamenti,col.vlti.versi.quinimo etiam,lib.j.quod repetitur consi.23.lib.2.& idem Alex.d.con.55.ponderatis his quæ in themate,col.2.vers.fortius voluit,cum multis seq.li. 3.vbi dicit illam glo.censeri sing.& hanc esse communem op.à qua in iudicando non est discedendum.& consi.59.attentis verbis testamenti,colū.4.versi.quintò probatur,eo.lib. 3.Corne.con.113.circa primum,col.2.versi.nec ob.adducta,lib.2.&.d.consi.111.licèt videatur,col.vlti.in prin.lib.3.Soci.consi.227.præsens consultatio,col.11.versi.circa tertiā quæstionem,lib.2.& consi.292.visis statutis magnificę ciuitatis,ad fi.lib.2.Franc.Curt.Senior, consi.64.antiquissima,colum.16.versicu.ad tertium principale.Iason.in.l.filiusfamilias.§. diui,in prima lect.colum.antepenul.versicu.ad confirmationem prædictorum,& iterum in.2.lectu.colum.18.versicu.tu pro confirmatione,& ibi quoq; Ioan.Crotus,colum.23.versicu.tertiò limitatur,& Ferdi.Loaz.char.8.numero.155.& iterum char.24.numero.481.ff. de legatis primo,& Idem Iason in.l.voluntas,colum.2.versicu.prima fallentia.C.de fideicommis.vbi dicit eam gloss.valde singu.& consilio.120.in præsenti,colum.2.versi.aliquando & tertiò,lib.primo.& consi.96.dn̄s Ioannes,columna.5.vers.condescendo,libro.4.vbi eam glossam dicit not.dicitq; id communiter approbari.Philip.Deci.consilio.182.in casu occurrenti,colum.prima,& consi.377.visis & diligenter,columna vltima,versiculo.circa primum.& consilio.422.cuius superscriptio incipit,filij quadamtenus,colum.2.versiculo tertiò in casu,& iterum versicu.his tamen vt infrà.Stepha.Bertran.consilio.127.non puto,numero.12.lib.3.

Quid si is hæres succedat ab intestato. Prohibitus alienare extra familiā, an possit relinquere extraneo qui ab intestato ei succedit.

5 ¶ Nam & citra institutionem & successionem ex testamento,hæres legitimus admittitur ab intestato,etiā stante prohibitione alienandi extra familiā,quāuis is non sit de familia. d.l.cùm pater.§.cùm inter,& ibi Bar.in fi.ff.de lega.2.Bald.consi.52.substitutio facta,col.j. lib.2.Ro.consi.457.circa propositam,col.2.versic.cæterùm quòd eadem.Pau.Ca.consi.60. visis statutis communis Vincentiæ,columna prima,lib.2.Ioan.Pla.in dicta.l.prima,vbi suprà.C.non licere habi.lib.11.Alexan.in.l.qui Romæ.§.cohæredes,colum.3.versicu.incon-

Quid si hic non fuerit īstitutus, an admittetur ab īestato.

trarium.ff.de verborum obligatio.& dicto consi.55.vbi suprà,lib.3.Pet.Ferra.in titulo forma libel.in acti.rea.in verbo,veris ac legitimis,columna.6.versicu. venio ad primum.& Iason consilio.4.Nicolaus,paulò ante finem,lib. primo. & magna pars aliorum, quos in præcedenti versi.citauimus,cum alijs concordantijs adductis ab ipso Iasone,in dicta.l.filiusfamilias.§.diui,in priori lec.colum.quæ antepe.præcedit,versic. si verò prohibitio est. & dicto consil.96.colum.5.versicu.confirmo quia quando,lib.4.& Soci.dicto cõsilio.292. visis statutis,colum.vlti.lib.2.& consi.227.præsens,colum.11.versicu.circa tertiam quæstionem,cum multis sequenti.lib.2.Quibus adde quæ diximus suprà eodem titu.in glossa.9. quæ est in verbo,ou lignagier,numero.166.sed huius postremi,& seq.vbi & hanc sententiam authoritate Tullij confirmamus,in oratione pro L.Flacco.

6 ¶Super eo tamen,quod de institutione hæredis diximus,vide omnino Soci.qui sibi contrarius latè tenet contrarium,post alios à se allegatos,consil.43.visis testamento,colum.6. versic.circa secundum,lib.3.vti etiam facit Philip.Deci.consi.23.cuius superscriptio incipit,an & qñ ex prohibitione,per totũ.& ante hos Bald.cuius non meminerunt,consil.57. item instituo,colum.2.versicu.modò descendi oportet,lib.2.Sed & in successione ab intestato contrarium quoq; tenuit Rapha.Fulgo.consilio.117.Ioannes,colum.3.versic.reliqua dubitatio,vbi id scienter tractat.&.ipse Socin.sibi item contrarius consil.251.quoniam in præsenti,colum.3:versicu.secunda principalis,lib.2.vbi tamen fatetur aliam opi.esse communem,vti etiam ex alijs diximus.& Iaso.dicto consilio.4 ad finem.lib.primo.& Philip. Deci.consi.481.in casu de quo Perusij,colum.2.versi.tertiò respondetur,cum alijs concordan.adductis à Ioan.Croto.in repe.d.l.filiusfamilias.§.diui,colum.32.versicu.secunda est difficultas.ff.de lega.j.

De eadẽ re

7 ¶Si tamen id procedit in successione ab intestato,secundùm priorem opinionem quæ cõmunior est,vel eorum testimonio,qui contrariũ tenuerunt,non video cur etiam non procedat ex testamẽto,cùm instituitur is,qui ab intestato successisset.Id enĩ nihil aliud est,quã id exprimere,quod intelligebatur:ideo nihil hæc res immutat conditionem iuris.l.non rectè.C.de fideiusso.&.l.aliquãdo.ff.de cõdi.& demon.ex quibus illud omnes vbiq; assumũt expressionẽ eorũ,quæ tacitè insunt,nihil opari.Et qui expressè nõ testatur,id disponere atq; ordinare videtur,qđ de eius successiõe lex ordinat,& disponit ab intestato:habetq; veniẽs ab intest.atcitã volũtatẽ defuncti.l.si quis cùm nullũ,&.l.cõficiuntur.§.sed ideo.ff.de iure codi.cùm dicitur,creditur paterfa.spõte sua his relinquere legitimã hæreditatẽ.&.l. si fundum per fideicommissum.§.j.ff.de legatis primo,&.l.2.ibi titulo largitionis,vel etiã intestati successione contulerint.C.de bonis mater.& glos.in.l.prima.§.toties,versicu.vel maximè,in verbo,meruit,& ibi Barto.& alij.ff.de collatio.Bald.consilio.119.præsupposito quòd statutum,post medium,libro.4.& doct.vbiq;.Ideoq; si legitimus non prohibetur ab intestato,minus debet prohiberi ex testamento,cùm fauorabilior sit in eadẽ persona caussa testati,quàm intestati.l.prima,&.l.2.ff.si quis omissa caus.Et locus ille Ciceronis suprà citatus loquitur de successiõe ab intestato.vt interim illud omittam,nihil referre quid ex æquipollentibus fiat.l.3.C.de institution.& substitutionib.cum simi.Porrò Iason propè omnibus in hoc aduersus in dicto consilio.4.ad finem,iunctis præcedentibus,in ea est opi. vt id procedat in successione ex testamento,non etiam ab intestato.

De eadẽ re

8 SECVNDO INTELLIGE,nisi vnus tantùm sit consanguineus vẽditoris.nam is poterit id ius retrahendi extraneo cedere,vt nuncupatim voluit Pau.Cast.dicto consilio primo,videtur dicendum quòd dictus Christophorus,versic.& ideo si non essent,libro.2.argu.eius quod dicitur,rem alienari prohibitam extra familiam,si nõ superest nisi vnus de familia, posse ab eo extrà familiã alienari:quãdo nullus est,qui alienationẽ possit reuocare,vt probatur,licèt non alleget,in.l.cùm pater.§.libertis,in fi.&.l.qui solidum.§.prædium.ff.de lega.2.& vtrobiq; glo.& docto.& idem dicit ipse Pau.consi.453.de eo quod primo loco quæritur,in.2.dubio,lib.primo.Et sequitur Iason primum illud con.tantùm allegans in dicta l.filiusfamilias.§.diui,colum.10.versicu.vndecimò limita.ff.de lega.primo.in.2.lect.vbi & ad hoc allegat text.in.l.mutianæ,in fi.ff.de condi.& demon.Sequitur item Ludo.Bol.con. 43.viso igitur puncto,col.3.versi.nonò præsuppono.& Philip.Deci.consi.511.viso testamẽto,col.2.versi.postremò.& con.584.visa prohibitiõe,ad fi.quod iterum repetitur con.637. & idem Deci.con.635.viso copioso,col.2.ad fi.Boher.hoc eodem tit.de retraict.§.3.col.5. vers.& maximè si sint.& Fran.Ripa.in.d.§.diui,col.3.nu.17.Et bene facit qđ in simili traditur in.l.2.C.quan.non pet.part.& quod ibi tradit Bal.de vltimo succedẽte in re subiecta

Si unus tantum sit consanguineus an is extraneo retractum cedere possit.

restitutioni, vt liberè possit de ea disponere, vti etiam voluit Iason, dicto consil. 4. colum. 3. versicu. moueor primò lib. j.

9 ¶ Sed huic sententiæ in casu nostræ consuetudinis non possum accedere: quando non tantùm intersit familiæ venditoris, ne id ius alteri extraneo cedatur, vt in specie legum suprà allegatarum, in quibus nullius omnino intererat rem ipsam alienari in extraneũ. Verùm & hîc interest quoq; emptoris, ne scilicèt ab eo res retrahatur prætextu huius iuris, quod tantùm familiæ competit, & sic ne extraneo in eius preiudiciũ cedi possit. qua ratione eius scilicèt quod ipsius interest, potest petere vt consanguineus retrahens iureiurando affirmet, id pro se & ad suum commodum retrahere, & sine fraude, vt cauetur suprà hoc eodẽ titu. §. j. Sed & in casu Pau. Cast. illius sentẽtię antistitis vide omnino Alber. Brunum, con. 80. circa primum, col. antepe. versi. & licèt adduci posset. De eadẽ re

10 TERTIO INTELLIGE, nisi consanguineus fortè debitorum mole depressus, id ius retrahendi suo creditori cederet in solutum sui debiti. Id enim potest facere, cùm sit ex necessaria caussa, si credimus eidem Pau. Cast. in dicto consilio primo, in fine lib. 2. ar. eorum quæ, vt dicit, singu. no. in. l. pro hærede. §. si quid tamen, in fine magnæ glos. ff. de acquirenda hęreditate, vbi ea quæ non transeunt ad extraneos hæredes, transeunt tamen ad creditores, propter inopiam vel necessitatem. & ex ea not. Bart. Angel. & recentiores, quòd quæ sunt inseparabilia à persona, fiunt tamen separabilia propter necessitatem. Et allegat præterea Paul. dictã. l. filiusfamil. §. diui, ibi, sed hæc neq; creditoribus. ff. de legatis primo. Cui adde alia multa à me collecta suprà. §. primo, in glossa. 14. in verbo, ou equipollent à vente, numero. 8. secundo intellige. & multis sequentibus, dum ibi tractamus, an retractus habeat locum in alienatione necessaria, multisq; ibi probauimus prohibitionẽ alienationis non intelligi in huiusmodi alienatione. An consanguineus id ius possit cedere creditori in solutum.

11 ¶ Ex sententia autem Pauli Castr. dicto consilio primo, potes intelligere creditores posse in caussam iudicati capere id ius retractus competens debitori consanguineo venditoris, qui aliàs non est soluendo, nam & de hoc casu loquuntur allegata ab ipso Paulo. Et bene etiam facit text. in dicto. §. si quid tamen, cuius glossa tantùm Paul. citauit, ibi enim scribitur operarum officialium petitionem creditoribus competere, quamuis ex alijs iuribus cedi non possunt vt est tex. in. l. si non sortem. §. libertus, ver. vltimo. ff. de condi. indebiti. & dicemus infrà hac eadem glossa, numero. 48. septimo operę. Sed & facit tex. in. l. prima ff. de fund. dotali. vbi ob necessitatem creditor mittitur in possessionem fundi dotalis alioquin inalienabilis. & in. l. peto. §. prędium. ff. de legatis. 2. secundum 3. lecturam. quam sequitur Barto. ibi, & Ioan. Anan. consilio. 47. illud præsupponitur, columna. 2. versic. primò ergo non obst. Et quod scribit Stepha. Bertran. consilio. 18. viso, columna prima li. 2. Et quæ latè diximus suprà in. §. primo, in glossa. 7. in verbo, ou aultres choses censees pour immeubles, numero. 48. quòd autem fructus, & seq. scilicet eorum quæ alienari non possunt, posse commoditatem capi in caussam iudicati. De quo etiam per Baldum, Angelum, Alexand. & Francis. Are. in dicto. §. si quid tamen, & latè Iaso. qui post alios id intelligit, cùm desunt alia bona in. l. commodis. ff. de re iudica. An creditores id ius possunt capere in caussam iudicati.

12 ¶ Sed & ad hanc sententiam non modicum facit, quia si consanguineus ipse debitor rem ipsam retraxisset, posset confestim creditor eandem rem in caussam iudicati accipere, nec posset dici id factum in fraudem creditoris, nisi aliud ostenderetur. Cur igitur ante retractum nõ poterit & hoc idem ius retractus capere, aut à debitore in solutum accipere? presertim si nihil habeat debitor consanguineus, ex quo possit creditorem dimittere, vt sæpe nostri iurisconsulti loquuntur, id est, illis satisfacere & se debito liberare, nec ei suppetunt pecuniæ quibus retractum peragere possit. nam & id cedet commodo non solùm creditoris, sed & ipsius debitoris consanguinei, qui ita liberatur à debito, & consequẽter totius familiæ, cuius quodam modo interest hunc suum consanguineum liberari, & dignitatem communis familiæ conseruari, argumen. l. j. §. sed & si seruus. ff. de vent. in possessi. mitten. & quæ in simili diximus suprà in dicto verbo, ou equipollent a vente, numero. 51. tum quoq; quòd idem. Et aliàs sæpe admittimus propter vtilitatem contrahentium, quæ aliàs non admitterentur. l. sed an viæ. ff. de pigno. Præsertim verò quoniam cęteri consanguinei poterunt & ab eodem creditore retrahere, vt diximus in eadem glossa, numero. 2. huiusmodi autem est, & multis seq. De eadẽ re

13 ¶ Nisi tamen si quis hîc diceret quantùm ad illum casum de creditore volente id ius capere in caussam iudicati, debitorem posse in quærendis obesse creditoribus, vel inuitis. De eadẽ re

l.qui autem,in princip.ff.quæ in fraudem creditorum.&.l.non fraudantur.ff.de reg.iuris.& vtrobiq; concord.in glossa.Et id propè perpetuum est,vt in quęrēdis nocere possimus, quibus aliàs non possumus.l.vltima.C.de acquiren.possessio.&.l.cùm proponas,in fine.C. de hære.insti.&.l.quoties.ff.solu.matrimo.&.l.si duo.ff.si quis cautio.&.l.j.§.vtrùm autem ff.si quid in fraud.patro.cum alijs multis concord.à me latè congestis titu.2.vniuersarum nostrarum consuetudinum Pictauiensium.§.11.in verbo,alienation de bien deglise.Quid ergo queri potest creditor,si debitor hoc iure retractus vti non possit aut nolit,poteritne eo iure loco ipsius vti?Cùm nec iura illis subueniant,quibus in quærendis nocitum est,vt patet ex iuribus suprà allegatis.Nisi & illud respondeas,id ius retractus iam quæsitum esse à tempore contractus venditionis factæ ab ipsius consanguineo,ex sententia Bal.in rubrica.C.res inter alios fac.versicu.nota quòd ex cōsuetudine,& alibi latius diximus.Cùm igitur ei nata sit & quæsita actio,potest in eam creditor manus veluti inijcere,saltem iudicis authoritate.Cogita tamen,quia hęc res admodum noua est.& vide tamen Angel.consilio.243.multi consortes.

An id ius saltē ob famis necessitatem possit uendi.

14 ¶ Illud autem scio Barbati.in repetitione rubri.de rebus ecclesiæ non alienandis,colum. 11.versic.vndecimò limita,tenuisse quòd stante statuto,ne liceat in extraneum alienare,cuiusmodi est propè nostra cōsuetudo,potest tamen ob necessitatem famis id fieri,si non inueniatur emptor non extraneus,instar eius quod dicitur patrem ob eam necessitatem posse vendere filium.in.l.2.C.de patrib.qui filios suos distraxe.Quo in loco,vt id obiter dicam,dictio est à nostris non intellecta,ea est,sanguinolentus,ibi enim scribitur,filium filiámue sanguinolentos vendiderit,nam sic legendum est,non sanguinolentus.Quod vt intelligas in Codice Theodosiano libro.5.c.8.titulus est huiuscemodi.De his qui sanguinolentos emptos vel nutriendos acceperint:sub quo lex est Constantini Imperatoris à qua hauddubiè decerpta est dicta.l.2.sub nomine eiusdem Constantini.Cuius hæc verba sunt. Si quis à sanguine quempiam eiusmodi comparauerit &c. Paraphrastes autem non indoctus quisquis is fuerit,Si quis(inquit)infantem à sanguine emerit &c.Ex quibus facilè intelliges sanguinolentos illic vocari eos quos Græci ἀρτιγενεῖς siue ἀρτίβλαστοι vocant. id est recens natos,& adhuc sanguine mēstruo madētes,& vt vtar verbis Iuuenalis saty.7.

Sanguinolenti filii,quà patre uēduntur,quare dicuntur

Modò primos incipientes
Edere vagitus,& adhuc à matre rubentes.

Nam & in dicto.C.Theodosiano titulus eum pręcedens,quem suprà citauimus,hic est,de expositis.cuius ti.l.prima,loqtur de his qui seruos& liberos recēns natos domo abiecerūt. In nostro autem Iustiniano.C.lib.8 titulus est illos vtrosq; titulos simul iungens,his verbis.De infantibus expositis liberis & seruis,& de his qui sanguinolentos nutriendos acceperint.Vbi Azo in summa,& Petr.à Bella Perti.in rubri.dicunt hos infantes ideo sanguinolentos vocari,quòd sanguinis pœna luendum est tantum scelus.Accursius autem ibi nihil dicit,sed in priore illo loco,videlicet in dicta.l.2.C.de patri.qui fili.distrac.cùm nec ipse id intelligeret,nec illius posterioris titu.(vt opinor)tunc recordaretur,scribit aliàs ibi legi sanguinolentus,aliàs sanguinolentos:sed priorem illam lectionem meliorem esse,vt scilicet legatur sanguinolentus,& ad patrem referatur:atq; sic dicatur,tanquam pater sanguinolentus,id est,sanguine(vt dicit)& capitaliter puniēdus,si sine iusta caussa filium vendiderit.At Cynus,& post eum Salyce.dicunt id non congruere text.qui loquitur de venditione licita:ideoq; ibi dici patrem sanguinolentum,quòd sanguis contradiceret necessitati famis,quæ venditioni assentiebat.Alberic.autem ibi tradit ideo ita vocari filios à patre venundatos,quia eorum sanguine alantur parentes:vel quia cor sanguinolentum fiat per famem:vel quia pater occidit filium ciuiliter eum vendendo,atque sic seruum faciendo, quia seruitus morti æquiparatur.Idem in suo dictionario interpretatur,vt Accursius,sanguinolentum in ea.l.2.id est,sanguine & capitaliter puniendum.Verùm nimium in ijs nostrorum nugis immorati sumus.

Filii à parētibus ob famem aliqñ uenditi.

15 ¶ Igitur vt redeamus ad principale institutum.eadē.l.2.C.de patri.qui filios suos distraxe. non tam aliena à paterna pietate videri debet,quàm plerisq; videtur,quandoquidem Nehemiæ.5.capite,populus fame oppressus in hæc verba prorupit. Filij nostri & filiæ nostræ multæ sunt nimis,accipiamus pro precio eorum frumentum,&comedamus,& viuamus. Idq; etiam aliquando factitatum tradit tempore Maximini Imperatoris Eusebius Cæsariensis lib.historiæ ecclesiasticæ.9.c.8.Et longis ante temporibus Erisichthon,cùm præ fame patrias attenuasset opes,tandem & filiam vendidit.

Et tandem demisso in viscera censu,
Filia restabat non illo digna parente,
Hanc quoq; vendit inops.
Hæc enim sunt verba de eo Ouidij(ni fallor)in.8.Metamorphoseos.

16 ¶Illam autem Barb.sentētiam quam ex.d.l.2.deprompsit,vt ad eam tandem reuertamur confirmat glo.in.l.quemadmodum,in verbo,vendi.C.de agri.& censi.lib.11.quæ eum text. vetantem omnifariam(sunt enim hæc verba legis)originarias atq; etiam rusticos cēsitosq; seruos vendi sine terra,ita intelligit,vt propter necessitatem famis liceat,ar.d.l.2.& eam sequuntur Bar.& Io.Plat.ibi,id quoq; trahentes ad quæuis alia alienari prohibita.Quibus subscribit quod tradit Archi.in.c.abbatibus.12.q.2.bona ecclesię alienari posse inconsulto capitulo.Et quod à Dy.scriptum est in.l.2.ff.sol.mat.& à Cy.& Alberi.relatum & cōprobatum in.l.j.C.de nouat.domino licere vasallum inuitum alienare imminente necessitate,per.l.patronus,&.l.medicus.ff.de oper.liber.quamuis aliàs non liceat.c.j.§.prætereà ducatus,titu.de prohibit.feudi alien.per Federic.& dicemus infrà eadem glossa,numero.75. vicesimo sexto.

17 ¶Quodq; Bal.scriptum reliquit in tracta.protomixeos colum.4.versi.sed tunc quæro,& iterum colum.2.versicu.quid si vendo,quòd etiam stante consuetudine protomixeos,quæ id ius consanguineis socijs ac vicinis tribuit,vt præferantur extraneis intra.30 dies à denūciatione illis facta ab eo qui vult vendere.Si tamen vrgeat iusta quæpiam necessitas,poterit liberè vendere cuilibet,non expectato eo tempore,nisi illi confestim emant,quia necessitas non subest legi.l.j.ff.de offi.proconsu.& eum sequitur Matthe.Afflic.loquens in necessitate famis in eodem tracta.proto.col.6.versic.sed iuxta hoc quærit,vbi & alia multa de necessitate allegat.Et inter cætera quòd feudū ex caussa necessitatis alienari potest,per c.j.tit.qual.olim feud.ali.pot.Quanquam ille tex.probat contrarium,vti etiam annotant And.Iser.Bal.Marti.Laud.Alua.& Cardi.Alex.ibi.& ipsi And.& Bal.in.c.j.§.aut si libellario,titu.quibus mod.feud.amit.& ipse quoq; Aluar.loquens de necessitate famis in.c.vlti. in.33.conclusione,titu.quæ fuit pri.cau.bene.amit.& Philip.Deci.in.c.quę in ecclesiarum, colum.3.in.6.no.per eum text.de constitu.& Franc.Curt.Iunior in tract.feudo.in.4.quæstio.princi.quartæ partis,vbi item loquitur de necessitate famis.

18 ¶Porrò autem alia multa de necessitate collegit Alberi.in.d.l.2.C.de patri.qui fili.distraxe.& maximè de necessitate famis,& in.l.j.ante fin.ff.de offic.procon.& Lucas pen.in.l.j. col.2.C.de delato.li.10.& in.l.curiales,la.2.post prin.C.de decur.eo.li.& in.l.j.col.j.&.2.C. de commeat.lib.12.Roma.in repe.l.si verò.§.de viro,in.54.fal.ff.sol.matrimo.Firmianus in suo vbere lexico,in verbo,necessitas,ferè per totum.Franc.Curt.Senior in repe.l.admonendi,char.16.colum.3.versicu.ad hanc decisionem,& ibi quoq; Iason in repet.colum.74. versicu.circa secundam conclusionem,qui est in numero.214.& seq.ff.de iureiur.& ipse Iason in.l.j.in prin.colum.pe.versi.glo.in verbo,non aliter,& ibi Franc.Purp.col.item pe.& seq.ff.de offic.eius cui manda.est iurisdi.& idem Iason in authen.res quæ,colum.3.versic. vndecimò,& iterum colum.6.versi.sextò & vltimò.C.com.de lega.& in.l. principalibus. colum.2.ff.si cert.peta.Fely.in.c.cùm accessissent,colum.9.versic.tertiò restringitur,extra de consti.& in.c.quærelam,colum.vlti.extra de iureiur.& in.c.2.colum.pe.de sponsa.Philip.Deci.in.l.quæ propter,de regu.iuris.Matthe.Afflic.in constitu.Siciliæ incip.si quando contingit,in.j.no.Franc.Curt.Iunior in tracta.feudorum in.4.parte principali,charta.43. versicu.decimosextò quæro.Hippo.Marsil.in.l.j.§.prætereà,colum.18.& duabus seq.ff.de quæsti.Ferdi.Loaz.in repe.l.filiusfa.§.diui,numero.219.& multis seq.ff.de legat.j.Geral.à Pet.Sancta.sing 100.necessitas.Io.Lup.in repe.rub.de dona.inter vi.& vxo.§.17.col.5.vers. quod procedit,& sequen.& Alciat.in lib.j.ff.de verborū significationibus.ad finem.qui id integrum accepit à Roma.in dicto.§.si verò.Quorum dicta si hîc adijcere vellem,dies me prius deficeret. *De necessitate multa remissiuè.*

19 ¶Sed illis addere potes qđ & de ipsa necessitate externi scriptores tradidere Orpheus in hymno noctis scribit grauem necessitatem omnibus dominari,aut si mauis omnia fortificare δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατύνει Thales Milesius apud Plutarchum libro primo de placitis Philosophorum.c.25.dicit validissimum quiddam necessitatem esse,vt quæ vniuersæ naturæ præualeat.Trismegestus in libro de voluntate diuina,qui Asclepius inscribitur.c.14.tradit εἱμαρμένην id est fatum,& ἀνάγκην,id est necessitatem,ambas sibi inuicem indiuiduo connexas glutino.alteram verò rerum omniū parere initia,necessitatem autem *Necessitas omnibus dominatur.* *Necessitas & fatū cōnexa.*

cogere ad effectum. Parmenides verò & Democritus, atq; etiam Heraclitus & Plutarchus vbi nuper citauimus, & iterum.c.27.necessitatem eandem atq; fatum esse voluerunt, omniaq; ipsius præscripto fieri. Plato vt & idem Plutarchus tradit.c.26.euentorũ partim prouidentiæ, partim necessitati adscribit. Idem & cum eo Stoici necessitatem quidem fixam caussam & violentam, vti etiam refert ipse Plutarchus in illo.c.27. Idem Plato lib.de republica.10.atq; Plotinus eiusdem sectæ philosophus necessitatem deam faciunt, parcarũ matrem, quæ & ipsę ineluctabiles atq; inexorabiles vocãtur. Nam & Pausanias lib.2.quo Corinthia tractat, scribit Corinthi Necessitatis ac Violẽtiæ sacellum fuisse, quod ingredi minimè consueuerant. Ex quo intelligis & necessitatem pro dea fuisse habitam, eandẽq; violentiæ coniunctam, tãquam ea cuncta violet. Valerius Maximus.lib.j.c.6.quo loco de Cn. Pompeio loquitur, inuictas leges necessitudinis esse dicit, ibi enim necessitudo pro necessitate, vt sæpe fit, ponitur.

Necessitas caussa fixa & uiolẽta. Necessitas dea parcarum mater.

20 ¶ Simonidis sententia est ex arcanis Homericis quo loco de morte Sarpedonis loquitur, ni fallor, deprompta, necessitati ne deos quidem resistere. ἀνάγκῃ δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται, quam aduocat Plato tum in Protagora, tum libro de legibus.5.rursumq;.7. Eamq; expressisse videtur Liuius lib.ab vrbe condita.9.cùm scribit. Pareatur necessitati, quam ne dij quidẽ superant. Sed & idem lib.4.ita facit loquentem Vectium Messium Volscorum regem. Necessitate quæ vltimum ac maximũ telum est, superiores estis. Vnde opinor illud vice prouerbij celebratum. Ingens telum necessitas. quod Plinij esse nonnulli tradunt. Cæterũ Euripides in Helena ex sapientum sententia dicit, nihil plus posse graui necessitate.

Δεινῆς ἀναίγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον.

Idem suam Hecubam ita claudit στερρὰ γὰρ ἀνάγκη, id est, dura siue mauis rigida necessitas. Nam & hanc quoq; duram sæpius vocat diuus Augustinus enarrans illud Psalmist.30. Saluam fecisti de necessitatibus animam meam. Horatius autem li.j.carminum Ode.35.eandem sæuam vocat.

Te semper anteit sæua necessitas.

Et lib.3.Ode.24.diram, quod non longè abest.

Si figit adamantinos.

Summis verticibus dira necessitas.

Clauos. Quintilianus auus declama.260. Multum (ait) contra iustitiam necessitas valet. Palladius lib.rei rusticæ.j.c.6. Necessitas ferijs caret. Valerius Maximus lib.7.titu.6.qui de necessitate est, scribit abominandæ necessitatis leges amarissimas, & truculentissima imperia. Tullius lib.2.officiorum. Necessitati parendum esse iubet. Et Herodianus lib.5. Parcendum inquit necessitati fuit. Græcus est versiculus Menandri.

ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται τάχα. Id est ad verbum,

A necessitate omnia in seruitutem rediguntur velociter. Et alter,

ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.

A necessitate multa facimus mala.

Græco autem epigrammate πάντολμος ἀνάγκη appellatur, quòd omnia audeat.

Necessitati deos quidẽ resistere. Necessitas totũ ultimũ. Necessitati nil plus põt. Necessitas dura & rigida. Sæua. Dira. Necessitas uincit iustitiam. Necessitati parendum. Necessitas omnia ĩ seruitutem redigit. Ab ea mala omnia. Ea omnia audet.

21 ¶ Sed tu hic aduerte lector, nam quæ de necessitate famis priuatim nostris legibus constituta sunt, ad alias trahenda non sunt, vt in casu.d.l.2.C.de patri.qui filios distraxe. voluerunt Azo in summa eiusdem titu. Accursius, Petr.à Bella Perti. Cy. Bar. dum citat Dy. quo loco statim dicemus, Bal. Ange. Saly. & Pau. Cast.in.d.l.2.& Dy.in.c.in argumentũ, de re. iuris, lib.6. Ex quo & Io.Fab.in.§.j.colum.2.Institu.quib.alie.licet vel non, dicit quòd licet maritus possit dotem alienare ex necessitate famis, non tamen ob aliam quamuis necessitatem, ar.d.l.2.C.de patri.qui fili. distraxe.& sequitur Angel. Areti.in dicto.§.j.colũ.j.in fi. Et facit quod in alio casu voluit Ioan. Fa.in.§.nullius, col.vlti.& ibi post eum Angel. Are. in.§.sacræ, Insti.de re.diuisi.& in alio item casu Bal.in.c.j.§.aut si libellario, col.2.in verbo, poterat olim, tit.quib.mo.feud.amit. dum ibi loquitur de necessitate victus.

Ob famem cõstituta ad alias necessitates non sunt trahenda.

22 ¶ Et hæc quidem optimo iure, quando nulla omnino necessitas fami par est. Teterrimum enim mortis genus famem esse pronunciauit Homerus, qui libro.12. Odisseæ ita facit Eurylochum loquentem.

πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν. Id est ad verbum,

Omnes quidem terribiles mortes miseris mortalibus.
Fame autem miserrimum mori.

Fames teterrimum mortis genus, atq; miserrimum.

Cuius sententiæ meminere Plato in libro de republica.3.& Columella lib.2.rei rusticæ.c.
item.2.Et his subscribens Liuius lib.10.secundi belli Punici scribit famem & frigus mi-
serrima esse mortis genera.Hisque alludens Plautinus Parasitus in Captiuis,miserrimum
(ait) esse hominem,qui cùm esse cupit,quod edat nõ habet. Hinc Horatius lib.j.carminũ
Ode.21.miseram famem vocat. *Fames misera.*

Hic bellum lachrymosum,hic miseram famem.&c. Ouidius lib. 8. Meta.appellat fa-
mem miserabile genus pœnæ. Moliturq; genus pœnę miserabile. Tullius autem ad Atticũ
lib.epistolarum.5.fame nihil miserius esse pronunciauit.Iosephus lib.6.belli Iudaici cap.
14.scribit famem rerum omnium clades siue acerbitates superare.quod & ex ipso repetit
Eusebius Cæsariensis historiæ ecclesiasticæ lib.3.cap.4.aut vt alij diuidunt.6. Sed & idem
Iosephus lib.7.eiusdem operis capi.11.tradit omne pereundi genus fame leuius videri.Et
Menander. *Fames clades & acerbitates omnes superat*

λιμός μέγισον ἄλγος ἀνθρώποις ἔφυ.

Fames maximus dolor hominibus est.

Quintilianus si is est in cadauerum pastis.Fœlix(ait) pestilentia,fœlix pręliorum strages,
denique omnis mors facilis.Fames aspera vitalia haurit,præcordia carpit,animi tormen
tum,corporis tabes,magistra peccandi,dirissima necessitatum , deformissima malorum.
Hæc ad humile corpus nobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mẽdicantes prosternit,
hæc sæpe sociorum fidem fregit , hæc venena populis publicè dedit, hæc in parricidium
pios egit.Quem citat Lucas Pen.in.l.2.colum.2.C.de quibus numeri.vel præsta.lib.10.

23 ¶ Plinius lib.2.cap.65.de terra loquẽs. Quin & venena (ait) nostri miserta instituisse cre
di potest, ne in tædio vitæ diræ famis mors terræ meritis alienissima lenta nos consume-
ret tabe.Quibus vides famẽ peculiariter diram vocari,vti & apud Virgiliũ lib.3.Aenei. *Fames dira.*

Sed non ante datam cingetis mœnibus vrbem
Quàm vos dira fames,nostræq; iniuria gentis
Ambesas subigat malis absumere mensas

Et Ouidius lib.8.Meta.

Tum quoque dira fames,implacatæq; vigebat
Flamma gulæ.

Sæuam (quod eiusdem sensus est) vocat Lucanus lib.6. *Sæua.*

Sed patitur sæuam veluti circundatus arcta
Obsidione famem.

Idem autem Vergilius eodem lib.3.eam obscœnam vocat. *Obscœna.*

Obscœnamq; famem,quæ prima pericula vito.

Quia vt dicit Seruius ibi,homines ad obscœna compellit . vt de male suada statim dice-
mus. Nonius autem Marcellus obscœnam in eo loco exponit pro vitabili. Sic quoque eã, *Tetra.*
& prætereà tetrã vocat Eusebius Cæsariensis historiæ ecclesiasticæ lib.9.cap.8.Sed & ipse
Virgilius,vt ad eum redeamus vesanam eam vocat lib.9. *Vesana.*

Suadet enim vesana fames,manditq; trahitq;
Molle pecus.

Et iterum lib.10.

Suadet enim vesana fames,si fortè fugacem
Conspexit capream.

Et post eum Apuleius lib. 8. Metamorph. Cui non absimile est quod Lucanus eam insa-
nam appellat lib.7. *Insana.*

Insanamq; famem permissásque ignibus vrbes

Idem Virgilius lib.6.eandem quoque vocat malesuadam.Quòd scilicet ad omne malum
scelúsque suadendum sit efficacissima, vt paulò pôst dicemus . eamq; fabulatur sedere in
vestibulo inferni inter tetra diraq; monstra. *Malesuada* *Fames in uestibulo inferni.*

Vestibulum ante ipsum, primísque in faucibus orci
Luctus,& vltrices posuere cubilia curæ,
Pallentésque habitant morbi,tristísque senectus,
Et metus,& malè suada fames,ac turpis egestas,
Terribili visu formæ.

Idem lib . Aeneidos sexto eandem rabidam vocat,quod in rabiem agat homines. *Rabida.*

Ille fame rabida tria guttura pandens.

Ex quo est illud vetus adagium apud Plautum in Amphytrione.Fames & mora bilem in
nasum conciunt . Ouidius lib.8.Metamorph.pestiferam eam vocat. *Adagium.* *Pestifera.*

Pestifera lacerare fame.

Et duram lib.4.de ponto. *Dura.*

Vix humili duram reppulit arte famem. Et ante eum Horatius lib.sermonum.j. Saty.2.

Atra. Durámque famem depellere possit. Et atram Claudianus.

Pallor & atra fames. Quod accepisse videtur ab Hesiodo qui αἴθοπα λιμὸν lib.j.operũ & dierum vocat,id est nigram siue atram famem. At eidem Hesiodo lib. eiusdem operis

Iniucunda. 2. λιμὸς quoque ἀτερπῆ,id est,iniucunda dicitur. Sed vt redeamus ad Claudianum, is eã

Imperiosa. item vocat imperiosam,quòd extrema quæq; imperet.

Imperiosa fames,lœtho vicina senectus.

Et Lactantius in phœnice violentam, quod non multùm ab illo distat,quia scilicet violet iura omnia etiam naturalia,vt paulò pòst ostendemus

Violenta. Et curæ insomnes,& violenta fames.

Perniciosa. Et perniciosam. T.Liuius Victoribus (ait) victisq; pariter perniciosa fames instabat.

24 *De fame alia multa.* ¶ Idem Liuius lib. secundi belli Punici primo dicit famem vltimum humanorum supplicium.Et Ammianus Marcellinus lib.19.eam vocat vltimum omnium malorum.Idem lib.25.ignotissimum mortis genus appellat,veluti admodum ignobile. Et paulopost.Dies (inquit) quatuor sunt euolati inedia cruciabiles & omni supplicio tristiores. Aegesippus lib.5.famem carnificem appellat.Diuus Hieremias Threnorum capi.4.dicit,Melius esse occidi gladio,quàm fame extabescere.Cui consentiens Vegetius.Ferro (inquit) multò sæuior fames est.Dauid autem pestilentiam eligere maluit,quàm famem, cùm vtriusque ei data esset optio,vt scribitur Regum lib.2.ca.24. Ouidius lib.8.Metamor.famem Herebi & Noctis filiam dicit,eamq; graphicè describit.E nostris Bal.in.l.pactum,colum.vlti.C. de pactis,tradit illud tanquam prouerbium vulgo celebratum . fames est acutissimus ensis.Idem consi.458.lata fuit sententia, colum. 2. lib.3. scribit nihil tristius esse quàm fame necari,nihilq; fami comparari.Epicuri autem sententia est, licere pro siti & fame depellanda aduersus Iouem pugnare ,teste Theodorico lib.de curatione Græcorũ vndecimo.

25 *Fames ad quæ nos mala impellat.* ¶ Et sanè lector hæc pestis omniũ rerum teterrima est,& ad omne scelus suadẽdum efficacissima.Ex nullo malorum fonte fœdiora manarunt exempla.Hinc filiorum cædes,& infandæ epulæ:hinc præcipitationes,aliæq; festinatæ mortes: & quod omnium atrocissimum est,reperti sunt,qui seipsos laniarunt, quando obscœnos morsus in alios vertere nõ potuerunt.Nam in ea obsidione,quam inter secundum bellum Punicum passus est Spendius ab Hamilcare Carthaginensium duce,eò inopiæ ventum est,vt Spendiani milites suis ipsorum corporibus inedia vescerentur,captiuisq; (quod Polybius tradit) ac seruis cæsis eorum carnibus sustentarentur.Numantini quoque à Scipione obsessi,cùm omnia,quę famem eorum trahere poterant,consumpsissent, ad vltimum humanorum corporum dapibus vsi sunt.Captaq; vrbe complures inuenti sunt,artus & membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes,vt author est Valerius lib.7.cap.6. qui subdit horum trucẽ pertinaciam in consimili facinore Caliguritanorum execrabilem impietatem supergressam esse,qui quia nullum iam aliud supererat animal,vxores suas, notósque ad vsum nefariæ dapis verterunt. Quóque diutius armata iuuentus viscera sua visceribus aleret, infelices cadauerum reliquias salire non dubitauit.Liuius lib.4.ab vrbe condita tradit,cùm fames vrgeret Romanos,multos ex plebe spe amissa potius quàm vt cruciarentur trahendo animam capitibus obuolutis se in Tyberim præcipitasse. Herodotus lib.3. refert exercitum Cambysis Persarum regis in expeditione quam mouit aduersus Aethiopes,tãta fame oppressum fuisse,vt sortiti ex seipsis milites decimum quemque comederint. Tradunt & antiqui scriptores Erisichthonem,de quo nos suprà locuti sumus,propter neglecta Veneris sacra ad tantam famem adactum fuisse,vt propria ipsius membra corroserit.Ex quo Ouidius lib.8 Metamorpho.

Erisichthõ præ fame membra propria dilaniauit.

Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
Materiam,dederátque graui noua pabula morbo,
Ipse suos artus lacero diuellere morsu
Cœpit,& infœlix minuendo corpus alebat.

Et alter nescio quis poëta

Membra aliena fame lacerabant esse parati,
Et sua.

Vt non abs re scriptum sit Esaiæ.9.cap.Esuriet & comedet ad sinistram, & non saturabitur.Vnusquisque carnem brachij sui vorabit,Nec ideo mirum videri debeat, quod multi tradiderunt Polypum præ fame sua ipsius brachia siue cirros corrodere . Id enim Hesio-

dus lib.primo operum, Oppianus lib.de piscibus, Aelianus lib.12.statim post princ.& Albertus magnus lib.animalium.24.scriptis reliquerũt,& alij multi Athenæo citati, tametsi Aristoteles lib.de natura animalium.8.cap.2.& Plinius lib.9.cap.29.reclamant. *Polypus.*

26 ¶ Sed vt redeamus, in Hierosolymitana expugnatione cum Iudæi arctius à Romanis obsiderentur, non solùm non abstinerunt à stercoribus hominum & brutorum,& calciamẽtis & corijs à scutis detractis, quod sæpe aliàs factitatum est : sed & reperta sunt à militibus omnia ob inediam discutientibus in priuata mulierculæ domo puerilia membra, quibus infœlix mater nomine Maria Eleazari filia occultè vescebatur, trahebatq; vitam illius visceribus, qui omni vita solet esse parẽti charior. Testis Iosephus lib. belli Iudaici.6.c. vlti.in fi.& lib.7.cap.6.aut ex aliorum codicum sectione. 11. & repetit Aegesippus excidij Hierosolymitani lib.5 cap.41.& Eusebius Cæsariensis in ecclesiasticæ historiæ lib. 3.capi. 4.aut vt alij codices computãt.6.& Diuus Chrysostomus lib.j.aduersus vituperatores vitæ monasticæ. Quin longo ante interuallo Doda rege Syriæ Ioram in Samaria obsidente fames adeo inualuit, vt matres inedia adactæ filios necauerint, coxerint, comederint, vt scribit sacra historia.4.regum.c.6.& Iosephus lib.9.antiquitatum.c.4.Et in alia ipsius Samariæ obsidione facta ab Aristobolo & Antigono Hyrcani filijs fames quoque obsessos ad tetra humanorum cadauerum alimenta coegit, vt tradit Aegisippus lib.excidij Hierosolymitani.j.c.item.j.Sed & imperante Iustiniano, eo anno quo vrbs Roma, dum Bellissarius inibi esset, à Gothis obsideretur, tanta per vniuersum orbem,& præcipuè apud Ligures fames excreuit, vt pleræq; matres infœlicium natorum membra comederẽt, vt vir sanctissimus Datius Mediolanensis antistes, & eius authoritate Paulus Diaconus retulere. Hincq; dolenter & flebiliter Hieremias quo loco nuper citauimus. Manus (inquit) mulierum coxerũt filios suos, facti sunt cibus earum. Diuus ille Chrysostomus Homilia in Genesim.64.loquens de Iacob illo patriarcha scribit famis necessitatem patris amorem in eo vicisse. Et diuus Hieronymus in Amos lib. 3. *Vetus narrat historia . Nil fame durius, quæ sæpe obsessos compellit humanis vesci carnibus, & in suam seuire naturã, ita vt nec parentes paruulis parcant liberis,& maritalis affectus vxoris dudum amatæ membra dilaceret.* Ex quibus ortum vetus adagium. Omnia esculenta obsessis. quod quidem adagiũ, vt id addas, sumptũ est ex veteri illo senario cuiuspiã poëtæ, ἅπαντα γάρ τοι βροτὰ πολιορκουμένοις. Idem quoque de obitu Marcellæ ad Principiã loquẽs de quadam fame, quę tunc Romanos obsessos tenebat. Terribilis (ait) de occidente rumor affertur, obsideri Romam,& aureo salutem ciuium redimi, spoliatósque rursum cruciari, vt post substantiam vitam quoque amitterent. hæret vox, & singultus intercipiunt verba dictantis. capitur vrbs, quæ totum cœpit orbem, imò verò fame perijt, antequam gladio.& vix pauci, qui caperentur inuenti sunt. Ad nephandos cibos erupit esurientium rabies,& sua inuicem mẽbra laniarunt, dum mater non parcit lactenti infantiæ,& recipit vtero, quem paulò antè effuderat. *De eadẽ re* *Adagium.*

27 ¶ Non mirum igitur videri debet, quod Plinius lib.8.c.57. tradit Hannibale Cassilinum obsidente væniisse murem.CC.nummis, eumq; qui vendiderat fame interijsse, emptorem vixisse. Quod & ipsum tradit Valerius lib.7.c.6. Quanq̃ apud Strabonem, lib.5.legimus non murem in ea obsidione, sed modium frumenti vẽditum fuisse. CC.dragmis, emptoremq; ea alimonia incolumem seruatum, venditorem autem fame extinctum. Non mirum (inquam) quod in excercitu Marci Antonij, quo tempore cum Phraorte, aut vt alij vocant, Phraarte rege Parthorũ pugnaretur, chœnix Attica frumenti (tanta fames erat) quinquaginta dragmis empta sit,& pro hordeaceis panibus paris ponderis argentum datum, vt scribit Plutarchus in vita ipsius Antonij. Et quod in ea Samariæ obsidione, de qua nuper locuti sumus, caput asini venundatum. 80. argenteis, & quarta pars cadi stercoris columbarum quinque argenteis, sicuti quoque scriptum est eodem capit.6.lib. 4. regum. Et apud Iosephum vbi suprà, qui eam quartam partem cadi sextarium appellat. *De eadẽ re*

28 ¶ Quid igitur, vt ad principale nostrũ institutum tandem veniamus, etiam mirandum est, si quod aliàs vænire prohibetur, liceat vendere vrgente tam tetra diraq; atque omnia audente suadẽteq; famis necessitate. Et si quæ cogit liberos proprios, vxores nostras, propriamq; nostram carnem (vt diximus) mandere, quæq; permittit liberos ipsos venundare, eadem permittat & ius familiæ & generis etiam vendere, quod nõ adeo arctum est & peculiare quàm liberorum, id est, nostræ priuatæ geniturae. Retractum dico qui ratione generis & familiæ competit. Proinde vt id caput concludam, facilè concesserim in hac *Decisio prin. huius dubii.*

tanta neceſſitate ius iſtud retractus cuiuis vendere,ſi cæteri conſanguinei emere differãt, hoc ſolo argumento,quòd liberos quoque tunc vendere liceat.In cæteris autem neceſſitatibus non auſim tam conſtanter aſſeuerare,tametſi Bald.& Pau.Ca.vt ſuprà diximus, id aſtruant.

An retractus cedi poſſit ſaltẽ in præiudicium cedẽtis.

29 QVARTO INTELLIGE,vt huiuſcemodi ceſſio fieri non poſſit quãtùm ad præiudicium conſanguineorum,ſed quantùm ad præiudicium ipſius cedentis poſſit,vt ſcilicet locus pateat cæteris conſanguineis , vt quibuſdam placere video , arg . l . j .§. Titius filios , titu.ſi de feud.fue.conten.inter domi.& agna.Ita enim voluit . Ferronus in commentarijs conſuetudinum Burdigal.hoc eo.titu.§.j.Id quod ſine dubio verum eſt, vt ſcilicet alter cõſanguineus etiam remotior venire poſſit,ſi ſit intra annum . Sed an ſibi ita præiudicarit, vt propter ceſſionem non amplius audiatur,dicam pleniſſime in glo.ſequẽti numero.4.ſed dubitari,& multis ſequen.Sed & an valeat ea ceſſio in præiudicium emptoris,ſi alius conſanguineus nõ veniat,& ſic teneatur emptor admittere extraneum ceſſionarium,ſatis patet ex ijs quæ diximus ſuprà eadem glo.numero.8.ſecundo intellige, & ſeq.

Conſanguineus retrahens an acquirat ſocio omniũ bonorum.

30 QVINTO INTELLIGE, vt ſi conſanguineus retrahens ſit ſocius bonorum alterius extranei,certè retrahendo per ipſum conſanguineum,alteri extraneo ſocio acquiritur in re retracta , pro portione ſocietatis , ar.l.ſi is qui duos.ff.de liber.lega.vbi ex duobus ſocijs,qui incapax eſt,propter eum qui capax eſt, capit per conſequentiã.hæc enim ſunt verba eius l.cuius authoritate ſuffultus Dy.& poſt eum Bar.ibi in fi.tradit, quòd licèt ſpurius nõ poſſit capere à patre, tamen ſi ipſe ſpurius contraxerit ſocietatem cum alio capace , iſte alius poteſt inſtitui hæres à patre ſpurij, atque ita tranſiet dimidium bonorum in ſpurium . & idem voluit Bal.qui dicit menti tenendum,in.l.j.col.vlti.in.14.quæſtio.C. pro ſocio, vbi & illum textum dicit no.Saly.qui & eum no.dicit & ſing.in.l.ſi ſocietatis.C.eo.titu.& in l.ſocietatem,la.j.ff.eo.titu.vbi & eum dicit no.Pe.Anca.Ioan.Ana.& Feli.in capi.2.extra de Iudæis.& Ludo.Sardi.in tracta.legitimationum,char.vlti.verſic.octauò ſi ſpurius, vbi & huius rationem reddit.& Cepola cautel.38.ſecũdum vltimam computationem.&.64. ſecundum primam,incip.nunc videamus,verſi. octaua cautela eſt. Barb. qui propè vbiq; dicit illum textum ſing.in repe.cap.Raynaldus,char.antepe.extra de teſta.& in repe.rub. extra de reb.eccle.non alie.colum.12.verſicu.duodecimò limita.& conſi.36.ſapienter,col. 8.lib.2.& con.44.quod eſt ſimili exordio,col.vlt.eo.lib.2.& con.83.illud afferam,col.2.li. 3.& conſi.5.illud in medium,colum.7.verſi.faciat etiam, lib. 4. & illius diſcipulus Anto. Corſe.ſing.Spurius.ſpurij non ſuccedunt,vbi dicit etiam illum tex. ſingu.& Ioan. Crotus in repe.l.filiusfa.§.diui,colum.24.verſicu.ſextò & vltimò fallit.ff.de lega.j. vbi ex hoc dicit,quòd ſi ex ſtatuto prohibeatur res immobilis alienari in extraneum, tamen ſi extraneus contraxerit ſocietatem bonorum. cum ciue , qui acquirat , iſte extraneus in conſequentiam ſocietatis etiam acquiret.quæ res proximè accedit ad caſum noſtræ conſuetudinis.De quo etiam eſt expreſſa conſuetudo apud Borbonios cap.conſuetudinum eius loci.464.Et de viro & vxore habemus etiã conſuetudinem expreſſam ſuprà eo.tit.§.16.vbi & nos aliquid diximus in.2.glo.

Conſuetudines.

De eadẽ re

31 ¶ Et hanc quoque ſententiam cõfirmat quod voluit glo.no.in.l.vlti. in verbo, fratribus. C.de hono.& muneri.non conti.lib.10.quòd ſocius omnium bonorum conſequitur vacationem ſiue immunitatem munerum ex perſona ſui ſocij exempti. quam glo. ſequitur & dicit ſing. Alex.con.122.viſo puncto,colum. 4.verſic.ad hoc etiam facit,lib.4.& Barb.locis ſuprà citatis,& prætereà in.l.2.in prin.colum. 12.ff.de verbo.obliga.& iterum in.l.4.§. Cato col.29.verſi.mihi autem videtur,eo.titu.& Iaſon qui & eam dicit ſing. in.l.j.col.j.C. de tranſac.& in.l.ſi emancipati,col.3.C.de collatio.De quo tamen vide Feli. dubitantem in cap.j.col.5.verſi.ex quo dubito,extra de præſcripti.nam & Bar.& Ioan.Plat.quorum tamen non meminit,in.d.l.vlti.de hono.& muneri.eam glo . ſententiam reijciunt . Et vide alia quædam ſimilia apud Barb.in.d.rub.de reb. eccle. non ali. & locis ſuprà ex eo citatis. & Hippo.Marſil.ſing.180.plura.& Anto.Corſe.d.ſingu.ſpurius. & quod dicemus infrà in eadem glo.nume.42.nec mirum quidem,& quæ etiam diximus ſuprà eo.titu.§.j.in glo.9. in verbo,ou lignagier,numero.68.& quanquam pater.Et vide etiã aduerſus ea quod ſcribunt Marti.Laud.& Cardi.Alexan.in.c.j.in fi.titu.de inue.de re ali.fac.

Quid ſi de fraude appareat.

¶ Sed quod de caſu noſtri retractus diximus,intelligendum eſt ſecundum Bar.in.d.caſu ſpuriorum,in.d.l.ſi is qui duos,vt ſcilicet procedat, niſi de fraude appareret per quaſdem coniecturas.de quibus,vt ipſe ſubdit,dixit in.l.poſt contractum.ff.de donati.& id ſequun:

tur Ludo. Sard. & Cepol. quibus locis suprà citauimus, qui tamen dicunt in dubio præsumi fraudem. Sed ego quantùm ad casum nostri retractus magis accedo sententię Bar. simpliciter, vt scilicet debeat constare de fraude: quoniam fraus in dubio non præsumitur. l. meritò. ff. pro socio. & l. patronus, & l. quoties. §. qui dolo. ff. de pbati. & l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudici. & l. 3. §. vlt. in fi. & ibi glo. ff. de tribut. actio. & l. dolum, & ibi Bar. & alij. C. de dol. mal. & l. j. & ibi Corne. in 2. no. C. si omis. cau. testa. & c. officij, in verbo, constiterit, & ibi Barb. col. 31. numero. 29. de testa. & cap. accedens de fals. & capi. 2. de renunc. li. 6. & glo. in l. 2. C. si alie. res pigno. da. sit. & in c. ex tenore, in glo. vlt. extra de rescrip. Specul. titu. de appel. parte. 2. §. nunc tractemus, versic. sed secundùm præmissa. & iterum titu. de donati. §. j. versi. item pone aliquis. Alberi. in l. j. ad fi. prin. ff. de rer. diui. & in. j. parte statutorum, quæsti. 110. statuto Parmæ, ad fi. Bal. con. 198. ad intelligentiam, col. j. lib. j. quod repetitur con. 466. lib. 5. & idem Bal. consi. 70. de iure ciuili, lib. 4. & vtrobique per. d. §. qui dolo. Ioan. Cald. con. 7. titu. de constit. incip. an si statuto cauetur. D. à Rot. deci. 271. si de mandato, in fi. in nouis. & iterũ deci. 481. extra rotam, in prin. etiam in nouis. & Angel. cõ. 142. super primo, ad fi. Raph. Fulgo. con. 198. in quæstione, col. 2. versi. superest. Pet. Anca. consi. 204. visis & ponderatis, col. vlti. versi. non ob. 4. ratio. & consi. 251. ex his, post medium. & con. 255. dubium, col. 2. & con. 388. in casu præmisso, col. j. & doc. vbiq;. *Fraus in dubio nõ præsumitur.*

33 ¶ Nam & si illa iura maxima ex parte de dolo loquantur. illud tamen verum est dolum & fraudem germana esse, & quadam cognatione coniuncta. l. iurisgentium. §. sed si fraudandi, & ibi glo. Bar. Angel. & communiter omnes. ff. de pactis. & l. j. in prin. & ibi glo. in verbo, fraude. ff. de his qui notan. infa. & in cap. cæterùm, extra de rescrip. Quanquam alij vnum ab altero distingunt, vt genus à specie, vt videre licet per omnes in. d. §. sed si fraudandi. & in l. 2. C. de in lit. iuran. & in c. j. 81. di. Alberi. in l. fraudis. ff. de regu. iur. & Bal. in l. quæ fortuitis, col. 2. C. de pigno. acti. & Panor. in c. ex tenore, colũ. j. in. 4. no. extra de rescrip. & con. 68. videtur primò dictum magistrum, col. j. lib. j. *Fraudẽ & dolum germanos esse.*

34 ¶ Sed vt redeamus ad principale nostrum institutum. Ea ratio quam Ludo. Sard. & Cepola locis suprà designatis afferunt, priuatim ac peculiariter respicit illum casum spuriorum, de quo & ipsi loquuntur: nec aliquid facit ad casum nostri retractus, vt ex ijsdem locis videre licet. Et apertissimè videmus, si non omnino cæcutimus, in hoc casu non tantã esse causam siue occasionem præsumendæ, aut in suspitionem vocandæ fraudis, si quæ sit: quàm in illo casu. Et interim tamen vide eundem Bar. qui prope modum ipse secum dissidet in illo casu, in l. vlti. colum. j. versicu. quæro vtrùm sit aliquis. ff. de his quib. vt indig. *De eadẽ re*

35 ¶ Sed & alio modo intellige hunc casum nostri retractus, vt videlicet quanuis ob societatem pars acquiratur socio consanguinei retrahentis, licèt extraneus sit, vt diximus: tamen intra annum solutę societatis poterit ipse consanguineus, aut eo mortuo hæredes illius eam partem illi olim socio extraneo acquisitam retrahere, restituendo precium pro rata eiusdem partis, vt expressè cauetur, quantùm ad virum & vxorem, qui & ipsi sunt cõmunes in bonis mobilibus & quæstibus, iure ac vi matrimonij ex nostra consuetudine suprà eo. titu. §. 16. & sequen. quod & nos optimis, ni fallor, rationibus ad alios socios traximus in. §. 20. eiusdem titu. Estq; expressa consuetudo tam in coniugibus, quàm alijs socijs permixtim apud Borbonios. d. c. 464. qua & ipsa declarantur cæteræ huiusmodi consuetudines nostræ Galliæ loquentes tantùm de coniugibus. *An autem iste consanguineus poterit retrahere partẽ socio acquisitam. Consuetudines.*

36 SEXTO INTELLIGE QVOD dictum est vicinũ aut cõsortẽ, qui ex forma statuti potest retrahere ab extraneo, non posse eam facultatem alteri extraneo cedere. Intellige, inquã, nisi & rem vicinam, ratione cuius id ius competit, cedat, vt scripserunt Bal. in tracta. pro tomixeos, colum. 2. versi. quæro nunquid istud ius, & iterum colum. 6. versicu. his sic præmissis, in fi. Mathe. Afflic. in eodem tracta. §. j. colum. antepe. versicu. vltimò no. ibi, & ex ijs deciditur, & iterum in verbo, vt infra. 30. dies colum. 9. versicu. sed iuxta hoc quæro, in fi. eius versi. Alberi. in l. qui solidum. §. prædia, per eum tex. ff. de lega. 2. Pau. Ca. in l. apud antiquos. C. de furt. & consi. 430. circa primum quæsitum, in. 2. dubio, lib. 2. & Ioan. Bapt. Rosel. inter con. eiusdem con. 243. statutum Paduæ, post medium, eo. lib. 2. & alij multi ex ijs, quos suprà in prin. huius glo. citauimus. *An ius retractus trãseat in extraneum cũ vniuersitate.*

37 ¶ Quæ res tamen non potest procedere in casu nostri retractus: nam ius ipsius non competit ratione rei, sed personæ: cuius qualitas, id est, consanguinitas ob quam competit, cedi non potest, vt paulò pòst dicemus. Ideo nec id ius transit cum vniuersitate, vt expressim voluit Io. Fab. in. §. j. col. vlti. Insti. de acqui. quæ fit per arro. nam nec transit in hæredẽ *De eadẽ re*

vniuersalem extraneum, vt dicit idem Fab. in. §. ex contrario, in fi. Insti. de legat. de quo diximus suprà in eadem glo. numero. 3. sed quod diximus. Tu tamẽ vide quod in simili tractatur, an stante statuto prohibente fieri alienationem in extraneum, possit tamẽ fieri cũ vniuersitate, vt per Bal. & Saly. inuicem dissidentes in. l. ea lege, illum quidem col. 3. versi. secundò quæro, hunc col. pe. versi. considero igitur. C. de condi. ob cau. Pau. Ca. consi. 224. super secundo, in. 5. dubio, lib. j. Ioan. Crot. in repe. l. filiussa. §. diui, colum. 21. versicu. secundò fallit. ff. de lega. j.

38 QVARE AVTEM id ius cedi non potest, afferunt multi multas rationes, sed omnium plurimas Ioan. Igne. in repe. l. dudum, colum. 14. versicu. his adde vnum articulum, & seq. C. de contra. empti. Omnes autem hanc veluti præcipuam adducunt. quoniam huius retractus ratio est, ne res exeat de genere siue familia, ar. l. pater. §. fundum Titianum, ibi, de nomine vestro nunquam exeat. ff. de lega. 2. & in. l. qui solidum. §. prędium, & . l. cùm pater. §. libertis. & . l. peto. §. fratre. & . l. filiussa. §. cùm pater. ff. eo. ti. & . l. is q complures. ff. de lega. j. & . l. libertis. ff. de condi. & demon. cum si. Et vltra eos, quos suprà in princi. citauimus, qui hanc propè omnes rationem astruunt, eandem quoque huic consuetudini assignat Ioan. Fab. in. §. j. Insti. de empti. & vendit. & Philip. Deci. consi. 275. in caussa quę Lucæ agitatur, colum. 6. versi. nec obstat si dicatur. & consi. 471. iuridicum, paulò ante fi. Ioan. Igne. in. d. l. dudum, colum 4. in fi. & alibi sępe in ea repe. & omnes vtique de ea loquentes. Cui rationi admodum concinit quod diximus suprà in rub. huius titu. numero. 7. id autem ius. Et lex antiqua Locrorum, qua cauebatur, ne quis patrimonium alienare posset, nisi euidentem calamitatem superuenisse ostendisset. & vt prætereà antiquæ hæreditates conseruarẽtur, vt scriptum reliquit Aristoteles lib. Politicorum. 2. c. 5.

Ratio quare ius retractus extraneo cedi nõ potest.

Locrorum lex.

39 ¶ Igitur cum ea caussa consuetudinis cessaret, si id ius cederetur extraneo, in quo non est ea qualitas, quæ requiritur à statuto, vel consuetudine. id est, consanguinitas, gentilitas, ꝓximitas, necessitudo sanguinis. Consentaneum est id ius competens ratione illius qualitatis cedi non posse, non magis quidem quàm qualitatem ipsam, quæ hauddubiè cedi non potest, cùm sit ius & qualitas sauguinis & agnationis. l. ius agnationis. ff. de pact. & . l. iura sanguinis. ff. de regul. iuris. per quæ dicit Bar. in. l. cætera, in princ. & ibi Iason. ff. de legat. j. huiusmodi iura non esse in commercio nostro. Et sic cùm deficiat in extraneo illa qualitas sanguinis, debet deficere vis & effectus beneficij eiusdem. l. ætatem. §. vlti. ff. de censib. & . l. j. §. ꝓmittitur. ff. de aqua quotid. & æsti. & . l. semp. §. negociatores. ff. de iure immunit.

De eodem.

40 ¶ Sicuti etiam in simili dicitur à quibusdam, dominum feudi vel emphyteusis non posse cedere ius retentionis siue prælationis, quod habet in re feudali vel emphyteutica ex consuetudine, & ex. l. vlti. C. de iure emphy. vt per Guid. Pap. qui ita dicit vidisse se semper iudicari in curia parlamenti Delphinatus, deci. 411. an ius pręlatiõis, vbi & alios allegat, qui tamen nihil de ea re loquuntur. Sed & hoc voluit Pet. Iaco. quem ille non allegat, titu. de actio. in rem pro re emphy. colum. 10. versic. quid si directus dominus. & Boher. in consuetud. Biturigum titu. de la retenue des choses vendues en fief. §. j. colum. j. versic. & intelligo. & iterum. in hoc titu. de retraict. §. 3. colum. 5. versicu. & idem est in domino. & Chasse in consuet. Burgund. in titu. des censes. §. j. in verbo, retenue, in prin. Et hoc expressim statuit consuetudo Turoniæ hoc eodem titu. des retraictz capit. 32. cuius loci commentarij muti sunt. atque etiã consuetudo Lorriensis apud Montargiũ titu. j. §. 5. Et id quidem, quia illa qualitas domini cessat, in extraneo, nisi totum ius emphyteusis cederet, vt diximus suprà in vicino numero ab hinc. 4. Et id etiam nouissimè tenuit Carol. Molen. qui id latissimè & doctissimè, vt pleraque omnia, in consuetudi. Paris. titu. j. §. 13. numero. 20. & multis sequen. vbi dicit nullum sẽ scribentium reperisse, qui contrarium teneret.

Retractus feudalis an alteri cedi possit.

Consuetudines de ea re.

41 ¶ Tamẽ in hoc iure prælatiõis siue retẽtiõis feudalis aut emphyteuticarię, cõtrariũ, vt scilicet alteri cedi possit, tenuit Collecta. in. c. potuit, col. vlti. versi. quid si dominus fingit, extra de locato. & Pau. Ca. consi. 335. laudatio & inuestitura, in princ. iuncto facto, quod ponitur ante illud con. lib. j. Et in hanc sententiam est expressa consuetudo apud Borbonienses cap. consuetudinum eius gentis. 457. & Aruernienses titu. de emphyteoses ca. 20. Marchienses hoc titu. §. 20. qui est omnium. 280. Et idem satis voluisse videntur consuetudines Cenomanorum cap. 409. & Andegauorum capi. 399. dum ius faciunt domino confestim quàm feudum redemerit restituto precio, vendendi illud ipsum alteri. Et vt à nonnullis accepi, hanc etiam partem approbauit supremus noster Senatus Parisiensis, vt scilicet id ius cedi possit, aresto super ea controuersia lato pro episcopo Carnotensi in Baro-

De eadẽ re Consuetudines de ea re.

Arestum.

nia dalluye anno domini.1520.

42 NEC MIRVM QVIDEM, si id ius retractus cedi non possit. Sunt enim & alia permulta, quæ similiter cedi non possunt:ex quibus nonnulla,quorum nunc in mētem venit,hîc sub nectere decreuimus.Inter quæ primo loco est rescriptum cap.vlti.extra de rescript. & ibi Ioan.And.colum.j.Bal.colum.2.versic.deinde nota.Panor.in.2.no.post alios antiquiores, qui & hoc dicunt procedere,etiam si is qui rescriptum obtinuit,iura sua cederet:nam nec ita faciens rescriptum posset concedere,cum sit merè personale, nec transgrediatur personas in eo contentas cap.p.&.9.extra de offic.deleg.Dicitq; Bal. vbi suprà,hoc ita procedere,vt & rescriptum ab vno sociorum impetratum nihil alteri prodesset,quanuis sit arg.cōtra in.l.si is qui duos.ff.de libe.lega.Super quo vide quæ diximus suprà eadem glo.numero.30.quintò intellige.& seq. *Rescriptū cedi nō pōt*

43 SECVNDO vsufructus,quia inseparabilis est à persona, cedi quoque non potest.l. si vsufructus.ff.de iure doti.&.l.vsufructu.§.j.ff.solu.matri.&.§.j.Instit.de vsufruct. Nā & aliàs quæ natura sunt inseparabilia,nec ea quoque sunt cessibilia.l.si mulier.§.ex asse.ff. de iure doti. Tamen fructuum commoditas potest ab vsufructuario cedi.l.necessariò.§.vltimo. ff.de peri.& commo.rei vendi.De quibus & tu vide Hosti.in capit.Raynutius,colū.12.in verbo,tertia Clerę primò deducta,extra de testa.Bar.in.l. si vsufructus, quæ est.4.in fi.ff. de nouati.& in.l.j.C.de peti.bono.sub.li.10.Bal.in.l.si tibi decem.§ pactum , in.2.no.ff.de pactis.& consi.335.quædam mulier,in.j.dubio,lib.j. & consi. 384. in hoc puncto,lib.4.Panor.in cap.præterea.paulò ante fi.extrà de iure patro.Fabi. à monte.S.Sab.in tractatu de empti.& vendit.in.21.quæstio.princip.& Stepha.Bertran.consi.346.ponitur in facto,numero.12.lib.j. *Nec usufructus. Nec quæ sua natura sunt insepa rabilia.*

44 TERTIO bonorum possessio.l.3.§.acquirere.ff.de bono.poss.Ita enim per eum tex.voluit Bal.consi.186.quia allegationes,colum.3.lib.j.Sed aduerte,nam is tex.non dicit expressim,quòd bonorum possessio non ceditur, sed id tantùm quòd non transmittitur ad hæredem.quod satis est,vt inde agnoscas, quòd nec cedi potest : nam quicquid non est transmissibile ad hæredes,nec id quoque cessibile est.l.si ex pluribus,& ibi Dy. Bar.& alij.ff.de admini.tuto.&.l.non solùm.§.si puellæ.ff.de ritu nupti.&.l.si stipulatus fuerim , in princ. ff.de verbo.obligat.Bal.in rub.C.de nouo cod.compo.in fi.& in.l.vlti. C.de hære.& acti. vendit.& consi.327.pridie,colum.3.lib.j.& consi.123.reuerendissimus,col.4.versi.sequitur videre,lib.5.& docto.vbique. *Nec bonorum posses sio. Cessibile nō est quod nō est trāsmis missibile ad hæredes.*

45 ¶ Sed non è diuerso tamen,quod transmissibile est ad hæredes,continuò est cessibile , vt multi falsò assumunt ex dictis iuribus,vti optimè intelligunt,& declarant Alexan . & Iason in.d.l.si stipulatus fueri,ipse Alexā.in addi. Bar.in.d.l.si mulier.§.ex asse.ff.de iure doti.& idem Iason in.l.si constante,colum.vlti.ff.sol.matri.& in.l.j.§.vlti.colum.3. versic.itē circa.ff.de ope.no.nunci.& in repe.l.quominus,in.30.quæstio.versicu.confirmo quia facilius.ff.de flumi.& Bertran.con.4.visis hinc inde,numero.39.lib.3.Philip.Deci.consi. 614. in caussa feudali,colum.2.quod propè ijsdem verbis repetitur consi.680.& Franc.Ripa.in repe.cap.sæpe,colum.7.numero.26.extra.de resti.spolia.Et apertè ex eo probatur, quòd si deicommissum vniuersale transmittitur ad hæredes fideicommissarij.l. cogi.§.idem Metianus.ff.ad Trebel.& tamen cedi non potest.d.l.si mulier.§.ex asse.ff.de iure doti. & dicemus infrà numero.49.octauo fideicommissum.Et ex eo quoque quòd iura directa transmittūtur ad hæredes,& tamen cedi etiam non possunt, vt & dicemus numero.55.decimo sexto actiones.Ex eoq; quòd iura sepulchrorū transmittuntur ad hæredes, tamen cedi nō possunt,vt dicemus etiam infra numero.52.igitur duodecimo.Et videquę dicam infrà in glo.vlti.huius.§.numero.29.trigesimo secundo quodlibet.& titu. seq.§.j.in verbo , ou ses heritiers,numero.12.at is confestim.Et id quidem erit pro QVARTO. *Cessibile non oē est, quod trāsmissibile ē.*

46 QVINTO igitur ius adeundi siue immiscendi,quod penè idem est , cedi non potest . de quo tu vide Bal.in rub.extra de procurat.colum. 4.circa medium. & in capi.ex rescripto, colum.j.de iureiur.& consi.357.nulla mulier,colum.j.lib.j.& con. 448. sanctus Frācisçus, in fi.lib. 5.& Corne.consi.211.videtur prima fronte,in col.2. versicu.his tamen non ob.lib. 2.& consi.206.viso suprascripto themate,colum.6.versic.coadiuuantur præmissa, lib. 3.& consi.299.videtur prima facie,colum.j.& iterum colum.4.versicu.non obstat secundum, eo.lib.3.& consi.236.diligenter,colum.3.versicu.insuper,lib.4.& con.239.in hac, col.2.versicu.nec potest,eo lib.4.& con.254.principalis difficultas,in prin,eo.lib.4. *Nec ius ad eundi siue ī miscendi cedi potest.*

47 SEXTO ACTIO iniuriarum,vt quidam volunt,inter quos est Ioan.glossator antiquus,vt *Nec actio iniuriarū.*

refert glo.in.l.iniuriarum.ff.de iniuri.& in.l.vlti.C.de hęre.& acti.vendi. Verùm glo.ipsa vtrobique videtur sentire contrarium.quam vide,& doc.in ijsdem locis. & rursus in.l.si nomen,& ibi Saly.ff.de hære.vel acti.vẽdi.Hosti.in summa titu.de ali.iudi.mut.cau.fac.§.vlti.Specul.titu.de cessi.actio.§.j.versi.an actio iniuriarum,& ibi Ioan.And.in addi.incip.de actione iniuriarum.Pet.Iac.in titu.de acti.iniuriarum ex leg.Corne. Alberi.in.l.j.colum.2.versicu.sed quid erit.C.ne lic.poten.Bald.in.l.per diuersas,in.16.quæsti.C.manda.& in.d.l.vlti.& ibi Saly.C.de hære.vel acti.vendi.Franc.Aret.in.l.j.colum.antepen.ff.solu.matri.Guid.Pap.in statuto,si quis per literas,in glo.vel quasi,colum.14.versicu.item quia actio.

48 *Nec operæ officiales.* SEPTIMO OPERAE officiales.l.si non sortem.§.libertus,vers.vlti.& ibi Iason in.13.no.ff.de condi.indebi.&.l.pro hærede.§.si quid tamen.ff.de acqui.hæred. & Bal. in.l. liberti libertæq;,col.4.versi.item dubitatur quidam promisit.C.de bonis liber.cum si. Nam & huiusmodi operæ adhærent personæ.l.operæ in rerum.ff.de ope.liber.ideo nec delegari possunt.l.j.§.ne autem.C.de cadu.tol.Sed quomodo id intelligatur,vide per Bal.vbi suprà.& Alex.in.d.§.libertus,in vlti.no.& ibi Iason.vbi suprà.

49 *Nec fideicommissum vniuersale.* OCTAVO FIDEICOMMISSVM vniuersale,vt per.d.§.ex asse, tenuit Bar. ibi &.Bal.qui etiã negat alibi reperiri,in cap.nonnulli,colum.6.de rescrip.& con.219.popus,colum.2. versi.præmittendum est,lib.2.Alexan.& Iason qui & illum tex.dicunt sing.in.d. l. si stipulatus fuerim illud.ff.de verbo.obliga.& idem Iason in.l.j.numero.96.ff.de lega.j. vbi dicit eum solennem & no.dignum, & eius rei addit rationem.De quo etiam vide glo. Dy. & Bart. in.l.qui ita.§.j.ff.ad Trebel.& docto.in l.apud Iulianum.§. verum:& in.l. seruo inuito.ff. eo.titu.Bal.in.l.sancimus,in prin.C.eo.titu.& in.l.2.in.j.oppo.C.de pact.Bart.in.d.l.si stipulatus fuerim,in princ.ff.de verbo.obligat.& Alberi.in.j. parte statutorum, quæstio.89. sed an proximior.

50 *Nec alia iura passiua.* NONO GENERALITER nec alia iura passiua cedi quoque possunt, vt dicit Bal.in.d.l.2.in.j.oppo.C.de pact.per.d.§.ex asse.&.l.si mãdato.ff. mãda. Nam vt dicit idẽ Bal.in.d.l.2.circa mediũ.C.de hære. vel acti. vẽdi.actiones sunt in potestate nostra,sed nõ passiones.

51 *Nec ius immittendi mortuũ in rem pignoratã.* DECIMO ius immittendi mortuum in rem pignoratam concessum à lege debitori, alij cedi non potest.l.2.in.fi.ff.de reli.& sumpt.fune.Ex quo dicit generaliter Ro.con.484.incip.hoc quod vicinus,quod ius ex legis humanitate seu æquitate alicui cõcessum in re alteri obnoxia,& ad ipsius alterius incõmodum cedi non potest. Et hoc erit VNDECIMVM. IGITVR DVODECIMO quod nonnihil ad ea pertinet.Iura sepulchrorum extraneis quoque cedi non possunt.l.quia perinde.§.j.ff.ad.S.C. Trebel.Ioan.Fab.in.§.j.col.vlti.Insti.de acqui.per arro.Licèt transeant ad hæredem extraneum.l.vel quæ,in prin.ibi qualescunq; sint.ff.de religio.& sumptib.fune.&.l.ius sepulchri.C.eo.titu.Et vide interim.l.pro hærede.§.sed quid tamen.ff.de acqui.hæred.

52 *Nec iura sepulchrorũ extraneis.*

53 *Nec quod extinctũ ẽ.* DECIMOTERTIO quod extinctum est,cedi non potest.l.decem.ff.de verbo.obligat.&.l.Modestinus,in fi.ff.de solutio.& cap.ad dissoluendum,extra de despõ.impub. & quod no.in.l.sed si manẽte.ff.de precario.& in.l.Labeo.ff.de arbit.& in cap.de causis, de offi.deleg.& voluit Maria.Soci.consi.18.prosequendo ordinem,col.2.lib.j.& Philip.Deci.consi.502.

Nec quod non est. ex duobus,in fi.Et ex hoc quoque assumitur,id quod non est,cedi nõ posse.glo.quæ id declarat,in.l.j.§.cum prædium,in glo.vlti.ff.de pigno.& Iason con.134.in instrumento,col.6.lib.4.Et id erit pro DECIMOQVARTO.

54 *Nec factũ.* IGITVR DECIMOQVINTO factum cedi non potest.l.vlti.in prin.ff.de verbo.oblig.&.§.sed cùm factum,Insti.de stipulat.seruo.& voluit Raph.Co.in.l.j.§.vsufructuarius, qui est vlti.ff.de ope.no.nunciat.Tamen ius ex quo factum producitur, cedi potest, vt declarat Bar.in.d.l.si stipulatus fuerim illud,in.3.oppo.& duabus seq.ff.de verbo.obliga.& Iason in d.§.vsufructuarius,col.2.

55 *Nec actiones directæ* DECIMOSEXTO ACTIONES directæ veluti affixæ ossibus nostris nec separabiles cedi nõ possunt.l.quis ergo casus,in fi.& ibi glo.& Pau.Ca.& iterum.l.si sticho,& ibi quoque glo.ff.de pecul.& declarat glo.no.in.l.3.in princ. ff.pro socio. & in.l.j.& ibi quoque docto.ff.de actio.& obliga.& Specula.titu.de cessi.actio.§.j.versicu.quid si habens directum.Alberi.qui & id declarat in.l.ex legato.C.de lega.Angel.con.70.Ioannes olim,col.j. & iterum con.81.domina Maria,in fi.Pau.Cast.con.442.videtur dicendum prima facie, col.2.lib.j.Ioan.Plat.& Iason in.§.omnium, Insti.de actio.Matthe.Afflic.deci.Neapol.335.pro decisione,col.vlti.& doc.vbique.

56 DECIMOSEPTIMO quicquid competit contra ius commune,cessibile quoque non est,vt voluit Ro.d.con.484.hoc quod vicinus,post prin.ar.l.quod vero, &.l.ius singulare.ff.de legibus.&.c.quæ à iure,de regu.iuris lib.6.& idem voluit Alexan.in.d.l.j.§.vlti. ff.de ope. no.nunciat.vbi tamen addit,id procedere cùm id concessum est, habendo (vt ipse loquitur) specialem respectum ad personam.& ante hos Bal.cuius non meminerunt,in cap.de cætero,post medium,extra de re iudic. *Nec quod cōpetit cōtra ius cōmune.*

57 DECIMOOCTAVO.ius merè personale alijs quoque cedi non potest, cùm personam ipsam non transgrediatur,secundùm Dy.in cap.priuilegium personale,de regu. iuris,lib.6. Archi.qui id tamen intelligit in priuilegio personali, quod non transmittitur in hæredē vniuersalem in.c.hinc est,circa medium. 16.q.j.& Angel.in.l.quòd si in diem.§.Iulianus, in fi.ff.de peti.hered.& doc.vbique. *Nec ius mere personale.*

58 DECIMONONO quod nō lōgius distat à duobus præcedētibus,iura annexa certis psonis singulariter,& in priuilegiū cedi etiā nō possunt.Bar.in.l.etiā.ff.de iureiur. per.l.si ex plurib⁹.ff.de admi.tut.&.l.nō solū.§.si puellę.ff.de ritu nupti.& arg.l.cerdonē.ff.de ope. liber. *Nec iura certis personis annexa in priuilegium.*

59 VIGESIMO facultas expellendi aliū à possessione vel detentione,siue occupandæ vel recuperandę possessionis propria authoritate,vt voluit Bal.con.436.quidam creditor,colū. pe.versi.quartò præmittendū est,lib.3.per.l.non est singulis.ff.de regu. iuris. & glo.in.l.cū fundum.ff.de vi & vi arma.vbi & idem voluit Alberi.& Lucas Pen.in.l.vlti. colum.2.C. de prędi.curi.lib.10.Pet.Anca.con.274.ad declarationem,col.2.vbi & eam citat.& Ro.d. con.484.hoc quod vicinus,versi.tertiò idem probatur.Raph.Co.in.d.l.j.§. vsufructuarius,qui est vlti.ff.de ope.no.nunci.motus ea ratione,quoniam id factum est, quod cedi nō potest,vt suprà diximus numero ab hinc.5. *Nec facultas expellēdi uel recuperādi possessionem propria authoritate*

60 ¶Sunt tamen multi,qui contrariū tenent,vt Bar. Angel.Imo.Ro.sibi contrarius,Pau.Ca. Alex.& Iason,qui respondet rationi Raph.& cæteri recētiores in.d.§.vsufructuarius, p illum tex.ex quibus Bar.dicit nescire se aliū tex.qui hoc melius ꝓbet.& Angel.adducit etiā tex.similem in.l.j.§.pe.ff.de remis.quanq̄ dicit neutrū tex.hoc bene probare.& Bal.sibi etiam contrarius,in.l.3.in fi.& ibi quoq; Angel.C.de pigno.& idem Bal.in. c.j. titu. de feud. non hab.propri.nat.feud.& in cap.j.§.si quis verò,le.j.tit.de pac.iur.fir. Angel.in.l.si eius. ff.ad.S.C.Trebel.& in.d.l.quod in diem.§.Iulianus,in fi.ff.de petit.hæredit.Pau.Ca.consi. 59.viso puncto,ad fi.lib.2.Imo.& Fran.Are.in.l.si ita stipuler per te non fieri.ff. de verbo. oblig.Angel.Are.in.§.actionum autem,col.10.versic.quæro an istud ius, Insti.de actio.& in.§.pręterea,le.2.col.22.versic.postquam vidimus de procuratore,Insti.de excepti.Guid. Pap.in statuto Delphi.incip.si quis per literas,in glo.j.col.6.versi.sed in casibus.& iterum in verbo,vel quasi,colum.14.versicu.item si quis authoritate. Soci. consi. 167. non inutilis,colum.penul.versicu.sed circa hanc,lib.2.Barb.d.consi.51.vbi suprà,lib.j.Phil.Deci.cō. 191.in causa quæ agitur inter magnificum,col.penul.versi.septimo quod supra dictum est. & con.449.visis duobus,colum.vlti.versicu.8.Et faciunt quæ dicam infrà eodem.§.in vl. glo.numero.24.vigesimo septimo ius capiendi. *ex quorūdā sentētia. Qui cōtrarium tenēt.*

61 ¶Et in hanc quoq; partem multi citant glo.in.d.l.cùm fundum.ff.de vi & vi arma.quam Bal.vti diximus,citarat in contrarium. Ea autem videtur voluisse, ius alteri competens, vt possit incōtinēti expellere inuasorem,posse alteri cedi. Et ita eam intelligit & sequitur Bar.ibi.Et Bal.in.c.vlti.col.2.ext.de iura.calū.vbi eam dicit sing.& in. ca.j.§.j.titu.de pace iur.fir.Fran.Are.& Iason in.d.§.vsufructuarius.& Fran. Are.in.d.l.si ita stipuler per te. & omnes vbiq;.Sed & Bal.con.9.ad euidentiam dicendorū,col.vlti.versi.nono,lib.3. ad hoc citat,vt quod licitum est facere,licitum est & alteri mandare id fieri,ideoq; (inquit) si licitum est bannitum occidere,possum & alteri mandare,vt occidat. *De eodem.*

62 ¶Sed caue,nam ea glo.videtur tenere priorem partem,pro qua etiā à multis citatur . Nā cùm primo loco dixisset, quòd sicut licèt domino per se incontinenti recuperare possessionem,sic & per alium:mox subdit.vel secundùm Ioan.non licet ei per alium hoc facere. & nihil prætereà de hac re dicit,tanquam illam posteriorem sententiam sequi videatur, secundùm glo.ab omnibus approbatam in.l.qui filiū.§.Sabinus,in glo.vlti.ff.ad.S.C. Trebel.Ideoq; multi ex illa glo.in.d.l.cū fundū.assumunt,ius vindictæ alteri cedi vel delegari nō posse.Et inter alios Bal.in.l.ad officiū,ad fi.C.cōmu.diui.& in.l.accusatiōis,in fi. & ibi Alex.etiā in fi.C.qđ me.cau.& in.l.2.col.antepe.versi.& no.qđ quedā.C.de seruit.& aqua. & in repe.l.j.col.antep.ver.sed qd dicemus statutū.C.vñ vi.& in.l.Gracchus.C.de adul.& in.l.vt vim,colum.4.ff.de iusti.& iure. & in.l. duobus.§.à fideiussore.ff.de iureiuran.& in *Nec ius uindictæ.*

d.c.j.§.j.titu.de pac.iur.fir.& in.d.c.vl.col.2.ext.de iura.cal. vbi eam dicit solennem,& in cap.ad nostram,circa medium,de probati.vbi & eam dicit sing.ad hoc,vt potestas gladij alteri demãdari nõ possit.& in.c.de cætero,post mediũ,de re iudica.& in.c. dilectus,col. vlti.de appel.vbi ex ea dicit,ꝙ in duello nõ est licitũ aliũ substituere.& in.c.2.col.2.versi. pone statuto ciuitatis,de vit.& honest.clerico.& con.436.quidã creditor,col.pe.versi.pręmittendũ,lib.3 Pau.Ca.in.l.si cùm dotem.§.trãsgrediamur,& ibi latè Alex.col.4.ff.solu. matri.idem Pau.con.j.videtur dicendum quòd dictus Christophorus,col.j. lib.j. Ro.in.l. 3.§.si maritus.ff.de.S.C.Silla.&.d.con.484.Ioan.Ana.in.c.2.in fi.de homi.Fran.Are.in.d. l.si ita stipuler per te.ff.de verbo.obligat.& in.l.vlti.in prin.col.vlti.eo.titu. Barb.in.l.j.§. si quis ita,col.15.versi.item vbi actus.ff.eo.quoq; titu.Angel.Are. in tracta. malefi. in verbo,che may adulterata la mia dona,nume.64.an maritus possit.Et ibi Berna.Laud.& Augu.Ari.in addi.Fran.Curt.senior con.80.super articulo,col.j.Feli.in.ca.quæ in ecclesiarũ, col.4.versi.cæterum quia de validitate,extra.de constit.& in cap.vlt.§.is autem, col.j.versi.vtrùm partes,de offic.delega.& in cap.si verò, le.j.col.j.in fi.de senten.excõ. Et ita quoq; voluit Bar.nulla illius glo.mentione facta,in.l.non solùm.§.si mandato,col.j.in fi. versic. circa primum dic.ff.de iniuri.

63 ¶ Vides ergo ex supradictis,quod cùm quæritur de iure ingrediendi, vel occupandi,siue recuperandi propria authoritate, communior opi. est id ius cedi posse. Si autem de iure vindictæ,contrà cedi non posse,& ad vtrunq; allegatur ea glo.in.d.l.cum fundum,tanquã vtrumq; voluerit,cùm tamen nihil aliud scripserit, quàm quod suprà diximus. Sed illud primum de iure ingrediendi.Intellige modò is cui illud ius cessum est, ipsum exerceat ciuili modo sine atrocitate,vt dicit Bal.in.d.c.j.§.j.titu.de pac.iur. fir.per.d.l. non est singulis.ff.de reg.iuris.quem sequitur Alexan.qui & hoc quoq; intelligit solùm procedere contra nõ resistẽtem de facto,per tex.in.d.§.vsufructuarius. Idq; dicit clarè voluisse Bar.in.l. 3.in.4.quæsti.C.de pigno.vbi Bar.non loquitur de cessionario, sed de eo cui proprio iure & ex pacto hoc ius ingrediendi competit, vt videlicet contra resistentem id non possit exercere.De quo latissimè per Iaso.in.l.2.col.30.versi.pro clara intelligentia,cũ.5.col.seq. C.de iure emphy.Et ego in hac re nihil video interesse inter eum cui primo loco & ex ꝓprio iure & capite id ius pertinet,& cessionarium eiusdem,nisi quòd impunè non resisteretur priori:posteriori contrà,nisi fidem primùm fecisset de ipsius cessione, iuxta ea quæ dicam infrà.glo.3.huius.§.nume.44.illud denique.

Ius ingrediendi ciuili modo excercẽdum.

64 ¶Intellige secundò,vt id ius ingrediẽdi cedi possit,modò etiam cedatur personalis actio, ad cuius executionem venit id ius:nam sine ea actione competere non posset,ex eo quod no.Bar.in.d.l.3.C.de pigno.cùm tractat,an illud ius transeat in successorem.& ita consuluit Carolus Ruinus in quodam con.cuius meminit Deci.d.con.449.visis duobus,colũ. vlti.ex hoc inferens quòd si ipsa actio personalis fuit sublata solutione,aut alio modo,nõ poterit id ius cedi.Cui non contradicit ipse Deci.sed tantùm contendit in ea specie actionem non fuisse sublatam.Et huc spectat,quod statim dicemus,actionem hypothecariam cedi non posse,sine actione personali.

Quid si id ius cedatur sine persõnali actiõe.

65 ¶Et hæc quidem de priore illo iure ingrediendi siue occupandi propria authoritate.Secundum autem quod de iure vindicandi est, quod diximus alteri cedi non posse. Intelliges etiam multis modis.Primo quidem, vt non procedat, cùm pater filio id ius cederet. Id enim hauddubiè posset,per tex.no.quem ad hoc no.Bal.& Saly.in. d.l. Gracchus.C.de adulter.Bar.in.d.l.non solùm.§.si mandato,col.2.versi.circa primum.ff. de iniur. Alex.& Iaso.in.d.§.vsufructuarius,cum alijs multis cõcord.à me latè cõgestis in repe.l.si vnquã, in prin.nume.16.ex quibus illud fit.C.de reuocan.donati.vbi videre poteris.

Pater an ius uindictæ possit cedere filio.

66 ¶Et id sanè ampliat.Claud.Seisel.in repe.l.vt vim, colum. 92.in paruis, versicu.succedit alia quæstio.ff.de iustit.& iure, vt procedat non solùm in filio, sed & in alijs, quibus necesse est parère, saltem de honestate, vt in seruo, vasallo, & similibus,per textum in.d.l. Gracchus,cùm dicitur qui patri paruerint.quod quidem verbum (inquit) & his cõuenit, dicitq; hoc esse de mente Bar.in.d.l.non solùm.§.si mandato.Sed certè Bar.ibi id velle nõ videtur,sed potius contrarium,dum de filijs tantùm loquitur,sicuti & alij omnes de hac re loquẽtes.nam &.d.l.Gracchus,de filijs etiã tantùm loquitur,nec est extẽdẽdus ille tex. ob verbum paruerint,cum longè sit dissimilis ratio filiorum, atq; cæterorũ,cùm filius censeatur eadẽ ꝑsona.l.vlt.C.de impub.& ali.substit.& latè diximus in.d.l.si vnq̃,in prin. nu.15. sed quis hunc affectum.Ideóque & cum electa est industria personæ, filius delegari pót.l.

De eadẽ re

sciēdum.§.legati.ff.de legatio.de quo etiam diximus in.d.numero.16.allegato in præced. versi.Et hanc esse rationem specialitatis in filijs in casu.d.l.Gracchus,expressim tradit Feli.in cap.quæ in ecclesiarum,col.4.versi.hoc intellige,de constit.quæ nō potest habere locum in cæteris.Sed &.d.l.Gracchus,est exorbitans & contra regulas iuris communis, vt dicit Alexan.in.d.§.vsufructuarius.& statim dicemus.Ideo etiam si esset similis quædam ratio in cæteris subditis,quæ in filijs,non esset tamen extendenda.l. si verò.§ de viro.ff.solu.matri.cum similibus.Denique si.d.l.de ceteris vt de filijs voluisset,ęquē de illis statuisset.l.j.§.sinautem ad deficientis.C.de cadu.tol.&.c.inter corporalia,post medium . ext.de transla.præla.cum si.à me collectis in.d.l.si vnquam,in verbo,libertis,nume.2.

67 ¶ Secundo intellige quod dictū est,ius vindictæ cedi nō posse,vt procedat quando id ius cōpetit ex priuilegio contra regulas iuris cōmunis à lege,statuto,vel principe concesso,vt in casu.d.l.Gracchus.secus si competat de iure communi,vt sentit Alexan.in.d.§.vsufructuarius.& in.d.l.si cùm dotem.§.transgrediamur,col.pe.ff.sol.matri. & clarius voluit Feli.in.d.c.quæ in ecclesiarum,vbi suprà,dicens hoc casu succedere regulam, qui per aliū facit,per seipsum facere videtur.& Augu.Ari.in addi.Angel.Are.in tracta.malefi.in verbo, che me hay adulterato,nume.64.incip.an maritus possit.& nouissimè Seysellus in.d.l.vt vim,loco nuper allegato,adducens quod in simili habetur in.l.j.in prin.ff.de offi. eius cui mand.est iurisd.vbi causæ quæ ex speciali priuilegio personæ competūt, non possunt delegari.Et ante hos voluit Saly.à nullo eorum citatus,in.l.non ideo minus,col.3.versi.quæro igitur primò,an in delictis.C.de accusat.& Steph.Phederi.in tracta.de legum interpretatione,parte vlti.char.5.versi.an liceat patri conuocare. *Quid de iure uindictæ competēte de iure cōi*

68 ¶ Tertio intellige,vt licèt is cui huiusmodi ius vindicandi competit,non possit illud alteri cedere,aut demandare.Potest tamē secum socios & amicos sibi asciscere,& adhibere huius vindictæ executioni,quam sine illis peragere tutò non posset.quia cui aliquid conceditur, videtur etiam concedi,vt faciat cum amicis & familiaribus,sine quorum ope id facere non potest.l.si stipulatus fuero per te non fieri.ff.de verbo.obligat.& concesso aliquo concessa videntur ea,sine quibus id fieri non potest.l.2.ff.de iuris.omni.iud.cum si.Ita voluit Bal.in repe.l.j.col.antepe. versicu. sed quid dicemus statutum permittit,in fi.illius quæstiouis.C.vnde vi.& in.d.cap.vlti.colum.2.extra de iura.calum.& in.d.cap.de cętero de re iudica.& con.431.quia in accusatione , colum.2.versicu.septima ratio,lib.j.Pau.Ca. post Iaco.Bu.in.l.refectionis,per illum tex.in illis verbis,ego fabriq; mei.ff.commu.prędi.Cepol.in tracta.seruit.vrba.titu.23.qui huiusmodi est, qualiter quis vti debeat seruitute,colum.vlti.vbi dicit ita se obtinuisse in statuto Veronensi permittente patri,fratri,marito eum occidere,quem comperierint turpiter conuersantem cum filia,sorore,vxore. Et idem dicit ipse Cepol.cau.criminalium consi.4.visa quærela producta,colum.3.versi.secundò similiter,vbi id dicit sing.& iterū con.74.viso statuto,col.vlti.& Iason in.l.2.col.2 ff.de iurisdic.omni.iud.& in.d.§.vsufructuarius,col.3.versi.secundò no.limita. vbi id dicit no.& Franci.Ripa.in.l.2.§.voluntatem,col.6.nu.30.ff.solu.matri.& Hippo.Marsil.cō. 16.inclina cor meum,colum.antepe.Et ita intelligēdus est Pau.Ca.in.l.raptores,col.2.versi.an possit consanguineus.C.de epi.& cleri. *An cui ius uindictæ cōpetit, possit secum socios & amicos asciscere.*

69 ¶ Tamen aduertendum est,quod Bal.in.d.l.vt vim,in.6.quæsti.ff.de iusti.& iure,videtur tenere contrarium,saltem quantùm ad id,vt socij ipsi manualiter, vt ita dicam, id faciāt. dicit enim quòd socij offensi nūquam possunt admouere manum ad vindictam:quia hæc permissiō est personalis , & statutum se restringit ad offensum, nec egreditur personam. Bene (inquit) possunt eum comitari,eiq; adesse:nec propterea tenentur de sociatione, vel fauore.quod dictū cùm retulisset Iason in.d.§.vsufructuarius , subijcit quòd fortè ista op. est tutior,tamen in criminalibus tenendam esse mitiorem op.ad absoluendum,iuxta.l.de interpretatione,&.l.sanctio legum.ff.de pœnis,cum si Steph.autem Phede.in. d.tracta.de legum interpretatione,parte vlti.char.3.versi.ex quo decidi potest,tenet quòd si ex statuto vindicta alicui sit permissa,non licet amicos in id asciscere,quia est contra rationem.l. non est singulis.ff.de regu.iuris &.l.j.C.ne quis in sua cau.iudi.quod mouet notari ad limitationem glo.in.d.l.cùm fundum.ff.de vi & vi arma. *De eadē re*

70 ¶ Quartò intellige,quod diximus id ius vindicādi cedi nō posse,vt scilicet procedat, nisi id ex ciuili tantùm actione competat:nam tunc cedi potest,vt traditum est à Bal.in.l.per diuersas,col.vlt.in.16.quæsti.in fi.C.manda.per no.in.l.vlti.C.de hære.& acti.vēdit.Et cū his duos casus expediuim⁹,scilicet de iure ingrediēdi,siue occupādi,vel recuperādi ꝑpria *Quid de iure uindicandi competēti ex ciuili actione.*

authoritate,& de iure vindicandi.Sunt autem,ne id omittam, qui tenent id ius vindicandi indistinctè cedi posse.& inter hos Ro.in.l.j.§.vlt.col.j.in fi.ff.de ope.no.nũci. per.l.meum.§.sed licet.ff.quod met.cau.vti eum tex.in præcedenti quæsti.deduxerat.

71 VIGESIMO igitur secũdo actio hypothecaria sine personali cedi nõ potest,cum illa eius sit accessoria.Ita voluit glo.in.d.l.vlti.in verbo,pateat.C.de hære.vel acti.vendi.Sed quia super hoc non inter omnes conuenit,Vide Cy.Alberi.Bal.Saly.& alios ibi.& glo.in.l.vsucapio,& ibi Cy.Bald.& alios. C.de pigno.& in.l.si pignori,& ibi Bald.in vtraque lect.& Floria.colum.3.ff.fami.hercis.Dy.& Bart. in.l. fideiussor obligari , in princip. ff. de fideiuss.Specul.titu.de cessi.actio.§.j.versicu.sed quid si cessi hypothecariam. Bal.in.l.j.§.cũm prædium . ff. de pigno . & in.l.fideiussor.§.creditor,in fi.ff.de nego.gest.& in sua margar. in verbo,cedere,col.j.Saly.in.l.si à creditore.C.de acti.& obli.Pau.Ca.consi.229.venditio ista,colum.vlti.lib.2.

Actio hypothecaria an sine personali cedi possit.

72 VIGESIMO tertio ius alimentorum futurorum cedi etiam non potest, ex sententia Bar. in.l.cum Titio.ff.ad leg.Falci.Nam id ius (inquit) cohæret personæ,& alia sunt alimenta in persona vnius,& alia alterius.& sequitur Fabia.in tract.empti.in.21. quæsti.4.quæstio. prin.vbi hoc latè tractat,simul cum iure vsufructus,de quo suprà diximus.Et idem quoq; de iure alimentorum,voluit Bal.in.l.j.col.vlti.versic.modò ego quæro. C.de priui.dot.Et Panor.loquens de eo iure quod competit patronis,in.c.prætereà,in fi.ext.de iure patro.& Fran.Curti.Senior con.58.summa totius,col.2.& Iason in.l.si constante,col.vlti.versic.itẽ ius futurorum.ff.solu.matri.

Ius alimentorum futurorum cedi non potest.

73 VIGESIMO quarto facultas eligendi.d.l.si stipulatus fuerim illud.ff. de verbo. obligat.& ibi latè per Bar.& alios doc.tam antiquiores,quàm recentiores,& inter hos Iaso. qui hoc latissimè declarat,& multis modis limitat,vt ibi per eum videre licet, &.l.vlti.in prin.& ibi Pau.Ca.& Fran.Are.col.vlt.qui & id optimè declarat,eo.tit. De quo etiam vide Bar. in.l.si sit legatum.§.si quis ita.ff.de lega.j.& dicemus aliquid infra eo.§.in glo.3. *verbo*, du conuentionel,numero.33.trigesimoseptimo ius eligendi.

Nec facultas eligẽdi.

74 VIGESIMO quinto facultas declarandi cedi etiam non potest,secundum glo.in.l. idẽ Põponius scribit.§.vlti.ff.de rei vendi.glo.Bar.& alios in.l. inter stipulantem.§.primo.ff.de verbo.obliga.& ibi concord.per recentiores.

Nec facultas declarãdi.

VIGESIMO sexto vasallus siue cliens inuitus à domino alteri cedi non potest, siue ius va-
75 sallagij,aut vt melius loquamur,clientelæ cedi alteri non potest inuito vasallo siue cliente.c.j.§.prætereà ducatus,tit.de prohi.feu.ali.per Fed.c.j.§.ex eadem, & ibi Marti.lauden. circa medium,titu.de lege Cor.glo.in.l.inuitus,in prin.ff.de fidei.libert. Hosti.Ioã.And. & alij in cap.dilecti,extra de maio.& obedi.& Alberi.post Ray.in.l.2.col.antepe.versicu. primum est.ff.solu.matri.De quo tu vide latè per Io.Ardiz.in summa sub rub. vtrùm domino in vita vasalli potest ius quod habet in eo,in alium transferre. & Cy. & Alberi.in l.j.C.de nouati.& Bal.in.l.j.col.6.versi.vasalli tamen.ff.de ser.fugiti.& in.l. si nominis.C. de dona.& in.l.in testamento.C.ad leg.Falci.& in.c.j.§.si quis miles,in.j.no.per illum tex. titu.quo temp.mili.& latè consi.327.pridie,colum.2.versicu.vltimò sciendum,lib.j.& cõ. 97.proponitur quòd domini,per totum,lib.3.Ro.con.26.pro decisione, col. vlti.& Guid. Pap.deci.Delphi.560.dominus Odo,cum alijs multis concord.adductis ab Alexan.& Iaso.in.l.si non sortem.§.libertus,illo colum.vlti.versi.& hæc faciunt,hoc col.10.versi.adde etiam.ff.de cõdic.indeb.& eodem Alex.in addi.Bal.in.d.l.si nominis. & Fran. Are.in.l.2. in prin.col.vlti.ff.solu.matri.Barb.in.c.ad quæstiones,col.j.ext.de rer.permutat.Iaso.con. 56.circa primum,col.j.lib.j.& Feli.in.c.dilecti,de maio.& obedi.& recẽtioribus in.l.filiusfam.§.diui.ff.de lega.j.& Fran.Curt.Iuniore in tracta.feudorum in sexta parte,col.j.versi. secundo quæro.& Anto.Rub.con.96.quæstio mihi proposita.& Carol. Molẽd.in cõsuet. Parisi.titu.j.§.j.glo.3.in.3.quæsti.& omnium latissimè Ioan.Neuiza.inter con.Alber. Bru. con.12.patres,propè per totum.Et an id procedat in regno Franciæ, videbis apud Bened. in repe.c.Raynucius,in verbo,duas habens filias,numero.69.de testa.

Nec ius clientelæ inuito cliente.

76 VIGESIMO septimo ius siue facultas iurandi,alteri item cedi non potest,vt dicit Bal.cõ. 314.vtrùm dictus contractus,in.4.dubio,lib.5.nam iuramentum est personale,nec transit ad hæredes.l.generaliter,in prin.C.de reb.credi.& no.in.c.veritatis,ext.de iureiu.Ex quo, si aliud non esset,satis probaretur & id in alium non posse transferri,per ea quæ diximus, suprà ea.glo.nume.44.tertio bonorum possessio,vtrùm tamen id sit perpetuum, vt facultas iurandi non transeat ad hæredem,videbis suprà.§.2.glo.2.nume.2.& seq.

Nec facultas iurãdi.

77 VIGESIMOOCTAVO ius ætatis etiam cedi non potest.§.finitur,Insti.de vsucap. Bal.in.l. cùm in antiquioribus, col.pe.versi.secundò sic ius quod nõ est.C.de iure delib. per tex.in l.peto.§.prædium.ff.de lega.2.&.§.vlti.Insti.de vsufru.& alia quædam iura, de quo & nos diximus in nostro tractatu primigeniorum,in.30.quæsti.in.4.ratione pro patruo. *Nec ius ætatis.*

78 VIGESIMONONO priuilegium tacitę hypothecæ,quod habet mulier,atq; etiã id priuilegium,vt preferatur cęteris creditoribus,cedi non põt. Nam si mulier cedat alteri actionẽ ad repetendã dotẽ,is nõ habebit id priuilegiũ.Bal.in.l.j.colum.4.versi.quærũt doc. de pulcherrima quęstione.C.de priuil.dotis.& sequitur Iason,qui id dicit sing.in.l.cũ fundus.§.j.col.pe.versi.& an sit differentia.ff.si cer.peta.& idem voluerũt Io.Fab.& Nicol.Neap.in §.fuerat,Insti.de actio.Alberi.post Dy.in.l.j.col.vlt.ff.sol.matri.& Imo.in.l.post dotẽ,col.vlt.ff.solu.matri.Et licèt nõ loquamur in casu,quo expressim facta fuit cessio cũ dicto priuilegio,tamen satis ostẽdunt id fieri nõ posse.Sed tu tamẽ sup hoc vide Bar. distinguentẽ in.d.l.post dotẽ,col.vlt.& ibi quoq; Ro.& Alex.atq; etiã Pet.Cy.Alberi.Bar.& Saly.in.d.l.j.C.de priuil.doti.Bal.con.289.Antonia,in fi.lib.j.Angel.& Imo.in.d.l.j.in.7. quæstio.ff.sol.matri.Pau.Ca.con.222.super secundo,in.3.dubio,lib.j.Angel.Are.in.d.§ fuerat,col.12.versi.in eadẽ glo.ibi sed nunqd.Soci.con.171.diu profectò,col.vlt.lib.2.& Matthe.Afflic.deci.Neapo.306.vir & vxor,nu.6.& ãte hos Cy.in.d.l.j.de priui.doti.& in.l.assiduis, in fi.& ibi quoq; Alberi.paulò ante fi.C.qui poti.in pigno.habe.At id priuilegiũ nũcupatim cedi nõ posse,tenuit Fran.Rip.in.l.quęsitũ.§.si spõsa,col.3.nu.18.ff.de priuil.credit. *Nec priuilegium tacitæ hypothecæ.*

79 TRIGESIMO ius quod tu mihi semel cesseris,alteri amplius cedere nõ potes.l. p quẽ,& ibi Floria.ff.de seruit.rusti.prędio.l.nõ quocunq;.§.qui Caiũ,& ibi Iaco.Are.& Bar.qui id declarat.ff.de lega.j.& .l.qui duos.ff.de lega.2.&.l.si dãnatus.ff.de libera.lega.Bal.in.l.mutari.§.planè,paulò ante fi.ff.de procura.vbi dicit in id no.tex.in.d.§.qui Caium. & con.134. quidã dominus de Crescentia,ad fi.lib.2.& con.216.fuit quidã nobilissimus,col.2.versi.super eo autem,eo.lib.2.Iura enim vtilia per cessionẽ funditus atq; radicitus euelluntur à cedente,vt no.in.l.ex asse.ff.ad Trebel.Sed id qualiter intelligatur,vide etiã per Floria. vbi suprà.Sed præter eum alio modo intelliges,videlicet cùm cessio pura est,secus si cõditionalis,vt declarat Bal.con.248. præsupponendum est quòd ista domus,post medium,lib.3. vbi & idem dicit si non sit conditionalis, sed ob certam causam finalem,ibi vide. *Nec ius semel alteri cessum.*

80 TRIGESIMOPRIMO ius repetendi dotem constante matrimonio,marito vergẽte ad inopiam.Bal.in.l.j.col.vlti.versi.modò ego quæro,& ibi quoque Saly.colum.2.in prin.C.de priuil.dotis.Bal.nouellus in tracta.dotium,in vlti. parte,colum.26. vbi tamen limitat.& Franc.Curt.Senior in authẽ.quod locum.C.de collat.& latè con.58.summa totius, per totum,vbi respondet quibusdam contrarijs,& ampliat etiam si interueniat iuramentum, & declarat quomodo id sit intelligendum.& Iason in.l.si constante,colum.penul. versi.vltra quatuor.ff.solu.matri.Quanquam contrarium voluit Bal.sibi contrarius in.d.authen. qđ locum,in.9.quæsti.& ibi quoque Ro.ad fi.& Corne.& Philip.Deci.in prin. per tex.illius authen.in illis verbis,solam actionem licèt inanem conferens.& subobscurè Specul.titu. de empti.& vendi.§.tertio loco,in prima forma instrumenti,colum.j. Et vide quæ dicam infra in eodem.§.in glo.vlti.nume.7.sexto quod & huc. *Nec ius repetendi dotem.*

81 TRIGESIMOSECVNDO ius accusandi alium de priuato delicto etiam alteri cedi nõ põt, vt placere video Bal.in.l.per diuersas,col.vlt.in.16.quæsti.C.mãda.Sed cõtra id facit tex. in.l.cũ si in diẽ.§.Iulianus.ff.de petiti.hæredit.vbi interdictum vnde vi cedi potest.Ex quo no.Bar.ibi actiones ex delicto descendentes cedi posse. De eo autẽ interdicto plenius dicemus infrà eo.§.in glo.3.eademq; vlti.nu.18.vigesimo interdictũ recuperãdi.& vide etiã quę dicã in eadẽ glo.nu.11.duodecimo ergo. & iterum nu.39. quadragesimo quinto. *Nec ius accusandi de priuato delicto.*

82 TRIGESIMOTERTIO actiones populares.l.si cui.ff.de verbo.signi.&.l.qui populari,&.l.pe.ff.de popul.acti.& Alberi.per eos tex.in.l.vlti.col.2.versi.quid de alijs actionibus.C.de hære.vel acti.vendi.id tamẽ intelligens post Vber.Bob .si ratione commodi vel dãni publici competat,non si priuati,ar.l.licèt &.l.non cogendum.§.qui ita de publico.ff. de procurat.&.l.cũ qui.§.in popularibus.ff.de iureiur. *Nec actiones populares.*

83 TRIGESIMOQVARTO condictio in re aliena,nec alteri quidem cedi potest.l.quod sæpe.§.si res,ibi,videbimus,& ibi glo.in verbo,habere,in prin.& Saly.ff.de contra.empti. *Nec condictio in re aliena.*

84 TRIGESIMOQVINTO potestas gladij aut cuiuslibet alterius coertionis ad aliũ trãsferri nõ põt.hęc sunt ꝑpria verba.l.nẽo põt.ff.de regu.iuris,quę deprõpta sunt ex.l.solet, post prin. *Nec potestas gladii.*

ff.de offic.procon.quibus in locis vide doc. vt intelligas quomodo hæc intelligenda sunt, præsertim verò Philip. Deci.in priori loco, vbi post alios antiquiores à se citatos declarat, quæ sit huiusmodi potestas.

85 TRICESIMOSEXTO vsus alteri quoque cedi nō potest.l.item.§.j.ff.commu.diuid.&.l.sed neque,&.l.denique.ff.de vsu & habitat.& alijs compluribus locis eius titu. ex quibus etiã facilè intelliges,nec vsus quoque commoditatem alteri cedi posse,quãuis aliud sit de vsufructu,vt suprà diximus numero.43.secundò vsufructus.

Nec vsus. Nec eiusdē cōmoditas.

86 TRIGESIMOSEPTIMO,nec habitationis ius,nec eiusdem commoditas alteri item cedi potest.l.si habitatio,in prin.& alijs compluribus.ff.eo.tit.de vsu & habitat.

Nec ius habitationis

87 TRIGESIMO OCTATO IVS EXIGENDI portorium sine vectigal ex priuilegio principis non potest alteri cedi sine ipsius consensu.Bald. subdubitans in.l.in diem, in fin.per eum textum.ff.de aqua plu.arc.quem sequitur Firmianus in tractatu gabellar. in.j.parte.quæsti.14.& Fran.Rip.lib.2.respon.cap.24.Carolus,numero.7.

Nec ius exigendi portorium.

88 TRIGESIMONONO CEDI NON POTEST actio aduersus fideiussorem,sine cessione principalis actionis,vt per multa iura tradit.Alberi.post Dy.in.l.fideiussor obligari, in princip. ff. de fideiusso. & in. l. 2. C. deluiti. pigno. & in. l. vlti. C. de hæredi. vel acti. vendit.

Nec actio aduersus fideiussorem sine principali actio.

NON ESTANT DVDICT LIGNAGE. GLOS. 2.

1 IAM ALTERI CONSANGVINEO CEDI POTEST,nimirum cessante ratione prohibitionis,vt expressè voluit in hoc casu Sebasti. Neapod.in tracta. de iure congrui,& iterum in constitut.incip.si ex vno,in verbo,vnius.& Matthe.Afflict.in tracta.de iure protomixeos,in princ.colum. antepe. versicu. vlti.no.ex tex.& Pau.Ca.in.l.ad officium, in fi.C. commu. diuid.& Ro.in statuto huic simili loquens,consi.484.hoc quòd vicinus, in fi.dum dicit id ius prælationis competens vicino non posse cedi alteri non eiusdem qualitatis. quæ sunt propè verba nostræ consuetudinis,quasi ei qui esset eiusdē qualitatis cedi possit.Et est similis in hac re consuetudo Burgundiæ hoc eodem titu.cap.6.& Borboniæ. capit.457.Niuerniensium hoc item titu.ca.23.& Comitatus Burgundiæ tit.reachaptz.c.10.Et id quidem ex legibus Mosaicis obseruabatur,vt proximior id ius remotiori cedere posset, vt aperte colligitur ex.4.c.Ruth.Et ad hæc faciũt multa quæ scripsimus suprà eo.titu.§.11.inglo.6.in verbo,sil est le plus proche.Et facit qđ in simili tradít Pau.Ca.con.243.super primo dubio, lib.j.de quo dicemus in glo.vlti.huius.§.nume.34.trigesimo octauo.

Retractus alteri consanguineo cedi potest. Consuetudines. Mosis lex.

2 SED AN SI CONSANGVINEVS fortè omnium proximus id ius retractus alteri consanguineo remotissimi gradus cesserit,quod potest in præiudicium emptoris,vt hîc dicitur, possit tamen in præiudicium alterius consanguinei proximioris eo cui cessit, ita scilicet vt hic proximior,qui adhuc est intra annum venditionis, nō possit venire ad retractum. Et ego arbitror huic nullum præiudicium factum ex huiusmodi cessione, tum ex multis quæ diximus in.d.§ 11.vbi nuper citauimus,tum quoque quia alioquin esset liberum proximiori cæteros post se proximiores hoc iure priuare,cedendo remotiori, quod minimè ferendum est.l.non debet.ff.de reg.iuris.et ibi concord.in glo. Nam ista iura gratificandi nunquam competunt nisi in casibus à iure concessis,veluti in.l.fœminæ.§.vlt.C.de secũd. nupti.&.l.si quis in graui.§. si cùm omnes.ff.de.S.C.Silla.vt tradit Frã.Are. post alios cō. 142.ex facto,col.pe.versi.præterea dato.

Sed an remotiori in præiudiciũ proximioris.

3 ¶ Et idem ante eum,licèt nō alleget,pulchrè voluit Bal.in.c.j.col.pe.titu.de ali.feud.népe quia,vt ipse Bal.subdit,id esset disponere de iure tertij,quod nemo potest,sine consensu illius.l.si cùm hermes.C.loca.cum si. Ideoq; si vasallus in remotiorē agnatũ cōsentiente etiam proximo fundum alienauerit: tamen illi qui medij sunt, scilicet inter proximiorem, illum qui consensit, & remotiorem,cui facta est alienatio, possunt eam alienationem reuocare,vt satis videtur voluisse ipse Bald.vbi suprà.& Cardi.Alexan.in cap.Titius,colũ. penul.versicu.circa vltimum dubium,titu.si de feud.fue.contro,inter do.& agna.& Iaco. à Sanc.Georg.in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,colum. 9. versicu. sed moueo vobis,& colum.seq.versicu.tertia conclusio. & Zazius in epitome feudorum parte.9.char.3.versi.pone si vasallus.Et faciunt quæ diximus suprà illo.§.11.glo.6.numero 14.verùm hæc res,& seq.

De eadē re Agnatus proximior pōt reuocare alienationē in remotiorem factam.

4 ¶ Sed nec primo genitus potest iuri primo genituræ renunciare in fauorem tertiogeniti omisso secundogenito, qui medius est, & in præiudicium ipsius, vt item voluisse videtur idem Bal. con. 389. consuetudo est, col. pe. versi. hic incidit dubiū, lib. 2. De quo nos abūdè scripsimus in nostro tractatu primigeniorum. q. 23. Nam & renunciatio cuiuspiam, licèt sibi noceat, nūquam tamen alteri. l. j. C. de cōmu. re. ali. & l. si post mortē. ff. de bono. posses. contra tabul. Bar. in. l. si quis in conscribendo, col. 2. versi. secundo casu. C. de pactis. Ludo. Bol. loquens in casu non huic nostro dissimili, con. 43. Ser. Iacobus, col. 6. versic. vel secundò dicimus. Et ita in hoc nostro casu expressè voluit. Ferro. in consuetud. Burdig. hoc eodem titu. de retraict. §. 5. col. 2. versi. quid igitur.

Primogenitus nō pōt renūciare tertiogenito.

Renūciatio alteri non nocet.

5 SED DVBITARI POSSET, si proximior id ius retractus alteri extraneo cessit de facto, cùm non possit vetante consuetudine, vtrùm poterit ipse proximior non obstante huiusmodi cessione retrahere, & ita repellere aliū cōsanguineū fortè remotioris gradus. Quod videtur, nā quod nullū est, nullū potest effectū producere, vt patet ex multis, quę tibi collegi suprà eo. titu. §. j. in glo. 2. in verbo, a vendu, nu. 5. sed hic scire velim, & seq. atq; etiā suprà nostrarū consuetudinū titu. 2. §. j. in. 2. quæsti. & in nostris legibus cōnubialibus in glo. vlti. in. 23. q. Ex quibus vnū tātùm huic loco accōmodatissimū afferā, qđ scribit Bar. in. l. si liū. §. si quis. ff. de lega. præstā. ꝙ stāte statuto, ꝙ si qs cesserit actionē nobili, cadat iure suo: si quis cesserit, qui cedere non potuit, vel cuius aliàs cessio fuit inutilis: non cadet iure suo, quin possit actionem suam intēdere. & idem propè voluit Bar. in. l. nō putauit. §. nō quæuis. ff. de bo. pos. cont. tabul. & Ro. in repe. l. si verò. §. de viro, in. 33. fal. ff. sol. matri. Firmia. in tracta. gabel. in. 3. parte. 8. partis prin. quæsti. 32. versic. item sequitur quòd cedens. & Iason. in. l. j. §. j. in. 5. no. ff. quod quisq; iuris. & in. l. vlti. col. antepe. versi. 22. C. de iure emphy. & Franc. Ripa in. l. 4. §. condemnatum, col. j. nu. 4. ff. de re iudi.

Si consanguineus extraneo cesserit, an poterit nihilo minus retrahere.

Cedens inutiliter nō cadit iure suo uide nume. xi. & xii.

6 ¶ Et hæc op. adiuuari potest ex eo quod tradūt Pau. Ca. Ambro. Opiz. & Ferdi. Loaz. in. l. filiusfa. §. diui, ille col. 2. alter col. 5. hic. 27. ad finem. 2. no. ff. lega. j. ꝙ si testator prohibuerit alienari rem extra familiā, is qui rem ipsam alienauerit, poterit reuocare, nedū alij huius familiæ. l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11. Et facit etiā. l. nec nos. C. de capti. & l. cùm miles. ff. de ali. mut. iudi. cau. fac. Et leges quæ dicunt creditorē qui venditioni pignoris consensit, tū demum tantùm remisisse pignus videri, si venditio valeat, eaq; effectū sortiatur. vt de primo tex. est in. l. si debitor. §. vlti. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. de secundo, in l. sicut. §. si volūtate. & §. si debitor. ff. eo. tit. Et facit quod in simili scribitur in. l. sicut, ibi, si autem nuptiæ. ff. de oper. liber. quem ad hoc citat Bal. in marga. in verbo, cedere, col. 2. versic. cedens ius suum, ꝙ si cessio acti. non valeat, manet actio cedenti.

De eadē re

Qui cōtra prohibitionem testatoris alienat extra familiam pōt rē reuocare.

7 ¶ Tamen Geral. Bago. in sua dispu. retractus dicit proximiorē, qui cessit id ius extraneo licèt inutiliter, perdere ius retrahendi, idq; transire in remotiorē, per. l. quod meo. §. si furioso. ff. de acqui. poss. vbi qui rem tradit furioso, possessionem perdit, licèt in furiosum nō transferat. Et facit (inquit) optimè. l. si vsufructus. ff. de iure doti. & l. per fundum. ff. de seruit. rustico. prædio. vbi quis non potest venire contra cessionem à se factam, licèt ea per se non teneat. Cui adde tex. in. l. quidam. §. j. ff. de donati. vbi si quis rem donauerit eius cui successurus est, licet donatio non valeat, tamen ei etiam postea illi succedenti denegandæ sunt in totum actiones hæreditariæ, & tex. in authen. minoris. C. qui dar. tuto. vbi si tutor actionis cessionem aduersus minorem suscipiat, non valet cessio, ita vt nec ipse etiam finita tutela agere possit: nec is quoq; qui cessit, cùm in legem commiserit, ea enim sunt verba eius tex. Hìc autem cedēs cōmisit etiā in statutū nostrum, quod huiusmodi cessionem improbat. Et in. l. 2. C. ne lice. poten. & l. vlti. ff. de ali. iudi. mutā. cau. fac. quæ videntur aduersari. d. l. pe. eo. titu. Sed glo. in ea ipsa. l. pe. dicit ibi speciale esse fauore militis, tanq̄ ius cōmune sit in contrariū. q̄uis glo. in. d. l. 2. & Bar. in. d. l. pe. aliter hanc antinomiam soluāt, vt ibi videre poteris. Et prætereà tex. in. l. ab Anastasio, versi. si quis autē. C. mandat.

De eadē re

De eadē re

8 ¶ Et facit etiā quòd iste consanguineus cedēdo etiā inutiliter, se facit à re cessa alienū, ar. l. cū dominus. §. vlti. ff. de pecul. lega. vt per illum tex. voluit Bal. con. 9. factum tale est anno domini, col. 3. versi. & si quæratur, lib. j. quod repetitur cōsi. 188. lib. 3. Et illud quoq; quod contractus factus contra legem aut statutū, licet sit nullus, quātùm ad cōmodum eorū, qui ita contrahunt, valet tamen quantùm ad eorū incōmodum, vt post antiquiores vltramontanos tradit Bar. in. l. nō dubiū, col. 3. versi. oppo. ꝙ secūdū, & ibi quoq; Fulgo. col. 10. C. de legib. Et probatur in. l. peto. §. fratre. ff. de legat. 2. & in. l. pater. §. Iulius, aut vt alij legunt

Contractus factus cōtra legē, tenet, ꝗ sit nullus q̄tū ad cōmodū cōtrahētis, nō tū ad ipsius incōmodū.

Iulianus Agrippa, à contrario sensu. & §. seq. ff. de lega. 3. vbi si quis instituerit extraneum in re prohibita alienari extra familiam, res iure fideicommissi deuenit ad cæteros de familia. & ita hæredes alienantis ea re priuantur, quãuis ea alienatio esset inualida propter prohibitionem testatoris. & ita eos tex. expendit Corne. con. 243. circa primum, col. j. in fi. lib. 3. Et facit etiam tex. in c. si religiosus, in prin. de elec. lib. 6. vbi licèt actus factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens. & ibi id no. Domi. in vlti. no. Sed & facit quod tradit Bal. in c. j. in prin. col. vlti. in fi. & ibi Cardi. Alexan. col. 4. versi. quæro cum. d. glo. titu. de prohib. feud. ali. per Feder. & faciunt etiam quæ scripsimus suprà eo. titu. §. j. in glo. 9. in verbo, ou lignagier numero. 42. sed aduerte.

Clericus qui inutiliter contraxit matrimonium, non cedet ad suũ beneficium

9 ¶ Et huc quoque spectat quod à multis traditur, quòd si clericus in minoribus constitutus & beneficium obtinens contraxerit matrimonium, quod postea cõperta consanguinitate in gradu prohibito, aut alia ratione constitit nullum esse, non potest redire ad suum beneficium, à quo quantùm in se fuit, reddidit se alienum. Ita enim voluit Barthol. Brixi. quæsti. domi. 10. quidam clericus. Io. And. & alij in c. j. extra de cleri. coniuga. & in c. Ioannes, eo. titu. & in c. j. & ibi Pet. Anca. eo. quoq; titu. lib. 6. & idem Pet. Ancar. con. 34. in hac causa, col. 3. versi. nam & alibi. Sed & glo. in d. c. j. postremo loco allegato, in verbo, clericalis, post Barthol. Brixi. in d. quæsti. Domi. quæst. 9. incip. quidam impetrauit rescriptum à domino, tractant & illud simile, Si quis impetrauerit rescriptum ad prębẽdam vacaturã, & antequam vacaret, contraxit cum virgine, quæ postea mortua est, & mox vacat beneficium, an possit id beneficium petere, & concludunt non esse admittendum.

Renunciatio inutilis beneficii ĩpedit repetitionẽ illius.

10 ¶ Quódque à nonnullis scribitur, quòd licèt non valeat resignatio siue renunciatio beneficij non facta in manibus superioris, quin ecclesia vel superior eum possit repetere. c. non oportet. 7. q. j. & c. mulier. 33. q. 5. Ipse tamen è diuerso beneficium repetere nõ potest: quia licèt inutilis sit renunciatio, tamen obtinet vim pacti taciti, ne repetat. vt de acceptilatione dicitur in l. si vnus. §. pe. ff. de pactis. & l. si acceptolatũ. ff. de accepti. De quo per glo. Inno. & alios in c. quod in dubijs, extra de renuncia. & ibi præsertim Panor. qui adducit antiquorũ super hoc sentẽtias, col. 3. versi. in eadẽ glo. & etiã per glo. & Panor. in ca. quod dei timorẽ, ext. de sta. mona. & glo. in c. deniq;. 7. q. 3. & Bernard. à Bisgueto in suis Rotę deci. titu. de elec. c. j. vtrùm si aliquis resignauerit. & titu. de renũcia. c. item, j. vtrùm si aliqs resignet, & Alberi. in l. quod in initio. ff. de reg. iuris. & Pet. Ancar. d. cõ. 34. col. 3. versi. prætereà natura. Et id quoq; quod à plurimis traditur, ꝙ licèt renũciatio beneficij simoniacè facta nulla sit. c. super hoc, de renũciat. Inno. in c. cũ vniuersorũ, de rer. ꝑmutat. Archi. in ca. ordinationes. j. q. j. cũ si. valet tamen in præiudiciũ renũciantis, glo. in d. ca. sup hoc, in verbo, pecuniæ. Panor. in d. c. cũ vniuersorũ, col. 2. versi. nota ex prædictis. Corse. & Aufre. qui alios citat, in deci. Tholo. quæsti. 438. item fuit quæsitũ an collatio.

Cedens inutiliter an perdat ius suũ an non.

11 ¶ Quę aũt dicta sunt pro priore parte, vt scilicet cedẽs inutiliter, nõ cadat iure cesso, ꝑcedũt cũ cessio inutilis est ex alio capite, q̃ ꝙ facta est contra prohibitionẽ, de qua agitur, vt quia fortè minor erat, q cessit actionẽ cõpetentẽ ad rẽ immobilẽ sine decreto, aut q a non interuenit alia quędã solẽnitas requisita à statuto in huiusmodi cessione: tũc enim haud-dubiè nõ prohibetur, q ita cessit, vti sua actione, vt ante cessionẽ potuisset. Quòd si aliũde nõ sit inutilis, certè cadet sua actiõe, vi illius statuti, quo cadit actiõe, q eã cessit: aliàs id statutũ omnino inefficax esset, & sup uacuũ. Et id quidẽ est, qđ in simili dicit Bal. in c. j. §. aut si liuellario, col. 2. versi. in verbo, aut pignori, titu. qui. mo. feu. amit. Cõsideret (inqt) ꝙ hîc nõ iuris effectus sed animi cogitatio punitur: neq; enim alienatio valet, & tamen ꝑdit feudũ. Et idẽ ꝓpè dicit ipse Bal. in c. j. col. j. in 3. no. tit. de ali. feud. Cardi. Alex. in c. j. col. j. ti. de prohi. feud. ali. per Lotha. & huius rei est optimus tex. à nullo (quãtùm ego legerim & meminerim) in id expẽsus in l. j. C. de sepul. viola. vbi qui res religiósi destinatas emerint vel distraxerint, tametsi iure vẽditio nõ subsistat, tamen in lesę religionis crimen incidũt. & alius in l. eũ qui duas. C. de adul. & in l. quid ergo. § cũ aũt. ff. de his qui no. infa. & ibi glo. Alberi. & Bal. qui eum tex. dicit ad hoc no. & tandem in fi. trahit ad statutum, quo prohibetur iura cedi magnati, & in l. 3. §. si quis codicillos, ibi, item sine iure valeat. ff. de S. C. Silla. & in l. amplissimi. C. de excu. tuto. vbi glo. alios concord. affert. & quod tradit glo. in l. 2. in glo. j. in fi. & ibi Bal. col. j. in j. oppo. & Pau. Ca. in fi. C. de epi. audi. At si aliẽatio aliũde esset nulla, quia scilicet facta sine solẽnitate, nõ caderet vasallus, vt dicit idẽ Bal. in d. l. 2. col. 2. ver. ex prædictis. C. de epi. audi. cũ alijs multis cõcord. à me adductis in d. §. j. glo. 2 nu. 6. horũ op. adiuuat, & seq. Et sic nũcupati hæc quæ videbãtur cõtraria cõcordat. Cardi.

Alex.in.c.j.col.1.statim post prin.tit.de prohi.feud.ali.per Fed.Et facit quod tradit Fran. Are.consi.126.in caussa dominæ,col.5.versi.venio nunc ad secundum.

12 ¶ Nec tamen fallaris lector (vt minimè) omnino indubitatũ est,vt qui nulliter cõtraxit, etiam ex alio capite quàm quòd contraxit,non puniatur,sed hæc res patitur quasdam distinctiones vt videre licèt ex ijs quæ scribit Bar.in.l.continuus.§.cùm quis,& ibi recentiores post eum.ff.de verbo.obliga.& idem Bar.in.l.vbi pactum,colum.vlti.& ibi alij post eũ C.de transact.& Fran.Are.consi.18.visa & discussa,in primo dubio,& Fran.Cur.Iunior in tracta.feud.in.4.parte principali,char.44.versi.decimoseptimò,& Hippo.Marsil.in.l.j.§. prætereà,numero.14.& multis seq.ff.ad leg.Corne.de sica.in.l.j.&.2.ff.ne quis eum qui in ius voc.est vi exi.& in.l.impuberem.§.j.versi.sed & si.ff.ad leg.Corne.de fals. *De eadẽ re*

13 ¶ Sed hæc res magna ex parte hinc pendet,vtrùm quis venire possit contra suum factum quod de iure non tenet.de quo per gloss.Bar.& Bal.in.l.post mortem.ff.de adoptio.glos.& doc.in.l.j.C.de libe.cau.Quantùm autem ad priora iura allegata à Bago.ea loquuntur de possessione,quæ solo animo perditur.l.3.§.in amittenda.ff.de acqui.pos.& plus facti quàm iuris habet,ideoq; etiam ex inutili contractu & perditur,& transfertur.l.j.§.si vir vxori.ff. eo.tit.At.d.l.quidam.§.j.de dona.non admodum vrget,quia in eo casu hæreditas aufertur ei,qui ita donauit,tanquam indigno,vt subiungitur in.l.seq.Quantùm verò ad.d.l.cũ dominus.§.vlti.de pecul.lega.vide quid scribat Bar.ibi,& quæ latè tractauimus in nostris legibus cõnubialibus,in glos.vlti.in.10.quæsti cùm disserimus de filio qui viuente patre debitores paternos liberauit.de quo & nos dicemus infrà in fi.huius tit.quæst.23.Et vide etiã quæ scripsimus suprà eo.tit.§.j.in verbo,a vendu,quæ est glos.2.numero.8.quanquam potuisset.& in glo.9.in verbo,ou lignagier,nũero.30.sed & illud hoc in loco,cum multis seq. vbi tractauimus vtrùm venditor ipse ad retractum admittatur. *Venire an possit quis cõtra factũ proprium quod de iure nõ ualet*

14 ¶ Cæterùm ad hanc controuersiam,de qua principaliter hìc tractamus,nonnihil pertinet & illa,vtrùm is qui cessit actionem alteri etiam vtiliter,possit nihilominus agere,acsi non cessisset.de quo per Iac.Are.in.l.j.§.j.ff.ad Trebel.Bar.in.l.facta.§.si hæres,col.j.versi. quæro post factam,& ibi Pau.Ca.eo.ti.& eundem Bar.in.l.si cum emptore,in prin.versi. quæro vtrùm eo ipso.ff.de pactis.Bal.in.l.j.col.pe.ver.quintò quæro an post cessionem.C. de acti.& oblig.& in.l.3.post prin.& ibi quoq; Alberi.col.j.&.2.C.de nouatio.& in.l.j.col. pe.versi.quæro quid si esset.C.quan.prouoc.non est neces.& consi.160.præmittendum est, in prin.lib.j.Raph.Fulgo.Pau.Ca.Alex.& Iason in.d.l.si cum emptore.ff.de pactis.& Pau. Ca.consi.93.in caussa appellationis,li.2.Cepo.cautel.secundum veterem computationem 245.tu habes.& Guid.Pap.deci.Delphi.530.qualiter,versi.sed pone.& con.118.circa diffinitiuam,in.3.dubio,in fi.& Steph.Bertran.consi.116.viso,in.4.dubio,lib.2.& consi.303.etiam si debitor,in prin.lib.2.Sed quod ad nostrum casum pertinet.Ex consuetudine Aruernorũ tit.de retraict.c.14.consanguineus qui id ius retrahendi cessit extraneo,eo priuatur.Et id quoq; de iure communi videtur esse verius,per ea quæ suprà diximus. *Cedẽs utiliter an nihilominus poterit agere.* *Cõsuetudo de quæsti. princi.*

15 ¶ Quid verò si postea quã proximior id ius alteri consanguineo remotiori cesserit,quod facere potest,vt hìc satis declaratur.Et is remotior post retractum à se factum eandem alteri vendidit.An ille proximior,qui semel illud ius cesserat,nũc admittatur ad retractum huius secundæ venditionis factæ ab eo cui cesserat,cognosces ex ijs quæ in casu simili scripsimus suprà eo.ti.§.j.glo.9.in verbo,ou lignagier,numero.124.sed in duobus,& seq.& iterum numero.159.sed his maturè relictis,& seq. *Cõsanguineus qui alteri consanguineo cessit,qui post ea uẽdit,an poterit retrahere.*

16 NEC TAMEN ILLVD omiserim,quòd si consanguineus id ius alteri consanguineo cesserit,quod potest,vt diximus.Si hic cessionarius agat a l retractum aduersus emptorem,vi huiusmodi cessionis,sine mentione consanguinitatis reus absoluendus est,vt in ea specie interrogatus Signo.respondit con.81.in quæstione vertente inter Nigrum,per multa illic allegata,quæ sunt omnibus obuia.Ideoq; nec repetẽda ea ducimus,& quia etiam res per se satis clara est.Et videas etiam quæ scripsimus infrà eo.tit.§.32.in glo.j.numero.97.sed hìc quæri potest,vbi & id con.Signo.citaui. *Alia quæstio retractus.*

17 TANDEM ET ILLVD in mentem venit,quod ex facto contingere vidimus.Quispiam alteri extraneo donauerat omnes suos acquęstus præsentes & futuros,vt quotidie fit:postea verò consanguineus illius donantis vendidit rem quampiam immobilem.An hic eãdem poterit retrahere iure proximitatis.Et certè non potest,nempe cùm hæc res,si retrahatur cessura sit illi donatario extraneo,& contra hanc consuetudinem,quæ vetat alienationem iuris retrahendi in extraneum:neq; enim refert,an nunc cedat id ius retrahendi sibi com- *An qui donauit oẽs suos acquæstus præsentes & futuros, poterit postea retrahere.*

petens ex venditione:an verò longo ante tempore cesserit,quod posteà acquisitum est:cū vtroq; modo res ita retracta,abeat in familiam extraneam,contra rationem consuetudinis retractus.& cùm eadem ratio sit in vtroq;,idem quoq; ius statuendum est.l.illud.ff.ad leg.Aquil.cum si præsertim cùm habeamus consuetudinem expressam suprà.§.4.consanguineum teneri iurare se retractum facere ad suum commodum.hîc verò ad illius donatarij faceret.Si autem hic donatarius esset etiam consanguineus venditoris,nihil est quod impediret donãtem retrahere,cùm vt hic dicitur,ius retractus possit cedi consanguineo.

DV CONVENTIONEL. GLO.3.

1 *Retractus cōuentionalis cedi pōt.* NEMO QVEM VIDERIM,si non me fallit memoria,id negauit,præter Ange.in d. l.ad officium,in fi.C.cõmu.diuid.Sed contrarium & secundùm hanc nostram consuetudinem nuncupatim respondit Pau.Ca.con.j.videtur dicendum quod dictus Christophorus,lib.2.vbi loquitur in casu qui videbatur magis dubius, de quo dicemus infrà,numero.42.sed his maturè.Et generaliter huiusmodi facultatē cedi posse,consuluit Alex.consi.228.ponderatis his quæ seriosè,post prin.& per totum,lib.6. & con.232.consyderatis his quę in themate,post prin.eo.lib.6.Barb.con.51.scripsit sapientiæ fons,colum.18.versi.capio alium articulum,lib.j.& consi.6.illud in medium adducam colum.15.versi.& ex istis apparet,lib.4.Iason in.l.j.§.vlti.colum.3.versi.itē circa istam materiam.ff.de no.ope.nuncia.Philip.Deci.consi.164.non fuisset propositi mei,in fi.& consi. 543.in casu proposito,colum.j.& consi.614.in caussa feudali,colum.2.vers.circa secūdum. quod cōs.maiore ex pte repetitur cōsi.680.Chasse.qui vnū Barb.in priore loco citat,in consuetu.Burgund.tit.de rentes vendues a rachapt.§.j.in.5.dubio.& iterum consil.11.le cas est tel,colum.14.versi.17.Hiero.Cagno.in repe.l.2.colum.8.versi.quæstio nūc prima.C.de pactis inter empto.& vendito.& Anto.Rub.consi.146.circa primum,colum.j.in fi.& noster Carol.Molend.in consuet.Parisi.tit.j.§.13.numero.20.& ante hos omnes Bal.quem nullus memorat,con.38.proponitur quòd quædam domina,colum.j.lib.3.

2 *omnis actio cedi potest. Rei uendicatio. Etiam sine possessione.* NEC ID QVIDEM mirum,quia regulariter omnis actio cedi potest,vt in titu.de hære. vel act.vendi.Vnde rei vendicatio cedi potest.l.vlti.eo.tit.&.l.2.& ibi glo.& Bal.C.de litigi.glo.in.l.planè,in verbo,debeat.ff.famil.hercis.Barb.d.consi.51.lib 1.&.d.colum.6.li.4. Idq; etiam sine possessione,secundùm Dy.in.c.pro possessore,in.7.eademq; vltima quæsti. de regu.iuris,lib.6.Cy.post Pet.in.l.j.in.4.quæsti.C.de ali.iudi.mut.cau.fac.Bal.in rub.ff. de rei vendi.in addi.colum.vl.& consi.9.factum tale est anno domini,col.vlti.lib.j.quicquid in vltimo dicat glo.in.d.l.vlti.C.de hære.vel act.vendi.ibi omnino vide doct.& plenissimè Ang.in rub.C.de rei vendi.& Nicol.Mil.in repertorio,versi.cedi potest realis.

3 *Vtilis actio cessa.* SECVNDO etiam vtilis actio cessa cedi potest.l.j.§.de illo.ff.ad Senatuscon.Trebel.&.l. ex asse,& ibi no.eo.tit.&.l.emptor,& ibi quoq; no.C.de hære.vel act.vend.& per eos tex. voluit Bar.in l.Modestinus,colum.vlti.versi.sed quæro quando ille.ff.de solu.

4 *Spes.* TERTIO Spes,res omnium fallacissima,vt plenè ostendimus in nostris legibus connubialibus,in glo.j.post vltimam legem connnub.quo loco tractamus,vtrùm spōsa sit in potestatæ sponsi,vt vxor mariti ex consuetudine,versic.quibus quidem mouemur.Ea tamen cedi potest.l.spem.C.de donatio.&.l.nec emptio.ff.de contrahen.emptio.&.l.pactum,in fine.ff.de pactis.

5 *Debitū conditionale. Et actio cōditionalis.* QVARTO quod proximiori accedit proximè.Debitum cōditionale & in diem,atq; etiā actio conditionalis cedi quoq; potest.vt de debito est text.in.l.nomina,&.l.multum.ff.de hæredi.vel act.vendi.& glo.in.d.l.spem.C.de donatio.Et de actione cōditionali voluit gl. in.l.si minoris,in verbo,prouocantes,& ibi Alberi col.2.numero.5.ff.de admi.tuto.

6 *Spes futuri fideicōmissi cōditionalis, an cedi possit.* QVINTO quod & ex ijs procedit,spes futuri fideicommissi conditionalis,vt per multa respondit Raph.Fulgo.consi.101.testator in suo,per totum.Quanquā contra id facit quòd spes huiusmodi fideicommissi ante impletam conditionem non trāsmittitur ad hæredes. l.j.§ sinautem aliquid sub conditione.C.de cadu.tol.cum alijs multis concord.tex.& doc. à me citatis suprà eo.titu.§.j.in glo.2.in verbo,a vendu,numero.24.& quod deniq;.ex quibus intelliges communem hanc esse opi.etiam in liberis,quamuis glo.tenuerit cōtrarium in.l.is cui sub conditione.ff.de actio.& obliga.Quæ autem non trāsmittuntur ad hæredes, nec ceduntur quoq; extraneis,vt diximus suprà in glos.prima huius.§.numero.44.tertiò bonorum possessio.

7 SEXTO quod & huc pertinet .licèt mulier constante matrimonio,non possit cedere dotem.l.constante.C.de dona.Potest tamen e odem constante cedere spem eius actionis de dote,quæ illi competitura est ad recuperandam dotem.glo.in.d.l.constante,& ibi Bald.& Saly.qui illam glo.dicit sing.& ipse Bal.qui & illam dicit sing.in sua marg.in verbo,dos, colum.4.Iason qui illam dicit solennem,in.l.si constante,colum.vlti.versicu.adde pro ista parte.ff.solu.matri.Sicut & soluto quoq; matrimonio cedere potest.l.2.ibi,nec cogitur.ff. solu.matri.& voluit Bal.in.l.j.colum.vlti.versi.modò ego quęro.C.de priuil.dotis.& vide quæ dixi suprà in glo.j.huius.§.numero.80.trigesimoprimò ius repetendi. *Spes actionis de dote.*

8 SEPTIMO hæreditas cedi quoq; potest,per totum tit.ff.&.C.de hæredi.vel actio.vendi. secundùm tamen distinctionem Bar.(neq;enim id omittendum fuit)in.l.per diuersas,colum.vlti.versi.vltimò circa hanc.l.C.manda. *Hæreditas.*

9 OCTAVO condictio furtiua.l.cùm quis.§.j.ff.de solu.&.l.quod sępe.§.si res.ff.de contrahen.emptio.&.l.si vendidero.§.si Titius.ff.de furtis.Bal.d.consi.9.colum.vlti.lib.j.& in.d. l.vlti.colum.2.C.de hære.vel actio.vend.& in repe.l.2.colum.34.versi.quò ad quartā quęstionem.ff.de iureiur.vbi & idem dicit de condictione sine caussa,& cæteris condictionibus.& id erit pro NONO. *Condictio furtiua.*

10 DECIMO actio furti.Hæc enim differt à condictione furtiua,vt patet ex.l.si pro fure.§. j.ff.de cōdict.furti hæc igitur actio furti cedi quoq; potest,vt est tex.in.l.eum qui,in prin. ff.de furtis,vbi & id no.Alberi.qui subiungit idem esse & de cæteris actiōibus pœnalibus. Et id erit pro VNDECIMO. *Actio furti.*

11 DVODECIMO ergo quia suprà in.j.glo.huius.§.locuti sumus de actione iniuriarum.Certè in vniuersum cæteræ actiones quæ ex delicto descendunt,cedi possunt,ex sententia Io. And.in addi.Specul.tit.de cessio.actio.§.j.colum.pe.in addit.quæ incipit,de actione iniuriarum.Bar.& Bal.in.l.quòd si in diem.§.Iulianus,per illum tex.ff.de peti.hæredi.An autem accusatio cedi possit,videbis apud Specul.in.d.titu.& vide etiam in illa.j.glo.huius.§. numero.81.trigesimosecundò ius accusandi.& Alberi.in.l.j.col.2.versi.sed nunquid accusatores.C.ne lice.poten.& in.d.l.vlti.C.de hære.vel actio.vendi. *Actiões ex delicto descendentes.*

12 DECIMOTERTIO directa actio legis Aquiliæ cedi item potest.d.l.quod sæpe.§.si res.ff. de contrahen emptio.Bal.d.consi.9.lib.j.vbi & ex hoc atq; etiam eo quod suprà diximus de condictione furtiua,dicit generaliter actiones quæ soli domino competunt,cedi posse, & hoc erit pro DECIMOQVARTO. *Directa actio legis Aquil. Actiões soli dño cōpetentes.*

13 DECIMOQVINTO restitutio in integrum l.quòd si minor,in prin.& ibi Alberi.& alij.ff. de minori.&.l.si minoris,& ibi glo.Alberi.Bar.& alij.ff.de administ.tuto.&.l.non idcirco & ibi Bal.ff.de tutel.& ratio.distra.& glo.in.l.ex pluribus.ff.de administ.tuto.& in.c.hinc est,in verbo,sigillatim,& ibi Archi.16.q.j.Alberi.in.d.l.vlti.colum.vlti.C.de hæredi.vel actione vendita.Bart.in.l.non solùm,in prin.ff.de resti.in integ.& Bal.in repe.d.l.2.vbi suprà.ff.de iureiur.& in.l.j.col.4.versi.quærunt doct.C.de priuil.dot.& in sua marga.in verbo,cedere,colum.vlti.versi.cedi potest conditionalis,vbi dicit sing.glos.in.d.l.si minoris, ad hoc,vt cedi possint ea quæ sperantur futura per restitutionem in integrum Ioā.Fab.in §.vlti.colum.2.& ibi etiam Angel.Are.Insti.quib.mod.ali.licèt,vel non,idem Angel.in §. si quis agens,colum.antepe.versi.potest etiam dictum,Insti.de actio.Saly.in.l.j.col.2.C.de priuil.dot.Barb.consi.6.illud in medium,colum.15.versi.& ex istis apparet,lib.4.Guid.Papa.in statuto Delphi.incip.si quis per literas,in glo.j.colum.6.versi.similiter etiam potest, & iterum in verbo,vel quasi,col.13.versi.sed pone fui spoliatus,& sing.972.versicu.beneficium restitutionis. *Restitutio in integrū.*

14 DECIMOSEXTO ex illis iuribus assumunt omnes vbiq; officium iudicis etiam extraordinarium cedi posse,ob id quòd restitutio in integrum cōpetit solùm per officium iudicis. Ita enim colligit Bal.in.d.l.quòd si minor,de minori.& in repe.d.l.2.colum.35.ff.de iureiu. & in.l.ex legato,ad fi.C.de lega.Bar.& propè omnes in.l.j.§.vlti.ff.de no.ope.nunci.& idē Bar.in.l.Modestinus,colum.vlti.ff.de solutio.Ang.& Imo.in.l.si eius pupilli.ff.ad Senatus con.Trebel.Angel.Are.in.d.§.si quis agens,colum.antepe.ver.ex quo nota maximam,ibi, potest etiam dictum beneficium,Institu.de actio.Guid.Pap.sing.606.versi.officiū iudicis. *Officiū iudicis etiā extraordinarium.*

15 ¶Et id quidem amplia,vt procedat etiam in officio iudicis,vel actiōe habēte executionem paratam:nam & hæc quoq; cedi possunt,per tex.no.in.l.hæres,& in.l.in iudicio.ff.familiae hercis.secundùm Bal.in sua marga.in.d.verbo,cedere,col.3.versic.cessio potest fieri.Et vide etiam quæ dicam inferius numero.21.vigesimoquartò tenuta,quam vocant,& duo- *Actio hñs executionē paratam.*

bus seq. Et hoc erit pro DEIMOSEPTIMO.

Obligatio naturalis.

16 DECIMOOCTAVO obligatio naturalis.d.l.si eius pupilli.§.quòd si hæres,& ibi glo.in verbo,non alia ratione,& Angel.ff.ad Senatuscon.Trebel.&.l.quamuis,& ibi Alberi.eo.titu. Bar.& omnes in.d.l.j.§.vlti.ff.de no.ope.nũci.idem Bar.in.l.huiusmodi,la.j.ad fi.ff.de verbo.obliga.& in.d.l.Modestinus,col.vlti.ff.de solu.Alouisius Luscus inter con.Bald.consil. 436.quidam creditor,col.2.versic.quartò nam per actum verbi,lib.3.& ipse Bald.in.d.sua marga.in.d.verbo,cedere,col.3.versi.cedi potest.& Ang.in.d.l.quòd si in diem.§.Iulianus. ff.de petitio.hæredita.

Interdictũ retinendæ possessionis.

17 DECIMONONO interdictum retinendæ possessionis.Alberic.loquens de interdicto vti possidetis,in.l.j.colum.vlti.versi.vltimò quæro.C.vti possid.Bal.in repe.d.l.2.colum.35.ff. de iureiur.Ioan.Fab.in.§.retinendæ,Insti.de interdic.Guid.Pap.in.d.statuto,si quis per literas,in.d.glo.vel quasi,col.13.versi.sed pone fui spoliatus.& ante hos glo.quam neuter citat in.l.2.§.item Nerua,in verbo,experiaris.ff.ne quid in loco publi.quã no.& secutus est idẽ Luscus.d.consi.436.colum.3.versi.quartò præmittẽdum,lib.3.vbi ex hoc dicit,quòd facultas retinendæ & continuandæ possessionis cedi potest.& idem Bal.qui eam glo.dicit sing. in.c.licet caussam,col.8.versi.item interdicta,extra de proba.Pau.Ca.& alij recentiores in d.l.j.§.vlti.ff.de no.ope.nuncia.

Facultas retinendæ & cõtinuãdæ possessiõis.

Interdictũ recuperandæ.

18 VIGESIMO interdictum recuperandæ possessionis,puta vnde vi.d.l.quòd si in diem.§. Iulianus,& ibi glo.Bal.& Ange.ff.de peti.hære.Bal.in.l.licet,tum circa medium,tum ad fi. per illum tex.C.de exceptio.vbi dicit procedere non solùm respectu possessionis,sed etiã damnorum,& eius quod interest.& consi.186.quia allegationes,colum.3.lib.j.& consi.216. fuit quidam nobilissimus,col.2.versi.super eo passu,lib.2.& consil.309.super quo puncto,libro.3.& in repe.d.l.2.colum.35.ff.de iureiur.vbi & hoc dicit notari in.d.l.licet.C.de exceptio.Barb.consi.51.scripsit sapientiæ fons,colum.18.lib.j.vbi dicit illum tex.esse ad hoc meliorem totius iuris.Guid.Pap.in.d.statuto Delphi.vbi suprà proximè.& Fran.Ripa.in repe.c.sæpe,colum.7.versi.quartò dubitatur,extra de rest.spolia.vbi ex hoc dicit remedium c.redintegranda.3.q.j.posse cedi,vt etiam voluit Soci.in repe.l.rem quæ nobis,col.6.versi. vltimò potest dubitari.ff.de acqui.pos.Et id erit pro VIGESIMOPRIMO.

Etiã respectu damnorum & interesse.

Remedium c.redĩtegrãda.

Beneficium l.edicto

19 VIGESIMOSECVNDO beneficium.l.edicto.C.de edic.di.Adria.tol.quod etiam est remedium possessorium,cedi quoq; potest.Bal.d.consi.186.col.3.lib.j.

Omne possessorium iuris.

20 VIGESIMOTERTIO generaliter omne possessorium.Bal.in eo consi.per tex.in.d.§.Iulianus,& no.in.d.l.2.§.quòd Nerua.ff.ne quid in loco publico.Quod tamen dicit procedere in possessorio facti,non etiam iuris,cuiusmodi est bonorum possessio,quæ nec transmittitur,nec ceditur.l.3.§.acquirere.ff.de bono.possessio.Cuius rei rationem reddit Bal.vbi suprà quam videre poteris.De bonorũ autem possessione diximus suprà in glo.huius.§.numero.44.tertio bonorum possessio,vbi videre poteris.

Tenuta & missio ĩ possessionem.

21 VIGESIMOQVARTO tenuta,quam vocant,& missio in possessionem.l.vlti.§.finautẽ hi. C.de bonis autho.iudi.possi.vbi Saly.no.& dicit valde sing.& Alex.in addi.Bar.in.d.l.j.§. vlti.ff.de no.oper.nuncia.& Barb.d.consi.51.col.18.lib.j.

Ius sentẽtiæ

VIGESIMOQVINTO ius sententiæ.l.in iudicio,& ibi Odof.& Floria.ff.fami.hercis.Bal.

22 in.d.l.ex legato,in fi.C.de legatis,vbi ex eo subdit,quòd si cedens habeat ius executiõis paratæ,idem & cessionarius & legatarius habebũt.quod & dicit Flori.in.dicta.l.in iudicio. & Nicol.Mil.in suo reperto.versi.cedi potest actio iudicati.

Ius executiuum.

23 VIGESIMOSEXTO generaliter ius executiuum cedi potest,per text.no.in.l.j.C.de cõtrar. iudi.tutel.vbi etiã dicitur,quòd in dubio videtur cessum esse,cùm ceditur actio.& ad hoc illum tex.annotauit & dixit no.Fran.Are.in.l.j.col.pe.ff.si cert.peta.& Calca.qui alia iura satis aliena allegat,consi.18.pro parte hospitalis.col.6.versicu.28.Et vide quæ dixi suprà in hac eadem glossa,numero.15.& id quidem amplia.

Ius capiendi alterum ppria authoritate.

24 VIGESIMOSEPTIMO ius capiendi alterum propria authoritate,vt ius illud quod habet creditor capiendi debitorem fugientem,id enim cedi & demãdari alteri potest,ex sententia glo.in.l.j.in verbo,ab his.C.vbi quis decuri.Ang.in.l.generali.C.de decur.lib.10.Ro.in l.j.§.vlti.colum.2.versic.& per hoc.ff.de oper.no.nuncia.Franc.Are.in.l.si ita stipuler perte,in fine.ff.de verbo.obliga.Alex.consi.133.circa executionem,colum.j.lib.6.Et de hoc est optimus text.quem nullus eorum memorat,in.l.imperator,ibi,pecunia accepta manus iniectionem vendiderat.ff.qui sine manu.ad liber.per.& ibi Iaco.Are.&Bened.Plumb.eum tex.ad hoc nuncupatim no.Est enim manum inijcere,verbum antiquum iuris,cùm scili-

Manũ inijcere.

cet nulla expectata iudicis authoritate,nobis ipsis veluti ius dicentes personam quampiã, aut rem nostram,vel nobis debitam præhendimus,vel sistimus,vt & in.l.sed & si hac.§.j. ff.de in ius vocan.& in.l.Titius,in prin.ff.de seruis expor.& in.l.j.& iterum.2.C.si ser.ex- por.vene.& in.l.si quis posthac,in prin.C.de bo.damna.de quo affatim & scienter per Bu deum nostrum in annota.ff.in.l.vlti.de senato.De hoc tamen an semper id ius cedi possit vide Lucam Pen.distinguentem in.l.coloni,col.8.in.7.quæstio.C.de agri.& censi.Et quæ diximus suprà hoc eodem.§.in glo.j.numero.59.vigesimo facultas expellendi,& seq.

25 VIGESIMOOCTAVO ius legitimæ & Trebellianicæ.l.j.§.inde Neratius.ff.ad Trebel.Bal. consi.438.factum super quo consilium petitur tale est,videlicet quidam dominus,colum. 3.versi.hoc præmisso,lib.j.quod consi.repetitur consi.377.quidam Alexãder,li.3.nisi quòd priore loco factum paulò amplius proponitur.& Iason consi 43.Ioannes Laurentius,col. pe.versi.primum quòd posito,lib.3. *Ius legitimæ & Trebel.*

26 VIGESIMONONO instantia siue ius instantiæ.l.in caussæ.§.pe.& ibi glo.in verbo,trans- ferri.ff.de procura.Bar.in.l.j.in prin.ff.ad Senatuscon.Trebellianum.& in.l.si eum homi- nem,colum.vlti.ff.de fideius.Bal.in.d.l.ex legato,ad fi.C.de legatis.& in.l.per diuersas,in 14.quæstione.C.manda.Barb.d.consi.51.vbi suprà lib.j. *Instantia.*

27 TRIGESIMO ius protestationis faciendæ.l.si res,in.2.respon.ff.de euictio.Bal.in rub.ex- tra de procurato.colum.j.versicu.qui vendidit,& consi.314.vtrùm dictus contractus,in.4. dubio,lib.5.vbi eum text.ad hoc dicit no.& Fran.Are.in.l.si ita stipuler per te non fieri.ff. de verborum obligationibus. *Ius protestationis faciẽdæ.*

28 TRIGESIMOPRIMO priuilegium fisci.l.vlti.& ibi Bar.Bal.& Saly.C.de priuil.fisc.idem Bal.in.l.j.post medium,& ibi quoq; Saly.col.j.C.de priui.doti.Marti.Laud.in tracta.de fi sco,in.195.priuilegio.& Fran.Luc.in.72.priuilegio fisci.Barb.d.consi.51.lib.j.&.d.consil.6. colũ.15.versi.& ex istis apparet,lib.4.& Iason in.l.si constante,colum vl.versi.quartò facit. ff.solu.matri.Matthe.Afflic.in constitu.Siciliæ incip.beneficium,in fi. *Priuilegiũ fisci.*

29 TRIGESIMOSECVNDO quodlibet priuilegium transmissibile ad hæredes cedi potest.An ge.in.d.l.si eius,in prin.ff.ad Senatuscon.Trebel.Nam & aliàs quicquid est transmissibile idem quoq; est cessibile.Bar.in.l.si mulier.§.ex asse,ad finem.ff.de iure dot.& Pau.Ca.con. .videtur dicendum quod dictus Christophorus,colum.j.lib.j.Sed tu super hoc vide omni no quæ scripsimus suprà in.j.glos.huius.§.numero.45.sed non ediuerso.& quæ scribemus infrà titu.seq.§.j.glo.6.in verbo,ou ses hæritiers,numero.12.at is confestim,ex quibus co- gnosces,an id verum sit.Et hoc erit pro TRIGESIMOTERTIO. *Quodlibet priuilegiũ transmissibile.*

30 TRIGESIMOQVARTO ius quod habet cõductor vel colonus,siue sit partiarius,siue is nũ- mis colat.l.solutum.§.vnde si domum.ff.de pigno.act.Bald.in.c.contingit,colum.antepe. versi.quæro simplex colonus,extrà de dolo & contuma.vbi & ad id allegat.l.viam.C.de locat.vbi id ius transit ad hæredes.Ex hocq; dicit idem Bald.quòd creditor potest mitti in posses.colonariæ facultatis. *Ius colonarium.*

31 TRIGESIMOQVINTO ciuilis possessio,quam quis habet ex clausula cõstituti siue ex sta tuto continuante possessionem defuncti in hæredem,etiam in alium transferri potest,vt respondit ex facto,Alouisius Luscus inter con.Bal.consi.436.quidam creditor,col.j.ver- sicu.& sic cùm creditor,& col.2.versi.sed nunc est videndum,lib.3.vbi plus dicit,quòd po test transferri ab hærede, in quem vi statuti ea possessio, quæ erat apud defunctum,ipso iure translata fuit in eum,de quo & nos dicemus in nostro tractatu ciuilissimæ possessio- nis,le mort saisist le vif. *Ciuilis possessio ex cõstituto.*

32 TRIGESIMOSEXTO nomen debitoris cedi potest.l.j.ibi,nominis venditio,&.l.3.C.de no uat.&.l.2.C.de dona.&.l.nomina.ff.de hære.ven.&.l.nominis.C.eo.titu.Ideoq; & pigno- rari potest.l.nomen.C.quæ res pigno.obli.poss.& in caussam iudicati accipi.l.à diuo Pio. §.in venditione.ff.de re iudica. *Nomen creditoris.*

33 TRIGESIMOSEPTIMO ius eligendi,quod competit ex contractu.l.si sic.§.vltimo,& ibi Iaco.Are.Bar.Bal.& alij.ff.de lega.j.&.l.si stipulatus fuerim,&.l.vl.§.j.ff.de verborum obli gationibus.Bal.consi.93.in quodam contractu,in.j.dubio,lib.j.vbi etiam post ipsum Iaco. dicit ius arbitrij,videlicet si quis aliquid mihi promisit facere arbitrio meo,& ius denũciã di aliquod impedimentum,posse item cedi ,imò & in singularem successorem simpliciter transire.Et hæc erunt pro TRIGESIMOOCTAVO,& TRIGESIMONONO.Sed tamen super il- lo iure eligendi vide quæ diximus suprà in glo.j.huius.§.num.73.vigesimoquartò facultas. *Ius eligendi ex cõtractu. Ius arbitrũ. Ius denunciãdi impedimentum.*

34 QVADRAGESIMO ius quæsitum alicui ad certam rem contẽplatione alicuius artis,verbi

Ius ob artẽ quæsitum. gratia, ius quod intraturæ vulgo Itali appellant, in aliquam apothecam, poteſt cedi alteri eiuſdem artis, vt pulchrè reſpondit Pau.Ca.con.243.ſuper primo dubio, lib.j.argu.l.nemo eſt qui neſciat, & ibi no.ff.de duob.reis.

35 QVADRAGESIMOPRIMO ius retinendi rem pro expenſis cedi etiam poteſt, & in ſingularem ſucceſſorem tranſit. Bar.in.l.in fundo, per illum tex.ff.de rei vendica.& Franc.Are.in d.l.vlti.in princip.col.vlti, ad fi.ff.de verbo.obliga. *Ius retinendi pro expenſis.*

36 QVADRAGESIMOSECVNDO operæ famuli eo inuito alteri cedi poſſunt, vt voluit Bar.in l.ſi non ſortem.§.libertus, & ibi Angel.Rapha.Fulgo.Pau.Caſt.& Alex.colum.3.ff.de condi.indebi.Bal.in.l.liberti, colum.vlti.C.de ope.liberto.Pau.Caſt.in.l.2.in prin.ff.ſolu.matri.& ſatis probat text.in.l.operæ in rerum, in fi.ff.de ope.libert.Sed ſuper hoc vide omnino Alexã.in.d.§.libertus.& quod diximus ſuprà in glo.j.huius.§.numero.48.ſeptimò, vbi de operis officialibus locuti ſumus. *Operæ famuli.*

37 QVADRAGESIMOTERTIO ius pignoris, quod quis habet in libero homine, vt in caſu.l.nam & Seruius.ff.de nego.geſtis, & no.doct.ibi, & in caſu.l.2.C.de capti.cum ſi.etiam cedi alteri poteſt.Ita expreſſim voluit Fran.Ripa.in.l.obligatione, colũ.6.numero.18.præmiſſa faciunt.ff.de pigno.dummodo (inquit) id fiat ſine detrimento obligati, per.l.generaliter.§.vltimo.ff.de ſtatulibe. *Ius pignoris in libero homine.*

38 QVADRAGESIMOQVARTO ciuiles actiones, quæ etiam tendunt ad vindictam, cedi poſſunt, vt tradit Bal.in.l.per diuerſas, colum.vlti.verſi.16.quæro.C.mandati.quia (inquit) ſaltem poſt litem conteſtatam, transmiſſionem recipiunt, vt no.in.l.j.C.de hære.& act.vend. Quæ autem tranſmiſſibilia ſunt, eadem ſunt ceſſibilia.l.ex pluribus.ff.de admini.tuto.De qua ratione diximus ſuprà in glo.j.huius.§.numero.44.tertiò bonorum, & ſeq. *ciuiles actiones ad uindictã tẽdentes.*

39 QVADRAGESIMOQVINTO actiones quoq; criminales, per.l.quòd ſi in diem.§.Iulianus, & ibi glo.in verbo, victus.ff.de peti.hæred.&.l.eũ qui, in.2.reſpon.ff.de furtis, quod intelligit Alberi.poſt Vbert.Bobi.in.l.vlti.colum.2.verſic.quid de actione criminali.C.de hære. vel act.vendi.dummodò huiuſmodi actiones tales ſint, quæ imponant pœnam relegatiõe maiorem.tunc enim non ſunt in bonis noſtris, nec poſſunt per aliũ exerceri.l.pe.§.ad crimen.ff.de publ.iudi.& no.in.l.ſeruum quoq;.§.2.ff.de procur.Si verò minorẽ, & cedi poſſunt, & per aliũ exerceri.l.abſentẽ.ff.de pœnis.&.l.vlti.C.an per aliũ cau.appel.agi poſ. *Actiones criminales.*

40 QVADRAGESIMOSEXTO ius quod quis habet potentia, licèt non actu, cedi poteſt, licèt ſecus ſit ſi non habet nec potentia, nec actu, vt pulchrè no.& declarat Panor.in.c.cura paſtoralis, in fi.extrà de iure patro.Nam electores (inquit) non habent dignitatem epiſcopalem, tamen eam transferunt in electum. *Ius potẽtia competens licet nõ actu.*

41 QVADRAGESIMOSEPTIMO ſeruitium ſerui alteri cedi poteſt, vt eſt text.expreſſus in.l. vxori.§.ſcropium, qui eſt vlti.ff.de vſu & vſufruc.leg.dum interpretatur ea verba cuiuſpiã teſtatoris, Seruum meum Semproniæ ſeruire volo. *Seruitium.*

42 SED HIS MATVRE RELICTIS, redeundo ad caſum noſtræ cõſuetudinis, quæ dicit retractum conuentionalem cedi poſſe.Illud in dubium vocatur.Si emptor dat huiuſmodi facultatem retrahendi venditori, ob id, vt in inſtrumento aſſeritur, quòd conuenientius eſt, vt ipſe & filij ipſius recuperent rem venditam, quàm alij, cùm ea ipſius ab antiquo fuerit, vtrùm in eo caſu poterit venditor vendere hanc facultatem alteri.Dubium facit, quòd id pactum factum eſt cõtemplatione ipſius venditoris, & filiorum ipſius tantùm. Ideo ad extraneos tranſire non debet, arg.l.pater.ff.de ſeruit.lega.&.l.iuriſgentium.§.pactorum.ff.de pactis.&.l.tale pactum.ff.ſolu.matri.Tamen contrariũ, cùm id ex facto incidiſſet, reſpondit Pau.Caſt.conſi.j.videtur dicẽdum quòd dictus Chriſtophorus, lib.2.per multa quæ ibi allegat, quæ ſunt omnibus obuia, ne hîc repetam. *An retractus cõuentionalis in hoc caſu cedi poßit.*

43 QVID AVTEM ſi expreſſum ſit in pacto reuenditionis, vt venditor poſſit per ſe redimere, & non alij id ius cedere.Dic id pactum eſſe ſeruandum, nec ceſſioni locum fore.nã contractus ex conuentione legem accipiunt.l.j.§.ſi conueniatur.ff.depoſi.cum ſi.Et cùm liberum fuerit emptori eam facultatem redimendi non concedere omnino, potuit eandẽ concedendo limitare.l.videamus.§.iurare, &.l.in actionibus.§.1.ff.de in litem iuran.Et ita nũcupatim voluit Hiero.Cagno.in repe.l.2.col.8.verſi.limita niſi pactum.C.de pactis inter empto.& vendito.Cui adde quod voluit Guid.Pap.conſil.181.ex facti narratione, in.j.dubio, quòd ſi in venditione dictum ſit, ne venditor poſſit id ius redimendi ei conceſſum, alteri vendere, quin ipſe emptor alteri præferatur.valet huiuſmodi pactum, ex eoq; aſtringitur vẽditor præferre emptorem alteri:& ſi aliter fiat, impeditur alienatio, & ita dicit fuiſ- *An ualeat pactũ ne liceat uẽditori ius retrahẽdi alteri cedere* *An & ualeat nec liceat id ius*

se iudicatum in curia parlamenti Delphi. Tu autem illum vide deci. Delphi. 569. pactum. Illud autem interest inter hunc casum Guid. & illum Cagno. quòd in hoc tenetur emptor tantum precium dare, quantum venditor ab alio reperit de huiusmodi facultate, secundũ ea quæ diximus suprà eo. titu. §. j. glo. 18. in verbo, le prix que la chose aura couste, numero j. & multis seq. In priore autem nihil debet dare emptor, sed tantùm tenetur reuẽdere venditori aut eius hæredibus, nõ etiam alijs, quibus id ius cessum est. Quid autem si dictum sit vt venditor solus vel tãtùm possit redimere, an tunc poterit id ius alteri cedere, videbis infrà tit. seq. §. j. glo. 6. in verbo, ou ses hæritiers, numero. 11. quòd si quis dicat, & seq.

cedere qn ẽptor p: ęferatur.
An tũc impediatur alienatio.
An tũc emptor teneatur restituere preciũ.

44 ILLVD DENIQVE monitum velim cessionarium, vt cùm emptorem conueniet, huius oblationis conuentionalis faciendæ caussa, ei ostendat instrumentum cessionis: neq; enim aliter tenetur emptor eum admittere: nec sufficeret oblatio & interpellatio siue requisitio facta, vt in simili dicit Bar. in. l. j. in princi. in. 11. quæstio. & iterum in. l. non solùm. §. morte, colum. 7. in materia protestationis prohibitoriæ. ff. de ope. no. nuncia. & in. l. grege. §. j. colum. 2. versi. aduerte quòd si denunciatio. ff. de pigno. & Soci. aut quisquis est alius in tract. fal. regula. 79. in. j. fal. cum alijs concord. à me adductis suprà. §. j. in verbo, dedans lan, quæ est glo. 10. in. 18. quæstio. vbi etiam videbis, an id legere vel legendũ præbere debeat, & eius exemplum relinquere, vel offerre. Et hæc omnia notabis. quia si interim tempus laberetur his nõ obseruatis, quæ obseruari debent, hic cessionarius perpetuò excluderetur.

An cessionarius teneatur oñdere instrumentũ cessiõis.

45 NEC TAMEN INTERIM illud omiserim. Hîc dicitur, quòd hæc facultas redimendi ex pacto cõpetens, alteri cedi potest. At infrà titu. seq. §. j. cauetur venditorem qui sibi in contractu huiusmodi facultatem retinuit, præferri consanguineis. Quid igitur si hic vẽditor eam facultatem alteri extraneo donauit. An hic donatarius etiam consanguineis præferetur. Quod videtur, cùm is sit loco vẽditoris, qui donauit, eodemq; iure vti possit, ac ipse donans. l. inuitus. §. plerunq;. ff. de reg. iuris, cum alijs multis si. à me adductis suprà eo. titu. §. j. in glo. 9. in verbo, ou lignagier, numero. 128. his tamen. Verùm audio contrarium à sanctissimo nostro Senatu Parisiensi fuisse iudicatum. Et id quidem sanctissimè & optimo iure. quia si aliter diceremus, esset semper in facultate contrahentium fraudare consanguineos iure retractus, id scilicet pactum retrahendi apponendo in contractu, & posteà alteri amico emptoris id ius donando. Ideoq; & facillimè nostra consuetudo retractus illudi posset, contra. l. vlti. §. vbi autem. C. de bonis quæ liber. & c. commissa, de elect. li. 6. cum si. Nec verisimile est statuentes id intellexisse. Immò verò si interrogati fuissent, id quod diximus statuisse, ideo & pro statuto habendum esse, ex sententia glo. in. l. tale pactum. §. vlti. ff. de pactis, cum concord. à me omnium latissimè congestis, in repe. l. si vnquam, in princ. numero. 55. inter tam multa. C. de reuocan. dona.

An is cui uẽditor donauit facultatem retrahendi, præferatur cõsanguineis.
Arestum.

46 ¶ Quòd si venditor eam facultatẽ, non donet alteri, sed vendat. Tunc consanguineus tenetur aut rem venditam restituto sibi precio ab hoc tertio cessionario eidem reuendere, aut precium illius facultatis ei restituere, vt pote quod sit pars precij principalis venditionis, vti erat eadem facultas, ob quam res ipsa minoris & æstimata est, & vendita, vt latè dicemus infrà tit. seq. in rub. numero. 18. quartum, & multis seq. Et apud Niuernienses hoc ti. §. 12. statuitur. emptionem huiusmodi facultatis factam sine fraude ante citationem retractus, computari in precio. Et hæc omnino procedere censeo, cùm ea facultas nocet consanguineis, vt nostris moribus nocet, si data fuerit die venditiõis aut sequẽti, quo casu vẽditor præfertur consanguineo, vt scribitur infrà tit. seq. §. j. & consequenter etiam cessionarius, nisi ei restituatur precium eiusdem facultatis. Quòd si ex longo alio interuallo fuerit data facultas, ita vt non obsit consanguineo, quin præferatur, vt latè dicemus eodem tit. seq. §. j. in glo. 7. in verbo, seront preferez, numero. 18. ex hac autem, & multis seq. nihil video, cur teneatur cõsanguineus id precium restituere. Porrò illud planum est, fraudem facilius presumi ex contractu gratuito siue lucratiuo, quàm oneroso, vt videre licèt ex toto tit. ff. quæ in fraud. credi. & tit. si quid in fraudem patro.

Quid si uẽditor eã facultatẽ uendidit.
Consuetud.

§. 27.

SI LACHAPTEVR dedans lan de lachapt vend ou eschange ou par aultre contraict transporte ladicte chose quil a eu par contract de vente ou qui le sonne. Ce non obstant le lignagier du vendeur peult venir au retraict dedans ledict an & iour de la premiere vente. Et peult offrir ledict retraict a celuyqui tiēt la chose sil scait quil est. Et si non, il peult offrir au premier achapteur dedans lan & iour. Lequel achapteur est tenu declairer audict retrayāt, a qui ledict achapteur a trāsporte ladicte chose cōme dessus est dict. Et lors ledict retrayāt doibt dabundant aller prestemēt deuers celluy que ledict achapteur aura nomme, & luy offrir ledict retraict.

§. 28.

ET SI CESTOIT si pres de la fin de lan & iour que bonnemēt il ne le peult faire dedans ledict an & iour, soit en retraict cōuentionel, ou par proximite de lignage, partant ne doibt laisser a luy offrir ledict retraict prestement & le plustost quil pourra, mesmement quant il a offert au premier achapteur dedans ledict an & iour. Car attendu quil ignoroit que laultre neust la chose, & quil a faict ses diligences au premier achapteur, du quel estoit presumption quil la tint, ledict temps du retraict ne doibt courir contre luy.

SVPER HIS DVOBVS. §§. vide omnino quæ scripsimus suprà. §. 12. qui his est affinis, estq; eadem vtrorumq; materia. Quantùm autem ad id quod dicitur nō currere tempus venditori ignoranti rem alteram fuisse venditam à primo emptore, vide etiam quæ dicam infrà eodem titu. §. 35. super verbo, ignorans.

§. 29.

LE LIGNAGIER qui est receu a retraict doibt payer le sort ou prix que la chose a couste, & en oultre les ventes & honneurs, & les finances & admortissemens, si lachapteur les auoit payees, & les coustz des letres, facon dhomage, le debuoir dudict homage, les coustz de fief baille par escript, & aultres semblables dependens dudict contraict de vendition. Et lachapteur luy doibt accorder & passer letre de la reception. Et luy doibt faire les cessions & transpors du droit quil y auoit.

LES VENTES ET HONNEVRS. GLO. I.

1 *Vtrū laudimia debeātur ex uenditione retracta à cōsanguineo.*

POTVISSET TAMEN VIDERI, cùm venditio à consanguineo retrahitur, laudimia domino non deberi ex ea venditione retracta, per not. in. l. vlti. §. sed quia nostra. C. com. de lega. Verùm Bal. ibi, col. j. ver. quærit hîc, tradit quòd si contractus rescinditur tanquam inualidus, ex eo non debentur laudimia, aut alia gabella: quia potestas euictionis tollit intellectum acquisitiōis. l. postulante. ff. ad Trebel. Sed si fit quædam translatio, vt in. c. constitutus, extrà de in inte. rest.

quod quidem loquitur de nostro retractu,tunc debent solui,per no.à Guil.Cu.in.l.ab emptione.ff.de pactis.Et ita illum sequitur Barb.in.l.si id quod aurum,columna penult.ff.de verbo.obliga.Quanquam contrarium ex facto consuluit Steph.Bertran.cons.211.punctus quæstionis,colum.2.versi.præterea pro dicto,lib.4.

2 ¶Sed priorem Bal.opinio.confirmat,quòd non obscurè voluit Bar.in.d.l.vlt.§.finautem, quòd cum res subiectæ restitutioni sub conditione,possint interim ante conditionem alienari,secundum Dy.Pet.Cy.& omnes ibi.& glo.in.l.cùm pater.§.libertis.ff.de legat.2.& in §.quamobrem,in authenti.de restitu.fideicom.cum alijs concordan.traditis à Corn.consi.234.videtur in præsenti,ad fin.lib.3.& iterum consil.294.videtur prima facie,colum.4.versi.nam videmus,eodem lib.4.Certè si alienetur,quamuis posteà adueniente conditione reuocetur alienatio,tamen debetur gabella,quæ à statuto solui iubetur ex alienatiõe,& illum sequitur Pau.Cast.ibi,& etiam Iason qui id optimè declarat in ea ipsa.l.§.sed quia nostra,colum.vlti.& Corne.d.consil.294.vbi suprà lib.3.Sed & tu de hoc nostro casu expressim vide Alberic.distinguentem,sed admodum obscurè,in eo ipso.§.sed quia nostra, & in.j.parte statutorum,quæsti.95.quid si statuto cauetur.& quæ latè dicemus infrà ti.pro cedente,qui est de retraict conuentionnel.§.6.in verbo,les loyaulx coustemens,numero.3. sed quid de laudimijs,& multis seq.Et quod super hac re disponit consuetudo Melodunẽsis.c.38.& duobus seq.& iterum.c.48.& quæ etiam dicemus in sequenti versicu.& in glos. seq.numero.1.&.2. *De eadẽ re* *Cõsuetudo.*

3 ET HAEC QVIDEM QVANTVM ad laudimia prioris venditionis,quæ retracta est à consanguineo.Sed quid de ipso retractu siue redemptione.An ex ea debeat cõsanguineus laudimia.Et consuetudo quidem Melodunensis.d.c.48.statuit deberi in his rebus quę sunt in censu,non in his quę sunt in feudo.Consuetudo autem Meldensis.c.87.statuit nullo modo deberi ex retractu.Similiterq; Caluimontensis in Bassigniaco.c.35.Victriacẽsis.c.50.Ambianensis.c.96.Carnutensis.c.17.& iterum.79.Aurelianensis.c.282.vbi commẽtarij nihil dicunt.Borboniensis.c.445.Blesensis.c.117.& Dunensis.c.83.Niuernensis hoc titu.de retraict.c.26.Montargienses & cæteri Lorrienses hoc titu.§.7.Valesienses hoc quoq; titu.§. vlti.qui est omnium.91.Et ego quoq; id procedere censeo de iure cõmuni,per id quod voluit Bald.in.l.cùm dotem,versicu.modò extrà quæro.C.de iure doti.quòd ex vno contractu in aliũ transfuso non debetur nisi vna gabella,ex statuto disponente,quòd ex quolibet cõtractu debeatur gabella,per multa illic allegata.& sequitur Firmi.in tracta.gabel.in.5. parte princi.quæstio.5.versi.de contractu verò.Nam valet argumentum de re ad personã & è contrario.l.qui furere,& ibi Bald.& Alberi.ff.de statu homi.&.l.si quis inquilinos.§. si ita legatum.ff.de lega.j.&.l.si quis filio exhæredato,ante finem,versicu.ergo.ff.de iniusto testa.& glo.& doct.in.l.cùm quid.ff.si cert.peta.cum simi. *An aũt debeantur ex ipso retractu.* *consuetudines.* *Arg.de re ad personã & è cõtrario.*

4 ¶Et quia etiam hic retractus fit ex necessitate primi contractus,& inuito emptore:ideo ex eo non debentur laudimia,Guil.Cu.Bar.Bald.Fulgo.& Pau.Cast.in.l.& ideo.ff.de condict.furt.idem Guil.& Alberic.in.l.ex hoc.§.j.ff.de ali.iudi.mut.cau.fac.Masue.in titu.de emptio.& venditio.versicu.item in casu.& Iaso.in.l.vlti.colum.12.in.7.&.9.quæstio.C.de iure emphy.Corse.& Aufre.in additio.ipsius deci.Tholo.75.item fuit quæsitum.si ex diuisione.& Alberic.Bru.consilio.44.in casu isto,colum.vlti.versicu.secundo quia.Et id nuncupatim in nostro casu voluit Ar. Ferro.in cõsue. Burdig.hoc tit.de retraict.§.2.Et faciũt quæ diximus suprà.§.primo,in verbo,ou equipollent a vente,quæ est glos.14.numero.8.secundò intellige,& tribus sequen.Quanquam scio Boher.fuisse in contraria sententia,vt scilicet debeãtur laudimia ex retractu consanguineorũ,in consuet.Bituri.hoc eo.ti.de retraictz.§.5.col.j.vbi in id allegat Alber.in.j.parte statutorum.d.q.95.Sed is admodũ fallitur,quãdoquidem ipse Alber.loquitur de priori venditiõe,vt diximus in præcedẽti versi. *Ex alienatione necessaria nõ debentur laudimia.*

5 SED QVAESTIONIS EST.Si cùm consanguineus esset intra tempus retractus,proindeq; posset rem iure proximitatis retrahere,tamen is emptorq; ita contractum inierunt,vt nõ tanquã consanguineo,sed veluti extraneo emptor rem vendiderit:vtrùm ex hac venditione debeantur laudimia.Et an consanguinei ipsius emptoris poterunt venire ad retractum huius venditionis.Certum est autẽ quòd si post tempus retractus huiusmodi venditio facta fuisset consanguineo etiam tanquam consanguineo,& iure proximitatis:tamen consanguinei ipsius emptoris qui reuendiderunt huic consanguineo,admitterentur ad retractum,vt diximus suprà eo.tit.§.j.in glo.10.in verbo,dedans lan,nũero.30.ex quibus potes. *Quid si emptor uendit consanguineo ut extraneo,& nõ iure proximitatis.*

6 ¶Hic autem quærimus è diuerso,cùm venditio fit consanguineo,non tamen tanquã con *De eadẽ re*

ſanguineo,ſed vt cuilibet alteri.Et ſanè ſi hæc venditio facta fuerit diuerſo precio,aut maiore aut minore,aut alijs conditionibus,pactis,& conuentionibus,nihil eſt quod dubitandum ſit hanc nouam eſſe omnino venditionem,per id quod in ſimili voluit glo.not.in.c. hi qui,in fine,& ibi Domi.colum.vlti.verſicu.not.iſtam gloſ.de præbend.lib.6.Bald.in.l. Ticius,quæ eſt pe.per eum textum.ff.de excuſa.tuto.& in.l.ſi qui ex conſenſu,colum.3.verſicu.ſecunda ſpecies.C.de epiſco.audien.vbi eam glo.dicit ſing.& in repe.l.Aemilius,tum colum.5.verſicu.quid de ſindicatu,tum colum.vlti.in fi.2.concluſionis.ff.de minorib.& in l.teſtamenta,colum.j.verſicu.& adde.C.de teſtamen.& in.l.non dubium,colum.4.verſic. intellige quando.C.de legi.vbi eam gloſ.dicit elegantem,& in.l.ſi à te,poſt princ.C.de pactis inter emptorē & venditorem,& in.l.ſi cōſtante,circa medium.C.de donatio.ante nuptias,& in.c.j.§.inſuper,in fine,titu.de prohibita feud. alie.per Federi.& conſi.436.quæritur ſi factum ſit,colum.2.verſicu præterea hoc cōfirmatur,li.j.vbi eam gl.dicit elegantem. Panor.in.c.p.& g.colum.5.verſicu ſed aduerte,extrà de officio.delegati,vbi eam gloſ.dicit no.Corne.conſi.92.placet mihi,colum.2.verſicu.ex quo itaq;,lib.2.vbi illam gloſ.dicit ſingu.& conſi.235.de pluribus quæritur,colum.3.verſicu.vltimò quando de aliqua,eo.lib.2.Fely.in.c.de cauſſis,colum.2.verſicu.ſecundò limita,& ibi Philip.Deci.colum.4.verſicu.ſecundò prædicta concluſio,extrà de offic.delega.Iaſon,qui & illam dicit ſing.in.l.lecta,col. 5.verſicu.circa iſtud moneo,& ibi quoq; Philip.Deci.colum.3.verſicu.ſextò no.ff.ſi cer.peta.Nam & aliàs quando aliquid additur vel detrahitur,cenſetur eſſe nouus actus.l.ius ciuile,& ibi Guil.Cu.& Bart.ff.de iuſtitia & iure,cum multis concordan.à me adductis ſuprà.§.j.huius titu.glo.18.in verbo,le prix que la choſe aura couſte,numero.54.contrà quoq; videtur,& ſeq.Et in ſpecie huius noſtræ quæſtio.Carol.Molend.in conſuetud.Pariſien. titu.j.§.23.in.12.quæſtione,dicit hoc caſu locum eſſe laudimijs & retractui.

7 ¶ Quod ſi hæc ſecūda venditio ſit facta eodem precio,iiſdemq; pactionibus & conditionibus.Tunc poſſet videri hanc non nouam eſſe & ſpontaneam vēditionem,ſed potius veram retractus agnitionem:quia cùm neceſſe eſſet emptori dimittere conſanguineo venditoris,non cenſetur liberaliter vendidiſſe.l.rem legatam.ff.de adi.lega.ſed potius ex neceſſitate retractus,ſiue metu ne aliter compelleretur,ſciens ſe poſſe compelli.l.nouiſſimè.ff. quod falſ.tuto.auto.cum alijs multis ſimi.& concord.à me collectis ſuprà.§.j.glo.18.in verbo,le prix que la choſe aura couſte,numero.62.idemq; ſi in ius.Contrarium tamen decidit Molend.vbi ſuprà quantùm ad laudimia,vt ſcilicet ea debeàtur.Non tamen dominus poſſit rem iure & retractu feudali ab ipſo conſanguineo redimere,per quædam ibi ab eo allegata.Sed quantùm ad retractum proximitatis,de quo hîc quærimus nihil aliud dicit, tamen ex illic ſcriptis poteris intelligere,quid & hîc dicendum ſit.

De eadē re

SI LACHAPTEVR LES AVOYT PAYEES.
GLOSSA. 2.

1 QVID IGITVR SI NONDVM ſoluit.An poterit illum dominus cogere,vt ſoluat poſt ceſſionem factam cōſanguineo.An verò dominus ipſe debet ipſum conſanguineum in ius vocare.Et ſanè Petr.Cy.& Alberi.in.l.vlti.§.ſed quia noſtra.C.commu.deleg.& idem Alberic.in.j.parte ſtatutorum,quæſtio.95. quid ſi ſtatuto caueatur quòd alienans,dubitant an ex contractu venditionis alicuius fundi,qui vi huius conſuetudinis à propinquo redimitur,debeantur iura,quæ ex ſtatuto debent ſolui dominis ob venditionem.Et poſt aliqua in vtrāq; partem allegata ita hoc definiunt,intereſſe an dicat conſuetudo,quòd ſi res cenſualis vendatur,tale quid ſoluatur domino:tunc enim etiam ſi res à cōſanguineo retrahatur,domino id debet ſolui,quod ſtatutum præcipit:cùm ſufficiat conditionem,id eſt venditionem ſemel extitiſſe.l.ſi quis. C.de inſti.& ſubſti.An verò dicat,quòd tenens dominium rei alienatæ,id domino ſoluat: tunc enim quia fingitur retro non fuiſſe primi emptoris,is non tenetur.per.d.§.ſed quia noſtra,& arg.l.in diem.§.vlti.ff.de aqua plu.arcen.&.l.lex vectigali.ff.de pigno.

An dñs poſſit cogere emptorem poſt ceſſionem factā conſanguineo,ut ſoluat laudimia.

¶ Ego verò cenſeo ſemper laudimia deberi ex venditione,licèt conſanguineus retrahat, vt diximus in glo.præcedenti numero.j.&.2.ſed emptorem qui ex neceſſitate huius cōſuetudinis ceſſit conſanguineo,non cogendum ea ſoluere,ſed tantùm conſanguineum fundi dominum & poſſeſſorem cogendum fore:nec enim emptor ipſe debet pati dānum ex iſta venditiōe neceſſaria,quāq; inuitus facit cogente conſuetudine.l.j.C.de inſti.& ſubſti.&.l.

De eadē re

cùm à matribus.C.qui petant tuto.&.l.si dictum.§.si compromisero,in ratione sui.ff.de euictio.&.l.qui autem.§.apud Labeonem.ff.quæ in fraudem credito.&.c.vlti.& ibi glo.in verbo,inuita.5.distin.& quod scribit Bart.in sua disputatio.inci.Pisanæ ciuitatis,colum.j.versicu.tertiò hoc probat,vbi & alia iura allegat,Sed illi manifestum atq; euidens præiudicium pararetur,si cogeretur fundo carere,dum statuto paret,& nihilominus ipsius laudimia soluere.sicuti iu simili dicitur in.l.j.in prin.ff.ad Senatuscon.Trebelli.æquissimum esse in fideicómissarijs hæreditatibus,si qua de his bonis iudicia penderent,ex his eos subire,in quos ius fructusq; transferretur,potiusquam cuiquam periculosam esse fidem suam. Ideoq; ibi statuitur omnes actiones,quę in hæredes cõpetebant,in fideicommissarios,quibus hæreditas restituta est,transferri.Et aliàs cùm fit cuiuspiam rei translatio de vna persona ad aliam,id fit cum omnibus eiusdem oneribus.l.legatum sub conditione,in princi. ff.de adi.lega.&.l.legatum.ff.de condi.& demonstra.&.l.Caio,in princip.ff.de ali.& ciba. lega.& ibi concord.in glo.

3 ¶ Nec satisfacit si quis dicat,quòd eadem laudimia poterit emptor à cõsanguineo,qui retraxit,repetere:quia satius est multò non soluere,quàm solutum ab alio repetere.l.si cùm legetur.§.si Ticio,& ibi Fran.Are.in.3 no.ff.de legatis.j.&.l.si debitor,in fine.ff.de libe.lega.&.l.si stipulatus esses.ff.de fideiuss.vbi ita scribitur.interest eius pecuniam retinere,potius quàm solutam repetere.&.l.postulante,in princip.ff.ad Senatuscon.Trebellia.ibi,pecuniã retinere maluit,quàm petere.Et est apertissima ratio,quia fortè consanguineus non erit soluendò,aut etiam erit litigiosus,& à quo vix & non nisi cum maximo certamine & detrimento ius suum emptor obtinebit,aut aliàs erit conuentu difficilis,de quo in.l.2.ff. qui satisda.cogun.Hincq; dici solet,minus esse habere actionem,quàm rem.l.minus est.ff. de regu.iur.Ex quibus,vt dicit Are.vbi suprà,oritur æquitas eius,quod no.in.l.si pro ea,cũ sua materia.C.manda.& in.l.Lucius.ff.eodem titu.quibus fideiussor qui diu stetit in obligatione,potest petere,vt liberetur:ne scilicet cogatur soluere,quod à reo principali posteà repeteret. De eadẽ re

4 ¶ Prætereà ex natura prioris contractus,& conditione in illo tacitè intellecta à consuetudine,ius retractus ad consanguineum pertinet.Et ideo si is retrahat,cẽsetur ille primus cõtractus ipso iure resolutus,quantùm ad ipsum priorem emptorem spectat.queadmodum cùm contractus resoluitur ex lege in ipso contractu apposita,secundùm no.à glos.& doct. in.l.ab emptione.ff.de pactis.& dicemus titu.seq.§.primo,in glo.7.quę est in verbo,seront preferez,numero.4.quod ita tamen demum,& seq.Et ita quidem,vt hoc casu resolutionis ita factæ nulla debeantur laudimia etiam ex priori contractu,si credimus Alberic.& Paulo Cast.in dicta.l.ab emptione.de cuius tamen veritate dicemus infrà.d.tit.sequen.§.6.in verbo,les loyaulx coustemens,numero.3.sed quid de laudimijs,& multis seq. De eadẽ re

5 ¶ Sed multò magis in isto casu non debentur laudimia ab ipso primo emptore,quantùm ad ipsum pertinet:præsertim cùm ob retractum fingitur ipse retro non acquisiuisse,vt volunt Alberi.in.d.quæstio.95.primæ partis statutorum,arg.d.l.in diem.§.vlt.ff.de aqua plu. arcen.&.d.l.lex vectigali.ff.de pigno.Debet igitur ea dominus petere à consanguineo,in quem contractus transfusus est,ac trãslatus,vt loquitur Bal.in hoc eodem casu,in dicta.l. vlt.§.sed quia nostra,colum.j.C.commu.de lega.quiq; fundum habet huic rei obnoxium. Et facit quod in simili tradit Pau.Cast.consi.74.in caussa mota per dominam Dorotheã, colum.3.versicu.concluditur ergo,lib.2.Et nonnihil quoq; facit text.in.l.etiam,versicu.& benignum.ff.de ædil.edic. De eadẽ re

6 ILLVD TAMEN verum est,quod si prior emptor non declarauit suum contractum,nec exhibuit instrumentum eiusdem intra tempora in hæc præstituta à nostra cõsuetudine suprà titu.2.qui est,de ventes & honneurs.§.3.qui est omnium huius vol.consuetudinum.16. & seq.quæ quidem tẽpora transacta sunt ante cessionem consanguineo factam.Certè ipse emptor tenebitur domino ad emendas,quas vocamus,id est multas in id á consuetudine eo in loco statutas:neq; enim ab illis liberatur emptor propter cessionem posteà factam: nec equum est,vt propinquus,qui nihil in hoc peccauit,eas pendat:sed ibi pœnam esse,vbi & noxia est.l.sancimus.C.de pœnis,cum simi. *Sed an saltẽ teneatur ob id quod dño nõ declarauit:nec exhibuit cõtractum.*

7 SED ET ILLVD QVOQVE verum est,quòd si emptor sponte alteri vendiderit,hauddubiè tamen à domino cogi potest,vt soluat laudimia suę emptionis:vt qui sit obligatus pro eo contractu à se facto atque inito:nec per alienationem hanc spontaneam à se posteà factam potuit se hac obligatione eximere & liberare inuito domino cui quæsita est *Quid autẽ si sponte uẽdiderit.*

Tributis ue ctigalibus, decimis pre teritis nõ liberatur, q rem uendit.

ex eo contractu, vt de tributis & vectigalibus tradit Pau.Ca.in.l.imperatores.ff.de publi. & vectiga.vbi id dicit ita colligi ex eo textu, atq; etiam ex textu in authentica, sed periculum.C.sine censi.vel reliq.Et de decimis etiam voluerunt Ioan.Andre.& Panor.in.c.cùm homines, extrà de decimis,& Panormita.in.c.pastoralis,columna.2.versicu.sed quæro, eo titu.& Feder.Senen.ipsius Ioannis Andre.discipulus consilio.81.laicus de prædio.Et generaliter id no.in.l.2.C.de pactis,& ibi prçsertim Salycetus,in prima oppositione, versicu. primo casu.

8 ¶Nec quod plus est, videtur posse dominus laudimia petere à secundo emptore ex superioribus venditionibus, sed ex ea tantùm vẽditione, quæ ei facta est. Nam actio quæ competit domino feudali aut emphyteutico ad laudimia personalis est, nec sequitur fundum, aut tertium ipsius possessorem, vt constanter tenuit Petr.Iacob.in titu.de actio.in rem pro re emphyteutica, columna.5.versicu.sed contra alium,& iterum columna.19.versicu.item fructus, quem refert & sequitur Guid.Pap.consilio.46.in facto præsupponitur, columna vltima, versicu.& videtur quòd nullo, atq; iterum consilio.126.de anno domini, in.3.dubio & consilio.147.consilium, columna.6.versicu.idem etiam videmus. Quanquam scio hîc aliter in hoc vltimo obseruari. Sed quantùm ad illud primum, nihil est quod dubitandum sit.

An si dominus emit aut retraxit ab alio emptore, consanguineus ab eo retrahẽs teneatur soluere laudimia.

9 QVID AVTEM si dominus feudi emit, aut iure feudi ab alio emptore retraxit. An cõsanguineus ab eo retrahens (quod vtiq; potest vt scribitur suprà.§.21.) teneatur ei soluere laudimia. Quod non videtur, cùm sibi ipse non deberet laudimia, sed sunt per huiusmodi emptionem aut retractum à se factum cõfusa, vti in simili dicitur in.l.si communi,& ibi no. ff.de seruit.rustico.prædi. Nam & aliàs quod semel extinctum est & confusum, amplius non reuiuiscit.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verbo.obliga.& ibi concord.Et in hanc sententiam facit quod & in alio simili dicemus de clerico qui non soluit vectigal, vt à consanguineo repetere non possit infrà in glo.huius.§.4.numero.3.

¶Verùm ego aliter censeo quia actio aut debitum tum demum perpetuò cõfusum est & extinctum, cùm acquisitio ex qua confusio siue extinctio facta est, perpetua est & irreuocabilis. At si ea reuocetur: actio siue debitum restituitur, & in pristinum statum reuocatur,

De eadẽ re

10 modò dolus absit.l.propter.§.neptis.& ibi Bart.Bald.Angelus & cæteri.ff.de Senatuscon. Syllania.&.l.eum qui.§.vltimo.ff.de inofficio.testamen.&.l.eum bonis.§.primo.ff.de acquiren.hæredita.&.l.hæredem,& ibi Barto.ff.de his quib.vt indig.Et idem de pignoribus seruitutibus, vsufructu,& alijs id genus latè diximus & probauimus suprà eodem titulo,§. j.in glossa.7.in verbo, ou aultres choses censees pour immeubles, numero.68.pro ea autem, & duobus sequen.& iterum infrà titu.sequen.§.2.numero.10.tertiò acquisitio,& multis sequen.rursumq; numero.42.igitur licèt,& seq.

LES COVSTZ DES LETRES.
GLOSSA.3.

consanguineus debet restituere impensas instrumentorum.

1 IAM ET SIMILITER debitor tenetur creditori refundere impensas instrumẽtorum debiti, vt not.Bald.& Salycet.in.l.vltima.C.de condi.ex leg.& idem Bald.in.l.non ignorat, columna.2.versicu.modò ego quæro,& ibi quoq; ipse Salycet.columna item.2.versicu.quæro an impensa.C.de fructib.& liti.expen.& dicemus infrà ti.seq.§.6.glos.2.numero.penulti.dubium.Et in hoc casu voluit expressim Chasse.hoc eodem titu.§.primo, in verbo, les fraitz raisonnables, col. 2.versic.item quæro,& seq.quanquam in contrarium adduxisset Alberi.in.l.dissolutæ.C. de condic.ex leg.vbi dicit impensas instrumentorum pertinere ad creditorem, non ad debitorem, argu.l.eos.§.interdicta,& ibi glo.C.de vsur.Sed id nihil obest nostræ sententiæ, imò verò eam adiuuat. nam cùm consanguineus subeat ius ac locum emptoris, qui veluti creditor est, consequens est, vt & ipse subeat onus impensarum instrumentorum, quæ ad emptorem pertinent. Similis autem in hac re consuetudo est apud Meldunenses.ca.41.& Burdigalẽses hoc titu.c.eius ti.18.& totius volu.31.vbi & Ferronus id quoq; iuris esse dicit.

Consuetudines.

Et impẽsas alias factas ad recuperationẽ eorum.

2 ¶Idq; intellige vt non solùm sumptus ipsorum instrumentorum refundi debeant consanguineo retrahente, sed & alij impensi ab emptore, quò instrumenta à notarijs recuperaret, per id quod dicit Bal.in.d.l.vlti.C.de condi.ex leg.quòd is qui tenetur restituere instrumẽtum debitori soluenti, debet habere expensas factas ad recupandũ ipsum instrumentũ.&

Salycet.ibi,cum distinctione quæ huc nihil pertinet,sed tamen intelligit de sumptibus necessarijs.Sequitur item Philip.Deci.in.c.cùm dilecta,colum.5.in.12.eodemq; vlti.not.de confir.vti.vel inuti.

ET AVLTRES SEMBLABLES. GLO.4.

Consanguineus debet restituere gabellã ab emptore solutã ex cõtractu.

1 PVTA SI FORTE ex statuto debeat solui aliquod tributum,aut gabella,quam vocant,pro quolibet contractu.cùm enim hoc dependeat ex contractu,non est dubium quin id restitui debeat,si solutum fuerit ab emptore.nam indẽnis emptor abire debet,cùm res redimitur,per tex.expressè loquẽtem de eo quod datum est vectigalis nomine,in.l.debet.ff.de ædil.edic.& id satis sentiunt omnes quos statim citabo,in sequen.quæstio.& dicemus latius in retractu conuentionali infrà titu.seq.§.6.glo.2.numero.j.&.2.nam & id,& omnes propè seq.quæstiones ad retractum quoq; conuentionalem pertinent.

Quid si emptor non soluit,quod esset priuilegiatus. *Brochardica.* *Perplexa.*

2 SED IN HOC VERSATVR quæstio.quid si id nõ fuit solutum,ob id,quia emptor erat clericus aut aliter priuilegiatus,ne teneretur ad huiusmodi tributa aut vectigalia siue etiam laudimia.Tamen ea vult repetere à consanguineo retrahente,tanquam si ipse soluisset.Super quo Cy.& Alberi.in.l.neq;.C.de hęre.institu.in hac ipsa specie expressim dicunt primùm videri,clericum id iure poscere,argu.illius text.Subdunt tamen esse argu.contrà in l.cùm autem.§.vlti.ff.de ædil.edic.Ideoq;(inquiunt)in hac quæstione potest brochardicari pro & contrà.Ita enim loquuntur,vocantes,vt cæteri nostrates,brochardica,quæ perplexa rectè vocare possumus,nec aliud vterq; de hac re dicit.

De eadẽ re *Vtrũ autcõsanguineus redimens à priuilegiario possit se aduersusdominũ tueri.*

3 ¶At Bald ibi asseueranter tenet contra clericum.quia suà(ait)non interest:id autem peti non potest,nisi tanquam interesse,per.l.vlti.secundùm.2.lectu.C.de fructib.& liti.expen. Et idem tenet ipse Bal.in tractatu protomixeos,colum.4.versicu.sed pone quòd res fuit, vbi & ita dicit se consuluisse.Et Alberi.in prima parte statutorum,quæstio.94.quid si vendita est res.& Fabia.in tracta.de empti.& vend.in.8.quæstio.princip.colum.2.versi.quintus effectus. & Ioan.Igne.qui illos non memorat, in repetitio.l.dudum,char.penulti.versicu.ad extensionem.C.de contrahen.emptio.vbi & in hac re multa allegat,quæ ibi videre poteris.& Hiero.Cagno.in repeti.l.2.in.25.quęstio.versicu.secundò pro ista parte,C.de pact.inter empto.& vendito.& nouissimè Ferro.in consuetu.Burdigal.hoc tit.de retractu §.20.& Caro.Molendi.in consuetu.Parisien.titu.j.§ 15.numero.5.vbi aliud dicit,quòd iste consanguineus non immunis est,quin teneatur soluere huiusmodi laudimia domino,licèt non ipsi clerico aut alteri priuilegiario,& id certè verum est.

Et si priuilegiarius q emit soluit,an & à quo poterit repet

4 AT QVAESTIONIS EST,si ipse clericus aut alius priuilegiatus ne soluat gabellam ex cõtractu,tamen eam soluit.An repetet à consanguineo retrahente,an verò ab eo cui soluit. An deniq; à neutro.ex iis intelliges quæ scribit glo.in.§.tripli,in verbo, in libello,& ibi docto.Institu.de actio.& Bald.in.d.l.vlti.colum.3.versicu.sed quid si iste priuilegiatus,& iterum versicu.modò venio ad secundam.C.de fructi.& liti.expen.Quanquam nihil est cur non repetat,cùm ipse retrahens teneretur soluere domino,vt diximus in fine præcedentis versiculi.

Si dominus emptori donauit laudimia,an cõsanguineus retrahens teneatur ea reddere.

5 QVID AVTEM si dominus donauit aut remisit laudimia emptori,an nihilò minus debebit ea cõsanguineus retrahẽs ipsi emptori restituere.Videtur quòd non,per ea quæ in simili diximus suprà numero.2.&.3 Et quod prætereà in alio non admodum absimili casu à multis traditur,eum qui obtinuit in caussa,non posse petere expensas patrocinij gratis prę̄stiti ab aduocato.Ita enim non obscurè videtur voluisse Bar.in.l.vlti.ad finem.C.de fruct. & lit.expen.& apertissimè voluit Bald ibi,in fine.& rursum in tracta.protomixeos,in colum.vlti.versicu.prætereà in iure,vbi allegat ipsum Bar.in.l.stipulatus es opus.ff.de fideiusso.vbi de hac re nihil dicit,sed de alia nõ multum dissimili,an videlicet aduocatus qui sibi ipsi patrocinatus est,& vicit,possit suum ipsius salarium petere.

De eodem.

6 ¶Sed contrarium in illo gratuito salario voluit ipse Bartol.in.l.quòd si domus,per illum textum.ff.locati.& ante eum Iacob.Arena.in tractatu de expen.colum.penult.versicu.sed quid si habebat.Nam hic(inquit)naturaliter obligatus est ad antidora.l.sed & si lege.§.cõsuluit.ff.de petitione hæreditatis.Ideoq; ei tantũdẽ abesse videtur.l.si quis mandato.ff.de negocijs gestis,&.l.planè vbi.§.quòd si rem.ff.de leg.primo.Nam & hęc obligatio)vt id ei addas)adeo efficax est, vt impediat repetitionem indebiti.l. si non sortem. §. libertus,

ſecundùm vnam lecturam.ff.de condic.indebi.& gloſ.in.l.ex hoc iure,in verbo,obligationes,in fine.ff de iuſtitia & iure,& vtrobique Iaſon alios multos effectus huius obligationis antidoralis collegit.nos multò plures in repetitio.l.ſi vnquam,in verbo,donatiõe largitus, numero.11.ſecundò hinc ſequitur,cum multis ſeq.Sed & hanc opin.ſequitur Alberic.in.l. properandum.§.ſinautem alterutra,colum.totius.l.15.verſi.quærit etiam.C.de iudic.& in l.ſed & ſi.§ j.ff.ad exhib.

7 ¶Specul.autem tit.de expenſis.§.poſtremò,verſi.quid ſi victor,diſtinguit,vtrùm aduocatus animo donandi patrocinatus ſit,an ſpe remunerationis:vt primo caſu victor eas expẽſas non habeat à victo,ſecundo habeat,per tex.in.l.idemq;.§.vlti.cum duabus legibus ſeq. ff.manda.quæ optimè faciunt pro primo membro ſuæ diſtinctionis.Pro ſecundo autem non ita faciunt,quandoquidem Specula.loquitur,cùm ſit remiſſio ſpe remunerationis,& ſic de futuro loquitur.Illę autem leges loquuntur de cauſſa remunerandi præteritã quampiam obligationem.Et ita quoq; hoc in caſu videntur intellexiſſe. D.à Rota deci.534.ſed quid ſi.habuit,in antiquis.Sed vt tandem concludam caſum qui ad noſtrum retractũ pertinet,putarim emptorem hæc ſibi donata à domino poſſe repetere à conſanguineo retrahente,In qua etiam ſententia fuit Carol.Molend.in,d.conſuet.Pariſien.§.15.in fi.vbi tamẽ nihil allegat.Tametſi Ferro.in alia fuit ſententia in conſuetu.Burdigal.ti.hoc de retractu. §.20.niſi emptor(inquit)alioqui gratus eſſet domino,aut de eo bene meritus,per.l.ſi verò non remunerandi.ff.manda.&.l.ſi pro patre.§.ſi domini.ff.de in rem verſo.Ideo vt dicit emptor proferens apocham laudimiorum ſolutorum domino tenetur iurare,ſi cõſanguineus id petat,an integrè ea ſoluerit,necne.Cui non accedimus,cùm id fruſtra iuraret.

De eodem.

An emptor proferens apochã laudimiorũ teneatur iurare ea integrè ſoluiſſe.

8 SED QVAERITVR AN ID quod emptor dedit proxenetis,id eſt mediatoribus,vti eos appellat Apuleius lib.9.Aſini aurei.& Eccleſiaſtici ſcriptores ſępiſſimè,vel pararijs vti etiã vocat Seneca,lib.2.de beneficijs,vel conciliatoribus,ſiue interuentoribus,qui hanc ſcilicet venditionem procurauerunt,de quibus in.l.2.&.3.ff.de proxene.Et apud Martialem,li.10.

Quæ ſulphurato nolit empta ramento.
Vatiniorum proxeneta factorum.

An igitur vt repetam,quod ijs datum eſt ab emptore,ſit reſtituendum à conſanguineo,vide textũ,in.l.debet.ff.de ædil.edic.vbi cùm res redhibetur,debet emptori reſtitui pecunia quã dedit, vel ſi quid acceſſionis nomine dederit, & ſi quid deniq; emptionis cauſſa erogauerit.Id quod exponit glo.ibi,ſcilicet mediatoribus,quia fortè venditor dixit emptori,nõ tibi vendam,niſi tu id des tali mediatori,& ipſe nos concordabit.Subdit autem ea.l.continuò,vt ad eam reuertamur.Hoc autem ita demum deducitur,ſi ex voluntate venditoris datur.Cæterùm ſi quid ſua ſponte datum eſſe proponatur,non imputabitur:neq; enim debet quod quis ſuo arbitrio dedit à venditore exigere.Et ibi Bar.etiam nuncupatim quærit quid ſi emens aliquid dederit mediatoribus,an poſſit repetere.Aut ſponte(inquit)dedit,& non repetit:aut ex neceſſitate,& repetit.Et idem propè voluit Pet.Iacob.in titu.de acti.ex vendi.quando venditor eſt deceptus &c.colum.3.verſi.& eſt notandum,vbi loquẽs in caſu.l.2.C.de reſcin.vendi.dicit imputandum eſſe precio,quod traditum eſt mediatoribus volente venditore:ſecus ſi ſponte emptoris traditum eſt,per.d.l.debet.Subiungitq; idẽ ſi veſtis,aut aliud quidpiam datum ſit vxori venditoris. Ex quibus facilè potes intelligere,quid hic dicendum ſit,id ſcilicet vt ſi iubente,aut conſentiente venditore id datum ſit proxenetæ,id reſtituendum ſit tanquam pars precij:alioqui non ſit reſtituendum.Quod & in hoc caſu nuncupatim voluit Geral.Bago.in ſua diſputatione retractus.& Boher.in hoc titulo.§.4.colum.penulti.& voluiſſe videtur Chaſſe.in hoc quoq; titu.§.primo,in verbo,le prix,verſicu.quæro quid veniat,vbi tamen id tranſeunter attigit.& etiam in verbo, les frais raiſonnables,numero.4.

An quod datum eſt proxenetis debeat reddi à retrahente.

Proxenetæ qui dicantur.

mediatores Pararii.

9 ¶Quanquam contra hoc videri poſſet facere quod ſcribit Barto.in.l.ſed ſi hoc,quam legit cum.l.ſi vir vxori,& ibi etiam Imo.& Paul.Caſt.ff.de conditio.& demonſtratio.quòd ſi ex ſtatuto debeant ſolui à venditore ſex denarij pro libra precij rei venditæ,& aliquis vẽdiderit rem quampiam centum libris,ſedviginti dedit proxenetis,debet ſolui gabella pro 80.tantùm & ita deductis illis viginti datis proxenetis,quod & voluit Bart.ipſe in.l.quantitas patrimonij.ff.ad legem Falcidiam,& in.l.in lege Falcidia.ff.eodem titulo,& in.l.vbi purè.§.vltimo,& ibi Franc.Ripa,columna.2.ff.ad Senatuſconſultum Trebellian.& idem Barto.in.l.vltima.§.in computatione,& ibi quoq; Angel.& Corne.vterq; poſt principiũ. C.de iure deliberandi,& Soci.& Iaſon in.l.fructus,ille colum.2.hic vlti.ff.ſolu.matrimo.

De eodem.

cum alijs concordan.à me traditis suprà eo.titu.§.15.in glo.j.numero.5.his finitimum est. Nam vides hoc in casu rationem haberi eorumquæ proxenetis data sunt,etiam quantùm ad tertium,cui ius competit ex contractu.

10 ¶ Ideo paulò amplius cogita.præsertim cùm Angel.Are.in.§.in duplum,colum.penul.versicu.& dicitur redhibitoria,Insti.de actio.teneat simpliciter,redhibentem teneri restituere id quod datũ est proxenetis, per.l.ædiles etiam.§.vlti.cum.l.seq.&.l.illud sciendũ.ff.de ædi.edic.Et Ferro.in consuetu.Burdig.hoc eod.tit.§.15.colum.3.versi.in his sumptibus,& Carol.Molendi.consuetu.Parisien.titu.j.§.9.in prin.nuncupatim de hoc nostro casu loquẽtes tenent retrahentem & hæc reddere debere.Et si id verum sit,multò magis obtinet in eo quod datum est vxori venditoris.Et vide etiam quæ scribam infrà titu.procedẽte.§.6.glo.2.numero.22.sed quid si emptor,& id item quod scribit Alberi.post Marti.Fanẽ.in.l.j.& ibi quoq; Iason circa medium,versi.vltimo,ff.de condi.cau.da.

An & reddi debet quod ẽptor dedit uxori ut ratificaret contractum.

11 QVID AVTEM SI MARITVS nomine vxoris & promittens illam ratum habituram,fundum ipsius vxoris vendiderit.vxor autem posteà non vult ratificare,nisi prius vltra precium solutum aliquid sibi detur:nam hoc sæpius contingit.An & hoc sit restituẽdum.Vix hîc video,quare sit dubitandum,quin reddi debeat:cùm hæc venditio robur accipiat ex huiusmodi ratificatione domini,cui & aliud precium præter primum accessit,per.d.l.debet,in illis verbis,accessionis nomine.Præsertim cùm ob hanc ratificationem cẽseatur vẽditio facta ab vxore rei domina non à viro,ex sententia Specul.titu.de iudi.§.2.versi.rati habitione,vt ab omnibus vbiq; citatur,quanquam id sit in versiculo,ex prædictis,iunctis seq.& Bar.in.l.si pecuniam.C.de nego.gest.Ad quæ etiam vide quæ scripsimus suprà eo.titu.§.j.in verbo,dedans lan,in.12.quæsti.Et de hac quoq; re scripsit plura Chasse.hoc eo.tit.§.j.in verbo,dedans lan & iour,ante finem,iterumq;.§.5.colum.2.versi.sed quæro maritus, cum multis sequenti.

Si emptor litem sustinuit,an cõsanguineus teneatur sũptus illius refundere.

12 QVID ITEM SI EMPTOR ante retractum litem quampiam sustinet,vel agendo vel defendendo super quibusdam iuribus rei venditæ:& vicit,vel etiam fortè victus est.an sumptus litis à consanguineo retrahente repetet,vide tex.in.l.iam tamen.§.in hac stipulatione,& ibi glo.& doct.ff.iudi.solui,& in.l.j.& ibi quoq; glo.& doct.C.manda.& in.l.ex parte,in prin.& ibi glo.in verbo,& obtinuit,& latè Floria.ff.famil.hercis.& not.in.l.qui proprio.§.litis.ff.de procurato.& Bal.consi.8.erant quinq; nobiles,lib.j.Et quod etiam in simili tractatur, emptore qui lite de empta re mota vicit aut victus est, an sumptus litis repetit,de quo per glo.Cy.Bar.Bal.Ang.& Saly.in.l.j.C.de euictio.Iacob.But.Alberi.& Ange.in.l.qui absentem,numero.3.ff.de procurato.Bar.in.l.venditores.ff.d verbo.obligat.& ibi plenè Alex.qui alios affert,& cæteros recentiores.& prætereà Ioan.Ana.consi.31.præsupposito,in.j.dubio,& ibi quoq; Ludo.Bol.in addi.

An consanguineus ꝓpinqor retrahẽs à remotiore huic teneatur refundere sumptus litis quã cum emptore habuit.

13 AT QVID SI CONSANGVINEVS qui prior obtulerat emptori,litigauit cũ ipso emptore,qui dicebat contractũ non esse subiectũ retractui,& obtinuit ipse cõsanguineus,eiq; est facta cessio.Deinde cõsanguineus propinquior vel ęqualis gradus vult intra annũ & diem admitti ad retractum vel integrũ,vel pro rata,secundùm.§ 11.suprà eo.ti,prior autẽ eũ admittit reddẽdo sumptus illius litis vel integros,si hic sit proximior:vel pro rata,si æqualis gradus.An hic eos refundere teneatur.Quod videtur,per id quod in simili dicitur in.l.si finita.§.si ante,versic.sed si quis eorũ.ff.de dam.infec.Sed ita tamen,vt si quos ex emptore victo consecutus fuerit,ij primum deducantur,ne bis idem cõsequatur,cõtra.l.bona fides.ff.de reg.iur.&.c.bona fides,eo.tit.li.6.cum concor.vtrobiq; adductis.Sed quibus adde.l.si quis dolo.§.j.ff.de re iudica.vbi ita scribitur.Et puto improbũ eum esse,qui velit iterũ consequi quod accepit.Et vide etiam híc.d.l.venditores,& ibi no.ff.de verbo.obli.

An emptor recuperabit quod dedit altericõsanguineo ne ueniret adretractũ

14 QVID VERO si ipse emptor aliquid dedit proximiori veniẽti ad retractum,ne veniret, an & illud recupabit ab alio cõsanguineo remotiori posteà veniẽti intrà annũ,quasi scilicet hic exclusus fuisset,nisi emptor proximiorẽ eo delinimẽto à retractu auertisset:qđ faciens huic viã ad retractũ veluti muniuit ac præparauit.vide Geral.Bago.in sua dispu.retractus ad fi.& Boh.hoc eo.tit.de retraict.§ 4.& Chasse.hoc quoq; tit.§.j.in verbo, le plus prochain,ver.sed quæro ꝓximus,qui tenẽt id reddendũ,& Ferro.qui cõtrà tenet in cõsue. Burdi.hoc itẽ ti.§.15.cui magis accedo.Et vide etiã quæ diximus suprà eo.tit.§.11.in verbo, sil est plus proche,quæ est glossa.6.numero.3.sed dubium est,& seq.Et non oscitanter vide,an ad id faciat quod scriptum est in.l.fuit quęstionis.ff.de acquiren.hæredita.& in.l.2.&.3.ff.si quis omis.cau.

15 ILLVD QVOQVE DVBIVM est, Si cùm emptor iret ad domũ venditoris, vt fieri assolet, gratia cõficiendi cõtractus, & quia etiã fortè id cõuentũ erat inter eos, incidit ipse emptor nulla sua culpa in latrones, qui eum spoliarunt pecunia, quàm pro precio venditionis deferebat, aut etiã alia pecunia vel re videlicet vestibus, equis, & id genus alijs, an hæc illi sint restituenda à consanguineo retrahente, vide textum in. l. inter caussas. §. non omnia, & ibi glos. & docto. ff. manda. & in. l. cùm duobus. §. quidam. ff. pro socio, Innocen. Ioan. Andr. & Panor. in. c. sicut, le. 2. extrà de iureiur. Iac. Are. in tracta. de expen. colum. pe. versi. sed quid si dum veniebat, & Collecta. in. c. cùm pro caussa, ad finem. extrà de procurato. Bald. in. c. j. in fi. & ibi quoq; Marti. Laud. etiam in fi. & Cardi. Alex. colum. 2. versicu. insuper quærit, titu. an agnati vel fili.

Quid si emptor ueniẽs ad domum uẽditoris cã cõtractus à latronibus spoliatus fuit an id à consanguineo recuperabit.

QVID DENIQVE si cùm castrum, quod emptum est, fortè controuersiosum erat & prætendebatur ab aduersarijs admodum potentibus, & qui ipsum quotidie armis appetebant, aut etiam proximum erat hostibus qui tempore belli verisimiliter erant capturi. Ideóque emptor, vt id ipsum defenderet aduersus hosce aduersarios vel hostes, multa pro custodia tutelaq; ipsius impendit. An & hæc ipsa à consanguineo repetet. Vide text. in. l. si ita. §. vlt. ff. de fun. instruc. & quod per eum dicit Bal. in. l. j. colum. 2. versicu. quæro nunquid expensæ C. de fructi. & lit. expen. cum alijs multis concord. text. & doct. à me collectis suprà eo. tit. §. 15. glo. j. numero. 26. secundò quæro.

16 *An emptor recuperabit quod impendit gratia custodiẽ di castri empti.*

LVY DOIBT PASSER LETTRE. GLO. 5.

1 *An emptor teneatur cõficere istrumẽtum retractus. Cogendus est quilibet cõficere instrumẽtum de cõtractu*

ID GENERALE EST, vt quis possit petere instrumentum sibi fieri de contractu, cogaturq; altera pars ei instrumento conficiendo consentire, vt pleriq; omnes voluerunt, per. l. si cùm exceptione. §. sed & si quis, in fine. ff. de eo quod metus caus. & l. dedi, quæ est. 3. & ibi Bar. ad fi. princ. qui hoc declarat. ff. de condic. sine cau. & l. ex ea parte, in princip. secundùm vnam lecturam Bart. & ibi quoq; Alexan. & Franc. Are. vterq; in. 2. no. & Iason. ff. de verbo. obligatio. & l. plures apochis, & ibi Bald. colum. 2. C. de fide instrumen. & l. sicut datam, & ibi Alberic. Bal. & Saly. qui ita eam intelligunt, licèt aliò referri possit. C. de libera. cau. glo. in. l. 2. in prin. in verbo, suspectum, ad fin. & ibi Bar. Imo. Pau. Cast. Franc. Are. & alij. ff. solu. matri. & glos. in. l. chirographis, in verbo, aut ad nouationem, vbi etiam est bonus text. ff. de administ. tuto. & subobscurè in. c. significauit, in glo. j. & ibi Innoc. in verbo, publica. & Bal. circa medium, & Fely. colum. pen. versic. tertiò glo. pe. extrà de testi. Alberic. in. l. dissolutæ, colum. 2. versi. item ad hanc. C. de condic. ex leg. & in. l. de minore. §. tormenta, colum. j. versi. facit etiam. ff. de quæsti. Bar. in l. qui tabulas, in fi. prin. ff. de furt. & in. l. si finita. §. eleganter, colum. 2. & seq. & ibi latè Alexand. colum. vlti. ff. de dam. infec. Bal. in. l. vlti. in fi. C. de pactis conuen. & in. l. instrumenta, colum. 2. versi. quæro testator. C. de fideicommissis. & con. 458. quidam emit, lib. j. & consi. 133. casus talis quidam, colum. j. lib. 5. Masuer. tit. de emptio. & venditio. §. item si venditio. Alexan. consi. 39. vertitur lis, post princ. lib. 5. Corne. consi. 120. licèt prima facie, colum. j. versi. & potest quis, lib. 4. & latè Fely. in. c. accedens, le. j. colum. 2. in. 5. quæsti. in fine, extrà vt lite non contestata, & Guid. Pap. sing. 576. versi. creditor, & doct. vbiq;.

2 *An & garentigiatũ.*

¶ Hæc tamen velim intelligas, vt licèt debitor teneatur conficere creditori instrumentum de debito, secundùm ea quæ diximus, id tamen debet intelligi de instrumento simplici, nõ etiam garentigiato, quod appellant: quoniam ex hoc efficeretur illius conditio multò deterior, ob paratam ex huiusmodi instrumento executionem, vt dicit Angelus in dicta. l. si finita. §. eleganter, & ibi Alexander, in fine, & idem Angel. in. l. si pupillus, in princip. ff. de nouatio. & in. l. in omnibus, in fine. ff. de iudic. & Franc. Are. in dicta. l. ex ea parte, in fine, vbi id dicit singula. & ibi quoq; Iason etiam in fine, & idem Are. in dicta. l. 2. in principio, colum. penul. & ibi item Iason colum. vltima, & Thomas Parpa. colum. quoq; antepenult. & Franc. Ripa. colum. antepenulti. numero. 49. ff. soluto matrimonio. Et bene facit quod scribit Bal. in dicto. c. significauit, colum. 2. versicu. item charta, de testib. quòd quis tum demum cogitur conficere instrumentum, cùm non est onerosum facienti, id est, vt idem declarat, non plus grauat.

3 *Cõsueta apponi debẽt in istrumento.*

¶ Sed nescio an id in Gallia nostra admitteretur, in qua nullum non garentigiatum instrumentum conficitur, ex antiquo more regni: tenetur autem debitor in instrumento cõsentire apponi omnia, quæ sunt de cõsuetudine vt dicit Bar. in. d. l. ex ea parte, per. l. quod

ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.de ædili.edic.&.l.ſi prius.§.j.vbi & idem Bar.ff. de aqua plu.arcen. & Bal.qui loquitur de venditore,in.l.ſi prædium,col.3.verſi.deinde videmus.C.de ædi.actio.cum alijs multis concord. adductis ab Alex.in.d.l.ex ea parte,& conſi.105.reuerende domine,paulò ante fi.lib.2.

4 ¶Ideo non aſſentior Maſuerio,qui in.d.titu.de emptio.& vẽdit.vbi ſuprà dicit quòd vẽditor non tenebitur in eo inſtrumento ſe obligare de euictione:nam nõ tantùm, id eſt cõſuetudinis,ſed & iuris communis,vt de euictione obligetur,etiam ſi dictum non fuerit.l. ſi duo.§.ſi quis iurauerit me,& ibi glo.ff.de iureiur.&.l.ex empto,in princ.& ibi Bar.ff.de acti.empt.&.l.vlti.ff.de condi.cau.dat.&.l.j. poſt princ.ff.de rer. permutat. &.d.l.quòd ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.de ædil.edic &.l.j.&.2.ff.de euicti.&.l.in vendendo,in princ.ff. de cõtra.empti.&.l.non dubitatur,& ibi Bal.C.eo.titu.&.l.vlti.C.de commu.re.ali. & glo.in.l. vlti.in verbo,nõ liberaberis,in prin.ff.de condi.ob cau.Hincq; procurator ſimpliciter cõſtitutus ad vendendum,poteſt cauere de euictione,vt tradit Angel.in.l.2.col.j. ff. de iuriſ. omni.iudi.& Philip.Deci.in.l.ciuitas,col.vlti. ff.ſi cer. petat. Qua etiam ratione Pau.Ca. con.207.viſis omnibus,poſt prin.lib.j.tenet nuncupatim contra illud Maſuer. vt ſcilicet venditor teneatur de euictione ſe per inſtrumentum obligare, & id quidem ex more regionis,ſcilicet cum hypotheca bonorum,& ſolenni ſtipulatione,ſi ita ſit ſolitum fieri. & Philip.Deci.dum illum ſimpliciter,ſed corruptè citat,conſi.483.pro reſolutione , colum. 3.verſicu.& venditor.Et bene facit quod ſcribit Bar.in.l.litis,ad fi.in.3.quæſtio.ff. de vſucap.pro empto. *An uenditor teneatur ſe obligare de euictione.*

§. 30.

SI AVCVN a eu par eſchange ou par aulcun aultre contract aulcune choſe immeuble & en retour & recõpenſation en ayt baille argent & heritaige, ſi la ſomme de largent monte & vault plus que ledict heritaige, ledict contract ſera cenſe contract de vente, & le lignagier de celluy qui a receu largent ſera receu au retraict ſil y vient dedans lan & iour.& ſera ledict heritage ou choſe immeuble qui aura eſte baille auec largent extime en argent. Et ſera tenu le retrayant de payer a icelluy a qui il offre le retraict le pris & ſomme quil auoit baille. Et en oultre ladicte extimation dudict heritage baille en eſchange. Et laquelle choſe ou heritage ſera extimee par le iuge, ſi aultrement on ne ſe peult accorder.Et ſi la choſe baillee auec ledict argẽt eſtoit de plus grãd valleur que ledict argent.Le contract ne ſera pas cenſe contract de vẽte,& ne y aura aulcun retraict.mays entant que touche ledict argent le ſeigneur du fief en auroit ventes & honneurs.

ESCHANGE. GLOS. 1.

1 NESCIO VNDE prodierit,vt permutationem,eſchange,lingua noſtra vernacula vocemus.Scio autem nos cùm loqui latinè volumus, cambium, vnde eſchange manauit,appellare permutationem.verbo nõ tam barbaro, quàm quibuſdam videtur.Nam apud Priſcianum,lib.10.c.2. eoq; vlti . Chariſius, cambio , ἀμείβομαι, quod permuto eſt,poſuit,& eius præteritum campſi,qđ ἀπὸ τοῦ κάμπτω ἔκαμψα Græco eſſe videtur , Vnde & campſo quoque apud Ennium lib. decimo.Leucaten campſant.i.permutant.Vnde item campſores vulgo collybiſtas atque trapezitas ſiue menſarios aut etiam nummularios vocamus.Hoc autem Cambij verbo ꝓ permutatione vſæ ſunt conſuetudines feudorum in cap.j.§.ſi quis dominus,titu. quo tẽp. mil.& in cap.j. .cùm autem,titu.de contro.inueſti.quo in loco Bal.colum.j.hoc dicit tantùm intereſſe inter cambium & permutationem,quòd hæc propriè eſt ſpeciei ad ſpeciem: illud autem ſpeciei quoque ad genus,puta ad frumentum, & tunc (inquit) eſt contractus innominatus. *Cambium.* *ἀμείβομαι.* *Campſo.* *campſores* *Quid inter eſt inter cãbiũ & permutationẽ.*

2 IN HAC AVTEM huius.§. specie, vt relictis nominibus ad rem veniamus, concludunt doct.maxima ex parte, quòd si constat quid principaliter egerint contrahentes illud certe omnino sequendum est: id est, si principaliter eorum animus & intentio (quam vocamus) eò ferebatur, vt permutarent, sed propter rerum inęqualitatem alter pecunias refunderet, id permutatio est. Si autem contrà illis animus erat emere & vendere, tamen quia fortè ei qui volebat emere non tantum esset pecuniarum, quanti res erat: id quod sibi ex pecunijs deerat, suppleuit in fundo, ea est emptio, & venditio: nec tunc inspicitur, vtrùm prævaleat precium, an species. Ita enim voluerunt Ioan. And. Anto. Imo. Panor. & Barb. in cap. ad quæstiones, extra de rer. permut. Bar. & Bal. in. l. si emptione, per illum textum. ff. de empti. & vendit. idem Bar. in. l. j. col. 2. versi. quæro extra glo. & ibi. Iason in fi. ff. de rerum permut. Bal. in. l. j. col. 2. versicu. quid si data est res. C. eo. titu. per textum quem dicit no. in. l. si sponsus. §. circa. ff. de donat. int. virum & vxo. idem Bal. loquēs in casu retractus, in tracta. protomixeos, colum. 3. versicu. quæro quidam permutauit, & iterum versicu. quęro quid in alijs. Pet. Anc. consi. 72. tantam familiaritatem, circa medium. & latè Panor. cōsi. 15. quæritur an prædictus, colum. j. lib. j. Roma. in. l. 2. colum. 3. ff. de verbo. obliga. Io. Plat. in. §. item precium, post prin. & ibi quoque Angel. Aret. colum. 2. Insti. de empti. & vendi. idem Angel. in. §. si tamen alienam, Instit. de rerum diui. & in. §. item quæritur, Insti. de locat. Alexan. etiam loquens in casu retractus, consi. 63. in causa, colum. 2. versi. & per hæc, li. 7. Ioan. Berbe in viatori. titu. de rerum permut. col. 2. versic. quæro quid si ex vna. Barb. in rub. extra de empt. & vendi. colum. vlt. versicu, quid autem si actum. & iterum in rub. ext. de rer. permut. colum. 2. vbi id dicit no. & consi. 56. sapienter, colum. 6. versi. & licèt fuerit, lib. 2. Soci. in. l. pacta quæ contra, colum. 2. versi. sed ad ista. C. de pact. Firmia. in tracta. Gabel. in. 3. parte. 8. partis prin. in. 2. quæsti. versi. item an habeat. & Iason consi. 45. aggredior, in. j. dubio, lib. j. & Ludo. Gozad. consi. 90. in causa Mantuana, colum. 4. numero. 12. & maior pars eorum quos citabo infrà nume. huius glo. 9. si autem.

Si dcitur spe cies pro spe cie & pecunia, quis is contractus sit. Et an inspiciendum sit quid cōtrahētes principaliter intendunt facere.

3 ¶ Et simile est quod Cy. Bal. & Soci. nonnihil tamen dubitans, scribūt in. l. j. C. de pactis, venditionem factam minimo precio animo donandi, donationem esse: animo autem vendendi, venditionem: quantumlibet precium respectu rei sit modicum, per. d. l. si sponsus. §. circa. ff. de donati. inter virum & vxo. & alia iura ab illis citata. & idem voluit ipse Bal. cōsi. 66. inter virum & vxorem, in prin. lib. j. & Panor. d. consi. 15. colum. j. lib. j. De quo & nos abundè diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero. 2. & multis sequent. C. de reno. donati. Et quod etiam in simili respondit Calder. consi. 2. sub rub. de empti. & vendi. Et hanc sententiam videtur secuta fuisse in hoc nostro casu retractus consuetudo Aruernorum titu. de retraict cap. 31. vbi statuitur in permutatione non esse locum retractui, etiam si ex altera parte detur pecunia, quæ excedit valorem rei permutatæ, modò id sit sine fraude & simulatione. Et pro ea bene facit text. in. l. fundi partem. ff. de contrah. empti. vbi in venditione interuenit precium & factum, & tamen censetur venditio, & ex vendito agi potest. nam partes vendere & emere cogitabant, vt probat is tex. cum dicit ea lege vendidisti.

De eadē re.

Cōsuetudo de ea re.

4 ¶ Nam & aliàs semper actus iudicatur à principali intentione agētium. l. si quis nec causam, in prin. & ibi Bald. & cæteri præsertim recentiores. ff. si cer. pet. &. l. rogasti, in prin. & ibi quoque Bal. & alij, eo. titu. &. l. qui exceptionem, in princ. cum ibi no. ff. de condict. indeb. & l. si quis donationis. ff. de cōtra. empti. & l. j. §. idem Pomponius. ff. deposi. & l. si vir vxori. ff. ad. S. C. Velle. & l. quanuis, & ibi Bar. ff. de aur. & argen. leg. & l. j. ff. de author. tut. & l. verùm est meretricem, & l. qui iniuriæ, in prin. ff. de furt. cum alijs si. cōgestis à Cepol. cautel. secundum priorem impressionem. 313. si statuto.

Actus iudicatur ex principali intentione agentium.

5 ¶ Et ex hoc inferunt Bar. Bal. & Pan. Ca. in. d. l. qui exceptionem. in princ. per eum textū, statutum censeri odiosum aut fauorabile ex principali intentione statuentium: vt scilicet si principaliter fecerint in fauorem vnius, licet consequenter vergat in odium alterius, censeatur fauorabile, & econuerso. quod & idem voluit ipse Bal. in. l. cunctos populos, colum. 12. versi. sed hîc quæro de effectu. C. de sum. tri. & in. l. venia, ante fi. & ibi etiam recentiores. C. de in ius vocan. & con. 433. domina Ioanna, colum. 2. lib. 3. Calder. con. 14. de verbo. signifi. Alberi. in. j. parte statutorum, quæsti. 180. pone statuto. Pet. Anc. consi. 112. superstite domina, colum. 2. & consi. 153. pro fratribus, circa medium, & consi. 404. ista allegata, post medium. Domi. in cap. si propter, colum. 4. versi. in fi. glo. per glo. ibi, in verbo, primi anni, in fi. de rescrip. lib. 6. & in cap. sciant, in fi. per glo. ibi, in verbo, alios, de electi. eo. lib.

Statutū censeri odiosū aut fauorabile ex principali intētione statuētium.

6.Raph.Co.con.2.proponitur,col.j.in fi.Ro.con.32.visa municipali, col.2.versi.ad considerandum.& consi.39.in proposita,col.2.versicu.ad hoc enim potest Pau.Ca.consi.92.notandum est,in fi.lib.j.Nicol.Mil.in repert.versicu.lex dicitur fauorabilis.Alexand.loquēs de nostra consuetudine retractus,consi.197.in causa vertente inter Ser. Sulimanum,col.j. lib.7.Fran.Are.con.29.diligenter & maturè, colum. 7. versicu. quartò præmitto Corne. con.89.viso suprascripto,colum.j.li.3.Barba.in.l.2.in princi.colum.4.versicu.dicebam.ff. de verbo.oblig.Fran.Curt.Senior.consi.9.Ticinensi,colum.6.numero.48.Philip.Deci.in l.2.col.2.C.de in ius vocan.& in.l.j.colum.j.C.vnde legi.& Ludo.Gozad.con.5.an in quęstione,colum.2.numero.6. & doct . vbique . de quo tamen vide quid scripserim suprà in rub.huius titu.numero.66.fateor tamen.

6 ¶Et hinc quoque alia multa prodeunt.Nam statutum dicitur contra libertatem ecclesię factum,aut contrà,secundùm principalem intentionem statuentium, si verum dicit Bal. consi.299.dicunt,colum.j.lib.j.per.d.l.qui exceptionem,de condi. indeb. Et si quæritur an ædificium factum sit ad æmulationem alterius,an non , inspicitur quo animo principaliter id faciat is qui extruit.idem Bal.consi. 188. dicitur quòd opus , colum.j.lib.2. per.d.l.si quis nec causam,&.d.l.rogasti.Et huc respicit glo.in.l. non verè dicitur.ff. ex quibus cau. maior.quòd si quis in legatione est,partim causa reipublicæ, partim ob priuatum quoddā suum negocium,debet inspici vtrius causa principaliter eò se contulerit . & sequitur Bal. ibi in vtraque lect.& in cap.dilecti,le.j.col.2.versicu.sed quid si quis,extra de appel.& Iason consi.147.præsens consultatio, colum.5. versicu. sextò principaliter,lib.2.Sed & alia multa,quibus ostenditur inspiciendum esse, quod principale est : nec considerari quod fit in consequentiam,colligit Alexan.consi.j.viso processu,colum.penul.versicu.item respondeo quòd istud, & multis sequent.lib.3. sed multò plura Iason in.d.l.si quis nec causam , si cert.pet.& consi.74.instrumentum,colum.2.versicu.secundò principaliter,& sequen.lib. 3.Ego verò plurima,suprà titu.omnium huius volu.consuetudinum.9.qui est de tenir noblement en fief.§.20.qui est.108.omnium nostrarum consuetudinum, in.j.limitatione regulæ,qua dicitur,vnumquemque vocari debere ad eum actum,ex quo ledi potest. *Alia multa similia.*

7 IN DVBIO AVTEM si nil aliud appareat, contrahentes censentur talem contractum voluisse principaliter facere,qualem nūcupatim & expressim nominant, vt si dicant se permutare,sit permutatio:si vendere & emere,sit venditio & emptio,vt in simili,videlicet cū dubitatur,vtrúmne contractus factus,sit venditio,an locatio,voluit Bar.in.l.cotem.§.qui maximos,in.5.quæsti.ff.de publi.& vectig.Angel.consi.2.certum est. Pet. Anc. & Imo.in cap.propter sterilitatem,ad fi.extra de loca.Fran.Are.consi.55.in caussa,in princ.iterumq; ad fi.Barb.in.d.cap.ad quæstiones,de rer.permut.vbi & ipse in nostro casu loquitur.Neq; enim,vt dicit Angel.d.consi.2.recedendum est à mente verbis declarata.l.non aliter.ff.de leg.3.cum si.Quam rationem & tu cōfirma ex multis à me collectis in repe.l.si vnquam, in verbo,libertis,numero.15.& hæc quidem,& sequ. vbi inter alia citatur illud Cassiodori.Nullum est maius mentis nostræ testimonium,quàm qualitas inspecta verborum . quā sententiam Bal. vbique habet in ore,vt ibi diximus. *An in dubio debeamus sequi appellationem cōtrahentium.uide numero xi.& .xii.*

8 ¶Et huc quoque pertinet quod ab Oldra.responsum est consi.159.ex præsenti,in.j.dubio, quòd si in dubium reuocatur,an dicatur concessio feudi,an donatio,verba cōcessionis inspicienda sunt:nam si in ea dicatur,donamus,donatio est,quia verba clara sunt. & sequitur Alberi.in rub.C.de donati.versicu.item quæro de quæstione ardua. & Philip. Deci.in authen.ex testamento,colum.2.versicu.sed certè.C.de collati.& consi.32. cuius superscriptio incipit,an fœmina dicatur,colum.2.& consi.208.ad clariorem,colum.2. versicu. postremò.& consi.468.superiori anno,colum.2.versicu.& ex his patet.& consi.498.viso casu proposito,colum.2.versicu.eiusdem initij.Nam vt ipse Deci.dicit in.d.authen.ex testamento,id confirmans,contractus in dubio ita debent censeri , vt verba illius sonant , nisi effectus rei aliud ostendat, vt no.Bal.in.l.2.C.commo.& in rub.C. de iure emphy.in fi.& Panor.in capi.constitutus, colum.pe.ext.de relig.domi.cum si. *De eadē re*

9 SI AVTEM NON CONSTAT quid contrahentes principaliter egerint , nec id expresserint,inspicitur quod pluris est: vt si precium præponderet,censeatur esse venditio:si species,permutatio.Ioan.And.Anto.Pet.Anc.Imo.Panor.Barb.& alij in.d.cap. ad quæstiones, per illum textum de rer.permut.Iac.Ra.& Cy.in.l.cùm te.C.de pact.int.empt. & vendi. Bar.in.d.l.si emptione,in princ.ff.de contra.empt.& vendi.& in.l.Aristo.& ibi quoq; Angel.Imo.Ro.& Pau.Ca.ff.de donati.Bal,in.l.quæritur,in.2.lect.per illum tex.& ibi quoq; *Et si nō cōstat quid cōtrahentes ĩtendāt agere, nec id exprimāt, an inspiciēdū sit,quod pluris est.*

Alberi.circa medium,& Angel.ff.de stat.ho.idem Bal.in præludijs feudo.colum.4.versi. pro intellectu horum,per tex.in.d.cap.ad quæstiones, & in.l.fundi partem. ff. de contra. empti.& in.l.si sterilis.§.si tibi.ff.de acti.empt.idem Bal.d.con.66.in prin.lib.j.& in.d.tracta.proto. colum.3.versicu.quæro quid in alijs,vbi expressim loquitur in casu nostræ consuetudinis,& ibi quoque Matthe.Afflict.loquens in eodem casu,in.§. licèt enim suprà diximus,colum.5.versic.sed iuxta hoc quæro. Pet.Anc.in capit.quantò,quod est.3.colum.2. extra de iudici.& in cap.accessorium, colum.3. versicu. quartò induco,de regu.iur.lib.6. Masuer.tit.de empti.& vendi.colum.j.§.item si aliquis permutauerit. Ro.in.l.si quis cùm aliter,colum.5.ff.de verbo.oblig.Panor.d.consi.15.lib.j.Alexan.in.l.2.in princ.colum.vlti. non semel.ff.si cert.pet.vbi & id dicit singu.& in.l.Gallus.§.instituens,colum.vlti.ff.de libe.& posthu.& consi.119.eodemq; pe.visis narratis,colum.2.versicu.pro hoc facit, lib.3.& d.consi.63.colum.2.lib.7.vbi loquitur in casu retractus.&.d.consi. 197.colum,vlti.versic. non ob.quòd depositum,eo.lib.7.vbi & in eodem casu loquitur.Fran.Aret.in.l.cōtinuus. §.si ab eo,ad fi.ff.de verbo.oblig.Ioan.Plat.& Angel.Are.in.d.§.item preciū,Instit.de empti.& vēdi.Corne.cōsi.45.licèt in hoc iudicio, col.2.in fi.li.4.Barb.con.56.sapiēter col.6. lib.2.Soci.in.d.l.pacta quæ contra.C.de pactis,& consi. 215.visa prædicta,col.j.lib.2.quod iterum repetitur consi.22.lib.4.Guid. pap.deci.Delphi.92.de consuetudine generali.Iaco. à S.Georg.in tracta.feudorum,in verbo,præsentes & recipientes,colum.j.versicu. ad hæc bene facit.& in tractatu de Roydis siue operis,colum.10. versi. sed ponamus quòd fiat Iason in.d.l.2.in princ.colum.3.versicu.ista doctrina.ff.si cert.pet.& in.l.lecta,colum.penul. versi.octauò limita.ff.eo.titu.& Gaspar Valasc.in repe.l. imperium, colum.4.versi.octauò limitatur.ff.de iurisdict.om.iudci.Anto. Burg. in capi. ad nostram, colum.15. versicu. item & secundò infero,extra de empti.& vēdi.Steph.Bertran.consi.155. ponitur in facto, lib.2.Fab.à monte.S.Sab.in tract.empt.& vendi.in.2.quæsti.princ.col.antepe. versicu.sed iuxta prædicta.And.Alcia.in.l.2.in princi.numero.18.tertiò infertur.ff. de verbo.obli. Et in id sunt aliæ multæ,præter nostram,consuetudines simpliciter statuētes id inspici quod pluris est,vt apud Turonenses cap.huius titu.de retraict.21.Borbonienses cap.453. Engelismenses cap.74.Marchienses hoc titu.§.12.qui est omnium consuetudinum.272. Altimarchienses cap.265.Et faciunt quæ in simili dicemus infrà.§.33.in prin.

Consuetudines de ea re.

10 ¶Et id perpetuum est, vt contractus in dubio sit iudicandus & denominandus secūdùm naturam eius quod in eo præualet,vt per Bar.loquentem de venditione & locatione,in.l. j.§.j.ff.locat.Alexan.consi.119.viso processu,colum.3.versi.quod autem peruenerit,in fi.lib. 5.& Albert.Bru.consi. 41.viso instrumento,colum.3.versicu.& sic non ob.Anto.Rube.cō. 142.præsupponitur,colum.vlti.versicu.confirmantur.Sicuti & cętera omnia,per tex.optimum in.d.l.quęritur,vbi Guil.Cu.tradit venditionem minori precio factam censeri donationem,si pro maiori parte ea excedat precium: aliâs censeri venditionem. & sequitur Bal.in.l.vsufructu,colum.2.in fi.ff.solu.mat.& est etiam bonus tex.in.l.& si nō sunt.§.perueniamus.ff.de aur.& arg.leg.& in.l.is qui rei.ff.ex qui.cau.maio.& in.l.domum.ff.de cōtrah.empti.& in.l.quæsitum.§.illud fortasse.ff.de lega.3. & in.l. quicquid.§.cùm partes.ff. de acqui.rer.domi.& in.l.si vir.ff.de vsucapio.pro donat. & in.l.repetundarum.§.hermaphroditus.ff.de testib.& bene facit.l.tenetur.§.j.ff.de acti.empt.Et voluit etiam Signo.cōsi.48.quæritur,colum.vlti.& consi.95.quæstio talis est in portu,colum.2.versi.item in mixtis,lib.2.& doct.vbique. Sic & possessio quæ plus iuris habet,à iure denominatur:quę plus facti,à facto, vt no. in.l.j. C.de acqui. pos.

Iterum de eo quod cōtrahētes intendunt aut dicunt se facere.

11 ¶Et hæc quidem nullo modo dubia esse videntur,quantùm ad hunc secundū casum pertinet.Sed prior non omnino caret scrupulo: quandoquidem videtur magis inspiciēdum, quid reipsa agunt contrahentes,quàm quod dicunt,aut etiam credūt se agere.Quid enim si in eo secundo casu,ne longè exempla petamus, precium lōgè excedit speciem: dicuntq; ac credunt contrahentes se permutationem facere,non venditionem: iudicabimúsne permutationem factam,non venditionem, atque ita consanguineum non esse admittēdum? vt est Aruernorum consuetudo.Certè minimè,quia semper pręsertim cùm agitur de pręiudicio alterius potius inspicitur natura & effectus actus,quàm nomen ab agentibus ipsi actui attributum & impositum.l.insulam.ff.de pręscrip.verb.&.l.si olei,& ibi no.C.locat. &.l.si vno,in princ.ff.eo.titu.&.l.vbi ita donatur.ff.de donati.cau.mor.&.d.cap.constitutus,de relig.domi.Oldra.consi.139.ad habendum,colum.j.Ioan. And.in addi. Specul.titu. de instru.edi.§.porrò,colum.vlti.Bar.in.d.l.cotem.§.qui maximos.ff. de publi.& vectig.

Consuetudo.

Fran. Purp. qui expreſſim loquitur in hac ſpecie noſtræ conſuetudinis, in.d.l.2.colum.antepe.ff.ſi cert.pet.& Ferro.in conſuetud.Burdig.tit.de feudis.§.18.& iterũ.§.29.& dicemus latius infra eo.titu.§.32.numero.34. contrarium. Sed hîc non prætermiſerim quod Plato tradit in Cratylo nomina rebus eſſe imponenda ex eo quod principaliter effectum earum reſpicit.

12 ¶Et ſi aliter diceremus facilè fieret fraus in præiudicium alterius, cui obuiãdum & occurrendũ eſt.l.in fundo.ff.de rei vendi.&.l.j.in prin.ff.ſi quis omiſ.cau.teſta.&.l.vlti.ff.de ſuſpect.tut.& cap.ciuitas,de ſen.exco.lib.6.Ideoq; noſtra conſuetudo hîc ſimpliciter ſtatuit inſpiciendum eſſe quod pluris eſt, vti etiam facit conſuetudo Engoliſmorum capi.74.& Sanctonum capi.56.& ſeq. Et ab hac noſtra ſententia ſtat Alciat.in.d.l.2.in verbo, aliud genus.ff.ſi cert.pet.vbi id dicit ſemper procedere, cùm agitur de præiudicio alterius, ſcilicet iure laudimiorum, aut caduci, aut aliorum id genus. Et idem quoque voluit Fran.Rip. ibi numero.37. niſi tamen quantùm ad ius caduci. quia verbo permutationis partes vti potuerunt ſine fraude, ſi permutare principaliter intendebant, licèt pecunia ſpeciem ſuperaret, ſecundum ea quæ ſuprà diximus, & alia quæ ibi allegat. Niſi (vt ſubdit) emptor ſub colore huiuſcemodi permutationis non denunciauerit domino, antequam poſſeſſionem apprehenderet, tunc enim incipit res cadere in commiſſum, ex.l.vlt.C.de iure emphy. Et ita defendi poteſt op.Decij qui contrarium reſpõderat con.160.in cauſa monaſterij, in.j. dubio. Ideo nec D.Igneo accedo, qui in.l.3.§.ſi conditioni, verſi.& ſi aliud, nume.77.ff.de S C.Silla.in ea eſt op.vt ſi ꝓ fundo data ſit alia ſpecies & pecunia, ſemp debet cenſeri cõtractus emptionis, vt retractus locum habeat, etiam ſi ſpecies excedat pecuniam, propter fraudis ſuſpitionem. Quia ex ijs quæ diximus ſatis conſtat aliud dicendum eſſe, niſi aliter de fraude conſtaret. *De eodem. Conſuetudines.*

13 SED MAIVS DVBIVM EST, cùm ſpecies & precium per omnia ſunt paria & eiuſdem æſtimationis, ita vt neutrum alteri præſtet, nec conſtat quid principaliter partes intendũt facere, permutationem, an venditionem, vtra earum cẽſeri debeat. Et id quidem adeo dubium eſt, vt Guil. Cu. & Bald.in.d.l.quæritur.ff.de ſtat.homi.non auſi ſint diffinire, contenti in dubium id reuocaſſe. Verùm ipſe Bal.in prçludijs feudorum, vbi ſuprà, haud cunctanter nec intrepidè aſſerit tunc venditionem eſſe, ea ratione motus, quòd contractus vẽditionis eſt fauorabilior, quàm permutationis, cùm ipſo conſenſu pariat actionem.l.iuriſgẽtium in prin.ff.de pactis. Et ſeqtur Alexan.in addi.Bar. in.d.l.ſi in emptione.ff.de cõtra.empti.vbi id dicit no.& Fabia.à monte.S.Sa.in tractat.empti. & vendi. quo loco ſuprà citauimus, vbi & id quoque dicit no. *Quid ſi pecunia & ſpecies ex eadẽ parte data, ſint æqualis ualoris. uide uſque ad fi. huius.§.*

14 ¶At hoc non adeo leuiter concedendum erat, quoniam cõtrarium videtur voluiſſe tex. in.d.capit.ad quçſtiões, de rer. permut. vbi interuenit ſpecies & precium: nec dicitur ibi, quòd ſpecies pluris eſſet, quàm precium, & tamen dicitur permutatio: tanquam ſcilicet in dubio debeamus potius iudicare permutationem, quàm venditionem. Et ita illum tex.aduerſus illam Bal.ſententiam expendit Guid.Pap.d.deci.Delphi.92.de conſuetudine. Sed poſſes dicere ideo illic permutationem vocari, quoniam animus contrahentium huiuſcemodi erat, vt permutarent, ſibique fundos quoſdam vicinos & conuenientes pro alijs remotioribus ex ea permutatione aſciſcerent, vt ſatis ibi declaratur: ſed quia fortè res quas permutabant, non erant æqualis æſtimationis, is cui fundus erat pauperior, pecuniam adiecit. Ideo cùm id principaliter agerent, vt permutarẽt, permutatio dicta eſt, iuxta ea quæ ſuprà in princ.diximus. Aut etiam dici poteſt, illic ſpeciem veriſimiliter exceſſiſſe pecuniam, cùm permutatio dicatur, ſecundùm no.a doc.in eo loco, vt ſuprà diximus. *De eodem.*

15 ¶Sed quicquid ſit de eo tex.certè ſunt multæ rationes, quæ ſuadent, vt in dubio & cæteris paribus debeamus permutationem potius dicere, quàm vẽditionem. Quarum hæc prima erit. Actus denominatio ſemper debet fieri à digniori.l.j.in princ. & ibi glo. & doc.ff. de verbo.oblig.cum concord.adductis à Iaſo.ibi, & in.l.imperium.ff.de iuriſdi.om.iudic. & à Fely.in rub.extra de offic.deleg. Quod & optimè intelligunt medici qui dicũt, quòd ſi alicuius rei fiat mentio, cuius ſunt plures ſpecies, videlicet ſpicæ, roſarum, caſſiæ, nõ adiecta ſpecie, debet ea appellatione intelligi ſpecies cæteris dignior, ſcilicet ſpicæ nardi, roſarum rubearum, caſſiæ ligneæ. Cuius rei meminit pharmacopola Saladinus in libro quẽ compendium aromatariorum inſcribit, quoniam vt ille ſubdit ſecundum philoſophum à digniori fit denominatio. Et hinc fit quod ſcribit Inno.& cæteri in capi. ſolitæ de maio. & obed.quòd vbi in eadem perſona concurrit duplex dignitas, ea debet denominari à di- *Actus denominatio à digniori.*

gniori siue maiori dignitate, vt si quis sit comes, dux, marchio. Quibus cōcinit quod scribitur in ca. inter dilectos, de fid. instru. de eo qui episcopus & comes erat. Hinc quoque fit, vt maius dignum trahat ad se minus. l. cùm in diuersis. ff. de relig. & sump. fune. cum concord. à me adductis suprà hoc eo. titu. §. j. glo. 7. quæ est in verbo, ou autres choses censees pour immeubles, numero. 81. ego autem contra. & suprà titu. omnium huius volumi. 9. §. 26. in princi.

16 ¶ Permutatio autem dignior est emptione: & res siue species, qua conficitur, nūmo siue precio, ex quo venditio fit. Quod ex eo comprobatur, quia quod antiquius est, idem & dignius quoque est. l. in testamento. C. de testa. & ca. anteriorum. §. illud. 11. quęst. 6. & ca. quāto, extra de translati. prælat. & ar. eorum quæ copiosissimè scripsimus in tractat. primigeniorum, statim post prin. Qua etiam ratione Bal. à Bartol. doctor egregius in repe. rub. ff. de verbo. oblig. versi. quartò quia debemus, probat contractum emptionis & venditionis esse digniorem stipulatione, quia sit antiquior, vt pote ex iure gentium, quàm stipulatio, quæ ex iure ciuili est, ar. l. j. ff. de alb. scriben. & l. semper. ff. de iure immuni. Constat autem rerum species à mundi exordio creatas fuisse, id attestantibus sacris literis in prin. Gene. Numum autem longo pòst interuallo adinuentum, authore Herodoto lib. j. vbi eius rei inuctum Lydis attribuit. Et Strabone lib. 8. Liuio paulò ante fi. lib. 4. ab Vrb. Cond. Plinio lib. 18. c. 3. & lib. 33. c. 3. Macrobio libro Saturnaliorum. j. c. 7. & Eutropio lib. 2. & nostro iurisconsulto in. l. j. ff. de conrta. empti.

Permutatio dignior emptione.

Antiquius quicquid ē, id & dignius est.

Nummi inuentio.

17 ¶ Similiter constat permutationem esse vetustiorem emptione & venditione, ex eadem l. j. Cuius hæc verba sunt, Origo emendi vendendiq; à permutatione cepit. Olim enim non erat nummus, &c. nam & teste ipso Plinio lib. 7. cap. 56. Liber pater emere & vendere instituit. Quanquam apud Iosephum lib. j. antiquitatum capit. 5. legimus ante eum emptiones & venditiones in vsu fuisse. Verùm & ante ea tempora fiebant permutationes nūmo nondum reperto. Quibus succinit & ipse Plinius, qui. lib. 33. cap. j. in prin. Vtinam (inquit) posset è vita in totum abdicari aurum sacra fames, vt celeberrimi authores dixere proscissum conuicijs ab optimis quibusque, & ad perniciem vitæ repertum. Quantùm feliciore æuo, cùm res ipsæ permutabantur inter se, sicut Troianis temporibus factitatum Homero credi conuenit. Ita enim vt opinor, commercia victus gratia inuēta, alios corijs boum, alios ferro captiuísque rebus emptitasse tradit. Quanquam & ipse miratus aurum æstimationes rerum ita facit, vt centum boum arma aurea permutasse Glaucum dixerit, cum Diomedis armis nouem boum. Hactenus ille. Locus autem illarum permutationū, prioris scilicet, est in lib. 7. Iliados, ad fi.

Permutatio uetustior emptione.

ἔνθεν ἄρ᾽ οἰνίζοντο καρηκομόωντες ἀχαιοὶ,
ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ᾽ αἴθωνι σιδήρῳ,
ἄλλοι δὲ ῥινοῖς, ἄλλοι δ᾽ αὐτοῖσι βόεσσιν,
ἄλλοι δ᾽ ἀνδραπόδεσσι

Vinum emêre sibi crinito vertice Græci
Quidem ære, ast alij ferro lucente; bouinis
Pellibus ast alij, bubus plerique sed ipsis,
Mancipijs alij.

Vel sic ad verbum, quod libenter facio, vt lectores facilius græce loqui discant.

Hinc vinum emebant comati Achiui,
Alij quidem ære, alij autem elaborato ferro,
Alij autem pellibus, alij autem ipsis bobus,
Alij autem seruis captiuis.

Quod enim in prin. dicit οἰνίζοντο vno illo verbo significat, vinum emebant. Et is quidem locus citatur etiam tum à Iustiniano in. §. item precium, Insti. de empti. & vendi. Cuius hæc verba sunt, id quod diximus apertè declarātia. Vnde illud est quod vulgò dicebatur, permutatione rerum emptionem & venditionem contrahi: eamq; speciem emptionis & venditionis vetustissimam: argumentoq; vtebantur Græci poëtæ Homeri, qui aliquā partem excercitus Achiuorum vinum sibi cōparasse ait permutatis quibusdam rebus. Tum quoque à Iurisconsulto Paulo in. d. l. j. vbi scribitur. Sabinus Homero teste vtitur, qui excercitum Græcorum ære, ferro, hominibusq; vinum emere refert illis versibus. sed postea in antiquis codicibus locus erat vacuus, quem illis versibus repleuit Budeus noster in suis annotationibus, vt & alium, quem statim designabimus. Nam & apud eundem Home-

rum lib.6.eiusdem operis est alter locus illius tam celebris permutationis Glauci & Diomedis commemoratæ à Plinio quo loco nuper citauimus. De quo Homeri loco, vt opinor etiam intellexit idem Iurisconsultus in.d.l.j.cùm dicit. Sed hi versus (de prioribus illis loquitur) permutationem significare videntur non emptionem, sicut illi *Glauci & Diomedis permutatio celebris.*

ἔνθ' αὖτε γλαύκῳ κρονίδης φρένας ἐξέλετο ζεὺς
ὃς πρὸς τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβεν
χρύσεα, χαλκείων: ἑκατόμβοι, ἐννεαβοίων.

Iupiter eripuit mirè hîc præcordia Glauco,
Qui aurea Tydide mutauerit arma vicissim
Pro factis ex ære, bouesq; valentia centum. Vel ad verbum,
Tunc iterum Glauco Saturnides mentes abstulit Iupiter,
Qui ad Tydidem Diomedem arma commutauit,
Aurea, æreis: centum boum, nouem boum.

Id est, vt intelligas, aurea centum boum æreis nouem boum. Nam illic in secundo versu ἄμειβεν ex ἀμείβω verbo, est quod permuto siue commuto significat, vt ἄμειψις, quod inde fit, commutationem significat. Et ad hunc quoque locum alludit Aristoteles lib. Ethicorum.5.cap.9. Qui verò (inquit) dat sua, quemadmodum arma sua Diomedi Glaucus dedit χρύσεα χαλκείων &c. Et Tullius lib. Epistolarum ad Atticum.6. epistola omnium. 112. Habes ad omnia, non vt postulasti, χρύσεα χαλκείων, sed paria paribus respondimus. Et Martialis lib. epigrammaton.9.

Tam stupidus nunquam, nec tu puto Glauce fuisti,
χρύσεα, donanti χάλκεα, qui dederas

Et Plinius Iunior lib. epistolarũ.5. ad Flaccum, epistola cuius initium est, Accepi, Recipies (ait) epistolas steriles & simpliciter ingratas, ac ne illam quidem solertiam Diomedis in permutando munere imitantes. & Gelius lib.2.cap.23. quo de Menandri & Cecilij comparatione disserit. Diomedis (inquit) hercle arma & Glauci non dispari magis precio æstimata sunt. Et Iustinianus in proœmio.ff. ad fi. his verbis. Et vestris temporibus talis legum inuenta est permutatio, qualem & apud Homerum patrem omnis virtutis Glaucus & Diomedes inter se faciunt dissimilia permutantes. Quem locum enarrans Accursius fabulam ex meris somnijs affert.

18 ¶Sed vt ad illã.l.j. de contra.empti. reuertamur. Id quod suprà ex ea adduximus, cõfestim & hæc verba sequuntur. Magis autem pro hac sententia illud dicetur, quod aliâs idem poëta dicit. *De eadẽ re*

τήν ποτε λαέρτης πρίατο κτεάτεσσιν ἑοῖσιν,
πρωθήβην ἔτ' ἐοῦσαν ἐεικοσάβοια δ' ἔδωκεν.

Quam proprijs rebus Laërtes emerat olim.
Vigintique boues pro virgine tradidit empta. Vel ad verbum,
Quam olim Laërtes emit possessionibus suis,
In pubertate adhuc existentem, viginti boum autem precium dedit.

Qui locus eorum versuum in ea.l.j. inanis quoque erat in vetustis codicibus, sed eum suppleuit Catellianus Cota in suis prioribus memori. ex illis versibus qui sunt ex libro primo Odysseę ipsius Homeri. Iustinus autem lib.3. scribit Lycurgum suis legibus iussisse singula emi non pecunia, sed compensatione mercium, quod ex vestigijs Homericis Lycurgus ipse deprompsisse videtur. *Lycurgi lex.*

19 ¶Ex hac autem Priscorum consuetudine factum est, vt opinor, vt etiam permutare pro vẽdere vsurparit Tullius ad Atticum lib.11. epistola totius operis.230. incipi. Quę dudum. Scripserat vt H S. X I I. permutaret, tantum esse reliquum de argento. & Plinius non semel. Nam lib.7.cap.38. Praxiteles (ait) marmore nobilitatus, Guidiaq; Venere præcipuè vesano amore cuiusdam iuuenis insigni & Nicomedis æstimatione regis, grãdi Gnidiorum ære alieno permutare eam conati. Et lib.9.cap.55. Sex milia numero murenarum mutuò appendit. nam permutare quidem precio noluit. Et lib.12.cap.22. Permutatur in libras sex sericharum. Et lib.13.cap.15. de mensa quadam citrea loquens. Interijt (ait) nuper incendio, quam Cethegus decedens è Mauritania sextert.13. permutauerat. Et lib.31.ca.8. in prin ci. Singulis milibus nũmûm permutantibus congios pene binos. Et lib.33.capit.4. Quanq̃ auripigmenta librę.14. permutarentur. Et lib.35.capi.9. Postea donare opera sua instituit, quòd ea nullo satis digno precio permutari posse diceret. Et apud nostros quoque iuriscõ *Permutare pro uendere.*

ſultos,in.l.ſi ei,&.l.ſequen.ff.de iure doti & in.l.ſi mulier.ff.de pactis dotali.Niſi ſi quis dicat in illis locis pecuniam fuiſſe loco ſpeciei.

Mutare pro permutare.

20 ¶ Nam & ſimplex mutandi verbum,ex quo illud permutãdi compoſitum eſt,etiam pro verbo emendi vſus eſt Columella lib.7.cap.9. Nam ſuburbanis (ait) lactens porcus ære mutandus eſt.Et alibi. Quare dum viridis ætas pulchritudinem corporis conſeruat, ære mutandi ſunt.Et Palladius lib.rei ruſticæ.8.cap.4. Autumno debiles quæq; precio mutentur.Nam & id verbum ſimplex ſæpe aſſumit ſignificationem ſui illius compoſiti, vt apud Saluſtium in Iugurtha.Quia neque materia in agris,neque ab Hiſpanis emendi aut mutandi copia erat.Ita enim haud dubiè legendum eſt non mutuandi,vel refragantibus omnibus codicibus.Nam haud multò poſt ita ſcribitur. Nam freto diuiſi ab Hiſpania mutare res inter ſe inſtituerant.Sed & in alio loco eiuſdem operis. Lyxæ pecoris & mancipiorum prædas certatim agitare,eaq; mutare cum mercatoribus vino aduectitio , & alijs talibus . Ibi enim vides mutare proculdubio permutandi ſignificationem habere . Et apud Plautum in Captiuis.Cœpit captiuos commercari,hic alios,ſi quem reperire poſſet, cum quo mutet ſuum.

Saluſtii locus nũc primùm emendatus.

Et Virgilium ecloga.4.

Nec nautica pinus,
Mutabit merces,omnis feret omnia tellus.

Et Statium lib.4.Thebaidos

Sed perfida coniunx
Dona viro mutare velit.

Permutare pro mutare.

Vti è diuerſo compoſitum (permutare) pro ſimplici (mutare) etiam ſæpe ponitur.vt in.l.pe.ff.de ſenato.& in.l.cùm in plures.§.lege.ff.locat.&.l.Seia,ad fi.ff.de aur.& argen.lega. Nam & aliàs id frequens eſt,vt ſimplex pro compoſito ponatur,& econuerſò.

Numus unde dictus.

21 ¶ Cæterum ex his factum illud eſt,nè & id omittam,quod ad hanc quoque tractationem nonnihil pertinet,vt nummus,aut vt alij ſcribunt numus (vtrumq; enim reperitur) & νόμισμα quo & latini pro ſuo vtũtur numiſma dictũ ſit à νόμῳ,id eſt lege,vt Ariſtoteles ſcribit lib.5.Ethicorum cap.item.5.& Zaſius noſter conſi.16.orta,numero.25.quòd ſcilicet,vt tradit ipſe Ariſtoteles non à natura ſed à lege numus ortus ſit , qui & ipſe paulò pòſt in eodem cap.ſubiungit rerum permutationes fuiſſe,antequam numus eſſet. Id quod apertè probat quæ ſuprà diximus permutationes fuiſſe ante venditiones , quæ non niſi nummo fiunt.Hęc autẽ (ne id quoque prętermittam) addere poteris ad Bar.Bal.& Saly.in.d.l.j.ff. de contrah.empti.tractantes,an nummus ſit de iure naturali,an gentium,an deniq; ciuili, vti etiam facit Bal.in rub.C.eo.tit.in prin.& Barb.& Anto.Burg.in rub.ex.eo.quoq; titu.

Numus an ſit de iure naturali, gẽtiũ, an ciuili.

An boues pro nũmis in illis Homericis locis.

22 ¶ Quanquam (ne & hoc omittatur) noſtro iuriſconſulto in.d.l.j.de cótra. empt. his Homericis locis innitenti aduerſatur, quod Iulius Pollux Naucratites Onomaſticon ad Cómodum lib.9.putauit boues in illis ipſis locis intelligi pro nummis,in quibus effigies bouis impreſſa erat.Hincq; ortum vetus illud adagium Atheniẽſium.Βοῦς ἐπὶ γλώττης,id eſt, bos in lingua quod de his dicebatur, authore Suida, qui loqui liberè non audebant, metu mulctæ deterriti,quam pendere eos oportebat,qui paulò liberius loquerẽtur. Teſtis enim eſt Plutarchus in Theſeo,ipſum Theſeum Athenienſium regem ſtatuiſſe nũmum figura bouis,vel ob Marathonium taurum, vel ob Minois ducem,vel quòd ad agriculturam prouocare vellet.Et fortè huius imitatione Seruius Romanorum rex æs ſignauit boum effigie,vt authoritate Timęi tradit Plinius lib.18.capi.3.quod & nos alibi quoque retulimus. Nam & idem Plutarchus in Publicola ſcribit in vetuſtiſſimis numis bouis ſignum inciſum apparere.Et in Problematis cap.39.quo quærit,cur veteris numi altera Ianum bifrontem impreſſum habûit,tradit Romanos alio quoque vſos fuiſſe numo ouem bouemq; inſignitum habente.quod quidem genus numi erat inſigne,& in primis documento, veteres gregibus & armentis abundaſſe.Varro rei ruſticæ lib.j.cap.j. ſcribit apud Priſcos Romanos & ſuo quoque tempore multam bubus & ouibus dici ſolere, & æs antiquiſſimum pecore conflatum fuiſſe.

Adagium. Bos in lingua.

Bouis effigies in nummis.

De eadẽ re

23 ¶ Addit autem Pollux (vt ad eum redeamus) in Deliacis ſpectaculis,ſi cui munus dandũ eſſet,præconem denunciare ſolitum,tot boues illi dabuntur . Bouem autem valuiſſe duabus drachmis Atticis , vnde fuiſſe qui crederẽt hoc nomiſma Deliorum fuiſſe proprium non Athenienſium. Sed & ſubiungit Draconis legibus extare mentionem , περὶ τοῦ ἀποτίνειν δεκάβοιον,id eſt,depẽdendis decem bubus,quod eſt decem numis . Et hanc Pollucis

interpretationem in illis Homeri locis secutus est Andreas Diuus Iustinopolitanus, qui illum ipsius Homeri versum ex libro.6.Iliados

χρύσεα, χαλκείων: ἑκατόμβοι, ἔννεα βοίων

Ita vertit ad verbum,

Aurea, æreis: centum ducatorum, nouem ducatorum.

Tanquam ille bos intelligatur pro eo genere monetæ, quam hodie ducatum vulgo vocamus. Et huic quoq; sententiæ astipulatur ipse Homerus qui libro.23.Iliados sic infit

τῷ μὲν νικήσαντι μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην

τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον ἀχαιοί. Id est,

Huic quidem vincenti magnum tripodem igni accommodatum.

Hunc autem duodecim boum precio inter se appreciauerunt Achiui.

Et postea vno tantùm versu interiecto de ancilla loquens,

πολλὰ δ' ἐπίστατο ἔργα, τῖον δέ ἑ τεσσαράβοιον.

Multa autem sciebat opera, appreciabant autem ipsam quatuor bobus.

24 ¶ Sed hanc opinionem, quæ scilicet ita eos locos Homeri intelligit, vt boues in illis pro numis accipiantur, planè refellit idem Pollux alio in loco ostendens illam fuisse commutationem rerum sine numis. Cui in hac posteriore sententia assentior vel Plinij testimonio ductus lib.33.cap.j.quo loco suprà citauimus, neque enim, nisi omnino cæcutimus, ille intellectus bouis de numi genere posset vllo pacto conuenire illis versibus Homeri primo loco citatis ex libro.7.Iliados, vt ex illis perspicuè videri potest, quibus scribit vinum emptum boum pellibus, & ipsis quoque bobus. Quanquam vt verum fatear, cæteri loci mirum in modum illi interpretationi conueniunt. Quantum autem Polluci tribuendum est, vt illud quoque obiter dicam, videre licet ex Athenodoro qui illum esse veluti Tantali hortos pronunciauit. Et Philostrato, qui ambigit doctúmve an indoctum, & quod fatuum esse videtur, doctum pariter & indoctum appellauit. Sed de his iam satis superque & propè nimium diximus.

De eadem. *Polluci q̃tū tribuendū sit in literis*

25 ¶ Igitur vt tandem redeuntes ad id vnde nonnihil digressi sumus, hanc primam rationem concludamus. Ex ijs quæ diximus satis supérque apparet species antiquiores adeóque digniores numo esse: & permutationem venditione. Ex quo consentaneum est, vt cùm vtrumque scilicet numus & species æqualiter interuenit, debeat is contractus censeri ac denominari permutatio, vt quæ dignior sit & antiquior emptione, sicut species numo. Nam & quod ad antiquitatem priuatim pertinet, quoties dubium est cui quid attribuendum est, debet in dubio attribui vetustiori, ex sententia Ioan.Fab.in.§.j. colum.4. versic.præterea quoties, Insti.de acti.& Signo.consi.167.in curia, numero.22. vbi in id citat.l.in finalibus.ff.fini.regun.&.l.emancipatum.ff.de Senato. Et quod propius accedit ad id caput. Alberi.in.l.2.§.deinde ex his, colum.j.versic.prætereà si dubium.ff.de ori.iur.tradit in dubio actũ quemlibet denominari debere à vetustiori, per.d.l.in finalibus. &.§.singulorum, Insti.de rer.diui. Et hæc quidem de prima ratione.

Conclusio primæ rationis. *Vetustiori in dubio at tribuendū.*

26 ¶ Secunda ratio hæc est, quæ ad primam proximè accedit. Quod naturale est præualet ei quod accidentale, aduentitium, ascititium est. inspicitúrque potius natura, quàm accidens.l.qui habet, in princ.& ibi Dy.& Bar.ff.de tutel. &.l.si quis posthumos, & ibi Iason in.j.no.ff.de libe.& posthu. Bar.in.l.vlti.ff.de offic.procon.Bal.in.l.j.C.de cura.furi.Imo.consi.35.in casu præmisso, colum.j. Domi.in capit.præseti.§.per illum textum de præben. lib.6.& doc.vbique. At permutatio est secundùm naturam, quippe cùm sit in supplementum naturalis indigentiæ. Venditio autem non secundùm naturam est, sed magis secundùm artem & peritiam, vt luculenter declarat Aristoteles lib.Politicon.j.capitu.5.& duobus sequen. Ex cuius quoque verbis facilè intelliges permutationem (quod & ad primam rationem pertinet) esse antiquiorem & laudabiliorem vẽditione. Vide tamen ad id quod diximus ex Aristotelis sententia, tex.in.l.ex hoc iure, iuncta glo.in verbo, commercia.ff.de iusti.& iure, vbi vtraque & permutatio & venditio iuris gentium est.

Natura præualet accidenti.

27 ¶ Tertia ratio. Debemus semper dubios & incertos casus in eo sensu accipere, quo minus ledunt.l.semper in obscuris.ff.de regu.iur.& capit.in obscuris, eodem titu. libro.6.& vtrobique concord. in glo. Et cùm actus quispiam potest trahi ad duo, quorum vnum prodest, alterum nocet: debet potius attendi quod prodest, quàm quod nocet.l. non intelligitur.§.si quis palam, & ibi Bart. ff. de iure fisc.&.l.emancipatum.§. vlti. ff. de Senato. &.l.si vir vxori.ff.de vsucapi.pro donat.&.l.liberis.§.si duo.ff.de liber. cauf. &.l.si patro-

An inspiciatur quod plus, an quod minus ledit, uide nume. xxix.xxx. xxxi.

nus testamento.§.si filius.ff.de bonis libert. Cy. in quadem allegatio. quæ est inter consi. Bald.ante con.41.allegationes domini Cy.li.4.Signo.con.169.quæstio, col.4.nume.22.Ioan.Plat.in.l.cùm allegas.C.de castren.pecu.lib.12.& doc.sæpissimè.

28 ¶ At permutatio est multò minoris detrimenti & præiudicij, quàm emptio & venditio. Quod ex eo patet, quòd res dotalis in præiudicium mariti eo non consentiente vendi nõ potest,constante matrimonio.l.si prædium.C.de iure doti.cum si.At permutari potest eo inscio,Cy.in authen.siue à me.C.ad Velleia. & Alberi. in.l.j.§. & cùm lex. C. de rei vxo. acti.Maluer.in titu.de dote & matri.§.item si maritus. Rapha. Co.in.l.quãuis.ff.sol.mat. Atque etiam ex eo quòd videmus res spirituales vendi non posse, permutari autem cum alia re spirituali posse,tex.glo.& doct.in cap.ad quæstiões,ext.de rer.permut.& glo.in capit.super eo, de transact. Quorum quidem nulla alia ratio reddi potest, quàm quòd permutatio suapte natura non tantùm affert præiudicij pmutanti & cęteris,quàm mera venditio. Et id sanè manifestum est vel cessantibus alijs ratiõibus, ex alijs multis quæ nostris consuetudinibus statuta sunt.nam vt cætera omittam, videmus permutationem non esse obnoxiam laudimijs aut retractui feudali,nec etiam retractui proximitatis, vt hoc ipso §.cauetur,ne longè exempla petamus.

Permutatio minus ledit q̃ emptio. uide nume. xxxiii. & xxxiiii.

29 ¶ Et quanuis hęc ratio nõ satis tuta videri posset,quoniam plerumq; immò semper videtur potius esse attendendum quod nocet, quàm quod prodest.l.3.§.eleganter, qui est vlti. & ibi glo.& Bar.in.3.no.& Roma.ff.de.S C.Silla.&.l.si quis posthumos, in fi.ff.de libe.& posthu.&.l.2.§.si à pupillo.ff.de vsucap.pro empt.&.l.auia.§.j.ff.de condi. & demon. &.l. cùm pater.§.Meuio.ff.de lega.2.&.l.Pedius.§.j.ff.de arbit.&.l.Fulcini⁹.§.quid sit latitare. ff.ex quib.cau.in pos.eat.Dy.in.c.possessor,de regu.iur.lib.6.& cæteri doc.vbique. Nisi tamen quod prodest esset tantæ virtutis, vt vinceret id quod nocet,Bar. in.d.l.si vir.ff.pro dona. per tex.ibi, & quosdam ex ijs quos suprà pro contraria parte adduximus. & idem Bar.in.d.l.vlti.ff.de offi.procon.& in.d.l.3.§.vlti.& ibi quoque Alberi.ff.de.S C.Silla.Bal. in.d.l.si quis posthumos.Imo.in.d.cap.ad quæstiones,colum.2.versic. item no.de rer.permutat. Alexand.consi.100.ex inspectione, colum. vlti. libro. 3. Francis. Areti.in.l.si seruus plurium.§.si numerus.ad fi.ff.de lega.j.Iason consi.147.præsens consultatio,colum.4. versi.sed posset vltra,lib.2.& con.74.instrumentum transactionis,col.2.versic.quintò facit,lib.3.

De eo an quod minus ledit inspiciẽdũ sit.

30 ¶ Tamen hæc vera sunt, vt scilicet in dubio inspiciendum sit id quod nocet, quãdo duo certa & determinata concurrunt,quorum vnum prodest,alterum nocet.Ita enim loquuntur leges suprà in id citatæ,& id videre licet ex Alberi.in.l.in pari causa, col.j.numero.4. ff.de regu.iur.& in.d.l.auia.§.j.ff.de condi.& demon.Sed quando duo non cõcurrunt, sed vnum tantùm occurrit,quod potest trahi ad diuersos sensus, actus, vel effectus, debet ad eum trahi,qui prodest,non qui nocet.Et ita loquuntur pleræq;.ll.in priori parte allegatæ. Hîc autem sumus in eo casu,quia vnicus est actus siue contractus,qui dubius est: sitne ad permutationem trahendus,an verò ad emptionem & venditionem. Ideo cum illa minus noceat,ad eã potius trahẽdus est.Nã & aliàs cũ ex duobus simplicibus fit mixtũ quodpiã, ex quo noua quædam species oritur participans naturam vtriusq;,in quibus tamen repugnantia quædam deprehenditur, tunc illud mixtum debet sibi assumere quod vtilius est, & fauorabilius ex altero suorum simplicium.l.j.C.de rei vxo.acti.&.l.j. C. com. de lega. & capit.j.& ibi no.extra ne sed. vacan.Pet.Anc.consi.70.apparuit,post princ.quod repetitur consi.346. Et aliàs quoque in commixtis sequimur naturam eius quod fauorabilius est & benignius.Alberi.post glo.in.l.2.§.j.ff.ad leg.Aqui.

De eodem.

31 ¶ Vel etiam aliter dici potest multis quidem modis. Aut scilicet qđ illud procedat,vt potius inspiciatur quod nocet q̃ quod prodest. Nisi vnũ esset naturale,alterũ occidẽtale,tunc enim inspiciendũ omnino est qđ naturale est.secundũ Ro.in.l.2.in prin.& ibi Fran.Aret. col.4.ff.de verbo.oblig.per.d.l.qui habet.& Io.Crot.in repe.l.Gallus.§.& quid si tantùm, char.6.versi.quarta cõclusio.ff.de liber.& posthu.Supius aũt docuimus ex Aristotelis sententia permutationẽ naturalem esse,venditionem accidentalem. Aut etiam procedat,nisi causa quæ prodest,sit benignior.l.si pupillus.ff.ad leg.Falci. Alciat.in.l.2.in prin.ff.de verbo.obli.& in tracta.præsumpt.reg.j.præsumpt.30.nu.6. Aut quod præcedenti cõuenit, nisi id quod prodest, sit fauorabile:quod nocet,odiosum,vt per Pet.Anca.multa in id allegantem con.37.contra Ioannem,post medium. Aut deniq; nisi id quod prodest, verisimiliter sit potius cogitatum ab ijs qui actum ipsum cõficiunt,vt voluit Imo.d.con.35.in casu prę-

De eodem.

misso,col.4.versic.ad tertium. Hîc autem verisimilius est partes cogitasse de permutatione,quæ minus nocet,& quæ facit ne res retrahi possit,& sic contractus maneat perpetuus & irretractabilis,secundùm ea quæ diximus suprà in rub.numero.24. immò verò illa, & sequent.

32 ¶Et id postremum hac quoque ratione confirmatur quòd cùm dubitatur quis contractus factus sit,eum accipere debemus,qui sit vtilior cõtrahentibus,glo.in.l.si quis nec causam,in princ.ff.si cert.pet.Bal.in.l.incendium,ad fi.C.eo.titu.& consi.48. ista quæstio, in fi.lib.4.Et licet Pau.Ca.in.l.cùm quid,ad fi.ff.si cert.pet.& in.l.Lucius,la.j.ff.deposi.id videatur impugnare,cum alteri tantùm contrahenti vtilius est,per.l.veteribus.ff.de pactis. tamen ex eius tacita sententia id verum est,si vtrique vtilius est.& sequitur Ioan. Lup.in repe.rub.de donati.inter vir.& vxo.§.7.colum.j. versicu. quinto. Nam & aliâs censetur quis actum gerere ea intentione,& ex ea causa,quæ sibi magis est vtilis.l.j. cum multis sequen.ff.de soluti.Bar.in.l.gerit,colum.5.versicu.ad secundum.ff.de acqui.hære.Corne.consi.308.licèt dicta allegatio,col.3.versi.& idcirco,lib.j. *Eum contractum debemus accipere, qui ẽ utilior.*

33 ¶Nec ab his abhorret quòd Bald. ipse alterius sententiæ coryphæus in eo ipso loco,quo eam adscripsit,scilicet in præludijs feudorũ,apertè sentit, in dubio appellatiõis cõtractus, eum esse censendum qui sit fauorabilior, ex hoc affirmãs illam suam sententiam, videlicet in casu nostro censendam esse vẽditionem potius q̃ permutationem, quoniam illa sit fauorabilior.vt suprà diximus in prin.huius quæsti.Sed is longè fallitur in eo quòd dicit emptionem & venditionem esse fauorabiliorem,vt ex ijs patet quæ diximus,& quæ item statim dicemus in.4.ratione.Atque etiam ex eo quòd in contractu pmutationis est locus pœnitentiæ,Bal.in rub.C.de rer.permut.Imo.in.d.l.Aristo.ff.de donat.Iason in.l.iurisgentiũ,& in.l.ab emptiõe.ff.de pactis,& doc.vbiq;. neq; enim dubiũ est permutationẽ esse cõtractũ innominatum.glo.& doc.in.d.rub.C.de rer. perm. in quo locus est pœnitentiæ.l.si pecuniã,in prin.ff.de cõdict.ob cau.non autẽ in cõtractu emptionis & vẽditionis,& alijs nominatis,vt plenè traditur in.d.l.si pecuniam,& in.d.l. ab emptione. & in.le.2.C.quan.lic.ab empti.disce.Nec dubiũ est cùm fauor & odiũ cõcurrũt (vt id supradictis addã) fauorẽ esse preferendum.Bal.in.l.2.C.qui non pos.ad liber.per.Pet.Anc.d.consi.37.vbi in id multa allegat.& iterum consi.215.scripsit,colum.2.versi.incontrarium,Panor.in.cap.in literis,ad fi.extra de resti.spoli. *De eodem.* *In permutatione locus est pœnitentiæ.* *Fauorem odio præferri.*

34 ¶Quarta ratio. Vbi actus se habet ad prohibitum & permissum, in dubio trahendus est ad pmissum,glo.in.l.2.in verbo,pbaretur.C.de peti.hære.quã no.& seqtur Bal.in.l.j.col.2 ff.sol.mat.& bene facit.l.meritò.ff.pro socio cũ si.Et qđ nõ lõgè ab eo abest,in dubio actus ita debet interpretari,vt agẽs pœnã nõ subeat.Bar.in.l.nõ solũ.§.sciendũ.ff.de no.ope.nũci.cũ concord.ibi adductis à recẽtioribus. Emphyteuta autẽ non põt inscio & inconsulto domino vendere:& si id fecerit,cadit res in cõmissum.l.vlti.C.de iure emphy.Permutare autẽ potest liberè & impune.Bal.in.l.si domus.§.vlti.ff.de leg.j.Imo.in.c.potuit, col.13. extra de locat.Iason latè in.d.l.vlti.col.30.in glo.parua,sup verbo,trãsponere. Igitur cùm venditio sit prohibita,& ita quidem prohibita, vt qui contrà fecerit, incidat in pœnam. Permutatio autem sit permissa & impunita.Consequens est vt in dubio sit potius censenda permutatio,quàm vẽditio. Sed hæc ratio nõ haberet locũ nisi in rebus emphyteuticis. *Actus dubius ad permissum trahendus, magis q̃ ad prohibitũ.*

35 ¶Quinta ratio.Cum simul concurrunt res mobilis & immobilis,accedit mobilis immobili,& illius naturam mutuatur & sequitur,vt patet ex.l.eum qui ædes. ff. de vsucap. &.l. longè.ff.de diuer.& tempo. præscript. vbi si res mobilis & immobilis simul possidentur, mobilis non vsucapitur triennio,vt aliâs cùm sola est,& per se vsucapitur: sed spacio decem annorum,vt res immobilis.Nec id immeritò si cedat mobile immobili,tanquam scilicet infirmius firmiori,euanidũ,temporale,deciduum stabili, perpetuo, manenti,per ea quæ diximus,suprà eo tit.§.j.in glo.7.in verbo,ou autres choses censees pour immeubles, numero 81.ego autem cõtrà. Possessio enim rerum mobilium vilis est & abiecta.l.si rem, & ibi glo.ff.de acqui.pos.Igitur cum fundus & precium sunt paris æstimationis (nam de hoc casu loquimur) consentaneum est,vt precium quod mobile est, cedat fundo immobili,& sic potius dicatur permutatio,habita ratione fundi:quàm venditio,precij. *Mobile accedet immobili.*

36 ¶Quid quòd Bar.in.d.l.j.colum.2.versi.quæro extra glo.ff. de rer. permut. scribit in hoc ipso casu de quo loquimur, videlicet cùm non constat sitne permutatio an venditio, in dubio dicendus est contractus innominatus.Quem ibi sequuntur Raph.Fulgo. & Iason in vlti.verbis,qui id negat alibi se scriptum reperisse, subditq; ex hoc putare se reddi fal- *An sit potius iudicandus contractus innoĩatus q̃ nominatus.*

ſam illam Bald.op.quam ſuprà in princi. huius quæſtionis adduximus. cùm ſcilicet dicit in hoc dubio potius cenſeri venditionem,quàm permutationem.Sed & hanc Bar. ſententiam ſequuntur Imo.& Ro.in.d.l.Ariſto.ff.de donati.& idem Ro. qui & ob id expreſſim illam op.Bal.reprobat,conſi.86.viſo quæſtionis themate,colum.j.& Ioan.Berbe.in titu.de rer.permut.colum.2.verſicu.quæro quid ſi ex vna.& Guid.Pap.d.deci.Delphi.92.de conſuetudine,per tex.in.d.cap.ad quæſtiones.Firmia.in tract.Gabel.in.3. parte.8.partis prin. in.2.quæſti.verſicu.item an habeat.& ipſe Iaſon,qui & illam Bal.ſententiam,quam tamen dicit ſing.reprehendit,in.l.2.col.vlti.verſicu.quid autem eſſet,& ibi quoque Franciſ.Rip. col.vlti.ff.ſi cert.pet.& idem Iaſon in prælud.feud.col.8.verſicu. nota tamen inter cætera. & Catel.Cota.in memo.incip.contractus an in dubio.& Ferro.hoc titu.de retractu,conſuetudinũ Burdigal.c.29.& Igne.in.l.3.§.ſi cõditioni,verſi.& ſi aliud,nu.29.ff.de.S C.Silla.

37 *De eodem.* ¶Quanquam Bal.ipſe,cuius nullus iſtorum meminit,conſi.261. primò quæritur ſtatuto cauetur,col.2.verſi.præterea cùm dubitatur,lib.j.contrarium eius quod ex Bar. diximus è diametro ſcribit,videlicet in dubio nominis contractus præſumi contractum nominatũ, vt dicit no.in.l.ſi margaritam.ff.pro ſocio,& idem dicit ipſe Bal.in ſua margar.in verbo, contractus,colum.2.verſic.contractus dubius,per.l.vlti.ff.de condicti.ob cau.Sed pro alia ſententia facit,quod voluit glo.no.in.l. eleganter.§.j.in verbo, ex ſtipulatu de dolo, poſt prin.verſi.ſed quare in dubio.ff.de dol. malo. quòd cùm non cõſtat de ſpecie vel nomine contractus,cenſetur contractus innominatus.& hoc ibi ſequuntur Bar.& Bal. qui eum.§. legit cum princ.eius.l.colum.vlti.& Iaco. Are. qui id multùm commendat, vt dicit ipſe Bal.in.l.j.C.de iure emphy.Et eſt eius rei optimus tex.in.l.j.ff. de æſtimat.acti. in illis verbis,quoties enim de nomine cõtractus alicuius ambigeretur,&c. Et bene etiam facit tex. in.l.j.& ibi glo.in verbo,non poſſumus,& duabus.ll.ſeq.ff.de præſcrip. verb.& voluit etiã Iaſon qui & ea iura allegat,con.174.ſpectabilis,col.j.lib.2.

38 *An in prin. quæſti.magis dicẽdũ ſit eſſe duos contractus.* ¶Nec interim tamen omittemus quod in ſpecie propoſita tradit Alcia.in.d.l.2.in prin. numero.18.tertiò infertur.ff.de verbo.obliga.& lib.3.de verbo.ſigni.charta.8. verſicu.in ſecundo caſu,ibi,ſed in hac quæſtione,quòd cum æquales ſunt vtrinque ſpecies & pecunia, duo ſunt contractus,& permutationis, & venditionis, pro media parte, nec aliquid tamen allegat.& idem quoque nouiſſimè repetijt ipſe Alcia. in.d.l.2.in verbo, aliud genus, colum.2.verſi.quartus caſus.ff.ſi cert.pet.per.l.ſi ſponſus.§.circa, &.l.cùm hic ſtatus.§.pe. ff.de donati.inter.vir.& vxo.Et hoc quoq; ſubobſcurè cenſuiſſe videtur Specul.tit.de rer. permuta.verſic.ſi verò res.& Cy.in.l.quæritur.ff.de ſtat. ho. vbi Angel. nuncupatim eam ſententiam ſecutus eſt.Nam ſi ex ſtatuto (inquit) debeantur laudimia ex venditione,non etiam ex permutatione: ea in hoc contractu,de quo tractamus, ſoluantur pro rata precij, qua ſcilicet venditio eſt:pro altera,quo permutatio eſt,non ſoluantur. Et ſi ex ſtatuto debent ſolui ex permutatione duo denarij pro libra,& decem ex venditione:certè quatenus permutatio eſt,ſoluentur duo denarij:quatenus vẽditio,decem.Nam vt ſubiungit,duo cõtractus poſſunt ſic eſſe permixti.l.Lucius.ff.de præſcrip.verb.Et idem propè voluit Bal.in d.l.quæritur,in.3.lect.in fi.

39 *De eodem.* ¶Sed cõtra hãc ſententiã facit,ꝙ cũ vnũ tãtùm negociũ actũ eſt,nõ videtur poſſe dici duos eſſe cõtractus,vt in ſimili dicitur in.l.2.§.j.ff.locat.& facit.l.vl.ff.de cõdi.ob cau.nec ex vno quoq; ac eodẽ cõtractu oriri poſſe diuerſas ſpecies cõtractuũ.d.l.2.& ibi Bar.& alij.ff. ſi cert.pet.&.l.j.§.ꝙ ſi rem.ff.depoſi.&.l.idemq;.§.ſi qs Ticio.ff.mãdat.Et facit itẽ qđ aliàs dicimus vnã ac eandẽ rẽ nec debere nec poſſe diuerſo iure cẽſeri.l.eũ q ædes.ff.de vſucap. vbi ex hoc dicitur,vnũ alteri cedere,eodẽq; iure cẽſeri,vt etiã diximus ſuprà nu.35.quinta ratio.cũ alijs cõcord.à me adductis,ſuprà eo.ti.§.j.in glo.18.in verbo,le pris &c.nu.21.at dicet quiſpiã,& latius in.l.ſi vnquã,in verbo,donatione largitus,nu.322.tertia ratio.

40 *De eodem. Conſuetudines.* ¶Illam tamen priorem Alciat.& aliorum ſententiam,ne id prætermittamus, videtur ſecuta fuiſſe conſuetudo Senonenſium capi. conſuetudinum illius gentis.32.& Andegauenſium capit.353.& Cenomanenſium capit.363.& Auxerrenſium hoc titu.§.2. qui eſt omnium.33.Et eam quoque mirum in modum confirmat quod in non longè diſſimili caſu voluit Bal.ille,qui nullo in caſu abeſt.d.conſi.261. primò quæritur ſtatuto, colum.3. verſicu. non tamen nego.lib.j.atque iterum conſi.451.nobilis Marchius,col.2.verſi.incontrarium videtur,eo.lib.j.& Matthe.Afflict. in deci.Neapo.72.Nardus Andreas,colum.vlti.verſic. vnde fuit concluſum,vti apud eos videre poteris,ne hic aliter repetam. & quæ nos quoq; latè ſcripſimus in.d.l.ſi vnquam, in.d.verbo, donatione largitus, numero.5.at fortè quis,

rursumque numero.69.& id quidem.

41 ¶Et facit etiam pro hac parte,quod vltra Angel. vbi suprà voluerunt Cy. & alij in.l.in bonæ fidei.C.de pactis.idem Cy.in.l.hac consultissima.§.per nuncupationem.C.de testa. Bart.in.d.l.vlti.ff.de condi.ob cau.idem Bar.Fulgo.Roma.Alexan.Soci.& Philip. Deci. in.d.l.2.in princ.ff.si cert.pet. quòd ex vno eodémque facto oriri possunt duo contractus compatibiles,& allegant propè omnes.l.2.C. de pactis inter empt. & vendito. &.l. Aristo,in princi.ff.de donati. vbi ex eodem facto fit commixtio contractus nominati & innominati.Et idem quoque voluit Francisc. Areti.in.l.certi.§.quoniam, in.j.no.ff.si cert. pet.per eum tex.ibi,siue coniunctim.Sed tu de hoc vide,ne hic diutius immoremur, Soci.in rub.ff.de verbo.oblig.colum.7.versicu.sed circa prædicta.& Franc. Ripam in.d.l.2. in.2.no.ff. si cert. pet. Hunc autem nostrum casum huius nostræ consuetudinis diffusissimè,vt solet,tractat.Ioan.Igne.in.l.3.§. si conditioni,versicu.& si aliud,numero.16.& multis sequen.vsque ad numerum.51.ff.de.S C. Silla.sed ita,vt vix intelligam,quæ illius sit in his rebus sententia. *De eodem.*

PAR LE IVGE. GLO. 2.

1 HVC FACIT tex.in.l.si fundum.ff.mand.vbi dicitur,quod si tibi mandaui, vt mihi emeres fundum, qui ex parte tuus est, aliorum partibus à te redemptis,tuam quoq; præstare debes:sed ita quidem, vt si certo precio emendas eas mandauerim,quanticunque aliorum partes redemeris,sic & tua pars coarctabitur,vt non superet mandati quātitatem, in quam totum emendum, curaui,id est, vt interpreter verbis nostrorum, tuam partem dare debes pro residuo precio.Sin autem nullo certo precio constituto emere tibi mandauerim, tuq; ex diuersis precijs partes cæterorum redemeris, tuam partem viri boni arbitratu æstimato precio mihi dari oportet.Quem tex.dicit sing.Bar.ibi.& notabilem Bal.in.l.j.in.6.quæstio.C.si ser.ex te.& multùm cōmendat Iason in.l.si qs ita.§.Seia cauit,colum.2.ff.de verbo.obli.Et faciunt quæ diximus suprà.§.2.numero.27.quid igitur.Quod autem in ea.l.dicitur, arbitratu viri boni,intellige iudicis.ita enim interpretatur.l.continuus.§.cùm ita.ff.de verbo,obliga.&.l.si vnius.§.prætor ait,& ibi glo.ff.de iniuri.& glo.in.l.omnis,quæ est pe.ff.de procura.& in cap.potuit,in verbo,celeri,in fi.extra de locat.cum si. *Quomodo in hoc casu æstimanda est species.* *Vir bonus iudex intelligitur.*

2 AT HIC QVAESTIONIS EST, an retractus habebit locū respectu huius fundi æstimati. Et sanè si alter fundus puta Sempronianus, qui solus datus est pro hoc scilicet Corneliano & pecunia,non retraheretur à consanguineis eius,qui illum Sempronianum dedit, vt retrahi potest secundùm hanc nostram consuetudinem, putarē nec hunc Cornelianum esse obnoxium retractui consanguineorum eius, qui eum dedit pro Semproniano: quia tunc nihil deperiret familiæ,sed potius acquireretur,nempe fundus preciosior pro viliori.At retracto illo preciosiore,scilicet Semproniano, videlicet restituto à consanguineo eius qui eum dederat,precio quod pro eo datum est,& æstimatione alterius vilioris,vterque ei abest qui viliorem dederat:& vilior ipse quem ille dedit: & preciosior, quia ab eo retractus est.perindéque nunc est,scilicet retractu preciosioris facto,ac si ab initio simpliciter is illum viliorem vendidisset eo precio,quo ob retractum æstimatus est, & quod ei restituitur. Nam & ea æstimatio & æstimationis restitutio fit ex consequentia necessaria prioris contractus,ita statuente consuetudine.Et hæc quidem necessitas, si ita vocari debeat,ortum habuit ex principio voluntario,id est, ex mera voluntate huius qui ita sponte contraxit,vltróque se in eam necessitatem coniecit. Ideo non hæc habetur pro necessaria voluntate,sed potius voluntaria.l.j.§.quòd si existant, cum glo.in verbo, pacto. C. de natura.liber.&.l.alienationes.ff.fami.hercis. & quod scribit Angel.consi.243. multi consortes,post prin.cum alijs multis à me traditis suprà eo.titu.§.j.glo.14. in verbo, ou equipollent a vente,numero. 13. & has quidem, & duobus sequentibus. Ne quis hic obijciat, quod multis placuit retractum non habere locum in venditione necessaria.de quo nos latè diximus in illa eadem glo.numero.7.tamen si teneas,& quatuor sequēt.Nec quis miretur quod diximus id ex euentu pendere:nec enim id nouum est in iure nostro,vt plenè docebimus infrà in fi.huius titu.numero.18.sed vt tandem,& duobus seq. *An retractus habeat locū respectu fundi æstimati.*

3 ¶Igitur ex facto huius contrahentis res immobilis ipsius trāsijt in familiam alienā,& id quidem numerato eo quod consuetudo ob factum illius iubet restitui.Atq; ita caret & re *De eadē re*

quam habuerat ex huiusmodi contractu, vt quæ retracta est à consanguineo eius cũ quo contraxit. atque etiam re quam dederat, vt quæ manet apud eum, cum quo cõtraxit. & cogitur recipere æstimationem illius, quod nihil aliud est, quàm vt eam vendidisse censeatur eo precio, quod ex æstimatione recipit. Et si id non esset propria veraq; vẽditio, hauddubiè tamen æquipolleret venditioni. Ideo nihil est quod dubitandum sit, quin retractus in ea locum habeat ex priuata nostra cõsuetudine suprà. §. j. Et si non haberet, esset aperta via fraudandi consanguineos, ita vt hîc dicitur contrahendo. quod non admittendum est. l. cùm hi. §. si cùm lis. ff. de transac. & cap. quantò, de diuorti. cum. se.

IN FINE EIVSDEM. §. GLO. 3.

Laudimia an debeant solui pro rata pecuniæ, cum traditur pecunia & species.

1 HIC FINIS HVIVS. §. est ex sententia Cy. Bald. & Angel. in. l. quæritur. ff. de stat. homi. vbi dicunt, quòd si emphyteuta permutat rem valentem. C. cum re valente. 60. & quod reliquum est æstimationis recipiat in pecunia, debẽt solui laudimia ex pecunia non ex re, vti etiam suprà diximus. in. j. glo. huius §. numero. 38. nec interim. Verùm Iacob. à. S. Georg. in tractatu de Roydis si ue operis, col. 10. versi. sed ponamus, tenet, quòd ex neutro debentur, cùm huiusmodi contractus censeatur esse permutatio, non venditio, per ea quæ diximus suprà eo. §. glo. j. nu. 9. si autem non constat. Et idem videtur voluisse Guid. Pap. deci. Delphi. 92. de consuetudine generali, ad fi. Quem ita sequitur And. Alcia. li. 3. de verbo. signi. chart. 8. versi. quapropter ex consuetudine, & in. l. 2. in prin. numero. 19. ff. de verbo. oblig.

§. 31.

SI LE mary & la femme & chacun deulx pour le tout vendent sur eulx & chacun deulx aulcune rente. Ainsi comme le crediteur la peult demander pour le tout auquel des deux il voudroit. Semblablement le lignagier de lun ou de laultre peult in solidum venir au retraict de ladicte rente, & y estre receu dedans lan & iour. Et si le lignagier du mary la retraicte vel econtrà, le lignagier de laultre (sil vient dedans lan & iour) sera receu a retraire la moytie. Et si lesdictz deux lignagiers tant du mary que de la femme viennent ensemble, ilz seront receuz chascun en la moytie. Ouquel cas quilz seront concurrens, chascun nen pourroit demander que la moytie.

GLOS. I. ET VNICA.

Si maritus & uxor & eorũ quilibet uẽdiderunt annuũ uectigal, utrius consanguinei admittuntur.

1 HANC rem expressim & in specie huius. §. disputat Io. Fab. in. §. vlti. col. 2. versi. sed ego moneo, Insti. de duob. reis. Maritus (inquit) & vxor & quilibet eorũ in solidũ renũciantes authen. de duo. reis, vẽdũt decẽ libras annuas. Duo consanguinei alter viri, alter vxoris volunt retrahere ex consuetudine pmittente retractũ cõsanguineis vẽditoris. Quid agẽdũ est. nam si ambo admittũtur & quilibet insolidum, emptor habebit duplex precium, & ille qui nõ est de genere retrahet, quod alius cuius non est consanguineus vendidit. Et si dicas quòd quilibet admittetur ad solidum obligationis venditionis de suo genere, adhuc habebit emptor duplex precium. Quòd si dicas, quòd quilibet soluet dimidium precij, certè admittetur ad solidum, soluendo tantùm dimidiũ precij, contra consuetudinẽ, quæ iubet solidum & integrũ preciũ restitui. Quòd si vnus tãtũ de genere alterius veniat, erit maior quęstio, qa solueret totũ precium, & nõ retraheret nisi obligationẽ sui cõsanguinei. & sic remaneret apud emptorẽ alia portio solida & integra, & totũ preciũ. Quòd si dicas ꝙ qlibet admittetur ad medietatẽ, erunt aliæ duæ medietates apud emptorẽ. Et ideo relinquit Fab. cogitãdum. Sed hîc vide Chasse. hoc eodẽ tit. §. 8. & quæ diximus suprà eodẽ titu. §. 23. in glo. 2. nu. 6. ex istis deniq; & seq. Est aũt similis omnino huic nostrę cõsuetudini Borboniorũ cõsuetudo cap. 466.

Cõsuetudo

2 SED HIC LOCVS offert quæstionem, quam ex facto vidimus. Vir & vxor simpliciter vel quilibet eorum insolidum aliquid vendunt, quod est alterius eorum tantùm, id quod sæpe faciunt fieri ementes, vt contra vtrumque euictionis nomine possint agere. An hoc casu consanguineus eius, cuius erat res vendita, admittatur insolidum, an verò & consanguineus alterius quoque admittetur. Dic solum consanguineum eius qui dominus erat, esse admittendum: quia is solus totum vendidisse videtur, qui solus est dominus, argumento eius quod respondit Bar. pro vt illum retulere, & secuti sunt Bal. & Saly. in. l. si liqueat, & ibi quoque Franc. Are. qui eam. l. legit cum. l. si mater. C. de inoffic. testa. quòd si vir & vxor in eodem instrumento donauerunt rem viri, ipse vir tantùm censetur donasse, per textum ibi, & in. l. 2. C. si aduers. donat. & idem Bald. & Alexand. in. l. si constante. §. si vxor. ff. solu. mat. Quibus adde tex. in. l. si res. ff. de iure doti. & quod voluit Bal. in authen. hoc amplius, colum. vlt. C. de fideicom. quem citabimus infrà numero. 6. & quod item voluit Iason consi. 193. concurro, in fi. lib. 2. Et quia etiam ratio retractus hîc cessat cùm ea res non exierit à familia. *Quid si illi vendunt, quod alterius tātū est.*

3 ¶ Quòd si quispiam hîc dicat, vt aliquando nonnullos doctos audiuimus dicere, hūc qui adhibitus est ad contrahendum, licèt non esset dominus, tamen teneri ad euictionem, si res euicta fuerit: vel insolidum, si ita promiserit: vel ad minimum pro virili parte, ex. l. reos. §. cùm tabulis. ff. de duob. reis. & ibi cōcord. Quæ quidem euictio id totum quod emptoris interest, comprehendit. l. venditor. ff. de euicti. & . l. si controuersia, & . l. cùm successores. C. eo. cum si. Ideo tenetur emptor in alium fundum æqualis æstimationis: nec satis est si offerat quantum precij nomine dederit. d. l. cùm successores. Igitur aberit à familia is fundus quem loco alterius pro euictione debet. Huic statim illud respondebo, non inspiciendum esse quòd ille obligatur ad euictionem, fortè enim res nūquam euincetur, nec satis esse quod euinci possit, per no. in. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. obliga. & in. l. si diem. §. vlti. ff. de iurisdi. om. iudi. & Ioan. Fab. in. §. illud quæsitum. Insti. de rer. diuis. Deinde nec illud statim concedo, vt is teneatur ad æquale prædium. nam in iure id non probatur, sed potius contrarium, vt colligi potest, si solerter inspiciamus, ex. l. fideiussor, & ibi Bar. ff. de dol. mal. excepti, & eodem Bar. in. l. si insulam, in. 3. oppo. 2. partis princ. & ibi latius Imo. char. vlti. ff. de verbo. oblig. & Bal. in. l. si traditio, in. 7. quæsti. C. de acti. empt. Ex quibus intelliges euictionem nō in eo esse, vt reddatur fundus ipse euictus, si ad manus vēditoris redierit, nedū vt alius tradatur, sed in eo tantùm quod interest. Id q̄d consistit in pecunia numerata, vt voluit glo. no. in extrauag. proindè, in verbo, obligationibus, titu. de senten. exco. quæ ob id dicit eum tex. loquentē in debito pecuniario habere locū & in obligatiōibus ad interesse. Postremò si is cogatur ad tradendū aliq̄d prædiū, vel etiā ad vendendū, quò soluat pecuniā ob quā condēnabitur pro huiusmodi interesse. Tūc hauddubiè admittetur cōsangu ineus ad retrahendū id prędiū traditū vel vēditū restituto precio prioris vēditiōis ꝓ quo tūc dabitur, vel æstimatione ipsi⁹ interesse, iuxta ea quæ plenè dicta sunt suprà. §. j. glo. 14. in verbo, ou eqpolēt a vēte, pluribus in locis. Et tūc nihil aberit à familia. *Interesse consistit in pecunia numerata.*

4 NEC TAMEN ALIVD omittemus, q̄d in casu nostrę cōsuetudinis, videlicet cū vir & vxor simul vēdūt, & fatētur se recepisse preciū. Bar. cō. 124. pūctus quæstiōis talis est Dña, P. dicit pręsumi pecuniā ad vtrūq; ꝓ dimidia pte puenisse, ar. d. l. reos. §. cū tabulis. ff. de duob. reis. quo in loco Frā. Are. huius cō. meminit, nec tñ aliqd certi diffinit, sicuti nec Alex. q & illū memorat, cō. 38. cōsideratis his, col. j. ver. fortius voluit, li. 2. Verū id expressè seqtur Pau. Ca. in. d. §. cū tabulis, & cō. 296. visis actis & actitatis corā dño Astorgio, col. j. li. & cursum cō. 360. Bar. in. quodā, ī prin. eo. li. j. & cō. 362. sup primo dubio pręsupposita cœcitate, aū fi. li. 2. & Frā. Curt. Senior cō. 54. sępe, col. 2. ver. ꝓ qua pte. & aū eos Bal. in. l. mater, col. 4. versi. modò queritur. C. de rei vēdi. nisi (inqt ipse Bal.) appareat cōtrarium. Verbi gratia, si primū vir recepit totū preciū, postea vxor se preciū pticipasse dicit: nā ex pręābula numeratiōe apparet virū totū recepisse, ex seqēti verò cōfessiōe, licèt inducatur ꝓbatio inter emptorē & mulierē, nō tñ inter maritū & vxorē. Idē aūt Bal. in. l. j. col. 2. versi. pręgdicta faciūt. C. de duob. reis, posteaq̄ illā Bar. sentētiā retulit, nulla re alia adiecta cōfestim subdit, hęc non determino. Idē pręterea in. c. cōstitutus, ad fi. ext. de ꝓcur. In eodē (inqt) instrumēto vir & vxor possunt esse duo rei credēdi insolidū, sed nō debēdi, nisi tota pecunia pueniat ad vxorē, vt dicit no. à Specul. quo loco statim citabimus. Et subdit. tamen habes glo. ꝙ vnusquisq; pro parte acquirit, & pro parte tenetur, in. l. scripturæ. C. de fid. instr. nec aliud addit, tanq̄ hæreat in salebra. *Cum uir & uxor uendūt, ad quē eorū præsumitur pecunia peruenisse.*

5 ¶ Idem denique Bald.in authent.si qua mulier,colum.2.versicu.pone ergo quòd vir.C.ad S C. Maced.constanter asserit,ex confessione non præsumi aliquid ad eam peruenisse,nisi id verè probetur,per tex.ibi.nisi si coram iudice in figura iudicij id faciat, secũdum Nicolaum Mat.ar.l.nec si volens,&.l.cùm affirmes,&.l.iubemus.C.de libe. cau. & sequitur Saly.ibi.& Imo.in cap.cùm contingat,colum.15.versi. sed iuxta prædicta potest dubitari, extra de iureiur.& in.l.si cùm dotem.§.transgrediamur.& ibi quoque Ro.ff.sol.mat.& in l.cùm vir,colum.antepe.versicu.item aduerte quia potest.ff.de vsucap.& Angel.Are.in.§. est & aliud,colum.j.versi.& aduertas,Insti.de donati.& in.§.item si in iudicio, colum.17. versicu.quid si cùm iuramento,Insti.de excep.& Alex.subdubius tamen con. 172.in causa & lite,colum.5.versi.similiter non ob.li.6.& Matthe.Afflict.deci. Neapo.209.in causa sororis,vbi dicit hanc op.fuisse approbatam,& secundùm eam iudicatum fuisse à sacro cõ. Neapo.& Fabia.in tract.de empti.& vendi.in.37.quæsti.3.partis prin.& Bernar. Land.in addi.Bar.in.d.consi.124.& Steph.Bertran.consi.236.multa sunt,numero. 22.lib.j.Et idem voluit Specul.titu.de oblig.& solut.§.ante omnia.versi.sed porrò vir & vxor, & ibi Ioan. And.in addi.post Vbert.Bob.& Alberi.in.d.authen.si qua mulier,vbi & alios antiquiores citat.Sed & idem Bal.de hac re scripsit in.l.si eum seruum,col.2.ver.sed quid si mulier.ff. si cert.pet.vbi addit iuramentum mulieris,vt nonnulli alij supradictorum.

De eodem.

6 ¶ Nec interim tamen prætermittam quòd in eadem propè specie tradidit Bal. in authẽ. hoc amplius,col.pe.versi.& no.hîc arg.C.de fideicom.quòd si vir & vxor in eodem contractu sunt nominati,& primo quidem loco vir,secundo vxor:præsumitur vir principaliter contrahere,vxor verò intercedere,ar.tex.ibi,ante fi.cùm dicitur, prout quisque eorum prior nominatus.Subiungit autem,quòd quando sunt ambo pariter obligabiles, vterque censeatur principalis,nisi contrahatur super re vnius tantùm,vel nisi ad vnum tantùm res perueniat.l.si nõ singuli.ff.si cert.pet.vel nisi color sit quæsitus.l.vir vxori.§.vlti.ff.ad.S C. Velleia.Et id nuncupatim sequitur.Lud.Bol.con.44.cor mundum &c.pro tanto, colum. 2.versicu.quod etiam probatur.

De eodem.

7 ¶ Sed & tu super his vide quæ in simili differunt doc.videlicet in patre & filio,qui simul in eodem instrumento confitentur recepisse precium,aut aliud quippiam. An vterque teneatur, an alter tantùm, tanquam precium aut aliud præsumatur ad vtrunq; peruenisse, aut ad alterum solùm.vide Pet.Dy.Cy.Ray.Alberi.Angel.Raph.Co.Imo.Ro.Alexan.& alios recentiores in.d.l.si cùm dotẽ.§.transgrediamur.ff.sol.ma.Iac.Aren.Bar.Bal.Imo.& recentiores in.l.si constante,in princ.eo.titu.Raph.Co.consi.40.quidam filio,in.2.dubio. Ro.consi.462.quô ad propositum.Alexand.in addi.Bar.in.l.in duobus.§.vbi duo,colum. vlti.ff.de duob.reis.Angel.Are.in.d.§.est & aliud,Insti.de donati.& in.§.fuerat, col. ante penul.versicu.quæro vidimus quid debeat,Insti.de acti.Franc.Curt.Seniorem.d.consi.54. per totum.Corne.consi.303.in hac cõsultatione,ferè per totum,lib.4.Barb.consi.43.sempiterna,colum.5.versi.& adduco.lib.2.Lud.Bol.d.con.44.colum.2.versicu. cùm itaq; Stepha.Bertran.con.4.donatio,in.4.dubio,lib.j.

Si pater & filius simul fatentur recepisse preciũ, ad quẽ præsumitur peruenisse.

8 ¶ Quid autem cùm plures se æqualiter obligant, constat tamẽ pecuniam ad alterum tantùm peruenisse,aut ad eum principaliter negocium pertinere. An vterque tenetur tãquã principalis,an verò is ad quem pecunia non peruenit, aut negocium aliter non pertinet, tanquam fideiussor tantùm. Vide glo.in.l.sed Iulianus.§.item si duos,& ibi quoque Guil. Cu.tum ibi,tum in prin.eius.l.& vtrobique Angel.& Pau.Ca.etiam in prin.ff.ad Maced. Bar.in.d.l.in duobus,quæ est.3.§.vbi duo,& ibi quoque Pau.Ca.& Franc. Are.ff.de duob. reis.eundem Bar.in.l.si vt certo.§.si duobus, colum.5.versic.sed contra istam.ff.commod. Saly.in.l.hoc ita,in.10.quæsti. C.de duob.reis. Ro.in.l. generaliter, ad fi.ff.de fideiuss.vbi de hoc consuluisse se dicit,vt fecit consi.114.visis supra consultis,in.j.dubio.Pau. Ca.con. 331.in causa Siluestri, col.j.lib.j.& cõ.409.consideranda, post princ.lib.j.Ioan. Ana. consi. 60.in quæstione ista,& ibi Ludo.Bol.in addi.Alexan.in.l.Marcellus.ff.de fideiuss. & con. 149.viso processu,colum.j.lib.2.Barba.d.consi.42.sempiterna, colum. 4. versicu. capio modò,lib.2.& consi.26.vbi Christus,colum.2.lib.3.& consi.91.illud referam,colum.6.eodem lib.3.& consi.12.illud afferam,colum.8.in.3.dubio,lib.4.& consi.86.magnus dicit, colum.4.versi.& indubitanter,eo.lib.4.Corne.con.316.in consultatione,colum.j.versicu.tamen his non ob.lib.4.Franc.Cre.sing.38.in eodem instrumento, vbi sing.dicit glo.in.d. §.item si duos.Soc.consi.71.supposita conclusione,libro.3. Hippo. Marsil.singu.2.si plures fideiussores.

Si pecunia ad unũ ex contrahẽtibus peruenit, an alter obligetur ut principalis, an ut fideiussor.

9 ¶Deniq; an duo etiam æquè principaliter aut insolidum obligati videantur inuicem fide iubere. quod magni est momenti. Nam si vnus non esset soluendò, alter tanquam fideiussor teneretur. Vide igitur text.& glo.in.d.l.vir vxori.§.vlt.& ibi omnes propè docto.ff.ad Senatuscon.Velleia.& in.l.si duo rei,& ibi Fran.Are.ff.de duob.reis,& in.l.reos,in prin.& ibi quoq; Alberi.Bar.Angel.Imo.& alios.ff.eo.ti.& glo.in.d.l.in duobus.§.vbi duo,in verbo,à reo,& ibi Alberi.numero.2.eo.quoq; titu.& in.l.j.& ibi quoq; Cy.Bald.& alios.C.eo. quoq; titu.& in.§.j.in verbo,si quis enim,& ibi quoq; Iac.Bel.& Bart.in authen.eiusdem titu.Signo.consi.76.quidam nomine.D.Alberi.in.l.idem est,col.j.numero.2.ff.ad Senatuscon.Velleia.Bar.in.l.si constante,col.5.in fi.8.quæstio.& ibi Alex.in.§.quoties,col.4.versi. iuxta hoc dubitatur.ff.sol.mat.Bal.in.l.per diuersas.in.15.quæstio.ibi,si autem ista.C.mandat.& consi.198.ad intelligentiam,ad fi.lib.j.quod repetitur consi.466.li.5.& eundem Bal. consi.193.punctus prohibetur,eo.lib.5.Ioan.Fab.in.§.vlti.colum.j.Insti.de duob.reis.Ang. consi.32.quidam Andreas.Anto.consi.38.zesu &c.quia maior pars,in.j.dubio.Corne.con. 51.licèt in hac,colum.j.lib.2.&.d.consi.316.colum.j.lib.4.& Fran.Are.consi.33.consultatio, in.4.& eodem vlti.dubio.Ludo.Bol.d.consi.44.colum.2.versi.pro hoc etiam.

An cũ duo simul se obligant, alter pro altero videatur fideiubere.

10 EX VERBIS AVTEM huius.§.cùm dicitur, le crediteur la peult demander pour le tout au quel des deux il vouldroit. Satis cõstat, qđ si duo aut plures in solidũ sint obligati ad quid dandum, poterit quilibet eorum in solidum conueniri cogiq; ad id dandum. quod & iuris antiqui est.d.l.reos.§.j.& ibi glo.& doct.ff.de duob.reis.&.l.j.C.eo.ti.&.l.si diuisa.C.loca. De iure autem authent. vnus insolidum non tenetur, etiam si id actum sit, nisi si cæteri nõ sunt soluendò, aut sunt absentes.§.j.in authen.de duob.reis.& authen.hoc ita.C.eo.tit. Nisi etiam renunciatum sit beneficio diuidendarum actionum, vt dicit glo.in.d.authen.hoc ita,& glo.quoq; vlti.in.§.vl.Insti.eo.ti.& in.d.§.j.in verbo, cedere, in authen.eiusdem tit. quæ dicit id consuetudine obseruari.& doct.vbiq;. Apud Pictauos autem vsus passim obtinuit, vt obligati insolidum possint & insolidum conueniri & compelli, etiam si nulla sit renunciatio. Et hoc vt diximus, apertè ostendit hæc nostra consuetudo.

Si duo sunt insolidũ obligati, an quilibet insolidum potest conueniri.

11 SED ET ILLVD scire debes, quòd si etiam non dicatur, vt omnes teneantur insolidũ: sed simpliciter, vt quilibet eorum teneatur, sine ea adiectione (insolidum) id est, vt verbis Gallicis pronunciemus, lesdictz tielx, & chacun deulx. Certè illud significatur, vt vnusquisq; solus insolidum teneatur. ea est enim priuata ac peculiaris significatio eiusdem dictionis (quilibet).l.si pluribus,& ibi glo.Bar.& Imol.ff.de lega.2.&.l.non distinguemus.§.cùm in plures,& ibi quoq; Bar.& alij.ff.de arbit.&.c.cùm plures.de offic.delega.lib.6.Iaco.But.& Bal.in.l.pluribus.ff.de procur.Bar.in.l.hoc articulo,col.j.versi.oppone& videtur,& seq.ff. de hære.insti.Bal.in.l.vlti.§.ipsum.C.de bonis quæ libe.& in.c.j.§.vlti.propè fi.& ibi quoq; Aluar.titu.de succes.feud.& idem Bal.consi.158.proponitur quòd quidam,in.2.dubio.libro.3.Pet.Anca.consi.355.visis puncto,colum.j.Anto.consi.29.visis puncto,col.j.Pau.Cast. consi.383.notandum est,colum.j.lib.j.Alex.consi.13.perspectis his,colum.vlti.lib.5.& con. 22.viso titulo,col.3.versi.quarta ratione,eo.lib.5.& consi.135.videretur prima,in prin.eo.li. 5.Cepola.consi.caussarum criminalium.14.colum.4.vers.& licèt plures.Corne.consi.40. in hac consultatione,in fi.lib.2.& consi.240.bonaura,col.2.eo.lib.2.Socin.qui alia allegat, consil.50.viso instrumento,col.j.lib.j.Guid. Pap.sing.309.dictio &,versicu.dictio cuilibet. Fran.Curt.senior.consi.50.memoriæ,numero.258.Ludo.Gozad.consi.26.in caussa illustrissimorum,col.6.numero.38. Sed & tu de alia vi & natura huius dictionis (quilibet) vide Barto in.l.re coniuncti,colum.5.versi.secundò quæro dixi.ff.de lega.3.Pau.Cast.consi.275.super primo quæsito,col.2.versi.contrarium puto quia licèt,& iterum versi.contrarium puto:nam sola,lib.j.& Carol.Molend.in consuet.Parisi.ti.j.§.2.numero.45.

Dictio (quilibet) facit, ut oẽs insolidũ teneantur.

Alia de ea dictione.

12 ¶Illud autem vulgare verbum Gallorum (chacun) non tantùm per eam dictionem (quilibet) intelligitur, sed per eam quoq; (singuli) nam si velis latinè dicere Andre, Pierre, & Iehan & chacun deulx, ita poteris dicere Andreas Petrus & Ioãnes, & eorum quilibet, & singuli. Ideoq; & hæc quoq; posterior dictio rem cuilibet insolidum attribuit.l.potest, ibi, vel vnus in plurium, vel singuli in singulorum,&.l.seq. quæ incipit, vel singulis.ff.de vulga.& pupil.substitu.&.l.in singulis.ff.ad leg.Falcid.&.l.singulis.ff.de exceptio.rei iudica.& voluit per quædam ex illis.ll.Bald.consi.461.inter Ioannem,colum.2.lib.j. Et idem de dictione (quisque) voluit Pet.Anca.consi.245.duo prima, in.2.dubio.

Idem de dictione (singuli.)

Idem de dictiõe (quisque.)

§. 32.

EN ACQVESTZ faictz par aulcun & par luy venduz sont receuz au retraict les lignagiers du vendeur, soit de par pere ou de par mere. Et si lesdictz lignagiers estoient concurrens dedans lan, ilz seront receuz. Cestassauoir ceulx deuers le pere en la moytie, & ceulx deuers la mere en laultre moytie.

GLOSSA.I.ET VNICA.

Retractus an habeat locũ in acquæstibus. Consuetudines de ea re

1 IN MVLTIS PARTIBVS Franciæ non habet locum retractus proximitatis in rebus acquisitis, sed tantùm in bonis quę ex successione generis nobis obuenerunt, videlicet apud Parisienses.c.174.Meldẽses.c.87.& expressius.c.105.Meldunenses.c.22.& expressius.c.25.Senonenses.c.31. Trecenses.c.144.& multis seq.Caluimontenses in Bassigniaco.c.112.Victriacenses.c.126.Ambianẽses.c.47.Monstrolienses maritimos.c.72.&.75.Belquercenses.c.13.Carnutenses.c.68.& iterum.171.Aurelianenses.c.276.& alijs pluribus,& declaratur.c.294.Turonenses.c.j.huius titu.de retraictz, in illis verbis, les lignagiers du vendeur habilles a luy succeder en la ligne, dont meut la chose vendue, quæ verba non possunt conuenire rebus acquisitis. Borboniẽses.c.422.&.c.434.Blesenses.c.194.Dunenses.c.79.Bituricẽses hoc eodem tit.c.j.Burgundiẽses hoc quoq; ti.c.item.j.Artesienses.c.83.& expressius.c.85.Morinẽses.c.18.Marchienses ti.de retraict lignagier.c.j.qui est omnium cõsuetudinum.260.Nisi tamen in cõsanguineis paternis nó etiam maternis, vt declaratur.§.8.qui est omnium.267.Et Lorrienses in præfectura Montargij hoc eodem tit.§.j.Altissiodorenses quos vulgo vocant Auxerrenses hoc quoq; tit.§.j.qui est omniũ.32.Senlites siue Siluanectẽses hoc item tit.§.j.Comitatenses Burgundos ti. reachaptz.§.8.Niuernenses hoc quoq; tit.c.j.Valesienses tit.j.§.15.& expressius titu.de retraict.§.j.qui est omnium.82.Laudunenses aliosq; Viromandenses partis.3.tit.8.§.j.qui est 75.illius.3.partis, à contrario sensu. Vt non immerito Masuer.in titu.de retractu.§.j.dixerit retractum non habere locum in bonis acquisitis secundùm cõsuetudinem Franciæ, vti etiam dicit Bened.in repe.c.Raynucius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero 636.de testa.Statutum quoq; Mediolanense, ex quo huiusmodi ius competit, loquitur nuncupatim de re paterna, vt videre licèt apud Iaso.consil.194.superuacuò.lib.2.Idq; etiam ex statuto Lucanę ciuitatis obseruatur, vt videri potest ex Philip.Deci.con.222.viso puncto.

A maioribus accepta magis sũt familiæ, q̃ à nobis cõparata. Vasallus nõ põt præiudicare hæredibus in feudo antiquo, põt autem ĩ nouo.

2 ¶ Idq; summa ratione subnixum est: quia ea quæ ita ex successione nostrorum excipimus, magis sunt familiæ, quàm quæ nos ipsi comparauimus, arg.l.3.ff.de interdic.& releg. Ideo Bal.in.c.inter dilectos, colum.3.versi.item scias, extra de fide instru.dicit, quòd si vasallus alienat feudum quod sua industria quæsiuit, nocet suis posteris: nõ etiam si alienat feudum à progenitoribus acceptum Nam & generaliter vasallus non potest præiudicare filijs aut agnatis etiam suis hæredibus in feudo antiquo.c.j.§.hoc quoq;, & ibi glo.in verbo, inuestire, & doct.tit.de succes.feud.In nouo autem potest.glo.Iaco.Bel.Bald.Marti.Laud.Cardi. Alex.& omnes ibi.And.Iser.in.c.j.per illum text.à contrario sensu, titu.de ali.feud.pater. idem Iaco.Bel.in.c.j.§.aut si libellario, & ibi Bal.col.j.versi.tertius casus.tit.quib.mo.feud. amit.Nicol.Mat.in.l.j.C.de reuo.dona.Bal.in.l.j.col.2.versi.& prædicta faciunt.C.de bonis libert.& in.l.vlti.in prin.C.de libe.cau.& consi.276.ad euidentiam, paulò post princip. lib.5.vbi id dicit rationabile.Angel, in.l.adoptiuum.§.j.ff.de in ius vocan.Iac.Aluar.in.c.j. §.vlti.in.18.& iterum.47.conclusio.tit.quæ fuit pri.cau.ben.amit.Alexã.consil.18.attentis narratis, col.2.versi.hoc etiam, & seq.lib.5.quod repetitur consi.118.li.6.& idem Alex.con. 28.in caussa, col.j.eo.lib.5.vbi & alios citat, Barb.cons.66.afferam in medium, col.10.& seq. lib.4.& Ludo.Gozad.consi.4.prima facie, col.3.numero.9.& diximus suprà eo.titu.§.11.in glo.6.in verbo, sil est plus proche, versi.vlti.Et de emphyteusi quoq; idem respondit Petr. Anca.consi.143.pro domina.Et vide interim Bal.in.c.j.col.3.versi quæro vtrùm pater, tit. de prohi.feud.ali.per Fede.& quod dicit Ange.consi.110.sanctissima, colũ.2.id esse diuturnius atq; ad nostros transmissibilius, quod à capite in membra trãsmitti cepit, per.l.pater. §.quindecim.ff.de leg.3.

3 ¶Et facit etiam quod in simili tradit Bal.in.l.j.ante fin.C.per quas perso.nobis acquir.& Fran.Are.in.l.idem Iulianus.§.si quis alicui,colum.pe.ff.de leg.j.& Alex.con.106.viso the mate instrumenti,colum.vlti.lib.4.& latè consil.seq.in caussa Nicolai,post prin.& Iason in.l.2.colum.76.quæ est in char.pe.col.j.vers.tertiò limita.C.de iure emphy.Nam & in ijs quæ ipsi nobis comparauimus,plus iuris quàm in cæteris habemus.l.si quid in bello,& ibi glo.& Bar.ff.de capti.& post li.reuer.& no.Io.Mo.in.c.nullus,de elect.lib.6.& Barto.in.l.si insulam,col.3.in.6.oppo.ff.de verbo.oblig.& latè ostendimus suprà titu.14.qui est de donations.§.j.in glos.2.cùm reddimus rationem illius consuetudinis facientis ius disponendi liberè de suis acquæstibus,non item de suis bonis patrimonialibus.Qua etiam ratione Geral.Bago.tenet retractum non habere locum in rebus acquisitis,in illa sua disputa.retractus,versi.super termino immobilem.Sed & huc pertinere videntur omnia iura suprà in rub.huius tit.pro ratione retractus adducta,quæ maiori ex parte loquũtur de rebus,quæ maiorum nostrorum fuerunt. *De eodem.*

4 ¶Verùm cùm nostra hæc cõsuetudo,& in acquæstibus quoq; retractũ admittat,ea hauddubiè,quantùm ad nos sequenda est,quandoquidem vnaquæq; prouincia suo sensu abundat.c.illa.12.dist.cum alijs si.Nec tamen in hoc sola est nostra consuetudo.nam & similis est apud Cenomanos.c.376.Andes,quos Andegauos nũc vocamus c.366.Rochelanos.c.29.Burdigalos.c.14.Normanos.c.115.qui talis est,de querele de fief vendu.§.si aulcun a cõquis.Ex consuetudiue autem Aruernorum acquæstus retrahi possunt à consanguineis paternis eius qui acquisiuit,& postea vendidit,non etiam a maternis,vt cauetur tit.consuetudinũ eius nationis,de retraictz.c.25.Cuius etiam meminit Masuer.tit.de successio.§.itē in bonis acquisitis.& in.d.§ j.huius titu.de retractu. *Consuetudines quæ permittunt retractum in acquestibus*

5 CAETERVM STANTE alia consuetudine,quæ frequentior est in Gallijs.quæ scilicet retractum non nisi in bonis patrimonialibus admittit,multa occurrũt dubia,quæ nos discutienda ducimus,neq; enim nostratibus tantùm canere volumus.Quæro igitur quid si quis tanquam consanguineus retrahat rem patrimonialem ab alio suo consanguineo venditã & posteà eandem alteri vendit.An erit locus retractui,tanquam in re quæ processit à genere:an non erit,tanquam in acquæstu.Bal.consi.85.præmissis,li.5.repetito consil.460.eo.lib.consuluit in casu ad hanc speciẽ petinẽte.Testator enim prohibuerat,ne filij ipsius hęredes domos suas alienarẽt,nisi sibijpsis.vnus autẽ eorum alteri vẽdiderat.An iste emptor postea poterit extraneo vẽdere id quod à fratre emit pmissu testatoris.Nam quod ipse nõ emit,sed iure successionis habet,alienare hauddubiè non potest in extraneum.Et respondit Bal.in.d.consi.eam portionem,quam à fratre emit,liberè eum posse alteri vendere:nã prior illa venditio facta fuit iudicio testatoris,vnde emptor ius habet vendendi cuicunq; velit.l.pater filium.§.quindecim.ff.de leg.3.cui ipse Bald.ibi hanc epitomam ascripsit,qui prohibetur alienare partem suam,non videtur prohibitus alienare partem quam redemit.Nam verba prohibitoria deficiunt:& cùm testator permiserit ei vendi,& liberè quoq; tradi permisit,ex natura contractus,cuius obligatio est ad rem liberam tradendam,vt not.in l.ex ijs prædijs.C.de euictio.Hæc ille propemodum,in.d.con.quæ & huc multum faciunt.quia & hic consanguineus redemit iudicio legis municipalis,quæ comparatur iudicio testatoris.glo.Bar.Angel.Rapha.Corne.& Alex.in.l.j.C.de his qui.vt indig.cum concord.à me congestis infrà eo.tit.in fi.totius tit.in.3.quæsti.numero.13.deniq; obligatio. *An retractus habeat locum in re retracta per proximitatem,& postea uendita.*

6 ¶Cui adde ad id quod dictum est, venditorem teneri ad tradendam rem liberam,text.in l.in venditione.ff.de act.empt.quem ad hoc expendit glo.in.l.cùm venderes.ff.de cõtrah.empt.cum alijs simi.à me adductis suprà eo.ti.§.j.glo.9.in verbo,ou lignagier,numero.56.& idem videri.Sed & quod res semel licitè alienata possit & postea semper licitè alienari in quẽcunq; per.d.§.quindecim,voluit Bar.ibi,qui id trahit ad merũ imperium semel delegatum.& rursum in.l.j.paulò ante fi.& ibi quoq; Ioan.Plat.col.3.versic.similiter vbi ius.C.de impo.lucr.descrip.li.10.& Signo.con.210.in nomine &c.quæstio præsuppon i tur,col.2.versi.secundò sic.Alberic.in.l.j.numero.22.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.Bal.consil.52.substitutio,post medium,lib.2.& con.57.item instituo,colum.2.eo.lib.j.Pau.Cast.con.243.super primo,col.2.versi.secundò quia post venditionem,lib.j.& consi.447.si iste masculus,in fi.eo.lib.j.Ludo.Bolo.consi.43.Ser.Iaco.col.5,versi.aut & tertiò.Fran.Ripa.lib.j.respons.c 2.clerici,numero,13.& lib.2.eiusdem operis.c.25 feudalibus,numero.19.Et facit etiam tex.in.l.tutor rerum,& quod ibi dicit Bar.ff.de administ.tut. *De eadẽ re* *Res semel licitè alienata põt semper postea licitè alienari.*

7 ¶Contrarium tamen videri posset in nostro casu,scilicet quòd redemptio siue retractus *De ea.q*

aut recuperatio facta ab eo qui est de familia vel genere prioris venditoris non debet operari, vt res ita recuperata nō dicatur esse de genere vel de patrimonio: cùm ea recuperatio ad id esset destinata, vt ea res remaneret in familia siue genere huius cōsanguinitatis: ideo cùm sit inducta ad hunc effectum, non debet contrarium operari. l. legata. ff. de leg. j. & l. legata. ff. de adi. lega. & l. cùm tale. §. vlti. ff. de condi. & demonst. & c. cùm inter, extrà de except. & c. suggestum, & ibi Imo. de appel. cum si. Quam rationem in casu huius statuti expendit Philip. Deci. con. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum, col. 3. versi. secundò principaliter. In qua re inspicienda sunt verba statuti: nam si ea loquũtur de rebus quæ fuerunt maiorum, aut alijs verbis similibus vtuntur. Putarem in his rebus à consanguineo redemptis, & postea alienatis statutum habere locum: nam verum est hæc fuisse maiorum. Si autem loquerentur de rebus, quę nobis successione obuenerunt, aut similibus, contrà putarem non esse locum statuto, cùm hæc nobis successione non obuenerunt, sed ea nostris facultatibus redemimus.

8 ¶ Ad. d. autem. §. quindecim, vide omnino Pau. Cast. post glo. in. l. voluntas, col. 2. versi. breuiter aduerto, & ibi quoq; Iaso. col. vlti. C. de fideicom. & eundem Pau. con. 77. visis & consyderatis, col. 3. versi. circa primum, lib. j. & consil. 447. si iste masculus, col. 2. & iterum in fi. eo. lib. j. Io. Ana. consi. 47. illud præsupponitur, col. 2. versi. nec prædictis obst. & ante hos Bar. in. l. peto. §. fratre, versi. venio ad tertiam partem. ff. de lega. 2. & in. l. filiussa. §. diui, colum. 3. versi. circa materiam, & ibi Iaso. tum in. j. lect. col. 7. versi. circa secundum remediũ, tum in. 2. lect. col. 12. versi. eiusdem initij, & ibi Io. Crot. col. 15. versic. prima sit conclusio, & multis seq. & Ferdi. Loaz. numero. 430. & seq. & Fran. Ripa. numero. 66. ff. de lega. j. Et vide etiam Alex. post alios in. l. j. col. pe. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. & Soci. consi. 240. materia, colum. 11. versi. ex quibus concludendum, lib. 2. & Philip. Deci. consi. 69. visis duobus, col. j. versi. quartò pro ista, & col. 3. versi. vltimò non ob. & d. con. 88. col. 3. versi. secunda difficultas, & duobus seq. & in addi. consil. 182. in casu occurrenti, col. vlti.

De eodem.

9 ¶ Sunt autem priuatæ quædam nostræ Galliæ consuetudines id priuatim expressimq; de quo hic quærimus diffinientes. Nam ex consuetudine Parisiensi retractus habet locũ, cùm quis vendit rem patrimonialem familiæ, quam à consanguineo venditā retraxit. Et quod plus est, quam etiam à consanguineo primo loco & sine retractu cōparauit, vt cauetur capite Parisiensium consuetudinum. 175. Similiterq; apud Meldenses. c. 92. & iterum. c. 105. & Meldunenses. c. 25. & iterum. 37. & Senonenses. c. 44. & sequen. Trecenses. capi. 158. Monstrolienses maritimos. c. 73. Belquercenses. c. 13. Carnutenses. c. 73. & seq. & iterum. c. 175. & seq. Aurelianenses. c. 277. & c. 280. Borbonienses. c. 434. Montargienses cæterosq; Lorrienses hoc ti. §. j. Burgundienses huius ti. de retraictz. c. 7. Artesienses. c. 51. Comitatum Burgũdiæ tit. reachaptz. §. 11. Verùm apud Laudunenses & cæteros Viromandenses huius titu. §. 21. qui est totius. 3. partis. 95. huiusmodi res retracta censetur acquisititia, nec in ea habet locum retractus si postea vendatur.

Consuetudines de ea re.

10 SED ET ILLVD quæri potest. Si quis vẽdidit fundum patrimonialẽ, & ex pecunia ipsius alium fundum emit. An hic cẽsebitur patrimonialis, vt prior ille: an verò acquisititius, vt sic habeat aut non habeat locum retractus, qui tantùm conceditur in patrimonialibus ex multis Franciæ consuetudinibus, vt diximus. Volui enim (quod & iam diximus) non nostris tantum Pictonibus, sed & alijs quoq; scribere, præsertim in his casibus frequẽtissimis ac penè quotidianis. Igitur Masuer. quem nos subinde in rebus consuetudinarijs citamus, in titu. de societate. §. item nomina seu debita, dicit huiuscemodi fundum comparatum ex pecunia alterius fundi patrimonialis, patrimonialem quoq; cẽseri: & quod plus est, ipsam quoq; pecuniam nondum conuersam in emptionem aliorum prædiorum huiuscemodi esse censendam, per illam regulam generalem, subrogatum sapere naturam &c.

Res empta ex pecunia redacta ex fundo patrimoniali, an & ea sit patrimonialis.

11 ¶ Sed & idem de fundo, vt nunc pecuniam relinquamus, voluit Bened. in repe. c. Raynucius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 791. versi. idem videtur, extra de testa. eadem scilicet ratione, quòd hic fundus succedit loco fundi patrimonialis venditi, cuius tanquam subrogatus naturam mutuatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. & l. si filiæ. §. Titia. ff. de condi. & demon. Et facit (inquit) l. si donatæ res. §. si sponsus, & quod ibi no. Bal. & alij. ff. de dona. inter vir. & vxo. Cui adde optimum tex. loquentem de pecunia legata, & postea conuersa in emptionem prædiorum, in. l. pater. ff. de adi. lega. & alium loquentem de rebus ex dote comparatis, in. l. si cùm dotem. §. vlti. ff. solu. matri. Subdit tamen ipse Bened. (vt ad eum redeamus) dubium facere text. in. l. coiri societatem. ff. pro so-

De eodem.

cio,in illis verbis,si quod lucrum ex emptione,venditione,locatione,conductione descendit. Vnde(ait)licet facilis sit respõsio,cauti tamen viri in talibus rebus acquisitis declarant velle pecuniam ex venditione sui patrimonij redactam tenere locum illius.

12 ¶Chasse.quoq; in consuetud.Burgund.tit.des droitz apartenans a gens maries.§.2.in verbo,& acquestz,colum.2.idem tenet iisdem omnino iuribus & rationibus,imo propè verbis ipsis,vt apertè intelligas ab illo desumpsisse,licèt eum non memorauerit,qui mos ei solennis est,& penè perpetuus.Et idem quoq; tenet ipse Chasse.tit.de successiõs.§.8.in verbo sont yssuz,col.2.vbi allegat Bal.in.2.locis,qui id in neutro dicit.Idem etiam tradit Ferro. in consuet.Burdig.tit.de testa.§.6.in fi.& iterum in tit.de retractu.§.23.col.j.& Ioã.Lupus, in repe.rub.de dona.inter vir.& vxor.§.61.col.3.versic.illud tamen quod dixi.dum scribit apud Hispanos legem esse in foro legum li.3.tit.4.lege.12.quòd fundus emptus ex pecunia redacta ex venditione alterius fundi,ad alterum coniugum spectantis,non fit eorum communis,tãquam acquisitus,sed manet eius proprius,cuius is prior fundus erat.Idq; iuris cõmunis esse contendit,per iura idem ius naturamq; præbentia rebus subrogatis.Et idem deniq; expressim ante illos voluit Bal,quem nullus eorum citat,consi.112.quæritur,col.2.versicu.prædicta sunt vera,lib.j.Vide tamen quid de eo postea dicam.

De eodem.

Hisp lex. a norũ

13 ¶Et pro istorum sententia faciunt vltra allegata per eos,duo tex.tam formales,vt cũ nostris loquar,vt pro hoc nostro casu facti fuisse plerisq; possent videri. Videlicet in.l.si & rem.ff.de peti.hære.vbi scribitur ad verbum.quia potest existimari in locum hæreditariæ rei venditæ precium eius successisse,& quodam modo ipsum hæreditarium factum.Alter in.l.imperator.§.vlti.cum.l.sequẽ.ff.de legat.2.cuius hæc verba sunt.Cùm autem rogatus quicquid ex hæreditate superesset,post mortem suam restituere,de precio rerum venditarum alias comparat.diminuisse quę vẽdidit,non videtur,sed quod inde comparatum est, vice permutati dominij restitueretur.Quid igitur his iuribus videtur in eam rem clarius, apertius,expressius?

De eodem.

14 ¶Porrò authoritate posterioris scilicet.d.l.imperator,tradit Hosti.summæ authoritatis doct.in summa tit.de vsur.§.vlti.colum.4.versi.quid si vsurarius,quòd si vsurarius de pecunia fœnebri id est vsuraria emat prædium,& idipsum postea vendat,& aliud emat eodẽ precio quod ex illa venditiõe redactum est,id posterius prædium ex ea pecunia emptum censebitur fœnebre,poteritq; à debitore à quo vsuræ primũ exactę sunt,repetere.De quo & tu vide eundem Hosti.in.c.cùm tu,col.vlti.extra eo.tit.de vsur.Barpto.Brix.quæsti.Venerabili.76.aliquis emit.& Lapum alleg.74.quæro an res empta,& quos ibi allegat.& Alberi.in.d.l.si & rem,de peti.hære.& in.l.qui vas.ff.de furt.Et optimè quoq; facit quod in simili per illos tex.respondit Pet.Anca.con.102.contra dictam donationem,col.2.versi.vltimò considerandum.

De eodem.

Res empta ex pecunia fœnebri fœnebris quoq; est.

15 ¶Sed audi tamen alium text.qui vult precium fundi haberi loco fundi,sed nõ alium fundum ex eo precio comparatum,in.l.sed & si lege.§.j.ff.de peti.hære.qui huiusmodi est.itẽ si rem distraxit,& ex precio aliam rem comparauit,venit precium in petitione hæreditatis,non res quam in patrimonium suum conuertit.Et ex eo no.Bar.quòd licèt preciũ succedat loco rei,non tamen res loco precij.Id quod etiam voluerunt Cy.& Alberi.in.l.mater.C.de rei vendic.& ibi quoq; Bald.col.pe.versi.sed quęro quid econtaa,per.l.si ita fideiussorem.ff.de fideius.redditq; rationem differentiæ,quam videre poteris.& idem quoque Bal.in.l.si eum seruum,col.2.versic.sed quid econtra.ff.si cert.peta.vbi & ad hoc allegat.l. Proculus.ff.de iure dot.&.l.Titium.§.altero.ff.de admi.tuto.

De eodem.

16 ¶Id quod etiã satis apparet ex eo quod regulariter res empta ex pecunia mea non est mea l.si ex ea.C.de rei vendic.& ibi plurimæ cõcord.in glo.Nec ideo res empta ex pecunia dotali,dotalis est.l.ex pecunia.C.de iure dot.&.l.vlti.C.de ser.pig.dat.manu.nisi id actum sit ex voluntate mulieris.l.res quæ,& ibi glo.& doct.ita eum text.qui repugnare videbatur, intelligentes.ff.de iure dot.Nec res empta ex pecunia pignorata,est pignorata.l.idemq;.§. vlti.ff.qui poti.in pig.habe.Nec res empta ex pecunia ecclesiæ,est ecclesiastica,si credimus Lap.alleg.72.in quęstione.De quo tamen,ne fallaris vide glos.& doct.in.l.si vt proponis. C.de rei vendi.Sed ita ne interim omittas,quod sing.scribit Bal.in.c.vigilanti,col.2.versi. quæro emi rem de pecunia,extrà de præscript.quòd licèt pecunia ecclesiæ ab alio possessa præscribatur aduersus ecclesiam spacio triennij,vt quælibet alia res mobilis ecclesiæ,quicquid dicat Inno. Tamẽ res immobilis ab eodẽ empta ex illa ipsa pecunia nõ potest ab ipso præscribi minori tempore quàm.40.an.vt cæteræ res immobiles ecclesiæ,argu.l.item illa

Res empta ex pecunia mea nõ est mea.

Necres empta ex pecunia dotali dotalis est.

Necres empta ex pecunia pignorata,pignorata est.

§.quod adijcitur.ff.de constit.pecu.&.l.quod debitori.ff.de dona.cau.mor.quãquam prius incontrarium allegasset.d.l.si donatæ res.§.si sponsus.ff.de donati.inter vir.& vxor.& alia quædam,quæ ibi videre poteris.

17 ¶ Nec deniq; res empta ex pecunia communi nomine alterius tãtùm, est communis,sed eius solius,cuius nomine empta est,sed acquirens vel cõmunicare debet,secundùm quosdam:vel partẽ pecuniæ tãtùm reddere,secũdùm alios.l.si quis societatẽ,&.l.sed & si socius.§.si absenti,&.l.actione.§.diximus,&.l.si vnus.§.si vnus.ff.pro soc.&.l.si patruus,& ibi docto.C.com.vtriusq; iudi.&.l.qui aliena.& ibi Bal.Sal.& alij.C.si quis alte.vel sibi,& Azo.in summa.C.pro soci.col.5.& Specul.ti.de iudici.in.4.parte.§.sequitur videre,versi.vt autem.Bar.in.l.Titium & Meuium.§.altero,col.vlti.ff.de admi.tuto.Bal.post Nicol.Mat.in d.l.si vt proponis,col.vlti.versi.sextò quæro.C.de rei vendi.& in.l.j.§.si fuit.ff.pro socio.& in.l.cum duobus.§.si fratres,& ibi quoq; Saly.eo.titu.& idem Bal.in.l.j.C.si quis alte.vel sibi,& in.l.cùm oportet,in prin.col.2.versi.quæro quare fratres.C.de bonis quæ libe.& in.l.si socius.ff.si cert.peta.& in.l.vlti.§.quatuor,per illum tex.ff.de lega.2.& consi.304.non est nouum,colum.2.in.2.dubio,lib.j.& consi.125.quidam Ioannes,col.j.lib.5.Angel.consil.112.Vannucius,post prin.& consi.174.filius Hugnonis.latè Cardi.Flo.consi.27,orta lite,in.2.dubio.Pet.Anca.con.149.plura dubia,col.2.& consi.302.materia de qua quæritur.Rapha.Co.consi.8.duo erant socij,post princip.Roma.consi.3.viso themate,& consil.291.cùm isti fratres,colum.2.&.3.Pau.Cast.consi.349.ex die,col.2.versi.secundò op.lib.j.Io.Ana.consil.65.viso puncto.latè Alex.consi.49.maturè,col.pe.& vlti.lib.j.& consi.78.discussis,col.j.&.2.lib.2.& consi.37.consyderatis,colum.vlti.lib.4.& consil.152.in caussa,col.2.versi.confirmantur prædicta,lib.7.Bal.à Barthol.inter consi.Corne.consi.61.Nicolaus,col.3.versic.& ex quo,lib.j.& con.122.circa præsentem,col.2.versi.circa quod fuerunt,lib.2.Soci.con.192.capio difficultatem,col.3.versi.ex quibus infero,lib.2.Guid.Pap.consi.20.exordiendo,col.6.versi.tertiò præmittendum est.& consi.46.in facto,col.j.Lud.Bol.consi.7.viso igitur,colum.vlti.Iason in.l j.col.4.versi.secundò inquãtùm.C.qui testa.fac.pos.Fran.Curt.Iunior consi.7.Iacobus,colum.5.Ioan.Lup.in repeti.rub.de donatio.inter vir.& vxor.§.65.col.3.versi.adde prędictis.

Nec res emptaex pecunia cõi,cõis est.

18 ¶ Quid igitur dicendum est in nostra quæsti.princi.D.Bohe.in commentarijs consuetu. Biturig.titu.de consuet.matri.§.2.colum.3.dicit consuetudine obseruari,vt fundus comparatus ex precio fundi patrimonialis non censeatur patrimonialis sed acquisititius,nisi vẽdens fundum ipsum patrimonialem,& postea alium emens aliter protestatus fuerit,nihil tamen allegat præter.d.l.coiri.ff.pro socio.Io.Gallus olim regius in Senatu Parisiensi aduocatus in suis deci.quæsti.j.quidam maritus,refert quòd cùm quidam maritus consentiente vxore vendidisset patrimonium ipsius vxoris ea lege,vt pro compensatione illius haberet certam summam pecunię,essetq;statutum quo alij succedebant in bonis mobilibus,alij in patrimonio, fuisse in eo Senatu iudicatum,quòd hæredes bonorum mobilium eam pecuniã obtinerent,non hæredes patrimonij.quamuis quadam æquitate motus fuisset in contraria opinione.

De eodem.

19 ¶ In quam etiam sententiam Firmia.in illo suo fœcundissimo indice,in verbo,bona mobilia,versic.4.tradit pecuniam redactam ex venditione rei immobilis esse inter mobilia connumerandam,per no.à Bal.in.l.ea demum.C.de colla.quo in loco Bal.ipse,& præterea Iac.Ra.Cy.Alberi.Corne.& Philip.Deci.tradiderunt hæredes bonorum mobiliũ hanc ipsam pecuniam obtinere,non autem hęredes bonorum immobilium,etiam si ea pecunia obuenerit post eius mortem,de cuius successione agitur.Sed illorum sententia non multũ huc facit,quia loquũtur de fundo primùm empto à defuncto,& postea à vẽditore redempto,restituto precio ex lege venditionis,& ita precium eò redit vnde abierat.Ideo non mirum,si censeatur mobile,vt prius erat.De quo casu nos copiosè tractabimus infrà in fi.huius tit.quæsti.3.vbi videre poteris.

De eodem. An pecunia redacta ex uenditione rei īmobilis pro īmobili habeatur.

20 ¶ Sed quantum ad hunc nostrum casum pertinet Primùm arbitror pecuniam ex vẽditione fundi patrimonialis redactam non censeri patrimonialem,nec ideo quoq; fundum ex eo emptum,ea potissimum ratione motus,quòd regulariter precium non succedit loco rei in singularibus,per tex.in.d.l.qui vas.§.vlti.ff.de furt.vbi precium ex re furtiua redactum non est furtiuum.Ideoq; si dominus rei furtiuæ illud aufert,furtum committit,& glos.ibi affert concord.vt videre poteris,vti etiam facit in.l.Labeo & Sabinus.§.j.ff.de verbo.sig. Ex quo Iac.Bel.Bal.Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alex.in.c.j.tit.de feud.nõ hab.nat.feud.

Decisio pricipa q̃onis. Preciũ an & q̃n succedat loco rei. Res empta

asserunt precium redactum ex venditione feudi non subire vicẽ aut locum feudi, nec aliud quidpiam ex ea pecunia comparatum, per.c.vlt.titu.de feud.cogni.& sequitur Fran.Are. consi.14.viso, col.2.Iason & Alciat.in.l.si cum seruum.ff.si cert.peta.Matthe.Afflic.in constitu.Siciliæ incip.Baiuli locorũ, la.j.col.3.in.3.no.versic.item quæro an pro damnis. Licet Ioan.And.id leui brachio ac veluti neglectim attingens cõtrarium sensisse videatur in addi.Specul.in rub.de feud.col.vlti.quem tamen sequi videtur Cardi.Alex.in.c.j.col.vlti.tit.si de feud.vas.ab ali.inter.Sed pro priori sentẽtia facit quod tradit Bal.in.l.pro debito, colum.j.C.de bonis autho.iudi.pos.quòd licèt venditori merciũ merces ipsæ sint tacitæ obligatę ad precium.si tamen huiusmodi merces fuerint venditæ,& aliæ ex eorum precio emptræ, hæ non censentur esse obligatæ, vt prior res per tex.quem dicit valde no.in.l.quidam.ff.de in rem verso.De quo tamen vide eundem Bal.in.l.vlti.ad fin.C.commo.& in.l.eum cui.C.de actio.& oblig. *ex pecunia redacta ex uẽditiõe feudi, an sit feudalis. Merces empta ex precio mercis obligatæ, an sit obligata.*

21 ¶ Quod autem traditur in.d.l.si & rem, de peti.hære.& d.l.imperator.§.vlti.de lega.2.suprà allegatis, quę huic sententiæ è diametro aduersari videntur, procedit in vniuersalibus iudicijs, vt ex illis videri potest,& asserũt Bar.Alberic.& Ange.hanc(quæ videbatur)antinomiã ita dissoluentes in.d.l.si & rem.& idem Bart.Bald.& Imo.in.d.l.imperator.§.vlti. ipse Bar.in.l.qui à debitore.ff.quæ in frau.cre.& in rub.ff.sol.mat.col.6.& con.124.pũctus quæstionis talis est domina.P.Alber.in.l.qui cum tutoribus, post medium prin.ff.de transact.& omnes abundè præsertim Bald.in.d.l.mater.C.de rei vendi.& in.l.item veniunt, in prin.ff.de peti.hære.& in.d.l.si eum seruum,& ibi quoq; Saly.& latè Iason.ff.si cert.pet.idẽ Bal.consi.53 remanẽtibus, circa medium.li.j.&.d.consi.112.vbi suprà eo.lib.j.vt ex eo possis intelligere, illum ita intelligere quod suprà ex eo diximus de prædio cõparato ex pecunia redacta ex venditione aliorum prædiorum,& consi.135.pater, eo.lib.j.Pau.Cast.consil. 360.Bar.in quodam, ad fi.lib.j.& con.326.super primo, lib.2.Ioan.Plat.in.l.j.paulò post medium.C.de castren.pecul.lib.12.Alex.cons.81.perspectis, col.4.versi.quòd autem, li.2.quod iterum repetitur consi.40.lib.3.rursumq; cõsi.51.li.6.& idem Alex.consi.item.40.super primo, col.4.versi.vlterius non ob.lib.4.& consi.124.super primo, col.4.eo.li.4.& consi.119. viso processu, col.vlti.lib.5.& consi.186.omissa, in prin.& iterum col.vlti.eo.lib.5.vbi id declarat Iason consi.43.Ioannes, in fi.lib.3. *De eodem.*

22 ¶ Et ne de hac re dubitandi occasionem vel minimã habeas, text.est qui id discrimen nũcupatim facit inter singularia & vniuersalia, quem miror à paucis, ne à nemine dicã, fuisse animaduersum, in.l.vẽditor ex hæreditate.ff.de hæred.vendi.Nec tamen illud interim omittẽdum ducimus quod etiã in ipsis vniuersalibus, in quibus preciũ succedit loco rei, id quidem non verè procedit, sed ex fictione, vt pulchrè & sing.voluit Bal.in.l.cogi, col.vlti. versi.deinde quæro pone.C.de peti.hære.& id sequitur & commendat Iason.in.d.l.si eum seruum.ff.si cert.pet.Quod maximè notandum est in interpretationibus nostrarum consuetudinum, aut vt verius appellam, statutorum, quæ verè & propriè intelligi & interpretari debent, vt iam sæpius diximus. *De eodem.*

23 ¶ Fateor tamen quòd si is qui ita vendidit vnum fundum,& ex pecunia illius alterũ emit protestetur siue declaret eo se animo siue nomine id facere, vt hic fundus alterius locum subeat, sequi debemus eius declarationem, ex sententia glo.in.d.l.sed & si lege.§.j.ff.de peti.hære.& in.d.l.imperator.§.vlti.ff.de leg.2.& in simili alterius glo.& doc.in.d.l.res quę, per eum tex.ff.de iure dot.& bene etiam tex.in simili in.l.at si quis.§.sed interdum, versi. oportebit.ff.de relig.& sumpti.fune.Ideo quod in cautelam & consilium adhibendum cẽsuerunt Bened.& Chasse.locis allegatis suprà numero.11.sed & idem,& seq.id in necessitatem conuertendum est, si quis hunc fundum posteriorem patrimonialem esse voluerit. *Quid si is q ita uendit, & postea emit, id exprimat & protestetur*

24 ¶ Idem tamen censeo, si vendens ipse confestim venditione facta pecuniã in emptionem aliorum prædiorum conuerterit.quia id faciens satis videtur ex temporis breuitate declarare in id se vẽdidisse, vt emeret, substitueretq; hunc fundum in alterius locum, per ea quæ in simili dicemus infrà tit.seq.§.j.in glos.5.in verbo, in limine contractus, in prin.Nam & aliàs ex breuitate temporis præsumimus ea quæ secuta sunt, in primo actu fuisse cogitata, eumq; ipsum ob ea factũ fuisse.l.si ventri.§.vlti.& ibi Bar.& alij.ff.de priuil.credi.&.c.officij, de offic.deleg.& Bar.in.l.post contractum, col.3.versi.quintò præsumitur.ff.de donati. Iac.But.& Alberi.in.l.si tibi pecuniam.ff.si cert.peta.Bal.consi.493.multiloquium, colũ.2. versi.certè ego, lib.4.vbi per.d.l.si ventri.§.vlti.respondit ex breuitate temporis præsumi pecuniam alicunde receptam, fuisse cõuersam in prædij emptionem, cùm scilicet nõ mul- *Quid si cõfestim unũ post aliud factum sit.*

tum est spacij inter receptionem & emptionem. qui est casus noster. & certè est optimus text. in d. §. vlti.

25 ¶ Nihil autem interest verbis, an facto voluntas declaretur. l. de quibus, & ibi glo. ff. de legib. & l. recusari, & ibi etiam glo. ff. de acqui. hære. cum multis si. & concord. à me adductis infrà titu. omnium nostrarum consuetudinum. 24. qui est, de communite de biens. §. 2. in glo. 6. Ideoq; hîc non minus censetur is fundus ex pecunia alterius in id emptus, vt loco illius subrogetur, quàm si id verbis declarauisset. Ex quibus etiam potes intelligere idem esse, si ex alijs coniecturis deprehendatur vendentem eo se animo & consilio fecisse. Et ne de his hæsites, scire debes etiam in particularibus, nedum in vniuersalibus subrogatum in locum alterius eius naturam sapere, vt apertè probat. d. l. si donatæ res. §. si sponsus. ff. de donatio. inter vir. & vxo. & tradit Iason in. l. si grege, col. 2. versi. nono no. ff. de lega. j. Igitur vt concludam, si vendens voluerit hunc posteriorem fundum in locum posterioris subrogare, idq; declarauerit vel expresse vel tacitè, nihil est quod sit dubitandum, eundem censeri esse eiusdem naturæ.

De eodem.

26 NEQVE ENIM HIC casus longè abest à permutatiõe, videlicet cùm quis permutat fundum patrimonialem cum alio. nam hauddubiè hic fundus censebitur patrimonialis, vt tenet etiam Bal. d. consi. 112. vbi suprà. & Masuer. d. tit. de societ. §. item & dicuntur conquæstus. Et id nemo, vt opinor, negabit, præsertim cùm vtraq; res est immobilis, & ita eiusdem naturæ, quantùm ad id de quo tractamus. Et id nuncupatim censuerunt multæ Galliarum consuetudines, & inter cæteras Parisiensis. c. 179. Melodunensis. c. 55. Senonensis. c. 32. & 38. Tricensis. c. 154. Victriacensis. c. 115. Aurelianensis. c. 298. Borboniensis. c. 462. Andegauensis. c. 273. Cenomanensis. c. 290. Altimarchiensis. c. 266. & Marchiensis. c. 273. quod est. 13. huius tit. de retraict. Lorriensis in præfectura Montargij hoc quoq; tit. §. 19. Auxerriensis siue Altissiodorensis hoc item titu. §. 2. qui est omnium. 33. Senlites siue Siluanectenses hoc quoq; titu. §. 10. vt non temere ab eo discedendum sit, in quo tot consuetudines conueniunt.

Quid si permutetur fundus patrimonialis cũ alio, an hic censebitur patrimonialis.

Consuetudines.

27 ¶ Et id quoq; in simili voluit Alberi. post Guil. Cu. in. l. vlti. col. 2. versic. item quærit. ff. de nego. gestis. cùm tractat vtrùm si quis rem merm permutat cum alia, & ea res mea postea perit, possim contra eum agere ad aliam rem, quam habuit caussa permutationis. & quod scripsit Lucas pen. in. l. j. col. 4. ver. sed quid in quæstione. C. de impo. lucra. descript. lib. 10. vbi tenuit, & multis argumentis & ratiõibus probauit, rem immobilem à patre receptam ex permutatione alterius eãdem omnino naturam sortiri. Ideòq; filios in ea eodem modo succedere debere, atq; in illa, quam pater reliquit, etiã si aliàs aliter successuri fuissent. quod est multùm no. & Iason con. 231. istæ duæ mulieres, col. j. lib. 2. vbi dicit, quod res permutata cum re subiecta fideicõmisso fit fideicommissaria. & Matthe. Afflic. deci. Neapo. 336. quidã nobilis, quòd res permutata cum re dotali efficitur dotalis.

28 ¶ Et ex his fit, vt prohibitus nouum locum acquirere, non videtur prohibitus antiquum cum nouo permutare, vt videre est apud Domi. & Philip. Fran. in. c. j. de exces. prela. lib. 6. In præcedenti autem casu, vt ad illum ex hoc nõ tam diuerticulo quàm adminiculo redeamus, censetur quædam veluti permutatio, quantùm ad vendentẽ ipsum, qui confestim pecuniam prioris venditionis conuertit in emptionem alterius, tanquam eo animo fecisse videatur, vt hunc fundum loco alterius substitueret. Ideo idem iudicandum est ac de permutatione. Et interim vide quid prætereà de his statuerit consuetudo Melodunensis. c. 80. Senonensis. c. 273. Cenomanensis. c. 311. & Andegauensis. c. 296. & duobus seq. Laudunensis in Viromandia huius tit. §. 13. qui est totius. 3. partis. 87. Quod autem suprà diximus fundũ permutatum sortiri eandem naturam, quam alius cum quo permutatus est, nõ per omnia procedit, ne hîc fallaris. Nam si fundus obligatus cum alio permutetur, hic alius non perinde censetur obligatus, vt ille erat, vt no. tradit Bal. in. l. pro debito, col. j. ff. de bo. autho. iud. pos. per no. in. l. Labeo. ff. de verbo. signi. & in. l. mater. C. de rei vendi.

De eodem.

Consuetudines.

29 QVID AVTEM de fundo patrimoniali commisso siue confiscato, ob noxiam in dominũ cõmissam aut aliàs, cuius tamen dominus ipse fecit gratiam, facinusq; vasallo cõdonauit. an cẽsebitur patrimonialis, vt prius erat, an acquisitus. Et id quidem deciditur ex eo, quod à nostratibus tractatur, an feudum antiquum vel paternum ita cõmissum, & postea nihilominus vasallo relictum à domino, censendum sit pristinæ illius qualitatis & naturæ, vt in eo frater fratri succedat: atq; alia quæ in feudo antiquo vel paterno locum habent, etiamnum habere debeant, an verò nouũ. De quo ne hic diutius immorer, vide gl. in. l. peculium. §. si ære, in verbo, manent, & ibi quoq; Guil. Cu. Alberi. Bar. Bal. Ange. & Pau. Cast. ff. de pe

Quid de fũdo patrimoniali cõmisso & domino remisso.

culi.& glo.in.l.quod dicitur,in verbo,creuiſſe,& ibi etiam Dy.Bart.colum.vlti.verſi.hæc lex,& latius Alberi.colum.quoq; vlti.& Ange.in fine.ff.de impen.in.reb.dot.fac.& gloſ. in.c.imperialem.§.inſuper,in verbo,priuetur,& ibi Bal.ad fi.Ioan.Raynau.col.6.in paruis verſicu.quærit vlterius,Marti.Laud.circa medium,& Cardi.Alexan.colum.vlti.verſi.quę ro ſubſequenter,titu.de prohib.feud.ali.per Fed.Odof.in ſumma tit.quid ſit inueſti.in fi. And.Iſer.in.c.j.colum j.& ſeq.& ibi Aluar.colum.2.verſi.quæro quidam vaſallus,Marti. Laud.colum.j.verſi.quæro pone vaſallus commiſit,& iterum col.2.verſic.quæro vaſallus, rurſuſq; verſi.vltimò quæro,& latè Cardi.Alexan.colum.etiam 2.verſicu.quæro pone vaſallus,& ſeq.quæſti.titu.de vaſ.decre.æta.eundem Iſer.in.c.primo.§.ſed & res,& ibi ipſum Marti.Laud.col.vl.& Card.Alex.col.2.verſi.deinde quærit,tit.per quos fiat inue.Pet.Iac. tit.de cauſſis ex quib.feu.amit.col.6.in paruis,verſi.ex prædictis.Bal.in.l.j.in.15.q.ff.de rerum diui.& in.c.quæ in eccleſiarum,col.pe.verſi.extra quæro,de conſti.& in.c.j.§.ad hoc, col.5.verſi.nota in verbo tanquam,ti.de pace iur.fir.aut vt alij collocant,tit.de allodi.& in addi.Specula.titu.de loca.§.nunc aliqua,verſicu.23.& con.250.ad euidẽtiam præmittendũ eſt quòd vaſallus,ante finẽ lib.2.Ange.in.l.agros.C.de fund.limit.lib.11.Imo.in.c.2.colum. 4.verſicu.item etiam aduerte,& ibi Card.Alex.quæſtio.9.extrà de feud.Pet.Anca.conſil. 171.caſus,ad fi.Marti.Laud.in.c.j.§.vlti.col.2.verſi.extrà glo.not.titu.qui.mod.feud.amit. leg.j.Pau.Caſt.conſi.425.ponitur,colum.2.verſicu.ſecundò videndum eſt,lib.2.Ioan.Plat. in.l.ſancimus,verſi.item facit ad aliam.C.de conſuli.lib.12.Alex.conſi.34.viſis,col.2.verſi.hoc comprobatur,li.5.Fran.Are.& Iaſ.in.l.ſi mihi & Titio,vtrunq; colum.vlti.ff.de verbo.obliga.& eundem Fran.Are.in.l.filio quem pater,in fi.prin.& ibi quoq; Iaſo.col.3.verſicu.facit iſte tex.ff.de libe.& poſthu.Fran.Cur.ſeniorem,conſi.50.memorię,numero.397. Cardi.Alex.in præludijs feudorum in.6.diuiſi.& in.c.j.colum 3.titu.quo tempo.mil.Iac.à S.Geor.in tracta.feud.in verbo,dictiq; vaſalli promiſerunt non committere,col.vlti.verſi.dubitatur etiam,& Zaſi.in eodem tracta.feud.parte.3.chart.j.& conſi.13.ex facto,nume. 12.lib.j.Albert.Bru.conſi.74.quia caſus,col.j.& Barpto.à Scarampis inter con.eiuſdẽ con. 112.caſus ſuper quo,col.vlti.& con.ſeq.in prin.Ludo.Gozad.con.46.viſis inſtrumentis,colum.pe.numero.17.& con.84.prima facie,numero.4.& iterum.10.& multis ſeq.& Io.Ign. in.l.j.§.ſi dominus mortiferè,nu.40.& ſeq.ff.de S C.Silla.& nouiſſimè,latiſſimè,doctiſſimè Carol.Molend.in conſue.Pariſi.§.30 in.28.quæſti.& Ferro.ad hunc retractus caſum in conſuet.Burdig.hoc ti.de retraict.§.11.& iterum.§.23.

30 SED ET EX SCRIPTIS ab ipſis And.Iſer.Marti.& Cardi.Alex.in.d.c.j.titu.de vaſal.decre.æta.in locis ſuprà deſignatis,facilè intelliges,vtrùm ſi quis à principe reſtitutus fuerit ad bona confiſcata,ea cenſeri debeant patrimonialia,an acquiſitia.De quo etiam Chaſſe. in conſue.Burg.titu.des droictz appartenans a gens mariez.§.6.in verbo,anciens,colum. 3.verſi.præpoſitus,& nos quoq; aliquid dicemus infrà hac eadem glo.dum loquemur de reſtitutione in integrum.Si autem vaſallus renunciat feudum antiquum domino,qui poſtea illum denuo inueſtit,vt noſtri loquuntur,vtrùm cenſendum ſit antiquum an nouum, & ſic patrimoniale,aut acquiſititium,cognoſces ex glo.in.c.j.in verbo,de nouo,& ibi Bal. col.5.verſi.demum quærit,& ibi quoq; alijs,titu.an agnat.vel fili.Sed & ſi vaſallus renunciat,vt dominus filium ipſius vaſalli inueſtiat,dicemus infrà,nũe.45.& in id quoq;.Quid item ſi cùm finita eſſet emphyteuſis per generationẽ,dominus eam renouauit in alios conſanguineos,iuxta ea quæ diximus ſuprà in rub.huius titu.numero.41.huc item pertinet,& ſeq.vtrùm ea res cenſebitur antiqua,an verò noua.vide Bart.in.d.l.ſi mihi & Titio,& ibi omnino Fran.Are.colum.penul.verſi.circa ſecundam quæſtionem.ff.de verbo.obligatio. & Bald.in dicta.l.prima.in.15.quæſtio.ff.de rerum diui.& Imo.in.c.2.col.4.verſi.ſi autem quærimus,extrà de feud.

Quid de bonis confiſcatis & reſtitutis.

Alia q̃ſtio.

Alia item.

31 AT NON ADEO LEVITER tranſeundus hic caſus qui ſæpe vſu euenit.Cùm filia nuptui datur,ſolet ei dari à patre certa pecuiæ ſumma,pro hæreditagio(ita vocamus quod ex ſucceſſione obuenit)quam ſummam ſponſus promittit cõuertere in emptionem prædiorum quæ cenſebuntur hæreditagium ipſius ſponſæ,id eſt antiquum ipſius patrimonium.Quid igitur ſi huiuſmodi prædia,poſtquam fuerint comparata,alteri extraneo venduntur ab ipſa filia.An eius conſanguinei admitti debeant ad retractum eorum,tanquam patrimonialium.Quod quidem videtur ex eo quod ſcribit Baldus in.c.primo,columna prima,verſicu.extrà not.& ibi Martin.Laud.& Cardina.Alexand.titu.de alienatio.feudi.pater,quòd ſi rex mihi concedit caſtrum poſſidendum nomine ac iure antiqui feudi,licèt id verè ſit

An fundus emptus ex pecunia dotali,quã uir promiſerat conuertere i emptionẽ prediorum hereditariorum cẽſebitur patrimonialis.

Feudū nouū cōcessū iure antiq feudi an antiquū cēsendum sit.

feudum nouum, vt pote tunc primùm concessum, tamen assumit naturam & qualitatem feudi antiqui, arg. l. quicunq; desertum. C. de omn. agr. deser. lib. 11. Ideoq;, vt subdit, poterit huiuscemodi feudum tanquam antiquum alienari in agnatos proximiores, quod minimè posset, si nouum esset. Et id quidem dicit esse no.

32 ¶ Et idem quoq; voluit ipse Bal. in. c. primo, columna. 5. versicu. demum quęrit glo. titu. an agna. vel fili. & subobscurè in. c. primo. §. hoc quoq;, ante finem, titu. de successio. feud. vbi & hoc dicit esse menti tenendum, & ibi etiam Iac. Aluar. & Card. Alexan. qui & ipsi idem voluerunt in. c. primo, ad finem titu. de vasal. decre. æta. & in. c. primo, titu. de successi. frat. siue de grad. success. in feud. Marti. Laud. & idem Cardi. in. c. primo. §. porrò, titu. qualiter olim feud. aliena. pote. Pau. Cast. consi. 44. circa præsentem casum, in princip. li. primo, & con. 284. de vtroq; quæsito, lib. 2. vbi dicit hæc verba habere vim pacti, vt in eo feudo succedatur tanquam in feudo veteri. Alexan. consi. 30. quoniam omne datum, colum. 3. versicu. fortius dicit, lib. primo, quod duplicatum est consi. 2. lib. 5. & idem Alexand. consi. 55. perspectis, colum. 10. versicu. circa aliud dubium, lib. 4. & consil. primo, ponderatis, colum. 7. versicu. non obstat dum dicebant, lib. 5. & consi. 29. perspectis, colum. penul. versicu. confirmātur hæc, eodem lib. 5. Petr. Ferra. titu. forma libel. quo agi. ad reuoca. feud. in verbo, nec superstitibus ex eo liberis masculis, in fine, & latissimè omnium Franc. Cur. Senior, consil. 49. recolendæ, ferè per totum, & consi. seq. quod est eiusdem initij, colum. 29. versic. quintò & fortius, cum multis seq. & collegium Bononiense inter con. illius con. seq. præsens consultatio. Soci. qui tamen non omnino asseuerat, inter consi. Alber. Bru. con. 10. visa quæstione, colum. 4. versi. sed contra prædicta. Cardi. Alexan. in præludijs feud. in. 6. diuisio. ad finem. Iason con. primo, nobiles viri, colum. 4. versicu. secundo principali, lib. 3. vbi hanc dicit esse communem opinionem, & consi. 136. præsupponitur, colum. 5. versic. secundò specialius, libro. 4. vbi & hanc dicit esse communem opinio. Philip. Deci. consi. 53. placet mihi, colum. 2. versicu. quartò facit. & con. 185. in caussa istorum, colum. vlti. versi. non omitto & consi. 114. viso tenore, colum. 2. vbi & hanc quoq; dicit communem. & Zasius in epitome feudorum parte. 12. eademq; vlti. paulò ante finem, & Alciat. qui & hanc dicit communem in tracta. præsumpti. regula. 3. in. 28. præsumpt. numero. 4. Franc. Ripa. in. l. prima, colum. 2. versi. tertiò induco. ff. de lega. primo. Matthe. Afflic. in constitu. Siciliæ incipiē. post mortem, colum. 2. in fine. Anto. Rub. consi. 84. viso, colum. 2. vbi hanc item dicit communem, & con. 164. circa primum, colum. 3. versicu. circa aliud. & Carol. Molend. in consuetudi. Parisien. titu. primò. §. 5 numero. 84. & ex antiquioribus Iaco. Ardiz. in summa feud. titu. nouum & non paternum, sub rubricella. j. & And. Iser. in. c. primo, colum. vlti. versicu. sed si rex, titu. de contro. inuest. apud par. termi. & in. c. primo, columna. 3. titu. de capi. qui curiam. vend.

De eodem. uide infra 37.

De eodem. Si de feudo ueteri qs inuestiatur tā quā de nouo, an nouū censebitur, uide infra, nūero. 38.

33 ¶ Nam & è diuerso si quis de feudo veteri inuestiatur tanquam de nouo, id nouum fit, & amittit qualitatem veteris, vt ex facto interrogatus respondit Pau. Cast. consi. 159. punctus colum. 2. versi. nam ad hoc, lib. 2. per text. in. c. primo, ibi, vel nisi ad hoc, titu. de eo qui finē fec. agna. & Matthe. Afflic. deci. Neapo. 112. inter dominas, colum. 2. versicu. secundo casu, & deci. 148. fuit diu, colum. 5. versicu. quare fuit vocatum. Sed & si quis de feudo antiquo inuestiatur tanquam de paterno (nam & hæc inuicem differunt, vt patet ex no. ab omnibus in præludijs feudorum) Si quis igitur inuestiatur de feudo antiquo tanquam de paterno, id feudum antiquum assumit vires & naturam paterni, vt etiam respondit Bald. consi. 249. verba inuestituræ, colum. 2. lib. 2. Et facit in hanc sentētiam, quod in simili etiam tradit ipse Bal. de æstimuo (quod nostri apellant) id est censu veteri, vt nouus censeatur, ex verbis descriptionis. id enim voluit consi. 142. quidam dominus Pasinus, circa medium, lib. 2.

Aduersus prædicta. Appellatio siue denōciatio rei non eius mutat propriam uim.

34 ¶ Contrarium quoq; videtur, quia veritas & substantia rerum non immutatur hominum denominatione. l. si fortè. ff. de castren. pecu. vbi si quis non ex castris notus aliquid filiofamilias donauerit, adieceritque nominatim, vt id habeat in castrensi peculio, tamen non censebitur tanquam castrense peculium, veritatem enim (vt ibi subditur) spectamus, & in l. non epistolis, & l. non nudis. C. de probatio. & l. assumptio, & ibi Bar. & Alberi. qui eam l. legit cum. l. I abeo. ff. ad munici. & l. insulam, & ibi Pau. Cast. ff. de præscrip. verb. & l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau. mor. & l. si olei, & ibi no. C. loca. & l. si vno, in prin. ff. eo. & l. cū falsa. C. de iuris & fac. igno. cuius verba, quia hîc sunt accōmodatissima, subnectere libuit. Ea sunt. Cùm falsa demonstratione mutari substātia veritatis minimè possit, respōdendo id qđ paternū erat, ex matris esse bonis, nihil egisti. & c. cōstitutus, ext. de reli. domi. & cle.

vl.in.2.respon.de sententia excommu.cuius authoritate dicit Io.And.in addi.Specul.ti.de instru.edit. §.porrò,columna vltima,quòd veritatem rei non immutat etiam papalis denominatio.Ideoq; vt subdit,si contrahentes alio contractu quàm donationis vtantur verbo donandi,non propterea erit donatio.quod & ante illum voluit Oldr.ipsius præceptor consi.139.ad habendam,colum.j.

35 ¶ Et eadem propè voluit Nicol.Mat.in.l.prima,ad finem.& ibi Iason columna.9.versicu. dicit etiam no.& iterum colum.seq.versi.bene facit quod dicit,C.de iure emphy.& Bald. in rub.eiusdem titu.etiam ad finem,& in.l.2.versicu.sed iuxta hoc quæro.C.cómo.vbi dicit quòd verba magis deseruiunt naturæ cōtractus,quàm èconrario,per textum quem dicit no.in dicta.l.insulam.& idem Bald.in.l.qui se patris,colum.7.eademq; antepe.versic. hoc scias quòd si princeps.C.vnde liberi.& in.l.prima,colum.2.vers.quid si notarius.C.de rerum permut.vbi dicit quòd non attenditur nomen contractus,quo vtuntur contrahentes vel notarij,qui ipsius instrumentum conficiunt,sed substantia ipsius,per dictam.l.insulam.& idem Bald.in.l.æde,colum.2.versicu.sed quid de eo qui emit.C.locat.vbi dicit nō esse inspiciendum nomen contractus,sed rerum substātiam,per dictam.l.insulam.& ipse Bald.in.l.licèt certis,colum.2 versicu.quintò quæro,eodem titu.vbi dicit per eandem.l.solam,nominis differentiam non mutare substantiam,& in.c.licèt de vitanda,post princip. extrà de elect.vbi dicit,cautela verborum non posse rei naturam mutari,per no.in cle.vlti.de rescrip.& consi.291.ad euidentiam colum.2.versicu.apparet igitur,lib.2.vbi dicit ducatus,comitatus,& alias huiusmodi dignitates quocunq; alio nomine vocētur,tales tamen manere,qualessunt: nam realitatem(vt ipse loquitur)potius inspicimus,quàm nuda rerum vocabula,ideo & feudum reipsa ligium manere ligium,etiam si tale non dicatur,& conuersò.& consi.102.omnis potestas,colum.2.versicu.ego pro certo,lib.3.vbi dicit,voces,ad beneplacitum non tollere propriam speciē actus,quocunq; modo rem ipsam appelles,per dictam.l.insulam. De eadē re

36 ¶ Et vt ad alios doctores veniamus,eadem penè voluit Bart.in.l.cotem.§.qui maximos. ff.de public.& vectiga.& consi.155.facti contingentia,colum.2.& in disputatio.incip.publicanus.& Signo.consi.22.in quæstione vertente inter commune,columna.5.versicu.& licèt instrumentum.& Imo.in.c.ad audientiam,colum.2.extrà de reb.ecclesi.non alien.Panormi.in dicto c.constitutus,colum.vltima.per illum text.de relig.domi.& in.c.illo vos, in.4.no.de pigno.& consi.114.in quæstione mouēda,lib.2.Pau.Cast.in.l.2.quam legit.l.cū l.prima.§.adeo.ff.loca.Franc.Are.in.l.2.colum.2.& ibi etiam Fran.Purpu.colum.antepe. versicu.credo quòd sit.ff.si cert.peta.& idem Are.consi.10.casus talis est, quidam Titius,colum.2.versicu.item præmitto.& consi.160.longa est,colum.8.versi.ex his infertur.Alexan. consi.40.super primo dubio,colum.5.versicu.sed circa tertium,lib.4.Iason in rubr.ff.de lega.j.colum.penulti.Philip.Deci.d.consi.53.colum.vlti.& consi.160.in caussa monasterij,colum.prima.& consi.164.non fuisset,colum.2.versicu.non obstat quod in contractu.& consil.413.consuluit,colum.prima,& consil.quod sine præfixione numeri sequitur consil.542. præsupposita validitate,colum.vltima,cum simi.nam huius sententiæ plena sunt vbiq; nostrorum volumina.Et vt scribit Aristoteles paulò ante finem.lib.primo.περὶ ἑρμηνείας ex vulgari translatione,vt omnes intelligant,propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re.Et ita vulgo summatur.d.l.assumptio.ff.ad municip. De eadē re

37 ¶ Ex quo etiam multi fuerunt in diuersa sententia eius quod suprà diximus de feudo nouo concesso iure ac nomine antiqui feudi,vt scilicet per huiusmodi verba,nō mutet suam qualitatem,quin nouum sit,& nouum maneat,& inter hos Oldra.& Alberi.in.l.qui testamentum,per eum textum.ff.de proba.idem Oldra.consi.178.factum tale est quidam nobilis,col.2.per dictam.l.si fortè.ipse Alberi.in suo lexico,in verbo,nouū,vbi in fine ita dicit fuisse determinatū in facti cōtingētia.Bal.in præludijs feudo.feu.in.3.di.& ibi Mart.Laud. in.c.primo,colum.4.in.3.quoq; diuisione,tit.qui feudum dare possunt.Pau.Cast.vt à multis citatur,consilio.154.quòd istud feudum pertineat ad filias.sed illud consi.reperire non potui,nisi fortè id sit consilium.191.visis,libro.2.nam ibi aliquid est huic rei proximum,in columna.3 versic.non obstat si dicatur,& post principium illius consilij sunt quædam verbo illi initio similia.Sed & hoc expressius voluit ipse Paul.Castr.consi.183.de vtroq; quæsito,eodem libro.2.quanquam neutrum id sit,in quo citatur.Alexand.sibi contrarius con. 10.ponderatis,columna.2.versicu.quia ad hoc respondeo,lib.3.Iason sibi quoq; contrarius, consi.57.in caussa mota per spectabiles,colum.5.versicu.scio quòd postremò,lib.j.& cons. *De eadē re Cōtrarium eius quod suprà dictum est de feudo nouo cōcesso iure ueteris,unde supra.31. & seq.*

152.super feudo,columna prima,lib.2.& consil.180.circa primum,colum.5.versic.sextò mo ueor,& columna sequen.versic.primò quòd quando feudum,eodem libro.2.& consilio.7. vertitur,columna.6.versicu.tertiò deueniendo,lib.3.& consil.107.in diuisione,colum.pen. versicu.confirmatur quòd consensus,libro.4.Zasius consil.13.ex facto,numero.15.Albertus Bru.consi.79.post scripta,statim post medium.Et bene etiam facit quod scribit ipse Pau. Cast.consi.461.visis,columna.j.versi.nunc videamus,cum multis seq.lib.j.

38 ¶ Sicut è diuerso si feudum re vera sit paternum vel antiquum,& de eo tanquam de nouo fuit vasallus inuestitus,non propterea nouum censebitur:sed manet,vt prius erat,paternū vel antiquum,per textum expressum in dicto.c.primo,& ibi glo.quæ id intelligit quātūm ad aliorum præiudicium.Bald.Aluar.Marti.Laud.& Cardi.Alex.qui eam glos.sequuntur titu.de vas.decre.æta.& rursum in dicto.c.primo.& ibi quoq; glo.Bald.Aluar.& alij titu. an cogna.vel fili.& in dicto.c.primo,tit.de eo qui finem fecit ag.glo.in.c.quicunq;.25.quæstione.2.Iacob.Ardiz.in summa feudo in.2.parte.2.partis principalis,in prima quæstione ad finem,versicu.& erit sciendum.Bal.in.l.prima,in.15.quæstione.ff.de rerum diuisi.& in l.quoties,colum.2.versicu.secundo casu.C.de suis & legitimis,& in prælud.feud.in.5.diuisione,in fine.Cardi.Flori consi.92.nobiles viri,in primo dubio.Paul.Cast.consi.290.visa, colum.prima,lib.2.& consi.425.ponitur in facto,in primo dubio,lib.2.Roma.consilio omnium.j.visis,in fine,& consi.315.in casu,in principio.vbi idem dicit de emphyteusi.Iason consi.96.dominus Bonioannes,colum.vlti.lib.primo,& dicto consi.180.colum.antep.versicu.ista opinio,lib.2.Philip.Deci.consi.78.licèt in casu,colum.vlti.versicu.& licèt vasallus.& consi.445.in casu ad me transmisso,colum.2.versic.quia ad hoc respondetur.& Zasi.in epito.feud.parte vlti.paulò ante fi.

Cōtrarium eius quod dictum est de feudo ueteri de quo quis inuesti tur tāquam de nouo,ut de supra. 33.

39 ¶ Et optimè faciunt quæ scribit Bal.in.l.prima,columna penulti.versicu.sed quid si dominus,& ibi Roma.in.11.quæstione.C.quando non peten.partes,quòd dominus in renouatione feudi vel emphyteusis non potest immutare formam antiquitus institutam,in præiudicium alterius.Et idem propè voluit ipse Bal.in.c.primo,columna prima,in fine,titu.de eo qui sib.& hæred.& in.c.primo.§.vltimo,colum.2.versicu.modò quęro,titu.de feud.guard. & latè consi.215.proponitur,colum.2.versicu.in eo autem,lib.2.Pet.Anca.consil.30.an valeat,columna vlti.versicu.super tertio.Pau.Cast.consi.311.circa id quod primo,in fine primi dubij,lib.primo,& consi.46.viso & examinato,columna.2.versicu.sed vltra prædicta, lib.2.& consi.32.in caussa appellationis,colum.prima.eodem li.2.& consil.142.videtur dicendum quòd dictus,colum.vlti.vesiculo,nec etiam obstat,eodem libro.2.& Philip.Deci. consi.148.in caussa istorum,colum.3.versicu.primò quòd prima,& consi.185.in caussa istorum,colū.3.versi.non obst.quòd in alia,& con.193.cuius superscriptio incipit,in successione,col.2.versi.prætereà etiam.& consi.208.ad clariorem,col.pe.versi.prima attenditur.& consi.390,quoniam,colum.2.versic.nec obstat illa,& consi.445.in casu,colum.5.versic.& non obstat confirmatio,& consi.468.superiori,col.pe.versi.secundò principaliter.& consil.498.viso casu,colum.3.versicu.secundò principaliter,& consil.516.quoniam caussa,col. pe.versi.subsequenter.Stepha.Bertan.con.1.numero.98.& seq.lib.j.vbi & idem dicit è diuerso,& Fran.Ripa.lib.j.respon.c.j.defuncto,numero.48.& seq.Ludo.Gozad.consi.26.in caussa illustrissimorum,col.7.numero.numero.40.& consi.53.prima facie,col.vlti.nume. 18.Et facit quod tradit Cardina.Floria.consilio.123.super pręmisso,columna prima,versic. ad primum.

Forma antiqua feudi uel emphyteusis nō debet mutari in renouatione.

40 ¶ Quid autem si in renouatione veteris feudi addatur noua quædam forma vel qualitas, an tunc cēsebitur vetus,an nouum.Vide Bal.in.l.quoties,colum.2.C.de suis & legiti.& in c.primo,colum.penulti.& ibi Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alexand.titu.an agn.vel fili.& in dicto.c.j.titu.de vasal.decre.æta.& in.c.j.§.hoc quoq;,titu.de consue.recti feud.& in.c. primo.§.insuper,titu.de prohib.feud.ali.per Fede.& dicto consilio.249.verba inuestiturę, lib.2.Alexan.in.l.si mihi & Titio,colum.5.versicu.& tene menti dictūm.ff.de verbo.obli. Iason.consi.7.pro reuerendissimo,colum.2.versi.secundò,& rursum col.8.versicu.non obstat secundò,lib.3.& consi.24.in caussa feudali,colum.5.versi.prætereà & fortius,eo.lib.3. & Albert.Bru.consi.78.quia casus,col.2.

Et si id fiat an ex hoc censebitur nouum.

41 ¶ Tu tamen quantùm ad priorem illum casum de feudo nouo concesso,tanquam de veteri,scire debes quosdam è nostris,& eos quidem multos distinguere inter personas prohibitas infeudare de nouo,cuiusmodi sunt personæ ecclesiasticæ:& personas liberas & non prohibitas:vt scilicet inter prohibitas feudum non mutet suam propriam genuinam ac

Distinctiones circa prædicta.

pristinā naturam & qualitatem,inter alias mutet.quorum omnium veluti Coryphæus est Bald.in dicto proœmio feud.in.3.diuisio.Alios autem distinguere inter personas,quibus ius est & potestas mutandi status rei,eiusq; in alium reformandi,vt sunt principes non recognoscētes superiorem:& inter alios inferiores.De quibus inter cęteros vide Martinum Laud.in.c.primo.§.j.colum,5.versicu.circa hanc diuisionem,titu.qui.feud.dare poss.Alex.dicto consilio.10.lib.3.Barb.consi.66.afferam,colum.15.versic.& si quispiam opponat,lib.4.Cepol.consi.caussarum ciuilium.31.super caussa,colum.prima.& iterum colum.3.& sequen.Iacob.à.S.Georg.in tractatu feud.in verbo,nobiles Agasi,in fine,& iterum in verbo, in feudum,colum.2.versicu.iuxta prædicta.Lud.Bolo.qui tamen de hac re admodum obscurè loquitur,consi.omnium.j.illustrissimus,ferè per totum.Cardi.Alexan.in præludijs feudo.in.6.quæstione,versicu.Bald.quærit hîc.& in dicto.c.j.colum.2.versicu.nota tex.tit. de gradi.succes.in feud.Fran.Curt.Seniorem dicto consi.49.& seq.& in præludi.feud.in 7.quæstione princip.versicu.incidens occurrit quæstio.& Fran.Curt.Iuniorem in tracta.feud.in.8.quæstione primæ partis,colum.2.versicu.sed hîc cadit,& seq.& consi.primo,facti contingentia,colum.6.versicu.nec obstat præmissæ,Iaso.etiam in prælud.feud.colum.26.versicu.pro pleniori instructione,qui est in numero.89.& in omnibus propè consi.suprà citatis.& Zasi.in epitome feud.parte.3.charta prima,&.2.Alciat.in dicto tractatu præsumpti.regula.3.in.28.præsumpti.Albertū Bru.consil. 40.contra dominum,col.j.versicu.& si dicatur.Ioan.Anto.inter consi.illius consi.71.dicitur,& Carol.Molend.qui hanc rem subtiliter & abundanter tractat in consuetudinibus Parisiens.titulo primo.§.5.numero.83.& multis sequen.

42 ¶Ego vt tandem iudicium in hac re meum interponam, arbitror id semper & à quocūq; fieri posse, nisi si fieret in præiudicium alterius. Alias fieri non posse, nec à principe quoq;. Qua in sentētia nuncupatim fuit Steph.Bertran.vir optimi sanè iudicij consi.omnium.j.viso processu, numero.98.& seq.lib.primo. Et eò propemodum tēdunt omnes qui de hac re scripserunt.Nam quod de prohibitis dictum est,non alió spectat,quàm quòd id fieret in præiudicium aliorum.Constat autem principem nec ius alterius posse tollere.l.rescripta,& ibi no.C.de preci.impe.offer.cum simi.Igitur vt tandem ad nostrum principalē casum reuertamur,cùm res hæc verè non obuenerit ex successione,nec ideo sit patrimonialis.Putarim hanc pro tali non esse habendam ex huiusmodi matrimoniali cōsensu in pręiudicium emptoris,qui scilicet eam rem emit,vt ab eo consanguineus retrahere possit,cū non nisi patrimonialia retrahere potest ex consuetudine.Verùm quantùm ad ipsos contrahentes & eorum hæredes pro patrimoniali siue hæreditario habenda est,posteaquam ita conuenerunt. *Decisio principa.qōnis.*

43 ILLVD QVOQVE in quæstionem vocatur.Si quis emerit fundum ab eo cui aliàs successurus erat ab intestato,& eum fundum postea alteri vendidit,an retractus in eo locum habebit,tanquàm in patrimonio:an secus,tanquam in acquæstu.Et certè ex multis Franciæ consuetudinibus,quas tibi suprà designauimus,numero.9.sunt autem priuatę.In omnibus rebus quas à cōsanguineis quibuscunq;, etiā si eis non eramus successuri,acquirimus,si eas postea vendimus,habet locum rétractus,quamuis ex illis consuetudinibus nō habeat locū in cæteris acquæstibus.Sed fac consuetudinem simpliciter & sine exceptione concedere retractum in rebus patrimonialibus,non in acquæstibus.Quid dicendum est in nostro casu de eo scilicet quod emimus ab eo,cui ab intestato succedere debemus.An in ea re postea à nobis extraneo vēdita habeat locum retractus.Ioan.Fab.omnium,vt reor,primus in proœmio Institutionum,in verbo,Alemanicus,asseuerat id non censeri acquisititium,per.l.j.§.qui autē,&.§ sed si libertus.ff.si quid in fraud.patron.&.c.primū ti. de vasal.decre.æta. Ideoq; ait in eo non esse locum statuto permittenti liberè disponere de acquæstibus. *Si quis emit fundum ab eo cui ab intestato successurus est an is fundus censebitur patrimonialis.*

44 ¶Nec in ea opinio.solus fuit Fab.nam multi eum nuncupatim secuti sunt,neminémque hactenus reperi,qui ei contradiceret.Secutus est ergo Ioan Plat.in dicto proœmio,colum na.3.versicu.quid autem si quis acquirit.D.Cos.Guy.in prag.sanx.titulo de concubinis.§. quia verò,in verbo,quæstus,vbi ex hoc dicit,quòd stante statuto,vt conquæstus facti constante matrimonio sint communes viri & vxoris,non erit commune quod donatum est ei,qui donanti successurus est, dicitq; & ad hoc facere.l.castrensi.ff.de castren.pecul.&.l. primā.C.de impo.lucra.descrip.libro.10.qui posterior text.in id certè est optimus.Sequitur item & ad idem statutum trahit.D. Benedictus in repetitione capitu. Raynucius,in verbo, & vxorem nomine Adelasiam,numero.791.& iterum.1041.extrà de testam.& in *De eodem.*

priori loco dicit ad hoc facere textum in.l.prima.C.de his qui sibi ascribunt.in testamentis.cùm dicitur,& si testamentum non esset scriptum,iustus possessor futurus erat.Sequitur deniq; Chasse.in consuetudin.Burgun.titu.des droictz apartenans a gens mariez.§.2.in verbo,& acquestz,post princip.& iterum titu.de successions.§.7.in verbo,sont yssus,columna.2.Et quisquis is fuit qui repetijt.l.j.C.de fund.rei pri.libro.11.in.11.quæstione.3.considerationis.

45 ¶Et in id quoq; facit,quòd prohibita alienatione simpliciter,non ea cẽsetur prohibita in eum qui successurus est ab intestato glos.vt passim ab omnibus citatur in.l.pater.§.Iulius,& ibi Dy.& Cy.ff.de legatis.3.cum alijs multis concordan.à me collectis,suprà eo.titu.§.26.glos.j.numero.4.sed si id recipias.Et quod feudum alias alienari prohibitum potest tamen in proximiorem alienari.c.j.§.sed etiam res,& ibi glo.& alij,ti.per quos fiat inue.cũ alijs quoq; multis concor.à me item congestis.suprà in rub.huius titu.nume.52.item feudum.Et quod præthereà scribitur in.d.c.j.titu.de vas.decre.æta.quòd si pater inuestiri fecerit filium de feudo,id feudum non propterea erit nouum,sed manebit antiquum,vt prius erat.& ibi id no.omnes docto.& Bald.in.l.j.in.15.quæstio.versicu.& no.quod si pater.ff.de rerum diuis.vbi id dicit no.& in.c.j.§.& quia vidimus,colum.5.versicu.& quia hîc agitur,titu.qui feud.dare pos.& Cardi.Alex.in prælud.feud.in.6.diuisio.colum.j.eiusdem diui.& Iason consi.7.pro reuerendissimo,colum.5.versicu.tertiò deuenĩedum,lib.3.Ex quo etiam potes intelligere huiusmodi feudum in hoc casu nostri retractus non censeri acquisitum.

De eodem.

46 ¶Et hæc quidẽ sententia Fab.& asseclarũ vt ad eam redeamus, posset procedere in eo qđ donatur aut legatur ei qui successurus est,& ita videntur intelligere Fab.& cæteri.& huc quoq; respiciunt omnes leges & rationes in id adductæ.Sed si id non sit donatum aut legatum,sed venditum,aliud videri posset:cùm nihil sit,cur is qui hæc emit,non tantùm iuris & facultatis in eis habeat,quantùm si ab omnino extraneo emisset:nam & ea etiam veluti extranea & tanquam ab extraneo emit,cùm è diuerso ea videantur ei donata aut legata tãquam ei qui successurus est,& respectu huiusce propinquitatis,magis quàm alterius caussæ gratia.l.inter.§.quæ tutoribus.ff.de excusa.tuto.& plenissimè diximus in repeti.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.61.licèt contrarium,& multis sequen.C.de reuocan.donationi.

Quid de eo quod donatum est successuro ab intest.

47 ¶Sed & huiusmodi donatio est potius debiti quædam solutio,quàm muneris oblatio,vt scribitur in.d.l.j.C.de impo.lucra.descript.quæ etiam nuncupatim distinguit inter contractus lucratiuos,& non lucratiuos.Ex eaq; not.Bar.& Ioan.Plat.statutum de soluenda gabella locum habere in contractu inito inter patrem & filium ex caussa onerosa,nó etiam gratuita.& sequitur Rom.in.l.j.colum.2.ff.in ius voca.vt eant.& Firmia.in tractat.gabel.in.7.parte princip.quæstio.21.& iterum in.3.parte.8.partis princip.quæstio.25.In quare deceptus est amicus noster Carolus Molend.qui vtrunq; confundit in consuetu.Parisien.tit.j.§.2.numero.4.in id allegans Albert.Bru.consi.43.circa casum,colum.vlti.versi.tertiò videndum,qui tamen de donatione tantùm loquitur,non etiam de venditione,vt ibi videre licèt.Sed Molend.illud incogitãs ac transeunter aliud agẽs scripsit,nec dubito quin si paulò attentius cogitet,sit eius nostræ sententiæ,adeo est ingenij animiq; candidi & synceri.

De eodem.

48 ¶Igitur putarim in casu nostri retractus,nihil referre,emerit quis ab eo cui successurus est,an ab alio.Licèt secus,si titulo donationis aut legati acceperit.Quanquam in quibusdam locis expressa consuetudine statuitur res à consanguineis comparatas,siue titulo donationis,siue etiam emptionis cẽseri patrimoniales,vt in eis habeat locum retractus,qui ex illa ipsa consuetudine non habet locum in acquæstibus.nam talis est consuetudo apud Meldenses.c.92.& iterum.c.105.& Melodunenses.c.37.Marchienses hoc titulo.§.8.qui est omnium consuetudinum.267.& Auxerrenses siue Altissiodorenses hoc quoq; tit.§.15.qui est omnium.46.Sed apud Ambianenses est consuetudo huic nostræ sententiæ concinens.c.5.quæ scilicet res donatas ei qui successurus est,habet pro patrimonio,nec de emptis loquitur,tanquã in ijs aliud sentiat.vti etiam apud Engolismenses.c.320.& expressius apud Cenomanenses.c.337.Dunenses.c.65.Niuernienses titu.quelles choses sont reputees meubles conquestz heritages.c.14.Et idem statuisse videtur cõsuetudo Parisiensis.c.159.Apud alios quoq; donata fauore matrimonij à parentibus censentur patrimonialia,vt apud Senonenses.capitulo.100.Trecenses capitulo.141.Blesenses capitu.172.Borbonienses.c.468.Auxerrenses hoc eodem tit.§.5 qui est omnium.36.Laudunenses in Viromandia partis.2.ti.j.qui est,que cest que acquest.§.j.

Consuetudines de huiusmo. rebus.

49 ¶ Sed nec omiserim tamen, quod etiam in casu donatiõis vel legati aut alterius tituli mere gratuiti, de quibus suprà locuti sumus, vt scilicet donata vel legata ei qui successurus est ab intestato, teneant vicem antiqui patrimonij, non acquæstus, illud certè intelligendum est, pro rata portione eius in quo donatarius siue legatarius successisset, non etiam in cęteris, verbi gratia. Pater habens tres filios, vni fundum donauit, is fundus cẽsebitur patrimonialis non acquisititius pro tertia parte, in qua donatarius successisset, non pro reliquis, in quibus erat tanquam extraneus: quia limitata caussa limitatum producit effectum. l. in agris, in princip. iuncto fine, & ibi Alberi. ff. de acquir. rerum domi. & l. age, & ibi Bal. & Saly. & l. si de certa. C. de transact. & l. cùm tale. §. falsam. ff. de conditio. & demonstra. & l. cãcellauerat. ff. de his quæ in testa. delen. & l. semper. §. negociatores. ff. de iure immu. & l. ita autem, in princip. ff. de administ. tuto. & l. si mater. §. eandem, & l. cùm quæritur, & duabus seq. ff. de except. rei iudic. & l. si vnus. §. ante omnia ff. de pactis. & l. militis codicillis. §. 1. ff. de testa. mili. & l. si domus. ff. de serui. vrb. prædi. & l. procuratoris. §. non autem totum. ff. de tribu. acti. & l. Fulcinius. §. quòd si. ff. ex quibus caussis in possessionem eat. & l. etiam. §. j. ff. solu. matrimo. & l. solutum. §. planè. ff. de pigno. acti. & l. sed & si. ff. ad Senatuscon. Maced. & l. si pro patre. §. in rem. ff. de in rem verso. & l. 2. & ibi Bald. in epito. ff. de ser. export. & l. Lucius. versicu. quare. ff. de excerci. acti. vbi est optimus textus, & c. ex multa, extrà de voto. & c. de cętero, & c. ea noscitur, de senten. excom. & c. licèt, de deci. & c. si pro clericis, de præbend. lib. 6. Ex quo Bald. Imo. & recentiores in. l. sed si plures §. in arrogato, per eum textum. ff. de vulg. & pupil. scribunt limitatam potentiam caussæ efficientis limitatũ quoq; effectum producere, & idem Bald. in. l. non modus. C. de seruit. no. ex eo tex. quòd quæ limitata sunt, non debent extendi.

Quid si is cui donatũ est nõ uniuersalr succedit.

Limitata cã

Limitata potentia.

60 ¶ Et ex hac ratione videmus, quòd debitum non confunditur hæredi, nisi pro hæreditaria sua portione, non item pro alijs. l. si adulta. C. de hæred. act. cum alijs concordan. ibi allegatis à glossa. Ex quo Salycet. ibi not. hęredem repræsentare defunctum pro ea tantùm parte, in qua hæres est: in cæteris autem esse extraneum. pro quo etiam est bonus text. in. l. cùm à matre, & ibi glo. & docto C. de rei vendi. & glo. no. in. l. 2. §. vlti. in glo. vlti. post medium, & ibi quoq; Bart. colum. 2. ff. de præto. stipul. & Pet. Anca. consi. 135. visis, colum. vlti. & Corne. in. l. vlti. colum. 2. C. de impub. & alijs substi. ita intelligens eum text. qui dicit defunctum & hæredem censeri vnam personam, videlicet in ea portione, in qua ipse hæres succedit, non in alijs. & Iason in. l. si ita quis promiserit. §. ea lege, in. 4. nota. per illum text. ff. de verbo. obliga. & Lancel. Gali. in. l. 2. §. & harum, colum. 2. ff. eo. titu. & Iacob. à S. Georgio in tracta. feudo. in princip. colum. 3. versicu. tertiò moueor. Et id procedere in casu nostri retractus censeo, vt scilicet res donata ab eo cui successurus est donatarius, censeatur patrimonialis eatenus tantùm, quatenus ei successurus est. Quamuis apud Niuernienses il lo. c. 14. suprà à nobis citato nuncupatim statuatur id generaliter procedere, siue in totum siue in partem successurus sit.

De eodem.

Hæres non repræsentat defunctũ, nisi pro hereditaria portione.

Cõsuetudo.

51 ¶ Tertiò intelligas, vt illud quod donatum est ab eo cui successuri sumus obtineat vim patrimonij pro ea parte cui illi successimus, nisi aliter fuerit à donante declaratũ, vt scilicet habeat vim acquæstus, nam & tunc censebitur acquæstus, nõ patrimonium, dummodo res donata talis esset, de qua donator poterat liberè disponere ad commodum sui hæredis, cuiusmodi sunt acquæstus, quos ex nostra priuata consuetudine quis potest donare quibusli bet etiam suis hæredibus, vt scribitur suprà omnium nostrarum consuetudinum §. 199. & alibi sæpe. Cùm enim ius ei sit liberè disponendi de huiusmodi acquæstibus, potest eam legem quam vult in eorum donatione apponere. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iuran. cum simi. proindeq; id quod antiquum est, nouum facere quantùm ad vim & effectum, & è diuersò licèt secus esset in personis & actibus prohibitis, vt per Baldum, in proœmio feudorum, in 3. diuisio. Marti. Laud. in. c. primo. §. primo, colum. 5 versic. circa hanc diuisionem, titu. qui feud. dare pos. & alios quos tibi congessimus suprà eadem glo. numero. 41. tu tamẽ Præsertim cùm in hoc casu nostro res donata hæredi ideo censetur patrimonialis, quòd tanquam hæredi, & qui aliquando habiturus sit, donari censeatur ex voto & mente donatoris, quod nos vulgò, auancement dhoierie, vocamus. Si igitur apertè de contraria mente & voluntate ipsius donatoris appareat in re, de qua vt diximus, libere potuit disponere, nihil est quod dubitare debeamus. l. continuus. §. cùm ita, in fine. ff. de verborum obligationibus, cum similibus. Et bene facit ad hæc textus in authentica excipitur. C. de bonis quæ liberis, cum similibus.

Quid si aliter fuerit declaratũ.

52 ¶ Sunt & postremò qui intelligunt quod dictum est ex Ioan.Fab.& alijs suprà citatis, procedere in rebus donatis aut legatis à parentibus aut alijs maioribus, suis filijs aut alijs descẽdentibus. Secus si à collateralibus quibus etiã successuri sumus. Moti quod hæreditas magis debetur descendentibus quàm collateralibus, vt probat ille tex. quo maxima ex parte illi innituntur in.d.l.j.C.de impo.lucra.describ.libro.10. Et videmus etiam donata ab illis id est ascendentibus regulariter cõferri debere, tanquã scilicet donata in anticipationem, vt sic dixerim, hæreditatis & successionis: nõ etiam donata à collateralibus, vt patet ex toto titu.ff.de collati.bono.& C.de collat. Audioq; id à Senatu nostro Parisiensi ita aliquando fuisse iudicatum.

An quæ diximus procedit in rebus donatis à collateralibus.

53 HVC ITEM PERTINET & hæc quæstio. Si ædificium fortè inædificatum est in fundo patrimoniali nullius propè valoris. An id ædificium censebitur patrimoniale, sicuti solũ, in quo ædificatum est. Quod videtur ob illud vulgò iactatum,
Quicquid plantatur, seritúr ve, aut ædificatur,
Omne solo cedit &c.
vt scribitur & no.in.§.cùm in suo, Insti.de rer.diui. Sed tu hîc tamen omnino vide Odof. in.l.vlti.& ibi quoq; Alberic.colum.item vlti.versi.item quærit si quis.& Iaso.colũ.11.versic.quartò quæro.C.de iure emphy. Specul.titu.de locat.§.nũc aliqua, versi.119. Bart.in.l.j.§ j.ff.de superfi. Bald.in.c.j.§.si quis de manso, colum.4.versic.extrà quæro, titu.de contro.inue.& consil.74.super solo, lib.4.& iterum consil.134.quidam emit à Titio, lib.5. Anto.consi.23.in facto fratrũ, colum.vlti.quibus in locis disputant, an & quãdo solum emphyteuticum faciat ædificium in eo extructum censeri emphyteuticum. Et Bal.in.l.j.in.8.quęsti.ff.de rer.diui.vbi tractat vtrùm castrum ædificatum in fundo feudali, sit etiam feudale: vti etiam facit Cardi.Alex.in.c.j.paulò ante finem, titu.de ali.feud.& Ioan.Lup.in repeti.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.62.colum.7.versi.ex istis infertur. Sed ita vt non omittas text.in.c.j.§.si vasallus, & ibi doct.titu.hîc finit lex.

An ædificiũ factũ in fundo patrimoniali cẽseatur patrimoniale.

54 ¶ Sed & vide ipsum Bal.in.l.2.versi.quæro an præsumatur.C.de rei vendi.illic differentẽ an si emphyteuta extruxerit ædificium in re emphyteutica, id fecisse videatur animo donandi, ita vt finita emphyteusi cedat domino. de quo etiam per eundem in.l.Senatus.§.Marcellus, & ibi Imo.& Alex.qui adducit alios.ff.de lega.j.& præterea Ange.Aret.in.d.§.cùm in suo, Inst.de rer.diuis.& Iaso.qui etiã alios citat in.l.2.colum.8.versicu.vltimò circa prædicta.C.de iure emphy. Et quod item tractatũ est à iure cõsultis, an si emptor fundi obligati, ædificauit in eo, sit etiam ędificium obligatum, in.l.domo.ff.de pigno.act.&.l.si fundus.§.si res.ff.de pigno.&.l.Paulus.§.domus, & iterum.l.vlti.eo.titu.& Corse.in deci.Tholo.quæsti.329.item fuit quæsitum.quidam fundum. Et vtrùm ædificium factum, à patre in re aduentitia filij, in qua erat vsufructuarius, cædat cõmodo ipsius filij tantùm, an & cæterorum.videbis apud Bal.in authen.excipitur, colum.vl.versi.quæro pater.C.de bonis quæ libe. Sed & vtrùm ædificium à testatore impositum areę legatę cedat legato, vide tex.in.l.seruum.§.si areæ.ff.de lega j.& in.l.si clauis.§.area.ff.de lega.3. Et an ædificium ab vxore factum in re ei donata à marito sit vxoris, an mariti.vide tex.in.l.sed si vir.§.si vir.ff.de dona.inter vir.& vxo. Et an ædificium factũ à clerico in fundo patrimoniali ex pecunia ecclesiæ sit & ipsum patrimoniale.vide Specul.& Io.And.in titu.de emp.& vend.§.tertio loco.versi.quid si clericus. Et vide etiam consuetudinem Borboniorum.c.271.& seq.dum loquitur de vno sociorum in bonis mobilibus & acquæstibus, qui ædes extruit in fundo patrimoniali.

De eodem.

Cõsuetudo.

55 ET EX IIS QVOQVE intelligere potes, an si domo patrimoniali exusta, fuit alia domus in area recèns extructa, ea cẽseri debeat patrimonialis, vt ante erat. Sed quibus addere potes, huiuscemodi domum non videri eandem esse, quæ primùm fuit.l.inter stipulantem.§.sacram, ad fi.ff.de verbo.obli. Ideoq; legata domo destructa, etiam si alia eodem loco à testatore ædificata fuerit, interit legatum.l.si ita legatum.§.vlti.ff.de lega.j.nec manet vsufructus in hac domo, quæ in priori debebatur.l.quid tamen.§.j.& iterum.§.in nauis.ff.quibus mo.vsufr.amit. Quamuis his aduersari videtur alius tex.in.l.seruitutes.§.si sublatum.ff.de seruit.vrb.prædi, quo probatur, ædificium eadem specie & qualitate repositum, censeri idem ædificium, atq; in id durare pristinam seruitutem, De quibus vide doct.ibi.& Alberi.in.d.§.sacram, in.21.opposi. Et adde etiam quæ dicam infrà in fi.huius tit.in.14.quęst.

Domus extructa in loco ĩ quo domus patrimonialis exusta est, sit etiam patrimonialis.

56 QVID AVTEM de re patrimoniali vendita, & postea à venditore aut eius hęrede recuperata per restitutionem in integrum, & ob læsionẽ vltra dimidium iusti precij, ex.l.2.C.de

rescin.vendi. An ea maneat patrimonialis, vt prius erat, an verò acquisititia. Chasse. in cõsuetud. Burgund. in duobus locis, primùm quidem in titu. des droitz apartenãs a gens mariez. §. 25. colum. vlti. versicu. quid si fuit recuperatum, deinde hoc titu. de retraictz. §. j. in verbo, ancien, colum. 2. versicu. sed quid si recuperauit, negat censeri patrimonialem, tribus rationibus, quarum duas priore loco ascripsit, tertiam posteriore. Prima ea est, quoniam in Gallia restitutiones a solo principe impetrari possunt, & solent. Ideo pro impossibilibus habentur. l. apud Iulianum. §. vlt. ff. de lega. j. voluit, vt puto, allegare, l. idem Iulianus, quæ illam continuò sequitur. §. vlti. nam & ita ab alijs allegari solet.

Quæ a solo principe conceduntur, censeri impoßibilia. uide nume. lxi. & sequen.

57 ¶ Cui adde in hac ratione tex. in. l. continuus. §. cùm quis, & ibi glo. Alberi. Bar. & alios. ff. de verbo. obli. eundem. Bar. in. l. si quis sub conditione, colum. 2. versic. oppone dicitur hîc ff. de testa. tutel. & in. l. j. paulò ante fi. ff. de iniust. testa. & in. l. j. §. qui habebat, post princ. ff. de bono. pos. cont. tab. & in. l. vlti. colum. 2. versic. venio ad quartum. C. de senten. pas. Dy. in cap. semel, in fi. de regu. iur. lib. 6. Signo. con. 39. quæritur nunquid, colum. 2. versic. tertiò probat. Bal. post Ray. in. d. l. Iulianus. §. vlti. & in cap. j. colum. 3. versi. prætereà vt dixi, titu. hic finit. lex Corra. & in cap. cùm nõ ab homine, in fi. extra de iudici. Cardi. Flor. con. 57. pro magnifico, numero. 3. Pau. Ca. in. l. Gallus. §. & quid si tantùm, colum. penul. versi. tertiò & vltimò. ff. de liber. & posthu. Alexand. con. 224. in re tam graui, colum. 2. ver. & quãdo pendet, lib. 6. & Frã. Curt. Seniorem con. 74. super memorata, col. 19. numero. 60.

58 ¶ Altera ratio Chasse. quæ ad primam proximè accedit, hæc est: quia restitutio in integrum non debet haberi in consideratione. l. 4. §. j. ff. de fideicõ. liber. & voluit (inquit) Geor. Nat. in cle. j. in prin. in. 4. no. de verbo. signi. Cui & tu in hac quoque ratione adde tex. in. l. exceptiones quæ personæ. §. vlti. ff. de excepti. & in. l. vlti. §. vlti. & ibi glo. vlti. ff. de cõdi. indeb. & glo. no. in. l. 2. in princ. in verbo, repudiauerit, & ibi Bar. qui illam dicit menti tenendam, in versic. item quæritur. ff. de bono. pos. secun. tab. Inno. in cap. quia pleriq;, col. 2. versi. sed quid dices, extra de immu. eccle. vbi & id dicit procedere in foro conscientiæ, de quo tamen vide quæ dixi suprà eo. tit. §. j. in glo. 18. in verbo, le pris. &c. numero. 67. præsertim. Adde item Bar. in. d. l. si quis sub conditione, vbi suprà. & in. l. j. col. 4. versi. sed circa hoc. ff. de vulg. & pupil. sub. & in. l. quandiu. la. j. ff. de acqui. hæred. & in. d. l. vlti. vbi suprà. C. de sen. pas. & in. d. l. 4. §. j. ff. de fideicom. liber. & in. d. l. j. §. qui habebat, post princ. ff. de bono. pos. cont. tab. & in. d. l. j. ad fi. ff. de iniust. rup. testa. & Bal. in. d. cap. j. titu. hic finit. lex Corra. & in. d. cap. cùm non ab homine. Imo. in. l. vetre, & in. l. Pantonius. ff. de acqui. hære. & Soci. con. 153. pulchra, col. 10. versi. & tenendo, lib. 2. & est. j. eius lib.

Restitutio ĩ integrũ nõ habetur in consideratione, uide nume. lxiiii.

59 ¶ Nam (vt & id quoque addas) non dicitur posse fieri, quod per in integrum restitutionem tantùm fieri potest, vt dicit Inno. in cap. pastoralis, post princi. & ibi quoque Panor. in fi. qui id dicit no. extra de cau. poss. & propri. & Cardi. Floren. qui & id no. dicit. d. con. 57. col. j. & Soci. con. 116. non potest, colum. 5. versic. secunda responsio, lib. j. Sicuti etiam de dispensatione (quam vocant) dicit glo. in cap. gratia, in verbo, nõ potes, & ibi Domi. col. vlti. de rescrip. lib. 6. & in cap. ventum est, in verbo, non possum. j. quæst. j. & Bal. in. d. l. j. in fi. ff. de iniust. testa. Imo. in. d. l. continuus. §. cùm quis, in pe. no. ff. de verbo. oblig. Panor. in cap. quod dei timorem, colum. 2. ver. item adduco. extra. de stat. mona. Barb. qui alios allegat, con. 57. præclarè, colum. pe. lib. j. Et con. 54. à Ioue, colum. 6. versic. nec est credendum, lib. 4. Philip. Deci. con. 645. visa donatiõe, colum. 3. numero. 21. Et sic hæc ratio (quod iam diximus) in priorem incidit.

Fieri nõ posse dicitur, quod per restitutionem tantũ fieri potest Et quod per dispẽsationẽ tantũ.

60 ¶ Tertia ratio Chasse. hæc est. quoniam hæc reuenditio, quæ fit ex dispositione. d. l. 2. C. de rescin. venditi. non est necessaria, sed voluntaria, ex voluntate scilicet emptoris, in cuius facultate est supplere precium, si malit idipsum facere, & non rem restituere, & nihil prætereà dicit ipse Chasse. sed se tãtùm ita consuluisse, cùm ex facto interrogaretur, con. incip. ex processu moto, quod tamen non reperi inter con. eiusdem. Cui item adde quantum ad hanc rationem quod Bar. in multis locis tradit hanc reuenditionem, quæ fit ex. d. l. 2. de rescin. vendi. fieri ex voluntate emptoris, cùm si velit, non cogatur eam facere, sed tantùm supplere, videlicet in. l. in diem, & ibi quoque Raph. Co. ff. de aqua plu. arcen. idẽ Bar. in. l. 3. ff. quib. mod. pig. vel. hyp. sol. & in. l. si ex duobus. §. sed & Marcellus. ff. de in diẽ ad. & idem post eum voluit Pet. Anc. in cap. accessorium, col. 10. versi. prędictis applico, de regu. iur. lib. 6. vbi & hoc dicit tenuisse Thomam Piperatum. Sed & id sequitur Alexand. con. 45. in caussa, colum. 2. versi. ad quod pluribus, lib. 5. & ante eos non obscurè Ioã. And. cuius tamen non meminerunt, in addi. Specul. in rub. de oblig. & soluti. col. 2. versicu. pro-

Reuẽditio quæ fit ex l. ii. de rescĩ. uendi. an dicatur uolũtaria, an necessaria. uide nu. l xui. & sequen.

posito congruit. Quorum sententiam probat tex. quem nullus horum allegat, in.l.adigere §.j.ff.de iure patro. vbi qui stipulatus est centum operas, aut in singulas, aureos quinos dari, non videtur contra legem stipulatus, quia in potestate liberti est operas dare.

61 Refellũtur rõnes prioris sententiæ. Prioris rationis refutatio.

¶ Sed quæso lector amantissime, paulò penitius consideremus, quantùm virium habeant hæ rationes, ad hunc nostrum casum, de quo tractamus. Nam quod primo loco dictum est, pro impossibilibus censeri, quæ à solo principe possunt impetrari, vt illud cōcedamus, de quo tamen per doc. in locis in ea prima ratione allegatis. Tamen id tantùm obtinet restitutione nondum impetrata, ob difficultatem scilicet impetrationis, vt dicunt omnes leges & doc. qui de ea re loquuntur. At impetrata restitutione, & obtenta, & ad effectum deducta, vti est in casu de quo loquimur, scilicet de re vendita, & per in integrum restitutionem recuperata. quid est quod amplius de impossibilitate aut etiam difficultate queramur, aut queramus? vt in simili dicemus cùm de ipsa restitutione priuatim loquemur paulò post, versi. ab hinc.3. Illud autem hîc scire debes, ne erres, in Gallia non posse intentari remedium.d.l.2.de rescin. vendi. de quo hîc etiam priuatim loquimur, nisi impetrata à principe gratia, tametsi de iure communi id non sit necessarium.

62 De eadẽ re

¶ Præterea hæ nostræ Galliç restitutiones, quç à principe impetrari solent & debent, tam facilè obtinentur, quàm à iudice ordinario, vt quibus concedẽdis verbis principis sint ab eo deputati delegatiq; præfecti illi libellorũ, siue malis appellare, magistri scriniorũ (quos vulgò magistros requçstarum vocamus) nec est aliter necesse adire ipsum pricipem. Ideóque non est id existimandum impossibile, ac nec difficile quidem, si in id est materia (vt est in casu nostro) subiecta, ex doctrina Fran. Alberg. in.d.l. itẽ Iulianus.§.vlti. & ibi quoque Raph. Co. Pau. Ca. & Alexan. per tex. ibi, in verbis, cùm distrahi non soleant. Rapha. & Pau. Ca. in.d.l. continuus.§. cùm quis, de verbo. obli. Roma. in.l.2. char. vlti. ff. de re. iudi. Soci. in.l. quidam relegatus, colum.3. versi. prima limitatio. ff. de reb. dubi. & Iac. à S. Geor. in tracta. feud. in verbo, princeps pedemontium, col.6. versi. quadragesima quarta Philip. Deci. in.l. ea quæ rarò, in fi. ff. de regu. iur. & in.l.2. col.2. versicu. & fuit. C. qui admit. Indq; etiam allegant plerique omnes.l. qui cùm maior.§.j. in verbo, alterum non facilé impetretur. ff. de bonis libert. & .l. pe. & vlti. ff. de cada. punit.

63 De eadẽ re

¶ Præsertim verò cùm hæc dependeant non à mera quidem gratia, sed à iustitia: quamobrem nullo pacto impossibilia esse censentur, vt probatur in.l. cùm quis.§. si quis pro reo, & ibi Bar. colum.j. in.2. oppo. ff. de soluti. & Soci. in.d.l. quidam relegatus, col.3. versi. secundò infertur. Quæ autem ita facilè impetrari solent, & possunt, adeo considerantur, vt imputetur ei qui non impetrauerit, aut non petierit. Ro. in.d.l.2. char. vlti. ff. de re iudi. per.d.l. qui cùm maior.§.j. ibi, neque enim imputare. ff. de bonis libert. & .l.2.§. tractari. ff. ad S C. Tertul. & sequitur Philip. Deci. con.677. visis & consideratis, numero.5. qui & ad hoc dicit facere.d.l. quidam relegatus, & .l. intercidit. ff. de condi. & demon. & ante eos id quoq; voluit Angel. con.219. arbitror, colum.2. versicu. dicet quis. Et facit quod no. Anto. in cap. ex ratione, in.5. quæsti. colum.4. versicu. hæc intellige sanè, de appel. quòd cùm stat per iudicem, quominus causa decidatur, non currit interim tempus prosequendæ appellationis, sed tum demum tantùm, quando appellãs sibi per superiorem aut aliter prouidere nó potest, per tex. in.l. vlti.§. illud. C. de tempo. appel.

64 Secundæ rationis refutatio.

¶ Similiter quod dictum est in secunda ratione Chasse. restitutionem in integrum non haberi in consideratione, verum quidem est, re adhuc integra & nondum impetrata ea restitutione. quia quod euenire potest ex iure quodam speciali, nihil mutat ex re præsenti. Ea verò iam impetrata, non amplius de futuro quærimus. nam & id apertè declarat.d.l.4.§.i. ff. de fideicom. liber. cùm dicitur. *Si is qui restitui potest, & rursum, quandiu poterit in integrum ristitui.* Et.d.l. exceptiones quæ personæ.§. vlt. ff. de excepti. cùm scribitur. *nec ipse ante habet auxilium, quàm restitutus fuerit.* Et ita expressim intelligunt glo. Bar. & Angel. in.d.l. vlti.§. vlti. ff. de condi. indeb. & Bal. loquens in casu illius.§. in.l. vlti. ad fi. C. de compensa. & Tyndar. in tracta. de compensatione, charta pe. colum.j. versicu. quid dicemus de eo. & Iason in.l. non quocunque.§.j. in fi. ff. de lega.j. & Philip. Deci. in.d.l. ea quæ rarò, versi. secundò quod dictum, de regu. iur.

65 De eadẽ re

¶ Et ita quoque expressim & in omnibus casibus intelligunt omnes doc. suprà in ea secunda ratione allegati, & quotquot alij, qui de hac re loquuntur, præter Chasse. vbi suprà, vt scilicet restitutio in integrum non sit consideranda, antequam impetretur, vt apud eos videre licet. Nec tamen aliàs semper verum est, vt considerari non debeat quod quis resti-

tui poteſt etiam à ſolo principe,vt per Alexād.& Iaſo.in.d.l.idem Iulianus.§.vlt. colum.j. ff.de lega.j.& omnium copioſiſſimè Soci.in.d.l.quidam relegatus, colum.2. &.3.ff.de reb. dubi.Sed quibus addere potes ſcripta à Ioan.And.in cap.commiſſa,de electi.lib.6. & Lapo. allegati.9.diſputat hîc an ſi papa,colum.vlti.verſi.tertiò diſputat.

66 ¶ Quod autem tertio ac poſtremo loco dictum eſt,hanc reuenditionem,ſiue reſtitutionē rei,quæ fit ex.d.l.2.C.de reſcin.vendi.non eſſe neceſſariam,ſed voluntariam, quia ſcilicet non fit nolente emptore,qui ne id fiat poteſt ſupplere . Si id aliquid faciat ad huius dubij deciſionem.Vide quæſo , an hæc ipſa reſtitutio ſit merè voluntaria , cùm emptor cogatur eam facere,aut ſupplere:hoc autem facere nō poſſit,penuria fortè pecuniarum,vt plerūq; contingit:aut ſi habeat,dare tamen non poſſit ſine maiore aliquo ſuo detrimento.Igitur ſi reſtituat potius quàm ſuppleat,videtúrne id liberè facere?Et tam liberè qdem facit,quàm ſi quis oborta graui tempeſtate ſuas merces in mare proijciat,ne ipſe pereat:aut faciat qđ rex iuſſerit,niſi malit parētes & liberos,quos is in poteſtate habet,perire.Hæc enim ſunt exempla Ariſtotelis lib.3.Ethicorum cap.j.& aliquid de ea re traditur in capi. meritò.15. quæſtio.j.Et quanuis noſtrates dicant hanc coactam voluntatem eſſe voluntatem , ea tamen talis eſt,cui per in integrum reſtitutionem ſubueniri debeat.l. ſi mulier.§. ſi metu.ff. quod met.cau.

Tertiæ rationis refutatio.

67 ¶ Sed fac tamen nullum maius malum imminere, quàm quòd cogitur alterum vnum ex duobus præciſè facere,faciétne idipſum liberè,qui velit nolit,cogitur alterum illud facere?& certè non facit,vt optimè probat tex.in.l.quæ ſub conditione.§.ſi quis,verſi.ſed ſi.ff. de condi.inſtit.& non obſcurè ſentit Azo in caſu de quo nunc loquimur,in ſumma.C.de reſcin.vendi.colum.j.per illum tex.& eius diſcipulus Accurſ.in.d.l.2.in verbo,iudicis,ver ſicu.item quid ſi iſte vendicet,& ibi quoque Bal.in.13.quæſti.verſic.iuxta hoc quæritur.C. eo.titu.de reſcin.vēdi.vbi & ipſe Bal.ob id dicit,reſciſſa venditione ex ea.l.reſcindi quoq; omne ius ſeruitutis,& pignoris conſtituti ab emptore in rem ipſam . & ſequitur Saly.ibi in.15.quæſti.& Pau.Ca.in.8.quæſti.& Pantal.Calde.in repe.d.l.2.colum.43.verſicu.quęrit etiam Bal.De quo vltimo nos latius dicemus infrà tit.ſeq.§.3.glo.j. numero.8.hic autem, & duobus ſeq.

De eadē re

68 ¶ Et licèt cùm alterum tantùm ex duobus cogimur facere non ſit tanta vis , nec tam præciſa neceſſitas,quàm ſi vnum aliquid tantùm facere compellamur,neceſſitatem tamē eſſe,nemo,vt opinor negabit,quando & neceſſitatem hanc appellet tex. quem nullus eorum qui de hac re locuti ſunt expendit,ſi me memoria non decipiat,in.l.illud.§.j.ff. de cō ſtit.pecu. loquens de eo cui delatum eſt iuſiurandnm , qui tenetur iurare vel iuſiurandum referre,& vt ibi ſcribitur,ſi nolit iurare,neceſſitate referendi aſtringitur.Et in id quoque facere videtur tex.in.l.non vtique,in princ.verſicu.proinde.ff.de eo quod cert. loco, cùm dicitur,alternationi ex neceſſitate facit actoris electionem.Sed vt concludam in caſu noſtro.Cùm venditor retrahat ex vi & neceſſitate proueniente ex ſuo ipſius contractu venditionis,ſequitur,rem eandem ad eum redire eodē iure , quo prius penes eum fuerat,arg. l.ſi.mater.§.eandem.ff.de excepti.rei iudi.&.l.qui poſſeſſionem.ff.de vi & vi arma. & etiā quæ latè diximus,ſuprà eo.tit.§.19.in glo.2.nu.5.eodemq; vlti.

De eadē re

69 ¶ Adde & tu tamen,quòd reſtitutio qualiſcunque ea ſit,ſiue ex.d.l.2.de reſcin. vendi.ſiue ex alio capite,videlicet doli,metus,fraudis,ætatis,aut alio quocunque, eſt in priorem ſtatum, locum, & gradum omnimoda integráque reductio & repoſitio.l. quòd ſi minor.§. reſtitutio,& ibi Bar.& alij.ff.de minori.&.l.j.& ibi Saly.& alij.C.de ſenten.paſ.&.l.j.&.2. & ibi docto.C.ſi aduer.tranſac.&.l.j.C.de reputat.&.l.videamus generaliter.§.videamus. ff.de vſur.glo.in capi.quāuis,in verbo,cùm talis,in princ.de reſcrip.lib.6. Cy.in.l.ſi quidē C.de prædi.minor.Bar.in.l.qui proprio.§. item quæritur , in.j. oppo.ff. de procur. & in.l. Gallus.§.& quid ſi tantùm,colum.3.verſi.redeo ad glo.ff.de libe.& poſthu.Bal.in capit.cū cauſam,col.j.extra de teſti.D.à Rota deci. 446. ſi lata vna , in nouis . Alberi. in.l.qui res §.aream,numero.2.ff.de ſoluti.& Angel.con.256.ſecundùm ea,colum.j.Barb.qui alia in id multa adducit,con.9.ſupremi,colum.penul.lib.j.& doc.vbique.Ex quo apertè ſequitur ꝙ res ſic reſtituta reponitur in ſuum priorem ſtatum.

De eadē re

Reſtitutio ī priorē ſtatū,locū, & gradū reductio.

70 ¶ Et id quidem ſemper ita procedit , vt reſtitutus recuperet primum locum , niſi ſi fortè tertius quiſpiam extraneus interim id eſt ante reſtitutionem,fuiſſet in eundum locum co optatus,vt per glo.quàm ſequuntur Bar. & alij in.l. quid ergo.§.pœna grauior , in verbo, oneraſſet.ff.de his qui no.infa.nam ſi is locus teneatur ab eo,qui ſuccedit in locum primi,

Niſi tertius ante reſtitutionem fuiſſet in eundē locum cooptatus.

tunc is primus omnino restituitur in suum pristinum locum. l.j.§. vlti. & ibi glo. Bar.& alij.ff.de bono.pos.con.tab.& idem Bar.in.d.l.Gallus.§.& quid si tantùm,colum. 4. versi. sed contra hæc videtur. Hic autem emptor ex ea venditione successerat in locum venditoris. Si ergo venditor restituitur aduersus ipsum emptorem, nihil est quod impediat venditorem restitui in pristinum suum statum & locum. Quibus consequens est rem vēditam & recuperatam manere apud venditorem restitutum in eodem loco statu & qualitate,qua prius erat,id est patrimonialem,si patrimonialis erat ante venditionem.Id quod etiam satis probat quod statim dicemus in fi.seq.versi.

71 ET EX IIS QVOQVE aliud vnum imprimis notādum inferri potest.Quòd si is qui vēdidit fundum patrimonialem,deceptus est vltra dimidium iusti precij,aut aliter ei competit restitutio in integrum ad retrahendum rem venditam, quia scilicet dolo aut metu inductus est ad vendendum,aut minor erat,& eam restitutionem in integrum alteri vendat,quod facere potest.l.quòd si minor,in prin.ff.de minori,&.l.si minores,& ibi glo.Bar. & alij.ff.de admi.tut.& glo.in.l.ex pluribus eo.titu.Bar. in.l. non solùm, in princi.ff.de in inte.resti.cum concord.à me.plenius adductis suprà eo. tit.§.26.in glo.3.numero.13.decimo quintò restitutio.Poterit consanguineus huius venditoris venire ad retractum huius actionis siue restitutionis in integrum, quæ competit ad reuocationem rei immobilis patrimonialis,vt & nos in simili diximus, suprà eo.titu.§.j.glo.7.in verbo,ou autres choses censees pour immeubles,numero.31.ex quo infertur,vbi etiam diximus retractum habere locum in venditione facultatis redimendi ex pacto reuenditionis,iunctis præcedentibus ab initio eius glo. Nam & nemo videtur re exclusus,quam prætor in integrum se restiturum pollicetur.l.nemo.ff.de in inte.resti.quod etiam facit ad quæstionē præcedentem.

An retractus habeat locum in uēditione restitutiōis in integrum.

72 QVIN ET ILLVD DVBIVM EST, cùm feudum vel emphyteusis redit ad dominum ex aliqua causa. An ea censeri debeat tanquam acquæstus, an tanquam patrimonium antiquum,vti est dominium directum,cùm quo ea res consolidata est. Quod videtur, cū sint veluti accessoria,quæ ideo debent sequi naturam eius rei, cui accedunt.l.cùm principalis. ff.de regu.iur.& capi.accessorium,eo.titu.lib.6.& vtrobique concord.in glo. Contrà quoque videtur,neque enim ea quæ consolidantur,videntur acquisita illo iure, quo res cui cōsolidantur,sed tanquam alia,& per se iudicanda sunt.l. Meuius.§.fundo.ff.de leg.2.&.§.si cui,Instit.de lega.vbi Ioan.Fab.id expressim voluit,traxitq; ad consuetudinem, qua vxor habet partem in rebus acquisitis durante matrimonio, vt scilicet habeat partem vi huius consuetudinis in feudo consolidato. Licèt ea nihil haberet in re patrimoniali mariti, cui feudum ipsum est consolidatum. de quo & nos habemus expressam consuetudinem, suprà eo.titu.§ 16.

An res quæ redit ad dominum iure feudi uel ēphy. censeatur acquæstus.

73 ¶ Nec Faber ipse solus fuit in ea sententia, nam & alij plurimi non paruæ authoritatis eum secuti sunt, videlicet Ioan.Plat.& Angel.Are.in.d.§.si cui,de legat.ex quibus ipse Angel.in id quoque allegat.l.non quocunque.§. fundus.ff. de lega.j. & prætereà Iason in vlti. addi.ad Cristo.Porc.in.§. si eadem, qui proximè præcedit.d.§.si cui.& Benedic.in repe. cap. Raynucius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,numero.791.Bohe. in consuetu. Bitur.titu.de consuet. matri.& dot.§.2.& iterum titu. de consuetu. feudi. & cens.§.5.col. vltima.& Ioan.Lupus in repet.rub.de donati.inter vir.& vxor.§.62.colum 5.versi. ex his infero,vbi id dicit nunquam esse obliuioni tradendum.Chasse.in consuet. Burgund. titu. des droitz apartenans a gens mariez.§.2.in uerbo,& acquestz,colum.3.versicu. item quæro quid si.& Ferro.in hoc tit.de retractu.§.23.colum.2. Sed tu tamen vide quid de his sentiat Carol.Molen.in consuetu.Parisi.titu.j.§.30.numero.175. & multis seq. vbi etiam tractat nuncupatim,an id cadat in retractum proximitatis.

De eadē re

74 SED QVID DE FVNDO à nobis vsucapto. An is obtineat vicem patrimonij, an acquæstus.Id quod facilè dignosci potest ex eo quod scribit Bal.in.l.liberti,colum. penul. versi. quæritur de eo qui præscripsit.C.de ope.libert. vbi quærit an feudum ab aliquo vsucaptū transeat ad hæredes tanquam antiquum,an non.& respondet, cùm vsucapio non contineat aliquid diffinitum ab homine,id certè continetur, quod est diffinitum à iure vel consuetudine,quia æquiparatur pacto simpliciter facto,vt no.in.l.j.C.de seruit.& aqua.Ideóque & ij tacitè includuntur,qui veniunt ex natura feudi concessi simpliciter, ar.cap.super quibusdam.§.prætereà,extra de verbo.signi.Hæc ibi, ex quibus iam intelligis huiusmodi feudum censeri nouum,& acquisititiū.Ad id autem quod dictum est vsucapionem habere vim pacti,vide omnino quæ diximus,suprà eo.titu.§.j.glo.9.in verbo,ou lignagier,nu-

Quid i feudo usucapto.

mero.246.at maius dubium est,& iterum nume.250.nec id quidem.

75 ¶Sed & tu prætereà de feudo vsucapto vide ipsum met.Bal.in.l.vlti.versicu.sed nunquid ille qui præscripsit.C.de liber.caus.& in.l.2.colum.2.versic.quæro quando per præscriptionem.C.de iure emphyteu.& in.l.j.in.31.quæsti.ff.de rer. diuisi. in quibus locis eadem propè voluit,vt in.d.l.liberti.& rursum eundem Bal.Iac.Aluar.& Cardi.Alexand.in cap.vlt. ad fi.tit.de feud.dat.in vicē legis comm issoriç.Angel.in.l.qui in aliena.§.j.ff.de acqui.hæred.Fran.Are.in.l.3.§.ex contrario,colum.6.versicu.& occasione.ff.de acqui.posses. Alex. con.15.visis narratis,colum.vlti.versicu.& dato, lib.5.Iaco.à. S. Georg.in tracta.feudo.in verbo,ita quòd isti inuestiti,colum.vlti.versic.an autem filius.& Fran. Curti.Iunio.in eodem tractatu,in.3.quæsti.princi.colum.eiusdem penul.versicu.postremò, qui est in charta.32.totius operis.& Zasi.in epitome feudo.parte.8.ad fi. Nec interim tamē omittas tex. in.l.3.ff. de vsucap. qui dicit vsucapionem vel esse acquisitionem vel adiectionem dominij.& in.l.item si res,in princi.ff.de ali.iud.mut.cau.fac.quæ & ad hanc quæstionem nonnihil facere videtur. *De eadē re*

76 SED CONSEQVENTER quid de ijs quæ quis vltra antiquos terminos fundi antiqui siue patrimonialis vsucepit,quia scilicet ea longo tempore possedit bona fide existimans eadē esse ex corpore vel appendicibus huiusce modi fundi. Vtrùm & ea censebuntur patrimonialia vti & fundus ille principalis,an verò diuerso iure cēsenda sint,scilicet acquisititia. Cognosces ex scriptis à Bal.ipso in.§.rursus,qui est vlti.colum.2.versic.sed pono quòd vasallus,& ibi quoque Iaco.Alua.Marti.Land.& Cardi.Alexan.titu. de contro. inuesti.aut vt in alijs codicibus is titu.inscribitur,si de inue. feud. contro. fuer. dum loquuntur de eo quod vasallus bona fide vsucepit vltra antiquos terminos concessionis feudi, an scilicet id finiatur vnà cum feudo,in quo illi non secum omnino conueniunt, de quo & tu quoq; vide Fran.Curti,Iunio.in.d.tract.feud.parte.4.quæstio.j.princ.& Carol. Molend.in consuetud.Parisi.titu.j.§.7.numero.30. *Quid de eo quod qs præscribit ultra fines fundi patrimonialis.*

77 ET ILLI QVIDEM QVAESTIONI satis appositè & hanc subiiciam.Est mihi domus patrimonialis,cui fortè hortus abest,ideo illius causa comparaui hortum cōtinentē,qui domus esset veluti appendix,& (vt nostri loquuntur) pertinētiæ ipsius.An & hic hortus erit etiam patrimonialis,vt domus,cui mea destinatiōe accessit,quod videtur,per.l.cùm fundus.ff.de lega.2.&.l.prædijs.§.qui domum.ff.de lega.3. Verùm Bal.in.l.j.in.6.quæstio. ff.de rer.diui.tradit in simili propè specie, videlicet quòd si quis emit hortum vicinum domus feudalis in consequentiam (vt ipse loquitur) ipsius domus,non erit propterea hic hortus feudalis:quia hæc accessio est discreta,non concreta.Ideoq; erit huiusmodi proprius, non feudalis:separatarum enim rerum separatum est dominium,licèt vt ipse subdit, sub iure nonnunquam includatur etiam alienum.l.Marcellus.ff. de rei vendic. & capit.j. extra de postulat.prælat. *Quid de horto comparato ad usum domus patrimonialis.*

78 ILLVD QVOQVE IN DVBIVM VOCATVR. Si vēditur vectigal annuū sup fundo patrimoniali.An in eo habebit locum retractus,vt in feudo ipso, stante ea consuetudine, quæ eum admittit in patrimonialibus tantùm. Et sanè sunt priuatæ quædam consuetudines in Gallia,quæ dicunt retractum hic habere locum,videlicet apud Parisienses cap.172.Melodunenses capit.50.in fi.Senonenses capi.34.Trecenses cap.148.Aurelianenses cap.276. Borbonienses cap.423.Blesenses cap.193.Nec id quidem abs re, quando huiusmodi vectigal sequitur naturam ipsius fundi illi ita obnoxij,vt voluit Chasse.de alia re loquens in cō suetud.Burgund.titu. de confiscations.§.j.in verbo,& apartient la confiscation, colum.6. versicu.& primò videtur,per.l.defuncta. ff. de vsufruc. quæ non loquitur de hisce vectigalibus. *Quid de uectigali uendito super fundo patrimoniali. Consuetudines de ea re.*

79 ¶Sed id satis probatur,vt hoc illi addas,ex eo quod à nostris traditur possessorium licèt intentari non possit ratione vectigalis personalis,vt multis placet, potest tamen haud dubiè intentari ratione vectigalis super re constituti,æquè ac ratione ipsius rei,tanquam scilicet vectigal ipsum sit eiusdem naturæ,ac res super qua debetur, Alberi.in.l.si certis,col. 2.numero.8.C.de pactis.Bal.in repe.l.2.colum.7.versicu.sciendum est autem.C.de seruitu.& aqua.Angel.in.l.regulariter.ff.de peti.hæredi.Panor.in capi.peruenit, colum.j.extra de censib.& con.23.in causa quæ ad præsens,in.j.dubio,lib.j.Ro.con.211.in causa propositę consultationis,in.3.dubio.Angel.Aret.in.§.j.colum.2.Institu.de interdict.Guid.Pap.deci. Delphi.552.in materia,colum.2.Philip.Deci.con.136.in causa reuerendi.Steph.Bertrand. con.243.quicquid,in princ.lib.2.Matthe.Afflic.deci.Neapoli.395.pro decisione,numero. *Possessoriū an possit ī tentari ob annuum uectigal.*

8.& in constit. Siciliæ incip. circa violentiarum, colum. vlti. Francis. Rip. in repe. l. rē quæ nobis, numero. 16. ff. de acqui. pos. & nostrates vbique. & diximus etiam supra eodem titu. §. j. glo. 6. in verbo, rentes, numero. 11. tertiò limita, & sequent. vti & alia quoque diximus huc pertinentia.

80 ¶ Atque ex eo quoque quòd clerici pro censibus siue vectigalibus quę pendunt ratione rerum suarum, in ius vocari possunt ad iudicem secularem, vti pro rebus illis suis patrimonialibus, vt voluit Guil. Cu. in. l. de his, quę est. 3. C. de epi. & cleri. & in authen. clericus, eo. titu. & Saly. in authen. sed periculum. C. sine censu vel reliq. Et licèt Bal. in. d. l. de his, teneat contrarium, sicuti & Raph. in. l. iubemus nullū. C. de sacro. ecclesi. & Panor. in cap. qualiter, in fi. extra de iudi. & Maria. Soci. in cap. sanè, colum. 6. in. 9. declarat. extra de for. cōpe. & ante hos Pet. Iac. titu. de duello, colum. 5. versicu. quidam tamen dixerunt, & multis sequen. vbi id latè disputat. Tamen ob id ita voluerunt, quia etiam in ea fuerunt sententia, vt nec pro rebus quidem ipsis patrimonialibus possit clericus actione reali ad iudiciū seculare trahi, vti etiam voluit idem Bal in. d. authen. clericus, post princ. & in cap. 2. in fi. de iudici. & Archi. in cap. j. de cleri. coniug. lib. 6. & Oldra. qui hanc rem latè tractat con. 83. an episcopus. Collec. Panor. & Fely. in. d. cap. qualiter, de iudi. & idem Panor. in cap. ecclesia, colum. j. versi. vnde falsa est, de consti. Ioan. Plat. in. l. viros. versicu. & propter hoc. C. de Palat. sacra. largi. lib. 12. Guido Pap. deci. Delphi. 77. lex si conuenerit, colum. j. versi. & prædicta. Matthe. Afflict. deci. Neapo. 2. serenissimus, numero. 5. & in. d. constitu. de burgensaticis, ad fi.

Clericus an in forū seculare uocari possit ob uectigal prædiarum.

An clericus ad iudiciū seculare trahi possit actione reali

81 ¶ Tamen prior op. quæ clericos subijcit iudicibus secularibus ratione rerum suarum patrimonialium, & vectigalium siue pensitationum, quæ super illis debentur, seruatur ex cōsuetudine Franciæ, vt dicunt Guil. Cu. & Bal. in. d. authen. clericus, & ipse Bal. in capi. cùm venissent, colum. 3. versicu. oppo. dicitur, extra de eo qui mit. in pos. & Ioan. Fab. in. §. vlti. colum. 2. versi. quid in necessario, Institu. de satisda. & in authen. statuimus, colum. j. de epi. & cleri. & Masuer. titu. de remissio. §. item si presbyter, vbi & idē dicit de actionibus mixtis. & Aufrer. in repe. cle. j. de offic. ordi. in. 4. fal. 2. regulæ. vbi nuncupatim loquitur de reliquijs huiusmodi vectigalis, & in fi. illius limitationis dicit ita fuisse iudicatum in Senatu Parisiensi. & Bened. in repe. cap. Raynucius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 322. & multis sequē. de testa. vbi & ipse loquitur de cēsibus & vectigalibus. Sciòque inter aresta Senatus Parisi. collecta ab ipso Aufrer. id arestum esse. 15. quo dictum est, episcopum Cabilonensem non esse admittendum ad dicendum se esse in possessione cognoscēdi de actionibus realibus inter clericos. Et aliud quoque arestum. 21. quo etiam iudex ecclesiasticus non potest cognoscere de reliquijs pensitationum realium, etiam si in stipulationem vel promissionem deductæ fuerint. Sed de hoc vltimo est aliud arestum contrarium numero. 49.

De eadē re

82 ¶ Imò verò sunt, qui etiam tenent de iure communi hāc opinionem procedere, vt iudex secularis cognoscat de actionibus realibus & pensitationibus rerum patrimonialium inter clericos, quos videre poteris apud ipsum Aufrer. in. d. cle. j. de offic. ordi. quo loco suprà citauimus. & Barb. con. j. magnus scripsit Psalmista col. 18. versicu. præterea adduco, & multis sequen. lib. 3. & ipsum Benedic. vbi suprà numero. 431. Porro Ioan. Fab. in. §. item Seruiana, colum. 9. versi. & facit quòd prælati, Instit. de actio. dicit generaliter prælatis Frāciæ interdictum esse, ne cognoscant de actionibus realibus, & hypothecarijs. quod & nos alibi diximus. Et ita quoque seruatur in regno Neapolitano ex illa constit. de burgensaticis. Super eo autem quod suprà diximus de reliquijs pensitationum deductis in promissionem vide vltra ea quæ citauimus, ipsum Aufrer. in. d. arestis cap. 20. & Ioan. Gallum in suis quoq; arestis. quæsti. 50. & iterum. 88. rursumq;. 153. cap. vlti.

De eadē re

83 ¶ Sed vt redeamus, illud quoq;, quod suprà diximus has pensitationes debitas ratione rei sortiri naturam ipsius rei, ex eo comprobatur, quod licèt aliàs iura non sint mobilia, nec immobilia, sed tertia quædam species, vt per Bal. in cap. j. §. sciendum, versicu. extra quærit, titu. de feud. cogni. & diximus suprà eo. titu. §. j. glo. 5. in verbo, seruitutes, in princ. vti & de huiusmodi iuribus annuorum redituum tradit Panor. in cap. nulli, colum. 3. versicu. quid autem. extra de reb. eccle. non ali. atq; etiam diximus in. d. §. j. glo. 6. in verbo, rentes, numero. 3. sed vt ad nostram. Tamen si ea iura accedant siue adhæreant rebus immobilibus, & immobilia quoque eadem esse censentur, vt scribit Maria. Soci. qui in id multa allegat in tractat. oblationum libello. 8. in. 6. quæstio. colum. j. versic. & prædicta procedunt.

De iisdem rebus.

Iura adhærentia rebus immobilibus censeri immobilia.

Nam & aliàs quæ ſolo cohærent, immobilia eſſe cenſentur. Angel. in. §. hęc ergo, qui eſt. 2. in authen. de non ali. Philip. Fran. in cap. 2. in prin. colum. 2. de reb. eccle. non ali. Alexand. con. 211. ponderatis, col. 2. lib. 6. cum ſi.

84 ¶ Denique Angel. doctor celeberrimus, con. 117. in canonica, colum. j. ſcribit iuriſdictionem, quæ & ipſa ius eſt, eſſe realem, ob id quòd ſolo cohæreat, eiuſque ratione competat. Ex quibus vt concludam iam ſatis ac propè nimium probatum eſt id quod ſuprà ſæpius diximus, huiuſcemodi annuos reditus ſuper re quapiam immobili conſtitutos & aſſignatos, eiuſdem rei qualitatem nanciſci, & naturam. Tu autem interim vide eundem Chaſſe. quem ſuprà in princ. huius quæſtio. citauimus in illo eodem titu. de confiſcations. §. j. in verbo, & apartient la confiſcation, colum. 5. verſicu. ſed iuxta prædicta, vbi tractat, an confiſcatis cuiuſpiam bonis, huiuſcemodi reditus ei debiti ratione alicuius fundi applicentur domino, in cuius iuriſditione fundus ille ſitus eſt, an ei in cuius iuriſditione habitat is, cui reditus debebatur.

Iuriſdictionem eſſe realem.

Deciſio prĩcipalis quæſtionis.

85 VERVM plus dubitationis eſt, ſi huiuſmodi vectigal venditum & conſtitutum fuerat ſuper omnibus bonis, & ita comprehenſis rebus patrimonialibus, & acquiſititijs. An erit locus retractui ſtante ea conſuetudine, quæ tãtùm illum admittit in patrimonialibus. Et hîc certè locus eſt, ex cõſuetudine Senonẽſium cap. 34. & Aurelianenſium cap. 302. Quãquam in cõtrarium præbet argumentum, quod ſcriptum eſt in. §. 6. huius titu. At tu vide ne hîc diutius immoremur, quæ in ſimili diximus, ſuprà eo. titu. §. j. glo. 7. in verbo, ou autres choſes cenſees pour immeubles, numero. 80. nunc autem, & alijs ſequent. & iterum. §. 23. in glo. 2. numero. 8. & hæc faciunt, & ſeq. iunctis omnibus præcedentibus, in eadem glo. quo loco tractamus, an ſit locus retractui, & quomodo, quando vẽditæ ſunt ſimul res patrimoniales, & acquiſititiæ. Ex quibus colliges quid hîc dicendum ſit.

Quid de uectigali conſtituto generaliter ſuper omnibus bonis.

Cõſuetudines.

86 EX IIS AVTEM quæ dicta ſunt potes intelligere, quòd ſi quiſpiam dederit fundum ſuũ patrimonialem in emphyteuſim aut cenſum aut libellum, aut alio quouis modo vel nomine, ad penſionem ſiue vectigal annuum. An id vectigal cenſendum ſit patrimoniale, vti is fundus, cuius naturam omnino ſequitur, vt amplè ſuprà probatũ eſt. Et id alijs quoque hoc in caſu rationibus comprobauit Chaſſe. titu. de ſucceſſions. §. 8. in verbo, ſont yſſus, quem tu videre poteris, ne & ego quoque faciam quod ille ſemper & vbique facit, id eſt, integros aliorum libros, nedum paginas & chartas in ſuos impudenter & tacitis nominibus inſerit.

Si fũdus patrimonialis datur ad uectigal annuum, an id ſit patrimoniale.

87 HVIVS quoq; cenſus eſt & hæc ſpecies. Tyrannus quiſpiam nullo iure, vt mos eſt tyrannis, occupauit fundum meum patrimonialem. Is tandẽ ab Harmodio quopiam aut Ariſtogitone tyrannicidis illis celebratiſſimis interemptus eſt, reſque publica ſibi reddita, & omnia bona priſtinis dominis reſtituta. An is fundus mihi cenſebitur patrimonialis, vt prius erat, an acquiſititius. Pau. Ca. con. 176. videtur dicendum dictam Mariam, in fi. lib. j. ex facto interrogatus, reſpondit feudum paternum occupatum à tyranno, & poſtea recuperatum in priſtinam cauſam reuerſum eſſe intelligi, atque ita manere paternum non nouum, per tex. in. l. peculium eſt. §. ære alieno. ff. de pecul. Et vltra eũ bene facit tex. in. l. qui poſſeſſionem. ff. de vi & vi arma. & in. l. ſi mater. §. eandem. ff. de except. rei iudic. & quæ diximus ſuprà eo. titu §. 19. glo. 2. nume. 4. & ſeq.

An fundus patrimonialis a tyranno occupatus, & poſtea redditus maneat patrimonialis.

88 QVID VERO IN HAC SPECIE dicendum. Duo fratres ita inter ſe diuiſerunt communem parentum hęreditatem, & communes quoſdam acquæſtus à ſe communi pecunia & nomine factos, vt vni vniuerſa illa hæreditas ceſſerit, alteri vniuerſi acquæſtus. ij poſtea alijs vendunt: ille eam hæreditatem, hic acquæſtus. An ſtante ea conſuetudine quæ retractum admittit in bonis patrimonialibus tantùm, habeat locum retractus, & quomodo. Et id quidem ex eo pendet, vtrùm ea bona cenſenda ſint, & pro qua parte, patrimonium, an acquæſtus. Qua in re illud ſciendum eſt, diuiſionem habere vim permutationis, aut vt alijs & quidem rectius placuit, eſſe permutationem, aut ſpeciem ipſius, vt probat. l. cùm pater. § hæreditatem poſt mortem, & ibi Bar. & Bal. ff de lega. 2. Bar. in eadem. l. §. euictis, in fi. Glo. Cy. Alberi. Bal. Angel. Pau. Ca. qui id optimè declarat, in. l. j. C. com. vtriuſq; iudic. & alius tex. in. l. ſi filia. §. ſi frater. ff. fami. herciſ. glo. Bal. & Pau. Ca. in. l. ſi familiæ. C. fami. herciſ. Specul. titu. de feud. §. quoniam, verſicu. 33. Alberi. in. l. qui Romæ. §. cohæredes, col. j. ff. de verbo. obli. Angel. in. l. ſi fratres. C. com. vtriuſ. iudi. Anto. con. 37. Leugus quidã in princ. Corne. con. 38. viſo libello, colum. 2. li. 3. & doc. vbique. Et in hac ſententia in caſu noſtro videtur eſſe Alberi. in. l. qui cum tutoribus, in prin. poſt medium. ff. de tranſac. cùm

Si ex diuiſione uni fundus patrimõialis, alteri acquiſitius adiudicetur, an in hoc ſiuẽ datur, erit locus retractui.

Diuiſionẽ eſſe ueluti permutationem.

dicit, quòd in diuisione id quod ex persona mea venit ad fratrem meum, succedit loco illius partis, quam mihi dedit. Et in hanc quoque sententiam est expressa consuetudo apud Altissiodorenses hoc titu. de retraict. §. 9. qui est omnium. 40. *Cōsuetudo.*

89 *De cadē re* ¶ Ex quo consequens illud fit, vt in hac diuisione id censeatur patrimonium, quod loco patrimonij alter habuit: & acquæstus, quod alter item loco acquæstus habuit, id est, prorata cuiusque portione. Erit ergo in nostro casu perinde, ac si quis eodem contractu vendat rem patrimonialem, & rem acquisititiam, de quo nos diximus, suprà eo. titu. §. 23. numero. 8. & hæc faciunt. Et interim tamē vide quod in simili tractatur à glo. Bal. & aliis in cap. j. titu. Imperat. Lothari. de duobus fratribus, qui ita bona patris diuiserunt, vt apud alterum feudum paternum maneret, & apud alterum cætera bona. Si ille postea moriatur, sine liberis, an hic ei succedet omnino in illo feudo, tāquam paterno: an dominus, tanquā in nouo. De quo etiam per Bal. in. l. j. in. 11. quæsti. ff. de rer. diui. Alexan. consi. 13. perspectis his, colum. j. & . 2. lib. 5. & Fran. Aret. con. 3. consultatio, colum. j. & . 2. Fran. Curt. seniorem con. 49. memoriæ, col. 18. numero. 71. & con. seq. eiusdem initij, col. 68. numero. 383. & seq. Sed & vide Guid. Pap. con. 46. in facto, col. 2. versic. plus posset, dum tractat, si an ita diuisio fiat inter fratres, vt apud vnum maneat pecunia & cætera bona mobilia, & apud alterum immobilia emphyteutica, an ex huiusmodi diuisione debeātur laudimia. Et quæ diximus, suprà. §. j. glo. 14. in verbo, ou equipolent a vente, numero. 76. cæterum & hæc.

90 *Quæstio alibi tracta ta.* HVIVS ITEM MONETAE est & illud dubium. Vendidi fundum patrimonialem sub lege redimendi intra aliquod tempus, aut simpliciter, vel etiam sine ea lege. Postea aūt eundem redemi. Vtrum censendns sit patrimonialis, vt prius erat, an acquisititius. Sed nos de hoc latè tractauimus suprà eodem titu. §. 19. in glo. 2. vbi tu videre poteris, ne hîc iterum repetam, sed illud te hîc admonere volui, quia ea quæstio ad hunc locum pertinet, verebárque, ne si hic perquireres, nec inuenires, intactam à nobis relictam putares.

91 *In dubio an res censea= tur patri= monialis, an acquisi= titia.* SED QVID cùm dubium est, an quod venditum est, sit patrimoniale, an acquisititium. & certè in dubio posset videri censendum esse patrimoniale, vt expressim voluit Ioā. Berb. vir vtique & in iuris prudentia, & in practica non contemnendus, in viatorio iuris, titu. de locat. col. 15. versi. ex hac quæstione, ar. l. siue. C. de probati. & . l. j. C. de bonis mater. & capitu. j. ext. de pecul. cleri. & ca. j. 12. q. 3. Et idem quoque voluit ad hoc nostri retractus propositū. D. Ferro. in consuet. Burdig. hoc titu. de retraict. §. 11. in fi. per tex. optimum in ca. j. §. vlti. & ibi doc. titu. de succes. fratr. siue de gradi. succes. in feud. vbi si dubitetur, an feudū sit antiquum, an nouum, onus probationis ei ingruit, qui dicit nouum. & illum textum dicit mirabilem Bal. ibi. & est similis tex. in cap. j. titu. si de feud. fuer. contro. inter do. & agna. & ibi no. Iac. Bel. Nico. Neapo. Bal. qui id dicit valde no. Aluar. Marti. Laud. & Cardi. Alexan. atque etiam tex. in cap. j. §. item placet, & ibi quoque Marti. Laud. titu. de inuesti. in marit. fact. & voluit etiam Pau. Ca. con. 283. de vtroque quæsito, in fi. lib. 2. Alexā. qui & id dicit no. con. 15. visis narratis col. pe. in prin. lib. 5. Iason con. 114. ad obiecta, col. 2. versicu. quod autem, lib. j. & con. 24. in causa feudali, col. 6. versi. item dicit Bal. lib. 3. vbi id dicit no. Philip. Deci. con. 152. agitur causa, col. vlti. versi. secundò respondet. & con. 269. consultus, col. 2. versi. & prædicta. & con. 445. in casu, col. 2. versi. & etiam in dubio. Zasius in epitome feudo. parte. 11. cap. 2. conclus. 2. & Alcia. in tracta. præsumpti. reg. 3. præsumpt. 28. numero. j. & Molendi. in consuet. Paris. ti. j. §. 5. nume. 89.

92 *De cadē re* ¶ Et ad id optimè facit, quia magis præsumitur id quod naturale est, cuiusmodi est quod ex successione progenitorum accepimus, quàm quod accidentale. l. qui habet, in princ. ff. de tutel. & latè diximus suprà eo. titu. §. 30. in glo. j. numero. 26. secunda ratio. Facit etiam quod voluit glo. in cle. literas, quæ est vlt. in verbo, creatum, ad fi. de rescript. quòd aliquid potius præsumitur vetus, quàm nouum. quam ita allegat & sequitur Bal. con. 263. tres sunt sententiæ, lib. 2. Ea autem glo. ab alijs solet in id expendi, quòd ei qui dicit nouum, incumbit onus probandi. & ad hoc sing. eam dicit Cardi. Flo. in. d. cle. literas, col. vlti. in. 7. quæstio. & ibi quoque Barb. col. 18. versi. & quod onus. & idem Barb. in. l. in illa stipulatione, col. 33. versi. cui autem pondero. ff. de verbo. oblig. & vtrobique pro ea dicit esse tex. quem in posteriore loco dicit meliorem totius iuris, in cap. constitutus, ext. de rescrip. *Aliquid potius uetus q̃ nouum præsumitur.*

93 *Quid autē cum quis agit ad aliquid tāquā uetus.* ¶ Sed hæc possent intelligi procedere, nisi quis ageret ad aliquid tanquam vetus aut antiquum, & reus negaret: tunc enim onus probandi ingrueret agenti, vt in feudo expressè voluerūt Iac. Bel. Aluar. Marti. Laud. & Cardi. Alexan. in. d. cap. j. §. vlt. titu. de gradib. succes. in feudo, per tex. in cap. j. titu. de cōten. inter me & domi. & in cap. j. §. cùm autem, titu. de

contro.inuesti.& Signo.con.10.in quęstione vertente inter Vgetum,col.3.versi.modò his præmissis:quia qui se fundat (inquit) in aliqua qualitate, eam debet probare.l. habebat,in prin.ff.de instito.acti.& alia quæ allegat,& idem Signo. loquens in casu nostri retractus, con.81.in quæstione vertente inter Nigrum,col.vlti. Marti.Laud.& Aluar. in.d.c.j.titu.si de feud.fuer.cont.int.do.& ag.& Pau.Co.con.44. circa præsentem casum, col.j.in fi.lib. 2.& con.279.visa petitione,col.2.& sequen.eo.lib.2.Alex.con.10.ponderatis his, col.j.ver sicu.præterea illud,lib.3.& Fran.Curti.Senior con.49.memoriæ recolendę dux, col.3.ver sicu.primò adducitur.& con.seq.quod est eiusdem initij,col.2.versi.& primò arguitur.Al ter Fran.Cur.Iunior in tracta.feudo.in.8.quæsti.j.partis col.6.versi.illud tamen quod dixi.Cardi.Alex.in prælud.feudo.col.14.in.6.diuisi,versi.si verò non constat.Chasse.in consuet.Burgund.titu.des droitz & apartenãces a gens mariez.§.6.in verbo,anciens , colum. 3 versicu.præpositus.

94 ¶ Nam & videmus,quòd licèt aliàs potius præsumatur paupertas,quàm diuitiæ: cum il- [illegible]ralis sit,hæc aduentitia,nudi enim nascimur,ac rerum omnium inopes,ca.sicut hi. [illegible].& vt scribit Plinius lib.9.cap.35.nos rerum natura nudos excipit.Tamen si paupertas sit causa intentionis agentis,debet eam agens probare.glo.Bar.Alberi.Angel.qui eam glo commendat.Pau.Ca Soci.qui eam dicit semper allegari pro sing.& alij in.l.si verò.§. qui pro rei.ff.qui satisd.cog.Alberi.in.l.ei incumbit,col.vlt.nume.8.ff.de probati.& in.l.si creditores.ff.de priuil.credi.Bal.in.l.non prius,in prin.C.quan.fisc. vel pri.vbi dicit eam glo.esse meliorẽ totius iuris,ad hoc vt cũ negatiua est causa intẽtionis,id est,vt ipse dicit, aperit viam ipsi intentioni,ea probanda est.& in cap.vlti.colum.j.extra de pręsumpti.vbi eam glo.dicit sing.& in cap.in præsentia,colum.antepe.versi.quæro quare probatio,extra de probati.vbi & eam quoque sing.dicit.& con.404.non est nouum,colum.2.lib.j. vbi & illud de paupertate probanda dicit. Panor.in capit.bonæ,le.j.col.antepenul.de electi.Floria.qui hanc dicit esse perfectam doctrinam,quæ communiter approbatur in.d.l.ei incũbit,colum.2.versi:sed si loquamur.ff.de probati.Pet.Anc.con.5.pro parte nobilis,colum. j.in fi.Maria.con.24.visis,colum.antepe.versi.cõfirmatur hoc.Philip.Fran.in capi.semel. malus,circa medium,de regu.iur.lib.6. Matthe.Afflic.deci.Neapo.377. princeps concessit,colum.vlti.versi.& pro ista parte,vbi dicit illam glo.sing.

Paupertas præsumitur.

Nisi ea sit caussa intẽtionis agentis.

Negatiua si caussa sit intentionis eam proponentis, debet probari.

95 ¶ Sed & illud de negatiua,probatur in.l.pe.§.docere, & ibi Bar. Bal.& omnes.ff. ne quis eum.& in.l.hoc iure,& ibi etiam Bar.& alij,& inter alios Ripa, qui id ampliat tribus modis,eamq;.l.legit cum.l.in illa.ff.de verbo.oblig.& probatur etiam in capi.j.& ibi Domi. in.2.no.de confes.lib.6.Inno.in cap.super his,col.3.versi.sed quid dices , & ibi quoq; Hosti.& alij,extra de accusa.Cy.in.l.2.in.5.oppo.quæsti.C.de iure emphy.Io.And.in.d.c.bonæ,le.j.de electi.& in.c.sine possessione,& iterum in cap.infamibus,de regu.iur.lib.6. Bar. con.81.Martinus,col.j.& con.94.viso puncto quæstionis,col.2.& con.137.statuto communis Gualdi, in.4.dubio.Bal.in.l.actor , paulò ante fi.C.de probati.& in.l.inter,paulò ante fi.ff.de pactis.& in.l.ab eo,col.3.versi.quæro nũquid positio.C.quo.& quan.iudex. Angel. con.161.viso puncto,col.vlt.Saly.in authen.hoc amplius.C.de fideicom. Pau.Ca.con.205. in causa,col.2.versi.nec obstat quod concludit,lib.2.& con.279.visa petitione,ante fi.eo. lib.2.Imo.con.132.in causa,col.2.versic.ad tertium, & con.136.in causa quæ vertitur,col.2. versi.& pro hoc.& con.147.in causa inter Franciscum,col.2.Domi.in.c.j.in.2.no.de confes.lib.6.Pet.Anca.con.79.subtiliter,post mediũ.& con.254. super primo quæsito,in.j.dubio.Cardi.Flor.cõ.140.factũ tale est magister Barptolemęus,col.pe.versi.ad aliđ de negatiua.Io.Plat.in.l.j.circa mediũ.C.de exacto.tribu.lib.10.& in.l.si quis, per illũ tex.C.de fabric.lib.11.vbi & vtrunq; dicit de paupertate,& negatiua.Alexã.q alios multos adducit,in d.l.hoc iure,quam legit cum.d.l.in illa,col.2.versi.extra glo.de verbo.obli. Corne. cõ.110. viso infrascripto,col.pe.versi.& insuper,lib.j.& con.120.in hac consultatione,col.vlti.eo. lib.j.& con.123.viso processu,col.2.versi.nec ob.ꝙ est negatiua,eo.lib.j.& con.11. pro decisione,col.3.versi.& maximè,cũ seq.lib.2.& con.43.in hac cõsultatione,col.3.versi.& qui se fundat,eo.lib.2.& con.106.pro parte,col.penul.versic.nam qui se,eo.lib.2.& con.87. visis actis,col.2.lib.3.& con.89.viso suprascripto,col. 4.versi.itaq; ex his,eo.lib.3.& con. 241.videtur in hac,col.2.versi.solùm est instandũ,eo.lib.3.& cõ.267.in hac consultatione,col.6. ver.nõ ob.tertia,lib.4.& con.seq.cuius idẽ est initiũ,col.2.versi.septimò nõ videtur,eo.li. 4.& con.325.animaduertens,col.j.versi.nam qui se,eo.li.4.Guid.Pap.sing.18.quilibet tenetur.& sing.189.caussa actionis,& sing.703.versi.negatiua,& con.67.in caussa dudum, col.

Idẽ de probatione negatiuæ.

4.versicu.alia etiam ratione.Iason qui & alios citat,idq; etiam post alios declarat, in.d.l. 2.col.46.versi.in ea glo.ibi vt supra.C.de iure emphyteu.& con.34.ad motiua,col.4.versicu.non obstat modò,lib.j.& Catel.Cota in memori.maritus priuatur.Steph.Bertran.cõ. 218.etiam si verum,colum.j.lib.j.& con.220.ex exhibitis,col.j.eo.lib.j.& con.241.visis duobus,numero.7.eo.lib.j.& con.247.duabus,col.2.nu.4.eo.li.j.& con.6.viso processu,col.2. in.fi.lib.2.& con.121.si attendatur,in fi.eo.lib.2.& con.181. viso cõsultationis themate,post prin.lib.3.& con.88.ex themate,numero.11.lib.4.& cõ.138.thema,col.pe.nu.8.eo.lib. 4.& con.195.pro breuiori,nu.6.eo.li.4.Philip.Deci.con.534.procedendo,col.3.versic.non obstat quòd dictum.Matthe.Afflic.d.deci.377.De quo tamen vide Cepol.con.caussarũ ciuilium.44.in quæstione,col.vlti.versi.postea nec ob.vbi id declarat.

Vide tamẽ hunc locũ.

Qui se fundat in aliquo, id probare debet.

Decisio quõnis principalis.

Fundum antiquũ præsumi ob diuturnitatem.

96 ¶Illud enim generale est in omnibus,vt scilicet qui se fundat in re quapiam, eam probare debeat,vt per glo.& doc.in.l.eum actum.ff.de nego.gest.Igitur vt concludam nostrum casum,si quis consanguineus ageret ad retractum fundi venditi tanquam patrimonialis, quia is tantùm ex consuetudine retrahi potest,ei certè incumbet onus probandi eum talẽ esse,si reus negaret.Ita tamen vt id intelligas illum talem præsumi sine alia probatione,ob diuturnitatem possessionis eius qui vendidit. Sicuti in simili dicimus feudum antiquum præsumi,aut certè paternum,ob diuturnam eius possessionem,vt per doc.& maximè Bal. Marti.Laud.& Aluar.qui id dicit valde notatu dignum,in.d.ca.j.titu.si de feud.fuer.contro.inter do.& agna.& Alexan.con.15.visis narratis,col.3.lib.5.qui ad hoc alia quædã iura allegat,vt ibi videre poteris.& Iason in prælud.feud.col.28.versic.vltimò in ista materia.& Matthe.Afflic.in cõstit.Siciliæ incip.vt de successionibus,col,19.versi.sed iuxta hoc quæro.& Philip.Deci.con.395.in caussa magnifici,in prin.

Si cõsanguineus agat ad retractũ, nec aliter declarat rẽ esse patrimonialẽ, an obtineat.

97 SED HIC QVAERI potest stante ea consuetudine,quæ retractum admittit in rebus patrimonialibus tantùm.Si consanguineus venditoris agit ad retractum rei venditæ simpliciter,nec aliter declarat eam rem esse patrimonialem.An obtinere debeat. Quod videtur, cùm huiusmodi esse præsumatur,si non negetur,vt dictum est.Verùm contrarium respõdit Signo.d.con.81.in quæstione vertente inter Nigrum,vbi probat qualitatem illam necessariam allegandam esse,& probandam,si negetur.Sed cui addere potes,quòd si etiã res ipsa præsumeretur patrimonialis,etiam si negaretur,ita vt non necesse esset eam talẽ probare,tamen opus esset id allegare.l.si adulterium.§.incœstum,ibi, vtiq; si error allegatur. ff.ad leg.Iuli.de adult.quã in id no.Bar.qui dicit no.& perpetuò menti tenendum,& Petr. Anca.con.288.in casu præmisso,col.2.vbi & illũ tex.dicit no.& Panor.qui eum dicit sing. in cap.afferte,col.2.versi.ex prædictis,ext.de præsump.& Franc. Are.qui etiam dicit sing. con.112.cõsideratis, in fi.cum alijs multis concord.à me adductis suprà ti.nostrarũ cõsuetudinũ.5.§.quoq;.5.in glo.4.Idq; etiã si notoriũ esset.glo.in cle.appellãti,in verbo, aliàs,& ibi Io.Ligna.Cardi.Flor.Imo.& Panor.de appel.cũ alijs quoq; multis concord.à me in illo eodẽ loco collectis.Sed tu tamen vide Barb.eam glo.declarantem,con.50.illud,colum. penul.versic.& adduco,lib.j.

Si maritus uendat cõquæstus sibi & uxori cões, uti põt, an & quibus locus est retractui.

98 CAETERVM quia nostra hæc cõsuetudo pmittit retractũ in acquæstibus,& ex alia nostra cõsuetudine,tit.de cõtracter cõpaignie.§.j.q est oĩm huius vol.282.acquæstus facti à marito & vxore aut alterutro eorũ sũt vtriusq; cões,ita tñ vt ex alia nostra cõsuetud.tit.14.qui est,de la puissance & administration des maritz.§.6.q est oĩm toti⁹ voluminis.295.ius sit marito eosdẽ acq̃stus inscia adeoq; inuita & renitẽte vxore vẽdẽdi.Igitur si maritus solus fundũ à se aut vxore acq̃sitũ cõstãte matrimonio vẽdat.An cõsanguinei ipsi⁹ tãtũ admitti debẽt ad retractũ,an verò & vxoris.Q̃d videtur,tanq̃ vxor alienasse quoq; videatur p maritũ administratorẽ bonorũ vxoris,& in cuius potestate ea est,vt scribitur in.d.ti.de la puissance & administration des maritz.§.j.q est omnium. 193.& quẽ nostris legibus cõnubialibus olim insigniuimus, & ppe diẽ multò pluribus abundãtioribusq; cõmẽtarijs illustrabimus.Ideoq; perquè habendũ est,ac si vir & vxor simul vẽdidissent, quo casu cõsanguinei vtriusq; admitterẽtur,vt scribitur suprà.§.præcedẽte.Et faciũt ea quæ scripsimus,suprà eo.tit.§.j.in glo.9.in verbo,ou lignagier,nume.105.sed vt ad cætera.& seq.

De eadẽ re

99 ¶At ego tamen censeo consanguineos tantùm mariti venditoris esse admittendos, non vxoris,quæ non vendidit.Nam consuetudo nostra loquitur de consanguineis venditoris, ideo de alijs intelligi non potest,etiam si sint consanguinei alterius etiam domini rei venditæ,aut cuius aliàs interest,testimonio Alberi.in.j.parte statut.quæstio.98. item præsupposito,vbi post Andre.Pisa.hac ratione negat,consanguineos vxoris admitti ad retractũ

fundi dotalis à marito permissu statuti venditi. Et quia etiã cum vir huiusmodi quæstus possit liberè vendere, constante matrimonio, consequens est vt interim solus censeatur esse dominus: nec enim aliter transferret dominium. l. traditio, in princ. ff. de acqui. rer. do. nemo enim plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse habet. l. nemo plus iuris. ff. de regu. iur. & ibi concord. estq; sententia Platonis in Symposio, quod quis non habet, dare non potest. Et hoc nuncupatim in casu similium consuetudinum voluit Carol. Molen. cõsuet. Paris. titu. j. §. 30. numero. 74. vbi ex hoc dicit per feloniam solius mariti huiusmodi conquæstus in totum committi. Sed & cùm ipsa vxor conqueri non possit, quòd maritus vendiderit, nec consanguinei ipsius, qui non nisi respectu ipsius venire possunt, arg. authẽ. multomagis. C. de sacro. eccles.

100 ¶ Vxor igitur constante matrimonio non censetur esse domina dimidiæ partis horũ acquæstuum, sed tum demum cùm solutum fuerit matrimonium, si scilicet maritus interim aliter non disposuerit, quasi ipsius vxoris dominium interim quoque sit in pendenti, vt in simili dicitur in. l. seruus. §. j. ff. de acqui. rer. domi. &. l. pe. §. pe. ff. de castren. pecul. cũ alijs multis si. quas afferemus infrà in fi. huius titu. nume. 20. quibus adde, & seq. Et sic expressim (ne authoritate careamus) intellexit Cardi. Flor. con. 15. quòd maritus, in fin. iunctis præcedentibus, loquens de duobus statutis illis nostris similibus: vno scilicet, vt bona quæsita constante matrimonio sint communia: altero, vt maritus eadem possit liberè alienare. Nam primum (inquit) illud statutum, quod dicit ea bona esse communia, intelligitur secundùm aliud, videlicet nisi maritus ea alienauerit, vt sic hęc statuta inuicem sibi cõcordent. c. cùm expediat, de elect. lib. 6. Et idem propemodum voluit Pet. Anc. loquens in similibus quoque statutis, con. 102. contra dictam donationem, versi. secundò etiam subtilius, vbi etiam dicit maritum constante matrimonio censeri dominum insolidum huiusmodi acquæstuum. Et hoc apertè declarat consuetudo Parisiensis cap. omnium consuetudinum, quod est titu. de communaulte de biens. Sed hæc tamen intelligẽda sunt, nisi maritus ipse suo iure decedens admiserit, adhibueritq; vxorem quę secum vẽderet, vt sit interdum. Nam tunc consanguinei vtriusque admitterentur, secundũ ea quæ latè dicta sunt suprà eodem. §. præcedente. *De eadẽ re*

Cõsuetudo.

101 ILLVD DENIQVE non omittemus, qđ ad verbi significationẽ ptinet, qa suprà de patrimonio & re patrimoniali locuti sumus, in Gallia nos vulgo vocare patrimoniũ, qđ à patribus & alijs maioribus nostris ex successiõe accepimus, nec id qdẽ sine imitabili exẽplo, qñ & Cicero sępe in hac significatiõe accepisse videatur. Nã in oratione ꝓ domo sua. Liberis aũt nostris satis amplũ patrimoniũ paterni nõis, & nostrę memorię relinquemus. Et ꝓ Caio Rabirio. Qui verò duo lauta & copiosa patrimonia accepisset, rẽq; pręterea bõis & honestis rationibus auxisset, qd esset tandẽ causę, cur æstimari vellet nihil habere. Et in libro de oratore. Mutius paterni iuris defensor, & quasi patrimonij propugnator. *Patrimonium quid sit*

102 ¶ Quanq̃ etiã passim apud nostros iuriscõsultos significationũ verborũ obseruantes exactissimos reperimus patrimoniũ pro omnibus facultatibus & diuitijs cuiuspiã, atq; etiam mobilibus, etiãq; si à maioribus nostris nõ accepimus, vt in. l. j. §. itẽ solent. ff. de offi. præfe. vrb. &. l. quantũ. ff. de eo qđ met. caus. &. l. 3. §. sed vtrũ, in fi. &. l. si ex causa. §. j. ff. de minori. &. l. cogi, in prin. vbi est optimus tex. & iterũ in. l. Titius. ff. ad. S C. Trebel. &. l. sed & si. §. j. &. §. quod aũt. ff. de peti. hęred. vbi patrimoniũ dicitur de re acquisititia, & etiã probatur preciũ in patrimonio esse. &. l. 2. C. de his quib. vt indig. &. l. j. ff. de vsufru. car. rer. quæ vsu consu. &. l. vt tantum. §. j. ff. de ser. corrup. vbi dicitur de re mobili. &. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inof. testa. vbi etiam dicitur de seruis. &. l. j. C. de peric. tuto. &. l. Nesennius. ff. de nego. gest. &. l. depositi. §. j. ff. de pecul. vbi dicitur peculium dici quasi patrimonium pusillum. &. l. hinc quæritur, &. l. peculium ex eo, eo. ti. vbi patrimonium dicitur peculium serui. &. l. spadonem. §. vlti. ff. de excu. tuto. &. l. ex facto, versi. vlti. ff. de hæred. instit. vbi patrimonium de pecunia dicitur. & in. l. si cùm mulier. ff. de donat. inter vir. & vxo. vbi item dicitur de pecunia &. l. prædiorum. C. de prædi. mino. & alibi sæpe. Nam & glo. in. l. rei appellatio latior, in verbo, patrimonio. ff. de verbo. signi. dicit res omnes esse in patrimonio, de quibus habemus actionem vel exceptionem, per. l. rem in bonis. ff. de acquir. rer. domi. quæ quidem. l. non loquitur de patrimonio, sed de bonis. Ex quo potes intelligere bona, & patrimonium idem significare, & id certè ex ea glo. no. eamq; dicit sing. Bald. in sua marga. in verbo, patrimonium. Et idem etiam voluit. D. Cos. Guy. in prag. sancti. titu. de collati. §. cui rei, in verbo, patrimonijs. *De eadem Patrimoniũ dici etiam de rebus quæsitis & mobilibus.*

De eodem. Nomina an sint ĩ patrimonio. Patrimoniũ an dicatur de rebus successionis transuersalium.

103 ¶ In quo etiam sensu accepisse videtur ipse Tullius in Philippicis. Quæ orationes in populi Romani patrimonio glandiferæ & fructuosæ ferebantur. Et in oratione pro Cecinna. Non minus diligenter publica patrimonia iuris, quàm priuatæ rei vestræ retinere debetis. Et Quintilianus in calce proœmij lib. 6. quo deflet mortem vnici filij. Nos (inquit) miseri sicut facultates patrimonij nostri, ita hoc opus alijs præparamus, alijs relinquem⁹. Sed ita vt interim intelligas nomina non censeri esse in patrimonio nostro. l. cùm pupillus. ff. rem pupil. sal. for. vbi ita scribitur, non solùm quæ in patrimonio habet. &c. Et ita illum tex. expendit Philip. Deci. in. c. in præsentia, col. 4. versi. nõ ob. quod dicitur, extra de probationib. Nisi tamen (inquit) in vltima voluntate, per. l. nam quod. §. vlti. ff. ad. S C. Trebel. voluit allegare. d. l. cogi. in prin. quæ iungitur cum. d. §. vlti. de quo tamẽ vide Pet. Pau. Consen. in repe. eiusdem. c. col. 12. numero. 24. & seq. Porrò quod ad priorem illam significationem pertinet, Chasse. in hoc titu. de retraictz. §. j. in verbo, ancien, in prin. tradit Philip. Deci. con. 88. scribere, hanc dictionem (patrimoniale) in statuto non comprehendere id quod nobis obuenit ex successione patruorum, & aliorum transuersalium: quãuis Decius non dicat, sed tãtùm referat quoddam statum, quo cauetur rem intelligi patrimonialem, si fuerit ascendentium per lineam paternam.

§. 33.

SI AVLCVN baille son fons & heritage a rente admortissable, & quelque temps apres ladicte rente est rachaptee. En ce cas le parent & lignagier de celluy qui a arrente ledict fons & heritage, & qui pour ladicte rente a prins argent, pourra pour ledict pris auoir par retraict ledict heritage. Idem du seigneur de fief qui le pourra prendre par puyssance de fief, ou demãder ses ventes & honneurs. Mays ou la rente ne seroyt admortissable, toutesuoyes sil aduyent quelle soyt rachaptee, en ce cas telle rente cheoyt en retraict.

GLOSSA. I. ET VNICA.

Retractus an habeat locũ in contractu emphyteutico & similibus. Quid si vltra pensionem datur pecunia fauore contractus. Cõsuetudo.

1 EX HOC. §. APERTE declaratur retractum non habere locum in simplici datione in emphyteusim, vel libellum, vel censum, cuius scilicet pensio perpetua est, nec subiecta redemptioni. Quod & voluit Steph. Bertran. con. 7. nõ vidi, lib. j. & Geral. Bago. in sua disputa. retractus, vers. quarta conclusio est quòd in re data in emphyteusim, vbi hinc occasione sumpta quærit, quid si vltra pẽsionẽ is q accepit in emphyteusim fauore cõtractus dat cõcedẽti certã pecunię sũmã, an erit locus retractui ob illud preciũ. Qua in re multa allegat, & tãdẽ hęc est illi⁹ sententia, vt si pẽsio sit cõpetẽs, q̃uis minor q̃ res ipsa valeat, cẽseri debet cõtractus emphyteuticus, & sic nõ est locus retractui. Quòd si modica sit pẽsio, & ingẽs preciũ, cẽsetur esse vẽditio, estq; locus retractui. Quod & ipsum nũcupatim voluit Io. Fab. in. §. adeo, col. pe. versi. sed qd dices si partes dicũt, Insti. de locat. Sed & tu sup hoc vide Matthe. Afflict. deci. Neapol. 72. Nardus, p totũ, vbi hãc rẽ latissimè tractat. & Io. Igneũ in. l. 3. §. si cõditiõi, versi. & si aliud, nu. 52. & alijs multis seq. ff. de. S C. Silla. & Carol. Molẽ. in cõsuetu. Pari. ti. j. §. 23. in 17. q. Et vide etiã quę & nos latius in re simili scripsimus suprà eo. tit. §. 30. ex qbus intelliges qd hic dicendũ sit. Nẽpe inspiciendũ esse vtrùm horũ excellat an pẽsio, an pecunia, vti etiã censet consuetudo Comitatus Burgundię titu. de rachaptz. §. 6.

Consuetudines de ea re.

2 ¶ Sunt autem & aliæ hac in re priuatæ propriæq; Galliæ consuetudines, aliæ simpliciter retractum admittentes, vt apud Caluimontenses in Bassig. c. 16. & Altissiodorenses, quos vulgo vocãt Auxerrẽses, hoc eodẽ ti. §. 8. qui est omniũ. 39. Valesiẽses hoc quoq; ti. §. 3. q est omnium. 84. Laudunenses in Viromãdia huius ti. §. 16. qui est totius. 3. partis. 90. Alię tum demũ, si datio est perpetua, vt apud Meldẽses. c. 106. Carnutẽses. c. 75. & iterũ. 177. Aliæ simpliciter limitãtes, nisi vltra pensionẽ detur pecunia, vt apud Mõtargiẽses, & cęteros Lorrienses hoc quoq; ti. §. 10. & alios multos. Alię aliter, vt videre licet apđ eosdẽ Carnutẽses. c. 78. Melodunẽses, c. 51. Aurelianẽses. c. 286. & c. seq. & iterũ. c. 292. & 296. & 300. & 5. seq. &

iterum.c.405.Andegauenses.c.352.&.c.354.& duobus seq.atq; etiam.c.358. Borbonienses cap.442.Blesenses.c.204.&.c.209.& Rochelenses.c.39.Interim tamen vide Ferro.in consuet.Burdig.hoc ti.de retractu.§.25.col.2.versi.sed si res in emphyteusim.

3 QVANTVM AVTEM ad id quod scribitur in fi.huius.§. venditionem annui reditus feudalis siue solarij (sic enim appello rente fonciere, vt alibi diximus) esse subiectam retractui proximitatis. Facit in argumentum eius quæstionis quam nos tractauimus suprà co.ti.§.6.Vtrùm scilicet si huiusmodi reditus venduntur, dominus feudi in quo fundus situs est, habeat laudimia, aut ius retentionis. Hæc enim consuetudo in vtranq; partem trahi potest. Vide omnino quæ ibi scripsimus.

§.34.

MAys si audict contract faisant estoit acorde, que celluy qui prẽt aulcune chose a rente, payeroit icelle rẽte pour raison desdictz lieux non obstant que a ce il eust oblige tous ses biens, & non obstant que ne fust dit quil payeroyt tant quil tiendroit lesditz lieux, neautmoins il peut quicter & expondre lesdictz lieux.

GLOSSA. I.

1 HIC.§.NON ADMODVM appositè hic collocatur, verùm tanquam obiter, ac per transennam & veluti in consequẽtiam atque declarationem eius quod dictum est in posteriori parte.§.præcedentis ei subiunctus est. Ideo & nos quoque consequenter hîc aliqua hunc ipsum tangẽtia subnectemus. Igitur quod hîc dicitur emphyteutam, siue cẽsuarium, siue libellarium vocare malis, neque enim multum inter hos & similes interest, vt per Bar.in.l.j.col.2.versicu.in quo differt, & ibi recẽtiores.C.de iure emphy.& in.l.si finita.§.si de vectigalibus.C.de dam.infec.Bal.in cap.j.§.aut si libellario, post prin.& ibi Marti.Laud.in.§.similiter, col.j.versicu.nota ibi libellario, titu.qui.mo.feud.amit.le.j.& eundem Marti.in.c.j.titu.de ali.feud.pater.cum si.allegatis à Philip.Deci.con. 518.viso instrumento, paulò ante fi.Et quicquid discriminis somniarint ij qui ab initio hæc vocabula aduexerunt, in dissuetudinem propemodum abijt, hodieq; promiscuè his vtimur, vt etiam dicit Angel.con.184.ex forma, col.vlti.de quo & tu vide Ioan.Plat.in.§.adeo, in.9.quæsti.Insti.de locat.Quod (inquam) hîc dicitur hos posse rem emphyteuticam aut libellariam, aut censuariam siue censualem renunciare domino inuito, non procedit de iure communi, per tex. à contrario sensu in.l.2.ibi, si dominus voluerit.C.de iure emphy.vbi & hoc.no.Bal.col.2.versi. quæro an emphyteuta, & ibi etiam Alberi.col.vlti.versi.item quæro nunquid.& Ioan.Fab.colũ.etiam vlti.versic.quid si emphyteuta.& Iason col.7.versi.sextò principaliter.

Contractus emphyteuticus, cẽsuarius, libellarius nihil propemodum differunt.

An qui his contractibus rem tenent, ei renunciare possint domino.

2 ¶ Et ita etiam decidit Specul.post Odof.titu.de loca.§ nunc aliqua, versicu.128.per multa illic allegata, & inter cętera tex.quem dicit videri expressum, in.l.quicunq;.C.de fund.patri.lib.11.& Collec.post Pet.Bono.in cap.potuit, col.j.versicu.sed nunquid potest, extra de locat.Alberi.in.l.prætor.§.hoc edicto, colum.j.ff.de dam.infect.& in.l.sed an vltro.§.j.ff.de nego.gest.& in.l.imperator, in prin.ff.de lega.2.Bal.in.l.cùm fructuarius.ff.de vsufr.& in.l.tractatum est, circa mediũ.ff.de iudi. dum se remittit ad dicta in præcedente loco.& in cap.quæ in ecclesiarum, col.5.versi.reuertitur igitur, extra de constit. Imo.in capit.ad audientiam, colum.vlti.extra de reb.eccle.non ali.cum distinctione tamen Bar. in.l.is cũ quo.ff.de aqua plu.arcen.& idem quoque tenuit Panor.in cap.j. in vlti. no. extra de feud.& in cap.iudicatum, post prin.de immu.eccle. Berbe. in suo viatorio iuris titu. de locat.char.vlti.versi.item quæro an emphyteuta.Ioã.Ray.in.c.j.§.pœna, in.7.quæsti.titu.de p hi.feud.ali.p Fed.Alex.in addi.Bar.in.d.l.is cũ quo.ff.de aqua plu.arc.Cardi.Alex.in.ca.j.titu.de vasal.qui contr.consti.Lotha.& in.c.vlti.tit.de capi.qui curi.vendi.

De eadẽ re

3 ¶ Quod tamen intellige duobus modis. Primo videlicet, vt procedat, nisi consuetudine aliud induceretur, scilicet emphyteutam posse rem ipsam domino renũciare, vt hîc nostra consuetudine permittitur, quia huiusmodi cõsuetudo seruanda est, vt voluit Specul.post Odof.in.d.versi.128.suprà allegato, per tex.in.l.venditor fundi.§.constat.C.com.prædi.Et id quoq; voluit Fely.in.d.c.quæ in ecclesiarum, col.31.versic.ex his infertur, ex-

De eadẽ re

tra.de constitu.Et sic vt opinor intelligit Masuer. verus consuetudinum Gallicarum interpres de hac ipsa re loquens in titu.de locat.§. item cùm res datur,& alijs seq.

4 ¶ Secundo modo intellige,vt procedat, nisi successu temporis res fieret inutilis emphyteutæ,non tamen intelligo,ne fallaris,quòd res omnino perierit, quia tunc proculdubiò liberatur emphyteuta à canone siue pensione per.d.l.j.C.de iure emphyteuti. Sed id aliter intelligo,verbi gratia, quispiam concessit Ticio molendinum in emphyteusim, ea lege vt teneretur concedenti & eius hæredibus gratis molere. tandem hæredes Ticij in tantum numerum excreuerunt,vt nihil emphyteuta posset molere nisi eisdem, aut etiam illis omnibus non posset.certè tunc poterit vel illis inuitis renunciare huic emphyteusi.Ita enim in hac specie nuncupatim voluit Lucas Pen. in.l. sancimus, la.j. ad fin. C. de consuli.lib.12.per textum in.l.antiquitas,in princi.C.de vsufruc. & in capit. suggestum, extra de deci.

An qui molere cuipiã tenetur,& oĩbusipsius hæredibus teneatur.

5 ¶ Tu autem hîc vide, an hoc casu teneatur molere omnibus hæredibus Barpto. Brix. quæstio.domi.50.quidam paterfamil.Pile.quæstio.48 quæ est eiusdem initij. Hosti.Ioan. Andre.Anton.Imo.Petrus Anc.& Panor.in capi.quantò,de censib.Alberi. in authen.hoc ius porrectum,colum.penul.versic. vnam aliam pulchram quæstionem.C.de sacro eccle. & in.l. cui fundus.ff.de condi.& demon.& in.l.in lege, in fi. ff. de contra. empti.& latè Iason.in repe.l.quominus,in.22.quæstio.ff.de flumi. Et quod in simili de furno tractat Iaco.But. in.l.vlti.in fi.C.de sacro.eccle.& Imo.in cle.literas,colum.10. versic. item quòd promittens.de rescript.& latè Cepo.in tracta.de seruitu.vrba.cap.j.quod de furno est, in 5.quæstio.Et quod de vsu nemoris etiam tradunt Dy.& Alberi.in.d.l. cui fundus.ff.de cõdi.& demon.& Iaco.Ra.& ipse Alberi.in.l.tale pactum.§.vlti.ff. de pactis.& in.l.si seruus §.j.colum.penul.versicu.sed pone habeo. ff. si quis cautio. Et quod item in alijs similibus differunt Pet.Cy.Alberi.Bal.& Saly.in.l.non modus.C.de seruit.& aqua.Angel.in.l.si seruitus,in princ.colum.vlti.ff.de seruit. vrb. prædi. Alex.qui quædam ex supradictis etiam tractat consi.178.in occurrenti,colum.2.versicu.facit etiam,& seq.lib.2.& Hippo.Marsil. sing.134.tu scis quòd propter,cum alijs adductis à Fely.in cap.vlti.colum.vlti.de constitu. & Philip.Deci.con.335.viso consilio, colum.j. Vt tamen non prætermittas tex. in.d.capit. suggestum,extra de deci.

Quid in similibus.

An uasallus possit dño inuito feudũ renunciare.

6 AT IN FEVDO VIDETVR tex.expressus quod à vasallo possit domino renunciari, & dimitti,in cap.j.titu.de vas.qui cõtra cõsti.Lotha.& in cap.j.§.rursus,& ibi Bal.Marti.Laudi.& Cardi.Alexan.tit.quib.mod. feud. amit. Sed quia hoc non omnino expeditum est, quin sunt qui contrarium simpliciter tenent, sunt & qui multas distinctiones faciunt, & in hanc rem multa à multis afferuntur pro vtraque parte,ne sim longior, si omnia recensuero.Vide glo.And.Iser.Bal.Aluar.Cardi.Alexan & Matthe. Afflict.in.d.cap.vlt.tit.de capi.qui curi.vendi.glo.Iaco.Bel.Nicol.Neap.Bal.Aluar.& alios in.d.capit.j. titu.de vas. qui cont.consti.Loth.glo.& Bal.in cap.j.§.callidis,& ibi Ioan.Ray.in.§.pœna, colum.14. in paruis,versic.quærit hic glo.titu.de prohi.feud.ali.per Fede.glo.Hosti.Ioan. And. Ligna.Bal.Cardi.Flor.Anto.Imo.Panor.Barb.& latissimè Fely.in.d.cap. quæ in ecclesiarũ, de constit.Hosti.in summa titu.de feud.§.vlti.versi.est & in summa.Archi.in cap.de forma.25.q.5.Ioan.And.in addi.Specul.d.versicu.128.And.Iser.in cap. omnes,titu.si de feud. defun.Collec.in.cap.2.colum.2.versicu.sed nunquid potest,extra de feud.Alberi.Bald.& Floria.in.d.l.cũ fructuarius.ff.de vsufru.eundẽ Alberi.Bar.Imo.Ro.Alexã.in addi.Bar.& alios recentiores in.d.l.is cũ quo.ff.de aqua plu.arcẽ.ipsum Alberi.in.l.si absente, in prin. ff.de vsufru.& in.d.l.sed an vltro.§.j.ff.de nego.ge.& in.l.sicut, ad fi.C. de actio.& obli.& in.d.l.2.col.vlti.C.de iure emphy.& in.l.si fortè.§.etiã,in fi.ff.si seruit.vendi. & in.l.imperator.ff.de lega.2.& in.l.iterdũ.ff.de ope.liber. Bal. in.l.j.in.12.quęst.ff.de rer.diuisi.& in.l. cùm Archimedoram,in fi.C.vt in pos.lega.& in.l.post certi.C.de libe. cau. & in.l.j.col.5. versi.quædam est infinitas reponendi.C.de sent.quæ pro eo quod inter.& in.c.sane,col.2. de renũcia.& in proœmio feudorũ,col.4.in fi.versi.sed statim quęritur,& versic.sed pone ꝙ cõtractus,& eundẽ Bal.cõ.292.ad euidẽtiã,col.5.versi.sed videamus,lib.2.Lucã Pen.in l.2.col.pe.versi.& nota ex hoc.C.de agri.& cẽsi.lib.11.Card. Flor.in cle. pastoralis,in.7.q. de sentẽ.& re iudi.Pau.Eleaz.& Imo.in.d.c.potuit,illũ col.4.hũc col.44.ext.de loca.Imo. in.d.c.ad audientiã,col.vlt.ext.de reb.eccle.nõ ali.& in.c.j.& ibi Panor.in vlt.no.& Barb. col.j.versi.& quęrit hîc,ext.de feud.Ro.cõ.27.viso themate,col.j.Berb.in.d.ti.de loca.vbi sup.Marti.Laud.in.c.j.col.6.ver.& no.vnũ sing.tit.de his q feud.dar.pos. Cepol.in tract.

seruit.vrb.tit.de puteo,q est.47.col.j.ad fi.Corse.& Aufrer.in deci.Tholos.q.404.itē fuit quæsitū an vasallus.Frā.Curti.Iunior.in trac.feud.in.j.parte quæsti.8. col.eiusdē.8.ver.primus effectus,& iterū col.seq.ver.tertius effectus,rursumq; in.4.parte versi.31.& vlt.Cardi. Alexā.in prælud.feudo.col.antepe.in.6.q.& ibi Matthe.Afflic.in.3.quæsti.& eundē Matthe.deci.Neapo.265.illustrissime,numero.53.& deci.307. regia maiestas, numero.11.& in cap.j.§.notandum,titu.qui feud.dar.pos.Iac.à.S.Geor.in tract. feudo.in verbo, qui quidē inuestiti &c.col.7.versi.nam si quæritur.

7 SED EX HIS ORITVR dubium nec leue nec contemnendum. Vtrùm scilicet tunc cùm emphyteuta aut vasallus renunciat rem domino, ea trāseat in ipsum dominum libera,an verò obnoxia seruitutibus,hypothecis,obligationibus, alijsq; oneribus impositis.Et videtur,quòd libera,per.l.lex vectigali.ff.de pigno.vbi resoluto iure dationis,resoluitur ius acceptionis.ita enim eam.l.summat,vt cum nostris loquar, Bar.& videtur esse tex.in capi. j.§.rursus infidelis,in verbo,refutauerit,& ibi Bal.Alua.Marti.Laud.& Cardi.Alexan.tit. qui.mod.feud.amit.nam vt illi dicunt, illa facultas renunciandi inerat iam ab initio contractus,& ex natura rei. *Feudū dño renunciatū an in eum transeat liberum.*

8 ¶ Contrà item videtur,quia solutio contractus non debet manere in potestate debitoris, vt scilicet per illius renunciationem soluatur siue extinguatur id quod ab eo ante actum est.l.si res.ff.quib.mo.pig.vel hypo.sol.Præthereà non est simplex renunciatio,quia non potest sola voluntate renunciare domino.l.si quis vi.ff.de acqui. pos. sed est quoddam nouū pactum,nouusq; contractus,qui non præiudicat alteri, cum quo non est celebratus.l. vlti. ff.de pactis.& no.per Bar.in.l.in diem.ff.de aqua plu.arcen.Item ista renunciatio videtur facta in fraudem,ergo non præiudicat creditori,ar.l.filiæ meę.ff.sol.mat.&.l.libero octingenta.ff.de bonis liber.Denique videtur esse casus in.l.si partem.§.j.ff.quemad.ser. amit. *De eadē re*

9 ¶ Et per hæc Bal.qui nusquam deest,con.371.Maffiolus,lib.j.ex facto interrogatus respōdit dominum cui emphyteuta renunciauit,debere stare locationi factæ ante renunciationem ab ipso emphyteuta factam. Et generaliter quòd hoc casu transeant onera in dominum voluit Pet.Iaco.titu.de acti.in rem pro re emphy.colum.11.versicu. item est notandum,iterúmque colum.19.versicu.& est notandum.& Masuer.in titu.de locat.§. item vtilis dñs.& Io.Ray.in.c.j.§.habito,char. 10.in puis,versi.quæro an vasallus possit imponere, tit.de phib.feud.ali.p Fed.& Guid.Pap.deci.Delphi.575.emphyteuta pōt,& diximus etiā suprà,eo.ti.§.j.glo.14.in verbo,ou equipollent a vēte,nume.112.verùm cū aliqñ,& seq. *An dñs cui renunciatū est,teneatur stare colono.* *De iisdem rebus.*

10 ¶ Et ego quidē hoc statim fateor,si renūciatio fieri nō posset inuito dño,vt nec fieri pōt in emphyteusi,de iure cōi vt supra dixim⁹.At si fieri pōt ex lege municipali,vt hoc nostro.§. cauetur:vel etiā de iure cōi,vt in feudo,scđm multorū sententiā:tūc cū dñs,velit nolit,teneatur admittere renunciationem ex natura contractus,ei iam ab initio ipsius insita,nō video cur teneatur stare his obligationibus,& seruitutibus post cōtractū ipsum impositis.& de hoc haud dubiè tex.est expressus loquēs in feudo,in.d.§.rursus infidelis, vbi Bal.primū dicit id videri esse cōtra oēm rationē, ꝙ scilicet vasallus possit renūciare in præiudiciū iuris alteri quæsiti,p quędā ex iuribus suprà allegatis.Sed subdit huic obiectioni respōdēdo, ꝙ ea facultas inerat à principio ex natura rei,id est,ipsius feudi.& id scire debuit,q cū vasallo cōtraxit.l.q cū alio.ff.de regu.iur.Ideoq; vasallus nō potuit in prędiudiciū dñi se difficultare,vt ipse loqtur,ar.ca.j.tit.de noua for.fideli.Et eum sequūtur Marti. Laud.& Card. Alex.q adducūt.l.si qs domū.§.j.ff.locat.Sed hęc pēdēt ex ijs quę latè dicemus infrà tit.de retraict cōuentionel.§.3.in glo.j.numero.8.hîc autem opportunè,& multis seq. *De iisdem quoque rebus.*

11 VTRVM AVTEM in hmōi renūciatiōibus feudi,vel emphyteusis,quæ fiūt inuitis dñis de iure cōi vel cōsuetudine,reqritur insinuatio,quę de iure cōi reqritur in donatiōibus.qđ videtur,p.l.in ædibus.§.j.ff.de donati.& glo.in.l.j.§.j.& ibi Bal.ff.qb.mod.pig.vel hypo.solui.& in.l.si qs obligatiōe,& ibi Dy.Ray.& Philip.Deci.ff.de reg.iur. cū alijs multis similibus & cōcord.à me traditis in repe.l.si vnquā,in verbo, donatione largitus, numero.144. & quicqd suprà diximus,vbi ex frequētiori nostrorū sentētia æquè reqritur huiuscemodi insinuatio in renunciationibus,liberationibus,remissionibus,& alijs id genus, atq; in donationibus,cùm & hæ vim donationis habeant. *An in istis renunciationibus requiratur insinuatio.*

12 ¶ Verùm Bal.de hac specie nuncupatim consultus contrarium apertè respondit,con.300. textus.(nam id est illius con.initium) circa medium eiusdem con.versicu. item ista est,li. 2.tum alijs multis rationibus,tum & his, quia hæc renunciatio est potius quædam natura feudi,quàm donatio,per.d.cap.j.titu.de vasal.qui contra constit.Lothar. Et si hoc casu re *De eadē re*

quireretur insinuatio, illud confestim sequeretur, quòd si vasallus consentiret illum inuestiri à domino, ad quem feudum per successionem non pertinet, requireretur etiam insinuatio in hac inuestitura, quod falsum est, quia in vsibus feudorum nusquam reperies vllam de insinuatione mentionem factam, vt in cap.j.§.præterea, tit.quib.mod.feud.amit.

NON OBSTANT QVE A CE IL EVST OBLIGE TOVS SES BIENS. GLOS. 2.

Emphyteuta qui pro censu obligauit õnia bõa, an possit renũciare emphy.

1 MASVERIVS titu. de locato.§.quid si emphyteuta, quærit an si emphyteuta pro censu vel pensione obligauerit alia bona sua, poterit nihilominus rem emphyteuticam domino renunciare, nec tamen soluit, sed tantùm dicit id à Bar.tractari in.l.si quis opus.§.vlt.in fi.ff.de damno infect. cùm tamen in toto illo titu.nulla lex sit huius initij, sed nec in toto quidem corpore legum, si non me fallit memoria. Sed vide quæ de hoc diximus suprà titu.omnium huius voluminis consuetudinum.5.§.3.qui est omnium. 43. vbi & idem ac in hoc.§.scribitur.

§. 35.

RETRAICTZ sont tellemẽt de estroitz droitz, que lan & iour de y estre receu court cõtre maieurs & mineurs. presens ou absens, sachans ou ignorans le contraict.

DESTROICTZ DROITZ. GLO. 1.

Retractus stricti iuris

1 ID EST, VT INTERPRETER verbis nostris, stricti iuris. Nam & Alberi. post Alber.Odof.in.l.statuliberi à cæteris.§ Quintus, circa medium.ff. de statulib.dicit hunc nostrum retractum esse stricti iuris. Id autem dicitur aliquãdo ad differentiam eius quod dicitur bonæ fidei: vt in actionibus aliæ sunt bonę fidei, aliæ stricti iuris.l.j §.sed & si.C.de rei vxo actio.&.§. actionum, Institu.de actio.vbi reperies per glo.& doc.quid inter vtrasque interest. atque etiam per glo.in cap.cùm venerabilis.in verbo.bonæ fidei, & ibi quoque Cano.extra de excepti.vbi intelliges, cur potissimùm alterę dicuntur stricti iuris. Et ex ijs locis assumes, quæ huic loco accommodari possunt. Nam & ita potest hæc nostra consuetudo intelligi, vt actio quę competit pro retractu sit stricti iuris, vti est ex sententia Ioan.Fab.in.d.§. actionum, col. 2 versi.& ista faciunt. Boetius autem in Topica Ciceronis lib.6. In his (inquit) iudicijs, in quibus additur, vt ex bona fide iudicent, id est, ita iudices dantur, vt non strictas inter litigantes stipulationes, sed bonam fidem quærant, plurimus causarum vsus est. At Bald. noster con.434.pactum inter locatorem.ante fi.lib.j. In contractibus (inquit) bonæ fidei plus valet æquitas, quàm nimia subtilitas vel dialectico argumentatio. At de illa subtilitate postea plenius dicemus.

Stricti iuris aliquid dicitur ad differentiã bonæ fidei.

Actio ad retractũ stricti iuris.

Stricti iuris est, quod stricte est itelligendũ.

2 ¶ Aliquando etiam dicitur stricti iuris, non quidem ad differentiam eorum quæ sunt bonæ fidei, sed vt ex eo intelligatur illud esse strictè & propriè interpretandum, non latè nõ impropriè. Et ita dicimus consuetudines & statuta esse stricti iuris, quia sunt propriè & strictè intelligenda, vt no.in.l.3.§. hæc verba.ff.de nego.gestis, & diximus suprà eo.tit.§.j. in glo.9.in verbo, ou lignagier, numero.180.ex quo confestim. Et hinc etiam Angel.consi. 257.quia consultatio, col. 2. tradit solum nos rigorem intueri debere in statutis, cùm sint stricti iuris. Quanuis & alia quoque ratione dici possunt statuta & consuetudines stricti iuris, quòd scilicet actiones quæ ex his descendunt sunt stricti iuris, non bonæ fidei, vt dicit Bal.loquens de consuetudine in capit.j.in fi.tit.de feud. cogni. per.§.actionum, Instit. de acti.& Angel.con.202.in quæstione, post princ. per.l. constitutionibus. ff. ad municip. vbi etiam Bar.post Dy.id tractat, atque etiam in repe.l.Cæsar.col.8.versi.secundò quæro ff de publica.& vectig.vbi & illud quoque dicit, quòd illa statuta quæ sunt contra ius cõmune, & hac quoque speciali ratione, præterquam quòd simpliciter sunt statuta, sunt stricti iuris, quoniam generaliter ea quæ aduersantur iuri communi ob id ipsum sunt stricti

Statuta stricti iuris.

Actiões ex statuto stricti iuris.

Stricti iuris sũt, quæ aduersantur iuri cõi.

iuris,per.l.in honorarijs,versi.sed cùm rescissa. ff.de act.& obl.& no.in.l.pro fure.ff.de condict.furti.& subdit id probari in.l.in his.ff.de legib.Et idem quoq; voluit Bald.in.l.non sine,colum.vlti.C.de bonis quæ liber.& Alberic.in.j.parte statutorum,quæsti.2.versic.item quæro an statuta.Tu tamen eundem vide in.d.l.Cæsar,colum.7.versic.secundò quęro.vbi illud tractat,an & quæ statuta sunt stricti iuris v.ti etiam facit Bal.in rub.extrà de consti.col.pen.versi.sed an statuta. Quæ & tu adde ad ea quæ diximus suprà in pręfatione huius ti.numero.62.ex hoc continuò.

3 ¶Et hîc quoq; tribus modis potest dici retractum proximitatis.& statutum quo is inducitur,esse stricti iuris,id est strictè & propriè interpretandum,tum quia simpliciter statutum est,tum quia idipsum est contrà ius commune,tum quia odiosum,vt multis placuit. de quo tamen abũdè diximus suprà in rub.huius tit.numero.56.ex his autem,& seq.vt ibi videre poteris.Sed tu interim scias alia multa dici stricti iuris,quòd etiam strictè sunt interpretanda.videlicet contractus,vt no.in.l.quicquid astringendæ.ff.de verbo.oblig.Sententias.l.j.& ibi glo.C.de senten.quæ sine cert.quantita.cum multis similiâ me adductis suprà eo.titu.§.j.in glo.9.in verbo,lignagier,numero.82.similiter.Rescripta.c.cùm dilecta,&.c.significante,& ibi glo.extrà de rescript,Priuilegia.l.si quando.C.de inoffic.testa.Testimonia,vt no.in.c.in præsentia,extrà de probatio. *Contractus stricti iuris. Sententiæ. Rescripta. Priuilegia. Testimonia*

4 ¶Aliquando quoq; dicitur strictum ius,quod aduersatur æquitati,id est quod latius minúsve quàm dictet æquitas,aliquid statuit,vt patet ex.l.placuit.C.de iudi.cuius verba hîc subnectere ducimus.Placuit in omnibus rebus præcipuam esse iustitiæ æquitatisq; quàm stricti iuris rationem.Atq; ex.l.2.§.quanquam.ff.de aqua plu.arcen.cuius hæc verba sunt. hoc æquitas suggerit,etiam si stricto iure deficiamur.Et ex.l.si res tuas.C.ad exhib.vbi ita scribitur,intelligitur nullam te actionem stricto iure habere,vtilis autẽ tibi propter æquitatis rationem dabitur depositi actio.Apertè enim intelligis ex huiusmodi legibus strictũ ius & æquitatem veluti inter se pugnare.Ex quo & illud consequens fit retractum,cùm sit stricti iuris,æquitati quodammodo aduersari.quod ad hunc nostrum tractatum maximi est ponderis.& hoc multi contendunt,vt diximus in rub.huius titu. *Strictũ ius quod aduersatur æquitati. Retractum aduersari æquitati.*

5 ¶Et superioribus astipulatur quòd strictum ius dicitur ius regulare,quòd scilicet regula innititur.l.pe.ff.de constitu.pecu.vbi in hæc verba scribitur.Si quis duobus pecuniam constituerit,tibi aut Ticio,& si stricto iure propria actione pecuniæ constitutæ manet obligatus,etiam si Ticio soluerit,tamen per exceptionem adiuuatur.Hęc ibi,ex quibus intelligis exceptionem stricto iuri id est regulæ opponi.Exceptiones enim suapte propria ac genuina natura procedunt ex æquitate.l.qui æquitate,& ibi glo.ff.de doli mali excepti.Fed.Senen.consi.90.casus est talis quidam clericus,col.3.in paruis,Bar.in.l.si vnus.§.pactus ne peteret,colum.3.ff.de pact.& doc.vbiq;.Ex quo.Signo,consi.139.casus.A.precio,col.2.versic.& quod hoc,dicit æquitatem esse matrem exceptionis.Azo autem in summa tit.de exce.in fi.dicit omnem exceptionem inniti æquitate.& idem dicit Bart.in.l.j.ff.de vac.muner.& Alber.in.l.planè.ff.de peti. hære.vbi tamen erranter allegat.d.l.j.ff.de vaca.muner.quæ loquitur de excusatione non de exceptione,nisi dicas excusationẽ esse quandam exceptionem.& Angel.Are.in.§.j.colum.6.versicu.capiamus tertium,Insti.de exceptio.vbi ex hoc dicit omnem exceptionem esse fauorabilem. *Strictũ ius dicitur ius regulare. Exceptiones ex æquitate. Exceptio fauorabilis*

6 ¶Nonnunquam autem id strictum ius,strictam rationem vocant.l.ita vulneratus.§.vlti.ff.ad leg.Aquilli.&.l.adeo.§.j.ff.de acquir.rerum domi.&.l.j.§.accusationem,in fine.ff.ad S.C.Turpil.&.l.sunt personę,& ibi glo.in verbo,solet.ff.de relig.& sumpti.fune.vbi & ea opponi videtur summæ rationi,quod magis mirum est,ob id quòd id ius strictũ antiquiores summum ius vocabant.De quo Therentius in Heauton.Sũmum ius sæpe summa malicia.Et Tullius libro officiorum.j.Summum ius summa iniuria est.quod & repetit è nostris Pet.Anc.consi.81.in auxilium,colum.2.Et Columella lib.j.rei rusticæ.c.7.Summum ius antiqui summam putabant crucem.Hincq; summo iure agere sæpe apud Ciceronẽ dicitur pro eo quòd non ex bono & æquo siue ex æquitate,sed iniquiore quodam iure ac pręfracto agere,vt à Budęo nostro statim post initium annotationum priorum in.ff.scienter dictum est,& multis authoritatibus probatum.Nec tamen hic prætermittẽdum ducimus locum vnum ipsius Ciceronis,qui summum illud ius æquo & bono opponit.Is est in oratione pro Cecinna. Cæteri tum ad istam hortationem decurrũt,cùm se in caussa putant habere æquum & bonum quod defendant:si contrà verbis & literis,& vt dici solet summo iure cõtenditur,solẽt eiusmodi iniquitati,& boni & æqui nomen dignitatemq; opponere. *Strictũ ius stricta ratio. Summa ratio. Summũ ius Sũma malitia. Sũma iniuria. Sũma crux Summo iure agere.*

Summũ ius iniquum ius Ex quibus & illud intelligis id summum ius, iniquum ius dici posse. Cui astipulatur text. in.l.3.in prin ff.quod quisq; iuris, & in.l.de ætate.ff.de probat.cùm durum & iniquũ copulat.de quo dicemus infrà, numero.20. Et quod Macrobius æquitatem & iniquitatem tanq̃ opposita posuit lib.Satur.7.c.3. Si famosæ (inquit) iniquitatis viro dixero, ego te Aristidi in æquitate præpono. Et ante hunc Cicero li. Officiorum primo. Quocirca bene præcipiũt qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum sit, an iniquum. Et libro.2.de inuentione Iudicialis est, in qua æqui & iniqui natura quæritur. Sed vt redeamus sicut dicimus *Sũ ma æquitas.* summum ius, ita & summam æquitatem etiam dicimus, in.l.j.in princip.ff.eo tit.quod quisq; iur.&.l.generaliter.ff.de noxa.acti.&.l.eum qui.ff.de donat.&.l.bona fides, in prin.ff.depo sit.& apud Valerium Maximũ li.8.in præfatiõe.c.2. Nec tamen hæc summa æquitas vicio *Summa ratio.* tribuitur, vt nonnunquam summum illud ius. hęc quoq; summa ratio dicitur in.l.verùm, in prin.ff.pro socio.

7 *Summũ ius dicitur ius simpliciter. Ius æquitati opponitur.* ¶ Alibi autem in nostris legibus id ius strictum, ius simpliciter dicitur, perindeq; æquitati sæpe opponitur, vt ius strictum.l.nulla.ff.de legib.vbi ita scribitur, nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur, &.l.epistola.§.de inofficioso.ff.de pactis, cùm dicitur, neq; iure vllo neq; æquitate tale desyderium admitti, &.l.si ex duobus.§.sed & si plures.ff.de pecul.ibi, sed licèt hoc iure contingat, tamen æquitas dictat &c.&.l.j.ibi, inter æquitatẽ iusq; interpositam interpretationem.C.de legib.vbi glo.& docto.intelligunt illud ius pro iure stricto. Et hinc sumpta occasione.Cy.ibi, colum.3.versicu.procedamus ad quæstiones, declarat quid sit æquitas, quot modis dicatur, & quid intersit inter eam & ius.& etiam tex.in l.qui accusare.C.de eden.in illis verbis, neq; iuris neq; æquitatis ratio, &.l.vlti.ibi, iuris & æquitatis, eo.titu.

8 *Ius & bonũ & æquũ ut de numc. 10.* ¶ Ex quo & illud est Therentij in Heauton. Quid cũ illis agas, qui neq; ius neq; bonum atq; æquum sciunt? Illudq; Quintiliani, libro.4.c.3. Quo loco tamen iudicis quoq; natura noscenda est, iuri magis an æquo sit appositus. Et lib.6.c.item.6.eodemq; vltimo. Narrãdúm ne, & quomodo iure prius pugnandũ, an æquo. Et Tullij in oratione pro Cecinna. Sed causam suam vult vobis æquam probari, non modò certam: & æquitate quoq;, non modò iure niti. Et alibi in eadem oratiõe, Nec iuri quicquam tam inimicum, quàm vis: nec æquitati tam infestum sit, quàm conuocati homines, & armati. Iterumq; in ea oratione, Iuris iudicium cùm erit, & æquitatis, &c. Et libro officiorum.3. Ius Crassus vrgebat, ęquitatem Anto*Quid inter est iter ius & æqtatem* nius. Et de claris oratoribus. Sceuola peracutus ad excogitãdum, quod in iure aut in æquo verum aut esset aut non esset. Hincq; Donatus Terentianus interpres in Adelphis. Inter ius (inquit) & ęquitatem hoc interest. Ius est quod oĩa recta & inflexibilia exigit, Aequitas est, quæ de iure multum remittit.

9 *Ius & æquũ interdũ coniungi.* ¶ Quanquam scio & in alijs multis locis nostrarum legum hæc non ita separari, sed veluti vnũ in altero insit, ita de his tractari, vt in.l.j.in princ.ff.de iustit.& iure.cùm dicitur, ius est ars boni & æqui.& in.l.ius pluribus, eo.ti.vbi scribitur, ius vno modo dici id quod semper æquum & bonum est, & apud Tullium, si is est, ad Herennium lib.3. Iustitia est æquitas *Iuris æquitas.* ius vnicuiq; tribuens pro dignitate cuiusq;. Idemq; iuris ęquitatem appellat in oratiõe pro Lucio Plancio. vbi illa iuris æquitas? Et libro officiorũ.3. In primisq; operã dabunt, vt iuris & iudiciorum ęquitate suum quisq; teneat. Id quod facit etiam Imperator in.l.cùm nec pa*Ius. Rigor. Dispensatio* tronos.C.de iniuri.ibi, iuris æquitas permittit. Scio item glos.quæ differentiam facit inter ius, rigorem, & dispensationem, in.c.vt constitueretur, in verbo, detrahendum, & ibi quoq; Archi.50.dist.de quo etiam per Panor, in.c.in literis, colum.2.in vlti.no.extra de restit. spoliatorum.

10 *Aequũ & bonum iurigentiũ oppositum.* ¶ Nescio autem quónam modo Salustius in bello Iugurthino æquum & bonum opposuit iurigentium. Fit (inquit) reus magis ex æquo & bono, quàm ex iuregentium Bomilcar. Et fallor, nisi Salustius bonum & ęquum aliter intellexerit atq; cęteri. Nam & alibi in eo*Aequi boniq; uiri.* dem libro. Contrà pauci (inquit) quibus bonum & ęquum diuitijs charius erat, subueniendum Adherbali censebãt. Et ex hoc quoq; suo significatu idem in alio loco eiusdem libri, *Ius & bonũ ut diuersa.* in oratione scilicet Marij. ęquos bonosq; viros appellat. Illud (ait) intelligo quirites, omniũ ora in me cõuersa esse, ęquos bonosq; fauere, &c. Cęterum idem in Catilina, ius & bonum *Leges & æquum bonum ut diuersa.* vt diuersa posuit. Ius (inquit) bonumq; apud eos non legibus magis quàm natura valebat. Sed non omittemus, eodem fortè modo ius atq; ęquum & bonum, vt diuersa posita fuisse, quo Plautus leges & ęquum bonũ posuit in ea fabula, cui Menæchmus titulus est. Qui neq; leges neq; æquum bonum vsq; colunt. Sed tu hîc vide infra, numero.30.si autem.

11 ¶Sed vt redeamus.quia à iure iustum dicitur & iustitia,nisi è diuerso ius à iustitia dicatur,vti voluit Vlpianus in.d.l.j.ff.de iusti.& iure.quem defendit Alciatus aliò tamen respiciens libro παρέργων.i.c.29.Cui tamen(vt id obiter dicam)non accedo in eo quod scribit iustitiã dici.quod vim sistat,quid enim tristitia,mœstitia,& id genus alia,num à sistẽdo dicta sunt?vt omittamus vis nomen nullo pacto esse in iustitiæ vocabulo,nisi primis literis omnino inuersis,&.i.consonante in vocalem conuersa.quod videns Alciatus dicit id fieri κατ' ἀντιστοιχίαν,idest contrariam elementi transpositionem.Sed vt id demus,nullo tamen modo videmus sistendi verbum esse in iustitia.Porrò hæc substantiua à suis adiectiuis hauddubiè sumpta sunt,additis illis literis(tia)eorũ genitiuo,vt à lætus læti,lætitia:amicus amici,amicitia,auarus auari,auaritia.Et sic quoq; à iustus iusti,iustitia:mœstus mœsti,mœstitia:Quòd si genitiuus in is finiatur remota,s,additur & ea adiectio(tia)vt tristis tristitia. *Iustũ & iustitia unde.*

12 ¶Igitur vt ad institutum reuertamur cùm ius,iustum,& iustitia eiusdẽ sint originis,si nõ aliud ab alio tractũ sit:nam ius est quod iustũ est,vt tradit diuus Augustinus in psal.145.in terpretãs illud eiusdẽ psal.facit iudiciũ iniuriã patiẽtibus.Hinc certè fit,vt iustũ & iustitia,sicuti & ius æquo,& æquitati opponantur,tãquam etiã iustum simpliciter id sit,quod summum aut strictũ ius,aut ius etiam simpliciter vocamus.Horatius lib.sermonum.j.Saty.3. *Ius quod iustum est.* *Iustum & æquum opposita.*

Atq; ipsa vtilitas,iusti propè mater & æqui.

Quo in loco Acron interpres.Inter iustum(inquit)& æquum hęc differẽtia est,Iustum est quod ex lege descendit.æquum verò quod ex natura.Sic & Fabius Quintilianus in prooemio oratoriarum institutionum,iustum atq; æquum & bonũ vt diuersa posuit.Quis enim (ait)modò de iusto,æquo ac bono non & vir pessimus loquitur. *Iustum & æquũ quid differant.*

13 ¶Et huc quoq; potest referri illud Ecclesiastes.7.c.Noli esse iustus multum.Et illud eiusdem.c.Iustus perit in iustitia sua.quæ repetuntur in.c.plerunq;.2.q.7.& in.c.nõ potest.23.quæsti.4.& in.c.serpens de pœnit.distin.j.quibus locis apertè declaratur huiusmodi sentẽtias pertinere ad immodicam illam rigidãq; ac strictam iustitiam.Hincq; multi iustitiã & misericordiam tanquã diuersas recẽsent.Quibussuccinit illud Prouerbiorum.c.21.Qui sequitur iustitiam & misericordiam,inueniet vitam,vti etiam iustitiam ipsam & æquitatem diuersas ponunt.Prouerbiorum.j.c.Iustitiam,iudicium,& æquitatẽ &c.&.c.2.vbi eadem verba repetuntur.& psal.9.ipse iudicabit orbem terræ in æquitate,& iudicabit populos in iustitia.Et Esaiæ.c.11.Sed iudicabit in iustitia pauperes,& arguet in æqtate pro mãsuetis terræ.Quamuis sciam Lactantium lib.5.diuinarum institutionum.c.15.ita de iustitia disseruisse,vt sint duæ virtutes omnium principales,quæ ab ea diuelli separariq; nõ possint,scilicet pietas & æquitas.quibus constat tota ipsa iustitia.Sed aliò respicit Lactãtius,nam æquitatem non eam intelligit quam hîc intelligimus,sed pro ęqualitate quadã,quadeus omnes æquos idest,æquales siue pares esse voluit.Aequitatem enim vt & ille dicit authoritate Ciceronis,dici tanquam æqualitatem,vt etiam scribit Diuus Augustinus in lib. de quantitate animæ. *Iustitia immodica.* *Iustitia & misericordia opposi tæ.* *Iustitiaitem & æquitas.* *Aeqtas tanquã æqualitas.*

14 ¶Sed quid interim dicemus ad illud Ciceronis ad Herennium supra à nobis citatum,definientis iustitiam esse æquitatem ius cuiq; tribuentem.& cùm dicit lib.j.Officiorũ,æquitatem iustitiæ maximè propriam,& lib.partit.Orato.Directum & verum & iustum,& vt dicitur bonum & æquum . Et ad tex.copulãtem iustum cum æquitate,in.l.proximè.ff.de his quæ in testa.delen.vbi ita scribitur.sed in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est,quàm tutius.nã vt postea dicemus benignior interpretatio æquitas est.& in.d.l.placuit.C.de iudi.vbi æquitas & iustitia aduersus strictum ius copulãtur. Valerius autem Maximus li.6.c.5.in initio eius.c.scribit in iustitiæ pœnetralibus semper æqui respectum versari. *Iustitia & æquitas copulatæ.*

15 ¶Alibi quoq; strictum ius,vt ad id redeamus,ponitur vt aduersum humanitati,in.l.Pantonius,in prin.ff.de aqui.hæredi.nam cùm primùm dixisset in eo casu stricto iure in integrum restitutionem non competere,postea subdit,humanitatis gratia eam locum habere,& ibi glo.& doct.interpretãtur hanc humanitatem pro ęquitate.& in.l.si ita scriptum,in prin.ff.de libe.& posthu.cuius verba seq.versi.ab hinc.2.subijciemus.Et facit text.in.l.j.§.qui operas,ibi,sed humana interpretatione placuit.ff.ad Senatuscon.Tertul.& in.l.pe.§.de illo.ff.de condi.& demon.ibi,sed humanius interpretari solemus.& in.l.Thais.§.libertatem,in fi.ibi,humaniore interpretatione.ff.de fideicom.libert.&.l.si debitor.§.j.ibi,humanitatis intuitu.&.l.inter eos.§.j.ibi,sed humanius est,& ibi Bar.ff.de fideiusso.Nam & *Strictũ ius humanitati oppositum* *Humanitas pro æquitate.* *Humana interpretatio*

Tullius lib.2.officiorum,æquitatem & humanitatem inuicem copulat,dum scribit.Tantaq; pœna afficiamus,quantam æquitas humanitasq; patitur.Et ad id quoq; facit tex.in d. c.vlti.de transact.vbi etiam ipsa æquitas atq; humanitas seueritati opponitur.

16 ¶Ex quo etiam illud iam intelligis seueritatem accipi pro illo iure stricto,vti etiam in l. si compensandi,ibi iuris seueritas.C.de hæredi.instit.& in.l.nulla.ff.de legib.vbi scribitur nullam æquitatis benignitatem pati,vt quæ salubriter pro hominum vtilitate introducuntur, ea duriore interpretatione cõtra ipsorum cõmodum producãtur ad seueritatem.Vnde & alibi seuera interpretatio dicitur in.l.2.in princ.ff.de custo.reo.Et seuera sententia in l.j.§.casum.ff.de postul.Et seuerus iudex apud Ciceronẽ in.5.in Verrem actiõe.Si ex prouincia tota centum septuaginta eiecisses,possésne seueris iudicibus saluus esse?Et seuerus custos legis apud eundem in.j.in ipsum Verrem actione.Cuius legis non modò à populo Romano,sed etiam ab vltimis nationibus iampridem seueri custodes requiruntur.Et seueritas imperij apud eundem in.7.aduersus eundem actione,Summæ diligentiæ summã imperij seueritatem addidit.& Seueritas animaduersionis apud ipsum quoq; lib.9.epistolarum ad Dolabellam.Contingit etiam tibi,quod haud scio an nemini,vt summa seueritas animaduersionis non modò non inuidiosa,sed etiam popularis esset.E nostris Alberic. in.l.prospexit.ff.qui & à quib.illud quod diximus annotauit,scilicet seueritatem ius strictum esse.

Strictũ ius seueritas dictum. Seueritas. Seuera interpretatio. Seuera sententia. Seuerus iudex. Seuerus custos legis. Seueritas imperii.

17 ¶Sed & alibi id ius subtile vocatur,atq; etiam humanitati opponitur,in.d.l.si ita scriptũ, in principio.ff.de liberis & posthumis.vbi ita scribitur.Licèt enim subtilis iuris regulæ conueniebat ruptum testamentum fieri,attamen cùm & vtroq; nato testator voluerit vxorem aliquid habere,ideo ad huiusmodi sententiam humanitate suggerente decursum est. & in.l.generaliter.§.si quis seruo,ibi,licet videatur iure subtili.&c.ff.de fideicom.libert.& l.in bello.§.codicilli.ff.de capti.vbi glo.interpretatur ea verba,iure subtili,idest,de rigore. Et statim pòst idem tex.huic humanitatem opponit.&.l.si quis ita scripserit.§.j.ff.de manu.testa.cuius hæc verba sunt,licèt ex nimia subtilitate separatum est legatum,tamen humanitatis intuitu valebit legatum.In quo & illud annotare te oportet,non eam subtilitatem simpliciter ibi appellari,sed nimiam subtilitatem,vt etiam appellat.l.posthumus,in princi.ff.de iniust.testa.& Quintilianus in prooemio institutionum oratoriarum.Et alibi mera subtilitas dicitur,in.l.si fur.§.j.ff.de vsucap.

Strictũ ius subtile ius. Subtilitas nimia. Mera subtilitas.

18 ¶Et facit etiam tex.in.l.filio præterito.ff.de iniust.testa.vbi ita scribitur.Licèt subtilitas iuris refragari videatur,attamen voluntas testatoris ex bono & æquo tuebitur.ibi enim subtilitas iuris bono & æquo,quæ ipsa æquitas est,opponitur.Et in.l.si tibi.ff.de dona.cùm dicitur,quantùm ad iuris subtilitatem,accipientis facta non est,& tu furto obligaris,sed benignius est &c.quo in loco glo.& doct.illam iuris subtilitatem rigorem interpretãtur: & illud benignius,æquitatem.Et in.l.per fundum.ff.de seruit.rusti.prædi.vbi primùm dicit,subtili ratione &c.& mox,benignius tamen dicitur.Et in.l.si quis cùm aliter.ff.de verbo oblig.vbi scribitur,iuris quidem subtilitate erit abstentus,sed doli exceptione vti potest.Suprà autem docuimus exceptionem æquitate niti.Et in.l.si fundus.§.si pluris.ff.de pigno.cùm dicitur.quod ego quantùm ad subtilitatem iuris nõ probo,& paulò infrà,sed humanius est,&c.Et in.l.si tibi.ff.si cert.peta.cùm dicitur,sed hæc intelligenda sunt propter subtilitatem verborum,benignius tamen est,&c.& in.l.ita vulneratus.§.vlti.ff.ad legem Aquil.vbi subtilem rationem appellat,quam paulò ante strictam rationem vocarat.Cæterum glo.in.l.seruitutes ipso quidem iure,in princip.ff.de seruit.subtilitatem iuris,& æquitatem tanquam diuersa & opposita ponit,& glo.in.c.vt constitueretur.50.dist.dicit subtilitatem accipi pro rigore,per tex.in.c.in literis,extrà de resti.spoliato.vbi & Panor.id quoq; annotat,col.2.in vlti.no.

Subtilitas iuris. Subtilis ratio.

19 ¶Et hinc quoq; Tullius id ius versutum & callidum appellat,quod non admodum distat à subtili.Hæc enim sunt verba illius ex oratione pro Cecinna.Tùm vociferantur ex æquo & bono,non ex callido versutoq; iure rem iudicari oportere,& alibi in eadẽ oratione.Callidè verbis controuersias dijudicas,non æquitate.Et lib.j.Officiorum.Existunt etiam sæpe iniuriæ calumnia quadam,& nimis callida iuris interpretatione.Ex quo illud summum ius &c.Sed & scrupulosum quoq; id ius nostræ leges vocant,eam appellationẽ subtili coniungentes,vt videre licèt ex.d.l.posthumus,in prin.ff.de iniust.testa.vbi his verbis scribitur.Licèt enim iuris scrupulositate, nimiaq; subtilitate testamẽtum ruptum esse videatur, & ibi glo.in verbo,relicta sunt,ea verba ad rigorem iuris refert.Et ex his quoq; intelligere

Strictũ ius dici versutũ & callidum. Scrupulosum ius.

potes id ius, apices iuris vocari posse. Nam & Bal. in.c.j.col.2.versi.apices, extrà de constit. dicit apices iuris esse quicquid bonã fidem non tangit, per.l.si fideiussor.§.quædã.ff.mãda.

Apices iuris.

20 ¶ Quinetiam id ius dici potest rigidum & durum. Nam & Plinius lib.epistolarum.4.ad Vrsum, sententiam duram & rigidam in hoc significatu posuit. Nam quibus (inquit) sentẽtia Cepionis placuit, sententiam Macri vt rigidam duramq; reprehendunt. Et lib.2.ad Arrianum, Quæ sententia (inquit) tanquam mitior vicit, cùm sit alioqui durior. Et Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino, loquens ad iudices. Sin ea crudelitas quæ hoc tẽpore in R.P. versata est, vestros quoq; animos (id quod fieri profectò non potest) duriores acerbioresq; reddidit, actũ est iudices. Ex quo etiã loco vides id ius & acerbum quoq; dici posse. Sed vt redeamus ad duri appellationẽ idẽ Tullius in.15.epistola ad Mar.Brut. Alius fortassè quòd in animaduersione pœnaq; durior. Et duri vocabulo in eo sensu vtitur Iurisconsultus in.d.l.prospexit.ff.qui.& à quib. vt etiam annotat Alberic. ibi, & in.l.cùm de ætate.ff.de proba. vbi durum & iniquum inuicem copulantur. de quo & nos diximus suprà numero.6. Et Plautus in Mercatore duram legem appellat. Ecastor lege dura viuunt mulieres, multoq; iniquiore miseræ quàm viri. Et durum hominẽ idem Plautus in Menechmis. Scio sæuus quàm sit homo & durus. Et Terentius in Adelphis. Nimium ipse durus est præter æquum & bonum. Ex quo potissimum loco videre licèt duriciem bono & æquo aduersari. Quod & apertè ostendit Suetonius in Claudio.c.14. Nec semper præscripta legum secutus duriciem lenitatemq; multarum ex bono & æquo perinde vt afficeretur, moderatus est, vbi etiam vides lenitatem dici æquitatẽ. Hinc & duricia pro summo illo iure in.l.seruus, in fine.ff.de ser.expor.& durior interpretatio in.d.c.nulla.ff.de legi. Et alibi prædura, in.d.l.2.in prin.ff.de custod.reo.

Strictũ ius dicitur rigidum & durum. Rigida & dura sentẽtia. Duri iudices. Acerbũ ius. Durior pœna. Durum & Dura lex. Durus hõ. Duricies legum. Lenitas. Durior interpretatio.

21 ¶ Sed & vt ad illud rigidum reuertamur, videmus nostros vbiq; rigorem & æquitatem opponere, vt per omnes in.d.l.j.C.de legib.& in.d.l.placuit.C.de iudici.& per Canon.in.d.c.vlti.de transact.& est tex.expressus in.c.iurgantium, quod est.2.extrà de iudi.cùm dicit, æquitati conuenit & rigori, & in.c.cùm illorum, ibi, secundum rigorem vel æquitatem.extrà de senten.excom. vnde Virgilius lib.j.Georgicorum rigorem pro duricie vsurpauit.

Tum ferri rigor, atq; argutæ lamina serræ.

Et idem in eo ipso libro, iterumq; li.12.Aeneidos rigidũ ensem appellat. Nam priori loco.

Et curuæ rigidum falces conflantur in ensem. Et posteriori.

Sic rigido latus ense ferit Podalirius ensem.

Quo in loco ita exponit Seruius interpres. Sed & iurisconsultus aliquando iuris rigorem appellauit.l.si expressim, in prin.ff.de appel.&.l.cùm hic status, in prin.ff.de dona.inter virum & vxorem, atq; etiam ius pontificium in.d.c.in literis, de resti.spoli.& alibi sæpe. De quo & tu vide Panor.in.c.super literis, col.2.in.4.no.de rescript.& in.c.si clericus laicum, colum.4.in.4.item no.& ibi quoq; Maria.Soci.in.4.quoq; no.de foro compe. quibus locis declarat, post alios antiquiores, quibus & quot modis rigor iuris intelligitur, vti etiam facit Philip.Deci.in.c.si duobus, in fi.extrà de appel.& iterum in.c.ex tenore, col.7.versi.vnde aliter, eodem titu.

Rigor.

22 ¶ Præterea id ius præfractum & abscissum dicere possumus, nam & ita accepisse videri potest Valerius Maximus libro.6.titulo de iustitia, cùm dicit. Sed aliquando Charmidæ Tyrij præfractior & abscissior iustitia ad vim & cruorem vsque seditiosas conciones ciuium parauerat. Et alibi lib.2.titu.de disciplina militari. Aspero enim & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget. Ex quo etiã loco vides id ius asperum dici posse. Iurisconsultus autem præcisum quod idem est atq; abscissum, pro duro etiam posuit in l.qui cum vno.§.non omnis.ff.de re milit. In quo loco Budæus noster in suis annotationibus multa in hanc sententiam scripsit. quæ tu ibi videre poteris.

Strictũ ius dicitur præfractum & abscissum. Et asperũ quoq;. Præcisum.

23 ¶ Aliquando item dicitur strictum ius, à quo nullo modo recedi potest, vt tradit glo.vlt. in.d.l.placuit.C.de iudic.per.d.l.prospexit.ff.qui.& à quib.manu.nõ licèt. & sequitur Bal. in.c.si caussam, col.j.versi.sed quid si in statuto, extrà de re iudi.& idem Bal.consi.343.examinanda sunt, col.3.versi.amplius licèt, lib.j.dicit id ius strictum esse, cui nihil addi, nihil detrahi possit, nisi quod scriptura loquitur, arg.l.si alij.ff.de vsufruc.leg.&.l.contractus.C. de fid.instru. Subditq; strictum ius consistere in ipsa scriptura, & verbis præcisè obseruandis: latum autẽ ius ex suppletione, vt not.in.l.in hac.ff.de triti. De quo & nos postea latius dicemus. Et his quoq; respectibus retractus dici potest esse stricti iuris, tanquã scilicet nõ liceat ac nec latum quidem vnguem à verbis statuti quod eum introduxit, discedere. quod

Strictũ ius à quo nunquã receditur. Strictũ ius cui addi, nihil detrahi potest. Retractus stricti iuris quare dicitur.

& satis exprimit.§.8.huius titu.

24 ¶ Sed & deniq; alijs multis modis & respectibus ius strictum dicitur, vt videre licet apud nostros doct.in.d.l.placuit.C.de iudici.Sed vt eis tamen illud addas, quæcũq; odiosa sunt, eadem quoq; esse stricti iuris, vt voluit ille qui nulli vnquam sententiæ defuit, vt iam sæpe diximus, videlicet Bal.post Iac.Are.doct.certè multis nominibus cõmendabilem, in.l.nõ possunt, in.2.lect.ff.de legib.per.l.cùm quidam.ff.de liber.& posthu.Quod nihil aliud est, quàm quòd ea strictè intelligenda sunt, nec vlla interpretatione extensiua adiuuãda. nam & Bar.ita summat, vt sic loquar cum nostris.d.l.cùm quidam.Odia restringi, fauores ampliari cõuenit, quæ vna est ex regulis iuris in.c.odia, de reg.iur.li.6.& de qua re nos quoq; aliquid dicemus versi.ab hinc tertio, nam & remionẽ.Quæ & tu adde ad ea quæ diximus suprà in præfatione numero.60.quamobrem, & multis seq. nam & hoc quoq; respectu possumus dicere retractum esse odiosum, quòd sit stricti iuris.

Stricti iuris sunt, quæcũque odiosa sunt.

25 ¶ Et sicut strictum ius multis alijs nominibus nuncupatur. Ita & æquitas ei opposita, vide licet Benignitas, vt patet ex multis locis suprà citatis. Et benigna interpretatio, quod idẽ est, in.l.pe.ff.de condi.& demon.& in.l.2.ff.de libe.& posthu.& in.l.ex hac scriptura.ff.de dona.& in.l.proximè.ff.de his quæ in testa.delen.& in.l.qui duos.§.j.ff.de manu.testam.& in.l.benignius.ff.de legi.Et benigna opinio, in.l.is qui suis.§.siue autem.ff.de manumiss.Et alibi benignè credere, in.l.in bello.§.si statuliber.ff.de capti.& postli.reuer.Et benignè accipere in.d.l.cùm quidam.ff.de libe.& posthu.Hinc benignitas æquitati tribuitur, vt ratio iuri, in.d.l.nulla.ff.de legib.cùm dicitur, nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patitur. Ex quo & ratio & æquitas tanquã diuersæ ponũtur in.l.diuus.ff.de in integ.rest.Cui astipulatur illud Tullij in oratione pro Aulo Cecinna. Iuris ciuilis rationem nunquam ab æquitate seiũxit. Et alibi in eadem oratione, rationem iuri, caussam æquitati priuatim attribuisse videtur, cùm dicit. Non enim alia caussa est æquitatis in vno seruo, & in pluribus: non alia ratio iuris in hoc genere duntaxat, &c. Quamuis alibi ratio simpliciter vtriq; assignetur, iuri scilicet & æquitati in.d.l.placuit, de iudici.& in.l.si res tuas, C.ad exhibit.& in.d.l. qui accusare, & in.d.l.vlti.C.de eden.& in.d.l.non tantùm.ff.de re iudi.Et interdum priuatim æquitati, in.l.sumptus.ff.de rei vendi.& in.l.si seruo.ff.de hære.insti.& in.l.j.§.illud.ff. de hæredi.vel act.vendi.& in.l.vlti.C.de fideicom.& in.l.2.C.de vsur.& in.l.j.C.de repud. & apud Ciceronem statim post ea verba, quæ suprà postremò adduximus ex oratione pro Cecinna, cùm scribit eandẽ vim habere æquitatis rationẽ &c. vt hinc facilè intelligas hæc promiscua esse & indifferentia. Alibi autem (ne & id omittam) mera ratio pro stricto iure ponitur, in.l.si mandauero.§.si ij quorum, & ibi glo.in verbo, mandatum.ff.mandati.

Aequitatis nomina. Benignitas. Benigna interpretatio. Benigna opinio. Ratio priuatim iuri attribuitur. Ratio & æquitas ut diuersa. Ratio etiã æquitati assignatur. Mera ratio pro stricto iure.

26 ¶ Hanc quoq; æquitatem nunc bonum & æquum, nunc bonum æquum sine copula, nunc æquum simpliciter, nunc quoq; simpliciter bonum appellari multis probat Budæus post prin.priorum annotationum. Quanquam alibi leges nostræ videntur facere discrimen inter bonum & æquum, vt in.l.hac lege.C.de pactis conuen.tam super dot.vbi glo.id annotat, vti etiam facit in.l.j.ff.de vsucap.& in.l.j.in prin.in verbo, ius est ars.ff.de iusti.& iure Suprà quoq; satis docuimus æquitatem humanitatem vocari, & humanam atq; humaniorem interpretationem. Ex quo Tullius lib.de legibus. Difficillima illa societas grauitatis cum humanitate. Et in quadam epistola. Cognosce nũc humanitatem meam, si humanitas appellanda est in acerbissima iniuria, remissio animi ac dissolutio.

Bonum & æquum. Bonũ æquũ. Aequum. Bonum. Humanitas. Hũana & humanior ĩterpretatio.

27 ¶ Nam & remissionem quoq; hãc æquitatem vocare possumus, authore eodem Tullio in epistolis ad Atticum lib.16. Ego si me non improbissimè Dolabella tractasset, dubitassem fortasse, vtrùm remissior essem, an summo iure agerem. Hincq; remittere strictam obseruationem & legum subtilitatem, in.l.vlt.tum post prin.tum in fi.C.de testa. Item facilitatem ex eodem Tullio, qui vtranq; copulat Philip.9.vbi loquens de Seruio Sulpitio. Itaq; (ait) quæ proficiscebantur à legibus & à iure ciuili, semper ad facilitatem æquitatemq; referebat. Hincq; idem in quadam ad Atticum epistola. vir facillimus atq; humanissimus. Et in alia epistola, Facilitas (inquit) & humanitas tua &c. Præterea fauorem dicere possumus.l.si hæreditas, in prin.ff.de statulibe.cùm dicitur. Iure quidem stricto ita manumissus liber esse non potest, quoniam conditione deficitur. sed fauor libertatis eò perduxit, vt re-

28 sponderetur expletam esse conditionem. tanquam scilicet ius strictum sit odiosum, æquitas fauorabilis, quod facit ad id quod diximus suprà versi.ab hinc.3.sed & deniq;.

Remißio. Facilitas. Fauor.

¶ Item mansuetudinem dicere possumus ex tex.qui eam rigori opponit, in.c.vlt.extra de pœnis, & in cle.j.de iudic. Atq; etiam misericordiam ex Terentio, qui in Adelphis duriter

Mãsuetudo. Misericordia.

& immisericorditer iungit.

Factum à vobis duriter,

Atq; immisericorditer.

Suprà autem numero.13.& huc quoq;,satis ostendimus misericordiam & iustitiam sibi opponi,vt æquitatem & ius strictum,& ius ipsum scriptũ etiam durum dici.Quinetiã ęquitatem ipsam dici molliciem,satis constat ex.l.vlti.C,de compen.quæ eam stricto iuri opponit,dum dicit,nec molli animo eas suscipiant,sed iure stricto vtentes.Et hinc scribitur in.l.vlti.C.ad Senatuscon.Velleia.Seueritatem legum mollire.Quãquam scio hanc molliciei vocem sæpe in malam partem assumi.Deniq; dispensationẽ ęquitatem appellat Specul.tit.de dispen.§.j.in prin.& Alberi.in.d.l.prospexit.ff.qui & à quib.Nam vt dicit Zenzel.in extraua.Io.22.incip.execrabilis,in prin.in verbo,dispensatiuẽ.Dispẽsatio dicitur rigoris iuris relaxatio,per quædam iura ibi allegata.De quo & tu vide glo.in.d.c.vt constitueretur,in verbo,detrahendum.50.dist.& nos quoq; aliquid diximus numero.9.quanquã scio,Græcis autem præsertim Aristoteli lib.Ethicorum.5.c.10.æquitas siue bonum & æquũ ἐπιεικέια dicitur.De qua multa Budæus in annotationibus prioribus.& Ludouicus Viues in ædibus legum. *Mollicies. Dispensatio ἐπιεικέια.*

29 ¶Nec interim omittemus Ciceronem sæpe ita de hac re loqui,vt voluisse videatur æquitatem potissimum mente,sententia,& voluntate niti:ius strictum verbis,& scripto.Nam in oratione pro Murena.In omni(ait)deniq; iure ciuili æquitatem reliquerunt,verba ipsa tenuerunt.Et in oratione pro Aulo Cecinna.An tu qui tam diligenter,& tam callidè verbis controuersias,non æquitate dijudicas.Et rursus.Non quibus verbis,quidq; dicatur,quęritur:sed quæ res agatur,etiam vt iam longius à verbo recedamus,ab æquitate ne tãtilum quidem.Itemq;.In ista defensione accusas eos qui consuluntur,quòd æquitatis censeant rationem,non verbi haberi oportere.Et paulò pòst.Quia verbis oppugnare æquitatem videbatur.Et de claris oratoribus.Crassus multa cõtra scriptum pro æquo & bono dixit.Et in eo quoq; loco quẽ suprà adduximus numero huius glo.6.nonnunquam.& alibi sæpe in eadem oratione.Cui admodum concinit.d.l.filio præterito.ff.de iniust.testa.cùm dicitur,licèt subtilitas iuris refragari videatur,attamen voluntas testatoris ex bono & æquo tuebitur.Et in.d.l.si ita scriptum.ff.de lib.& posthu.cuius etiã verba suprà apposuimus.Et quod scribit Bal.d.consi.343.lib.j.de quo etiam diximus numero.23.aliquando item dicitur.Ex quibus etiam intelligis æquitatem esse tacitam quandam legem.quod & astruit text.in.§.conductor,Institu.de loca. *Aequitas mẽte,sententia, uoluntate nititur. Ius strictũ uerbis & scripto. Aequitas tacita quædã lex.*

30 ¶Si autem amplius scire velis,quid sit æquitas,vide è nostris Iac.Bel.in.c.j.§.ad hoc,& ibi omnino Bal.col.5.in verbo,non æquitas,tit.de pac.iur.fir.quo in loco videbis æquitatẽ dici quinq; modis.& Bar.in.l.j.in fi.& ibi quoq; Alberi.plenissimè,& Saly.col.pe.versi.quæro tertiò.C.de legib.& Anto.in.c.in literis,de resti.spoli.Porrò Boetius in commentarijs Topicorum Ciceronis lib.3.Aequitas(inquit)estquod naturalis ratio persuasit.Ipse autem Cicero in.5.in Verrem actione,Aequitatẽ & legem disseparat,quasi lex simpliciter sit tanquam ius etiam simpliciter,aut ius strictum.Hæc ipsius verba sunt,Quapropter si vos semel in iudicando finem æquitatis & legis transieritis,scitote &c.Rursusq; in alia actione.Qui ab æquitate,à lege,ab institutis non recesserunt.Sed & iterum in eadem.ius æquitatẽ & legem vt diuersa ponit,cùm dicit:Non ex iure,non ex æquitate,non ex lege,non ex eo quod licuerit,sed ex eo quod aliquis fecerit,id quod reprehenditur,rectè factum esse defendes?Et his accedit illud Valerij lib.6.titu.de iustitia Ita debitum supplicij modum legi reddidit,æquitatis admirabili temperamẽto &c.Plautus autem alicubi leges & bonum vt diuersa ponit,vt diximus suprà,numero.10.nescio. *Alia multa de æquitate. Aeqtas ratioquædam naturalis. Aeqtas & lex separatæ.*

31 ¶Postremò illud circa nostram æquitatem non omittendum,quod scribit Bal.in rubr.C.de consti.pecu.col.2.versi.quæro an circa,debere nos sequi ęquitatem rationi cõiunctam,non imaginariam & nostri capitis.& idem propemodum dicit consi.99.super primo,colum.j in fi.lib.4.& Ro.consi.149.conclusionem,col.2.versi.non est ratio,vbi & alios citat.& Pau.Cast.in.d.l.placuit,circa medium.C.de iudici.Faciuntq; no.à glo.Anto.Imo.& Panor.in.c.vlti.extrà de transact.& eodem Panormi.& Fely.in.c.ex parte,le.2.de offi.deleg.Quorsum enim attinebat leges scribi,si iudicibus liceret discedere à scripto,& suo arbitrio æquitatem fingere,vt dicit Philip.Melanthon de hac ipsa re loquens in epitome moralis philosophię.Et vt tradit ipse Bal.authoritate Odof.in.c.j.§.&quia vidimus,col.antepe.versicu.quæro quomodo,tit.de his qui feud.dar.pos.Aequitates hominum non habere *Aequitas rationi coniuncta,non imaginaria sequenda.*

in se pondus statuti, nisi legibus vel consuetudine præscripta sint roboratæ, &c. Nam vt & idem scribit in.l.precibus, colum.7.versi.dixi ergo de duobus.C.de impub.& ali.substi. Sæpe ab hominibus erratur in coniecturanda mente tacita propter nimiam subtilitatem, & quia disponentis animum non videmus.& idem post eum dicit Fran.Curt.Senior consil. 64.antiquissima, col.11.versi.quia in vltimis.& Iason in.l.licet imperator, col.3.ff.de legat. j.Et de hoc plura diximus in repe.l.si vnquam, in verbo, libertis, numero.19.vnum tantùm C.de reuo.dona. Suprà autem versi.ab hinc.2.docuimus æquitatem mẽte inniti, ius autem verbis.Et hæc no.aduersus eos qui cùm legibus & rationibus deficiũtur, ad æquitatem nescio quam nulla lege aut ratione suffultam, sed vt illis imaginatio quæpiam obtulerit, confugiunt, rationes tamen quasdam non ex ipsis legibus, sed suis capitibus erutas afferentes. Nam homines paulò acutiores multa in vtranq; partem inexplicabilia quærere & excogitare possunt: si tamen ex rationibus ascititijs, & non ex legibus iudicandum erit. Quod & Melanchton quoq; animaduertit. Et nos multa in eam sententiam ex Tullio & Quintiliano auo adduximus in repe.l.si vnquam, in verbo, libertis, numero.14.sed vt ex alijs.

MINEVRS. GLO.2.

1 *An & quãdo currat usucapio minoribus.*

AN ET QVOMODO & quando currat aduersus minores vsucapio legalis, vel statutaria siue consuetudinaria, vel etiam conuentionalis, videbis per glo.in l.auxilium, in prin.in verbo, cessabit.ff.de minori.& in.l.si mater, & ibi Bal. C.ne de stat.defunc.Cy.in.l.properandum.§.vlti.C.de iudici.Bart.in.l.etiã la.2.ff.de minori, &.l.vlti & ibi etiam Bal.Angel.Saly.Pau.Cast.& alios.C. in quib.cau.in integ.resti.non est neces.Bal.in.l.omnes populi, col.antepe.versicu.vltimò quæritur statuto cauetur.ff.de iusti.& iure.& in.l.non est.C.quib.non obijc.lon.temp.præscript.& in.c.præstereà si quis, & ibi quoq; alios, titu.de prohib.feud.ali.per Fed.Pau.Cast. consi.229 venditio ista, lib.2.& consi.440.quia secundum, col.2.versi.nunc ad primum dubium, eo.lib.2.& consi.439.ad euidentiam, in.j.&.2.dubio, eo.lib.2.Calca.cons.24.quòd dictis filiabus, col.14.versi.& quia suprà dictum est.Ange.Are.in.§.res fisci, col.2.versi.in eadem glo.ibi, res pupilli, Insti.de vsucap.& omnium latissimè Io.Fran.Balb.in tracta.præscrip.in.j.parte.6.eiusdemq; vlti.partis prin.in.23.casu, & quæ nos ipsi diximus suprà titu. proximo, qui est de præscriptione.§.j.in glo.9.super verbo, les mineurs, vbi etiam videbis, an consuetudo comprehendat & teneat minores.

2 *Casus ĩ quibus illis currit.*

¶ Sunt aũt aliqui casus, in quibus etiam cõtra minorẽ incipit currere vsucapio, ex quibus aliquot cõgerit Iason in.d.l.properandũ.§.illo, in.2.no.C.de iudi.Sed & in his maxima ex parte cõpetit restitutio in integrum, vt per glos.in.d.§.preterea si quis, & ibi And.Iser.Iac. Bel.Pet.Cer.Bal.Marti.Laud.Aluar.& Cardi.Alex.titu.de prohi.feud.ali.per Fede.Inno. & alios in.c.constitutus, de in integ.rest.vbi tractatur de vsucapiõe huius nostri retractus Hosti.in summa tit.de feud.§.quibus modis seu caussis, versi.sed nunquid minor.Speculati.de in inte.rest.§.j.versi.hoc aũt no.& ver.sed in minore.Bal.& alios in.d.l.vl.C.in quib. cau.in integ.resti.non est neces.& eundem Bal.in.d.l.si mater.C.ne de stat.defunc.& con. 480.consyderandum est, lib.5.& nouissimè Philip.Deci.consil.456.viso consilio, ad fi.vbi post alios multos asserit semper minorem restitui, nisi contrarium sit expressum.Id quod etiam scribit Bal.(quem ille non citat) in.c.j.§.nisi iusta, col.j.tit.quo temp.mil.

3 *Casus ĩ quibus sine spe restitutiõis etiam pupillis currit. An in retractu eis curr=at.*

¶ Sunt enim quidam casus, in quibus expressim cautum est, ne pupillis quidem vel carentibus tutoribus dari restitutionem, vt in.d.l.si mater.& in.l.2.ff.ne de stat.defunc.& in.d.l. auxilium, in princi.ff.de mino.& in.l.quæcunq;.C.de iure hastæ fisca.lib.10.& in alio casu posito à Lapo post alios, allega.53.an oporteat, col.vlti.Et certè in casu nostræ consuetudinis hoc iure passim in Gallia vtimur, vt tempus currat minori sine spe restitutionis, quamuis de iure communi restituitur, per text.in.d.c.constitutus, & ibi Inno.Io.Andr.& alij de hac re nuncupatim disserunt, & similiter Oldra.& Bar.in.d.l.vlti.C.in quib.caus.in integ. resti.& Alber.in.2.parte statutorũ quæst.169.item quæro an præscriptiões.Guid.Pap.deci.Delphi.31.secundum statutum.& iterum deci.257.cauetur de consuetudine, col.2.versi. sed an illud tempus.& latissimè Ioan.Igne.in repe.l.dudum, col.5.versic.istud extendunt, & multis col.seq.vbi tamen dicit, quod in casu.d.c.constitutus, minor erat intra annum & diem contractus, nec illic restituitur ad retractum respectu temporis, quia opus non erat, cùm nondum esset transactum, sed tantùm respectu consensus, quẽ præstiterat venditioni.

patris. Sed quod pace tanti viri dixerim, illud.c.nuncupatim dicit contrarium, scilicet huiusmodi tempus retractus currere minori, sed restitutionem competere aduersus lapsum eius temporis. Lege lector, & id apertè videbis.

4 ¶ Igitur vt hæc nostra consuetudo, quæ similiter dicit id tempus currere minori non sit superflua, sed aliquid addat ad ius cõmune, secundùm no. per Bart. in.l.4.§. prætor ait, col.2. versi. quæro quid si statutum, & ibi etiam Imo. Pau. Cast. Roma. & Alexan. ff. de dam. infe. & eundem Bar. in.l.2. & ibi recentiores. ff. de vsucap. & in.l. non solùm, in fi. ff. de rei vend, cum alijs multis concord. à me traditis suprà eo. tit. §.9. in glo.2. in verbo, a son domicile, numero.56. contrarium tamen, & latius in nostro libro cui titulum fecimus, nihil frustra. Debemus hanc consuetudinem intelligere, vt currat sine spe restitutionis, & ita vt iam diximus, vtimur, nec est irrationabile. Nam aliàs nullus emptor vel ex longissimo tempore 30. vel. 40. an. tutus esset ab hoc retractu. vix enim reperias familiam aut cognationem, in qua non sit anniculus quispiam, qui etiam post.25. annos intra quadriennium restitueretur in integrum, atq; etiam post quadriennium ex capite ignorãtię intrà.30. annos, aut etiã centum, vt multis placuit, & dicemus infrà, in verbo, ignorans, numero.43. sed cõiter. *De eadẽ re*

5 ¶ Ideo vt euitetur hic lõgi temporis error ac cõfusio, ob quam introductæ sunt vsucapiones. c. vigilanti, de præscript. ne scilicet contra bonum publicum dominia diutius maneãt in incerto.l.j. ff. de vsucap. & .§.j. Insti. eo. & quod per eũ tex. voluit glo. in.§.j. in verbo, diligentia, in authen. de tempo. non solu. pec. sup. dot. quam alibi esse negat Bal. in.c.j.§. si quis per.30. colum.2. versi. & nota præscriptiones, titu. si de feud. fuer. contro. inter do. & agnat. Igitur vt repetam, ad euitandum tam longi temporis errorem atq; incertitudinem, nõ debet minor restitui. Alioquin etiam hæc nostra cõsuetudo, quæ dicit retractum currere minoribus, esset tanquam ludibrio, verbisq; non rebus posita videretur, contra.l.2. C. com. de legat. & .l. vlti. ff. ne quid in loc. publi. & .c. commissa, de elec. lib.6. Et id videtur voluisse in casu constitutionis protomixeos, quæ similis est nostræ consuetudini retractus loquentis etiam de minore, & ei prouidentis aduersus tutorem, si negligens fuerit. Bal. in suis commentarijs in eam constit. col.3. versi. sed quæro dicit hæc cõstitutio. Nam si constitutio (inquit) aliter voluisset pũidere de restitutiõe in integrũ, hoc dixisset.l.j.§. & cùm triplici, ibi, vt quod vel tollitur vel reformatur, non sit incognitũ. C. de cad. tol. & sequitur Matthe. Afsli. in eodem tractatu, in verbo, vt intra.30. dies, col. antepe. versi. sed iuxta prædicta quæro. *De eadẽ re*

6 ¶ Nam & in simili idem Bal. in.l.j. in.24. oppo. C. qui admit pulchrè ac no. dicit, quòd vbi lex vel statutum facit mentionem de minore absente, & alijs quibus de iure cõmuni conceditur restitutio in integrum, tunc non eis cõceditur aduersus huiusmodi legem aut statutum. Et ita eum refert & sequitur Pet. Anca. consi.170. principaliter. & Alexan. consi.165. dubitatur, colum.j. in fi. vers. superest videre alterum, in fine, consi. lib.6. vbi dicit aliud esse, si lex aut statutum generaliter loqueretur, sine mentione minoris aut aliorum huiusmodi, per no. à Bar. & alijs in.d.l. vlti. C. in quib. cau. in integr. restit. non est neces. & Inno. & alijs in.d.c. constitutus. Quamuis aliud voluisse videatur Pau. Cast. consi.393. pro euidentia, ad fi.j. dubij, lib.2. per glos. in.l. sicut, in verbo, seruanda sunt, versic. an autem restituatur. C. de præscrip.30. vel.40. ann. quæ simpliciter dicit adultum restitui aduersus præscriptionẽ longissimi temporis. Sed ego malo accedere priori sententiæ, neq; ei contradicit.d. glo. *De eadẽ re* *Statutum si faciat mentionẽ de minore, is non restituitur.*

7 ¶ Et hæc maximè debent procedere in hoc casu, in quo restitueretur minor ad lucrum cõsequendum, vt dicit Bartolus in dicta.l. vltima, proximè allegata in fine, & in.l. etiam, la.2. in fine. ff. de minorib. Ex cuius dictis facilè intelliges non tantùm fauoris habere minores aduersus has temporum præscriptiones, quæ lucrum tantùm conferunt, quàm aduersus eas, quæ damnum quoque inferunt, vt etiam videre licet apud Rapha. Fulgosi. consilio 61. domina Catarina, columna vltima, vbi ad hæc allegat.l. vlti.§. licentia. C. de iure deliberan. & Cardi. Flor. & Panor. in.c. ex parte, de restitutio. in integ. dum tractant, an minor qui renunciauit beneficio, audiatur petens restitutionem in integrum. Nam & aliàs sæpe videmus concedi restitutionem ad damnum vitandum, non ad lucrum captandum. vt de fœminis dicitur in.l. quamuis, & in.l. vltima. C. de iuris & facti ignoran. & .l. error. ff. eo. & de maioribus, ex clausula si qua mihi iusta caussa videbitur, in.l. sciendũ. ff. ex quibus caussis maiores. *Minor non tã facilè restituitur ad lucrum, ut de nu.9.*

8 ¶ Præsertim verò hæc obtinere debent, cùm quis desyderat restitui ad lucrum quoppiam quod de iure speciali tantùm pertinet, non etiam de iure communi. Cuiusmodi citra controuersiam est istud, de quo tractamus, siue sequamur eos qui dicunt retractum esse con-

An ad id quod iuris specialis est. tra ius commune, quæ communior est op. siue etiam eos qui dicunt esse præter ius ipsum cõmune. Nam non adeo facilè debet quis admitti ad rescissionem eius quod iuris specialis est, quàm quod est iuris communis, ex sententia glo. Bal. & Pau. Castr. in. l. j. C. si aduer. vendit. Et aliàs semper facilius impeditur aut tollitur quod iure speciali competit, quàm quod iure communi. l. eius militis. §. j. & ibi Bar. & alij. ff. de mili. testa. & §. quia verò, in authen. de non alie. & doc. vbiq;. Et bene facit quod in simili tradit Ange. in. l. 2. §. conuenire, ad fi. ff. de iudici.

9 *Maior restituitur etiã ad lucrum.* ¶ Et hæc quidem postrema adiecimus, non quòd necessariò probent minorem in hoc casu de iure communi non esse restituendum, cùm habeamus text. clarum in contrarium, in d. c. constitutus. Et aliàs quoq; minori competere restitutionem in integrum ad lucrum captandum, probat. d. l. quamuis, in. 2. respon. & . l. & si sine. §. j. in. j. respon. ff. de minor. & iterum. l. ait prætor. §. hodie, qui est vl. & . l. seq. in prin. & in. §. j. & rursum in. l. non omnia, eo. tit. & . l. vlti. C. de repu. hære. & voluit glo. in. c. auditis, in verbo restituimus, & ibi Hosti. in eodem verbo. Io. And. super ea glo. & Panor. colum. 3. versi. secundò no. ex glos. extra de in integ. rest. Inno. & Hosti. in. d. c. constitutus, vterq; in verbo, offerre. Corne. consi. 184. super hac noua, colum. 2. versicu. constat enim, lib. 3. Nec tantùm pro lucro certo, sed & verisimili tantùm, vt no. voluit Bal. in. l. cùm quidam, in princ. versi. ex hoc no. per illum text. & ibi quoq; post eum Angel. Imo. Pau. Cast. Ro. Alex. qui dicit perpetuò menti tenendum. Francis. Are. & Iason. ff. de acqui. hæredi. & Rapha. Co. consilio. 114. Antonius, colum. 4. versicu. ex quibus apparet. Et bene facit tex. quem ipse Aretinus allegat, in. l. 3. §. quòd si hæres. ff. de minorib. Sed illa tantùm adduximus ad confirmationem præcedentis rationis, quę per se optima est.

10 *An ad lucrũ odiosum ex lege proueniens.* ¶ Sed illud tamen hauddubiè verum est, quòd non restituitur minor ad lucrum odiosum proueniens ex dispositione legali, vt probatur in. l. auxilium, in princ. cum ibi no. ff. de minor. & tradit Bal. in. l. cùm quidam. §. vlti. in fi. ff. de vsur. Et idem in ecclesia voluit glos. in clemen. 2. in verbo grauiora, in fi. & ibi Inno. colum. 5. versi. nota autem ex his, de procura. *Quid ĩ ecclesia.* & Specul. titu. de in integ. resti. §. quis autem, versi. sed ecclesia. Compostel. in. c. quod sicut, & ibi Ioan. And. colum. vlti. versi. sed quid dices, extra de elect. & idem Ioan. Andre. in. d. c. auditis, paulò ante finem, & ibi Panor. colum. vlti. versi. item limita, de in integ. rest. Alex. consi. 65. quoniam omne datum, colum. 3. versicu. decimò quia non potest, lib. 6. quod consi. duplicatur con. 119. eo. lib. 6. Et idem quoq; in absentibus, & alijs quibus ex caussa datur re- *Quid in absentibus.* stitutio, probat tex. in. l. sciendum, cum. 2. seq. ff. ex quib. caus. maio.

11 *De iisdem rebus.* ¶ Et huius postremæ. l. argu. Bal. in. l. pupillorum, col. 2. C. de repud. hæredit. dicit nũquam etiam ecclesiæ competere restitutionem in integrum ad lucrum cum iniuria alterius. Sed & per eundem tex. Signo. consi. 91. factum sic se habet ex quodam, col. 4. versicu. præterea lucri, respondit non haberi rationem lucri, cum alterius iniuria, ad quod etiam allegat. l. si quis vxori. §. seruus. ff. de furt. Id quod etiam voluit Alberi. eosdem illos tex. allegans, in. l. Iulianus, in prin. ff. ex qui. caus. maio. vbi etiam loquitur de minoribus & militibus. Sed & Pet. à Bel. Pert. in. l. vl. col. j. C. in quib. cau. in inte. resti. tradit in odiosis quę sunt ad dãnum vel pœnam alterius, currit præscriptio aduersus minores sine spe restitutionis, per. l. j. C. ne de stat. defunc. Et vide Matthe. Affli. deci. Neap. 390. successor. Si igitur hoc statutũ odiosum est, vt multis placuit, quos suprà adduximus in rub. huius tit. nume. 60. quoniam sunt multi, & seq. & præterea iniuriosum, vt satis probat. l. dudum. C. de contra. empt. vt declarauimus in eadem rub. numero. 23. nam vt concedamus, & seq. non est quod amplius dubitandum de hac re sit. Sed aduerte, quia. d. c. constitutus, concedens restitutionẽ, iuncta hac doctrina probat non esse odiosum, vt diximus in eadem rubr. numero. 57. pro quibus. Sed vt semel dicam quod sentio, illud. c. non ex lympidis legum fontibus, sed ex putidis Cano. lacubus, vt alia multa depromptum est, vt non abs re D. Igneus crediderit idipsum non cõ- *Cõsuetudo.* cedere restitutionem aduersus tempus retractus, vt suprà diximus. Ex cõsuetudine autem expressa Niuernensium hoc tit. c. 10. id tempus currit contra minores, absentes, ignoran- 12 tes, sine remedio restitutionis.

Intra qđ tẽpus mior debet petere restõnẽ, cũ restitui dz. SED QVAESTIONIS EST. Si minori in hoc casu cõpeteret restitutio ob decursum tẽpus retractus. intra quod tẽpus postquã maior effectus est, potest eã petere. vtrũ intra quadriẽnium postq̃ maior factus est, an verò intra annũ & diẽ. Glo. in. l. interdũ, in verbo, planè. ff. de minor. dicit, quòd cũ minor læsus est in cõtractu, vel quasi, datur annus vtilis siue quadrienniũ post maiorẽ ætatẽ. Si verò in tpe, & tũc si id tẽpus est quadrienniũ aut maius, da-

tur etiam quadriennium. Si breuius est, alterum tantum tempus in id solùm datur, per.l. cùm post, in.j.respon.& in fi.ff.quan.act.de pecu.est anna.& illam commendat & sequitur Bar in.d.l.interdũ.& est alia bona glo.in.l.diuus, in verbo, restituere, versi.sed an hoc casu, & ibi quoq; Bar.ad fi.ff.de resti.in integ.& glo.in.l.inter omnes, in glo.vlti.in prin.eo.tit. & in.l.superuacuam, quę est vl.in verbo, cõtinuatio, & ibi item Bar.circa medium, & Bal. paulò ante fi.C de tempo.in inte.resti. Azo.cuius op.gl.vbiq; nititur, in summa de tempo. in inte.resti.vers.item sicut, & seq.Dy.in.§.rursus; Insti.de actio. Et ita atq; secundùm hanc sententiam in casu nostri retractus minor post maiorem ętatem non haberet nisi annum & diem ad petendam hanc restitutionem.

15 Sed tu tamen vide tex.in cle.j, & ibi glo in verbo, si minus, & doct.de resti.in integ.& ipsum Bar.in.l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter, col.vlti.versi.venio ad tertium.ff.ex quibus cau.maio.& in.l.necnon.§.j.post prin.eo.ti. Cy.in.d.l.superuacuam, col.vl.versi.tertiò ad id quod obijcitur, & ibi Alberi.Io.Fab.in.2.locis.& Saly.col.2.versi.sed intra quantum C.de tempo.in inte.resti.Pau.Ca.in.l.j.col.2.& iterum in.d.l.quod tempore, col.3.versic.& no.quòd glo.C.de resti.mili. Sed & vide tex.in cle.j.de in integ.resti.Io.Fab.& Ang.Are.in d.§.rursus, illum numero.14.ibi quæritur vlterius, hunc col.4.vers.in eadem glo.in fi.Inst. de actio. Matthe.Affli.in consti.Siciliæ incip.minorum, in.j.no.vbi nuncupatim loquitur in casu nostræ consuetudinis. atq; etiam deci.Neapo.175.vniuersitas.

De cadẽ re

PRESENS OV ABSENS. GLO.3.

1 POSSET VIDERI ID quod hîc statuitur currere id tempus absentibus, nisi ipsi habuerint verisimilem ignorãtiam rei pręter ipsam absentiam, per id quod sing.in simili respondit Anto.syncerus iuris canonici interpres con.45.domina Orabilis, col.vlt.versi.nunc autem restat, quòd statutũ disponens currere tempus cõtra absentes, non cõprehendit casum absentiæ inuitæ cũ verisimili ignorantia, per multa illic ab eo allegata, quæ omnibus eo in loco videre licet. Verùm cùm nostra consuetudo vltra hæc verba, quæ nunc cõmentamur, mox subiungat & illa (sachans & ignorans) nihil omnino amplius hæsitandum est, quin si absens quis fuerit simul & ignorans, comprehendatur.

An cũ absentibus currit præscriptio, currat illis verisilr ignorãtibus

2 ¶ Si autem vis scire, an, quando, & quomodo aliàs absentia excuset, & quæ iusta sit, & digna vel excusatione vel restitutione, quantùm ad vsucapiones, & alios quoq; effectus. Vide glo.Bar.& alios in.l.vl.ff.de resti.in integ.glo.in.c.biduum, vers.palam, in verbo, audiatur 2.q.6.Doc.& præsertim Fely.in.c.cùm Bertholdus, extra de re iudi. Quis autẽ dicatur absens aut præsens, scies ex.l.absentem, & ibi doc.ff.de verbo.sig.&.l.vl.C.de long.temp.præscrip. Ibiq; tractatur materia absentiæ & præsentiæ in vsucapionibus, atq; etiam in.§.j.vbi Io.Fab.Ang.Are.& alij, Insti.de vsucap.& Bal.con.488.sequens quæstio, in fi.lib.j.& Paul. Ca.qui loquitur in materia vsucapionis statutariæ, cons.94.posito quòd ista, in vlt.dubio, lib.1. Sed ita vt scias in Senatu Parisiẽsi non censeri absentẽ nisi qui est extra regnũ Franciæ. An autẽ præsumatur absentia, an præsentia, latè diximus in nostris legibus cõnubialibus, in glo.6.in.2.quęsti.& latius suprà in tit.præced.qui est de prescriptions, in verbo, entre les presens.

An & quãdo absentia excuset.

Absens quis dicatur, qs ue præsẽs.

Absentia an præsumatur.

IGNORANS. GLOSSA. 4.

1 TAMEN IGNORANTIA potuisset videri hunc temporis cursum impedire, vt aliàs.l.genero.ff.de his qui no.infa.&.l.cùm sex mẽses.ff.de ædil.edi.&.l.semper.§.hoc interdictũ, versi.annus.ff.quod vi aut clam, &.l.annus.ff.de calũ.& l.2.ff.quis ord.in bono.pos.ser.&.l.vlt.ff.de decre.ab ordi.faci.&.l.j.§.si aduersus, qui est vl.ff.quan.appel.sit.&.l.quinquaginta, & ibi no.ff.de excus.tut.&.l.eiusdem initij, ibi, notum factum erit.C.eo.ti.&.l.quandiu, & ibi latè Bal.& Alexan.C.qui admit.&.l.vl.in prin.versi.omni tamen modo.C.de iure delib.&.c.licèt, extrà de supplen. negli.præla.&.c.quia diuersitatẽ, in fi.ext.de conces.præb.&.c.cõcertationi, de app.lib.6.& c.j.de resti.in inte.eo.li.6.cùm dicitur, si quis negligẽter omiserit. nã ignorãs dici nõ potest negligens, vt dicitur in.d.c.quia diuersitatẽ, & ita illum text.expẽdit Zenzel.in extrauag. Ioan.22.incip.suscepti, versi.nos de illo, in verbo, postquam sciuerunt, in prin.Panor.in.c. j.in fi.de prescrip.Pau.Cast.cons.88.videtur dicendum, col.2.li.2.cum alijs multis latè col-

Ignorantibus an currat tempus

lectis ab Hippo. Marsil. consi. 18. protector, col. 5. versi. cùm ergo fuerit.

2 ¶ Nec interim tamen omiserim tex. in l. statuliberos, quæ est. 3. §. si quis hęredi. ff. de statu libe. quem ad hæc vbiq; doc. cõmendant. & inter ceteros Bar. in d. l. vl. in prin. post glo. ibi in verbo, delatam. C. de iure. deli. ad hoc quidem quòd tempus appositũ in testamento nõ currit nisi scienti. De quo etiam est tex in l. si hæreditas, in prin. C. eo. tit. scilicet de statuli. & in l. si in diem. ff. de cõdi. & demon. & vtrobiq; Bar. & Bal. in l. j. C. de his quæ pœnæ nomi. Sed & per illum tex. scribit Pet. Anc. in c. nos quidẽ, ext. de testa. quòd contra ignorantem non currit dispositio testatoris, qua suũ debitorem ab omnibus liberauit, si centum intra mensem soluerit, dicitq; se ita consuluisse, vt fecit con. 29. prout illum allegat, & sequitur Barb. con. 50. præclarè scriptum est, col. 3. versi. & si quispiam dixerit, lib. 2. quamuis illud con. de hac re non loquatur.

Ignorãti an currat tempus in testamẽto præstitutum.

3 ¶ Ex quibus & illud apertè sequitur, quòd non currit tempus insinuationi testamẽtorum vel donationum præstitutum a statuto vel lege, nisi à tempore scientiæ, ex sententia Bald. in d. l. quandiu, in fi. C. qui admit. & in d. l. quinquaginta. ff. de excus. tuto. vbi ita dicit se cõsuluisse, & in l. item veniũt. §. cum antequam, in fi. ff. de peti. hæred. vbi & idem dicit Bart. quoq; cõsuluisse, & fuisse postea in practica obseruatũ. idem Bald. in d. l. annus, & ibi quoq; Ang. post prin. ff. de calum. & idem quoq; Bal. in c. licèt, paulò post prin. ext. de supplen. negli. præla. & Ro. con. 228. pro plena, col. j. versi. octauò.

An tempus insinuationi præfixũ

4 ¶ Nec tempus datum episcopo, vel alijs ad executionem testamentorum siue à lege siue à testatore. Bar. in d. l. quinquaginta, in fi. & in d. l. genero, & ibi quoq; Bal. Ang. & Pau. Cast. & idẽ Bar. in l. vlti. §. j. C. com. de lega. & con. 142. cõstitutione Camerinensis episcopi, col. vl. versi. præterea constitutio. Bal. in l. id quod pauperibus, col. 3. versicu. tertiò quæro. C. de epi. & cleri. & in repe. l. 2. col. 7. versi. tertiò quæritur. ff. de leg. 2. & in l. captatorias, col. vlt. C. de testa. mili. & in l. j. in prin. col. 2. C. de cadu. tol. & in c. super eo, col. j. versi. sed an requiratur, ext. de appel. vbi id tamen declarant, & idem Bal. in c. j. versi. nisi iusta, col. 2. versi. secũdò no. ti. quo temp. mil. & con. 480. testator instituit, in. 4. dubio. li. j. & con. 420. præmittendum est quòd pater, li. j. & Honofr. Perus. con. seq. & idẽ dico. & rursus ipse Bal. con. 171. præmittenda sunt, lib. 3. vbi tamen distinguit, vt ibi videre poteris. Lapus alleg. 87. Matth. col. 2. Domi. & Philip. Fran. in c. quàm sit. §. electus, de elect. li. 6. Imo. in d. c. quia diuersitatem, de conces. præb. & in d. c. nos quidẽ, de testa. Rap. Co. consi. 12. Io. ab armis, in fi. Pau. Ca. in l. nulli, col. vlt. C. de epi. & cle. Panor. in c. cùm esses, de testa. Ro. latè d. con. 228. in 4. dubio. Pet. Ferra. ti. forma libel. quo agit. ad red. rati. tutel. in verbo, ac executores, colũ. 4. versi. amplius pro latiore. Bened. Cap. con. 25. cùm de pluribus col. j. versi. circa secundum, Alex. con. 36. viso themate, col. 3. versi. præterea videmus, li. 4. Iason in l. fideicommissum, in fi. ff. de legatis. j.

An tempus datũ ad executionẽ testamentorũ

5 ¶ Idq; optimè ex eo probatur, quòd id tempus nõ currit nisi negligentibus, vt patet ex d. c. nos quidem, in verbo, neglexerit, & ibi Hosti. ext. de testa. & Fed. Senen. con. 129. testator Bar. in authen. hoc amplius. C. de fideicõ. Panor. consi. 59. viso testamento, in. 3. dubio, lib. j. Quãuis sint qui è diametro teneant contrarium, scilicet id tẽpus currere ignorantibus. scilicet Specu. ti. de instr. edi. §. nunc verò aliqua, versi. item quid si executor. & Cardi. Flor. in d. c. nos quidem, vbi id optimè declarat. & in d. c. quia diuersitatem. & Barb. in c. si hæredes, col. 12. versi. sed quia in d. c. ext. de testa. & consil. 8. scribitur præclarè, col. 3. in 2. dubio, lib. j. De quo etiam per Steph. Bertran. consi. 83. super isto, col. j. li. 2. & Cardi. Alex. in d. c. super eo, col. 3. numero. 17. de appel. & latissimè per. D. Igne. in l. 3. §. si conditioni, quem legit cum l. qui postumus. numero. 127. & multis seq. ff. de Senatuscon. Silla.

De eodem.

6 ¶ Nec tempus quoq; præstitutũ denunciandis aut puniẽdis maleficijs currit ignorãtibus. Bar. Bal. & Ang. qui ita dicit seruari in practica, in l. annus. ff. de cal. & idem Bar. in l. diuus col. vlt. ff. de custo. reor. & in l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. Alber. in 2. parte statutorũ. q. 82. item quæro si cõsuet. Bal. Ang. Pau. Cast. & Io. à monte Sperello in d. l. genero. ff. de his qui no. infa. idem Ang. in §. si quis rapuerit, in auth. de sancti. epi. latè Ro. in l. j. §. occisorũ. ff. de S. C. Silla. & d. con. 228. col. j. vers. nonò pbatur. & in repe. l. si verò. §. de viro, in. 51. fal. vers. decimo nono ff. sol. ma. Pau. Ca. qui id declarat con. 17. potestas, col. 2. li. j. de quo tamẽ vide Bar. in l. Labeo, in prin. & ibi Alex. in add. ff. si quis test. lib. esse ius. fuer. Bal. & Sal. in l. vl. C. de dol. & ibi omnino Ale. qui distinguit post alios multos quos ibi allegat.

An tempus præstitutũ denũciãdis uel puniendis criminibus. uide infra. 18.

7 ¶ Nec tempus patrono præstitutum ad præsentandum. Nec prælato ad conferendum sacerdotia. Nec eligentibus datum ad eligendum ad eadem. Vt de primo est sententia Ioan,

Andr.in.c.2.extrà de supplen.negli.præla.& in.c.vlti.& ibi quoq; Panor.qui id dicit sing. extrà de iure patro.Fede.Senen.d.consi.129.testator.D.à Rota,qui pulchrè declarāt deci. 566.vtrùm vacante,in antiquis.Bernard.Bisguetus in deci.Rot.sub titu.de iurepatro.c.3. à quo tempore.Panor.in.c.cùm propter,post prin.extrà eodem titu.Idq; intantum,vt requiratur vera & certa sciētia,nec sufficiat interpretatiua,vt id tempus currat patrono,secundùm Paul.Eleaz.in.d.c.2.extrà de conceß.præben.& Lapū allegat.78.vacauit ecclesia, in.4.quæstione & nouissimè Rochus Curt.in tractatu de iure patrona.in verbo,honorificum,quæsti.27.De secūdo quod est ad conferendum,est text.expressus in.d.c.quia diuersitatem,in fi.& ibi omnes docto.de concessi.prębẽn.& in.d.c.licèt,& ibi glo.in verbo,à noticia,extrà de supplen.negli.præla.& glo.in.d.c.2.in verbo,infrà sex menses,& ibi quoque docto.extrà de concessio.præben.Fed.Senen.d.consi.129.D.à Rota.d.deci.566.in anti.Cardi.Flor.consi.99.dico quòd acceptatio,versic.tertiò Panor.in.d.c.cùm propter,post prin. de iure patro.Stepha.Bertran.consi.284.Cristo numero.3.lib.j.De tertio idest tempore dato ad eligendum voluit Inno.in.c.ne pro defectu,colum.2.de elect.& Fed.Senen.d.consil. 129.Alberi.in.l.2.C.de libe.cau.Bal.in rub.extrà de elect.colum.j.versicu.sed nūquid istud tempus,per tex.in.c.eis quibus,quod est vlti.eo.tit.Idq; dicit generale & perpetuum in omnibus quæ sensu geruntur,per.l.j.§.biduū.C.quan.appel'at.sit,&.l.præses.C.de appella.

An tempus præsentādi *An conferendi.* *An eligēdi.* *An eorum quæ sensu geruntur.*

8 ¶ Nec tempus adeundi hęreditatem siue etiam se immiscēdi hæreditati.Nec item tempus deliberandi ad adeundum,Nec tempus agnoscendæ possessionis Bal.consi.12.quidam dominus Matthæus colum.vlti.versicu.sequitur aliud,lib.j.quod iterum reperitur consi.386. lib.5.& idem Bal.consi.13.super eo quæritur,eo.lib.j.& consi.317.domina Vielecta,libro.2. vbi pro tempore deliberandi allegat.l.cùm antiquioribus.C.de iure delibe.& pro tempore agnoscendæ bonorum possessionis.l.2.§.dies.ff.quis ordi.in bono.poss.ser.& est etiam bonus tex.in.l.2.in princi.ff.de iur.& fac.igno.vbi ita scribitur.nam si quis nesciat decessisse eum cuius bonorum ei possessio defertur,non cedit ei tempus.& in.l.3.§.vlti.ibi,ex quo patrem suum decessisse scit.ff.de Carbo.edic.& in.l.2.ibi,ex quo eum defunctum scisti.& ibi Deci.in vlti.no.C.qui admit.Et voluit prætereà idem Bal.in rub.C.eo.titu.in.6.quæsti. vbi dicit procedere,etiam si cessaret per.30.annos.& in.l.licèt,colum.3.versi.præterea pone,iunctis seq.C.de iure delibe.vbi loquitur de centum annis.Pau.Cast.qui illud sequitur de.30.annis,& dicit sing.& perpetuò menti tenendum,in.d.l.quandiu.C.qui admitti.Corne.qui etiam loquitur de longissimo tempore,& tamen subdubitat,consil.321.de pluribus, col.4.versicu.videtur posse dici,lib.3.& Fran.Balb.in tracta.præscrip.in.4.parte.4.partis principa.quæstio.20.vbi item loquitur de eodem tempore.

An adeundi hæreditatem. *An immiscendi.* *An deliberandi.* *An agnoscendæ bonorū poss.* *Et qd si cessaret per 30.annos.*

9 ¶ Nec tempus appellandi,Nec etiam appellationis prosequendæ:nam primum probatur in.l.j.§.vlti.& ibi Angel.ff.quan.appel.sit.&.l.ab eo,ibi,vbi primùm cognouistis,& ibi Alberic.in princip.C.quomo.& quando iudex,&.l.si is quem,ibi posteaquam cognouisti.& ibi Alberi.& Bal.C.de appel.&.c.concertationi,ibi postquam sciuerit,& ibi glo.& docto. de appel.lib.6.& glo.in authen.hodie,in verbo,à sententiæ,in princip.& ibi Cyn.& Salyc. etiam in prin.C.de appel.& glo.in.c.ab eo,in glos.j.eo.tit.lib.6.& iterum in.c.non solùm in verbo,decendium,eo quoq; tit.& lib.& glos.in.c.anteriorum,in verbo,à recitatione,& ibi Archi.colum.2.2.q.6.Pet.Iacob.in titu.de act.de consti.pecu.colum.7.in paruis,versicu.item rectè dicitur à decem diebus.Guil.à monte Laud.in extrauaga.suscepti,in verbo, extunc titu.no.sed.vacan.D.à Rota,deci.49.si fertur,nouis.& deci.499.nota si feratur,in antiquis Angel.in.l.à sententia.§.vlti.in fi.ff.de appel.& consi.302.visis,colum.vl.per.d.authen.hodie.Pet.Anca.consi.174.dominus Lazarus,in.2.dubio.Roma.d.cons.228.col.j.versic.sextò.& consi.343.ex proposito,paulò ante fi.Cardi.Flor.consi.54.in examinatione,in 3.dubio,vbi & id dicit procedere,etiam si quis esset in loco ipso,& esset præsumptio scientiæ.Pau.Cast.d.consi.41.in.4.quæsti.paulò ante fi.lib.j.&.d.consi.88.videtur dicendum,in fi.lib.2.Guid.Pap.sing.358.versi.decem dies.& Cardi.Alex.in.c.personas,col.j.extrà de appel.Matthe.Afflic.in constit.Siciliæ incip.appellationum tempora,col.3.in.4.no.in prin. Et est glo.optima in.d.c.cōcertationi,in verbo,sciuerit,quæ dicit nō satis esse scire actum factum,nisi sciat se ex eo læsum.De cuius materia vide vltra doc.ibi,Barb.in cle.caussam col.26.versi.& adde pone,de elec.& Fely.in.c.à nobis,in prin.de excep.& in.c.quod ad cōsultationē,col.pe.versi.duodecima cōclusio,de re iudi.Secundum autē quod est prosequendę appellationis voluit Arch.in.d.c.anteriorū,col.2.2.q.6.& Bal.in.c.ex parte,col.3.versi. sed nunquid iste annus,extrà de appel.

An tempus appellādi. *Quid si sit in loco, & est præsumptio scientiæ.* *An tempus prosequendæ appellationis.*

Quid in tẽpore appellatiõis, si lata sit senten tia pñte procuratore.

10 ¶ Sed quòd primùm diximus de tempore appellatiõis, intellige (ne erres) nisi sententia lata sit in præsentia procuratoris: tũc enim tẽpus currit statim à tẽpore sententiæ, non expectata alia domini notitia, vt probat text. in dicta. l. prima. §. vlti. & ibi Bart. ff. quan. appel. sit. & §. si aduersus. 2. quæsti. 6. Inno. Anto. & Imo. in. c. j. extra vt lit. non contest. Cy. in dicta authen. hodie. C. de appella. D. à Rota deci. 137. appellatus, in nouis. Alberic. in. l. diuus, colum. 2. versicu. & vbicunq;. ff. de in integr. restitu. Philip. Franc. qui alios multos adducit, in. c. Nicolao, colum. 3. versicu. sed difficultas, extra de appellati. & Guid. Pap. d. deci. 358. & Matthe. Afflic. deci. Neapo. 344. fuit dubitatum. Et ita sæpè à Senatu Parisiensi diffinitum tradit Ioan. Gallus in suis arestis. quæsti. 112. & iterum. 116. & est vnum inter ea quæ Aufre. dicitur collegisse, numero. 69. Sed tu tamen de hoc vide Alexan. consi. 95. visis processibus, columna. 2. versicu. nec dicat aliquis, & multis sequen. & rursum columna sequen. versicu. non omitto etiam, & multis quoq; seq. li. 2. & Guid. Pap. deci. Delphi. 436. cùm materia, in 79. quæstione.

An tempus statutũ ad petendũ tutorem.

11 ¶ Nec tempus matri & cæteris pupilli consanguineis præfixum ad petendum tutorẽ ipsi pupillo. Nec tempus petẽdi restitutionem in integrum. Primum eum tradit ipse Bal. in. d. c. ex parte, vbi suprà, quod satis gloriosè dicit ab alio nemine tactum fuisse. quod tamẽ & tactum, & eodem modo decisum est à Bar. eius præceptore in sua disputa. incip. pupillus, quæ est omnium suarum postrema, in solutio. illius, colum. eiusdem. j. per. l. 2. §. si mater, versi. sed si fortè absens. ff. ad Senatuscon. Tertul. Bald. autem ipsum simpliciter in hoc refert & sequitur Iason consi. 153. statuto ciuitatis, colum. 5. versicu. quintò facit, lib. 3. quod repetitur consi 133. lib. 4. Secundum autem quod est tempus petendi restitutionem in integrum, etiam voluit idem Bal. consi. 92. quædam sententia, circa medium, lib. j. vbi loquitur de restitutione aduersus sententiam ob instrumenta nouiter reperta. quod & ipsum voluit Bal. loquens generaliter de omni restitutione in integrum, in. l. falsam, circa medium. C. si ex fals. instru. vbi no. id dicit procedere, etiam si centum anni effluxerunt. De quo nos latius postea dicemus in hac eadem glo. numero. 43. sed communiter.

An tempus petẽdi restitu. in integ.

An tempus petendæ inuestituræ.

12 ¶ Nec tempus vasallo datum ad petendam inuestituram, quam vocant. c. j. §. porrò, ibi, ex quo sciuerit, tit. quali. olim feud. ali. pot. & voluit expressim glos. in. c. j. in verbo, vltra annum, & ibi Iaco. Bel. Bal. & cæteri, titu. quo tempo. mil. Pet. Iaco. titu. de caussis ex quib. dominus debet amit. proprietatem, colum. vlti. versicu. item tempus. Bald. in. c. primo, & ibi quoq; Marti. Laud. & Cardi. Alexand. titu. quæ sit pri. cau. bene. amit. & idem Bald. Marti. Laud. & Cardi. Alex. in. c. vlti. tit. de prohi. feud. ali. per Lothar. ipse Bald. consil. 429. quidam nobilis, lib. primo, & cons. 361. dicit tex. quòd vasallus, lib. 3. vbi & id dicit generaliter procedere in omnibus obligationibus faciendi incipientibus ab hærede. Et illud quoq; de tempore inuestituræ voluit Pet. Anc. d. consi. 174. vbi suprà. & Ioan. Ray. in. c. primo. §. prætereà si quis, colum. 14. in paruis, versicu. quæro à quo tempore, titu. de prohibi. feud. ali. per Fede. Alex. consi. 79. circa primum, colum. vlti. lib. primo, & cons. 40. viso themate & omnibus, colum. 2. versicu. contrarium tamen, lib. 6. & consi. 92. perspectis, paulò ante finem, eodem lib. 6. Petr. Ferra. titu. libel. quo agit. ad reuoca. feud, in verbo, nec superstitibus, col. 10. versicu. hoc autem tempus. Iason consi. 7. pro reuerendissimo, colum. vlti. lib. 3. & consi. 64. in caussa caducitatis, colum. 4. versi. secundò requiritur, eo. lib. 3. & Philip. Deci. consil. 530. viso puncto, colum. 2. versi. tertiò quæritur.

An cætera tẽpora hæredibus præstituta.

An tempus datũ agnatis ad reuocandã alienationem.

13 ¶ Nec tempus anni datum agnatis ad reuocandam alienationem feudi à vasallo factam, per text. in. c. Ticius, ibi, vel per annum ex quo sciuit, & ibi Aluar. colum. 2. super eo verbo, sciuit, titu. si de feud. fuerit contro. inter do. & agna. & Philip. Deci. consi. 445. in casu, col. vlti. quod multùm facit ad hunc nostrum retractum, qui vt multis placuit ortum habuit à. d. c. Ticius, & similibus, vt diximus suprà in rubri. huius tit. numero. 13. sed vt redeamus. Et hinc quoq; depromptum annum nostri retractus pleriq; existimant, vt etiam diximus suprà eo. titu. §. j. in glo. 10. in verbo, dedans lan, numero. 3. sed vt ad nostram, sed hi admodum falluntur, vt docuimus in eadem glo. numero. 8. sed nescio, & seq. Et ius illud reuocãdi ex dicto. §. Ticius, est multò fauorabilius, ut quod competat ex propria & genuina natura feudorum. hic verò retractus, vt sæpius diximus in glos. præcedenti. & alibi sæpe in hoc tractatu, competit, iure quodam speciali, & vt omnibus propè placuit, odioso.

An tempus statutũ ad

14 ¶ Nec aliud tempus anni statutum ad promotionem ordinis sacerdotalis ei qui beneficiũ curatum, vt vocant, obtinet. Nec tempus optandi præbendas. Nec tempus datum ab arbitris ad soluẽdum sub pœna. Nec tẽpus petendæ consecrationis electo ad episcopatũ. Nam

primum illud voluit Io.And.in.c.commissa,& ibi quoq; Domi.in.§.annus,versi.quid si pa ter,de elect.lib.6.Secundum autem voluit glo.ordi.in.c.vlti.in verbo,20.dies.& ibi quoq; Archi.& Io.And.vterq; ad fi.atq; etiam Domi.in versi.ne autem,de consuetu.li.6.Tertiũ quod est de tempore præstituto ad soluendum,cùm ex facto contigisset,respõdit Bar.con si.230.domine Iacobe per.d.l.3.§.si quis hæred i.ff.de statulibe.& .l.in diem.ff.de condi.& demonst.& sequitur Ro.d.consi.228.col.j.versi.septimo.Quartum de tẽpore petendæ con secrationis Io.Calde.de elec.consi.4.à quo tempore,vbi id dicit regulare in talibus. *promotionẽ ordĩs sacer dotalis. An tempus optãdi præ bendas.*

15 ¶ Nec tempus implendi conditionem Bal.in.l.j.col.pe.in.9.quæsti.C.de institu.& substi. per.l.2.ff.de condi.& demon.Et quia etiam(inquit)non potest deficere cõditio,antequam incipiat.l.hæc conditio si benignè,eo.titu.Et quia deniq; non debet huiusmodi tẽpus cur- rere impedito per ignorantiam facti,arg.l.si iam facta.§.j.& .l.quibus diebus,in princi.eo. quoq; titu.Quod tamen intelligit,vt ibi per eum videbis.& sequitur Franc.Are.consil.93. consyderatis,col.3.versi.secundò ostenditur.Sed & idem voluit ipse Bald.in auth.cui reli- ctum,col.3.versi.quæro de quo anno.C.de indict.vidui.& Soci.in.d.l.2.colũ.j.ff.de condi. & demon.Et vide etiam text.in.l.3.§.si cõditioni.ff.de Senatuscon.Silla.Et simile quippiã voluisse videtur Bar.in.l.ita stipulatus,colum.penul.in.6.quæstio.in princip.ff.de verb.ob lig.non obscurè sentiens hæredem qui probabiliter ignorat conditionem sibi asscriptam, non esse in mora,si implet cùm primum potest.Id quod dicit sing.Franc.Are.vbi suprà. *Nec tẽpus implẽdi cõ ditionem.*

16 ¶ Nec tempus conficiundi inuentarij,nec tempus præfinitum productioni instrumento- rum,nec quoduis tempus quibuslibet officijs præstitutum ad expirationẽ officij,nec tem- pus querelæ quod aduersus testamentum nostris legibus cõcessum est.Primum enim pro batur in.l.vlti.§.sinautem.C.de iure delibe.& consuluit Bal.cons.383.quæritur an signum, colum.vlti.lib.j.& Barb.consi.8.scribitur præclarè,col.3.lib.j.Secundum quoq; idem Bal. consil.154.ponitur quòd quædam donatio,col.vl.lib.5.per.d.l.quinquaginta,&.d.l.annus, &.d.l.genero,suprà à nobis citatas.& prætereà.l.cùm sex.ff.de ædil.edic.&.c.pastoralis,ex trà de except.&.c.vt circa,de elect.lib.6.Tertium quod est de tempore officijs statuto,idẽ Bal.consi.456.Seia origine paterna,col.vlti.versi.quintus articulus,lib.j.per not.à Bart.in d.l.genero.ff.de his qui not.infa.Quartum de tempore querelæ respondit Philip.Deci.d. consi.530.viso puncto,col.2.versi.tertiò quæritur. *Nec tẽpus inuẽtarii. Nec tẽpus productio- nis. Nec tẽpus officiorum. Nec tẽpus querelæ.*

17 ¶ Quibus adde & alia multa similia latè cõgesta à Ro.d.consi.228.pro plena,col.j.&.2.& Alex.consi.34.viso themate,ad fi.lib.j.Bart.d.consi.8.præclarè,col.3.&.4.lib.j.& consil.50. eiusdem initij,col.3.vers.& si quispiam,lib.2.& Cardi.Alex.in.c.j.§.vlti.tit.de prohib.feu. ali.per Lothar.& Fran.Cur.Iuniorem,con.8.visa ac diligenter consyderata,per totum il- lud con.Sed ita vt non omittas glo.in.c.vl.in verbo,mensium,extrà ne cleri.vel mona.& glo.in.c.puella.20.q.2. *Alia silia.*

18 ¶ At contra supradicta,quod scilicet tempus ipso iure currat ignoranti,videtur esse text. in.l.vl.& ibi Bal.circa medium,& Ang.C.de præscrip.long.temp.& in.l.sicut,& ibi quoq; Bal.col.j.& rursum in.l.omnes.C.de præscri.30.vel.40.an.& in.l.vl.C.de dol.vbi Bald.ex eo dicit cõtra illam Bar.sententiã,scilicet currere tẽpus denũciandis maleficijs,etiã occul- tis.quod & idem tenet ipse Bal.in.d.l.genero.De quo & tu vide Pau.Cast.con.17.potestas col.2.versi.si verò dictas exceptiones,lib.j.Alex.aut alium(quod magis credo)in addi.Bar. in.d.l.Labeo.ff.si quis test.lib.esse ius fuer.& Fran.Are.in.d.l.licèt.C.de iure deli.& Barb. in addi.Bal.in.l.captatorias,in fi.C.de testa.mili.& latissimè omniũ Soci.d.cons.108.col.j. &.4.sequentibus li.4. *De cadẽ re an tempus currat ig- norantibus.*

19 ¶ Et generaliter tempus ipso iure currere ignorantibus tenuit etiam Cy.post Petr.à Bella Perti.in.l.2.in.12.quæsti.C.de iure emphy.Bar.in.l.j.§.si quis autem.ff.de itine.actuq; pri- ua.Bal.in.c.bonæ,colum.3.versi.nota contra ignorantes,extra de postul.præla.& con,329. præmissis verbis,per totum illud consi.maximè verò in fi.lib.5.Raph.in.l.cùm filiusfami. §.in hac stipulatione.ff.de verborum obligatio.& consi.123.S.&.P.Ciues,in fine.Paul.Ca. consi.257.in caussa quæ vertitur Parmæ,colum.3.versicu.quartò videtur,lib.2.Panormita. in.c.vigilanti,columna prima,extrà de præscriptio.& consi.32.casus contigentia,li.j.Cor- set.& Aufrer.deci.Tholosa.76.item fuit quæsitum potest præscribi.Marti.Laud.& Card. Alex.in.c.j.§.porrò,col.j.tit.qualit.olim feud.ali.pote. *De cadẽ re*

20 ¶ Sed tu de hoc an videlicet & quando aliàs tempus currat ignorantibus necne,vide o- mnino præter prædictos Bal.Saly.& amplissimè Alex.& Iaso.in.l.quandiu.C.qui admit. ad bonorum possessio.eundem Bald.in.l.j.in.24.oppo.C.eo.titu.& in.d.l.genero.ff.de his *De cadẽ re*

qui no.infa.& in.l.si partem.§.j.ff.quemadmo.ser.amit.& consi.329.præmissis verbis,li.5. Pet.Anc.in.c.statutum,col.2.de præben.lib.6.Alex.consi.163.viso processu,col.j.lib.j.Corne.consi.100.consuluit dominus,col.j.lib.j.Soci.si is est(quod multi addubitant)in tracta.fal.regula.305.præscriptio contra ignorātem.& Fran.Bal.in tracta.pręscrip.in.4.parte.4.partis prin.quæsti.28.& seq.vbi etiam tractat latè,an ignorans restituatur,& latissimè Io.Igneum præsidem ornatissimum in.l.3.§.si conditioni,quem legit cum.l.qui posthumos.ff.de Senatuscon.Silla.

21 AT NONNVLLA in hac materia tibi speciatim annotanda noluimus silentio præterire. Primùm illud erit. Quòd cùm quis ipso iure priuatur iure quopiam ob lapsum temporis, nunquam ei currit præscriptio ignoranti,sed tum demum,cùm sciuerit,gloss.est not.in.c.quàm sit.§ electus,in verbo,distulerit,& ibi Archi.Io.And.Domi.& Philip.Fran.de elec.lib.6.Et id admodum rationabile est,propter maius periculum,scilicet priuationis ipso iure,si tempus ipso quoq; iure curreret.Nam & aliàs vbi inducitur priuatio ipso iure,dispositio restringenda est,vt videre licèt apud Io.And.in.c.odia,col.2.versic.incontrarium,& iterum colum.3.& ibi quoq; Alberi.de regu.iur.lib.6.& Bal.in.l.de quibus,col.12.versi.restat videre.ff.de pœnis,cum alijs cōcordan.à nobis collectis in repe.l.si vnquam,in verbo, reuertatur,numero.248.sextum constitutio,& ex eo quod in alio casu tradit Io.And.in.c. perpetuæ,& ibi Pet.Anc.Domi.& Philip.Franc.de elect.lib.6.cum alijs concord.à nobis quoq; congestis in illa eadem glo.numero.274.decimumseptimum.

Ignoranti nunq̄ currit tempus, cuius lapsus priuat ipso iure.

22 ¶ Secundum quòd tempus vnius anni aut aliud breuius nunquam currit ignoranti,vt voluit Bal.in.c.porrò,in verbo,ex quo sciuerit,per illū tex.ti.qualiterolim feud.ali.pot.& in d.c.vlti.& ibi etiam Marti.Laud.& Cardi.Alexan.titu.de prohib.feud.ali.per Lothar.& Iason.d.consi.64.in caussa caducitatis,col.4.versi.secundò requiritur,lib.3.Pro quo optimè facit quod voluit glo.in.§.vlti.Insti.de perpet.& tempo.actio.& sequitur Bar.in rubr. ff.de diuer.& tempo.præscrip.Ro.in.d.l.j.§.occisorum.ff.de Senatuscon.Silla.Io.à monte Sperel.in.d.l.genero.Soci.qui id dicit sing.d.consi.108.supposito statuto,col.j.lib.4.Et videtur quoq; de hoc esse tex.optimus,in.d.c.Ticius,ti.si de feud.fue.cont.ibi,per annum ex quo sciuit,de quo diximus suprà numero.13.nec tempus anni.& in alio loco,loquente etiā de tempore anni in.c.2.in verbo,noticiam,& ibi Bald.extrà de eo qui mit.in poss.& in.c. nullus,& ibi glo.vlti.55.dist.Et nuncupatim in casu nostræ cōsuetudinis tenuit Pau.Castr. consi.351.præfata reformatio,lib.2.Et facit quod tradit Io.Andr.in.c.de seruorum,col.2.in fi.extrà de ser.non ordi.& in.c.cōmissa,de elect.lib.6.de quo etiam diximus suprà numero.4.nec aliud,& quod scribit Bal.in.c.j.§.vlti.col.2.versi.quæro,ti.de temp.milit.

Tēpus vnius āni aut breuius nūquā currit ignoranti.

23 ¶ Tertium quòd statutum potest disponere vt vsucapio etiam ignorantes comprehendat id est,vt tempus currat ignorantibus,vti hæc nostra consuetudo facit,per tex.in.l.quicunq;.C.qui admit.quæ loquitur de tempore agnoscendæ possessionis,& illum tex.ad hoc dicit sing.& monet notandum Iason.Et id generaliter videtur voluisse Bal.in.l.j.in prin.col.2.versi.item dicta constitutio,iunctis præcedentibus.C.de cadu.tol.Et hoc haud dubiè verum est in casu nostræ consuetudinis:nam cùm ea introduxerit retractum,qui aliàs nō habebat locum,potuit illi limites& veluti compedes imponere,vt sic vel sic competeret,vel non competeret,siue scienti siue ignoranti,arg.l.videamus.§.iurare.ff.de in lit.iuran.&.l. in cōmodato.§.sicut.ff.commo.cum si.Quāuis sciam Compostel.fuisse in sententia cōtraria,in.c.cùm te,de rescrip.vt scilicet non possit fieri expressè per statutum vel consuetudinem,vt tempus currat ignoranti,& eum sequitur Io.à Monte sperello in.d.l.genero.

Statutū pōt disponere, ut tēpus currat ignoranti.

24 ¶ Sed priorem sententiam adiuuat,quod plerisq; placuit valere statutum,ne liceat allegare ignorātiam.Bar.in.l.diuus,in fi.prin.ff.ad leg.Corne.de fals.Bal.in.l.j.col.2.versi.sed an valeat statutū.ff.de legib.Imo.in.l.de pupillo.§.nunciationē.ff.de ope.no.nūci.Panor.in.c. ad falsariorū,in.j.no per illum tex.ext.de fals.& Corse.qui id dicit sing.in suis sing.in verbo,ignorantia.Et tacitè sensit Saly.in.l.Senatus.C.de his qui sibi ascrib.& in.l.ita nobis. C.de adult.dum tradit tale statutum esse intelligēdum de ignorantia crassa & iniusta.De quo etiam per Ro.in.d.l.j.§.occisorū.ff.de Senatuscons.Silla.& in.l.is potest,& ibi Franc. Are.col.7.ver.& occasiōe.ff.de acqui.hære.& eundē Ro.in.d.l.j.§.nūciationē,& ibi etiam Alex.in fi.ff.de ope.no.nunci.& Io.Ana.in.d.c.ad falsariorū.& Fely.in.c.cognoscētes,col.pe.versi.fallit quartò,ext.de consti.Nam & valet pactū,quo allegationi ignorātiæ renunciatur.l.qui iure.ff.de test.mil.vbi Bal.dicit nullā.l.esse,quæ id melius probet,& dicit esse menti tenendum.Si igitur pactum ignorantiam tollere potest,potest & statutum.

De eodem.

25 QVARTVM illud eſt, quòd cùm ſtatuitur aliquod tempus in merum cuiuſpiam fauorē, non etiam in odium negligentis:tunc id tempus indubitatè ſtatim currit etiam ignoranti,vt probatur ex tex.in cap.ſtatutum,& ibi glo.in verbo,numerandum,in prin.& ibi Domi.qui ſimpliciter tranſit cum ea,& expreſſius Philip.Franc.col.j.de præben.lib.6. & Panor.qui eam glo.dicit ſingu.in cap.cùm eſſes,colum.vlti.extra de teſta. Quod multum facit ad caſum noſtræ conſuetudinis. Nam id tempus prorſus datum eſt in fauorem ipſius conſanguinei,vt ſcilicet poſſit intra annum retrahere : quod nullo pacto ei de iure communi competebat:nec id tempus appoſitum eſt in odiū negligētiæ ipſius.Ideo & illi ignoranti haud iniuſtè currit id tempus.Super hoc tamen vide Pet.Anc.qui veluti in contrarium pungit in.d.c.ſtatutum,col.2.verſ.opponitur dicitur hîc.

Ignoranti currit tempus ſtatutū in merū fauorē ipſius.

26 QVINTVM,quòd ignorantia nihil prodeſt,nec excuſatur ad conſequēdum lucrum, ſed tantum ad damnum vitandum.l.ſi quis in graui.§.vtrùm,& ibi Bar.ff.de. S C. Silla.Bar. in.d.l.genero.ff.de his qui no.infa.Bal.in.l.vlti.C.de dolo.Pet. Anca.in.d.c.ſtatutum, vbi ſuprà.Stepha.Phederi.in tractatu de legum interpretatione,parte.2.charta.4. verſic.ſtatuto cauetur quòd ſyndicus.Alexan.in.l.ſi ſeruum,in princ.colum.j.ff.de verbo.oblig.vbi & in id citat alios tex.& glo.& con.7.attentis & ponderatis,col.vlt. paulò ante fi.lib.7.& Philip.Dec.qui & in id quoque alios tex.& glo.affert,in.l.qui in alterius, colum.2.verſic. ſecundò iſta regula,& ſequen.ff.de regu.iur. Et bene etiam facit tex. vltra eos in.l.qui autem.§.ſi quid cum pupillo.verſicu.ſimiliq; modo.ff.quæ in fraud.credi. cùm dicitur, nec videtur iniuria affici is qui ignorauit,cùm ei lucrum extorqueatur,non damnum infligatur. Et id quoque facit ad noſtrum retractum,in quo conſanguineus tractat de lucro captando,non de dāno vitando,vt latè diximus ſuprà eod.ti.§.j.glo.10.in verbo,dedans lan, numero.121.certum eſt,& ſeq.

Ignorantia nunq̄ prodeſt ad conſequendum lucrum.

27 SEXTVM quòd in caſibus,in quibus non currit tempus ignoranti:aut ſi currat, ei competit reſtitutio,intelligendum eſt, ſi modò ignorantia non procedat ex facto vel dolo illius qui prætendit ignorantiam,per tex.in.l.j.§.j.verſi.ſed ſi id.ff.de acti.empt.vbi dicitur,ſed ſi id egit emptor,ne cognoſceret aliquam ſeruitutē deberi.&c.Nam & aliàs ignorantia affectata pro ſcientia habetur.l.qui contra,ibi,errore non affectato.C. de incœſt.nupti.vbi Bald.no.eum haberi pro ſciente,qui ſcire non vult.& etiam tex.in cap.cùm inhibitio.§.ſi quis verò,ibi,affectatores ignorantiæ,extra de clande.deſpon.& cap.2.ibi,affectata ignorantia,& ibi glo.quæ declarat,quæ dicatur ea ignorantia,de tempo.ordi.lib.6.& glo.in.c. ad falſariorum,in princ.extra de cri.falſi.& glo.in cap.vlti.§.vt autem,in verbo,ſcienter, de offic.deleg.lib.6.& in cle.j.in verbo,ſcienter,in princ.de conſan.& affi. & Bal.in.l.quicunque,colum.penultima,verſicu.item facit.C.de ſer. fugi. & Lucas Pen. in.l. generali, colum.2.C.de tabul.lib.10. Marti. Land.in cap.j.§.vaſallus, poſt medium, & ibi quoque Cardi.Alexan.colum.2.titu.ſi de feud.fuer.contro.Et Ariſtoteles lib.Ethicorum.3.capit.j. ὀυ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει,ἄγνοια αἰτία τοῦ ἀκουσίου,ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας. Quorum hæc ſententia eſt.Ignorantiam quam volens aliquis accerſit,non excuſare, ſed eſſe nequitiam. Ideo paulo poſt ſubiungit,iudicem punire debere ignorantiam, cuius quis ſibi cauſſa fuit.

Ignorantia aſcita ſiue affectata nunq̄ prodeſt.

28 ¶ Nam & videmus impedimentum aſcitum & affectatum, ſiue cui impeditus ipſe cauſſam præſtitit,non iuuare.l.2.§.vlti.ff.ſi quis cautio.&.l.3.§.ſubuenitur. ff. de. S C. Silla. & voluerunt Specul.& Io.And.loquentes de citato qui ſe procurauit detineri in vinculis,ti. de cita.§.j.verſi.item quòd curatus detentus.Nec metum quem ipſe ſibi quis infert.l.ſi mulier.ff.quod met.cauſ.Nec abſentiam quoque etiam reipu.cauſſa affectatam.l.& qui data. ff.ex quib.cauſ.maio.& quod tradit Bal.in.c.2.in fi.ti.de feud.ſine culp.non amit.& Zaſius in.§.rurſus,colum.7.verſi.ſecundò fallit,Inſti.de acti.& Bald.loquens de eo qui ſe procurauit vocari ad vnum quoppiam tribunal,vt ſe in alio excuſaret,in.l.ſi ſeruus plurium. §.ſi quis ante,in princ.per illum tex.ff.de lega.j.quod & ante eum voluit Specul.quem nō allegat,titu.de citati.§.j.verſic.item quòd vocatus.Nec alia quæuis affectata,vt longè latèque probat Fely.in cap.vlti.extra de teſtib. Cui adde quantùm ad id quod dicit de titulo procurato,Ioan.And.in addi.Specul.titu.de cau.poſ.& propr.§.nunc dicendum,verſi.ſed nunquid.Bal.in.l.quoties,colum.2.verſicu.iuxta iſtam partem.C.de rei vendic.& in.l.cogi.colum.2.verſicu.iuxta hoc quæro.C.de peti.hæred.& in.l.j.colum.penul.verſic.ſed hîc dubitatur.C.ſi plures vna ſenten.

Nec impedimentum affectatum. Nec metus Nec abſentia.

Nec alia quæuis affectata. Nec titulus procuratus

29 SEPTIMVM è diuerſo,in caſibus in quibus currit tempus ignoranti,vel ipſe ignorans nō reſtituitur,intelligitur,niſi ignorantia procedat ex dolo arte vel facto aduerſarij, ſcilicet

Ignoranti per factum

vel dolum aduersarii nunquam currit tempus. eius ad cuius commodum ignorans repellitur, vt qui huius ignorantiæ tenebras atque caliginem oculis animoq; ipsius ignorantis offuderit, Id est ita negocium texit, ita callidè struxit, eo artificio composuit, vt omnino non posset, aut certe vix posset venire in noticiam illius, tunc enim illi subuenitur, vt in simili voluit Carol. Molend. in consuetud. Paris. titu. j. §. 13. glo. 12. numero. 6. per tex. in. l. cùm proponas. C. de nauti. fœno. & l. qui officij. §. vlti. ff. de contrah. empti. Ad quod etiam vide quæ in simili quoq; diximus suprà eo. tit. §. j. glo. 10. in verbo, dedans lan, numero. 53. sed & hoc quoque. Sed illis omnibus adde optimum tex. in. l. j. §. si reus. ff. de eo per quem fact. erit. & in. l. vlti. §. sed & si stipulator, eo. tit. & quod voluit Specul. per eos tex. & alios, in titu. de citati. §. j. versic. item excipitur quòd actor.

30 ¶ Adde item alium textum optimum in. l. qui cum tutoribus. §. qui per fallaciam. ff. de transact. vbi qui per fallaciam alterius ignorans veritatem transigit, non tam paciscitur quàm decipitur. Nam & hîc simili modo possumus dicere hunc ignorantem non tam ignorare, non tam negligere, nô tam cessare, quàm decipi facto aduersarij. Sed & vide quod in hac propemodum sententiam scribit Bal. in. l. quæsitum, versi. sed aduerte. ff. quan. actio de pecul. est annal. Ex quibus & illud posset dici in casu nostræ consuetudinis, si emptor hanc ignorantiam consanguineo veluti obtruserit, admitti ipsum consanguineum aut simpliciter, aut certè per restitutionem in integrum. *Consanguineo ignoranti per factum emptoris non currit tempus.*

31 ¶ Idemque si contractus venditionis fuerit simulatus aut fraudulentus, ita scilicet depictus, vt licèt ita vt scriptus est, venerit ad noticiam consanguinei, non tamen ita vt verè gestus est: nam tunc consanguinei etiam post tempus retractui præstitutum admittentur ad retractum, vt nûcupatim multísque ac magnis rationibus voluit Arnol. Ferro. vir certè multis nominibus commendabilis in consuetud. Burdigal. hoc titu. de retraict. §. 15. colum. 2. versi. sed si in specie. Nam vt id illi quoq; addas hæc consanguinei ignorantia, fraude ac dolo emptoris illi veluti obtrusa est. Et bene faciunt quæ dicam infra in. §. seq. glo. 2. numero. 30. porrò si teneas, & quinque seq. *Nec cum contractus est simulatus.*

32 ¶ Sed hîc in dubium vocatur, quid si huiusmodi ignorâtia non ex dolo simulatione fraude aut calliditate emptoris, sed cuiuspiam alterius processit ad côsanguineum, & interim tempus retractus lapsum est. An tunc erit illi succurrendum. Et certè quosdam tex. habemus tractantes quid agendum est, cùm dolus non côtrahentium, sed alterius inciderit in contractum, aut alium actum, quos tibi congessimus suprà eo. titu. §. 24. glo. j. numero. 8. modò, inter quos vnum comperies, in. l. vlt. in princ. in versi. planè. ff. de eo per quem fact. erit. quê Bal. in sua margarita, in verbo, præscriptio, versicul. præscriptio si dolo, dicit sing. ad hoc quòd si præscriptio dolo tertij sit completa, & is tertius soluendò non sit, restituitur actio quæ præscripta est aduersus ipsum præscribentem, etiam si ipse non fuerit in dolo. quod tu diligenter no. *Quid si ignorantia facto aut dolo tertii consanguineo illata est.*

33 OCTAVVM. quòd in casibus in quibus ignorantia prodest, vt ei nô currat tempus aut restituatur, intelligendum est, si modò non solùm non affectata fuerit, de quo iam diximus, sed etiam sit verisimilis, iusta, probabilis, non crassa, non supina, vt expressè voluit Bal. in cap. licèt, colum. j. extra de supplen. negli. præla. & Imo. in cap. vlti. charta antepe. versicu. sed hîc est aduertendum, extra de præscriptio. & Ro. d. con. 127. ad fi. vbi ex hoc dicit, non esse restituendum quempiam ob ignorâtiam eius rei, cuius fama erat publica. & con. 340. circa primum, in fi. vbi dicit huiusmodi ignorantiam habere vim scientiæ, per quædam iura ibi allegata. & Fran. Are. in. d. l. licèt. C. de iure delib. & consi. 15. reuerendissime pater, in fi. vbi de eo loquitur, qui habebat instrumentum rei, quam se dicit ignorasse, & Fely. in d. cap. vigilanti, colum. 2. de præscrip. Philip. Deci. in. l. 2. colum. 2. C. qui admit. & d. con. 267. in fi. & iterum con. 272 viso processu, etiam in fi. & con. 436. visa instructione, col. 2. numero. 9 & con. 564. in causa magnificorum, in fi. & Ludo. Gozad. con. 8. in hac caussa, colum. vlti. & con. 68. videtur, colum. 4. numero. 14. Et bene facit quod scribit Alexan. cô. 163. viso processu. lib. 2. & d. con. 116. colû. j. lib. 5. dum omnino se fundat in probabili ignorantia. & bonus textus in capit. j. §. vlti. ad fin. ibi, iusta ignorantia, titu. si de inue. inter do. & vas. lis ori. *Ignorantia tum demum îpedit cursum temporis, si sit iusta veri similis & probabilis.*

34 ¶ Et illud quidem generale est & perpetuum, vt huiuscemodi ignorantia crassa & supina pro scientia habeatur, etiam in pœnalibus & statutis, ex sentêtia glo. no. in cle. j. in verbo, scienter, de consan. & affini. & alterius glo. in cap. j. §. similiter, in verbo, sciens, titu. quib. mo. feud. amit. Bal. in ipso cap. j. colum. vlti. versi. quæro quid de eo, & ibi etiâ Cardi. Ale- *Ignorantia crassa & supina pro sci-*

xan.in.§.item si fidelis,colum.etiam vlti.versi.quæro si vasallus.& idem Card.in cap.vasallus,colum.2.titu.si de feud.fue.contro.inter do.& agna. Et optimè facit tex.in.l.& si cõsensum.§.ignorantia,qui est.j.ff.de cõtrah.empt.& in.l.nec supina.ff.de iuris & fact.igno. glo.in cap.j.in verbo,vltra annum,& ibi Bal.in versic.nisi iusta,colũ.2. & ibi quoq; Mart. Laud.Iaco.Alua.& alij titu.quo temp.mil.& glo.in cap.innotuit,in verbo, ignorantiam, extra de electi.Et vide tex.qui huiusmodi ignorantiam dissolutam eleganter appellat, in l.cum sex.ff.de ædil.edict.

entia habetur etiã in pœnalibus & statutis.

35 NONVM & postremum,quòd in casibus in quibus tẽpus currit ignoranti, is tamen restituitur exclausula generali,si qua mihi iusta caussa videbitur. glo.in.l.si partẽ.§.si per fundum.ff.quemadmo.ser.amit.& in.l.si sic,in verbo,vna seruitus est,& ibi Pau.Castr.qui dicit perpetuò menti tenendum.ff.eo.titu.& in.l.2.in glo.vlti.& ibi Cy.Bartol.Bald.Salyce. & alij.C.de iure emphyteu.vbi Iason charta.17.versi.pro confirmatione accedat, dicit id ita seruari.& glos.in.l.cùm filiusfa.§.in hac stipulatione,& ibi Dy.Bart.Bal.qui eam dicit singul.Imol.Paul.Castren.Alexand.Soci.latissimè,& propè omnes.ff. de verbo. obligati. & in.l.j.ad fi.C.de patri.pote.Specul.titu.de præscript.§.j.versi.pone vasallus.& rursus titul.de locat.§.nunc aliqua,versi.18.Dy.in cap.cùm quis in ius,de regu.iur.li.6.Bar.Angel. Alexand.& alij in.d.l.j.§.si quis autem,per illum tex.cum glo.ff.de iti.actuq; pri.Bar.in.l. ab hostibus.§.sed quod simpliciter.ff.ex qui.cau.maio.dum allegat no. in. d.l.cùm filiusfamil.idem Bart.in.l.Aemilius,colum.2.& ibi etiam Bald.ff.de minori.& in.l.ad diem.ff. de verbo.obliga.Bald.in.l.vlti.in fi.C.si pen.appel.mors inter.& in.l.vlti.C.si aduer. vendit.pig.Angel.in.l. Labeo,quæ est vlti.ff.si quis testa.lib.esse ius fuer. & in.l.si insulam, in 6.fal.regulæ negatiuæ,& ibi Imo.in.8.fal.ff.de verbo. obliga. idem Angel. in.l. sed & si in conditione.§.seruus alienus.ff.de hæred.instit.& in.l. Pantonius, & ibi quoque Imo.Ro. & Pau.Ca.ff.de acqui.hære.Pau.Eleaz.Zenzel.& Cardi.Flor.in cle.j.de in inte.resti.Petr. Anc.& Imo.in cap.potuit, extra de loca.idem Pet.Anc.con.174.dñs Lazarus,in.2.dubio. & iterum con.393.viso diligenter,ante fi.Anto.con.25.ad primum, colum.penult.& con. 45.domina Orabilis,colum.vlti.& con.72.visis,ante fi.Imo.in ca.penul.de donati.Raph. Fulgo.con.64.Franciscus,ad fi.&.d.con.123.in fi.& con.214.Titius,colum.vlti.& con.233. dominus,colum.penult.versi.nouissimè.Panor.in cap.j.colum.vlti.de præscrip.vbi id dicit singu.& in cap.cùm non liceat,colum.5.versi.circa istam partem,eodem tit. & in cap. si de terra,in fi.de priuil.& con.33.quidam,lib.j.Ro.in.l.qui vniuersas.§.vlti.ff. de acqui. hære.& in.repe.l.si verò.§.de viro,in.51.fal.ff.sol.mat.& con.127.posito,ad fi. & con.477. in casu,ante fi.Pau.Cast.con.279.super primo,colum.2.in.2.dubio,lib.j.& con.298. quòd dictus,colum.2.eo.lib.j.& con.311.circa,in fi.eo.lib.j.Angel.Are.in.§.rursus, in fin.Insti.de actio.vbi & id dicit singu.& in.§.si quis agens,colum.antepenul.versi.potest etiam,eo.tit. Alexand.latè con.71.videretur,lib.j.& con. 4.similis initij,colum.antepenul.versic. vnde licèt,lib.2.& con.14.viso,colum.3.versicu.& dato,eo.lib.2.& con.89.viso puncto, colum. 3.eo.lib.2.& con.8.visis subtilissimis,colum.vlti.versicu.præterea aduersus,lib.3. & consil. 63.stantibus,colum.3.versicu.& licèt,lib.4.& con.3.ex his,circa fi.lib.5.quod repetitur cõ. 11.lib.6.& idem Alexan.con.45.in caussa,colum.2.versicu.modò ad propositum, eo.lib.5. & con.51.videretur,colum.penulti.versicu.posset etiam,eo.lib.5.& con.83.reuocatur,eodẽ lib.5.& con.40.viso,colum.2.lib.6.& con.76.in caussa,colum.vlti.versicu.tertiò principaliter,lib.7.Fran.Are.qui & id dicit singu.in.l.licèt.C.de iure delib.Bald.à Bartho. in tractatu dotium,in.2.parte.11.partis princ.chart.17.ante.16.differentiam.Cepol.in tract.seruitutum vrb.prædi.titu.24 colum.3.Calca.con.26.prima,colum.vlti.& con.74. quòd dictis,colum.12.versi.sed ad fortificationem.Barb.con.8. scribitur, colum 3.versicu. venio nunc ad secundum,lib.j.& con.sequen.supremi,colum.3.eo.lib.j.& con.46. scripsit, colũ. 7.versicu.præterea faciat,lib.2.& con.50 præclarè,colum.3.eo.lib.2.Corne.con.22.in hac, colum.penul.versicu.respondetur,lib.j.& con.100.consuluit,eo.lib.j.& consi.164. me subscripsi,in princ.lib.2.& con.sequen.circa,colum.6.versic.& propter hoc.& con.219. ex duplici,colum.6.versicu.circa quam,eodem lib.2.& con.168.in hac,colum.penul. versicu.cũ ergo,lib.3.& con.184.super hac,colum.vlti.versi.si autem ignorauit,eodem lib.3. & consi. 195.circa,colum.vlti.versicu.denunciandum est,eodem lib.3.Guid.Pap.con.88. attendãt, colum.vlti.Philip.Deci.con.137.consilium,in.3 eodemq; vlti.dubio.& con.267. non excidit,col.vlti.Fran.Bal.in tracta.præscrip.in 29.q.4.partis.4.item partis prin.Hippo.Marsil.in.l.qui ignorans,col.3.ff.de falsis.& con.99.largiri,col.4.versic.quinimo.

Ignorans, cui tempus currit, an restituatur

Quid autē in præscriptione longissimi temporis.

36 ¶ Et id quoq; ex multorum sententia procedit non solùm in præscriptione longi temporis, sed & (quod maximè te scire volui) longissimi.30. vel. 40. an. Quod & nonnulli eorum quos suprà citauimus astruunt.& præterea glo.in.l.sicut, in verbo, militia, & ibi Ray.Forli.C.de præscrip.30.vel.40.an. Angel.in.d.l.annus.ff.de calum. & con.196.ex themate,ad fi.Imo.in repe cap.vlti.charta antepenulti.versicu.sed hic est aduertendum, extra de præscrip.Panor.in cap.vigilanti,colum.vlti.& ibi Fely.colum.j.eodem titu. vbi loquuntur in casu illius cap.quod loquitur de præscriptione.30.vel.40.an.Ro. con. 123.primum dubium,colum.penulti.versicu.vltimò dici potest:& con.149.conclusionem,in fin. vbi id dicit singu.& con.166.viso,colum.penulti.versi.secundò quia ex generali.Pau.Ca. con.181.notandum est,colum.j.versicu.secundo loco,lib.2.& con.439.ad euidentiam,col. j.eodem lib.2.Raph.Co.con.147.domina,colum.vlti.& latissimè Alexan.con.7. videretur,per totum,lib.j.& con.84.in caussa vertente,colum.2.versic.tertio quia dicimus, eodem lib.j.& con.169.viso,colum.penul.versicu.quod autem, & iterum versicu. non ob. ꝙ aduersus,eo.lib.2.& con.63.stantibus,colum.4.versicu.plus dico,lib.4.quod repetitur cō. 39.lib.6.& idem Alexand.con.116.perspectis,colum.j.in fi.lib.5.vbi & hanc dicit esse communem op.à qua in iudicando non est discedendum.& con.77.viso processu,col. 2.versi. & posito,eodem lib.6.vbi & hanc dicit communem.& con.150.viso themate, colum.2.li. 7.Soci.con.86.in caussa communitatis,in fi.lib.j.vbi hanc quoque dicit cōmunem, quod con.repetitum est con.166.lib.2.idem Soci.con.80.in quæstione,colum.vlt.lib.3.vbi item dicit communem etiam in præscriptione.40.an.& con.106.libenti,colum.2.eodem lib.3. & con.66.viso,col.vlti.lib.4.Iason qui id dicit sing.con.118.contra,in fi.lib.4.Matthe.Afflic.deci.Neapol.37.quædam Altruda,vbi ita dicit fuisse decisum in sacro(quod appellat) con.Neapolitano.& iterum deci.329.dicta,per totum,vbi & alios multos allegat,& in cōstitu.Siciliæ incip.consuetudinem,colum.penult.versicu.an autem ignorantia.Steph.Bertran.con.31.quanuis,colum.j.versicu.ad tertium,lib.3.& con. 15.ex themate,colum.11.in.6. dubio,lib.4.vbi & hanc dicit communem,& con. 42.viso,colum.6.versicu. præterea nec etiam,lib.4.Philip.Deci.con.36.cuius superscrip.est,exemplum instrumenti,colum.vlti. Alciat.lib.de verbo.signi.char.vlti.

De eadē re

37 ¶ Contrarium tamen in hac præscriptione lōgissimi temporis.xxx.vel.xl.an. tenuit Angel.sibi cōtrarius in.d.l.sicut,ad fi.C.de præscript.xxx.vel.xl.an.in quibusdam lect.& Pet. Anc.con.170.principaliter,per totum . Alexand.sibi item contrarius in.l.3.§.Labeo,ad fi. ff.de acqui.pos.vbi loquitur de præscriptione.xl.an. & tamen quodāmodo nutat,sed asseuerantius firmat con.151.viso themate,in fi.lib.2.& con.163.viso processu,colum.vlti.versicu.secundò non deberet,eodem lib.2.Franc.Aret. in.l. qui vniuersas.§.vlti. colum.2.ff.de acqui.pos.& con.103.breuitas,colum.j.&.2.vbi tamen distinguit inter præscriptioné.xxx. &.xl.an.vt scilicet aduersus præscript.xxx.an.detur restitutio,non autem aduersus.xl.Soci.sibi quoque contrarius in.d.l.cùm filiusfa.§.in hac stipulatione,colum.4. versic.& hoc postremo,cum multis sequent.vsque ad fin.illius.§.ff.de verbo. obli. vbi hanc rem latissimè omnium tractat.& con.164.visa bulla,in fin.lib.2.& con.194.subtiliter,colum.4.versicu.quartò ista op.eodem lib.2.vbi dicit,quòd licèt id sit dubium in præscrip.xxx.an.Nullum tamen est in.xl.& con.299.capio,colum.vlti. versicu. præterea præscriptio, eo.lib.2. Barb.con.41.illud afferam,colum.12.numero.17.& sequen lib.j.Fran.Cur.Senior.con.83. eodemque pe.deus pius,colum.3.versicu.attamen in casu.Iason con.209.vera , colum.pen. versicu non ob.etiam illud,lib.2. vbi & illam facit differentiam.xxx.&.xl.an.Philip.Deci.qui eandem distinctionem facit con.29.cuius superscript.est,an detur restitutio, quem omnino vide hanc quoque rem latissimè tractantem.& con.375.iuridicum,colum.2.versicu.& vlterius,vbi hanc dicit esse communem.& con.554.quod suprà,in princ.Anto.Rube.qui similiter distinguit con.12.visis,colum.6.versicu.præmissis.& con.56. circa dubitationes,colum.2.& con.97.circa,per totum. Stepha. Bertran. ita quoque distinguens con. 139.cùm supponatur,per totum,lib.2.Ludo.Gozad.con.8.in hac caussa,colum.vlti.loquēs tantùm in præscriptione.xl.an.& iterum con.56.circa primum, colum.3. nūmero. 11. vbi hanc dicit esse communem op.& Igneus in.l.3.§.si conditioni,quem legit cum.l.qui posthumos,numero.126.ff.de.S C.Silla.

De eadē re

38 ¶ Quæ sententia his rationibus adiuuatur. Nam tex.in.d.l.sicut,dicit quòd absentia non defendit aduersus eam præscriptionem longissimi temporis.Deinde tex.in.l.omnes,eod. titu,dicit talem præscriptionem præbere plenissimam munitionem siue securitatem, quā

dictionem expendit Saly.in.d.l.sicut,colum.j.dum dicit, pondera plenissimam in superlatiuo,quod ponit rem in termino,vltra quem non est progressus. Hæc ille. Ceterum dicitur plenissima securitas,quando non potest peti restitutio in integrum, vt no. glo.in.l.ait prætor.§.permittitur,in verbo,imputandum.ff.de minori. Sicuti & plenissima liberatio, quando de nullo obstaculo potest quæstio refricari.l.j.&.2.iuncta glo. & ibi Bal. C. si aduer.solu.& Angel.con.256.Guido,colum.3.Quin securitas simpliciter ea dicitur,quæ nullo modo expugnari potest,vt dicit Bal.in.d.l.j.in fi.C.si aduer.solu. *Plenissima securitas. Plenissima liberatio. Securitas.*

39 ¶ Praitereà dicitur in.l.vlti.C.de fund.patri.lib.11.quòd qui fundum patrimonialem. xl. annis possederit, nullam actionem,aut molestiam, aut inquietudinem formidare debet. Molestia autem infertur,cùm quis iudicialiter vexatur.§.j.in verbo,molestus, in authen. de fideiuss.&.l.j.& ibi Bal.C.de nundi.Pau.Ca.con.204.præsupposito,colum.2.lib.j.Sed & illa dictio (actionem) simpliciter prolata comprehendit officium iudicis, quod competit ad restitutionem in integrum.l.actionis verbo,& ibi glo.ff.de verbo.signi.&.l.pecuniæ verbum,in fi.eo.titu.&.l.actionis verbum.ff.de acti.& obli.&.l. quòd si minor.§.vlti.ff.de minori.Bar.Bald.& alij in.l.j.ff.de iuris. om. iudic. cum si.nam & omne remedium comprehendit.l.eleganter,in princ.& ibi Bal.in.j.no.ff.de dol.mal. Sublata igitur per.d.l.vlti. omni actione,censetur sublata & in integrum restitutio,& quoduis aliud remedium. Cui adde tex.in cap.ad aures,in fi.extra de præscript.vbi præscriptio . xl . an.omnem prorsus actionem excludit.& tex.in cap.volumus.16.q.4.cùm dicitur,sed quietem eorum inconcussam omnibus modis procurate.& in.l.j.C.si aduer.vendi.vbi verbum controuersiæ qđ non longè distat à verbo,molestiæ,inquietis siue inquietudinis,quibus vtitur.d.l.vlti. cõprehendit etiam restitutionem in integrum,vt qui promiserit nullam se controuersiã mo turum,non possit in integrum restitui,vt ibi probatur. *De eadẽ re. Molestia. Actio comprehendit officium iudicis.*

40 ¶ Et quod per. xxx. annos tollatur officium quoque iudicis, quod vt diximus competit ad restitutionem in integrum,tenet glo.in.d.l.sicut,in verbo persecutione,& ibi Barto.in princ.Bal.qui eam dicit sing.Saly.& Angel.C.de præscrip.xxx.vel. xl. an. & alia glo.in.l. querela,in glo.j.C.de fal.Oldra.con.156.primum,in vlti.dubio.Bar.qui limitat, in.l.prætor ait.§.vlti.& ibi quoque Imo.Ro.& latè Iason.ff.de op.no.nun.idem Bar.in.l. si societatem.§.arbitrorum,colum.4.versicu.quæro infra.ff.pro socio.Bald.in.l.2.colum.2.versi. modò quæro.C.de exec.rei.iudic.vbi & illam priorem glo.dicit sing.& in.l.vlti.colum.6. versi.quæro vsque ad quod tempus.C.de contra.empti.& in.l.data,colum. antepenul.versicu.sed quid si bannitus.C.qui accu.pos.& in cap.quintauallis,colum.3.versicu.quæro igitur infra,& iterum colum.vlti.versicu.& nota quòd sicut, extra de iureiuran. & con.142. dominãtibus,post medium,lib.j.& con.322.vtrùm post.xxx.annos, eo.lib.j.& con. 325.dubitatur,in prin.eo.lib.j. & con.342.super eo quod quæritur,colum.vlt.eodem lib.j. & con. 410.primò videndum est,circa medium, lib.4.& con.189. punctus quæritur si filia, lib.5. Anto.con.26.ad primum,colum.3.in.2.dubio.Ioan.Plat.in.l.qui grauatos,in.2.no.C.de cẽsib.& censit.lib.11.Corne.con.244.in hac,colum.2.lib.4.Matthe.Afflict.deci. Neapo.245. magnifici, ad fi.Philip.Deci.con.267.non excidit,col.3.versi.venio igitur.& con.272.viso processu,colum.5.versi.& hoc procedit. *Officiũ iudicis tollitur per triginta ãnos.*

41 ¶ Nisi ad omnia hæc respondeas,per huiusmodi verba generalia (non inquietari,nõ molestari,cõtrouersiã non moueri) & similia,nõ tolli speciale priuilegium restitutiõis in integrum,ex sententia glo.in cap.coram,extra de in inte.resti.quam ita intelligunt & dicũt no.Franc.Arc.con.103.breuitas,colum.2.versicu.venio nunc ad secundum. & consi.161.in præsenti,colum.2.versicu.confirmatur ista responsio,& Soci.con.153.quod est primum.2. lib.incip.pulchra,colum.10.versicu.confirmatur respõsio.additq; vterque rationem, quia per leges generales non videtur auferri priuilegium speciale in iure cõcessum.l. decurionibus,& ibi Bar.C.de Silenti.lib.11.& Bal.in.j.constit.C.& in cap.j.in fi.tit.quo temp.mil. cum alijs multis concord.à me traditis suprà eo.§.j.in verbo,ou equipolẽt a vente,quę est glo.14 numero.140.& id quidem,& suprà titu.omnium huius vol.19.qui est de pręscriptions.§.j.glo.10.in verbo,ou autres personnes priuilegiees,post princi. Ego tamen eam glos. in.d.cap.coram,reperire non potui,vixq; ei sententiæ accederem,quando facilius tollatur remedium quod iure speciali competit,cuiusmodi est restitutio in integrum,quàm quod de iure communi,vt actiones ordinariæ.l.eius militis.§.j.& ibi doct.ff.de mili.testa.cum si. Nec etiam per hanc responsionem tollitur quod suprà diximus de actione & officio iudicis. *In integrũ restitutio nõ tollitur, per ea uerba generalia.*

42 ¶ Quid quòd sunt, qui etiam in præscriptione longi temporis negant ignorantem simpliciter restitui, sed tum demum tantùm, si ignorantia procedat ex alia iusta causa. & inter hos Bal. in.l.j.in.24.oppo.C.qui admit.per tex.in.l.vlti.C.de præscrip.lóg.tempo.cùm dicitur, nulla scientia vel ignorantia expectanda. & sequitur Pet. Anc.d.con.170.colum.2. vbi dicit, quòd si ea.l.intelligatur, vt ipso iure currat tempus ignoranti, sed possit restitui, esset imponere legem verbis. Pōderátque etiam quod in.d.l. post ea verba suprà adducta, sequitur in hunc modum, ne altera dubitationis inextricabilis oriatur occasio, &c. Nam si admitteretur restitutio in integrum, semper esset dubitatio inextricabilis, essentq; perpetuò dominia in incerto, contra.l.bono publico.ff.de vsucap. Sed & hanc partem sequitur Raph. Fulgo.in.d.cùm filiusfa.§.in hac stipulatione.ff.de verbo.obliga.Alexan.d.con. 163.viso processu, col.j.lib.2.Barb.con.41.illud afferam, col.12. versicu. item posito, lib.3.& Fran.Curti.Senior.d.con.83.deus, col.3.versi.& si fortè.

Qui negāt ignorantē restitui etiā in præscriptione lōgi temporis.

43 ¶ Sed communiter hæc op.reijcitur, adeoq; prior recipitur, vt si post completam præscriptionem temporis, transierit quadriennium, quod datur petendæ restitutioni, ex.l.vlti.C. de temp.in inte.resti.& cap.j.extra de in integ.resti.lib. 6. Tamen si is contra quem præscriptum est, habuerit probabilem caussam ignorantiæ illius quadriennij, adhuc restituitur, etiam si fluxerit tempus centum annorum. Nec enim illud tempus quadriennij currit nisi à tempore scientiæ, per.d.l.vlti. Et ita nuncupatim voluit Bald. qui dicit menti tenendum in.dict.l.falsam.C.si ex fals.allega.& idem Bal.tamen sine mentione centum annorum, con.235.Barptolemæus, lib.j.Cardi.Flor.post Zenzel.& Ioan.Ligna.in cle.j.in.25.quæstio.de resti.in inte.Pau.Ca.in.l.vlti.C.de dol.mal.Panor.qui ad hoc multa allegat, in capit.j.in fi.de præscript.& con.32.casus contingentia, colum.vlti.lib.j.Alexan.sibi contrarius.d.con.71.colum.vlti.versic.nec ob.quòd lapsum, lib.j.vbi & illud de centum annis tradit.&.d.con.84.colum.2.eo.lib.j.&.d.con.4.colum.vlti.versi.nec ob.si diceretur, lib.2.& con.89.viso puncto, colum.4.versicu.& tempus petendi, eodem lib.2.&.d.con.169.ad fin. lib.3.vbi etiam loquitur de centum annis.& con.69.in caussa & lite, colum.2.versicu.vnū tamen rememoror, lib.3. vbi & illud tenet de centum annis, cùm allegat Bald. vbi suprà, & dicit præterea id tempus nunquam currere.& idem Alexan.con.j. ponderatis, colum.4.lib.4.& con.39.stantibus, colum.5.versicu.nec ob.si diceretur, eo.lib. 4. quod repetitur con.63.lib.6.& idem Alexan.d.con.116.lib.5.&.d.con.150.colum.2.versicu.non ob.si diceretur, lib.7.& con.207.domine Alexander, colum.vlti.eodem lib.7.Corne.d.con.22.colū.pe.lib.j.&.d.con.164.circa medium, lib.2.&.d.con.165.colum.6.eodem lib. 2, vbi tamen non admittit quod dictum est de centum annis.&.d.con.219.colum.7. versicu. nec ob.si dicatur, lib.2.& con.87.circa primum, colum.j.versicu.& quòd non præsumatur, lib.4.& d.con.244.videtur in hac, colum.2.versicu.his tamen non obst.lib.4. vbi hæc ita intelligit, vt licèt quadriennium non currat ignoranti.tamen aduersus ius petendi restitutioné præscribatur spacio.xxx.vel.xl.an.per.d.l.sicut, in.d.verbo, persecutione, quo officium iudicis continetur, vt etiam suprà diximus. Soci.con.80.in quæstione, colum.vlti.lib.3.Iason in authen.quas actiones, colum.pe.C.de sacro.eccle.& in.§.rursus, numero.74.Institu.de actio.vbi tamen dubitat, an illud verum sit, sed si verum sit (inquit) est in actu practico notabilissimum. Fran.Balb.qui & illud dicit de centum annis, in tracta. præscriptionum, in.29.quæsti.prin.4.partis.4.item partis prin.numero.99.& iterum in. 2. casu.j. partis.6. eiusdemq; vlti.partis princ.in fi.Catel.Cota qui idem quoque tradit, & sing.dicit memor.incip.restitutionis, & iterum memor.incip.tempus restitutionis. Stepha. Bertran.d.con. 301.lib.3.vbi & illud dicit de centum annis. Philip.Deci.d.con.36.vbi & illud quoque affirmat.& con.436.visa instructione, colum.2.numero.9.Gerar.à Petra.sing.18.nota diligéter, colum.pe.versicu.sed vnum perpetuò, vbi & id singu.dicit.& Hippo. Marsil. qui & illud de centum annis asserit.d.con.18.colum.5.& con.87.in præsenti, colum.2.& in.d.l.qui ignorans, colum.2.versi.& vltra prædicta.ff.de fals. & in.l qui falsam, colum.12.versic.itē vltra præmissa, eo.ti.& sing.572.multa & quamplurima, & Ioan.Crot. in repe.l.filiusfa.§. diui, char.10.col.4.versi.sexta & vltima sit conclusio.ff.de lega.j. Sed id vix apud nos reciperetur, & optimo iure, nullus enim omnino certus & securus esse posset rerum suarum, vel optimæ fidei possessor.

An quadriennii tēpus quod datur ad restitutionem curr at ignorāti. Et an ignorans cōtra illud restituatur.

44 ¶ Porrò quantùm ad casum nostræ consuetudinis (vt tandem ad eam redeamus ex longis illis diuerticulis, si ea diuerticula dicenda sunt) eo iure vtimur, vt non admittatur restitutio in integrum prætextu ignorantię. Idq; optima ratione, tum ob id quod scriptū est

An ignorās restitua

à Bal.in.d.l.j.in.24.oppo.C.qui admit.quòd vbi lex vel statutum facit mentionem de his quibus conceditur restitutio de iure communi,eis tunc non conceditur,cum si. à me adductis,suprà eodem.§.glo.2.in verbo,mineurs,numero.6.nam & in simili. Tum quòd cõsanguineus veniens ad retractum certat de lucro captando,non de damno vitãdo:ideoq; eius ignorantia sibi prodesse nõ potest,per.l.si quis in graui.§.vtrùm,& ibi Bar.ff.de. S C. Silla.cum concord.à nobis quoque adductis suprà,hac eadem glo. numero. 26. quintum quòd ignorantia. Tum denique quòd minor in hoc casu non restituitur, vt latè diximus & probauimus suprà in eadem glo.in verbo mineurs,numero.4.igitur, & multis seq.Ex quo & illud confestim consequitur nec ignorantem quoq; restitui. *tur,ad retractum.*

45 ¶ Nam minores plus habent fauoris & priuilegij ad summouendas temporum præscriptiones,quàm ignorantes, aut absentes. Regulariter enim tempus non currit contra minores.l.vlt.C.in quib.cau.in inte.resti.nõ est neces.& diximus in.d.glo.2. At è diuerso regulariter currit contra ignorantes & absentes, licèt aliquando restituantur, vt suprà hac eadem glo.diximus.ideoq; dicit glo.in.l.nomen.§.quod eis,in verbo, non prohibeant.ff. ex quib.cau.maio.valere argumẽtũ illud,nõ subueniri minori,ergo nec maiori,in quibus casibus maiori aliàs subuenitur, & nemo scribentium eo in loco improbat,tãquam sequi omnes videantur,ex doctrina glo.ab omnibus commendata,in.l.inter omnes,in princ.ff. qui satisd.cog.quæ interpretatur ea verba,inter omnes conuenit,id est,nullus dissentit, & est optimus tex.atque ea glo.multò clarior in eam sententiam,in.l.item quod Sabinus,in fi.ff.de hære.instit.cùm dicitur,vt Labeo scripsit,nec Aristo.vel Paulus,vt pote probabile notant:licèt nullus,nisi me fallit memoria,eum tex.ad hoc hactenus allegauit.Aliàs autem qui non improbat,probare censetur glo.in.l.j.§.pœna.ff.de libe.agno.per eum tex. & alios.Sed vt redeamus eam glo.in.d.§.quod eis, pro ea sententia expressim ac veluti verbis conceptis sequitur Bald.in.l.is qui,in priore loco lect.eodem titu.ex quibus cau. maiò.& Raph.Co.in.l.cùm quidam.ff.de acqui.hære.& Franc.Are.qui eam dicit sing.d.con. 103.breuitas, colum.2.in.2.dubio Alexand. qui eam dicit valde no.in.l.de die.§.vlti.colũ. j.versicu.& quando aliquid.ff.qui satisda. cogan.& in.l.si finita.§.Iulianus,colum.25.versicu.inquantum autem.ff.de dam.infect. *Qui plus habent fauoris in restitutione, minoresne, an ignorantes siue absentes. Qui nõ improbat, probat.*

46 ¶ Et in hanc quoque sententiam optimè facit tex.in.l.inter maiores,quæ est vlti.ff.de in inte.resti. vbi minores legitimè defensi restituuntur ad integrã caussam,absentes verò etiam reipub.caussa legitimè quoque defensi non nisi ad appellandum restituuntur. Ex quo no.Bal.in prin.j.lect.quòd fortius est beneficium ætatis,quàm militiæ vel absentiæ caussa reipublicæ.Id quod etiam voluit Bal.ipse in.l.in contractibus,in princ.in.3. no. per illum tex.C.de non numera pec.& in.l.si infanti,colum.5.versicu. secundò quæro, & ibi etiam Alexan.paulò ante fi.C.de iure delib.vbi addit Bal.rationẽ,quòd ætas habet in se caussam naturalem,ignorantia accidentalem.& idem Bal.con.301.in primis,lib.4.& con.88.super primo,eodem lib.4.& Franc.Are.in.l.3.§.Labeo,colum.j.& ibi Iason colum.pe.ff.de acq. pos.idem Are.in.d.l.cùm quidam,in prin.colum.vlti.ff de acqui.hære.& in.l. Pantonius, colum.vlti eodem titu. vbi & hoc multis probat.& con.67.diligenter,colum.5.versic.secundò hoc probatur.&. d. consi. 103. & con. 161. in præsenti, colum. 2. versicu. secundò principaliter. & Corne. consi.48.de pluribus,colum.3.versicu.consequenter,lib.2.Soci.in.l.qui duos,colum.6.versicu.circa tertium,& iterum colum.seq.versic. ego autem.ff. de reb.dubi.& con.153.pulchra,colum.9.versic.consequenter, lib.2.nisi id con.sit Maria. patris ipsius,& con.177.suprascripti,colum.3.versi.tertiò respondetur, & colum. sequent. versic.præterea si fingitur,eodem lib.2.Frã.Cur.Senior.con.59.Christi.&c.super præmissa,colum.3.versi.quartò,vbi dicit hanc esse cõmunem op. Alter. Fran.Cur.Iunior,con.18. memoria,col.3.versicu.quarto principali. *De eadẽ re*

47 ¶ Et faciunt no.per Iac.Are.Cy.& Bar.in.d.l.qui duos,de reb.dubi.cum alijs concord.citatis à Soci.d.con.53.in illa quæstione, vtrùm hæreditas non adita à minore transmittatur ad hæredes.Et quod ex crebriori nostrorum sententia non admittitur restitutio ex capite ignorantiæ aduersus præscriptionem.xl.an.vt diximus suprà in hac eadem glo. numero.37.contrarium tamen.Verùm admittitur ex capite minoris ætatis, vt per omnes in d.l.vlti.C.in quib.caus.in inte.restit.non est necess.& glo.in.d.l.sicut, in verbo, seruanda sunt.C.de præscrip.xxx.vel.xl.an.& Soci.cõ.299.capio primum,paulò ante fi.lib.2.Facit item tex.à nemine in hanc rem citatus,in.l.in caussæ la.j.§.vlti.ff.de minori.vbi plus fauetur minori,quàm ignoranti.Et hæc deniq; ratio quòd minor restituitur ad lucrum.l.quã- *De eadẽ re*

uis.C.de iuris & fac.igno.& diximus suprà in eodem.§.in.§.mineurs,nume.9.& hæc quidem.non etiam ignorãs,vt etiam diximus suprà hac in eadem glo.numero.26. quintum. Et hæc haud dubiè obtinent in pupillis,qui quicquid vident, quicquid audiunt,ignorant. l.vlti.ad fi.ff.rem pupil.sal.for.&.l.vlti.ff.de iuris & fac.igno.&.l.j.ad fi.C. de fals. monet. Ideo in eis cum minori illa ætate coniuncta est ignorantia.

48 ¶ Quanquam non ignoro alios fuisse in ea sententia,vt fauorabilior faciliusq; restituenda sit absentia,siue ignorantia,quàm minor ætas:quia scilicet restitutio, quæ illis competit,est fundata de iure communi & generali,quod competit omnibus.Hæc autem de iure magis speciali,cùm solis minoribus competat.Ea autem quæ inducuntur iure speciali siue singulari sunt magis odiosa & restringenda,quàm ea quæ adhærẽt iuri communi.l.ius singulare.&.l.quod verò contra.ff.de legib.Et ius commune magis extenditur,quàm singulare.l.eius militis.§.militia missus.ff.de testa.mil.& no.glo.in.l.j.C.si aduers.vẽdi. Et id certè quod diximus,fauorabiliorem esse absentiam, quàm etatem voluerunt glo.sibi contraria,Alberi.& Bal.sibi item contrarius in.l.si qua militi, in prin.ff.ex qui.cau.maio.per tex.ibi iuncta.l.auxilium.ff.de minori . Nam in posteriori loco in delictis currit iunioribus tempus accusationi præstitutũ:in priori autem non currit maioribus absentibus.quod & ex illis tex.expendit alia glo.in cap.licèt,in glo.j.circa medium , extra de accusa. Et in ea quoque op.fuit alia item glo.in.d.l.cùm quidam,in princ.in verbo,aberat, in fin.& ibi quoque Iaco.Ra.Bal.Pau.Ca.Alexan.& Iason sibi etiam contrarius.ff. de acqui. hæred.& glo.in.l.3.§.sed vtrùm,in verbo,& non puto.ff.de minori . & in.l. si quis instituatur.§.j.in glo.j.ff.de hæred.instit.Signo.con.178.pater,colum.j.&.2.licèt nõ omnino firmet.& Saly. in.l.j.C.de resti.mili.Raph.Fulgo.con.85.in proposita, colum.j. alter Raph. Co. con.74. quia superius,colum.3 & con.129.nobilis,col.vlti.& con.147.domina,colum.vlti.& Maria.con.153.pulchra,col.vlti.versi.6.lib.2.

De eadẽ re

49 ¶Et hanc op.confirmat quod voluerunt Dy.Bar. & alij in.l.cùm filiusfa.§.in hac stipulatione.ff.de verbo.obliga.quòd licèt hæredi minori non succurratur ratione minoris ætatis,in casu illius.l.&.l.2.C.si aduer.vẽdi.pig.&.l.apud Iulianum.ff.ex quib. cau.in pos.eat. Tamen ei subuenitur propter ignorãtiam,ex clausula, si qua mihi iusta caussa videbitur. quod & voluerunt alij multi relati ab Alexã.& Iaso.ibi.qui quidem Alexand. & Iason nituntur has diuersas sententias concordare, vti etiam facit idem Iason in.l. non quocunq; §.si ex bonis,colum.2.versicu.sed licèt Bar.ff.de lega.j.vt scilicet prior op . procedat, vbi persona minoris consideratur,vt quia aliquid gestum est cum eo . Secus vbi non habetur in cõsideratione,vt quia nihil cum eo est gestum, quia obligatio sumpsit initium à defuncto maiore,& tunc procedit posterior op. quod dicunt probari ex.d.l.2. iunctis ibi no.à Bar.C.si aduers.vendi.pigno.

De eadẽ re

50 ¶ Et quicquid sit de ea re, non video.d.l.si qua militi.ff.ex qui.cau.maio.iuncta.d.l.auxilium , de minori . quæ sunt veluti anchora & puppis posterioris sententiæ , aliquid faciant pro ea , & contra priorem sententiam : quia quod ibi dicitur , non facit maior fauor ignorantiæ quàm ætatis : sed quia tempora ad accusandum sua propria natura sunt vtilia , vt etiam dicunt glo . Alberi. & Bald.ibi,ideo non currunt ignoranti vel impedito,vt plenè no.per glo.& doc.in rub.ff.de diuer.& tempor.præscrip.Minori autem adulto non succurritur tanquam ignorãti,aut impedito,sed quia omisit ius suum ex sua facilitate,vel dolo aduersarij.quod bene animaduertit Fran.Are.in.d.l.cùm quidam , &. d. con . 103.& Fran.Curt.Senior.d.con.59.qui & ipsi aliter quoque respondent ad.dd.ll. vt videre poteris apud illos. Vt tamen illud non omittas.d.l.si qua militi,loqui de milite,& eo quidem absente caussa reipublicæ,non autem simpliciter absente.Illud autem minimè dubium est magis faueri militi , quàm minori in huiuscemodi rebus . illi enim ipso iure , huic per in integrum restitutionem succurritur,vt per Bar.& alios in.l.j.C.de iuris & fac. igno.& Iaso.con.159.super facto,col.pe.versi.vltimò accedat,lib.2.

De eadẽ re

51 VNVM TAMEN illud non omiserim,quod à Bal.no.scriptum est in capi.j.ad fi.titu. quo temp.mil.tempora currere ignoranti ad exonerationem ipsius,non etiam ad onerationẽ, per tex.in.d.l.genero.ff.de his qui no.infa. vbi marito mortuo tempus luctus currit vxori ignoranti,ita vt si post legitimum tempus cognouerit,ipso die & sumit lugubria,& deponit.De quo & tu vide Bar.ipsum Bal.& cæteros ibi.

Ignoranti currit tempus ad eius exonerationem.

§.36. IDEM'QVE POSTREMVS.

Lan de retraict baille par la coustume court du iour que la quisition sera notifiee au greffe de la iurisdition, en laquelle lheritage acquis est situe & assis. Et a ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification.

COVRT. GLO. I.

1 Ex maiori parte consuetudinum Franciæ tempus retractus non currit nisi à tempore traditionis siue possessionis apprehensæ, cùm res non est nobilis, aut à tempore hom agij quod vocant, siue inuestituræ, quam etiam appellant, cùm est nobilis, licèt alicubi aliter, vt hæc omnia videre licet apud Parisienses cap.173.& seq. Meldenses.c.88.& seq. vbi tamen paulò aliter distinguitur. Victriacenses.c.126. Monstrolienses.c.72. Belquercenses.c.13. Carnutēses capi.68. Burdigalenses cap.4. Aurelianenses cap.276.& duobus seq. Andegauēses cap.346. Turonenses capi. huius titu. de retraictz.j.&.4. Borbonienses capi.422. Aruernienses hoc eo. titu.cap.j. Artesienses cap.82. Morinēses cap.18. Melodunenses cap.22.& capi.30. Blesenses cap.193. Bituricenses hoc quoque tit.cap.j. Trecenses cap.144. Caluimōtenses cap.12. Ambianenses cap.47. Artimarchienses cap.256. Marchienses cap.263. quod est.4. huius titu. vbi scribitur, non satis esse vt interueniat constitutum aut alia ficta traditio. In comitatu Burgundiæ cap. Reachaptz.§ j. Niuernenses hoc quoque titu.§.2. Valesienses hoc item titu.§.j. qui est omnium.82. Laudunenses & cæteros Viromandienses.3.partis titu.8.§.5. qui est.79. titius illius.3.partis. De quo etiam aliquid per Bened. in repe.ca. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero.552. de testa. In nonnullis tamen locis est omnino similis consuetudo huic nostræ videlicet apud Engolismenses capi.80. Rochelenses cap.33. Sanctones Angeriacos cap.50. nisi quòd aliquid additur, vt ibi videre licet.

Consuetudines cursus tēporis retractus.

2 Sed hîc aliquid posset esse dubij, an id tempus anni non currat ante huiusmodi notificationem, neque enim expressè dicitur quòd non currat, sed tātùm tacitè argumento scilicet à contrario sensu, quod posset videri hîc nō habere locum aduersus aliud caput huius tituli scilicet.§.j. vbi statuitur consanguineum posse intra annum venditionis venire ad retractum. nam id argumentum non sumitur ad correctionem alterius statuti, vt de legibus dicit glo. in.l. cōuenticulam, in princ. C. de epi.& cleri.& in cap. significasti. in glo. magna, ad medium, extrà de for. compet.& in capit.j. in glo.2. de ætat.& quali.lib.6. cum alijs multis concord. adductis à recentioribus in.l.j.ff. de offi. eius cui mand. est iurisdi. Et certè scio in simili statuto huic nostro videlicet Sanctonū.d.c.50. à nobis suprà citato, cū huius dubij cōtrouersia esset inter Christoforū à Laurētia dn̄m de Clayes & Ioannem Corlieu aduocatū in senatu Parisiēsi. Is senatus cēsuit, antequā procederetur ad iudiciū eius causæ, causidicos eius regionis interrogari, an obseruatū antea fuisset, vt ex hmōi cōsuetudine tēpus nō nisi à tēpore huius notificationis curreret, in idq; ab eodē senatu delegatus sum.

An id tempus anni nō currit ante notificatiouem.

Argumentum à contrario sensu non sumitur ad correctionem.

Arestum.

3 ¶ Et ego scio hic semper obseruatum fuisse pro re quidem indubitata, vt non curreret tēpus retractui ante hanc notificationem.& ita semper intellecta fuit hæc nostra consuetudo.& quidem iure optimo. nam ad quid aliud facta esset, quàm vt præstitueret initiū huic tempori?& quidnam aliud operaretur si id non faceret?& certè nihil, sed esset omnino superflua, atque superuacanea. Ideo etiam ad correctionem posset sumi huiusmodi argumētum à contrario sensu, ex sententia glo. in.l. nulla. C. de epi.& cleri.& Bar. in.l. obseruare §. proficisti, in.3. quæstio. ad fi.ff. de offic. procon. cum alijs quoque multis concord. congestis à Iaso. in.d.l.j. numero.50.ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. Cæterùm hanc consuetudinem ita intelligendo vt diximus non tam corrigere est.d.§.j. quàm declarare, vt scilicet consanguineus venire debeat intra annum venditionis, vt ibi dicitur, computandum tamen à tempore huius notificationis, vt hîc dicitur. Antiquiores autem leges ad posteriores trahi non inusitatum est.l. ideo.ff. de legib. quod & de statutis voluit. Bald. in.l. omnes populi, colum.8. versicu. modò quæro.ff. de iusti.& iure, cum concord. à me collectis. suprà.§.15. glo.2, versi. vlti.

De eadē re

Argu. a cōtrario sensu sumitur ad correctionem, si aliâs constitutio esset superuacanea.

NOTIFIEE AV GREFFE. GLO. 2.

1 *Notificādi uerbum latinum.* VERBVM NOTIFICANDI, ne quis statim in hoc primo ingressu dubitet, Latinum est. Ouidius lib. j. de Ponto.

Atque modum pœnæ notificare velis.

Et Aulus Gelius lib. 5. cap. 14. Philippi arma vimq; totæ Græciæ cauendam metuendamq; inclytæ illæ Demosthenis orationes concionésq; notificant. & noster Calistratus iurisconsultorum eloquentissimus in rescripto Pertinacis imperatoris in. l. semper. §. demonstratur. ff. de iure immu. Et ex antiquioribus Pomponius in Atreo apud Nonium Marcellum. Ex quo magis admiror nonnullos, qui non admittunt, sed vt Barbarum reijciunt verbum certificādi, quod eiusdem est omnino farinę. Sed illos arguit Vlpianus noster latinitatis diligentissimus obseruator, in. l. sed & reprobari, in princ. ff. de excus. tut. si tamen eius sit ea locutio, nam magis videtur esse cuiuspiam interpretis. Et Scæuola in. l. tabernam. §. idem quæsijt. ff. de pigno. nisi etiam non sit ipsius, sed alterius ipsius interpretis, qui βεβαιωσιν est interpretatus certificatorem. Sed vtruncunq; hæc sint, satis constat id verbum non recens esse, nec video cur vt à notum sit notificare & notificatio, nec à certum quoque fieri possit, certificare & certificatio. Sicuti à clarum clarifico. Virgilius in illo carmine Asclepiadeo coriambico, quo fortunam describit.

Certificandi uerbum latinum.

Clarifico.

Nec quos clarificat, perpetuò fouet.

Et Plinius lib. 20. c. 23. Alterum est nigrius, quod capitis vitia purgat, visum clarificat. Et à magnū magnificare. Plautus in Menechmis. Te vnū ex ōnib⁹ Venus voluit me magnificare. & Terentius in Hecyra. Quā ego intellexi illum haud minus, quā seipsum magnificare. Et Plinius lib. 17. c. 9. Quod etiam pabulo boū suumq; magnificat'. Suntq; alia huiuscemodi sexcenta. Sed hæc anxijs verborum obseruatoribus relinquo. Est aūt notificare notū facere, vt palam est. & è nostris tradit Corne. con. 75. videtur primò, col. 2. lib. 3.

Magnifico

Notificare quid sit.

2 *Vtrū notificatio ī qua non declaratur uerū preciū faciat currere id tempus.* HIC AVTEM MVLTA dubia occurrunt. Quæro igitur primò. Quid si emptor in sua notificatione non declarat verum preciū venditionis, sed aliud maius, ob quod fortè consanguineus territus redimere noluit. Vtrùm tēpus ei currit. Quod non putamus, per id quod in simili voluit Specul. titu de locat. §. nunc aliqua, versicu. 92. quòd si emphyteuta volens vendere rem emphyteuticam mentitus est de precio, dum requirit dominum, vt consentiat, aut emat, quia maius precium indicauit, ideoq; dominus negauit se velle emere, perinde est ac si non denunciauerit, ar. l. eum qui. §. cùm igitur. ff. de in diem ad. & . l. sicut. §. non videtur. ff. quib. mo. pig. vel hypo. solui. & . l. vlti. C. de iure emphyt. vbi etiam id tenuit Ioan. Fab. colum. vlti. Saly. colum. 4. versi. quæro emphyteuta volens vendere, & Iason colum. 6. in. 6. no. Et idem quoque voluerunt Hosti. Imo. & plerique omnes in capi. potuit, extra de locat.

3 *De eadē re* ¶ Et in hoc casu nostræ consuetudinis, ꝙ emptor debeat declarare verum vēditionis preciū, vt currat tēpus retractus cōsanguineis, tenuit expressè Bal. in tractatu πρωτομήσεως, col. antepe. versi. contrarium dico propter duo, vbi & ad hoc allegat. d. l. vlti. C. de iure emphy. & alia pleraq;, quæ tu ipse inibi videre poteris. idemq; tenuit Mathe. Afflict. in eodem tractatu, in verbo, vt intra. xxx. dies, col. 2. versi. sed vlterius quærit. Et hoc satis exprimit. §. 4. suprà eodē hoc tit. vbi & nos de hoc quoq; diximus. sed hîc tamē repetere voluimus, quia huic loco admodum cōuenit. & iterū. §. eiusdem titu. 22. Et tu etiā vide quæ diximus suprà titu. omnium consuetudinum. 15. §. j. in glo. 6. in. 21. quęsti. & quæ dicam infrà in hac eadem glo. nume. 30. porrò si teneas, &. 5. seq. quibus ostēdo, nō currere tēpus cōsanguineo, nisi ex notificatiōe habeat certā & indubitatā sciētiā cōtractus, & oīm clausularū ipsius.

4 *An notificatio possit fieri per procuratorē.* SECVNDO QVAERO. An possit huiusmodi notificatio fieri per procuratorem. quod videtur, per id quod in simili scribitur in. l. denunciasse, versicu. sed & si, in fi. ff. de adulte. & in. d. l. j. §. nunciatio. ff. de ope. no. nunci. & in. l. cùm satis. §. pe. ibi, per se vel per procuratorem suum. C. de agri. & censi. lib. 11. & per Inno. in cap. cùm in iuuentute, extra de præsump. Dummodo procurator ostendat mandatum, alioquin non valet denunciatio, vt in simili quoque dicit Bar. in. l. non solùm. §. morte, colum. 8. versicu. quæro an talis, & ibi Iason colum. 15. versicu. quærit etiam Bar. ff. de ope. ne nunci. & idem. Bar. in. l. grege. §. j. versicu. sed aduerte quòd si denunciatio. ff. de pigno. & in. l. qui in alterius, & ibi Philip. Deci. colum. 2. versicu. circa ea quæ dicit. ff. de regu. iur. & in. d. l. cùm satis, colum. 2. versic. sequitur in textu. C. de agri. & censi. lib. 11. & Bal. in. l. tutor, in princ. 2. lec. ff. de minori. & in rub.

extra de procur.colum.2 versicu.procurator ad protestandum,vbi dicunt procuratorem qui protestatur, teneri ostendere mandatum, allegant vterque tex.in.l.si quis inficiatus, in verbo,cognouit,vbi & ipse Bar.id no.ff.deposi. & idem quoque voluit Bal. præterquã in protestatione,quæ tendit ad iudicium,in cap.coram,colum.2.versicu.extra quæro,extra de offic.dele.vbi & eundem tex.allegat.& idem Bal.in cap.Cumana,colum 4.versi.si quis protestatur,de electi.& Fran,Rip.lib.interpretationum.j.in.cap.cùm. M. Ferra.numero.164.de constitu.Quod huc optimè facit,quia protestatio est quædam denunciatio, imò vtraque sunt synonima,vt dicit Bar.in.d.§.morte,in.j.quæsti.ff.de ope.no.nũci.Imo. & Alex.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori eo.tit. *Protestatio & denunciatio eadẽ aut certe germana.*

5 ¶ Sed ne quis tamen id calumnietur.Idem de denunciatione expressè voluerunt Inno. & Hosti.& expressius Collec.in cap.j.extra eo.quoque titu.& Bal.in.l.si fundum,in.3.oppo.C.de rei vendi.dum dicit,quòd cùm quis aliquid denunciat nomine alterius,debet docere de mandato,per tex.in cle.caussam,de elec.& ipse Bal. & ante eum Bar.in.l.qui absentem.ff.de procur. Angel.in.l. hæres cùm debuerat.ff.ad Trebel.per.d.l.si fundum,iuncta d.l.si quis inficiatus &.l.si hominem.ff.mandat,Ro.con.204.pro discutiẽda,colum.3. versicu.quò ad tertium,vbi & alia multa allegat.Alexan.latè con.78.viso,col.2.versi. nec ob. quòd maritus,lib.5.repetito con.26.lib.6.vbi id docet procedere tam in actibus iudicialibus,quàm in extraiudicialibus,quantùm ad effectum committendæ moræ. & Fran. Rip. qui & idem quoque voluit in.d.cap.cum.M.Ferra.numero.137.de cõstit. Et ita in casu nostro expressim voluit Afflic.in.d.tractatu proto.in verbo,vt intra.xxx.dies,colum.5.versicu.sed quid econtra an talis denunciatio.Sed & idem deci.Neapo.316.Galiotus,colum.j. tradit interpellationem procuratoris non constituere debitorem in mora, per.d.l.si quis inficiatus,&.d.cle.caussam.Et vide quæ diximus suprà eo.titu.§.j.glo.10.in verbo, dedans lan,in.18.quæsti.& quæ dicam infra tit.procedente.§.4.in verbo,consigner, quæ est glo.6. numero.5.intelligas autem,& duobus seq. *De eadẽ re*

6 ¶ Verùm cõtra hoc facit quod scribit Bal.in authen.eò decursum,post prin.C.de donati. ante nupti.quòd paria sunt aliquid abs te insinuari,aut ab alio pro te, per eum tex. qui tamen parum mihi facere videtur.Et quod pulchrè respondit Pau.Ca.con.84. visa, in vlti. dubio,lib.j. quòd si statutum iubeat notificationem emancipationis fieri ab emancipante apud acta,sufficit alium eius nomine id facere,etiam si de mandato nõ appareat.Nam statutum potius considerauit effectum actus,quàm ipsum actum,id est,vt emancipatio prodeat in publicum,& in noticiam volentium contrahere cum emancipato: ideo habet locum regula,non referre à quo quid factum fuerit,modò factum sit.l.item veniunt.§. petitam autem hæreditatem ,versiculo.à quo.ff.de peti.hæred.vbi ita scribitur.à quo denunciatum est Senatus non exigit:quicunque ergo fuit qui denunciauit,nocebit,& cętera quę sequuntur.&.l.mulier.ff.ad.S C. Trebel. Et quod post Pet.no.Bar.in.l.Gallus,§.& quid si tantũ,col.j.versi.contra hoc oppó.fortiter.ff.de libe.& posthu. qđ qñ quærimus de effectu actus,magis q̃ de actu,nõ refert qd ex æquipollentibus fiat,p.l.si mater.C.de instit. & substi.Et satis (ait Pau.vbi suprà) dici potest emãcipantẽ fecisse dictã notificationem,ex quo alius fecit eius nomine,licèt non constet de mandato,cũ ratihabitio æquiparetur mandato.l.vlt.C.ad.S C. Maced.Subditq; paulò pòst,id præsumi factum nomine emancipantis, ad quem negocium pertinet,ar.l.post mortem.§.j.cum ibi no.per glo.ff.quan.ex fact.tut. & no.in.l.ab vno C.de nego.gest.& per Bar.in.l.in familiæ.C.fami. hercis. & sic (inquit) satisfactum est statuto.Quæ omnia videntur mirè conuenire huic nostro casui. *De eadẽ re*

7 ¶ Et hanc quoque partem potes hac ratione confirmare,quia vbi denũnciatio siue notificatio,siue protestatio fit ad inducendam scientiam aut noticiam alicuius rei,non requiritur mandatum,sed fieri potest per simplicem negociorum gestorem, vt voluit Bart.in.d. l.non solùm.§.morte,col.8.vbi suprà,iunctis his quæ dicit colum.vlti.ff.de ope.no.nunci. pro quo est textus , licèt non alleget,in.d.l.veniunt §.petitã, versicu.à quo.ff.de peti. hæred.Cuius etiam authoritate Archi.in cap.si quis præpostera.50.di. tenet notificationem appellationis posse fieri appellato per quemcunque, vti illum allegant & sequuntur.D.à Rot.deci.127.valet intimatio,in nonis,de quo tamen vide eosdem deci.12.nota quòd vbi appellatio,in antiquis,& Thomam Falstolum deci. 35. tertiò dubitatur. Nam Archi.vbi suprà,videtur potius tenere contrarium.Sed & per illum textum. Bald.con.144.alio die, lib.4. dicit, quòd denunciatio à quocunque fieri potest etiam ad culpam impingendam, ad quod item allegat.l.si quis solutioni.§.si mora.ff.de vsur. ex hócque respondet in pul- *De eadẽ re*

chro casu. Et facit etiam quod scriptum est à Ro.con.295.donatio patris, versicu.ad hoc optimè facit, & sequen. Et vltra allegata ab illis facit textus in.d.l.qui absẽtem.ff.de procurat. vbi videtur probari posse fieri denunciationem venditori, vt veniat defensurus emptorem, à quocunque sine mandato, modò is caueat de rato, si id venditor desideret. Et qđ scribitur à Bal.post Dy.con.307.verba Dy.in prin.lib. 2. vbi disserit, an & quando quid sufficit fieri à quocunque.

8 ¶ Cogita tamen an hîc non solùm fiat ea notificatio ad inducendam notitiam, sed & ad certioratione negocij, vt scilicet cõsanguineus certior fiat de venditione & precio, & alijs clausulis contractus: vt proinde deliberet, vtrùm redimet, necne: vtq; non frustra laboribus ac sumtpibus vexetur, qui fieri solent ad præparandum faciendúmque huiusmodi retractum: videlicet, vt perquirat pecunias, quas forsitan cogitur mutuò accipere, aut sub fœnore, aut ex venditione aliarum rerum redigere: eásque ad venditorem fortè in loco remoto commorantem perferat, ducátque nuncium publicum notarios & testes, relinquátque id agens alia sua negocia. quæ omnia frustra faciet, si fortè vera non sit ea notificatio facta ab alio. ideóque non teneatur ei consanguineus credere, & se tot incommodis exponere. ex quo illud consequens fit, vt nõ valeat huiusmodi notificatio, ex doctrina Bart. in. d. §. morte, vbi suprà, cùm dicit, quòd cum non sufficit simplex scientia, sed & certioratio requiritur, vt in casu.l.nomen.C.quæ res pig.obli.pos.&.l.3.C.de nouati. non potest fieri protestatio ab alio, quàm à domino, aut procuratore docente de mandato.

De eadẽ re

9 ¶ Et ad id quod suprà diximus de sumptibus & laboribus à consanguineo qui se ad retractum accingit, perferendis, optimè facit optimus textus in.d.l. qui absentem, & ibi no. à doc.ff.de procur. & quod etiam scribit Archi. loquens in casu notificationis appellationis, de quo suprà quoque diximus, in.d.cap.si quis præpostera.50.di. Et ita ex his tolluntur ea omnia quæ pro cõtraria parte adducta sunt. Præterquam quod ex Pau. Ca. dictum est de ratihabitione, quæ retro trahitur. Sed illud hîc non potest procedere, vbi agitur de præiudicio tertij, scilicet consanguineorum, glo.in.l.si indebitum.§.si procurator, in verbo, cõmitti, & ibi Bar.ff.rem rat.hab.cum infinitis propè concord. à me adductis, supra eo.ti.§.j. glo.10.in verbo, dedans lan, numero.66.nec ratihabitio.

De eadẽ re

10 ¶ Adde & tu quòd vbi denunciatio est substantialis, cuiusmodi hæc est, vt dicemus postea numero.29.ego verò vt tandem, ea non potest fieri à tertio. Specul.titu. de procuratore.§.vlti.versicu.sed quid si debitor, per multa illic allegata Hippo.Marsil.in.l.si quis, numero.62.ff.de quæsti. vbi allegat alios qui id non dicunt. Quin etiam cùm notificatio fit ab eo qui nullum ius habet in re de qua agitur, eum non adstringit, cui facta est.l. si maior C.de rescin.vendi.& ibi glo.& doc.&.l.tutor vrgentibus.ff.de minori. & quod plenè habetur in.d.l.si cùm fundum.C.de rei vendi.& Ro.con.6.quòd dicta, versicu.nec prædictis ob.&.d.con.204.colum.3.& Guid.Pap.singu. 102. non valet denunciatio. Et quod scribit Alexand.d.con.78.viso, colum.2.versicu.nec ob.quòd maritus, lib.5.quod repetitur consi. 26.lib.6.quòd vbi denunciatio fit ad constituendum alium in mora: si fiat alieno nomine, non habet eum effectum, nisi doceatur de mandato, per multa quæ illic allegat. Hæc autem notificatio fit, vt consanguinei constituantur in mora, & hæc ratio est efficacissima. Et faciunt denique, quæ scribit Bartolus in.l.j.in fine princip. per illum textum in fine.ff. de eo per quem factũ erit, & in.l. quidam decedens.§.vltimo, in fine.ff. de administrat. tutor.cum si.

De eadẽ re

11 ¶ Quod autem pertinet ad textum in.d.l.qui absentem.ff.de procur. qui magis vigere videtur pro alia sententia, vti eum induximus suprà versicu.ab hinc.4. Illud dici potest, id quidem ibi fieri in consequentiam defensionis litis iam susceptæ pro absente ab isto tertio denunciante, & hæc quidem denunciatio est veluti pars accessoria eiusdem defensionis, vt scienter scribit Francis. Areti.con.26.factum super quo, colum.5.versicu.circa tertium, vbi tamen videtur fuisse in ea op. vt etiam aliàs non requiratur mandatum ad huiusmodi denunciationẽ faciendã. Et vide quæ dixi suprà eodẽ titu.§.j.glo.10.in verbo, dedans lan, quæstio.16.& duabus sequent. atque etiam.2.præced. Et ego sanè vt id tandem finiam, tutius esse arbitror, vt huiusmodi denunciatio fiat ab ipso venditore, aut à procuratore cum mandato, cuius in notificatione fiat mentio, vt in simili no.in capit.cum in iure peritus, extra de offic.deleg. Porrò ex.d.l.qui absentem, potes intelligere quòd si quis nomine alterius fundum emerit, is hauddubiè hanc suam emptionem alterius nomine factam poterit notificare sine mandato illius, videlicet in consequentiam illius emptionis.

De eadẽ re

Sed an saltẽ qui alieno nomine emit, possit & eodẽ nomine notificare.

12 TERTIO IGITVR QVAERO. Si sequamur eam op. quæ requirit mandatum, quã & ego sequendam puto. Vtrùm requiratur speciale mandatum in eam rem, an verò sufficiat generale. Habes glo. quæ in denunciatione requirit speciale mandatum, in .l. de pupillo.§. qui procuratorio, in verbo, verus, & ibi Raph. Co. ff. de ope. no. nunci. & glo. in. l. j. §. permittitur, qui est. j. in verbo, mandatum. ff. de libe. agno. per. l. Pomponius. ff. de procur. & glo. in cle. caussam, in verbo, specialiter, & ibi Paul. Eleaz. & Imo. super eadem glo. de elect. Verùm alia glo. est in ea ipsa. l. j. §. denunciare, versi. mariti, in verbo, nomine eius, quæ asserit sufficere generale. ar. l. actione. §. renũciare. ff. pro socio. Et posset statim mirum videri Accursium admirabilis ac propè diuinæ virum memoriæ secum in eadem. l. pugnasse. Sed ne quis miretur, is in diuersis casibus loquitur. & in posteriori loco rationem differentiæ vtriusque casus ponit. quæ quidem ratio astruit hoc in casu requiri speciale mandatum, cùm dicit ideo requiri in muliere denũciante, non etiam in viro. quia denunciãtio ab ea incipit, non à marito, vt etiam scribitur in. d. l. j. §. illud notandum. Hîc autem huiusmodi denunciatio incipit ab emptore, nam ante eam non cogitur consanguineus offerre. Ergo requiritur speciale mandatum. Et quod in huiusmodi denunciationibus & protestationibus etiam requiratur. tenet Alexan. d. con. 78, lib. 5. repetito con. 26. lib. 6. colum. 3. versicu. & idem in specie, & sequen. *Vtrũ requiratur speciale mãdatum ad huiusmodi notificationẽ.*

13 ¶ Barto. autem, quem Angel. Imo. Pau. Ca. Alex. & omnes propè sequuntur, in. d. §. qui procuratorio, post Ray. Forli. ibi, negat exigi speciale mãdatum. per. l. j. in fi. eodem titu. & quæ non est de casibus. d. l. Pomponius. Et idem voluerunt Pet. Alberi. & ipse Barto. in. d. l. j. §. permittitur, in prin. vbi & ad hoc Bar. allegat. l. si quis. §. j. ff. de vsucap. & in. d. l. actione. §. renunciare, vbi & idem tenent ipse Bart. & Bal. ff. pro socio. Cardi. Flo. in. d. cle. caussam, in. 11. quæstio. de electi. & Franc. Aret. d. con. 26. vbi suprà ad fi. præced. quæsti. Fely. & Frã. Rip. in capit. cùm. M. Ferra. ille colum. 19. in. 7. conclusi. Hic numero. 136. de constitu. Sed hoc intelligit Bar. in. d. §. permittitur, quando denunciatio fit circa id quod spectat ad bonorum administrationem. quòd si citra id fiat, sintq; res eiusmodi, quæ nõ possunt esse notæ nisi quatenus à principali persona veniunt, & procedunt, vt cùm denũciatur mulierem esse prægnantem, de qua re loquitur. d. §. permittitur, certè requiritur speciale mãdatum, aliàs secus. & sequitur Alexan. d. con. 78. viso, colum. 3. versicu. secundo principaliter, lib. 5. Ego autem vix probarem huiusmodi notificationem sine mandato speciali tum per supra dicta in hac ipsa quæsti. tum per ea quæ diximus numero. 8. cogita tamen, &. 3. seq. *De eadẽ re*

14 EX QVIBVS POTES intelligere pro QVARTA QVAESTIONE. An cõiuncta persona poterit pro emptore hanc notificationem facere. Nam si requiritur mandatum speciale, coniunctus idipsum facere non poterit, ex crebriori nostrorum sententia, etiam si Philip. Deci. reclamet, vt satis diximus suprà eo. tit. glo. 13. in verbo, lachapteur, numero. 34. sed vtrũ hæc oblatio. Sed illis hîc addere potes, inter nostros doc. non omnino conuenire, an coniuncta persona possit protestari, quæ res ad hanc tractationem proximè pertinet, cùm protestatio sit quædam denunciatio, vt diximus supra in eadem glo. numero. 5. sed ne quis. Igitur Bal. in. l. tutor vrgentibus, per eum textum. ff. de minori. negat coniunctum pro coniuncto posse potestari, & eum sequitur Fely. in. d. cap. cùm. M. Ferra. colum. 19. in. 7. conclus. versicu. hanc conclusionem, extra de constit. Idem Bal. in. d. l. qui absentem. ff. de procura. tenet contrarium, dum eum textum intelligit in coniuncta persona. quem sequitur Fran. Rip. in. d. cap. cùm M. Ferra. numero. 138. vbi respondet ad. d. l. tutor vrgentibus, ibi eum vide. Et omnino Fran. Are. d. con. 26. colum. 5. versicu. circa tertium, vbi etiam videbis quid dicendum sit, si is pro quo coniuncta persona denunciat, sit minor. *An coniuncta persona possit hanc notificationem facere.* *Et quid si is pro quo denunciat sit minor.*

15 QVINTO ILLVD QVOQVE consequenter quæro. Si quispiam sit specialis procurator emptoris, in eam rem, sed qui nondum recepit literas mandati, ignoratq; mandatũ ipsum, tamen facit hanc notificationem pro emptore, volens ei tãquam amico gratificari, vt plerunq; fit. An valebit ea notificatio, habita ratione sui mandati, licet ignoret, aut nondum instrumentum ipsius non recepit. Id quidem poteris intelligere ex scriptis à Specul. tit. de procuratore. §. j. versi. sed quid si procuratorium, & ibi Ioan. Andre. & Bald. in addi. ipsius. Archi. & Ioan. And. in capit. is qui, eodem titu. lib. 6. Barto. in. l. si pupilli. §. item si procurator, colum. 2. versicu. sed quæro an sit. ff. de nego. gestis. & con. 73. quæritur vtrùm procurator. & Franc. Are. con. 70. in caussa quæ vertitur, & quæ diximus suprà eodem titu. §. j. in glo. 10. in verbo, dedans lan, in. 15. quæstio. & quæ etiam dicta sunt in hac eadem glo. in. 2. q. cùm tractauimus, an instrumentũ mandati exhiberi debeat. & quæ dicã in sequenti qõne. *An valebit notificatio facta ab habente mandatum, sed ignorante.*

16 SEXTO ITEM CONSEQVENTER in dubium reuocari & illud potest. Si quis constitutus sit procurator ab emptore nominatim ad huiusmodi notificationem faciendam, isq; eam faciat simpliciter & tacito nomine procuratoris. An satis sit, vt valeat notificatio, saltem posteaquam constabit de mandato. Quod & solui potest ex locis in precedenti quæstione adductis. Sed quod priuatim ad hunc locum pertinet. Alberi. in. l. 3. §. sed & si fortè. ff. iudic. sol. dicit per eum textum, in versicu. sed quod de tutore, in illis verbis, sed si quidem tutor sit, non tamen quasi tutor, &c. Quòd qui quid facit ex speciali mandato, necesse habet id exprimere, aliter actus non valet. Subdit tamen contrà videri ex. l. 2. §. j. ff. de iudici. Tu autem vide Bar. in. d. l. 3. vbi suprà, ex cuius scriptis in eo loco cognosces, quid hìc dicēdum sit, & ex ijs quoq; quæ scripsimus suprà eo. titu. §. 10. glo. j. nume. 2. & seq.

Quid si procurator faciat, sed tacito noĩe procuratoris.

17 SEPTIMO QVAERO. An saltem hæc notificatio possit fieri à secundo emptore sine mandato prioris, verbi gratia, vt facilius intelligas. Titius emit à Meuio, postea is Titius ipse emptor vendit eandem rem Sempronio, certum est quòd consanguinei Meuij prioris vēditoris possunt retrahere à Sempronio secundo emptore, restituto precio illius prioris vēditionis, vt dictum est suprà. §. 12. huius titu. Titius autem non notificauit suam emptionem, an Sempronius eam notificare poterit, vt tempus anni currat consanguineis Meuij. Quod vtique putarim, cum is successerit in ius & locum ipsius Titij, ar. l. dolia. §. j. ff. de cō tra. empti. & l. si à re. §. vlti. & l. si mater. §. item Iulianus, & §. vlti. ff. de except. rei iudi. & eorum quæ scripsimus suprà eodem titu. §. j. glo. 9. in verbo, ou lignagier, numero. 110. sed quid si non ipse, & latius numero. 128. his tamen non ob. & vide quæ dicam in sequent. quæstione. Sed intellige, modò hic ita notificet, vt ex eius notificatiōe appareat sibi ius esse notificandi, quia scilicet emit ab emptore, secundùm ea quæ suprà diximus de procuratore.

An ea possit fieri à secundo emptore.

18 OCTAVO QVAERO. AN ET alius non dominus, sed cuius tamen aliter interest, hanc notificationem fieri, eam possit facere. Pone enim quòd emptor qui nondum notificauit, promisit eam rem alteri vendere, si res à consanguineis non retrahatur, vel etiam simpliciter. An hic, cui promissio facta est, poterit notificare illam venditionem, vt excludantur consanguinei venditoris à retractu, nisi veniant intra annum illius notificationis. Quod similiter videtur, cum aliàs hi quorum interest, possint denunciare, protestari, interdicere, & cætera id genus facere, vt no. in. l. si maior. C. de rescin. vendi. & in. l. si fundū. C. de rei vendi. & per Roma. con. 6. quòd dicta intimatio, circa medium, Idq; etiam si non sint domini, vt apertè declarat Roma. ibi. & probat tex. in. l. prætoris. §. vlti. & in. l. quid de creditore, & l. qui bona. §. qui damni, versi. vicinis, & §. superficiarium, & l. damni, la. j. in prin. & l. eorum, & l. inter. ff. de dam. infect. l. j. §. non solum autem domino. ff. de arbo. ced. & l. j. §. ius is habet. ff. de remis. cum. si.

An ab alio cuius interest.

19 ¶ Et facit etiam rex. in. l. lex vectigali, ibi, cùm in exsolutione vectigalis tam debitor quàm creditor cessassent. ff. de pigno. Cuius authoritate Bartol. Bald. Saly. & Angel. ibi, tradunt, cessante emphyteuta soluere canonem, posse creditorem ipsius, cui ea res hypothecata est soluere, & ita euitare pœnam commissi. quod & voluit Rapha. Fulgo. in. l. j. & ibi Francisc. Rip. colum. 3. versicu. sed pone quòd emphyteuta. ff. de pigno. & Pau. Ca. in. l. tutor. §. vlti. ff. de pigno. acti. & Iason con. 74. puto, in princip. lib. j. & Hippo. Marsil. sing. 367. nemo prudens. Et facit item textus in. l. si cuius. §. j. ff. vsufruct. quemadmodum caue. vbi vsufructuarius potest intentare rei vendicationem sine mandato domini. & in. l. hæc actio non solùm. ff. si quadrup. paup. fecis. dica. vbi ea actio non solùm competit domino, sed etiam ei cuius interest. Et textus in. l. patri, in princip. ff. de minori. vbi patri pro filio præstanda restitutio est, etiam si filius restitui nolit, quia eius interest, quia de peculio tenetur. Et id trahunt doct. ibi ad cæteros coniunctos, si eorum priuatim intersit, & alia multa si.

De eadē re

20 ¶ Contrà tamen facit. l. j. §. j. ff. de ope. no. nunci. vbi omnino videas glo. & doc. in. §. iuris, qui est pen. eiusdem. l. & rursum in. l. in prouinciali. §. si ego, eodem titu. Ego verò in ea sum sententia, vt hic cuius interest possit & hanc notificationem facere eo argumento ductus, præter ea quæ iam suprà diximus, quod tradit Bartolus. in. l. si res, quæ est. 3. ff. quibus modis pigno. vel hypo. sol. quòd quilibet cuius interest, potest insinuare instrumentum, quod à statuto iubetur insinuari intra aliquod tempus, etiam si is non contraxit in eo instrumento, per. d. l. lex vectigali, & sequitur Alexand. loquens de testamento consi.

De eadē re. Decisio quōnis.

65.quoniam omne datum,colum.5.versicu.secundò probatur, & iterum colum. sequent. versicu.nec istud est iniquum,lib.6.quod repetitur con.119.eo.lib.6.Loquitur autem Bar. de creditore contrahentis.& Alexan.de substituto,fideicommissario,& legatario, vt si ex statuto testamenta debeant registrari,vt ipse loquitur,id est in acta referri, id possint facere substituti,fideicommissarij, legatarij, & omnes quorum interest. Sed & quod fideicommissarius ipse possit insinuare testamentum,non obscurè sentit ipse Barto.in.l.facta. §.si quis bonorum,& ibi etiam Imo. & Pau. Ca. ff. ad. S C. Trebel.& idem Bartolus loquens in legatario, & tamen nonnihil subdubitans, in. l. vlti.§.simili, & ibi constantius Bald. qui eum. §. legit cum princi. eius.l. colum. 2. versicu.nota acta.C.de iure doti.& idem Baldus in.l.2.colum.vlti.versicu.pone statutum,iuncto versic. sed pone testator. C. eodem titu.& in.l.consulta, in vlti. quæstio.C. de testa. vbi loquitur de fideicommissario vniuersali & singulari.

21 NONO CONSEQVENTER QVAERO.*Si fortè ea op.teneretur,quę non admittit tertium, cuius interest ad notificationem ipsam faciendam.An saltem hic tertius poterit cogere emptorem inuitum & renitentem,vt eam faciat:præsertim cùm ipsi emptori ea notificatio non sit nocitura,prosit autem ei qui eam petit fieri,arg.l.in creditore. ff. de euicti.&.l. 2.in princip.ff.sol.mat.Sed tu vide glo.Barto.& alios in. d.l.in creditore. Bartol.post Petr.in.d.l.2.colum.3.versic.secundò oppo.& sequen.& ibi quoque recentiores,maximè autem Francisc. Rip.& Ioan.Fabrũ.in.§.j.in. 4.regul.& ibi quoque Angel. Areti. Institu. de leg.Fusi. Cani.tollen. Et vide præterea tex.in.l.si tibi.§.vlti.& rursum in.l.si optio.§.j.ff.de opti.leg.vbi est optimus tex.& in.l. cùm in pplures.§.messem.ff.locat.& in.l. Iulianus.§.si venditor.ff.de acti.empt.

An istertius possit cogere emptorem, ut faciat.

22 DECIMO QVID SI EMPTOR exhibuit domino suum contractum, vt tenetur ex alia nostra consuetudine,& id quidem apud acta suæ iurisditionis,vt sæpe fit, quia fortè est etiam à domino in ius vocatus.An satis est,vt dicatur fuisse facta notificatio apud acta, pro indeq; sit satisfactum huic nostrę consuetudini.Ego de hac re aliquando interrogatus respondi non satisfactum, quia propter aliud nec ad hunc finem de quo loquitur nostra cõsuetudo,id factum fuit,per tex.in.l cùm propter,& ibi no.ff.de lega.præst.&.l.bonorũ. C. qui amit.quibus iuribus fretus Frã.Are.in.l.si tibi pecuniam, in fi.ff.si cert.pet.dicit quòd si contractus vel donatio fieret coram iudice propter aliam solemnitatem,quàm propter insinuationem,quæ de iure requiritur,quia fortè ex statuto debet fieri coram iudice, non propterea est satisfactum insinuationi:quia non propter eam, sed ob aliud fuit iudex aditus.quod dicit sing.& ex eo limitat dictũ Bar.&Bal.in.l.Modestinus ff.de donati.& Bald. in.l.illud,col.2.versi.ideo in primis quæro.C.de sacro.eccle. quòd si donatio fiat coram iudice,non requiritur alia insinuatio, vt videlicet procedat, nisi ob aliud fuit iudex aditus. De quo & tu vide Bal.con.375.certum est,col.2.versic.sed videamus, & seq lib.3.& Guid. Pap.in tracta.præsumpti.col.pe.versi.si iudex interponat.

An notificatio quæ fit dño apud acta, satis sit.

23 ¶ Et hoc in casu nostro apertè demonstrant verba huius nostrę consuetudinis,quæ postea subijciuntur,id satis non esse.quæ sunt huiusmodi,& a ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification, quibus verbis expressim declaratur hanc notificationẽ fieri,& in acta referri debere ad hũc finem,a ceste fin,id est propter se principaliter. nam si ob aliud fieret, non haberet vim & effectum qui inde oritur, cùm actus agentium non operentur præter intentionem eorum,vt dicere solemus ex Aristotele, & probatur optimè in.l.non omnis.ff.si cert.pet.& in.l.obligationum substantia.ff.de actio.& oblig. Atq; ad hæc referri potest tex.in cap.2.& quod ibi no.glo.in verbo, restitutio facienda, & ibi doc.post eam,extra de ordi.cogni.cum si.adductis à Panor.eo in loco.Et si aliter diceremus,vide quid inde sequeretur,vt scilicet si inter emptorem & alium fortè colludentem lis esset de re empta,aut ratione illius,quæ facilè confingi posset,eaq; emptio in actis allegaretur ab emptore cum precio & cæteris ipsius clausulis,satis esset factum nostrę consuetudini,cogereturq; consanguineus omnia acta multorum annorum conquirere,singulaq; ab ouo ad mala indagare,ne qua fortè parte id veluti per noctem delitesceret.Et vide quę dicam infrà in seq.quæsti.versi.ego verò.

De eadẽre

24 VNDECIMO QVAERO,quid si emptor hanc notificationem apud acta non fecit. tamen proximus aliter est de venditione certior factus. An statim curret ei annus,q̃ id resciuerit,non expectata hac notificatione.Quod posset videri,quia hæc notificatio non ob aliud fit,quàm vt consanguineis ea venditio possit innotescere, sicut de alijs denunciationibus

Si consanguineus aliter sciat uẽditionẽ, an satis sit ut repellatur post annũ.

dicitur in.l.item veniunt.§.petitam.ff.de peti. hæred.&.l.aut qui aliter.§.si fortè.ff. quod vi aut clam.Et si dubium sit quam ob rem aut caussam fiat denunciatio,videtur potius fieri certiorandi alterius caussa,quàm ob aliud,ex sententia Dy.in cap.eum qui certus, de regu.iur.lib.6.Cy.& Iac.Bel.in.l.emptor.C.de euicti.Io.And.& aliorum in.ca. vlti.extra de empti.& vẽdit.Alex.con.24.inspecto,circa medium,lib.4.& con.138.viso, col.j.lib.7.vbi loquitur in casu huic nostro simili.Ideo si qui certiorari debuit,aliunde certior factus est, non opus est aliam denunciationem facere.d.§.petitam, vbi Bart.& alij no.idem operari simplicem scientiam,quod denunciationem.quod etiam voluerunt Dy.& Ioan.And.vbi suprà,& ipse Dy.& Bar.in.l.denunciasse,in princ.ff.de adult.nam & qui certus est,amplius certiorari non debet.l.j.in fi.ff.de acti.empti.&.d.cap.eum qui,& glo.in capi.cùm inter vniuersas,in verbo,cognouerunt,extra de electi.& in cap.2.in verbo,infra tres menses,de conces.pręben.& in cap.cùm inhibitio,in verbo,voluerit,de clan.despon.cum si. Ideo & glo.in cap.non iniustè,in glo.vlti.extra de procur.tenet quòd procurator qui debet denũciare domino latam contra se sententiam,si ex iusta caussa nõ appellat, quò dominus ipse si velit appellet.id non tenetur facere,si dominus aliter resciuerit.

25 ¶ Et vt speciatim ad casum nostræ consuetudinis veniamus. Alexan. doct.celeberrimus bis ex facto interrogatus respondit, quòd stante statuto vt proximus possit redimere fundum venditum intra certum tempus, post publicationem contractus factam à præcone in platea publica.Si proximus aliter venditionem resciuerit, statim ei currit tempus, sine alia publicatione.Ita enim voluit,primùm.d.consi.24.viso,colum.2.versicu.confirmatur & secundò,lib.4.iterúmque.d.consi.138.similis initij,colum.j.&.2.lib. 7. Et id confirmat hac ratione,quia cùm denunciatio fit ad commodum alterius,sola illius scientia sufficit sine denunciatione,ex sententia Iaco.Bel.in.d.l.emptor. C. de euicti. per textum in d.l.j.in fin.ff.de acti. emptio. cum alijs concordan.ab Alexand.adductis. Et idem quoque consuluit Philippus Deci.consi.222.viso,colum.3.versicu.tertiò principaliter.Sed hic ibi, ne erres, innititur quibusdam verbis statuti, super quo consulebatur, ex quibus colligit sufficere scientiam,quasi tacitè aliud sentiat,cessantibus illis verbis aut similibus.

De eadẽ re

26 ¶ Nam & contrarium expressè & in hac specie voluit Bald.in tracta.πρωτομίξεος,colum. 5.versicu.sed pone iure municipali. Nam non solùm (inquit) requiritur scientia, sed denunciatio, quæ est de substantia,quia statutum siue consuetudo exigit id denunciari, nec licet à forma statuti recedere,quia forma est de eius substantia,sicut forma rei est de substantia ipsius, eáque in actibus hominum est de substantia actuum. Est autem forma legis ordinata dispositio certos habens fines.l.certa forma.C.de iure fisc.lib. 10. &.l.forma. ff.de censib.&.l.constitutionibus.ff.ad municipa. Forma autem rei est quidam gradus siue perfectio eius à natura vel arte. & antequam ista forma inducatur, dicimus rem rudem,& quasi rudem materiam.l. quæsitum.§.illud fortasse.ff.de lega.3. Forma verò in actibus hominum est debita partium ordinatio secundùm prius & posterius. l. j. §. eum qui.ff.de consti.pecu.&.l.naturalis.ff.de præscript. verbis. Et paulò pòst dicit, quòd cùm quæritur an denunciatio sit de substantia.Si lex (inquit) expressè exigit denunciari,tunc quasi forma quadam quis est adstrictus ad denunciandum. Si autem simpliciter loquitur, & tunc si tractamus quò ad finem sciendi,& sufficit scientia,per. d.§. petitam. Si ad alium effectum,scilicet inducendæ vel prohibendæ alicuius rei,non sufficit sciẽtia, per.d. l.denunciasse.Hæc ille ferè ad verbum.

De eadẽ re

27 ¶ Et illum nũcupatim sequitur Matthe. Afflic.in eodem tractat. protomixeos,in verbo, vt infra.xxx.dies,colum.2.versi.sed iuxta hoc quæro,& iterum colum.6.versi. subsequenter quæritur,& versi.sed pone quidam coniunctus,vbi etiam dicit id procedere,si consanguineus præsens fuit venditioni tanquam testis aut notarius,rursumq; in verbo, scriptum est,col.pe.versi.decimò no.Et idem quoque ex facto respondit Cepola con. caussarum ciuilium.47.in caussa,col.2.versi.circa secundum,vbi in eodem casu & statuto intérq; easdẽ partes,de quibus per Alex.d.con.24.lib.4.respõdit è diametro contrarium eius quod ab eodẽ Alex.respõsum est illo con. videlicet nõ currere tempus statuti ob sciẽtiam ipsius proximi, nisi publicatio facta fuerit à pręcone in platea publica secundũ illud statutũ. Sed & ipse Alexan.con.27.viso,in princ.lib.6.in eandem hanc partem consuluit, vt scilicet scientia hoc casu non sufficiat, sed ibi loquitur in statuto quod requirebat huiusmodi denunciationem fieri consanguineo,vlterius disponendo,contractum aliter nõ valere,ex quo satis constabat talem denunciationem esse de forma & substantia secundùm Iac.Bel.

De eadẽ re

in.d.l.emptor.C.de euict. A forma autem denunciationis(vt id illi addas)recedere non licêt,Bal.consi.283.visa inquisitione,circa medium,versi.quartò probatur,lib.j.Sed & idem in casu nostræ consuetudinis aut similis tenuit Carol.Molend.in consuetu.Parisien.titu.j.§.13 glo.11.numero 5.& 6.& Igneus in.l.j.§.si cùm omnes,nũero.12.ff.de Senatuscon.Sillan. vbi ita dicit fuisse iudicatum in curia Normaniæ.

28 ¶Certe huius rei cardo in hoc vertitur,vtrùm denunciatio siue notificatio,de qua hîc agitur,sit de forma vel substantia,siue etiam de solennitate,an verò non sit:nam primo casu non sufficeret scientia.Secundo autem refert,an fiat ad inducendam scientiam siue notitiam tãtùm,& sufficit notitiam siue scientiam eius rei aliunde habuisse:an ad aliud quoq; quippiam,& non sufficit.Ita enim voluerunt præter eos,quos suprà citauimus,Ioan.And. in addi.Specul.tit.de emptio.& vendi.§.vlti.versic.circa quod videndum est.& in titu.de procuratore.§.vlt.versi.sed quid si debitor,vbi loquitur in casu.l.3.C.de noua.Bar.in.l.quidam decedens.§.vlti.ff.de admi.tuto.& in.l.non solùm.§.morte,col.11.versic.examinemus ergo.ff.de ope.no.nunci.& in.l.2.§.vlti.in fi.& ibi Bal.col.2.ff.sol.mat.& idem Bar.in.l.qui absentẽ,in.3.quæstione,& ibi etiã Ange.ff.de procu.& in.l.libera,col.2.versi.deinde no.C. de sent.& interlo.om.iud.& in.l.j.C.de peri.& cõmo.rei vendi.Bal.in.c.j.ti.si de feud.vas. ab ali.interp.fue.Angel.in.d.l.denunciasse.Raph.Co.latè loquens etiã in casu.d.l.3.de nouati.consi.4.dña Stella,col.2.versi.cæterũ posito.Flor.in.l.Labeo.ff.de nauti.fœno.Domi. con.33.pro examinatione,col.2.versi.nec obst.si dicatur.Pau.Cast.consi.382.super primo, col.2,versi.nec ob.cle.lib.2.Ioan.Ray.in.c.imperialem.§.habito,colum.12.vers.sed restringendo,tit.de prohi.feud.ali.per Fed.Fran.Are.in.l.qui ante calendas,col.vlti.ff.de verbo. oblig.Fely.in.c.cùm contingat,col.5.versi.quarta conclusio,extra de rescri.Iac.à.S.Georg. in tracta.feud.in verbo,& cum pacto de non alienando,col.5.vers.sed hîc cadit,cum alijs concord.adductis ab Alex.in cons.suprà allegatis,& in.d.l.2.§.vlti.ff.soluto matri.& in.d. §.morte.& Philip.Deci.consi.74.cuius superscriptio incipit,emptor non potest,colum.2. versic.& prædicta.

De eadẽ re

Scientia nõ sufficit, ubi denũciatio pro forma requiritur.

29 ¶Ego verò vt tandem meum interponam iudicium,arbitror hanc denunciationem esse veluti de forma,vt satis patet ex hac nostra consuetudine,præsertim in illis verbis.& a ceste fin sera tenu,& cætera,quæ quidem verba apertè significant id tanquã formam esse obseruandum.Et forma data à statuto in dubio censetur substantialis,Bal.in.l.comparationes,in.3.oppo.in fi.C.de fid.instru.Et si forma statuti non sit obseruata,corruit actus,Bal. in.l.humanum,col.2.C.de legib.Ange.consi.89.præmitto.Pet.Anca.cons.35.visa quadam, col.j.cum si.Et vide interim Philip.Deci.d.consi.222.col.2.versi.vlterius tamen,& colum. seq.versi.nec ob.si dicatur,vbi videbis quid dicendũ sit,si statutum loquens de retractu cõ sanguineorũ præcipit obseruari certã formã circa notificationẽ contractus,vt consanguinei scire possint.& aliud statutum iubet aliam quandam formam obseruari,etiam in notificatione alienationum bonorum pupilli.An si alienato fundo pupilli fuit seruata forma, quę tradita est ad notificationem illius cõtractus,sit etiam necesse seruari formam traditam ad notificationem quæ requiritur pro retractu.& id adde ad ea quę diximus suprà in præced.quæstio.

An hæc notificatio sit de forma.

An satis sit obseruare formã notificationis q̃ ad aliud requiritur.

30 PORRO SI TENEAS eam sententiam,cui satis est consanguineum fuisse certioratũ de venditione,sine alia notificatione.Eam tamen intelliges,si modò scientia ipsius cõsanguinei fuerit plena,per id quod no.voluit Imo.in cle.caussam,colum.2.versi.nota regulam,de elect.vbi tradit eam regulam,quòd cùm denunciatio fit solùm ad certiorandum,ideoq; ea non est necessaria,cùm is propter quem fieri debet,aliunde certus est,secundum ea quæ diximus suprà.Certè vt tollatur illa necessitas denunciandi ob scientiã,requiritur eam sciẽtiam plenam esse & certam,per tex.ibi,in versi.intimatio,cùm dicitur,nisi ad appellatum eius plena & certa scientia peruenisset.Cui adde quòd ad hoc vt quis dicatur habere scientiam alicuius rei,requiritur quòd non tantùm eius rei,sed & qualitatum & circunstantiarum ipsius notitiam habeat,secundùm glo.in.c.cõcertationi,in verbo,sciuerit,& ibi Domi.Philip.Fran.& alij.de appel.lib.6.Ro.qui eam glo.dicit no.consi.343.ex proposito,paulò ante fi.& Alex.consi.114.ponderatis,col.2.versi.accedit ad maiorem,lib.j.vbi dicit eam glo.reputari valde no.& Barb.in.d.cle.caussam,col.27.in paruis,versicu.nam in dubio, de elect.& in.c.cùm vigesimum,col.2.extrà de off.deleg.Fely.qui eam dicit auream,in.c.à nobis,col.j.extrà de excep.ad hoc quidem quòd vbi requiritur scientia,non sufficit eam probare in genere.& in.c.quod ad consultationem,col.pe.vers.duodecima conclusio,extrà de

Quid si cõsanguinei scientia nõ sit plena.

re iudic.& Iason in.l.qui Romæ.§.duo fratres,col.28.versic.secundò adde.ff.de verbo obl. & Philip.Deci.in.c.nam concupiscentiam in.2.lect.in fi.de constit.vbi & eam dicit no.& d.consi.222.col.2.numero.5.iunctis his quæ scribit in fi.eiusdem cons.vbi & eam trahit ad casum huius nostrę consuetudinis.& Ludo.Gozad.con.9.in hac caussa,col,7.numero.34. Vide tamen quid dixerit Roma.consi.6.quòd dicta,versi.secūda hoc probat,& in fi.Et facit etiam glo.in.d.cle.caussam,in verbo,plena & certa,& ibi Cardi.Flori.post antiquiores in.4.quæstione.

31 De eadē re ¶ Quid enim,vt etiā loquar de nostro casu,si fortè consanguineus resciuit ex rumore quopiam incerto,aut etiam à quibusdam certis personis,qui illi generatim dixerunt eam rem à Ticio eius consanguineo cuipiam venditam sine mentione certi precij aliarumq; clausularum non parui ponderis.Dicemúsne id satis esse,& certè nemo dixerit,nisi è diametro vltra suprà allegata pugnare vellet cum tex.in.l.in totum,ibi nisi vera & certa scientia.ff. de regu.iur.& glo.in.c.cupientes,in prin.in verbo,notitiam,de elect.lib.6.quæ ad dictionē (notitiam)ibi in tex.positam,addit certam & indubitatam ex renunciatione hominū fide dignorū,vel visu literæ authēticæ ,nec tenetur(inquit)cuilibet referēti credere,per quędā ibi allegata.Nā & aliàs scire nō dicitur,nisi qui certò scit,nec dubitās quoq; scire dicitur. glo.in.l.de statu.ff.de testa.Bar.in.l.admonendi,col.4.ff.de iureiur.Et probat tex.æquiparans dubium & ignorantem,in.l.vlti.§.sinautem nescius & dubitans,& ibi Bar.& Angel. C.de furtis,cum alijs multis concord.à me collectis in repe.l.si vnquam,in prin.numero. 96.C.de reuo.dona.Et vide quæ dicam in seq.quæsti.

Scire nō dicitur nisi q certo sint.

32 *An satis sit in genere notificare sine declaratiōe precii, & aliorum.* EX QVIBVS POTES intelligere (& id erit pro XII. QVAESTIONE) non satis esse , si emptor suam emptionem apud acta notificauerit in genere,vt si simpliciter denunciat se talem rem à tali emisse,sine declaratione precij aut alterius clausulæ instrumenti,quæ maxi mi est fortè momenti ad impellendum animum consanguineorum,vt retrahant,vel non retrahant,per ea quæ iam diximus in.2.præced.versi.& suprà in.j.quæstio.huius glo.Quibus & id potes addere,quod scribitur in.l.aut qui aliter.§.j.ff.quod vi aut clam,ibi,neque quidem perfunctoriè aut obscurè denunciare.ex quo Alex.consi.89.excellentissimi,colū. vlti.lib.5.dicit denunciationē obscurā nihil valere. Et Fran.Are.con.68. excellentissime, col.j.per eundem tex.dicit,illum scire dici,cui res cum suis qualitatibus perfectè demonstratur,& ad hoc quoq; allegat.l.de pupillo.§.qui nunciat.ff.de oper.no.nuncia.&.l.si vnquam.§.vlti.ff.de euict.

33 De eadē re ¶ Et quod item scribitur in.l.j.§.edere.ff.de eden.cuius hæc verba sunt,edere non videtur qui stipulationem totam non edidit.Ex quo no.Bal.ibi,quòd qui tenetur edere instrumētum,non solùm tenetur edere quod principale est,sed & stipulationem,renunciationes,& alias clausulas adiacentes.Subditq; quòd si ex statuto instrumentum debet insinuari,non satis est partem ipsius insinuari,& idem penè voluit Ange.ibi.& est propè similis tex.in.l. vbi.§.j.ff.eo.titu.vbi scribitur,dolo malo non edidit,& qui maliciosè edidit,& qui totum non edidit.Et facit etiam quod scribitur in.l.scire oportet.§.scire autem.ff.de excus.tuto. cuius hæc verba sunt.Scire autem oportet,quoniam non sufficit accedere ad iudicem,sed oportet eum & de specie remissionis testari:& si multa habet,quæ ad remissionem sunt iusta,omnia nominare.Si autem non:similis est ei,qui nequaquam accessit:aut accessit quidem,iustum autem quid remissionis non nominauit.

34 De eadē re ¶ Et ita in casu nostro expressim(ne authoritate careamus)voluit Bal.in tracta.protomixeos,colum.6.versi.his sic pręmissis,per.l.vlt.C.de iure emphy.de qua quantùm ad id pertinet,diximus suprà in eadem glo.quæsti.j.& suprà quoq; eodem ti.§.4.in verbo,& ce pendant ne courra pas le temps.Et quia etiam,vt ad Bal.redeamus,precium est de substantia venditionis,nec pręsumitur,vt dicit voluisse Cy.& Pet.in.l.j.C.de contra.& commit.stip. cui rationi adde quæ dicam infrà in fi.huius tit.quæstio.18.Et quia etiam(vt ad Bal.redeamus)is qui non habet sciētiam eorū,quæ sunt de substantia,non dicitur scire,sed ignorare. l.multùm.ff.de condi.& demon.& per alia quędam,quæ ibi videre poteris.Et eum nuncupatim sequitur Matthę.Affli.in eodem tractatu proto.in verbo,vt infrà.30.dies,col.2.versic.sed vlterius quærit.Et idem quoq; voluit Ferro.in consuetu.Burdig.hoc eodem titu.de retraict.§.13.colum.2.

35 De eadē re ¶ Nec omiserim tamen tex.optimum in.l.sed & si pupillus.§.proscribere,cùm in multis locis eius,tum verò maximè in illis verbis,vel obscurata proscriptione.ff.de instito.actio. vbi paria sunt non proscribere palam & in propatulo,aut obscurè proscribere.Et in.l.non

intelligitur,in prin.&.l.ita fidei.ff.de iure fisci,vbi id palam relictum & datum non intelligitur,quod ita relinquitur & datur,vt certò scire non possit ex testamento,quid quãtúm ue relictum sit,& datum.Et vt pulchrè & no.scribitur in postremo loco.is maiorem fraudem excogitasse videtur,qui ita reliquit,vt palam fecisse videretur,cùm aliquid esset tacitè obscuritatis:quàm qui omnino tacitè reliquit.ille enim non tantùm legem circumueni re voluit,sed etiam interpretationem legis,quæ circa tacitum fideicõmissum habetur.& ibi proponit exemplum vtriusq;,vt videre poteris.&.l.Fulcinius.§.illud.ff.quib.ex caus. in pos.eat.vbi is latitare videtur,qui ita in publico est,vt se videndum non præbeat creditoribus:vt quia circa columnas aut stationes deliteat.Et ex huiusmodi iuribus & quibusdam alijs Maria.Soci.consi.24.visis,col.10.versicu.cùm ergo prædicta,illud veluti axioma elicuit,paria esse aliquid non exprimere,& confusè,siue dubiè exprimere.Barptole.autem Soci.eius filius consi.295.in caussa,col.3.versi.quartus casus,lib.2.tradit & illud non dissimile axioma,assertionem dubiam & obscurã non releuare,per alia quędam iura.Sed quibus addere potes tex.in cle.2.in fi.vt lite pend.cùm dicitur,dum tamen in citatione prædicta talia sint expressa,per quæ plenè possit instrui super quibus,&c.& ibi glo.vlti.Imo.col. item vlti.& Cardi.Flor.tum in.3.no,tum in.5 quæstio.& omnes ibi,

36 DECIMOTERTIO QVAERO. Si hæc notificatio facta non fuerit,intra quod tẽpus admittetur consanguineus.Dic quòd semper intra.30.annos,postea autem non audietur,quia eo spacio tollitur omnis actio.l.sicut,&.l.vlti.C.de præscrip.30.vel.40.an.&.l.2.C.de constit. pecu.Et ita in hoc casu nuncupatim tenuit Pau.Cast.consi.430.circa primum,in.j.dubio, lib.2.& Cepola consi.caussarum ciuilium.43.clarissime,col.vlti & Philip.Deci.cons.222. viso,col.vlti.versi.vltimò non est omittendum.& diximus suprà eo.ti.§ j.glo.10.in verbo, dedans lan,numero.10.ex quibus constat.Et illic dictis adde text.optimum in c.porrò,tit. quali.olim feud.ali.pote.vbi domino cõpetit beneficium reuocandi feudũ,restituto æquali precio intra annum,ex quo sciuerit computandum.At spacio.30.annorum tam ignorãs quàm sciens ab hac reuocatione summouetur.Quod tamen intellige,ne decipiaris,re vendita manente apud emptorem,vel eius hæredes.Quòd si alteri fuerit res vendita ab ipso emptore vel eius hæredibus,is vsucapiet aduersus ipsos consanguineos spacio.10.vel.20. an.vt diximus latè in eodẽ verbo,dedans lan,numero.qui continenter eum sequitur quem suprà citauimus.

Hac denunciatione nõ facta intra quod tempus admittetur consanguineus

37 ¶ Huic autem quod diximus de præscriptione.30.annorum concinit quod omnia propè iura eo spacio tolluntur,videlicet ius adeundi & immiscẽdi hæreditati,quæ iura proximè ad retractum accedunt.Ius petendi legitimam,& petitio hæreditatis,quæ non longè ab illis distãt,vt de primis voluerũt Glo.Bal.& propè omnes in.l.licet.C.de iure delib cũ alijs multis concord.à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur.numero.312.quod & confirmat.De iure petendi legitimam voluerunt Bal.Saly.Ange.Pau.Cast.Floria.& Iason in.l.si quis filium.C.de inoff.testa.cũ alijs quoq; multis concord.à me eodem loco congestis numero.315.verùm in ea.Quibus adde.Bal.in.l.nam & is.§.j.ff.de inoffi.testa.& con. 50.viso testamento,col.j.lib.5.Ange.in.l.omnimodo,in prin.C.de inoffic.testa.& in.l.si in eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio.& in.l.si à domino,in prin.ff.de peti.hæred.& in.l. certi condictio,in prin.ff.si cert.peta.vbi ita dicit se consuluisse Fulgo.consi.84.Bonacursius,col.2.versi.in secundo.Alex.con.108.viso,col.j.li.j.Corne.con.90.videtur,col.vlt.lib.j. Benedict.Cap.consi.40.circa quæ,col.2.& con.76.punctus quidam Antonius,col.vlti.Angel.Are.in.§.j.col.2.versi.nota quòd querela.Insti.de inoffi.testa.Guid.Pap.Deci.Delphi. 82.doctores.Steph.Bertran.consil.94.dum fuit,nu.3.lib.j.& consi.246.viso casu,col.j.li.2. & consi.95.quæsitum est,in fi.lib.3.Anto.Rub.consi.156.circa primum,in prin.Fran.Balb. in tracta.præscrip.in.23.quæsti.4.partis.4.item partis prin.& Viglium.in.§.sed hęc,Insti. de inoffi.testa.De petitione hæreditatis,est tex.in.l.hæreditatis,iuncta glo.& ibi docto.C. de peti.hæredi.Bal.con.410.primò videndum est,lib.4.& con.62.punctus talis est Petrus libro.5.

Ius adeũdi & immiscẽdi.30.annis præscribitur.

Et ius petẽdi legitimã.

Et petitio hæreditatis

38 ¶ Item ius dicendi nullum testamentum,contractum,arbitrium,sentẽtiam,decretum,& bannum.De testamento voluit Bar.in.l.filio præterito,col.antepe.versi.sed quando se immiscuit,& ibi Bal.col.vlti.Ange.etiam col.vlti.Pau.Castr.& Petr.Besu.ff.de iniusto testa. Saly.in.l.2.C.de posthu.hæredi.insti.Anto.con.26.ad primum,colũ.3.in.2.dubio.Rapha. Co.& Imo.in.l.si filius qui in potestate.ff.de libe.& posthu.Alexã.in.l.j.col.2.C.quan.non pet.part.& in.l.3.col.2.versi.quid autem in iure.ff.de acqui.hæred.& Guid.Pap.deci.Del-

Ius dicendi testamentũ nullum.

Cōtractum. Arbitrium. Sententiam. Decretum.

phi.426.an lex,col.j.versi.sed an filius,& deci.597.itē & secundò.& Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,mortuo itaq; testatore,le.2.numero.63.de testa.Steph.Bertran.consi.j.numero.50.lib.2.De contractu autem voluit Bal.d.consi.410.lib.4.& con.189.punctus quæritur,lib.5.De arbitrio idem Bal.consi.67.quia ex facto,col.2.vers.præterea & ad idem,li.3.vbi & idem dicit de sententia,sicuti etiam faciunt de eadē & de decreto & arbitrio promiscuè glo.in summa.35.quæsti.9.in fi.Specul.titu.de senten.§.iuxta,versic,vlti.Bal.in.l.2,col.2 versi.quæro quid esset.C.de iure fisci.lib.10.Guil.à mōte Laud in cle.j.de senten.& re iudi.Saly.in.l.si præses,col.vlti.C.quo.& quan.iud.Imo.loquens de sententia nulla,quia lata est ex falsis allegationibus,in.c.ex parte Adæ,col.4.versi.in glo.idoneos,extrà de testib.Guid.Pap.consi.61.rationibus,col.2.& consi.236.in casu,& sing.938.versi.vsq; ad.30.annos. De bāno deniq; voluit Bal.in.l.data,col.antepe.versi.sed quid si bannitus.C.qui accu.pos.

Bannum.

39 ¶ Item ius petendi reductionem sententiæ arbitrorum ad arbitrium boni viri.Cy.in.l.societatem §.arbitrorum,in addi.& ibi Alberi.& Bal.in.l.vnde si Neruæ,quæ solet legi cum d.§.arbitrorum.ff.pro socio.Oldra.consi.156.primum de quo quæritur,in vlti.dubio.Paul.Eleaz.con.incip.in præsenti quæstione,vti illum refert Lafran.Brixi.in tract.arbitrorum in.20,quæstio.Bal.& Ange.in.d.l.sicut.C.de præscrip.30.vel.40.ann.ipse Bal.in.l.2.ad finē.ff.de arbit.& in.l.vlti,col.6.versi.quæro vsq; ad quod tempus.C.de contrahen.emp.& in.c.quintauallis,col.vlti.versi.& nota quòd sicut,extrà de iureiur.Ange.col.315.ius petendi.Io an Ana.consi.16.viso puncto,col.vlti.Alex.consi.95.visis processibus,col.vlt.lib.2.vbi hāc dicit esse communem op.Corne.consi.177.in hac re,in fi.lib.2.Philip.Deci.consi.39.iuridicam,col.vlti.versic.& prædicta,& consi.587.coram magnificis,in fi.De quo tamen vide Bar.in.d.§.arbitrorum,col.6.versi.quæro infrà quantùm tempus,& ibi omnino Alexand.in addi.ipsius,in verbo,officio iudicis.& Anto.in.d.c.quintauallis,col.14.versi.quæro tertiò.& Fran.Balb.in.d.tract.præscrip.in.33.quæst.d.4.partis.4.item partis prin.

Ius petendi reductionē ad arbitriū boni uiri.

40 ¶ Item officium iudicis,ius petendi legatum & fideicommissum,ius ratificandi siue acquirenci per ratificationem,vt de officio iudicis voluit gl.in.l.sicut,in verbo,persecutione,& ibi Bar.Bal.Ange.& Saly.C.de præscrip.30.vel.40.an.cum alijs multis concord.à me adductis suprà.§.præced.in verbo,ignorans,nūero.40 & quod per.30.De secundo voluit etiā Bal.consi.137.quædam vidua,in fi.lib.5.& consi.168.proponitur quòd quidam,col.j.eo.lib.5.& Philip.Deci.consi.267.non excidit,col.3.versi.venio igitur.& vide quæ diximus in repeti.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,numero.311.C.de reuo.dona.De postremo item voluit Bal.consi.12.quidam dominus Mattheus,col.2.versic.& si dicatur,lib.j.quod repetitur consi.386.lib.5.Corne.qui tamen nonnihil nutat,nec Bal.memorat,con.221.visis.certis,colum vl.versi.& si dicatur,li.3. Et huius contrariū tenuit Io.Fran.Bal.in.d.tract.præsc.in.4.parte.5.partis prin.quæsti.2.numero.6.hac ratiōe motus,quòd id in mera facultate cōsistit.

Officiū iudicis. Ius petendi legatum & fideicōmissum. Ius ratificandi.

41 ¶ Item ius repręsaliarum,præstandi cautionem,collectandi,eligendi,proponēdi errorem calculi,agendi ad commissum ex.l.2.C.de iure emphy.dicendi contractum simulatum atq; etiam factum metu & reuerentia patris. Vt de primo respondit Ang.con.196.ex dicto themate,colū.vlt.post prin.& Philip.Deci.d.consi.267.vbi suprà.& iterum con.272.viso processu,col.5.De secundo Bal.in.c.cùm non liceat,col.j.extrà de præscrip.Ias.qui id dicit sing.in.l.huiusmodi,in prin.col.2.vers.an autem.ff.de leg.j.Catel.Cota qui & id dicit sing.in memor.incip.iuri præstandi.& iterum memor legatarius,vbi & alia quædam loca Bal.citat,sed erranter.De iure collectandi.Corne.consi.142.videtur prima facie,col.vlti.lib.3.De iure eligendi.Cy.Per.& Saly.in.l.si aquam.C.de seruit.& aqua.De iure proponendi errorem calculi gl.in.l.calculi.ff.de admi rer.ad ciuit.perti.& in.l.2,& ibi Bar.& Bal.qui id declarāt.C.de iure fisci,lib.10.Alex.& Ias.in.l.j.vterq; col.j.C.de erro.cal.idē Iason cōs.210.breuiter.lib.2.vbi & id optimè declarat.De commisso Guid.Pap.decis.Delphi.412.pone.Quod nota ad limitationē.l.2.C.de vectig.& cōmis.vbi ius petēdi cōmissum durat tātùm quinquennio,vt & ibi no.doct.& Bar.in.l.commissa ff.de publica.& vectiga.vt scilicet id procedat in commisso ob vectigal non solutum,nam huiusmodi vectigalia nō admodum sunt fauorabilia.Illud autem Guido.dictum procedat in alijs commissis procedentibus à iure contractum,quæ sunt fauorabiliora.Deniq; de duobus postremis scilicet dicendi cōtractum simulatum,vel factum metu & reuerentia patris aut alterius,voluit Bald.d.con.189.punctus quæritur.lib 5.quod nota,quia vix alibi reperies.Et cum his finem huic rei faciam,nam prius annus nos deficeret,quàm omnia horum similia quis posset congerere.

Ius repreſaliarum. Ius præstandi cautionē. Ius collectādi. Ius eligēdi. Proponendi errorem. Agendi ad commissum. Dicendi cōtractum simulatum. Aut factū metu reuerentiali.

42 DECIMOQVARTO quæro quid si consuetudo nostra nō statuisset hunc annum retractus

incipere à notificatione, aut aliàs, sed simpliciter præstituisset annum ad retrahendum, vt est in multis regióibus Galliæ & Italiæ. A quo tpe tunc is annus incipit currere. De hoc nuncupatim interrogatus Signo. consi.81. in quæstione vertente inter Nigrum, colum.2. respondit ex die venditionis factæ, per.l. sciendum.§. vlti.cum.l.seq.&.l.quòd si nolit.§. penulti.ff.de ædil.edic. nam cùm lex disponit de tempore respectu actus, incipit tempus currere à die illius actus, nisi alia specialis ratio aliud suadeat.l.ait lex.ff.ad leg. Aqui.&.l.annus.ff.de calum.&.l.mariti.§.sex mensium.ff.de adult.&.l.j.§.dies.ff.de libe.agno.&.l.qui duos.§.vl.ff.de manu.testa. Ideo (inquit) nec curandum est de tempore instrumenti, nec de tempore traditionis, per tex.no.in.l.alienatum, in prin.ff.de verbo.signific. Hæc propè Signo. Tu tamen hîc vide quæ scripsi suprà.§.j.glo.2, in verbo, à vendu, numero.41. quid autem si quis, & multis seq. & iterum in gl.10. in verbo, dedans lan, numero.108. vigesimo quæro. & quæ dicam infrà tit.seq.§.j.glo.2. in verbo, à tel temps, numero.63. cæterum & hîc. *Si annus simpliciter statu turretractui, à quo tempore incipit currere.*

43 DECIMOQVINTO QVID si emptor notificauit notario actorum, quem nos vulgo graffarium vocamus, sed is in actis non scripsit, vt hîc fieri præcipitur, vel collusione, vel incuria, vel obliuione ipsius notarij, aut aliàs. Cùm hæc species ex facto contigisset, alij dicebãt tempus cucurrisse ab eo tempore quo notificatio facta fuisset, de qua constabat renunciatione notarij, quam super instrumento venditionis, vt fieri assolet, posuerat, etiam si ea in acta ipsius notarij non fuisset relata: quoniam emptor fecisset quod in se erat, nec ei imputanda erat malitia, error, aut negligẽtia notarij, qui id omisisset, quod facere debuerat. Ego contra iudicaui. nam consuetudo vt currat id tempus, requirit eam notificationẽ in actis fieri atq; inseri, cùm dicitur, & à ceste fin sera tenu le greffier faire registre de ladicte notification. Quin & si ea verba deessent, tamẽ id satis declaratur ex verbis præcedẽtibus, cùm dicitur, lacquisition sera notifiee au greffe de la iurisdition &c. quod non aliud est, quàm si diceret apud acta. Ea enim sunt id quod vulgo vocamus le greffe, non ipse notarius. Aliud est enim le greffe, aliud le greffier. sicuti aliud est instrumentum, aliud notarius, qui id confecit: & id clarius est, quàm vt diutius ei immorari debeamus. Et aliàs de iure cõmuni insinuationes & cæteræ notificationes fieri præcipiuntur nõ actuarijs siue grapharijs, sed actis id fieri necesse est, vt.l. donationes quas parentes, ibi, actis fuerint intimatæ, & iterum.l. minoribus, ibi, actorum testificatione, rursumq;.l. cùm multę, ibi insinuare autem actis interuenientibus.C.de dona.ante nup.&.l.donatio, ad fi. ibi, actis etiam adnectendis.C.de donati.&.l.lata, sic enim legendum est, non data, ibi, actorum testificatione, & rursus ibi, actorum confectione, atq; etiam ibi, apud acta conficiendis, eo.ti.&.l.in donationibus, in prin. ibi, actis insinuantur, eo. quoq; tit. *Quid si actuarius cui hæc notificatio facta est, nõ eam scribit in actis.*

44 ¶ Sed quod apertissimum est, cur si diuis placet hæc notificatio pręcipitur fieri apud acta? nisi vt per huiusmodi notificationem res inuulgetur, patefiat, innotescat, & veluti in propatulo & publico ponatur, atq; sic consanguineis obuia, expositaq; præbeatur, quantò id cõmodius fieri potest. nam id denunciare singulis priuatim consanguineis, vix possibile est: cùm omnium propè consanguinitas magna sit, & veluti ciuitas quædam, teste Aristotele, & eius authoritate Bal. nostro consi.50. in primis, col.2. lib.4. Quid igitur iuuat denunciare siue notificare notario tantùm, nisi in acta referatur. Acta enim sunt quæ rem detegũt, & notoriam, vt nostri loquuntur, & manifestam faciunt.c. vlti.& ibi plenè no. extrà de cohab.cleri.& muli.&.c.cùm olim, de verbo.signifi. Inno.in.c.ex insinuatione, in fi.& ibi quoq; Hosti. ante fi. Panor. Cardi. Alexã.& Deci. qui concord. affert & optimè declarat, extrà de appel.& doct. vbiq;. Et idem simpliciter de scriptura dicit Bal.in.l.generali, in vlti.no. C.de sacro.eccle. Non autem sola notarij scientia id efficit, vt videre est omnibus: neque enim vnius aut alterius cuiuscũq; scientia rem quampiam publicam facit, vt probat text. in.l.sed & si.§. proscribere, ibi, cùm multi legerent.ff.de instito.acti.& vt dicit Franc. Are. consi.110. clarissimè, col.4. versi. tertiò dicit, publicũ dici non potest, nisi quod scitur à maiori parte populi. per glo.in.l.si tutor.C.de peric.tuto. *De eadẽ re*

45 ¶ Propterea si id notarius omiserit in acta referre, notificatio ei facta inutilis est & inefficax, quantũcunq; emptor fecerit quod in se erat, vt in simili dicitur in.d.l.sed & si.§. proscriptum, versi. proinde.ff.de instito.act. Ideoq; Marti. Sylimanus ille Io. And. pręceptor in legibus, eiusq; authoritate Cy.& post eos Bald. Ange. Salyc. Rapha. Alex.& Phi. Corne. in l.ambiguitates.C.de testa. scripserunt, quòd si statuto caueatur, vt cùm aliquis est bãnitus, debeat eius bannum in actis cõmunis inscribi à tabellione eorum actorum. Si tabellio id omiserit scribere, viciatur bannum.& idem quoq; voluit ipse Bal.in.l.vlt.in fi.princ.C.de *De eadẽ re*

tempo.app.& in.l.imperator,ad fi.ff.de statu homi.in priore lec.Ang.& Imo.in.l.j.§.vlt. ff.de hære.instit.Nam & aliàs id perpetuum est,vt error vel imperitia notarij circa actus solennitatem formam vel substantiam actum ipsum viciet,etiam in præiudicium partiũ, vt dicit glo.in.d.l.ambiguitates,in verbo,non ex mente.& ibi omnes scribētes.Et idem de nuncio voluit glo.no.in cle.2.in fi.vt lit.pend.quòd cùm vt dicatur lis pēdere,cùm à iudice competente emanauit citatio ita certa,vt pars ex ea plenè instrui possit super quibus in iudio conuenitur,eaq; talis ad partē ipsam peruenerit.Si iudex in sua citatione hæc sufficienter expresserit, nuncius verò non sufficienter parti insinuarit,nihil actum est,vt lis pendere dicatur.Et eam ibi sequuntur Pau.Eleaz.Imo.col.vlti.& Cardi.Flo.in.6.quæsti.Imò verò vt idem Cardi.in seq.quæsti.scribit post Lapum ibi,non satis esset iudicem sufficienter expressisse & nunciũ sufficienter parti intimasse,nisi & id in acta redactum esset,per multa ibi allegata.quod proximè accedit ad hunc nostrum casum,quãquam nihil in illis casibus posset videri nihil parti imputandum esse.

46 ¶ Quanquam & illud quoq; dici potest hìc imputandum esse emptori,quòd notarium nō interpellauit,requisiuit,sollicitauit:& si noluisset,coëgit per iudicem,vt suam ipsius notificationem in acta referret,arg.l.j.§.prætermittere autem,versi.quid ergo.ff.si quis omissa caus.testa.& quod in simili dicit Fran.Are.post alios in.l.rei iudicatæ.§.socero,col.2.in fi. ff.sol.ma.Nam & Bar.quoq; in.l.admonendi,col.6.versi.quæro quid si in instrumento.ff. de iureiur.dicit quòd si instrumentum non sit confectum cum legitimis solennitatibus,fidem non facit:& est imputandum parti,cur non egit aduersus notarium,vt sibi ipsum legitimum conficeret,ar.l.veluti.ff.de eden.Hæc ibi.Agat igitur hic emptor contra notariũ qui eam inscriptionem non fecit,in id quod interest ipsius.Nihil enim est hìc ex parte cōsanguinei,qđ ei imputari possit.Quid igitur caussæ est vt ei currat tempus,si id factum nō fuit quod ex forma consuetudinis fieri debuit,vt tempus curreret?Igitur in illa specie cùm primus iudex repulisset consanguineum à retractu reseruata illi aduersus notarium actione,vnde ipse consanguineus ad nos prouocasset,diximus malè iudicatum,consanguineũq; fore admittendum,reseruata è diuerso emptori actione contra notarium,& suis notario defensionibus reseruatis.Postea autem comperi in hac expressim sententia fuisse Ar. Ferronum in consuetud.Burdig hoc tit.de retractu.§.13.col.2.

De eadē re

47 ¶ Quod tamen intelligendum est,nisi si dolo & calliditate consanguinei id factum esset, vt notarius eam notificationem in actis nō inscripsisset, ne scilicet tēpus ei curreret...nim perinde habendum erit,ac si inscripta fuisset,quantùm ad eum pertinet,vt de præsentatione mandati apostolici voluit glo.in.c.si capitulo,in verbo,factam,in prin.de conces. præben.lib.6 arg.eius quod de citatione scribitur in.c.quoniam.§.porrò,ext.vt lit.non cō test.cum alijs multis si.à me traditis suprà hoc eo.ti.§.2.glo.j.numero.8.quid autem si cùm emptor,& seq.& rursus in.§.15.in verbo,depuys la litiscontestation,quę est glo.2.numero. 7.idq; perpetuum est.Nec abs re verò suprà diximus quantùm ad eum pertinet,cuius dolo aut calliditate id factum est.Neq; enim quantùm ad alios pro facto haberetur.l.si oleũ, in prin.& ibi Bal.ff.de dol.malo.

Quid si dolo cōsanguinei id omissum fuerit.

48 DECIMOSEXTO quæro aliquis rem immobilem comparauit non contractu venditionis aut æquipolenti venditioni,vt ex instrumento apparet,ideo non subiecto retractui,vt plenè dictum est suprà eo.tit.§.j.in verbo,ou æquipollent a vente.Tamen illum ipsum contractum apud acta notificat.Postea autem consanguineo eius qui alienauit,venienti ad retractum opponit hunc contractum non esse obnoxium retractui.Consanguineus autem negat illum esse audiendum,cùm per notificationem cōtrarium confessus fuisse videatur. ad quid enim eam fecit(inquit)nisi vt tempore excluderet consanguineos?Is autem qui cō parauit,dicit se eam fecisse ad alium finem,neq; enim sic vereor loqui cum Tullio in.7.in Verrem actione.Piratam viuum tenuisti,quem ad finem?aut vt redeam,dicit se eam notificationē fecisse ad abundantem cautelam,quæ ei nocere non debet.l.testamentũ.C.de testa.& l.pe.C.de euictio.Et hunc quidem casum aliquando euenire vidimus.

An notificatio contractus nō subiecti retractui liget ad retractum.

Ad hunc finem.

49 ¶ Et certè si hæc notificatio ad alium finem verisimilem aut probabilem,& non superuacaneum fieri potuit.Hauddubiè ea non adstringet notificantem ad agnoscēdum retractũ, per id quod in simili voluerunt Hosti.& Ioan.And.in.c.significauerunt,vterq; in verbo,infra decem dies,extrà de testib.quòd tum demum per solutionem quis videtur acquieuisse, secundùm.l.ad solutionem.C.de re iudi.cùm alia coniectura capi non potest,cur id ipsum fecerit,nisi vt acquiesceret,vti eos refert,& sequitur Imo.cons.144,cepit,statim post prin.

De eadē re ... esse ... atur.

Vti etiam dicimus non præsumi donationem, si alia coniectura, aut præsumptio, aut occasio capi possit. l. si cùm aurum, & ibi Bart. ff. de solu. cum multis concord. à me collectis in repe. l. si vnquàm, in verbo, donatione largitus, numero. 169. vnde si posset. Et idem de renũciatione dicunt Hosti. Ioan. And. & Anto. in c. accedentibus, extrà de priuil. cum simi. quoq; à me collectis in eadem repe. in prin. numero. 124. adde quod est.

50 ¶ Sed quibus addere potes Philip. Deci cons. 308. in casu ad nos trãsmisso, col. vlti. in prin. & iterum consil. 374. in casu proposito, col. 2. versic. & hoc idem. Et quod etiam respondit Pet. Anca. consi. 106. dubitatur, post prin. quòd pater consentiens donationi caussa mortis factę à filio non censetur renunciare vsumfructum quem habebat in re donata, si ob aliud quàm ob huiusmodi renunciationem hic consensus accommodatus censeri potest, id est, si consensus aliud possit operari, quàm renunciationem, per multa illic allegata, quæ tu videre poteris. Et in hęc, vt id prętereà intelligas, sufficit leuissima quæq; occasio, vt dicit Baldus. in. l. vlti. col. 3. versi. ibi fortunam. C. de dotis promis. & in. l. 1. C. ad Senatuscon. Treb. cum aliis quoq; simil. quæ tibi congessi in illo priori loco. Ideo, vt hoc caput concludam, nec hìc censetur sibi notificans in hac re præiudicare, si possit esse alia occasio, vel leuissima huius notificationis faciendæ. *De eadẽ re*

51 ¶ Quòd si nulla alia coniectura aut caussa siue occasio appareat, ideoq; hæc notificatio esset omnino supuacua, superflua, & vt ita dixerim, frustranea, nisi ad id facta cẽseatur quòd in nostra hac consuetudine statuitur, vt scilicet curreret tempus retractus consanguineis. ideoq; notificans videatur fateri locum esse retractui, & ad eum agnoscendum se adstrinxisse. Et tunc multùm refert an ipse contractus est aliàs suspectus de simulatione fraude & circunuentione retractus, & tunc non dubitarim hanc notificationem magnum adiicere momentum & cumulum ad præsumendam eam fraudẽ & simulationem, tãquam scilicet eam fecerit conscius eius fraudis: aut vt semper & in omni casu, si fortè ea fraus postea detegeretur, excluderet repelleretq; consanguineos lapsu anni à tempore notificationis. nam in prohibitis ac suspectis huiusmodi abundantes cautelæ nocent, adaugentq; suspicionem vt dicunt Bal. & Pau. Cast. in. d. l. testamentum. C. de test. & idem Bal. in. d. l. pe. de euict. & dicemus latius tit. seq. in rub. numero. 15. quod confirmari potest. *De eadẽ re*

52 ¶ Verùm si aliter contractus non est suspectus, sed omnimodo citraq; omnem suspicionẽ constat eum esse vel permutationis, vel donationis simplicis, aut alterius qui non subiacet retractui. Et tunc dubium est, an ea notificatio, præsertim si facta fuerit sine protestatione notificantem obliget, & adstringat ad retractum. nam si protestatus fuerit incontrarium, videretur nullum sibi præiudicium fecisse. l. Nesennius, ibi, quid enim si etiam protestata est. ff. de neg. gest. & melius in. l. 1. §. quemadmodum, in fi. cùm dicitur, maximè si missurus idipsum protestatur. ff. de libe. agno. Sed & ille tex. in eo quod dicit, maximè præstat argu. etiam sine protestatione eam notificationem simplicem nõ facere pręiudicium, vt per eã cogatur notificans agnoscere retractum: non magis quàm is qui in eo text. misit custodes etiam sine protestatione, agnoscere filium, vt etiam declarat Bar. ibi. Et vide tex. qui ad id nõnihil facit in. l. forma. §. vlti. ff. de censib. *De eadẽ re*

53 ¶ Scio tamen Alex. consi. 63. in caussa & lite, col. 2. versi. insuper moueor, lib. 7. loquentem in casu statuti huius nostræ consuetudinis similis, respondisse contrahentem, qui similem denunciationem fecit, obligare se consanguineis ad reuẽdendum restituto sibi precio, per id quod in simili notat, vt ipse dicit, Bar. in. l. licitatio, in prin. versi. quæro aliquis. ff. de publica. & vecti. & in. l. si tempora. C. de fide instru. & iure hastæ fisca. lib. 10. & quod in simili habetur, in. l. qua ratione. §. vlti. ff. de acqui. rer. domi. & in. l. j. ff. furt. aduers. nau. caupo. Sed in casu ipsius Alex. liquidò apparebat huiusmodi denunciationem propter cõsanguineos fuisse factam. Ideo non trahendum est id ad casus dubios. Et hìc tutius esset impetrare gratiam huius notificationis à principe, ex moribus huius nostræ Galliæ. Præsertim si contractus tanquam emptionis fuerit notificatus. *De eadẽ re*

54 DECIMOSEPTIMO, An huiusmodi notificatio possit fieri die dominico, aut alio diuis sacro. Quod nõ videtur, cùm hic actus fieri præcipiatur apud acta, veluti pertineat ad iudicia, quæ hisce diebus cessare debent. l. vlt. C. de feri. & c. vlti. extrà eo. titu. & plenè no. à nostratibus in. l. j. §. nunciatio. ff. de oper. no. nunc. Ego verò aliter censeo, quia quæ fiunt apud acta præsente actuario, sed absente iudice, non dicuntur fieri in iudicio. ex sententia glos. loquentis de confessione, in. l. iubemus, quæ est pe. C. de libe. cau. quam sequuntur Alberic. & Bal. qui eam dicit sing. & Sal. ibi, & idem Bal. in. l. pe. col. j. in. 2. no. C. de fideiuss. & in ad- *An hæc notificatio possit fieri die dominico. In iudicio fieri non dicuntur quæ*

fiunt apud actuarium absente iudice.

di. Specul. tit. de confes. parte. 2. §. j. col. vlti. versi. confessio ista debet. & ipse Alberic. in l. si fine. §. j. ff. de interro. act. & in l. hac consultissima. §. vlti. in fi. C. de testa. Ange. qui alia allegat, consi. 196. ex themate, col. j. ad fi. & Alex. dum eam glo. simpliciter allegat, in addi. Bar. in l. j. col. j. C. de confes. & in l. si confessus, in magna add. col. j. ff. de custod. reo. Et facit tex. in l. adoptio. C. de adop. & quod tradit Inno. in c. quoniam, col. j. in verbo, publicam, extrà de testib. quòd non creditur actuario de confessione partis facta absente iudice, nisi vt dicit Alberic. in d. l. si fine. §. j. & iterum in l. toties, colum. vlti. ff. de interro. actio. id fiat mandato iudicis.

Nec quæ coram iudice, nisi facta sint in forma iudicii.

55 ¶ Imò verò & quæ facta sunt coram iudice, & apud acta quidem illa, sed non in forma siue figura iudicij, vim iudicij siue actus iudiciarij non obtinent, vt probat tex. in l. interrogatã, & ibi glo. Bal. & Saly. C. de libe. cau. & glo. in l. cùm scimus, in verbo, confessionibus, & ibi Bar. ante fi. C. de agri. & censi. lib. 11. Alberi. in l. non est omnino. ff. de manu. vindic. & in d. l. j. col. 3. versi. secundò quæro. C. de confes. & in l. certum. §. si quis absente, col. j. ff. eo. vbi tamen distinguit. Bal in l. cùm mulier, col. 3. in 11. oppo. ff. solu. matri. Roma. con. 8. viso facto, versi. secundum. & Barb. cons. 53. præclarè colum. 10. numero. 24. lib. 2. Et facit quod scribit Bal. in authen. si qua mulier, col. 2. versi. pone ergo quòd vir, & ibi etiam Sal. C. ad Senatus con. Velleian. Igitur cùm hæc notificatio fiat præsente actuario tantùm, & iudice absente, nec si eo præsente fieret, non esset tamen in forma iudicij, consequens est vt hæc notificatio non habẽda sit pro actu iudiciario, qui prohibeatur fieri hisce festis diebus. Et quia etiã actus quoq; iudiciarij in mero facto consistentes, & qui non requirũt caussæ cognitionem, possunt fieri & in acta referri illis ipsis diebus. l. actus. C. de feri. & no. in d. §. nũciatio. Cæterum Matthe. Affli. in tractatu πρωτομίσεως, in verbo. vt intra. 30. dies, col. 4. vers. itẽ quæro quo tempore, tenet eam denunciationem quæ ex ea constit. proto. fieri debet ijs quibus id ius competit, posse fieri huiusmodi diebus. Et vide quæ dicam infrà in fin. huius titu. in 15. quæstione.

Si emptor testato conuenit consanguineũ & ei ẽptionem notificauit, an id satis sit.

56 DECIMOOCTAVO QVÆRO. Suprà in. 11. quæstio. huius glos. tractauimus, vtrùm satis sit consanguineum resciuisse vẽditionem sine ista notificatione, vt ei currat tempus anni, sed de hac re ita locuti sumus, vt facilè intelligeres nos de simplici sciẽtia consanguinei intellexisse. Quæro igitur. si emptor testatò conuenit consanguineum, eiq; ex professo atq; solenniter denunciauit emptionem, adhibitis scilicet notarijs & testibus, qui eius rei fidem facerent. An tunc ei consangnineo sine hac publica & actuaria denũciatione currat annus retractus à tempore illius denunciationis priuatæ. nihil enim quantùm ad eum pertinet inter vtranq; interest, vt apertissimè probat tex. in. l. sed & si pupillus. §. de quo palam, qui est. j. & seq. iuncto. §. item si plures. ff. de instito. act. nam primo loco fit mentio de præscriptione quapiã, quæ palam à domino tabernæ fieri iubetur, eiusq; illic forma describitur. At in posteriore loco declaratur satis esse, si cui priuatim denunciatum fuerit, quantùm ad eum etiam priuatim pertinet, vt scilicet eum huiusmodi denunciatio teneat.

De eadẽ re Priuata denunciatio magis afficit.

Ignorantia rerum publicarũ ex multis caussis est probabilis.

57 ¶ Imò hæc priuata denũciatio magis afficit, quàm publica: nec is vnquã potest huius ignorantiam prætendere, illius sæpe potest, vel ob absentiam siue distantiam eius loci, in quo hæc acta conficiũtur. c. vlti. & ibi glo. in verbo, nõ potuit, & Panor.. in. 3. no. extrà qui mat. accu. pos. & glo. in c. qui & humanis. 12. q. 2. Bal. in l. planè, quam legit cum. §. tutorem. l. tutor petitus, per eum tex. ff. de excus. tuto. & in c. quoniam. §. porrò, extrà vt lit. non contest. per tex. quem dicit sing. in l. vlti. ff. de decre. ab ordi. faci. & docto. sępe. Aut etiam propter diuturnum morbum præsentis in ciuitate, ex sententia Bar. Ro. & recentiorum in l. is potest. ff. de acqui. hære. cum alijs multis adductis à Barb. consi. 17. à Ioue, col. 2. libro. 3. aut ob alia multa quæ impedimento sunt, ne etiam publica sciantur. ex quo & illud scriptum est vocem præconis paucis innotescere, authenti. qui semel. C. quo. & quãdo iudex: propterea cùm aduersarius certus est, opus est illum speciatim priuatimq; citari: nec satis esset generatim & per edicta publica, vt no. in l. j. & authen. ibi posita. C. si vt minor se ab hære. abst. & in d. c. vlti. qui matri. acus. pos. & in cle. j. de iudi. cum si. Et hinc quoq; fit, vt quæ publicè proponuntur, non in vno tantùm loco, sed vbiq; per totam ciuitatem proponi debeant, vt omnes teneant. Archi. in c. quod dicitis. 16. distin. Bal. in c. j. col. 4. versi. quæro vbi quis citatur, tit. de mili. vas. qui contu. est Fran. Are. consi. 106. clarissime, col. pe. vers. secundò non consyderat. Constat autem acta iudiciorum in vno tantùm loco esse, nec ea aliter publicè proponi. Ideo videmus multa in iudicum acta referri, quæ ab omnibus propè ignorantur.

58 ¶ Et sanè si denunciatio, quæ à nostra consuetudine requiritur, non esset de forma, facilè

concederem hanc priuatam denunciationem satis esse. Sed quia diximus suprà nume. 29. ego verò, eam esse de forma, non modicum dubium est, an eius forma expressa possit adimpleri alia æquipollente. non posse enim affirmat glo. in cle. j. in verbo, tertiò, de vit. & honesta. cleri. Bar. in. l. non sunt liberi. ff. de stat. homi. & pleriq; alij, quos tibi congessit Alex. in. l. j. col. vlti. ff. de liber. & posthu. & Fely. in. c. cùm dilecta, col. 17. versi. amplia vndecimò & seq. extrà de rescript. & alibi (ni fallor) in hoc opere tradidimus. Imò nec vberiore pinguioreq; ac vtiliore forma videtur impleri posse, vt de mandato probatur in. l. si quis pro eo. ff. manda. & in. c. cui non de sacerdotali. §. similiter, & §. vlt. de præben. lib. 6. quod & ex externis astruit, & multis exemplis & testimonijs confirmat Aulus Gelius lib. noctiũ Atticarum. j c. 13. Et id quoq; cæteris in rebus procedere probat tex. in. l. si pupillorum. §. si prętor. ff. de reb. eo. qui tex. loquitur de sententia. Et id quoq; alijs fulcit Fely. in. d. c. cùm dilecta, col. 12. versi. amplia quartò. *De eadẽ re* *Forma an adĩpleri possit æqpollẽte aut uberiore.*

59 ¶ Sed hæc certè non sunt perpetua. quandoquidem sæpe concessum est aliquid facere vtilius, quàm mandatum est aut statutum, ad vtilitatẽ scilicet eius ob quem id fit, & vt ei magis expedit, vt patet ex. l. si quis mihi bona. §. sed si mãdauit, ibi, quòd si ex parte, & ibi Bal. Imo. Alex. qui eum. §. legit cum. §. si coram, & cæteri recentiores. ff. de acqui. hęre. & l. sicut §. sed si permiserit, versi. incontrarium. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. & l. diligenter. §. vlti. ff. mãda. & l. j. deniq;. §. si mãdauero. ff. eo. tit. & l. rogatus, eo. quoq; tit. & voluit etiam Signo. consi. 17. statuto communis, col. 2. & Pau. Cast. consi. 4. circa primum, col. 2. lib. j. Alex. in. l. si quis puberem, colum. 2. versicu. sed ad illud. C. de iure deliberan. vbi ex eo tex. dicit satis esse, vt mandatum in pinguiori forma impleatur. & Iason in. l. qui quartam. §. j. ff. de lega. j. & in. l. j. §. si stipulanti, col. 2. versi. sed ad istum. ff. de verbo. obligatio. vbi ex illo textu dicit, eum in forma adimplere, qui pinguius adimplet. & in. l. si procurator, col. j. versicu. collige. C. de procura. vbi eum text. dicit no. & latè diximus in repet. l. si vnquàm, in verbo, libertis, numero. 48. deniq; id etiam. Et faciunt etiam quæ scripta sunt à. D. à Rot. deci. 562. Papæ supplicat, in antiquis, & deci. 582. quidam obtinuit, etiam in antiquis, quæ repetitur inter deci. Bernard. Bisgueti tit. de præben. c. 19. eiusdem initij. Ex supradictis autem liquidò constat hanc denunciationem fieri consanguineorũ gratia, vtiliusq; illis esse, si ipsis priuatim fiat, quàm apud acta. *De eodem.*

60 ¶ Sed aduerte tamen quia Lancel. Gali. vir certè non contemnendæ inter recentiores authoritatis in. d. §. si stipulanti, col. j. dicit id quod Iason ex eo tex. assumit, esse cõtra textum eiusdem. l. j. §. si quis simpliciter, de verbo. obliga. vbi qui respondet purè vel in breuius tẽpus, cùm eẽt interrogatus sub cõditione, vel in longius tẽpus, respõdet pinguius, vtilius, cõmodius, & tamen non dicitur adimplere interrogationem in forma, ita vt non obliget huiusmodi stipulatio. Et dicit Bal. in. l. vlti. col. 2. C. de suis & legi. quòd formæ nihil addi, aut detrahi potest, & tamen addendo fit pinguius. Nec obst. (ait) d. §. sed si mandauit, quo maximè innituntur ij qui contrariam sententiam sequuntur. Nam loquitur de mandato priuati hominis, quod per æquipollens potest adimpleri. l. vlti. §. vlti. ff. manda. Alex. in. l. 3. in 2. no. ff. sol. ma. Hæc ille, qui & alia quoq; addit. nec tamẽ hîc aliter meum iudicium interpono, ne ex duobus præcipuis amicis nostris de hac re contẽdentibus alterum nostræ sententiæ lædam præiudicio. *De eodem.*

DE LA IVRISDICTION EN LA QVELLE LHERITAGE ACQVIS EST ASSIS. GLOS. 3.

1 QVID SI PLVRES RES venditæ sunt vno contractu & precio, quæ sunt diuersarum iurisdictionum. An in omnibus necesse sit hãc notificationem facere, an verò satis erit in aliquibus, & in quibus. Qua in re statim videri posset in omnibus eam faciendam esse, per. l. de pupillo. §. si in pluribus ff. de ope. no. nun. vbi si in pluribus locis opus fiat, non vna nũciatio sufficit, sed plures sunt necessariæ. Ex quo not. Bald. quòd quot sunt res, tot sunt possessiones, & tot actus corporei requiruntur. Vnde licet (inquit) prælatus adipiscatur possessionem spiritualem, non sequitur quòd sit adeptus corporalem. De quo tamen subdit esse dicendum, vt in. l. 3. §. primo, & ibi no. per Barto. ff. de acquirend. possessio. Alibi autem dicitur tot esse stipulationes, quot sunt res, etiam eodem verborum contextu eadem oratione comprehensæ. l. scire debemus, in principio, & §. primo, & ibi notat. ff. de verborum obligationibus. *Si sint plures res diuersarũ iurisdictionũ ubi notificatio fieri debet.*

2 ¶ Quin & si plures res eodem contractu venduntur, per apprehensionem possessionis vnius ex his, non apprehenditur aliorum. l. j. §. veteres, cũ glo. in verbo, per vnũ reliquorum. ff. de acqui. pos. & l. prædia, eo. tit. & voluit gl. in d. l. 3. in verbo, quãlibet. ff. de eo. tit. & Specul. qui loquitur de possessione vnius rei ex multis tradita ab executore sẽtẽtiæ siue nuncio publico, vt cæterarum eiusdem sententię tradita non censeatur, tit. de primo & secundo decreto. §. iam de effectu, in prin. Dy. in. c. j. in. 4. quæst. de regu. iur. li. 6. Alberi. in. d. l. de pupillo. §. si in pluribus, post prin. ff. de no. ope. nũci. Bal. in. l. 2. col. 9. vers. super tertio puncto. C. de seruit. & aqua. Saly. & Angel. in. l. licet, ille col. vl. hic circa medium. C. de acqui. pos. Panor. in. cap. cùm aliquibus, col. 2. versi. vlterius quæro, extra de re iudi. vbi & illud dicit de nuncio publico.

De eadẽ re Apprehensa possessio nr unius an omniũ apprehendatur. uide numero. 3. & 11.

3 ¶ Quod & procedit (ne illud per incuriam omiserim) non solùm quando sunt plures res omnino distinctæ & separatæ, sed etiam cum omnes continentur sub vniuersitate vnius cuiuspiam iuris. quod hinc videre licet, quòd apprehensa possessione vnius rei hæreditariæ, cæterarum rerum eiusdem hęreditatis non fit apprehẽsa, vt nuncupatim voluit Inno. in. c. in pręsentia, col. j. ext. de probati. Alber. in. l. de his. C. de furtis. & Bar. in. d. l. 3. in prin. col. 2. versi. quid in rebus, & ibi etiam Soci. & Iason. ff. de acqui. hæred. & idẽ Soci. in. d. l. j. §. veteres, paulò ante fin. eo. tit. & Salyce. in. d. l. licet, ad medium. C. eo. quoq; ti. Pet. Anca. in. d. c. j. de reg. iur. li. 6. Zasius in epitome feudorum in. 6. parte chart. eiusdem. 3. Et faciunt etiam scripta in simili à Bal. in. c. j. col. 2. 3. & 4. tit. de capit. qui curi. vẽdi. & in. c. j. §. ad hoc, col. 3. vers. quęrit etiam, tit. de pac. iur. fir. Ex quibus posset videri, vt si hæreditas fuerit vno precio vendita, debeat notificatio fieri in omnibus iurisditionibus rerũ hæreditariarum.

De eadẽ re

4 ¶ Ego tamen arbitror in multis rebus venditis vno contractu & precio, si sit castrum aut domus, cuius cæteræ res sunt tanquam appendices, & vt cum nostris loquar, pertinentiæ, neque enim (vt id scias) iurisdictio siue homagium facit pertinentias, sed destinatio & vsus patrisfamilias, vt no. in. l. quod in rerum. §. si quis post testamẽtũ. ff. de leg. j. & in. l. prædiis, §. qui domũ. ff. de lega. 3. & in. l. quæsitũ est. §. si quis eodẽ. ff. de fund. instru. & instru. lega. & per Cano. in. c. cũ ad sedẽ, ext. de resti. spol. & alijs locis à nobis copiosè designatis sup. ti. 9. §. 34. q est. 123 omniũ nostrarũ cõsuetu. Si igitur sit locus principalis, cuius reliquæ res sunt ex pertinẽtiis illius, subq; eius nomine & appellatione cõprehẽdi sunt solitę, satis erit hãc denũciationẽ fieri apud acta iurisditionis eius loci, arg. l. cuius. §. Titius. ff. de lega. 2. & d. l. pręsaid. §. Titio. ff. de lega. 3. & quod de apprehẽsione possessiõis castri no. Inno. & alij in. c. in literis, ext. de resti. spoli. & idẽ Bar. Ange. Imo Frã. Are. Soci. & alij recẽtiores in. d. l. 3. ff. de acquir. posses. Bald. in. c. cùm in cunctis, col. 2. versi. venio ad verum, ex. de elect. Salycet. in dicta. l. licet, in fi.

De eadẽ re Quid si omnium rerum sit caput quoppiam.

5 ¶ Et quod præterea à nostris dicitur eũ esse in possessione sacerdotij aut, vt vocamus beneficij, qui locum ipsius principalem, id est, ecclesiam, vt & ipsi vocamus, possidet: non qui alias res eiusdem, vt voluerunt Guil. Cu. Alber. & Bal. qui id dicit no. in. l. j. per eum tex. ff. de offi. præfec. Augusta. & Pet. Anca. in. d. c. j. col. vl. de reg. iur. li. 6. & Philip. Fran. in ca. cõmissa, in prin. col. 2. versic. adde prædictis, de elect. lib. 6. Nam & aliàs, vt veniã ad nostrum casum, id est, si aliter diceremus, vide quid hinc sequeretur: nempe quòd si venderetur castrum cum suis pertinentiis, non venirent pertinentiæ, qui essent alterius iurisditionis, quàm castrum ipsum. quod nemo vnquã dixerit, per ea quę suprà dicta sunt. Si igitur pertinentiæ alterius iurisditionis veniunt in venditione castri, similiter veniunt in notificatione ipsius venditionis eiusdem castri, quia ipsa notificatio fit ob venditionem, & est ipsius sequela. Pręsertim quia satisfactum est causæ, ob quam fit ea notificatio, vt scilicet venditio innotescere possit consanguineis.

De eadẽ re

6 ¶ At si nihil est principale, cuius scilicet cæteræ res sunt pertinentię vel appẽdices, sed sint res omnes separatæ, & æquè principales, nullaq; alij cedat. posset statim prima fronte defendi inspiciendam esse iurisdictionem, in qua maior pars rerum venditarum sita est, ideo q; satis esse apud acta eius iurisditionis hanc nostram notificationem fieri, ar. eius quod passim dicimus, quòd si plures res sint diuersi fori, id sequi debemus in omnium petitione in quo maior pars earum habetur, vt probatur in. l. fideicommissum, in prin. & iterum. §. j. ff. de iudici. & l. qui ita. §. vltimo. ff. ad Senatusconsul. Trebel. & l. prima, in prima respon. C. vbi de hæredi. ag. opor. gl. in. l. cùm res, in verbo, petitur. ff. de leg. j. & l. quod legatur, in verbo, etiam ibi. ff de iudicijs. Bal. in. l. testamenti. C. quemadmo. testa. aperi. & in. l. vltima, in 6. quæstio. C. de edict. diui Adria. tolen. cum simi.

Quid si maior pars sit in una quapiã iurisdictione.

7 ¶ Nam & quis quoque intelligitur habere domicilium,& sortitur forũ in eo loco, in quo habet maiorem partẽ fortunarũ.l.j.& ibi Azo.in summa.C.vbi pet.tu.&.l.2.& ibi Alberi. C.vbi Senat.vel Claris.&.l.ciues,& ibi glo.C.de incol.li.10.&.ca.ex parte B.& ibi Inno.& Imo.ext.de for.cõpe.glo.in.l eius qui manumisit.§.vl.in glo.vl.ff.ad municip.& in.l.hęres absẽs.§.at si quo,in verbo,debebit.ff.de iudici.& in.l.is cui.§.qui legatorũ,in verbo, domiciliũ.ff.vt in pos.lega.& in.c.dilectus,le.2.in verbo,domiciliũ,ext.de rescrip.& in.c.cũ nullus,in verbò,domiciliũ,de tẽpo.ordi.li.6.Hosti.in sũma.ti.de for.cõpe.§. quibus ex causis, col.j.vers.dicitur autẽ quis.Specu.ti.de citati.§.j.vers.& nota ꝙ si actio.Alberi in.d.l.quod legatur.ff.de iudici.Bar.in.l.placet,& iterũ in.l.de iure,in.2. oppo.ff. ad municipa. Bal.cõ. 411.quidã Mediolaneñ.col.2.li.j.& cõ.58.generalitas,col.j.li.4.& cõ.334.factũ tale est magister,eo.li.4.Ro.con.197,Franciscus,post prin.Pau. Ca.in.l.2.col.j.C.de iurisdi.om.iudi. Sed id quomodo intelligatur,videbis latissimè per Maria.in.ca.licèt,ext.de foro cõpe. *Si igitur* vt hanc rationem concludam,iudex maioris partis adiri potest pro rebus omnibus, eadem ratione sufficit fieri hanc notificationem apud acta huius iudicis. *De eadẽ re Domiciliũ, ubi est maior pars fortunarũ.*

8 ¶ Et quia etiam cùm vna sit venditio vno cõtractu ac precio facta, vt latè diximus suprà eo.ti.§.23.Satis etiam videtur vnam notificationem fieri ex mente cõsuetudinis,quæ alioquin esset nimium anxia & scrupulosa,contrà.l.posthumus,in prin.ff.de iniust.testa. vtpote cùm posset contingere,& contingit quotidie vna venditione, vnoq; precio vendi. 30. & 40.fundos,& singulos maxima ex parte singularũ diuersarumq; iurisditionum, quas omnes necesse esset adire ad faciendam hanc notificationem,cum magno & contrahentium, & consanguineorum incommodo. Nam emptores primùm cogerentur hos sumptus & labores subire, & consanguinei postea, cùm veniunt aad retractum emptoribus refundere, iuxta.§.29.suprà eo.tit.venditores autem res suas minoris venderent,ob id oneris contractui iniunctum.l.si venditor.§.si quid emptor,in fi.ff.de ser.expor.cum concord. à me adductis in tit.seq.in præfati.numero.21.& id quidem credo,& seq. *De eadẽ re*

9 ¶ Et si id fieret,vt & hoc addã,illud quoq; eadẽ ratione mox sequeretur,tot in causa retractus adeũdos esse iudices,quot iurisditionũ res vẽditæ, ratione quarũ cõpetit retractus,essent,si modò retractus realis est,vt nõnullis placet:aut saltẽ in rẽ script⁹,vt alijs, de quo alibi latè diximus:& ita vterq; tam actor q̃ reus singulis singularum rerum iudiciis vexarentur,contrà.l.etiam.§.j.ff.de peti.hæred. quod tamen nonnullæ consuetudines Franciæ statuerunt,vt diximus suprà eo.ti.§.8.gloss.5.in verbo,le iuge qui en peult cognoistre,numero itẽ.5.sed & ipse. Nec interim prætermittemus id regulare esse, vt maior pars trahat ad se minorẽ.l.quicquid.§.cùm partes,cum glo.ff. de acqui.re. domi. &.l. & si non sint.§.perueniamus.ff.de auro & argen.leg. &.§.sed cùm alienam,Insti.de rer.diui.cum si. *De eadẽ re*

10 ¶ Hãc sentẽtiã si sequaris, respõdebis ad.l. de pupillo.§.si pluribus.ff.de no.ope.nũci.quod est principale fundamentũ alterius op.illud ibi procedere ex speciali illius casus ratiõe ibi posita,quia sc3 in re pręsẽti fit nũciatio. quæ ratio hîc nõ obtinet,ideo nec qđ ibi statuitur. Nã & Iason ibi in.2.no.hinc trahit,ꝙ si hęc ratio cesset,vt cessat ĩ interdicto qđ vi aut clã,ĩ quo nõ est necesse nũciationẽ fieri in re præsenti.l.aut qui aliter.§.si quis cùm denũciasset, & ibi glo.ff.quod vi aut clam. & Bar.in.ea.l. de pupillo.§.si quis fortè, certè sufficeret vna denunciatio pro pluribus rebus.De quo vide etiam quę dixi suprà eo.ti.§.j.glo.21.in verbo en telle quãtite,nume.24.illud autem.Quod autem dicitur in.d.l.scire debemus.ff. de verbo.obli.quæ est alterũ.d.prioris partis fundamentũ, non hîc obtinet, vbi haud dubiè vna est venditio,cùm vnum est omnium precium,vt latissimè diximus sup.eo.ti.§.23.in glo.j. *De eadẽ re*

11 ¶ Quod denique dictum est de apprehensione possessionis vnius rei, id non ob aliud fit, nisi quia possessio res est facti. l.j. §.si vir vxori.ff.de acqui. pos.Ideo ad positionem vnius non cõtinuò sequitur positio alterius.l. nõ nudis,&.l.epistolis.C.de probationibus. Quod si de iure tantùm quæramus, aliud seruatur, vt patet in.l. restituta, in princip. ibi,si fortè passus est hæres possideri res hæreditarias,vel totas,vel aliquas illarum.ff. ad.S.C. Trebel. Ideoque contra illud quod diximus consequenter de hæreditate aut alia iuris vniuersitate,tenet glo.in dicta illa.l. restituta,in verbo,earum,& ibi quoque omnes docto.& Andr.Iser. qui ex hoc dicit apprehensa vnius rei feudalis possessione,apprehendi & omnium aliarum,quæ sunt eiusdem feudi,possessionem,in ca.j.in prin.col.4.& ibi etiam Cardi.Alexand. colum.pen.versicu.quæro quid si vasallus, titu. quid sit inue.vbi ipse Andr. asserit ita fuisse iudicatum à maximis iuris peritis. Et hinc quoque fit, vt apprehensa possessio domus aut vnius alterius rei præbendæ trahatur etiã ad alia omnia bona temporalia eius- *De eadẽ re*

dem prębendæ, secundùm Inno. & Hosti. in. c. in literis, de resti. spoli. Anto. in. c. vlt. ext. de cau. pos. & prop. & Pet. Anc. in. c. sine possessione, col. 15. versi. secũdo modo, de regu. iur. li. 6 Licèt cõtrarium teneat Dy. in. d. c. j. in. 4. quæsti. eo. tit. & lib. & Io. And. in. d. c. in literis, & alij quos citauimus suprà numero. 5.

¶ Et licèt inter nostros magna sit cõtrouersia, an possessio iurisditionis in vno actu vel ar
12 ticulo trahatur ad alios vt scilicet per eam quæratur præscriptio, vel vt melius loquar, vsucapio iurisditionis generalis, vt à multis disputatur, quos latè congessit Alex. in. d. restituta. Tamen hoc minimè dubiũ est in eo qui habet intẽtionem fundatam de iure communi, vt no. Panor. post Inno. in. c. j. per illum tex. quem dicit multum no. ext. de relig. domib. & trahit ad multas quæsti. vt ibi videre poteris. & idem quoq; voluit ipse Inno. in. ca. dilectus, col. 3. in verbo, possessoris, ex. de capel. mo. Nec item dubium, cùm nullus alius est in possessione ipsius iurisditionis vniuersalis, vt no. idem Inno. in d. c. j. per illum tex. de relig. domib. & in. c. cùm dilectus, eo. ti. & in. d. c. dilectus, col. j. de capel. mo. & in. c. vl. cos. vl. de offi. archi. & in. c. auditis, col. vl. in verbo, excommunicationem, & ibi Fely. col. 9. in. 4. declar. de præscrip. Panor. in. c. cùm olim, in vl. no. eo. ti. & in. c. cùm inter, col. 3. versi. quarto & vltimo casu, de sen. & re iudi. & con. 54. videtur primò, col. 2. versi. secũdò ad idẽ, li. 1. & con. 82. quanq̃, col. 4. versi. ad prædicta, eo. li. j. & cõ. 71. videtur, li. 2. vbi ad hoc multa adducit. Alex. con. 68. viso, col. pe. versi. ad prędicta, li. 2. Aufrer. in deci. Tholo. quæsti. 324. itẽ fuit quæsitum an præscribens, Philip. Deci. con. 271. in casu transmisso, col. 2. & con. seq. superiori, col. 2. versi. & licèt dux.

Possessio iurisdictionis in uno actu an trahatur ad alios.

¶ Ego autem quantùm ad nostrum casum pertinet, semper consului, vt fiat notificatio in
13 omnibus iurisditionibus, vt tutior sit emptor ab omnibus disputationibus. Et ita nuncupatim statuitur in quibusdem consuetudinibus Galliæ, scilicet Cenomanensium. ca. 392. & Andegauensium. c. 382. Et id quoque de iure esse necessarium stante huiusmodi consuetudine aut alia simili, cuiusmodi est Rhotomagi, tenuit Igneus. i. l. j. §. si cùm omnes, numero 13. ff. de S. C. Silla. Et id quidem tutius est, vt iam diximus, & in simili dicit glo. in cle. causã, in verbo, communiter, de elect. Scio verò nõnullos esse in ea sentẽtia, vt si fuerit facta notificatio in aliquibus locis sed non in omnibus, & effluxerit annus, à notificatione. non admittatur consanguineus ad retrahendum res quæ sunt in iurisditionibus, in quibus facta est notificatio, ad cęteras verò admittatur, vt scilicet limitata causa limitatũ pariat effectũ. l. in agris. ff. de acq. rer. do. cũ cõcor. à me adductis sup. §. 32. glo. j. numero. 49. sed nec omiserim. Verũ in ea sum sentẽtia, vt si notificatio nõ sufficiat pro omnibus rebus, de quo iam satis diximus, cõsanguineus admittatur ad res omnes vno precio & cõtractu vẽditas: neq; enim ei emptor potuit scindere retractum, qui pro vno cõtractu competit, per ea quæ latè tractauimus sup. eo. ti. §. 23. Et si respectu vnius excluderetur consanguineus, excluderetur & omnium, vt latè quoque dicemus infrà in fi. huius ti. in. 12. quęsti.

Decisio prin. quæstionis. Cõsuetudines de ea re.

14 SED & hic quæri potest quid si annuum aliquod vectigal, quod nos rectè generale vulgò vocamus, emerit. id enim retrahi potest, vt expressè cauetur in. c. j. huius tit. & ibi diximus. Sed cùm id sit veluti nomẽ, & ius quoddã incorporale, non cõsistit in loco. l. vxorẽ. §. legauerat. ff. de lega. 3. & l. cùm de lanionis. §. vl. ff. de fun. instr. cũ si adductis à Corneo con. 49. in præsenti, li. 3. & diximus in repe. l. si vnquam, in verbo, bona, nume. 9. quid autem si quis. Quo igitur in loco fiet notificatio huiusmodi venditionis. Et forte quis nõ abs re diceret in hoc casu eam non esse necessariam, cùm fieri nõ possit vt hîc fieri præcipitur, in loco in quo res vendita sita est, cùm in nullo loco sita sit, vt diximus. Et ita hic specialis articulus consuetudinis loquens de situatione (vt sic loquar) rei non potest ad hunc casum adaptari, igitur nec hoc casu locum habebit. l. 4. §. toties, & ibi Bar. & alij. ff. de dam. infect. cum multis cõcord. à me collectis in. d. l. si. vnquam, in verbo, libertis, numero. 2. Manemus igitur in dispositione generalis nostrę cõsuet. annũ hũc à vẽditiõe incipiẽtis su. §. j. & alijs cõplu.

Vbi debet fieri notificatio emptionis annuorũ redituum.

15 ¶ Quòd si nostra consuetudo simpliciter & in genere statuisset hũc annũ currere à tẽpore notificatiõis vẽditionis apud acta, sine adiectiõe siue declaratiõe eius fori aut iurisditionis in qua ea notificatio fieri deberet. Tũc ea notificatio vẽditionis harũ pensitationũ generalium fortè deberet fieri in foro venditoris, cùm ea res principaliter illius personã respiciat, ad eamq; competat actio personalis ex empto, ar. ad hoc. l. vl. C. vbi in rẽ act. Et si hoc casu competit hypothecaria, ea accedit actioni personali, vt patet ex no. per glo. in. l. j. in verbo, pateat, & ibi Cy. Bald. & alios. C. de hæred. & acti. vendi. Nam & Pet. Bal. & Angel. in. l. ex facto. ff. de hæred. institu. fuerunt in ea sententia, vt fiscus cuius ius est occupandi

De eadẽ re

bona sui territorij,cùm quis bona sua confiscauit,exigat debitores sui territorij:tanquã nomina sint eiusdẽ loci,cuius est debitor.& ad hoc allegant multa iura & rationes. & sequitur Frã.Are.con.10.casus talis est quidam Ticius, col.vl. vers.tertiò dico.& idem quoque voluit Pau.Ca.con.319.primum quęsitum,col.2.vers.patet igitur,li.2.Sed & Bal.ipse in.c.j col.vl.versi.vidi dubitari,ext.de constit. non obscurè videtur sentire statuta loci debitorum esse inspicienda,cùm tractatur de nominibus,licèt ea nullo loco circunscribãtur. Verùm hæc sententia non placuit Imo.in.d.l.ex facto.& Alex.con.31.viso titulo,col.3.versic. vnũ subdo,& seq.li.j.quod repetitur cõ.111.li.4.& Iac.à.S.Georg.in tracta.de Royd.siue operis,col.4.versi.quæro de no.quæsti.Quibus locis respondent iuribus & rationibus Petr, & assectarum,vt ibi videre licet.

Nomina & actiones ad quẽ locũ uel iurisditionem uel statutũ pertinent.

16 ¶Lapus autem allega.92.la.j. (sunt enim duæ eiusdem numeri) cuius initiũ est, in primis videndum est,col.vl.dicit nomina debitorum ad eum locum pertinere, in quo de iure & facto exigi possunt,per.d.l ex facto.§.rerum,de hęre.instit.&.l.quęro.ff.de soluti.Nec ob.(inquit)quòd non sunt in loco,quia verum est circũscriptiuè, vt ipse loquitur,sed per effectum exactionis sunt in locó ipsius exactionis.Et id sequitur Ro.in.l.si constante.§.vl.ff. sol.mat.& sequi videtur Alex.con.16.viso articulo,in fi.li.j.& planius Steph.Bertran.con. 74.ponitur in facto,col.vl.li.2.& iterum con.105.cuius est idem initium,in.2. dubio,eo.li. 2,vbi tamen nonnnihil dubitat,& Alciat.in.l.cùm stipulamur,in fi.ff.de verbo.oblig. Licèt sint qui negent illos commentarios esse ipsius Alciat. quoniam à posterioribus ipsius scriptis longè distant & stylo & elegantia. At illum puto non negare,sunt enim illic multa eiusdem priuata peculiariáque axiomata, quæ & ipsa in posteriores commentarios sed multò elegantius transscripsit.

De eadẽ re

17 ¶Et in hac quoque op.videri potest fuisse Saly.in illa.l.cũctos populos,col.pe.vers.sinautem essent iura.C.de summ.tri.cùm dicit actiones & nomina debitorum censeri esse eius loci,in quò debet fieri eorum exactio,per.d.l.quæro.ff.de soluti &.l. Titium & Meuiũ.§.tutores.ff.de admi. tuto. Cuius doctrinam & rationes quibus innititur, ad verbum refert & sequitur Maria.Soci.con.36.rectè ac maturè,col.5.in princ.& eius filius eo patre non indignus Barpto.Soci.con.101.viso testamento,col.2.li.j.quod iterum errore librariorum repetitur con.175.li.2.&Alex.d.con.31.viso titulo.li.j.repetito vt diximus con.111. li.4. & idem quoq; Alex.con.19.circa primum dubium,col.2.in fi.li.6.Et idẽ ante hos voluit Bald.cuius nullus horum meminit,con.357.nulla mulier,col.vl.li.3.de qua re nos latiùs differemus in nostris commentarijs iuris primigeniorum quæsti. Sed quantùm ad nostrum casum pertinet,putarim inspecta ratione verisimili consuetudinis iubentis notificationem fieri sine declaratione loci.eam faciendam esse in foro debitoris,etiam si alibi exigi debeat aut possit:aliàs enim facillimè fieri posset fraus ex conuentione contrahentium,si in loco exactionis notificatio fieri deberet.

De eadẽ re

Decisio principalis quæstionis.

18 SED an necesse sit,vt hæc notificatio fiat in prima proximaq; iurisditione rei venditæ,in qua scilicet proximè & immediatè sita est. An verò etiam fieri possit in iurisditione superiori,nam & in ea dici potest esse sita,licèt non proximè & immediatè.idq; potissimum si fiat apud præsidem prouinciæ,in qua res ea sita est,qui quidem præses primo loco iubetur adiri:etsi id fieri non potest,defensor cuuitatis,qui inferior est,in.l.vt perfectius.C.de anna.excep.At glo.ibi,in verbo adire, dicit illud corrigi iure authen. ex quibus primo loco adeundus est ipse defensor cuuitatis,& eo deficiente præses prouincię.§.& iudicare,in authen.de defen.ciuit.&.§.& non permittes,in authen.de manda.prin. De quo tamẽ videas Cy.& Saly.in.d.l,vt perfectius.

An hæc notificatio debet fieri in prima iurisditione.

19 ¶Sed quicqd sit in illo casu, ego in hoc casu nostro censeo nostrã notificationẽ fieri debere apud acta primæ proximæq; ac immediatæ iurisditionis rei vẽditæ ex illis cõmunibus regulis,si cętera deessent.Causam scilicet primã & immediatã esse potius inspiciendã,q̃ remotã.l.metus autẽ.§.sed licèt,& ibi Bar.ff.qđ me.causa &.l.sociũ qui in eo.ff. pro socio.cũ alijs multis.cõcord.à me adductis.suprà tit.nostrarũ cõsuetudinũ.9.§.27.qui est oĩm.115.in 18.limitatione illius regulę,cessãte causa cessat & effectus. Et altera illa. Sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo,nõ de cęteris.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verbo. signi.&.l. cùm pater.§.pater certã.ff.de leg.2.cùm alijs quoq; multis cõcord.etiã à me adductis ti.earũdẽ cõsuet.10.§.5.qui est omniũ.134.Et ita scio fuisse iudicatũ ab amplissimo Senatu Parisiensi in quadam causa retractus inter Dominã de la Trimoille,& Renatum de Montauzier.Et hoc quoque tenuit Ferro.in consuet.Burdigal.hoc tit.de retraict.§.13.in fi.

De eadẽ re

Arestum.

Si res Pictauiæ tenetur i feculum à domino alterius puinciæ in quo loco debet fieri notificatio.

20 QVID autē si res vēdita sita sit in hac prouincia Pictauię,tamē tenetur in feudū à quadā terra vt vulgò dicitur quę est in puincia Turonię:aut etiā domus vēdita sita est in oppido Niorti,& tenetur in feudū à Castro oppidi nostri Fontenaij. In qua iurisditiōe notificatio fieri debet,an Niorti,an verò Fontenaij.Et quidem videtur Niorti,propter hæc verba,quę nunc commentamur, de la iurisdition, en laquelle lheritage acquis est assis. quæ quidem verba sunt in hoc apertissima,& à quibus non est recedendum.l.non aliter, in prin.ff.de lega.3.&.l.ille aut ille.§.cum in verbis,eo.ti.cum si.Nisi diceres quocunq; in loco res sita est, sitam tamen esse in iurisditione domini feudalis , cū ex nostra consuetudine iurisditio ex feudo dependeat,suprà tit.nostrarum consuetud. j.§.10. Sed tamen eam sententiam adiuuat tex.in cle.j.de rescrip.vbi si abbas cuiuspiam diœcesis habeat prioratum sibi subditum in alia diœcesi, debet impetrare iudices pro iuribus dicti prioratus in diœcesi, in qua is situs est,non abbatiæ,vnde tenetur.

De eadē re

21 ¶ Qua in re in mentem venit eius quod scribit noster Io.Fab.in.l.cunctos populos,col.7. in paruis,vers.quid si quis.C.de sum.tri.vbi ita quærit.Quid si quis intra fines vnius castellaniæ, vbi est vna consuetudo in succedendo , tenet feudum à domino alterius castellaniæ , vbi est alia succedendi consuetudo, & dominus habet omnem iurisditionem in dicto feudo.Cuius loci consuetudo attenditur . Satis videtur quòd loci,à quo tenetur, cùm censeatur membrum illius castri & castellaniæ à qua tenet.l. pupillus. §. territorium.ff.de verbo.signi.Arg.cōtrà in cle.1.de rescrip. Hæc propemodum ille, qui videtur sequi posteriorem op.vt solent nostri doc.vt scilicet cōsuetudo situs loci rei,non superioris,à quo res in feudum tenetur , inspici debeat in successionibus . Ergo & idem in retractibus, qui per omnia sequuntur successiones,vt sæpe diximus.

De eadē re Cuius diœcesis episcopi authoritas interponenda.

22 ¶ Et huc quoque pertinet ea controuersia. Cuius episcopi authoritas interpónenda sit in alienatione rerum immobilium ecclesiæ. vtrùm illius, in cuius diœcesi res ipsæ sitæ sunt, quod voluit glo in.c.in venditionibus,in verbo,episcopi.17.q.4 &Hosti.in.ca.pastoralis, col.2.versic.quid si ecclesia, extra de priuil.& Rom.con.250.horum,versi.tertiò quia etsi.& pro hac op.inter cætera allegatur.d.cle.j. de rescrip. An verò illius, cui beneficium subest, siue à quo dependet, quòd videtur voluisse glo. in.d.§. quòd si necessitas,in verbo,duos,& ibi Cardi.Alexandr.10 q.2.Inno.in.d.ca.pastoralis, col.2.vers.item dicimus,& ibi late Io. Andr.col.2.vers.quid si ecclesia.Antō.& Panor.ad fi.ext.de priuil. idem Anto. in.c. si annum,circa medium, de iudi.li.6.Bal.in authen.hoc ius,col.3. vers. quæro igitur quis.C.de sacro.eccle.& in.l.j.col.j.versi.secundo quæro.C.de contra.empti.Calde.con.10. inter monasterium,ti.de reb.eccle.non alie.Collec.in.c.nulli,col.2.versi.sed cuius episcopi,eo.titu. Paul.Eleaz.in cle.j.& ibi etiam Imo.col.4. versi.sed quid si ecclesiastica,eo.quoque tit.idē Imo. in.c.j.ad fi.ext.eo.item ti.dum allegat Inno.& Io.And.in.d.c.pastoralis. Pet.Perusi.in tract.de vnione beneficiorum.c.10.Card.Alex.in.c.sine exceptione,col.3.versi.primo casu 12.quæsti.2.Fely.in.c.dilectus,le.2.col.6.vers.septimo facit,de rescript.

De eadē re Quid ī decreto alienationis rerum minoris.

23 ¶ Sunt & multi,qui tradunt vtriusque authoritatem esse necessariam. vt refert Archi.qui eos sequi videtur,dum eorum sententiam postremo loco recenset, in.d.ca. in venditionibus & Collec.in d.c.nulli.Vt & in simili tradunt Bal.& Alberi.scilicet de decreto in alienatione rerum minoris interponendo, in.l. magis puto.§.illud.ff.de reb.cre. vbi Bal.allegat Archi.in.d.c.in venditionibus,& dicit id tutius esse. vti etiam dicit idem Bal.post lac. Are.in.d.l.j.C.de cōtrah.empti.& ipse itē Alber.in.d.l.si prędiū.C.de præd. mino.& in.l.2. C.eo.ti.& Paul.Eleaz.in.d.cle.j.de reb.eccle.nō alie.& Io.Calde.cō.j.quādo vēdūtur,tit.de empti.& vendi.& Ro.dū hanc inter multas opi.postremā ponit,in.l.2.in prin. col.6.in.ti. quæst.ff.de verbo.oblig.& Card.Alex.in.d.§.quòd si necessitas.

De iisdem rebus.

24 ¶ Quanquam sunt qui alterutrius,quē malueris,sufficere dicunt,tū in primo casu scilicet authoritate episcopi in alienatione rerū ecclesiasticarū, tum in secūdo scilicet decreto rerū minoris,vt de primo nūcupatim voluerūt Iac.Are.Cy.Bal.& Saly.in.l.si prædiū.De secundo ipse Iac.Are.Cy.& Bar.ibi.& Alberi.in.d.l.j.C.de cōtrah.empti & in.l.vl.col.2.mimero.8.ff.de iurisd.om.iudi.& Pau.Cast.con.319.primū quæsitū,col.2.vers.interdū excercet actū,li.j.De vtroq; Card.Flor.in.d.cle.j.in prin.in.37.eademq; vl. quæsti de reb.eccle. nō ali..De quo & tu amplius videas Fabi.à mōte S.Sab.in tracta.empti & vēdi.in.5.quæst. prin.col.27.vers.sed hîc occurrit pulchra,qui est in pe.char.eius quęst.Sed & vide quod in simili tractatur à Io.Fab.post alios in.l.j.in prin.C.vbi pet.tut.quis scilicet iudex det tutorem aut curatorem minoribus.De quo etiam per Oldra.con.59.vertitur in dubium.

25 ¶ Sed & huc quoque pertinet, quod & in alio non admodum dissimili specie differitur à Card.Flor.post Pau.Eleaz.in.cle.j.§.sané,in vl.quæsti.de iure patro.videlicet vtrùm decima papalis sit soluenda in diœcesi,in qua sacerdotium principale situm est,an in qua reditus eius sacerdotij siue membrum quoppiam situm est. Et dicunt sequendum esse locum beneficij,& non prædiorum ipsius.Licèt secus sit in oneribus realibus,& rebus ipsis annexis, quæ debent solui in loco, vbi sunt possessiones ipsis oneribus subditæ, per multa iura ibi allegata.quæ omnia accepit à Io.Andr.quem tamen non citat,in.d.c.pastoralis.ext.de priuil.& Fed.Senen.cõ.151.thema tale est monasterium. Et secundùm hanc sententiam vidimus multa aresta magni Consilij Regij, quorum nónulla mandato & delegatione eiusdem exequuti sumus. *De eadẽ re Decima papalis quo ĩ loco soluenda est.*

26 ¶ Verùm huc propius accedit, quod à Petr. Anc. latè tractatum est, ac disputatum, con. 249. ad prædicta dubia, col.3. versi. super secundo quæsito,vtrùm scilicet beneficium debeat contribuere in procurationibus legatorum,an cum clero eius diœcesis, in qua situm est:an verò diœcesis,in qua situm est monasterium,cui subiectum est.Et primùm adducit rationes suffragantes posteriori parti.& inter cæteras allegat Inno.in.d.c.pastoralis,dicentem episcopum loci,in quo situm est beneficium,debere visitare & procurare, non episcopum loci monasterij principalis, & quod tradit idem Inno.in.c. cùm & plantare.§. in ecclesijs,eo.ti.de priuil.quòd si episcopo priuatim & per se, & patronis clericis etiam priuatim imponitur collecta, membra pleno iure subiecta episcopo non cõtribuent cum eo,sed cum patronis. Denique tamen priorem partem sequitur vt scilicet conferat cum clero diœcesis,in qua situm est ipsum sacerdotium,alijs multis rationibus,& respondet rationibus alterius partis. *De eadẽ re Quo in loco debet sacerdotium contribuere procurationibus legatorum*

27 ¶ Huc deniq; nõnihil respicit, ꝙ in collatione beneficiorũ inspiciẽdus est locus,in quo ea sita sunt:nõ is ad quẽ spectat beneficij collatio,aut alius,vt patet ex cle.j. & ibi glo.ĩ verbo, locorũ,Paul.Eleaz.& Card.Flor.in.9.quæsti.de suppl.negl.præla.& Ro.cõ.361.ĩ casu,col.2. vers.præterea.Et quod etiã in simili disputauit Host.in.c.in nostra,col.3.in verbo,lectis & alijs,& ibi quoq; Io.And.col.2.in verbo,alijs,extra de sepult.Cui scilicet ecclesiæ cononica portio sit soluenda, rei cuiuspiã in testamẽto relictæ.Ei ne,in qua res ipsa relicta,sita est:an verò ipsius testatoris parœciæ: nec inter eos de huiusmodi controuersia satis conuenit,vt illic videre poteris. Ego verò in tot tantisque huiusmodi dubiorum & quæstionum tenebris consulo, vti & à nonnullis consultum in authoritate alienationum rerum ecclesiæ & minoris suprà diximus,vt vtrobiq; hæc notificatio fiat:& in loco,in quo res tenetur in feudum,& in loco in quo res sita est,donec id iudicio Senatus aliter declaratum sit. *De eadẽ re Quis locus sit inspiciẽdus in collatione beneficiorum. Cui ecclesiæ soluẽda est canonica portio.*

28 ¶ Quid denique. Si dubitetur de iurisditione rei venditæ, quia fortè sita est in confinio duarum iurisditionum, vel aliter duo domini diuersi eam rem contendunt esse in sua iurisditione. Quæ res ex alio simili decidi potest, cùm scilicet quæritur,quis iudex adiri debet, cùm incertum est, cuius iurisditionis sit res controuersa. De quo tu videas Hosti. Io. And.Card.Flor.& Maria.in.ca.sané,de for.compet. Et ex illo item quod quæritur de delinquente in confinio duarum iurisditionum, & ignoratur vtrius verè sit iurisditio. De quo per Dy.in.l.siue.§.primo,in versi.quòd si hoc ipsum.ff.de liber. agno.& in lege pupillus.§.j.ff.de verb.signi. Ray. Bar. & Alber. in.l. Iurisperitos. §.j.ff. de execu.tut. Gui. Suz. in authẽ.qua in prouincia.C. vbi de cri. agi opor.Io.And.in addi.Specul.tit.de compe.iudic.adi.§.j.versi.sed pone aliquis.& rursum ti.de rapto.§.j.versi.sed pone inter,ibi, sed quẽ dices.Alberi.in.l.libertus.§.præscriptio, per eũ tex.ff.ad municip. & in.l.de iure.eo.ti. & in.d.l.siue.§.j.col.2. vers.& primo collige.ff.de libe.agno.Anto.& Pet.Ancar.in.ca.postulasti, & ibi etiam Maria.col.4.in.7.quæsti.princip.extra de for. compet. & Nellum in tracta bannitorum in.2. parte.j. partis quæsti.9.Ego consulerem apud vtrãque iurisditionem hanc notificationem fieri.Nam si apud alteram tantùm fieret,penderet ex exitu controuersiæ iurisditionum, rectẽne ea notificatio facta fuerit,an non.vt in simili tractat Io.And.in.c.in multis,de rescript.li.6.& Gaspa. Calde.inter con.Io.Calde.eius patris, ti.de consuet.con.6.an si consuetudo. *Cum dubitatur de iurisditione rei uẽditæ, quid agendum est.*

IN FINE TITVLI.

An si ẽptor patiatur cõtrouersiam de re ẽpta, poßit se excusare a retractu.

1 ET CVM HIS QVOQVE finem facerem huic titulo, nisi alia quædam ad eum tractatum pertinentia in mentem venirent, quibus tractandis non se obtulit locus satis appositus in præcedentibus: aut si se obtulit, memoria tunc defuit. quanquam & alia multa huc quoq; pertinentia disseremus in tit. procedente, prout locus nos monebit. Hîc igitur primò quęro. Emptor conuentus est ab alio tertio vendicante rem emptam. interim consanguineus vult eãdem rem ex hac consuetudine retrahere. Emptor negat posse se eam illi cedere, cùm sit litigiosa, per. l. 2. C. de litigio. Ego aliquando de hac re consultus respondi, hanc exceptionem nihil emptori prodesse, per. l. alienationes. ff. fami. herciscun. vbi ita scribitur. alienationes post iudicium acceptum interdictæ sunt, duntaxat voluntariæ, non quæ vetustiorem caussam & originẽ iuris habent necessariam.

Litigiosi uitium nõ pertinet ad alienatiões necessarias.

2 ¶ Quo in loco Bal. & Floria. no. illud vitium litigiosi non pertinere ad alienationes necessarias, quæ habent caussam ex præterito. & in id quoq; dicunt facere tex. in. l. diuus. ff. de peti. hæred. & in. l. si post acceptũ, cum. l. seq. & l. 15 à quo, & l. seq. ff. de rei vendi. & l. si seruus. ff. de condi furti. Quod & idem voluit Inno. in. c. cùm. M. Ferrariensis, col. vlti. versic. item nota quòd licèt, extrà de constit. & Bar. in. l. inter quos. §. si dominus, ver. vlterius oppo. ff. de dam. infe. vbi & ad hoc allegat. l. peto. §. prædium. ff. de lega. j. & l. j. ff. de fundo dotali. & l. 2. C. eo. tit. & Alex. in addi. Bar. in. l. quanquam. §. Iulianus. ff. de aqua. pluui. arcen. Et id generale est, vt prohibita simpliciter alienatione, non ea censeatur esse prohibita, quę non sponte alienantis fit, vt latè diximus & probauimus suprà. §. j. in glossa. 14. in verbo, ou æquipollent a vente, numero. 11. & generale est.

Retractus an habeat locũ in uenditione facta iussu testatoris.

3 SECVNDO QVAERO. vtrùm si testator hæredi iusserit, vt domũ vendat Ticio, an in venditione quam hæres facit iussu ipsius testatoris, habeat locum retractus. Posset videri non habere, tum quia hæc vẽditio necessaria vt est, dicit Bal. cõsi. 358. quidam Lucanus, col. j. lib. j. & consi. 253. casus talis est quidam de ciuitate, col. 2. versi. incontrarium, lib. 3. & vtrobiq; per. l. vnum ex familia, in prin. ff. de lega. 2. Illud autem planum est in venditione necessaria locum non esse retractui, vt multis placuit, ar. l. cùm fidei. ff. de fideicom. libe. vt & nos latè diximus in. d. verbo, ou equipollent a vente, numero. 8. secũdò intellige, & alijs multis seq. Tum quia id videtur factum à testatore, nõ ab hærede, qui tantùm vltimam voluntatem testatoris adimpleuit. d. l. vnum ex familia. §. si de falcidia, de lega. 2. & l. pater ex prouincia. ff. de manu. vindic. & l. vxorem. §. agri plagam, & ibi no. à Dy. ff. de lega. 3. quem ad id si scienter inducatur, dicit no. Ange. con. 313. Brunellus, paulò post medium. cum multis simi. à me adductis in nostris legibus connubialibus, in glo. 6. in. 22. quæsti. in prin.

De eadẽ re. Vẽditiones factæ iussu testatoris habent uim testamenti, ui de nũe. 7.

4 ¶ Sed quibus nõ intempestiuè potes addere, quod traditũ est à Guil. Cu. in. l. cùm hi, versi. planè, & ibi quoq; Bal. in vtraq; lect. ff. de transact. quod si hæres iussus à testatore vendere alimenta, ea vẽdiderit, non poterit super hac venditione siue obligatione transigi, tanquã facta vi illius testamenti, inspecta scilicet caussa originali. Quanquam huiusce rei prohibitio non trahitur ad contractus inter viuos, per illum text. & in id alia quoq; multa iura allegant, quæ tu ibi videre poteris. Et simile est quod tradit Iac. But. in. l. si hæres testamento. ff. de act. empt. quòd stante statuto, vt de quolibet cõtractu soluatur gabella, si hæres venditionem fecerit iussu testatoris, non soluetur gabella: quia hæc venditio non dicitur contractus inter viuos, ar. glo. sing. in. l. si quis ita, in prin. in verbo, defectus. ff. de statuliber. & sequitur Bal. in sua margar. in verbo, venditio, col. 2. versi. venditio facta. Consuetudo autẽ nostra nuncupatim loquitur de contractibus, cùm dicit, par contract de vente, ergo nõ habet locum in testamentis & alijs vltimis voluntatibus. l. verba contraxerunt. ff. de verbo. significa. vbi ita scribitur. verba contraxerunt non pertinent ad ius testandi, cum multis alijs simi. à me collectis in. d. legibus connubialibus, in glo. 3. in. 7. quæsti. in prin.

De eadẽ re. Lex. 2. C. de rescind. uendit. non habet locũ

5 ¶ Et confirmatur hæc sententia, quoniam etiam in rebus venditis ab hærede iussu testatoris certo aliquo precio, non est locus rescissioni ex l. 2. C. de rescin. vendi. quia ea. l. non habet locum, quando necessitas vendendi oritur ex testamẽto, vt voluit Bal. in. l. si fideiussor. §. meminisse, in princ. per illum text. & ibi quoq; Imo. Rapha. Co. Pau. Cast. in lect. Bono. Fran. Are. in. 2. no. qui id dicit sing. & Iason. ff. de leg. j. Roma. in. l. si quis cùm aliter, col. 2. & ibi quoq; Alex. col. pe. versi. aliquid etiam, & Franc. Are. col. 6. versic. ponit etiam hîc. ff. de

verbo.oblig.Fabia.in tract.de empti.& vendi.in.6.quæstio.8.quæstionis princip.& Anto. Burgos in cap.cùm caussa,col.15.versi.vndecimò limita,extra de empti.& vendi.vbi id dicit sing.Et est bonus tex.in.l.etiam.§.quid si quis,versi.idem erit dicendum.ff.de peti.hæred.quem ad hoc dicit singu.Fran.Aret.in.d.l.si quis cùm aliter.

in uenditione facta iussu testatoris. uide numero.9.

6 ¶ Facit item quòd stante statuto,ne res immobilis alienetur in extraneum sub pœna,si testator iusserit rem quampiam immobilem vendi extraneo, non incidit hæres id faciens in pœnam,vt post Oldra.& Iaco.Bu.tenuit Ioan.And.in addi.Specul.in rub.de rei.permuta.col.pe.versi.expeditis beneficialibus.& Bal.qui illorum mentionē nō facit, in.d.l.si hæres,per illum textum in prin.ff.de acti.empt.non enim (inquit) id sponte facit, sed vi vltimæ voluntatis.dicitq; id notandum & menti tenendum.& Alberi. qui id post ipsum Iac. Bu.disputat,in.2.parte statutorum,quæsti.178.incip.Iac.etiam Bu.disputauit.& Angel.dū simpliciter allegat.Io.And.vbi suprà,in.l.si ita quis promiserit.§.ea lege.ff.de verbo. obli. & ibi apertius Imo.in fi.& Fran.Aret.colum.3.versi.ex his infert.& idem Are.in.l.cætera. §.sed si separauit,col.2.versic.quintò & vltimò no.ff. de lega.j. vbi respondet ad eum tex. qui aliis videbatur velle cōtrarium. Imo.in.l.si dignum.ff.ad leg.Falci.& in.l. qui fundū, in prin.& ibi quoque Alexan.ff.eo.titu.Ro.in.l.si tibi pecuniam,per eū textum,& ibi quoque Fran.Are.ff.si cert.pet.Alexand.con.215.ponderatis,col.2.versicu.confirmo,lib.6.Barba.latè in repe.rub.extra de reb.eccle.non ali.in.5.quæsti.princ. & con.51. scripsit sapientiæ fons,col.15.versi.& vlterius adducebam,lib.j.& Ioan.Crot.in repe.l.filiusfa.§.diui,col. 23.versic.quintò fallit.ff.de lega.j.vbi in id alias multas rationes affert, quas ibi videre poteris.& Alcia.in.l.2.in prin.numero.12.ff.de verbo.obli.Et faciūt quæ scribit Bal.cō. 440. secundùm ea,colum.2.versicu.item quando sunt,& sequen.lib.5.& Corne.con.132. licet videatur,lib.j.dum tractat, an testator possit permittere hæredi, vt alienet contra prohibitionem statuti.

De eadē re Statutū ne res alienetur, non cōprehendit alienationes factas iussu testatoris, uide. nume. 8.

7 VERVMTAMEN Bal.hanc nostram quæstionem nuncupatim tractans in tractatu protomixeos,colum.3.versicu.quid si testator,apertè tenuit cōtrarium,quoniam vt testator (inquit) non potest facere,quin lex habeat locum.l.nemo.ff.de lega.j.ita nec vt consuetudo quoque locum habeat,quæ pro lege seruatur.l.de quibus.ff.de legib. & beneficium à lege vel consuetudine concessum à priuato auferri non potest.§. si verò , in authen.de nupti. Et adde quòd si testator ipse vendidisset etiam in suo testamento , nihilominus habuisset locum retractus,quia huiusmodi venditio in testamento facta habet vim & naturam cōtractus inter viuos, vt facilè intelligitur ex Oldra.cō.114.factum est tale quædam mulier, colum.j.Bar.in.l.cùm quis decedens.§.codicillis.ff.de lega.3.Bal.in.l.vlt.C.de reb.eorum. & in.l.ex testamento.C.de fideicom.& in.l.auia,in princ.C.de iure delib.Ro.con.171.pro decisione,in vlti.dubio,cum si. Ergo & idem si eo mandante id factum est: quia non plus roboris habere potest,quod me mandante factum est,quàm quod à me ipso factum est.

De eadē re Contrariū eorum quæ dicta sunt.

8 ¶ Nam & in eo quod diximus suprà,hæredem qui iussu testatoris vendidit extraneo rem immobilem,non incidere in pœnam statuti idipsum prohibentis. Contrarium tenuerūt Alberi.Bal.Angel.Imo.sibi contrarij,Floria.Alexan.& Iason in.d.l.cætera.§.sed si separauit,per tex.in.l.Senatus,quem legunt cum.d.§.sed si separauit.ff.de lega.j.Angel.in.d.l.qui fundum,in princ.ff.ad leg.Falci.& in.l.j.C.com.de lega.& in.l.in æstimationibus.ff.de peti.hæred.& Fulgo.in.d.l.si tibi pecuniam.ff.si cert.pet.& Fab. in tractat. empt.& vendi.in 28.quæstio.3.partis princ.vbi & illam rationem addit,quòd testator non potest tollere dispositionem statuti.l.quidam decedens.ff.de admi.tut.&.l.quod de bonis.§.j.ff.ad leg.Falci.&.d.l.nemo.ff.de lega.j.& Alex.in.l.si dignum,ad fi.ff.ad leg.Falci.Iason in.l.iustè,colū. 5.versicu.quintò pro ista decisione.ff.de acquir.pos.Et potior pars eorum , quos pro contraria parte adduximus,loquuntur,cùm statutum est,ne bona alienentur inter viuos.

De iisdem rebus.

9 ¶ Illud autem quod dictum est.d.l.2.C.de rescin.vendi. non habere locum in re iussu testatoris vendita certo precio,non ob aliud est,quàm quòd testator statuendo certum precium,videtur quod residuum est,donare.Ideoq; dicunt Raph.Alexan.Hiero. Tort. & Iason in.l.si fideiussor.§.meminisse.ff.de lega.j.quòd si testator putauerit illud esse iustū precium,habebit locum ea.l.2.ar.l.cùm tale.§.legato falsam.ff.de condi.& demon.Quinetiā si testator non præscripsit certum precium,æque habebit locum.d.l. 2 . ac si sine præcepto testatoris res fuisset vendita,secundùm ipsum Bal.& Imo.in.l.imperator.§ j.per illum textum.ff.de lega.2.Ro.Alexan.& Fran.Are.in.d.l.si quis cùm aliter.Barb.in capi.cùm dilecti,colum.2.versicu.limita etiam.& in repe.rub.de reb.eccle.non ali.in.d. 5. quæstio.non

De iisdem rebus.

Cõsuetudines de qõne prin.

ſemel & Iaſon in.d.§.meminiſſe.Pantal.in repe.d.l.2.colum.20.verſicu.28.procedit,& iterum colum.23.verſicu.ſextò limitantur prędicta.vt proinde intelligas id nihil huic ſententiæ præiudicare.Apud Senones autem cap.conſuetudinem eius gentis.49.eſt expreſſa cõſuetudo,locum eſſe retractui in venditione patrimonij facta ab executoribus teſtamentorum.Similiter apud Trecenſes capi.160.& Borbonienſes capi.471. Sed & apud Auxerrẽſes ſiue Altiſſiodorenſes hoc eodem titu.§.19.qui eſt omnium.50.in re vendita ex teſtamẽto,eſt locus retractui.

Retractus precium ad quos pertinet, an ad hæredes mobilium, an immobilium.

10 TERTIO QVAERO,quia ſupra titu.huius volu.conſuetudinum.17.qui eſt de ſucceſſions.§.7.qui eſt omnium eiuſdem volu.217.cautum eſt,quòd ſi quis decedat ſine liberis,relictis aſcendentibus & collateralibus,ſuccedunt aſcendentes in mobilibus,collaterales in immobilibus, quod & in noſtra Gallia vbique propemodum obſeruatur. Igitur qui domum emerat,moritur intra annum relictis patre & fratre,poſtea verò quiſpiam conſanguineus venditoris retrahit eam domum , vi noſtræ conſuetudinis reſtituto venditionis precio.Certum eſt quòd ſi domus redempta non fuiſſet à conſanguineo , ea fratris eſſet. Nũc autem cùm redempta eſt,ad quem pertinet precium : an ad ipſum fratrem hæredem immobilium,an verò ad patrem hæredem mobilium?Et primùm videtur ad fratrẽ,cùm domus tempore mortis reperiatur in hęreditate,non precium.quod quidem tempus inſpiciendum eſt.vt cæteris in rebus.§.ita demum tamen,Iuſtit.de hæred.quæ ab inte.defer.cũ ſi.Et licèt domus ipſa poſtea euincatur dato precio,tamen id precium ſubrogatur in locũ domus.Sicut dicimus de fundo legato, qui ſi poſt mortem teſtatoris euincatur per reſtitutionem in integrum reſtituto precio,id precium tanquam ſubrogatum in locum fundi debetur legatario.l.qui ſolidum.§.j.ff.de lega.2.& facit tex.in.l.filiæ.§.à Ticia.ff.de condi.& demon.&.l.ſi donatæ.§.ſi ſponſus.ff.de donati.inter vir.& vxo.

De eadẽ re

11 ¶ Præterea is cui competit ius oblato precio,non habet ius purum , ſed cõditionale,ſi precium ſoluat.l.2.&.l.ſi à te.C.de pact.int.empt.& vendi.Illud ergo precium,quod debet accipere emptor, non erat prius in obligatione , ſed in conditione.l.j.§.item ſi ita.ff. ad leg. Falci.&.l.ita ſtipulatus,& ibi plenè no.ff.de verbo.obliga . &.l. ſi quis ſub conditione.ff.ſi quis omiſ.cau.teſta.Ergo nullum ius, nulla obligatio erat in bonis emptoris . & ſi aliquod erat,tamen cùm ſtatutum diſtinguat ac ſeparet bona mobilia & immobilia abſolutè,nomen autem debitoris nõ ſit mobile aut immobile,ſed tertia quædam ſpecies.l.à diuo Pio. §.in venditione.ff.de re iudi.& no.Bart.in.l.poteſt.ff.de admi.tuto.cum alijs multis concord.adductis,ſupra.§.huius titu.j.in verbo,ou autres choſes cenſees pour immeubles,quę eſt glo.7.numero.9.ſed & multis.Conſequens eſt, vt non comprehẽdatur ſub eo ſtatuto, ſed ex iure communi ad hæredes pertineat.

De eadẽ re

Cõditio poteſtatiua non retrotrahitur.

12 ¶ Item huiuſmodi conditio reſtituendi precii pro redimenda domo vendita, eſt poteſtatiua (vt noſtri appellant) quia ſcilicet eſt in poteſtate ſiue facultate cõſanguinei id ipſum faciendi,igitur nõ retrotrahitur ad tempus mortis illius emptoris, de cuius hæreditate & ſucceſſione agitur,nec aliud quoduis tempus præcedens.l.qui balneum , &.l. potior.ff.qui poti.in pig.hab.&.l.ſi ſeruus.§.vlti.ff.de ſtipul.ſeruo.cum ſi.Ex quo fit, vt non faciat hanc rem,id eſt domum,quæ in initio & tempore mortis id eſt ſucceſſionis obuẽtæ erat res immobilis,cenſeri mobilem,cuiuſmodi eſt precium,quod inde redactum eſt: ſed potius inſpiciatur primum illud tempus,ad quod vltimum non retrotrahitur.

De eadẽ re

Obligatio & diſpoſitio legalis, ſiue ſtatutaria comparatur vltimæ uoluntati, uide numero. 16

13 ¶ Denique obligatio & quælibet diſpoſitio legalis ſiue ſtatutaria,qualis etiam hęc eſt,magis comparatur & accedit obligationi & diſpoſitioni vltimæ volũtatis,quàm contractui inter viuos,ſecundùm glo.Bar.Bald.Raph.Corne.Alexan.& alios in.l.j.C.de his quib.vt indig.& glo.& Bar.in.l.in cognitione.ff.de. S C. Silla.eundem Bar.in.l.non ſolùm.§.morte,colum.vlti.& ibi clarius Imo.colum.pe.ff.de no.ope.nun.Bal.in cap.j.in princ. colum. pe.verſicu.deinde quęro,titu.de pac.Cõſtan.Angel.con.7.ex dicto themate,colum.j.Imo. in.l.ſi ita ſcriptum.§.vlti.ff.de lega.2.Roma.in.l.4.§.Cato,chart.vlti.ff.de verbo.oblig.& in.l.ea demum.C.de collat,& con.65.viſo themate,colum.vlti.verſi. cùm igitur verba. & conſi.123.circa primum , colum.2.verſicu.præmiſſis tamen non ob. Alexand.in. l. ſeruus, colum j.ff.de vulg.& pupil.& con.130.attentis verbis teſtamenti,colum.j.lib.2.Franc.Are. con.45.viſis articulis,colum.vlti.Cardi.Alexan.in cap.ſolicitudinem,colum. vlti. de appel.cum alijs concord.collectis ab Alexan.Corne.& Philip.Deci.in.d.l.ea demum. C. de colla.& ipſo Alexand.in addi.Bar.in.l.vlti.ff.de regu.Cato.& Barb.con.19. clemẽtiſſimũ, colum.3.lib.4.& Soci.con.221.viſa,poſt princ.lib.2.Franc.Cur.Seniore con. 27. magnifi-

cus,colum.6.versic.verùm istis omnibus.Iaso.in.d.l.j.C.de his quib.vt indig.& in.l.ita stipulatus,colum.10.versi.sed hic cadit.ff.de verbo.obli.& in.d.§.morte,char.vlti.versi.vltimò tene menti.ff.de ope.no.nunci.Steph.Bertran.con.128.pro pleniori, colum.vlti.lib.j. Ioan.Crot.& Ferdi.Loaz.in repe.l.filiusfa.§.diui,illo quidem colum.22.versic. limita istã conclusionem,hoc autem numero.342.ff.de lega.j.Et videtur probari in.l.seruus hac lege ff.de manumis.De quo tamen,ne id omittam,vide Soci.in.l.Gallus.§.videndum, in prin. ff.de liber.& posthu. At in obligatione ex vltima voluntate inspicitur tempus resolutionis, nec ea retrotrahitur.l.2.§.id quoq;.ff.de colla.bono.quæ ponit hãc differentiam inter contractus & legata.Et hanc op.nuncupatim in hoc casu nostro secuti sunt Raph.Fulgo. Alexan.& Fran.Are.in.d.l.ea demum.C.de collati.

14 CONTRARIVM TAMEN,vt scilicet id precium ita restitutum à consanguineo vi nostræ consuetudinis,tanquam mobile sit patris,qui ex statuto succedit in mobilibus, tenuerunt Iac.R a.Cy.qui ita dicit fuisse iudicatum,Alberi.Bal.Corne.& Philip.Deci.in ea ipsa.l.ea demum.& idem Alberi.in.j.parte statutorum,quæsti.93.quid si statuto prædicto. & quisquis est in margar.Bal.in verbo,alienatio,colum. vlti.nam licèt id opus sit ipsius Bald.tamen sunt in eo quædam ab alijs addita,vt videre licet. Et hi quidẽ omnes subnixi authoritate.d.l.2.§.id quoque,de colla. bono . vbi resolutio contractus retrotrahitur ad tempus ipsius contractus.Ideoq; id precium,quod ex huiuscemodi resolutione restituitur, censetur esse in bonis defuncti emptoris, abusq; tempore ipsius contractus. Et facit etiam tex. in.l.si filiusfa.& ibi Bar.& recentiores.ff.de verbo.obli.&.l.quę legata,&.l.sequen.ff.de re gu.iur.cum si. *Qui cõtrarium cẽsent in principali qõne.*

15 ¶ Deinde istud ius recuperandi siue redimendi restituto precio competẽs consanguineo habet originem ex contractu ipso vẽditionis,ex quo quęritur id ius ipsi consanguineo etiam absenti,vt dicit Bal.in rub.C.res inter alios acta,versicu. nota quòd ex consuetudine. & Philip.Deci.con.88. cuius superscriptio incipit,valet statutum,colum.j.Et ita quoq; habuit originem in vita ipsius emptoris defuncti,& sic tempore mortis ipsius censebatur in ea qualitate esse in bonis.Ergo & ipsa res mobilis etiam censetur fuisse in eiusdem patrimonio, quia ius quod competit ad rem mobilem censetur mobile, vt voluit glo.Bar.& alij in.l.j.C.si aduers.transac.& in.d.l.potest.ff.de autho.tut.cum alijs multis si. à me collectis in.d.§.j.glo.6.in verbo,ou autres choses censees pour immeubles, numero.j. *De eadẽ re*

16 ¶ Nec obstat illa subrogatio,quam suprà primo loco adduximus,quia illa consideratur secundùm Deci.in fauorem legatarij,ex verisimili voluntate testatoris, vt declarat tex.in d.l.qui solidum.§.j.in verbis, coniectura voluntatis. Sed hæc ratio cessat in hac quæstione,quia quòd talis pecunia sit apud hæredem, non est ex voluntate defuncti, & repugnat statutum quod defert immobilia tantùm ipsi hæredi. Et per hoc tollitur etiam illa ratio quòd dispositio statuti æquiparatur vltimæ voluntati, quia in hoc casu nihil reperitur statutum in vltimis voluntatibus,nec etiam illud omnino indubitatum est, quando ob eius ambiguitatem Bar.ipse indecisum reliquerit in.l. suus quoque.§. sed & filio, qui est vlti. colum.2.ff.de hæred.instit.& in.l.vsufructus,in fi.ff.de stipula.ser.& in.l.j.ff.de in diem ad dic.Et expressim contrarium tenuerit Bald.sibi contrarius in.l.omnes populi,colum vlti. ff.de iusti.& iure.& in.l.j.ff.si cert.pet.& in.d.l.ea demum.C.de collati. Nec, si id verũ est, semper procedit,vt per Fran.Are.con.89.placet.& Alexan.in.l.ita stipulatus,col.5.versic. & tene menti.ff.de verbo.obli. *De eadẽ re*

17 ¶ Et ita propemodum illis rationibus prioris partis respondet Philip.Deci.in.d.l. ea demum.At alijs eiusdem partis rationibus,quæ sunt ipsius Franc.Are.non respondet nec earum meminit, neq; Are. quoq;. Et hanc deniq; op.secutus est Boher.in quodam con.quod posuit post tracta.Dy.de regu.iur.cuius initium est,Iaquelina, in.3. dubio. De hoc autem variæ sunt consuetudines Franciæ.Nam apud Belquercenses capit.31.reditus qui pecunia possunt redimi,censentur mobiles.& idem apud Caluimontenses in Bassigniaco cap.64. quod loquitur de fundo vendito cum pacto redimendi. Quid autem consuetudo Cenomanensis super hoc statuerit videbis cap.305.& duobus sequen.& Aurelianensis cap. 175. & cap.262.& cap.274.& Andegauensis cap.91.& cap.290.& duobus sequen.Trecensis capi.65.& seq.Et vide quæ scripsimus suprà.§.j.in in glo.6. in verbo, rentes, numero.7.sed hæc primò,& seq.& iterum in glo.14.in verbo,ou equipolent a vente,numero.119. secundò intellige,& duobus sequen. *De eadẽ re* *Cõsuetudines de princi.quæstiõe*

18 SED VT TANDEM id definiam,certè quantùm ad nos habemus consuetudinem expres- *Decisio prĩci.qõne.*

ſam infrà titu.25.qui eſt, le mariage ſolu quelz droitz apartiennent au ſuruiuant des conioinctz.§.12.qui eſt omnium huius volu.302.quæ ſtatuit hanc pecuniam ex qua retrahitur fundus, vi huius conſuetudinis aut pacti de reuendendo in contractu appoſiti, inter mobilia reponendam, eamq; ad eum pertinere, qui mobilia debet habere. Sed quantùm ad ius commune pertinet, illud arbitror hunc fundum, quandiu eſt apud emptorem aut hęredes ipſius, id eſt ante retractum non cenſeri mobilem, ob id tantùm, quòd obnoxius eſt retractui, ſed potius immobilem, inſpecto ſcilicet & conſiderato tempore & ſtatu præſenti, ar. l.ſufficit.ff.de condi.indeb.cum ſi.ibi adductis à Iaſo.& à nobis infra titu. ſequen.§.2 glo. j.numero.38.quid quòd cenſetur,& ſequen. nam & multa interuenire poſſunt, ne fundus redimatur, quanuis redimi poſſit, vt in ſimili dicitur in.l.naturalem.§.j.ff. de acquir. poſſ. Qualis igitur futurus ſit, debet expectari euentus, an ſcilicet redimetur, nec ne: vt ſic non in pendenti ſit, quantùm ad præſentem ſtatum attinet: quantùm autem ad futurum, ſit. vt in ſimili tradit Cy.in.l.vlti.colū.2.in.j.oppo.C.de ſent.paſ.& Bar.in.l.Pomponius, colū.3. verſi.hoc igitur præmiſſo.ff.de nego.geſt.

Euentus inſpiciendus.

19 ¶ Porrò autem finis omnibus in rebus oſtendit, cuiuſmodi eę cenſendæ ſint.l. ſed etſi qd. §.j.ff.de vſufruc.& capi.fraternitatis.§.vlti.extra de frigid.& malefi. & id quidem eorum tex.authoritate voluit Specul.expreſſim definiēs aliqd vel mobile vel immobile cenſeri & exiſtimari ex fine ipſius, in tit.de fructib.& intereſ.§.ſcias igitur, q eſt primus illius tit. verſi. ſed quid ſi debeo, cū alijs multis ſimilibus & cōcord.à me quoq; congeſtis ſuprà eodem titu.§.j.glo.7.in verbo, ou autres choſes cenſees pour immeubles, numero.44.tum etiam quia finis. Nam & finis ipſe (vt & id illis quoq; adijcias) ad ſe trahit omnia, quæ ad eum ipſum tendunt.l.& ſi non ſint.§.perueniamus.ff.de aur.& arg.legat.

Finis oſtendit cuiuſmodi res cenſenda ſit.

20 ¶ Quibus adde ad huius noſtræ ſententiæ comprobationem tex.optimum in.l. ſi Titius, in princ.ibi, ex euentu ſolutionis.ff.de lega.2.&.l.ſeruus.§.j.ibi, in pēdenti eſt, cui proprietatem acquiſierit,&c.ff.de acqui.rer.do.&.l.ſi is qui pro emptore.§.j.ibi, in pendenti eſſe. ff.de vſucap.&.l.penul.§.vlti.ff.de caſtren.pecul.cùm dicitur, niſi in pendenti, vt in alijs, & in hac ſpecie habeamus dominia, vt ex poſt facto retro fuiſſe aut non fuiſſe patris credamus.& in.l.proponebatur, eodem titu.ibi, nec eſt nouum, vt ex poſt facto aliquis ſucceſſorem habuiſſe videatur,& quæ ſequuntur.quæ huc admodum pertinēt, vt ſcilicet ex poſt facto conſtet quis ſucceſſor futurus ſit in huiuſmodi rebus. &.l.in bello.§.j.&.l.bona.§.j. &.2.ff.de capti.&.l.ſi ſeruus communis meus.§.ſeruus, & iterum.§. vlti.ff.de ſtipul.ſer.& l.fideiuſſor obligari.§.ſtipulatione.ff.de fideiuſ.&.l.bouem.§.vlti.ff.de ædil.edic.

De euentu.

21 ¶ Nec omittendus tex.in.l.qui res ſuas.§.rem autem.ff.de ſoluti.ibi, & vtiq; cuius fuerit, euentus declarat. Ex quo no.Pau.Ca.ibi, quòd ſi res quæ datur in ſolutum, euinci poteſt,& etiam poteſt non euinci, ex futuro euētu apparebit, vtrum debitor fuerit liberatus, nécne. Et facit quoque tex.in.l.iure.§.vlti.ff.de teſta.tutel.& in.l.j.§.ſi pendeat.ff.ad.S C.Maced. &.l.ſi fur, iterumq;.l.ſed & ſi quis.§.j.ff.de vſufruc.&.l.quid ergo, in prin. eodem titu.&.l. res vxoris.C.de donati.inter vir.& vxo.&.l.reſcriptum.§.vlti.ff.de diſtract.pig.&.l.ſi debitor.ff.de iure doti.&.l.ſi is ſeruus.ff.de donati.inter vir.& vxo. Sic & hoc caſu conſtabit ex futuro euentu, cui cedet domus, aut pecunia, qua ipſa redimetur: nam ſi ea intra tempus non redimetur, cedet collateralibus, ac ſi ab initio nō fuiſſet obnoxia retractui. Si redimetur, erit pecunia ob eam domum reddita, aſcendentium: tanquam ſi ab initio domus ipſa pecunia fuiſſet.

De eadē re

22 ¶ Et hoc admodum confirmat, quod ſcriptum reliquerunt Alberi.Bar.& Angel.in.l.ſi ſic legatum.§.vlti.per tex.ibi, in verſicu.proinde.ff.de lega.j. Actio (inquiunt) ſecundùm cōmunem opi. iudicatur mobilis vel immobilis, ex natura rei pro qua competit, vt etiam ſuprà haud multò ante diximus. Minor igitur habebat actionem ad fundum, vel ad centū (ea enim erant in electione debitoris) is ceſſit huiuſmodi actionem alteri ſine decreto, quod in alienatione rerum immobilium requiritur, non etiam mobilium. An valeat ea ceſſio. Et dicunt id fore in poteſtate debitoris. nam ſi reddat fundum, non valebit: ſi centum, valebit. Et idem reſpondit ipſe Bar.con.70.reuerendiſſime, colum.2.& ſequitur Alexand.in.l.à diuo Pio.§.in venditione, in fi.j.no.ff.de re iudi.dum ſimpliciter allegat Bart. in illo priore loco.& apertiùs con.125.viſis & cōſideratis, in fi.lib.j. quod repetitur con.53. lib.3.& Franc.Are.in.l.j.C.ſi aduer.tranſac. Et in id eſt tex.optimus præter eos, quos ſuprà citauimus, in.l.erit.ff.de fund.dota.quo probatur ex euentu pondere, an valeat alienatio, de qua ibi igitur, nécne.

De eadē re

In venditione actionis competentis minori ad fūdū vel preciū, an decretum requiratur

23 ¶Sed & hæc omnia quidem mirum in modum fulcit illud Philidis Ouidianæ ad Demophontem, si sententiam integram rescindas, *Exitus acta probat.*

Exitus acta probat.

Quod in id vbique citant nostrates. & inter cæteros Bald. qui tamen authoris nomen supprimit, in cap. j. colum. 2. versicu. sextò quæritur, titu. qui. mo. feud. amit. in idq; etiam allegat, l. rem non nouam. §. vlti. C. de iudici. & §. vlti procemij. ff. & post Bald. Soci. con. 127. quoniam in præsenti, colum. 5. versicu. comprobo & quartò, lib. 3. Et de hoc casu nostro, (quod & nos suprà diximus, sed hîc in fi. & conclusione quæstionis, iterum dicere voluimus) habemus consuetudinem expressam capit. omnium nostrarum consuetudinũ. 302.

24 QVARTO QVAERO quid si consanguineus volẽs redimere traxit in ius emptorem recusantem cedere, & tandem obtinuit, fuitq; emptor condemnatus rem ipsam restituto precio cedere. Tamen consanguineus pœnitentia fortè ductus, vel etiam non habens ad manum pecuniam, non vult vti ea sententia, nec precium restituere. An emptor poterit eum cogere. Habes tex. in. l. si iudex. ff. de minori. quòd si minor nolit vti sententia restitutionis in integrum, quam is obtinuit, exceptionem vtilem aduersus petentem precium quasi ex caussa iudicati habere poterit. & rationem subiungit, quæ declarat id non tantùm in eo casu obtinere, quia scilicet vnicuique licet contemnere ea quæ pro se introducta sunt. Et Bal. ibi in priore lec. dicit eum tex. sing. & in vtraque lect. asserit procedere in omnibus his quæ sunt quæsita iure quopiam singulari siue extraordinario ac speciali, cuiusmodi haud dubiè est hoc nostrum ius retractus, Et facit etiam. l. cùm vnus. ff. de bonis autho. iudi. pos. & glo. in cle. constitutionem, versicu. insuper, in verbo, nolle vti, de elec. dum quærit, an inuito impetrante possit is cõtra quem impetratum est rescriptum, eo vti. De quo & ibi per Imo. super ea glo. & per Inno. Hosti. Ioan. And. Panor. & alios in cap. ex conquestione, extra de resti. spoli. Bal. in. l. j. C. vt lit. pend. & in. l. postquam, in fi. C. de pactis. Alexan. con. 87. viso themate, colum. 2. versi. tertiò principaliter, lib. 5. & Iaso. qui alios multos allegat, in. l. si quis ius iniquum, in prin. colum. 2. versic. tertiò no. ff. quod quisq; iuris.

An consanguineus q in caussa retractus obtinuit, possit pœnitere.

De intellectu l. si iudex. ff. de minor. multa.

An inuito ĩpetrante possit aduersarius uti rescripto uide, nu 16.

25 ¶Sed vt redeamus ad. d. l. si iudex, de minori. Bal. in. l. omnem honorem, quæ est vlti. circa medium, & ibi quoque Saly. in fi. C. quan. prouo. non est nec. scribunt post Cy. ibi, appellantem non posse renunciare appellationi suæ inuito appellato, si eius intersit. Nec ob. (inquiunt). d. l. si iudex, quia ea non continet ius commune, sed priuilegium minorum. & ideo secus in restitutione in integrum, quàm in appellatione. quod dicit Bal. no. Super eo autem quod de appellatione dicunt, vide Bar. in. l. si quis libellos. C. de appel. Cęterum idẽ Bal. in. l. 2. colum. 2. quæstio. 2. C. de fideius. minor. dicit quòd sententia lata pro aliquo in ipsius priuilegium, non ei imponit necessitatem vtendi eadem, si nolit, per. d. l. si iudex. Idem quoque in. l. si constante. §. quoties. ff. sol. mal. no. ex tex. ibi, & glo. in verbo, nec ferẽda, quòd is cuius postulatione lata est sententia, non potest ab ea recedere, nec habet locũ pœnitentia, quod dicit bene no. dignum. & idem quoque voluerunt Angel. Imo. Ro. Pau. Ca. & Alexan. ibi. subdit autem ipse Bal. in eodem loco, non obstare. d. l. si iudex. quia in ea speciale est fauore minorum. Idem in. l. si prædium, colum. 2. versic. sed pone lata est sententia. C. de ædil. acti. dicit, quòd si in ædilicia actione lata sit sententia ad commodum emptoris, qua condẽmnatus est venditor rem recipere, & reddere precium, ex ista sententia nascitur venditori actio in factum, si emptor nolit vti sententia. Nec ob. (ait) d. l. si iudex. quia restitutio in integrum propriè non dicitur sententia condemnatoria, nec ex ea oritur actio in pactum.

De. d. l. si iudex.

26 ¶In quamcunque partem commentariorum vel iuris ciuilis vel canonici conuertor, velim nolim in nomine Bal. hæream necesse est, adeo præ cæteris copiosus est vbique. Is igitur in rub. extra de postul. præla. quærit, an si papa capitulo petenti fecit potestatẽ eligendi quempiam, cogatur eum eligere, & multa in vtranque partem allegat, & inter cætera. d. l. si iudex, ad probandum non esse cogendum. Idem in. d. cap. ex conquestione, colum. vlti. versicu. quærit Inno. de resti. spol. in illa quæstione, de qua supra obiter locuti sumus, an scilicet impetrans possit abstinere vsu rescripti inuito aduersario, concludit nõ posse post earum productionem. Nec ob. (inquit). d. l. si iudex. quia ibi speciale est propter priuilegium minorum. Id quod suprà sæpe ex eod. diximus. Idem in capit. interposita, colum. 2. versicu. quòd si appellans, extra de appel. scribit, quòd quilibet potest renunciare fauori suo principaliter, licèt per quandam consequentiam prosit aduersario, per. d. l. si iudex. Mox subdit in contrarium facere. l. petendę. C. de tempo. in integ. restitu. Tandem dic (in

De eadẽ re

quit) vt per Cy.in.d.l.petendæ. quem & ipsum in alijs multis ex.d. locis suprà ex eo citatis allegat pro intellectu. d.l.si iudex.

27 ¶ Igitur Cy.ipse in ea.l.petendæ,& post eum Bar.& idem Bald.& Alberi. in ea quæstione an quis possit renunciare dilationi à se petitæ in præiudicium aduersarij, qui ea pendente potest probare, post multa negat posse,cùm ea.l.eum admittat ad huiusmodi beneficium probandi de iure communi ordinario.nec ob.d.l.si iudex,vt subdit Cy. & alij post eum, quia loquitur de iure extraordinario & speciali,quod facilius tollitur.l.ãtiquæ.C.ad Velleia.&.§.quia verò verisimile est,in authen.de non ali. & idem dicit in eadem quæstione ipse Bal.in.l.vlti.in.j.lect.ff.de pactis.Sed & idẽ Bald.eandẽ quæstionem tractãs in.l.si arrogator,in fi.ff.de adopti.dicit quòd qui dilationem obtinuit,non potest ei renunciare in præiudicium aduersarij:quia tunc propter æqualitatem seruandam dilatio communis facta est beneficio legis, quod quidem beneficium non est in potestate eius qui dilationem impetrauit:quia in pari iure non potest vnus alteri præiudicare.l.si post mortem.§.vlt.ff. de bono.pos.cont.tab.Secus in iure quod venit in consequentiam & non pariter.d.l.si iudex.Idem rursus de ea ipsa re loquens in.l.postquam,colum.vlti.in.7. quæstio. C. de pactis,quæritur (inquit) an possit quis renunciare dilationi obtentæ. dicunt doct. quòd potest quantùm ad se attinet: non etiam ad aduersarium,qui gaudet eadem dilatione.d.l.si post mortem.§.vlti.& no.Cy.in.d.l.petendæ.Bar.ibi contrà quòd potest renunciare, per. d.l.si iudex.Tu tene primam partem in eo, qui meruit dilationem de iure communi: in eo autem qui meruit de iure speciali per beneficium restitutionis in integrum, tene op. Bar. Ratio differentiæ est, quia ius singulare proditum est pro singulari fauore, sed de iure communi attenditur æqualitas in iudicijs.Sed & idem Bal.in.l.quod fauore,colum.j. C de legib.dicit quòd quis potest renunciare sententiæ diffinitiuæ pro se latæ de iure speciali,& inhærere iuri communi.Et continuò pòst loquens de renunciatione dilationis idẽ dicit quod suprà.De quo & tu vide Alberi.in.l.bonorum,circa medium.ff.rem rat.hab.

De eadẽ re Dilationi à se petitæ an quis possit renunciare in præiudicium aduersarii.

28 ¶ Denique Bal.ipse,cuius copia copias omnes superat,con.404.quia dictus consultor,colum.vlti.lib.3.respondit,quòd abstinere hæreditate in suo hærede continet beneficiũ, cui quis potest renunciare etiam post ius quæsitum alteri,per.d.l.si iudex. Sed in extraneo cõtinet ius commune,cui non potest renunciare.Et cum his propemodùm concordans Frã. Aret.in.l.pro hærede.§.Papinianus,colum.pe.ff.de acqui.hæred.idem tradit,videlicet iuri quæsito tertio ex meo speciali beneficio posse me præiudicare,per.d.l.si iudex. Quod & ipsum per illum ipsum tex.voluit Alexand.con.36.viso themate,colum.vlti.lib.4.Ex quibus,vt tandem hanc quæstionem nostram concludam,potes apertè intelligere, quid in ea dicendum sit:nempe consanguineum cui ius retrahendi competit ex beneficio singulari, extraordinario,& speciali, posse huic iuri etiam post sententiam renũciare vel inuito emptore.Crediderim tamen eum esse condemnandum in expensis litis. Et ita expressim cauetur in consuetudinibus Cenomaniæ.c.418.& Andegauiæ.c.407.

De.d.l.si iudex.

Decisio prĩcip. q̃onis.

Consuetudines de ea re.

29 ¶ Verùm huic nostrę sententiæ duo palam videtur aduersari. Primum illud est,quia cùm consanguineus ex illa sententia possit non dubiè cogere emptorem, vt sibi vendat rem ad cuius retractum venit.debet & ipse emptor vicissim posse consanguineũ cogere,vt emat, per regulam illam correlatiuorum probatam in.l.vlti.& ibi doc.C.de indict. vidui,& in cap.vlti.extra ne cleri.vel mona. de qua nos latius diximus suprà hoc eodem titu.§.j.glo. 9.in verbo, lignagier, numero.169. verùm ego hanc,& sequen.Sed quod huic obiectioni respondeas vltra ea quæ diximus in promptu est ex.l.j.& ibi Bald.post princ. C. de com. ser.manu.vbi statutum compellens aliquem alteri vendere,non compellit illum alterum emere,nec econuersò,& ibi Bald.ipse rationem reddit,& sequitur Ioan. Plat.in.l.j.in fi.C. de cypres.lib.11.Licèt ergo emptor cogatur ex sententia fundata in hoc nostro statuto retractus vendere consanguineo, non continuò sequitur consanguineum cogẽdum emere.

De eadẽ re

30 ¶ Alterum id est,quod à nõnullis traditur,quòd si res quæ per retractum petitur, interim perierit, tenebitur tamen consanguineus persistere in suo retractu,tanquam ipsius sit periculum.Ita enim voluit Ferro.in commentarijs consuetu.Burdigal. hoc eodem titu.de retraictz cap.j.per.l.id quod post,&.l.si vendita.ff.de peri. & commo. rei vendit. &.l.quod sæpe.§.in his quæ.ff.de contrah.empti.Et si id quidem verum est, vt etiam ante sententiam & re perempta consanguineus teneatur emere,quid dicemus post sententiam & re ipsa salua & integra?id est si in arido,quid in viridi? At ipse Ferro. (pace eius viri dixerim) in ea re non accedo,tum per ea quæ iam diximus, tum quia iura ab eo allegata, & quæuis

Si res quæ per retractum petitur pereat, cuius periculo periit.

alia quæ dicunt periculum esse emptoris, loquuntur, cùm venditio facta est. hîc autem nondum facta est, sed petitur, vt fiat. Igitur aut emptor à quo petitur nõ est in mora, quia fortè aberat, cùm oblatio ei facta est ad domum aut vxorem ipsius, iuxta. §.9. huius titu. Aut est in mora. Si primum, non potest res perire consanguineo, cui nondum cessio facta est. l. necessariò. ff. de peri. & commo. rei vendi. cum infinitis si. Si secundum, & tunc citra controuersiam manet in periculo emptoris moratoris, & vt nostri appellant, morosi. l. si ex legati caussa, & ibi no. per doct. ff. de verbo. obli. & cap. j. extra de commo. & capit. 2. de deposi. Et id (ne authoritate deficiamur) nuncupatim in materia retractus voluit Gerald. Bago. in sua disputati. retractus. & Boher. in consuetudi. Biturig. hoc eodem titu. §. quartò, in fine.

31 QVINTO QVAERO, intra quod tempus consanguineus qui sententiam obtinuit aduersus emptorem, post ipsam sententiam debet offerre precium emptori victo. An intra octo dies, secundùm id quod cautum est suprà. §.3. An intra annum, qui in principio statutus erat retractui. An denique intra. xxx. vel. xl. annos, quod videtur, quia executio sententiæ non nisi. xl. annis perimitur, ex sententia Ioan. And. in addi. Specul. titu. de executi. sentẽ. §. vlti. versicu. vltra hoc sciendum. Aut certè ad minimum. xxx. annis, vt placuit Inno. & Bald. in cap. vlti. de excepti. & eidem Bal. in. rub. extra de præscript. colum. vlti. & in. l. de bitori, colum. vlti. versicu. tertiò quæro. C. de pactis. & con. 67. quia ex facto, colum. 3. versicu. aliàs sequeretur, lib. 3. Fely. in cap. inter monasterium, colum. pe. versicu. limita. 16. extra de re iudi. & Matthe. Afflict. deci. Neapo. 245. magnifici, ad fi. Sicut & quodlibet officium iudicis. l. sicut, iuncta glo. in verbo, persecutione. C. de præscript. xxx. vel. xl. an. cum si. à me adductis suprà eo. titu. §. 35. eodémque pe. in verbo, ignorans, numero. 40. & quòd per. xxx. *Intra quod tempus debet consanguineus post sententiam offerre preciũ.*

32 ¶ Et licèt hæc actio retractus in initio esset annalis, tamen fuit perpetuata per litis contestationem. l. 2. C. quan. libel. prin. dat. & l. j. in prin. C. de anna. except. quæ quidem perpetuatio non perimitur per sententiam, sed augeri debet, vt denuo incipiat tempus, in quod ꝑpetuabatur actio, vt dicit Bald. in. d. rub. de præscrip. quia cùm prima illa actio esset iam perpetuata, debet durare in actione iudicati, quæ succedit loco primæ: quia iniquum esset, vt ei prodesset sententia, contra quem lata est. l. euidenti. ff. de except. rei iudi. Et quia etiã fortius inducitur mala fides per sententiam condemnatoriam, quàm per vicium litigiosi. l. j. C. de præscript. lon. tempo. Et quia denique nouatio necessaria nõ purgat moram. l. j. C. de iudici. Et facit tex. in. l. aliam. ff. de nouati. & in. l. non solet. ff. de regu. iur. & glo. vlti. in. d. l. j. de iudic. & in. l. duobus. ff. de except. rei. iudi. & in. l. nepoti, & ibi Bar. ff. de fun. instru. & in. l. vlti. in verbo, si enim nouatur. C. de vsur. rei iudi. Et facit quoque tex. in. l. nam postea. §. si is qui. ff. de iureiur. vbi actio temporalis perpetuatur per iuramentum præstitum ex delatione aduersarij: nam & ipsum iuramentum habet vim sententiæ. vt no. in. l. 2. & . l. qui iurasse. §. vlti. eo. titu. *De eadẽ re Actio iudicati procedens ex actione temporali an perpetuetur.*

33 ¶ Et ne de hac re vel tantillum hæsites. habes tex. in. l. miles. §. vlti. ff. de re iudi. omnium expressissimè probantem actionem iudicati esse perpetuam, licèt vetus actio, quæ scilicet ante sententiam competebat, esset temporalis, vt etiam expressim dicit glo. ibi, quam omnes passim & constanter sequuntur. Et huius præterea rationem addunt recentiores, quia per sententiam inter partes quasi contrahitur. l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul. & voluerunt Bar. & Bal. in. l. 2. § j. ff. de prætor. stipul. & idem Bal. in. l. ab executiõe, colum. vlti. C. quor. appel. non recip. & in. l. vlti. colum. 2. C. si plur. vna senten. & doct. vbique. Actiones autem personales, siue ex contractu sint, siue ex quasi contractu (nihil enim inter eas quantùm ad id distinguitur) sunt perpetuæ. d. l. sicut, & . l. omnes. C. de præscript. xxx. vel. xl. an. & . l. j. C. de constit. pecu. *De eadẽ re*

34 ¶ Sed tamen hîc omnino vide quæ diximus suprà eodem titu. §. j. glo. 10. in verbo, dedans lan, in. 13. quæsti. ex quib9 intelliges illud esse admodum dubium, vtrùm scilicet hæc actio retractus perpetuetur per litis contestationem. Et aliud quoque est quod id reddit ambiguum. nam si emptor sponte admisit consanguineum venientem, ostẽderitq; instrumentum emptionis, & iureiurando precium affirmauerit, debet cõsanguineus precium ipsum reddere intra octo dies, aliàs non amplius auditur, vt cauetur suprà eo. titu. §. 3. Cùm igitur hæc vltronea admissio quæ aliàs duraret. xxx. annis, vt cæteræ facultates, quæ ex pacto sunt, vel ex partium consensu descendunt, per. d. l. sicut & . d. l. omnes, cum si. hoc tamen casu octo diebus expiret ex nostra consuetudine. Cur & ista admissio à iudice facta ob par- *De eadẽ re*

tis denegationem, & quæ ita succedit in locum illius, quam pars facere debuit, vt pars ipsa fecisse videatur. l. si ob caussam, & ibi no. C. de euictio. cum si. à me collectis, suprà. §. j. glo. 14. in verbo, ou æquipollent a vente, numero. 13. & has quidem. Cur (inquam) hæc iudicis receptio nõ eodem tẽpore finitur, cùm res quæ succedit loco alterius eodẽ iure cũ ea censeatur, eiusque naturam & vim mutuetur. l. imperator, in fi. & l. sequen. ff. de lega. 2. & cap. ecclesia, le. j. extra vt lit. pend. & ibi concord. in glo. in verbo, successio. Sed hæc ratio hîc non concludit, vt satis patet ex supradictis. & vide tamen quę diximus. d. §. 3. in glo. 2.

35 SEXTO QVAERO quid si contractus venditionis non sit subiectus huic retractui, vel quia res est reuendita ex pacto reuenditionis in contractu venditionis apposito, vel quia fortè transijt tempus retrahendi. Tamen cùm consanguineus peteret se admitti ad retractum, & offerret precium, emptor agnouit retractum & precium accepit, an postea audiatur asserens rem nõ esse in caussa retrahendi, volẽsq; restituere precium. Dic eum non esse audiendum, per id quod in simili scriptum est in. l. quòd si nolit. §. in factum. ff. de ædil. edict. vbi si semel venditor agnouit recipiendo mancipiũ, locus est redhibitioni: nec quęritur, vtrùm debuit redhiberi, an non debuerit: nec an intra tempora redhibitum esse videatur. Et ad hoc illum textum dicit no. Bal. in. l. si prædium, colum. 2. versicu. sed pone quòd res non erat vitiosa. C. de ædil. acti. Et faciunt quæ dicam titu. sequen. §. 4. in glo. vlti. numero. 2.

Si contractus nõ est subiectus retractui et tũ venditor admisit cõsanguineũ offerentem an possit pœnitere.

36 ¶ Sed tamen ne tu lector amantissime erres, illud hîc scire debes, quòd id quod diximus ex. d. §. in factum, intelligitur, si reipsa redhibitum fuerit mãcipium, aliàs non esse locum redhibitioni, etiam si nudo consensu placuerit, vt redhibeatur. ita enim continuò subijcitur, in versicu. illud planè. Et ita quoque potes dicere in hoc casu nostro, non satis esse, emptorem nudo verborum consensu agnoscere retractum, quin postea audiatur allegans nõ esse locum retractui ob tempus transactum, aut aliàs: nisi ipse iam precium à consanguineo receperit. Tamen si is casus contingeret, vt aliquando vidi, cõsulerem impetrandam à principe gratiam huiusmodi consensus, vt in hoc regno ex antiquis principum sanctionibus fieri assolet: quanuis de iure cõmuni id necessarium non esset. Et hæc adde ad ea quę diximus suprà. §. j. in glo. 10. in verbo, dedans lan, numero. 20. tu tamen id intellige.

Quid si verbo tantum admisit & precium nõ recepit.

37 SEPTIMO QVAERO. Ex nostra consuetudine suprà titu. præcedente, qui est de præscriptions, Si quis titulo particulari possederit fundum. x. annis inter præsentes, & xx. inter absentes, poterit illum defendere aduersus omnes ius quoppiam in eo prætẽdentes. Quod propemodum est iuris communis. C. de præscript. lon. tempo. per totum. Sed addit prætereà nostra consuetudo credi iuramẽto huiusmodi possessoris de suo titulo. Quid igitur si quis retraxit rem à suo consanguineo venditam, an tempus quo primus emptor, à quo retraxit, eam rem possedit, accedet ipsi consanguineo, ad perficiendam hanc præscriptionem. Aut si fortè ipse prior emptor eam possedit decem annis, sed quia non notificauerat eam venditionem apud acta, consanguineus post eos decem annos retraxit, cedétne ea præscriptio commodo cõsanguinei. Quod vtique verum est. l. si alienam. ff. de donat. cau. mor. & l. indebiti. §. j. & ibi glo. in verbo, agerem. ff. de condicti. indeb. & expressè voluit in hoc casu nostro Pau. Ca. con. 74. in caussa mota, colum. j. lib. 2. quod & nos quoque diximus aliud tamen agentes, suprà eodem titu. §. 12. in glo. j. in princ. Et vide etiam quæ dicam infrà titu. seq. in fi. titu. in. 22. quæsti.

An possessio siue præscriptio emptoris cedat cõmodo consanguinei retrahentis.

38 OCTAVO QVAERO. vnus consanguineorum venditoris testatò cõuenit & admonet vel in iudicio vel extra iudicium, alium consanguineum fortè eo proximiorem, vt retraheret rem venditam. is respondet nolle se retrahere. An postea poterit pœnitentia acta retrahere, & ita excludere monitorem illum remotiorem, qui vult etiam retrahere, & quando possit pœnitere. Tu omnino vide tex. in. l. nonnunquam, & ibi glo. & Bar. ff. de collati. bono. & in. l. prætor. §. is cuius interest, & ibi glo. Bar. & Angel. ff. de sepul. vio. & in. l. si maritus sit. §. si negauerit, & ibi quoque eosdem. ff. ad leg. Iul. de adult. vbi est tex. omnium optimus. & in. l. sicut. § si voluntate. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. vbi etiam est bonus tex. & qd per eum tex. scribit Pau. Ca. in. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verbo. oblig. & Iason in. l. vlti. colum. 7 versicu. iuxta prædictum, & alijs sequen. C. de iure emphy. Et vide etiam. Dy. in cap. mutare consilium, de regu. iur. lib. 6. Bar. & alios in. l. apud Aufidium. ff. de opti. lega. Fran. Aret. & Lancel. Deci. in. l. serui electione. ff. de lega. j. Et ex vbique scriptis & notatis facilè intelliges, quid hîc dicendum sit, quanuis magna pars eorum locorum in criminalibus loquatur.

An consanguineus qui admonitus ut retrahat respondit nolle, possit pœnitere.

39 ¶ Masuerius autem ille quem inter primos morum Gallicorum interpretes non verebor annumerare, in hoc eodem titulo de retractu. §. item si ille cui competeret, negat expressim amplius audiendum fore consanguineum, qui semel dixerit nolle se retrahere: sicuti nec filium quoque, qui dixerit nolle succedere patri, vt no. Cy. in. l. si quando, in vltima quæstio. C. de inoffic. testamen. nec aliud omnino allegat. Et idem quoque nuncupatim tenuit alter non contenendus author Geral. Bago. in sua illa disputatione retractus, versiculo, quæritur sequenter proximior, per. l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædilitio edicto. & alia quædam iura illic ab eo citata, & D. Benedict. in repetitio. capit. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numero. 156. extra de testa. & nouissime Boher. in consuetudinib. Biturig. hoc item tit. de retractu. §. 2. colum. penult. versic. sed ponamus quòd proximiori. *De eadẽ re*

40 ¶ Sed vide distinguendúmne sit, an omnia sint integra, an non: vt scilicet primo casu, sit admittendus, cùm nondum alius consanguineus retraxerit: secundo non admittatur, arg. l. quòd si minor. §. Sceuola. ff. de minori. & l. si quis suus. ff. de iure delib. & l. mancipiorum. ff. de opti. legat. & l. vlti. C. de repud. hæredita. & l. 3. ff. de cessi. bono. & l. 2. C. qui bon. ced. pos. & l. sicut. §. si voluntate. ff. qui. mo. pignus vel hypo. sol. & l. filij mater. §. j. ff. ad. S C. Tertul. & capit. eos, & ibi glo j. in princi. 7. quæst. j. & capi. licèt, de procur. lib. 6. & capit. si tibi absenti, in fi. & in glo. ibi verbo, eo lapso. de preb li. 6. & glo. in capit. si clericus, in verbo, aliam, eodem titulo & lib. & in cle. j. in verbo, infra mensem, & ibi doc. de conces. præbend. Sed his repugnat textus in. l. j. §. qui semel. ff. de success. edict. cuius hæc verba sunt. Qui semel noluit bonorum possessionem petere, perdidit ius eius, & si tempora largiantur: vbi enim noluit, iam cepit ad alios pertinere bonorum possessio. & his concinit textus in. l. si cohæredi, in prin. ff. quis ordo in bonor. possessio. seruetur. Et id quidem in hoc casu seruandum est, cùm sint cui statim à renunciatione ius quæsitum sit, scilicet cęteri cõsanguinei remotiores: aut si desint, emptor ipse, cui quæritur ius submouendi eius qui renunciauit, à retractu: quo casu hauddubiè non amplius admittendus est renuncians, vt etiam optimè intellexit glo. in. d. capit. licèt, in verbo, placebit, in principio, quam ibi sequuntur doct. *De eadẽ re*

41 NONO QVAERO. Quid si minor vendidit rem immobilem sine decreto, & consanguineus eius retraxit ab emptore qui ei rem cessit, & promisit de suo facto & culpa tantùm, vt fieri assolet ac debet in similibus. l. creditor, & ibi glo. Barto. & alij. ff. de pignorat. acti. & l. si quis à multis, in fi. ff. de noxa. acti. & l. 2. in princip. ff. de hæredita. vel actio. vendit. & l. redhibere. §. j. & l. cùm mihi. ff. de ædili. edict. & l. si filiofamilias. § j. ff. solu. matrimo. & id statuit expressim in casu retractus consuetudo Victriacensis capitu. 130. Postea autem, vt ad speciem nostram redeamus, minor reposcit eam rem à se venditam à consanguineo, qui laudat iudicióque dictato interpellat emptorem, à quo retraxit, petítque vt eum defendat aduersus minorem, a quo ipse emit, aut damnum resartiat, siue periculum iudicij præstet, vt vtar verbis Tullij in oratione pro. Luc. Murena: cùm culpa ipsius sit, quòd emit sine decreto à minore, cuius ætatem non ignorabat, aut certè ignorare non debebat, ex sententia glossæ in. l. si Titius, in verbo, ætatis. ff. de fideiussor. & Baldi in. l. prima, in fine. C. si aduersus creditorem. Sicut nec quamlibet aliam conditionem & qualitatem sui venditoris. l. qui cum alio. ff. de regulis iuris, & ibi glossa prima, quæ dicit in culpa esse qui id ignorat. & eum textum dicit valde nota. Baldus in capit. rursus si fidelis, titul. quibus modis feud. amittatur. Et bene etiam facit textus in. l. si patronus, & ibi Iacobus Arena & Bartolus. ff. de confirmando tutor. & in. l. secunda. §. quæsitum. ff. de separation. vbi glosa adducit concordant. & in capit. innotuit, & ibi glosa in verbo, ignorantia, extra de election. & quod tradit Bartolus in. l. vltima, paulò ante finem. ff. de adulteris, & Baldus in capite primo. §. personam, in fine, titul. per quos fiat inuestitura, & Franciscus Aretinus in. l. secunda in princip. colum. penulti. ff. soluto matrimon. Quod procedit etiam si contrahens ipse sit extraneus, vt ex facto respondit Rapha. Co. consi. 26. cùm statutum Paduæ, colum. j. versicu. nec etiam ob. & iterum consi. 72. visis pactis, col. 2. versi. nec potest dici. & Philip. Deci. in. d. l. qui cum alio. *An emptor qui emit à minore sine decreto teneatur cõsanguineo de euictiõe Cõsuetudo. Periculum iudicii præstare. Emptor nõ decet ignorare ætatẽ eius uenditoris. Nec quãlibet aliã cõditionem. Etiam si sit extraneus.*

42 ¶ Paria enim sunt scire & scire debere. & tam in culpa est, qui scire debuit, quàm qui sciuit. l. quod te, & ibi glo. & alij. ff. si cert. petatur, cum alijs multis concordan. à me adductis supra eodem titu. §. 12. glo. j. numero. 9. & ad id, ex quibus vnum tantùm huc afferam, *De eadẽ re*

Qui à minore sciens emit, est malæ fidei possessor. Et qui aliàs non obseruatis solennibus.

loquentem in casu de quo loquimur, scilicet de eo qui à minore emit, videlicet Alexander consi. 34. consideratis, colum.j.libro. 7. Nam qui à minore sciens emit sine decreto, est malæ fidei emptor. Alberic.in.l.vltima in fin.C.si maior fact.lib. quinto. & Imola. consi.73.in casu proposito, colum.j.versicu.& breuiter, & iterum colum. vltima, versicu. quinimo dictus.& est bonus textus in.l.qui.a quolibet.ff.de cõtrahen.empti. Et id perpetuum est in omnibus qui emunt quippiam non obseruatis iuris communis vel statuti solennibus, ex doctrina glos. ordinariæ omnibus notæ in.l.j.in verbo, mala fide. C. de fide. instru.& iure hastæ fisca. lib. 10. quam nostrates vbique præsertim verò in suis consi. & citant & sequuntur. & est textus in capit. qui contrà, de regulis iuris, libro sexto, vbi plenè glo.& doct.

De eadẽ re Euictio debetur re euicta etiam de iure speciali.

43 ¶ Quid quòd est textus expressus in.l.minor, in princip.ff.de euicti. eum qui emit à minore, & postea alteri vendidit, aduersus quem minor ipse restitutionem impetrauit, teneri de euictione, ex eaq; notãt. Bartolus, Baldus, & Angel.ibi, quòd re euicta per restitutionem in integrum, aut aliàs de iure speciali, agitur ex empto de euictione. quod & probatur in.l.si cùm venditor.§.j.eodem titu.& in.l.sed vbi.ff.de minori. Nec enim iuuat quòd de suo tantùm facto promisit, nam præterquam quòd illud dici potest de suo ipsius facto esse, cùm culpa ipsius sit, vt diximus. Id quoque potest dici, etiam si non esset de suo facto, non debere ei opitulari huiusmodi promissionem sui facti tantùm, aut etiam pactum ne teneatur de euictione, cùm sciens rem vitiosam vendiderit.l.j.§.j.& .l. tenetur.§.vltimo, &.l.emptorem.§.denique, &.§.vltimo in fine, & ibi docto. &.l.Iulianus.§.idem Iulianus, &.l.quæro.ff.de acti. empti. &.l. hæc autem.ff.de hæredit.vel acti. vendit. Iacobus Aren. in.l.non dubitatur.C.de euict. Ioannes Andre.in addit.Specul. titu. de empti. & vendi.§. vlti.in princip. Saly.in.l.si rem.§.quolibet tempore, colum.2.ff.de euicti. Corne.con.226. in præsenti, colum.2.lib.2.& doct.sæpe.

Scienti uicium nõ prodest euictionis remissio uel promissio sui facti tantum.

De eadẽ re Malæ fidei possessor non est qui ignoranter emit à minore.

44 ¶ Emptor autem è diuerso negat vllam in se culpam esse, argumen. l. eum qui.§.si à minore, iuncto.§.prætor ait.ff.de publici. in rem acti. nam in priori loco dicitur, quòd qui à minore emit ignorans eum esse minorem, habet publicianam. In posteriori autem dicitur eam actionem ei tantùm competere, qui bona fide emit. Ex quo intelligis, eum non dici mala fide emisse, qui à minore emit, ignorans eum esse minorem, licèt suprà dictum sit, eum debuisse ætatem illius scire. Præsertim si non vana simplicitate deceptus, nec iuris ignorantia illum ignorabat esse minorem, sed quia ex facie, aut aliàs maior esse videbatur, vt in simili dicitur in.l.3.in princip.ff. ad. S C. Macedo. Imò verò nec simpliciter ignorantia iuris in dolo aut mala fide constituit.l.sed & si lege.§.scire.ff.de petitio. hæredit.quinimo ea excusat à dolo & malicia Paul. Ca.consi.330.circa primum, post princip.libro.2.& alij.docto.vbique. Nisi tamen in duobus, videlicet quantùm ad vsucapionem.l.iuris, la.j.ff.de iuris & facti.ignorant. Et restitutionem fructuum. glo. Bartol. Angel.Imo.& omnes in.l.si fur.§.j.ff.de vsucapio. cum infinitis propè concordan. adductis à Francis.Curti.Seniore consi.72.princeps, colum.5.versicu.his conclusionibus, cum multis sequen.vide tamen eum in addi.eiusdem con.

Ignorantia iuris an excuset a dolo uel mala fide.

De eadẽ re

45 ¶ Et si qua culpa in emptore sit, is tamen dicit consanguineum in pari, aut etiam maiori culpa versari, qui venditionem approbans, eam rem redemerit tanquam consanguineus venditoris, cuius etiam ætatem & quamlibet aliam qualitatem vel conditionem magis ipse quam emptor, qui extraneus est, scire debuit.l.de tutela. C.de in integrum restitutio. & ibi concordan.& quod tradit Petrus Anc. consi. 170. principaliter, colum. vltima in princip. Qui igitur in eadem culpa est, quomodo quáve ratione potest eam emptori impingere, obijcere, opponere.l.si duo.ff.de dolo malo, &.l.viro atque vxore. ff. soluto matrimo.&.l.in arenam.ff.de inoffic.testa.& vbique concordan.nisi vt id fiat, quod scribit Iuuenalis Saty.j.

Culpa culpam nõ dãnat.

Clodius accuset mœchos, Catilina Cethegum.

Et alias in pari causa culpæ potior est qui defendit.l. idem est, in principio, & . l. ob turpem.§.vlti.ff.de condictio.ob turpẽ causam.&.l.in eo quod vel is, &.l.nemo prædo.§.primo, &.l.in pari.&.l.cùm par.ff.de regulis iuris cum multis si. Nam & videmus, quòd si sciens rem alienã scienti quoque vendiderit, non tenetur de euictione.l.si fundum.C.de euicti.cum si.adductis à nobis supra eodem titulo.§.duodecimo, glossa prima, numero octauo, quæ & tu.

46 ¶Quibus & illud quoque potes addere, quod huc admodum pertinet, videlicet quòd illicitus emptor non agit de euictione, etiam si is stipulatus nuncupatim fuerit .l. quemadmodum.C.de agri.& censi.lib.11.& voluit quoque Cy.in.d.l.si fundum.C. de euicti . & in l.cùm vir prædium.ff.de vsucapi.& Baldus in capi.j.§.ad hoc, colum.2. versicu. item quia venditor, tit.de pace iura.fir.& ante hos glo.in capi.j.in princi.in verbo, bonæ fidei actione, & ibi quoque ipse Baldus qui & alia item iura in id citat, colum. vlti . versicu . quærit glo.si emptor, & Cardina.Alexand.colum.3.versicu.quæro subsequenter, titu. de prohibi. feud.ali.per Fed.De quo tamẽ vide omnino ipsum Cy.in.l.vlti.in.5.eadémque vlti.quæstio.C.de litigi.& Guid.Pap.sing.923.versi.si ex contractu. *De eadẽ re* *Emptor illicitus nõ agit de euictione.*

47 ¶Nec hîc sumus in casu.d.l.minor.ff.de euicti.allegatæ pro contraria parte, in quo scilicet emptor volens ac sponte sua alteri vendidit.atque ita fuit venditio merè voluntaria, & spontanea . sed est hîc omnino necessaria ex parte huius primi emptoris, qui scilicet, velit nolit, cogitur ex statuti dispositione rem ipsam consanguineo repetenti reuendere. Ex quo nullum omnino damnum pati debet.l.post legatum.§.aduocatus.ff.de his quibus vt indignis.cum alijs si.à me collectis suprà eodem titu.§.j.glo.18.in verbo, le pris quæ la chose aura couste, numero.39.nec dici potest, & alibi sæpe in hoc tractatu. Sibi igitur imputet consanguineus, qui sponte sua volénsque in locum ipsius emptoris inuasit, irrupit, incurrit, intulit, intrusit verius, quàm incidit, atque ab eius veluti inuiti faucibus & manibus rem ipsam eripuit, sibíque (vt ita dixerim) ad eam vi viam fecit, atque ita se succedaneum alieni periculi fecit, vt vtar verbis.l.3.§.vlti.ff.de admini.tuto.nam qui in ius dominíum ve & locum alterius succedit, iure atque partibus eius vti debet . l . quædam.§.j.ff.de eden.&.l.qui in ius.ff.de regu.iur. *De eadẽ re* *Succedaneus alieni periculi.*

48 ¶Præterea qui retrahit, contractum ipsum approbat, vt diximus suprà in rubri.huius titu.numero.16.valet igitur, nam in se sponte (vt diximus) ius & locum emptoris transfert: est enim hæc quædam trãslatio, vt dicit Baldus in.l.vlti.§.sed quia nostra, colum.j.versicu.quærit hîc.C.com.de legat.dum allegat.capitu.constitutus, extrà de restitu. in integri. quod loquitur de huiusmodi retractu. Nihil est igitur quòd ex eo conqueri possit consanguineus, qui id sibi malum accersiuit.l. si ab arbitro.ff.qui satisdar. cogun. cùm scribitur, multóque magis si sua voluntate accepit fideiussores, ijs contentus esse debet . &.l.si vxor. §.vlti.ff.de adulte.&.l.si quis testibus.C.de testibus.&.l.Pomponius scribit.ff.de nego.gestis, cum si. Et cùm aliquid sit, quod imputari possit consanguineo, quòd sponte id egit, ab inuitóque propemodum extorserit, is de euictione agere non potest, ex doctrina Philippi Deci.consi.74.cuius subscriptio incipit, emptor non potest, colum. 2. versicu . facit ad prædicta, per glo.quam dicit singul.in.l.quòd si nolit.§.si mãcipium, in verbo, adhibuerit. ff.de ædil.edic. *Euictio nõ debetur cũ aliquid uicto imputari potest.*

49 ¶Et hoc quidem credo verius, nisi si fortè emptor videns se captum quòd à minore emisset, ad retrahendum allexit consanguineum fortè ignorantem, quia degebat in remoto quopiam loco, atque vt id faceret ipse emptor alios clam subornauit, qui rem miris laudibus efferrent: aut aliter eum inescauit, vt fecit (exempli caussa) Pythius ille argentarius, qui apud Tullium libro tertio officiorum Caium Cannium equitem Romanum ad hortorum emptionem mira astutia, adhibitis scilicet ex compsito cymbis piscibus onustis inflammauit. Ad quod facit textus in.l.si quis affirmauerit, &.l.cùm venditor.ff.de dolo malo.&.l.si Titius.§.j.ff.de fideiusso.&.l.ea quæ.§.j.ff.de cõtra.emptio.&.l.3.§.si quis volentẽ.ff. de libero homine exhibendo &in.l.j.§.persuadere.ff.de seruo corrupto & in.l. Iulianus.§.si venditor.ff.de action.empti, &.l.in caussæ, la.j.§.j.ibi, hic enim velut affirmator fuit, & suasor, vt cum minore contraheretur.ff. de minori . Et quod scribit Paulus Ca.consi.174.contra, columna prima versiculo, sed ad hoc respondetur, lib.j.& quæ diximus suprà.§.j.glo.9.in verbo, ou lignagier, numero.156 . aut etiam si præter . Nam & pactum etiam expressum, ne venditor teneatur de euictione, nihil iuuat ipsum venditorem, qui in dolo & calliditate versatur, vt quia scit caussam, ex qua euinci possit, & tacet, vt diximus suprà numero. 43.quid quòd. Aliàs enim vt hoc quoque addam, ex suo dolo & calliditate id lucri consequeretur, contra leges propè infinitas, quæ huiuscemodi dolosis callidis, versutis, vafris, omne commodum lucrum prorsus adimũt, quarum bonam partem tibi collegimus suprà eodem titulo.§.primo, glo.9.in verbo, ou lignagier, numero.67.denique si diceremus. *Quid tñ si emptor alexit cõsanguineũ ad redimendum.*

Quid autē si minor rē à minore venditā retraxit.

Minor usus iure cōi an sit restituēdus, uide nume 53. 54. 55.

50 SED HAC IN RE maius dubium est, si ipse consanguineus qui retraxit, minor quoque sit, qui videns priorem venditorem & ipsum minorem, vt diximus, petere restitutionem in integrum aduersus se, vt potest. l. verùm. §. vlti. ff. de minori. petit & ipse se restitui aduersus retractum à se factum, atque ita precium sibi reddi, offerens cedere rei. Emptor autem id defendit tum ex supradictis rationibus, tum etiam quia minor retrahendo vsus est iure communi, id est, beneficio statuti aduersus emptorem vel inuitum. ideo ei non est subueniendum. l. inter eos. §. cùm inter. ff. de fideius. vbi ita scribitur. non enim deceptus videtur iure communi vsus, & ibi concord. in glo. & inter cæteras. l. vlti. C. de in inte. restitu. vbi glo. Odof. & Bal. id trahunt ad consuetudinem & statutum regionis, vt scilicet qui ijs vtitur, non videatur circunscriptus. & est optimus textus in. l. si fine. §. Lucius. ff. de administ. tutel. Cuius authoritate Bald. con. 301. in primis est videndum, paulò ante fi. lib. 4. negat minorem restitui aduersus statutum, Tum denique quia fortè iste consanguineus minor qui redemit, erat omnium consanguineorum venditoris proximior, ideóque retrahendo cæteris remotioribus maioribus, & qui restitui non potuissent, occasionem facultatemq; retrahendi præripuit, qui fortè atque etiam verisimiliter retraxissent, nisi iste omnium proximus retraxisset, vt in simili dicitur in. l. si pupilli. §. vlti. ff. de nego. gest. & l. in commodato. §. sicut. ff. de commod. atque sic emptorem huic periculo subduxissent. Et hoc incommodum emptori oblatum hic minor sarcire non potest. Ergo nec restitui debet, cùm restitutio sit in priorem statum per omnia reductio. l. quòd si minor. §. restitutio, & ibi Bartol. & alij. ff. de minori. cum concordan. à me adductis, suprà. §. 32. glo. j. numero. 62. adde & tu.

De eadē re

Locupletari cū aliena iactura nō decet.

Nec pupillos quidem.

51 ¶Ego tamen puto minorem restituēdum, per id quod in non longè dissimili casu scribitur in. l. si quis patremfamil. versicu. proinde & in eo. ff. ad. S C. Velleia. cum si. Sed ita vt rem cum fructibus, si ij priori venditori restitui debent, vt debent, si contractus nullus erat, restituat, per. l. patri. §. j. versicu. prædium. ff. de minori. vbi id declaratur. neque enim æquum esset eos lucro minoris cedere, cum iactura & detrimento prioris venditoris, aut etiam posterioris, si eos reddere cogeretur. l. nam hoc natura. ff. de conditio. indeb. & l. rescriptum. §. j. ff. de distract. pigno. & l. iure. §. vlti. ff. de iure dotium, & l. iure naturæ. ff. de regulis iuris, & ibi concordan. in glo. Quod etiam, ne quis dubitet, procedit in minoribus atque etiam pupillis. l. si pupilli, in principio. ff. de negocijs gestis. & l. 3. in princip. ff. commoda. & l. si pupilli. ff. de solutionib. cum alijs multis si. & cōcordan. à me adductis in nostris legibus cōnubialibus, in verbo, cōtracter, quę est glo. 3. in. 11. quęstio. versi. ad absurdū.

Nec aduersus quoque malæ fidei possessores

Nec si à parte non opponatur

Nec si ex statuto denegetur actio uel except.

52 ¶Sed & hoc quoque ita procedit, vt malæ fidei possessori detur officium iudicis, ne alter cum eius iactura locupletetur. l. planè. & ibi Bartolus. ff. de petitio. hæredita. cum alijs similibus adductis à Philip. Decio in. l. si me & Titium, colum. j. versicu. item per istum textum. ff. si cert. peta. Procedit denique (ne & hoc prætermittamus) etiam si a parte non opponatur, vt voluit Anton. in capit. cùm dilectus, extra de consuetudin. Imo. in capitu. peruenit, extra de emptione & venditione Rom. in. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. Barba. qui alios citat, consi. 36. illud in medium, in fi. lib. j. & consi. sequen. illud adducam, lib. 3. versicu. ideo dicit. iterúmque consi. sequen. scribitur, colum. 5. versicu. præterea. & con. 42. illud in medium, colum. 7. numero. 17. eo. li. & con. 7. sapienter, colum. pen. versicu. item potest, lib. 2. & consi. 16. præclarè, colum. 6. versicu. vltimò pręmitto, eo. lib. 2. & con. 79. clementissimi, colum. j. in fi. lib. 4. vbi id dicit singu. Ex quibus etiam intelliges procedere, si ex statuto denegetur actio vel exceptio. Et his omnibus adde pulchrum textum in. l. idemq;. §. j. ff. mandat. vbi scribitur, bonę fidei hoc congruere, ne de alieno quis lucrum sentiat.

53 ¶Quod autem dicitur in. d. l. inter eos. §. cùm inter. ff. de fideius. & in. d. l. vlt. C. de in integ. restit. & si aut omnino procedit, cùm quid minor necessariò facit ex dispositione legis vel statuti, vt si cōpromittit ex statuto cogente consanguineos & affines cōpromittere, de quo statim dicemus. Aut si non cogitur id facere, sed quod facit, lege permittente facit. & tunc licèt non præsumatur circunscriptus per eadē iura, tñ si verè reperiatur circunscriptus, restituitur. vt cùm adit hæreditatem, quam diligētissimus quisq; paterfamilias adijsset, vt quæ omnibus apparebat esse locupletissima, & tamē debitis postea detectis reperitur pauperrima, vt sępe fit. Certè minor vsus est iure cōi, & tñ restituitur. l. ergo, quæ est. 4. §. j. ff. de fideicom. libert. & l. j. & l. 2. C. si. vt ab hære. absti. & l. ait pretor. §. sed & si. ff. de minori.

54 ¶D. autem. §. Lucius, qui aliud est præcipuum alterius partis fundamentum, de eo

haud dubiè loquitur, quid minor aut eius tutor vel curator fecit inuitus ac cogente statuto vel consuetudine. quod apertè probatur ex illis verbis eiusdem.l, erogare compelleretur. Et ita illum textum intelligunt Bal. Saly. Pau. Ca. & Alexand. loquentes de eo statuto compellente affines & consanguineos ad compromissum, in.d.l.vlti.C.de in integ. restitut. vbi ex hoc dicit Bald. non restitui minorem aduersus huiusmodi statutum siue cōpromissum ex eo factum, & consi.358. super eo, colum.2. versicu. prætereà pupilli, lib.3.& consi.96. pupillus, in princi. lib.5. Angel. qui & ipse loquitur de eodem statuto, nec tamen illum textum allegat, in.l.si plures, post princ.ff.de pactis.& Roma. qui id dicit no.in.l.j. colum.9. versicu. adde tamen quod vbi prælatus.ff.de arbit.& Barb.con.44. illud afferam, colum.pe.in fi.lib.3.& doc.vbiq;. *Minor an restituatur aduersus statutum.*

55 ¶ Quanquam in hac quoque specie compromissi contrarium tenet Bar. con.47. nūquid tutor tutorio nomine.& alio con. incipi. statutum de compromisso, vti à multis citatur, sed illud non reperi.& Pet. Anc. in repe. capit.j. charta.45. in paruis, versicu. circa istos minores, extrà de constitu. Sed tu de hoc vide amplissimè per Alex. consi.254. abunde satis, per totum, lib.6.& con.62. in caussa, colum.4. versicu. quartò quia tale, lib.7. Scio autem & illud dubitatum, quod & ad hunc locum pertinet, an si extet statutum, quo filia dotata excluditur à successione, filia quæ dotem accepit, possit restitui aduersus ipsum statutum vel receptionem dotis à se factam. quod fatetur Andre. Iser. in capi.j. colum.7. versicu. vtrùm verò restituatur, titu.de natur. succes. feud. sed id negat Cardi. Alexand. in capi.j.§.& quia, colum. quæ antepe. præcedit, titu. qui feud. dar. pos. quia ea (inquit) à statuto cogitur manere contenta, vt probat aliorum authoritate, vti apud eum videre poteris. Bal. autem in l.j.C.si aduers. dot. negat minorem posse restitui aduersus statutum, quo maritus lucratur dotem, per.d.§. Lucius. *De eadē re*

56 ¶ Quod autem postremo loco dictum est pro contraria parte, Hunc minorem præripuisse facultatem cæteris consanguineis remotioribus, qui fortè venissent ad retractum non video, cur id sit considerandum, vt quod sit admodum remotum & alienum, & prætereà non verisimile. quis enim ita resupinus est, vt se libens in id periculum coniiciat retrahendi rem immobilem à minore venditam? & certè nullus saltem verisimiliter, ar.l.cùm de indebito.ff.de probati.& cap. super hoc, extrà de renunciat. cum concord. à me adductis in repeti.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero.168. in dubio, & sequen. C.de reuoc. donati. quo in loco citauimus Aristotelem, qui dicit simpliciter neminem suas fortunas sponte eiicere. *De eadē re*

57 ET HAEC quidē omnia procedūt etiā cū aliter cōtractus rescinditur vel cassatur, vt potè, quia vsurarius est vel aliàs vitiosus nā & hoc sepissime vsu euenire vidimus. Sed semper cùm fructus restituuntur, vel deducuntur ex sorte, debet prior emptor etiam minor eos quos percepit restituere: neque enim eos lucrari potest ex vsurario, aut aliàs reprobato contractu, ob id quod res ab alio retracta fuit: quia is qui ita contrahit, mala fide contrahit.l.qui à quolibet.ff.de contrahen. empti.&.l.quemadmodum, & ibi Bar.& Ioā. Plat.C. de agri.& censi.lib.11.& cap. qui contra, de regu. iur. lib.6. & quæ supra diximus, numero. 42. paria autem sunt. *Quid si aliter contractus sit uitiosus.*

58 DECIMO QVAERO DE huiusmodi specie. Titius vendidit Sempronio centum solidos annui vectigalis sibi competentis super domum Caij, precio centum aurorum. Sempronius emptor postea vendit dimidiā partem huius vectigalis alteri, precio quadraginta aureorum tantùm. Consanguineus Titij primi venditoris testatò conuenit Sempronium primum emptorem, petitque admitti ad retractum totius vectigalis, respondet Sempronius se mediā illius partem vendidisse alteri eo precio.xl. annorum, paratúmque reliqua media parte ei cedere, restitutis.lx. aureis, qui & reliqui sunt ex integro precio: præsertim cùm possit etiam retrahere alteram dimidiam partem diuenditam restitutis tantúm quadraginta. Consanguineus autem ex aduerso dicit non posse se illam alteram partem retrahere, quod fortè alter consanguineus se proximior iam eandem retraxerat: aut si possit, tamen illum secundum emptorem non teneri restituere rem, nisi restituto medio precio totius prioris venditionis, cuius ratione & nomine consanguineus venit ad retractum. & quod quidem precium ideo sequi debemus, arg. eius quod in simili dicitur in l.postliminium.§.si is qui emerat.ff. de captiuis & postlimini. reuer. nec potuisse secundam venditionem viliori precio factam à priori venditione quicquam immutare in *Quæstio retractus perplexa, & intricata.*

præiudicium ipsius consanguinei, cui ius est statim quæsitum ex ea, & ex qua etiam agit, & non ex altera. Sed vel hanc secundam videri factam in fraudem ipsius consanguinei: aut etiam si non in fraudem facta sit, imputandum tamen esse priori emptori, qui sic temere contraxerit durante adhuc tempore retractus.

59 ¶ Et hæc quidem species in oppido Niorti ex facto contigit, eiúsque me admonuit Philippus Berlandus eius oppidi procurator regius vir sanè & probus & doctus. Et ex ea quidem duo dubia non contemnenda suboriuntur, primum vtrùm iste consanguineus qui vult retrahere à priori emptore partem dimidiam, quæ illi empta remansit, debeat restituere illos sexaginta aureos, an verò tantùm teneatur reddere dimidium integri precij, videlicet quinquaginta. Alterum vtrùm secundus emptor accipere debeat ab isto consanguineo retrahente alteros quinquaginta, an verò quadraginta tantùm, quos dedit priori emptori. & ex hoc posteriore dubio prius illud deciditur. De quo tu omnino vide quæ satis abunde tractauimus, suprà eodem titu. § 12. glo. j. numero. 6. sed quæstionis est, & multis sequenti. ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit. Sed ea procedunt cùm consanguineus potest etiam retrahere à secundo emptore dimidiæ partis. quòd si non possit, quia iam ea pars dimidia relicta est alteri consanguineo proximiori. Fortè cogendus est primus emptor reuendere ei consanguineo qui illum ad retractum reliquæ illius dimidiæ vocauit, restituto tantum dimidio precio, & si velit agat aduersus illum alterum consanguineum, vt decem sibi restituat, per ea quoque quæ in illis locis diximus.

De eadē re

60 VNDECIMO QVAERO. Diximus suprà in princi. rubric. huius titu. hanc consuetudinem retractus habere locum Venetijs. At ex ea consuetudine eximuntur Veneti, qui liberè possunt vendere sua bona immobilia, nec possunt propinqui eorum offerre & retrahere eadem bona. Quæsitum aliquando fuit, vtrùm huiusmodi consuetudo excipiens Venetos extendatur ad Triuisanos. Qua in re consilium priuatim edidit Paulus Ca. consi. 349. consuetudo Venetorum, libro secundo, vbi & alia multa tradit super intellectu & interpretatione illius consuetudinis, vti videre poteris. neque enim id aliter tractandum ducimus, cùm illic in promptu sit omnibus. & quia etiam apud nos id prope inutile foret, sed satis mihi visum fuit locum ijs designasse, quibus prodesse poterit.

Alia q̄o.

61 DVODECIMO QVAERO. Ex multis consuetudinibus Galliæ si res emptæ sunt in diuersis iurisdictionibus, omnes earum iudices sunt adeundi, nec satis esset coram vno tantùm emptore conueniri, nisi is esset superior omnium, vt apud Cenomanenses capitu. 392. & Andegauenses capit. 382. & diximus suprà in glo. præcedenti, in. j. quæstio. Pone igitur quòd in illis regionibus vel etiam hac in nostra (quandoquidem nihil prohibet quin & illud hîc fieri possit.) Consanguineus post suam oblationem ab emptore non admissam, eum citari fecit in materia retractus coram duobus iudicibus, quia res erant in duabus iurisdictionibus. & id quidem proximis vtriusque assisijs, (ita enim vulgò vocamus conuētus illos iuridicos, quibus scilicet subditi conuenire solent iudiciorum caussa, de quibus alibi latè diximus.) Primis igitur assisijs alterius iudicis reus conuentus ad edictum respondet, actor aūt non comparet, & interim annus retractus labitur. Postea autē in primis alterius iudicis assisijs vterque comparet, petítque actor se admitti ad retractum vel omnium rerum, vel saltem earum quæ sunt huius iurisdictionis. Emptor defendit se non teneri eum admittere, nec ad eas quidem res, quæ sunt huiusce iurisdictionis, quoniam ex nostra consuetudine, suprà. §. 23. nō admittitur consanguineus ad retractum partis rerum venditarum eodem contractu & precio, & ibi docuimus id iuris esse. Ad totum quoq; nō teneri, quia iam ab ea parte, quæ erat prioris iurisdictionis exclusus est lapsu anni, cùm citatio quæ ibi facta est tanq̄ circunducta non interruperit id tempus, sed perinde habetur, ac si facta nō fuisset. l. & post edictum, & ibi expressè Bal. in vtraq; lec. ff. de iudici. cū alijs multis cōcord. à me traditis sup. eo. ti. §. 8. in glo. 2. nume. 8. quid autem si consanguineus.

Alia q̄o.

62 ¶ Ex quo fit, vt cùm vnam partem siue reliquis retrahere non possit, & iam exclusus sit ab vna parte, ab alia quoque excludi debeat, vt scilicet exclusio vnius partis faciat & alterius exclusionem, ex doctrina glo. no, in cap. si capitulo, in verbo, factam, de conces. præben. lib. 6. quæ dicit post Compostel. in. c. capitulum, in glo, magna, versicu. quid si collatio, ext. de rescript. quòd per solam præsentationem mandati apostolici de prouidendo alicui de beneficio factam vni ex duobus collatoribus adimitur vtrique potestas conferendi alteri. Ex quo enim (inquit) potestas vni adimitur, sine quo alter conferre non potest, alteri quoque adempta censetur. Sicut & vno ex pluribus arbitris vel iudicibus impedi-

Exclusio vnius partis facit exclusionem alterius in indiuiduis.

to,cæteri procedere non possunt.l.si in tres,&.l.sequen.ff. de arbitr. & . capit. vno, extra de offic. delegat. Ex quibus apertè intelligis, id quod suprà diximus, scilicet exclusionem vnius facere exclusionem alterius in rebus indiuiduis.Eam autem glo. & eius rationem sequuntur omnes ibi. & D. Cos. Guy.in prag.sancti.titu.de collati.§.statuit, in verbo,spectat.Et ita in nostro casu ex facto respondi.

63 ¶Nam hanc rem indiuiduam esse,ex hoc liquidò apparet, quod nuper diximus, vnam rem ex multis eodem precio venditis retrahi non posse.Ex quo & illud confestim sequitur,si retractus in vna parte vitiatur, in reliquis quoque vitiari, vt semper aliàs fit in rebus indiuiduis.l.j.§.illud,&.§.Trebatius.ff.de aqua quoti.& æsti.&.l.si ego.ff.de iniust.testa.&.l.j.§.generaliter,& ibi Bar.ff.de donati.inter vir.& vxo.glo.& Dy. qui alia iura citant,in cap.vtile,de regu.iur.lib.6.Bal.in.l.certi.§.quoniam,colum.4.versi.decimus est.ff. si cert.peta.cum si.In ijs enim illud obtinet,paululum fermenti totam massam corrumpere,vt scribitur prioris ad Corinthios epistolæ cap.5.& ad Galatas cap.item.5.Et huc quoque spectat,quòd vnius victoria in indiuiduis prodest alteri.l.j.C. si vnus ex pluri. appel. Ergo & in simili qui in vno ex indiuiduis vicit,& in alio quoque vicisse censendus est, illo argu.de persona ad rem,quod in iure validum est,& è diuerso.l.qui plures liberos.ff.de vulg.& pupil.&.l.si quis inquilinos.§.si ita legatum.ff.de lega.j.&.l.si duo rei, & ibi Alberi.numero.3.ff.de verbo.oblig.& voluit etiam Angel.qui & alia iura citat,con.261.thema prædictum,col.j.& Raph.Fulgo.con.47.Ser.Michael,col.2.

Vtile per inutile uitiatur in indiuiduis.

Argumentum de persona ad rē.

64 ¶Et ad hanc quæstionem optimè facit quæstio Sabbatina Roffre.Beneuen.43.cuius initium est,factum est constitutum,qua disputat,vtrùm statutum,quo iubetur, vt qui habet fundum liberum,teneatur eum vendere,& vicinus etiam emere,extendatur ad fundum partim liberum,partim seruum.atque in vtranque partem multa iura & rationes allegat: tandem verò concludit,quòd cùm in casu de quo loquitur,fundi ab initio separati erant, sed postea à domino simul iuncti,ita vt ex duobus vnum fecerit, teneri ipsum dominum eam partem, quæ libera est vendere: neque eum potuisse illos fundos primum separatos vnire,atque confundere in præiudicium alterius.tanquam aliter sentiat, si idem fundus semper antè fuisset. Et facit etiam textus in.l.si cum vno.ff.si ex noxa.cau.aga.ex quo no. Bal.quòd id quod indiuiduum est,non debet diuerso iure censeri.

De iisdem rebus.

65 ET EX HIS POTES DECIDERE hanc controuersiam quam scio ex facto agitari. Sunt apud nos quidam paræciarum ac villarum limites, inter hanc nostram Pictauiam & Britanniam (hanc nos vulgò Marchiam vocamus, voce vt opinor Germanorum, qui Marchionem vocant ducem limitaneum, de quo videre poteris Alciatum libro παρέργων.j.capitu.27.) Res igitur illic sitæ sunt partim in Pictauia, partim in Britannia, atque id indiuisim, respondéntque homines eius loci iurisdictionibus vtriusque regionis.In Pictauia competit annus consanguineis ad retrahendum post notificationem apud acta factam, vt scribitur suprà .§. vltimo huius titu. In Britannia vnus tantùm mensis absenti consanguineo,à reditu,si facta fuerit quædam certificatio in iudicio,vt scribitur in consuetudinibus reformatis eius gentis hoc eodem titulo.§.quinto.Igitur si emptor fundi huius Marchiæ notificauit apud acta Pictauiæ,fecítque etiam eam certificationem iudiciariam in Britannia,nec consanguineus venerit ad retractum intra mensem post suum reditum,ideóque exclusus sit ab ea parte,quæ Britanniæ est. Certè non poterit venire ad retractum alterius partis Pictauiæ,aut etiam totius intra annum in Pictauia statutum, per eadem iura & rationes.

Alia q̄ō.

Marchia quæ dicatur.

Marchio quis sit.

66 DECIMO TERTIO QVAERO. Si domus quam tu à consanguineo meo emisti, culpa tua combusta est intra tempus retractus, quo scilicet poteram retrahere. An tu mihi tenearis ad eius æstimationem. Et idem quoque quæri potest in retractu conuentionali.Hanc autem quæstionem in retractu proximitatis posuit Geraldus Bago.in sua ipsius retractus disputa. versicu. quæro sequenter vendita est domus. Et dicit primùm videri te in hoc teneri, quia vbi aliàs quis tenetur ad restitutionem rei restituto sibi precio, si culpa ipsius ea res interierit, tenetur ad restitutionem .l. si seruum.ff. de acquirend. hæredita.& l.in bello.§.si quis seruum,versicu.manumittendo.ff. de captiuis &.postlimi.reuersis. quæ iura nihil ad hoc mihi facere videntur. Tamen pro hac sententia facit quod sæpe alibi diximus, post contractum venditionis confestim ex eo ius quæri consanguineis ad redimendum ex nostro statuto,vt voluit Bald. in rub. C. res inter alios acta, versicu. no-

Domo culpa emptoris combusta an is teneatur consanguineo.

ta quod ex consuetudine,cum alijs concord. à me traditis suprà.§.j. glo.9. in verbo,ou lignagier,numero.104.huius autem dubij.

De eadē re

Morator tenetur de rei interitu.

Etiam si sit intra tempus purgādæ moræ.

67 ¶Sed vt redeamus ad Bago.Is concludit te non teneri in eam æstimationem rei.quia res (inquit) tua est,ideo de ea liberè potes disponere.l.in re mādata.C.manda. Et si tu dolum in tua re commiseris, nulli teneris, antequam appareat retrahens .l. etiam.§.licèt.ff. sol. mat.verùm si iam consanguineus obtulit precium,& sis in mora recipiendi & cedendi, teneris in id quod interest,tanquam morator de rei interitu.l.si ex legati caussa.ff.de verbo. obli.Hæc Bago.Cui adde.l.nemo rem suam vtiliter.§.j.&.l.si seruum.§.sequitur,&.§.vlti. eo.titu.&.l.qđ te,&.l.incendiū.ff.si cert.pet.&.c.j.ext.de cōmod.&.capi.2.de deposi.Adde (inquam) & id procedere, etiam si perierit intra tempus quo morator ipse potuit moram purgare.l.sancimus.§.pe.& ibi Bar.qui id dicit notabilissimū.C.de fideius.& voluit quoq; idem Bar.qui & eum tex.dicit no.in.l.si insulam, col.pe.in.7.quæsti.& ibi Iason col.antepe.versicu.in septima quæstione.ff.de verbo.obli.& ipse Bar.in.l.qui ob rem,in fi.ff.de condi.indeb.& in authen.& qui iurat,circa medium.C.de tempo.appel.Bald.qui illum textū dicit vnicum,in cap.capitulum,colum.vlti.extra de rescrip.Saly.in.l.magnam,col.7.versicu.quæro pone quòd infra.C.de contra.& commit.stipu.Pau.Ca. qui & illum tex. dicit sing.in.d.l.quòd te.Alexan.qui illum etiam dicit no.in.d.l.si ex legati, colū.j.ff.de verbo. obli.Fran.Rip.in.d.l.si insulam,numero.97.eo.titu.vbi & ad hoc allegat.l. si decesserit.ff. de satisd.cog.Subdit autem Bago.(vt ad eum redeamus) nō ob.d.l.si seruus, &.d.l.in bello,quia loquuntur in eo qui dominus non erat.

De eadē re

Culpa in re propria subiecta restitutioni luenda est.

68 ¶Ego autem quantùm ad posteriorem casum,quo emptor in mora est,nihil est quod dubitandum sit,quin teneatur de interitu,etiam si aliter culpa sua res non interierit, vt illis iuribus satis probatur.Sed quantùm ad priorem,quo scilicet res culpa emptoris ante oblationem perijt,non omnino res est indubia,quia licèt emptor esset interim dominus rei, ea tamen iam erat vt diximus,obnoxia retractui consanguinei, ex ipso contractu venditionis.Ideoq; ea interim vti debuit,vt bonus paterfamilias, vt alia re subiecta restitutioni:nec ei iuri potest ac debet emptor præiudicare,cùm non debeat alteri per alterum iniqua conditio afferri.l.nō debet.ff.de regu.iur. idq; etiam in re aut iure quod nobis spe tantùm competit.l.vlti.ff.de pactis,cum multis si.à nobis adductis infrà titu.seq.§.j.glo.7.in verbo,seront preferez,numero.20.neque id quidem,& seq.Imò verò nec in re sua.l.ædiles etiam.§.Pedius.ff.de ædil..edic.cùm scribitur,quid ergo si culpa, non etiam dolo emptoris seruus deterior factus sit:æquè condemnabitur. Cuius.l.authoritate Bar.post Dy.in.d. l.etiam.§.licèt,in.j.oppo.& ibi quoque Alexan.col.j.in fi.limitant tex.ibi,qui culpæ pœnā in re propria non admittunt,vt procedat in re propria simpliciter & irreuocabiliter,quæ scilicet non est subiecta restitutioni,& quæ ideo dici potest aliena spe. Et hoc quoque, vt dicit Bar.probatur in.d.§ licèt,vbi in rebus dotalibus, licèt sint viri constante matrimonio,tamen non potest committi culpa propter spem restitutionis.

De eadē re

69 ¶Quòd si quis statim aduersus hæc insurgens obijciat nobis tex. in .l. sed & si lege.§.consuluit.ff.de peti.hære.& iterum in.l.si quid possessor.§.sicut autem,eo.tit.quibus scribitur, bonæ fidei possessorem hæreditatis culpæ rationem reddere non teneri: tunc enim, quia quasi rem suam neglexit, nulli querelę subiectus est, ante petitam hæreditatem. quiquidem præter ea quæ suprà dicta sunt, multùm faciunt pro opinione Bago. etiam distinguentis an retractus ante incendium fuerit petitus, an non.Certè illi textus nihil obsunt illi contrariæ sententiæ.ibi enim is possessor hæreditatis erat omnino bonæ fidei,nec sciebat rem esse subiectam petitioni hæreditatis, vt apertè ibi declaratur:alioquin non fuisset bonæ fidei possessor.Hic autem emptor nec potest nec debet ignorare id ius retractus lippis & tonsoribus non incognitum,vt diximus,suprà eodem titu.§.12. glo.j. numero.7. sed hoc de euictione.

De eadē re

Emptor q emit minus d midio iusti precii an teneatur.si res perierit.

70 ¶Et ne quis āplius dubitet,textū habemus expressum,dominū rei subiectæ restitutioni teneri de incēdio sua culpa in re ipsa contingēti,in.l.si modò.ff. de lega.j. & voluit glo. in.l.qui exceptionem.§.j.in verbo,arserit,in prin.ff.de condi.indeb. In quam etiam sententiam facit,quod non obscurè sentiunt doc.in.l.2.C.de rescin.vēdi. emptorem qui rem emit minus dimidia parte iusti præcij,teneri ex eadem. l. si res sua culpa perierit, cùm negant eum teneri,si fortuitò & sine culpa ipsius perit. Ita enim voluerunt glo. Bar.Bal.Saly.& Pantal.ibi.& Anto.Burg.in cap.cùm dilecti,in fi.extra de empti. & vendi. Quanuis

ſint qui & in hoc quoq; vltimo caſu conſtanter affirmẽt eum teneri,vt per Barpto.Brix. quæſtio.venerabili.62.pone quòd res empta.& Alberi.poſt Guid.Suz.in.d.l.2.col.3.verſi. item quærit glo.C.de reſcin.vendi.& Panor.in.d.c.cùm díle&ti,in fi.& Fran.Cre.ſing.84. volo te docere,vbi tamen Bapt.Caſtel.in addi.tenet priorem.Et quamuis in retra&u proximitatis res aliquid dubij habeat.Tamen in conuentionali,nihil omnino dubitarẽ,quin emptor teneretur.

71 DECIMOQVARTO quæro.Domus vendita combuſta eſt aut aliter deſtru&a.An conſanguineus venditoris poterit aream eius retrahere.Et idem quæri poteſt de retra&u conuentionali.Et hanc quoq; quæſtio.in retra&u proximitatis poſuit Geral.Bag.in.d.diſputa.retra&us,verſi.quæro ſubſequenter emiſti domum.Dicitq; primùm videri conſanguineum non eſſe admittendum:quia domus deſtru&a amplius domus non eſt.l.repeti.§.rei mutatione.ff.qui.mo.vſuf.amit.vbi ſi ædes quarum vſufru&us reli&us eſt,corruêre vel exuſtæ ſunt,extinguitur vſufru&us:adeo quidem,vt nec areæ nec cementorum debeatur.& eſt ſimilis tex.(vt id ei addas)in.l.quid tamen.§.j.ff.eo.tit.& in.l.quoties.§.vl.&.l.qui vſumfru&um,in prin.ff.de vſufru.&.l.ſeruitutes.§.ſi ſublatum.ff.de ſeruit.vrb.prædi.Allegat item ipſe Bago.l.domum.ff.de contrahen.empt.vbi non cõſiſtit emptio domus,quam exuſtam emptor & venditor ignorabant,quamuis area maneat.Subdit autem contrarium quoq; videri:quia idem eſt iudicium de parte,ac de toto.l.quæ de tota.ff.de rei vendic.&.l.qui ſcit. ff.de vſur.Area autem pars eſt & quidem maxima ædium.l.qui res.§.aream.ff.de ſolu. *Domo empta,deſtructa,an conſanguineus poſſit retrahere areã.*

72 ¶ Tandem verò concludit ipſe Bago.aream retrahi non poſſe,quia domus(inquit)deſtru&a amplius non eſt domus,nec pars ipſius.§.vlti.Inſti.de vſufru.vbi tamen aliud non dicitùr,quàm in.d.§.rei mutatione.Subiungitq; quòd ſi etiam ea domus reficeretur ex iiſdem cementis,tamen retrahi non poſſet:quia non eadem domus eſſet.d.§.aream.&.l.inter ſtipulantem.§.ſacram,in fi.ff.de verb.oblig.Nec obſtat(ait)quod di&um eſt de toto & parte:quia illud procedit,cùm eadem eſt vtriuſq; ratio.hîc autem diuerſa eſt.Cui in hoc adde huiuſmodi arg.de toto ad partem & ediuerſo non valere,cùm diuerſa eſt vtriuſq; ratio. l.cùm de indebito.verſi.ſed hoc ita,& ibi Saly.in.2.no.ff.de proba.ſed nec neceſſariò concludere,etiam ſi ſit eadem ratio.l.ſi quis aliam.ff.de ſolu.cum alijs multis vtriuſq; ſi.& concord.à me latè congeſtis ſuprà.§.j.in glo.7.in verbo,ou aultres choſes cẽſees pour immeubles,numero.45.tum poſtremò.Sed vt redeamus,nec area quidẽ pars eſt domus.l.ſi is qui quadraginta.§.quædam.ff.ad leg.Falci.aut ſi pars eſt,intelligitur quandiu domus eſt,aliàs minimè.& ita intelligitur quod ſuprà diximus. *De eadẽ re*

73 ¶ Hęc propè Bago.quem refert & ſequitur Boher.in commentarijs conſuetu.Biturig.hoc eodem titu.§.4.in fi.Quibus omnino non accedo,fretus authoritate.l.domo.ff.de pigno. a&io.vbi domo pignori data,& area eius tenebitur,etiam ſi(vt dicit gloſ.quam omnes ſequuntur)domus ipſa comburatur,& reddit is tex.rationem.eſt enim area pars eius.Gloſ. autem ibi pro cõtrario adducit.d.§.vlti.Inſti.de vſufru.nec id aliter diluit.At Bar.eodẽ in loco,dicit aliud eſſe in vſufru&u,de quo loqtur.d.§.vlti.quia mutatione rei perimitur vſufru&us,vt ſcribitur in.d.§.rei mutatione.aliud autem in pignore,vt ibi probatur.& in.l. Paulus.§.domus.ff.de pigno.Atq; etiam in dominio,vt & ipſe Bart.& Saly.optimè declarant,in.l.ſi conuenerit.§.ſi quis cauerit.ff.de pigno.a&.Cui & tu adde tex.optimum in.l.ſolùm.ff.de rei vendi.vbi id primùm ſcribitur,ſolum eſſe partem ædium,mox ſubiungitur, vt intelligatur de eadem re loqui,meũ eſt quod ex re mea ſupereſt.Si ergo emptor domo quam emit exuſta manet dominus areæ,quæ ſupereſt.ſi ea area manet obligata ex obligatione domus.Qui fit vt eadem area non maneat etiam obnoxia retra&ui,vti domus erat? præſertim cùm in ea ſit eadẽ ratio retra&us,quam ſuprà ſæpius adduximus,ne ſcilicet res exeat extra familiam. *De eadẽ re* *Area eiuſdem naturæ ac domus.*

74 ¶ Et vide prætereà Bal.in.l.j.col.4.verſ.modò reuoco in dubium.C.de iure emphy.qui dicit,domo emphyteutica exuſta durare tamen emphyteuſim in area,ſi dominus voluerit. quod etiam tenuit Ange.in.§.lex itaq;,in fi.in authen,de non ali.& ſubobſcurè Innoc.in.c. potuit,col.20.verſi.& prædi&a etiam,extrà de loca.& Iaſon in.d.l.j.col.3.verſi.ego autem, & iterum col.17.verſi.& iſta etiam,de iure emphy.De quo tamen vide Steph.Bertran.conſi.194.pro defenſione,lib.2.Sed & tu vide Bar.loquentem de ſuperficie,in.l.vlti.ff.de ſuperfic.Et prætereà tex.in.l.venditor ex hæreditate,in fi.ff.de hæred.vend.vbi venditor domus aream tradere debet exuſto ædificio.& in.l.ſi ego.§.vlti.ff.de publicia.in rem a&io.vbi ſi inſulam emi,& ad areã ea peruenit,æquè potero vti publiciana pro area ipſa,atq; pro in- *Domo emphyteutica exuſta durat emphyteuſis.*

sula,si ea extaret.& l.intatũm.§.sacræ.ff.de rer.diuis.vbi semel æde sacra facta,diruto ædificio area sacra manet.quod etiam probatur in.l.æde.ff.de contrahen.empt.Et ita nuncupatim in casu nostri retractus tenuit Ferro.in consuetu.Burdig.hoc tit.§.15.

An aũt consanguineus retrahẽs aream tantũ teneatur in tegrũ preciũ soluere.

75 ET SI TENEAMVS hanc opi.quæ vult retractum habere locum in huiusmodi area,domo vendita exusta,quæ mihi verior & propè indubitata esse videtur.Quæstionis est,vtrũ tunc consanguineus tenebitur reddere integrum domus venditæ precium,an verò pro rata tantùm areæ.& Ferro.qui hanc(vt diximus)sententiam secutus est,eodem in loco dicit integrum restituendum,nec aliter consanguineum esse audiẽdum,nec quicquam allegat tanquam id minimè obscurum sit,nec allegatione indigeat.In id autẽ facit quod scriptum est in.l.j.in fi.C.de iure emphy.non minui pensionem emphyteuticam,od id quòd portio rei emphyteuticæ perierit.modò aliquid etiam modicum supersit,secundùm glo.& doct. ibi,& glo.in.§.adeo,Insti.de loca.& in.c.potuit,in glo.mag.& ibi quoq; doct.extrà eo.Specul.eo.quoq; titu.§.nunc aliqua,versi.sed quare,qui est sub.7.quæstione,& iterum versicu. 134.& seq.& ibi etiam Io.And.

De eadẽ re

76 ¶ Sed contrà facit quod de remissione pensionis pro rata periculi siue calamitatis rei locatæ scribitur in.l.licèt certis,&.l.excepto.C.locat.&.c.propter sterilitatem,eo.titu.Et quod alio non admodum dissimili casu scribitur in.l.domum.ff.de contrah.empt.quæ loquitur de domo vendita,cuius pars incendio consumpta erat,ob idq;(ait)æstimatione boni viri habita,quod ex precio propter incendium decrescere fuerit inuentum,ab eius præstatione emptorem esse liberandũ.Et quod legitur in.l.forma.§.j.ff.de censib.si agri portio,chasmate perierit,deberi eum qui in publicis tabulis modum detulerit,per censitorem releuari.Et quod traditur in.l.2.C.de allu.tributa minui pro parte rei extinctæ,sed illud speciale esse in tributis traduntglo.& alij in.d.l.j.de iure emphy.& Specul.vbi sup.

An hæc oblatio retractus poßit fieri die dominico.

77 DECIMOQVINTO quæro an hęc oblatio retractus possit fieri die dñico aut alijs Deo.O. M.aut diuis sacro.& consequenter an etiam citatio in caussa retractus his diebus fieri possit.Et hoc in dubium aliquando reuocari vidimus.Et idem quoque de retractu conuentionali quæri potest.Et quantum ad oblationem non admodum dubium videri potest,cũ sit actus extraiudiciarius,nullam requirens caussæ cognitionem,atq; in mero facto consistens,per tex.& ibi no.plenissimè per doct.in.l.j.§ nunciatio.ff.de oper.no.nuncia.& in.l. miles.§.sexaginta.ff.de adul.& Hosti.in summa de feri.§.qualiter distinguatur.Alber.in.l. illud,col.2.versi.circa tertium.de sacrosan.eccle.Fede.Senen.consi.146.diffinitiua,& Bar. in.l.cùm filiussa.§.vl.& ibi Iason circa medium.ff.de verb.oblig.vbi tradunt interpellationem,protestationem,& quemuis alium actum extraiudicialem posse fieri diebus feriatis, etiam Deo dicatis.& rursus in.l.si expressim,col.3.vers.circa primum.ff.de appella.& Bal. qui loquitur de intimatione in.l.in contractibus.§.vlti.C.de non numeran.pecu.cum alijs concord.adductis ab Alex.consi.26.viso,col.4.versi.tertiò corroborantur,lib.6.& plenius Fely.in.cùm M.Ferra.col.20.versi.secunda conclusio,& ibi quoq; Franc.Rip.numero.146. extrà de constit.& quæ diximus suprà.§.vlti.glo.2.in.17.quæsti.

Citatio ĩ cã retractus an etiãfieri poßit hisce diebus.

78 ¶ De citatione autem nonnihil dubij est.Sunt enim qui dicunt eam posse fieri huiusmodi diebus ad diem non feriatam,& in his glo.in cle.j.in verbo,festiuis,de for.compe.Dyn.in d.§.nunciatio,& in.l.in tempus,& ibi etiam Alberi.ff.de hæred.insti.Pet.& Cy.in.l.in minorum.C.in quib.cau.in inte.resti.non est neces.& in.l.vlti.& ibi Fran.Accur.vt à multis citatur.C.de feri.Io.And.in.c.vlti.col.2.versi.conuertamus casum,extrà eo.titu.Guil.Cu. & Alberi.in.l.pleriq;.ff.de in ius vocan.latè Fed.Senen.consi.248.suo domino.Aegid.Bellamer.in.c.Romana.§.contrahentes,col.7.versi.septimò quæritur,de foro compe.libro.6. D.à Rota deci.367.si committatur,post prin.in nouis.Nicol.Mil.in suo repertorio,in verbo,citatio potest committi.Guido Pap.deci.Delphi.215.an executio,col.2.& consi.178.circa processum,col.9.versi.sic etiam potest fieri.& iterum consi.205.cuius est idem initium, col.11.versi.sextò quia potest fieri.

De eadẽ re

79 ¶ Alij simpliciter id negant,inter quos sunt Oldra.Bar.Imo.Pau.Cast.Alex.& Iason in.d. §.nunciatio.Iac.Bu.Pet.à Bella Perti.Alber.Bal.& Salyc.in.d.l.vlti.C.de feri.per text.ibi, in illis verbis,nulla admonitio,& ibi,neq; liceat,rursumq; ibi,taceat apparitor,atq; ibi,sileat horrida vox præconis,& Specul.tit.de cita.§.j.versi.item excipitur,quòd facta est die & seq.Guid.Suz.in.l.2.ff.si quis in ius voca.Io.And.sibi contrarius.& Domi.in.c.cùm plures,col.vlt.de offi.deleg.lib.6.Bonifa.Vitel.in tracta.malefi.tit.forma citationis accusati, col.j.versi.sed quid si citetur.Bar.in.l.2.§.item si,col.2.versi.sed quæro quid econtrà.ff.si in

ius voca.non ier.nisi(inquit)actio esset tempore peritura,aut dubitetur de fuga,& in tra-
cta.de citatio.in.6.quæsti.Alberi.sibi quoq; contrarius in.l.si cùm seruum.§.j.ad finē.ff.de
dona.inter vir.& vxo.& in.l.si res.ff.de iure doti.& in.d.l.cùm filiusfa.§.j.in fi.ff.de verbo.
obliga.Bal.& Imo.in.d.l.in tempus.ff.de hæred.insti.idem Bald.in.l.si feriatis.ff.de feri.&
in.l.cùm clericis,circa medium.C.de episcop.& cler.& in.d.l.in contractibus.§.vlti.C.de
non nume.pecu.Cardi.Flo.in cle.j.in.3.quæsti.de iudi.Rapha.Co.cons.7.visis compromis
so,col.3.Imo.in.d.cle.j.col.4.super.d.glo.in verbo,festiuis,de foro compe.Pet.Anca.consi.
269.pro declaratione,paulò ante fi.Paul.Castr.consi.270.super primo,in.3.dubio,lib.j.La-
fran.Oria.in repe.c.quoniam contra,in materia citationum,col.vlti.versi.tandem quæri
tur,de probat.Ang.Are.in.§.vlt.col.2.versic.quæro an citatio,Insti.de pœna.teme.litigan.
Guid.Pap.secum etiam pugnans consi.36.citatus fuit.Io.Lup.in repeti.c.per vestras.§.45.
col.2.versi.si tamen nuncius,extrà de donat.inter vir.& vxo.Matthe.Afflic.in constit.Si-
ciliæ incip.baiulos omnes,col.3.in.5.no.

80 ¶Sunt & alij qui distinguūt inter dies dominicos,& alios etiam honori Dei & diuorum *De eadē re*
consecratos:vt illis citare non liceat,his liceat,vt retulit Alber.in.d.l.j.§.item nunciatio.
nem.ff.de ope.no.nunci.& Bal.in.d.l.in minorum.C.in quibus cau.in integr.resti.non sit
neces.& in.l.in tempus,in fi.prin.ff.de hære.insti.& latius in.c.vl.col.2.versi.quæritur igi-
tur,extrà de feri.Et hanc sequuti sunt Dy.& Iac.Bu.in.d.l.vlti.C.de feri.& Oldrad.in.d.l.
in tempus,de hæred.insti.Cardi.Flo,in cle.j.in.3.quæsti.de iudi.& Roma.in.d.l.j.§.nuncia
tio,col.2.versi.& quò ad secundum.ff.de ope.no.nunci.Pau.Cast.con.270.super primo du
bio,in.3.dubio,lib.j.At Iac.Are.in.d.l.j.§.nunciatio,numero.6.de ope.no.nuncia.fuit in no
ua quadam op.& ea quidem satis obscura,vt scilicet citatio facta die feriata ad diem iu-
ridicum non valeat ratione diēi feriatæ,tamen valeat ratione diēi iuridicæ,per.l.quia in
hoc.ff.de don.inter vir.& vxo. Ex quo videtur in id inclinare,secundùm eam.l.vt valeat,
licèt multi eum pro contraria sententia allegent.Sed quicquid sit de iure communi,pri-
mam illam opi.approbauit consuetudo,vt dicunt Oldra.Dy.& Iason in.d.l.j.§.nunciatio.
ff.de oper.no.nuncia.Io.And.in.d.c.vlti.de feri.Cy.& Alberi.in.d.l.vlti.C.eo.ti.Alberi.in
d.l.si cùm seruum.§.j.& in.d.§.item nunciationem.& in.d.l.in tempus.Bar.in.d.tracta.de
citatio.in.7.quæsti.Bal.in.d.l.si feriatis.Imo.in.d.cle.j.de fo.compe.Matthe.Afflic.in.d.cō *An & inter-*
stit.baiulos,& rursum in rub.95.quæ est de exordijs præparatorijs iudiciorum.Constat au *pellatio q̄*
tem interpellationem,quæ etiam requiritur in oblatione retractus,vt scribitur in.§.j.hu- *fit ad retra*
ius ti.fieri posse huiuscemodi diebus,secundùm Cyn.in.d.l.in minorum,in.5.quæstio.post *ctum.*
Petrum ibi.

81 DECIMOSEXTO quæro,An & huiusmodi oblatio possit fieri in tēplo,& vt nostri loquū- *An & in tē*
tur,ecclesia.& similiter citatio in caussa retractus.Quid enim si fortè emptor nō habet do *plo fieri*
micilium,nec discedit à templo immunitatis caussa.Dic vtranq; & oblationem & citatio *possit.*
nem fieri posse in templo.Nam de citatione(quod magis est dubium propter ea quæ dixi
mus in præcedenti quæstio.& quia pertinere videtur ad iudicia,quæ in templis exerceri
prohibentur.c.decet.§.vlti.de immu.eccle.lib.6.)Tex.tamen est eam fieri posse in templo
in.l.præsenti,in prin.versi.sed si quidem,& ibi glo.in verbo,seruata,& Bar.C.de his qui ad
eccle.confug.& voluerunt etiam Guil.Cu.ipse Bar.Bal.& Alex.in.l.pleriq;.ff.de in ius vo
can.Grif.inter con.Fed.Senen.consi.244.suo domino,per totum.Bar.in.d.tracta.de cita.
col.j.versi.quæro circa hoc.Bal.in.l.2.col.j.versi.quæro iuxta hoc.C.de sacrosan.eccle.& in
l.etiam,col.5.versi.sed affigere.C.de execu.rei iudi.vbi ad hoc dicit tex.no.in.d.l.præsenti
& idem Bal.in.c.cùm parati,per eum tex.de appel.vbi tamen loquitur de citatione,quę fit
ad curiam ecclesiasticam.& ipse quoq; Bal.in sua marga.in verbo,citatio,col.4.versi.cita-
tio verbalis.vbi dicit sing.tex.in.d.l.præsenti.Alex.in.l.2.ff.de in ius vocan.Philip.Franc.
in.d.c.decet,col.2.versi.quintò quæritur,de immu.eccle.lib.6.Angel.Arc.in.§.multis,col.
j.versi.quæro an citatio,Insti.de liberti.& in.§.vlti.col.vlti.versi.quæro an citatio,Insti.de
pœna teme.litig.Barb.in cle.caussam,col.20.in paruis,versic.nec obst.c.de electio.lib.6.&
Guid.Pap.sing.769.versic.valet citatio.Et hæc est omnis opi.Licèt contrarium voluerint
Angel.& Fulgo.in.d.l.2.ff.de in ius vocan.& idem Ange.& Pet.Anca.in.l.satis,quæ confe
stim sequitur.d.l.pleriq;,eo.ti.& Io.Fab.in.d.l.præsenti,in verbo,sententijs.

82 ¶De oblatione & huiuscemodi rebus nihil ad iudicia pertinentibus,cuiusmodi sunt pro- *De eodem.*
testatio,denunciatio,interpellatio,& id genus cætera,nihil est quod aliter dubitādum sit,
per ea quæ tradita sunt à Bar.in.l.non solùm.§.morte,col.pe.versi,nunc videamus de tem

pore,& ibi omnes propè recentiores.ff.de opc.no.nuncia.idem Bar.in.d.l.cùm filiusfamilias.§.vlti.ff.de verbo.oblig.& in.l.actus.C.de feri.& Bald.in.d.l.2.in fi.C.de sacrosan.eccle.Ange.Aret.in.d.§.multis,col.vlti.versi.quæro an protestatio,Instit.de liberti.& Fely.in.d.c.cùm M.Ferra.col.22.versi.tertia conclusio,extrà de constit.Et hæc quidem etiã obtinent in oblatione & citatione retractus conuentionalis, nihil enim inter vtrumq;,quantùm ad id de quo tractamus,pertinet.

Quid in retractu conuentionali.

83 DECIMOSEPTIMO Consequenter quæro,vtrùm huiusmodi oblatio fieri possit in loco quopiam inhonesto,vt in popina vel lupanari,Hæc enim inhonesta esse dicit tex.in.l.si cũ dies.§.si arbiter,versic.sed si in aliquem.ff.de arbit.Ideoq; vt ibi scribitur,non potest arbiter iubere partes adesse in ea.Cuius authoritate defendi posset,nec in his quoq; locis & similibus oblationem fieri posse.Nam & aliàs dicimus oblationem,interpellationẽ,aliámue denunciationem fieri debere in loco congruo,competenti,& opportuno.l.si soluturus.ff.de solu.quæ loquitur de oblatione,&.l.mora,& ibi glos.in verbo,difficilis,post princi.& doct.ff.de vsucap.& glo.in.c.cupientes.§.quòd si per.20.in verbo,proposita,ante finẽ,& ibi Io.Andr.in nouella,de elect.lib.6.Lapus allega.39.an valeat,col.vlt.Ioan.Fab.in.d.l.in minorum,col.j.versi.sed quid si fiat.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.Pet.Anca.con.86.pro faciliori,in prin.Ro,consi.48.inspectis,ad fi.cum si.

An hæc oblatio possit fieri i loco inhonesto.

84 ¶Cæterum Matthe.Afflic.in tracta.πρωτομίξεως,in verbo,vt infrà.30.dies,col.4.versic.& quoniam suprà,loquens de denunciatione,quam ex illa constitutione protomixeos debet facere venditor suis consanguineis,dicit eam fieri posse in lupanari vel popina,si ibi inueniatur consanguineus ex consuetudine habitandi in ijs locis,vt quia leno est,qui diuersari solet in lupanari,arg.no.in.l.quòd si nolit.§.qui assidua.ff.de ædil.edic.& aliorum quę inibi citat.Aliàs verò ibi fieri non potest,per.d.l.si cùm dies.§.si arbiter.Subiungit tamen hoc vltimum fortè non procedere,quia ea denunciatio fit solùm ad effectum scientiæ,nec refert quomodo quóue loco quis quid sciat,nec aliud allegat.sed ad id facit text.in.l.item veniunt.§.petitam,versi.à quo.ff.de peti.hære.cum si.Rebuf.autem in tract.nominationũ,in.5.quæsti.numero.30.aliter retulit sententiam Matthe.tãquam scilicet dixisset retractus denunciationem fieri posse in illis locis,idq; simpliciter sequitur.

De eodem.

85 ¶Et ego quidem in ea quoq; sum sententia,vt denunciationes,oblationes,protestationes,& alia id genus extraiudicialia fieri possint in his locis,si is cui protestãdum,offerendum denunciandum est,ibi reperiatur,nisi si quoppiam periculum aut damnum illi ex hoc immineret.Quid enim si ei offeratur pecunia,quam non tutum est in eis locis habere vel recipere inter greges lenonum,& meretricũ, quis dixerit eam oblationem opportunã esse? & nemo,vt opinor.Perinde enim esset,ac si quis pecuniam dederit adolescenti luxurioso,quasi perdituro,aut pro meretrice eo mandante fideiubere,de quo in.l.si verò non renumerandi.§.si adolescens.ff.mandat.Nam & valet argu.de loco ad personam,& è diuerso,l.j.§.Offilius.iuncta.l.2.ff.ne quis eum qui in ius voc.est,vti etiam valet de tempore ad locum vt ibi quoq; no.Ideo cùm & solutio debeat fieri tempore cõgruo & opportuno,vt dicitur in.d.l.soluturus,de solu.proindeq; minimè detrimentum creditori allaturo,quocirca noctu fieri non debet,vt per Alberi.in.l.more,col.j.ff.de feri.Bal.& Ange.in.l.obsignatione.C.de soluti.cum concord.à me adductis suprà in.§.j.in glo.11.in verbo,& iour,numero.12.illud statim cõsequens est, vt nec loco incõgruo & minimè opportuno fieri debeat.Quod intellige secundùm ea quæ suprà diximus ex Afflict.dum loquitur de lenone,& alijs qui in huiusmodi locis habitare consueuerunt:Et hæc etiam habẽt locum in oblatione retractus conuentionalis.

De eodem.

86 DECIMOOCTAVO quæro Titius comparauit siue acquisiuit fundum à Meuio,nec tamen apparet quo titulo.Consanguineus Meuij dicit fuisse titulum venditionis,ideoq; venit ad retractum.Titius negat.Testes illius consanguinei deponunt præsentes se fuisse ei acquisitioni,eamq; fuisse ex contractu emptionis & venditionis certo quopiam precio à partibus conuento,sed cuius non recordantur.Vtrùm satis siue sufficienter(vt vtar verbo iurisconsulti in.l.sed & si quid.§.primo.ff.de vsufru.)probata sit emptio & venditio.Quod non videtur.quia venditio sine precio nulla est.l.2.§.j.ff.de contrahen.empt.& eo quidem certo.§.precium,Insti.eo.tit.quæ igitur venditio esse potest,cuius certum precium ignotũ est vel ipsis testibus,qui eam dicunt factam fuisse?Et certè sunt qui dicũt huiusmodi testes non probare venditionem.& in his Ro.in.l.Titia,col.pe.versi.tu aduerte.ff.solu.matri.& consi.30.viso,versi.quidam autem.& Alex.consil.28.eiusdem initij,col.2.versicu.& ad hoc

An sufficit testes deponere de uẽditione, si de precio non recordentur.

Sufficiẽter dictio iurisconsulti.

etiam,lib.2.& consi.39.vertitur lis,col. 2.versi.prætereà precium,lib.5.& Hippo.Marsil.singu.38.emptio & venditio.

87 ¶Et cùm pares vires habeant testes & instrumenta.l.in exercendis.C.de fide instru.Similiter nec statur instrumento loquenti de emptione & venditione sine certa quantitate precij.Nam & id voluerunt Iac.Ra.Ray.& Alberi.in.l.j.C.de contrah.& commit.stipula.& Bar.in.l.admonendi,col.6.versi.quæro pone.ff.de iureiur.Pau.Cast.Alexan.& Iason in.l.si duo patroni.§.Marcellus.ff.eo.titu.ipse Alex.in.l.suus,circa medium,eo.quoq; tit.& consi.18.viso processu,col.j.lib.j.& Ro.consil.305.quò ad septimum,col.2.versic.secundò idem probatur.Nec deniq; iuramento eius,qui ex delatione aduersarij iurat rem sibi venditam, non aliter expresso precio,ex sententia Marti.Sili.Ray.Alberic.& Paul.Castr.in dicto.§. Marcellus. *De eadẽ re An stetur instrumento loquenti de uenditione sine mẽtione precii uide nu.89*

88 ¶Ego verò cùm ea species ex facto contigisset,respondi satis probatum esse à cõsanguineo ad obtinendum in retractu,preciumq; iustum quod ei restituatur,arbitrio boni viri æstimandum.Nam quę suprà diximus fortè obtinerent,cùm de ea re esset controuersia cũ eo,qui dicitur vendidisse,qui tamen id negaret:secus si cum alio,nam tunc hauddubiè stãdum esset testibus simpliciter attestantibus venditionem factam fuisse,præsertim si principaliter de hac re agitur,an videlicet venditio facta sit,necne,non de precio,ex sententia Bal.in.l.j.col.j.versic.denuo quæro.C.de reb.ali.non alie.& Rapha.Co.qui tamen Bal.non meminit,in.d.l.sciendum,& ibi quoq; Alex.qui id dicit singu.col.3.versi.quartò limita,& Fran.Cur.in addi.ipsius,& Iason col.8.versi.secunda regula.ff.de verbo.oblig.Ro.consi.91. visis ac percunctatis,col.2.versi.tertiò videndum.& Barb.con.90.illud referam,col.j.versi.sed ista,lib.3.& non obscurè ipsi Alex.& Iason,in.d.§.Marcellus.& idem quoq; Alex.d. consi.18.lib.j.licèt ibi dicat esse dubium,quia id erat contra partem,pro qua consulebat.& Fely.in.c.sicut,col.vlti.extrà de re iudi.Soci.con.171.diu profectò anceps,col.3.versi.confirmo hoc,lib.2.Matthe.Afflic.in constitu.Siciliæ incip.si quis in posterum,col.7.in.2.no. *De eadẽ re*

89 ¶Nam & eius quod suprà pro contraria parte de iuramento adduximus,contrarium voluerunt Bar.& Bal.quos simul in eadem sententia coniunctos & consentientes ausim intrepidè omnibus opponere,tum quòd omnes etiam facilè superant,tum & quòd Bal.libentissimè ac veluti de industria & ex professo Bar.op.impugnat,nisi res omnino indubitata sit. Hi igitur(vt repetam)contrarium tenuerunt illius quod de iuramento dictum est,in.d.§. Marcellus,& ibi prætereà Rapha.Fulgo.& Iason.Sed & quod de instrumento in eadẽ parte diximus,clanculum admittere non videntur Pet.& Cy.in.d.l.j.C.de contrahen.& commit.stipul.& id expressim reijcit Iac.Are.ibi,& Alberi.in.d.l.sciendum,col.6.numero.23. versi.item pone quòd in instrumento.ff.de verbo.oblig.Et bene facit quod ibi scribit Ro. col.8.versi.secũda hæc.Et si aliter diceremus in nostro casu retractus,facillimè fieret fraus consanguineis,clam inter partes conueniendo de precio. *De eadẽ re*

90 ¶Nec omittendum tamen est aliud,quod huic nostræ sententiæ non modicùm adstipulatur,quòd si probetur mutuum,nec tamen cõstet dè quantitate pecuniæ mutuatæ,potest ea quantitas probari iuramento eius qui mutuum fecit,vt voluit Ray.Forli.qui ita dicit fuisse in iudicio obtentum in.l.j.ff.de in lit.iur.& secutus est alijs concurrentibus Bart.in.d.l. admonendi,col.8.versi.quæro quid si testis,& ibi Fran.Cur.Senior qui id dicit no.in repeti.char.16.col.2.versi.& ideo circa hanc.ff.de iureiur.& Anto.in.c.vlti.extrà eo.Cepol.cautel.273.secundùm priorem computationem,& secundum posteriorem.211.incipiẽ.aliquis mutuauit.& Philip.Deci.in.c.j.col.21.versi.tertiò accedat,extrà de proba.vbi id dicit mirabile.& con.146.cuius superscriptio incipit,dubia de quibus,col.antepe.versi.quartò ista conclusio,vbi id dicit sing.& con.536.in caussa quæ agitatur,col.3.versi.tertiò respondetur. Sed quia hîc iuramentum deferri non potest consanguineo,de cuius facto nõ agitur.Ideo dixi suprà precium arbitrio boni viri æstimandum,iuxta ea quæ etiam diximus in simili, suprà eo.titu.§.2.glo.j.numero.27.quid igitur. *De eadẽ re Mutuo probato eius quãtitas iuramẽto probatur.*

91 DECIMONONO quæro.An pater,mater,auus,auia,aut alij descendentes admittantur ad retractum rei venditæ à filio,nepote,aut cæteris descendentibus extante nostra consuetudine,qua quidem ascendentes succedunt descendentibus in mobilibus tantùm,non etiam immobilibus,vt cauetur suprà tit.17.qui est de successions.§.7.qui est omnium huius voluminis consuetudinum.217.Retractus autem habet locum in immobilibus tantùm,vt scribitur in.§.j.huius tit.& regitur omnino secundùm successiones,vt tradit Masuer.titu. de retractu,in prin.& voluit etiam expressè nostra consuetudo suprà.§ 13.& etiam latè & *An ascẽdẽtes admittãtur ad retractũ rerũ a descẽdẽtibus uenditarum.*

sæpè diximus.d.§.j.in glo.8.in verbo,le parent.Cùm igitur ascendentes non succedant in bonis immobilibus.Consequens est,vt nec eadem possint retrahere. Et sic audio fuisse ex tempore,& vt nostri vulgò dicunt super campo iudicatum ab vno nostrorũ iudicum maximi nominis,nec minoris eruditionis,experientiæ,& probitatis.

92 ¶ Verùm dispeream,si nõ aliter iudicasset,si vel tantillum temporis iudicium distulisset. neq; enim negari potest quin isti ascendentes sint coniuncti & consanguinei,& vt vulgo loquimur,parens & lignagiers descendentium,nec eos simpliciter abigit consuetudo nostra à successione immobilium,sed tunc tantùm cùm supersunt descendentes vel collaterales,vt expressè declarat.d.§.217.Quid igitur caussæ est,vt repellantur à retractu,ad quem admittuntur non solùm ij qui primum locum succedendi obtinent, sed & omnes consanguinei vel remotissimi,modò sint intrà decimũ gradum,vt declarauimus in.d.§.j.in glos. 9.in verbo,ou lignagier,numero.23.sed & id.sed ita tamen vt proximus quisq; secũdùm ordinem successionis præferatur,vt etiam cauetur suprà.§.11.& iterum.§.14.& seq.& diximus etiam latissimè in.d.verbo,ou lignagier,numero.21.ex eo autem,& seq.& alibi sæpè. Et bene facit quod diximus in.d.verbo,le parent,numero.13.ex his autem,& seq.Sed vereor,ne frustra in re apertissima tempus conteram.nec dubito,quin is qui ita iudicauit,& cæteræ eruditorum centuriæ sint huic nostræ opinioni subscripturæ.

De cadẽ re.

93 VIGESIMO QVAERO.quia suprà.§.j.in glo.10.in verbo,dedans lan,in.17.quæsti.tractauimus,an ad faciendam oblationem retractus requiratur mãdatum speciale,quod nonnullis,& mihi placuit.Quid igitur si quis constitutus sit procurator ad faciendum omnia præterquam ad petendum restitutionem in integrum,& sic exceptus est vnus casus requirens speciale mandatum,vtrùm talis procurator poterit huiusmodi oblationem retractus facere.Quod non placet in simili Pet.Anc.p st Lap.in.c.qui ad agendum,col.j.vers.tertiò no. de procur.lib.6.& in alio simili in.c.2.col.2.versi.quæro episcopus concessit.de offi.vica.li. 6.vbi dicit,quòd si episcopus vicario concessit,vt possit omnia quæ ipse episcopus facere, excepta collatione beneficiorũ(ita sacerdotia appellant)non potest tamen alia facere,quę sunt reseruata episcopo,nisi fuerint expressè demandata,quod & repetit idem Anca.in rubri.de regu.iuris,eo.lib.6.col.3.in.4.quæstio.& sequitur Fran.Are.cons.8.abundè,in fi.vbi id dicit procedere,siue ea exceptio non comprehendatur ex proprietate sermonis,siue ex mente legis restringentis verba ipsius legis vel statuti.& iterum consi.143.visa consultatione,col.2.versi.cùm ergo statutum.& Soci.consi.47.in primo,col.2.versi.sed ad hanc,lib.j. & Fely.in.c.quoniam frequenter,in prin.col.2.versi.pro tanto dicit,extrà vt lit.non contesta & Ludo.Gozad.con.26.in caussa illustrissimorum,col.8.numero.48.

Procurator ad oĩa præterq̃ ad quẽpiã casum requirentẽ spãle mandatum an possit retrahere.

Mãdatum gñale excepto uno casu,ĩ quo requirtur speciale an trahatur ad alia spãlia.

¶ Nam exceptio(inquiunt)venit ad diminutionem regulę,ideo non debet operari augmẽ

94 tum.l.legata inutiliter.ff.de leg.j.cum si.nec igitur debet includere casus,qui aliàs in ea nõ includuntur.quia licèt exceptio firmet regulam,non tamen eam extendit vltra naturam ipsius.l.generali.§.vxori,& ibi Bar.& Alberi.ff.de vsufr.lega.cum alijs concord.adductis ab ipso Fely.vbi suprà,col.j.& Philip.Deci.in.l.j.col.6.vers.sed quò ad alios.ff.de regu.iur. & in.c.cùm dilecta,col.2.versi.& vlterius,extra de confir.vti.vel inuti.& ante hos Alexã. consi.28.visis & accuratè,col.pe.versi.non obstat quòd exceptio lib.j.quod repetitur con. 31.lib.2.& idem Alex.consi.39.viso statuto,col.pe.versi.præterea respõdeo,lib.4.quod etiam repetitur,cõ.18.lib.6 & rursus ipse Alex.cõ.186.Zacharias,in fi.lib.6.& cõsi.65.in caussa & lite,in fi.lib.7.Corne.consi.57.placet mihi,col.j.lib.j.& Barb.consi.19.scripsit,col.3.lib.j. & con.58.sapiẽter,col.6.numero.10.li.2.& cõs.2.à Ioue,col.pe.versi.præterea est etiã,lib.3. & consi.23.clementissimum,col.3.lib.4.& consi.47.eiusdem initij,col.4.versi.præterea,eodem lib 4 Quibus adde Bal.in.l.in his.ff.de legib.& Pet.Anca.consil.152.plura,col.vlti.& consi.1 8.visis,col.2.versi.secunda etiam ratio.& Pau.Castr.cons.406.satisfaciendo,col.2. lib.j.vbi dicit no.tex.in.d.§.vxori.& Ro.consi.107.circa id de quo quæritur.& Ludo.Bolo. consi.31.Ser.B.quidam,col.pe.versi.& si diceretur,& Steph.Bertran.consi.324.quicquid dixerit, col.vlt.versi.præterea ad id,lib.j.& con.117.ex literis, col.penulti.numero.10.lib.4. & consi.150.vidi,paulò ante fi.eo.lib.4.

De eodem.

Exceptio nõ extẽdit ultra naturã regulæ.

95 ¶ Verùm illa ratio obtinet,cùm facta fuit exceptio eius quod in regula cõtinetur.tunc enim ea exceptio satis operatur,dum restringit regulam in eo quod excipit,vt in casu.d.§. vxori,qui veluti basis est alterius sententiæ.Quòd si ea facta fuerit rei cuiuspiã quæ in regula non continetur,tunc ne ea sit inutilis & superflua,debet intelligi,vt ampliet regulam secundùm qualitatem ipsius exceptionis,arg.l.si quando.ff.de lega.j.&.c.si papa,de priuil.

Quomodo illud intelligitur.

lib.6.cum si.Ideoq; in illo nostro casu,excipiendo vnum casum,in quo mandatum speciale requiritur,declaratur regula,& ampliatur,vt omnia alia requirentia mandatum speciale includantur,vt post ipsum quoq; Lapum nuncupatim voluit Domi.in.d.c.qui ad agendum.§.j.versi.sed quæro an quod,de procur.lib.6.& Alex.in.l.vlti.col.2.versic.in glos.j.ff. quod quisq; iuris.& con.36.viso themate & dubijs,col.j.versi.ad prędicta,lib.6.quod duplicatur con.203.lib.7.& Fran.Are.consi.30.viso themate,col.4.versi.sed tamen his non obstat.& Philip.Deci.in.c.consultationibus,ad fi.per illum tex.extrà de offi.delega.& in.d.l.j.col.6.versi.& prædicta conclusio,& alijs seq.ff.de regu.iur.vbi & id optimè & luculentissimè declarat & comprobat,vti etiam facit in.d.c.cùm dilecta,in.5.no.extrà de confir.vti.vel inut.vt in illis locis videre poteris,ne hîc diutius immorer.& nouissimè Ludo.Gozad.consi.26.in caussa illustrissimorum,col.9.numero.49.

96 VIGESIMOPRIMO quæro consequenter,an satis sit,si quis dederit mandatum faciendi omnia,quæ requirunt speciale mandatum.An saltem sufficiet mandatum retrahendi pro constituente omnia quæ à suis consanguineis vendita fuerunt,aut posthac erunt.An verò deniq; requiritur expressio rei venditæ emptoris & venditoris,verbi gratia retrahendi talem domum venditam à tali suo cõsanguineo tali emptori.Dic secundum sufficere,primum minimè,vt videre licèt ex Bar.& alijs in.l.Titius,in princ.ff.de liber.& posthum.& in.l.filiusfa.ff.de dona.Bal.Ange.& Saly.in.l.j.C.etiam per procur.Bal.in.l.4.§.quæsitum,col.4.versi.& ex hoc infert.ff.si quis cautio.vbi ita dicit communiter teneri.Pe.Anc.in.c.procurator,de elect.lib.6.Alex.qui alios citat consi.189.viso statuto,col.2.vers.quartò probatur,lib.7.& diximus in nostris legibus connubialibus,in glo.5.in verbo,expres,in.7.limitatio.expressi in genere. *An aũt satis sit habere mandatum faciendi oĩa quæ requirunt spãle mandatum.*

97 VIGESIMOSECVNDO quæro.quia etiam in.d.§.j.in glos.9.in verbo,ou lignagier,numero 34.sed hæ rationes,& iterum numero.55.sed id tamen,diximus venditorem non teneri de euictione ob euictam rem à consanguineo suo,iure huius retractus,nisi expressim in hunc casum retractus de euictione promiserit,quia euincitur res ex natura negocij:nec sufficeret generaliter de euictione cautum esse.Quæro igitur,si promisit de euictione,quomodocunq; res euinceretur.An tunc tenebitur de euictione retractus.Et sanè habemus glo.not.in.l.cùm pœna.ff.de arbit.quę dicit,si ita promissum sit,venire quamcũq; euictionem,etiã quæ aliàs ex natura actus non comprehenderetur.& eam expendunt Bal.Floria.& Bolo.ibi.& idem Bal.in.l.si domus.§.de euictione.& ibi quoq; Imo.& Alex.vterq; post princ.ff. de lega.j.& ipse Alex.qui eandẽ dicit no.consi.4.viso processu,col.j.versi.& per hoc,li.3.& eandem dicit reputari sing.consi.102.viso themate,col.2.versi.pro hoc facit,lib.6.& Ang. Are.in.§.vlti.col.item vlti.Insti.de empt.& vendi.vbi & eã dicit sing.in id,vt si res sit euicta per compromissum vel transactionem,sit tamen locus euictioni,si ea ita vt supra fuerit promissa.Barb.qui eam quoq; dicit reputari sing.consi.12.scribitur,col.8.lib.j.vbi ex ea dicit quòd huiusmodi verbum vniuersale copulat maiora expressis,etiam ex caussa nõ cõsyderata à iure.& Ludo.Gozad.consi.14.prima facie,col.pe,numero.22.& con.63.videtur, col.2.numero.3.& con.83.in caussa,colum.5.numero.18.& con.103.videtur primò,col.2.in prin.Verùm nunquam putarim eam glo.ad hunc casum esse trahendam,cùm hęc euictio procedat ex ipso contractu ab eodem facto à quo euincitur.Pro ea autem glo.sententia & contra eam faciunt multa quę nos adduximus supra.§.j.in glo.7.in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,numero.20.quartò intellige,cum octo seq. *Si uẽditor promisit euictionem quocunq; modo res euincatur, an tenebitur,si retrahatur a consanguineo.* *Promißio euictionis quomodocunq; res euincatur trahitur ad quãcunq; euictionẽ.*

98 ¶Sed vnum tamen hoc in loco non prætermittẽdum ducimus,quod tibi maximè est annotandum.quòd si venditor dicat emptori fortè extraneo aut aliàs verisimiliter ignoranti consuetudinem huius loci,eam rem quam vendit,non esse obnoxiam retractui.Certè si retrahatur,tenebitur vẽditor de euictione,tametsi res ex natura negocij euicta est,vt apertè patet ex no.à Cy.Bar.Bal.Pau.Cast.in.l.si familiæ.C.famil.hercis.Franc.Areti.consi.3. consultatio,col.j.Fran.Cur.Seniore consi.49.memoriæ recolẽdæ,col.18.versi.ad quintum argumentum,& consi.seq.quod est eiusdem initij,col.68.versi.ad decimum argu.& Fran. Rip.lib.j.respon.defuncto,numero.62.& duobus seq.& est bonus tex.in.l.& hęc distinctio in prin.ff.loca. *Si uenditor dixerit emptori rem nõ esse obnoxiam retractui,tenebitur de euictione si retrahatur*

99 VIGESIMOTERTIO quia etiam supra in eodem.§.j.in.d.verbo,ou lignagier,nũero.46. at multò maius,cum multis seq.tractauimus.An filius qui patri successit,possit retrahere rem à patre viuente venditam.Nunc autem quæro quid si filius ipse vendidit rem patris adhuc viuentis,eiq; postea mortuo succedit,ob idq; venditio robur sumere videtur.l.rem *An filius q uendidit rẽ patris, eiq; postea mor*

tuo succes-sit, posit retrahere.

alienam.ff.de pigno.actio.cum si. An ipse eam rem poterit retrahere. Boher.in hoc eodem tit.de retraictz, consuetudinum Biturig.§.3 in fi.hanc quæstionem posuit, nec tamen decidit, sed tantùm remittit ad Bar.in.l.filiusfa.ff.de solutio.& in.l.Stichus.ff.de pecul.lega.& Pau.Cast.in.l.filius paciscendo.C.de pactis. Verùm ipse Pau.ibi de hac re nihil aliud quã remittit ad Dy.& Bar.in.d.l.filiusfa. Sed nec ipse Bar.in.d.l.Stichus, de ea re loquitur, nec in.d.quoq;.l.filiusfa.nisi quòd tractat post Dy.ibi aliud quippiam simile, an scilicet si filius liberauerit debitores patris adhuc viuẽtis, & postea eiusdẽ mortui hæres extiterit, & agat aduersus ipsos debitores, obstabitne ei exceptio.

Filius an posit liberare debitores patris

100 De eadẽ re

¶ De qua re etiam (vt illi addas) videbis apud eosdem Dyn.Bar.& Alex.in huius addi.in.l. cùm dominus.§.filius.ff.de pecul.leg. Alberi.in rub.eiusdem tit.numero.5.& in.d.l.filiusfami.de solutio. Specul.in tit.de pactis.§.instrumentum, in fi.Bal.Pau.Castr.Alex.& Iaso.in l.iurisgentium.§.si ante.ff.eo.titu.de pactis. Pet.Anca.in.c.quamuis, col.2.versi.tertiò quærit, & ibi quoq; Domi.col.3.versi.quid si filius, & Georg.Nat.in repe.col.18.versi.quid autem si filius.eo.quoq; tit.de pactis, lib.6.Nicol.Neapo.Pau.Cast.Alex.Fran.Are.Iaso.Hercula.& Thomam Parpal.in.l.2.§.quòd si patris, versi.item si voluntate.ff.sol.mat.Rapha.Fulgo.& Pau.Cast.in.l.vlti.C.de pactis.Iaso.& Philip.Deci.in.d.l.filius paciscendo, eo.ti. eundem Deci.in.l.quod in initio, col.j.versi.similiter liberatio.ff.de regu.iur.Io.Crot.in repe.l.frater à fratre, in.22.quæsti.ff.de condict.indebi.

101 De eadẽ re

¶ Sed hæc res profectò nihil omnino pertinet ad nostrum retractum, de quo hîc tractamus, nec consequenter ad quæstionem à Bohe.propositam, quia eiusce rei cardo in eo tantùm vertitur, an filius postquã successit patri, posit venire aduersus id quod patre ipso uiuente inutiliter fecerat, de quo etiam videbis tex.in.l.sed Iulianus.§.sed & si filiumfa.ff.ad Senatuscon.Maced.& Guid.Suz.& Alberi.in.l.cùm vir.ff.de vsucapi.& in.d.l.filius paciscẽdo.& quod in simili scribitur in.l.filiam fratribus.ff.ad Senatuscon.Trebel. Nam quod ad casum nostri retractus pertinet, satis constat ipsum venditorem non posse retrahere suo ipsius nomine & commodo, vt latè disputauimus in.d.verbo, ou lignagier, numero.30.sed & illud, & multis seq. Et idem quoq; in casu Bohe.nuncupatim voluit Ferro.in consuetud. Burdig.hoc tit.§.16.versi.propone viuentre patre. Vtrùm autem filius post mortem patris posit ad se aduocare rem suam aduentitiam à se viuente & nescio ipso patre vẽditam, vide latè per Signo.consi.136.filiusfa.

102 An qui uendidit & postea successit suo cõsanguineo, posit ut hæres illius retrahere.

SED HIC SVBORITVR id dubium, & hæc erit.XXIIII.QVAESTIO. Si quis vendiderit rẽ suam immobilẽ, & postea successerit fratri aut alteri suo cõsanguineo, qui ipse poterat retrahere iure proximitatis. An tanquam hæres istius fratis aut alterius consanguinei poterit retrahere. Quod videtur, nam si id ius competebat illi fratri aut consanguineo, vt certè competebat, adeo vt ei iam esset ius quæsitum à tempore venditionis, etiam ante oblationem, vt diximus & probauimus supra in.d.§.j.in gl.9.in verbo, ou lignagier, numero.104. huius autẽ dubij. Cur non idem eius hæredi competet, qui in omne ius illius succedit, & iure quoq; eius vti debet.l.qui in ius.ff.de reg.iur.& vt scribitur in.l.hæredem.ff.eo.tit.hæredem eiusdem potestatis iurisq; esse, cuius fuit defunctus constat: præsertim cùm id ius retractus ad hæredem consanguineum transmittatur, vt satis patet ex ijs quæ diximus suprà §.26.in glo.j.numero 3.sed quod diximus, & seq.nam & iura familiaria ad hæredes eiusdẽ familiæ transmittuntur.l.familiaria, &.l.seq.ff.de relig.& sumpti.fune.&.l.ius familiariũ. C.eo.tit. Nec huic obst.quòd nondum ille frater aut consanguineus id ius retractus in iudicium deduxerat: nam & sola spes descendens ex lege municipali ad hæredes transmittitur, vt per multa iura tradit Signo.con.191.in quæstione, post prin.

103 De eadẽ re

¶ Et hæc sententia hac contraria ratione fulcitur. Nam hæres iure proprio potest rem à suo prædecessore venditam reuocare, licèt ille suus prædecessor non potuisset.l.Seia.ff.de euictio.&.l.si tibi, &.l.vlti.C.eo.ti. Ex quo etiam videmus, quòd consanguineus venditoris posteaquam successit ipsi venditori, potest nihilominus retrahere suo iure, quamuis venditor ipse non potuisset, vt satis probat tex.in.c.constitutus, extrà de in inte.resti.& latè diximus supra in.d.verbo, ou lignagier.numero.46.at multò maius, cum multis seq. Ex quo & illud quoq; consequens est, vt hæres iure defuncti posit etiam rem à se venditam reuocare, & retrahere, quamuis ipse iure proprio non potuisset, argumento illo à contrarijs siue oppositis, quod in iure validum est.l.quod in rerum.§.si quid potest.ff.de lega.j.&.l.vlti.§.primo.ff.de legatis.3.cum alijs multis concordan.traditis à Philip.Decio in.l.secundùm naturam.ff.de regu.iur.

104 ¶ Ego tamen contrà censeo. nam id ius nemini competit tāquam hæredi simpliciter, sed tanquam consanguineo, Consuetudo enim ad id vocat consanguineum tantùm nam & si consanguineus hæredem extraneum relinquat, id est, non cōsanguineum, ad eū non transmittit id ius etiam iam intentatum, id est, iudicium iam dictatum, institutum, motum, vt dicit Io. Fab. in. §. ex contrario, in fi. Insti de legat. & licèt id nōnihil dubium sit, vt patet ex ijs quę diximus in illo. §. 26. glo. j. numero. 3. sed quod diximus. Tamen si nondum id ius sit intentatum, minimè gentium dubium est. Venditor autē suijpsius non est consanguineus, censeturq; quantùm ad vēditionem à se factam hac in parte extraneus, & huius retractus omnino incapax, vt dictum est in. d. verbo, ou lignagier, numero. 30. sed & illud, & multis seq. nec ea qualitas hæredis ei quicquam prodesse potest, nisi & ipse ex sua ipsius persona capax sit, vt dictum est, id est, quis tanq̃ hæres alterius ad hunc retractum venire non potest, sed solùm tanquam consanguineus. Hic autem veniens ad successionem nō magis sit consanguineus suijpsius quàm antè esset. quomodo igitur ad retractum venire potest? *De eadē re*

105 VIGESIMOQVINTO quæro. Quid si ante retractum consanguinei res quæpiam quæ tenebatur in emphyteusim aut feudum à castro vendito cecidit in cōmissum ob nō solutam pensionem, aut aliam quāpiam caussam, nihil enim hìc de caussa curatur: An retractu facto hæc res maneat emptoris, an verò ad consanguineum cum castro retracto transeat. Et idem quæri potest in retractu conuentionali. Ad quam quæstionē nonnihil faciūt quę tractabimus tit. seq. in fi. in. 14. quæsti. an videlicet quæ alluuione accrescunt rei venditæ post venditionē ante retractum cedant emptori an vēditori, qui postea ex lege vēditionis retrahit. Sed præter ea videtur id de quo quærimus, manere emptoris, per id quod in simili scribitur in. l. vsufructu legato. ff. de vsucap. si vsufructuarius in possessionē missus sit vicinarum ædiū ex caussa damni infecti, is iure dominij possidebit, nec vsufructu finito quippiam amittit. *An cōsanguineus cū re retracta retrahat rē cōmissam.*

106 ¶ Ex quo nostrates illud assumunt laudimia & renouationes (quas vocant) cedere vsufructuario, non domino, & inter hos Oldra. con. 24. quòd dominæ. Io. And. in addi. Specu. tit. de loca. §. nunc aliqua, versi. 93. ibi, habeo plenius. Guil. Cu. loquens de patre vsufructuario rerum aduentitiarū filij, in. l. vl. §. filijs autē. C. de bonis quæ liber. Alber. in. d. l. vsufructu legato, col. 2. versi. item quæro aliam. ff. de vsufr. & in rub. C. eo. tit. post prin. Pau. Cast. qui tamen non omnino firmat, in. l. 2. post prin. C. eo. quoq; tit. Alex. in. l. diuortio. §. si fundū, col. pe. ff. sol. mat. Guid. Pap. deci. Delphi. 477. vtrū proprietarius, versic. sed ad quem pertinebunt. Iason in. l. vlti. col. 11. versi. quintò quæro. C. de iure emphy. Benedic. in. c. Raynucius, in verbo, cætera bona. nu. 33 de testa. Boher. in consuet. Bituri. ti. de consue. feud. §. 9. & nouissimè Carol. Molend. in consue. Parisi. ti. j. §. j. glo. j. nu. 28. Quæ si habent locum in vsufructuario, multò magis in dño. Constat autem hunc emptorem ante retractū esse verum dominum fructusq; suos facere, vt diximus suprà. §. 15. in glo. 2. nume. 3. ex eo autem, vti similiter in retractu conuentionali d icemus tit. seq. §. 5. glo. 2. in prin. *De eadē re* *Laudimia cedūt usufructuario*

107 ¶ Et in hanc quoque partem facit textus. in. l. cùm manifestissimi. §. sed cùm in secundam C. de furtis. vbi si commodatarius pœnam furti à fure exegerit, non tenetur postea eandem domino restituere. Et quod tradit Angelus post Franc. Tig. in. l. at vbi. ff. de petitione hæredita. omnia dotis incrementa quæ durante matrimonio contigerunt, ad virum pertinere nec ea ipsum teneri restituere soluto ipso matrimonio, per. l. dotis fructus. ff. de iure doti. & . l. pro oneribus. C. eo. tit. quod sequitur & dicit valde not. Fran. Cre. sing. 58. si maritus. Nec huic sententiæ afferunt præiudicium. l. quoties, & . l. non solùm. ff. eo. quoq; tit. vbi maritus soluto matrimonio vnà cum dote debet reddere duplum, quod ipso euictionis nomine, & quicquid occasione dotis constante matrimonio consecutus est. Quia hæ leges loquuntur de his quæ ab vxore vel patre eius vir consecutus erat, vt Ange. & Cremen. vbi suprà etiam annotarunt. Et vt illis addas, certè illud speciale est in eis legibus fauore dotis, vt nūcupatim declaratur in. d. l. quoties, ex qua etiā intelliges aliud esse in simplici venditione. Et faciunt etiam ad hanc partem tex. in. d. l. diuortio. §. interdum, & . §. vltim. ff. solu. mat. & quod à Franc. Ripa. responsum est. libro responsio. primo defuncto, numero. 65. & multis sequen. *De eadē re*

108 ¶ In contrariam autem sententiam nos vocat text. in primis notādus in. l. bouem. §. si quis seruum. ff. de ædil. edic. vbi cùm res empta redhibetur, tenetur emptor reddere venditori redhibenti quadruplum, quod actiōe vi bonorum raptorū consecutus est, ob rem raptam ante redhibitionem. Quem text. dicit not. Bald. in. l. si prædium, col. 3. versicu. sed nunquid *De eadē re*

agens.C.de ædil.actio.in id quidẽ,vt emptor teneatur redhibita re vendita restituere multas quas ratione ipsius rei adeptus est.& est similis tex.in.l.itẽ Mela.§.si in eo.ff.ad legem Aquil.Et faciunt etiã quæ in similibus tradũtur in illa.d.l.diuortio.§.non solùm,versi.quare etiam si maritus,& rursum in.d.§.si fundũ,sol.mat.& in.l.si verò,in prin.versic.itẽ quicquid,eo.quoq; ti.&.l.cùm in fundo,in prin.&.§.j.ff.de iure doti.&.l.quam Tuberonis.ff.de peculi.&.l.inter socerum.§.cùm inter.ff.de pactis dotali.

109 *De eadẽ re* ¶Et quod doct.crebriori calculo voluerũt maritũ soluto matrimonio teneri reddere vxori bona immobilia quæ occasione castri dotalis cõsecutus est ex bonorũ confiscatione facta cõstante matrimonio,de quo nos latè diximus suprà eo.titu.§.10.glo.j.nu.19.porrò.Vt interim omittam quod respondit Oldra.con.240.super eo quo quęritur,feudũ vel emphyteusim cõmissam cedere lucro proprietarij nõ vsufructuarij,nisi quãtùm ad fructus ipsius qui obueniũt durante vsufructu,per multa in eam rem allegata,quæ inibi videre poteris.& idem voluit Io.And.præceptorẽ non memorans in addi.Specu.d.ti.de loca.d.quoq; versi.93.ibi,adhuc quæritur si res.& Alberi.in.d.rub.C.de vsufr.col.j.versi.item quæritur si in castro.& in.d.l.vsufructu legato,col.2.ff.eo.ti.Guid.Pap.d.deci.477.versi.sed ad quẽ pertinet cõmissum.Iason in.d.l.vlti.col.11.versi.retẽto eodẽ themate,qui est sub.5.quæsti.C.de iure emphy.Bened.vbi supra ad fi.nume.33.Steph.Bertran.con.vlti.in.4.dubio,in fi.lib.j.

Cõmissa an cedãt lucro proprietarii,an usufructuarii.

110 *De eadẽ re* ¶Et in hanc partem multùm facit hæc ratio:quia res quæ cadit in cõmissum,redit,vnitur cõsolidatur cũ re à qua prius segregata,secreta,separataq; fuerat per concessionẽ feudi vel emphyteusis.Ideoq; censeri debet eiusdẽ naturæ & qualitatis,atq; res ipsa principalis,eam q; sequi debet apud quẽcunq; maneat,siue apud emptorẽ,siue venditorem,siue consanguineum retrahentẽ,vt in simili dicitur in.§.vlti.Insti.de vsufruc.Nec dici potest res ipsa esse in fructu,quin potiùs res eadẽ fit:cùm fructus,sit accessio à re distincta,ex qua is producitur.d.l.vsufructu legato,&.l.item si fundi,in prin.ff.de vsufruc.cum si.Tu tamen ad huius quæstio.decisionẽ vide quæ scripsimus supra.§.10.glo.j.nume.18.cæterum,& duobus seq.& infra tit.seq.in fi.in.14.quæsti.& Carol.Molen.in consuet.Paris.tit.j.§.j.glos.j.in.1.2.3.4.& 5.quæsti.vbi videbis multa ad hanc rem pertinentia.

111 *Si ẽptori proprietatis accesserit usufructus, an consanguineo retrahenti accedet.* VIGESIMOSEXTO quæro supra.§.j.in glo.7.in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,numero.61.nec tantùm dubij,tractauimus.Si vsufructuarius rei immobilis proprietatem eiusdẽ emat,an retrahente consanguineo,ille sibi vsumfructũ retineat,an verò cogatur ipse vsufructuarius ei cedere cum proprietate.Nũc verò ẽ diuerso.Si quis primò acquirit proprietatẽ,deinde vsufructus proprietati cõsolidatus est,vel morte vsufructuarij,secundùm.§.vlti.Insti.de vsufr.cũ si.vel quia ipse proprietarius emit cõmoditatẽ vsufructus ab vsufructuario,atq; ita vsufructus extinctus est,& cũ proprietate cõfusus.Postea cõsanguineus venit ad retractũ eius rei,an apud emptorẽ manebit vsufructus,an verò vnà cum proprietate transiet ad consanguineũ.De qua re scribit etiam Molen.in illis ipsis cõmentarijs cõsue.Pari.ti.j.§.30.nu.179.& seq.& cõcludit,qđ si vsufructus morte vsufructuarij fuerit consumptus,rem emptam integram & sine retentione illius transire in cõsanguineum,vel dominum feudalem,vel venditorem qui redemit ex pacto venditionis.nam de his omnibus simul tractat.

112 *De eadẽ re* ¶Si verò(inquit)vsufructus fuerit emptus aut aliter acquisitus ab ipso venditore,tunc cõmoditas illius apud eum manebit,quandiu viuet primus ille vsufructuarius,à quo eum redemit.Sicuti in simili dictum est in illa quæstiõe diuersa,in qua vsufructuarius emit proprietatem.Sed tamen inter hæc duo illud interesse,vt in hoc casu scilicet cùm vsufructuarius emit proprietatem,relinquitur præcisè vsufructus emptori,nec cogitur eius æstimationem accipere.Cùm verò econtrario proprietarius emit vsumfructum,& tunc aut emit ab eodem qui primùm proprietatem vendiderat retento vsufructu,& hoc casu vtrunq; retrahitur refuso vtriusq; precio.Aut emit ab alio,& iterum distinguit,vt supra inter extinctionem & cõsolidationem naturalem ex morte vsufructuarij,& emptionem cõmoditatis illius.Tu verò ad eius scripta adde duos tex.qui ad hanc quæstionem decidendam magnum præbent adiumentum,in.l.non quocunq;.§.fundus.ff.de legat.j.& in.§.si cui.Institu.de legat.& vtrobiq; glo.& doct.

113 *Alia quæstio retractus.* VIGESIMOSEPTIMO idem Molend.in.d.titu.j.§.3.in.7.quæstio.Quærit vtrùm retrahens teneatur restituere emptori sua iura cõfusa in specie siue in substãtia,an verò possit eorum pecuniam refundere.Et si id vltimum possit,vtrùm sufficiat,circumscriptis,id est sublatis & expunctis oneribus id quod deest iusto precio rei venditæ restituere.An verò teneatur

etiam iustã horum æstimationẽ refũdere vltra cõuentum rei preciũ. Illum omnino vide, nam licèt loquatur in retractu feudali,tamen idem omnino & in retractu municipali,& cõuentionali locum habet.Et hæc adde ad ea quæ diximus suprà in.d.§.j.in.d.glo.7.in verbo,ou aultres choses censees pour immeubles,numero.61.nec tantùm dubij,& seq.

114 VIGESIMOOCTAVO quęro.Consanguineus fecit oblationẽ emptori,cumq; interpellauit & requisiuit,vt sibi cessionẽ faceret secundũ nostram cõsuetudinẽ suprà.§.j.& cõtinuò emptor moritur sine citatiõe,& nulla alia re facta.An necesse sit iterũ & ex integro offerre hęredi,cumq; interpellare.Et id vtiq; disces ex tex.glo.& doct.in.l.fideiussor obligari.§.vlti.ff.de fideius.& scriptis à Io.Fab.in.l.in minorum,colum.j.versicu.item quid de hærede.C.in quib.cau.in integr.restitu.est neces.Et idem quoq; dubium fieri potest in retractu conuentionali. *Alia quoq;*

115 VIGESIMONONO Testator relictis duobus liberis prohibuit ab ijs alienari fundũ quempiam & si cõtrafecerint,eum in Claudiũ transferendũ iussit:eo fundo à liberis alienato cõtrouersia est inter cõsanguineos & Claudiũ.illi enim ex nostra cõsuetudine admitti volebant ad retractũ,Claudius autẽ ex testatoris dispositiõe.In qua specie dñs Ferro.in consuetu.Burdig.hoc tit.de retractu.§.j.col.3.versi.addidimus,dicit præferẽdos cõsanguineos.Nã cùm viuus testator eos à retractu excludere nõ potuisset,nec suo quoq; testõ,quo Claudiũ admitti voluit,id facere potuit,cùm legis beneficiũ eis adimere nõ potuit.l.cerdonẽ.ff.de ope.liber.Cui adde quæ diximus suprà hac eadem glo.numero.7.veruntamen. *Alia item.*

116 ¶ Nos tamen contrà(quod pace eius viri dictũ sit)arbitramur.Illud enim planũ est,hanc testatoris prohibitionẽ,quæ(vt ipse fatetur)valet,cùm facta esset intuitu certæ psonę,impedire eius fundi alienationẽ,dominiũq; transferri.l.peto.§.vlti.&.l.cùm pater.§.libertis.ff.de leg.2.&.l.pater.§.filiam.ff.de leg.3.& voluerũt glos.Cy.Bar.Bal.& alij in.l.ea lege.C.de cõdi.ob caussam.Ex quo cõsequẽs illud fit,vt nec locus sit retractui,ex sentẽtia Pau.Ca.con.74 in caussa mota,post prin.rursumq; col.2.versi.& idẽ dicendũ est,li.2.& Cepo.consi.caussarũ ciuilium.44.in quæstione,col.2.& latè diximus suprà in.§.j.in glo.2.in verbo,a vendu,nu.5.sed hîc scire.cum multis seq.præsertim in præiudiciũ Claudij,ad quem res redire debet ob contemptã testatoris voluntatem,rescissa illa venditione. *De eadẽ re Prohibitio alienatiõis facta intuitu certæ personæ ualet & ĩpedit alienationem.*

117 TRIGESIMO QVAERO suprà in.9.quæsti.diximus emptorẽ qui admisit cõsanguineũ ad retractũ teneri re euicta à cõsanguineo de suo facto & culpa tantũ.Poterítne igitur agere cõsanguineus rectà aduersus primũ vẽditorẽ.Et certè in alijs vẽditionibus volũtarijs sunt qui dicũt posse:alij secus,nisi cessæ sint omnes actiones,vel quodã casu hypothecas habeat,de quo vide tex.in.l.si res quam à Titio,& ibi Alberi.ff.de euictio.glo.Bar.Bald.& Ange.in.l.si pro re.§.j.ff.eodem titu.Bar.in.l.si rem,la.2.eo.quoq; titu.& in.l.Iulianus.§.j.& ibi latiùs Imol.& recentiores.ff.de verbo.obliga.Bald.in.l.prima.colum.pen.versicu.quæro hîc an singularis.C.de rerum permuta.& in.l.j.in fi.C.de iure doti.Imo.in.l.si domus.§.j.colũ.vlti.versicu.sed hîc occurrit.ff.de lega.j.At hîc venditio siue cessio facta est consanguineo ab emptore non sua sponte,ideo non tenetur de euictione nisi ex suo facto aut culpa.Itaq; cessante illo suo facto aut culpa,non potest consanguineus aduersus eum agere.Consequẽs est igitur,vt aduersus priorem venditorem agat,vt etiam in hoc casu nuncupatim tenet Ferro.qui alia quædam allegat in consuetudi.Burdiga.hoc titu.§.3.columna.2.versic.quid si res. *An cõsanguineus re euicta possit rectà agere cõtra primũ uenditorem.*

118 TRIGESIMOPRIMO Titius debet Sempronio vectigal quoppiam annuum prædiarium aut generale super omnibus bonis.Si ipse Ticius data Sempronio pecunia huiusmodi vectigal extinguit,& vt nostri vulgò loquuntur,admortizat.An consanguinei Sẽpronij poterunt id vectigal redimere restituto precio venditionis.Et certè quãtùm ad vectigal prędiarium habemus cõsuetudinem expressam supra.§.33.vbi nos aliquid diximus.Sed quòd ad alterum generale vectigal pertinet,multùm refert,an id fuerit venditum cum eo pacto,vt redimi siue admortizari possit restituto precio.& tunc hauddubiè si ex eo pacto redimatur nõ erit locus retractui,non magis quàm in alijs rebus ita vẽditis,& postea retractis,ex sententia Pauli Castren.consi.74.in caussa mota per dominam Dorotheam,col.3.versi.concluditur,& seq.vsq; ad fi.consi.li.2.& latè dicemus infra titu.procedente,§.j.glos.7.in verbo,seront preferez.vbi huius rei est expressa consuetudo. *Si debitor annui redditus eo se liberet data pecunia,an sit locus retractui.*

119 ¶ An verò sine eo pacto,sed spõte contrahentiũ.quo casu & illud distinguendũ est,an incontinẽti id est vt à plerisq; intelligitur,anteq̃ partes diuertãt ad alios actus,eæ discedunt ab emptiõe & venditiõe huius vectigalis,& tũc nullus quoq; sit locus retractui,secundùm *De eodem.*

no.in.l.ab emptióe.ff.de pact.& quæ latè dicemus tit.quoq; seq.§.6.glo.2.in verbo,les loyaulx coustemẽs,nu.5.nunc tẽpus est,& multis seq.& alibi quoq; diximus.An deniq; ex interuallo,& tũc secus videtur,qd enim id aliud est,q̃ emptio & vẽditio huius vecti.siue pensitationis,cùm in ea interueniat & merx & precium:merx quidem immobilis,aut quæ pro immobili cẽsetur,vt latè diximus suprà.§.j.in glo.6.in verbo,rentes,vbi etiam cauetur retractum habere locum in venditione huiusce vectigalis,quod & repetitur in.§.6.

De eodem.

120 ¶ Nisi hic dicas huiusmodi admortizationẽ esse potius distractũ,quàm contractũ:ideoq; nõ esse locũ retractui,vt nũcupatim respõdit Pau.Ca.d.con.74.col.vl.versi.vidẽdum est,li.2.Sed nos de huiusmodi ratione latè diximus in.§.j.in glo.2.in verbo,a vendu,nu.38.sed & illud quæro,& seq.vbi ea res nõ admodũ nobis probatur.Nisi fortè in distractu liberatorio,cuiusmodi hic est:cùm videamus fauore gratiaq; liberatiõis multa à nostris legibus introducta,vt scilicet cõfessio extraiudicialis absente parte facta valeat ad liberãdũ,licèt nõ ad obligandũ,vt plerisq; placere video,& inter cæteros glo.in.l.nõ solùm nostrũ.§.si liberationis verba.ff.de liber.leg.& Bal.in.l.is qui hæres,in prin.ff.de acqui.hære.& con.14.Antonius,col.2.versi.nonò quia maritus,li.2.& con.466.an creditor,col.j.li.4.& alibi sæpè.q̃q̃ & alij multi contrariũ tenẽt,de quo nos alibi latius tractabimus.Et vbi agitur de liberatione,si non valet quod ago,vt ago,valet vt valere potest.l.si vnus.§.si acceptilatio,& ibi Bar.& alij.ff.de pact.&.l.& post rem.§.vlt.ff.de trãsa.Signo.con.90.Ambrosius,col.2.nu.7.Et valet liberatio sine caussa.l.tale pactũ,in prin.ff.de pac.& omnes præsertim recentiores in.l.creditori tuo.C.de pact.licèt secus in alijs pactis,per.d.l.creditori,& ibi glos.& alij.Et aliàs sæpe & multis iuris articulis videmus liberatiões esse admodum fauorabiles,vt quæ tendant ad libertatem rerum omnium fauorabilissimam.

Liberatio fauorabilis.

De eadẽ re

121 ¶ Sed & aliud est quod hanc partẽ tueri potest,vt scilicet retractus locum habere nõ possit.Nam cùm debitor huius ãnui vectigalis eo se liberat siue pecunia data, siue alio modo,id omnino extinctum est & confusum,vt de seruitute dicitur in.l.si tibi homo.§.vlti.ff.de leg.j.Ideo reuiuiscere non potest,quod funditus sublatũ est:quia & si de nouo res perẽpta institui possit,non eadẽ tamen res erit.l.qui vsumfructũ areę.ff.de vsufr.&.l.qui res suas.§.aream.ff.de solu.&.l.si nauis.ff.de rei vendi.Ex quibus & illud cõsequẽs fit,vt ea res à consanguineo redimi nõ possit,sed tanq̃ re perẽpta hic debitor maneat liberatus à statuti necessitate.l.quod te.ff.si cer.pet.Quibus ratiõibus innixus Bal.con.300.statuto cauetur,in fi.li.j.scribit in casu statuti concedẽtis facultatẽ cõsanguineis vẽditoris retrahẽdi rem venditam,si dominus emphyteusim emerit,& ita dominiũ vtile cũ directo cõfusum est,non est locus retractui ex statuto.de quo nos & aliquid diximus suprà.§.j.in glo.7.in verbo,ou autres choses,nume.59.ego verò.Et vide quæ scripsimus suprà eo.tit.§.j.in glo.10.in verbo,dedans lan,in.25.quæsti.Super quo tamen paulò amplius cogitandum relinquimus.

An res efficiatur litigiosa quod ea petitur ex caussa retractus. Sed an ĩ id requiratur litiscõtestatio Consuetudines.

122 TRIGESIMOSECVNDO quæro,si emptor nolit cõsanguineũ offerentẽ admittere,& patiatur se in ius trahi in caussa retractus.An ob huiusmodi litẽ cẽseatur res esse litigiosa,ita scilicet,vt amplius durãte lite alienari nõ potest.Et sanè Matth.Afflict.in trac.πρωτομίξεω in verbo,vt intra.30.dies,col.3.versi.sextò nota,post Sebasti.Neapod.in tract.de iure congrui.in verbo,possidet,dicit rẽ effici litigiosam,ob hanc cãm,lite cõtest.per.l.2.& authen.ibi positã.C.de litig.de quo & nos trãseũter diximus suprà.§.12.in gl.j.nu.4.at hoc.sed hîc voluimus specialiter attingere,tum ne neglectũ esse videatur,tum vt addã,vtrùm sit necessaria in id litiscõtesta.quod hinc pẽdet,an hæc actio sit psonalis,an realis.de quo nos latè diximus suprà eo.ti.§.8.in glo.5.in verbo,par deuãt le iuge qui en peult cõgnoistre,vbi videas.Sed & tu vide cõsue.Cenomanię.§.419.quæ dicit ex sola citatione hoc casu rẽ ipsam effici litigiosam,& idem ex consuetu.Andegauiæ.§.408.Vide item quę in eo de retractu conuentionali dicemus infrà titu.seq.in fi.in.41.quæsti.

Si statutum admittit cõsang.oblato precio,an hæc uerba faciant conditionẽ.

123 TRIGESIMOTERTIO,quia multę cõsuetudines huius regni ita loquũtur,vt cõsanguineus admittatur ad retractũ oblato precio.Quęro an hæc verba faciant conditionẽ.Et sanè Io.Bapt.Rosel,inter con.Pau.Ca.con.249.statutũ Paduæ,col.2.versi.nõ ob.quod tertiò,lib.2.respõdit hæc verba potius facere modificationẽ,vt ipse loquitur,id est admonitionẽ quandam,vt id fiat,aliàs eũ nõ admitti,quàm cõditionẽ,per.l.muto.§.sub cõditione.ff.de tutel.&.l.prætor,in prin.ff.de colla.bono.& alia iura ibi allegata.Ex eoq; infert huiusmodi ius transire ad hæredẽ,etiam nondũ oblato precio,quãuis conditiones nõ transeãt.l.si decem,& ibi no.ff.de verb.obli.Super quo vltimo vide quæ dicã in titu.seq.§.j.glo.6.in verbo,ou ses heritiers,numero.14.quid autem,& seq.vbi videre poteris.

Tituli ſecundi huius

VOLVMINIS

DE RETRAICT CONVENTIONEL,

PRAEFATIO.

1 HIC IGITVR RETRACTVS conuentionalis dicitur,vocabulo quidem latino,& quo vtitur Pomponius in.l.ſtipulationum,quæ eſt.5.in principio,& iterum in.§.conuentionales.ff.de verborum obligationib.& Vlpianus in.l.in conuentionalibus,eodem titulo,vt omittam Iuſtinianum in.l.ſecunda.C.de præto.pigno.& ſummum pontificem qui tamen eo verbo vtitur in alia ſignificatione,in.c.vltimo,extrà de libel. oblatione.Ita autem vocatur retractus conuentionalis,quòd ex conuentione & pacto partium proficiſcitur:cùm ſcilicet inter emptorem & venditorem conuenit,vt venditor intra certum aliquod tempus,aut quandocunq;,aut ſimpliciter ſine temporis præfinitione,poſſit rem vẽditam retrahere ſiue redimere reſtituto precio.Quod pactum vulgus de retrouendendo,nonnulli de reuendendo appellant.Nam & reuendendi verbo vſus eſt.Vlpianus in.l.Iulianus ait.ff.de bonis libert.& hinc reueneo in.l.lege.ff.de leg.commiſ.Alibi quoque tranſſcribere dicitur pro reuendere in.l.ſi vir vxori.ff.de præſcriptis verbis.

Conuentionalis dictio latina. *Retractus conuentionalis quare dicatur.* *Reuendendi uerbum.* *Tranſſcribendi uerbum.*

2 ¶Porrò de huiuſmodi pacto,vt multis placet,loquitur.l.ſecunda.C.de pactis inter empto.& vendito.compo.vbi ſatis apparet id pactum eſſe approbatum de iure ciuili.& hoc ibi nuncupatim notant Angelus & Paulus Caſtren.qui eam.l.legit cum.l.prima eius tituli.Quanquam ſunt qui negant eam.l.intelligi de hoc pacto,ſed de alio,quod dicunt ab eo differre,ſcilicet de reſtituendo rem reſtituto precio.vt per Corneum conſilio.346.viſa copia,columna penultima,verſiculo & licèt.& Hiero.Cagno.poſt alios in dicta.l.ſecunda,columna.5.in tertio notabili.Quibus adde Baldum in tractatu de pactis,columna.22.verſiculo,ego dixeram ſuprà.Et facit etiam.l.ſi à te.C.eodem titulo,de pactis inter emptorem,vbi fit mentio alterius pacti huic adeo ſimilis,vt nihil ab hoc diſtare videatur,quantùm ad effectum pertinet.Sed & de iure canonico approbari,non obſcurè patet ex not.à gloſſ. & doctori.in capitulo,ad noſtram,de emptione & venditione,& in capitulo,conqueſtus, de vſuris.

Pactũ reuẽdẽdi approbatũ de iure ciuili. *Pactũ reuẽdẽdi,& reſtituẽdi an differant.* *Id pactũ de iure canonico approbatum.*

3 ¶Et in vniuerſum non improbari hoc pactum,voluerunt doctores in dicta.l.ſecunda. Hoſtien.in capitulo,ſignificante,columna prima,verſiculo,quid ſi dicat vendo tibi,& ibi quoque Ioannes Andre.columna ſecunda,extrà de pignoribus.Collect.in capitulo in ciuitate,de vſuris.Baldus conſilio.39.proponitur,columna vltima,libro.3.& conſilio.322.inſtrumento,columna ſecunda eodem libro.3.& conſilio.359.hunc paſſum tangit,columna prima,libro.5.Signo.conſilio.139.caſus.A.precio,columna prima.Angel.in.l.ad officium. C.communi diuidundo.Salycet.in.l.ſecunda,in.9.quæſtione.C.de reſcindenda venditio. Petrus Ancara.in dicto.c.ad noſtram,& ibi quoque Imola & Panormitanus,columna prima,de emptione & venditione.idem Ancaranus,conſilio.9.plurimæ,columna prima.& latè conſilio.30.dubitari ſolet,columna ſecunda,verſicu.ſecundò probo,& multis ſequentibus.Guid.Pap.deci.Delphi.516.an per confeſſionem.& conſilio.49.principale dubium, poſt principium,& in tractatu de contractibus illicitis,columna.6.verſiculo quid ſi vendidi.& Ambroſius Vignat.in tractatu vſurar.in multis locis.& Iaſon qui alios citat,conſilio.153.præſupponitur in facto,columna quinta.verſiculo,ſextò facit,libro quarto,& doctores vbique,præſertim hi quos ſtatim in verſiculo ab hinc ſecundo citabimus.Verùm quia aliqui paulò religioſiores dubitabant,propter textum vt opinor,in dicto capitulo,

De iiſdem rebus.

ad nostram, Martinus Quintus pontifex decretali in eam rem edita palam declarauit huiusmodi pactumesse licitum, etiam in annuis vectigalibus siue pensitationibus generalibus. Eius initium est, hodie &c. ad futuram, sub titulo de emptione & venditione, in extrauag.

4 ¶Quin Theologi quoque nec in foro quidem conscientiæ, quod appellant, hoc pactum reijciunt. scilicet Guil. Cardina. cuius inter cætera authoritate. d. extrauagan. innititur in suo tractatu incipiente. Abbas sancti Iacobi, circa medium. Henri. Horta. in suo tractatu, de contractibus, in. 5. dubio. Ioan. Gerson in tractatu eiusdem tituli, parte prima, consyderatione. 6. & . 7. & iterum parte. 2. propositione. 1. 2. 3. 4. & . 5. rursumq; parte. 3. in fine. Anton. Florenti. in tractatu, de vsuris, capitulo. 3. 5. 8. & omnium copiosissimè. Conrad. in eodem quoque tractatu quæstio. 83. per totum, vbi allegat & alios multos receptæ apud Theologas authoritatis. Vt interim omittam nostrates, qui & hoc idem de foro conscientiæ affirmarunt. videlicet Alberic. in dicta. l. 2. de pactis, inter empto. Archi. in capitulo pleriq;. 14. quæstione. 3. Cepo. in tractatu de simulatio. contractuum, in. 12. præsumptione. 3. partis principalis, & Guid. Pap. in dicto tractatu. Et de hoc minimè dubitandum fuit, cùm legamus Leuitici. 25. Dominum hæc dixisse filijs Israel. Cuncta regio possessionis vestræ sub redemptionis conditione vendetur. Quem locum in id expendit Petrus Ancara. dicto consilio. 30.

Id quoq; pactũ foro cõscientiæ nõ repugnare

Legibus Mosaicis approbatur.

5 ¶Neque id negat dictũ capitulũ ad nostram, tum quia non loquitur de pacto reuendendi simpliciter à tempore venditionis, sed post tempus aliquod: quod longè deterius est, magisque auget suspicionem fraudis & simulationis, vt dicam in hac eadem glossa, numero. 30. sextum quòd contractus, & iterum in. §. primo huius tituli, in verbo, a tel temps, numero. 66. sed vnum, & seq. Quamuis Anto. Burgos. ibi columna. 14. versicu. ideo conabor, noua quadam ratione contendit nihil interesse, quantùm ad id de quo agimus, sit'ne pactum simpliciter, an post aliquod tempus. Tum etiam quia cùm huiusmodi pacto, qualecũque sit, id est, siue competat à tempore venditionis, siue post aliquod tempus, ille textus requirit etiam modicitatem precij tantùm, vt aliqui censent: aut alij maiore numero autumant, non solùm eam modicitatem, sed & illud præterea, vt emptor solitus sit fœnerari, vt scilicet præsumatur contractus pignoratitius in frudem vsurarum factus, & non vera emptio. De quo vt omnes quorum nunc recordor, simul colligam, vide per glossam, & omnes doctores ibi, & iterum in. c. illo vos, de pignorib. & in dicto capitulo, conquestus, de vsur. & doctores maximè Bald. & Pau. Castr. in dicto. c. 2. de pact. inter emptor. Archi. in dicto. c. plerique. 14. quæstione. 3 Laur. Rodul. in repetitio. c. consuluit, in. 2. parte quæstio. 60. & sequen. eodem titulo. Iacob. Are. Cyn. Alberic. Salycet. Fulgo. & Paul. Castr. in. l. emptione. C. plus vale. quod agit. Bald. in. l. vltima, in fine. C. de conditionib. inser. & in. c. primo, columna. 2. versiculo, quæro de quibusdam, tit. de feud. dat. in vicem leg. com. & consilio. 133. quędam mulier, in. 2. dubio, libro primo, & consilio. 487. apparet, eodem libro primo. & consilio. 205. Iacobus, libro. 2. & consilio. 114. secundùm ea quæ proponuntur, libro. 3. & dicto consilio. 359. libro. 5. & consilio. 361. verba Barto. in. 3. dubio, eodem libro. 5. & consilio. 389. quòd dictus contractus, eodem libro. 5. & consilio. 447. ad euidentiam, columna. 3. versicu. & ad euidentiam præmitto, eodem libro. 5. Angel. consilio. 243. multi, in fine. Petrus Ancara. dicto consilio. 9. & consilio. 257. si prædicta sententia. Imol. consilio. 10. in casu præmisso tria videntur, in. 3. eodemq; vltimo dubio. & consilio. 55. in casu præmisso, columna. 2. versicu. nec obstat etiam prædictis. & consilio. 99. in quæstione quæ vertitur, columna. 2. in. 5. dubio. Cardin. Floren. post Guil. Laud. in clementina prima. §. vltimo, in. 18. quæstione, de vsur. Rapha. Fulgo. consilio. 134. in quæstione, columna. 2. Rapha. Co. consil. 184. M.CCCLIX. Ioannes promisit, columna vltima, quod repetitur inter consi. Alexand. consil. 119. sine disputatione, lib. 4. Roma. singu. 365. quæro an pactum. Paul. Castr. consilio. 74. in caussa mota per dominam dorotheam, columna. 3. versiculo, quarta resultat, libro. 2. & consilio. 109. visa petitione prędicta, columna prima, eodem libro. 2. & consilio. 306. quanquam longa, columna. 2. versiculo ad hoc autem vt talis, eodem libro. 2. & consilio. 332. visa supra scripta, columna. 2. versiculo. quòd autem simulatio, eodem libro. 2. Panormitanus, consilio. 76. in præsenti, columna prima & secunda, libro primo. & consilio. 69. casus in his terminis proponitur quidam dominus Antonius, librosecund. Cristo. Castel. in suo consilio incipiente, cùm ab exordio, quod impressum est in quibusdam codicibus tractatus maleficiorum Bonifaci. Vitalli. in fine. Petrus Ferrarien. titulo forma libelli in caussa ven-

Intellectus c. ad nostrã de emp. & uendi.

Ad præsumptionẽ contractus usurarii quæ requirãtur

ditio.in principio,columna.2.Ioãnem Anani.consilio.58.visis instrumentis,& ibi Ludo. Bol.in additio.& Monto.Mascarellum inter consi.Lauren.Calca.consilio.83.pro inuestiganda,columna prima,& plenius ipsum Calca.consil.sequen.viso casu,per totum.Angel. Areti.in.§.item si,colum.22.versicu.& per ista iura,Institu.de actio.Corne.consil.4.multùm diffusè,lib.primo,& consi.224.quanquam in hac,eodem lib.primo.& consi.241.cum quo,eodem lib.primo,& consi.346.visa copia,eodem lib.primo.Bal.à Bartho.inter consi. illius con.23.visis dictis contractibus,colum.prima,& seq.lib.3.Barb.con.51.scripsit sapientiæ fons,colum.2.&.3.lib.primo,& con.76.illud in medium,in primo dubio,lib.3.& consi. 8.illud afferam,per totum,lib.4.& consi.22.clementissimum.colum.3.vers.extat tertia præsumptio,eodem lib.4.Alex.consi.46.circa præsentis,colum.prima,libro.3.& con.109.viso processu,colum.vltima,lib.4.& con.119.sine disputatione,colum.vlti.eodem lib.4.& consi.28.in caussa & lite,colum.j.versi.nec prædictis,lib.5.& consi.54.circa primum dubium, colum.prima,lib.6.quod quidem consi.idem est cum illo consi.46.lib.3.nisi quod initium est diuersum.Cepol.in dicto tracta.de simul.contractuum,char.antepe.Guid.Pap.d.deci. 516.& consi.180.circa processum,colum.2.versic.& his sic præsuppositis.& latissimè in tractatu de contractib.illicit.Fabia.in tracta.de emptio.& venditio.in.7.quæstio.princi.colum.3.versi.sextò quæro.Soci.consi.136.præstantissime doctor,colum.vlti.lib.primo,quod iterum repetitur consi.155.lib.2.& eundem Soci.consil.248.nunquid ex duobus,lib.2.Ambro.à Vignate.in tract.vsurarum,quem posuit super.c.salubriter,char.14.versi.sed cùm ratiò,extrà de vsur.Iac.à Sanc.Georg.in.l.si quis nec caussam.§.res pignori.ff.si cert.peta.Philip.Deci.con.167.in caussa quæ coram,colum.j.&.2.& consi.308.in casu ad nos transmisso, colum.2.versi.secundò datur.& con.648.pro resolutione,propè per totum.& con.692.viso consilio.Stepha.Bertran.consi.88.in facto,li.primo,& con.169.visis duobus,colum.2.eo. lib.primo.& con.184.vidi casum,eodem lib.primo.& con.32.precij vilitas,in princi.lib.2. & consi.219.cùm scriberem,eo.lib.2.& con.235.precij vilitas,eodem lib.2.& con.sequen.viso processu,numero.13.&.14.eodem lib.2.& consi.287.cùm præsupponatur,eodem lib.2.& con.88.puto quòd animæ,colum.prima,lib.3.& con.111.ponitur,per totum,eo.lib.3.& con. 170.si non sine grandi,numero.3.eodem li.3.& consi.86.ponitur,colum.2.lib.4.& consi.109. eodem initio,& libro.Ias.consi.150.videretur,& iterum con.sequen.lib.4.& consi.153.præsupponitur,eodem lib.4.Matthe.Afflic.deci.Neapo.65.in caussa Melchionis.& deci.339. fuit pronũciatum & Tho.Ferra.cautel.17.magna est quæstio.Apud quos videbis amplissimè vtriusque partis rationes,quas ideo hîc omisimus,ne rem tam frequenter actam iterum ageremus.

6 SED ET IN HAC RE tamen quædam prætermittere non potuimus tibi maximè notanda.Primum,vtranq; illam opi.procedere cùm huiusmodi pactum de reuendendo in ipso contractu aut mox post ipsum appositum est.Secus si ex interuallo.nam tunc nihil omnino facit ad præsumptionem fraudis vel simulationis,vt nuncupatim respondit Panormita.dicto consi.69.colum.2.versicu.tertiò me mouet interuallum,lib.2.& non obscurè Pau. Cast.d.consi.332.col.2.li.2.dum loquitur de huiusmodi pacto facto eodem die vel sequenti. & expressim Alexan.consi.28.in caussa & lite,colum.2.versi.& quamuis nonnulli,libro.5. per multa quæ illic allegat.& Corne.consi.133.viso copioso,colum.2.versi.item ponderandum duxi,lib.primo.& dicto consi.241.colum.3.versicu.nec videtur quod pactum,lib.3.& Stepha.Bertrand.dicto consi.109.colum.vltima,lib.4.Cepo.cautel.241.secundùm postremam computationem,pactum pignoris.& in tractatu simulationis contrac.in prima præsumptione,colum.8.& nouissimè Franc.Ripa.in.l.nemo potest,colum.14.numero.73.ad de simile.ff.de lega.j.

An eã præsumptionẽ tollit, quod id pactũ reuẽdendi sit ex interuallo appositũ

7 ¶Nam & licèt aliàs pactum legis commissoriæ reprobetur in pignoribus.l.vltima.C.de pact.pignor.&.c.significante,extrà de pigno.id tamen intelligitur, cùm apponitur in ipso contractu,aut incontinenti post:non etiam si ex interuallo.l.Titius,& ibi Guil.Cu.qui rationem reddit,Bart.Bald.Saly.& Pau.Cast.ff.de pig.act.&.l.quamuis,aliàs,Calipodius,& ibi etiam Barto ff.de solutio.Cy.post Petrum in dicta.l.vltima,& ibi quoq; Ioan.Fab.qui eam vnam in eodem titulo legit,& Bartolus qui id dicit perpetuò menti tenendum, & Salycet.C.de pact.pig.idem Bar.& Saly.qui etiam rationem reddit,in.l.2.C.eo.titu.Bald. & Ange.in.l.j.eo.quoq; titu.ipse Bar.in.l.si ex cautione,in fi.C.de non numerat.pecu.vbi id trahit ad renunciationem,quæ fit ex interuallo.Bal.in.l.cùm fidem,versicu.quæro & reuoco.C.eodem tit.vbi & id quoq; trahit ad renunciationem non numeratæ pecuniæ.& in

Pactũ legis cõmissoriæ appositum ex interuallo non reprobatur.

c.j.colum.2.versi.quæro pone quòd pactum,ti.de feudo dat.in vic.leg.commis.& ibi quoq; Aluarot.colum.4.versi.oppo.ab extra,vbi id intelligit,cùm id fit diu ex interuallo. Angel.in.l.cùm dominam.C.de pignorib.Rapha.Co.cons.179.facta fuit quędam transactio, colum.j.Collect.& Panormita.in.d.c.significante,vterq; col.2.de pigno.Alexan.latè cons. 178.viso processu,in multis locis,& consi.seq.colum.j.lib.7.Cepol.cautel.secundùm priorem computationem.309.pactum pignoris.Fabia.in tractatu empti.& vendi.in.7.quæsti. princip.col.j.ver.& primò quæro.Guid.Pap.deci.Delphi.6.pactum legis.& sing.477.versi.quęro mutuasti.Philip.Decius in.l.traditionibus,colum.penulti.versi.in glos.fina.C.de pact.& Franci.Ripa.in.d.l.nemo potest,col.14.numero.74.pro ista limitatione.ff.de leg. j.& Stepha.Bertran.consi.133.ponitur in facto quòd nobilis,in.3.dubio,lib.j.& consil.254. vidi processum,col.j.eo.lib.j.& con.91.ex propositis,numero.7.lib.3.

Redit ad pactum reuendendi.

8 ¶ Sed hìc paululum attende lector,quia quantùm ad pactum de reuendendo,illud quod diximus,non omnes ita simpliciter admittunt. Nam Pau.Cast.cons.109.visa petitione,colum.2.versi.est etiam,lib.2.dicit id pactum factum eodem die magis arguere simulationē quàm si esset factum ex interuallo:tāquam scilicet non omnino effugiat suspicionē,quòd ex interuallo factum sit,sed aliquid ex ea imminuat.quod & ante eum nūcupatim voluit Alberi.in.d.l.2.versi.sed quid si emptor.C.de pact.inter emp.& vendi.compo.Et idem dicit Raph.Co.cui subscripsit alter Raph.Fulg.inter con.ipsius Co.con.184.M.CCCLIX.&c. Ioannes,col.vlti.versi.posset ergo vlterius,quod repetitur inter con.Alex.consi.119.fine disputatione,col.2.versi.posset ergo,lib.4.vbi subiungit,quòd si ita emens consueuerit fœnerari,non videtur sublata præsumptio simulationis ex interuallo vnius mēsis aut paulò maiori,cùm vsurarij omnes cautelas excogitent ad circumueniendam iuris pręsumptionem: & vt id faciant,ex interuallo promissiones ipsas faciunt,& in alio instrumento,vt per Io. And.in.d.c.ad nostram,de emptio.& vendi.de quo & nos statim dicemus. Quisquis autē fuit,qui in ipso volumine Alex.edidit cons.sequens,videlicet.120.in proposita quæstione, siue is fuit Rapha.Fulgo.quod ego suboleo ex eo quod scribitur post fi.illius consi.siue Rapha.Co.siue alius,in ea est sententia,vt id interuallum magis augeat suspicionem fraudis excogitatæ contra.d.c.ad nostram.

Quid si factum est ab initio, ut id pactū post ea fiat.

9 ¶ Et vt hęc postrema opi.non mihi admodum arridet,nisi emptor aut contractus ex alijs coniecturis esset alias vehementer suspectus,quod illi satis sentiūt.ita illud mihi minimè dubium videtur,quòd si ab initio & in ipso contractu actum fuisset,vt postea ex interuallo id pactum siue promissio reuendendi fieret:nihil hic operaretur illud interuallum,ad effugiendam hanc præsumptionem fraudis:immo fraus quædam maior atque collusio inde præsumeretur,vt in simili dicit Inno.in.c.grauis,paulò ante fi.extrà de deposi.& Bal.in authen.hoc ius,col.pe.versi.sed pone quòd super.C.de sacrosan.eccle.& in.d.l.cùm fidem,in fi.C.de non numera.pecu.vbi dicit menti tenendum. Ad quod facit quod statim dicemus in seq.versi.rursumq; alijs duobus seq.

quid si fiat pmissio faciendi.

10 ¶ Et idem dicas(quanquam & idem est cum eo quod diximus)cùm non fit in ipso contractu pactum de reuendendo,sed tantùm promissio faciēdi id pactum:quia perinde est,quātùm ad id de quo agimus pertinet,ac si pactum ipsum in ipso contractu fuisset factum,vt ex facto respondit Sthepha.Bertran.consi.184.vidi casum,in.j.dubio,lib.j.& vide quæ diximus in simili supra tit.præcedēti.§.j.glo.14.in verbo,ou equipollent a vente,numero.39. ex ijs autem. Quanquam in contrarium facit,quod ab eodem Bertrand.scriptum est consi.134.ponitur,in tertio dubio,eodem lib.primo,cùm dicit,quòd licèt non valeat pactum in pignore appositum,vt si pecunia soluta non fuerit intra aliquod tempus,res empta maneat eodem precio,per totum titu.C.de pact.pignor.tamen secus,si sit tantùm facta promissio vendendi:quia aliud est vendere,aliud promittere idipsum facere.

De eadē re

11 ¶ Sed huic sententiæ facilè non accesserim,& de ea dicam plenius in fi.huius titu.nume. 52.dies me deficeret. Et priorem mirum in modum adiuuat,quod in simili à multis dicitur,nihil referre,an fiat locatio ad longum tempus,statim in initio locationis: an ad paruum tempus,cum pacto de renouando ad aliud tempus, quod iunctum priori facit longum tempus. Id enim videri factum in fraudem. Lapus alleg.12. disputat hic. Anto.in ca. apostolicæ,extra de donat. Et facit quod scribit Cardi.Flor.in cle.j.§.vlti. in penul.quæst. de reb.eccle.non ali.& Fely.in cap.quæ in ecclesiarum,colum.34.versic.similiter si fiat locatio,extrà de constitutio.licèt in simili contrarium sentiat Bal.in.l.voluntas,col.2.versi. idem puto.C.de fideicom. Sed pro priori sententia vide multa per Alex.con.68. visis duo

bus,per totum illud con.lib.j.quod iterum repetitur con.165.lib.2.

12 SECVNDVM, quòd huiusmodi pactum non in ipso instrumento principali appositum, sed seorsum ac separatim magis facit ad illam præsumptionem fraudis: tanquam excogitatum id fuerit,ne fraus ipsa pateat,secundùm Ioan.And.Imo.& Barb.in.d.ca.ad nostrã, de empti.& vendi.Bal.con.322.instrumento,colum.vlti.ibi, ex contrarijs igitur qualitatibus,lib.3.Raph.Co.& Fulgo.d.con.184.col.vlti.Alexan.d.con.46.circa præsentis, colũ.j. versi.concurrit & alia coniectura tradita,lib.3.quod repetitur vt suprà diximus.d.con.54. circa primum,lib.6.nisi quod diuersum est vtriusque initium.& Soci.d.consi.248. nunquid ex duobus ,colum.j.lib.2.& Iason con.153.circa primum,colum.j.lib.4.& Steph. Bertrand.con.184.vidi casum,in.j.dubio,lib.j.& quod in simili scribit Corne. con. 41.videtur in hac,col.2.versi.his tamen non ob.lib.3.Vt tamen interim videas Bal.in.l.cum allegas, col.3.versi.sed hîc dubitatur.C.de vsuris.

Id pactum nõ ĩ instrumẽto sed seorsim appositũ magis suspectum est

13 ¶ Nam quodam modo id fit secretò & clanculum,quod in ipso contractu principali non est appositum,ad quid enim id fit,nisi vt lateat:ideo & ex hoc capite, quod veluti clam fiat,magis præsumitur fraus & dolus,vt satis probatur ex.l.hi qui,quæ est pe.C.de rescind. vendi.&.l.ab Anastasio,in verbo,non occultè,& ibi Bal. in.5. no. C.mandat. & in.l.vxor, ibi,furtiuas,& iterum ibi,nec clanculò sed publicè,rursumq; ibi , nec coniunctio furtiua. C.de repud.&.l.vlti.ibi,absconditam machinationem.C.de litigio. &.l. non existimo.ff. de admi.tut.& cap.quia propter,ad fi.de elect.& cap.consuluit,& ibi glo. in verbo , clam. de offi.deleg.&.c.j.& ibi glo.in verbo,occulta,quæ alios text.allegát,& etiam Inno.in eodẽ verbo,& alij quoq; extra vt eccle.bene.&.c.quod latenter,de regu.iur.& voluerunt docto. vbiq;,& inter cæteros Iac.Are.Iac.But.Bal.Saly.Rapha.& Corne.in.l.2.C.de repu.hæredi. Alberi.in.l.omnes.§.Lucius.ff.quæ in frau.credi.Bar.in.l.post cõtractum,col.3.versi.quartus casus.ff.de dona.& in.l.pupillus.§.vlti.non semel.ff.de authori.tut.Bal.in.l.per diuersas,tũ alibi,tum in fi.C.mãda.Ange.con.390.carissime,col.2.Rapha.Co.cõsi 68.in præsẽti col.3.Pet.Anc.con.48.qui talia,col.2.versi.secundò quia talis,vbi multa in id allegat.Ro. con.54.visis,col.2.vers.tertiò.Cepo.con.caussarum criminalium.17.visa commissione,col. penul.versi.item & vlti.& in tracta.simulationis contractuum,in.20.præsumptione,Barba.con.14.clementissimi,colum.2.lib.2.& con.53.præclarè,colum.12.versi.& præmitto,eodem lib.2.& con.8.illud afferam,colum.antepe.versi.quæ autem indicia,lib.4.vbi id trahit ad suspicionem vsurarum.& con.52.viso celebri,colum.5.ante medium,eodem lib.4. Iason con.141.visa,colum.7.versi.tertió principaliter,lib.4.Philip.Deci.con.235.in caussa magnifici,col.2.versi.quarta est præsumptio.Hippo.Marsil.in rub.ff.de sicca.col.2.

Quod clã & secretò fit,suspectũ est.

14 ¶ Et hinc qui clam aliquid faciunt,censentur habere malam fidem, nec ignorantiam aut errorem allegare possunt.l.vlti.ff.de rit.nupti.& cap.vlti.§. si quis verò,extrà de clan . despon.vbi scribitur,hos non expertes esse scientiæ,aut certè affectatores ignorantiæ videri. & cap.cùm ex iniuncto,post princ.& ibi Ioan.Ana.in.3.no.& Fely.in prin.de hæreti. glo. in.l.qui contra,in verbo,errore.C.de incœst.nupti.& in.l.j.C.de interd. matr. & ibi quoq; doct.inter quos Bal.in.j.lect.ex hoc dicit haberi no.limitationem legum,quæ dicunt sexũ & rusticitatem excusari. & in.2 . lect . dicit id menti esse tenendum contra rusticos.idem Bal.in.l.3.colum.2.C.de sum.tri.& in.l.error,colum.3.in.j.quæst.C.de iur. & fact.igno.Inno.in cap.bonæ,le.2.in verbo,requisitus,paulò ante fi.de postul.præla. Alberi.in.l. aut qui aliter.§.j.post princ.ff.quod vi aut clam.& in.l.qui ex aliena.§.vlti. numero.3.ff.de acquir. hæred.Bar.in.l.si adulterium,in princ.colum.pe.ff.de adulte.Roma.con.506. in re præsenti,colum.j. Panor.in cap.de homine,de celeb.missa.Pau.Ca.in.l.ciuilem,paulò post princ. C.de fur.Cepo.causarum crimi.consi.26.magnifice,col.3.versi.item fraudulosa, quod repetitur inter con.Alexand.con.135.circa primum,lib.j. ipse Alexand. in addi. Bar . in.l.ne passim.C.de iur.& fac.igno.Firmia.in tract.de episco.quæsti.60. versicu . item neminem excusat.Fely.in.d.cap.consuluit,colum.penul.de offic.dele.& in cap.quoniam,col.3.versi. quinta conclusio,de simonia,& in cap.porrò,de senten.exco.

Et quod ita factum est, mala fide factum esse censetur.

Nec sexus nec rusticitas excusant a clandestinis actibus.

15 ¶ Quibus mirum in modum concinit quod à Fabio Quintiliano oratorum post Ciceronem principe lib.oratoriarum institutionum quinto,quo loco de argumẽtis differit, Tropon interdum ad coniecturas pertinere,vt si dicam bona mente factum,ideo palam: mala,ideoq; ex insidijs,nocte,in solitudine.Demonax ille philosophus eximius qui Hadriani Imperatoris tempore floruit,nunquam adduci potuit , vt ad sacra mysteriaq; Eleusina accederet. Cuius rei vehementer à populo exagitatus & accusatus tanq̃ patriæ religionis

De eadẽ re ex oratoribus.

Demonax de sacris Eleusinis.

contemptor, factum in concione excusauit, testatus ea sacra iure ac meritò esse sibi suspecta, quòd in occulto fierent: ea autem omnino manifestari oportere, vt si bona essent, alios ad sequendam amplectendamq; religionem: si mala, ad cauendam inducerent. vt author Lucianus in vita illius. Vt non abs re leges. 12. tabularum nocturna mulierum sacrificia prohibuerint. Nocturna mulierum sacrificia ne sunto, vt retulit Cicero li. de legibus. Et in his posset videri fundata consuetudo. Burdigal. c. 96. de qua nos loquemur infrà. §. 6. glo. 2. numero. 4. in fi.

Iuramentũ reddere actum, suspectum suspectius.

16 TERTIVM, quòd iuramẽtũ, quod aliàs plerumq; solet confirmare contractus, actusq; inualidos. c. cũ cõtingat, extra. de iureiur. c. & quãuis, de pact. li. 6. cum infinitis simil. Tamen appositum in huiusmodi contractibus factis cum hoc pacto reuendendi eos magis reddit inspectos de fraude & simulatione, vt voluerunt Hostien. & Io. Andr. in. d. c. illo vos, vterq; ad fi. ext. de pigno. ar. c. super hoc, de renunci. & idem Hostien. & Io. And. in. d. c. ad nostram, vterq; post prin. de empt. & vendi. & Bal. con. 275. pręmisso statuto, col. 2. li. 5. vbi dicit hanc suspicionem esse violentam, per. d. c. super hoc. & Soci. con. 215. visa prædicta, col. vl. versi. tertius autem, li. 2. quod repetitum est cõ. 22. li. 4. & Ambro. à Vignate in tractatu de vsur. quẽ posuit super. c. salubriter, char. 8. col. 4. in. 5. indicio. & iterũ in repe. c. ad nostram, de empt. & vendi. & Guid. Pap. sing. 938. quando dicatur, paulò ante fi. Et ante hos omnes glo. à paucis (quod sciam) ãnotata in. c. significauit, in verbo, interdicit, in fi. ext. de censi. quæ id dicit generaliter, iuramentum appositum in contractibus suspectis, eos reddere multò suspectiores, tanquã scilicet cautim extortũ, confirmandorum eorum gratia.

De eodem

Clausulæ cautiores actus suspectiores reddunt.

Abundans cautela no cet suspectis.

17 ¶ Quod cõfirmari potest ex glosa not. in. l. si quis sub conditione, quæ est. 6. in princi. ff. de condi. instit. quæ not. ex eo tex. arg. contra eos, qui ita contrahunt matrimonium, vt iurẽt neutrum se iure consanguinitatis, si quæ sit, separaturum matrimonium, pręsumũtur enim ob id sciuisse consanguinitatem. Ex eaq; not. doct. vbiq;, huiusmodi clausulas cautiores, quæ scilicet cautim ponuntur ad contractus suspecti confirmationem, ipsum magis suspectum atq; fraudulentum præsumi facere. Et inter cæteros Bal. & Alberi. in. l. pe. C. de euicti. quæ ex eo intelligunt, id quod in ea. l. dicitur, abundantem cautelam non nocere, nec malam fidem inducere, nisi scilicet in quibus aliàs est præsumptio fraudis. & idem Bal. in l. testamentum. in. 3. not. & ibi quoq; Paul. Ca. in princi. C. de testamẽ. ipse Bal. in. l. etiam, col. 2. versi. or modò dubitatur. C. de exec. rei iudi. & in. c. quia veri simile, col. 2. ext. de pręsumpti. vbi eam glo. dicit in id esse sing. Paul. Ca. in. d. l. 6. & con. 174. contra, col. 2. in fin. versi. & etiam hic præsumptio, li. j. Pet. Anc. loquens in suspitione vsurarum, con. 257. si prædicta sententia, col. 2. versi. accedit pręd ictis. Bart. cõ. 16. præclarè, col. 5. li. j. & cõ. 8. illud afferã, col. pe. li. 4. Corne. in subscriptione cõ. 217. Quiriacus, in fi. li. 3. Cepol in tractatu simulationis contractum. 6. pręsumptione. Soci. consi. 143. diu profectò, colum. vlti. ad fin. li. j. quod repetitur cõ. 171. li. 2. vbi respõdit etiã ex magnitudine precij præsumi simulationẽ, tãquã ea cautius videatur fuisse apposita ad diluendam præsumptionem fraudis & simulationis, quę ex vilitate precij alias oritur. idẽ Soci. d. cõ. 215. li. 2. repetito, vt diximus, cõ. 22. li. 4. quo loco suprà citauimus. & idẽ rursus cõ. 90. in causa magnifici, col. 2. versi. sed si ista, li. 3. & con. 126. visum, ad fi. eo. li. 3. Steph. Bertran. con. 210. non solùm, col. 3. numero. 17. li. j. Philip. Deci. in. l. quæ dubitationis, numero. 4. ff. de regu. iur. & cõ. 448. vis tota, col. 3. versi. & in primis.

Precii magnitudo etiam actũ suspectum reddunt.

De eodem Quo plus cautelæ, co plus fraudis.

18 ¶ Et vt dicit Bal. cõ. 487. apparet, post mediũ, li. j. quãtò plus est cautelę, vt nostri nõ ineptè, vt alibi diximus, loquuntur, in contractibus suspectis, tantò plus fraudis doli & simulationis inesse præsumitur. & idem in. c. 2. col. 2. ext. de cõsuet. vbi (ait) abundantior est cautela, ibi euidentior est fraus, per. d. glos. & post eum Iasõ. con. 170. quòd prædicti, col. 2. li. 2. Pro qua sentẽtia est tex. optimus, si nõ oscitãter expẽdatur, in. l. ita fidei. ff. de iure fisc. quæ probat maiorem fraudem ex hoc præsumi, quòd quis ita actum facit, ne fraudem fecisse videatur. & in. l si libertus minorem. ff. de iure patro. vbi grauius offendit, qui quid simulatè facit in fraudem legis, quàm qui apertè facit contra legem. quam ad hoc expendit Bal. in. c. j. §. callidis, col. j. versi. quærit glo. nunquid, tit. de prohib. feu. ali. per Fede. & Cardina. Alex. in. c. j. col. j. tit. de ali. feud. Quasi scilicet is bis peccet, & quòd in fraudem facit, & quòd vult videri non factum in fraudem. Et facit etiã quod per eum text. dicit Bal. in. c. j. §. j. hoc quoq;, col. vl. ti. de succes. feud. Et illud Terẽtij in Eunucho, Vide ne nimium callidum hoc sit modo, nã illic doctus interpres Donatus agnoscit callidũ: nõ calidũ, vt in qui

Bis peccat qui fraudẽ facit, & eã tegit.

Terentii locus.

busdam codicibus scribitur.

19 ¶ Sed hîc aduerte lector. Nam Bal. hîc, vt propè semper sibi contrarius con.114. secundū ea.lib.3. nūcupatim loquens de vēditionibus factis cum pacto de reuendendo, tradit eas non esse suspectas, ob id quòd in contractu iuratum fuit contractum ipsum non esse verū & non simulatum. Sed & idem in.l.emptione, col.j.C. plus vale. quod agit. scribit, quòd ex istis verbis, vendidit & tradidit verè & non in fraudem vsurarum, instru mētum nō red ditur magis, nec minus suspectū. quod & sensisse videtur in.l.j.versi.& no.arg.C.de collusi.detegē. Sed ego ei in his nō accedo, propter ea quę diximus. Suntq; qui eum in posterioribus locis citant pro contraria sententia, vt scilicet per hæc verba, vendidit verè & non in fraudem vsurarum, reddatur contractus suspectior, eamq; sententiam sequuntur. videlicet Saly.in.d.l.emptione, post prin. Pet.Anc.d.con.257.& Anto.& Imo.in.d.c.ad nostrā, & ibi quoq; Card.Flor.& Anto.Bur.col.pe.de empti.& vendi.idem Imo. con.137. visa inquisitione, col.2.versi.item illud non videtur. Cepo.in tracta. simulati. contractuū, in.9. præsumptione. Bar. in.c.illo vos, col.j.ext.de pigno. Anto.Vigna.in tractat. vsura. quę posuit super.c.salubriter, col.30.versi.quinimo plus, qui est sub numero.100. Barba.con.72. illud in medium, col.2.li.3.& Fely.in.c.si cautio, col.22.versi.de materia, ext.de fid.instrum. Ias.dū ipsum Bal.in dicto loco allegat, in.l.testamētū.C.de testamen.& Chasse.consi.25. ex multis, col.2.versi.septimò.

An per hæc uerba uere & nō simulatè & similia præsumatur, fraus an non.

20 QVARTVM, quod in ea reputatione modicitatis vel vilitatis precij, quæ debet interueni re in hoc pacto reuendendi, vt præsumatur simulatio, res ita vendita minoris æstimanda est, quàm si simpliciter & sine eo pacto fuisset vendita, vt expressim in huiusmodi pacto voluit Panor.in.d.c.ad nostram, col.2.& ibi quoq; Barb.& Anto.Burg.col.12.versi. veniamus modò.& idem Panor.in.d.c.in aliquibus, in.2.not.de deci. vbi dicit ita se pluries ex facto consuluisse, & esse no. quia in hoc multi errant.& Maria in.c.cùm Ioannes, in.7.no. per illum tex.extra de fid.instru.& in.c.vlti.in.22.princi.arti.quæsti.4.versi.quartus effectus, de dila.& inter cō.filij eius Barptol.Soci.cō.15. visis prędictis, col.vl.lib.j.vbi dicit nūcupatim, quòd quæ valent centum sine hoc pacto, septuaginta tantùm valent, si cum eodē pacto emantur.& ipse Bartho.Soci.in.l.j.§.si hæres, col.j.in.3.no. per eum tex.& ibi quoq; Ias.col.2.versi.item adde bene facere, & Fran.Ripa.col.5.num.26.ff.ad.SC.Trebel.& idem Soci.con.248.nunquid ex duobus, col.vlti.lib.2.& con.57.in causa restitutionis, col.vlti. lib.4.& Corne.con.241.cum quo præmittendum est, col.2.versi.& licèt. lib.j. & con.244. quanquā in hac, col.penul.versi.nec aliquo iure probatur, eo. lib.j.& con.346. visa copia, col.vlti.eo.quoq; lib.j.Ias.con.151.contra consultationem, col.3.versi.item illud pactum, li.4.& consil.153.præsupponitur in facto, colum.5.eod.lib.4.Steph.Bertran.consil. 168.illud est certum, numero.3.lib.j.& consil.seq.visis duobus, in fin.eod.lib.j.& consil.339.non puto, numero. 3.eodem lib.j.Philip.Deci.consil. 167.in causa quæ coram, col.2.versi.secundò respondetur, & consil.308.in casu ad nos transmisso, col.j.versicu.non obstant plura.& consil.543.in casu proposito, colum.2.versic.primò, quia retrouenditio.& consil.648. pro resolutiōe, col.j.Matthęus. Afflict.ī tract.ꝓtomixeos, in verbo, licèt enim suprà diximus, col.pe.& Hiero.Cagno.in repe.d.l.2.col.3.versi.perquam diligenter, & iterum in.36.quæsti.C.de pact.inter empt.& vendi.Anto.Rub.consil.148. viso instrumento, col.2.& ante hos omnes Bal.cuius nullus horum meminit, consil.164.maritus, in fin.lib.5.& è Theologis Ange.Cla.in sua summa in verbo, vsura.le.j.numero. 66. & Ioan. Gerson in tracta. de contractibus, parte.j.con.8.nam sicut (ait) tantò pluris valet res, quantò ius & dominium pinguius vberiùsq; transfertur, ita è diuerso eò minoris valet, quò tenuius infirmiusq; transfertur. In idq; citat illud Leuiti.25. quantò minus tempus numeraueris, tantò minus emptori constabit. Et rursus in.2.parte propositione.19.& alibi sæpe in eo.tracta.

Res cū hoc pacto uendita minoris est æstimanda.

Quanto minoris ualet ob id pactum.

12 ¶ Et id quidem credo esse verissimum, etiam si Guid. Pap. reclamet deci. Delph.516. an per confessionem, dicēs contractum ob id censeri illicitum, quòd propter gratiam redemptiuam res minoris emitur. In quo admodum errauit. Nā & aliàs res minoris valet, quòd sub aliqua conditione auocari possit.l.j.§.si hæres percepto.ff.ad Trebel.&.l.idem Labeo. §.vlt.&.l.seq.ff.fami.hercis.&.l.si seruus, in prin.iūcta glo.in verbo, inuenerit.ff.de condi. furti.& voluerunt recētiores in.l.non quocūq;, in prin.ff.de legat.j. Et semper aliàs quod-uis pactum vel onus in venditione appositum est veluti quædam pars precij, ob idq; res vilius venditur, vt probat tex.in.l.fundi partem, ibi, ideo vilius, fundum vendidisti, & ibi glo.in.d.verbo, vendidisti, quæ id dicit in dubio præsumi. Bal.& Saly. qui idem dicit. ff.de

Res semper minoris ualet ob conditionē & onus appositum.

contrah.empt.&.l.si sterilis.§.si tibi.ff.de acti.empt.&.l.iurisgentium.§.quinimo.ff.de pa ctis.&.l.cum.§.vl.ff.de in diem add.& in.d.c.cùm Ioannes,vbi ex eo Imo.Panor.& Fely. id expressè no.rem minoris valere ob pactum siue onus appositum.

22 *De eodem.* ¶ Sed & est tex.omnium optimus in.l.si venditor.§.si quid emptor, in fi.ff.de ser.export. vbi ita scribitur,quoniam hoc ipso minoris homo videatur venisse. Ex quo Bal. no.rem venditam cũ aliquo pacto minoris valere,quàm liberè vẽditam.Et allegat pro simili.l.hæ reditatis vẽditę.ff. de hære.vel actio.vẽdi.sed credo eũ voluisse allegare.l.hæreditatẽ Cor nelij,quæ est pe.eiusdem tit.quam & glo.in.d.§.si quid emptor,citat.Et idem quoq; per il lum text.voluit ipse Bal.con.31.statutis ciuitatis Astensis, post medium,lib.j. & con.119. dicunt,col.j.eo.lib.j.& con.182.locata fuit,col.2.in.fi.eo.li.j.& con.315.ponitur, col.j. li.3.Et aliàs sæpe idem Bal.idem ipsum tradit,scilicet pacta atq; onera apposita in vẽditione par tem facere precij,rémq; ipsam minuere,vt in repe.l.2.col.25.versi.si verò quæui s.ff.de iu reiur.& in.l.solam,col.pe.versi.item interrogatur testis de causa materiali.C. de testib.& con.337.in primis videndum est,col.2.lib.j.& con.486.quidam dominus Brasianus, col. 2.versi.in contrarium,eod.li.j.&.d.consil.164.in fi.lib.5.Et idem quoq; dicit Pet.Anc.cõ. 7.in quæstione,col.j.& con.331.visis diligenter,col.j.Panor.con.66.duo ad claram decisio nem,col.2.versi.secundò probatur,lib.j.vbi etiam dicit rem ob id minoris vendi.Alci.in. l.in bonæ fidei in.j.glo.C.de pact.& Zasius de hoc quoq; pacto loquens con.12.num.36.li. j.& doc.vbiq;.Nec glo.in.c.conquestus,de vsur.quam Guid.pap.citat pro sua sententia,cõ trarium voluit,vt omnibus videre in promptu est.

23 *Preces quoque partem precii esse.* ¶ Quid quòd Alberi.in.d.l.fundi partem.ff.de contra.empti.preces quoq;, quæ interdum adhibentur in venditionibus,imputat in partem precij, per tex.in.c.sunt nonnulli.1.q.1. hucq; refert quod vulgò dici solet, nullam rem cariorem esse, quàm quæ precio empta est.Id quod sumptum est ex Annio illo Seneca circa initia lib.2.de beneficijs. Gratissima sunt(ait)beneficia parata,facilè occurrẽtia,vbi nulla mora fuit,nisi in accipiẽtis verecũdia. Optimum est antecedere desiderium cuiusq;,proximum sequi,illud melius occupare,an teq̃ rogemur.Quia cùm homini probo ad rogandum os concurrat & suffundatur rubore, qui hoc tormentum remiserit,multiplicat munus suum.Non tulit gratis,qui cum rogas set accepit.quãdoquidẽ vt maioribus nostris grauissimis viris visum est, nulla res carius constat,quàm quę precibus empta est. Quã etiam vltimam sententiam,citat glo.in.c.quẽ pœnitet,in verbo,labore,de pœn.d.11.ex cuius etiã authoritate gl.in.c.& si quęstiões,in ver bo,non petente,extra.de simo.dicit non gratis dari munus , quod petenti datur, quod & reassumit Franc.Cur.Senior.con.61.super eo,col.vlti.Quibus consentaneũ est illud Apu leij lib.3.Floridorum.Neq; enim aut leui mercede emit, qui precatur:aut paruum preciũ accipit, qui rogatur . adeo vt omnia vtensilia emere potius velis quã rogare.Quæ omnia quoq; orta sunt ab illo veteri prouerbio Tullij in Verrem actione.6.malo emere quàm ro gare.

24 *Nõ ob id estimationis diminutionẽ tolli, quod tẽpus redimendi sit trãsactum.* ¶ Sed vt redeamus , quod diximus rem minoris æstimari vendiq; ob huiusmodi pactum reuenditionis,obtinet etiam si tempus in id pręstitutum sit transactum:ideóq; sit nũc em ptor ab eo onere reuendendi liberatus. Nam nihilò seciùs censebitur res fuisse minoris precij,cùm venderetur,per.l.habitationum,quæ est penul.in princ.iũcta glos.j.ff.de peri.& com.re.vẽditę.Et expressim in casu nostro voluit & Philip.Deci.d.cõ. 308.col.j.vbi suprà. & Hiero.Cagno.in.d.l.2.de pact.inter empto, vbi suprà.& Pantal.in repeti.l.2. chart.26. in.12.limitatione.C.de rescin.vendi.Et voluit in simili Ro.in.l.si quis cùm aliter,colum. 4.versi.sextò locũ nõ habet.ff.de verbo.obliga.Nam & aliàs valor & æstimatio rei vẽditæ cẽsetur ex tempore venditionis,quicquid postea contingat.l.si voluntate,in.fi.C.de rescin. vẽdi. Et id credo verissimũ,licèt in casu nostri pacti aliud voluerit Anto.Burg.nullo iure aut ratiõe iusta subnixus in. d.c.ad nostram , col.13.versi.ob quod dicit.

25 *Pactum reuẽdendi nõ tollit.l.secũdã.C.de rescin. uendi.* ¶ Quæ omnia admodum sunt notãda ad ca sum.d.l.2.C.de rescin.vendi.& . c.cùm dile cti,extra de empti.& vendi.vt etiam dicit Panor.in.d.c.cùm Ioannes.Nã licèt huiusmo di pactum de reuendendo non faciat cessare remedium dictorum iurium, vt post Odof. & Nicol.Mat.voluit Bal.in.d.l.2.col.7.in.8.quæsti.& ibi quoq; Saly.col.4.in.9.quæsti.& Paul.Ca.col.2.in.4.limitatione,& Pantal.in repeti.col.14. versi.decimo quartò extende. Imo.in.c.cùm contingat,col.57.versi.tertio casu quando dubitatur, ext.de iureiur. Barb. qui dicit sing.in.c.ad nostram,in fi.ext.de empt.& vendi.& Anto. Burg.in.c.cùm causa, col.7.versi.septimò extendo,extra eodem titu.& Hiero. Cagno. in repeti. d.l.2. colum. 5.

versi.exclusus tamen.C.de pact.inter empto.& vendi. Tamen ad reputationem æstimationémq; veri aciusti precij in casu.d.l.2.id considerandum est, quòd tale pactum minuit valorem rei, vt ad hoc propositum expressè declarat Panor.in.d.c.ad nostram, col.2.in.2. casu, de empt.& vendi.& Roma.in.d.l.si quis cùm aliter, vbi suprà.& Soci.in.d.l.1.§.si hę res.ff.ad.S C.Trebel.&.d.con.248.nunquid ex duobus, lib.2.&.d.con.57.in causa restitutionis, lib.4.& Philip.Deci.d.con.308.in casu ad nos transmisso, vbi ex hoc dicunt quòd quis probando simpliciter precium rei venditæ nō debet obtinere in remedio.d.l.2.quādo fuit appositum pactum de reuendendo, sed debet probare precium rei venditæ cū hoc pacto.quod multùm est notandum. *Tamen ad reputationem precii considerandum est.*

26 ¶Sed illud tamen hîc te monitum volui, ea quę diximus, procedere in pacto reuendendi libero ipsi venditori, id est quod in facultate est ipsius. vt possit etiam statim redimere, cū voluerit: secus si non possit, nisi post aliquod tempus: tunc enim ob id pactum non censetur res minoris valere, vt nouiter voluit Anto.Burg.in.d.c.ad nostram, colum.13.versicu.& quod multi in hoc errant, extra de empti.& vendi.idq; probat ex.c.illo vos, de pigno. ibi enim fuit res vendita.23.libris cum pacto reuendendi. 26. libris, & sic modico pluris precio: & tamen iudicatur ille contractus fœneratitius, ob illum paruum excessum: nempe quia ea facultas resoluendi non erat in optione & potestate vēditoris, sed emptoris, vt ibi patet. constat autem, vt ille dicit, quòd in ea prima venditione res tanti valebat, quanti vēdita est, ac si aliàs fuisset vendita sine eo onere, posteaq̄ ob tam modicum excessum in reuenditione contractus præsumatur vsurarius. Hæc ille, qui id dicit sing. & à nemine ante se scriptum. *Quomodo superiora ītelligūtur.*

27 QVINTVM illud est, quòd illa vsuræ & fraudis suspitio quę oritur ex huiusmodi pacto cum alijs non adeo facilè operatur in datione in solutum, vt in simplici venditione, propter originalem causam necessariam, & quia non interuenit in ipso actu numeratio pecunię, quæ veluti allicit & inescat homines, ex sententia Raph. Fulg.con.134.in questionę versa, col.2.versi.sed & illud. Quam nuncupatim sequitur Philip.Deci.consi.18.cuius superscriptio incipit, ad statutum in venditione, colum.2.ver.nec ob.quòd datio, & rursum col.3.versi.secundò non obstat.& iterum consi.167.in causa quæ coram reuerendo, col.2. versicu.tertiò respondetur.& con.209.in casu proposito, colum.1.&.d.consil.308.colum.2. versicu.secundò quia hîc agitur.& Ias.con.150.videretur, colum.2.ver.secundò & fortius, lib.4.& consil.seq.contra consultationem, colum.3.versic.pro eadem parte.& Hiero. Cagno.in repe.d.l.2.colum.3.versi.secundò limita. *Fraudis suspitio ex hoc pacto an habeat locum ī datione in solutum ut in uenditione.*

28 ¶Licèt contrarium senserint. sed obiter & veluti per transennam, aliúdq; agentes, Angel. con.243.multi consortes, in fin.& Imo.con.98.in quæstione quæ vertitur, colum.vlti.versi.prætereà dicta adiudicatio.& expressius con.seq.cuius est idem initium, colum. 2.versi. quintum dubium, nam vtrobiq; loquitur de datione in solutum, & in ea concludit, vt in venditione, præsumi contractum vsurarium, secundùm.d.c.ad nostram, de empt. & vēdi. atq; etiam Paul.Ca.con.306.quanquam, colum.2. versicu.posito autem, lib.2.dum disputat vtrùm datio in solutū facta cum pacto reuenditionis, censeatur vsuraria: nec distinguit inter eam, & aliam venditionem. & Barb.consil.51.scripsit sapientiæ fons, li.1.& subobscurè Corne.consi.133.viso copioso, per totum, lib.3.id quoq; disputans quod suprà diximus, nec aliter distinguens inter venditionem, & dationem in solutum. *De eodem.*

29 ¶Sed pro priori sententia facit, quòd aliàs ex necessaria venditione non adeo facilè pręsumitur fraus aut simulatio, quàm ex merè voluntaria, spontanea, vltronea, vt videre licet apud Ange.in.l.si quis post hac, colum.2.versicu.sed limito vno modo.C.de bon.proscrip.vbi ponit quædam exempla.& Philip.Deci.con.235.in causa magnifici domini, col. 2.versicu.item quantitas alienationis. Nam etiam prohibita simpliciter alienatione, non censetur prohibita necessaria.l.alienationes.ff.famili.hercis.&.l.diuus. ff.de peti.hæredi. Bal. con.40.maritus ex delicto, circa medium, lib.1.& diximus plenius suprà titu.præcedente.§.1.glo.14.in verbo, ou æquipollent a vente, numero.11.& generale est. *De eodem.*

30 SEXTVM quod contractus venditionis factus cum hoc pacto reuenditionis magis præsumitur pignoratitius, & in fraudem vsurarum factus, si id pactum ita factum sit, vt non liceat nisi post certum aliquod tempus redimere, quàm si simpliciter ita conceptum sit, vt liceat intra aliquod tempus id facere, non expectato scilicet alio tempore. Nam hîc est in mera facultate venditoris quādocumq; voluerit intra tempus præstitutum, etiā in crastino die redimere: illic verò non nisi post aliquod tempus, vt scilicet interim emptor lu- *Pactum ut liceat post aliquod tēpus redimere magis suspectum.*

cretur fructus. Nam in hoc casu expressim loquitur.d.cap. ad nostram, vt patet ex verbis, à septennio ad nouennium, ibi positis, Quin etiam sunt qui tenent huiusmodi pactum ita compositum omnino facere contractum illicitũ & vsurarium, etiam si nihil aliud sit, qđ viciet, vt latiùs dicemus infrà eo.tit.§.j.glo.2.in verbo, a tel temps, nume. 66.sed vnum, & tribus seq. vbi videbis an id verum sit.

31 SEPTIMVM, quòd etiam huiusmodi contractus factus cum hoc pacto faciliùs præsumitur vsurarius, si ex lege reuenditionis maius precium, aut etiam minus sit restituendum, quàm fuerit ab emptore datum: vt de primo, scilicet maiori precio satis probatur in cap. illo vos, & ibi Imo.ext.de pigno. vbi tamen patet id non sufficere. De quo & tu vide Card. Flo. Imo. Panor. in. 4. casu, & alios in.d.cap. ad nostram, de empti. & vendi. Guil. à monte Laud. in cle. ex grandi, & ibi quoque Cardi. Flor. in. §. cæterùm, in. 3. quæsti. eo. titu. Cy. in.l. in emptione, in fi.C. plus vale. quod agit. Bal. con. 389. quòd dictus contractus, in prin. & versicu. tertio probatur, lib. 4. & con. 311. in quæstione Galuagini, col. j. versi. quintò, lib. 5. & con. 359. hunc passum, circa medium, eo.lib.5. & Cepol. in tracta. de simula. contract. in 4. præsumptione. & Angel. Cla. in sua summa, in verbo, vsura, le.j. numero. 66. & Ambro. à Vigna. in tracta. vsurar. chart. 14. versicu. alius est casus. & Guid. Pap. in tracta. illicitorum contractuum, colum. 6. versicu. item ex eo quòd aliquid. & Steph. Bertran. con. 170. si non sine, col. vlti. lib. 3. & Anto. Burg. in cap. ad nostram, colum. 12. versic. tertia conclusio, ext. de empti. & vendi.

Id pactum magis suspectum, si maius, aut minus precium sit restituendum

32 ¶ De minore precio, quod magis mirum videri potest, voluit is qui vbique est, qui nihil non dixit, non tractauit, non disseruit, iam intelligis Bal. esse, qui rerum copia non singulos tantùm dixerim, sed vniuersos penè ausim dicere, superauit. Bal. igitur id voluit con. 114. secundùm ea quæ proponuntur, lib. 3. vbi id videtur assignare ei rationi, quòd hæc res inusitata sit: sicuti si esset conuentum, vt fructus medij temporis computarentur in precio reuenditionis faciendæ, nam & id quoque dicit: tanq̃ scilicet huiusmodi pacta inusitata faciant fraudem præsumi, etiam si cedant incommodo eius, in quem est fraudis suspitio, ob id tantùm quòd inusitata sunt & insolita. Ita enim multi intelligunt glo. quam suprà ad aliud propositum citauimus, in.l.6. in princ. de cond. inst. & inter cæteros doct. ibi, præsertim Bal. & Ange. & ipse quoque Angel. in.l.pe.C. de euicti. & idem Bal. in cap. tertio loco, colum. vlti. extra de proba. vbi eam dicit not. dignam, cum alijs concord. adductis à Fely. in cap. 2. colum. 7. versicu. & ita procedunt, extra de rescript. & Fran. Curtio Senior. con. 55. super duobus, colum. 5. versi. & istud etiam. & iterum con. 66. super præmissa, colum. 18. numero. 156. rursumq; consi. 74. super memorata, colum. antepe. versicu. decimò redditur, & Soci. consi. 127. quoniam, colum. 5. versicu. imprimis, lib. 3. & Iaso. in.l. testamentum.C. de testa.

De eodem.

Pacta insolita & inusitata suspecta.

33 ¶ Ego verò præter eam inusitationem, si ita fari nobis permittimus, & insolẽtiam, id quoque attribui posse arbitror nimiæ cautelæ, quæ & fraudem præsumi facit, vt supra diximus numero. 17. quod confirmari, & sequen. ex eadem illa glo. in.d.l.6. Neque enim præsumitur quis ea sibi velle auferre, quæ solent & possunt emptores sibi asserere & vendicare iure proprio, nisi vt fraudem maiorem ea liberalitatis specie tegant. quod nihil aliud est, q̃ quod diximus Gallico prouerbio (Reculler pour mieulx saillir.) Neque enim quis præsumitur temere & sine causa velle iactare suum.l. cùm de indebito. ff. de proba. & cap. super eo, de renunci. cum si. Et hanc propriè captiosam liberalitatem appellauerim, interpretationi prudẽtum odiosissimam.l. cùm Aquiliana. ff. de trãsacti. Et huc pertinet quod de magnitudine precij diximus supra.d. numero. 17. Et quod tradit Bald. in.l. eam quam, colum. 10. versi. sed subiungitur.C. de fideicom. ex immodica liberalitate præsumi fraudẽ. & sequitur Ias. con. 26. in fauorem, col. 2. lib. 3.

Captiosa liberalitas.

34 OCTAVVM, quòd per huiusmodi pactum factum à rustico, aut muliere non adeo præsumendum est contractum esse vsurarium, q̃ si ab alio esset factum, vt expressim voluit Bal. in.l. cùm allegas, per glo. ibi post princ. in illis verbis, & maxime ius ignorantibus, & ibi quoq; Raph. Fulgo. & Pet. Su.C. de vsur. & Firmia. in suo vberrimo indice, in verbo, pactũ de reuendendo, versicu. 3. & iterum in verbo, rusticitas, versicu. 5. Cepo. qui id admodũ cõmendat in tracta. de simula. contract. in. 6. casu princ. colum. 6. Ias. qui id dicit valde nota. in.l. si quis id quod, colum. 7. in. 5. no. ibi, similiter rusticus. ff. de iurisd. om. iudi. & in.l. iuris ignorantia, colum. j. versicu. alibi etiam rusticus.C. qui admit. & Gerar. à Pet. singu. 18. nota diligenter, colum. 3. versicu. limito tamen. & Tho. Ferra. qui id dicit singul. cautel. 17. ma-

Id pactum à rustico, uel muliere appositum minus suspectum.

gna est quæstio, col. vlti. Et optimè facit quod dictum est ab. H. antiquo glossatore in interpretatione. d. l. cùm allegas. C. de vsur. vti eum refert Accursi. ibi. in verbo, vltra, in princip.

35 ¶ Idq; satis rationi consonum est, nam in rustico & muliere non adeo facilè fraus, aut dolus præsumitur, vt in alijs, sed simplex meraq; simplicitas, vt scribit Bald. in rub. C. de rer. permutatio. versic. item quare donatio. Et de rustico probatur in. l. vlti. C. de testa. cũ multis simil adductis à glo. ibi. Et de muliere per not. à glo. & doct. in. l. vbi. ff. de eden. Bald. in l. precibus, colum. 5. versic. quid ergo si petijt. C. de impube. & alijs substi. cum multis alijs concord. à me congestis in legib. connubia lib. in. 9. lege, versi. propterea nescio. Idem quoque de milite dicere potes, per. l. quòd adhibitus. C. de his qui sibi ascrib. cum si. Nam & de milite, vti & de rustico, & muliere, & minore loquitur Alberi. in. d. l. vbi, de eden. Illud autem receptissimum est, personam contrahentis inspiciendam esse ad inducendam præsumptionem fraudis & simulationis in contractibus, aut contrà, etiã omnium iuditio, qui dicunt, quòd si persona sit solita fœnerari, id magnum calculum addit ad præsumendum contractum vsurarum, vt diximus suprà post princ. nume. 5. neque id, & dicemus etiam inferius in fi. huius titu. numero. 130. & id potissimum. Super eo tamen quod de muliere diximus, vide Barb. con. 8. illud afferam, colum. 5. versicu. modò in proposito, lib. 4. vbi videtur pungere in contrarium. Cuius op. fulcire potes ex multis quæ in illa. 9. lege connubiali diximus de auaritia fraude & calliditate mulierum. *De eodem.* *Idem de milite.* *Rursus de muliere.*

36 NONVM, quòd ad probandum huiusmodi contractus vsurarios admittuntur & sufficiunt probationes, quæ in alijs causis minus essent sufficientes, propter excogitatas fraudes & calliditates, quæ in tractatibus fœneratorijs fieri solent, vt no. Ioã. And. in cap. ex litteris, extra de iureiur. & in cap. 2. eo. titu. lib. 6. Paul. Eleaz. in sua disputatione, incip. contra instrumentum debiti opponitur. & Pet. Anc. in cap. ad nostram, extra de empti. & vendit. vbi eos allegat. & sequitur Alexan. con. 46. circa præsentis, colum. j. versi. concurrit etiam probatio, lib. 3. Et id generale est vt ad eorum probationem quæ clam, callidè, frauduléter, simulate fiunt, sufficiant indicia, coniecturæ, & præsumptiones. l. non õnes. §. à barbaris. ff. de re milita. & l. dolum. C. de dol. mal. & d. cap. illo vos, & ibi Inno. & Ioã. And. de pigno. & d. cap. ad nostram, de empt. & vend. qui quidem postremi tex. loquuntur de vsuris. vti etiã capi. cũ in diœcesi, extra de vsur. & cap. 2. de renunci. lib. 6. Hosti. loquens etiam in vsuris, in summa titu. de vsur. §. qualiter contractus, & iterum. §. sequen. colum. j. versicu. sufficiunt etiam. Bar. Angel. Raph. Co. Fulgo. & Iaso. qui multa collegit, in. l. si quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de eden. Pet. Anc. etiam loquens in vsuris, con. 9. plurimæ, ad fi. & Cardi. Flor. & ipse loquens de vsuris, consi. 94. hæc est quædam, colum. vlti. versicu. quartò ad idem. Imo. con. 138. in quæstione, colum. j. Pau. Ca. consi. 109. visa petitione, in princ. & rursum colum. 2. in prin. lib. 2. vbi etiam dicit in hoc sufficere leues coniecturas. quod admodum notandum est, si verum sit. Alexan. consi. 64. viso themate, colum. 2. lib. j. & consi. 24. animaduersis, colum. 2. versic. ad quod ostendendum, & iterum colum. 5. versic. vltima præsumptio, lib. 2. vbi alios allegat. & latiùs consi. 69. visa facti narratione, in prin. eo. lib. 2. & consi. 212. visis & discussis, in fi. eo. lib. 2. & con. 115. viso themate, colum. 3. versi, accedit quia sumus, lib. 4. & consi. 54. circa primum, colum. j. versicu. nam ad probandum, lib. 6. vbi expressè loquitur de huiusmodi venditionibus factis cum hoc pacto reuendendi, & consi. 143. viso titulo, ad fi. eo. lib. 6. & consi. 197. in causa vertente, colum. vlti. versicu. accedit illud, lib. 7. & Stepha. Bertran. consi. 137. viso processu, colum. 2. lib. j. & Iason. in. l. de pupillo §. si quis ipsi prætori, colum. 7. versi. in. 8. quæstio. ff. de ope. no. nunci. & consi. 141. visa longa, colum. 2. versi. prædicta fortiùs, lib. 4. & Philip. Deci. consi. 443. in casu proposito, col. 3. numero. 14. & consi. 587. coram magnificis, colum. 2. versic. & pro fundamento. & doct. in locis propè infinitis. *Probationes leuiores hic admittuntur.* *An in id sufficiant leues coniecturæ.*

37 ET CVM HIS FINEM huic rubricæ fecerim, modò illud primùm lectores monuerim, Budæum nostrum virum per omnia consummatissimum & qui antiquitatem cum nouitate miris ac mirandis modis vbique contulit atque coniunxit, scripsisse in annotationibus. ff. contractum sub hac redimendi reuendendiq; lege factum, eum omnino esse, quem veteres fiduciam siue fiduciariam mancipationem, aut venditionem vocabant, idcirco ꝙ restituendi fides interponeretur. idq; probat & Ciceronis in plerisq; locis, & Boetij in Topicis, & aliorum authoritate. Ex quibus duo inter cætera in hanc rem videntur esse apertissima. Nam Liuius lib. 2. Belli Macedonici, Optimũ (inquit) ratus Nabidi eam (de Ar- *Fiducia est pactum reuendendi. Siue fiduciaria mãcipatio, uel uenditio.*

gis autem loquitur) Lacedæmoniorum tyranno velut fiduciariam dare, vt victori sibi re stitueret: si quid aduersi accidisset, ipse haberet. Et Boëtius in. 4. Topicorum commentario. Fiduciam (ait) accepisse dicitur, cuicunque aliqua res ea lege mancipatur, vt mancipanti aliquando remancipet, veluti si quis tempus dubium timens amico potentiori fundum mancipet vt cùm tempus illud suspectum præterierit, reddat. Hæc mancipatio fiduciaria nominatur, idcirco quòd restituendi fides interponatur. Hæc ille.

De eodem. *Fiducia depositum.*

38 ¶ Cicero autem præter loca à Budæo citata, huius fiducię meminit lib. 3. officiorũ, in duobus locis, vbi inter bonæ fidei contractus & eam nominauit, & quibus locis ni fallor, pro deposito accepisse videtur. Nam & pro Roscio, Si qua (inquit) priuata iudicia summæ æstimationis, & penè dicam, capitis tria hæc sunt, Fiduciæ, tutelæ, societatis. Et pro Aulo Cecinna, His tribus & mandatum adiunxit, dixitq; hęc quatuor iudicia esse famosa, quòd & leges nostræ loquentes de deposito, id est, fiducia, & cæteris illis tribus tradunt in. l. j. §. qui pro socio. ff. de his qui not. infa. vbi & illud traditur, depositum, Tutelam, mandatum, & societatem famosa esse iudicia, id est, quæ infamiam condemnatis irrogant. vt iam non admodum dubitandum sit, quin illa Tullij fiducia sit nostrorum iurisconsultorum depositum. Nam & videmus titulos depositi, mandati, pro socio, tanquam copulatos, & quadam cognatione coniunctos, sese continenter sequi, tam in. ff. quàm in. C. Nec dubito, quin & tutela ijs fuisset adiuncta, nisi tractatum priuatum ac peculiarem multorum titulorum habuisset.

De eodem. *Fiducia pro pignore.*

39 ¶ Sed & fiduciæ quoque meminit Paulus iurisconsultus, si is est, quod mihi semper dubium fuit, lib. 3. sentẽtiarũ, tit. 9. qui est, de vsufructu. §. seruis do, cùm dicit. Sed ancillarum appellatione tam virgines q̃ pueri continentur, ijs scilicet exceptis, qui fiduciæ datæ sunt. Quo in loco interpres fiduciam pro pignore interpretatur. Nam & idem apertissimè libro eiusdem operis. 2. titu. 12. qui est de deposito, in multis locis fiduciam pro pignore accepit, & fiduciarium seruum pro oppignerato. Et titu. sequen. qui est de lege commissoria, fiduciariam rem pro data pignori. Quanquam ipse Paulus alibi videlicet lib. 5. eiusdẽ quoque operis titu. j. in princ. pignus & fiduciam tanquam diuersa posuisse videatur, cùm dicit, Homo liber nullo precio æstimatur, id est nec pignori ab his, aut fiduciæ dari possunt. At pro pignore accepisse videtur Tullius in oratione pro L. Flacco, quem & Budęus citauit, Pecuniam adolescentulo grandi fœnore, fiducia tamen accepta occupauisti, hanc fiduciam commissam tibi tenes hodie, ac possides, eum tu testem spe recuperandi fundi paterni venire ad testimonium dicendum coëgisti. Deniq; alio omnino significatu dicitur fiduciam contrahere in. l. 2. §. sed neque auus. ff. ad S C. Tertul. & in. §. vlti. Insti. de legi. agna. succes. Porrò fiduciariæ hæreditatis fit mentio in. l. certi condictio. §. j. ff. si cert. pet. & in. l. Seius. ff. ad S C. Trebel. vbi & fiduciarij quoque hæredis mentio fit in duobus locis. Et fiduciarię tutelæ, atque fiduciarij tutoris in. §. j. Insti. de fidu. tutel. Fiduciarij patris apud Caium lib. Institutionum. j. titu. quibus modis filij exeunt de potestate patris. §. emancipatio. De quibus etiam nonnulla tradit Alcia. lib. παρέργων. j. cap. 46. eodemq; vlti.

Fiduciam cõtrahere. *Fiduciaria hæreditas.* *Fiduciarius hæres.* *Fiduciaria tutela.* *Fiduciarius pater.*

§. j.

QVANT Aucun acquiert par cõtraict de vente aucune chose immeuble, peult par icelluy mesme contraict ou par vng aultre apart celuy iour ou landemain donner grace de retraict au vendeur, iusques a tel temps, & pour tel pris, que accorde est entre eulx. Et quant ladicte grace est donnee apart dudict principal contraict celuy iour ou landemain, la chose est veue estre faicte in limine contractus, tellement que ledit vendeur a qui ladicte grace est ainsi donnee ou ses heritiers sont & seront preferez es lignagiers qui vouldront auoir la chose par retraict lignagier pendant ladicte grace.

PAR CELVY MESMES CONTRAICT.

GLOSSA. I.

1 QVO QVIDEM CASV, cùm scilicet id pactum apponitur in ipso contractu, cẽsetur esse pars ipsius, vt præter eos quos suprà citauimus in rub. huius titu. numero. 21. & id quidem credo, voluit Bal. consi. 415. illa solennitas, lib. 2. dũ dicit, quòd si tempore cõtractus fuit actum de eo resoluendo, resolutio quę postea fiet, non est propriè resolutio, sed executio ipsius contractus, per. l. 3. §. si ab ignoto. ff. de manumis. & l. j. in fi. ff. de reb. eor. & idem Bal. in l. petens, colum. vlti. versicu. secundò & vltimò. C. de pact. vbi loquitur in casu. l. 2. C. de pact. inter empt. quę vt multis placuit, loquitur de huiusmodi pacto. & Alexand. etiam specialiter de hoc ipso pacto loquens con. 122. viso processu vtriusque causæ, colum. j. versicu. sed iste testis, lib. 2. vbi & ex hoc dicit, quòd si in contractu fuit promissio facta de retrouendendo, non videtur ab eo recessum per instrumentum illius venditionis postea purè & simpliciter, id est sine ea promissione, aut pacto factum, etiam ex interuallo, per. l. si tibi liberum, secundùm vnũ intellectum. ff. de acti. empt. & l. si binarum. ff. de seruit. vrba. prædi. nam cùm esset ius pacti quæsitum, non præsumitur voluisse illi renunciare ex sequenti actu, etiam interposito ex interuallo. l. cùm de indebito. ff. de proba. & cap. super hoc, de renunci. Licèt (inquit) secus esset, si non in contractu, sed in præfationibus contractus fuisset dictum: quia tunc demum intelligitur in contractu sequenti, si is continuò factus fuit, non etiam si ex interuallo. l. item quia, in fi. cum ibi not. à Bar. & alijs. ff. de pact. & l. Titia. §. idem respondit. ff. de verbo. oblig. iuncta. l. per retentionem, cum glo. C. de vsur. & l. cùm plures. §. locator horrei. ff. locat. secundùm vnum intellectum, quia nondum erat ius pacti quęsitum. Et ita declarat Imo. in l. quoties. §. tantundem. ff. de hæred. insti. & in d. §. idem respondit: quod notandum est admodum, quia quotidie vsu euenit. De quo & nos latiùs dicemus infrà in fi. huius titu. quæsti. 4. *Sed* & id quod diximus huiusmodi pactum esse partem contractus, expressè quoque tenuit Steph. Bertran. con. 15. visis instrumento, lib. 2.

Pactum reuendendi pars contractus.

Id pactum in cõtractu conuentum non tollitur per simplex instrumentum.

2 EX EO AVTEM PACTO in contractu apposito oriuntur duæ actiones, scilicet antiqua descendens ex contractu præambulo, informata ad id quod deducitur in pactum, Altera præscriptis verbis, insurgens ex dicto pacto, cohærentia contractus, vt dicit expressè de hoc pacto loquens Signo. consi. 4. statuto ciuitatis, colum. 3. versicu. nono probat natura. & iterum con. 139. casus. D. precio, colum. j. versicu. secundò præmitto, per tex. optimũ, in d. l. 2. iuncta glo. C. de pact. inter empt. vbi & hæc eadem scribit Saly. & Francis. Areti. consi. 6. viso instrumento, colum. 3. & Zasius con. 12. nobiles, numero. 38. & sequẽt. lib. j. *Sed* & Soci. consi. 253. in causa domini, colum. 3. in 3. dubio, scribit id pactum etiam nudum, id est sine stipulatione in contractu, aut incontinenti pòst appositum vestiri, aut cohærentia ipsius contractus, aut rei interuentu, aut etiam vtroque: ex eóque oriri actionem secũdùm communes conclusiones doct. in l. in bonæfidei. C. de pactis. *Sed* & etiam oriri actionem ex contractu informato à pacto ad ea, quę pacto ipso conuenta sunt, & sic ad reddendum, per l. iurisgentium. §. quinimo, & ibi no. ff. de pact. & l. lecta. §. dicebam. ff. si certum peta. Et idem quoque voluit Francis. Aret. in l. fideiussor. §. meminisse, colum. j. versic. primo. ff. de lega. j. vbi hoc eleganter declarat.

Ex hoc pacto duæ actiones oriuntur.

3 ¶ Et certè hæc est communis nostrorum sententia, quòd ex quocunque pacto incontinẽti apposito oriuntur duæ illæ actiones, prior ex ipso cõtractu informata, & ad pactum extensa. Altera præscriptis verbis, quæ ex eodem contractu nascitur. & ita tenent glo. quæ & de hoc quoque nostro pacto loquitur, Bar. & potior pars docto. in d. l. in bonæ fidei, & in l. ex placito. C. de rer. permuta. & in d. §. quinimo. & ipse Bar. in rub. ff. de præscri. verb. Bald. in repe. d. l. petens. C. de pact. & in l. alia. C. de iur. doti. Saly. in l. si conuenerit. ff. de hæred. vel actio. vendi. Paul. Ca. consi. 143. viso processu, post princ. lib. 2. & doct. vbique. Tu tamen vide Alciat. qui distinguit in d. l. in bonæ fidei, in verbo actio, declarans quæ ipse antè scripserat, lib. 5. paradoxorum, cap. j. vbi aduersus omnes tenuerat, ex pactis, quæ incontinenti facta contractui insunt, vnam tantùm actionem ex eo contractu dari, non etiam præscriptis verbis. sed vtrobique dicit id non obtinere in nostro pacto, aut alio contractus resolutiuo, vt apud eum videre poteris. De quo & tu vide Ioh. Oldendorpium actionum classe. 4. acti. 40. vbi illam Alcia. sententiam temperat.

De eodem.

A TEL TEMPS. GLOSSA. 2.

1 *Si tempus huic pacto non fuit cõuentum, de quo tempore intelligitur.* QVID SI CERTVM tempus non fuerit huic pacto præstitutum, sed conuentũ est simpliciter venditorem posse rem venditam redimere restituto precio venditionis, intra quod tempus erit venditor audiendus, volens ex hoc pacto redimere? quóve tempore ab eo summouebitur? Angel. de hac specie expressim interrogatus respondit huic facultati .xxx. annis præscribi, in con. 55. ex pacto de retrouendendo, per. l. si quis. §. j. C. de præscript. xxx. an. & l. j. C. de anna. excepti. Et idem quoque apertè voluit Alexan. con. 228. ponderatis his quæ seriose, colum. vlti. versic. non obstat etiam si diceretur, li. 6. & Franc. Balb. in tract. præscrip. in. 3. quæsti. 4. partis. 5. partis princip. & Zasius con. 12. nobiles, numero. 75. Et idem diximus de retractu consuetudinario siue municipali, cui à consuetudine non est præstitutum certum tempus, suprà titu. præcedente. §. j. glo. 10. in verbo, dedans lan, numero. 10. ex quibus constat, & iterum. §. vlti. eiusdem titu. in verbo, notifiee au greffe, in. 13. quæsti.

2 *De eodem.* ¶ Et hoc sanè minimè dubium esse videtur, quanquam scio Alberi. in. l. 2. ad fi. C. de pact. inter empt. & vendit. compo. de hoc nostro casu retractus conuentionalis ita scripsisse, videlicet quosdam dicere, cùm non aliquod certum tempus conuentum est, semper id ius competere, propter verbum, quandocunque, quod est in eo textu. Alios vsque ad. xxx. annos tantùm, quia tanto tempore actio personalis tollitur. l. sicut. C. de præscript. xxx. vel xl. an. Vbert. verò vsque ad. xl. annos, instar creditoris posterioris offerentis priori. l. cùm notissimi. §. eodem iure. C. eo. titu. Et nihil aliud dicit Alberi. tanquam hanc postremam op. secutus fuisse videatur. Et certè scio alios multos huic nostræ quæstioni illam quoque miscere, qua tractatur, vtrùm, & quo tempore iuri offerendi præscribatur, sed illud ius nó id est, de quo tractamus, sed hauddubiè aliud, quod inter multos creditores ex legis dispositione competit, de quo videre poteris per omnes in. d. l. cùm notissimi, & latissimè per D. Ioan. Igneum qui antiquiorum sententias recẽset, in. l. in cognitione, numero. 83. & multis sequen. ff. de SC. Silla. Sed quod ad nostram quæstionem priuatim pertinet, ego ei sententiæ quæ. xxx. annos huic rei præscribit, magis accedo, vt iam suprà dixi.

Iuri offerẽdi an et quo tẽpore præscribatur.

3 *Quid si res semel empta alteri fuit uẽdita.* ¶ Quod tamen intelligendum est, si res ipsa empta manserit penes emptorem. Nam si emptor in aliũ transtulerit, vt pót, sicuti videbimus infrà eodẽ tit. §. 3. videretur hunc tertiũ, q ab ẽptore accepit, minori spatio videlicet. x. inter præsentes. xx. iter absentes rẽ ipsam vsucapere, vti in simili de retractu municipali latè diximus suprà titu. præcedente. §. j. glo. 10. in verbo, dedans lan, numero. 11. sed id tamen, & nume. sequen. vsque ad. 17. inclusiuè, vbi etiam comperies, an id procedat, si is tertius sit vniuersalis cessionarius omnium bonorum. Sed & postea scilicet numero. 18. verùm illud, videbis, quid dicẽdum sit, cùm primus emptor possedit aliquo tempore, & alter cui vendidit alio tempore, quantũ tempus tunc requiritur ad vsucapionem eius rei, ibi vide, ne hîc iterum inculcem.

4 *Quid si simpliciter dictum sit, ut ad tempus possit redimere.* ¶ Intellige secundò, vt illud scilicet procedat cùm dictum est simpliciter, vt venditor possit retrahere. Nam si cõuentum sit, vt ad tempus possit retrahere, nulla alia certa adiectione temporis, posset videri non nisi annum id tempus durare, ex eo quod tradit Bald. in. l. vsuræ, per glo. ibi. C. de vsur. quòd tempus absolutè positum intelligitur de anno, & in plurali numero de biennio, & dimidium temporis pro sex mensibus. Sed potius dicendum videtur id intelligi de decem annis, per illam memorabilem. l. sine præfinito. ff. de pœn. qua probatur tempus sine vlla declaratione prolatum intelligi de decennio. Et quanuis ea. l. simpliciter vtatur illis verbis, sine præfinito tempore, nec aliâs declaret, an fuerit facta mentio temporis, an non. Tamen glo. & Bar. ibi eam intelligunt, cùm nuncupatim facta est mentio temporis, sed incerti: nam si nulla facta est, intelligitur in perpetuum, per textum de eodem casu loquentem in. l. seruus. C. eodem titu. quam ita etiam intelligunt Bal. & Saly. ibi. & idem Bald. in l. minoribus. C. de decuri. lib. 10. Eam autem priorem. l. dicunt sing. Bar. & Alexand. in additi. illius super eadem. & Bald. in. l. j. paulò ante medium. C. de postulan. & in cap. ex literis, colum. 4. versicu. quid si iudex, & ibi Ant. Imo. & Panor. extra de constit. & idem Bal. in cap. j. ad fi. extra de transla. epi. Barb. in cap. si quorundam, col. vlti. de soluti. & Ias. in. l. ita stipulatus, col. 2. ff. de verbo. obligat. Tu autem super intellectu illarũ duarũ. ll. vide amplissimè Fely. & Philip. Deci. post alios in. d. c. ex literis.

5 *An in hoc seruandus sit mos regionis.* ¶ Quid tamen si dicamus in hoc obseruãdum esse morem regionis vsitatissimum, vt si dari soleat annus in eam rem, de anno intelligatur: si aliud, de alio. Atque sic naturam cau

samq; negocij inspiciamus,secundùm glo.in.d.c.ex literis,in verbo,in perpetuum,ad fi.& ibi quoque alios,de constitu.Et certè si mos vniformis fuisset,fortasse is obseruandus esset,tanquam contrahentes de eo intellexisse viderentur,per tex.in.l.nummis.ff. de lega.3. &.l.semper in stipulationibus.ff.de.reg.iur.&.l.quòd si nolit.§.quia assidua.ff.de ædi.edic. cum multis si.& concor.collectis à Matthe.Afflict.deci.226.serenissimus.Nam & is mos est veluti altera natura,prouerbio apud Grecos celeberrimo, ἔθος ἄλλη φύσις quod ex Eueno poeta apud Aristotelem lib.7.Ethicorum. c.10.depromptum videtur.Sed si mos multiformis sit & varius,omnino intelligẽdum est de decem annis per supradicta.Et pro ista distinctiõe moris vniformis, & multiformis faciũt no.in simili,i.c.ex parte,ext.de cẽsib. *Prouerbiũ. Mos & cõsuetudo altera natura*

6 SED NON PARVM dubij est,cùm expressè dictum est, vt venditor possit redimere quandocunq;,vel toties quoties voluerit,vel perpetuò,vel semper,vel aliàs id genus,nam & id interdum fieri satis constat ex.l.2.C.de pact.inter empt.& vendi . An tunc igitur poterit venditor semper & quandocunque nulla obstante præscriptione.An verò ei facultati aliquo,& quanto tempore pręscribetur.Et certè videtur aliquo tempore præscribi,vt saltem euitetur infinitas (quæ vox,vt id obiter dicam,Ciceronis est in multis locis,videlicet lib. officiorum.j.quo loco de gradibus societatis loquitur, & libro quæstionum Academicarum.4.& lib.j.de natura deorum,& in libro de amicitia,) vt inquam vitetur infinitas,id est,ne in infinitum emptor maneat obligatus ad reuendendum, contra.l.si quis vina.§.vl. ff.de pericu.& commo.rei vendit.&.l.qui bona.§.vlti.ff.de dam. infect. & ibi concord.in glo.& doc.natura enim infinitum vitare solet, vt scienter scribit Aristoteles lib.de generatione animalium.j.cap.item.j. *Quid si cõuentum sit ut posset quãcunque redimere. Infinitas dictio Ciceronis. Infinitas uitanda.*

7 ¶ Qua ratione motus Bal.con.303.ad euidentiam pręmittendum,col.2.versi.quæro vtrũ, lib.j.respondit non valere pactum,quo sine præfinitione temporis & vsque ad infinitum teneatur emptor reuendere venditori:additq; & alteram rationem,quia pręscriptio.xxx. anno.est odiosa, ideoq; ei renũciari nõ põt, vt no.Bar.in.l.nemo.ff.de lega.j.de qua ratiõe postea dicemus.Sed ex iis verbis Bal . satis declaratur huic facultati redimẽdi aliquo tempore præscribi,saltem.xxx.annis.Id quod etiam expressè voluit. Signo.consi.139.casus.A. precio,& Ioan.Fab.in.l.cùm notissimi,per illum textum,in prin.C.de præscript. xxx.vel xl.annorum.& Angel.d.consi.55.versicu.hic tamen insurgit dubium,vbi plus dicit id procedere,etiam si tale pactum sit iuratum:atque etiam si dictum sit expressè,quòd possit venditor semper & non obstante quacunque pręscriptione.quod certè idem est cum eo quod suprà ex Bal.diximus.Et id secutus est Feli.qui solum Angel. citat , in cap.cum accessissent,colum.13.versicu.secundò declaratur,extra de constitu.& in cap.si diligenti , colum. 4.versicu.secundum correlarium,de for.compet.& in rub.de præscript. colum.6.versicu. fallit quartò.Ias.in.l.si mater,ante fi.C.de institu.& substi. vbi dicit se ita de facto interrogatum respondisse.& id verè consuluit consi.92.illustrissimus,colum.vlti.versi.nonò,lib. 3.& rursus idem Ias.in.l.petens,colum.4.versic.circa ista,& ibi quoque Claud. Aquen.colum.j.Philip.Deci.colum.2.versic.item conclusio,& Ioan. Pute.charta.2.C.de pact.idem Deci.consi.164.non fuisset propositi,colum.vlti.versic.venio ad aliud dubium.Masuer.titu.de empti.& venditi.§.item sæpe in venditione.Franc.Balb.in tract.pręscripti.in.3.quęstio.4.partis.5.partis princ.vbi dicit hanc op.esse veriorem & cõmuniorem,tenendamq; & iudicando & consulendo.Thomas Parpal.in.l.2.col.2.ff.solu.matri.Matthe.Afflict.in tracta.protomixeos,in verbo,licèt enim suprà diximus,colum.antepe.versicu.item quæro de alia quæstione,in princi.eius quæstio.Ludo.Gozad.& Hiero.Cagno. in repeti.l.2.ille colum.18.hic colum.5.versic.ille verò cui factum est.C.de pact.inter empt.& vendi.Bohe.in consuet.Biturig.titu.de præscripti.§.j.in glo.j.in fi.Gerard.à Petra. no.18.nota diligenter,nisi tamen vt subdit interuenerit iuramẽtum,contra Angel.vbi suprà.Stepha. Bertran.consi.181.viso consultationis themate,colum.2.versicu.sed vbi,& seq.vsq; ad fi.consi. lib.3.Fran.Ripa in repe.l.vlti.in.64.quæstio.C.de reuo.donat.Anto.Rube.consi.3.dicitur in contractu,per totum.& iterum consi.75 . præsupponitur in facto , circa medium. Pet. Rebuf.in repetit.l.j.in.j.not.numero.53.C.de sentent.quæ pro eo quod inter.& Ioan.Montolonus in suo vtriusque iuris promptuario,in verbo , emere , vbi ita dicit fuisse iudicatum in Senatu Parisiensi anno.1515.licèt contrarium fuerit iudicatum in Parlamento Diuionensi , cuius posterioris aresti , vt nostri appellant , is certissimus fuit , quia vt refert Chasse.con.11.le cas est tel,colum.6.versi.& eãdem op.id latum fuit aduersus ipsum Montol.& eius fratres. Et idẽ in statuto faciente potestatẽ redimendi rem venditã quãdocũq; *De eadẽ re An ualeat pactum ut liceat in infinitum retrahere. Quid si pactum sit iuratum. Arestum. An idem sit in statuto.*

restituto precio, vt scilicet intelligatur intra.xxx.annos, respondit Paul.Ca.à nullo recẽtiorum memoratus, con.430.circa primum quæsitum, in prin.lib.2.

8 ¶ Sed plus dicit Pet.Anc.maximæ apud nostros authoritatis con.331.visis diligẽter actis, colum.2.versi.tertiò est aduertendum, & seq.quòd huic redimẽdi facultati ex pacto competenti præscribitur decem annis.quem citat, nec tamen sequitur Feli.in.d.c.cum accessissent, vbi suprà, de consti.Et quidem Pet.ipse in hoc solus est. nisi ei fortè adiungendum existimes Raph.Fulgo.consi.156.visis themate, col.pe.versi.octauò, vbi tenuit dictionem (semper) in aliqua dispositiõe appositam non impedire prescriptionem decem annorum, tum per alia multa, tum per glo.in.l.nam imperator.ff.de legib. quæ exponit dictionem, perpetuò, ibi positam, id est decennio, tanquam etiam idem sentiat Fulgo. de hoc verbo, perpetuò, & similib.Cui adde & textum in.l.aduersus, in verbo, semper, iuncta glo.in verbo, certos annos.C.de vsur.Ex quibus Bald.& Saly.ibi in.fine no. hanc dictionem verificari in triennio, &.x.&.xx.annis.& Angel.in.l.minimè, per eum textum.ff. de legibus, & Alexand.consi.182.viso processu, colum.3.versicu.prætereà in dictis, lib.7.Sed illud ipsius Fulgo.& dictæ.l.nam imperator, &.d.l.aduersus, est propter subiectam materiam. & tamen non sine dubio est, vt videre licet ex eo quod scribit Bald.in.l. quod si nolit.§.si quid ita, in antiq.lect.ff.de ædil.ædict.

De principali qõne. *Semper.* *Perpetuò.*

9 ¶ Eam autem sententiam quæ huic pacto reuendendi quandocunque, dicit præscribi, xxx.annis, præter illam infinitatis rationem suprà in princi.adductam, adiuuat quod scribit glo.nota.in cap.j.in verbo, quandocunque, & ibi etiam And.Iser.Bald.colum.j.Mart.Laud.Aluar.& Card.Alexand.titu.de feud.dat.in vicẽ leg.commis.quòd licèt tex.ibi dicat, quòd debitor quandocũque soluẽdo poterit recuperare pignus, quod dederat sub pacto legis commissoriæ, intelligitur tamen nisi fluxerit tempus.xxx. annorum. per hæc apertè innuens, quòd ea dictio (quandocunque) non impedit præscriptionem triginta annorum.Et similis est glo.à paucis annotata in.l.j.in verbo, præscriptionem.C.de bon.mater. quæ ad textum illum in fin.cuius hæc verba sunt, nullam poterit præscriptionem opponere filijs quandocunque rem suam vendicantibus, hæc addit, nisi.xxx. an. quam solus scribentium inibi, Corne. paulò ante fi.in id expendit, dicitq; perpetuò menti tenendam. Nam & hæc dictio, tametsi sit vniuersalis, tamen restringitur & limitatur secundùm naturam actus, cui attribuitur, vt dicit Bald.con.67.quia ex facto oritur, col.2.versi.nec obsi dicatur, lib.3.& Catel.Cota.in memor.incip.quandocunque.

De eodem. *Quandocũque. uide nume. sequen.*

10 ¶ Quibus finitimum est, quòd illa etiam dictio (semper) quæ idem significat, nõ etiam est impedimento huic.xxx.anno. præscriptioni, quin ea locum habeat.Quod hinc facile apparet, quòd actioni de dote eo temporis spacio præscribitur.l.in rebus.§.vlti.C. de iur.dotium, & diximus suprà titu.præcedente.§.j.in verbo, ou equipolent a vente, quæ est glo. 14.numero.97.nã specialia.Quamuis alibi dicatur causam dotis semper & vbiq; esse præcipuam, id est, fauorabilem.l.j.ff.sol.matri.vbi Bald.colum.vlti.versicu. quæro si promitto, ex hoc annotat id quod suprà diximus, hanc dictionem (semper) non tollere præscriptionem.Et sequitur Roma.in.l.j.ff.de vsur.& in.l.in cognitione, per eum tex.iuncta glo. in verbo, accusare.ff.de.SC.Silla.& in rub.ff.de arbit.colum.15.versic.duodecimo ex causa, vbi & idem dicit de dictione (quandocunque) & Francis.Areti.in.l.cùm stipulatus sim mihi à proculo, colum.3.versicu.tu autem considera.ff.de verbo. obliga. per tex.in.d.l.in cognitione, in princ.cum sua glo.& Alexand.in.l.nemo, colum.vlti.versic.sed pone quòd duo.ff.de lega.j.Quibus adde alios duos tex.simul iunctos idem probantes, scilicet cap.j. extra de restitu.in inte.& capi.j.eodem tit.lib.6.nam in priori scribitur ecclesiam semper debere illesam seruari, ex qua dictione (semper) Ala.Guil.Naso.& Gof.doct.antiqui dicebant ecclesiam indistinctè post quadriennium esse restituendam. & tamen contrarium deciditur in posteriori loco.Adde item tex.in.l.vlti.C.de testa.vbi scribitur in prin.semper rusticitati fuisse legibus consultum.Et tamen certum est, eidem non subueniri in multis casibus collectis à glo.in.l.vlti.C.de iuris & fact. igno. & in alijs de quibus dicam titu. sequen.§.4.glo.7.in verbo, en main de court, numero.13.vtrùm autem, &.3.seq.

De eodem. *Semper.* *Quādocunque.*

11 ¶ Et faciunt alia multa, quę de ea dictiõe (semper) scribit Corne.cõ.41.videtur in hac, col. vlti.lib.2.Et quod etiam tradit idem Corne.in.l.si qua, in fi.per textum ibi, iũcta glo.in verbo, obeuntibus.C.ad. SC. Tertul.Vt tamen non neglectim legas.d.l.j.solut. matri.& ita intelligas vltra eam dictionem (semper) aliam esse nõ minoris põderis, videlicet (vbiq;) Nam vt suprà diximus, ita ibi scribitur, dotis causa semper & vbiq; præcipua est, & tamẽ

De eodem.

vt iam diximus,per hæc non summouetur præscriptio.Et præterea dotis causa in multis immo vero in omnibus præterquam in casibus expressis à iure communi ,non plus habet præcipui aut fauoris,quàm aliæ,vt plenè diximus & probauimus suprà.d.tit.præcedē. .§.j.glo.14.nuper allegata,numero.96.ego verò,& multis seq. Vnde & illud consequens est,hæc verba quantumlibet generalia aut etiam vniuersalia non tollere regularem præscriptionem,sicuti nec alias iuris regulas.Et id de dictione perpetuum,satis probatur in.l. *Perpetuum* minor.§.statuliberum.ff.de euicti.cùm dicitur,euictionis nomine perpetuò obligatur.Et tamen satis constat ei actioni præscribi.30.an.Nam & actiones perpetuas vocamus , quibus præscribitur.xxx.vel.xl.annis.Et probatur etiam in.l.prętor ait.§.hoc interdictū perpetuo.ff.de no.ope.nunci.& Insti.de perpe.& tēpo.præscrip.per totum. Et id quoq; expressim voluit Steph.Bertran.con.46.dudum de anno,col.j.lib.j.

12 ¶Sed & huc spectat quod tradit glo.in.c.j.§.præterea,in verbo præscriptione,tit.de capi. *De eodem* Corra.quòd si statuto aut alia cōstitutione dicatur,nulla obstāte pręscriptione, siue ꝙ nul *Verba, no-* la præscriptio currat,vel opponi possit,& similia, ob id videtur tātū tolli præscriptio lōgi *ob. quacun* tēporis.x.vel.xx.an.sed nō lōgissimi.xxx.vel.xl.an.Nam contra desides & sui iuris contē *que præscrn* ptores introductę sunt huiusmodi præscriptiones longissimi tēporis,cùm differentia esse *ptiōe,& si i* debeat inter eos & vigilantes.l.vt perfectius,&.l.vlti.C.de anna.excepti.Nam vigilātibus *quāpræscri* & non dormiētibus iura subueniunt.l.pupillus,in fi.ff.de his quę in fraud.cred.nec credē- *ptionē sum* dum est vno generali verbo totam illā pręscriptionū obseruationē multis vigilijs excogi- *moueant.* tatā atq; inuentā velle radicitus euelle,ar.l.si quādo.C.de inoffic.testa. Hęc propè ea glo. quam sequūtur Iac.Bel.Nicol.Neap.Bal.Marti.Laud.Aluar.Barb.in additi.Bal.& Cardi. Alex.in.d.§.prętereà.& Io.And.in additi.Specul.in rub.de feud.col.2.vbi & hoc dicit voluisse Dyn.con.49.& Panor.qui illā glo.dicit sing.in.c.vlt.col.8.versi.quęro quid si statuto,ext.de pręscripti.& con.14.videtur primò ꝙ hospitali,col.2.li.2.& Fran.Are.in.l.quādiu,col.2.ff.de acquir.hæred.& cō.10.in causa & lite vertēte,col.5. versi.secūdò pręmitto. Matthe.Afflict.deci.Neapo.254.versi.dicebāt quidā,Ias.qui eā glo.dicit no. & cōiter approbatā,in.l.j.col.antep.versi.aduerte tñ.C.de ser.fugi.De quo & ꝑ Barb.qui alios allegat, con.18 difficile est,col.7.versic.circa aliud dubium,& seq.lib.3.& est glo.similis,quæ se ad illā remittit,in.c.j.in verbo,præscriptione,tit.de prohi.Feu.ali.per.fed.Et quod de.xl.annis dictum est,probatur in.l.omnes, iuncta.l.præscriptione, quę cōfestim illam sequitur, vt etiam ibi not.Cy.& Saly.C.de præscript.xxx.vel.xl.annor.

13 ¶Vt omittam quòd non valet pactum omnem præscriptionem tollens,secundùm com- *De eodem.* munem op.Bar.Raph.Co.Alex.Fran.Aret.& recentiorum in.l.nemo potest. ff.de lega.j. *An ualeat* Bal.post alios antiquiores in.l.centurio,ad fi.ff.de vulga.& pupil.& in auth.quas actiōes, *pactū oēm* col.2.versi.sed iuxta hoc quæro.C.de sacro.sanct.eccle.vbi declarat, quomodo id sit intel *præscriptio* ligendum.& in.l.pacisci,in addi.ff.de pact.vbi etiam loquitur de pręscriptione.xxx.an.& *nē tollens.* in.l.si quis postquam.ff.de fideius.& in.l.item illa.§.quod dicitur.ff.de consti.pecu.& in.l. recepticia,col.vlti.C.eo.& in.l.vlti.§.vlti.in prin.C.de tempo. appel.& in.d.c.j.§.prætereà,in fi.& ibi etiam Cardi.Alexan.titu.de capi.Corra.Panor.& latè Fely.in rub . extra de pręscrip.Raph.Co.con.90.visa copia,paulò ante fi.Ro.in.d.rub.de arbi.vbi suprà.& con. 201.pro decisione,col.j.versicu.tertiò principaliter.Alexan.con.170.visis statutis,ad fi.lib. 7.Angel.Are.in.§.j.colum.2.&.3.Insti.de vsucap.& latè Frā.Balb.in tracta.præscript.in.5. parte.5.partis princi.in.6.quæsti.

14 ¶Fateor tamen,quòd etiam ex communiori crebrioriq; eorundam sententia potest renūciari prescriptioni.xxx.vel.xl.an.licèt nonnulli vt iam diximus,aliud dicant,vt videre li *De eodem.* cet apud recētiores in.d.l.nemo potest,& in.d.rub.extra de præscrip.& Fran.Balb.vbi suprà.Sed cùm contrahentes scilicet emens & vendens cum hoc pacto reuēdendi huiusmodi renunciationem expressim non faciant,sintq; huiusmodi dictiones quandocunq;,semper,ꝑpetuò,eius naturę,vt non tollant pręscriptionē hanc.xxx.vel.xl.an.vt plenè suprà ꝓbauimus.Cōsequēs est,vt ipsi ijdē contrahētes videātur & hæc verba,in eodē pacto apposita intellexisse,vt ius cōmune intelligit,seq; omnibus legibus de ea re loquētibus adstrinxisse,tex.optimus in.l.si duo,& ibi Bal.& Paul.Ca.ff.de acqui.hęre. Sibi igitur vēditor imputet,qui sibi aliter nō prospexit.Et si fateamur has dictiōes posse intelligi,vt ꝑ has remoueatur pręscriptio.xxx.an.vel nō remoueatur,vt postea dicemus, id est vt intelligātur de xxx.an.atq; etiam de maiori tempore, Illud continuo sequitur esse vēditori imputandū, quod apertius legem non dixerit.l.veteribus.ff.de pact.cum si.

15 *Pro cōtraria parte.* CONTRARIVM TAMEN vt scilicet in casu, de quo loquimur, possit venditor quandocūque etiam post.xxx.annos redimere, tenet Fabi.in tract.emptionis & venditionis in.13.q 7.quæstio.prin.& Barb.con.51.scripsit sapientiæ fons, col.8.versicu.capio secundum, lib.j. vbi ita dicit fuisse consultum ab excellentissimis iurisperitis, & se quoque aliâs consuluisse apud Marchiam.& ita sanè etiam consuluit con.22.clementissimum, in vlti. dubio.lib. 4.& Ioan.Crot.in repe.d.l.nemo, char.penul.colum.j.versi. nota etiam quòd per hæc verba.ff.de lega.j.vbi & ita dicit se consuluisse. Andre.Alcia.in.d.l.petens, in glo.j.in fi.C.de pact.vbi hanc opi.dicit æquiorem & conscientiæ aptiorem.& rursus in rub.extra de præscripti.numero.64.& multis sequen.vbi etiam dicit hanc opi. tanquam æquissimam esse tenendam in practica.& Chassen.in consuetudi.Burgund.titu.de rentes vendues a rachapt.§.j.in glo.j.colum.2.versic.limita hanc, & sequen. vbi & hoc dicit tenuisse Bald.& Saly.in quibusdam con. quæ aliter non designat, & ita quoque fuisse iudicatum in curia Parlamenti Burgundię. & rursum idem Chasse.d.consi.11.per totum, vbi etiam colum.15. versic.xx.tradit Richar.& Barth.à Saly.ita consuluisse in quibusdam suis consi. quæ posita sunt post con.Angel.in antiqua impressione, quæ tamen non vidi, nec sunt in meo codice con.ipsius Angel.& idem nouissimè tenuit.Ioan.Igne.in.l.in cognitione, numero.76. & alijs multis sequen.vsque ad nume.173.ff.de.SC.Silla.

16 *De eodem.* ¶Et huius quoque sententiæ ante hos omnes videtur fuisse Rapha. Fulgo.consi.123.S.& P.ciues, dum illic ex facto respondit, quòd ex statuto introducēte præscriptionem actionum personalium decem annis inter pręsentes, & viginti inter absentes, non præscribitur actioni, quæ alicui competit ex promissione facta alicui de vendendo rem aliquam ad omnem ipsius requisitionem.Et de cæteris omnibus promissionibus ita factis voluit ante eum Angel.in.d.l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo.ff.de verbo.obliga.& latè quoque cōsuluit Barb.con.18.difficile, colum.7.versi. circa aliud dubium videlicet vtrum sit præscriptum, lib.3.Et ante hos omnes in specie nomini casus non obscurè voluit Bal.in sua margari.in verbo, præscriptio, in princ.dum dicit, pręscriptionem non procedere aduersus illum, qui ex pacto potest quandocunque agere, & per consequens (inquit) nec tunc pręscribetur iuri offerendi, per.l.si fundum, quę est.2.C.de pactis inter empt.in qua quidem.l.emptor promiserat restituere rem venditam quandocunque oblato precio, qui est noster casus, aut certè adeo ei similis, vt non magis ouum ouo.

17 *De eodem.* ¶Et hanc partem confirmat tex.in.d.l.quòd si nolit.§.si quid ita venierit.ff.de ędil.edic. vbi licèt actio redhibitoria sit bimestris, si tamen conuenerit, vt in perpetuum redhibitio fiat, valet hæc conuentio.Et per illum textum dicunt Bald. & Angel. ibi, quòd vbi in promissione apponitur verbum quandocunque, vel perpetuò, non currit pręscriptio statutaria vel legalis.Et idem quoque per illum ipsum textum voluit idem Angel.& Imo.in l.j.ff.de vsucap.Et Cepol.cautel.secundùm postremam computationem.68.si petens, in fi. & iterum cautel.75.cautela quòd in contractu.& Barb.con.53. præclarè, colum.antepen. versi.vnde multùm, lib.2.& latè.d.con.18.vbi suprà, lib.3.& Soci. qui id dicit sing.con.86. in causa cōmunitatis, col.pe.versi.secundò probatur lib.j. quod repetitur con.166.lib.2.Et facit tex.in.l.j.cū glo.ff.de cōcus.& in.l.j.ibi, oī tēporis definitiōe summota.C.ne rei domi.

18 *De eodem. Infinitas admittitur in uerbis eam significantibus. Toties quoties.* ¶Nec id quidē mirū videri debet, quia cum verba contrahentiū apta sunt significare infinitatē, vt hęc verba, de quibus loquimur, & similia, tūc infinitas admittitur.l. cùm qdā.ff. de vsur.&.l.si ita stipulatus à Seio fuero, & ibi Bar.& Imo.ff.de fideius.&.l. in annalib⁹.C. de legat.& voluerūt etiā Dy.Alberi.& Bar.in.d.l.qui bona.§.vlti.ff.de dam.infec. vbi expressè Bar.dicit, ꝙ dicta verba quandocunq;, & toties quoties, important infinitatē, & ibi quoq; Imo.& Alexan.& idem Alex.in.l.si Stichum.§.j.col.2.versi.nec ob.ratio.ff.de verb. oblig.& in.l.2.§.vlt.col.2.ver.puto ꝙ in terminis. ff.qui satisd.cog.& cō.145.quoniā, col. j.versi.sed hoc nō obij.2.Et facit etiā tex.in.l.j.§.j.ibi, toties quoties.ff.si fami.fur.feci.dica.& in.l.si duo.§.vlt.ff.de arbit.& in.§.in primis, Insti.de eo, cui libert.cau.Et est de mēte Specul.tit.de arbit.§.vl.versi.qd si dictū fuit in cōpromisso.& voluit Zenzel.in extrauag. Io.22.incipiēte, quorūdā, versi.quo circa, in verbo, infinita, & ante hos glo.in.l.fidecōmissa §.si quis decem, in verbo, quam semel, in prin.& ibi Cy.ff.de lega.3.& idem Cy.in.l.vlt.C. de iudi.& Imo.con.25.in casu pręmisso, in prin.vbi dicit, quòd toleratur infinitas, quando ex partium conuentione procedit.

19 *De eodem.* ¶Ideoq; Imo.Ro.Alexand.& alij recentiores in.l.si finita, in princ.ff.de dam. infect. reprehendunt Angel.qui dicit in eo loco, rursúsque in.l.2.§.qui exhiberi. ff. de custodi. re-

or . quòd qui promisit aliquem repræsentare toties quoties fuerit requisitus, liberatur si bis præsentauerit, vt euitetur infinitas: quoniam scilicet ea verba toties quoties suapte natura infinitatem significant. Et idem voluit Paulus Ca. in. l. duobus. §. quòd si reus, ante fi. & ibi etiam Iason colum. penulti. ff. de iureiurando, vbi dicit ipse Paulus, quòd notarius debet esse cautus, vt promittere faciat de sistendo toties quoties. & etiam Alexander in. d. l. qui bona. §. vltimo, de damno infect. & consi. 145. quoniam abunde, in princip. lib. 2. & Soci. in. l. fideiussor. §. vltimo, colum. penulti. versicu. sextò. ff. qui satisda. cogan. cum alijs multis concordan. & simili. aggregatis ab Hippo. Marsi. in. l. vnius. §. si cogniturum, colū. 7. & sequen. ff. de quæstio. Quanquam, ne id prætermittam, illam Angel. sententiam sequitur & multis confirmat Roma. sibi contrarius in repetitio. rubr. de arbit. colum. 13. versicu. quid autem si compromissum est. & consi. 15. plura sunt, in vlti. dubio, vbi & alia loca citat, in quibus Angel. idipsum tenet. Et vide Guid. Papā. consi. 65. viso themate, col. quæ antepe. præcedit. *Toties quoties repræsētare promittēs, quoties tenetur repræsentare.*

20 ¶ Sed & hæc sententia his quoque rationibus fulcitur. Nam emptor qui promisit reuendere quandocunque, cùm sciat se ad id esse obligatū, nullo tēpore potest præscribere, quia esset in mala fide, cap. vlt. de præscript. qđ etiā procedit in psonalibus obligatiōibus ex cōmuniori nostrorum calculo, vt ab omnibus scribitur in eo loco. & diximus etiam titu. nostrarum consuetudinum. 21. qui est de præscriptions. §. j. in glo. 2. quæ est in verbo, a bonne foy. Nam & similiter videmus quòd debitor sciens, rem obligatam non præscribit aduersus creditorem. l. sicut. C. de præscript. xxx. vel. xl. anno. & l. j. C. si aduersus credi & voluit Bar. in. l. si quis per fundum. ff. de acquiren. pos. Et si hoc casu curreret præscriptio, esset decipere venditorem, qui aliàs non vendidisset, nisi sibi perpetuò redimere liceret ex ea conuentione, vt in simili dicitur in. l. vlti. C. de pact. inter empto. & vendito. composit. vbi hæc verba scribuntur, cùm enim venditor nō alia lege ius suum transferre passus, nisi tali fretus conuentione, quomodo ferendum est aliquam captionem ex varia pati eum interpretatione? Et bene etiam facit textus in. l. j. §. magistrum autem, ibi, alioqui contrahētes deciperentur. ff. de excerci. acti. *De eodem*

21 ¶ Præterea huiusmodi pactum collatum est in liberam voluntatem & potestatem venditoris, vt scilicet possit redimere quādocunque. Sed facultas adimplendi conditionem potestatiuam nullo tempore pręscribitur. l. seruus quoque. §. vlti. ff. de hæred. institu. & l. vlt. C. de condit. institu. vbi filiusfamil. hęres institutus sub conditione potestatiua nullo tempore dicitur esse præteritus: quia hanc conditionem potest semper, dum viuit adimplere. Ex quo planè liquet, quòd facultati adimplendi talem conditionem non præscribitur, aliâs posset contingere, quòd filiusfamil. inueniret se aliquando præteritum, cùm posset viuere vsque ad centum annos. l. an vsufructus. ff. de vsufruct. cum si. Et hanc doctrinam per illum textum tradit Bar. in. l. pignori, in fi. ff. de vsucapi. vbi ex hoc infert ad ius offerendi. Et hinc quoque videmus quòd ea quæ sunt facultatis, sunt imprescriptibilia. l. viam publicam. ff. de via public. cum alijs multis concord. à me congestis suprà titu, totius nostri voluminis consuetudinum. 3. qui est, des droitz de contraindre a mouldre & fornoyer es moulins & four du seigneur. §. j. qui est omnium eiusdem voluminis. 25. in glo. 2. Imò nec consuetudine tolluntur, vt not. Panor. in. c. cùm Ioannes, ante fi. extra de cleri. coniuga. & in. c. inter cæteras, extra de rescript. *De eodem* *Conditioni potestatiuæ nullo tēpore præscribitur.* *Facultatis iura imprescriptibilia*

22 ¶ Ad hæc nullum vel minimum verbum in contractibus debet censeri fuisse appositum ociosè & sine virtute aliquid operandi, si possit, ex doctrina Bal. quam omnes vbiq; pręsertim in con. citant, extollunt, & commandant, in rub. C. de contrah. empti. in. 9. quęstio. cū infinitis concord. & similib. à me adductis in nostro tracta. cui titulus est, nihil frustra. Sed hæc verba quandocunq;, quotiescunq;, & similia in pacto reuenditionis apposita erūt omnino ociosa, inutilia, inefficacia, si non faciant, vt huic pacto non præscribatur tempore. xxx. anno. quando & sine illis huic pacto non præscribitur, nisi eodem spacio, vt diximus suprà in prin. huius glo. Sed & in hanc partem alias multas rationes affert Barb. d. con. 51. lib. j. & d. con. 22. lib. 4. & Chasse. d. con. 11. & Igneus in. d. l. in cognitione, quas hîc omittendas ducimus, cùm illic in promptu sint omnibus. Illud tamen non prætermittemus, in hanc sententiā esse expressum statutum Placētię. Scilicet vēditorē & hęredes eius admitti ad redimendā rem cū hoc pacto venditam, quādocūq; etiam elapsis. xxx. annis, si nullum huic rei sit pręstitutū tēpus, vt refert Barb. d. con. 51. col. 11. versi. & ex istis, lib. j. *De eodem* *Nullū uerbum in contractibus debet esse ociosum.* *Statutum Placentiæ.*

23 HANC PARTEM SI SEQVARIS, intelliges, vt scilicet id ius retrahēdi non tollatur. xxx. *An id ius retrahendi*

quocunque saltem tempore immemoriali tollatur.

vel.xl.annis sed omnino extinguatur tempore immemoriali, vel centum annorum: quoniam talis præscriptio nunquam summouetur verbis generaliter omnem præscriptionem reijcientibus, secundùm Bald.in.d.l.j.non semel,& ibi quoque Angel. vt à nonnullis citatur.C.ne rei domi.Bald.& Ange.in.l.omnes,in fi.C.de præscript.xxx. vel. xl.an.& in l.j.colum.j.versicu.attende,quia si in aliqua.C.de anna.except. Angel.in.l. non solùm, in princ.ff.de vsucap.& in.d.l.j.ff.de concus.& in.l.si quis decurio,la.3.C.de decurion.lib.10. & in.§.j.per illum tex.& glo.ibi,in verbo,præscriptionis,in authen.vt de cęter.non fi.commut.Panor.in capit.vlti.colum.8.versicu.quæro quid si statuto,& ibi Feli.colum.6.versic.dum subdit,extra de præscripti.& consi.94.quædam ecclesia,colum. 2. versicu.. non ob.si dicatur,lib.j.Floria.in.l.an vsufructus,per illum textum.ff.de vsufruct.Rom.& Francisc. Areti.in.d.l.cùm stipulatus sim à proculo.ff.de verbo.obligatio.ipse Roma.in.l.j.ff.de vsucap.& eundem Francis.Aret.consi. 15. reuerendissime pater, colum.penulti.versicu.circa tertium. Alexan. in.d.l.nemo potest,colum.vlti.versic.& tene menti,& ibi Francisc.Ripam numero.115.ff.de lega.j.& eundem Alexand. consi. 60. omisso, paulò ante fi.lib.j.& consi.16.in causa & lite,colum.7.versi.nec ad hoc ob.quod statutum,lib.5.Cardin.Alexã. in.d.cap.j.§.prætereà,col.vlti.tit.de capit.Corra.Feli.in rubr.de præscript.col.vlt.versi.cõsidera secũdò. Iason.con.92.nõ est,ad fin.li.3.Philip.Deci.con.496.in casu domini oparij, colum.2.versicu.nec ob.si dicatur. Francis. Balb.in tracta. præscripti.in.2.parte.3.partis princip.in.6.quæstio.princip.colum.eiusdem quæstio.5.versicu.& nota quòd præscriptio. & iterum in.5.parte.5.partis princip.quæstio.9.colum.j.& Matthæ.Afflict.Deci.Neapol. 254.sæpe fuit,in fin.& in constitut.Siciliæ incip.si dubitatio,colum.5.versicu. quartò pondera,& in constitu.consuetudinem,colum.penulti.versicu.quid autem si res.Stepha.Bertran.consi.46.dudum,numero.5.lib.j.& consi.98.visis duobus,in fin.lib.j. & Francis. Cur. Iunior.in tracta.de feud.in.3.quæstio.3.partis.Et hoc satis ex eo probatur, quòd licèt dicatur in.l.seruitutes prędiorum rusticorum. ff. de seruituti.quod seruitutes quæ non habent possessionem continuam non præscribuntur. id tamen non intelligitur de præscriptione immemoriali,vt patet ex.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quoti.& æsti. Et hæc ratio est Roma.in.d.l.j.de vsucap.

24 ¶ Sed vt nihil est in iure nostro non controuersiosum, siue id facit legum obscuritas, siue contradicendi studium multis innatum, siue ostentatio & gloriæ cupiditas non paucis quoque ingenita, siue humanitatis quædam infœlicitas, siue aliud quippiam. Contrariũ, vt scilicet per huiusmodi verba summoueatur etiam præscriptio centenaria, aut alia immemorialis, voluerunt duæ glo.scilicet prior in.cle.j.in verbo, quanticunque, de foro cõpe. Altera in cle.si vna, in verbo, quauis, quæ est vlti.de reb.ecclesi.non alie.& Ioan. Andr. in.d.c.cùm instantia, per illum tex.in verbo, longissimo,& ibi quoque Panor.sibi contrarius in.3.nota.ext.de censib. Anto. & idem Panor.in cap.cùm ex officij, ille colum.3.hic in.3.nota.per illum text.in verbo, non meminerint, ext.de præscriptio. & rursus ipse Panor.in.c.super eo, etiam per illum tex.ext.de parœc.

De eodem.

25 ¶ Verùm Fran.Are.in.d.l.cùm stipulatus sim à Proculo, colum.3. ita in hac re distinguit, Aut clausula non obstante quacunque præscriptione vel alia similis apponitur iuribus, quæ regulariter nõ tolluntur spacio.xl.anno. & tunc vt aliquid opentur, videbitur inductum, vt nec præscriptio quoque immemorialis currat. Aut apponitur iuribus quæ contrà eo.xl.anno.spacio præscribuntur,& tunc hæc præscriptio immemorialis non videatur esse sublata: quia satis ea verba operantur tollendo præscriptionem. xl.anno.dicitque ipse Areti.huiusmodi distinctionem esse ex mente Bald.in.d.cap.j.§.prætereà, titu. de capit.Corrad.Sicuti etiam fuit Panor.quem ipse non allegat, in.d.capit.j.vbi suprà citauimus, de.præscripti.& eiusdem Aret.d.con.15.vbi suprà. Et secundùm hanc distinctionem posset videri.dd.glo.in præcedenti versi.allegatas, non posse subsistere, quia iura de quibus loquuntur, videtur esse pręscriptibilia spacio.xl.anno.Sed subdit Areti.in priori loco, quòd saluando eas possumus dicere, quòd procedunt in suis casibus. Nam in.d.cle.j.de foro compe.ideo nulla currit pręscriptio, quia episcopus ibi exercebat ius in alia diœcesi ex plenitudine potestatis inductæ illo casu à summo pontifice: cuius excercitium habet hanc naturam, vt nunquam præscribat ius inferioris, quia non fit isto animo, secundùm Bald. in.l.2.C.de seruitu.& aqua.Sed & in.d.cle.si vna, ideo nõ currit pręscriptio, quia dabat materiam delinquendi, vel erat contra naturam ecclesiasticam.Feli. autem tum in.d.capitu. cùm ex officij, in prin.tum in cap.accedentes, colum.5.in.3. fal.eo.titu.de præscript.aliter

super hoc videtur distinguere, ex mente Bal.in.d.l.omnes, de præscrip.30.an.ibi eum omnino vide, & Fran.Ripam.in.l.quominus, nume.101.ff.de flumi.

26 VT AVTEM AD REM, de qua præcipuè agimus, reuertamur, ea vt audio decisa est iudicio nostri Senatus Parisi. die.23.Iunij anno domini.1515.Inter Iosserandum de Thelis appellantem à senescalo Lugdunensi, & Petrum Porte intimatum, & alio item cuius meminit Mōtolonius vt supra diximus in.2.versi.huius quæstio.quibus diffinitum est præscribi huic facultati redimendi quandocunq;, annis.30.Et si hanc partem de iure teneas, poteris respondere ad.d.l.quòd si nolit.§.si quid ita venierit.ff.de ędil.edic.quod est potissimum alterius partis fundamentum, quòd ille tex.non procedit in præscriptione odiosa, vt dicit Angel. ibi, & in.d.l.nemo potest, col.2.versi.quid autem sit econuerso.ff.de lega.j.Cui ideo renunciari nō potest, vt no.Bar.in.d.l.nemo, cum alijs multis concor.adduct.ab Alex.ibi col.pe. *Decisio principalis dubii. Aresta. Responsiones ad contraria.*

27 ¶Quod autem dictum est de mala fide emptoris & deceptione venditoris, quæ est altera alterius partis anchora, ex eo primùm refellitur quòd hìc nulla mala fides est emptoris nullaq; deceptio venditoris, cùm id pactum reuendendi quandocunq;, intelligi debeat secundùm ius, intra scilicet.30.annos, vt plenè probatum est. Deinde quod etiam alia ratione emptor non est in mala fide ante oblationem precij, quia aliter non apparet quòd venditor velit redimere, vt in simili dicit Petr.Anc.in regula sine possessione, in.11.eadéq; postrema oppo.quæ est in.8.col.versi.itē intelligas, de reg.iur.li.6.& Panor.in.c.ecclesia sanctę Mariæ, col.15.versi.sed pro concord.extrà de consti.cum alijs concord.à me latè traditis in repe.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, nume.310.sed tu in hoc.& seq. *De eodem.*

28 ¶Quod item continenter dictū est, ius meræ voltūtatis atq; facultatis esse impræscriptibile, dissoluitur facillimè ex no.à doct.differētibus de præscriptiōe iuris adeūdi, & immiscēdi, in.l.licèt.C.de iure delib.& ibi præsertim Corne.& alijs recētioribus. Quod deniq; dictum est hæc verba quandocunq;.& similia manere ociosa & sine effectu, nisi intelligātur etiam post.30.annos, cùm sine illis ea facultas duret vsq; ad id tempus, non admodum vrget, cùm non adeo inconueniens sit, vt quod tacitè intelligebatur, verbis exprimatur, nec aliud operetur ex illo vulgari axiomate, expressio eorum quæ tacitè insunt nihil operatur l.3.ff.de leg.j.&.l.non rectè.C.de fideiuss.cum simil. Nec tamen hic omnino superuacuum est, quia vt suprà dictum est, sunt qui opinantur hanc facultatem redimendi extingui spacio decem anno.vt suprà diximus, ideoq; huiusmodi verbis tollitur id dubium, quòd poterat hìc subesse quod non inutile est, vt suprà diximus in præcedenti ti.§.21.gl.j.numero. 5.at vnum hic. *De eodem.*

29 PORRO CVM HAEC OPINIO Aresto supremę nostræ curiæ fuerit approbata, ea omnino sequenda est, Nam & ea quoq; cōmunior est, & doct.maioris doctrinæ & authoritatis. Eam tamen temperabis multis modis. Primo vt procedat cùm venditor aut hæres ipsius via actionis experitur, vt emptor cogatur reuendere. Secus si via exceptionis siue retentionis. Verbi gratia, tu mihi vendidisti annuum aliquod vectigal, id est vne rente super omnibus bonis precio centum aureorum, ea lege vt possis id vectigal redimere quandocunq; restituto illo precio, modò elapsis.30.annis, tu non vis soluere illud vectigal, sed cùm à te peto, offers reddere illos centum aureos, vt sic redimas idem vectigal, eoq; libereris. Certè tibi quæritur ius excipiendi, vt vlterius cogi non possis ad soluendas pensitationes. Nam sicut natura exceptionis perpetua est.l.purè.§.vlt.ff.de dol.excep.ita & istud ius offerēdi precium & redimendi vectigal, quod est sequela exceptionis, perpetuum quoq; est, & nullo tēpore præscribitur, vt voluit Bar.loquens de iure offerendi in.d.l.pignori.ff.de vsucapi.per l.Paulus.§.j.ff.quib.mod.pig.vel hypo.soluit, vbi si possideo pignus, habeo ius offerēdi perpetuum: possimq; ad conseruandam rei retentionem quandocunq; offerre.& sequitur Anto.in.c.quoniam frequenter, extrà vt lite non contesta.& Ang.Are.in.§.actionum, col.32. versi.& per consequens, & iterum col.34.versi.ex his omnibus, Insti.de actio.& Corne.in d.l.licèt.C.de iure delibe. *Quid si nō uia actiōis sed exceptiōis id pactum proponitur.*

30 ¶Prætereà præscriptiones sunt ob id introductæ, vt per eas obuietur occurraturq; iuri agendi, non autem iuri excipiendi, siue retinendi: cùm ad idipsum tendant, idq; producant. l.sicut.C.de pręscrip.30.vel.40.an.& no.in.l.j.C.si aduer.credi.& in.l.3.C.quod met.caussa Igitur non impediūt ius illud excipiēdi siue retinendi, ad cuius conseruationē sunt introductæ.l.legata.ff.de lega.j.&.l.cùm tale.§.vlt.ff.de condi.& demon.&.l.2.§.vlt.C.de iur.calum. Et ita in hoc nostro casu redimendi, ne authoritate careamus, respondit ex facto Signo.con.139.casus precio, vbi & hoc alijs multis confirmat.& sequitur etiam nuncupatim *De eodem.*

in hoc casu Philip.Deci.in.d.l.petens,colum.3.C.de pact.&.d.con.164.non fuisset propositi,in vlti.dubio.Ex quibus quoq; intelligis hæc procedere,etiam si in pacto redimēdi non appositum fuerit verbum quandocūq;,aut simile,sed simpliciter datum fuerit sine alia præfinitione temporis.

Quid si cōtractus dicatur usurarius.

31 SECVNDO INTELLIGE procedere,si simpliciter ageretur ex pacto de reuēdendo,secus si præterea contractus diceretur esse vsurarius:quia tunc agens non summoueretur spacio 30.an.vt in hac specie nuncupatim respondit Bal.consi.322.vtrùm post.30.annos,versi.tertiò dubitatur,lib.j.& sequitur Philip.Deci.in.d.l.petens,con.3.C.de pact.& Franc.Balb.in tract.præscriptionū,in.3.quæsti.4.partis.5.partis prin.in fi.& Hiero.Cagno.in repe.l.2.col.5.versi.ille verò cui factum est.C.de pact.inter empto.& vendi.& idem voluit Alex.nulla Bal.mētione facta,con.46.circa præsentis consilij materiā,in.2.dubio,lib.3.& con.54.circa primum dubium,col.3.versi.quò ad secundum,lib.5.& Pet.Gerard.à Pet.d.sing.18.nota diligenter,col.j.Et bene facit quod scribit Paul.Cast.con.436.ad primum videtur dicendū quod dicti commissarij,in vlti.dubio,lib.2.& Panor.con.76.in præsenti,in vlti.dubio,li.j.

Quid si aliter reprobatus.

32 ¶Et idem quoq; si contractus alio modo esset illicitus& reprobatus,vt si in pignore esset appositum pactum legis commissoriæ,quod hauddubiè prohibitum est.l.vlti.C.de pact.pignor.&.c.significante,de pigno.Nam nec tunc obest præscriptio.30.anno.nec alia quæuis,per.c.j.ti.de feud.dato in vic.leg.commis.vbi Bal.col.j.in verbo,quandocūq;,nota(inquit) singulariter hunc tex.quia quādo in pignoribus est appositum pactum legis commissoriæ tunc odio creditoris nullo tempore præscribitur iuri offerendi,Et idem post eum repetit Alua.ibi col.j.& Car.Alex.qui id singula.dicit,col.2.& Ro.in.l.3.ff.de acqui.hære.& Alex. in additi.Bar.in.l.cùm notissimi,ad fi.prin.C.de præscrip.30.vel.40.anno.& Barb.d.con. 51.col.10.versi.præterea faciat,lib.j.& Iaco.à.S.Geor.in.l.mutuū,col.j.ff.si cert.pet.& Fran. Balb.in.d.tracta.præscriptionum in.2.quæsti.4.partis.5.partis prin.paulò ante fi.& Steph. Bertran.consi.88.ponitur in facto,lib.j.& con.150.prout dicit,col.vlti.lib.2.& con.153.existimo,ad fi.eo.lib.2.Vide tamen quid his subnectit ipse Bal.in.d.c.j.de feud.dat.in vic.leg. cōmis.& Fran.Are.in.d.l.3.col.2.versi.illud etiam scias.ff.de acquir.hæred.

De eodem. Cōtractus reprobatus non tribuit iustam cām præscribendi.

33 ¶Et aliàs contractus reprobatus non tribuit iustam caussam pręscribendi.l.vl.§.sinautem C.com.de legat.&.l.quemadmodum.C.de agri.& censi.lib.11.&.c.dudum,le.j.de deci.De quo tu vide Archi.in.c.quia cognouimus.10.q.3.D.à Rota deci.310.nota quod ex minus iusto ,in antiquis,Pau.Elea.Zenzel.Laur.Imo.& Car.Alex.in cle.j.§.j.de reb.eccle.non alie. Pet.Anc.in.c.2.col.3.in.8.not.eo.ti.lib.6.Doct.in.c.j.de præscrip.lib.6.Pau.Cast.consil.70. quia frustra,col.vlti.li.j.& Alex.qui alios multos allegat in addi.Bar.in.l.Celsus.ff.de vsucap.&.d.con.46.in fi.lib.3.& consi.54.circa primum,lib.6.Quo in con.in.2.dubio latè disputat,an & quomodo,& quanto tempore huic rei præscribatur.

De eodem. Sentētia in caussa usurarum nūquā transit in rem iudicatam.

23 ¶Et hæc confirma hoc simili,quòd si debitor passus est se vinci per sentētiam omittendo exceptionem vsurariam,nihilò tamen minus ea sententia rescindi debet,vt pulchrè & notabiliter voluit Bal.in.l.cùm allegas,col.2.versi.sed quæritur hìc.C.de vsur.per tex.quem dicit sing. in.l.si sponsus.§.si vxor.ff.de dona.inter vir.& vxo.quo in loco Alex.in addi.Bar.in principi.id sequitur & dicit sing.& rursus con.82.viso processu.col.2.versi.ad idem adduco,lib.3. vbi etiam dicit sing.& sequitur etiam Imo.in.l.stipulatio ista.§.alteri,col.pe.ff.de verbo. oblig.Ille autem tex.loquitur de sententia lata pro vxore,viro non opponente,dum eā posset vir exceptione repellere.Et eum tex.trahit ad omnem sentētiam latam pro eo cui aduersarius donare prohibetur,Ro.sing.310.tu scis quòd donatio,vbi & illū text.dicit ad hoc sing.& allegat etiam Bal.vbi suprà,& similiter Cepo.cautel.secundùm antiquam computationem.155.donatio inter virum & vxorem,versicu.tertia cautela.ibi,sed aduerte quòd ista cautela.Ias.in.l.iudex,in fi.ff.de condi.indebit.vbi ex hoc limitat tex.ibi.& Catel.qui nuncupatim citat & sequitur,& dicit sing.illud dictum Bal.in memor.incip.sententia quę lata est.& Io.Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.Ex quibus apertè vides negligentiam atq; omissionem debitoris non prodesse vsurario,quin non obstante tēpore,aut sententia aduersus eum lata,contractus argui possit de vsura.

Nec aliàs cū agitur de periculo animæ.

35 ¶Nam & quod ad sententiam pertinet,cùm agatur de periculo animæ,ea nunquam transit in rem iudicatam veritate comperta,c.lator,& ibi glo.j.&.c.consanguinei,extrà de re iudica.&.c.fraternitatis,de frigi.& malefi.glo.in.c.inter monasterium,in verbo,confirmantes,versi.item vbi vertitur,extrà de re iud.& in summa.35.q.9.Hosti.in.c.cùm dilectus,colum.vlti.extrà de elect.Io.And.in rub.de re iudica.Anto.qui & alios allegat,consi.28.viso

punčto,col.j.cum simili.Quia etiam ratione Alberi.in rub.C.de vsur.col.3.versi.aliã quæstionem,tenuit sententiam pro vsurario latam non transire in rem iudicatam,quin vsuræ semper repeti possint veritate comperta.De quo etiã latè per Lapum allegat.103.an oporteat,vbi & idem dicit,licèt(ait) secus sit,quantùm ad punitionem criminis.& Ambro.Vignat.in tracta.vsurar.quem posuit super.c.salubriter,extrà de vsur.char.17.in paruis,versi.sed finaliter.& Pet.Anc.con.234.casus talis est post præceptum.& Ias.con.21.venerabilis colum.j.lib.j.

Cõtrarium eius quod de sentẽtia dictum est.

36 ¶Verùm vt omnia in iure nostro sunt controuersa,quod sæpe conquesti sumus,eius quod de sententia diximus ex Bald.& alijs contrarium respondit Pet.Anca.con.98.istam quæstionem dubiam facit,col.j.quem nuncupatim sequitur Alex.secum hìc pugnans,cons.91.visis actis,col.j.versi.hoc præsupposito,lib.2.& idem quoq; Pet.Anca.con.306.efficax,col.j.vbi & idem dicit cõsuluisse Fed.Senen.Illud autem minimè dubium est(vt redeamus ad præscriptionem)quòd si contractus est pignoraticius,nullo tempore creditor,qui simulatè dicitur emptor,rem ipsam potest præscribere.l.nõ solùm.§.qui pignori,&.l.pignori.ff.de vsucap.glo.vlti.in.c.quoniam frequenter.§.vlti.post prin.extrà vt lite non contestata,& in.c.contingit,in glo.vl.versi.sed non obtineret,de dol.& contu.Ex quibus dubia redditur sententia Angel.& Imo.in.l.4.§.condemnatum.ff.de re iudi.quæ huiusmodi est,quòd si ex statuto instrumentum habeat executionem paratam,exceptio vsurarum non impedit eam executionem,tametsi eos sequitur Barb.con.18.clementissimi,col.pe.versic.quin imo,lib.j.

Creditor q simulatè dicitur ẽptor nullo tẽpore præscribit.

Exceptio usuræ, anĩ pediat executionẽ guarentigiæ.

37 TERTIO INTELLIGE,nisi ita pactum fuerit,vt promittat toties reuendere,quoties huic facultati redimendi præscriptũ fuerit,aut alijs similibus verbis.Tunc enim venditor nunquam excludetur tẽpore,quia vnius finis est origo alterius,vt per.l.sicut in annos.ff.quib.mod.vsufr.amit,voluit Bar.in.d.l.nemo potest,col.pe.versi.quæro statutum est quòd præscribatur,& ibi Ias.col.antepe.versi.nota etiam diligenter,in.j.lect.iterumq; in.2.lect.col.pe.versi.quintò & vltimò.ff.de lega.j.Bal.in.l.ipsis,quæ est.2.versi.sed nunquid econtra.C.vt in pos.lega.& in.l.j.col.2.versi.2.no.arg.C.de cadu.tol.& in.l.item illa.§.quod adijcitur,per tex.ibi.ff.de consti.pecu.Ang.in.d.l.quòd si nolit.§.si quis ita.ff.de ædil.edic.Ro.in repeti.rub.ff.de arbit.col.15.vers.12.Floria.vt à quibusdam citatur,in.l.si vsufructus alternis annis.ff.quib.mod.vsufruc.amit.sed lect.illius in eum tit.non extat in nostris codicibus.Cepo.cautel.secundùm vlti.computationem.65.in multis casibus.Barb.d.consil.51.col.11.versi.& ad hoc adduco,lib.j.Fely.in rub.extra.de præscrip.col.antepe.versi.fallit septimò.& Aufre.dec.220.item fuit quæsitũ si Titius.Hiero.Cagno.qui solum Fel.citat,in.d.l.2.colum.5.versi.est autem cautela.C.de pact.inter empt.& vendi.& vendi.& Pet.Gerar.d.singu.18.in fi.& est etiam bonus tex.in.l.in singulos.ff.de annu.lega.

Quid si promissum sit reuendere toties quoties ei facultati præscriptũ fuerit.

38 ¶Cui & illud consequens est, quòd si venditori data sit facultas redimendi quãdiu viuat,aut ad certum aliquod tempus,quod excedit.30.annos videlicet intra.40.vel.50.annos,tũc etiam post.30.annos,si venditor adhuc viuat in primo casu:aut sit intra illos.40.vel.50.annos,admittetur ad redimendum.Nam perinde est,cùm dicitur quãdiu viuat,vel intra certum tempus,atq; si dictum esset,toties quoties præscriptum fuerit,vt scilicet censeatur repetita promissio reuendendi post tẽpus præscriptionis,durante vita vẽditoris,aut eo tempore certo præfixo promissioni,vt expressim probatur in.d.l.sicut in annos,qua innitũtur omnes citati in præcedenti versi.& præterea quantùm ad priorem casum,in.l.si rem quæ.§.vlti.& ibi glo.ff.de euicti.Et ad hæc optimè quod scribit Ange.in.l.centesimis,in fi.prin.& ibi post eum Imo.Pau.Cast.Alex.& Ias.ff.de verbo.oblig.quòd si quis promisit aliquid dare vel facere post.30.annos,non præscribitur huic rei per huiusmodi tempus.30.annorũ.Et quod scribit Io.Fab.in.l.sicut.C.de præscrip.30.vel.40.an.in fi.quòd si feci pactũ de non petendo vsq; ad.30.annos, interim non currit præscriptio,per.§.vl.in authen.de appel.colla.8.nam alibi est idem tit.colla.4.Et faciunt etiam not.in.l.contra maiores.C.de inoffic.testa.Vide tamen Franc.Rip.in.d.l.nemo potest,col.antepe.nume.119.& seq.

De eodem. Quid si id promissum sit quandiu uiuat.

Quid si intra.40.an.

Quid si post.30.annos.

39 QVARTO INTELLIGE,vt per lapsum huiusce temporis.30.annorũ sit huic facultati præscriptum,ope quidem exceptionis tantùm:non etiam ipso iure:sicuti nec quæuis alia præscriptio tollit obligationem ipso iure,per.l.obligationum ferè.§.placet.ff.de actio.& obli.&.l.vbicunq;,& ibi no.ff.de fideiuss.& voluit glo.in.l.cùm notissimi,in prin.in verbo,prorogari.C.de præscri.30.vel.40.an.vbi & glo.negat actionem tolli ipso iure.& ita quoq; tradit Bal.in.l.vl.in.13.op.C.de edic.diui Adri.tol.& Ang.in.l.j.per illum tex.cum sua glo.C.

An per.30 an.sit præscriptũ huic facultati ipso iure, an ope exceptionis.

ſi aduer.credi.Saly.qui ad hoc alia multa allegat,& dicit hāc eſſe communem opi.in.l.ſi-
cut,in.6.oppo.C.de præſcrip.30.vel.40.an.Alex.con.77.in cauſſa & lite,col.pe.verſi.præ-
tereà & poſtremò,lib.6.& con.228.ponderatis,ante fi.eo.lib.6.vbi loquitur nūcupatim de
hac facultate redimendi,& ex hoc reſpondet emptorem poſſe ſponte & ſcienter poſt.30.
annos reuendere venditori vi huius pacti,etiam in præiudicium alterius,quod eſt admi-
randum,ſi verum ſit.Nihil enim intereſt ipſo iure quis actionem non habeat,an per exce-
ptionem infirmetur.l.nihil intereſt,ff.de regu.iur.nec video quòd emptor poſſit omittere
exceptionem præſcriptionis,aut ei renunciare,in præiudicium alterius,cui iam eſt quæſi-
tum ius irreuocabile per eum lapſum temporis.Habemus enim regulam generalem,non
debere alteri per alterum iniquam afferri conditionem.l.non debet.ff.de reg.iur.& aliam
illam,id quod noſtrum eſt,ſine facto noſtro aut culpa tolli non poſſe.l.id quod noſtrum,
eo.titu.Fateor autem emptorem in ſuum ipſius præiudicium poſſe poſt.38.annos admitte
re venditorem,vt in ſimili diximus ſupra tit.præcedēte.§.j.glo.10.in verbo,dedans lan,nu-
mero.20.tu tamen id intellige,& ſeq.nō etiam in præiudicium aliorum,vt etiam diximus
in ea glo.numero.30.ex quibus potes.Nec tamen omnino ſine effectu eſt,vt huic rei præ-
ſcribatur ope exceptionis & non ipſo iure,vt ex multis intelliges quæ ſcripſimus in repet.
40 l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur,à numero.219.vſq; ad fi.eius gloſ.præſertim numero.281.
vbi videbis iudicem non poſſe id ſupplere,ſi pars non opponat.

An tranſacto tēpore, præſtituto emptor poſſit cogi ad reuendendum.

Tēpus differendæ ſolutioni appoſitū,& non limitādæ obligatiōi an īpediat peti.uide nūc. ſeq.

QVID AVTEM ſi huic facultati præſcriptum ſit certum tempus,vt videlicet poſſit vēdi-
tor redimere intra tres annos reſtituto precio.An tranſacto eo triennio poterit reſtituere
precium,& cogere emptorem ad reuēdendū.Quod prima fronte poſſet videri ex eo quod
voluit Bar.poſt Dy.in.l.eum qui ita.§.qui ita ſtipulatur,le.j.ff.de verb.oblig.quòd quando
tempus eſt adiectum cauſſa differēdæ ſolutionis,& non limitādæ obligationis,poteſt poſt
illud tempus peti,per.l.ſi mandato Titij.§.Paulus reſpondit die adiecto.ff.mādati,cum ſi.
& declarat Bar.vbi ſuprà,quando tempus cenſeatur appoſitum cauſſa differendæ ſolutio-
nis,non limitandæ obligationis,videlicet,cùm obligatio continet aliquid quod habet cau
ſam momentaneam,id eſt,quod poteſt momēto expediri,niſi ſit aliud expreſſè actū à par-
tibus.l.obligationum ferè.§.j.in.2.reſpon.& ibi no.ff.de actio.& obliga.& .d.§.Paulus,&.l.
ad diem.ff.de verb.oblig.& alia iura,quæ ibi allegat.Sed certum eſt quòd actus de quo hîc
diſſerimus,eſt momentaneus,ergo & poſt terminum expediri poteſt.
¶Contrarium tamen in hac ipſa ſpecie,de qua loquimur(ne hîc putes de re non ſatis du-
bia diſputari,)reſpondit ex facto conſultus Ange.con.199.Titius rem quā emit.Nam do-
41 ctrina(inquit)Bar.vbi ſupra,eſt vera,& procedit,quando dies adijcitur obligationi,mero

De eodem.

fauore debitoris,ita ſcilicet vt creditor ex parte ſua nihil habeat implere.Sed vbi debitori
ſatiſfacienti,aliquid etiam eſt faciēdum ex parte creditoris,nec aliter tenetur ſatiſfacere.
tunc niſi ſibi intra tempus præfinitum ſatiſfiat,non tenetur poſt tempus admittere debi-
torem ad ſatiſfaciendum:quia is tenetur ſeruare promiſſa,quæ legem certam habuerūt ex
forma contractus cui legi nō eſt ſatiſfactum à vēditore in caſu de quo loquimur,pro quo
dicit ſe dare caſum in ſpecie in.l.2.C.de pact.inter empto.& vendi.compo.vbi ponitur ca
ſus de eo qui promiſit reuendere pro eodem precio quandocunq;,vel intra certa tempora
& dicit tex.ibi,quòd lex conuentionis ſeruanda eſt.vbi igitur promiſit intra certum tem-
pus,tenetur intra ipſum adimplere: ſi autem quandocunq; promiſit, etiam quādocunq; te
nebitur:aliàs iſta inter ſe eſſentialiter(vt ipſe Ange.dicit)non differrēt,ſubditq; & in eam
quoq; rem eſſe caſum,in.l.commiſſoriæ,eo.titu.& optimè facere text.in.l.Aemilius.ff.de
minoribus.

De eadē re

42 ¶Hanc Ange.ſententiam nuncupatim ſequitur Barb.in.c.ad noſtram,col.vlti.in.2.locis
extrà de empti.& vendi.Fran.Cur.Senior conſi.59.Chriſti & glorioſiſſimæ matris &c.ſu
per præmiſſa,col.vl.verſ.vltimò confirmari videtur.& Philip.Deci.in.l.petens,col.3.C.de
pact.& conſi.308.in caſu ad nos tranſmiſſo,col.2.verſi.quartò accedit,in fi.illius verſicu.&
Hiero.Cagno.in repe.d.l.2.col.4.verſi.differentia tamen eſt.C.de pact.inter emp.& ven-
di.Ludo.Gozad.conſi.87.prima facie,col.2.numero.5.& conſi.94.an illuſtriſſima,col.pe.
numero.51.& Iaſon in.d.§.qui ita ſtipulatur,col.5.& iterū in.l.ſi quis ita promiſerit.§.Seia
cauit,col.4.verſi.benefacit.ff.eo.tit.de verb.oblig.vbi id dicit no.& rurſum in.l.nemo,co
lum.2.verſi.item ad iſtum tex.ff.de lega.j.& in duobus prioribus locis adit ipſe Iaſ.alias in
eandem ſententiam rationes.Nam ſi emptor(inquit)tenetur reuendere poſt tempus,ſeque
retur quòd perpetuò.quod eſſet abſurdum:quia ſic actus agentium operarentur contra in-

tentionem eorum,contra tex.in.l.omnis,in prin.ff.si cer.peta.& in.l.obligationũ substantia,in prin.ff.de actio.& obliga.

43 ¶ Item illud quoq; sequeretur,quod frustra esset adiectũ certũ tẽpus atq; sic illius adiectio esset illusoria,inutilis,& superuacua,contra.l.si quando.ff.de lega.j.&.c.si papa,de priuile. lib.6.Id quod etiam,(vt hoc addam Iason)esset absurdum,ex sententia Bal.in.l.vl.post medium,ibi,item no.post terminum.C.de testa.manu.& in.l.obseruare.§.proficisci,ad fin.3. q.ff.de offi.procon.ar.l.epistola.§.vl.de pact.&.l.imperator.ff.de postulan.&.l.si cũ Hermes.C.loca.præsertim cùm in contractibus nullum omnino verbum,sed nec vlla quidem syllaba debeat esse sine effectu aliquid operãdi,vt pulchrè dicit idẽ Bal.in rub.C.de contrahen.emptio.in.9.quæsti.quem omnes vbiq; & in lect.& in con.citant & sequuntur,& dicemus latissimè in nostro tractatu,nihil frustra. *De eadẽ re*

44 ¶ Prætereà emptor promittendo reuendere intra certum aliquod tempus,censetur noluisse teneri post illud tempus:quia permissum ad tempus,censetur postcà esse prohibitum.l. si vnus.§.j.& ibi Bal.qui id trahit ad suspensionem temporalem banni.&.d.l.epistola.§.vlti.& ibi Pau.Cast.ff.de pact.&.l.statuliberum.§.Stichum,&.l.Titia cùm testamento.§.vlti.ff.de leg.2.&.l.pater filium.§.fundũ.ff.de leg.3.&.l.si ita quis,& ibi Bal.Imo.Alex.Fran. Are.& Ias.ff.de vulga.& pupil.&.l.ex facto.§.item quæro,eo.ti.&.l.qui fundum.ff.de contrahen.empt.&.l.si quis alia.ff.quẽadmo.vsufru.amit.&.l.sicut.§.vlt.& ibi Bal.ff.quib.modis pig.vel hypo.sol.&.l j.§.si mulier,iuncto prin.ff.de liber.agno.&.l.4.in princ.& quod ibi not.Bal.& Floria.in.2.no.ff.de seruit.&.d.l.si cùm Hermes.C.loc.&.c.ad honorẽ,& ibi Bal extrà de author.& vsu pal.&.c.de caussis,extrà de offic.deleg.&.c.quoniam frequenter.§.si verò,& ibi Bal.extrà vt lit.non contesta.Et voluit glo.in.c.decet,de reg.iur.lib.6.& in.c.si homo.27.q.j.Oldra.con.203.factum tale est collata,in fi.Alberi.post Iaco.in.l.quandiu institutus.ff.de acqui.hære.Bar.con.161.in nomine domini &c.proponitur quòd sindicus,col.2.vbi ex hoc consuluit in pulcho casu.Bal.in.c.j.§.hoc quod nos,col.5.versicu.sed quæro nunquid,tit.de pact.Constan.& in.c.bonæ,col.2.versi.& scias,extrà de elec.& con. 323.cùm quidam medicus,circa medium,lib.j.& con.33.statuto cauetur,col.2.lib.5.& con. 51.generali statuto,col.j.eo.lib.5.Benedic.Plumb.in.l.j.col.3.in.3.no.ff.de manumis.Angel. consi.231.punctus talis est duo compromiserunt.Pet.Anca con.70.repetito con.346.apparet,col.2.& idem quoq; con.331.visis diligenter actis,col.2.Imo.in cle.j.colũ.4.versi.iuxta prædicta,de conces.præben.Paul.Ca.con.184.videtur dicendum quòd dicta,in prin.lib.j. & con.467.super hoc puncto,col.vlt.eo.li.j.& consil.256.videtur manifestè,col.2.lib.2.& con.351.præfata reformatio,eo.lib.2.vbi ex hoc respondit,quòd si ex statuto datum sit certum tempus consanguineis ad retrahendum rem venditam offerendo precium,non poterunt consanguinei post illud tempus retrahere.& iterum cor.430.circa primum quæsitũ, eo.li.2.vbi in eodem casu loquitur.de quo & nos satis diximus suprà titu.proximo.§.j.in glo.10.in verbo,dedans lan,nume.19.sed cùm nostra.& idem Pau.Cast.con.436.ad primũ col.j.eo.lib.2.& Maria.consi.19.pro decisione,col.vlti.& Soci.ipsius filius con.273.in præsenti,col.pe.versi.sed ad hanc,lib.2. *De eadẽ re* *Permissum ad tẽpus cẽsetur postea prohibitum*

45 ¶ Ex quo dicit Bal.in.l.edita,col.13.versi.sed hîc quæritur nunquid sufficiat.C.de edend. quòd affirmatiua limitata ad tempus inducit negationem post illud.Et dicit etiam Bart. consi.100.à domino.Cy.de bononia,in.2.dubio,quòd si statutũ permittat inquiri intra certum tempus,censetur post illud prohibere:ideo(inquit)inquisitio postea facta erit ipso iure nulla.quod multùm est notandum,quia multæ absurditates ex hoc casu proueniunt,vt dicit Ias.in locis suprà allegatis,versi.ab hinc.3.Et facit etiam quod scribit idem Bar.post Iaco.Are.in.l.j.§.vlti.ff.de procur.quòd si procurator constitutus sit ad certum tẽpus,post ipsum expirat eius officium,nec admittitur volens prosequi,etiam si litem fuerit contestatus.& sequitur Pau.Cast.qui addit,etiam si velit abuersarius,consi.104.visis & ponderatis, col.j.lib.j.Et quod item voluit ipse Bar.in.l.Aristo.ff.de iur.delib.Inno.in.c.cùm in tua,extrà qui matr.accus.poss.Bal.in.l.si plures,col.vlt.versi.quæritur vlterius.C.de condi.inser. & in.l cùm anterioribus,col.2.versi.nota quòd ille.C.de tempo.appel.vbi dicit,quòd ille qui errat in calculo temporis,debet sibi imputare.Et sic nota(inquit)quòd banniti quibus datus est certus terminus,debent prouidere,ne tempus labatur,quia postea remedium frustra intentarent.& consi.142.quidam dominus Pasinus,col.j.lib.2.vbi dicit quòd finito tẽpore priuilegij finitur priuilegium,per multa iura quæ allegat.Et Matthe.Afflic.deci.Neapo.73.emptor cuiusdã.Nec interim omittam tex.optimum à paucis annotatũ in.l.Thais. *De eadẽ re* *Multa similia.*

§.intra.ff.de fideicom.liber.ex quo probatur etiam fauore libertatis tempus præstitutum ad aliquid faciendum non posse protrahi,nec quod iussum est fieri intra aliquod tempus, vt quis libertatem consequatur,post id tempus posse fieri.Et est similis text.in.l.Sticho.§. Titius.ff.de statulibe.

Prohibitum ad tempus post illud cẽsetur permissum.

Permissum post tẽpus cẽsetur antè prohibitũ.

Prohibitum post tempus cẽsetur antè permissũ.

Alia fallit.

46 ¶ Nam & è diuerso prohibitum ad tempus censetur post illud tempus permissum.d.l.imperator,& ibi Bal.ff.de postul.&.d.l.si vnus.ff.de pact.&.d.l.pater filium.§.fundum,& ibi Bar.& Alberi.ff.de lega.3.&.l.si minor,& ibi Ias.in fi.ff.de verbo.oblig.&.l.j.&.2.C.de his qui in exil.dat.li.10.& in.c.præsentium,extrà de cleri.percus.Bar.in.l.peto.§.fratre.ff.de lega.2.& in.l.in illa stipulatione calendis,col.j.versi.intro glo.ff.de verb.obliga. Alberic.in.l. hoc iure,eo.quoq; tit.Bal.in.c.sicut,col.j.extrà de cohabi.cleri.& mulier.& con.201.in prouincia,col.2.lib.j.& consi.34.casus talis est guido,circa medium,lib.j.& consil.271.factum est tale nutus quondam,col.j.lib.3.Pau.Cast.d.consi.467.vbi suprà,lib.j.& consi.263.circa primum,col.3.versi.prima,lib.3.&.d.con.356.lib.2.Et è contrario post tẽpus permissum videtur ante illud esse prohibitum.l.promissor.ff.de consti.pecu.& voluit Bal.in.l.post mortem,statim post prin.C.de fideicom.& con.301.constitutio,col.j.in fi.lib.2.Sicuti post tempus interdictum,ante illud tempus videtur esse permissum Bal.con.67.quia statutum,ad fi.lib.j.quod repetitur,con.407.punctus talis est,Antonius,lib.3.nisi quòd in hoc aliud est initium.Et cõdemnatus ad certum tempus,post id tempus pœnæ eximitur.l.fratres.ff.de pœnis.Et in vniuersum limitatum ad tempus non porrigit effectum ad vlterius tempus, Pet.Anca.consi.118.casus talis est,col.2.versi.circa primum,rursumq; vers.circa tertium.& Pau.Cast.d.con.263.vbi sup.lib.2.

Ea fiunt ex natura temporis limitati non arg. à contrario sensu.

Et pcedũt in statutis.

47 ¶ Et hæc quidem omnia ita procedunt,vt ea non fiant vi argumẽti à contrario sensu,sed ex natura temporis limitati,vt dicit Bal.in.d.l.obseruare.§.proficisci,col.2.in.d.3.quæstio. ff.de offic.procon.per.l.sicuti,in fi.C.de præscrip.30.vel.40.anno.&.d.l.si vnus.§.j.de pact. &.d.l.ex facto.§.item quæro.ff.de vulga.& pupil.Ideoq; vt ipse subdit,& hæc quoq; obtinent in statutis,atq; etiam aduersus ius cõmune:tanquam scilicet id sit ex tex.directo statuti,non ex contrario sensu.l.qui testamento.§.mulier.ff.de testamen.&.l.apud antiquos. C.de furtis.Hæc propè Bal.cuius hic sensus est,quòd licèt argumentum à contrario sensu non habeat locum ad correctionem iuris communis.l.2.C.de condi.inser.secus tamen in eo quod fit ex vi limitati temporis.Et id quidem dicit no.& sequitur Alex.con.3.circa præmissam,col.2.ver.præterea dictum,li.7. Vide tamen super hoc quæ scribit Bal.post alios in.l.properandum,col.2.versi.modò quæro,quid si statutum.C.de iudi.

De eadẽ re

48 ¶ Hanc quoq; eandem sententiam in hoc etiam casu de quo principaliter loquimur,nulla Angel.mentione facta secutus est Pet.Anca.con.331.visis diligenter,col.2.versi.tertiò aduertendum,per.d.l.statuliberum.ff.de lega.2.& neutrius item commemoratione facta Soci.con.241.circa primam difficultatem,col.antepe.versi.circa secundam quæstionem,lib. 2.vbi & has quoq; rationes affert:Nam talis promissio reuendendi videtur facta sub tacita conditione potestatiua,si venditor voluerit redimere,vt declarat Bart.in.l.si decem repetiero.ff.de verbo.oblig.& con.195.Angelotus.& Bal.in.d.l.2.C.de pact.inter empt.& vẽdi.Conditio autem potestatiua suspendit.l.à testatore.ff.de condi.& demon.& no.in.d.l. si decem repetiero.At cùm conditio etiam tacita suspendit,ea deficiente obligatio ipso iure euanescit,l.item quia,iuncta glo.sing.& ibi not.ff.de pact.

De eadẽ re

Renũciat q intra tẽpus præstitutũ non facit.

49 ¶ Ad hæc cùm venditor ipse possit redimere intra certum tempus ex lege dicta in venditione,certè id omittens videtur post id tempus id ius remittere siue renunciare,vt expressè & in hoc quoq; casu voluerunt Odofre.Nicol.Mate.& eorum authoritate Bal.in.l.2.in 8.quæsti.C.de rescindẽ.vendi.Id quod generale est in cæteris huiusmodi omnibus,per id quod voluit glo.quam ibi multum commendat Ange.in.l.si ego.ff.de nego.gest.& glo.in l.j.in verbo,cadere,& ibi Saly.C.de in integ.resti.minor.Dy.& Ioan.Andre.in.c.ratihabitionẽ,de regu.iur.lib.6.Bar.& ipse Ange.in.l.bonorũ.ff.rem rat.habe.Bal.in addi.Specula. titu.de appel.parte.2.§.j.versi.porrò,vbi dicit tempus iuri quærendo appositum idem aut etiam plus operari,quàm renũciationẽ,per no.in.d.l.si ego.Sed & ipse Bal.in.l.j.col.j.versi. extrà opponitur.C.quan.dies lega.ced.dicit lapsum diei habere vim pacti de non petẽdo.

De eadẽ re

50 ¶ Nec in hac re omittendus est tex.in.l.si ea.C.qui accusa.pos.ex quo liquidò probatur id quod diximus,scilicet tempus ipsum habere vim renunciationis,& id ibi not.idem Bald. tum col.j.versi.tertiò no.tum col.vlti.in duobus locis.Atq; etiam tex.in.§.j.post princ.ibi, multa quoq; tempus refutat.Ex quo quidem & ipse Bal.con.169.statuto ciuitatis Ianuæ,in

fi.lib.j.scribit lapsum termini ad aliquid præstituti habere vim tacitę renũciationis. Nam & tex.in.l.j.§. sed videndum.ff.de succes.edic.paria facit exclusionẽ ex tempore,& renunciatione,cùm dicit, exclusus est tempore vel repudiatione,cum alijs multis si à me adductis suprà tit.præcedenti.§.3.glo.4.in verbo,il ne sera plus receu,nume.2.contrarium tamẽ est. Quibus illud vnum addiderim,hanc tacitam renunciationem,quę inducitur ex lapsu temporis,magis nocere,quàm expressam,vt per multa latè probat Ias.post alios in.l.cùm quid,in.2.lect.col.2.numero.10.& multis seq.ff.si cert.peta.& nos latius in nostris legibus cõnubialibus,in glo.5.quæ est super verbo,expres,vbi videre poteris.

De eodem.

51 ¶ Postremò hanc eandem sententiã in nostro casu reuendendi intra certum tempus,ante illos omnes,licèt nullus memorauerit,tenuit expressè Bal.con.108.iste qui promittit reuendere,lib.5.atq; etiam Alex.consi.118.stantibus terminis,col.j.in fi.lib.3.& ex recentioribus quoq; Steph.Bertran.qui nullum præcedentium scriptorum citat,consi.115.non tenebatur lib.j.atq; iterum con.184.vidi casum,in fi.lib.j.Et de hac re tex.est clarissimus & expressissimus,quem tamen nullus illorum citat,in.l.si creditor.§.illud.ff.de distract.pigno.vt mirum sit effugisse Bal.virum omnium nostratium docto.oculatissimum,& incomparabilis memoriæ virum. Sed non omnes omnia videre,aut quæ viderint recordari queunt,quando vt cecinit Virgilius:

Omnia fert ætas,animum quoq;,sæpè ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.
Nunc oblita mihi tot carmina.

Et vt scripsit Menander.

χρόνος δ' ἀναίρει πάντα, καὶ λήθην ἄγει,

Id est ad verbum:

Tempus autem aufert omnia,& obliuionem inducit.

Tempus aufert omnia.

52 ¶ Et hanc principalem nostram sententiam,qua dictum est,venditorem post tempus cõstitutum non admitti ad retractum,amplia etiam si emptor nondum transacto eo tempore dixerit venditori illum se admissurum ad retractum,quandocunq; voluerit:nam intelligitur,modò is veniat intra illud tempus,vt non obscurè voluit Ro.consi.27.viso themate,in.4.eodemq; vlti.dubio,dum dicit aliud esse,si post tẽpus id dixerit.Et ad hoc mirè faciunt,quæ & nos in simili diximus de retractu proximitatis suprà tit.præcedente.§.j.glos.10.in verbo,dedans lan,numero.33.sed quid si cùm,& seq.vbi omnino videas & notes,neq; enim res est omnibus obuia & exposita.

Quid si durante tẽpore reuenditioni præstituto emptor dixerit uenditori illũ se qñcunq; admissurum.

53 ¶ Nec prætermiserim quosdam esse huius sententiæ,vt si res cum hoc pacto vendita,non satis iusto precio fuerit vendita,poterit semper redimi etiam post tempus præstitutum reuenditioni.ita enim voluit Chasse.in tit.des rentes vendues a rachapt.§.j.col.4.nume.22.iterumq; in hoc tit.de retraictz.§.10.in verbo,a faict diligence,in fi.dicens id quoq; voluisse Bal.in.c.j.tit.de feud.dat.in vic.leg.cõmis.Hosti.in summa tit.de vsur.& Iac.à S.Georg.in.l.mutuum,in.j.col.ff.si cert.pet.Sed Bald.& Iaco.nominatim loquuntur in cõtractu reprobato,cùm videlicet appositum est pactum legis commissoriæ in cõtractu pignoris.De quo nos diximus suprà in eadem glo.numero.328.& idem quoq;,vbi & alios multos idem tenentes citauimus.Nec Hosti.quoq; illud dicit.Scio autem Senatũ Parisiensem solere in venditiõibus annuorum redituum generalium etiam non reprobatis concedere aliquod tempus debitoribus vltra tempus conuentum,vel etiam si nullum sit cõuentum:vt possint restituto precio eos redimere intra certum tempus.Nec id tamen quod dicit Chasse.caret æquitate,propter quandam suspicionẽ,quæ oritur ex illis duobus,scilicet modicitate precij,& pacto reuendendi:quæ sola licèt non sufficiant ad reprobandum contractum,secundùm communem op.de quo diximus suprà in prin.huius titu.tamen posset videri ea satis esse ad illum rescindendum restituto precio,& sine deductiõe fructuum,vt in hoc saltem quandam rationem habeamus alterius op.quæ ex ijs duobus tantùm reprobat cõtractum.idq; præsertim in istis vẽditionibus annuorum redituũ,qui & si non sunt reprobati,vt alibi diximus,sunt tamen odiosi & suspecti,vt & alibi item diximus.

Res cũ hoc pacto nõ iusto precio uendita, an poßit semper redimi.

54 SED AN SALTEM RESTITVI poterit venditor in integrum post transactum tempus reuenditionis,ex aliqua iusta caussa. Pone enim quòd venditor mortuus est relicto hærede filio minore,qui non redemit intra tempus,nunc autẽ petit se restitui ratione minoris ętatis,vel ex clausula generali,si qua mihi iusta caussa videbitur,quia verisimiliter ignorabat id tempus,iuxta.l.qui in alterius.ff.de regu.iur.Hãc quæstionem longè lateq; ac subtiliter disputat Fran.Cur.Senior.d.con.59.Christi,vbi tandem concludit minorem etiam infantem hęredem venditoris non restitui aduersus hunc tẽporis lapsum,quem tu vide egregiè

An uẽditor post tẽpus poßit in integrũ restitui ex aliqua iusta caussa.

differentem an & quando minor & ignorans restituitur aduersus præscriptionem conuentionalem. Et idem quoq; in eadem specie consuluit Steph. Bertran. d. con. 184. in fi. lib. j. per tex. in l. Aemilius. ff. de minorib. & no. per Pau. Cast. & alios in l. vl. C. in quib. cau. in integrum resti. non est neces. Sed & idem nuncupatim voluit Hiero. Cagno. in l. 2. in 16. quæsti. C. de pact. inter emptor. & vendi. & ante hos Paul. Ca. cuius nullus meminit, consi. 306. quanquam longa, col. vl. lib. 2. vbi & id dicit se quoq; aliàs consuluisse.

55 ¶ Quibus adde glo. no. in l. si cùm militaribus, in verbo, distraxerunt. C. de resti. milit. quæ dicit militem absentem iusta ex caussa, aut etiam minorem non restitui abuersus tempus aut pœnam conuentionalem, licèt restituerentur aduersus legalem, vt ibi scribitur. Et illã glo. sequuntur Bar. & Bal. qui illam dicunt mirabilem, & Pau. Cast. qui illam dicit no. ibi, & idem Bar. in l. 2. C. si aduer. vendi. pig. & Bal. qui illam dicit elegantem, in c. j. versic. nisi iusta, col. j. in verbo, infantia, tit. quo tempo. miles. & Ro. in rub. de arbitris, col. pe. vbi eam dicit sing. Barb. in repe. c. Raynaldus, ad fi. extrà de testa. & cons. 51. scripsit sapientiæ fons, col. 8. lib. j. vbi dicit valde sing. & inter con. ipsius Franc. Cur. Senior. con. 67. sapienter, col. 19. vbi eam dicit singularem.

De eadẽ re. Tẽpus conuentionale currit minoribus, militibus absentibus, impeditis.

56 ¶ Ro. autem vbi suprà, pro huius sententiæ confirmatione citat glos. in l. non solùm. ff. de rei vendi. & in l. 3. §. si rem. ff. de lega. 3. dicentes iustam caussam litigandi non excusare ab expensis conuentionalibus, licèt excuset à legalibus, cum multis concord. adductis à Iaso. consi. 124. in instrumento, col. pe. versi. item debet, lib. 4. de quo nos alibi latissimè disseruimus. Sed quod propiùs accedit ad eam sententiam, adde quod scribit Cardin. Floren. in c. exceptionem, col. 3. versi. ego dico, extrà de elect. quòd tempus conuentionale currit impedito, per no. in c. vl. eo. ti. licèt legale non currat, c. quia diuersitatem, de cõces. præben. cum si. & sequitur Fely. in c. cùm inter, col. 11. versi. limita secundò, extrà de except. Et quòd difficultas non excusat à pœna siue obligatione conuentionali, probat. l. cõtinuus. §. illud, & ibi glo. & doct. ff. de verbo. obliga. & l. ad diem, eo. ti. secundùm intellectum eius communiorem. & l. qui autem. §. si quis. ff. de consti. pecu. & glo. in c. breui, in prin. extrà de iureiuran. De quo & tu vide doc. in l. quod te. ff. si cer. peta. & Fed. Senen. con. 122. martinus promisit, & Bar. in l. apud Celsum. §. si in arbitrum. ff. de dol. excep. Fran. Are. in l. si ita stipulatus fuero te sisti. §. possum, col. j. ff. de verb. oblig. & Steph. Bertran. con. 309. viso processu, numero 4. lib. 3. Nec iusta quoq; alia caussa excusat ab eadem pœna cõuentionali, licèt excuset à legali. Bal. in l. edita. in 2. lect. col. 8. versi. octauò oppo. C. de eden. & in l. eos, §. cautione, col. 2. versi. & circa hunc articulum. C. de appel. Alex. con. 119. titulus quæstionis, col. pe. versic. nec obstat quòd propter, lib. 2. Ias. qui tamen nutat, con. 124. in instrumento, col. vlti. lib. 4. Et horum omnium ratio in promptu est, quia mitius agitur cum lege, quàm cum homine l. Celsus, in prin. & ibi glo. ff. de arbi. cum si.

De eadẽ re. Iusta caussa nõ excusat ab expẽsis cõuentionalibus.

Difficultas nõ excusat à pœna uel obligatione conuẽtiõali.

Nec alia iusta caussa.

57 ¶ Sed tamen vide interim, quomodo respondebis tex. in l. si creditor. §. illud. ff. de distrac. pigno. cuius hęc verba sunt, Siquidem ita venierit, vt si intra certum tempus à debitore pecunia soluta fuerit, emptio rescindatur: si tempus præterierit, non poterit rescindi venditio, nisi minor sit. 25. annis debitor, aut pupillus, aut reipublicæ caussa absens, vel in aliqua earum caussarum, ex quibus edicto succurritur. Nisi dicas ibi minorem vel absentem non restitui aduersus tempus à creditore præstitutum reuenditioni, sed aduersus ipsam venditionem. quòd quidem verum est. Aut ibi ideo restitui minorem quia agitur de eo quod gestum est cum eo, quod multùm differt ab eo quod gestũ est à patre aut prædecessore ipsius vt videre licèt ex. d. l. Aemilius, ibi putabam bene iudicatum, quòd pater eius non ipsa (loquitur autem de filia minore) contraxerat, & no. per glo. & doct. in d. l. 2. C. si aduers. vend. pig. & in l. cùm filius. §. in hac. ff. de verbo. oblig. cum si. Sed id non admodum congruit casui. d. §. illud, quanquam & id quoq; verum est. Ideoq; si huiusmodi facultas redimendi ab initio fuerit concessa minori, posset dici & hũc elapso tempore ad eam restitui, atq; etiam maiorem ob absentiam reipublicæ caussa, aut aliam earum caussarum, ex quibus succurri solet ex illa clausula generali, si qua mihi iusta caussa videbitur. Sed tu tamen omnino vide Fran. Balb. in tracta. præscrip. in j. parte. 6. eiusdemq; vlti. partis prin. in 23. caussa.

De eadẽ re.

Quid si hæc facultas fuit ipsi minori concessa.

58 ¶ Ex quibus etiam posset videri, quòd si venditor iustum habuerit impedimentum, ne posset redimere intra tempus, quia forte misit pecunias per nuncium vel procuratorem, vt redimeret, qui ab hostibus vel latronibus captus est, aut aliud simile quippiam contigerit, esset tunc excusandus venditor, & post tempus admittendus, saltem per restitutionem in integrum, vt est etiam tex. loquẽs in luitione pignoris, cui tempus certum fuerat præfinitum,

Quid si uẽditor iustũ habuerit impedimẽtum.

in.c.ſignificante,& ibi doct.extrà de pign.& Bald.in repetitio.d.l.Aemilius,columna penultima,verſiculo reuertor.ff.de minorib.& Roma.conſilio.435.in preſenti conſultatione vbi & ad hoc allegat text.quem dicit ſingu.in.l.quibus diebus,in principio.ff.de conditionib.& demonſtrationibus,intelligendo quòd conditio illa erat implenda,per quid dari in genere,vt ipſe loquitur,licèt multa in contrarium eo in loco allegaſſet,quæ ibi videre poteris.Anto.autem in dicto.c.ſignificante,columna.3.dicit quòd emphyteuta,qui ceſſauit ſoluere triennio,quia interim detentus fuerat in carceribus,excuſatur,nec poteſt expelli, & ſequitur Barb.ibi columna.3.verſicu.not.quòd eò ipſò.& Iaſ.qui id dicit notandū in.l.2.colum.17.in.21.quæſtione.C.de iure emphyt.vbi ſubdit,quòd poſito quòd cecidiſſet,deberet tamen reſtitui in integrum,ex clauſula illa generali.& ſequitur etiam Philip.Deci.in authentica,qui rem,columna.3.verſicu.ſeptimò fallit.C.de ſacroſanctis eccleſi.Sed id non admodum huc facit,quia loquimur de pœna conuentionali.quāquam is textus in dicto.c.ſignificante,quo potiſſimum innituntur,loquitur de tempore etiam conuentionali. Et vide etiam textum optimum in.l.vltima.C.de conditio.inſertis.& in.l.argentum.ff.cō mod.& quæ diximus ſupra titulo præcedenti.§.primo,gloſ.10.in verbo,dedans lan,numero.120.vigeſimoquartò,& ſequen.& iterum.§.3.in gloſ.vltima,numero.5.quod tamen,& ſequen.Et ſi hæc procedunt,omnino deſtruunt ea quæ diximus in priori parte huius quæſtionis,ideo cogita.

59 ILLVD AVTEM SCIRE DEBES,quòd ſi poſt tempus huic facultati conceſſum emptor precium ſibi à venditore oblatum acceperit,poteſt compelli ad reuendendum,argumen. l.de lege.§.vltimo,&.l.ſequen.ff.de leg.commiſ.&.l.commiſſoriæ,& ibi Bald.C.de pactis inter emptorem & venditorem,&.l.2.C.de iure domi.imper.& dicta.l.Aemilius.ff.de minori.&.l.quòd ſi nolit.§.in factum.ff.de ædil.edic.&.l.vltima.ff.de eo quod cert.loc.& nuncupatim in hoc caſu reſpondit Bald.conſilio.108.iſte qui promittit reuendere,libro.5.vbi & ex hoc dicit,quòd ſi ipſe venditor recepit etiam poſt tempus precium à venditore depoſitum,tenetur perficere reuenditionem,quia eo nomine videtur ipſum depoſitum recepiſſe,quo nomine factum fuit:nec enim depoſitario ius eſt & poteſtas ſoluendi,niſi in eam cauſſam,ideóque in eam ſoluiſſe videtur,argumen.l.4.cum.ll.ſequenti.ff.de ſolutio.Et faciunt ea quæ ſuprà diximus titulo præcedente.§.primo,gloſ.10.quæ eſt in verbo,dedans lan.numero.20.tu tamen id intellige,& rurſum in fine eiuſdem titu.in.6.quæſtione,& quæ dicam infrà hoc eodem titulo.§.4.in gloſ.vltima,numero.2.Idemq́, vt tradit Bald.vbi ſuprà, ſi partem precij tantùm acceperit.nam idem eſt,ac ſi totum accepiſſet,vt expreſſim declarat dicta.l.de lege.§.vlti.ff.de leg.commiſ.

Si ēptor acceperit preciū oblatū poſt tēpus an cogetur reuendere.

Quid ſi acceperit preciū in id depoſitum.

Quid ſi partem precii.

60 ¶Sed hęc velim intelligas procedere,niſi emptor huiuſmodi preciū aut partem ipſius ignoranter acceperit,neſciens tempus reuenditionis eſſe tranſactum,quia fortè ſucceſſerat emptori,nec inſtrumentum venditionis viderat.Et tunc certè ei obeſſe non debet.l.ſi is ad quem,&.l.nec is.§.hæres.ff.de acquiren.hæredita.&.l.mater.§.ſed vtrùm.ff.de inofficioſo teſtamento,&.l.legitimam.ff.de petitione.hæreditatis,&.l.tres fratres.C.de pactis,&.l. nec ignorans.C.de donationib.Et quod in ſimili de domino qui ignorās feudum vel emphyteuſim eſſe commiſſam recepit penſionem,voluit Speculator titulo,de locato.§.nunc aliqua.verſicu.24.&.26.cum alijs multis ſimilibus,& concordan.à me adductis in non ab ſimili caſu ſuprà titulo præcedente.§.primo,in dicta glo.10.in verbo,dedans lan,numero 21.ſed hoc tamen,& ſeq.

Quid ſi ignorans accepit.

61 ¶Quid autem ſi tantùm petijt ſibi id precium ſolui,an & tunc poterit cogi ad vendēdum ac ſi ipſe accepiſſet.Quod videtur per dictam.l.Aemilius,in illis verbis,precium petendo, & ibi glo.in verbo,reſtitui,poſt principium,& Bald.in lectu.columna prima,& Alberic. columna.2.verſiculo,vltimò quæro.ff.de minorib.&.l.poſt diem.ff.de lege commiſ.&.dicta.l.commiſſoriæ,vbi & id nuncupatim in caſu illius.l.voluerunt Dy.Cy.Bald.Alberic. & Salycet.& idem Bald.poſt Cyn.in.l.intrà.§.primo,per illum textum,columna prima, verſicu.item no.ff.de minori.Et quod in ſimili ſcribit ipſe Alberi.in.l.2.col.3.verſi.quid ſi dominus petit.C.de iure emphyteut.dominum,qui poſteaquam vaſallus cecidit emphyteuſi ob non ſolutam penſionem,eam petijt ab ipſo vaſallo,ſibi æquè præiudicare,ac ſi ſolutionem receperit,per.l.ad ſolutionem.C.de re iudica.& ſequitur Iaſ.in dicta.l.2.columna.42.numero.128.Et idem quoque de domino qui requiſiuit vaſallum,vt ſibi fidelitatem

Sed quid ſi tantum petiit.

præstaret, voluit Ioan. Ray. in c. primo. §. præterea si quis, in. 17. quæstione, & in. §. insuper, columna penultima, titu. de prohibitio. feud. ali. per Federic. Quodq; tradit ipse Alberic. post Guil. Cuma. in. l. 2. C. si maior fact. quod si maior factus petit precium rei à se minore vendita, videtur ratam habere venditionem, per dictam. l. ad solutionem, &. l. 2. C. de iur. domi. imper. & quæ diximus supra titulo præcedenti. §. 24. glos. j. numero. 11. illud quoque. Quanquam aduersus hanc sententiam facit. l. nihil interest. §. primo. ff. de inofficio testamento, & quod eius authoritate tradiderunt Cyn. & Alberic. in dicto. l. 2. in fine. C. de iur. domi. imper. & Petr. à Bella Pertica, in dicta. l. commissoriæ. qui eam. l. intelligit, si quis petierit eam effectu, ita scilicet vt consecutus fuerit, alias secus. quod omnibus superioribus repugnat. Pro quo & tu vide quæ dixi in titu. præcedenti, in fine eius titu. numero. 36. sed tamen, iuncto præcedenti. Sed semper intelligendum est, si non ignorans petierit, iuxta ea quæ diximus in præcenti versi.

Si transacto tempore emptor dicat se recepturũ uẽditorem, intra quod tẽpus is uenire debeat.

62 QVID VERO si iam transacto ipso tempote ad redimendum præstituto, emptor libẽns dixerit venditori paratum se recipere precium & reuendere, non obstante lapsu temporis. An tunc quandocumq;, vel intra quod tempus debeat emptor offerre precium. De qua re consultus Roma. consilio. 27. viso themate, in. 4. eodemq; vltimo dubio, respondit, non propterea emptorem perpetuò obligari, sed venditorem debere intra modicum aliquod tempus precium reddere, secundùm glossam in dicta. l. Aemilius, in verbo, restitui, in vna solutione. ff. de mino. quam Barto. ibi multùm no. Vel etiam poterit emptor compellare venditorem, vt redimat intra duos menses, & si id non fecerit postea non admittetur, ex sententia Dy. & Barto. in. l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verborum obligationibus. quam Romanus ipse dicit sing. At nos multò plura diximus in simili quæstione retractus proximitatis suprà ti. præcedente in glo. 10. in verbo, dedans lan, numero. 23. nec tamen, cùm sex seq. Ex quibus intelliges, quid hic amplius sit dicendum.

An tẽpus reuẽdẽdi currat a tẽpore contractus, an traditionis.

63 CAETERVM ET HIC QVAERO, à quo tempore currat id tempus pręstitutum redemptioni rei venditæ restituto precio. Vtrùm à tempore contractus, an verò a tempore traditionis rei venditæ. Guid. Pap. singu. 873. si res vendita, dicit a tempore traditionis, vt dicit voluisse Barto. in. l. si cui legetur, in principio, in vlt. verbis. ff. de legatis primo, per textum, in l. tali, in principio. ff. de iure dotium. Verùm Bartolus non loquitur in nostro casu, sed in alio non admodum dissimili, videlicet cùm quis vendit librum pręstituto anni tempore ad soluendum precium vẽditionis, non currit id tempus anni nisi a tempore traditionis, per textum in dicta. l. tali, quod dicit multùm notandum. Et certè ille textus est optimus & notandus. Tamen in hoc nostro casu arbitror inspicienda esse verba contractus. Nam si dicitur, hinc ad annum, nemo dixerit expectandam traditionem, cùm aliud exprimatur. Et hìc omnino vide quæ latè diximus de retractu municipali supra titulo præcedente. §. primo, in glos. 2. in verbo, a vendu, numero. 41. quid autem si quis, cum multis sequentibus iterumq; in glos. 10. in verbo, dedans lan, numero. 108. vigesimo quæro. rursumq; in. §. vlti. in glos. 2. in in verbo, notifier au greffe, numero. 42. decimoquartò quæro.

An uẽditor intra tẽpus præstitutũ poterit omni tempore redimere.

64 ILLVD QVOQVE IN DVBIVM vocatur, vtrùm venditor poterit quocunque tempore eius temporis, quod reuenditioni præfixum est redimere, an verò tantùm vltimo anno, an item deniq; vltimo tantùm die. In quo ita dicendum est, nam aut expressum est in pacto, & id seruandũ est. Aut verò ita dictum est, vt intra. 10. aut. 20. annos fiet reuẽditio, & poterit venditor quocũq; tempore illorum decem vel viginti annorum, aut alterius temporis in id præstituti redimere, cùm omne tẽpus quod termino prædictorum annorum clauditur, intra esse rectè dicatur. vt scribit Gelius noctium Atticarum lib. 12. c. 13. & id minimè dubium est. Aut denique dictum est, vt possit redimere in decem annis. Et tunc Guid. Papa. deci. Delphi. 516. an per confessionem, versiculo. sed quid emptor, negat posse venditorem statim redimere cùm voluerit, sed expectandũ esse vltimum annum illorum decem, & quolibet eius anni die posse redimere, per. l. si ita fuerit libertas. ff. de manumissis testamento. &. l. prima. §. quibus (credo quod voluit allegare. §. quod dicimus). ff. de successorio edic. Idq; dicit sentire Bartolum in dicta. l. si cui legetur, in principio. ff. de legatis primo, & in. l. Gallus. §. ille casus, columna vltima. ff. de liberis & posthumis. Et Guid. Pap. sequitur expressè Hierony. Cagno. in repetitio. l. 2. in. 9. quæstione. C. de pactis inter emptorem & venditorem.

De cadẽ re

65 ¶ At longè vterque fallitur. Nam prior ille textus scilicet in dicta. l. si ita fuerit, non

loquitur iisdem illis verbis Guid. sed ijs duodecimo anno. quæ longè ab illis distant, in duodecim annis. Nam si dicas duodecimo anno, ille tantùm duodecimus annus comprehenditur, vt dicit ille textus. nec aliud intelligit Bartolus in supradictis locis. At si dicas in duodecim annis, omne illud tempus duodecim annorum, quod scilicet est intra illos duodecim annos, æquè compræhenditur, ac si dixeris intra duodecim annos. Hæc enim similia sunt intra duodecim annos, & in duodecim annis, vt probat textus in dicta.l. prima.§.quod dicimus.de successor.edic.& voluit Gelius vbi supra citauimus. Et vt breuius dicam, illa enunciatio duodecimi anni illum tantùm duodecimum annum demonstrat. illa autem duodecim annorum omnes illos duodecim annos demonstrat. Et facit etiam ad supradicta text.in.l.quod quis ff.de actio.& obligatio. Et hanc quoque nostram opinionem tenet Chasse.titu.de rentes vendues a rachapt.§.primo,in.6.dubio vbi tamen nihil allegat, nisi sibi videri Alexand.& alios ita tenere in.l.qui Romæ, in principio.ff.de verbo.obliga.

Cum uenditor non pōt nisi post aliquod tēpus redimere, an contractus sit illicitus.

66 SED VNVM NON OMISERIM, quod subiungit Guid.Pap.vbi supra.& iterum sing.477. licèt pactum, versicu.quæro mutuasti, ibi nunc quæro. quòd in illis casibus, in quibus non potest venditor redimere quandocūq; durante tempore, sed tantùm in fine illius, aut post aliquod tempus, censetur contractus illicitus, vt dicit se plenè dixisse in tractatu de contractibus illicitis, vti fecit columna.7.§.pone circa hoc aliquis. Et idem ante illum videri plerisque posset censuisse Panormita. in.c.ad nostram, in tertio casu, extrà de emptione & venditione, & Paulus Castren.consilio.109.visa petitione, columna.2.versicu.sunt etiam alia, lib.2.nam & ij duo à quibusdam in eam sententiam allegantur.& Lauren.Rodul.in repetitione.cap.consuluit, in.2.parte quæstione.61.& Lafran.Oria.in clementina dispendiosam, columna penultima, de iudic.& ante hos omnes Hostien.& Ioan.Andre.in dicto c.ad nostram.& è Theologis diuus Bernardinus in tractatu de contractibus & vsuris, in 39.sermone, arti.2.c.primo, & id propè haud dubiè tenet Baldus consilio.487.apparet, circa medium, lib.j.

De eadē re

67 ¶ Verùm (ne erres) Panormitanus, vbi suprà, requirit vltra id pactum, ita factum modicitatem precij: quasi id solum non faciat contractum illicitum. Et Hostien.& Ioan.Andre. eo in loco debent intelligi secundùm dictum.c.quo innituntur, de quo mox dicemus. Sed & Paulus Castren.vbi suprà non dicit simpliciter eum contractum, in quo tale pactum apponitur, esse illicitum, sed id tantùm reponit inter ea quæ cum alijs non per se sola faciunt præsumi contractum vsurarium. vti etiam faciunt Baldus & Salycetus post Odoffred.in.l.emptione.C.plus valer.quod agit.& idem Baldus in.c.primo, columna.2.versic. quæro de quibusdam, & ibi etiam Aluar.columna penultima, versicu.quæro ab extra, titu. de feud.dat.in vic.leg.commis.& ipse Panormitanus consilio.76.in præsenti, &c.tria succinctè, columna prima, libro primo.& consilio.69.casus in his terminis, libro.2.& Roma. consilio.423.pro pleniori discussione, in vltimo dubio. Cepo.in tractatu de simulatione cōtractuum, in.10.præsumptione. Barb.consilio.76.illud in medium, columna prima, & secunda, libro.3.Soci.consilio.248.nunquid ex duobus, columna.2.versiculo.quartò, libro.2. Ias.latè consilio.153.præsupponitur in facto, per totum, libro.4.Fabia.in tractatu de emptione & venditione, in.7.quæstione principa.columna.3.versicu.sextò quæro, & nouissimè Hiero.Cagno.in repetitione.l.2.columna.4.versic.& inter alias.C.de pactis in emptr. & vendito.& è Theologis Angel.Cla.in verbo, vsura, le.primo, numero.67.nisi (inquit) id fieret in fraudem vsurarum.& Conradus in tractatu contractuum, quæstione.83.in.8.conclusione.

De eadē re

68 ¶ Et hoc quoque satis superq; innuit textus si non leuiter legatur, in dicto.c.ad nostram, de emptione & venditione, quod omniū hac in re est præcipuum potissimúmque ac propè vnum fundamentum. dum scilicet vnà cum eo pacto, vt à septennio ad nouennium liceret redimere, & alia quoque ponit quæ simul faciunt præsumi contractum fœneraticium, quasi scilicet illud solum pactum in id non sufficeret. Et ita ibi omnes propè scribentes intelligunt. Et quod id quidem pactum simpliciter valeat, ne expressa authoritate careamus, tenuit Ioan.Faber.modò (ait) tempus in id præstitutum non excedat.30.annos, in l.vltima, quam vnicam eius titu.legit.C.de pactis pigno.ad finem. Et hoc vltimum de.30. annis, ne & id quoque omittam, voluerunt glos.Petr.à Bella Perti.& Cy.ibi.& Collect.in c.significante, columna.2.versicu.sed quid si debitor, extrà de pigno.Angel.& Alexand.in d.l.qui Romæ, in prin.ff.de verbo.obliga.

Quid si id pactum excederet.30 annos.

Id pactum ita factũ magis suspectũ est.

69 ¶ Sed aduerte lector amantissime, nam licèt hæc omnino vera sint. Tamẽ negari nisi malignè ac proteruè non potest, quin illud pactum ita appositum, vt non liceat nisi post aliquod tempus simpliciter, aut intra aliud postea tempus redimere, faciliùs citiúsque faciat præsumi contractum vsurarum, quàm si simpliciter fuisset appositum sine expectatiõe alterius temporis, vt non obscurè voluerunt ij omnes quos iam suprà citauimus, numero ab hinc. 2. & præter eos quoq; Bald. in rubri. C. de fructi. & vsur. legat. ad fi. & consilio. 487. apparet, libro primo. & consilio. 322. instrumento, colum. 2. & sequen. lib. 3. & Alexan. consilio 109. viso processu, in fi. lib. 4. & Corne. consilio. 366. visa copia, columna penulti. versicu. illa enim temporis, libro primo, & Ambrosius à Vignate in tracta. vsurarum, quem posuit in c. salubriter, de vsur. char. 14. in. 10. indicio. & Alexand. consil. 46. circa præsentis, columna prima, libro. 3.

Sed an ante illud tẽpus possit cogi emptor reuendere.

70 SED AN SALTEM in illo casu promissionis reuenditionis pòst aliquod tempus, possit cogi emptor reuendere ante illud tempus. Bald. vt à nonnullis citatur, in consilio incipiente, in Christi nomine, si emptor promisit reuẽdere, respondit nõ posse per no. à Bart. in. l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de verborum obligatio. & ita illum refert Fabia. in dicto tractatu empt. & vendi. vbi supra qui tamen subdit illam decisionem videri sibi dubitabilem, nec aliud dicit. Ego verò illud consi. reperire non potui, nec vllum ex consi. Bald. quæ edita sunt, eius initij est. At consi. est quod incipit, iste qui promisit reuendere, quod est. 108. lib. 5. in quo nõ illud dicit, sed aliud, de quo diximus supra eadem gl. numero. 59. illud autem. Non tamen dubito, si id pactum valet, vt pleriq; omnes, vt iam diximus, testantur, & si nihil aliud sit quod viciet, non admittendum fore venditorem ante illud tempus, cùm permissum post tempus, ante id censeatur prohibitum. l. promissor. ff. de constit. pecu. & diximus supra in hac eadem glo. numero. 46. non & è diuerso.

ET POVR TEL PRIS QVE ACCORDE EST ENTRE EVLX. GLOSSA. 3.

Concordare uerbũ latinum.

1 HAEC VERBA OBSCVRA SVNT, quia possunt referri & ad precium cõuentum, & cõcordatum (vt sic loquar cum Terentio & Plinio) in venditione, vt scilicet res tali precio vendita, eodem reuendatur. atq; etiã ad precium conuentum in pacto reuenditionis, ita scilicet, si fundus venditus centum aureis, eo pacto vt possit redimi centum viginti siue octoginta aureis. nam vtrobiq; est precium conuentum. Quamuis si maius precium pro reuenditione restitui conuentum est, quàm ab emptore pro ipsa priori venditione traditum est, faciat præsumi contractum vsurarium, alijs tamen præsumptionibus simul interuenientibus, per. c. illo vos, extrà de pigno. & diximus supra in rub. huius titu. numero. 31. incipi. septimum quod etiam, vbi etiam atq; in numero sequen. comperies, quid dicendum sit, si minus precium reddi conuentum est, quàm sit precium prioris venditionis, ibi vide.

Si in pacto reuendendi nullũ est statutum precium de quo intelligẽdũ est. An alias intersit, cũ certum, aut cũ nullum est precium.

2 SED QVID SI IN PACTO reuẽditionis nullum omnino certum statutum est precium, sed simpliciter dictum est, vt venditor possit redimere, intelligitúrne de precio venditionis, an de iusto precio, an denique de precio, quod ab alio reperiri poterit. de hoc nuncupatim disserit Hiero. Cagno. in repetitio. l. 2. columna. 6. in. 8. notabi. C. de pact. inter emptorem & venditorem, quem vide. & prætereà glos. in. l. prima, in verbo, non actus, & ibi quoq; Salycet. columna prima, versicu. quærit glos. quando res. C. quando lice. ab emptio. discede. & Anto. Burgos. qui de iusto precio intelligit, in. c. ad nostram, columna. 13. versiculo, & quòd multi, extrà de emptio. & venditio. & quæ scripsimus supra titulo præcedente. §. primo, in glo. 18. in verbo, le pris quæ la chose aura couste, in principio. Et vide etiam Soci. qui in hoc casu certam quandam differentiam facit, cùm venditioni appositum est certum precium, vel cùm nullum, in. l. qui Romæ, in principio, columna vltima. ff. de verborum obligati. Et quod intelligatur de precio venditionis, est expressa consuetudo infrà eodem titu. §. 6.

3 CAETERVM HOC IN LOCO venit in mentem eius speciei,de qua consuluit Petr.Anca. consilio.331.visis diligenrer actis,columna vltima,versic.vlterius aduertendum.Ea est huiuscemodi. Venditor agit aduersus emptorem,vt ei reuendat rem antè ab ipso venditam, offerens pro ea reuenditione quinquaginta ducatos,quia dicit ita fuisse cõuentum in eius rei venditione. Negat autem emptor id pactum. Testes vẽditoris deponunt emptorẽ promisisse reuendere eodem precio,quo emerat.Respõdit Pet.emptorem reum esse absoluendum,tum alijs rationibus,tum & hac,quia ex diuersitate summarũ resultat pluralitas promissionis: non enim testes deponunt de ea quæ deducta est in libello.Et in separatis de vno ad aliud non infertur.l.si maritus.C.de dona.inter vir.& vxor.Sed hic omnino vide quæ in simili scribam infra in fi.huius tit.in.16.quæstio. *Pulchra qõ*

CELVY IOVR. GLO.4.

1 NAM QVOD FIT eodem die,præsumitur factũ incontinenti,siue eodem contextu,vt dicit Bald.in.l.prima,colum.2.versi.secundò no.C.de oper.liber.& in.l.penulti.§.mulier,ad fi.ff.soluto matrimo.Cepo.nuncupatim loquens de hoc pacto reuendendi,in tracta.simulatorum contractuum in.2.casu princ. & Corne.consi.192.licet videatur,colum.j.versicu.item quia videtur,libro.j. & Franc.Curt.Senior.consi.55.super duobus,colum.3.Ias.in.l.prima.§.primo,colum.vlti. ff.de verborum obligatio.vbi id dicit sæpè allegari in practica.& Steph.Bertran.qui nuncupatim loquitur in hoc pacto,consi.15.visis instrumento,numero.2.libro.2.& consilio.32. precij vilitas,numero.3.eodem libro.2.cum alijs multis concordan.quos tibi congessi in repetitio.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.103.sed posset dubitari,& seq. vbi etiam ostendi Bar.consil.161.proponitur quòd syndicus,non aduersari huic sententiæ, quod prima fronte potuisset videri.De eo autem quod fit sequẽti die,de quo etiam loquitur nostra consuetudo,dicemus in glo.seq.in prin.

Si pactũ sit factũ die cõtractus, an cẽseatur factum incontinenti.

IN LIMINE CONTRACTVS. GLOSSA.5.

1 QVONIAM DVBIVM est in iure,quando pactum censeri debeat fuisse incontinenti factum,vt ex eo actio competat,tanquam vestito cohærentia (vt nostri loquuntur non sine graui ac locuplete exemplo,est enim verbum Ciceronis lib.2.de natura deorum)contractus,vt plenissimè per glos.& doctores in.l.in bonæ fidei,iterumq; in.l.petens. C.de pactis,& in.l.iurisgentium.§.adeo.ff.eodem.& Barto.in.l.contractus.C.de fide instrumento.Certè nostra consuetudo,vt hoc dubium tolleret,statuit,quòd si eo ipso die,aut etiam altero id est sequenti die,quo cõtractus factus est,id pactum de reuendendo fuit conuentum,perinde habebitur,ac si in ipso contractu aut confestim antè vel pòst intercessisset: & ita in limine contractus vt ipsa loquitur,dicetur fuisse factus,ob id fortè quòd vnus dies nõ dicitur magnum aut longum interuallum.l.si ex duobus,in princip.ff.de duobus reis.& voluit Bartolus,in.l.prima.§.primo.ff.de verborum obligationibus.& bene facit.l.Paulus.ff.de re iudica.vbi sententia diffinitiua in accessorijs & consequentibus potest suppleri scilicet eodem die,&.l.in operis, cum gl.& ibi.Barto.ff.loca.vbi simul esse factum dicitur,quod eodem die factum est tanquam scilicet ex propinquitate temporis præsumantur partes ita ab initio conuenisse,alterumq; alterius contemplatione factum fuisse videatur,per textum optimum in.l.prima §.quæ onerandæ.ff.quar.rer.acti.non datur.Sicuti & in simili dicit glo.in.l.si ventri.§.vltimo,per illum textum & ibi Barto.ff.de priuil.creditorum.Iacob.Arena.& Barto.in.l.penultima.§.si vir.ff.solu.matrimo.Cy.in.l.si quis posthac,in.2.quæstione,& ibi Baldus & Angel.C.de bonis præscript.cum alijs multis concord.à me adductis.in repetitio.l.si vnquam,in verbo donatione largitus,numero.102.quòd si refractarius.Ideoq; ambo actus iudicari debent,ac si vnus tantùm esset,simulq; facti fuissent,per.l.cùm antiquitas.C.de testamen.&.l.hæredes palam.§.vno contextu.ff.eodem titulo,cum alijs concordãtib.etiam à me cumulatis,vbi suprà numero præcedenti videlicet.101.sed & hoc tamen.Et quod vni inest,alteri quoq; inesse creditur,propter vicinitatem vtriusq;,vt etiã ibi diximus,& multis probauimus.Quibus tamen adde Corne.consi.319.circa primũ,col.7.versi.hoc autem

Quid si die sequenti.

Cohærentia nomen Ciceronianum.

Id pactũ ea demdie aut sequenti factũ,an contractui inẽe censeatur.

Quæ post uel ante actum statim fiũt,in ipso facta fuisse uidentur.

præſuppoſito,lib.3.vbi & id ita ineſſe dicit,vt vnus contractus cenſeatur eſſe pars alterius, arg.l.fundi partem.ff.de contrahen.emptio.

De eadẽ re. Ante litis cõteſtationem factũ uidetur quod mox poſt eam fit.

2 ¶ Ex ijs autem fit,Primò quod dicit glo.in.l.2.in verbo,narrationem.C.de iura.calũ.quòd cùm ex ea.l.in.§.vlti.partes debeant iurare de calumnia in initio litis,& ſic ante litis conteſtationem,tamen ſi ſtatim pòſt faciant,ſufficit,per illum tex.in princi.quia ſatis dicitur fieri in initio,quod pòſt ſtatim fit.l.lecta.ff.ſi cert.petatur.Et cum ea glo.ſimpliciter tranſeunt omnes doctores,ibi,vt eam tacitè ſequi videantur,ex ſententia gloſ.ab omnibus approbatæ.in.l.inter omnes.ff.qui ſatiſda.cogun.de qua nos ampliùs diximus ſuprà titu.præcedente.§.35.in glo.vlti.in verbo,ignorãs,numerò.45.nam minores.Sed & illam priorem gloſ.nuncupatim ſequitur & dicit no.Ro.in.l.ſi mulier,col.2.numero.13.ff.ſolu.matrimo. & Angel.Are.in.§.prætereà,colum.12.verſic.& quando dicatur,Inſtitu.de exceptio.vbi ex ea dicit generaliter,id cenſeri fieri tempore litis conteſtationis,quod fit parũ ante,vel parum poſt litis conteſtationem.& Iaſ.in.l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum,colum.3.verſi.in quarta parte.ff.de acqui.hæredita.

De eadẽ re.

3 ¶ Secundò quod voluit alia glo.in.l. Pomponius.§.ratihabitionis.ff.de procur.quòd cùm ille textus dixiſſet ſatiſdationem ratihabitionis à procuratore ante litis conteſtationẽ eſſe exigendam,quoniam ſcilicet hæc ſit dilatoria exceptio,vt dicunt omnes ibi.Certè ſatis dicitur fieri antè,ſi fiat pòſt incontinenti,per.d.l.petens.C.de pact.cùm dicitur,ſiue anteceſſit pactum, ſiue poſtea ſtatim interpoſitũ eſt.&.l. Modeſtinus.ff.de ſolu.Et licèt eam glo. reprobent Bal.Ange.& Pau.Caſt.ibi.Tamen ſequitur Specula.titu.de ſatiſda.§.viſo,verſ. debent autem præſtari.& Anto.in.c.cùm dilectus,col.3.per text.ibi,ſecundùm vnam lect. in verſicu.circa,extrà de ordi.cogni.& Imo.qui eam dicit ſing.in.l.ex conſenſu.§.eum qui, colum.25.ff.de appella.vbi etiam refert Iaco.But.& Bar.in dicto.§.ratihabitionis,ſimpliciter tranſire cum ea glo.& rurſum idem Imo.in.l.2.§.prius.ff.de vulga.& pupilla.ſubſtit. per.d.l.lecta.Alexand.& Iaſ.in.l.edita,ille colum.4.verſic.putarem tamen quòd emendatio,hic colum.5.verſicu.quid ergo ſi incontinenti.C.de eden.vbi ex hoc dicunt,quòd cùm emendatio libelli fieri debeat ante litis conteſtationem,vt ibi no.poteſt tamẽ & poſt eam incontinenti fieri,& idem Alexand.qui & eam dicit ſingu.in.l.ita demum,colum.2.verſic. octauò fallit.& ibi etiam Iaſ.colum.prima,verſicu.ſecundò limita.C.de procurato.& ipſe Iaſ.in.l.non ſolùm.§.morte,colum.4.ff.de no.oper.nuncia.vbi eam rationem reddit,quia quæ incontinenti fiunt &c.& in.l.principalibus,colum.4.verſicu.ſecundò quæro.ff.ſi cert. peta.& in repetitione.l.admonendi,char.21.verſic.quid ſi teſtis.ff.de iureiurando.& in dicto.§.iuſſum,vbi ſuprà.& in.l.vltima,colum.5.in.2.limitatione.ff.de feri.& Fely.in.c.exceptionem,colum.8.verſicu.fallit.10.extra de exceptio.Hippo.Marſil.in.l.diuus Antoninus,colum.vltima.ff.de quæſtio.& in.l.is qui aggreſſorem,numero.31.C.de ſicca.& conſil. 137.illumina,columna penulti.& Lancel.Gali.in.l.j.§.qui præſens,colum.vlti.ff.de verbo. obliga.Qualiter autem intelligatur,videbis per eundem Lancel.in.d.l.prima,in princ.colum.12.verſi.ſexta cadit.

De eodem. Exceptio dilatoria ſtatim poſt litẽ cõteſtatam põt opponi.

4 ¶ Sed & generaliter quòd omnis exceptio dilatoria quæcunq; ea ſit,poſſit opponi ſtatim poſt litem cõteſtatam,vt id quoq; ſcias,tenuit Innocen.ille pater & organum veritatis ab Archi.in.c pia,de exceptio.lib.6.appellatus,Inno.(inquam)in.c.paſtoralis,in princip.ext. de exceptio.& Anto.cuius etiam non modica eſt apud omnes authoritas,in.c.cùm dilectus,colum.3.per textum.ibi,extrà de ordi.cogni.& Roma.in dicta.l.ſi mulier,vbi ſuprà. ff.ſolu.matrimo.& ex recentioribus Fely.in dicto.c.exceptionem,quo loco ſuprà citauimus,extrà de exceptio.& Hippo.Marſil.in.d.§.diuus Antoninus.

Non refert an ãt emancipationem an ſtatim poſt quid fiat.

5 ¶ Tertiò quod tradit alia gloſ.in.l.vt iuriſiurandi.§.iurare autem debet,in verbo,manumiſſionem.ff.de oper.liber.& iterum in.l.prima,in principio,& ibi etiam Barto.& Baldus C.eo.rurſumq; in.l.vltima.ff.de liber.cau.nihil referre,vtrùm ſeruus in manumiſſione,an paulò antè,ſiue etiam paulò pòſt iuret operas ſe domino præſtaturum,per dictam.l.lecta, idq; dicit Bart.in primo loco eſſe menti tenendum ad huiuſmodi quæſtionem.Nam pater non poteſt donare filio in ſua poteſtate conſtituto,ſed emancipato poteſt.Igitur quidam emancipat filium,& confeſtim ei donat,mox iudex emancipationi decretum interponit,opponitur quòd non valet donatio cùm fuerit facta ante decretum emancipationis.Ego(inquit)Barto.dixi contrarium,per hanc gloſſam.& refert & ſequitur,& dicit ſingu.Alexan.in.l.diuortio,in principio,columna.2.verſicu.ad hæc omnia.ff.ſolu.matrimo. & ibi quoque Iaſ.columna item.2.verſiculo.ſecundò bene facit,vbi illud dictum ita decla-

rat,ne videatur inutile,vt ibi per eum.& idem Iaso.in repetitio.d.l.admonendi,colum 87. versicu.quid si testis primò.ff.de iureiuran.& in.l.vltima,colum.penultima.C.de edic.diui Adri.tol.& Franc.Are.in.c.de testibus,colum.4.versi.nec obstat dicit ipse,& ibi quoq; Fely.colum.3.versicu.& inquantùm,extrà de testib.idem Fely.in.c.cùm dilecta,colum.23. versi.demum ad ornatum,extrà de rescrip.& Catel.Cota.qui id admodum commendat, in memor.incipi.donatio facta à patre.Ioan.Lupus in repetitio.rubr.de donatio.inter vi rum & vxo.§.38.col.3.vers.ad hoc bene facit.

6 ¶Quartò quod authoritate illius gl.in.d.l.j.C.de bonis libert.dicit Bal.in ea ipsa.l.prima colum.2.versi.secūdò not.id dici videriq; donatum filio in præmium emācipationis,quod incontinenti ante vel post ipsam emancipationem donatur.Et declarat quando hoc casu dicatur incontinenti ante& post factum.Sed & authoritate eiusdem glo.tradit ipse Bald. in.c.primo,colum.2.in verbo,pacem,titu.de pace tenen.id dici factum tēpore belli,quod paulò ante vel paulò post bellum factum est.Id quod etiam voluerunt idem Bal.Imo.Alexand.& Ias.in.d.l.diuortio,in pincip.vterq; colum.2.solu.matrimo:& id putant no.ad saluandos testes deponentes aliquid factum fuisse tempore belli.Et Bar.loquens de eo quod dicitur fieri in naufragio,in.l.si quis.§.de eo quoq;.ff.de incēd.rui.naufra.Id quod dicit mirabile & allegat bonum tex.in.l.Pedius,in princ.eo.titu.Sed tu vide Fran.Are.declarantē quomodo id sit intelligendum,in.d.l.diuortio,in.2.no.

De eodem.
Tēpore belli factū censetur quod añ uel post statim fit.

7 ¶Quintò.quod ab alia glo.traditum est in.l.obligari.§.tutor,& ibi Bart.ff.de autho.tuto. iterumq; glo.in.§.tutor,Institu.eo.quòd licèt tutor debeat præstate authoritatem pupillo in ipso contractu aut alio negocio,nec satis esset si post contractum eam accommodaret, vt illis iuribus cauetur.Tamen si incontinenti pòst id fiat,sufficit,tanquam si in ipso actu adhibita fuisse videatur . & idem quoq; voluit Bar.in.d.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acquiren.hæredita.& Ioan.Andre.in additio.Specula.titu.de cessio.actio.colum.4.versic. sed nunquid ratione,cum aliis multis concord.id probantibus generaliter & in omni authoritate quæ in ipso actu adhiberi debet,à nobis latè congestis in nostro tractatu de legibus connubialib.in.4.glo.in princip.

De eodem.
Sufficit authoritatem præstare statim post actum.

8 ¶Sextò huc spectat,quòd licèt testes debeant iurare,antequam deponant.l.Iurisiurandi. C.de testibus,&.c.de testibus,&.c.nuper.extrà eo.titu.&.c.imprimis.2.quæstio.j.&.c.hortamur.3.quæstio.9.Satis tamen est,si confestim postquam deposuerint iurēt ita esse vt deposuerunt sicuti voluerunt Bartho.Brix.post Hu.quæsti.venerabili.46.aliquis fuit ductus Hosti.in summa titu.de testib.§.super quibus,versi.sed quid si testis.Bal.& Pau.Cast.in.d. l.iurisiurandi.Gaspar Calde.in.d.c.de testibus,& ibi etiam Fely.colum.3.versic.& inquantum,& Ias.in repe.d.l.admonendi,colum.83.versi.quid si testis primò deposuerit.ff.de iureiuran.Quanquam contrarium tenuerunt Cy.& Salyc.in.d.l.iurisiurandi.Goffre.in summa tit.de testibus ante fi.Archi.in.§.item in criminali,versi.item iurisiurandi.4.quæsti.2. & in.c.omne.22.quæstio.2.Bal.sibi contrarius in.c.fraternitatis,colum.j.in.4.no.extrà.de testib.Anto.& Panor.in.d.c.de testib.Sed Maria.ibi pro concordia harum pugnantiū sententiarum distinguit,an testis post depositionem sua sponte,an ad iudicis interrogationē iurauerit,vide ibi eum,& Fely.

De eodem.
An satis sit ut testes statim post depositionem iurent.

6 ¶Septimò quòd licèt testes in testamento debeant esse rogati.l.hæredes palam.§.in testamentis.ff.de testamen.&.l.hac consultissima,in prin.C.eo.tit.Tamen satis est,vt testamento perfecto atq; absoluto incōtinenti rogentur,secundùm Bal.in.l.vl.col.2.versi.modò circa testes.C.de fideicom.Nam idem(inquit)operatur quod incontinenti suppletur,ac si eodem tenore & contextu esset factum,per.d.l.petens,cum sua materia.C.de pact.Et hoc dictum pro sing.citat & sequitur Ias.in.d.l.in principalibus,col.4.versi.secundò quæro.ff.si cert.peta.& in.d.l.edita,col.6.versi.sextò facit.C.de eden.& pro valde not.idem Ias.in repe.d.l.admonendi,vbi suprà.

De eodem.
Satis est testes incontinēti testamēto perfecto rogari.

10 ¶Octauò huc quoq; respicit,quod ab eodem Bal.(is certe vnus non singulos tātùm ausim dicere,sed & vniuersos simul copia & subtilitate superat)proditum est,in.l.vlti.col.2.versi.secundò incidenter quæro.ff.de feri.quòd post terminum datum ad probandum admittitur,qui incōtinenti vult probare,non tantùm per instrumenta,sed & per testes quoq; tanquam scilicet id videatur probatum intra terminum,quod pòst incōtinenti probatum est. & idem vult ipse Bal.qui tamen limitat,in.l.diffamari,colum.j.C.de inge.manumi.quod & sequitur & commendat Ias.in.d.l.edita,col.6.versi.quintò facit quod signanter.& in.d. l.nonsolùm.§.morte,vbi suprà.ff.de ope.no.nuncia.

De eodem.
Admittitur qui incōtinēti post terminum uult probare etiam per testes.

11 ¶Nonò his adiungi potest, quod & ipse Bal. scriptũ reliquit in.c.j.col.vl.versi.tertiò quæro quo tempore, extrà de mutu.peti. quòd paria sunt reconuenire ante litis cõtestationem, vel incontinenti post, antequam fuerit iuratum de calumnia, per authen. consequenter. C. de senten. & .c. dispendia. §. reus, de rescriptis, lib. 6. licèt alibi scribatur reconuentionẽ fieri debere ante litis contestationem. l. cùm Papinianus, & .d. authen. & consequenter, de senten. & .d.c.j. & .2. extrà de mutu.peti. Et id dictum Bald. sequitur Ias. in .d. §. morte, & in.d.l. edita, numero.13. & seq. C. de eden. & Fran. Ripa lib. respon. j.c.8. in caussa, colũ.j. & Rebuf. qui & multa ex supradictis affert, in concord. tit. de colla. §. præfatiq; graduati, in verbo, vacationem. Sed hi omnes erranter allegant ipsum Bal. in.c. cùm venissent, de iudi. cuius erroris caussa ea est, quia in nostris codicibus non integra est lect. Bald. super.d.tit. de iudic. sed tantùm vsq; ad.d.c. cùm venissent. quin & lect. illius.c. truncata est, & relictis titu. seq. vsq; ad.d.tit. de mutu.peti. & principium quoq; .c.j. eiusdem ti. mox continenter & connexæ fit transitus in.d.c.j. vt videatur esse finis.d.c. cùm venissent. id quod obiter admonere lectores volui, ne posthac similiter errent.

De eodem. Paria sunt recõuenire ante litiscõtest. uel incõtinẽti post.

12 ¶Decimò quod dicitur consuluisse Pau. Cast. quod cùm ex statuto permittẽre bannitum impune occidi, possint etiam eius bona impune auferri, deprędari, diripi, ex sentẽtia Bar. in.l. nec in ea. ff. de adulte. & Bal. in.l.3. C. si pend. appel. mors interue. & in.l. vlti. circa medium. C. si contra ius vel vtilit. public. per tex. quo nullum ad hoc dicit esse meliorem, in.l. j. §. quod prætor. ff. de aleat. & eiusdem Bal. in.c. in literis, col.j. per tex. ibi, quem dicit sing. extrà de resti. spolia. & ipsius Pau. in.l. in suis. ff. de liber. & posthu. vbi tamen id intelligit viuo bannito, non etiam eo mortuo, secundùm Bald. in.l. ex hoc iure, col.3. ff. de iustitia & iure. Tamen (vt ad id tandem veniam, quod ad hunc locum pertinet) si incõtinenti quàm quis illum occiderit bona quoq; illius prædatur, impune id facit, quia quæ incõtinenti fiũt inesse videntur. Ita enim voluisse dicitur Pau. Cast. consi.31. quem sic refert & sequitur Fely. in.c. quæ in ecclesiarum, col.5. versi. no. secundò. extrà de constitu. & Andr. Alcia. in.l.4. §. Cato. char. vlti. versi. inquantum Bar. ff. de verbo. obliga. in.j. lect. vbi allegat ipsum Pau. consi.34. incip. super quæsito. sed eius in id con reperire non potui.

De eodem. Bãnitũ quẽ licet occidere, an liceat deprædari. Sed eum tamen uiuum. Aut continuo quam occideris.

13 ¶Vndecimò sunt qui & ad hanc sentẽtiam trahunt, quod no. voluit glo. in.c. scriptum est in prin. extrà de elect. quòd confessio procuratoris potest incontinenti quàm facta est, reuocari. Idq; etiam, vt no. intelligit Panor. in eo loco, col.5. versi. in glo.j. si aliter error cõfessionis non probetur, quamuis ex interuallo reuocari non possit, nisi primùm probato errore, vt plenè per eundem Panor. in.c. vl. col. pe. & vl. extrà de confes. Et idem de confessione aduocati dicit glo. in.c. olim, in verbo, reuocato, extrà de censib. Sed tu tamen interim vide.l.3. eandemq; vlt. & ibi no. per Bal. Alberi. & Pau. Cast. C. de erro. aduo. vbi etiam tractatur de reuocatione erroris ipsius aduocati. De quo etiam Matthe. Afflic. in consti. Siciliæ, incipien. cultus iustitiæ, col.3. in.6. no.

De eodem. Cõfessio pcuratoris i cõtinẽti põt reuocari. Et confessio aduocati.

14 ¶Nec id tantùm in confessione procuratoris & aduocati, sed & in cõfessione quoq; ipsius partis, quæ & incontinenti reuocari potest, vt dicit glo. not. in.c. apud misericordem. 32.q. j. & Panor. in.c. cùm caussam, col.2. de appel. & in.c. pręterea, col.2. de testi. cog. Intelligit autem ea. glo. incõtinenti id fieri, si fiat antequã confessio sit redacta in scriptis, per.d.c. olim, de censib. Idemq; voluerunt. Hosti. Io. And. Anto. & Panor. qui id dicit sing. in.c. ex literis, extrà de diuor. Bal. in.l.j. colum.5. versi. & no. quòd interdum. C. de furt. Anto. in.d.c. vl. de confes. Alex. & Barb. qui illam glo. dicunt sing. in.l.j. §.j. ille ad fi. hic col.3. ff. de verbo. obli. & idem Alex. con.34. viso themate, col.j. lib.j. vbi eam dicit no. quod consi. repetitur consi. 87. lib.5. & idem quoq; Alex. consi.92. viso & oportunè, col. vlti. eo. lib.5. Hucq; spectat glo. idem propè volens in.l. rura. C. de om. agr. deser. lib.11. quam & sing. dicit Barb. in.l. stipulationum, colum.5. ff. de verbo. obliga. & consi.18. præclarè scriptum est, col.15. versi. item potest etiam responderi, lib.2. & consi.25. præclarè scripsit, colum.j. eo. lib.2. & consi.43. sempiterna, colum.2. eo. lib.2. vbi eam dicit valde elegantem. & in repetitio. rubri. de fide instru. colum.13. versicu. secundò connexorum. Super quo tamen vide quæ scribit Panor. in.d.c. vltimo, columna penulti. de confessioni. & omnino Socy. consil.97. in præsenti, columna. 4. versicu. & ad primam rationem, libro.4. & Alcia. in.l. prima. §. si quis simpliciter, columna penultima. ff. de verborum obligationibus, in prima lectu. Et vide etiam quæ dicam in duobus sequen. versi.

De eodem. Sed & ipsius partis. Modo ne sit redacta in scriptis.

15 ¶Sed & idem de positionibus & responsionibus ad positiones, vt scilicet incontinenti reuocari possint, voluit alia glo. in.d.c. vlti. in verbo, iusta. de iureiur. lib.6. quam commen-

De eodem.

dant & sequuntur doct.ibi.& Bald.in repe.padua.d.l.edita,char.pe. versicu. sæpe accidit quòd quis.C.de eden.& in.d.l.j.colum.5.versicu.& no.quòd interdum.C. de furt.& consi. 39.confessio,in princ.lib.4.quod repetitur con.47.eo.lib.Angel.in.d.l.j.§.si quis simpliciter,de verb.oblig.Panor.qui eam dicit no.& menti tenendam,in.d.c.scriptum, de electi. Roma.in repe.l.si verò.§.de viro,in.31.fal.ff.solu.matri.vbi eam dicit singu. & con.59.ad discutiendum,colum.vlti.& iterum con.70.visis themate & quæstione, colum.3.versicu. primò,quia sicut testes.& Fely.in cap.qualiter,le.j.colum.15.versi.secundò fallit, extra de accusa.& Iaso.in.l.error,col.2.C.de iur.& fact.ignoran.

Similiter & positiones & responsiones.

16 ¶ Quæ tamen intellige,vt scilicet huiusmodi confessiones positiones & responsiones earum possint incontinenti reuocari, nisi scilicet fuerint à parte acceptatæ. tunc enim non possunt etiam confestim reuocari, nisi error earum probetur,vt voluit Bald.vti à multis citatur,quanuis in meo codice non reperierim,in.l.Gallus.§.quidem rectè.ff. de liber. & posthu.quem ita refert & sequitur Roma.in.d.l.j.§.si quis simpliciter, & ibi Franc.Areti. Barb.& Alcia.de verb.obliga.& idem Roma.consi.433.quò ad primum quòd sufficit, in fi.Alexand.& Iaso.in.l.quicquid.astringendæ,in princ.vterque colum.vlti.ff.de verb.obligat.vbi Alexand.dicit esse notandum in practica,& Iaso.sing. & idem Alexand.qui & id dicit sing.con.99.ferè omnis vis,colum.j.versic.hoc probo per id,lib.j.quod repetitur,cō si.119.lib.3.& ipse quoque Alexand.d.con.25.colum.j.lib.2.&.d.consi.92.colum.vlti.lib.5. & Catel.Cota.qui & id quoque dicit sing.& illustre dictum memoria.incipi.cōfessio potest.& Hippo.qui & hoc admodum extollit sing.315.acceptatio.

De eodem. N si fuerint ab aduersario accepta tæ.

17 ¶ Duodecimò proximum est superioribus,quod voluit glo.in cap.prædicator, in verbo, immo vero.16.q.j.quòd sententia diffinitiua potest incontinenti reuocari, licèt iure cautum sit simpliciter,eam reuocari non posse,in.l.quod iussit.ff.de re iudic. Sequitur Bal.in procemio.C.in.§.quibus,colum.2.versi.deinde no.de dictione,& in.l.nō dubium, colum. 6.in.5.oppo.versicu.sed iuxta hoc quæro.C.de legib.& in.l.j.colum.5.versicu. iuxta prædicta quæro.C.de furt.Iac.Are.pro vt illum retulit Guil.Cu.in.l.si quis arbiter.ff. de arbitr. Angel.in.l.actorum,& in.l.iudex posteaquam.ff.de re iudi.Specul.titu. de arbitro & arbitrato.§.vlti.versic.licèt autem possit.Collegium Padua.inter con.Pet.Anc. consi.208.iudex de iure iudicaturus,colum.4.vbi eam dicit sing.Cardi.Flor.con.31.punctus quæstionis est Titius debitor.Fely.qui hoc refert ad id quod suprà diximus,quæ incontinenti fiunt inesse videri,in.d.c.exceptionem,colum.8.versicu.fallit.10.de excepti. & in.d.c. qualiter,le.j.vbi suprà,de accusa.vbi id longè lateq; post Maria.declarat.& Philip.Deci.consi. 445.in casu ad me transmisso,colum.3.versicu.primò quòd verba. & Hippo.Marsil.in.l. is qui aggressorem,numero.32.C.de sicca.Quāuis cōtrarium tenuit Guil. Cu. in.d.l.quia arbiter.ff.de arbit.& Pet.Anc.con.182. videretur prima facie, colum. 2.& Imo.in.d.l.iudex,& ibi quoque Alexan.col.2.ff.de re iudi.& idem Alexan.qui alios quoque citat. d.cō. 99.ferme per totum,lib.j.

De eodem. Sētētia diffinitiua pōt ī continēti reuocari.

18 ¶ Decimo tertiò his suffragatur tex.quem dictæ glo.magna ex parte citant,in.d.ca.prętereà,extra de testi.cog.vbi testis qui deposuit, potest incontinenti corrigere dictum suum,nec propterea reprobatur eius testimonium, & ibi id no. doct. & glo.in.§.quia verò multi,in glo.magna,circa medium,in authen.de testi.& Do.à Rot.deci.293.si testis,in nouis.Alberi.in.l.accusaturus.ff.de adulter.Bar.in.l.eos,in princ.colum.j.ff.de fals.& in.l.repeti,in princ.ff.de quæsti.& in.l.imperator,la.j.ff.de stat.homi.& in.l.si librarius, colum. 2.ff.de regu.iur.Bal.con.34.statuto seu capitulo,colum.vlti.versicu.prætereà ego video,li. 5.Panor. qui illum textum dicit no.consi.73.circa primum dubium, colum.j.versicu.tertiò dictum testis,lib.j.Ias.qui id refert ad id quod diximus,ea inesse videri,quæ incontinēti fiunt,in.l.iurisgentium.§.quinimo, colum. 3. versicu. secundò principaliter.ff.de pact. Quando autem id dicatur testis incontinenti facere,videbis per glo. Bald.Panor.& alios in.d c.prætereà.& glo.in.d.§.quia verò multi,in authen.de testi.& Bal.in.d.l.lecta,in fi.& ibi Ias.colum.13.versic.item diligenter.ff.si cert.pet.& Ioan.Plate.in.l.rura,ad fi.C.de om. agr.desert.lib.11.vt tamen non omittas quod à Bal. traditum est in rub. de contro. inue. colum.2.versi.extra no.quòd testis.

De eodem. Testis pōt ī continenti corrigere dictum suū.

19 ¶ Decimo quartò finitimum est quod similiter notarius potest ex continenti corrigere suam originalem schedam siue scripturam,etiam in his quæ respiciunt partes, vt voluerūt Cano.in.c.ex literis,extra de fide instru.Specu.in ti.de instru.edi.§.instrumentum ergo,versi.sed nunquid confecto instrumento,& Io.And.in data li.6.Bart.Bald.in.j.lectu.&

De eodem. Notarius potest incō tinenti corrigere suā schedam.

Angel.in.d.l.imperator,la.j.ff.de stat.ho.vbi Bal.ipse dicit hanc fuisse op. Alber. Papi.idē Bar.in.l.si librarius,& ibi Philip.Deci.colum.2.versi.secundus casus.ff.de regu.iur.Bal.in l.cum proponeretur,colum.2.versi.vltimò quæro.ff.de lega.2.Alexan.con.70.viso processu inquisitionis,col.2.versi.primò enim non videtur obstare,lib.j.

20 ¶ Decimo quintò quod scribit Bald.in.l.ea quæ,col.pe.versi.decimò quæritur.C. de condi.indebi. quòd si negans incontinenti post negationem confitetur, euitat pœnam statuti punientis negationem:tanquam scilicet negasse non videatur, qui confestim pòst palinodiam canens confessus est,per id quod no.in cap.vlti.de iura.cal.lib.6.sed credo quod voluerit allegare no.in.d.c.vlti.de iureiur.eo.lib.6.Et idem voluit Roma.d.con.59.ad discutiendum,col.vlti.&.d.con.70.vbi suprà,argu.eius quod suprà dictum est de reuocatione positionū & depositionum testium.& Alexan.con.83.in causa & lite,colum.j.versi.secundò respondeo,lib.j.Fely.qui solum Bal.vbi suprà citat, & id elegans dicit,in.d.c. qualiter, le.j.vbi suprà,de accus.& Ias.in.§.ex maleficijs,nume.28.Insti.de acti.

De eodem. Confitēs statim post negationē utitur priuilegio cōfitentis.

21 ¶ Decimo sextò huc quoque pertinet,quòd si promissio sit facta metu,& solutio quoque facta incontinenti post promissionem,metu facta præsumitur,secus si ex interuallo.Bar. Alberi.& recentiores in.l.si ob turpem.ff.de condi.ob turp.cau.Nam quæ incontinenti fiunt (vt illi subdunt) inesse videntur.& Iaco.Bu. Bal. Saly. Ioan. Fab. qui tamen declarat, Angel.Paul.Ca.& etiam recentiores in.l.2.C.de his quæ vi.met.ve.cau.fiunt.ex hoc intelligentes,quod in ea.l.scribitur,spontaneam solutionem purgare metum, qui in promissione interuenit.Inferuntq; ipsi Iac.Bu.& Bal. quòd sicut confessio facta in tormentis nō sufficit ad condemnationem,ita nec ea quæ fit statim post tormēta, etiam in alio loco:sed requiritur quòd sit aliquod interuallum.Quod & idem voluit ipse Iac.But. & Angel. in.l. 2.C.de custo.reor.vbi dicunt quòd ad minimum debet esse interuallum vnius diei vel noctis.& ipse Bal.in.l.j.colum.4.versic.tertiò op.C.de confes.& in cap.j.§.iniuria,titu.de pace iura. fir. Bar.in.l.diuus Seuerus,in pe.quæsti.ff.de quæstio. vbi id interuallum ponit in arbitrio iudicis.Angel.& Imo.in.l.qui in aliena.§.vlti.ff.de acquir.hæredi. Alexan.consi. 98.quoniam per excellentissimum, in fi.lib. 3. vbi & illud dicit de interuallo vnius diei vel noctis.Angel.Areti.in tracta.maleficior.in verbo,quòd fama publica,char.pe.numero.11.& seq.& ibi Augu.Ari.in addi.& Ias.qui & idem dicit de interuallo vnius diei aut noctis,in.d.l.si ob turpem,colum.vlti.ff.de condi.ob turp.cau.vbi id dicit sing.

De eodem. Solutio facta statim post promissionem metu factam, metu quoque facta præsumitur. Cōfessio facta statim post tormēta in tormētis facta cēsetur.

22 ¶ Decimo septimò qđ præcedēti est proximū,facit & qđ à Io.Ligna.& Gaspar.Calde. inter con.Ioan.Calderi.responsum est.con.2.an dos constituta,titu.quod met.cau.quòd si matrimonium fuit metu contractum,non intelligitur sponte fuisse ratificatum per contractum dotis postea factū intra tres, aut quatuor horas:quia ex vicinitate horum actuū præsumitur idem metus durare,per cap.j.& ibi,not.extra eo.tit. quod met.cau.& cap.Lotharius.31.q.2.& illum refert & sequitur Alexan.d.con.98.nuper allegato, in fi.lib.3.& Ias. in.d.l.si ob turpem,col.vlti.

De eodem. Matrimonium metu factum nō cēsetur ratificatū per cōtractum dotis statim factum.

23 ¶ Possem hîc & alia propè infinita adducere,vt ostenderē multa incōtinenti licere,quę non ex interuallo licēt:siue id sit,quòd inesse videatur qđ incontinenti fit,vt propè omnibus placere video:siue ob aliud quippiam.Sed interim illud non omittemus,quod no.dicit Bal.in cap.cùm dilectus,colum.j.extra de fide instru.Certum est (inquit) quòd instrumenta possunt produci vsque ad sententiam exclusiuè, vt ibi est tex. An etiam poterunt produci,incontinenti post sententiam, & respondet non licere, quia quando est quæstio de momento,ea quæ post momentum fiunt,non videntur inesse,per tex.in.l.Thays.§.intra.ff.de fideicommis.libert.& sequitur Ias.in.d.l.edita,colum.5. versi.quid ergo si incontinenti.C.de edendo.Ex quo habes not.limitationem eius quod dicitur,inesse cēseri,quæ incontinenti fiunt.vt non procedat in rebus momentaneis.

De eodem. Instrumenta incōtinēti post sententiā produci nō possunt.

24 ¶ Sed & secundò id intellige, quando pactum quod fit incontinenti, respicit contractum, iuxta quem est appositum: nam ita loquitur.d.l. lecta. Ideóque dat legem ipsi contractui.d.l.iurisgentium.§.idem Marcellus.ff.de pact. propterea non mirum est si vestiatur adhærentia contractus.Quod si id pactum omnino est à contractu alienum, certè non videtur ei inesse,nec ex eo vestitur,vt not. Bar.in.l.si tibi decem milia,in prin.ff.eo. per.d.§.idem Marcellus,cum seq.& apertè scribit Bald.in.l.petens,& ibi apertius Alex.& Iaso.C.eo.titu.dicit enim ibi ipse Bal.ꝙ quando causa quæ influit in contractum,non influit in pactum postea etiam incontinenti factum,non vestitur id pactum cohærentia cōtractus,& Raph.fulgo.in.d.l.lecta,& ibi quoque Ias.colum. vlti. versicu. nonò limita.ff.si

Non censetur inesse quod alienū est etiā si incontinēti fiat.

cert.pet.idem Fulgo.& Alexan.in.l.in bonæ fidei.C.de pact.& Corne.qui ex hoc in pulchro casu consuluit,con.192.licèt videatur,lib.4.& Iaſ.conſi.171.viſo inſtrumento, lib.4. vbi & id dicit voluiſſe glo.in.l.etiam.§.ex cauſa.ff.de minori.in idq; facere.l.quędam mulier.ff.famil.herciſ.&.l.ſi ex falſis.C.de tranſactio.& Philip.Deci.in.l.legem,colum.vlti. C.de pact.De quo & nos aliquid diximus in noſtra repeti.l.ſi vnquam,in princi.l.nume. 197.at alia inquit eſt.C.de reuocan.donati. Et bene facit quod in ſimili tradit Bar. in.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus, colum.2. verſicu.quandoque dubitatur.ff. de verb.obliga. & Paul.Ca.con.412.quia breue ſpacium,in.j.dubio,lib.j.& con.347.reſpondendo per ordinem,poſt prin.verſicu.ſecundò quia eſt,lib.2.Tu tamen hîc omnino vide Philip. Deci. & Alci.in.d.l.in bonæ fidei,& eundem Deci.in.d.l.petens,colum.4.verſic.& dum Bar.& iterum col.6.verſi.in ea glo.ibi non puto.

25 ¶ Intellige tertiò,vt procedat modò pactum appoſitum fuerit, cõtractu principali nondum perfecto & abſoluto,iuxta.l.contractus.C.de fid.inſtru. Aliàs enim ineſſe cõtractui non videretur,vt voluit Cy.poſt alios quoſdem antiquiores in.d.l.in bonæ fidei, colum.j. & ibi quoque Alexan.& Philip.Deci.C.de pactis.idem Cy.in.l.cùm antiquitas.C. de teſta.Bar.in.l.lecta,colum.3.verſic.ſecundò quæro.ff.ſi cert.pet.& in.l.j.colum.2. verſi.quæro qualiter.ff.de ſolut.Angel.& Pau.Ca.in.d.l.iuriſgentium.§.quinimo.ff.de pactis. nam contractus (inquiunt) perfectus non capit conditionem.l.perfecta.C.de donati.quæ ſub mod.Verùm alij multi dicunt ſatis eſſe,ſi fiat incontinenti etiam contractu abſoluto, modò contrahentes aliò non diuerterint.In qua op.fuit glo.in.d.l.in bonæ fidei, in verbo,incontinenti,& ibi Odof.Bal.& Angel.& ipſe Bar.ſibi contrarius in.d.l. contractus, verſic. vltimo.de fid.inſtru.Bal.in.d.§.quinimo col.5.verſi.nũc venio ad glo.& in.d.l.petens,colum.pe.verſic.nunc venio ad vltimam.Illud autem apud omnes in confeſſo eſt, vt in dubio cenſeantur partes non habuiſſe contractum pro perfecto, ſi nondum diuerterunt ad extraneos actus.Ita enim voluerunt Cy.Richar.& Barthol.Saly.Fulgo.Alexand.& Deci. in.d.l.in bonę fidei,per.l.heredes palam.§.vlt.ff.de teſta.Et ſuper hoc omnino vide ipſum Deci.in.l.in bonæ fi dei,col.vlti. *Quid ſi fiat actu prorſus perfecto.*

26 ¶ Intellige quartò,vt procedat quantùm ad ipſos contrahentes principales, non etiã quãtùm ad tertios etiam acceſſorios,vt ita dicam. quòd ex hoc liquidiſſimè patet, quod tradit Bal.in.l.ex placito,colum.vlt.verſicu.decimoſeptimò quæritur.C.de rer.permut.quod fideiuſſio nudo pacto interpoſita non veſtitur cohærentia contractus, per.l.5.§.ſatiſacceptio.ff.de verbo.obli.& id ſequitur & dicit ſing.Fran.Cremen.ſing.108.factus eſt contractus,qui ſubdit non obſtare.d.l.lecta,& ſimiles,quia pacta (inquit) nuda ibi veſtiuntur cõtra ipſos contrahentes,non contra tertium,puta fideiuſſores. Ex quibus ſatis intelligis id generaliter procedere,vt id ineſſe videatur quod incontinenti factum eſt,quãtùm ad eos qui contrahunt principaliter,non etiam cæteros,etiam ſi id reſpiciat principalem contractum.Cogita tamen pauliſper. *An & inter alios obtineat.*

27 ¶ Intellige quinto,vt non verè inſit contractui quod incontinenti factum eſt,ſed fictè tãtùm,vt probat tex.in.d.l.lecta,dum vtitur verbo,creditur,atque etiam verbo perinde.Nã vtrunque fictionem ſignificat,vt de primo probatur in.l.retro.ff.de capti.& poſtli. reuer. & in.l.ſeruum,in princ.ff.de lega.j.& voluit Bar.in.l.ſi is qui pro emptore, colum.5.ff.de vſuca.De ſecundo autem probatur in.l.ſacrilegij.& ibi Bar.ff.ad leg.Iuli.pecul. Et id quidem nuncupatim,vt ſcilicet quod incontinenti fit, fictè tantùm & impropriè ineſſe cenſeatur,tenuit Bal.in.d.l.in bonæ fidei,colum.j.verſic.& no.ꝙ tex.per eum textum,qui vtitur verbo videtur,& ibi quoque Franc.Aret.colum.2.& idem Franc.& Soci.in.d.l.lecta, ille in.6.no.hic in.5.vbi ex hoc dicunt id non procedere in ſtatutis,& Iaſon etiam ibi,colum 8.verſicu.no.etiam in verſi.dicebam. *An inſit uere.*

28 ¶ Sed his à fronte obſtat alius textus in.d.l.iuriſgentium.§.quinimo, de pact.qui quidẽ non ſemel vtitur verbo veritatis,nõ fictionis,vt ſcilicet inſit,id enim verbum,vt eius ſimplex,ſit,eſt ſignificatiuum ſubſtantiæ veritatis,vt dicit Bar.in.l.ſi maritus.§.j.ff.de adul.& Bal.conſi.274.verba,col.2. verſic.præthereà iſti ſunt,lib.j. & diximus in repe.l.ſi vnquam, in verbo,reuertatur,numero.183.licèt in hoc.Ideo Corne.conſi.133. viſo copioſo, colum.j. &.2.lib.j.dicit eos tex.concordando,ꝙ ſi pactum fuerit appoſitum incontinenti, contractu tamen omnibus numeris abſoluto atque perfecto,ei fictè ineſt. & ita procedit.d.l.lecta,proindeq; (inquit) id non procederet in ſtatutis. At ſi contractu nondum conſummato fuerit appoſitum,tunc verè cenſetur ineſſe,& ita procedit poſterior textus,& idem di- *De eodem.*

cit ipsemet Corne.consi.288 viso & diligenter inspecto,colum.4.lib.3.

29 ¶ Vt tamen non ignores verbum (inesse) at nec suum simplex (esse) non semper proprietatem significare, vt probatur in.l.quod Nerua.ff.depo. vbi scribitur, latã culpam dolum esse,& tamen certum est eam non propriè dolum esse.l.j.§.j.ff.si men.fal.mod. dixe.&.l.si fideiussor.ff.mand.vbi scribitur,dissolutam negligentiam prope dolum esse.Et probat etiam textus in.l.3.§.genera, iuncta declaratione Bar.ibi.ff.de acqui.pos.& nuncupatim voluit Bal.in.l. quæ fortuitis, colum.3.versicu.quæritur an depositarius.C. de pigno.acti.& Lancelo.Gal.in.l.j.§.si stipulanti, colum.2.versi.sed aduerte.ff.de verb.oblig. vbi loquitur etiam de verbo (inesse.) Sed illud verum est verba(esse & inesse)suapte propria ac genuina natura proprietatem dicere,si quod aliud verbũ eam vim habet, sed ex subiecta materia nonnunquam impropriari,vt sępe aliàs,sicuti diximus in.d.repe.l.si vnquam,numero.30. fallit secundo,& sequen.

Verba esse & inesse an semper proprietatẽ significent.

OV SES HERITIERS.

GLOSSA. 6.

1 ERGO NON SOLVM venditor,sed & ipsius hęredes ad id admittuntur,etiam si de eis in pacto reuenditionis mentio facta non fuerit, vt per.l.si pactum. ff.de proba.expressè,& in hoc casu voluerunt glo.Pet.à Bel. Perti. Cy. Bar. Bal.Ioan.Fab.Saly.& Angel.in.l.2.C.de pact. inter empto. & vendi. Bar. Bal.Angel.& Ias.in.l.si decem cùm petiero.ff.de verbo.obliga.Bar.in.l.à testatore.ff.de condi.& demon.Bal.& Ias.in.l.epistola.§.j.ff.de pact.idem Bal. in.c.ex parte decani,col.j.post prin.extra de rescrip.& con.38.proponitur quòd quædam domina,col.j. lib.3.Pet.Anca.in.c.cõstitutus,in.10.nota.extra de resti.in integr. Floria.in.d.l.si pactum, paulò ante mediũ.Imo.dum eam.l.allegat con.15.in casu præmisso.Raph.Co. Pet. Besiet. & Iason in.l.cùm seruus.ff.de verbo.oblig.Paul.Ca.si is est,con.249.statutum Paduæ, col. j.versi.sed prædictis non ob.lib.2.vbi alia quędam iura allegat.& Philip.Deci.con.680.in caussa feudali,colum.2.versic.circa primum.Quibus adde & alia multa à me collecta suprà titu.totius huius volu.9.§.3.in prin. quibus latissimè ostendimus omnia pacta actiuè & passiuè transire ad hæredes,etiam si de illis mentio nulla facta fuerit.Et quod prætereà dicit Bald.consi.70.apparent quædam instrumenta,col.vlti.lib.j. quòd statutum loquens de venditore habet locum & in hærede venditoris.& con.112.de generali natura, in prin. lib.2.de generali natura pactorum esse. vt transeant ad hæredem etiam illius mẽtione nõ facta,per.d.l.si pactum Ex quo intelligis nullam fuisse dubitandi caussam de hac re Chassene.in titu.de rentes vendues a rachapt.§.j.col.2.versi.additio,ratio est,& seq.

Etiam hæredes venditoris admittũtur ad retrahendum vi huius pacti. Etiam si de illis mentio facta non fuerit.

2 SED IN DVBIVM VOCATVR, si in eo pacto adiecta sit dictio taxatiua venditori,ita videlicet,vt liceat venditori tantùm,vel soli venditori rem venditam restituto precio redimere. An exclusus videatur hæres ipsius venditoris. Super hoc nuncupatim ex facto interrogatus Steph.Bertran.consi.184.vidi casum,in.2.dubio,lib.j.respondit hæredem hoc casu non admitti: quia dictiones taxatiuæ affirmatiuè positæ omnes alias personas & casus præter expressos excludunt,vt voluit Bar.in.l.j.ff.si quis ius dic.non obt. Et bene facit (inquit) tex.in.l.non solùm.§.tale.ff.de liber.lega.vbi tale legatum,hæres meus à solo Lucio Ticióve petito, ad hæredem Lucij Ticij non transit. & quod per eum textum voluit Bar.in.l.si sic stipulatus,la.2.colum.2.versi.fallit si esset,& ibi etiam Angel.ff.de verb.obli. quòd dictio taxatiua facit,ne hæres comprehendatur.quod & idem voluit, licèt non alleget,idem Bar.& prætereà Angel.in.l.qui in futurum.§.j.ff.de pact.

Quid tñ si adiecta sit dictio taxatiua. Dictiões taxatiuæ alios casus & personas excludunt etiã hæredes ut de nume.x. De eodem.

3 ¶ Sed & alia quædã allegat Bertran.quæ vt dicam,quod sentio,mihi non admodum facere videntur.Ex quibus etiam dicit idem fore,si dictum sit, vt ipsemet venditor, & non alius possit redimere.Cui adde bonum textum in.l.3.§.cùm Ticio,& ibi Bar. qui affert cõcord.ff.de adi.lega.& glo.no.in.c.omnes,in glo.magna,eademq; vnica,versi. econtra prima ratio,titu.si de feud.fuer.contro.inter do.& ag.quæ dicit,quòd licèt si vasallus simpliciter iurauerit domino, videatur iurasse & eius hæredibus, etiam si de ipsis mentio facta non fuerit, Tamen si dixerit domino tantùm, tunc hæredibus eius iurasse non videtur. Quam quidem glo.licèt nec cæteri doct.nec ipse Bal.ibi, annotarint, tamen idem Bald. alibi videlicet in cap.ad audientiam, colum.j. versicu. sed nunquid stipendium, extra de

rescript.eam expendit & sequitur & dicit sing.

4 ¶ Verùm contra hæc pugnat tex.no.in.l.si necessarias.§.de vendendo.ff.de pigno.acti.cuius hæc verba sunt.Sed & si creditoris duntaxat persona fuerit comprehensa, etiam hæres eius iure vendet,si nihil in contrarium actum esset. Ex quibus videtur hæredem non excludi per dictionem taxatiuam adiectam creditori. & ad hoc illum textum dicit sing. Ias.in.l.2.§.item si in facto,colum.2.ff.de verbo.oblig.Facit etiam in hanc partem textus in.l.stipulatio ista habere,in princi.versicu.sed si se.ff.de verbo.oblig.vbi Bar. ita illum intelligens in suo summario nuncupatim de dictione taxatiua loquitur, ex eoq; Roma.& Paul.Ca.ibi dicunt,quòd si venditor promittit de suo facto tantùm,venit tamen & factũ hæredis.Id quod etiam voluit Bal.in.l.vlti.paulò ante fi.C.de acti.empt.nam vt dicit ipse Bal.illa dictio taxatiua excludit tantùm personas prorsus extraneas,non autem successores,per textum quem dicit sing.in.d.l.stipulatio ista,versicu.sed si se obligat.Et idem dicitur à plerisq; Saly.voluisse in.d.l.vlti.sed non comperi in meo codice. Verè autem idem voluit Ro.in rub.ff.de arbit.colum.9.versicu.scias tamen, vbi & ad hoc illum textum dicit sing.& rursum in.l.hæres in omne ius.ff.de acqui.hæred.& Alexan.con.18.attentis narratis,colum.3.in.2.dubio,& iterum colum.4.in.3.dubio, lib.5. quod repetitur quibusdam detractis consi.118.lib.6.& Firmia.dum allegat Bal.vbi suprà in tract.gabellarum, in prima parte in.12.quæstio.vbi id dicit sing.Barb.in.ca.vlti.col.pe.extra de empti.& venditi. & Fran.Cur.Senior con.76.dominus Ludouicus,colum.pe.& Fabia.in tract.empti.& vẽdi.in.6.quæsti.prin.colum.penul.versi.circa.19.membrum.Angel.Are.in.§.vlti. colum.j. Insti.de empti.& venditi.& in.§.actionum autem,colum.13.versicu.quid si promisit,Institu.de actio.vbi ad hoc dicit esse no.tex.in.d.l.stipulatio ista.& Ias.in.d.l.j. colum.3.in.4.limitatione.ff.si quis ius dic.non ob.Philip.Deci.in.l.hæredem,post medium.ff.de regu.iuris,& consi.262.in casu magnifici,colum.2.versic.sextò hoc idem.& con.281. viso puncto, colum.3.versicu.ad maiorem.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,quo in loco differit de natura dictionum taxatiuarum. *De eodem. Hæres an per dictionem taxatiuam excludatur. Venditor si de suo facto tantum promiserit an & hæredis factum ueniat uide infra numero septimo & octauo.*

5 ¶ Sicuti etiam venditor,qui promisit de suo facto tantùm, tenetur tamen & de facto sui prædecessoris,vt voluerunt Bar.Bal.& alij in.l.si seruus furtiuus,in prin.per glo.ibi in verbo, interest.ff.de condi.furti.Bal.subdubitans,Marti.Laud.& Cardi. Alexand.in cap.j.illi in fi.hic colum.j.titu.qui succes.tene.Paul.Ca.Ro.Alexan.& alij recentiores in.d.l.stipulatio ista.idem Roma.in alijs locis suprà allega.Alexand.d.con.18.lib.5.Fran.Cre.qui id singu.dicit no.31.sæpe istud quotidie contingit,& iterum,no.157.vnus socius noster, vbi tamen id intelligit in prædecessore siue auctore vniuersali,non etiam particulari, per glo. vt dicit sing.in.l.si cùm fundũ, iuncto eo.textu.ff.de ver.signi.& Barb.in.d.cap.vlti.& ibi quoque Anto.Burg.qui & id dicit sing.& limitat etiam,vt suprà colum.8.versic.quid autem quandò,extra de empti.& vẽdi.Fran.Cur.Senior.d.con.76. vbi suprà.Ias.in.d.l.j.vbi suprà. ff.si quis ius dic non obt. Philip.Deci.con.213.visis his quæ accuratè, colum.3.versicu. prætereà vt suprà dictum est. &.d.con.281.col.penul.versi.prætereà in isto casu, vbi ostendit maiori ratione hîc comprehendi factum prædecessoris quàm hæredis. & Eueral.vbi suprà. *De eodem. Qui de suo facto tãtum promisit an de facto sui prædecessoris teneatur uide nume. octauo.*

6 ¶ Nam & dictio taxatiua non excludit casus similes, vel eandem aut similem rationem habentes.l.j.§.j.cum glo.ff.si mens.fals.mod.dixe.&.l.ob æs,cum glo.j.& ibi Bar.C. de prædi.minor.&.l.argentarius,in princ.ff.de eden.&.l.eum qui.§.si petenti,cum glo.in verbo, dumtaxat.ff.de public.in rem acti.&.l.serui nomine,cũ glo.in verbo possidere,& ibi Bar. ff.de vsucap.& cap.episcopus,cum glo.24.di.iuncto cap.vlti.15.quæsti.7.& cle.exiui,versicu.cùm autem,de verbo.signifi.& glo.in.l.cùm prætor,in verbo,videtur.ff.de iudi. & in l.illud,in verbo,aliam causam.C.de sacro.eccle.& in.l.vlti.C.de reuo.dona.quæ loquitur in pœnalibus,& ibi eam Saly.dicit sing.& in.l.contractus,in princi.ff. de regu. iur. Bar.in l.si constante,in.9.quæstio.primæ partis princi.ff.solu.mat.Bal.in.l.nullus. C. ad leg.Iuli. maie.Paul.Ca.& Franc.Areti.latè in.l.si mora.ff.solu.mat.& Ro.consi. 456.in proposito, colum.2.versic.tertiò deducitur.& Panor.in cap.cùm dilecta,colum.2.extra de cõfir. vti. vel inuti.Defunctus autem & hæres censentur esse eadem persona.§.j.in authen. de iureiuran.à mori.præsti. *Dictio taxatiua non excludit casus similes.*

7 ¶ Sed aduerte lector,nam tex.in.d.l.si necessarias.§.de vendendo, primo loco allegatus, non dicit quòd in pacto vendendi pignoris,de quo loquitur,dictum sit quòd creditor tantùm possit vendere,sed dicit quòd is tantùm fuit nominatus,Id est,vt aliter dicam, illa ta *De eodem.*

xatiua fuit verbum iurisconsulti casum referentis, non partis paciscentis, vt etiam annotauit Bar.in.d.l.si sic stipulatus.ff.de verb.obliga. Quod perinde est, ac si diceret, quòd creditor tantùm fuit nominatus sine vlla mentione hæredis, & tamen hæres quoque intelligitur, & hoc planum est, vt suprà diximus in præcedenti quæstio. Sed nec tex.in.d.l. stipulatio ista, versic. sed si se, vtitur dictione taxatiua, vt etiam annotarunt Alexand. Francis. Aret. & Iaso.ibi. & Bar.in.d.l.si sic stipulatus. & in.d.l.qui in futurum.§.j.ff.de pact. Et id quidem manifestum est ex verbis illius, quæ sunt huiusmodi, Sed si se obligat, nec ipse faciat, quominus habere liceat, obligatur etiã ne hæres suus faciat. Et quod ipse Bar. in suo summario ponit dictionem taxatiuam, sunt sua ipsius verba legem interpretantis, non verò partis promittentis, vt diximus de.d.§.de vendendo.

8 ¶ Ideoq; & contra illud quod dictum est suprà, in promissione facta de suo facto tantùm, comprehendi factum hæredis, tenent nuncupatim per ea quæ suprà diximus in princip. huius quæstiõis, Alexan. sibi contrarius, Fran. Aret. & Iaso. secum quoque dissidens in.d.l. stipulatio ista habere, illi quidem colum.2. hic autem.3.in.4.no. & idem Alexan. in addi. Bal.in.d.l.vlti.C.de acti.empt. & ipse etiam Franc. Are.in.d.l.hæres in omne ius.ff.de acquir. hæred. qui & ipse in vtroque loco etiam reprobat quod & dictum est, eum qui promisit de suo facto tantùm, teneri quoque de facto sui prædecessoris, eadem vt videri vult, ratione. Quanquam ne illud omittam, in hoc maior sit ratio excludendi hæredis per dictionem taxatiuam, quàm prædecessoris, vt scienter declarat Philip. Deci.d.consi.28.colum.pe. vt ibi videre poteris, nec enim opus est hîc aliter circa hoc immorari.

De eodem.

9 ¶ Ad id autem quod postremo loco dictum est, dictionem taxatiuam non excludere casus similes, eandem scilicet aut similem rationem habentes, respondet ac fatetur Francis. Are.in.d.l. stipulatio ista habere, quòd istud quidem verum est, sed tamen eam excludere similes personas etiam hæredes, per casum clarum, vt ipse dicit, in.d.l. nõ solùm.§.tale.ff. de libe. legat. suprà in princip. huius quæstio. allegata. Cui adde quòd alias semper facilius procliuiusq; est excludi personas quàm casus, atque è diuerso facilius est similes casus cõprehendi, quàm personas, vt per Raph. Co.in.l.commodissimè.ff.de liber. & posthu. & ipsum Are. & Ias.in.l.Gallus.§.& quid si tantùm, vtrumq; colum.5.ff. de liber. & posthu. & latè diximus & probauimus in repe.l.si vnquam, in verbo, libertis, numero. 23. si igitur lex nostra.

De eodem.

10 ¶ Sed vide quæso lector amantissime, quia omnes qui hanc partem tenent, innitũtur omnium maximè.d.l.non solùm.§.tale. vide (inquam) considerandúmne sit, quòd ea.l. loquitur cùm ea dictio apponitur in persona alteri9, ita scilicet, hæres meus à solo Lucio Titio ne petito. Hîc autem loquimur, cùm apponitur in persona loquẽtis. quod multùm refert, vt intelligamus pactúmne sit personale, sicq; non transeat ad hæredem: an non personale, & sic transeat, vt videre licet apud Bar.in.d.l.qui in futurum.§.j.ff.de pact. Item ea.l. loquitur in pacto negatiuo, cùm scilicet dicitur, ne petito: nos autem in hoc casu nostro loquimur in affirmatiuo, vt scilicet ipse vẽditor tantùm possit redimere: cùm tamen inter vtrũque multùm intersit, etiam quantum ad id de quo tractamus, an scilicet transeat ad hæredem, nécne, vt per eundem in eodem loco. & rursus in.d.l.si sic stipulatus, & ibi latè Iaso. colum.2. & seq. & Bal.in.l.iurisgentium.§.pactorum.ff.de pact. & recentiores in.d.l. stipulatio ista habere. Ideo cogita, vix enim mihi persuadere possum hoc in casu excludi hæredem propter dictionem taxatiuam, nisi sint alia verba, quæ id apertiùs declarent, aut nisi aliud ex verisimili mente contrahentium præsumatur.

De eodem.

11 ¶ Quòd si quis dicat, quid ergo operabitur dictio taxatiua, si non solùm ipse venditor, sed & hæredes quoque ipsius admittantur: cùm scitum sit illud, nullum omnino verbum in contractu appositum ociosum ac superuacuum manere debere, ex sententia Bal. in rubr. C.de contrah.empti.in.9.quæsti. quem omnes vbique & in lect. & con. citant & sequuntur, vt dicemus in nostro tractatu, cui titulus est, nihil frustra. Huic responderi potest, id quidem in hoc casu eam dictionem operari, vt cùm venditor aliàs possit huiusmodi facultatem redimendi alteri cedere, secundùm Paul.Ca. con.1. videtur dicendum quòd dictus Christophorus, lib.2. cum concord. à me adductis suprà titu. præcedente.§.26. in glo. 3. eademq; vlti. in princ. Certè non poterit ob dictionem taxatiuam, quę excludit extraneos, licèt non hæredes, vt in simili dicit Bald. quem suprà allegauimus in.d.l.vlti. ad fin. C. de acti. emptio.

De eodem. 12 ¶ At is confestim illud iaculũ in nos reijciet. Nam si fatemur hanc rem esse transmis-

ſibilem in hæredes,& illam quoque in alios eſſe ceſſibilem fateri neceſſe eſt, ex ſententia Bar.in.l.ſi mulier.§.ex aſſe.ff.de iure doti.& Angel.in.l.ſi eius,in princi.ff.ad.S.C.Trebel. & Paul.Ca.d,con.1.colum.1.lib.2.ad quam allegari ſolet.l.ex pluribus.ff.de admi.tuto.Sed huic reſpondebo,fateri quidem me,quæ non ſunt tranſmiſſibilia, nec eadem eſſe ceſſibilia,& ita loquitur.d.l.ex pluribus. At econuerſò non omnia quæ ſunt tranſmiſſibilia, eſſe ceſſibilia,vt optimè declarant Alexan.& Iaſ.in.l.ſi ſtipulatus fuerim illud, in princi.ff.de verb.oblig.ipſe Alexand.in addi.Bar.in.d.l.ex aſſe.atque ipſe Iaſ.in.l.ſi conſtante, colum. vlti.ff.ſolu.matri.Nam & videmus ius fideicommiſſi tranſire ad hæredes fideicommiſſarij.l.cogi.§.idem Metianus.ff.ad Trebel.& no.in.l.apud Iulianum.§.vtrùm,&.§.ſeq.eo.ti. nec tamen ipſum cedi poſſe.d.§.ex aſſe, & latè diximus in titu. præcedenti.§.26.in glo.j. nume.49.octauò fideicommiſſum.Item actiones directę tranſmittuntur in hæredes,cùm ſint eadem perſona cum defuncto,vt ſuprà diximus,nec tamen cedi poſſunt,vt no.in.l.3. ff.pro ſoci.& diximus etiam eodem.§.26.titu. præced. in eadem glo.numero.55.decimo ſexto actiones,& diximus etiam plenius in eadem glo.numero.45.ſed non è diuerſo.Igitur cogita.Et interim vide præter eos,quos ſuprà citauimus,Corne.con.2.circa primum, colum.2.verſic.his tamen non ob.lib.3.

13 EX EO AVTEM quod diximus ſuprà numero.10.iunctis præcedentibus, facilè potes intelligere,niſi omnino nihil intelligas, quòd ſi dictio taxatiua adijceretur alij quàm venditori,in caſu quo alteri poſſemus ſtipulari,aut notario pro eo ſtipulante,verbi gratia, vendo tibi domum ea lege,vt Titius tantùm poſſit redimere ſiue retrahere,reſtituto tibi venditionis precio,tunc hæres ipſius Titij non admitteretur, ſed excluderetur propter illam dictionem taxatiuam,per.d.l.non ſolùm.§.tale.ff.de liber.legat.quod nota,quia id à paucis annotatum eſt.

Quid ſi hæ dictiones apponātur alteri quàm venditori.

14 QVID AVTEM SI PACTVM reuendendi fuerit ita factum, cùm venditor voluerit, vel cùm petierit.An & tunc ea facultas tranſiet ad hæredem venditoris, ſi ipſe venditor viuus non petierit, aut certè nō declarauerit aliter ſe velle redimere, tanquam ſcilicet actus ſit conditionalis. Tex. eſt in.l.ſi decem.ff.de verbo. obliga. hæc verba,cùm petierit, cùm voluerit,magis admonitionem quandam,quàm conditionem habere.& eſt textus ſimilis in.l.Titia.ff.de condi.& demonſtrati.Ideoq; vt ſubiungitur in priore loco,licèt is deceſſerit,priuſquam petierit,non videtur defeciſſe conditio,de quo ibi per doct. Imo.& Raph. in.l.centeſimis.§.j.& ibi Alexan.colum.2.verſicu.quid autem ſi illa verba,eo.tit.& Barb. conſi.50.præclarè,colum.6.lib.2.Et propterea vt dicit glo.etiam in priore illo loco,in verbo,conditio,quicunque hæres poterit petere. Secus autem vt dicit glo.j. eiuſdem.l.in fi.ſi ſic dictum eſſet,ſi petierit, quia conditionalis eſt,vt eſt textus.quem ea non allegat, in.l.ſi ita expreſſum.ff.de condi.& demon.& in.l.j.iuncta glo.ff.de lega.2. & voluit etiam Bar. eam tantùm glo.allegans in.l.j.colum.3.verſi.ſecunda differentia.ff.de condi.& demonſt. vbi horum rationem reddit.& Angel.eam quoque glo.tantùm citans,conſi.42.prout patet in themate,colum.2.verſi.ſed in propoſito.& con.293.in facto proponitur,in prin.

Quid ſi ita pactum ſit, cum voluerit, vel cum petierit, an tunc hæredes admittentur.

Quid ſi dictum ſit, ſi petierit.

15 ¶ Ex ea autem glo.no.Bal.Alexan.& alij ibi,quòd facultas implendi conditionem poteſtatiuam in contractibus non tranſit ad hæredes implere debentis. de quo eſt bonus tex. in.l.qui Romæ.§.Augerius,ſecundùm vnam lec.& ibi Bar.ff.de verb.obli.quem tex.multùm commendat,& dicit ſing.Bal.in.cap.ſignificauit,colum.2.verſic.item quia conditio, extra de reſcrip.& in cap.ad noſtram lect.2.colum.2.verſicu.quæro teſtator,de iureiuran. vbi dicit multùm ſing.Sed & eſt bonus tex.in.l.prætor,in prin.ff.de collati.De quo etiam per Cy.in.l.ſi plures,in.3.quæſti.& ibi quoque Bal.colum.6.verſic.item quæro nunquid,& Alberi.poſt Pe.col.2.verſic.item quæro hîc dicitur,& Saly.in vlti.quæſti.C. de condi.inſer. & ipſum Bal.in.l.cùm fundus,& iterum in.l.à teſtatore.ff.de condi. & demon. & in.l. epiſtola.§.j.& ibi recētiores.ff.de pact.& in.l.diem proferre.§.j.ff.de arbi.& con. 384.duo ſunt,colum.j.lib.j.Bar.con.19.proponitur quòd in teſtamento,colum.2.& con.240.proponitur quòd viſo.Saly.loquentem in caſu noſtri pacti de reuendendo,in.l.2.C. de pact. inter empt.& vendi.& Ioan.Bap.Roſel.inter con.Paul.Ca.conſi.249.ſtatutum Paduæ, col. j.& iterum.2.verſicu.nō ob.quod tertiò,lib.2.quibus in locis ex magna parte videbis, quomodo id intelligendum ſit.atque etiam apud Bald.diſtinguentem in.d.l.2.verſic.quæro ſi venditor.C.de pact.inter empt.& vendit.& Raph.Fulgo.conſi.103.notabilis vir. & Imo. conſi.15.in caſu præmiſſo.

De eodem. Facultas implendi cōditionem poteſtatiuā an tranſeat ad hæredes.

16 ¶ Idemq; etiam,ne id omittamus,ſi dictum ſit, vt venditor arbitratu ſuo poſſit rem à ſe

Quid si dictum sit, ut venditor arbitratu suo possit retrahere. venditam redimere. Nam & id conditionem non facit, vt probat tex. in l. cùm stipulatus sim mihi à Proculo, & ibi quoque Bar. Alexan. & alij recentiores. ff. de verb. oblig. & idem Alexand. in d. l. si decem, in princ. eo. titu. Ideoq; nec ea facultas expirat morte venditoris, nam & ad hunc casum id quoque trahit Hiero. Cagno. in repe. l. 2. in. 11. quæsti. C. de pact. inter empto. & vendi. comp. vbi tamen subdit aliud esse, si id arbitrio tertij relinquatur: nam tunc finiretur morte illius, per no. in. l. si quis arbitratu. ff. de verb. oblig. Sed & aliud quoque, si dictum sit, vt venditor possit redimere, si volet: licèt & id sine ea adiectione fuisset intellectum, vt est tex. expressus in. l. si ita legatum. §. j. ff. de lega j. vbi & ex hoc quoq; dicitur, legatum ita factum non aliter transire ad hæredem legatarij, quàm si ipse legatarius voluerit. *Quid si arbitrio tertii relinquatur. Quid si dictū sit si uolet uenditor*

17 ET HAEC QVIDEM de hærede venditoris. Sed an hæres ipsius hæredis etiã audietur volens retrahere ex facultate concessa venditori simpliciter, aut ipsi & suis hæredibus. De qua re, vt non admodum dubia nihil fortasse scripsissem, nisi eam vidissem aliquando in dubium vocatam apud Chasse. con. 11. le cas est tel, colum. 7. versic. vltra materiam, & iterum colum. 21. versicu. ad vltimum quod fit. In quibus locis, vt ostendat primùm videri hæredem hæredis non admitti: illud tantùm allegat, quòd sermo simpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signifi. de qua re, & si Iason in dobus locis ab eo citatus latissimè disseruit, videlicet in. l. diuortio. §. quod in anno. ff. solu. matri. & in. l. in duobus. §. si ei qui. ff. de iureiur. ego tamen multò latiùs tractaui suprà titu. nostrarum consuetudinum. 10. qui est des rachaptz. §. 5. qui est omnium totius voluminis. 133. Subdit autem ipse Chasse. scripsisse de hoc casu in commentarijs consuetudinũ Burgund, titu. des droitz & appartenances à gens mariez. §. 16. in verbo, des heritiers, & iterum in glo. se auoir la veulent. In quibus locis videlicet in priori loco negat hęredes hęredis admitti ea iam dicta ratiõe, quòd sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, nec aliud dicit. In posteriore aũt dicit posse dici admittendos, cũ hęres hęredis mei sit meus hæres, vt plenè per doct. in. l. vlti. ff. de hæred. insti. Oldra. con. 21. thema tale est testator habebat Bar. con. 214 Andreas. & Angel. consi. 246. quo in con. nihil de hoc dicit, sed forte erratum est in numero, & allegare voluit consi. 306. carissime frater, in princ. Mox subdit Chasse. hæc verba, quòd tamen hæc facultas non trãsit ad hæredem hæredis facit, quia sermo simpliciter prolatus intelligitur de primo, vt dixi suprà. nihilq; aliud dixit, *vt intelligas* eum ibi nutasse. verùm in. d. consi. 11. asseueranter concludit admitti hæredem hæredis, illa potissimum ratione, quòd hæres hæredis hæres est. Et hoc quoque in eadem specie voluit Hiero. Cagno. in repe. l. 2. in 17. quæsti. C. de pact. inter empt. & vend. *An autē hæres hæredis admittatur. Multa ne hæres hæredis admittatur.*

18 ¶ Sed hæc altius longiúsque repetenda sunt. Sunt etenim & alia multa quæ hanc rem ancipitem reddunt. Nam Bar. in. l. j. colum. 2. ff. de consti. princip. scribit priuilegium tibi ac hæredi tuo concessum intelligi solùm de primo hærede, per. l. antiquitas. C. de vsufruct. quam ad hoc dicit no. & idem voluit Alberi. in. l. vlti. colum. 4. versic. si autem in priuilegio, post Pet. ibi, eo. titu. de constit. princ. & sequitur Fely. in. c. 2. colum. 2. versi. si princeps dat, extra de treug. & pac. & Ioã. Lup. in repe. rub. de donat. inter vir. & vxor. char. 43. versicu. potuissent allegare. Et generaliter cùm fit mentio de hærede, intelligitur de primo & immediato, non etiam de reliquis, si credimus Bal. in. l. j. col. j. versi. quæro an si dicatur. C. de condi. inser. per tex. in. l qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pupil. & l. ex facto. §. vlti. ff. ad S. C. Trebel. Ideoq; idem Bal. in. d. l. vlti. C. de hæred. instit. dicit, quòd si acquisiui feudum vel emphyteusim pro me & hæredibus, intelligitur de primis tantum hæredibus. qd pro no. & sing. citat Ias. in. l. in annalibus, ante fi. C. de legat. vbi tamen reprobat. *Sed & iterum* Bal. in ea ipsa. l. vlti. in. 22. quæstio. dicit quòd si testator aliquid mandat hæredi, vt faciat intra certum tempus, alioquin eũ priuat hæreditate, si is primus hæres moriatur ante id tempus, eius hæres non parens testatoris dispositioni, nõ priuatur hæreditate, per. l. multa, in princ. ff. de condi. & demon. Et idem propè respondit Bar. con. 7. Andreas quidam. quod repetitur con. 24. & iterũ. d. con. 214. De quo tamen vide Roma. & Fran. Aret. in. l. si quis filium. §. in omni. ff. de acqui. hæred. & eundem. Areti. in. l. paterfamilias, colum. 3. versicu. hæc etiam iura. ff. de vulga. & pupil. & Alexand. consi. 140. viso dicto testamento, colum. 2. lib. 6. *De eadē re*

19 ¶ Sed & idem Bal. alibi scilicet consi. 272. in causa egregiæ, in fi. lib. 5. respondit prohibitionem factam hæredi scripto, ne alienaret, non intelligi factam hæredi hæredis, per. d. l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulga. & pupil. & §. manifestũ, in authen. de restit. fideicom. *De eadē re Prohibitio*

& hoc quoque ante illum voluit Bar.in.l.Lucius.§.Semproniæ,qui eſt primus. ff.de lega. 3.& Alberi.in.l.vlti.ante medium.C.de reb.alie.non alie.& poſt eos Fran.Cur.Senior cõ ſi.46.ſæpe reuoluta,col.11.verſi.nec mirum eſt.Quin etiam Alexan.con.37. in cauſſa mota,col.2.verſi.item prætereà & fortius, lib.j.conſuluit ſtatutum quo cauetur poſſeſſionem continuari in hæredem intelligi de primo tantùm hærede,per regulam.d.§.hoc ſermone. quod repetitur con.87.lib.3.& ſequitur & commendat Catel.Cota in memor.incip.decreto Mediolanenſi.& iterum memor.executores teſtamenti. rurſúmque memori. hæredis appellatione,de quo & nos latius tractamus in noſtro tractatu de vtraque poſſeſſio.ciuili & ciuiliſſima. Et facit etiam textus in.l.qui Titij.ff.de his quibus,vt indig. vbi qui Titij teſtamentum falſum dixit,nec obtinuit,non prohibetur eſſe hæres hæredis illius,licèt hæres eſſe non poſſit. Denique & illud facit quòd licèt hæres cenſeatur eſſe eadem perſona cum defuncto.§.j.in authen.de iureiuran. à mori.præſtiti. non tamen hæres hæredis, vt pulchrè voluit Paul.Ca.conſi.197.viſis dubijs,in.2.dubio,lib.2,quod pro no.ſequitur Philip.Deci.in.l.hæredem,nume.8.in fi.ff.de regul.iur. *alinandi an tranſeat ad hæredes hæredis,uide infra numero xxiiii.*

20 ¶ Verùm in noſtro caſu haud dubiè mihi videtur eſſe admittendus & hęres hæredis. Nã certum eſt omnes obligationes pacta & promiſſiones regulariter in hæredes tranſire,etiam ſi de eis mentio facta non fuerit,niſi ſit aliud quod impediat.d.l.ſi pactum. ff. de proba.&.l.veteris.C.de contrahen.& commit.ſtipula.& ſuprà diximus in princ.huius glo.Et appellatione hæredis omnes in infinitum,id eſt nõ ſolùm primos, ſed & vlteriores,& per multas ſucceſſiones accipi.l.hæredis appellatio,&.l.ſciendum.ff.de verb. ſignifi.&.l.qui p ſucceſſionem.ff.de regu.iur. cum concord.vbique adductis à glo.& doc. Idq́; etiam in his quæ ſunt ſtricti iuris,vt probatur ex tex.loquente in ſtipulatione in.l.ſtipulatio iſta habere licere.§.j.ff.de verbo.obliga.quam ad id expẽdit Bar. in.l.ſi ſtipulatus fuerim per te nõ fieri.ff.eo.titu.& Franc. Areti.in.d.l.paterfa.ad fi.ff.de vulga.& pupil.Et ex eo quoque ſatis patet,quòd in conditionibus quæ & ipſæ ſunt ſtricti iuris,& in forma ſpecifica impleri debent.l.Meuius.ff.de conditi.& demonſtra.Si cui libertas legata eſt, ſi hæredi Titij decem dederit,non tantùm hæredi, ſed & hæredis hæredi dando, peruenit ad libertatem.l. ſub diuerſis.§.j.& ibi Bar.&.l.cùm ita datur.§.ex his verbis.ff.eo.titu.&.l.ſi peculiũ §.hæredi,&.l.ſi ſtatulibera.§.non ſolùm,&.§.ſi filius,&.l.ſeruus ſi hæredi,in prin.ff.de ſtatulib. & no.Bar.in.l.paterfamilias,in princ.ff.de vulga.& pupil.Saly.in.l.ſi plures, in vlti.quæſti.C.de condi.inſert.Et in hoc errauit Philip.Deci.(pace tanti viri.dixerim) qui dicit cõtrarium in.l.quæ legata,in fi.ff.de regu.iur. *Contra, hæredẽ hæredis admittẽdum.* *Etiam in his quæ ſũt ſtricti iuris.* *Et in conditionibus.*

21 ¶ Nam & id quoque de propria ſignificatione procedere,vt ſcilicet hæredes hæredum in infinitum veniant appellatione hæredis ſimpliciter,aſſerit glo.in.l.hæredis appellatione. ff.de verbo.ſignifi.cùm aliud dicit de hærede prætorio.& Bal.qui illius glo.nõ meminit in d.l.vl.in.21.quæſti.C.de hæred.inſti.& Paul.Ca.con.45.videtur dicendum quod dicti hæredes,in fi.lib.2.& Iaſon in.l.ſi quis filium.§.vlti.col.j.verſi.ſecundò ad iſtam.ff.de acquir. hæredi.vbi hoc ſcienter tractat,& declarat.& rurſum in.l.filiusfami.§.diui, in priore lec. colum.penulti.verſicu.vndecimò quærit,& iterum in poſteriore lect.colũm.antepe.verſi. eiuſdem initij.ff.de lega.j.Ex quibus & illud fit,quòd ſi hæres hæredis Titij petat hæreditatem Titij tanquam hæres ipſius.deinde probat ſe eſſe hæredem hæredis,ſatis eſt ad obtinendum,Cy.& alij in.d.l.vlti.C.de hæredi.inſti.Bar.& omnes in.d.l.ſi quis filiumfa.§.vlti.per illum tex.ff.de acquir.hæredi.& in.d.l.paterfa.ff.de vulga.& pupil.& ibi Iaſ.qui affert concord.& Corne.in.l.amitę.C.commu.de ſucceſ. *Et de propria ſignificatione.* *Etiam in libellis.*

22 ¶ Et ſi aliquando contrarium reperitur, id vtique eſt in caſibus quibuſdam ſpecialibus, qui ratione quadam priuata ac ſpeciali non tranſeunt ad hæredes, niſi de eis expreſſa fiat mentio:aut ad hæredes tantùm primos, niſi etiam expreſſim de vlterioribus dictum ſit, vt apertè conſtat ex.d.l.ſciendum cuius hæc verba ſunt. Sciendum eſt hæredem etiam per multas ſucceſſiones accipi:nam paucis ſpeciebus hęredis appellatio proximum continet,& confeſtim ſubiungit harum ſpecierum quædam exempla. Nam & quod ad.d.l.antiquitas.C.de vſufruc.pertinet,ea ſanè loquitur & intelligitur in his quę ſuapte natura ad hęredes nõ tranſeunt,vt pote in vſufructu,vt per Bar.Bal.& alios ibi.& eundem Bar.in.l. Gallus.§.etiã ſi parẽte,col.2.ver.q̃ro iſtis caſib⁹,& ibi quoq; Bal.Angel.& alios.ff. de liber. & poſthu.Bal.in.d.l.vlt.col.2.in.5.oppo.C.de hęred.inſti. Angel.cõ.2.præmitto primò,in prin.vbi dicit id ſpeciale eſſe in eo caſu.& Alex.in.l.ex facto.§.ſi qs ita,col.2.ver.puto etiã verũ.ff.ad Trebel.Et ſatis cõſtat alios caſus,quos ſuprà p alia pte adduxim⁹,ſpeciales eſſe, *Contraria ſpecialia.*

vt videre licet apud eos quos ibi allegauimus,ne hîc diutius immoremur, nec tñ oẽs in ijs cõuenire,vt etiã diximus.Regulariter aũt cõtrà,vt etiã præter eos quos suprà adduximus, tenuit Specula.titu de arbitro.§.sequitur,col.j.& Panor.in.c.vlti.col.vlti.versi.item quæro pone,extra de arbit.vbi ex hoc dicunt in compromissis appellatione hæredis venire & hæredes hæredis.& Steph.Bertran.con.23.ex themate,nume.33.& seq.lib.4.

Prohibitio alie iãdi nõ transit ad nepotes.

23 ¶Vt interim tamen non prætermittam prohibitionem de non alienando factam filijs, de qua suprà diximus,adeo personalem esse,vt non comprehẽdat nepotes,vt no.glo.in.§. nos igitur,& ibi Iac.Bel.& Angel.in authen.de resti.fideicom. Dy.Ray.Bar.Alberi.Bald. Imo.Paul.Ca.& recentiores in.d.l.filiusfami.§.diui.ff.de lega.j.Cy.Bar.Alberi.Bal.& Saly.in.l.volũtas.C.de fideicom.Bar.in.d.l.Lucius.§.Semproniæ.ff.de lega.3.Alberi.in.l.pater.§.Iulius Agrippa.ff.de lega.3.& in.l.iusta,in prin.ff.de verbo.signi.& in.j.parte statuto rũ quęsti.107.itẽ an statutũ loquẽs de filio,col.j.Bal.in.l.quisquis,col.j.C.ad leg.Iuli.maie. & in.l.Titius,in prin.ff.de liber.& posth.& con.2.verba statuti,col.j.lib.j.vbi eam glo.dicit sing.& con.487.in isto pũcto,in fi.li.2.& con.304. nobilis vir dñs Guillermus,li.5.Ro. con.457.circa propositã,col.j.Pau.Ca.con.131.dubiũ facit quia posito , circa mediũ,lib.2. vbi eã glo.dicit no.& con.340.quia suprà,col.j.eo.li.2.& con.401.sup primo quęsito,col.j. eo.li.2.Alex.con.j.perspectis,col.pe.versi.vnde videmus,lib.j.& con.36. viso themate,col. pe.versi.ad cõfirmationẽ,li.3.& con.55.põderatis his,in fi.eo.li.3.& con. 59. attẽtis verbis, col.pe.versi.nec dicatur si prohibuit,eo.li.3.& con.56.Aldronãdus,col,j.in fi.li.6.vbi & illã glo.dicit sing.& con.140.viso dicto testamẽto,in prin.eo.li.6.Soci.con.73.capiẽdo primũ,col.7.nume.24.li.4.Fran.Cur.Senior.d.con.46.vbi suprà.Ias.con.52.Ioan.Bartholomęus,col.2.versi.confirmatur quia quando,lib.3.vbi illam quoq; glo.dicit sing.& con.96. dominus Ioãnes,col.4.versi.quintò facit,eo.lib.3.Steph.Bertrã.con.46.ex testamẽto,col. 2.nume.7.li.4.Philip.Deci.con.95.cuius superscriptio incipit,substitutio,col.4.versic.& hoc idẽ comprobatur.& con.192.in casu occurrenti,col.j.versi.tertiò aduertendum est.& con.445.in casu ad me trãsmisso,col.9.versi.& etiã dici potest.& con.567.in casu occurrenti,ad fi.& con.635.viso copioso,col.2.versi.quibus tamen non ob.

Qui dicunt prohibitionem alienãdi transire ad hæredes hæredis. Nisi facta fuerit hæredi cũ noĩe proprio. An intersit præcedat an sequatur nomen proprium.

24 ¶Quanquam etiam sunt,qui contrarium dicunt eius quod suprà diximus de prohibitione facta hæredi,vt scilicet trãseat ad hẽredes hẽredis.Id eni voluit Bar.in.d.l.filiusfa.§.diui,col.vlt.versi.quæro vtrùm prohibitione facta,& in.d.l.Lucius.§.Semproniæ,de lega.3. Ro.qui alios citat,con.457.circa propositam consultationem.in.j.dubio.& Alexan.d.cõ. 36. vbi suprà,lib.3.& omnes recentiores,in.d.§.diui,qui id dicunt ab omnibus communiter recipi,nisi si prohibitio facta fuerit hæredi nũcupatim cũ nomine ꝓprio,verbi gratia, Titium hæredẽ alienare veto:nam tũc non venit hæres hæredis,p.d.§.Semproniæ.& voluerunt Ray.Imo.Alex.Ias.Crotus,Fran.Ripa,& alij in.d.§.diui.Ro.in.d.l.si qs filiũ.§.vlt. ff.de acquir.hæred.Alex.con.56.cõsideratis verbis testamẽti,col.2.lib.j.Vtrùm aũt,hoc in casu intersit vtrùm præcedat nomen propriũ,vt in illis verbis quę suprà posuimus,Titiũ hæredẽ:an verò ecõtrariò præcedat nomen appellatiuũ,vt his verbis,hæredẽ Titiũ,vide optimum tex.in.l.si seruus cõmunis.ff.de stipul.seruo.glo.& Bar.in.l. cùm ita datur.§.ex his verbis.ff.de condi.& demon.Bar.in.d.l.sub diuersis.§.j.eo.quoq; titu.Bal.in.d.l.si plures,col.pe.versi.denuo quęro,& ibi etiã Saly.in.3.quæsti.C.de condi.inser. & eundẽ Bald. in.c.j.§.Marchio,col.2.tit.qui feud.dar.pos.& Ias.in.d.l.si quis filium.§.vlti.colum.2.versi. immo fortius,& Cano.in.c.quoniam abbas,extra de offic.deleg.

Quid si facta fuerit cum illa demonstratione,ipse.

25 ¶Aut etiam vt vlteriùs ad principale propositum reuertamur,nisi fuerit facta prohibitio cum illa demonstratione,ipse hæres ne alienato,nam ad eum tantùm hæc prohibitio pertinet,non ad hæredes illius:tanquam illa demonstratio (ipse) personam ipsam veluti ad oculum demonstret,nec eam egrediatur.quæ fuit sententia Bal.d.consi.304.lib.5.Id quod dicit valde sing.& mirabile,si verum sit,Ias.in.d.§.diui,in.2.lec.col.pe.versic.pro ampliatione,& ibi quoq; Ferdi.Loaz.char.25.nume.498.& Fran. Ripa nume.111.& Catel.Cota. memor.incipi.hæredis appellatione,& iterum memor.ipse pronomen.Nã & videmus,vt id illis addas,id pronomen esse demonstratiuũ,habereq; pręcisam aliquã ac veluti personalem demõstrationẽ,eius rei cui adijcitur,vt apud Virgilium lib.2.Aeneidos.

Ipse dictio personæ demõstratiua.

Et ipse doli fabricator Epeus. Et Terentium in Adelphis.

Ipsa si cupiat salus,
Seruare,prorsus non potest hanc familiam.

Et voluit etiam è nostris glo.no.in.§.fuerat,in verbo,cum ipsa,in prin.Instit.de actio.&

Ioan. And. in cap. contra eum, in.2.arg.quæsti.de regu.iur.lib.6.in Mercur.& Domini.cō∫i.108.difficultas, colum.j.& Zasius con.12.poteram, post princ. Quod & Græci in suo eodē pronomine obseruant, ex Homero lib. Iliad.9.cùm inducit Phœnicem hæc ad Achillem loquentem.

οὐδ' εἴκεν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς *αὐτὸς θεὸς*
γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα. *ipse deus.*

Quæ ita vertit Franciscus Mirandulanus:

Nec si pollicitus deus ipse auferre senectam,
Et mihi florentem circunfudisse iuuentam.

Hoc enim pronomen, αὐτὸς, id est, ipse, deum verè existentem significat, vt annotauit non *Ipse.i. uerè* semel eum locum citans Iustinus ille philosophus idemq; martyr in admonitorio gen- *existens.* tium. Nec in eo vno solùm loco id fecit Homerus. Nam & lib. Odysseæ. 4. idem pronomen deo assignauit.

ἀλλὰ τὰ μὲν που μέλεν ἀγάσεσθαι θεὸς αὐτός. Et lib.12.
ὥς τοι γὰν ἐρέω, μνήσει δέ σε καὶ θεὸς αὐτός. Et lib.16.
ὅτε μὴ θεὸς αὐτὸς ἐπέλθῃ.
ῥηϊδίως ἐθέλων θείη νέον ἠδὲ γέροντα.

Quos versus paucis immutatis repetiuit lib.23.eiusdem operis. Et libro.19. loquens priuatim de Mercurio.

θεὸς δέ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν
ἑρμείας.

Et generatim de dijs. lib.j. ipsius Odysseæ.

ἦ μάλα δή σε διδάσκουσιν θεοὶ αὐτοί.
ὑψαγόρην τ' ἔμμεναι. Et lib.11.
Τειρεσίη, τὰ μὲν ἄρ που ἐπέκλωσαν θεοὶ αὐτοί. Et lib.14.
ἐμὲ δ' ἔκρυψαν θεοὶ αὐτοί. Et rursum lib.9. Iliados.
στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί. Et lib.12. eiusdem operis.
ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φρένας ὤλεσαν αὐτοί.

Et Sibylla quæcunque ea vates fuerit, apud Lactantium lib.7.cap.23.

δύσπιστον γὰρ ἅπαν μερόπων γένος, ἀλλ' ὅταν ἤδη
κόσμον καὶ θνητῶν ἔλθῃ κρίσις, ἣν θεὸς αὐτὸς
ποιήσει.

Et hos secutus Virgilius lib.5. Aeneidos.

Deus ipse faces animúmque ministrat.

Facilè autem intelligis id Homero ociosum non fuisse, nec fortuitum, quod tam frequenter in vtroq; opere inculcauit. Et huc quoq; referri potest illud Diui Pauli ad Hebręos.13. eodemq; vlti. Iesus Christus heri & hodie ipse & ineternum. Quem etiam locum in id refert Theophilus Alexandrinus vir tantę eruditionis, vt diuus Hieronymus libros ipsius Pascales dignatus sit in latinum vertere, lib. eiusdē operis primo, statim post initiū. Sed & huc pertinet illud Esaię.43. Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me. Verùm vt tandem hoc caput concludamus vbi est demonstratio personæ, dispositio non transit ad hæredē illius. l. seruus, in prin. ibi, itemq; demonstratio personæ. ff. de statu libe. Aut nisi deniq; in alijs quibusdā casibus, quos videbis apud Loaz. vbi suprà & seq. nume.& etiā Crot. ibi, col.37. versi. quærit etiā Bar. an prohibitio.& Fran. Ripam. d. nume.iij.

26 ET VT REDEAMVS AD casum nostræ consuetudinis, intellige quæ suprà diximus, vt nō *Extranei* solùm admittantur sui hæredes ad redimendum vi huius pacti, sed & extranei quoq; hæ- *quoque hæ* redes ipsius venditoris. vt nuncupatim voluit Hiero. Cagno. in repe. d. l.2. in.17.q. versi.& *redes ad=* non solū. C. de pact. inter empt.& vendi. Et hoc quidē generale est in materia indifferenti, *mittūtur ad* vt æque admittātur extranei hæredes, atq; sui, vt p Bar. in. l. Gallus. §. etiā, & ibi Alex. col. *retrahēdū.* 2.& Ias. col.4. ff. de libe.& posth. Angel. con.306. charissime frater. Imo con.21. in casu pręmisso in quo quæritur Alexand. consi.9. visis dicto themate, col.2. lib.2. cū alijs cōcord. adductis à Philip. Deci. in. c. in præsentia. col.18. versic. circa primā, & seq. ext. de probatio.& con.294. in testamento, in prin. vbi & hoc optimè probat. Diximus autem suprà in eadē glo. numero.11. quòd si quis dicat, quòd hæc facultas cedi potest extraneo.

27 CAETERVM QVIA SEMPER suprà locuti sumus de hæredibus venditoris. nunc quæro è *Hæredes ē=* diuerso, vtrùm hęredes etiam emptoris tenentur reuendere, sicuti & emptor ipse teneba- *ptoris tenē*

tur etiã re-uendere ex hmõi pacto tur. Tex. est apertus eos teneri, in. d. l. 2. ibi, hæres emptoris, & ibi Pet. à Bel. Perti. qui id expressè annotat. C. de pact. int. empt. & vendi. Nam sicut pacta regulariter ad hæredes actiuè transeunt, ita & passiuè, etiam si de illis mentio facta non fuerit. l. stipulatio ista habere, & l. eum qui ita. §. te & Ticium. ff. de verbo. obliga. & l. j. & ibi Bal. C. de consti. pecu. & l. veteris. C. de contrah. & commit. stipul. cum si. Idq; etiam in obligatione pœnali, vt ab Angel. responsum est, consi. 326. ex themate & actis, per. l. 2. §. j. & §. item si in facto, & iterum in. l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. Et idem quoque in casu nostro respõdit Paul. Ca. cõ. 306. quanquam longa, col. vlti. lib. 2. & Steph. Bertran. con. 15. visis instrumento, ad fi. lib. 2.

28 ¶ Quod intellige, etiam si hæres ipsius esset minor. Nam & is etiam sine decreto tenetur reuendere ex pacto reuendendi à suo prædecessore facto, vt dicit expressè Alberi. in. d. l. 2 in princ. C. de pact. inter empt. & vendi. per tex. in. l. j. C. quan. decre. opus nõ est, vbi huius rei casus est expressus. Et prope modum concordat tex. in. l. prædium, & ibi glo. Fab. & alij eo. titu. & l. j. §. j. & l. magis puto. §. si pupillus stipulanti. ff. de reb. eor. cum alijs multis si. & concord. & tex. & doct. à me latè congestis in nostris legibus connubialib. in glo. 6. in verbo, de son mary, in. 22. quæsti. Vtrùm verò ipse minor cùm emit, possit in venditione pactum reuẽdendi restituto precio apponere, videbis infra in fi. huius tit. nu. 2. & multis seq.

Etiã si sint minores.

29 AT IN DVBIVM VOCARI potest, quid si emptor moriens reliquit alteri vsumfructum eius rei, quæ sibi vendita est sub hoc pacto reuendendi. An is alter qui scilicet nũc est vsufructuarius, sit conueniendus, an verò hæredes ipsius emptoris, vt reuẽdãt restituto ei precio. Ego puto hęredes cõueniẽdos, vt pote cũ sint dñi, habeantq; facultatẽ reuẽdẽdi, atq; restituẽdę rei, vt satis declarat tex. in. d. l. 2. de pact. inter emp. & vendi. Tutius tamen esse requiri etiã vsufructuariũ, dicturũ quę voluerit, si sua putauerit interesse, vt tradit Hiero. Cagno. in repe. d. l. 2. in. 32. q. vbi & illud subdit preciũ rei debere manere apud vsumfructuarium, vt eo dum viuet vtatur fruatur, per. l. vxori meę. ff. de vsufr. lega. quę mihi nõ admodum facere videtur, & per no. ab Alex. in. l. diuortio. §. si fundũ, col. pe. ff. sol. mat. Ad illud autem quod diximus de vocando vsufructuario, vide tex. qui necessariò requirit vocandum vsufructuarium in re simili in. l. is qui fundum. ff. de vsu & vsufruc. lega. vbi diuisio facta nõ vocato vsufructuario, ei nullo modo obest. Et vide etiam quod in simili tractat Bal. in. l. qui solidũ. §. j. ff. de lega. 2. & Fabia. in tracta. de empti. & vendi. in. 8. q. princ. col. 3. versi. septimus effectus, & rursus in fi. omnino eiusdẽ tractatus.

Si rei uendi tæ alter sit proprietarius, alter usufructuarius. uter conueniendus est. Cuius autẽ erit preciũ.

30 SED VT ITERVM REVERTAMVR ad hæredes venditoris, quos nostra consuetudo dicit admitti. Quid si vnus ex pluribus hæredibus velit partem suam tantùm redimere. Et idẽ quæri potest de duobus venditoribus, an alter admittatur ad redimendũ dimidiã partem rei vẽditę. De hoc nos latè diximus suprà tit. proximo. §. 23. in glo. 4. vbi diximus ex cõmuni nostrorũ sentẽtia, hunc nõ esse admittendũ, quanquã vnus aut alter fuit in diuersa opinione, vt ibi videre poteris. Sed illud hîc adijciẽdũ occurrit, qđ admodũ facit pro hac nõ recepta sentẽtia. Nempe. l. vxorem. §. agri plagam. ff. de lega. 3. vbi si hęres est grauatus à testatore, vt vẽdat fundum duobus, & vnus ex illis nolit emere, tenetur hæres alteri suam partem vendere. Et authoritate illius tex. respondit Alex. con. 126. visis his de quibus, col. j. lib. 5. quòd stante statuto, quòd locator non possit vendere rem locatam, nisi prius denũciauerit conductori, an emere velit: si sint duo conductores, & alter nolit emere, poterit tamen alter pro sua portione emere. Et est similis textus in. l. si quis legata. §. duobus, & iterum in. l. cui fundus. ff. de condi. & demon. Et facit etiam hęc ratio, quia qui promisit duobus aut pluribus, videtur promisisse separatim, & cuilibet pro virili. l. reos. §. cùm tabulis, cum ibi no. ff. de duob. reis, & l. j. C. si plur. vna senten. & facit. l. legata inutiliter. §. vlt. ff. de lega. j. cum si. Et licèt incidat in communionem cum vno, ei tradendo partem, est tamen sibi imputandum, qui ita contraxit. Et licèt etiam reuendere sit factum, vt diximus in. d. §. 23. est tamen diuiduum contractu. l. locus. ff. de acquir. possen.

An unus ex hæredibus, aut ex pluribus uenditoribus possit partẽ suam retrahere.

31 ¶ Sed hæ rationes obtinent tantùm cùm ab initio contractum est cum duobus, aut pluribus, aut etiam cùm pluribus iussum est à testatore vendi, non si vni tantùm, vt apertè distinguit. d. l. cui fundus. Ideoq; si is vnus reliquerit plures hæredes, videtur vnum ex illis tantùm non esse audiendum: non enim ex persona hęredum conditio obligationis mutatur. l. 2. §. ex his. ff. de verbo. obligat. & optimè etiam. d. l. cui fundus, in fi. vbi post eam distinctionem vtrùm à principio fuit relictum vni an duobus, subiungit in fin. In eo verò, quod vni sub conditione legatum est, scindi ex accidenti conditio nõ debet, & omnis numerus eorum qui in locum eius substituũtur pro singulari psona est habẽdus. Et hoc qdẽ

casu habent locum omnes rationes eorum, qui tenent communem illam op. Vide tamen tex. qui in redhibitione non distinguit, pluresne hæredes venditori sint, an plures seruum vendiderint, vt sciamus possitne cuilibet redhiberi pro portione, an omnimodo, & econtrariò. scilicet in. l. quòd si nolit. §. si venditori. ff. de ædil. edic.

32 VERVM QVAESTIONIS EST cùm emptor ex communi sententia non teneatur admittere vnum ex hæredibus ad redimendum, an hic qui vult redimere partem suam, saltem possit cogere coheredem, vt & suam quoque partem simul redimat, ne emptori ius sit contradicendi. Dic quòd sic, nisi ius suum hic cedere maluerit per. l. his consequenter. §. Celsus. ff. famil. hercis. & l. hæredes. § idem iuris, eo. titu. vbi vnus hæredum potest alium eadem ratione cogere pignus pro parte sua luere, nisi tamen is qui non vult luere, ius suum coheredi cedat. l. cùm fructuarius. ff. de vsufruc. & l. is cum quo, in fi. ff. de aqua plu. arcen. & nuncupatim hoc in casu voluit Hiero. Cagno. in repe. d. l. 2. in. 15. quæstione. C. de pact. inter empto. *An hæres q uult partem suã redimere, possit cogere cohæredẽ, ut & partem jua redimat.*

33 AT MAIVS DVBIVM EST, vtrùm alter venditorum vel hæredum vnius venditoris possit solus totum redimere, totum etiam precium offerendo. In quã re variatum est à nostris legum doct. Sunt enim qui negant admittendum. quod placuit Paul. Ca. in. l. si quis aliam. col. i. ff. de soluti. quia emptor (inquit) poterit dicere, quòd nõ est obligatus, nisi vtrique, ideo si velint rem habere, ambo veniant. Nisi tamen alter consentiret, & ius suum alteri cederet, quia licèt nunc non ei curæ sit redimere, poterit tamẽ postea propositum mutare. l. deberi. C. de fideicom. liber. Vnde non debet iste præoccupare ius & locum alterius, sine ipsius voluntate. Et hanc quoque op. secuti sunt Crot. & Alcia. in. l. 4. § Cato, ille in. 2. lect. colum. 4 versicu. secundò fallit, hic colum. 18. versic. tu aduerte primò. ff. de verb. obliga. vbi ad hæc alia multa allegant. & idem Alcia. in. l. creditori, colum. 3. versi. sed quid in hac quæstione. C. de pact. *An aũt alter hæredũ aut uenditorũ possit totũ redimere.*

34 ¶ Alij illud quidem recipiunt, sed ita tamen intelligunt, vt scilicet emptor non sit cogendus vni venditorum totum reuẽdere, etiam si totum precium offeratur, vt dictum est. Sed tamen hoc casu partem tantùm ipsius venditoris emptor reuẽdere cogitur, cùm integrũ ei preciũ ab ipso vẽditore offertur. In qua sentẽtia fuit Raph. Fulgo. in. l. qđ si nolit. §. idẽ Marcellus. ff. de ædil. edic. argumẽto illius tex. à cõtrario sensu. Sed ea certè sentẽtia, vt est omniũ, ni admodũ fallor, iniquissima, ita & paucissimos habet assertores, & nescio an aliũ vllum præter ipsum Fulgo. *De eadẽ re*

35 ¶ Tertij tenent, ꝙ si alter hæredũ suã precij partẽ offerat, & petat etiã suã sibi partẽ reuendi, cogitur emptor eam partẽ reuẽdere: si totũ petat, & totũ preciũ offerat, non auditur, nisi alter expressè cõsentiat aut repudiet. Ita enim voluit Obert. Cremen. in. l. si ex legato. §. si Stichus. ff. de manu. testa. per. l. fistulas. §. pe. ff. de contra. empti. prout illũ retulit & secutus est Firmia. in suo vberrimo indice, in verbo, emptor retrouẽdẽs, ver. 3. & rursus in verbo, obligatus, versi. 125. vbi verba illius nũcupatim adscribit, dicitq; in priori loco se ex hmõi sentẽtia iudicasse in caussa ardua, de quo etiã meminit in posteriori loco. Seqtur etiã Hermano cti⁹. Deci. i. d. § Cato. col. 41. & Ludo. Gozad. in. d. l. 2. in. 20. q. C. de pact. inter ẽptor. *De eadẽ re*

36 ¶ Et hęc quidẽ opinio hac potissimũ ratione nec ea quidẽ cõtẽnenda fulcitur. ꝙ qui pluribus tenetur pręstare aliqd indiuiduũ, illud non tenetur pręstare, nisi illis omnibus quibus ipse tenetur cõsentiẽtibus. p tex. in. l. vlti. ff. com. prędi. & d. l. 2. §. ex his, & ibi Bar. & cęteri interpretes ff. de verb. oblig. Reuẽdere aũt indiuiduũ est, vt multis ꝓbauimus sup. tit. ꝓximo. § 23. in glo. i. nu. 13 & hęc quidẽ his rationibus, vt ibi videre poteris, ne aliter repetam. *De eadẽ re*

37 ¶ Postremi in ea sunt op. vt simpliciter emptor cogatur integram rem reuendere vni vẽditorum vel hæredum offerenti integrum precium, siue alter repudiet, siue minus. Nam si repudiet, integrum ius manet apud alterum iure accrescendi, per. d. textum, licèt non allegent, in. d. l. si quis legata. §. duobus. ff. de condi. & demonst. qui tamen (ne decipiaris) loquitur in legatis. & facit etiam. l. fideicommissa. §. item si quis. ff. de lega. 3. Si non repudiet, ei seruatur ius illesum: quia potest cogere socium qui totum redemit, vt ei partem suam reuendat, restituto pro portione precio. Ita voluit Paul. Ca. sibi contrarius, consi. 221. in hoc passu duo sunt, ante fi. libro. j. & consi. 74. in caussa mota per Dominam Dorotheam, in fi. lib. 2. Iaso. in. l. stipulationes non diuiduntur, colum. 14. versicu. sed pulchrum & vtile dubium. ff. de verborum obligationib. Chasse. titu. de rentes vendues a rachaptz §. j. in 4. dubio. in fi. Soci. in. l. i. §. sed & quoties. ff. ad. S C. Trebel. quo loco dicit ita se consuluisse, vt verè consuluit consi. 16. anno domini, lib. 4. vbi hanc rem latissimè omnium disputa- *Si unus totũ redemerit, an alter poterit eũ cogere, ut suã sibi partem reuendat.*

uit,multásque rationes hincinde attulit, inuicémque contulit, vt ibi videre poteris, neque enim eam rem aliter tractandam hoc loco ducimus. & nouissime Anton.Rub.consi. 90.viso casu.

38 ¶ Illud vnum addiderim,hoc idem voluisse ante hos omnes Bal.cuius nullus istorum meminit,con.133.quædã mulier,in vlti.dubio,li.j.Cuius vnius verba huc subnectã.vnius (inquit) oblatio sufficit,cùm sint duo rei credendi.l.vlti.C.de duob.reis.Et quia pro solutione habetur non tantùm ea quæ fit ab obligato,sed etiam quæ fit ab alio.l. qui decem.§.j.ff. de solutio.&.l.acceptam,in fi.C.de vsur.Sed retrouẽditio debet fieri vtriq;,vt pactum seruetur:& tunc alter qui non obtulit, tenebitur restituere partem pecuniæ ab alio oblatæ.l. fundus ille.ff.de contrah.empti.&.l.si absentis.C.si cert.pet.&.l.cùm quæritur.ff.de admi. tuto.Sed si ille consentiat,quòd huic tantùm fiat retrouenditio,nullum est dubium.l.sicut §.venditionis.ff.quib.mod.pig.vel.Hipo.sol.&.l.si ita quis.§.Seia.ff.de verbo.obliga.Hæc Bal.pro cuius op.est tex.optimus vltra eos quos allegat,in.l.fistulas.§.qui fundũ.ff. de contrah.empti.&.l.fideicommissa.§.interdum.ff.de lega.3.& in.l.in bello.§.si seruus complurium.ff.de capti.& postli.reuer.& in.l.in diem.ff.de diem ad. Nec tamen omiserim quòd ex ijs qui hanc op.sequuntur,nonnulli consulunt,vt is qui totum petit sibi reuendi, satisdet de dando partem socio,per.l.j.§.si pecuniam in sacculo,ver.sed si res.ff.deposi.

De eadẽ re

An qui totũ petit, debet satisdare de dando partem socio.

39 QVID AVTEM IN HOC CASV. Duo fratres vendiderunt domum aliquam communem sitam in hoc nostro oppido fontis Naiadum. Ita enim appellabant Amicus ille & Rabelæsus,diuinitatem loci, & adolescentium nostrorum ingenia admirati) cùm eo pacto de reuendendo. Postea autem bona sua ita diuidunt,vt omnia & singula Fontenaij sita,quæ ad eos pertinebant,alterius maneant. An ius istud & facultas redimendi huic soli concessa videatur,ita vt alter nihil iuris in ea re habeat. Vide Francis.Areti.hanc rem ingeniosè & subtiliter,vt semper aliâs disputantem,con.6.viso instrumento diuisionis, per totum, sed præsertim in.2.dubio,& Alexan. qui in eadem specie adeóque inter easdem partes cõsuluit,consi.75.viso themate & maturata, lib. 6.quibus in locis vterque respondit id ius in ea diuisione non comprehendi,sed commune vtrique fratri manere,per multa quæ allegant,quæ illic videre poteris.

Pulchra qõ

40 SED QVID IN HAC SPECIE. Duo in solidum vendunt alteri annuum quempiam reditum siue vectigal appellare malis,siue pensitationem,id est vt alibi quoq; diximus,*vne rente generale ou volante*.Idq; cum eo pacto redimendi.Postea emptor vnum eorũ pro media parte offerentem sponte admisit ad luendam mediam illam partem, nunquid & in altera parte eum ita faciens liberasse cẽseatur ab illo annuo vectigali, ad quod in solidum vt diximus,erat obligatus.Vide no.per doct.in.l.si creditores. C. de pact. præsertim vero And.Alcia.col.3.versi.sed quid in hac quæstione,vbi id nuncupatim tractat.

Alia qõ.

41 NVNC AVTEM E DIVERSO,quid si emptor qui promisit reuendere,decedit relictis pluribus hæredibus,quorum vnus tantùm possidet rem ita venditam. An ille solus teneatur reuendere,an verò solùm teneatur pro portione hæreditaria. Et idem quæri potest in retractu sanguinis.Videtur autẽ hunc tantùm teneri pro portione sua hæreditaria,quia vẽditori competit actio personalis ex empto vel præscriptis verbis, vt no.in.l.2. C. de pact. inter empt.vendi.& latè diximus suprà in hoc eodem.§ in glo.prima, nume.2.ex eo autem pacto.Et similiter competit consanguineo actio ex statuto,quę & ipsa personalis est, vt not. in.l.j.ff.de condict. ex leg. Actio autem personalis fundum non sequitur.l.cogi.§.vnde quæritur.ff.ad.S.C.Trebel.etiam si obligatio ex qua oritur,contracta sit habito respectu ad fundum.l.quædam.§.nihil interest.ff.de eden.cum concord.à me adduct.suprà titu.præced.§.8.glo.3.in verbo,le iuge qui en peult cognoistre,numero.6.porrò Cepola.Ex quo consequens fit,vt competat contra hæredes pro hæreditarijs cuiusque portionibus.l.pro hæreditarijs.C.de hæred.acti.&.l.j.C.si cert. peta. &.l.pacto successorum.C.de pact.etiam si vnus eorum totam rem possideat, aut penes se habeat.l.si duo.ff. deposi.per quam ita voluit Angel.in.l.si possessor.ff.de rei vendica.vbi facit in hoc differentiam inter actiones reales & personales:vt scilicet in realibus hæres, qui totum fundum possidet,possit insolidum conueniri,per textum ibi.cui est similis textus in.l.2.§.vlt. ff.de præto.stipul.vt qui non tanquam hæres,sed suo nomine conueniatur.l. de eo.§.vlti. ff.ad exibend.In personalibus secus,per.d.l.si duo.& idem dicit Ioã.Plate. in.l.ęs quidem, in.j.not.C.de anno.& trib.lib.10.

An unus ex hæredibus qui totã rẽ uenditã possidet, teneatur totam reuendere, an partem suam.

Quãdo possidens possit cõueiri ĩ solidũ, uide duobus uersicu.seq.

De eadẽ re

42 ¶ Verùm contrarium tenuit & respõdit nuncupatim in ea specie retractus cõuentio-

nalis Soci.con.253.in caussa domini,in.4.dubio,lib.2.his quidẽ rationibus motus,quia primùm actio quæ cõpetit ex hoc pacto est bonęfidei,vt no.in.d.l.2.C.de pact.inter empt.& vendi.Deinde emptor obligatur ad restituendum,vt ibi etiam not. Sed quando actio bonęfidei datur ad restituendam rem,& vnus hæredũ possidet eã rem in solidũ,etiã datur in solidũ actio aduersus eum,vt eam rem restituat.l.3.§.hæres.ff.cõmod.& voluerunt Pet.& Cy.in.d.l.pro hæreditarijs,eam ita intelligentes.& Ray.Forli.in.l.4.§. Cato.in. 4. oppo.& ibi Bar.col.2.in.3.oppo.& propè omnes doct.ff.de verb.obliga.De quo tamen vide eundem.Soci.in.d.§.Cato,col.8.versic.circa tertiam oppositionem,post Cy.Christo. Castel.& Raph.Co.& ibi quoque Lancel.Gali.col.11.versi.tertia sit conclusio.

Actio quæ cõpetit ex pacto reuẽditionis, est bonæ fidei.

43 ¶Tu autem ad eam Soci.sentẽtiam adde,quòd in quibusuis actionibus personalibus etiam stricti iuris,cum quibus concurrit rei vendicatio,is potest conueniri insolidum,apud quem tota res reperitur,Dy.in.l.qui fundũ.§.si tu ex parte.ff.ad leg. Falci. Bar.in.l.si plures,per eum tex.ff.de vi & vi arma.& in.d.l.4.§.Cato,colũ.2.vbi suprà,& Steph.Bertran. con.183.pro confirmatione, in prin.lib.4.De quo tamen vide Alexan.Fran.Are.Soci. Gali.& alios recentiores in.d.§.Cato.Ex sententia autem multorum hîc competit rei vendicatio oblatione facta,vt dicemus in glo.seq.nume.6.at in pacto.& seq.

De eadẽ re

44 QVINIMO PLVS DICIT Soci.d.consi.253.vbi suprà,lib.2.quòd si hæredes communiter possident eã rem,nihilominus quilibet eorũ insolidũ cõueniri potest,quia nõ solũ nec simpliciter tenetur emptor ad restituendam rem,sed etiam ad eam tradendam,vt voluerunt Richar.& Bartho.à Saly.in.d.l.2.de pact.inter empt.cum alijs concord. allegatis ab eodẽ Soci.in alijs dubijs eiusdem con.Sed obligatio rem tradi cùm indiuidua sit & obligatione & solutione,transit ad quemlibet hæredum in solidum,sicuti aliæ obligationes quæ in factis consistunt,vt declarat Bar.in.d.l.4.§.Cato,in.2.oppo.& ibi quoque Ange. Imo.& Rapha.Co.& rursus idem Bar.in.l.stipulationes non diuiduntur,& ibi quoque Angel. Imo. Raph.Co.& Paul.Ca.eo.titu.Hæc propè Soci.quem sequitur Hiero Cagno.in repe.d.l.2. in.14.quæsti.de pact.inter empt.& vendi.Si tamen scire vis amplissimè,an venditor, qui ex pacto tenetur reuendere,teneatur ad tradendum,vide omnino eundem Soci. consi.16. anno domini,lib.4.& Fran.Are.d.con.6.& alios quos tibi latè congessimus infrà in glo. seq.versi.vlti.Sed si id verum sit,quod Soci.d.con.253.tradidit,non opus est quærere,vtrũ is hæres qui solus possidet,possit caussari se nomine cõmuni & suo & hæredum possidere, de quo nos diximus in duobus socijs,suprà titu.præcedẽti.§.j.glo.13.in verbo,lachapteur, numero.30.sed hæc intellige.

Et si hæredes cõiter rẽ possidẽt, an quilibet eorum possit cõueniri ĩsolidũ.

Quid si is q solus possidet, dicat possidere noĩe cõi.

45 SED RVRSVM ILLVD quæri potest,Vnus vendidit duobus cum hoc pacto reuendendi. An is poterit compellere alterum ex emptoribus reuendere suam partem soluto pro eadem parte precio.In hac specie consuluit Steph.Bertran.con.41.licèt cõtractus,lib.3.vbi dicit,ꝙ licèt hic cõtractus vnus sit ratiõe substãtię ipsius,ꝑ id qđ no.Io. And.in addi.Specul.tit.de donati.§.j.in additio.incipiẽte,plus dicit Symon.& post eũ Ro.con.305. quò ad septimũ. Tamẽ hmõi pactũ vel nõ est vnicus cõtractus,vel certè in eo sunt duę obligationes,qb⁹ scilicet qlibet emptorũ tenetur reuẽdere.l.reos.§.cũ tabulis.ff.de duob.reis.Ideoq; poterit vẽditor quẽlibet eorũ cõpellere ad reuendẽdũ partẽ suã.Respõdetq; ad ea quæ suprà diximus de duob⁹ vẽditoribus,qa loquũtur in casu diuerso,& in quo interest emptoris,ne partẽ tantũ vendat.Hîc aũt minimè interest vnius ex venditoribus,si partẽ tantùm suam relinquat.Et idem quoq; potes dicere in retractu municipali.

An unus ex ẽptoribus possit cõpelli ad reuendendũ partem suam.

SERONT PRAEFEREZ. GLOS. 7.

1 PAV.CA.CON.74.in caussa mota ꝑ dominã Dorotheã,col.3.versi.cõcluditur ergo,& seq.vsq; ad fi.li.2.cõsuluit vẽditorẽ q ex pacto de restituẽdo rẽ restituto precio vẽditiõis,redimit rẽ prius vẽditã,pręferri vicino aut cõsanguineo,cui ex forma statuti ius est & facultas retrahẽdæ eiusdẽ rei: qa qcqd iuris quæsitũ est cõsanguineo ex hmõi cõtractu,cẽsetur quæsitũ cũ eadẽ cõditione & pacto apposito in cõtractu,nisi preciũ intra terminũ reuẽditiõis restituatur à vẽditore.Et ideo resoluto iure emptoris resoluitur & hoc ius quęsitũ cõsanguineo.l. lex vectigali.ff.de pigno.&.l.si ex duob⁹.§.sed & Marcellus.ff.de in diẽ addic. & idẽ etiã voluit Io.Igne.in repe.l.dudũ,col.21.versi.& ista dilatio.ff.de cõtrah.empt.& Fran.Ripa.in.l.j.colum.pe.versi.in contrarium facit.ff.de priuil.credi.qui & idem voluisse dicit Henri.Boh. in cap.constitutus,de in integ.restitu.

Quis præferatur ad retrahẽdũ, uẽditor ne, q cũ hoc pacto uẽdidit, an consanguineus.

2 ¶ Et id quidem ex consuetudine obseruari in multis locis tradit Ioan. Fab. in §.j. in fi. Insti. de empti. & vendi. Licèt secus dicat esse de iure communi, si semel venditor rem tradiderit, quia ex eo ius est quæsitum consanguineo. Ideo etiam si venditor intra tempus appositum reuenditioni reddiderit precium, tamen admittitur consanguineus, & nihil aliud in hoc allegat. Et idem quoque cum eo, licèt eum non alleget, nouissimè censuit Matthe. Afflict. in tractatu protomix. in verbo, licèt enim suprà diximus, colum. antepenul. versi. item quæro de alia quæstione, hac ratione motus, quòd contrahentes non possunt facere pactum expressum ne admittatur vicinus vel cõsanguineus. Ergo nec tacitè possunt eum excludere, apposito hoc pacto reuenditionis, per. l. cùm quid. ff. si cert. peta. & rursus idem Matthe. deci. Neapo. 338. nobilis Petrus, paulò ante fi. vbi idem dicit voluisse Neapodanũ in prima constitut. de iure congrui. in verbo, emit. versi. sed quid si de simulatione.

De eadẽ re

3 ¶ Aduerte lector amantissime. nam id ex eo pendere videtur, an cõtractus vi huius pacti resoluatur ipso iure, an non. Nam si ipso iure resoluatur, certè venditor præferri debet consanguineo, immo & ab alijs quibuscunque emptor interim vendidit, potest auocare, retrahere, vendicare, vt statim postea dicemus, non etiam si non ipso iure resoluatur. Et sanè illud planum est ex pactis legis commissoriæ, & addictionis in diem conditione adueniente, ipso iure contractum resolui, & transferri dominium in venditorem sine alia traditione. l. si quis hac. ff. de rei vendi. & l. vlti. ff. de leg. commis. & l. commissoriæ, in verbo, vendicare. C. de pact. inter empt. & vendi. & no. glo. & doc. in. l. traditionibus. C. de pactis. & Bal. Saly. & alij recẽtiores in. l. ab emptione. ff. de pact. & doct. vbique. nemo enim in hoc contradicit.

An pactum reuendendi resoluat ipso iure.

Pacta legis cõmissoriæ, & addic. in diem resoluunt ipso iure.

4 ¶ Quod ita tamen demũ obtinet, si incontinenti hæc pacta fuerint apposita (nam & sic quoque de hoc pacto reuenditionis loquitur hæc nostra consuetudo) secus si ex interuallo, nec enim tunc ipso iure resolueretur vẽditio, etiam ex istis pactis, vt voluit glo. no. in. d. l. ab emptione, in verbo, cogaris. ff. de pactis, quam ibi sequuntur Guil. Cu. Bal. Ange. qui eam monet perpetuò menti tenendam, dicitq; per eam declarari totam materiam eorum pactorum, prætereà Raph. Fulgo. Paul. Ca. qui eam dicit sing. & omnes recentiores ibi. Ex hocq; dicunt maiori ex parte, excusari emphyteutam qui emphyteusim alienauit cum vno istorum pactorum in ipsa alienatione, aut incontinenti pòst apposito. Quod dictum sequitur Fran. Curti. Senior con. 8. viso instrumento, col. vlti. versi. sicut quando dicitur. & Ias. qui id dicit sing. in. l. vlt. col. pe. in. 21. q. C. de iur. emphy. Et Philip. Deci. cõ. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum, col. 2. & Catel. Cota. qui & hoc sing. dicit memor. incip. emphyteuta alienans.

Si modo incõtinẽti fuerint apposita.

5 ¶ Sed & illam glo. simpliciter sequuntur Bal. Saly. & Philip. Deci. in. d. l. traditionibus. & ipse Bal. in. l. 2. in. 2. not. C. cõmu. de legat. vbi eam dicit no. Saly. in. l. si certis annis. C. de pact. Paul. Ca. in. l. j. in fi. ff. de donati. vbi eam dicit sing. Alex. qui & eã dicit no. in. l. j. col. 3 versi. hoc tamen vltimum, & ibi etiam Thomas Parpa. qui eam quoq; dicit sing. col. 3. ff. solu. matri. idem Alex. & Fran. Are. in. l. qui absenti. §. j. ille col. 2. versi. alia traditur, hic colum. vlti. ff. de acquir. posse. vbi eam dicunt sing. idem Alex. con. 10. videretur fortasse, col. vlti. versi. quintò confirmatur, lib. j. Ias. con. 211. inter quosdam, col. pe. versi. eandem cautelam, lib. 2. vbi & eam glo. dicit existimari sing. & con. 128. verba permutationis, col. 4. versi. item si ista, lib. 4. vbi & eam glos. dicit sing. Ferdi. Loaz. in repe. l. filiusfa. §. diui. chart. 22. versi. quintò limitatur, & ibi quoq; Crot. char. 8. col. 2. versi. sextò limitatur. ff. de lega. j. Et id quidem nemini hactenus, quantum repeto, dubium fuit.

De eadẽ re

6 ¶ At in pacto reuẽdendi, de quo hîc priuatim tractamus, non adeo planũ est, nam in hoc est variatũ. Paul. enim Ca. in. l. si cũ vẽderet. ff. de pigno. actio. asserit oblato à vẽditore precio statim in ipsum ipso iure & sine noua traditione transire dominiũ vtile, p tex. ibi, quẽ ad hoc dicit singul. Ideoq; & ipsum vẽditorẽ, vt subdit, posse à quolibet possessore vẽdicare, etiã si emptor trãstulerit in aliũ, ante oblationẽ precii: quia nõ poterat trãsferre, nisi cũ sua caussa: & sic oblato postea precio resoluitur ius illi⁹, q emit ab eo, p. d. l. lex vectigali. ff. de pigno. Nihilq; hoc casu differre inter id pactũ reuẽditiõis, & illa addictiõis in diẽ & legis cõmissoriȩ, nisi in hoc ꝙ retrãsfertur dñium vtile tãtũ ipso iure: in illis etiã directũ, per no. in. l. j. in verbo, mortis caussa dõatio. ff. de dõati. idq; dicit no. qa quotidie cõtingit de facto.

Redit ad pactum reuendendi.

Qui dicunt id pactum ipso iure resoluere.

7 ¶ Nec solus fuit Paul. Ca. in ea sentẽtia, vt nõnulli putãt. idẽ enim voluit Ioã. Ana. in. c. conquestus, col. 3. versi. in eadẽ. glo. ibi si modicũ, ext. de vsur. vbi & hoc dicit sing. probari. in. d. l. si cùm venderet. & Masuer. in titu. de retractu, versicu. item retractum petens,

De eadẽ re

hac ratione motus,quòd id pactum afficit rem,arg.l.si via.§.si fundus.ff.de serui.rusti.prædi.& l.sed vbi restitutio.ff.de minorib.& l.postliminium.§.penulti.ff.de capti.& postli.reuer.& Ange.Are.in.§.item si,col.22.versi.& per ista iura,Insti.de except.vbi etiam ad hoc dicit valde not.text.in.d.l.si cùm venderet.& Guid.Pap.consi.49.principale dubium,vbi plus dicit,non valere alienationem rei interim factam.& Soci.consi.80.in quæstione,col.j.lib.3.vbi dicit illam decisi.Paul.Castr.dantis hoc casu vtilem rei vendicationem contra tertium,esse multùm sing.& Philip.Deci.si is est,consi.614.in caussa feudali,columna.2.& Claud.Seisel.& Riminal.in.d.l.in traditionibus,& ibi quoq; latè Ruge.Mota.in repeti.numero.54.& multis seq.C.de pactis.& Stepha.Bertran.consil.86.ponitur in facto,lib.4.& Anto.Burg.in.c.ad nostram,col.antepe.versi.item in alio quia illa,extrà de emp.& vend.vbi & id dicit sing.& Anto.Rub.qui & idem sing.dicit cons.58.series facti,col.2.& Hiero.Cagno.in repe.l.2.in.39.quæstione.C.de pact.inter empto.& Chasse.consil.41.quia casus,col.vlti.versi.contrarium.& tradit idem Chasse.consi.33.Hugo,col.3.secundùm hanc sententiam fuisse iudicatum in parlamēto Parisiensi,& Burgundiensi.Et id quoque obseruari in ducatu Sabaudiæ tradit ipse Hiero.Cagno.in.d.l.2.colum.8.versi.limita op.& de hoc quoq; habemus consuetudinem expressam infrà eo.tit.§.3. *De eadē re*

8 ¶ Hanc autem sententiam id adiuuat,quia ratio cur in illis pactis legis cōmissoriæ,& addictionis in diem id obtineat,hauddubiè ea est,vt dicūt Bar.& Ang.in.d.l.j.ad fi.ff.de dona.& propè omnes de hac re loquentes,scilicet propter frequentiam eorum pactorū.ideo enim legislator de eis specialem quandam curam habuit,illisq; titulos peculiares priuatos & speciales assignauit,de in diem addictione,& de leg.commis.Pro qua ratione facit optimè tex.in simili,à nullo quem viderim in id expensus,in.l.iusto errore,in princi.ff.de vsucap.cùm dicitur,Ibi enim propter assiduam & quotidianam comparationem seruorū ita constitui publicè interfuit,nam frequenter &c.Ex quibus verbis facilè intelligis speciali fauore prosequenda ea fore,quæ frequentiora sunt.Sed hodie videmus huiusmodi pactū reuenditionis esse multò frequentius crebriusq; in vsu illis ac cæteris quibuscunq;.Ideoq; dicendum est & ipsum assumpsisse,sibiq; veluti asseruisse,etiam si antè deerat,vim ac naturam eorum:vt in eadem ratione ius idem statuatur.l.illud.ff.ad leg.Aquil.cum si. *Fauorabiliora quæfrequentiora sunt.*

9 ¶ Præterea licèt actus iudiciales valeant irreuocabiliter etiam sine cōsensu eius,ad quem res de qua quæritur reuerti potest.d.l.filiusfa.§.diui,in vlti.respon.ff.de lega.j.& l.nihil.§.omnibus,eo.titu.& facit.l.peto.§.prædium.ff.de lega.2.Tamen actus extraiudiciales qui voluntate eos gerentium celebrantur,cuiusmodi est emptio & venditio,non valent irreuocabiliter sine consensu illius,ad quem res ipsa redire debet.l.in diem.ff.de aqua plu.arcen.& ibi Bar.qui ex hoc dicit,quòd si vendo rem aliquam cum pacto reuenditionis restituto precio intra certū tēpus(qui est casus noster)si interim emptor rem alteri obliget,reuertitur tamen res libera ad venditorem,restituto precio intra tempus conuentū.De quo & nos latiùs dicemus infrà eo.§.3.huius titu.glo.j.numero.8.hîc autem opportunè. *De eadē re*

10 ¶ Ad hæc res subiecta restitutioni non potest interim effectualiter & irreuocabiliter alienari.l.vlti.§.sed quia nostra.C.commu.de lega.vbi hæc verba scribuntur,quia satis absurdum est & irrationabile rem quā in suis bonis purè non possidet,eam ad alios posse transferre,vel hypothecæ pignorísve nomine obligare,& iterum.§.seq.vbi etiam res quæ subiacet restitutioni sub conditione,licèt possit interim alienari,tamen aduenientecasu restitutionis alienatio in irritum retro reuocatur.Rursumq; in authen.res quæ subiacēt,quæ continuò pòst sequitur.& l.seruo legato.§.j.& ibi Bar.ff.de lega.j.& no.in.l.cùm pater.§.libertis ff.de legat.j.de quo & per Paul.Castr.qui id optimè & pulcherrimè limitat,& declarat consi.94.clarum est in iure,in.j.dubio,lib.2.& Corne.con.234.videtur in præsenti,per totum,lib.3.& consi.294.videtur prima facie,col.4.versi.nam videmus,eo.lib.3.quibus locis alios multos allegat,vt ibi videre poteris sed quibus addere potes Alex.consil.65.omissis,lib.5.& Guid.Pap.deci.Delphi.611.vtrùm alienatio.& d.consi.49.principale,numero.2.& Hippo.Marsi.sing.31.valet alienatio. *De eadē re* *Res subiecta alienationi,an alienari poßit,uide nume.sequen.*

11 ¶ Verùm ne decipiaris lector,hæc postrema ratio non admodum hîc tuta est:quia ea procedit in re subiecta restitutioni ex vltima voluntate,nam de ea loquuntur iura suprà allegata.Secus si ex cōtractu,quia tunc non impeditur effectualiter alienari.l.& si dotis,& ibi Bar.& Bal.C.de iure dot.neq; enim per pactum aut contractum impeditur dominij translatio.l.si ea lege,& ibi plenissimè glos.& doct.C.de cōdi.ob caus.Etiam si dictum sit,quòd in casu alienationis res redeat ad venditorem,vt latissimè per omnes in.l.qui absenti.§.si *De eadē re*

quis possessionem.ff.de acqui.posses.

12 ¶Sunt igitur qui tenent contrariam sententiam, scilicet ex hoc pacto reuenditionis non transferri dominium ipso iure, oblato precio sine noua traditione. nec rei vendicationem competere: nec rem à tertio possessore vendicari posse. & inter cæteros ipse Paul. Cast. alterius op. antesignanus, ideoq; hic secũ palam dissidens in duobus locis, videlicet in. l. si à te. C. de pact. inter empto. & vendito. & con. 306. quanquam longa, colum. vlti. li. 2. & Rapha. Fulgo. in. d. l. si cùm venderet. ff. de pigno. actio. & consi. 223 ex facto proponitur, colum. 2. versi. postremò quod magis mouet, vbi tamen loquitur de huiusmodi pacto facto ex interuallo, quod minimè dubium est. alter Rapha. Co. qui ita dicit habere communem opin. in d. l. j. in fi & ibi Alex. in addi. Bar. ff. de donatio. idem Alex. latè. d. consi. 10. lib. j. & latissimè Franc. Cur. Senior. consi. 12. Lucius Ticius. Ias. in. d. l. ab emptione, colum. 3. versicu. ex hoc confunditur. ff. de pact. Philip. Deci. sibi (si non fallax sit titulus alterius loci) contrarius in d. l. traditionibus, col. pe. versi. secunda conclusio. C. eo. tit. Steph. Bertran. secum quoq; pugnans consi. 316. viso casu, in fi. j. dubij, lib. j. & cons. 219. cùm scriberem, nume. 15. & 16. lib. 2. & con. 68. quoniam honesta, in addi. illius, paulò ante fi. lib 3. Zasius consi. 12. nobiles, numero. 33. & seq. & iterum nume. 76. lib. j. Matthe. Afflic. in consti. Siciliæ incipiente, pacis cultum, col. 6. versi. item sicut pactum, & iterum in consti. incipien. constitutionem diuæ memoriæ, col. 9. versi. & pondera bene istud, vbi id dicit menti tenendum, & iterum col. vlti. Io. Crot. & Ferdi. Loaz. in repe. d. l. filiusfa. §. diui, ille charta. 8. co. j. versi. quintò fallit. alter char. 22. versi. quintò limitatur. ff de lega. j. Anto. Rube. sibi item contrarius consi. 159. clari iuris est. & Hiero. Cagno. sibi etiam in eadem. l. contrarius. videlicet in. d. l. 2. col. 7. in vlti. no. & iterum versi. in secunda parte. C. de pact. inter empto. & vendi. & Chasse. etiam secũ dissidens in consuet. Burg. ti. de rentes vendues a rachaptz. §. j. col. 6. versi. tertium est, cum multis seq. vt minus cæteris succensere debeat, si quando ei aduersantur.

De eadẽ re Qui negãt id pactũ ipso iure resoluere.

13 ¶Horum multæ sunt rationes, sed illa mihi videtur esse præcipua, quia ex huiusmodi pacto competit actio personalis, vt no. in. d. l. 2. de pact. inter empt. & diximus suprà. Ex quo illud continuò manifestum fit, non transire dominium: quia nemo condicit rem suam, nisi à fure. l. vlti. in fi. ff. vsufruct. quemad. caue. & §. sic itaq; Insti. de act. Ea autem actiõe personali concluditur ad reuenditionem rei, quod etiam apertè declarat rem nondum esse agentis: quia ageret ad impossibile, vt scilicet sua sibi res venderetur. l. suæ rei. ff. de contrahen. empt. Et hoc satis insinuat glo. in. d. l 2. cùm dicit, quòd ibi non est pactum legis commissoriæ, sentiens esse in hac re discrimen inter vtrunq;. & apertiùs ipsemet Paul. in eadẽ l. quam legit cum. l. j. & seq. Sed tu vide omnino Alex. d. consi. 10 lib. j. & Cur. d. cons. 12. neq; enim hîc omnia referre sigillatim animus est. & vide etiam quæ dicam infrà eodem titu. §. 3 in princip.

Illorum rationes.

14 ¶Illud tantùm hîc dixerim, quòd si huiusmodi nostrum pactum reuenditionis factum sit verbis directis, quemadmodum fieri solent ea pacta legis commissoriæ, & addictionis in diem, ita scilicet vt restituto siue oblato precio venditionis intra certum aliquod tempus vel etiam quandocunq; res sit inempta, aut verbis similibus. Certè statim restituto precio aut oblato resoluitur contractus, transitq; dominium in venditorem ipso iure, & citra aliam traditionem, vt innuere videtur Franc. Cur. d. consil. 12. colum. vlti. & apertè voluit Rapha. Co. qui & id dicit procedere in quibusuis alijs pactis, in. d. l. j. ff. de dona. per. l. volũtatem. §. vlti. ff. quib. mod. pig. vel hypo. soluit. & l. vlti. C. de legat.

Quid si id pact factũ sit uerbis directis.

15 ¶Et id certè perpetuum esse omnibus pactis, ante ipsum Raph. voluit Cy. in. l. j. in fi. j. quæsti. C. de reb. alie. non alienan. Iac. Bu. & Alberi. in. d. l. traditionibus. Bal. post Pet. & Dy. in d. l. ea lege, col. 3. versi. ego dico quòd non est adeo speciale, & ibi etiam Saly. in. 2. & vl. opi. C. de condi. ob cau. idem Bal. in repe. l. Aemilius, col. 2. versi. nota quòd actus. ff. de minori. Pau. Cast. in. d. l. j. ad fi. ff. de dona. idem Pau. in. d. l. qui absenti. §. j. etiam ad fi. & ibi quoque Alexand. col. 3. ff de acqui. pos. ipse Pau. in. l. si ita quis. §. ea lege, col. 2. ff. de verbo. obliga. & in. l. si hominem. ff. de solu. Corne. con. 90. in caussa vertente, col. 3. versi. & licèt glos. lib. 4. tametsi dubitat consi. 208. circa præsentem, col. pe. versic. & hanc partem, lib. j. & latissimè Ias. d. cons. 211. inter quosdam, col. 7. versi. sed præmissis, lib. 2. & iterum consi. 128. videretur in præsenti dubio, col. 5. & seq. lib. 4. vbi hanc dicit esse communem op. Philip. Deci. consi. 187. cuius superscriptio incipit, contra tertium, col. j. versi similiter agentibus, & iterum col. 3. versi. stantibus omnibus. & consi. 298. viso instrumento, colum. vlti. Crot. in repet. d. §. diui, char. 8. col. 2. versi. sextò limitatur. Anto. Rube. cons. 146. circa primum, col. 3. versic.

Quid in alius pactis similr factis.

nam istud pactum.& Carol.Molendi.in consuetu.Parisien.ti.j.§.23.nume.11.Et bene facit quod scribit glo.in.l.si mortis caussa res donata est,in verbo,in rem,ibi,verùetiam in pactis.ff.de dona.cau.mortis.

16 ¶ Licèt plerisq; videatur id speciale esse in illis pactis legis commissoriæ,& additiõis in diem,vt ex verbis directis in illis appositis transeat dominium ipso iure,nec id procedere in cæteris.quos copiosissimè allegat,qui hanc è diuerso dicit esse communem opi.Alex. d.con.10.lib.j.& Corne.consi.96.videtur in hac,col.vlti.lib.j.& consi.102.visis in caussa,colum.6.versi.quia in pacto,lib.2.& Ias.in.d.l.ab emptione,col.3.vers.& ex ea habes,vt apud eos videre poteris.Quibus adde Bar.& Saly.in.l.si prædium.C.de ædil.acti.Bal.cons.482. magnifici,col.2.versic.hìc primùm quæritur,lib.j.& consi.486.dominus Gratianus,col.2. versi.tertiò præmittendum,eo.lib.j.& Ange.in.l.si quis hac lege,in prin.ff.de rei vendi.& Franc.Are.in.d.l.qui absenti.§.j.col.vlti.ff.de acqui.poss.& consi.35.viso themate,col.2.& Cardi.Alex.in.c.verùm,col.5.versi.item pro hac parte,extrà de condi.appo.& Philip.Deci.sibi contrarium in.d.l.traditionibus,col.pe.versi.secunda cõclusio,de pact.& consi.300. visa petitione,col.2.versi.vlterius & secundò. De eadẽ re

17 ¶ Sed illud è diuerso omnibus citra controuersiam placuisse video,quòd si ea pacta legis commissoriæ,& addictionis in diem non sint facta verbis directis,sed obliquis,vel etiam dubijs,vt est verbum reuertatur,redeat,pertineat,& similia,tunc etiam ex illis non transfertur dominium ipso iure,sicuti nec ex hoc pacto de reuendendo,& alijs,vt voluit glos. no.in.d.l.j.in verbo,mortis caussa,in fi.& ibi etiam Bar.Ange.Pau.Cast.& alij.ff.de donat. Azo.in summa.C.de pact.inter empt.& vendi.col.2.versi.pactum siue lex.Guil.Cu.Bald. Saly Pau.Cast.& Ias.in.d.l.ab emptione.ff.de pact.Bal.in.l.si fundus.ff.de leg.commis.vbi & ad hoc dicit sing.eam glo.& in.l.2.in.2.no.C.commu.de leg.& in.d.l.traditionibus,colum.pe.versi.aduertatis.C.de pact.& Ange.in.d.l.qui ea lege,& iterum in.l.commissoriæ. & ibi quoq; Saly.C.de pact.inter empt.Alex.d.consi.10.col.3.vers.quartò quoq; videmus, lib.j.& in.l.Pomponius.§.prætereà,col.3.vers.si vis defendere.ff.de acqui.possess.Fabia.in tracta.emptionis & vendi.in.7.quæstio.prin.col.pe.eiusdem quæstio.vers.secundò quæro, Franc.Cur.Senior.d.consi.12.Thomas Parpal.in.d.l.j.colum.3.ff.sol.matrimo.qui ad hoc sing.dicit glo.in.d.l.j.de don.Ferdi.Loaz.& Crot.in repe.d.§.diui,ille vbi suprà,hic char. 8.versi.septimò limitatur.& Chasse.con.33.Hugo.nume.5. *Etiã pacta legis cõmisso.& addi.in diem,nisi uerbis directis sint facta,nõ ipso iure resoluunt.*

18 EX HAC AVTEM nostra consuetudine nõ obscurè datur intelligi,quòd si id pactum reuendendi fuerit appositum non in die contractus,nec sequenti(nam consuetudo nostra interpretatur fieri incontinenti,quod ita fit(vt diximus)sed postea,& ita ex interuallo,præferuntur consanguinei venditori in retractu rei venditæ.Et id quidem vt arbitror,est iuri consentaneum nam non licèt recedere à contractu,ex quo semel est ius quæsitum alteri in præiudicium illius,arg.l.quidam in testamento,in princi.& .l.rogo.ff.de fideicõmis.libert. vbi si ex dispositione testatoris seruo cõpetit libertas ob venditionem ipsius ab hærede factam,ea certè competit,etiam si hæres postea redemerit.&.l.j.§.si rem depositam.ff.deposi. vbi si rem depositam vendiderit depositarius,tenetur de dolo ob venditionem,licèt postea redemerit:quia semel dolum fecit,cùm vendidit.cum concord.ibi in glos.adduct.& in d.l.quidam in testamento. *Si id pactũ fuerit ex interuallo appositum,an tũc uẽditor præferetur consanguineo. An poßis aliũ priuare iure quæsito ex tuo contractu.*

19 ¶ Ideoq; in simili si emphyteuta aut vasallus alienauit emphyteusim aut feudũ inscio domino,quamuis is postea redimat mutuo consensu ipsius & emptoris,non tamen propterea perdit dominus ius recuperãdi feudum aut emphyteusim,quod sibi quæsitum est ex ea venditione,nisi redimat ex pacto in ipso contractu apposito,vt voluerunt ij quos suprà citauimus in hac eadem glo.numero.4 quod ita tamen,& seq.& præter eos Specu.ti.de locat.§.nunc aliqua,versi 96.vbi & ad hoc alia multa iura allegat.& Bar.in.l.4.§.item Labeo,in fi.ff.de vsucap.Alberi.in.d.l.quidam in testamento.ff.de fideicom.liber.Ioan.Ray. in.c.j.§.habito,col.8.in paruis,versi.quæro quid si vasallus,titu.de prohi.feud.ali.per Fed. & alij pleriq;,quos superuacuum esset huc congerere,quandoquidem eos abundè affatimq; colligit Alex.in.l.si à me.ff.ad leg.Falci.Cardi.Alex.in.c.j.§.hoc quoq;,col.3 versic.quæro cum dicta glo.tit.de success.feud.Ias.in.l.vlti.chart.vlti.in.20.quæstio.C.de iur.emphyt.& Fran.Curt.Senior con.64.antiquissima,col.vlt.& Philip.Deci.con.88.cuius superscriptio incipit,statutum,col.2.& consi.160.in caussa monasterij,in vlti.dubio.Et huius rei tex.expressum habemus in.c.j.vbi etiam Bald.& alij,titulo.quid iuris si post aliena.feud.vasal. id recupe. *De eodem*

De eodem. Quid si ius sit tãtũ spe quæsitũ vide infra.28 & 39.

20 ¶ Neq; id quidem mirũ est,quia nemo iure sibi quæsito priuatur sine suo ipsius facto aut culpa.l.vlti.C.si cont.ius vel vtil.publ.&.l.id quod nostrum.ff.de regu.iur.&.c.quæ in ecclesiarum,de consti.cum simi.Idq; etiam si ius spe tantùm sit quęsitum,per.l.in diem, versi.non autem.ff.de aqua plu.arcen.quam in id expẽdit Bal.con.431.ad euidẽtiam præmittendum est,col.2.lib.2.Ad quod etiã multa faciunt,quæ latè cumulat Barb.con.18.pręclarè scriptum est,col.6.versi.ex istis infertur,cum duabus col.sequ.li.2. Cui adde text.in.l.2. in fi.ff.de natal.resti.quem ad hoc no.Philip.Deci.in.c.sicut Romana,col.3.vers.& ad hoc facit,de rescrip.& tex.in.c.j.in fi.tit.de success.feud.per quem Cardi.Alex.in.c.j.§.Ticius, col.4.in fi.tit.si de feudo fuerit contro.inter domi.& agna.firmat non posse aliquem priuari sine eius consensu suo iure,quod in sola spe est:modò ea spes sit,vt ipse loquitur,iuridica id est iusta.De quo tamen vide quæ dicam infrà numero.28.idq; maximè.

De eodem. Quid itẽ si id ius sit quæsitum legis aut statuti dispositiõe.

21 ¶ Et quod plus est,etiam si id ius sit per te aut contractum tuum mihi quæsitum ex legis vel statuti dispositione,vt in iure retractus.nam nec tu me inuitum eo iure priuare poteris.l.vlti.ff.de pact.&.l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de verbo.oblig.&.l.j.§.2.& ibi glo.ff.de stipula.seruo.&.l.si post mortem.§.vlt.ff.de bono.pos.cont.tabul.& voluit glo.in.l.certi condictio.§.si nummos,in glo.j.versi.sed quid si nomine tuo.ff.si cert.peta.Specul.in tit.de pactis.§.postremò,versi.sed certè,& in tit.de locat.§.nunc aliqua,versi.75.Cy.Bart.Bal.& alij in.l.petendæ.C.de tempor.in integr.resti.Saly.in.l.j.C.si mancip.ita fuer.ali.Pau.Cast. in.l.si pecuniam,in prin.ff.de condict.ob caus.& in.l.in insulam.§.vl.vbi est bonus text.ff. solu.matri.Roma.con 433 quô ad primum,col.vlti.& diximus suprà titu.præcedente.§.j. col.18.in verbo,le pris que la chose aura couste,nume.56.constat autem.

De eodem. Quid si simul est per te quæsitum & spe tantum.

22 ¶ Atq; vt vtrũq; copules,id quoq; procedit etiã si simul vtrũq; cõcurrit,scilicet & quòd ius est mihi per te quęsitũ & quòd spe tantùm cõpetit.nã nec id potes mihi inuito auferre per tex.no.in.l.si cõstante,ad fi.C.de do.ante nup.vbi Bal.id nũcupatim no.ex eo.& etiã Fran. Are.con.7.procedendũ est,col.2.& iterũ con.74 diligẽter & maturè,col.5.vers.pro ista cõclusiõe.& Alex.in.d.§.Flauius.Quibus adde tex.in.l.idẽ Iulianus.§.si quis alicui.ff.de leg.j. Ex quo no.Dy.Ray.Bal.Ange.Imo.& Pau.Cast.quòd pater qui stipulatus est emphyteusim sibi & filijs suis non poterit eam posteà domino renunciare,aut aliter de ea disponere in præiudicium filiorum.Quod & voluit Alexan.qui hanc dicit esse communem opi.con. 106.viso themate instrumenti concessionis,col.3.versi.nec etiam ob.li.4.& Barb.d.consi. 18.lib.2.& Corne.con.68.ardua quidem præsens consultatio,col.2.lib.3.& con.110.visa dicta copia,lib.4.Philip.Deci.qui & hanc quoq; dicit communem,cons.239.primò non videtur,col.3.versi.vltimò non ob.In idq; recentiores alia multa afferunt,quæ prudens sciẽsq; prætereo loca designasse contentus,ex quibus quæ voles poteris depromere.

Redit ad principale dubium.

23 ¶ Et hæc verissima esse arbitror,vt scilicet hoc casu cùm ex interuallo conuentum est de reuendendo,pręferatur consanguineus venditori,etiam si ipse venditor iam ipsam rẽ redemerit,vt videlicet ab eo quoq; possit consanguineus retrahere,vti etiam voluit Matthe. Afflic.in tracta.protomixeos,in verbo,scriptum est,col.4.vers.septimò,vbi id intelligit, si translatum iam sit dominium per traditionem rei.Sed de hoc vltimo vide quæ dixi suprà tit.pręcedente.§.j.glo.2.in verbo,a vendu,numero.41.quid autem si quis,& multis seq. Atqui Guid.Suz.quem citat Alberi.in tracta.statutor.parte.j.quæstio.87.item quæro statuto cauetur quòd si quis vendiderit,in ea fuit sententia,vt si antequam oblatum fuerit precium emptori à consanguineo,venditor redemerit etiam nullo pacto de reuendendo pręcedente,potior erit conditio venditoris,qui iam redemit.arg.l.vlti.C.de rer.permuta.&.l. quod dicitur.§.sed si impensis.ff.de impens.in reb.dotal.fact.&.l.si mulier.ff.soluto matri. &.l.ex hoc edicto.§.si quis.ff.de ali.iudi.mut.cau.fac.Si autem consanguineus(inquit)offerendo præuenerit,tunc amplius non est ius venditori redimendi,quia præuentus est,argu. l.si quis posteà.ff.de iudic.&.d.l.post mortem.§.vlti.ff.solu.matrimo.&.l.filio.ff.de libe.& posthu.&.l.si vnus.§.idem dicemus,versi.quod & in specie.ff.de pact.&.l.quamuis.ff.de in ius vocã.&.l.electio.ff.de noxal.acti.&.l.qui cùm maior.ff.de bonis libert.&.l.diuus.ff.de in integ.resti.&.l.si quis libellos.C.de appel.subditq;.Alberi.hanc opi.esse æquiorem,licèt alia sit verior.Tu ibi illum vide,& in.d.l.quidam in testamento.ff.de fideicom.liberta.& in.d.l.ex hoc edicto.§.si quis,vbi idem tenet post Iac.Rau.& sequitur Fran.Ripa.in.l.j.colum.pe.versi.sed pone quòd ipse venditor.ff.de priuil.credi.& Chasse.in tit.de retraictz.§. 10.in verbo,au seigneur feodal,col.2.versi.de quæstione.Carol.autem Molend.in consuet. Parisien.tit.j.§.13.glo.5.numero.11.12.13.loquens de retractu feudali,tenet omnino contra-

hentes etiam ex interuallo re nondum tradita posse discedere à contractu in præiudicium domini volẽtis retrahere. & allegat Ioan. Fab. in. §. j. Insti. de empt. & vẽdi. & in. l. j. C. quan. liceat ab empt. discede. de cuius dicto in eis locis, dicam infrà eo. titu. §. 6. glo. 2. numero. 11. nam vt ad alios. Quo in loco & alijs multis à nũero. 3. ad. 19. inclusiue tractauimus, vtrùm laudimia hoc casu debeantur, ibi igitur vide, quia id multùm facit ad hanc quæstionẽ. Cæterum idem Molend. posteà in eadem glo. numero. 21. omnino sequitur Guid. Suz. & Alberi. vbi sup. & tandem eodẽ nu. 21. declarat, quomodo consanguineus dicatur præuenisse. Et nos quoq; aliquid diximus sup. ti. pręcedente. §. j. glo. 2. in verbo, a vendu, numero. 52. tamẽ.

24 SED DVBIVM EST in primo casu, videlicet cùm factum est pactum reuendendi in ipso contractu, aut incótinenti pòst, quo quidem casu præfertur venditor veniẽs intra tempus huic facultati appositum consanguineo, vt dicit nostra consuetudo. vtrùm emptor antequam id tempus exierit siue transierit, poterit ipsum prorogare venditori, ita vt offerẽs intra illud tempus prorogatum sit etiam præferendus consanguineis, ac si intra primum tẽpus venisset. Nam si iam primum tempus effluxerit, cùm fit illius prorogatio, certum est nihil ex eo præiudicij fieri iuri iam prorsus quæsito ipsis consanguineis, per. l. cùm stipulatus sim mihi à proculo, & ibi no. ff. de verb. obli. Et vt verum dicam, hæc ita facta post primũ tempus prorogatio, propriè non est prorogatio, siue extensio: quod enim iam transactũ est & amplius non est, vtiq; extendi, siue prorogari nõ potest. d. l. cùm stipulatus sim, & ibi no. & c. ad dissoluendum, extrà de despon. impube. & voluit Specula. tit. de dilatio. §. nunc videamus, versi. & sunt hæc, vbi & ex hoc dicit, quòd transacto termino dato ad proponendas exceptiões vel ad aliud, nõ potest iudex eum prorogare. An aũt possit dare aliũ terminũ, tractat versi. seq. Et sequũtur Ro. & Alex. in. l. dies, quę est. 4. in prin. ff. de dam. infec. Et voluit etiam Saly. in authen. si tamen, in fi. C. de tẽpor. appel. vbi hinc dicit, quòd licèt tempus instantiæ appellationis possit à partibus prorogari, si adhuc durat, non potest tamen postquam est finitum: cùm id quod non est, prorogari non possit. Et in simili Bald. in. c. de caussis, statim post prin. extrà de offi. delega. dicit quòd prorogatio, de qua is text. loquitur debet fieri ante prioris temporis expirationem: nulla enim prorogatio per se stare potest, cùm sit quædam coniunctio: & quod nihil est, prorogari non potest. Et simile quippiã voluit ipse Bal consi. 321. verba compromissi, lib. 5. Angel. in. l. vl. 2. versi. in glo. forsitan, & ibi expressius Paul. Cast. & cæteri recentiores. ff. de feri. idem Paul. in. l. j. C. de dilatio. Philip. Deci. in c. persona, col. pe. versi. vlterius, extrà de appel. Hæc igitur, vt repetam, non est propriè prorogatio siue extensio, sed potius renouatio aut simile quippiam, vt etiam dicit Io. And. in addi. Specul. tit. de appel. parte. 2. §. nunc breuiter, versi. licèt autem detur annus. & Bal. in. l. si à te, in prin. C. de pact. inter empt. & in. c. quintauallis, col. pe. versi. sed an finito, extrà de iureiur. & con. 51. generali statuto, col. j. versi. item ista tria, lib. 5. & consi. 345. quartus quondã, col. vl. eo. li. 5. si id postremũ est ipsius. D. à Rota. deci. 331. supposito, col. vlt. versi. vltimo, in nouis. Rapha. Co. consi. 74. quia superius, col. 3. Panor. in. d. c. de caussis, col. 2. versi. & aduerte quòd ista, extrà de offi. deleg. & Stepha. Phede. in suo laudatissimo tractatu de legum interpretatione, parte. j. Et probatur in. d. l. dies, in prin. cum glo. ff. de dam. infec. & in. l. sed & si manente. ff. de procur. Et de hoc quoq; est expressa cõsuetudo hoc in casu præferens consanguineos venditoribus, atq; etiam dominos feudales, apud Cenomanos c. 373. & Andegauos. c. 363.

Si tẽpus cõuentum ad redimendũ effluxerit, an emptor poterit prorogare in præiudiciũ cõsanguinei

Prorogatio quæ fit post tempus non est propriè prorogatio

Consuetudines.

25 ¶ Et hæc quidem vera sunt, etiam si Bal. vt semper aliàs, ita & hic sibi contrarius contrarium teneat in. l. j. versi. quæro post lapsum. C. de tempor. appel. vbi expressim reprehendit Specu. vbi supra citauimus. & ipsum Bal. sequtur Ro. in. d. l. 4. in prin. ff. de dam. infec. & iterum con. 443. quò ad primum, in fi. Sed horum rationibus respondet Lafran. qui Specula. sequitur in repe. c. quoniam contra falsam, in verbo, dilationes, vers. finaliter vnum omitto, extra de probatio. vt ibi videre poteris. Barb. aurẽ in. c. p. & g. extra de off. deleg. & in addi. Bald. in. d. l. j. de tempo. appel. hanc postremam Bal. & Ro. op. dicit tantùm procedere, cùm non fit ius deterius aduersarij alias autem obtinet opi. Specul. per. l. & si post tres. ff. si quis caut. Certum est autem hîc ius consanguinei futurum deterius, si tempore primo elapso posset fieri prorogatio in præiudicium ipsius. Et hoc nullo modo mihi dubiũ videtur.

De eadẽ re

26 ¶ Sed id quærimus, cùm fit prorogatio ante finitum illud primum tẽpus: quod non ita certum est: quia tempus ita prorogatum non censetur esse nouum tempus, sed idem cũ primo. d. l. sed & si manente, & ibi Bar. & Ange. vbi si precarium in certum tempus constitutum ante id finitum in vlterius tempus prorogetur, non ob id constituitur nouum preca-

Quid si fiat prorogatio ante primũ tẽpus finitũ

rium,sed vnum atq; idem manet.&.l.si cùm dies,in prin.& ibi glo.& Bal.ff.de arbi.& voluit Specul.tit.de iudi.deleg.§.vlti.versi.item quòd iurisdictio.Bar.in.d.l.4.in princ.ff.de dam.infec.Bal.in repe.l.Aemilius,colum.5.versi.no.quintò.ff.de minorib.Ang.inter consil.Bal.con.347.post ho c fui consultus,post prin.lib.4.Anto.in.c.præterea,in fi.de dilatio. Imo.in.c.vlti.de præcar.Paul.Cast.con.281.in caussa ista quinq;,col.vlti.versi.quantùm ad tertium,lib.j.& con.389.si consyderemus,eo.lib.j.vbi id eleganter & copiosè probat.Corne.d.con.235.de pluribus,col.3.vers.vltimò quando,lib.2.cum alijs concord.collectis à Fely.& Philip.Deci.in.c.de caussis,de offi.deleg.& eo.Deci.con.497.accuratè,col.j.

27 ¶ Ex quo fit vt id tempus ita prorogatū assumat omnes qualitates,& conditiones,omniaq; priora accessoria secum trahat,censeaturq; esse eiusdem omnino naturæ,quod & probat tex.in.l.2.§.sed si iudex.ff.de iudi.& in.d.l.Aemilius.cum glo.ff.de minor.& in.l.Labeo,la 2.§.vlti.cum.l.seq.& ibi Bar.ff.de arbit.& in.l.lecta.versi.dicebam,& ibi Pau.Cast.& melius Alex.in.5.no.ff.si cert.pet.& voluit quoq; Bar.in.l.j.§.& post operis,col.2.& ibi Alex,& Ias.ff.de ope.no.nun.Bal.in.l.acceptam,in.7.quæsti.C.de vsur.& in.l.j.in.10.quæstio.C.de his quæ pœnæ nomi.Imo.con.11.in casu,col.j.Pau.Castr.in.d.l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,& ibi Fran.Are.col.pe.ff.de verbo.oblig.cum alijs quoq; multis concord.adductis à Cepola.caussarum criminalium,con.8.dicēdum,col.2.versi.præterea hoc Fran.Cur.Senior consil.57.super eo,col.6.numero.45.Fely.& Deci.in.d.c.de caussis,& eodem Fely.in.c.præterea,col.13.versi.& ad hoc quod tempus,de sponsal.& ipso Deci.con.394.pro vera,col.4.versi.sed prædictis.& Ias.in.d.§.& post operis,col.j.in fi.versi.no.diligēter,vbi id etiam ostendit procedere in pœnalibus.

Et assumit omnes illius qualitates.

28 ¶ Idq; maximè debet procedere in hoc casu,in quo ius nondum est quæsitum irreuocabiliter consanguineo,cùm adhuc possit venditor intra tempus,quod nondum trāsijt rem retrahere,& ita consanguineum omnino repellere.Ideoq; potuit ipsi cōsanguineo inscio atq; etiam inuito & reluctanti in eo iure præiudiciū fieri,ab ijs maximè per quos illud ei acquisitum fuerat,vt probatur in.l.3.ff.de ser.export.iuncto eo quod habetur in.d.l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de verb.oblig.&.d.l.sed & si quis,iuncta glo.ff.de vsur.vbi si seruus emerat,& acceperat data fide de precio,fit interim res empta domini proprietarij ipsius serui,vt ibi dicit glo.Tamen si postea soluatur à seruo precium ex pecunia domini vsufructuarij,fit res illius.& ita in id quod diximus expendit eos text.Imo.in.c.potuit,in pe.quæstio,versi.pro cuius declaratione,extrà de locat.& sequitur Barb.con.66.afferam in medium,colum.8.lib.4.vbi & ad hoc alia multa allegat,quæ tu videre poteris.Vt interim ea omittam,quæ & Ias.congessit in.l.j.colum.j.&.2.ff.de pact.ad probandum iuri nondum quæsito sed tantùm sperato ab ijs præiudicari posse,quorum opera id ius comparatum est,cōtra ea quæ diximus suprà numero.20.neq; id quidē.In quo illud animauertere debes,quòd licèt etiam intra tempus præstitutum reuenditioni ius sit quæsitum consanguineo ad retrahendum etiam intra id tempus,vt dicetur.§.seq.Ius tamen repellendi venditorem,id est vt ei pręferatur non ei est quæsitum,nisi eo tempore prorsus elapso.Ideoq; id ius pręlationis,si quod sit,interim tantùm speratum est,aut potius expectatum,non etiam quæsitum.

De eadē re

29 ¶ Deniq; cùm fuerit in mera facultate ac voluntate contrahentium in principio tantum tempus huic rei præstituere,quantùm voluerūt,etiam in aliorum præiudicium.videtur & illis permissum ipsum tempus nondum elapsum prorogare,etiam in aliorum præiudiciū,vt in simili dicimus de iudice,qui appellanti statuit terminum ad prosequendam appellationem.nam & eum prorogare potest inuito atq; renitente appellato,licèt eius intersit nō prorogari,vt voluit Philip.Fran.in.c.personas,col.pe.versic.tertiò quæritur an ipse,& ibi Fely.col.2.de appel.& idem Philip.Fran.in.c.sæpe,col.8.versi.in eadem glos.ibi facere.eo tit.Cardi.Flor.in cle.j.in.9.quæsti.de vit.& hone.cleri.Dominic.in.c.cùm appellatiōibus,in fi.& ibi ipse Philip.Fran.in.§.si verò,col.pe.de appel.lib.6.per glo.in cle.quāuis,in verbo,videtur,de appel.quæ voluit iudicem posse etiam prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis.Nam his casibus nō videtur esse ius quæsitum parti ante finitum tēpus,quia semper posset aduersarius dicere sibi ius esse quæsitum ex contumacia inducta ex lapsu termini.quod & idem dicendum est in casu nostro,cùm omnino sit eadem ratio.

De eadē re

Iudex pōt prorogare terminū prosequēdæ appellatiōis ui de nu.31.

30 ¶ Et simile quoq; est,quòd licèt non debeat dari secunda dilatio ad probandum,nisi probato impedimento,vel ex caussis a Bar.traditis in.l.vl.ff.de feri.Poterit tamen prima dilatio antequam tempus ipsius sit finitum,prorogari,cùm non sit noua dilatio,vt voluit Speculo.loco supra allegato,videlicet tit.de dilatio.§.nunc videamus versi.& sunt hæc in argu.

De eadē re

Dilatio ad probādum

iuncto versi.præcedenti.& Ang.qui Specul.non meminit,in.d.l.vlti.col.3.versi.in glo.forsitan,& ibi quoq; Pau.Cast.hoc declarans col.item.2.versicu.sed vtrùm iudex,vbi id dicit perpetuò menti tenendum,& à multis sing.dici.Et de hoc in casu,de quo quærimus,est expressa consuetudo apud Cenomanos consuetudinum eius loci.c.373.& seq.& Andegauos c.362.quibus nuncupatim cauetur posse emptorem tempus reuenditionis,antequàm sit finitum,prorogare in præiudicium consanguinei.Id quod etiam voluit aliud tamen agens Chasse.hoc eodem tit.de retraictz.§.10.in verbo,a faict diligence,per totam eam gloss.Et id confirmat quod à Stepha.Bertran.responsum est consi.46.pridem de anno,lib.j.quòd si quis vendiderit emphyteusim cum pacto redimendi intra aliquod tẽpus,quod postea ante exitum illius fuit prorogatum in aliud prolixius,intra quod redemptio facta est,debentur tantùm vna laudimia.ex priori scilicet vendirione:non ex redẽptione,ac si facta esset intra primum tempus.Et hanc partem in specie nostræ quæstionis nuncupatim tenuit Carol.Molend.in consuet.Parisi tit.j.§.23.nume.49. *ante finẽ potest prorogari uide nu.seq. Consuetudines de prin. quæstio.*

31 CONTRA QVOQVE videtur multis rationibus.Primùm,quia licèt fuerit in arbitrio cõtrahentium,dum contractum fecerunt,tantum tempus reuenditioni præscribere,quantũ voluerunt.tamen posteaquam semel certum apposuerunt,non est amplius in eorum arbitrio illud prorogare,sine eorum consensu,quorum interest:exemplo eius quod dicimus de dilationibus,quæ & ipsæ cùm dantur,sunt arbitrariæ,id est dantur vel breues vel longæ arbitrio iudicis.l.2.ff.de re iudic.Tamẽ cùm semel datæ sunt,amplius prorogari nõ possunt ab ipso iudice,sine consensu partium.l.j.in fi.C.de dilatio.Ideoq; & illud quod primo loco dictum est iudicem posse prorogare tempus à se statutum ad prosequendam appellationẽ,non admittit Panor.in.d c.sæpè,col.4.vers.in ea glo.ibi iudex,extra de appel.Sed & illud quod postremò diximus,dilationem probatoriam posse à iudice prorogari sine caussa,reprehendunt Rapha.Fulgo.& Alex.in.d.l.vlti.ff.de feri.Et facit etiam quod in simili dicitur,si iudex familiæ hercis.iudicio semel alteri fundum adiudicauerit,nõ poterit amplius alium fundũ alteri assignando,seruitutẽ illi primo fundo purè assignato imponere.quamuis ab initio,cùm abiudicaret,id facere potuisset.l.item Labeo.§.sed etiam.ff.fami.hercis. *Pro cõtraria parte.*

32 ¶Præterea quia etiã si emptor & venditor possunt,vt verè possunt,prorogare illud primũ tempus ad suum ipsorum præiudiciũ.Tamen ea prorogatio nemini alij quam prorogantibus nocere debet.l.si cùm hermes.C.loc.&.l item queritur.§.quia impleto.ff.eo.vbi si cõductio fuerit prorogata in aliud prolixius tempus,non tenetur fideiussor de prorogato illo tempore,nec manet obligatio pignorum ab alio in eam rem traditorum.Et ex hoc no.Bal.in.d.l.si cùm hermes,quòd prorogatio nihil habet effectus & virium,nisi quantùm ad prorogantes,quod dicit menti tenendum.Et illud quoq; de fideiussoribus voluêre Specul.& Io.And.in addi.illius,in titu.de fideius.§.j.versi.illud autem quæritur.Gof.Io.And.Anto.& Panor.in.c.constitutus,extrà eo.tit.Hosti.in.c.vlt.in fi.eo.quoq; tit.vbi declarat,quo modo id sit intelligendum.idem Hosti.& Io.And.qui idem dicit de pignoribus,in.c.præterea requisisti,& ibi quoq; Philip.Deci.col.2.de appel.Archi.in.c.te quidem 11.q.j.Iacob.Are.Dy.& Bar.in.l.Lucius,la.2.§.Paulus.ff.de admi.tuto.& idẽ Bar.in.l.2.§.vlti.ff.de præto.stipul.D.à Rota.qui id intelligunt,vt non teneantur pro tempore prorogato(quod iam diximus)sed de præterito tantùm,deci 806.penes Titium,in antiquis.Albericus.in.l.sed si manente,numero.3.ff.de precar.Bal.in.l.tam mandatori,col.2.versic.sed hîc dubitatur.C.de non nume.pecu.vbi etiam id declarat.& in.l.penult.in prin.ff de excusa.tuto.idem Baldus Ang.& alij recentiores in.l.si vnus,in princi.versi.si cum reo.ff.de pact.Cardi.Floren.in cle.j.§.nos itaq;,in fi.ff.de iureiur.Pet.Anc.in.c.vlti.extrà de fideius.Imo.in.l.vbicũq;.ff.eo.tit.Pau.Ca.in.l.4.in prin.per illum tex.ff.de dam infec.Barb.latè con.31.sapienter scribitur,colum.j.&.2 lib.j.Fran.Are.in.l.pacta nouissima,col.vlti.C.de pact.Maria latè in.c.vlti.extrà de dilatio.Fely.in.d.c.preterea,col 12 versi.adduco,de spon.Anto.ab Alexan.& Ias.in.l.j.C.de iudic.vbi ipse Ias.post alios distinguit,vt ibi videre poteris in pe.& vlti.col.& Aufrer.deci.Tholo.q.181.item fuit quæsitum si aliquis.& Steph.Bertran.qui illud quoq; declarat,con.188.dico,col.j.&.2.lib.4.Id quod etiam procedit,si in principio actum sit,vt tempus posset prorogari,vt probat text.no.in.l.Labeo.§.hæc autem clausula,cum.§.seq.ff.de arbit.quem in id no.& dicunt sing.Pau.Cast.& Alex.in.d.l.4.in fi.prin.ff.de dam.infe. *Prorogatio prorogantibus tantum nocere debet,nõ aliis. Prorogatio nõ nocet fideiussoribus*

33 ¶Ex quibus & illud fit,quòd si custodia castri fuerit quibusdam demandata vsq; ad mensem,eiusq; rei dederint fideiussores,si postea id tẽpus fuerit prorogatum in alium mẽsem,aliúdue quoppiam tempus,quo custodes ipsi castrum deseruerunt,hostibusq; dediderunt, *De eadẽ re*

fideiussor in eum mensem datus non tenebitur. Ita enim post Lambert. Rampo. voluit Io. And. in addi. Specul. vbi supra. & Alberic. in. 2. parte statutorum, quæstio. 143. quæro etiam statuto cauetur. & Bar. post Iac. Are. & Dy. in. d. l. Lucius. §. Paulus. ff. de administ. tuto. vbi ita dicit se consuluisse.

34 ❡ A quo non admodum dissidet, quod voluerũt Dy. & Ray. in. d. l. pe. §. mulier. ff. solu. matri. quòd licèt cõpromissum prorogatum censeatur esse vnum idemq́; quantùm ad ipsos compromittentes. Tamen si fuerit compromissum in alium, vt ferret sententiã intra annum, & dederint ipsi compromittentes fideiussores & pignora de parendo sententiæ, & id tempus fuerit ab illis prorogatum in alium annum, non tenebũtur fideiussores: nec pignora, si aliorum sint quàm cõpromittentium, obligabuntur. Quod & idem voluit Nicol. Neapo. in lect. Bar. in. l. Titius, in fi. prin. & ibi etiam Bal post Dy. ff. de excu. tut. & Philip. Deci. con. 93. cuius superscriptio incipit, fideiussor strictè obligatur, vbi dicit, quòd compromissum prorogatum non idem est compromissum cum primo, quantùm ad alios. sicut etiam voluit glo. quam ipse allegat. & Bal. in. d. l. si cùm dies. ff. de arbit. Et quod de fideiussoribus compromissi dictum est, optimè probatur in. d. l. Labeo. §. vl. eo. titu.

De eadẽ re

35 ❡ Nec hinc quoq; longè distat, quod ab ipso Bal. scriptum est in repeti. d. l. Aemilius, col. 6. in 5. no. ff. de minorib. quòd si ex omni contractu præcipiatur à statuto solui gabella, & ego tibi locaui fundum ad vnum annum, & deinde prorogaui tibi eam locationem ad alium annum, soluenda est duplex gabella, scilicet ex priori locatione, atq; etiam ex ea prorogatione quia licèt quantum ad prorogantes, vt ipse dicit, sit vna eademq; locatio & conductio, tamen quantum ad alios censetur esse duplex, per. d. l. si cùm hermes. & eum nuncupatim sequitur Deci. d. con. 93.

Gabella ex prorogatione soluenda.

36 ❡ Adde & ad confirmationem huius partis, quòd pulchrè & no. respondit idem Bal. con. 94. viso statuto de contractibus, lib. 5. quòd si stante statuto, vt in contractibus minorum, & mulierum interueniant duo consanguinei, alias cõtractus sit nullus, & factum sit ab ijs compromissum cum ea solennitate, non potest fieri prorogatio huius cõpromissi sine eadem solennitate: nam licèt (inquit) vnum dicatur esse compromissum. d. l. sed si manẽte. ff. de arbit. tamen necesse est ex prorogatione oriri nouam obligationem. l. pe. ff. de præto. sti pu. & . l. qui ad certum. ff. locat. Hæc ille. Quomodo igitur in hoc casu nostro poterunt contrahentes nouam inter se obligationem facere in præiudicium consanguineorum, quibus iam est ius quæsitum?

Prorogatio fieri non potest nisi cũ eadem solẽnitate.

37 ❡ Et ego sanè (vt tandem meum iudicium interponam) his ratiõibus adductus in ea sum sententia, vt si emptor & venditor etiam ante tempus primum præstitutum reuenditioni illud prorogarint in aliud tempus, id non obest consanguineo, quominus præferatur venditori, si primum illud tempus fluxerit, cùm vt diximus, ea prorogatio ei nocere non possit, sed tantùm prorogãtibus. præsertim cùm hîc non de iure quærendo tractamus, sed iam quæsito ex nostra consuetudine, quæ hanc facultatẽ tribuit consanguineo redimendi, cùm primùm contractus est absolutus, hic enim casus vnus est ex ijs, in quibus ex re inter alios acta ius alteri quæritur, vt no. Bal. de eo nuncupatim loquens in rub. C. res inter alios acta colum. j. versi. nota quòd ex consuetudine. & post eum Philip. Deci. con. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum, col. j. & diximus latius suprà in. §. j. gl. 9. in verbo, ou lignagier, numero. 104. huius autem.

Decisio principa. quõnis.

38 ❡ Nec dubium est, quin saltem id ius sit ita quęsitum consanguineis, vt futurus lapsus temporis iam statuti & conuenti ad reuenditionem faciat eos præferri venditori, nec absurdũ est id ius consyderandum esse, licèt nondum sit sortitum effectum, & ab eo futuro tempore dependeat, per ea quæ in simili tradit Inno. in. c. statuimus, circa medium, vers. item no. quòd priuilegium, extrà de maiori. & obedi. & Imo. in c. vlti. colũ. 10. & ibi post eum Fely. col. 2. in. 4. ampliatione, extrà de constitutio. & idem Fely. in. c. j. colum. pe. versi. tertia conclusio, extrà de sponsal. Et quod in alio casu scribit Bar. in. l. cùm stipulatus sim mihi à Proculo, col. 2. versi. item facit arbiter statuit. ff. de verb. oblig.

De eodem.

39 ❡ Quin & si id ius esset tantùm quærendum, non quæsitũ, non tamen posset eo priuari consanguineus facto contrahentium, qui ad hoc non contraxerunt, vt commodum facerent ipsi consanguineo, nec enim eò tendebant, nec eò ferebantur, vt aliquid ex eo consanguineus consequeretur, quo in casu loquũtur omnes leges. & doct. differentes, an ius alicui per alium quæsitum vel quærẽdum possit facto eiusdem tolli. Hîc autem ius de quo loquimur, quęsitum est ex dispositione legis vel statuti, & quidem contrahentibus ipsis non cogitan-

De eodem.

tibus, immo verò eisdem inuitis & nolentibus, ita statuto nostro disponente: quo casu obtinent alia iura, quibus clarè probatur ei iuri etiam quærendo, & quod in spe tantùm est, non posse præiudicari ab eo, ex cuius contractu id ius procedit, de quo latè diximus suprà in præcedenti quæstione. Et pro hac consyderatione aliquid facit id quod à nostratibus distingui solet cum tractant, an cùm res redit ad venditorem aut alium concedentem, redeat libera & sine nexu seruitutum & obligationum ab emptore constitutarum. Nam aut redit (inquiunt) ex voluntate & facto emptoris ad hoc directè tendentis, & tunc redit non libera: aut è diuersò, & redit libera, vt per Bartolum & Raphaelem Co. in. l. in diem, ff. de aqua pluuiali arcenda. de quo nos latissimè dicemus infrà eodem titulo. §. tertio. glossa prima & vnica, numero octauo. hic autem opportunè, & sequenti. vbi videre poteris.

40 ¶ Nec interim tam omiserim, quòd tempus prorogatũ etiam ante finem prioris non dicitur idem tempus verè & propriè, sed fictè & impropriè, ex sententia Cy. & Barto. in dicta. l. si cùm dies, quæ est quarta, in princ. de arbitr. & Alberic. in. l. Labeo. in multis locis, eodem titu. Bald. in. c. primo. extra de iudic. & in. c. de caussis, columna. 2. versicu. quæro vtrùm istud tempus, & ibi Philip. Deci. columna. 4. versicu. tertiò prædicta conclusio, extra de officio delega. vbi id dicit omnino verum esse in extraiudicialibus, & allegat multa iura. & idem Baldus in. c. primo. §. primo. columna. 3. versicu. sed pone compromissum, titu. de lege Corra. & consilio. 436. quæritur si factum fuit, libro primo. & Soci. consilio. 99. serenissimus rex, columna. 2. libro. 3. Ex quo Bal. in. l. si à te. C. de pactis inter emptorem & venditorem. dicit id minimè procedere in odiosis, argumen. l. cùm quidam. ff. de libe. & posthumis. Statuta autem debent intelligi verè & propriè. l. 3. §. hæc verba. ff. de negotijs gestis, cum similibus. Cùm igitur nostrum statutum loquatur de tempore ad redimendum concesso in ipso contractu aut die sequenti, debet hauddubiè intelligi de illo primo tempore concesso eo die aut sequenti, vt ea loquitur: non de prorogato, quod non est idem verè & propriè, sed fictè & impropriè. *Tẽpus prorogatũ non idem tẽpus propriè.*

41 ¶ Illud autem scire debes, si priorem sententiam sequi malis, satis esse prorogationem fieri in vltimo momento primi temporis, vt dicatur fuisse facta ante lapsum illius: sufficit enim habere momentum, vt nuncupatim in hoc casu prorogationis temporis voluit Bal. in dicto. c. de caussis, columna. 2. versicu. quid si prorogatio, per dictam. l. sed si manente. ff. de precar. & argumen. l. cùm sponsus. §. vltimo, in fine. ff. de publi. in rem actio. & sequitur Philip. Deci. multa similia congerens ibi, columna. 3. versicu. & prædicta conclusio. Et est bonus textus in. c. consuluit, extrà de officio delegati. Et bene etiam facit quod tradit Speculator titu. de dilatio. §. dilationum, versiculo. quid si dicatur, quòd cùm datur tempus ad aliquid faciendum, sufficit id fieri vltima hora eius temporis. & Ioan. Andre. in. c. præterea, le. 2. columna. 2. extrà de appellationibus, quod in casu illius. c. sufficit debitori soluere in vtima hora termini, prout illum refert & sequitur Philippus Francus ibi, columna penultima, versicu. septimò quæritur, quamuis ipse Ioan. Andreas loquatur de vltima die. & quod etiam tradit Baldus in. l. data opera, columna antepenultima versicu. vltimo not. C. qui accusare non poss. de eo qui est condemnatus soluere decem intra aliquod tempus, & nisi id faciat, debet perdere manum, vt satis sit, si vltima hora eius temporis soluat. Et sequitur Alexand. in additionibus Barto. in. l. vltima. §. vltimo. ff. de publi. & vectig. & quod item scribit Salycet. de eo qui in extrema hora decem dierum etiam noctu appellauit, in authen. hodie, colum. 2. in. 7. quæstio. C. de appel. *An satis sit prorogationẽ fieri uno momẽto ante finẽ primi temporis.*

42 ¶ Et id generaliter in omnibus procedere latissimè probauit Baldus consilio. 34. statuto seu capitulo, columna. 2. libro. 4. Idq; etiam si illud vltimum momentum noctis tempore accidit, nam eo vltimo nocturno momento poterit actus confici, tametsi aliàs id temporis non sit idoneum ad eum actum, vt notanter voluit Salycetus de solutione pecuniæ, in l. non minorem, in fine. C. de transactionib. & sequitur & dicit singu. trahítque ad oblationem & consignationem Chasse. consilio. 41. quia casus, ad finem. Super quo etiam vide quæ diximus suprà titulo præcedenti. §. primo. gloss. 11. quæ est in verbo, & iour, numero. 12. ex quibus potes, & generaliter voluit Baldus in. l. prima, columna secunda. versiculo, secundò quæro. ff. si quis cautionib. Vt iam non dubitandum sit de prorogatione facta postrema die primi temporis, quod aliquando in dubium vocari vidimus. Verùm ne erres, quod generaliter diximus id procedere, intellige nisi post eum actũ, qui *De eodem. Quid si illud ultimum momentũ incidat in tẽpus noctis.*

sic fit in vltimo momento temporis, aliquid restaret faciendum, quod fieri non possit intra id tempus, vt in casu de quo per Soci. consilio. 105. visis testibus, columna prima, versic. secundò principaliter, libro. 4. ne hîc diutius immoremur in re non necessaria ad hunc nostrum casum. vt tamen non omittas videre Bald. in dicta. l. si à te. C. de pactis inter empt. & vendi. & Philip. Deci. in dicto. c. de caussis, vbi suprà proximè.

43 NVNC AVTEM IN MENTEM venit quæstiõis, quã vidi ex facto, & quæ quotidie euenire potest. Dicitur in nostra cõsue. quòd vẽditor volẽs redimere ex pacto apposito in cõtractu vel pòst eadẽ die, aut seq. præfertur cõsanguineis. Igitur cõsanguineus vult retrahere ab emptore, vel etiã à vẽditore, q iam redemerat. vẽditor vult eũ repellere, quia sibi dicit fuisse datã facultatẽ redimẽdi die contractus, vel sequẽti: & ad id probandũ producit chirographũ siue schedulam emptoris ipsius signo subscriptam. Consanguineus autem dicebat non esse standum huic schedulæ in præiudicium ipsius: eam enim fuisse factam non die contractus aut sequenti, sed longo pòst interuallo, collusione emptoris & venditoris, quò scilicet fraudarent consanguineos iure retrahẽdi. Ego in hac re consultus olim r̃ndi huiuscemodi schedulam non facere fidem illius facultatis redimendi quantùm ad diem spectaret, in præiudicium proximorum, per textum in. l. scripturas. C. qui potiores in pignore habean. præferentem creditores habentes instrumentum publicum etiam tempore posterius, habentibus scripturam priuatam debitoris tempore priorem, nisi ea habeat trium virorum subscriptiones. Quod non aliud fit, quàm quòd scriptura priuata non facit fidem de tempore, in præiudicium aliorum: nam aliter posset debitor præponere posteriorem anteriori, vt dicit Barb. ibi. & Panormitanus in. c. 2. columna. 3. extra de fide instrumen. & Paulus Castren. consilio. 294. in caussis, columna secunda, versicu. tertiò quia posito, libro primo. & Petr. Ancara. consilio. 28. rationes inductæ, vbi dicit id procedere, etiam si procurator eam scripturam priuatam confecisset, & adpareat anterius mandatum de ea re conficienda ex publica scriptura: neque enim ob id tolli suspicionem fraudis de prælato die. & illi consilio subscripsit Gaspar Calde. in fine illius. & Fran. Rampo. consilio sequen. ego Fran. Cùm ergo, vt postea subdit ipse Petrus Ancaranus, in huiusmodi scripturis priuatis sit facilis præuentio & gratificatio, si illis stetur, voluit illa. l. obuiare huic fraudi. Idq; etiam voluit Baldus in ea ipsa. l. cùm dicit id fieri, nec detur materia conficienti priuatam scripturam ponendi tempus, antequam ea secundùm veritatem conficeretur, hæc enim sunt verba illius per. l. repetita. ff. de fide instrumen. &. l. si creditor. C. de fal. & idem Baldus loquẽs de huiusmodi priuatis schedulis, consilio. 198. libro primo. quod & inculcatum est consili. 466. libro. 5. cuius initium est, ad intelligentiam huius materiæ, columna. 2. versicu. secundò ne sit, non debet (inquit) esse in potestate debitoris prælata die tollere ius creditoris, per illa eadem iura, & prætereà. l. Seia mancipia. ff. ad Velleian. &. l. prima. §. editiones. ff. de eden. &. l. exemplo. C. de probationibus. Et facit etiam quod in eandem sententiam scribit idem Baldus consilio. 249. libro primo repetito. consilio. 400. in libris thesaurariæ, columna secunda. libro. 5. & Franc. Ripa. in. l. priuilegia, columna. 5. numero. 24. ff. de priuilegijs creditor. vbi & illud Petr. Ancara. & Franc. Rampo. loquentium de anteriori mandato, nuncupatim sequitur.

Vtrum credatur schedulæ ẽptoris de tẽpore sine alia probatione.

L. scripturas. C. qui pot. in pig. hab. intellectus.

Quid si ea schedula habeat trium virorũ subscriptionem

Quid si procurator eã schedulã fecerit, & appareat de mãdato precedenti.

44 ¶ Quæ quidem rationes eandem vim habent in omnibus casibus, in quibus agitur de præiudicio aliorum. Ideo Paulus Castren. consilio. 134. in caussa Ser. Ludouici, libro primo, trahit dictã. l. scripturas, loquentem de duobus creditoribus, ad creditorem prætẽdentem habere hypothecam priorem tempore ex scriptura priuata, & emptorem prætendentem habere dominium rei ex instrumento publico temporis posterioris, vt scilicet hic emptor eximatur illa hypotheca, de qua tantùm constat per illam scripturam priuatam anteriorem: cùm sit eadem ratio, quæ in illa. l. scripturas. videlicet suspicio, ne ea scriptura priuata facta fuerit post eam venditionem, ad fraudandum emptorem: ideo (inquit) de tempore illi non creditur in præiudicium alterius, quàm scribentis, per. l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. Et idem in creditore habente etiam priuatam scripturam priorem, & donatario habente posterius instrumentum publicum donationis, respondit idem Paulus Castrensis consilio. 337. si prima duo statuta, libro secundo. vt scilicet hypotheca contenta in illa priuata scriptura debitoris non noceat illi donatario, nisi sit subscripta tribus testibus iuxta dictam. l. scripturas, ne sit in potestate donantis eiusdémque debitoris præuertere donationem à se factam prælato die, per multa ex dictis iuribus, & alia quædam

De eadẽ re l. multa.

Ea. l. nõ tantum in duobus creditoribus habet locum.

huc satis pertinentia,vt ibi videre poteris.Quod multùm notandum est,vt id intelligas etiam procedere,cùm instrumentum publicum posterius est ex titulo merè gratuito & liberali,& schedula prior est ex titulo oneroso.Et idem quoque in alio non absimili casu consuluit Corne.consilio.138.visis scripturis, columna prima, libro primo,per dictam.l. scripturas,& alia iura.& Socinus consilio.41.in præsenti consultatione,columna vltima, versicu.confirmatur hoc fundamentum,libro.4.vbi loquitur in casu Paul.Castren.in dicto consilio.134.libro primo.& illum citat,licèt erret in numero consi.Et eundem quoque Paul.eo in loco sequitur Franc.Ripa.in dicta.l.priuilegia,columna.5.numero.24.ff.de priuileg.credito.

45 ¶Ex quibus potes intelligere illam.l.scripturas,non solùm procedere in eo casu duorum creditorum certantium de priori hypotheca,de quo loquitur ea.l.sed aliàs semper,vbi est eadem ratio,& facultas præiudicandi tertio,vt etiam satis innuunt Barto.Bald.Petr.Ancara.Gaspar.Calder.Franc.Rampo.& Panormita.quibus locis suprà citauimus.& præter eà Bald.in.c.2.columna.2.versicu.in text.ibi inscripti,extrà de fide instrumen.vbi in id dicit eam.l.singu.& eam procedere quantùm ad omnes à debitore caussam habentes.& Pet. Ancara.loquens nuncupatim in schedula priuata,qua seorsum ab instrumento venditionis datur facultas redimendi,qui est casus noster,consi.9.plurimæ coniecturæ,colum.prima,in.2.locis.Ioan.Ana.consilio.40.in quæstione.& apertissimè Alexand.consilio.25.viso instrumento,columna.2.versicu.sed his non obst.lib.2.& Socin.in.l.prima,columna.15. versicu.octauò & vltimò.ff.soluto matrimonio.& Philip.Deci.in dicto.c.2.versicu.secundò Abb.concludit,extrà de fide instrumen.& ante hos omnes glos.ordi.quam nullus horum allegat in eo ipso.c.2.in glo.prima,quę dictam.l.scripturas trahit generaliter adomnem actionem realem.& eam sequuntur Hosti.& Ioan.And.ibi. De eadẽ re

46 ¶Quanquam scio Soci.ipsum subtilissimum legum interpretem secum veluti pugnantem de hoc dubitasse,an scilicet dicta.l.scripturas,ad alios casus trahi possit.Idest in consilio.75.primo aspectu dicendum libro.4.quia cõtra Paulum Castren.cuius supradictum consilium antè citauerat,dicit Barptol.à Salyce.& alios solennes doctores consuluisse.Et quòd si opus essetm,ultis ratiõibus ostenderet eam Paul.sententiã non subsistere,nec aliud dicit.Scio item Bal.dicto consilio.198.libro primo,non obstante ea ratiõe,quam suprà ex eo adduximus,in ea esse sententia,vt dicta.l.scripturas,habeat locum tantùm,cùm agitur de duabus hypothecis.Secus si de creditore habente hypothecam ex priuata scriptura,& emptore non habente,quia creditor præferetur:qui quidem est proprius ille casus,in quo Paul.consuluit,affertq; Bald.tres rationes illic omnibus obuias,quæ mihi,vt dicam,quod sentio,non satisfaciunt.nec si Soci.placuissent,eas omisisset. De eadẽ re

47 ¶Et pro priori sententia Paul.Castren.& sequacium,facit quod consuluit ipse Paul.in alia specie consilio.74.in caussa mota per dominam Dorotheam,libro.2.quòd in venditione simulata non habet locum statutum præferens consanguineum in venditione.Tamen de huiusmodi simulatione non statur assertioni contrahentium,in præiudicium consanguinei,per dictam.l.Seia mancipia,in principio.ff.ad Senatusconsultum Velleianũ.&.l.si quis in graui.§.primo.ff.ad Senatusconsultum Silla.quia potuerunt inuicem colludere in damnum alterius,argumen.d.l.repetita,& ibi no.ff.de fide instrumen.& est bonus textus in.c.super eo,extrà de eo qui cog.consang.vxoris suæ.Igitur probãda est simulatio probationibus aut saltem coniecturis legitimis,vt ibi per eum.Et quod ab eodem Soci.scriptũ est consilio.78.visis actis,columna.2.versicu.verum est,libro.4.quòd scriptura priuata debitoris non nocet creditoribus,nisi aliter constet de debito,quàm per confessionem contentam in dicta scriptura priuata,per textum in.l.2.§.si in emptione.ff.si quid in fraudem patro.credo quod voluit allegare.l.primam.§.quod si in lite,eodem titulo,& per not.per Bartolum in.l.post contractum columna vltima.ff.de donationibus.Cui adde quæ à Cy. tradita sunt post Dynum & alios antiquiores in.l.vbi adhuc,in.12.quæstione.C.de iure dotium. De eadẽ re

48 ¶Et vt redeamus ad dictam.l.scripturas,cùm omnes fateantur rationem illius esse,ne sit in mero arbitrio solius debitoris ex scriptura priuata à se longo pòst interuallo confecta, prælato in ea die ius prioris creditoris tollere.Sitq; & eadem in nostro casu ratio,vt iam diximus,quoniam posset solus emptor confecta à se longo post venditionem tempore scriptura priuata,& die contractus aut sequentis in ea apposito(id vulgo nostri antidater appellant)consanguineos iure retractus priuare,eisq; venditorem præferre,nihil omnino Decisi. prĩ. quæstionis.

dubitandũ eſt,quin & ea.l.ad hũc caſum & cæteros õnes,in quibus illa eadẽ eſt ratio,cõprehendat,non quidem per extenſionem,ſed ſicut genus comprehendat ſuas ſpecies,vt per Petrum & Cynum in.l.iura non in ſingulas.ff.de legib.& in.l.quod verò.& ibi Bald.eodem titulo,cum infinitis propè concordantijs à me collectis in repetitio.l.ſi vnquã,in verbo,libertis,numero.37.& ſeq.

An autẽ ſit c tur huic ſchedulæ in præiudiciũ ipſius emptoris.

49 ¶Fateor tamen,quòd ſi non agitur de præiudicio conſanguinei,ſed tantùm emptoris,qui eam ſcripturam fecit,nõ minus fidei aduerſus eum facit,quàm publica.l.Publia.§.vltimo.ff.depoſi.&.l.generaliter.C.de non numer.pecunia.cum ſimi.Etiam ſi nec diem habet,nec conſulem.l.cùm tabernam.§.idem quæſijt,& ibi Bart.in primo nota.& etiam Angel.ff.de pigno.& gloſ.in dicta.l.ſcripturas,in verbo,notarij,& ibi clarius Bald.C.qui poti.in pign.habe.gloſ.in.§.ſancimus.25.quæſtione.2.Ioan.Andre.& Dominic.in.c.abbate ſanè.§.vltimo,de ſenten.& re iudica.li.6.idem Ioan.Andre.in.c.inter dilectos,columna.2.extrà de fide inſtrumen.Barto.in prima conſtitutio.ff.in princip.columna prima,& in.l.in ſumma §.item Labeo,& ibi Ange.ff.de aqua plu.arcen.Bal.in prima conſtitutio.C.in.§.quibus,colum.2.verſicu.deinde not.quòd leges.& in rubri.C.de fide inſtrumen.columna penultima & in.c.2.colum.2.verſicu.quæro vtrùm priuata,extrà de fide inſtrumen.& conſilio.331.reuerende pater,poſt princip.libro.2.Ang.in authenti.quod ſine.C.de teſtamen.& in.l.ſciendum,columna prima,& ibi Barb.columna.7.ff.de verborum obligatio.& in.§.ſi quis igitur,in authentica,de inſtrumen.caut.& fid.Lafran.in repetitio.c.quoniam contra falſam.in materia productionis inſtrumentorum,in vltima quæſtione,extrà de probationibus.Alexand.in.l.prætor,in princip.columna prima.ff.de eden.& conſilio.70.viſo proceſſu inquiſitionis,columna.3.verſicu.ecce ego,libro primo,vbi hanc dicit eſſe communem opinionem.Barb.conſilio.27.vbi Chriſtus,colum.3.libro.3.& conſilio.58.omnipotentem,columna.13.verſicu.& etiam faciat,lib.4.vbi ad hoc dicit ſingu.eſſe text.in.d.§.quæſijt.

Quædã aduerſus priorem ſententiã de præiudicio cõſanguineorum An dies requiratur in priuata ſcriptura.

50 ¶Sed ſunt quædam,quæ aduerſari videntur illi noſtræ ſententiæ,qua diximus nõ eſſe credendum huic priuatæ ſcripturæ emptoris,quantùm ad tempus pertinet,in præiudicium conſanguineorum.Nam primùm quod dictum eſt,priuatam ſcripturam ſine die & conſule facere fidem,non procedit,ſi is qui ea ſcriptura vtitur,tempore innitatur,id eſt,vt rudiores intelligant,ſe fundat in tempore.Nam tunc requiritur dies in ea ſcriptura,ex ſententia Barto.in dicto.§.idem quæſijt.Bald.in dicta prima conſtitu.C.& in dicta rubri.de fide inſtrumen.quibus locis ſuprà citauimus.& in dicta.l.ſcripturas.& conſilio.354.quæritur vtrùm in priuata,in principio,lib.4.Angel.in dicto.§.ſi quis igitur,per textum in.l.creditor.C.qui potio.in pigno.habe.Alexan.conſilio.106.magnifice prætor,columna.3.verſicu.ſecundò reſpondeo,lib.3.& conſi.132.in cauſſa & lite vertente,columna.2.verſiculo.quò ad tertium dubium,li.4.Ex quo nõ obſcurè declaratur,quòd ſi ſcriptura priuata habet diem,facit fidem de tempore,ſi de eo agatur.

De eodem.

51 ¶Deinde ſunt,qui conſtantiſſimè aſſeuerant,ſcripturam priuatam hauddubiè facere fidem in præiudicium ſcribentis,etiam ſine die & conſule,non verò in præiudiciũ alterius.Ita enim voluerunt Ioan.Andre.& Dominic.in dicto.c.Abbate ſanè.§.vltimo,de ſenten.& re iudica.lib.6.Barb.in dicta.l.ſciendum,columna.8.ff.de verborum obligationib.& iterum in repetitio.rubri.de fide inſtrumen.char.8.columna.3.verſicu.quintò ſi ita eſſet.& palam atq; apertè ſentiunt,quos citauimus ſuprà verſicu.ab hinc.2.Et conſequenter omnes non minus apertè declarant,quòd ſi ſcriptura priuata ſit cum die,etiam alijs præiudicat.

De eodem.

52 ¶Quid quòd ipſe Barb.in dicta.l.ſciendum,atq; eadem columna.8.in ea eſt opinione,vt etiam cùm agitur de tempore,non eſt neceſſaria dies in ipſa ſcriptura priuata,per textum,in dicta.l.cùm tabernam.§.idem quæſijt.ff.de pigno.nam ibi (inquit) agitur de obligatione pignoris rei,quæ ſi prius fuiſſet alteri obligata,non valuiſſet obligatio de eadem refacta,ſaltem inutilis atque inefficax fuiſſet reſpectu prioris:potior enim eſt in pignore,qui prius credidit pecuniam,& accepit hypothecam.l.potior.in principio.ff.qui potiores in pignore habean.cum ſimi.& tamen in dicto.§.idem quæſijt,dicitur,quòd non requiritur dies.Ex quo illud conficitur nec tum requiri diem in priuata ſcriptura,cùm de tempore agitur.

Reſponſio ad cõtraria

53 ¶Sed quod his reſpondeatur,in promptu eſt.Nam & qui dicunt ſcripturam priuatã exigere diem,ſi quæſtio pendeat ex tempore,non propterea dicunt eam fidem facere aduerſus tertium,ſi in ea dies ſit appoſita:neq; enim id ab illis tractatur,quin maior pars eorum allegant dictam.l.ſcripturas,vbi & hoc ex ea no.Bal.ſicuti diximus.Igitur ſecundùm eam

l.debet intelligi dictum illorum, ex doctrina Ioan. Andre. in.c. cùm nuncius, paulò ante finem, extrà de testibus. & Barto. in.l. non solùm. §. si liberationis verba. ff. de libe. legat. cum similibus à me alibi adductis. In ea autem. l. scripturas, priuata scriptura cum die non facit fidem contra tertium, nisi sit tribus testibus subscripta. Igitur & id cēsentur illi voluisse obtinere, cùm tractatur de præiudicio alterius.

54 ¶ Sed & qui dicunt scripturam priuatam sine die & consule probare contra scribentem, non contra tertium, allegant quoque dictam. l. scripturas, vt proinde etiam intelligas eos negare, eandem scripturam priuatam etiam cum die & consule probare contra tertium, nisi ijs interuenientibus, quæ requiruntur ex ea. l. Nihil autē moror illam Barb. sententiam qui vt in hoc solus est, ita non satis sapit, vt est Plauti sententia. Et is quidem solet prima quaq; occasione vel leuissima omnibus aduersari. Nec id quod dicit, probat ille textus ab eo allegatus, in dicto. §. idem quæsijt: nam licèt ibi agatur de obligatione pignoris, tamen nulla est quæstio de hypotheca, aut alio iure alterius, sed tantùm de prȩiudicio eius qui illam scripturam priuatam confecit.

55 ¶ Nec tamen omiserim, quòd si illa scriptura priuata non subscripta tribus testibus visa fuerit iam ab eo tempore in ea comprehenso à viris literatis, qui in id ipsum testificentur, satis erit ad probandum id quod in ea continetur, etiam in præiudicium aliorum, vt dicit not. Bald. loquens nuncupatim in hoc casu dicto consilio. 198. colum. 2. versicu. & ex hoc pono talem conclusionem, lib. primo. per id quod de amissis instrumentis voluit Cy. post Petr. in authenti. si quis in aliquo, quam legit cum. l. procurator, in. 4. quæstione. C. de eden. Et dicit idem Baldus in eodem consilio id probari in. c. cùm olim, le. j. extra de censibus. sed credo quòd voluit allegare, in titulo de priuileg. vbi est optimus textus, quem & ipse Cy. vbi suprà citat.

Quid si ea schedula uisa fuerit iā ab initio a uiris literatis.

56 ¶ Et adde Bartolum idem volētem in dicta authentica, si quis in aliquo, columna. 2. & ibi Alberic. columna. 4. numero. 4. Angel. columna vltima. & Philippum Deciū, numero. 28. & eundem Bartolum in. l. 2. §. diuus, columna. 2. ff. de iur. fisci. & in. l. prima, columna penultima. versicu. iuxtà prædicta, & ibi Franc. Ripā numero. 8. & sequen. & Alciat. in versiculo Celsus ait. ff. si certum petatur. & eundem Barto. in. l. sicut, & ibi quoq; Angel. C. de fide instrumen. Bald. in. c. primo, columna vltima. titu. qui testes sunt necessa. & Anto. in dicto. c. cùm olim, in principio, & ibi quoq; Panormita. in glo. vltima. de priuileg. eundem Panormita. in. c. Albericus, columna. 2. versicu. secundo casu, de testibus. Rapha. Co. consilio. 137. consultus, in fine primi dubij. Paul. Castr. consilio. 360. circa primum, in primo dubio, lib. 2. Angel. Are. in. §. sed & si pater, columna prima, versic. aduertas, Institutio. quibus modis ius patro. pote. sol. Alexand. in. l. 2. columna penultima. C. de bonorum possessio. secund. tabul. & consilio. 196. viso testamento dicti Francisci, columna. 2. versic. non obst. quòd nonnulli, lib. 2. & Guid. Pap. consilio. 75. adhærendo, columna. 2. versicu. ideo in illa. Fely. in. c. sicut, columna prima, extrà de re iudica. Ias. consilio. 42. in præsenti, columna prima. libro primo. Stepha. Bertran. consilio. 307. loquendo, columna. 3. libro primo. & Philip. Decium in. c. 2. columna antepenultima, versicu. & in prædictis, de probatio. & consilio. 82. viso processu agitato. circa medium, versicu. quartò & vltimò. & iterum consilio. 215. in caussa vertente, columna prima. Matthe. Afflict. deci. Neapolita. 274. quæsitum fuit, numero. 4. & deci. 302. aliud dubium, numero. 5. Alciatum in tractatu præsumptionum, regula. 3. præsumptione. 31. numero. 3. qui omnes dicunt id quod diximus, scilicet, testes qui dixerunt de tenore instrumenti, debere esse peritos & expertes, qui sciant intelligere eum tenorem & probè cognoscere, essétne instrumentum in forma probāte, an non. Et id quidem erit pro prima limitatione.

57 ¶ Secundò autem limita vt non procedant quæ dicta sunt, si ex forma statuti priuata scriptura habeat vim publici instrumēti, tunc enim faceret fidem de tempore aduersus alium, qui haberet instrumentum publicum. vt expressim post Ioan. Petr. & Bened. Capram, respondit Soci. consilio. 240. circa præsentem, libro. 2. Verùm id non placet Franc. Rip. in dicta. l. priuilegia, columna. 5. numero. 24. ff. de priuileg. credito. Nec mihi quoq;: quia id statutum intelligi debet, vt scilicet habeat huiusmodi scriptura vim publici instrumenti aduersus debitorem, qui eam confecit, non etiam aduersus tertium, ex sententia Bal. in. l. vltima. C. si aduersus credito. & in. l. prima. C. com. de legatis. Ex quo etiam potes intelligere nihil in nostro casu immutare prædictum statutum, si quod esset.

Quid si ex statuto huiusmodi schedula habeat uim instrumēti publici

58 ¶ Vtrùm autem illi tres testes quorum subscriptio requiritur in scriptura priuata, vt fi-

An mulieres sint testes idoneæ in huiusmodi schedulis

dem faciat de tempore, ex dispositione dictæ.l.scripturas.C.qui potiores in pignore haben.debent esse masculi, an verò & mulieres interuenire possunt, quia is textus nuncupatim loquitur de viris, cùm dicit trium vel amplius virorum subscriptiones, nihil hîc dicemus quandoquidem hanc rem plenissimè tractauimus in nostris legibus connubialibus, quo loco de auaricia mulierum disseruimus, vbi videre poteris.

Quid si in cis sint tantum duo testes, sed adsunt alia adminicula.

Quid si id probatũ sit tribus testibus.

Quid si duobus.

59 ¶ Quid autem si in ea scriptura priuata sint tantùm inscripti duo testes, sed adsunt alia adminicula maioris ponderis & authoritatis, quàm vnus testis, vtrùm tunc ei standum sit in præiudicium alterius, ac si ea scriptura munita esset tribus testibus. Super qua specie nuncupatim consultus, cùm ex facto contigisset, Rapha. Fulgosi. consilio. 133. proponitur probatum, columna. 2. versicu. ad. l. autem scripturas, respondit standum. Imo & si (inquit) nulla omnino scriptura interuenit, sed tãtùm tribus testibus probatur confessio extra ius omissa, idem est, & in id multa allegat quæ tu ipse per te videre poteris. Sed tu tamen hæc notato, quia vix ea ab alio tacta comperies. Sed quantùm ad id postremum, ego audenter assero satis esse in id duos testes qui deponant de hypotheca & tempore illius. neq; enim ad hypothecã requiritur scriptura, & satis est eam testibus probari. l. contrahitur. ff. de pignorib. Igitur satis sunt duo testes, cum nulla. l. sit, qui maiorẽ numerum requirat. Et idem quoq; est in casu nostri pacti de reuendendo.

Vtrum emptor q promisit reuendere, præcisè teneatur tradere.

60 EX HOC AUTEM, quod hîc dicitur in nostra consuetudine, apertè declaratur, emptorem præcisè cogi ex hoc pacto reuendere & tradere, nec liberari soluendo interesse. Quod an procedat de iure communi, videbis per Corneum qui propè vbique distinguit inter pactum de reuendendo, & pactum de restituendo, consilio. 4. multùm diffusè, colum. 2. versi. pactum de reuendendo, libro primo. & consilio. 241. cum quo præmittendum, columna. 2. versic. pactum autem, eodem libro primo. & consilio. 366. visa copia. columna penultima, versicu. sed vbi fit pactum, eodem libro primo. & consilio. 246. in hac consultatione, libro 4. & consilio. 256. primus consultationis articulus, ferè per totum, eodem libro. 4. Alexan. consilio. 212. ponderatis his, columna. 3. versicu. & etiam si quis promisisset, libro. 6. & iterum consilio. 232. columna vltima, eodem libro. 6. Fran. Are. latè consilio. 6. viso instrumẽto, in primo dubio. Soci. consilio. 253. in caussa domini Ioan. colum. 5. versicu. circa tertiam quæstionem, per totum illud dubium, libro. 2. & consilio. 16. anno domini, in pluribus locis, libro. 4. Ludo. Bol. consilio. 25. in amplissimo, columna 5. in. 4. dubio. Stepha. Bertran. consilio. 316. viso casu, in. 2. dubio, libro primo. & Philip. Deci. consilio. 502. ex duobus, columna. 2. versi. sed dato quòd valeret. & consilio sequen. superioribus, columna prima, versicu. secundò reuocatur. Hiero. Cagno. distinguentem vt suprà in repetitio. l. 2. colum. 5. versicu. tertiò noto. C. de pact. inter emptor. & Chasse. in consuetud. Burg. titu. de rentes vendues a rachapt. §. primo, in verbo, rentes, columna. 3. versicu. aduerte vt hîc, in postrema editione.

§. 2.

MES NON OBSTANT que ledict achapteur ait ainsi donne ladicte grace de retraict audict vendeur, si lun des lignagiers vient le premier, & dedans lan face offre de retraict. Ledict achapteur le doibt recepuoir, & luy declarer comme il a donne ladicte grace audict vendeur.

GLOS. I. ET VNICA.

Id pactũ nõ impedit cõsanguineũ quin possit interim retrahere.

1 EX HOC IGITUR. §. intelligis, quòd licèt pactum de reuẽdendo sit in contractu adpositum. ita vt venditor repellat consanguineos, vt scribitur in. §. præcedenti. Non tamen impedimento est, quin interim antequam venditor retrahat, admittatur consanguineus, vt etiam deiure procedere asseruit Matthæus

Afflictius.in tractatu protomixeos,in verbo,licèt enim suprà diximus, columna.6.versiculo,item quæro de alia quæstione.motus quidem hac ratione,quòd id pactum de reuendendo non facit quin venditio sit pura & perfecta, licèt resolui possit. sicut dicimus de pacto addictionis in diem.l.secunda.ff.de in diem addic.& de pacto legis commissoriæ.l.prima.ff.de lege commisso.Et ita dicit concludere Sebastianum Neapodanum in tractatu de iure congrui,in verbo,emit,quam rationem posteà pleniùs discutiemus.Et idem & in hoc retractu,& in feudali dicit Carol.Molend.in consuetudinibus Parisien.tit.primo.§.13.glos.5.numero.22.

2 SED QVAESTIONIS EST,an tamen incontinenti à contractu venditionis,in quo data est ea facultas redimendi,currat tempus anni non obstante ea facultate,an verò ab ea facultate finita tantùm.Id quod minimè dubium est,quantùm ad hanc nostram consuetudinem pertinet.quæ apertissimè declarat tempus ab initio currere,non expectato fine huius facultatis,cùm dicit,& dedans lan face offre de retraict.quibus verbis dilucidè ostendit consanguineum non esse admittendum etiam durante ea facultate,nisi veniat intra annum.qui quidem annus intelligitur de anno venditionis,neque enim intelligi potest de anno transactæ facultatis,cùm ea adhuc duret.alioqui ea verba,& dedans lan face offre de retraict,essent superuacua,& frustra hîc apposita.quod minimè dicendum est.l.ait prætor,& ibi recentiores.ff.de iureiuran.&.c.pastoralis,& ibi not.de appellatio.cum similib. Nam & ex statutis & consuetudinibus sumitur argumen.à contrario sensu,vt latè per Roma.consilio.399.vt præsens consultatio,columna prima &.2.& per Alexand.Iaso.& alios recentiores in.l.prima.ff.de offic.eius cui manda.est iurisdictio.præsertim cùm verba eorum essent aliàs inutilia,& ociosa,nam & tūc etiam sumeretur ad correctionem iuris communis,secundum Baldum in.l.cōuenticulam.C.de episco.& cleric.cum alijs multis concord.adductis in dicta.l.j.

An aūt pendente tēpore illius currat tempus consanguineo ex nostra consuetudine.

Arg a contrario sensu ex statuto uel consuetudine.

3 ¶Et eò quidem magis,quòd ea verba sunt cōditionaliter prolata,cum dicitur,si lung des lignagiers vient le premier & dedans lan.Nam cōditio quæ apponitur per legem vel statutum nunquam dicitur continere leuem solennitatem,sed necesse est,vt ea existat,argumen.l.prætor.in principio.ff.de collatione bono.ita enim voluit Baldus in authenti.matri & auiæ,colum.prima,versicu.quidam tamen dicunt.C.quando muli.tutel.offici.& sequuntur Alexand.Franc.Are.& Ias.in.l.moribus,quæ est.2.§.vlti.ille colum.2.versi.passus non potest,alter colum.vlti.versicu.secundò principaliter,hic colum.2.versi.limita istam regulam.ff.de vulga.& pupil.vbi ex eo dicunt,non leue id esse aut censeri,quod per conditionem profertur.& ipse Fran.Are.in.c.in caussis,columna.3.extra de testibus.& idem quoq; Alexand.in.l.vlti.in princip.colum.vlt.C.de iure deliberan.& in.l.prima,in fi.ff.de liberis & posthumis.Fely.in.c.cùm dilecta,colum.7.versic.secundum signum,extrà de rescriptis.& in.c.quod ad consultationem,colum.9.versicu.remedia,de re iudica.& in rubri.de probatio.colum.2.versicu.sed aduerte.Ias.in.l.cùm quid,colum.penulti.versicu.adde etiam.ff.si certum peta.in.2.lectu.& in.l.2.§.primo,colum.4.ff.soluto matrimo.& in.l.Gallus.§.quidem rectè,colum.prima,& iterum in.§.etiam si à parente,in.2.no.ff.de liber.& posthumis.& in repetitio.l.si is qui pro emprore,colum.14.numero.44.ff.de vsucapio. Philip.Deci.in.c.ex parte,le.2.colum.2.versicu.in glo.ibi,& renunciat,extrà de appellatio nib.& consilio.11.quoniam iudicantium,colum.6.versicu.solum contra testamentum,vbi & ex hoc dicit,quòd conditio formam inducit,& Catel.Cota,qui id dicit singu.memor. incipien.conditio quæ apponitur,& iterum memor.incipien.lex quæ loquitur.& Matth. Afflic.deci.Neapo.355.si præstitus,numero.4.& Ludo.Gozad.consi.73.circa,colum.2.numero.13.

Conditio nō leuē solennitatē inducit

Cōditio formā inducit.

4 ¶Nam & condictio habet vim caussæ finalis,vt declarat Bartolus in.l.secunda.§.vltimo, columna.prima.ff.de donationib.& probatur in.l.demonstratio.§.quod autem.ff.de conditionibus & demonstrationibus.Eaq; est de substantia probationis,vt dicit idem Baldus, consilio.122.vtrùm dictus processus,columna prima,versicu.allegatur tertiò,lib.3.Et debet seruari in forma specifica.l.Meuius,&.l.qui hæredi.ff.de conditionibus & demonstrationibus.Hincq; in conditionibus non admittitur moræ purgatio.l.Thais.§.intra.ff.de fidei commis.liberta.vbi etiam probatur nihil aduersus id facere fauorem libertatis.&.l.si super,& ibi Bald.in fi.Alexan.& Ias.in.3.no.C.de transactio.&.l.prima,cum glo.& ibi recentiores.C.de institutionib.& substitutionib.&.l.si intra.ff.de statuliberis.vbi & illud de libertate probatur,& voluit Cynus in.l.si maior annis.C.de transactio.& in.l.si plures,col.

Cōditio habet uim caussæ finalis.

Et debet seruari in forma specifica.

In cōditionibus non admittitur moræ purgatio.

pe.C.de conditio.insert.Bart.& Imo.in.l.hæc conditio si in capitolium.ff.de conditionib. & demonstrationibus.& docto.vbiq;.Vt Interim omittam eam rationem,quòd cùm consanguineus statim possit retrahere non expectato tempore facultatis,vt hìc dicitur.Consequens est vt id facere debeat intra annum,alioquin haberet ad retrahendũ non eum tantùm sed & totum tempus facultatis,& præterea alium annũ ab ipsa facultate,cùm tamen consuetudo vnum tantùm annum tribuat.

Sed an currat inspecto iure communi.

5 SED DVBIVM EST,quid si nostra consuetudo id non declarasset,vtrùm iste annus curreret statim à venditione,non expectato tempore ad reuendendum præstituto.an verò non nisi finito eo tempore.Id quod nos abundè tractare decernimus,quia res sit frequētissima, & quæ multũ torqueat nostros caussarũ patronos atq; litigatores ipsos.Videtur igitur primùm,tempus retractus consanguineis non currere,nisi transacto tempore concesso venditori ad redimendum,idq; multis magnisq; rationibus.Nam primùm emptor non est dominus irreuocabilis pendente hoc tempore,cùm liceat vēditori rē redimere non ab ipso tantùm emptore,sed à consanguineo ipso,si iam redemisset,vt cauetur suprà.§.j.vbi & id de iure communi procedere docuimus.Ex quo patet rem venditam durante spe ac facultate luitionis siue redemptionis non videri omnino esse extra familiam vēditoris,nec pleno iure in familia emptoris,argu.eorum quæ no.in.l.qui habebat,& ibi glo.& Bar.ff.de lega.3.&.l.legata.§.j.& ibi quoq; Bar.ff.de suppel.legat.de quo & nos diximus suprà tit.præced.in rub.nume.36.& vt glo.relinquamus.

Qui habet actionē ad rem, ipsam rem habere uidetur uide nūe.48. & seq. Eaq; excusat ab onere satisdādi, uide.48.

6 ¶ Præsertim quòd qui habet actionem ad rem,vt in hoc casu habet vēditor,qui potest reuocare rem,eam ipsam habere videtur.l.qui actionem.ff.de regul.iur.& ibi concord.Et ita quidem habere,vt æquè releuētur ab onere satisdandi ex.l.sciendum.ff.qui satisda.cogan. ij qui actionem habent ad rem,ac si rem ipsam haberent,secundùm Bal.& Imo.in.l.facere.ff.solu.matri.Ange.Alex.& alios in.d.l.sciendum,vt eos allegat,& sequitur Philip.Deci.con.24.cuius superscriptio incipit,mulier cui propter inopiam,col.2.versi.tertiò suadetur.Ex quo illud sequitur rem ipsam videri adhuc esse in familia venditoris,ad quã redimendam habet actionem promptam & pręsentem.Ratio autē nostrę consuetudinis est ne res exeat extra familiã,vt plenè diximus in.d.ti.præced.§.26.glos.j.nume.38.quare autem,& alibi sepè,Ergo & interim cessare debet retractus.l.generaliter.C.de episcop.& cleric.cum simi.

Qui potest retrahere perinde est acsi iam retraxerit uide nu.50.

7 ¶ Et hanc rationē cõfirma ex eo quod tradit Barb.consi.51.scripsit,col.13.istis ver.modò,li,j.quòd vbicunq; est in potestate vēditoris redimere res in alium trãslatas,perinde habetur acsi res res iam esset retracta,per tex.in.l.qui potest facere.ff.de reg.iur.& glo.in.l.cùm notissimi.§.j.C.de præscrip.30.vel.40.anno.& alia quædam si.Cui adde optimũ tex.in.l.cùm in secundo,versi.vl.ff.de iniust.testa.vbi sufficit conditionem in futurum conceptam esse possibilem,vt institutio sub ea facta in secundo testamento rũpat testamētum,licèt postea non existat.

Res semper in potiori significatu debet intelligi.

8 ¶ Secundò hæc consuetudo loquens de venditione debet intelligi de ea,quæ omnibus numeris est perfecta,consummata,absoluta:& ex qua dominium plenè & perfectè & irreuocabiliter fuit translatũ,vt scilicet in potiori plenioriq; significato accipiatur.l.j.§.vlti.cum ll.seq.ff.si ager vectiga.&.l.si duo patroni.§.primo.ff.de iureiuran.quod & in statutis procedere tradit Bald.in.c.cùm non liceat,in fi.extra de præscriptio.Nam semper aliàs verba in dubio intelliguntur pleno iure,vt dicit Bald.in.l.cùm mota,colum.2.versic.vlterius oppo.C.de transactioni.Venditio autem in hoc fit,vt dominium transeat in emptorem.l. cùm manu,quæ est pe.§.vlti.ff.de contrahenda emptione.Eiúsque ea vis & natura est,vt si venditor sit dominus,& emptor quoq; dominium consequatur irreuocabile,alioqui de euictione venditor teneatur.l.ex empto,in principio.ff.de actio.empti.nec perfectum dicitur,nisi quod omnibus suis partibus constat.l.prima.ff.de origine iuris,siue quod non perfectionis ordine compleatur.c.nihil.7.quæstione prima.Cùm ergo dominium hoc in casu nõ sit perfectè & incommutabiliter acquisitum emptori,qui proprius finis est emptionis,intentio vtriusq; contrahentiũ.Sequitur hanc non esse perfectam venditionem,quandiu dominium reuocari potest.

Perfectum quid sit.

Alienatio propria.

9 ¶ Nam nec alienatio propriè dicitur,nisi quando dominium plenè & irreuocabiliter est alienatum.l.prima.C.de fund.dota.ita enim per eum textum voluit Bal.in.c.primo.§.aut si libellario,ad finem,tituli.quibus modis feudum.amitta.le.j.Nec similiter vera & absoluta est donatio,nisi quæ ita fit,vt nullo casu reuocetur.l.Senatus.§.sed mortis caussa.ff.de

mort.cau.donatio.Et alibi dicitur,non videri perfectam donationem caussa mortis factam,antequam mors insequatur.l.non videtur,eoden titulo.quod non ob aliud fit,nisi quia interim reuocari potest,vt ibi notat. Ideo Signo. consilo.8. quęstio, ad finem. dicit ex eo tex.quod quandiu donatio reuocari potest,non est perfecta donatio. Hincq; videmus appellatione donationis simpliciter non venire donationem reuocabilem.l.j.in princi.&.l.filiusfa.§.pari.ff.de dona.ex quibus idem Signo.con.96.nume.17.illud axioma trahit,verbum simpliciter prolatum magis adaptari ad speciem irreuocabilem, q̃ reuocabilem.Et vt scribitur in.l.omnes.§.j.ff.de regu.iur.non videtur perfectè cuiusquam esse,qđ ex caussa aufferri potest.& in.l.non videtur.ff.de acqui.pos.nõ videtur possessionem adeptus,is qui ita nactus est,vt eam retinere non possit. Nam nec possessio tradita intelligitur,quæ iure auocari possit.l.ratio,in prin.& ibi Bar.in epitome.ff.de acti.empt. &.l.3.§.si quis seruum.ff.de statulibe.vbi non videtur dati nummi,qui auelli ei qui accepit,possunt. & in.l.qui scit.ff.de solut.qui sic soluit, vt recuperet, non liberatur:quemadmodum non alienantur nummi,qui sic dantur,vt recipiatur.& in.l.cùm quis.§.qui hominem, &.l.qui decem.§.vlti.& ibi Alberi.ff.eo.titu.vbi solutum non videtur,quod creditori aufferri potest,quas in id citat ipse Alberi.in.d.l.nõ videtur,de acquir.posses.Nec enim videtur precium recepisse,qui alteri tenetur restituere.l.j.C.de vendi.rer.fisca.vt & eam expendit Alberi.vbi suprà.

10 ¶Tertiò acquisitio dominij,quæ est reuocabilis,non attenditur,vt satis ex eo patet, quòd pignus siue hypotheca,seruitus,vsufructus non extinguuntur, nec confunduntur per huiusmodi acquisitionem reuocabilem rerum his oneribus obnoxiarum siue subiectarum, ab eo factam,cui debentur.l.ex sextãte,quę est pe.§.Latinus,& ibi Pet.Iac.Ra.Cy.& Bar. ff.de excepti.rei indi.&.l.debitor,& ibi quoq; Bar.ff.ad.S C.Trebel.&.l.legatarius, & ibi Franc.Aret.& Ias.qui ex hoc dicit id quod suprà assumpsimus,non attendi acquisitionem dominij reuocabilem.ff.de legat.j.cum alijs multis.si & concord.à me latè adductis suprà titu.pręcedente.§.j.glo.7.in verbo,ou autres choses censees pour immeubles,numero.69. & quod in simili,& seq. *Non cõfunduntur quæ reuocari possunt.*

11 ¶Hinc & QVARTO quòd licèt res mea mihi non possit relinqui per legatum,aut fideicõmissum.l.proprias.C.de legat.&.l.cętera.§.j.ff.de legat.j. nec id quidem in totum, nec in parte.l.huiusmodi.§.si Ticio,& ibi Ias.in.2.no.ff.de legat.j.Et si tempore testamẽti res mihi legata non erat mea,sed postea cedente scilicet die mea facta est ex caussa lucratiua,extinguatur legatum.§.si res aliena,Insti.de legat. Tamẽ vtrunq; intelligitur,si ita mea erat, aut mea facta est,vt à me euelli non possit:aliàs enim in primo casu valet legatum, in secundo non extinguitur.vt de primo est tex.in.l. non quocunq;.§.j. & ibi doct.ff. de lega.j. & in.l.apud Iulianum.§.si Ticius,& ibi doct.eo.titu.& Fran.Aret.in.l.multùm, colum.2. versicu.& tene mẽti.ff.de verbo.obliga.vbi dicit sing.tex.in.d.l.non quocunq;.§.j.& Ias.in l.si tibi homo,in princ.ff.eo.titu.& Philip.Deci.con.47.quod suprà,colum.j.Fran. Ripa. in repe.l.si aliquam rem,colum.3.versicu.intellige sextò.ff.de acquir.posse. De secũdo est tex.in.d.l.non quocunq;,in princ.& ibi glo.& doct.& Bar.in.l.Menius.§.duobus, colũ.7. versicu.sextò op.ff.de legat.2. *Rei suæ sed reuocabilis valet legatum aut fideicõmissũ.*

12 QVINTO simile est quòd licèt rei suæ nulla sit emptio, aut stipulatio, vt de primo est tex.in.l.suæ rei.ff.de contrah.empti.De secundo in.l.nemo rem suam vtiliter, &.l.nemo rem suam futuram,&.l.si rem meam,&.l.existimo.ff.de verbo.obliga.id tamen procedit in re perfectè & irreuocabiliter sua: alioquin si ab eo aliquo remedio euinci possit, secus est.vt de emptione est tex.in.l.cùm res & ibi glo.Bal. & Saly. vterq; in epitome eius.l.C. de contrah.empti.Pet.à Bel.perti.& Paul.Ca.in.d.l.huiusmodi.§.qui seruum, in fi.& ibi quoque Alexand.colum.j.ff.de legat.j.idem Alexand.consi.100.super primo dubio, col.3. lib.7.De stipulatione autem voluit Franc.Areti.in.d.l.existimo,colum.j.versi.secundò limitatur,eo quidem argumento motus,quod de pignore rei suæ suprà diximus. *Rei suæ,sed reuocabilis valet ẽptio.*

13 SEXTO ex eodem fonte fluit, quòd licèt dominus rem suam vsucapere non possit.l.sequitur,quæ est.4.§.lana,& ibi glo.ff.de vsucap.&.l.in bello.§.si quis seruum.ff. de capti.& postli.reuer.Id tamen procedit,cùm quis est dominus irreuocabilis:nam si ab eo reuocari possit,potest vsucapere,vt declarat.d.§.si quis seruum,& ibi Bar.& glo.in.d.l. sequitur.§. fructus,in glo.magna,ante fi.& ibi quoque Bar.etiam ad fi.Angel. Imo.& Paul. Ca. circa medium, de vsucap.& ipse Imo.in eadem.l.§.lana.Bal.in.d.l. non quocunq;.§.j.& ibi Ias. qui eam glo.dicit no.ff.de lega.j.& idem Bal.in.l.si vi,quæ est.3. colum.2.versicu.secundò *Rem suam, sed reuocabilem quis usucapere potest.*

op. quòd iste emptor. C. de his quæ vi met. ve cauſ. fi. & Panor. in cap. grauis, colum. 5. verſicu. aduertendum tamen eſt, extra de reſtitu. ſpolia. Philip. Deci. con. 39. cuius hæc ſuperſcriptio eſt, an detur reſtitutio, colum. penul. verſicu. vltimò non ob. Ioã. Fran. Balb. in tractã. præſcript. in. j. parte. 3. partis principal. in. 3. quæſti. ad princ. & iterum in. 12. quæſtio. in fi. rurſumq; in. 4. parte. 4. item partis principalis, in. 35. quæſti. paulò ante fi. vbi de hoc dicit eſſe bonam glo. in. l. longę. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. ſed credo quod voluit allegare glo. in. l. in acceſſione, eo. titu. quæ optima eſt, & eam idem allegauerat in. d. 12. quæſtio. nam in. d. l. longę, nulla eſt glo. quæ huc accedat.

Perfectum dominium cum quis liberè poteſt alienare uide nu. lii.

14 ¶ Septimò ad cõfirmationem præcedentium, quæ eò tendunt, vt probent hunc emptorem non eſſe perfectè dominum, facit & hæc ratio, quia illud non dicitur eſſe perfectum dominium, cuius prętextu quis non poteſt liberè alienare rem ipſam, quando alienatio prohibetur fieri in præiudicium alterius. l. fœminæ. §. illud, & ibi Bal. in fi. & iterum. §. vlti. C. de ſecund. nupt. & §. j. verſicu. nobis ergo, in fi. cùm dicitur, quemadmodum perfectis dominis competit, & ibi Angel. colum. j. verſi. ibi quemadmodum, in authen. de reſtitu. & voluit etiam Fran. Are. in. l. ſi quis vi. §. j. colum. penul. verſicu. ſed iſta diffinitio. ff. de acquir. poſſeſ. & con. 19. ex facto, colum. 2. verſicu. ſed remanet. & Anto. Rub. con. 27. difficultas, poſt princ. Hîc autem emptor qui emit cum pacto reuendendi, non poteſt liberè, aut certè irreuocabiliter alienare, quin ſcilicet poſſit auocari & repeti à priori venditore, vt voluit Paul. Ca. in. l. ſi cùm venderet. ff. de pigno. actio. & Guid. Pap. con. 49. principale dubium. & pleniſſimè diximus ſuprà eo. titu. §. j. in verbo, ſerõt præferez, nu. 6. at in pacto, & dicemus infrà eo. in. §. 3. in prin.

Tempus nõ currit niſi contractu oĩbus modis abſoluto.

15 ¶ Octauò ad hanc ſententiam facit tex. no. in. l. tali. ff. de iure doti. vbi ſi quis promiſit dare decem intra annum nomine dotis, is annus non ſtatim currit ex die ſtipulationis, ſed ſolùm ex die nuptiarum: quod non ob aliud fit, quàm quòd tunc demum contractus ipſe eſt omnino perfectus & conſummatus. vt hinc intelligas tempus non currere, niſi à contractu omnibus modis abſoluto. & illum tex. dicit ſing. Ro. in. l. j. in prin. ff. ſi quis cauti. & Angel. Are. in. §. actionum autem, colum. 3. verſicu. vnum tamen tene menti, Inſti. de acti. Sed Iaſõ in. l. ſi cui legetur, in prin. col. 3. verſi. extra glo. ff. de legat. j. dicit eſſe ſimilem tex. in. l. ſi ita quis promiſerit, in princ. ff. de verbo. obliga. ſed vt dicam quod ſentio, & verum eſt, non magis illis tex. inuicẽ cõuenit, quàm κυνὶ καὶ βαλανείῳ. id eſt, cani & balneo. Sed vt redeamus, cùm adhuc ius eſt venditori reſtituto precio contractum reſoluere, non poteſt interim dici is contractus omnibus numeris eſſe perfectus, & conſummatus.

Tempus ſoluendi precium nõ currit niſi re tradita.

16 ¶ Nonò quod per tex. in. d. l. tali, in princ. ff. de iure doti. voluerunt Bar. Bal. Angel. Raph. Flori. Paul. Ca. Alexan. Franc. Are. & Iaſ. in. d. l. ſi cui legetur, in prin. ff. de lega. j. quòd ſi emptor promiſit ſoluere precium intra annum à die contractus computãdum, non currit ei tempus ante traditionem rei factam à venditore, quo tempore contractus habet vltimã perfectionem. & idem quoque voluit Bald. in rub. C. de contrah. empti. colum. vlti. in. 23. quæſti. Saly. in. l. 2. in fi. eo. titu. Imo. in. d. l. ſi cui legetur. §. j. & Fran. Are. con. 93. conſideratis maturè, colum. vlti. cum alijs concord. à me traditis, ſuprà titu. præcedente. §. j. in verbo, dedans lan, in. 20. quæſtio. Et hanc ſententiam multis rationibus confirmat Iaſ. in ea. l. ſi cui legetur, in princ. vt ibi videre poteris.

Res uẽdita ſub pacto legis com. uel addic. in diẽ cõnumeratur in patrimonio.

17 ¶ Decimò huc ſpectat tex. in. l. ſtatuliber. ff. ad leg. Falci. vbi ſi mortuo teſtatore ineunda ſit ratio æſtimationis patrimonij pro computatione legis falcidiæ, res ab ipſo teſtatore vẽdita ſub pacto legis commiſſoriæ vel adiectionis ſiue mauis addictionis in diem connumeratur in patrimonio ipſius venditoris, non emptoris. quod non ob aliud fit, quàm quia ſpes eſt rem ipſam reuerſuram ad venditorem eueniente conditione: ideo non videtur ea res ab eo receſſiſſe, ſed manſiſſe adhuc in patrimonio ipſius, vt etiam tradunt Paul. Ca. & Alexand. ibi.

Duæ dilationes non ex eodem fonte procedẽtes non confunduntur. uide numero. lxii.

¶ Vndecimò quando duæ dilationes non procedunt ex eodem fonte. vt in hoc caſu, vbi vnum tempus datur ex pacto & conuentione contrahentium, aliud ex ſtatuto vel conſuetudine, impoſſibile eſt vt vnum tempus alterius loco ſubrogetur, nec quòd vnum in altero confundatur, ſed alterum alteri ſuccedit, ex doctrina Bal. in. l. vlti. paulò ante fi. C. de execut. rei iudi. qui id probat ex eo quòd in conſtituta pecunia debitor habet decem dies. l. promiſſor Stichi. §. j. ff. de conſtit. pecu. & tamen habet aliud tempus quod datur iudicatis. ſicut & debitor in diem, qui condemnatur, tranſacto die habebit etiam tempora cõceſſa condemnatis. Quod ita confirma, nam quæ origine ſunt diuerſa, eadem quoq; ſunt

& prosecutione & effectu.l.nunquam.ff.de priua.delict.&.l.si mater.§.j.&.§.eandem.ff.de excep.rei.iudic.Ideoq; tempora à diuersis dispositionibus limitata debēt vt separata censeri,& vnum in altero non confundi,ar.l.generaliter.ff.de fideicom.liber.&.l.non est nouum.ff.de acti.empt.

19 ¶Hinc fit & duodecimò, quòd licèt descendentibus detur annus ad agnoscendam bonorum possessionem vnde liberi,vel vnde agnati,vel vnde cognati.l.j.§.largius tempus.ff.de succes.edict.Si tamen filius anno tacuerit,excluditur tantùm à primo capite vnde liberi, non etiam à secundo vnde legitimi.d.l.j.§.sed videndum est.& voluerunt glo. & doct.in l.si emancipata.C.de iur.& fact.ignor.& Oldra.con.203.factum tale est collata fuit ecclesia,in.2.dubio.& Ioan.And.in additi. Specul.in rub. de concess. præben. colum. 2.versicu. item licèt annus.

Exclusio un de liberi nō inducit exclusionē un de agnatiui de.lxiiii.

20 ¶Sed & hinc quoq; & decimotertiò prodit qđ à Bar.respōsum est con.129. quidā habuit vxorem,in.2.dubio.ꝙ filia quæ intra.30.annos potuit adire successionem matris ex capite liberorum,& ita excludere transuersales:si non adijt intra id tempus,potest & intra alios.30.annos adire ex generali capite legitimorum,per.d.§.sed videndum est.Et id sequuntur Bal.Angel.Paul.Ca.Alex.qui id dicit sing.Corne. & Iaso.in.l.licèt. C.de iur. deliber. Vbi ex hoc quoque dicunt, quòd filia quæ non adijt hæreditatem matris ex testamento intra.30.annos,poterit adire ab intestato intra alios.30.annos. Id quod etiam tenet Saly.ibi, licèt non sequatur Bar.in.d.con. Tenent & idem.Bal.in rub.C.qui admit. colum.4.versic. sextò quæritur.Raph.Co.Paul.Ca.qui id dicit mirabile,Alexan.& Fran.Aret.in.l.quandiu prior,quæ est.3.totius titu.ff.de acquir.hæredi.Paul.Ca.& Fran.Are.in.l. Pantonius,ille colum.2.versicu.in glo.j.hic colum.3.versicu.extra glo.ff.eo.titu.Raph. Fulgo.in.l.vlti. C.qui admit.Cepol.cautel.167.secundùm postremam computationem, incip.nota aureā cautelam,vbi id dicit sing.& Alexan.consi.89.viso puncto & instrumentis, colum.2.versicu.nec obstabit dictis agentibus,lib.2.& con.seq.in caussa & lite, colum.2. versic.nec ad hoc ob.eo.lib.2.vbi id dicit sing.Corne.con.70.duo veniunt,colum.3.versicu.tamen licèt filia,lib.4.Iaso.qui & hoc quoq; dicit singu.in.d.l.si emancipata, ante fi.C. de iur. & fact. ignor.& in.l.j.colum.penul.versi.& pro ista.C.qui admit.& con.34.ad motiua, colum.2. versicu.non ob.etiam,lib.j.vbi id dicit not.atque ita de hac re loquitur, vt exclusus ex testamento per lapsum.30.annorum possit intra alios.30.annos venire ex capite vnde liberi,& intra alios.30. annos ex capite vnde agnati, & intra alios quoque ex capite vnde cognati:& ita non omnino excludetur,nisi elapsis centum viginti annis. & idem Iaso. con. 84.omissa, colum.antepe.versicu.circa tertium,lib.j.& Catel.memor.incip. iuri adeundi. Fran.Balb.in tracta.præscript.in.19.quæstio.princi.4.partis.4.quoq; partis princip.& Benedic.in repet.cap.Raynutius,in verbo,& vxorem &c.numero.126.& seq.de testa.& Ludo.Gozad.con.56.circa primum,col.2.versi.quibus.

De eodem.

Qui nō adiit ex testamento intra xxx. annos pōt adire ab intestato intra alios, xxx. annos uide . lxiiii.

21 ¶Decimo quartò retractus conuentionalis respicit commodum solius venditoris. l.2.C. de pact.int.empt.& id per se perspicuum est. Tempus autem retractus cōsuetudinarij respicit commodum consanguineorum , fauore scilicet familiæ & consanguinitatis , quod & ipsum clarum est . Igitur lapsus eiusdem temporis non debet operari diuersos effectus atque diuersas præscriptiones.sicuti nec vna nunciatio noui operis extenditur ad diuersa opera.l.de pupillo.§.si in pluribus.ff.de noui ope.nuncia . Nec vna absolutio sufficit duabus excommunicationibus cap.cùm pro caussa,& cap.officij,de senten. excommunica.& cap.ex parte,de offic.ordi. Alberi.in.d.§.si in pluribus,& ibi Bar. & Alexand.colum.2.qui adducit multos concord.quos ibi videre poteris. Quibus adde ipsum Alberi.in.l.statulibera.ff.de statuliber.Nec vna abolitio pluribus bannis Cy.& Iaco.Are.in.l.vlti.C.de nupti.per tex.in.d.§.si in pluribus.Dy. & Alberi.in.l.j.§.si plura.ff.ad S C.Turpil.vbi & tex. est, non satis esse vnam abolitionem pluribus etiam aduersus eundem accusationibus, & repetitur ille tex.in.§.notandum,versicu.si plura.2.q. 4 . Nec vna item appellatio sufficit pluribus sentētijs.l.cùm in vna.ff.de appella. Sicuti nec pluribus separatim condemnatis etiam ex eadem caussa.l.si qui separatim, & ibi Iaco.Dy. & Alberi.eodem titu . Nec vna citatio, aut alia iurisdictionis perpetuatio pluribus caussis siue capitibus,glo.& doct.in.c. licèt.extra de offi.delega.Nec vna aditio diuersis hæreditatibus,vt per.d.§. si in pluribus, respondit Paul.Ca.consi.254.æquiuocatio,colum.2.lib.j.Nec vna pœna diuersis delictis.l. vlti.§.id quoq;.C.de mod.mulcta.&.l.illud.§.j.ff.ad leg.Aquil. vbi id optimè declarat Alberi,Nec vni debito plures compēsatiōes fieri possunt.l.quod Labeo,& ibi Alberi.ff.mā-

Non sufficit una nunciatio diuersis operibus.

Nec una absolutio diuersis excōicationibus.

Nec una abolitio pluribus bānis uide.lxvii.

Nec pluribus accusationibus.

Nec una appellatio pluribus sententiis.

Nec pluribus cōdemnatis.

Nec una citatio pluribus caussis. Nec una additio pluribus hæreditatibus. Nec una pœna pluribus delictis. Nec uni debito plures compensationes. Non fit cumulatio summarum ad hos effectus Scilicet ad impediendã iurisditionẽ. Ad donationẽ insinuandam. Ad impediendum appellationẽ, uide. lxuiii. Ad augẽdã pœnam. vnus plurimũ procurator non habet plures uoces.

da, Et alia quædam similia à Ioã. And. in. cap. cûm in cunctis, col. 4. versi. legistæ disputãt, extra de electi. in nouella.

22 ¶ Quibus succinit quòd nõ fit cumulatio siue coaceruatio diuersarum summarum ad impediendam iurisdictionem. l. si idem, in princ. ff. de iuris. om. iudi. Nec ad donationem insinuandam. l. sancimus. C. de donati. Nec ad impediendam appellationem, vt si ex statuto non licet appellare à sententia non excedente certam summam, & quis vno libello cõuentus ad plures & diuersas summas, quarum singulæ sunt infrà eam summam, vniuersæ autem eam excedunt, poterit nihilominus appellari, vt in ea specie respõdit Alexan. con. 97. viso themate, in. j. dubio, lib. 7. vbi in id multa allegat. Nec ad exaggerãdam siue augẽdam pœnam, verbi gratia si bannitus pro centum possit impune offendi (nam sunt id genus statuta apud Italos) & quis fuerit bãnitus semel pro quinquaginta, iterumq; pro alijs quinquaginta, non poterit offendi, Bar. in. l. vbi fideiussor, per tex. & glo. ibi. ff. de soluti. & in. l. 2. in fi. ff. de condi. instit. Bald. in. d. l. sancimus. §. si quis autem, le. j. ad fi. post Ray. ibi. C. de donati. & in. l. nam & si fur. §. vltimo. ff. si cert. pet. & in capit. in omni, colum. j. extra de testi. vbi in id dicit solennem glo. in. d. l. vbi fideiussor. Ipse Bal. Angel. & alij in. d. l. si idem, de iurisdi. om. iudi. idem Angel. in. l. si plures. ff. de pactis. idem & Imo. in. l. quoties in stipulationibus. ff. de verbo. obliga. & in. d. l. si qui separatim. §. j. ff. de appella. Pet. Anc. Imo. & Barb. in. c. pe. de donati. Idem Imo. in. l. si testamento, in princ. ff. de lega. j. Alexand. d. consi. 97. colum. 2. lib. 7. Barb. inter con. ipsius Alexan. con. 135. eodemq; vlti. colum. j. lib. 4. vbi & alia multa affert. Quibus & tu adde quod scribit Fulgo. con. 118. quod procuratores, colum. vlti. vnum etiam à pluribus constitutum procuratorem non habere plures voces (quas vocamus) in consilio.

Tempus soluendi datũ ex priuilegio nõ currit nisi post tempus conuentionale. uide. lxix.

23 ¶ Decimo quinto his cõcinit, quod scriptũ est à Pe. à Bel. Perti. Oldra. Cy. Alberi. Bald. Ange. & Alexan. in. l. vlti. C. de repud. hæred. quòd si cruce signatis concessum est priuilegium, ne teneantur soluere debita creditoribus vsque ad trienniũ. & si quispiam ex his habebat ex pacto creditoris dilationem quinquennij, ad soluendum, illud triennium non incipit currere, nisi post illud quinquennium conuentionale, argu. illius tex. versicu. sinautẽ vel minor, ibi, post impletum quadriennium, & ad hoc quoque allegat Alberi. l. 2. §. nec tẽporalem, & glo. ibi. C. de tempori. appel. Et idem tenuit Ioan. Calder. in sua disputa. incipi. sacerdos quidam priuilegiatus. Et his adde quod per illa iura tradit ipse Alberi. in. l. siue pars, colum. vlti. versic. item quæro de quæstione. C. de dilati. quòd si iudex cuipiam statuerit dilationem octo dierum, & elapsis quinq; diebus iterum statuerit dilationem octo dierum, ista secunda dilatio currit tum demum tantùm, cum prior finita fuerit, & se dicit ita obtinuisse ex facto.

Frustra fit per plura. &c. Circuitus uitandus uide lxxi.

24 ¶ Decimo sexto his suffragatur hæc ratio, frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora, ex sententia Aristotelis ab omnibus approbata, & Bal. inter cæteros. in. l. vlt. colum. 2. in. 2. quæsti. C. de compens. & Philip. Deci. in cap. cûm inter, colum. antepe. versic. sextò vlterius, extra de exceptio. Ex quo & illud oritur quod nostri dicunt, circuitum esse vitandum. l. dominus testamento. ff. de condict. indeb. & cle. auditor, de rescript. cum concord. vtrobiq; adductis per glo. atq; etiam no. per glo. & doct. in. l. cùm fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si cert. peta. quibus adde tex. in. l. si ita scriptum sit, & ibi glo. ff. de statulibe. Sed illud perspicuum est, quòd si consanguineus teneretur venire intra tempus reuenditionis, re ipsa retracta & sibi vendita teneretur iterum reuendere vẽditori: & sic esset quidam veluti circuitus, & cõtractuum inutilis multiplicatio. Leges autem nostrę vbiq; reijciunt, nutilia, superflua, ociosa, vt latè docebimus in nostro tracta. cui titulum nuncupauimus, nihil frustra.

Tempus nõ currit nisi conditione impleta.

25 ¶ Decimo septimò facit tex. in. l. bouẽ. §. vlti. ff. de ædil. edic. vbi si sub conditione homo emptus sit, redhibitoria actione ante conditionem existentem inutiliter agitur, quia nõdum perfecta emptio arbitrio iudicis perfecta fieri nõ potest. & in. l. j. §. annus. ff. quan. de pecul. acti. an. est, vbi scribitur, annum computandum, non ex quo emancipatus est, sed ex quo peti potuit conditione existente. & in. l. pe. §. procedit. ff. de excusa. tutor. vbi quinquaginta dies dati ad excusandum non currunt nisi conditione impleta, & quæ latè diximus suprà tit. præcedenti. §. j. in verbo, dedans lan, in. 8. quæsti. Ex quo & Bal. in. l. accepta, colum. vlti. in. 24. quæstio. C. de vsur. tradit ius offerendi precium non currere pendente conditione. Et si dicatur hunc contractum factum sub lege reuendendi non esse conditionalem, tamen cùm sit in facultate vẽditoris eum resoluere restituto precio, videtur in ef-

fe&tu esse conditionalis propter illam suspensionem & incertitudinē, per ea quæ no. Bar. in.l.j.ff.de condi.& demon. Ideo & tex.in.l.2.C.de pa&t.inter empto.& vendi. loquens de huiusmodi pa&to vtitur verbo conditionis, cùm dicit, téq; parato satisfacere conditioni.

26 ¶ Decimo o&tauò quandiu incertum est, an is qui primo loco ante cæteros est admittendus, velit admitti, non currit tempus sequenti in gradu.d.l. quandiu prior, quæ est. 3. eius tit. & iterum.l. quandiu institutus.ff.de acqui.hęred. Nam primo loco ita scribitur. quandiu prior hæres institutus hæreditatem adire potest, substitutus non potest. Secundi autē hęc verba sunt. Quandiu institutus admitti potest, substituto locus nō est. Et in idem quoque tex.est in.l. quandiu potest, eo.titu.&.l.cùm in testamento, in prin.ff.de hæredi.instit. &.l.si mater.§.j.ff.de vulga.& pupil.&.l.2.§.defertur.ff.de bono.pos.secun. tabul.&.l.ante quam.C.com.de succes.cum infinitis propè similibus. Atqui venditor veniens intra tempus reuenditioni præstitutum præfertur consanguineo, vt di&tum est suprà in.§.j. Igitur quandiu is admitti potest, non currit tempus consanguineo. Et id quoque confirmat optimus textus in.l.si plures.ff.de iur.delib. vbi cùm plures sunt gradus hæredum, singulis per se præfiniendum est tempus deliberationis. *Tempus nō currit secūdo gradui, q̄diu patet locus prio.*

27 ¶ Decimo nono cùm quis habet ius impeditum quo ad effe&tum ipsius iuris, ita vt liberè non possit id ius consequi, non potest illi iuri renunciare, secundùm Bar. Alexan. ceteròsque recentiores in.l.is potest.ff.de acquir.hæredi. Ex quo sequitur quòd nec tacitè ei præiudicatur, ex lapsu temporis, quod tacitam veluti renunciationem inducit, vt no.in.l.si ego.ff.de nego.gest.& diximus latè suprà eodem titu.§.j.glo.2.in verbo, a tel temps, nume. 49.ad hæc cùm venditor, & seq.& titu.præcedenti.§.3.in glo.4. in verbo, ne sera plus receu, numero.2.contrarium, ne scilicet plus operetur plúsq; momenti habeat tacitum quā expressum contra no.in.l.cùm quid.ff.si cert.petat.cum si. Hîc autem impeditur consanguineus, ne possit consequi rem liberam & irreuocabilem pendente tempore reuenditionis, cùm ei præferatur venditor, ergo interim ei tempus non currit. *Iuri impedito renūciari nō potest nec expresse nec tacite.*

28 ¶ Vigesimo datum non videtur, quod auferri potest.l.qui concubinam.§.si hæres.ff.de lega.3.&.l.Iulianus.§.j.ff.de verb.obligati. Nec è diuerso acquisitum censetur, quod item auferri potest, glo.in.d.l.non quocunque.§.j.ff.de legat.j. quæ hanc dicit esse illius.§.rationem, quo cauetur rei suæ non irreuocabiliter, valere legatum, vt diximus suprà in.4.ratione.& allegat ea glo.l.nemo.ff.de in integr.resti. qua è diuerso probatur non videri perditum, ad quod quis potest restitui. & simile est ei quod diximus item suprà in.2.ratione, eū non videri possessionem fuisse adeptum, qui ita na&tus est, vt ab eo auferri possit, quę omnia propè colligit Iason.in.d.l.non quocunq;, in princ. Et facit etiam quod no.in,l.si vi.in verbo, in rem.C.de his quæ vi metúsve caus.fi. *Datum non uidetur quod auferri potest. Nec quæsitum.*

29 ¶ Vigesimo primo vbi plures caussæ concurrunt in vnum tempus, & ordinantur ex tempore, vt scilicet vna post aliam ordinatim procedat, tunc vna aliam nō absorbet.l.in operis.ff.locat.& cap.si propter, secundùm intelle&tum Ioan.And.ibi, de rescrip.lib.6. Hincq; Oldra.con.237.plures sunt, colum.j.& post eum quanuis subticeat, Ioan.And.in addi.Specul.in rub.de conces.præbend.colum.2.illam veluti regulam tradunt, quòd quoties aliqui non eiusdem ordinis & gradus vocantur ad aliquid, cum temporis limitatione, intellīgūtur successiuè vocati.ita scilicet vt oībus simul nō currāt tēpora, sed quisq; gradus habeat suū tempus, siue id tempus sit à lege præfixum.l.si plures gradus. ff.de bono.posses.&.§.vlti.Insti.eo.tit.&.l.vlti.C.qui admit.& cap.ne pro defe&tu.extra de ele&t.& capi.2.extra de conceſs.preben.& cap.si pluribus, de præben.lib. 6. Siue etiam id tempus sit præfixum ab homine.l.si plures sint gradus.ff.de iur.delibe. & melius in.l.quādiu.ff.de acquir. hæredi. *Vna caussa aliam nō absorbet cum in unum tēpus cōcurrunt ordinatim uide. lxxxi. & sequen.*

30 ¶ Vigesimo secundo quod illa ratione & alijs quibusdam, quas non multùm refert huc adducere, tenent ipsi Oldra.& Ioan.And. vbi suprà, quòd si sint plures expe&tantes præbendæ, cùm illa clausula, quam intra mensem à die vocationis duxerint acceptandam, quilibet horum expe&tantium secundùm ordinem impetrationum habebit vnum mēsem: scilicet primus primum, secundus secundum, & sic deinceps, nec enim vnus omnibus currit. Et hanc quoque sententiam sequitur Steph. subdubius tamen, vt qui tandem videtur relinquere disputationi, dicitq; vidisse se pro vtraq; parte in curia iudicari, & apertius Io.Ligna.& subobscurè etiam Imo.in cle.j.de conces.præben. *Quilibet expe&tantium habet unum mensem uide.lxxxi.et seq.*

31 ¶ Vigesimotertio his quoq; adstipulatur & aliud propè simile axioma traditum à Bar. consi.137.statuto communis Gualdi, colum.j.quod vnum & idem tempus non potest operari effe&tum circa duos a&tus, quorum vnus successiuè venit ad alium, per.d.l.vlti.C.qui *Vnum tempus nō operatur circa duos a&tus successiuos.*

admit.ad bono.posse.pos.&.l.eum qui.C.de inoffi.testa.Et probatur (inquit) in simili.qa tempus quo completur lęsio in absentia,& sic operatur vnum effectum, non computatur in tempore petendæ restitutionis:& sic non operatur alium effectum successiuum ad primum, vt no.glo.in.l.ab hostibus.§.sed si simpliciter.ff.ex quib.caus.maior.Et facit qđ tradit Dy.in cap.sine possessione,ad fi.de regu.iur.lib.6.quòd primò requiritur cursus vnius temporis ad inducendam obliuionem:& postea incipit currere aliud tempus ad præscriptionem.Subditq; facere quod no.in.l.j.in glo.magna,in fi.C.de ser.fugiti.Et ex hoc respōdit in eo consi.cursum vnius anni non priuare hæredem non implentem voluntatem defuncti,hæreditate,in casu statim de quo ibi loquitur,vt apud eum videbis.Et hæc omnia ex eodem,numero tamen con.non designato,retulit & secutus est Ro,con.222.pro plena, col.2.versi.secundò post hoc.

Vnum tempus nō operatur obliuionem & præscriptionem.

32 ¶ Postremò hanc partem in casu nostræ consuetudinis, vt tandem ad eam redeamus, vt scilicet tempus retrahendi non currat consanguineo,quandiu ex pacto apposito in venditione ius est venditori redimendi,id est,non nisi finito tempore in id præstituto,nuncupatim tenuit Boher.in commenta.consuetudi.Biturigum, tit.de retraict.§.j.in glo.j.in vlti. quæsti.& Igneus.in repet.l.dudum.colum.22.versi.diximus suprà quòd virtute, cum multis seq.C.de contrah.empti.& Chasse.in cōmenta.consuetudi.Burgund.titu. de retraictz. §.5.ad fi.& Sainxon in consuetud. Turonię eo.titu.§.j.in.4.quęsti.Ferronius in consuetudi.Burdig.eo.titu.§.j.colum.vlti.& iterum.§.12.in princ.vtrobiq; tamen nutans.In eamq; sententiam sunt expressæ multæ consuetudines Franciæ,videlicet apud Aurelianenses capi.295.Turonenses titu.de retraict.c.2.Cenomanenses cap.361. & expressiùs capi.372.atq; iterum cap.403.Andegauenses cap.362.&.370.&.393.Borbonienses.c.423. Blesienses cap. 206.Aquitanos Burdigalenses.d.c.12.huius titu. Niuernienses.c.huius titu.9.& Altimarchienses cap.277.Marchienses cap.284.quod est.24.huius titu.Lorrienses in præfectura Montargij hoc titu.§.16.

Qui tenuerunt in hoc nostro casu tēpus non currere.

Consuetudines.

33 VERVM SVNT ALII diuersæ sententię,vt scilicet currat tempus statim à contractu,nō expectato tempore reuenditionis.scilicet Ioan. Fab.nostratium facilè princeps,in.§.j.in fine,Iusti.de empti.& vendi.vbi tamen dicit contrarium seruari de consuetudine multorū locorum.& Guid.Pap.qui & facilè in practica secūdum locum obtinet,deci.Delphi.257. cauetur de consuetudine,versi.sed iuxta præmissa.Sebasti. Neapodanus, cuius magna est apud Neapolitanos authoritas,in tracta.congrui,in verbo, emit. & non obscurè Matthe. Afflict.in tracta.protomixeos,in verbo,licèt enim suprà diximus,colum.6. versicu.item quæro de alia quæsti.& in deci.Neapol.338.nobilis Petrus,ad fi.& Ioan.Montolo.in promptuario vtriusq; iuris,tomo.j.in verbo,redimere,versic.2. Et in hanc quoque partem sunt aliæ præter nostram consuetudines,videlicet Aruernorum,titu.de retraict.ca.13.Burgundiorum,eiusdem titu.cap.5.Comitatus Burgundię titu.reachaptz.§.4.Idemq; censuisse videntur aliæ consuetudines,quæ simpliciter statuunt res venditas cum hoc pacto cadere in retractum consanguineorum cum onere eius pacti,vt apud Trecenses.cap.149.& Caluimontenses in Bassigniaco cap.117.

Qui contra tenuerunt currere.

Consuetudines in hanc sententiam.

34 ¶ Et hanc partem, vt meum quoque interponam iudicium, verissimam esse puto. Nam hæc consuetudo nostra cæterę; similes retractum consanguineorū inducētes loquuntur simpliciter de contractu venditionis aut de venditione,hoc scilicet modo,vt liceat consanguineo venditoris intra annum à venditione siue contractu venditionis vel post venditionem retrahere rem venditam restituto eius venditionis precio. Hæc autem venditio est,& ea quidem perfecta absoluta,& consummata omnibus numeris, præsertim si ad traditionem processum sit,non obstante eo pacto. Quod ex duobus manifestius fit,quàm vt amplius vllus sit dubitationis locus. Primùm quia emptor confestim quàm hæc venditio facta est,& res ei tradita,fit dominus,& facit fructus rei venditæ suos,nec eos tenetur restituere,re etiam à venditore redempta,vt patet ex.l.2.& ibi Bal.& Paul.Ca.C.de pact. inter empt.& vendi.cum alijs multis concord.à me adductis infrà eodem titu.§.5.in glo. prima.Id quod non faceret,nisi esset dominus:nam illud regulare est,vt fructus dominiū sequantur.l.fructus,&.l.in fundo,&.l.ex diuerso.ff.de rei vēdic.&.l.Herennius.ff.de vsur. & Angel.loquens de hoc casu.con.55.ex pacto de reuendendo.

Venditio cū hoc pacto perfecta est omnibus numeris.

35 ¶ Secundum,quòd hic emptor qui scilicet emit cum hoc pacto,potest eo non obstante alteri rem pignorare,vendere,& dominium trāsferre:& ita quidem vt ex communi nostrorum op.non possit primus venditor ab hoc secundo venditore rem ipsam redimere,vt vi

De eadē re

dere licet apud Alexand·con.10.videretur fortasse,per totum,lib.j.& latissimè.Fran.Curti.Senior.con.12.Lucius Ticius.& affatim diximus suprà in.§.j.in verbo, seront preferez. Ex quo etiam colligitur,quòd emptor medio tempore dominus erat, vt in simili dicitur in.l.si ex duobus.§.sed & Marcellus.ff.de in diem addic.neq; enim dominium aliter transferre posset,nisi & ipse dominus esset.l.traditio,in princ.ff.de acquir.rer.domi.Quid igitur hîc deest ad perfectionem venditionis:cùm emptor ex ea sit factus dominus, faciatq; fructus rei ita venditæ suos,iam ex tempore eiusdem venditionis, eàmque possit ad alios transferre.

36 ¶Sed & veritas eius rei multò illustrior fiet agitatis,& discussis rationibus & argumentis contra hanc sentẽtiam adductis.Igitur ad.1.2.3.4.5.6.quorum hic cardo est.quòd emptor, qui emit cum hoc pacto,non est dominus irreuocabilis,cùm ab eo res ipsa redimi euellique possit.ideoq; nõ debet cẽseri perfecta vẽditio,nec res esse extra familiam venditoris, cùm ipse redimere possit. Respondeo nõ minus quempiam cẽseri dominum alicuius rei, quòd ab eo ex quadam conditione abire possit.l.non ideo.ff.de rei vendit.vbi nõ ideò minus rectè nostrum esse vendicamus,quòd abire à nobis dominium speretur, si conditio legati vel libertatis extiterit.&.l.j.§.serui.ff.de.S C.Silla. vbi seruorum appellatione continentur,qui sub conditione sunt legati:nam interim dum scilicet conditio pendet,hæredis sunt:nec quòd conditio postea existens efficit,vt desinant esse hæredis,facit ne interim videantur eius esse.&.l.si fur.ff.vsufru.vbi ita scribitur. exemplo rei sub conditione legatæ, quæ interim hæredis est:existente autem conditione ad legatarium transit.&.l.& post litem.§ j.ff.famil.hercis.vbi idem propemodum tex.est.&.l.vlti.§.sed quia.C.com.de lega. vbi & res legata sub conditione interim alienari potest,quia hæredis est.&.l.si seruus fur tiuus,in prin.ff.de condi.furti.vbi seruus fugitiuus sub conditione legatus interim potest ab hærede condici.&.l.si quis seruum.ff.de noxa.acti.vbi si quis seruum pignoratum,deinde à debitore surreptum emerit ab ipso debitore,nomine eius furti tenebitur,licèt Seruiana possit ei homo auocari.Idemq; & si à minore quis vigintiquinq; annis emerit vel in fraudem creditorum sciens.Hi enim quanuis auferri eis dominium possit, interim tamẽ conueniendi sunt.& in.l.sciendum.§.si fundum.ff.qui satisda.cog.vbi possessio fundi controuersi & alteri iam per sententiam adiudicati,à qua appellatum est, releuat ab onere satisdandi:nec ad rem (vt ibi dicitur) pertinet,quòd euinci ea possessio possit.Et illum primum tex.videlicet in.d.l. non ideo, ad hoc expendit Paul. Ca.loquens in casu retractus, licèt ad aliud propositum,consi.430.circa primum quæsitum,in.2.dubio, non semel,lib.2. vbi & hanc rationem adijcit,quia multa possunt accidere,propter quæ res ipsa non auferetur.l.naturalem.§.j.in fi.ff.de acquir.rer.domi.Sed & arg.multarum ex illis.ll.Oldra.cõsi.203 factum tale est collata fuit,in.j.dubio,respondit beneficiarium , siue vt cum nostris loquamur,eum qui obtinet beneficium ecclesiasticum,non minus iuris in beneficio habere,quòd id vacaturum iusta ratione speretur:posseq; id ipsum interim cum alio permutare,atq; ita vacationi anteuertere.

Responsiones ad.i. ii. iii.iiii. u. & ui. rationes prioris partis.

Non minus est dñsq. ab eo res auocari possit,

37 ¶Cui rationi poteris multa addere,quę latè scripsimus in nostris legib.connubialib.in.j. glo.post vlti.legem connubialem,in.j.quæsti.qua disserimus, vtrùm sponsa sit in potestate sponsi,vt vxor mariti.quibus planè ostendimus non inspicienda esse,nec consideranda quæ sperantur,aut fieri possunt:nisi ea sint certa & infallibilia. Sed quibus addere quoque potes.l.quemadmodum.§.si nauis,versicu.idemq;,ibi,cùm incertum sit, an caperent.ff.ad leg.Aquil.&.l.j.ff.de in lit.iuran.qua probatur qualitatem rei non mutari ex eo quod contingere potest.& ad hoc eum textum expendunt.D.à Rota.deci.445.si legatus, colum.j. in nouis.& Matthe.Afflict.deci.Neap.385. dubium nonum,ad fi. & quod tradit Paul. Ca. in.l.non vtique.§.vlti.circa medium.ff.de eo quod cert. loc. quòd multa interuenire possunt,ne quis lucretur etiam mercator.& sequitur Matthe.Afflict.deci. Neapol. 20. quidẽ nobilis,circa medium.& allegant vterq;.d.l.naturalem.§.j.&.d.§.si nauis.Adde item tex. in.l.plerumq;.ff.de regul.iur.qui huiusmodi est.plerunq; fit,vt ea quæ à nobis possunt abire,perinde in eo statu sint,atque si nõ essent eius conditionis,vt abire possunt.Hæc ibi,ex quibus notandum est verbum(plerumq;)quod eius naturæ est, vt ostendat eam esse regulam,secundùm glo.& Imo.in.l. non dubitamus.ff.de condi.& demon. cum concord.à me adductis suprà titu.præcedenti.§.j.glo.9.in verbo,ou lignagier,numero.221. & in id bene. quod & satis declaratur ex eo quòd ea.l.ponitur sub titu.de regul.iur.

De eadẽ re

Non considerãdaquæ futura sunt nisi & ea certa sint.

38 ¶Quid quòd cẽsetur & est quis dominus alicuius rei etiam pleno iure, quãuis ab eo euin

Quis ẽ dñs

pleno iure, licet ab eo euinci possit. ci, reuocari, redimi, repeti, relui, condici possit.l.Iulianus, la.j.§.vltimo, iuncta.l.sequen. & ibi Bal.& Angel.ff.de rei vendi.&.l.j.& ibi etiam Bal.in vtraq; lect.C.de reuoc.donati. &.l.ancillam,& ibi Bal.& Angel.C.de acti.empti.vbi venditor ante traditionem est dominus rei venditæ,licèt eam teneatur tradere.&.l.generaliter.§.sub conditione.ff. qui & à quib.manu.&.l.seruos,in princ.iuncto versic.sed qui bona fide.ff.de lega.3.voluit etiam Bal.in.l.mater.C.ad.S C. Tertul.& Alex.con.209.viso summario, col.2.versi.nec prædictis obstat, lib.2.quod repetitur con.140.lib.7.& idem Alexan.consi.162. visis quæ copiosè,lib.6.Frã.Are.qui primum illum tex.scilicet in.d.l.Iulianus,dicit ad hoc sing.in.l. cùm incertus,in fi.ff.de lega.j.& iterum in.l.si quis vi.§.j.colũ.vlti.ff.de acquir. pos.& diximus etiam in nostra repetitione.l.si vnq̃,in glo.vlti.nume.11.tamen Alex.

39 ¶ Nam & sufficit incertum esse,sitne futurum dominium temporale, an perpetuum, vt perpetuum in dubio cẽseri debeat.l.sufficit.& ibi Ias.in.2.no.ff.de condict.indebi.ex qua omnes illud omnes vbiq; assumunt,dubia & incerta interpretari,præsumiq; perpetua. Et id quoq; probat tex.in.c.si gratiosè,de rescript.lib.6.& glo.j.in.c. vlti. paulò ante fi.ext.de soluti.& in.c.vlti.in verbo,perpetuas,in fi.& ibi quoq; Ioan.And. & Domi.de rescript.li. 6.& quod scribit Fede.Senen.consi.32.quæstio talis est quidam de populo,colum.pe.versi.item dubium,& col.vlti.versi.non ob.l.ex facto.& Bar.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori,in.3.quæsti.ff.de no.oper.nunci.& Ioã.Fab.in.l.j.C.de contract.iudi.& Ias.in.l.3.§.ex contrario,colum.4.numero.15.ff.de acquiren.posses.Et Philip. Deci. consi. 472. testator, colum.3.versi.& in dubio,cum alijs quoq; concord.adductis ab Alexand.consi.216.magister,colum.vlti.lib.7.& Fely.in cap.ex litteris,colum.7.versic. si autem iudex, & ibi etiã Philip.Deci.ad fi.ext.de constit. *Perpetuum est, de quo dubitatur sitne futurũ temporale, an perpetuum.*

40 ¶ Ex quo potes intelligere nihil hîc obesse, quod diximus de pleno & perfecto dominio: nam vt hic vides,is emptor est plenus & perfectus dominus,etiã si ab eo res auocari possit.Plenum enim & perfectum eandem vim naturam & significationem habent:nam vt perfectum id dicitur quod omnibus suis partibus constat,vt diximus in.d.2. ratione partis contrariæ,ita & plenum quoq; dicitur,cui nihil addi potest,cuiq; nihil deest,vt per.d. l.Iulianus.§.vlti.voluit Bal.in cap.licèt de vitanda, in princ. extra de electi.& idem Bal. & præterea Imo.& recentiores in.l.huiusmodi.§.ædes.ff.de legat.j. cum alijs quoq; multis concord.à me congestis, in.d.illa nostra repeti.l.si vnquam , etiam in glo. vltima numero decimo. *Plenũ quid dicatur.*

41 ¶ Et nihil quoq; hîc obest quod dictum est,in.d.2.ratione prioris partis, verba debere intelligi in potiori siue potentiori significatione.quia illud verum est,si in impropria significatione intelligerentur,nisi in potiori intelligerentur:sed quando intelligũtur in proprio significato,satis est,licèt id non sit in potiori, quia verba debent propriè intelligi.l.j.§.si is qui nauem.ff.de exercit.acti.& ita nuncupatim illud limitat Soci. consi. 25. viso statuto ciuitatis Aretij,colum.vlt.versi.nec obstat vltimum,lib.3.Hîc autem clarum est venditionem,etiam si sub conditione resolui possit,esse veram ac propriam venditionem,vt apertissimè constat ex ijs quę iam diximus,& dicemus quoq; latiùs postea.Ideo nihil est quod hîc amplius disputandum sit de potiori significato. *Iterum de secunda ratione. Satis est uerba intelligi in proprio significato, licet non in potiori.*

42 ¶ Igitur licèt in multis casibus quos in illis.4.5.&.6.rationibus prioris illius partis adduximus,res quæ alicuius est non irreuocabiliter, censeatur non esse sua . Id quidem non est respectu ipsius rei,sed iuris reuocandi,vel alterius quod alter habet.verbi gratia, in casu.3.rationis qua dictum est pignus & cætera huiusmodi non extingui acquisitione reuocabili rei pignoratæ,licèt aliàs extingueretur,hac scilicet ratione, quòd rei suæ pignus consistere non potest.l.neq; pignus.ff.de regu.iur.cum si.Id sanè intelligitur, vt ipsius rei simpliciter pignus non consistat,sed alterius cuiuspiam iuris quod domino abest , potest consistere,vt voluerunt Guid . Suz.& Alberi.in.l.cõuentio.§.cùm prædium.ff.de pact.per tex. in.l.mulier.ff.qui potior.in pig.hab.& Imo.in.c.j.in.j.no.per eum tex.extra de feudis. *Iterum de tertia quarta quinta, et sexta rationibus.*

43 ¶ Illud quoq;.4.rationis,qua dictum est,rem quæ reuocabiliter est alicuius,eidẽ posse legari,id similiter intelligitur,vt potius legatum censeatur id ius reuocandi, quàm quod ipsius est,vt scilicet ob huiusmodi legatum non possit res ab eo reuocari,vt antè poterat,vt pulchrè declarat glo.in.l.apud Iulianum.§.si Titius,in verbo, non consistere. ff.de legat.j. & intelligunt omnes qui de hac re loquuntur . Nam & aliàs res mea , quando non plenè mea est,sed mihi deest ius aliquod,potest mihi legari respectu & ratiõe illius iuris, quod abest.l.si domus.§.si fundus,qui est vlti.& ibi Bal.in prin.ff.de legat.j.vbi & Ias.pro simi- *Item de quarta.*

li allegat id quod diximus de re quæ non irreuocabiliter non est mea,&.l.si tibi homo,in prin.ff.eodem titu.

44 ¶Illud quoq;,& quod in.5.ratione cõtinenter dicitur, posse quem emere rem quæ sua est etiam nõ irreuocabiliter,intelligitur etiam respectu illius iuris reuocãdi, vt omnes quoque qui de ea re loquuntur,palam intelligunt. Nam & aliàs videmus, quòd rem nostram ratione possessionis quæ nobis abest, aut alterius iuris emere quoque possumus,vt de primo est tex.in.l.si aliquam rem,& in.l.si in emptione.§.rei suę.ff.de contrah.emptio.glo.in l.si pater.C.eo.titu.de secundo in.l.cùm res, & ibi glo.Cy.Bal.& Angel.C. de contrahen. emptio.& in.l.si mãdauero,la.j.§.si ij quorũ.ff.mãd.Et eã etiã petere possumus,licèt iã nobis sit tradita.l.etiam.ff.de soluti.Et eam quoq; stipulari,vt tradit Ro.in.l.existimo, & ibi quoq; Fran.Are.qui id dicit sing.col.j.in.j.no.ff.de verb.oblig.& ijdem Ro.& Fran.Aret. in.l.si rem meam,eo.titu.Nam & aliâs possum stipulari rem meam mihi tradi.l.scire debemus.§.vlti.eo.tit.& mihi restitui.l.nemo rem suam vtiliter,in princ.vbi Ias.latè de hoc disserit,in versicu.limita regulam,& alios quoque allegat,vt videre poteris apud eum. Et per eam.l.nemo,dicit glo.in.l.corruptionem,in verbo,altercantibus.C.de vsufruct. ꝙ res mea quandoq; mihi debetur ratione eius quod meum non est,scilicet restitui. *Item de. 5.*

45 ¶Sed & quod postea in sexta ratione dictum est,dominum reuocabilem,posse vsucapere,intelligitur non de re ipsa,sed de iure reuocandi,id est, vt vsucapiat nõ rem ipsam,quæ iam sua est,sed actionem,per quam reuocari potest,vt etiam declarat glo.in.d.l. sequitur. §.lana.ff.de vsuca.& glo.in.l.si vi,in verbo,munitus,versicu.oppono quomodo pręscribit, & ibi quoque Cy.in.4.oppo.Bar.in.2.oppo.& Bald.colum.2.versicu.secundò oppo.quòd iste emptor, & Paul.Ca.colum.item.2.versicu.not. etiam casum.C.de his quæ vi,met.ve cau.fi.Et Bal.in.d.l.non quocunque.§.j.ff.de legat.j.& consi.477.recolo, colum.2.versicu. non ob.quòd dominus,lib.5.vbi dicit quòd tunc vsucapitur irreuocabiliter.& cæteri omnes quos in contraria parte citauimus. *Item de. 6.*

46 ¶Et ne putes id tantùm obtinere in his casibus, de quibus suprà nuncupatim locuti sumus,certè aliâs semper id procedit,vt videre licet ex eo,quòd quanuis rei suæ pręcarium non cõsistat.l.in rebus.§.j.ff.de precar.hoc tamen intelligitur, nisi respectu alicuius iuris, quod domino ipsius rei abest.l.certè.§.quæsitum est,& iterum.l.si debitor, eodem titu.& l.si aliquam rem.ff.de acquir.posse.vbi & idem probatur de conductione rei suæ,vt scilicet quis rem suam possit conducere respectu quoque cuiuspiam iuris, quod ipsi domino abest.Et similiter in.l.si pignore.§.si post distractum, & ibi Alberi. in epitome. ff.de pigno.actio. *De iisdem rebus.*

47 ¶Ex quibus apertè vides id confici quod suprà diximus (vt ad id tandem redeamus) scilicet rem ipsam esse emptoris,licèt sit obnoxia pacto reuendendi ex lege cõtractus: & cõsequenter eandem esse extra familiam venditoris, licèt ius ipsum retrahẽdi competat eidem venditori:ideoq; sit idem ius adhuc in familia ipsius, ita vt si vẽditor id ipsum ius retrahẽdi vẽdat,possit cõsanguineus retrahere,vt diximus suprà titu.pręcedẽte.§.j.glo.7.in verbo,ou autres choses censees pour immeubles,nume.31.ex quo infertur. Sed quantũ ad rem ipsam verè est in dñio emptoris,transitq; etiam in legatarium ipso iure, æquè ac si id esset irreuocabile.l.si fundum sub conditione.§.Titius, & ibi Ias. in.j.no. qui ad hoc dicit illum tex.no.ff.de lega.j. *De iisdem.*

48 ¶Nec huic sentẽtię pręiudiciũ affert,qđ diximus in.j. ratione alterius partis.ꝙ qui habet actionẽ ad rẽ,eam ipsam rem habere videtur:tanq̃ scilicet vẽditor, q actionẽ habet ad rẽ reuocandã,videatur & eã rem habere.Quia haud dubiè minus est actionẽ habere, q̃ rem l.minus.ff.de regul.iur.minorisq; æstimatur actio,q̃ res ipsa,vt tradũt Bart.& Bal.in.l.per diuersas,ille col.j.versi.quęro qualiter dicatur,hic col.2.versi.& modò exposito, & ibi quoque Saly.C.mãda.idẽ Bal.in.l.2.col.j.versi.hìc tamẽ cõsiderandũ.C.ne lice.potẽ.Pet.Anc. qui id declarat,in.c.peccati venia,col.pe.versi.quęro.xv.de regu.iur.lib.6.Panor.in.c.vlt. col.2.versi.sed est dubiũ,ext.de ali.iudi.mutan.cau.fact.& Paul.Ca.con.393. pro euidẽtia, col.vlti.lib.2.& Anto.Burg.in.c.j.col.2.versi.item pro re litigiosa,ext. de empti. & vẽditi. & Corne.con.37.memini,col.j.versi.& ipsa rei natura,lib.2.Fran.Aret.qui & id declarat, consi.160.longa est, colum.6.versi.hoc pręmisso.& Socy.consi.143.diu profectò, ad fi.lib. j.& non obscurè sentit Inno.in.c.in ciuitate,col.2.extra de vsur. Et probat optimè tex.in. l.sciendum.§.si fundus,ibi,diuersa causa est.ff.qui satisda.cog.vbi possessor fundi satisdare non cogitur, diuersa autem est caussa eius, qui ad fundum actionem personalem ha- *Redit ad.i. rationem.* *Minoris æstimatur actio quam res.* *Actio an liberet à satisdatione.*

bet. Et idem dicit glo. quam ibi sequuntur Bart. Angel. & plerique omnes, si realem habeat, per. §. si fundum, qui est in eadem. l. Nam & illud (inquit) qui habet actionem ad rem &c. intelligitur spe, re autem minus habet, per. d. l. minus. Ideo in eo lapsus est Philip. Deci. (pace tanti viri dixerim) qui tenuit cõtrariũ suprà nume. 6. nec id tenẽt alij, quos ibi citat.

49 ¶ Sed & prçtereà aliud est habere rem, aliud videri habere: illud enim veritatẽ dicit, hoc fictionem, vt latè per Bar. in. l. si is qui pro emptore, col. 5. ff. de vsucapi. cum similib. Et id expressim & in hoc casu, de quo loqmur, vt scilicet fictè & impropriè rẽ habere dicatur, qui actionem habet, voluerunt glo. Bart. & Bald. in. l. nemo. ff. de in integr. resti. ex quibus ipse Bar. ob id negat id procedere in statutis. & glo. in. d. l. qui actionem habet, & ibi latè Deci. ff. de regul. iur. & Bar. con. 133. statuto ciuitatis Eugubij, circa medium. Alex. in. l. Gallus. §. videndum, col. 2. versi. nec huic decisioni. ff. de liber. & posthu. vbi ex hoc dicit, id nõ procedere in statutis. & con. 75. viso themate & maturata dubitatione, circa medium, lib. 6. vbi ex hoc quoq; id negat habere locum in contractibus, in quibus etiam verba debent propriè & strictè intelligi. Et Socy. con. 100. in caussa Baptistæ, col. 2. versi. sed in casu nostro, lib. j. Ex quibus & illud fit, vt qui ex statuto tenetur soluere collectam pro re quã habet, nõ tenetur pro re, ad quam habet actionem, nec pro ipsa actione, Bar. in. d. l. nemo, de resti. in integ. & in. l. vlti. §. pe. ff. de censib. nec qui prohibetur vendere rem immobilẽ extraneo, censetur prohibitus vẽdere rem, ad quam habet actionem, Bar. Ange. & alij, in. d. l. Gallus. §. videndùm, per illum tex. ff. de liber. & posthu.

Fictè rẽ habet q actionem habet.

Nec procedit in cõtractibus.

Nec in statutis.

50 ¶ Nec consequenter obest quod in. d. j. ratione dictum est ex Barb. quòd si venditor põt redimere, perinde est, ac si iam redemerit. quia id tantùm procedit, quantùm ad prçiudicium venditoris, qui cum posset redimere, nõ redemit, vt ipsemet Barb. declarat. & patet ex l. qui põt facere. ff. de regul. iur. per eũ allegata, cuius hçc verba sunt, qui põt facere, vt possit cõditioni parere, iam posse videtur, & ibi glo. pro cõcord. allegat. l. Labeo scribit si mihi bibliothecam. ff. de contrah. empti. ex qua & illud scribitur conditionem pro impleta haberi, quantùm ad eum per quem stat, quominus impleatur. Cuius etiam sententiæ multas alias concordantes leges adduximus suprà titu. præced. §. 15. glo. 2. numero. 7. idq; perpetuum. Et eò quoq; pertinent alia loca à Bar. vbi supra allegata.

Iterũ de. i. ratione.

51 ¶ Vt interim illud omittam quod iam suprà diximus, multa quidem interuenire posse, ne qui ius redimendi habet ex lege reuẽditionis, redimat. verbi gratia, nummorum in id necessariorum penuria, quæ rerum omnium est frequentissima: aut casus quispiam repentinus, qui pecunias, si quas venditor habeat, in alia fortè vtiliora, aut magis necessaria impendi ac conuertere cogat, quod & sæpe cõtingit: aut mors ipsius vẽditoris, aut absentia, aut aliud quippiam, quod nobis incogitantibus immo & inuitis & renitẽtibus quotidie cõtingit, nec spectãda sũt, vti etiã diximus, quç euẽire pñt, nisi ea certa sint & infallibilia.

De eadẽ re

52 ¶ Ad septimũ responderi põt dupliciter. Primùm, ꝙ nõ omnes negãt emptorẽ sub pacto reuenditionis posse alienare in tertium. quando multi, id est maior ac potior pars nostrorum teneat cõtrarium, vt etiam diximus suprà in. d. §. j. in verbo, serõt preferez, numero. 12. sunt igitur qui tenent. & hanc approbat & sequitur generalis Frãcię cõsuetudo. Secundùm ꝙ nõ sequitur, si quis nõ possit alienare in præiudicium alterius, eum nõ esse dominum, quicquid ibi diximus. Nam licet nudus proprietarius nõ possit alienare in præiudicium vsufructuarij, tamen is verè est & dicitur dñs. l. 2. ff. de cõdi. insti. & l. j. §. j. & ibi concord. in glo. ff. de. S C. Silla. quibus locis Bal. ex hoc dicit, ꝙ si quis in libello dicat se dñm & ꝓbet de nuda ꝓprietate, tñ obtinebit. & idẽ quoq; voluit in. d. l. Iulianus. ff. de rei vendi. vbi plus dicit hũc habere plenũ dñium. Quid qđ idẽ Bal. in. l. volũtas, col. vlt. versi. nunqd res quam. C. de fideicõ. dicit ꝙ res quam nõ possum alienare, dicitur tamen mea pleno iure, per. l. generaliter. §. si petitum. ff. de fideicom. liberta. Et id quidem fatetur verum esse Fran. Are. in contraria parte allegatus, in. d. consi. 19. quantùm ad essentiam dominij, licèt secus sit quantùm ad vtilitatem & æstimationem precij.

Dñs est etiam qui non põt alienare in præiudicium alterius.

Pleno iure res mea est quã etiam alienare nõ possum.

53 ¶ Ad octauum, quod est de. l. tali. ff. de iur. doti. vbi tempus appositum in promissione dotis non currit statim à tempore promissionis, sed nuptiarum, facilis est responsio, quia in illo casu promissio dotis nõ poterat habere effectum sine matrimonio: nec enim dos sine matrimonio cõsistere potest. l. 3. ff. eo. tit. & l. vlt. C. de dona. ante nupti. Ideo & promissio dotis habet tacitam hanc conditionem, si nuptię secutæ sunt: & ita demum ex ea quis cogi potest, quanuis expressa non sit conditio, si nuptiæ extiterint. l. stipulationem, & l. promittendo, in princip. & l. dotis promissio, eo. titu. de iur. doti. & l. item quia. §. j. & ibi glo.

Dotis promissio habet tacitam conditionẽ, si matrimonium sequatur.

in verbo, malè petitur, & Alberi. qui eam glo. dicit sing. & Bal. in. 2. no. ff. de pact. & glo. in l. 2. §. creditum, in verbo, post nuptias. ff. si cert. pet. & Saly. in. l. qui se debere, paulò post medium. ff. de condicti. caus. dat, & doct. vbiq;. Idq; etiam si dos ęstimata promissa sit. l. plerũq; §. si ante, & . l. in rebus. §. j. ff. de iur. doti. Nisi si aliud expressè conuentum sit, vt voluit glo. no. in. d. l. qui se debere. & non obscurè Bald. limitans. d. l. tali, in. l. vlti. §. j. ante fi. ff. de rescin. vendi. & in rub. C. de contrah. empti. in. 23. quæsti. & Saly. in. l. 2. C. eodem titu. & clariùs Alexan. con. 61. viso processu, col. 2. lib. 5. vbi illam glo. dicit no. & con. 145. cuius idem est principium, col. 2. versi. & in indiuiduo, eo. lib. 5.

54 ¶Et idem in legato dotis, vt in eo intelligatur eadem conditio, voluit Bar. in. l. j. col. 6. versicu. item quando in dispositione, & versi. sequẽti, & iterum in. l. quibus diebus. §. Termilius, qui est vlti. col. 2. versi. quid si per nomina, rursumq; in. l. Titio centum. §. Titio genero, col. j. & ibi quoq; Bal. Paul. Ca. & alij. ff. de condi. & demon. & idem Bar. con. 200. quæritur de legatis. Bal. in. l. si plures, col. 6. versi. sed hîc surgit quæstio. C. de condi. inser. & con. 486. super eo primo, lib. 5. Angel. con. 30. domina Francisca. & latè con. 124. Solus domini Dalmacij, col. 2. & . 3. Cardi. Floren. con. 51. Titius condidit, col. 2. versi. ad secundum membrum. Paul. Ca. con. 323. super primo, col. vlti. lib. j. Ro. con. 134. pro declaratione, col. j. versi. his attamen. Pet. Ferra. tit. forma libelli pro legat. rei singu. in prin. col. 16. in paruis, versicu. sed quid dices. Corne. con. 32. licèt secundum, col. j. lib. 4. & con. 229. licèt claram, col. 2. versi. tamen Bar. eo. lib. 4. Soci. qui alios allegat, con. 288. circa primã quæstionem, col. 13. versi. postremò tollitur, lib. 2. *similiter legatũ dotis.*

55 ¶Idq; etiam procedit, si promissa sit dos ad omnem voluntatem & petitionẽ spõsi. Nam semper intelligitur secutis primùm nuptijs, vt pulchrè & no. tradit Bal. in. d. l. qui se debere. ff. de condi. ob cau. in lect. Flor. quem sequitur Alex. qui id dicit sing. con. 145. viso processu caussæ principalis, col. 2. versi. & in indiuiduo, lib. 3. vbi etiã dicit se neminẽ huic dicto contradicẽtem reperisse. Sed & procedit etiã si promissio ita facta fuerit, si matrimonium mecũ cõtraxeris, ex nũc volo esse obligatus ad decẽ nomine dotis: quia adhuc intelligitur secutis nuptijs, idẽ Bal. in. l. pręposteri. C. de testa. qa vt dicit impossibile est, vt obligatio dotis sit priusquã matrimoniũ, per. d. l. tali. Deniq; & illud procedit, etiã si iuramentum interuenerit, Bal. in. l. indubitati, cõl. j. versi. quintò inest. C. de nõ nume. pecu. Nam & vt probat tex. ibi, iuramẽtũ recipit easdẽ limitatiões, quas & actus sup quo interponitur. De quo satis diximus in repe. l. si vnquã. in prin. nume. 160. omnes aũt. Et hæc oia ita pcedũt, vt si is q dotẽ pmisit, eandẽ quoq; tradiderit, si nõ fuerint secutę nuptię, possit eã cõdicere. l. si extrane⁹, & . d. l. q se debere, in prin. & iterũ. §. j. & . l. si dõaturus. ff. de cõdic. cau. dat. *De eadẽ re*

56 ¶Ideoq; vt reuertamur, passim & vbiq; doct. nostri allegãt. d. l. tali, ad id ꝙ in actibus conditionalibus tẽpus nõ currit, nisi impleta cõditiõe, id qđ inter cęteros facit Bar. q id dicit multũ no. in. l. si cui legetur, in fi. prin. & ibi post eũ Bal. Angel. Rapha. Floria. Alex. Franc. Are. & Ias. ff. de lega. j. & Bal. in. l. id qđ paupibus, col. 3. versi. secũdò quæro an iste annus. C. de epis. & cleri. & in. l. j. in. 12. q. C. de his quę pœnę nomi. & in rub. C. de contrah. empti. in 23. q. Alberi. in. j. parte statutorũ. q. 97. sed nunqd proximior, in fi. Pet. Ferra. titu. forma libel. quo agi. ad red. rati. tut. in verbo, ac executores, col. 4. versi. vlterius. Hîc aũt nihil tale est, qa dominiũ non pẽdet ex futuro, vt dos ex matrimonio, sed statim translatũ est nulla expectata conditione, vt diximus & dicemus latiùs infrà in respõsione. 17. argumẽti, vbi amplissimè loquemur de actibus conditionalibus. *De eadẽ re*

57 ¶Ad nonum, quo dictum est ex. d. l. tali, tempus solutionis precij non currere, nisi à tempore traditionis. Quid huc pertinet? quando venditio non cẽseatur esse perfecta, neq; trãslatũ sit dominiũ, nisi traditione facta. l. traditionibus. C. de pact. & . l. si ager. ff. de rei vendic. cum si. Ideoq; etiam sine præfinitione temporis ad soluendum, nõ tenetur emptor soluere ante traditionem rei. l. qui pendẽtem, & ibi glo. ff. de acti. emp. & glo. in. l. Iulianus. §. offerri, eo. tit. cum si. Et cùm aliàs apponitur tempus certum ad aliquid faciendũ respectu certæ caussæ, tunc nõ incipit tempus currere, nisi ea caussa prius existat, vt dicũt Bal. Floria. & Ias. in. d. l. si cui legetur, in qua illos citauimus, in. d. ratione diuersę partis, & Imo. in eadem. l. §. j. per. d. l. tali, tanquam scilicet in ea. l. promissio dotis sit respectu & contemplatione nuptiarum, ita & in hoc casu solutio precij, respectu traditionis rei. Itaque neutrobi currit tempus, nisi causa impleta. *Tẽpus appositum respectu certæ caussæ non currit, nisi ea caussa existat.*

58 ¶Præterea si hæc nona ratio aliquid haberet momenti & ponderis ad hunc nostrum casum, de quo specialiter tractamus. Ea tantùm concluderet tempus consanguineis præsti-

tutum ad retrahendum non currere statim à tempore vēditionis, sed tantùm traditionis rei, de quo nos latissimè disseruimus, suprà titu. præceden. §. j. in glo. 2. in verbo, a vendu, numero. 41. quid autem si quis vendidit simpliciter, & iterum in glo. 10. in verbo, dedans lan, in. 20. quæstio, vbi citauimus Barto. & alios in. d. l. si cui legetur. Sed hæc res (quod iam diximus) nihil huc pertinet, vbi non quærimus de tempore traditionis, sed reuenditionis, quod longè est diuersum.

59 ¶ Ad decimum, quod est de. l. statuliber. ff. ad legem falcid. nihil quoque huc spectat, quando ea. l. loquitur de re vendita cum pacto legis commissoriæ, vel addictionis in diem, quæ quidem pacta multùm differunt à pacto reuendendi. Nam ex illis contractus ipso iure resoluitur, & sine alia traditione, adueniente tantùm conditione. l. si quis hac. ff. de rei vendi. & l. vlti. ff. de leg. commis. glo. & doct. in. d. l. traditionibus. C. de pact. & affatim diximus, suprà eodem titu. §. primo in verbo, seront preferez, numero. 3. aduerte lector, & sequent. Ideóque emptor in illis pactis interim non facit fructus suos. l. item quod dictum est, & l. imperator. ff. de in diem ad. & latè etiam diximus in repetitio. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numero. 226, postremo quia cùm titulus. Aliud autem est in hoc pacto reuendendi, quia ex eo nec contractus ipso iure resoluitur, etiam si fiat verbis directis, ex crebriori nostrorum sententia, vt planè constat ex ijs quæ diximus in. d. glo. seront preferez, numero. 12. sunt igitur qui tenent, & iterum numero. 16. licèt plerisque videatur. Sed & in hoc pacto, contra quàm in illis alijs, emptor facit fructus suos, vt suprà diximus, in principio huius partis, & dicemus plenius, infra eo. titu. §. 5. in glo. j. Igitur nihil est, quod ab illis pactis ad hoc nostrum sit argumentandum.

Id pactū lōgè differt a pacto legis cōis & addic. in diem

60 ¶ Sed & illud quoque hîc dici potest id quod scribitur in. d. l. statuliber, procedere, tum demum cùm huiusmodi pacta legis commissoriæ & addictionis in diem facta sunt sub conditione, vt fieri assolet. Secus si purè facta fuerint, sed ita tantùm vt sub conditione resoluantur, secundùm distinctionem quæ traditur in. l. 2. ff. de in diem addicti. & in. l. 2. ff. de lege commis. & in. l. 2. §. Sabinus. ff. pro empto. nam tunc non procedit. d. l. statuliber, quin res ita vendita connumeretur in patrimonio emptoris, non venditoris, vt voluit glo. in. d. l. statuliber, in verbo, venditoris, & ibi quoque Alexander per iura ibi allegata. Quæ res hanc nostram sententiam confirmat, quoniam venditio facta cum pacto reuendendi pura est, non conditionalis, vt postea latius dicemus in responsione. 17. argu. Et hîc admodum falluntur, Boh. Igne. & Sanxon, qui in locis suprà in fi. prioris partis allegatis, tria hæc pacta simul miscent & confundunt, tanquam eandem vim & naturam habeant, idemque ius in omnibus sit statuēdum. Et tamen ipse Sanxon dicit vidisse se hanc nostrā sententiam in practica hactenus obseruari.

iterum de illis pactis.

61 ¶ Ad vndecimum, quod est de sententia Bal. in. l. vlti. ad fi. C. de executi. rei iudica. quòd vbi duæ dilationes non procedunt ex eodem fonte, nunquam vna in altera confunditur. Responsio clara est, quòd is loquitur in duabus dilationibus vni concessis, vt patet ex suo ipsius dicto, & exemplis illic propositis. ita vt si ambæ simul currerent, vna, id est breuior esset inutilis & superuacanea, vt quæ omnino confunderetur absorbereturq; in longiori. Hic autem vnicum est tempus concessum consanguineis, scilicet anni & diei. Alterum autem ei non est concessum, sed venditori: & licèt simul currant, tamen habent vtrunque suum effectum. Igitur summe omnino extra casum Bald. nam & aliâs cùm diuersis data sunt tempora ad vnum aliquid gerendum, vtrisque simul negligentibus currūt, vt latè dicemus infra in responsione. 14. arg. & iterum. 21. & 22.

62 ¶ Nec tamen omnino accedimus illi sententiæ Bal. quando Pet. Anc. consi. 395. ore tenus, responderit, quòd si executori in testamento præstitutus sit annus ad exequendum testamentum, & ex constitutione synodali in id statuti sint sex mensis, vnū tēpus in alio cōfunditur, nec habet executor plusquam annum. Nam & de isto concursu temporū sunt multa similia in iure: verbi gratia, seruitutes concurrunt re & tēpore: remanetq; vna, alia remissa. l. si domus. ff. de seruitu. vrba. prædi. & l. si cōmuni. ff. de serui. rusti. prædi. Itē quinquaginta dies, qui dantur tutori ad se excusandum, concurrunt circa diuersas tutelas. l. scire. §. quinquaginta. ff. de excusa. tuto. Præterea decem dies ad appellandum circa diuersas sentētias currunt simul eidē. §. j. in authen. de appel. & intra quæ tēpo. Et facit. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. & quod scribit Io. And. in. c. cùm in cunctis, col. 4. in verbo. triennio, ext. de electi. dum tractat huiusmodi speciem, statutum priuat quinquēnio hospitia viciniæ, in qua fuit scholasticus offēsus, nisi captus fuerit offensor: pēdēte eo tēpore quinquēnij ob primā

De concursu temporū multa.

offensam, fit secunda in eadem vicinia, nec capitur delinquens. vtrùm secundum quinquẽnium incipiat statim post secundam offensam, non expectato tẽpore prioris, an verò non nisi finito primo illo quinquennio. Et quod etiã scribit Bar. qui similẽ quęstionẽ disputat in. l. in senatuscõsultũ. §. vlti. ff. ad. S C. Turpil. & Alberi. in. l. vlt. col. 2. versi. alia. q. C. de repudi. hęred. & in. l. si maritus. ff. de adulte. & in. 2. parte statutorũ. q. 165. Thomas.

63 ¶ Ad duodecimũ & decimũ tertium, quo dictum est, quòd si ex duplici capite siue iure potest aliquis succedere, tunc finito tempore pro vno poterit & alterum intra suum tempus agnoscere, nec currit tempus secundi, nisi primo finito. Potes respondere vt in præcedenti, scilicet hîc non nisi vnum tempus competere consanguineo, nec enim ex duplici capite potest retrahere, sed ex vno tantùm, illi à consuetudine concesso. Igitur malè infertur ex illa ratione, in qua duo iura vni competunt, ad nostrum casum separatum. l. vlti. in fi. & ibi Barto. ff. de calum. & l. si maritus quondam, in fi. & ibi Bal. C. de donati. inter vir. & vxorem. & l. Papinianus, in princip. & ibi quoque Bar. ff. de minor. & l. inter stipulantem. §. sacram, ibi, sed hæc dissimilia sunt. ff. de verbo. obliga. Ex quibus illud axioma depromitur, separatorum separatam esse rationem. *Ex separatis malè sumitur arg.*

64 ¶ Quanquam præterea & illud dici potest, illud procedere, quando ille qui poterat succedere ex duplici capite, solus esset in primo gradu, vel quia alij nõ extarent, vel quia essent mortui, vel aliter essent exclusi: aliàs secus, vt etiam intelligit glo. ordinaria in. l. j. §. sed videndum est. ff. de successor. edic. in. d. ratione. 12. allegata, per textum in. §. admonendi, Institu. de hæred. quæ ab intest. defer. & Angel. consi. 241. dominus Bernardinus, colum. j. versicu. nec obstat si dicatur. & Saly. in. l. si emancipata. C. de iur. & fact. ignor. per. l. j. C. quan. non petẽ. part. & Francisc. Areti. in. l. 3. colum. vlti. ff. de acquirend. hæredit. Ex quo potes intelligere illud non procedere in præiudicium alterius. Nec tamen (vt id nõ omittam) omnes cõsentiunt Bar. & sequacibus in eo quod ex illis diximus in. d. 13. ratione, quin contrarium consuluit Franc. Tigrinus, vt retulit Fran. Are. vbi suprà, qui aliter id con. nõ designat, sed est inter con. Bar. consi. 158. prædictæ rationes, & ei quoque refragantur Saly. & Raph. in. l. licet. C. de iure. delib. vt etiam diximus in. d. 13. ratione. De quo & tu vide Alciatum Paradoxorum lib. 4. c. item. 4.

65 ¶ Ad decimum quartum, quo dictum est aliud esse tempus, quod competit cõsanguineo, aliud quod venditori. diuersumq; esse vtriusq; effectum, nec ideo vnum pẽdente alio currere posse: tanquam vnum tempus non possit operari diuersas præscriptiones siue dilationes, sed ad eas opus sit diuersis temporibus: sicuti ad diuersa noua opera, diuersis nunciationibus. Id certè omnino falsum est. Quid enim si quis emit bona fide fundum alienum alteri fundo vicino seruientem, nunquid ad præscriptionem illius fundi ad Ticium pertinentis, & seruitutis ad Meuium dominum illius fundi vicini, cui debetur seruitus, etiam pertinentis, requiruntur diuersa tempora: vnum scilicet post aliud, ita quidem vt primùm fundus præscribatur, & postea seruitus aut hypotheca: an vero simul eodem tempore curret præscriptio aduersus dominium, & seruitutem aut hypothecam. Et hoc certè verius est. vt voluit expressim Saly. in. l. vsucapio, colum. 2. versic. sed iuxta hoc quæro. C. de pigno. & ibi quoque subobscurè voluit glo. magna in versi. item quid si rem, & post eã Bar. Bal. & alij. Sicut & si ædes meæ seruiant ędibus Ticij & ædibus Meuij, ne scilicet altius mihi ædificare liceat, si altius ædes meas tollam, atque ita per tempus constitutum pręscriptioni huiusmodi seruitutum ædificatum habeam, simul præscribo aduersus vtrumq;, vt satis colligi potest ex. l. si ædes meæ seruiant. ff. de seruit. vrba. prædior. *Idẽ tempus sufficit ad usucapiendum fundũ, & seruitutem quæ ab eo debetur. Idem tẽpus sufficit ad præscribendas duas seruitutes.*

66 ¶ Et si hanc rationem admitteremus, vide quid hîc absurdi sequeretur. id scilicet, quòd tot anni requirerentur ad exclusionem consanguineorum, quot essent consanguinei: nempe quia non nisi vnus curreret vni consanguineo, quod omnino ridiculum est. Nam & aliàs quoque, cùm pluribus datur dilatio certorum dierum ad aliquid faciendum, idq; etiam gradatim, ita scilicet vt antiquiores præferentur iunioribus, illa dilatio non intelligitur distributiuè data, vt scilicet quilibet habeat eum numerum dierum: sed collectiuè, vt scilicet omnibus sit data, eoq; numero omnes simul excludantur. Hãc enim doctrinam colligere possumus ex glo. no. in. c. cùm in tua, quod est vlti. in verbo, dũtaxat, in priori solu. de cõsuet. li. 6. & eã ipsam colligit Domi. ibi, in versi. ne aũt. Ea eni glo. volu it ꝙ tẽpus viginti dierũ in eo tex. statutorũ ad optandũ, currit oibus simul canonicis optare volẽtibus, tametsi antiqores gradatim cæteris in optãdo pręferãtur, & eam glo. sequuntur doct. ibi. Et Oldra. con. 137. plures sunt, colum. j. versicu. tertiò videtur, & Ioannes And. *Dilatio pluribus gradatim data, nõ distributiuè sed collectiuè data censetur. Tẽpus optandi præbendas currit omnibus simul.*

in addi. Specul. in rub. de conces. præben. colum. j. versi. secundò videtur, & Alberi. in l. vlti. col. 2. versi. faciunt etiam. C. de repu. hære. & in l. si maritus. ff. de adult. dum vtrobiq; eã simpliciter allegat. & Cardi. Flor. in cle. j. §. secus, in. 6. q. de cõces. prę. Et illã doctrinã optimè probat tex. in l. 2. §. vlt. iuncta. l. seq. & iterum. l. 4. in prin. ff. de adulter. vt clarè deducemus infrà in respon. 21. & 22. argu. Et facit quòd à Bart. scriptum est in l. 2. ad fi. ff. de re iudi. quòd quando duo actus sunt compatibiles, potest & debet assignari vnus idémque terminus vtrique, per textum in l. generaliter, versicu. nullo tamen. C. de iureiurã. & sequitur Fran. Are. in l. si duo rei. ff. de duob. reis.

67 ¶ Quod autem hìc adducitur de vna nunciatione pro diuersis operibus, & alijs quibusdam similibus, non de grege isto est, vt vel lippientibus clarissimè apparet: vt interim prætermittam non id perpetuum esse, quando & aliàs sæpe contrarium reperiatur, vt videre licet ex l. Ticia. §. vlti. ff. de verbo. obliga. vbi vna stipulatio sufficit pluribus pactis. Et. l. vlti. §. j. ff. de nouati. vbi vna stipulatione plures nouari obligationes certum est. Et. l. in numerationibus. ff. de soluti. & l. item illa. §. vlti. ff. de constit. pecu. vbi vna numeratione siue solutione tolluntur plures obligationes vno momento. Et. l. pluribus. ff. de acceptilat. vbi pluribus stipulationibus tollendis sufficit vna acceptilatio. Et. l. hæredes. §. de pluribus. ff. fami. hercis. cuius hæc verba sunt, de pluribus hæreditatibus, quæ inter eosdem ex diuersis caussis communes sunt, vnum familiæ hercis. iudicium sumi potest. Et. l. si fratres. §. si plures. ff. pro soci. vbi ita scribitur, si plures sint inter eosdem societates coitæ, ad omnes societates sufficere hoc vnum iudicium constat, & ibi concordan. in glo. Et pluribus libellis sufficit vna contestatio vnica oratione expressa, Angel. Imo. & Francis. Areti. in l. duo rei, per illum textum. ff. de duobus reb. Et pluribus citationibus, vnica pro omnibus comparitio, vt illi ipsi dicunt, & declarat idem Areti. quomodo id intelligatur. & Barto. in l. si finita. §. Iulianus, colum. 2. versicu. sed quid si quis, & ibi Alexand. colum. 9. versi. item inquantum. ff. de dam. infect. & idem Barto. in l. accipientis. ff. de authorit. tuto. Et vna quoque comparitio pluribus contumacijs purgandis, Angel. in d. l. duo. ff. de duob. reis. Et vnus idemq; contractus vestit duo pacta sequentia, vt per Guil. Cu. in l. iurisgẽtiũ. §. quinimo. ff. de pact. & Bal. in l. lecta, per illum tex. ff. si cert. pet. & Angel. Areti. in §. præterea debitor, colum. 12. versicu. quæro præcedit, Insti. de excepti. Et pluribus caussis succedendi vna aditio. l. si tu ex parte. ff. de acquirend. hæredita. Et pluribus actoribus, atq; etiã pluribus reis vnus libellus satis est. l. si quis. §. vnius, & ibi Bal. ff. de procura. glo. quæ concord. affert, in c. quęrelam, in verbo, petens, ext. de elec. De quo latè per Bar. in l. 3. §. vlti. ff. de duob. reis. & Albe. in l. ad officium. C. com. diuid. Saly. in l. eò q̃ à multis. C. si certũ pet. & Ro. con. 240. viso themate: & latissimè Maria. in c. j. col. 42. versi. circa quartũ principale, ext. de libel. obla. Nam & qđ plus est, pluribus & diuersis caussis & actionibus sufficit vnus libellus. c. cùm Ioãnes, & ibi Panor. in j. no. de fid. instr. & c. dilectus, ext. de capel. mona. & ibi cõcord. Nam & his vnus quoq; ꝓcessus sufficit. l. si idẽ cũ eodẽ. ff. de iurisd. omni. iud. & l. vlt. C. de anna. excepti. & no. Dy. in c. nullus, de reg. iur. li. 6. & Bar. quęstio. siue vt alij vocant, disput. 9. iudex ꝑ imperitiam, col. 2. versi. secundũ probatur sic quãdo sunt plures. Sup quibus tamen vide Bal. in c. vlt. col. 2. versi. nũquid plures, ext. de rescript. Angel. con. 229. ex themate, in princ. Vnũ instrumentũ multis obligat. satis est. d. l. eò q̃ à multis, & ibi doct. C. si cert. pet. & Bal. in d. §. vnius. Angel. in l. q̃ plures. ff. de euicti. Barb. cõ. 36. sapiẽter, col. 7. nume. 17. lib. 2. Et multis quoq; cõtractibus, Alberi. in l. prętor. §. si mihi. ff. de iniuri. ꝑ quędã iura, quę id tñ ꝓbare nõ videtur. Et plurib⁹ bãnis vna abolitio, q̃cqđ dictũ sit in 14. rõne. Nam id voluit Saly. aduersus Cy. & Iac. Are. in d. l. vlt. C. de nupti. vbi respõdet aliorũ rõnibus. Et vnica absolutio pluribus excõicationibus ex eodẽ facto descẽdentibus, vt voluit Saly. in eadẽ. d. l. vlt. ꝑ illũ tex. in fi. Hìc aũt ex eodẽ cõtractu descẽdũt retractus cõuẽtionalis & municipalis, ergo & vtriq; satis est vnũ tempus. Nam & aliàs satis est vnũ tẽpus duabus pœnis, vt videre licet ex glo. in c. ꝓuida, ad fi. in verbo, annũ cõtinuũ, de elect. li. 6. quã ad hoc citat Alberi. in l. vlt. col. 2. versi. faciũt etiã. C. de repud. hęred. & in l. si maritus. ff. de adult. Et eã & alia quędã similia trahit in vtroq; loco ad hmôi quęstionẽ. Cõcessa est episco. gratia, vt vsq; ad quinquẽniũ cõferat bñficia in sua diœcesi vacantia, & elapso huius quinquẽnij biẽnio, similis ei gratia cõceditur sine mẽtiõe prioris. dicit hmôi secundã gratiã statim currere nõ expectato priore quinquẽnio. Possuntq; plures vno actu baptizari glo. in c. ꝓpriè, in verbo, triũ miliũ, de cõse. di. 4. cũ cõcord. à me adductis sup. ti. pręcedẽte. §. j. glo. 21. in verbo, en telle quãtite, nu. 18. facit itẽ. Et ex vno actu plures insur-

Vna stipulatio pluribus pactis sufficit.
Et pluribus nouatiõibus
Vna solutio pluribus obligatiõibus.
Vna accep. plurib. stip.
Vnũ famil. herc. iudicium pluribus hæredita.
Vnũ societ. iudiciũ pluribus societatibus.
Vna contesta. plurib. libel.
Vna cõparitio pluribus citat.
Et pluribus cõtumaciis.
Vnus cõtractus uestiendis pluribus pactis.
Vna aditio pluribus caussis succedendi.
Vnus libellus pluribus partibus.
Et pluribus & in diuersis caussis et actionibus.
Et unus processus.
Vnũ instrumentũ pluribus oblig.
Et multis cõtractibus.

gũt excõicatiões.c.mulieres,extra de senten.excõ.Lapus q in id alia citat, allega.8.præsentatus,añ mediũ.Et ex vna iniuria plures pluribus actiones oriuntur. l.j.§.vlti.&.l.itẽ.§.itẽ vlt.ff.de iniuri.Et vnũ bñficiũ põt cũ plurib' pmutari.c.cũ venerabilis,de except.Et vnius appellatio pdest pluribus.l.j.&.2.C.si vuus ex pluri.&.c.quoniã.2.q.6.Vna insinuatio satis est multis rebus dõatis,vt tradit Io.And.in.c.pluralis locutio,de reg.iur.in Mercu.Deniq; notũ est illud puerbiũ ad hũc quoq; locũ ptinẽs.Vna fidelia duos parietes dealbare.Cuius meminit Marcus Curius ad Ciceronẽ lib.epistolarũ familiariũ ipsius Cicerõis septimo. *Vna iniuria pluribus actionibus. Vnũ bñficiũ pluriũ permutationi. Vna isinuatio multis rebus donatis. Vna fidelia duos parietes dealbare.*

68 ¶Nam & illud de vna nũciatione noui opis,vt nõ sufficiat pro diuersis opibus, fit pter specialẽ quãdã rationẽ,quę est in.d.l.de pupillo.§.si in pluribus.ff.de no.ope.nũci. de quo nos diximus in.d.glo.en telle quãtitate,nume.24.illud aũt.& iterũ in §.36.glo.3.quę est in verbo,de la iurisdition,&c.numero.10.hanc sententiam.vbi etiam diximus in cęteris casibus sufficere vnam denunciationem pro pluribus rebus.Et quod dictum est in ea.14.ratione prioris partis de bãnito,nõ semel ob diuersas summas,intelligitur cùm huiusmodi summæ processerunt ex diuersis delictis,aut factis. Secus si pro vno, vt respondit Cepol. con.causarum crimi.14.pro declaratione,col.6.versi.non ob.ratiões.Eius autem quod dictum est,posse appellari à sententia continente diuersas summas,quæ vniuersim excedũt summam,infra quam non licet appellare,cùm singulæ non excedunt,contrarium respondit Raph.Fulgo.con.110.quoniam superius,de quo & tu vide Pau. Cast. consi.164.in casu præmisso,lib.j.Et sępe aliàs videmus fieri plurium summarum cumulationem siue coaceruationem,vt in.l.si plures.§.vlti.ff.de pact.& in.l.si qui separatim.§.j.ff.de appel.& in cap. apostolicæ,in verbo,semel aut successiuè,& ibi Pet.Anca.& Imo.extra de donati.Quando autem id fiat aut contrà intelliges ex no.à doct.in.d.l.si idem cum eodem.ff.de iurisdi. om.iudic.& Cano.in.c.2.extra de donati.Sed & quod dictum est de vna citatiõe, aut alia iurisditiõis perpetuatiõe,nõ indistinctè verũ est.sæpe enim vna sufficit pluribus caussis & articulis,etiam aduersus diuersas personas,præsertim cùm plures illæ caussæ cohærẽt,aut ex eadem origine oriuntur,de quo tu vide glo. Archi.Io.And.Pet.Anca.& Domi.in.cap. ne aliqui,de hæret.lib.6.Inno.& Collect.in.c.pastoralis,de rescriptis.eũdẽ Inno.Hosti.Io. And.Collect.& Panor.in.c.licèt,de offi.deleg.Specul.& Io.And.in addi.ipsius,ti.de iudi. deleg.§.restat videre,versi.quid si sup duobus.Barto. Brixi. quæsti.domi.60.qdã impetrauit.Iac.Are.& Alberi.in.l.quod dicitur.ff.de verb.oblig.Vti etiam vna citatione fieri possunt plures citationes.glo.in.c.2.in verbo,& si nec, per eum tex.extra de testib.cogẽ.quam dicit sing.Bal.in sua marga.in verbo,citatio,col.j. *De una nũciatiõe pro pluribus operibus. De una abolitione plurium bãnorũ. De sentẽtia continente plures summas. Pluriũ summarum cumulatio. De una citatione pro pluribus caussis.*

69 ¶Ad decimum quintum de cruce signatis, quibus datum est priuilegium ne soluant debita ante triennium,si cui ex pacto data sit dilatio quinquennij, illud triennium nõ currit nisi finito illo quinquennio cõuentionali,vt demus illud esse verum,quod tamen quidam non admittunt,vt per Ioan.Fab.loquentem in eo qui cùm haberet dilationem soluẽdi à creditore,vel aliâs,aliam impetrauit à principe.& Paul.Ca.& Corne.loquentes nuncupatim in illa specie cruce signatorum in.d.l.vlti.C.de repu.hæred. Tamen si aliam sententiam sequamur,facilis est respõsio.Nam ibi dantur vni duæ diuersæ dilationes,vna ex priuilegio generali ordinis,altera ex pacto & priuilegio particularis personę.Ideo vna aliam non confundit:alioquin altera scilicet breuior nihil operaretur, vt etiam in simili diximus in responsione.11.argu. Hîc autem vna est tantùm facultas concessa consanguineo, altera autem venditori:& vtraque potest operari,modò aduigilẽt, nec sinant tempus ocio sè labi,& vide quæ dicam in responsione.16.argu.

70 ¶Nec hîc tamen omiserim quod ab Alberi.tractatũ est in.l.in toto.ff.de regu. iur. & iterum in secunda parte statutorum quæstio.181. per dominum fratrem, quòd si episcopus cuipiam fecerit ius intrandi semel monasterium monialium.Deinde idem episcopus generaliter cõcesserit omnibus, vt possint idem monasteriũ ingredi certo die,illéque cui vt dictum est,specialiter fuerat ante concessum,vt semel ingrederetur, eo die omnibus concesso ingressus fuerit,non poterit amplius ingredi vi specialis suæ permissionis: tanquam vtranque vno ingressu consumpserit, impleueritque, si eadem vtriusque ingressus caussa fuerit: atque etiam si diuersa, dummodo vtraque eodem tempore expediri potuit, per multa quæ illic allegat,& sequitur Alexander, dum illum in secundo loco simpliciter citat,consi.16.breuiter,post princip.lib.4.& Fely.in capit.primo in vltimis verbis,extra de rescript.& Catel. Cot. memor. incipi. rescriptum. & idem ante eos, licèt non meminerint,voluit Ioannes Andreas in capitulo. generi, de regulis iuris, libro sexto,quem etiam *Vno ingressu monasterii monialiũ cõsumũtur permissio et generalis & particularis.*

ſequitur, dum ſimpliciter citat, Ioan. Fab. in. d. l. vlti. C. de repud. hæredi. Hic autem in caſu noſtro, nihil impedit conſanguineum, quin poſſit vti ſuo retractu pendente facultate conceſſa venditori, ergo vtriq; idem tempus currit. Et eadem quoq; ratione magis accedo ſententiæ Ioan. Fab. Paul. & Corne. in illo caſu de cruce ſignatis.

71 ¶ Ad decimum ſextum, qui eſt de circuitu vitãdo. id certè nimiùm generale eſt, nec ſemper procedit, vt no. per Bar. in. d. l. dominus. ff. de condicti. indeb. & probatur ex eo quòd actio nõ trãſit ipſo iure ab vna perſona ad aliam ſine ceſſiõe. l. poſſeſſio. §. & ſi poſſeſſio. ff. de acqui. poſ. & l. 3. ff. pro ſocio. & l. Iulianus. § pe. ff. de acti. empt. & l. cùm in plures. §. meſſem. ff. locat. Imò verò non niſi in certis caſibus id procedit: regulariter autẽ contrà, vt colligitur ex no. ab eo. Bar. & alijs in eodem loco. & nũcupatim voluit Philip. Deci. in. l. cùm fundus. §. ſeruum tuum imprudens, col. j. in fi. j. no. ff. ſi cert. peta. Sed & locum tantùm habet, cùm circuitus eſt omnino inutilis, ſecus ſi in eo vertatur aliqua vtilitas, vt no. Cardi. Flor. in cle. auditor, in. 14. quæſti. de reſcrip. per tex. in. ca. tuam, ext. de ordi. cogni. & c. lator, qui filij ſunt legiti. Et idem voluit Imo. in ea ipſa cle col. pe. ver. glo. circuitus. & ante hos Pet. Bar. Imo. & propè omnes, dum tractant de differentia libertatis directè legatæ, & fideicommiſſariæ, in. l. j. ff. de legat. j. vbi id expreſſiùs omnibus annotat Fran. Ripa col. 7. numero. 25. & idem quoque Barto. in. l. j. in. 3. oppo. iterúmque in. l. 2. in vlti. oppo. C. com. de lega. & Pet. Mattheſ. inter con. Pet. Anc. conſi. 368. dubium, in fin. & ipſe Pet. conſi. 385. in lite, colum. j. in fi. Hic autem non inutile eſt conſanguineo redimere ab emptore durante tempore reuenditionis: quia vt ſæpe diximus, incertum eſt an venditor ipſe retrahet: & ſi id faciat, tamen interim cõſanguineus ipſe lucrabitur fructus. Et facit quod ſcribit Saly. in. l. vſucapio, col. 2. verſi. ſed ſuppoſito. C. de pignor.

An quando circuituseſt uitãdus, aut minimè.

72 ¶ Ad decimum ſeptimum, quo dictum eſt in actibus conditionalibus tempora non currere niſi impleta conditione, vt illud concedamus, quanquam non id ſemper procedit, vt videri poteſt ex. l. j. §. biduum. ff. quan. appel. ſit, vbi tempus appellandi à ſententia conditionali currit ſtatim à lata ſententia non expectata conditione. Cuius arg. Guid. Pap. deci. Delphi. 257. cauetur de conſuetudine, col. j. verſi. ſed iuxta præmiſſa, tradit & in noſtro caſu retractus, tempus anni conceſſum conſanguineo ad retrahendum currere ſtatim à contractu etiam conditionali, vel ante conditionem impletam. Sed nos huius contrarium tenuimus, ſuprà titu. præced. §. j. in verbo dedans lan, quę eſt glo. 10. in. 8. quæſtio. vbi reſpondimus ad. d. §. biduum. Igitur illud dicendum eſt, illa quæ dicuntur de actibus conditionalibus nihil huc pertinere: quando contractus venditionis ſub hoc pacto reuenditionis ſit purus non conditionalis, niſi alia cõditio appoſita fuerit. Quod videre licet, primũ ex eo, quòd venditio conditionalis non perficitur, niſi impleta conditione. l. hæc vẽditio. ff. de contrah. empti. Ideóque nõ niſi exiſtente conditione dominium ex ea transferri poteſt. l. ei qui hæreditatem. ff. de condi inſti. & l. qui abſenti. §. j. & ibi Bar. & alij. ff. de acqui ren. poſſeſ. & cap ſuper eo, extra de condi. appo. & ibi concord. in glo. & diximus pleniùs, ſuprà tit. præced §. j. in glo. 2. in verbo, a vẽdu, nume. 21. ſed & illud in dubiũ, & multis ſeq.

An in actibus cõditionalibus currat tempus ante conditionem impletam.

Venditio facta ſub hoc pacto an ſit conditionalis.

73 ¶ Atque etiam ex eo, quòd emptor ex venditione conditionali non facit fructus ſuos, quin ſi eos perceperit, reſtituere tenetur. l. neceſſariò. §. quod ſi pendente. ff. de peri. & commodo rei venditę. & l. 2. ff. de in diem ad. & l. omnia. §. primo. ff. de legatis primo, & voluit Roma. ſingul. 440. fructus percepti. & Soci. conſi. 170. in præſenti conſultatione, colum. 5. verſicu. ad tertium, lib. 2. Hic autem continuò ex huiuſmodi venditione facta cum hoc pacto reuendendi, re tradita emptor factus eſt dominus, etiam pendente tempore reuenditionis, ita vt in alium interim transferre poſſit, vt concedunt omnes, nec poſſit venditor à tertio emptore reuocare, ex plurimorum ſententia, vt diximus, ſuprà in principio huius partis. Item facit hic emptor fructus ſuos, vt illic quoque diximus, & dicemus pleniùs infrà eodem titu. §. 5. in princip. Quod perpetuum eſt in alijs venditionibus puris, ſed ſub conditione reſoluendis. l. 2. 3. & 4. ff. de in diem ad. vt pote cùm emptor ex huiuſmodi venditionibus interim ſit dominus. l. ſi ex duobus. §. j. eo. titu. ſæpe autem aliàs diximus fructus ſequi dominium.

De eodem.

74 ¶ Ex quibus vides illud apertiſſimè conuinci, quod diximus, vẽditionem hanc ſub pacto reuendendi factam non eſſe conditionalem, immo verò puram, ſed quę ſub conditione reſoluitur: quæ quidẽ cõditio reſolutiua non ſuſpendit actum, nec eũ facit cõditionalem, ſed tantùm ex euentu ipſius eum reſoluit, vt optimè declarat textus. in. d. l. 2. 3. & 4. cum glo. in. d. l. 2. ff. de in diem ad. & in. l. ſi res, quæ eſt. 3. & ibi glo. & Alberi. ff. de contrahen. empti.

De eodem. Conditio reſolutiua actum non ſu

& in.capit. illò vos,& ibi Imo.colum . prima in . 2 . no . & Panor.in.3.no.extrà de pigno. & glo.in.c.verùm,extrà de condi.appo.& in.c.pastoralis,in glos.1.7.q.j.& Pet.Anca.cons. 69.contra donationem,col.vlti.& Cardi.Flor.consi.29.iudex de iure,col.j.versicu. quartò verba.& Soci.in.l.pecuniam,in vlti.no.ff.si cert.peta.vbi & ex hoc dicit,quòd huiusmodi contractus puri,sed qui ex aliqua conditione resoluuntur,habent interim executionem,ac si non subiacerent ei conditionali resolutioni,per glo.in.d.l.2.de in diem addic.& not.per Bart.in.l.Iulianus,in fi.ff.de condi.indebi.& ita se dicit pluries obtinuisse.& sequitur Philip.Deci.ibi colum.2.versicu.quartò no.qui respondet ad text.ibi,qui videtur velle contrarium.& idem voluit ipse Soci.consi.62.visis conuentione.col.2.versic.sed regula est,lib.4. & consi.91.concludo dictum Philippum,col.2.versic.confirmatur ista conclusio,eo.lib.4. vbi & hoc dicit procedere in sententia.& Philip.Deci.in.l.is dãnum.§.quod pendet.ff.de reg.iur.& in.l.plerunq;,eo.ti.& con.279.placet mihi,col.2.vbi de hoc pacto de reuendendo nuncupatim loquitur,& generaliter dicit cõtractum,qui sub conditione resolui potest, iudicari vt purum,inspecto præsenti statu,& non cõsyderato,quod potest resolui.per.d.l. 2.de in diẽ addic.& idem(inquit)de venditione facta cum pacto reuendendi,vt dicit probari in.d.l.2.C.de pact.inter empt.& vendi.Et idem(ait)in officiali qui potest ad beneplacitum reuocari,nam de illo iudicatur,vt de perpetuo.l.iurisperitos,in prin. & ibi Barto.& alij.ff.de excus.tuto.& idem Deci.loquens etiam in hoc pacto,con.308.in casu ad nos trãsmisso,col.3.versi.sed hoc non obstante,vbi & ad hoc allegat.d.l.hæc venditio.§.vltimo.ff. de contrah.empt.& no.per Bar.in.l.iudex posteaquam,circa fi.ff.de re iudica.& alios,qui ad id parum faciunt. *spendit,nec cũ facit conditionalem.*

75 ¶ Et hinc quoq; videmus,quòd licèt titulus conditionalis non prosit ad vsucapionem.l. 2.§.si sub conditione.ff.pro empto.vbi ita scribitur,si sub conditione emptio facta sit,pendente conditione emptor non vsucapit.Tamen titulus purus,sed qui sub conditione resoluitur,præscriptionem parit.d.l.2.de in diem addic.& facit.l.si alienam.ff.de dona.cau. mort.vbi ex titulo reuocabili procedit præscriptio.Et nos quoq; alibi de huiusmodi differentijs contractuum conditionalium,& purorum qui sub conditione resoluuntur,latè diximus scilicet in repeti.l.si vnquam,in verbo reuertatur,numero.230.verùm quantùm ad priores,vbi omnino vide.Et hîc quoq; Boh.Igne.& Sanxon seipsos atq; alios fefellerunt, dum etiam venditionem conditionalem confuderunt cũ hac nostra sub pacto reuendendi facta,de qua loquimur,tanquam scilicet hæc conditionalis esset. *De eodem.*

76 ¶ Nec his obstat quod.d.l.2.C.de pact.inter empt.quæ de hac venditione loquitur,vtitur verbo conditionis,cùm dicit,teq; parato satisfacere conditioni.Nam ibi conditio accipitur pro pacto,vel lege dicta in contractu,id quod apertè declarat eadem.l.quæ quod in illis verbis appellat conditionem,paulò antè vocauerat legem,cùm dicit,si fundum parentes tui ea lege vendiderũt,id est eo pacto,vt interpretatur glos.j.ibi.nam & aliàs sæpissimè videmus istud verbum(conditio)accipi pro tenore contractus,siue pacto apposito in ipso contractu puro,& minimè conditionali,vt in.l.societatem mecum,in prin.& ibi glo.j.ff. pro soci.& ibi quoq; Bald.qui eam.l.legit.cum.l.societatẽ,& dicit.d.glo.no.quia sæpe ista verba(ea conditione)ponuntur in contractibus,& etiam text.in.l.Caius.ff.de manumis.& in.l.Meuia,& ibi quoq; glo.in prin.Oldra.& Alberi.ff.de manu.testa.& in.l.debitori tuo, ibi,ea conditione pactoq;,& ibi latè Philip.Deci.& Alcia.C.de pac.&.l.2.§.vlti.& ibi.Baldus & Ange.ff.de dona.&.l.cùm res,& ibi Bald.C.eo.tit.&.l.pater.§.quindecim,ibi,ea lege & conditione.ff.de lega.3.&.l.quoniam,& ibi Bal.C.de rer.permuta.&.l.ea conditione, & ibi Bald.& Saly.C.de rescin.vendi.&.l.nihil,& ibi Bar.ff.de coniu.cum emanc.liber.& l.cùm ea cõditiõe.ff.de euict.&.l. Titio centum.§.j.& ibi glo.ff.de condi.& demon.&.l.2. ff.de iur.immunita.&.l.& Aristoni.ff.manda.&.l.si cum filiofa.§.j.ff.de compen.&.l.pe.ff. deposi.&.§.cùm autem,versi.& cum quibusdam conditionibus,Insti.de adop.&.c.verùm, & ibi glos.in verbo,conditione,Anto.& recentior.extrà de cõdi.appo.&.c. cùm Ioannes, & ibi Hosti.col.2.in verbo,conditionalem,& rursum in verbo,conditione,& Io.Andr.in vtroq; verbo,& Panor.col.2.in.4.no.extrà de fide instru.& Bar.in.l.quibus diebus.§.Termilius,col.j.ff.de condi.& demon.& cons.4.factũ tale est quidam Dominicus,in.j.dubio. Bal.in proœmio feudorum in.2.diuis.Ang.consi.154.Andreas.Anto.consi.48.absq; diffusione,in prin.Io.Ana.consi.75.visis his quæ mihi narrantur,post prin.Alex.consi.102.visis & ponderatis,col.2.versi.nam dicta verba,lib.j.& consi.119.viso processu,col.j.versi.eiusdẽ initij,eo.lib.j.quod repetitur consi.20.lib.6.Fran.Are.consi.150.visis diligenter,post princ. *Conditionis uerbũ, plerunq; ꝓ pacto aut lege ponitur.*

Corne.consi.102.visis in caussa,colum.5.versic.conditio enim,lib.2.& consil.301.circa,col.j. in fine lib.4.Soci.con.21.viso testamẽto magistri,col.pe.versi.postremò cùm dispositio,li. 3.In quo etiam significatu,eodem verbo vsus est Tullius lib.officiorum.3.Regulus verò nõ debuit conditiones pactionesq; bellicas & hostiles perturbare periurio.Et ad Tyronem li. epistolarum.16.Sin autem ille suis conditionibus stare noluerit,bellum paratum est.

77 ¶Fateor tamen quòd si huiusmodi pactum redimendi faceret venditionem conditionalem,vt si ita diceretur,vendo tibi hanc rem tali precio,nisi tu intra tale tempus idem precium restituatur,his enim verbis,nisi & cætera,fit venditio conditionalis,vt probatur ex l.2.ff.de in diem addic.aut etiam alijs conditionem facientibus,tunc certè nõ curreret tempus retractus consanguineis nisi finito tẽpore,atq; ita finita conditione,ex sententia Guil. Cuna.& Alberi.in.l.j.§.annus.ff.quando actio de pecul.cum alijs multis quæ diximus suprà tit.præcedente,in glo.10.in verbo,dedans lan.in.8.quæsti.Caue tamen quia in illo exemplo suprà à nobis proposito Azo in summa tit.C.de pactis inter emptor.& vendi.facit discrimen vtrùm illa verba concipiantur in præsenti tempore,& tunc faciant venditionẽ videri esse puram,per.l.2.§.si in diem.ff.de vsucapi.pro emp.An in futuro,& conditionem efficiant,verbi gratia,fundus erit tibi emptus nisi &c.Ego verò nescio,an id seruandum sit quando videmus & conditiones actibus & verbis præsentibus plerunq; apponi,vendo tibi,lego Meuio,despondeo Mariam in vxorem,si &c.vt videre licet ex titu.ff.de condi.& demon.&.C.de conditio.insert.& extrà de condi.appo.D.autem.§.si in diem,mihi admodum obscurus esse videtur.

Si pacta redimendi cõditionaliter fuerit appositũ tempus nõ currit nisi ĩpleta cõditione.

An cõditio verbis vel actibus præsentibus cõcipiatur.

78 ¶Ad decimumoctauum,quo dictum est,non currere tempus secundo quandiu incertum est,an qui primo loco & ante cęteros admitti debet,admitti velit.Illud ingenuè fateor:sed id nihil ad nostrum casum pertinet,nam ibi non patet locus secundo,donec primus admitti potest,& vult:igitur cùm secundus interim admitti non possit,etiam si velit,nihil est, quod ei imputari possit,cùm impediretur impedimento iuris & facti,ideo quoq; interim tempus ei non currit.l.vlti.§.donec.C.de iur.deliber.&.l.j.& ibi docto.C.de bonis mater. &.l.j.in fi.C.de anna.except.&.l.in rebus.C.de iur.dot.&.c.quia diuersitatẽ,extrà de concessio.præben.cum si.Hìc autem nihil est quod impediat consanguineum retrahere,etiam durante tempore præstituto ad reuenditionem,sed cum onere huiusmodi reuenditionis, si fortè venditor postea veniat.Super quo etiam vide,quæ scripsi suprà tit.præceden.§.j.in verbo,dedans lan,in.10.quæstio.

Tempus nõ currit impedito de iure & de facto

79 ¶At huic obstat,quod in simili dicitur,quoòd licèt durante anno quo mater tenetur petere tutorem filio,aliàs à successione eius excluditur:possint & cæteri agnati id quoq; petere,non expectato eo anno aut morte matris,vt voluit glo.in.l.2.§.vlti.& ibi quoq; Bart.in prin.ff.ad Senatuscon.Treb.Tamen illis nõ currit primus ille annus matri cõcessus,quin possint intra alium annum petere,sine iactura successionis ipsius pupilli,vt voluit alia gl. in.l.nepotibus,& ibi Cy.Bar.qui eam dicit no.& Bal.qui eam dicit sing.& Saly.C.qui pet. tuto.& glo.in.l.2.in glo.vlti.in fi.& ibi Bar.colum.vlti.ff.eo.tit.& in.l.sciant,in verbo,denegandam.C.de legit.hæred.Oldra.consi.137.plures sunt,col.2.vers.quintò videtur expressum.Ange.consi.108.ista quæstio,in fi.Sed hæc res adeo obscura est,vt vix intelligas,quid nostrates de ea sentiant,vt videre licèt apud Bar.in.d.l.2.col.pe.versi.tertiò est videndum, vsq; ad fin.l.ff.qui pet.tuto.& in.d.l.2.§.confestim.ff.ad Tertul.& in.d.l.sciant,& ibi quoq; Bal.Ang.Rapha.Paul.Ca.& Corne.& eũdem Bar.in.l.quid ergo.§.j.ff.de his qui not.infa. & con.18.in nomine &c.viso testamento,in.3.dubio.& iterum con.215.an si testamentũ sit nullum,etiam in.3.dubio,nam idem propè est con.& in sua disputa.incipi pupillus,quę est omnium postrema,propè per totum.Bal.in.l.precibus,col.5.versic.sed quid si impubes,& ibi Barb.in addi.C.de impube.& alijs substit.& eundem Bal.in.c.ex parte.M.col.2.versic. ex his procedo,& col.seq.versi.modò quæro,extrà de appella.& con.65.proponitur quòd Putius,lib.2.& con.379.punctus talis est vt apparere,col.vlti.lib.3.& con.94.hìc plura occurrunt,lib.4.& con.278.viso testamento,col.2.eo.lib.4.& consil.438.ista quæstio,versic. sed quis succedet,eo.lib.4.& con.473.substituto eodem lib.4.& consi.498.opinio domini,eo.lib.4.Ange.consi.118.auia pro nepte.Saly.in.d.l.sciant.Pet.Anca.consil 104.pro declaratione,in.1.&.2.dubio,& con.250.omnia,col.j.& con.440.in quæstione,col.j.& Card. Flor.con.105.super præmisso,col.j.versi.sic & omnibus.Paul.Castr.consil.29.in puncto suprascripto,col.vlti.versi.nunc est videndum,lib.2.& Corne.consi.87.circa primum,in fi. lib.4.& Anto,Rub.consi.81.viso & diligenter.Ex quibus intelliges illud quod suprà dixi-

An durante anno quo mater debet petere tutorẽ filio currat tempus cæteris agnatis.

mus, esse dubium, & multos tenere contrarium, quibus accedo per ea quæ dicam infrà in respon. 21. & .22. arg. Ex legibus autem Platonis lib. 6. Si orphanorum tutor obierit, cognati, & affines ex vtrisq; parẽtibus vsq; ad cõsobrinos, & patrueles qui præsentes sunt, alium intra decẽ dies constituere iubẽtur, alioqui drachma singuli singulis quibusq; diebus mul ctantur, donec tutorem præficiant. Ex quibus vides vnũ omnibus his tẽpus simul currere. *Lex Platonis.*

79 ¶ Ad decimumnonum de renunciatione iuris impediti, quæ vt non valet expressè, ita nec per lapsum temporis, qui habet vim renunciationis tacitæ. Respondetur, quòd si etiã Bar. & alij id dicerent, ad quod sunt allegati, in. d. 19. argu. tamen nihil obstaret, quia hic cõsanguineus impeditum non habet ius suum retrahẽdi, quin id exequi possit, vt iam sæpius diximus. Quin & si id tale ius esset, cui expressè renunciare non posset, non proptereà sequeretur, quin ab eo, lapsu temporis excluderetur, vt per Bar. Bal. Pau. Cast. & recentiores in. l. 3. C. de iur. & facti ignor. & in. l. si quis suus. ff. de iur. deliberan. Bal. in. l. j. in. 27. oppo. C. qui admit. cum multis concord. à me latè congestis in nostris legibus cõnubialib. in verbo, ex pers, quæ est glo. 5. versi. & istud quidem. Quibus docuimus plus ponderis habere renũciationem tacitam, quæ ex lapsu tẽporis inducitur, quàm expressam. Nam & videmus, quòd prælatus non potest expressè renunciare iuribus ecclesiæ, quia id esset donare, quod prohibitum est. c. 2. extrà de donatio. Ex lapsu autem temporis excluditur. c. de quarta. & . c. veniens, de præscript. cum simi. *Renũciatio tacita ex lapsu tẽporis plus habet uirium, quã expressa.*

80 ¶ Ad vigesimum, quo diximus non videri datum, nec è diuerso acquisitum, quod auferri potest, & huiusmodi similia, facilis est responsio ex his, quæ suprà diximus, vt scilicet quodam modo, & aliquo respectu non videatur datum aut acquisitum, sed id quidem impropriè: quia vt iam diximus illud verbum (videtur) improprietatem significat. Nec tamen in nostro casu dici potest, quòd datum & acquisitum non sit venditori, cùm ita sit dominus ipsius rei, vt faciat fructus suos, & in alium possit eandem rem alienare, vt etiam diximus. id quod non esset si ei datum & acquisitum non esset. Et satis suprà ostendimus in responsione. j. argu. non minus esse dominum, & eum quidem plenum & perfectum alicuius rei, quòd ab eo ex aliquo euentu abire possit. Igitur hæc ratio nihil hîc concludit.

81 ¶ Ad vigesimumprimum & secundum (nam ea eodem tenore, vt quæ sunt eiusdem originis discutiam) dicendum est iura in priore loco allegata loqui in iuribus, quæ pluribus deferuntur secundùm gradum, id est, quæ insolidum competũt ijs qui sunt primo gradu: deinde illis deficiẽtibus, alteris, qui sunt in secundo gradu: verbi gratia, in successorio edicto in quo hæreditas defertur proximioribus tantùm, vt quãdiu deliberat is qui est prior gradu, non currit tempus alteri: quia is alter priùs non potest velle cum effectu, immò suæ voluntatis declaratio vt immatura, nulla foret. l. si filio. §. contra tabulas. ff. de inoffic. testa. & l. si filius. §. cùm filius. ff. de bon. liber. & . l. j. §. si intra. ff. de succes. edic. & ita intelliguntur cætera iura in ea ratione allegata, vt pulchrè & scienter expendit & declarat Cardin. Flor. in d. cle. j. §. secus, in. 6. quæsti. de conceß. præben. & iterum consi. 77. frater vnice, post princi. dum vtrobiq; disputat de eo quod dictum est in. d. 22. ratione, de duobus expectantibus cũ clausula acceptandi intra mensem, de quo etiam statim dicemus. Hîc autem ius retrahendi non defertur cõsanguineo & venditori secundùm gradum, nec successiuè, sed simul cõpetit vtriq; sed ita tamen, vt alter alteri præferatur, scilicet venditor, si veniat, consanguineo. quod non impedit tempus currere non tantùm venditori, sed & ipsi quoq; consanguineo, per tex. omnium optimum, & qui omnem dubitationem, omnẽq; disputationem tollit, in. d. l. si maritus præuenerit, quæ est. 4. in princ. ibi, sic tamen, iuncta. l. 2. §. vlti. & . l. seq. eiusdem tit. ff. de adulter. vbi dicitur, quòd pater & maritus ad accusationem adulterij admittuntur, sed ita tamen, vt maritus, si velit præferatur patri: quia credẽdum est eum propẽsiore iure & maiore dolore accusationem executurum. Tamen vtriq; simul currũt tempora accusationis. Ex eoq; no. Bar. & Ange. quòd quando duo possunt admitti ad aliquid, vtriq; cedunt tempora, donec vnus præoccuparit. quod procedit (vt inquiunt) quando tempus simul competit pluribus, etiam si aliquis eorum habeat priuilegium præuentionis, vt ibi dicitur. Secus si non simul sed successiuè id tempus competit. nam tunc secundo nõ incipit currere, nisi post finitum tempus primi, per. l. vlti. C. qui admit. quæ inter alias allegata est in. d. 21. ratione contrariæ partis. Et hanc distinctionem nuncupatim sequitur Cardi. Flor. in locis suprà allegatis. Et hanc quoq; doctrinam optimè probat glo. in. c. vl. de cõsue. lib. 6. de qua locuti sumus suprà in respon. 14. arg. Sed cuius hîc quoq; expressam mentionem volui facere, quia & hæc ijs quæ hîc diximus, admodum quadrat. *Cũ simul eodem tẽpore ius pluribus competit, simul illis tẽpus currit, secus si successiuè ius competit.*

De eo quod dictum est supra de mense expectantium.

82 ¶ Proptereaq; Bar. & Ange. in. d. l. si maritus præuenerit, ex hac doctrina tenent contra illud quod in. d. 22. ratione diximus, tenent (inquam) non nisi vnum mensem simul competere omnibus expectantibus, eundemq; illis simul currere. quod & idem tenuit Io. Andre. secum hac in re pugnans, Zenzel. Pau. Eleaz. distinguens, sed cuius distinctio ad nostrum casum nihil pertinet, Lapus similiter distinguens, & Lauren. à Pinu in. d. cle. j. de concess. preben. & ibi quoq; Io. Calder. & Cardi. Flor. in. d. §. secus, in. 6. quæstio. vbi dicit id obseruari. & Bonifa. Vital. in eo ipso. §. secus, col. pe. vbi etiam dicit id in practica obseruari. & idem Cardi. d. con. 77. in prin. & rursus consi. 183. in nomine &c. casus super quo, col. 4. versi. per hoc dico, iterumq; consi. seq. post redditum, col. 2. versi. ex prædictis. Saly. qui ita dicit consuluisse, & obtinuisse in. d. l. vl. in. j. quæsti. & ibi quoq; Alex. col. vlti. & Corne. post prin. C. qui admit. & nouissimè Matthe. Pac. in tractatu de mandatis apostolicis, parte. j. nume. 51. & seq. Et vt diximus, in. d. 22. ratione. Sebasti. qui pro priori parte allegatur, subdubitat. De quo prætereà vide ipsum Cardi. Flor. consi. 105. super præmisso, col. j. versic. tertiò ad idem, & col. 6. versi. ad tertiam.

Idem tempus solet prestitui ad plures actus qui simul possunt concurrere.

83 ¶ Ad vigesimumtertium, quo dictum est vnum atq; idem tempus nō operari effectus circa duos actus, quorum vnus successiuè venit ad alium. Illud quidem fateor, & iam sæpius suprà diximus. Sed hîc nihil tale est, quando vnum alteri non succedat, sed vtrunq; simul competat, sed ita tantùm, vt vnum alteri præferatur. Ideoq; & simul vtriq; tempus currit, vt plenissimè diximus, & probauimus suprà versi. ab hinc. 2. & alibi sæpe. Quibus & tu potes addere quod idem tēpus potest. & solet præstitui ad plures actus qui simul possunt concurrere eodem tempore, vt probatur in. c. licèt caussam, & ibi, Panor. col. 2. in. 3. no. de probatio. Secus dicit ipse Panor. si ordine successiuò essent expediendi, per glo. no. in cle. sæpe. versi. & quia possessiones, in verbo, & post dationem, de verbo. signi.

Pulchra quæstio.

84 SED MAIVS EST DVBIVM in hac specie. Quis vēdit annuum aliquod vectigal generale, id est super omnibus suis bonis (id nos vulgo, rente generale, vocamus) ea lege, vt id possit redimere intra certum aliquod tempus restituto precio venditionis, & si id non fecerit ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc (vt nostri loquuntur) idq; est quod lingua vernacula & vulgari dicimus, des apresent cōme deslors, & deslors cōme desapresent, dat emptori in solutū eius vectigalis siue loco illius fundum quempiam: ideoq; competit consanguineo ius retrahēdi eum fundum: tum quia in datione insolutum habet locum retractus, vt diximus suprà titu. præcedente. §. j. glo. 14. in verbo, ou æquipollent a vente, numero. 2. & multis seq. tum quia cùm ex pacto apposito in contractu venditionis eius vectigalis is fundus cedatur sub conditione si vectigal redemptum non fuerit, perinde habēdum sit, acsi is fundus primo loco & iam à principio esset venditus, vt dicit Paul. Cast. cons. 165. visis & ponderatis, col. 2. versi. secundò videtur, lib. j. & dicemus latiùs infrà in fi. huius tit. quæsti. 24. ad fi. Quæritur ergo vtrùm consanguineus poterit intra annum post huiusmodi facultatem concessam venditori retrahere: an verò debuit id facere intra annum contractus, non expectato illo tempore facultatis.

De eodem.

Ex nūc prout ex tunc.

85 ¶ Dubium facit vltra dicta in præcedenti quæstione, & quæ alio loco diximus de venditione conditionali, videlicet in titu. præceden. §. j. glo. 10. in verbo, dedans lan, in. 8. q. dubiū (inquam) facit ea clausula, ex nunc prout ex tūc &c. quæ eam vim habet, vt actus ita factus cēseatur habere effectū, iam ab ipso principio, non expectato tempore cōditionis, vt quod ad idipsum principiū retrotrahitur, glo. in cle. nolentes, in verbo, extunc, de hæreti. quæ dicit constitutionem, in qua hæc clausula apponitur, statim ligare à tempore promulgationis illius, non expectato lapsu duorum mensium, de quo in authen. vt fact. nouæ constitu. Et ita quidem vt quod interim scilicet intra illos duos menses factum est, nullum sit, & sequitur ibi Cardi. Flor. in. j. oppo. vbi dicit eam glo. sing. & Imo. col. j. Et dicit Bal. in authenti. contrà rogatus, col. j. C. ad Senatuscon. Trebel. quòd licèt aliàs conditio potestatiua non trahatur retro, id tamen fallit cùm apponitur ea clausula, extunc prout ex nunc. Nam & sola dictio, ex nunc, denotat tempus continuum, facitq; vt stipulatio sub conditione facta existente ea conditione retro trahatur ad tempus stipulationis, per tex. loquentem ijs verbis ab hac die siue ex hac die, quæ eundem sensum habent, in. l. huiusmodi stipulatio. ff. de verb. oblig. & ibi doct. inter quos Ange. Imo. Pau. Cast. & Alex. id trahūt ad hāc nostrā vulgarem clausulam, ex nūc prout ex tunc, & in. l. si ita stipulatus fuero si Titius, & ibi quoq; Bar. Bal. Ang. & alij, eo. tit. & no. Io. And. in. c. cùm in cunctis, col. 5. versi. item expressio, extrà de elect. in nouella. Petr. Iac. in titu. de condi. ex leg. quæ pro re dona. compe. col. 3. Bal.

in.l.lecta,col.j.in vlti.no.ff.si cert peta.Ange.in.l.j.in fi.& ibi Alex.& Ias.colum.vlti.C.de codicil.idem Ange.consi.42.porrecta,ad fi.Alex.consi.83.visa facti narratione,col.3.vers. confirmatur hoc:quia possessio,lib.2.& latiùs consi.111.perspectis literis,colum.pe.versicu. ex prædictis infero,lib.6.Franc.Are.consi.160.longa est,col.4.versi.sed certè.Barb.consil. 64.scribitur exodi,col.antepe.lib.4.Guid.Pap.deci.Delphi.268.quidam donauit,Ias.con. 147.præsens consultatio,col.9.versi.secundò posset responderi,lib.2.& Fely.in.c.licèt cau sam,col.4.versi.nota sextò,extrà de proba.& Fran.Ripa.in.l.j.nume.5.ff.de pigno.Steph. Bertran.cōsi.79.viso processu,col.j.lib.2.Chasse.cons.53.ex facto,col...versi.decimo quartò,& iterum col.23.versi.ad quartum,& consi.65.eodem initio,col.5.versi.ad hoc est clara, in fi.Nam & hæc dictio(nunc)per se ac simplex est aduerbium præsentis temporis,vt dicunt Grammatici.Et probatur in.l.nunc tractemus.ff.de tutel.& rat.distra.

86 ¶Verùm contrarium in nostro casu censeo,vt scilicet non currat tempus redimendi eius fundi consanguineo,nisi elapso eo tempore præstituto conditioni redimendi vectigalis. Nam hæc venditio siue datio in solutum est conditionalis:ideo non currit tempus,nisi cō ditione impleta,secundùm ea quæ latissimè diximus,in.d.8.quęstio.d.glo.dedans lan.Nec quicquam mutat quantùm ad id illa clausula,ex nunc &c.per id quod voluit glos.in cle.j. *De iisdem* in verbo,ex tunc,de concessio.præben.quòd sententia excommunicationis sub conditio- *dictionibus.* ne lata cum illa clausula(ex nunc)non afficit ante conditionem,sed suspenditur effectus ipsius.& sequitur Cardi.Flor.ibi in.j.oppo.& Imo.col.2.versic.glos.ex tunc.& idem propè voluerunt Inno.Hosti.Abbas antiquus,& clarius Io.Andr.in.c.prætereà requisisti,omnes in verbo,excommunicatum,extrà de appel.& ibi etiam apertissimè Collect.paulò ante fi. Bal.col.3.versi.quæro nunquid sit differentia,Panormi.colum.penulti.versicu.extrà glos. quæro,Philip.Franc.colum.5.in.3.quæsti.Et Philip.Deci.colum.etiam pe.versi.extrà glo. primò,& Cardi.Alexand.colum.3.& prætereà Archi.& idem Ioan.And.Domi.& Philip. Franc.in.c.dudum.de præben.lib.6.D.à Rota deci.95.paragraphus,in.j.addi.in nouis.Bal. in.l.præposteri.C.de testamen.vbi ex hoc dicit,quod si quis ita dixerit.*Si matrimonium* mecum contraxeris,ex nunc volo esse obligatus ad decem nomine dotis.tamen non obli gabitur nisi contracto matrimonio.idem Baldus in dicta authen.contrà rogatus.& in.l.ex illa.C.de appellationibus,& in.c.primo,columna.5.versicu.sed pone clericus,titu.de mili. vas.qui contu.est.Roma.in.l.lecta,& ibi quoque Franc.Are.colum.2.ff.si certum petatur. Guid.Pap.deci.Delphi.588.clericus.& consi.126.de anno,vbi ex hoc dicit ex tali venditio ne non deberi laudimia nisi tempore elapso.& Felyn.in.c.licèt caussam,colum.4.versicu. nota sextò,extrà de proba.

87 ¶*Si* quando autem dispositio his verbis vtens retro trahitur,id fit per fictionem,secundùm Iacob.But.in.l.ea lege.C.de conditio.ob caussam,& Angel.dicto consilio.42.in fine, quæ fictio non habet locum in statutis.Vt etiam de mandato,cùm retrotrahitur,dicit Bar to.in.l.si is qui pro emptore,columna.4.versicu.ecce exemplum ratihabitio.ff.de vsucap. cum alijs concordantijs à me adductis suprà titulo præcedente.§.primo.in glos.10.in verbo,dedans lan,numero.69.prætereà quod dicitur.In statutis autem,ex quibus retractus procedit,nō est locus fictioni,sed meræ veritati,vt dicit Bar.in dicta.l.si is qui pro emptore, in.3.quæstio.princip.cum similibus. Neque aliàs vnquam cùm tractatur de pręiudicio alterius.glos.in.c.quia circa,extrà de priuileg.Petr.Ancar.consilio.106.dubitatur.& no.in l.hac edictali.§.his omnibus.C.de secundis nupt.Ideo nec fit vnquam retrotrahitio in præ iudicium aliorum,sed eorum tantum,qui actum confecerunt.l.stipulatio de do te,ff.de iure dotium.&.l.in insulam.§.vltimo.ff.soluto matrimo- nio.&.c.si pro te.de rescript.lib.6.cum alijs multis con cordan.à me collectis in.d.verbo,dedans numero.68.est autem generale.

§. 3.

SI LEDICT achapteur recoit ledict lignagier audict retraict,neautmoins celluyquia ladicte grace conuentionnelle peult faire son offre de retraict audict achapteur,sil veult: ou audict lignagier,qui a retraict la chose:ou a aultres,a qui lesdictes choses seroient transportees. Mais sil vient au premier achapteur,ledict achapteur luy doibt dire & declairer a qui il a transporte,affin que ledict demandeur puisse venir contre celluy a qui le trāsport a este faict. Et si ledict premier achapteur ne declaire & nomme celluy a qui il a transporte,il en aura son recours & action contre luy,& son interest. Et ne courra point le temps dudict retraict conuentionnel,iusques a ce quil soit ou puisse estre informe deuemēt a qui la chose a este trāsportee,& a qui elle appartient. Au quel,quant la chose sera venue a sa notice il pourra faire sondict offre de retraict conuentionnel,& sera tenu de le recepuoir.

OV A AVLTRES. GLO.I. ET VNICA.

Vēditor cū pacto, an poßit a tertio retrahere.

1 TOLLITVR VENDITOR vi huius pacti de reuendendo poterit rem non ab emptore tantùm suo retrahere,sed ab alio quoq; qui emit ab ipso,vt etiam de iure communi multis placuit,multis quoque refragantibus,vt latè diximus suprà eo.titu.§.j.in glo.7.eademq; vlti.in verbo,seront preferez,numero.6. at in pacto.& multis versi.seq. Quibus addes,ne id omittam,quæ de hac re scribit Alex.consi,232.ponderatis his quæ in themate,col.vlti.versi.circa verò aliam,li.6. & Philip.Deci.consil.88.cuius superscriptio incipit,valet statutum,columna.3.versicu.secundò principaliter,vbi hanc dubitationem tangit,nec tamen suam sententiam interponit:sed illud tantùm dicit,quòd si sit statutum vt possit agi contra tertium,id seruandum est. Multa quoq; de hac re scribit Chasse.titu.de rentes vēdues a rachapt.§.j.versi.tertium est,& multis seq.& Anto.Rube.consi.159.clari iuris. Audio autem hāc opi.seruari in Francia,vt contra tertium agi possit. Estq; in id expressum statutū Sabaudię,lib.3.Statutorum. c.16.ex frequentibus. Suntq; nonnulli,qui constanter tenent id pactum reuendendi impedire alienationem rei in alium,ita vt si alienata fuerit,possit ab eo vendicari. Ita enim tenuit & multis probauit Guid.Pap.consi.49.principale dubium,vbi inter cætera allegauit Barto.in.l.in diem.ff.de aqua plu.arcen.vbi tamen non loquitur de alienatione,sed de hypotheca,de qua nos dicemus infrà in hac eadem glo.nume.8.hîc autem & seq.

An id pactū īpediat alienationem in tertium.

Quid si hypotheca interueniat.

2 TAMEN SI POTIOR esset ea opi.quæ negat admitti venditorem aduersus tertium emptorem,hodie parum prodesset,vt tradit Paul.Castr.in.l.2.ad fi.C.de reb.alienis non alie. cùm ex communi vsu notariorum in instrumētis apponi soleat hypotheca,quæ realis est. §.item Seruiana,Insti.de actio.& ideo fundum sequitur & obligat tertium,ex textu quem vbiq; omnes dicunt sing.in.l.si creditor.§.vlti.& ibi Bar.ff.de distrac.pigno.& no.per Bartol.& Bal.in.l.ea lege.C.de condi.ob causs.Bar.& recentiores.in.l.filiusfa.§.diui.ff.de leg. j.& in.l.si ita quis promiserit.§.ea lege.ff.de verbo.obl.idem Bart.in.l.nemo,quæ est pe.ff. de pact.Ange.consi.230.intricatè,colum.j.& consi.243.multi consortes,post princ.Raph. Fulgo.qui id dicit not.dignum,consi.117,Ioannes,col.4.versi.illud porrò,Alexan.loquens nuncupatim de hoc pacto reuendendi consi.228.ponderatis quæ seriosè,col.2.versic.prætereà etiam,li.6.Guid.Pap.qui etiam in hoc pacto loquitur.deci.Delphi.669.per pactum potest prohiberi,in prin.atq; iterum in versi.sed vidi dubitari,vbi id dicit fuisse determinatum.Socin.qui & ipse in hoc casu loquitur,consi.80.in quæstione quæ vertitur,colum.3. versi.vel etiam & tertiò,lib.3.

Locatio fa=

3 ¶Idemq; in simili traditur de locatione facta cum hypotheca vt etiam obstringat ligetq; tertium emptorem,per Bart.Bal.& alios in.l.emptorem.C.loca.& in.l.qui fundum.ff.eo.

& in.l.j.§.quod autem.ff.de superficie.& in.l.se filio.§.si vir.ff.solu.matrimo.Ange.cons.2. certum est,colum.vlti.versi.item actio.& con.245.quia omne,in.5.dubio.Imo.in.d.§.diui, colum.3.& ibi quoq; recentiores.Pau.Cast.in.l.si merces.§.j.ff.loca.Raph.Co.consi.20.magister Antonius,col.j Masuer.titu.de loca.§.item emptor non tenetur,& seq.Guid.Pap.de ci.Delphi.480.locaui,col.j.versi.sed pone.& sing.719.emptor non habet.& consi.127.processus fuit,colum.5.cum alijs multis concordan.congestis ab Alexand.in.d.§.si vir,colum. 2.& consi.118.in casu de quo quæritur,col.pe.versi.insuper quia in instrumento,lib.5.Barb. consi.36.sapienter,col.9.versi.sed videamus,lib.2.& Stepha.Bertran.consi.143.pro facilio ri,colum.vlti.lib.4.& Ferdi.Loaz.in repe.d.§.diui,char.23.versi.ex ista cõmuni,qui est nume.441.& Anto.Corse.in suis singu.in verbo,pactum,si propter obseruantiam.& Hippo. Marsi.sing.321.credo te scire.Vtrùm autem hoc casu præcisè teneatur emptor stare locationi,an verò satis sit,si offerat interesse,vide Carol.Molendi.post alios multos quos citat consuetu.Parisi.ti.j §.30.numero 95.& seq.

Et a cum hypotheca an obstringat tertiũ ẽptorem.

4 ¶Similiter etiam dicitur.l.quoties.C.de rei vendi.quæ præfert secundum emptorem,cui res fuit tradita priori,non procedere,cùm res primùm fuit vendita cùm hypotheca,etiam sine traditione.Nam hic emptor cùm hypotheca præfertur alteri,cui secũdo loco fuit res vendita & tradita,vt voluerunt Cy.Ioan.Fab.Bald.Saly.Paul.Cast.& Ias.in.d.l.quoties.& ipse Ias.consi.5.strenui,colum.5.versi.sextò pro ista parte,& versi.septimò bene facit,lib.3. & consi.6.exhibentur,col.9.versi.tertiò adest,eo.lib.3.& Thomas Ferra.qui nullum horũ memorat,cautel.48.si quis vendit,col.2.versi.secundum remedium.

L. quoties. C.de rei uẽdi.nõ procedit cũ interuenit hypotheca.

5 ¶Aduerte tamen ne decipiaris,quòd solus Ias.in dicto consi.& Thomas Ferrar.vbi suprà loquuntur in dominio rei.Cæteri verò,& ipse quidem Ias.in.d.l.quoties,loquuntur in hypotheca,vt scilicet prior in hypotheca præferatur in ipsa hypotheca,tametsi res ei nõ fuit priùs tradita.De dominio autem non loquuntur.Et sanè in hoc multi magnæ authoritatis nostri temporis in hoc,ni fallor,falluntur,qui tenent indistinctè in his solam hypothecam sufficere,per.d.l.si creditor.§.vlti.ff.de distract.pigno.qui text.nuncupatim loquitur cùm pacto de non alienando adiecta est hypotheca quo casu impeditur sequens rei alienatio.Quòd si eo pacto non apposito interuenit hypotheca,ea certè non impedit alienationem & dominij rei hypothecatæ translationem,sed ita vt transferatur cum sua caussa,id est hypotheca,vt est tex.apertissimus in.l.si debitor.C.eo.tit.& ibi concord.in glo.Nempe cùm debitor maneat dominus,& quidem pleno iure.l.generaliter,in princip.ff.qui & à quib.manu.& diximus suprà titu.præcedenti,§.j.glo.14.in verbo,ou æquipollent a vente, numero.127.quid verò de re.Ideo & multi eorum quos suprà citauimus,expressim loquũtur de hoc pacto non alienandi.

An hæc etiã procedũt in dominio. An & hæc procedũt,si hypotheca interuenit sine pacto alienandi.

6 SED DVBIVM EST,an his casibus necesse sit interuenire specialem hypothecam illius rei venditæ vel locatæ,an verò sufficiat generalis omnium bonorum.De qua re vide Bart.in l.qui absenti.§.si quis possessionem,& ibi latiùs Imo.Paul.Cast.Ro.Alex.& Franc.Are.ff. de acqui.posses.Bar.Imo.Paul.Castr.Alex.Franc.Are.& Ias.in.d.l.si ita quis promiserit.§. ea.lege.ff.de verbo.oblig.Stepha.Bertran.consi.omnium primo,in.3.dubio.lib.j.& consil. 191.nihil existimo,colum.vlti.eo.lib.j.& consi.4.parum refert,nume.33.& seq.lib.2.& consi.185.quamuis donatio,numro.11.12.&.13,lib.3.Ias.consil.211.præsens consultatio,colum.6. versi.item in isto,lib.2.Io.Crot.in repe.d.§.diui,col.28.versi.quartò limitatur,& ibi quoq; Ferdi.Loaz.vbi suprà,versi.difficultas tamen est,vbi & alios concord.afferunt.& Albert. Bru.consi.66.dum dubitatur,colum.2.versi.quartò.& Ludo.Gozad.consi.24.quæritur,an Dauid,numero.9.

An ĩ istis casibus necessaria sit speciális hypotheca.

7 QVANQVAM id frustra in nostro pacto reuendendi de hac re quærimus,quandoquidẽ promittens rem reuendere venditori,censetur illi eandem rationẽ in id obligare pignorareq; per.l.creditor,quę est.3.§.post diuisionem,& ibi Bar.& Bal.qui id notant.ff.qui pot.in pig.habe.Iaco.Are.(vt à nostris citatur)in.l.ad curatoris.ff.de dam.infec.Bal.in.l.creditores,in fi.C.de pigno.vbi illum tex.dicit singu.& consi.200.tria sunt,in.2.dubio,lib.4.vbi & illum quoq; text.dicit no.& nũcupatim loquitur de hoc nostro pacto de reuẽdendo,cùm cæteri loquantur de vendendo,quod idem est,quantùm ad id de quo tractamus.Cepol. qui & de nostro pacto loquitur in tractatu de simulatione contractuum,col.j.& dicemus infrà eo.tit.in fi.huius tit.numero.123.huius igitur,& seq.vt iam non dubitandum sit,quin sit verior ea opi.quæ facit ius venditori redimendi etiam à tertio emptore.

An promittens reuẽdere cẽseatur in id rem ipsam pignorare.

8 HIC AVTEM opportunè quæri potest,quid si emptor rem alteri non vendidit,sed obli- *Res ex hoc*

pacto redẽpta an redeat libera obligationibus ẽptoris. gauit. An posteà retrahente venditore vi huius pacti res in eum transiet libera, an verò cũ onere & nexu illius hypothecæ. Et idem in retractu proximitatis quæri potest. Hanc autẽ de huiusmodi conuentionali quæstionem nuncupatim tractat Bartol.in.d.l.in diem.ff.de aqua plu.arcen.vbi primùm dicit eam.l.facere, quòd non transit cum onere, quia debuit requiri consensus venditoris. Et confestim subdit pro declaratione illius.l.ita esse distinguẽdum, vtrùm res reuertatur ad vẽditorem aut alium auctorem de necessitate, & rescinditur omne ius seruitutis vel pignoris constituti ab emptore, per eam.l.&.l.3.ita enim allegat, licèt sit.l.si ex duobus, quæ est.6.§.sed & Marcellus.ff.de in diem addic. An ex voluntate aut facto emptoris ad hoc directè tendenti, siue vt ipse loquitur, ordinato, & non rescinditur l.3.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.&.l.bouem.§.pignus.ff.de ædil.ædic.& quod no.per glos. in.d.§.sed & Marcellus. An verò facto emptoris non directè ad hoc tendente, & tunc soluitur omne ius ab ipso emptore constitutum.l.lex vectigali.ff.de pigno.ibi enim licèt non soluat, non tamen in hoc fecit, vt ad actorem res rediret. Et per hoc (inquit) apparet idem

Res redẽpta ex.l.2.C.de rescinden.uendit. an redeat libera. esse in pacto legis cõmissoriæ. Subditq; quòd si vẽditor rem redimeret, quia læsus fuerit vltrà medium iusti precij, ex.l.2.C.de rescin.vendi.id fuit ex voluntate emptoris ad hoc ordinata: quia voluit rem reddere, & non supplere precium, quod erat in suo arbitrio, secundùm.d.l.2.& lex non transfert ipso iure sine eius facto & traditione, sicut in.d.l.lex vectigali, & in dicto pacto legis commissoriæ. Et ex hoc (ait) apparet decisio omnium quæstionum, quæ circa hoc possunt occurrere. & illum sequitur Rapha.Co.ibi.

9 ¶ Idem autem Bar.& Ange.in.d.l.3.ff.quib mod.pig.vel hypo.sol.no.ex ea iuncto, princip. *De eadẽ re* l.seq.quòd si ius debitoris obligantis resoluitur ex caussa antecedenti necessaria, resoluitur quoq; pignus, secus si ex voluntaria. id quod ipse Bar.dicit esse no.ad multa. Et primò quòd quando res venditur, & apponitur pactum de reuendendo, si interim pignoretur, debet distingui, an emptor cogatur reuendere ex necessitate, an verò ex volũtate. Item si pignorasti rem emptam, quæ tamẽ posteà auocatur propter læsionem vltra dimidium iusti precij, ex.d.l.2.C.de rescin.vendi.non dissoluitur pignus: quia tunc emptor reddit rem ex voluntate, nõ necessitate, cùm possit supplere precium. Idem quoq; Bar.in.d.l.si ex duobus.§.sed & Marcellus.ff.de in diem addic.clarè decidit in nostro casu reuenditionis pignus resolui, cùm contractus resoluatur ex necessitate prioris contractus, vt in casu.d.§. Quanquam id dubium poterat videri ex dictis ipsius in.dd.illis duobus locis. Sed hãc ipsius sentẽtiam quæ vult pignus in hoc casu resolui, sequitur Bal.in.d.§.sed & Marcellus.& Franc.Cur.Senior consi.12. Lucius, col.pe. Fabia.in tracta.emptionis & vendi.in.4.quæsti.7.quæsti.princi.Philip.Deci.in.l.si socius, col.2.ff.si cert.peta.& consi.88.cuius superscriptio incipit, valet statutum, col.2.versi.& specialiter in proposito.& con.238.proponitur quòd nobilis, colum.vlti.in.5.dubio.& consi.seq.primò non videtur, col.quoq; vlti.versi.& ad confirmationem.Anto.Rub.consi.90.viso casu, col.vlti.& Hiero.Cagno.in repet.l.2.in.5.quæsti.C.de pact.inter empto.& vendi.vbi tamen subdubitat.& Carol.Molendi.in consuetudi.Parisi.titu.j.§.41.numero.21.

10 ¶ In casu autem.d.l.2.C.de rescind.vẽdi.perstat Bar.in.d.§.sed & Marcellus, in illa sua sen- *De eadẽ re* tentia, vt scilicet non resoluatur pignus. id quod etiam ante eum voluit, licèt non alleget, Ioan.And.post alios antiquiores.in addi.Specul.in rub.de obliga.& solu.col.2.versi.proposito conguit. Et hanc quoq; opi.sequitur Alberi.in.d.l.2.col.4. versicu.item quæro vẽdidi, C.de rescin.vend.Pet.Anca.in.c.accessorium, colum.10.versi.prædictis applico quæstionẽ, de regu.iur.lib.6.& Alex.consi.45.in caussa, colum.2.versi.ad quod pluribus, lib.5. Verùm contrarium tenuit Bal.qui solius Bar.meminit in ea ipsa.l.2.in.13.quæstio.versic.iuxta hoc quæritur, quia resoluto (inquit) iure pignorantis resoluitur ius accipientis, per.d.l.lex vectigali: etiam si resoluatur ex actu voluntario, puta quia pignoraui rem emphyteuticã, & post eà non solui canonem, nam in mea potestate erat soluendi, sponteq; ac liberè non solui, tamen hoc nocet creditori, & finitur ipsius hypotheca. Ita & in casu, d.l.2.nam debemus id potius considerare, quod est in natura actiõis reuocatoriç, quæ cõpetit ad rem, quàm quod est in nuda facultate soluendi, aut non soluendi precium: nec enim potuit emptor pignorando facere deteriorem conditionem venditoris, per.d.l.3.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol. Nec ob. (inquit) quod dicitur in.d.l.3.in versi.quanquam: quia ibi loquitur, quando ex sola voluntate emptoris pendebat resolutio. At hìc non pendet ex sola eius voluntate, quia hęc res non erat liberè apud emptorem, sed quodammodo affecta ex dispositiõe legis. Subdit tamen dictum Bar.esse verum, quando sine iudicio res esset sponte reddita, per.l.si debitor

in prin.ff.quib.mod.pig.vel hypo.sol.Et dicit Bal.id fuisse disputatū Bononiæ.& eum sequūtur Sal.ibi in.15.q.& Pau.Cast.col.3.vers.octauò quęro,vbi & hanc rationē affert,quòd hæc resolutio fit ex caussa de pręterito, quę scilicet orta est ante obligationē:& sic obligatio cēsetur esse facta eo iure ac modo,quo erat apud emptorē.& ibi deniq; Pātaleon in re pe.col.43.vers.quærit etiā Bal.& ipse Carol.Molen.in cōsuetu.Paris.ti.j.§.22.nu.45.Et hāc partē credo esse verissimā,non enim emptor dicitur spōte reuendere,qui cogitur ex legis dispositione vel supplere vel reuēdere,vt satis sensisse videtur,glo.in.d.l.2.in verbo,iudicis vers.itē si iste vēditor.C.de rescin.vendi.per tex.optimum in.l.si quis sub.§.sed si sub.ff.de condi.insti.& diximus latiùs suprà tit.præced.§.32.in glo.j.nu.66.quod aūt tertiò,& duobus seq.Et quia etiam posset emptor,si aliā op.reciperemus,fraudare emptorem hoc.l.beneficio,rem emptam tot seruitutibus debitis & obligationibus onerando,vt multò satiùs esset vēditori eam apud emptorē relinquere,quàm recuperare tot tātisq; oneribus subditā.

11 ¶ Quid autē de feudo aut emphyteusi reuersa ad dominū,an redeat libera,an cum onere pignoris,seruitutis,aut alterius obligationis,quia nō est propria ac peculiaris materia huius nostri tractatus,vide vltra prædicta tex.in.c.j.§.rursus,& ibi Bal.Aluar.Mart.Laud.& Cardi.Alex.ti.quib.mod.feud.amit.& tex.in.c.j.§.quid ergo,& ibi doc.& maximè Cardi. Alex.col.vl.versi.quæro pone vasallus,& iterū versi.quæro nūc,tit.de inuesti.de re.ali.fac. & in.c.j.in fi.& ibi etiā Bal.tit.de cont.inter vas.& ali.Cy.in.l.si duobus.§.finautē sub conditione.C.com.de lega.Collec.in.c.2.col.j.versi.quid si miles,extrà de feud.Blan.Mars.in summa ti.quib.mod.feud.amit.versi.sed nūquid seruitutē.Pet.Iac.ti.de act.in rem pro re emphy.col.10.versi.itē est notandū,& iterum col.19.versi.& est notandū.Io.Fab.in.l.vl.C. quæ res pig.obli.pos.Bal.Saly.& Pau.Ca.post Pet.& Iac.Ra.in.l.& in prouinciali,quæ est. 3.C.de seruit.& aqua.& eundē Bal.con.371.Maphiolus inuestiuit,lib.j.Imo.consi.8.in casu præmisso,col.vl.vers.circa secundū.Masuer.tit.de locat.vers.itē vtilis dn̄s.Io.Ray.in.c.imperialem.§.habito,char.4.& seq.& iterū in.§.præterea si quis,char.7.vers.quæro vasallus, tit.de prohi.feud.ali.per Fede.Pau.Cast.cons.68.in caussa pręsenti puto,in fi.lib.2.Alexan. consil.38.cōsideratis his,col.2.vers.alia ratione,li.2.& con.173.viso themate,per totū,lib.2. quod repetitur,consi.91.lib.3.Et eundem Alex.consi.11.ponderatis his,colum.10.versi.nec potuit,eo.lib.3.& consi.10.viso instrumento.columna.4.lib.5.Guid.Pap.deci. Delphi.428. quidam Antonius,ad finem.& melius deci.575.emphyteuta potest.& Benedic.in repetit. cap.Raynucius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,numero.561.de testamen.Philip. Deci.cons.607.viso puncto,colum.penul.Iaco.à.S.Georg.in tracta.feud.in verbo,ita etiā quòd ipsi vasalli,colum.3.versicu.vlterius est quærendum,& in verbo,qui quidem inuestiti,colum.16.versi.item quæro de pulchra quæstione.& Stepha.Bertran.consi.3.inspecto,in fi.lib.3.& Fran.Cur.Iunior.in tracta.feud.parte.4.quæstio.14.& Matthe.Afflict.deci.Neapo.380.Vincentius,colum.prima.& latissimè diximus suprà titu.omnium nostrarum consuetudinum.5.§.2.in glo.prima,vbi videre poteris.& aliquid etiam diximus ti.præceden. §.34.glos.prima,numero.7.sed ex his,& seq.Carol.autem Molend.consuetu.Parisi.tit.primo.§.13.glo.5.in.5.quæstione,arbitratur quoniam feuda apud nos sunt patrimonialia,eadem quoq; etiam ad dominum quocunq;modo reuertantur,minimè libera reuerti.Cui tamen non accedimus:neq; enim sequitur,si patrimonialia sunt,eadem cum suo onere ad dominum reuerti,vt patet ex multis quæ suprà diximus.3.versic.præcedentibus.Quanquam ei suffragari videtur ordinatio regia Philip.Pulchri Bituris facta anno.134.capit.20.cuius meminit Aufreri.in titulo de tallijs & exactionibus.c.3.& Benedict.vbi suprà,qui tamen eam declarat.

Quid de feudo uel emphyteusi reuersa ad dominum.

12 SED ET ILLVD QAAERENDVM ducimus.Quid si emptor iste qui emit cum hoc pacto reuendendi,interim rem alteri locat.An vēditor qui ex hoc pacto redimit,teneatur stare huic locatiōi & idē queri potest de locatione facta ab emptore durāte tempore retractus municipalis.Guid.Pap.deci.Delphi.480.locaui,colum.vltima,dicit Iacob.Pute.in.l.si filiofamilias.§.si vir in quinquennium.ff.soluto matrimonio.id tractasse in priore casu pacti reuendendi,& nihil aliud dicit.Scio autem Bald.hanc eandem speciem disseruisse in l.prima,ad finem.C.de iure fisci li.10.vbi asserit venditorem,qui redemit,teneri:nam emptor interim re fruitur ex voluntate venditoris,quia redimendo impediret eum frui.l. si vir.ff.de præscriptis verbis.ideo ex quadam consequentia etiam ex eiusdem voluntate videtur eam locasse.Et idem nulla illius mentione facta voluit Rapha.in dicto.§.si vir in quinquennium,& ibi quoq; Alexand.colum.4.versicu.item fallit quando vendidi,

An uēditor qui redimit ex hoc pacto,teneatur stare locatiōi factæ ab emptore

vbi id admodum commendat, dicitq; ab hac opinio. non esse in practica recedendum, licèt aliquid in contrarium afferat, & Soci. consil. 125. visa narratione, col. 2. versic. confirmatur per id, li. j. vbi & ex hoc & alijs multis ibi per eum collectis, id tādē axioma facit, quòd si eo tēpore, quo facultas locandi ad te pertinet, tu locas, si cōsentio tacitè vel expressè huic locationi, licèt posteà pendente tēpore ipsius locationis ea locādi facultas in me transferatur, tamen teneor ei locationi stare. Et hoc quoq; sequitur & dicit sing. Hiero. Cagno. in repe. l. 2. in. 12. quæstio. C. de pact. inter empto.

13 ¶ Et hanc sententiā cōfirmat, quòd singularis successor necessarius, in quē scilicet quis cogitur dominium transferre, vt in casu nostro, tenetur stare locationi, glo. no. in. l. diuortio, versi. neq;, in verbo, tertia portio, vers. sed opponitur, & ibi Bar. col. j. Bald. col. 3. Imo. Alex. & cæteri propè omnes. ff. sol. mat. Alberi. & Bar. in. d. §. si vir in quinquēnium. & in. l. postulante. §. j. nu. 4. post Ray. ibi. ff. ad. S. C. Treb. Bal. & Saly. in. l. emptorē, ille in. 3. oppo. hic in 6. C. locati. Steph. Aufreri. deci. Tholosa. 420. item fuit quæsitū locaui, paulò ante fi. & Catel. Cota. qui eam glos. dicit sing. in memo. successor. Sed id tamen quomodo intelligatur, apud priores illos videbis.

Singularis successor necessarius an teneatur stare locationi

14 ¶ Licèt contra hoc multū faciant quæ adduximus in pręcedēti quæsti. ex quibus videtur quòd resoluto iure locatoris resoluitur ius cōductoris: cùm hęc resolutio fiat ex caussa antecedēti & necessaria, vt ibi etiā diximus, &. d. ti. 5. §. 2. Tu tamē vide Soci. vbi suprà & Maria. eius patrē consi. 32. his quæ superius diximus, in. 3. primis col. & doct. plenè in. d. §. si vir in quinquenniū. & in. l. emptorē. C. locati. & in. c. vlt. ext. ne præla. vic. suas, & Guid. Pap. decisi. Delphi. 480. locaui, versic. circa hoc. Ias. post alios in. d. l. diuortio, col. 8. versi. in eadem glo. ibi, trāslatio. ff. solu. matri. Quibus etiā locis videbis quid de locatione facta à viro durante matrimonio de re dotali. à tutoribus, curatoribus, prelatis, debitoribus ante dationē insolutū à iudice factā, & alijs id genus, an duret post eorū tēpora. Et de locatione facta ab vsufructuario, videbis etiā tex. in. l. si quis domū, & ibi Bal. ff. locat. & p ipsum Bal. in. d. l. j. col. vl. C. de iur. fis. li. 10. Et ē cōtrario de locatiōe facta à proprietario, an vsufructuarius ei teneatur stare, vide Bal. in. l. j. col. 3. versi. pone maritus. C. de fruct. & liti. expen. & Corse. d. deci. Tholo. 420. Et de pręlato vltra loca cōia, vide. D. à Rot. deci. 232. si pręlatus, in nouis. Bal. con. 457. col. j. vers. modò seqtur, li. j. & Alber. in. l. arbores. ff. de vsufr. & in. d. l. si qs domū. ff. locat. & Ang. con. 245. quia omne datū, col. 5. in. 5. dubio, iterūq; in seq. & Raph. Fulgo. con. 126. reuerēdus. & Pet. Anc. con. 116. secundū ordinē. Pau. Ca. con. 4. circa primū, col. j. vers. sed ex alio, li. j. & omnino Alex. con. 160. viso & diligēter, li. 6. & Soc. con. 34. materia li. 4. & Pet. Ferra. qui de alijs quoq; loqtur, titu. for. libel. quo agit. ad ficti præstat in verbo, soluere neglexerit, vers. quid aūt dices. Et de dño cui commissum est feudum, an teneatur stare locationi factæ à vasallo, videbis apud Bald. in. c. j. §. rursus, post prin. & iterū in fi. ti. qui. mo. feudū amit. & Carol. Molen. qui illius nō meminit, cōsue. Paris. ti. j. §. 30. in. 22. q. & seq. Et de fideicōmissario, an teneatur stare colono hæredis, vide Alber. post Ray. in. d. l. postulāte. §. j. nume. 4. ff. ad. S. C. Trebe. Sed nō id pretermittam, quòd in nostro casu est tempus certum finiendi iuris emptoris, cùm tempus certum est pręstitutum reuēditioni: quod nō est in maritis, pręlatis, vsufructuarijs. tempus enim mortis incertum est. l. j. ff. de condi. & demon. quare maior est ratio vt venditor qui redimit, non teneatur stare locationi factę ab emptore. Bal. autem in. d. l. j. C. de iur. fisci. loquitur in casu quo potest quandocunq; voluerit redimere.

De eadē re

Vxor an teneatur stare locationi factæ a marito.

Quid de aliis id genus

15 ¶ Tamen si eā op. teneas, quæ dicit standū huic locationi, putarē id ita intelligēdum fore, nisi huiusmodi locatio facta fuerit in fraudē. Quid eñ si emptor vidēs finē eius facultatis redimēdi aduētare, sciēsq; vēditorē se ad redimendū adornare, idq; sibi aut alijs declarare, & in eā rem pecunias vndiq; colligere: aut aliter sciens verisimiliter eum redempturum ex euidētibus scilicet coniecturis & apparatibus, vt in simili dicit Bald. in. c. j. colum. vltima, versi. sed quid si nondū, ti. quib. mod. feud. amit. cum simi. à me adductis suprà ti. pręcedēte §. primo, in glos. 14. in verbo, ou equipollent a vente, numero. 121. sed hæc fortè. Is (inquam) emptor locat ad multos annos vltra illud tempus redimendi, & fortè modico precio, ne idsciens venditor redimat, timens de suo incommodo: vt cùm ipse sit precium fortè magnum restituturus, nō potiatur tamen re ipsa longo tēpore, nec iustā pēsionē sit habiturus. Super quo vide omnino qđ in nō longè dissimili casu diximus suprà ti. pręced. §. j. glo. 7. in vebo, ou aultres choses cēsees pour immeubles, nu. 73. nisi tamen hæc conductio, & seq.

Quid si hæc locatio facta fuerit in fraudem.

16 ¶ Sed ad id quod de fraude præsumpta diximus ob coniecturam verisimilem rei statim

16 redimendæ. Adde quod in simili traditur de eo qui verisimiliter metuens controuersiam breui mouēdā, quia creditor in id se parabat, se latitat, vt videatur tum facere animo fraudendi, vt voluit glo. in. l. Fulcinius. §. quid sit autem, in verbo, animus, & ibi Bar. versi quærit glo. ff. quib. ex cau. in pos. mit. & quod alibi dicitur de eo qui alienat rem, cuius timebat proximam controuersiam, per glo. in. c. sæpè, in verbo, scienter, extrà de restitu. spoliato. & Bar. in. l. qui petitorio, in fi. ff. de rei vendi. & Bal. post Odof. in. l. quoties, colum. 2. versi. dicit hîc, & ibi quoq; Saly. in. 10. oppo. C. eo. titu. & idem Saly. in. si post motam, colum. 2. versi. nota ex verbo, emptor. C. de peti. hæredi. & Barb. consil. 95. clementissimi, colum. j. lib. 2. Fely. in. c. pe. col. j. versi. dum concluditur, extrà de except. & Fran. Ripam. in. l. quod te, colum. 4. numero. 14. ff. si cert. peta. Quibus adde tex. optimum à nullo eorum annotatum in l. in summa. ff. de pecu. vbi ita scribitur, sed & si quis cùm suspicaretur alium secum acturum, aliò peculium diuertat. De eodem.

17 ¶ Et id quidem quod diximus de dicta locatiōe facta in fraudem, fulcitur ex eo quod tradit Cy. in. d. l. emptorem, colum. vlti. C. de locat. quòd tum demum minor finita tutela aut curatione, aut successor prælati tenentur stare locationi factę à tutore vel curatore vel prędecessore, si bona fide eam fecerint, per. l. si tutelæ. ff. de adminisl. tuto. & idem dicit Bal. in d. l. emptorem, colum. 2. versi. quæro quid in successore. Ex quo dicunt Pau. Castr. & Alex. in. d. §. si vir in quinquennium, ille quidem col. j. hic. 2. versi. istum tex. limita, quòd ille tex. per quem mulier soluto matrimo. tenetur stare locationi factæ à marito constante matri. intelligitur si vir id bona fide fecerit: nā si ex aliqua cōiectura deprehēdi posset id in fraudem fecisse, quia fortè inter ipsos iam tractabāt de diuortio, aut alter eorū grauiter egrotabat, tūc nō teneretur mulier stare huic locatiōi, ar. l. filię, eo. ti. & allegāt quoq; Alex. tex. optimū in. l. in vēditiōe. ff. j. ff. de bo. autho. iud. pos. vbi dicitur, quòd creditor missus in possessionem tenetur stare locatiōi ante factæ à debitore, etiam si ab eo minoris locatum sit, nisi in fraudem ipsius creditoris id factum sit. De eodem.

18 ¶ Et idē in pręlato qui statim repudiaturus abdicaturusq; prælaturā, vt ita dicā, locat rem ad multos annos in fraudē successoris, voluit Bal. in. l. iubemus nulli, in prin. col. vlti. C. de sacro. eccle. per. d. l. filiæ, & alia iura quæ ibi allegat. & quisquis is fuit inter con. eiusdē con. 483. an locatio, in fi. li. 3. Sed & idē tradidit ipse Bal. de debitore, qui rē locauerat, quę posteà à iudice insolutū data siue addicta fuit creditori, in. c. quoniā frequēter. §. vl. in fi. ext. vt lit. nō cōtest. vt scilicet ipse creditor stare huic locatōi teneatur, nisi ea facta fuerit in fraudē ipsius, per. d. l. in vēditione. §. j. qui & si loqtur de creditore, qui tantū missus est in possessionem, vt diximus, nec ideo adhuc est dn̄s, tamē multomagis habet locū in creditore, cui res ipsa pro credito addicta est. & illud dictū Bal. seqtur Alex. qui id dicit singu. & mēoria dignū in. l. si filiofa. §. vl. col. 4. vers. ex cuius dictis. ff. sol. ma. & Ias. qui dicit mēti tenēdum in. d. l. diuortio, in prin. col. 8. vers. ego anno pręterito. ff. eo. ti. & Catel. qui etiam dicit sing. memor. creditor, & iterū memor. successor, ad fi. Et faciūt etiā quæ dicā infrà vers. ab hinc. 3. & rursum. §. 5. in glo. 4. in verbo, pro rata tēpotis nu. 15. illud quoq;. De eodem.

19 ET QVIA suprà diximus de casibus, quibus emptor rem alteri vēdiderat aut locauerat. Quęro è diuerso quid si is qui fundū vēdiderat sub pacto reuēdendi, ea tn̄ lege, vt ipse venditor alteri fundū ipsum nō vēderet, vt sępè iam fieri vidimus. Tamen ipse nihilominus alteri fundū vēdidit, anteq̄ retraheret à primo emptore. An cū volet retrahere vi illius pacti reuēdendi, obstabit ei exceptio, quòd non steterit promissis. Ideoq; nec ei teneatur emptor reuēdere. Corne. con. 178. circa primā cōsultatiōis dubitationē, in prin. li. j. tradit se & Bal. à Bartho. aliàs cōsuluisse, hoc casu tutū esse emptorē exceptione aduersus venditorē volentem retrahere, & nihil allegat. Sed ad hoc illud allegari pōt, quòd nō seruāti contractū, nec ipsi seruādus est. l. cū proponas. C. de pact. & l. quæro. §. inter locatorē. ff. loca. cū si. Et quando actor innititur cōtractui vltro citroq; obligatorio, debet implere ipsum cōtractum ex parte sua, aliàs repelli pōt. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. cum alijs multis si. & concord. à me collectis in nostris legib. connubialib. in. 13. lege. *Si is qui uendidit sub hoc pacto, ea lege ne alteri uenderet. An si uēdiderit obstabit ei exceptio uolenti redimere.*

20 CAETERVM IPSE Corne. eo. con. differit quid dicendū sit in hoc eodem casu. Si vēditor posteaq̄ secundo emptori vendiderit ab eodē redimat, vtrùm nihilominus ei obstabit hęc exceptio agēti cōtra venditorē ex huiusmodi pacto. An verò contrà nō obstabit, tanquam redimendo purgauerit quod malè fecerat alienando. Et multa in vtranq; partem allegat, & tandem concludit nec hunc quoqus esse admittendum. Cui adde quod à nostris tractatur an emphyteuta & vasallus redimendo emphyteusim aut feudum alienatum excusetur *Sed quid si in illo casu uenditor redemit.*

à pœna commissi, vt per Bar. & latè Alex. & alios in. l. si à me. ff. ad legem Falci. Bal. & alios in. c. j. tit. quid iur. si post alie. feud. vas. id recup. eundem Bal. in. l. ab emptione. ff. de pactis. Doct. in. c. potuit, extrà de loca. Alberi. in. l. quidam in testamẽto, de fideicom. libert. Ioan. Ray. in. c. j. §. habito, col. 8. in paruis, versi. quęro quid si vasallus, titu. de prohibit. feud. aliena. per Fede. Cardi. Alex. qui alios multos citat, in. c. j. §. hoc quoq;, colum. 3. versicu. quæro cum dicta glo. titu. de successio. feud. Deci. consi. 88. cuius superscriptio est, valet statutum, colum. 2. & latissimè Ias. post antiquiores in. l. vlti. char. penulti. numero. 135. vigesimò quęro. C. de iure emphyteu.

21 CONSTAT AVTEM ex supradictis, possitne emptor interim, dum re fruitur, pẽdente tempore reuenditionis eam rem alteri vendere, pignorare, locare. Nunc quæro an etiam interim possit arbores fructiferas, aut alias inciduas, idest nõ cæduas. Sic enim Ouidius lucum vocat inciduum lib. 2. Fastorum, vt id obiter dicam. Quam rem Cepo. nuncupatim tractat in tractatu seruitutum rusticor. prædio. titu. de montibus, qui est. 22. in. 6. quæstio. vbi dicit consideranda esse verba pacti de reuẽdendo. Si enim hæc sunt, vt teneatur emptor syluam retrouendere, non poterit eam excidere, quia non posset id faciens pactum seruare. Si autẽ dictum est simpliciter, vt teneatur reuendere sine mentione syluæ. Et tunc aut pactum est ad certum breue tempus, scilicet. 6. 7. vel. 8. annorum, ita vt maior esset vtilitas emptori habere ligna ex ea sylua, quàm fructus fundi, qui ea excisa ad culturam reduceretur, & contrariò maius damnum venditori. Et tunc aut emptor sciebat, aut verisimiliter scire debebat venditorem redempturum. Ideoq; vt ipse emptor cõsequatur maiorem vtilitatem ante reuenditionem vult arbores excidere, & non potest: & si fecerit, tenetur venditori redimenti ad damnum & interesse, argu. l. j. §. j. & quod ibi not. Bart. ff. si quis testamen. lib. iuss. fuer. & l. nomen debitoris. §. primo, cùm ibi no. ff. de legat. 3. & l. filiæ meæ, & ibi not. ff. soluto matrimo. & quod not. Pau. Cast. in dicta. l. si filiofami. §. si vir in quinquennium, eodem titu. Cui in hoc adde quæ diximus suprà in eadem glo. numero. 17. & id quidem, & sequen. Aut verò, vt redeamus ad Cepol. emptor nesciebat, nec verisimiliter scire poterat venditorem proximè redempturum. Et tunc aut venditor contradicit dicens se velle redimere, & tunc non poterit emptor syluam excidere, argu. l. fundum, & ibi no. C. de rei vendi. Aut venditor non contradicit, aut etiam ignorat, & tunc distinguendum dicit, vt in emphyteuta dixerat in præcedenti quæstio. Videlicet aut est statutum vel consuetudo in loco, & illi standum est. l. semper in stipulationibus. ff. de regu. iur. Aut non est statutum, & tũc aut fundus ex syluæ excisione redditur melior, & poterit excidere, per. l. intra vtile. §. vlti. ff. de minor. Aut deterior, & tunc aut ex ea sylua debetur quædam pensio lignorum, videlicet decem plaustra, & non debet excidi sylua, quia ea excisa non posset posthac solui ea pẽsio ex ea, & tacitè actum videtur ne excidatur. l. si debitor. §. verisimile. ff. de contrahen. emptio. Hæc Cepol. quem simpliciter sequitur Chasse. in tit. de rentes vendues a rachapt. §. j. glo. vlti. col. item vl. & Hiero. Cagno. in. l. 2. in. 13. quæsti. C. de pact. inter emp. & vendi. & iterum in. 43. eademq; vl. q. vbi etiam quærit de venditione viuariorum cum hoc pacto reuendendi, vtrùm interim feræ occidi possint, concluditq; posse, modò aliæ in earũ locum sufficiantur, per tex. in. l. vsufructuarium. §. si in viuarijs. ff. de vsufru. & alia quædam ibi allega. quæ videre poteris. Ex cõsuetudine autem expressa Auxerrensium siue Altisiodorensium, hoc titu. de retraict. §. 3. qui est omnium. 34. emptor durante anno retractus proximitatis non potest cedere arbores.

Emptor qui emit sub hoc pacto, an interim possit cedere arbores.

Inciduæ arbores.

An hic emptor possit occidere feras uiuariorum ita uenditorum.

Cõsuetudo.

22 ¶ Sed & quod ad eundem & cæteros huiusmodi, qui vel ad tempus vel perpetuò simpliciter fruuntur re quapiam subiecta restitutioni pertinet. Illud certum est primò vsufructuarium non posse grandes arbores & frugiferas cedere. l. sed si grandes, & l. æquissimũ. §. fructuarius, qui est. j. & ibi Alberic. qui eum. §. legit sub. l. si cuius. ff. de vsufruc. Neq; maritũ in re dotali. l. diuortio. §. si fundum, & ibi doct. ff. solu. matri. & l. si ex lapidicinis, & ibi Bald. ff. de iur. dot. Neq; ipsum emphyteutam, vt voluerunt Dy. Bar. Bal. Alberi. Angel. & alij in d. §. si fundum, quem Ange. (ne erres) legit cum. §. in seruo. & Bar. in. l. in fraudem. §. si conductor. ff. de iure fisci. Bal. in authen. qui rem, col. j. in fi. & ibi Philip. Deci. col. 2. versic. primò no. C. de sacro. eccle. & idem Bal. in addi. Spec. ti. de loc. §. j. col. vl. versi. illud autẽ quæritur. Alberic. in. d. l. j. colum. vltima. & ibi Ias. colum. quoq; vltima. C. de iur. emphy. Ang. in. l. si colonus. ff. arbo. furti. cæsa. Io. Plat. in. l. quisquis, per illũ tex. C. de censib. & consi. li. II. Alex. con. 118. in casu de quo quæritur, col. j. li. 5. Neq; vasallum siue feudatariũ, Archi. in. c. 2. ad fi. dere iudi. li. 6. Bal. & Albe. in. d. §. si fundum, & ibi cæteri post eos. & ante illos Inno-

Vsufructuarius an possit grandes arbores cedere.

An maritus in re dotali.

An emphyteuta.

An uasallus

cen.vt à quibusdam citatur,in.c.ad apostolicæ sedis,de re iudica.libr.6.nam(ne tu erres)is quædam.c.lib.9.legit sub titulos decretalium.& illum sic allegat,licet loquatur ibi generaliter de deterioratione rei,idem Bald.in.c.vltimo,colum.penulti.extrà eodem titulo.Dominic.in eo ipso.c.ad apostolicæ.§.sed licet.Angel.in.d.l.si colonus.ff.arbo.furt.cæsa.Pau. Cast.in dicta authen.qui rem.C.de sacrosanc.eccle. Aluar.in.c.primo.§.quid ergo,titu.de inuesti.de reb.alie.fac.Ioan.Plat.in dicta.l.quisquis ipse Cepol.in dicto titu.de montibus, in.8.quæstio.Matthe.Afflict.deci.Neapolita.265.illustrissime,numero.73.Nec patrem administratorem bonorum filij,Ang.in.d.l.vltima.§.finautem,per illum textum.C.de bonis quæ liber.& Cepo.vbi suprà.Neq; colonum,vt est text.in.l.si merces.§.culpæ.ff.locat.& in l.duobus.§.si colonus.ff.de iureiuran.&.l.si colonus.ff.arbo.furt.cęsa.Idq; etiam si sit partiarius,secundùm Specula.in.d.versicu.illud autem quæritur,& ibi Bal.in additio,neq; conductorem.d.l.in fraudem.§.conductor.ff.de iur.fisc.Ideoq; si emphyteuta colonus vel conductor id fecerint,possunt expelli,vt dicunt Bald.& Rapha.Co.in.d.§.si fundum,& idem Bal.consi.290.vulgare est,li.2.& Cepol.vbi suprà & Deci.in.d.authen.qui rem.Neq; item creditor,nec debitor in re pignorata,vt per Bar.in.l.si cõuenerit.§.si quis,& ibi quoq; Bal. & Saly.in.3.quæstio.ff.de pig.actio.de quo tamen vide Alber.ibi in fi.distinguentem.Neq; socius in re communi.l.&si non.§.venit.ff.com.diuid.&.l.denique.§.si ex socijs.ff.quod vi aut clam.Ex legibus autem Mosaicis Deutero.20.& apud Iosephum antiquitatum Iudaicarum.4.c.6.eodemq; vlti.prohibentur obsidentes vrbes,ne arbores fructiferas ad machinarum opera conficiunda exciderent,nẽpe à Deo pro vtilitate hominũ productas.Sed quod pertinet ad id quod diximus de socio in re communi quomodo intelligatur,vide Bal.consi.37.quidam Nerius,lib.5.& Soci.in.l.serui electione.§.primo,colum.j.& ibi quoq; Ias.colum.3.versi.tertiò ad istam.ff.de lega.j.& nos alibi dicemus.

An pater administrator *An colonus* *An conductor.* *An creditor in re pignorata.* *An debitor* *An socius.* *Lex Mosaica.* *Iterum de socio.*

23 ¶Verùm cętera multis modis intelligenda sunt.Primo nisi hæ grãdes arbores sint in fructu,vt scilicet qui soleant excidi ad vsum quempiam,lignandi vel ædificandi gratia:nam tunc ij ad quos fructus pertinent,vel integrè,vel pro parte,poterunt pro portione excidere in vsum in quem solent impendi,vt in emphyteutis & colonis voluit Bald.in dicto.§. si fundum,vbi etiam est de hoc bonus textus.& in additio.Specula.vbi suprà,& Ioan.Fab. in.§.primo.Insti.de loca.& Alexand.d.consi.118.lib.5.& Franc.Cur.Senior.consil.71.super controuersia,colum.penulti.versi.condescendo ad quartam.& Paul.à monte Pico in repe. l.Ticio.§.Ticia,in.36.quæstion.quæ est in numero.93.ff.de legatis.2.vbi id declarat,sicuti apud eum videre poteris.

Quid si grãdes arbores sint ĩ fructu

24 ¶Secundò intellige,vt non procedat,si emphyteuta excidẽdo arbores frugiferas,alias in earum locum substituati.Id enim potest facere,vt voluerunt Ang.Rapha.Paul.Cast.Alexand.& Ias.in.d.§ si fundum.Ange.in.d.l.si colonus.ff.arbor furt.cæsa.Cepol.vbi suprà,& Ias.in.d.authen.qui rem,colum.2.pro quibus facit bonus tex.in.d.l.in fraudẽ.§.conductor ff.de iur.fisc.cùm dicitur,non substitutis alijs.Sed hoc intelligitur à multis non quidẽ simpliciter,sed in arboribus vetustis aut corruptis,non etiam in alijs.Ita enim voluit Ang.in d.l.si colonus.Rapha.Paul.& Alexand.in dicto.§ si fundum Et bene facit text.in dicto.§. si in viuarijs,& iterum in dicta.l.æquissimum.§.primo,& in.l.agri,& in.l.vetus,cum duabus.ll.sequen.ff.de vsufruc.Et his quidem accedo,quando constat huiusmodi arbores fructiferas paulò vetustiores,multò fœcundiores esse quàm iuniores,fructusq; suauiores melioresq; afferre solitas,nisi prænimia vetustate corruptæ fuerint.

Quid si in earũ locum aliæ substituantur.

25 ¶Tertiò intellige,nisi fundus ex incisione huiusmodi arborũ fieret fructuosior,quàm esset ante,vt de emphyteuta voluit Cepo.in.d.tit.de mõtibus,in.5.quæst.& Ludo.Bolo.cõsi. 67.cor mundũ &c.in qua solũmodo,col.vlt.Et de marito in re dotali voluit & idẽ quoq; Cepo.in eoipso tit.de mõtibus in.7.q.per.d.l.diuortio.§.si vir in fundo,iuncta glo.in verbo,fructuosiorem.ff.sol.matri.&.l.vl.ff.de iur.dot.

Quid si fundus ex earũ incisiõe fiat fructuosior

26 ¶Sed id certè ex eo pendet,an emphyteuta & alij huiusmodi possunt mutare formã fundi,eum meliorem ac fructuosiorem reddendo,de quo tu vide Bald.post Nicol.Mat.in.l.j. col.3.vers.sed pone,accepi syluam,& ibi latè Ias.col.pe.versi.secũdò principaliter.C.de iure emphy.& Flori.vt à quibusdã citatur,in.l.hactenus.§.Cassius,& ibi quoq; tex.in fi.ff.de vsufr.& Cepo.in.d.ti.de mõtibus,in.d.5.q.& Bolo.d.con.67.ante fi.versi.postremò & tex. in.l.vl.ff.de vsu & habit.& in.l.hactenus,in fi.cum.l.seq.&.l.vsufructuarius nouum,&.d.l. ęquissimũ.§.j.& seq.&.§.sed si ędiũ.& Alberi.in dubus posterioribus locis.ff.de vsufr.& in l.mulieris.§.j.& ibi gl.in verbo,plus est.ff.de verb.sig.& in.c.j.§.ecõtrariò,& ibi doc.ti.de

An emphyteuta & alii id genus posśint mutare formã fundi.

inue.de re alie.fac.& Ange.consi.18.præsupposita supradicta,post princ.& Steph.Bertran. consi.255.visis petitionibus,in.3.dubio,lib.j.Ex quibus etiā cognosces,an venditor id possit facere durante tempore pacti reuenditionis,vel retractus municipalis.de quo & tu vide quod dicam infrà eo.tit.§.7.glo.j.numero.16.vndecimò declara.& tex.in.l.si fundus.§.si res.ff.de pigno.qui loquitur de debitore,qui formam rei hypothecariæ immutauit.

27 ¶ Quartò intellige nisi ijs grandibus arboribus opus esset advillæ,cuius sunt,refectionem vt de vsufructuario dicitur in.l.arboribus,in prin.ff.de vsufruc.quam dicit no.& ad maritum & emphyteutam trahit Bal.in.d.l.diuortio.§.si fundum.ff.solu.matrimo.Sed ille tex. ne fallaris,loquitur de arboribus euulsis,vel vi ventorum deiectis,vt etiam animaduertit Alex.in.d.§.si fundum,col.j.qui tamen hanc Bald.sententiā sequitur,& pro ea allegat.l.ex sylua,ibi,ex non cædua.ff.eo.titu.de vsufru.qui tamen id nō simpliciter permittit,sed tum demum si fundus non fiat deterior.Subditq; Alexan.in hac quoq; sententia fuisse glo.in.d. §.si fundum,in verbo,tenebitur,in fine.quæ ad id tamen allegat.d.l.arboribus,eamq; ad id dicit no.

Quid si opus est iis arboribus ad refectionē villæ.

28 ¶ Quintò & vltimò intellige,nisi aliàs sylua non cędua esset ei inutilis,cui vsus vel vsufructus eius relictus est:nam tunc ei licebit & huiusmodi arbores huius syluæ cedere & vendere.per tex.no.in.l.diuus,& ibi Alberi.ff.de vsu & habita.quam ita intelligit Azo.in summa,Insti.eo.tit.col.j.versi.instituitur autem.Nam id generale est,vt quælibet dispositio ita intelligatur ne sit inutilis.l.quoties in actionibus.ff.de reb.dubi.cum simil.Ad hanc enim rationem refert Alberic.quod scribitur in.d.l.diuus.Ex quo etiam potes intelligere,quid dicendum sit in emptore qui emit sub hoc pacto syluam inciduam,quæ illi interim esset inutilis,nisi arbores incideret.

Quid si alias sylua incidua esset inutilis.

29 ¶ Super eo autem quod suprà diximus,numero.22.emphyteutam,& colonum & alios huiusmodi posse expelli,si exciderint arbores grandes aut frugiferas,vtrùm id sit verum,& quomodo procedat,vt id obiter dicam,vide Bal.Imo.Rapha.Co.Alex.& Ias.in.d.§.si fundum.Bald.in.d.authen.qui rem,in.2.not.& ibi Paul.Castr.in princip.& Ias.colum.2.C.de sacrosanct.eccle.In quibus locis videbis ipsum Ias.in hac re secum pugnare,& vide etiam Cepo.vbi suprà in.8.quæstio.versi.sed potest dubitari,& eundem Iaso.consil.17.facti contingentia,in.j.dubio.lib.j.

An emphyteuta & colonus possint expelli,si inciderit grādes arbores.

30 EX IIS AVTEM quæ suprà tam latè in hac glos.diximus,potes intelligere,vtrùm si is qui emit feudum sub hoc pacto reuēdendi,interim commiserit noxiam aduersus dominum, ob quam feudo priuetur,potuit prǫiudicare vēditori,vt id ipsum à domino redimere non possit,de quo vide Carol.Molendi.hanc rem nuncupatim tractantem in suis consuetudi. Parisien.commenta.titu.j.§.30.in.43.quæstio.versi.& pariter negatio,vbi tenet non nocere,vt ibi videre poteris.Et idem quæri potest in retractu proximitatis,vtrùm scilicet noxia emptoris præiudicet consanguineo volenti retrahere.Et illi adde quod in simili tractatur à feudorum interpretibus de marito qui ob noxiam fundum dotalem eūdemq; feudalem commisit.Dicuntq; re ipsa committi,sed vxorem habere regressum aduersus maritum,per.l.si fundum.ff.de fund.dot.si tamen maritus sit soluendò,aliàs subuenitur ei,ne feudum amittat,per authen.siue à me.C.ad Senatuscō.Vellei.Aut(inquiunt)feudum committitur quandiu durat matrimonium,post autem restituitur vxori,aut eius cohæredibus sicut dicitur de prælato ecclesiæ in.c.primo.§.vltimo tit.de capi.Corra.de quo tu vide Andre.Iser.& Cardi.Alexan.in dicto.§.vltimo.& Ioan.Blan.in summa,tit.de caussis propter quas &c.§.& pone quod maritus,& titu.sequen.§.quid de marito.& Ioan.Ray.in.c.primo §.firmiter,char.12.versicu.& in hoc solent,titu.de prohibitio.feud.ali.per Feder.in paruis.Quibus & tu quoq; adde quod in simili scribitur in.l.peto.§.prędium,& quod ibi notat Albericus.ff.de legatis.2.

Si ēptor durāte hoc pacto noxiam cōmisit, ob quā re priuetur,an præiudicet venditori.

Quid si maritus in re dotali.

§. 4.

CELLVY QVI veult retraire & auoir aulcune chose par vertu daulcune grace ou conuenance, doibt on cas de refuz dedans le temps de la grace faire son offre de tout le sort & pris, & des arrerages si cest rente, & faire bailler adiournement formel en causes de retraict & sur refuz dargent. Et doibt consigner en main de court tout ce que porte la grace du retraict. Ou aultrement loffre de retraict ne seroyt pas suffisammẽt faicte. Et si apres ladicte consignation il reprenoyt les choses consignees, il seroyt veu renuncer audict retraict.

ON CAS DE REFVZ. GLO. I.

1 EX HIS VERBIS satis potes intelligere venditorem adire debere emptorem, eiq; primo loco offerre preciũ venditionis: qui si recuset, faciet vẽditor quod hîc statuitur. Nec satis esse, quòd pleriq; faciunt adeũtes primo loco iudicem & apud acta ipsius offerentes, & deponentes precium, ac super ea re faciũt citari emptorẽ. nam si interim tẽpus transeat, excludũtur. De quo & nos latiùs diximus suprà tit. præced. §. 9. in gl. vlti. nu. j. & multis seq. vbi videre poteris, ne hîc iterum frustra repetamus.

An satis sit emptorẽ adire iudicem, & apud acta offerre & cõsignare.

FAIRE SON OFFRE. GLO. 2.

1 ALIBI LATE DIXIMVS in nostris consuetudinibus, an & quãdo sufficiat verbalis oblatio, & quando realis requiritur. Ideo nunc illud omittimus. Sed illud tamen admonendos lectores censemus, illud inter retractum proximitatis, & hunc conuentionalem interesse nostris moribus, vt in illo satis sit offerre realiter vnum nũmum, offerendo perficere integrũ precium intra tempora consuetudinis, vt scribitur in tit. præced. §. j. & iterum. §. 7. & 8. hîc autem necesse est ab initio & in ipsa oblatione integrum precium offerre emptori, & id quidem realiter, vt satis declarat hic. §. qui vult consignationem fieri debere, si emptor recusauerit. Neq; enim aliter consignatio aut depositio prodest, quàm si primùm oblatio realis facta fuerit ei, cui solutio facienda est. l. 2. C. de vsur. & diximus latè suprà titu. præceden. §. 9. in glos. vlti. numero. 5. quid plura, quod tibi maximè notandũ monemus. Vidi enim iam plurimos in ea re falsos fuisse, dum vnum tantùm nummum offerunt, offerendo perficere, vti fit in retractu proximitatis.

Vtrũ satis sit ẽptori offerre unũ nummũ, & offerre perficere ut ĩ retractu proximitatis.

2 SED ET HIC locus me admonet vt quæramus, Quid si venditor rem quam vult redimere, vendidit centũ ducatis, quos vocãt, ea lege vt reddẽdo centũ ipsos ducatos (ita enim sæpè fit) intra certũ tẽpus possit redimere: interim autẽ vsus ducatorũ à principe sublatus est. An poterit alia moneta vsualis eorũ loco offerri. Videtur primùm nõ posse, arg. l. creditor oblatam, in prin. ff. de solu. vbi periculũ pecunię pertinet ad debitorem, si creditoris culpa non præcesserit, de quo posteà dicemus latiùs in verbo, consigner, nu. 34. sed & hoc in loco. Et quia aliud pro alio inuito creditore solui non potest. l. eum à quo, & . l. manifesti. C. eod. cum si. Contrà quoq; videtur: quia cùm qđ principale est solui non potest, aliud pro alio solui potest, authenti. hoc nisi, & ibi docto. C. eodem titu. & . §. quod autem, in authen. de fideiuss. Idq; etiã cùm debetur species, l. si domus. §. qui cõfitetur. ff. de leg. j. & . l. nõ dubiũ. §. j. ff. de leg. 3. & voluit Io. Fab. in. §. j. post prin. Insti. qui. mo. tol. oblig. Et hoc verũ est, vt etiã patet ex no. in. l. Paulus. ff. de solu. & in. c. olim, ext. de cẽsib. Et hãc quoq; sententiã secutus est ipse Io. Fab. loquẽs in oblatiõe pecuniarũ in. l. acceptã, in fi. C. de vsur. Sed ita tñ, vt tantum in alia moneta soluatur, quãti erat ea quæ solui debebat, per. d. l. Paulus, & . d. c, olim. Et vide quæ scripsimus suprà ti. præced. §. j. gl. 18. in verbo, le pris que la chose aura couste, nũero 29. quintò quęro, & iterũ in gl. 20. in verbo, dor ou dargẽt. in vl. q. Ex qua latè cognosces, an vẽditor possit offerre monetã nõ vsualẽ. Sed & in eadẽ gl. nu. 11. at illud, & seq. tractauimus an possit offerri pecunia reproba. Et nu. 13. quid autẽ, tractauimus an offerri possit pecunia probę quidẽ materię, sed nõ legitimi põderis, saltẽ pro tanto quãti valet. Ibi omnino vide.

Si usus nummorũ solutorum pro uẽditiõe sit abolitus, an alia moneta poßit offerri.

An offerri poßit moneta nõ usualis

An pecunia reproba.

An nõ legitimi põderis

DE TOVT LE SORT ET PRIS. GLO.3.

An emptor teneatur reuendere, nō oblato prius precio.

1 NEQVE ENIM TENETVR quis reuendere ex pacto, nisi ei offeratur precium venditionis. l.2.C.de pact.inter emp.&.l.si soluturus.ff.de solu.&.l.Iulianus §.offerri.ff.de act.emp.&.§.venditæ, Insti.de rer.diuisi.Et nūcupatim in hoc casu voluit Bal.consi.387.duo sunt videnda,in.j.dubio.lib.j.& Ange.consil. 55.ex pacto,colum.j.vers.hîc autem actio.Sed hoc intelligit Steph.Bertran. consi.68.honesta mulier,in addi.illius,lib.3.quando quis promisit reuendere sub conditione,si venditor obtulerit precium:secus si simpliciter fuerit promissum de reuendendo pro eodem precio: nam tunc(inquit)non est necessaria oblatio,vt ibi videre poteris.Sed hoc ex eo pendet,quod scripsimus in tit.præceden.§.1.glos.17.in verbo,offrant ledit retrayant.

ET DES ARRERAGES. GLO.4.

Emptor an teneatur reuendere, nō solutis usuris siue reliqis.

1 NAM NEC TENETVR quis sortem recipere sine vsuris.l.tutor.§.Lucius.ff.de vsur.&.l.vsuras,quæ est.2.C.eo.prout per illos text.voluit Cy.in.l.j.in.2.oppo.& ibi quoq; Saly.col.vl.in.6.oppo.C.de solu.Alberi.Alex.& Ias.in.l.quidam existimauerunt.ff.si cer.peta.Raph.Fulgo.consil.139.in quæstione,col. 2.vbi & alios tex.allegat.& Philip.Deci.in.l.2.col.vlti.C.de pact.Quanquā contrarium quibusdam videtur,ex tex.in ea ipsa.l.j.in prin.iuncto fi.Sed priorem partem confirmat tex.in.l.2.C.debi.vendi.pigno.impet.non poss.& in.l.acceptam,in princi.C.de vsur.cùm dicitur,sortem cùm vsuris offeras,& ibi glo.in verbo,cum vsuris,quæ id ideo dicit procedere,quia totius debitum debet offerri,per.d.§.Lucius,& ibi quoq; Cy.post prin. & Io.Fab.in.d.verbo,cum vsuris,& Ange.col.j.in.2.no.vbi dicit,quòd nisi offeratur sors cū omnibus vsuris,nullus eorum effectuum inducitur,qui induci solent ex oblatione,etiam si vnus ex ijs nummus deest, per.l.quandiu.C.de distractio.pigno.de quo vltimo dicam infrà in eodem.§.in verbo,consigner,numero.23.sed quid si integrum,& seq.Et idem quoq; voluit Alex.consi.75.in caussa & lite,col.vl.vers.tertiò rñdetur,lib.7.vbi dicit quòd depositū non releuat,nisi fiat cū omnibus accessiōibus,& pēsionibus,per glo.in.d.l.2.C.de vsur.

An & sine solutiōe eius qd' interest.

2 ¶Quin etiam sunt aliqui in ea sentētia,vt debitor pecuniæ debeat etiam offerre id quod interest cum ipsa pecunia.Ita enim voluit glos.in.l.item illa,in prin.in verbo,ad diem.ff. de consti.pecu.Bar.Bal.& Saly.in.l.sed & si aliqua,eo.tit.idem Saly.in repet.l.si ex legati caussa,post prin.ff.de verb.obli.Guid.Pap.sing.781.creditor.Ferro,in consuet.Burdig.hoc ti.de retraict.§.14.ad fi.De quo tu vide Bal.in.d.l.acceptam,in.18.quæsti.Et facit ad supra dicta tex.in.l.obsignatione.C.de solu.cùm dicitur,obsignatione totius debitæ pecuniæ,& ibi glo.quæ etiam allegat.d.§.tutor,& vide quæ dicam infrà in verbo,consigner.d.versic. sed quid si integrū,& seq.Illud autē verum est,quòd cùm admittitur moræ purgatio,intelligitur,si cum principali re offeratur & id quod interest partis,ex glos.not.in.l.vtiq;.ff.de arbit.quam sequuntur cōmuniter doct.in.l.si insulam,& inter cæteros Alex.qui eam dicit no.ibi,col.2.rursumq; col.9.in.7.fal.post prin.ff.de verb.obli.

BAILLER ADIOVRNEMENT. GLO.5.

Coram quo iudice cōueniendus est emptor ad reuēdendū.

1 SED CORAM quo iudice,locíne rei vēditæ,an emptoris.Et sanè si prior emptor conuenitur,debet cōueniri corā suo iudice,sui scilicet domicilij,cū agatur ex contractu,& sic actione personali.Si aūt tertius emptor cōuenitur,hauddubiè conueniri potest etiā corā suo iudice,per ea quæ in simili diximus,suprà titu. præced.§.8.in glo.2.An verò etiā coram iudice loci,maius dubiū est,quàm in primo emptore,cōtra quē vt diximus agitur actiōe merè personali ex cōtractu.Aduersus aūt tertiū agi nō potest mera personali,cùm inter eos nō interuenit cōtractus,vel quasi.§.j.& ibi not. Insti.de actio.necesse est ergo vt ea actio qua conuenitur tertius,dicatur in rē scripta,aliàs nō sequeretur possessorē.l.eum cui.C.de actio.& obli.cū si.Ex quo seqtur quòd potest etiā cōueniri in loco rei,quæ petitur,iuxta ea quæ etiā diximus,in.d.§.8.ti.præced.Quanquam inter con.Ias.con.206.Gabriel,col.3.vers.itē dicta oblatio,lib.2.in caussa eiusdē Ias.nescio quis,sed planè vir doctus respōdit Ias.ipsum,qui rē hāc retractui cōuentionali obnoxiam emerat à priore emptore,esse cōueniendū corā iudice ipsius Ias.nō loci rei vēditæ,per.l.vl. ff.de iuris.om.iudi.cum si.Cui accedere non possumus.

CONSIGNER. GLOSSA. 6.

An necesse sit in hoc casu consignare precium

1 QVID CONSIGNARE sit, diximus suprà titu. præced. §. 7. in glo. 3. Sed & quod in hoc casu consignandum sit precium, nec satis sit offerre, videtur esse tex. in. l. si à te, & ibi glo. Bar. & Saly. C. de pact. int. empto. & vendi. & glo. in. l. 2. in verbo, oblatam, & ibi Ioan. Fab. C. eo. titu. Pet. Iaco. titu. de acti. in rem pro re emphyt. colum. 3. versi. idem in pacto, vbi dicit quòd licet quidam dicant illud factum fuisse in ea. l. 2. ex abundanti, nec esse necessarium, esset tamen periculosum recedere ab illo tex. & Ioan. And. in. cap. illo vos, col. vlt. ex. de pigno. Iaco. bel. & Barto. in. §. illud, per illum tex. in authen. vt exac. instan. dot. Bald. consi. 108. iste qui promisit reuendere, lib. 5. Pet. Anc. consi. 331. visis diligenter actis, colum. j. & Masuer. titu. de empti. & vendi. §. item venditor ex pacto. Et facit tex. in. l. vlti. ff. de lege commis. & in. l. 2. in. fi. C. de iure. emphy. & in. l. acceptam, & ibi not. per Cy. Ioan. Fab. Saly. & Angel. C. de vsur. cum si. Et id quidem admittit Pet. à bel. perti. in. d. l. 2. de pact. inter empt. cùm fit oblatio extra iudicium. Si autem fiat in iudicio, sufficere oblationem, per. l. si rem alienam mihi. ff. de pigno. act.

De eadẽ re

2 ¶ Sunt tamen qui in hoc casu simpliciter tenẽt satis esse pecuniã offerre, sine cõsignatiõe & depositiõe. scilicet Io. And. sibi cõtrarius in addi. Specul. in rub. de empti. & vendi. post prin. Bal. etiã sibi cõtrarius in. l. acceptã, in. 5. quæsti. C. de vsur. Paul. Ca. in. d. l. 2. quam legit eodem tenore cum. j. per illum tex. C. de pact. inter empto. & vendito. & iterum in. d. l. si à te, eo. titu. Franc. Areti. in. l. si seruus communis, colum. j. ff. de vulga. & pupil. subst. dũ allegat. d. l. si à te. Soci. consi. 80. in quæstione quæ vertitur, colum. 3. versic. præterea & secũdò facta fuit, lib. 3. Hiero. Cagno. in repe. d. l. 2. colum. 6. versicu. quartò no. C. de pact. int. emp. Hippo. Marsil. sing. 479. oblatio ad hoc vt valeat. & Chasse. consi. 41. quia casus, vbi id latissimè tractat.

De eadẽ re An in uenditorem oblatione facta retransferatur dominiũ ipso iure.

3 ¶ Et adeo quidem hoc in casu videtur satis esse oblatio quibusdam, vt placeat Ioan. Ana. in cap. conquestus, colum. 3. extra. de vsur. ex ea sola hoc casu retransferri dominium ipso iure in venditorem. quod dicit sing. probari in. l. si cùm vẽderet. ff. de pigno. acti. & videntur voluisse alij quos adduxi, suprà eodem titu. §. j. glo. 7. in verbo, seront præferez, nume. 6. at in pacto, & seq. Sed hoc minimè verum est, etiam si oblatio sufficeret. nam quando ex titulo & traditione simul iunctis transfertur dominium, licèt postea resoluatur, siue annulletur titulus, non tamen retransfertur dominium ipso iure sine traditiõe: etiam si ipso iure resoluatur titulus, vt nuncupatim tradit Bart. in. l. si ita quis. §. ea lege, colum. 2. versi. vtrùm prohibitio, & ibi Ias. colum. 11. versi. istam regulam. ff. de verb. oblig. cum alijs multis concord. à me collectis in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numero. 15. sed illud interim. C. de reuo. donati. vbi etiam facio mentionem huius dicti Ioã. Ana. Vide tamen quæ dixi in. d. §. j. vbi suprà citauimus, & quæ etiam dicam infrà in fine huius titu. numero. 73. deinde cùm quis, & duobus seq.

Iterum de consignatione.

4 ¶ Sed quantùm ad id de quo tractamus, an sufficiat sola oblatio de iure communi, cùm venditor vult retrahere ex pacto de reuẽdendo, vt eos quos suprà citauimus in hac re discordes reducam ad concordiam. Ita dico opus esse consignatione & depositione ad lucrãdos fructus perceptos post ipsam consignationem: & ita proprie loquuntur qui dicunt cõsignationem esse necessariam: aliàs autem non opus esse, vt in simili dicimus solam oblationem non impedire cursum vsurarũ, quæ fructuum loco sunt, nisi fiat et consignatio, vt no. in. d. l. acceptam. C. de vsur. Quanquam super hoc aliter distinguit Chasse. con. 33. Hugo, & Martinus. quem vide.

An & hæredes quibus facta nõ est fides de pacto reuẽditionis, teneantur ad restitutionem fructuum.

5 INTELLIGAS AVTEM emptorem, qui differt reuendere teneri ad restitutionem fructuum post consignationem perceptorum: non etiam hæredes ipsius conuentos, nisi illis facta fuerit fides de pacto reuenditionis, ar. l. si quis inficiatus. & quæ ibi not. Bar. ff. deposi. Et ita nuncupatim & in hac specie reuenditionis voluit Hiero. Cagno. in repe. d. l. 2. colũ. 7. versicu. intellige prædicta procedere. C. de pact. int. empt. & vendi. vbi & id dicit ita se aliàs obtinuisse. Cui adde & aliàs interpellationem factam hæredi de re vel obligatione non sua, sed prædecessorum, non illum constituere in mora, nisi de ipsa re certioretur per ostensionem instrumentorum, aut alio modo, vt voluit glo. in. l. qui in alterius, in princi. per illum textum. & ibi etiam Barto. ff. de regu. iur. & glo. in. l. qui in ius. §. nemo. ff. eodem

titu.etiam per textum.ibi.& in.l.non potest,eodē titu.& Bar.in.l. quod te,colum.vlti.versicu.venio ad vltimum,& ibi latè Ias.colum.penult.ff.si cert.peta.& Idem Bar.in.l. non solùm.§ morte,col.11.versi.tertiò principaliter.ff.de no.op.nunci.& in.l. sed ex legati caussa,in fi.& ibi post eum Fran.Are.& Ias.etiam in fi.ff.de verbo.oblig.per.d.l. si quis inficiatus.& Bal.in.l.sed si ex stipulatu.ff.eo.tit.vbi reddit rationem,quia mora requirit,aut scire,aut scire debere,vt est tex.no.in.d.l.quod te.Cuius etiam authoritate idem Bal.consi.461.super primo puncto,in.4.dubio,lib.2.dicit non constitui quempiam in mora per interpellationem,nisi sciat,aut scire debeat se esse obligatum, & ad id alia quædam allegat, quæ ibi videre poteris.

6 *De eodem.* ¶ Et facit quod scribit Bar.in.l.j.in fi.ff.de eo per quem fac. erit. & in.d.l.non solùm.§. morte,colum.7.in primo membro protestationis prohibitoriæ,& ibi Ias.colum.14.versicu.sexta conclusio est.ff.de no.oper.nunci.& in.l.quidam decedens.§.ex quo, versi.quæro quid si per aliquem.ff.de admi.tutor.Alber.in.l.quædam.§.j.in fi.ff.de eden.Bald.in.l.si legatum.ff.eo.titu.Imo.& Alexan.in.l.de pupillo.§.qui procuratorio.ff. de op. no. nunci. Alexā.consi.95.visis processibus,colum.pe.versi.superest,lib.2.& consi.172.visis & opportunè discussis,colum.2.versicu.sed non est probatum,eod.lib.2.& consi.141.viso themate cum dubijs,colum.3.versi.plus etiam videtur,lib.5.& consi.78. viso & diligenter, colum.2.versi.nec obstat ꝙ maritus,eo.li.5.quod repetitur consi.26.lib.6.& con.75.in caussa & lite,colum.2.&.2.dubio post prin.lib.7.& Ias.con.159.super facto,col.4.versi. tertiò principaliter,& multis seq.lib.2.

7 *De eodem.* ¶ Et quòd aliàs non tenemur alij credere,nisi nobis fidem faciat sui dicti, probat.d.l.j.in princ.ff.de eo.per quem fact. erit & ibi concord. in glo. in verbo, quamuis.& quod voluit Specu.titu.de citat.§.sequitur,post princ.& in titu.de appel.parte.2.§.qualiter,versic.cautus etiam sit,colum.2.Archi.in cap.quàm.magnum.23.q.4.Cano. in cle. caussam, de electi.Bal.in.l.si fundum,in.3.oppo.C.de rei vendi. cum si. & quæ etiam diximus suprà titu. præced.in.§.j.glo.10 in verbo,dedans lan,in.18 quęsti.& iterum in.§ 36.glo.2.in.2.quęstione.& quæ tradit Fely.in.c.2.colum.vlt.versi.& nota quòd in tali,de præscript.& in.c.cùm contingat,colum.vlti.in.8.conclusione,de rescript.& Fran.Ripa in.c.cùm. M. Ferra.numero.136.versi.vnum tamen no.rursumq; nume.152.ext.de constit.

8 *An satis sit sequestrum fateri se recepisse consignationē, sine alia probatiōe. Sola confessio probat depositum.* SED IN HAC TRACTATIONE cōsignationis illud quæstionis est. Si iudex statuerit precium consignari in manibus Ticij,qui postea fatetur id precium sibi à venditore numeratum,nec tamen aliter constat de numeratione. An satis erit,vt vēditor dicatur consignasse,& sic satisfecisse nostræ consuetudini. Quod videtur nam confessio in deposito probat numerationē, nec tunc pōt opponi exceptio nō numeratæ pecuniæ.l. Publia.§.vlti.ff.deposit.& in.l.in contractibus.C.de nō numera.pecu.& voluit expressè Bal. con.256.actum fuit depositi,lib.j.& iterum con.270.quidam nomine.I.proponit,in fi.lib.j. & con.364.tribus rationibus,lib.2.& Pet.Ferra.titu.forma capitu.quan.testes,prod.ad æter. rei memori.in verbo,habuisse confessus.& tit.forma libelli in actio.hypo.in verbo,in deposito,columna prima.

9 *Sed an in præiudiciū tertii.* ¶ Sed attende,quia hęc haud dubiè procedunt & intelliguntur quantùm ad preiudicium confitentis pertinet.Hîc autem agitur de præiudicio tertij, cui vnius confessio vel iurata obesse non potest.l.iurisiurandi,in fi.C.de testib.cum si. Quid enim si ipse victus sit, proindeq; cogitur re vendita venditori cedere:quo casu & precium quod dicitur consignatū ab illo Titio depositario recuperare debet,qui fortè nunc non est soluendò, ea tantum de caussa,quòd precium illud verè non recepit,quamuis cōfessus sit recepisse, nec ipse tamen venditor illa confessione innixus illud vult reddere,dicens se iam numerasse. Certè priuatur emptor,& re & precio ob eam confessionem. Quid igitur caussæ est, vt in eius tam graue præiudicium standum sit illius confessioni, qui fortè ex composito & communi ipsius & venditoris fraude,artæ,consilio eam confessionem sine vera numeratione fecit: cū & alias confessio de deposito confitenti tantum præiudicet,non alijs, secundùm Bal.con.455.quidam nomine.A.colum.vltima.lib.j.per.l.in cōtractibus. C.de non nume.pecu.& d.l.Publia.§.vlti.ff.deposi.quæ quantum ad id faciant,cæterorum sit iudicium. & voluerunt etiam Imo.Alexand.& Franc.Areti.in.l.si stipulatus.§.Chrysogonus.ff.de verb.obliga.Alexand.in.l.j.§.si quis ita,eo.titu.Ias.consi.172.relatio, col.2.versi.accedat, lib.2.vbi & ex hoc in pulchro casu consuluit.

De eodem. 10 ¶ Adde quòd cōsuetudo nostra quæ requirit cōsignationem,debet propriè & verè in-

telligi de vera & propria consignatione.l.3.§.hæc verba.ff.de nego.gest.Sed & de naturali quoque,non ciuili,si de vtroque intelligi possit.l.vlti.& ibi Bald.Saly.Paul.Ca.& alij.C.de his qui veni.eta.impe.cum alijs multis concord.à me adductis, in repe.l.si vnquam, in verbo susceperit liberos,numero.15.quin si ea appellatio. Atqui consignatio confessata tātùm,vt nostri loquuntur,id est,de qua non aliter constat quàm per confessionem. (Eam non inepte confessam appellare possumus,quando confessam rem dixerit Tullius.in.5.in Verrem actione.& Plinius lib.10.cap.49.& lib.20.cap.11.& confessa signa Columella lib.2.cap.item.2.) Huiusmodi igitur confessa tantùm consignatio, non est vera ac propria & naturalis,sed tantum impropria & ciuilis,ita enim illam nostri appellāt: alteram autem, de cuius numeratione vera cōstat,naturalem dicunt: asseruntq; eos qui veram ac naturalem allegant,non satisfacere,nec satis probare,si ciuilem tantùm,id est cōfessam probāt, vt per glo.Bar.& alios loquentes in mutuo,in.l.2.§.vlti.ff.si cert.peta.& in.l. si ex cautiōe.C.de non nume.pecu.glo.Bal.& alios in.l.si ex precio.C.si cert.pet.Specul. in tit. de teste.§.j.versi.sed pone egi contra te,in fi.Bal.in.l.vlti.colum. penul.versicu.vnum solum aduerte.C.commu.vtriusq.iudi.& in.d.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,post medium.ff.de verbo.obliga.vbi id dicit procedere,cùm negatur numeratio, & ibi quoq; Ange. colum.vlti.versi.vltimò op.& latiùs Fran.Areti.colum.7.versicu.& quia Barto.in prædictis. atq; etiā Alexand.& alios recentiores,ex quibus etiam disces quomodo id sit intelligēdum.& eundem Bal.con.218.præsupposito statuto,in.4.eodemq; vltimo arti.lib.j.vbi etiam loquitur de deposito.& con.139.factum tale est.D.A.colum.2.versicu.incontrarium allegatur, lib.2.& consi.25.punctus infrascripti consilij, post princ.lib.3.& consi.457.factum sic proponitur Fran.colum.j.lib.4.& consi.380.tres sunt casus,colum.j.versicu.videamus ergo in casu nostro,lib.5.vbi & hoc quoq; declarat.Angel.con.49.de dictis præceptis,circa medium,& con.155.in quæstione vertente inter dominum Micheletum. Anto.in cap.si cautio, & ibi Imo.id declarātem col.penul.extra de fide instru.& eūdem Anto.in cap.2.in verbo, sciat pro certo,& ibi quoq; Imo.& recentiores.de offic.ordi. Ro.in.l.prædia.ff.de acquir.possess.Alexand.latè qui etiam id declarat,in.l.j.§.si quis ita,colum. vlt.& ibi etiam Barb.col.17.versi.item ponitur alia.ff.de verbo.obliga. & eundem Alex. con. 5.visa scriptura, col.j.&.2. lib.j. quod repetitur con.179.lib.2.& ipsum Alexand.con.25.viso instrumento, colum.2.versi.non ob.dictum,lib.2.Angel.Aret.in.§.sequens,colum.3.versi. pone ergo ꝙ egi,Insti.de acti.& Maria.Soci.con.3.circa præsentem,col.2.

Cōfessa res Tullio & aliis.

Confessa solutio ciuilis est,non naturalis.

Solutio allegata an probetur per confessionem, uide.xiii.

11 ¶Et huius optima est ratio.aliud est enim confiteri quippiam recepisse,& aliud idipsum recipere.l.j.&.2.& ibi.no.C.de dot.cau.non numer.&.l.j.§.mutuam.ff.si quid in fraud.patro.& voluit Bal.con.352.quæritur an confessio,in princ.lib.3.& Pet.Anc.con.330.visis,colum.2.versicu.ad propositum,cum infinitis propè concordan.Ideoq; ex multorum sententia procurator datus ad recipiendum pecuniam mutuò, non obligat dominū ex sola eius confessione de receptione huiusmodi pecuniæ, nisi aliter constet eam fuisse reipsa numeratam.

Aliud confiteri, aliud recipere.

Procurator confitēs solutionem sibi factam an noceat dño, uide. xiii.

12 ¶Sicuti nec tutor,curator,aut executor,aut alius administrator per simplicem suam confessionem faciunt fidem de recepto in præiudicium pupilli,minoris, hæredum, & aliorū, nisi de numeratione aliter appareat. Id enim voluerunt Barto. Bald.Fulgo.Ro.Paul.Ca. Alexand.Soci.& Ias. (dij boni qui authores,certè locupletissimi,præsertim cùm Bal.cum Barto.conueniat,cui ex more,ex industria,ex omni occasione, ex professo,ex præscripto repugnare atq; contradicere solet) hi igitur in ea sunt sententia,in.d.l.2.§.vlti.ff.si certum pet.Barto.& Imo.in.l.si debitorem,per illum textum.ff.de nouati. idem Barto. & Angel. in.l.non abstulit.C.eo.titu.idem Barto.in.l.à diuo Pio.§.sed si emptor, & ibi quoque ipse Angel.distinguens,& latè Alexand.colum.4.versicu.successiuè quærit,& multis sequent. & Pet.Besuti.ff.de re iudi.Barto.in.l.Lucius.ff.de admi.tutor.& in.l.alio,colum.vlti.versicu.quæro quid si in instrumento.ff.de ali.legat.Fed.Senen. con.53. Titius fecit procuratorem.Bald.in.l.omnes.§.j.C.de quadri.præscrip.& in.l.falsus,colum.2.versi.tertij dicunt C.de furt.& in.c.ex insinuatione,colum.2.extra de procura.& con.123.respublica, lib.3.& con.131.procurator,eodē lib.3.& con.287.dicta mulier, colum.j.lib.4. Angel.in.l.2.§.vlti. C.de quadri.præscrip.Anto.& Panor.in cap.si cautio,de fid.instru.idem Panor.in capi.cū olim,colum.2.versi.sed dubium est,extra de offic.delega.vbi tamen distinguit. Pet. Anc. in capit.generaliter,in princ.& ibi Domi.§.vlti.in fi.de procur.lib.6.Idem Pet.Anc.in.c. statutum.§.si quidem,col.j.de rescr.lib.6.& con.57.quidam ex prædictis,in fi.Imo.Franc.

An tutor, curator, executor, aut alius administrator.

Are.& Iaſ.in.d.§.Chryſogonus.Ro.in.d.l.prædia,de acquir.poſ.& con. 352. quæritur primò,in.j.dubio. Paul.Ca.con.186.in cauſſa quæ vertitur Piſis,lib.j.& con.337.primò quæritur poſito,colum.2.verſicu.item pone per confeſſionem,eodẽ lib.j.& con. 409.conſiderãda ſunt,circa medium,eodẽ lib.j.& con.32.circa primum,paulò ante fi.lib.2.Raph.Fulgo. con.209.duobus,per totum.Ioan.Plat.in.l.vlti.C.de apo.public.lib.10.Maria. Soci.d.con. 3.col.2.verſi.quintò probatur.Alexan.in.l.iuſiurandum quod ex conuentione.§. vlti. col. 2.ff.de iureiur.& con.132.in cauſſa & lite,colum.2.verſi.deniq; iſta ſcriptura,lib.4.Pet.Ferra.titu.for.libel.quo agit.ad redi.rat.tuto.in verbo,ac executores, colum. 8. verſicu. vltrà quæritur.Franc.Are.con.4.ex facto proponitur.Barb.conſi.8.ſapienter , colum.16.lib.2. & conſi.18.difficile eſt,colum.4.lib.3.& con.17.clementiſſimum,col.3.lib.4.Fely. in capi. cùm olim,le.j.colum.j.extra de offici.delega.Guid.Pap.ſing.650.verſi.2.de habente.Iaſon. etiam loquens de depoſitione & conſignatiõe pecuniarum.d.con.172.lib.2. Philip. Deci. con.146.cuius ſuperſcriptio incipit,dubia,colum.penul. verſic.tertiò non obſtat,& conſi. 493.viſo tenore inſtrumenti,col.2.verſi.& ideo qui habet mandatum.

13 ¶ Et hæc quidem eſt communis op.licèt nonnulli refragentur. Tum in eo quod diximus agentem ex mutuo vel depoſito non vincere,ſi probet tantùm de confeſſione. Nam contrarium voluit Bal.poſt Nicol.Matth.in.l.generaliter,colum.vlti.in.9.quæſti.& ibi quoque Saly.colum.penul.in,17.quæſtio.C.de non nume.Per.& idem Saly.in.l. ſi ex cautione,colum.item pe.verſi.quæro econtra,eo.titu.Et in eo quoq; quod dictum eſt de procuratore conſtituto ad recipiendum mutuum,vt videre licet apud Fed.Saren.conſi.54.eodem modo,in fi.Bal.in.l.nam & nocere,ad fi.ff.de pact.& Saly.in.d.l.2.§.vlt.ff.ſi cert.peta.Imo. ſibi contrarium,in.c.ſi cautio,colum.vlti.extra de fid.inſtru.Paul. Ca.con.34.ego Paulus, lib.j.quod repetitur,con.293.eo.lib.j.& Raph.Co.con.31.teſtator, in.2.dubio, in fi.Nicol. Mil.in ſuo reperto.verſicu.procurator habens mandatum,Alexand.& alios, recentiores, eos nuncupatim citantes,qui contrarium voluerunt,in.d.l.2.§.vlti.ff.ſi cert.peta.& ipſum Alexan.con.76.viſo libello,ante fi.lib.6.Barb.d.con.18. colum.3.colum.3.verſicu.circa ſecũdum dubium,& ſeq.lib.3.& Iaſ.in.l.duobus reis,colum.2.ff.de iureiur.& nouiſſimè Zaſium,qui hanc ſententiam contrariam audentiſſimè conſtantiſſimeq; defendit,in ſuis ſingu.intellectibus,& in.l.Iulianus,colum.vlti.ff.de cõfeſ.inter alia autem pro hac parte adducitur,tex.in.l.2.infi.C.de quadri.præſcrip. vbi confeſſio officialis principis de recepta pecunia venditionis rei à ſe factæ facit fidem,tametſi vendere non poſſit,niſi præſente pecunia.l.ſi procurator.ff.iure fiſc.& ita etiam no.Saly.in d.l.2.colum.j. Alciat. autem in.d. l.2.§.vlti.non inſcienter tradit id plurimum reſidere in arbitrio iudicantis, qui ſubtiliter perpendat,veriſimiléne ſit numeratum,an innumeratum,ibi eum omnino vide.

De eodem.

13 ¶ Sed ex illo tamen eodem fonte manat,vt depoſitum confeſſum tantùm,id eſt,vt repetam,de cuius numeratione non aliàs conſtat,quàm per confeſſionem depoſitarij,non gaudet priuilegijs veri depoſiti,de cuius ſcilicet vera numeratione certiſſimis probationibus apparet.Ita enim ſing. voluit Bald.con.384.duo ſunt videnda,in fi.lib.j. quem refert non deſignato tamen loco,& ſequitur Soci.con.143 diu profectò,colum vlti.verſicu.confirmãtur prædicta,lib.j.quod repetitur con.171.lib.2.Et mouetur vterq; eo exemplo,quòd dos ſimiliter confeſſa non habet priuilegia veræ dotis aduerſus tertium,ſecundùm,glo.in.l.aſſiduis,in verbo,datæ,per illum textum,& ibi Cy.Ray.Forli. Bald.ante fi.qui eam glo.dicit auream.C.qui poti.in pigno.hab.& idem Bald.in.l.diuerſis, eo.tit.& in.l. cùm aliquis, colum.2.verſic.ſecundo caſu.C.de iur.delibe. & in.l.j.colum.penul. verſicu. item in quæſtione,& ibi quoq; Angel.colum.vlti.Imo.& Paul.Ca.diſtinguentes,& latiſſimè,Franciſ. Aret.& Alexan.illum quidem,colum.5.verſic.quærit hic Angel.hic colum.8. & ſequẽ.ff. ſol.matri.& idẽ Bal.in.l.j.colum.3.verſi.vide quæritur.C.de priuil.dot. & in.l.ſi quis poſt hac,in princ.& ibi quoq; Alberi.poſt princ.& Ange.colum.j.C.de bonis dam. & idẽ Bal. in.l.2.poſt medium.C.ne liceat poten.& in.c.cõtingit,colum.3.verſic.item ſi bona.ext.de dolo.& contu.vbi eam glo.dicit ſing.& con.397.caſus talis eſt quæſtio ſperatur,ante fi.li. j.& con.432.caſus talis eſt campſor,circa medium, eo.lib.1.& con.456. Seia.poſt prin.eo. lib.j.& con.eiuſdem numeri incip.ſciendum eſt,poſt prin.lib.2.& con.189. dominus Lãfranchus,colum.2.verſicu.& ideo indubitanter,lib.3.vbi eam glo. dicit ſing. & conſi.252. quæritur an confeſſio,circa medium,eodem lib.3.& conſi.333.quia iſta dies,lib.4.& conſi.438.an poſſeſſio,colum.2.lib.5.& Signo.conſi.49.in quæſtione vertente,colum. vltima verſi.aut elapſo.Angel.in.§.j.per glo.ibi,in authen.de reſti.& ea quæ parit.& in.§.his cõſe

Depoſitum confeſſum an habeat priuilegiũ ueri depoſiti.

Dos cõfeſſa an habeat priuilegia ueræ dotis.

quĕter,circa medium,in authen.de æquali.doti.& in.§.j.in princ.per illum textum,in authen.vt exact. instan.dotis.& con.180.prẽmitto ad euidentiam,in fi.Cardi.Flor.Pet.Anc. & Barb.in cap.ex literis,extra de pigno.Imo.in.l.rei iudicatæ.§.hæredi.ff.sol. matri. Panor.cō.73.in quæstione,colum.3.versi.præterea & secundò,lib.2.Ro.consi.445.consultatio,in vlti.dubio.Bal.Nouel.in tracta.doti.in.8.parte,priuilegio.13.Corne.con.183.licèt discussa,colum.j.lib.3.Ioan.Lup.in repe.rub.de donat.inter vir.& vxor.§.15.& Io.Crot.in repe.l.filiusfami.§.diui,col.antep.versi.non obstat tertium.ff.de lega.j.De quo tamen (quia nonnulli tenent contrarium) vide Bal.in capit.quia verisimile,colum.2.versicu.item dos præsumitur, extra de præsump. vbi distinguit inter præcedentes & sequentes creditores. & consi.251.duo rei,colum.j.lib.3.& plenissimè Raph.Co.d.con.31.in.2.dubio.Imo.in.d.c. ex literis,de pignorib.Alex.con.123.quoniam abunde,colum.2.lib.6.& Ias.in.d.l. duobus reis,de iureiur.& in authen.res quæ,colum.pe,in.9.limitatione.C.com.de legat. Catel.in memor.incip.dos habet,versi.secundò priuilegia.& Anto.Rub.consi. 78.præsupponitur, colum.3.versi.vltimò facit.sed omnium copiosissimè Soci.in.d.rub.ff.solut.matri. col.10. versicu.postremò doc.hîc,cum multis.seq.& Fran.Rip.in.l.quæsitum.§.si sponsa,colum. vlti.ff.de priuil.credi.

15 ¶ At ea quæ diximus,non esse standum simplici confessioni numeratæ pecuniæ, nisi aliter appareat de vera ac reali numeratione, omnium maxime debent obtinere in deposito,etiam si in mutuo non procederent,quia depositum non nisi vno modo cōtrahitur, scilicet re:mutuum autem,& re,& alijs duobus modis cōtrahitur, scilicet verbis,& chirographo.vt no.in.d.l.2.§.vlti.ff.si cert.peta.vnde in deposito vnus est contractus, vna obligatio,quæ re tantùm perficitur,vt voluit Bal.con.218.præsupposito statuto,versi.quartus articulus,lib.j.& pleniùs con.256.actum fuit depositi,lib.j.& sequitur licèt corruptè alleget, Soci.d.con.143.diu profectò,colum.j.versicu.præterea aliud,lib.j.quod repetitur,vt diximus,con.171.lib.2.Et facit etiam.quod tradit Bald.consi.455. quidam nominè A.col.vlt. versi.ex hoc sequitur,lib.j.& Alberi.latè in.l.si deposita,colum.j.&.2. C. deposit. Ergo nisi res ipsa hîc verè interueniat,non potest dici depositum,etiam si chirographus, aut confessio quæ verbis fit,interuenerit. Et licèt reperiatur quòd ea confessio probet veram numerationem,in.d.l.Publia.§.vlti.ff.deposi.& in.d.l.in contractibus,de non numer.pecu.id tamen intelligitur prout etiam illa iura loquuntur,quantùm ad ipsos confitentes:nec alicubi scriptum reperitur id præiudicare tertio,cuius interest. *Depositum re solum cō trahitur.*

16 ¶ Propterea Cepola caussarum ciuilium con.44. in quæstione de præsentatione,in.j.dubio, loquens de retractu qui competit consanguineo ex statuto, quod in id requirit precium deponi,si emptor recuset accipere, vt hîc etiam requiritur in retractu conuentionali, super hoc interrogatus respondit non satis esse, vt de hac depositione appareat per cōfessionem depositarij:sed opus esse,vt constet de vera ac reali numeratione:& quanuis statutum super quo consuluit expressim requireret,vt precium re vera deponeretur integrè & sine exceptione, (ea enim erant verba statuti.) Tamen idem dicit si simpliciter loqueretur de depositione:nam nihilominus (inquit) teneretur consanguineus probare verum & naturale depositum,nec sufficeret ciuile:neq; enim (vt subdit) sola confessio probat verā numerationem,per tex.in.l.si precio,iuncta glo.in verbo,si verò,& ibi Iaco. But. & Bald. C.si cert.peta.& glo.in.l.si ex cautione,& ibi quoq; ipse Iac.But.Bart. Bald.colum.3.versi. quartò quæritur,& alij.C.de non nume. pecu. Et in hac sententia constantissimè perstitit in duobus con.seq.nō obstātibus quibusdam allegatis in cōtrarium ab aduocatis aduersariorum,quibus affatim respondet,vt ibi videre poteris. Et in postremo dicit nihil in contrarium facere,quòd depositarius ob suam confessionem sit obligatus totum reddere: facilius enim ipsum restituturum pecuniam verè depositam,quàm confessam tantùm. *Decisio primæ quæstionis.*

17 ¶ Sed an semper illud verum sit,vt confessio de recepto non præiudicet alijs,quàm confitenti, ne & illud omittam, vide vltra eos,quos supra citauimus,Bart. scienter disputantem,an satis sit fideiussori,aut ei qui promisit alium seruare indẽnem, probare solutionē à se factam per solam confessionem creditoris sine probatione numeratiōis,vt possit agere contra debitorem,consi.160.Ticius promisit,& in.d.l.duobus.§.j.& ibi quoq; Saly. Paulū Ca.& Alex.ff.de iureiur.Ange.in.l.Vrannius.§.j.& ibi quoq; Imo.ff.de fideius.& eundem Paul.con.64.quęritur vtrùm fideiussor,lib.j.vbi & in eodem casu loquitur.& Alex. con.25.viso instrumento contractus,colum.2.versi.secundò oportet,lib.2.quod repetitur consi.90,lib.3.& eundē Alexan.d.con.123.lib.6.& Barb.in rub.de reb.eccle.nō alie.colum. *De eo,an cōfessio de recepto,alijs nō præiudicet.*

vlti.& Cepo.con.caussarum ciuilium.12.dubitatur,per totum.& Matthe.Afflict.deci.Nepo.91.iterum in caussa Alexandri,nume.3.rursumq; deci.94.sunt duo socij,per totum.& iterum deci.150.rex Alphonsus,colum.pe.versicu.quinta conclusio, & alibi nisi fallor diximus,sed locus nunc non occurrit.Sed & an illud verum sit vt per confessionem nō probetur verus numerationis actus,vide per Bald.con.50. videndum est primò, in fi.lib.2.& Maria.Soci.d.con.3.circa præsentem,lib.j.

Quid si ultra confessionem sequestri constet depositum fuisse marsupiū, sine alia numeratione.

18 QVID AVTEM IN NOSTRO casu,si cum confessione depositarij appareat testibus, aut instrumento publico depositum fuisse sacculum sine marsupium,siue folem,in quo venditor dicebat esse illud precium venditionis,quod deponi debebat, paratumq; se numerare, non tamen aliter constat de numeratione. An saltem id satis erit. Et id videtur satis esse,per textum in.l.statuliberos,quæ est.3.§.si plusquam,ibi,viginti numerauerit, siue in sacculo dederit.ff.de statulibe.quam ad hoc dicit no.Fran.Are.in.l.si mora,col.4.versicu. item vide.ff.sol.matri.& alium textum in.l.vlti.ff.de lege com.ibi,& sacculum cum pecunia signatorum signis obsignauit.& per glo.in.§.illud quoq;, in verbo contestatur, in authen.vt exac.instan.dot.quam sequitur Bar.ibi,& in.l.acceptam,paulò ante fi. C. de vsur. dum ibi se refert ad eam,& ibi quoq; Ange.in fi.& Bald.& Imo.in.l.si seruus. ff. de vulga. & pupil.substi.& quod Bal.dicit de præsentia pecuniæ, quæ (vt ait) habetur pro numeratione,in.d.l.si ex precio.C.si cert.pet.& in rub.C.de fid.instru.colum.4.versicu.iuxta hoc quæritur,vbi etiam allegat no.in.d.l.si ex precio,& in.l.singularia.ff. si cert. pet. & idem Bal.con.247.præmisso statuto, paulò ante fi. lib.j.cùm dicit,quòd pecunia potest solui in sacculo:& dicitur numerata,si partes confitentur, licèt tabellio cautiùs faceret, si videret ipsam pecuniam numerari.Et Ro.con.102.super eo,colum.j.versi.quò ad secundum.Et facit etiam tex.in.l.adhuc,in prin.ibi,si verò simul in sacculo soluit.ff.de vsufruct.

De eadē re

19 ¶Sed certè hæc omnino vera sunt in præiudicium eorum, qui ipsum actum ita cōficiūt. Sed in hoc casu,vbi agitur de præiudicio emptoris,non crederem id satis esse,nisi appareat de vera numeratione.Nam & hîc fraus subesse posset,sicuti & in simplici confessione. Et ita etiam consuluit Cepo.loquens de consignatione, quæ fit in retractu consanguineorum,con.46.circa dubia nostra,colum.vlti. versicu. vlterius dicitis. Et ante eum voluit Bart.quem ipse non allegat,in.l.cùm seruus,in fi.per tex.optimum,ibi,in versicu.nam nō vtiq;.ff.de condi.& demon.vbi expressè intelligit glo.in.d.§.illud quoq;,in authen.vt exac.instan.dot.suprà allegatam,si ita offeratur in marsupio,vt tamen testes & notarius cognoscant,quanta est pecunia,quæ ibi est,quia eam viderunt numerari. Si enim postea dicerent vidisse offerri marsupium cum pecunia,sed ignorare quanta ea erat,non probarēt. l.j.§.si cista.ff.depositi.Ideo (inquit) tutiùs credo offerre pecuniam numeratam coram testibus,& ita ponere in marsupio,& subdit se putare sic intelligi.d.l.acceptam, & sequitur Paul.Ca.ibi,colum.2.versicu.item no.in versicu.nam non.& Bald.in.d.l.si seruus,in prin. per illum textum.ff.de vulga.& pupil.& in.d.l.acceptam,colum.j.versicu.ex his no.& iterum colum. 4.in.11.quæsti.& ibi quoq; Saly.& Paul.Ca.vterq; colum.j.Ro.con.352.quæritur primò,colum.j.versi.& licèt dicatur.& Pet.Ferra.tit.For.libel.in caussa vendi.in verbo,supra scriptum precium,in fi.& titu.forma libel. quo agit. ad pœnam ex compromisso,in verbo,legitimè obtulit.& Io.Plat.in.l.j.colum.2.versi.nunquid autem.C. de suscept. lib.10.Angel.Are.in.§.vlt.colum.2.Insti.quib.mod.tol.oblig.& Ias.in.l. Titiæ textores,in princ.colum.2.versi.tertiò adde.ff.de lega.j.& latè con.172.relatio, colum.j. lib.2.& Fran. Ripa in.l.si insulam,colum.15.numero.68.ff.de verb.obliga.Steph.Bertrā.con.97.voluissem,colum.j.versi.tum & quia esto,lib.2.vbi loquitur in materia retractus.Et facit quod etiam scribit Bald.in.d.rub.C.de fid.instru.vbi suprà.& in.d.l.si ex cautione,colum.3.versicu.septimò quæritur.C.de non nume.pecu.& con.455.quidam nomine.ff.colum.2.versicu.illud non etiam est omittendum,lib.j.vbi sing. dicit consuetudinem huius rei contrariam esse abusiuam.& Paul.Ca.con.120.viso quodam processu,col.vlti.lib.j.

De eadē re

20 ¶Nec si verum dicere volumus,contrarium dicit glo.in.d.§.illud quoq;,in authen.vt ex ac.instan.dot.sed illud tantùm dicit, pecuniam posse offerri, & deponi in sacculo, quod nec nos negamus,sed debet prius numerari,& id non negat ea glo.Nam & aliâs si ea pecunia ita consignetur in sacculo sine alia numeratione, ea non continebitur appellatione pecunie,nec vt pecunia debebitur,sed tanquam species,vt probatur in.l.talis scriptura,& ibi no.Bar.in.j.no.& alij.ff.de lega.j.&.l.planè vbi.§.j.eo.titu. & glo. in.l. hæc venditio.§.huiusmodi,in verbo,quanti.ff.de contrah.empti.& Bal.in.c.j.§. similiter, titu. de contro.in-

ue.col.3.versi.item no. ꝙ species,titu.de contro.inuesti.vbi ex hoc dicit huiusmodi pecuniam nō recipere vsuram,vti nec alias species,sicut & ipsa se dixisse dicit in.l.j.C.de vsur. Nec id tamen semper procedit,vt talis pecunia pro specie habeatur,vt per ipsum. Bal.in l.sed & si quis.§.quid tamen.ff.de vsufruc.

21 ¶Verùm Imo.in.d.l.si seruus.ff.de vulga. & Pupil. tenet nō esse necesse numerari pecuniam,sed sufficere,vt in sacculo consignetur,offeratur,& deponatur. Nam sibi debet imputare creditor,qui pecuniam noluit acceptare, si nō operuit sacculum,vt videret,esséτne tāta pecunia,quanta sibi deberetur.& in hac op.videtur fuisse Paul.Ca.in.l.si mora, colum. 3.versicu.& an sufficit.ff.sol.mat.cùm dicit quòd nō sufficit offerre pecuniam in folle seu marsupio,si creditor eam petat numerari,secus si simpliciter recuset recipere. Et idem in effecta voluit Alexan.in.d.l.si seruus.ff.de vulga.& pupil.colum.2.dum ita distinguit, aut creditor recusat accipere pecuniam,& sufficit oblatio in sacculo:quia sola oblatio verbalis sufficit recusante creditore,per tex.sing.in.l.qui Romæ,in princi.ff.de verbo.obliga.& in cap.eum qui,de dol.& contu.& cap.j.de eo qui mit.in pos.glo.vlt.in cap.pastoralis, extra de offic.ordi.Bald.in.l.j.colum.2.versicu.modò quæro vtrùm.C.ne lice.ter. prouo.Tu autem adde Bar.in.l.qui solidum,in princ.ff.de lega.2.& Raph.Co.& Paul.Ca.idem tenētes in.d.l.qui Romæ,in princ.& ipsum Alex. in.d.l.si mora,colum.3.versicu.quintò fallit ff.solu.matri.& in.l.si insulam,colum.2.ff.de verb.oblig.& Ias.in.l.2.colum.63. versi.circa tamen illud.C.de iur.emphy.& Catel.in memor.incipi. oblatio, vbi etiam reperies quomodo id sit intelligendum.quanq̄ contrarium tenet Fran.Aret.in.d.l.qui Romæ in prin. Sed vt redeamus ad eundem Alexan.in.d. si seruus. Aut creditor (inquit) non recusat vel saltem nihil dicit,& tunc putat verum,quod dictum est,nō satis esse offerre in sacculo,nisi numeretur:quia cùm creditor non cogatur partem pecunię recipere.l. quidā existimauerunt.ff.si cert.pet.&.l.cùm hæres.§.item si decem.ff.de statuliber.&.l.vlti.ff.quib.mod. pig.vel hypothe.soluit.certè numerari debet,vt certa sit.Et idem propemodum dicit ipse Alexand.in.d.l.si mora,col.4.versi.iuxta prædicta.

De eadē re

Oblatio verbalis sufficit recusante creditore.

22 ¶Ego verò in hoc casu nostro sequēdam esse omnibus modis eam sententiam esse arbitror,quæ iubet pecuniam numerari,nec satis esse dicit vt ponatur in sacculo sine alia numeratione.Nam hîc loquimur de consignatione,quæ debet fieri ob recusationem emptoris,& integra quidem:nec aliter constare potest, an sit integra,nécne, quàm si fuerit numerata: nec sumus in illis terminis,in quibus sola oblatio sufficit,cū creditor non vult accipere pecuniam:& aliud est simplex oblatio,quæ fit parti,& est fortè aliquid quod ei imputari possit,si nō petat numerari pecuniam.vt in simili diximus, quòd cùm parti exhibetur instrumentum,non est necesse eius exemplum dimitti,nisi à parte, cui exibitio fit, petatur,vt probatur,in cle.caussam, de elect.cum si.& concord. à me adductis suprà titu. præced.§ j.glo.10.in verbo,dedans lan.numero.103.quod autem diximus. At consignatio non ei fit,sed alteri:ergo nihil ei imputandum,sed potius consignanti, nisi eam, vt decet, fecerit.

Decisio quæstionis.

23 SED QVID SI INTEGRVM precium præter modicum,fortè vnum numum sit consignatum,vtrùm satis erit.Respondit Cepola loquens in retractu sanguinis.d. con. 46.colum. 2.versicu.prætereà etiam si appareret, nec tunc quidem satis esse,per id quod not. scribit Bald.in cap.conquerente,colum.j.per illum textum,extra de resti.spoliat.id quod dicitur spoliatum ante omnia esse restituendum,nec aliter spoliatorem esse audiendum. procedere,etiam si deesset vnus tantùm nummus,quod & ipse dicit no. Et id quoq;, vt hoc addas,sequitur Ias.in authen.qui rem,colum.5.C.de sacro.eccle.& in.l.sancimus, col.3.versi. octauò extende.C.de iudici.& con.162.statutum ciuitatis Laudæ,colum.2.versicu.secundò principaliter,lib.4.Philip.Deci.con.34.cuius superscriptio incipit, an & quando propter contumaciam,colum.vlti.& in.l.edita,colum.vlti.C.de eden.vbi & id trahit ad expensas,quæ refundi debent ob emendationem libelli.

Quid si in cōsignatione desit unus nūmus.

Spoliator nō auditur, etiam si unus nūmus desit.

24 ¶Sed & id quoq; addi potest, quod huc propiùs accedit,quod tradit Angel. in.l. acceptā, colum.j.in.2.no.& ibi quoq; Saly.colum.2.versi.constat autem,& Paul.Ca.colum.j.C.de vsur.quòd si in oblatione totius precij & vsurarum desit vnus tantùm nummus, nullus effectus eorum,qui induci solent ex oblatione,inducitur,per.l.quādiu.C. de distrac.pigno. de quo & nos diximus suprà in eodem.§.in verbo,& des arrerages. pro quo quo est optimus textus in.l.2.ibi,nam si vel modicum de sorte vel vsuris,&c.C.debit.vēdi.pigno.imped.nō posse.& in.l.obsignatione.C.de solutio.cùm dicitur, obsignatione totius pecuniæ.

De eadē re

Oblatio māca & inutilis, si unus tantū nummus desit.

Vēditor totam rem retinet ob unū nummū nō solutum.

Et quod scribit Bald. ipse in. l. vlti. versi. sed reuocatur. C. commoda. quòd venditor potest totam rem venditam retinere, etiam si vnus tantùm nummus desit ex precio. & sequitur Ias. in. d. authen. qui rem, vbi suprà. & con. 41. in duabus, colum. 2. lib. 3. & consi. 111. magnificus dominus, colum. vlti. lib. 4. Et quod ante Bald. voluit glo. in. l. res bona fide. ff. de contrah. empti. quòd si res ita sit vendita, vt nisi statuta die fuerit solutum precium, res sit inempta, si intra id tempus totum precium sit solutū preter vnum nummum, non secus erit inempta, ac si nihil fuisset solutum, per multa iura, quæ illic allegat. & sequitur Bald. ibi. & in rub. C. de contrah. empti. in. 10. quæstio. vbi illam dicit no. & in. c. cùm adeo, colum. 2. versi. sed alibi, extra de rescript. vbi etiam dicit no. & Alberi. in. l. lege. ff. de lege commiss. & dicit ipse Bal. ar. eius glo. in ea ipsa. l. res bona fide, ꝙ si statutū cassat cōtractum, nisi soluatur gabella, si in solutione desit vnus tantùm nummus, non valet contractus. Et id quoque videtur voluisse idem Bal. in. l. 2. in fi. & ibi etiam Ro. ff. de S C. Silla. & Angel. in. d. l. acceptam, colum. j. versicu. item concludo. & in. l. in rebus. §. possunt. C. commod. & Barb. in procemio cle. in vtraq; lect. videlicet col. 5. in priore lect. & colum. 10. in posteriore. & con. 88. sapienter scribitur, colum. antepenul. lib. 4. licèt ipse Bal. videatur velle contrariū in. l. quanuis. ff. de condi. & demon.

Res inēpta ob unū nūmum.

Contractus cassatur ob unū nūmū ex gabella nō solutum vide numero. xxxii.

25 ¶ Verùm priorem sententiam & omnia supradicta confirmat, quod tradit Angel. in. l. si seruus. §. si plurium, colum. 2. versicu. & ideo si ex forma. ff. si quis cauti. quòd si ex forma statuti, habita concordia cum offenso non debeat offendens puniri, soluendo certam gabellam, si deficiat vnum iota (vt ipse loquitur) non proderit concordia. & sequitur Alex. con. 105. magnifice prætor, colum. 6. versicu. pro hoc bene facit, lib. 3. Sed & id tradit Angel. vt à multis citatur, licèt non sit in meo codice, ad quæstionem de eo cui ex statuto remittitur pœna delicti, si intra mensem soluerit quartam partem condemnationis: si intra id tempus eam totam soluerit, præter vnum nummum, non euitabit pœnam. Et quod etiam ab ipso Angel. Imo. & Alexan. scriptum est in. l. in executione. §. item si ita. ff. de verb. obliga. quòd si ex statuto quisquis certam summam soluerit, banno eximatur, non est satis factum statuto, si vnus nummus desit. & sequitur Ro. in. d. l. 2. ff. ad Silla. & Barb. in. d. procemio cle. & con. 74. omnia quæ facitis, colum. 9. lib. 3. & con. 34. illud in medium referam, colum. 5. lib. 4. Sed & præterea voluerunt Angel. & Alexand. in. d. §. item si ita. & iterum ipse Alex. in. l. stipulationum aliæ, quæ est. 5. §. si sortem, per illum textum. eodem titu. quòd si quis sub pœna promiserit dare certam summam intra aliquod tempus, certè si de ea summa restat vnus tantùm denarius, pœna committitur in solidum. quod & ante eos voluit Specul. titu. de arbitro & arbitratore. §. vlti. versicu. vt autem circa materiam. & Bald. quem nemo allegat, consi. 127. quidam nobiles, circa medium, lib. j. vbi dicit, quòd pœna committitur, si quid minimum restat soluendum, per. l. hæredes. §. idem iuris. ff. famil. hercis. Sed & Alex. in. d. §. item si ita, adducit & sequitur id quod voluit Bal. in addi. Specul. in. 2. parte titu. de appel. §. restat videre, versicu. sed pone dicit statutum, qui est in colum. 7. quòd si ex forma statuti debeat appellans intra certum tempus soluere certam quantitatem denariorum pro libra, alioquin appellatio fit deserta: si appellās omiserit soluere vnum denarium, nō minus erit appellatio deserta, quàm si totū omisisset. & id quoq; sequitur & dicit valde notabile & bene notandum Ias. in. d. authen. qui rem.

Concordia nō prodest ex defectu unius nummi.

Pœna non euitatur ob unū nūmū, uide. 27.

Banno non eximitur, q totū præter unum nummum soluit.

Iterum de pœna.

Appellatio deserta ob unū nūmū non solutū.

26 ¶ Sed & ipse Alexan. & ante eum Paul. Ca. eodem in loco, ex ijs dicunt, quòd si emphyteuta soluerit integram pensionem præter vnum nummum, cadit emphyteusi, ac si nihil ipse soluisset. & sequitur Ias. in. l. 2. colum. 16. in. 16. item quæstio. C. de iur. emphy. & in. d. authen. qui rem, vbi suprà. Et idem de inquilino siue conductore tenet Bald. con. 290. vulgare est, lib. 2. & Alexand. d. con. 106. magnifice prætor, colum. 6. versi. & post prædicta, cū seq. lib. 3. & est bonus textus in. l. æde, ibi, si pensionem domini in solidum soluisti. C. locati. licèt Bald. ipse tenuerit contrarium in eadem ipsa. l. colum. 3. versic. sed nunquid pro vno nummo. C. loca. Et hæc quidem, cùm modicum ex integro precio restat. Nam si integrum ipsum precium siue pensio consistat in modico, verbi gratia in nummo, hauddubiè cadit emphyteusi, qui illud modicum non soluit, vt post Pet. voluit ipse Bald. in. d. authē. qui rem, colum. 2. versicu. iuxta prædicta. & in. l. cùm allegas, in. 7. oppo. C. de vsur. & in. c. j. §. aut si libellario, colum. j. titu. qui. mod. feud. amit. cum alijs concord. adduct. à Ias. in. d. authenti. qui rem, ne hìc diutius immoremur. Cui adde Barb. consi. 36. sapienter, in fi. lib. secund.

Emphyteuta cadit ob unum nummum nō solutum.

Iterum de pœna.

27 ¶ Et huc quoque accedit, quod prodit Bal. in. d. l. quandiu, per illum textū. C. de distra-

&io.pigno.quòd ſi ſtatuta eſt pœna non ſoluentibus præſtantias (vt ipſe appellat) ſi vnũ denarium quis omiſerit,incidit in pœnam, ac ſi nihil ipſe ſoluiſſet . Et quod ſcribit idem Bald.in commentar.l.j.in.14.quæſtione.C . de his quæ pœ . nomi . quòd ſi teſtator hæredi mandauerit,vt certa die daret mihi decem nummos,alioqui daret mihi fundum: & hæres intra tempus præfinitum nouem tantum dederit,æquè poſſum fundum illum nouem reſtitutis petere,ac ſi nihil omnino hæres dediſſet.Sequitur Paul.Ca.in.d.§.ſi ſortem,colum.vlti.& Barb.in.l.4.§.Cato,colum.22.ff.de verbo.obliga. & in prooemio cle. in vtraq; lec.vbi ſuprà citauimus,quibus locis id dicit ſing.& perpetuò notandum.& in cle. literas, colum.23.de reſcrip.& con.40 præclarè ſcribitur,colum.12.lib.j.& con.57. cuius eſt idem initium,colum.4.eo.lib.j.&.d.con.74.colum.9.lib.3.&.d.con.34.col.5.lib.4 &.d.con.88. colum.antepe.eo.lib.4.& Iaſ.qui & hoc dicit no.in.l.ſi inſulam,col.18.verſi.vltimò ad illud.ff.de verbo.obliga.Et quod etiam tradit idem Bal.in.l.vlt. colum.2.verſi. quæro quid ſi cedens.C.qui bo.ced.poſ.quòd ſi cedẽs bonis omnia bona ſua reliquit pręter vnum denarium,perdit beneficium ceſſionis.

Iterum de pœna.

Hæres iuſſus ſoluere non ſatisfacit, ſi deſit unus nummus.

Cedens perdit bñficiũ ob unũ nũmum.

28 ¶Et huc item adducitur,quod voluit Bal.in.l.cùm ſit.C.de ſepul.viol. quòd ea regula,qđ qui non habet vnde luat in corpore,habet locũ etiã ſi reus ſoluit integram ſummã præter vnũ denarium.quem ita refert & ſequitur Alexan.in.d.l.ſtipulationum.§.ſi ſortẽ,col.j.ff. de verb.oblig.& Iaſ.qui id dicit mirabile & ſingu.in.d.l.2.in.d.16. quæſtio. C.de iur.emphy.Licèt Bal.de vno nummo mentionẽ nõ faciat , ſed ſimpliciter dicat qđ ſi minus ſoluat,tota pœna imponitur,ac ſi nihil ipſe ſoluiſſet,arg.d.l.5.§.ſi ſortem.Et hæc quidem omnia,vt his tandem finem faciam,confirmantur ex.l.quanuis.ff.vt poſ.lega.& melius.l.ſi is qui ducenta.§.ſi ita,& ibi no.ff.de reb.dub. cum alijs multis ſi. & concord. à me latiſſime congeſtis ſuprà titu.harum omnium conſuetud.6.§.5.in glo.j.

Luat ĩ corpore, q nel unũ nũmũ ſoluere non poteſt.

29 ¶Sed id tamẽ velim intelligas, ſi vẽditor de induſtria ſcienſq; ac prudẽs omiſerit illũ denariũ.Secus ſi per erorem fortè calculi.Nam tunc is tam paruus defectus ſiue error nocere non debet, per tex.in.d.l.quanuis.ff.de condi.& demon.Ex quo Bal.Imo. & Raph.Co. ibi limitant quod ſuprà diximus de ſolutione gabellę,& quod item dictum eſt de conuerſione pœnæ pecuniariæ in corporalem.Sed & quæ diximus de emphyteuta & inquilino q omiſerunt ſoluere nummum ex integra penſione,ita quoq; limitarunt, per illum textum Alex.d.con.106.col.6.verſic. prætereà illud quod dicit, lib.3.& Barb.in.d.prooemio cle.in vtraq; lec.vbi ſuprà,& Soci.in.d.l.quãuis,de condi.& demon. Iaſ.in.d. authen.qui rẽ,col. pe.verſi.intellige tamen.C.de ſacro.eccle.& in.d.l.2. vbi ſuprà verſicu.limita tamen.C.de iur.emphyt.& oẽs quidẽ ſubnixi authoritate.d.l.quãuis.quã & ipſam ad hæc & ſimilia annotat Bal.in.l.pro hæreditarijs,col.2.verſi.11.C.de hæredi.actio. vbi & eã poſt Oldra. dicit ſing.& in.l.obſeruare.§.proficiſci,col.vlt.verſi.33.ff.de offi.procon.& in authen. hiſdẽ pœnis,col.2.ver.ſed qđ ſi ꝓpter errorẽ.C.de ſecun.nupti.& in.l.oẽm,col.2.verſi.caueat tñ. C.ad S C.Tertul.& in.l.j.C.ſi aduer.ſolut.vbi dicit eã.l.no.& mẽti tenẽdã, & alibi ſępe.& Fran.Are.in.l.ſi ſeruum.§.pretor,col.2.verſi 4.no.ff.de acquir.hęredi.& doc. vbiq;.

Quid ſi uẽditor per errorem calculi omiſerit unum nummũ ex precio ſoluere.

30 ¶Illud tamen tibi notandũ eſt,ne hęc adeo leuiter tranſeas,ea procedere,cũ agitur de excuſatione pœnę,vt ſcilicet error in re tã modica excuſet à pœna.Hîc aũt agitur de iure emptoris,qui non tenetur reuẽdere,niſi integrũ omnino preciũ offeratur:nec ſi vnus quidem nũmus tantũ deſit, vt ex ſupradictis abunde apparet:nec ei error vẽditoris,qualiſcunq; is ſit,nocere debet,& poteſt. Præſertim cũ in his quæ ſunt introducta ad cõſeruandũ rigorẽ, iuris aut ſtatuti,cuiuſmodi hęc eſt oblatio & cõſignatio,nõ parcitur erori etiã ruſticorum, aut minorũ,aut mulierũ,militũ,aut aliorũ huiuſcemodi, quibus aliâs facillimè parcitur, ſecundùm glo.Bar.Bal.& Paul.Ca.in.l.cùm quis.C.de iur.& fact.ignor. cum alijs multis ſi.quæ tibi colligam infrà.eo.§.in glo.ſeq.nume.16.& quia etiam in his.

De eodem.

31 ¶Et quia etiam id datum eſt & conſtitutum pro forma in noſtra conſuetudine,vt totum precium offeratur:& ſi emptor recuſet accipere,conſignetur intra tempus præſtitutum reuenditioni,vt hîc ſtatuitur.At omiſſio formę etiam in minimo totum viciat,vt voluerũt Bal.& Imo.in.l.j.ff.de liber.& poſt h. Anto.in.c.Piſanis,quod eſt vlt.col.2.in.7.no.per illũ tex.ext.de reſti.ſpoli.Fely.latè in.c.cùm dilecto,col.12.poſt mediũ.j.ampliationis,& iterũ col.16.in.10.amplia.ext.de reſcript.& in.c.vlt.§.j.col.3.de offi.dele.Iaſ.con.165. viſo & conſiderato,paulò ante fi.lib.2.iterumq; con.191.placet mihi,col.j. eo.lib.2.& con.213.in præmiſſa,ſtatim poſt prin.eo.lib.2.& con.97.ſtatutum Bononienſe,col.pe.in prin.lib.4.Benedic.in repeti.c.Raynutius,in verbo,in eodẽ teſtamento relinquens,le.j.nume.72.de te-

Formæ omiſſio in nũmo totũ uiciat, uide. xxxiii.

AA.j.

sta.Steph.Bertran.con.147.alienatio,post prin.lib.2.& consi.154.quod est eiusdem initij, etiam in prin.eo.lib.2.Philip.Deci.in.d.authen.qui rem,col.4.versi.& pro modica.C.de sacro san.eccle.& in.c.prudentiam,in.4.no.de offi.deleg.& in.c.de appellationibus,col.2. versi.tertius casus,ext.de appel.vbi addidit alios concord.& con.352.pro vera,col.j.& alibi sæpe. Nam formæ nihil adimi,aut detrahi potest,vt dicit Bal.in.l.vlt.col.2.C.de suis & legi.Ea enim indiuidua est,idem Bal.in.l.certi condictio.§.quoniã,col.3.ff.si cert. peta.& in.l.Pedius,post prin.in addi.ff.de arbit.Nam vt ibi dicit,quęlibet mutatio in forma totũ viciat.atq; vt idem dicit in.c.cùm adeo,col.2.versi.item ex paruo,ext.de rescrip.ex paruo defectu quis incidit in magnam pœnam,quia non seruat formam,quæ ex integritate consistit,cum alijs multis concord.à me traditis,suprà titu.præced.§.j.glo.21.in verbo. en telle quantite quil vouldra,nume.11.ita quidem,& seq.Et dicit idem Bal.in.c.j.col.2.versic.sed nunquid numerus, titul.de mili. vas.qui contu.est,quòd ex forma nihil mutari potest,ac nec vnius quidem horæ momentum.& facit.l.cùm hi.§.sed & si.ff.de transac. Nec in hoc quoq; parcitur rusticitati,sexui,ætati,nec cuilibet alij qualitati,aut conditioni.l. vlti.C.de testa.iuncta glo.in.l.ambiguitates,eo.titu.& dicemus latiùs in.d.glo. sequen. numero.15. ergo vt resumamus.

Formæ nihil addi, aut adimi posse.

32 ¶ Ex quibus & illud fit, quod ad hunc nostrũ casum proximè pertinet, quod ab ipso Bal. scriptum est in.d.l.res bona fide.ff.de contrahen.empti.quòd si statutum annullat contractum,si non soluatur gabella, si desit vnus nummus ex solutione integræ gabellæ,annullatur cõtractus,id quod iam suprà ex eodem diximus: Verùm illud addit quod priuatim & peculiariter ad hunc locum pertinet.Id scilicet,illud quoq; procedere,etiam si erranter id factũ siue omissum fuerit,qa nec tũc excusabitur,quin cõtractus annulletur. qđ ob id dicere voluimus,quia de errore loquitur,vt hîc quoq; facimus. Et id dictum sequitur Firmia. in tracta.gabellarũ.in.3.parte.8.partis prin.in.36.q.Et facit qđ tradit idẽ Bal. etiã loquens de errante in calculo,in.l.vlti.in prin.col.vlt.C.de tempo.appel.Ideo caueat offerẽs & cõsignãs, ne erret,ne se exponat periculo eius facultatis redimendi amittendæ.

De eodem.

33 ¶ Sed intereà non omiserim,ei quod dictum est de forma,refragari posse videri.d.l.quanuis.ff.de condi.& demon. quam tamen nullus (ni fallor) in id expendit. Nam ea loquitur in conditione,nempe in legato libertatis relicto sub ea conditione,si seruus rationes reddiderit,& reliqua soluerit:quæ quidem conditio formam inducit,& solennitatem non leuem,ex sententia Bald.in authen.matri & auiæ,colum.j.C.quan.mul.tute.offic. cum concordan.à me traditis suprà eodem titu.§.2.glo.j.numero.3.& eo quidem magis. Et tamen dicitur in.d.l.quanuis,quòd si per imprudentiam minus solutum esset,liberum nihilominus illum fore. Nisi dicas id ibi procedere fauore libertatis, ob quam multa contra communes regulas iuris statuta sunt.l.generaliter.§.si quis seruo.ff.de fideicom.libert. &.§.vl. Institu.de donat.Sed id non mihi satis placet,quia nihil est in eo textu,ob quod possit videri id statutum fuisse fauore libertatis, sed potius vt perpetuum & generale, & ita eum intelligit Barto.& omnes.Et alius quoque textus huic suffragari videtur, quem miror à cæteris (si non me fallit memoria) non fuisse in id animaduersum,in.l.j.§. vlti. iuncta.l. vlti.ff.de vent.inspici.nam in priore loco dicitur, quòd si per rusticitatem aliquid fuerit omissum ex ijs quæ prætor seruari voluit in casu illius titu.non obstat partui. quale illud est,si quid ex ijs quę leuiter obseruanda prætor edixit.In posteriori autem loco apertè declaratur ea quæ prætor edixit in eo titu.formam inducere, cùm ijs verbis dicitur, secundùm formam edicti,&c.Ex quibus illud consequens fit omissionem leuis ac modicæ cuiuspiam formæ non obesse.Ideo cogita. Nam Barto.in illo priori loco, & omnes vbique intelligunt eum textum de leui siue modica solennitate. forma autem est præcisior, atq; strictioris iuris & obseruationis,quàm solennitas,vt no.à nostris in.d.l.j.ff.de libe.& post hu.& Alcia.lib.Paradoxorum.5.cap.16. Nisi dicas in.d.l.j. forma accipi pro modo vel tenore edicti,vt aliàs in eo significatu apud probatissimos authores ponitur.

Iterum de forma.

34 SED ET HOC IN LOCO quærimus,quid si pecunia consignata perijt,quia princeps fortè eam accepit,vt sæpe fit,aut sequester siue depositarius solum vertit,aut aliter. Vtrius erit periculum, venditorísne, qui consignauit: an emptoris, qui eam renuit accipere. In quo ita mihi dicendum videtur, quòd si sine iusta caussa emptor recusauit accipere, quod ex exitu litis constabit, illi perijt: aliàs venditori, per. l. qui decem, in princip. &.l.creditor oblatam,etiam in princip.& vtrobique Bart.& doct.ff.de solut.&.l. prima. C.de suscep.& arca.lib.10.& glo.in.d.l.acceptam,in prin.& ibi Bar.colum.2.Bald.colum.

Cui perit pecunia consignata, emptori, an uẽditori.

j.versicu.in tex.periculo,& rursum colum.6.versicu.sed quid operetur,& Paul.Ca.colum na.j.C.de vsur.& Bal.qui nũcupatim loqtur de pecunia cõsignata, in.l.j.ad fi.C.de nouati. Et facit tex.in.l.vlt.ad fi.& ibi Bald.C.de com.ser.ma.& no.per Barto.in.l.si soluturus.ff. de soluti.& in.l.si oleum,in princ.ff.de dol.mal.Rapha.& Paul.Ca.in.l.qui Romæ,in prin cip.ff.de verbo.obliga.vbi intelligunt ea quæ diximus,cùm consignatio fit debito loco & tempore,aliàs enim semper perit cõsignanti.& Panor.con.56.videtur primò, lib.j.& Cal ca.con.14.Manfredus,ante fi.& Ias.con.74.puto,in fi.lib.j.& Philip.Deci.con. 543.in casu proposito,col.vlti.& iterum con.668.secundùm ea. Et faciunt plenè tractata à Matth. Afflict.deci.Neapo.150.rex Alphonsus, de debitoribus Alphonsi regis Neapolitani exactis à Carolo octauo Francorum rege.Ex ea autem.l.creditor, suprà allegata,vt id dicam in transcursu,iam explosa est Alciati beneficio dictio (herosa) vox insolens,& nihil omnino significans:& eius loco ἔρανος,substituta,quę quid significet, videbis apud eũdem lib. dispunctionum.2.cap.25.& Ioannem Mari.Cataneum doctissimum Plinij Iunioris interpretem,lib.10.epistolarum ipsius Plinij,in epistola,cuius initium est, Amisenorum ciuitas.& Cælium Rhodig.lib.lectionum antiquarum.14.ca.57.Et vide etiam in hac quæsti. l.Lucius.ff.de euicti.&.l.vlti.§.j.ff.de pigno.acti. *ἔρανος.*

35 AT ILLVD DVBIVM esse potest in illo casu, cùm scilicet princeps pecuniam consignatam & depositam exegit à depositario siue sequestro in vsum reipublicæ,hic enim prætextus semper obtẽditur,aut simpliciter & sine alia ratione,aut specie, nihil enim hîc refert, quantùm ad id de quo agimus,vtrùm ipse sequester siue depositarius ita exactus sit plenè liberatus,vide plenissimè Cy.& Bald.in.l.2.C.quod me.cau.Barto. Angel. & Imo.in.d.l. creditor.ff.de soluti.Pe.Anc.con.299.visa supradicta facti narratione.Barb. consi.26.vbi Christus,lib.3.& latissimè Ias.con.etiam.26.in fauorem,lib.quoq;.3. *An sequester est liberatus,si prĩceps pecuniam depositam acceperit.*

36 DENIQVE ET ILLVD quærimus,quo tempore debet fieri hæc consignatio,vt huic consuetudini satisfactum sit. Et certè hæc nostra consuetudo apertè videtur declarare id fieri debere intra tempus præstitutum facultati redemptionis. Aliàs videretur satis esse, vt fieret ante litis contestationem,vt etiam voluit Ioan.Igne. loquens in nostro casu,in repe. l.dudum,col.17.versi.secundò induco.C.de contrah.empti.allegans Bal.in.l.acceptam.C. de vsur.vbi tamen nihil de hoc dicit,nisi ꝙ col.3.in.5.oppo.scribit consignationem semp fieri debere intra tempus iuris offerendi,aliàs ius ipsum esset extinctum, ideo nihil ea consignatio prodesset,per.l.Thais.§.intra.ff.de fideicom.liberta.&.l.in bello.§.si quis seruum. ff.de capti.& postli.reuer.& no.per Inno.in.c.cùm in tua,extrà qui mat.accu.pos. Hæc ille. Aliàs autem vbi non esset tempus oblationis statutum,crederem vbi depositio & consignatio requiritur ad acquirendam actionem,eam fieri debere ante litem contestatem,ar. l.non potest,& ibi no.ff.de iudi.& cap.abbate sanè,in fi.de re iudi.lib.6. Et vide tex.in.l.si reus paratus,& ibi doc.ff.de procura.& in.l.si rem alienam mihi.§.vlt.& ibi Bar.& alij.ff. de pigno.acti.& eundem Bar.in.l.sed & si alia.ff.de consti.pec.& Corne.consi.85.videtur prima facie,col.2.versi.& sufficit,lib.4. *Quo tẽpore debet fieri consignatio.*

37 NEC TAMEN prætermiserim ex hac eadem cõsuetudine videri & citationem quoq; in hoc retractu fieri debere etiam ante tempus reuẽditionis finitum.quãquam de iure communi videretur satis esse oblationem & interpellationem fieri ante id tempus,nec requiri citationẽ etiam fieri ante idẽ tẽpus:quia quando à contrahẽtibus apponitur tempus caussa finiẽdæ siue limitãdę obligationis,interrumpitur eius temporis lapsus siue præscriptio per solam interpellationem extraiudicialem.l.si mandato Ticij.§ item illi,iuncta glo.ff. manda.quam ad hoc dicit sing.Paul.Ca.in.l.eum qui ita.§.qui ita,le.j.circa medium.ff.de verbo.oblig.Subdens aliud esse quando id tempus apponitur à lege, per.l. alienam.ff.pro empto.& monet id diligẽter notari. Verùm an in nostro casu tẽpus cẽseatur appositũ limitãdę obligationis caussa,an verò differẽdæ solutiõis cognosces ex no. à Bart.in.d.l.eũ qui ita.Cęterũ Fran.Balb.in tractatu præscriptionũ,in.3.parte.6.& vlti.partis princi.nu.42.tenet simpliciter pręscriptionẽ cõuẽtionalẽ interrũpi,ac perpetuari quoq; p solã interpellationẽ extraiudicialẽ,per.d.§.itẽ illi.id quod etiã voluit Soci.in.l.vlt.in prin.col.3. versi.4. limita.ff.de eo.per quẽ fact.erit,vbi id dicit voluisse Paul.Ca.ibi in recollectis antiquis.& in id dixisse sing.tex.in.d.§.item illi,à doc.tamen non ponderatum. *An satis sit cõsignatione fieri añ tempus reuenditionis sine citatione.* *Interpellatio extraiudicialis an interrũpat.*

38 ¶At illud constat denunciationem siue protestationem extraiudicialem non interrumpere præscriptionem legalem siue statutariam.d.l.alienam,& ibi Dy.Bar.& Alberi.ff.pro empto.&.c.olim caussam,extra de censibus glo.in.d.l.vlt.in prin.in verbo,acquirat,& ibi *De eodem.*

Bald.col.j.& Alex.col.4.versi.per denunciationem.ff.de eo per quem fac.erit. Nam vt dicit ipse Bald.ibi, speciale est vt in certis casibus protestatio interrumpat.l.vt pfectius.C. de anna. excepti. Ergo in contrarium est ius commune. Et idem quoq; voluit Bar.in.l.naturaliter,colum.2.& ibi quoque alij.ff.de vsucaptio.& latè Cardi.Alexand.qui & alios allegat,in cap.sollicitudinem,colum.22.versicu. concatenatur,extra de appella.vbi id limitat,in.6.casibus,vt per eum videre poteris. Et idem prætereà voluit Imo.in.l.si seruum Stichum.§.sequitur,& ibi quoque Alexan.colum.2.ff.de verb.oblig. Neq; enim, vt hi inquiunt,est de modis interrumpẽdi,de quibus no.in.l. cùm notissimi.§.sed & si quis.C.de præscrip.xxx.vel.xl.an.& in cap.illud,de præscript.Dicitq; Alexand.de hoc videri tex.in.d.l. alienam.& idem Imo.in cap.vlti.ext.de præscript.& Iason.in.§.pœnales,char.pe.numero 119.Insti.de acti.& sentit etiam glo.in.l.vlti.in prin.in verbo,acquisiuerit.C. de præscrip. xxx.vel.xl. anno. Sun tautem qui contrà dicunt denunciationem extraiudicialem interrumpere præscriptionem,videlicet glo.subdubitans tamẽ in.l.2.in verbo, interdictus est, & ibi Alberi.qui dicit no.C.de serui.& subobscurè glo.vt à nonnullis citatur.in.l.arboribus.§.idem tractat,in fi.ff.de vsufruct.

An & qñ interpellatio extraiudic. cõstituat in mora.

39 ¶An autem & quando ipsa interpellatio extraiudicialis constituat in mora,vide glo.magnam in prin.in.l.vinum,& ibi Alexand.col.2.Ias.& Philip.Deci.ff. si cert. peta.& glo.in l.qui Romę.§.cohæredes,in verbo,testato,& ibi Bar.Raph.Paul.Ca.& Alex.latè.ff.de verbo.oblig.& glo.in.l.fideiussor obligari.§.vlt.in verbo,reus.ff.de fideius. Pet.Ia.tit.de resti. in integ.circa medium.Bar.Bal.& Angel.in.l.cum postulassem,in prin.ff. de dam.infect. & eundem Bar.in.l.si ex legati,& ibi quoq; Alex.ff.de verb.obli.& in.l.si decẽ cũ petiero, eo.titu.Alberi.in.d.l.cũ postulassem,in prin. vbi facit discrimen inter ea quæ debẽtur ex officio iudicis,& ea quæ ex obligatione.& in.l.mora, col.7.nume. 26.ff.de vsur.& Saly.in l.sed si alia.ff.de consti.pecu.& in.l.si pacto.C.de pact.& Alex.in.l.si insulam,col.vlt.ff.de verb.oblig.& con.88.visis & diligẽter,col.vlt.lib.6.Corne.con.196.licèt in hac, col.2.ver. videndum est,lib.4.& Ias.in.l.j.col.5.versi.alia differentia.ff.de iurisd.om. iudi.& in.l.qđ te,col.7.versi.& sufficit etiam.ff.si cert.pet.& in.§.supest, nume.64.& iterũ in.§.sic itaq;, nume.42.Insti.de actio.

EN MAIN DE COVRT. GLOS. 7.

An cõsignatio possit fieri apud ipsum iudicẽ.

1 SCILICET APVD IVDICEM,ex sententia glo.in.l.senatuscõsulto.§.vlti.in verbo,deponatur.ff.de offi.præsi.Bal.Ro.Alex.Soci.& Ias.in.l.si fideiussor.§.vlt. ff.qui satisd.cog. Licèt Raph.Fulgo.ibi dicat,ꝙ cũ ãtea fuisset cõsultus ex oppido Feltrẽsi,an cõsignatio siue depositio possit fieri apud iudicẽ, tanq̃ apud sequestrũ,non ausus est cõsulere.nam prima statim facie videri posse,ꝑ tex.cũ glo.ibi,in illis verbis,apud officium deponi iubebit. Sed ex aduerso vrgere, quia iudex cui data est electio eius rei,non potest seipsum eligere,vt no.in.l.planè.ff.quod cuiusq; vniuer.nomi. &.l.si tibi mandauero.§.si tibi centum.ff.manda.vbi,si tibi dedi centum,vt dares cui velles,non potes tibi retinere. Subijcit tamen ipse Fulgo.quòd si vidisset glo.in.d.l.senatuscõsulto.§.vlti.nihil omnino dubitasset,quin secundùm eam consuluisset. Et eãdem sequitur Alex.in addi.Bar.in.d.l.planè.& Fran.Curti.Senior.in repe.l.j.in.4.quæsti. C.de prohib. seque.pecu.& Ias.in.l.cùm filiosa,colum.4.versicu.tamen iudex potest. ff. de lega.j. Quibus omnibus adde & alium similem tex.d.l.si fideiussor.§.vlti.scilicet in.l.sed & si.§.planè,ibi,apud officium fuerit depositus.ff.ad exhiben.quem tamen nullus horum citat. Sed & illud idem voluit Bal.à nullo illorum allegatus in sua margar. in verbo, depositarius, versi.3.dum dicit depositum fieri posse apud iudicem & arbitrum pro obseruatiõe sentẽtię,& allegat tex.vt ipso dicit,sing.in.l.litigatores.§.quid ergo.ff.de arbit.&.cap.exposita, extra eodem titu.

De eodem.

2 ¶Quod & si verũ sit,ego tñ honestius semꝑ duxi,vt iudex eã ꝓuinciã nõ assumat,ne qđ inde suspitiõis inopię,vel quęstus,vel etiã ꝓtelãdę litis suboriatur. Et cũ iam.30. annis,duos regios magistrat⁹ in hoc oppido nostro gesserim.s.primũ Castellani,siue pręposici,quẽ vocant,decẽ plus minus annis,deinde postea reliquis supprẽfecti,quem vulgus locum tenentem appellat,nunquam mihi id oneris neque alicui consanguineorum demandaui.

Regia constitutio.

Nam & est interdictum ordinationibus regijs quas vocant, ne iudex qui de sequestranda re in casu nouitatis quam vocamus,cognouit,eiúsve liberi,aut consanguinei in id de-

deputẽtur. Ita enim cautũ est in prioribus regis Ludouici.12.ordinatiõibus publicatis anno.Mil.499.ar.86. In idẽq; est cõsuetudo Aruerniç tit.de retraict,q.23.est.§ 8.queç etiã interdicit parẽtibus filijs ac fratribus iudicis. Et similiter Borboniç.c.444. Estq; in eã rẽ cõstitutio Parlamẽti Dolẽsis Comitatus Burgũdiç facta die.15.mẽsis Maij anno. 1535.& alia die.7.Septẽbris eiusdẽ anni,qbus interdicitur iudicibus,ne apud se faciãt cõsignare pecuniã. De quo & aliqd p.Chasse.con.41.quia casus,col.pe.versi.vt etiã promisso.

Consuetudines. Constitutio parlamenti Dolensis & Comitatus Burgũdiæ.

3 NON EST AVTEM dubiũ,quin & id fieri possit apđ aliũ sequestrũ, vt etiã dicit glo.in.d. l.senatuscõsulto.§.vlti.quẽ sc3 cõpetẽs iudex sup hoc aditus noĩarit, iuxta tex.in.d.l.acceptã,& ibi doc.C.de vsur. Et optimẽ faciet ipse iudex,si ab vtraq; pte eum elegi faciat, ex.l. postq̃,in prin.versi.sed si nec ipsi.ff.vt lega.nomi.caue.quo casu videtur eũ posse inuitũ cogi mãdato iudicis id onus suscipe, p.d.l.si fideiussor.§.vlt.iũcta interpretatiõe glo. vbi seq̃ster vocatur officialis publicus. Quis enim cogitur suscipe munera publica.l.munerũ.§.iudicãdi.ff.de munerib.& hono.& hoc expressim in nostro casu voluit Bal.in.l.j.ad fi.ff.vbi pupil.edu.deb.vbi tñ intelligit ex caussa:& ita qdẽ,vt is ponat solã operã, & nõ impẽsam ex suo,p.l.vlt.ff.de reqr.reis.&.l.vl.§.vlt.C.de bo.aucto.indi.possi. vbi est bonus tex.ꝙ sequester nullũ debet pati dãnũ,aut dispẽdiũ.& illũ etiã ad id expẽdit idẽ Bal.in.l.si oleũ,in prin.col.j.ff.de dol.ma.& id quoq; sequtur Fran.Cur.Senior.in.d.l.j.in.2.q.C.de ꝓhib.seq.

Quis alium sequestrum deligere debet. An alius cogi possit.

4 ¶ Verũ sũt q cõtrà negãt id munus esse necessitatis,vc3 Bar.in.l.litibus.§.vlt.C.de agri.& cẽsi.li.11.& Bal.sibi cõtrarius cõ.480.ista.q.lib.4. Ange.Paul.Ca.Alex.& Ias.in.d.l. si fideiussor.§.vlt.p.d.l.vlt.§.vlt.circa mediũ.C.de bo.aucto.indi.pos.Steph.Bertrã.cõ.77. viso ꝓcessu.nu.24.li.j. Quã sẽtẽtiã fulcit hçc ratio, qa sequester obligatur ex q̃si cõtractu, vñ tenetur actiõe prçscriptis verbis.d.l.si oleum,in prin.vbi id Bar. & cçteri no.ff.de dol. ma.nemo aũt inuitus cõtrahere vel quasi cogitur.l.nec emere.C.de iure delibe.& bñ facit tex.in.l.si hoĩem,in prin.ff.depo. Tamẽ priorẽ sententiã Gallia nostra sequitur.

De eodem.

5 ¶ Illud aũt vel de iure cõmuni certum est, quòd si quis sponte volensq; huic se muneri addixerit,nõ se poterit hinc postea ꝓpria authoritate eximere,sed iudice interueniẽte,si adsit iusta caussa.l.ei apud quẽ.§.vlt.& ibi.Bar.ff.depos. & id quoq; p eum tex. voluit Bal.in rub.C.eo.tit.in fi.& Angel.in.d.l.j.& ibi etiã Frã.Curti.Senior.in repet.in.3.q.princip. C. de prohibi.seq.pecu.& Cardi.Flor.in cle.j.in.21.q.de seque.pos. Et ei⁹ rei est optima ratio. nam cùm id onus assumẽdo cẽseatur quasi cõtrahere, sicut ab initio ei liberũ fuit id nõ facere.ita renũciare semel cõstitutæ obligationi aduersario nõ cõsentiente minimè põt.l.sicut.C.de acti.& obliga.cũ si. Et facit etiã.l.nõ tantùm.§.sanè.versi.cçterũ.ff.de excusa.tut. &.l.tutores.C.si tutor vel.curat.ex fal.alleg.excu.&.l.3.§.j.ff.de arbit. &.l. non distinguemus.§.sacerdotio,eo.tit.&.l.inuitus.& ibi no.C.de procura.

An si sponte id munus agnouerit, ei postea poterit se subducere.

6 SED IN DVBIVM vocatur,an hmõi sequester possit petere aliquẽ mercedẽ ob custodiã pecuniæ apud se depositç. Bal.con.183.factũ ꝓponitur ꝙ quidẽ nomine Michael,col.2.ver. ad id qđ dixi,lib.j.expressim respõdit nõ posse,qa sit nudus minister,p.l.medico §.vlti.ff. de aur.& arg.legat.queç nihil mihi huc facere videtur.sed pro hoc facit tex.in.l. Lucius.§. j.ff.de lega.2.ex quo ipse Bald.& Bar.no. nudũ ministrũ nullũ cõmodũ sentire,aut sperare debere. Sed & idẽ quoq; in sequestro voluerũt Ange.Imo.Ro.& Frã. Are.in.l.interesse.ff. de acquir.pos.per.d.l.vlt.C.de bo.autho.indi.pos.quæ nihil huc quoq; facit, sed tantũ dicit sequestrũ in nullo debere versari incõmodo,aut dispẽdio,vti suprà diximus,de cõmomodo autẽ aut salario nihil dicit,nisi si velis intelligere,vt statim limitabimus.

An hic sequester possit petere aliquã mercedem.

7 ¶ Nam hi quos postremo loco citauimus ex.d.l.interesse,id duobus limitant, vt scilicet primo non procedat in sequestro voluntario, qui scilicet appositus est libenter & ex voluntate ipsius & partium cõtendentium sine vllo iudicis ministerio. Is enim põt (inqunt) recipere mercedem, & conueniri actione præscriptis verbis,ex quodã tacito pacto.per.d. l.si oleum,in prin.vbi tamẽ tex.nihil dicit de mercede,sed nõnihil facit glo. ibi in verbo, præscriptis,& ibi quoq; Bal.id ipsum expressè tenuit similiter distinguens inter depositarium electũ à partibus,& eum qui à iudice publica authoritate deputatus est, vt scilicet ille possit mercedẽ accipere,hic nõ possit.& etiam Barb.con.71.illud afferam,col.j.lib.4.

Quid si voluntarius fuerit.

8 ¶ Secundo modo intelliges,vt non procedat in sequestro etiam à iudice apposito, quẽ iudex ipse videret ex hoc in dãno aliquo versari,sibiq; aliquod incõmodũ afferri.quid enim si cogitur res suas relinquere,aut alios ad seruãdum depositum substituere:tunc enim iudex poterit ei salarium constituere,vt illi ipsi voluerũt.ar.l.j.C.de præben. sala.lib.10.&.l. mulier in opus salinarum.ff.de capti.& postli.reuer.&.l.à tutoribus.§.vlti.& quod ibi no.

Quid si necessarius in damno versetur.

Constitutio regia.

Bar.ff.de admi.tuto.& hoc quoq; sequitur Barb.d.con.71.lib.4. & Fran. Curti. Senior in tracta.sequestrorum,quæsti.24. Apud nos autem ex regijs constitutionibus ij apud quos fit consignatio,nihil hinc mercedis aut salarij possunt accipere. Ita enim cautum est prioribus regis Ludouici constitutionibus,c.67.

Si is sequester sit clericus, an cogi possit à iudice seculari, ut restituat.

9 ILLVD INTERIM ANNOTAVERIS,quòd si talis depositio siue consignatio fiat apud personã ecclesiasticam,vt nõnunquã fit,præsertim cõsentiẽtibus partibus, iudex secularis poterit illũ cogere,vt restituat,per tex.in.d.l.vlti.§.pe.ibi,per suã interlocutoriã prçcipiẽtis. C.de bo.auth.iud.pos.& ita illius authoritate dicit Bal.in.d.l.si fideiussor.§.vlt.in lect.antiqua,& ibi quoq; Iason col.j.& idem Bal.& Saly.in.d.l.acceptã,vterq; col.j.C.de vsur.vbi & huius reddũt rationẽ,quia tunc propriè nõ proceditur cõtra clericũ per modũ (vt ipsi dicũt) iudicij,sed executiuè ex cõsequẽtia suscepti officij.ad quod dicunt facere tex.ibi in verbis,sacratissimas ædes.& sequitur.D.Aufrer.in repe.cle.j.in.14.fal.2.regulę. & in deci. Tholosanis quęsti.167.item fuit quęsitũ si pecunia.& D.Benedic.in repe.c.Raynutius,in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiã,nu.419.de testa.& Matthe.Afflict.deci.Neapol.24.quidam clericus,colum.j.

De eodem.

An clericus qui falsum deposuit etiam iudice seculari, possit ab eo puniri.

10 ¶Et ita quidẽ in Gallia vtimur,quãuis de iure cõmuni multũ dubitarẽ,cùm clericus non possit expressè & directè prorogare iurisdictionẽ iudicis secularis.c. si diligenti de for.cõpet.cũ si.Ergo nec tacitè & indirectè,scilicet acceptãdo & agnoscendo illud officiũ:qa qđ expressè fieri nõ põt,nec tacitè quoq;,vt not.in.l.cũ quid.ff.si.cert.peta.cũ si.& qđ idẽ directè fieri nõ põt,nec etiã indirectè.l.vlti.C.si mãcip.ita vene.ne prostit.&.c.cùm quid vna via,de regu.iur.lib.6.& ibi cõcord.Quibus rationibus moti multi receptissimę authoritatis tenuerũt nec clericũ quidẽ, q corã iudice seculari falsum deposuit, ab eo puniri posse. quę sententia est Inno.Hosti.Anto.Panor.& Fely.in.c.verũ,ext.de for.cõpet.& aliorũ multorũ,quos tibi cõgessimus in tit.nostrarũ cõsuetudinũ.j.§.vlt.q est omniũ earũ.361.in glo. 3.vbi etiã videbis alios multos cõtrariũ tenẽtes.ille aũt.§. malè fuit collocatus in eo ordine & numero,ideoq; eum reiecimus sub tit.j.

An satis sit consignare apud mercatorẽ idoneũ sine iudicis authoritate.

11 QVID AVTEM SI VENDITOR spõte & sine iudicis authoritate deposuit apud idoneum quẽpiã mercatorẽ.vtrũ hæc depositio siue cõsignatio sit legitima & valida. qđ visũ ẽ Bar. in.l.si soluturus.ff.de soluti.ar.l.eũ q.§.vlt.ff.cõmod.& seqtur Bald.in.l.acceptã,in.9.q.C. de vsur.& Ro.in.l.si mora.ff.sol.matri.& bñ facit.d.l.si soluturus. Verũ idẽ Bar.veluti secũ pugnãs in.d.l.acceptã,paulò añ fi.scribit,ꝙ q deponit,nõ tñ in loco publico,nihil agit, p.l.2.eo. tit.de vsur.secundũ vnã lec.glo. cui in hoc similis est tex. in.l. q mutuã.§.j.ibi,ac publicè deposuit.ff.mãda.& seqtur Alex.in additi.Bar.in.d.l.si soluturus. & id qdẽ credo verissimũ,p tex.in.d.l.acceptã.cui⁹ hęc verba sunt,cõsignatũ in publico depone.& postea subiũgitur,in hoc aũt casu publicũ intelligi oportet,vel sacratissimas ædes, vel vbi cõpetẽs iudex sup ea re aditus deponi disposuerit,quasi scilicet depositio aliter fieri nõ possit,q̃ in sacris ædibus,vel alibi iussu iudicis.Et hoc quoq; nũcupatim tenuit, & ex facto obtinuisse se dicit Alberi.ibi,col.vlti.p eũ tex. Et id hauddubiè dicit verũ esse in iudiciali deposito Bal.etiã ibi,col.j.versi.& no.ꝙ vbi.In extraiudiciali aũt eligit deponẽs locũ,quẽ voluerit,qa de eo qđ deponitur,nõ est cõtrouersia,vt no.in.l.ita aũt,in prin.ff.de admi.tut.& in l.debitor.ff.de nego.gest.Sed & qđ depositio debeat fieri authoritate iudicis , tenet Bal.in l.si reus paratus,paulò ante mediũ.ff.de pcur.& ibi quoq; Pau.Ca.colũ.j.in fi.p eũ tex.quẽ dicit no.Et hîc aũt in nostra cõsuetudie aptè declaratur id debere fieri authoritate iudicis, cũ dicitur,en main de court.& id quoq; de iure tutiùs esse tradũt nõnulli, vt Specul.tit.de locat.§.nũc aliqua.versi.34.Ast alij necessariũ esse omnino ducũt,vt Alex.con.75.in caussa & lite,col.2.versi.secundò conclusiones,lib.7.

Antiqui pecunias suas in sacris ædibus solebant deponere.

12 ¶Quod autem dictum est de sacris ędibus,hinc manat, quòd antiqui illi pecunias aliasq; res suas,aut de quibus controuersia erat, & quas deponi necesse erat, in ædes sacras deponere solebant,vt præter.d.l.acceptã,patet ex.d.l.si reus paratus.ff.de procura.&.l.ait prætor,in prin.versi.sed hodie.ff.de minorib.&.l.cæteræ.§.vlt.in duobus locis,&.l.sequent.ff. famil.hercis.&.l.j.§.si pecunia,&.§.sequen.ff.deposi.&.l.ei apud quem.§.vlti.eo.titu.&.l. cùm hæres,in prin.ff.de statulib.&.l.diui.ff.ad leg.Iuli.pecul.&.l.locũ.ff.de tabul. exhibẽ. vbi fit mentio de ædituo,id est,sacrarum ædium custode ac præfecto & veluti tuitore,qui & æditimus dicitur.& in.l.j.versicu.sinautem socius.C.de commun.seru.manu. & in.l.litibus.C.de agri.& censit.libro.11.& rursum in.l.vltima,eodem titu.& in.l. cùm pater.§.donationis.ff.de lega.2.vbi & de ædituo fit mentio.& in.d.l.vltima.§.j.C. de bonis authori.

indi.poſſi.& in alijs compluribus locis.Et ea vt opinor ratione, quòd tutiùs eo loc epoſitæ viderentur metu & reuerentia diuini numinis, in cuius veluti tutela deponerentur. Sic apud Plautum in Aulularia Euclio, in fidei fano aulam auro refertam locat. Ita enim ibi loquitur. Nunc hoc mihi factu eſt optimum,vt te inferam aula in fidei fanum,ibi abſcondam probè.Et apud eundem in Carbo. neſcio quis ſecundum ipſam aram aurum abſcondit,vt videre eſt apud Priſcianum,libro.10.nam ea fabula perijt, Et Feſtus Pompeius in verbo, Aerarui Tribuni, & ante eum Varro ad finem lib. j. de lingua latina, tradunt populum Romanum ærarium ſuum in æde Saturni habuiſſe.quod & videre,licet ex Plutarcho.in vita Publicolæ, & iterum in ꝓblematis Roma.cap.41. vbi & eius rei rationem reddit Macrobio,libro.j.Saturnalium capit.8.vbi eius quoque rei rationem reddit.& Plinio Iuniore libro.10.epiſtolarum epiſtola eius lib.3.dum loquitur de præfectura ærarij Saturni,Suetonio in Claudio Cæſare capit. 24. Iulio Capitolino in vita Antonini philoſophi,dum etiam loquitur de præfectis ærarij Saturni.Solino in polyhiſtore capit. 2. Tertulliano Apologetici capit.11. Et Lucano,lib.3.Pharſaliæ. *Populus Roma. ærariũ ſuũ in æde Saturni habuit.*

Pugnáxque Metellus
Vt videt ingenti Saturnia templa reuelli,
Mole rapit curſus

Et quæ ſequuntur. Et hodie quoque vt dicitur in eo loco Sacellum eſt quod vulgo vocatur.S.Saluatoris in ærario.Hincque illud Tullij ad Atticum, libro.5.poſtrema eius libro epiſtola.Græcis quærentibus,vt in fano deponerent poſtulantibus,&c.Et illud eiuſdem libro.2.de legibus.Sacrilego pœna eſt,neque ei ſoli qui ſacrum abſtulerit, ſed etiam ei qui ſacro commẽdatũ.Quod & nunc multis fit in fanis Alexãder in Cilicia depoſuiſſe apud Solem in delubro pecuniam dicitur.Athenienſis Cliſthenes Iunoni Samię ciris egregius, cum rebus timeret ſuis, filiarum dotes credidit Herodianus lib. j. tradit templum Pacis Romæ ſub Commodo conflagraſſe, ſimúlque vniuerſorum ferè diuitias illuc quaſi in theſaurum congeſtas Plutarchus in Annibale tradit eum veritum, ne Cretenſes ſibi manus inijcerent ſui theſauri gratia ad periculum euitandum, amphoras plumbo aurato refertas in templo Dianæ collocari iuſſiſſe,ſimulantem ſe earum veluti theſauri ſui maximam curam ſollicitudinémque habere.Sed alio in loco ſtatuas æneas,quas pecunia compleuerat,veluti abieciſſe.Quomodo autem in huiuſmodi ſacris ædibus fieri debet depoſitio,diſces ex Specula.titu.de empti.& vendi.§.5.verſi.& nota quòd quandoq; fit.

13 VTRVM AVTEM VENDITORI ruſtico,aut mulieri, aut etiam militi ſubueniatur nõ cõſignanti,aut etiam conſignanti non legitimè. Alberi.poſt Vber.Bob.in.l.2. colum.3.C.de iur.emphy.tenet illis ſubueniendum,in caſu illius.l.per.l.ſi quis id quod,in princi.ff.de iuriſdi.om.iudi.Sed Iaſon in.d.l.2.colum.65.verſicu.nunquid autem in terminis,id non admittit.Nam ruſtico (inquit) & mulieri non ſubuenitur niſi in caſibus expreſſis. l. pe. in princ.ibi, in quibuſdã cauſiſi .ff.de iur.& fact.ignor.& no.in.l.vlti.& ibi Alberi.& alij.ff. de condi.ſine cau.& glo.in.§.vlt.2.quæſt.4.Anto.& Imo.in cap.2.ille colum.3.hic vlt.extra de conſtitu.Imo.in capit.cùm contingat,colum.57.verſicu.iſte articulus non videtur, extra de iureiur.Fulgo.Roma.& Alexand.in.l.iuris ignorãtia.C. qui admit. & idem Ro. con.125.mater & vxor,circa medium.& conſi.506.in re præſenti, colum. 2. Ioan. Ana.& Fely.in capit.quoniam,vterque in vlti.no.de ſimo.Alexan.qui alios citat, in.d.l.ſi quiſi quod,col.3.& in.l.iuſtè,col.9.verſi.ſed ſi eſt defectus.ff.de acquir.poſ.& con.42.ſuper pr miſſo,col.antepe.verſi.pro hoc etiã allegat,lib.j.& con.14.viſo & cõſiderato, col.j.lib.2.& con.65.quoniã omne datũ,col.pe.verſi.decimò quia dictum ſtatutũ,li.6. quod duplicatur con.119.eiuſdẽ lib.vbi & alios multos allegat.& iterũ con.165.dubitatur,col.2.ver.prætereà mulieribus,eo.li.6.& Nicol.Mil.in ſuo repertorio,in verbo,ignorantia iuris toleratur. & Cardi.Alex.in.c.j.col.2.ti.de cõtro.inter do.& empto. feud. & Soci.in.l.iuſtè poſſidet, col.2.ff.de acquir.poſ.& Philip.Deci.in.c.paſtoralis, col.8.verſic.in fi.glo.ext.de excep.& con.274.viſo puncto,col.2.de quo tamen quò ad ruſticos vide eundem. Deci.in.l.2.in.3. no.C.de eden. *Vtrum venditori ruſtico,militi aut mulieri non conſignanti ſubueniatur*

14 ¶Et ego id puto verius in caſu noſtræ conſuetudinis, quæ conſignationem requirit pro forma & ſolennitate,vt ſatis conſtat ex illis verbis,autrement loſfre de retraict ne ſeroit deuement faict.Hæc enim verba formam & ſolennitatem inducunt,Bart.in.l. de his,per illum textum.ff.de tranſact.& in.l.vlti.ibi,quæro an ciuitas,iuncto tex.C.de vend. reb.ciuita.lib.11.& Ro.conſi.66.vir eximie,verſicu.his tamen non ob.& conſi.400. in propoſi- *Verba (alias, & aliter) formã inducunt & ſolennitatẽ.*

ta consultatione. Alexand. consi. 27. viso themate, colum. j. lib. 6. Fely. in capi. cùm dilecta, colum. 9. versicu. sextum signum, de rescript. Philip. Deci. qui multa allegat, consi. 528. pro resolutione, ante fi. Ias. in. l. de pupillo, in princ. colum. j. versic. tertiò pondera. ff. de op. no. nuncia. & con. 167. motiuis, colum. vlti. post princ. lib. 2. & alibi sæpe. Quod si quis dicat hos loqui cùm hæc dictio negatiuè ponitur, ita videlicet, non aliàs, siue non aliter. Id certè fateor, sed & is vicissim fateatur necesse est, hanc dictionem etiam affirmatiuè conceptam facere conditionem, perindeq; hîc valet ac si dicas, & sil ne faict ce que dessus, losfre ne sera &c. & habere vim resolutiuam, vt diximus & probauimus suprà titu. præced. §. 8. in verbo, autrement. Conditio autem formam & solennitatem inducit, vt etiam diximus suprà hoc titu. §. 2. glo. j. numero. 3. & eò quidem magis.

Formæ omissio non excusat mulieres, rusticos, mulieres, minores.

15 ¶ Ergo vt resumamus, hæc consignatio requiritur pro forma. At formæ omissio etiam rusticos, mulieres, minores, milites, & si qui tales sint, non excusat, vt probatur. in. l. vlt. C. de testa. iuncta glo. in. l. ambiguitates, eodem titu. & voluerunt Bald. Saly. & alij in. d. l. iuris ignorantia. C. qui admit. ipse Saly. in. d. l. quicunque, eodem titu. idem Bal. in. l. vlt. in princi. colum. 3. C. de iure delib. & in cap. vlti. col. 3. versicu. item non patrocinatur, extra de cōfes. Barb. con. 56. sapienter, colum. 8. versi. & si quispiam, lib. 2. & Alexan. consi. 165. dubitatur, colum. 2. versicu. pro hoc etiam adduco, lib. 6. & con. 7. attentis & ponderatis, colum. vlti. lib. 7. cum alijs multis concord. adductis ab eodem Alexan. in. d. l. iuris ignorantia, vt tamen non omittam tex. de militibus loquentem in. l. qui suspectum. §. j. ibi, & solennia fecerint. ff. de appel. qui quidem admodum torquet Accursium, nec tamen hinc se expedire potuit.

Nec illis parcitur in iis quæ sūt introducta ad rigorē iuris cōseruandum.

16 ¶ Et quia etiam in ijs quæ introducta sunt ad rigorem conseruandum, istis non parcitur, glo. Bart. Bald. & Paul. Ca. in. l. cùm quis. C. de iur. & fac. igno. glo. in. l. iuris, la. 2. eo. tit. quæ ponit exemplum in eo qui triennio cessauit soluere canonem. glo. in summa. 38. di. & in. §. notandum, in glo. j. in fi. j. q.. 4. Guil. Cu. in. l. si quis exargentarijs. §. vlti. cum. l. sequen. ff. de eden. Bar. & Saly. in. l. j. C. de iur. & fact. ignor. idem Bart. in. l. j. §. nunciatio. ff. de op. no. nunci. & con. 154. maritus fecit hæredem vxorem, col. 2. versicu. ad secundum autem, vbi respondit mulierem non excusari prætextu ignorantiæ, si non confecerit inuentarium. Bal. Raph. Fulgo. qui id dicit seruari communiter in iudicijs, Paul. Ca. Ro. Franc. Areti. Alexand. Corne. & alij recentiores in. d. l. iuris ignorantia. C. qui admit. Bald. in. l. vlti. in princ. in. 3. quæstio. & ibi etiam Ias. colum. 2. versicu. quid autem sit. C. de iur. delib. vbi etiam ex hoc dicunt, non excusari rusticum, aut mulierm, quæ non fecit inuētarium, sed stādum esse rigori iuris. Saly. in. d. l. quicunq;. C. qui admit. Ange. in. l. vbi, in prin. ff. de eden. Pet. Anc. in repe. capi. j. in. 12. quæsti. prin. versi. sed hîc quæro cauetur statuto, qui est char. 47. in paruis, extra de constitu. Roma. d. consi. 125. colum. 2. versi. tertiò confirmatur. Maria. Soci. in capit. venerabilis, in. 23. princi. arti. in princi. extra. de iudi. Alexand. in addit. Bald. in. l. j. C. de interd. mat. & d. consi. 14. colum. j. lib. 2. & consi. 40. viso themate & omnibus, lib. 6. & d. consi. 165. colum. 2. eodem lib. 6. Barb. in repe. capit. Raynaldus, colum. 49. versicu. secundò limita, de testa. vbi & illud dicit de omissione inuentarij. Francis. Curt. Senior in. l. si quis maior, colum. 3. numero. 13. C. de transact. Fely. in capi. quoniam, colum. 3. in. 4. fal. de simo. Ias. consi. 28. quæritur an actio, colum. j. lib. 3. Philip. Deci. in. l. edita, paulò ante fi. C. de eden.

Hi non excusantur, si inuentariū nō fecerit.

Nec si inuestiturā non petierint.

17 ¶ Et facit quod scribit Baldus in capit. j. §. præterea si quis, in fine titulo de prohibita feudi aliena. per Fede. quòd non parcitur mulieri, quæ intra annum & diem non petijt inuestituram, quin feudum amittat. & sequuntur Marti. Laud. Aluar. & Cardi. Alexand. ibi, ex quibus ipse Cardin. illud quoque dicit de his quæ pertinent ad rigorem iuris. Et quod dicit idem Baldus in. d. capit. j. paulò ante finem, versicu. quærit glo. titu. de controuer. inuestitu. inter dominum & emptorem feudi, vbi reprehendens glo. ibi, dicit quòd non excusatur mulier vel rusticus alienans feudum, quin eo cadat: neque enim licet eis ignorare iura contractus, & sequitur Cardina. Alexand. ibi, colum. 2. vbi & illas rationes, quas supra adduximus, adijcit. Iason easdem quoque rationes afferens in. l. vltima. chart. penult. versicu. decimo sextò. C. de iur. emphy. illudq; Bald. dictum singu. dicit, & trahit etiam ad mulierem emphyteutam alienantem.

Nec si feudum alienauerint aut emphyteusim.

Cōtra superiora.

18 ¶ Cardi. tamen Alex. vbi suprà, dicit quòd licèt isti amittant feudū, possunt tamen in integrum restitui, si non potuerunt consulere peritiores, & allegat Pet. Ancar. consi. 393. visa diligenter gratia, col. pe. vbi tamen ipse Pet. non id constanter affirmat, sed sub dubio for-

tè loquitur.nec in casu iuris communis feudorum loquitur,sed priuilegij cuiuspiam apostolici,cuius ignorantia(vt ipse dicit)est magis excusabilis,quàm iuris communis. Verùm Saly.& Fran.Rampo.in.d.l.j.C.de iur.& fac.igno.huius op.etiam fuere.&.Alex.in.d.l.iuris,col.2.C.qui admit.vbi dicit id habere maximam æquitatē,ideo sibi placere.Atqui ego huic sententiæ vix accederem.quia nihil omnino interesset inter hos casus,qui ad rigorem iuris pertinēt,& cæteros:quia & in cæteris casibus,in quibus excusantur mulier & rusticus ab ignorantia iuris,id semper intelligitur cùm non potuerunt consulere peritiores, aliàs enim nunquam excusantur.l.bonorum.ff.de bono.poss.&.l.2.§.vlti.ff.quis ord.in bono.pos.ser.& glo.j.in.c.per tuas,le.3.& ibi Fely.post medium,extrà de simo.Ioan.Fab.Bal.& Saly.in.d.l.iuris.C.qui admit.Bald.in.c.quæ in ecclesiarum,col.j.de consti.& consi.295. Petrus Lombardi,col.2.versi.sed actus testandi,lib.3.nisi alius fuit inter consi.illius,quod magis puto,cùm in eo con.Bal.allegetur.Ang.& Corne.in.l.quicunq;.C.qui admit.& Anto.in.d.c.2.de consti.Ro.in.l.si duo.ff.de acquir.hæred.Alex.in.d.l.iustè,col.9.versic.idem dico in rustico.ff.de acquir.pos. *Hi nūquam excusantur, cū potuerūt cōsulere peritiores.*

19 ¶Nam vt dicit Bal.in.c.vlti.col.3.versi.item non patrocinatur,de confes.omnes homines natura scire desiderant:ideoq; contra naturam est non consulere peritiores,quorum doctrina mens imperitorum & rusticorum illuminatur.l.si auiam,in fi.C.de inge.manu.vbi dicitur,si cum peritioribus tractatum habuisses,facilè cognosceres.quem tex.dicit singu. Ang.in sua disputatione incip.duo adinuicem litigantes.Ergo his non est parcendum,qui contra naturam peccauerunt.l.2.& ibi glo.& doct.C.de in ius vocan.glos.in.l.respiciunt.§.delinquunt,& ibi Bar.ff.de pœnis.& glos.in summa.38.dist.& in.§.notandū.j.q.4.vbi est bonus tex.Dy.in.c.ignorantia,col.pe.de reg.iur.lib.6.Cy.& Bal.in.d.l.j.C.de interd.mat. Alberi.in.l.vtili.C.de defens.ciui.Bal.in.l.in actionibus.§.planè,col.pe.ff.de in lit.iur.Cardi.Flor.post Guil.Cu.in cle.j.in.5.quæstit.de consang.& affi.Panor.in.c.super literis,col.6. super glo.in verbo,simplicitate,extrà de rescript.Et benè facit tex.in.l.si adulterium.§.stuprum,& ibi glo.in verbo,iuregentium.ff.de adulter. *De eodem. Nec cū aduersus naturam peccāt*

20 ¶Et hæc quidem ita procedunt,ne hoc omittamus,vt etiam si non sint periti in loco habitationis rusticorum,ipsi tamen nō excusantur,si sint in vicina quadā ciuitate,nisi & hos consulant.vt no.voluerunt Bal.Saly.Ro.& recentiores in.d.l.iuris ignorātia.C.qui admi. per tex.in.l.diuus.ff.de tuto.& curat.dat.ab his.& in.l.j.§.si quando.ff.de magistra.conue. Ideo enim(inquiunt)sicut mulieres vadunt ad ciuitates pro indulgentijs,& rustici ad nemora pro lignis,ita etiam debent vtriq; ad ciuitates ire pro consilijs.Et idem quoq; voluit Anto.in.d.c.2.de consti.& Ro.in.d.l.si duo.ff.de acquir.hæred.In quo tamen nec illud omittendum ducimus ei incumbere onus probandi,qui dicit hos potuisse consulere peritiores,secundum Saly.& Corne.qui id dicit menti tenendum in.d.l.iuris.C.qui admit. *De eodem. Et idem si sint periti in uicinis ciuitatibus.*

NE SEROIT PAS SVFFISAMMENT FAICTE. GLOSSA.8.

1 SED QVID SI cùm emptor egisset ad reuenditionem ex hoc pacto in venditione apposito,nec tamen consignauit,vt hìc dicitur,aut etiam omisit alias solennitates hìc statutas,atq; ob id sententia pro emptore lata victus est,& ipse emptor absolutus.Tamen cùm adhuc esset intra tempora præstituta reuenditioni,vult iterum retrahere,& obseruare has solennitates.An sit admittēdus.De qua re vide quæ diximus in retractu proximitatis quem consuetudinarium siue municipalem vocant suprà tit.præceden.§.8.in glo.7.in verbo,le retryant en decherroit,nunumero.3.quid igitur & multis seq. *Si venditor nō cōsignauit, ideo retractu cecidit,an possit iterū offerre & cōsignare.*

REPRENOIT LES CHOSES CONSIGNEES. GLOS.9.

ID QVOD FACERE potest si velit.ita scilicet,vt ei depositarius denegare non possit,antequam emptor declarauerit velle se recipere,vt nuncupatim scribit Bar.in.l.acceptam,paulò ante fi.per illum tex.& ibi Bald.& Salyc.vterq; col.j.& per illum tex.& etiam Ange.in.4.no.C.de vsur.& Bal.in.l.vlti.in fi. C.de com.ser.manu.vbi tamen intelligit procedere,antequam aduersarius *An hic uenditor qui deposuit, possit depositū repetere.*

consenserit, & Philip. Deci. con. 443. in casu proposito, colum. vlti. versicu. in dubio. Nam & aliàs is qui deposuit, potest ante tempus statutum repetere depositum. l. j. §. si sic deposuero, & ibi Bar. ff. deposi. & bene facit. l. cùm Cornelius. ff. de soluti. Sed id faciens incidit in id periculum, vt consignatio pro non facta habeatur, vt scribitur in hac nostra consuetudine, vt dicemus in glo. seq.

Quid si nõ spõte sua deposuit, sed iussu iudicis

2 ¶ Sed quod diximus posse deponẽtẽ depositũ sponte repetere. Intellige primo loco in eo deposito, quod fit ab ipso deponente, qui & ipse volens ac spõte sua deposuit. Secus si iudex eam coegerit deponere apud sequestrum lite pendente, vt plerunq; fit nam tunc is repetere non poterit. nisi lite finita, & aduersario victo, aut aliàs, secundum. l. si oleum, in princip. & ibi glo. Bar. Bal. & alij. ff. de dol. mal. Nam & aliàs cùm fit depositum gratia alterius, nõ potest deponens depositum reposcere, vt per multa respondit Pau. Cast. con. 433. visis omnibus scripturis, col. vl. versi. tertiò obbare videtur, lib. j. Quin idem Pau. loquẽs de depositione & consignatione, quæ fit propter recusationem partis, in. d. l. acceptã, col. j. dicit quòd si ea facta fuerit authoritate iudicis, non poterit depositarius restituere deponẽti sine eiusdem iudicis autoritate, arg. l. si proponis. C. de nup. & authen. contrà si filij. C. de diuort. & ita dicit intelligi quod dicitur in. d. l. acceptam. & idem quoq; nuncupatim respondit Ro. consi. 287. in proposita consultatione, vbi & ad hoc allegat. d. l. si oleum, in prin.

Quid si id factũ sit de consensu vtriusq; partis.

3 ¶ Secundò intellige, vt procedat, quando quis deposuit ex solo ipsius deponentis consensu Secus si ex consensu vtriusq; partis altera earum deposuit: nec enim tunc quoq; poterit depositum repetere, nisi finita caussa, ob quam id ita factum est, vel nisi stet per alium, quominus fit finita, aut iudex auditis partibus idipsum statuerit. d. l. si oleum, in prin. & ibi omnes docto. ff. de dol. mal. & voluit quoq; Bal. in. l. vlti. col. vlt. versi. caueat tamen. C. de bonis autho. iudi. pos. & consi. 104. sex sunt, col. j. lib. j. Et est eius rei optima ratio, ne quod duorum consensu & voluntate factum est, vnius tantùm dissensu resoluatur contra. l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur.

Vsurarius q deposuit p restituendis vsuris nõ potest pœnitere.

4 ¶ Tertiò intellige (ne & hoc omittam, quod à paucis tactum est) nisi vsurarius deposuerit pecunias, aut etiam aliud quippiam (nihil enim refert) pro restituendis vsuris apud alium. nam non potest is pœnitere, nec depositum reposcere, sed eo inuito poterit episcopus id depositum in restitutionem vsurarum conuertere, vt ex facto respondit Bal. consi. 83. in primis videndum est, in primo dubio, lib. j. & sequitur Ias. qui id dicit no. con. 213. nobilis Melchion. col. 4. versi. alibi decidit, lib. 2. & nescio an alibi idipsum comperies.

Monachus, seruus, filiusfa. & cæteri huiusmodi põt repetere depositũ, nullo authore.

VNVM AVTEM non prætermiserim, quòd si monachus seruus, filiusfa. aut alius huiusmodi
5 aliquid apud alium deposuerit, debet ac potest ei tutò reddi sine authoritate abbatis, prælati, domini, patris, vel alterius administratoris, per. l. quod seruus, vbi id no. Bal. ff. depo. & l. Iulianus, eo. tit. & l. quod seruus. ff. de solu. & voluit etiam Bar. qui id dicit esse perpetuò mẽti tenendum, in. l. filius, & ibi quoq; Bal. Ange. & alij. C. de pact. idem Bar. in. l. non ideo. ff. de noua. vbi dicit esse multum no. Bal. in rub. C. depos. col. j. in. 2. quæsti. Saly. in. l. cùm hæreditas. C. depo. & Matthe. Afflic. deci. Neapo. 147. quidã gerebat, vbi idem dicit de eo qui aliquid deposuit tanquam tutor alterius, cùm tamen non esset. Quæ tamen intellige secundùm supradictas leges loquentes de seruis, & quod dicit Bal. in. d. rub. depo.

RENVNCER AVDICT RETRAICT.
GLOSSA. 10.

An si uenditor depositũ repetat, uideatur renunciare iuri redimẽdi

1 ET ID QVIDEM est iuris communis. l. debitor. ff. de vsur. & l. j. in fi. & ibi Bal. & Ange. C. qui poti. in pigno. habe. & l. si priusquàm. C. de distract. pigno. & voluit glo. in. l. si creditrici. C. de vsur. Hosti. in summa, in rubri. de oblati. §. j. versi. item necesse est. & Bal. in. l. obsignatione. C. de solu. & in. l. acceptam, colum. j. versi. in tex. ibi recepit, & ibi quoq; Saly. colum. item. j. Ange. ante finẽ. & Ioan. Fab. C. de vsur. quia vt ibi dicunt ipsi Bal. & Saly. actus recuperationis tollit intellectum depositionis. l. sed reuocata. ff. de iure fisci. Nam (vt hoc illis addas) non cẽsetur depositum fuisse, quod posteà recuperatur, vt per Barto. in simili in. l. per diuersas, col. 3. & ibi Bal. in vlti. quæsti. C. manda. & in. l. vl. C. de vsur. & Henri. Boh. in. c. cõstitutus, de in integ. resti. Alex. in. l. singularia, col. pe. ff. si cert. peta. Ias. qui nuncupatim loquitur de consignatione recuperata, consi. 272. relatio magnificorum, in fi. lib. 2. & Ferro. in consuetu. Burdig. tit. de retraict. §. 14. & ante hos glo. in. d. l. acceptam, in verbo, eas receperit, dicit quòd hoc ca-

ſu fingitur depoſitio non fuiſſe facta,cùm nõ durauerit,per.l.ſi pro patre.§.verſum autem.
ff.de in rem verſ.& ibi ſequitur Bar.colum.2.verſi.nam cõtra hoc,vbi dicit,quòd fingitur
retro non fuiſſe facta.& ibi ante eos dixerat Azo.in ſumma,col.pe.verſic.ſed ſi hoc eſt.Et
hoc quoq; diximus ſuprà titu.præced.in.§.7.in gloſ.2.vbi etiam videbis,quid ſi cùm ſola
oblatio ſufficiat,facta tamen fuit conſignatio,quàm qui fecit poſteà recuperat,an etiã vi-
deatur tunc renunciare oblationi.& vide etiam Chaſſe.coſi.41.quia caſus,col.vl.

Et q̃d ſi depoſitio non erat neceſſaria.

2 ET SICVT VENDITOR cenſetur renunciare huic facultati redimendi,ſi recuperat pe-
cuniam à ſe conſignatam:ità è diuerſo emptor,ſi eam recipiat,cenſetur conſentire reuen-
ditioni,& renunciare omnibus exceptionibus,quibus eam impedire potuiſſet.Ideoq; co-
gitur reuendere,etiam ſi oblatio & conſignatio factæ fuerint poſt tempus in id præſtitutũ
vt ex facto reſpondit Bal.conſi.108.iſte qui promittit reuendere,li.5.per.l.poſt diem.ff.de
lege com.& arg.l.2.C.de iur.domi.impet.Idemq; & ſi partem tantùm huius pecuniæ acce
perit,vt probat tex.in.l.de lege.§.vlti.ff.de leg.commiſ.& Bal.vbi ſuprà.Et faciũt quæ ſcri
pſimus ſuprà titu.præceden.§.j.glo.10.in verbo,dedans lan,numero.20.tu tamen id intelli-
ge,& in fi.eiuſdem titu.in.6.quæſti.& ſuprà hoc eodem titu.§.j.glo.2.in verbo,a tel temps,
numero.59.illud tamen.

Et ſi ẽptor cõtra recipiat, uideatur cõſentire reuẽditioni.

Idq; etiam ſi partẽ tantum recceperit.

SED HIC QVAERI POTEST,an ſi minor fortè hæres vẽditoris intra tẽpus præſtitutum
3 obtulit precium,idq; cõſignauit & depoſuit,& poſteà idipſum ſuſtulit.poſſit in integrum
reſtitui,ne cadat retractu.Et hãc quoq; quæſtionẽ in retractu proximitatis in quo ex mul
tis cõſuetudinibus,atq; etiã de iure communi ex multorum ſententia requiritur conſigna
tio & depoſitio,vt diximus ſuprà tit.præcedenti.§.7.glo.3.in prin.poſuit Ferro.in conſue-
tudi.Burdigal.titu.de retractu.§.31.hinc occaſione ſumpta quòd moribus illus gentis in eo
§.vt & noſtris ſuprà.d.titu.proximo.§.35.retractus adeo ſtricti iuris eſt,vt currat cõtra mi
nores.Tu ibi illum vide,& iunge quę diximus ſuprà hoc eodem tit.§.j.glo.2.in verbo,a tel
temps,numero.54.ſed an ſaltem,& multis ſeq.& iterum hoc eodem.§.gloſ.7.numero.13.
vtrùm autem,& ſeq.

Et quid ſi is minor ſit.

§. 5.

EN TOVT retraict ſoit couſtumier ou conuentionnel, lon doibt paier les arrerages qui ſont eſcheuz,comme dict eſt.Mes ſi le retrayãt fait ſon offre durant le terme que larrerage eſchoit,il doibt payer pro rata tẽporis.Et ſi ceſt en retraict conuentionnel,il doibt cõſigner.Et quant ce ſont fruictz,lachapteur les doibt auoir pro rata temporis,& les peult prendre & leuer par ſa main.Et ſi aulcun luy met empeſchement,il ſen peult complaindre ou appleger,ſuppoſe quil nen ayt iouy par an & iour.

SOIT COVSTVMIER. GLO.1.

1 ALITER APVD ALIOS de huiuſcemodi fructibus.pendentibus de quibus ſtatim etiam loquitur hic.§.ſtatuitur,quantùm ad hunc retractum conſuetudinarium,ſiue municipalem,vti videre licet apud Meldunenſes.c.conſuetudinum eius gentis.42.Cenomanenſes.c.289.Andegauenſes.c.380,Borbonienſes.c.482.& ſeq.

Conſuetudines.

QVI SONT ESCHEVZ. GLO.2.

1 HAEC NOSTRA conſuetudo apertè oſtendit emptorem cum pacto reuẽditionis interim ante oblationem facere fructus ſuos,nec teneri eos reſtituere vẽditori redimenti.Id quod etiam non obſcurè declarat text.in.l.2.& ibi Baldus.& Paul.Caſt.C.de pact.inter empto.& voluit etiam glo.in.c.illo vos,in verbo,percepti,& ibi quoq; Hoſti.in verbo,computatis,Ioan.And.col.vlti. Imo.col.3.verſi.& no.ex iſta,& Panor.col.2.extrà de pigno.& glo.in.c.ad noſtram,in verbo,patet,& ibi etiam Hoſti.Pet.Anc.Imo.Panor.Anto.à Vina,Barb.& Anto.Burg.de emptio.& vendi.& glo.in.c.conqueſtus,in glo.magna,poſt medium,& ibi Io.Ana.col.3.extrà

An emptor ſuos faciat fructus perceptos ante redemptionem.

de vsur.Hosti.in summa eo.titu.§.an aliquo casu vltra sortem,col.4.versi.nono si vendo. Archi.in.c.pleriq;.14.q.3.Bal.in.l.in his rebus,quæ est pe.§.mancipia,per illum text.ff.sol. matri.& in.c.j.in fi.& ibi etiam Aluar.col.vlti.& Card.Alex.ti.de feud.dat.in vicem leg. commis.& ipse Bal.consi.303.ad euidentiam,col.2.lib.j.Ange.consi.55.ex pacto de reuendendo,in fi.Rapha.Fulgo.consi.134.in quæstione,col.2.Pet.Anc.consi.30.an valeat contractus,col.2.Paul.Cast.in.l.j.col.j.C.de pact.inter empto.& consi.109.visa petitiõe,paulò ante fi.li.2.& consi.306.quanquam longa,in fi.eo.lib.2.Alex.& recentiores in.l.qui Romæ,in prin.ff.de verbo.obliga.Cepol.in tracta.simulationis conttactuum,in.3.principali casu.12. præsumptionis.Bal.à Barthol.inter consi.Corne.consi.23.visis duobus,col.2.li.3.Maria.Soci.consi.15.visis prædictis,colum.11.versicu.& quamuis à principio,lib.j.& Barthol.eius filius consi.170.in præsenti consultatione,col.5.versi.ad tertium,lib.2.& consi.248.nunquid ex duobus,colum.2.eo.lib.2.Fabia.in tractatu emptio.& vendit.in.5.membro.6.quæstio. prin.Ias.consi.92.facti præsentis,colum.4.lib.j.Stepha.Bertran.consi.88.ponitur in facto, lib.j.Philip.Deci.consi.167.in caussa quæ coram reuerendo,propè per totum.& consi.170. viso themate,col.pe.versi.vltimò non obstat.& consi.308.in casu ad nos transmisso,col.2. versi.tertiò quia hìc agitur.& è Theologis.Ange.Cla.in verbo, vsura,le.j.versic.66.& seq. & Anto.Flor.in tracta.de vsuris.c.3.§.8.& Io.Gerson.in tractatione contractuum,parte.j. consideratione.10.ex quibus intelliges & id procedere in foro conscientiæ.

Quid in foro cõsciẽtiæ

2 *De eadẽ re*

¶Et huius quidem sententiæ est optima ratio,quam inter cæteros adducit Ange.d.consi. 55.nam hi fructus sunt percepti ab emptore tunc domino rei,cùm eos percepit:vnde eum sequũtur iure dominij.l.Herennius.ff.de vsur.Neq; enim hoc casu fit resolutio primæ vẽditionis ipso iure,vt in pacto legis cõmissoriæ,vel addictionis in diem.l.si res.§.vlt.cum.l. seq.ff.de in diem addic.sed fit noua venditio.l.pacta conuenta.ff.de contrahen.vendi.iuncta.l.si vnus.§.pactus.ff.de pact.vnde omnes fructus percepti ante litem contestatam super reuenditione sunt emptoris,nec computantur in precio.l.Iulianus.§.si fructibus.ff.de actio.empt.&.l.Valerianus.ff.de iur.fisci.

3 *Ratio differẽtiæ huius pacti & legis commiss. & addic. in diem.*

¶Ex quibus planè intelligis,quare hic emptor lucratur fructus,non etiã in illis pactis legis commissoriæ & addictionis in diem,in quibus restituuntur fructus.l.quod dictum est, &.l.imperator.ff.de in diem addict.&.l.cùm fundus.in prin.ff.de leg.commis.Quãquam aliam rationem affert Io.And.in.d.c.illo vos.de pigno.quia in hoc casu in quo resoluitur contractus ex pacto reuenditionis,est in facultate venditoris vt resoluat cùm voluerit offerendo precium,ideo illi imputandum est,quòd id non fecerit.In alijs verò pactis facultas resoluẽdi est in arbitrio emptoris,vel tertij,ideo nihil est,quod vẽditori imputari possit,aut debeat.Et id sequitur Panor.ibi & Anto.Burg.qui id sing.dicit in.d.c.ad nostrã.col. 10.versi.primus est quando venditio fit.vbi hoc latè disputat.ibi eum vide,& quæ etiã scripsimus in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nume.230.verùm quantùm ad priores.

4 *Quid si emptor ãtẽ sit in mora. Vtrũ autem idẽ sit ĩ hoc pacto, & in pacto restituendi.*

SED VT AD CASVM nostrum redeamus,intellige quod diximus emptorem lucrari fructus.procedere,nisi à tempore moræ reuendendi:quia post moram emptor teneretur fructus restituere,per tex.in.d.l.2.in fi.& ibi Bald.C.de pact.inter empto.& voluerunt etiam Guil.Cu.in.l.petens,& ibi Bal.col.vlti.versi.quæro de duobus.C.de pact.Bart.Rapha.Alexan.& recentiores in.d.l.qui Romæ,in prin.ff.de verb.oblig.Bal.in tracta.de pactis,colũ. 22.versi.ego dixeram suprà,vbi tamen videtur facere discrimen inter pactum de reuendendo,& pactum de restituendo.Soci.con.80.in quæstione quæ vertitur,col.3.versic.secunda pars conclusionis,lib.3.Moram autem hìc debes accipere oblata & consignata pecunia,secundum multorum op.aut certè tantùm oblata,secundum aliorum op.vt latè diximus in præced.§.in glo.6.quæ est in verbo,consigner,in prin.

5 *An aũt opus sit hoc casu litiscontes. ut fructus restitui debeãt*

¶Vt hinc intelligas non expectandam esse litis contestationem,vt sentit Ang.d.consi.55. dum fortè ad id respicit quòd in actionibus stricti iuris,cuiusmodi hæc est,quæ competit pro reuenditione ex pacto apposito in contractu,nempe præscriptis verbis,vt diximus suprà.eo.ti.§.j.glo.j.numero.2.&.3.non veniunt fructus statim à tempore moræ,sed tantũ à tempore litis contestationis.l.2.&.l.videamus.§.si actionem.ff.de vsur.&.l.cùm fundus. ff.si cert.peta.&.l.3.§.in hac.ff.commod.Sed id certè non procedit,quãdo actor petit quod suum ante fuit:nam tunc etiam in actionibus stricti iuris veniunt fructus ex mora,vt etiã declarat tex.in.d.§.si actionem.& glo.vlti.in.l.quod te,in fi.ff.si cert.peta.Bal.post Guil.loquens in casu nostro,in.d.l.2.in prin.C.de pact.inter empto.& in.d.l.petens,col.vlt.versic. dico quòd ista ratio,& ibi Philip.Deci.colum.pe.& iterum ipse Bald.in.l.iurisgentium.§.

quinimo,col.3.verſ.ex hac glo.& ibi quoq; Rapha.Fulgo.col.j.ff.de pact.Saly.qui huius rationem reddit,in.l.vinum.in.11.oppo.ff.ſi cert.peta.Pau.Caſt.qui aliam reddit,in.d.l.cùm fundus,& ibi Iaſ.& Philip.Deci.vterq; col.j.ff.eo.tit.Ange.Are.qui etiam loquitur in noſtro caſu,in.§.prætereà debitor,col.16.verſi.quæro itaq;,Inſti.de except.Iaſ.in.l.pacta quæ contra,in fi.& ibi etiam Philip.Deci.col.3.ſuper glo.vlti.C.de pact.& diximus ſuprà titu.proximo.§.15.gloſ.2.in verbo,depuys la litiſconteſtation,numero.15.ſed quia hæc noſtra,& ſequen.

6 ¶Nec interim tamen obliti ſumus ex legibus Moſaicis,quòd venditor qui ex pacto redimebat,computatis fructibus ex tempore venditionis,id quod reliquum erat duntaxat reddere tenebatur,vt ſcribitur Leuitici.25.c.Sed ea lex iudicialis nõ nos obligat in foro,quod conſcientiæ vocant,ac nec in iudiciali quidem,ſicuti nec cętera huiuſmodi legalia,niſi noſtris legibus fuerint comprobata,ſecundùm Imol.in.l.ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.oblig.cum multis alijs concord.& noſtrorum& Theologorum à me abundè congeſtis ſuprà titu.proximo.in rub.numero.8.& horum quidam,& duobus ſeq.vbi & ib probauimus ſacræ ſcripturæ teſtimonio. *Quid in iis ſtatutũ eſt legibus Moſaicis.*

QVE LARRERAGE ESCHOIT. GLO.3.

1 HIC VIDE GVID.PAP.deci.Delphi.271.ſi debitor promiſit,vbi videtur tenere contrarium eius,quod hîc in noſtra conſuetudine ſtatuitur.nam vẽditor (inquit)redimens ante tempus conſtitutum ſolutioni cenſus,debet ſoluere cenſum eius anni integrum,arg.l.qui Romæ.in prin.ff.de verb.oblig.& eius quod voluit glo.in.l.qui pecuniam.ff.ſi cert.peta.Et facit etiam tex.in.l.à vobis.ff.de annu.lega.cum concord.ibi adductis à glo.in fi.Subdit tamen Guid.conſuetudinẽ obſeruari,vt redimens liberetur à ſolutione proximi termini.Sed huic noſtræ conſuetudini cõcinit quod ſcribit Bal.in.c cùm.M.Ferra.col.2.verſi.nota quòd nomine fructuũ,extrà de conſtitu.quòd penſiones quæ non debentur pro fructibus locotum diuidũtur inter emptorem & venditorem pro rata temporis.Aliæ autem diuiduntur,vt fructus habita ſcilicet ratione tẽporis,quo fructus colliguntur,de quo & nos in glo.ſeq.latiùs dicemus.Et nuncupatim Guid.carpit Hiero.Cagno.in repe.l.2.col.7.verſi.ex quibus patet.C.de pactis inter empto.dicens diuiſionem horum cenſuum fieri pro rata temporis. *Vẽditor redimens annuum reditum ex hoc pacto, ante neatur ſoluere reliquias præteritas.*

PRO RATA TEMPORIS. GLOS.4.

1 DIVERSAE SVNT in hac parte fructuum diuiſiones:nam fructuarius ſi moriatur,fructus iam percepti ad hæredes pertinent:ſed nondum percepti etiam maturi & proximi perceptiõi,ad proprietarium.l.ſi vſufructuarius.ff.quib.mod.vſu.amit.&.l.in ſingulos,in fine.ff.de annu.lega.Cuius ratio redditur à Bal.quem videre poteris,in.c.ſicut,col.2.verſi.quid de fructibus,extrà de cohab.cleri.& mulier.Sed quod diximus de fructibus perceptis,ita intellige,vt ſatis nõ ſit eos ſeparaſſe à fundo,niſi ſint in horreis reconditi,ſi credimus gloſ.in.d.l.ſi vſufructuarius,in 2.lect.eiuſdem.& in.l.ex diuerſo,in prin.in glo.magna,circa prin.ff.de rei vend.& in.l.qui ſcit.§.ſi alieno,in verbo,percipiantur.ff.de vſur.& in.l.ſi fur,in prin.etiam in verbo,percipiantur.ff.de vſuf.& in.c.ſi propter,in verbo,primi anni,de reſcript.lib.6.Sed communis op.eſt,ſatis eſſe,eos eſſe ſeparatos,etiam ſi nondum ſunt reconditi,vt pertineant ad vſufructuarium,ſicuti & ad bonæ fidei poſſeſſorem,vt per Bal.in.c.quæ in eccleſiarum,col.4.verſi.ſed ſtatim quæritur,extrà de conſtitu.Saly.in.l.ſi pater.C.de vſufru.Floria.in.d.§.ſi alieno.Imo.& Domi.in.d.c.ſi propter. *Fructus eius ãni quo res redimitur, quomodo diuidendi inter emptorem & uenditorem. Et inter proprietarium & hæredes uſufructuarii.*

2 ¶Et idem quoq; in fideicommiſſaria re,vt ſcilicet fructus qui poſt acquiſitum ex cauſſa fideicommiſſi dominium ex fundo percipiuntur,ad fideicommiſſariũ omnino pertineant,licèt maior pars anni ante diem fideicommiſſi cedentem præterierit,vt ſcribitur in.l.Herennius,la.j.ff.de vſur.Et ſimiliter in re vendita.l.Iulianus.§.ſi fructibus.ff.de act.empt.& dicemus infrà in eadem gloſ.numero.9 ſed & hoc in dubium.Et idem in emphyteuſi,vt per Alberi.in.l.2.C.de iur.emphy.& Alex.in.l.diuortio,in princi.ff.ſolu.mat.quod tamen quomodo intelligi debeat,videbis ibi per Socy.col.3.verſic.ſecundò no.Et idem quoq; de fructibus beneficiorum,cùm quæritur ad quos pertinent,an ad hæredes defuncti,an verò ad ſucceſſorem in beneficio.de quo per glo.& doct.in.d.c,ſi propter.& glo.in.l.j.in fi.C.de *Quid in re fideicõmiſſaria. Et in re uendita. Et ĩ emphyteuſi. Quid in fructibus bñficiorum.*

anno ciuili.lib.11.& glo.in.c.præsenti,de offi.ordi.li.6.& doc.in.c.vlti.extrà de pecul.cler. & Ange.consi.245.quia omne,col.9.versi.sextò est videndum.

3 ¶ Vasallus autem si moriatur ante calendas Martias,omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes ad dominum pertinent.Si verò post eas calendas vsq; ad Augustum decedat omnes fructus ad hæredes ipsius vasalli pertinent.Si post Augustum,omnes quoq; habebit dominus,vt scribitur in.c.j.§.his consequenter,titu.hîc finit.lex.quo in loco Bald.dicit eum tex.nullam habere rationem,nisi meræ voluntatis constituentis:quanquam ipse continuò nititur aliquam reddere rationem,de quo & ibi per alios.& glo.in.d.c.si propter.& Rapha.Co.consi.99.quædam possessio,col.2.versi.ad vltimum.& Petr.Ferra.tit.for.libel. quo agit ad reuo.feud.in verb,nec superstitibus,col.5.versic.sed quid dicemus.& Alex.in d.l.diuortio,in prin.col.j.& ibi quoq; Soci.col.3.ff.sol.matri.vbi etiam videbis,quomodo id sit intelligendum.& per Zasium in epitome feudorum,parte.10.in fi.& Carol.Molen.in consuet.Parisi.ti.j.§.j.glo.8.numero.11.Quòd si feudum alio modo amittatur,quàm morte,tunc fructus pendentes ad eum pertinent,ad quem feudum deuoluitur:quia id iuris cõmunis est,nec aliud hoc casu statuitur in feudis.Ita voluit Bal.post Odo.in.c.j.col.vlti.versi.quærit Odo.& ibi quoq; Marti.Laud.paulò ante fi.& Cardi.Alex.col.2.versi.quærit Baldus titu.an agna.vel fili.

Inter maritum & uxorem, soluto matrimo.

4 ¶ At inter maritum & vxorem soluto matrimonio,vel etiam inter eorum hæredes fructus rei dotalis diuiduntur pro rata temporis,vt dicitur in.d.l.diuortio,& in.l.fructus.ff. solu.matri.Cuius etiam rei rationem oneribus matrimonij attribuit Alberi.ibi,col.pe.& in.j.parte statutorum,quæsti.146.in ecclesia.& Bal.in.d.c.sicut,circa medium,extrà de coha.cleri.& muli.Sed quibus addere potes,quòd licèt fructus percipiantur aliquo tempore, tamen totus annus attribuitur ei perceptioni.l.si fundus.§.j.ff.solu.matri.& ipse Bald.in.l. j.§.cumq; ex stipulatu.C.de rei vxo.actio.Porrò in ea ipsa.l.diuortio.Raph.Co.col.6.nuncupatim quærit,quid iuris sit in casu nostræ consuetudinis,videlicet cùm vẽditor redimit ex pacto reuendendi,nec quęstionem absoluit,nisi quòd absurdum esse putat venditorem venire ad redimendum tempore fructuum.Verùm idem in.l.qui Romæ,in prin.ff.de verbo.oblig.dicit in hoc casu fructus esse diuidendos pro rata temporis,secundùm formam. d.l.diuortio.&.l.de diuisione.ff.sol.mat.Et quamuis Alex.in.d.l.qui Romæ,etiam in prin. col.vlti.dicat non meminisse se eam quæstionem alibi esse tractatam.tamen idem Raph. in.l.vlti.ff.de iure fisci.idem propè voluit.nam primùm dicit videri vẽditorem qui ex pacto redimit tempore fructuum,eos sibi suos facere,per.l.2.C.de pact.inter empt.quia emptio videtur esse perfecta,cùm stat per emptorem.posteà subdit æquitatem bonæ fidei dictare,pro rata temporis fructus esse diuidendos,arg.d.l.diuortio,quia vt hîc fit reuẽditio ex necessitate,sic & ibi fit restitutio dotis.Subditq; ad hoc facere.l.sed & si ideo,ibi,cùm enim doli exceptio.ff.solu.matri.&.l.huiusmodi.§.qui seruum.ff.de lega.j.

Redit ad casum princi.

De eodem.

5 ¶ Porrò Alex.in.d.l.qui Romæ,vbi suprà citauimus dicit,quòd licèt decisio Raph.ibi,videatur sapere quandam æquitatem.non tamen putat eam esse veram.quia omnino destruitur per.d.l.2.de pact.inter empto.& clariùs per no.à glo.in.c.illo vos,de pigno.& in.c.conquestus,de vsur.vbi is qui emit cum pacto de reuendendo lucratur fructus perceptos ante reuenditionem,nisi fuisset in mora:quia post mortem spectant ad venditorem,vt & latissimè diximus suprà in eodem.§.in glo.2.Sed si ita esset,vt deberet hoc casu attẽdi dispositio.d.l.diuortio,& similium,non esset verum,quòd emptor lucraretur fructus ante reuenditionem,aut moram:imo diuiderentur pro rata temporis.Ex quo patet esse manifestum discrimen inter vtrũq; casum.& ratio(inquit)diuersitatis est:quia in casu.d.l.diuortio,fructus dotis debent esse mariti pro supportandis oneribus.C.de iur.doti.ideo non mirum,si ibi fiat diuisio pro rata temporis & oneris.Et in simili cùm vsuræ debeantur in compensationem cessationis solutionis sortis.l.lecta,versi.sed cùm sortis.ff.si cert.pet.certè idem debet esse in fructibus rei pignoratę,quando actum est vt fructus loco vsurarum spectent ad creditorem,vt tractatur per Bar.& alios in.d.l.qui Romæ.in vlti.quæsti.ipsius Bar.Sed in quæstione nostra fructus pertinent ad emptorẽ iure dominij,vnde non debet attendi pro quota parte temporis fuerit dominus.l.Herennius.ff.de vsur.&.d.l.2.de pact.inter empt. Et in hac quoq; op.ante Alex.fuit Bal.quem nec ille,nec alius ex ijs qui de hac re loquuntur(quod sciam)allegat,con.389.quòd dictus contractus,col.4.lib.item.4.vbi de ea re ita loquitur,vt videatur velle iam perceptos esse omnino emptoris,nisi ex mora,per.d.l.2.pẽdentes autem esse omnino venditoris,qui redimit,per.l.vl.§.pe.ff.quę in frau.credit.

6 ¶Verùm Soci.& Ias.in.d l.qui Romę.sequuntur op.Rapha.pro qua Soci.ipse multa allegat,quæ illic videre poteris.sed illud potissimum quod à Bar.scriptum est in.d.l.diuortio, colū.pe.aliud esse in dote,aliud in venditione.per.l.Iulianus.§.si fructibus.ff.de act.empti. quia venditio fit ex volūtate,at restitutio dotis ex necessitate.Et sic clarè sentit,quòd si vē ditio fit ex necessitate,vti hîc fit,idem seruandum est,quod in dote.Addit Ias.qui hanc partem non solùm equiorem sed & tutiorem esse asserit,id quod voluit idem Bar.in.l.si constante,in prin.in.5.quæstio.3.partis princip.ff.solu.matri.quòd quādo fit restitutio constante matrimonio,ob id quòd maritus vergit ad inopiam,secūdùm.l.vbi adhuc.C.de iure doti.tunc non fit diuisio secūdùm.d.l.diuortio,sed omnes fructus extātes debent restitui mulieri,consumpti minimè.& addit rationem,quia quando fit repetitio dotis in totum,vt sit & maneat penes vxorem,& ea vtatur tanquam domina re sua(id quod fit,quando matrimonium soluitur morte,vel aliter)tunc fit mulieri restitutio fructuū,qui ad eam spectant pro rata temporis,quibus potest vti vt re sua,secundùm diuisionem.d.l.diuortio.sed quando restituitur dos,cùm maritus vergit ad inopiam,vt mulier fructus in caussam matrimonij impendat,tunc omnes fructus extantes,qui in ipsam matrimonij caussam impendi debent,sunt restituendi mulieri.At in casu nostro sumus in primo casu Bar.cùm reuenditio fit,vt res sit perpetuò apud vēditorem,& ea vtatur vt dominus.ergo debet fieri restitutio fructuum secundùm diuisionem.d.l.diuortio.Nec obstat(inquit Ias.)fundamentum Alex. quia diuersitas quam ipse facit inter.d.l.diuortio,& hunc casum,respicit fructus iam perceptos.Hîc autem tractamus de fructibus pendentibus,in quibus æquum est fieri diuisionem pro rata temporis,secundùm iura & rationes supradictas,cùm ista reuenditio ita fiat ex necessitate,sicut restitutio dotis,secundùm Bar.in.d.l.diuortio.col.pe.Et eandem quoq; op.secutus est Hiero.Cagno.in repe.d.l.2.col.7.versi.induci etiam potest.C.de pact.inter empto.& ibi respondet ad tex.illius.l.quia non dicit,omnes fructus esse restituendos post precij oblationem,sed eorum habendam esse rationem:quæ quidem ratio habetur,cùm diuiduntur pro rata temporis.Hoc autem intelligit Rapha.& post eum Soci.in.d.l.qui Romæ,quando reuenditio fit certo precio,secus si incerto,per rationes adductas à Soci.quas videre poteris. *De eodem.*

7 ¶NVNC AVTEM QVAERO.quid si non multò post venditionem venditor aut consanguineus retrahit,ita vt emptor pro rata tēporis nihil aut modicum habeat ex fructibus,ipse tamen multas impensas fecit percipiendorum fructuum gratia,repetétne eas?quod vtiq; verum est,si nihil ex fructibus percipiat:aut certè deducet pro rata non perceptorum,per l.quòd si sumptus.ff.de peti.hæred.vbi bonæ fidei possessor,si nihil percipit fructuum,potest repetere huiusmodi impensas.Ex quo potes intelligere in hoc casu,in quo non tātùm emptor fuit bonæ fidei,sed & dominns quoq;,debere eum has impensas repetere pro rata eius,quod venditor percepit ex fructibus.Et ad hoc faciunt no.in simili per And.Iser.Aluar.& Cardi.Alex.in.d.§.his consequenter,tit.hîc finit.lex.& quod etiam tradit Bal.in.l. si pater,in fi.C.de vsufruc.quòd si vsufructuarius fecit impensas gratia percipiendorū fructuum,& antequā perciperet,vsufructus finitus est,potest ipse aut hæres eius repetere huiusmodi impensas,per multa iura,quæ ibi allegat.Quāquam Saly.ibi.col.j.uersi.quæro ab extra,tenet contrarium,per tex.in.l.si quis domum.§.idem quærit.ff.locat.& alia quædam ab eo allegata,quæ tu videre poteris.Et facit etiam quod respondit Bar.consi.186.Cunarellus,quod in diuidendis fructibus habenda est ratio sementis & aliarum expēsarum,vt scilicet qui eas fecit,primo loco easdem detrahat.quod etiam voluit Pet.Vbal.in tract.societatis.in.4.parte col.15.& Steph.Bertran.consi.8.etiam si sentētia,circa mediū,lib.j.Quod & hîc in omnibus obseruandum est,vt etiam in simili dicitur in.l.fructus.ff.sol.matri.An autem ex diuerso uenditor deducet aliquas impensas.vide.l.fructus,& ibi omnino Bal.colum.j.versi.in tex.ibi fuerit,& iterum versi.secundò no.& ibi quoq; cetæros.ff.solu.matri. *Quid si statim post uēditionē uenditor retrahat,aut consanguineus,cū emptor multas īpensas fecisset.* *An habēda sit ratio sementis.* *Sed utrū uēditor deducet aliquas impensas.*

8 SED QVID SI emptor fundum locauerat pro certa pensione soluenda certo aliquo tempore,venditor autem aut consanguineus redemit ante tempus destinatum solutioni pensionis,sed post fructus perceptos,aut econtrariò,nunquid inspiciendum sit id tempus destinatum solutioni,an verò fructuum perceptorum.Et hoc verius est.l.defuncta.ff.de vsufruc.Sed an id sit perpetuum & quomodo sit intelligendum,vide glo.& doct.in.d.l.diuortio.& Bar.in.l.vl.§ vlt.ff.de iur.fisci.Bal.in.l.j.col.2.versi.quæro quid si legatarius,& iterū col.seq.versi.quæro quid si testator,& seq.C.de vsur.& fruct.legat.& in.l.fructus,in vl.oppo.& ibi Saly.col.2.versi.vnum tamen non omitto.C.de act.emp.& eūdem Bal.in.l.si tra- *Quomodo diuidetur pensio rerū locatarum.*

ditio,col.vlti.in vlt.quæsti.C.eo.tit.& in.d.§.his consequenter,& ibi etiam Aluar.& Cardi.Alex.tit.hîc finit.lex.& in.c.j.col.vl.& ibi Cardi.col.2.versi.sed quid in pensione,tit.an agna.vel fili.defun.& eundem Bal.in.c.j.in fi.prin.versic.quid de pensionibus.& ibi quoq; Marti.Laud.& ipsos Aluar.& Cardi.tit.de pace tenen.& in.c.cùm.M.Ferra.col.2.versicu.no.quòd nomine fructuum,extrà de cōsti.& in.c.quæ in ecclesiarum,col.4.versic.idem in pensionibus,eo.ti.& in.c.grauis,col.vl.versi.quæro quid de perceptis,extrà de dol.& contu.Saly.in.l.fructus.ff.de rei vendi.& in.l.Iulianus.§.si fructibus,col.2.versic.nunc quæro de pensionibus,& ibi quoq; Paul.Cast.ff.de act.empt.Pet.Anca.in repet.c.si propter,de rescrip.lib.6.& consi.192.subtiliter,per totum.Cardi.Floren.consi.100.tria sunt vidēda.Pau.Cast.consi.214.super primo & secundo,col.j.lib.2.Alex.consi.28.perspectis his,col.vl.versi.quartò verò quæritur,lib.2.& consi.40.prospectis,col.vlti.lib.3.Fran.Are.consi.160.longa est,col.5.versi.circa quintum.Soci.qui & alias concord.& iurium & doc.adducit consi.100.in caussa Baptistæ,col.2.versi.item si essemus,lib.j.Ias.consi.230.istæ duæ mulieres,col.pe.versi.quintò dum quæritur,lib.2.Steph.Bertran.con.97.viso consultationis,in.2.dubio lib.3.Albert.Bru.cons.106.circa istam.Fab.à mōte.S.Sa.in tracta.emptionis & vendi.in.5.membro.6.quæstio.post prin.Ex quibus nosces & alia multa ad hanc rem pertinentia.

Pulchra & quotidiana quæstio.

9 SED ET HOC in dubium sæpissimè vocatur.Tempore venditionis fructus sunt pendentes & maturi,ideoq; breui post venditionē tpe emptor eos percepit.Posteà autē videlicet sex mensibus post perceptionem eorum fructuum vēditor fundum redemit ex nostro pacto de reuendendo.Vtrùm emptor ex fructibus quoq; eius anni currētis percipiet pro rata temporis,scilicet pro illis sex mensibus,& ita medietatem illorū,vltra illos primos fructus,quos integrè percepit continuò post vēditionem.Et hoc dubium etiam locum habet in retractu sanguinis,de quo in præcedenti ti.diximus.& de quo etiam hic noster.§.loquitur.Et de illis quidem primis fructibus dubium non est,quin sint omnino emptoris,cùm eos iam perceperit,dum esset dominus,vt iam sæpius diximus in.2.glos.huius.§.& in hac quoq;.Ideo non debent venire ad contributionem,vt loquitur tex.in simili casu loquēs in d.l.diuortio,in fi.prin.ff.sol.matri.& vt dicitur in.d.l.Iulianus.§.si fructibus.ff.de act.empti.si fructibus iam maturis ager distractus sit, etiam fructus emptori cedere,nisi aliud cōuenerit,exploratum est.& facit.d.l.vl.§.fructus.ff.quę in frau.credito.&.l.fructus pendentes.ff.de rei vend.quibus cauetur fructus pendentes esse partem fundi.vt iam non mirum sit,si cedant emptori ipsius fundi,nec distribuantur pro rata temporis,vt etiam dicit Bal.in.l.fructus,col.j.versi.vlterius op.C.de act.empt.

De eadē re

10 ¶Sed quod facit dubium in alijs fructibus istius anni nondū perceptis,illud est,quod emptor iam percepit integros illos fructus vnius anni,quamuis non fuerit dominus rei,nisi sex aut septem mensibus,ideo posset iniquum videri,vt præterea aliquid percipiat pro rata temporis huis anni currentis,aliàs plus percipiet,quàm pro modo eius tēporis,quo fuit dominus,nempè pro modo vnius anni & dimidij,cum dimidio tantùm anno,aut paulò plus fuerit dominus.Et si quis dicat,quòd ratione illorum priorum fructuum pendentium rem maiori precio emit,iuxta.no.in.d.l.vlti.§.fructus,& ibi glo.in verbo,fundum,& in.l.lege Falcidia.ff.ad leg.Falci.& per Fed.Senen.loquentē in hoc casu,con.110.casus talis est.Martinus,col.vl.Soci.in.d.l.qui Romæ,in prin.col.vl.ff.de verb.obliga.cum si.Ideoq; non sunt computandi illi fructus in rata temporis,vt quos ipse emerit aucto propter eos precio rei.Huic illud responderi potest,quòd in reuenditione ei restituitur integrū illud precium,nulla diminutione facta eius quod pluris datum est pro fructibus,& sic emptor habebit fructus illos integros.& integrum eorum precium,id est vt dicimus vulgari Gallorum prouerbio,largent & le drap,quod admodum esset iniquum,vt tradit glos.vlti.in.l.2.C.quan.lice.ab empti.disced.cum si.à me latè traditis infrà in fine huius titu.numero.81.deniq; nihil.

Largēt & le drap.

De eadē re

11 ¶Verùm his non obstantibus in ea sum sententia,vt quanius emptor statim post vēditionem perceperit fructus integros vnius anni,nihilominus habebit & fructus sequētes pro rata temporis:tum quia hæc nostra cōsuetudo est in eam rem apertissima,cùm statuit fructus diuidendos pro rata temporis.quod non potest intelligi de iam perceptis,vt diximus igitur de percipiendis debet intelligi,ne sit superuacanea & inutilis.l.si quando.ff.de lega.j.& Bar.in.l.4.§.ait prætor.ff.de dam.infec.cum concord.à me traditis suprà titu.præced.§.9.in glo.2,in verbo,a son domicille.numero.56.contrarium tamen.& dicemus latius in nostro tractatu,nihil frustra.Et quia etiam nostra consuetudo generalis est,nec distinguit

emptórne antè perceperit alios fructus, an non. Ideo generaliter est intelligẽda.l.j.§.ait ergo.ff.quæ in fraudem credi.cum simi.etiam si esset odiosa, ex sententia Angel.in.l.vlti.col. vlti.versi.tertiò quæritur.ff.de constitu.prin.cum simi.à me adductis in repet.l.siunquam, in principio.numero.115.& hæc etiam. Imò verò ex verbis huius consuetudinis apertè declaratur de fructibus percipiendis hîc intelligi, cùm subiungit, & les peult prandre & leuer par sa main, quæ verba referuntur ad tempus futurum, cùm fructus præteriti iam sint percepti.

12 ¶ Nec obstat quod primo loco dictum est, quòd emptor non fuit dominus nisi sex mensibus, ideo non esse æquum, vt percipiat fructus vnius anni & dimidij. quia si ea ratio haberet aliquid momenti vel ponderis. sequeretur quòd deberet restituere priores illos fructus quos scilicet statim post venditionem percepit pro dimidia parte, & alteram tantùm sibi retinere, habita scilicet ratione vtriusq; temporis, id est eius quo fuit dominus, & eius quo non fuit: quod omnino est contra.d.l.2.C.de pact.inter emp.qua cautum est emptorẽ suos facere fructus, quos post venditionem ante oblationem, & secundùm aliquos consignationem percepit: nec in hoc distinguitur quantum id tempus sit, quod est inter venditionem & oblationem, & an congruat portioni fructuum intereà perceptorum. Et si quis hic obijciat.d.l.diuortio.ff.sol.mat.sciet eam nihil ad nostrum casum pertinere, cùm illius in dote sit specialis quædam ratio, vt diximus suprà numero.4.vt tamen non omiseris ad hunc nostrum casum pertinere, quæ suprà disputauimus de retractu conuentionali. De eadẽ re

13 ¶ Quod autem posteà dictum est emptorem recuperare integrum precium, & nihilominus habere integros illos fructus, ratiõe quorum precium ipsum auctum fuerat, eodẽ modo dilui potest. Nam si id veniret considerandum, sequeretur quòd emptor deberet restituere partem illorum fructuum. Sed & illud quoq; dici potest, quòd quemadmodum emptor percepit illos fructus, ita & venditor percepit aut percipere potuit vtilitatem ex precio, quod illi datum est, interim dum illud non reddit: quæ vtilitas minimè contemnenda est: vt patet ex ijs quæ latè diximus suprà tit.præced.§.j.glos.18.in verbo, le pris que la chose aura couste.numero.34.ego tamen neque enim, & sequen.quibus tamen adde textum. in.l.nec enim, ibi, quia habuit vsum pecuniæ precij.ff.de pignor.actio.nam & ex hoc fit, vt qui fructuspercipit, & precium nõ soluit, tenetur ad vsuras illius in compensationem fructuum.l.secunda.C.de vsuris.&.l.Iulianus.§.ex vendito.ff.de acti.emp.&.l.curabit.C.eodem titulo. De eadẽ re

14 ¶ Et hanc nostram sententiam confirmat quod tradit Ferronus in consuetu.Burdig.ti.de retractu.§.21.quòd si vendita vinea fructibus iam maturis impẽsisq; in vineam à venditore omnino factis, cõsanguineus venit sequenti anno & eadẽ tempestate ad retractum, fructibus etiam maturis omnibusq; impensis in vineam ab emptore factis, petitq; vineam eodem statu quo vendita fuit, emptor autem petit impensas à se factas deduci. Dicit Ferro. se ex facto respondisse audiendum esse emptorem, nec ei obesse, quòd eo anno, quo emerat ipse nullas in fructus quos integros percepit, fecerat verisimile enim esse cum vinea impẽsas in eam factas & ipsas emptas fuisse: & quemadmodum fructus rei emptæ pertinent ad emptorem, per iura allegata, ita & impensæ. Et alia quædam ibi allegat, quæ omnibus videre in promptu est. Quæ etiam locum habent in hoc nostro retractu conuentionali. Sed hoc intellige secundùm ea quæ diximus suprà numero.7.nunc autem quæro vt scilicet repetat has impensas pro rata fructuum à venditore perceptorum eo anno, quo impensæ factæ sunt. Et vide interim Federi.Senen.consilio.110.casus talis est Martinus, in.2.dubio, vbi loquitur de colono, qui conduxit fundum iam omnino cultum & seminatum, & eodem tempore finitur conductio, agris etiam ab eo cultis & satis, & tractat an repetet impensas huius culturæ, an verò non repetet, tanquam teneatur relinquere agrum in eo statu culturæ, quo accepit. De eadẽ re. Alia pl'chra q̃õ adpræcedentẽ accedens.

15 ILLVD QVOQVE quæri potest, quid si emptor collegit fructus nondum omnino maturos, cùm fortè videret tempus reuenditionis aduentare. Dic quòd inspiciendum est tempus, quo futuri erant maturi, vt restitutio eorum fiat pro rata temporis: non tempus, quo sunt collecti, vt ad emptorem pertineant. vt in simili voluit glo. loquens in colono, in.l.in fructu, quæ est pe.ff.de vsufru.lega.per tex.in.l.& hæc distinctio.§.qui fundum.ff.loca.qui loquitur de fructibus corruptis.& sequitur Bald.loquens in vsufructuario, in.l.si pater, colum.j.versi.sed hîc ponamus.C.de vsufr.& idem voluit Alberi.in.d.l.qui fructu, post Iaco. Ra.in.l.si absente.§.j.ff.de vsufr.loquẽs de heredibus prælati, qui vidẽtes ipsum prelatm *Si emptor collegit fructus nõdum maturos, quid agendum est.*

moribundum fructus nondum maturos colligunt, quò successorem defraudent. de quo & idem Alberi. in .d l. in fructu. Et facit quod voluit gl. in. l. si vsufructus, & ibi Iac. Ra. & Alberi. ff. de vsufru. & quæ diximus suprà eo. tit. §. 3. in glo. j. nume. 15. tamen si eam, & duobus seq. & iterum nume. 21. constat, & quæ item scripsimus tit. præceden. §. j. in glos. 14. in verbo, ou equipollent a vente, nume. 121. sed hæc fortè.

16 ¶ Quod tamen intelligendum est primo loco, secundùm tex. in. d. l. in fructu, vt scilicet si magis expedit domino eum fructum, ita vti est, immaturũ tollere, id sibi fraudi futurum non sit, si eum ita tollat. Itaq; cùm oliua immatura plus habeat reditus, quàm si matura legatur, nõ potest videri, si immatura lecta est, in fructu non esse. Hæc enim sunt verba illius cui concordat. d. l. si absente. §. syluam, & ibi glo. & Alberi. ff. de vsufru. vide tamen. l. si seruus. §. si oliuam immaturam. ff. ad leg. Aqui. quæ illis videtur contradicere.

Quid si magis expediebat eos immaturos colligere.

17 ¶ Intelligit & id quoq; Iaco. Are. & Alberi. post eum, in ea ipsa. l. in fructu, vt si vsufructuarius vel conductor ante tempus colligit fructus, vt domino officiat, id quidem facere non possit. At si id faciat, vt sibi prosit, aut quia necessitas eum cogit, & id certè impunè possit, arg. l. in fundo. ff. de rei vendi. Et si vtraq; caussa fecerit, vt scilicet sibi prodesset, & domino obesset: si plus sibi prosit, non teneatur si plus domino obsit, teneatur, per. l. Labeo. ff. de riuis. & . l. 2. §. tractuum. ff. ad. S. C. Trebel. Illud autem quod diximus in princ. huius versic. dicit satis ęquũ Bald. in. d. l. si pater, vbi item illud dicit, quòd si fructus adeò sunt proximi maturitati, vt per eorum separationem non inferatur minor reditus, aut minor vtilitas separanti, possit separare, & ita intelligit. d. l. in fructu. Et quãtùm ad casum necessitatis, sequitur Saly. in. d. l. si pater, ad fi. Nam quilibet (inquit) bonus vir idem faceret. Quãtùm autem ad illum, qui id facit simpliciter, vt sibi prodesset, non admittit: quia semper diceret id ea caussa fecisse. Tu illum ibi omnino vide. Ex consuetudine autem Auxerrensium tit. de retraict. §. 3. qui est omnium. 34. emptor durante anno retractus proximitatis nõ potest fructus rei venditæ percipire, nisi tempore consueto.

Quid si nõ id fecit fraudãdi caussa. Quid si fecerit, & ut sibi prodesset, & ut uẽditori obesset. Quid si fructus proximi sint maturitati. Cõsuetudo.

18 QVID SI SINT fructus iurisdictiõis, & dum emptor possidet durãte facultate redimẽdi, quis commisit delictum, ex quo posteà reuẽditione facta cõdẽnatus est, ob id delictum ad certam mulctam pecuniariam. Cuius ea erit? emptorisne, cuius tempore cõmissum est delictum: an venditoris vel consanguinei, qui iam redemit ante condemnationem: an verò inter se partiantur. Nam id primo loco scire debes, huiusmodi mulctas & bonorum publicationes, & cætera huiusmodi esse fructus iurisdictionis, vt voluit Azo in summa. C. de pœnis. Bar. post antiquiores in. l. vlti. in. j. quæsti. & ibi quoq; Bald. & Ang. ff. solu. mat. idem Bal. in. l. j. col. 3. vers. ext. no. quòd nomine fructuũ. C. de fruc. & liti. expen. Nicol. Neapo. in l. diuortio, in prin. ff. sol. ma. Ro. con. 70. uisis themate, col. vl. Alex. in. d. l. diuortio. §. si vir, col. 3. versi. quod autẽ. Corne. cons. 243. circa primũ, col. 2. versi. venio ad secũdum, li. 3. Soci. con. 36. in caussa Antonij, col. 4. versic. nonò probatur, lib. 4. & Philip. Deci. qui alios citat, consi. 4. cuius superscriptio incipit, an augmẽtum, col. 2. versi. ad hoc facit. Iacob. à. S. Geor. in tracta. feud. in verbo, marchio in Italia, col. 2.

Pulchra q̃ō in fructibus iurisdictiõis

Mulctæ & bonorũ cõfiscationes fructus sunt iurisdictiõis

19 ¶ Et sanè hanc quæstionẽ nostram in specie posuit Hiero. Cagno. in repe. l. 2. in. 33. quæsti. C. de pact. inter empt. vbi primùm dicit videri pertinere ad venditorem, qui redemit ante sententiam, ex no. per Bar. in. l. aufertur. §. fiscus. ff. de iure fisci. Et mox subdit hãc rem decidi ex scriptis Alex. in. d. l. diuortio. §. si fundũ, col. vl. ff. sol. mat. vbi contrariũ videtur decidere, nec aliud dicit Cagno. Tu igitur dic hanc esse cõmunem op. vt inspiciatur tempus delicti, nõ sententiæ: vt scilicet multa ad eum pertineat, cuius erant fructus tẽpore delicti, licèt post tẽpus ipsius cõdemnatio secuta sit. Ita enim voluerunt Pet. Cy. & Bal. in. l. vlti. ff. de iurisdi. om. iud. Bal. & Ro. in. d. l. diuortio, & ibi quoq; Alex. in. §. si fundũ, col. vl. & Ange. in. l. si possessor. §. j. ff. de peti. hęre. Pet. Anc. & Io. Ana, in. c. j. & . 2. extrà ne prę̨la. vic. suas. idem Pet. Anca. in. c. si propter, ad fi. de rescrip. lib. 6. Ro. dum ad aliũ similem casum Cyn. allegat vbi suprà, in. l. hæres quandoq;. ff. de acqui. hære. Alex. consi. 7. viso themate, col. 2. versi. quartò pro hoc facit, li. 3 Barb. in. l. Stichũ aut Pamphilum. §. stipulatio, col. 17. versi. quærit hîc Ro. ff. de verb. obli. Soci. con. 100. in caussa Baptistæ, col. 2. versi. confirmari videtur, li. j. & con. 70. vtrùm primò licẽtiatus, ad fi. li. 4. Ias. in. l. more, col. 5. vers. vltimò inquãtùm iste tex. ff. de iurisd. om. iud. & in. l. si ideo, col. j. ad fi. C. de his quib. vt indig. Chasse. in tit. des iustices. §. 7. in verbo, lamende, versi. iuxta hanc.

Vtrum tempus delicti, an condemnationis inspiciẽdũ sit. Qui tẽpus sententiæ inspici dicunt

20 ¶ Ratio horum est, quia cõmisso statim maleficio ius est quæsitum primo domino. l. quæcunq; actiones. ff. de act. & obliga. & . l. si is qui in puteum. §. si posteà, ff. quod vi aut clam. Et quoniam tempus criminis perpetrati spectãdum est, ad idq; finis trahitur, vt proinde scia-

Illius op. rationes.

mus,ad quem pertinet multæ exactio:ficuti in alijs quoq;,in quibus finis habet necessariã consequentiam à principio.l.3.§.scio.ff.de mino.&.l.quod ait lex.§.j.ff.de adulte.vbi Bar. no.quòd in delictis initium spectandum est,vt sciamus ad quem pertinet punitio.&.c.vlt. extrà de senten.excom.ex quo Panor.no.ad pœnam imponendam inspiciendum esse tempus delicti,non sententiæ,& allegat pro concord.optimum tex.in.l.j.ff.de pœnis,vbi & Alberi.alios concord.adducit in multis locis separatim.Et quia etiam prima caussa magis influit in caussatum,quàm secunda.l.si filiusfa.ff.de verb.oblig.vbi quantùm ad acquirẽdum patri sufficit stipulationem fuisse à filio conceptam durante patria potestate,licèt ea finita conditio stipulationi apposita euenerit,& est similis tex.in.l.quæ legata.&.l.seq.ff.de reg.iur.& in.l.2.§.id quoq;.ff.de collac.bono.Et quia deniq; iam à tẽpore delicti orta est obligatio ad pœnam.l.vl.C.de sent.pas.vbi quis ex delicto efficitur seruus pœnæ.&.l.imperatores.ff.de iure fisci.vbi quis delinquendo pœnæ se subdit.& no.glo.in.l.j.§.bestias,in verbo,onerari,& ibi Ludo.Bolo.ff.de postul.& eam dicit no.Cepol.caussarũ criminaliũ.con. 9.quidam ex delicto,col.j.in fi.Et optimè facit quod ab Alberico post Ricar.traditũ est in l.leges,col.vl.versi.secunda similis.C.de legib.& facit.l.aufertur.§.fiscus.ff.de iure fisci.per quem ipse Alberi.in.l.post contractũ,col.j.ff.de dona.dicit quòd continuò quàm quis delictum cõmisit,incipit obligari fisco,vide tamen quid posteà de hoc scribit ipse Alberi.Vnde sententia quæ posteà sequitur,potius declarat quàm aliquid noui inducat:quia hoc ipso quòd iudex pronũciat maleficiũ cõmissum,statim succedit pœna iuris ipso iure.l.j.§.calumniatoribus,ibi,& quamuis nihil de pœna.ff.ad Turpi.Ideoq; hæc sententia retrotrahitur ad tẽpus delicti.l.hæredes palam.§.si quid post,iuncta glos.loquente de iudice.ff.de testamen. Et alias multas rationes multáque similia affert Barb.in.d.l.Stichum.§.stipulatio,quæ ibi videre poteris.

21 ¶ Sunt tamen qui contrariũ tenuerunt,& in his Bal.sibi contrarius in.d.l.j.col.2.versi.modò quæro de quadam.C.de fructi.& liti.expen.Imo.in.d.l.diuortio.§.si vir in fundo,& ibi quoq; Fran.Are.in prin.eius.l.col.vl.ea ratione ducti,quòd pœna ante sententiã non dicitur debita fisco,nec habenti caussam ab eo.l.ex iudiciorũ.ff.de accusa.&.l.si qua,& iterũ.l. aliud fraus.§.inter multã.ff.de verb.obli.& no.Bar.in.d.l.aufertur.§.fiscus.Propterea pœna ipsa interim est tanquã fructus nondũ perceptus,sed tãtùm,vt ita dixerim,seminatus. Et ideo sicut fructus pendẽtes non pertinẽt ad fructuariũ,ita nec ad primum emptorẽ fructuum,per.l.defuncta.ff.de vsufr.Et hãc quoq; sententiã sequitur & dicit seruari in curijs Delphinal.Guid.Pap.deci.Delphi.535.Baro quidam,per.l.qui explicandi,ibi,cuiusfini sin iudicis potestate ac motu situs est.&.l.furti.§.si autem.ff.de his qui not.infa.&.l.cùm posteriori.C.ad.S.C.Treb.Sequitur item hanc partẽ Iac.Rebuf.in.l.3.C.de suscept.& arca.lib. 10.& Steph.Bertran.con.214.viso casu,lib.2.Nisi vt dicũt duo posteriores,pœna esset ipso iure commissa. *Qui cõtra dicunt tempus delicti inspiciẽdũ*

22 ¶ Nec desunt quoq; qui hãc inter istos sententiarũ controuersiam ita cõponere nituntur, vt prior op.procedat in pœnis ordinarijs,certis,ac statutis.Posterior aũt in arbitrarijs obtineat:vt scilicet in illis inspiciatur tẽpus cõmissi delicti,in his sentẽtię,secundũ Bar.Ang. Pau.Ca.& alios in.l.si seruũ,per illum tex.ff.si ex noxa.caus.aga.& in.l.j.ff.de pœnis.Bal.in l.j.C.an ser.ex suo fac.& Sal.in.l.si quis decurio.C.de fal.Sed tu tñ vide alios aliter distinguentes,videlicet Io.Ana.in.d.c.j.in fi.ext.ne præla.vic.suas.& Alex.in.d.l.diuortio.& Benedic.in repe.c.Raynutius,in verbo,cętera bona,nu.38.de testa.Et huc pertinet alia nostrorum cõtrouersia,scilicet vtrùm bona delinquẽtis sint obligata fisco iam à tpe delicti,an litis cõtestationis,an deniq; sententiæ.de quo vide glo.& omnes doct.& maximè Alex.in.l. rescriptũ.ff.de pact.& in.d.l.aufertur.§.fiscus.ff.de iure fisc.& in.l.j.C.de pœnis fisca.lib.10. Bar.in.post contractum.ff.de dona.cum si. *Qui distinguunt.*

23 SED ET ILLVD in dubiũ reuocari potest.Quid enim si cõdemnatio facta fuit tpe emptoris,ante redẽptionẽ à venditore factã:sed executio facta fuit post redẽptionem ipsam. An nihilominus pertinebit ad emptorẽ.Quod magis est.Nam & in illa specie duorũ conductorũ aut aliorũ huiusmodi dici solet,quòd si cõmodum iurisditionis spectabat ad priorem titulo oneroso,& tpe illius fuit condẽnatio,ad eum res ipsa pertinebit,tametsi tpe secundi executio facta fuerit,vt per Bal.in.l.diuortio,col.vlt.ff.de verb.obli.Si verò ex caussa lucratiua,ad secundũ,vti dicit Bart.in.l.si susceptores noui.C.de suscept.& Arca.lib.10. Et eos ita refert & sequitur Alex.in.d.l.diuortio.§.si fundum,ad fi.ff.sol.matri.vbi & alia quædam in hoc allegat,quæ tu videre poteris.Et idẽ dici potest de retractu municipali. *Quid si cõdẽnatio facta fuit ante tempus venditionis, sed exactio post eam.*

Alia pulchra q̃stic.

24 QVID AVTEM si quis interim dum emptor potitur re, pendente tempore facultatis redimendi quispiam condemnatur in mulctam, nisi quid fecerit intra duos annos. posteà verò ante id tempus venditor aut consanguineus redimit, vtrùm condemnato id non faciente intra illud tempus, ea emenda quam vocamus, spectabit ad emptorem: an verò iudicabitur, acsi obuênerit post reuenditionem, quo scilicet tempore ob cessationem conditionis multa deberi cœpta est. Dic inspici tempus sententiæ, per id quod in simili tradit Bal. in. l. j. C. de nundi. quòd in contractu conditionali, quò ad solutionem gabellæ, inspicitur tẽpus contractus, non conditionis impletæ. quem ita allegat & sequitur Fran. Are. qui id dicit singu. in. l. hæres quandoq;, col. vlti. ff. de acquir. hæred. & consi. 11. procedendum est, col. j. licèt Bald. non id mihi dixisse videatur, & de hoc alibi diximus videlicet suprà titu. præced. §. j. glo. 10. in verbo, dedans lan. in. 8. quæsti. Sed ex hoc tamen potes intelligere, quòd si eo tempore, quo emptor fruitur rẽ, aliquis sub conditione emerit fundum, ex quo debentur laudimia domino rei emptæ sub pacto reuenditionis, & post reuenditionem conditio impleta fuerit, debentur omnino ea laudimia emptori. At id ex hoc pendere videtur, an & quomodo & quando conditio retrotrahitur ad tempus contractus, necne, de quo vide. l. qui balneum. & . l. qui potior. ff. qui potio. in pig. hab. & vtrobiq; no. per doct.

Cui autẽ debetur laudimia in illo casu.

quæstio alibi decisa.

25 ET QVIA HAEC consuetudo loquitur, cùm emptor sponte admittit venditorem offerẽtem. Quid si renuit eum admittere. Ideoq; in ius vocatur à venditore, & tandem victus est & condemnatus reuendere. A quo tempore fructus restituet vtrùm à tẽpore moræ, an consignationis, an deniq; litis contestatæ. Ego de hac re nuncupatim scripsi suprà eo. §. glos. 2. in verbo, qui sont escheuz, numero. 4. sed vt ad casum, & seq. & titu. præceden. §. 15. glo. 2. in verbo, depuys la litiscontestation, numero. 15. sed quia hæc nostra, & seq.

Quid si emptor fundũ nõ coluit eo anno quo is redimitur.

26 NEC INTERIM ILLVD omittam, quia hìc dicitur, quòd in vtroq; retractu fructus anni ipsius retractus diuiduntur inter venditorem siue consanguineum, & emptorem. Quid igitur si emptor eo anno fundum non coluit, eiusq; rei faciendæ tempus omnino transijt, ita vt nullus fructus eo anno percipi possit, vtrùm emptor teneatur in id quod interest venditoris vel consanguinei fundum fuisse cultum. vide tex. in. l. venditor ex hæreditate, versic. at cùm hæreditas. ff. de hære. & act. vendi. & . l. vẽditor. ff. de act. empt. & . l. si quod possessor. §. sicut. ff. de peti. hære. & . l. si mora. ff. solu. matri. & vbiq; no. per doct. præsertim Paul. Cast. in postremo loco, tum post prin. tum col. 2. in oppo. & omnino Bar. in. l. si seruum, in prin. ff. de verb. obliga. & Bal. in. l. traditio, in. 9. quæstio. C. de act. empt. & Salyc. in. l. post perfectam. C. de act. emp. & Alex. consi. 39. visis scripturis, statim post prin. lib. 2.

Quid si intempestiuè coluit.

27 ¶ Nec tantùm si nõ coluit, sed & si ita intẽpestiuè coluit, vt fundus ex hoc redditus sit deterior, is tenetur, vt de conductore dicitur in. l. si merces. §. conductor. ff. locat. & quod per eum tex. scribit Fed. Senen. con. 110. casus talis est Martinus, in fi. Colonũ debere fundũ colere suo quoq; tempore, etiam si eius anni fructus percipere non debeat ex lege locationis. quod bene notandum est, ne emptor hìc caussetur, non se teneri quòd fundum non coluit, aut non suo tempore coluit, quòd sciret venditorem aut consanguineum redempturum, & ita non percepturum fructus eius anni saltem integros.

quid de fructibus syluæ cæduæ.

28 ET ILLE QVIDEM locus nobis offert aliam hanc dubitationẽ. Quid enim si in re vendita sit sylua cædua, quæ non nisi decimo quoq; anno ceditur ex more regionis: & is annus quo fit reuenditio, qui fortè est primus vel secundus â venditione, est decimus à postrema excisiõe huius syluæ. ideoq; & hoc anno excidi debet. An emptor habebit fructus eius excisionis pro rata huius anni, quo fit reuenditio & excisio, an pro rata decẽ annorum tantùm. Et sanè Fed. Senen. d. con. 110. in casu non admodum absimili, dicit inspciendum esse vniuersum tẽpus decem illorum, vt scilicet pro vno anno habeantur. per. d. l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. matri. vbi est optimus tex. ibi, & in pluribus annis idem dici potest, vt in sylua cedua. & eum ad hoc no. omnes doct. ibi, præsertim Alex. & Ias. qui citant & cõmendãt dictum Bald. in. l. æde (ita enim legẽdum est, non ædem, vt sæpius, ni fallor, admonuimus) columna. 2. versicu. & quæro quomodo. C de locat. qui per. d. §. quod in anno, intelligit. l. 2. C. de iure emphyteutico. quæ priuat emphyteutam cessantem triennio à solutione, vt si vnus fructus sit in quolibet lustro, necesse sit cessare tribus lustris, quasi vnum lustrum habeatur pro vno anno. Idq; reputat Ias. singu. vti etiam facit in dicta. l. 2. columna. 2. in. 4. notabi. de iure emphyteu. & in authenti. qui rem, colum. 3. versicu. secundò limita. C. de sacrosanct. eccle. & Catel. Cota. memor. emphyteuta priuati, in prima declara. Et vide gloss. in. l. prima. §. cumq; ex stipulatu, in verbo, temporis portione, in fi. & ibi docto. C. de rei vxo. a-

ctio.& text.in.l.si sic.ff.quemadmo.ser.amit.atq; etiam Nico.Bohe.in consuetud.Biturig. titu.de consuet.feud.§.5.post medium.

29 NEC ILLVD QVOQVE omiserim. Quia hîc dicitur fructus pendentes diuidendos inter emptorem & venditorem retrahentem pro rata temporis. Alibi autem diximus emptorem restituere debere fructus à se perceptos ab oblatione, aut vt alij volunt consignatione & depositione, vt videre licet suprà eo.§.glo.2.numero.4.& sequen. Vtrùm igitur si emptor non admisit venditorem volentem retrahere, & lis super hoc orta est. An in condemnatione fructuum debeat haberi ratio temporis præcedentis oblationem siue litem super ea re ortam. An verò integros debeat emptor condemnari restituere, vide quod in simili tractamus suprà titulo præcedente.§.15.glos.2.in verbo, depuys la litiscontestation, numero.21.eodemq; vltimo. *Pulchra quo super fructibus.*

PAR SA MAIN. GLOS.5.

1 EX HOC IGITVR vides, quòd emptor post reuenditionem manet in possessione rei, donec fructus pro rata collegerit. Quãuis de iure potuisset videri contrarium, vt de fundo dotali, cuius fructus etiam pro rata temporis diuiduntur.l.diuortio.in princip.&.l.fructus.ff.soluto matrimonio.scribitur in dicta.l.diuortio.§.interdum, vbi nihil retinet ex eo fundo dotali, facto diuortio ob fructus pendentes, sed mulier ei tantùm cauet de ipsis fructibus, pro rata ipsius portione. Nisi tamen fructus essent maturi tempore diuortij. Tunc enim maritus non tenetur fundum restituere, nisi prius collectis fructibus. vt dicit glos.not.ibi, in verbo, reddat, versicu.item quid si facto. quem sequuntur ibi Bar.Bal.qui eam dicit no.Ang.& Ias. Et ita hîc fieret, nisi consuetudo aliter statuisset. *An emptor post reuenditionẽ possit retinere rem donec perceperit fructus pro rata. Et qd si fructus sunt maturi tẽpore venditiõis.*

SVPPOSE QVIL NEN AIT IOY PAR AN ET IOVR. GLOSSA.6.

1 HOC IDEO, QVIA vtitur accessione venditoris ad inducendam præscriptionem temporis.l.dolia.§.eum qui.ff.de contrahen.empti.&.l.Pomponius.§.prætereà.ff.de acquiren.possessio.&.l.2.§.emptori.ff.de vsucapio.pro empto. vbi ita scribitur. emptori tempus venditoris ad vsucapionem procedit, cum alijs concordan.adductis à glo.in.d.§.eum qui. Et vide quæ scripsi suprà tit. præceden.§.12.in glo.j.in prin.rursumq; in fi.eiusdem tit.in.7.quæstio.& quæ dicam infrà in fi.huius tit.in.22.quæsti. *Emptor post redemptionem potest itentare possessoriũ pro fructibus, licet per annũ nõ possederit.*

§. 6.

QVANT AVLCVN a dõne grace de retraict par conuenance, & en icelle grace ou conuenance nest faicte mentiõ quelle chose ou somme, on doibt payer ou bailler pour ledict retraict, cest a entendre que lon doibt payer & bailler pour icelluy retraict le sort & pris contenu au contraict de la vendition; auecques les arrerages, qui en sont escheuz & deuz, quant ladicte vendition est de rente, comme dict est. Et en cas de refuz dudict retraict doibt lon consigner iceulx arrerages auecques le sort. Et aussi celluy qui faict ledict retraict est tenu de payer les loyaulx coustemens. Mais il nest pas tenu de les consigner.

LE SORT ET PRIS CONTENV AV CONTRAICT. GLO.1.

1 VTRVM ID VERVM sit de iure, vt scilicet intelligatur de precio venditionis, an de iusto rei precio, an deniq; de eo quod ab alio reperiri potest, vide Hiero.Cagno.in repeti.l.2.col.6.in.8.no.C.de pact.inter emp.& quæ scripsimus suprà ti.preced.§.j.in verbo, le pris que la chose aura couste, quæ est glos.18. in prin.& iterum hoc eodem tit.in.§.j.in verbo, & pour tel pris que accorde est entre eulx, quæ est glo.3.numero.2. *An vẽditor redimens teneatur red de precio primæ venditionis, an aliud.*

LES LOYAVLX COVSTEMENS.
GLOSSA. 2.

An uēditor redimens teneatur restituere gabellam ab emptore solutā

1 QVID IGITVR SI IS soluit gabellam quæ fortè ex statuto debetur ratione contractus emptionis,& quam ipse emptor debet soluere,non emptor.l.debet,in fine.ff.de ædil.edicto.& voluit Baldus in.l.si precium,columna.2.versicu.sed nunquid redhibitione facta.C.de ędil.actio.cum multis concordantijs à me adductis suprà titulo omnium nostrarum consuetudinum.2.§.primo,qui est omnium eiusdem voluminis.14.in verbo,se prenent sur lachapteur. Vtrùm vēditor redimēs tenebitur reddere emptori. Quod non videtur,cùm id onus ad eum spectet, vt diximus.Ideo nec repetere potest,si soluerit:exemplo eius quod scribitur in.l.neque.ff. de impen.in rebus dotalibus fact.vbi maritus soluto matrimonio & dote ad vxorem reuersa,non potest ab eadē exigere stipendium aut tributum ob dotem ipsam pręstitum.Onus enim fructuum hæc impendia sunt. Et id videtur tenere Cepol.in tractatu de simulatione contractuum,in.6.præsumptione,in fi.

De eodem.

2 Tu tamen dic contrarium,per dictam.l.debet,in fine.ff.de ædil.edic.vbi si redhibeatur res vendita,id quod vectigalis nomine ab emptore datum est,quod fortè eum sequeretur esse restituendum.indemnis enim emptor discedere debet.& hoc satis patet ex ijs quæ latè diximus in titulo præceden.§.29.in glos.2.quæ est in verbo,& aultres semblables,vbi etiam disseruimus vtrùm consanguineus retrahens vi consuetudinis teneatur reddere gabellam ab emptore solutam.Et quanquam Cepol.vbi suprà,eam.l.debet,ita dicit statuisse quoniam ibi contractus resoluitur culpa venditoris,qui scilicet rem morbosam vendidit. Secus verò hîc esse,vbi res(inquit)resoluitur voluntate vtriusq;. Tamen satis est,si emptor in nulla culpa sit,vt indemnis discedere debeat,iuxta eam.l.

An & laudimia.

3 SED QVID DE LAVDIMIIS.Et certè si ea debentur domino ex huiusmodi vēditione facta cum pacto de reuendendo,interim ante tempus facultatis transactum,ea emptor recuperabit,quemadmodum & gabellam,quæ debetur ex contractu,vt diximus.Nam & si consanguineus retrahit,debet etiam restituere eadem laudimia soluta ab emptore.Si autem ea non debentur,sed emptor sua sponte domino soluerit,repetere non poterit,per dictam.l.debet.ff.de ædil.edic.Sed dubium est an debeantur in hoc casu venditionis factæ cum pacto de reuendendo pendente tempore facultatis,& antequam res vendita fuerit irreuocabiliter facta ipsius emptoris.Et illud quidem planum est,ex vēditione facta cum pacto legis comissoriæ vel addictionis in diem non deberi laudimia,donec venditio pura aut irresolubilis maneat,vt per Petrum Iacobum in titulo de actione in rem pro reemphyteutica,quæ cecid.in commiss.columna.8.versiculo.item si ex pacto,& iterum columna.15.versicu.quartò in omni translatione.& Guid.Pap.deci.Delphi.48.est etiam aduertendum,cum alijs multis concordantijs à me obiter adductis inferius in hac eadem quęstione,& nemo in hoc discordat,quia & huiusmodi pacta in ipso contractu apposita verbis directis ipso iure contractum resoluunt,faciuntq; haberi pro infecto.glos.& docto.in l.ab emptione.ff.de pactis.de quo nos latè diximus in.§.primo huius titu.in verbo,seront preferez.

An laudimia debeantur ex uenditione fctā cū pacto legis cōmisso. uel addic.in diem,si uenditio resoluatur.

An autē ex uenditiōe facta cū hoc pacto.

Consuetudines de ea re

4 Sed hîc quærimus de nostro pacto reuenditionis.Quod tamen vt clarius lectores intelligant,& nos de alijs quoque pactis resoluentibus transeunter tractabimus.In quo primùm scire debes diuersas esse Galliæ de hac re consuetudines.Nam apud Turonenses titulo de rachaptz & ventes,capi.16.si facultas redimendi durat ad nouem annos tantùm, non debentur laudimia tantisper, dum id tempus durat. At si ad prolixius tempus,aut simpliciter sine præfinitione temporis data fuerit hæc facultas,debentur. Et idem propè apud Cenomanenses capite.178.& iterum capite.372.Andegauenses capite.362.atq; Blesenses capite.82.atque iterum capite.116.vbi id intelligitur,cùm ea facultas apponitur in ipso instrumento venditionis. At apud eosdem Turonenses eiusdem tituli.capite.17.si contractus fuerit à partibus resolutus ante possessionem rei datam aut acceptam,non debentur laudimia. Apud Melodunenses. capite.131. si facultas redimendi sit ad tempus duorum annorum, aut aliud prolixius, debentur laudimia ex venditione facta cum ea facultate. Et si res fuit redempta intra quinque annos præstitutos in ipso instrumento, non debentur ex redemptione. At capite. 193. si contrahentes mutuo consen-

su discedunt à venditione, antequam venditor sese vendita re abdicarit in manibus patroni clientelarij, non debentur laudimia. Apud Senonenses.capite.197.& capite.231.si statim post venditionem contrahentes discedunt abipso contractu ante traditionem rei & fidei erga dominum dimissionem in rebus feudalibus, aut antequam ex loco retractus abeant in rebus censualibus,non debentur laudimia,nisi de venditione cõfectum fuerit instrumentum.Posteà autem.c.233.cùm huiusmodi res censuales venduntur cum pacto de reuendendo,debentur laudimia ex ea venditione:sed cùm posteà intra tempus facultatis redimuntur,non debentur ex redemptione,nisi in certo casu,vt ibi videre licet.Sed & posteà.c.243.idem statuitur.nisi quod expressim loquitur de huiusmodi pacto reuendendi intra duos aut tres annos:quasi sentiat si sit longioris tẽporis,deberi laudimia & ex redemptione quoq;.Et sic videtur limitare præcedentem consuetudinem.Apud Trecenses.c.34. si res fuerit vendita cum pacto redimendi intra tres annos, & intra id tempus redempta fuerit,nulla debentur domino laudimia.Et idem apud Victriacenses.c.33.At redeundo ad Trecenses.c.77.si contrahentes post consensum contractui præstitum sponte discedunt à contractu antequam ab eodem loco discedant atq; etiam antequam instrumentum venditionis fuerit confectum,nulla debentur laudimia.Apud Carnutẽses in certis locis res vendita cum huiusmodi pacto redimendi intra tres aut quinq; annos non est obnoxia laudimijs,donec tempus redimendi durat.In alijs autem locis debentur laudimia ex prima venditione facta cum huiusmodi pacto simpliciter,non etiam ex redemptione,vt scribitur.c. 18.&.c.21.&.c.47.Idẽq; quod in posteriore loco,statuitur apud Aurelianẽses.c.76.&.c.110. quæ loca ita transilijt interpres alioquin eruditus,quasi nihil habeant scrupuli.Sed &.c.113. si antequam precium rei censualis solutum fuerit,partes discedunt,debetur vnum tantùm laudimium.Idemq; in hoc postremo apud Dunenses.c.43.Sed & apud Aruernienses titu. 16.qui est,des achaptz lotz & ventes.c.11.Si res redimatur ex pacto redimendi in contractu apposito,debentur laudimia ex priore venditione,non ex reuenditione.At si id pactũ fuerit appositum ex interuallo,debentur ex vtraq;.Apud Borbonienses.c.397.si emptor ante apprehensam possessionem rei venditæ discedit ab emptione ex caussa rationabili,puta quia imminet euictio,aut alia simili,non debentur laudimia.At si sine causa rationabili sed sponte & ex mera voluntate contrahentium discedunt,debentur.Et.c.406.si res redimatur ex pacto reuẽdendi in contractu apposito aut posteà prorogato intra primum tempus,non debentur laudimia ex redemptione,sed tantùm ex priori venditione.Quòd si redemptio fiat post tempus appositum in contractu,aut ex pacto non in ipso contractu apposito,sed ex interuallo,debentur laudimia ex vtraq;.Apud Sanctones Angeriacos.c.29. Ex vẽditione facta cum reuẽdẽdi pacto debentur laudimia, nec aliquid dicitur de reuenditione.Apud Burdigalenses.c.96.Si pactum redimendi durat tantùm quinquennium,re redempta intra id tempus,non debentur laudimia ex ea venditione:non redempta,debentur. Siverò excedat id tẽpus, statim debentur laudimia ex venditione: ex redẽptione autem non debentur.At quod in initio dictum est,intelligitur cùm id pactum appositum est in eodem contractu:quòd si seorsum factum est,statim debentur laudimia ex ea venditione.Apud Valesienses titu.j.§.17.Confestim quàm venditio facta fuerit,laudimia debentur domino,etiam si contrahentes posteaquam ad alium locum diuerterint,sua sponte à contractu discesserint.

5 ¶ Nunc tempus est,vt & nostrorum legum interpretum sentẽtias in hanc rem afferamus, & tãdem quid de ea sentiamus,proferemus.Primùm igitur.Si contractus rescinditur,aut ab eo disceditur,quia ab initio nullus erat,aut retro& ab initio nullus fuisse fingitur:& tũc non debentur laudimia,nec gabella(quam vocant)ex eo contractu.Bald.in.l.vltima.§.sed quia nostra,colum.prima.versicu.quærit hîc,& ibi quoq; Alberic.in veasicu.item adducitur,vbi loquitur de retractu municipali.Ioan.Fab.in verbo,irritum.Paul.Castren.colum. 2.versicu.sed tunc quid addit.& Corne.colum.vlt.C.com.de lega.Ioan.Fab.in.l.prima.C. quan.licet ab empti.disce.vbi dicit quòd si contractus iudicetur nullus ex aliqua præcedenti caussa,ex eo non debentur laudimia,cnm alijs multis concordantijs à me adductis suprà titulo præcedenrc.§.primo,glos.2.in verbo,a vendu,numero.7.sed alia tantùm,& vix comperies,qui huic sententiæ aduersetur. De eadẽ re

6 ¶ Aut verò ab initio valet contractus,qui posteà dissoluitur,vel rescinditur,& hîc est magnus nostrorum conflictus.Vtrùm debeantur laudimia ex prima venditione,quæ dissoluta est:& an ex dissolutione quoq;.Petrus Iacobus.in titulo de actione in rem pro re em- De eadẽ re

phyteutica.columna.15.versicu.secus in pacto reemptionis,dicit quòd licèt ex retranslatione,quę fit ex pacto legis commissoriæ,vel additionis in diem non debeantur laudimia,cùm ipso iure fiat,vt etiam suprà ex eodem diximus. Tamen secus in ea quæ fit ex pacto reuenditionis,quia ea non fit ipso iure. Sed fortè(inquit)tunc non poterit dominus rem retinere eodem precio,si cùm illud pactum ei denunciaretur non reclamauit,& nihil aliud dicit.

7 ¶ Alberi.post Guil.Cune.in.l.ab emptione.col.3.ff.de pact. Quid(ait)si emphyteuta vendidit rem,& posteà fuit resolutus contractus,nunquid dominus debet habere pro reuocatione tanquam pro duabus venditionibus.an tanquam pro vna quinquagesimam partem precij,secundùm.l.vl.C.de iure emphy. Et videtur quòd pro duabus.quia quando emphyteuta vendit statim est domino ius quęsitum:& quando posteà retraditur,videtur alia alienatio,arg.l.si duobus.ff.de diuer.& tempo.præscript.&.l.2.§ si sub conditione,&.§.si in diē ff.pro emptore.&.l.serui nomine.ff.de vsucap. Ergo & pro illa secunda debet habere. In cōtrarium videtur quòd pro nulla venditione debeat habere,quia cōtractus videtur,acsi nūquam fuisset celebratus,vt hac.l.versi.nec quicquam interest,&.l.j.&.2.C.quan.lic.ab empti.disce. Quòd debat habere semel tantùm,scilicet cùm reuertitur ad venditorem,est ar.l.sancimus.C.de consul.lib.12. Ipse autem Guil.dicit, Aut resoluitur venditio ex conuentione facta ab initio in ipso contractu:& tūc nihil habet dominus,quia nō videtur mera alienatio,cùm ille nō habeat irreuocabiliter.l.in diē.ff.de aqua plu.arc. Imò nisi faciat quod actum est in venditione,potest conueniri ex prima conuentione,quæ præcedit ius domini.ergo ipse dominus nihil debet habere,ar.l.lex vectigali.ff.de pigno.&.l.cùm post.§.patrona.ff.de iur.dot.&.l.qui res,circa prin.ff.de solu. Imò si dominus recepisset,reddere teneretur:quia recepit ob caussam,quæ cessat.l.j.&.l.3.§.si liber.ff.de condi.cau.dat.& argu.l.ex hoc edicto.§.pe.& vl.ff de ali.iudi.mut.cau.fac.&.l.si vnus.§.quod in specie.ff.de pac.&.l.cùm pater.§.fidei.ff.de lega.2.&.l.cùm quis.§.j.ff.de dot.præleg. Si autem conuentio resoluendi fuit facta post contractum celebratum,tunc aut conuentio fit post rem traditam & dominus debet habere duplicem,quia primus contractus fuit perfectus.l.2.C.de dona.quæ sub mod.&.d.l.cùm pater.§.rogo.&.§.fidei.ff.de lega.2. Item de secunda resolutione,quia fit ex noua caussa.& agitur de noua alienatione,ergo duplices debet habere,arg.l.si à me.ff.ad leg.Falci.& hoc probat expressè hæc.l.in fi. Et ita potest intelligi.d.l.si duobus.ff.de diuer.& tempo.præscript. Si autem conuentio facta fuit ante traditionem,tūc quia nō agitur de noua alienatione facienda,sed de prima dissoluenda,dominus non habebit nisi semel,arg.l.si pro fundo.C.de transact. Hæc Alberi.propè ad verbum,post Guil.Cu.quem etiam sequi videtur,dum simpliciter ad illum remittit,Ias.in.l.vlt.colum.13.versi.vndecimò quæro.C.de iur.emphy.

8 ¶ Bald.autem in ea ipsa.l.ab emptione,colum.vlti.quærit(ait)hic Guil.si ratione contractus debet aliquid solui domino,vtrùm fient duæ solutiones,quando primùm celebratur contractus,& posteà resoluitur,vel cōsensu partium cassatur. Respondet ipse,quòd aut resoluitur ipso iure per pactum appositum ab initio,& tunc nihil debetur domino,quia fingitur non contractum.l.commissoriæ.C.de pactis inter empto.cum similib. Ex hocq; not. Guil.quòd si emphyteuta vendit rem emphyteuticam irrequisito domino apposito pacto legis commissoriæ,vel additionis in diem,& ex illis pactis cōtractus resoluitur,non cadit emphyteuta iure suo,nec aliquod ius quæritur domino. Si verò istud pactum resolutiuum non apponitur à principio,sed posteà.& tunc quidem aut re integra apponitur,& debetur domino vna præstatio,ratione contractus,ex quo erat ei ius quæsitum,argumen.l.vlti.ff.de pactis.non autem debetur ratione distractus. Et ex hoc not.quòd debetur gabella fisco,licèt posteà contractus cancelletur de partium voluntate. Tertius casus est,quando res non est integra,& tunc facienda est differentia in forma verborum. Aut enim sunt concepta per modum nouæ obligationis,& tunc ratione contractuum debentur duæ præstationes vel gabellæ,vt hac.l.§.illud. Aut per modum resolutiuum,& tunc non debetur nisi vna.vt hac.l.versicu.Aristoni,& versicu.nec quicquam.& pręterà dicit facere dictam l.si duobus,& dictam.l.si à me,& dictam.l.sancimus. Et eadem propè repetit in additionibus illius.l.

9 ¶ Sed & Angelus.ibi colum prima.dicit in hac re inspiciendam esse formam verborum: quia aut ea sunt ordinata ad veram resolutionem,& tunc quia nunquam oritur actio,nec per eam initur nouus contractus,vt ibi dicitur,nō debet de huiusmodi resolutione solui

De eadē re

De eadē re

De eadē re

gabella,aut laudimium,ex statuto disponente ex quolibet contractu solui debere.Si autē forma sit ordinata ad obligandum,aut retradendum , tunc dicitur quòd ex ea nō agitur, nisi sit talis,quòd per eam nouus contractus intelligatur celebratus , & tunc de isto nouo cōtractu soluetur iterum gabella,siue laudimium.Hæc ille satis obscurè. At Paul. Ca.ibi, multò obscurius.Pactum (inquit) resolutiuum per quod agitur,vt contractus habeatur p infecto , est maioris potentiæ quàm pactum de non petendo:non tamen habet locum in contractibus , qui solo consensu contrahuntur , & quando omnia sunt integra vel sponte reintegrata.Item istud pactum resolutiuum potest fieri,vel incontinenti antequam partes diuertant ad alios actus, & tunc facit videri cōtractum non fuisse celebratum,ex quo partes non habuerunt pro facto,& absoluto.l.cōtractus.C.de fid.instru. & ar.l.si ita quis. ff.de lega.j. Potest etiam fieri ex interuallo, & tūc aut ex pacto facto tempore contractus, puta legis commissoriæ,vel addictionis in diem,& idem. Aut non fuit actum tempore cō tractus,sed fit ex nouo consensu,& tunc fingitur nunquam fuisse factum,sed perinde ac si factum non fuisset,resoluitur,& sic vt ex nunc:sed in præcedentibus casibus,vt ex tunc.Sicut quando ex post facto legatum adimitur, quia non fingitur non relictum , sed dicitur ademptum,vt.d.l.si ita quis,&.l.j.ff.de his quæ in testa.del.Et ista (inquit) sunt magni effectus.Primò enim si quęritur,an debeat solui gabella,quæ ex forma statuti soluitur pro cō tractibus.Nam in primis casibus quando fingitur nō fuisse factus, nulla gabella soluetur, sed in vltimo casu soluetur de primo contractu , a quo partes non potuerunt recedere in præiudicium fisci,cui ius erat quæsitum.d.l.vlti.eo. titu. De resolutione vero nō soluitur, quia non est cōtractus,sed distractus: nisi fiat per modum noui cōtractus.quod posset p cedere,si fuisset processum ad traditionem rei venditæ, & postea agitur , vt retradatur & reuendatur venditori pro eodem precio,quod adhuc solutum non erat.Nam tunc soluetur tam de primo,quam secundo,secundum Guil.& Angel.vnde sunt verba diligenter inspicienda,an sonent in nouum contractum,an verò in resolutionem primi. Et postea eadem dicit obseruanda,cum quærimus,an qui vēdidit & postea resoluit,cadat re. Et an etiam si id fecerit consensu domini,debeat soluere laudimium semel,an bis,an verò omnino non soluere.Hactenus ille,cuius ni fallor, hic sensus est, quòd si fiat resolutio contractus, quam is appellat pactum resolutiuum,antequam partes diuertāt ad alios actus,nulla laudimia debentur domino.Idem si ea fiat ex pacto legis commissoriæ,vel addictionis in diem apposito tempore contractus.Quòd si factum sit id pactum ex interuallo,& ex eo resolutio facta sit,perinde est ac si id pactum factum non fuerit.Id est,erit tanquam, si resolutio facta fuerit ex interuallo,sine pacto pręcedente.Ideo ex primo cōtractu debetur laudimium:ex resolutione autem ipsius non debetur,cùm sit distractus,in quo non habet locum statutum loquens de contractu. Nisi si huiusmodi resolutio fieret per modū noui cō tractus,id est nisi fieret tanquam alia venditio,non tanquam resolutio prioris,tunc enim de vtraq; deberetur laudimium,si fuerit processum ad traditionem ex priori, ideoq; opus est retraditione.Ex quibus etiam potes intelligere,atq; etiam ex ijs quæ suprà ex alijs diximus,inspiciendam esse verborum formam.

10 ¶ Ex ijs autem quæ dicta sunt,vides,quòd si contractu perfecto contrahentes postea eidē renunciant,non nocet fisco siue gabellarijs,quin eis gabella debeatur,quę ex cōtractu solui iubetur.& idem quoque voluit Bal.in.l.si constāte,colum.2.per illum textum. C.de dona.ante nupti.& Angel.in.§.quia verò,le.j.in fi.in authen.de nupti.per tex. ibi, iuncta.l.si constante,in fi.ff.sol.matri.& idem Angel.in.l.acta,paulò ante fi.& ibi quoq; Imo.& Alexan.colum.2.ff.de re iudi.idem Alexan.in.l.in insulam.§.vlti.ff.solu.matri.Barb.con.43. sempiterna,colum.j.lib.2.& Firmia.in tracta.gabel.in.3.parte. 8.partis princi.quæstio.14. vbi id intelligit post Angel.& Alexan.in.l.iurisgentium.§.adeo.ff.de pact.nisi incontinēti recessum sit,id est antequam partes ad alium actum diuerterint.& Philip. Deci.in.l.petens,colum.2.C.de pact.& omnes vbiq;.vix enim reperies,qui sint diuersæ sententiæ,præter Roma.consi.78.licèt communi iure,in fi.& Barb.sibi contrarium consi.14.clementissimi,colum.j.lib.4.allegat autem Roma.ad illam suam sententiam.Cy.& Bal.in.l.vlti.§. sed quia nostra.C.com.de lega.qui id non dicunt. Sed vt istos missos faciamus , idem de laudimijs, & alijs huiusmodi iuribus,vt scilicet debeantur etiam si partes à contractu discedant,voluit Iac.à.S.Geor.in tracta.de ope.colum.9.versicu.habent etiam,vbi hoc intelligit nisi incontinenti,id est,antequam ad extraneos actus diuertār,discesserint.& Steph. Bertran.con.199.viso casu,lib.j.vbi id intelligit,etiam si ante traditionem rei vēditæ par- De cadērē

tes discesserint à contractu.& Ferro.in consuetu.Burdig.titu.de feudis.§.15.vbi etiam intelligit,nisi incontinenti discesserint.De quo tamen quantùm ad id vide quæ dicam,versicu.sequen.

11 De eadẽ re ¶Nam vt ad alios veniamus,Ioan.Fab.in.§.j.Insti.de empti.& venditi. de hac re cæterorum obscurissimè loquutus est,sed ni fallor ea est ipsius sententia , deberi domino laudimia ex venditione etiam secuta redemptione siue reuenditione ex pacto apposito in contractu,nisi ex consuetudine ipsa laudimia deberentur ob nouam inuestituram. Nam tunc si nondum interuenit inuestitura,& partes discesserunt à contractu ante traditionem , nõ debentur laudimia. Et idem quãtùm ad vltimum,propemodum voluit ipse Fab. in.l.j.C. quan.lic.ab empti.disce.cùm dicit , quòd si contrahentes discedunt à cõtractu re integra, dominus non habet laudimia:secus si rem semel tradiderit,per cap.j.tit. quid iuris si post ali.&.l.j.§.si rem.ff.de posi. At Saly.in.d.l.j.colum.2.hæc infit. Quærit glo. quando res fuit tradita,quæ ex conuentione de discedẽdo retradi debet . an emptor debeat eodem precio reuendere.quidem quòd sic,& malè,quia tunc essent duæ emptiones,& non vna resoluta. quod no.quia primo casu duæ gabellæ soluerentur,secundo non . Et eum refert ad verbũ Angel.Are.in.§.vlti.colum.2.versi.quid si fuit,Insti.quib.mod.tol.oblig.nisi quòd post ea verba (eodem precio reuẽdere) hæc addit (vel simpliciter,retrodare) & nihil aliud.& ita eum sequitur. Angel.autem Perusi.in ea ipsa.l.j.dicit per glo.pe.eius.l.quòd si vendo rem, & trado tibi,& incontinenti rem mihi reuendis,sunt duo contractus,& secundus resoluit primum,& de vtroq; debetur gabella , ex forma statuti disponentis de quolibet cõtractu solui gabellam. Postea subiungit formam practicandi resolutionem contractus , quando res non est integra,scilicet quòd contrahentes agant, quòd contractus resoluatur , & ille cui facta est traditio,rem retradat.quo facto contractus resoluitur nudo consensu, & ista resolutio non est nouus contractus,& ita dicit tenere glo.ibi.Ideoq; inquit de ista resolutione non soluitur gabella ex dicto statuto. Sed an saltem soluatur pro contractu resoluto, videtur quòd non,ex quo resoluitur ipso iure.& dicit glo.contrarium esse verius, quia negari non potest contractum fuisse perfectum,& statim publicano ius fuisse acquisitum, quod absq; eius facto tolli non potest.l.id quod nostrum.ff.de regul.iur.

12 De eadẽ re ¶Cæterùm Paul.Ca.eodem in loco,primùm quidem colum.j.hæc dicit . Operatur consensus resolutiuus,qui fit re integra , vt omnis obligatio tam naturalis quàm ciuilis orta ex contractu ipso iure resoluatur. Et id speciale est in pacto resolutiuo contractus, qui solo consensu fuit celebratus.Et hoc verum est, etiam si ex interuallo post primum contractum interuenit:cùm enim sit super substantialibus contractus,dicitur inesse, etiam si ex interuallo fiat.l.iurisgentium.§.adeo.ff.de pact. non sic in alijs , vt in eadem.l.§.quinimo. Et no.quòd non solùm resoluto cõsensu resoluitur contractus,re integra:sed etiam reformatur,quando super substantialibus fit . vnde si vendidi rem decem , & postea re integra agimus,quòd sit vendita duodecim,censetur venditio reformata:& perinde habetur,ac si fuisset à principio facta pro duodecim:nec erit nouus contractus,sed idem,tamen reformatur.ideo non soluitur noua gabella ex statuto disponente,vt de quolibet contractu soluatur gabella,vt est Bononiæ,sed vna tantùm,etiam si ex interuallo facta sit, vt.d.§.adeo. De quo dic,vt per Bar.ibi,cuius dicta & nos statim recensebimus.Sed vt antè redeamus ad Paul.Is rursus in eadem.l.j.col.2 nota (inquit) istam glo.quòd hæc resolutio non dicitur nouus contractus,sed resolutio primi contractus. Ergo si statutum disponit,vt de quolibet contractu soluatur gabella,non soluetur de ista resolutione . Sed an soluetur de primo contractu resoluto,videtur quòd non: quoniam habetur pro non facto . Contrarium dic,quia re vera fuit factus,& sic statim fuit acquisitum ius fisco. quod ergo postea partes agunt,non facit vt habeatur pro non facto in præiudicium ipsius,sed quãtùm ad ipsos cõtrahentes. Et hoc si resoluitur ex caussa voluntaria,quę retro non trahitur.l.vlti.ff.quæ res pig.obli.non pos.&.l.j.ff.qui poti.in pig.habe. Secus si ex caussa,quæ retro fingit,vt si fuisset contractus celebratus sub conditione,quæ postea nõ extitisset. nam haberetur pro nõ facto,etiam quantùm ad fiscum,vt ex eo non debeat solui gabella,ar.l.potior.&.l.qui balneum.ff.qui poti.in pignor.habe. Hæc ibi.

13 De eadẽ re ¶Igitur vt veniam ad Bar.in.d.l.iurisgentium.§.adeo,hæc sunt eius verba. Quero pro declaratione huius.§.vtrùm sit verum,quòd per pactum appositum circa substantialia contractus,primus contractus renouatus videtur,glo.in.l.pacta.ff.de contrahen.empti. dicit quòd sic,si fiat ex interuallo, secus si incontinenti , arg.l.nam ad ea.ff.de condi.& demon.

Guil.contradicit,quia distinctio.l.nam ad ea, habet locum in testatore tantùm, ex cuius voluntate tota dispositio pendet,secus in contractibus.Hoc placet alia ratione, quia sup eodem non possunt concurrere duæ emptiones validæ.l.si id quod.ff.de rescin. vendi. Et ideo (inquit) circa hunc articulum dicas,aut pactum secundò apponitur cum vno ex pluribus,aut cum eodem.primo casu pro parte tantùm receditur,nec contractus in totum reuocatur,vt hîc in versi.sed cum duo. secundo casu aut verba non sunt apta ad renouationem contractus,verbi gratia,rem quam tibi vendidi pro decem,volo quòd emptam habeas prima emptione,& remitto vel do tibi decem,& nó videtur renouatus contractus. aut verba sunt apta ad renouationem cõtractus, vel sunt ambigua, quia possunt trahi ad vtrũque,& videtur renouatus cõtract⁹,vt hîc.&.d.l.pacta.versi.Paul⁹.ita videtur tenere glo.& tex.innuit infrà eo in.l.si vnus.§.pactus,versic.quòd si non in totum.& ista sunt vtilia, vt scias ex quo contractu agatur, & ex quo debet solui gabella, vtrùm fuerit vna venditio, an plures.

14 ¶Angel.quoque in.§.adeo,colum.j.scribit quòd id quod dicitur contractus bone fidei vt nudo consensu contrahuntur,ita dissoluuntur,verum est in præiudicium ipsorum contrahentium,non etiam tertij,cui esset ius quæsitum ex primo contractu.l.in insulam,in fi.& l.si mulier,cõiuncta glo.ff.sol.matri.&.l.stipulatio de dote reddẽda.ff.de iur.doti. Et ideo si de contractu debet solui gabella,vt est in ciuitate Perusij,licèt re integra cõtrahẽtes discedãt,nihilominus debet solui gabella.& facit optimè.l.j.§.si rem.ff.deposi.& id dicit satis esse de mente Guil.ibi.Sed & Paul.Ca.in eodem loco idem dicit,nisi quòd non loquitur de re integra,vt Angel.intelligitq; quando ex interuallo discedunt à contractu. Sed si antequam diuerterent ad alios actus,discesserunt,secus quia tunc contractus non videretur fuisse celebratus,cùm eum non habuerunt pro perfecto, ar.l.si ita scriptum.ff.de lega. j.&.l.j.post mediũ.ff.de his quæ in testa.delẽ.&.l.cõtractus.C.de fid.instru.Et hoc ibi omnino sequitur Alex.nisi quod loco eius quod dicit Paul. antequam partes diuerterẽt,ipse Alexan.dicit incontinenti,quod quidem incõtinenti negat intelligi antequam partes diuerterent,sed pro vt no.doct.in.l.in bonę fidei.C.de pact.Verùm.Iac.à.S.Georg.in tractatu de Roydis siue operis nume,38.& duobus seq.simpliciter sequitur Paul. Ca.vbi suprà. *De eadẽ re*

15 ¶Et vt ad cæteros pergamus.Bald.in.l.si prædium,colum.2.versi.sed nunquid redhibitione.C.de ædil.acti.dicit quòd si contractus fuerit redhibitus,nõ tenetur fiscus reddere gabellam,quam pro eo accepit,sed tenetur vẽditor eam restituere emptori, qui eam soluit, per.l.debet.ff.de ædil.edic. At Angel.in.d.l.si prædium,è diametro tenet contrarium,nempe emptorem ipsum hoc casu recuperare vectigal siue gabellam, quam soluit ex contractu postea redhibito.& eum sequitur Firma.in tracta.gabel.in.j.parte.8.partis princip. in 7.quæstio.Idem Bald.in.l.quid ergo.§.contrarium,in fi.ff.de contrari.iudic. tutel.dicit ꝙ si de quolibet contractu debet solui gabella,soluitur etiam de refutationibus, quæ fiunt ꝑ pactum,secus si per solutionem.& sequitur Barb.in.l.si ita stipulatio,colum.j.ff.de verbo. obliga.& Iorda.Bri.in repe.cap.Romana.§.contrahentes,colum.2 in fi.de foro compe.li. 6.Firmia.in eodem tracta.gabel,in.5.parte princip.in.5.quæstio.versicu.de contractu vero.Sed nos de hoc latiùs diximus in nostris legibus connubialibus, in verbo, contracter, in.j.quæstio.Et vt redeamus ad Bald.is consi.415.illa solennitas,lib.2.dicit quòd si tempore contractus fuit actum de eo resoluendo, resolutio quæ fit postea non est propriè resolutio,sed executio ipsius cõtractus,per.l.3.§.si ab ignoto.ff.de manumis.&.l.j. in fi. ff.de reb. cor.Idem con.164.maritus,lib.5.in ea est sententia,vt quandiu res vendita,aut data in solutum lui potest ex pacto apposito in contractu,non debetur gabella, quæ ex statuto iubetur solui ob contractum, cùm non sit pleno iure translata.l.manu sata.§.nemo.ff. de contrahen.emptio. *De eadẽ re*

15 ¶Hæc ex Bald.Angel.autem in.l.si hominem.ff.de vsucap.dicit quòd redhibitio non est noua venditio, siue ea fiat ratione morbi, siue ratione pacti resolutiui appositi in contractu.Ideoq; de hac redhibitione non soluitur noua gabella ex statuto iubente solui gabellã ex qualibet venditione. Et idem si fuerit appositum pactum legis commissoriæ,vel additionis in diem,vel translationis dominij ipso iure.& eum nuncupatim sequitur Io. Plat. in.l.sancimus,colum.j.C.consul.lib.12.Sed vt vides ij loquuntur de redhibitione, aut alia resolutionẽ,vt scilicet ex ea,gabella nõ debeatur,nihil autem dicũt de priori venditione. Similiter Masuer.titu.de empti.§.item in casu, dicit quòd venditor redimens ex pacto redimendi non tenetur soluere ventas,quia non est propriè venditio, sed resolutio vendi- *De eadẽ re*

tionis ex caussa præcedentis contractus, vt dicit no à Cy. in. l. vlti. C. com. de lega. Secus quando fit resolutio ex mera voluntate emptoris, vt fit quando vir recipit dotem extima tam loco precij, & habet electionem restituendi rem vel extimationem, quia hoc casu & alijs similibus, quibus nõ fit resolutio de necessitate, sed de voluntate emptoris, venrę debentur pro vtroq; contractu, ar. l. si res distracta. ff. quibus mod. pig. vel hypo. sol. & l. lex vectigali. ff. de pigno. & quod no. Bar. in. l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen. voluit allegare in. l. in diem, eodem titu. At vt vides etiam Masuer. non aperit, an ex primo illo contractu, cùm scilicet aliquid venditur cum huiusmodi pacto, & postea retrahitur, debeantur ventæ. Sed idem apertiùs declarat in titu. de locat. §. 2. nempe ventas ipsas statim deberi ꝑ prima illa venditione: pro secunda autẽ videlicet, cùm res redimitur, secus: quia ea est resolutiua, & fingitur retro res non fuisse vendita. d. l. vlti. §. sed quia nostra. C. com. de lega. & hoc (inquit) verum est, si pactum resolutiuum fuerit appositum in eodem cõtractu, quia tunc censetur esse pars contractus, & non erat venditor aliâs venditurus. Idem si fiat incontinenti post contractum, licèt in alio instrumento, vt solet fieri, quia quæ incontinẽti fiunt, inesse videntur. l. lecta. ff. si cert. peta. & præsumitur præcogitatum. Hæc ille.

17 ¶ Extat responsum Panor. con. 69. videtur primò dicẽdum, lib. j. quòd si ex statuto debeatur gabella ex secundo decreto, & is qui passus est secundum decretum, obtulerit debitum creditori intra annum, & ita bona sua recuperauerit, secundum. l. vt. C. de iure do. impe. & no. à Bar. in. l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. non debetur gabella ex huiusmodi secũdo decreto. Et idem etiam dicit, si ab ipso secundo decreto fuerit appellatum, & partes super appellatione compromiserint in arbitros, qui id decretũ infirmauerint, & adhoc multa allegat, quæ ibi videre poteris. & sequitur Alcia. in. l. cepisse. ff. de verborum obli. Paul. autem Ca. in. l. j. colum. j. C. de pact. inter empto. dicit, quòd si contractus resoluitur ex pacto legis commissoriæ. non debetur gabella, quæ à statuto iubetur solui de quolibet contractu. Si verò resoluitur ex pacto de reuendendo, debetur gabella etiam ex reuenditione, quia est nouus contractus, vt dicit no. à glo. in. d. l. j. C. quan. lic. ab empti. disced. Idem Paul. in. l. Pomponius. §. j. per tex. ibi, in versicu. prætereà. ff. de acquir. pos. dicit, quòd resolutio contractus non tribuit titulum, nec potest dici nouųs cõtractus. Ideo si ex statuto debet solui gabella ex contractu, non soluitur ex resolutione contractus. Quod intelligit, cùm ea resolutio fit ex caussa de præterito, vt ibi. Secus si fieret ex noua caussa, quia tunc ne fiat fraus legi, debet solui gabella. & Fran. Are. ibi colum. j. in. 3. no. dicit se credere id verum esse, si esset aliqua coniectura fraudis: alias id non videtur dicendum, & contrarium (inquit) expressè tenet Bar. in. d. l. ab emptione. ff. de pact. & in. d. l. j. C. quan. lic. ab empti. disce. Deniq; idem Paul. con. 74. in causa mota, colum. 3. versicu. sed in nostro casu, lib. 2. in ea est sententia, vt si res vendita fuerit etiam ex interuallo retranslata in venditorem, non per viam noui contractus, aut nouæ venditionis, sed per viam distractus siue resolutionis veteris contractus, non debetur de huiusmodi resolutione gabella, quæ debetur de venditione ex forma statuti, per tex. glo. & Bal. in. d. l. j. C. quan. lic. ab empti. disce.

De cadẽre

18 ¶ Nec tandem omittemus, quæ scripsit Ioan. Berberius consuetudinum Gallicarum peritissimus in viatorio iuris titũ. de locat. colum. penul. versicu. vltimò ad breuem. Cùm quæritur (inquit) ex quibus alienationibus debeatur laudimium, distinguendum est, quia aut alienatio fit conditionaliter, aut purè. Si conditionaliter, & tunc aut conditio impedit dominij translationem, aut retractat. Primo casu non debetur laudimium, quia non est vera alienatio, per no. in. l. si hominem. ff. de vsucap. & in. l. vbi autem. ff. de in diem addict. Secundo casu quando conditio retractat iam translatum, debetur laudimium, per no. in. l. quoties, quæ est. 2. eo. titu. & per totum. ff. de leg. commis. & l. 2. & 3. C. de pact. int. empto. Hæc ille, qui dum allegat. d. l. 2. quæ loquitur de hoc nostro pacto, vt plerique omnes intelligunt, satis declarat intelligere se, deberi laudimia ex venditione facta cum hoc pacto, etiam si vi illius venditio retractetur, atq; etiam si conditionalis esset hæc vẽditio, de quo satis diximus suprà eo. titu. §. 2. numero. 72. ad decimum septimum, & alijs sequen. Postremò. Car. Molen. in consuet. Paris. titu. j. §. 13. glo. 5. in. 2. quæstio. hanc rem copiosissimè disputat. & in summa hæc est illius sententia, vt si incontinenti nulla aliorum actuum interpositione contrahentes discedant, etiam re verè tradita, nullus sit locus laudimijs vel iuri retentionis. Sed nec si discedant ex interuallo re nondum verè tradita, etiam si fictè tradita fuerit, nisi dominus præuenerit, aut inceperit suo iure vti, quod quando dicatur fieri declarat ibi numero. 19. & sequen. Sed & idem eiusdem titu. §. 22. in. 2. 3. & quarta quæstione

alia multa dicit,quæ tu videre poteris.

19 ¶Hactenus doc.sententias sigillatim recensuimus,nunc tempus est, vt summatim dicamus quid de his & nos sentiamus.Et certè si ab emptione disceditur,quia ab initio contractus nullus erat,non debentur laudimia.de quo vltra supradicta, vide quæ scripsimus supra titu.præced.§.j.glo.2.in verbo a vendu, numero.7.sed alia tantùm,& seq.Idem si contractus resoluitur ex pacto legis commissoriæ vel addictiõis in diem verbis directis in cõtractu vel incontinenti pòst apposito. pro quo etiam vide quæ diximus suprà hoc eodem titu.§.j.glo.7.in verbo seront preferez ,numero. 3.4.5.16.&.17.Si autem resoluitur ex pacto de reuẽdẽdo etiam in ipso contractu apposito vel confestim post , vt inesse videatur. Et tunc debeantur laudimia ex prima venditione,vt quæ pura fuerit,non obstante eo pacto,ob eamq; emptor lucretur fructus, possitq; rem alteri cedere,& dominium transferre:Non etiam ex reuenditione , vt etiam vltra prædictos respondit Stephanus Bertrand. consi.45.pridem de anno,in.2.dubio.lib.j. vbi & id dicit voluisse Belugam in.l. vbi autẽ. §.sed & Marcellus.ff.de in diem addicti.& idem quoq; voluit.Ferro.in consuetu.Burdegal.titu.de feud.cap.16.post princ.& Carol.Molen.in consuetu.Paris.titu.j.§.23. numero. 26.Pro quo etiam vide vltra superiora, quæ scripsimus suprà hoc titu.§. 2. in glo.j. nume. 34.& hanc partem.& multis sequentibus in tota ea quæstione.Si tamẽ id pactum esset appositum in contractu verbis directis,nõnihil dubij est ex ijs quæ diximus supra.d.§.j.glo. 7.numero.14.15.16.Verùm ex reuẽditione non debentur laudimia,vt quæ sit sequela prioris contractus.Si autem disceditur à vẽditione ex eo pacto apposito ex interuallo,aut etiam sine eo pacto,tunc debentur duplicia laudimia,vna scilicet ex priori venditione, altera ex reuenditione,hic enim sunt duplices venditiones & cõtractus.Et hæc quidem cùm statutum disponit laudimia deberi ex vẽditione,siue ex cõtractu . Si autem statuat deberi ex alienatione,tunc si partes discedant à contractu ante rei traditionem, & sic nondũ trãslato dominio,tunc nulla debentur laudimia,ex ijs quæ vltra superiora diximus, suprà tit. præced.§.j.glo.2.nume.41.quid autem si quis vendidit,& multis seq. *Decisio quõnis principalis.*

20 QVID SI EMPTOR soluit debita fiscalia antè contracta à debitore, aut census siue vectigalis pensiones præteritas,siue reliquias.nam & has cogi potest soluere. l. imperatores.ff. de publica.& vectig.vt alibi diximus.An & has vẽditor,aut cõsanguineus redimẽs vi huius pacti de reuẽdendo tenetur restituere.Et hoc certè verum est, vt in simili voluit,ac respondit Bald.consi.303.ad euidẽtiam præmittẽdum est quòd creditor,in prin. lib.j.p multa illic allegata,quæ tu videre poteris. *An uenditor redimens teneatur reddere præteritas reliquias censuũ.*

21 SED QVID si emptor aliquid soluerit proxenetis siue mediatoribus, an & id restitui debet à vẽditore redimẽte ex hoc pacto.quod videtur per.l.debet,& ibi glo.nuncupatim de istis loquẽtem.ff.de ædili.edic.Verùm contrarium tenuit Cepol.in.d.l.debet.& in tractatu simulationis contractuum.in.6.præsumptione,in fi.Sed tu vide quæ tractauimus,an & hæc restitui debẽt à consanguineo retrahẽte,suprà titu.præcedẽte.§.29.glo.4.in verbo,& autres semblables,nume.8.sed quæritur,& seq. *An quod datum est proxenetis.*

22 QVID ITEM,si emptor ante hanc reuẽditionem,& durante ipsius tempore , acquisiuerit seruitutem prædio ita empto.An vẽditor aut consanguineus redimẽs tenebitur precium illius vẽditionis seruitutis reddere . Et hoc quidẽ deciditur ex eo quod in simili traditur in cap.si vasallus,& quæ ibi scribunt doc.titu.hic finit.lex. & quæ etiam scribũtur ab Andre.Iser.Marti.Laud.& Cardi.Alex.in.c.j.§.econtrariò,in fi.titu.de inuesti. de re alie.fac. *An preciũ seruitutum acquisitarũ*

23 DVBIVM AVTEM non est,quin impẽsæ instrumenti venditionis restitui debeant,per id quod in simili traditur à nostris,debitorem teneri refundere creditori huiusmodi impensas,vt per Bal.& Saly.in.l.vlt.C.de condi.ex lege.& eundẽ Bald.in.l.non ignorat, colum. 2.versicu.modò ego quæro,& ibi quoq; Saly.colum.etiam.2. versicu. quæro an impẽsa.C. de fructi.& liti.expen.& ipsum Bald.in.l.eos.§.j.in.5.no.C.de vsur.vbi distinguit,vt ibi p eum.& Guid.Pap.sing.995.versicu.si factura.Philip.Deci.in authen.cassa, nume.12.C.de sacro.eccle.& in.c.cùm dilecta,colum.4.versicu.& notandum est, ext. de confir . vti vel inuti.Et ita hauddubiè obseruamus in vtroq; nostro retractu,atq; etiam in retractu feudi. & de retractu municipali est consuetudo expressa suprà tit. præce.§.29.vbi aliquid diximus in glo.3.Et ex illis quos suprà citauimus,poteris intelligere, vt non solùm refundi debeant sumptus ipsorum instrumentorum,sed & alij in hoc impensi , vt emptor ea à notarijs recuperaret. *An impensas instrumenti.*

24 SED ANTEQVAM hinc digrediamur . Illud te scire volui , quòd aduersus hanc nostram

An emptio sit ob id suspecta, q; ponitur in pacto reuenditionis ut hmõi impẽsæ restituãtur.

consuetudinem, quæ iubet reddi emptori huiusmodi sumptus emptionis, Panor. con. 76. in præsenti, colum. 2. versicu. quarta coniectura, lib. j. reponit inter coniecturas quibus cõtractus præsumendus est vsurarius, hanc scilicet quod dictum est in contractu venditionis, quòd si vẽditor redimit rem vẽditam, teneatur emptori restituere gabellam, quæ soluetur ex huiusmodi contractu, & reliquos sumptus notariorum, qui contractum receperunt. quasi (inquit) is emptor nollet sustinere ac sufferre quippiam sumptuum, sed liberè & sine aliquo onere lucrari fructus. Et eum nuncupatim sequitur Stepha. Bertran. loquẽs de restitutione laudimiorum & aliorum huiusmodi sumptum. consi. 287. cum præsupponatur, lib. 2. & idem quoq; voluit Cepol. in tract. simulationis contractuũ. in. 6. prẹsumptione. Et tamen videmus ex supradictis venditorem retrahentẽ ex pacto redimendi ad hæc omnia teneri, etiam si id dictum non sit. Atq; verendum est, ne Panor. Cepol. & Bertran. nimio huiuscemodi contractuum odio hæc incogitantes scripserint. Ideoq; & idem Bertran. expressim & in hoc ipso casu contrarium consuluit, consi. 186. vidi processum, numero. 4. lib. 2. Negari tamen non potest, idipsum expressim ac tam studiosè appositum in cõtractu declarare ostendereq; animum emptoris cupidiorem ac attentiorem ad rem, atq; nimis propè anxium ac sollicitum, ne quid vel tantillum sibi depereat.

§. 7.

EN RETRAICT soit conuentionnel ou coustumier, dont la grace ne seroit que a vng an, celuy qui a faict ledict retraict est tenu payer les reparations necessaires seulemẽt, si aucunes en y a este faictes. Et nest point tenu de payer les vtilles reparations, ou autres. Et les pert celuy qui les aura faictes. Mais en retraict conuentionel & coustumier, quant il dure plus dun an, celuy qui vient au retraict doit payer les reparations necessaires, aussi les vtiles faictes par auctorite de iustice seulement. Et si aucunes aultres en fait, il les pert & demourent au retrayant.

REPARATIONS NECESSAIRES.
GLOSSA. I.

Quas qualesue ĩpensas restituere debeat ueditor redimens.

1 QVAE QVALI SVE IMPENSAE & meliorationes debent restitui re condicta, auocata, redempta, aut aliter recuperata, à bonæ vel malæ fidei possessore: siue is qui rem recuperat, sit minor, qui restituitur: siue alius, videre poteris in. l. intra vtile. §. j. ff. de minorib. & in. l. planè. & l. vtiles. ff. de peti. hæred. & in. l. in fundo, & ibi glo. Bar. latissimè, colum. 2. & seq. & alij. ff. de rei vendi. & l. domum. C. eo. titu. & per totum titu. ff. de impen. in re dota. fac. & l. si fine. §. interposito. ff. de admi. tut. & l. si seruos. ff. de pignor. acti. & l. imperator. ff. de in diem ad. & l. pe. in prin. ff. locat. & vbiq; ferè glo. & doc. & Bal. con. 167. Ticius emit fundum, lib. j. Paul. Ca. con. 247. in causa quæ vertitur Saonæ, colum. penul. versicu. venio ad tertiam conclusionem. & consi. 270. viso puncto, colum. 2. versicu. tertiò principaliter, lib. 2. Alexan. & alios recentiores. in. l. domos. ff. de lega. j. Doc. in cap. si vasallus, titu. hîc finit. lex. Benedic. Capra consi. 90. fuit quidam, in. 2. dubio. Fabia. in tractatu de empti. & vẽdi. in. 8. questi. princip. colum. 2. versi. tertius effectus.

Cosuetudines de ca re.

2 ¶ Sed quod ad hunc casum nostrẹ consuetudinis pertinet, quãtùm ad retractum sanguinis variè consuetudines Galliæ disposuerunt, vt videre licet apud Meldenses cap. 111. Meldunenses cap. 41. Senonenses cap. 31. Trecenses cap. 151. Victriacenses cap. 128. Aurelianenses cap. 293. Turonenses titu. des retraictz cap. 14. Cenomanenses capi. 388. Andegauenses cap. 378. Borbonienses cap. 430. & cap. 481. Blesenses cap. 202. Engolismenses cap. 79. Lorrienses in prẹfectura Montargij hoc titu. §. 14. Laudunenses & cæteros Viromandienses. 3. partis tit. 8. §. 18. qui est totius illius partis. 92. & seq. Quid autem sit de iure communi, statim dicemus. Quantùm autem ad retractum conuentionalem, Bald. d. consi. 167. in fi. lib. j. respondit venditorem redimentem vi pacti de reuendẽdo teneri ad melioramenta & im

pensas in fundo factas, per.d.l.intra vtile.§.j.ff.de minorib.& no.in.d.l.domos, de lega.j.& in.l.qui exceptionẽ.§.si pars.ff.de condi.indeb.& in.l.emptor.ff.de rei vend. Et idẽ quoq; voluit ipse Bald.consi.303.ad euidentiam pręmittendum est quod creditor, eo.lib.j.vbi etiam expressè de impensis vtilibus loquitur. & Hiero. Cagno.in repet.l.2.in.24.quæstio.C. de pact.inter empt.& vẽd. vbi allegat Bald.consi.154.& consi.255.quibus in locis nihil de hac re loquitur. Et ad hanc sententiam bene facit tex.in.l.imperator.ff.de in diem ad.vbi priori emptori, qui emit cum pacto addictionis in diem, restituẽdum est, quod in rem impendit, si ea ex eo pacto ab ipso reuocetur.

3 ¶Sed & Alberi.in.d.l.intra vtile.§.j.post Iac.Are.tenet, quòd consanguineus qui ex statuto vel consuetudine retrahit rem venditam, tenetur refundere impensas necessarias & vtiles ab empore in re vendita factas. quod & ipsum asserit idem Alberi.in.j.parte statutorũ quæsti. 96. sed quid si emptor. Verùm hæc nostra consuetudo hîc distinguit quantùm ad vtiles. quam sequi necesse est, vt interim omittam longissimã eius rei disputationẽ Ignei. in repe.l.dudum, colum.9.versicu.pro quo induco, & iterum colum.11.versicu. ex hoc infero.C.de cõtrah. empti.vbi plenissimè de ea re disserit, & tandẽ in hoc residet, vt emptor à consanguineo non nisi necessarias & vtiles simul recuperet: nec satis esse, vt sint necessariæ, nisi & vtiles sint, per quædam iura quæ ibi videre poteris. At Geral.Bago.in sua disputatione retractus, illud constanter tenet, retrahẽtem teneri ad impẽsas necessarias non etiam ad vtiles nec distinguit inter facultatem retrahendi annalem, & aliam prolixiorẽ, vti facit nostra consuetudo. Et mouetur quòd retrahens prospicere debuit rem retrahi posse. l.si quis domum.ff.locat. Super qua ratiõe vide quæ latè diximus suprà tit. præced.§.j.glo. 18.in verbo le pris que la chose aura couste, numero.41.huic ita responderi. Subdit autem Geral. quòd consuetudo vocans proximum non imponit ei necessitatem nisi restituendi precij, cuius appellatione impensæ non continentur, nec econtrariò.l. quibus diebus.§.j.ff. de condi.& demon. Deniq; si emptor (inquit) consequeretur impensas vtiles, tantas posset facere, vt nullus retraheret. Ideo vt fraudibus obuietur, debet solùm consequi necessarias, & ita dicit de facto obseruari. Sed & ijs adde quod scribitur in.l.vtilium.ff.de impen. in re.dota.fac. cuius hæc verba sunt. Vtilium nomine ita faciẽdam deductionem quidam dicunt, si voluntate mulieris factæ sunt: iniquum enim esse compelli mulierem rem vendere, vt impensas in eam factas soluat, si aliunde soluere non potest. quod summam habet æquitatis rationẽ. Hæc ibi, quæ magnum præstant huic nostre consuetudini argumẽtum. *De eadẽ re*

4 TV AVTEM EANDEM hanc nostram consuetudinem, quæ iubet impẽsas restitui, duodecim modis declarabis. Primo, vt emptor siue consanguineus redimens has impensas integras omnino recipiat, sine deductiõe fructuum à se perceptorum. cùm eo tempore quo ipse eosdem fructus percepit, esset dominus: non venditor, qui retrahit, aut consanguineus, ex doctrina glo.no.in.l.emptor, in verbo, superfluum, in fi.& ibi Bar. Bal. Angel.& alij recentiores.ff.de rei vendi.cum multis concord.à me collectis in repe.l.si vnquam, in verbo, reuertatur, numero.235.tu tamen in hoc casu. Sed quibus addere potes Saly.in.l.doce. C.de rei vendi. Alexan.con.154.consideratis his, post mediũ, lib.6.& con.162. visis narratis, colum.2.versic.nec etiam potest dici, lib.7.quibus locis eam glo.dicit sing. Cardi. Alexand.in cap.j.titu.de feud.dat.mini.valua. Fely.in cap.cùm caussam, colum.vlti.extra de re iudi. Iaso.qui & eam dicit sing.in.l.2.colum.8. in.7.no. versicu. item adde prædictis.C. de iure emphy. Sed hæc tamen intellige, antequam vlterius progrediar, de impensis quæ ad perpetuam rei sarturam & vtilitatem pertinent. Nam quæ ad fructuum collectionem pertinent, cum fructibus compensantur, vt dicit Bal.in vtroq; illo con.suprà numero.2.allegato.& probatur in.l.fructus, &.l.diuortio.§.impendia, qui est vlti.ff.solut.matri.& ibi concord.in glo. *An emptor has impensas recipiet sine deductione fructuum.* *Sed qd de impensis factis ad fructuum collectionem.*

5 SECVNDO DECLARA, vt ita cogatur vẽditor, aut consanguineus impẽsas istas reddere, si non adeo magnæ sunt, vt cogatur rem relinquere propter earum magnitudinem, & ita carere sepulchris laribúsq; auitis, vt dicit tex. no.in.l.in fundo.ff.de rei vẽdi. Cui accedit optimus tex.in.l.si seruos.ff.de pigno.acti.& facit tex.in.d.l.sed an vltro.§.j.ibi, quid enim si eam insulam.ff.de nego.gest.& in.d.l.vtilium.ff.de impen.in re.dota.fac.& in.l.impensæ.§.vtiles.ff.de verbo.signi.& in.l.3.§.proinde.ff.de in rem verso. & quod tradit Bald.d. consi.303.lib.j.vbi id dicit pertinere ad arbitrium boni viri: nec enim dici impensas vtiles, quæ tanti sunt, vt venditor cogatur habere rem pro derelicto.& rursum.consi.372.casus vir fundum dotalem, lib.3.vbi & idem dicit, per.d.l.si seruos, in fi. Et bene facit quod *Quid si eæ ĩpensæ sint adeo magnæ, ut cogatur uẽditor eã rem reliquere.*

scribit ipse Bal.consi.116. Columbinus, colum.2.versi.ex præmissis apparet,li.j.quòd cùm colonus possit repetere expensas caussa refectionis & perpetuæ vtilitatis factas, habeatq; rei retentionem,donec ei de illis satisfactum sit.l.colonus.ff.de vi & vi arma.id tamen intelligendum est,dummodo non nimium oneret dominum: quia quòd importabilem sarcinam imponit,non videtur vtiliter gestum,per.d.l.sed an vltro,vbi suprà.Ideoq; (inquit) arbitrio boni viri committitur,inspecta qualitate rei,& personarum.per.d.l.in fundo.Et quod diximus suprà ex Geral.Bago.numero.3. Sed in hoc capite non omittendum quod in nostro casu retractus nuncupatim tradit Alberi.in.d.l.intra vtile.§.j.ad fi. posteaquam dixit,quod suprà ex eo diximus ,scilicet retrahentem teneri refundere expensas vtiles & necessarias.Subdit quòd si emptor in fraudem volẽtis retrahere faceret nimium magnas & onerosas,non eas recuperaret,per quasdam ex.ll.suprà allegatis. Putatq; cautius vtilius que esse proximiori volenti retrahere,denunciare emptori,ne quas impensas faciat,quòd rem velit retrahere.ar.l.si fundum,& ibi per eum no.C.de rei vẽdi.Et idem quoq; dici potest in retractu conuentionali.

Quid si uẽditor denũciet emptori ne has impensas faciat.

6 TERTIO DECLARA emptorem ex iis impensis vtilibus,quas sine authoritate iudicis fecit,& quas ideo repetere nõ potest,posse tamen tollere,quę sine detrimẽto rei tolli possunt, id est,vt non sit res deterior,quàm si ab initio factæ non fuissent, per tex.in.l.vtiles,in fi. ff.de peti.hæred.&.d.l.in fundo,& iterum.l.Iulianus, in fi.ff.de rei vẽdi. &.d.l.domum.C. eo.&.d.l.si sine.§.interposito,versicu.idem respondit.ff.de admi.tuto.&.l.pro voluptarijs. ff.de impẽ.in.re dota.fac. Nisi tamen retrahẽs esset paratus tantum dare, quantum habiturus esset emptor his rebus ablatis.d.l.in fundo.&.l.idemq;.§.idemq; ait si quid procurator.ff.manda.& per Bald.consi.134.quidam emit à Ticio,in fi.lib.5.cum si. Nam vt id clarius intelligas,satis est, vt retrahẽs eas reddat in ea æstimatione, quæ earum rerum foret, ipsis detractis,non quanti valet ædificium ipsum integrum & incorruptum, vt satis declarat.d.l.in fundo,in illis verbis,his rebus ablatis,& ibi id no.Bald.in.3.no.vti etiam facit in cap.j.§.si quis de manso,colum.4.versicu.extra quæro,titu.de contro.inuest.& in.c. j.§.si vasallus,titu.hic fini.lex Cor.& in authen.excipitur,colum.j.versicu.ego consului.C. de bonis quæ liber.Iason.qui id dicit sing.in.l.2.colum.8.in.7.no.versicu.an autem eo casu.C.de iure emphy.Quod tamen quomodo intelligatur,cognosces ex Corne.con.86.circa primum,in fi.j.dubij,lib.4.

Quid si emptor uult eas tollere.

An aũt uenditor poss.t dare quantum ualent, ne tollãtur.

7 QVARTO declara,vt si emptor restituerit rem integram venditori,aut cõsanguineo,nõ deductis, aut solutis huiusmodi impensis necessarijs,aut vtilibus factis authoritate iudicis,possit tamen eas postea condicere.l.quod dicitur necessarias.§.si dos. ff. de impen. in reb.dot.fac.&.d.l.qui exceptionem.§.si pars.ff.de condict. indebi. &.l.si quis rem, & ibi Fran.Are.ff de acquir.posses.&.d.l.colonus.ff.de vi & vi arma.iũcta.l.in rebus.§.possunt. ff.commod.&.l.dominus horreorum.§.j.ff.locat.&.l.quòd si nulla.ff.de lega.j.&.l.si necessarias,in princ.ff.de pigno.act.&.l.hæres.ff.ad Trebel.& Hosti.in cap.j.in verbo,deductis expensis,versicu.quid si creditor,extra de vsuris.& Bald.consi.373.A.maritus, colum.2.li. 3.vbi respondit ad.l.si in area, versicu.sed & si is.ff. de condi.indebi.Super quo etiam vide Corne.consi.237.prima facie,colum penul. versicu.si autem,lib.2.& consi.243.videtur,colum.3.versicu.est amodo,eo.lib.2.& con.280 multitudo,colum.6. versicu. circa quintam quæstionem,lib.4.Et vide etiam tex.in.l.in hoc iudicium,in princip.ff.com.diuid.& in.l. Paulus.ff.de dol.mal.excep.& ibi concord.in glo.& Cy. Bald. & Saly.in.l.si quis sciẽs.C. de rei vendi.& Paul.Ca.in.d.l.diuortio.§.vlti.ff.sol.matri.

Si emptor rem restituerit sine deductione ĩpensarum, an eas poterit repetere.

8 QVINTO declara,vt si emptor impenderit cẽtum, fundus autem melior ob id factus est centum quinquaginta,venditor aut consanguineus cẽtum tantùm reddere cogitur, id est tantum,quantum impensum est,non quanti res melior effecta est. At si è diuerso impensæ sunt centum, melioratio autem fundi quinquaginta, ea tantùm quinquaginta reddet, id est, id solùm quo res locupletior facta est,non quod impensum est, per tex.no.in.d.l.in fundo,in princip.iuncta glo.in verbo,plus precio,& ibi quoque Bar.& alij.ff. de rei vendica.& Paul.Ca.con.270.viso puncto suprà scripto,col.3.versi.item quod dixi,lib.2.

An uenditor debeat restituere ĩpensas tantũ, an quod ob eas pluris ualet fundus.

9 ¶ Et huc spectat quod in simili dicitur,quòd res æstimãda est nõ tam habita ratione valoris ipsius,quàm fructuum siue reditus hinc prouenientis, vt in turri, quæ pluris constitit,quàm reddat fructuum.l.si quos, in illis verbis, redituum quantitas æstimetur, & ibi Bar.& Ange.C.de rescin.vẽdi.&.l.si fundus,quæ est pe.in prin.ibi, cum vtiq; pro fructuũ modo precium inuenturus sit.ff.de rebus cor.&.l.2.versicu.domus verò,& ibi Ioan.Plate.

Quid si è diuerso minoris ualet fundus.

in.3.no.verſi.& nota hîc tex.C.de prædi.naui.lib.11.& facit etiam tex.in . l. ſi fundum per fideicommiſſum,ibi,ſecundum reditum eius fundi mercatus ſit, & ibi glo.j.& Iaſ.in.j.no. ff.de lega.j.& in.l.qui bonis.ff.de ceſſi.bono.quem Bar.ibi in princ.dicit ſingu.& mirabilem ad hoc,quòd in exigendo quantum quis facere poſſit,debet haberi ratio fructuum & redituum rei potius quàm valoris ipſius. & illum quoque textũ no. Angel.ibi.& Imo.in.l. apud Iulianum.§.hæres.ff.de lega.j.& in.l.ſi maritus.ff.ſolu.matri. & Iaſo. in.l.ſi cõſtante, in princ.numero.150.eo.titu.Et idem quoque voluit Ioan.And.in cap.cùm cauſa, in glo. 2.de iureiur.& in cap.ſi pluribus,& ibi Pet.Anc.in.2.no.de præben.lib.6.& Pet.Ferra.tit. forma libel.in cauſa venditionis,in verbo,pro precio,col.2.Sed & huc pertinet quod ſcribit Bald.in.l.vlti.§.ſinautem legata,per illum textum.C . de bonis quæ lib . quòd domus precioſæ ſunt quodammodo ſteriles,quia reditus earum non reſpondent precio. quem refert Cepol.in tract.ſimulationis contractuum,in.3.præſumptione,colum.3.Faciunt deníque,quæ no.Bar.poſt glo.in.l.2.ad fi.& ibi quoque alij.C.de reſcin.vendi.& in.l.precia rerum.§.j.ff.ad leg.Falci.dum tractant de probatione æſtimationis rerum. & Alexand.con. 21.repetitus,colum.j.lib.7.Et interim quoque vide textũ in.l.perpetua , verſic.quòd ſi res. C.de ſacro.eccle.& quod à Plinio Iuniore ſcriptum eſt lib.6.epiſtolarum,ad Verum.Erat (inquit) cùm donarem centum millium nummûm, poſtea decreſcente reditu etiam precium minuit,quod nunc te curante reparauit.

Valor æſtimandus reſpectu fructuum magis q̃ rei ipſius.

Plinius.

10 SEXTO declara,vt ſi emptor fecerit huiuſmodi expenſas vtiles & neceſſarias,& eę poſtea perierint ſine culpa ipſius,poterit tamẽ eas repetere.d.l.ſed an vltro.§.j.ff.de nego. geſt. &.d.l.ſi neceſſarias,in prin.ff.de pigno.acti.Paul.Ca.con.425.ſuper primo quæſito dicendum eſt,in.j.dubio,lib.j.Et facit quod in ſimili tradit idem Paul.con.443. viſo puncto,colum.j.verſicu.ſed huic videntur ob. eodem lib.j.& Barb.conſi. 71. illud afferam, colum.3. verſic.idcirco poſito,lib.j.& quod ſcribitur in.l.quid ergo.§.ſufficit,& ibi Nicol. Neapol. ff.de contra.iudi.tutel.& quod ſcribit glo.in.cap.cùm apoſtolica,in verbo, profuturum, & ibi etiam Anton.extra de his quæ fiunt à præla.& quod etiam ar.d.l.ſed an vltro,voluit glo.ſing.in ſumma.83.di.medicum poſſe egrotum inuitum medicari, & repetere impẽſas,& mercedem,etiam ſi is mortuus ſit. quam ſequitur & dicit ſing.Barb.in rub.extra de ſolutio.ante fi.& dicemus pleniùs in tractatu nobilitatis . Et quod item per eum textum dicit glo.in.l.ex parte,in princ.§.obtinuit.ff.famil.herciſ.quam commendat Barb . conſi. 71.illud afferam,colum.3.lib.4 . Et quod per eundem quoque textũ reſpondit Calde.con. 5.ſub titu.de rer. permu . ſatis eſſe contractum ab eccleſia factum fuiſſe eo tempore , quo fuit vtilis ipſi eccleſiæ,licèt poſtea fiat inutilis.Quid autem ſi omnino perierit res, in qua huiuſmodi impenſæ factæ ſunt,vide.l.planè.ff.de peti.hæred.& in.l.in totum.ff.de impẽ. in re.dot.fac.& in.l.ſiue. hæreditaria.ff.de nego.geſt.& ĩ.d.l.ſi neceſſarias.&.l.3.§.ſed & ſi ſeruum.ff.de in rem ver.& Bar.in.d.l.in fundo,colum.2.verſi.quæro primo.ff.de rei vendì.& quod in ſimili ſcribitur in.l.ſi cùm mulier.ff.de donat.inter vir.& vxor.& in.l.ſi ſeruus.ff.famil.herciſ.& quod tradit Pau.Ca.con.443.viſo puncto,col.j.lib.j.

An impenſæ quæ periere ſine culpa emptoris reſtituendæ ſint

Quid ſi perit res ipſa,in qua factæ ſunt.

11 SEPTIMO declara,vt ſi plures res retrahãtur, & impenſæ & meliorationes in aliquibus tantùm factæ fuerint,in reliquis autem nullæ factæ ſint:& venditor qui redimit,ſoluat integrum preciũ,& petat eas res in quibus factæ nõ ſunt, ſibi tantùm reſtitui,donec impenſæ in cæteris factæ fuerint liquidæ,id iuſtè petit,nec poteſt emptor alias , in quibus nullæ factæ ſunt,retinere : nam vna res non poteſt nec debet retineri pro impenſis in alia re factis,p glo.no.in.d.l.planè,in verbo,deducat.& ibi Oldra.Alber.& Angel.ff.de peti.hęred. & Alberi.iu.l.ſi in area,in fi.ff.de condi.indeb.Et in id à q̃buſdã expẽditur.l.ſi nõ fortè.§.ſi centũ,in fi.& ibi no.per doc.ff.de cõdi.indeb.Ex quo reſpõdit Paul.Ca.d.con.270.col.j.li. 2.ꝙ ſentẽtia iudicis qui condẽnauit bona reſtitui ſolutis melioramẽtis,põt mitti executioni in rebus nõ melioratis,nõ refuſis expẽſis meliorationũ in alijs rebus factarum.

Si plures res venditæ fuerint , an una in qua impenſæ factæ nõ ſunt retineri põt ob alias forte nõ liquidas.

12 ¶Ideo autem dixi integrum precium,quia ſi tãtùm partem offerret, earum ſcilicet in quibus impenſæ factæ non ſunt,non audiretur,ar.eorum quæ latè diximus,ſuprà titu. præceden.§.23.& quia etiam emptor nõ tenetur diuidere precium,quod vna manu tradidit.l.Iulianus.§.offerri.ff.de acti.emp.&.l.planè.ff.famil.herciſ. & ibi concord . Sed nec affirmo emptorem teneri reſtituere eas,in quibus impenſæ nullæ factæ ſunt,etiam reſtituto integro precio venditionis,niſi etiam reſtituentur impenſæ non melioratarum : cùm ſint res omnes annexæ atq; vno contractu & precio venditæ , ideoq; nec ſeparari nec diſſolui debeant,vti etiam oſtendimus abundãtiſſimè in.d.§.23.tit.præced.pręſertim cùm poſſet cõ-

De eadẽ re

CC.j.

tingere res ipsas melioratas minimi esse valoris & æstimationis, respectu aliarũ: & sic co geretur emptor interim carere rebus optimis, non refusis integris impensis. Doc. aũt quos suprà citauimus, prȩsertim Paul. nũcupatim loquũtur de rebus prorsus separatis, quasi aliud sentiãt in cõnexis: nec huic sentẽtiæ quicquã obest. d. §. si centum. Et hoc satis declarat tex. in. l. si fundus. §. j. & ibi Bar. & alij. ff. sol. matri.

13 OCTAVO declara, vt si etiam hmõi impensæ quæ restitui aut deduci debent non sunt liquidæ, tamen nõ tenetur emptor rem restituere præstita sibi cautiõe de illis restituendis, cùm erunt liquidæ: sed tum demum tãtùm, cùm eæ solute fuerint post earũ liquidationẽ, p tex. in. l. cùm seruus, in fi. ff. de condi. & demon. & l. item liberatur. §. j. ff. quib. mod. pig. vel hypo. solui. l. promissor. Stichi. §. vlt. ff. de cõsti. pecu. & qđ in simili respondit Paul. Ca. d. con. 270. col. 2. versi. 2. videndũ est, li. 2. vbi. respondit ad. d. l. cùm seruus, in prin. quæ videbatur velle contrarium. Nec etiã ob. huic sententiæ, ea quæ diximus suprà tit. prȩced. §. j. glo. 19. in verbo, luy deuement acerteine du pris, nume. 2. & seq. quia ea ita loquũtur, vt sufficiat offerre fideiussores in non liquidis, vt quis nõ sit in mora. hîc verò ad hoc nõ agitur. Et generale est, vt res in quas impensas fecimus, quarũ ratio habenda est, p retentionẽ seruare possimus. l. si is qui rem. ff. de furt. vbi & ob id datur actio furti num. aduersus domi. Et faciũt etiã ea quæ diximus suprà ti. præced. §. 3. glo. 3. in verba, a payer, nu. 14. postremò.

An si impẽsæ non sint liquidæ, teneatur emptor rem restituere præstita cautione.

14 NONO declara, vt si emptor in iudicio retractus non allegauerit huiusmodi impensas à se factas, ideoq; iudex qui illũ condẽnauit cedere rem consanguineo, aut venditori, nihil omnino in sua sententia dicit de ijs reparationibus siue impensis aut fulturis, tamen emptor ipse poterit in executione sententiæ opponere, ne teneatur rei cedere, quin prius ipsi hæc restituantur, aut deducantur: quia hmõi exceptio nõ impugnat sententiã Specul. tit. de excepti. §. dicto, versi. sed pone ædificaui. & titu. de execut. senten. §. postremò, versi. sed quid si bona fide. Bar. in. d. l. in fundo, col. vlti. ff. de rei vendi. & in. l. Paulus. ff. de dol. mal. excepti. Fran. Rip. in. l. vbi purè. § qui in distrahendis, col. 2. versi. amplia. tertiò. ff. ad. S C. Trebel. Et bene facit quod in simili legitur in. l. quòd si possessor, & ibi Bar. & alij. ff. de pe ti. hæredi.

An ĩ executione senten tie poterit opponi de restitutione harum impensarũ nõ petitarum ante sententiam.

15 DECIMO declara, vt si emptor alteri tertio vendiderit, vt potest facere non obstante iure retractus consanguinei aut conuentionalis, vt diximus sæpe superiùs, hicq; tertius conuentus fuerit etiã cõdẽnatus, poterit & ipse in executione sentẽtiæ opponere de hmõi impensis à primo emptore factis, per. l. in hoc iudicium. §. j. versic. sed is qui à me. ff. com. diuid. quem tex. ad hoc dicit vnicum Ro. sing 174. tu scis quòd faciens. & Fran. Rip. quo loco nuper citauimus. Et vide quod in simili diximus suprà titu. præced. §. 12. glo. j. numero, 18. quid igitur, & multis seq.

Sed an tertius emptor id poterit opponere.

16 VNDECIMO declara, vt emptor eas impensas imputet aut repetat, quibus rem meliorẽ fecit etiam formam agri mutando. verbi gratia, vt si in fundo empto vineas instituerit, vt in simili de conductore traditur in tex. no. & fortè sing. à nemine tamen in id expenso, in l. colonus, quæ est pe. in prin. ff. locat. Tu tamen hîc vide leges, & doct. à me citatos suprà eo. tit. § 3. glo. j. nume. 25. tertio intellige, & seq. Sed ita tamen vt memineris paria esse rem quampiam desinere in rerum natura esse, & eiusdem formam mutare. l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad exhiben. vti per eum tex. voluit Alberi. in. l. 4. §. Cato, col. 4. nume. 13. ff. de verbo. obliga. Et vt idem dicit in. l. si mihi & Titio, col. 4. nume. 9. ff. de verbo. obliga. mutata forma rei mutatur substantia, per illum eundem tex. Sed & idem in. l. sed mihi. §. j. nume. 3. ff. commod. cùm res mutata forma redditur etiam meliorata (vt ipse loquitur) reddita non censetur, per multa iura quæ ibi citat. Bal. aũt in illa. l. ex ea no. & doc. vbiq;, formam esse quæ dat esse rei. nam verba eius. l. hęc sunt, mutata forma ppé interimi substãtiã rei.

Quid si impẽsæ factæ fuerint ad mutandam formam rei

17 DVODECIMO & vltimo declara, vt vẽditor vel cõsanguineus retrahens teneatur reddere huiusmodi impendia, etiã si ipse minus fuisset impensurus, si is reparationes siue meliorationes, quas vocant, fecisset, per tex. no. & fortè sing. loquentem de bonæ fidei possessore, in. l. si quis alicui. §. impendia. ff. de manda. Quod tamen intellige, si modò ille nõ excesserit moderatas & solitas impensas, ar. l. properandum. §. & siquidem, ibi, expensas quȩ consueto modo &c. & iterum. §. siue autem, ibi, pro solitis expensis. C. de iudi. Et quod voluit Iac. Are. in tractatu de expensis, col. pe. versi. sed quid si in lite. Et adde hîc quæ diximus suprà in. 2. declaratione.

Quid si uẽditor minus impendisset, si impensas ipsas fecisset. Quid si impensæ sint ĩmoderatæ.

IN FINE TOTIVS TITV.

1 QVIA MVLTA ALIA nunc occurrunt ad hunc tractatum pertinẽtia,quibus dicendis aut locus tempestiuus non occurrit,aut tunc eorum non memini mus.Ideo & nos hic collocanda per quæstiones ducimus. Quæro igitur Primò,an minor aut tutor vel curator illius possit huiusmodi pactum de reuẽdendo rem immobilem ab illis emptam facere. Et certè ex interuallo facere non potest sine decreto,vt est tex.in.l.si ad resoluendã.C.de prędi.minor.nam eum tex. intelligit glo.ibi,in verbo,emisisti,cùm pactum fit ex interuallo, & facit etiã tex.in.l.j.C. quan.decre.op.nõ est.Et in simili respõdit Alex.cõ.106.sup alio dubio, li. 7.filiũfa.nõ posse se ex interuallo obligare sine cõsensu patris, ad reuẽdẽdũ rem vẽditori restituto precio. Similiterq; si prælat⁹ nomine ecclesię emerit fundũ,nõ poterit ex interuallo facere pactũ de reuẽdẽdo,vt tenuit Hiero.Cagno.in repe.l.2.in.10.q.C.de pact.inter empt.Et facit tex. in.l.apud Celsum.§.in hac exceptione.ff.de dol.mal.excep.& qđ scribit Bar.in.l.j.§.vlt.ff. de stipul.seruo.Et hoc omnino sine dubio est.Nam cũ semel ius sit quęsitũ minori aut ecclesię in re immobili,nõ iam illi ius est ab se abdicãdi id ius sine decreto.& ita de similib⁹.

An minor vel curator illius hmõi pactũ possint facere ex interuallo.

2 SED QVAERITVR an saltẽ in ipso cõtractu vẽditionis possit id pactũ apponere. Et multis fortasse id nõ esse dubiũ videbitur,ob tex.in.l.cõtra.§.si filiusfa.cũ.l.sinautem,quę cõfestim seqtur.ff.de pact. vbi filius & seruus possunt ex pacto apposito in cõtractu nocere patri & domino,cũ eis ex sua caussa quæritur.Ex quo.no.Bal.ꝗ, is cui ius quæritur ex cõtractu,debet illũ acceptare cũ omnibus suis pactis & clausulis in eo appositis. Sed & eũ tex. Alberi.ibi trahit ad hãc speciẽ.Duo fratres prędicatores cõuenerãt cũ decano.S.Quintini,vt possent habere locũ ad ecclesiã in parochia illius dãdo decimã quolibet ãno.ibiq; locum fecerunt,nec tamen volebat magister ordinis, vt decima solueretur, caussatus illos fratres nõ potuisse præiudicare ordini.Verũ id iniustè denegabãt, vt dicit Alberi.quia cũ eum contractũ pro se agnouissent,& cõtra se quoq; agnoscere debuerunt Quin & ex eodẽ tex.no.Angel.ꝗ tutor,curator,prælatus,& alij administratores possunt in actu contrahendi præiudicare minoribus,ecclesiæ,& ijs quorũ administrationẽ gerunt,apponendo pacta resolutiua cõtractus,vt est etiã tex.in.d.l.apud Celsum.§.in hac exceptiõe.ff.de dol. mal. excep.quanuis postea ex interuallo non possent.l.qui Romæ.§. Callimachus.ff.de verbo. oblig.Et ante eũ idem voluerat Iaco. Bu.ibi, nam licet (ait) ecclesia nõ possit rem immobilem alienare sine solennitate,si tamen acquisiuit cum hoc pacto, vt nisi soluat integrum precium intra certum tẽpus,res sit inempta,certè non soluto precio intra id tẽpus resoluitur venditio,& transfertur dominium sine aliqua solennitate,per illum tex. & ita illũ nũcupatim sequitur Paul.Ca.con.318.considerandum est,col.vlti.lib.j.

An in ipso contractu. Tutores curatores & alij administratores possunt in ipso cõtractu præiudicare ijs quibus ex eo contractu quæritur.

3 ❡Sed & idem Paul.Ca.subdubius tamen & sibi malè cõstans in.d.§ si filiusfa.dicit ex eo tex.quẽ asserit sing. ꝗ licèt tutor sine decreto non possit alienare rem immobilem pupilli,pôt tamẽ dũ pro eo emit,apponere pactũ de reuẽdẽdo,& acqritur res empta pupillo cũ hoc onere & cõditiõe.Et licèt ipse,vt diximus nõnihil dubitauerit,hãc tamẽ sententiã seqtur Iason ibi in.4.no.& Frã.Curti.Iunior cõ.146.pręsupponitur,col.j.in fi.& cõ.seq. cõtra ea,col.j.& cõ.149.sacratissimę &c.circa pręmissam,col.3.ver. cõfirmãtur.Et eã certè cõfirmat,qđ à Bal.si is est,respõsum est.cõ.414.factũ tale est,quędã domina,li.2.q, si statutũ reqrit aliquã solẽnitatẽ in cõtractibus minorũ, & minor emat cũ pacto rescissiõis cõtract⁹, poterit postea rescindere eũ cõtractũ vi illi⁹ pacti,& sine solẽnitate.Et idẽ tenuit Bal.ipse, nã hauddubiè ipse est,cõ.seq.illa solẽnitas,qa ista (inqt) rescissio est executio primi cõtractus.l.is q sine.§.si ab ignoto.ff.de manumis.&.l.j.in.fi.ff.de reb.cor.Attẽde tamẽ,qa nõ declarat,an in primo cõtractu fuit adhibita ea solẽnitas.

De eadẽ re

4 ❡Huc quoq; spectat,ꝗ hmõi pactũ de reuẽdẽdo est pars cõtractus,vt ex multorũ sententia diximus suprà eo.tit.§.j.glo.itẽ.j.nume.quoq;.j.adeoq; pars precij est,vt etiã nũcupatim dicit Bal.cõ.485.qdã dñs Brasianus,col.2.versi.in cõtrariũ videtur,li.j.& Panor.in.c.ad nostrã,col.vlt.de empti.& vẽdi.& in.c.in aliqb⁹,in.2.no.p illũ tex.de deci. Et gñale est in oĩbus pactis,vt diximus suprà in rub.huius tit.nu.21.& id qđ credo.Ideoq; & res ita vẽdita, minoris verisimiliter fuit vẽdita,etiã cũ minoris valeat,vt etiã latè inibi diximus, & numero pręcedẽti.Ex qbus seqtur nõ licere vnã partẽ ipsius cõtractus ratã habere,aliã irritã:sed aut totũ agnoscere,aut à toto recedere debere.l.cũ quęritur.ff.de admi.tutor.&.l.nã absurdũ.ff.de bonis liber.&.l.si ita stipulatio,in fi.ff.de ope.liber.nec enim cẽsetur vẽditor aliter voluisse rẽ vẽdere,nisi ei ex pacto licuisset redimere,vt & in simili dicitur in.l.fistulas.§.j.& ibi Bar.ff.de contrah. ẽpti.&.l.ꝗ, si vno.ff.de in diẽ addic.&.l.cũ eiusdẽ.ff.de edil.

De eadẽ re

Aut totũ cõtractum agnoscendum,aut totum repudiandum.

edic.&.l.si qs aliã rem.ff.de solu.cũ alijs multis cõcord.à me adductis,suprà tit.pximo.§.

5 ¶ Faciũt & alia quoq; iura,qbus & qđ diximus pbatur,sc3 nõ lice- (23.in glo.j.ferè p totũ. re partẽ cõtractus approbare,& ptẽ reprobare:sed vel totũ approbãdũ cũ suis q̃litatibus & caussis,aut totũ reprobandũ,vc3.l.Caius.ff.de manumis. vbi si Caius ancillã emerit ea lege,vt intra annũ manumitteretur,& intra id tẽpus ipse Caius seruus fuit pronũciatus, ea ancilla dño acquiritur,cũ ea cõditione,cũ qua fuit vendita.&.l.Iulianus.§. si quis colludente.ff.de acti.empt.vbi si qs colludente pcuratore meo ab eo emerit,põt agere, vt aut stem emptioni,aut ab ea discedam.quem tex.dicit sing.Bal.in.l.dolũ.C.de peri.& com.rei vẽditæ.Et per eũ tex. etiã respõdit Bal.ipse con.10.item quòd si aliquis,in fin.lib.2.quòd pupillus factus maior debet vel totum eum contractum approbare, qui factus est ab eo qui se dicebat ipsius tutorem,vel totum reprobare.& idem dicit con.30.omnis assessor,rursumq; con.32.præsupponitur in facto,colum.j.versic.item libellus,eodem lib.2. facit & textus in.l.cùm dos,in prin.& in.l.ob res.§.j.ff.de pact.dota.&.l.si autem,& ibi glo.& doct. ff.de pactis.&.l.cùm pponas inter vos.C.eo.tit.&.l.cũ fũdus.§.seruũ tuũ impruдẽs,& ibi Alex. & recentiores.ff.si cert.peta.&.l.etiam si pater.§.j.ff.de minorib.&.l.in caussæ.ff.de pcura. &.l.Publia.§.vl.ff.deposi.&.l.Iulianus.ff.de manumis.&.c.cũ olim,&ibi Inno.ext.de cẽsib.

De eadẽ re

6 ¶ Facit item quod per.d.l.si autem,de pactis,voluit glo.in.l.seruus,quæ est.3.in glo.vlt.in fi.C.de pactis.quam dicit sing.Bal.in sua marga.in verbo,contractus,col.2.versic.contractus alterius,vbi etiam dicit sing.tex.in.d.l.Caius. Et quod etiam per quædam ex.d.iuribus scribit ipse Bal.in.l.obseruare.§.post hæc,col.3.in.5.quæstio.ff.de offic.proconsul.in.j. lect.quòd quis non potest ratificare factum sine eius qualitatibus.& idem Bal. in.c.nihil, col.3.versi.quæro vtrum ex contractibus,ext.de electi.ꝙ si ecclesia velit agere ex cõtractibus factis ab intruso,debet eos cum suis vicijs,& caussis acceptare,nec põt eos diuidere.& idem quoq; Bal.con.379.seqtur ꝙ anno,post prin.lib.j.& rursus con.200.tria possunt,in.j. dubio,lib.4.vbi dicit ꝙ si abbas innititur cõtractui inito à monacho, debet etiã stare confessioni factę ab eodẽ in ipso cõtractu. Et idẽ voluit Alberi.loquẽs in pacto huic nostro simili in.l.is qui.§.si ab ignoto.ff.de manumis. Si aliqs (inqt) rem quãpiã vẽdidit mõacho, cũ eo pacto,vt res sibi restituatur,monasteriũ necesse habet seruare id pactũ: qa res ei acqsita videtur cum suo onere,suisq; conditionibus.

De eadẽ re

7 ¶ Facit etiã quod voluit ipse Bal.vt ad eum redeamus,& prætereà Saly.& recẽtiores in.l. seruus,post glo.ibi,in fi.C.de pact.ꝙ seruus in acquirẽdo dño,põt ei pręiudicare,apponendo modũ & conditionẽ:nec põt dñs acceptare,nisi cũ sua forma.id qđ etiã dicit Imo.in.l. iudex posteaq̃,col.4.versi.itẽ facit.ff. de re iudicat.Et idem quoque in negociorum gestore,vt scilicet dñs nõ possit p parte approbare, & p parte reprobare, voluit Bar.in.l.si negocia,in 3.oppo.& iterũ in.l. si qs negocia.ff.de nego.gest.& Pau.Ca.cõ.oĩm primo,si iste Nerius,li.j.Sed & idẽ in cõtractu facto à syndico,vt monasteriũ teneatur eundẽ cõtractũ oĩno seq cũ sua forma,voluit idẽ Paul.cõ.237.primòvidẽdũ estvtrũ dñiũ,col.j.li.j.Idẽ quoq; in cõtractu facto à notario stipulãte p alio absente,cõsulit Soci.cõ.125.nõ insistẽdo,col. 2.versi.pro certo ista est,lib.3.& Steph.Bertran.cõ.156.ex themate,col.pe.nume.15.lib.4.

De eadẽ re

8 ¶ Et nũcupatim in casu pacti reuẽditiõis,idẽ Stepha.Bertrã.cõ.15.visis instrumẽto, li.2.respõdit,ꝙ si qs alterius nomine emit rẽ quãpiã cũ eo pacto,is cuius noĩe emptio facta est, nõ põt approbare,nisi cũ eodẽ pacto: nec enim posset cõtractũ approbãs id pactũ reijcere. & idẽ voluit ipse Bertran.cõ.111.ponitur,in fi.lib.3.Faciũt & no.p Bal.in.l.cũ innouatione. C.de sacro.san.eccle.dũ loqtur de clerico q agit ex statuto laicorũ, & tamẽ vult idẽ reijcere.& eundẽ Bal.in.d.l.cõtra.§.si filiusfa.in fi.ff.de pact.& con.197.oĩa pacta,li.5. Angel.in d.l.apud Celsum.§.in hac exceptiõe.ff.de dol.mal.excep.Pet.Anc.con. 208.iudex,col.pe. versi.ex prædictis.& con.207.in quæstione, col.2.Soci.con.91. cõcludo dictum Philippũ, colum.2.versicu.secundum quod obstat,lib.4.Iason.con.147.præsens consultatio,colum. antepe.versi.aggredior nunc tertiam,lib.j.& con.seq.nobilis,in fi.eo.lib.j. Philip. Deci.in l.si quis iniquum.§.si filius,in.3.no.ff.quod quis.iur.& Steph.Bertran.con. 151. viso instrumento,in fi.lib.3.& con.148.ex themate,nume.3.lib.4.

De eodem. An totũ approbandũ, aut totum reprobandum.

9 ¶ Et quòd aliàs in omni propè materia debet totũ approbari,aut totum reprobari, nec circa eundem actum admitti diuisio,probat.l.neminem.ff.de lega.2.&.l. Pomponius.§.j. & ibi Ias.col.2.versi.not.primò.ff.de acquir.pos.& quæ tradũtur à Bar.in.l.Aurelius.§ idẽ quæsijt.ff. de liber. lega.dum tractat,an confessio diuidi possit,id est pro parte approbari, & pro parte reprobari.Alberi.& Bal.in.l.si quidem.C.de transac. &.D.à Rota deci.408.

fuit dubitatum & quæsitum, in fi. in nouis. Pau. Ca. con. 269. viso, in fi. lib. 2. cum alijs concord. traditis ab Alexã. con. 80. in causa & lite, col. 2. versi. posset etiam dici, lib. 7. vbi & illud dicit tibi in primis notandum, quòd licèt sponsalia per concubitum transeant in matrimonium cap. veniens, le. 2. & capit. is qui, de sponsa. Tamen vbi de ipso concubitu non aliter apparet, quàm ex confessione viri, qui sub eadem verborum conceptione siue vna oratione confitetur sponsam compressisse, sed non ea mẽte vt eam in vxorem acciperet, non potest talis confessio separari, sed aut tota acceptari aut tota reijci. quod vix alibi reperies. Et quod à Soci. traditum est per quædam ex supradictis, con. 125. non insistendo, colum. 2. versi. pro certo, lib. 3. quòd si in eodem contractu factæ sunt plures donationes, quarum altera habet onus annexum, altera libera est, non potest donatarius hanc acceptare, & illam repudiare.

10 ¶ Sed audi lector parumper, & interim suspende tuum iudicium. Nam Franc. Accur. in sua disputatione incip. Titius vendidit, aliter in nostro casu tenuit. id scilicet, ꝙ si qs vendit adulto habenti curatorẽ prędiũ ea lege, vt ipse adultus teneatur rem vẽditã intra certũ tẽpus restituto precio prædiũ restituere, habeaturq; vẽditio pro nõ facta. cẽsetur (inquit) hæc vẽditio pura, tenétq; irreuocabiliter, nec valet illud pactũ in eo appositũ, per. d. l. si ad resoluendam. C. de præd. minor. quã suprà in prin. huius glo. citauimus. Et ita illũ refert & seqtur. Io. And. in addi. Specul. in rub. de pact. col. j. & Alberi. in. d. l. ad resoluendã, p eũ tex. & Paul. Ca. con. 112. viso tenore, ad fi. lib. j. vbi idẽ dicit de ecclesia. & de hoc esse tex. in l. j. in fi. cũ prin. seq. l. ff. de reb. eor. vbi si minor emit prędia ea lege, vt quo ad preciũ solueretur, ea essent pignori obligata vẽditori, nõ valet hmõi pignus. Nam vbi dñium quæsitũ est minori, cepit nõ posse obligari. Seqtur itẽ & dicit sing. Fabia. q & illum tex. allegat in tractatu emptionis & vẽditionis, in. j. quæstio. 7. quæsti. princip. & Hiero. Cagno. in repe. d. l. 2. col. 9. versi. secundò quęro. C. de pact. inter empt. vbi nũcupatim dicit minorẽ ipsum non posse id pactum facere. At illius tutorem posse. Quod & voluit Ludo. Gozad in repe. eiusdem. l. in. 27. quæsti. & con. 15. videtur, & con. seq. in hac caussa. Quæ res omnino futilis est. Nam si minor ipse id non potest facere, quia decretum requiritur, vt dicunt Dy. & Bal. in. d. l. j. §. vlt. ff. de reb. eor. nec tutor quoq;, nec curator, vt quibus etiã ius nõ est alienandi immobilia sine decreto, per totum illum tit. &. C. de præd. minor. *Contra superiora.*

11 ¶ Et hãc partẽ nõ leuiter cõfirmat qđ in simili tradidit Inno. ille Canõistarũ Coryphæus in. c. verũ, circa mediũ, ext. de foro cõpe ꝙ si baronia donata sit ecclesiæ in feudũ, ea lege & cõditiõe, vt si ecclesia ipsa nõ subeat onera ei in eadẽ donatiõe siue cõcessiõe apposita, liceat cõcedẽti eã baroniã propria authoritate occupare, nõ poterit tñ dñs. etiã si ecclesia ei legi nõ steterit, illud ipsũ facere: qa cũ semel dñiũ eius rei sit quęsitũ ecclesiæ factũ est sctũm sctõrũ dño, & ideo p nullũ capi põt, nisi authoritate iudicis ecclesiastici, alioqn sacrilegiũ in eis cõmittitur. c. nulli liceat, &. c. seq. 12. quæsti. 2. Et id dictũ sequitur Raph. Fulgo. in. l. si quis curialis. C. de epis. & cler. & Panor. in ca. verùm, post prin. ext. de condi. appo. *De eadẽ re. An ecclesia cadat re ob onus in traditione appositum non agnitũ uide nume. xiiii.*

12 ¶ Sed aduerte. Nã. d. l. si ad resoluendã. C. de præd. minor. quã allegãt Frã. Accur. & Ioan. And. eaq; oino innitũtur, nõ dicit pactũ fuisse in ipso cõtractu appositũ, & glo. ibi, in verbo, emisisti, (qđ iam suprà in prin. huius glo. diximus) intelligit cũ fuit pactũ appositũ ex interuallo: q̃si secus sentiat, si in cõtractu ipso esset appositũ. quã etiã differentiã in multis casibus supra allegatis faciũt glo. in. d. l. seruus. in fi. & ibi oẽs. C. de pact. & in. l. si nautẽ. ff. eo dẽ. Imo. in. d. l. iudex posteaq̃. Paul. Ca. sibi cõtrarius. d. cõ. 318. col. vlti. lib. j. vbi ex hoc nuncupatim reprobat illam sententiam Fran. Accur. & Io. And. & rursus idẽ Paul. con. 245. in casu præsenti parum est, paulò ante fi. lib. 2. *De eadẽ re*

13 ¶ Sed non video, quid interim responderi potest ad. d. l. j. §. vlti. cum. l. seq. ff. de reb. eor. qa ibi pactum fuit appositum in ipso contractu, vt patet ex illis verbis. d. l. 2. & ab initio obligationis inhæsit. Nisi diceres quod etiam ibi pignus imperiali rescripto confirmari debet vt in fi. d. l. 2. dicitur. quod propè eundem effectum habet, ac si mero iure valeret, ar. l. nihil interest, & ibi glo. ff. de reg. iur. Sed id mihi non admodum satisfacit, cur enim venditor, qui aliàs, vt suprà diximus, non erat venditurus, & fortè etiam minoris ob id pactũ vendidit, idq; verisimile est, vt etiam diximus, onerãdus est impetratione rescripti, vt pactum ipsum confirmetur. Præsertim cùm etiam sine ea cõuẽtione pignoris, sed tacitè & ex iuris dispositione venditor possit eam rem, quam vendidit, iure pignoris quasi pignus retinere, donec integrum precium sit solutum, vt est textus expressus in. l. Iulianus. §. offerri, ff. de acti. emp. & in. l. hæreditatis. ff. de hære. vel acti. vendit. & l. quod si nolit. §. idem *De eadẽ re*

Marcellus.ff.de ædil.edic.& quod scribit Bald.in.l.si traditio, colum.2.in.3.quæstio.C.de acti.emp.In quo igitur lesus est minor, qui id adiecit in lege venditionis quod de iure cõmuni intelligebatur?& certè lesus non potest videri.l. inter eos.§.cùm inter.ff. de fideius. & ibi concord.in glo.Igitur vt id concludam,non possum mihi persuadere non esse mendum aliquod in textu.d.l.j.in fi.&.l.seq.quod vt facilius credam facit Bal.qui con.415.illa solennitas,lib.2. in diuersam sententiam eum tex . allegat:nullus tamen hunc scrupulum discussit,ac nec tractauit quidem,quod ipse sciam. Nec item mihi placet quod alij distingunt inter tutorem,& minorem,vt iam suprà diximus.

14 *De eadē re* ¶Illa autem sententia Inno.in.d.c.verùm,de for.compet.reprobata est ab Hosti.Io.And. Collec.Ioan.Ligna.Anto.Cardi.Flor.Imo.qui intelligit,dummodo non inijciatur manus in clericum,& Panor.sibi contrario,& recentioribus in eo ipso.c.verùm, per.c.cùm dilecti,ext.de donati.vbi est optimus tex.à contrario sensu,& ibi id no.Panor.in.3.no.& Barba.col.3.versi.nota quòd laicus.& Bal.con.300.statuto canetur quòd liceat,in.2.dubio,lib. j.vbi dicit,quòd Inno.committit fallaciam accidentis,quia non sic simpliciter (vt ait) factum est sanctum sanctorum,sed cum onere suo scilicet luitionis,per.d.l.Caius.ff.de manumis.Et hanc quoq; sententiam contra Inno.sequitur idem Bal.in.l.caueri.ff. com.prædi.& in.d.l.si quis curialis,& ibi quoq; Bar.& Saly.per textum ibi.C.de epi.& clericis.ipse Bar.in.l.vlti.ff.vt in posse.lega.& in.l.3.col.3.versicu.quid in rebus ecclesie , & ibi quoque Saly.in.10.quæstio.C.de pignorib.& idem Bar.con.96. dico partes iudicis, col.j.Pet.Anc. con.217.dubium facit in prædicta quæstione.Cardi.Flor.in.c.perpendimus , col.15.extra de senten.exco.Ro.in repeti.authen.similiter,col.9. versicu.19.quòd licet.C.ad leg.Falci. Barb.in repe.rub.de reb.eccle.non ali.in.2.dubio,colum.eiusdem.30.versi. pro parte ergo affirmatiua,qui est sub numero.148.Fran.Are.con.21.si diligenter, colum.3. versicu. circa secundum.Sed quomodo id sit intelligendum,videbis latissimè per Fely.in.d.ca. verùm, colum.penul.& vlti.de for.compe.vbi inter cætera vnum dicit , quòd huc proximè spectat,vt scilicet hæc Hosti.& sequacium sententia intelligatur,cùm pacta apponuntur in concessione rei:secus si postea,per multa illic allegata.Cui adde quę suprà diximus in prima quæstione.

15 *De eadē re* ¶Et horum quidem sententia hac quoque confirmatur,vt in donatione facta ecclesię ea lex apponi potest à donante,vt non liceat ecclesiæ alienare: & si contra factum fuerit,possit eadem res à donante reuocari.Et ita etiam, vt nec ob redemptionem quidem captiuorum,aut aliam necessariam caussam ea res possit alienari,per textum in.§.sanctissimas,in authen.de non alie.& voluit glo.in.l.sancimus,la.j.in verbo,pręfatarum.C.de sacra eccle. & alia item quæ & alia multa in id citat,in.d.cap.verùm,in verbo,debeat reuocari, & ibi Cardi.Flor.extra de condi.appo.Bartho.Brixi.qui id tamen intelligit,modò sint aliæ res, quæ alienari possint,quæsti.domi.4.quidem laicus. Alberi.in authen. hoc ius porrectum, colum.3.versicu.sed adhuc quæro.C.de sacro.eccle.& in.l.filiusfa.§.diui,versi.item consueuit,& ibi quoq; Imo.ff.de lega.j.& satis voluisse videtur Ioan.Fab.in authen.ingressi,colũ. vlti.versi.quid si erat prohibitus.C.de sacro.eccle . Sed tu de hoc vide omnino alios in.d. cap.verùm.& glo.in.cap.sic quidem.10.quæst.j.& in.§. hoc ius , in verbo,ab imperiali.10. quæsti.2.& Inno.in.cap.in præsentia,in verbo,minor annis.de probationib. Fed.con.189. donatio.& Fran.Are.con.22.diligenter,in.j.dubio.

16 *An semper totũ uel approbandũ, uel reprobandum.* ¶Nec tamen illud lector amantissime omiserim,non me interim latere id quod suprà tã latè diximus & probauimus,contractum vel totum approbandum, vel totum reprobandum (id enim firmissimum est nostræ illius sententiæ fundamentum) non esse perpetuũ, sed nonnunquam secus habere,vt satis patet ex.l.cùm interdictæ,& ibi Bal.in.2.no.C.arbi.tutel.&.l.Pomponius scribit.ff.de nego.gest.atq; ex ijs,quæ scribit ipse Bal.in.l.obserua re.§.post hæc,col.3.versi.quintò quæro.ff.de offi.procon . vbi super hoc sciēter distinguit. Id quod te obiter admonere volui,vt intelligas nihil tam generale esse,vt non recipiat aliquam exceptionem aut distinctionem,quæ Aristotelis alicubi sententia est.

17 *An autem minor , aut tutor, aut alius administrator possit prorogare tempus præstitutũ reuenditioni.* SECVNDO QVAERO retēta ea op.quæ ius facit minori aut tutori ipsi, vel alteri administratori ementi apponendi in ipso contractu, hoc pactum reuendendi intra aliquod tempus. An ipse poterit id tempus prorogare ante ipsum finitũ.nam si finitũ sit, nemo nõ dubitabit id fieri non posse,quandoquidem species esset alienationis rei iam quęsitę irreuocabiliter.Sed nec crediderim ante ipsum quidē tēpus finitũ id ipsum fieri posse, p multa quæ diximus suprà hoc eodē titu.§.j.in verbo,seront preferez.quæ est in glo.illius.§.7.

nume.24.Sed dubium est in primo,& multis seq.

18 ¶Quibus & illud addere potes quod à nostris disputatur, vtrùm tutor & curator, aut alius administrator possit prorogare debitori pupilli vel minoris aut alterius, cuius administrationē gerit, tēpus solutioni debiti pręstitutū. In quo alij dicunt nō posse, per.l.qui Romæ.§.Callimachus.ff.de verbo.oblig.in idq; facere.l.instar.C.de iur.fisc.lib. 10. &.l.pe.C. de erog.mili.anno.lib.11. Alij contrà, per.l.vlt.§.si quis professus.ff.de publi.& vecti.vt intelligatur in publicano non pro se sed pro fisco recipiente. Et ibi Bar. dicit quòd publicanus ibi deputatus erat ad vniuersalem solutionem faciendam,& recipiendam exactionē. In.d.verò.§.Callimachus, habebat speciale mandatum ad vnam solutionem. Tanquam scilicet ea sit sententia Bar.vt habens mandatum speciale ad vnam solutionem recipiendam non possit prorogare terminum: habens autem generalem possit. Et ita eum sequitur Pe.Anc.in cle.præsenti,de censib.Sed id reprehendunt Imo. Paul. Ca. & Ro.in.d.§.si quis professus,& Alexan.in.d.§.Callimachus, tanquam scilicet mandatum generale non sufficiat, nisi sit cum libera. Soci.autem in postremo loco,& Iaso.post eum sustinent Bart. in tutoribus & alijs pręposítis vniuersali administrationi. At Bald.in.l.pactum curatoris, in princ.& ibi Saly.in fi.negant quempiam administratorem id posse facere, per.d.§.Callimachus. Nec ob.(inquiunt).d.§.si quis professus, quia ibi publicanus non prorogauit, sed cùm sibi offerretur, accipe noluit,& eius mora nocet fisco,ar.l.si ex legati caussa.cum l.sequen.ff.de verborum obligatio.Et idem propè voluit Alexand. in.d.l.pactum, vbi dicit hanc esse communem op.Quòd si hæc adeo dubia sunt in simplici prorogatione temporis soluendi, quod affert modicum præiudicij, quia quod differtur non aufertur.§.libertas,& ibi glo.Insti.de singul.reb.per fideicom.relict.Quid dicemus de hac prorogatione, per quam immobilia alienantur. *De eodem.*

19 TERTIO QVAERO an è diuerso tutor aut prælatus, aut alius administrator qui in casu fortè licito & permisso vendidit rem minoris, ecclesiæ, aut alterius cuius administrationē gerit, cum pacto de reuendendo, possit huiusmodi pactum remittere emptori liberè & sine solennitate. Alexand. interrogatus de executore testamenti qui rem immobilem hæredis pupilli vendiderat cum hoc pacto, respondit eum non posse postea ei pacto renunciare, con.27.attentis narratis, col.vlti.versi.plus videtur, lib.3.ea ratione, quia idem iudicamus de actione competente ad rem immobilem, quod & de ipsa re:eademq; solennitas requiritur in alienatione eius actionis, ac ipsius rei, vt no.glo.Bar.& alij.in.l.j.C. si aduers. transac.cum multis similibus & concord.à me latè congestis, suprà titu.præced.§.j.glo.7. in verbo, ou autres choses censees pour immeubles, in princ.& nos quoq; de hoc casu aliquid diximus in eadem glo.nume.31.ex quo infertur. *An illi administratores qui uendiderunt cū hoc pacto, possint illi renūciare.*

20 EX QVO ETIAM posset videri, φ cū hi administratores nō possint huic facultati expresse renūciare, nec tacitè quoq; eos posse, videlicet ex lapsu tēporis ei facultati appositi, quæ tacita renūciatio est, vt no.in.l.si ego.ff.de nego.gest.& latè diximus suprà eo.ti.§.2.glo.2. nume.40.& seq.& iterū tit.pręced.§.3.glo.4.nu.2. Ne scilicet plus operetur tacitū, q̄ expressum cōtra plenissimè no.in.l.cū quid.ff.si cert.peta. Verūtamen ego aliter cēseo, videlicet fieri pręiudiciū minoribus, ecclesię,& cęteris hmōi, si eorū administratores sināt ociosè id tēpus labi sine redēptiōe rei ita vēditæ. Nam licèt prælatus nō possit expressè renūciare iuribus ecclesię, vt voluerūt Io. And.Cardi.Flor.& Imo.in.c.2.p illū tex.de donati.& latè diximus.in repe.l.si vnq̄,in verbo, donatiōe largitus, nume.143.tn̄ ego cōtrariū. Tamē pōt ei pręiudicare ex lapsu tēporis.c.de quarta,&.c.veniēs, extra de præscript. De quo & p Fely. in.c.cū accessissent, col.13.versi.3.limita, ext.de cōstit. Idēq; de pręside ciuitatis, q etiā licet nō possit expressè ciuitati pręiudicare.l.pręses.C.de trāsac. Pōt tn̄ tacitè ex lapsu tēporis. l.aduersus, cū glo.C.de vsur.cū alijs multis si.& cōcord.à me adductis in nostris legib⁹ cōnubialibus, glo.5.quę est in verbo, expres, versi.& istud qdē. An aūt hoc casu possit minor, & ecclesia & alij horū similes restitui, diximus suprà hoc eodē.titu.§.j.glo.2.in verbo, a tel temps.nume.54.sed an saltem.& seq. *An aūt possint sinere tēpus labi ī præiudiciū eorū quorū administrationem gerunt.*

21 QVARTO QVAERO, quid si contrahentes in tractatu siue præfationibus ipsius vēditionis locuti sunt de apponendo huiusmodi pacto reuēditionis, postea tamē vel incontinēti vel ex interuallo dum contractū ipsum absoluunt, de eo nihil dicūt. Aut etiā quid si cōtractus sit & absoluitur cum eo pacto, sed postea fortè ex interuallo fit instrumētū ipsius contractus à partibus sine mētione huius pacti. An his casibus videatur esse recessum ab huiusmodi pacto. Alex.de hoc vtroq; casu loquēs, in.d.con.27.col.2, versi. & quòd nō sit, li.3. *Si in præfationibus facta fuerit mentio huius pacti, et non in contractu, aut instrumēto, utrū ab eo sit discessum.*

Et qd si in contractu fuerit conuentũ, sed omissum in instrumento.

& con.122.viso processu,col.j.versi. sed iste testis,lib.2.respõdit in priori casu primi casus, videlicet cùm incontinenti post tractatum & præfationes contractus absoluitur,non videri recessum. In posteriori autem casu eiusdẽ casus, cùm scilicet ex interuallo contractus absoluitur,videri recessum. At in secundo casu prin.cùm videlicet absolutus est cõtractus cum hoc pacto,sed postea etiã ex interuallo instrumentũ conficitur,non videri recessum. & ad hæc multa allegãt,de quibus & nos diximus suprà huius titu.§.j.in princ. Alex.autẽ simpliciter sequitur Hiero.Cagno.in repe.l.2.in.4.q.C.de pact.inter.emp.& vendi.

De eadẽ re

22 ¶ Tu autem adde ad illum primum casum tex.in.l.eum qui calendis,in prin. ff. de verb. oblig.cùm ibi dicitur,si autem non addat quibus calendis Ianuarijs, facti quæstionem inducit,quid forte senserit,hoc est quid inter eos actum sit. Nam hęc postrema verba eius.l. non possunt intelligi, nisi de eo quod actum est in præfationibus stipulationis,non in ipsa stipulatione,cùm prius dixisset,si non addit.&c.Et tex.quoq; in.l. Ticia.§.j. & ibi Bart. & alios.ff.eo.tit.& no.per eundẽ Bar.& alios in.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ff.eo.quoq; titu.& Ange.con.94.cùm lis & quæstio,col.4.versi.septimò & vltimò.

De eadẽ re

23 ¶ Ad secundum etiã casum principalẽ adde Bal.in.l. cùm allegas,col.2.versi. scias etiam quòd ad probandum.C.de vsur.& in.l.multùm interest,col.2.versi.& si dicatur ꝙ de isto. C.si qs alteri.& in.l.per retẽtionẽ,post Pet.ibi.C.de vsur.Bart.in.l.si tibi liberũ.ff.de acti. empt.& in.d.l.Ticia.§.j.ff.de verb.obli.Angel.in.l.si quis cũ aliter,& ibi Alex.col.pe.ver. successiuẽ,& plenissimẽ Ias.col.j.versi.pondero in primis.ff.de verb.obli.eundẽ Angel.cõ. 273.cuius factũ incipit,nũc pręsupponitur,paulò ante fi.Panor.in.c.dudũ,in vlti.no.p illũ tex.de cõuer.coniuga.ipsum Alex.in.l.sed & si me putẽ.§.cũ inter,in.2.no.& ibi etiã Iaso. in.3.no.ff.de condi.inde.& eundẽ Alex.con.28.visis & accuratẽ,col.j.in fi.lib.j.quod repetitur con.31.lib.2.& eundẽ con.52. circa hãc dubitationẽ,lib.4.si id con.eius sit.& Barb.cõ. 8.illud afferam,col.3.versi.& multùm eleganter,& seq.lib.4.Fely.qui & alios allegat,in.c. si cautio,col.21.versi.& modum cognoscendi,ext.de fi.instru.& Ias.con.24. in caussa feudali,col.7.versi.restat & vltimò,li.3.& Philip.Deci. loquẽtẽ etiã nũcupatim de hoc pacto con.18.cuius superscriptio incipit,an statutũ in vẽditione,col 3.versi.2.ex prædictis.

De eadẽ re

24 ¶ Addes (inquã) ad hæc omnia glo.no.in.l.eleganter,in prin.in verbo,idẽ puto.ff.de condi.indeb.per quã dicit Bal.in.c.vlt.col.vlt.ext.de iura.cal.quòd testes qui interfuerũt tractatui & nõ conclusioni contractus,nihil probãt,& ad hoc illã dicit valde no.& eã quoq; no.ipse Bal.in.c.j.in prin.circa mediũ, titu.de prohi.feud.ah.per Lotha.& idem quoq; voluit idẽ Bal.in.d.l.multùm interest,col.2.C.si quis alter.& Alex.con.13.ex his quæ in themate,colum.pe.versi.alij verò testes,lib.j.& iterum con.18. viso processu, col.2.ver.quinimo & fortius,eo.li.j.Ias.in.d.l.elegãter,in prin.col.j.versi.nota secundò. Philip.Deci.con. 133.viso puncto,col.4.versi.sexta testis.& con.159.casus qui proponitur, col.3.versi.& retẽta cõclusione.& con.404.viso elegãti cõsilio,col.pe.versi.2 respõdetur.& con.463.in caussa quæ nomine camerę,in prin.& Fran.Ripa.in.l.j.post prin.ff.ad. SC.Trebel.nam & sola conclusio dicitur esse contractus.l.si volũtate.C.de rescin.vẽdi.vbi Bal.no. negatq; esse meliorẽ tex.de ea re. Et facit etiã glo.in.l.Lucius,in verbo debeant,post prin.ff.de his qui not.infa.quæ dicit testes imperfectẽ narrantes conuentionem partium nihil probare,quã annotat seqtur & declarat Bal.ibi,in priore lect.& etiã seqtur Ro.con.91. visis ac percunctatis,col.2.versi.tertiò vidẽdum est.& con.305.quò ad septimũ,ante fi.& Ias.in.d.l.eleganter.Fran.Ripa.in.l.admonẽdi.nume.188.ff.de iureiur.

Testes qui interfuerũt tractatui, & nõ conclusioni,nõ probant. Sola cõclusio est contractus. Testes imperfecte narrantes cõuentionẽ nõ probãt.

25 QVINTO QVAERO, quid si in contractu nõ fuit cõcessa simpliciter facultas redimẽdi, sed tãtùm emptor ꝓmisit dare vẽditori eã facultatẽ redimẽdi intra certũ tẽpus,vtrùm vẽditor poterit vi huius ꝓmissionis agere,vt emptor reuẽdat restituto precio. An verò tantũ poterit agere,vt ei detur ea facultas. Ego aliquãdo vidi eã cõtrouersiã inter duos ciues Rochelanos, Nam vẽditor agebat cõtra emptorẽ ad reuẽditionẽ oblato precio , emptor autẽ negabat pactũ reuẽdendi à se factũ,vẽditor ꝓbauit nõ quidẽ id pactũ interuenisse,sed tantũ promissionẽ dãdi facultatẽ redimẽdi intra aliqd tẽpus. Ideo emptor dicebat se esse absoluendũ,cũ vẽditor vi eius promissionis posset tantũ agere ad implemẽtũ ꝓmissiõis,id est vt sibi daretur ea facultas ꝓmissa,vẽditor aũt cõtrà dicebat satis esse ꝓbasse ꝓmissionẽ, vt ageretur primo loco ad reuẽditionẽ. Idque æquitati & rationi cõsonũ videbatur,p tex.dicẽtes,vitãdos esse circuitus, ob idq; cõpetere actionẽ sine cessione.l.cũ fundus.§.seruũ tuũ imprudens.ff.si cert.pet.& .l.dñs testamento.ff.de condi.indebi.& cle.auditor,de rescript. cum concord.allega.per glo.in duobus locis posterioribus.

An ui simplicis promissiõis de dando facultatem redimendi possit uenditor rectà agere ad reuendítionem. Circuitus uitãdus, uide.xli.

26 ¶ Quorum authoritate subnixus Albert.Gali.& post eum Io.And.in addi.Specul.in rub. de obliga.& solu.col.j.tradunt quòd si quis promisit intra certum diem se obligaturum ad dandum mihi decem,potest statim cedente die sine alia obligatione conueniri ad illa decem.Sequuntur Alex.qui dicit perpetuò menti tenendum:quia prima facie multi contrarium responderent,Soci.Ias.& Fran.Purpu.qui omnes id dicunt sing.in.d.§.seruum tuum imprudens,tres quidem priores in.j.no.postremus colũ.4.& idem quoq; Ias.in.d.l.dominus testamento,in.4.no.vbi & id dicit singu.rursumq; in.l.si fideiussor.§.meminisse,col.j. versi.tu adde quod in simili.ff.de lega.j.vbi item id dicit sing.& Matthe.Afflic.deci.Neapo.61.fuit lata,in prin.& in constit.Siciliæ.incipien.capitaneorum,col.vlti.& in constit. licentiam,col.2.in.10.quæsti.& Hormanoctius in repeti.l.4.§.Cato,numero.179.& seq.& ibi quoq; Caro.Rui.in.8.no.& Lancel.Gali.col.9.versi.duodecima cadit.ff.de verb.oblig. & idem Gali.in rub.eiusdem tit.col.25.versi.sciendum est tamen.& Ludo.Gozad.in repe. l.2.in prin.iterumq; col.5.C.de pact.inter emp.& vendi.& Gomes.in.§.in personam,nũero.41.Insti.de actio.& Chasse.consi.56.veu le proces,col.pe.versi.immo etiã si iam.& Anto.Rube.consi.29.viso contractu,col.2.vers.& facit id quod,vbi id dicit sing.& cõmuniter approbatum.& Matthe.Afflic.dum allegat Io.And.vbi suprà,deci.Neapol.61.fuit lata,in prin.& Zasius consi.10.in caussa,numero.39.lib.2.Ex hocq; infert ipse Purpur.in.d.§.seruũ tuum imprudens,ad hunc casum nostrum,videlicet quòd ex promissione dandæ facultatis de redimendo rem venditam restituto precio,agi potest ad reuẽdendum,& ita dicit se consuluisse,& obtinuisse. *Qui promisit se obligaturũ,potest rectà cõueniri ad rem ipsam.*

27 ¶ Quibus proximè accedit quod Paul.Cast.consi.52.tria sunt,lib.2.respõdit eum qui promiserit se per instrumẽtum obligare,& per eum steterit quominus se obligaret,haberi pro obligato,posseq;tanquam obligatum conueniri.Et quod tradit Steph.Bertran.consi.184.vi di casum,in.j.dubio,lib.j.nihil referre,faciat quis pactum reuendendi in contractu vendi tionis,an promittat facere,ad ipsius contractus reprobationem,id est,æquè posse reprobari contractum ex huiusmodi promissione faciendi pacti,acsi factum fuisset in ipso cõtractu,& quæ scripsimus suprà in rub.huius tit.numero.9.& vt hæc postrema,& seq.& in tit. præcedenti glo.14.in verbo,ou æquipollent a vente,numero.39.ex ijs autem. *De eadẽ re Promittens se obligare habetur pro obligato cũ stat per eũ.*

28 ¶ Et his astipulatur quod scribitur in.l.si intrà.ff.de pact.quòd promissio liberandi,exceptionem parit aduersus agentem,ac si liberatio ipsa iam facta fuisset.Ex eoq; ibi no.Bart. in fi.& Angel.quòd pactum de liberando in futurum producit exceptionem in præsenti, quod dicit ipse Bar.perpetuò menti tenendum,& ipse Ange.sing.eum tex.& item ex eo voluit Paul.Cast.consi.342.in caussa Frataleæ,in prin.lib.2.vbi & de hoc dicit esse optimum tex.vti etiam est,in.l.si creditoris.C.de fideicom.quam Bald.ita summat,vt nostri loquuntur,dispositio liberationis de futuro inducit exceptionem de præsenti.& Corne.ita,ex fideicõmisso relictæ liberationis competit debitori exceptio,etiã ante præstitam liberationem.& in.l.si non sortem.§.adeo.ff.de condict.indebi.& ibi optima glo.in verbo,condicere,quæ dicit,quòd si testator damnauerit hæredem liberare debitorem,quãuis antequam ab hærede re ipsa liberetur,sit adhuc naturaliter & ciuiliter debitũ,cùm nec testator eũ liberauerit,nec hæres fuerit in mora,tamen debitor habet exceptionem,& si soluat,actionẽ ad repetendum,& ibi sequuntur Bar.Bal.& Paul.Cast. *De eadẽ re Promissio liberãdi parit exceptionẽ ex præsenti.*

29 ¶ Quòd si quis dicat huiusmodi promissionem liberãdi in futurum parere exceptionem tantùm,non etiam actionem,vt expressim dicit.d.l.si intra.ff.de pac.primò loco allegata. Sciat id ideo esse,vt dicunt glo.Bar.& alij ibi,quia id pactum eo in loco erat nudum,proindeq; satis innuentes,quòd si vestitum fuisset adhærentia contractus,vt in casu de quo loquimur,aut traditione,aut alio id genus modo,actionem quoq; ex huiusmodi promissione fuisse productam.Et id quoq; apertè voluit glo.& alij in.d.§.adeo,cùm dicunt competere repetitionem ex ea promissione,si solutum fuerit,vti suprà diximus.Præterea nihil in illo casu debitoris intererat habere actionem cùm apud se haberet,quod debebat:ideo satis esse,vt se exceptione tueri possit,cùm creditor cõtra eum agit.Et tamen si tam stolidus fuerit debitor,vt soluerit,competit ei actio ad repetendum,vt dictum est.Igitur tantùm ei in omnibus prodest simplex promissio liberandi,atq; ipsa liberatio. *An & actionem.*

30 ¶ Et hęc quidem fulcit,quod voluit glo.in.l.iubemus nulli.§.j.in verbo,acquirantur.C.de sacro.eccle.quòd is tex.loquens de precio dato habet locum & in promisso tantùm:quasi nihil intersit,an des aliquid,an promittas dare,& eam sequuntur Pet.Cy.Bar.& alij ibi.Et quod alibi dicitur,paria esse realiter soluere,& promittere de soluendo,in.l.vlt.C.ad leg. *De eadẽ re Preciũ datum & promissum parificantur.*

Paria sunt soluere & promittere. uide 56.

Prohibitus uendere cẽsetur prohibitus p̃mittere uendere. uide nu. 45.&.52.

Falci.&.l.fuit quæstionis,& ibi Alex.in vl.no.ff.de acquir.hæred.&.l.si patronus.§.de illo.
ff.de dona.&.l.si quis testibus,ibi,donatione vel promissione.C.de testib.&.l.& generali-
ter,quæ est.3.§.hoc edicto.ff.de calum.vbi id probatur etiam procedere in pœnalibus.Ex
hocq; Bal.in.d.l.vlti.no.prohibitum vendere,prohibitum quoq;,ne promittat vẽdere,cen
seri.quem videtur sequi dum simpliciter allegat Alex.con.17.viso instrumento,col.2.ver-
si.confirmantur prædicta,li.4.& expressius consi.106.super alio,col.j.lib.7.& Ias.in.l.2.col.
vlti.versi.secundo modo.ff.de iurisdi.om.iudi.& in.l.vlti.char.vlti.numero.134.per prædi
cta plenè.C.de iur.emphy.Et hoc optimè probatur in.l.si ad resoluendam.C.de præd.mi-
no.ex quo no.Bar.& Saly.quòd qui alienare non potest rem quampiam,nec eandem pro-
mittere potest.Vnde etiam Barb.consi.51.scripsit sapientiæ fons,col.12.versic.capio nũc a-
lium,cum multis seq.lib.j.respondit statutum prohibens sub pœna eandem rem vendere
duobus,habere locum si quis primùm promiserit vni reuendere,& posteà alteri vendide-
rit,refertq; superiori anno consuluisse,eũ qui promisit sub pœna alteri non vendere,in pœ
nam incidere,si promiserit vendere.

De iisdẽ rebus multa.

L.si quis argẽtũ habet locũ in simplici promissione donandi uide nu. 47.

31 ¶ Et facit.c.2.&.3.&.c.ex tenore,extrà de cõces.præben.vbi æquè prohibetur promitti be
neficium ante vacationem,ac conferri,&.c.vl.extrà de eo qui ducit in matri.vbi etiã pro-
hibetur promittere ducturum se aliam vxore viuente,ea mortua,ac ipsam aliam ducere.
& quod scribitur in.l.is cui bonis, ibi,vel promittendo obligari,& quod ibi no.Ias.colũ.2.
in.4.no.ff.de verb.oblig.Et quod tradit Bal.in.c.in caussis,col.j.vers.tractatus,extrà de ele
ctio.quòd tractatus dicitur esse principium rei,adeo vt qui tractat de vendendo aliquam
rem,eam dicatur vendere,vt dicit no.in.l.debitor.ff.de separatio.Et quod nonnulli volue-
runt.l.si quis argentum.C.de dona.loquẽtem de donatione,vt etiam ea nudo pacto facta
valeat,habere locum& in simplici promissione donandi.hoc enim magna authoritate vo
luit Bar.cui omnes primas partes iuris prudentiæ tribuunt,in.l.iurisgentium,in prin.post
medium,& ibi quoq; Fortu. Garc.col.31.versi.subsequenter quærit,& multis seq.ff.de pact.
iterumq; ipse Bar.in.l.vl.col.2.versi.non obstat quòd ex isto.ff.de condi.ob caus.Angel.in
d.l.si quis argentum.§.vlti.in epitome eius.§.Sed de hoc posteà pleniùs dicemus infrà nu-
mero.47.nunc se offert.

Dos data & promissa a pari procedunt.

32 ¶ Sed & huc pertinet,quod idem ius statuitur in dote cõstituta & tradita,atq; in promis-
sa tantùm,& non tradita,in.l.vlti.ibi dederit, vel promiserit.C.de dot.promissi.& in.l.ex
morte,versi.similiq; modo.C.de pact.conuen.&.l.vt liberis.C.de colla.in quibus est simi-
lis tex.& in.l.filiæ dotem,ibi dotem à patre datam,vel constitutã,eo.tit.& in.l.vlt.ibi,dos
quæ data dicitur,vel promissa.C.solu.mat.&.l.vlti.C.de interdic.mat.vbi idem propè tex
tus est.&.l.si quis incœsti,ibi,dos si qua fortè solẽniter aut data,aut promissa fuerit.C.de
incœst.nupt.Nam & dos promissa tantùm dos est,vt probatur in rub.C.de dot.promis.&
in.l.si pro dote,&.l.ad exactionem,eo.tit.& in rub.C.de dot.cau.non numer.Eaq; data cẽ-
setur,authen.dos data.C.de dona.ante nup.quam in hoc expendit Bald.consi.230.actioni
de dote,lib.4.nec secus ea confertur,acsi tradita fuerit.l.j.§.j.ff.de colla.dot.&.l.2.C.de col
lati.Ex eaq; dicitur mulier dotata,acsi etiam tradita fuisset.l.cùm post mortem.§.j.versic.
sed is de quo.ff.de admi.tut.& voluit Bar.in.l.cùm plures.§.vlti.in fi.per glo.ibi.ff.eo.titu.
& Bal.in.l.si pater,per illum tex.in verbo,destinatis.C.de sponsa.& consi.224.vir fuit con
fessus,col.2.versi.quartò hoc probatur,lib.5.vbi & alia iura allegat.& Saly.in.l.si constan-
te,col.2.C.de dona.ante nup.Et Raph.Fulg.consi.40.Dominicus,col.3.versi.in aduersum
facit & Calca.consi.30.Antonius,col.4.versi.nec obst.quòd dos.Quanquam in cõtrarium
facit tex.in.l.Ticio centum.§.Ticio genero,versi.si post diuortium,ibi,vt incipiat esse do
tata.ff.de condi.& demon.quem in id pauci expenderunt,& alius text.in.l.si socius.ff.pro
soci.ibi,verũ in proposito largius interesse videbatur dos nũerata esset,an verò promissa.

Statutũ & pactũ deferens lucrũ dotis habet locũ in promissa.

33 ¶ Sed priorem partem confirmat,quòd statutum & pactum deferens lucrum dotis mari-
to habet locũ in huiusmodi dote promissa tãtùm.l.si donaturus.§.primo.iuncta glos.& ibi
Paul.Castren.& Alexan.qui id dicit communiter teneri,& Ias.ff.de conditio.ob cau.&.l.
mulier,in princ.iuncta glo.ff.de conditio.institu.&.l.si marito.§.primo.iuncta quoq; glo.
& ibi etiam Rapha.Co.& Pau.Castren.ff.solu.matrimonio.&.§.dotes,& ibi Ange.in au-
thenti.de nupt.& glos.in.l.ex diuerso,in verbo,hoc iustum,& ibi Franc.Are.qui eamlegit
cum.§.socero.l.rei iudicatæ.ff.solu.matri.& Ange.in.l.si prædiorum,in fi.C.ad leg.Falcid.
vbi ita dicit se consuluisse,vti fecit consi.76.statutum loquitur.& iterum consi.80.præmit
to ad euidentiam.Saly.in.d.l.si constante,col.2,versi.noto ad quæstionem.C.de dona.ante

nupt.& in.l.cûm in te,col.2.versi.& faciunt hæc,eo.tit.Rapha.Co.in.l.de diuisione,& ibi. Soci.qui id optimè & scientissimè declarat,& Ias.ff.sol.matri.Paul.Cast.& Alex.post Dy. in.l.sed hoc ita,quam legunt cum.l.non tantùm.ff.de re iudic.Franc.Are.in.l.2.col.j.ff.sol. matri.Soci.qui id dicit communiter teneri,consi.32.in præsenti consultatione,col.pe.versi.quibus suppositis,lib.3.Matthe.Afflic.d.constit.licentiam,in.10.quæsti.Fran.Cur.Iunior qui hanc dicit esse communem conclusionem,consi.129.præsupponitur,paulò ante fi.

34 ¶Quinetiam si constitutio expressè loquatur de dote data,aut de dãte dotem,ea habet locum in dote promissa,aut in promittente dotem tantùm.Nam glo.in.l.j.§.accedit,in verbo,fecerit,in fi.C.de rei vxo.acti.trahit eum tex.loquentem de eo qui dotem dedit,ad eum qui dotem promisit,nec tradidit:nam ex promissione(inquit)fit dos,per.d.l.si donaturus. & eam sequuntur Cy.in.j.quæsti.Bar.Saly.& alij,ibi.Similiter & glos.in.l.qui se debere,in verbo,actionem.ff.de condi.ob caus.affirmat eum tex.loquentem in eo qui dotem promisit & dedit,habere locum & in eo quoq; qui tantùm promisit,nec dedit:tãquam paria sint promittere,& dare vel soluere,per.d.l.vlti.C.ad leg.Falci.quam ea glos.allegat.& eam sequuntur Bar.Bal.Ang.Rapha.Fulgo.Cristo.Castel.Ro.Pau.Cast.Alex.& recentiores ibi. & Bar.in.d.l.si donaturus.§.j. *Constitutio loquens de dote databa bet locũ in promissa.*

35 ¶Sed & multi tradunt authen.sed quãuis.C.de rei vxo.acti.qua patri tollitur facultas diminuendi priorem dotem,cûm filia iterum nubit,procedere etiam si pater dotem tantùm promiserat,nec dederat.Ita enim voluit Saly.licèt subobscurè ibi,versic.quartò circa verbum diminuere,& Soci.etiã clanculum consi.69.viso laudo,in.2.dubio,lib.3.& Fran.Cur. Senior consi.27.magnificus vir,in.4.dubio.& apertissimè Ias.in.l.filia legatorũ,paulò ante fi.C.de lega.vbi ita dicit se consuluisse.& Philip.Deci.in.l.vt liberis,col.j.in.5.not.C.de colla.& latè consi.35.præstantissime doctor,col.2.versi.circa secundum,etiam per.d.l.vlti. C.ad leg.Falci.& iterum in addi.eiusdem consi.col.2.versi.secundò ius nõ est,rursumq; in 2.addi.col.2.versi.secundò principaliter. *Authen.sed quis,procedit etiã ĩ dote promissa uide nume. 59.*

36 ¶Immò verò & id procedit in dispositionibus exorbitantibus,atq; etiam statutis,in quibus verba debent strictè & propriè accipi:nam & pactum & statutum de quibus suprà locuti sumus,ex quibus scilicet maritus lucratur dotem datam aut partem illius,habet locũ in dote promissa tantũ.Et vt intelligas quid intersit inter id quod nũc dicimus,& id quod suprâ diximus vers.ab hinc.3.ibi locuti sumus cûm pactum & statutum loquitur de lucro dotis simpliciter.hîc verò dotis datæ,vt videri potuisset non habere locum nisi in dote data propriè,& tamen vt diximus habet locum etiam in dote promissa,necdum data.Nam in pacto est tex.in.d.l.ex morte,in fi.C.de pact.conuen.quem ad hoc dicit sing.Fran.Are. in rub.ff.sol.mat.col.pe.versi.sed pro Angelo.Et de statuto voluit Bar.consi.133.statuto ciuitatis Eugubij.Ange.d.consi.180.& Saly.in.d.l.si constante,col.2.versi.no.ad quæstionem. C.de dona.ante nup.vbi plus dicit id procedere,etiã si ita statutũ loquatur,vt vxore mortua sine liberis,maritus dimidiam partem dotis tantùm restituat,& alteram sibi retineat. Nam illud verbum(restituat)non videtur posse adaptari ad dotem promissam nondũ datam,quòd ea restitui non possit,& tamen ibi tenet contrarium.& etiam in.l.vlti.C.soluto matri.& Alex.consi.63.stantibus his,col.vlti.versi.nec obst.si diceretur,lib.4.quod repetitum est consi.39.lib.6.& Corne.non obscurè.consi.127.licèt in hac consultatione,lib.4. *Statutũ deferẽs lucrũ dotis datæ, obtinet & ĩ pmissa,uide.57. Idẽ ĩ pacto*

37 ¶Præsertim verò id obtinet,si is qui promisit,fuerit in mora tradendi,vt & illi satis apertè intelligunt.Nam tunc hauddubiè atq; citra cõtrouersiam id obtinet,vt apertissimè tradit Bal.in.d.l.vlti.col.2.versi.ibi dederit.C.de dot.promis.vbi ita dicit se cõsuluisse.& Rapha.Co.in.d.l.si marito.§.j.ff.sol.mat.Pau.Cast.in.d.l.iubemus nulli.§.j.C.de sacro.eccle. & in.l.peculium est,in prin.ff.de pecul.Alex.in.d.l.si donaturus.§.j.vers.vltimò item facit, & ibi quoq; Ias.col.pe.versi.pulchrum dubium est.ff.de condi.ob caus.& idem Alex.in.d. l.sed hoc ita.ff.de re iudica.&.d.consi.63.lib.4.Fran.Are.in.d.l.rei iudicatæ.§.socero.ff.solu.matri.& Soci.d.consi.33.lib.3. *Præsertĩ si is q promisit,sit in mora.*

38 ¶Et idem quoq; de statuto aut pacto repellente fœminas dotatas à successione,vt scilicet habeat locum,etiam si dos tantùm promissa fuit.Mam de pacto affirmauit Bal.in.l.si plures,col.7.versi.item iuxta hoc quæritur.C.de condi.insert.De statuto And.Iser.si ad strictum ius(inquit)respiciamus,in.c.j.col.5.versi.videtur quòd promissio,titu.de nat.success. feud.Bald.in.l.non fine,col.j.versi.modò hîc quæritur.C.de bon.quæ libe.Iason,qui solùm Bal.in.d.l.si plures,citat,tanquam de statuto loquatur,& id dicit sing.consi.11.in dubio suprà formato,post prin.lib.j.Matthe.Affli.deci.Neapo.61.fuit lata sententia.&.d.constitu- *Silr statutũ aut pactũ repellẽs fœminas dotatas habere locũ,cũ dos est pmissa.*

tione,licentiam,in.10.quęstione.& Ferro.in consuetudi.Burdigal.titu.de testamentis.§.15. in principio.

39 ¶ Et hanc op.adiuuat quod à plerisq; traditur,quòd in casu huius statuti,repellentis fœminas dotatas,satis est dotem fuisse à patre in testamento legatam siue cōstitutam vt filia excludatur.Ita enim voluit Bar.in.d.l.Ticio centum.§.Ticio genero,col.3.versi.quæro statutum est,& ibi cæteri præter paucos,quos infrà citabimus.ff.de condi.& demon.& in.l.qui pupillam,per illum tex.ff.de adulte.& in.l.quod autem.ff.de iur.doti.& in.l.non est matrimonium,etiam per illum tex.ff.de rit.nupt.& Bal.in.d.l.non sine,vbi suprà.C.de bon.quæ liber.vbi id scienter tractat.& in.c.vlti.col.j.versi.item satisfactum,extrà de consuetud.& consi.71.de iure communi,lib.4.& consi.176.statuto cauetur,post prin.lib.5.Ang.cons.92. Petrus de vrbe,col.j.& Rapha.Fulgo.consi.40.Dominicus,col.vlti.versi.in aduersum.Pe. Anc.consi.168.pro veritate,col.j.versi.sic igitur intellecta Lau.Palat.in tracta.statutorum excludētium fœminas,col.18.versi.dixi autem suprà.Paul.Cast.in.l.j.in fi.C.vnde vir.dum allegat Bar.in.d.§.Ticio genero.Ang.Are.qui id dicit seruari in practica,in.§.fuerat.col. 17.versi.unum tamen aduertas,Insti.de actio.Fran.Cre.sing.3.statuto cauetur,vbi id dicit sing.& Soci.consi.92.circa primum,col.4.versi.nec obstat cauda,lib.j.& Ias.in rub.ff.solu. matri.colum.3.versi.quarta conclusio,& ibi etiam Fran.Ripa.col.15.numero.61.ex ista cōclusione,& idem Ripa.in.l.quæsitum.§ j.ff.de priuil.credi.& Anto.Rub.con.74.circa dubium,col.21.Et bene etiam facit quod ab ipso Ange.responsum est,consi.249.consultatio, circa medium.

Et idem si dos tātū sit legata, aut cōstituta,ut dc.58.

40 ¶ Nam & Bal.ille,quem vbiq; vides,vbiq; audis,vbiq; inscriptum & allegatum conspicis, vt qui de omnibus rebus alicubi locutus est,& vt dicit Ias.in.l.3.numero.35.ff.de lega.j.nihil intactum reliquit,Bald.inquam con.286.cuius exordium est,super primo puncto,versi.super sexto,lib.3.ex facto interrogatus respondit,statutum disponens vt in dotibus non currat præscriptio,extendi etiam ad legatum relictum nomine dotis:tanquam habeatur, ac si iam traditum fuerit pro dote,& id refert & sequitur,& dicit sing.Catel.Cota.dictorū sing.Bal.maximus ac solertissimus indagator ac collector,in memor.incip.dos habet multa,versi.hinc etiam.& iterū memori.incip.statuta debent interpretari,vers.secundò addo.

Statutū summouēs præscriptiones in dotibus, habet locū ī legato nomie dotis relicto.

SED QVORSVM hæc lector,nisi ut intelligas nihil referre promiserisne tātum,an & pro 41 missa compleueris,vt scilicet ex sola promissione aliquid faciēdi agi possit,ac si id iam factum esset,quæ fuit Io.And.sententia,quam suprà in prin.huius quæsti.citauimus.Verùm Philip.Deci.in.d.l.cùm fundus.§.seruum tuum imprudens,in.j.no.ff.si cert.pet.dicit illud dictum Io.And.semper visum fuisse sibi dubitabile multis rationibus.Prima,quia qui promisit se obligaturum ad decem non videtur se velle obligare de præsenti,vt sonant verba. igitur non videtur statim ad illa decem eum posse præter intentionem conueniri,arg.l.nō omnis.ff.si cert.peta.Secunda,quia qui promittit se obligare,obligatur ad factum:quia cōtractus sunt facti.l.consilio,in fine.ff.de cura.furi.& ad hoc est tex.in l.si pœnam in fi.ff.de verb.obliga.vbi si quis hoc modo stipulatus sit,pecuniam te mihi crediturum spondes,incerta est stipulatio:quia id venit in stipulationem,quod meà interest:ex quo sequitur pecuniam statim peti non posse,quia ad factum quis præcisè non tenetur.l.si quis ab alio.ff.de re iudica.Tertia,ex tex.in.l.si quis stipulatus sit Stichum.§.vlti.ff.de verbo.obliga.vbi ille qui promisit fideiubere,nō dicitur fideiussor,sed obligatur ad interesse.Quarta,quia aliud est pactum de vendendo,aliud venditio,vt no.Iac.Anc.Bal.& Ange.in.l.j.C.de pact.pign, vbi ex hoc dicunt,quòd si de contractu venditionis debet solui gabella,non soluitur de pacto de vendendo:quia ea promissio,non est venditio.l.in bonæ fidei.§.si tamen secundum vnum intellectum.ff.de eo quod cert.loc.vbi probatur conductionem esse bonæ fidei:promissionem aūt conducendi,stricti iuris.Et vt id Decio addas,idē voluit ipse Ang.in.l.si pupillus,in fi & ibi quoq; Alex.etiam in fi.ff.ad leg.Falci.Et ideo,vt subdit ipse Decius,obligatus ad vendendum liberatur vendendo simpliciter,nec per talem promissionem obligatur ad tradendum,Bal.in.l.vlti.C.de pact.inter emp.& vendi.Fran.Are.con.28.diligenter animaduersis,in.j.dubio,vbi ex hoc reprehendit quosdam alios consultores,qui præsupponebant pactum de vendendo positum in instrumento esse venditionē de quo nos amplius dicemus infrà numero.55.facit prætereà.Et facit (inquit Decius) quod no.Ro.consi.86.viso quæstionis themate col.2.versi.primò quia ex prima.vbi dicit quòd promissio de cedēdo non inducit cessionem.Tandem subiungit Deci.non obstare iura quæ iubent vitādum circuitum,quia videntur procedere in casibus expressis à iure,aliàs secus.vel etiam habēt

Multa contra priorē sententiam.

Aliud fideiubere,aliud id pmittere

Aliud uēditio,aliud pmißio de uēdendo.

Gabella q̄ debet solui ex uenditione,nō solui tur ex illa promißiōe.

Aliud cōducere, aliud id promittere.

Aliud cessio,aliud promißio cedendi.

locum,vbi circuitus eſſet inutilis,ſecus ſi aliqua inſit vtilitas,vt no.Cardi.in.d.cle.auditor, in.14.quæſti.de reſcript.Cui in hoc adde alios multos concord.à nobis adductos ſuprà eo. titu.§.2.glo.j.numero.71.ad decimum ſextum.In.d.autem caſu Io.Andre.non videtur circuitus inutilis:quia debitor habet dilationẽ ad ſoluendum,in quo(vt& illi hoc addas)maxima eſt vtilitas,vt patet ex ijs quæ latè ſcripſimus ſuprà titu.præceden.§.j.gloſ.18.in verbo,le pris que la choſe aura couſte,numero.34.ego tamen,& ſeq.& quia etiã voluntas promittentis fuit limitata.d.l.non omnis,ſi cert.pet.Hæc propè Deci.Cuius ſententia,& ſi illius non meminit,placuit Hippo.Marſil.ſing.469.dixit profectò.

Circuitus qñ uitãdus.

42 ¶ Cui poteris addere & alia pleraq; ad poſtremam illam ſuam rationem pertinentia,videlicet tex.in.l.quòd ſi nolit.§.in factum,verſi.illud planè.ff.de ædil.edic.vbi aliud eſt redhibere,aliud promittere de redhibendo.& in.l.non omnes.§.vlti.ff.de re milit.vbi aliud eſt latrones deprehendere,& tranſfugas demonſtrare:& aliud hæc ipſa polliceri.& in.c. qui poſt votum,& ibi glo.j.de regular.lib.6.vbi aliud eſt vouere de intrando ſiue profitendo religionem,aliud religionem profiteri.illud enim non impedit aliam profiteri etiã laxiorem:hoc impedit.& glo.in.l.Ticius,in fi.ff.de pign.act.quæ dicit aliud eſſe dare pignus in ſolutum,aliud promittere:illud enim prohiberi,hoc minimè,per illum tex.Sed de hoc tamen vide quæ dicam infrà in eadem glo.nume.140.quartò & vltimò,& ſeq.

Aliud redhibere, aliud id promittere.
Aliud latrones deprehẽdere, aliud id promittere.

43 ¶ Et vt relinquamus tex.& gloſ.adde Bart.in.l.ſingularia,col.4.verſic.aſſumamus primò, ibi,quandoq; præcedit ſtipulatio.ff.ſi cert.peta.vbi dicit quòd promiſſio de faciendo contractum non eſt is contractus,qui in ea fieri promittitur.& eundem Bar.in.d.l.ſi pupillus in fi.prin.& ibi quoq; Nicol.Neapo.Ange.Imo.Paul.Caſt.& Alex.ff.ad leg.Falci.& ipſum Bar.in.l.iuriſgentium,in prin.poſt medium.ff.de pact.vbi dicit,quòd pactum de commodando,deponendo,vel mutuando,non eſt commodatum,depoſitum,aut mutuum.& in.l. vlti.col.2.verſi.non obſtat quòd ex iſto.ff.de condi.ob cauſ.

Promiſſio de cõtrahẽdo nõ eſt cõtractus.
Aliud commodare,deponere,mutuare.aliud hæc promittere.

44 ¶ Et vt ad cæteros pergamus.adde Alberi.Saly.& Paul.Caſt.qui & illud dicunt de promiſſione vendendi,in.d.l.in bonæ fidei,& ibi quoq; Fulg.qui dicit contractum non eſſe factum ex promiſſione faciendi.Ex hocq; dicit,quòd ſi ex ſtatuto datiarij habeãt arbitrium ſuper venditionibus factis,ſi quis tantùm promiſerit vendere,id non pertinebit ad eorum arbitrium.Et dicit etiam Paul.Caſt.ibi,quòd ſi facta eſt tantùm promiſſio de vendendo, & is cui facta eſt,aliquid ſoluit pro vendirione futura,poterit pœnitere,antequam fiat venditio,& id repetere quod ſoluit,de quo tu vide ibi Iaſ.amplè.Sed cui adde eũdem Paulum idem quoq; volentem con.93.in cauſſa quæ vertitur,per totum,maximè verò,col.5.verſi. ſed in contrarium,lib.2.Sed & ipſe Paul.Caſt.in.d.l.in bonæ fidei,vt à quibuſdam allegatur,dicit quòd ex ſola promiſſione vendendi ſine conſenſu domini emphyteuta non cadit emphyteuſi.ita enim illum nuncupatim refert,licet id nõ dicat in meo codice,& ſimul ſequitur ipſe Iaſ.in.l.vlti.numero.134.per prædicta planè.C.de iure emphy.At idipſum expreſſè voluit Alex.quem neuter citat,conſi.173.viſo themate,col.2.verſi.ſecundò reſpondeo,lib.2.quod repetitur conſi.91.lib.3.Et idem de feudo ſtatim dicemus.

Iterũ de uẽditione & promiſſiõe uendendi.
Arbitria ſuper uenditionibus nõ pertinẽt ad promiſſiones.
Promittens uendere an poſſit pœnitere.

45 ¶ Nunc ad Bal.veniamus.Is in.l.ab emptione,col.2.verſi.ex prædictis.ff.de pac.dicit aliud eſſe pactum reſoluens,aliud pactum de reſoluendo:ex hoc enim non oriri reſolutionem. Idem in.l.vlti.§.emptor,paulò ante fi.C.com.de lega.dicit,quòd qui nõ poteſt alienare,poteſt tamen ſe obligare ad alienandum.Idẽ in.l.ſi fideiuſſor.§.meminiſſe,in.2.no.& ibi poſt eum Fran.Are.in.3.no.ff.de lega.2.dicunt per illum tex.quòd licèt vẽditio ſine declaratione certi precij non valeat.§.precium,Inſti.de empt.& vendi.valet tamen promiſſio vendendi,quod & voluit ipſe Bal.in.l.j.col.pe.C.com.de lega.Idem in.c.j.§.aut ſi bellario,col. 2.verſi.& idem dico,tit.quib.mod.feud.amit.vbi ex hoc dicit,quòd vaſallus ob ſolam promiſſionem vendendi non cadit feudo,quia promittere(inquit)non eſt alienare.& allegat quædam iura,quæ non admodum(ni fallor)faciunt.Et idem voluit Cardi.Alex.qui Bald. non meminit,in.c.j.in prin.col.2.verſi.per hoc reſtat illatio,titu.de prohi.feud.ali.per Feder.Idem cõſil.9.factum tale eſt anno domini,col.3.verſi.ſecunda ratio,lib.j.quod repetitur con.188.li.3.dicit aliud reuerſum eſſe,aliud reuerti debere:ſicut aliud liberũ eſſe,aliud liberandum:aliud alicui eſſe prouiſum,aliud prouidendum,per.l.qui ſe dicit.ff.de iudi.Idẽ con.455.quæritur an filiafamilias,lib.2.dicit quòd licèt donatio cauſſa mortis facta ſtipulatione aut etiam pacto ſit obligatoria,per no.in.l.j.in magna glo.ff.de act.& obligo.& in authen.ſacramenta puberum.C.ſi aduerſ.vendi.Si tamen interuenit ſola promiſſio donandi,non eſt contractus obligatorius,per no.in.l.2.ff.de dot.præleg.& in.l.legatis.ff.de leg.2.

Aliud pactum reſoluens, aliud de reſoluendo.
Prohibitus alienare poteſt in id ſe obligare.
Promiſſio uendendi ſine certo precio ualet.
Vaſallus nõ cadit feudo ex ſola promiſſiõe uendendi.

Et ipse Bal.con.393.præmissis duabus,col.j.lib.4.vbi ex eo quod suprà diximus de differen
46 tia venditionis & promissionis de vendendo,consulit in pulchro casu.

Promissio pacis nõ est plena recõciliatio. Aliud promissio renouandi locationẽ, aliud eam renouare.

¶ Sequitur Ang.illo fratre non indignus,qui in.l.Lucius,per illum tex.secundùm vnã lectu.ff.sol.mat.ex hoc dicit,quòd si ij qui inuicem præliantur pollicẽtur se facturos pacem, non per hoc dicuntur inuicem plenè reconciliati.id quod dicit vidisse in curia Romana in persona domini Barnabouis.& consil.184.ex forma & serie,colũ.vlti.vbi dicit,quòd ex promissione facta in locatione de renouando finito tempore nõ est quæsitum aliquod ius in re nec competit actio.tanquam si res esset verè renouata,sed actio ad interesse,& sequitur Barb.con.51.scripsit sapientiæ fons,col.13.uersi.ex isto fundamẽto,lib.j.& Alex.con.68. visis duobus,col.2.versi.per supradicta,lib.j.quod repetitur consi.165.lib.2.& Matthe.Affli. in consti.Siciliæ inci p.constitutionem diuæ memoriæ,col.12.versi.vndecimò quæro.

Lex si quis argentũ, nõ habet locũ in promissione donãdi, uide 31. Aliud donare, aliud promittere. Traditionẽ requiritur in donatiõe uiri & uxoris, ut i promissione.

47 ¶ Nunc se offert Saly.horum contemporaneus,in.l.si quis argentum.§.sed & siquidem.C. de dona.vbi contra id quod nos diximus ex Barto.& alijs suprà numero.31 & facit,tenuit eam.l.loquentem in donatione non habere locum in promissione donandi:quia aliud sit donare,aliud promittere de donando.& idem dicit ipse Saly.in.l.2.col.vlti.C.de condi.ob caus.& Io.Fab.in.§.aliæ,col.2.versi.quid ergo si quis,Insti.de dona.& Imo.in.l.in ædibus.§. ex rebus,col.j.ff.de dona.& in.c.qualiter,extrà de pac.Io.Ana.con.64.visa petitiõe,vbi idẽ dicit tenuisse Fran.Rampo.in.l.vlti.ff.de cõdi.ob caus.& idem quoq; voluit Bapt.Sanseueri.in suo tracta.de pactis,quæsti.6.col.pe.& Alex.in.d.l.iurisgentium,in prin.col.3.versic. item adde.ff.eo.vbi dicit hanc partem esse veriorem,quamuis Bar.ibi tenuerit cõtrarium & idem quoq; voluit idem Alex.con.119.super primo dubio,ad fi.lib.7.& Angel.Are.in.§. in personam,col.5.Insti.de actio.& Philip.Deci.in.l.pacto quo pœnam,col.vlti.& ibi quoq; Alciat.C.de pact.Rursus idem Saly.in.l.Papinianus.ff.de donat.inter vir.& vxor.quòd appellatione donationis non continetur promissio donandi,intelligitq; eum tex.requirentem traditionem,procedere in simplici promissione,tanq̃ aliud sit in donatione.vti etiam fecit ante eum Bar.ibi.& glo.& Cy.in.l.2.C.de dot.cau.non numer.& expressissimè Bald. hanc differentiam faciens con.397.casus talis est,lib.j.& Pau.Cast.con.138.dicta donatio, colum.vlti.lib.j.

Iuramentũ interpositũ in promissiõe uendẽdi nõ impedit alienationẽ.

48 ¶ Succedit Imo.qui in.c.cùm contingat,colũ.86.quæ est in ea charta,quæ proximè præcedit.col.antepe.versi.tertio casu quando interponitur,extrà de iureiur.dicit quòd is qui iurauit,id est interposito iureiurando promisit vendere,non per hoc impeditur alteri vendere,& tradendo dominium transferre,iuxta.l.quoties.C.de rei vend.nec ex ea promissione etiam iureiurando confirmata agi potest,nisi ad interesse,per quædam ibi allegata ab eo.& nuncupatim refert & sequitur Cardi.Alex.in.c.si facta,col.2.titu.si de feud.fuer.controv.inter do.& ag.& Ias.qui id multùm commendat in omnibus propè locis,ex quibus eũ suprà citauimus.& prætereà in.d.l.quoties,col.8.vers.quartodecimò.C.de rei vẽdi.& Pet. Gerard.à Petra.sing.98.nota quòd sing.vbi id dicit sing.

Aliud ratificare, aliud promittere.

49 ¶ Sed & Pau.Cast.vltra ea quæ suprà ex eo diximus incidenter,& alia quoq; huc pertinentia scripsit.Nam consi.281.in caussa ista quinq; principaliter,col.pe.versi.prætereà aliud,lib.j.dicit aliud esse ratificare,aliud promittere de ratificando:ideoq; non sufficere promittere ratum habere intra tempus,quo actus fieri potuit,nisi& intra ipsum tempus ratum habuerit.Et idem propemodum dicit Bertran.consi.345.viso consultationis themate,lib.2. vbi dicit quòd si quis promiserit alterum ratificaturum,non est ei rei satisfactum,si is alter tantùm promiserit ratificare,nec aliter ratificauerit.Idem quoq; Paul.consi.93.in caussa quæ vertitur coram notabili viro,col.3.versic.veniendo ad decisionem,lib.2.dicit quòd ex sola promissione de vendendo & emẽdo non potest agi ad precium cùm aliud sit emere & vendere,aliud promittere de vendendo & emẽdo.Idem in.l.si debitorem.ff.de nouat. dicit quòd si debitor cui mandatum est à creditore vt solueret alij suo creditori,promisit soluere illi alteri creditori,necdum tamen soluit,non liberatur à me per huiusmodi promissionem:nec censetur facta fuisse delegatio,siue nouatio,per eum tex.quem dicit singu. & idem dicit ipse in.l.delegare,eodem titu.Et id quoq; dicit sing.& sequitur Hippo.Marsil.singu 265.fines.sed tu de hoc omnino vide Philip.Deci.con.107.in caussa quæ nomine, col.1.versi.secundò principaliter,& iterum col.seq.versi.nec ob.fundamentum.

Ex sola promissiõe uendendi non agitur ad precium. Simplex promissio soluẽdi nõ facit nouationẽ.

Ex pacto de uendẽdo

50 ¶ Quo autem piaculo tacebimus Alex.sui temporis legum principem.Is in addi.Bar.in.l. Iulianus.§.offerri.ff.de act.empt.tradit quòd ex pacto de vendendo ob precium non solutum non debentur vsuræ,vti ex venditione secundùm.l.curabit.C.de act.emptio.ea scili-

cet ratione, quòd aliud est vendere, aliud promittere. & sequitur Philip. Deci. consi. 183. in controuersia, in fi. Idem Alex. consi. 73. viso themate, col. 2. versi. nec etiam deberi, lib. 2 vbi ex hoc dicit, quòd ex huiusmodi promissione non debentur fructus post eam percepti, vt post venditionem ipsam. quod con. iterum repetitum est consi. 121. lib. 4. & sequitur Fran. Cur. Senior in addi. ipsius Alex. in l. si pupillus, in fi. ff. ad leg. Falci. Idem Alex. cons. 13. circa primum, col. 5. versi. & istam distinctionem, lib. 3. vbi dicit promissionē dotis non esse contractum dotis, sed alium quempiam innominatum. & sequitur Matthe. Afflic. in constitu. apud Iusticiarios, in. 8. no. Sed & ipse Alex. consi. 72. videtur, col. 3. versi. ad id, lib. 3. dicit aliud compromittere, aliud idipsum promittere. & consi. 93. visis, col. 2. in princi. eo. lib. 3. & consi. 119. sine disputatione, propè per totum, lib. 4. & consil. 76. visis dubitationibus, col. 4. in. 3. dubio, versi. non er go ibi repetitur, lib. 5. & consi. 76. viso themate, in fi. lib. 6. vbi dicit aliud esse reuendere, aliud promittere de reuendendo, ex hocq; vtrobiq; in pulchris casibus consuluit, & de vltimo dicemus alidubi in hac eadem glo. Et idem con. 168. stantibus veris his, paulò ante fi. eo. lib. 6. vbi ex hoc negat legatum extingui per promissionem de alienando, vti per alienationem extinguitur, de quo dicit esse text. no. in d. l. postquam. §. vlti. in fi. ff. vt lega. no. caue. & idem quoq; voluisse Bal. & Saly. in l. 3. C. de lega.

nō debētur vsuræ ob preciū non solutum.
Nec ex ea promissione debētur fructus.
Aliud compromittere aliud id promittere.
Aliud reuēdere, aliud id promittere.

51 ¶Nec omiserim alia quædam ab ipso Alex. congesta in l. j. §. si quis ita, colū. 2. ff. de verbo. obli. aliud esse condemnare, aliud pronunciare condemnandum. Io. And. in addi. Specul. titu. de excep. §. viso, versi. porro, in addi. inci. dat intelligere. Bar. in l. j. C. si aduer. liber. Imo. & Ro. in d. §. si quis ita. Anto. in c. cùm venerabilis, extrà de except. Sicut aliud est pronunciare quem liberum, alium quem esse liberandum. d. l. qui se dicit. ff. de iudic. & d. l. j. cum glo. in verbo, admittit, in fi. & ibi quoq; Bal. C. si aduers. liber. Et aliud quē restituere in integrum, aliud pronunciare restituendum. l. vlti. cum glo. in verbo, compromissarios. C. vbi & apud quem in integr. resti. Et aliud aliquem mittere in possessionem, aliud pronunciare mittēdum. l. cognitio. §. j. in glo. vlt. ff de offi. eius cui mand. est iuris. Aliud deponere, aliud pronunciare deponendum. glo. in c. super eo, in verbo, ordinet, de offi. delega. Io. And. in c. transmissa, de elect. Bar. in l. solent, in prin. ff. de offi. procur. Aliud absoluere, aliud pronunciare absoluendum, Bar. in l. si quis filio exhæredato. §. eius. ff. de iniust. testa. & in l. solent, in prin. ff. de offi. procon. Bal. in l. j. ff. de iurisd. om. iudi. Ange. in §. vl. in fi. in authen. de exhib. reis. Ex quibus bonam partem accepit ab Alberi. in d. l. j. C. si aduer. liber. Super eo tamen quod dictum est de condemnato & pronunciato condemnandum, vide Bart. & Bal. in l. fundus. ff. de rescin. vendi. & Ange. consi. 250. Philippus, col. vlti. versi. non autem moueor. Imo. Alex. Fran. Are. & Lancel. Gali. in d. l. j. §. si quis ita. ff. de verbo obliga. & eundē Are. consi. 6. viso instrumēto diuisionis, col. 4. in. 2. dubio. Fely. & Philip. Deci. in c. cùm venerabilis, vtrunq; col. pe. extrà de except. & Barb. in d. §. si quis ita, col. 9. versi. item dico, & multis seq. & Steph. Bertran. con. 312. ex processu, numero. 4. lib. 2.

Aliud cōdēnare, aliud pronūciare condemnādū, uid pau lo infra.
Aliud restituere in integ. aliud pronūciare restituendū
Aliud deponere, aliud deponendū pronūciare
Aliud absoluere, aliud absoluendū pronūciare

52 ¶Dies me deficeret, si omnes sigillatim recensere vellem. sed vide Rapha. Co. consi. 184. m. ccc. lix. &c. Ioannes, vbi ex hoc in pulchro casu cōsuluit. Io. Ana. d. cons. 64. vbi ex hoc dicit statutum prohibens probationem solutionis vel absolutionis nisi per instrumentū, non habere locum in promissione absoluendi. & Matthesil. nota. 46. nota quòd aliud est Fran. Are. in d. l. si fideiussor. §. meminisse, col. j. versi. quia in glos. ff. de legat. j. & in l. quod dicitur, col. vlti. ff. de verb. oblig. vbi dicit aliud esse concedere in emphyteusim, aliud promittere de concedendo. Ex hocq; pulchrè infert, quòd licèt in nullo valeat concessio emphyteosis ecclesiasticæ facta vltra generationem licitam, valet tamen si fiat vsq; ad eam cum pacto de renouando, sed viciatur pactum per §. neq;, in authen. de non alie. Barb. in d. §. si quis ita, col. 10. versi. nec obstat aliud, vbi dicit aliud esse agere, aliud pactum de agēdo: & aliud renunciare, & aliud pacisci de renunciando. & latè cons. 8. scribitur præclarè, col. 10. versi. venio nunc ad aliam, lib. j. vbi ex hoc dicit, quòd glos. in l. quod vendidi. ff. de contrahen. empt. loquens in venditione non habet locum in promissione aut pacto venditionis futuræ. & consi. 51. scripsit, col. 13. versi. ex isto, eo. lib. j. Firmia. in tracta. gabel. in. 5. parte prin. in. 4. quæsti. Cepol. cons. caussarum ciuilium. 61. orta, col. 3. non semel, vbi dicit aliud esse legitimare, aliud idipsum promittere. Soci. con. 253. In caussa domini Ioannis, colum. 3. versi. circa secundum, lib. 2. vbi dicit quòd licèt venditio siue reuēditio fiat nudo cōsensu, & oriatur actio. l. cōsensu. ff. de actio. & oblig. tamen promissio de vendendo vel reuendendo nuda conuentione facta nō producit actionem: cùm aliud sit vēdere, aliud pro-

Aliud absolutio, & promißio absoluendi.
Cōceßio in emphyteusim, & id promittere
Agere, & pactū de agendo.
Renūciare & pactum renūciandi
Legitimare & id promittere.
Promißio nuda reuendēdi nō producit actionem.

mittere vendere.& Iaſ.in.l.ſi ante.ff.ſol.mat.& con.117.in quæſtione,col.j.&.2.lib.j.de cu ius dicto in illis locis dicemus latè inferius in.8.quæſtio.& eundem Iaſ.conſi.148.nobilis & generoſus,col.pe.verſi.primum fundamentum,lib.2.& conſi.24.in cauſſa feudali,colū. 7.verſi.prætereà & fortius,lib.3.vbi dicit aliud eſſe infeudare,aliud idipſum promittere. Anto.Corſet.in verbo,alienatio,verſi.per alienationem.& iterum in verbo,ſtatutum,ver ſi.ſtatutum loquens in vendente.Philip.Deci.con.340.pro reſolutione,col.2.verſic.tertiò dictum,& iterum in fi.& con.627.in caſu in quo,col.vlti.& Ferdi.Loaz.in repe.l.filiuſfa. §.diui,colū.55.verſi.& per iſta patet.ff.de lega.j.vbi ex hoc dicit,quòd prohibitus alienare ſub pœna,non cadit in pœnam promittens vendere.& Chaſſe.conſil.63.quidam minor,in 7.dubio.& Matthe.Afflic.in conſtitu.Siciliæ incip.conſtitutionem diuæ memorię,col.12. verſi.nonò quæro,vbi ex hoc dicit,quòd qui à domino conſenſum vendendi impetrauit, nō ob id poterit promittere de vēdēdo,niſi & id impetrauerit:cùm aliud ſit vēdere,aliud id promittere.idem Matthe.Afflict.in conſtit.ſponte volentibus,col.j.in.4.no.& Stepha. Bertran.conſi.134.ponitur in facto quòd cùm nobilis,in.3.dubio,lib.j.vbi ſing.dicit,quòd pactum legis commiſſoriæ non cenſetur prohibitum,cùm tantùm fit promiſſio de vendē do aut dando in ſolutum,ſicuti cùm fit venditio vel datio in ſolutum non reſtituto precio quod eſt multùm notandum,ſi verum ſit.de quo & nos aliquid diximus ſuprà in rub.hu ius titu.numero.10.& idem dicas.& dicemus infrà numero.140.quartò & vltimò.& idem Bertran.conſi.291.viſo caſu,numero.3.lib.j.& conſi.316.viſo caſu qui mihi exhibitus eſt,in j.dubio,eo.lib.j.vbi aliud dicit reuendere,& aliud promittere de reuēdendo.& conſil.5.pa rum refert,numero.39.lib.2.vbi dicit quòd promiſſio vendendi non eſt bonæ fidei,nec pa rit actionem bonæ fidei,vt venditio,ſed ſtricti iuris.

Aliud infeudare, & id promittere. *Cōſenſus uēdendi nō extenditur ad pmiſſionē uēdendi.* *Valet pactū legis cōmiſ.in promiſſione uendendi.* *Promiſſio uendēdi,eſt ſtricti iuris.*

53 ¶Hæc mirum in modum confirmat,quòd aliud eſt accipere aliquam in vxorē,aliud pro mittere eam accipere:nam per illud contrahitur matrimonium,per hoc verò etiam cum iuramēto ſponſalia tantùm de futuro,vt eſt tex.in.c.iurauit,& ibi Imol.in.2.no.& Panor. in.j.no.extrà de probatio.& in.c.ex literis Siluani,&.c.ſicut ex literis,&.c.ſi inter,extrà de ſponſal.quibus probatur ex huiuſmodi promiſſionibus etiam iuratis non impediri matri monium poſtea cum alia contractum.quod & reſpondit Cardi.Flor.con.46.L.monialis. Sed & quod proximè accedit ad principalem noſtram quæſtionem.Vincen.doctor anti quus in.d.c.ſi inter,& ibi poſt eū Io.And.in verbo,recipiam,de ſpōſal.dicit,quòd per hæc verba,promitto quòd te deſpōſabo,id eſt vt ipſe nec malè intelligit,in ſpōſam te habebo, non cōtrahūtur ſpōſalia etiā de futuro,ſed tātùm promiſſio ſponſaliorū cōtrahendorū,& ſequitur Nicol.Mil.in ſuo repertorio,verſ.ſponſalia nō contrahūtur.Multùm enim inter eſt dicas ſpondeo,an ſpondebo.Tullius libro epiſtolarum familiarium.13.epiſtola incipi. Marcus,Spondebo tibi,vel potius ſpondeo,in meq; recipio Marci Curij mores &c.

Aliud accipere in uxorē, aliud id promittere. *Tullius.*

54 ¶Et quod tradit idem Io.And.& poſt illum Domi.Pet.Anc.& Philip.Franc.in.c.j.de teſtib.lib.6.quòd ille tex.loquens de proxeneta recipiente non habet locū in eo cui promiſſum eſt.& reſpondent ad tex.in.c.veniens,le.j.extrà eo.qui videbatur velle contrarium.& ſequitur Fely.in eo ipſo.c.veniens,col.j.verſi.& per iſtum tex.& ibi quoq; Philip.Deci.co lum.3.numero.9.in fi.glo.j.& idem Decius in.l.vt liberis,col.j.in.5.no.C.de colla.& conſi. 280.in propoſito,col.2.verſi.non ob.quod paria.Et quod item ſcribit idem Ioan.And.in.c. quamquam,de vſur.lib.6.quod ille tex.non habet locum in eo,cui promiſſum eſt aliquid ſolui pro vſura,niſi & id ſolutum ſit,per eum tex.in illis verbis de vſuris quas receperant, & idem voluit Bal.ibi,vt à multis citatur,tametſi non reperimus in eius lect.& Domi.co lum.j.verſi.quæro quid ſi aliquis,& Pet.Anc.etiam col.j.in.2.no.& Philip.Franc.in.j.nota. & ipſe Pet.Anc.con.271.de titulis,col.2.dum allegat Io.And.vbi ſuprà.& Barb.in.c.ad no ſtram,col.pe.de empti.& vendi.& Laur.Rodul.in tractatu de vſur.quæſti.88.& Fely.in.c. in præſentia,colū.7.verſi.& adduco optimè,extrà de proba.de quo tamen vide Io.Ana.in c.poſt miſerabilem,extrà de vſur.& Anto.Burg.in.d.c.ad noſtram,col.3.verſi.iſtam cōclu ſionem,extrà de empt.& vendi.

Aliud aliqd accipere, aliud ſi id tātum ſit promiſſum.

55 ¶Facit prætereà,quod etiam tradit Bar.in.l.Ticia,in prin.& ibi Angel.& Imo.ff.de ver bo.obli.quòd.l.vl.C.de ſponſa.loquens de arris datis,non habet locum in promiſſis.quod & voluit ipſe Bar.conſ.45.Vannes,Bal.in.d.l.vlti.col.2.verſi.in hac.l.Anto.poſt antiquos in.c.gemma,& ibi quoq; Panor.col.2.verſi.circa ſecundum,& Card.Alex.col.4.verſi.ſecū da eſt quæſtio.extrà de ſponſal.& idem Anto.conſil.70.quantùm ad primum,& latè Ma ria.Soci.conſi.3.circa præſentem,per totū con.Et quòd licèt is qui vendidit,præciſè coga

Conſtitutio loquens de arris datis nō habet locum in promiſſis.

tur ad tradendum, si habet facultatem rei restituendæ, nec liberatur soluendo quod interest, glo. Bar. & alij in. l. j. ff. de act. empt. & in. l. exemplo, in prin. eo. tit. & glo. in. §. precium, Insti. de contrah. empt. cum alijs multis concord. traditis ab Alex. qui hanc dicit esse communem op. in. l. certi cōdictio, & ibi quoq; Philip. Deci. ff. si cert. peta. & in. l. stipulationes non diuiduntur, col. pe. ff. de verb. obli. Tamen is qui tantùm promisit vendere, hauddubiè non cogitur præcisè tradere, etiam si habeat facultatem rei restituendæ, vt per Franc. Are. d. con. 28. col. j. versi. plus dicit. & Ias. in. l. quoties, col. 8. versi. quartodecimò limita. C. de rei vendi. & Philip. Deci. qui alios allegat, con. 502. ex duobus, col. 2. versi. sed dato quòd valeret. & consi. seq. superioribus diebus, col. j. versi. secundò reuocatur in dubium. & idem ante eos tenuit Ang. quem tamen non allegant, con. 238. dictum punctum, in. 2. dubio. & nos aliquid quoq; diximus suprà numero. 41. sed quorsum. *Vēdens præcisè cogitur tradere si potest. Non autem promittens*

56 ¶ Nec simpliciter verū est quod suprà in cōtraria parte diximus paria esse soluere, & promittere de soluendo, quia plerunq; sunt disparia, vt tradit & probat gloss. in. d. l. vlti. & ibi quoq; Philip. Corne. C. ad leg. Falci. & alia quoq; quæ idipsum probat, in. l. ea quæ, & ibi etiam Ange. C. de dona. ante nup. & probat etiam text. in. l. peculiū. §. item deducetur, & ibi Saly. ff. de pecul. & in. l. nam & maritus, & ibi glo. Alberi. Bar. Bald. & alij, qui eam. l. legunt cum l. quod nomine. ff. de condi. indebi. iuncta. l. quod si maritus, in prin. ff. de consti. pecu. nam & qui promittit, non propterà soluit. l. nepoti. ff. de fund. instruc. vt per eam. l. voluit Bal. in. d. l. vl. Notumq; est illud Ouidianum. ex lib. j. de arte amandi. *An paria sint soluere & promittere.*

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

57 ¶ Ideo sunt qui non admittunt, quod suprà diximus, numero. 36. immo verò, scilicet statutum deferens lucrum dotis datæ, trahi ad dotem promissam, sed è diametro contrariū tenent, & inter hos Bar. sibi contrarius, in. d. l. iubemus. §. j. col. j. versi. veniamus ad quæstiones. C. de sacro. eccle. Paul. Ca. in. d. l. si marito. §. j. ff. solu. matri. & in. d. l. si donaturus. §. j. ff. de condi. ob caus. dum vtrobiq; remittit simpliciter ad Bar. in. d. l. iubemus. & Franc. Are. in. d. rub. ff. solu. matri. col. pe. & Matthesal. no. 74. nota quòd statutum.

58 ¶ Sed & contrarium eius quod dictum est, statutum repellens fœminas dotatas habere locum, cùm dos est tantùm promissa, aut legata, tenuerunt Iaco. Are. Pet. Cy. Ray. & Rapha. Fulgo. in d. l. non sine. C. de bo. quæ liber. alter Rapha. Co. & Imo. in. d. l. Ticio centū. §. Ticio genero. ff. de condi. & demonstr. And. Iser. si æquitate, vt dicit, innitamur, in. d. c. j. col. 6. versi. de æquitate, tit. de natu. succes. feud. Alex. con. 13. circa primum dubium, col. 4. versic. quinimo secundum, rursumq; versi. & istam distinctionem, & iterum versi. bene facit, li. 3. & Soci. sibi contrarius. consi. 207. in caussa dominæ Annæ, col. 2. vers. secundò conātur, li. 2.

59 ¶ Contrarium quoq; eius quod diximus. d. authen. sed quāuis. C. de rei vxo. act. habere locum in dote promissa, tenuit glo. ordi. ibi, in verbo, diminuere, quam sequitur Cy. ibi, in. j. oppo. & Ang. Are. in. §. fuerat, col. 14. versi. in ea glo. ibi. quod patet, & ibi etiam Ias. sibi contrarius, qui eam glo. dicit. no. col. pe. numero. 134. Institu. de act. Vti & in simili. l. quamuis. ff. sol. mat. & similes quæ faciunt potestatem reddendæ dotis in certis casibus cōstante matrimonio, non habent locum in dote promissa necdum data: ea enim remitti nō potest etiam ex illis ipsis casibus, vt voluit glo. no. quam sequūtur Cy. & Bal. in. l. si cōstante, in verbo, firma. C. de dona. ante nup. & illam quoq; sequitur & dicit sing. Ro. sing. 601. tu habuisti. *Facultas reddēdæ dotis cōstāte matrimōio nō trahitur ad dotem promissam.*

60 ¶ Ex quibus vides rem hanc esse admodum ambiguā. sed quicquid sit in illis alijs casibus, neq; enim nūc nobis vacat, nec etiam expedit aliter eos examinare. Tamen id scio in casu nostræ ꝑmissionis de dāda facultate redimēdi intra certum tēpus, cùm primus iudex hāc posteriorem sententiā secutus absoluisset emptorē, fuissetq; ab eius sententia appellatum ad curiam parlamēteam amplissimi Senatus Parisiensis, fuit dictū, malè iudicatū, & benè appellatum, & emptor condēnatus ad recipiendum venditorem ad retractū restituto precio, atq; etiā ad restituēdos fructus à tēpore litis contestatæ perceptos. Et certè Senatus ille æquissimus æquiorem sententiam secutus est, vt semper aliàs solet facere, vti etiam scribit Fran. Ripa. in. l. centurio, col. 25. nu. 77. ff. de vulga. & pup. & è nostris attestatur Budęus statim post prin. priorum annotationū in pandectas. & Steph. Bertran. con. 48. viso casu, col. 2 lib. j. vbi nuncupatim loquitur de circuitu, quē solet (inquit) suprema curia vitare & omnibus modis veritatē reiectis huiusmodi subtilitatibus sectari. & nōnihil etiam Guid. Papa. Deci. Delphi. 29. in superiori. & iterum deci. 483. legatario. & ipse Bertrand. consi. 178. viso processu, ad fi. lib. 2. *Decisi. pri. quæstionis. Arestum. Senatus Parisiēsis æquitatē amplexari solet.*

61 SEXTO QVAERO, cùm non constat per instrumentum de huiusmodi pacto, an admittatur venditor ad probandum per testes id fuisse factum, saltem si se non inscribat de falso, iuxta.l.vlti.cùm ibi no.C.de fide instru.& vtrùm testes id probent contra instrumentum. Nam certum est duos testes nõ sufficere ad reprobandum instrumentũ, per not.in.l.in exercendis.C.eo.tit.& in.l.optimam.C.de contrahen.& commit.stipul.& in.l.j.§.si quis negat.ff.quemadmo.testa.aper.& per Cano.in.c.cùm Ioannes, extrà de fide instru. Dic breuiter id non esse contra instrumentum, sed præter: ideo neq; opus esse inscriptione, duosq; testes satis esse, vt expressè voluit Alex.consi.122.viso processu vtriusq; caussę, col.3.versi.nec obstat etiam si dicatur, lib.2. Sed & tu vide quæ in simili diximus in titu.præceden.§.j.glo.14.in verbo, ou equipollent a vente, numero.57.nec tamen.& vide etiam quæ suprà scripsimus suprà in hac eadem glo.in.4.quæsti.

An id pactũ possit probari testibus. Etiã si sit in strumentũ. An sufficiãt duo testes.

62 SEPTIMO QVAERO, quomodo probatur id pactum, vtrùm ex fama, coniecturis, & quibus testibus singularibus, proxenetis, confessione extraiudiciali facta absente parte, & an sit in eo locus iuramento in supplementum probationis. Hæc omnia comperies, non quidem vno in loco, sed per partes, apud Baldum.consil.39.proponitur quod celebratus, colum.2.libro.3.Pet.Anca consi.331 visis diligenter, col.2.versi.quartò, etiam Imo.con.92.visis & consideratis. Paul.Ca.con.143.viso processu & attestationibus, col.j.versi.secũdò videtur, & sequen.vsq; ad fi.con lib.2.& Ro.consi.30.viso casu.& Alex d consi.122.in.3.primis col.lib.2. Philip.Deci.consi.18.cuius superscriptio incipit, an statutum in vẽditione, tum col.j.tum.3.versi.cùm ergo statutum, cum multis versi.seq.& col.vlti.versi.non ob.quòd probationes, vsq; ad fi.consi.& Hippo.Marsil.in.l.de minore.§.plurimum, col.12.numero.77.adde etiã quod fama.ff.de quæsti.Sed & de probatione ipsius reuenditionis aliquid videbis apud Soci.consi.353.in caussa domini Io.in.j.dubio, lib.2.

An id pactũ probetur ex fama. An ex coniecturis & quibus. An testibus singularibus. An in eo sit locus iuramento supple tiuo.

63 OCTAVO QVAERO quid si intra tempus reuenditionis vẽditor restituit precium, & emptor ei tradit prædium, non tamen aliter reuendit, an retransferatur dominium in venditorem, ita vt fructus acquirat, an verò ipsi fructus extenuẽt preciũ. Qua in specie aut certè promissionis de vendendo, patrum nostrorum memoria duo eius tempestatis primarij legum interpretes multis magnisq; vterq; rationibus inuicem contenderunt. Hi sunt Bartho.Soci.& Iason. Ille enim asserebat eo in casu dominium transferri ac fructus ei acquiri qui precium tradidit, & prædium ab eo qui promiserat accepit, æquè ac si venditio facta fuisset: hic contrà, vt videre licet ex scriptis eorum in.l.si ante.ff.sol.matri.vbi & ipsi asserunt, ita pro sua vtrunq; sententia consuluisse. sicuti verè consuluerunt in eadem caussa atq; inter easdem partes. scilicet Soci.con.170.in præsenti consultatione, ferè per totum, lib.2 Ias.con.117.in quæstione quæ vertitur, lib.j.

Si intra tempus reuẽditionis uenditor restituit preciũ & ẽptor rem, an uẽditor fiat dominus ipsius rei & acquirat fructus.

64 ¶ Iaso. rationes maxima ex parte in hoc sunt, quòd aliud est vendere, & aliud promittere de vendendo, vt latè diximus suprà in.5.quæsti.nec ex promissione transfertur ius aut dominium, sed solùm actio personalis contra promissorem.l.si sterilis.§.si tibi fundus.ff.de acti.empt.&.l.qui fundum.ff.de contrahen.empt.quæ iura in hoc allegat Ang.con.184.ex forma, col.vlti.quem & nos citauimus in.d.5.quæsti. Ex quo illico consequitur, quòd cùm is ex ea promissione non sit factus dominus, nec fructus quoq; suos facit: sicut nec creditor qui non habet dominium.l.j &.2.C.de pigno.acti.&.c.j.&.c.cõquestus, extrà de vsur. nam solùm est tradita naturalis possessio, non etiam dominium: at ea non sufficit ad acquisitionem fructuum.l.qui sic.§.in alieno.ff.de vsur.&.l.in bonæ fidei, in prin.ff.de acquir.rer.domi.& declarat Bar.in.l.si fur.ff.de vsufruc.& in.l.3.§.ex contrario.ff.de acquir.poss.nã nec nuda traditio (vt hoc illi addas) sine caussa vel titulo operatur dominij translationẽ.l.nunquam nuda.ff.de acqui.rer.domi. Vnde si is vellet lucrari fructus ob pecuniã quam dedit, esset vsura, vt no.in.d.c.conquestus, & in.c.plerique.14.q.3.& per Hosti.qui huius rationem reddit, in summa titu.de vsur.§.j.versi.& est ratio, cum versi.seq.& Bal.in rub.C.eodem titu.ad fi.dum loquitur de fructibus, qui medio tempore percipiuntur.

Iasonis rationes. Ex promissione solum cõpetit actio personalis. nec dñiũ trãsfertur. Fructus dominium sequuntur. Vsura est lucrari ex pecunia.

65 ¶ Præterea cùm dñium nondum sit trãslatum in emptorem, nec ad eum quoq; spectat periculum rei, quia res ei perit, cuius est.l.pignus.C.de pigno.act.&.l.necessariò.ff.de peri.& cõmo.rei vendi.glo.in.l.nõ omnis.§.si pupillus, & ibi Pau.Cast.Ro.& latè ipse Ias.ff.si cer.pet.Cy & alij in.l.j.C.de peri.& cõmo.rei vendi. Sed ad quem non spectat periculum rei, nec fructus quoq; eius ad ipsum pertinent.l.2.& sequen.& ibi glos.quæ id declarat.ff.de in diem addic. Et si quis eos ita lucrari vellet, vsura esset. vt not.in.d.c.cõquestus.& per Inno.in.c.j.eo.titu.& hoc dicit Ias.in.d.l.si ante, esse ineuitabile fundamentum.

Periculum dominiũ sequitur. Fructus sine periculo usura est.

66 ¶Postremò pro hac parte adducitur authoritas non contẽnenda Alex.quem & nos quoq; citauimus in.d.quæstio.5.scilicet consi.73.viso themate suprascripto,colum.2.versi.nec etiam deberi possunt,& seq.lib.2.& con.120.in proposita quæstione,si ipsius est illud consi. iterumq; in seq.con.quod est.121.viso themate suprascripto,lib.4.quod quidem postremũ con.omnino idem est cum.d.consi.73.lib.2.quibus quidẽ consi.asseueranter respondit Alex.in casu promissionis venditionis soluto etiam precio,& re mutuò tradita,fructus non cedere lucro eius cui facta est promissio,illis iisdem rationibus,quas suprà adduximus ex Ias.& præterea faciunt quæ scribit idem Alex.consi.119.fine disputatione,lib.4.

67 CONTRARIAE sententiæ rationes,ex quibus Soci.nonnullas affert,quibus multas addidimus,hæ sunt. Dominium transfertur ex traditione,non solùm cum caussa de præsenti adest,sed etiam cùm ea speratur,scilicet propter spem futuræ obligationis committendæ,vt declarat Bar.in.l.sub conditione,col.vlti.versi.aduertatis contra prædicta,& iterum versi. item contra prædicta.ff.de solu.per text.ibi,& alia iura:ex quo facilè intelliges,nihil quantùm ad id interesse,vtrùm ne sit caussa legitima re,an spe.& idem quoq; voluit ipse Barto. Bal.Pau.Cast.& ipsemet Ias.in.l.triticum,in fi.ff.de verbo.obliga.& Bald.in.l.contractus, colum.vlti.versicu.secundò quæritur,& ibi quoq; Paul.Castren.colum.4.versic.in glos.ibi Bal.C.de fide instrumen.vbi dicit ipse Bal.hoc casu consensum tradentis respectu futuræ caussæ operari dominij translationẽ,etiam per text.in.d.l.sub conditione,& alia iura per eum allegata.& Barb.consi.8.scribitur,colum.11.versicu.& si opponitur,lib.j.& Soci.in.l.j. §.si vir,ad finem.ff.de acquiren.posses.& Ludo.Gozad.consil.90.in caussa Mantuana,col. 5.numero.14.Et licèt ea iura ab illis citata,loquantur in caussa & contractu conditionali, tamen ea trahunt & ad alias futuras caussas.Et est maior ratio in hoc casu,in quo ex promissione agi potest contra promittentem,vt caussam ipsam impleat,& vt nostri loquũtur in esse deducat:& sic quodã modo is cui promissio facta est,caussam iam habere videtur. l.qui actionem.ff.de reg.iur.Maior(inquam)est ratio,hoc in casu,quàm quando caussa est conditionalis,quæ à casu & fortuna pendet,nec interim agi potest.l.si pupilli.§.videamus. ff.de neg.ge.cũ si.adduc.suprà tit.præced.§.j.in gl.2.in verbo,a vendu,nu.21.sed & illud.nã quæ sunt in cõditione,non sunt in dispositie.l.si qs sub cõditione,§.quis om.cau.test.vnde maior est spes futuræ caussæ in hoc casu,quàm in dictis iuribus.Ideoq; Bal.in.d.l.contractus,& ibi quoq; Saly.in.3.quæsti.prin.loquentes in casu & specie illius.l.asserunt per traditionem acquiri dominiũ,quamuis contractus venditionis nõdum esset perfectus,nullumq; ius ex eo emptori acquisitũ esset,vt ibi dicit tex.& voluit etiã Alex.in.d.l.j.§.si vir vxori,col.pe.versi.iuxta proximè dicta.ff.de acquir.pos.& ante eos Azo,quem nullus citat,in summa.C.de contrahen.empt.col.antepe.versi.& hoc quando.Igitur si id fit,antequã contractus esset perfectus,quo casu non dicitur contractus,sed tantùm præparatio,& præuia dispositio ad contractum,arg.l.2.C.de sent.ex breui reci.&.c.vlti.de re iudi.lib.6.& tradit Oldra.consi.119.Ticius condidit testamentum.Io.And.in addi.Specul.tit.de instru.edi.§. compendiosè,versicu.quid si prius fecit testamentum,colum.penult.eius versic.Certè fortiori ratione fieri debet,cùm adest promissio de perficiendo contractum,cùm etiam in primo illo casu locus est pœnitentiæ.d.l.contractus.& not.in.d.l.2.de sen.ex breui reci.Vnde sequitur id quod suprà diximus,scilicet maiorem firmioremq; spem esse in hoc nostro casu,quàm in casu.d.l.contractus.Ideo dicit Bald.ibi,quòd trãslatio dominij potest caussam præcedere,quasi scilicet habita fide de ipsa caussa.Ex quo vides,quòd sicut caussa de presenti operatur translationem dominij secuta traditione,ita etiam si habita sit fides de caussa. Quis autem dubitat in hoc casu habitam esse fidem de caussa venditionis?cùm præcesserit promissio de vendendo cum aliqua temporis dilatione:sicut quando promittitur precium cum aliqua dilatione,censetur habita fides de precio,secundum no.in.l.quod vendidi.ff.de contrahen.empt.& quæ dicemus posteà latiùs.

Ratiões cõtrariæ op. Traditio cũ legitima cã etiam sperata aut futura dominiũ transfert.

68 ¶Et hanc rationẽ adiuuat tex.in.l.dotis fructus.§.vlt.cum.l.seq.quæ incipit,sed nisi.ff.de iur.dot.vbi ex cõtractu cõditionali trãsfertur dominiũ,si res fuerit tradita,etiã ante cõditionem impletã,quem text.ad hoc expẽdit gl.in.l.seruitutes ipso quidẽ iure,in verbo,sub cõditione,in prin.ff.de serui.& ibi Ang.& Paul.Ca.qui eam glo.dicũt sing.ad id quòd patientia quæ in incorporabilibus habetur pro traditione,per.l.pen.eiusdẽ tit.etiã hoc casu transfert dominiũ.& ipse Ang.eam trahit ad casum huic nostro similẽ,vt scilicet ex simplici pmissione de constituendo seruitutem,ante eam aliter constitutã,per simplicem patientiam,quæ vt diximus,habetur loco traditiõis,inducatur constitutio & trãslatio iuris.

Ex contractu cõditionali re tradita trãsfertur dñium.

& ideo(inquit)ista glo.est miranda.Eum autem tex.ad id quod diximus vltra Bar.in.d.l. triticum,& Bal.in.d.l.contractus,expendit etiam idem Bal.consi.478.quidam Francisco lus,circa medium,lib.j.Paul.Cast.consi.267.in facto illorum,lib.j.vbi id declarat.Corne. consi.50.videtur in hac,col.4.lib.j.& consi.214.licet in hac,col.j.& iterum.2.eo.li.j.& con. 74.præmitto,col.3.lib.4.& diximus suprà in præcedenti titu.§.j.glos.2.in verbo,à vendu, numero.28.quòd si prior.& seq.& ad hæc iunge quæ dicam infrà versi.ab hinc.4.

69 ¶ Item emptor respectu rei emptæ,& maritus respectu dotis æquiparãtur,idemq; iuris est in vtroq;.nam mulier dans dotem est tanquã vendens & onera matrimonij,quæ subit maritus,sunt loco precij ipsius dotis,quæ datur ob ea onera.l.ex promissione.ff.de act.& obli. vbi dicitur,maritum quantùm ad dotem pertinet,esse veluti emptorem.& similis est text. in.l.qui balneum.§.vlti.ff.qui poti.in pigno.habe.& voluit glo.in.l.de diuisione,& ibi Bar. paulò post medium,& omnes post eum.ff.sol.matri.& doct.in.l.in insulam.§.vsuras.ff.eo. titu.& in.c.salubriter,de vsur.& Soci.consi.88.abundè,col.j.lib.4.& con.103.præsens consultatio,col.2.versi.secundò confirmo,eo.lib.4.& facit.l.j.in prin.ff.pro dot.& ibi Bar.qui ex eo no.maritum & emptorem equiparari.&.l.sicut.§.sed si promiserit.ff.quib.mod.pig. vel hyp.sol.vbi qui in dotem dedit,vendidisse videtur,propter onera matrimonij.Ex quo fortè antiqui dicebant matrimonium esse speciem quandam emptionis & venditionis,vt plenè diximus in nostris legibus connubialibus.l.4.& dicemus pleniùs in alia æditione, quam propediem emittemus.Illud tamen hìc adijciemus,ob id quòd diximus maritũ censeri habere caussam onerosam in dote,illum quoq; in ea esse veluti creditorem.l.vlti.§.si à socero,ad fi.ibi,non magis quàm in creditorem,& ibi Bar.qui id no.ff.quæ in fraud.credi.Sponsalia autem nihil aliud sunt,quàm promissio contrahendi matrimonium.l.j.ff.de sponsa.Sed illud ita habet,quòd si sponsa de futuro ante contractum matrimonium tradiderit dotem sponso iam subeunti quædam onera,is lucratur fructus etiam ante matrimonium perceptos,vt post Azo.voluit glo.quam cõmuniter sequuntur docto.& quæ id dicit procedere ex æquitate,in.d.l.si ante.ff.solu.matri.Ergo idem,cùm is qui promisit vendere, ante venditionem tradit rem,& accipit precium,cuius vicem(vt diximus)obtinent onera matrimonij:nam sicut maritus lucratur fructus propter onera matrimonij,ita emptor ob compensationem precij.l.curabit.C.de act.empt.

Maritus & emptor æquiparantur.

Matrimonium speciem esse ẽptiõis.

70 ¶ Ad hæc tex.est no.in.l.vlti.§.si per mulierem.ff.de fund.dota.quòd si mulier dedit fundum in dotem marito,hoc pacto quòd soluta æstimatione illius,maritus fundum restitueret,& posteà mulier partem æstimationis soluerit,debet habere fructus.quem text.trahũt doct.ad emptorem,vt scilicet quamuis sit solutum precium venditionis pro parte,non tamen acquiritur dominium pro ea parte,arg.l.si rem.ff.de solu.tamen emptor debet habere fructus pro rata precij soluti,per illum tex.ita enim voluit Bar.in ea ipsa.l.& in.l.fistulas.§.qui fundum,& ibi quoq; Saly.& Fulgo.qui illum tex.dicit sing.ff.de contrah.empti. & idem Bar.& Sal.qui & illum tex.dicit no.in.d.l.Iulianus.§.offerri.ff.de act.empt.& Bal. qui illum tex.dicit ad hoc valde no.in.l.si traditio,col.vlti.in.11.quæsti.C.eo.tit.de act.empti.vbi id dicit procedere ex quadam generali æquitate,ne venditor locupletetur cum iactura emptoris.& Saly.qui & illum text.dicit not.in.d.l.curabit,in fi.& ibi Hiero.Cagno. qui illum dicit sing.in repe.eiusdem.l.col.5.versi.item not.quòd si venditor.C.eo.titu.Panor.consi.66.duo ad claram decisionem,col.2.versi.sed his non obst.lib.j.& iterum consil. 69.casus in his terminis ponitur quidam Antonius,ante finem,lib.2.Alexand.qui illum quoque textum dicit singu.d.consi.73.in princip.lib.2.qui posteà colum.scilicet.3.versicu. & per hoc patet,declarat quomodo intelligatur.& consilio.121.visis & ponderatis,colum. 2.lib.5.Corne.consilio.150.viso tenore,colum.2.versicu.nam Bald lib.4.Franc.Are.consil. 160.longa est,colum.6.in.5.dubio.& Fabian.in tractatu.de emptio.& venditio.in.5.membro.6.quæstionis princip.& iterum in.7.quæstione princip.columna vltima.Soci.consil. 179.circa præsentem,in fine lib.2.& consilio.16.anno domini,columna antepenultima,versicu.ad prædicta accedat,lib.4.& iterum consilio.130.circa præsentem,in fine,eodem libro 4.vbi etiam dicit esse bonum textum,in.l.cùm venderem.ff.locat.Ludoui.Bolo.consilio. 72.A Bononiensis,columna.3.versicu.& non est dubium.& Philip.Deci.consilio.169.cuius superscriptio incipit,licèt instrumentum,columna.2.versicu.vltimò non obst.& consilio.543.in casu proposito,columna vltima.Stepha.Bertran.consilio.318.quamuis certissimum,colum,2.versicu.sed vereor,lib j.& Matthe.Afflict.deci.Neapol.87.magnum est dubium,columna.j.

Emptor soluta parte precii fructus habere debet pro rata.

71 ¶ Vides igitur in casu.d.l.vl.nihil aliud esse quàm simplicẽ promissionem de restituendo *De eodem.* seu quodam modo de reuendendo,vt est etiã in casu nostro.vides(inquam)in casu vẽditionis emptorem ante solutum precium nondum esse dominum rei emptæ.d.l.quod vendidi, ff.de contrahen.empt.&.§.venditæ,Insti.de rer.diuis.nec teneri venditorem ad traditionẽ rei,donec solutum sit integrum precium,per.d.§.offerri,& tamen vtrobiq; deberi fructus pro parte precij soluti.Ergo multomagis in nostro casu,in quo solutum est integrum precium,& prætereà res ipsa tradita.Sed Ias.d.con.117.li.j.cùm non videret,quid satis tutũ responderet ad d.l.vlt.eò tandem cõfugit,tanquam ad sacram anchorã,vt diceret fortè non insubtiliter posse attentari.d.l.vl.& quæ in ea dicunt doc.procedere de iure.ff.tãtùm,quo vsuræ non erant prohibitæ,secus autem sit hodie ex iure canonico.

72 ¶ Huc quoq; pertinet tex.in.d.l.j.§ & primùm.ff.pro dote,vbi si sponsa ante cõtractas nu *Iterũ de futura caussa* ptias in dotem viro dederit rem alienam,ea mente,vt res ipsius esset,is vsucapere poterit etiam ante nuptias:& si non aliud expressim actum sit,credendum est id eo animo esse traditum,vt illius esset,vt etiam dicit text.in.d.l.sed nisi.ff.de iure doti.quasi scilicet sufficiat promissio futurę caussę,scilicet matrimonij:nã licèt cõtractus dotis pficiatur ipsa traditione dotis,vt declarat Bar.in.l.iurisgentium,in prin.ff.de pact.tamen ea caussa dotis sola & per se non sufficit ad acquisitionem dominij,sed requiritur matrimonium,cùm dos non possit esse sine matrimonio.l.vlti.C.de dona.ante nupt.Ex quo apertè declaratur sat is esse caussam quæ oritur ex matrimonio,esse promissam scilicet per sponsalia,quæ vt diximus continent promissionem futuri matrimonij.Ergo & in casu nostro sufficit promissio futuræ caussæ,id est venditionis,licèt nondum facta fuerit vnà cum traditiõe,præsertim cùm vt diximus,à pari procedunt dos & venditio.Et id iunge his quę diximus suprà versiculo. ab hinc.4.

73 ¶ Deinde cùm quis tenetur ad vẽdendum certo precio,qui est casus noster,si per eum cui *Ex promissione uendẽdi,oblato precio,fit perfecta uẽditio.* facta est promissio,offeratur precium,venditio habetur pro perfecta,quantùm ad iuris effectum,cùm stet per eum qui tenetur vendere,vt expressim voluit Bar.in.l.si fideiussor.§. meminisse,in prin.ff.de lega.3.& iterum in.l.vxorem.§.agri plagam,in prin.ff.de legat.3. & vtrobiq; per.l.Labeo scripsit si mihi.ff.de contrahen.empt.qua.l.probatur,id pro facto haberi,quod per alium stetit quominus factum sit in ipsius præiudicium,cum multis concord.à me collectis suprà ti.præceden.in.§.15.in glo.2.in verbo,depuys la litiscõtestation. numero.7.idq; perpetuum est.Et in hoc illud aduertendum est.d.l.Labeo,loqui nuncupatim de venditione,& alia multa iura allegata in.d.§.15.loquuntur etiam aut de venditione aut alijs cõtractibus.ne quis caussetur Bar.in dictis locis loqui de testamentis,tãquam scilicet in his plenior interpretatio sumi debeat,quàm in cõtractibus, iuxta.l.in testamentis.ff.de regu.iur.&.c.cùm dilecti.extrà de donatio.Et hanc Bar.sententiã sequuntur Bal. Saly.Flor.Pau.Cast.Rapha.Co.Alex.Ias.& omnes præter Franc.Are.in.d.§.meminisse,& Ange.in.l.j.C.com.de lega.& in.l.in æstimationibus,ad fi.ff.de peti.hæred.Ray.& Floria. in.d.§.agri plagam.& Fabia.in tracta.empti.& venditio.in.7.quæstio.5.quæstio.princ.& Franc.Are.sibi cotrarius consi.6.viso instrumento diuisionis,colum.4.versic.confirmatur ista conclusio.

74 ¶ Subdit tamen Bar.vtrobiq;(nam id non omittendum est)post Dy.in.d.§.agri plagam, *Et an in eo casu cõpetat rei uendicatio.* hoc casu etiam competere rei vendicationẽ,per tex.in.d.§.agri,in verbo,petere.quod etiã voluit Cy.in.d.l.j.in.10.quæsti.& ibi quq; Io.Fab.C.com.de legat.& Saly.Rapha.Co.Paul. Cast.& Ias.in.d.§.meminisse.& Ange.in locis suprà allegatis.Licèt quãtùm ad hoc postremum non assentiant cæteri suprà citati.sicuti nec Bal.in.d.l.j.colum.2.versicu.quæro si testator.C.com.de lega.& Fab.in.d.tractatu.in.22.quæstio.3.partis prin.nisi vt ipsi dicũt,fuerit processum ad traditionem.Sed hìc non solùm res fuit tradita,sed & precium quoq; traditum & acceptum,necdum oblatum.Ergo hi omnes stant ab hac parte,pręsertim cùm in casu promissionis reuenditionis sola oblatio faciat censeri perfectam esse reuenditionem & fructus deberi offerenti,per tex.in.l.2.C.de pact.inter empt.& vendi.quem sic intelligit Franc.Are.cõsi.28.diligenter animaduersis,colum.j.versic.prætereà non continet.Nam & quod plus est,multi asserunt in hoc casu oblatione facta dominium ipso iure retransferri in venditorem offerentem,vt latè diximus suprà eo.tit.§.j.glo.7.in verbo,seront preferez, numero.6.at in pacto.Vide tamen(vt id obiter dicam)quid de ea.l.Labeo,scribit Paul.Castren.con.93.in caussa quæ vertitur coram nobili viro,colum.5.versicu.nec obst.l.Labeo, iunctis præcedentibus,lib.2.

75 ¶ Sed vt demus illud non esse verum, vt scilicet retransferatur dominium ipso iure, cùm interuenit sola oblatio, de quo diximus vbi suprà. & iterũ. §. 4. in verbo, consigner, nu. 3. & adeo quidẽ. Certè cùm emptor oblatione ei facta accipit preciũ, & præterea rem sibi venditam retradit ipsi vẽditori, non video, quin id agẽs censeatur tacitè reuẽdere, liberãdo fidem suam. id est, vt indoctiores intelligant, satisfaciendo suæ promissioni de reuendendo nam vẽditio fit cõsensu. l. cõsensu. ff. de act. & oblig. & §. j. Insti. de oblig. ex consen. Cõtractus autẽ & alij actus, qui consensu perficiũtur, verba nõ exigũt, sed vel nutibus vel alijs actibus cõsensum exprimẽtibus tacitè consumũtur. l. si pater naturalis. ff. de adopt. & l. item quia, in prin. ff. de pact. & l. in quibuscũq;. ff. de act. & obli. quæ postrema. l. loquitur nũcupatim de emptione & vẽditione. & latissimè dicemus infrà tit. de cõtraire cõpaignee, qui est omniũ huius volu. cõsuetudinũ. 24. §. 2. in verbo, cõtractent taisiblemẽt cõpaignee, in prin. Nam & factis cõsensus & volũtas exprimitur, & declaratur. l. de quibus, & ibi glo. ff. de legib. & l. recusari. ff. de acqui. hære. vbi glo. dicit nihil interesse verbis aliquid fiat, an rebus, & multa in id allegat. Immo si verũ fateri volumus, facta plus habẽt ponderis ad declarandam voluntatẽ, quàm verba. l. si tamen. §. ei qui seruũ. ff. de ædil. edic. vbi dicitur, quòd multò amplius est facere, quã pronunciare & no. glo. in. c. dilecti, per illum tex. de app. & Petr. Anc. consi. 302. materia de qua quæritur. & Ro. con. 291. cùm isti fratres, qui ex hoc dicunt facta magis declarare voluntatẽ & cõsensum contrahẽdi, quàm verba, quòd huc proximè accedit. & ex externis scriptoribus Lucianus in Toxari asserit res ipsas magis loqui, quã verba, cum alijs similibus, quæ etiam collegimus, vbi suprà nu. 2. Igitur vt reuertamur, si factis & tacitè possumus vendere & reuendere, per deos oro ex quibus factis euidẽtiùs dilucidiusq; possumus declarare venditionẽ nos facere, quàm si post promissionẽ de ea facienda preciũ recipimus, & vicissim rem tradimus. Certè vel sic declaramus, vel nunquam: essentq; supuacua omnia iura, quæ dicunt emptionẽ solo cõsensu & tacitè, id est, ex factis celebrari, nisi ita fieret: quando etiã ex simplici traditione rei ante contractũ perfectũ, dominium trãsferamus, secũdùm gl. in. d. l. cõtractus, in verbo, id quod emptoris, & ibi Cy. post Pet. col. 2. versi. quartò quæritur, Bal. quo loco suprà citauimus, Saly. col. 3. versic. quæro tertiò principaliter, Ange. versi. in ea ibi sed nõ vsura, Pau. Cast. vbi etiã citauimus. C. de fide instr. & alia glo. in. l. multùm, in verbo, tradita, dum se allegat ex. d. l. cõtractus, & ibi quoq; doct. C. si qs alter. Barb. con. 8. scribitur præclarè, col. antepe. vers. & si opponitur de eo, li. j.

De iisdẽ rebus. — *Voluntas facto declaratur.* — *Facta magis declarant voluntatem q̃ verba.* — *Lucianus.* — *Traditio rei ante perfectum cõtractum transfert dñium*

76 ¶ Et hæc quoq; euidẽti ratione probãtur, nam vt diximus suprà. nu. 53. hæc mirũ, aliud est promittere aliquã accipere in vxorẽ, aliud eam accipere per illa enim verba nõ est contractum matrimoniũ, sed est tãtùm promissio de cõtrahendo, quã nos spõsalia de futuro vocamus, sunt enim spõsalia futurarũ nuptiarũ promissio. c. nostrates. 30. q. 5. per hæc autẽ cõtrahitur matrimoniũ. Quid igitur si post huiusmodi promissionẽ de cõtrahendo nõ aliter expressim cõtrahitur matrimoniũ, tamen spõsus & spõsa inuicẽ concũbunt, quod nihil aliud est quàm sese sibi mutuò tradere, vt apertè sentiũt glo. Host. Collec. Panor. vterq; Cardi. Flor. & Alexand. in. c. vlti. de sponsa. duo. dum respõdent ad. l. quoties. C. de rei vendi. & idem Hosti. in summa eiusdẽ ti. §. 2. col. j. & D. à Rota deci. 879. vtrùm. l. quoties, in antiq. quæ repetitur inter deci. Bernar. Bisgueti. sub ti. de loca. c. j. eiusdẽ initij. Profectò ita perficitur matrimoniũ, ac si verbis expressis fuisset cõtractum. sponsalia (inquam) transeunt in matrimoniũ, idest simplex promissio in contractũ. c. is qui fidẽ, extrà de spõsa. cum si. Idq; etiam si spõsalia fuerint sub cõditione cõtracta. c. de illis, & c. super eo, & c. per tuas, extrà de cõdi. apposi. & vtrobiq; doct. Imò ex simplici ductione vxoris in domũ mariti, ipso facto & sine alia expressione verborũ eadẽ sponsalia trãseunt in matrimoniũ. l. cùm in te, & ibi Bal. in. j. no. C. de dona. ante nup. Et facit quod scribit idẽ Bal. in. c. iurauit, col. vlt. versi. item nota hîc quòd sponsus, extrà de proba. Igitur & simili ratiõe hoc in casu simplex promissio de vẽdendo trãsit in contractũ venditionis per mutuã rei & precij traditionẽ, etiã si aliter id expressum nõ fuerit. nam vt diximus suprà nu. 69. item emptor, matrimonium est quædã species emptiõis & vẽditiõis. Et huc quoq; pertinet tex. in. l. Papinianus. ff. de dona. inter vir. & vxo. prout multi illã intelligũt, quos nos citauimus suprà nu. 47. nunc se offert, vt scilicet loquatur in simplici promissiõe de donãdo, si tñ processum fuerit ad traditionẽ rei promisse, habet vim donationis: & morte cõfirmatur, acsi verè donatum fuisset.

Cõfirmatio præcedentium. — *Per cõcubitum sponsus & spõsa se sibi inuicem tradunt.*

77 ¶ Quid quòd simplex traditio rei non soluto precio illud operatur, vt venditor videatur habere fidem de precio, nisi aliud protestetur, & sic transferat dominium, glo. in. l. quod vẽdidi, & ibi Saly. ff. de contrahen. empti. & in. l. procuratoris, §. planè, in verbo, vendicare. ff.

Traditio rei facit, ut censeatur habita fides de precio.

de tribu.act.& subobscurè in.l.3.ff.de pigno.actio.& in.d.§.vēditæ,in verbo,fidem emptoris,& ibi Io.Fab.Insti.de rer.diui.Iac.Are.Cy.& Bar.in.l.inciuile.C.de rei vendi.Collec.in c.vlti.extrà de spon.duo.Bal.& Ange.in.l.si non donationis.C.de contrah.empt.Io.Fab.in §.sed istæ,numero.18.insti.de act.Masuer.tit.de empt.& vendi.§.item eo ipso quòd venditor.Ro.sing.308.l.quod vendidi.Alex.con.86.ponderatis narratis,col.2.versi.nec ob.si diceretur,lib.6.quod repetitur inter con.Fran.Curt.Senioris,consi.22.Corne.consi.201.visis nonnullis,col.j.lib.3.& con.150.viso tenore,col.j.versi.quod & conuenit,lib.4.Barb.consi.8.scribitur præclarè,col.antepe.versi.& si dicatur,lib.j.& Alciat.in.l.traditionibus,in verbo,nudis pactis.C.de pact.& probat tex.in.l.apud Iulianum.§.si Ticius,ibi,sed si nondum.ff.de lega.j.si credimus Fran.Are.ibi.Si ergo id facit simplex traditio sine nūeratione precij,vt tranferat dominium,tanquam habita fide de precio,quantomagis idem debet facere,cùm numeratum est preciū.Præsertim cùm iam in nostro casu obligatus sit emptor id perficere quod promisit,cùm è diuerso in primo casu venditionis non teneatur habere fidem de precio.Prætereaq; plus incommodi percipiat habendo eam fidem,& expectando solutionem precij,quàm implendo quod iam promisit.

78 ¶Quid verò plura,cùm si quis primò rem quāpiam suo testamento legauit,deinde & eandem legatario tradidit,legatum ipsum ob eam traditionē,quæ posteà interuenit,assumit naturam donationis caussa mortis,vt pulchrè & no.voluit Bald.in.l.vlti.C.de vsur.& fructib.legat.& in.l.j.col.3.versi.vnum scias.C.si omissa sit cau.test.per.l.Lucius Ticius,la.j.&.l.legatum,la.2.ff.de lega.2.& dicemus in nostro tractatu de vtraq; poss.in materia constituti,in ampliatiōe.Si igitur traditio eam vim habeat,id operetur,vt mutet ipsius actus & nomen & substantiam,multomagis id efficere potest & debet,vt operetur complementum & perfectionem actus iam incepti ex promissione. *Legatū traditum assumit naturā dōatiōis caussa mortis.*

79 ¶Præsertim verò hæc omnia debent procedere in promissione reuendendi,& magis quidem quàm vendendi:tum quia facilius res eò redire debet,vnde primùm venerat,arg.l.si vnus.§.pactus ne peteret,versi.quod in specie.ff.de pact.&.c.ab exordio.35.dist.vt scilicet illud fiat,quod senario illo prouerbiali dicitur. *Promißio reuendendi fauorabilior,q̄ uendēdi.*

ἁλῶν δὲ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν,ἔνθ᾽ ἔβη. Id est.

Salis onus,vnde venerat,illuc abijt, *Prouerbiū.*

Et hoc argumento in hoc nostro pacto de reuendendo nuncupatim vtitur,licèt aliò respiciens Philip.Deci.con.88.cuius superscriptio incipit,valet statutū,col.2.vers.ad hoc breuiter,hincq; dicit huiusmodi bona ita vēdita cū pacto reuendendi,& posteà reuēdita,magis videri reddita,quàm trāslata,vt in simili dicitur in.l.filio quē pater.ff.de liberis & posthu.

80 ¶Tum quia æquius est & fauorabilius,vt id fiat in promissione reuendendi quàm in simplici promissione vendendi,quæ omnino libera est:nec enim quis cogitur promittere vendere,sicuti nec vendere.l.inuitum.C.de contrahen.empt.cum simi.Hîc autem prior venditor verisimiliter non erat aliàs venditurus,quàm cum eo pacto reuendendi,argu.l.vlti.C.de pac.inter empt.& vendi.Igitur emptor emendo rem quam fortè admodū cupiebat(neq; enim aliter emisset nisi cupidus eius rei)coactus est id pactum apponere.neq; enim poterat aliter emere venditore renitente,fuitq; id pactum appositum fauore contractus emptionis,& ex caussa illius:cùm in simplici promissione vendendi non subsit alia caussa,fauore cuius ea fiat,sed ex simplici voluntate promittentis.Ideoq; non tanta est nec tam fauorabilis obligatio eius rei,arg.l.rem legatam.ff.de adi.lega.cum si. *De eodem.*

81 ¶Deniq; nihil iniquius est,quàm vt hic qui promisit vendere aut reuendere,habeat penes se & preciū & fructus eius rei cuius venditio aut reuēditio promissa est,idest vt prouerbio Gallorū dicitur,& largent & le drap,ex sentētia glo.Cy.& aliorū in.l.vl.C.quan.lic.ab empti.disced.Bal.in.c.j.col.2.tit.de cont.inter do.& emp.feud.& cons.131.casus est talis quidā nobilis,in fi.li.j.& con.298.hæc materia,col.2.li.j.& est bonus tex.in.d.l.curabit,& ibi not.C.de act.emp.& in.l.si hæres,ibi,ne emptor & preciū & libertū perdat .ff.de fideicō.liber.&.l.j.C.si ser.exter.&.l.bona fides.ff.de act.emp.vbi dicitur,bona fides non patitur vt emptor & preciū & rem habeat,&.l.2.§.j.ff.quar.rer.act.nō datur,vbi scribitur,iniqissimū est seruo carere,& precio eius.Et licèt tex.in.d.l. curabit,& nōnulli ex alijs loquātur cùm vēditio perfectè facta est,tn̄ eadē est omnino iniquitatis ratio.cùm tantùm interuenit promissio vēdendi,vt videre est,& probatur in.d.l.vl.§.si per mulierē.ff.de fund.dot.secundū intellectum glo.ibi,quā suprà adscripsimus,nu.70.ad hæc tex.est.Ergo & idē ius statui debet.l.adigere.§.quamuis.ff.de iur.patro.cum si. *Larget & le drap.*

82 ¶ Et secundùm hanc posteriorem sententiam, Soci. qui eam tenuit in. d. l. si ante. ff. sol. matri. dicit fuisse indicatum Cremonæ, Et hanc quoq; nuncupatim secutus est Philip. Deci. si is est, consi. 614. in caussa feudali, col. 3. in prin. nam admodum dubito, an illud postremũ volumen consil. quod sub nomine ipsius Decij impressum est, sit omnino ipsius. & Franc. Cur. Iunior con. 82. sacratissimæ, col. 2. versi. confirmantur. Ante hos autem omnes quos suprà citauimus, Bal. quem nullus allegat, con. 451. dominus Nicolaus, lib. 2. ex facto interrogatus respondit promissionem vendendi secuta traditione & numeratione precij esse venditionem consummatam. & idem non obscurè sentit Rapha. Co. à nullo quoq; recentiorum memoratus consi. 184. m. ccclix. & c. Ioannes, quod con. inculcatum est inter con. Alexan. con. 119. sine disputatione, lib. 4. quamuis illius nomen hìc supprimatur.]

Qui & posteriorẽ sententiã tenuerunt.

83 ¶ Et hanc quoq; partem veriorem esse arbitror. Cui non admodum obstant rationes pro contraria parte à Iaso. adductæ: nam quod primo loco dictum est, aliud esse vendere, aliud promittere de vendendo, vt illud concedamus, quod tamen sępè non procedit, vt diximus suprà in. 5. quęstio. huius glo. tamen id procederet, cùm mansimus in simplici promissione: sed cùm vltra eam processimus ad traditionem rei & precij, nihil dubitandum est, quin tacitè vendamus, & multò magis reuendamus, vt satis suprà ostendimus. Sicq; tolluntur omnia alia contraria, quorum hic cardo est, quòd fructus dominium sequũtur: nam in hoc casu is cui promissio facta est vendendi, secuta traditione rei & numeratione precij fit dominus, ex illa tacita venditione. propthereaq; sequuntur eum fructus. Imò & si nondũ esset dominus, nihil tamen obesset, quin & fructus obtinere debeat, etiam si simpliciter obtulisset preciũ, nec promittens accepisset, ex mora enim fructus debentur oblatione facta, per d. l. 2. C. de pact. inter empt. saltem depositione & consignatione, secundùm glo. ibi, de quo latissimè diximus suprà eo. titu. §. 4. glo. 6. in verbo, consigner, in prin. Si ergo is qui simpliciter obtulit, & recusante parte deposuit, potest petere fructus posteà perceptos, multomagis si oblatione facta pars ipsa precium recepit, & rem ipsam tradidit, potest eosdem à se perceptos aduersus partem eos petentem retinere & tueri, per. l. j. §. is autem. ff. de superfi. & . l. inuitus. §. j. ff. de regul. iur. cum si. Atq; ita diluuntur, quę de vsura in priori parte dicta sunt, quia eodem modo vsura esset in casu. d. l. 2. quod nemo vnquã dixit, neq; diceret ipse Ias. Et quia etiam non ob aliud dicit Ias. vsuram esse in hoc casu, quàm quia hìc dominus, vt ipse dicit, nõ est: ideo si propter precium fructus lucraretur, vsura esset. Verùm hìc confestim dominus fit precio à se numerato, req; sibi tradita, tanquam sic perfecta & consummata venditione, vt apertissimè suprà docuimus.

Decisio prici. qõnis cũ responsionibus diuersarũ rationũ.

84 NONO QVAERO. Si collecta, quam vocant non ineptè, quia & Varro in libro de lingua latina, & Cicero libro. 2. de oratore, eam vocem in eo propè sensu vsurpant, alij collationẽ, & indictionem vocant. Quid igitur si ea fuit imposita pendente tempore præstituto ad reuendendum, & posteà fuit res reuendita, vter eorum emptórne, an venditor debeat soluere eam collectam. Et idem quæri potest de retractu municipali. Dic id onus pertinere ad emptorem, qui interim, dum collecta fuit imposita, res possidebat, & eius fructus percipiebat, iuxta. l. quæro. ff. de vsufru. lega. & . l. si pendentes. §. si quid cloacarum. ff. de vsufru. & . l. neq;, & ibi Bar. ff. de impen. in reb. dota. fac. & . l. 2. & . l. vlt. & ibi glo. Bar. & Io. Plat. C. de anno. & tribut. lib. 10. & . l. hi penes quos, & ibi no. C. de agri. & censi. lib 11. & latè diximus titu. omnium. 2. huius voluminis cõsuetudinum. §. j. qui est omnium eiusdem volumi. 14. in verbo, se prenent sur lachapteur. Et ita nuncupatim in hoc casu reuenditionis voluit Cagno. in repe. l. 2 in. 19. quæsti. C. de pact. inter empt. & vend.

Collecta nomen latinũ. Si imposita sit collecta ante tẽpus reuenditionis, quis eã soluet.

85 DECIMO QVAERO. Aliquis sub hoc pacto vendidit molendinum, cuius mola cæteráque instrumenta tempore venditionis fortè erant recẽtia, tamen durante tempore reuenditionis vsu (vt fit) attrita fuerunt, ita vt propè sint inutilia, cùm redimuntur, nonne emptor qui reuendit, teneatur eadem reddere sarcta tecta, id est eiusdem bonitatis, & sic alia noua eorum loco reponere: aut quod deest, id est, quod diminutum est ab æstimatione tẽporis venditionis, resarcire. Hunc casum aliquando ex facto vsu euenire vidimus, & id in cõtrouersiam actũ, respondiq; super hoc cõsultus non ad ea teneri emptorem, cùm non vsus sit nisi in quem vsum molendinum paratum est, arg. l. arboribus. §. nauis, qui est. j. ff. de vsufruc. & . §. in cõe. Insti. de rer. diui. cum si. Et facit etiã. l. de his. C. de don. inter vir. & vxo. ex qua no. Bal. maritũ non teneri soluto matr. reddere bona parafernalia attrita, nisi qualia nunc sunt. quod ex eo repetit, & dicit no. Fran. Cre. sing. 141. si parafernalia, vbi & id dicit ꝓbari in. l. plerũq;, in prin. ff. de iure dot. Et idem quoq; intelligere potes in retractu municipali.

Alia pl'chra quæstio.

86 VNDECIMO QVERO vtrùm bona recuperata ab hærede ex pacto de reuẽdendo in venditione facta à testatore apposito, debeant restitui fideicommissario, cui hæreditas restitui debet. De qua re nuncupatim consultus Philip. Deci. con. 238. proponitur quòd nobilis dominus, in. 5. quæsti. respondit ea deberi fideicommissario: quoniam post earum recuperationem censentur esse eiusdem naturæ, id est, hæreditaria, ac si semper mansissent in manibus testatoris, vt colligitur ex. no. à Bar. in. l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. De qua ratione nos plurima diximus suprà titu. præced. §. 19. in glo. 2. nume. 4. verùm si huiusmodi, & seq. vbi & concord. adduximus, vt ibi videre poteris, ne hic frustra repetam. *An bona ab hærede recuperata ex pacto reuendendi, debeant restitui fideicommissario.*

87 ¶ Subdit tamen Deci. quòd hæres debet recuperare precium redemptionis à fideicõmissario: quia videtur redemisse ex sua pecunia, & præsumitur ex no. à Bart. in. l. cùm proponas, quæ est. 2. per illum tex. & ibi quoque Bald. & Saly. C. pro soci. vbi in casu fortiori dicunt, quòd si quis emit fundum pro se & fratre, & soluit precium, potest à fratre repetere partem precij: quia in dubio præsumitur emisse de sua pecunia, idq; dicit Bar. multùm notandum. & idem Bar. in. l. si patruus, colum. j. C. com. vtriusq; iudi. Ro. con. 3. viso themate, circa medium, versi. item hoc dicendum, vbi & ad hoc allegat tex. in. l. si venter. §. vlti. ff. de priuil. credi. Cardi. Flor. con. 140. factum tale est, colum. vlti. versicu. ad aliud dicimus. Panor. con. 46. tria, in. 3. dubio, lib. j. Alexand. con. 78. discussis his, colũ. 2. versicu. tamen in proposito, lib. 2. Barb. con. 22. scripsit propheta, colum. j. Philip. Deci. consi. 348. de duobus, colum. 2. versi. præterea in casu isto. *Et si restituat. an recuperet precium redemptionis.*

88 DVODECIMO QVAERO. Titius vendidit fundum Meuio, cum hoc pacto reuẽditionis, deinde Menius dat eundem fundum in emphyteusim ipsi Ticio venditori, qui postea cessauit triennio à solutione pẽsionis, ob idq; cecidit eo iure emphyteutico, atq; ita redijt res ad Meuium emptorem, Vtrum Ticius etiam cedidit à beneficio illius pacti reuẽdendi. In qua re cõsuluerunt vterq; Raph. Fulgo. & Co. & Paul. Dotius inter con. ipsius Rapha. Co. con. 65. Ticius locauit, concludun tq; emptorem hoc casu ad nihil aliud non teneri, vi illius pacti, quàm vt se ipsi venditori, qui emphyteusi cecidit, emphyteutam sub antiqua pẽsionis præstatione constituat: sicq; directum dominium vi illius pacti redeat ad venditorem: vtile verò, quod ipse venditor habuit ex concessione emphyteusis, & suo vicio perdidit, & ad emptorem reuersum est, apud ipsum emptorem remaneat, per multa quæ illic allegant, quæ tu ipse videre poteris. *Alia pulchra & subtilis qõ.*

89 ¶ Alex. autem in eadem propè specie interrogatus, con. 228. ponderatis his quæ seriosè, colum. 3. versicu. nec ob etiam si diceretur, lib. 6. simpliciter respondit venditorem qui cecidit emphyteusi, quia per triennium cessauit. ob id non repelli à iure redimendi ex pacto, per. l. si domus. ff. de ser. vrba. prædi. & §. si verò non habuerit, in authen. de non eli. secun. nub. nullamq; illorum mentionem facit. Idemq; in eadem causa, interq; easdem partes cõsuluit Barb con. 51. scripsit sapientiæ fons, colum. 7. versicu. capio nunc alium, lib. j. & sequitur Philip. Deci. qui solius Barb. meminit, in. l. in bonæ fidei, colum. 3. versicu. vltimò no. C. de pact. Ludo. Gozad. in repe. l. 2. in fi. C. de pact. inter emp. & vend. & con. 86. videtur, colum. penul. numero. 26. & Alcia. in tracta. præsumptionum, regula. 3. præsump. 45. nume. 3. quem omnino vide. atq; etiam Iaso. in. l. 2. colum. 2. versicu. nunquid autem emphyteuta. C. de iure. emphy. & ante eos Cepol. in tracta. simulationis contractuum, in. 2. præsumptione. 3. casus princ. in fine, vbi id intelligit, cùm pactum reuenditionis esset appositum separatim ac seorsum à pacto siue concessione emphyteusis, aliàs secus, per iura ibi alleg. *De eadẽ re*

90 DECIMO TERTIO QVAERO, creditor vendidit pignus sub hoc pacto redimẽdi. An poterit debitor vi huius pacti rem ipsam ita venditam redimere, & ita sibi auocare ab emptore. Quod placet Bar. in. l. epistola. §. j. in fi. ff. de pact. ar. l. si pignori. ff. famil. hercis. Sed & de hoc dicit esse casum expressum, vti etiam est, in. l. si cùm venderet, in princ. ff. de pigno. acti. & sequitur & dicit. no. Fabia. à monte. S. Sauini. in tracta. de emptione & venditio. in. 5. quæstio. 7. quæstio. prin. Et bene facit etiam tex. in. l. voluntate. §. creditor. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. *Si creditor uendidit pignus sub hoc pacto, an uenditor poterit ui illius retrahere.*

91 DECIMOQVARTO, Pendente tempore reuenditionis aliquid alluuione accreuit rei venditæ, & postea ea res ex pacto de reuendendo redimitur, vtrius commodo id cedat, emptoris, an venditoris, qui postea redimit. Et idem quæri potest in retractu municipali. Allegatur Pau. Ca. con. 388. videtur dicendum, lib. j. consuluisse istud augmentum redire ad venditorem, sed ante redemptionem fructus ad emptorem pertinere, nisi si insula iuxta fun- *Cuius commodo cedit alluuio an emptoris an uenditoris.*

qui ex hoc pacto redimit.

dum in flumine nata ſit,hanc enim proprietati accedere: ideoq; ad emptorem fructus ipſi us etiam ante redemptionem non pertinere,vt de vſufructuario dicitur in.l.item ſi fundi §.huic vicinus.ff.de vſufruc.Et ita Pau.refert.& ſequitur Hiero . Cagno.in repe.l.2.in.17. quæſtio.C.de pact.inter empt.& vendi.quanuis illud con.reperire non potui.

De eadẽre.

92 ¶ Tu autem addere potes , quantùm ad id quod de fructibus dictum eſt , quę ſcripta ſunt à Ioan.Lupo.in repe.rub.de donati.inter vir.& vxor.§.62. colum.6. verſicu. ex quo infero,cum multis ſeq.Ad reliquum quoq; addes tex.in.l.cùm autem.§.j.ff.de ædil edic.vbi reſoluta venditione reſtituitur & quod venditioni acceſſit , vt vterq; reſoluta emptione nihil amplius conſequatur,quàm quod haberet,ſi venditio facta non eſſet . Et facit optime tex.in.l.hominem.ff.de vſucap.vbi ſi res redeat ad venditorem ex pacto appoſito in venditione,ei datur acceſſio eius temporis,quo fuit apud emptorem, ad complendam & perficiendam vſucapionem.Et in.l.voluntate,tum in princ.tum in fi.ff.quib.mod.pig.vel hy po.ſol.vbi reſoluta vẽditione res redit in priſtinam cauſam.& ſubdit glo.ibi in fi.ac ſi nul la venditio finiſſet facta,& in.l.2.in fi.à contrario ſenſu.ff.de in diem addic.

Alluuio an aliàs cedat commodo emptoris, an uenditoris. Hæredis, an legatarii, an fideicommiſſarii. Vaſalli, an domini. Emphyteutæ, an domini. Præbendæ, an capitul.

93 ¶ An autem aliàs augmentum alluuionis cedat commodo emptoris an venditoris , vide tex.in.l.id quod,in princ.ff.de peri.& commod. rei vendit.&.l.Iulianus.§.ſi Ticius , & ibi glo.& doct.ff.de acti.empt.& in.§.ſed ſi poſt emptionem,Inſti.de empti.& vendi.Vtrùm autem cedat commodo hæredis,an legatarij,vel fideicommiſſarij,vide tex.in.l. ſæpe.ff.de lega.3.Et vtrùm quoq; vaſalli,an domini.& certè domini, probat capi.j.§.ſi quis de manſo,titu.de contro.inue.vbi Iaco.Bel.& alij multa de hoc dicunt,Inter quos Bal.idem dicit in emphyteuta,reprobata glo.quæ cõtrarium voluit in.l.de quibus,in glo.j.poſt medium. ff.de legib.ſed idem tamen cum ea voluit & alia glo.in.l.j.in glo.vlt.C.de iure emphy.quę allegat.d.l.item ſi fundi.§.ſed ſi inſulam.ff. de vſufruc. de quo & tu vide Cy. in.d.l.j.in.6. quæſtio.& ibi Alberi.colum.vlti.Bar.& Saly.colum.2.verſic.ſed videamus, & Iaſ.colum. 17.verſicu.in fi.glo.dicit.& Specul.titu.de locat.§.nunc aliqua,verſicu.131.& ibi Bal.in addi.& iterum verſicu.136.& Ibi Ioan.And.& Cano.in cap.potuit, & ibi maximè Imo.colũ. 21.verſicu.iuxta prædicta poteſt,ext.de locat.Bar.in.d.l.de quibus,in repe. colum.2.& ibi quoq; latè Alberi.colum.6.verſicu.expeditis contrarijs,& Angel.colum.4.verſic. per hæc determinatur.& Bal.in cap.cùm.M.Ferra.colum.5. extra de conſtitu. vbi etiam tractat, an cedat præbendæ, an verò capitulo.& Saly.in.l.j.colum.2.verſicu.nunc igitur.C.quæ ſit lon.conſ. vbi loquitur de fructuario exphyteuta & vaſallo,& Pet.Ferra.in titu.forma libelli quo agitur ad reuo..feud.in verbo,cum omnibus ſuis iuribus,col.j.

De iiſdem rebus.

94 ¶ Et vide quod in ſimili tradit glo.in.l.ſi merces.§.vis maior,in verbo,cui,& ibi Bar.ff.lo ca.& Bal.in.l.cauſam quam.C.de alluuio.apud quos multa videre potes, quæ ad hanc noſtram quæſtionem pertinent,& ex quibus multò faciliùs intelliges,quid hîc dicendũ ſit. In quam rem etiam vide tex.in.l.ſi conuenerit vt nomẽ.§.ſi nuda, qui eſt.j.ff.de pigno.acti.&.l.ſi fundus,in prin.ff.de pigno.& glo.in.l.qui fundum.§.j.in verbo, conditionem.& ibi Angel.& alios.ff.pro empto. & omnino Corne.conſi.15.licèt claram,per totum, lib.4. & Carol.Mol.in conſue.Pariſ.titu.§.j.glo.5. in vlti. quæſtio . & quæ etiam diximus ſuprà titu.præced.§.10.nume.18.cæterùm,& duobus ſeq.& in fi.illius quoq; titu.in.25.quęſti.

De alluuione multa.

95 ¶ Sed & tu alia multa de alluuione vide in.l. ſed ſi quid , &.l.ex mille.§.quòd ſi modo.& ſeq.ff.de euicti.&.l.inſula.ff.de acquir.rer.domi.&.l.adeo.§.j.eodem titu.&.l. & puto.§.id quod.ff.famil.herciſ.&.l.idem eſt.ff.de rei vẽdi.&.l.ſi locus.ff.quemad.ſer.amit. &.l.ſi Ti cio.ff.de vſufruc.&.l.indebiti.in princ.ff.de condi. indeb. &.l.ſi cõuenerit.§.j.ff.de pigno. acti.&.l.ſi fundus.ff.de pigno.&.l.ſi proprietati.ff. de iure doti.& in.l.Iulianus.§.ſi Titius. ff.de acti.emp.&.l.ſi ego.§.idem ait, verſi. quod tamen per alluuionem.ff.de publici.in rẽ actio.& per Bart.in tracta.de alluuione,in verbo,acquiritur nobis.Bal.in rub.ff. de rer.di uiſi.colum.4.verſicu.nunc de rebus,cum multis ſeq.Ioan.Fab.& Angel.Are. in.§.præterea,Inſti.eodem titu . Angel.in.l.legem.C.loca.Iaco.Aluar.& Cardi.Alexand.in.d.§.ſi quis de manſo.Alexand.con.25.conſideratis verbis inſtrumenti,in.j.dubio , lib.7.& con.57.in cauſa & lite,colum.4.verſicu.prætereà conſuetudo,eo lib.7.& Cepol.in tracta.ſeruit.ruſti.prædi.titu.de flumine priuato.Petr.Ferra.in titu.for.libel.in acti.rea.in verbo,iure dominij,colum.3.verſicu.tertius eſt.Corne.con.191.ſatis ſcrupuloſa,lib.3.& conſi.287.dominus Ioachimus,eo.lib.3.& latiſſimè Fran.Curti.Senior.cõ.57.ſuper eo quod ab ordine,Bo lo.con.14.duo caſtra.& Iaſ.con.246.punctus quæſtionis,lib.2.& con.126.alluuionis,lib.4. Pantal.in repe.l.2.colum.20.verſi.32.extẽdo.C.de reſcin.vendi.vbi quærit,an alluuio quæ

post venditionem accessit rei venditæ, impediat remedium.d.l.2.

97 DECIMOQVINTO quæro, quid de thesauro ab emptore inuento in re vendita durãte eodem tempore præstituto ad reuenditionem, & antequam res redimatur, vtrùm pertineat ad ipsum emptorem, an ad venditorem reuenditione facta, an verò ad vtrumq;. Et idem quæri potest in retractu municipali. Vide tex.in.l.diuortio.§.si fundum, & ibi glo.Barto. Bal.& alios.ff.solu.matri.& in.l.à tutore, & ibi Bar.ff.de rei vendi. & in.l.si is qui.ff.de acquir. rer. domi.& in.l.item Labeo.ff.fami.hercis.& in.l.j.& ibi Ioan.à Plat.C.de thesaur. lib.10.& in.§.thesauros, & ibi Ioan.Fab.Angel.Aret.& alios, Insti.de rer.diuisi.Iaco.Ra.& Alber.in.l.item lapilli.ff.eo.titu.Specul.& Ioan.And.in addi. ipsius, titu. de locat.§.nunc aliqua, versicu.132.Bald.in rub.ff.de rer.diui.colum.5.versicu. item quæritur de lapidibus. Iaco.Alua.& Cardi.Alexand.in capi.j.titu.quæ sunt regali.& Ferra.titu. for.libel.in acti. rea.in verbo, iure dominij, colum.3.versicu.secundus.& Guil.Benedic.in repe.capit.Raynutius, in verbo, cætera bona, nume.30.&.34.& nouissimè Carol. Molen.in cõsuetu.Paris. titu.j.§.37.numero.48. Ex quibus cognosces quid hìc dicendum sit, iunctis his quæ suprà de alluuione diximus. *Thesaurus an cedat ẽptori, an uẽditori redimenti ex hoc pacto.*

98 DECIMO SEXTO QVAERO. Titius agit contra Meuium ad reuenditionem fundi, quem illi antea vendiderat cum pacto (vt ipse dicit) de reuendendo Meuius negat simpliciter, id pactum intercessisse. Titius tandem probat id pactum non ita simpliciter vt allegabat, sed ita quidem, vt Meuius post triennium teneretur reuendere. quod pactum non est illicitum nisi alia interueniant, vt multis placuit, quos videre poteris, suprà eo.titu.§.j.in verbo, a tel temps, paulo ante fi. Vtrùm cùm tempore quo agit, esset trãsactum illud triennium debeat obtinere. Et videtur quòd reus sit absoluendus, nam promissio pura & ad diem & post diem differunt inter se formaliter, essentialiter, & effectualiter.l.obligationum ferè, in prin.ff.de acti.& obliga.&.l.talis scriptura.ff.de lega.j.&.§.omnis, Institu. de verbo. obliga. Igitur qui vnam earum intendit & non probat, licèt aliam probet, debet succumbere, cùm deductum non probauerit, & probatum non deduxerit. Nam qui in libello intẽtionem suam ad certam causam vel rem vel tempus restringit, si non probat, succumbit. l.habebat, in prin.ff.de instito.actio.&.l.diuus, & ibi amplissimè no.per doc.ff.de re iudica.&.l.si mater.§.si quis autem fundum.&.l.& an eadem.§.actione.ff.de excepti.rei iudica.&.l.j.ff.si mens.fal.mod.dixe.& capit.abbate sanè, de re iudic. lib.6.Iuno.in cap.super literis, in.j.glo.magna.versi.& nota, de rescript.& in cap.qualiter, de accusati. & in capit.ex parte abbatissæ, de priuileg.Ioan.And.in additi.Specul.titu.de actio. seu. peti.§.sequitur. Fed.Senen.loquens de eo qui petit medietatem pro indiuiso, & probat de medietate diuisa, con.159.Sempronius.Signo.con.10.in quæstioné, colum.3.versicu.modò his.& con.140. procurator.& con.195.in quæstione, colum.2.nume.2.Bar.in.l.j.in princ.colum.2.versicu. veniamus ad causam.ff.de eden.& con.88.in quæstione inter Franciscum, post prin.& cõsi.117.accusatio, colum.j.quod repetitur con.223. Angel.consi.405.in causa vertente, colũ. j.Paul.Ca.con.228.pro declaratione, in fi.lib.j.& con.253.ad confirmationem, colum.2.versicu.circa secundum, eo.lib.j.& con.57.in causa exforcij, colum.vlti. versic.tum etiã quia dicta, lib.2.Roma.con.110.quæstio consultationis, propè per totum.& consi.167. Antonius, etiam per totum. Alexand.consi.121.viso processu causæ, colum.3. versicu.insuper, lib.j. & consi.198.quod est eiusdem initij, colum.vlt.lib.6.cum si.adduct.ab ipso Alexand. in.d. l.diuus.& Cepol.causarum criminalium, consi.59.Paulus, colum.6. versicu. & primò non obstat.& consi. 62. magnifice, colum.3.versicu.quia respondetur.& consi.63.esto quòd in actis, propè per totum.& Fran.Curt.Seniore consi.74. super memorata, colum.3.versicu. caruit ergo.& consi.83.deus pius, colum.penul.versicu.accedo ad tertium.& Fely. in cap. 2.colum.11.versicu.restringitur, extra de rescript.& in capitu.auditis, colum.penulti.versicu.secunda conclusio, extra de præscripti.& Stepha.Bertran.consi.67.non puto, numero.2.lib.j.& consi.272.viso, colum.penulti.numero.12.eo.lib.j.& consi.41.multa sunt, colum.j.lib.4. *Alia pulchra quõ.* *Qui intẽtionem suã ad certam causam, rẽ, uel tempus restringit, si non probat, succumbit.*

99 ¶ Verùm Angel.hac in specie consultus respondit contrarium, con.123.viso libello, nam actor (inquit) deduxit promissionem, & eam probauit, sed cũ ea modificatione (ita enim loquitur) vt facultas redimendi non sumat originem nisi elapso aliquo tempore, quę quidem modificatio aliam promissionem non inducit. Sicuti nec cùm petitur summa cẽtum librarum ex promissione, & probatur promissio ducentarum, vtroq; enim casu debet sequi condemnatio: quia quod deductum est probatum est, licèt vno casu habeat per modũ *De eadẽ re*

(vt ipse loquitur) pluris,alio minoris. Et hoc (inquit) expressè tenet Bar. in.l. scire debe-
mus,in prin.ad fi.versicu.reuoco in dubium,& ibi quoq; post eum (vt hoc ei addas) Bal.
Imo.& recentiores.ff.de verbo.obliga.Cui item adde & tex.in.l.j.& ibi glo.& Bar.C.si ad
uers.rem iudi.& in.l.apud Celsum.§.item quæritur, le.j.cum ibi no.ff.de dol.except.Cy.
& Bald.in.l.j.C.de lit.conte.Bar.in.l.qui vas,in princ.ff.de furt.& in.l.si constãte.§.vlti.ff.
solu.matri.Anto.in cap.cùm inter vos,de re iudi.Alexan.consi.208.prestantissime domi-
ne,colum.3.versicu.inquantũ verò,lib.7.Sic in casu proposito minus est probatum, quàm
sit deductum, quia adiectio temporis triennalis facit rem minorẽ re.§.plus. Insti.de acti.

99 ¶ Nec ob. (inquit ipse Angel.) quod cùm agitur ex vna causa,& illa non probatur, licèt
alia probetur,non sequitur cõdemnatio. Nam hîc probatum est quod deductum est cum
modificatiõe quadã tẽporis,qua nõ inducitur aliud promissum,sed idem,alio tamen mo-
do seu forma,quæ ipsum quod promittitur,facit esse minus deductum in libello. Sed su-

Arg. de re ad tempus.

mendo argumentum de re ad tempus,quod licet facere.l.in fraudem.§. penul.ff. de mili.
testa.l.miles ita hæredem.§.& quia diximus,qui est.j.& ibi Bar.& alij.ff. eodem titu.sicut
qui petit plus re,vincit in probato,succumbit in non probato,vt dictum est suprà,& pro-
batur in.l.j.secundùm vnam lecturam.glo.& doc.C.si aduer.rem iudic. Sic qui petit plus
tempore, qui dicit sibi simpliciter promissum, & probat post diem promissum, si agit
post ipsum diem lapsum dicit sibi plus promissum tempore,quam fuerit, obtinet eadem
ratione. Prælertim quia actor asserit vnicam promissionem,quam simpliciter negat reus:
vnde dici non potest quòd alia fuerit promissio,tum propter assertionem actoris,tum p-
pter negationem rei,tum propter naturam facti:quia promissio facti est,& non præsumi
tur,nisi quatenus probatur.l.in bello.§.factæ.ff.de capti.

100 ¶ Hæc propè Angel. Ex quibus planè intelliges quid dicendum sit & in hoc casu, in quo
ego ex Rochela aliquando consultus fui. Venditor quispiam vocauit in ius emptorem,di
xitq; emptionem ea lege fuisse factam,vt liceret ipsi venditori quandocunq; oblato pre-
cio fundum vẽditum redimere,reus negauit simpliciter.actor probauit eam legem in cõ-
tractu emptionis fuisse appositam,vt ius esset venditori intra triennium fundum redime
re oblato precio.quidam contendebant reum esse absoluendum, ego verò respondi fultus
authoritate & rationibus Ange. potius condemnandum, cùm tempore oblationis precij
actor adhuc esset intra illud triennium: ideoq; magis illum plus quam aliud intendisse vi
deri,vt in simili dicitur in.l.si is cui,in princ.ff.quemad.seruit.amit.

Qui contẽdit pactum redimendi quandocunque, & probat de triennio tantum, obtiebit, si intra triennium uenerit.

¶ Vide tamen quæ scripsimus suprà hoc eodem tit.§.j.glo.3.in verbo, & pour tel pris quæ
acorde est entre eulx,numero.3.cæterum hoc in loco.& præterea Pet. Anc.in con.in eo lo

101 co allegato,sed non in eadem re,neq; eodem loco,id est con.331.visis diligenter actis, co-
lum.2.versicu.preterea subtilius, vbi dicit quod si quis in suo libello intendat promissio-
nem de reuendendo (nam & in hoc casu loquitur)& eam quidem puram & simplicem,&
testes ipsius deponant de conditionali,& quidem potestatiua,debet reus absolui: quia ex
diuersitate pactorum potest denotari diuersitas promissionum,& sic probatio de vna al-
teram non attingit.c.cum Ioannes,extra de fid.instru. Et huic consonat quod in non lon
gè dissimili casu tradit Bal.in repe.Padua.l.edita,colum.vlti.C.de eden.quòd si ago ad de
cem quæ dico mihi fuisse promissa,& probo promissionem factam sub conditione, quæ
extiterit,vel ad diem quæ præterijt,vel econtrario, si dico me mutuasse sub cõditione quæ
extiterit,& probo de puro mutuo,in vtroq; casu debeo succumbere. & sequitur Lancelo.
Gali.in.l.j.§.si quis simpliciter,per eum tex.ff.de verbo.obliga.huiusq; mẽtionem facit Ia-
son in.l.vlti.§.j.col.j.in fi.ff.de vulga.& pupil.multaq; similia adducit,atq; etiam multa cõ
traria,vt ibi videre poteris.

Si uenditor prætendat id pactũ purũ, & probat de conditionali an obtinebit.

102 DECIMO SEPTIMO quæro, Quid si vẽditione facta venditor promittit restituere preci
um intra aliquod tempus,& emptor etiam reuẽdere,restituto illo precio. Vtrùm emptor
poterit cogere venditorem inuitum,vt illud precium,restituat offerendo reuendere Ale-
xand.consi.78.in causa & lite vertente inter Barptolemeum,per totum,lib.j.ita de hoc ca
su loquitur, vt non dubium habeat,quin emptor agere possit,sed tantùm illic disputat,an
ea promissio sufficienter probata fuerit. Et de hoc quoq; minimè dubito,nihil enim video
quòd actionem impediat, nisi quis diceret eam promissionem factam fuisse videri fauo-
re venditoris,ideo contra eum si nolit,non retorquendam.l.quod fauore.C.de legib.& eã
dem promissionem intelligi factam sub tacita conditione potestatiua,si venditor volue-
rit redimere,vt declarat Bar.in.l.si decem cum petiero.ff.de verb.obliga.& con.145.An-

Si emptor promisit reuendere, et uenditor restituere precium, an uenditor inuitus tenetur redimere.

gelotus,in fi.Bal.in.l.2.C.de pact.inter empt.& vendi.Soci.consi.241.circa primam diffi-cultatem,colum.17.versi.cõfirmatur,quia ex quo,lib.j. Sed certè id procederet,si solus em-ptor promisisset reuendere restituto precio, vt etiam declarat Pau. Ca. in.l.in bonefidei, quam legit cum.l. si hæres.§.si tamen.ff.de eo quod cert.loc.& consi.93.in causa quæ verti-tur,colum.5.versicu.sed in contrarium,lib.2.& Fabia à monte. S.Sab.in tract.empti.& vẽ-diti.in.5.quæstio.princ.colum.14.versicu.quartò quæritur.& Lancel.Gali. in repe. rub.ff. de verbo.obliga.colum.25.versicu.circa primum.& Anto.Rub.con.29.viso contractu,co-lum.2.versicu.præmissis.Sed hîc venditor quoq; promisit restituere precium,ideo fauore vtriusq; id factum est,& vterq; agere potest.& vide quæ dicam in seq.quæsti.

Promissionem reuendendi censeri factam si venditor noluerit redimere.

Quid si solus emptor promisit reuendere restituto precio.

103 DECIMO OCTAVO IGITVR,quæro,quid si non statim post vẽditionem,sed longo pôst interuallo emptor promisit reuendere venditori:ipse autem venditor non promisit redi-mere,vtrùm poterit venditor cogere emptorem vi illius promissionis reuendere. De qua specie consultus Corne.con.300.placet mihi,lib.j.respondit eum qui ita promisit vende-re alteri,qui non promisit emere,non posse cogi ad vendendum:quoniam est simplex pro-missio non correspectiua (vt ipse loquitur) & sic est simplex pactum,quod non potest p-ducere aliquem ex quatuor contractibus innominatis,de quibus in.l. naturalis.ff.de præ-scripti.verb. Et pactum carens causa est inefficax, aut certè ei obstat exceptio doli.l.2.§. circa.ff.de doli excepti.&.l.si cùm te.ff.de pact.&.l.nuda.ff.de donati.cum alijs si.

Si ex interuallo emptor promisit reuendere, nec tñ venditor promisit redimere. an poterit emptor cogi reuendere.

104 ¶Nec possumus dicere,quòd hæc promissio habeat causam precij,quod vẽditor debet re-stituere,cùm petit sibi reuendi: quia licet venditio præsupponat ex aduerso obligationem ad precium,tamen promissio de vendendo,si alter cui ea fit,non promittit inuicem eme-re,non habet causam,propter quam promittit vendere. Prętereà aut censetur facta ea pro-missio ob eam causam,vt habeat precium:& tunc hinc oritur contractus innominatus,in quo locus est pœnitentiæ.l.si pecuniam.ff.de condi. ob caus. Aut non censetur factum ob causam de futuro,& tunc quia nulla apparet causa de præsenti vel præterito,& paria sunt non esse,vel nõ apparere.l.duo sunt Ticij.ff.de testa.tutel.&.l.cùm res.§.itaq;.ff. de lega.j. cum si.Consequens est eam promissionem manere inefficacem,per.d.§.circa.

105 ¶Quòd si quis dicat,quòd vbi non exprimitur alia causa, præsumitur saltem causa do-nationis,vt voluit Bar.in.d.§.circa.& in.l.à Titio.ff.de verb.obliga. Sciat contrarium cõ-muniter teneri:vt per Angel.in.d.§.circa.& Imo.in.d.l.à Titio.& prætereà Ioan. And.in addi.Specul.titu.de confessionib.§.nunc videndum,versicu.sed quæ est ratio.Cy.& Bald. in.l.generaliter.C.de non nume.pecu.Anto.Imo.& Panor.in capit.si cautio, extra de fid. instru.Paul.Ca.in.l.hoc iure.ff.de donati.Id quod præsertim obtinet in pacto nudo: nam licèt aliàs ex eo oriatur actio,vbi est causa donationis.l.si quis argentum.C.de donati.ta-men id tantùm procedit,cùm causa donationis exprimitur:secus si tacitè tantùm intelli-gatur,ne duo specialia in eadem re concurrant,vt voluerunt Ray. Bald. Angel. Paul. Ca. Alexand.& Ias.in.l.iurisgẽtium.§.sed cùm nulla.ff.de pact.cum alijs mult. concord. à me adduct.in repe.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus, numero.128.sicut etiã videmus.

De eadẽ re An præsumatur donatio,cũ nõ apparet alia causa.

106 ¶Et hæc quidem propè Corne.vir profectò optimi & rectissimi iudicij & animi,quantũ ex scriptis eius olfacere possumus, testaturq; alios in eandem sententiam consuluisse. Sed & hæc omnia quantùm ad nostrum casum pertinet, velim intelligas in simplici promis-sione de reuendendo facta ex interuallo, vt etiam expressè diximus in princ. huius quæ-stionis.Nam si ea facta fuisset in primo contractu venditionis,aut confestim post,vt cõ-tractui inesse videatur,iuxta ea quæ latè diximus suprà eo.titu.§.j.in verbo,in limine cõ-tractus,quæ est glo.eius.§.5.aliud hauddubiè dicendum esset: quia tunc promissio reuen-dendi esset pars illius primi contractus,& eius cohærentia vestiretur,vt etiam abunde di-ximus in eodem.§.j.in verbo,par celuy mesme contraict. Quæ nota,quia multi fortè dice-rent contrarium in illo primo casu, cum scilicet id pactum reuendendi factum est post contractum:neq; enim vnquam vidi reuocari in dubium,quin id esset efficax,& ita sem-per vidi teneri & iudicari.Nam plerumq; apud nos magis ex bona fide, quam ex summo iure causas decidimus.Cæterum Angel.consi.55.ex pacto.in princ. nominatim loquẽs de pacto reuendendi,dicit quòd si id etiam ex interuallo fuit appositum,tamen si fuit stipu-latione munitum,ex eo agi poterit,aliâs non.& idem de promissione venditionis munita stipulatione tenuit Lancel.Gali.in.d.rub.de verbo.obliga.vbi suprà in quæsti.præced.At qui illam Cornei sententiam cõfirmat,quod tradit glo.in.l.perfecta.C.de dona. quæ sub iur.& ibi expressius Saly.quòd si perfecta donatio fuerit,& res tradita,non potest ex in-

Quid si in ipso contractu fuerit facta ea promissio reuendendi sine promissione reuendendi.

Quid si interuenerit stipulatio ĩ promissiõe facta ex interuallo.

teruallo conditio apponi à donante, etiam volēte donatario: quia res est perfecta, nec aliquid est, cui pactum cohæreat. Et id perpetuum est, vt pacta non incontinenti apposita actionem non pariant. l. in bonę fidei. C. de pact. & l. iurisgētium. §. quinimo, & §. idem responsum. ff. eo. titu. & l. pacta conuenta. ff. de contrah. empti.

107 *An aūt huiusmodi promissio ex interuallo pariat exceptionem.* SED DUBIUM EST, an saltem id pactum ita factum pariat exceptionē: verbi gratia, ego vendidi annuum reditum simpliciter, postea autem ex interuallo emptor mihi dedit facultatem redimendi huius annui reditus, vtrum si postea emptor petit reliquias, id est, vt vocamus arreragea, possim excipere de huiusmodi redemptione, vt scilicet nō tenear soluere huiusmodi reliquias, nisi restituto ei precio me eo reditu liberet. Et sanè cum pactum fit ad excipiendum, hauddubię exceptionem parit etiam ex interuallo factum, vt illis iisdem iuribus scribitur. Sed id pactum, de quo tractamus, non ad excipiendum, sed ad agendum interpositum est, quo in casu glo. in d. l. pacta conuenta, & in d. l. in bonæ fidei, negat id prodesse ad excipiendum, & est similis glo. in l. ab emptione, in prin. ff. de pact. & in l. j. in verbo, resoluit, & iterum in l. 2. in fi. C. quan. lic. ab empti. disce. quæ quidem loquitur de pacto resoluendi, tanquam scilicet id pactum non debeat egredi intentionem paciscētium. l. non omnis, in princ. ff. si cert. pet. & idem voluit Saly. in d. l. j. colum. j. versicu. quæro iuxta proximam. C. quan. lice. ab empti. disced. & Angel. con. 77. plures creditores, colum. vlti. Sicuti nec è diuerso pactum factum ad excipiendum, parit actionē. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. Verùm in priori contrarium tenuerunt Saly. sibi cōtrarius Alexand. Soci. Iason, & Philip. Deci. in d. l. in bonæ fidei, Pau. Ca. in l. iurisgentiū. §. quinimo. ff. de pactis, per d. l. pacta, ibi, quo quidem casu, & ibi fulgo. & l. legem, & ibi Saly. C. eo. titu. & alias rationes, quas ibi videre poteris, ne hic diutius immorer. Sicuti & in secundo quoq; cōtrarium videtur probari in l. sed & si possessori, in princ. & ibi glo. ff. de iureiuran. & l. qđ mihi, & ibi etiam glo. ff. de liber. leg. & l. si cùm ante. C. de donat. ante nupti, & quod voluit glo. in l. in hoc traditionibus, in fi. & ibi Barto. ff. de pactis. & Alberi. in. d. §. pactus, colum. vlti.

Pactum ad agendum an prosit ad excipiendum.

Et an è diuerso.

108 *An minor possit hanc facultatem retrahendi uendere.* DECIMO NONO quæro, vtrùm minor, qui fortè successit patri, qui fundum vendiderat sub hoc pacto reuendendi, cuius tempus adhuc durat, possit hanc facultatē redimendi vēdere sine decreto. Alexand. super hoc interrogatus, nuncupatim respondit non posse, con. 27. attentis narratis, colum. 2. versicu. plus videtur quòd etiam, lib. 3. nam idem (inquit) iudicamus de actione competente ad rem immobilem, quod de re ipsa mobili: ideoq; eadē illa solennitas in venditione ipsius actionis requiritur quæ & rei. vt no. glo. & doct. in l. j. C. si aduer. trans. & in cap. j. in authen. de non alie. cum multis si. ibi per eum allegatis, & alijs multis à me collectis suprà tit. præced. §. j glo. 7. in verbo, ou autres choses cēsees pour immeubles. nume. j. cum multis seq. Ideoq; nos & alibi diximus, videlicet in eadē glo. numero. 31. ex quo infertur, quòd si venditor hanc facultatem alteri vendat, est locus retractui consanguineorum, cùm ea res censeatur immobilis.

109 *An fundus uendi sub lege redimēdi censendus sit mobilis, an immobilis.* VIGESIMO QVAERO. Vtrùm fundus emptus sub hoc pacto redimendi intra certum tēpus restituto precio sit censendus mobilis, an immobilis pendente ipso tempore redimendi. Quid enim si ex statuto ascendentes succedant in mobilibus, descendentes verò aut collaterales in immobilibus. Nam & apud nos talis est consuetudo titu. de successions §. 7. qui est omnium huius volu. 217. Qui ergo succedent in hoc fundo ita empto, vt diximus. vtrum ascendentes tanquam in re mobili an alij tāquam immobili. Dic breuiter id ex euentu iudicari. Nam si redimatur erit mobilis, cùm in pecuniam rem mobilem ex causa antecedenti conuertatur. Si verò non redimatur, immobilis: quanuis in ea causa esset, vt redimi potuisset. Ideo primo casu ij qui succedunt in mobilibus, eam pecuniā qua fundus redemptus est obtinebunt. Secundo casu qui in immobilibus succedunt, fundum ipsum habebunt, vt videre poteris ex his quæ latissimè tractauimus suprà in fi. titu. præcedentis quæstio. 3.

110 *An censeatur simulatum id pactum appositum in simulato contractu.* VIGESIMO PRIMO Quæro factus est cōtractus venditionis simulatus quidem inter cōtrahentes, & in eo appositum est pactum de reuendendo. An & id pactum quoq; censebitur esse simulatum sicuti principalis contractus: Vide Bald. qui ex facto respondit ex hoc id pactum videri simulatum, con. 54. casus breuis & arduus, lib. j. Ex quo etiam cognosces cuius effectus & vtilitatis hæc res est. nam ob id defendit à falso quosdam testes, qui depo suerant in eo contractu nullum pactum de reuendendo interuenisse, tametsi in instrumento appareret fuisse appositum: tanquam scilicet appositum non censeatur, quod simulan-

ter appositum est, vt per totum titu.C.plus vale.quod agit.

111 ¶ Tu autem adde ad Bald.quod semper aliâs si contractus principalis est simulatus, quælibet clausula in eo apposita, simulata quoq; esse censetur. Bar.in.l.nemo,col.2.versic.quęro an renunciatio.ff.de lega.j.ipse Bald.in.l.j.col.j. C. de suffra. & consi. 268. super primo puncto, circa medium, lib.5.& Saly.in.l.emptione,col.2.versicu.vlterius quæro.C.plus valere quod agit.Ro.consi.171.pro decisione.& consi.246.clarissime assessor, col.j.Iaso.in.l. si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.antepe.versicu.sexto quando contractus. ff. de verbo. obliga.& consi.170.quod prædicti Paulus,col.9.versicu. item si contractus, lib.2.& consi. 133.videretur in præmissa,col.vlti.versicu.item quando contractus,lib.4.& Philip. Deci. consi.587.coram magnificis,col.3.versicu.vltimò non ob. Nam & omnes clausulæ in contractu appositæ sequuntur naturam ipsius contractus principalis,glo.in.l.si patronus.§.patronum,in verbo,fauiana.ff.si quid in fraud.patro.Bald.in.l.imperator,in.j.lect.colū.pen. versicu.item cassato principali.ff.de stat.homi.cum multis concord. à. me collect. in nostro tracta.de vtraq; posses.in.§.eiusdem tracta.2.nume.sed & huc referendum.

Si principalis contractus est simulatus, et omnes clausulæ eius eiuscemodi esse censentur.

112 VIGESIMO SECVNDO quæro vtrum tempus, quo possedit emptor qui emit sub hoc pacto ante reuenditionem, prosit venditori, qui postea redemit, ad præscriptionem rei venditæ. Id est, vtrùm venditor qui redemit, possit vti accessione emptoris. quod vtiq; verum est, vt in simili scribitur.in.l.Pomponius.§.præterea.ff.de acquir.pos. & in.l.si hominem. ff.de vsucap.&.l.si duobus,in princ.&.§.j.ff.de diuer.præscripti.& vbiq; concord. per glo. & doct.& quæ diximus suprà eod.titu.§.5.in glo.vlti.atq; etiam titu.præced.§.12.in glo.j. in princ.iterumq; in fi.eiusdem titu.in.7.quæstio.& quod scribit Bald.in.l.j.C. de vsucap. transf.& Panor.in.c.illud,col.2.versi.quò ad tertium,ext.de præscripti.

Possessio emptoris prodest uendiri qui redemit.

113 ¶ Verùm id poterat dubium videri in nostro casu, quoniam multi, id est maior atq; potior pars nostrorum negant ex pacto de reuendendo resolui contractum ipso iure, vt latissimè dixi suprà hoc eodem titu.§.j.glo.7.in verbo, seront preferez. nu.12. sunt igitur qui tenent, & multis sequen. Nonnullis autem placuit id quod diximus de accessione temporis, tantùm procedere eo casu quo dominium in venditorem ipso iure retransfertur: quod fit quando resoluitur ex causa de præterito, quo casu contractus non censetur fuisse celebratus.l.4.§.Marcellus.ff.de in diem addict.Fran.Are.in.d.l.Pomponius.§.præterea, quē legit cum.§.j.col.j.Sed contrarium apertè tenuit Angel.in.d.l.si hominem, vt scilicet omni casu id procedat, vt ibi videre poteris.

De eodem.

114 VIGESIMO TERTIO.quæro, Aliquis fuit cōstitutus procurator ad vendendum cū pacto de reuendendo.Is postea vendit simpliciter sine mentione eius pacti, an censeatur tamen vendidisse cum eo pacto, tanquam mandatū secutus fuisse videatur. Matthe.Afflict. deci.Neapol.285.Balij & tutores,col.vlti.versicu.accedant ad hoc, dicit ita cēseri fuisse factum, allegans Alexand.con.27.attentis narratis.lib.3.vbi tamen de hoc nihil omnino dicit, sed alia quædam ad hoc pactum pertinētia scribit, de quibus tractauimus suprà in.4. quæstio.huius fi.Sed ad hoc facit quod voluerunt Pet.Cy.& Bald.in.l. per retentionē.C. de vsur. dicta in primo contractu præparatorio secundi, censeri repetita in eo secundo contractu.

Si procurator ad uendendum cū hoc pacto uendat simpliciter an censeatur uēdidisse cū eo pacto.

115 ¶ Sed & huc propiùs accedit, quòd si quis mandatum habuit emendi domum, & eā postea simpliciter emat, censetur emisse secundùm id mandatum, id est procuratorio nomine mandantis.l.qui seruum, versi.idem esse in eo, & ibi.Bart.ff.de interro.acti: & in.l.seruus communis sic omnium.§.vlti.&.l.proinde,in princ.&.§.j.ff.de Stipul.seruo. & in.l.qui in aliena,§.si is qui putabat,in princ.cum glo.& ibi Bar.Angel.Franci.Areti.& alij.ff.de acquiren.hæred.& in.l.post dotem, secundùm lect. Dy. & ibi quoq; no. Rapha. Co. & latè Alexand.col.5.versicu.vlteriùs ex eadem.ff.solu.matri.& in.l.qui negociationem,in princi.ff.de admi.tut.&.l.pignori.§.vlti.& ibi Angel. ff. de vsucap. &.l.is qui.§.inde quæri,& ibi Bart.ff.de manu.&.l.vlti.versicu.quod enim.C.per quas person. nob. acquir. & voluit Barto.in.l.Ticium & Meuium.§.altero,col.j.versicu.item op.& iterum col.sequen.versic. tertio casu, eo.titu.Bald.in.l.cùm oportet,in princi.C.de bon.quæ lib. Angel.in.l.si pupil. .§.j.paulò ante fin.ff.de nego.gest.Ro.consi.91.visis ac percunctatis,col.3.versicu.secundò idem probatur.& consi.94.visis his quæ narrantur,col.2.versicu.cæterum puto.& Alexā. consi.58.circa primum quæsitum,in princ.lib.j.& consi.25.viso instrumento, col.vlti.lib. 2.quod repetitur consi.90. lib.3.Fely.in cap.cùm.M.Ferra.col.2.extra de constitu.Angel. Areti.in.§.sequens,col.5.versicu.& etiam aduertas,& ibi Iaso.col.6.versicu.ad vnum tan-

Procurator constitutus ad emēdum postea emens simpliciter censetur emere ut procurator uide numero seq.

tũm,Insti.de actio.& latiùs idem Iaso.in.l.j.§.nunciatio,colum.3. versic. prima conclusio. ff.de ope.no.nunci.Barb.consi.46.illud adduco,colum.6.versicu.facit etiam,lib.4. vbi id dicit singul.

116 ¶ Et hæc sine dubio quantùm ad nostrum casum pertinet,procedunt,si emptor certior factus fuit de ea forma mandati:nam contrahendo scienter cum tali procuratore ita constituto,videtur satis agnoscere eam formam. At si id ignoret, quia non vidit mandatum, sed credens istum procuratorem fuisse simpliciter cõstitutum,vt asserebat, simpliciter etiam contrahit sine eo pacto,non videtur ei pacto quod ignorabat in mandato appositum, consensisse.l.si per errorem.ff.de iurisd.om. iudi. Nec satis est procuratorem id sciuisse & intellexisse,nisi idipsum declarauerit.l.si repetendi,& ibi doct.C.de condi.ob cau.&.l.3.§. si quis quasi,& ibi quoque doc.ff.de condi.indebi.cum si.Nam & quod suprà dictum est, eum qui mandatum habuit emendi,si id postea faciat,videri fecisse secundùm id mandatum,procedit quò ad mandantem & mandatarium,non quò ad tertium,cum quo contraxit,vt expressè dicit Barto.in.d.§.si is qui putabat.Raph.Co.in.d.l.post dotẽ, & ibi quoq; Alexand.colum.5.versicu.puto tamen,& Ias.colum.12.versicu.circa secundum. & idẽ Alexand.in.d.l.j.§.nunciatio,colum.3.versicu.item adde si dominus.ff.solu. matri.& Alcia.in tract.præsumpt.regula.2.præsumpti.24 numero.5.

Quid si emptor ignorabat id mãdatum.

Declaratio præcedentis uersi.

117 ¶ Vt interim omittam quosdam id intelligere,cùm is qui actum gerit , facit mentionem mandati vel procurationis,vt quia se dicit procuratorem:tunc enim licèt nõ aliter exprimat id se facere nomine procuratorio,tamen censetur eo nomine facere.l.cùm post mortem.§.j.ff.de admi.tuto.cum concord.adductis in titu.præced.§.10.glo.j.numero.4.sed id intelligas.alioquin nomine proprio.per.l.3.§.sed quod de tutore,versicu.sed & siquidem. ff.sol.matri.&.l.Papinianus.ff.manda.&.l. & magis. ff. de soluti. Et ita voluit expressim. Bar.in.d.l.post dotem.ff.sol.mat.& in.d.l.j.§.nunciatio. colũ.2.versicu.quæro quid si procurator.ff.de ope.no.nunci.& in.l.qui mihi donatum,colum.vlti. versicu. sed quæro quid in dubio.ff.de donati.& vt à nonnullis citatur,consi.incip. super hoc puncto an sufficit, quod non est inter impressa.Bal.in rub.C.de empti.& vendi.in.15.quæsti.in fi.Ego autem vt ad casum nostrum redeam arbitror id non obesse domino,qui mandatum limitatũ dedit,quominus possit rem suam repetere,sed emptorem deceptum à procuratore aduersus eum in id quod eius intererit, actionem habiturum , vt non obscurè voluerunt quos suprà citauimus.

Alia declaratio.

118 VIGEGIMO QVARTO quæro de specie apud nos frequentissima,& quæ ob diuersa Senatuum aresta admodum torquet & causidicos & litigatores. Titius emit à Meuio annuum reditum pecuniarium,aut alium super omnibus bonis eius, datq; facultatem redimẽdi id vectigal intra duos annos,restituto precio venditionis.& ne interim arreragia (quæ vocamus) currant , venditor emptori dat percipiendos fructus certi cuiuspiam fundi.& si venditor ipse nõ redemerit intra illud tempus, relinquit emptori eum fundum in solutũ, & vt vulgo loqmur,en assiete dicti reditus. Vtrùm iste cõtractus sit licitus,an non. Plurimi contendunt esse illicitum,hac ratione moti,quòd iste contractus est veluti pignoraticius,in quo pactum legis commissoriæ reprobatur.l.vlti.C.de pact.pigno.& capi.significante,extra de pigno.atq; etiam quoduis aliud ei simile.l.j.& ibi Bar.Bald.& Angel.C.de pact.pigno.vbi fit mentio huiusmodi pacti,de quo nunc loquimur.&.l.quanuis,in princ. ff.de soluti.quæ loquitur etiam de datione in solutum. de qua item loquitur Ioan.And.in d.cap.significante.& Guid.pap.consi.81.ad decem dubia,in.j.dubio. Nec tantùm cùm pignus datur ex causa mutui,sed ex quacũq; alia,reprobatur id pactum,vt multis probat ex facto consultus Alexan.con.178.viso processu,col.j.& seq.lib.7.

Alia pulcherrima qõ & freqũetissima.

In pignore reprobatur pactum legis commiss.

Et aliud quoduis ei simile.

Et quacũq; cã pignus detur.

119 ¶ Adeo autem hæc pacta in pignore reprobantur , vt nec iuramento quidem confirmentur,secundùm Ioan.And.in addi.Specul.titu.de renunci.& conclus.§.j.versicu.& quia hîc, in addi.incipi.ex quo author.Ioan.Fab.in.l.vlti.C.de pact.pig.Alberi.in rub. eodem titu. Cardi.Flor.Imo.& Panor.in.d.capit.significante.Bar.in.l.si quis pro eo,in princi. versicu. quartò dixi quòd prohibetur,& ibi Angel.colum.j.ff.de fideius.Imo.post Anto.in capi.cũ contingat,colum.65.versicu.nunc igitur restat descendere ad.4.membrum,extrà de iure iuran.Guid.Pap.deci.Delphi.6.pactum legis.& consi.79.viso ad plenum,colum.j.& consi.80.addendo,circa medium.& con.seq.& consi.126.de anno domini,in.j.dubio. & in tracta.de contractibus illicitis,colum.6.versicu.iuxta hanc materiam. Stepha. Bertran.con. 356.nihil,colum.j,lib.j.& consi.50.cùm pro restituenda,colum.j.lib.2.& consi.98.puto,col.

Nec iuramento confirmatur.

j.eo.li.2.& con.153.existimo,col.j.eo.li.2.& con.178.vẽditio,ante fi.li.3.& cõ. 97.q̃uis, li.4.

120 ¶Licèt contrarium,ne id omittamus,voluerit glo.in.d.c.cùm contingat,in verbo,debent in fi.Inno.in.d.c.significante.Barthol.Brix.quæsti.dominicali.12.quidam accepit.& Fede. Senen con.140.punctus quæstionis talis est constante,versi.item pactum.Bar.sibi contrarius in.l.Seius.ff.ad leg.Falci.Alberi.& Bal.in.l.j.& ibi Alex.in addi.ipsius Bal.C.de pact. pigno.Anto.Pet.Anc.& Barb.in.d.c.significãte.Steph.Bertran.sibi contrarius.consi.91.ex propositis,nu.12.in prin.li.3.& ipse Guid.Pap.etiam sibi contrarius sing.477.licèt pactum & Ludo.Gozad.con.61.prima,col.2.nu.7.& Fran.Rip.li.3.respon.c.6.maiores,nu.6.Host. autem in summa tit.de pigno.§.quibus pactis,versi.quid si iurauerit,dicit valere iuramentum,sed ita vt iurans absolui debeat,quod in sententiam priorum recidit. De cadu;

121 ¶Nec consuetudine quoq; huiusmodi pactum confirmari potest,secũdùm Bal.in.l.2.col. 3.versi.tertij dicunt.C.quæ sit long.consue.Nec deniq; expressa renunciatione partiũ,Odo fre.in.l.vlt.C.de pact.pigno.per.l.quos ꝓhibet.ff.de postul.Alberi.in.l.j.in fi.eo ti. Host.in summa de pigno.d.§.quibus pactis,versi.quid si renunciauit.Io.Andr.Anto.& Imo.in.d.c. significante.Guid.Pap.d con.81.ad decem,in.j.dubio & Bertran.d.con 356.col.2.in prin.li. j.& con.50.cùm pro restituenda,col.j.& iterum vl.li.2. Nec cõsuetudine. Nec expressa renunciatione.

122 ¶Et sanè si hic contractus pignoraticius est, nihil dubitandum est,quin vicietur ex huiusmodi pacto.At si contractus est venditionis,hauddubiè non viciatur,quoniam in eiusmodi contractu tale pactum admittitur.ff.de leg.commis.per totum,vbi glos.in rubri.hoc expressim dicit.&.l.commissoriæ.C.de pact.inter emp.& vendi.& doct.vbiq;.dummodo non fiat in fraudem,vt tradit Hosti.in.d.c.significante,in verbo,improbatum,de quo(inquit)dicendum est,vt no.in.c.ad nostram,de emp.& vendi.quæ postrema verba volui hic adijcere,propter ea quæ inferiùs dicam.& idem propè voluit ipse Hosti.in summa eo.tit. §.quibus pactis,col.2.versic.sed si fiat pactum.Sed & glos.in.l.emptione.C.plus vale.quod agit.loquitur de venditione simulata,cùm esset caussa pignoris,ne ob pactum pignoris viciaretur.Quin & rationes huius discriminis inter pignus & venditionẽ subnectendas censui,quia ad nostram quæstionem faciunt.Hæ autem sunt ex Pet.à Bel Pertica in.l.vlt.C. de pactis pig.& Io.And.& Panor.post alios antiquiores in.d.c.significãte.Prima,quia tanti res solet vendi,quanti valet.Ideo si venditio dissoluitur,non decipitur venditor:nec mouet quòd aliquando res minoris vẽditur:quia ad ea potius debet ius adaptari,quæ frequenter quàm quæ raro contingunt.l.nam ad ea.ff.de legib.Cõtrà autem pignus solet fieri pro minori longè precio, quàm res ipsa valeat ob spem futuræ luitionis: vnde multùm deciperetur debitor, qui cupiditate recuperandæ pecuniæ facilè in omne pactum consentit, vnde voluit lex in hoc prospicere vtilitati subditorum.Alia ratio est,quia si hoc pactum valeret in pignoribus,vix aut nunquam aliter creditores mutuarẽt,quàm cum hoc pacto, spe consequendi lucri eius quod pluris est.quod profectò contineret speciem vsuræ,quæ omnia cessant in venditione. In venditione non reprobatur id pactũ legis cõmiss. Ratio eius rei.

123 ¶Huius igitur quæstionis cardo in hoc vertitur,vtrùm iste cõtractus sit pignoris,an venditionis.nam vt pignoris esse censeatur,facit illud pactum de reuendendo,vt videtur voluisse Bal.consi.201.tria possunt,in 2.dubio,lib.4.per tex.quam dicit no.in.l.creditor,quæ est.3.§.post diuisionem.ff.qui poti.in pignor.hab.quem & alibi dicit singul. ipse Bald.scilicet in.l.creditores,in fi.C.de pigno.Verùm Bald. si solerter inspiciatur, non illud dicit, sed id,quòd propter mandatum de reuendendo,videntur res quæ reuendi debent,esse pignoratæ ab eo qui mãdauit.Nam & ex eo.§.quem allegat, assumitur quòd ex eo quòd do facultatem vendendi rem meam,ego videor eam obligare,& ita ex eo annotat Iaco. Arena.in.l.ad curatoris.ff.de dam.infect.& reassumit ipse Bald.in eo ipso.§.nec ignoro Bart. & Salic.in eodem.§.ex eo.no.quòd ex pacto de vendendo præsumitur cõtractum pignus, nec id quidem nego:nam si ex mandato de vendendo censetur contractum, multo magis ex pacto ipso de vẽdẽdo.Suntq; qui Bar.eo in loco & Bal.in.d.l.creditores,ad hoc citãt,ꝙ ex pacto de reuendendo præsumitur etiam pignus cõtractũ. Nam ita eos allegat Cepola. in tracta.de simulatione contractuum,col.j.& id quoq; verum est. vt diximus suprà eo.ti. §.3.nume.7.quanquam id frustra: nihil enim quantùm ad id interest inter mandatum de vendendo, & mandatum de reuendendo. Sed hæc non est ea hypotheca siue pignus, de quo hîc quærimus,cùm videlicet is qui dicitur emere,non emit verè, sed potius simulatè pignus accepit sub specie emptionis:ideóque pactum legis cõmissoriæ ibi appositum non valet.In eo aũt casu quo quis emit & ꝓmittit reuẽdere,ex ea promissione res nõ obligatur Pactũ reuẽdendi an faciat censeri contractũ pignoris.

EE.j.

ipsi emptori,nec obligari posset,cùm rei suæ pignus consistere non possit.l.neq; pignus.ff. de regul. iur. Sed econtrariò ea res obligatur venditori, ex eo quòd emptor promittit ei reuendere,per.d.§.post diuisionem.& id est quod voluit Bal.d.con.200.lib. 4.

124 ¶ Verùm idem Bal.con.164. maritus, lib.5.tradit dationem in solutum,quæ ex pacto lui potest,accedere pignori:quia non sic datur, vt perpetuò maneat apud emptorem.quod & voluit Maria.Soci.con.15.visis prædictis,col.11.versi.vnde dicendum. Et si id verum sit,nihil est quod dicere possimus ad sustinendū huiusmodi cōtractum. Sed id omnino falsum est.quia si pignus esset,emptor aut creditor, cui res datur in solutum,non lucraretur interim fructus.quod est contra.l.2.C.de pact.inter empto.& vendi.& diximus latè,suprà eodem titu.§.5.in glo.2.in prin.vbi etiam docuimus procedere de iure canonico, & in foro conscientiæ. Nec enim id solum pactum de reuendendo facit censeri contractum pignoratitium vel vsurarium,nisi concurrat modicitas precij, & præterea secundùm communiorem op.quòd ita contrahens sit solitus fœnerari, vt probatur & ab omnibus plenissimè no.in.d.c.ad nostram,de empti.& vēdi.& in.c.illo vos,de pigno. & copiosissimè diximus suprà in rub.huius tit.Idq; est quod Hosti.quem suprà citauimus,in.d.c.significante, cùm loquitur de huiusmodi pacto legis commissoriæ apposito in contractu, qui dicitur venditionis,monuit de hoc dicendum esse,vt no.in.d.c.ad nostram.

De eadē re

125 ¶ Igitur vt concludamus,nisi eæ res quas diximus, & de quibus loquitur.d.c.ad nostram, vltra id pactum interuenerint,nihil est quod iudicare debeamus huiusmodi cōtractus nō esse vēditionis,sed pignoris.præsertim cùm in dubio nō præsumatur simulatio, aut fraus. l.quoties.§.qui dolo.ff.de probationibus cum multis concordan.à me adductis suprà tit. præcedenti.§.26.in glo.j.nume.32.sed quod de casu,& seq.Ideoq; nec contractus præsumitur fraudulētus.l.sed si maritus.§.sed si cōstāte.ff.q & à quib.&.l.quāuis, & ibi glo.& Bal. C.si quis alter.Bal.in.l.illud,paulò ante fi.de præsumpti.& con.389.qđ dictus,circa medium,lib.9.Paul.Ca.con.388.plus quatuor,col.2.lib.j.Io. Ana.inter con. eiusdē Pau.con.261. visis,post prin.lib.2.Pet.Ferra.tit.forma libel.in contractu vendi.in princ.col.2.Barb.consi.76.illud,colum.j.lib.3.& con.22.clementissimū,post princ.lib. 4.& con.72.sapienter,colum.3.versi.præmittitur,eo.lib.4.Soci.con.83.pro certo,col.j.lib.3. & consi.127.quoniam, col.5.versi.quòd autem voluerit,eo.lib.3.Ias.con.170.nomine,col.4.ad fi.lib.2.cum alijs cōcord.adductis à Phili.Deci.con.491.in casu,nume.4. Nam contractus talis esse præsumitur,qualem prima eius figura demonstrat.Bal.loquens nuncupatim de contractu facto cū pacto legis commissoriæ,in.c.j.post princ.& ibi quoq; Cardi. Alex. col.j.versic.ex quibus omnibus,tit.de feud.dat.in vicem leg.commis.per.l.cùm precibus.C.de fid.instru. & alia quæ ibi allegant,cum alijs quoq; concord.& si.adduct.à Soci.consi.90.in causa magnifici, col.3.versi.ex quibus sine hæsitatione,lib.3.

De eadē re

Fraus & simulatio in dubio non præsumitur.

Contractus talis esse præsumitur qualem prima illius figura ostēdit.

126 ¶ Et vt dicit ipse Bal.in.l.rogasti.§.si tibi,in fi.& ibi Philip.Deci.col.vlt.ff. si cert.peta.dubius actus nō debet iudicari vsurarius,p.l.si ea pactiōe,cū ibi no.C.de vsur. & idem Bald. in.l.si tibi decem,in princ.ff.de pact.& con. 487.apparet,lib.j.& Alexand.consi.222.super titulo quæstionis,col.2.versi.accedit etiam,lib.item.2.& con.200.perspectis narratis,colū. 2.versi.eiusdem initij,lib.6.& Ias.in.l.j.col.5.versi.tertiò multùm no.C.de ser. fugi.& con. 153.præsupponitur in facto,col.5.versi.octauò,lib.4.& Ludo.Gozad.con.55. quæritur,col. 3.nu.13.& Roch.Curt.in repetitione.c.vlt.col.6.versi.sed cōiter,de cōsue.Vnde & idē Bal. in rub.extra de offi.indi.col.4.versi.ad officiū,hęc propemodū scripsit. Ad officiū iudicis pertinet interpretari contractū in æquiorē partem.l.si socius pro filia.ff. pro soci.quia hæc est nobilis præsumptio.l.meritò.ff.eo.vnde omnis contractus pręsumitur celebrari bona mente,id est,bono studio,& absq; fraude,pręsertim vsurarū. qđ & repetit Ias.d.cō.153.vbi supra,lib. 4.Sed & idē Bal.vt a qbusdē citatur,sed in meo codice nō repi, in.l.legitima.ff. de pactis,dicit,& post eū Ludo.Bolo.p glo.quā Bal.dicit valde not.ibi,in illis verbis,& secundū hoc iuuatur &c. ꝗ contractus in dubio iudicatur licitus. quod & dicit idē Bald.in marg.in verbo,cōtractus,versi.7.vbi & eam glo.ad hoc dicit no.

Actus in dubio nō præsumitur usurarius.

127 ¶ Et quia etiā in Gallia videmus huiusmodi cōtractus passim & vbiq;,palā ac publicè frequentari. Ideo licitus censeri debet.l.quis sit fugitiuus.§.apud Labeonem,ibi,qui id facit, quod publicè facere licere arbitratur.ff.de ædil.edic.vbi Bar.trahit ad actū, qui cōmuniter existimatur licitus, cùm videatur sapere vsurariam prauitatem, & sequitur Cepol.in tracta.de simulatione cōtractuū,in prin.col.3.& iterū in.5. casu prin.col.vlt. & con.causarū criminaliū.13.stante quodā decreto,col.pe.versi.& inte lligo.Sed caue quia tex.& Bart.

Contractus censetur licitus ex co quòd palā solet fieri.

vbi suprà loquũtur quãtùm ad id, vt qui eum actum fecit, excusetur: non vt propterea actus sit licitus, vt optimè probat tex.in.c.quia in omnibus, in prin.ext.de vsur. Ange.con. 90.ꝓ decisione, col.j. Ideoq; Anto.Burg.in.d.c.ad nostrã.col. 6.versi.aduertas rogo, de empti.& vendi, reprehendit Bar.vbi suprà, tanquã aliter sensisset. Nam & diuus Ciprianus li. 2.epistola.2.ad Donatũ, nõ propterea dicit quippiã esse licitũ, ꝙ sit publicum. *Illius dicti declaratio.* *Ciprianus.*

128 ¶Verùm pro hac ratione bene facit, quod tradit Bal.con.154.instrumentũ, versi.itẽ quòd huiusmodi, lib.2.& quod scribitur in extrauag.Marti.quinti.incip.hodie, sub titu.de empti.& vendi.quæ expressim loquitur de venditione annuorum censuum siue redituum cũ pacto reuendendi. vt illinc etiam intelligas, nihil hîc facere quòd agitur de venditione huiusmodi rerum. Quod & constanter asserit Guid. Pap. in tracta. de illicitis contractibus, colum.6.versic.quid si vendidi tibi.& iterum colum.13.versicu.sed quid si incontinenti. Et facit etiam tex.in.l.quid ergo.§.j.ibi, cum vsuris trientibus, vel ijs quæ in regione obseruãtur.ff.de contrar.& vti.acti.tutel.& in.l.j.in fi. ibi, vsurarum modus ex more regionis.ff. de vsur.& in.l.& in contraria, ibi, eas tamen quæ in regione frequentantur.ff.eo.titu.& in l.idemq;.§.j.ff.manda.& in.l.tutor qui repertorium.§.sed & si negauit, ibi, secundùm morem prouinciæ præstabit vsuras. ff.de admi.tuto.& in.l.apud Iulianum.§. in vsurarum.ff. de lega.j. quibus etiam probatur morem atque obseruationem regionis in rebus id genus sequendam esse. *De eadẽ re*

129 ¶Et quod prætereà tradit ipse Bal.in.l.per diuersas, col.j.C.manda.& in sua marg.in verbo, contractus, col.2.versi.contractus aliqui, quòd cõsuetudo potest contractũ probare vel reprobare, ar.l.certi condictio.§.si nummos, ibi, cùm quotidie, &c.ff.si cert.peta. & sequitur Cepo.in tracta.simulationis cõtractuũ, vbi suprà. Et quod specialius ad hũc casum ptinet scribit Oldra.loquens in quodã contractu, de quo dubitabatur, esset ne vsurarius, an non, con.207.vniuersis, in fi. Corroborat (inquit) contractũ ipsum & ab omni specie illiciti reddit alienũ ipsius regni cõsuetudo, secundũ quã talis cõtractus cõtinuè celebratur, ar. l.si in emptione, ff.de contrah.empti.&.l.venditor.§.si constat.ff.com.prædi. Hęc ille, quẽ seqtur Steph.Bertran.con.j.viso.col.2.in fi.lib.2.Et quod voluit Ias.d.con.153.col.5.versic. septimò facit, lib.4.per.d.§.apud Labeonem.& nouissime Philip.Melanthon in Epitome moralis philosophię, vbi loquitus de ijs nostris cõtractibus, in qbus emitur reditus cũ pacto redimendi. Prudenter (inquit) monuerunt Gerson & alij, nõ statim cõtractus vsitatos iudicandos esse vsurarios. cùm enim hęc vita habeat cõtractibus opus, & magna varietas incidat, reprehẽsio vsitatorũ cõtractuũ, & cõsciẽtias pturbat, & magnos tumultus excitat. Illud aũt Gersonis (ni fallor) est in tractatu de cõtractibus, vbi & de huiuscemodi contractibus copiosissimè disputat, & de his cõtractibus vsitatis sæpe loquitur. & inter cętera loca in parte.2.propo.9. Et facit etiã tex.in.l. athletas, ibi.& generaliter ita oẽs opinãtur.ff. de his qui no.infa.ex quo Bald.in.j.lect.ibi, no. cõmunem & generalem opinionem facere censeri aliquid esse licitum. *Consuetudo potest probare uel reprobare cõtractum.*

130 ¶Et id potissimùm procedit, cùm hi contractus non solùm fiunt in Gallia, sed & fieri soleant à viris probis, & laudatissimę opinionis, & qui nullo pacto hac horrenda detestandaq; labe vsurarũ polluere se vellẽt: quæ res magis facit cessare suspitionẽ, vt etiam tradit Oldra.d.con.207.ante fi.& satis probatur ex tex.no.in.c.nisi essent.in princ. & ibi Panor. ext.de preb.& ex eo quod scribit Inno.in.ca.j.de cleri.pereg. cũ si.& quæ diximus suprà in rub.huius tit.nu.35 idq; satis. Et ex eo quoq; qđ scribit Bal.vtrãq; rationẽ copulãs, in.l.j.colum.7.versi.& hoc facit.C.de his quæ pœnæ nomi.vbi loquens de venditionibus horũ annuorum redituum. dicit contractus aliâs suspectos non debere censeri fœneratitios, si in regiõe cõiter frequẽtatur, & inter bonos seruatur. Nã qa verisimile est, etiã pmissũ est.l.3. §.vlt.cũ glo.ff.de eo qđ cert.loco.& seqtur Ias.d.cõ.153. lib.4.& e theologis voluit Gerson in.d.tractatu de contractibus, parte.2.post prin. *Contractus qui solẽt fieri ab honestis personis, à suspitione alieni.*

131 ¶Nec his rationibus obstat, quod suprà diximus pactum legis cõmissoriæ in pignoribus nõ accipere robur ex cõsuetudine, qa vtiq; id verũ est, cũ cõstat id pactũ ita esse appositũ: in dubio verò hmõi esse nõ debet cẽseri, si in regione à bonis viris frequẽtatur. Sicuti & è diuerso ij cõtractus, qbus nõ solẽt vti boni viri, pręsumũtur vsurarij, Bal.d.con.487.appa ret, lib.j. Et faciũt no.in.d.c.ad nostrã, de empti, & vendi. & in.c.illo vos, de pigno.vbi inter ea quæ faciũt præsumi contractũ vsurariũ, illud potissimũ est, si persona sit suspecta, qa scilicet soleat fœnerari. Ideoq; cũ contrariorũ cõtrarij sint effectus, si psona est probatæ fidei, in dubio nõ est pręsumendum contra contractũ, vti etiam dicit Ioã. And.in addi.Spe- *De eadẽ re*

cul.in rub.de vsur.in fi.Et generale,vt vtrunq; coniungam,vt ex qualitate personarū præsumamus bonam fidem, aut malam, vt dicit Bal.in.l. cùm hi.§.eam transactionem.ff.de transact.per eum tex.& in.l.creditores.ff.de priuil.credit.

132 ¶ Et quia deniq; tales contractus solent fieri in gratiam venditorū,vt videlicet possint rē suam recuperare restituto tātum precio,& sine solutione laudimiorum: nam quia fundus non venditur aut datur in solutum,nisi sub conditione, si precium non fuerit restitutum intra aliquod tēpus,certè restituto precio fundus nō censetur fuisse vēditus, aut datus in solutum.Ideo nec ex eo contractu debentur laudimia.vt voluit Guid.Pap.con.126.de anno domini,in.2.dubio.& latè diximus suprà titu.præced.§.j.glo.2.in verbo, a vendu,numero.22.ex quibus fit,& iterū in glo.10.in verbo dedās lan,in.8.quæsti.Ideoq; plerunq; nolunt venditores aliter vendere,nisi sub ea pactorū forma,cùm libentiùs emptores simpliciter emerent.Et hoc quoq; inspiciendū est,ne scilicet cōtractus dicatur reprobatus ob id ꝙ pactū appositū est rogatu & in gratiā debitoris,non dulcedine vsurarū,vt loqtur tex.in l.ait pretor.§.si fraudator.ff.quæ in fraud.credi.siue voragine creditoris,vt de eo pacto expressum loqtur Bal.in.d.c.j.col.2.versi.quero pone ꝙ pactū legis,tit.de feud.dat.in vicē legis cōm.ita intelligēs.l.Ticius.ff.de pigno.acti.& Guid.Pap.sing.477.licèt pactū, versic. quero mutuasti.& Io.Lup.in repe.c.ꝑ vestras,char.totius illius tit.89.col.3.versi.ad idē facit,vbi id dicit mirabile.& è theologis Angel.Cla.in sua sūma,in verbo, vsura, le.j.nu.66. Nam & è cōtrario cū pactū est factū in fauorē emptoris,& odiū vēditoris,inducit presūptionē vsurarū,Bal.q ad hoc Hosti.allegat con.311.in.q. Galuagini,col.2.versi.9.arguitur, li.5.Nōnulla aūt admittēda sunt propter vtilitatē contrahentiū.l.sed an viç.ff.de pigno.

Si hmōi pactum fuerit appositum in gratiam venditorū.

133 ¶ Nec quicq̄ obest,quod in nostra specie emptor ꝑcipit fructus ipsius rei in locū vicemq; pensitationis:neq; enim id illicitū est propter incertū fructuū euentū.l.si ea lege,& ibi glo. Bar.Alberi.Bal.& alij,ex qbus ipsi Alberi.Bar.& Bal.dicūt id procedere in foro cōsciētię. C.de vsur.&.l.si ea pactione,& ibi etiā glo.vlt.Cy.& alij,eo.tit.& Cano.in.c.in ciuitate,& in.c.nauigāti,ext.eo.ti.Hosti.in summa,tit.de vsur.§ qualiter petatur,versi. illud sciendū est,&.§.an aliquo,versi.quæ tamen oia.Oldra.d.cō.207.col.2.& Io.And.in addi.Specul.in d.rub.de vsur.col.2.Pau.Ca.in.l.per diuersas, col.pe.versic.itē dicit.C.mandat.cū alijs si,à me collectis in repe.l.si vnq̄,in verbo, donatione largitus, nume.113.postremò huc quoq;. C.de reuoc.donati.Et id quidem nihil aliud est,quàm aliud pro alio soluere:quod hauddubie fieri potest,non reluctante aut innito creditore.l.2.§.mutui,qui est.j.ff.si cert.peta.&.l. eum à quo.C.de soluti.&.l.j.§.an potest.ff.de consti. pecuni.&.l.precij.C.de rescin.vendi. cum si.

Incertus euentus tollit suspitionem vsurarum.

134 ¶ Ego verò nunquā tales contractus feci,neq; cæteris faciendos consului,nō quòd ego reprobatos censerem,sed quia,vt diximus, in dubium & suspitionem vocabantur, maluiq; semꝑ & in omnibus causis tutiorem viam sequi.quod sæpe & in nostris legibus atq; canonibus præcipitur.l.4.§.toties.ff.de dam.infecto.&.c.ad audiētiam,ext.de. homici.cum si. Sed tamen non omiserim,quòd si quis velit omnem suspitionē vitare,quæ ex huiusmodi pacto legis cōmissoriæ aut affini eidē in hmōi contractibus oritur.Id posse facere multis modis.Primo, si in ipso contractu aut incontinēti post contractū nō apponat hoc pactū, sed ex interuallo:id enim nō est prohibitū,per.l.Titius,& ibi Guil.Cu.Bar.Bal. & Salij.ff. de pigno.act.cum alijs multis concord.à me collectis suprà in rub.huius ti.nume.7.nā & licèt.Verùm id,ne fallaris,non est omnino tutum propter ea quæ tradit Alberi.in.l.2.versi.sed quid si emptor.C.de pact.inter empto.& vēdi.& Rapha.Co.con. 184.M.ccclix.&c. Ioānes,col.vlt.& diximus suprà in eadē rub.nume.8.sed hîc paululū,& seq.

Quid si id pactum legis cōmiss. apponatur ex interuallo.

135 ¶ Illud autem clarum videri potest, quòd si pecunia primùm fuerit simpliciter mutuata, postea verò ex interuallo ea conuersa est in emptionem annui vectigalis, cum his pactis, de quibus diximus in prin.huius quæstionis,nō posset dici hæc pacta esse illicita, cessante scilicet ratiōe,ob quam principaliter id pactū legis cōmissoriæ prohibetur in pignoribus: quæ ea est,quia nihil est quod nō faciat aut cōsentiat pecuniam mutuam accepturus,quo eam accipiat,necessitate (vt fieri assolet) adactus.hanc enim omnes vbiq; assignant. Id autem cessat si ante hunc cōtractum præcesserat mutuū, ideo nihil est quod prohibitionem inducat, vt penè omnes de hac re loquentes sentiunt, & ex facto nuncupatim respondit Stepha. Bertran.con. 91.ex propositis, nume.7.lib.3.Et hoc puto verum esse,nisi constaret id ita fuisse factum in fraudem,excogitata ex composito malicia, vt in simili diximus de eodem pacto legis commissoriæ facto ex interuallo suprà in rub. huius tit.eodē nume.8.

Quid si pecunia fuit primū mutuata,et ex interuallo conuersa in emptionem annuæ pēsitationis.

136 ¶Secundo modo euitatur hæc suspitio, si ita fiat pactum, vt si precium nõ fuerit restitutũ intra tempus præstitutum reuenditioni vectigalis, fundus ipse qui datur pro reliquijs siue arreragijs, maneat emptus iusto precio: nam nec id prohibitum est, vt probatur in.l.si fundus.§.vlt.& ibi glo.& Bar.qui eam.l.dicit sing.& oẽs.ff.de pigno.& voluerunt etiã oẽs in.d.l.j.& rursus in.l.vlt.C.de pact.pigno.Azo in summa eiusdẽ titu.statim post prin.Cano.in.d.c.significante, extra de pigno.Hosti.in summa eiusdem titu.§.quibus pactis, versicu.j.Alberi.in.l.emptione, in fi.C.plus vale.quod agit.& in.l.vlti.in prin.ff.de contrah.empti. Bal.in repe.l.Aemilius, col.antepe.versi.in glo.prima.ff.de minori.& in.ca.j.colum.j.versicu.quæro vtrùm valeat, titu.de feud.dat.in vic.leg.commis.vbi ad hoc dicit no.tex.in.d.l.si fundus.& Saly.& Pau.Ca.qui & eum dicunt no.in.d.l.Ticius.ff.de pigno.acti.Cepol.cautel.secundùm vltimam computationem.241.pactum pignoris.Alexã.con.178.viso processu, col.3.nume.8.lib.7.Pet.Ferra.in titu.forma libel.in causa venditionis, in.fi.prin.& titu.forma libel.in acti.hypot.in verbo, sub eadem obligatione, colum.9.versicu.quid si pactum.& Guid.Pap.d.con.79.colum.j.&.d.con.80.col.2.& con.sequen.in dubio.& deci.Delphi.6.pactum legis, col.j.& doc.vbiq;. *Si dictũ sit ut maneat fundus in solutũ pro iusto precio.*

137 ¶Et idem si simpliciter dictum sit, vt res maneat emptoris, si restitutum non fuerit precium intra aliquod tempus, quia tunc tacitè intelligitur, vt eius maneat iusto precio, vt dicit Hosti.in.d.c.significante, col.j.in verbo, in pignoribus, & ibi quoque Ioan.And.colum.2.de pigno.Ita intelligentes.d.l.si fundus.ff.de pigno.vbi etiam Bar.ita voluit. & Alexan.d.consi.178.vbi suprà, lib.7.& Steph.Bertran.consi.98.puto, collum.vlti.lib.2.& doc.sępe. Sed illud nolui te nescire, quòd si dictum sit, vt non redempta re intra aliquod tempus ea maneat creditoris pro maiori precio, quàm quod nominatum fuit in principio, illud non tollit vicium, vt pulchrè & scienter respondit ipse Bertran.con.347.duabus, colum.j.lib.j.& iterum consi.356.nihil, colum.2.versicu.sed fortè, eo.lib.j.& consi.50.cùm pro restituenda, colum.2.versicu.fortè verò, lib.2. Sed requiritur vt expressè dicatur pro iusto precio, vel simpliciter nulla precij mentione facta, vt diximus. *Sed quid si simpliciter dicatur, ut maneat in solutum. Et quid si dictũ sit ut maneat in solutũ pro maiori precio.*

138 ¶Tertio modo id vicium vitatur, si interim scilicet pendente tempore præstituto ad redimendum is fundus non relinquitur creditori pro reliquijs siue arreragijs pẽsionis. Nam ob id quòd datur vt ex eo percipiantur fructus loco reliquiarum, is pignori censetur esse traditus, ab ijs, quibus tales contractus illiciti esse videntur. Ideo si ita nõ relinquatur, sed vel alius fundus vel nullus, nihil erit quod reprobandum videatur ex huiusmodi pacto, vt etiam placuit Bal.in.d.c.j.col.2.versic.pone quòd tu mutuasti, & ibi quoq; Aluar.col.vlti.versi.quęro mutuasti, tit.de feud.dat.in vicem leg.cõmis.per tex.quem dicit no.in.d.l.vlt.ff.de contrah.empti.& Guid.Pap.sing. 477.vbi supra.licèt videatur velle cõtrariũ, si modò is fundus pluris valeret, idem Guid.in tracta.contractuum vsurariorum, col.6.versic.sed iuxta hoc quæro. &.d.deci.6.ante fi. *Quid si durante tẽpore facultatis redimendi, is fundus interim nõ relictus est pro reliquiis.*

139 ¶Nec hoc casu (vt id quoq; obiter dicam quod minimè contemnendum est) sufficit generalis obligatio bonorum, vt id pactum censeatur esse reprobatum in pignoribus, sed debet esse specialis & expressa in re de qua agitur, & quæ manet creditoris post aliquod tẽpus non restituto precio, vt expressim & in specie respondit Steph.Bertran.con.254.vidi processum, post principium lib.j.Quanuis ipse idem alibi contrarium è diametro responderit, videlicet.con.178.venditio, lib.3.de quo & tu vide illum con.97.quãuis, lib.4.Et vide quæ in similibus tractata sunt à nostris, quos citauimus suprà hoc eodẽ tit.§.3.glo.j.numero.6.sed dubium est, ex quibus & tu intelliges quid hîc dicendum sit. *Quid si is fundus est tantum generaliter obligatus.*

140 ¶Quarto & vltimo modo, si in ipso contractu non fiat venditio aut datio in solutum, vt plerunq; fit, & his sępissime verbis, deslors cõme desapñt, & desapñt cõme deslors a delaisse & trãsporte, &c. Sed tantũ id ꝓmittit vẽditor facere transacto tẽpore redẽptionis, si ea facta nõ fuerit: neq; enim id prohibitũ est, si credimus eidẽ Steph.Bert.idipsum cõstanter affirmanti, con.134.ponitur in facto ꝙ cũ nobilis, in.3.dubio, lib.j.qa vt ipse dicit, aliud est vendere & in solutũ dare, aliud promittere de vẽdẽdo aut in solutũ dãdo, de qua rõne nos latissimè diximus suprà in eadem glo.nume. 52. dies me deficeret. Vbi & nos huius dicti Bertran.mentionem fecimus. *Quid si in ipso primo cõtractu fũdus non est datus in solutũ aut uẽditus, sed tãtũ promissus.*

141 ¶Sed vereor ne non id verum sit, quoniam in vtroq; eadem videatur esse ratio prohibitionis, de qua suprà diximus hac eadem quæstio.nume.122, & sanè. Et quia etiam bona ps iurium de huiusmodi prohibito pacto loquentium vtuntur verbo promissionis & futuri temporis magis quàm præsentis venditionis, vt in.l.j.C.de pact.pigno. cùm dicitur cessu- *De eadẽ rẽ*

rum se creditoribus.& in.l.quãuis,in prin.ff.de soluti.quæ his verbis vtitur, spoponderit in solutũ dare.Et id nuncupatim voluit glo.in.d.l.j.in glo.j.& ibi quoq; Bar.Bald.& Ang. C.de pact.pigno.vbi dicunt nihil referre quantùm ad id de quo tractamus,dicas cedo,vẽdo,in solutũ do,an promitto cedere,vendere,in solutũ dare.atq; etiã Io.Fab.in.l.vlt.C.eo.titu.& ipsemet Bertran.con.356.col.2.versi.& si opponatur,lib.j.& iterũ con.50.cũ pro restituenda,col.2 versi.fortè verò,lib.2.Et facit quod in simili tradit Inno.in.c.grauis,paulò ante fi.de sacro.eccle.& Bal.in.l.cùm fidem,in prin.C.de non nume.pecu.& de hoc quoq; diximus suprà in rub.huius titu.nume.9.& vt hæc postrema.

Quid si sit non modicũ preciũ respectu annuæ pensitationis,sed tantũ respectu fundi q datur in solutum.

142 SED QVIA SVPRA de modicitate precij locuti sumus. vnum est notandum in hac specie,de qua tractauimus in præcedenti quæstione,qua scilicet constituitur annuum vectigal pro pecunia,& in solutũ eius vectigalis datur fundus, nisi ea pecunia restituatur intra tẽpus vẽditionis.Nam põt contingere,vt precium non sit modicum respectu illius vectigalis annui,vt quod fortè sit de vno pro quindecim quod quidẽ precium iam multis nostri Senatus iudicijs iustũ ac legitimũ declaratũ est, de quo nos alibi copiosissimè tractabimus titu.de notaires.§.2.qui est omniũ nostrarũ consuetudinũ.323.Sed fortè fundus qui in eiusdẽ vectigalis solutũ datur multò pluris valet quã ipsum vectigal,& fortassis dimidio, quã idẽ vectigal aut preciũ pro quo cõstitutũ est.An tũc illa modicitas viciabit totũ contractũ,an verò solũ dationẽ illã in solutũ,respectu cuius tantũ ea modicitas est,& sic manebit vectigal validũ.Et hæc quidẽ erit VIGESIMA QVINTA QVAESTIO. Et id certè video placuisse multis nostræ Galliæ adeoq; eius Senatus primoribus aduocatis,vt tantùm vicietur datio in solutum, non etiam annuum vectigal: quasi sint diuersa membra,nec vnum aliud viciet,vt in simili videre licet in sententia, quæ licèt aliâs nõ possit pro parte valere,& pro parte non valere.l.in hoc iudicio ff.famil.hercis. tamen si contineat diuersa capita,potest in vno valere,in alio minimè:quia tot sunt sententiæ, quot sunt capita diuersa.l.quædam mulier.ff.eo.tit.quæ ijsdem verbis repetitur in.l. Carmelia Pia. ff.de iur.patron.&.l.etiam si à patre.§.j.& ibi Alberi.ff.de minori.& capi.cum tempore,& ibi glo.in verbo,capitulis.Innocen.Hosti.& alij extra de arbitris.& capit. dilectus, le.j.& ibi quoq; glo.& alij extra de præben.& voluere glo.Cy.Barto. Bald. Saly. Angel.& alij in.l.2.C.de re iudic.glo.in capit.siquis in pluribus,in verbo,quædam.2.quæstio.6.Alberi.in.l.Labeo, post princ ff.de arbitris.& in.l.non eò minus,circa medium.C.de procurat. Cardin.Florent.consi.74.dominus Abbas,colum.vlti.cum concord.adductis à Ro.in.l.j.§.si stipulanti,& ibi Barb.col.14.versi.nunc inducitur,& cæteris recentiori.ff.de verbo. oblig.& eodẽ. Ro.consi.195.in casu premisso,ad fi.& Cardi.Alexand.in cap.dilecto,col.vlti.in.17.quęst. extra de appel.& Aufrer.deci.Tholo.q.215 item fuit quæsitum si fuerunt ab aliquo.

Sententia q continet diuersa capitula põt p parte ualere.

143 ¶ Et id quidem maximè procedit in contractibus, etiam si non in sententijs deberet procedere.Nam hauddubie in ipsis contractibus vtile per inutile nõ viciatur, etiã in eodem capitulo,modò res sit diuidua.l.sancimus.§.si quis autem. C. de donati. &.l.pecuniæ,&.l. placuit.ff.de vsur.vbi id probatur procedere etiam in vsuris,vti etiam in.l.cùm allegas.C. eo.titu.Ex eoq; deprõpta esse videtur ea formula,qua Senatus noster reducit venditiones horum annuorum vectigalium ad legitimum modum,si idipsum excedant: modò factæ sint ad vnum pro decem.Nam si minoris vendita sint, omnino reprobantur:nec reducuntur ad vllum modum,cum sint omnino illicita,iuxta glo.in.d.l.placuit,per authen.ad hęc. C.eo.titu.Et hanc differentiam sententiarum & contractuum in eodem capitulo, ponit Angel.in.d.l.2.C.de re indi.& alij vbiq;.Quid autem sit in legatis, videbis in.l.3.§.vlti.ff. de annu.legat.

In cõtracti bus utile per inutile non uiciari. Reductio annuarũ pẽsitationũ ad legitimum modum.

144 ¶ Sed quod ad cõtractus pertinet, vt ad eos redeamus,optimẽ etiam facit tex.in.§. quod autem,versicu.neque illud,in authen.de non.ali. vbi emphyteusis concessa vltra generationem permissam viciatur tantùm in eo quod excedit,vt ex eo tex.no. Bal.in authẽ. si quas ruinas,col.j.versi.iuxta hoc.C.de sacro.eccle.Fulgo.& Paul. Ca. in authen. qui rẽ, eo.titu.& ibi quoq; Philip. Deci.col.vlti.qui hanc dicit esse communem op.Imo.in.cap.2. col.pe.versi.sed hîc insurgit,ext.de feud.& cõ.69. visis. Ro.in.d.l.j §.si stipulãti.ff.de verb. oblig.& con.66.vir eximie,post medium,dum simpliciter allegat Bal.vbi suprà.Alex.cõ. 38.cõsideratis his,col.2.versi.quinimo,li.2.Et idem in simili de feudo ecclesiæ consueto in feudari in masculos tãtùm,qđ tñ cõcessum fuit in masculos & fœminas,vt nõ vicietur q̃tũ ad masculos:aut si aliâs fuit cõcessũ vltra limites cõcessos,tradit ipse Bal.in.l.si pupillorũ. §.vlt.p illũ tex.ff.de reb.eor.& in.c.j.in prin.col.vlt.ver.sed pone cõsuetudo, & ibi Marti.

De eadẽ re Emphyteusis cõcessa ultra gñationẽ permissam.an i totum uicietur.

Quid de feudo cõcessa ultra limites concessos.

Laud.in fi.tit.q feud.dar.pof.& idẽ Bal.in.c.j.§.fimiliter,tit.de leg.Corra.Imo.in.l.qđ dicitur,in fi.ff.de verb.obli.& in.d.c.2.de feud.Fulgo.cõ.220.nobiles,col.2.verfi.rurfus nec ex hoc.& Iacob.à S.Georg.in tractat.feudo.in verbo,in feudo.col.pe.verfi.qd aũt fi ecclefia. Frã.Curt.Iunior in eodẽ tract.in.2.pte quęftio.6.col.2.verfi.fcđa principalis,vbi hãc rẽ latè tractat,& dicit hanc effe communem op.Iaf.qui vtrumq; dicit de emphyteufi & feudo, con.54.in præfenti,colum.5.verficu.vel aliter & fecundò,lib.j.& con.fequen.omiffis, col. 2.verficu.ad idem facit.& Caro.Molen.in confuetudi.Parif.titu.j.§.41.numero.43.vbi & alios citat,& hanc quoque dicit effe communem. Sed tu de his vide plenè Alexand. in.d. l.j.§.fed & fi mihi, colum.2.verficu.item facit.ff.de verbo.obliga.& Cardi. Alexan.in.d.c. j.in prin.col.pe.tit.qui feud.dar.poff.

145 ¶At hîc in noftro cafu,cùm fcilicet fimul venditur annuum vectigal, fimúlque in folutum illius traditur fundus,videndum eft ne non tam illud vectigal cenfeatur emptum & venditum,quàm fundus ipfe: nec dubitari debet quin faltem vnum in alio ineffe cenfeatur,cùm eodem veftigio vtrúmque factum fuerit,per.l.lecta.ff.fi cert.peta.&.l.iurifgentium.§.quinimo.ff.de pact.cum alijs concord. adduct. fuprà eodem titu.§ j.glo.5.in verbo, in limine contractus, in princ.& multis fequentibus.& in repeti.l.fi vnquam,in verbo,donatione largitus,numero.101.fed & hoc,& fequen. vbi etiam oftendimus vnum eundémque actum cenferi,non diuerfum,per.l.cùm antiquitas.C.de tefta. & alia multa ibi allegata.Ideóque Paulus Ca.loquens de huiufmodi dationibus in folutum, de quibus hæc noftra tractatio eft,confi.165.vifis & ponderatis,colum.2.verficu.fecundò videtur,lib.2.dicit quòd finguntur bona data in folutum iam ab initio,& vt ipfe loquitur,per prius fuiffe vẽdita ei cui ita data funt, per quædam iura ab eo allegata.Ideo cogita. Vide tamen pro alia op.quod tradit Corne.con.37.nemini,col.j.verfi.dato enim.lib.2.

Decifio prĩcipalis dubii.

146 VIGESIMO SEXTO QVAERO. Titius emit à Sempronio fundum aureis centum, atq; in eodem inftrumento,aut etiam alio dat venditori facultatem redimendi eum fundum, reftituendo idem precium intra duos annos:& fi id non fecerit, promittit idẽ emptor ei dare.xxx.aureos ꝓ fupplemẽto integri iuftiq; precij eius fundi. Vtrũ is cõtractus fit validus, & fine fufpitiõe vfurarũ.Et iam vidi multos cõtractus eius farinæ,nũq̃ tñ eos vidi vocari in fufpitionẽ.Sed tu vide Bal q de hac fpecie cõfiliũ copiofũ edidit, cõ.322.inftrumẽto in forma vẽditiõis cõfecto,li.3.vbi cõcludit hũc cõtractũ effe vfurariũ,& idẽ quoq; aliâs refpõdiffe.Vide tñ eundẽ Bal.in.c.j.col.j.verfi.ex his infero,& ibi Cardi.Alex.col.2.in eodẽ verfi.tit.quali.do.propri.priue. & Alex.in addi.Bar.in.l.2.C.de pact.pigno. Et Panor.cõ. 76.in pręfenti,col.2.verfi.præterea colligitur,& feq.li.j.vbi hãc rem ponit inter præfumptiones vfurarij cõtractus.Sed et Guid.Pap.con.80.addẽdo,col.2. dicit hmõi clam fupplẽdi certũ precium nõ tollere vicium pacti legis cõmifforiæ.

Si emptor promittat aliquid ultra preciũ, fi fundus uẽditus fub hoc pacto non redimitur.

An illa claufula fupplẽdi tollat uiciũ legis cõmiff.

147 VIGESIMO SEPTIMO QVAERO. Quid fi in ea vẽditione fundi facta cum hoc pacto de reuendendo dictum fit præterea,quòd fi venditor retrahat intra tempus præftitutum venditioni,emptor nihilominus ꝑcipiet medietatẽ futurorũ fructuũ eius anni, quo retractus fiet.An & is cõtractus fit probus,an reprobus.Vide itẽ eundẽ Bald.con.389.q, dictus cõtractus,lib.4.& iunge factũ eiufdẽ con.qđ ipfum pręcedit. & illinc cognofces ipfum Bald. multùm dubitare,fed in eam partem reclinare,vt præfumatur vfurarius, nifi vnus ex venditoribus (illic enim erant plures venditores) fateatur contractum verum,quod in fuo cafu euenerat.Et ita audio fuiffe iudicatum à Senatu Parifiẽfi die.2.Maij anno domini.1513. Vide tamen quæ diximus fuprà eo.titu.§.5.glo.3.

Quid fi dictum fit ꝙ emptor percipiet certã portionem fructuum fi uenditor retrahet.

Areftum.

148 CONSEQVENTER & vigefimo octauò quæro. In tribus cafibus præcedentibus, aut etiã in alijs cõtractibus vfurarijs,reprobis,aut aliâs fufpectis quid facere põt emptor, vt fe eo onere liberet,ac periculo computandorum fructuum in fortem, atq; fuam pecuniam recuperet.Poterítne agere aduerfus venditorem,vt eam fibi reddat,ipfeq; viciffim rem emptam reftituat venditori,& fic à contractu difcedatur.Collec.in.d.cap.fignificãte, colum. j.verficu.quid ergo fi mutuaui,extra de pigno.loquens in pacto legis commif. appofito in contractu pignoris, & fic prohibito, vt diximus fuprà in. 24. quæftio. dicit poft Pet.Bo. quòd creditor non auditur volens recuperare pecuniam à fe mutuatam, nifi ipfe debitor velit,per.l.2.&.3.ff.de lege.commiff.fed dictæ.ll.loquuntur in huiufmodi pacto in venditione appofito,& ita nõ prohibito.& ideo cùm tale fit validum & appofitum in fauorem venditoris,non debet retorqueri in odium fui,vt dicit.glo.ibi,per.l.quod fauore. C.de legib.cum fi.

Quid facere debet ẽptor, ut fe hmõi cõtractibus fufpectis extricet.

149 ¶ Quid igitur hîc dicendũ est. Habemus text.in.l. Iulianus.§.si quis colludente.ff.de acti. empti. cuius verba huc admodum spectantia non grauabor subijcere. Si quis colludente procuratore meo ab eo emerit, an possit agere ex empto. & puto hactenus agendum, vt aut stetur emptioni, aut discedatur. Sed & si quis minorem viginti quinq; annis circumuenerit, & huic hactenus dabimus actionem ex empto, vt diximus in superiori casu. quo in loco Bar. ex hoc monet bene notandum, quòd si dubito, ne minor restituatur, aut si dubitatur ne quis dicat se dolo deceptum, possum agere, vt aut stetur emptioni, aut discedatur. Sed & Bald. ibi post. Riz. dicit quòd si ego litigaui cum minore, quem fortè putabam maiorem, & postea perpendo in processu causæ eum esse minorem, possum petere, vt quæ facta sunt vel ratificentur, vel irritentur. & eadem propè scribit ipse Bar. in.l.si quos, per illum textum, secundum vnam lect.C.de decuri.lib.10.& Nicol. Milius in suo repertorio, versicu. minor si contractu. Illum autem textum in.d.§.si quis colludente, dicit singu. Baldus in.l.dolum, in fi.C.de pericu.& commo.rei vendit.& illum no. dicit Pet. Anc. in capi. quàm sit, colum.j.de electi.lib. 6. ad id quod vbicunq; est in facultate vnius actũ cum alio celebratũ fieri validum, vel inualidum, potest cum eo agi, vt approbet, vel reprobet.

De eadẽ re

150 ¶ Sed hîc non video in nostro casu, cùm cõtractus est illicitus, quomodo debitor vel vẽditor possit eum approbare: neq; enim potest facere vt sit licitus, & vt de eo conqueri non possit, etiam si approbauerit, vt colligitur ex no. à Bal. in.l.cùm allegas.col.2.versi.sed quęritur hîc.C.de vsur. de cuius dicto in eo loco satis diximus suprà eodem.tit.§.j.in verbo. a tel temps, quæ est glo.2.nu.34.& hæc confirma. Atq; etiam ex no. per Bar. in.l.2.ad fi.ff.de his quæ pœnę nomi. cũ concord. adductis à Iaso. in.l.j.in.j.lect.colum. antepe. versicu. secũdò quæro, & iterum in.2.lect.col.7.versicu. prima est nunquid.C.de sum.trinit. & fid.c.& quod tradunt Ioan. And. Anto.& Imo. in.d.c. significãte, de pigno. quòd debitor non potest renunciare beneficio iuris statuentis pactum legis commissorię in pignoribus nõ valere, & pleniùs diximus suprà nume.121.nec cõsuetudine. Et ex eo deniq; quòd soluẽs etiã scienter vsuras indebitas potest eas repetere, vt voluit Hosti. in summa de vsur.§.quæ pœna, col.3.versi.sed quomodo potest. Bal. in.l.cõstitutionibus, in fi.& ibi quoq; Salyce.C.de vsur. per no. in.c.peccatum.de regul.iur.lib.6.& rursus idem Bal. in authen.& qui iurat, colum.vlt.C.de bon.authori.iudi.pos.Steph.Bertrã.con.244.viso, paulò ante fi.lib.3. Quod procedit, etiam si iurauerit se non repetiturum, glo.no.in.c.ad nostram, le.2.in glo. 2.de iureiuran. ipse Hosti. in.d.summa, & titu.de vsur.eodẽ.§.versi.quid si debitor, & seq.& Cardi. Flor. qui eam glo. dicit sing.con.120. Ticius obligauit, ante fi.& Alex.con.80.circa primum, col.vlti.versi.præterea dicit, lib.3. Quibus malo accedere, quã ipsis Bal.& Alex. sibi contrarijs contrariũ tenentibus in.l.si nõ sortem.§.j.ff.de condi. indebiti. vt & facit idem Bal. in.l.pe.ff.de condi.ob turp.cau. & ipse Alex. qui tamẽ nutat, con.227.sup titulo, col.2. versi.cõfirmatur, lib.2. Nam & si in nostro casu cõsensus debitoris aliqd in hoc faceret, satis fuisset eũ ab initio cõsensisse. Poterítne igitur creditor vel emptor simpliciter agere, vt à cõtractu discedatur, sicq; pecunia sibi restituatur deductis fructibus, si quos iã pceperit: aut vt aliter cõtractus in legitimũ modũ reformetur? secundum tex.in.d.§.si qs colludẽte. Et id quidẽ magis placet. & ita nũcupatim respõdit Steph. Bertrã. q ita de ea re loqtur, vt nihil insit scrupuli, cõ.356.nihil oppositũ, lib.j. Et hoc satis velle vidẽtur qui dicũt ecclesiã vel minorẽ qui sine solẽnitate iuris rem immobilẽ alienauerũt, posse tñ ei stare vel inuitis emptoribus, adhibẽdo legitimas solẽnitates. horũ nomẽclaturã cõperies apud Mathesal. no.156.nota ꝙ si minor, sed latiùs apud Ias. in.l.cũ hi.§.eã trãsactionẽ, versi. limita tñ.ff.de trãsac.& latissimè in nostris legib.cõnubial. in verb.de son mary, in.9.q.ver.& idẽ quoq;.

Consensus partis an de cõtractu illicito possit facere licitum.

Soluẽns scienter usuras indebitas põt eas repetere.

Etiã si iurauerit si non repetiturũ.

Decisio prĩcip. dubii.

151 ¶ Ex supradictis tamẽ nõ intelligas (ne erres) nõ posse vsurarũ repetitionẽ spõte remitti: id enĩ fieri posse tradũt glo. Dy.& Io. And. in.d.c.peccatũ, de regul.iur.lib.6. Hosti. in summa.d.ti.versi.sed si fœnerator, & versi.dicendum est igitur. Fed. Senen.con.18. quæstio talis est an vsurario.& con.22.an vsurario sufficiat, vbi ferme eadẽ repetit. rursumq; cõ.184. secundũ, & ibi quoq; Griffol. in respon. Alberi. post alios in.l.transigere, col.6.nu.19.C.de trãsacti. Ange.con.100.pręmitto qđ de iure. Lap. Castel. in repetitio.c.in ciuitate, extra de vsur. Gaspar Cald. inter con. Io. Cald. tit.de vsur.con.10.exanimato, in fi. Anto.& alij in.c, cũ tu, eodẽ ti.& idẽ. Anto. in.c.2.eodẽ quoq; tit. Laurẽ. Rosel. in repe.c.cõsuluit, col.18.ver. quęro octauò, eodẽ itẽ tit. Pet. Anc. q id optimè declarat, in.c.statutũ.§.siqdẽ, colũ.2.de rescript.li.6.& cõ.98.istã quæstionẽ, ad fi.& cõ.306.efficax, col.2.versi.& circa hoc.& Alex. con.91.visis actis, in prin.lib.2. Barb. in.c.illo vos, col.vlti.de pigno.

Vsurarũ repetitio spõte remitti potest.

152 VIGESIMO NONO quæro. In quibusdam locis statutum est, vt in datione in solutum facta à iudice cogatur emptor reuendere debitori domino rei ita vēditę restituto precio intra aliquod tēpus. An huiusmodi statutum trahatur & ad dationem in solutum, quæ sponte fit ab ipso debitore. Quod plerisq; videretur, cùm hæc non tātùm habeat roboris & momenti, quantùm ea quæ fit à iudice, vt patet ex ijs quæ diximus suprà titu. præcedenti. §. primo, glo. 14. in verbo, ou equipollent a vente, numero. 8. secundò intellige. & multis sequen. atq; ex ijs quæ à nostris vbiq; tractātur, efficaciora esse quæ in iudicio facta sunt, quàm quæ extra iudicium. ex quibus multa collegit Barb. consi. 47. præclarè, colum. vlti. lib. 2. & consi. 53. eiusdem initij, colum. 5. versi. & si quispiam, eo. lib. 2. & Ias. in. l. pacta nouissima. C. de pact. & è recentioribus Ferro. in consuetud. Burdigal. tit. de retractu. §. 13. Vide tamen Corne. contrarium tenentem optimis rationibus consi. 166. quatuor, col. pe. versi, restat amodo, & seq. vsq; ad fi. consi. lib. 2. vti apud eum videre poteris. *An statutū loquens de redēptione datiōis in solutū necessariæ habeat locū in uoluntaria.*

153 TRIGESIMO QVAERO, an emphyteuta vel vasallus qui vēdidit cum hoc pacto de reuēdendo, & vi illius posteà redemit, cadat feudo vel emphyteusi. Et sanè si sine huiusmodi pacto retraxerit, sed quia ita partibus placuit, non excusatur, vt est tex. expressus de feudo in c. j. titu. quid iur. si post ali. & voluerunt glo. Bal. & alij in. c. j. titu. de prohib. feud. ali. per Fede. & propè omnes de vtroq; in. l. j. §. si rem depositam, per eum tex. ff. depo. cum alijs multis concordan. collectis ab Alexan. in. l. si insulam, colum. penul. versi. & facit ad quæstionem. ff. de verb. oblig. Philip. Deci. consi. 160. in caussa monasterij, colum. vlti. versi. quarto & vltimo. & Ias. in. l. vlti. colum. 59. in 20. quæstio. C. de iure emphy. & Stepha. Bertran. con. 45. pridem, in. j. dubio. lib. j. Sed dubium facit pactum reuendendi in contractu appositum, ob quod reuenditio erat necessaria, propter eaq; non videtur venditor per huiusmodi vēditionem, si redimat, cecidisse. quod tenet in emphyteuta. Bal. post Guil. loquens in pactis legis commissoriæ, & addictionis in diem, in. l. ab emptione, in prin. col. vlti. versi. ex hoc no. ff. de pact. quem sequitur Philip. Deci. loquens generaliter in omnibus pactis in cōtractu appositis, & speciatim in pacto reuenditionis, consi. 88. cuius superscriptio incipit, valet statutum, colum. 2. versi. ex quo datur intelligi. Et facit quod etiam de huiusmodi pacto tradit Bal. consi. 215. proponitur quod inuestituræ, col. 2. versi. item pactum retrouendendi, li. 2. *Facta in iudicio plus habēt roboris.* *An emphyteuta uł uasallus alienans & redimens excusetur.*

154 ¶Et id certè in huiusmodi pactis legis commissoriæ & addictiōis in diem propemodum transijt in rem iudicatam. nam & id quoq; voluerunt Guil. Cu. Bal. & Ange. in. d. l. ab emptione, & ibi quoq; recentiores. & Pau. Castren. & Alexan. in. l. statuliber. ff. ad leg. Falcid. Cardi. Alex. in. d. c. j. tit. quid iur. sit. Fran. Cur. Senior. consi. 8. viso instrumento, col. vlti. & Ias. in. d. l. vlti. colum. 60. versic. vigesimo primò quæro. C. de iur. emphy. & alij quos citauimus suprà eodem titu. §. j. in glo. 7. in verbo, seront preferez, numero. 4. quod ita. quoniam contractus vi huiusmodi pactorum in ipso contractu appositorum resoluitur ipso iure, & sine alia noua trāslatione aut traditione, vt per glo. ab omnibus approbatam in. d. l. ab emptione. & latissimè diximus in eadem glos. 7. numero. 3. aduerte lector. &. 2. seq. Verùm in pacto de reuendendo id non procedit ex multorum sententia, alijs tamen cōtradicentibus vt latissimè etiam tractauimus in eadem glo. numero. 6. at in pacto, & multis seq. & numero. 19. ideoq; in simili. ex quibus facilè intelliges, quid hîc dicendum sit. & tu quoq; interim vide Stepha. Bertran. consi. 45. pridem de anno, in. j. dubio. lib. j. & Franc. Rip. in. l. in quartam, colum. 12. numero. 57. ff. ad leg. Falci. & quæ diximus suprà titu. præceden. §. 19. glos. 2. per totam eam glo.

155 ¶At illud minus dubium est, cùm ita sit venditio cum hoc pacto, vt scilicet emptor incōtinenti teneatur reuendere. Id etiam expressè voluit Cardi. Alexan. in. d. c. j. colum. 2. titu. quid iur. sit. & allegat Ang. in. voluntas, in fi. C. de fideicom. qui illud non dicit, sed aliud simile, videlicet quòd prohibitus alienare extrà familiam poterit tamē alienare cum eo pacto, vt incontinenti debeat resrestitui familiæ. Nam tunc (inquit) non dicitur fieri alienatio extra familiam, quæ momento est penes emptorem duratura, argu. l. vlti. in fine. C. de bon. liber. vbi dicit esse tex. no. ad hoc. & illum, vt hoc ei addas, sequitur Ias. in. d. l. vlti. colum. antepe. versicu. & vltra allegata. C. de iur. emphy. vbi id dicit sing. & in. l. filiusfa. §. diui, in. 2. lectu. colum. 10. versi. quartò limita. ff. de leg. j. vbi & ad id allegat tex. quem & ipse dicit no. in. l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebel. Sequitur item Barb. in. l. 4. §. Cato, colum na. 21. versi. & adduco. ff. de verbo. obliga. vbi & illud idem dicit de vasallo sic alienāte feudum, vt ad se continuò reuertatur, Et de emphyteuta voluerunt etiam Ant. in. c. potuit, colum. j. extrà de locat. & Ro. in. l. 4. §. item Labeo. ff. de vsucap. Fran. Cur. Senior. d. con. 8. vi *Quid si ita fit pactum ut continuo teneatur reuendere.*

ſo inſtrumento,colum.vlti.& Hippo.Marſi.conſi.136.conſului,colum.3.verſ.confirmatur. & nos quoq; diximus in repeti.l.ſi vnquam,in verbo,ſuſcepit liberos,numero.143.facit & quod.C.de reuoc.dona.vbi & alia multa ſimilia collegimus.

156 *Vtrũ uendi tor qui ex hoc pacto redemit te- neatur face re homagiũ* TRIGESIMOPRIMO quæro,vtrùm venditor qui redemit ex huiuſmodi pacto,teneatur facere homagium(vt noſtri vocant)domino,quod debetur ex re vendita& redempta,licèt aliàs fecerit ante eam venditionem,ob id ſcilicet quòd fuerit mutatio dominij,ex qua qui dem mutatione debemus homagium,ex noſtris conſuetudinibus.Et id certè dependet ex ijs quæ latè ſuprà tractauimus hoc eodem titu.§.j.glo.7.in verbo,ſeront preferez.in prin. & multis ſequen.vbi copioſiſſimè diſſeruimus,an ex huiuſmodi pacto dominium retranſ feratur ipſo iure in venditorem,& ex ijs quoq; quæ ſimiliter ſcripſimus ſuprà titu.præce- den.§.19.glo.2.numero.4. verùm ſi huiuſmodi,& ſeq.vbi tractamus,an res ita redēpta cen ſeatur eodem iure apud venditorem qui redemit,quo erat ante venditionē.Et ex eo quo- q; quod latè diſputauimus ſuprà eo.titu.§.6.glo.2.numero.3.an ex huiuſmodi venditione facta ſub hoc pacto & poſteà vi illius redempta debeantur laudimia.

157 *Alia q̃ſtio.* TRIGESIMOSECVNDO quæro.Tu mihi fundum vendidiſti ea lege,vt ſi lis de eo moue- retur,defenſioni te offerres,& litem in te ſuſciperes,quoties tibi denunciatum fuerit ſub certa pœna.Ego poſteà eundē fundum alteri vendo cum pacto de reuēdendo.Et cùm huic alteri lis moueretur,tu ab eo requiſitus es,vt eam litem defenderes,& in te ſuſciperes:qui id facere negligis,& tandem res euicta eſt.An poſſim agere aduerſus te de euictione,& ad eam pœnam ita vt dictum eſt promiſſam,etiam antequam ſim condemnatus de euictione illi alteri cui vendideram ſub eo pacto.vide omnino Alexan.conſi.67.viſo themate &ver bis teſtamenti, per totum.lib.2.Ex quo intelliges intereſſe,an ego qui priùs emeram,alteri ſimpliciter vendam:an cum pacto de reuendendo.& concludit hoc noſtro caſu agi poſſe etiam ante condemnationem,per multa quæ ibi allegat.

158 *An uaſallus qui conſen tiēte dño uē didit cũ hoc pacto,id po terit ſine eo remittere.* TRIGESIMOTERTIO quæro.Si vaſallus conſentiente domino vendidit alteri fundum cum hoc pacto reuendendi,an ipſe vaſallus venditor poterit poſteà huiuſmodi pactũ re- mittere emptori ſine conſenſu domini. Matthe.Afflict.in conſtitu.Siciliæ incip.conſtitu- tionem diuæ memoriç,colum.9.verſicu.& pondera bene,tenet quòd poteſt,per multa quç ibi allegat,quæ tu videre poteris.Quod mirum pleriſq; videri poſſet,cùm ille ipſe in eadē conſtitutione,colum.5.verſi.ſi autem liberetur,teneat liberationem hypothecæ,qua feudũ obſtringitur,fieri non poſſe incōſulto domino,contra quàm ipſe idem tenuerat deci.Nea- pol.232.feudatarius.

159 *Alia q̃ſtio.* TRIGRSIMO QVARTO,idem Matthe.in.d.conſtit.conſtitutionem,colum.12.verſi.vnde cimò quæro,hanc quæſtionem tractauit.Vaſallus conſentiente domino vendidit feudum cum hoc eodem pacto reuendendi.Vtrùm poterit poſteà promittere emptori ſine conſen ſu domini,quod cùm res fuerit reuendita,nulli alij vendet,quàm ipſi emptori:& an ob id ipſe venditor aut eius hæres obligetur eidem emptori,& cōcludit eos in id obligari actio ne perſonali,vt ſcilicet in id quod intereſt teneantur,ſi contrà faciant,per multa quæ in id allegat.

160 *Alia q̃ſtio.* TRIGESIMO QVINTO quæro.Petrus vendit Cornelio fundũ ſub hac lege,vt Petrus ipſe venditor poſſit redimere intra annum continuum computandum à die,qua poſt trienniũ ipſe Cornelius emptor denũciarit Petro vēditori,vt redimat.poſteà autem moritur idem Cornelius nulla huiuſmodi denunciatione facta.An venditor poterit redimere ab hære- de emptoris,& intra quod tempus.In qua facti ſpecie conſulti Alexan.& Barb.conſil.edi- derunt admodum erudita & ſubtilia.Ille conſi.118.ſtantibus terminis,lib.3.hic con.50.præ clarè,lib.2.eos vide,ne abundè tractata retractem.

161 *Alia q̃ſtio.* TRIGESIMO SEXTO.Quid ſi venditio ita facta fuerit,vt ſi emptor non ſoluerit precium intra certum aliquod tempus,poſſit venditor quandocunq; retrahere,poſteà autē emptor non ſoluit intra illud tempus,verùm venditor eum interpellat,vt ſoluat.nunquid agens ſi bi prçiudicet,ne poſſit poſthac ex lege venditionis redimere.Bald.in.l.commiſſoriæ.C.de pact inter emptor.& vendit.poſt Dy.& Cy.ibi in ſimili quæſtione,negat amplius locum eſſe legi retrahendi,dummodo emptor non ſit in expreſſa contumacia.Et in id citat Cyn. vbi ſuprà in ſpecie ab eo tractata,multa iura quæ videbis.& addit Bal not.per gl.in.l.cùm ſtipulatus ſum mihi à Proculo.ff.de verbo.oblig.Quibus & tu adde quod tractatur in glo. in.l.2.in verbo,repellere,verſi.item ſi triennio elapſo,& ibi Bart.in.4.quæſti.& omnes.C. de iure emphy.vtrùm dominus poſt ceſſationem triennij recipiens ſolutionem penſionis

sibi præiudicet in iure repellendi.

162 TRIGESIMO SEPTIMO Ticius celebs vendit domum cum hoc pacto redimendi. posteà matrimonium contrahit, & durãte eo matrimonio & intra tempus redimendi eam domũ vi eius pacti ex communi pecunia redimit. An ea domus erit communis viri & vxoris, ex nostra consuetudine propè generali in Francia, qua vir & vxor sunt communes iu bonis mobilibus & acquæstibus factis durante matrimonio. Io. Gallus. in suis arrestis hoc dubiũ posuit quæsti. 68. atq; id ita decidit, vt si ea domus nondum fuerit tradita emptori ante redemptionem. vxor nihil habebit in re, sed tãtùm ei restituetur dimidium precij. Si autem fuerit tradita, tunc res erit commuuis per redemptionem: nec satis erit ei vel suis hæredibus restitui dimidium precij. Hæc res præsertim quantùm ad secundum casum hinc maxima ex parte pendet, vtrùm ea res sic redempta pristinam retineat naturam, & eodem iure redeat ad maritum, quo prius erat. de quo nos latè diximus suprà tit. præceden. §. 19. glo. 2. in verbo, ne seroit pas commun. vbi videre poteris. Nos autem in eo loco habemus consuetudinem id dubium nuncupatim decidentem, vt scilicet ea res vendita ante matrimotrimoniũ & durante ipso matrimonio redempta sit cõmunis viri & vxoris, sed maritus vel eius hęredes poterunt intra annũ à soluto matrimonio retrahere partem vxoris ab eadem vel eius hæredibus, restituendo dimidiam partem precij. *An domus a uiro celibe ui ditracũ hoc pacto & ui illius durãte matrimonio redẽpta sit cõmũis uiri & uxoris.*

163 TRIGESIMO OCTAVO quid si è diuerso Ticius celebs emit fundum certo precio, cũ hoc pacto, vt liceat venditori redimere restituto precio. Interim Ticius vxorem ducit, & constante matrimonio intra tempora redimendi eam facultatem à venditore emit certo aliquo precio. Vtrùm hæc res empta erit communis Ticij & vxoris ex consuetudine nostra, quæ alibi facit communes virum & vxorem in rebus cõstante matrimonio acquisitis, inspecto scilicet tempore emptionis huius facultatis an potiùs erit sola Ticij, inspecto tempore prioris venditionis. Chasse. in vltima editione suarum cõsuetudinum titu. des droitz & apartenances a gens mariez. §. 2. in fi. hanc nuncupatim quæstionem ponit, dicitq; se ex facto interrogatum respondisse rem hanc esse commũnẽ: quia attenditur secunda emptio propter augmentationẽ precij. de quo dicit esse tex. ad literam in. l. pacta nouissima. §. Paulus notat. ff. de contrahen. empt. Cnius verba, quia multùm videntur sententiam ipsius adiuuare, subtexuimus. Si omnibus integris manentibus de augendo vel diminuendo precio rursus conuenit, recessum à priori cõtractu, & noua emptio intercessisse videtur. Hæc ibi. Cui & tu adde alium tex. similem in. l. 2. ff. de rescin. vendi. vbi sic scribitur. si quam rem à te emi, eandem rursus à te pluris minorisue emero, discessimus â priore venditione. & alia multa similia à me collecta suprà titu. præceden. §. j. glo. 18. in verbo, le prix quæ la chose aura couste, numero. 54. contrà quoq; videtur, & seq. quibus plenè probaui augmentum vel detractionem cuiuspiam rei eandem rem nouam efficere. *Quid contra si emit cum hoc pacto & durãte matrimonio eam quoq; facultatem emit.*

164 ¶ Ego tamen in ea Chasse. specie aliter censeo. Tum quia prior illa venditio pura & perfecta erat, tametsi restituẽdo precium resolui poterat, vt latè diximus & probauimus suprà eo. tit. §. 2. glo. j. numero. 34. & hanc partem, & alijs multis seq. nec adiectum est aliquid precio illius, sed tantùm datum est precium pro eo iure siue facultate redimẽdi, quæ ipsa tantùm empta est, non etiam res primũ empta, quæ iam erat ipsius emptoris, & quæ ideo amplius ab eo emi non poterat. estq; diuersa vtriusq; emptio, vt no. in. l. cùm res, vbi glo. Cyn. Bald. & Ang. C. de contrahen. empt. vti & in simili de legato rei suæ dicitur in. l. si domus. §. vlti. ff. de legatis. j. vbi si fundus meus vectigalis mihi legatus sit ab eo, cui vectigal debetur, non censetur proprietas fundi mihi legata, sed id ius vectigalis, quod ad testatorem pertinebat. *De eadẽ re*

165 ¶ Tum etiam quia si id postremum precium datum fuisse in supplementum prioris, non tamen ex hoc intelligitur derogatum priori venditioni, nisi respectu huius supplementi, per tex. in. l. 2. C. de rescinden. vendi. &. c. cùm caussa. extrà de empt. & vendi. Ea enim quæ facta sunt caussa augẽdi ius, non debent inducere ipsius diminutionem. l. si mancipia. ff. de fund. instructo. & l. si cui serui, in prin. ff. de legat. j. & l. cùm vinum. ff. de triti. vino. & oleo lega. & l. si ita fuerit. §. vl. ff. de manumis. testa. vt è diuerso quæ facta sunt ad diminutionẽ, augmentum non operantur. l. legata inutiliter. ff. de adi. lega. & l. cùm tale. §. vlti. ff. de conditio. & demonstra. cum simi. Et ita quidem respondit Alex. nuncupatim loquens de supplemento siue augmento precij, consi. 79. circa primum, colum. 6. versi. circa septimum dubium, lib. j. Et idem planè tenuit ante eum, licèt non alleget, Angel. post Bart. in. l. iurisgentium. §. adeò, colum. 2. versi. secũdò quæras. ff. de pact. vbi respondit ad. d. l. pacta nouissima, *De eadẽ re Inducta ad augendum nõ minuũt. nec è diuerso. Augmentũ precii priorem uenditionem non subuertit.*

quod ea intelligitur, cùm verba eò tendunt, vt prior contractus renouetur, verbi gratia, si dictum sit, res quàm tibi centum vendidi, sit empta decem. Sed vbi verba tendunt ad informandum priorem contractum, vt si vendidi tibi centum, deinde conuenit, vt huic precio aliquid addatur vel minuatur, certè manet prior contractus, & ab eo incipit currere vsucapio rei venditæ, ex eoq; debetur gabella. & idem quoq; voluerunt Pau. Cast. Alexand. & alij recentiores. qui afferunt concord. in. d. §. adeo. Quibus adde Fran. Are. cons. 21. si diligẽter, in. j. dubio. quanquam & aliter responderi potest. cum scilicet text. nuncupatim loqui, cùm id fit omnibus manentibus integris, vti etiam loquitur. d. l. 2. de rescin. vendi.

167 ¶ Porrò adiectio priorem formam & substantiam aliàs non immutat. l. pe. ff. de Senato. & . l. si eum. §. primo. ibi, hoc enim edicto non trãffertur actio, sed adijcitur. ff. de exerci. actí. & . l. falsa. §. j. ff. de condi. & demonst. nam & hæc iura in id citat Signo. consi. 17. statuto cõmunis, post medium. & consi. 95. quæstio talis est in portu, col. 2. versi. prætereà ad idem, vbi & alia iura allegat. Cui & adde tex. in. l. si proprietati. ff. de iur. doti. vbi dotis augmentum eadem dos dicitur, non noua, & ibi id no. Bald. cum alijs multis simi. à me adductis. in d. glo. 18. §. j. numero. 51. nam & hæc accessio, & seq. Quibus item adde tex. in. l. 4. §. ex conuentione. ff. de re iudica. cùm dicitur, cùm aliquid accesserit rei iudicatæ, non est à re iudicata recessum. & alia multa à Pet. Anc. recensita, consi. 54. apparet. Nec obstant quæ in contrarium allegata sunt in. d. §. j. glos. 18. numero. 54. contra quæq;, quia ea procedunt cùm fit vniuersalis rei mutatio, secus si particularis. l. seruitutes quæ in superficie. §. si sublatum. ff. de seruitu. vrb. prædio. & . l. qui res. §. aream. ff. de solu. & per ea iura voluit Alberi. in proœmio. C. colum. vlti. Sed & procedunt quantùm ad id pertinet, quod additum est, vel detractum, si possit per se consistere: non etiam quantùm ad integrum corpus: sed nec quantùm ad additum, quando confunditur. l. eum qui ædes. & . l. rerum mistura. ff. de vsucapi. & . l. in rem. §. item quæcunq;. ff. de rei vendi. & . l. quicquid. §. cùm partes. ff. de acquiren. rer. domi. & Alberi. vbi suprà post Iac. But.

Adiectio an priorẽ formam & substantiam immutet.

168 ¶ Quid igitur, vxórne in nullam huius rei partem vocabitur? Et ego in ea sum sententia, vt in vtroq; casu idest redemptionis illius facultatis, & etiam supplementi siue additamenti prioris precij, res pro rata prioris precij sit tota mariti tunc cælibis. Pro rata autem precij in vtroq; casu dati constante matrimonio, sit cõmunis viri & vxoris, vt sic vtrunq; suo iure censeatur, per id quod in simili scribitur in. l. qui fundum. §. j. ff. pro empto. vbi fundus emptus, & quod ei posteà adiectum est, censentur esse diuersæ naturæ: nouaq; vsucapione, quãtùm ad id quod adiectũ est, opus est, Non tamen quòd hìs nostris casibus opus sit noua vsucapione pro rata posterioris precij, cùm sit vna eademq; res quæsita ex priori cõtractu, vt dictum est: nec tamen id obstat, quominus aliàs diuerso iure censeatur diuersis respectibus. l. miles. §. pro parte. ff. de lega. 2. Bal. in. l. filium quem, col. 3. in. 4. oppo. C. famil. hercis. cum multis alijs concordan. à me adductis suprà titu. præcenden. §. j. d. glos. 18. in verbo, le pris &c. numero. 23. nam & eadem. Et hæc eadem habent locum in retractu proximitatis,

Decisio prici. quæstiõis

169 TRIGESIMO NONO. Card. Floren. cõs. 78. amice, hanc speciẽ, quæ ex facto cõtigerat, tractauit. Inter A. viduam, & . B. hęredem defuncti mariti id laudum siue arbitrium latum est super quibusdam bonis designatis ipsi. A. viduæ, quousq; sibi satisfieret de dote sua, in hæc verba. quod ea. A. debeat tenere & vsufructuare ea bona vsq; ad duos annos. & quòd quandocunq;. B. intra eos duos annos restituet omnia iura dictæ. A. ea tenebitur facere reuenditionem dictorum bonorum dicto. B. Et si ipse. B. intra id tempus non dispignorauerit dicta bona, tunc ex anteà eadem liberè & expeditè erunt dictę. A. Dictus autem. B. nõ satisfecit de dote intra illos duos annos. quęrebatur quis esset huiusmodi actus, an datio in solutum, an verò pignoratio. & vtrùm. B. possit ea bona petere, & fructus in sortem computare. Et tandem concludit. A. factam fuisse dominam eorum bonorum, fructusq; eorundem suos fecisse, per multa quæ illic allegat: quæ tu ipse videre poteris.

Alia q̃stio.

170 QVADRAGESIMO Ticius vendit Meuio fundum cum hoc pacto reuendendi intra quinquenniũ. durante adhuc eo tẽpore Meuius decedit, & in suo testamento huiusfundi vsumfructum relinquit Ticio venditori. & post eius mortẽ eundem relinquit Sempronio. Post ea autem & durante eo quinquennio Ticius redimit fundũ ab hæredibus Meuij restituto eisdem precio. Sempronius petit sibi à Ticio tãquam vsufructuario caueri iuxta. l. j. C. de vsufruc. Ticius negat debere se cauere, cùm redemerit ab hæredibus venditoris. Super hac specie consuluit Anto. Rube. consil. 58. series facti, vbi multis hincinde allegatis concludit pro venditore, vt scilicet cauere non teneatur, tanquam vsufructus sit extinctus. Sed Sem-

Alia q̃stio.

pronium posse ab hæredibus repetere illud redemptionis precium post mortem venditoris.ibi vide,ne hic repetam.

171 QVADRAGESIMO PRIMO,si emptor noluit reuendere,ob idq; in ius vocatus est.An res empta propterea efficietur litigiosa,ita scilicet vt interim vendi non possit.Ias.id latè tractat in actione mota ex pacto vel promissione de vendendo,consil.43.circa primum dubium,in.2.dubio,lib.j.idq; ex eo pendet,an ex actione personali res efficitur litigiosa.Sunt autem & qui id fatentur,& qui contrà negant.Priorem sententiam tenent Bar.Alberic.& Rapha.Co.in.l.j.§ j.ff.de litigio.Bar.Alberi.Imo.& Ro.in.l.quanquam.§.j.ff.de aqua.plu.arcen.Ang.in authen.de litig.col.2.Anto.in.c.vlti.col.vlti.extrà vt lite penden.Imo.in.c.cùm.M.Ferra.colum.vlti.de constitu.Ias.d.con.43.Alteram tenent glo.in.d.l.quanquam.§.j.Inn.Ioan.And.& Compo.in.d.c.M.Ferra.& ibi quoq; Ant.sibi contrarius in repetitio.eius.c.Specul.titu.de appel.§.nouissimè,versi.verùm.Iac.But.& Bart.sibi item contrarius in.l.2.C.de litigiosis.Bal.in auten.litigiosa,eo.titu.& in.l.j.colum.2.& ibi quoq; Salycet.C.com.diuid.Sed tu hîc vide quæ de retractu proximitatis diximus suprà in fi.titu.præced.in.32.quæstione.

An res efficiatur litigiosa ob litem motam ui guius pacti.

172 QVADRAGESIMO SECVNDO Si quis rem alteri pignoratam vendiderit cõsentiente creditore ea lege,vt eam possit redimere vel simpliciter,vel intra certũ aliquod tẽpus.Vtrùm si posteà redimatur,erit saluum ius pignoris creditori.quod non videtur,quia semel cõsentiendo ius pignoris remisisse videtur.l.Lucius,&.l.Paulus.ff.quib.mo.pig.vel hypo.solui.cum alijs concord.à me adductis suprà titu.præceden.§.j.glo.9.in verbo,ou lignagier,numero.137.sed & faciunt.Verùm ego aliter censeo.quandoquidem si etiam sine pacto rediмendi placuerit post contractum inter emptorem & venditorem,vt à venditione discederẽt,sicuti debitori ita creditori pristinum ius restituitur:neq; creditor omnimodo pignus remisisse videtur,sed ita demum si emptor rem retineat,nec reddat venditori.vt est text.expressissimus.in.l.voluntate.ff.eo.titu.quib.mod.pig.vel.hypo.sol.Nam hîc resoluitur cõtractus ex eadem caussa.Secus autem esset,si non per resolutionem venditor eandem rem acquireret,sed ex nouo quopiam contractu,per tex.no.in.l.vlti.C.de remiss.pigno.& vtrobiq; docto.

An saluum maneat ius pignoris post rẽ uendtã cõsentiente creditore & ui huius pacti redemptam

173 QVADRAGESIMO TERTIO stante statuto,vt primogenitus filiorum succedat,vel omnino in rebus feudalibus,vel in maiori parte earum.Si res quæpiam feudalis vendita fuerit cum hoc pacto reuenditionis.An primogenitus ita succedit in eo iure redimendi,vti in ea re successisset,si vendita non fuisset.Hanc quæstionem posuit Carol.Molen.in suis consuetudinib.Parisi.commentarijs titu.j.§.11.numero.28.& multis seq.vbi tandem cõcludit ius primogenituræ in ea re locum habere,sed cæteros hæredes non teneri precium refundere pro sua cuiusque portione,de quibus & nos fortè latiùs dicemus in nostro tractatu priuigeniorum.

An primogenitus in hoc iure redimendi habeat ius primogẽituræ.

174 QVADRAGESIMO QVARTO idem Molendi.in eodem loco,numero.31.quærit,quid si è conuerso quis emerit rem,in qua locus est iuri primogenituræ,cum eodem pacto reuẽdendi.vtrùm sicuti in ea re successisset primogenitus,ita & in precio quod venditor posteà redimendo restituit.Et concludit eum ita succedere,vt eandem portionem in precio habeat quàm in re ipsa habuisset,per.l.codicillis.§.insulam.ff.de lega.2.vbi si plures legatarij eiusdem rei inæqualibus portionibus consenserint venditioni ipsius rei,debent consequi precium pro sua quisq; portione,quam habuissent in re legata.

An e diuerso primogenitus id ius habeat in precio rei redemptæ.

175 ¶ Ego verò in hac nostra specie aliter censeo.id est precium,vt alia mobilia inter omnes hæredes esse diuidendum:ac si precium ipsum semper mansisset inter bona emptoris,vti erat tempore ipsius contractus,per.l.2.§.id quoq;.ff.de colla.bono.vbi resolutio cõtractus retrotrahitur ad tempus ipsius.Cuius tex.authoritate Iac.Ra.Cy.Bal.Alber.Corne.& Philip.Deci.in.l.ea demum.C.de colla.tenent hæredes mobilium in huiusmodi precio succedere,non verò hæredes immobilium.de quo & nos latiùs diximus in fi.suprà titu.præced.in.3.quæsti.vbi videbis.Nec obstat.d.§.insulam,quia ibi res ipsa cùm legata fuit,non erat subiecta venditioni,id est legatarij non tenebantur eam vendere,sed sponte eius venditioni consenserunt:ideo & precium pro sua quisq; portione quod habituri erant in re,consequi debent.hîc verò venditio fit necessariò ex pacto prioris vẽditionis.Ideo precium censetur eius naturæ,vti erat tempore prioris contractus.Et de hoc habemus consuetudinem expressam.c.302.quod est titu.25.§.12.

De eadẽ re

176 QVADRAGESIMO QVINTO idem Molendi.d.titu.j.§.13.in.8.quæsti.hanc quoq; speciem

Alia q̃stio.

tractauit. Vasallus vendidit feudum Ticio, ex quo debetur domino ius prælationis vel laudimiorum, dominus autem ipse vendidit feudum dominans eidem Ticio cum hoc pacto redimendi, & postea redemit vi huius pacti. Vtrùm poterit etiam petere laudimia à Ticio illius prioris venditionis feudi seruientis, vel etiam illud sibi cedi restituto precio illius venditionis. An verò id ius laudimiorum siue prælationis adeo fuerit confusum in ipso Ticio, vt non redintegretur resoluta venditione posterioris venditionis feudi dominantis. Et quod redintegretur, faciunt multa à me allegata suprà titu.j.§.j.glos.7.in verbo, ou aultres choses, numero.69.& quod in simili,& seq.& iterum suprà eo.titu.§.2.numero.10.tertiò acquisitio,& multis seq.scilicet pignora, seruitutes, actiones non ita confundi & extingui per acquisitiones reuocabiles, quin illis reuocatis etiam redintegrentur, ac in pristinam caussam reuocentur. Concludit tamen Molendi. contrarium vt ibi per eum videre poteris, ne hîc repetam.

177 *Alia q̃stio.* QVADRAGESIMO SEXTO. Meuius vendidit castra Ticio cum pacto reuẽdendi intra tempora huic rei præstituta. Quispiã vasallus huius castri ab alio domino in ius vocatur prætendenti feudum huius vasalli à se teneri: hic Ticium illum laudat, qui id defendit aduersus illum actorem sciente Meuio suo venditore & patiente. Tandem Ticius succumbit. nunquid ea sententia præiudicabit ipsi Meuio, qui postea redimit illud castrum vi huius pacti. Quam speciem etiam tractauit idem Molendi. in eodem opere & titu.§.31.numero.30.eodemq; vlti.vbi concludit præiudicare, per.l.sæpe.§.sed scientibus.ff.de re iudicata.ibi eum vide.

178 *Alia q̃stio.* QVADRAGESIMO SEPTIMO. Ticius nomine Sempronij emit feudum à Caio. posteà verò ex interuallo (nam si in ipso contractu nullum in ea re, de qua agimus relinqueretur dubium, propter ea quæ diximus suprà in.2.quæstione huius glossæ) tamen antequam Sempronius ratam haberet eam emptionem, Ticius Caio concedit facultatem redimendi intra aliquod tempus. Si ex huiusmodi promissione oriatur actio, de quo abundè diximus suprà in.18.quęsti.eiusdem glo. Vtrùm Sempronius, qui postea ratam habet emptionem, obligetur ex illa concessione siue promissione reuendendi. Id certè intelliges ex no.ab Alberi.in.l.conuentio, in princi.ff.de pigno.dum tractat. An is qui emit nomine alterius, possit ante ratihabitionem rem ipsam alteri obligare in præiudicium illius, cuius nomine emit. & in vtranq; partem multa allegat, quæ huic nostræ quæstioni conueniunt, ibi, si libet, videre poteris.

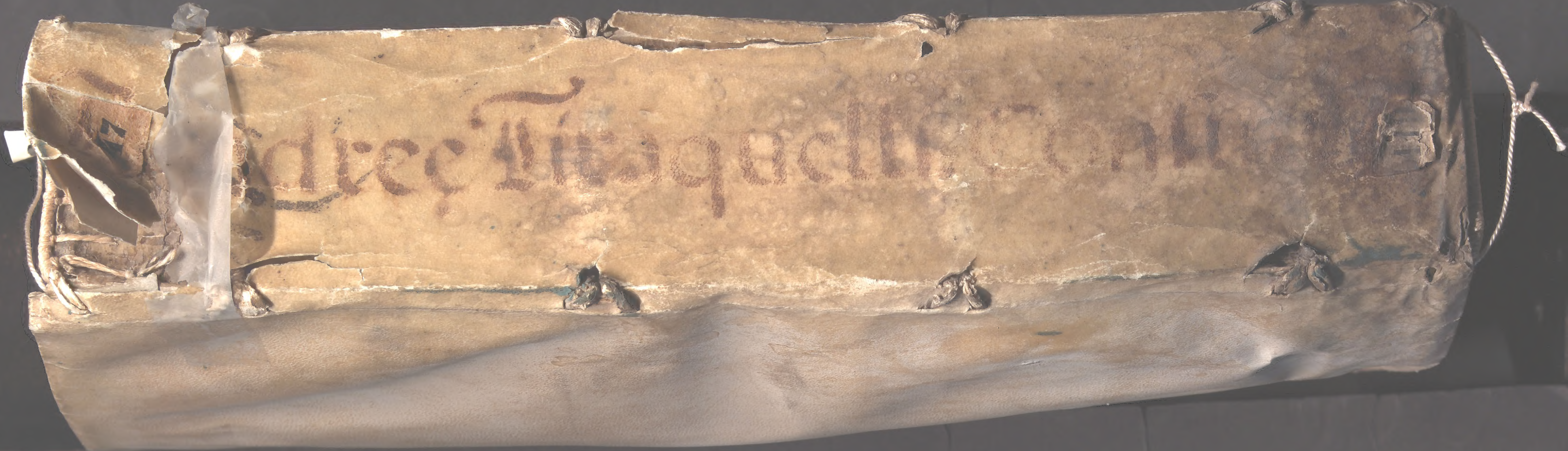
179 *Alia q̃stio.* QVADRAGESIMO OCTAVO an huic emptori, qui scilicet emit cum pacto reuendendi, competat interdictum, quod vi aut clam,& cætera huiusmodi remedia. Breuiter dic competere, vt patet ex.l.is qui in puteum.§.pe.&.§.vlti.& ibi Alberi.ff.quod vi aut clam.& ex multis quæ diximus suprà in.§.2.præsertim numero.34.& hanc partem,& seq.

180 *Alia q̃stio.* QVADRAGESIMO NONO. Cùm venditor in ius vocasset emptorem, vt ei rem venditam reuenderet ex lege venditionis, emptor autem negasset id conuentum fuisse. Venditor testes affert qui deponunt de promissione reuẽdendi sine declaratione certi precij ipsius reuenditionis. An ex hoc satis erit probatum de huiusmodi promissione. Et respondit Ro.consi.30.viso casu, versic. quidam autem alius, non satis esse: quia licèt (inquit) testes deponant promissionẽ reuenditionis factam fuisse, non tamen deponunt de quantitate precij promissi,& sic deficit in eo id quod substantiale est contractus. Ego verò aliter censeo per ea quæ diximus suprà eo.titu.§.j.in glo.3.in verbo,& pour tel pris,&c.numero.2.& in fine tituli præcedentis, in.18.quæstione, vbi omnino vide.

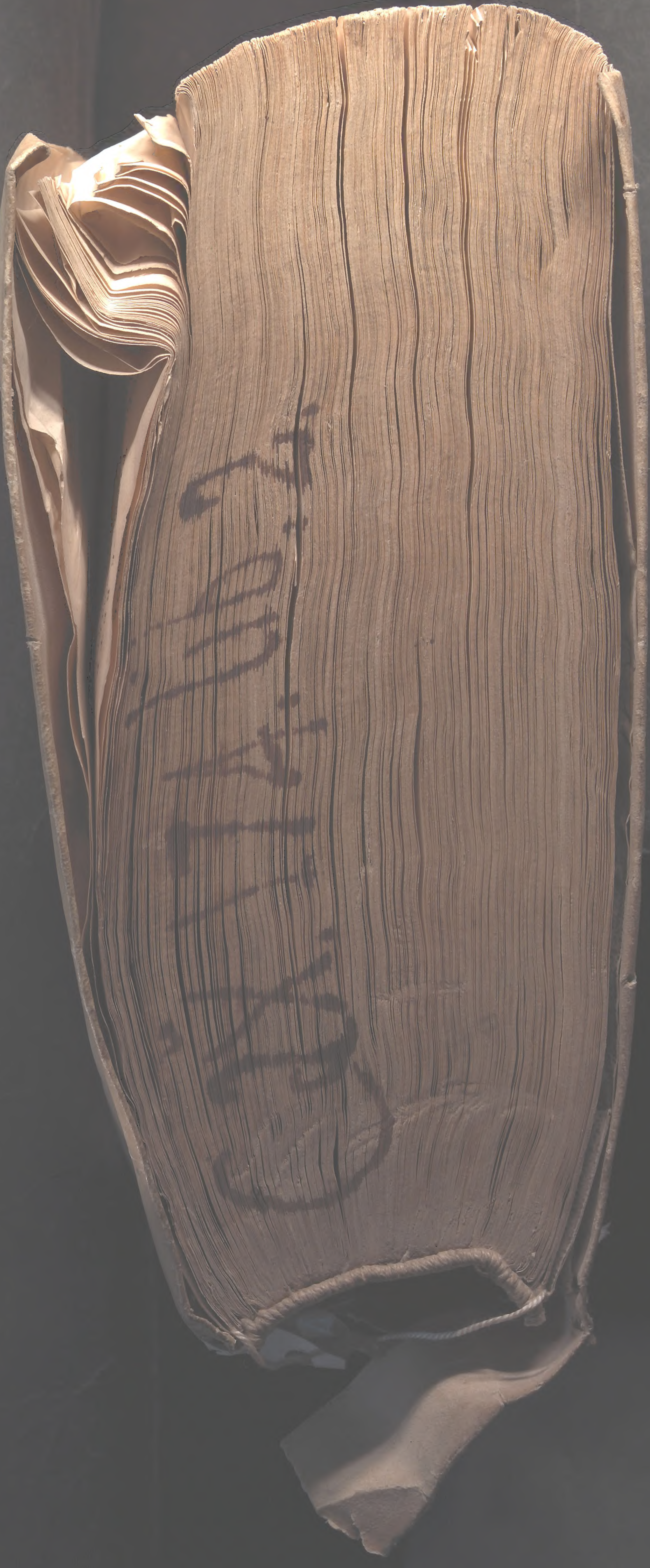
FINIS.

uitas in sui p̄iudicium potest cōcedere alicui exēptio
em a collectis non i p̄iudicium supioris Bar.i.l.si
duas.§.gramatici i.ij.col.v̄.querit glo.nunquid maxi
ime i lec.nico.de neapo.⁊ ibidem uide bal i.ij.col.ff
r exe.tuto.ꝙ uerū ē si sit de maximis fm nic.de nea.
d.l.§.gramatici i d allegato.v̄.q̄rit gl.
uitates ⁊ dn̄i terrarū habēt fūdatam itentōz suam d
ire cōi quo ad res sitas ifra limites territorij.s.resp
tu iurisdictōis nō respectu propetatis earum ...
Host.⁊ doc.i.c.si diligēti de p̄scrip.⁊ Hec.⁊ Jo.an.
c.nimis de iur.iu.⁊ i.c.fi.de off.archi.
tati nō acquirit per ciues nec uille per rusticos bar.
l.si ita stipulatus.§.grisoganus in prima colum.⁊ p̄
ra oppo.ff.de uerbo.obl.sed ibi rapha.⁊ Pau.de
.tenēt cōtrarium.
uitas florentie
tas pistorij dicūtur maiores n̄ maxie Nico.de nea
.si duas.§.gramatici.in.ij.col.i.v̄.q̄rit glo.que dicā
r.ff.de excu.tu.in lec.bar.
ates non recognoscētes superiorē possunt sibi iuicē
cere bellū exquo supioris copia nō repit̄ bar.i.l.
llus.C.de iude.
s habēs iura fiscalia ex p̄uilegio uel cōsuetudie dr̄
urator i rē suā bar.i.l.cūctos populos i.ult.q.p̄n.
ltima carta.C.de sum.tri.⁊ fi.catho.⁊ bal.i.l.i.in
C.de here uen.
s etiā p tirānū retinet possessionē iurisdictōis ⁊ iu
n suoꝝ bal.i marg.v̄.fugiēs.Bar.⁊ Flo.i.l.q.fun
n.ff.quēad.ser.amit.ubi dicit uerꝫ qn̄ iurisdictio ꝯ
t loco ⁊ nō psone.fm.bal.i.l.segtur.§.si uiā.i.ij.col
.v̄.sed q̄ro ponc.ff.d usuc.Bar.cepo.de ser.ur.c.
.s̄.eo.v̄.xlviij.
e romana restituitur sicut minor.l.res publica.C.
pri.ca.maio.sed
tes alie a roma restituūtur in itegrum ex clausula
rali.si qua mihi ⁊c̄.fm bald.in.d.l.res publica.
an.i add.spe.de rest.i inte.§.ij.v̄.idem quoqꝫ iuris
ditōe icipiente ad hāc partem ⁊ bar.cepo.i.l.eū
ctigal.vij.col.de uerb sig.sed Inno.i.c.i.i glo.sua
bo minoris de rest.i inte.⁊ bal.i marg.v̄.ciuitas
.dic simpliciter citatem non restitui.uide in spe.d
§.nunc aliqua.v̄.xv.⁊.v̄.xvij.
citatur p sindicū bar.i.l.i.i.v̄.q̄ro ergo qualiter
e im.rei publice.li.xi.
as p̄uata episcopo non desinit esse ciuitas.secūdū
art.in.l.i.in p̄ma col.in fi.v̄.unde possibile est.C.d
ropo.li.xi.
s metropolitana dr̄ que habꝫ archiep̄m uel patri
ham bar.i.l.i.i p̄ma col.v̄.illa ergo ciuitas.C.de
ro.li.xi.Item dicitur q̄ ē maxima habēs ep̄z me
politanum fm nico.de nea.i.l.si duas.§.gramatici
col.v̄.q̄rit glo.q̄ dicūtur.ff.de excu.tu.i lec.bar.⁊
i in tracta.de ep̄o.i plu.
itates lombardie habēt merum imperium ex pre
ptōe glo.i auc̄.de defen.ciui.§.iusiurādum in.v̄.in
itōe bal.in.c.i.de pace teñ.i us.feu.ang.arc.i.l.illō
.ff.de app.Idem i alijs citatibus italie.fm bar.in

...tem n̄ habētibus qr fiscus ... co...
bus marchie que supiorem recognoscūt ideo ...
non habēt nisi ecclam rome ... ē fiscus ...
cui bona que fisco debe... applicida fm ...
ibi ⁊ tenet bar.i ... de capt.ubi dic ꝙ citas ...
periorem ... recognoscēs habꝫ rem publicam ...
cum ... p̄ncipis caue qr bar.non de hoc ...
aliqua dicat de citate ideo addo bal.i.c.i.in.ij.col.i...
in.v̄.Item no.bona ꝯfiscari de pace teñ.⁊ Paul.de
ca.in.l.i.§.huius studij.ff.de iust.⁊ iur.⁊ bar.in.l.hr̄di
tas in fi.C.ad sill.ꝙ ueruꝫ ē ēt in alijs citatibus si h...
bēt merum imperium.fm bal.in.l.i.ult.col.in ... quar
to queritur.C.de here.insti uel si ex consuetudine uel
priuilegio habeant.scōm Bald.ibidem.⁊ in marg.
v̄.ciuitas.v̄.ij.
Citas de iure cōi non pōt confiscare sibi bona p̄pter...
licta.l.ij.C.de bo.uac.li.x.nec habꝫ merum imperiū
nec cognitōꝫ criminū.l.defēsores.C.de defē.ciui.nisi
ex p̄uilegio uel ꝯsuetudine bar.in.l.cunctos populos
ult.cart.C.d sū.tri.⁊.s̄.eo.v̄.xxxvi.l.p̄sides.⁊ ibi bar.
de ep̄a.aud.
Citas p̄uilegiata a papa dr̄ ꝓcurator in rē suā bal.i.l.
i.in fi.C.de hr̄.uēd.⁊ uide.s̄.eo.v̄.xcvi.
Citas scire dr̄ id qd̄ scit iudex citatis bar.in.l.spadonē
§.si citas de excu.tu.
Ciuitas ⁊ ecclesia equiparantur.l.fi.⁊ ibi bar.C.de la
cr.san.eccl.
Citas uacante imperio non potest p̄scribere sibi meruꝫ
⁊ mixtum imperium.lꝫ sit in quasi possessiōne eorum.
bar.in.l.i.in fi.C.de serui.
Citas an possit edificare castrum in territorio ei9 sine
licētia superioris bar.in.l.sodales in p̄ma col.in fi.v̄.q̄
quero.ff.de coll.illic.qd̄ non Guil.⁊ Pau.d ca.in.l.
ex hoc iure ⁊ ibidem uide d.Jason.may.in.iij.col.v̄.
nunqd autem cum ꝯcor.ibidē p eū signatis.ff.d iust.
⁊ iure.⁊.s̄.v̄.castꝝ.v̄.v.
Citas cogitur sibi creare sindicum.j.v̄.sindic.qs creari
pōt.v̄.iij.⁊.v̄.uniuersitas.v̄.v.sꝫ quō creet eū.ibidem i
uerbo sindicus a qbus.v̄.ij.
Citas donata ecclesie ab impatore ⁊ ex p̄uilegio libera
ta.nō subest ecclesie nec impio ut p̄sium Bar.i.l.ne
que.C.de decu li.x.
Citas an possit dari i feudum Bal.in.l.humanum.ij.
col in.p̄n.v̄.⁊ adde ꝙ hic notat.C.de legi.qd̄ sic
Citas potest uendere res publicas ut plateas.molēdi
na ⁊ si.scꝫ statuēdo p̄us in consilio.ꝙ uēdāt̄ fm bar.
cepo.in.l.inter publica d v̄b.sig.Bar.⁊ doc.post glo.
in.l.cōtinuus.§.cum qs in.v̄.q̄ro ciuitas ista.ff.d v̄b.
obli.⁊ plenius p Bar.cepol.in.ti.de serui.rustic.de
uia.x q.sed bal.in Rubrica.C.de cōtra.em ij.q.dicit
qd̄ sufficit mandatum fieri ad uendendū a ꝯciliarijs
q possunt statuere ⁊ dicit qd̄ sindicus generalis non
potest uendere.
Ciuitas potest uendicare suum ciuē uel cōitatiuū existē
tem in alia ciuitate glo.in aucten d man.p̄nci.§.oper
tet in v̄bo agricolas col.iij.⁊ tenet.Bar.in.l.i.§ per
hanc el p̄mo circa fi.ff.de rei uendi.quod uillo potest
massarios suos obligatos ad onera uēdicare adiecta

47
drec Tiraquelli Com

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm